JOGTUDOMÁNYI

KÖZLÖNY

A BUDA-PESTI, NAGYVÁRADI, KASSAI ÉS KOLOZSVÁRI

UGYVÉD-EGYLETEK KÖZLÖNYE.

HETILAP

A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI

Dr. DÁRDAI SÁNDOR.

M. K. IGAZSÁGÜGYMINISZTERI TITKAR. — A PESTI K. EGYETEM ÁLLAMVIZSGÁLATI BIZOTT. TAGJA.

ÖTÖDIK ÉVFOLYAM.

PEST.

KIADJA HECKENAST GUSTÁV.

MDCCCLXX.

Pest, 1870. Nyomatott Heckenast Gusztávnál.

TARTALOM.

Jegyzet. A mely czikkek különböző rovatok alá tartoznak, mindenik rovat alatt fellelhetők.

Szerkesztői nyilatkozatok.

Lap

A magyar jogászgyülés és az erdélyi jogászegylet 121
Értesítés. A „*Jogt. Közlöny*"-nek a kolozsvári ügyvédegylet által egyleti közlönyévé lett választatásáról 153
Üdvözlet az első magyar jogászgyüléshez . . 261

Árvaügy.

Árva- és gyámügyek és a családi tanács. — *Zlinszky Imre* semmitőszéki segéd előadótól 205

Büntetőjog.

A gyujtogatás bünténynek beszámithatására vonatkozó felülvizsgálati orvosi vélemény. — Dr. *Jendrassék Jenő* egyet. tanártól . . 4
Legyenek-e törvényszéki orvosok? Dr. *Ambró János* orvostudortól 11
Folytatás és vége 20
Adalékok a bünkisérlet tanához. Dr. *Schnierer Aladár* kassai jogtanártól 65
Folytatás 69
Folytatás 77
Vége 85
Az ügyészség levelezési jogáról. — *Csukássi Károly* tiszti ügyésztől 102
Az ügyészség levelezési jogáról. — *Engerth Tivadartól* 150
Hamis eskü. — Dr. *Friedman B*-tól . . . 155
Észrevételek a kir. ügyészségről szóló törvényjavaslat felett. — Dr. *Friedman B.*-tól 183
Az államorvosok törvényszéki- és rendőri eljárásának hiányai a vidéken 202
Büntetőjogi eset. — *Csatsko Imre* k. tábla birótól 217
Észrevételek az államorvosi közegek országos szervezéséhez. — *Kelen József* orvostudortól 215
Közlemények *Szilágyi Dezső* ig. miniszteri osztálytanácsos hiv. jelentéséből, az angol büntető eljárását illetőleg 221
Megjegyzések az államorvosi közegek szervezéséről törvényjavaslatra tett észrevételekre. — *Ambró J.* orvostudortól 235
Folytatás és vége 243
A bünkisérlet büntethetősége kérdéséhez. — Dr. *Werner Rudolf* jogtanártól 213
Folytatás 246
Folytatás és vége 310
A szegedi bünügyek tárgyalási módja. — Dr. *Illés Károly* t. ügyésztől 250
Dr. *Brode Lipót* véleménye a halálbüntetés eltörlését czélzó inditvány tárgyában. (Lásd e lap 39-ik számához csatolt mellékletet.)
A halálbüntetés jogosságának kérdéséhez. — *Antalfi Ágoston*, törvényszéki ülnöktől . . 311
Folytatás és vége 320
A magánjogi igények érvényesitése a fenyitő eljárásban. — *Zlinszky Imré*-től 321
Orvos-törvényszéki jogeset. — Közli *Lumniczer S.* orvostudor 362
A vizsgálati fogság beszámitásáról. — *Sebestyén Mihály* főügyésztől 381
Egy látogatás Pest városa vizsgálati fogházában. — Dr. *Dárday S.*-tól 395

Egyetemi és jogtanulmányi ügyek.

Az egyetem vagyoni állapota 6
Folytatás 14
Folytatás 27
Vége 34
Mister *Goldsmith* előadása a nemzeti kör helyiségeiben 28
Az egyetem ügyének tárgyalása az országházban 50
Jogakademiáink valódi képe néhány vonásban rajzolva. R. 117
Folytatás 157
A közoktatásügyi miniszter közleménye az ügyvédi és birói vizsgák letétel tárgyában 152
A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról 229
Folytatás 256
Folytatás 266
Folytatás 297
Folytatás 304
Folytatás 310
Folytatás 329
Vége 390
Dr. *Hoffmann Pál* véleménye az egyetem és jogakademiák rendezése tárgyában . . . 245
Dr. *Hovánvi* Lajos, *Ury* József és *Szlits* István urak véleményeit ugyanazon tárgyban (Lásd lapunk 39, 40, 41 és 42-ik számaihoz csatolt mellékletekben.)
A pécsi püspöki nyilv. joglyceum tanári testületének nyilatkozata 307

Esküdtszék.

Közlemények *Szilágyi Dezső* igazságügyminiszteri osztálytanácsos hivatalos jelentéséből, az angol büntető eljárást illetőleg . . 221

Észjog.

Az örökbefogadási jogintézmény, annak solidaritása az európai jogrendszerekben, s elmaradásunk okai a jogi téren. — *Trávnik* Antal-tól 1
Folytatás 9
Folytatás 18
Folytatás 26
Folytatás 30
Folytatás 47
Folytatás 55
Vége 62
Szavatosság és szavatossági per. — Dr. *Herczegh Mihály* jogtanártól 79
Folytatás 88
Folytatás és vége 93
A köztörvényi elbirtoktoklás mai érvény szerint. — Dr. *Herczegh Mihály* jogtanártól . 160
Folytatás 166
Folytatás 172
Folytatás 177
Folytatás 186
Folytatás 192
Vége 204
A polgári házasságról. *Gneist* nyomán . . . 226
Vége 230
Néhány szó a törvénytelen származásu gyermekek jogi állapotának rendezéséről. — Dr. *Wenzel Gusztáv* egyetemi jogtanártól 301
Még néhány szó a törvénytelen származásu, gyermekek jogviszonyainak rendezéséről. — *Murinyi Endré*-től 331

Jogirodalom.

Váltójogtan. — Irta Dr. *Apáthi J.* jogtanár. 127
A magy. váltó eljárás. *Szeniczey G.* 128
A római jog institutióinak tankönyve. Irta Dr. *Bozóky Alajos* jogtanár. 162
Dr. *Herczegh Mihály* egyetemi rendk. jogtanár tankönyve a polg. törvk. rendtartásról . . 307
Közlemények az angol polgári törvénykezési eljárás köréből (Dr. *László Zsigmond*, ig. miniszteri titkárnak az igazságügyi miniszterhez intézett előterjesztéséből). . . . 322
Anglia és Dr. *László* 352
A kir. itélő tábla mint legfelsőbb úrbéri bíróság müködéséről 1869-ik évig 382

Jogtörténelem.

A bécsi levéltárak használatáról 35
A római jog a szláv népeknél. (Hube R nyomán) *Csillagh Gyulá*-tól 142
A hübériség eredete s természete 168

Közigazgatás.

A pestvárosi telekkönyv rendezése tárgyában kibocsájtott igazságügyminiszteri rendelet 115
A cultuszminiszter közleménye az ügyvédi és birói vizsga letétele tárgyában. . . . 152
A pestvárosi telekkönyv rendezése. — Dr. *Schnierer Gyula* jogtanártól 165
A birói kinevezések eszközlése körüli nézetek. — *Margitay Dezső*-től 169
A pestvárosi telekkönyv közzétételének elhalasztása. — *Halmosy Endré*-től 189
Válasz. — *Busbach Péter*-től 197
Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról 12
Folytatás 22
Folytatás 195
Folytatás és vége 211
A pestvárosi telekkönyv. — *Halmosy Endre* 210
Nézetek a birósági kinevezések módjára nézve — *Tóth Pápay S*-tól 209
Még nehány szó a birói kinevezések tárgyában. — *Margitay Dezső*-től 239
A concordatum megszüntetése Cislajthániában 252

Nemzetközi-jog.

Lap

A porosz-franczia háboru és a nemzetközi jog 260
A magántulajdon sérthetlensége a tengeri háboruban 307

Statiskai.

Kimutatás Pestváros törvényszékének tevékenységéről 1869-ik évben 25
Kimutatás Pestváros egyes bíróságainak tevékenységéről 1869. évben 29
Kimutatás a m. k. semmitőszék müködéséről 1869. évben 45
Kimutatás a m. k. legfőbb itélőszék müködéséről 1869. évben 62
A népszámlálás eredményei 151
Kimutatás a m. k. legfőbb itélőszék müködéséről 1870. év első felében 181

Törvényhozás.

Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról 12
Folytatás 22
Folytatás 195
Folytatás és vége 211
Törvényjavaslat a kir. vegyes bíróságok törvénybe-igtatásáról 17
Törvényjavaslat az államtisztviselők nyugdijazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról 57
Törvényjavaslat a birósági végrehajtókról (Lásd e lap 11-ik számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
Törvényjavaslat a felebbviteli bíróságoknál alkalmazott itélőbirák számának meghatározásáról, indokolással együtt. (Lásd e lap 12 számához csatolt mellékletet.) . . . —
Törvényjavaslat a kir. ügyészség szervezéséről (Lásd e lap 13-ik számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
Törvényjavaslat az 1868. 54. t. cz. némely szakaszainak módositásáról, indokolással együtt (ugyanazon mellékletben). . . . —
Törvényjavaslat az első folyamodási bíróságok rendezéséről (Lásd e lap 14-ik számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
A kir. törvényszékek és járásbíróságok elhelyezésének tervezete (Lásd e lap 14-ik számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
Az első folyamodási bíróságok rendezéséhez. — *Fekete Ödön* h. ügyvédtől 71
A kir. törvényszékek és járásbíróságok *jegyzéke* (Lásd e lap 14. számához csatolt mellékletet) . . . . . —
Törvényjavaslat a békebirákról 99
Észrevételek „a békebirákról" szóló törvényjavaslatra. — *Zlinszky I.*-től 101
Az urbéri törvényjavaslatokról 109
Törvényjavaslat az urbéri birtokviszonyok rendezéséről (Lásd e lap 19. számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
Észrevételek az első folyam bíróságok. rendezéséről szóló törvényjavaslatra. — Dr. *Apáthi István* jogtanártól 123
Törvényjavaslatok a) a malomjog rendezéséről; b) az irtványokról; c) a bérföldekről. (Lásd e lap 21. számához csatolt mellékletet) . . —
Az egyes birák intézménye. — *Zlinszky I.*-től 129
Az aradi ügyvédi egylet észrevételei a kir. *ügyészség szervezése tárgyában* 137
A nagy-váradi ügyvédegylet emlékirata, a személyes végrehajtás megszüntetése folytán hitelviszonyaink tekintetbe vétele mellett szükségessé vált törvénykezési intézkedésekről 145
Törvényjavaslat az udvartelki birtokról. (Lásd e lap 23-ik számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
A székely örökségről és székely úrbériségről. — Dr. *Török Albert* urbéri birótól . . . 147
Törvényjavaslat az arányositásról és tagositásról, az ország erdélyi területének városaiban s. t. b. — (Lásd e lap 25. számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
Törvényjavaslat a telepitvényekről. (Lásd e lap 28-ik számához csatolt mellékletet). . —
A kir. közjegyzői intézményről. — *Bogdány Lajos*-tól 182
Észrevételek a kir. ügyészségről szóló törvényjavaslat felett. — Dr. *Friedman B.*-tól 138

Lap

A birói kinevezések eszközlése körüli nézetek. — *Margitay Dezső*-től 169
Törvényjavaslat a magyar földhitelintézetről (Lásd e lap 31 számához csatolt mellékletet) —
Nézetek a birósági kinevezések módjára nézve. — *Tóth Pápay Soma* 209
Törvényjavaslat az államorvosi közegek országos szervezéséről. (Lásd e lap 33. és 50. számához csatolt mellékleteket.) . . . . —
Észrevételek az államorvosi közegek országos szervezéséhez. — *Kelen József* orvostudortól 215
Megjegyzések az államorvosi közegek szervezéséröli törvényjavaslatra tett észrevételekre. — *Ambró J.* orvostudortól . . . 235
Folytatás és vége . . . . . —
Még néhány szó a birói kinevezések tárgyában. — *Margitay Dezső*-től 239
A debreczeni ügyvédi egylet észrevételei *az úrbéri* és rokon birtokviszonyok rendezése tárgyában készült törvényjavaslatokra. . 253
Folytatva (az irtványokról). 263
Vége (az italmérési jog rendezéséről) . 299
A nagy-váradi ügyvédi egylet észrevételei az italmérési jog megszüntetését tárgyazó törvényjavaslat felett 261
Törvényjavaslat a királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról, *indokolással* együtt lásd lapunk 42, 43, 44. számához csatolt mellékleteket . . . . . —
Észrevételek a kir. jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokra. — *Kovács Sándor* h. ügyvédtől 293
Nehány szó a törvénytelen származásu gyermekek jogi állapotának rendezéséről. — Dr. *Wenczel Gusztáv* egyetemi jogtanártól 301
A buda-pesti kereskedelmi és iparkamara emlékirata „a kir. jegyzőkről és a jegyzői dijakról" szóló törvényjavaslatok tárgyában 317
A buda-pesti ügyvédi-egylet IV szakosztályához intézett véleményes jelentés *„a kir. jegyzőkről és azok dijairól"* szóló törvényjavaslatok tárgyában 325
A buda-pesti ügyvédi-egylet IV. szakosztályához intézett előadói jelentés *„a birósági végrehajtók"*-ról szóló törvényjavaslatok tárgyában 328
Még néhány szó a törvénytelen származásu gyermekek jogviszonyainak rendezéséről. — *Murinyi Endré*-től 331
A buda-pesti ügyvédi egylet I. szakosztályának megállapitásai az *„urbéri és rokon birtokviszonyok rendezését"* tárgyazó törvényjavaslatok iránt 333
Észrevételek *„a kir. jegyzőkről"* szóló törvényjavaslat tárgyában. — *Koszits K.* h. ügyvédtől 340
A *kolozsvári* ügyvéd-egylet észrevételei „a kir. jegyzőkről és jegyzői dijakról" szóló törvényjavaslatokra 345
A *kassai* ügyvédi-egylet észrevételei az első bíróságok, kir. ügyészség, békebirók és végrehajtók intézményének szervezéséről . . . . . 374 és 387
A magyar kir. semmitőszék *javaslata* á polg. törv. rendtartás módositása iránt . . . 357
Folytatás 366
Folytatás 374
Folytatás 389

Törvénykezés.

A végrehajtási jog elévülése, az törvk. rendt. szerint. — *Czenthe József* h. ügyvédtől . 3
A telekkönyvi perek tárgyalásának módja az 1868. LVI. t. cz. alapján. *Zlinszky Imre* törvk. ülnök-től 13
Észrevételek a perrendt. 459-ik §-ához *Závody Albin* II-od alispántól 14
A halasztási kérvények körüli eljárásról telekkönyvi ügyekben. — *Zlinszky Imré*-től. . 23
Észrevételek a törv. rendt-nak, az örökösödési eljárásra vonatkozó szabályai felett. *Zlinszky Imré*-től 31
Folytatás és vége 94
A p. törv. rendtartás 378. §-ának criticájához. — *Fekete Ödön* h. ügyvédtől 33
A pesti és marosvásárhelyi kir. táblák tevékenységéről. — *Wlád Alajos* k. t birótól . 48
A kivonatos és egész terjedelmü előadási rendszerről 67
Válasz *Wlád Alajos* k. t b. fentebbi észrevételeire, *Gyarmathy Samu* k. t. b.-tól . . 72
Az örökösödési eljárás. — *Éles Géza* h. ügyvédtől 80
Az igényper megnyitása bir-e az árverésre nézve felfüggesztő hatással. *Külley Edé*-től 113
A per kivonat készitésének hátrányairól — *Wlád Alajos* kir. tábla birótól. 158
Tanulmányok a polg. perrendtartásból . . 175
Folytatás 208
Sommás eljárásunk vezérelve 267
Vagyonbukott bir-e szerződési képességgel? 178
Az igényperről. — *Kovács Gy.*-tól 188
Lehet-e a biró egyszersmind szakértő? — *Külley Ede* kir. táb. birótól 190
A semmiségi panasz eseteit tárgyazó p. t. r. 297. §-áról. — Dr. *Fleischner Samu* h. ügyvédtől. 194
Észrevételek a döntvények szerinti igazságszolgáltatáshoz. — *Margitay Dezső*-től . 198
Nézetek a konoksági birságok fölött. — *Margitay Dezső*-től 231
Telekkönyvi ügyek. — *Bogyay Pongrácz* törv. birótól 257
A bécsi legfőbb törvényszék egy nevezetes elvi döntvénye 260
A semmitőszék és a legfőbb törvényszék hatásköre. — N. K.-tól 298
Válasz a fentebbi czikkre 305
Halmosy Endre véleménye a szóbeliség és közvetlenség behozatala tárgyában a m. jogászgyülés eléterjesztett inditvány felett. (Lásd lapunk 40-ik számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
A magánjogi igények érvényesitése a fenyitő eljárásban. — *Zlinszky Imré*-től 321
Pest városának lakbérleti szabályai és a m. k. semmitőszék. — Dr. *Schmierer Gyulá*-tól. 342
Meghatalmazás és helyettesités 314
Törvénykezésünk és a gyorsirászat 215
Mint kell a kikötménynyel bármi, ha az ezzel megterhelt birtok végrehajtásilag elárvereztetik. *Kopp Ferencz* telekk. igazgató és törvszéki előadótól 371
A *budapesti* ügyvédi-egylet IV. szakosztályához előadói jelentés a nagyváradi ügy. egyletnek a kivonatos és egész terjedelmü előadási rendszer felett adott véleménye tárgyában 350

Ügyvédi-egyletek. *)

A buda-pesti ügyv.-egylet IV-ik szakosztálya által kiküldött bizottmánynak véleményes jelentése *Külley Ede* ur „Nehány szó a birósági szervezetről" czimü munkájáról és a debreczeni ügyvédi-egyletnek a személyfogság eltörlése iránti javaslatáról . . . 7
A *miskolczi* ügyvédegyletnek a m. k. igazságügyminiszterhez intézett fölirata a törvényjavaslatok közlése tárgyában . . . 30
A magyar jogászgyülés egybehivására kiküldött bizottmány alakuló gyülése 32
Az igazságügyi miniszternek az ügyvédi-egyletekhez intézett fölhivása 33
A buda-pesti ügyv. egylet elnökének évi jelentése 35
Bizottmányi jelentés a buda-pesti ügyvédegylet IV-ik szakosztályához — a békebiróság intézményének honositása iránt . . 37
A *kassai* ügyvéd-egyletnek a képviselőházhoz intézett kérvénye, az első bíróságok szervezése iránt 47
A buda-pesti ügyvéd-egyletnek az igazságügyi miniszterhez intézett előterjesztése a kir. curián felhalmazódott ügyhátralékok tekintetében , ... 53
A *nagy-váradi* ügyvéd-egylet véleménye a kivonatos és egész terjedelmü előadási rendszer felett 67
Értesités a *kassai* ügyvéd-egylet f. évi rendes közgyüléséről 76
Felhivás a magyar birodalom jogászaihoz 109
A magyar jogászgyülés és az erdélyi jogászegylet 121
A *maros-vásárhelyi* jogász-egylet szervező bizottságának válasza 174
A *debreczeni* ügyvéd-egylet észrevételei az első foly. bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslatra 125
Az *aradi* ügyvéd-egylet észrevételei a kir. ügyészség szervezése tárgyában 137
A *nagyváradi* ügyvéd-egylet emlékirata a személyes végrehajtás megszüntetése folytán hitelviszonyaink tekintetbe vétele mellett szükségessé vált törvényhozási intézkedésekről 145

*) A buda-pesti ügyvédi-egylet szakosztályának működéséről szóló tudósitásokat lásd az egylet **„hivatalos közleményei"** czimü rovatban.

Lap

A *debreczeni* ügyvéd-egylet észrevételei az urbéri és rokon birtokviszonyok rendezése tárgyában készült törvényjavaslatokra . 2[illegible]
A *nagyváradi* ügyvédi egylet észrevételei az italmérési jog megszüntetését tárgyazó törvényjavaslatra 261
A *budapesti* ügyvédi egylet IV. szakosztályához intézett véleményes jelentések *„a kir. jegyzőkről"* és *„a birói végrehajtókról"* szóló törvényjavaslatok tárgyában . . . 325
A *budapesti* ügyvédi egylet I. szakosztályának észrevételei az *„úrbéri és rokon birtokviszonyok rendezését"* tárgyazó törvényja. vaslatok iránt 333
A *marosvásárhelyi* jogászegylet alakuló gyüléséről 344
A *kolozsvári* ügyvéd-egylet észrevételei „a kir. jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokra 345
A *kassai* ügyvédi-egylet észrevételei az első bíróságok, kir. ügyészség, békebirák és végrehajtók intézményének szervezéséről . . . . . 374 és 387
A *budapesti* ügyvédi-egylet IV. szakosztályához előadói jelentés a nagyváradi ügy. egyletnek a kivonatos és egész terjedelmü előadási rendszer felett adott véleménye tárgyában. 350

* * *

A magyar jogászgyülés közleményei.

A magy. jogászgyülés állandó bizottsága által tárgyalás alá bocsájtott **inditványok:**
Lásd e lap 35-ik számához csatolt mellékletet. — Továbbá e lap 36-ik számában a 237. lapot és e lap 37-ik számához csatolt mellékletet. (Ugyanitt a magy. jogászgyülés programmját és tanácskozási szabályait)

Vélemények:

Dr. *Brode Lipót* véleménye a halálbüntetés eltörlését czélzó inditvány tárgyában.
Bogdány Lajos véleménye a közjegyzőség tárgyában.
Dr. *Schnierer Gyula* véleménye a váltó és kereskedelmi jog egyenlősitése tárgyában.
Dr. *Hoványi Lajos* véleménye az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában.
} Lásd e lap 38-ik számához csatolt mellékleten.

Dr. *Hoffmann Pál* véleményét ugyanazon inditvány tárgyában lásd e lap 37-ik számában.
Dr. *Weisz Lajos* véleménye a vasuti vállalatok kártéritési kötelezettsége tárgyában. Lásd lapunk 39-ik számához csatolt mellékletet.
Dr. *Halmosy Endre* véleménye a szóbeliség és közvetlenség behozatala tárgyában.
Dr. *Lindtner Gusztáv* véleménye az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában.
Ury József véleménye ugyanazon tárgyban.
Szüts István véleménye ugyanazon tárgyban.
} Lásd lapunk 40 és 42-ik számához csatolt mellékletet.

Az első magyar jogászgyülés **tárgyalásait** lásd lapunk 40 és 41-ik kettős számában. . . —

Váltó és kereskedelmi jog.

A váltótörvény 199. §-a alkalmazható-e a megujitott igénykeresetekre s mikép? Irta — *Thalabér Lajos* 37
Csőd és váltóügyekben van-e helye szóbeli felebbezésnek? — *Külley* v. f. törv. biró . 139
Csődnyitási kérdés. — *Saárosy K.* 141
Lehet-e a biró egyszersmind szakértő? *Külley Ede* váltó-feltörvényszéki biró 190
Dr. Schnierer Gyula véleménye a váltó- és kereskedelmi jog egyenlősitése tárgyában a magyar jogászgyülés elé terjesztett inditvány felett. — (Lásd e lap 39-ik számához csatolt mellékletet.) . . . . . —
Dr. *Weisz Lajos* véleménye a vasuti vállalatok kártéritési kötelezettsége tárgyában a m. jogászgyülés elé terjesztett inditvány felett. — (Lásd e lap 40-ik számához csatolt mellékletet.) . . . . . —

Ötödik évfolyam. 1. Pest, 1870. január 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Az örökbefogadási jogintézmény,

annak solidaritása az európai jogrendszerekben, s elmaradásunk okai a jogi téren.

A „*Jogtudományi Közlöny*“ mult évi 10-dik számában az örökbefogadási intézmény szóba hozatván, s egyszersmind jogrendszerünk eredetisége s elmaradásunk okai is megpendittetvén; azon szempontból indulva: hogy az ügy eszmecsere és több oldalról való megvitatása által jobban derittetik fel, szabadjon nekem is, az örökbefogadási intézmény és a megpendített kérdések iránt eltérő nézeteimet nyilvánitani.

I.

Az örökbefogadás (adoptio) ös eredeti római intézmény, mely ös időkben végrendeletek helyét pótolta és in comitiis calatis a népnek jelenlétében történt, később pedig mint külön jogintézmény ama alakot vette fel, a melyben azt jelenleg a római jog tünteti elö.

Hozatott pedig ezen intézmény azok javára, a kik átalában véve phisicai nemzési tehetséggel birnak ugyan[1]) mindazonáltal vagy öregség, vagy pedig betegség által gyermek nemzésre képtelenek, miért is azon czélból hozatott be, hogy az ily gyermektelen személyek szülöi örömökben és jogokban, melyektöl önhibájokon kivül megfosztvák, részesülhessenek[2]).

Nehogy pedig ezen intézmény által a házastalan élet, a köztársaság hátrányára és a közerkölcsiség rovására elömozditassék, s avvali élésnek korlátlan megengedése által a család jogai veszélyeztessenek; az örökbefogadásnak fenti okát és czélját szem elött tartva, az eziránti jogszabványok meghatározásánál a természet vétetett zsinórmértékül s az adoptio természet utánzásnak (adoptio imitatur naturam) mondatván, annak igénybe vétele csak azoknak engedtetett meg, a kiknél a természet utánzása helyt foglalhatott, vagyis az atyai jogok és szülöi örömök élvezéséről maguk nem mondtak le önként[3]).

Ezen alapeszméből kiindulva az örökbefogadás csak azok részére engedtetett meg:

a) a kik átaljában véve nemzési képességgel birnak, (§. 10. Just. de adopt.);

b) a kiknek saját vagy adoptiv gyermekük nincsen, (Fr. 17. §. 3. D. de adopt.); és

c) a kiknek akár öregség, akár pedig betegségnél fogva reményük nem lehet többé, hogy saját gyermekeket nemzhessenek. (Fr. 15. §. 2. D. eod.).

Ennélfogva megkivántatott, hogy az, a ki örökbe fogadni akar, legalább 60 éves koru legyen; mivel rendszerint csak ily korban tételezhető fel a gyermek nemzési képtelenség; fiatalabb és egészséges férfi lássa inkább, ugymond a törvény, hogy saját gyermekei legyenek „Quia (60 annorum minor) magis liberorum creationi studere debeat: nisi forte morbus, aut veletudo in causa sit.“ (Fr. 15. §. 2. D. eod.).

Továbbá megkivántatott, hogy az örökfogadó és örökfogadott kora között aránylagos különbség legyen, mivel az örökbefogadás által a szülök és gyermekek közti jogviszony keletkezvén, természetellenes volna, és a józan észszel ellenkeznék, ha a fiu gyanánt fogadott személy öregebb volna, az atyai jogokba lépö örökfogadónál „pro monstro est, ut major sit filius quam pater.“ — A ki tehát mint atya akart adoptálni, annak legalább 18 évvel, a ki pedig mint nagyatya, legalább 36 évvel kellett öregebbnek lenni az adoptandusnál. (§. 5. Instit. de adopt. Fr. 40. §. 1. D. eod.).

A heréltek nem adoptálhattak azért, mivel azok gyermeknemzésre egyátalában képtelenek; ellenben a spadoneseknek az örökbefogadás megengedtetett, mivel ezeknél a nemzési képesség helyreállitása lehetséges, következöleg absolut nemzési tehetetlenség náluk nem létezik. (Fr. 2. §. 1. — Fr. 40. §. 2. D. eod.).

Végtére e nök átalában véve nem adoptálhattak azért, mivel az atyai hatalmat, római jog szerint, nem gyakorolhatták; mindazonáltal a fejedelem engedelme mellett, a nöknek is engedtetett meg, az örökbefogadás. (§. 10. Instit. de adopt. — Cap. 5. et 10. C. eod.).

Az örökbefogadás fogalma római jog szerint: oly jogköltés, melynél fogva fiunak vagy unokának tekintetik az, a ki nem az, vagy az lenni megszünt „Adoptio fictio juris, qua in locum filii vel nepotis adsciscitur is, qui talis non est, vel esse desiit. (Fr. 1. pr. D. de adopt. — §. 5. Instit. eod.).

Az örökbefogadásnak római jog szerint hét fö neme volt: a) *ünnepélyes örökbefogadás* (arrogatio) és b) *tulajdonképeni örökbefogadás* (adoptio in specie).

Az ünnepélyes örökbefogadás mindig az *önjogu* emberre (ad hominem sui juris-patrem familias) ellenben a tulajdonképeni örökbefogadás mindig a *nemönjogu*, vagyis másnak hatalma alatt álló személyre (ad hominem

[1]) Adoptio enim in his personis locum habet, in quibus etiam natura potest habere. — Fr. 16. D. de adopt.

[2]) Adinventa est adoptio in solatium eorum, qui liberos non habent, forte quia sterile est conjugium eorum, vel quia liberos suos amiserunt ut liceret tale infortunium aliorum adoptione emendare. — Kees. D. Just. Instit. Imp. L. I. tit. 11. n. 1.

[3]) Az örökbefogadásnak okát és czélját szépen elöadja Cicero, midön Clodiusnak örökbefogadását Fonteius által, mint törvénytelent megtámadja „Quod est pontifices jus adoptionis? nempe *ut is adoptet, qui neque procreare jam liberos possit et cum potuerit sit expertus.* Quae deinde causa sit adoptionis, quae ratio generum ac dignitatis, quae sacrorum, quaeri a pontificum collegio solet. Quid est horum in ista adoptione quaesitum? *Adoptat annos viginti natus, etiam minor, senatorem.* Liberorumne causa? at procreare potest, habet uxorem: suscepit etiam liberos. *Exheredabit igitur pater filium.* Quid? sacra Clodiae gentis cur intereunt, quod in te est? quae omnis notio pontificum, cum adoptavere esse debuit .... Tu neque Fontejus es, qui esse debebas, neque patris heres, neque amissis sacris paternis in haec adoptiva venisti. *Ita perturbatis sacris, contaminatis gentibus* et quam deseruisti, et quam polluisti, jure Quiritium legitimo tutelarum et hereditatum relicto, *factus est ejus filius, cujus per aetatem pater esse potuisti* etc. Cicero pro domo cap. 13. 14.

alieni juris — filium familias) vonatkozott. (§. 3. Instit. tit. de capitis dim. — fr. 1. 23. 44. D. de adopt.).

Az arrogatiónak következő kellékei voltak :

a) Az arrogandusnak világos beleegyezése, mivel arrogatio által elvesztette önállóságát. (Fr. 5. D. de adopt.).

b) A fejedelem részéről való megerősités, mivel arrogationak sokkal nagyobb hordereje és következményei voltak, mint az adoptionak (§. 1. Instit. de adopt. — Fr. 2. pr. D. eod.).

c) Ha az arragandus még serdületlen koru (impubes) gyámság alatt állott, szükséges volt az indokokat pontosan és hatóságilag kipuhatolni, melyeknél fogva az arrogatio történt, hogy az arrogandus se személyében, sem pedig vagyonában rövidséget ne szenvedjen (Fr. 17. §. 2. D. eod.); továbbá megkivántatott a gyám (c. ult.C. de auct. praest.) és a legközelebbi rokonok beleegyezése, és pedig azoké, a kiket az impubes után, ha az mint ilyen meghal, az öröklési jog megilletett volna (§. 3. Instit. de adopt.); végtére az örökbefogadónak cautiót kellett letenni, az arrogandus *végrendelet nélkül* örököseinek biztositására (c. 2. C. de adopt.) és megigérni, hogy az arrogandust serdült korának elérte előtt fontos ok nélkül nem emancipálja. (§. 3 Instit. eod.).

Az arrogatiónak joghatályai pedig a következők voltak :

a) Az örökbefogadó (arrogans) atyai hatalmat nyert, és pedig nemcsak az örökbefogadottra (arrogatusra) hanem ennek gyermekeire nézve is. (Fr. 2. §. 2. D. de adopt.)

b) Az örökbefogadott capitis diminutionem minime-t szenvedett, vagy is önállóságát és családja irányábani jogait elvesztette (§. 3. Instit. de capit. demin.); továbbá a természetes gyermeknek viszonyába lépett s ennek folytán az örökfogadó nevét s polgári állását elnyerte, és közte s az örökfogadó között viszonyos öröklési jog keletkezett, melynél fogva egyik a másik után, és pedig nemcsak a végrendelet hiányában öröklött, hanem a végrendelet fenléte mellett is a törvényes részt (legitimát) követelhette. A vérségi jogokat (jura sanguinis) azonban nem nyerte el az örökfogadott, s igy az örökfogadó rokonai után nem öröklött (Fr. 33. D. de adopt.), azon esetet kivéve, ha ezek is az arrogatioban világosan beleegyeztek. (Fr. 6. et 7. D. eod.)

c) Az örökbefogadónak törvényes haszonélvezeti joga volt az örökbefogadott javaiban, sőt ha ez gyermektelenül halt el, ezen javak tulajdonát is elnyerte; különben pedig csak az usufructussal kellett megelégednie, a mely addig tartott, mig az arrogativ unokák atyai hatalma alatt állottak (§. 2. Instit. de adquisit. per arrogat.); végtére

d) Ha az örökbefogadott alapos oknál fogva (ex iusta causa emancipationis) atyai hatalom alól elbocsáttatott, ez esetben tartozott az örökbefogadó az örökbefogadottnak ama vagyont kiadni, a melyet ez neki hozott; ellenben pedig, ha az atyai hatalom alóli elbocsátás fontos ok nélkül történt, vagy pedig az örökbe fogadó végrendeletében fogadott fiát kitagadta, akkor ez utóbbi feljogositva volt, nemcsak saját, az örökfogadóhoz hozott vagyonát vissza venni, hanem az örökfogadó örökségéből még egy negyedrészt is (quarta divi Pii) követelhetett. (§. 2. Instit. de adopt. — et c. C. eod. — továbbá Fr. 22. pr. D. eod. és Fr. 1. §. 21. D. de collat.)

A tulajdonképeni örökfogadás pedig következő kellékekkel birt; jelesen szükséges volt :

a) A valóságos atya beleegyezése. (Fr. 5. D, de adopt.)

b) Az örökbefogadottnak beleegyezése, mely elégségesnek tartatott akkor is, ha az hallgatag volt, t. i. az adoptio-cselekvénynél jelenlévő örökfogadott, annak ellen nem mondott. (c. alt. C. de adopt.).

c) Az illető hatóság részéröli megerősités (§ 1. Just. de adopt. és Fr. 2. pr. D. cod.), mely hatóság előtt a valóságos atya és az adoptandus megjelenni tartoztak. (c. ult. C. de cod.)

A tulajdonképi örökbefogadás felosztatott ismét : *teljes* (plena) *és kevésbé teljes* (minus plena) adoptióra.

Teljes örökbefogadás volt az, a mely atyai hatalmat adott, és ascendens által történt, vagy idegen által is, oly személyre nézve, a mely nem volt természetes atyavagy nagyatyának saját örököse (suus heres) „Adoptio plena : quae patriam potestatem tribuit, et fit ab ascendente, vel etiam ab extraneo in tali persona, quae naturalis patris, vel avi suus heres non est.“

Kevésbé teljes örökbefogadásnak tekintetett az : mely az örökbefogadottnak csak végrendelet nélküli örökösödési jogot adott, és más személy, mint ascendens által foganatosittatott oly emberre nézve, a ki természetes atya vagy nagyatyának saját örököse volt. „Adoptio minus plena : quae adoptato jus succedendi ab intestato praebet, et ab alia persona praeterquam ascendente peragitur in homine, qui est suus heres naturalis patris vel avi. (c. 10. C. de adopt. és §. 3 Instit. eod.)

Mind teljes, mind pedig kevésbé teljes örökbefogadásnak lényeges kelléke volt : hogy az örökbefogadandónak (adoptandusnak) nem volt szabad *önjogunak* (homo sui juris) lenni; mert különben nem az adoptio in specie, hanem arrogatio történt volna.

A teljes örökbefogadásnak törvényes hatásai voltak:

a) Az örökbefogadó, örökbefogadott fiára nézve atyai hatalmat nyert, miből következik, hogy azt a természetes atya elvesztette (§. 2. Instit. de adopt.). De az örökbefogadottnak gyermekei a valóságos nagyatyjuk hatalma alatt maradtak (Fr. 40. pr. D. eod.), mig ellenben azok, a kik az örökbefogadás után születtek, az örökbefogadó atyának hatalma alá jutottak. (Fr. 27. D. eod.).

b) Az örökbefogadott az örökfogadó nevét és saját örökösének jogát nyerte el, és e szerint nemcsak ab intestato örökölhetett az adoptiv atya után, hanem ennek örökségéből törvényes részt is követelhetett (Fr. 23. D. eod.). Ha az örökbefogadás idegen személyre nézve történt, akkor az (mint az arrogatiónal) vérségi jogokat nem nyert; ha ellenben az ascendens unokáját örökbe fogadta, akkor ez az örökfogadóval kettős rokonságba lépett, t. i. azonkivül, hogy már vele természeti rokonságban (in cognatione naturali) állott, még a polgári vagyis törvényes rokonságba (incognationem civilem seu legalem) is lépett vele, és vérségi jogai a természeti rokonságnál fogva amugy is megmaradtak (§. 2. Instit. eod.)

A kevésbé teljes örökbefogadásnak törvényes hatása egyetlen egy jogra vihető vissza, mely abban állott, hogy az örökfogadott, az örökfogadó után végrendelet nélkül (ab intestato) örökölhetett (c. 10. C. de adopt.) miért is :

a) A kevésbé teljes örökbefogadás által, az örökbefogadottnak családjogai (status familiae) semmiben sem változtak, sőt inkább az örökbefogadott azután is, mint azelőtt, valóságos atyjának hatalma alatt állott.

b) Az örökbefogadott nem lett az örökfogadó atyának szükséges örököse (successor necessarius), tehát ennek örökségéből nem követelhette a törvényes örökrészt (legitima portio), hanem csak akkor léphetett fel örökösképen, ha az örökfogadó végrendelet nélkül elhalt, vagy pedig végrendeletében az örökfogadottat örökösnek nevezte. — De viszont az örökfogadónak sem volt joga az örökbefogadott után örökölni.

c) Az örökfogadott nem nyert vérségi jogokat, azaz: az örökfogadó rokonai után nem illette öt törvényes örökösödési jog, és rendszerint nem is nyerte el az adoptiv atya nevét és polgári állását; végtére

d) minthogy a valóságos atya hatalma alatt állott, megtartotta ebbeli gyermek jogait, jelesen pedig törvényes örökrészt és végrendelet nélküli örökösödést, ugy ha ez beállott, és az örökfogadó atyja végrendeletet nem tett, mindakét atyának törvényes örököse lett.

Az arrogatio és teljes örökbefogadás házassági akadályt szült; jelesen: az örökfogadó atyja és az örökbefogadott leánya vagy unokaleánya, vagy, valamint az örökfogadott fiunak neje között, — szintugy az adoptiv fiu és az adoptiv atyának neje közt, és pedig az adoptionak megszünte után is. (§. 1. J. I. 10. — Fr. 14. p. §. 1. D. XXIII. 2.). Az örökbefogadás tartama alatt nem volt szabad házasságra lépni az örökfogadottnak az örökfogadó felmenő és lemenő rokonaival; mig ezek és az örökfogadott ugyanazon atyai hatalom alatt állottak, valamint oly agnatusokkal sem, a kik szülők gyanánt tekintetnek — qui parentum loco censentur (Fr. 55. §. 1. D. eod. §. 2. J. I. 10. Fr. 17. pr. D. eod. — §. 5. J. I. 10. — Fr. 17. §. 2. D. eod.)

A testvérré örökbefogadásnak római jog szerint nem volt helye (c. 7. C. de hered. Instit.) és az örökösödési szerződések, mint az erkölcsiséggel ellenkezők tiltattak. (cap. ult. de pact.).

Ezekből állott az örökbefogadási jogintézmény a római jog szerint; és most térjünk át az ujabb európai jogrendszerekre. (Folyt. köv.)

TRÁVNIK ANTAL,
a birói államvizsgálati bizottm. tagja.

A végrehajtási jog elévülése, az uj törvénykezési rendtartás szerint.

A miskolczi ügyvéd egylet f. évi deczember hó 5-én tartott rendes ülésében a törv. rendtartás több §§-aira criticai észrevételeket tévén, annak a jelen értekezés tárgyát képező része igen élénk eszmecserére adott alkalmat; miért is a tárgy fontossága, illetőleg az üdvös reform szükségének mélyen átérzett tudata ösztönöz arra, hogy a discussió minél nagyobb mérvbeni előidézése végett, nézeteimet nyilvánosságra hozzam.

Az alább elmondandók indokolása czéljából azonban szükségesnek látom előzetesen körvonalozni a *perjog*, vagy is bevett szólás módszerint — perrendtartás és az *anyagi* magánjog határait. Ugyanis mig a perjog, a per folyamában teljesitendő cselekvények rendét, menetét határozza meg, addig a magánjogban azon feltételek állapitandók meg, mely alatt nyer egyedül birói elismerést valamely vitás jog; vagy is érthetőbben kifejezve, — a *perjog* azzal foglalkozik; mikor — hol — és mimódon érvényesitendő valamely jog, miként kell bizonyitani stb.; a *magánjog* pedig: hogy mely jog érvényesithető, mi bizonyitandó, mit dönt el az itélet stb.

És ha most már az itt felállitott elveket cinosurául veszszük, a mint vennünk is kell: első pillanatra szembetünik, *miszerint azok, a 378. §. alkotásánál figyelmen kivül hagyattak;* hogy itt nem tartatott meg azon határvonal, melynek *körén belől* szabad csak mozogni ugy a perrendtartásnak, mint az anyagi magánjognak; *vagyis hogy e §. az anyagi magánjog körébe vág.*

Jóllehet meg vagyok győződve, hogy törvényhozóink *öntudatosan*, hirhedt jogszolgáltatásunk égető hiányai által kényszeritve folyamodtak ily *végső* eszközhöz: de azért jelen intézkedésük, eltekintve e theoreticus hiánytól, sok más anomáliát von maga után.

Ebbeli állitásom bebizonyitása előtt azonban szabadjon megczáfolnom a következő felhozott *ellenészrevételeket*: t. i. „hogy e §. nem praejudicál az anyagi törvénynek, illetőleg annak körébe nem vág; az itt kimondott elv által az anyagi jog nem évül el; pusztán csak az mondatik ki, hogy a végrehajtási végzés alapján 3 évig lehet executiót foganatositani, s e 3 év elteltével itélet ujitás, vagy uj végrehajtási végzés által, ismét életbe lehet léptetni az eredeti itélet vagy peregyesség hatályát."

De az itt felsorolt ellennézetek szerintem minden alapnélküliek. Ugyanis —

A 378. §. oly világosan szól, hogy logicus ész járás mellett, a törvényhozó intentióit félre magyarázni képtelenség. Mert első pillanatra szembe ötlik, hogy e §. zármondata két *kivételes* esetről intézkedik s kimondja, miszerint csak *ily* két esetben van eltérésnek helye az előzőleg felállitott *általános* szabály alól. Határozottan kimondja jelesül azt: hogy e két kivételes esetben „a végrehajtás mind addig *megujitható*, mig a per tárgya a polgári törvények szerint el nem évül." Miből argumentum a contrario tehát az következik: hogy a *többi más* esetekben a végrehajtási jog meg *nem* ujitható.

Ellenvetették továbbá azt is, miszerint itt a törvényhozó pusztán azon distinctiót akarta tenni, hogy e két kivételes esetben kedvezmény gyanánt nem kell itélet ujitás, vagy uj végrehajtási végzésért folyamodni; a többi esetnél pedig felperes mulasztásának némi büntetéseül még *póthatározat* szükséges.

Ez okoskodás azonban szinte téves. Mert ily intézkedés egyedül akkor volna büntetésnek tekinthető: ha a biró esetleg megtagadhatná, bizonyos feltételek vagy körülmények beáltával visszautasithatná magát a póthatározat hozatalt, *vagy is ha jöhetne elő oly eset, midőn felperes e kérelmétől elüttetik.* Ily eset pedig szerintem nincs, mert ha lenne, arról a perrendtartásnak *mulhatlanul* szólani kellene; következésképp a dolog természeténél fogva, felperes egyszerü folyamodványa nyomán, tárgyalás, illetőleg a felek meghallgatása nélkül hozatnék meg az ily póthatározat, és mindig *feltétlenül* meg kellene adni azt. Már pedig ha ily könnyen, legkisebb akadály nélkül, csupán pár sor irással hozzá juthat felperes: akkor a törvény fentebbi intézkedése merően czéltalan volna.

De továbbá eltekintve attól, hogy ezen ellenvetés már csak azért sem állhat meg, mert ily póthatározatról egy árva betü említés — sincs: ez állitás, mint már föntebb is megjegyzém, jogi képtelenséget rejt magában, egy oly képtelenséget, melynek védelmére nem mernék kelni, miután a törvény világosan mondja, hogy „a végrehajtási jog *elévül*." Már pedig az elévülés jogi természete hozza magával: *hogy azt érvényesiteni többé semmi szin alatt nem lehet;* mert ellenesetben megszünt elévülés lenni, ha csak fából vaskarikát alkotni nem akarunk. S ebből azon dilemma is elő áll: hogy vagy érvényesiteni lehet még a jogot — de akkor el nem évül; vagy pedig nem lehet érvényesiteni — és igy elévül.

Ekként ki lévén mutatva, hogy az elévült végrehajtási jogot megujitani nem lehet: teljesen indokolt azon föntemlitett nézetem, *miszerint ez által az anyagi jognak praejudicáltatott.* Igen gyenge tehát azon legutolsó érv is, miszerint ily nemü intézkedés több más perrendtartásban szinte előfordul, mert ennek csak az a consequentiája, hogy azok hasonlólag a mi perrendtartásunk hibájában szenvednek.

Áttérek most már azon főbb anomáliák elsorolására, melyek e §. kifolyásai, s mint ilyenek alapos aggályra nyujtanak alkalmat:

Egy tekintélyes jogász azt jegyzé meg e §-ról, s szerintem tökéletes igaza van, hogy egyik legfőbb hiánya,

mondhatnám jogtalansága abban culminál, miszerint oly esetben, hol a sértett, illetőleg az érvényesitendő jog maga, *anyagi* törvényeink szerint 32 év alatt évül el: az erre vonatkozó végrehajtási jog 3 évi tartamra van szoritva, és igy *ugyanegy* jogra nézve, *két különböző elévülési idő decretáltatik.*

Különösen tekintetbe veendő még, hogy e szabvány által, ugy a korábbi *speciális* honi irott törvény és gyakorlat, mint *általában* minden fejlettebb jogrendszerrel ellenkezőleg, eredeti jellemében forgattatott ki az elévülés és birói itélet, vagy ezzel hason természetü peregyesség *egymáshozi viszonya* s kölcsönös *hatása.* Mert mig amazok szerint, az itélet illetőleg egyesség *megszakitotta* az elévülési időt, s igy a törvény és birói tekintély igénybevétele még *erősitette, a rendes elévülési határon is tul, kiterjesztette* a sértett félnek most már res judicátává lett jogait azáltal, hogy a megszakitás előtti idő érvénytelenné lön s az uj elévülési időtartam e jogcselekménytől számittatott:

addig a *jelen* esetnél a törvény *büntetni*, és pedig igen sulyosan büntetni látszik épen azt, ki védszárnyai alá menekül: mert az itélet hazatalától számitandó 3 év eltelte után, sem uj keresettel, sem itélet ujitási kérelemmel, sem pedig uj végrehajtási végzéssel nem lehet szerintem jogát többé érvényesiteni, vagy is hogy maga az anyagi jog évül el, mint ezt már fölebb kimutattam.

Uj körülmények közt kérdem, mi okból élvez *több kedvezményt* a hanyag hitelező, ki követelését be sem perli, hisz ennek jogát a törvény még nem is *szentesitette?* s valjon nem elég büntetés e már magában az, hogy a végrehajtás halogatása által, a kielégitési alap idő közben tán el enyészhetik?

Egyedül menthető indok csak az leendett, hogy ez által a törvényhozás a *jogviszonyok consolidátióját*, az adósok huzamos zaklattatásának meggátlását ohajtotta elérni, mi azonban nem sikerült *akkor:* ha a hitelező követelését 32 évig be nem perli.

Nézetem szerint tehát azt kellett volna kimondani:

„hogy a végrehajtást elrendelő végzés hatálya 3 év mulva megszünik, s ha e jog *később* vétetnék igénybe: az itélet, vagy peregyesség *alapján*, melynek jogereje 32 évig tart, — uj határozat eszközlendő."

Végül tekintve e §. azon esetét, ha a végrehajtás, a marasztalt fél kérelmére egyességileg halasztatott el *bizonyos* ideig, p. o. tiz napig, minthogy ekkor a végrehajtási jog már 32. év alatt évül el: kérdem, mért van a felek ily *egyszerü* intézkedésének több jogi hátalya, mint a *formális* birói itéletnek?!

CZENTHE JÓZSEF,
ügyvéd.

A gyujtogatás büntényének beszámithatására vonatkozó felülvizsgálati orvosi vélemény.

A gyujtogatások története.

Két rendbeli gyujtogatással vádolt X. Z., 20—21 éves hajadon ezeket vallja:

—z —g —yi kanász-legénynyel f. é. 1868. vizkeresztnapján szerelmi viszonyba léptem a nevezettnek azon fogadása és igérete mellett, hogy engem nőül fog venni, s ezzel engemet mindenre rávett, meg is gyalázott; midőn pedig éreztem, hogy tőle viselős vagyok, ennek folytán a legközelebb mult virágvasárnapon elmentem nevezett —z —g után a csapásra, hol ő a disznókat őrizte, s kérdeztem tőle, hogy igérete szerint és fogadásához képest nőül vesz-e? Megmondtam neki azt is, hogy tőle viselős vagyok, mire —z —g határozottan azt felelte, hogy engemet el nem fog venni, s inkább 10 évig katona lesz. Ezek után a csapásról elmentem y-ra nevezett édes anyjához, s ettől fia keresztlevelét kértem, mivel ezen levélre adtam illetőnek 15 frtot váltóban kölcsön, ki ezen összeg visszafizetését megtagadta.

Ugyanazon napon, vagyis virág-vasárnapján eljött hozzám —z —g, s dohányzsacskóját és egy pár öltöző, nálam levő fehér ruháját kérte, melyeket kiadni nem akartam, mig 15 frt kölcsön adott pénzemet vissza nem adja. —z —g ezután tőlem —t —e házához ment, hol —y —t nevü szeretője tartózkodott. Evégett megboszankodtam, s boszumban —t —e házát, hol nevezettek mulattak, felgyujtottam; ezt pedig ugy tettem, hogy a tüzhelyről egy csomó szalmába tüzet csavartam, s a ház fedelébe dugtam, azután pedig haza mentem. Akkor reám esett a gyanu, s a jegyzőnek a biró házánál ki is vallottam, mikép a gyujtogató én voltam.

Édes anyám a tűz utáni napon megkenetett, a kenőasszony mondotta, hogy 6 hét óta teherben vagyok, s a biró is meg akart terhességemről győződni, szinte megkenetett, hogy igy a gyermeket el ne emészszem, mit tenni szándékomban soha sem volt.

Én már most egyrészt, hogy meg voltam gyalázva, de másrészt, mivel sokan a biró házánál azt mondották, hogy fejemet elveszik, nagy búm és keserüségemben f. é. april 17-én reggeli 4 óratájt saját édes anyám —y —né lakházát oly módon, mint —t —e-tét szinte felgyujtottam.

Ezenkivül vádlottnő vallja, hogy őt a gyujtogatásra senki se biztatta, hanem azt maga akaratából tette nagy keserüségében, mivel —z —g igéretekkel meggyalázta, s azután mégis elhagyta.

Végre még vallja:

Akkor, midőn a csapásra —z —g-hez elmentem, tőle kérdezendő, hogy el fog-e venni engemet? bántalmazott, s ostorával összevert; ezután harmadnapra, midőn édes anyámmal az erdőre fáért kimentem, hozzánk jött, ottan kérte a dohányzsacskót, s mivel ez nálam nem volt, azt neki vissza nem adhattam, s akkor ujból bottal báutalmazott, a földre döntött, s ugy taposta mellemet csizmájával, mely méltatlan bánásmód miatt okom volt reá neheztelni.

—z —g 25 éves, nőtlen, kanászbojtár szinte valja, hogy X. Z. hajadonnal ujév napja körül lépett ismeretségbe, a nő mindig utána járt, tőle szabadulni nem tudott, s igy benső viszony fejlődött ki közöttük. Később pedig azért hagyta el e nőt, mert pletykákat terjesztett ellene, többi közt reá fogván, hogy ládájából 5 pftot ellopott, s ezt nyilvánosan hirdette is, mivégett megharagudott, s mondotta neki, hogy többé látni sem akarja, s utána ne járkáljon. Mindezek daczára X. Z. többször lejött a mezőre, midőn a nyáját őrizte, s igy tett f. é. virágvásárnapján is, a nyáj után levén, őt mindennek elnevezte, s távozni nem akart, mi végből ő a leányt ostorral megverte. Ugyanazon nap este elment dohányzacskójáért a leány házához —k-re, de azt se a leány, se ennek anyja kiadni nem akarta, sőt midőn azon kérdésükre, hogy ki akar-e békülni, ő azt válaszolta, hogy soha többé, az anyja azt felelte, miszerint orrát levágja. Ezen szavakra a háztól távozott, bement az onnét nem messze lakó —t —e házába —p —a nevü pajtásához egy pipa dohányért, midőn X. Z. utána jött lesekedni, s mint látta, hogy —t —e házához —z —g be akar menni, utána ezt kiáltotta: „te hamis hunczut, csak eredj be, majd reád gyujtom a házat." Ő —t —e-hez bement, de távolról sem gondolta, hogy X. Z. a gyujtást valósággal véghezvigye; azonban nem sok ideig volt —t —e házánál, midőn észrevették, hogy az lángban volt. —z —g mindjárt gondolta, hogy a gyujtást X. Z. okozta.

—z —g vallja még, hogy X. Z. gyujtogatással csak egyszer fenyegetődzött.

Az ottani helybeli előljáróság a kiállitott erkölcsi bizonyitványban mondja, hogy X. Z. ámbár eddig még fenyitve nem volt, de az ő feslett élete és rosz erkölcsü magatartása már eddig is ismeretesek voltak, mivégett is ő rosz magaviseletünek nyilvánittatik.

A vádlottnő lelki állapota a védő ügyvéd által a védbeszédben beszámitásra képtelennek állittatván, ennek folytán vádlottnő elmebeli állapota fölött az orvosi vizsgálat törvényszékileg elrendeltetett, melynek eszközlésével megyei főorvos —k —o és —i —o lettek megbizva, kik is hasszabb időt igénybe vett észleleteik eredményét 1869. május hó 20-kán kelt jelentésükben beadták.

Az észlelő orvosok véleménye.

X. Z. 28 éves hajadon, kis termetü, senyves külsejü, gyenge testalkatu, nagy mérvben ingerlékeny és gyenge idegzetü, haja gesztenyeszinü, hallása és szaglása rendes, a láták mozgékonyak, a világosság sugaraira visszahatók, az arcza himlőhelyes, szinezete halványsárgás, mellkasa szük, de léleg-

zetvétele elég szabad, a kopogtatási hang teljesen éles, a légzési hang hólyagcsás; a szivhangok rendesek, a két orsóütér egyidejüleg ver: védhimlővel oltva nem volt, s 3 éves korában természetes emberi himlőbe esett; emésztési zavarokban, gyakori visszaesésekre nagy foku hajlammal biró makacs váltólázakban nemcsak gyermek, de felserdült korában is szenvedett, a hószámfolyás gyakori rendetlenségével van párosulva; mája és lépe rendesnél nagyobb térfogatu. Mult évi aprilis 11-én elkövetett gyujtogatása miatt elfogatván, ugyan e hó 21-én a megye börtönébe 2 hónapos terhes állapotban hozatott, hol is m. é. november 16-án folytonos betegeskedése daczára rendes időre gyenge testalkatu, de ép egészségü gyermeket szült.

Egy év óta a börtönben többnyire majd gyomorzsábában és étvágyhiányban, majd váltólázban és makacs idült lefolyásu bőrkiütésben (izzag) betegeskedett.

Ezen bántalmakhoz szakonkint rendesen körülbelül 3—5-ik hétben, az ép működéstől felette eltérő kedélyrendellenesség csatlakozott, midőn is a fentnevezettnél ingerlékeny, türelmetlen szeszélyes, környezetét zaklató, jelentéktelen okokra, sőt minden ok nélkül veszekedésre, sirásra, határtalan haragra és dühre gerjedő állapot észleltetett ugyannyira, hogy, minden anyai gyöngéd érzetből kivetkőzve, ujszülöttét üti, veri és rángatja. Ezen, időszakonkint jelentkező lelki baj közönségesen 1—2 napi időtartamu, s méltán mulékony őrjnek (mania transitoria) tekinthető.

Ezen alapon a törvényszék azon kérdésére: „mennyire hat a viselős állapot is az elmebeli állapotra" a véleményező orvosok következőleg felelnek:

A létrejött terhességi állapot minden, még a legépebb és legerősebb női szervezetben is a vérvegyület megváltozása folytán az emésztési, elválasztási, légzési szervekben és az idegrendszerben felette lényeges működési zavarokat szokott előidézni; de leginkább az utolsóban, hol is két lényeges hatány u. m. az agy- és gerinczagybani vérgyülem (hyperaemia), s a méh kitágulása által eredményezett inger következtében különféle, a rendestől eltérő változások és módosulatok hozatnak létre, honnét következik, hogy a terhesség, gyermekágy és szoptatás ideje alatt a gyenge idegzettel biró nőknél az elmebántalmakra sokkal nagyobb a hajlam.

Az orvosi vizsgálat és megfigyelés alatt levő fegyenczné X. Z. a gyujtási büntényt, terhességének 2-ik hónapja vagyis épen 8 hét leteltével követte el, saját édes anyja házának felgyujtásával, önvallomása szerint boszuból, melyre a helység előljárósága által rajta elkövetett méltatlan és igazságtalan tettleges bántalmazás folytán gerjedett.

A jelen esetben az ok és okozat közt semmi arány, semmi összefüggés, semmi észszerü következtetés nem létezik, s főleg azon körülményt méltó figyelembe véve, hogy boszuját nem a bántalmazókon töltötte, nem az ő házaikat gyujtotta fel, hanem saját magáét, mely tette a különnemü lehető cselekmények felismerését határozottan megczáfolja.

Az ép ész és józan gondolkozás, e nélkülözhetlen kellékek hiánya méltán kétségtelenné teszi azt, hogy a vádlott az elkövetett büntényt rendes lelki állapotban, tiszta elmével és észszel követte el.

A fentérintett körülmények és adatok nyomán az orvosi szakértői vélemény oda járul: hogy vádlott X. Z. saját háza meggyujtásának végrehajtása körül önelhatározással és szabad akarattal nem birt, hanem felette gyenge és ingerlékeny idegzete, de főleg terhességen alapuló elmezavar, szenvedély és indulat befolyása alatt követte el a gyujtas büntényét: következésképen beszámitással nem birt.

Mindenekelőtt megjegyzendő, hogy az orvosi vélemény zárszavaiból is kitünik, miszerint egyik előzetes mondatból, hol állittatik „hogy vádlottnő a büntényt rendes lelki állapotban, tiszta elmével és észszel követte el" a „nem" szócska csak tollhibából maradt ki, s az egész mondat értelme, a zárszavakkal egybevetve, más nem lehet, mint az, hogy vádlottnő az orvosok véleménye szerint a büntényt nem rendes lelki állapotban követte el, mely irásbeli helyreigazitás egyébiránt már a törvényszéki tárgyaláskor is szóba hozatott.

Ezen orvosi vélemény azonban egyrészt hiányos, mennyiben csakis a második rendbeli gyujtogatási tényre vonatkozik, midőn vádlottnő saját anyja házát gyujtotta fel, s másrészt téves alapon nyugszik, annyiban, hogy az épen emlitett gyujtogatást boszuból származtatja, melyre a vádlottnő gerjedett volna az igazságtalan és méltatlan tettleges bántalmazás folytán, melyet a helység előljárósága rajta elkövetett, midőn őt az első tűzvész alkalmából ellene felmerülő gyanu miatt vallatás alá vette. — Ezen téves, a vizsgálati iratokkal ellenkező tényállás felvételére egyébiránt a véleményező orvosok védő ügyvéd szerint csak azáltal lettek vezetve, mert velük a vizsgálati iratok nem közöltettek, s ők csak vádlottnő kikérdezéséből meritthettek tudomást a tényállásról.

A tényállás rövid foglalatja.

Az előadottak szerint tehát a tényállás röviden a következő:

Vádlottnő —z —g-nek vallomásával összhangzólag bevallja, hogy ez utóbbival szerelmi viszonyba bocsátkozott, s midőn, tőle magát terhesnek érezve, őt felszólitotta, hogy igéretéhez képest nőül vegye, attól elutasittatott, sőt meg is veretett; ugyanazon nap estején —z —g a vádlottnő lakásán megjelent, s a viszonyt végleg felbontottnak kijelentve, onnét —t —e házához ment, hol —y —t nevü vélt szeretője lakott. Midőn vádlottnő ezt látta, megboszankodott, s —z —g után kiáltott, hogy reá fogja a házat gyujtani, s haza menve egy csomó szalmába valóban tüzet csavart, s azzal boszuból azon házat felgyujtotta, mely a szomszéd házakkal együtt leégett.

Ezen tettét vádlottnő a község előljárósága előtti vallatáskor el is ismerte, s reá 12-ik napon, egyrészt azért „mert mint vádlottnő mondja „meg voltam gyalázva," de másrészt, „mert" sokan a biró házánál azt mondották, hogy fejemet elveszik, nagy bu és keserüségében saját édes házát is felgyujtotta.

Kihallgatásakor ezen tettét is szinte azonnal bevallotta.

E tettek elkövetésekor vádlottnő két hónapos terhességi állapotban volt. De ezenkivül ugy gyermek, mint felserdült korában gyakran szenvedett emésztési zavarban, ismétlődő makacs váltólázakban és hószámrendetlenségben, s a börtönben töltött terhességi ideje alatt is többnyire ezen bajoknak volt alávetve.

E bántalmakhoz járult még az őt megfigyelő orvosok észlelete szerint a rendes időszakaszokban ismétlődő nagyfoku rendellenesség kedélyi állapotában, midőn is ingerlékeny, türelmetlen, szeszélyes, környezetét zaklató, jelentéktelen okokra, sőt minden ok nélkül reszketve, sirásra, határtalan haragra és dühre gerjedő állapotban, minden anyai gyöngéd érzettől kivetkőzve, ujszülöttét verte, ütötte és zaklatta.

Folyományok.

Tekintettel az előadottakra, azon kérdésre, valjon vádlottnő büntetteit beszámitásra képes lelki állapotban követte-e el? a következőkben lehet válaszolni.

Azon körülmény, hogy vádlottnő büntetteinek elkövetése után vallatásakor cselekedeteinek részleteire és az indulatokra hiven visszaemlékezett, semmiképen se zárja ki azt, hogy büntetteit mégis beszámitást kizáró állapotban követhette el; mert az emlékezet kiterjedhet minden cselekvényre, mely öntudattal történt; az öntudat pedig nemcsak az akarat kifolyásait kiséri, hanem a testnek mozgásban nyilvánuló számos más működéseit, melyek pusztán erőműzeti alapon folynak le, még az akarat ellenére is. S ezért e kérdés eldöntésénél tekintetbe veendő egyfelől, valjon vádlottnő cselekvési észszerü folyományokként tünnek-e fel, az őt cselekvésre vezető előzményekhez képest; mig másfelől senyves testi állapota mennyiben gyakorolhatott netalán rendellenes befolyást szellemi működésére, nevezetesen pedig terhessége. Kétséget nem szenved, hogy vádlottnő akkor, midőn a második rendbeli gyujtogatáskor saját anyja házát felgyujtotta, valóban — mint ő maga is előadja — kétségbeesett állapotban volt, mert elhagyatva attól, ki őt teherbe ejtette, magát meggyalázva érezte; életét pedig elveszettnek hitte, miután a biró házánál arról értesült, hogy mint gyujtogató fejét elvesztendi. S csakis kétségbeesés vezethette őt oly cselekvényre, mely által se elveszett becsületét vissza nem nyerhette, se életét nem biztosithatta, de annak elvesztét sem könnyithette, mely nemcsak czéliránytalan volt, hanem egyátalában semmiféle czélra irányitva nem volt, — mely tehát valósággal kétségbeesett, azaz beszámitás alá nem vehető oly lelki állapotban követtethetett el, melyben a szellem egyes tettek végrehajtására inditást adni képes ugyan, de képtelen magának czélt kitüzni és a czélirányos eszközöket megválasztani.

A szellemi működést ily fokban megzavaró, igy tehát a beszámitást kizáró állapot, melyben vádlottnő a második gyujtogatás időpontjáig eljutott, következtetést enged vonni állapotára az első gyujtogatás idejekor. Nem mintha vádlottnő már ekkor is kétségbeesve lett volna, hanem mennyiben a lelki felindulás azon fokát jelzi, melyre vádlottnő egyéniségénél fogva eljutni képes volt.

Ezen első rendbeli büntettét vádlottnő boszuból követte el, mert meg volt gyalázva, testileg méltatlanul bántalmazva, s azután végkép elhagyatva és megvetve kedvesétől, kit is, mint vélte, azonnal más személyhez látott távozni. S nyomba őt követve és utána kiáltva, hogy csak menjen azon házba be, majd rája gyujtja azt, — mivel fenyegetődzött azt azonnal teljesitette is.

Bizonyára felette nehéz az indulat foklejtőjén azon határt kijelölni, melyen innen az ész birálata a cselekvésre kiduladozó indulatot még féken tartani képes, s melyen tul e képesség fel van függesztve, — a határt, melyen innen az indulat viharja csak mint enyhitő körülmény szerepelhet a beszámitás kérdésénél, s melyen tul az a beszámitást végkép kizárja.

Tekintetben véve mindazáltal azt, hogy vádlottnő az elszenvedett méltatlanságok tetőpontján közvetlenül vitte végbe első büntettét, pusztán azon vágygyal, hogy magát megboszulja; de a nélkül, hogy magának időt engedne a megbirálásra, valjon az a czélra egyátalán alkalmas-e? s tettleg oly elfogult állapotban, hogy cselekvényének teljes czéliránytalanságát be sem látta, mert általa csak közönbös személyeket kárositott; de azt nem sujthatta, kit sujtani akart, sőt még, boszuindulatától elragadtatva, fenyegetődzésével ugyanazt előbb megintette, mielőtt, mint hitte, sujtana; tekintetbe véve továbbá, hogy e nő, ha egyfelől ugyan igen alacsonfoku miveltsége, sőt feslett erkölcsü élete folytán a kedély bensőbb érzelmével nem birt, — épen azért más felől meg volt fosztva mind azon nemesebb erélytől, mely a fájdalmat magába vissza fojtani képes, mind pedig azon daemoni erélytől is, mely boszuvágyát fékentarthatta volna addig, mig körültekintve, az irányt képes lett volna felfedezni, melyben boszuja áldozatára biztosan talált volna: mind erre képtelen volt e nő, s érzése csak annyira telt, hogy őt vakon tettre inditotta, melynek czélhozképesti ferdeségét belátni csak a birálgató ész működéshiánya tehette képtelenné; hogy pedig e nő az ész rendes működését elfojtó vak indulatoknak egyéniségénél fogva alá volt vetve, e felvételre alapot nyujt mind betegeskedő előélete folytán a nála kifejlett senyves, tulfokozott, ingerlékeny idegzetü testalkat, mind pedig terhes állapota, mely az azzal járó vérvegyület megmásitása, helybeli vértorlódások, s ennek következtében az idegrendszer működésének megzavarása folytán nem ritkán még a legszendébb női kedélyt is felduldulni, magaviseletében azt megmásitani és indulatos tettekre ragadni képes, s minél inkább teheti ezt olyannál, milyen vádlott nő, kit testalkata már különben arra hajlandóvá tett, mig ellenben müveletlen szelleme e csillapitó ellensulytól megfosztott.

Mind ezeket tehát tekintetbe véve, még pedig mindazt, hogy vádlott nő gyujtogatási cselekvénye csak a vak indulat kifakadását, ellenben a czélhoz az eszközt birálgatva megválasztó ész működéshiányát tünteti fel, — mind azt, hogy mig e nő szellemi müveletlensége folytán az erkölcsi féktől meg volt fosztva, addig másfelől indulatos kitörésekre nála a beteges testalkat nagy hajlamot keltett, melyet terhes állapota még inkább képes volt fokozni: azon felvétel látszik indokoltnak, miszerint igenis valószinű, hogy vádlott nő nemcsak a második, hanem már az első rendbeli gyujtogatást is oly lelki állapotban vitte végbe, melyben ő a vak indulattól elragadtatva cselekvényeinek mivoltát megbirálni, következményeit belátni képtelen, igy tehát beszámitás alá vonhatlan volt.

Jendrassék Jenő, egyet. ny. r. t.

* * *

A fentebb közlött felülvizsgálati orvosi véleményt az „Orvosi Hetilap“ mult évi 48-ik számához kapcsolt „Közegészségügy és törvényszéki orvostan“ czimü mellékletéből vettük át, és *Jendrássik Jenő* egyetemi orvostanár ur tudománya iránti minden tiszteletünk mellett őszintén kinyilatkoztatjuk: hogy ugy a törvényszéki orvosok, mint az egyetemi orvosi kar messze tul mentek az orvostudomány szakkörének határvonalain.

Az orvos ugyanis egyedül a *materiális substratumra*, ama tárgyilagos ténykörülményre szoritkozhatik, melynél fogva az egyes esetben a tudománya, tehát az anthropologia, az orvos vagy természettudomány körébe tartozó tényt itéli meg. Ha az orvos megkérdeztetik, hogy mily véleményben van valamely vádlott beszámithatóságáról, neki kell feleletet adni, de csakis igy szólhat: Ezen ember ép elméjü vagy beteg, őrült, buta, időszakonként őrültségben szenved. Feladata evvel be van fejezve. A biró dolga most az orvos véleményéből következtetést vonni a *beszámithatóság* vagy *be nem számithatóság* megitélésére. A beszámithatóság fogalma nem **orvosi**, hanem **jogászi!!**

Szerk.

TÁRCZA.

Az egyetem vagyoni állapota.

A vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter urnak mult évi november hó 15-én kelt előterjesztése a képviselőházhoz, a magyar királyi tudományos egyetem vagyonának kimutatásáról terjedelmes és kimeritő dolgozat. Nemcsak azért fontos, mert hazánk fő-mivelődési intézetének vagyoni állását irja le, tehát feltárja az erőt, mely annak czélja elérésére rendelkezésére áll, hanem mert e vagyonnak történetét is adja, — mondhatni tehát: maga a könyv egy darab mivelődési történet.

S ebben áll főfontossága.

Kétségtelenül az egyetem sokkal fontosabb mozzanat mivelődési történetünkben, s változásai, alakulásai, fejlődései közérdekübbek, hogysem történetének megirásával tüzetesebben ne foglalkoztak volna egyes tudósok: s a nagyszombati collegium évkönyvei (kiadatlan) s Dugonics kézirati munkája (kiadatlan) mellett, az Ortus et Progressus Universitatis Tyrnaviensis (Nagy-Szombat, 1725), a Progressus Universitatis Tyrnaviensis (u. o. 1728), Kazytól a Historia Universitatis Tyrnaviensis 1734, Katona dolgozatai, melyekről Fejér alább emlitendő munkájában mondja: „cui hoc quoque in opere debeo plurimum“ s Fejér munkája az egyetem történetéről, melyet az egyetem felállitása 300-dos évünnepére irt, és főként ez utóbbi sok becses és érdekes adatot tartalmaznak. De egyoldaluak, s kivált az elsők hiányosak, vagy, mint a kéziratban levők, nehezen hozzáférhetők. A nagyszombati nyomtatványok a jezsuiták története mellett egy csomó háboru-adatot tartalmaznak: de erős pártszinezettel ecsetelve. Fejér már szorosan tárgya mellett maradt, azonban az ő története is vázlatos s nagy részében a személyzetieket és ezek irodalmi működését adja. Becses mindenik kétségtelenül s kitünő forrás az egyetem történetéhez: de nem egész történet egyik sem. Az egyetem birtokviszonyai alakulásának, fejlődésének történetét vagy egészen mellőzik, vagy csak egyes töredékeiben mutatják fel. Ez előterjesztés a történeti keret megtartása mellett arról kimeritő, tüzetes felvilágositást nyujt. Bizonynyal igaz: azt tenni volt feladata a munkálatnak, hanem azt feladata határai közt meg is tette. A képviselőház ohajtásához, czéljaihoz képest megkapta, a mit kivánt: az adatokat; de hazánk müvelődési története is becses adalékok birtokába jutott.

A terjedelmes és kimeritő dolgozat, felvilágositva, érdekesitve két kötet függelékkel, melyek közül az egyik nagybecsü okmánytár, négy részre oszlik. Az 1-ső tárgyalja az egyetemi alapot, a 2-ik az ingatlanságokat, a 3-ik az 1868-dik évi zárszámadást, a 4-ik az alapitványokat. Olvasóink bizonynyal szivesen veendik, ha a becses monographiát — mert valóban monographia az — tüzetesebben ismertetendjük.

Az egészet egy kis történeti áttekintés előzi meg. De hogy ez áttekintést egészen méltányolhassuk, nem lesz érdektelen egy-két szóval vázolni a kort, melyre az alapitás visszavihető. Nem Pázmány — az alapitó — irodalmi működéséről akarok szólni, melyért csak magasztalás érheti; nem hittéritői buzgalmáról, melyet különböző szempontból szoktak tekinteni: habár az egyetem alapitása a kettővel összefügg. Az irodalom fontosságát méltányolni tudó férfiunak más rugói is voltak. Köztudomásu, hogy a protestantismus terjedése az iskolaügy javitásával, emelésével karöltve járt hazánkban is, hol a protestansoknak virágzó iskoláik s jól berendezett népnevelésök volt, mig a kath. tanügy azon arányban hanyatlott, a mint több több tért vesztett. Midőn Pázmány téritési fáradozásait rohamos, de mondhatni váratlan siker koszoruzta, az lett az eredmény, hogy az áttért nagy terület iskolaügyével a kath. egyház nem birt — s az a hanyatlás és sülyedés szomoru képét láttatá. Egy perczig sem kerülte el e jelenség Pázmány figyelmét s fáradozása az iskolaélet emelésén mondhatni nyomon járt más törekvéseivel. Buzgalma a nagyszombati jezsuita collegium felállitása körül, mely 1615-ki római utjával függ össze, teljes igyekezete annak emelésén, a két finövelde ugyanott nemes ifjak s szegény tanulók számára, a bécsi papnövelde még mind hittéritői szenvedélyének, buzgalmának voltak kifolyása: azzal, melyet élete utolsó éveiben tett, az egyetem megalapitása, már magasabb czélt tüzött maga elé, — ezzel a magyar tanügy emelésén mun-

kált. Ez volt tulajdonkép a tény, melylyel a magasan álló erdélyi protestans tanügygyel szembe akart állani.

És most lássuk a munka bevezető történeti áttekintését:

„A pesti magyar királyi tudományos egyetem alapjának első eredete köztudomás szerint az egyetem felállításával egykoru. Midőn t. i. Pázmány Péter esztergomi érsek s Magyarország bibornok-primása 1635. május 12-én kelt alapitványlevelével, a magyar tudományos egyetemnek alapját megvetette, ugyanő 100,000 rhénes forint tőkét rendelt ki, melynek kamatjai ezen tudományos főtanoda költségeinek fedezésére szolgálandottak. Ezen alapitvány d. e. II. Ferdinánd római császár s Magyarország apostoli királyának 1635. évi október 18-ik napján kelt kiváltságleveléből megerősittetvén, az egyetem Dobronoky György nagyságos rector alatt 1635. évi október 18-án Nagyszombatban ünnepélyesen megnyittatott.

Az előbb Nagyszombatban felállitott egyetemen eredetileg csakis a hittani s bölcsészeti kar lévén megalapitva, a jogi tanulmányok előadásának szükséges volta pedig a hazában élénken éreztetvén, néhay Lósy Imre esztergomi érsek 1642. évi november hó 6-dikán Nagyszombatban kelt végrendeletével a jogi tanulmányok fentartására bécsi házának árát, nemkülönben Lippay György esztergami érsek 1665. deczember 31-én Pozsonyban kelt, s 1666. január 9-dikén legfelsőbb helyen jóváhagyást nyert végrendeletében 15,000 forintot szentelt örök alapitványul, oly czélból, hogy ezen tőkeösszeg kamataival egy kánonjogi s egy a polgári jogot tanitó tanár tartassék. A szegedi Ferencz Lenárd váczi püspök s az időben magyar királyi udvari korlátnak, nemkülönben Pongrácz György szendrői választott püspök s az érseki esztergami főkáptalan az időben olvasó kanonoka, mint néhai Lippay György érsek végrendeleti végrehajtói által 1667. január 2-án kiállitott alapitvány-levelükben a jogi kar felállitása s fentartása iránt olykép intézkedtek, hogy a kánoni tanszéknek egy jézustársaságbeli tanár által leendő ellátása czéljából a nevezett rendnek a Lippay-féle alapitványból, mely akkoriban hadadi Wesselényi Ferencz nádornál volt elhelyezve, 5000 forint engedményeztessék, mely összeg a Pázmány-féle alapitványba beolvasztatván, annak 6% kamatai, v. i. 300 frt a kánonjogi tanár fizetésére szolgáljanak. A jogtudományi kar fentartására fenmaradó 25,000 forint ellenben, melyekből 10,000 a Lippay-, 15,000 a Losy-féle alapitványból eredett, az esztergami káptalan gondoskodása alá bocsáttatott oly kikötéssel, hogy ezen káptalan egyik oszlopkanonoka a jogi tanulmányok pártfogója (protectora) legyen.

A magánjog tanárainak száma háromra állapittatott meg, kik közül egynek a római jogot (jus civile), a másik kettőnek a magyar hazai jogot (jus patrium) kellett előadnia; minek folytán a jogi karon a felolvasások 1667. január hó 16-án ünnepélyesen meg is nyittattak. A jogi tanárok, az eredetileg alapitott két kar tanáraival együtt, fegyelmi s egyéb tekintetekben alá voltak vetve az egyetem nagyságos rectorának s az esztergami főkáptalannak.

A három karból álló egyetemet, d. e. Mária Terézia Magyarország felejthetlen királynője, királyi oltalma s igazgatása alá vévén, s 1769. julius hó 17-én kelt királyi kiváltságlevelével a dunaföldvári apátsággal megadományozván, a fenálló karokhoz az orvosit csatolta.

A jézustársaságiak rendje XIV. Kelemen római pápa ő szentségének 1773. jul. 21-én kelt brevejével feloszlattatván, az ezen rend vezérletére addig bizva volt nagyszombati magy. kir. egyetem vagyona is, 1774-ben a magy. kir. helytartótanács közvetlen felügyelete alá került.

A vallás- s közoktatásügyi magyar kir. miniszterium számvevősége által a régi s nagy részben hiányos, számkönyvek és iratok nyomán szerkesztett s 1869-ik évi október 24 én bemutatott 2643. számu jelentése szerint d. e. Mária Terézia ő felségének legfelsőbb intézkedései folytán a jelenleg fenálló magyar királyi egyetemi alapba a jezsuita tömegből a következő összegek folytak:

1. a Pázmány-féle alapitvány	100,000 frt,
2. a nagyszombati collegium tőkéi . . .	124,851 „
3. a nevezett collegium kegyes alapitványokkal terhelt tőkéi	32,616 „
4. az egyetemi könyvnyomda vagyona . .	11,147 „
összesen .	268,614 frt,

mely összeg 1774. évben a magyar királyi tudományos egyetem alaptőkéjét képezé. Ezen tőkeösszeg, melynek állása a régiebb számvevőségi irományok s könyvek nagyrészének megsemmisitése folytán teljes pontossággal évről évre ma már ki nem mutatható, a pénzügyi viszonyoknak a jelen század elején ismeretes megzavarodása folytán s különféle egyéb körülmények miatt is folytonos hullámzásban volt. A mint a számvevőség jelentéséhez VIII. sz. alatt csatolt kimutatásából látható, az eredeti tőke 1807-ben 950,838 frt 25⅛ krra növekedett, s legmagasabb állását 1812. évben érte el, midőn a tőkék összege 1 millió 568,022 ft 42⅛ krra emelkedett; a bekövetkezett pénzválság folytán azonban az összes tőkeállomány 1813-ban 917,334 ft 33¼ krra, végre 1818-ik évben 853,197 ft 59⅛ krra apadt le, mely időtől fogva azonban az értékükben leszállitott (devalvált) papiroknak kisorsolása s a leszállitott kamatu papiroknak magasb kamatu papirokkal beváltása, az időnkint mutatkozó jövedelmi fölöslegek s eladott ingatlanságok eladási árának tőkésitése által, lassan bár, ne folytonosan emelkedett, ugy hogy a tőke állomány 1835-ben 902,957 ft 43⅝ krral, 1845-ben 1.032,345 ft 29⅛ krral, 1855-ben 1.049,743 ft 50⅝ krral, 1865 végén 2.628,435 ft 44 krral tüntetik fel, mig az 1868. évi alapi zárszámadás szerint a tőkék állománya 2.812,777 frt 7 krajczárra emelkedett."

A dolgozat ezután áttér a tőkeállomány alakulásának részletezésére, s ennek tüzetes előadása után az ingatlanok leirására. Erről közelebbi számunkban.

Különfélék.

(A budapesti ügyvédi egylet) IV-ik szakosztályának legutóbbi ülésén a mult ülés jegyzőkönyvének hitelesitése után dr. *Bróde* Lipót is tett jelentést a kiküldött bizottmány nevében *Külley* Ede „Néhány szó a birói szervezetről" czimü munkájáról és dr. *Környey* Ede ur a debreczeni ügyvédegyletnek a személyfogság eltörlése, — és helyébe a felfedező eskü behozatala iránti javaslatáról. Az első helyen emlitett jelentés következőleg szól:

Jelentése a budapesti ügyvédi egylet negyedik szakosztálya által Külley Ede ur „Néhány szó a birósági szervezetről" czimü munkája feletti véleményére s végett kiküldött bizottmánynak.

„Azon akadályok, melyek eddigelé jelentésünk beterjesztését lehetlenné tették, annyira ismeretesek a t. szakosztály előtt, hogy azok folsorolását, czuttal mellőzhetőnek tartván, van szerencsénk véleményes jelentésünket a következőkben bemutatni.

Szerző avval kezdi munkáját, hogy a birósági szervezet nagy fontosságát hangsulyozza, s fejtegeti, miszerint jó birósági szervezet nélkül a legjobb törvények is irott malaszt maradnak, ezen irányban maga a t. szakosztály is több izben hasonlag nyilatkozott. A törvényszékek tekintetében szerző a felebbezési forumok lehető egyformaságát és az eljárás egyszerüsitését óhajtja.

E helyütt szükséges felemliteni, hogy Külley ur munkája még 1867-ben, tehát oly időben jelent meg, a midőn tudvalevőleg egyes ügyekben két, másokban három és ismét másokban négy határozott. Egyátalán, hogy e mű teljes becsét meg lehessen itélni, mindig figyelemmel kell lenni arra, *mikor* jelent az meg, s ekkor nem lehet szem elől téveszteni, hogy szerző volt egyike az elsőknek, kik szóval és tettel küzdöttek azért, miszerint igazságszolgáltatásunk az ujkor és a mai szinvonalára emeltessék, de különösen a birák kinevezése mellett oly bátorsággal, oly benső meggyőződéssel és buzgósággal küzdött, hogy azért a kinevezési elv összes pártolóitól, a kikhez a t. szakosztály többségét is jogosan számithatjuk, a legmélyebb hálát érdemli.

A biróságok osztályozása tekintetében szerző mindenekelőtt első forumként egyes, illetve békebirákat ajánl; továbbá megyekereskedelmi és bányabirókat, a mellett különösen hangsulyozván a közjegyzőség szükségességét, hogy a biróságok nem szorosan a birói teendőkhöz tartozó dolgokkal ne terheltessenek.

A megye törvényszékek kiegészitéseül esküdtszékek felállitását javasolja, a melyeknek illetőségéhez az összes *bünügyek* tartoznak. A megye törvényszékek illetőségéhez szerző nézet szerint mindazon polgári, és bünügyek tartoznának, melyek sem az egyes, sem a szakbiróságok elé nem utasitvák.

Kereskedelmi ügyek elbirálására egészen külön *kereskedelmi törvényszékek* felállitását ohajtja, és pedig minden kiválóbb városban, mely fekvésénél fogva a vidéknek kereskedelem tekintetében központját képezi. A t. szakosztály szerző ebbeli ajánlatát aligha pártolandja, miután már korábbi alkalommal oda nyilatkozott, hogy minden megye törvényszéknél egy külön kereskedelmi osztály alakittassék. Hogy Pesten külön kereske-

delmi törvényszék állitandó fel, az magában értendő, mert egy kereskedelmi osztály (tanácsosztály) a szükségletnek meg nem felelne. Szerző egy kis következetlenséget árul el avval, hogy munkája további folyamatában azt követeli, miszerint másodforumként ne különálló kereskedelmi *másodbiróságok*, hanem csak a feltörvényszékek külön tanácsosztályai biráskodjanak, kereskedelmi ügyekben, mert ugyanannak kellene állani az első bíróságokra nézve is — a mi nézetünk szerint.

A másodforumat illetőleg szerző javasolja a királyi táblának, több kerületi főtörvényszékrei felosztását; hasonértelemben nyilatkozott, ha ugyan jól emlékszünk a t. szakosztály is annak idején. Ha e nyilatkozatra nézve azonban emlékezetünk csalna ugy a bizottmány nézete mindenesetre ugyanazonos szerzőével. Szerzőnek abbeli ohaja, hogy a *feltörvényszékeknél* is kereskedelmi és bányászati ügyek elbirálása végett külön szakbirák is alkalmaztassanak, aligha esnék kifogás alá, csakis azon vitás kérdés eldöntése körül foroghat kétség, valljon az ily módon alakitott tanácsosztályoknak csak elnökei legyenek jogászok, illetve jogilag képzett birák vagy az osztály többsége álljon ezen birákból. A t. szakosztály már elébb ezen utóbbi nézethez csatlakozott.

Végre szerző egy legfőbb és semmitő-törvényszék felállitását hozza javaslatba, *de más hatáskörrel*, mint a milyennel az jelenleg van felruházva, szerző azt kivánja, hogy a legfőbb törvényszék csak két különböző itéletnél határozhasson. Két egybehangzó itéletnél csak a semmiségi panasz jogorvoslatával lehessen élni, a mely fölött azután a legfőbb törvényszék mint semmitő bíróság határozna.

Szerző czáfolatát, melyben Szentkirályi Mór és Tisza Kálmánnak „a megyei bíróságokról" irt munkát azon okból mellőzve, mert a t. szakosztály ez irányban már ismételve nyilvánitotta nézetét, áttérünk e mü legérdekesebb részére, mely az egész műnek fénypontját képezi, és a birák választását vagy kinevezését tárgyalja. Valóban élethű szinekkel és becsületére váló őszinteséggel ecseteli szerző a választás hátrányait, és a kinevezés előnyeit. a szakképzettség, a politikai tekintet, a birói személyzet gyakori változása, a particularismus, a birói függetlenség, az egyöntetüség és a nemzetiségek és nyelv tekintetében. Minden sort, melyet szerző ez irányban közöl, szivesen aláir a bizottmány.

Ezen rövid ismertetésből is bizonyára azon meggyőződésre jutand a t. szakosztály, hogy Külley ur munkája a legnagyobb elismerésre érdemes, a bizottmány tehát azon óhajjal fejezi be jelentését, vajha birói karunk Külley ur példányán indulva, bő tapasztalatait, ha nem is önálló müvekben, de legalább szaklapjaink utján közlendő czikkekben gyakoriabban közölné, mint eddig történt."

A debreczeni ügyvédi egylet azon ohaja, hogy a személyfogság eltöröltessék, immár teljesedvén, a kiküldött bizottmány csak a javaslat azon részét vette birálat alá, mely szerint a személyfogság eltörlésével a felfedező eskü behozatása inditványoztatik, ezt azonban nem pártolja, és pedig azért nem, mert — mint a bizottmányi jelentés mondja, a felfedező esküt végrehajtásilag constatált vagyontalanság esetében helytelennek és szükségteleunek tartja; helytelennek, mert az adósság csinálás körül vagy fennforog „vétkesség" csalás, illetőleg könnyelmüség erejéig, vagy nem, ha igen, ugy az adóst eskületételre kényszeriteni nem lehet, bocsátani nem szabad, eltekintve attól, hogy maga ellen senkit vallomásra, még kevésbé eskületételre szoritani nem lehet; szükségtelennek tartja a bizottmány a felfedező esküt, mert vétkesség esetében, ha indokolható, azaz: bebizonyitható az adósnak vétkessége, orvoslás lehetséges polgári per utján. ha büntetésre méltó a cselekvény, büntető per utján felfedező eskü nélkül is. Eskü le nem tétele esetére hivatalból bünvádi eljárásnak azért sem lehet helye, mert a csalás e nemü bünténye miatt csak a kárositott fél kivánatára lehet bünvádi eljárást meginditani. A bizottmány ezen, csak vázlatban közlött véleménye fölött élénk vita keletkezett, és végül a szakosztály a bizottmány elutasitó javaslatának mellőzésével a debreczeni ügyvédegylet e javaslatát *elvben* pártolandónak mondta ki. Ezekután *dr. Siegmund* Vilmos ur terjeszti be a szakosztály ez évi számadását, melyből kiemeljük, hogy a szakosztály 55 frtot költött könyvekre, 24 frtot nyomtatványokra stb. A számadás jóváhagyólag tudomásul vétetvén, dr. *Siegmund* urnak, mint a szakosztály számadást tett jegyzőjének jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatott.

* *(Az osztrák birodalmi s az éjszak német szövetségi alkotmányok összehasonlitása)* az „*Österreichischer Ökonomist*" egyik legutóbbi számában érdekes adatokkal illustráltatik: A mi különösen a két alaptörvény *illetékességi* határozmányait illeti, erre nézve a kérdéses czikk igy nyilatkozik. Az osztrák birodalmi tanács illetékességét tárgyazó tizennégy pont közől kilencz pont majdnem hasonló szerkezetben található az északnémet szövetségi alkotmányban is; a többi a sajátlagos osztrák viszonyoknak felel meg. Csak a *confessionalis érdekek* körüli törvényhozás *s az oktatásügy* legfőbb elvei megállapitása tekintetében illeti több jog az osztrák birodalmi tanácsot, de ezért bizonyára irigyelheti tőlünk az északnémet szövetség is. Ezen öszhangzatban világos tanujelét látjuk annak, hogy a deczemberi alkotmányban a reichsrath illetékessége alá vont ügyeket szükségkép *birodalmiaknak* kell tekinteni, s mint ilyeneket az *országgyülések* jogköréből kivonni.

Igy tehát teljesen igazolatlan s el nem fogadható követelés volna, ezen pusztán csakis a legszükségesebbre redukált birodalmi törvényhozásnak még szükebb korlátokat vonni.

Hogy az oktatásügyi s confessionalis érdekek iránti törvényhozás igen helyesen soroltatott a birodalmi ügyek közé, — bizonyitja azon törekvés is, mely az északnémet szövetség competentiáját e téren folytán öregbiteni akarja. Végül szerző párhuzamot von a védrendszerek között is, s szomoruan tapasztalja, hogy a militarismus egyik birodalomban sem csökkent 1866. óta, sőt ennek kinövései roppant hátrányokat háritanak minden közgazdászati viszony és fejlődés elé. — Mint látszik az egész czikk éle a foederalis eszmék ellen van irányulva, melyek a birodalmi hatalom kört s a reichsrath illetékességét még szükebb körre szoritani kivánnák.

* *(A német történeti jogász iskoláról.) Dr. Vainberg S.* alapos értekezést tett közzé a franczia „Revue pratique du droit français" — czimü folyóiratban. A szerző, ki nem mindenben áll ezen történeti iskola alapján, honfitársai elé hű és részrehajlatlan képét tárgya ezen iskolának, mely Németországban az utóbbi félszázad alatt majdnem kizárólag dominált, s jelenleg Francziaországban is mindinkább előtérbe lép. — Természetesen *Savigny* élete s érdemei, fő tárgyát képezik az értekezésnek.

Értekező ismételve constatálja azt, hogy a német jurisprudentia a franczia fölött mérhetlen tulsulylyal bir, és e tulsuly okát ő a német egyetemek *rendszeres tanmodorában* keresi, szemben a franczia jogiskoláknak főleg *exegetikus* irányu methodusával. Ő a franczíákat arra szólitja tehát fel, hogy a németek jogi tanmódszerét tegyék magukévá.

* *(École d'administration internationale)* czime azon nemzetközi közigazgatási jogi tanodának, mely Francziaországban csak imént hivatott életbe *A. de Malarce* miniszteri hivatalnok által. Jóllehet főczélja az: hogy ifju egyéneket, kik magukat községi vagy állami szolgálatra szentelni kivánják, vagy társulati s magán vállalatokba mint közigazgatási tisztviselők belépni akarnak, ki képezzen, — még sem áll e tanoda közvetlen összeköttetésben a franczia kormánynyal; sőt ellenkezőleg — mint valamely üzleti vállalat, részvényekre van alapitva, melyek az aláirók részére bizonyos tiszteletbeli jogokon kivül még, természetesen börse-spekulatiókhoz nem hasonlitható nyereséget nyujtanak. Nemzetközinek azért hivatik e tanoda, mert külföldi tanonczokat is befogad, kik hazájokban közigazgatási pályára lépni kivánnak. — E rendelkezés azon országokra, melyeknek még nincsen jó pénzügyi tanodája, igen czélszerü leend. Az uj közigazgatási tanoda a párisi jog karral collegialis összeköttetésben áll, miután tanonczai ott naponkint 1—2 órai előadásokat hallgatnak s ezáltal licentiátusi rangra tesznek szert, mely Francziaországban minden nyilvános hivatalnak előkapuja; mig a közigazgatási tanodában az állam- s népgazdászatban, a föld-, isme- és történetben, a mathematikában és számvetésben s más administrativ ismeretekben elméleti s gyakorlati irányu oktatást nyernek.

TARTALOM: Az örökbefogadási jogintézmény. Trávnik Antaltól. — A végrehajtási jog elévülése, az uj törvénykezési rendtartás szerint. Czenthe Józseftól. — A gyujtógatás büntényének beszámithatására vonatkozó felülvizsgálati orvosi vélemény. Jendrassik Jenőtől. — Tárcza. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curia határozatok

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 2. Pest, 1870. január 11.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Az örökbefogadási jogintézmény,

annak solidaritása az európai jogrendszerekben, s elmaradásunk okai a jogi téren.

II.

Térjünk át az ujabbi európai jogrendszerekben divatozó, jelesen a *franczia polgári törvénykönyv* (Code Napoleon) szerinti örökbefogadási intézmény taglalására. Francziaországban forradalom előtt az örökbefogadási intézmény ismeretlen volt; a helyett divatozott ez ugynevezett örökösnevezés (L'institution d'héritiers), a mely ama feltét alatt történt, hogy a kinevezett örökös az örökhagyó nevét (és netáni czimerét) viselje. — Legelőször 1795. évi jan. hó 18-án a nemzetgyülés rendelvényt bocsátott ki, az örökbefogadási intézmény tárgyában „L'assamblée nationale décrète, que son comite de legislation comprendra dans son plan général des lois civiles, celles relatives á l'adoption.“ — Midőn pedig még 1793. évi jan. 25-én nemzeti Convent Lepelletier Mihály leányát a haza nevében örökbefogadta, s egy másik esetet is akkép döntött el, hogy az örökfogadott gyermekeknek az örökfogadó atya hagyatékában örökösödési joguk van; miután továbbá, a polgári törvénykönyv szerkezetésére nézve időközben több oldalról beterjesztett javaslatok is az örökbefogadási intézményt, mint czélszerüt ajánlották; ugyanazért, az örökbefogadás divatba jött a nélkül, hogy még ez iránt törvény hozatott volna.

A polgári törvénykönyv javaslata feletti tanácskozás alkalmával a nézetek szétágaztak az örökbefogadási intézmény iránt; mig t. i. némelyek az örökbefogadást azon oknál fogva, hogy az a házastalan életet előmozditja, és a házaséletnek jutalmát a házasságkerülőkkel osztja, elvetendőnek tartották; addig mások az örökbefogadást szabatos törvényes feltételek mellett, az egyesek érdekeivel és a méltányosság és emberiség követelmeivel megegyezőnek tekintették. Ezen utóbbi nézet nem sokára győzött, s az örökbefogadási intémény elfogadtatván, annak szabványai részint a római jog, részint pedig a poroszhoni törvény szerint megállapitattak. A római jog ama elve: „adoptio imitatur naturam“ nem vitetett egészen keresztül, azon oknál fogva, hogy ezáltal a családi jogviszonyok (melyek Francziaország germán eredetü népek lakta-részében a római jog szabványaitól igen eltértek) — ezen elvnek szigoru keresztül vitele által tetemes változást szenvednének. (Lásd: Zachariä. Handbuch des französischen Civilrechtes. Heidelberg, 1836. III. B. §. 554.)

Az örökbefogadás (Code N. szerint) oly jogügylet, mely által két személy között, melyek egymás irányában idegenek lehetnek, olyas viszony állapitatik meg, a mely a törvényes szülök és gyermekeik között fenállóhoz hasonló. (Zachariä u. o. §. 555.)

Az örökbefogadás kétféle: a) közönséges és b) kiváltságos.

A közönséges örökbefogadásnak kellékei:

a) Örökbefogadhatnak férfi-, vagy nő-, házas- vagy nőtlen személyek; mindazáltal az örökbefogadónak kell legalább 50 éves korunak, és az örökbefogadandónál, legalább 15 évvel korosabbnak lenni; és azon felül csak az fogadhat örökbe, a kinek az örökbefogadás alkalmával (á l'époque de l'adoption) sem törvényes, sem pedig törvényesitett gyermekei nincsenek. (C. N. 343. czikk.)

b) Több személy által senki sem fogadtathatik örökbe egyidejüleg, kivévén a házastársakat; az egyik házastárs azonban csak akkor adoptálhat, ha a másik házastárs is beleegyezik. (344. cz.)

c) Örökbefogadhatók férfi- és nő, házas- és nőtlen személyek, mindazonáltal az örökbefogadandónak teljes korunak vagy is 21 évesnek kell lenni. Továbbá, ha az örökbefogadandó még 25 éves kort nem ért el, szükséges a szülői beleegyezés; ezen kornak elérte után azonban elégséges, ha az örökbefogadandó szüleinek, ha ezek élnek — tanácsát kikérte. (346. cz.)

d) Az örökbefogadási joggal csak az élhet, a ki az örökfogadandót kiskoruságában legalább 6 éven át folytonosan ellátta, segitette és gondját viselte (fourni des secours et donné des soins). (345. cz.)

e) Az örökbefogadás csak is a korona ügyvéd közbenjárása mellett, és a birói határozat alapján történhetik; miért is a korona ügyvéd tartozik megvizsgálni, vajjon mindazon feltételeknek, melyekhez a törvény az örökfogadást köti, elég tétetett e és vajjon az, a ki adoptálni akar, jó hirben álló egyén-e? (355. cz.); a bíróság pedig itéletileg határoz.

Franczia törvény (C. N.) szerint az örökösödési szerződéseknek kötése, csak a házasfeleknek engedtetik meg, (1091—94. cz.) ellenben idegenek között bármily szerződés tiltatik, melynek tárgya valami örökség (791, 1130, 1600); mivel ily örökösödési szerződés által a személyesség áruba bocsátatnék. (Zachariä §. 576.)

III.

Az osztrák polgári törvénykönyv szerint: örökbefogadhatnak mindazok, a kiknek saját törvényes és természetes gyermekük nincsen; ünnepélyes nőtlenségi fogadást nem tettek, és 50 éves kort immár tulhaladtak (179. 180. §.)

Örökbefogadhat egy házastárs is a másiknak beleegyezése nélkül, és ez örökbefogadás akkor is megengedendő, ha még föltételezhető is a gyermek nemzés, mivel a törvényhozás kivételes eseteket nem vehet tekintetbe (1820. évi april 21-én 1659. sz. a. kelt udv. rend. függelék az oszt. p. tk. 69. sz.)

A házasságon kivül nemzett gyermekek természetes szüleik által nem adoptáltathatnak (1816. évi január

28-án 1206. sz. a. kelt udv. rend. függelék az o. p. t. k. 38. sz.)

Ellenben az egyik házastársnak házasságon kivül nemzett gyermekét a másik házastárs örökbefogadhatja (1820. évi april 21-én 1659. sz. a. kelt udv. rend.).

Az örökbefogadottnak legalább 18 évvel kell fiatalabbnak lenni az örökfogadónál (180. §.).

Az örökbefogadás csak irásbeli megegyezés által történhetik (p. k. elj. 257. §.).

A nagykorunak örökbefogadásához, ennek, valamint atyjának (ha életben van) beleegyezése szükséges. Ha ellenben kiskoru fogadtatik örökbe, akkor nemcsak az atyjának, s illetőleg anyjának, vagy gyámjának, hanem az elsö folyamodási törvényszéknek is mint gyámbiróságnak beleegyezése megkivántatik. (181. §. és p. k. elj. 257. §.).

Ha az örökbefogadók saját nemességüket és czimerüket akarják az örökfogadottra átruházni, ehhez a fejedelem beleegyezése szükséges (182. §.)

Az örökbefogadásnak jogi hatályai ezek:

a) Az örökbefogadott elnyeri az örökbefogadó atyjának nevét, vagy az örökfogadó anyjának nemzetségi nevét; megtartja azonban saját családi nevét is, és netáni nemességét (182. §.)

b) Az örökbefogadók és az örökbefogadott s ennek leszármazói között, ugyanazon jogviszony lép be (a mennyire a törvény kivételt nem tesz), a mely a törvényes és természetes szülök és gyermekek közt létezik, miért is az örökfogadott az örökfogadó atyai hatalma alá kerül. Ellenben az örökfogadott és örökfogadó rokonaira nézve az örökfogadás semmi joghatálylyal nem bir, és az örökfogadott megtartja családbeli jogait (183. §.). Különben pedig a kölcsönös jogok szerződésileg másképen is állapitathatnak meg, a mennyiben az örökbefogadás lényeges kellékei változást nem szenvednek (182. 184. §.)

Az osztr. p. tkönyv az örökbefogadást, mint házassági akadályt nem isméri.

Az örökbefogadási jogviszony, ha az örökfogadott nagykoru, csak ennek beleegyezése mellett, különben pedig, ha kiskoru, csak az örökbefogadott törvényes képviselőjének beleegyezésével szüntethetik meg (186. §.)

Az osztrák polg. tkönyv az öröködési szerződéseket szintén csak a házasfeleknek engedi meg. (602. 1253. §§.).

IV.

A legujabb keletü szász polg. törvénykönyv, az örökbefogadásra nézve következöket tartalmazza:

Az örökbefogadónak 50 évet tulhaladottnak és legalább 18 évvel öregebbnek kell lenni mint az örökbefogandónak. Különben e tekintetben a kor engedély megadathatik. (1791. §.)

Egyik házastárs, csak a másiknak beleegyezése mellett fogadhat örökbe. (1795. §.)

Unokává örökbefogadásnak nincsen helye. (1788. §.)

Senkit sem lehet egyszerre többek által (házastársakat kivéve) örökbefogadni. (1792. §.)

Házasságon kivüli atyák (auserehelichе Väter) házasságon kivüli gyermekeiket örökbefogadhatják. (1790. §.)

A házasnőt férjének beleegyezése nélkül nem lehet örökbefogadni. (1795. §.)

Az örökbefogadás csak a biróság előtt kötött, vagy általa elismert és az örökfogadónak fejedelme által helybenhagyott irásbeli szerződés által történhetik. (1785. §.)

Az örökfogadáshoz az örökfogadott szüleinek (ha élnek), ha pedig az örökfogadott gyámság alatt áll, a gyámnak és az illető biróságnak, és ha az örökfogadott már 14 éves koru, saját magának beleegyezése is megkivántatik. (1793—94. §§.)

Az örökbefogadásnak jogi hatályai következök:

a) Az örökbefogadott saját családi nevéhez az örökfogadónak, és ha az örökfogadás házasok által történt, a férjnek családi nevét csatolhatja. (1796. §.)

b) Az örökbefogadó s örökbefogadott között, a mennyire szerződésileg más nem köttetett ki, — azon kölcsönös jogviszony lép be, a mely a házasságbeli gyermek és szülő közt fenálló. — Az örökfogadónak azonban nincsen sem kezelési, sem haszonélvezeti, sem pedig örökösödési joga az örökfogadottnak vagyonára nézve; söt eltartást (Unterhalt) sem követelhet az örökfogadott fiától. (1797. §.)

c) Az örökbefogadott családja jogait nem veszíti, miért is házasságához a természetes szüleinek beleegyezése szükséges, és a kölcsönös öröködési jog is fenmarad az örökfogadott és vérrokonai között, valamint kölcsönös eltartási jog is az örökfogadott és természetes szülei között; mindazonáltal az utóbbiak csak akkor kötelezhetnek az eltartás megadására, ha az örökfogadó elhalt, vagyontalan, vagy pedig távolléte miatt az eltartási összeget nem lehetne tőle behajtani. (1798. 1840. §§.)

d) Az örökfogadónak, valamint az örökfogadottnak rokonaira, semmiféle jogok nem hárulnak az örökfogadásból. (1799. §.)

e) Az örökfogadásból házassági akadály származik, és pedig: az örökfogadó és az örökfogadott, valamint az örökfogadó és az örökfogadottnak gyermekei, — továbbá az örökfogadó szülei és az örökfogadott vagy ennek leszármazói, — nem különben azon személyek között is, a melyek az örökbefogadás által testvéri viszonyba léptek. (1614. §.)

Az örökbefogadás az érdeklettek kölcsönös kivánatára az 1787. és 1794. §§-ban előirt módon megszüntethető; mely esetben azonban az örökfogadott örökösödési joga is megszünik az örökfogadó után; és közte, valamint természetes szülei között minden tekintetben az előbbi jogviszony áll be. (1800—2048. §§.)

A szász polg. törv. könyv megengedi ez egyoldalu és kétoldalu örökösödési szerződéseket mindenkinek; ezen szerződéseknek szabványai a 2542—2563. §§. foglalatnak.

V.

Az örökbefogadási intézmény ezen összeállitásából látjuk, hogy az a nyugat európai jogrendszerekben nagyobb-kisebb eltérésekkel a római jog elvein fekszik, valamint azt is észrevettük, hogy ezen jogintézmény nemcsak azért fogadtatott el, hogy valakit az örökösödési joggal felruházni lehessen, hanem azon czélból is: hogy azok is, a kiknek a házassági viszonyból eredő szülői jogok és örömök élvezetére többé kilátásuk nincsen, s ezen jogoktól és örömöktől nem mondtak le önként, az adoptio által ezen jogokban és örömökben némikép részesülhessenek.

Ezen alapelvből indulva az örökbefogadási intézményt tehát akkép kellett alkotni, hogy az a házasságból eredő szülő és gyermek közti viszonynak lehetőképp megfeleljen; ennek folytán, a kor tekintetében ama határt kelle szabni, a mely a természethez leginkább közeledik; továbbá az örökfogadó és örökfogadott közti jogviszonyt akkép megállapitani, mikép az a természetes szülő és gyermek között létezik; ennélfogva az örökbefogadót, a ki csupa szivességből jótéteményeiben fogadott gyermekét részesiti, azt ellátja, neveli, gondját viseli, és halála után javaiban örökösévé tenni akarja, a szülői jogokkal felruházni, hatalma alá az örökbefogadottat alávetni, s ez utóbbit arra köteleztetni kellett, hogy a vett jótéteményekért háladatos és engedelmes legyen, és magát azokra érdemessé tegye.

Nem decretál tehát az örökbefogadási jogintézmény

belső érzelmeket, hanem szabályoz külső cselekedeteket, vagy is előirja ama feltételeket, jogokat és kötelmeket, melyek ez örökbefogadás indokából és czéljából önként folynak.

Nem látunk e szerint ezen jogintézményben sem természet ellen viszonyt, se pedig következetlenséget, és ha mai fogalmaink szerint, a római jognak némi tulszigoru szabványai, az ujabbi törvényhozások által a fejlődő jogtudomány és a korszellem kivánalmai szerint módositattak; azt csak is természetesnek találjuk, mivel a fogalmak tisztulásával, a szellemi felvilágosodás és müveltség haladásával a jogtudománynak is kell haladnia; annál is inkább, mivel még igen, igen távol vagyunk a szellemi müveltség ama fokától, a hol az észjogi elvek teljes uralomra juthatnak.

Azon sem ütközünk meg legkevésbé, hogy az adoptio juris fictio; mivel sok esetben csak a juris fictió által lehet jogokat szerezni; igy törvényeinkben is sok fictió fordul elő p. o. fictió a leány fiusitás (praefectió), midőn a leánygyermek jogilag fiunak, s igy olyannak, minőnek a valóságban nem mondható, tekintetik, igy a legitimatio per subseqens matrimonium, is juris fictió, mivel törvényes házasságban születettnek tekintetik az, a ki valósággal nem az; fraternalis adoptió és juris fictió, mivel a nem-testvér testvérnek tekintetik stb.

TRÁVNIK ANTAL.

Legyenek-e törvényszéki orvosok?

Balogh tnr. épen most, midőn törvényszékeink rendezése folyamatban van, ezen opportunus kérdést hozza szőnyegre. Véleménye röviden összefoglalva ez: hivatalos törvényszéki orvosok állandósitása által a törvényszéki orvostani gyakorlat egyes kiválasztottak monopoliuma lenne; — a szabad versenyt, mint mely az igazságnak és haladásnak legnagyobb biztositéka itt ugy, mint a magángyakorlatban, korlátozni nem czélszerü. Angol- és Francziaországban B. tnr. állitása szerint, hol hivatalos törvényszéki orvosok nincsenek, a törvényszéki orvostan magasabb fokon áll, mint Némethonban, hol hivatalos szakértők müködnek, miután ezek a tárgyakat megszokott vázak szerint felületesen kezelik, s hivatalos csalhatatlanságban való hitükben nem képesek azon magaslatra emelkedni, hová az ember csak szabad versenytéren juthat. Azért honunkban, B. tnr. szerint, a törvényszékek szervezésénél a polgárosodás haladásának leginkább megfelelő angol-franczia törvénykezési mintákat orvostörvényszéki tekintetben zsinór-mértékül kell elfogadni, s kár volna a hanyatlásban lévő német rendszerrel, mely szinte a nyugoti államok rendszere felé látszik átváltozni, retrograd kisérletet tenni.

Kivánatos, hogy törvényszékeink rendezése folyamatában az orvos-törvényszéki kérdések mikénti elintézésének megállapitási módozata oly módon legyen szerezve, melyben legnagyobb biztositék foglaltatik az iránt, hogy az igazságszolgáltatás mindazon előnyös felvilágositásban részesül, melylyel az orvosi, szélesebb értelemben a természettudományok jelen fejlődési fokukon ahhoz járulni képesek; — ezen szervezet továbbá életképes fejlődés egészséges csiráját foglalja magában, hogy az orvosi és természettudományok továbbhaladási lendülete irányában az igazságszolgáltatás nemes, nagy czélját előmozditani képes legyen.

Angol, franczia, porosz, osztrák, magyar stb. ez idöszerinti orvostörvényszéki rendszernek vannak előnyei, de hátrányai is, s azért egyik vagy másik országban uralkodó rendszert feltétlenül elfogadni eltévesztett dolog lenne, hanem mindegyikből azon intézkedéseket kell kiszemelni, melyek életrevalók, s további kifejlődésre képesek, s egy, a tudomány jelen állása, a jurisprudentia követelményeinek, honunk sajátságos viszonyainak megfelelő orvostörvényszéki rendszert megállapitani, lenne a megoldandó feladat. Ez ügy megérdemli a tüzetes tanulmányozást, s azért köszönettel tartozunk B. tanárnak, hogy ezen kérdést szóba hozta, s alkalmat ád az eszmecserére.

B. tnr. az angol-franczia orvostörvényszéki rendszert, bár némely hiányait maga is előtünteti, feltétlenül felébe emeli a Németországban elfogadott törvényszéki orvostani gyakorlatnak. Devergie, a legkitünöbb törvényszéki orvostani franczia irók egyike, Taylor, e téren egyik legnevezetesebb angol szakember, saját nagy tapasztalataikon indulva, honaikban gyakorlatban levő törvényszéki orvostani eljárás hiányosságait és elégtelenségeit igen élénk szinekkel festik. A párisi és más franczia törvényszékek e bajon azáltal akarnak segiteni, hogy a törvényszék bizonyosszámu orvosokat kijelöl, kikre az előforduló orvostörvényszéki kérdésekben a szakértői teendöket bizzák, hogy idövel az orvostörvényszéki tárgyakban gyakorlatot szerezzenek, s e tudomány haladása iránt érdekeltséggel viseltessenek. De azon intézkedésnek az a hiányos oldala van, hogy e részben minden uj elnök önkényesen intézkedhetik, s kedve szerint kinevezéseket és elbocsáttatásokat osztogat. Ezek ellenében a kitünő criminalista Mittermaier, — ily kérdésekben bizonyára a legcompetensebb szakférfiu, kit részrehajlással, nemzeti elfogultsággal vádolni épen nincs semmi ok, — „Archiv für Preuss. Strafrecht" 1-sö kötet, 1 füzet 13. lapján e tárgyban azon értelemben nyilatkozik, hogy Poroszhonban a törvényszéki orvostani gyakorlat oly magas polczon áll, minön egy kulturállamban sem.

Igénytelen nézetem az, hogy a porosz-ausztriai orvostani eljárás összehasonlithatatlanul tökéletesebb az angol, franczia, olasz stb. gyakorlatnál. Tagadhatlan, a franczia — angol törvényszéki orvostani eljárás mellett is egyes nagy törvényszéki orvosok fejlödtek ki. Orfila porczelán darabon előállitott fémtükrön a mireny jelenléte biztos criteriumát hitte feltalálni. Ezen állitásáért, talán nem egészen ok nélkül, azon érzékeny váddal illettetett, hogy kiadott véleménye alapján nem egy vádlott itéltetett el ártatlanul. E keserü vádak a hatalmas geniet arra ösztönözték, hogy a mérget fém alakjában állitsa elő, s ez mint sikerült, ő és vele együtt a tudomány egyik nagy diadalát ünnepelte, mert ezen naptól kezdödik a toxicologiának jelentösége az igazságszolgáltatás terén. A mérges anyagok constatirozására biztos ismertető jeleket találni ernyedetlenül fürkészett, s igy lett a physiologiai kisérleteknek nagy mestere. Hecatombák estek áldozatul e nagy szellem buvárlati buzgalmának, hogy az élet titkait, a halál rejtélyeit felfedezze; lángesze utat tört, irányt adott a tökéletlen franczia törvényszéki orvostani rendszer daczára. — A nagy tapasztalatu angol toxicolog, Taylornek az orvos-törvényszéki tan idáig is már mennyit nem köszönhet? De másrészről éppen nem áll B. tnr. azon állitása, hogy a németországi osztrák hivatalos törvényszéki orvostani szakértök a kérdéseket megszokott vázak szerint felületesen elvégzik, ugy annyira, hogy még a valódi tehetségek is elfonnyadnak. Némethon ezen a téren is a tudomány által nagyrabecsült kitünő férfiak egész sorát mutatja fel. A Poroszhonban gyakorlatban levő felülvéleményezési rendszer hathatós eszköz a folytonos lankadatlan tudományos további készültségre és a professionalis kötelmek élénk érzetének minden körülmények között tántorithatlan fentartására. A törvényszéki orvostannak a porosz egyetemeken pragmaticus tanitása, az állandó törvényszéki orvosi állomások elnyerésére kiszabott qualificatio, s az utánzásra méltó felülvéleményezési rendszer együttes, összevágó kifolyásának

eredménye a kitünő Mittermaier által kiállitott büszke, irigylésre méltó bizonyitvány.

A törvényszéki orvostan az igazságszolgáltatásnak egyik nélkülözhetlen eleme, kiegészitő része; a jurisprudentia sok esetben az orvosi és természettudományokhoz fordul, s csak ezek segitségével és adataik alapján képes kimondani az igazságot, az itéletet. A törvényszéki orvostan saját specificus tartalommal bir, s ugy iránya, mint viszonya a többi orvosi disciplináktól sok részben eltérő. A törvényszéki orvostan tere, az ide vonatkozó kérdések számát, különbféleségét, azok társadalmi, jogi fontosságát tekintve, nagy és nehéz megoldásu feladatokban, rendkivül meglepő, változatos scenákban igen termékeny. — Már pedig az orvos-sebészi specialitásoknak ez időszerinti részletes kifejlődésének gyakorlati ismerete már is oly általános és detailismeretet feltételez, minőt vas szorgalommal feldolgozni közönséges ember elméje, ideje meg nem győz. Ki az orvosi tudományok csak egy ágának szinvonalán áll, az már nem mindennapi tehetség, az eleget, söt sokat tett, a társadalomban becsülettel, haszonnal működik, s azt kivánni, hogy az orvosi tudományok többi ágaiban hasonló biztossággal mozogjon, tulságos, hiu, mert el nem érhető követelés. Ennek természetes, szükséges következménye, hogy az egyes orvosok képességeik, hajlamaik s többékevésbé a véletlen körülmények szerint, melyek között a jó vagy balsors szeszélye szerint működnek, hacsak tehetséges, tehetségeiket, rendelkezésükre álló idejüket nem mindenfelé szétforgácsolni, hanem egy tárgy és czél felé öszpontositani törekesznek. A specialisták száma a tudomány és az emberiség nagy hasznára napról napra fokozott arányban egyre növekszik. Vannak elméletileg és gyakorlatilag szép, realis képzettségü orvosok, mégis a törvényszéki orvostan gyakorlati problemáinál nagyon felötlik, hogy az orvosi tudomány ezen ága különben kitünő szakképzettségüknek a pars minoris resistentiae. Igen, mert a törvényszéki orvostan is nagy terjedelménél, specificus külön tartalmánál, s a többi orvosi disciplináktól elütő sajátlagos feladatánál fogva sok időt, specialis hajlamot, a gyümölcsöző eredményt biztositó tanulmányozására szinte ugy megkivánja, mint p. o. a belgyógyászat vagy a sebészet. E tényállás magában elegendő a hivatalos törvényszéki orvosok nélkülözhetetlenségét előtüntetni, s ki a tudomány specificus tartalmát, nagy terjedelmét és feladatát egész kiterjedésben ismeri, s komolyan kivánja, hogy igazságszolgáltatásunk legyen, az, minek lennie kellene, ezen érvnek helyességét, meggyőző voltát, nyugodt itélettel kétségbe nem vonhatja.

Továbbá az orvosnak a törvényszéki kérdéseknek helyes méltánylására a kellő qualification kivül megfelelő gyakorlatra van szüksége, s ezen nyomatékos oknál fogva czélszerüen a törvényszék területén előforduló orvostörvényszéki esetek elintézését egy és ugyanazon orvosra bizni, mint azokat egyenkint külön-külön, a helyi körülmények szerint kinálkozó gyakorló orvosok között felosztani. Minden egyes eset bir némi sajátsággal, a változó körülmények véghetetlen csoportozatánál fogva individualis physiognomiával, s valamint a gyógykezelő orvosnak nemcsak a betegséget, de a beteget is figyelembe kell venni, ugy a törvényszéki orvosról is áll az, hogy minden külön esetet, adott sajátságaival birálatilag elemeznie szükséges. Minden esetből értékes tanuságot vezethet le, ismereteinek körét szélesbitheti, s a tárgyilagos felfogás-méltánylásban itéleti biztossága izmosodik. Ha nincs elegendő törvényszéki orvosi tárgy rendelkezésére, minden uj esetnél, miután működési körében csak ritkán, kivételesen fordul elő a törvényszéki tárgy, küzdenie kell a kezdet nehézségeivel, s az ujoncz tétovázó habozása, a bizonytalansági jellem kirivólag vehető észre. Az orvos-természettudományok ugyis megingatott hitelét a jurisprudentia előtt az önhittségen, a tárgy, és törvényszéki orvosi szereppel össze nem egyeztethető átcsapongáson és nyegleségen kivül semmi se képes jobban megrenditeni, mint a habozó bizonytalanság. Hogy az orvosi tudomány tettleg nem bir azon teljes jótékony befolyással az igazságszolgáltatás terén, mint minővel jelen kifejlődése szerint is birnia kellene, annak okát főkép hiányos alkalmazásában kell keresnünk.

Nem szabad elfelejteni továbbá, hogy a törvényszéki orvostannak a többi orvosi disciplináktól egészen eltérő feladata van, s ennek következtében azon viszony, mely a gyakorló orvos és publikum közt létezik, sok részben egészen eltérő azon viszonytól, mely a törvényszéki orvos és a társadalom között a feladat természeténél fogva fennáll. A gyakorló orvosnak cliense van, melynek érdekeit előmozditani, védni nemcsak az idő folytán kifejlődő és traditionális, nemzedékről nemzedékre átszálló professionalis kötelmek parancsolják, söt a culturállamokban létező positiv törvények azon kötelmek netaláni áthágását büntetéssel megtorolják. Midön a gyakorló orvos hivatása közben és által oly tények tudomására jön, melyeknek a hatóságnáli felfedezése által cliense érdekének ártana, neki, mint orvosnak professionalis titoktartásánál fogva hallgatnia kell, hacsak az erkölcsi kötelesség, ezen a positiv törvény felett álló biró, szólást nem parancsol. A gyakorló orvos a beteg családok vigasztalója, meghittje, ez az ő sajátképi jelleme, távol tőle minden inquisitori rendőri szerep.

Os habent et non loquuntur.
Oculos habent et non videbunt.
Aures habent et non audient.
Nares habent et non odorabunt.

A gyakorló orvos sokszor igen kényes helyzetbe jön, s nem csekély tapintatra van szüksége, hogy betege érdekét védje, anélkül, hogy a positiv törvénynyel, lelkiismeretével összeütközésbe jöjjön. A hippocraticusi eskü következő szavai: „a mint a ház belsejét átléptem, szemeim nem látják, körülöttem mi történik, nyelvem néma marad a reám bizott titkok tekintetében" értelemmel és társadalmi nagy jelentőséggel birnak.

A törvényszéki orvosnak ellenben a vizsgálatra kitüzött esetet részrehajlatlanul bonczolni, szigoruan mérlegelve méltányolnia kell. Cliense nincs, ugy a védő, mint a vádló szerep távol áll töle, magán tekinteteket számba nem vehet, sympathiáját egyedül a törvény és a tudomány irányában érezhet. (Vége köv.)

AMBRÓ JÁNOS, tr.

Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról.

A közigazgatásnak s törvénykezésnek sajátságos combinatióján nyugszik egy Bajorországban legközelebb behozandó intézmény: *a közigazgatási biráskodás.* Ez intézménynek sajátlagos rendeltetése a közkormányzat munkakörében felmerülő vagy a közügyekbe vágó több kérdés, igény, kötelezettség végre közgazdászati jelentőségü ügyködések s több hasonnemü ügyletek körül felmerült vitákat s perlekedéseket eldönteni. Ezen uj intézmény annyival nagyobb figyelmet s méltánylást igényel, mert tárgyait jobbára oly ügyek képezik, melyeknek elintézésére nézve másutt részint az activ közigazgatás, részint a rendes biróságok hatásköre ismertetett el illetékesnek. Látjuk tehát, hogy Bajorország ezekkel szemben egy oly törvénykezési intézetnek teremtésére czéloz, mely a közigazgatás s jogszolgáltatás határvonalainak

tiszteletben tartása mellett hivatva van arra, hogy a közigazgatási körbe eső tárgyaknak jogbiztonságot nyujtson egy különösen e czélra kirendelt jogszolgáltatási közeg, az u. n. közigazgatási biráskodás által. Ezen intézményre vonatkozó javaslat bemutatása lesz tárgya jelen közleményünknek.

A bajor királyi kormány által az 1867. évi nov. 27. a képviselők kamarájában előterjesztett javaslat, mely a közigazgatási törvényszék szervezésére vonatkozott, a belügyi miniszteriumnak 1868. január 20-án kelt nyilatkozványa értelmében a királyi felség parancsából visszavonatott, s pedig azért, mert annak tárgyalásakor a kamara IV-ik bizottmánya s a kormánynak nézetei közt lényeges különbség merült fel, ugy hogy a mondott javaslat alapján alig volt reménylhető eme legislativ feladatnak sikeres megoldása.

De ugyanakkor a király meghatalmazásából azon nyilatkozat tétetett, hogy a kormány lehető sietséggel, még pedig a folyó országgyülési idény alatt uj törvényjavaslatot terjesztend be, melyben egyszersmind első folyamodásu közigazgatási bíróságokról (Verwaltungsgerichte) gondoskodni fog s a közigazgatási feltörvényszék (Verwaltungs-Gerichtshof) mint másod- s utolsó foku bíróság fog fölállitatni.

Jelen törvényjavaslat, — melyet itt közlünk — ezen igéret betöltését czélozza.

Lényeges különbség tünik föl azonnal közötte s az előbbi törvényjavaslat között.

Mig az előbbi javaslat a közigazgatási feltörvényszéket, mint legfelsőbb forumot helyezte az activ kormányzat közegei fölé, s ezáltal a közigazgatás terére egy kiegyenlithetlen ellentétet terelhetett; addig jelen javaslat a ténykedő közigazgatás körét a közigazgatási biráskodásétól tárgyilag s alólról kezdve szétválasztja, a nélkül, hogy ez utóbbit kizárná a közigazgatási körnek a közjog természete szerint meghatározott teréről. Ezáltal lényeges előny éretik el.

Az egészséges államéletnek mellőzhetlen követelménye ugyanis, hogy az állami hatalomkifejtés különböző terei önálló müködésben álljanak egymás mellett, s hogy, bármennyire kell a legmagasb államczél elérésére egymást viszonosan támogatniok s elősegitniök, mégis egynek sem szabad a másiknak alárendelve lenni. E követelmény pedig jelen javaslatban érvényre emeltetik.

A ténykedő kormányzat minden gyengitése, jövendőben is fentartott önállóságának bármely csorbitása mellőztetik, s épen ugy a közigazgatási biráskodás tárgyaiban a felek részére azon független jogi oltalom biztosittatik, melyet ezen közjogi tárgyak természete föltételez.

A közigazgatási bíróságok immár nem természetellenes felsőbb instantiák a törvényes körükben forgó közigazgatási közegek számára, hanem meghatározott s csak számokra föntartott hatáskörrel birnak, melyben önállólag rendelkeznek, s épen ugy, mint a polgári törvényszékek a *magánjog* körében, ők a *közjog* terén hoznak az őket illető kérdésekben jogerejü határozatokat, melyeket az activ közigazgatási hatóságok tisztelni kötelesek.

Az uj rendszernek továbbá lényeges előnye, hogy, — mig az előbbi javaslat számos idevágó részletes törvénynek s az idő tartam czélirányos meghatározásának elmellőzésével minden esetre, a közigazgatási feltörvényszékben harmadbíróságot kivánt fölállitani, s ezáltal a közigazgatási biráskodásnak legtöbbnyire felette gyors elintézésre szoruló tárgyait egy felette czélszerütlen halogatásnak alávetni s a jogszolgáltatás költségeit nem kis mérvben szaporitani fenyegeté: addig az alábbi javaslat erősen ragaszkodik azon alapelvhez, hogy csak két foku bíróságok állitassanak fel.

Egy másik lényeges pontban azonban összevág mindkét javaslat.

Az uj javaslat is pusztán közkormányzati intézet gyanánt tekinti a közigazgatási bíróságokat s kerüli ezeknek egy politikai intézmény jellegét nyujtani. Ez oly szempont, melyhez a kormány föltétlenül ragaszkodni tartozik. Egyrészt nem ismerheti el egy uj politikai intézmény fölállitásának szükségét; másrészt az állam alkotmányszerü fönnállása érdekében föltétlen kötelme gyanánt kell tekinteni azon jogokat, melyeket politikai horderővel biró kérdésekben neki s közegeinek nyujtának a törvények, jövendőre is az activ kormányzatnak fönntartani.

E szempont ugyan csak a közigazgatási bíróságok jövő illetékességének megállapitásnál jutand érvényesülésre, de itt is meg kell emlitenünk, mert lényeges jelentőségü az egész javaslat megitélésében, s az egész szervezésnek a kormány által végleg elhatározott határvonalait körülirja;

Azonban a közigazgatási bíróságok mint közkormányzati intézetek is nagy becsüek s teljesen érdemesek arra, hogy az állami szervezetbe bevétessenek. Egy szempillantás a közigazgatási biráskodásnak a törvényjavaslat által meghatározott terjedelmére mindenkinél, ki a közigazgatást s annak gyakorlati kifejlését ismeri, azon megdönthetlen meggyőződést kelti, hogy a javaslatnak czélja: *vagyon- s birtokjogokat a legtágabb terjedelemben, a legnagyobb jelentőségü gazdászati szükségleteket s más felette fontos közjogi érdekeket a közigazgatási biráskodás oltalma alá helyezni*; s igy mindaz, mit ez utóbbi körébe felveendőnek rendel, különös legislativ figyelmet igényel az ország érdekében.

Alakilag a javaslat hat szakaszra oszlik, melyek közől:

az első az összes közigazgatási bíróságoknál egyenlőkép alkalmazható alapelveket állitja föl, különösen a közigazgatási biráskodás körét megállapitja s a közigazgatási bíróságok szervezetét általában körülirja;

a második, *harmadik s negyedik* a különböző közigazgatási bíróságok részletes organisátiójáról rendelkezik;

az ötödik az előkerülő illetékességi összeütközések körüli eljárást szabályozza;

a hatodik a szükséges véghatározmányokat tartalmazza.

Az első szakasz legközelebb megfejtendő feladata mindannak megállapitása, a mi jövendőben a közigazgatási jogszolgáltatás tárgyát képezendi, s igy a különös közigazgatási bíróságok felállitását szükségessé teszi.

(Folytatása következik.)

A telekkönyvi perek tárgyalásának módja az 1868. LVI. törvényczikk alapján.

Azon kérdések között, melyek az uj perrend hatályba lépte folytán felmerültek, különbözőleg oldatott meg a bíróságok által, azon kérdés is, hogy miként legyenek a telekkönyvi perek tárgyalandók, azaz:

az általános perrendnek, a rendes perek tárgyalására felállitott szabályai ezekre nézve is alkalmazandók-e? avagy

az eddig fenállott módon t. i. jegyzőkönyvileg legyenek ezek ezután is tárgyalandók.

Miután e tekintetben magának Pestmegyének törvényszékei is különbözőleg járnak el, nem lesz talán időszerütlen ezen tárgyat némileg szellőztetni és tisztázni.

Azon törvényszékek, melyek a jegyzőkönyvi tárgyalást tartották fen, e részbeni eljárásukat a törvénykezési rendtartás 468. §§-ára alapitják.

A törvénykezési rendtartás 468. §§-a szerént — ugyanis

az igényperek és elsőbbségi bejelentvények, a telekkönyvnél jegyzőkönyvileg lévén tárgyalandók, e szakasz analogiájából, azt következtetik, hogy annak rendelvényei, a telekkönyvi perekre általjában alkalmazandók, annyival is inkább, minthogy azok czelőtt is eként tárgyaltattak, s ezt megszüntető, vagy eltérő rendelkezés a törvénykezési rendtartásban nem foglaltatik.

E nézet azonban — véleményem szerint téves — mert:

A telekkönyvi rendtartás szerint a telekkönyvi perek tárgyalása s elintézésénél, a polgári perrend általános szabályai alkalmazandók. — A polgári perrendtartás életbeléptetésére szükséges átmeneti intézkedések tárgyában kiadott igazságügyminiszteri rendelet XIX. czikke azonban, határozottan kimondja, hogy „a hol a telekkönyvekről stb. szóló intézkedésekben, valamint az ezek által fenntartott korábbi törvények és rendeletekben (tehát a telekkönyvi pátensben is) akár az osztrák polgári perrendtartásra, akár az ideiglenes törvénykezési szabályokra, történik hivatkozás: az 1868. LIV. tczikk határozatai alkalmazandók — miből önként következik, hogy a telekkönyvi perekuél, a törvénykezési rendtartásban előirt módon kelvén eljárni, jegyzőkönyvi tárgyalásnak csak azon esetben lehet helye, ha ebbe a felek önként beleegyeznek (törvk. rendt. 144. §.).

Ennek nagyobb bizonyságául szolgál az is, hogy az átmeneti intézkedések idézett XIX. czikkének 1 §-a az ideiglenes törvénykezési szabályoknak, a telekkönyvekről szóló fejezetéből, csak a 145. 148. 149. 150. 154. 156 és 158. §§-ait rendeli fentartandóknak, s mellőzi a 157. §-át, mely szerént az igazolási perek a telekkönyvi hatóságnál, a rendes szóbeli eljárás szerént, jegyzőkönyvileg tárgyalandók, — tanuságául annak, hogy ezekre nézve a többször felhivott czikk 4. §-a alapján az általános perrend szabályai alkalmazandók.

Az, hogy a törvénykezési rendtartás 468. §§-a az igénypereket és elsőbbségi bejelentvényeket — a telekkönyvnél — jegyzőkönyvileg rendeli tárgyalni, — e véleményemben nemcsak meg nem ingat, hanem inkább megerősit, mert ha a törvény nem azon feltevésből indult volna ki, hogy a telekkönyvnél a perekre nézve, a rendes eljárás szabályai szerint kell általjában eljárni, — a fentebbi két esetre kivételt tennie nem kellett volna — magától következvén, hogy azok más perekhez hason módon tárgyalandók.

Azért is részemről kétségtelennek tartom azt, hogy a telekkönyvi perek, a törvénykezési rendtartásban, más polgári perekre nézve előirt módon tárgyalandók és elintézendők.

Még néhány észrevétel a törvénykezés köréből.

I.

A törvénykezési rendtartás 150. §§-a szerint: azon esetben, ha a rendes eljárasnál, a felek által történt közmegegyezés vagy a törvény rendeleténél fogva, a per jegyzőkönyvileg tárgyaltatik, végiratnak és ellenvégiratnak helye nincs; habár a felek ez iránt kölcsönösen megegyeznének is.

A 230. §§. szerint pedig a főeskü a válaszban vagy viszonválaszban is kinálható.

Ha tehát jegyzőkönyvi tárgyalásnál a főeskü a viszonválaszban kináltatik: miként nyilatkozhatik erre az ellenfél, — végiratnak helye semmi esetben sem lévén, s miként itéljen a bíróság az eskü kérdése felett?

II.

A törvénykezési rendtartás 450. §§-a szerint a vételár felosztási tervezet ellen — minden fél a tárgyalás napjától számitva 15 nap alatt, felebbezéssel élhet.

De feltéve, hogy a biró nem csak az ezen szakaszban kiszabott 3 nap; hanem 15 nap alatt sem készíti el a vételárfelosztási tervezetet; — miként felebbezzen az ezzel meg nem elégedő fél törvényes határidőben? *Zlinszky Imre*, törvszéki biró.

Észrevételek a perrendtartás 459-ik §-ához.

E czim alatt jelent meg a „*Jogt. Közlöny*“ 49-ik számában dr. *Láczay László* h. ügyvédtől azon helyes észrevétel — mely szerint ezen törvényszakasz, mint a hitelezők érdekeire nézve igazságtalan az ideiglenességek korszakából történendő kibontakozás alkalmával kell, hogy ekként módositassék, hogy a vételár többletből az árverési feltételeket be nem tartó vevőt csak a befektetett javitásai illetik, és az azon felőli ártöbblet a fődolog tulajdonosának szolgáljon javára, és egyéb jog előnyökben a szerződést szegő fél ne részesüljön.

Az idézett értekezésben bővebben is kifejtett érvek alapján ezen tszak módositását igazságosnak találom, — de nem különben az állam anyagi érdekében is látom azt szükségesnek, minthogy történt, de történhető eset az, hogy valaki meg vesz egy birtokot 80,000 frton — az árverési feltételeket szándékosan nem tartja be — mire a birtok bíróság uj árverést tüz ki — ekkor családja egyik tagja által megveteti ugyanazon birtokot fele árán — az ár kevesebbletet ugyan megfizeti oda, hová különben is fizetni tartozott, — de a százalék felét meggazdálkodta az állam kárára — mert az állam kincstár csak a tulajdonosra róhatja a vételár százalékot, már pedig nem a 80,000 frtnyi, hanem a 40,000 frtnyi vétel ártól szabatik ki a százalék, miért is az államkincstár kárára eshető ily visszaélések megakadályozása érdekéből ezen és az ideiglenes bélyeg törvényczikk oly módositását találom szükségesnek, mely szerint *nemcsak az ártöbbletet megfizetni* — (mely kijátszási esetet is képezhet) *de a százalékot is az ártöbblet után a feltételeket be nem tartó vevö pótolni köteles legyen.*

Áll ugyan az, hogy ilyetén dijazás ellen a tvhozás azon óv-intézkedést is tehetné, hogy minden vevő a vételártól fizeti a scala szerinti százalékot, ámde ez ezen adónemnek tulterhelését vonhatná maga után, de összeegyeztethető sem lenne azon fenálló jogelvvel, mely szerint csak a tulajdon róható meg a vételár százalékával.

Ha tehát dr. Láczay László jeles módositása elfogadása által a hitelezők irányában igazságosak akarunk lenni, és e törvényeinknek azok érdekében történendő változtatását szükségesnek látjuk — kell hogy az állam törvényes igényei iránt és figyelmünk felébredjen — és e tvczikk módositásánál az állam méltányos érdekeit is szem előtt tartva, ugy ezen, mint a bélyeg törvény illető szakasza módosittassék s azáltal az állam történhető kárositása megakadályoztassék. *Závody Albert.*
Esztergommegye II. alisp

TÁRCZA.

Az egyetem vagyoni állapota.

II.

A munka II. fejezete az „Ingatlanságok“ czimet viseli. Az első megismertetett az egyetemi alap tőkéjével, a második az ingatlanok rajzát adja. Ezek: uradalmak és jószágok, az egyetemi nyomda, a körmöczi papirgyár s az egyetem pesti épületei. Legelől állanak az uradalmak és jószágok. Ezek a pécsváradi, dunaföldvári, bozóki, sellyei, három-szlécsi és znió-váraljai uradalmak, továbbá a deneki puszta, s a bozóki uradalomnak (azonban per alatt álló) része, melyek két: a pécsváradi és sellyei m. k. közalapitványi főtisztség vezetése alatt állanak.

Következik az egyes uradalmak tüzetes és kimeritő ismertetése. Bármily érdekes leirás is az egyenkint, de a tüzetes közlést terünk nem engedi, s elégnek tartjuk átvenni e becses műből azon adatokat, melyekből megtanuljuk, hogy melyikök hogyan került az egyetem birtokába.

A dunaföldvári uradalom a Sz. Ilonáról czimzett dunaföldvári apátság javaiból áll, melyek néhai József hesseni landgróf s darmstadti herczeg halála után ismét szabad királyi rendelkezés alá kerülvén, dicső emlékezetü Mária Terézia Magyarország királynője által 1769. julius 17-én kelt adománylevelével, legfelsőbb kegyuri jogánál fogva, s hivatkozólag az 1548. 12. t. cz. rendeletére, az egyetemnek adományoztattak.

A Baranyamegyében fekvő *pécsváradi* uradalom része a boldogságos Szüzről czimzett pécsváradi apátság javainak, melyek néhai gróf Eltz Hugo mint utolsó birtokos halálával szabad kir. rendelkezés alá kerülvén, dicső emlékezetü Mária Terézia magyar királynő által 1780-ik márczius 25-én kelt királyi adomány-levelében legfőbb kegyuri jogánál fogva s hivatkozva az 1548. 12. t. cz. rendeletére, a magy. kir. egyetemnek örökre s visszavonhatlanul adományoztattak.

A *bozsóki* uradalom része a b. Szüzről czimzett pécsváradi apátság javainak, s Mária Terézia ő felségének fentemlitett 1780. márczius 25-én kelt kir. adomány-levelével legfelsőbb kegyuri jogánál fogva s hivatkozva az 1548. 12. törvényczikkre, a m. kir. egyetemnek örökre s visszavonhatlanul adományoztatott.

A *sellyei uradalomnak Nyitra* és *Pozsony* megyében fekvő javai hajdan a b. Szüzről czimzett turóczi prépostsághoz tartoztak, s a mult században a Jézus-társaságiak rendje által birattak.

Ezen javak, a nevezett rendnek 1773-ik évben történt eltörlése után, dicső emlékezetü Mária Terézia királynő által 1775. február 15-én kelt királyi adománylevelével legfőbb kegyuri jogánál fogva s hivatkozva az 1548. 12. t. cz.-re, a magy. kir. egyetemnek „titulo dotis et fundationis perpetuae" adományoztattak.

A *három-szlécsi* uradalom része a b. Szüzről czimzett turóczi prépostság javainak, melyeket a 18-ik században a jezsuiták birtak. E javak az emlitett rendnek 1773. évben történt eltörlése folytán szabad kir. rendelkezés alá kerülvén, b. e. Mária Terézia királynő által 1775. évi február 13-án kelt kir. adománylevél szerint s hivatkozva az 1548. 12. törvényczikkre a királyi egyetemnek „titulo dotis et fundationis perpetuae" adományoztattak.

A *znió-váraljai* uradalom hajdan a jezsuiták birtokában volt turóczi prépostság javainak részéből áll. Ezen uradalmat b. e. Mária Terézia királynő fentidézett adomány-levelével szintén a kir. egyetemnek adományozta.

Az uradalmak részletes leirását követi a bozsóki uradalom és deneki puszta. Az uradalom hajdan jezsuita birtok volt, s az egyetemre onnan szállt — felében a nagyszombati papnöveldét illeti, s ez az egyetem alatt levő fele iránt is igényt támasztott. Az ügyet az 1715. 74. t. cz. articularis bizottságra bizta, mely bíróság azonban csak 1840-ben ült össze, de érdemleges itéletet mai napig sem hozott.

Érdekesnek tartjuk azonban azt, mi az uradalmak leirását bezárja, a hü summázatot, mondhatni: a leirások eredményeit bemutatni olvasóinknak:

„Az egyetemi javak *) — mond az előterjesztés, — két nagy csoportban, összesen 51 részbirtokból állanak. Ezek közül 12 tagositott, 38 tagositás alatt áll, 1 pusztai birtok. Összes kiterjedésük a kéznél lévő törzskönyvek szerint $38.736^{328}/_{1200}$ □ öles hold, ebből $28,253^{1129}/_{1200}$ hold erdő, $229^{761}/_{1200}$ hold belső telek, $5654^{759}/_{1200}$ hold szántóföld, $490^{666}/_{1200}$ hold rét, $1697^{371}/_{1200}$ hold legelő, $^{500}/_{1200}$ hold szőlő, $550^{300}/_{1200}$ hádas, $5^{1185}/_{1200}$ hold kőbánya, $656^{336}/_{1200}$ egyebek, $1197^{118}/_{1200}$ hold haszonvehetlenek. Ugyanezen uradalmakon találtatik 301 kir. kisebb haszonvételi jog, ugymint 216 malom, 59 italmérési, 12 vadászati, 6 halászati, 5 vásár- s 5 rév- és vámjog; épület 542, melyek közül 57 kegyuri. A kegyuri tartozások a tetemes épitkezési és épületfentartási költségek évente legalább is 12.000 frtra rugnak.

A mi az egyetem-alapi uradalmak összes jövedelmét illeti, megjegyzendő, hogy a számvevőség által szerkesztett rovatos kimutatás szerint 1861-től 1868-ig, v. i. nyolcz éven át a tiszta valódi bevétel összesen 389,150 frtra emelkedett, melyből a 10,482 hold járt földre 312,636 frt, a 28,254 hold erdőre 76,514 frt, vagyis nyolcz évi átlag szerint az összes egyetemi alapi birtokokra évente 48,643 frt esik.

Az előterjesztés II-ik czikke az egyetemi nyomda- s papirgyárról szól:

„Az egyetemi alap harmadik, jelentékeny, a közmüvelődési szempontból nevezetes vagyonágát a jelenleg Budán működő magyar kir. egyetemi nyomda képezi.

A történelem tanusága szerint már Pázmány Péter Pozsonyban állitott fel egy nyomdát, mely később Nagyszombatba áttétetvén, midőn Rákóczy György fegyveres csapatokkal N.-Szombathoz közeledett, bezáratott, s 1652-ben ismét megnyilván, az akkori háborgó időkben ismét többször feloszlott. 1655-ben Kolonich Lipót bibornok-érsek bőkezüsége által gyarapittatván, az akkori időkhöz mért nevezetes tevékenységet fejtett ki, s a jézus-társaságnak feloszlatásáig, annak nagy-zombati háza által kezeltetett.

Az emlitett rendnek eltörlésével d. e. Mária Terézia királynő fentebb emlitett adománylevelével a nevezett nagyszombati collegiumnak minden javait s tőkepénzeit a nagyszombati, jelenleg pesti egyetemnek örökös alapitvány gyanánt adományozván, az adománylevél 2-ik pontjában az adományozott javak közt különösen megemlittetik a két emeletes nyomdai épület is. Az egyetemnek szabad királyi Buda városába leendő áttétele 1777-ben elhatároztatván, szab. kir. Buda városa az áttételt elősegitendő, az egyetemnek egyebek közt az u. n. Corvin-házat ajánlotta fel, mely ház az egyetemi nyomda helyiségeül jelöltetett ki. D. e. Mária Terézia királynő 1780. márczius 23-án kelt nagy kiváltság-levelének 1-ső pontjában e nyomdára nézve következő tétel fordul elő: „Ita eundem Consensum Nostrum Regium super cessione quoque certi fundi et superaedificatorum per Civitatem Budensem pro Universitatis Typographiae usibus facta, per praesentes clementer impertimur, quae cuncta aedificia ad usum eiusdem Universitatis non exiguis sumptibus restaurati atque etiam instrui fecimus."

Az igy Budára áthelyezett egyetemi nyomda javára a Novakovics-féle roman-illyr nyomda is, az annak részére kiadva volt kir. szabadalom átengedése mellett, megszereztetett; mely nyomda összes fölszerelése-, könyv- és papirkészletével együtt az egyetemi nyomdába beolvasztatott. Ezen egyetemi nyomda részére d. e. Mária Terézia királynő 1779. november 5-én egy szabadalom-levelet állitott ki, mely szerint tekintve, hogy mind az egyetem, mind az országban lévő akadémiák s egyéb nyilvános tanintézetekben használatban álló tankönyvek nyomtatására nézve már a jezsuiták is kizárólagos k. szabadalmat tartottak, s hogy az egyetemi nyomda Budára lett áttétele után, és ugyanazon régibb szabadalom alapján tankönyveket nyomat: a nyomda joggal s kiváltsággal ruháztatik fel, hogy ily könyveket szabadon nyomtathasson, áruljon s árultathasson, mások ellenben azok utánnyomásától avagy másutt nyomatott tankönyvek behozatalától s eladásától büntetés terhe alatt eltiltatnak. Ezen szabadalom időközben legnagyobb részt megszünvén, ma már ezen nyomda tulnyomólag iskolai könyveknek a kiállitási áron való nyomatására használtatik, melyre, tetemes anyagkészletét tekintve, kiválólag képesitett.

Gondoskodva lett továbbá, hogy a régi elavult rendszerü sajtók, a gőzerőre alkalmazott legjobb szerkezetü gyorssajtókkal kicseréltessenek s a nyomda vezetése szakértő kezekre bizatván, ezen a legközelebb lefolyt korszak alatt elhanyagolt, sőt eladásra kitüzött iparintézet közel jövőben a nemzeti közmüvelődés erélyes és hathatós tényezőjévé váljék.

A magyar egyetemi nyomda tartozékát s az egyetemi alap tulajdonát képező körmöczi papirgyár telke s épületei 1802. évben Kölck Annától 7778 frton megvétetvén, 1827-ben szerzett Klein-féle házzal bővittetett. Ezen eredetileg egyszerü papirmalom 1841-ben papirgyárrá alakittatván át, ez átalakitás az egyetemi nyomdai, illetőleg egyetemi alapnak 279,936 frtba került. Az üzlet élére állitott angol müvezető csalárd s könnyelmü eljárása folytán ezen tetemes összegnek legnagyobb része az egyetemre nézve elveszett. Ezen papirgyár üzlete az 1849 után következő években mindinkább sülyedvén, 1860-ban az akkori császári királyi pénzügyi közegek által eladásra tüzetett ki, mint oly tárgy, melynek kezelése haszonnal nem eszközölhető, sőt folytonos terheltetéssel s az egyetemre nézve kárral jár.

Több rendbeli árverés tartatván, a legmagasabb ár, mely érte igértetett, 35,224 frt volt. Az időközben visszaállitott magy. kir. helytartótanács erélyes felléptének következtében azonban ezen gyárnak eladása megszüntettetett ugyan, azonban nem gátoltathatott, hogy ezen oly tetemes költségbe került, de már pusztulásnak indult vállalat 1863. szeptember 28-án kelt legfelsőbb jóváhagyás mellett azon évi november 1-től kezdve 25 egymásután következő évekre Schöller testvéreknek, évi 1800 frtnyi haszonbér mellett bérbe ne adassék. A maiglan fennálló szerződvény értelmében ezen gyár után évente 1800 frt haszonbér fizettetik, miből az 180 frtra rugó adó levonása után tiszta jövedelmül 1620 frt mutatkozik. Ezen gyár épületei elhanyagolt állapotban vannak, szerkezete pedig oly gyarló, hogy a jelenkori papir igényeitől messze elesvén, a szomszédos gyárakkal nem versenyezhet s abban jelenleg csak közönséges papir gyártatik."

Eddig a nyomda s papirgyár leirása. — A következő fejezet szól a pesti egyetemi épületekről:

„Az egyetemi alap vagyonához tartoznak továbbá azon, legnagyobb részben csere utján szerzett épületek s telkek, melyekben az egyetem tanintézetei Pesten elhelyezvék.

Midőn 1777. évben az uj tanrendszer (Ratio Educationis Publicae) kiadatott volna, d. e. Mária Terézia királynő a kir. helytartótanácshoz 1777. évi február 10-én 432. szám alatt intézett kir. leiratában tudatja, hogy egyuttal a kir. egyetemet Nagyszombatból Budára a várba átteendőnek határozta, és e czélra az egyetemnek a várban lévő és királyi laknak szánt összes épületeket minden tartozékaikkal együtt átengedi, s hogy e részben a kir. udvari kamarát a szükséges utasitással ellátta. A hittani kar ekkor valószinüleg a jezsuiták akadémiai épületébe lett elhelyezve.

Ugyanez ötletből adományozá ő felsége az egyetemnek a jezsuiták budai várbeli iskola épületét és kertjét, és ezeket az

*) A deneki puszta s a bozsóki uradalom feletól eltekintve.

egyetemnek a tanulmányi alap (mint a jezsuiták tömegének birlalója) által átadni rendelte. Egyuttal pedig l. k. helybenhagyá szab. kir. Buda fővárosának a Corvinház átengedése iránt tett ajánlatát, az áttétel költségének fedezésére szánt 10,000 frtnyi adományát és egyebeket.

Ugyanekkor áttétetett Budára a nagyszombati Generale Seminarium a Nagyszombatban meghagyott Szent-István papnövelde hittani növendékeivel együtt, és behelyeztetett a jezsuiták collegiumába, s a régi papnövelde épületeibe s tartozékaiba.

A nagyszombati épületek iránt akként rendelkezett a d. e. királynő, hogy az egyetemi épület homlokrészébe es az orvosi kar épületébe a Nagyszombatban létesitendő kir. kerületi akadémia, könyvtárával és egyéb gyüjteményeivel, az egyetemi épület hátsó részébe, és a jezsuiták collegiumába pedig a Pettauból oda átteendő katonai árvaház helyeztessék be, mely erre nézve királyi adomány-levéllel is elláttatott. A Generale Seminarium nagyszombati épületei (Seminarium rubrorum et Convictus Albertinus) kertjei és majorjaira nézve ő felsége akkor még nem rendelkezett, kilátásba tevé azonban, hogy azokat a tanulmányi alap javára vagy más valamely kegyes czélra fordittandja.

Mindezeket megerősité a m. kir. udvari kamarához 1777-dik évi márczius 6-án intézett királyi rendelet, és a kir. helytartótanácsnak a törvényhatóságokhoz ugyanazon évi november 18-án 5543. szám alatt intézett körlevele. Az első, Buda városa ajánlatául még a sz. háromság szobrával szemben levő bizonyos telket is emlit fel; továbbá, hogy a város az orvosi kórodáknak polgári kórházában helyet, és ennek közelében füvészkertnek alkalmas telket ajánlott volt fel. Ugy látszik azonban, hogy a sz. háromság szobrával szemben levő telek az egyetem részére igénybe nem vétetett, mi annál valószinübb, mert a tanulmányi bizottság 1777-ik évi augusztus 23-án kelt jegyzőkönyvének 5. pontja alatt megjegyzi, hogy a telek igénybevétele függőben marad, mig az a kir. egyetem számára nem szükségeltetik, és nyereséggel fel nem használtathatik. Füvészkertnek alkalmas telket a város csak becsárban ajánlott volt fel, de ennek igénybevételétől is eltekintett és a tanulmányi bizottság, fennidézett jegyzőkönyvének 7. pontja szerint, a tanács azon kijelentésében észrevétel nélkül megnyugodott, hogy a város igérete elenyészett, minthogy füvészkertül az angol kisasszonyok majorja lőn az egyetemnek átadva.

A királyi helytartótanácsnak 1777. évi november 18-án 5543. szám alatt kelt, fenntidézett körlevelében még az is emlittetik, hogy a nagyszombati könyvtár háromfelé osztatik, s egy része Budára vitetik át, másik része a nagyszombati akadémiának marad, harmadik része pedig plébánosok és szerzetesek között elosztatott. Egyébféle gyüjtemények Budára jöttek.

Miután az egyetem Budán hat évig működött volna (177^{7}_{8}—178^{2}_{3}-ig), II. József császár, 1783. évi november 28-án kelt rendeletével a magyar királyi helytartótanácsot, a magyar kir. udvari kamarát és a királyi curiát Buda városába átteendőnek határozván, ennek következményeül jelenté ki a kir. egyetemnek, a terézíai akadémiának és a generale seminariumnak máshová leendő átköltöztetését. Az egyetem jogi-, orvosi és bölcsészeti kara Pestre tétettek át, hol is számukra rendelvék a kir. ügyek igazgatóságának épülete (directoralis ház, ezelőtt jezsuiták épülete,) továbbá a kir. curia épületei s a rokkantak házának azon négyszöge, mely akkor tébolydául szolgált. Ez utóbbi épület különösen orvosi, sebészi és vegyészi tantermekül rendeltetett. A kórodák és a szülészi intézet a Clarissák kolostorába (később kis seminarium és praefectoralis épület, most kir. zálogház), mely akkor Pest városának polgári kórház felállitására átengedtetett, lettek volna helyezendők. Füvész- és gazdasági kertnek, valamint barmászati iskolának valamely alkalmas külvárosi telek rendeltetett kipuhatoltatni.

Hittani tanulmány és papnöveldék székhelyeül rendeltettek: Pozsony, Eger és Zágráb; az egyetem hittani kara pedig Pozsonyba tétetett át, az egyetemi könyvtárnak hittudományi, egyházjogi és jogdutományi részével együtt, melynek helyébe néhai Klimo pécsi püspök könyvtára rendeltetett Pécsről Budára áthozatni, minthogy Pécsett felsőbb tanfolyam nem volt. Pozsonyban a főpapnövelde a kir. palotába és melléképületeibe, Egerben az egyetemnek rendeltetett ottani épületbe helyeztettek be.

A budai főgymnasiumi és elemi iskola, melyek a dicasteriumok részére szükségelt épületet birták, valamely üres kaszárnyába rendeltettek áttétetni.

A budai várban ekként megürült épületek közül a királyi várlak és tartozékai ismét királyi palotául avattattak fel. A főpapnövelde budai háza még egy emelettel láttatván el, befogadta részben a királyi helytartótanácsot és a magyar kir. udvari kamarát; szolgált egyébiránt e czélra a főgymnasium és az elemi iskola által elfoglalva volt épület is.

A királyi curia nem költözött a kir. egyetem épületeinek egyikébe sem, hanem a Clarissak budai kolostorába, mely ez ötletből országházzá (palatium regnicolare) lön felavatva.

Már a következő évben azonban megváltoztatta II. József császár a hittani kar iránti nézetét, és ugy találván, hogy az egyetem fogalma az összes tudományok, vagy legalább a négy tudománykar egyesületét fejezi ki, — ugy találván továbbá, hogy az egri főpapnöveldének rendeltetett épület nem eléggé terjedelmes, s hogy a Szent Borbáláról nevezett bécsi gör. kath. papnöveldének 1783-ban szintén Egerbe áttétetni rendelt magyar növendékei ott isteni tiszteletre alkalmas helyiséget nem találnak: 1784. évi október 21-ről akkép intézkedett, hogy mindkét növelde Pestre helyeztessék át.

Különfélék.

(A budapesti ügyvédi egylet) II-dik (váltó, kereskedelmi, tengerészeti és nemzetközi magánjogi) szakosztálya ez idei utolsó ülésén dr. *Apáthy* István szakosztályi jegyző ur a szakosztály ez évi számadását mutatá be, mely jóváhagyással tudomásul vétetett; ezután pedig ugyancsak dr. *Apáthy* István ur olvasott fel „Váltójogtan“ czimü művéből egy igen érdekes és nagy tetszéssel fogadott értekezést „a váltójogi közbenjárásról“, mely minden pontjában helyeseltetvén, az egyleti évkönyvben kinyomatni rendeltetett. Mely határozat viszont azon ohaj nyilvánitására inditotta a jelenvoltakat, vajha az évkönyv a jövő évi január hóban tartandó közgyülésen a tagok közt kiosztatnék, miután már a mult évben elmaradt az alapszabályilag évenként kiosztatni rendelt évkönyv kinyomatása.

Az igazságügyminiszter érintkezésba tette magát felsőbbfolyamodásu törvénzszékeink elnökeivel, hogy velök a felsőbb törvényszékek ügyekkel való tulterheltetése iránt s azon eszközökről értekezzék, melyek igazság szolgáltatásunk e lényeges baján segithetnének. Tegnapelőtt tartatott ez ügyben az első értekezlet s a jelenlevők számokkal bizonyiták be, hogy a felsőbb törvényszékeknél alkalmazott birák erői a munka elvégzésére elégtelenek, s daczára, hogy pédául a királyi táblánál egy év alatt minden egyes előadó 6—700 ügydarabot intéz el, a mult évi hátralékok száma egyedül e törvényszéknél 13,000-re rug. A jelenlevők e baj orvoslására két eszközt ajánlottak az igazságügyminiszter urnak. Mindenekelőtt a munkaerők szaporitását, azután oly törvényhozási intézkedéseket, melyek a felek és ügyvédek indokolatlan felebbezési vágyát korlátolják, mert mig másutt a pereknek csak 15—20%-a felebeztetik- nálunk a perek 90%-a jő felsőbb forumok elé. A mi a munkaerők szaporitását illeti, értekezlet inditványozá, hogy a legfelsőbb törvényszéknél 3 uj senatus 21 taggal létesittessék, a királyi táblához pedig 40 uj biró neveztessék ki. — Az igazságügyér megigérte, hogy ez inditványokat figyelembe veendi.

(*A Sztrokai Antal-féle alapitványból*) kitüzött jutalomkérdésre következő pályamunka érkezett:

I. Összehasonlitó jogtudományi adatok és nézetek családjogunk rendezéséhez, a házasságból eredő vagyonjogi viszonyok és az árvaügy szempontjából. *Jelige*: „La famille comme toutes les institutions, est soumise en effet á des conditions d'existence.“ *Hue M. Th.* „Etudes de Legislation comparée.“

TARTALOM: Az örökbefogadási jogintézmény. Trávnik Antaltól. — Legyenek-e törvényszéki orvosok? Ambró Jánostól. — Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról. — A telekkönyvi perek tárgyalásának módja az 1848. LVI. törvényczikk alapján. Zlinszky Imrétől. — Észrevételek e perrendtartás 459-ik §-ához. Závody Alberttól. — Tárcza. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curia határozatok

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 3. Pest, 1870. január 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Törvényjavaslat

a királyi vegyes bíróságok törvénybe igtatásáról.

1. §.

Az 1868. XXIX. t. czikk 23. §-a és az 1868. LIV. t. cz. zártételének a) pontja alapján Nagyszombatban, Debreczenben, Eperjesen és Kőszegen felállított kir. vegyes bíróságok, jelenlegi kerületeikkel, a szervezendő első folyamodási bíróságok felállításáig fentartatnak.

2. §.

Ezen bíróságok eljárnak:

a) a szőlőváltság után járó tartozások váltságdíjának megállapitása és egyénenként való felosztása tárgyában, mint felebbviteli hatóság, (1868: XXIX. t. czikk, 22 és 23: §§.)

b) az 1848. XVIII. t. cz. I. fejezetében érintett sajtóvétségek eseteiben az esküdtszékkel együtt;

c) az 1867. XXI. t. czikkely 79. §-ban érintett kártéritési keresetekben mint első folyamodási bíróság.

3. §.

E törvény végrehajtásával az igazságügyi miniszter bizatik meg.

HORVÁT BOLDIZSÁR s. k.

Jelentés

a királyi vegyes bíróságok törvénybeigtatásáról szóló törvényjavaslathoz.

A szőlő tartozások megváltását szabályozó 1868: 29. t. cz. 23. §-a a földmüvelési-, igazságügyi- és belügyi miniszterekre bizta azon felebbviteli bíróságok felállitását, a melyek a szőlők utáni váltságdij megállapitása s egyénenkint való felosztása tárgyában, felebbezés esetében végérvényesen határozzanak.

E czélra alakittattak a kir. vegyes bíróságok az igazságügyminiszternek a földmivelési- s belügyi miniszterek egyetértésével s ő Felsége legmagasabb jóváhagyásával f. évi május 12-én kibocsátott s ·/. alá ide csatolt rendelete által.

Minthogy továbbá a polgári törvénykezési rendtartást tárgyazó 1868: 54. t. cz. a ker. táblákat megszüntetni rendelte, egyuttal azonban a záradék a) pontjában az igazságügyminisztert felhatalmazta, hogy a birói illetöséget a ker. táblákhoz tartozott sajtóperekre nézve a törvényhozás tüzetes intézkedéseig ideiglenesen szabályozza: mind gazdálkodási szempontból, mind pedig czélszerüség tekintetéből, a sajtóperek is ideiglenesen a fenntebbi bíróságokhoz osztattak be. E kettőre nézve tehát a miniszterium intézkedése a törvényhozástól nyert felhatalmazáson alapul.

Azonban van az ·/. alatti igazságügyminiszteri rendeletnek egy pontja, a melyre a törvényhozás felhatalmazása nem terjed ki; a melynek alapja s indoka a kényszerüség volt; a melyre nézve tehát a törvényhozásnak utólagos jóváhagyása szükségeltetik.

Ugyanis az 1868: 21. t. cz. 79. §-a a kincstárnak kártéritési kereseteit, a pénzügyi törvények és törvényes rendeletek végrehajtása körüli mulasztásból vagy késedelemből eredhető károkra nézve első folyamodásilag a kerületi táblákhoz utalta, mig ellenben az ugyanakkor keletkezett 1868: 54. t. cz. a ker. táblákat megszünteté, a nélkül, hogy a most érintett kincstári kártéritési keresetekre nézve egy ujabb első folyamodási bíróságot kijelölt volna.

E hézagot kénytelen volt a miniszterium a törvényhozás további intézkedéseig betölteni, s ezt a czélnak s a törvényhozás szándékának megfelelőbben alig eszközölhette volna, mint ugy, hogy az érintett pereket az ujonnan felállitott kir. vegyes bíróságok illetőségéhez tette át. E czélra külön bíróságok alakitása nem lett volna indokolható; ha pedig ezen kincstári keresetek az 1868: 54. t. cz. által kijelölt rendes első bíróságok illetösége alá helyeztettek volna: meghiusul vala ama czél, a mely a törvényhozás előtt lebegett akkor, a midőn az 1868: 21. t. cz. 79. §-ában jónak látta elvonni ezen kereseteket a törvényhatóságok biráskodása alól.

Az ilykép felállitott kir. vegyes bíróságok ugyanazon városokban helyeztettek el, a melyek eddig a kerületi táblák székhelyei voltak, nehogy a kincstár ujabb helyiségek szerzése s felszerelése által oknélküli költséggel terheltessék. A terület körök is meghagyattak a szerint, a mint a ker. táblák kerületei eddig beosztva voltak, semmi ok sem forogván fenn arra, hogy ezen régi beosztástól, a melyet a közönség már megszokott, a bíróságoknak küszöbön álló végleges rendezéseig eltérés történjék.

Ezen kir. vegyes bíróságok az első folyamodási bíróságok szervezése után feloszlathatók; a sajtóperek s az 1868. 21. t. cz. 79. §-án alapuló kincstári keresetek áthelyezhetők lesznek a rendes első folyamodási kir. bíróságokhoz, a szőlőtartozások megváltásából eredő perekben pedig a felebbviteli biráskodást a kir. táblákra lehet átruházni. Kelt Pesten, 1869. évi deczember 1-én.

HORVÁT BOLDIZSÁR s. k.

Igazságügyminiszteri rendelet

az ideigl. felállitandó „kir. vegyes bíróságok" tárgyában.

A szőlőbirtok után járó tartozások megváltásáról alkotott 1868. XXIX. t. cz. 23. §-a a földmivelési-, igazság- és belügyi miniszteréknek tette kötelességül azon felebbviteli hatóságok felállitását, a melyek a szőlőbirtok utáni tartozásokból eredő váltságdijak megállapitása és egyénenként való felosztása iránt, végérvényesen lesznek hivatva határozni.

Továbbá a polg. törvénykezési rendtartás tárgyában hozott 1868. LIV. t. cz. zárintézkedéseinek a) pontjában az igazságügyminiszter lön felhatalmazva: hogy az eljárást a megszüntetett kerületi táblához tartozott sajtóperekre nézve, a törvényhozás további intézkedéseig ideiglenesen, rendeleti uton szabályozza.

A törvényhozás ezen intézkedéseinek végrehajtásaul, és tekintettel egyszersmind arra is: hogy a közadók tárgyában létrejött 1868. XXI. t. cz. 79. §-a a kincstár kártérítési kereseteit, a pénzügyi törvények és törvényes rendeletek végrehajtásának elmulasztásából eredt károkra vonatkozólag első folyamodásilag a kerületi táblákhoz utalta, a később keletkezett 1868. LIV. t. cz. azonban a kerületi táblákat megszüntette, s ilykép a miniszterium kötelességévé vált gondoskodni arról, hogy az érintett kincstári keresetek, addig is, mig a törvényhozás ez iránt rendelkeznék, első folyamodási bíróság nélkül ne maradjanak:

a földmivelési és belügyi miniszterek beleegyezése és ő csász. és apost. kir. Felsége f. évi márcz. 12-én kelt legmagasabb jóváhagyása mellett a következőket rendelem:

I.

Nagyszombatban, Köszegen, Eperjesen és Debreczenben „vegyes kir. bíróságok" állittatnak fel, a'melyek müködésüket f. 1869. évi junius 1-én fogják megkezdeni.

II.

Ezen bíróságok hatásköréhez tartoznak:

1. Felebbviteli uton: mindazon ügyek, a melyek az 1868. XXIX. t. cz. alapján, a szőlőbirtok utáni tartozások megváltásából származó váltságdijak megállapitása és egyénenként való felosztása tárgyában, a választott bíróságok itéletei ellen oda felterjesztetnek.

2. Első folyamodásilag pedig: a sajtóvétségek felett itélő esküdtszéki tárgyalások vezetése s mindazon teendők, a melyeket a sajtóperekben eddig a feloszlatott kerületi táblák kiküldöttsége végezett.

3. Szintén első folyamodásilag: a kincstárnak az 1868. XXI. t. cz. alapján inditandó kártéritési keresetei, a fennálló pénzügyi törvények és törvényes rendeletek végrehajtása körüli mulasztásból eredhető károkra nézve.

III.

Ezen bíróságok illetősége azon területekre terjed ki, a melyek a II. czikk alatt elsorolt ügyekre nézve külön-külön eddig a kerületi táblákhoz tartoztak.

E tekintetben tehát:

1. a nagyszombati vegyes kir. bíróság a volt dunáninneni ker. tábla,

2. a köszegi vegyes kir. bíróság a volt dunántuli ker. tábla,

3. az eperjesi vegyes kir. bíróság a volt tiszáninneni ker. tábla birósági területkörét veszi át,

4. a debreczeni vegyes kir. bíróság a volt tiszántuli ker. tábla birósági területkörét veszi át.

IV.

Létszáma ezen bíróságoknak áll: 1 elnökből, 2 rendes és 2 pótbiróból és 1 jegyzőből, a kit szükség esetén az igazságügyminiszter szavazati joggal fog felruházni, — s a szükséges segéd személyzetből.

Jogérvényes határozataikhoz a felebbvitt ügyekben (II. czikk 1-ső pontja) az elnökön kivül négy biró — azon ügyekben pedig, a melyekben első folyamodási birói hatóságot gyakorolnak (II. czikk 2. és 3. pontjai) az elnökön kivül két biró jelenléte szükséges.

V.

Eljárásaikban e bíróságok a II. czikk 1-sö pontjában érintett ügyekre nézve az 1868. XXIX. t. cz. szabályaihoz, s e törvény alapján kibocsátott rendeletekhez, — a II. czikk 2. pontjában foglalt sajtó ügyekben a sajtóperekre nézve fennálló törvény- és rendeletekhez, a II. czikk 3. pontja alatti kincstári keresetekre nézve pedig az 1868. LIV. t. cz. által szabályozott polg. törvénykezési rendtartás határozataihoz vannak kötve.

VI.

A jelen rendeletben felállitott vegyes kir. bíróságok a törvényhozás e részbeni intézkedéseig ideigleneseknek tekintendők.

Kelt Pesten, 1869. május 12-én.

HORVÁT BOLDIZSÁR s. k.,
igazságügyminiszter.

Az örökbefogadási jogintézmény,

annak solidaritása az európai jogrendszerekben, s elmaradásunk okai a jogi téren.

VI.

Átmegyünk már most a magyar jog szerinti örökbefogadási intézményre; mielőtt azonban ennek bővebb taglalásába bocsátkoznánk, szükségesnek tartjuk, némely körülményt és fogalmat felemliteni és kifejteni, minthogy csak ezek feltárása mellett leszünk képesek az örökbefogadási jogintézményünket, mikép az az 1848. évig fenállott, helyesen megbirálni.

Mindnyájan tudjuk, hogy nekünk systematikus törvénykönyvünk nincsen, hanem jogrendszerünk elvei és szabványai részint Verböczynek hármas könyvében, részint pedig a corpus jurisban foglaltatnak szanaszét szórva, s ezeknek kielégitő részét a curiai döntvények képezik; következőleg nekünk nem lehet az egyes jogintézmény vagy jogügylet megbirálásánál csak egyes §§-ra vagy jogszabványokra szoritkozni, hanem szükséges, mindazon elvet és jogszabványt szem előtt tartani, melyek a megbirálandó jogintézmény vagy jogügylet lényegére vonatkoznak, akár azok egyenesen ezen jogintézmény vagy jogügylet érdemében, akár pedig más alkalommal felállitattak és hozattak.

Továbbá egész jogrendszerünk ugyszólván az adományi s ebben gyökeredző ősiségi rendszerben fenekelvén, miután az adományi rendszernek alapelvei szerint, a vagyoni jogviszonyoknál, és különösen az örökösödésnél a javak főszerepet játszottak, és a vérségi kapocs csak a második sorban jött tekintetbe, szükséges mindég bármily vagyoni jogviszony megbirálásánál, — a javak minőségére tekintettel lenni, s a fenforgó kérdést a javak természetéhez képest eldönteni.

Fenállott jogrendszerünk szerint az örökhagyónak hagyatéka nem képezett egy elválaszthatlan tömeget, vagy is az örökhagyó vagyoni jogainak összességét, mikép azt a római jogban vagy ezen alapuló más jogrendszerekben szemléljük, hanem a hagyaték állott anynyiféle külön tömegből, a hányféle természetü javak abban találtattak.

A javak ezen különfélesége a családi vagyoni jogviszonyokra különösen pedig az örökösödési jogra döntő befolyással birt, és ez irányban nem a vér-közelség, hanem a javak természete határozott, p. o. az apa fia által nyert adományi, vagy annak anyai javakra; — a testvér, testvérje által osztály után szerzettekre, — a nő férje által öröklött ősi javakra nézve, mivel ezekben örökösödési joga nem volt, a családhoz tartozónak nem tartatott, hanem e részben idegennek tekintetett (P. I. 47. 48. 54. — Kelemen L. I. §. 168. n. 3.).

E szerint tehát bizonyos javak tekintetében családbeli tagnak, (nemzetségbelinek, osztályos atyafinak) csak az tartatott, a ki az ezen javak szerzőjétől törvényes leszármazás utján származott, és ezen javakra nézve, akár adomány levél, akár a szerző rendelkezése folytán, akár pedig törvényes lehárulás következtében, örökösödési joggal birt. Az ezen javak szerzője pedig, — akár férfi, akár nő, — ugyanezen javak tekintetében törzsvagyis családatyának, családalapitónak; és az ö törvényes leszármazói — ivadékai — a kik ezen javakban törvényes örökösödési joggal birtak, *valóságos és törvényes — vérségi — örökösöknek* (veri et legitimi heredes, — propagativi heredes) neveztettek [1]); ellenben pedig mindazok, a kiket az örökösödési jog bizonyos javakra nézve, nem mint a szerzötől leszármazott véreket, hanem más jogczimen illetett, valóságos hereseknek nem tartattak, hanem csak *törvényes örökösök* (legitimi successores) nevezete alatt fordultak elő, és mint ilyenek, vérségi jogokkal nem birtak; ilyen törvényes örökös volt p. o. kir. ügynök a magvafogyott javaiban, örökfogadott örökfogadó javaiban, hitvestárs hitvestársának adománykivüli szerzeményeiben stb. (P. I. tit. 10. 27. §. 4. tit. 49. 67. §. 2. in fine.)

A javak fenállott jogrendszerünk szerint felosztattak: adományi és adomány-kivüli, ösi és szerzeményi javakra.

Adományi javaknak bizonyos család irányában tekintettek ama javak : melyeket ezen családnak törzsatyja, t. i. ezen javak szerzője közvetlenül kir. adományozás utján, vagy közvetve kir. jóváhagyás közbenjötte mellett szerzett; a többi akár nemesi, akár pedig másféle javak, a melyek nem királyi adományképen vagy kir. jóváhagyás mellett, hanem más uton és módon, a családtörzsatyának birtokába jutottak — ezen család irányában adományi javak természetével nem birtak. (P. I. tit. 21. §. 1. tit. 28.)

Csere (cambium) esetében a cserébe kapott jószág azon természetü lett, a mily természetü volt a cserébe adott. (P. I. tit. 73.) Hasonlóul per utján vagy egyesség által nyert jószág minősége olyan volt, mint a mely miatt a per folyt. (Dec. 9. de Act. Fix. Reg.)

Ösi javaknak tekintettek ama javak, melyek törvényes öröklési rend szerint s illetőleg egyenlő törvényes osztály utján valakire hárultak. (P. I. tit. 43. 45. 47. — 1723. 47. 49.)

Ősi javak voltak ismét atyai és anyai ösi javak.

Atyai ősi javaknak azok neveztettek, melyek az atyai, — anyai ösi javaknak pedig, melyek az anyai ágon valakire hárultak.

Ily javak voltak megint szoros értelemben vett atyai (paterna) és anyai (materna); továbbá ösi atyai paterno avita), és ösi anyai (materno avita). — Atyai javaknak neveztettek azok, melyek az atyától, mint közvetlen szerzőtől, — anyaiaknak, melyek az anyától; — ösi atyaiaknak, melyek az atyai ágon további felmenöktől; — ösi anyaiaknak végtére, melyek az anyai ágon további felmenöktől ránk hárultak. (P. I. 43. — 1659; 36. — 1723. 49.)

Szerzeményi vagy keresményi javak széles értelemben mindazon javak voltak, melyek nem a törvényes (vérségi) öröklés és osztály utján, hanem más jogczimen p. o. örökbefogadás, hagyomány, vétel, ajándékozás stb. utján valakinek birtokába jutottak.

[1]) Az adományi javak tekintetében hereseknek csak a figyermekek neveztettek, mivel az adományi rendszer alapja hadi szolgálat levén, az adományozások rendszerint csak a figyermekek javára történtek, következőleg ily javakbani örökösödési jog az adományi levél erejénél fogva rendszerint csak a figyermekeket illette, miért is leánygyermekek az adományi javakra nézve valóságos hereseknek csak akkor tekintettek, ha az adományi levélben az örökösödés reájok is kiterjesztetett. (P. I. tit. 17. 18. 19. 49.

Szoros értelemben azonban keresménynek vagyis szabad rendelkezés alá eső vagyonnak csak ama javak tartattak : melyek az ösieknek kiegészitése után fenmaradtak és osztály után szereztettek, vagyis melyek nem az ősi javak árából s illetőleg azoknak elidegenitése folytán, sem pedig az osztatlan ösi javak jövedelmeiből származtak; mivel különben az első esetben az elidegenitett ősi javakat a szerzeményéből kiegésziteni kellett volna; a másik esetben pedig a keresményt az osztatlan állapotban lévő osztályos társakkal felosztani. (P. I. 43. — 1723. 47. 49.)

Ősi és szerzeményi javak lehettek tehát adományi és adomány kivüli, ingó és ingatlan javak.

Mind ez adományi, mind pedig adománykivüli javaknak szerzője, felmenő és oldalrokonai irányában korlátlanul, — gyermekei irányában azonban csak az élők között rendelkezhetett szabadon a szerzett javakról, és gyermekei között az osztályt és örökösödési rendet is (és pedig az adománylevél záradéka ellenére is) megállapittatta; de halál esetére gyermekeit ily szerzeményi javakból végkép ki nem zárhatá. (P. I. tit. 5. 51. 52. 53. §. 10. tit. 57. — 1715. 26.)

A kir. ügynök irányában azonban a szerző, csak az adomány kivüli javakról élők között és halál esetére szabadon rendelkezhetett; ellenben az adományi javakat sem élők között, sem pedig halál esetére, kir. jóváhagyás nélkül (sine consensu Regio) jogérvényesen el nem idegenithette; miért is a kir. jóváhagyás nélkül elidegenitett adományi javakat, a szerző magvának, — s illetőleg az adományi levél záradéka ellenére a leányágra örökösödési uton lehárult adományi javakat; a fimagzat, — fogyatkozása esetében a kir. ügynök bármily birtokostól vehette vissza. Ezen jogszabvány csak az esetben szenvedett kivételt, ha az adományi levél ama záradéka „Haeredibus, Posteritatibus, Successoribus, Legatariis item et Cessionariis“ az adománynak kir. jóváhagyás nélküli átruházását megengedte; mely engedélylyel azonban csak maga az adományos élhetett, nem pedig jogutódai is. (P. I. tit. 10. 13. 24. 64. 65. 66. — 1715. 26. — Dec. 36. Divis. Succes.)

A szerzötől leszármazott törvényes gyermekekre vagy utódaikra, törvényes öröklés s illetőleg egyenlő osztály utján lehárult akár adományi, akár pedig keresményi javak, ugyanezen gyermekekre — valóságos törvényes örökösökre — és törvényes leszármazóikra nézve *családi, vagyis ösi javakká váltak*, s a hitbizományi javak természetét vették fel; miért is ily lehárult ösi javakat élők között rendszerint (kikerülhetlen szükség- vagy világos előny esetén kivül) halál esetére pedig egyátalában [1]) nem szabad volt a családtól elidegeniteni, vagy terhelni; minthogy *ily javakbani örökösödési s illetőleg várományi jog* (jus successionale et virtuale) *a szerzőnek összes ivadékait, — töle leszármazottakat illette*; a kik e javak tekintetében, nem azoknak utolsó birtokosukat, vagyis az örökhagyót, hanem magát a szerzőt képviselték, mivel az örökösödési joguk e javakra nézve, nem az örökhagyótól, hanem magától a szerzőtől származott. (P. I. tit. 47. 52. 58. 61. 66. 67. stb. — 1723. 47. 49. Dec. 2. Divis. Success.)

Ezen fogalmaknak és alapelveknek kifejtése után taglaljuk már most az örökbefogadási jogintézményünket, mikép az az 1848. évig fenállott.

Az örökbefogadási intézménynek fenti alapelvekből kifolyó fö és átalános kellékei voltak :

a) Az örökbefogadás ősi javak tekintetében csak akkor történhetett, és akkor birt jogi következményekkel, ha ezen javakat illetőleg valóságos (vérségi) törvényes örökösök nem léteztek; miből következik, hogy ha az

[1]) Fejedelem részére szánt, vagy más kegyes kisebb hagyományt kivéve. Dec. 27. Divis. Succes.

örökfogadónak az örökfogadás után törvényes örökösök születtek, az örökbefogadás ereje, ösi javakra nézve megszünt: „Nam *veris legitimis haeredibus ac successoribus*, superexistentibus et superstitbus, fraternalis (vel filialis) adoptio locum non habet: Verum *illis deficientibus*; adoptatus ipse *frater vel filius*, successionis hujusmodi virtutem et facultatem, in bonorum ipsorum devolutione sortiendus erit." (P. I. tit. 66. §. 3.); ellenben

b) a keresményi javak tekintetében az örökbefogadás akkor is megállott, ha az örökfogadónak törvényes gyermekei is voltak, vagy utólag születtek, [1]) és pedig azon joghatálylyal, hogy ha az örökfogadó még éltében ily keresményi javakat az örökfogadottnak örökjoggal átadta, ezen javakból az örökfogadónak törvényes leszármazói osztályrészt nem követelhettek, mivel az örökfogadó mint szerző éltében (vita comite) saját szerzeményével szabadon rendelkezhetett. Ellenben pedig, ha az örökfogadott az örökfogadó éltében semmit sem kapott, vagy pedig neki az örökfogadó nagyobb részt nem hagyományozott, akkor az örökfogadott — törvényes örökösök létében — nagyobb osztályrészt nem követelhetett, (bár universalis örökösnek is fogadtatott), mint a milyen a leszármazó törvényes örökösnek jutott. (P. I. tit. 5. 57. 53. §. 10. Kelemen L. II. §§. 196. 276. Fogarasy 371. §. Markovics §§. 86. 236. Szlemenics I. K. 57. §.)

c) Ha az örökfogadás adományi javakra és a nem nemesi osztályhoz tartozó személyre nézve történt, akkor az örökbefogadottnak férfinak kellett lenni, mivel az örökbefogadás által nyert adományi javak, a kir. adomány erejével birván, a nők az adomány nyerésre képeseknek nem tartattak, a nőnek fiusitása általi adomány nyerési mód pedig az idegen nő személyre alkalmazható nem volt, mivel fiusitani csak saját leányát lehetett. (P. I. 4. 7. 8. 18. 19. 50.) Azon felül

d) ha az örökbefogadás adományi javakra nézve történt, akkor még megkivántatott az örökfogadás érvényességéhez a kir. jóváhagyás (Consensus Regius) és a jószágba igtatás (Statutio). — A jószágba igtatásnak egy év alatt kellett akkor történni, ha a kir. jóváhagyás mellett a kir. jog (Ius Regium) is kéretett, vagy pedig, ha az örökfogadó ily adományi javakat, az örökfogadottnak örökjoggal tettlegesen átadta. Ezen két eseten kivül a jószágba igtatás az örökfogadónak halála előtt nem volt szükséges, sőt a feltételes szerződési örökbefogadásnál, a jószágba való igtatás az örökfogadónak halála előtt nem is történhetett. (P. I. tit. 63. 66.)

Az örökbefogadás lehetett átalános (universalis), részletes (particularis) és külön (singularis.) — Átalánosnak neveztetett akkor, ha az örökfogadás az örökfogadó összes javaira, részletesnek, ha a javak bizonyos részére, és singularisnak, ha csak bizonyos meghatározott egyes javakra szólott. (Kelemen L. I. §. 169. — Szlemenics I. K. §. 57.)

TRÁVNIK ANTAL,
a pozsonyi birói államvizsg. bizottm. tagja.

[1]) Ezen b) alatti jogszabványnak akkor nem volt helye, ha az örökbefogadás feltételesen történt.

Legyenek-e törvényszéki orvosok?

(Vége.)

Már most, — s ez az életben gyakran előfordul, ha a gyakorló orvos a hatóság által arra szólittatik fel, hogy egyik betege kihágási kérdésében adjon véleményt: gyakorló orvos szempontjából indul ki, a vádlottban védenezet lát, s ha az eset méltánylásában ad hoc törvényszéki orvos létére a védő ügyvéd szerepét veszi fel. Hova vezet ez? egyenesen az igazságszolgáltatás kijátszására. Erre törvényszerüen az alkalmat nagyobbitani, s az orvosokat moralis pressio által kényszeriteni, caveant consules.

A birói hatalom és felelősség tárgyábani törvényjavaslatok országgyüléseni tárgyalásakor igazságszolgáltatási ügyünk sötét szinekben, maga meztelen nyomoruságában tüntettetett elő; — a gyökeres reform általános, s tétessék gát e téren is az orvosi visszaéléseknek. Ha a fentebb emlitett esetben a gyakorló orvos törvényszéki orvosi álláspontra helyezi magát, ugy, mint előtte nincs vádlott, clience sem lehet, s bár, távol az animus injuriandi-tól, tisztán, tárgyilagosan elemezze a vizsgálatra kitüzött esetet, lehet, hogy néha a proffessionális titoktartással jön összeütközésbe; de gyakran becsületes, correct fellépése által gyakorlatában érzékeny csapást szenved: a vádlott családja, rokonai, barátai uton utfélen ellenségnek tüntetik fel, kinek semmi más nem volt szándékában, mint a vádlottat megölni, megsemmisiteni stb. Ilynemü, az existentiát érdeklő tapasztalatok szinte a törvényszéki orvosi állomások állandósitása mellett szólnak, s követelik, hogy a törvényszéki orvos ugy, mint a biró legyen fel- és lefelé független, s ne kényszerittessék arra, hogy a községi vagy magángyakorlati tekintetek által müködésében korlátozva legyen.

B. tnr. a törvényszéki orvosok állandósitása ellen azt hozza fel: „a hivatalos törvényszéki orvosok által a törvényszéki orvosi gyakorlat egyes alkalmazottak monopoliumává válnék, s az orvosi értelem és ismeretek értekesitésére a szabad versenytér, — az igazság és haladás nagy kárára ki volna zárva."

Igen, a szabad versenytér az emberi ismeretek, sőt minden társadalmi mozzanatok életképes további fejlődésének egyik legfőbb emeltyüje. A jelen korban, mely mindent nivelliroz, minden szabadalmat, monopoliumot felbont, a törvényszéki hivatalos orvosok sem birhatnak különös kizárólagos kasztjogokkal. Az ébresztő, éltető, serkentő verseny e téren nemcsak kivánatos, de szükséges. A megoldandó feladat azon eljárási módozatot megállapitani, mely legszilárdabb biztositékot nyujt az iránt, hogy az igazságszolgáltatás az orvosi és természettudományok részéről mindazon felvilágositásban részesül, melyet ezek fejlődésük időszerinti fokozatán tettleg nyujtani képesek, s igy azon orvosok számára, kik specialis, idevonatkozó tanulmányaik, képzettségük, hajlamuknál fogva magukban képességet éreznek tehetségüket, idejüket ezen a téren értékesiteni, nyitva lenne a pályatér. A szakképzettség conditio sine qua non, s szükséges, hogy az állam azon orvosok tehetségeiről és munkaképességéről lehetőleg biztositva legyen, kikhez adandó alkalommal törvényszéki orvostani kérdésekben fordul. A jurisprudentia az orvosoktól a qualificatio, a vizsgálati módszerek tekintetében nagy igényeket támaszt, s hogy ez irány biztositva legyen, hazánkban is Poroszhon mintájára hasonló qualificationalis kellékek állapitandók meg.

A szabad versenytér nyitva lenne az állomások betöltésénél a nyilvános csődrendszer életbeléptetése által, midőn mindenkinek, ki a törvény által kiszabott qualificatióval bir, alkalma van tudományos, gyakorlati képességéről competens szakemberekből álló jury és az érdeklődő közönség előtt nyilvánosan bizonyságot tenni. — Hogy az állandó törvényszéki orvosok között a merevség, a hivatalos csalhatatlanságban való hit, a tárgyaknak megszokott vázak szerinti kényelmes, de felületes elvégzése lehetetlenné váljék, erre legbiztosabb ellenszer volna a felülvéleményezés módját a porosz rendszer szerint szervezni.

Ezen alapon az állam lehető megbizható törvényszéki orvosi személyzettel rendelkeznék, kikre a tárgy első vizsgálatát, — s ez egyike a leglényegesebb teendőknek, — véleményezését bizná, a nélkül azonban, hogy a bíróság korlátozva lenne, más szakértőket is a hivatalos orvosok mellett vagy ezek nélkül alkalmazni.

Igen figyelemreméltó B. tanár azon correct nézete, „hogy azon törvénykezés, mely az érdekelt feleknek a bizalmukat biró szakértök szerepeltetését megengedi, kétségkivül jobb, mint az, mely azok igénybe vételét megszoritja, vagy épen meg nem engedi.“ — Igen, a vádlott jogát minden körülmények között tisztelni, s részére minden törvényes utat biztositani kell, hogy ügyét minden törvényes eszközzel tisztázni képes legyen. Ez a védö azon jogának épségbentartása által volna elérve, melynek erejénél fogva — a törvényszéki rendes orvos vagy a törvényszék részéröl hivatalos megbizás folytán müködö szakértö mellett, — szabadon választhat más orvost mint szakértöt, melyhez különös bizalommal viseltetik, hogy igy a kérdéses törvényszéki ügy minden oldalról lehetökép kimeritöleg megvilágosittatnék. Ezen módon a vádlott azon joga biztosittatnék, hogy törvényes uton saját érdekében minden eszközt felhasználjon, s a törvényszéki orvosi gyakorlat nem maradna kizárólagos müködési köre a hivatalos törvényszéki orvosi személyzetnek, hanem a szabad versenytér nyitva és biztositva lenne.

B. tanár figyelmét kiterjeszti következö fontos körülményre: „miután az esküdtszéki rendszer a sajtó vétségekre nézve már be van hozva, bizton várható, hogy a bünügyekre nézve is szintén be fog az hozatni“ stb.

Ezen törvénykezési rendszerrel összekötött nyilvános és szóbeli tárgyalás épen, sőt leginkább megkivánja azt, hogy az állam az igazságszolgáltatás érdekében mint vádló, a vádlott és védö azon jogának teljes épségbeni fentartása mellett, hogy részükröl tetszésük szerint szakértöket választhassanak, — a szakértö törvenyszéki orvosokról gondoskodjék. A törvényszéki orvos ugyanis az esküdtszéki eljárás mellett fel van hiva a tényállás tárgyában véleményét szóval kimondani, sőt oly esetben is, melyben a törvényszék irásbeli véleményt elöre nem kivánt, melynek részleteit csak a tárgyalás folyamata alatt hallja elöször, véleményt mondani, tudományos érveit és bizonyitványait szabatosan, tárgyilagosan, kimeritöleg és kielégitöleg elöadni, — továbbá az államügyésznek, a védö ügyvédnek, magának a vádlottnak, ugy szinte a vádló, védö ügyvéd által felkért szakértök észrevételeire, ellenérvekre correctül felelni. Ez igen nehéz feladat, mert dolgozó szobája csendjében a legnehezebb, a legbonyolodottabb tárgyakról sem elmélkedhetik, melyekben pedig a törvényszéki orvosi kérdések bövelkednek. — kétes pontokra kitünöbb szerzöktöl tanácsot nem kérhet, hanem szükséges, hogy minden tudományát magával hordozza, s talentuma legyen ex abrupto, véleményét, indokait tisztán, meggyözöleg elöadni, az ellenérveket, ügyes fogásokat, captiosus, váratlan, meglepetéseket az ügy sajátságos individualis természetéhez képest érdemlegesen méltányolni, valódi értéküket higgadtan, tudományosan mérlegelni, s szükség esetében azokat megczáfolni. Az állam az esküdtszéki eljárás mellett csak a törvényszéki orvosi állomások szervezése által biztosithatja magát az iránt, hogy az igazságszolgáltatás az orvosi és természettudományok részéröl mindazon felvilágositásban részesül, melyet azok időszerint tettleg nyujtani képesek. A szükséges törvényszéki orvosi ismeret a megfelelö qualificatio mellett csak kellö gyakorlat, s e szakbeli folytonos tanulmányozás által érhetö el. Másrészröl az esküdtszéki eljárás kivánja, hogy minden gyakorló orvos saját érdekében, mennyire sok más egyéb teendöi halmaza és ideje engedi, az orvos-törvényszéki tannak haladását élénk figyelemmel kisérje.

Ha az állam, mindegy akárminö szempontból indulva ki, állandó, lehetöleg a magángyakorlat és a községi függéstöl ment törvényszéki orvosokról nem gondoskodik, honunk törvényszéki orvostani, az igazságszolgáltatással annyira benső elválaszthatlan összefüggésben lévő ügyünk jelen nyomasztó helyzetéből legkedvezöbb esetben azon polczra emelkedhetik, melyen ez időszerint Angol-Francziaországban van, de a poroszországi, csak a jelen magaslatot is elérni alig lesz képes. — Méltán kell tartani, hogy a professionalis kötelmekkel kevésbé szigoruan bánó férfiakból idövel egy furfangos, lelemények, csak a napi jövedelem, kenyér után vadászó, az eszközökkel nem törödö orvosügyvédi sereg támadhat; a professionalis kötelmek szilárd önérzetével birói férfiakból pedig, mert idejüket, tehetségüket fökép ezen nehéz tárgyra öszpontositani nem képesek, — legfeljebb dilettánsok, de igazi szakférfiak alig fejlödhetnek. Nem szabad feledni, hogy Orfila, Taylor stb. nem mindennapi tünemények, s az ily uttörö, iránytadó nagy alakok csak ritka kivételek. Hogy Poroszhonban a legujabb perrendtartás az angol és franczia eljáráshoz közeledést mutat, mennyiben megengedi, hogy a hivatalos orvos mellett vagy ennek mellözésével magánorvosok véleményadás végett a törvényszékeknél müködhetnek, s ugy a törvényszék, mint az államügyész, vádlott és védö részéröl naponta felszólittatnak, az a törvényszéki állandó hivatalos orvosok fentartása mellett jelentékeny, korszerü haladás. Azon üdvös intézkedés a behozott perrendtartás természetéből önként folyik, s biztositékot nyujt az egyoldalu felfogás ellen; a vádlott azon jogát, hogy ügyét törvényes uton és eszközökkel védje, tiszteletben tartja, a törvényszéki orvosi gyakorlatban a monopoliumot megszünteti, az orvosi ismeretek és értelem értékesitéséré legszabadabb versenytért enged, de az orvosügyvédek fajának nagybani kifejlödését hivatalos törvényszéki orvosok megtartása által lehetöleg megakadályozni igyekszik. Itt természetesen mást nem érthetek, mint azon élösdi fajt, mely már idáig is különböző alakban és nagy kiterjedésben a tiszteletre méltó ügyvédi és orvosi rend testén rágódik. Irtó háboru a nyomorult faj ellen, de nem szapora tenyésztésére kedvezö alkalmak törvényes gyarapitása.

Bátor vagyok továbbá következö körülményre figyelmeztetni az esküdtszék nélküli törvénykezésnél, hogy midön a birák az orvosi véleményben akármi okból meg nem nyugosznak, a kérdéses ügyet felülvéleményezésre bocsátják, hogy a tudomány képviselöitöl testületi uton az ügyállásnak, a valódi igazságnak lehetöleg megfelelö véleményt kapjanak. A birákra ugyan semmi törvénykezési rendszernél sem birhat a felülvizsgálati vélemény kötelező erövel, de az a birák részére mindenkor nagy értékü adat. Nagybecsü vélemény, de semmi több, s e biró e véleménye jogi magyarázásába épen azon joggal bocsátkozhatik, mint más szakértö vélemény jogi méltánylásába. Ha a körülmények sajátságos összetalálkozásánál fogva honunk jelenlegi törvénykezési rendszere mellett jön oly eset elö, midön azon orvosok, kiknek véleménye felülvizsgáltatott, a felülvéleményt birálat alá veszik, mert ehhez való joguk el nem vitatható, — sőt lehet eset, midön professionális kötelmük ezen eljárást parancsolja; az esküdtszéki rendszer mellett, midön egyik véleménynek másik felett semminemü fensöbbsége, elöjoga épen nem lehet, s minden szakértö vélemény csak azon sulylyal birhat, melyet a felfogás helyessége, az indokok alapossága, az érvek egybeállitásában való biztosság kölcsönöz, lehet, hogy a felülvizsgáló testület felülvéleménye néha talán helyes, de legtöbbnyire alkalmasint helytelen birálatoknak rendszeresen még inkább ki van téve, s igy történhetik, hogy a correct felülvélemény leleményes, furfangos ellenérvelés által az esküdtszék tagjai által meritorius méltánylásban nem részesülend. A kérdéses ügy törvényszéki tárgyalásánál a felülvéleményező testület in corpore nem

igen lehet jelen, sőt legtöbb esetben egy vagy több képviselő által magát a távolság, az idő stb. miatt nem képviseltetheti. A képviseltetés esetében a felhozott ellenérvek czáfolatát igen természetesen a képviselő csak saját egyéni, de nem testületi felelősségre tehetné. Ebből gyakori összeütközés eredhet, s a felülvéleményező testület lehetőleg vonakodni fog kérdéses, kétes, bonyolodott ügyben véleményt adni ki, s igy az állam az igazságszolgáltatás ide vonatkozó esetében eddigi legfőbb biztositékát sok esetben nélkülözheti. — Ezen eshetőségre kivánom a figyelmet ébreszteni, hogy szakavatott tapasztalati férfiak életképes normák felállitásáról eleve gondoskodjanak, hogy a bünügyekre behozandó esküdtszéki eljárás esetében is, az igazságszolgáltatás érdekében az államnak a felülvéleményező testület nagy fontosságu működése biztositva legyen.

Nagyobb munkakörrel biró törvényszékeknél a hivatalos törvényszéki orvosok nyilvános csőd utján mielőbbi kinevezése kivánatos, s idővel fokonkint ezen egyedül helyes megválasztási módon kellene az egyes törvényszékeket szakorvosokkal ellátni. A szakértő orvos a törvényszék oly nélkülözhetlen eleme, mint a szakértő törvénybiró; meg kell azonban jegyezni, hogy az orvos a törvényszék nem alkotó, nem kiegészitő része, a törvényszéki orvos sajátképi és egyedüli szerepe minden időben és körülmények között csak az, mi a szakértőé. Feladata oly kérdésekben, melyekben a birónak az orvosi és természettudományok általi felvilágositásra szüksége van, felvilágositást adni, hogy annak segitségével a biró, mint a törvény őre, ennek szellemében, s azon méltányossággal mondhasson itéletet, melyet a társadalom tőle megkiván, mely őt a nagy hatalommal felruházta. S igy valamint más szakértő p. o. tolmács, becslő, épitész, aranymüves stb., ki szinte néha hivatva van a törvényszék előtt egyes tárgyakban véleményt mondani, a törvényszéknek nem kiegészitő része, a törvényszékkel, a bíróval semmi különös viszonyban nem áll, ugy ez értelemben a törvényszéki orvos sem. Tekintve azonban a törvényszékek által elintézendő tárgyak között azon kérdések nagy számát és gyakoriságát, melyek orvosi beavatkozást igényelnek, csak ez okból czükséges, hogy az orvosi szakértők a törvényszékek mellett állandósittassanak.

Hogy a törvényszékek minden időben és helyen a tárgyak halmaza, az előforduló esetek számszerinti ellátása, s mi igen sok esetnél fontos, épen a tárgy kellő és legalkalmasabb időbeni vizsgálatára elméletileg és gyakorlatilag képzett elegendő számu orvosi szakértőkkel rendelkezhessenek, B. tnr. ur igen gyakorlati, czélszerü intézkedést hoz javaslatba: t. i. hogy azon orvosok, kik a törvényszék területén laknak, s szakértőkként működni képesek, a törvényszéknél és államügyésznél már előre is bejegyeztetnék magukat, hogy mindenki tájékozhassa magát, miszerint szükség esetén kihez forduljon.

* * *

A törvényszéki orvosi esetek jelentékeny számánál a mérgezés gyanuja forog fenn. Mostanáig az első vizsgálat végrehajtására egy gyógyszerész közremüködése mellett a hatósági orvosok, t. i. a megyei és kir. városi főorvosok vannak kötelezve. — A vegytannak az ujabb időben, sőt napról napra egyre óriásibb haladását még a legkitünőbb szakember is alig kisérheti minden irányban kellő figyelemmel, annál kevésbé orvos vagy gyógyszerész. Tiszteletet a gyér kivételnek. A m. k. egyetem felülvizsgáló szék lévén, — a vegytani tanszék nagy érdemü tanárának az első birósági törvényszéki vegyelemzés, ha különben is tanári nagyfontosságu és halmazu teendői miatt ezen, néha hosszadalmas munkára kellő idővel, s e czélra külön alkalmatos helyiséggel rendelkezhetnék is, — hivatalos teendői körébe nem tartozhatik; az egyes tudományos intézetek vegytanárai saját hivatalos dolgaikkal lévén elfoglalva, a nagy felelősséggel járó munkára csak ritkán vállalkozhatnak, s igy a törvényszéki orvostan ezen ága honunkban a lehető legprimitivebb állapotban sinylik. Az igazságszolgáltatás érdeke egy törvényszéki országos vegyintézet felállitását követeli, hova a vegyvizsgálat végett egyes törvényhatóságok mint első vizsgáló hatósághoz az ide vonatkozó tárgyakat hivatalból felküldhessék. Ezenkivül kivánatos volna, ha a nagyobb törvényszékek mellett, hol ilynemü kérdések gyakran jönnek elő, Berlin stb. példájára külön vegyész alkalmaztatnék.

Honunkban idáig szülészeti esetekben, mint szakértők néha a szülésznők, s ugy nevezett falusi bábák alkalmaztattak. — Az állandó törvényszéki orvosok kellő qualificatióvali rendszeresitése mellett ezek közbenjárása azután kizárólag csak azon esetekre szoritkozhatik, melyek magángyakorlatukban előfordultak, s mint tanúk az eset körülményei constatirozására tanu-vallomást tesznek.

AMBRÓ JÁNOS tr.

Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról.

(Folytatás.)

A javaslat megszemlélésénél azonnal szemünkbe ötlik, hogy nincs benne a közigazgatásjogi ügyletek vagy a közigazgatási biráskodás alá tartozó tárgyak átalános elvi fogalmának meghatározása. Tudvalévő ugyanis, hogy hajótörést szenvedtek eddig mindazon theoretikus kisérletek, melyek ezek átalános fogalmának megállapitását czélozák, s igy egy meghatározás sem részesült közelismerésben. De ez igen természetes dolog. Mert a közjogi tér oly tág körü s oly különböző, hogy lehetetlen egy theoretikus gyüjtő fogalomra szert tenni, mely alá a közigazgatási biráskodás különböző tárgyai egykönnyen soroztathatnának. De másrészről a közjog körébe vágó kérdések s ügyletek jellemző alapvonását képezi azon sajátság, hogy azokban nem pusztán jogkérdések viszik a döntő szerepet, hanem a közjó egyéb tekintetei, s a közhaszon s gazdászati szükségletek egyéb szempontjai is egyenjogu igényekkel lépnek fel. Igy majdnem lehetetlenné válik a közigazgatásjogi tárgyak átalános definitiója.

Helyesen cselekedtek tehát a javaslat szerzői, midőn az átalános elvi meghatározást mellőzték, s igy az elméletben s gyakorlatban fölmerülhető számtalan vitáskodásnak elejét vették. Igy e javaslat is csak egyenként emliti a közigazgatás biráskodási tárgyakat, s hü maradt azon casuistikai rendszerhez, melyet az előbbi javaslat is követett.

A közigazgatási biráskodás körébe sorozta a javaslat mindazon tárgyak elintézését, melyek illetősége alá tartozván, bármi tekintetben vitaszerüek. Ennek értelmében nem pusztán azon perlekedések, melyek a közigazgatási biráskodás tágyai iránt egyes felek közt felmerültek, esnek illetősége alá, — hanem ide tartoznak még mindazon vita-kérdések fölötti intézkedések is, melyek kölcsönös perfelek hiányában az activ közigazgatás ügykörében fordulnak elő. A javaslat arra czéloz, hogy ez utóbbi esetekben ne legyen az activ közigazgatásnak kötelességévé téve, hogy közegei által legelőbb átvizsgáltassa a vitás kérdést s azt megállapittassa, s igy mintegy engedélyt adjon ez utóbbiak határozatai ellen a közigazgatási bíróságokhoz folyamodni, hanem az ily vitakérdésnek már *puszta létezése* is elegendő arra, hogy

a közigazgatás-biráskodásnak illetőségét megállapitsa. A mennyiben ily esetekben az activ közigazgatás az előfordult kérdések előzetes megoldását ügyködésére nézve szükségesnek találja, — azonnal előzetes elvi kérdés keletkezik, melyet kizárólag csak a közigazgatási biráskodás illetékes határozata dönt el.

Egy nevezetes eltérés van a régi s ujabb javaslat között.

Az ujabb javaslat ugyanis azon alapgondolat realizálására törekedett, hogy ne három, hanem csakis két foku bíróságok létesittessenek.

Az első foku biráskodás szabály szerint a rendes közigazgatási bíróságokra bizatik, melyeknek alkotásáról a második szakasz tartalmaz részletes határozmányokat. Ezen bíróságok azon illetékességbe lépnek, mely illető ügyekre nézve eddig a kerületbeli kormányhatóságoknál, (Distrikts-Verwaltungs-Behörden) volt.

Másod- és utolsó bíróság gyanánt az egész királyságra nézve a közigazgatási feltörvényszék van felállitva. Ezáltal a javaslat azon nevezetes előnyt veszi czélba, hogy a közigazgatási biráskodás körében *egységes jogszolgáltatás* létesüljön.

A bajor alkotmány levél VIII. czim 1. §. szerint az igazság szolgáltatás a király joga, ebből önkényt foly, hogy a király még az illető polgár-ülnököket s póttagokat is, kik a közigazgatási biráskodásban részt venni jogosultak, személyesen nevezi ki.

Hogy egyrészről eme kinevezés megkönnyittessék, másrészről pedig a kinevezendő egyének számára a közvélemény bizalma biztosittassék, a javaslat ugy intézkedett, hogy a királyi felség a városokban a közbizalom választotta községtanácsosok sorából, a kerület v. járáshivatalokban a járás-tanácsosok által készitett lajstromokból eszközlendi a kinevezéseket.

Ez utóbbi lajstromok tekintetében megjegyzendő, hogy a királyság minden járás-tanácsa azon joggal bir, hogy az illető járáshivatalnál szükséges polgár-ülnökök s póttagok kétszeres számát megválaszthatja s a lajstromba igtathatja. Azon nagy fontosságnál fogva, melylyel eme közszolgálat jár, szükséges, hogy a választás absolut szótöbbséggel történjék, s hogy nemcsak a járás-tanács tagjaira terjedjen ki, — mert ekként a legderekabb erők kizáratnának a közigazgatási biráskodásban való részvételből.

A kinevezés időtartama mindenkor három évre terjed, hogy a szolgálattevőket hosszas terheléstől biztositsa. A szolgálat valamely közigazgatási bíróságnál a polgárra nézve oly disztisztség, melyet állampolgári kötelesség bárkinek elfogadni. A kivételek bizonyos esetekben ezen elvi szabály alól fölmentenek, de csak a király adhatja meg a fölmentvényt az indokok alapján.

A disztisztség természetéből kitolyólag a közigazgatási biráskodás dij nélkül gyakoroltatik, a mi némiképen garantiája a tagok független állásának is. De meghatározott esetekben méltányossági okokból a nem helybeli ülnököknek vagy póttagoknak az üléseken való részvételért megfelelő kárpótlás biztosittatik. Eme kárpótlási igényt a járásbiróság állapitja meg s utalványozza. Időszakok szerinti ülésrend megállapitva nincs, mert a tárgyhalmaz szerint különböző a bíróság időnkénti elfoglaltsága. Azért az egybehivási jog az elnökre ruháztatik.

A javaslat az érdekeltség s részesség tekintetében is szabályokat tartalmaz, mert kimondja, hogy az ügyrészesek s érdekeltek kizárassanak a biráskodásból, ha pedig az illető város, vagy járáshivataloknál egy járásbeli község van érdekelve, — ugy ha az ellenfél ezt követeli, közigazgatási feltörvényszék, mint független s érdeknélküli fél intézkedik egy másik bíróság kiküldése iránt.

A negyedik szakasz a közigazgatási feltörvényszék organizatióját tárgyalja. Ez a rája háramló nagy munka halmaz miatt senatusokra oszlik. Ha e senatusokban ugyan egy jogkérdés iránt eltérő nézetek uralkodnak, ugy nyilvános jogbizonytalanság keletkeznék, s az egységes jogszolgáltatás veszélyeztetnék. Ezt elháritandó, a javaslat e szakasz 34—36. czikkeiben intézkedéseket teremt; ezek igen hasonlitanak az 1837. nov. 17-iki törvénynek azon szabványaihoz, melyek a legfőbb törvényszék által polgári perekben kimondott itéletek egyöntetüségéről rendelkeznek.

Érdekes és fontos pontját képezik végre a javaslatnak a következő szakaszban foglalt az „*illetékességi összeütközésről*“ szólá intézkedések.

Az activ kormányzat s a közigazgatási biráskodás illetékességi körei ugy összefonódnak egymásba, hogy teljesen elkerülhetlenek az összeütközési esetek az illetékesség megállapitása iránt. Az államminiszterium — mint sokszor tettleg érdekelt fél ezt el nem döntheti, — de az 1850. máj. 28-iki törvényben megállapitott senatus, mely a közigazgatás és a bíróságok közti illetékességi esetekben határoz, már összetételénél fogva sem lenne e czélra alkalmas forum. Czélirányos volt tehát ily esetekre egy különös „ad hoc“ senatust, mely fele részben (3 tag) a közigazgatást feltörvényszék ülnökeiből, fele részben pedig (3 tag) az activ kormányzat felsőbb tisztviselőiből áll, teremteni. A fennhivatkozott törvényszabályai itt akként lennének alkalmazandók, hogy az ott a rendes bíróságokra eső szerep a közigazgatási bíróságokra ruháztatnék.

Itt közöljük az egész javaslat szövegét a mint az t. i. javitott alakban, másodizben a kamara eléterjesztetett. Fennebbi előrebocsátott magyarázatunk több pontokban meg fog világositani s kiegészitő részletezést nyerni, ha az emlitett kormányjavaslatot teljes kiterjedésében nyujtjuk. (Folyt. köv.)

A halasztási kérvények körüli eljárásról telekkönyvi ügyekben.

A telekkönyvi előjegyzés igazolása iránti keresetek az osztr. polg. tkönyv. 439. s illetőleg a telekkönyvi rendtartás 97. §§-a szerint 14 nap alatt adandók be, mely határidő szakadatlanul foly; azonban fontos okoknál fogva meghosszabbitható; mi iránt a telekkönyvi hatóságnál benyujtandó kérvény a polgári perrendtartás szabályai szerint tárgyalandó.

Ezen halasztási kérdésre nézve, a törvénykezési rendtartás folytán a bíróságok eljárásai között különbségek merülnek fel, — ugyanis:

a fenállott osztrák perrendtartás, melyre a telekkönyvi rendtartás ezen szakasza alapittatik, — a halasztások számát — ha azok indokoltattak, nem korlátolta, — ugy az ideiglenes törvénykezési szabályok sem; s igy e tekintetben akkor nem volt nehézség, másként áll azonban a dolog jelenleg.

Az átmeneti intézkedések tárgyában 1869. márczius 30-án kiadott igazságügyminiszteri rendelet XIX. czikkének 4. pontja határozottan kimondja, hogy a hol a telekkönyvi rendeletekben, az osztrák perrendtartásra, vagy az ideiglenes törvénykezési szabályokra történik hivatkozás, ott az 1868. 54. tczikk határozatai alkalmazandók; tehát ezen esetben is kétségtelenül a törvénykezési rendtartás 138. 139. §-ai lévén alkalmazandók, feltétlenül csak egy halasztás vehető igénybe, — második csak azon esetben, ha annak az ellenfél meghallgatása után a bíróság helyét látja, több halasztást azonban a bíróság, — a felek kölcsönös beleegyezése nélkül — a 140. §. értelmében nem adhat.

Ezen szabályok folytán, telekkönyvi ügyeknél sokak joga, érezhetően fog sujtatni; s azért is némely bíróságok, tekintve, hogy a törvénykezési rendtartás fentebbi határozványai csak folyamatban lévő perekre vonatkoznak, hogy annak 139. §-a a perbeszéd beadásának idején mindkét fél jelenlétét feltételezvén, — az egész pontossággal keresztül sem vihető, — e szabályokat mellőzve az eddigi eljárást követik, — bár elismerem, hogy a halasztások körüli eddigi eljárás a dolog természetével job-

ban összefér; mert más tekintet alá jön egy folyamatban lévő perben a perbeszéd beadása; miért egy veszélyeztetése folytán, előjegyzett követelés igazolása, — melyben a fél jogától, bár mennyire igazolja is a halasztás szükségét — hacsak ellenfele belé nem egyezik, — elesnék, — de másrészről: miután az ellenvéleményüeknek azon érveit, melyeknél fogva, a halasztás körül az eddigi eljárás fentartását, a fenálló törvénynyel igyekeznek öszhangba hozni, nem oszthatom; mert a törvénykezési rendtartás más helyütt, mint a fentebb felhivott szakaszokban, halasztásról nem intézkedvén, csak e szabályok szerint járhatunk el, jóllehet azok folyamatban levő perekre alkottattak, de hiszen az osztr. perrendt. és az ideiglenes törvénykezési szabályok azon határozványai is, melyek a telekkönyvi halasztásoknál zsinórmértékül szogáltak, szintén folyamatban levő perekre vonatkoztak, s a biró, legyen az bár miként meggyőződve, a törvény rendeleteitől eltérni — magát jogositva nem érezheti, határozottan azon nézetben vagyok, hogy a telekkönyvi ügyekben beadott halasztási kérvények is a törvénykezési rendtartás 138. 140. §-ai szerént tárgyalandók.

Ezen kétségkivül viszás, s magának a telekkönyvi rendeletnek szellemével meg nem egyeztethető eljárást azonban megszüntetni, annál könnyebb lenne, minthogy egy e részbeni pótló rendelet által, nem, azon ily módon nem módositható törvény, hanem csak az átmeneti intézkedések XIX. czikke szenvedne változást.

Zlinszky Imre,
pestmegyei törvszéki biró.

Különfélék.

(Lehetnek e birák ügyvédi egyletek tagjai?) e kérdést intézte az eperjesi ügyvéd egylet az igazságügyminiszterhez. Az igazságügyminiszter erre azt válaszolta, hogy a biráknak az ügyvéd egyletekbeni részvétét mi sem gátolja; miután az 1868-iki IV-ik tczikk az incompatibilitási esetek közt az ügyvéd-egyletekben való részvéte nem emlittetik.

(Az uj törvényjavaslatok) közől, melyeket az igazságügyminiszter legközelebb az országgyülésnek beterjesztend, kettő az eddigi törvényeknek *módositására* czéloz. Az egyik az 1868. LIV. tczikk (perrendtartás) 303. §-ának megváltoztatását foglalja magában. E pont azt rendeli, hogy az, ki egy és ugyanazon itélet ellen semmiségi panaszszal és felebbezéssel élt, ha a semmitőszék az elsőt egyáltalán alaptalannak találja, 20—300 frtnyi pénzbirságot szab. A semmitőszék és a legfőbb itélőszék tulhalmozása alaptalan semmiségi panaszokkal és felebbezésekkel azon változtatást tette szükségessé, hogy e büntetés akkor is kiszabatik, ha az alaptalan semmiségi panasz és felebbezés nem *együttvéve*, hanem külön-külön alkalmaztatnék. — A másik tjavaslat az 1868. III: 4. §-ot oda módositja: hogy a törvény kötelező ereje, nem a „törvénytár"-ban való megjelenés utáni 15-ik napon, hanem az ország gyülésben való kihirdetés után is 15 napon kezdődik, — természetesen a mennyiben a törvény hatályának időpontja magában a törvényben kijelölve nincs, vagy annak megállapitása a miniszteriumra nem bizatott.

* *(Akadémiai pályázat.)* Miként a magyar tud. akademia titkári jelentéséből látjuk, a kitüzött jog- és államtudományi pályakérdésekre következő pályamüvek érkeztek:

A pesti első hazai takarékpénztár részéről a *Fáy András nevét viselő alapitvány* alapitó levele értelmében kitüzött jutalomra 1869. decz. 31-éig bezárólag, beérkezett pályamunka:

I. Az egyleti ügy és a társulási intézmények a nemzetek gazdaságában, vagyis rendszeres elmélete, ismertetése és birálatos méltatása a két müvelt világrészen fenálló közgazdasági irányu egyesületek és társulatok, — részvény-vállalatok és takarékpénztárak, — bankok és hitelintézetek, munkás és szakmivelési egyletek stb.-nek, folytonos tekintettel Magyarország érdekeire és feladataira. *Jelige:*

Nemini me mancipavi,
Nullius nomen fero.

Rendben talált jeligés levele a szokott módon boritékba zárva levéltári őrizet alá adatott, maga a pályamű pedig a II-ik (bölcsészeti, társadalmi és történeti) osztályhoz tétetett át megbiráltatás végett.

A *Dóra Szilárd* alapitványából kitüzött kereskedelmi jutalomkérdésre 1869. decz. 31-éig mint határidőig, következő pályamunka érkezett:

1. (Czime a feladott kérdés). *Jelige*: Minden reform a meglévőhez simuljon.

Rendban talált jeligés levele, szokott boritékkal, levéltári gondviselés alá adatván, a pályamű a II-ik, vagyis a bölcsészeti, társadalmi és történeti tudományok osztályához tétetett át a birálók kinevezése végett.

(A fegyházi reform 2-dik füzetének) első része: „A fegyházi munkáltatásról," Rézső Ensel Sándor köz- és váltóügyvédtől, a külföldi német fegyházi egylet tagjától, most jelent meg Eggenberger bizományában. Ezen füzet következő rovatokból áll: 1. A munkáltatás elleni érvek. 2. Erre vonatkozó czáfolatok. 3. A munkaadás mellett érvek. 4. A munkáltatás házi kezelése melletti érvek. 5. A munkáltatás bérleti kezelése melleti érvék. 6. A badeni nagyherczegségben divó házi munkáltatás szabályairól. 7. A bajorországi fegyházi munkálatok vezetéséről. 8. A poroszországi felügyelőségről. 9. A szászországi fegyházi munkáltatás vállalkozók részére. 10. Ausztriában a fegyenczek munkáltatása. 11. A munkáltatás rajza országos fegyházainkban. 12. A rabok munkáltatásáról hatósági börtöneinkben. E füzet második része tárgyazni fogja: A magyar királyi országos fegyházak s hatósági börtönök részére szóló reformkérdéseket.

Jog- és államtudományi könyvészet.

Közli: *Pfeifer Nándor* könyvkereskedése Pesten.

Német jogirodalom.

Niepir, die königl. preuss. Strafprocessordnung vom 25. Juni bis 1. Sept. 1867, mit gebraucherleicht. u. erläut. Anmerkungen versehen. Göttingen, Dietrich.

Notariat, das, in Bayern diesseits des Rheins. Von. e. Notar Regensburg, Pustet.

Richthofen, Dr. K. Frhr. v., zur lex Saxonum. Berlin, Hertz.

Sammlung der Entscheidungen d. grossherzoglich-hessischen Cassationshofes in Civil- u. Strafsachen aus den J. 1866. Hrsg. von Dr. Dernburg. Darmstadt. (Mainz, v. Zabern.)

Sammlung wichtiger Entscheidungen d. königl. bayer, Handelsappellationsgerichtes. Als neue Folge der Zeitschrift f. Gesetzgebg. u. Rechtspflege, unter Aufsicht u. Leitung d. königl. Justizministeriums hrsg. Erlangen, Palm & Enke.

Sammlung von Erkentnnissen u. Enstcheidungsgründen d. Ober-Appellations-Gerichts zu Lübeck in Hamburgischen Rechtssachen, nebst den Erkenntnissen der unteren Instanzen. Hamburg, Mauke Söhne.

Sammlung wichtiger Entscheidungen d. königl. bayer. Kassationshofes. Als neue Folge der Zeitschrift f. Gesetzgebg. u. Rechtspflege unter Aufsicht u. Leitg, des königl. Justizministeriums hrsg.

Schaguna, Frhr. v., Compendinm d. kanonischen Rechtes der einen, heiligen, allgemeinen u. apostolischen Kirche. Aus d. Roman. übers. v. A. Sentz. Hermannstadt (Filtsch).

Schmidt, J., Lehrbuch d. preussischen Rechts m. Rücksicht auf das gemeine Recht. Berlin, Buchh. f. Staats- u. Rechtsw iss.

Schulze-Delitzsch, H., Jahresbericht f. 1867. üb. die auf Selbsthilfe gegründeten deutschen Erwerbs- und Wirthschaftsgenossenschaften. Leipzig, G. Mayer.

Seuffert's, J. A., Arehiv f. Entscheidungen der obersten Gerichte in den deutschen Staaten. München literar.-artist. Anstalt.

Sibenhaar, E., Correaobligationen nach römischem, gemeinem und sächsischem Rechte.

Simon, H. A., die Haftpflicht der Eisenbahnen od. das Recht in Bezug auf Unfälle u. Unregelmässigkéten beim Eisenbahnbetriebe in England, (The law relating to railway accidents.) Deutsch v. M. M. Freih. v. Weber. Weimar, B. F. Voigt.

TARTALOM: Törvényjavaslat a kir. vegyes birószágok törvénybe igtatásáról. — Jelentés a kir. vegyes birószágok törvénybeigtatásáról szóló törvényjavaslathoz. — Igazságügyminiszteri reudelot az ideigl. felállitandó „kir. vegyes birószágok" tárgyában. — Az örökbefogadási jogintézmény. Trávnik Antaltól. — Legyenek-e törvényszéki orvosok? (vége.) Ambró Jánostól. — Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról. — A halasztási kérvények körüli eljárásról telekkönyvi ügyekben. Zlinszky Imretól. — Különfélék. — Könyvészet. — Melléklet egy fél iv curia határozatok.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztav. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 4. Pest, 1870. január 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A.

Kimutatása*)

szabad kir. Pestváros polgári törvényszékének 1869. január 1-től 1869. deczember 31-ig.

Az iktató hivatalhoz érkezett beadványok					Pertári kezelés alatt levő ügyek				Gyámsági és gondnoksági ügyek				Örökösödési ügyek				Csődügyek				Felebbviteli ügyek					
		Elintéztettek				Itélet alá terjesztetett														Felterjesztettek		Leérkeztek			
1868. évről hátramaradtak	1869. évben érkeztek	Ülésben	Ülésen kivül	Hátralékban maradtak	1868. évről hátramaradtak	1869. évben érkeztek	Rendes eljárás szerint	Jegyzőkönyvi tárgyalás szerint	Folyamatban maradtak	Egyezségek	1868. évről hátramaradtak	1869. évben érkeztek	Befejeztettek	Folyamatban maradtak	Korábbi évekről folyamatban levők	18 . . évben szaporodtak	Bevégeztettek	Folyamatban maradtak	Korábbi évekről folyamatban levők	1869. évben szaporodtak	Befejeztettek	Folyamatban maradtak	a semmitőszékhez	a kir. itélő táblához	a semmitőszéktől		a másod- vagy harmadbiróságtól.	
																									Helybenhagyók	Megmásitók	Helybenhagyók	Megmásitók
1,151	76,450	59,801	16,822	978	/.	1,781	622	109	1,033	17	331	18,028	18,020	339	65	1,067	933	199	698	63	70	691	276	1,560	172	38	1,016	135

Pestváros polgári törvényszékének személyzete: főbiró 1, tanácsnok 10, főjegyző 1, aljegyző 7, tollnok 13.

B.

Fenyitő törvényszék.

Bünügyi beadványok				Fenyitő perek			Egyéb tárgyak		Beadvány elintézett	Elintézetlenül maradt	Vizsgálati foglyok			Ezek közül		Személyzet.
1868. év végén hátralékban maradt	1869. évben havában beadatott	1869. évben havában elintéztetett	1869. évben hó végével hátralékban maradt	Törvényszékileg elintéztetett	Egyes birósági lag	Hátralékban maradt	Törvényszékileg és egyes birósági lag elintéztettek	Hátralékban maradtak			1868. év végén volt	1869. szaporodott	Összesen	Részint elitéltettek, részint felmentettek vagy szabadlábra tétettek, vagy más birósághoz áttétettek	1869. decz. hó végén letartva maradt tulajdonképeni vizsgálati fogságban	
827	13,235	13,441	621	1342	2711	121	9388	500	Összesen 13,441	Összesen 621	121	2232	2353	2264	89	Elnök 1, birák 4, tollnok 5, főügyész 1, tiszti ügyész 8.

*) Ezen kimutatásban Pest sz. kir. város tszékének példás munkásságát kivántuk t. olvasóinknak bemutatni, mert vajmi kevés oly tszék van az országban, a mely aránylag hasonló csekély személyzet mellett ily kedvező eredményt mutathat ki! A pestvárosi egyesbiróságok ügykimutatását pedig lapunk legközelebbi számában közlendjük. *Szerkesztő.*

Kimutatás

az 1869. évben szab. kir. Pestvárosa fenyitőtörvényszéki fogdájában letartóztatva volt foglyokról.

1868. évről vizsgálat alatti fogoly maradt, és pedig:			
férfi	102	} .	121
nő	19		
1869. évben szaporodott férfi . .	1773	} .	2232
nő . .	459		
összesen			2353 fő.
Ezen 2353 főből elitéltetett . .	1570		
felmentetett	374		
szabadlábra helyeztetett .	289		
más hatósághoz áttétetett .	23		
szökött	1 *)		
meghalt	7		
összesen			2264 fő.
Maradt tehát vizsgálat alatti 1870. évi jan. 1-jén			89 fő.
és pedig: vizsgálat alatti tényleg itt a fogdában . .			83 „
„ „ ápolás alatt a korodában .			4 „
a vizsgálat alattiak létszámában mint felebbező			2 „
		=	89 fő.

A rövidebb időre elitéltek közül maradt 1870. évre büntetési idejét e fogdában kitöltendő . . . . . 35 fő

e szerint 1870. évi jan. hó 1-én a létszám . 124 fő, melyből levonván a magát élelmező . . . . . 10 főt és a korodában levő . . . . . 4 „

maradt 1870. évi jan. hó 1-ére élelmezendő 110 fő

Fenyitőtörvényszéki fogda: Pest, 1870. évi január 1-én Varbay, s. k. főbörtönész.

*) Jelenleg már letartóztatva van Budán.

Az örökbefogadási jogintézmény,

annak solidaritása az európai jogrendszerekben, s elmaradásunk okai a jogi téren.

VI.

Az örökbefogadás törvényeink szerint kétféle volt.

A) fiuvá-örökbefogadás (adoptio filialis).

B) testvérré-örökbefogadás (adoptio fraternalis).

A. A fiuvá-örökbefogadás ismét kétféle volt; tökéletes (adoptio perfecta) és nem tökélletes (adoptio imperfecta).

Tökéletesnek mondatott akkor, ha a fiuváfogadott az örökfogadó házába és családjába (közönséges értelemben) bevétetett, és mint házbeli családtag az örökfogadó atyai hatalma alá került. — Ellenkező esetben az örökfogadás nem tökéletesnek mondatott, és rendszerint akkor történt, ha immár teljes koru s önjogu örökbefogadtatott; ez utóbbi esetben sokszor az örökfogadó némely, vagy összes javait is, és pedig vagy csak használatul, vagy pedig örökjoggal adta át az örökfogadottnak. [1]).

[1]) Azon közmondást követve „exempla illustrant rem" szabadjon egynehány örökbefogadási példát a 15-ik századból, jelesen Mátyás király idejéből felhozni. Fiuvá örökbefogadás jeléül, az örökfogadó átadja összes javait, örökjoggal az örökfogadottnak: „Memoriae commendamus tenore etc. Quod nobilis Domina Margareta vocata, Relicta condam Thomae More de Ussyk, coram nobis personaliter constituta sponte confessa est in hunc modum: Quod quia Johannes filius Nicolai T. de Lamoch a multis temporibus retroactis sibi semper filiali favore affuisset, nobilemque puellam Elenam filiam ejusdem Dominae T. ritu Romano Sanctae matris Ecclesiae in conjugem recepisset, et eam desponsasset, ideo ipsa praefatum Johannem filium Nicolai in filium suum adoptivum recepisset, et adoptasset, in signumque hujusmodi filii adoptivi receptionio totales possessiones suas Wydaho Potahichyche, et Prirab vocatas, nec non totalem . . . etc . . . alias etiam universas res, et quaelibet bona sua . . . demptis duntaxat rebus ducentos flor. auri valentibus, seu ducentis flor. auri, simul cum cunctis utilitatibus . . . etc. . . memorato Johanni filio Nicolai T. de T. et dictae Dominae Elenae consorti ejusdem, heredibusque eorundem universis jure perpetuo et irrevocabiliter tenen. possiden. pariter et haben. dedisset, donasset et contulisset. Imo dedit, donavit, et contulit coram nobis nullum Ius, nullamque Iuris, et dominii poprietatem sibi in eisdem possessionibus portionibusque, et sessionibus, ac locis sessionalibus, praeter dictos ducentos flor. auri sibi reservan. Sed quamlibet Iurisdictionem et Iuris proprietatem in praefatos Johannem et Dominam Elenam, heredesque eorundem transtulit pleno cum effectu. In cujus rei etc. — Kovachich. Formulae solennes Styli. pag. 343. u. 350.

— Kelemen L. I. §. 169. 276.) — Markovics. §. 86. — Szlemenics I. K. §. 57.

A tökélletes örökbefogadásnak helye csak akkor lehetett, ha az örökfogadó és örökfogadott között a szülők és gyermekek közti viszony életkor tekintetében fenforgott, ha az örökfogadó a szülő tekintélyével birhatott.

A fiuvá-örökbefogadásnak kellékei és joghatályai következők:

a) Az örökbefogadott, az örökfogadónak törvényes gyermeke, (prolis legitima) és örököse lett, annak nevét, nemességét és czimerét elnyerte, melyet saját nevéhez és netáni czimeréhez csatolva használhatott „Item fiunt adhuc et alio modo Nobiles per adoptionem: dum videlicet quis Dominorum, vel Nobilium rusticum, seu ignobilem quempiam *in filium sibi adoptaverit, et successorem, heredemque* bonorum suorum substituerit, et huiusmodi adoptioni consensus Regius accesserit: tandem et statutio legitima bonorum ipsorum subsecuta fuerit (quia adoptio aeque, sicut praefectio cum consensu Regio vim donationis tenet) ignobilis ille, et filii sui veri Nobiles reputantur." P. I. tit. 8. — „Adoptantis insignia nobilitaria competunt etiam adoptato. (1774. 27. Aug. Sztáray ta Bribék). Csaplovics nucleus Plani Tabularis p. 16. — Huszty L. II. tit. 50. — Kelemen L. I. §. 168. L. II. 196. — Szlemenics I. K. §. 57. — Markovics §§. 15. 236. — Kövy-Fogarassy 371. §.

b) A tökéletes örökbefogadáshoz az atya s illetőleg gyám beleegyezése is megkivántatott (P. I. tit. 51. §. 7. — Kelemen L. I. §. 276. u. 2).

c) Az örökbefegadott, az örökfogadó után, a szerint mikép az örökbefogadás történt, vagy összes javaiban, vagy azoknak egy részében, vagy pedig bizonyos meghatározott javakban örökösödött (P. I. tit. 27. 63. 66.)

d) A több örökbefogadottak közül, egyik a másik után csak akkor örökösödött, ha ez az örökbefogadási levélben, és az adományi javakra nézve kir. jóváhagyásban is világosan kimondatott. (P. I. tit. 50.)

e) Az örökbefogadott saját családjabeli (nemzetségbeli) vérségi és örökösödési jogait megtartotta (P. I. tit. 40. 47. §. 4.); ellenben az örökfogadónak családjabeli vérségi jogokat nem nyert (mivel propagativus haeres nem volt) és az örökfogadó rokonai után nem örökösödött. (P. I. tit. 28. §. 1. tit. 49. §. 1.)

f) Az örökbefogadott az örökfogadó rokonaival agnatusi viszonyba lépett, és a gyámság viselésében a cognatusokat megelőzte. (P. I. tit. 67. §. 2. tit. 120. — Kelemen L. I. §. 276. Markovics §. 86.)

g) Az örökbefogadott szerző lett az örökfogadás által nyert javakra nézve, s azokbani törvényes örökösödési jog leszármazóit, s illetőleg ezek nemlétében, a mennyire adományiak nem voltak a javak, hitvestársát vagy ascendenseit illette. (P. I. tit. 5. 57. 40. 53. §. 10. — 1687. 11. — 1715. 26.)

h) Az örökbefogadónak a fogadott fia után örökösödési joga nem volt, s igy, ha ez korábban elhalt, az örökfogadó legfeljebb azt kapta vissza, a mit az örökfogadottnak nem örökjoggal, hanem csak használatul átadott; mivel ezen örökbefogadásnál az örökösödési jog csak az örökfogadottra volt kiterjesztve. (P. I. tit. 66.)

i) A fiuvá-örökbefogadás végrendelet természetével birt, következőleg az csak reménybeli örökösödési jogot adott az örökfogadottnak, s igy az örökfogadó bár mikor vonhatta vissza az örökbefogadást; de a netán időközben az örökbefogadottnak örökjoggal átadott javakról többé nem rendelkezhetett, mivel ezek már az örökfogadott teljes birtokjogába mentek át. (P. I. tit. 49. 63. 66. — Kelemen L. I. §. 169. u. 5. §. 276. u. 6. et 7. — Szlemenics I. K. 57. §. Markovics. Schol. ad §. 86.)

k) Ha az örökbefogadónak utólagosan örökösei szü-

lettek, az örökfogadás ereje az ősi javakra nézve megszünt; ellenben a keresményi javak tekintetében fenmaradt, olyképen, hogy átalános örökbefogadásnál az örökbefogadott, az örökbefogadó törvényes örököseivel ab intestato egyformán örökösödött. (P. I. 58. 63. 66. Kelemen L. II. §. 196.)

l) Ha az örökfogadó hütlenség vagy felségsértés bünében elmarasztaltatott, ez esetben az örökfogadottnak reménybeli örökösödési joga megszünt mindazon javakra nézve, melyek az örökfogadó birtokában találtattak, következőleg ezen javakat nem örökölte az örökfogadott, hanem azok a kir. ügynökre hárultak. (P. I. tit. 49. — 1791. 56.

m) A fiuvá fogadás házassági akadályt szült, jelesen: egy részről az örökfogadó s annak felesége, más részről az örökfogadott s annak gyermekei; továbbá az örökfogadott és az örökfogadó gyermekei között; azon különbséggel azonban, hogy az utóbbiak, az atyai hatalom alóli elbocsájtás után érvényes házasságot köthetnek az örökfogadottal. Dec. S. Steph. L. II. cap. 2. — 1553 22. — 1563. 27. — 1618. 70. — 1723. 29. — Caus. 30. q. 3. Caus. 1. 5. 6. cap. unic. de Cogn. leg. — Kelemen L. I. §. 257. Kövy-Fogarasy 109. §. Szlemenics I. 114. §.

(Folyt. köv.)

TRÁVNIK ANTAL,
a pozsonyi birói államvizsg. bizottm. tagja.

TÁRCZA.

Az egyetem vagyoni állapota.

III.

II. József császár a róm. kath. papnövelde számára a pálosok által lakott összes épületeket és a templomot jelölé ki, hozzátévén: hogy a pálosok a domokosok pesti kolostorába (most angol kisasszonyok zárdája) teendők át.

Görög kath. papnöveldeül kijelölteték ugyanazon üresen álló Clariss a kolostor, mely az 1783. évi november hó 28-án kelt rendelet szerint Pest városának polgári kórházul átadva lőn, Pest városa pedig a Szt.-Rókus kápolnája mellett épülő kórház betetőzésében rendelteték gyámolittatni, miből azon következtetés vonható le, hogy a Clarissák pesti kolostora időközben kórházi czélra alkalmatlannak találtatott.

Ez igy lévén, a kórodák és a szülészi intézet elhelyezéséről is gondoskodni kellett, miután ezek eredetileg a Clarissák kolostorából alakitandó polgári kórházba lettek volna beteendők.

Ezen segitve lőn az egyetemi épületek tervrajzán tett változtatások által, miknél fogva a directorális ház 3-ik emeletén a kórodák részére alkalmas hely nyeretett.

Ugyancsak 1784. évi május hó 11-én elrendelé II. József császár, hogy a sz. Ferencz-rendiek pesti kolostora a kir. egyetem czéljaira mielőbb átalakitassék, és e végből kiürittetvén, a kolostorban csak annyi áldozár hagyassék, a hány az isteni tisztelet tartására szükségesnek találtatik.

A klastromnak az utczára néző oldala egyetemi könyvtárnak lőn átidomitva, miről egyébiránt a tárgyalási iratok már 1841. évben is hiányoztak.

Némi bizonyitékot szolgáltat azonban a szt. Ferenczek tartományi főnökének 14533—1814. szám alatt tárgyalt folyamodványa is.

A kert is átvétetett az egyetem részére az 1784. sz. alatt kelt udvari rendelvény folytán, és füvészkertté alakittatott át.

A sz. Ferencz-rendiek pesti kolostoruk és kertjök ilyetén elfoglalása ellen minden alkalommal tiltakozván, 1807. évben a kert haszonélvezete fejében évenkinti 350 forintot követeltek, azonban a részökre egyszer mindenkorra engedélyezett 7000 forintot felvévén, e részben minden további igényök megszünt, annyival is inkább, minthogy ezen kert 1808. évben herczeg Grassalkovicsnak cserébe adatván, és a herczeg által a m. n. muzeumnak ajándékoztatván, a muzeumi alap javára 1813. évben, több részletre felosztva, 8 magán félnek eladatott.

Az épületre nézve soha sem szünt meg a sz. Ferenczek és az egyetem közt a villongás, melyek folyamában az egyetem a könyvtárral egy fedél alatt volt mérnöki iskola helyiségeit kiadni kényszerült.

Ezen felül kiadatott a sz. Ferenczieknek 1841. évben határozatlan időre és a nélkül, hogy a kérdés jogi oldala tárgyalás alá vétetett volna, két szoba: továbbá később a könyvtár személyzete által természetben szállásul birt 7 szoba és 2 konyha, nemkülönben a külső udvar fele része.

Maga a könyvtár egy 1855. évben keletkezett legfelsőbb elhatározás szerint a szerzetes-rend épületéből eltávolitandónak határoztatott.

A m. kir. helytartótanács azonban az egyetem tulajdoni jogát fentartva, a közalapitványi kir. ügyigazgatóságot oda utasitotta, hogy az 1857. évben átadott részeknek az egyetemi alap kezeire leendő visszaszerzése iránt a sz. Ferencz rendiek ellen keresetet inditson, mi megis történvén, a per jelenleg folyamatban van.

A hittani leczkék az egyetemen 1790. évben ismét megszüntek, és pedig a latin szertartásu kath. püspökök által 1790. évi junius hó 4-én tartott értekezletben megállapitott tervezet folytán, mely szerint a növendékpapok a pesti és a pozsonyi főpapnöveldékből a helyre- vagy ujból felállitandó egyházmegyei papnöveldékbe áttétetni határoztattak.

Az 179⁰ ,-ik országgyülés egybehivása a tanulmányi ügyben eszközlendő ujitásokra jelszóul szolgált, s kitünik az emlitett értekezlet jegyzőkönyvéből, de egyébként is tudvalevő dolog, hogy magának a királyi egyetemnek székhelye is kérdés tárgyává tétetett.

A latin szertartásu püspökök Pestet az egyetem székhelyéül alkalmatlannak találták, mert eltekintve attól, hogy Pest valószinüleg ismét a kir. curia székhelyévé váland, már népességénél és zajosságánál fogva is a tudományok ápolására szükséges nyugalmat kizárja. — A főpapok e tekintetben Nagyszombatnak vagy Egernek is adtak Pest, sőt Buda felett is elsőbbséget; azonban az egyetem elhelyeztetésének kédését eldöntetlennek találván, az egyetem mellett felállitandó papnövelde iránti nyilatkozatot egy előre függőben tarták.

Az esztergomi érseki megye papnövendékei addig, mig a papnövelde nagyszombati háza e czélra rendelkezhetővé tétetnék, meghagyatni terveztettek egyrészt a pozsonyi királyi várban, másrészt a szent Imréről nevezett ottani papnöveldében és a nagyszombati ugynevezett presbyterialis házban.

Mi czélra szolgált légyen akkor az egykori nagyszombati főpapnöveldei ház: jelenleg nem tudatik; kétségtelen egyébiránt, hogy az esztergomi érseki megye papnöveldéje később Nagyszombatba került.

A kir. curia 1790. évben Budáról Pestre, mint meghatározott székhelyére visszaköltözvén, nem a barátok terén lévő régi épületébe, melyet akkor a kir. egyetem jogtudományi és bölcsészeti kara tartottak, hanem a pesti főpapnövelde által használt expaulinusi épületbe helyeztetett be.

Ez utóbbiban egyébiránt a kir. curián kivül lakbér-fizetés mellett magánfelek is laktak.

Midőn b. e. gróf Széchényi Ferencz magyar könyvtárát az országnak örökös alapitványul felajánlotta, a m. kir. helytartótanács ez iránt az 1802. évi april 2-án 2885. szám alatt kelt udvari rendelvénynyel megkérdeztetvén, az ajándék elfogadása mellett nyilatkozott, és minthogy egyuttal a könyvtár elhelyezéséről is gondoskodni kellett, e czélra a seminarialis épületet találta legalkalmatosbnak, megjegyezvén egyuttal, hogy miután az egyetem ismét hittani karral gyarapitandó lesz, az egyetemet a kir. curia épületéből a volt pálosok kolostorába át, a kir. curiát pedig a kir. egyetem által tartott régi épületébe visszahelyezni lehetne.

Ezen javallat az 1802. évi julius 2-án 6183. szám alatt kelt udvari rendelvénynyel helybenhagyatván, az átalakitásra vonatkozó tervek az 1804. évi augusztus hó 3-án 7828. szám alatt kelt udvari rendelvénynyel nyertek legfelsőbb megerősitést.

E szerint a hittani kar és a főpapnövelde a templom ajtajának bal oldalán lévő uj épületet foglalták volt el, miglen az egyetemi téren és a volt Clarissák kolostorával szemben lévő három emeletes ház a jogtudományi és bölcsészeti kar s a Széchenyi-könyvtár számára állittatott helyre.

Mindezen átalakitások költségét az egyetemi alap viselte, a főpapnöveldének szánt épület helyreállitása és kellő felsze-

**

relésére azonban külön alap jelöltetett ki, az ó budai prépostságnak e czélra lefoglalt jövedelmeiben.

A volt Clarissák pesti kolostora 1794. évben egy részében a pesti alapitványi főtiszt szállásául állittatott helyre, 1802. évben pedig megpendittetvén a budai zálogháznak ezen épületbe leendő áttétele, ez 1804. évben ténynyé vált akként, hogy az épület egy része a vallásalap birtokában megmaradván, a zálogházi czélokra átengedett résznek 18,333 frt 20 krnyi becsértéke a vallásalapba részint készpénzben, részint kötelezvényben befolyt. 1809. évben az épület hátralévő része is megvétetett a zálogház számára a vallásalaptól 7335 frt 25 kron pengő pénzben.

Már fennebb megemlittetett, hogy füvészkertnek a sz. Ferenczieк pesti kolostorához tartozó kert volt kijelölve. Ez itt az 1784. évi november 10-én 12,198. sz. a. kelt udvari rendelet folytán csakugyan létesittetett, a nélkül, hogy a sz. Ferenczieк ebben megnyugodtak volna.

Miután azonban a kert haszonvételének megváltása fejében megállapitott 7000 frtot felvették volna, az egyetem az ekként tulajdonába átment kerttel szabadon rendelkezhetvén, ugyanazt herczeg Grassalkovicsnak a hatvani kapu előtt fekvő kertjeért cserébe adta és füvészkertjét ez utóbbiba költöztette át; miről ez 1808. évi VIII. törv. czikkben is említés tétetik.

A herczeg által cserébe adott telken 1846-ik évben uj egyetemi épület felállitása terveztetvén, uj füvészkertül gróf Festetics Antal kertje javaltatott megvétetni.

Ezen javaslat legfelsőbb helyen helybenhagyatván, az adásvevési szerződés megköttetett, 70,000 p. forintban megállapitott vételárt pedig a tanulmányi alap előlegezte az egyetemnek, mely egyébiránt ez előleget a fentebbiek szerint immár megtéritette.

Mielőtt e fejezettől megválnánk (mellőzve az épületek s telkek egyenkénti ismertetését), ide iktatjuk az egészet bezáró párhuzamot az egyetemnek e század elején volt s mostani tan ereje közt:

Mig e század elején $180^{8}/_{9}$. tanévben a hittani karnál kilencz, a joginál hat, az orvosi karnál 12 tanár, s ezenkivül egy drorector, két segéd, három tanársegélő (assistens), 1 állatgyógyászati tanitó és segédje, s a bölcsészeti karnál végre tizenhárom tanár s 3 tanársegélő (assistens) volt az oktatási ügygyel elfoglalva; hatvan évvel később a magyar kir. tudományos egyetemnél $186^{8}/_{9}$-ben, a hittani karnál az igazgatót beleértve 9 tanár s két tanár helyettes, a jogi karnál tiz rendes, egy helyettes s hét magántanár (összesen 18), az orvos-sebészi karnál tizenhárom rendes, négy rendkivüli, egy helyettes s tizenhat magántanár, végre 10 tanársegélő (összesen 44), végre a bölcsészeti karnál tizenöt rendes, hat rendkivüli, egy helyettes, öt magántanár, öt tanitó, négy tanársegélő, (összesen 36) s ezenfelül a hadászati tanfolyamban két rendkivüli tanár működött.

A tanerők ily tetemes gyarapodásával az egyetemi polgárok száma is növekedett.

Mig $180^{8}/_{9}$-ben a magyar kir. egyetemen a hittani karnál 75 papnövendék, a jogi karnál 177 jogász, az orvosi karnál 55 orvos és 83 sebész, a bölcsészeti karnál 257 tanuló találtatott: az $186^{8}/_{9}$. tanév téli félévében a hittudományi karnál 75 papnövendék, a joginál 1159 rendes és 40 rendkivüli, az orvosi karnál 429 rendes és 48 rendkivüli, a bölcsészeti karnál 108 rendes és 16 rendkivüli hallgató volt beirva. Ezenkivül bölcsészetkari tudományokról felolvasásokat hallgatott 30 hittani, 600 jogi, és 186 orvostan-hallgató. Ugyanezen tanév nyári felében a hittani karnál 75 rendes, a jogtudományinál 1062 rendes és 13 rendkivüli, az orvostudományinál 394 rendes és 33 rendkivüli, a bölcsészeti karnál 95 rendes és 11 rendkivüli hallgató volt beirva. Ezenkivül volt gyógyszerészeti hallgató 87, sebészeti 172, végre 96 szülészeti tanulónő.

Mig tehát $186^{8}/_{9}$. tanévben az egyetemi tanulók összes szám 647 volt, $186^{8}/_{9}$. tanévben 2037-re emelkedett.

Különfélék.

d. *(Mister Goldsmith előadása,)* melyet ő f. hó 23-án déli $^{1}/_{2}12$ órakor a *„nemzeti kör“* helyiségeiben tartott, csak igen gyéren (mintegy 40—50 kartárs által) volt látogatva, mely körülményből a magyar jogászság tudvágya tekintetében vajmi szomoritó következtetéseket kell levonnunk, még pedig meggyőződésünk szerint mist. Goldsmith idegen nyelven tartott előadása fokozta volt a kiváncsiságot, mig ugyanazon tárgy fölötti magyar felolvasásra valószinüleg még csekélyebb számu közönség gyült volna egybe.

Mist. Goldsmith franczia nyelven tartotta előadását, és noha angolos kiejtése idegenszerüleg hangzott, mégis szép folyékony előadása könnyen érthetővé tevé azt.

Első előadásának tárgyát képezte az angol hármas főtörvényszékek történelmi fejlődése, és abból folyólag a közjogi, főleg municipális alkotmány-rendszerünk és birósági szervezetünkre nézve, igen elmés párhuzamot vont a hazánkbeli és az angol jogintézmények közt. — Igy p. o. igen sikerülten hasonlitá a „king's-bench“-t a m. k. táblához (königliche Bank és königl. Tafel); — kiemelé továbbá: hogy Angliában a Lord-főbiró, mint nálunk az országbiró egyszersmind a felsőház elnöke; ugy szintén igen alkalomszerüleg jelzé annak és a belügyi statustitkár hatáskörét, a mennyiben ugyanis olvasóink emlékszenek, hogy nem régen az országházban Simonyi képviselő által hivatkozással Angolországra, az igazságügyi tárcza nélkülözhetőnek mondatott, holott Angliában is az igazságügyi tárczának mindannyi agendái, habár nem is miniszter által, de hasonlóképen kormányilag láttatnak el. Végre igen röviden jelzé az angol ügyvéd állását, mely tudvalevőleg csak fokozatul szolgál az állami és birói méltóságokhoz, mig ellenben a tulajdonképeni ügyködő vagyis a mi fogalmunk szerinti ügyvédek az ugynevezett „attorneys“.

A fentebbiekből tehát láthatni, mikép mist. Goldsmith azokra nézve, kik az angol törvénykezési litteráturában némileg tájékozottak, — tulajdonképpen nem sok ujat mondott, hanem érdekes elmefuttatást tartott. Részünkről azonban jobban szerettük volna, ha m. Goldsmith az egyes forumok közti oly annyira vitás competentionális kérdéseket tüzetesebben megvilágitotta volna, mert ez iránt csakis a gyakorlatból meritett s tapasztalatra fektetett élő előadásból szerezhettünk volna magunknak tájékozást, miután e tekintetben az angol jogtudósok s irók nézetei igen eltérők, és ugy látszik, maguk sincsenek tisztában. Egyébiránt sokat követelnénk mist. Goldsmith-től, ha tőle többet kivánnánk, mint a mennyit e téren az angol jogtudománytól egyáltalában várhatunk, mert hiszen éppen az angol perrendtartás és birósági szervezet soha sem lehet eszményképünk, már azért sem, mert mist. Goldsmith abban, — némelyek örömére, — oly sok hasonlatosságot fedezett fel saját hazánkbeli elavult jogintézményeinkkel.

Csak az angol közjog és criminális praxis, mely utóbbi az előbbinek mintegy kiegészitő része, — képezheti a mai előhaladott kornak komoly tanulmányozása tárgyát, mert az angol büntetőjog és fenyitő eljárás ép oly kimerithetlen kutforrását képezi a jogtudomány ezen ágának, mint a római jog a magánjog tekintetében.

Örömmel várjuk tehát mist. Goldsmith további előadásait, melyek különösen az *esküdtszéki* eljárás tekintetében reánk nézve ép most becsülhetlen fontossággal birhatnak, és ezért felhivjuk kartársainkat, hogy mist. Goldsmith szives készségét legalább számosabb megjelenéssel jutalmazzák.

(A legujabb összeirás szerint) a Poroszország összes népsége 23.971,337 lelket tesz; e szám közöl a városokban lakóké 7.430,245, azokon kivül (falvakban stb.) 16.541.122. — 100,000 lakosnál többet számit: Berlin 702,437, Boroszló 171,926, Cöln 125,172 lélekkel. — Danzig 89,311 lakóval bir. — 80—90,000 közt áll a lakosok száma a városokban: Magdeburg 78,552, Frankfurt (majnai) 78,277, Hannover 73,977, Stettin 73,714, Aachen 68,178. Altona 67,350, Elberfeld 65,321, Barmen 64,945 Düsseldorf 63,384. 40—60,000 közt: Crefeld 53,821, Posen 53,392, Halle 48,946, Potsdam 42,863, Erfurt 41,860, Cassel 41,587, Frankfurt (oderai) 40,994. Essen 40,695. — 20—40,000 közt: Görlitz 36,689, Dortmund 33,453 Wiesbaden 30,085, Elbing 28,055, Stralsund 27,593, Coblenz 27,112, Bromberg 26,662, Duisburg 25,757, Brandenburg 25,516, Münster 25,453, Kiel 24,216, Bonn 23,801, Trier 21,849, Nordhausen 20,183, s Liegnitz 20,059.

Mellékletül egy fél iv a szabályrendeletek gyüjteményéből.

TARTALOM: Az örökbefogadási jogintézmény. (Folytatás.) Trávnik Antaltól. — Tárcza. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curia határozatok. — Melléklet egy fél iv szabályrendeletek gyüjteményéből.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 5. Pest, 1870. február 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

K i m u t a t á s

a pestvárosi egyesbiróságoknak 1869. évi junius hó 1-től deczember 31-ig terjedő hivatalos működéséről.

	Az iktató hivatalhoz érkezett beadványok				Sommás perek					Végrehajtási megkeresések				Felebbviteli ügyek					
			Az 1869. év végével				Elintéztetett							Felterjesztettek		Leérkeztek			
														a semmitőszékhez	a kir. itélő táblához	a semmitőszéktől		a másod- v. harmadbiróságtól	
	1868. évről hátramaradtak	1869. évben érkeztek	Elintéztettek	Hátralékban maradtak	1868. évről hátramaradtak	1869. évben szaporodtak	Határozat által	Egyesség utján	Hátralékban maradtak	Korábbi évekről folyamatban levők	1869. évben szaporodtak	Bevégeztettek	Folyamatban maradtak			Helybenhagyók	Megmásitók	Helybenhagyók	Megmásitók
I. Bel- és Lipótváros	·/·	111,00	10,718	382	· ·	2,199	1,916	283	56	·/·	379	281	98	60	104	20	14	19	3
II. Terézváros	Semmi	8,350	8,350	Semmi	Semmi	2,337	1,509	350	478	·/·	14	14	Semmi	18	96	9	6	16	4
III. József- és Ferenczváros*)	Semmi	5,450	5,450	Semmi	Semmi	1,297	954	294	49 A bizonyitási eljárás befejezése tekintetéből tárgyalás alatt maradt	Semmi	7	6	1	22	110	4	4	13	5

I. *A bel- és lipótvárosi egyesbiróság személyzete áll:* 1 tanácsnok mint egyes biró, 1 aljegyző mint helyettes, 1 aljegyző, 2 tollnok, 1 iktató kiadó (egy személyben), 1 végrehajtó, 3 irnok, 1 dijnok, 2 kézbesitő, 1 tanácsnoki szolga, 1 hivatali szolga.

II. *A terézvárosi egyesbiróság személyzete áll*: 1 tanácsnok mint egyes biró, 1 aljegyző mint helyettes, 2 aljegyző, 1 tollnok, 1 iktató kiadó (egy személyben), 1 végrehajtó, 3 irnok, 1 dijnok, 2 rendes kézbesitő, 2 hivatal szolga, 1 tanácsnoki szolga.

III. *A józsef- és ferenczvárosi egyesbiróság személyzete áll:* 1 tanácsnok mint egyes biró, 1 aljegyző mint helyettes, 1 aljegyző, 1 tollnok, 1 iktató kiadó (egy személyben), 1 végrehajtó, 2 irnok, 1 dijnok, 2 rendes kézbesitő, 1 tanácsnoki szolga, 1 hivatal szolga.

*) A kimutatásban foglalt ügyeken kivül békebiróságilag 1397 ügy intéztetett el.

A miskolczi ügyvéd-egyletnek a m. kir. igazságügyminiszterhez intézett fölirata.

Nagyméltóságu magyar kir. igazságügyminiszter Ur!

Ha szemügyre veszszük a hazai jogügy jelen állapotát, önkénytelenül is eszünkbe jutnak Nagyméltóságodnak egy emlékezetes alkalommal mondott szavai: „itt romok állják el utadat, ott egy roskadozó épület fenyeget beszakadással, amott a jövő számára kell megkezdeni alkotásaidat.“

Jogállapotunk szomoru képe valóban ez.

A nagy közönség rég érzi e bajt, s az ügyvédegyleteket is a jogászok azon mély meggyöződése hivta életre, hogy gyors és gyökeres reformra van szükség, s az átalakulással járó nehézségeket csak a vállvetett törekvés erélye győzheti le.

Azonban ép azért, mert gyökeres reformra van szükség, s temérdek a megoldandó kérdés, csak ugy felelhetnek meg hivatásuknak az ügyvédegyletek: ha első sorban a napirendre jutott kérdések megoldásával foglalkoznak.

Igy fogja föl rendeltetését, s ilyen irányban ohajtana az átalakulás nagy művéhez járulni egyletünk is.

Ámde a reformkérdések napirendre jutásának jelenben divó rende mellett nem remélhetjük ohajtott sikerét buzgó törekvéseinknek.

Az igazságügyi törvényjavaslatok ugyanis csak akkor jutnak a lapokból tudomásunkra, a mikor azok a minisztertanács s a párt conferentiák által már elfogadtattak, s az országgyülés elé terjesztettek.

Ha nem volna is lehetetlen, valamely nagyobb fontosságu törvényjavaslatot az előterjesztéstől az országgyülési tárgyalásig lefolyó, sokszor igen rövid idő alatt alaposan megbirálni, nincs kilátás arra, hogy nézeteink, ha még oly helyesek volnának is, az országgyülési többség előlegesen, vagy a központi bizottságban nyilvánuló megállapodásaival szemben érvényre juthassanak.

E tudat sulyosan nehezedik egyletünk tevékenységére, s több mint valószinü, hogy a sikeretlen munkálkodás érzete a többi egyletek tevékenységét is előbbutóbb tetemesen korlátozni fogja.

Pedig az ügyvédegyletek jelentékeny tényezőivé válhatnának a megkezdett átalakulásnak.

Egyesitvén magukban a gyakorlat, e legnagyobb mester által képzett ügyvédek, s az egyes jogtudósok szellemi erejét, a fölvetett kérdések oly alapos megvitatását eszközölhetnék, melyet a törvényhozás üdvösen használhatna föl.

Osztozni látszik e nézetben maga Nagyméltóságod is, midőn a budapesti ügyvédegylethez közelebbről intézett levelében nagy sulyt fektet a jogászi közvélemény megteremtésére, mely a szakértők ohaját és nézeteit a törvényhozással, a reform szükségét és szellemét az országgal nyomatékosan és biztosan tudassa.

E kijelentés fölbátorit minket azon tiszteletteljes kérelemre: méltóztassék Nagyméltóságod kegyes tudomást venni egyletünk létezéséről; tekintse azt a fejlődő jogászi közvélemény egyik szerény organumául, s tegye lehetővé, hogy a napikérdések fölött ideje korán nyilatkozhatván, a hazai jogélet egységes fejlesztésének, s átalakitásának nagy művéhez szerény tehetségünk kor látai között mi is hozzájárulhassunk.

Kelt a miskolczi ügyvédegyletnek 1870. év január 15-ik napján tartott rendes üléséből.

HORVÁTH LAJOS, elnök. FEKETE ÖDÖN, titkár.

Az örökbefogadási jogintézmény,

annak solidaritása az európai jogrendszerekben, s elmaradásunk okai a jogi téren.

VI.

(Folytatás).

B. Testvérré-örökbefogadásnak neveztetett ama szerződés, melynél fogva valaki (valóságos törvényes örökösök nemlétében) javaiban, bármily, a családtól *idegen személyt örökösének nevezte ki.* „Contractus autem seu fraternalis adoptio; est alienae cujusvis personae, per quempiam (haeredibus legitimis deficientibus) in bonorum suorum successione permissiva substitio.“ P I. tit. 66. §. 2.

A testvérré-örökfogadás lehetett szintén: átalános részletes és singularis.

A testvérré-örökbefogadás felosztatott egy- vagy kétoldalu testvérréfogadásra, vagyis egy- vagy kétoldalu örökösödési szerződésre.

Egyoldalu testvérré-örökbefogadás akkor történt, midőn a szerződő felek közül csak az egyik nevezte ki örökösének a másik szerző felet [1]).

Kétoldalu testvérréfogadás pedig akkor jött létre, midőn a szerződő felek kölcsönös örökösödési jogot biztositottak maguknak egymás irányában, t. i. ha az egyik a szerződő felek közül örökös nélkül hal el, javait a másik szerződő fél örökölje [2]).

Az egyoldalu testvérfogadás feltétlenül is történhetett, és az örökfogadó még éltében adhatta át javait az örökfogadottnak [3]).

Ellenben a kétoldalu testvérréfogadásnál a javak átadása, csak is az egyik szerződő fél halála után történhetett (P. I. tit. 63. §. 4.); mindazonáltal, a szerződ

---

[1]) Egyoldalu feltételes testvérré-örökfogadás példája: „Memoriae commendamus etc. Quod Gallus Litteratus de T. coram nobis etc. propo suit etc Quod ipse matura deliberatione in se praehabita, Paulum, Ladislamu et Johannem filios ipse de Kodor in possessionibus Kecheth praedicta in de Doboka et Kodor, Péterháza etc. ac utrasque Gyekenes inferiori videlicet et superiori, in Zolnok exteriori Comitatibus existen. habit. in fratres adoptivos recepisset et adoptasset. Imo recepit, et adoptavit coram nobis talimodo, quod si ipsum absque heredibus ab hac luce decedere contingeret. Extunc dictae possessiones, seu portiones possessionariae, demptis duabus possessionibus Keceth et Kodor praedictis, in praefatos Paulum etc haeredesque eorum condescendant, et devolvantur, praetactasque Possessiones Kecheth et nobiles Dominae Elisabeth genit. Sophia filia condam Silvestri de Torna consors viven. ipsis, nec non Katherina Soror carnal. et puella Martha vocata filia ejusdem, usque tempus maritationis earundem percipere valeant atque possint, ipsis autem omnibus decedentibus in praefatos Paulum etc. filios ipse et haeredes eorundem integraliter condescendant. In cujus rei memoriam etc. Kovachich. Formulae solennes Styli pag. 342. n. 348.

[2]) Kétoldalu testvérréfogadás példája: „Memoriae commendamus. Quod Nobilis Gregorius de Donndháza ab una, ac Stephanus de eadem T. parte ab altera, coram nobis personaliter constituti proposuerunt, et sponte confessi sunt in hunc modum. Quod ipsi amorem illum sincerum, quem a puero, et ab juventa eorum aetate usque ad praesens in alterutrum gessissent, et gererent. Bonis suis temporalibus solidare volentes, se se mutuo et alternatim in omnibus eorum Bonis mobilibus et immobilibus, praesertim vero in Bonis, et possessionariis eorum Juribus, industria eorum, servitiis scilicet, vel pecunia sibi ipsis acquisitis, vel acquirendis, in fratres adoptivos et condivisionales recepissent et adoptassent. Imo receperunt et adoptarunt coram nobis. Ita quod si ... aliquam partium praescriptarum ab hac luce sine liberis decedere, et heredibus deficere contingat, bona talis partis heredibus deficientis, contradictione fratrum non obstante, in partem superviventem devolventur, et devolvi debeant eo facto. Ad quod partes ipsae sponte se obligarunt coram nobis. Harum nostrarum etc. — Kovachich. Forumlae solennes Styli. pag. 341. u. 346.

[3]) Egyoldalu feltétlen testvérréfogadás, a hol az örökfogadó bizonyos meghatározott javait az örökfogadottnak átadja: Nos etc. Memoriae etc. Quod T. filius T. onus T. in infrascriptis super se assumen. coram Nobis personaliter constitutus, sponte confessus est in hunc modum: quod ipse consideratis, et in suae mentis Archano diligenter revolutis illis multimodis favoribus, et sinceris complacentiis, placidisque subsidiis, quae T. in plerisque necessitatibus suis sibi bene impedisset, et exhibuisset, volens eidem pro perceptis beneficiis, matura vicissitudine respondere ipsnm T. ae per cum T. corumque Successoribus universis in Possesionibus suis T. et T. vocatis, in Comitatu T. existen. quas ipse possedisset et possidet, in Fratres recepisset adoptivos Possessionibus in cisdem concernen. intromisisset, ac eisdem contulisset, dedissetque, et appropriasset Jure perpetuo tenendas, possidendes, pariter et habendes. Juro recepit, deditque, et contulit, ac appropriavit, coram Nobis Testimonis praesentium mediante. Datum etc. Kovachich. Formulae sollenes Styli pag. 481. n. 39.

felek bizonyos vinculum kikötése mellett, biztosithatták maguknak kölcsönös örökösödési jogaikat [1]).

A testvérré-öröbefogadás által, a javaknak örök joggal való átadása nélkül, az örökfogadott reménybeli örökösödési jogot nyert csak, mindazonáltal oly hatállyal, hogy az egyoldalunál az örökfogadó, kétoldalunál pedig mind a két szerződő fél egy harmadikat nem nevezhettek ki többé örököseiknek, a szerződésileg lekötött javakban, és hogy az egyoldalunál az örökfogadó, kétoldalunál pedig mind a két szerződő fél nem vonhatta vissza az örökbefogadást a másik félnek beleegyezése nélkül; mivel *testvérré-örökbefogadás valóságos örökösödési szerződés volt*, következőleg attól egyoldalulag, az érdeklett szerződő félnek belegyezése nélkül nem lehetett eltérni. (P. I. tit. 63. 66. Mathiae Dec. 6. 17. — Uladisl. Dec. 1. 38.) Különben pedig, ha az örökbefogadás *általánosan*, bizonyos javaknak lekötése, és a kir. jóváhagyás közbenjötte nélkül történt, ily örökbefogadásnál az örökbefogadó éltében javaival szabadon rendelkezhetett, s azokat élők közt el is idegenithette, mivel ily átalános örökbefogadás által az örökfogadott csak átalános és feltételes örökösödési jogot nyert azon javakra, melyek majdan az örökfogadó halála után megmaradnak.

A testvérré-örökfogadásnak további joghatályai szintén azok voltak, melyeket a fiúvá örökfogadásnál a c), d), e), f), g), k) és l) alatt elősoroltunk.

Az örökbefogadási intézménynek magyar törvények szerint való kifejtéséből látjuk: hogy törvényeink szerint, nem-csak testvérré-, hanem fiuvá-örökbefogadás is létezett; hogy továbbá a fiuvá-örökbefogadás szintén a római jog elvein alapult; és hogy végtére az örökbefogadási intézményünk nem volt oly egyszerü, mikép az az első pillanatra látszik, hanem sokkal bonyolódottabb, mint bármely más jogrendszerben. Hogy pedig Werbőczy az örökbefogadásnak minden kellékeit nem sorolta elő, például a kor tekintetében határidőt nem szabott, és nem mondta ki, hogy a nem teljeskoru, ha az örökfogadó házába és családja közé bevétetik, annak atyai hatalma alá kerül; az csak annak tulajdonitható, hogy Werbőczy rendszeres törvénykönyvet (mint például code N. vagy osztr. p. tk.) nem irt, hanem csak a fenállott szokásos jogot, irta le és gyüjtötte össze, egyes törvényeket és kir. végzeményeket [2]); s e mellett is, egész figyelmét csak a nemesi osztály kiváltságaira és vagyoni jogviszonyaira fordítván, oly körülmények bővebb leirásába nem bocsátkozott, melyek magából a dolog természetéből önkényt folynak ki. Innét tehát könnyen magyarázható, miért Werbőczy a fiuvá-örökfogadásnál az örökfogadó és örökfogadott koráról, valamint arról, hogy az örökfogadott mily körülmények közt kerül atyai hatalom alá, említést nem tett, mivel észszerüleg feltételezte, és a dolog természetéből folyónak tekintette, hogy az, a ki mást akár fiuvá örökbe fogadni, oly koru legyen, hogy öt az atyja neve megillethesse, s illetőleg fogadott fia irányában atjya tekintélyével birhasson; hogy továbbá az, a ki mint gyermek, valakinek házába vitetik és család tagjának befogadtatik, annak irányában, a ki öt gyermeke gyanánt magához vitte, fiui engedelmességgel tartozik, és neki mint atyának hódolnia kell; és hogy végtére a megfogyatkozásról csak ott lehet szó, a hol az illetőnek, vagy öregsége vagy pedig betegsége folytán, saját gyermekeinek nemzésére többé kilátása nincsen.

Ily szempontból tekintette fiuvá-örökbefogadást a törvényes gyakorlat; ily szempontból magyarázták azt törvénytudósaink is, a mihez magukat annál inkább is feljogositva érezhették, mivel egyéb jogintézményeinkre vonatkozó — különösen régiebb — törvényeink is, rendszerint csak az elv kimondásával megelégedvén, a tárgyat körülményesen és részletesen nem meritették ki, hanem az elvnek a tárgyra való alkalmazását a bíróra bizták; mely alkalmazásból azután a curiai döntvények és a törvényes gyakorlat keletkezett.

A testvérré-örökbefogadásnak, vagyis *az örökösödési szerződésnek* a római jogban alapja nincsen, mert a római jog az örökösödési szerződéseket egyenesen tiltja; és ámbátor az egyoldalu testvérré-fogadás — javak átadása mellett, — az élők közti ajándékozáshoz (donatio inter vivos — Fr. 1. pr. D. de donat), — javak átadása nélkül pedig — a halál esetre való ajándékozáshoz (donatio mortis causa — §. 1. Instit. de donat). — c. 5. C. ad leg. falcid. — Fr. 13. §. 1. de mort. caus. donat.) hasonlitott; a két oldalu testvérré-fogadás pedig a viszonyos végrendeletnek bélyegét magán hordta (testamentum reciprocum. — Fr. 70. et 71. D. de hered. instit.) mégis mindennek daczára a testvérré örökfogadás, az érintett ajándékozási és végrendeleti intézménytől lényegesen különbözött azáltal, hogy ezeket egyoldalulag lehetett visszavonni, amattól ellenben egyoldalu eltérés nem történhetett.

E szerint tehát a testvérré-örökfogadásnak eredetét és alapját máshol kell keresni, melyre azonban könnyen rá akadunk, ha jogrendszerünknek egy másik és pedig kiváló kutforrására t. i. a, régi germán jogra tekintünk [1]).

(Folyt. köv.)

TRÁVNIK ANTAL,
a pozsonyi birói államvizsg. bizottm. tagja.

---

[1]) Kétoldalu testvérréfogadás vinculum kikötése mellett: „Memoriae commendamus. Quod Johannes de T. onera et quaelibet gravamina Benedicti et Petri filiorum suorum in se recipien. ab una ac Franciscus de eadem pro Nobili Domina Brigida vocata, Filia condam Georgii de Varsán consorte scilicet sua partibus ab altera sine litteris procuratoriis coram nobis personaliter constituti etc. Quomodo ipso Franciscus, et dicta Domina Brigida consors ipsius, in possessionibus ipsorum possessionariis in possessionibus infrascriptis habitis videlicet Bud praedicta et Rada vocatis in Comitatu Pesthien. existen. habitis se se mutus in Fratres adoptivos et condivisionales recepissent et adoptassent, imo receperunt et adoptarunt coram nobis tali modo: quod si untu Divino aliquam partem earundem partium ab hac luce absque haeredum solatis decedere contingeret; ex tunc portiones possessionariae et Jura possessionaria talis partis decedentis inpartem superviventem condescendi et devolvi debeant. Tali obligaminis vinculo median. Quod si qua partium praedictarum hujusmodi Fratris adoptivi receptionem infrigeret; extunc talis contra partem alteram in facto succubitus duelli facti potentialis convincatur, et convicta habeatur. Ad quae iidem Johannes se, ac dictus Franciscus praefatam Dominam Brigidam consortem suam sponte obligarunt. Harum nostrarum testimonis litterarum etc. — Kovachich Formulae solennes Styli. p. 243. u. 161.

[2]) Mikép maga Werbőczy bevezetésében mondja: „Quamquam domestica ac gantilitia Regni hujus Inclyti Hungariae jura certam in seriem formulamque, et ordinem redigere, ac literorum monumentis illustrare arduum, ac humano propemodum ingenia majus esse videtur: Quippe cum apud nostrates eo in genere nihil hactenus extiterit aut origine diuturnum, aut sanction stabilitum, aut perenni usu roboratum . . . tamen Majestatis Vestrae jussionibus rem his Regionibus ad hanc usque diem inauditam, et per tot seculorum lapsus neglectam aggrediar, statuta scilicet et decreta, ac leges, et consvetudines Regni hactenus divulsa, mutila, confusa, et male cohaerentia in unum connectere ac conglutinare, in scriptisque redacta... ad communem usum . . . oferre . . . Operae autem duxi . . . universas Regni consvetudines, ac leges et decreta dilucido, aperto, ac unicuique facile exposito stylo perscribere, et in capita, titulos, ac articulos redigere, ut deinceps prima Legum nostrum rudimenta . . . ab ipso literarum aditue a sacrario, abipsoque civilis disciplinae fonte depromantur . . . tenaciusque radicentur . . ea duntaxat quae a Majoribus meis accepi, quaeque observavi in pertractandis judiciis, causisque discutiendis vidi, didici; in unum quasi volumen contuli, digessi." Praefatio ad Tripart.

[1]) Hogy a régi germán jog, különösen pedig a hübéri és örökösödési rendszer, jogrendszerünknek alapját és jogintézményeinknek egyik fökutforrását képezik, szabadjon e helyütt csak a legjelesebb jogtudósaink ebbeli nézeteit felhozni:

(Kelemen) „Cum Sanctus Proto-Rex. et Apostolus noster Stephanus, in ordinando, legibusque muniendo novello suo regno, antiquos, et sui temporis Augustos se imitatum fuisse profiteatur (S. Steph. I. 2. praef.) quis ambigat, prae longe dissitis, sibique parum notis, vicinorum Germanorum Caesares, alioquin arctissimo affinitatis vinculo junctos (Sanctum Proto Regem Conjugem habuisse Gyselam Henrici Rixosi Bavariae Ducis filiam et S. Henrici Imperatoris sororem, notissimum est omnibus) sibi imitandos sumpsisse? praecipue cum perspectum haberet, Imperium istho c juxta sapiantissimam suam Constitutionem, jam diu feliciter gubernari; mores adhaec nobilissimae Gentis Germanicae, velut libertatis et patriae amantissimae; armorum ac gloriae studiosissimae; subditorum suorum ingenio apprime respondere Mirum itaque nemini debet, quod Systema regni nostri, priscae Imperii Germanici Constitutioni, ac Legibus in publicis juxta, ac privatis negotiis, tantopere congruere, ut plura inde per nostros sumpta fuisse concludi possit." — Kelemen L. I. §. 74.

**

Különfélék.

(A budapesti ügyvédi egylet) f. é. január 31-én tartá rendes évi közgyülését. A szép számmal egybegyülteket *Horváth* Károly elnök ur üdvözlé egy megnyitó beszéddel (melyet egész terjedelmében közlünk jövő számunkban), mely élénk éljenzésekkel fogadtatott. A megnyitó beszéd után *Morlin* Imre, dr. *Környey* Ede, *Koncz* Ferencz, *Takács* Benő és *Ferenczffy* Antal tagokból álló szavazatszedő bizottmány küldetett ki. Az 1869-ki számadások helybenhagyatván, *Polgár* Mihály egyleti pénztárnoknak pontos kezeléséért jegyzőkönyvileg köszönet nyilvánittatott, ugy szintén *Horváth* Károly egyleti elnök urnak is. Az 1870. évi költségvetés következőleg állapittatott meg: Remélhető bevétel: mint a mult évben 3536 frt. Kiadás: 1. Segélypénztárra 10% 360 frt. 2. Szállásra 822 frt. 3. szállás felszerelésre 200 frt. 4. Szolgára 300 frt. 5. Világitás-, fütésre 150 frt. 6. Pénzszedőre 90 frt. 7. Kihordónak 250 frt. 8. Nyomtatványokés irószerekre 400 frt. 9. Lapok- és könyvekre 300 frt. 10. Pénztárnoki átalány 35 frt. 11. Titkári átalány 300 frt. 12. Rendkivuli kiadás és segélyekre 329 frt. Összesen 3536 frt. A 7. 8. és 9. pontok alatt érintett összegekből — ugy mint tavaly egyegy szakosztálynak 50—50 frt közvetlen rendelkezése alá adandó. Egyleti közlönyül jövő évre is a „Jogt. Közlöny" választatott meg, egyuttal megbizatott a választmány iránt javaslatait előterjeszteni, miként hinné az ügyvédi kar érdekeit leghathatósabban hirlapilag is képviseltetni. Számvizsgálókul a jövő évre is *Greguss* Sámuel, dr. *Balogh* Sándor és *Győry* Elek tagok választattak meg. Végre a jegyzőkönyv hitelesitésére bizottmány küldetvén ki, a szavazatszedő bizottmány jelentése alapján az ujonnan választott egyleti tisztikar névsora következőkben hirdettetett ki: Horváth Károly, elnök. Pósfay Károly, alelnök. Dr. Siegmund Vilmos, titkár. Polgár Mihály, pénztárnok. Bogdány Lajos, ellenőr. Dr. Friedmann Bernát, könyvtárnok. Gáal Ernő, ügyész. Választmányi tagok: Dr. Apáthy István, Arady Antal, Bogisich Lajos, dr. Bróde Lipót, Burián János, dr. Busbach Péter, Csengey Endre, dr. Dárday Sándor, Deszkás Gusztáv, Funták Sándor, Gelléri Szabó János, Kár Mátyás, dr. Környey Ede, Králitz Kálmán, dr. Mannheimer Ignácz, Matisz Pál, Matolay Elek, dr. Máttyus Aristid, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Nagy Károly, Rupp Zsiga, dr. Schnierer Gyula, Seregi Józsa, Simon Florent, Szabó Albert, dr. Szelényi Károly, dr. Szilágyi Dezső, dr. Szontagh Kálmán, Várady Károly.

(M. Goldsmith második előadása) daczára a mult számunkban ismételt sürgetéseinknek, az elsőnél még kevésbé látogatott volt, mi nem igen előnyös fényt vet közönségünk tudományos érdekeltségére. Pedig a *criminalis perjog*, miről Goldsmith értekezett, méltán leköthette volna közönségünk érdekét. Az előadásból egy helybeli napilap nyomán nehány főbb pontot emelünk ki.

Első sorban a békebirák intézményét fejtegeti. — Leirja a kerületi békebirák szervezetét, s hatáskörét. A büntető eljárás e békebirák, vagy az ezekéhez hasonló hatáskörü tisztviselők előtt veszi kezdetét. Az elővizsgálat nyilvános. A tanuk ezen alkalommal kihallgattatnak, de a vádlottnak szintén jogában áll a tanukat viszont kérdés alá venni. A vádlott ügyvéd segélyével élhet, vagy maga védelmezi magát. A békebiró a vádlottat vagy esküdt-szék elé küldi, vagy ha a vád alaptalannak látszik, felmenti. Közvádlók Angliában nincsenek. — De Skócziában ezen intézmény szervezve van. A békebiró az előtte lefolyt előleges vizsgálatban bizonyos somma pénz fizetésének terhe alatt kötelezi az első tanut, hogy vádló prosecutor legyen. Az esküdtszékek, melyek bünténytek fölött itélnek, határidőnkint tartatnak. Felettök elnököl az ország három főtörvényszéki biráinak egyike. A kerületekbe rendesen két biró megy ki. Egyik a polgári, másik a büntető ügyekben itél. A tárgyaláson a vádló előadja a tényállást, s formulázott vádját. Ez az alapja az egész tárgyalásnak. Azután a tanukat hivja fel. Ezeket a vádló és védő kérdezik ki. Ha a vádlott szintén tanukra hivatkozik azok a vádlóéi után hallgattatnak ki, s a kihallgatás után a védő szól. A biró az ügy előadása után megtanitja e feleket a törvényre, s a törvény értelmére, kijelöli a kérdéseket, mikre felelniök kell, a szempontokat, melyek az evidencziából fölmerülnek, és a kérdésre adandó feleletnél irányadók. — A büntetésnek végrehajtására a scherif ügyel fel.

(A magyar jogászgyülés) egybehivására kiküldött 25 tagu bizottmány már alakuló gyülést tartott; jelen voltak *Melczer* István ő excellentiája, *Darúváry* ő méltósága, dr. *Wenzel* Gusztáv egyetemi tanár, *Bogisich* Lajos, *Horváth* Károly dr. *Bróde*, dr. *Környey*, dr. *Apáthy*, dr. *Gerlóczy* Gyula, *Deszkás*, *Králitz*, dr. *Siegmund* Vilmos, *Morlin*, *Pósfay* és *Lózsi* Tivadat urak, és miután *Melczer* István ő excellentiája elnöknek, *Horváth* Károly ur alelnöknek, és dr. *Siegmund* Vilmos ur titkárnak megválasztatott, a megállapitott alapszabályi tervezet megerősités végett a nagyméltóságu magyar kir. belügyi miniszteriumhoz felterjesztetni rendeltetett. Ezután a tanácskozási rend kidolgozására kiküldetett egy hetes bizottmány, melynek tagjaivá *Darúváry* ő méltósága mint elnök, dr. *Apáthy*, dr. *Bróde*, dr. *Gerlóczy* Gy., dr. *Szilágyi* Dezső, dr. *Siegmund* és dr. *Környey* urak lettek megválasztva, egyuttal elhatároztatott, miszerint a kibocsátandó felhivásban emeltessék ki, hogy az első gyülés határozó is lesz, s azért a bizottmány tárgyalandó inditványokat is elfogadand.

(A budapesti ügyvédegylet) büntetőjogi stb. szakosztálya jan. 24-én ülést tartott, melyen dr. *Friedmann* Bernát ur inditványt tett, hogy a szakosztály mondja ki, miszerint „a rögtön biráskodást mint korszerütlent, és a czélnak meg nem felelőt mielőbb megszüntetni ohajtja." Erre *Győry* Elek ur azon ellen-inditványt tevé: hogy „az országnak jelenlegi körülményei között a rögtönbiráskozás megszüntetését czélszerütlennek tartja, bár elvileg nem pártolhatja ezen kivétles biráskodást." A szakosztály mindkét inditványt véleményezés végett kiadta dr. *Friedmann*, dr. *Győry*, dr. *Manheimer*, és *Engerth* Tivadar uraknak. Végül a szakosztály számadása mutattatott be, mely jóváhagyatott.

(Francziaországban a népesedés) érdekes mozgalmakat mutat. 1861—65-ig a házasságok számaránya mindig nőtt, s a termékenység is növekedett a faj korcsosulása nélkül, mert mig 1824-ben 267 hadköteles ifju közül telt ki 100 besorozható, addig 1866-ban már 200 adott 100 hadra képest.

(Az európai vasutak.) Külföldi lapok szerint, az európai vasutak összesen 62,000 kisebb-nagyobb hidon s 34 mérföldnyi alagutakon mennek át. A vasuti sinekre 950 millió mázsa vasat dolgoztak föl, s a fütés évenkint 80 millió mázsa kőszenet emészt föl. Az európai vasuthálózatban — Görögország, Lippe-Detmold, Valdeck, Schwarzburg-Rudolfstadt, Schwarzburg-Sonderhausen, Reusz, Greisz és Liechtenstein kivételével — minden államnak része van, s a vasutvonalak hossza 70,718 mérföld. Ezeken 18,000 gőzmozdony jár, melyek évenkint összesen 60 millió mérföldnyi utat tesznek.

(Frank) „Hungari, gens asiatica, meliorem culturam in Europa acceperunt; ideoque minime mirandum est plura juris hungarici capita ex jure civili romano, ex jure canonico, ex Germanorum, Gallorumque institutis profluxisse. Nunquam tamen peregrini legum codices in patria nostra dominabantur . . . Inter omnes vero Europae populos vicini nobis Germani facillime suam culturam, sua instituta huic regno communicare potuerunt. Et profecto inter antiquam eorum constitutionem nostramque, inter mores ac scita utriusque gentis, plurima similitudo reperitur. Exempla sunt: forma habendorum comitiorum, modus condendarum legum, ratio militandi; libertates nobilium, conditio colonorum, institutum feudorum donationumque, bonorum impignorationes, ordo successionis, usus verigeldi homagiique, ordialia s. judicia Dei; probatio per conjuratores, totus fere processus judiciarius." — Frank T. I. p. 59.

(Szegedy) „Qui jus utrumque (patrium et feudale imperiale) penitus contemplatus fuerit, advertet Bona Nobilium Hungariae, esse velut Feuda Sacrae coronae, in iisque possidendis, regendis alienandis, etc. multum de consvetudinibus Feudalibus in Jura nostra inepsisse." Tyroc. Jur. Hung. Proem. tit. 10. §. 2.

(Kittonics) „Que leges (patriae) praecipue ad postremum Jus Civile (Imperiale) referendae esse videntur: tum ratione Originis, quia ex eo magnam in partem ortum habent . . . tum ratione Constitutionis; quia quemadmodum illud per Imperatoriam Majestatem constituitur, ita hac quoque per Regiam principaliter ratificantur et confirmautur . . . tum etiam ratione Similitudinis, quia persimiles esse videntur Juri praesertim Feudali Imperiali." Kitt. cap. 1. quaest. 12. §. 2.

☞ Mellékletül egy fél iv a szabályrendeletek gyüjteményéből.

TARTALOM: Az örökbefogadási jogintézmény. (Folytatás) Trávnik Antaltól. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curia határozatok. — Melléklet egy fél iv a szabályrendeletek gyüjteményéből.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 6. Pest, 1870. február 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

T. Olvasóinkhoz!

A nyomdász-strike miatt lapunk a szokottnál rövidebb terjedelemben fog egyelőre megjelenni, s igy kénytelen osztozni egyéb lapoknak sorsában. Mi azonban eme hiányt utólag pótolni fogjuk, mihelyt a kellemetlen, szerkesztőségeket és olvasó közönséget egyaránt terhelő munka-beállitás megszüntetve lesz. Addig is t. olvasóink szives elnézését kérjük ki ezen, — nem általunk okozott hiányért.

A magy. királyi igazságügyministernek az ügyvéd-egyletekhez intézett fölhivása.

Midőn a polg. törvénykezési rendtartást tárgyazó törvényjavaslatot, közel három év előtt a törvényhozás elé terjesztettem, czélom a hazai törvénykezés égető hiányainak lehető gyors orvoslása volt.

A gyökeres törvénykezési reformok számos előfeltételének hiányában ezen törvénykezési rendtartás csak átmenetinek tekinthető s a tökéletességre igényt nem tarthatott.

A gyakorlati alkalmazás még inkább feltüntethette a hiányokat, melyeket eltávolitani a törvényhozás feladata leend. Hogy azonban a törvényhozás elé kellő előterjesztés tétethessék : szükséges alaposan és minden részletében ismerni e hiányokat.

A birói és ügyvédi karok vannak mindennapi tapasztalásaik folytán leginkább hivatva arra, hogy e czélra adatokat szolgáltassanak.

Felkérem ennélfogva a t. egyletet, hogy a törvénykezési gyakorlat terén szerzett becses tapasztalatai nyomán a polg. törvénykezési rendtartás kiáltóbb hiányait kijelölni, és a törvényhozás utján leendő orvosoltatásuk módja iránt javaslatot tenni méltóztassék.

Fogadja a t. egylet kitünő tiszteletem nyilvánitását.

Kelt Pesten, 1870. évi január 31-én.

Horváth Boldizsár, m. k.

Észrevételek

a törvénykezési rendtartásnak, az örökösödési eljárásra vonatkozó szabályai felett.

I.

Igen helyesen jegyzé meg e lapokban, Schnierer Gyula tanár, hogy a törvénykezési rendtartásban, az örökösödési eljárás, legtöbb kivánni valót hagyott; s igy annál is inkább szükséges, hogy evvel foglalkozván, a kételyeket kölcsönös eszmecsere által, lehetőleg tisztázzuk; minthogy a törvénykezés ezen része az, mely legközvetlenebbül hat a polgári és családéletbe, mely által legtöbb egyén és család érintetik, melynek paizsa alatt nyernek védelmet az árvák és kiskoruak jogai; szóval, mely oly hatalmas tényező a nemzet életében, hogy abban, a lehető pontos és szabatos eljárás, a bíróságok kiváló feladatai közé sorozható.

Saját tapasztalatom után állithatom, hogy e törvény azon részének gyakorlati alkalmazása körül is, mely nézetem szerint, leghatározottabb, némely törvényszékek, a törvénynyel ellenkező eljárást gyakorolnak; értem: a birói illetőség kérdését.

Az örökösödési eljárásról szóló III. fejezet, ugy a 23. és 37. §§-ok egybevetése, semmi kétséget sem enged arra nézve, hogy ugy gyámhatósági, mint örökösödési ügyekben, ott hol csupán ingó javak vannak érdekelve a személyi, ott azonban, hol ingatlan javak is érdekelhetnek, a dologi bíróság az illetékes; s igy az egész örökösödési eljárás ugyanazt illetvén, helytelenül járnak el azon törvényszékek, melyek a hagyatéki tárgyalást, ott is, hol a hagyaték tárgyát ingatlan javak is képezik, a szolgabirákra bizván, hatáskörüket csak az osztály helybenhagyására, és a hagyatéki javak telekkönyvileg leendő átkeblezésének megrendelésére, vagy a felek perre utasitására, szóval a megtörtént tárgyalás elintézésére — szoritják.

Helytelennek tartom ezen eljárást; mert a törvény rendeletével ellenkezik. — A fentebb felhivott s az illetékességre átalán vonatkozó szakaszokon kivül, ennek helytelen volta a részletekre vonatkozó szabályokból is nyiltan kiviláglik, ugyanis: az 583. §§. határozottan rendeli, hogy sommás osztály eseteiben, ha ingatlan javak is vannak érdekelve, az osztályt a birtokbiróság tartozik megtenni, az 585. §§. szerint az 560. §. szakasz eseteiben; — tehát mikor hivatalbóli beavatkozásnak van helye, a bíróság a feleket egy kitüzendő határnapra megidézni, s közöttük az osztályt megkisérleni tartozik; hogy pedig e bíróság alatt, csak a hagyaték végelintézésére hivatott bíróság érthető; — annál is inkább a dolog természetéből folyó következés; minthogy azon átalános szabály alól: hogy a mely bíróság illetékes valamely ügy elintézésére, annak tárgyalása is, ugyanazon bíróság köréhez tartozik, a törvényben kivétel távolról sem található fel, s a hagyatéki tárgyalás, ingatlan javak tekintetében, nincs azon dologi cselekvények közé sorozva, melyeket a 42. §. szerint, a birtokbiróság szolgabiró vagy esküdt kiküldetése által teljesiteni, jogositva lenne.

E tekintetben tehát az ellenkező eljárás, nem a törvény hiányai, hanem némely törvényszékek — nem tudom, mi alapból, kiinduló — téves felfogásának eredménye.

Hiánya azonban az örökösödési ügyekbeni illetékességet meghatározó szabályoknak az, hogy arra nézve mily határidő alatt lehet valamely bíróságnak, mely az örökösödési eljárást megindította, illetékessége ellen kifogást tenni, a törvénykezési rendtartásban semminemü határozványok sem foglaltatnak; s igy ha, a peres

eljárás szabályait akarjuk — peranalogiam — zsinórmértékül venni, az első tárgyalásra kitüzött határidő első felében kellene, az ez iránti kifogást érvényesiteni, mig a hagyatéki eljárás természete, s annak figyelembe vételével, hogy ennél a felek leginkább személyesen jelennek meg, s jogtudók által csak kivételkép képviselvék — nézetem szerint — az illetékesség elleni kifogás, az első tárgyalásnál előterjeszthető, hogy azonban ez igy állhat e valóban? vagy hogy későbbi, ilyszerü kifogások figyelembe nem vehetők; végre: hogy ha kifogás átalában nem tétetik, illetékessé válik e a nem illetékes bíróság főleg a kiskoruakra nézve általa; mint gyámhatóság által tett intézkedések tekintetében; mind oly kérdések, melyek megoldását a törvénykezési rendtartásban nem találjuk fel.

Hiány továbbá az örökösödési eljárási szabályokban az, hogy a szóbeli végrendeleteket teljesen mellőzi, s igy arra nézve, mily eljárás legyen követendő, ha a bíróság arról nyer tudomást, hogy az örökhagyó által szóbeli végrendelet tétetett, semminemü intézkedést sem tartalmaz, pedig gyakran mily fontos s mily óvatosságot és pontosságot követel ennek felvétele! hány perre adhat alkalmat, hogy erre nézve az eljárás szabályozva nincs.

Véleményem szerint: leghelyesebb ha a leltár beterjesztése alkalmával a szolgabiró, illetőleg a városi törvényszék arról értesül, hogy szóbeli végrendelet tétetett, az az illető tanukat megidézi, kihallgatja, s vallomásaikat jegyzőkönyvbe vévén, meghitelteti, és a felvett végrendeletet, a hagyatéki iratokhoz csatolván, a további eljárás akként eszközöltetik, mint az a törvényben az irásbeli végrendeletekre nézve elő irva van. — Mig azon esetben, ha az: miszerint szóbeli végrendelet lett örökhagyó által téve, csak a tárgyalásnál merül fel, hason intézkedés a tárgyaló bíróság, tekintve törvényszék köréhez tartoznék.

ZLINSZKY IMRE,
törvényszéki biró.

(Folyt. köv.)

TÁRCZA.

Az egyetem vagyoni állapota.

(Vége.)

IV.

A harmadik fejezet az 1868-ik évi zárszámadást tárgyazza, melynek vázlatát bemutatjuk olvasóinknak.

A) Egyetemi uradalmak, jószágok, nyomda s egyéb ingatlanok.

Követelés.

I. Gazdászati ágazat 523,025 frt 85 kr.
II. Erdészeti ágazat 29,988 „ 20 „

Tartozat.

I. Gazdászati ágazat 43,696 frt 93 kr.
II. Erdészeti ágazat 1076 „ 68 „

Ha követelésből tartozat levonatik, a gazdászati ágazatban 479,328 frt 92 kr., az erdészetiben 28,911 frt 52 kr., összesen 508,240 frt 44 kr tiszti cselekvő vagyon mutatkozik.

Ehhez adatván a jószágok s egyéb ingatlanságok és jogok becsértéke 1.854,260 frttal, az ingatlanságok összes cselekvő állapota 1868 végén volt 2.362,500 frt 44 kr.

B) A m. kir. közp. állampénztárnál kezelt egyetemi pénzlap.

Követelés.

Összesen 3.047,593 frt 21½ kr.

Tartozat.

Összesen 275,270 frt 68½ kr.

Ha ezen követelési állapotból a szenvedő állapot levonatik, a tiszta cselekvő pénzalapi állapot leszen 2.772,322 frt 53 kr, mihez hozzáadván az alapi ingatlanságok fentebb kimutatott cselekvő állapotát 2.362,500 frt 44 krral, — az egyetemi vagyon összes értéke ingó s ingatlanokban 1868. év végén volt 5.134,822 frt 97 kr.

Mondani is felesleges, hogy a főszámokat mindenütt részletezések követik, ugy hogy az egyetemi költségvetésnek legkisebb részletei is be vannak mutatva. Egyetmást bemutatunk belőle olvasóinknak.

Az egyetemi személyzet illetménye 141,507 frt.

Az elméleti s gyakorlati oktatás szükségletei 69,040 frt.

Az ösztöndijak összege 15,270 frt, mely jelentékeny szaporodást nyert az által, hogy 10 jogi, 10 orvosi és 10 bölcsészeti, továbbá 10 horvátországi tanulónak szánt ösztöndij rendszeresittetett, mindenik 300 frttal.

A nyug- és kegydijakra 27,971 frt van előirányozva.

De érdekes részletezést képeznek az ugynevezett egyetemi járulékok; milyen a jövő évre 25.102 frt lett előirányozva. Ezen járulékok eredetére nézve ugy értesülünk, hogy 1779. jul. 26-án kelt legfelsőbb rendelettel elhatároztatván, hogy a pécsváradi apátság az egyetemi alapnak adományoztassék, elrendeltetett, hogy ez annak fejében bizonyos terheket vállaljon el: a budai akadémia év járulékát 16,000 frttal; a budai vereskereszteseket, kikre t. i. a budai kir. várlak temploma bizatott, megillető évi 900 frtot. A beszterczebányai káptalan, illetőleg székesegyház részére engedélyezett évi 1270 frtot tevő járulékot. A tanulmányi alapnak Somogy helységeért járó 2809 frtot, mely jelenleg 1210 o. é. frttal fizettetik. A Sz.-Jobb kápolnájának fentartására folyóvá tett 140 frtot; a kápolnában tartandó isteni tiszteletre utalványozott 300 frtot. A varasdi Orsolya apáczák számára alapitott 42,000 frtnyi tőke után járó 4 százalékos kamatot. Buda városát, az ottani elemi iskolai rajztanár és zeneiskola számára alapitott 20,000 frtnyi tőke után megillető 4% kos kamatot. A csanádi papnöveldének két növendek tartására engedélyezett 700 frtot. Ezeken felül fizet az egyetemi alap a növeldei alapnak 420 frtnyi járulékot, melynek keletkezését a kimutatás ekkép adja elő: Pázmány Péter, 1635. évi május 12-én kelt alapitványlevele szerint, azon 100,000 frtnyi tőke jövedelméből, melyet a nagyszombati egyetem alaptőkéjéül a jezsuitáknak átadott, az általa Nagyszombatban Szt-Adalbert nevén felállitott finöveldének egy ezer forintot rendelt évenkint szegény sorsu tanulók fentartására kiadatni. Mária Terézia 1775. évi február 13-án kelt királyi adomány-levelében, melylyel a jezsuiták nagyszombati collegiumának összes javait a királyi egyetemnek adományozta, a nagyszombati növeldét illető ezen járulékot továbbra is fenntartja.

A járulékokon felül az egyetemi alap terhére rovattak: a Széchenyi könyvtár őrének javadalmazása 504 frt. s az ugyanottani szolga javadalmazása 168 frt; és még némi apróságok.

A munka IV. fejezete az egyetemhez tartozó kisebb alapitványokat adja elő, melyek összesen 5 csoportra oszlanak fel: a) *Általános egyetemi alapitványok:* 1. Pray-Fillinger-féle alapitvány 600 frt, szegénysorsu beteg egyetemi tanulók gyógyszereire. 2. Pasquich János alapitványa 13,100 frt o. é. az egyetemi ifjuságnak kitüzött pályakérdések jutalomdijaira. 3. Szitányi Ullmann Móricz-féle alapitvány 10,000 frt, egy szegény sorsu szorgalmas magyar ifju felsegitésére, valláskülönbség nélkül. 4. Beiktatási dij-alap 10,240 frt. o. é., mely összeg fele részben az egyetemi könyvtár gyarapitására fordittatik, másik fele része pedig a karok közt osztatik fel. 5. Schopper György alapitványa 1050 frt, a legjobb magaviseletü és legszorgalmasabb egyetemi hallgatónak valláskülönbség nélkül.

b) *Hittudományi alapitványok.* 6. Horváth József alapitványa 16,760 frt p. p. magyar nyelven szerkesztett hittan-pályakérdések dijazására. 7. Dertsik János alapitványa 200 frt p. p., az egyetemi hittanulók által megfejtendő pályakérdések jutalmazására. 8. Szabó Alamizsnás János alapitványa 1100 frt, melynek évi kamatjából 40 frt azon egyházi szónoknak jár, ki az egyetem templomában az adventi és nagypénteki prédikátiókat magyar nyelven tartja; 15 frt pedig azon hittanulónak, ki magát a homiletikában kitünteti. 9. Fogarassy Mihály alapitványa 500 frt, egyetemi hittanulók által megfejtendő palyakérdés jutalmazására.

c) *Jogtudománykari alapitványok.* 10. Kelemen Imre alapitványa 400 frt, a szegény sorsu, főleg betegeskedő joghallgatók segélyzésére. 11. Schvartner Márton alapitványa 4150 frt. o. é. magyar polgári és büntető-jogi, valamint felváltva történelmi és segédforrásai, továbbá rendészeti és kamarai tudománybeli kérdések pályadijazására. 12. Pauler Tivadar alapitványa 200 frt urbéri kötvényben, minden negyedik évben az egyetemi

tanulók által magyar nyelven megfejtendő jog- vagy államtudományi pályakérdés dijazására.

d) *Orvoskari alapitványok.* 13. Andreits József alapitványa 5000 ft, szegénysorsu orvos- és sebésztudorok szigorlati dijaik kamat nélküli előlegezésére. 14. Stáhly Ignácz alapitványa 1155 frt o. é. szegénysorsu és beteg orvos-sebészi hallgatók segélyzésére. 15. Orvostudorok és dr. Havas Ignácz alapitványa 3047 frt, elszegényedett orvoskari tagok segélyzésére. 16. Bene Ferencz alapitványa 2000 darab arany és 5755 frt o. é., volt tanszéki segédek vagy kórházi másodorvosok utazási dijazására. 17. Csausz Márton alapitványa 12,675 frt o. é. négy orvos- és két sebész-tanuló dijazására. 18. Schordann Zsigmond alapitványa 54,155 frt, orvosi és sebészi tanulók segélyezésére. 19. Orvoskari könyvtár gyarapitására. 20. Hollitser Farkas alapitványa 1800 frt, mózes vallásu, kiválólag pedig pesti orvosjelöltek és szülésznők számára. 21. Rupp Nep. János alapitványa 500 frt urb. kötv., minden 4-ik évben, midőn a rectori méltóság sora az orvostudomanyi karon van, egyetemi beiktatott tanulók által megfejtendő orvostudományi pályakérdés dijazására.

e) *Bölcsészeti alapitványok.* 22. Mitterpacher Hadalyi-alapitvány 922 frt szegénysorsu kath. betegeskedő bölcsészettudományi hallgatók gyámolitására. 23. Imre Reseta alapitvány 2050 frt, egy pesti s egy egri róm. kath. bölcsészhallgatónak dijazására. 24. Schmidt János Antal alapitványa 800 frt, az egyetemen tanuló gyógyszerész-növendékek segélyzésére.

Az egyetemi kisebb alapitványi alapok vagyonállapota e szerint 2000 darab arany, 12,200 frt p. p. és 134,003 frt osztrák értékben, melyek legnagyobb részben állampapirokban vannak gyümölcsözőleg elhelyezve.

Ha ezen kisebb alapitványi alapok a magyar kir. egyetem fennebb kimutatott (1868. évi) ingó és ingatlan alapi vagyonának tőke-, illetőleg becsértékéhez adatnak, azon vagyon, mely egyetemi czélokra van rendelve, összesen 5.282 025 frt 17 kr. s 2000 drb aranyban tünik ki.

Eddig az előterjesztés.

Hogy a nagybecsü adatokban gazdag füzetnek, — bátran nevezhetjük monographiának — csak egyes töredékeit mutathattuk be, vagy legfeljebb legfőbb mozzanataiban ismertethettük azt: azt lapunk korlátolt köre vonta maga után. De olvasóink mégis nyerhettek fogalmat az egészről s meggyőződhettek, hogy az egy „darab Magyarország mivelődési történetéből". Becses ugyis a mint van, mert a leglaicusabb olvasó is csak a benne felhozott uj és ismeretlen adatok nagy halmazából is be fogja látni, hogy a leglelkiismeretesebben s pontosabban feldolgozott hivatalos adatokból készült az. Hanem mi e részben a meggyőződést megszerzi neki, az a hozzá tartozó okmánytár, mely 15 sürün nyomott 4-edrét iven 84 oklevelet foglal magában 1635—1860 közt. Ebből láthatja át, hogy mily gondos lelkiismeretességgel, mily helyes objectivitással lettek azok felhasználva; hogy az okmányok maguk mennyi oldalról és mennyi gonddal vannak összegyüjtve. Önmagában is ez okmánytár becses kincse történeti irodalmunknak, becses, mert egy pár kivételével egészen ismeretlen adatokat hoz felszinre s mert, mint már érintők, hazánk mivelődési történetének egy része.

Ez okmánytáron kivül még egy másik is csatlakozik ez előterjesztéshez: a pénzügyi kimutatás, mely az egyetem vagyonának pénzügyi állását kimeritően — 17 nagy iv — tárja fel.

Az egész munkálat — mint tudják olvasóink, a képviselőház kivánatára készült s terjesztetett a ház elé. És ha a ház ebben megtalálta, a mit kivánt — történeti irodalmunk is nyert — egészen váratlanul — mert az még nem is remélt; nyert egy nagybecsü adatokban gazdag könyvet, melyet mint forrást azon kornak egy történetirója sem nélkülözhetend.

Különfélék.

A bécsi levéltárak használatáról. Wolf, ismert német történetiró a porosz és bécsi államlevéltárakba juthatásról az „Augsburger Allg. Ztg."-ban egy czikket közöl, melyet olvasóinkkal megismertetni érdekesnek tartunk. Egy pár szóval megemlitve a nehézségeket, melyekkel a bécsi levéltárak kutatása korábban össze volt kötve, azon kérdést veti fel, hogy a kutatókra nézve hogyan áll a levéltárba juthatás kérdése s arra következőleg válaszol:

A porosz államlevéltárra vonatkozólag Manteuffel volt külügyminiszter 1857. márczius 28-án egy rendeletet bocsátott közre, melynek értelmében mindazok, kik engedély folytán kutatásokat tettek a porosz államlevéltárban, kötelesek voltak téritvényt adni. Ezen rendelet még ma is fenáll. Azon tudósok, kik a porosz államlevéltárban kutattak, s a bécsiben dolgozni szándékoznak, valóban oly kellemes meglepetésben részesülnek, minőre épen nem számitottak, minthogy Bécsben ilyféle kellemetlenség alól tökéletesen fel vannak mentve.

Igaz ugyan, hogy Bécsben is annakelőtte, ha egy tudós kutatásokat tett a levéltárban, ugy előbb az illető hivatalnoknak jogában állott egyes fontos okmányt eltávolitani. Sohasem kellett azonban az illető tudósnak kivonatait vizsgálat végett átszolgáltatni. Poroszországban ez ugyan soha sem történt, s az államlevéltárban bármiként is lehetett kutatni, de ez csakis azon tudósokra nézve állott, kiknek Poroszország iránti jóindulatairól a kormány eleve meg volt győződve. Ugyanily eljárást követtek a többi államlevéltárakban is. *Mily nagy változás van jelenleg Bécsben!* Midőn 1868-ban Arneth lovag, a hires történettudós a titkos házi-, udvari- s államlevéltárak igazgatójává neveztetett ki, ez a külügyminiszterhez egy emlékiratot intézett, melyben előadá, hogy szükkeblüség a történeti tudományok szabad fejlődésével nem járhat karöltve, de ezt különben is a császári ház avagy Austria érdekei, miként sokan állitják, nem is követelik. Sőt ellenkezőleg — mennél inkább kikutathatják az államlevéltárt, annál inkább be fog bizonyulni, miszerint az állam érdekében történtek észszerü alapokon nyugszanak, s azok, kik ezzel homlokegyenest ellenkezőt állitottak, hitelüket vesziteni fogják.

Ezen emlékirat azt eredményezte, hogy a külügyminiszter az államlevéltár mikénti használatát egészen Arneth igazgató belátására bizta; sőt még a felette fontos politikai ügyekre nézve is a következő utasitást bocsátotta ki: A miniszterium az államlevéltár kutatásában, eltekintve a politikai programmtól is, a lehető legcsekélyebb akadályokat akarja a tudós kutatók irányában görditeni. Felemlitendő ezenkivül Arneth igazgató azon intézkedése, hogy a tudós magán-kutatók számára az államlevéltárban egy kényelmes dolgozó szobát rendeztetett be, mely szobában mintegy 15—18 személy egyszerre munkálkodhatik. Ezenkivül az államlevéltár hivatalnokai, kik nagyobb részt maguk is tudományos férfiak, mint Arneth, Meiller, stb. a kutatók irányában a legnagyobb előzékenységgel viseltetnek, s nem ritkán nyujtanak egyes érdekes felvilágositásokat.

Wolf végül felemliti még, hogy már Schmerling is, midőn államminiszterré lőn, igen szabadelvü intézkedéseket léptettetett az államlevéltárra vonatkozólag életbe; ennek közvetlen utódja dr. Giskra pedig ezenfelül még az elnöki okmányok használatát is megengedi; hasonló eljárást követnek a többi miniszterek is.

Ehez mi annyit teszünk, hogy most már a hadi levéltár használata is minden eddigi korlát alól fel van szabaditva: s e levéltár a történetnek igen sok jeles kincsét rejti magában. Egy magyar iró — Szilágyi Ferencz — már használta is e levéltárt; mindenütt nagy előzékenységre talált s ennek folytán igen sok történeti kincset hozott is napfényre.

(A buda-pesti ügyvédi-egylet elnökének évi jelentése.) Tekintetes közgyülés! Alapszabályaink azon intézkedésének, miszerint az évi közgyülés első rendes tárgyául teszi, az elnöki jelentést a lefolyt évi működésről eleget teendő, némi tekintettel egyletünk azon számos tagjaira, kik részint a napi foglalkozás, részint a távolság által vagy más okokból az egyleti működésektől eltartóztatva, a dolgok menetéről az egylet kebelében, csekély vagy hiányos tudomással birnak, terjedelmesebb, s a csekélyebb mozzanatokat is tartalmazó jelentésemet következőkben teszem:

A mult évben alakult *szakosztályok 1-söje — a magánjogi* — azon elvnek, még a mult év végével kimondása után, hogy a családi tanács (conseil de famille) az árvaügyekben a leendő törvényhozás által behozható, egy bizottmányt küldvén ki a végett, hogy azon elveket állapitsa meg, melyeknek alkalmazásával ezen intézmény sajátságos viszonyainkhoz képest nálunk keresztül vihető lenne: a bizottmány feladatát teljesitette, és jelentése alapján a szakosztály azon főelveket megállapitotta, melyeknek alkalmazása mellett az árvaügyben a családi tanács nálunk is meghonositható volna.

Ugyan-e szakosztályból egy másik bizottmány is küldetett ki a végett, hogy egy „a telekkönyvi rendszerről" szólló s a szakosztálynak vitatás és a mennyiben elfogadtatnék, pártolás végett bemutatott törvényjavaslat részletes megbirálás alá vegyen. E munkálat azonban még befejezve nincs.

A II-ik a váltó-, kereskedelmi-, tengerészeti- és nemzetközi

magánjogi szakosztálynak azon bizottsága, mely a mult 1868. évben a váltójog főbb elveinek kidolgozására kiküldetett, megállapodásának eredményét 1869. april 29-én bemutatta. A bemutatott javaslat több ülésen beható tárgyalás és élénk vitatkozás alapjául szolgált, s a májushó 25-én tartott osztályülésben végleg megállapittatván, elfogadott indokaival együtt, mint a szakosztály megállapodása, a rendes ülés elé terjesztetni rendeltetett. Ugyanezen szakosztály Külley Ede urnak „az anyagi váltójog reformja" czimü munkájának megbirálására egy bizottmányt kiküldvén, s ennek jelentését tárgyalás alá vevén, tekintettel arra, hogy a szakosztály mult évi május hó 19-én kelt megállapodása szerint váltójogunk hiányain egy uj, a tudomány és kor kivánalmainak megfelelő váltótörvény behozatala nélkül segithetni nem vél; tekintettel továbbá arra, hogy a szakosztály nem tarthatja hatásköréhez tartozó dolognak, tudományos munkák részletes birálatába bocsátkozni, a bizottmány jelentése, mely szerint az a fentebb előadottak által indittatva, szerző ur munkájának részletes birálatába nem bocsátkozott, de szerző urnak ritka buzgalma, a tudomány iránti előszeretete, és az anyag megválasztásában tanusitott helyes tapintatáról teljes elismeréssel nyilatkozik, — annak kijelentése mellett, hogy a szakosztály a bizottmányi jelentésben kémelt elismerést készséggel magáévá teszi, jóváhagyólag tudomásul vette, s erről az elnökséget értesitette.

A III-ik vagyis büntetőjogi, eljárási- és börtönügyi szakosztály több hétre terjedt tanácskozása tárgyát képezte „a büntető törvényre és gyakorlatra némely intézkedésekről" készült igazságügyi miniszteri rendelet. E tanácskozás eredményeül szakosztályi vélemény keletkezett. Különben megemlitendő, hogy e szakosztály működését a tárgyhiány zsibbasztja meg. Érdekelt séget ugyanis a gyakorlat embereinél csak gyakorlatilag hasznos kérdések költhetnek, s nem a pusztán theoreticus vitatkozások. Ezek pedig mondhatni, mostanig hiányzanak, mert a törvényhozásban a fent érintett törvényjavaslaton kivül az ügyvédi egylet fenállása óta ez irányban mi sem került szőnyegre; létező bünügyi jogszolgáltatásunk pedig olyan, hogy annak részbeni javitása gyakorlati hasznot ugy sem igér, hanem csak a gyökeres reform; azért ennek bekövetkeztéig a mostani gyakorlat hiányairól tanácskozni nem eléggé hasznosnak; a gyökeres reformkérdéséről pedig, mig azok törvényhozásilag meg nem indultak, nem eléggé gyakorlatinak mutatkozik.

A IV-ik birói szervezeti, magánjogi perrendtartási és jogtanulmányi szakosztály egyik bizottmánya által tárgyaltattak a debreczeni ügyvéd-egyletnek a személy-fogságot, ugyszinte a rágalmi perbeli bíróságoknak, a csődperekben a hitbéreknek egyenlősitését tárgyazó átiratai. Ez utóbbi átirat tárgyában a bizottmány 1869-iki april 8-án terjeszté be jelentését, mely elfogadtatván, az egyleti elnökséggel kellő intézkedés végett közöltetett. Ugyanez ülésben Külley Ede urnak „Nehány szó a birósági szervezetről" czimü munkája egy másik bizottmánynak adatott ki birálat végett. Ugyancsak april 8-án tartott ülésében a szakosztálynak a mult évben e czélból kiküldött bizottmány bemutatá jelentését és önálló törvényjavaslatát „az Ügyvédrendtartás" tárgyában, mely is az 1869-iki jun. 3-áig bezárólag tartott 10. ülésben tüzetesen tárgyaltatván, szakosztályilag elfogadtatott. Ez ideig azonban rendes és közgyülés nem tárgyaltatott. Az 1869-iki sept. 16-án tartott ülésben a „birák és birósági hivatalnokok felelősségét, áthelyezését és nyugdijazását" tárgyazó két miniszteri törv. javaslat, hasonlólag egy e czélra választott bizottmánynak kiadatván, ez jelentéseit a szakosztálynak oktob. 28-án tartott ülésében bemutatta. Melyek en bloc elfogadtattak és az illetékes fővárosi lapok utján közzététettek, az egyleti elnökséghez is szabályszerű további intézkedés végett áttétetvén.

Az elmondattakból láthatni, tisztelt közgyülés, hogy a szakosztályok a lefolyt év folytán is hasonló elismerést érdemlő buzgóságot s tevékenységet fejtettek ki, mint a megelőző évben, s hogy jelentékeny érdekü s mennyiségü tanácskozási tárgyakat szolgáltattak a rendes ülések és közgyülések elébe.

Ellenben sajnálattal kell megemlitenem, hogy rendes ülésekre a tagok az alapszabályok értelmében megkivántató számmal meg nem jelenvén, a szakosztályok érdeklett munkálatai a rendes ülésekben tanácskozás s tárgyalás alá nem vétethettek, s el nem intéztethettek. E bajon csak a vonatkozó alapszabályok megváltoztatásával lehetett segiteni, és az e czélból elébb május 10-re, május 24-re összehivott rendkivüli közgyülés ez irányban, s némely más tekintetben az alapszabályokon némi változtatásokat tett, s ezeknek a miniszteriumhoz helybenhagyás végett felterjesztését határozta el.

Vett értesülés szerint kivánságunk irányában nehézség nem forog fenn, s biszton remélhetjük, hogy a jóváhagyás legközelebb beérkezendik. — Közgyülésileg tárgyaltatott még s öt izbeni ülésen be is fejeztetett „a rendes ülésnek a birói szervezeti alapelveket illető kimondása", mely az előbbi egyleti évnek, mult 1869. január 31-én tartott rendes évi közgyülésére tüzetett ki tanácskozás és elintézés tárgyául. — Végre az igazgató választmány, illetőleg: ez az év folyamában az időről időre felmerült administrationalis egyleti ügyeket elintézte.

E helyt megemlitendő, hogy mult évben megválasztott egyleti alelnök Sárkány József úr, kir. táblai biró kineveztetése folytán leköszönvén, a választmány Pósfay Károly urat helyettesitette, és hogy az igazságügyminiszter úr felhivása folytán az ügyvédi vizsgákhoz ügyvédi tagokat és póttagokat választott és küldött az egylet köréből.

Egy nagyfontosságu s rendkivüli megbizást adott a választmánynak a tisztelt közgyülés a mult 1869. január 31-én tartott közgyüléséből a magyar jogászgyülés létrehozatala iránt a szükséges előmunkálatokat s intézkedéseket megtenni.

A választmány e czélból kebeléből egy három tagu albizottmányt küldött ki, a jogászgyülés alapszabályainak elkészitése végett, melynek megrostálása s állapitása egy szélesebb körü értekezletnek tartatott fenn.

Ezen szélesebb körü értekezletre, mely a mult 1869. évi decz. 21-én és 22-én tartatott meg, meghivattak a választmányi tagokon kivül az igazságügyi miniszter úr, a kir. curia, és többi felsőbb törvényszékeink elnökei, néhány felsőbb és alsóbb birósági tag, ugyszinte valamennyi vidéki ügyvédi egyletek s többen a jogtanári karból.

Örömmel jelenthetem a tisztelt közgyülésnek, hogy kezdeményezésünk iránt a legmelegebb részvéttel találkoztunk, az egylet körén kivül átalában, s kiválóan legmagasabb állásu jogásztársainknál is, mit a tervezett jogászgyülés életrevalóságának biztos jeléül tekinthetünk.

Az érintett szélesebb körü tanácskozmány a tervezett alapszabályokat beható tárgyalás alá vette, részletesen átvizsgálván, megállapitotta ezeknek mint ideiglenes alapszabályoknak a miniszteriumhoz felterjesztését; továbbá az első jogászgyülésnek, mely alakuló, de már egyszersmind határozó leend a f. 1870. év junius havára egybehivását elrendelte, e czélból időközben az ideiglenes alapszabályok felsőbb jóváhagyásának kieszközlésével, azoknak kinyomatásával, részvétre felhivások mellett országszerte szétküldésével, és egyéb szükséges előintézkedések megtételével egy 25 tagu bizottmányt bizott meg.

Tartatott a lefolyt egyleti évben 17 választmányi ülés, a rendes, — és egy rendkivüli közgyülés 8 alkalommal.

Egyletünk *anyagi állását* illetőleg:

Jelenben van az egyletnek 304 tagja, kik közül 40 alapitó, 238-an bel, és 26-an kültagok.

A mult évben elhunytak: Ergovics Urosz, Kis Jakab, Rajkovits Mark, Mattyosovszky Gábor, Peláthy József és Moczár Ferencz tagtársak.

Évi bevétele lett az egyletnek . .	4486 ft. 19 kr.
Kiadása a segélypénztárba átszolgáltatott jövedelmi 10%-évelegyütt	4024 „ 36 „
E szerint készpénz maradvány . .	461 ft. 83 kr.

Van az egyletnek:

Földhitelintézeti záloglevelekben 8000 ft., alaptőkében 420 ft., segélypénztári tőkeben 1274 ft. 76 kr., mellékpénztárban 1 ft. 59 kr.

A lefolyt évi pénztári számadások a számvizsgáló bizottmány által átvizsgálva s rendben találva a választmány jelentése mellett, ugyszinte az ezen évi költség irányzat a tiszt. közgyülés elébe fognak terjesztetni.

Jelentésem befejezéseül az egyletnek az alapszabályok értelmében évi működésük után lelépő választmánya és tisztikara nevében a tisztelt közgyülésnek nagybecsü bizalmáért köszönetemet fejezem ki.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 7. Pest, 1870. február 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Bizottmányi jelentés

a budapesti ügyvédi egylet IV-ik szakosztályához — a békebiróság intézményeinek honositása iránt.

Hazánk jogéletében mindenki tapasztalta, hogy hatósági egy személyre bizatván
a közigazgatási,
a törvénykezési — és
a rendőri ügyek ellátása, ez — ugy a közönség, valamint a magánosok tetemes kárára hiányosan eszközöltetett.

Tekintettel arra, hogy hazánkban a közigazgatás és a rendészet törvényhozásilag legközelebb szerveztetni fog, nyilván sok részben eltéröleg a jelenlegi rendszertől; ellenben

Tekintettel arra, hogy a törvénykezési rendszer a jövöre nézve már megállapittatott, mennyiben jelesen elsödbiróságilag a törvénykezés ellátása eszközöltetni fog testületi és egyes királyi bíróságok által; továbba

Tekintettel arra, hogy a törvénykezés terén az ország minden községébeni lakosaira és ezeknek csekélyebbszerü szükségleteire ugynevezett bagatell ügyeikre nézve köztudomásu: miként ezen ügyek elintézése törvénytudó szakbírák nélkül, költséges eljárás utján kivül, értelmes és a közbizalomra érdemesitett férfiak mint — békebirák által lehetséges. Végre

Tekintettel arra, hogy ily uton a birói hatalom a népnek nemcsak közelibe vitetnék, de gyors és olcsó igazságszolgáltatás is eszközöltetnék a felekre nézve, másrészről nemes, magasztos és igazán megtisztelő hivatás nyittatnék az ország minden helyén található hazafias férfiaknak, kik az ügyefogyott népnek részére a köztük megbomlott békét helyreállitanák — önzetlenül legjobb tudomásuk és meggyözödésük szerint biráskodván, illetöleg békélvén: mindezeknélfogva a buda-pesti ügyvédi egylet kifejezi abbeli meggyözödését, hogy

„a békebiróság intézményét hazánkban honositani kivánatos, üdvös, sőt szükséges.“

Tekintettel azonban arra, hogy a közigazgatási ügyek elintézése természetüknél fogva békebiróság utján nem alkalmas, mert az ilyen elintézésnek szüksége nem a megbomlott békében és a béke helyreállitásában gyökerezik; továbbá

hogy a rendészeti ügyekben nem a már megbomlott béke helyreállitandó, de (praeventive) megelözöleg arra ügyelendő, hogy a béke meg ne zavartassék; végre

hogy a békebiróság fogalma a békitésben, a békitési biráskodásban gyökerezik, és ezen sajátszerü biráskodásnak ország- és világszerte csak úgyis akkor van áldásos foganatja, ha a békebirót a birói székbe a népnek bizalma helyezi; ezen bizalom pedig legkitünöbben és legmegtisztelöbben a szabad választásban leli kifejezését; és

Tekintetbe vevén, hogy a békebiráskodás felelösséggel járó terhes hivatal, és hogy ennek terheit az arra képes egyének csak a nép megkeresése folytán, kitünö módon nyilatkozó és igazán megtisztelö közbizalom alapján lesznek hajlandók elvállani; végre

Tekintettel arra, hogy a békebirónak elkerülhetlenül szükséges népszerüségét, vagy helyesebben közbizalmát csak lerontja, ha a marasztaló határozatokat ö maga is végrehajtaná, — ha politikai gyülekezetek felosztásával foglalkoznék, ha bünfenyitö ügyekben elölegesen nyomozna, házkutatásokat tenne személyeknek letartóztatását, letartóztatott személyeknek a rendes bírósághoz beküldését eszközöltetné, avagy félévig terjedö fogságra, illetöleg 500 ftig terjedhetö pénzbirságokra itélne, szóval a királyi járásbirónak avagy rendöri kapitánynak, vagy a rendes bíróságnak tisztségét ellátná — mindezeket (mint magától értetödik) felelösség terhe és leirhatlan izetlenkedés mellett: de ingyen és becsületből, azaz: tiszteletböli hivatalból!

Mindezeknél fogva oda járul a buda-pesti ügyvédi egylet további meggyözödése:

hogy a békebiró a járásabeli azon nép által, mely az országgyülési követe megválasztására bir megválasztási képességgel, a többség által, törvényhozásilag megállapitandó évszámra, megválasztassék; megválasztathatása birói szakképzettséghez kötve ne legyen, peres esetekben a felek elözetes békéltetés végett a békebiró elibe megjelenni tartozzanak, és erröli bizonyitvány nélkül a rendes biróság keresetet el ne fogadhasson; továbbá

hogy a közigazgatási és rendészeti ügyek ellátása és elintézése reá ne bizassék;

hogy a közigazgatási és rendészeti ügyek ellátására netán szükséglendö külön békebiróság intézményének életbeléptetése mindaddig — mig a közigazgatás és rendészet országosan, törvényhozásilag szervezve nem lett, elhalasztassék.

Pesten, 1870. január 19-én.

Dr. Környei Ede.

A váltótörvény 199. §-a alkalmazható-e a megújitott igénykeresetekre s mikép?

Váltó végrehajtások esetében, a végrehajtás alá vett tárgyakra nézve legtöbbször igénykeresetek indittatnak meg, melyeknek birói jogérvényes eldöntéséig a további végrehajtás függöben marad, a mi nagyon természetes és minden jogelvvel megegyez, minthogy az igény semmi más: mint tulajdoni kereset; tehát addig,

míg ezen igénybe vett tulajdoni jog felett birói határozat nem hozatik, azokra nézve a végrehajtást folytatni nem lehet, mert ez esetben a tulajdoni jog támadtatnék meg.

Erre nézve kétség soha sem forgott fen.

Azonban, ha az igénylő igénykeresetével elutasittatott és ő bármely törvényileg megengedett alap, vagy indokból, azt megújította és előleges tárgyalás után a perújításnak az eljáró bíróság helyt adott, kérdés jogosított-e a váltó perben nyertes végrehajtató, a végrehajtás folytatását — nem tekintve a megújított igénykeresetre — kérelmezni; illetőleg kérhett-e azt, hogy a végrehajtásilag lefoglalt, de egy harmadik által tulajdonilag igényelt tárgyak, birói úton elárvereztessenek?

E tekintetben két ellentétes nézet forog fen, melynek megvilágitását azért kisértjük itt meg, hogy ezzel a jogtudósok figyelmét felköltvén, ezen nézeteknek bővebb kifejtése által a jövő codificationalis eljárásnak anyagot szolgáltassunk; nehogy ez egymást teljesen kizáró két nézet következményeiben nagy zavarokat idézzen elé.

Egyik nézet szerint, a megujított igényper jogérvényes eldöntéséig a váltóperbeli végrehajtás folytatása megengedhető, — mert: igénylő a végrehajtásilag lefoglalt tárgyak iránti igénykeresetétől elmozdittatott s kimondatott, hogy a végrehajtó követelésének kielégitése végett összeirt tárgyak továbbra is zár alatt hagyatnak.

Mert a váltóvégrehajtások tárgyában 1869. april 8-án 998. sz. a. kiadott igazságügyi miniszteri rendelet 45-ik §. szerint, a kielégitési végrehajtás folytán összeirt ingóságok elárverezése, a bejelentett igény jógérvényes elintézése után, minden újabbi folyamodás nélkül azonnal hivatalból is megrendelendő. Végre

mert az igénypernek az igénylő általi megujitásával, a váltóvégrehajtó azon jogában, hogy a fedezésére összeirt tárgyak vételárából kielégitessék, — az alap igény elintézése után, a v. t. k. 199-ik §. értelmében nem akadályozható.

Másik nézet szerint az igényelt tárgyakra nézve a váltóperbeli végrehajtás folytatása a megujított igénykereset elintézéséig megnem engedhető.

Az indokolás ez:

Mindenkinekelőtt megjegyeztetik, hogy perujítás igényperekben megengedhető nem lenne, mert az igényper a legrendkivüliebb perek sorába tartozik, melyet a tulajdonos tulajdonának birlalója ellen, egy harmadiknak érdekében, a nélkül, hogy a kérdéses vagyonok birlalója arra okot szolgáltatott volna, söt annak daczára, hogy ez tulajdon jogát elismeri, az elévülési idő letelte előtt pert inditani kénytelen; tehát az, ama harmadik érdekében legegyszerübb módon lenne lefolytatandó, és igy a perújítás nehézségeitől annálinkább mentesítendő, minthogy a váltóperbeli foglaltató egyszersmind igényperbeli alperes pervesztés esetében ezen perorvoslat használatára nincs utalva.

De ha az igényperbeli újítás megengedtetik, ennek a váltóperbeli azon itélet végrehajtására nézve, melynek az alap igényper akadálya volt, akadályozó hatályát a v. t. k. II-ik. R. 156 és 159., valamint az 1844. évi VI-ik t. cz. 19. §§. értelmében megtagadni nem lehet, mert az igényper megújításának megengedése átalában el nem fogad más értelmezést, mint azt, hogy a váltó perben fenállott ama akadálynak, melyet az igény kereset képezett, s melyet az alapperben hozott itélet elháritott, — újolagos megújítása és ezen hatálynak megtagadása nem volna más, mint a most megadott perorvoslatnak valóságbani visszavonása.

Különben az igénybe vett tárgy végrehajtásilag eladásának és árából a foglaltató követelése kielégitésének megengedése az ezen tárgyra vonatkozólag megengedett újító keresetet, mind objectumától, mind subjectumától elütné, magát a keresetet törvényes minőségéből és természetéből kivetköztetné és a perújítást megengedő bíróságot illetéktelenné tenné, mert az alapigénypernek objectumát, az igénybe vett tárgy természetben képezi és czélja, annak természetbeni visszaszerzése, és igy az igényelt tárgy csak tulajdoni keresettel érvényesithető, ha tehát ez bármi módon lehetetlenné tétetik, az eladott tárgy árának megtérítése többé nem tulajdoni, hanem a tulajdon alapján kártéritési keresettel folytatható, illetőleg fejezhető be. Minthogy ezek szerint a tárgy természetben képezi az igénykeresetnek objectumát és czélját, és mihelyt ez többé, annak eladása folytán vissza nem szerezhető, ezen újított igénykereset kármentesitési keresetté valtozik át.

Nem marad tehát ez esetben az újított pernek sem objectuma, sem minősége sértetlenül fel; söt mint kármentesitési kereset is, ha annak átalában valami sikere lehetne azáltal, hogy az igénylő tulajdonos perét megnyerné, a foglaltató az eladott tárgy visszaadására szorittatnék, még ezzel czél elérve nem lenne, mivel az ily árverési ár csak ritkán üti meg az eladott tárgynak valóságos értékét, a tulajdonos pedig jogositva van, annak legalább valóságos becs szerinti értékét követelni.

Az igénybe vett tárgy eladása következtében, az újított per subjectumát is elveszitené, mert hiányzanék oly fél, kit felelősségre és kármentesitésre szoritani és igy elmarasztalni lehetne, ily fél nem lehetvén sem a foglaltató, sem a végrehajtást szenvedő, minthogy a foglaltató a végrehajtást szenvedettnek biróilag elismert tulajdonából a bíróság közbejöttével nyert kielégitést, s minthogy a végrehajtást szenvedő, a végrehajtást, ha beismerte is, hogy a lefoglalt tárgy nem tulajdona, az alapigény perben hozott végzés értelmében, meg nem akadályozhatta, és őket a biró tévedései nem érinthetik.

De ha a foglaltató kártéritésre köteleztethetnék, még ezzel is a tulajdonos egészbeni kárpótlása nem eszközöltethetnék, minthogy ő csak azon összeget lenne kénytelen visszaadni, a melyet az igényelt tárgy árverési árául nyert; de ezzel a tulajdonos, a tulajdon fogalmából folyólag, nem tartozhat megelégedni.

A tárgynak közárverésen megvevője sem szorittathatnék felelősségre, mert ő a tárgyat jóhiszemüleg vette.

Maradhatna tehát az igénylőnek kármentesitési keresete egyedül a bíróság ellen, de ez sem állhatna meg, mert itt nem forma hiány, hanem a törvény téves felfogása és alkalmazása forog fen.

Azonban a váltótörvényszék is, mihelyt az igénybe vett tárgy eladását megengedi, megszünik a tulajdoni pernek illetékes birája lenni, mert a tulajdon kérdésében eljárni és itélni csak addig van hivatva, mig a tulajdon iránti kérdés, vagy kétség végrehajtási akadályul áll fen; mihelyt ez el van háritva, akkor e tekintetben birjon a kereset akár tulajdoni, akár tulajdon alapján kártéritési jogczimmel, az többé nem a váltótörvényszék, hanem a rendes bíróság illetősége alá tartozik.

De nem lehet a váltóperbeli itéletnek végrehajtását, mely a megújított alap igényper által akadályozva volt a v. t. k. II. rész 199-ik §. fogva megengedni azért sem, mert ezen törvény csakis ugyanazon perben, mely megujittatik, nyerhet alkalmazást, de nem egy másik perben, mely megujittatik, mert a törvény egy nyertes felperest és egy vesztes alperest tételez fel, az elsőnek jogot adván nyert kedvező itéletét, daczára a permegujításának végrehajthatni, az utóbbinak kinyilatkoztatván, hogy a vesztett pernek megujítása öt a keresetbe vett tárgy kiadásától nem mentesiti. Jelen esetben azonban hiányzik a nyertes felperes és vesztes alperes, s szó sem

lehet végrehajtásról. Nincs az első, mert igényével elutasíttatott, nincs a második, mert ez semmi ujabbi jogot nem nyert, és így e részben semmi végrehajtás nem eszközölhető; ha tehát e részben a v. t. k. II. rész 199-ik §. mégis alkalmaztatik, ezzel a törvény nem a vesztés, hanem a nyertes alperes, mint egy másik perben nyertes felperes részére vétetik tekintetbe.

Különben a törvény ily alkalmazásának jogi lehetetlensége még jobban kitünik, ha a kérdéses törvénynek suppositumát, t. i. egy nyertes felperest s egy vesztes alperest kiindulási alapul elfogadunk, ez esetben a szóban forgó törvénynek alkalmazása tagadhatlanul helyén lenne; ámde ellenkező eredménynyel, mert ez korántsem vonná maga után azon következtetést, hogy az igényperbeli alperes azon kedvező itéletet, melyet az igénybe vett tárgy birlalója ellen nyert, és melynek végrehajtása az alap igényper által akadályozva volt, már most akadálytalanul végrehajthatná, hanem azt, hogy az igényelt tárgy követelésének kielégitésére alapul nem szolgálhat.

A szóban lévő törvénynek ily módoni alkalmazása tehát a lehető legnagyobb ellenmondás lenne, a mennyiben az igényperben hozott itélet szerint, a lefoglalt tárgy az összeirásból kitörlendő, s így a végrehajtás alól elvonandó lenne; az itt felállított szabálynál fogva azonban, hogy az igénypernek megujítása azon váltóper itéletének végrehajtását nem gátolhatja, melynek az alap igényper akadályaul volt, az összeirt tárgy kiadható nem lenne, hanem eladandó s árából az igényperbeli vesztes alperes, mint váltóperbeli felperes kielégitése következnék.

Végre igényperekben voltaképen realis végrehajtás nem is fordulhat elő, mert ez csak egy más perben hozott itélet végrehajtása akadályainak elmellözésére van intézve, mely akadályt azon kétség képezi, valjon a végrehajtás alá vett tárgy nem-e idegen tulajdon?

Ha az állítólagos tulajdonosnak sikerül jogát bebizonyítani, ezzel csak vagyonának eladását hárította el, mi akkép történik, hogy az, az összeirásból kitörültetvén, a birlaló ellen eszközölt végrehajtás alól elvonatik; de nem támad ez által a nyertes igénylőnek joga a végrehajtást szenvedő birlaló ellen az igényper alapján végrehajtást vezetni, mert ez, a közötte s vagyonának birlalója között előbb fenállott viszonyt nem változtatja meg, és ha a tulajdonos vagyonát annak birlalójától, beleegyezése nélkül visszaszerezni kivánja, ezt külön per útján köteles érvényesiteni. De akkor sem fordul elő végrehajtás, ha az igényperbeli alperes foglaltató nyeri meg a pert, mert ekkor az itélet csak oda terjed és azt foglalja magában, hogy az összeírt tárgy megmarad az összeirásban és eladandó, minthogy az eddigi akadály elháríttatott.

A midőn ezen két nézetet itt kitelhető objectivitással előadtuk, — nem kivánunk annak tárgyalásába bocsátkozni, hogy melyik helyesebb; ezzel csak azt óhajtjuk elérni, hogy a jogban jártasak ezen nézeteket megbirálják és különösen, hogy a jövő törvényhozás ezen lehető gyorsan segitsen, minthogy az első nézetnek a váltóbiróságok általi elfogadása esetében — roppant zavarok támadhatnának, pedig tagadhatlanul a váltótörvény 199-ik §-a és a váltóvégrehajtás tárgyában kiadott miniszteri rendelet 45-ik §-ának betüje e mellett harczol, de a szellem, a jogi felfogás a másik nézetet istápolja.

Az ügynek beható megvitatását fentartva, ha szabad saját meggyőződésünknek kifejezést adni, az egyszerüen abban öszpontosul: mikép az igényperekben perujitás megengedhető nem lenne.

Ha ennek kivihetősége megtagadtatnék: akkor jelen ügyre nézve azon intézkedést kellene tenni, mikép az igényperek megujitásának megendése esetében a váltóperbeni végrehajtás folytatása, az ujitott pernek jogérvényes eldöntéséig meg nem engedhető; mert nézetünk szerint a v. t. k. 199-ik §-a ezen különleges tényre nem alkalmazható — és mert az 1869-ik évi april 8-án kelt igazságügyi miniszteri rendelet erre nézve semmi positiv intézkedést nem foglal magában.

Thalabér Lajos.

TÁRCZA.

A p. törv. rendtartás 378. §-ának criticájához.

E lapok f. évi 1. számában „a végrehajtási jog elévülése az uj [1]) törvénykezési rendtartás szerint" czim alatt, Czenthe József ügyvéd ur, a miskolczi ügyvéd-egylet m. év deczember 5-én tartott rendes ülésében a törv. rendtartás több §§-aira tett criticai észrevételei egy részét reproducálván, annak 378. §-ára vonatkozólag, melyben a végrehajtási jog tartama szabályoztatik, azt fejtegeti, hogy *„e § az anyagi magánjog körébe vág"*, s hogy törvényhozásunk ezen intézkedése *„eltekintve ezen theoreticus hiánytól, sok más anomaliát von maga után"*.

Minthogy e nézeteket nem osztom, s ez értelemben már a miskolczi ügyvéd-egylet fennebb jelzett ülésében is nyilatkozám: alkalmat veszek ide vonatkozó érveimet a nyilvánosság előtt pár szóval szinte elmondani.

Cz. J. ur, állitásai indokolása czéljából, a perjog vagy perrendtartás és az anyagi magánjog határait körvonalozza s ugy jelöli ki, hogy „mig a perjog a per fotyamában teljesitendő cselekvények rendét, menetét határozza meg, addig a magánjogban azon feltételek állapitandók meg, melyek alatt nyer egyedül birói elismerést valamely vitás jog, vagyis érthetőbben kifejezve — Cz. J. ur azt tartja, hogy — a perjog azzal foglalkozik: mikor — hol — és mimódon érvényesitendő valamely jog, miként kell bizonyitani stb.; a magánjog [2]) pedig: hogy mely jog érvényesithető, [3]) mi bizonyitandó [4]) mit dönt el az itélet stb."

Eszerint a végrehajtási jog tartamának meghatározása-, de sőt maga a végrehajtás is, mint nem „a per folyamában teljesitendő cselekvény", egyátalában nem tartoznék az alaki magánjog, a perjog körébe. [5])

Azonban e definitio — nézetem szerint — ép oly hiányos, mint a mily távol áll — praecisio és correct alkat tekintetében a tudomány kivánalmaihoz.

Átalánosan bevett meghatározás szerint ugyanis, az *anyagi magánjog*: az állampolgárok egymásközötti viszonyaiból származó *jogok és kötelességek*, — *az alaki jog*: az ezek érvényesitésére rendelt *módok*nak, minden mozzanataik, — tehát keletkezésök, — minőségök, — nyilvánulásuk — s tartamuk szerinti megállapitása illetőleg szabályozása.

Az alaki magánjog vagy perjog tehát, melynek fogalmára itt közelebbről reflectálunk, nem csak — mint Cz. J. ur mondja — „azzal foglalkozik hogy mikor — hol — és mimódon érvényesitendő valamely jog", de arra is kiterjeszkedik, ki kell terjeszkednie, hogy *meddig* eszközölhető az; vagyis szabályoznia kell az érvényesithetési mód tartamát, illetőleg az ehezi igény megszünését is.

Mondom: szabályoznia *kell*. Mert mivé lenne különben a jogállapot, melynek megvalósitását czélozza minden jogintézmény, mivé lenne: ha a jogok érvényesithetése (miként maguk a jogok is) bizonyos időhöz nem köttetnének!?.. Mivé lenne a jogszolgáltatás, ha jogait, időmulásra való tekintet nélkül, mindenki akkor érvényesithetné a mikor neki tetszik. — De mivé törpülnének maguk a jogérvényesitési módok, ha az azokhozi alkalmazkodás az érdeklettek tetszésére bizatnék; ha valamely jogviszályban a résztvevő személyek, a gyakorlati kifejezés szerinti peres felek, például akkor jelenhetnének meg a biró

[1]) Miért: „uj"? — Van talán régibb törvénykezési rendtartásunk is érvényben?

[2]) Ugy tudom, hogy a perjog is magánjog; t. i. alaki magánjog.

[3]) Volnának tehát olyan jogok is, melyek nem érvényesithetők.

[4]) Hogy: mi bizonyitandó? e kérdésre az alaki magánjog felel. (l. p. t. r. 152—154. §§.

[5]) Cz. J. ur definitiója szerint egyébbiránt, a végrehajtás — illetve végrehajtási jog az anyagi magánjogba sem tartoznék: mert hisz „azon feltételek közé, mely alatt nyer egyedül birói elismerést valamely vitás jog," az még kevésbé sorozható. Hová tartozik hát!?

előtt, — akkor védhetnék magokat, — akkor fölebbezhetnének, — akkor ujithatnának pert stb. stb. a mikor kedvök tartaná!?..

Ezért „a társadalmi lét érdekei," s „a magasabb rendü igazság és czélszerüség tekintetéből," [6]) azon időkör, melyen belül a jogérvényesitési módok igénybeveendők, s melyen túl azok hatálya elenyészik : szükségképen kijelölendő.

Minthogy pedig a *végrehajtás,* mint az engedetlen kötelezettnek az itéletileg megállapitott vagy egyességszerüleg megismert kötelezettség teljesitésére irányzott törvényes kényszeritése, mindenesetben *valamely vitássá lett jog érvényesitésének módja :* önként következik, hogy az *az alaki magánjog tárgya,* és ezzel kétségtelen az is, hogy annak, a fenntebbiekhez képest, nemcsak mikor, — hol — és mimódon, — de *meddig* eszközölhetése, vagyis az ahozi igény *tartama* is, ugyanott *(az alaki jogban)* szabályozandó. — Ez okon — részemről az itt előadottakat véve cinosurául — aként vélekedem, hogy midőn törvényhozóink a p. törv. rendtartás 378. §-át megalkották, s illetve abban a végrehajtási jog tartamát kijelölték : ez által sem *theoreticus hibát nem követtek el,* sem „azon határvonalat, melynek körén belől szabad csak mozogni ugy a perrendtartásnak mint az anyagi magánjognak" *túl nem lépték.*

De elemezve e §-t, én annak positiv intézkedésében sem látok olyan szabványt vagy kifejezést, mely az anyagi jognak derogálna, vagy mint Cz. J. ur mondja : praejudicálna.

Igaz, hogy e § a végrehajtási jog megszűnését az „*elévülés*" műszóval fejezi ki, és igen helyesen; — igaz, hogy e szerint a 3 év alatt nem foganatositott végrehajtási jogot, ez után használni többé nem lehet; — osztom Cz. J. urnak azon magyarázatát is, hogy annálfogva: az elévült végrehajtási jog sem itélet-ujitás, sem uj végrehajtási végzés, vagy bármi más *póthatározat* által életbe nem léptethető; azonban nem osztom, nem oszthatom ezekből vont azon következtetését, hogy: mert a *végrehajtási* jog elévült,— mert azt többé érvényesiteni nem lehet, tehát elévült azzal maga az *anyagi jog is.*

Nem osztom pedig e nézetet egyszerüen azért, mert én : a per tárgyában birt, az *érvényesitendő jogot,* az *érvényesitési móddal,* illetve az ehezi igénynyel, — tehát mintegy a czélt az eszközzel *„ugyanegynek" nem tartom.*

A végrehajtás, mint fennebb is mondám, csupán : *mód,* valamely vitássá lett jogot, birói megállapitás illetve egyességszerü megismerés alapján törvényes kényszerrel érvényesithetni. A végrehajtási jog: ennek igénybevételéhezi jogositvány.

Midőn tehát *e jogositvány* elévül, a jogositott nem vesztheti egyebet, mint a mit abban birt, vagyis hogy : vitássá lett jogát, *a nyert birói itélet vagy egyesség alapján* többé nem érvényesitheti, a kényszert nem alkalmazhatja, szóval : a már kezében volt eszközt nem használhatja. Azon facultása azonban, hogy : eként nem érvényesithetett jogával ujabban fölléphessen s magának ujabb itéletet és ennek alapján *elégtételt* szerezhessen, mint olyan, melyet neki nem emez alaki jogositvány, — de sokkal korábbi keletü s egészen más természetü *tény* adott : minden esetben fennmarad.

Polgári törvénykezési rendtartásunk szóbahozott 378. §-a félremagyarázhatlanul *„a végrehajtási jog elévüléséről"* rendelkezik. Ugyanazért abból, a keresett, az érvényesitendő *anyagi jog együtt elévülésére :* következtetni sem lehet. És pedig már csak azért sem, mert annak utolsó passusában a *„per tárgya,"* vagyis a most emlitett anyagi jog nyilván ugy emlittetik, mint a mely a *„polgári törvények"*, tehát külön törvények szerint évül el. — Cz. J. ur ugyan e passus intézkedését csak is azon két esetre érti, — vagyis : a per tárgyát 3 év alatt elévültnek csak is akkor nem tartja, midőn „a végrehajtás a marasztalt fél kérelmére egyezségileg halasztatott el" és „midőn a végrehajtató kimutatja, hogy a végrehajtást a fentebbi határidő alatt, kielégitési alap hiánya miatt nem eszközölhette." Azonban ebbeli argumentatióját szinte nem fogadhatom el. Mert abból, hogy „e két kivételes esetben a végrehajtás mind addig megujitható, mig a per tárgya a polgári törvények szerint el nem évül", s hogy tehát „a többi más esetekben a végrehajtási jog meg nem ujitható", egyátalában nem következik, hogy ezen „más" esetekben 3 év alatt a per tárgya is elévül.

[6]) E kifejezést Herczegh Mihály tanár urnak „a köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint" czimü s a „Jogt. Közl." m. évi folyamában megjelent czikkéből kölcsönöztem; a hol a többek között az elévülés alapja s szüksége igen szépen fejtegettetik.

Egyébbiránt e két kivételes esethez meg kell jegyeznem, hogy én azon intézkedés alatt, miszerint „a végrehajtás *megujitható*", nem olyan „via novi" alaku procedurát értek, tehát nem a végrehajtási *jog* novisálását, — de azt értem, hogy az imént emlitett két esetben, a végrehajtási *cselekvény,* időről időre, a szerint a mint a végrehajtató gondolja, hogy kielégitési alapot már találhat, és illetve a szerint a mint az egyességi időkör lejárt, a szabályos 3 éven tul is mindaddig *ismételhető,* mig a per tárgya a polgári törvények szerint el nem évül.

A mi már most azon „anomaliákat" illeti, melyeket Cz. J. ur „egy tekintélyes jogász" [7]) megjegyzései szerint elsorol, ezekre fönnebbiek után kevés mondani valóm van.

Miután ugyanis kimutattam, hogy az „érvényesitendő jog" és „az erre vonatkozó végrehajtási jog" nem ugyanegy, s hogy ennek elévülése a másikét nem involválja; fölösleges bővebben fejtegetnem, hogy az „anyagi törvényeink szerinti 32 év alatti elévülés" és „a végrehajtási jog 3 évi tartama", tehát a két különböző elévülési idő, *nem ugyanazon,* — de szinte *két különböző, külön természetü s minőségü jogra decretáltatik.* És igy ebben anomalia vagy plane „jogtalanság" nincs.

Nem „forgattatott ki eredeti jelleméből — mint Cz. J. ur mondja — a szabvány által, az elévülés és a birói itélet, vagy ezzel hasontermészetü per egyesség egymáshozi viszonya" sem. Mert az anyagi törvények intézkedései e § által legkevésbé sem érintetvén, azon szabály, miszerint *a kereset megindítása az elévülést megszakitja, minden következményeivel együtt : jelenleg is fennáll.*

Tekintve pedig Cz. J. urnak „a korábbi specialis *honi* irott törvény és gyakorlatra" lett hivatkozását; mindnyájan tudjuk, hogy ezek a végrehajtási jog elévülését szinte ismerték. Sőt e tekintetben még szigoruabbak voltak.

A ki ugyanis az itéletet *egy év* alatt végre nem hajtatta, ezt azontul csak *ujitólag — végrehajtó parancs,* — (mandatum sententiae renovatorium) vagy *uj keresetlevél* folytán (facta citatione reflexaria) tehette. [8]) — Vagyis : érvényesitendő jogával ujabban föllépnie, s ujabb önálló határozatot szereznie kelle. Régibb törvényeinkhez hasonlitva tehát, p. t. rendtartásunk 378. §-át, az nem csak hogy nem „büntet", mint Cz. J. ur mondja; de sőt jelentékeny kedvezésben részesiti „a törvény védszárnyai alá menekülőket" a mennyiben *egy* — helyett *három* évet ad valamely itélet vagy egyesség végrehajthatására.

Ennyit az „anomaliákra."

És most még egy megjegyzést a kérdéses § azon esetéhez, „ha a végrehajtás a marasztalt fél kérelmére egyességileg halasztatott el."

Cz. J. ur azt tartja, hogy ha a végrehajtás ily alakban „p. o. *tiz napig*" halasztatott el; „ekkor a végrehajtási jog már 32 év alatt évül el." — Én másként vélekedem.

A tiz napig szóló egyesség, a végrehajtást csak is tiz napra halasztja el. A tizenegyedik napon — lejárván emez egyesség, — az érdemes itélet vagy egyesség ismét végrehajtható. Minthogy pedig a végrehajtási jog azon naptól számitott 3 év alatt évül el, melyen a marasztaló itélet vagy egyesség *végrehajthatóvá vált* : önként, és a törvény eme rendeletéből is nyilván következik, hogy a például vett esetben, a tizenegyedik naptól számitott három év alatt a végrehajtási jog szinte elévül. Harminczkét évig — ez esetben — a végrehajtási jog csak ugy maradhat érvényben, ha az elhalasztó egyesség időről időre *folytonosan,* — és pedig még mielőtt az egyességi határidő lejártától az ujabbi halasztásig három év eltelnék : megujittatik. Visszapillantva tehát az előadottakra, ismétlem, hogy: én p. törv. rendtartásunk 378. §-ában sem theoreticus hibát, sem tulterjeszkedést, sem anomáliát nem látok, és sokkal correctebbnek tartom azt ugy a miként van, mint tartanám a Cz. J. ur által ohajtott alakban. Fekete Ödön, ügyvéd.

[7]) Ha nem csalódom Cz. J. ur Dr. Dauschert érti, a ki nem rég polg. törv. rendtartásunkat németre forditván („Handbuch des gerichtlichen Verfahrens in- und ausser Streitsachen für Ungarn und Siebenbürgen." Wien, 1869.) a szóbahozott §-hoz hasonló megjegyzéseket tesz. Csakhogy Dauscher következetesebb fölfogásához; mert ő e § „eltörlését" találja felettébb kivánatosnak, Cz. J. ur pedig csak stylaris tekintetben kivánja módosittatni.

[8]) Husthy : „Jurisprudentia practica seu Com. nov. in jus Hung." I. könyv LVIII. 12. — Fogarassy : „Magyarhoni mag. törvénytudomány" 978. §. — Kövy : Summarium element. jurisprudentiae Hung. S. Patak 1822. 652 §. —

Felelős szerkesztő : Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 8. Pest, 1870. február 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Észrevételek

a törvénykezési rendtartásnak, az örökösödési eljárásra vonatkozó szabályai felett.

II.

Az örökösödési eljárás, illetőleg a hagyatékok tárgyalásának módját tekintve, — mellőzöm ezuttal az 580—581. §-okat, melyek minden irányban, — oly szép szaktudománynyal — lettek e lapok hasábjain megvitatva, s az 583. §-ra térek át, mely legtöbb félreértésre, és a legkülönbözőbb eljárásra nyujthat alkalmat.

Ezen szakaszra alapul — ugy látszik az 1836. XIV. tczikk szolgált, melynek példájára az ebben megállapitott, azon elvet, melyhez a nép több éveken át hozzászokott, hogy t. i. a közel rokonok közötti osztályra nézve, némileg kivételes rövidebb eljárás állapitassék meg — fentartani kivánta. — Azonban a felhivott szakasz oly sok kételyt hagyott fenn, hogy ennél az idézett 1836. XIV. tczikk, — habár rendszeres münek egyátalán nem mondható — sokkal határozottabban jelöli ki, a sommás bíróság teendőit és hatáskörét, mert:

az 1836. XIV. tczikk 1. §-a kijelöli mi módon eszközlendő az osztály, mig a 4 és 5. §§-ok határozottan körvonalozzák azt, hogy az osztályrészek mennyisége meghatározásánál mi bizonyitékok használhatók, — mig a törvénykezési rendtartás 583. §-a csak annyit mond, hogy: „az osztály a törvényes örökösödés szabályai és a leltár alapján“ azonnal megteendő.

Itt azon fontos kérdés lép előtérbe, valjon a fentebbi szakasz azon kitétele: „a törvényes örökösödés szabályai és a leltár alapján“ — miként értelmezendő, ugyanis, hogy minden más a felek által felhozott bizonyitékok kizárásával, — melyek egyik vagy másik osztozó fél örökrészének mennyiségére nézve döntő sulylyal birhatnak, p. o. előre nyert oly vagyon, mely törvény szerint az osztályrészbe beszámitható — egyedül a leltár szolgál alapul, s az ebben foglalt vagyon, tekintet nélkül az ily bizonyitékokra, az örökösök között, a törvényes örökösödés szabályai szerint meghatározandó arányban kiosztandó; — avagy azon kitétel: „a törvényes örökösödés szabályai alapján“ oda értelmezendő, hogy a törvényes örökösödés szabályai szerint az osztályrészekbe betudandó vagyon is tekintetbe veendő az osztályrészek meghatározásánál; s ha igen: a betudandó vagyon mennyiségének megállapitására, a másik fél tagadása esetén, mily bizonyitékok legyenek használhatók?

Ezen zavart, mely e szakasz különböző értelmezéseinél fogva felmerülhet, nevelni látszik, a következő 584. §. b) pontja, mely szerint oly esetben, ha ellenkező igények támasztatnak, a sommás osztálynak helye nincs; már pedig ha különböző beszámitások folytán, az osztályrészek csonkitatni, tekintve neveltetni céloztatnak, az osztozó felek által, már ezáltal magában ellenkező igények támasztatnak általuk; s igy a sommás osztály ily esetben helyt nem foglalhatna, — miként egyeztethető ki e szakasz az 583. §-al, mely az osztozható sommás bíróság feladatául, az osztályrészek mennyiségének meghatározását, — tűzte ki.

Kétségtelen, hogy mindezek folytán a fentebbi szerkezetből a törvényhozó szándékát határozottan megállapitani alig lehet, — nézetem szerint azonban összevetve mind a két szakaszban foglaltakat, aként értelmezhető, hogy:

ha az illető rokonok osztályrészeik mennyisége iránt, *azaz: hogy a törvény értelmében kit hányad részben illet a hagyaték* (tehát talán helyesebben osztályrészeik arányára nézve) ki nem egyezhetnek, — ily esetben a bíróság a törvényes örökösödés szabályai szerint az osztályrészek mennyiségét (arányát) meghatározván, a leltár alapján az osztályt megtenni s a vagyont a feleknek átadni tartozik; — ha ellenben nem a hányadrész tekintetéből, hanem egyik vagy másik fél örökrészébe, — ez által el nem fogadott — beszámitások, vagy más ilynemü körülmények érvényesitése céloztatik, — vagyis ha ily módon, az osztozó felek által különböző igények támasztatnak a sommás osztály az 584. §. b) pontja szerint helyt nem foglalhat.

Másik kérdés, mely e szakasznál felmerül az, hogy valjon a sommás osztálynak, az örökösödés minden eseteinél, avagy csak a törvényes örökösödés esetében van e helye; miután az 583. §. szerint, az osztály a törvényes örökösödés szabályai alapján lévén eszközlendő, ennek tartalma a más jogczimen igényelt örökösödés esetén, a sommás osztályt kizárja; mig az 584. §. a) pontja a különböző jogczimek esetén zárván ki csak a sommás osztályt, arra látszik következtetést engedni, hogy ha minden örökös, bármely — de ugyanazon — jogczimre hivatkozik, a sommás osztály legyen az örökjog, szerződés, végrendelet vagy törvény alapjára fektetve, — helyt foglalhat.

Nézetem szerint a sommás osztálynak csak törvényes örökösödés esetén van helye, s az 584. §. értelmét oda magyarázom, hogy oly esetben: ha a törvény alapjára fektetett örökjogra hivatkozva, egy vagy több örökös által, a sommás osztály kérelmeztetik, vagy ezen alapon hivatalból elrendeltetik, s a tárgyalásnál valamely örökös szerződésre vagy végrendeletre hivatkozik, — sommás osztálynak helye nem lehet, — s más jogczimen, mint a törvényes örökösödés czimén, — tekintettel a 583. §. határozott tartalmára, mely szerint sommás eljárás esetén az osztály, a törvényes örökösödés szabályai szerint eszközlendő, — a sommás örökösödési eljárás, — habár minden örökös egy és ugyanazon jogczimre hivatkoznék is, — meg nem inditathatik.

*

Végre ezen szakasz még egy kételyre nyujt tért; nevezetesen: hogy sommás osztály esetén van-e a hirlapi hirdetésnek a 580. §. szabályai szerint helye; miután az 583. §. azon szavai, hogy a bíróság az osztályt haladék nélkül megtenni és az örökséget az illetőknek átadni tartozik, — az ellenkezőt látszanak tanusitani.

Véleményem szerint az, hogy azon okok, melyek átaljában a hirdetés mellett szólanak, s melyek különösen e lapokban Schnierer által, oly szakavatottan kifejtettek, az osztály e nemére is fenállának, és a haladék nélküli kifejezés, csak a törvény korlátai között lehető gyorsaságra, alkalmazható; miután pedig a 580. §. az ily esetekbeni hirdetést, nemcsak ki nem zárja, hanem annak azon kitétele, hogy ha az örökösök, habár hivatalos eljárás nélkül egyeztek is ki, határozottan magában foglalja azt, hogy a hirdetés, hivatalos eljárás eseteiben is, feltétlenül igényeltetik; s igy annak minden eseteiben; tehát a sommás eljárás esetében is — eszközlendő.

III.

A fentebbiekhez hasonló kételyek merülhetnek fel, s különböző eljárásra vezethet, az 577. §. is, mely a vagyon közösségről szól, örökösödési esetekben, melynél önkényt következő kérdések merülhetnek fel:

1) Kinek köréhez tartozik, annak eldöntése, természetben felosztható-e valamely vagyon, vagy azt az osztály eszközlése végett el kell árusitani?

2) Ha az örökösök közül többen árverést, mások természetbeni osztályt kivánnak, oly ingatlan vagyonra nézve, mely természetben felosztható, — elrendelhető-e, és mely esetekben az árverés?

3) Ha az árverés elrendeltetik, miként kelljen ennek eszközlése körül eljárni?

Tekintve mindezen kérdések gyakorlati fontosságát, nem lészen tán felesleges e tárgyal is röviden foglalkozni.

Mielőtt nézeteim az egyes felmerült kérdésekre részletesen előadnám, — megkivánom a sommás és rendes eljárás eseteit különböztetni, s ugy vélem, ha a törvény e két eljárási módra vonatkozó határozványait figyelembe veszszük, — a feltett kérdésekre a feleletet megtaláljuk, — ugyanis: a sommás eljárásnál az örökrészek arányának meghatározása után, — az osztály — a törvényes örökösödés szabályai alapján, — megteendő lévén, — azon kérdés eldöntése, felosztható-e a vagyon és miként, vagy az, az osztály eszközölhetése végett eladandó, a hagyatéki bíróságok köréhez tartozik, — mig más esetekben az 585—587. §§-ok szerint, ha az egyesség nem sikerül, a felek perutjára lévén utasitandók, ebből kifolyólag, ha az egyesség az osztály bármely kérdésére is, igy a vagyon felosztása vagy eladatásának kérdésére nézve is — nem sikerül, — a hagyatéki bíróság nem intézkedhetik; hanem a feleket, per utjára tartozik utasitani.

De meg kivánom itt jegyezni, hogy bár a törvényt ilyképen értelmezem, annak ezen intézkedését nem helyeslem; mert én e tárgy eldöntését, mely nem annyira jogi kérdés megoldása; mely inkább helyi, családi s hason viszonyok és a szakértők véleményétől feltételeztetik, — helyesebbnek találnám, ha annak eldöntése a hagyatéki bíróságra ruháztatnék; mert ezáltal, amellett, hogy gyakran egyesek nyakassága folytán, származó perek, s az ezzel a felekre háromló költségek, mellőztetnének; a hagyatéki bíróság, mely — mint ilyen — nincs annyi rideg formához kötve; mint a perben itéli biró; — legtöbb esetben a körülményeket jobban számba venni, a viszonyokat kinyomozni, s megállapitani lévén módjában, a méltányosság szerint is helyesebb s a valódi igazságnak megfelelőbb határozatot lenne képes, amannál hozni.

A harmadik kérdésre vonatkozólag t. i., ha a hagyatéki bíróság által, vagy sommás uton általa kimondott végzés, vagy az örökösök kivánata folytán, a hagyatéki vagyon eladandó, mily eljárás legyen követendő, — ismét megkülönböztetendőnek tartom azon esetet, ha a birtok nincs jelzálogos hitelezők bekeblezéseivel terhelve, s azon esetet, midőn az jelzálogos követelésekkel terheltetik.

Az első esetben ugyanis, nehézség nem merül fel, ott az örökösök, s illetőleg a gyámhatóság akaratja szerint, a vagyon bármi uton és módon; — mint abban az örökösök kiegyeztek, s ha e részben egyeség létre nem jön, a dolog természetéből kifolyólag, árverés útján a hagyatéki bíróság által eszközlendő.

Más kérdés merül azonban ott fel, hol a hagyatéki javak, jelzálogos hitelezők bekeblezéseivel vannak terhelve, ezen esetben — nézetem szerint:

miután az örökhagyó kötelezettségei, a jelzálogos hitelezők irányában, az örökösökre szállanak, s igy az örökösöknek a hitelezők irányában több joguk; mint az örökhagyónak volt, — nem lehetvén, ez esetben az örökösök csak azon jogokat vehetik igénybe, melyekkel — törvény szerint — az örökhagyó birt, tehát ők, a hagyatéki javak eladatása körül kötve vannak mindazokhoz, melyeket az örökhagyó megtartani kötelezve lett volna; s e szerint nékiek, bár a hagyatéki vagyon eladatását, ugy mint elődüknek a 462. §. értelmében követelni jogukban áll, — tartoznak azonban — ezen szakasz rendelete szerint, a becsü, árverés és vételárfelosztást illetőleg, a törvénykezési rendtartás átalános szabályait megtartani; s igy ha az örökösödési bíróság — mint birtokbíróság — a becsüt eszközölte, — a feleknek azon kérelmét, mely szerint az árverést elrendelni kérik, — s mely, legyen e kérelem akár külön beadva, akár a tárgyalási jegyzőkönyvbe igtatva, a 428. §. értelmében felszerelendő — saját végzése kiséretében, a telekkönyvi törvényszékhez tartozik áttenni, mely is az árverést, a törvényben meghatározott módon, s utána a vételár felosztást, eszközölvén, — a netán fenmaradó összeget, az örökösök között leendő felosztás végett, az örökösödési bírósághoz átteszi; — csak ily módon tétetik elég a törvénynek és óvatik meg a jelzálogos hitelezők joga, melynek — örökösödési esetekben — a bíróságoknál, azáltal történt megsértése, hogy a hagyatéki javak eladatását, saját hatáskörükben, — a jelzálogos hitelezők teljes mellőzésével — eszközölték, — eddig oly sok panasz és ebből felmerült nehézségek kútforrása volt.

ZLINSZKY IMRE,
törvényszéki biró.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1867. évi febr. 11-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István választmányi tag, dr. Bróde Lipót v. t., dr. Friedmann Bernát egyleti könyvtárnok, Horváth Károly egyleti elnök, dr. Környey Ede v. t., dr. Mannheimer Ignácz v. t., Morlin Imre v. t., ifj. Muraközy László v. t., Polgár Mihály egyleti pénztárnok, Pósfay Károly egyleti alelnök és dr. Siegmund Vilmos egyleti titkár urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

Elnök ur szivélyes szavakban üdvözölvén az ujonnan alakitott választmányt, ennek nevében dr. Apáthy István ur válaszolt:

1) Felolvastatván az igazságügyi miniszter urnak meg-

keresvénye, melyben az egyletet a perrendtartásban a gyakorlat nyomán észlelt legkirivóbb hiányoknak kijelölésére s azok mikénti orvoslása iránti javaslattételre felszólitja — *(határozat)* az másolatban a negyedik szakosztálynak szabályszerü tárgyalás végett kiadatni, egyuttal pedig az igazságügyi miniszter urnak az egylet köszönete mellett a készség is feliratilag kifejeztetni rendeltetett, melylyel az egylet a miniszter ur felhivásának eleget tenni kötelességének ismeri.

2) Olvastatván a miskolczi ügyvéd-egyletnek átirata, melylyel az igazságügyi miniszteriumhoz a törvényjavaslatok előzetes megküldése tárgyában intézett feliratot a budapesti egylet tudomására hozza, *(határozat)* az tudomásul vétetett, egyuttal a miskolczi egylet átiratilag értesittetni rendeltetik arról, hogy a budapesti ügyvéd-egylet hasonló irányban tett lépései sikeresek voltak.

3) Olvastatván dr. Kollovein Ferencz ügyvédnek folyamodványa segédi minőségbeni ajánltatása végett, *(határozat)* határoztatott folyamodó kérvényét másolatban az egylet helyiségeiben kifüggesztetni s erről folyamodót levelileg értesittetni.

4) Olvastatván Csacskó Imre királyi táblai biró urnak egyleti tagul felvétele iránti jelentkezése, s igazoltatván folyamodó ügyvédi oklevél birtoklása tekintetében, *(határozat)* Csacskó Imre ur szavazás utján egyhangulag egyleti tagnak megválasztatott s részére a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

5) Olvastatván Floch Henrik kir. jogügyek igazgatósági előadó tanácsos urnak egyleti tagul felvétele iránti jelentkezése, s igazoltatván folyamodó ügyvédi oklevél birtoklása tekintetében, *(határozat)* Floch Henrik ur szavazás utján egyhangulag egyleti tagnak megválasztatott s részére a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

6) Titkár jelenti, hogy elődétől átvevén az iratokat, azok között több rendbeli még nem hitelesitett jegyzőkönyveket talált, kéri tehát azok hitelesitése tekintetében a szükséges intézkedéseket megtétetni, jelenti egyuttal, hogy több rendbeli jegyzőkönyvek hiányoznak, nevezetesen az egyleti alakulást megelőzött időből, melyek azonban hihetőleg az alapszabályok megerősitése végetti felterjesztésekhez, részint pedig más felterjesztésekhez csatoltattak, s az illető hatósági irattárokban visszatartattak. *(Határozat)* A még hitelesitetlen jegyzőkönyvek hitelesitésére elnök és titkár ur kiküldetik, titkár egyuttal utasittatván az átvett iratokról készitendő iratjegyzék bemutatására, hogy a hiányok pótlása esetleg eszközöltethessék.

7) Dr. Környey Ede ur inditványa:

„Közöltessenek jövőre az összes egyleti, ugymint választ-
„mányi, szakosztályi, rendes- és közgyülési jegyzőkönyvek
„egész terjedelmükben az egyleti közlönyben a titkár által, és
„kéressenek fel e czélból a szakosztályi jegyző urak, hogy
„ülési jegyzőkönyveiket, azoknak hitelesitése után azonnal
„másolatban közöljék a titkárral, ki is azok közretétele iránt
„intézkedni felhatalmaztatik, s ki megbizatik egyuttal a szak-
„osztályi és rendes- úgy közgyülési munkálatok közzétételé-
„vel is, felhatalmaztatván a szakosztályi munkálatok bekéré-
„sére,“ *(határozat)* egész terjedelmében elfogadtatván, az jegyzőkönyvi kivonaton mihez tartás végett a szakosztályi jegyző urakkal közöltetni határoztatott, annak kiemelésével, hogy ugy a szakosztályoknak, mint a választmánynak az ügyrenden alapuló azon joga, hogy saját maga határozza el, mit kiván határozataiból nyilvánosságra hozatni és mit nem, — épségében fenntartatik.

8) Titkár abbeli inditványa: „Rendeztessék be az egy-
„leti irattár haladéktalanul és kéressenek be e czélból a szak-
„osztályoktól az összes eredeti átiratok és munkálatok, melyek
„eddig a szakosztályi jegyzőkönyvek mellékleteiként tartattak
„vissza a szakosztályoknál, ugy szinte az eredeti ülés jegyző-
„könyvek is egyébb mellékleteikkel, jövőre pedig a szakoszta-
„lyokhoz utasitandó átiratok vagy munkálatok azokhoz csakis
„másolatban tétessenek át, kivéve a nagyobb terjedelmü mun-
„kálatokat, melyek téritvény mellett eredetben adhatók ki“,
(határozat) teljes terjedelmében elfogadtatott s a szakosztályi jegyző urakkal jegyzőkönyvi kivonaton mihez tartás végett közöltetni rendeltetett; az irattár berendezése titkár és irattárnok urra bizatik.

9) Titkár a 8. pontbeli határozat alapján egy irattári szekrény beszerzését kérolmezi, *(határozat)* az irattári szekrény beszerzése elrendeltetik, pénztárnok ur utasittatván a titkárral egyértelmüen a beszerzést foganatositani, miről nevezettek jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők.

10) Titkár jelentvén, hogy a már választmányilag tárgyalt bizottmányi jelentés (a törvényszékeknél tapasztalt kezelési hiányok tárgyában) elintézetlenül vétetett át általa; miután pedig időközben a panaszlott hiányok részben orvosoltattak, részben pedig ujabbak merültek fel, kéri a bizottmányi jelentést felülvizsgálat végett ujabban a bizottmányhoz visszautasittatni, *(határozat)* a szóbani jelentés felülvizsgálat végett a bizottmányhoz visszautasittatott s tagjai dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, Morlin Imre és dr. Siegmund Vilmos urak felkéretvén mielőbbi jelentéstételre, a bizottmány kiegészitő tagjaul dr. Friedmann Bernát ur választatott meg.

11) Titkár jelenti, hogy az évkönyv nyomatása két okból akadt fenn, először a szedő strikje folytán, másodszor azért, mert az egyleti alapszabályok módositása még helyben nem hagyatott, de a közgyülésileg módositott ügyrend is tévedésből felterjesztvén deczemberben a miniszteriumhoz, még onnét visszanem érkezett, *(határozat)* titkár utasittatott az évkönyv nyomatását lehetőleg siettetni, s a mennyiben a módositott alapszabályok idejekorán vissza nem érkeznek, a régi alapszabályokat felvenni az évkönyvbe a tervezett módositások kitüntetése mellett; ugyanezen határozat áll azon nem várt esetre is, ha a módositások helyben nem hagyatnának; az ügyrend mindenesetre a közgyülés módositásaival veendő fel az évkönyvbe.

12) Titkár bemutatván a panaszok és óhajok jegyzékét, az iránt kér határozatot, szereztessenek-e be napilapok és képek, és szereztessék-e be Verbőczy szobra, nehány egyleti tag kivánatához képest, egyuttal jelentvén, hogy a többi ohajoknak időközben már elégtétetett, — *(határozat)* miután a módositott alapszabályok eddig helyben nem hagyattak a napilapok beszerzése a választmány hatáskörében nem fekszik, képek azonban és Verbőczy szobra beszerzendők, minek folytán pénztárnok ur azok beszerzésével megbizatik; miről pénztárnok ur jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

13) Titkár jelentvén, miszerint az egyleti alapszabályok értelmében vendégkönyv volna beszerzendő és a negyedévi választmányi pénztárvizsgálatra nehány választmányi tag kiküldendő, *(határozat)* a vendégkönyv beszerzése a titkárra bizatván, ebbeli költségének kifizetésére pénztárnok ur felhatalmaztatik; a negyedévi pénztárvizsgálatra Pósfay Károly, Morlin Imre és ifj. Muraközy László urak kiküldetnek, jelentésük beváratván. Miről az illetők jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők.

14) Dr. Mannheimer Ignácz ur panaszolván, hogy ő mindeddig tagsági oklevelet nem kapott — a tagsági oklevél haladéktalan kiadására a titkár utasittatott.

15) Titkár jelentvén, hogy előde Matolay Elek ur az egylet részére — az eredetben felmutatott számlák szerint — nyomdai költségekre összesen 27 ftot, postaköltségre pedig 6 ft; összesen 33 ftot előlegezett, — a jogászgyülés részére pedig nyomdai költségekre 15 ft 50 kr. — Az eredetben felmutatott számla szerint — és postaköltségre 2 ft 50 kr, Matolay ur nevében kéri e költség kiutalványozását, *(határozat)* az összesen 51 ftra rugó költség utalványoztatván, pénztárnok ur felhatalmaztatik az összegnek kifizetésére, a jogászgyülés számára kiadandó 18 ft azonban külön számvitelbe veendő fel. Miről az érdeklettek jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők.

16) Titkár határozatot kér az iránt, hogy miután emlékezete szerint a közgyülés a jogászgyülési költségek előleges kölcsönképi fedezetét a választmánynak meghagyta, miként kivánja a választmány a felmerülendő költségeket fedezni? *(Határozat.)* A jogászgyülési költségek fedezetére az ezen egyleti évre praeliminált rendkivüli költségösszletből 160 ft minden kamat nélkül kölcsönképen utalványoztatik, a mennyiben pedig ez összeg a költségek fedezésére elegendő volna, az egyleti készpénzbeli tőke, 650 ft erejeig utalványoztatik a szükséghez képest kölcsönül a jogászgyülési bizottmány számára 6% kamat mellett. A pénztárnok ur a jogászgyülési bizottmány alelnökének ellenjegyzése mellett, a jogászgyülési bizottmány titkára által kiállitandó nyugta mellett a fennrészletett kölcsönök kiadására felhatalmaztatik. Miről az illetők jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők.

17) Pénztárnok ur jelentést tévén a pénztár állásáról, mely szerint az alaptőke földhitelintézeti záloglevelekben 8000 ft takarékpénztárban álló készpénzben 650 ft, segélypénztári tőke 1500 ft, a mellékségély-pénztárban 1 ft 59 kr, idei bevételből készpénz maradék 153 ft 69 kr, *(határozat)* e jelentés tudomásul vétetvén, eredetben irattárba tétetni rendeltetett.

18) Végre jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* elnök, titkár, dr. Apáthy István és dr. Környey Ede urak kiküldettek.

K. m. f.

Jegyzette:

Dr SIEGMUND,
titkár.

Hitelesittetett a hitelesitő bizottmánynak 1870. évi február 15-én tartott ülésében.

Horváth Károly, elnök, dr. Siegmund, titkár, dr. Környey Ede, dr. Apáthy.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

A budapesti ügyvédi-egylet

IV-ik birói szervezeti, magánjogi, perrendtartási és jogtanulmányi szakosztálya által 1870. évi február 3-án tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVÉBŐL.

Elnök: Pósfay Károly, szakosztályi elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, szakosztályi jegyző.

1) A napirenden elnök és jegyző választás állván, elnök ur felkéri a szakosztályt a választás foganatositására, *(határozat)* minek folytán elnökül Pósfay Károly és jegyzőül dr. Siegmund Vilmos urak egyhangulag felkiáltás utján megválasztattak.

2) Felolvastatván a dr. Környey Ede urnak a „békebirósági intézmény alapelvei" czimü inditványa tárgyában keletkezett bizottmányi jelentés, *(határozat)* az hosszasb eszmecsere után általános vita tárgyaul elfogadtatott.

3) A részletes vita nyomán, *(határozat)* a bizottmányi jelentés első elve: „a békebiróság intézményét hazánkban honositani kivánatos, üdvös, sőt szükséges", — szavazás utján minddel három szavazat ellenében elfogadtatott. Erre az ülés az idő előrehaladta miatt feloszlattatott.

A budapesti ügyvédi-egylet

IV-ik birói szervezeti, magánjogi perrendtartási és jogtanulmányi szakosztálya által 1870. évi február 10-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, dr. Győry Elek, Harsányi Ignácz, dr. Környey Ede, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Pósfay Károly, dr. Siegmund Vilmos, Simon Florent és dr. Weisz Márk urak.

Elnök: Pósfay Károly, szakosztályi elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, szakosztályi jegyző.

1) A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván, hitelesitetett.

2) Jegyző előterjesztvén, hogy a közgyülésen a szakosztály számára 50 ft könyvek vételére, 50 ft nyomtatványok és irószerekre, és 50 ft póstaköltségre kiutalvanyoztatott évi budgetképen, *(határozat)* ezen utalvanyozas tudomasul vétetett, a nyomtatványok és póstabérekre szánt összegek tekintetében a virement megengedtetett, a netani maradvány ez összegből pedig könyvvételre, illetve könyvbekötésre fordittatni határoztatott.

3) Felolvastatvan dr. Győry E. urnak következő inditványa:

Tekintve, hogy a pesti feltörvényszékeknél felhalmazódott ügy, hátralékokra vonatkozólag, — mint értesültem — az illető törvényszéki elnökökből álló enquette, oda nyilatkozott „miszerint ennek oka, részben az ügyvédek s felek alaptalan felebbviteleiben fekszik;

tekintve, hogy ezáltal nem egyes kivételek, hanem az ügyvédség általában igen hátrányos értelemben érintetik;

tekintve, másrészt, hogy az „ügyvédi testület erkölcsi hitelének és tekintélyének fenntartása az ügyvédi egylet egyik czélját képezi; az erre szolgáló eszközök közt pedig az alapszabályok 2. §-a szerint, az egyletnek alkalmi felszólalása is emlittetik; és

tekintve, hogy ily felszólalás, ha a netáni intézkedéseknél tekintetbe vétetni kiván, halasztást nem tür,

tekintve végre azt is, hogy az igazságügyi miniszter urnak ismert igazságszeretete, s az egylet iránt tanusitott hajlandósága, a felszólalás tekintetbe vételét, reményleti: annálfogva

inditványozom:

hogy intéztessék egy oly tartalmu felterjesztés a nm. igazságügyi miniszter urhoz, melyben kimondatik:

miszerint az egylet, az igazságszolgáltatás rendes menetét és hiányainak orvoslását saját czéljaival szorosan egybefüggőknek tartja s ennélfogva ide vonatkozó kérdéseknél, meghallgatását óhajtaná;

hogy továbbá az ügyeknek a felsőbb biróságnál felhalmozódását főrészben következő körülményeknek tulajdonitja u. m.:

a jogérzetnek idegen törvények, az alkalmazandó törvényekre nézve beállt változások, s a magánjogi törvények hiányossága általi megingatásának;

az uj perrendtartás alkalmazásánál felmerülő nehézségek és hiányoknak;

továbbá annak, hogy az első — különösen egyes biróságok, számos nem birói teendőkkel, mint p. o. hitelesitések s más nem peres eljárások elhalmozva levén, a gyorsaság gyakran az alaposság rovására éretik el; végre

azon körülménynek, hogy az ügyvédség erkölcsi hitele az egymásután következő provisoriumok által különben is hátrányosan érintve, még jelenleg is oly nyilatkozatok által támadtatik meg, a minő az ügyhátralékok tekintetében felmerült; mert mindez csak azon hajlam fejlesztéséhez járul, melynél fogva a felek sok esetben nem a törvény intézkedésének, hanem az ügyvéd hibájának tulajdonitják perveszteségüket, s igy az ügyvédet saját igazolása tekintetében is felebb hivatkozásra kényszeritik;

mely felterjesztésben továbbá kimondatnék:

hogy az egylet a gyökeres orvoslást nem ugy mint az illető enquette „a birósági tagok szaporitásában és büntetésekben találja csupán, hanem abban,

ha az első s különösen az egyes biróságok a nem birói teendőktől felmentetnek, és

egyszersmind az ügyvédi testületnek a saját kebelébeni fegyelem gyakorlása által, kezébe adatik azon eszköz, melylyel az igazságszolgáltatás érdekében szükséges erkölcsi tekintélyét, mind egyes méltatlan tagjai irányában, mind egyebütt hatályosan megóvhatja;

vagyis, ha a közjegyzői intézmény s ügyvédi rendtartás, a kir. biróságok rendezésével egyidejüleg szabályoztatik, *(határozat)* ez inditvány bizottmánynak adatott ki, azon utasitással, hogy a szervezett felterjesztést a jövő rendes ülésig teljesen elkészitve mutassa be, e bizottmány tagjaiul megválasztattak: Dr. Győry Elek, Pósfay Károly és dr. Bróde urak és a jegyző.

4) Foltatólag tárgyaltatván a békebirósági intézmény alapelvei tárgyában keletkezett bizottmányi jelentés, az intézmény kiviteli módozatának a) pontja „a békebiró a járásbeli azon nép által, mely az országgyülési követe megválasztására bir megválasztási képességgel, a többség által törvényhozásilag megállapitandó évszámra, megválasztassék" — tekintetében határoztatott, *(határozat)* hogy a békebirák választassanak, (e határozat minddel egy szavazat ellenében hozatott), választassanak pedig a békebirák, azok által, kik az országgyülési követek megválasztására birnak megválasztási képességgel a többség által, a választás eredménye tudomás vétel végett felterjesztendő a kormányhoz (e határozat egyhangulag hozatott) — végre választassanak törvényhozásilag megállapitandó — de három éven tulra nem terjedő — évszámra (e határozat egyhangulag hozatott).

Ezzel az ülés befejeztetvén, jövő ülés napjául f. é. február 12. tüzetett ki, és a jegyzőkönyv felolvastatván hitelesittetett.

K. m. f.

Jegyzette:

Dr. SIEGMUND,
szakosztályi jegyző.

Hitelesittetett az ülés befejeztével:

Pósfay Károly, szakosztályi elnök, dr. Siegmund, szakosztályi jegyző.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 9. Pest, 1870. márczius 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Kimutatás

a m. kir semmitőszék működéséről 1869. junius 1-től deczember végéig.

Beérkezett		Elintéztetett						Elintézetlen maradt	Észrevétel
						összesen és pedig			
a pesti	a marosvásárhelyi	teljes	nyilvanos	zárt	ülésen kivül	a pesti kir. itélő-tábla	a marosvásárhelyi kir. itélő-tábla		
kir. itélő-tábla területéről		ülésben				területéről			
3970	1295	24	3012	1009	294	3354	985	926	
Fő összegek									
5265		4339						926	

Részletes kimutatások

A) A beérkezett és elintézett ügyek számaránya havonként véve.

	Beérkezett	Elintéztetett	Elintézetlen maradt	Egészben véve junius 1-je óta		
				beérkezett	elintéztetett	elintézetlen maradt
Junius hóban	170	45	125	—	—	—
Julius hóban	595	440	155	765	485	280
Augustus hóban	789	564	225	1554	1049	505
September hóban	813	502	311	2367	1551	816
Oktober	914	585	329	3281	2136	1145
November	929	895	34	4210	3031	1179
December	1055	1308	—	5265	4339	926

Megjegyzés. 1869. junius 1-től oktober végeig 11 biró és 4 segéd-előadó működött egy tanácsban, ugyanazon év november hó 1-től kezdve pedig 16 biró és 4 segédelőadó két tanácsban. Jun., jul. és okt. havára esik a legtöbb szabadsági idő.

B) Az elintézett beadványok minősége.

Országrész, melyből az ügy érkezett		Semmiségi panasz			A végrehajtást megelőző		Végrehajtási eljárás ellen		Első		második	harmad	Összesen	Illetőségi összeütközések		Összesen	Hiv. jelentések kiegészítési ügyekben	A sem.-szék illetőségéhez nem tartozó ügyek	Vegyes beadványok	Főösszeg	Észrevétel
		egyedül	felebbezéssel egybekötve		sommás	rendes			sommás	rendes				első	második						
					eljárás folyama alatt				birósági határozatok ellen					foku bíróságok közt							
A pesti kir. itélő tábla területéről	5	2106	164	2275	1024	687	564	2275	1226	937	89	23	2275	84	1	85	370	323	299	3354	
									2163												
A marosvásárhelyi kir. itélő tábla területéről	4	689	61	754	365	251	138	754	400	319	29	6	754	14	—	14	79	46	94	985	
									719												
Fő-összegek	9	2795	225	3029	1389	938	702	3029	1626	1256	118	29	3029	98	1	99	449	369	393	4339	
									2882												
		3029												99			449	369	393	4339	

C) Az elintézés módja.

Országrész, melyből az ügy érkezett	A semmiségi panasznak hely adatott a polgári törvény rendt. 297. §-a alapján																							A semmiségi panasz			A p. t. rendt. 303. §-a szerinti pénzbirság alkalmaztatott	Az ügyiratok visszaküldettek			Mint a sem.szék hatásk.-hez nem tartozók más bíróságokhoz lettek küldve									Az illetőség eldöntetett	Elintéztetett		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	Összesen	a p. t. r. 297. §. keretén kivül *)	Összesen	elvettetett	visszautasittatott	összesen		kiegészités végett	a felebbvitel kiigazitása végett	összesen	az átm. int. VI. czimének 6-dik pontja alapján	bünvádi	urbéri arányositási	csőd	bánya	tiszta telekkönyvi	magyarországi váltó-ügyek	összesen		Folyó ügyként elintézett vegyes tárgyak	érdemlegesen	folyó tárgyként	összesen
A pesti kir. itélő-tábla területéről	140	7	8	32	115	31	17	3	14	35	12	26	—	2	4	45	7	82	2	2	61	77	672	95	767	1084	383	1467	44	392	21	413	163	19	38	9	6	38	50	323	85	299	2319	1035	3354
A marosvásárhelyi királyi itélő-tábla területéről	61	4	10	4	14	8	10	—	9	2	5	2	—	2	3	22	4	32	—	1	5	4	202	25	227	422	76	498	17	96	10	106	25	6	13	2	—	—	—	46	14	94	739	246	985
Főösszegek	201	11	18	36	129	39	27	3	23	37	17	28	—	4	7	67	11	114	2	3	66	31	874	120	944	1506	459	1965	61	488	31	519	188	25	51	11	6	38	50	369	99	393	2058	1281	4339

*) Jegyzet. Ezen rovat magában foglalja azon esetek et, melyekben a semmiségi panasznak a sajtó-rendszabályok vagy az átm. intézkedések XVII[I]. cz. értelmében az előbbi ideigl. törv. rendtartás alapján adatott hely.

A kassai ügyvédi-egyletnek a képviselőházhoz intézett kérvénye az elsőbíróságok szervezése iránt.

Mélyen tisztelt képviselőház!

Lelkesült öröm tölté el mindnyájunkat, midőn a királyi szóról hallók ama magasztos szavakat, hogy számos elavult intézményeink között, melyek átalakitást igényelnek, az igazságszolgáltatás, a birói szervezet, első sorba helyezvék.

Fokozta ez örömet az, hogy kormányunk és az országgyülés a nagy mühöz azonnal és erélyesen hozzá is fogott; mert ebből azon meggyőződésre jutottunk, hogy mig egyrészt a törvényhozás bölcsen belátta, mikép az igazságszolgáltatásnak javitása legégetőbben szükséges, ugy másrészt a baj orvoslására a leghelyesebb gyógymódot feltalálta, az 1869. IV t.-czikkben oly alapokra fektetvén müvét, melynek helyességéről az egész czivilizált világ tanuskodik.

Több mint fél év mult el, mióta királyi szó szentesité ezen nagy elveket, s azóta megtestesülését hiába várjuk. Bár merre tekintsünk, pedig törvénykezésünk terén mindenütt hiányokat, fogyatkozást, rendellenességet találunk.

A törvény tiszteletnek, az alkotmányosság ezen éltető elemének egyik legfőbb tényezője a bíróságok iránti bizalom, bizalom azok iránt, kik mint a törvény szolgái, leginkább hivatvák a törvénynek a nép lelkébe való átültetésére.

Fönnálló első bíróságaink iránt e bizalomnak megkelle rendülnie; nemcsak azért, mert létezésök alapja korszerütlen, és mert alakitásuknál fogva sem felelhetnek meg a czélnak, hanem azért is, mert felettök az országgyülési viták folytán felvilágositott és megerösödött közvélemény, söt szentesitett törvények is már ítéltek. Különben is, ha valamely intézmény már elvileg eltöröltetett, ezzel a czélszerüségében és szükségességében való hit megsemmisülvén, — és igy életgyökere metszetvén el, további tényleges müködése nem felelhet meg feladatának. A helyzet e visszásságának következményei nem is maradhattak el, melyek között leghátrányosabbak egyike az, hogy a törvényhatóságok az igazságszolgáltatást jogkörükből úgy is elvontnak tudván, levették kezüket a bíróságokról, a kormány pedig még nem karolhatta fel azokat, s igy azok minden ellenörködés nélkül egészen önmagukra hagyatva, tevékenységök csak egyes tagjainak jóakaratától függ; ezek pedig állásuk bizonytalan s ideiglenes voltát ismerve sem kedvvel, sem ösztönnel a munkára nem birnak.

Ehhez járul továbbá, hogy a sommás bíróságok az uj ptr. folytán megszaporodott teendőiknél és számos közigazgatási ügyeiknél fogva az eddiginél nagyobb munkaerőt igényelnek, erre nézve pedig, mindeddig semmi intézkedés nem tétetett.

Ily körülmények között az uj prt. a helyett, hogy az igazságszolgáltatás ügyét elömozditotta volna, azt visszataszitotta, — a mennyiben szabályai nem tanulmányoztatnak, legüdvösebb intézményei visszaélésekre és a per huzavonására használtatnak, az abban szigoruan megszabott határidők figyelembe nem vétetnek, az ügyviteli szabályok pontos kezelésével senki sem törödik, arra sok helyütt a kellő munkaerő, költség vagy helyiség hiányzik.

Alapszabályaink által előirt s hivatásunkból folyó hazafiui kötelességünknek tartottuk igazságügyi állapotunkat leplezetlenül, de hiven ecsetelni, és gyors rögtöni segélyt kérni, mi csak a bíróságoknak elvileg már ugy is elhatározott rendezése által érhető el.

Miért is oda járul alázatos kérelmünk a mélyen tisztelt képviselőházhoz:

Miszerint a miniszteriumot a birósági szervezet javaslatának mielőbbi beterjesztésére utasitani, s az ebbeli javaslatnak mielőbbi törvényerőre emelését és keresztülvitelét előmozditani méltóztassék.

Kelt Kassán, a kassai ügyvédi egyletnek 1870. évi jan. 22-én tartott rendes üléséből.

Az örökbefogadási jogintézmény,

annak solidaritása az európai jogrendszerekben, s elmaradásunk okai a jogi téren.

VII.

(Folytatás.)

Régi időkben germán eredetü népek lakta tartományokban — Némethonban és Franciaország nagy részében — az örökbefogadási intézmény (mikép az jelenleg fenáll) egészen ismeretlen volt [1]); hanem e helyett divatozott az ugynevezett örökös nevezés (Erbseinsetzung) vagyis a halálesetrei vagyonátruházás (Vergabung), melynél fogva bárki, a kinek törvényes örököse nem volt, összes javaiban, vagy azoknak egy részében, egy másikat, a ki törvényes örököse nem volt, örökösének nevezte ki, és neki ezen javakat vagy még éltében átadta, vagy pedig örökösének kinevezése, s igy családjába való befogadása által részére csak az örökösödési jogot biztositotta. [2])

Ezen örökös-nevezési intézményből fejlödtek ki később rendszeres örökösödési szerződések (Erbverträge), melyek középkorban Némethonban divatoztak, [3]) söt a római jognak a 16-ik század elején átalános elfogadása és az adoptio intézményének behozatala után is több országokban tovább is megtartattak, és mai napig is divatoznak. [4])

Mivel pedig a hübéri javak a hübéresnek teljes tulajdonát nem képezték, és azokbani örökösödési jog, kizárólagosan csak a szerzőtől származott családbeli tagokra terjedett ki; következőleg ezen javakról csak a hübérnök beleegyezése mellett és csak azon esetre volt szabad rendelkezni, ha az örökösödésre feljogositottak közül senki sincs életben. (Feud. L. I. tit. 13. 21. L. II.

---

[1]) Lásd: Mittermajer. Grundsätze des gemeinen deutschen Privatrechtes. Regensburg. 1847. II. B. §. 366.

[2]) Az örökös nevezési intézményről következőket ir Mittermajer hivatkozott munkájában: „Wenn sich auch nicht beweisen lässt, dass die Erbverträge, wie sie das heutige Recht kennt, schon dem alten deutschen Rechte bekannt waren, so enthielt doch dies Recht .... schon Einrichtungen, deren Ausbildung später zu den Erbverträgen führte, und zwar nach dem System der Vergebungen, insbesondere in der Richtung, dass Jemand auf den Todesfall unwiederruflich einem anderen Theile seines Vermögens übertrug, und entweder die Gewehr der Sache sogleich übertrug (birtokba bocsátotta), oder eine Form wählte, durch die er den Anderen, der eigentlich nicht sein rechter Erbe war, als Erben in jene Gemeinschaft aufnahm (Adoptare in hereditatem nach lex Ripuar. tit. 48.), in der er nach dem Tode des Anderen sein Nachfolgerecht geltend machen konnte.... Diese Vergabungen .... hatten entweder das ganze Vermögen des Gebenden, oder einzelne Gegenstände, und zwar Liegenschaften oder bewegliche Sachen zum Gegenstande, und in der Richtung auf den Todesfall so, dass nach der, bei der Vergabung angewendeten Form die Gewer auf den Anderen übertragen wurde .... Vorzüglich aber kam man nun dazu, die Gesammtheit des Vermögens, das der Vergebende hinterlassen würde, zum Gegenstande der Vergabung zu machen .... Überall wo auf eine solche Gesammtheit des Vermögens die Vergabung ging, erhielt der Bedachte nach dem Tode des Vergebenden das Recht auf alle zur Zeit des Todes hinterlassenen Vermögenstheile. — Das Lehenswesen verbreitete solche vertragsmässige Erbeinsetzungen noch mehr .... Die Zustimmung des Lehenherrn gab eine Investitur und eine Anwaltschaft. — Mittermajer. — fenti munkájában. II. B. §. 452.

[3]) Alapelveik ugyanazonosok az öröknevezés, és testvérré-örökfogadás alapelveivel. Lásd: Mittermajer hivatkozott munkáját. II. B. §§. 453. 454.

[4]) Az örökösödési szerződések divatoznak még: Porosz,- Bajor,- Szász,- Würtemberg országokban és Holsteinban; ellenben: Osztrákhonban, Hollandiában, Hessen herczegségében, több sweitzi cantonokban, Francziaországban és Szardiniában, az örökösödési szerződések csak a házastársak között tengedvék meg Lásd Mittermajer; ugyanott. II. B. u 53—57. ad. §. 452.

**

tit. 38. 39. 52. 55. 83.), ugyanazért a családoknak és a családiság eszméjének fentartása tekintetéből a nemesi családok között kiválólag kétoldalu örökösödési szerződések divatoztak, melyek testvérré-örökbefogadás (Erbverbrüderung, pactum confraternitatis) nevezete alatt fordultak elő

Ezen testvérré-örökbefogadásnak kellékei és joghatályai, egyszóval egész lényege ugyanaz volt, melyet törvényünk szerinti testvérré-örökbefogadásnál láttunk; itt is egyesek vagy családok kölcsönös örökösödési jogot biztositottak maguknak egymás irányában, hogy ha t. i. közülök valamelyik hal ki örökös nélkül, javai a másikra örökségképen szálljanak [1]); itt is a hübéri javak tekintetében a hübérnök jóváhagyása megkivántatott, valamint nálunk az adományi javaknál a kir. jóváhagyás „Eine Erbverbrüderung (pactum confraternitatis), das ist ein Vertrag zwischen zwei oder mehreren Familien, wodurch sie sich für den Fall, da eine von ihnen aussterben sollte, das wechselseitige Successionsrecht bedingen, ist.... ohne Einwilligung des Lehenherrn ungiltig. [2]) Fr. Ch. Erläuterung des Lehenrechts nach Böhmers Principien.

Ezen összeállitásból már most meggyőződhetünk, hogy örökbefogadási jogintézményünk, nemcsak nem hazudtolja meg jogrendszerünknek solidaritását a nyugat európai jogrendszerekkel; hanem inkább azt bizonyitja, hogy örökfogadási intézményünk is a római jog s illetőleg a germán örökösnevezési intézményen alapult, következőleg ös eredeti önálló intézmény nem volt, hanem valamint más jogintézményeink, ugy az örökbefogadás is — különösen a testvérré-örökfogadás a hübéri rendszer kiséretében ültettetett át hazánkba nyugati Európából.

Az örökbefogadási intézménynek ekképi kifejtése után azon szerény nézetünket nyilvánitjuk: hogy a fiuvá-örökbefogadást, a megtisztult jogelveknek alkalmazása, s a kidolgozandó örökösödési rendszerrel öszhangzásba való hozatala mellett pártoljuk, az örökösödési szerződéseket pedig nem ellenezzük; ellenben a testvérré örökbefogadást, vagy is a fraternalis adoptio czimének használatát az örökösödési szerződéseknél, egészen feleslegesnek, sőt már most egészen értelem nélkülinek tartjuk, mivel az adományi javak hübéri természete s egyátaljában a hübéri viszony, hazánk javára és az emberiség diszére immár egészen megszünt.

TRÁVNIK ANTAL,
a pozsonyi birói államvizsg. bizottm. tagja.

A pesti s marosvásárhelyi királyi táblák tevékenységéről.

Suum cuique.

Épen szándékom volt a „Reform“ 16-ik számában „a kir. curia s a kir. itélőtábla“ czimü czikk folytán törvénykezésünk s bíróságaink hiányairól egy, vagy ha időm engedendi, több értekezést irni; midőn a „Pesti Napló“jan. 13-ki reggeli kiadása került kezeimbe. Az abban „a marosvásárhelyi kir. tábla mult évi működésének eredménye“ czim alatt megjelent közleménynek nagy mohósággal lett elolvasása után azonban, szándékommal teljesen felhagyni akartam.

Minek e tárgyban valamit irni? hiszen e czikk száraz számokkal a legékesb beszédnél jobban bebizonyitja, hogy a pesti kir. táblát s legfőbb itélőszéket illetőleg, nem a törvénykezési rendszer s szervezetben van az annyi ezer hátralékban nyilatkozó kór alapja, hanem a birákban s elnökökben rejlik, mert ime „a marosvásárhelyi kir. táblának tulajdonképi hátraléka nincs, mi valamint egyfelől az előadók teljesen odaáldozott s mondhatni megfeszitett munkásságának, ugy másfelől az elnöki folytonosan éber és fáradhatlanul munkás vezetésnek tulajdonitható.“

Nesze nektek legfőbb itélőszéki, s pesti kir. táblai elnökök! lám, ha a ti vezetéstek folytonosan éber és fáradhatatlanul munkás lett volna; a ti vezetéstekre bizott bíróságoknak sem volnának tulajdonképi hátralékaik!

Ti legfőbb itélőszéki s pesti kir. táblai rendes, számfeletti s pótbirák pedig szégyenkedve verjétek melleiteket s kiáltsátok a „mea culpa“-t, hiszen egyikötök sem dicsekedhetik avval, hogy tulajdonképi hátraléka nincs, ez a dicsőség csak a marosvásárhelyi kir. tábla előadóit illeti, kik munkásságukat teljesen odaáldozták, s mondhatni megfeszitették, mig ti kereseteiteken nyujtózkodtatok, s izlami semmittevéssel töltöttétek az időt.

S végre, te szegény szánandó igazságügyminiszter, ki a fáktól nem látod az erdőt, ne törd többé fejedet a felett, hogy mikép enyésztessenek el a pesti kir. itélő táblai s legfőbb itélőszéki restantiák, mert ime az érintett közlemény kedveskedik neked egy Columbus tojással, mely szerint csak a marosvásárhelyi kir. táblának magukat teljesen odaáldozott s mondhatni megfeszitett munkásságu előadóit s annak folytonosan éber és fáradhatlanul munkás vezetőjét kell a pesti kir. táblához felhozni, s nem leend többé a pesti kir. táblánál sem, „tulajdonképi hátralék“.

Ily keserüen fakadtam ki én, s hiszem, hogy más olvasó is a kérdéses közlemény olvasása után.

Lehetséges, és akarom is hinni, hogy a czikk irója a két tábla munkásságának aequiparatiója által nem czélozta, de a modor, melyet követett, s az apostrophált kitételek, a czikknek azon értelmet adják, s az nemcsak a pesti kir. tábla elnöke s osztályelnökei, hanem az előadó birák irányában is sértő és igazolatlan.

Sértő az a hivatkozott kitételeknek kirekesztőleg csak a marosvásárhelyi kir. tábla előadói s elnökére lett alkalmazása folytán, azok ellenkezője levén a czikk tartalmánál fogva értendő a pesti kir. tábla elnökeiről s biráiról, mit meg nem érdemeltek, mert 7 hónap alatt 20,918 tárgynak lett elintézése után az előadó birák legnagyobb része munkásságának teljes odaadása s megfeszitése hiányáról nem vádolható, s a főelnök alkalmasint Európa legnagyobb kiterjedésü felebbezési törvényszéke rendkivüli ügyes, mozgásban és folytonos működésben tartása által, ha nem bámulatot, legalább átalános elismerést érdemelt ki, s annak örvend is.

Igazságtalan pedig az aequiparatio azon furfangosságánál fogva, melylyel az eszközöltetett.

Én igen tudom méltányolni a serény és munkás birót, kivált ha annak munkája valóban meg is üti aztán a mértéket, s ezen elvtől vezéreltetve, miután nincs okom kétkedni a marosvásárhelyi kir. tábla múlt évi működése eredményére vonatkozó adatok hitelessége felett, leveszem kalapomat annak előadói s elnöke előtt is, szives tisztelettel adózom nekik megfeszitett szorgalmuk folytán, de az aequiparatio a két tábla munkássága felett helytelenül történt a czikkiró részéről.

Ám kisértsük meg ezt a természetes alapokon.

a) Erdélyországban, vagy pardon! marosvásárhelyi kir. tábla területén lakik 2 millió ember.

Ezen 2 millió ember ügyes-bajos dolgait másodfokulag intézte a mult évben 1 elnök, 1 alelnök, 18 rendes és 4 pótbiró, összesen 24 egyén.

A szorosabb értelemben vett Magyarországnak illetőleg a pesti királyi táblának területén lakik 10 millió ember.

Ezen 10 millió ember, peres és perenkivüli ügyeit intézte a mult évben 1 elnök, 7 alelnök, 48 rendes és 10 pótbiró, összesen 66.

Már most feltéve, hogy a marosvásárhelyi és pesti kir. táblák hatásköre alatt lévő lakosok vagyoniságra s perlekedési természetükre nézve tökéletesen egyenlők, s e szerint aránylag a marosvásárhelyi kir. tábla előtt ugyanannyi ügy fordul elő, mint a pesti kir. tábla előtt: a pesti felebbviteli törvényszék

---

[1]) In der Urkunde heiszt es auch: wenn einer ohne Leibeserben abginge, soll der Andere sein Land und Herrschaft erben. — Mittermajer hivatkozott munkájában. II. B. u. 4) ad §. 455.

Lásd még: Mittermajer u. o. Erbverbrüderungen II. B. §. 455. — Streit de pacto confraternitatis inter. nobiles aliosque privatos. Erf. 1718. — Rudolf de pacto succesr. illustr. et nobil. speciatim iis quae pacta confraternit. appellantur. Bütrow 1770. stb.

[2]) Der Vasall darf ohne Einwilligung des Lehnherrn mit fremden Personen keinen Erbvertrag schlieszen, weil er nicht das Recht hat, das Lehen an einen Anderen zu übertragen, der in der ersten Investitur nicht begriffen ist.... Wenn hingegen Erbverträge unter solchen Personen geschlossen werden, die schon aus der ersten Investitur ein Recht auf das Lehen haben, so sind sie von Seite des Lehnherrn auch ohne dessen Einwilligung gültig; nur musz Niemand gekränkt werden, der schon ein Recht zur Nachfolge hat... Aus dem mittleren Zeitalter haben wir häufige Beispiele von Erbverbrüderungen. — Fr. Ch. Lehensrecht nach Böhmers Prinzipien. §§. 298. 299. — Hasonlitsd össze: P. I. tit. 65.

birái s elnökei számarányának a marosvásárhelyi kir. táblával szemben ötször annyinak tehát 24×5=120-nak kellene lennie, a minthogy a Bach-korszak alatt a magyarországi s bánsági császári főtörvényszékeknél, s császári urbéri törvényszékeknél mintegy ennyi biró volt alkalmazva, s még sem voltak currentiában, pedig akkor az urbéri perek csak a megengedhetőség körül forogtak. — Volt és van pedig csak 66, tehát csak hattal több, mint azon összegnek fele; ha pedig az egyik és másik kir. táblához befolyt ügyek számát veszszük zsinórmértékül, miután a marosvásárhelyi kir. táblához a mult évben befolyt 10,632, a pestihez pedig 34,006, a pesti kir. táblánál 74 birónak s elnök ek tehát nyolczczal többnek kellene lennie, hogy az arány igazságos legyen a működés megitélésénél. Azonban ez utóbbi aránykulcs azért nem alkalmazható, mert a m.-vásárhelyi kir. táblához az 1869. évben folyama alatt 10,632 db, mig a pestihez 34,006 db folyt be 7 hó alatt, miután ez csak 1869. évi jun. 1-én lépett életbe jelen szerkezetében s tagjaival.

b) Ha czikkiró igazságos akart volna lenni, az midőn állitása szerint figyelmen kivül nem hagyhatta annak megemlitését, hogy a m.-vásárhelyi kir. táblánál „miután egyik alelnöki állomás mindezideig nem töltetett be, a másik alelnök pedig alig hét havi functiója után a kir. curiához előbbmozdittatott, két birónak a tanácsülésekbeni elnökösködéssel kellett nagyrészben elfoglaltatnia“: egyszersmind kötelessége leendett figyelmén kivül nem hagynia s azt is megemlitenie, hogy a pesti kir. táblánál öt rendes birói állomás öt hónapon át betöltve nem volt, s azok csak 1869. évi okt. 22-én töltettek be, hogy az egyik alelnök huzamosb ideig beteg lévén s ketten egymásután valamint a főelnök is a mult év folyamában szabadságidejüket használván, s ezenkivül az egyik polgári tanács elnöksége csak legujabban töltetvén be, a szabadságon voltak s a hiányzó alelnök helyett három birónak a tanácsülésekbeni elnökösködéssel kellett nagyrészben elfoglaltatniok, a tagok nagy része éppen a mult és a második felében élvezte szabadságidejét, s végre hogy a pesti kir. tábla működését csak 1869. évi juliusban kezdette meg.

c) Nem ismerem ugyan az erdélyi perek voluminositását, de miután Erdélyben az 1852. évi nov. 29-ki cs. pátenssel behozott polg. törvénykönyv maig is érvényben van, azt hiszem, hogy azokon, a magyarországi perek, különösen az urbériek, fájdalom! tultesznek, már pedig azt a czikkiró is tudja, hogy nagyobb és terjedelmesb perek elolvasása s az acták combinatiója, valamint az azokbóli kivonat készitése, illetőleg ennek az irásokkali egybevetése és kiigazitása több idejét veszi el az előadó birónak, mint a rendszeres codexek befolyása következtében egyszerüsitettebb perek.

Egyébiránt minden jogtudós, sőt csak némi miveltséggel biró ember is tudván azt, hogy valamely bíróság activitása megitélésére nézve nem annyira az elvégzett ügyek számának sokassága, mint inkább az előfordult ügyek minősége és ponderositása lehet az irányadó s döntő körülmény, s hogy a számok elintézése szerinti eredmény megitélése az absolut korszakból ragadt reánk: e tárgyat illetőleg, most kifejtett véleményre vonatkozólag döntő érvül felhozom a „*Jogtudományi Közlöny*“ f. évi 5-ik számában „Pestvárosa törvényszékeinek müködéséről 1869. évben“ czimü közleményt, mely szerint Pestvárosa polgári törvényszéke az 1868. évről átvett 1151. és 1869-ben befolyt 76,450, összesen 77,601 polgári peres tárgyakból elintézett 76,623 darabot, s maradt hátralékképpen csak 978 db, ugy hogy a pestvárosi t.-székek, melyek aligha állnak több tagból, mint a m.-vásárhelyi kir. tábla 100,000-nél több ügyet intéztek el, s még nem jutott eszébe egyetlenegy gondolkozó főnek vagy valamely pestvárosi törvényszéki tagnak, ennek működését a pesti kir. tábla működésével párhuzamba hozni, s a világban „gloriát“ hangoztatni, más bíróság, s annál kevésbé a pesti kir. tábla rovására vagy annak kisebbitésével.

Tehát suum cuique kedves királyhágóntuli atyámfia!

Nem a birákban, kik nagyobb mértékben vannak elfoglalva, mint az iskolás gyermekek, s kiknek önfeláldozó munkásságukért joguk van a közönség elismerésére, s nem is a kitünő elnökökben gyökeredzik tehát a baj, s miként a „Reform“ 16-ik számában „a kir. curia s a kir. itélőtábla“ czimü czikk irója irja a hátralékokért nem a főtörvényszékeket érheti a szemrehányás: hanem szerinte a baj főoka politikai s társadalmi viszonyaink legbensőbb sejtjein lappang, szerintem pedig a jelenlegi törvénykezési rendtartásban s eljárásban, s gyökeres orvoslás, e nyavalya ellen csak a szóbeli nyilvános eljárásnak haladéknélküli behozatalában, s a pesti kir. táblának 10—16 részre leendő felosztásában rejlik, ideiglenes panaceának pedig csak az előadó birák számának azon számbani szaporitása szolgál, melyet a főszéki elnökök, mint legcompetensebb, birák javallatba hoztak.

WLÁD ALAJOS,
kir. táblai biró.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

IV-ik (birói szervezeti, magánjogi, perrendtartási és jogtanulmányi) szakosztálya által 1870. évi február 17-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, Bogdány Lajos, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, dr. Gerlóczi Gyula, dr. Győry Elek, Harsányi Ignácz, dr. Held Kálmán, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Rexa Pál, dr. Siegmund Vilmos és dr. Weiser Márk urak.

Elnök: (Pósfay ur akadályoztatása folytán) dr. Bróde Lipót ülésvezető elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, szakosztályi jegyző.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, arra észrevétel nem tétetett.

2) Olvastatván az igazságügyi miniszter urnak a választmány által a szakosztályhoz áttett megkeresvénye, melyre az egylet a perrendtartásban a gyakorlat nyomán észlelt legkirivóbb hiányoknak kijelölésére és azok mikénti orvoslása iránti javaslattételre felszólittatik, *(határozat)* a feletti elvileges vita után, ha valjon nem-e volna czélszerü már jelen ülésben szakosztályilag kijelenteni, miszerint ez egylet elérkezettnek látja az időt, hogy a szóbeliség és nyilvánosság elveire fektetett perrendtartás alkottassék, s hogy e szerint a ma érvényben levő perrendtartás javitgatását czélszerünek nem tartja, határoztatott: (és pedig minden szavazattal egy ellenében), hogy a miniszteri megkeresvény tárgyában bizottmány küldessék ki, és pedig minden előleges utasitás nélkül (ez utóbbi határozat minddel három ellenében hozatott), meghagyatván azonban a bizottmánynak, hogy jelentését 30 nap alatt a szakosztálynak bemutassa (e határozat, két tag nem szavazván, a többi jelenvoltak összes szavazásával kettő ellenében hozatott.) A bizottmányi tagok számára nézve (minddel öt szavazat ellenében) kilenczben állapodott meg a szakosztály, felkiáltás utján bizottmányi tagokul: Dr. Apáthy István, Engerth Tivadar, dr. Győry Elek, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Pósfay Károly, dr. Siegmund Vilmos és dr. Weiser Károly urakat választván meg, miről az érdeklettek jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők.

3) Olvastatván a Győry ur inditványa tárgyában kiküldött bizottmánynak beadott jelentése, és az avval kapcsolatosan bemutatott, az igazságügyér urhoz intézett felterjesztvény a felhalmozódott felebbviteli ügyek s az ügy hátralékok okai iránt, *(határozat)* a jelentés tudomásul vétetett s a felterjesztvényt en bloc elfogadtatván, a rendes ülés, illetve közgyülés elé terjesztetni rendeltetett, előadóul dr. Győry Elek ur választatván, miről az egyleti elnök és előadó urak értesitendők.

4) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére *(határozat)*, a helyesitett elnök, jegyző és dr. Környey urak küldettek ki.

K. m. f.

Jegyzette:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
szakoszt. jegyző.

Hitelesittetett a hitelező bizottmánynak 1870. évi febr. 18-án tartott ülésében.

Dr. Bróde Lipót, ülést vezető elnök, dr. Siegmund szakosztályi jegyző, dr. Környey Ede, bizottmányi tag.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett 1870. febr. hó 21-én a budapesti ügyvédi-egylet III-ik szakosztályában.

Jelenvoltak: Dr. Környey Ede, dr. Reinitz Adolf, dr. Szőllőssy Benő, Deszkás Gusztáv, Engert Tivadar, Győry Elek, Mannheimer Ignácz, dr. Friedmann Bernát és dr. Siegmund Vilmos.

Helyettes elnök: Dr. Csacskó Imre.

Jegyző: Friedmann Bernát.

A mult ülés jegyzőkönyve hitelesittetik.

Szakosztályi jegyző előadja, hogy Králitz Kálmán szakosztályi elnök ur egy hozzá intézett levélben értesiti a szakosztályt, miszerint a mai ülésben megjelenni akadályoztatva van; egyszersmind az elnökségről való lemondását azzal jelenti be a szakosztálynak, hogy halmozott teendők miatt nincs azon helyzetben ujabbi megválasztatását elfogadhatni.

A szakosztály sajnálkozással veszi tudomásul a lemondást, s az eddigi szives és tevékeny fáradozásért köszönetet szavaz és ezt jegyzőkönyvbe vétetni rendeli.

Napirenden levén szakosztályi elnök és jegyző választás. Egyhangulag megválasztattak elnökül: dr. Csacskó Imre, jegyzőül dr. Friedmann Bernát.

Ezután szőnyegre került dr. Friedmann Bernát által a rögtönbiráskodás megszüntetése tárgyában tett inditvány feletti véleményadás végett kiküldött bizottság jelentése.

A bizottmány által előterjesztett szerkezet szótöbbséggel elfogadtatik. S ehhez képest határozatképen kimondatik: hogy „a szakosztály a rögtönbiráskodást korszerütlen és egy jogállam eszméjével összeegyeztethetlen intézménynek tartja, s azért ennek mielőbbi teljes eltörölhetése céljából az állami közrendészetnek és börtön-rendszerünknek gyökeres reformját törvényhozásunk egyik igen sürgős feladatának tekinti; de addig, mig ezen kivánalmak teljesedésbe menendnek, a nálunk mélyen megingatott közbiztonság megóvására szükség parancsolta eszközként azt fentartandónak kénytelen kimondani; ohajtja azonban a mellett is, hogy a jelenlegi rögtönbiráskodási szabályok aként változtattassanak meg, hogy ez uton is csak olyan büntetések szabathassanak ki, a minők hazánkban ugyanazon büntettekre a törvény rendes utja szerint alkalmaztatni szoktak.“

Ezen ülés jegyzőkönyvének hitelesitése végett elnök, jegyző és Deszkás Gusztáv, szakosztályi tag kiküldetik.

Hitelesittetett Pesten 1870. febr. 23-án.

Dr. CSACSKÓ IMRE, m. p.,
elnök.

DESZKÁS GUSZTÁV, m. p.,
kik. szakosztályi tag.

Dr. FRIEDMANN BERNÁT, m. p.,
jegyző.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

TÁRCZA.

Az egyetem ügyének tárgyalása az országgyülésben.

(1870. február 25-dikén.)

Ghyczy Kálmán alapos indokolás után következő hat. javaslatot terjesztett a ház elé:

Határozati javaslat.

a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a magyar kir. tudomány-egyetem vagyonának kimutatása tárgyában tett előterjesztése iránt:

Válaszszon a ház egy 7 tagu bizottságot, mely a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a magy. kir. tudományos egyetem vagyonának kimutatása tárgyában tett előterjesztését azokhoz tartozó okmánytárral együtt a képviselőház 1868. november 13-ki 2776. sz. a. hozott határozatában kifejtett elvek alapján vizsgálat alá vévén, ennek eredményéről véleményes jelentést tegyen.

B. Eötvös József: Igen czélszerünek tartja ezen inditványt, s ajánlja annak elfogadását.

Hoffman Pál:[1]) T. ház! Én nem szándékozom az egyetem számára beterjesztett költségvetésnek egyes tételeiről szólani; azokat sem öregbiteni, sem leszállitani nem óhajtom; leszállitani nem, mert a dolog természeténél fogva azt nézetem szerint sem most, sem később nem lehet, — öregbiteni pedig azért nem, mert ez szervezési intézkedéseket tételez fel, melyek előtt a költségvetés öregbitése alig használna.

Az egyetemi vagyonra vonatkozólag sem szándékoztam szólani, de miután az előttem szólott képv. ur az iránt határozati javaslatot terjesztett be, én azt részemről szintén pártolom, de egy megjegyzést is koczkáztatok ez alkalommal. (Halljuk!) Én korántsem akarok praejudicálni azon bizottságnak, a mely kiküldetik, de én a kérdést igen egyszerünek tartom, és azt mondom, hogy az egyetemi vagyon csak az egyetemé lehet, jogilag egyedül ezen nézetet tartom lehetőnek. — Az egyetem jogiszemély természetével birván, azon különböző javak, melyek annak successive adattak, nem lehetnek máséi, mint azon jogi személyéi, melyet egyetem neve alatt értünk. — Azon kérdéssel, mi az egyetem, azon kérdés, kié az egyetemi vagyon, el van döntve. Mihelyest tehát kimondottuk, hogy azon egyetem nem katholikus, hanem államintézet, nézetem szerint az egyetemi vagyon sorsa is el van döntve. — Nézetem szerint t. ház a kiküldendő bizottság feladata igen egyszerü; a mit egyébként csak mellesleg kivántam megjegyezni, mert az, mi inditványoztatott, szintén vezethet más eredményre.

A mit tulajdonképen mondani akarok, az az egyetem szervezetére vonatkozik.

Ez a 3-ik budget t. ház! melynek tárgyalásában szerencsés vagyok e házban résztvenni. Két alkalommal immár megvallom, meglehetős erőlködéssel nyomtam el magamban a felszólalás kivánságát; — jelenleg a kötelesség érzete késztet azt el nem halasztani, hanem elmondani nézetemet, szemben azon tudvalevő ténykörülménynyel is, hogy a t. vallás- és közoktatási miniszter ur, már legközelebb szándékozikaz egyetemre vonatkozólag egy szerves törvényjavaslatot előterjeszteni; mondom, kötelességemnek tartom ezzel szemben is felszólalni, mert az eshetőség talán ugy fordulhat, hogy még a jövő költségvetés előterjesztése alkalmával sem fognánk ezen még csak beterjesztendő törvényjavaslat törvénynyé emeléséhez, és illetőleg annak áldásaihoz jutni; és azért is, mert magára ezen még csak előterjesztendő javaslatra, mely az egyetem ujjászervezését tárgyazza, nézetemet elmondani óhajtom. (Halljuk!)

Az egyetemnek állapota iránt tehát az 1848. 19. t. czikk intézkedik, kimondván azt, mit oly rövid idő alatt akkor, midőn e törvények készültek egyátalában törvényileg kimondani lehetett, t. i. az irányelvet, melyet alkalmaztatni kiván; és ez irányelv, mely életrevalóbb ma, mint volt akkor, a tanszabadság elvének alkalmazása. Törvényhozásunk nem volt azon helyzetben, hogy véghez vihette volna az elv alkalmazását, az uj szervezet létesitését. Véghez vitte egyetemünkre nézve ez elvnek bizonyos tekintetben alkalmazását azon kormány, mely az 50-es években hazánk ügyeit is intézte; be lett hozva az 50-es években egy neme a tanszabadságnak, melytől e nevezetet megtagadni ugyan nem lehet, de hozzá kell tenni, hogy annak tetemes korlátolásával is járt. Nem akarom ennek daczára tagadni, hogy e rendszer hatása üdvös volt, az egyetem mindenesetre összehasonlitva azon állapottal, melyben 1848 előtti időszakban volt, tetemes haladást tett, de üdvös hatást teljesen még sem gyakoroltathatott két okból; először, mert a tanszabadság elve nem volt egész kiterjedésében keresztülvive, némileg korlátolással járt; és másodszor, mert azon kormány a tudományt akkor nem tekintette önczélnak, hanem azt heterogen functiókra használta fel, a mi a tudomány természetes hatását csökkenté.

Igy érték egyetemünket a hatvanas évek; az oktoberi diploma után egyetemünkön annyiban történt változás, a menynyiben tannyelvül a magyar lőn behozva, minden más tekintetben nem történt semmi. (Igaz! Ugy van! bal felől.) Nincs szándékom azon kormányok ellen vádat emelni, mely 60—67-ig egyetemünket kezelték; azoktól, kik csak az ugynevezett közjogi kérdésekkel foglalkoztak, csakugyan nem lehetett várni, hogy belreformokhoz fogjanak; de szükséges, mint tényt constatálnom, hogy 60—67-ig e téren semmi sem történt.

[1]) A betüszedők folytontartó munkaszünetelése miatt a napi lapok csak kivonatban közölhették *Hoffmann Pál*-nak ép oly jeles, mint férfiasan erélyes felszólalását; miért is kötelességünknek ismerjük a fentebbi beszédét gyorsirói feljegyzés nyomán legalább ezen szaklap szükebb körü olvasó-közönségével megismertetni, mert olvasóink abban mindazon nézpontokat s adatokat fogják fellelni, melyeket lapunk hasábjaiban oly annyiszor hangsulyoztunk. Szerk.

Igen nagy baj volt ez, különösen egy irányban, t. i. a tanerők dolgában. T. ház! Akár hogy itéljünk mi azon tanerőkről, melyek az ötvenes években egyetemünkön alkalmaztattak, s bármennyire kárhoztassam én is azon heterogen functiót, melyet minden egyes tanár buzgalommal akart végezni, t. i. a germanisatiót, azt megtagadni nem lehet, hogy voltak köztük egyének, kik a tudomány szempontjából csakugyan üdvösen működtek. Mi e tanerőket akkor elvesztettük, helyükben pótlás nem történt, pótlás történt-e minőségileg, arról nem kívánok szólani, hanem nem történt mennyiségileg, a mi igen nagy baj az egyetem állására nézve, midőn a tanerők száma oly tetemesen megcsökkent. Ez csak egyike azon bajoknak, csak egyik oka azon hanyatlásnak, melynek egyetemünk a hatvanas években indult.

Midőn 1867.-ben a magyar kormány átvette az ügyek kezelését, megvallom, én azon biztos meggyőződésben voltam, hogy a hanyatlás, melyben az egyetem nyilván van 1860 óta, gyorsan fel fog tartatni, és ugyan oly gyorsan és határozottan az emelkedés ösvényére fog léptetni. Én t. ház egész, őszinteséggel, melylyel képviselői állásomnál fogva tartozom, kijelentem, hogy ebbeli reményem nem teljesült. A mélyen tisztelt cultuszminiszter ur ugyan is, midőn az ügyek vezetését átvette — miként a lapok akkor közölték, egy reményteljes nyilatkozatot tőn, t. i. azt, hogy valamint a felkelő nap először is a hegyek csucsait fogja megvilágitani, akként a magyar kormány is illetőleg a közoktatási ügyet vezető kormány először is a nevelés és oktatás legfőbb csucsaira fog sütni. Én megvallom, t. ház, ezen üdvözitő világosságnak ez időig még nyomát nem láttam. Egyetemünk azóta még gyorsabban indul azon hanyatlásnak, melyben 1860—1867-ig volt. (Igaz! bal felől. Nyugtalanság.)

Én, t. ház, tartoztam ezt kimondani azért, mert két alkalommal a bizalom, a remény — hogy javulni fog a helyzet — elnyomta szavaimat. Most harmadszor állunk a budget megszavazása előtt, és én képviselői kötelességemmel nem tartom összeférhetőnek tovább hallgatni.

Az egyetem, t. ház! gyorsan szervezendő, gyorsan, mert nagy érdekek forognak a koczkán. (Tetszés.) Az egyetem 2000 magyar ifjut foglal magában, a nemzetnek virága van ott, és ez eltörpül a rendszer hiánya miatt. (Élénk helyeslés bal felől.)

Mint azon intézetnek egyik igénytelen tagja, nem tartozkodom kijelenteni, hogy mióta ezen intézetben vagyok, vérző szivvel járok oda napról napra, látván, miként kénytelen ezen minden jóra képes ifjuság, — egyedül az egyetem szervezetének rosz állapota miatt eltörpülni. (Tetszés a baloldalon.) Akarunk bizonylatot erre nézve? Méltóztassanak megnézni az orvosi kart, hogy az ifjuságnak fele három év óta tényleg oda hagyta az egyetemet, és elment Bécsbe. Nem tartom én ezt valami nagy kárnak; vissza fognak ők térni megrakodva tudománynyal, de jelzi ezen körülmény azt, hogy az ifjuság maga azon meggyőződésre jutott, hogy ezen intézet tudományos kimüvelésükre elégtelen. Ott van a jogi kar. Ezen karnak az ötvenes években 250 hallgatója volt, 1860. óta 1000—1200 hallgatója van, és méltóztassanak figyelembe venni csak egyet.

A német kormány, mely pedig a bécsi egyetem vonzerejét fokozni akarta, a végett, hogy a germanisatió jobban terjedjen — és valóban az ötvenes években Bécsben velem együtt 500 magyar ifju hallgatta a jogi tudományokat, — mondom a bécsi kormány 250 magyar jogásznak 15—16 tanárt tartott, 1860-ban leszállitatott a tanárok száma 8-ra, nem ugyan elvileg, hanem tényleg, és azon anomaliába jutottunk, hogy még egy idegen kormány 250 hallgató számára 16 tanárt tartott, a magyar kormány 1000—1200 hallgató számára tart 8 tanárt. Hogy 8 tanár a tudományok azon nagy terjedelmét, melyet a jog és államtudományok magukban foglalnak, nem képes előadni, azt minden szakértő velem beismeri. (Élénk helyeslés bal felől.) Ott van a tanrendszer ugyanazon módon, miként azt a Thun miniszterium felállitotta. Én részemről nyiltan kimondom, nem hittem, hogy a jelenlegi kultuszminiszter ur csak négy hétig fogja is türni ezen állapotot, hanem azt vártam, hogy egy tollvonással fogja elsöpörni ezen rendszert, és életbe léptetni az uj szervezetet. 1848. XIX. t. cz. őt egyenesen és határozottan felhatalmazta arra, hogy az oktatás és tanszabadság elve szerint maga szervezze az egyetemet. Nem volt tehát itt szükséges a törvényhozás beleegyezését bevárni, miután azon törvény 3. §-a ezeket mondja: „Ezen elvnek az egyetemnéli alkalmazása a közokt. miniszterre bizatik, tudósitásait ez és egyéb e részben teendők iránt a legközelebbi országgyülésnek benyujtván.“ Valjon a tisztelet késztette-e a fennálló tanrendszer, vagy annak eredete iránt három évig várni? (Tetszés bal felől.)

Midőn szükségesnek láttam ezt constatálni, csak röviden akarok még néhány megjegyzést tenni arra vonatkozólag, hogy a miniszter ur e tárgyban javaslatot szándékozik terjeszteni a ház elé. (Halljuk! bal felől.) Mindennekelőtt óhajtom, hogy ez minnélelőbb történjék, mert méltóztassanak megfontolni, hogy négy év alatt nyolczezer ifju hallgatja, — mint mondám, — az egyetemet. Minden óra, mely elvész, kár a nemzetre. A minek történni kell, kivánatos, hogy gyorsan történjék, kivált, miután már 3 év telt el, és az egyetem még szervezve nincs.

A másik, a mit megjegyezni akarok azon óhaj, hogy a behozandó tanrendszer, a mennyiben azt a 19-ik t. cz. értelmében a miniszter ur fogná netalán kibocsátani, és e háznak csak tudósitásul nyujtaná be, ne mint meglepetés jöjjön e háznak tudomására, ne készen adassék be e háznak, hanem a mennyiben e házban nem lehet azt megvitatni, aziránt méltóztassék a közvélemény szavát meghallgatni. (Élénk helyeslés bal felől.) Még ez idő szerint tudtommal nem értesülhetett senki ezen állitólag már kész törvényjavaslat szervezetének tartalmáról. Én az egyetem szervezésének munkáját nemcsak fontosnak, hanem nehéznek tartom, és óhajtom, hogy ahhoz alkalma legyen hozzá szólni mindazoknak, a kik hivatást éreznek magukban ahhoz hozzá szólani; (helyeslés bal felől) és ez annyival inkább szükséges, mert, a mint a hir mondja, a miniszter ur csak a főelveket szándékozik beterjeszteni, melyeket már a 48-ki törvényhozás is felemlit, a részleteket pedig e háznak teljes alakjában nem fogná bemutatni. Az elvnek ismerete azonban, t. ház, nem elegendő, mert az elvnek sokféle alkalmazása lehet. (Helyeslés bal felől.) Ott van a most fenálló tanrezdszer élén a szabadság elve, és kérdem, hová törpült e szabadság elve részleteiben? (Helyeslés a baloldalon.) Az elvekből a részletek nem folynak mindig szükségkép, főkép ha tekintetbe akarjuk venni az egyes viszonyokat, melyekre azok alkalmazandók. A részleteknek tudomásával kell tehát birnunk, és ehhez a közvéleménynek joga van hozzászólni, annyival inkább, mert a tapasztalás bizonyitja, hogy az ily behozott rendszabályokat felettébb nehéz megváltoztatni. Méltóztassék figyelembe venni, hogy a Thun-féle rendszer nagy része még most is érvényben van; s a változtatásnak nehézségei miatt mennyivel nehezebb lesz megváltoztatni oly rendszert, mely alkotmányos uton jövend létre. (Helyeslés balfelől.) Felszólalásom czélja csak az volt, kérni a t. kultuszminiszter urat, miszerint az általa már állitólag egészen eikészitett reform-tervet mielébb benyujtaná, tekintetbe véve azon valóban létező sanyaruságot, a melyben, a mint ezt nem átallom kimondani, az egyetem jelenleg van, és tekintve a nagy érdekeket, melyek itt fenforognak, reménylem, hogy az egyetem ügye nem azon ügyek közé tartozik, melyekről a kultuszminiszter ur azt mondá a minap, hogy azok a luxus tárgyai, mert megvagyok győződve, hogy az igen t. kultuszminiszter ur az egyetemet a luxus tárgyai közzé sorozni nem akarja, hanem azon tárgyak közé, a melyek iránt ép oly gyorsan, mint a népnevelés iránt intézkedni szándékozik. (Élénk helyeslés bal felől.)

Eötvös József báró: T. ház! Megvallom, megvoltam lepetve Hoffmann képv. urnak mai felszólalása által, nem azért, hogy a budget-tárgyalások alkalmával ezen kérdésről is szólott, mert hiszen a mint már mondám, budgetem tárgyalása alkalmával mindenről lehet szólani, de hogy éppen ő egy ily fontos tárgyról éppen csak igy mellékesen oly módon szólott, hogy felszólalásának valami formulázott alakot, mely határozatnak alapját képezhetné, nem adott.

Kegyes volt a t. képv. ur föltenni, hogy én a fényüzésről szólva egyetemet a fényüzési czikkek közé nem számitom. — Köszönöm, hogy ezt méltóztatott föltenni, de miután az, hogy mai napi beszédemre reflektált, — mégis oda látszik mutatni, miszerint az, mit a minap a tudományok bizonyos fényüzési czikkeiről mondottam, némelyek által talán az egyetemre is vonható volna, ujra kinyilatkoztatam, hogy én akkor sem mondtam és most sem mondok semmi mást, mint azt, hogy én mindenek közt bármennyire tisztelem a magasabb tudományokat, bármennyire meglegyek győződve arról, hogy magasabb népmüvelődés lehetetlen oly országban, hol tudomány nem létezik, most is azt mondom, fő és első teendő a nép nevelés, (Élénk helyeslés) mert teljes meggyőződésem, hogy a magasabb tudomány kifejlődése csak ott lehetséges, hol ezen magasabb tudomány egy müvelt népnek egészséges talaján nyugszik. (Helyeslés) Én nem akarom, hogy a tudomány Magyarországon mint egy karácsonyfa állittassék fel, felékitve mindenfele csecsebecsékkel, különben pedig arra teremtve, hogy elszárad-

jon, én azt akarom, hogy e fa gyökeret verjen a hazában. (Helyeslés jobb felől.) és erre nézve mindenekelőtt szükséges az, hogy a talaj legyen előkészitve. (Helyeslés jobb felől.) Én tehát a mit akkor mondottam, ismétlem most: első és legfőbb kötelességemnek tartottam mindenekelőtt a népnevelésre forditani figyelmemet. (Helyeslés jobb felől.) először azért, mert legszükségesebbnek és legsürgősebbnek tartottam, de másodszor azért is, mert a népnevelés egy olyan tér, a melyen kezdetben is már bizonyos eredményeket lehet elérni. [1]) A mi azonban az egyetemet illeti, e részben, megvallom bámulatomat kell kifejeznem előttem szólott t. képv. ur nyilatkozata felett. Az egyetemnek reformját, mint a t. képv. ur is jól fogja tudni, megalkotni nem oly mű, melyet egy pár nap alatt, vagy egy két év alatt véghez lehetne vinni; (Zaj és felkiáltások a baloldalon. Nem csak arról van szó, hanem arról is, hogy a tervezet a közvélemény birálata elé bocsáttassék) egy egyetemnek reorganisálása igen soktól függ, azt hamar senki nem reorganisálhatja inkább, mint maguk az egyes tanárok, mert a hol egyes kitünő tanárok vannak, ott van hires kitünő egyetem is. (Élénk helyeslés jobb felől.) A t. képv. ur egy kis számadási tévedést is tett, még saját facultására nézve, és a jogi karra nézve azt mondva, hogy ott 8 tanár van. Engedelmet kérek, a jogi karban most is 11 tanár van a budgetbe felvéve.

Azonkivül egy egyetem létezésének és annak, hogy a mai időben egy egyetem czéljainak megfeleljen, kellékét utóvégre is nem a czélszerü miniszterialis rendelet adja meg, mert ámbár a miniszterialis omnipotentiát sokszor hallottam emlittetni, ugy hiszem, hogy mégis senki, a ki a miniszterialis omnipotentiától fél, bizony nem teszi fel azt, hogy a miniszterialis omnipotentia annyira terjedjen, miszerint egy kitünő egyetemet alkothasson. (Helyeslés jobb oldalon.) Egy kitünő egyetem alkotására a szükséges tanerőkön kivül, melyekre nézve, mi magyarok sokkal szükebb körre vagyunk szoritva, mint bárki más, mert a külföldről kitünő férfiakat nem hozhatunk be, igy csak azokat alkalmazhatjuk, a kik az egyes tudományos szakokra magukat hazánkba vetették, tudjuk pedig, hogy az utolsó 20 év folyamában nem látván a magyar fiatal ember kilátást a tudományos téren, a szorosan tudományos szakra igen kevesen képezték magukat. De még a tan erőkön kivül vannak anyagi kellékei is minden egyetem létezésének, és annak, hogy az egyetem czéljainak a mai időben megfeleljen. Nem is szólok most a természet tudományi, sem az orvosi karról, mely mint minden ember tudja, a mi időben nem áll azon állásponton, mint valaha, midőn chemiai tanár, vagy más természettudós nem szorult másra, mint egy fekete táblára és krétára, azzal felirván formuláit és megelégedvén azzal, hogy azokat tanitványai megtanulták, mai időben nemcsak auditoriumra, de laboratoriumra is van szükség. Mai időben a természet tudományok, melyek minden egyetem főágát képezik, nem mivelhetők bizonyos helyiségek, készletek és tanszerek nélkül. (Helyeslés.) De mondom, nem szólok a természet tudonyokról, sem az orvosi karról, csak a jogi karról szólok, és itt ismét bámulom képv. társamat, a ki sajnálkozását fejezte ki a felett, hogy annyi kitünőbb fiatal ember kénytelen volt a külföldre menni, és ott folytatni tanulmányait, és hogy sajnálkozásának ezen okát az összes jogi karnak hiányában kereste. Ezt felfogásom szerint csak az mondhatná, a ki soha egyetemi épületünkben nem volt, a kinem tudja, hogy egyetemünk jogi karának egyik legnagyobb hiánya az, hogy a tantermei akkor készültek, mikor az egyetem frequentiája 900, legfölebb 1000 fiatal emberből állott, mely azonban azóta 2100-ra emelkedett, és hogy épen a jogikar tud 1100 hallgatót felmutatni, — ugy hogy lehető dolog, hogy még azon esetben is, ha a legkitünőbb tanerők Európa legelső tanárai ülnének az egyetem tanszékeiben, egyrésze a magyar fiatal embereknek mégis kénytelen volna elvándorolni, azon egyszerü oknál fogva, mert nem fér meg az auditoriumban. (Balfelől ellenmondások.)

[1]) Helyesen jegyzé meg erre *Tisza Kálmán*: hogy nehéz meghatározni, melyik fontosabb, a népnevelés-e vagy az egyetemi nevelés, mert hiszen a népnevelés egyik legnagyobb akadálya a miniszter szava szerint a kellő tanerők hiánya; már pedig, hogy néptanitók legyenek, arra kell praeparandia, hogy praeparandiák lehessenek, arra kellenek praeparandiai tanárok, s igy kapcsolatosan feljebb kell haladnunk és akár alól, akár felül hanyagoljuk el a tanügyet, megbünteti az magát alólról is, felülről is.

Hogy az egyetem állapotainak javitására nem történt annyi, a mennyit a t. képviseló ur óhajtott, és félig sem annyi, a mennyit én óhajtottam volna, ez nem szenved semmi kétséget; de felfogásom szerint igazságtalanság azt tagadni, hogy az egyetem jelen állapotjának javitására legalább annyiban, a mennyiben a localis körülmények a helyiség és a phisikai lehetőség azt engedték, mégis tetemes történt, igy pl. a belgyógyászati intézetben egy czélszerü auditorium készittetett el, a honnan a növendékek a beteget láthatják, a belkóroda 10 ágygyal szaporittatott egy sebészeti kórtanoda szintén 10 ágygyal a phitsiologiai intézet, egy kórboncztani intézet, egy összhasonlitó boncztani laboratorium állittatott fel a tanár segédek száma szaporittatott 4-el, végre a rigorosumra nézve uj rendszer hozatott be, mely szintén nagy fontosságu dolog. Hogy pedig oly nagy hátrány nem lehet, annak egyik bizonyitványa az, hogy épen november 30-án 1869-ben ismertetett el a pesti egyetem orvosi diplomáinak egyenjogusága a bécsivel. [2])

Ha a hanyatlás oly nagy lett volna, akkor ezen elismerés bizonyára nem következik be most, hanem elkövetkezett volna a prosperitás azon korában, a melyre a tisztelt képviselő ur emlékeztetett. E tárgy sokkal fontosabb, hogy sem azt igy mellékesen vitatni lehetne, az egyetem reorganisatiója teljes meggyőződésem szerint a törvényhozás gondoskodásait kettős irányban igényli: először egy törvény alkotása által, mely az egyetem jövőjét szabályozni fogja; 2-or azáltal, hogy az egyetem helyiségeinek fölépitésére, helyreállitására tetemes pénzösszegek lesznek szükségesek, melyet a budgetben, mint én hiszem, kölcsön utján lesznek a ház által megszavazandók. Erre nézve én a budget-tárgyalás befejeztével szintén bátor leszek a ház elé inditványt terjeszteni.

Különfélék.

(Pestváros törvényszékeinek müködéséről) 1869-ik évről a következő kimutatásokat vettük. A polgári törvényszéknél I. 1868-ik évben hátralékban maradt 1151. 1869-dik évben az iktató hivatalban befolyt polgári peres tárgy 76,450. Összesen 77,601. Ebből 1869. évben elintéztetett 76,623. Maradt hátralék 978 db. II. Vidéki kézbesités érkezett 10,335 db. A kiadó-hivatal által kiadatott 3510 kézbesitési iv, ezekkel 140,000. Hivatalos levél vidékekre küldetett 15,560 db. Hivatalos levél helybeli 4785 db. Értéki küldemény 253 db. III. Elnöki iktatóba érkezett 1869. évben 709 darab, melyek el is intéztettek. A fenyitőtörvényszéknél: IV. 1868. évben hátralék volt 827, 1869. évben az iktató-hivatalba befolyt 13,235. Összesen 14,062 db. Ebből elintéztetett 13,441. Hátralék maradt 621 db. V. Bel-s lipótvárosi egyes bíróságnál 1869. jun. 1-től 1869. decz. 31-ig befolyt 11,100, elintéztetett 10,718. Maradt hátralék 382 db. VI. A terézvárosi egyes bíróságnál 1869. decz. 31-ig befolyt 8350. VII. A józsef- és ferenczvárosi egyes bíróságnál 1869. évi junius 1-től 1869. decz. 31-ig befolyt 5450; e két utolsó bíróságnál hátralék nem maradt. E szerint összesen befolyt 127,061 db, melyek — 1926 db. kivételével mind elintéztettek. 1868. évről vizsgálat alatti fogoly maradt, és pedig férfi 102, nő 19; összesen 121. 1869. évben szaporodott, és pedig férfi 1773, nő 459, összesen 2232; együtt 2353.

[2]) Erre is helyesen jegyzé meg Tisza: hogy az nem bizonyit semmit sem az iránt, hogy az egyetem emelkedett volna, sem az iránt, hogy sülyedt volna. Abban a kultuszminiszternek csak egy helyes intézkedését lehet elismerni, mely által a pesti egyetemet felszabaditá azon alárendeltségi helyzetéből, a melyben az előtt a bécsi egyetemmel szemben állott. Ez hizonyitja azt, hogy *politikailag* helyesen járt el a miniszter ur, de nem bizonyit az egyetemnek, mint ilyennek emelkzdése mellett semmit sem. (Részünkről pedig megjegyzünk, hogy egész tanügyünk sülyedése iránt vajmi súlyos bizonyitékot képez azon a kultuszminiszter által természetesen fel nem hozott körülmény: hogy külföldön a hazánkbeli érettségi-vizsgálati bizonyitványokat nem akarják elismerni.)

TARTALOM: Kimutatás a m. kir. semmitőszék müködéséről 1869. jun. 1-től decz. végig. — A kassai ügyvédi-egyletnek a képviselőházhoz intézett kérvénye az elsőbiróságok szervezése iránt. — Az örökbefogadási jogintézmény, annak solidaritása az európai jogrendszerekben, s elmaradásunk okai a jogi téren. Trávnik Antaltól. — A pesti s marosvásárhelyi kir. táblák tevékenységéről. Wlád Alajostól. — A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. — Tárcza. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curia határozatok.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 10. Pest, 18 70. márczius 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A „budapesti ügyvédi-egylet“

folyó évi első rendes ülésen elfogadott és a királyi curián felhalmazódott ügy hátralékok tekintetében az igazságügyi miniszter urhoz intézett

„előterjesztés:

Nagyméltóságu igazságügyi miniszter!
Kegyelmes ur!

Midőn legközelebb a hazai igazságszolgáltatás terén azon sajnos tün mény merült fel, hogy az ügyhátrálékok a pesti feltörvényszékeknél eddig ismeretlen arányban felszaporodtak, ezen tüneménynek okai, s a baj elháritására vezető eszközök iránt az illető feltörvényszéki elnökök szólitattak fel véleményadás végett.

A budapesti ügyvédi egylet az igazságszolgáltatás rendes menetét, s e téren felmerülő bajok orvoslását, saját czéljaival oly szorosan egybefüggőknek tartja, hogy feladatai közé számitván az ide vonatkozó kérdésekkel behatólag foglalkozni, az igazságszolgáltatás reformja és a mutatkozó akadályok elháritása közül magát egyik bár szerény, de buzgó munkásnak tekinti.

A mint tehát egyfelől készséggel ajánlja fel közreműködését, ugy másrészről az ide vonatkozó kérdéseknél meghallgattatását óhajtaná.

Annál élénkebben táplálta pedig a tisztelettel alólirt egylet azon óhaját a fenforgó kérdésre nézve, mert alig hitte, hogy egy csupán birói tagokból álló értekezlet, az ügyhátralékok okai s az orvoslás módjaira nézve az ily esetekben természetes elfogultság ellenében magát teljesen megvédelmezhesse.

Midőn aztán a feltörvényszéki elnököknek nyilatkozata tudomásunkra jutott, sajnosan győződtünk meg, hogy az nemcsak hiedelmünket igazolta, hanem egyszersmind ama szomoru, és kivált a nyilatkozók állásánál fogva felettébb káros nézet nyilvánitását foglalta magában, mely az ügyvédi testület erkölcsi hitelét alapjaiban támadván meg, igen alkalmas az elháritani igyekezett törvénykezési jelenség még aggasztóbb ismétlődését maga után vonni.

Az mondatott ugyanis, hogy ezen tüneménynek oka egyfelől a birósági tagok számának elégtelensége, másfelől és pedig főrészben az ügyvédek és felek alaptalan felebbezései.

A mi a birósági tagok számát illeti, mi is elismerjük, hogy az az elintézendő ügyekhez viszonyitva elégtelen, valamint nem akarjuk tagadni, hogy vannak az ügyvédi testületnek ugy, mint bármely más testületnek egyes méltatlan tagjai, de itt a vád nem ezen kivételekre, hanem átalában az ügyvédségre szól, s az ügyvédek kötelesség-ellenes eljárásában keresi a felvett kérdésnek okait.

A budapesti ügyvédi egylet ennélfogva mind saját czélja, mind ezen vád elleni határozott tiltakozás érdekében és igy kétszeresen kötelességének tartja az ügyhátralékok tekintetében alázatos véleményét ez uton előterjeszteni.

Midőn pedig ezt tennők, nem akarunk hasonló hibába esni és vádakkal fellépni, csak azt jegyezük meg mindenekelőtt, hogy igen fontosnak s szükségesnek tartjuk hiteles-statisztikai kimutatások köztudomásra hozatalát annak megitélhetése végett, hogy az ügyvédek vagy felek felebb hivatkozásaikban kötelesség ellenesen jártak-e el, mert helyes vélemény a felebbvitelek alapos vagy alaptalan volta iránt, csak azon számarányok egybevetése mellett képezhető, mely a felebbvitt és megváltoztatott itéletek közt létezik.

Igénytelen nézetünk szerint a biróságok feladata nem egyedül az, hogy minél gyorsabban intéztessenek el az ügyek, és a biró hivatottságának és szorgalmának jele nem egyedül az elintézett ügyszámok mennyisége, hanem hogy az elintézés minél alaposabb, minden irányban gondos legyen, és a felek megnyugtatására szolgáljon.

Ugyanazért tömeges felebbezések már magukban arra látszanak mutatni, hogy az alaposság és a felek megnyugvása igen gyakran el nem éretik, s ennélfogva kiváló figyelmet érdemel azon körülmény, valjon mely része lön a felebbvitt ügyeknek megváltoztatva.

És mi azon nézetben vagyunk, hogy ha oly sok ezernyi felebbezés közt csak egy negyedrésze is a felebbezett itéleteknek megváltoztattatott, ez már számos félnek jogát érdekli, hogy a felebbezés megszoritása sok esetben a formalis jognak tulsulyára vezetne a materiális igazság felett, és hogy a felebb hivatkozásoknak igen sok sok esetben megváltozott itélet lévén eredménye, annak alapját nem perviszketeg, hanem a felsőbb biróságok iránti bizalom és a követelt jog érvényesithetésének valószinüsége képezi.

Az emlitett kimutatások hiányában azonban a tárgyba bővebben nem bocsátkozhatván, áttérünk azon okok tiszteletteljes előterjesztésére, melyeknek a felebbvitt ügyek tulságos mértékbeni felhalmozódását tulajdonitjuk.

Hazánkban számos években át idegen törvények alkotmány-ellenes érvényben tartása a kormányzati rendszerben, s ugy az anyagi, valamint az alaki jog terén egymást gyorsan követő változások megingatván a törvények iránti bizalmat s az alkalmazásban levő törvények változó elvei szerint jogosnak ismertetvén el az, mi előbb jogtalan volt, vagy viszont a mi korábban jognak ismertetett el, rövid idő folytán jogtalannak állittatván, megingott a népnek jogérzülete, — minélfogva még jelenleg is gyakran érvényesithetőknek tartja, a miket jogainak hisz, a mik azonban már a fenálló törvényekben támogatást nem találnak.

Számos és hosszu közjogi küzdelmeink, továbbá

*

egész a legujabb időkig sikertelenül hagyták törvényhozásunknak 1791 óta számos esetben nyilvánult törekvését, hogy hazánk magánjogi viszonyai egész összegükben rendszeres törvény által szabályozást nyerjenek, mi által mindinkább átalánossá lett a szükség, hogy a magánjogi törvények hézagai a legfelsőbb forumok egyező itéleteiben nyilvánult szabályok által pótoltassanak, s az igy létrejött döntvények később felmerült esetekben zsinórmértékül szolgáljanak.

Igen számos, sem törvény, sem döntvény által nem érintett ügy csak azért jutott a felsőbb bíróságok elé, hogy irányadó elvek és törvények hiányában a legfelsőbb itélő székek tekintélye nyeressék el az igazság garantiája gyanánt.

És miután magánjogi törvényhozásunk még ma is hézagos és hiányos, igen természetes, hogy a jelzett nézet legkevésbé sem gyöngült, sőt miután az ujabb perrendtartás már döntvényekben sem nyujt irányelveket, még fokozódni kellett azon törekvésnek, hogy minden, törvény által nem szabályozott esetben több bíróság egyező határozatában találjanak a felek megnyugvást, mely körülménynek okvetlen a felebbezések elszaporodására kellett vezetni.

Ezekhez járult, hogy az uj törvénykezési rendtartás életbeléptetése óta még egy év sem telvén el, a kezdet nehézségei legyőzve még nincsenek, és az alkalmazásnál felmerülő számos kételyek még eldönthetők nem voltak.

A magánjogi törvények hiányosságán és a törvénykezési rendtartás alkalmazásának kezdetbeli nehézségein, jól szervezett birósági rendszer még képes volna némileg segiteni, mind ezideig azonban kénytelenek voltunk ezt is nélkülözni.

Első bíróságaink, s különösen egyes biráink számos oly teendőkkel vannak elhalmozva, melyek nem tartoznak a birói teendőkhöz. A számos hitelesitések és egyéb nem peres eljárások oly sok idejüket veszik igénybe, hogy ha az előttük folyó peres ügyekben a feleket a hosszas várakozástól felmenteni akarják, kénytelenek a gyors eljárást gyakran az alaposság rovására gyakorolni, mi hasonlag a felebb hivatkozások elszaporodását vonja maga után.

Ily körülmények közt, midőn az elősorolt viszonyok mindazokra nézve, kik a törvények közvetett vagy közvetlen alkalmazásánál részesek, és a peres ügyek eldöntésére hivatásuknál fogva befolyást gyakorolnak, igen könnyen bizalmatlanság támad; midőn a megingatott jogérzületnél fogva a felek számos esetben vonakodnak magukat más határozatnak alárendelni, mint a mely már a kényszerités lehetőségét foglalja magában, az ügyvédi testület is kénytelen tapasztalni azon hátrányos befolyást, melyet ily szomoru viszonyok erkölcsi hitelére gyakorolnak.

Az ügyvédség erkölcsi hitelének és tekintélyének csorbitatlan fentartása pedig egyike a leglényegesebb tényezőknek az igazságszolgáltatás helyes és akadálytalan folyamára nézve, mert ha ez megingattatik, ezáltal azon veszélyes hajlam erősödik meg a perlekedő felekben, melynél fogva pervesztésüket nem a törvény rendeletének és a biró helyes itéletének, hanem az ügyvéd kötelességellenes eljárásának tulajdonitván, mindaddig meg nem nyugosznak, mig ügyükben minden lehető forumon határozat nem hozatott.

A mutatkozott sajnos tüneményt nagy részben tehát annak tulajdonitjuk, hogy az ügyvédség erkölcsi hitele, még oly részről is megtámadást tapasztal, hol az igazságszolgáltatás érdekében védelemre számithatna.

Ezen szempontból kiindulva a baj orvoslására szükségesnek, sőt az állam kötelességében állónak tartjuk a felsőbb bíróság tagjainak mielőbbi, és az elintézendő ügyeknek megfelelő szaporitását, de gyökeres orvoslást sem ebben, sem a felebbvitelre szabandó ujabb büntetésekben nem találunk, hanem a megrögzött bajon csak az elősorolt okok elháritása által vélünk segithetni.

A baj egyik legfőbb orvosszere volna tehát egy rendszeres polgári törvénykönyv.

Minthogy azonban ily törvénykönyv, hogy csakugyan üdvös hatásu legyen, hosszas előkészitést és megfontolást igényel, minthogy, mint felebb is bátrak voltunk kifejezni, jól szervezett bíróságok által e hiányt nagy mértékben pótolhatónak hiszszük; ezeknél fogva csak azokra szoritkozunk, melyeket rövidebb idő alatt eszközölhetőknek vélünk.

Ily intézkedéseknek tartjuk, ha az első — különösen egyes bíróságok azon teendőiktől, melyek nem tartoznak a birói hivatáshoz, mielőbb felmentetnének, és ha az ügyvédi testületnek a kebelébeni fegyelem gyakorolhatás által, kezébe adatnék azon eszköz, melylyel az igazságszolgáltatás érdekében szükséges erkölcsi tekintélyét, mind egyes méltatlan tagjai, mint mások irányában hatályosan megvédheti. Ezeknél fogva a gyökeres orvoslást abban találjuk.

Ha az elsőbíróságok mielőbb szerveztetnek, és ugy a közjegyzői intézmény, valamint az ügyvédi rendtartás ezzel egyidejüleg szabályoztatik és lép hatályba.

Kötelességünknek tartottuk ezeket nmltgod elé terjeszteni, és azon örvendetes tudatban, hogy oly számos esetben volt alkalmunk tapasztalni nmltsgodnak egyletünk iránti jóindulatát — tisztelettel és bizalommal kérjük jelen felterjesztésünk kegyelmes figyelembe vételét.

Maradván legmélyebb hódolattal

a budapesti ügyvédi-egylet.

A budapesti ügyvéd-egyletnek választmánya

által kiküldött bizottmánynak jelentése a *birósági ügykezelés* tárgyában.

Tisztelt választmány! Kiküldetésünknél fogva van szerencsénk a következőkben felsorolni azon sérelmeket, melyeknek megszüntetése nélkül az ügyfelek érdeke az orvoslásul behozott polgári perrendtartás uralma alatt még inkább szenved, mint ezelőtt.

A) Az egyes bíróságok

kezelésében egyebek közt a következő hiányokat tapasztaltuk:

1. Az 1868. 54. t. cz. 116. §-a ellenére sommás ügyekben még akkor is, ha mindkét fél helybeli lakó, nem három napra, hanem legtöbb esetben egy hónapra, és még hosszabb időre is tüzetnek ki a tárgyalások; miáltal a sommás eljárásnak czélja egészen megsemmisittetik.

2. A sommás ügyekben hozott itéletek a nyertes félnek sohasem kézbesittetnek hivatalból, hanem vagy az illető fél, vagy ügyvédje kénytelenittetik azoknak kivételét eszközöltetni; már pedig a perlekedő felek csakis azért fizetik a beadványok és itéletek bélyegét, és igy az eljárás költségeit, hogy az illető végzések s itéletek nekik is kiadmányoztassanak.

3. A költségek megállapitásánál gyakran az ügy ellátására forditott munka, idő és készkiadás semmi arányban sem áll a megállapitott összeggel, mely gyakori esetben alig múlja felül a valóságos kiadást, s igy az ügyvéd állásához mért jutalmat nem is képez.

4. A kézbesitések módja iránti kérelem a legtöbb esetben figyelmen kivül hagyatván, sokszor a kézbesi-

tések idejekorán nem teljesithetök, s ezáltal a felekre kár és időmulasztás háromlik, a mellett, hogy haszontalan költségeskedésre kénytelenittetnek; ugyanazon hátrányoknak vannak kitéve a felek az által is, hogy vidéki kézbesitések hivatalból nem szorgalmaztatnak, s ezek iránt scontró nem vezettetik.

B) A városi törvényszéknél:

5. Az ügyvédek által helyettesekként törvényesen bejelentett ügyvédjelöltek épen ezen bejelentésnél fogva jogositvák az illető ügyvédek helyetteseikép tárgyalásokat megtartani, s egyátalában az illető ügyvédek ügyeiben, mint egyszer mindenkorra igazolt helyettesek eljárni. A pestvárosi pertárnok és egyes biró urak azonban a helybeli bejelentett ügyvédjelöltek egyikét sem bocsátják tárgyalások megtartására, minden egyes esetre külön kiállitandó helyettesitési megbizás nélkül, daczára annak, hogy pertárnok és az egyes biró urak tagjai azon törvényszéknek, mely az illető bejelentéseket tudtul véve, az ügyvédjelöltekről külön könyvet vezet, és azokat ügyvédhelyettesekül elfogadja Ez kelletlen helytelenség, mert kevés oly ügyvédi iroda van és lehet, a hol segédekül ügyvédek alkalmaztathatnak, s igy az ügyvéd mindent mindenütt ellátni képes nem lévén, az egyik hatóságnál kitüzött egy tárgyalás miatt, sokszor más hármat elmulasztani kénytelen. — Ezen egyszerüen ugy lehetne szerintünk segiteni, hogy a városi törvényszék az eddig bejelentett ügyvédjelöltek jegyzékét egy-egy példányban, jövöre pedig az egyes bejelentvényeket a pertárnok és egyes biró urakkal azzal közölje, hogy ök az abban foglalt ügyvédjelölteket az illető ügyvédek helyetteseiként tárgyalások megtartására egyszer mindenkorra fogadják el. Ugyanez intézkedés szükséges az esetben midön valamelyik ügyvéd egyes feleknek és testületeknek átalános megbizottjaképen jelentetik be a törvényszéknek, erről is értesitendö lenne pertárnok ur, a már eddig bejelentettek névjegyzéke pedig vele közlendö volna.

6. Egyszerü másolatok hitelesitésére, melynél a föbiró ur közremüködése ugysem szükségeltetik, és melyek most csak a délutáni órákban eszközölhetök, a hivatalos órák d. e. 9—12, és d. u. 3—6 ig legyenek kitüzve, s erre legalább egy jegyzö küldessék ki azon utasitással, hogy ezen időt az illető hivatalos szobában pontosan betartani köteles, nehogy sürgös esetekben a felekre kipótolhatlan kár háromoljék.

7. Az iktató hivatalban tapasztalt hanyagság, azon intézkedést teszi szükségessé, hogy mindennap a beérkezett darabok száma rendesen beigtatva, az igtatókönyvek pedig az éjjeleken át bekötve, és végre az ill tő hivatalnokok legalább az értesitésadásra szabott délelötti órákban pontosan hivatalban legyenek, és az illető feleknek a szükséges értesitést nyomban adni tartozzanak, nehogy mint eddig, sokszor 4—5 napon át a felek azzal utasitassanak el: „hátralékban vagyunk", — „a mutató-könyv kötés alatt áll", — „az illető könyv vezetője beteg!"

A pertári személyzet okvetlenül szaporitandó, mert a jelenleg müködö két hivatalnok, bár mennyire méltánylandó is buzgalmuk és tevékenységük, a felszaporodott teendöknek eleget nem tehet, igy történik azután, hogy a sok jelenkezö igényeinek megfelelendök, a jegyzökönyveket in bianco kénytelenek aláiratni s azokban a szöveget késöbben kitölteni, mi által egyrészt el nem kerülhetö zavarok keletkeznek, másrészt pedig a becsomózott ügyek sem szolgáltathatnak be a törvényszabta idö alatt a törvényszékhez, s igy az alapos és gyors kezelés tetemes hátrányt szenved.

C) A kir. curiánál:

9. A kir. curiánál az előadandó tárgyak jegyzékei mindeddig oly magasan, és rostély által elboritva függesztetnek ki, hogy azoknak megolvasása majdnem lehetlen; továbbá sohasem tudni a jegyzékből, hogy az illető tárgy határozottan mely napon adatik elö, igy történik, hogy egyes érdeklettek olykor két héten át is járnak el az illető ülésekbe, ugy a kir. táblánál, mint a legfelsöbb törvényszéknél és a semmisitö törvényszéknél is, anélkül, hogy ügyük előadását bevárni sikerülne; ezen segitve lenne az által, hogy a jegyzék alacsonyabbra és pedig nem rostély alatti, hanem üveg alatti táblára és ugy függesztessék ki, miszerint kiki tudja, hogy ügye határozottan melyik napon kerül előadásra, mert a tömeges kifüggesztés gyakorlati haszna — legalább a felek és ügyvédekre nézve — épen semmi, ha egyuttal biztosan nem tudhatják, mikor adatik ellö az illető ügy.

10. Azon ügyek, melyek harmadbirósághoz a kir. itélö táblán mennek keresztül, ennél gyakori esetben annyi ideig hevernek, hogy időközben egyik vagy a másik fél épen ezen mulasztásnál fogva károsul, miért is a kezelési hivatalok ügyvitele gyökeresen át volna változtatandó.

Nem tekintjük a kezelésben tapasztalt hiányok sorozatát kimeritettnek, de ugy hiszszük, hogy ha csak az elsöroltakon lenne is gyökeresen segitve, a keserü panaszok száma tetemesen apadna.

Kelt a választmányilag kiküldött bizottmány 1870. évi febr. 22-én tartott üléséből.

Jegyzette:

Dr. Siegmund Vilmos, Morlin Imre, dr. Bróde Lipót és dr. Apáthy István.

Helybenhagyva a budapesti ügyvédi egylet igazgató választmányának 1870. évi február 25-én tartott ülésében.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Elmaradásunk okai a jogi téren,

és az örökbefogadási jogintézménynek solidaritása az európai jogrendszerekben.

VII.

A mi a második megpenditett kérdést illeti, t. i. eredeti s önálló volt-e a mi magyar jogrendszerünk? ez iránti nézetünk abban pontosul össze: hogy ámbátor tagadni nem lehet, hogy némely jogintézményeink eredetiséggel birtak, mégis határozottan kétségbe kell vonni azt: hogy a fenállott jogrendszerünk átalában véve, különösen pedig annak alapját tevö adományi rendszer s ebben gyökeredzö ösiségi intézmény önálló ös eredeti volt [1]); mert ha jogrendszerünket taglalva, egyes jogintézményeinket birálat alá veszszük, s azokat a régi germán jog és jelesen a hübéri s örökösödési rendszer, azután a római és canon jog szabványaiva, — valamint a középkori nyugat európai jogintézményekkel összehasonlitjuk, azt tapasztaljuk, hogy a fenállott jogrendszerünk a hübéri s illetöleg a régi germán örökösödési rendszer elvein alapult, s a fenállott és még részben fenálló jogintézményeinknek nagyobb és lényegesb része a középkori nyugat európai jogintézményekkel ugyszólván ugyanazonos; következ-

[1]) E tekintetben szabadjon ezuttal csak a fennebbi jegyzetekben elöadottakra hivatkozni; reméljük, hogy másuttal lesz alkalmunk a fenállott jogrendszerünk keletkezése, fejlödése és alapelveinek kifejtése által okadatolva kimutatni: miszerint jogrendszerünk, különösen pedig annak alapját tevö adományi rendszer s ebben gyökeredzö ösiségi intézmény, a régi germán jog, különösen pedig a hübéri és örökösödési rendszer elvein alapszik, s abból veszi eredetét; az ezekben alapuló többi jogintézményeink pedig a római jog elveit követik.

zöleg fenállott jogrendszerünk és jogintézményeink a germán eredetü hübéri, azután a római és canon jogból veszik eredetüket. Ezt különben elismerte maga Verbőczy, s ezt bizonyitják jelesebb jogtudósaink is. [1])

A fenállott jogrenszer és jogintézményeink csak azért látszanak eredetieknek és önállóknak, mert ilynemü jogrendszert s ily intézményeket már most az elöhaladottabb nyugat európai népeknél nem találunk többé; nem találjuk pedig azért, mert az elöhaladottabb nyugat európai nemzetek, mind a hübéri jogrendszert, mind pedig az abban alapuló intézményeket, mint az észjog elveivel ellenkezöket, és az emberi méltóságot lealacsonyitókat már mind kiküszöbölték, és jogrendszereiket, a római jog, a fejlödö jogtudomány és az észjog elveire fektetve, ujból alkották; mi által a jogtudomány és a szellemi müveltség azon polczára emelkedtek és emelkedhettek fel, a melyen jelenleg állanak; és minél fogva nálok az ipar, a kereskedelem és a gazdászat oly lendületet nyert és nyerhetett, a minöt mostanában ugyanott szemlélünk.

A fenállott jogrendszerünk tehát nem mondható eredetinek és önállónak ama értelemben, mintha az magából a nemzet életéből fejlödött volna ki, és más nemzetek jogintézményeivel solidaritásban nem állana; hanem csak ama értelemben lehet és kell azt önállónak és eredetinek tekinteni, hogy hazánk idegen törvényhozásnak soha sem hódolt, hanem az egész jogrendszerünk és összes jogintézményeink, egyedül és kizárólagosan alkotmányos törvényhozásunk utján és általa jöttek létre, következöleg bármily idegen jogrendszer elvein alapszanak azok, mégis eredetüket egyedül és kizárólagosan, csakis az alkotmányos törvényhozásunknak köszönik.

Egyébiránt nincs okunk pirulni azért, hogy jogrendszerünk és jogintézményeink máshonnan szivárogtak át hazánkba [2]); annál kevésbé pedig válik szégyenünkre, ha jelenleg, a midön a jogéletünk gyökeres átváltoztatásán dolgozunk, az elöhaladottabb nemzetek jogintézményeit törvényhozásunk utján elfogadjuk, s azokat viszonyainkhoz alkalmazva honositjuk; mert hiszen, a tudomány nem egyesek, sem egyes nemzetek sajátja, hanem az egész emberiség-é, miért is a legnagyobb, legszabadabb, legmüveltebb nemzetek nem idegenkedtek, más nemzetek jogi intézményeit és szellemi vivmányait elfogadni. Igy például a 12-ik században Olaszhon, — a 13-ik században Francziaország (román eredetü népek lakta tartományai) és Spanyolország, — a 15-ik században pedig a Németbirodalom fogadta el a római jogot [3]); s annak elvei alapján készültek el a bajor (1756.), a porosz (1794.), a francia (Code N. 1804.), az osztrák (1811.), a hesseni és a legujabb keletü szász (1863.) törvénykönyvek; igy fogadták el a rajnai tartományok és a badeni herczegség (és pedig a Némethonhoz (1815.) visszacsatolásuk után is) a Code Napoléon-t; igy végtére az osztrák polgári törvénykönyv több svajczi cantonnak (Bern, Aarau stb.); és a Code Napoléon Nápoly, Párma, Szardinia és Hollandia törvénykönyveinek szolgált alapjául. [1])

Ezen kérdést megérinteni szükségesnek tartottuk azért, mivel sokan ama, — a tudományos dolgozatokban is védett véleményben [2]) vannak: hogy a fenállott jogrendszerünk s különösen annak alapját tevö adományi jogrendszer s ebben gyökeredzö ösiségi intézmény, ös eredeti magyar jogrendszer s intézmény volt, és a nyugat európai jogrendszerek s intézményeivel semmi solidaritásban nem állott; miért is ezen nézetböl indulva, némelyek — mikép a közéletböl tudjuk — vagy az ösi intézmények iránti kegyeletböl, vagy az elmult idök utáni sovárgásból, avagy a kifejlettebb jogintézményeket nem ismerve, tudatlanság okozta régihez való ragaszkodásból, a külföldi jogintézmények iránt idegenkedéssel s ellenszenvvel viseltetnek, és jelenlegi átalakulásunk alkalmával törvényhozásunk irányában ama követeléssel lépnek fel: hogy ha már, ugymond az elöbbi jogrendszer, többé nem állitható vissza, kellene legalább a régi jogrendszer maradványainak fentartása s beillesztése mellett, uj eredeti magyar jogrendszert alkotni, oly jogintézményeket, melyek nálunk nem léteztek, lehetökép mellözni, s igy jogrendszerünket holmi németfranczia-féle ugynevezett modern jogintézményektöl megkimélve — a magyar nemzet eredetiségét e tekintetben is fentartani.

Ezen indokolatlan követelés ellen fellépni, és tulajdonképen annak alapját felforgatni, vagy is a fenti térnézetet és bal véleményt megczáfolni, szükségesnek tartjuk azért: mivel — legbensöbb meggyözödésünk szerint, — csak ugy érhetjük el az elöhaladottabb nemzeteket a jogi téren, csak ugy emelhetjük fel az alkotandó uj jogrendszerünket a fejlödö jogtudomány és a korszellem szinvonalára, és csak is ugy állapithatjuk meg állandóságát az uj jogrendszerünknek, ha a kifejlettebb nemzeteknél divó a tapasztalás retortáján immár átment és sikerrel koronázott jogintézményeket elfogadva, azokat viszonyainkhoz alkalmazva, (*mindenesetre népünk müveltségi fokának kiváló tekintetbe vétele mellett*) meghonositjuk, és a régi intézményeinkböl csak azokat tartjuk meg, a melyek a kifejlettebb jogtudomány elveivel és a gyakorlati téren szerzett tapasztalással nem ellenkeznek.

(Vége köv.)

TRÁVNIK ANTAL,
a pozsonyi birói államvizsg. bizottm. tagja.

[1]) „Sciendum secundo: quod .... omnia fere Jura Regni hujus originaliter et Pontificii Caesareique Juris fontibus progressum habeant.“ P. II. tit. 6. pr. „Quaedam a Jure Canonico et Imperiali mutuetus sum ea ratione, quod cum ex illo utroque Juris nostri Municipalis originem habeamus, magnam illa huic lucem, et in his, quae in Jure nostro desiderantur supplementum sit adlatura. Huszty Coment. nov. in Jus Hung. Dedicatio. — Lásd még a 13) jegyzetben elöadottakat.

[2]) Mikép Kelemen bölcsen megjegyzette: „Neque nos unquam vel pudere, vel poenitere debet, pulcherima ac saluberrima aliorum Instituta, propria nobis fecisse .... Alienis enim rebus, et inventis, in commodum suum recte uti, eximiae semper prudentiae tribuebatur.“ Kelemen L. I. nota ad §. 74.

[3]) „.... Saeculo XII. circa Lotharii Impr. tempora .... Irnerius scholam publicam Bononiae instituit, ibique hac Leges (Institutiones, Digesta, Codicem, et Novellas) profiteri jussit: cujus exemplum deinde cum sequeretur Bulgarus, Martinus, Jacobus et Hugo; maxime horum prae aliis Legibus usus invaluit, adeo, ut nou tantum docerentur in scholis Italicis, sed etiam in Foro recipi coeperint. Italiam dein saeculo XIII. secuta est Gallia, et Hispania .... In Germaniam vero translatum est Jus Justinianeum sub initium saeculi XV. dum scilicet illic conderentur Academiae, iisque Professores ex Italia acciti praeficerentur. Inde enim factum: ut Academiae ipse ad normam Italicarum se componerent, et jus etiam practicaretur in Foro: idque consensu solum tacito Imperatoris et Ordinum, donec Anno 1500. per Imperiales Constitutiones confirmaretur, et approbaretur, Camaereque Imperiali practicandum praescriberetur. Sicque procedente tempore sensim et separatim singuli Germaniae Ordines jus istud secuti sunt; ut non solum in dicta Camera, sedetiam in cunctis Imperii Provinciis, quo ad finiendos Processus, litesque decidendas hodie dum vigeat.“ Tyroc. Jur. Hung. Proem. tit. 8. — Lásd még: Mittermajer hivatkozott munkáját. I. B. §§. 15—17. — Zachariä französiches Civilrecht. I. B. §. 8.

[1]) Lásd Zachariä u. o. I. B. §§. 8. 13. 15. 43. — Mittermajer u. o. §§. 18—21. jegyzetekkel együtt.

[2]) Olyanok irányában, a kik valamely uralkodó nézetnek vakon hódolva, azt bövebb vizsgálat nélkül sajátukká teszik, igen helyes megjegyzést tett fáradhatlan szorgalmu jogtörténeti buvárunk tudós Kovachich Márton: „Nulla sane est major iudicii humani ignonimia, quam si non propria cognitione sed aliena duntaxat autoritate, sine ratione aliquid teneamus et opinionibus in omnem partem veluti ventis circumagamur. Est id raro habetis mentis, fere semper segni animi manifestissimum iudicium, si quid nobis ab aliis quocunque canali traditum accepimus, quim illud tantillum disactiamus, ut discernere rite possimus, serviliter omplectamur.“ Kovachich M. G. — Liniamenta Apparatuum Dipl. Hist. Lit. circa Corp. Jur. Hung. cap. 6.

Törvényjavaslat

az államtisztviselők nyugdijazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról.

I. Az államtisztviselők nyugdij-, valamint azok özvegyei és árvái ellátási igényeiről.

1. §.

Tisztviselők igénye állami ellátásra.

Azon államtisztviselő, ki testi vagy lelki fogyatkozás miatt további szolgálatra képtelenné, vagy kinek a szolgálatban további megtartása szolgálati rendszer változása, vagy hatóságok, vagy hivatalok feloszlatása folytán szükségtelenné válik, további ellátásra az államkincstárból igénynyel bir, ha csak azt a 6. §. értelmében el nem vesztette.

Államtisztviselő alatt pedig az értetik, a ki hivatalos kinevezési okmánynyal, meghatározott összegü, a dijazás iránt fennálló szabályok alá eső évi fizetéssel, vagy a nélkül az államszolgálat számára rendelt hivatalra, ő Felsége a király, a miniszterium, vagy kinevezésre jogositott kormány-hatóság által kineveztetett, és ezen szolgálatra feleskettetett.

2. §.

A tisztviselő 40. szolgálati éven túl is köteles ereje szerint szolgálni.

Valamint egyrészt senkit sem szabad, még ideiglenesen sem nyugalmazni, a ki még szolgálatképes, vagy kinek hivatalos állása feleslegessé nem lőn, ugy másrészt minden, az államtól fizetést huzó tisztviselő köteles, ha szolgálatját az állam igénybe veszi és ereje engedi, még akkor is szolgálni, hogyha már negyvenedik szolgálati évét betöltötte volna.

3. §.

A nyugalmazás nem büntetés.

Az állam tiszviselőjének nyugalomba helyezése az 1. §. szerint feddhetlen szolgálatától feltételeztetik.

A nyugalomba helyezés tehát büntetésképp nem mondatik ki, és az államtisztviselőt terhelő szolgálati vétségek csak annyiban szolgálhatnak uyugalomba helyezésre okul, mennyiben fegyelmi vizsgálat folytán az eddig élvezett, vagy annál kisebb fizetéssel javadalmazott más állomásra való áttételre itéltetett, oly állomás pedig, melyre ezen itélet folytán átteendő lenne, üresedésben nincs, vagy az illető egyén igen előrehaladott kora, vagy a szükséges testi és lelki erők hiánya miatt még ezen más állomás kötelességeinek kellő módoni teljesitésére sem alkalmas.

4. §.

Közalapitványi tisztviselők ellátási igénye.

Az 1. §-ban emlitett ellátási igény a közalapitványi tisztviselőkre is teljes mérvben kiterjed.

5. §.

Özvegyek és árvák ellátási igénye.

Ezen ellátási igény a tisztviselő özvegyére és gyermekeire (árváira) is átmegy, ha az ezen törvényben foglalt feltételek megvannak, akár tényleges szolgálatban, akár nyugalmi állapotban halt légyen a tisztviselő el.

6. §.

Az ellátási igény megszüntének esetei mind a tisztviselőre, mind családjára nézve.

Ezen ellátási igény azonban mind a tisztviselőre, mind özvegyére és árváira nézve elenyészik, ha a tisztviselő

a) hivataláról önként lemond, vagy

b) hivatalából fegyelmi eljárás folytán büntetésképp elbocsáttatik.

7. §.

Az ellátási igény megszüntének esetei az özvegyre és árvákra nézve.

Miután az özvegy és árvák ellátási igénye csak a férj, illetőleg az apa szolgálatán és érdemein alapul, az özvegy és árvák ellátási igénye elenyészik:

a) ha valamely nyugalomba levő tisztviselő fegyelmi eljárás folytán büntetésképp nyugdij-vesztésre itéltetett, de ezen itélet ellene, bekövetkezett halála miatt, nem foganatositthatott, vagy

b) ha a tisztviselő halála előtt (akár fel volt hivatalától függesztve, akár nem), vagy ha halála után is, de még mielőtt hátrahagyott családja szabályszerü ellátása iránt végleges határozat hozatott, és ez utóbbi számára valamely ellátási összeg utalványoztatott volna, oly vétségek és hibák jöttek vagy jönnének napfényre és bizonyittatnának be, melyek miatt őt a fenálló szabályok értelmében szolgálatából el kellett volna bocsátani, vagy nyugdij vesztésre itélni, habár bekövetkezett halála miatt ellene ezen itélet meg sem is hozathatott.

8. §.

Az özvegy és árvák ellátási igényük foganat nélkül is maradhat.

Azon esetek, midőn az özvegynek és árváknak a férj és apa szolgálata és érdemei folytán állami ellátásra ugyan igényük van, de ezen igény nem foganatositható:

1) Ha az özvegy vagy árvák magukat botrányos életmód által az állam részéről való ellátásra érdemetlenekké tették;

2) ha büntény miatt bünvádi kereset alá kerülnek, és itélet által ártatlanoknak nem nyilvánittattak;

3) ha az özvegy és anya oly időpontban ment ahhoz, ki után ellátási igényt nyer, nőül, midőn a férjnek megnősülni a fenálló szabályok értelmében szabad nem volt,

4) ha az özvegy és anya nyugalmazott államtisztviselőhöz ment nőül, és az ezen házasságból származott gyermekek nyugalmi állapot tartama alatt nemzettek, a férj, illetőleg apa pedig ezen házasság után tényleges szolgálatra ujolag nem alkalmaztatott; végre

5) ha az özvegy és anya fizetéséről és hivatalától felfüggesztetett tisztviselőhöz megy a felfüggesztés tartama alatt nőül, hacsak a felfügesztés következményei, vagy a férjnek szolgálatába még halála előtt lett visszahelyezése, vagy halála után a felfüggesztés alatt tőle elvonva volt javadalmainak törvényes örököse részére történt odaitélése által végkép meg nem szüntettettek.

9. §.

Az ellátási igény csupán az özvegyre nézve maradhat foganat nélkül.

A meglevő ellátási igény csupán az özvegyre nézve maradhat foganat nélkül, a gyermekek ellátási igényök pedig érintetlen marad, ha az özvegy férje halálakor attól akár törvényesen, akár tényleg elváltan él, és be nem bizonyitja, hogy az elválást nem ő okozta.

II. A szolgálati idő és javadalmak beszámitása.

10. §.

Mitől függ a nyugdij mérve.

Ugy az államtisztviselő, mint annak özvegye és árvái ellátási illetékeinek mérve a tisztviselő hosszabb, vagy rövidebb szolgálati idejétől és tényleges szolgálatban huzott javadalmaitól függ.

11. §.

A szolgálati idő minősége.

A szolgálati idő vagy feltétlenül, vagy csak feltételesen számitható be, vagy épen be nem számitható.

12. §.

Feltétlenül beszámitható szolgálati idő.

Feltétlenül beszámittathatik azon idő, mely folytonosan, megszakitás nélkül, vagy megszakitással is, ha ezen megszakitás nyugalomba helyezés által történt, fizetés élvezetével, vagy a nélkül töltetett el:

1) állami, polgári vagy katonai hatóságoknál, vagy a határőrvidéki hatóságoknál;

2) ő Felsége a király udvartartásában és annak különböző ágaiban;

3) a volt cs. k. patrimonialis, aviticalis jószágokon és a királyi család jószágain;

4) az állami, koronai és közalapitványi jószágokon;

5) a közös hadseregnél, a honvédségnél azonban csak tettleges és nem szabadságolt állományban; továbbá a közös hadügyminiszter és a honvédelmi miniszter alá tartozó igazgatási ágakban és intézetekben;

6) az állam közvetlen, vagy annak legfőbb igazgatása alatt álló, részben vagy egészen az államkincstárból javadalmazott politikai, tudományos, tanulmányi, jótékonysági és egészségügyi intézeteknél; mint tudományos egyetemeknél, lyceumoknál, akademiáknál, egyéb tanintézeteknél, országos zálogházaknál, kórházaknál, ápoldáknál, lelencz-, árva-, dolgozó- és fegyházaknál.

13. §.

Feltételesen beszámitható szolgálatok.

Feltételesen következő szolgálatok számithatók be:

1) A közös hadseregnél bármily rangban és a honvédség tettleges állományában eltöltött idő, habár az illető nem közvetlenül, hanem szolgálati idejének megszakitásával lép is polgári államhivatalba át, azon esetben, midőn nyugalmazott katonatiszt és rokkantsági zsolddal, vagy az arra való igényt fenntartó okmánynyal ellátott, vagy arról legalább világosan le nem mondott, félig vagy teljesen rokkant katona a polgári államszolgálatban legalább 10 évet megszakitás nélkül eltöltött.

2) Az ideiglenesen, és nem állandóul szervezett hivatalos állomáson eltöltött idő, a mennyiben az illető tisztviselő az ideiglenesen szervezett állomásba, vagy neki csak ideiglenesen adományozott hivatalba előbbi véglegesen rendszeresitett hivatalos állomásából közvetlenül lép.

3) A csupán napdij élvezete mellett eltöltött szolgálati idő, ha az illető egyszersmind felesketve volt, és napdiját vagy ösztöndij gyanánt huzta, vagy a kérdéses állomás rendes fizetéssel dijazását szolgálati érdekek tiltották.

4) A consulatusoknál eltöltött idő, ha ezen szolgálattal állandó meghatározo t és közvetlenül az államkincstárból járó fizetés volt összekötve.

5) Azon szolgálati idő, mely a nyert végkielégitésig eltöltetett, ha az illető az állam szolgálatába visszalép, és a nyert végkielégitést az államkincstárnak megtéritette, későbbi nyugalmazás esetében beszámittatik.

14. §.

Szolgálattétel nélkül eltöltött idő.

Szolgálattétel nélkül, hivatalától felfüggesztett állapotban, ideiglenes vagy végleges nyugalomba vagy a rokkantsági létszámban töltött idő, rendesen be nem számitható, még pedig akkor sem, ha az ideiglenesen vagy véglegesen nyugalmazott, vagy a rokkantsági létszámba átvett egyén nyugdija alatt valamely nem rendszeresitett szolgálati állomáson ideiglenesen foglalkodtatott is.

15. §.

Kivétel.

Ezen szabály alól csupán hivatalától felfüggesztett azon tisztviselő vétetik ki, ki a vizsgálat eredménye szerint az ellene emelt vád alól teljesen felmentetett, és a kinek felfüggesztés ideje alatt megszüntetve volt fizetése utólag teljes összegben utalványoztatott.

16. §.

Bányamunkásként töltött szolgálati idő.

Bányamunkásként töltött szolgálati idő az illető életének (15-ik) tizenötödik évétől kezdve számitható be.

17. §.

A szolgálati idő számára.

A szolgálati idő az államszolgálatban legelőször letett eskü napjától kezdve számittatik.

18. §.

A nyugdij kiszámitásánál tekintetbe veendő javadalmak.

A szabályszerü nyugdij összegének kiszámitásánál mind maga a tisztviselő, mind özvegye és árvái számára rendszerint alapul veendő:

a) a tisztviselő legutolsó fizetése;

b) előbbi magasabb fizetése után járó kiegészitő pótlék;

c) a fizetés egy része gyanánt huzott természetbeni járulékok (deputatumok) értéke. Ezen érték kiszámitását a miniszterium rendeletileg szabályozza.

19. §.

Tekintet nélkül maradó javadalmak.

Személyi helyi vagy tiszti pótlékok, szabad szállások értéke, szálláspénzek és egyéb oly járandóságok, melyek a tisztviselőnek csupán a szolgálatra való tekintetből, és bizonyos teljesitések kötelezettsége mellett voltak engedélyezve, a nyugdij összegének kiszámitásánál tekintetbe nem vétethetnek.

20. §.

Kivételek.

A 18-ik §. rendelete alól kivételt a következő esetek képeznek:

1. Ha a tisztviselő, annak özvegye és árvái a szabályszerü ellátási illeték jogosult élvezetének időpontja előtt magasabb ellátási összegre nyertek igényt, és ezen igény akkor, midőn beállott, csupán azért maradt foganat nélkül, mert a tisztviselő önhibáján kivül, nehogy nyugalmaztassék, a kisebb szolgálatot kisebb fizetéssel is önkényt elfogadta és folytatta: ily esetben a tisztviselő, annak özvegye és árvái a magasabb ellátási összegre már nyert igénytől meg nem fosztathatnak.

2. Ha valamely tisztviselő fegyelmi eljárás folytán büntetésképp kisebb fizetéssel járó hivatalba tétetik át, és ily állomás hiánya miatt ideiglenesen nyugalmaztatik, a nyugdij összege csak ezen kisebb fizetés után szabható meg.

3. Ha a nyugalmazandó tisztviselő már egyszer nyugalmazva, és akkori nyugdija magasabb volt, mint az lenne, mely neki későbbi nyugalmaztatásakor járna: ez esetben őt a már előbb élvezett magasabb nyugdij illeti meg.

21. §.

Kivételek az özvegyek és árvákra nézve.

A 18. §. rendelete alól özvegyekre és árvákra nézve a következő esetek képeznek kivételt:

1. ha a férjnek vagy atyának még halála előtt magasabb rangu hivatal vagy fizetés érvényesen adományoztatott, de ő az eskületétel, illetőleg uj hivatalának elfoglalása előtt meghalt, vagy

2. ha a férjnek vagy atyának ugyanazon tiszti minőségben a magasabb foku fizetésre a szabályok értelmében már joga lett volna, de azt halála napjáig csupán azon okból még nem kapta meg, mivel ugyanazon minőségü tiszti létszámba minden rendszerinti állomás még be nem töltetett, addig pedig a szabályok értelmében a fokozatos előléptetés sem történhetett meg, vagy

3. ha az ellátásra jogositott özvegynek vagy árvának elhunyt férje, illetőleg atyja előbb már nagyobb fizetés után volt nyugalmazva, és később kisebb fizetéssel lett ismét alkalmazva.

Ezen három esetben az ellátási összeg az özvegy és árvák számára azon magasabb rangu hivatal vagy fizetés után szabandó meg, melyet a férj vagy apa már élvezett vagy a melyre jogot nyert.

Valamint ellenkezőleg

4. ha férj vagy atya fegyelmi eljárás folytán büntetésképp kisebb fizetéssel ellátott hivatalra tétetett át, és ezen fegyelmi itélet jogérvényre emelkedett, az ellátási összeg az özvegy és árvák számára csak a kisebb fizetés után szabható ki.

III. A végkielégitésről.

22. §.

Szolgálatban álló tisztviselők végkielégitése.

Egyszer mindenkorra szóló végkielégitésben azon tisztviselő részesül, ki ideiglenes vagy végleges nyugalmaztatása alkalmával az állam szolgálatában tiz beszámitható évet még nem töltött be.

23. §.

Özvegyek és árvák végkielégitése.

Egyszer mindenkorra szóló végkielégitésben azon özvegyek és árvák részesülnek, kiknek férjük vagy atyjuk az állam szolgálatában tiz beszámitható évet még nem töltött el, ha az özvegy férjéhez még akkor, vagy az előtt ment nőül, midőn az tettleges szolgálatban állott, és az árvák az alatt vagy előtt kötött házasságból származnak, vagy ha nem ezen idő alatt nemzettek, a férj vagy atya még halála előtt ujra tényleges szolgálatra alkalmaztatott.

24. §.

A végkielégités mérve a tisztviselőknél.

A szolgálatban álló tisztviselőt egyszer mindenkorra szóló végkielégités fejében a 18. §-ban emlitett beszámitható javadalmak egy évi összege illeti meg, és ezen javadalmak más félévi összegét meg nem haladhatja.

A végkielégitési összeg mennyiségét ezen legkisebb és legnagyobb határok között, a fennforgó körülménynek tekintetbevételével az illető szakminiszter egyetértőleg a pénzügyminiszterrel s illetőleg azok javaslatára (a mennyiben t. i. az illető tisztviselő kinevezése legfelsőbb helyen történt) ő Felsége határozza meg.

25. §.

A végkielégítés mérve özvegyekre és arvákra nézve.

Államtisztviselők özvegyei és szülőtlen árvái, valamint azon csupán atyátlan árvák, kiknek édes vagy mostoha anyjuk bármi oknál fogva is igénynyel állami ellátásra nem bir, és ezért szülőtlenekként tekintendők, a 18. §-ban emlitett beszámitható javadalmak egy negyedévi összegével elégittetnek ki végképen.

26. §.

A felvett végkielégitési összegnek visszatéritése.

Miután a végkielégités az ideiglenes nyugdij helyét pótolja, és a végkielégitésig a szolgálatban eltöltött idő beszámitható, ha a végkielégitett tisztviselő a szolgálatból kilépte és fizetésének megszüntetése napjától számitva egy év leforgása alatt ujra államszolgálatba alkalmaztatik, köteles a felvett végkielégitési összegből azon részt visszatériteni az államnak, mely az év, vagy ha másfél évi fizetést nyert volna, végkielégitésképen ezen időnek még hátralevő részére — még aránylag esik.

27. §.

Végkielégités tiz évi szolgálat után.

Azon tisztviselők is részesülhetnek végkielégitésben, kik 10 évi szolgálat után lépnek oly testi vagy lelki fogyatkozások miatt, melyek őt ugyan állami szolgálatra alkalmatlanná, de nem egyszersmind teljesen keresetképtelenné is teszik, vagy a szolgálati rendszerváltozások folytán nyugalomba, ha ezen végkielégitésüket kivánják, a mely utolsó tettleges szolgálatukban huzott beszámitható javadalmaik két évi összegéből áll.

Az ilynemü végkielégités azonban csak hiteles egészségi bizonyitvány előmutatása mellett, és azon feltétel allatt engedélyezhető, ha az illető mind viselt hivataláról, mind az annak folytán saját maga és családja számára szerzett ellátási igényekről az államkincstár irányában lemond.

Az egyszer elfogadott ilynemü végkielégités utólag még a felvett végkielégitési összeg visszatéritésének felajánlása mellett sem változtathatik szabályos nyugdijazásra át.

IV. A tisztviselök nyugdij illetményeiröl.

28. §.

A nyugdij évi összegben mondatik ki.

A tettleges szolgálatból nyugalomba lépő tisztviselő nyugdija évi összegben állapittatik meg.

29. §.

Tiz évig nem szolgált tisztviselő nyugdija és annak feltételei.

Oly tisztviselő, ki még teljes tiz évet az állam szolgálatban el nem töltött, szintén bir folytonos állami ellátásra (nyugdijra) igénynyel, ha be van bizonyitva, hogy őrültség, szenvedett testi sérelem, folytonos betegség, vagy megvakulás miatt átalában minden kenyérkeresetre képtelen, és hogy a szerencsétlenség őt a szolgálatban és szolgálat teljesitése miatt érte.

Csupán ezen feltételek alatt lehet az ilyen tisztviselőnek a 24. §-ban meghatározott, egyszer mindenkorra szóló végkielégités helyett a beszámitandó javadalmak egy negyedrészét, mely azonban a legcsekélyebb összegü nyugdijnál kevesebb nem lehet, nyugdijképen engedélyezni.

30. §.

A nyugdij mennyisége 10 évi szolgálat után.

Tiz beszámitható éven tul szolgáló államtisztviselők évi nyugdija:

10	éven	tul	15	évig	terjedő	szolgálat	után	$^1/_3$	-dával
15	„	„	20	„	„	„	„	$^3/_8$	„
20	„	„	25	„	„	„	„	$^4/_8$	„
25	„	„	30	„	„	„	„	$^5/_8$	„
30	„	„	35	„	„	„	„	$^6/_8$	„
35	„	„	40	„	„	„	„	$^7/_8$	„

szabatik meg a beszámitható javadalmaknak, 40 éven tul tett szolgálat után pedig ezen javadalmak teljes összegével.

31. §.

Legkisebb és legnagyobb nyugdij.

Tisztviselők legkisebb nyugdija gyanánt, évi 102 frt, legmagasabb nyugdij gyanánt pedig — a legalább tettleg élvezett évi fizetés összege határoztatik.

32. §.

Kivétel.

A 30. §. szabálya alól kivétetnek.

1. A már előbb nyugalmazva volt katonatisztek, kik a polgári szolgálatban tiz évig, vagy azontul töltött szolgálat után, kevesebb összeggel nem nyugalmaztathatnak, mint a melyet már katonai nyugdij fejében huztak, még pedig azon esetben sem, ha fegyelmi eljárás folytán büntetésképen kisebb fizetési hivatalra tétettek volna át.

2. Azon tisztviselők, kik önhibájok nélkül magasabb fizetésü hivatalból kisebb fizetésü hivatalba tétettek át, és ezen áttételkor már magasb nyugdijra birtak igénynyel, mint a milyen nekik a kisebb fizetés után járna, az előbb nyert igény alapján nyugdijazandó.

3. A kik már egyszer ideiglenesen vagy véglegesen nyugalmazva voltak, és ujra tettleges szolgálatra alkalmaztattak, későbbi nyugalmaztatásuk alkalmával első izben huzott nyugdijuknál csekélyebbet nem nyerhetnek.

4. Kitünő szolgálatot tett pénztári tisztviselők, kik testi erejök fogyása miatt lettek 35 évi szolgálat után — de 40-ik szolgálati évök betöltése előtt további szolgálatra képtelenek, és szolgálati idejük nagyobb részét pénztári szolgálatban töltötték, beszámitható javadalmaik teljes összegével nyugdijaztathatnak.

5. A tanitói szakban alkalmazottak nyugdija a következő fokozatok szerint szabatik ki.

10	éven	tul	15	évig	terjedő	szolgálat	után	$^2/_6$	-ával
15	„	„	20	„	„	„	„	$^3/_6$	„
20	„	„	25	„	„	„	„	$^4/_6$	„
25	„	„	30	„	„	„	„	$^5/_6$	„

Harmincz évet meghaladó szolgálat után egész évi összegével a beszámitható javadalmaknak. (Folyt. köv.)

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

IV-ik (birói szervezeti, magánjogi perrendtartási és jogtanulmányi) szakosztálya által 1870. évi február 12-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, Harsányi Ignácz, dr. Környey Ede, Morlin Imre, Pósfay Károly, dr. Siegmund Vilmos, Simon Florent és dr. Weisz Márk urak.

Elnök: Pósfay Károly, szakosztályi elnök.

Jegyző: dr. Siegmund Vilmos, szakosztályi jegyző.

1) A mult ülés hitelesitetett jegyzőkönyve felolvastatván, arra észrevétel nem tétetett.

2) Folytatólag tárgyaltatván a békebirósági intézmény alapelvei tárgyában keletkezett bizottmányi jelentés, az intézmény kivételi módozatainak b) pontja „megválasztatása biró szakképzettséghez kötve ne legyen", — tekintetében határoztatott, *(határozat)* hogy: megválasztatása birói szakképzettséghez ne köttessék, a megválasztandó azonban önjogu legyen, a járásbeli uralkodó nyelvet értse, és beszélje, és fogalmazványokra képességgel birjon (e határozat egyhangulag hozatott.)

3) A bizottmányi jelentés e) pontja „peres esetekben a felek előzetes békéltetés végett a békebiró elébe megjelenni tartozzanak, s erről bizonyitvány nélkül a rendes biróság keresetet el ne fogadhasson", tekintetében határoztatott: *(határozot)*, hogy peres esetekben a felek előzetes békéltetés végett a békebiró előtt pénzbirság terhe alatt megjelenni tartozzanak, ha egyik vagy másik fél a békebiró: beavatkozását igénybe veszi; a békebiró előtti tárgyalás azonban a netán megkezdett peres lépések folyamát nem gátolhatja; kisebb bántalmazási és becsületsértési esetekben azonban a per meg sem inditható, mig a békéltetés meg nem kisértetett, s a békéltetés eredménytelenségéről a békebirói bizonyitvány ki nem vétetett. (E határozat egyhangulag hozatott.)

4) A bizottmányi jelentés d) pontja „a törvényhozás által megállapitandó esetekben hivatalból is biráskodhassék," — egészen elvettetvén — határoztatott (és pedig minden szavazattal egy ellenében *(határozat)*, hogy a békebirókra tulajdonképeni birói hatalom egyátalán ne ruháztassék.

5) A jelentés c) pontja egyhangulag elfogadtatván, határoztatott *(határozat)* hogy a közigazgatási és rendészeti ügyek ellátása és elintézése a békebiróra ne bizassék.

6) A jelentés f) pontja „hogy a közigazgatási és rendészeti ügyek ellátására netán szükséglendő külön békebirósági intézménynek életbeléptetése mindaddig, mig az közigazgatás és rendészet országosan törvényhozásilag szervezve nem lett, elhalasztassék“ *(határozat)* egyhangulag elvettetett.

7) Ekként megállapittatván a békebirói intézmény hozatala iránti szakosztályi vélemény *(határozat)*, ez a bizottmányi jelentés kapcsában a rendes, illetve közgyülés elé terjesztetni rendeltetett, és pedig az eredeti inditvány felterjesztése mellett a szakosztályi megállapodások előadójául dr. Környei Ede ur választatván meg.

8) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* az elnök, jegyző és Harsányi Ignácz urak küldettek ki.

Jegyzette: Dr. Siegmund Vilmos, szakosztályi jegyző.

Hitelesittetett a hitelesitő bizottmánynak 1870. évi február 15-én tartott ülésében.

Pósfay Károly, szakosztályi elnök, dr. Siegmund, szakosztályi jegyző. Harsányi Ignácz, szakosztályi rendes tag.

Kiadta: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi febr. 25-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Polgár Mihály, pénztárnok, dr. Siegmund Vilmos, titkár, dr. Bróde Lipót, választmányi tag, dr. Környey Ede, v. t., dr. Mannheimer Ignácz, v. t., Morlin Imre, v. t., ifj. Muraközy László v. t., Nagy Károly v. t., Szabó Albert v. t. és Gelléri-Szabó János v. t. urak.

Üléstvezető elnökké az egyleti elnök és alelnök urak gátoltatása folytán megválasztatott *Nagy Károly* választmányi tag.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, *(határozat)* irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván a pestvárosi tanácsnak végzésével közlött belügyminiszteri rendelet, melylyel a megváltoztatott egyleti alapszabályok jóváhagyattak, *(határozat)* az örvendetes tudomásul vételén, a módositott alapszabályok a legközelebbi rendes ülésen kihirdetendők, és azután levéltárba teendők.

Egyuttal a közgyülésileg módositott ügyrend addig is, mig az az alapszabályokkal, házi- és segélyezési szabályokkal együtt az évkönyvben megjelenhetnék, könyomatilag sokszoroztatni, s ugy szakosztályok, mint az egyleti elnökségeknek, valamint az egyleti titkár és a szakosztályi jegyző uraknak ahozi alkalmazkodás végett, megküldetni, a házszabályok pedig üveges keret alatt az egylet helyiségeiben kifüggesztetni rendeltettek. E határozatok foganatositása a titkárra bizatik, ez iránybani költségeinek kifizetésére pénztárnok ur felhatalmaztatván. Miről az érdeklettek jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők.

3) Olvastatván a debreczeni ügyvéd-egyletnek átirata, melylyel a budapesti ügyvédi egyletnek tudomásvétel végett átküldi, 1) az igazságügyi törvényjavaslatoknak hivatalos uton megküldése, 2) az egyletnek a birósági szervezetre vonatkozó nézetei iránt az igazságügyi miniszterhez intézett feliratait; 3) és 4) a törvénykezési rendtartás 422. és 580. megváltoztatását kérő felterjesztéseket, *(határozat)* az átirat a felterjesztésekkel együtt tudomásul vétetett egyuttal a debreczeni társegylet átiratilag értesittetni rendeltetett arról, hogy a budapesti ügyvéd-egyletnek a törvényjavaslatok előzetes megküldése iránti lépései sikeresek voltak. A 3. és 4. alatt közlött feliratok a negyedik szakosztálylyal másolatban közlendők.

4) Olvastatván Tunk Kálmán, a budai városi törvényszék főjegyzője, dr. Hertzka Emil, ügyvéd, Kozáry Kálmán és Rupp Imre pestvárosi törvényszéki tanácsnokok, dr. Schönberger Armin, ügyvéd és Süteő Rudolf, királyi táblai pótbiró uraknak egyleti tagokul leendő felvételük iránti jelentkezéseik és nevezettek ügyvédi oklevél birtoklása tekintetében igazoltatván *(határozat)* nevezett urak, irányukban egyenként foganatositttatván a titkos szavazás, egyleti tagoknak megválasztattak, s részükre a tagsági oklevelek kiadása elrendeltetett.

5) Titkár bemutatván az elődétől átvett iratok jegyzékét, jelenti, hogy a hitelesitetlen jegyzőkönyvek hitelesitése a meghagyás daczára nem eszközöltethetett, mert az illető ülések némelyikében, részint az egyleti elnök ur, részint a jelenlegi titkár nem lévén jelen, a jegyzőkönyvek hitelességét nem tanusitják, miért is a hitelesitésre egy bizottmány kiküldését inditványozza, mely azután a hiányozó iratok tekintetében is intézkedjék, *(határozat)* az inditvány elfogadtatván, a bizottmány tagjaivá egyleti elnök ur, titkár dr. Környei Ede, Morlin Imre és Polgár Mihály urak választattak, jelentésük beváratván.

6) Titkár kéri magának az egylet részére előlegezett kiadásait, és pedig: (az eredetben felmutatott számlák szerint) irószerekre 6 ft 60 krt, rendes ülési meghivók nyomatására 5 ftot, ugyanezen meghivó hirlapi igtatására 17 ft 50 krt, azután egy iktatókönyv vételára 60 krt, póstabérekre 7 ft 12 krt, kocsibérekre 2 ft 16 krt, összesen 38 ft 98 krt kiutalványoztatni, *(határozat)* a titkár által előlegezett 38 ft 98 kr kiutalványoztatván, pénztárnok ur ez összeg kifizetésére felhatalmaztatik; miről az érdeklettek jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők.

7) Pénztárnok ur jelentvén, hogy több egyleti tagtól az egyleti helyiségek számára képek ajánltattak fel, *(határozat)* a jelentés örvendetes tudomásul vétetett, egyszersmind képek kiszemelésével dr. Bróde Lipót, Szabó Albert és Polgár Mihály urak bizattak meg. Miről nevezettek jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők.

8) Titkár felemlité, hogy az egylet házi szabályai szerint: „a rendes ülések és közgyülések nyilvánosok, a bemenet azonban nem-tagoknak csak az elnök vagy a titkár által kiadandó jegyek előmutatása mellett engedtetik meg; joghallgatók és jogvégzett egyének pedig a rendes ülésekre állandó bemeneti jegyeket kaphatnak“, minderről azonban sem a nagyobb közönség, sem a joghallgatók eddig tudomással nem birnak, sőt az illető bemeneti jegyek sem lettek eddig megrendelve, felkéri tehát a választmányt a kellő intézkedések megtételére, *(határozat)* a bemeneti jegyek nyomatása titkárra bizatván, ebbeli költségének kifizetésére pénztárnok ur felhatalmaztatik; miről nevezettek jegyzőkönyvi kivonaton értesitendők. Egyuttal arról, hogy a jogászok az egyleti rendes ülésekre belépti jegyeket kaphatnak az egyetemi jogi kar dékánja is átiratilag értesitendő, az pedig, hogy idegenek a rendes ülések és közgyülésekre bemeneti jegyeket kaphatnak, hirlapilag közhirré teendő.

9) Olvastatván a mult ülésből kiküldött bizottmány jelentése a törvényszékeknél tapasztalt kezelési hiányok tárgyában még a mult évben bemutatott munkálat felülvizsgálata iránt, *(határozat)* az mindenekben elfogadtatott, csakis a kir. curiát illető részben a 12. pontban ajánlott hozzátétel rendeltetett végképen elhagyatni, — a pestvárosi törvényszéket illető részben pedig a 6. pont után uj pontként következő vétetett fel: „7. A pertartási személyzet okvetlenül szaporitandó, mert a jelenleg működő két hivatalnok, bár mennyire méltánylandó is buzgalmok és tevékenységük a felszaporodott teendőknek eleget nem tehet, igy történik azután, hogy a sok jelentkező igényeinek megfelelendők, a jegyzőkönyveket fehérletben kénytelenek aláirátni, s azokban a szöveget későbben kitölteni, mi által egyrészt el nem kerülhető zavarok keletkeznek, de a becsomózott ügyek sem szolgáltathatnak be a törvényszabta idő alatt a törvényszékhez, sigy az alapos és gyors kezelés el nem érhető.“

A panaszlott sérelmek az egyes törvényszéki elnökökkel az egyleti elnökség által a munkálat vonatkozó részének kivonata orvoslás végett közlendők, a javaslat egyuttal az egylet közlönyében közzé teendő.

10) Pénztárnok ur jelentést tévén a pénztár állásáról, melyre nézve a mult ülésben beterjesztett kimutatás csak annyiban szenved változást, hogy az idei bevét ma 1014 ft 59 kr, ebből kiadás 433 ft 30 kr, s igy készpénz marad 581 ft 29 kr, *(határozat)* a jelentés tudomásul vétetett és eredetben irattárba tétetni rendeltetett.

11) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* ülést vezető elnök, titkár Morlin Imre és Szabó Albert urak küldettek ki.

Jegyzette: Dr. Siegmund, titkár.

Hitelesittetett a hitelesitő bizottmánynak 1870. évi febr. 18-án tartott ülésében.

Nagy Károly, üléstvezető elnök, dr. Siegmund, titkár, Morlin Imre, Szabó Albert.

Kiadta: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 11. Pest, 1870. márczius 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Kimutatása

a magyar királyi kuria mint legfőbb itélőszék összes beadványainak, elintézéseinek és hátralékainak

1869-ik évi junius havától deczemberhó végeig.

A kir. itélő tábla- és a hétszemélyes tábla erdélyi osztályától átvett									
Hátralék					**Szaporodott 1869. évi deczemberhó végeig**				
Polgári	Urbéri	Váltó- és kereskedelmi, csőd- és bánya-ügyek	Büntető	Összesen	Polgári	Urbéri	Váltó- és kereskedelmi, csőd- és bánya-ügyek	Büntető	Összesen
4637	445	93	327	5502	4677	342	283	1489	6791
Elintéztetett 1869. évi deczemberhó végeig					**Hátralékban maradt 1869. deczemberhó végével**				
2982	773	376	1302	5433	6332	14	—	514	6860

Részletes kimutatása

a magyar királyi kuria mint legfőbb itélőszéki osztály összes beadványainak, elintézéseinek és hátralékainak

1869. évi junius havától deczemberhó végeig.

A kir. itélő tábla és a hétszemélyes tábla erdélyi oszt. átvett hátralék	1869-ik évi szaporodás	A kiadványoknak számszerinti összege	Az elintézéseknek számszerinti összege	Itéletek		Elintéztetett végzéssel			Semmitőszékhez átvitt ügyek	Érdemleges elintézés nélkül				Fennmaradt hátralék	Az előadók száma
				helybenhagyók	megmásították	helybenh.	megmásit.	feloldók		ülésb. elintézett tárgyak	ülésen kivül elintézett tárgyak	kiegész. végett visszaküldött per	kiegész. végett visszaküldött folyó ügy		
5502	6791	12293	5433	1727	209	1430	222	548	42	424	396	224	211	6860	35

Rósa Károly. főigazgató.

Elmaradásunk okai a jogi téren,

és az örökbefogadási jogintézménynek solidaritása az európai jogrendszerekben.

VIII.

A mi végtére a jogi téren való hátramaradásunknak okait illeti, ezek számosak, ezekről igen böven lehetne értekezni; miután azonban e helyen jogi életünk s arra zsibbasztólag ható többféle körülmények leirásába nem bocsátkozhatunk, szabadjon csak egynehány okot, főleg azokat rövideden körülvonalozni, a melyek igénytelen nézetünk szerint a jogi téren való elmaradásunknak fő és kiválóbb okai voltak.

Elmaradásunk ily kiváló okának tartjuk mindenekelőtt magát a fenállott *jogrendszerünket*, a mely a középkori jogfogalmaknak megfelelt ugyan, de a fejlődő jogtudománynyal nem haladhatott előre azért, mivel reformképes nem volt, s igy haladásunknak első sorban akadályul szolgált.

Reformképes nem volt pedig jogrendszerünk azért: mert oly jogrendszer, a mely alapeszméjénél és elveinél fogva a jogegyenlőséget kizárja, a mely az ember, és ember, — honpolgár, és honpolgár, — vagyon és vagyon között jogi különbséget tesz, a mely a személyi, a vagyoni és politikai jogok gyakorlatát és élvezését a születéshez köti s attól függővé teszi, és mig a nemzetnek egy csekély, körülbelől $^1/_{15}$-részét minden személyi, vagyoni és politikai jogok élvezetében részesiti, addig a nemzetnek egy másik, sokkal tetemesebb, körülbelől $^{14}/_{15}$-részét a politikai jogok gyakorlatától egészen kizárja, annak személyi és vagyoni jogait igen szük keretbe szoritja, s e tekintetben is ezen nagy részt ama csekély résznek aláveti; oly jogrendszer továbbá, a mely a vagyonra, különösen pedig az ingatlan javakra

*

nézve teljes tulajdon jogot nem nyujt, a vagyonnali szabad rendelkezést nem engedi, e javakat a közforgalomból kizárja, s azokat az egyes családoknál s illetőleg nemzetségeknél leköti; oly jogrendszer végtére, a mely az örökösödési jogot első sorban nem a vérségi kapcsolaton, nem a családi szent kötelékeken és szereteten füzi, hanem a javak minőségére állapitja s igy például a fiu által birt javakból vagy az apát, vagy az anyát, vagy pedig mind a kettőt, — az apai javakból a leánygyermekeket, — az egyik házastárs javaiból a másik házastársat, — az egyik testvér által szerzettekből a másik testvért kizárja, s ezen javakbani örökösödési jogot vagy tán huszadik izbeli rokonnak, vagy plane a kir. ügynöknek megadja, s igy a javakat a személynek, a távoli s alig e névre méltó rokonságot a szoros családi kapocsnak eleibe teszi, — reformképes nem lehet, mivel alapelvei az észjog elveivel, és a kifejlettebb jogi fogalmakkal homlokegyenest ellentétben állanak; következőleg azokat emezekkel öszhangzásba hozni, vagy is ily jogrendszert, alapelveinek felforgatása, s igy az egész jogrendszernek megsemmisitése nélkül, a jogtudomány haladása szerint reformálni nem lehet.

Ezen jogrendszernek tehát más természetes következménye nem lehetett, mint a *stabilismus*, és pedig annál is inkább, mivel a minden jogokat élvező, és minden terhektől ment, vagy is az alkotmány sánczain belől álló kiváltságos osztály magában ingert nem érezhetett, ezen, bár őt a vagyoni jogokban némileg korlátozó, de minden egyéb tekintetben reá nézve igen kedvező és jogait és kiváltságait biztositó jogrendszert felforgatni, minthogy ez által (mikép maga Werbőczy is [1]) rá utal) elöjogait és kiváltságait csakis veszélyeztette volna; miért is ezen osztály tetemesb része a fenállott jogrendszer megmásitása és a jogegyenlőség alapján uj jogrendszer behozatala mellett nemcsak nem buzgott, hanem elöjogait állami lételünkkel, és függetlenségünkkel azonositván, ezen örv paizsa alatt, a fenállott jogrendszerhez mereven ragaszkodott, s azt drága kincs gyanánt féltékenyen őrizte [2]); — a másik, politikai jogokat nélkülöző, a kiváltságos osztálynak alávetett osztály, vagy is az alkotmány sánczain kivül álló néptömeg pedig a fenállott jogrendszert meg nem változtathatta, mert a törvényhozásban részt nem vett, és mind szellemileg, mind pedig anyagilag bilincselve volt.

Történtek ugyan mult században törvényhozásunk részéről lépések az igazságnak kellőbb kiszolgáltatása iránt, s e tekintetből lett is kiküldve az 1715. 24. t. cz. által az ugynevezett Commissio Systematica, melynek munkálata az 1723-ki és 1729-ki törvényczikkelyeket eredményezte; megbizva lett továbbá az 1791. 67. t. cz. által egy országos küldöttség, melynek feladata volt: az igazság sebesebb kiszolgáltatása, a pereknek megkevesbitése, és más netán szükséglendő törvények iránt javaslatokat kidolgozni s azokat az országgyülésnek előterjeszteni; rendeztetett végtére az 1836. 4—12. t. cz. és 1840. 7. és 8. t. cz. által a földes ur és jobbágy közti viszony, minek folytán a jobbágyok sorsa megis javult; mindazonáltal mindezen igyekezetnek, ezen munkálkodásoknak, oly horderejü sikere nem volt, hogy az előhaladottabb nemzetekhez közeledtünk vagy pedig, azokat utólérhettük volna, de nem is volt várható ily siker azért, mivel mindezen reformoknak alapja, t. i. a fenállott jogrendszer, már alapeszméjénél és elveinél fogva — mikép fent láttuk, — reformképes nem volt; miért is ily jogrendszernek fentartása mellett s annak alapján, — egy systematikus törvénykönyvet kidolgozni, — a mely az észjog elveire fektetve, a korszellem kivánalmainak megfelelt volna, — teljes lehetetlen volt; a fenállott jogrendszert pedig megsemmisiteni, és a jogegyenlőség alapján uj jogrendszert behozni, azt azon törvényhozásunk — a melynek kezei követ — utasitások által meg voltak kötve — legtávolabbról sem szándékozott. [1])

Igy tehát mozdulatlanul állott jogrendszerünk egész a 19-ik század közepeig (1848. évig) vagy is addig, mig az, a szabadsági eszmék árjai által elmosva, a középkori kiváltságokat letipró korszellem hatalma által sarkaiból kivetve nem lett.

Az 1848-ik év elein ugyanis Franciaországban ujabban kitört, s ez alkalommal egész Európát duló orkánként megrázkódtató szabadság és jogegyenlőségi elv rohamának a fentebb jelzett jogrendszerünk többé ellen nem állhatván, több lelkes, a középkori előitéletekből kibontakozott hazafiak által romba döntetett.

A jogi téren való *elmaradásunknak másik főoka*, vagyis magának a jogrendszernek okozatja volt, a tudományoknak, különösen pedig *a jogtudománynak elhanyagolása és a birák választása.*

Régibb időkben nem foglalkozhattunk kellőkép a tudományokkal, mivel mind külháborukkal, mind pedig pártbelviszályokkal — s ezekkel leginkább — voltunk elfoglalva; de azonfelül nem is éreztünk igen nagy kedvet a tudományokkal foglalkozni, [2]) hanem az azokkal való foglalkozást s azoknak ápolását inkább a papságra és az idegenekre biztuk. [3])

A tudományok különösen pedig a jogtudomány

[1]) „Nam aliter, totius Nobilitatis Regni Hungariae Jura, novarum legum per introductionem .... ut in nihilum redigerentur necessum foret.“ P. II. tit. 6. §. 13.

[2]) Ezt bizonyitja minden lépten jogtörténetünk, ezt tanusitják az 1848. évet megelőzött politikai tusák és mozgalmak; különösen pedig tanulságos olvasmányul szolgál e tekintben az 1790. évi megyei repraesentatióknak gyüjteménye (Collectio Repraesentationum et Protocollorum II. Statuum et Ordinum Regni Hungariae. Pestini, Budae et Cassoviae 1790.)

[1]) Igy például az 1836. 13. t. cz. megadta ugyan a nem-nemeseknek a perlekedési tehetséget, az 1844. 4. t. cz. pedig a nemesi javak birhatási és az 5. t. cz. a közhivatalokra való alkalmazhatási képességet, de a jogegyenlőségről még akkor sem volt szó, minthogy az utóbbi 1844. évi országgyülésen is, még ama igen szerény és méltányos javaslatok: hogy t. i. a nem-nemesi osztálybeli értelmiség vagy is az úgynevezett honoratiorok, a cselekvő politikai jogok gyakorlatában részesittessenek; a szab. kir. városok szavazati joga, a megyék szavazati jogával egyenlősitessék, mérsékelt házi-adó a nemesekre is kivettessék stb. — sem mehettek keresztül; daczára hogy azokat a korszellem szinvonalán álló befolyásos férfiak tekintélyük egész sulyával, (például a nép szabadság és jogegyenlőség ős bajnoka, Deák Ferencz, Zala-megyében) támogatták.

[2]) Mikép maga Verbőczy is bevallja: „Atavi, progenitoresque nostri ab eiuscemodi institutionibus (literariis) alieniores fuisse. Gens enim nostra a prima ipsa nascentis imperii origine, rebusduntaxat bellicis intenta, caeteris disciplinis minus videtur incubuisse... Nullis quaestuariis, aut vulgaribus artibus dediti, sola militia nobilitatem definierunt. Quo actum est, ut ad leges ipsas vel exactiori cura sanciendas, vel maturiori examine promulgandas nec otium nec tempus satis idoneum superfuerit. — Constat enim, nostros Pannones, diligentius arma, et ea, queis sine, nec potuere seri, nec surgere messes, manibus quam Ciceronis, Livii, Salustii, aut Auli Gelii volumina tractavisse. Praefat. et Conclus. ad Tripart.

[3]) Állitásunk bebizonyitására, s azok felvilágositásául, a kik azon hiedelemben vannak, hogy régiebb időkben, hazánkban a tudományosság magasabb fokon állott, és a tudományok jelesen a jogtudomány kellőkép ápoltattak, szabadjon csak egynehány történeti adatot, történetünk különböző szakaiból felhozni:

Árpád, nemzetségbeli királyok uralkodása alatti korszakban a tudományok állapotáról, következőleg nyilatkozik a történelem: „Ceterum malorum omnium fons fuit literarum bonarumque artium neglectus; cum enim nulla tunc essent gymnasia, nulli scientiarum professores, literatura omnis Hungariae pene in solis monasteriis, Antistitumque aulis conclusa latebat, adeo ut regnante ubivis ignorantia, viri primae Nobilitatis legendi scribendive rudes, ad dificillima reipublicae munera admoveri oporteret. Atque haec domestica ignorantia occasionem praebuit Regibus, exteros magno numero in Hungariam avocandi, dignitatibus praeficiendi, opibusque augendi, ob quod non raro exorta invidia in seditionem erupit.“ Palma. Not. Rer. Hung. P. I. pag. 74.

Történetünk fénykorszakában Nagy Lajos király uralkodása alatt —, a ki Pécset főiskolát felállitott, s oda a külföldi tanerőket, jelesen pedig a jogtanárokat (Galvanus Bethini, Joannes de Brendestech) behitta, — a világi birák jog és irástudatlanok voltak, és a köz- és irásbeli ügyek elintézésére kizárólagosan csak a papságot lehetett és kellett használni. In foro civili .... seculares Judices (Judex cum suis Assessoribus) non sunt adocti in dando judicio ab aliquis Doctoribus nisi unus ab alio utpote Juvenes a Senioribus, et compares a comparibus, exauditu percipiunt qualiter debeant judicare. (Kovachich. Form. Sol. Styli. pag.

iránti e közömbösségnek tulajdonitandó ama körülmény: hogy Magyarország fenállása óta egész Werbőczy H. könyvének megjelenéseig (1517.), s igy több, mint 5 század tartama alatt, nem volt semmi, legalább szokásos jogot tartalmazó törvénygyüjtemény, melyet a bíróságoknál irott törvény gyanánt lehetett volna használni. Ezt bizonyitják az 1498. 6. és 1500. 10. t. cz. és a H. K. helybenhagyási záradéka is. [1])

De Werbőczynek hárm-könyve után is, mely több kiadásban látott napvilágot, egész a mult század közepéig — nem jelent meg oly jogtudományi könyv, mely jogrendszerünket bizonyos rendszerbe foglalva előadná, azt kimeritőleg tárgyalná, és legalább egy jó tankönyvnek helyét pótolná ki; igy az 1619. évben megjelent Kitonichnak, különben hires munkája — Methodica Directio et Centuria dubietatum, inkább alaki joggal és egyes homályos törvényszabványok magyarázatával foglalkozik, az 1584., azután 1628. és 1696. években megjelent Corpus juris hungarici, avagy I. Ferdinand alatt szerkesztett, de törvényerőt nem nyert Quadripartitum ily rendszeres könyveknek nem tekinthetők.

Ebből kitünik, hogy későbbi időkben sem törődtünk nagyon a jogtudománynyal; minek okát leginkább abban kell keresni, hogy a jogtudományokban kellő jártasság nem kivántatott meg azon téren, a hol a jogtudományt legjobban lehet érvényesiteni, t. i. a törvényhozás, végrehajtás és a közügyekben való részvétel terén; mert ezen tér a kiváltságos osztálybeliek számára amugy is már születésnél fogva nyitva állott, és a kitünőbb és befolyásosabb állásnak elfoglalása, nem annyira a tudományosság nagyobb fokától, mint inkább az illetőnek családjabeli összeköttetésétől, gazdagságától és fényétől függött. A nem kiváltságos osztálybeli pedig a jogtudománynyal nem foglalkozott azért, mivel annak nagy hasznát nem vehette, minthogy a törvényhozás, igazságszolgáltatás és közügyébeni részvétel teréről leszoritva levén, tudományát kellőkép nem érvényesithette. [1])

Ujabbi időkben, jelesen a mult századnak közepe óta a jogtudomány nagyobb lendületet nyert ugyan hazánkban, és ha nem is nagyobbszerü, átalános jogtudományi munkák, de legalább a jogéletünkre és a hazai jogra vonatkozó jelesebb könyvek jelentek meg, [2]) mindazonáltal mind ennek daczára a régi typus átalában véve még most sem változott meg érezhetőleg; s ámbátor a jogászok száma ujabb időkben szerfelett, sőt szük-

29. u. 47.) — „Gelehrte Bischöfe, Priester und Mönche waren in Ungarn, (zur Zeit Ludwig des I.) . . . ganz in öffentliche Angelegenheiten verflochten und zu gemeinnütziger Thätigkeit angehalten . . . . Der schriftliche Gang aller Geschäfte machte Baronen, Herren, Ritter, Städte- und Dorfgemeinden, wohlunterrichtete geübte Kanzler, Hausnotarien, Anwalte, Schreiber unentbehrlich; diese konnten, und mussten bei mangelhaften, zwischen Barbarey und Politur schwankender Bildung der Lajen dieser Zeit nur aus der Clerisei berufen werden. Fessler Geschichte der Ung III. Th. p. 1073.

I. Mátyás király idejében a tudományok és művészetek virágoztak ugyan hazánkban, de azoknak ápolói és terjesztői nem mi, hanem nagyobb részt ismét idegenek voltak, a kiket Mátyás király külföldről behivott. Lássunk csak egynehány történeti adatot: „At divus ille Princeps (Math. Corv.) omnium bonarum artium parens et fautor ingeniorum, Ungaricos vulgo mores damare, rusticitatem scythicam et incultam vitam publice taxare, in humanos passim ritus abominari, urbanitatem sensim introducere, proceres cum nobilitate adpoliticum cultum hortari, jubere domos pro facultate magnificas erigere, vivere longe civilius, ac se se mitius cum peregrinitate gerere, quam ante praeter omnium opinionem abominabantur. Ad haec igitur omnia exemplo suo imprimis incitavit. . . Varias quibus olim carebat (Hungaria) artes eximiosque Artifices ex Italia magno sumptu evocasit. . . . Pannoniam alteram Italiam reddere voluit. . Viros quoque arte praestantissimos undique disquisivit, conduxitque Astronomos, Medicos, Mathematicos, Ictosque dilexit. (Bonfin. Dec. IV. L. 7.)“ — Doctorum Virorum amator, et cultor erat eximius, quos e diversis regionibus convocabat. . . — (Petrus de Réva. Cent. 5. p. 52.) — „Maxima namque Virorum multitudo ex tota fere orbe ad regem Mathiam confluxerat. . . . Tempestate nostra Musas ex toto orbe fugatas ad se revocavit Hungariamque novum Musarum domicilium constituit“ — (Galeotus de dict. et factis Math. regis.) Lásd: Kelemen T. I. p. 230.

A nemességnek a tudományok és művészetek iránti közömbösségét következőkép korholta Mátyás király egy beszédjeben: „Quae vestrae artes, quae studia sint quaeso considerate! In tria hominum genera universa digeritur Hungaria. Unum, Deo dicatum, in religione versatur, alterum militiam, tertium agros colit. Non vos diversa studia, non variae artes et mercatura sollicitant.“ Bonfin. Dec. IV. L. 12.

Ámbátor pedig ugyanakkor a tudományok virágzásnak indultak, mégis jogéletünkre és jogrendszerünkre vonatkozó könyvek alig találtattak Mátyás király világhirü könyvtárában, és pedig azért, mivel az idegen tudósok hazánk viszonyait és jogéletét nem ismerték; e tekintetben szabadjon a többi közt, ismételve hivatkozott jogtörténeti buvárunk Kovachich Márton nézetét idézni. „Suspiramus nos Hungari, caeco saepe affectu jactabundi celeberrimam Bibliothecam Budensem Corvinianam, cujus exiguam notitiam habemus, temporum injuria interiisse. Et quid haec nos ad rerum domesticarum notitiam, etiamsi in sua integritate superesset, juvaret. Constat enim eam, veteres potissimum autores classicos graecos iuxta et latinos sua, fere sequiori aetate manu licet elegantiori exaratos complexam fuisse, quorum ibi nullus fore exstitit, qui e vetustioribus Codicibus MSS. aliorum Bibliothecarum cum omni apparatu Philologico typis jam vulgatus non haberetur, quod autem ad res domesticas faceret, vix ullus eorum, qui de illa scripserunt, aliquid in ea exstitisse docuit.“ Kovachich. Ser. Chron. Diar. pag. 96. — Lásd még Kelemen T. I. p. 231.

[1]) Licet et antea non defuerint quaedam jura Regni, quae quia nulla scriptura continebantur; Consvetudines potius appellari poterant. . . Neque enim Judicum et Magistrorum Protonotariorum Jura Regni allegantium authoritas valebat. . . Cum enim Jura ipsa nulla scriptura firmitate fulcirentur . . . . Nos . . . Stephano de Werbőcz . . . curam omnium ipsius Regni nostri Jurium, Legum et Consvetudinum, Constitutionumque receptarum atque approbatarum . . . . in unum colligendi, atque in titulos et capita distinguendi (contulimus) — Ut jam Gens etiam nostra Hungarica . . . . non sola Consvetudine . . . sed jure scripto . . . niteretur. Approbat Tripart. — Lásd még a 12-ik jegyzetet.

[1]) E tekintetben ismét hivatkozunk tudós Kovachich Mártonra, a ki a mult század végével (1797.) irt egyik munkájában, a tudományok állapotát, a közhivatalnoknál alkalmazott tisztviselőknek tudományos képzettségét következőkép festi le: „Homines professa opera Litteras colentes non alios in Patria habemus, quam scholasticos, qui alosquin emensis Officiis sibi incumbentibus distinentur, et licet subsecivi temporis ad hujusmodi (literarios) labores non modicum lucrari possint, cum tamen exercitio negotiorum publicorum destituantur, nequeunt igitur graviora discernere, ac singula suis momentis ponderare . . . . Qui dignitate, vel opibus praepollent, horum it idem cura, infinitis status sui ritibus ita distinentur, ut ad literarum studia parum otii minus animi supersit; quibus autem fortuna avaram semet exhibuit, isti adhaec sumtuosa mediis destituti, ipsum panem alia sibi utiliori industria quaerere coguntur . . . Neque illud errore caret. . . . ut (scholastica) virorum praeparatione solum ita multi contenti sint, ut ad munia publica nulla alia studia, quam que cum pulvere scholastico hauserunt, adferant. . . Ponamus enim, ita jam abusum in distribuendis publicis muneribus invaluisse, ut illa non nisi veluti modus corradendarum opum, aut juvandarum ad incitas recidentium Familiarum ab illis considerentur, quibus ea distribuendi facultas obtigit, quive illa ambiunt, et ad consequenda Officia publica non habilitatem, sed favorem sufficere existimant; non deerunt plurimi eorum, quae ad gerenda publica negotia scitu necessaria sunt ignorantissimi, saepe ipsa naturali prudentia et agendi dexteritate destituti; qui partim assentationibus, quales in viros cordatos, et habilitatis suae conscios non cadunt partim mercatu, vel aliis pejoribus artibus ad publicas dignitates et privata emolumenta, etiam cum aliorum ruina evadent; aptiores autem ac digniores, et vel ideo modestiores excludentur; . . . nec mirum si omnis publicorum Functionariorum, imo Dicasteriorum etiam existimatio minuatur, et authoritas Magistratualis apud Populum meliora videntem evilescat quae omnia deinde non sine injuria supremae Potestati adscribuntur.“ Kovachich. — Series chron. Diar. de reb. Hung. p. 5—10.

[2]) Nem lehetvén e helyütt jogéletünkre s történetére vonatkozó összes mult század közepe óta megjelent munkákat elősorolni, szabadjon csak a magánjogra vonatkozó munkák közül a nevezetesebbeket megemliteni:

A mult századból nevezetesebbek:

(Szegedy) Tyrocinium juris hungarici (több kiadásban megjelent) Tyrnaviae. 1767.

(Huszty.) Jurisprudentia practica seu Comment. nov. in Jus. Hung. (t. k. m.) Budae 1745.

(Répszely?) Syntagma Juris hungarici. Cassoviae 1742.

(Fleischhacker.) Institutiones juris hungarici. Posoni 1795.

Jelen században megjelentek közül a jelesebbek:

(Geörch.) Honnyi törvény (t. k. m.) Pest 1808.

(Kelemen.) Institutiones juris privati hungarici (t. k. m.) Budae 1818.

(Kövy.) Elementa jurisprudentiae hungaricae (t. k. m.) S.-Patak 1835.

(Szlemenics.) Elementa juris hungarici judiciarii (t. k. m.) Posonii 1837. Közönséges törvényszéki polg. magy. törvény. Pozsony. 1823.

(Markovics.) Epitome Institutionum Juris Hung. (t. k. m.) Budae 1830.

(Frank.) Principia juris civilis hungarici (t. k. m.) Pestini 1829.) A közigazság törvénye Magyarhonban Budán. 1845.

(Fogarasy.) Magyar közpolgári törvénytudomány elemei Pesten 1845.

A legujabbak:

(Wenczel.) Magyar és erdélyi magánjog. Pesten 1866.

(Suhajda.) A magyar polg. anyagi magánjog. Pesten. 1862.

(Ökröss.) Átalános magy. polg. magánjog 1863.

Ebből látni, hogy mult század közepe óta, vagy is egy század tartama alatt több történt a jogirodalom mezején, mint azelőtt 7 század lefolyta alatt.

ségen tul is megszaporodott, mégis, még most is csak keveseknél akadunk ama jogképzettségre, a mely a törvényhozóban, biróban és ügyvédben okvetetlenül megkivántatik, most is (kevés kivétellel) honol még majd mindenütt ama közönbösség, a tudományok és jelesen a jogtudomány iránt, a mely ős időktől fogva jogéletünket bélyegzi, s a mely hiányos törvényeink kapcsában igazságszolgáltatásunkat a müvelt Európa előtt oly annyira discreditirozta, hogy annak hiányossága immár közmondássá vált.

Ennek oka pedig nézetünk szerint abban rejlik, hogy a jogi pályát követőknek nagy része, ezen pályát nem azért választották, és választják, hogy mint törvényhozók, birák vagy ügyvédek, törvénytudományukkal a hazának és az emberiségnek hasznos szolgálatokat tegyenek, pártatlan igazságot szolgáltassanak, azt védjék és szegény elhanyagolt népünket a saját, a haza és az emberiség irányában jogairól és kötelmeiről kitanitsák és felvilágositsák, hanem azért, hogy vagy mint ügyvédek ezen czim alatt „per fas et nefas" magoknak kényelmes életet könnyü módon szerezhessenek; vagy pedig ügyvédi diplomának fitogtatása mellett a politikai mozgalmakban nagyobb tekintélyt s tért nyerve, ön saját énjöket tolhassák előtérbe, és nem gondolva a százezerek vagy milliók sorsával, saját javukat mozdithassák elő; miért is sokan a jogi pályát még most is a politikai küzdtérre átmeneti hidnak, a politikát ismét a hivatal, különösen pedig a birói állomás elnyerhetésére legbiztosabb utnak tekintvén, a jogtudományt, (melyet sokan tán csak Acsády-féle tankönyvből meritettek), mihelyest a censurán átcsusztak, félredobják, és az 1848. évi törvényczikkelyeket czégérül tüzvén ki, a politikai mozgalmak karjaiba vetik magukat, jól tudván, hogy hazánkban ezen az uton a czélt legbiztosabban elérni, hogy ezen az uton nagyobb tudományosság és szellemi megerőltetés nélkül is, hangos torok, és a tömegnek hizelgő szabadságot hangoztató virágos beszéd által sokkal könnyebben babérokat aratni, magának popularitást szerezni, és nemcsak a megyei birói állomást, hanem ennél még sokkal magasabb állást érhet el, s pedig könnyebben, mint bármily alapos tudományosság által.

Nem lehet tehát csodálnunk, ha ily fajta törvénytudók, vagy pedig olyanok, a kik a megyei hivatalokat még most is monopolizálni, a birói állomásokat maguk, rokonaik, barátjaik és párthiveik között more patrio felosztani, azokat megtartani vagy elfoglalni szeretnék, — jelenleg, a midőn törvényhozasunk a birói választásnak eltörlése által ezen nihilismusnak gátot vetni, és a birák tudományosságát, jártasságát és becsületességét az arra képes, a születésre, a családi összeköttetésre, a politikai pártszinezetre, és más ily, az eddigi biró választási rendszerben főszerepet játszó mellék tekintetekre nem figyelő pártatlan közeg, t. i. igazságügyminiszterium által megbiráltatni, a birói állást függetlenné tenni, s azt azon magaslatra, a melyet hivatása és méltósága megkiván, — felemelni akarja, — feljajdulnak, és báránybőrbe öltözve a szabadság zászlóját magasan lobogtatván, a nép jogainak letiprásáról, a municzipiumok autonomiának elnyomásáról, a centralismus befészkeléséről panaszkodnak; ilyeneket mondom, nem lehet csodálni, mivel reményeik meghiusultáról s illetőleg az általok gyakorlott monopolium megszüntetéséről van a szó; hanem csodálni, vagy is inkább sajnálni lehet azt, hogy valóban a szabadelvü férfiak közül is némelyek, a kik a fenti categoriákba nem tartoznak, a kik valóban a nép szabadságát és javát ohajtják, — a multat, concrét viszonyainkat, *különösen pedig népünk elhanyagolt voltát* számba nem véve, magukat ezen pseudoliberálisok által elámitani hagyják, és be nem látják, hogy ezen szabadsági hösök, a kik a nép nevében szólanak, s annak véleménye tolmácsául tolták föl magukat; ezen népnek valódi java és szabadsága után nem törekednek; hanem inkább, ugyanezen szegény népet, a mely alkotmányos létünk s önkormányzásunk daczára századokig, ugyszólván rabiga alatt görnyedezett, a mely a nevelésben egészen elhanyagoltatott, s ennélfogva a müveltségnek, ugyszólván, primitiv fokán állván, csillogó igéretek által, gyermek gyanánt hagyja magát bár merre vezettetni — csak is eszközül felhasználni akarják czéljaik elérésére, t. i. arrra, hogy oly uton és módon, mikép az eddig történt, a birói állomásokhoz könnyü szerrel hozzá férhessenek, azokat továbbá is monopolizálhassák, és maguk és pártemberei között felosztha ssák, s ezáltal jövőre nézve is, a törvényileg kezükből kiragadott hatalmat, legalább tettlegesen tovább gyakorolhassák.

De ha ez történnék, ha a birói állomások továbbra is választás utján betöltetnének, [1]) akkor csakugyan nem lehetne szó a jogterén való haladásunkról, akkor lehetne Werbőczynek mondását a birói választásokra alkalmazni és felkiáltani: „Nihil huic Regno deterius, nihilque perniciosius in Causis praesertim discernendis Justitiaque administranda fieri aut excogitari posset!"

Jogéletünk eme oldalának elevenebb szinekkel való ecsetelése által, némelyeknél kellemetlen hirt penditettünk meg ugyan; de nem mondtunk többet, mint azt, vagyis annak csak egy részét, a mi a jogtörténetünk tábláin fel van jegyezve, és a mit kiki maga tapasztalhatott, a ki a régiebb, az ujabb és a legujabb eseményeket és történteket éber figyelemmel kisérte, és figyelmét nemcsak lakó helye határára, hanem országszerte terjesztette ki.

A jogéletünk eme leplezetlen ecsetelését, elmaradásunk kiválóbb okainak eme egyenes és tartózkodás nélküli elmondását szükségesnek tartottuk azért, mert a jogterén való hátramaradásunkat érezve, a bajt csak ugy orvosolhatjuk meg, s abba való visszaeséstől csak ugy óvhatjuk meg magunkat, ha a mult és jelen előtt szemeinket be nem hunyva, jogéletünk sebeit kiméletlenül feltakarjuk; azoknak kutforrását történetünk szövétneke s utmutatása, valamint a mindennapi életből meritett tapasztalások fonala és vezetése mellett, kifürkészszük, s azok orvoslására nem valami palliativ, nemzeti gyengéinket, megkedvelt szokásainkat, vagy az egyes osztályok érdekeit kimélő, hanem oly szert fogunk használni, a mely képes leend, minden, a jogélet organismusába nem való, és a valódi jogállam fejlesztésére és megerősbitésére zsibasztólag ható szokást vagy intézményt végkép megszüntetni, és a még fenlévő ártalmas kinövéseket gyökeresen kiirtani.

TRÁVNIK ANTAL,
a pozsonyi birói államvizsg. bizottm. tagja.

[1]) Épen ezen czikk irása közben — julius hó első felében — azon örvendetes hirt olvassuk, hogy a birói hatalom gyakorlatáról előterjesztett tvjavaslat immár törvény erejét nyerte, miáltal a müvelt nemzetekhez egy lépéssel közeledtünk.

TARTALOM: Kimutatás a m. kir. Curia, mint legfőbb itélőszék összes beadványainak, elintézéseinek és hátralékainak 1869-ik évi jun. havától decz. hó végéig. — Elmaradásunk okai a jogi téren. Trávnik Antaltól. — Melléklet egy fél iv törvényjavaslat, a birósági végrehajtókról. és egy fél iv curiai határozatok.

☞ Mai számunkhoz van mellékelve a „*Reform*" czimü napilap előfizetési felhivása.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav**. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 12. Pest, 1870. márczius 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Adalékok a bünkisérlet tanához.

I. A bünkisériet kezdöpontja.

Midőn az ujabb törvényhozások a bünkisérlet lényegét majd nem szó szerinti megegyezéssel mint *„a büntény kivitelének megkezdését“* értelmezték, e fogalom meghatározás által egyszersmind a bünkisérleti stadium kezdőpontját kivánták meghatározni. — A törvényes meghatározás értelmében valamely büntény elkövetésére eltökélt személy tevékenysége a bünkisérlet stadiumába akkor lépne, midőn oly külső cselekvényt létesitett, *mely által a szándékolt büntény kivitele már valóban megkezdetett.* Minthogy a szó *„kivitel“* közönséges értelmében véve, a szándéknak külső cselekvények általi közvetitését, — valósitását jelenti, — tapasztalati tény pedig az: miként legegyszerübb czélzataink valósitása is a cselekvények és erőkifejtések gyakran hosszu sorát feltételezi, és ezen cselekvények, — melyek terveink kivitelére szolgálnak, — a létrehozandó eredményhez majd közeli, majd távoli kapcsolatban, hol közvetlen, hol közvetett vonatkozásban állanak, — nyilvánvaló, hogy a törvényes definitióban használt kitétel: *„a kivitel megkezdése“* (Anfang der Ausführung) némileg kétes és többértelmü; mert az egyes esetekben ugyan csak kérdéses lehet: vajjon a büntény elkövetésére vonatkozó többféle cselekvények közül melyik tartalmazza tulajdonkép a büntény kivitelének kezdetét? Midőn ezen kérdés minden egyes esetbeni eldöntésére nézve a törvényes definitio elegendöen biztos támpontot nem nyujt, a tudományos törvénymagyarázatnak jutott feladatul, miként a büntetőjog alapelveiből kiindulva, e szó: *„kivitel“* megszoritó magyarázata folytán, oly ismérvet szolgáltasson, melynek segédségével a biró minden egyes esetben, a lehető legnagyobb biztossággal megitélni képes legyen: minő cselekmény tartalmazza a bünkisérleti stadium valóságos kezdőpontját?

Hogy a tárgy tudományos fejtegetése mily kiváló gyakorlati fontossággal bir, — azt, ugy hiszem, kiki könnyen átláthatja; mert nyilvánvaló, hogy a polgári biztonság és az önjogozottság elidegenithetlen körzete felettén veszélyeztetnék, ha a birói főhatalom fenyités alá oly cselekvényeket is vonhatna, melyek magukban véve jogilag közönbösök; sőt, mint olyanok valamely jövendőbeli büntényhez vonatkozásban sem állanak.

A jelen századbeli jogtudomány, helyesen ismervén fel fontosságát az oly ismérv kijelölésének, mely a tulajdonképi bünkisérletet az e stadiumot megelőző minden egyéb cselekvényektől, — nevezetesen pedig az u. n. előkészületektől tüzetesen megkülönbözteti, az iménti kérdést élénk vita tárgyává tette.

Minthogy pedig a criminálisták e kérdés megfejtésénél a különféle büntetőjogi elméletből indultak ki, nagyon természetes, hogy lehozásaik e tárgyban a legeltérőbb és részben egymással homlokegyenest ellenkező eredményekhez vezettek.

De kiválólag a szerint lesz a kérdés megoldása lényegesen különböző, a mint a bünkisérlet lényegét *tulnyomólag tárgyilagos* vagy *kiválólag alanyi* oldalról tekintve a vizsgálat tárgyává teszszük [1])

Mielőtt jelen értekezésben a bünkisérlet kezdőpontja körüli kérdés tulajdonképi fejtegetésébe bocsátkoznám, szükségesnek tartom rövid birálat alá venni azon különféle elméleteket, melyek e tárgyra vonatkozólag a legtekintélyesebb criminálisták által kifejtve, részben a törvényszéki gyakorlatban is befogadást találtak.

Az első, ki ezen tárgy bövebb fejtegetését megkisérlé, *Mittermaier* vala. [2]) Véleménye szerint, a kisérlet bünössége azon időtől fogva veszi kezdetét: „midőn a tettes oly valamely cselekvényt követettel, mely a büntény kivitelére szolgáló eszközök felhasználását czélozza; tehát nevezetesen: a) ha tettes az eszközök használatát már tényleg megkezdette, és b) midőn a tettes magát a büntett kivitelére megkivántató helyzetbe teszi (péld. ha gyilkolni szándékozó a büntény kivitelére kiszemlélt helyre elmegy.) [3]) Ilynemü cselekvények folytán a tettes azon stadiumba lép, melytől kezdve minden további, a büntény kivitelére czélzó cselekvények egy folytatólagos sorozatot (Continuum) képeznek“; e nézet csak azért is tökéletlen, mert képzelni lehet oly bünténveket, melyekhez a személyes tevékenységtől a cselekvénytől megkülönböztethető külső eszközök meg nem kivántatnak; nem különben képzelhetők oly bünesetek is, melyek kivitelére nem is szükséges, hogy a tettes magát különös állapotba helyezze, (például, gyermekével véletlenül valamely elhagyott helyen lévén, elhatározza magát, hogy a gyermeket ott elhagyja.)

De még az is szól *Mittermaier* tanitmánya ellen, hogy az *eszközök használata* felettén tág és bizonytalan kifejezés, mely könnyen oly cselekvényekre is érthető, melyek kétségtelenül a bünkisérlet megelőző előkészületekhez tartoznak. [4]) A ki például, a lőfegyvert, melylyel valakit megölni szándékozik, megtölti, kétségtelenül az eszköznek szánt lőfegyvert már legközelebbi czélja tekintetében, felhasználni kezdé, anélkül azonban, hogy e tényt a gyilkosság kisérletének tekinteni lehetne.

Ha *Mittermaier* fenebbi meghatározását kiegészi-

[1]) Mint a tárgyilagos irány főbajnoka Mittermaier tekintendő, az alanyi irány pedig kitünőleg Köstlinben találja védőjét.

[2]) L. Mittermaier Archiv (neues) II. k. 602. és k. l. Henke (Handbuch I. 255. l.) és Weiss (Crim. Gesetz f. Sachsen 153. l.)

[3]) Későbbi értekezésében Mittermaier ezen esetet az előkészületek közé sorozta (l. Gerichtsaal XI. évf. 217. §.)

[4]) L. Chop („Über die Grenzen zwischen Vorbereitung und Versuch“) 54. l.

tendő, a bünkisérlet további ismervét abba helyezi, hogy a tettes, cselekvénye folytán, azon stadiumba lép, melyben a bünteényt minden *félbeszakitás, ujabbi előkészület* nélkül, létesiteni képes, ugy nyilvánvaló, hogy ezen tétel részint az iménti meghatározással ellentétben áll; a mennyiben ugyanis, könnyen képzelhető, miszerint a tettes az előkészitett eszközök alkalmazását már megkezdvén, tevékenységének folytatását, valamely közbejött akadály miatt, későbbre halasztani kénytelen. De másrészt e pótmeghatározás ellen az is harczol, hogy a *kisérlet* és *előkészület* correlativ fogalmak lévén, az egyiket a másik által meghatározni nem is lehet; vagy is más szavakkal: a két szóban forgó fogalom olykép sorakozik egymáshoz, hogy az egyiket tüzetesen csak ugy határozhatjuk meg, — ha a másiknak lényegét kellőkép felismertük, — és azért nem is helyeselhető az oly módszer, mely a bünkisérlet meghatározása czéljából, az előkészületek értelmezés nélkül hagyott fogalmára hivatkozik.

Zachariae [1]) a bünkisérletről irt nagybecsü munkájában, főelvként vallja: „miként a büntény megkezdett kivitele, tehát a bünkisérlet, akkor létesül, midőn a tettes oly cselekvényt megkezdett, mely a törvény által büntetéssel fenyegetett tény valóságos alkatrészeképen jelenkezik."

Ezen meghatározás logikai fogyatkozásban szenved, mert a *tény* a cselekvő személy szándékának valósitása lévén, a törvényben kijelölt büntett is mindég a bevégzett *tény* gyanánt veendő, melyből az e tényt megelőző kisérlet már fogalmilag kizárva van.

A ki például, a baltát felemeli, hogy másnak fejére halálos csapást intézzen, kétségtelenül már bünkisérletet tett, de mondhatni: hogy ez által már az ölés tényének egy alkatrészét létesitette volna!

Némely jogtudósok, kik mint *Köstlin*, *Luden* és *Bauer*, [2]) e tan fejtegetésénél, kizárólag, vagy legalább tulnyomólag *alanyi* szempontból kiindulnak, a bünkisérlet fogalmának oly tág kiterjedést szereznek, hogy ennek folytán körzetébe mind az oly cselekvények vonandók, melyek az elkövetendő bünténynyhez bármikép direct vonatkozásban állanak. Hogy ezen tan, mely a bünkisérlet és az előkészületek közötti határvonalt egészen félreveti, [3]) gyakorlati érvényesitésében a legvisszásabb következményekhez, és nevezetesen azon eredményhez vezetne, miként az egyén, — még ha tárgyilág semmi jogellenes tettet nem létesitett is, — csupán a gonosz szándék — a bün puszta gondolata miatt fenyités alá kerülne, — az oly annyira világos, hogy ezen téves elmélet tüzetesebb czáfolatát mellőzhetőnek vélem.

Még kevesbé helyeselhető, mit *Krug* a bünkisérlet kezdőpontja tekintetében mond [4]); véleménye szerint a bünkisérlet akkor létesül: „midőn a tettes tevékenységében már annyira haladott, hogy merényletének ellentálló főakadályokat (erkölcsi és tényleges vonatkozásban) máris elháritott."

Ezen meghatározás ellenében megjegyzendő: hogy e tárgyban csak következő alternativum képzelhető: ugyanis a bünkisérletet vagy ugy kellene érteni, mint a merényletnek ellentálló akadályok és nehézségeknek legyőzését; mely esetben a bünkisérlet és az előkészületek közötti különbség elejtetik; — vagy pedig a kisérlet csak akkor veendő létezőnek, midőn ama akadályok máris eltávolitvák; (és ezen értelemre látszanak *Krug* szavai utalni). Ez utóbbi értelmezést azon gáncs éri, hogy ezen merő állapot maga — (azaz: a nehézségek és akadályok eltávolitása utáni állapot) mint olyan, a bünkisérletet nem is alkothatja, mert a bünkisérlet szükségkép nem is lehet más, mint bizonyos czél után törekvő emberi tevékenység.

Bar [1]) szerint a bünkisérlet létezőnek akkor tekintendő: „midőn a büntényre czélzó oly tevékenység fennforog, melyet a cselekvő személy a bevégezendő bünténynyel, — az eszköz és czél, az ok és okozat közötti folytatólagos összeköttetésben lévőnek gondolt."

Nyilvánvaló, hogy ezen tételben tényleg semmiféle határozott ismérv nem foglaltatik; mert az emberi gondolkodás és cselekvés általános törvénye folytán, az egyén mindent, — mit szándékai és tervei valósitása végett tenni és alkalmazni szükségesnek tart, — az elérendő eredménynyel okozatos és folytatólagos összeköttetésben lévőnek képzel.

Bar véleménye ugyanazon eredményhez vezet, melyhez *Köstlin* jut, mert szerinte bünkisérletnek veendő minden oly cselekvény, mely még csak a legtávolabbról a büntény elkövetésére czéloz.

De ez egész elmélet értéke még kétségesebbé válik az által, hogy az ismérv sulypontja teljesen a tettes alanyiságába helyeztetik; a mennyiben ugyanis, a cselekvény és az eredmény közötti folytatólagos összeköttetés zsinórmértékül akkép vétetik, mint a tettes ezen összefüggést magának gondolta. — Kétségtelen, hogy az ily ismérv gyakorlati alkalmazása elmellőzhetlen processualis nehézségekbe ütköznék, mert az egész kérdés a vádlott önvallomásától függővé tétetvén, több mint valószinü, miként a vádlott azon kérdésre: valjon az elkövetett cselekvényt az eredménynyel ily összeköttetésben lévőnek gondolta e? tagadólag fog válaszolni.

Heffter [2]) a bünkisérletet a puszta előkészületektől megkülönböztetni akarván, a tettes azon cselekvényeit, melyek a büntény elkövetésére megkivántató eszközök *megszerzésére* irányozvák, az *előkészületek* közzé sorolja.

Ellenben a *távolabbi bünkisérlet* szerinte ott kezdődnék, hol a tettes a már megszerzett eszköz felszerelésénél (Zubereitung) megállapodott. Ehhez sorakodik azután a *közeli bünkisérlet*, mely *Heffter* szerint létesül, mihelyt valamely a büntény valósitásához vezető cselekvény elkövetve volt.

A subtilis megkülönböztetés, melyet *Heffter* az eszközök megszerzése és azok felszerelése között tesz, és mely szerinte az előkészületi és a kisérleti stadium meghatározásának alapját képezi, — felettén kényleges és ingatag. Méltán kérdhetjük: többet tesz e az, ki a megszerzett eszközt a büntény elkövetése végett előkészité (péld. a lőfegyvert megtölti), mint az, ki esetleg már az előkészitett eszközt megszerzé, (péld. már töltött lőfegyvert vesz)? Soha sem helyeselhető, ha az aféle véletlen körülménynek a büntethetőség meghatározására oly nyomós befolyás engedtetnék. [3])

Midőn eddiglen több tekintélyes jogtudósnak a bünkisérlet lényegét és kezdőpontját illető véleményét [4]) birálat alá véve, azt láttuk, hogy a kifejtett ismérvek részint elégtelenek és egyoldaluak, részint pedig olyanok, melyek gyakorlati érvényesitésre valóban alkal-

[1]) L. Zachariae „Die Lehre v. Versuch" (1838.) I. r. 199. l.

[2]) L. Köstlin (Neue Revision 381. és követ. l. l.) Luden (Handbuch §. 65.) és Bauer (Abhandlungen 312—323. l. l.)

[3]) „Der Begriff des Versuchs", ugymond Köstlin (id. h.) beginnt dann, wenn mit der Hervorbringung des Verbrechens irgendwie thatsächlich der Anfang gemacht wird; namentlich also mit solchen Acten, welche in der Anschaffung und Zubereitung der hiezu nöthigen Mittel bestehen."

[4]) L. Krug Otto „Die Lehre vom Versuch" 21. l.

[1]) L. Bar „Für Lehre vom Versuch und Theilnahme" 28. l.

[2]) L. Heffter Lehrbuch d. gem. deut. Strafr. §§. 74. 75.

[3]) L. még Otto „Vom Versuche d. Verbr." czimü értekezését.

[4]) Nehogy az olvasót mind azon vélemények részszerü felsorolásával fáraszszam, mely a fenebbi kérdés körül fölmerültek, csak a legnyomósabbra szoritkoztam, mellőzvén azokat, melyek a fentebbiek inkább csak módosulásait tartalmazzák.

matlanok; áttérek immár jelen értekezés tulajdonképi feladatának megoldására, t. i. a bünkisérlet kezdőpontjának olyképi megállapitására, hogy az a gyakorlatban is alkalmazható ismérvet szolgáltasson.

Nézetem szerint a bünkisérlet főismérve, és egyszersmind kezdőpontjának főelve a *kivitel megkezdésében* keresendő.

Az ujabb törvényhozások csak nem szószerinti megegyezéssel, a *kivitel megkezdésébe* helyezik a bünkisérlet főjelvét, [1]) és e kitétel valóban is alkalmas azon határpont kijelölésére, mely a büntetendő kisérletet más, amazt megelőző cselekvényektől elválasztja. Minthogy ugyanis a bevégzett büntény, mint a teljességben létrejött, befejezett jogsértés jelenkezik, kétségtelen: miként a büntény elkövetése, annak kivitele is jogsértőnek tekintendő; mert, midőn a büntény *bevégzése* a sértés tárgyára nézve jogellenes behatást tartalmaz, — magától fogva világos, hogy a bevégzéshez vezető müködés — azaz: a kisérlet is, ilyféle jogellenes behatást feltételez; — hol tehát a teljesen bevégzett jogellenes behatás, valamely a büntető törvények által oltalmazott tárgyra, fenyitést érdemel, ott a büntetés alkalmazása már azon esetben is válhatik szükségessé, midőn a jogellenes behatás még csak megkezdetett, — azaz: midőn még csak a bünkisérlet fenforog.

Habár a mondottakhoz képest a bünkisérlet kezdőpontja általán és elméletileg a *büntény kivitelének megkezdésébe* helyezendő, nem tagadhatjuk, miként ezen ismérv gyakorlati alkalmazása némi nehézségekkel járhat, a mennyiben ugyanis egyes esetekben azon kérdés támadhat: valjon a *kivitel megkezdése* minő cselekvényben foglaltatik?

Ez kétes lehet kiválólag oly esetekben, hol a fenforgó ténykörülményekhez képest a tettes csak több rendbeli cselekvények folytán képes czélzatát valósitani. Például: a tolvajnak, hogy a szándékolt lopást létesithesse, álkulcsokra vagy létrára van szüksége, ezeket meg kelle szereznie — azután el kellett mennie a tett helyére, a létrát a falhoz támasztva, azon fel mászni, stb. — Kérdés tehát: melyike ezen egymásután következő cselekvényeknek tekintendő első kiviteli tényül? A nehézségek, melyekkel ezen kérdés megoldása jár, — több jogtudóst arra inditottak, hogy annak az összerü esetekbeni eldöntését egészen a biró belátására bizván, — e tárgyban minden doctrinális ismérv megállapitását mellőzendőnek tartsák. [2])

Ugy hiszem, a büntetőjogi doctrina az emlitett kérdést hallgatással nem mellőzheti; söt legfontosabb feladatai közé tartozik: oly ismérvet szolgáltatni a birónak, melynek segédségével a bünkisérlet kezdőpontja körüli kérdés — előforduló esetekben lehetőleg legbiztosabban eldönthető legyen.

Óvakodnia kell a törvényhozásnak, nehogy a birói önkényt, oly fontos tárgyban, hol a tett bünössége vagy büntetlensége kérdésben forog, — a szükségen tul kiterjeszsze. — A birói mérsékletnek csupán a törvényesen meghatározott fogalmak között szabad mozognia, és csak e fogalmakból vonandó következtetések tekintetében lehet a birói belátásnak némileg szabadabb tér engedve, de semmikép ne álljon a biró hatalmában magának alkotni azon fogalmakat, melyek alá az egyes esetek vonandók.

Következőkben meg akarom kisérleni azon határvonal tüzetesebb kijelölését, mely a bünkisérleti stadiumot a puszta előkészületektől elválasztja. — E tárgy fejtegetésénél a kiindulás pontjául azon *értelem* szolgálhat, melyet a kifejezés: „*kivitel*“ a közönséges szójárás szerint jelez.

Egész átalánosságban és kiválólag tényleges vonatkozásban a szó: „*kivitel*“ oly tevékenységet jelent, melyet az egyén valamely czélzott eredmény létrehozása végett kifejt. — Ezt a bünténynre alkalmazva, mondhatjuk: „a büntény kivitele oly tevékenységgel veszi kezdetét, mely által a tettes épen azt kivánja létesiteni, mi a törvényileg tilalmazottat alkotja.

Mivel pedig a józan ember mindig csak a dolgok okozatos összefüggésének törvénye szerint cselekszik, következik: hogy a szándék kiviteléről szó csak akkor lehet, midőn a cselekvény oly minőségü, hogy a tettes, a dolgok tapasztalásszerü causalis összefüggését szem előtt tartva, cselekvénye folytán a szándékolt eredmény bekövetkeztét, elegendő valószinüséggel elvárhatta.

Megeshetik ugyan, hogy a cselekvő személy tévedésben van a dolgok és cselekvények azon tulajdonságai tekintetében, melyektől czélzatának valósitását elvárja; téves lehet a dolgok és körülmények mibenléte felöli képzete; de mindannak daczára mégis *kiviteli cselekvénynek* veendő az ő tevékenysége, ha csak ezen cselevény olyan, mely — feltéve, hogy a tettesnek a dolog mibenlétéröli képzete helyes volt volna, a szándékolt eredményt tényleg létesitendi. — Hisz ezen esetben is volt a tettes szándéka egyenesen valamely eredmény létrehozására irányozva, és a tevékenység a causalitas átalános törvénye szerint elintézve volt, a várt eredmény pedig csak azért maradt el, mert a causalitás törvénye alá vont ténykörülmény tévedésen alapult. Ha az ily esetben a *kiviteli cselekvény* lételét, azon oknál fogva tagadnók, mert a szándékolt eredmény be nem állott, akkor azon semmikép nem igazolható eredményhez jutnánk, miként *kiviteli cselekvényről* csak azon esetben lehet szó, midőn a cselekvény a szándékolt eredményt már valóban létrehozta, vagyis más szavakkal: kiviteli cselekvényről csakis utólag, azaz: akkor szólhatnánk, midőn az, mint olyan többé nem létezik, — a kiviteli cselekvény helyébe már az eredménynyel befejezett *tény* lépett.

Dr. Schnierer Aladár,
nyilv. r. jogtanártól.

[1]) A bünkisérlet ezen jelvét legelől az 1810-ki Code pénal (Art. 2.) vette fel; a törvény szavai a következők: „Toute tentative de crime..... qui aura eté manifesté par des actes exterieurs et suivi d'un commencement d'execution..... est considerée comme le crime méme.“ Ezen ismérv minden későbbi európai törvényhozásokban talált befogadást, igy nevezetesen: a würtembergi (Art. 63.), braunschweigi (§. 37.), baadeni (§. 106—107), nassaui (Art. 61—62.), a hannoveri (Art. 32.), a szászországi (Art. 39.), az ujabb porosz és bajor (Art. 47.) törvény. — Ugyanezt találjuk az 1843-iki hazai tvjavaslatban, a norvégi és németalföldi bünt. tvjavaslatban, az 1848-iki spanyol és az 1853-iki portugali törvényekben.

[2]) Igy Marezoll „gem. deut. Crim. R.“ 118. l. és Hälschner Syst. d. preuss. Staatsr. §. 48.

A n.-váradi ügyvédi-egylet véleménye,

a kivonatos és egész terjedelmü előadási rendszer felett.

A jogtudomány s a polgári eljárási rendszerek mai álláspontján tulhaladt azon kérdés fölötti vita, valjon a kivonatos előadásnak adható-e előny az egész terjedelmü (per extensum) előadás fölött, vagy ellenkezőleg?

Az ujabbkori törvénykezési eljárásokban átalánosan elfogadtatott a szóbeliség és közvetlenség rendszere. Az ujabb codexekben kivétel nélkül feltaláljuk, kisebb-nagyobb kiterjedésben a közvetlenséggel összekötött szóbeliség követelményeit. E tekintetben tehát nemcsak tudományos elmélet, hanem az európai müvelt népek gyakorlata is van előttünk; és nézetünk szerint hazánk törvényhozásának egyik sürgős feladata a polgári eljárásba a szóbeliséget és közvetlenséget behozni, mert csak a birónak és a félnek, vagy jogképviselőnek közvetlen szóbeli érintkezéséből, kérdések és arra adott feleletekből, a kételyek, ellenmondások azonnal, s szóval történő felvilágositásából, nem pedig az iratok és előadók kettős közvetitéséből merithet a biró legtisztább tudomást a való tényállásról, s győződhetik meg az anyagi igazságról, melyet az irásos rend-

szerben legtöbbnyire az alaki igazság helyettesit, s mely mellett csak szerencse, ha az alaki és anyagi igazság többször találkoznak is. Nem is szólunk itt, — minthogy nem is lehet fejtegetésünk tárgya a szóbeliség és közvetlenség előnyeiről értekezni, — nem is szólunk tehát itt azon morális hatásról, melyet a közvetlenség és szóbeliség a birákra, felekre és közönségre egyiránt gyakorol, csak felemlitjük még, — mint a szóbeliségnek egyik kitünő előnyét, a gyorsaságot, melyhez az alaposság is csatlakozik, — felemlitjük, hogy feltüntessük, miként a mi eljárásunknak is ezen irányban kell, — s pedig mielőbb átalakittatni, hogy jelöljük azon nagy elveket, melyek ama már kisszerüvé vált kérdést, valjon a kivonatos, vagy kivonat nélküli előadás helyeselhetőbb-e, — hivatva vannak végkép eltörölni, hogy jelöljük egyszersmind a tudomány ama magasb álláspontját, melyből tekintve a feltett kérdésre azon felelettel kellene válaszolnunk, hogy már maga az előadás általi közvetités rendszere, *kivonattal vagy a nélkül helytelen*, s a szóbeliség és közvetlenség által helyettesitendő.

Ha azonban tekintetbe kell vennünk a tényleges viszonyokat, ha tekintetbe kell vennünk, hogy jelenlegi törvénykezési rendtartásunk átmenetet akar képezni az előbbi irásbeli eljárásból a közvetlen szóbeli eljárás rendszerébe, s hogy e szerint addig is, mig a tökély ama fokát elérhetnők, a viszonylag helyesebbet kellene választanunk, ily tekintetek mellett nem késünk kimondani, hogy — mint a n.-váradi ügyvédek egy — még az egylet alakulása előtt tartott értekezlete kimondta: „a kivonatos előadás, kapcsolatban az előadó által feltett előleges itéleti véleménynyel, az igazságnak nem biztositéka. Ily rendszer mellett nem a törvényszék, hanem az előadó itél, még azon jobb esetben is, ha a kivonatot, ezen magasabb képzettségü birónak lélekölő munkát maga a biró késziti, s annyival inkább, ha azt a tulterheltség által igazoltan, más, legtöbb esetben avatatlan, s illetéktelen kezekre bizza. A kivonatozás által a legnagyobb gonddal kidolgozott munka is, vagy csak töredékesen kerül a törvényszék elé, — a midőn lényeges okok hagyhatók el, — vagy egész terjedelmében, a midőn aztán a biró nem tett egyebet, csak másolt. S a mi a calamitást növeli, ugyanezen legtöbbször hiányos kivonatok alapján itél a felebbezési törvényszék is. Ez lehet igen könnyü munka a felebbezési forumnak, de nem nyujthat bizalmat és megnyugvást az igazság kereső félnek."

A kivonatozási rendszernek legbuzgóbb pártolója sem tagadhatja, hogy kivonat helyessége az előadó értelmi felfogásától, jogi képzettségétől, s erkölcsiségétől függ. Ha egyik, vagy másik hiányzik, már az egész törvényszék, nemcsak, hanem a felebbezési forumok véleménye is meg van vesztegetve. Azt pedig ismét meg kell engednünk, hogy az előadó biró is, mint ember lehet akár az ügy, akár az érdeklett egyének, akár jogi állitmányok iránt elfogult, s elfogultságból még akaratlanul is tehet hütlen előadmányt. Pedig már az érdekeltség lehetőségét sem szabad ily kérdés vizsgálatánál egészen kizárnunk, mert ha ilyen feltét egyáltalában lehetetlen, vagy nem szabados volna, akkor a birósági felelősségről szóló törvényekről, vagy ügyrendről sem lehetne szólanunk.

A szóbeliség és közvetlenség rendszerét ez eszmék védői leginkább az indokból ajánlották s ajánlják, — mit mi is elfogadunk, — mert a biró az ügyet közvetlenül a féltől, vagy képviselőjétől „az eredeti forrásból" ismeri meg. E rendszerhez közelebb áll a kivonat nélküli, (per extensum) mint a kivonatos előadás. Az irásos perben már ugyan elvész a szóbeli hatás, és a kölcsönös kérdezések és feleletek általi közvetlen felvilágositás, s elvész a szóbeliség morális befolyása, de legalább a fél, vagy képviselője felfogását és védveit, mit előszó helyett papirra kelle biznia, egyedül az irás közvetitése által jutathatja a biró tudomására, mely mindenkor hü az eredeti felfogáshoz, — mig a kivonatos előadáshoz már egy második közvetitő is kell, t. i. az előadó, kinek előadmánya csak kivételes esetben bir a fénykép természetével. Minthogy a szóbeliséget és közvetlenséget, mint eddigelé ismert legtökéletesebb formát állitottuk fel, az azon feltételeket, melyeket a közvetlen szóbeliség betölt, inkább megközelitő kivonat nélküli előadást kell helyesebbnek állitanunk.

A kivonatos előadás védői ennek előnyét rendszerint azzal támogatják, hogy a törvényszék tagjainak egyike legalább a kivonatkészités alkalmából tanulmányozta a pert; — továbbá hogy az ügyvéd igen sokszor az ügyhöz nem tartozó előadással tölti be az iveket, mely a kivonatból a perkérdés megbirálhatásának minden nehézsége nélkül kihagyható, s hogy az előadás gyorsabb, mint kivonat nélküli előadásnál.

A per tanulmányozása kivonatozás nélkül is kötelessége az előadó birónak, s ha valamelyik biró azért nem veszi azt lelkiismeretes dolognak, mert tanulmányozásának oly tanuja nem marad fen, mint a kivonat, — az olyan biró könnyen számol lelkiismeretével a kivonatozási rendszer mellett is; nem ő maga készitvén, vagy felületesen készitvén a kivonatot, a mit aztán tanulmánynak épen nem lehet nevezni, s ez a mi annál veszélyesebb, mennyivel inkább több bizalmat helyeznek a törvényszék többi tagjai az előadó tanulmányozására.

Gyakran igaz ugyan azon ellenvetés, hogy az ügyvéd az ügyhöz nem tartozó előadásokkal tölti meg az iveket, csak hogy azt megitélni, valjon valamely előadás egészen üres-e vagy nem, a collegialis biróság fogalmával megegyezőleg egyetlen tagra bizni nem lehet, mert igen sokszor épen azon felfogás határozhat, mely szerint egyik vélemény a jogi deductiókat, vagy épen ténybeli előadásokat üres beszédnek itéli, mig másik vélemény szerint ugyanaz döntő lehet. Ismét a közvetlen szóbeliség rendszerére utalunk, mely mellett a biró csakugyan nem kötheti meg az ügyvéd nyelvét azért, mert talán az egyik vagy másik biró nézete szerint hosszadalmas, sőt magát a hosszadalmasságot is előnyösen felhasználhatja az igazság kideritésére.

Végre a kivonatozási rendszer melletti állitólag nagyobb gyorsaságot sem fogadhatjuk el döntő érvül, még akkor sem, ha kivonatozás mellett az ügyek előadása csakugyan gyorsabb lenne, mint kivonat nélküli előadásnál, mert az itéletek első és fő kelleke az alaposság, de nézetünk szerint az ügymenet gyorsaságban sem nyer a kivonatozás által, mert egy perbeli kivonat elkészitése legalább is két annyi, vagy több időt igényel, mint azon perbeli iratoknak egész terjedelembeni felolvasása.

Az előre kidolgozott itéleti terv sem birja helyeslésünket, mely felmenti a törvényszék többi tagjait a gondolkozástól is, s mig emberi gyöngeség létezik, mig a munka kényelmesebb része vonzhatja az embereket, e tény nem szünik meg veszedelmes lenni. Igy a legtöbb biró, akár az előadó iránti bizalomból, akár hanyagságból hajlandóbb a kész itéleti tervet mélyebb nyomozó vizsgálat nélkül átbocsátani, mint azt critice vizsgálni, annyival inkább, mert az ügyet különben sem ismerheti másként, mint a kivonatból, melyhez az itélet természetesen alkalmazva van, s mert egy átgondolt, kidolgozott irásbeli munka ellen mindig nehezebb a támadó szerepe, mint a védőé.

A feltett kérdés fölött tehát az egylet kimondja, hogy a szóbeliség és közvetlenség rendszerének törvényhozási eljárásunkba behozatala által lehet csak gyökeresen orvosolni azon nehézségeket, melyekkel akár a kivonatos, akár a kivonat nélküli előadás, de mindenesetre az előadó általi közvetités, az irásos rendszer terhelve van, annálfogva ohajtandó, hogy polgári peres eljárásunk a szóbeliség és közvetlenség elveire legyen fektetve. — A kivonatot és kivonat nélküli előadás rendszerei közt azonban, — melyek egyike az épen tényleg érvényben levő törvénykezési eljárásban uralgó irásos rendszer mellett csakugyan kikerülhetlen, különösen az alaposság érdekéből az egylet a kivonat nélküli előadásnak ad előnyt, azon kijelentéssel, hogy az előadó biró utóljára szavazzon, s az itéletet ne előre, hanem a szavazás eredménye szerint, a per birói eldöntése után tegye fel.

Kelt N.-Váradon, a n.-váradi ügyvédi egyletnek 1869. évi decz. havi r. üléséből.

NAGY JÓZSEF,
elnök.
RITOÓK ZSIGMOND,
egyleti jegyző.

TARTALOM: Adalékok a bünkisérlet tanához dr. Schnierer Aladártól. — A n.-váradi ügyvédi-egylet véleménye. — Melléklet egy fél iv törvényjavaslat, és egy fél iv curiai határozatok.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 13. Pest, 1870. márczius 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Adalékok a bünkisérlet tanához.

(Folytatás.)

Az előbbi számban foglaltak előrebocsátásával a bünkisérlet kezdőpontjának megállapitása tekintetében, következő támpontokat nyujthatunk:

A bünkisérlet létesül:

a) ha az elkövetett cselekvény a cselekvő személy czélzata szerint arra való: hogy általa a büntett tényálladéka legalább részben, közvetlenül létrehozassék, — feltéve, hogy e cselekvény a tettes által képzelt ténykörülmények alatt, annak létrehozására valóban is alkalmas. És

b) ha az elkövetett cselekvény a törvényben kijelölt büntényálladéknak egy alkatrészét már valóban létesitette. [1])

Hol tehát valamely büntény törvényes fogalmához a tulajdonképi főcselekvényt megelőző, — a büntény tárgya ellen irányzott cselekvények tartoznak, és ugy szintén, hol a büntény fokozottabb bünössége bizonyos eszközök használatától függővé tétetik, ott a bünkisérlet már ama cselekvények elkövetésével — illetőleg a törvényben kijelölt eszközök használatával létesül; — feltéve, hogy minden kétségen kivül legyen helyezve: miként ama cselekedetek épen csak a meghatározott büntényre való czélzattal voltak légyen elkövetve. [2])

Ebben találja gyakorlati megoldását azon kérdés: valjon forog-e fenn az erőszakos (betörés általi) lopás bünkisérlete már akkor is, midőn az idegen vagyon birtokbavétele még nem történt ugyan, de a tettes azon cselekvényt, mely a lopást minösitetté teszi (péld. az ajtó kifeszitését) máris elkövette? Németországban és Frankhonban a birói gyakorlat e kérdés tekintetében sokáig ingadozott.

Különösen ez utóbbi országban a jogtudomány is azon tétel felé hajlott: hogy a bünkisérlethez az ugynevezett „*acte constitutif du crime*“, azaz: a törvény fogalmát alkotó főcselekvény megkivántatik, minek következtében a fenntérintett esetben a bünkisérlet létele egyenesen tagadtatott; még pedig azon oknál fogva, mert a törvény az emlitett cselekvényeket (például a betörést vagy bemászást) csupán mint a bünösséget felemelő, súlyosbitó körülményeket, nem pedig mint önálló bünecselekvényeket tekinti. Ezen állitás ellenében mindazonáltal megjegyezzük: hogy mindezen cselekvények a törvény értelmében egy összefüggő *egészet* képeznek, — és habár egyetlen egy ily cselekvény volt légyen elkövetve, a bünkisérletnek kezdete már kétségtelenül fennforog. [3])

Midőn eddiglen a bünkisérlet kezdőpontját kiválólag *tényleges* vonatkozásban fejtegettük, — feladatunkat még egészben meg nem oldottuk. Szükséges ugyanis, hogy e tárgyat még *jogi* oldaláról is vizsgálat alá vegyük.

Jelen fejtegetésben azon tételből indultunk ki: hogy, miután a consumált büntény valamely concret jog teljesen bevégzett megsértését alkotja, — következik, miként már a büntény elkövetése — a kivitel is — mint oly cselekvény jelentkezik, mely ezen concret joggal ellenkezésben áll — és azért már mint olyan jogsértő cselekvénynek veendő.

Mondhatjuk ezek alapján, hogy „a büntény kisérlete szükségkép már a czélzott jogsértés megkezdését tartalmazza“; hogy ennélfogva a kisérlet oly cselekvényt feltesz, mely tárgyilag és alanyilag valamely concret jognak megsértését alkotja.

Ezen most talált ismérv csak szükségképi corrollariuma azon iménti tételnek, miként a bünkisérlet a *büntény kivitelének kezdete;* mert a büntény kiviteléhez fogni, fennebb mondottak szerint, nem is egyéb, mint a czélzott jogsértést megkezdeni!

Kétségtelen, hogy az utóbb kifejtett ismérv, correlativ természete mellett is, jelentékeny gyakorlati fontossággal bir; mert ezen jogi jelv utmutatása folytán, legtöbb esetekben nem is nehéz meghatározni: valjon bizonyos cselekvény tartalmazza-e a szándékolt jogsértés kezdetét vagy sem? Mig ugyanis az emberi cselekvényeket, — végnélküli különféleségök miatt, tényleges vonatkozásban, általános kathegoriákra visszavezetni alig lehet; addig a cselekvények *jogi megitélése* azon tulnyomó előnynyel bir, hogy midőn itt az előforduló esetek tüzetesen meghatározott elvek alá vonandók, — a cselekvények jogi természete rendszerint nagyobb biztonsággal kideritheto. Hol tehát tárgyilagos tekintetben talán két s lehetne: valjon bizonyos cselekvény a büntény valóságos kivitelének veendő-e — vagy csak előkészületnek? ott nem lesz nehéz az általános jogelvek segitségével megitélni: valjon volt-e az elkövetett cselekvény által a szándékolt jogsértés már valóban megkezdve, vagy sem? bünkisérlet-e a mondott cselekvény, vagy csak előkészületnek veendő az? — Azon esetben például, hol a tolvaj a lopás létesitésére szükséges létrát magának megszerezvén, azt a tett helyére viszi, ott a falhoz támasztott létrán már felmászik, stb. — tényleges tekintetben igen is kétes lehetne: valjon e cselekvények melyike veendő első kiviteli tettnek; ha ellenben ez esetre az imént kifejtett jogi ismérvet alkalmazzuk, könnyü a kérdés eldöntése, mert nem nehéz meghatározni, hogy az emlitett több cselekvények közül melyik ütközött legelől az idegen jogba?

[1]) Például, ha a tolvaj, ki a lopást betöréssel kivánja létesiteni — az ajtót már kifeszitette.

[2]) Mittermaier: Gerichtssaal XI. evf. 222 l.

[3]) L. Otto id. h. 27. l. — Berner helyesen, de a kellő okadatolás nélkül, különbséget tesz azon eset között, midőn a tettes az ajtót kifeszíti, hogy valamely a házban vagy szobában lévő személyt megöljön; és azon eset között, hol az ajtó kifeszitése a tolvajlás czélzatával történt. (Lehr. 164 l. jegyz. 2.)

II. Az előkészületekről.

A bünkisérletröli tan fejtegetésénél a legtöbb tankönyvek azon módszert követik: miszerint az *előkészületek* és a *bünkisérlet* egymással szemközt álló fogalmai csak egyikét, t. i. csak az utóbbit értelmezik, és hivatkozva a két fogalom correlativ természetére, ebben egyszersmind az előbbinek meghatározását találni vélik. Ezen módszer azon eredményhez vezet, miként a jövendőbeli bünténynre vonatkozó oly cselekvény, mely az arra nézve megállapitott ismérv szerint még a bünkisérlet fogalma alá nem kerül, előkészületi cselekvénynek veendő. Az ilyféle eljárás ellen mindazonáltal azon megjegyzés teendő: hogy lehetnek oly cselekvények is, melyek, habár valamely jövendőbeli büntényhez bizonyos vonatkozásban állanak, még a tulajdonképi előkészületekhez nem tartoznak, (péld. a puszta fenyegetés vagy a bünténynre való elhatározás kinyilatkoztatása). De másrészt, azt hiszem: hogy a szigoruan tudományos módszer feladatának csak ugy fog megfelelni, ha az minden egyes fogalmat tüzetesen meghatározni, és igy az egész tan érthetőségét és pontosságát lehetőleg biztositani iparkodik. De hiányosak az emlitett módszer következményei is; ha ugyanis az előkészületek fogalmát, mint a bünkisérlet correlativumját, csupán nemlegesen megállapitjuk, könnyen azon helytelen képzethez jutunk: mintha az előkészületek fogalma szükségkép és mindenben a bünkisérlet egyenes ellentétét képezné; és tényleg épen ezen felfogásnak kell tulajdonitani azon átalán elterjedt téves feltevést: miként az előkészületek, mint oly cselekvények, melyek mindenkor jogilag közönbösök, büntetés alá soha nem kerülhetnek. [1])

Az emlitett okoknál fogva szükségesnek tartom, miként az iménti módszer mellőztével, legelől az előkészületek fogalma a szóközönséges értelme — és a dolog természete szerint megállapitassék, és az e fogalom alá tartozó esetek rövid megpenditése után azon kérdés megoldassék: valjon az előkészületek, mint olyanok tekintendők-e mindég és feltétlenül büntetlen cselekvényeknek?

Előkészület alatt átalán véve és merően tényleges vonatkozásban, minden oly tevékenység értendő, mely arra való, hogy általa valemely czél elérése lehetősitessék. Ezt a bünös czélzatokra alkalmazva, mondhatjuk: az előkészületi stadium oly cselekvénynyel veszi kezdetét, mely által az elkövető személy magának a büntény létesitésére megkivántató képességet szerezni iparkodik; végződik pedig e stadium azon cselekedettel, melynek folytán a cselekvő személy ezen közelebbi czélját valóban elérte.

Mi legyen az előkészületi cselekvények tartalma és tárgya, az részben a bünténynek nemei és fajaitól, részint pedig és kiválólag, az egyes esetek concret körülményeitől függ, és a lehető esetek különfélesége oly végtelen, hogy az ide tartozó cselekvények kimeritő felsorolása teljességgel lehetlen. Csak egész átalánosságban jelölhetünk ki némely főkathegoriákat, melyekre az ide tartozó cselevények többsége visszavezethető.

Mint az előkészületi cselekvények főkathegoriái kiválólag a következők emlitendők: [2])

I. Cselekvények, melyek czélja az elkövetendő büntény felfedezését megakadályozni, vagy legalább megnehezitni (péld. a tettre elhatározott egyén személyének külsején oly változtatást idéz elő, mely által felismerése lehetetlenitendő).

II. Oly intézkedések, melyek a büntettből folyó előnyök biztositására czéloznak (péld. az orgazdával való előleges egyezkedés).

III. A büntény kivitelére szolgáló alkalom kitudakozódása.

IV. Cselekvények, melyek a büntény elkövetésére szolgáló *eszközök* és *erők* megszerzésében állanak. [1])

Gyakran megesik, hogy a büntény kivitelére eltökélt egyén szándékának létesitése végett *más személyeket* eszközül felhasználni akar, még pedig olykép, hogy a szándékolt büntény létesitését egészen reájok bizza, vagy legalább akkép, hogy más személyek erőit és tevékenységét csak saját bünös működésének elömozditására felhasználja. Mindazon intézkedések, melyek folytán a bünténynre elhatározott egyén más személyeket, bünös czéljára eszközül nyerni iparkodik, a fenntebb mondottakhoz képest szintén az *előkészületi cselekvények* közé sorozandók. Mert azáltal, hogy valaki másokat a bünös cselekvésre való közreműködésre rávesz, lehetségessé van téve ugyan a bünös terv valósitása, a kivitel kezdete mindazonáltal a fennforgó cselekvényben még korántsem rejlik. Már ebből is kitünik, mennyire téves némely tankönyvekben találtató azon tétel, miként a puszta *felbojtás*, [2]) és ugy szintén *bünszövetség létrehozása* (még akkor is, ha ez vagy amaz minden eredmény nélkül maradt) *bünkisérletnek veendő*.

V. Midőn a büntény elkövetésére elszánt egyén már azon eszközök birtokában van, melyek a tett kivitelére szolgálnak, még szükséges lehet: miként ezen eszközök a kitüzött czélra nézve még csak kellőkép elkészitessenek vagyis felszereltessenek.

VI. Ha a megszerzett és felkészitett eszközök a használatra már alkalmasak is, lehető, hogy a tettes még nincsen azon állapotban és helyzetben, melytől a büntény létesitése feltételeztetik. Gyakran mulhatatlanul szükséges, hogy a tettes a kellő helyzetet még csak előidézze, hogy a tett helyére elmenjen, sőt ott megérkezve még különnemü akadályokat kell, hogy elhárit son (péld. az esetleg ott lévő személyek valamely ürügy alatt eltávolitandók. [3])

VII. De lehetséges elvégre, hogy a tettes még a bün tárgyának megérkezését bevárni kénytelen. Az előkészületi cselekvények ezen kathegóriájába különösen a *leselkedés* (Auflauern) tartozik. Kisérleti ténynek a *leselkedés* nem tekinthető, mert a ki csak *lesbe áll*: hogy e megérkezendő tárgyon a bünténynt létesitse, de többet még nem tett, arról egyátalán nem lehet mondani, hogy a büntény kivitelét már tényleg megkezdette; a leselkedés maga nem alkotja még a bünfogalom tényálladékának egy alkatrészét, sem pedig olyan ezen tény, mely magában véve ezen tényálladék létrehozására alkalmas volna. [4])

Dr. SCHNIERER ALADÁR,
nyilv. r. jogtanártól.

[1]) Ezen téves feltevésből indul ki Mittermaier (N. Archiv I. 168. l. II. 620. l. X. 594. l.) ugyszintén Krug (id. m. 17. l.) és némileg Zachariae (id. m. I. §. 110.) L. azok ellen Otto (id m. 61. l.)

[2]) L. Zachariae (id. m. I. 199. l.) és Chop (id. m. 83. l.)

[1]) Helyesen jegyzi meg Otto (id. m. 11. l.) „Die Mittel, im weiterem Sinne, sind entweder Organe unseres Körpers, oder ausser uns liegende Objecte oder Subjecte. Die ausser uns liegenden Objecte zerfallen wieder in zwei Arten, nämlich in solche, deren wir uns zur Erhöhung der Wirkung unserer Organe bedienen, (Werkzeuge) und in solche, durch deren Anwendung die verbrecherische Wirkung, die wir durch unsere Organe niemals hervorbringen können, vermittelt wird." (Mittel im eigentlichen Sinne.)

[2]) Ezen semmikép nem igazolható nézetet Pauler is osztja (l. tankönyvének I. r. 265. §-át). Szerinte a felbojtónak az általa czélba vett kisérlet (?) még akkor is lenne beszámitandó: ha a felbojtandó ugy is el volt határozva a büntettre; a kiviteltől önkényt, az értelmi szerző akarata ellen ellátott, vagy a felbojtás reá nézve minden hatás nélkül maradt! Lásd ezen felfogás ellen Hepp (Zur Lehre v. d. Theilnahme N. Archiv 1848-iki évf. 276. l.) Rosshirt (N. Archiv 1852. évf.) Bremmer (N. Archiv 1853. évf. és Bar (id. m. 44. l.)

[3]) A bünkisérlet környülete felettén kiterjesztetnék, ha Mittermaier (N. Archiv. II. 607. l.) és Bauer példájára a büntény helyére való elmenést a kisérleti cselekvények közzé sorolnók. — Belátta ezt később Mittermaier is (Gerichtssaal XI. 271. l.)

[4]) A lesbeállást bünkisérletnek veszik: Mittermaier (N. Archiv II.

Az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséhez.

Az annyi versióban hiresztelt és ismertetett törvényjavaslat, az elsőfolyamodási bíróságok rendezése tárgyában: végre a törvényhozás asztalán fekszik.

E lapok 10-ik száma egész terjedelmében meghozá azt a közönségnek is. — És igy most már körülményesen megismerkedhetvén annak nagy fontosságu intézkedéseivel: bizton elmondhatunk mindent, a mit abban jónak vélünk, s leplezetlenül nyilatkozhatunk a netán fölismert hiányokról.

Részemről ez utóbbi tekintetben bátorkodom a következőkben nehány szerény észrevételt tenni.

A törvény egyik legfőbb alaki kelléke a határozottság. Minden kitétel, mely eltérő magyarázatra és — a törvényhozás intentiójával tán épen ellenkező — individualis fölfogás érvényesitésére ad tért és alkalmat: magát, az elérni óhajtott czélt koczkáztatja.

Ily szempontból tekintve, nem tartom correctnek. az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslatnak mindjárt 3. §-át, mely azt mondja, hogy: „a járásbiróság, rendszerint mint egyesbiróság jár el.“ — „*Rendszerint*“; tehát föltételeztetik, hogy lesznek oly rendkivüli esetek is, midőn az, mint collegialis biróság járand el. — Minthogy azonban ily eseteket a törvényjavaslat nem emlit, ennélfogva a „rendszerint“ szónak értelme nincs, s mint ilyen kimaradhat.

A 8. §-ra néze azon megjegyzésem van, hogy, — tekintve a vizsgáló birói és pertárnoki teendők kiváló fontosságát s a jegyzői teendőktöli különnemüségét, s tekintve, hogy azok (kivált a vizsgáló birói teendők) különös képzettséget, mondhatnám: hivatást kivánnak; én ezen állomásokat *külön rendszeresiteném*, és pedig már csak azért is, mert megtörténhetik, hogy a jegyzők közül — bármily képességgel birjanak is e téren: — alkalmas vizsgáló biró vagy pertárnok nem akad; mig a külön rendszeresités esetében arra bizonynyal oly egyének fognának pályázni, kik magukban e téren kedvet, hivatást s kellő képzettséget éreznek.

A 19. §-ra megjegyzem, miként abban, a polg. törv. rendt. 17. §-ára való hivatkozás nem felel meg egészen azon meghatározásnak, miszerint „a kir. járásbiróságok hatásköréhez egyelőre azon polgári peres és perenkivüli törvénykezési teendők tartoznak“, melyek az eddig fennállott egyes bíróságokhoz utasitvák. Mert — a mint tudjuk — a polg. törv. rendt. idézett 17. §-a csakis a peres ügyek illetőségéről intézkedik, és igy a perenkivülekre nézve az idevonatkozó §§-kat külön kellene idézni, vagy — a mi nézetem szerint helyesebb — a polg. törv. rendtartásra, a §§-ok megjelölése nélkül általánosságban hivatkozni.

Ugyanez véleményem a 23. §. a) pontjára.

De álljunk meg kissé e §-nál s vegyük azt közelebbről szemügyre.

A 23. §., mely a kir. törvényszékek hatáskörét szabályozza, mondhatnám: a legfontosabb az egész törvényjavaslatban. Mindaz a mi a birói hatáskör és illetőség terén örvendetes haladást jelez: e §-ban nyert legfeltünőbb kifejezést. Itt van az elsőfolyamodási váltó- és kereskedelmi-, itt van a nem rég fölállitott pénzügyi-, és itt: az urbéri kivételes bíróságok megszüntetése érvényre emelve.

A kir. törvényszékek hatásköréhez ugyanis, nemcsak mindazon peres- és peren kivüli polgári, valamint bünvádi ügyek fognak tartozni, melyek az eddig fennállott társasbíróságokhoz tartoztak; de ezenkivül illetékesek lesznek azok: a kir. váltótörvényszékek által ellátott váltó- és kereskedelmi ügyekben (a pesti és budai kir. törvényszékek kivételével); illetékesek lesznek az 1868. XXI. t. cz. 79. §-ában érintett kártéritési, az ugyanezen t. cz. 100. §-ában érintett jövedéki; továbbá a p. t. r. 25. §-ában emlitett urbéri, tagositási s arányositási-, s végre illetékesek lesznek: a kérdéses tvjavaslat 25. §-ában elő nem sorolt mindazon polg. peres ügyekben is, melyekben eddig a bányabiróságok jártak el. És mindez igen helyes, s mint — fentebb emlitém — örvendetes haladás; azonban szerény nézetem szerint, még egy lépéssel tovább mehetnénk.

Ugyanis a bányaügyekben, továbbá a sajtó utján elkövetett büntetendő cselekvények eseteiben, a törvényjavaslat még mindig — csak néhány, a 24., illetőleg 25. §§-ban elősorolt, kir. törvényszéket ruház föl birói hatósággal. És ez intézkedésnek a bányaügyekre nézve, melyek specialis ismereteket, s a bányatechnikában biztos tájékozást, tehát különös szakképzettséget igényelnek: van is ratiója. De hogy a „sajtó utján elkövetett büncselekvényeket, mely tekintetek javasolják csupán 10 törvényszékhez utasitani“?: valóban be nem láthatom.

A sajtótörvényt, esküdtszéki rendszabályt s erre vonatkozó rendeleteket mindenki ismeri. Az esküdtszékek összealakitására nézve sem forogna fenn nehézség, mert nincs oly törvényszéki kerület, melyben alkalmas esküdteket elegendő számában jegyzékbe venni nem lehetne. Nagy kár volna tehát a kir. törvényszékek hatáskörét ez irányban megszoritani, mert a számtalan előny közül már csak az is igen megérdemli a figyelmet, hogy: a kir. törvényszékek hatáskörének ez irányban kiterjesztése által az esküdtszéki intézmény — melyet előbb-utóbb a közönséges büntényeknél is alkalmaznunk kell — már előre mintegy népszerüsittetnék, s eleve otthonosságot és könnyüséget szerezhetnénk annak alkalmazásához.

Tovább haladva a kérdéses törvényjavaslat intézkedései között: a felségsértés,- hütlenség,- bankjegy és közhitel-papirok hamisitásának büntényeire nézve, a 30. §-ban, hasonlóul kivételt találunk, mindezek egyedül a pesti, illetőleg a marosvásárhelyi kir. törvényszékhez lévén utalva; a mit szintén nem tartok indokoltnak. Mert ha már eltértünk — és igen helyesen — az eddigi törvényes gyakorlattól, vagyis, hogy ez esetekben a m. kir. itélőtábla biráskodjék, — ha a birói hatóságot elsőfolyamodási bíróságra ruháztuk: — azt hiszem, nincs okunk ezek között különbséget tenni, s annyival is inkább fülruházhatjuk kir. törvényszékeink mindenikét e tárgyu biráskodási tehetőséggel, mivel valamennyihez királyi ügyész lévén rendszeresitve, a felperesség — mely eddig a kir. ügyek igazgatóját illette — szinte illetékes kezekben leend. — Ezekhez képest, a 26., 28. és 30. §§. kihagyásával a 23. §-hoz hozzáadatni ohajtanám, miszerint a kir. törvényszékek hatásköréhez tartoznak:

g) „a sajtó utján elkövetett azon büntetendő cselekvények, melyek esküdtszék elé utalvák“;

h) „a felségsértés, hütlenség, közcsendháboritás, pénz-, bankjegy és közhiteli papirosok meghamisitásának büntettei“;

i) „a 25. §-ban elősorolt ügyeken kivül minden más polg. peres ügyek, a melyekben eddig a bányabirógok jártak el.“

A tvjavaslat 24. §-ban szabályozott fölosztásból a „mező kövesdi“ kir. törvényszék területe — bizonnyal tévedésből — kimaradván, ezt a rozsnyói kir. törvényszék bányaügyi kerületéhez vélném soroztatni.

Volna ezután észrevételem a javaslat 29. §-hoz.

E §. ugyanis általános szabályul állitja föl, miként

**

506. l.) de később ezen állitást visszavonta — Gerichtssaal XI. évf. 217. m. Busch és Weiss. L. ezek ellen Zachariae (id. m. I. 201. l.) és Chop id. (l. 75. l.)

„a telekkönyvi hatóság teendői a kir. törvényszékek hatásköréhez tartoznak, és a telekkönyvek vezetését vagy kezelését rendszerint az azok mellett szervezett telekhivatal végezi;“ kivételképen azonban a szabad kir., a XVI. szepesi, a jász-kun- és hajdu, ugy a rendezett tanácsu városoknak a mennyiben kir. törvényszékek székhelyét nem képezik; — továbbá a törvényszék helyétől messzebb eső járások községeinek — az igazságügyminiszter jóváhagyásával — megengedtetik, hogy alkalmas telekkönyvvezető, illetőleg a járásbirósánál szervezendő telekhivatal által telekkönyveiket olykép vezettethessék, hogy az ügydarabok előadás s elintézés végett hetenkint legalább egy izben a törvényszékhez küldessenek.

Nem czélom e helyen a telekkönyvek vezetésének módjai fölött elmélkedni. Nem vitatom: valljon — általában — a telekkönyvek öszpontositott vezetése czélszerübb-e vagy a fölosztott?; csupán gyakorlati szempontból annyit bátorkodom megjegyezni, hogy nálunk, — a hol a telekkönyvi specialitás még csak elméleti jámbor ohajtás; a hol az egyetemleges jelzálogok még in floribus vannak, a hol tehát a telekkönyvek, s illetőleg azok betétei polypként vannak összefüződve, mondom, nálunk és jelenlegi telekkönyvi szabályaink mellett: az öszpontositott telekkönyvvezetés előnyt érdemel, s épen ezért a fentebbi kivételes szabály alkalmazása beláthatlan nehézségeket s bonyodalmakat okozand.

Ha a szönyegen levő tvjavaslatban — a telekkönyvi rendszer megfelelő átalakitása mellett, — városi, illetőleg járási telekkönyvek és telekbiróságok fölállitása czéloztatnék: nem volna szavam. Igy azonban a 29. §. — bár különben legjobb czélzatu — rendelkezése, a gyakorlati életben semmi nyereménynyel, de néha annál több kárral járó félrendszabálylyá törpül. — Mert — szabadjon kérdenem: — mit nyernek az illető városok, de mit különösen a községek, az emlitett kivételes telekkönyvvezetés által!?... Legfölebb azt, hogy telekkönyveiket nehány órányival közelebb tekinthetik meg. Ha azonban ezen telekkönyv, egy másiknak megtekintését föltételezi vagy teszi szükségessé: e végett már csakugyan oda kell fáradniok, a hol az vezettetik, és ez esetben nem nyertek semmit. — Vagy, mivel előnyösebb, hogy a felek az illető telekkönyvekre vonatkozó beadványokat a járás bíróságnak adhatják által!?... Épen semmivel; mert hiszen ennek azokat a kir. törvényszékhez kell beküldeni; a mit a felek közvetlenül is megtehetnek.

Lássuk ellenben, hogy mily káros zavarok eredhetnek az ilyen telekkönyvvezetésből?

Lássunk egy példát.

Pl. A-nak ingatlan javai vannak X. Y. Z. községben. — Az x-i telekkönyv a járásbiróságnál, — az y- és z-i a törvényszéknél vezettetik. — Tegyük fel most, hogy A. különleges jelzálogjogot enged B-nek az x-i, és általános jelzálogjogot C-nek valamennyi, tehát x. y és z-i összes javaira. — Erre B. beadja kérvényét a járásbiróságnál n. napon, C. beadja a törvényszéknél véletlenül szinte akkor. — B-nek kérvényét beiktatja a járásbirósági, C-nek kérvényét a törvényszéki telekhivatal, természetesen a két igtató-könyv folyó száma alatt. — Kérdés: hogy fogja már most az elintézésre hivatott törvényszék az — 1855. decz. 15. napján kelt tkkvi szabályzat 61. §-ának rendeletét érvényesiteni?.. Hogy fogja a „bejegyzések hatályosságát, a nyilvánkönyvi rangsorozatot az igtatókönyvi számok sorrendje szerint meghatározni?“ ki nyer elsőbbséget B-e? C-e!?...

Vagy, egy másik például, tegyük föl, hogy C, A-nak valamennyi, tehát x. y és z-i ingatlan javaira végrehajtási zálogolást kér, egy a törvényszék előtt befejezett ügyben, és ez el is rendeltetvén, a kéznél levő y- és z-i t. j. könyvben azonnal széljegyeztetik; az x-i t. j. könyvre vonatkozólag azonban, járásbirósághoz még csak akkor küldetik el. — Kérdem: nincsen-e ezalatt alkalma, a talán azonnal értesült A-nak, az x-i birtokot megelőzőleg megterhelni vagy szinleg eladni, s az ez iránti kérvényt a járásbirósághoz azonnal beadni, ugy hogy a végrehajtási végzés már épen post festa jön!?... És miként lehetend az eféléket megakadályozni, kivált ha nem csak két, de három — vagy plane négy helyen vezetett telekkönyvek jönek kérdésbe?..

Szóval: én a 23. §. kivételes intézkedésétől üdvös eredményt nem reménylek, s ez okon „e §-ból csupán az első és második bekezdést“, — természetesen ez utóbbiban a „rendszerint“ szó kihagysával: — ohajtanám megtartani.

Végre, van még egy észrevételem a 33. §-hoz, s ez abból áll, hogy: addig is, mig a törvényhozás intézkedik (a mire e §. sulyt helyez), a kétféle hatóságok (t. j. a kir. törvényszékek és törvényhatóságok) között netán támadható surlódás megelőzése tekintetéből: czélszerübb lenne a gyámi és gondnoki hatóság kezelése alá tartozó pénzeket, a gyám- és gondnoksági ügyekben illetékes kir. törvényszéknél, illetőleg ezeknek felügyelete alatt jelenleg fennálló u. n. árva-, vagy közgyámi hivatalok nál hagyni.

Im ezek szerény észrevételeim az első folyamodási biróságok rendezését tárgyazó törvényjavaslatra.

Azon meggyőződéssel, miszerint a jóakaratu eszmecsere az ügynek mindenesetre csak hasznára szolgál: ajánlom azokat szakértőink becses figyelmébe.

FEKETE ÖDÖN,
ügyvéd.

Felelet

Wlád Alajos, királyi t. biró urnak, a pesti és maros-vásárhelyi királyi táblák tevékenységéről, e lapok idei 9-ik számában megjelent czikkére.

Hanc veniam damusque,
petimusque vicissim.

Ki támadást intéz, számitania kell a védelemmeli találkozásra is, azért bizton hihetjük, hogy W. ur e feleletünkkel nem váratlanul találkozik, de kimaradhatlan vala az már a közönség és alólirt közlése folytán igazságtalanul megtámadott testületek iránti köteles tekinteteknél fogva is.

A mint W. ur irja a „Pesti Napló“ január 13-róli reggeli számában egy közlést bocsátottam közre a maros-vásárhelyi királyi táblának 1869-iki működéséről. Tettem ezt épen azon modorban, a mint az, ezen lapok idei számában, a m. kir. curia és pesti királyi tábla működésiről tétetett. Közlésünket egy pár, a maros-vásárhelyi birák és tábla elnökének tevékenysége és ügybuzgalma elismerésire vonatkozó észrevétellel, és azután a pesti és maros-vásárhelyi kir. táblák részről közölt száraz adatoknak párhuzamitásával kisértem. — W. ur ebben a pesti királyi tábla, sőt még a királyi curiának s ezen tisztelt testületek elnökeinek is becsmérlését s amazokkal szemben a maros-vásárhelyi királyi tábla „gloria“ hirdetését vélte feltalálhatni, nemcsak, sőt mind ezt a tények igaztalan és furfangos összehasonlitásával eszközöltnek. — Miután az első czélunk legtávolabbról sem vala, a másodikra pedig egy önhibánkon kivüli tévedés vezethette némi szenvedélyességgel W. urat, tiszteletben tartva az általa felállitott „suum cuique“ elvét, s követelve tőle az „audiatur et altera pars“ elvének tiszteletben tartását, kötelesnek érzem magamat a W. ur támadása folytán, a méltónál sokkal kényesebbé vált ügynek tisztába hozatalára a következő helyreigazitásokat megtenni.

Mindenekelőtt a furfangosság vádjára kell megtennem észrevételemet. Ezt W. ur arra alapitja, hogy a marosvásárhelyi királyi táblának egész évi működését hasonlitottam össze a pesti táblának 7, illetőleg 6 havi működésével. Ha igaz volna a furfangosság vádja, csakugyan eléggé indokoltnak tünhetnék fel bárki előtt, de a dolog nem ugy áll, mert az összehasonlitás mindkét táblának csak is uj szerkezetében

fennállása ótai időszak alatti, tehát junius 1-től deczember utolsó napjáig terjedő működésére történt. — Az ellenkező következtetésére W. urat körülbelől a „Pesti Napló"-ba becsuszott két lényeges sajtóhiba vezethette, melyek szerint „junius 1." helyett „január 1.", és az egyik alelnök functiója idejére vonatkozólag *„két hónapig"* helyett „hét hónapig" nyomatott. Ezen sajtóhibának kiigazitását reclamáltam is kétszer a „P. N." szerkesztőségénél, mely azonban elég illoyalis volt azt megtagadni. — Hogy az csak sajtóhiba volt, és a dolog nem ugy áll, azt hiszem eléggé kideritendik a következő adatok:

A maros-vásárhelyi királyi tábla területén befolyt:

I. 1869. január 1-től május utolsó napjáig:

a) az erdélyi volt törv. kir. táblához . . .	6188.
b) a nagyszebeni főtörvényszékhez . . .	1778.
összesen:	7966.

II. 1869. junius 1-től deczember végéig:

a maros-vásárhelyi m. kir. táblához . . .	9693.
és igy az egész év folytán összesen	17,659.

ügydarab jött be ezen királyi tábla területén létezett másodbiróságokhoz, következőleg az általam kimutatott 9693 összegnek a pesti királyi táblának ugyanazon idő alatti 30,043 bevételével összehasonlitása nem vala helytelen, sem pedig furfangos. Ugyanezen alapon történtek a többi adatoknak is összehasonlitásai, következőleg legtávolabbról sem áll W. urnak azon feltevése, hogy a maros-vásárhelyi királyi táblának egész évi működése hasonlittatott volna a pesti táblának 7, illetőleg 6 havi működésével össze.

De épen annyira méltatlan azon gyanusitása is, mintha ezen kimutatás és összehasonlitással a pesti kir. tábla, annak alelnökei és elnöke — kik itt bizonyára nem kevesebb elismerés és tiszteletben részesittetnek, mint ott — szándékoltattak volna működésük vagy ügybuzgalmuk és tevékenységükre nézve elhomályositttatni. Azon párhuzamitásnak czélja semmi más nem vala, mint feltüntetése annak, hogy a marosvásárhelyi tábla sokkal mostohábban dotált tisztviselői is el vannak épen annyira foglalva, *illetőleg halmozva munkával*, mint a pesti tábla tisztviselői, s igyekeznek is feladatuknak épen annyi tevékenységgel megfelelni. — Ezt világosan feltalálhatja W. ur, mihelyt azon közlésnek a végire tekint, azonban az nem érdekelte a pesti táblát, mert hiszen azon tábla legkevésbé sem oka azon megkülönböztetésnek, melyet e tekintetben a törvényhozás tett, és legközelebbről továbbra is fenntartani helyesnek találta. Legtávolabbról sem vala pedig szándékunk arra czélzani, hogy mert itt több ügydarab láttatott aránylag el mint ott, tehát vagy az elnöki vezetésben, vagy a tábla tagjainak tevékenységébeni hiányokra engedjünk következtetést vonni. — Mi az adatokat szározan hasonlitottuk össze, és nem a testületek, azok tagjainak vagy elnökeinek ilyen vagy amolyan tevékenységét, ilyen vagy amolyan képességét, — Teljesen igazat adunk W. urnak abban, hogy a bár nem épen egészen jelentéktelen számokból nem lehet még mathematikai bizonyossággal következtetést vonni a birák tevékenységére, és képesek vagyunk okadatolni a feltünő különbséget ha szinte nem is a W. ur által felvett alapokon, mert hiszen, ha ott szabadság idejöket használták a birák, azt csak tették bizony itt is szinte valamennyien, s ha ott vannak voluminozus perek, olyak fordulnak elő itt is, ha talán nem is akkora substratumok mellett és annyi számmal, melyekben az előadónak igen gyakran 5—6 s több évet is össze kell irni. Kimagyarázható azonban sokkal természetesebb alapokon a dolog. — A pesti táblának az átvételeknél bizonyára sokszorta több nehézségekkel kellett megküzdenie, mint a marosvásárhelyinek, minek következménye lett, hogy mig ez juniusban megkezdhette rendszeres működését, az a pestinél sokkal későbbre történhetett; — a vásárhelyi táblának a szebeni főtörvényszék mondhatni, semmi hátralékot nem adott, a volt törvényes királyi tábla pedig nagyon keveset, minthogy évek óta már csaknem currentiában volt; Erdélyben a szervezésig hatályban tartott osztrák polgári perrendtartás közelebb állott alakjaira nézve az uj törvénykezési rendtartáshoz, mint a magyarországi eljárás, s ez valamint az első bíróságoknál, ugy a másodbiróságnál is több nehézségekre adhatott alkalmat, s végre teljes igaza van W. urnak abban, hogy egy rendszeres anyagi codex szerfelett egyszerüsiti nemcsak a pereket, hanem egyszersmind azoknak ellátását is. — Senki sem vethetné tehát igazságosan szemére a pesti királyi tábla biráinak, hogy talán épen annyi számot nem láttak el, mint a vásárhelyiek, azért már kevésbé voltak tevékenyek, s magukat az ügynek teljesen oda áldozók. Ilyes következtetésekre jogositva sem érezhettem magamat, czélom sem vala.

Azon megjegyzésem sem kelthette volna fel W. urban annyira a sérülékenység szenvedélyit, mely szerint azt mondottam, hogy ily eredményhez az előadók megfeszitett munkássága, oda áldozott tevékenysége, és az elnöki folytonosan éber és munkás vezetés kivántatott. — Ez is, valamint egyebek, minden vonatkozás nélkül volt elmondva, a nélkül, hogy eszembe is jutott volna a maros-vásárhelyi és pesti királyi táblai elnökök vezetését, vagy vezetési képességét összehasonlitani, mi magában össze nem is hasonlitható, miután bár ki is tudja, hogy egy háromszorta nagyobb területnek vezetése sokkal több gondot, nagyobb figyelem és erőmegfeszitést igényel. — Ilyesek csak W. urnak szenvedély világában nőhettek ki, a képzelt sérelem keserü földjéből. — Egyébiránt a mit elmondottam, igaz volt, s kénytelen megadni bár ki is, a ki elfogulatlan figyelemmel kisérte itt a dolgok folyamát, de ezen igazság nem sérthet senkit, és nem von le semmit másoknak érdeméből, még csak azt sem teszi, hogy mások annál még sokkal többet nem tehettek, és sokkal többre nem érdemesek, — sőt nem akadályoz minket Királyhágon innenieket, hogy méltó tiszteletteljes elismeréssel ne hajoljunk meg azon férfiaknak mind egyénisége, mind magas hivatása és a miénknél bizonyára nehezebb feladata előtt.

W. urnak jogában állhatott, mihelyt czikkében eláradott következtetésekre szabad röptöt engedett magának, megróni a bünösnek tekintett közlőt, de azon eljárása miszerint a dolgot magokra a testületekre igyekezett átvezetni, odiositást kelteni és nevetségessé tenni egy testületet és elnökét, bizonyára — miután én a furfangosság epithetonjával most egyszer adós akarok maradni — legalább is nagyon igazságtalan vala, s még igazságtalanabb ott, hol még a m. kir. curiára is átvitte a kérdést, melyre nézve mi semmi összehasonlitást nem tettünk, már csak azért sem, mert hiszen az első,- másod és harmadbiróságok mind megannyi különnemü szervei az igazságszolgáltatásnak, még pedig bár mennyire egybevágó, mégis nagyon különböző feladatu functiókra hivatva, melyek egymással nem párhuzamithatók, — épen annyira nem, mint nem összehasonlitható helyesen a pesti elsőbiróságok functiója sem a marosvásárhelyi, sem más másodbiróságéval.

Igaza van W. urnak, hogy a pusztá számokra alapitani biztosan nem lehet, de bizony a népességi számra sem uti figura docet: a 2 millió erdélyi népesség ugyan azon idő alatt nem $^1/_5$-ödannyi ügydarabot szolgáltat a másodbiróság elintézése alá, mint az ország többi részébeni 10 millió, hanem $^1/_3$ annyit. — Nagyon is tisztába vagyunk azzal, hogy mennyire becsülhetők a számok ezen a téren, épen azért korán sem tulajdonitottuk azon sulyt azoknak, melyet W. ur akar közlesünkből következtetni, „s nem czélunk legtávolabbról is a mérközés", hanem csupán annak kimutatása, hogy csakugyan dolgoztak itt is, de azon munkának értékit nem kisértettük meg a számok aránya szerint becselni vagy mérlegelni.

Teljesen igazat adunk W. urnak abban is, hogy sem nem a birákban, sem nem a kitünő elnökökben gyökerezik a baj oka, mert a már szervezett bíróságoknál igazság kiszolgáltatásunk nagy érdekétől áthatottan, teljes emelkedettséggel s hazafias buzgósággal látnak ezek a dologhoz kétségtelenül ott és itt egyaránt, hanem bizonyára politikai és társadalmi viszonyaink legbensőbb sejtjein sokkal inkább, hogy sem a jelenlegi törvénykezési rendtartás s eljárásban. — Én legalább azt hiszem: legyen egy törvénykezési rendtartás és egy alaki codex még százszorta hiányosabb, mint a miénk, jó birák kezében legnagyobb részben érezhetetlenné válik a hiány, s legyen a codex a legtökéletesebb, rosz birák kezében az igazságszolgáltatás akkor is nyomorogni fog. — A jelen törvénykezési rendtartás és eljárás felett, melyről legalább is annyit mindenesetre elmondhatunk, hogy jobb annál, mint a mi volt, nézetem szerint akkor lehetend itéletet mondani, midőn nemcsak a felsőbb — hanem az elsőfolyamodási bíróságoknak szervezete is ezen rendszer követelményeinek megfelelően keresztül leend vive, mert nem a másod és harmadbiróságokban, „hanem az elsőkben és az azok iránti bizalom hiányában rejlik a baj." — Szerveztessenek csak az elsőbiróságok oly módon, hogy azok csak annyira, mint jelenleg a felsőbb bíróságok tehetik, megoldhassák feladatukat, az igazságszolgáltatás teréni bajainknak $^9/_{10}$ része el lesz háritva, a most sokak által annyira használhatatlannak nyilvánitott törvénykezési rendtartás legalább is nem épen olyan rosznak fog bizonyulni, melylyel előbbre hatolni épen ne lehessen; s legalább lesz egy kis

időnk várni, mig a szóbeli nyilvános eljárás behozatalához mulhatlanul szükséges factorok is előállithatók lesznek; melyek nélkül nekem ugy tetszik, hogy ezen eljárási rendszer is olyformán járna, mint a női ruháknak Párisból hozott uszálya, midőn kis városaink utczáinak sarában vonszoltatik. Miről azonban máskor talán, ha e lapok az e körüli discussióra egy kicsiny pártszinezet nélküli tért engedendnek. Czélunk most csak is a szükséges helyreigazitás vala, anélkül, hogy további polemiába bocsátkozni kivánnánk. A „suum cuique" megadásánál egy hajszállal sem követelünk többet mi sem.

GYARMATHI SAMU,
k. táb. biró.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

JEGYZŐKÖNYV

a budapesti ügyvédi-egylet II-ik (váltó-, kereskedelmi-, tengerészeti-, nemzetközi magánjogi) szakosztályának 1870. évi febr. hó 8-án tartott üléséről.

Jelenvoltak: Pósfay Károly, üléstvezető elnök.
Dr. Apáthi István, szakosztályi jegyző.

Tagok: Dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, dr. Környey Ede, dr. Siegmund Vilmos és dr. Szontagh Kálmán urak.

1) Jegyző ur felhivja a szakosztályt a betegeskedő és meg nem jelent szakosztályi elnök helyett, üléstvezető elnök választására.

Üléstvezető elnökül Posfay Károly ur választatott meg.

2) Jegyző ur bemutatja a lefolyt év alatt a szakosztály részére beszerzett könyvek jegyzékét.

A bemutatott jegyzék jóváhagyólag tudomásul vétetik.

3) Jegyző ur megköszönve a szakosztály bizalmát, saját nevében lemondását bejelenti, egyszersmind értesiti a szakosztályt, hogy az eddigi elnök, Kár Mátyás ur, huzamos betegeskedése miatt a lefolyt év szakosztályi működésében részt nem vehetvén, magát az elnöki tiszttől több izben felmentetni kérte; felhivja tehát jegyző ur a szakosztályi elnök és jegyző választására.

A szakosztály fájdalmasan veszi tudomásul az elnök ur visszalépését, és midőn határozott kivánságának engedve, őt az elnöki tisztségtől felmenti, eddigi működéseért őszinte köszönetet szavaz, s erről őt jegyzőkönyvi kivonaton értesittetni rendeli.

Egyuttal a szakosztály elnökévé a szakosztály eddigi jegyzője dr. Apáthi István ur, kinek a jegyzői tisztről történt lemondása tudomásul vétetik, a szakosztály jegyzőjévé pedig dr. Gerlóczy Gyula ur választatott meg.

Kelt mint fent.

Jegyzette és kiadta:

Dr. APÁTHI ISTVÁN,
szak. jegyző.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi febr. 8-án tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Polgár Mihály, pénztárnok, dr. Apáthi István, Bogisich Lajos, Deszkás Gusztáv, dr. Mannheimer Ignácz, dr. Környei Ede, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Rupp Zsigmond és Szilágyi Dezső választmányi tag urak.

Ülést vezető elnökké az egyleti elnök és alelnök urak akadályoztatása folytán megválasztatott Morlin Imre, választmányi tag.

Jegyzőkönyvvezetővé: a titkár ur akadályoztatása miatt, dr. Apáthi István, választmányi tag.

1) A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván, *(határozat)* irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván Fehér Elek ügyvéd urnak egyleti tagul leendő felvétele iránti jelentkezése, miután az ügyvédi oklevél birtoka tekintetében igazoltatott, *(határozat)* a megejtett titkos szavazás után egyleti tagnak megválasztatott, s részére a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

3) Felolvastatván a kassai társegylet átirata, melyben a képviselőházhoz az elsőbiróságok mielőbbi szervezése végett benyujtott kérvényét tudomás- és pártolás végett átteszi, *(határozat)* a kérvény tudomásul vétetvén, a rendes üléshez áttétetni rendeltetett.

5) Olvastatván a nagyváradi társegylet átirata, melylyel a kivonatos és kivonatnélküli előadási rendszer feletti véleményét közli, *(határozat)* tudomásul vétetvén, a IV-ik szakosztályhoz áttétetni rendeltetett.

5) Jegyzőkönyvvezető jelenti. miszerint a titkár ur a nyert meghagyáshoz képest az egylet kérelmét a törvényjavaslatok közlése végett az igazság ügyminiszter ur ő excellentiájának előterjesztette, s ez alkalommal ő excjától a békebirák, kir. ügyészség felállitásáról, a birósági végrehajtókról és az elsőbiróságok rendezéséről szóló törvényjavaslatokat ő excjának azon kegyes igéretével vette át, miszerint jövőre a törvényjavaslatok az egylettel idejekorán, és mielőtt a képviselőház asztalára letétetnének, közöltetni fognak, *(határozat)* a jelentés örvendetes tudomásul vétetvén, a bemutatott törvényjavaslatok szabályszerü tárgyalás végett a IV-ik szakosztályhoz áttétetni rendeltettek.

6) Olvastatván az átalános osztrák-magyar birodalmi hivatalnok-egylet, budapesti helyi választmányának átirata, melyben az egylet által hivatalnokoknak adandó kölcsön biztositása tekintetéből tervezett végrehajtási mód és eljárás helyessége felett, a budapesti ügyvédi egylet véleményét kéri, *(határozat)* a tisztelt egylet — a mellékelt közlemények visszaküldése mellett, — értesittetni rendeltetett, hogy a budapesti ügyvédi egylet alapszabályai szerint annak czélján és körén kivül esik egyes felek ügyletei felett véleményt adni; hogy azonban a választmány reméli, miszerint a tisztelt hivatalnok-egylet helyi választmánya által felvetett kérdés a IV-ik szakosztálynál inditványkép valószinüleg tárgyalás alá kerülend, s hogy ez esetben a megkereső tisztelt egyletnek alkalma leend a szakosztály, illetve a rendes ülés e részbeni nézetéről és megállapodásáról a hirlapi közlemények utján tudomást szerezhetni. Egyébiránt a megkereső egylet a választmány határozatáról szokott módon értesittetni rendeltetik.

7) Pénztárnok ur bemutatja Zsigmondy Pál ügyvéd urnak az egylethez intézett kérvényét, melyben ez, a pesti magy. kir. banknak 500 frtos záloglevelét olyképen mutatja be alapitványul, hogy ez összegtől 200 fttal, m nt alapitó tag lép az egyletbe; 330 ftot pedig, illetőleg ennek kamatait, az alapszabályok értelmébeni segélyezésre kivánja fordittatni, *(határozat)* örvendetes tudomásul vétetvén, alapitó urnak jegyzőkönyvileg köszönet szavaztatik, erről ugyan ő jegyzőkönyvi kivonaton, az alapitványi tagok közzé leendő igtatás mellett értesittetni, részére a tagsági oklevél kiadatni, és a bemutatott záloglevél pénztárnok urnak átadatni rendeltetett.

9) Jegyzőkönyvvezető kéri pénztárnok urat a Verbőczy-szobor részére talapzat készittetésére felhatalmaztatni, *(határozat)* a kért felhatalmazás megadatik.

9) Jegyzőkönyvvezető titkár ur nevében kérdést intéz, hogy az évkönyv hány példányban nyomassék? *(határozat)* az évkönyvnek 500 példányban leendő kinyomatása elrendeltetett.

10) Pénztárnok ur bemutatja jelentését a pénztár állásáról, mely az utolsó beterjesztéstől annyiban különbözik, hogy az idei bevét ma 1200 ft 59 krt, a kiadás 564 ft 92 krt, s igy készpénz maradék 635 ft 67 krt tesz, *(határozat)* jóváhagyólag tudomásul vétetik, s eredetben az irattárba tétetni rendeltetik.

11) Ezen ülési jkv. hitelesitésére, *(határozat)* üléstvezető elnök, dr. Mannheimer, dr Környey és jegyző ur küldetnek ki.

Kelt mint fent.

Jegyzette:

Dr. APÁTHI ISTVÁN,
jegyzőkönyvvezető.

Hitelesittetett a hitelesitő bizottmánynak 1870. évi márcz. 14-én tartott ülésében.

Morlin Imre, üléstvezető elnök, dr Apáthi István, jegyzőkönyvvezető, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti jegyző.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett 1870-ik évi márczius hó 21-dikén a budapesti ügyvéd-egylet III-ik osztályában tartott ülés felett.

Jelenvoltak: Dr. Csacskó Imre, ifju Muraközy László, Engerth Tivadar, dr Mannheimer Ignácz, dr. Szőllőssi

Benő, dr. Friedmann Bernát, Deszkás Gusztáv és dr. Reinitz Adolf.

Elnök: Dr. Csacskó Imre.

Jegyző: Dr. Friedmann Bernát.

1) A szakosztályi ez évi budget tárgyában jegyző előterjeszti, hogy a közgyülésileg ezen szakosztály részére kiutalványozott 150 frtból, 50 frt könyvre, 50 frt kihordási, 50 ft pedig nyomtatási költségekre lenne forditandó.

A könyvszükségletre nézve különösen előadja, hogy az ügyvédi-egylet mind a négy szakosztálya részére a német jogászgyülés közleményei és a magyar törvénytár már meglevén rendelve, annak költségei egy negyedrészben ezen szakosztályt terhelendik. A megszerzendő egyébb szakmunkák tekintetében bemutat egy jegyzéket, melyben több büntetőjogi munka az ügyvédi egyletnek jutányos árban ajánltatik eladásra.

Ezekhez képest 50 ft könyvre, 50 ft kihordásra, 50 ft pedig nyomtatásra tordittatni rendeltetik. A két utóbbi tételből netán felmaradandó többlet könyvkötésre lesz forditandó. Jegyző utasittatik, hogy a szakosztálynak könyvszükségletre kiutalványozott 50 frtból a német jogászgyülés közleményei és a magyar törvénytárra tett kiadásoknak ezen szakosztályra eső egy negyedét fedezze, és számadásba tegye. Megbizatik továbbá dr. Friedmann Bernát könyvtárnok, hogy a megvételre felajánlott szakmunkák lajstromát a könyvtárban levő munkákkal egybevetvén, a még megnem lévő munkáknak ezen felajánlottakból leendő megszerzése iránt mielőbb jelentést tegyen.

2) A rögtönbiráskodás megszüntetése tárgyában hozott szakosztályi határozat a rendes ülés elé terjesztetni rendeltetik. Előadóul Engerth Tivadar választatik meg. Ez egyuttal felkéretik, hogy a hozott határozat indokait a szóbelileg folyt tárgyalások nyomán összeállitván, azokat mielőbb mutatná be.

3) Engerth Tivadar inditványa a halálbüntetés eltörlése iránt.

Dr. Környei Ede, dr. Mannheimer Ignácz és dr. Reinitz Adolf, szakosztályi tagokból álló bizottmánynak, véleményes jelentés végett kiadatik. Az inditványozó a bizottmány tanácskozásaiban részt vehet.

4) Dr. Friedmann Bernát inditványa a mezei munkának fegyházainkban leendő meghonositása tárgyában változatlanul elfogadtatik. S ehhez képest szakosztályi határozatképen kimondatik, hogy „ugy közgazdászati, rendészeti és egészségügyi okoknál fogva: mint az igazság szempontjából is kivánatos, hogy a mezei és kerti munka fegyházainkban mielőbb meghonosittassék."

Ezen határozat a rendes ülés elé terjesztetni rendeltetik, előadóul dr. Friedmann Bernát választatván meg.

5) A hazánkban nálunk meghonositandó börtön-rendszer és az anyagi büntetőjog alapelvei kérdésében még mult év elején kiküldött bizottságok jkvi kivonaton felkéretni rendeltettek, hogy jelentéseiket, ha részben is, mielőbb bemutatni szíveskedjenek.

6) Ezen jkv hitelesitésével elnök, jegyző és dr. Reinitz Adolf szakosztályi tag bizatik meg.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi márczius 24-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenlévők: Horváth Károly elnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, dr. Friedmann Bernát könyvtárnok, dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre és Várady Károly választmányi tag urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván, — irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván dr. Rosenberg Lajos ügyvéd, Reményi Antal tanácsnok, Daruváry Alajos legfőbb törvényszéki biró, Steinbach István tanácsnok és Szloboda János tanácsnok uraknak egyleti tagokul leendő felvételük iránti jelentkezéseik, miután az ügyvédi oklevél birtoka tekintetében igazoltattak, *(határozat)* a megejtett, minden egyes jelenkező irányában külön foganatositott titkos szavazás után egyleti tagokul megválasztattak, és részükre a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

3) Titkár jelentvén, hogy a még 1869. aprilben tagul felvett Engerth Tivadar ur és az ugyanakkor tagul megválasztott Nagy János ur még tagsági oklevelet eddig nem kaptak, *(határozat)* részükre a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

4) Olvastatván Puttkammer és Mühlbrecht, berlini könyvárusok ajánlata, mely szerint az egyleti munkálatoknak a többi európai jogász-egyletekkeli közlésére, illetve ezek munkálataivali kicserélésére válalkozni, sőt az egyleti munkálatok könyvárusi uton leendő terjesztésére is hajlandóknak nyilatkoznak, *határoztatott*, miszerint titkár magát nevezett könyvárusokkal érintkezésben tevén, az ajánlat részletes tervezetét mutassa be a jövő választmányi ülésen, melyben azután az ajánlat érdemében fog határozat hozatni.

5) Olvastatván dr. Apáthy István ur levele, mely mellett az egylet könyvtára részére „váltójogtan" czimü munkájának harmadik és utolsó füzetét megküldi, *(határozat)* a munka köszönettel fogadtatván, a könyvtárnok urnak átadatott.

6) Titkár jelenti, miszerint Csacskó ő nagysága „a halálbüntetést" tárgyazó értekezését az egyleti könyvtárnak ajándékozta, *(határozat)* az ajándék köszönettel elfogadtatván, a munka maga a könyvtárnok urnak átadatott.

7) Olvastatván az igazságügyi miniszter ur két rendbeli átirata, melyekkel a) a bérföldekről, b) az irtványokról, c) az udvartelki birtokról, d) a telepitvényekről, e) az urbéri birtokviszonyok rendezéséről és f) a malomjog rendezéséről szóló törvényjavaslatokat véleményezés végett átküldi, *(határozat)* az átiratok örvendetes tudomásul vétettek és a törvényjavaslatok, nevezetesen az a) b) c) d) e) alattiak az első szakosztályhoz, az f) alatti pedig a második szakosztályhoz szabályszerü tárgyalás végett áttétetni rendeltettek; egyuttal titkár megbizatott e törvényjavaslatok indokait, ugyszintén a legujabban az országgyülés elé terjesztett törvényjavaslatokat az igazságügyi miniszteriumtól az egylet számára kikérni.

8) Titkár az egylet érdekében előlegezett költségeit és pedig (a felmutatott eredeti számlák szerint) nyomtatványokra 35 ft 50 kr, postabérekre 18 ft 82 kr, összesen 54 ft 32 kr, kéri magának kiutalványoztatni, *(határozat)* az 54 ft 32 kr kiutalványoztatik, miről a pénztárnok ur az eredeti számlák áttétele mellett jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

9) Pénztárnok ur bemutatván jelentését a pénztár állásáról, mely szerint az egylet vagyona ma következőkből áll: I. alaptőke záloglevelekben 8200 ft, takarékpénztárban 650 ft, II. segélypénztári tőke záloglevélben 300 ft, takarékpénztárban 1500 ft, III. idei bevét 1302 ft 59 kr, ebből kiadás 564 ft 92 kr, készpénzmaradék 737 ft 67 kr, *(határozat)* jóváhagyólag tudomásul vétetvén, eredetben irattárba tétetni rendeltetett.

10) Ezen ülési jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* elnök, titkár, dr. Apáthy István és Morlin Imre urak küldettek ki.

K. m. f.

Jegyzette:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
titkár.

Különfélék.

(Az igazságügyi miniszter) következő felhivást intézett a hazai ügyvéd-egyletekhez:

T. elnök ur! Az idecsatolt öt db törvényjavaslatot u. m.:

1) az urbéri birtokok szabályozásáról;
2) az inditványokról;
3) a bérföldekről;
4) az udvartelki birtokokról;
5) a telepitvényekről

halmozott teendőink miatt csak a napokban sikerült a vezetésem alatt álló miniszterium kebelében befejezni.

Noha ezeket, az országgyülésen tett igéretemhez képest, okvetlenül még a jelen ülésszak alatt kell a törvényhozás elé terjesztenem, s ezen igéretemet azonnal beváltom, mihelyt ez iránt a minisztertanács beleegyezését s ő Felsége legmagasb jóváhagyását kieszközölhetem; mindemellett, ugy hiszem, nem teszek felesleges dolgot, a midőn ezen törvényjavaslatoknak egy-egy példányát t. Elnök urnak ·/. alatt azon kérelemmel küldöm meg: hogy azokat az elnöklete alatti ügyvédi egylet tárgyalása alá bocsátani méltóztassék.

Annál kevésbbé lehetett kétkednem e lépésem czélszerüsége fölött; mert, ha azon fontos és sürgős tárgyak sokaságát tekintem, a melyek a törvényhozás haladéktalan intézkedését követelik, semmi kilátásom sem lehet arra, hogy ezen törvényjavaslatok az őszi ülésszak előtt napirendre kerülhessenek, — s igy valószinüleg lehetővé válik, hogy a t. ügyvédi egylet észrevételeit még az országgyülési tárgyalások előtt komoly megfontolás alá vehessem, s a javaslatba hozandó jobbitmányoknak érvényt szervezhessek.

Legyen szabad a t. ügyvédi egylet tagjainak ismert ügyszeretetétől remélnem: hogy bölcs nézeteik mielőbbi közlése által engem sikeresen fognak támogatni azon törekvésemben, a melynek czélja: hogy jog- és birtokviszonyaink a hübéri maradványok kötelékeiből lassankint teljesen kibontakozhassanak, s a szabad föld eszméje elvégre ténynyé váljék.

Fogadja a t. elnök ur kiváló tiszteletem kifejezését.

Kelt Pesten, 1870. évi márcz. 21-én.

Horvát Boldizsár, s. k.

(A malomjog rendezését czélzó törvényjavaslat,) melyek az igazságügyi miniszter az országgyülés f. évi őszi ülésszakában szándékozik a törvényhozás elé terjeszteni, szintén megküldetett, a hazai ügyvédegyletnek, azon felhivással: hogy arra vonatkozó nézeteiket f. évi augusztus hó 1-ig az igazságügyi miniszterrel közöljék.

Az igazságügyi miniszter ez alkalommal egyszersmind megérinté, hogy rövid idő mulva azon kedvező helyzetben leend, miszerint hasonló czélból az italmérési-jog szabályozására s a **közjegyzői intézményre** vonatkozó törvényjavaslatok tervezetét is megküldheti.

(A kassai ügyvédi-egylet) f. évi febr. hó 13-án tartotta meg rendes közgyülését.

A m. évi számadások megvizsgálásán s az ez évi költségvetés megállapitásán kivül, a közgyülés egyik kiváló tárgyát az elnöknek az egylet ez évi működéséről tett jelentése képezé.

E szerint a kassai ügyvédi egylet a mult évben több választmányi és bizottsági ülés mellett, tiz rendes ülést tartott, melyeknek csak főbb tárgyai a következőkben emeltettek ki.

Az első ülésekben az ügyvédi rendtartásnak egy bizottság által kidolgozott alapelve felett tanácskozott, azonban értesülvén, hogy az igazságügy-miniszteriumban az ez iránti törvényjavaslat — már készen van, ennek tárgyalását félbeszakitotta, hogy azt a törvényjavaslat feletti véleményezéssel egybekapcsolhassa.

Midőn továbbá tudomást szerzett arról, hogy a törvényszékek az igazságügyi miniszter 1869. april 30-án kelt rendeletének X-ik czikkét — tévesen oda értelmezik, hogy a 300 fton alóli értéket tárgyazó rendes perek, a per állására való tekintet nélkül, a sommás bíróságokhoz átteendők, az ebből a törvénykezésre háramolható zavarok meggátlása végett e X. czikk hivatalos értelmezése iránt az igazságügyi miniszterhez folyamodott, ezzel azonban czélt nem érvén, s e perek a sommás bíróságokhoz áttétetvén, a semmitőszéknek azon döntvényei folytán, melyek által a törvényszékek fönnebbi értelmezésével ellentétben, e rendes pereket a rendes perutra visszaterelni rendelte; ujjolag azon kérelemmel járult az igazságügyi miniszterhez, hogy miután e rendes perek a sommás bíróságokhoz már szétküldettek, és ottan elintézetlenül hevernek, azoknak az illetékes törvényszékekhez való visszatételét rendelje meg.

Ezután az ügyvédi egylet, többnyire az uj p. t. r. értelmezésével, kétes helyeinek felvilágositásával, gyakorlati alkalmazásának módjaival, vagy annak köréből meritett jogesetekkel foglalkozott.

Majd későbbi üléseiben az első bíróságoknak mielőbbi szervezése végett a képviselőházhoz kérvény benyujtását határozta; továbbá az elsőbíróságok szervezete, a békebirák, államügyészség és végrehajtók iránti törvényjavaslat feletti véleményezésre egy 25 tagu bizottmányt küldött ki.

Lelkesedéssel karolta fel az egylet a magyarhoni jogászgyülés eszméjét is, s az e feletti értekezletre Pestre, két képviselőt küldött.

A közgyülés továbbá, az igazgató választmányt és a tisztviselőket választá meg. Elnök lett Szent-Léleky Gyula, alelnök Brosz Jonát, pénztárnok Madarász János, könyv- és levéltárnok Ruszinko Zsigmond, titkár Korányi Károly, helyettes titkár Petróczy Gellért, választmányi tagok: Glosz Ernő, Juhász Mihály, Major János, Teleky Péter, Münster Tivadar és Saad Lajos; a számvizsgáló-bizottmány tagjaiul megválasztattak: Steer Ferencz, Antal Emil és Petróczy Gellért.

Végül tárgyaltatott az igazságügyi miniszternek f. é. jan. hó 31-én kelt felhivása, melyben az uj ptr. hiányainak kijelölésére, a törvényhozás utján leendő orvosoltatásuk módja iránt javaslattételre szólitja fel az egyletet.

A közgyülés örömmel vevé e felhivást, és kijelenté, hogy annak a legnagyobb készséggel megfelelni igyekvend, e czélból az ebbeli munkálatok előkészitésére egy 9 tagu bizottságot választott, és az egylet összes tagjait fölhivni határozta, hogy a ptr. körül tett tapasztalataikat, akár irásban, akár szóval e bizottságnak jelentsék be; egyszersmind pedig mindezt az igazságügyi miniszter tudomására hozni, és őt, a miskolczi ügyvédi egylet ebbeli átiratát pártolva, hasonlóul fölkérni határozta, hogy az igazságszolgáltatás köréhez tartozó törvényjavaslatait ez ügyvédi egylettel is e feletti észrevételeinek idejekorán leendő felterjeszthetése végett közölni kegyeskedjék.

1870. Előfizetési felhivás 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra, kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjtésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

A magyarországi törvények és rendeletek tárának a *törvénykezésre* vonatkozó mindannyi közleményeit egy külön 8 ad rétü füzetek alakjában

„Függelék" az uj törvénykezési rendtartáshoz

czimü mellékletben közöljük akkép, hogy a mellékletek az év végén külön tárgymutatóval ellátva, a laptól elkülönitve, beköthetők legyenek.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (april—junius) . . . . . **3** frt.

Félévre (april—szeptember) . . . . . **6** frt.

Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejeben beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtőket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny" kiadó-hivatala,

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

Folyó évi jan. 1-től kezdve teljesszámu példányok még folyvást kaphatók.

TARTALOM: Adalékok a bünkisérlet tanához dr. Schnierer Aladártól. — Az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséhez, Fekete Ödöntől. — Felelet, Wlád A-nak Gyarmathi Samutól. — A budapesti ü. e. hivatalos közleményei. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv törvényjavaslat.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztav. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 14. Pest, 1870. április 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Adalékok a bünkisérlet tanához.

(Folytatás.)

Midőn eddigl n az előkészületi cselekvények lehetőleges tárgyait és tartalmát egész átalánosságban, és mennyiben ezt a concret esetek végtelenig terjedő különfélesége lehetségessé teszi, vizsgálat alá vettük, áttérünk imár azon nagyhorderejü kérdés megoldására: minő viszonyban állanak az ilyféle előkészületi cselekvények az állam büntető hatalmához? vagyis más szavakkal: feltétlenül büntetlen cselekvényeknek tekintendők az ilyféle előkészületek, avagy válhatnak-e azok bizonyos feltételek alatt bünösökké is? — E kérdésre nézve két ellentétes véleménynyel találkozunk. Az egyik, mely legkiválóbban *Köstlin* [1]) által képviseltetik, oda terjed: miként az előkészületek is, ha azok valamely határozottan eltökélt bünténynre directe vonatkoznak, (mint például a szükséges eszközök, szerek és erők megszerzése és előkészitése, nem különben a büntény kivitelére szükséges helyzet előidézése) *büntetést-érdemlőknek nyilvánitandók;* „mert az ilyféle cselekvényekről, — ugymond *Köstlin* — épen oly alapossággal, mint a már előrehaladottabakról állithatni, hogy tárgyilagos veszélyességet és a törvény megszegését (?) már azok is tartalmazzák.“ [2]) — És igy jut *Köstlin*, ki ezen egész tanban kiválólag alanyi álláspontot elfoglal, és igy mindenben a tettes czélzatát szem előtt tartja, — azon imént emlitett végkövetkeztetéshez, miként: „a bünös szándéknak minden külső tettben nyilvánuló kijelentése, szükségkép a bünkisérlet fogalma alá kerül, mert semmi ilyféle cselekvény többé jogilag közönbös vagy ártatlan nem lehet, hanem épen alanyi tartalma folytán tárgyilag is jogellenessé válik.“

Ezen véleménynyel szemközt áll azon elmélet, mely leginkább *Mittermaier* [3]) által kifejtve, az iménti vélemény alapos czáfolatát tartalmazza. Ezen elmélet szerint: „az előkészületek a tulajdonképi bünkisérlettől szorosan elkülönitendők, és minden esetben büntetlen cselekvényeknek tekintendők.“

E nézet igazolására *Mittermaier* a következőket hozza fel: 1-ör. „Mindazon cselekvények, melyek a kivitel m gkezdését megelőzik, jogilag teljesen közönbösök, — oly annyira, hogy ha a tettes ily cselekvényeknél tetten éretnék, öt e miatt felelősségre vonni nem is lehetne. (?) 2-or. Ily cselekvényeket a büntető törvény alá vonni nem lehet, — mert a törvény általuk nem is sértetik. 3-or. Ha ilyféle cselekvényeket büntetni akarnánk, — csupán a szándékot (nuda cogitatio) fenyitenők, de még azt is alaptalanul, mert az akarat, melyből az előkészületek erednek, még távol áll a bünténynrei eltökéléstől; — az ily előkészületi cselekvény gyakran a pillanat indulatos felhevülésének eredménye; gyakran tesz az egyén oly előleges intézkedéseket, — melyek arra valók, hogy a bünkivitel esetére előkészületül szolgáljanak — anélkül azonban, hogy a büntény valóban létesittetnék. [1]) 4-er. Ha a biró ilyféle előkészületi cselekvényeket fenyiteni akarna, nehezen találna oly határvonalt, mely a bünösség kezdőpontját tüzetesen kijelölné. Ily principium hiánya miatt lehetetlen meghatározni: valjon büntendő-e már az, ki — hogy mérget vegyen, pénzt zsebébe tesz, — vagy csak az, ki ily szándékkal a gyógyszertárba lép, vagy kell-e, hogy a mérget a gyógyszerésztől már kérte — avagy, hogy azt már kifizette légyen stb.? Végre 5-ör: hiányzik gyakran az ilyféle cselekvényeknél minden biztos vonatkozás valamely meghatározott bünténynhez; és azért lehetetlen meghatározni, hogy miféle bünténynre nézve veendő az előkészületnek? (például: a tör megszerzése többféle bünténynekre szolgálhatna előkészületül, nevezetesen a gyilkosság, a testsértés, a rablás és a fegyveres lopásra nézve.“)

Hogy a fentebbi vélemények elsője (Köstlin elmélete) minden jogbölcsészeti igazolást nélkülöz, azt, ugy hiszem, — már eléggé bizonyitják azon érvek, melyek az ellenkező nézet támogatására *Mittermaier* által felhozattak, — és azért minden további czáfolás itt mellőzhető. — De még tételesjogi megalapitásban is szükölködik ezen elmélet.

Mi ugyanis a *római* jogot illeti, melyre némelyek a theoria igazolása végett hivatkoznak, — tudva lévő, hogy ezen jogrendszer a büntető hatalom gyakorlására vonatkozó elvileges meghatározásokat nem is tartalmaz. A rómaiak büntető intézményei csupán egyes különálló és az időszükségleteinek megfelelőleg alkotott törvényeken alapultak. — E törvények sanctiója alá csak azon egyes cselekvények körültek, melyek a fennforgó viszonyok és az uralkodó nézletekhez képest, különösen veszélyesekn k tartattak. Hiába keresnénk az egyes „*Leges*“-ekben a bünkisérletre — és különösen annak

[1]) L. Köstlin. Neue Revision 380. és k. l., ugyszintén Jarke Hitzings-Zeitschrift V. k. Hepp (Versuche 345. l.) Jenull (Östr. Crim. R. I. 130. l.) és Weiss (Crim. G. B. für Sachsen 141. l.)

[2]) A fenyitendő kisérleti cselekvények alól Köstlin csupán azon előleges intézkedéseket veszi ki, melyek valamely még meg nem határozott bünös tervre vonatkoznak; és ennek fonalán állitják Held és Siebdrat (Crim. G. B. Sachsen 76. l.), hogy az, ki álkulcsokat szerez, hogy valamely meghatározott helyen lopást elkövessen, bünkisérlet miatt fenyitendő. Ki ellenben álkulcsokat oly czélzattal szerzett, hogy adandó alkalommal lopást elkovessen, — az büntetlenül maradjon. Finom, de alaptalan megkülonboztetés!!.

[3]) L. Mittermaier (N. Archiv I. 168. l. II 602. némileg módositva Archiv X. 549. l. és Gerichtssaal XI. évf.) Zachariae (id m. I. §. 111.) Krug (id. m. 17. l.) és Berner (id. 345. l.)

[1]) Való, hogy ezen érv némi méltányást igényel, mert ha Kostlin a gonosz szándékot ilyféle cselekvényeknél, a tettes önvallomásából biztonsággal kiderithetőnek veli, azon fontos aggály támad, miként a tettes e tekintetbeni önvallomása könnyen csalódáson és önámitáson alapulhat; mert a vallomásttevő gyakran alaptalanul maga hiszi: – miként a bünteny t valóban elkovette volna, és nem veszi figyelembe, hogy a kivitellel egybekötött nehézségek öt a kiviteltől meg elkantoritották volna. L. Bar. (id m. 37 l.)

Törvényjavaslat

a királyi ügyészség szervezéséről.

I. FEJEZET.

A kir. ügyészség szervezete.

1. §.

Az igazságszolgáltatás körül az állam közérdekeinek a jelen törvény által meghatározott ügyekben való képviselésére felállittatik a kir. ügyészség.

2. §.

A kir. ügyészséghez tartoznak:

a) a korona ügyész, ki a kir. kuria mellé;

b) a kir. főügyészek, kik a kir. táblák mellé;

c) a kir. ügyészek, kik az első folyamodási törvényszékek mellé neveztetnek: végre

d) a korona ügyészi és kir. főügyészi helyettesek s a kir. alügyészek.

3. §

A kir. ügyészség tagjait az igazságügyi miniszter ellenjegyzése mellett ő Felsége a király nevezi ki; a kinevezettek a hivatalos esküt azon törvényszék teljes ülésében teszik le, a mely mellé kineveztettek.

4. §.

A kir. ügyészségnél segéd- és kezelő személyzet a szükséges számban alkalmazandó.

A segéd-személyzetet az igazságügyi miniszter, a kezelő-személyzetet pedig kerületében a főügyész nevezi ki, s a kinevezettek az esküt a főügyész, vagy az általa e czélra kirendelt ügyészségi tag előtt teszik le.

5. §.

Az ügyészség a bíróságtól független és közvetlenül az igazságügyi miniszternek van alárendelve. A kir. ügyészség tagjainak szolgálati viszonyát s közlekedését egymás közt és az igazságügyi miniszterrel, a mennyiben a törvény nem intézkedik az igazságügyi miniszter szabja meg.

6. §.

Az 1869: IV. t. cz. 15. és 17. §§-ainak határozatai a kir. ügyészség tagjaira is kiterjesztetnek.

Az igazságügyi miniszter azonban jogositva van, az első folyamodási bíróságoknál alkalmazott ügyészségi tagokat, ügyészi minőségben más bírósághoz áthelyezni.

7. §.

A kir. ügyészség tagjai önként a bírósághoz át nem léphetnek: ily átlépés, az igazságügyi miniszter ellenjegyzése mellett csak ő Felsége a király engedelmével történhetik.

Az igazságügyi miniszter a kir. ügyészség bármely tagjától az ügyészi megbizást bármikor elvonhatja, mely esetben az illető ügyészségi tag, rangjának és fizetésének megtartása mellett azon törvényszék biráinak sorába lép át, a mely mellé rendelve volt, ha pedig ezen törvényszéknél üres hely nincs, más bírósághoz neveztetik ugyan ki, de ezen törvényszékhez való visszatérése, ha kérelmezi, a legelső üresedés alkalmával megengedendő.

A költözködési költségek a 6. és a jelen §§-ban érintett esetekben megtérittetnek.

8. §.

A birói felelősségről és a nyugdijjazásról szóló törvények az alábbi 29. §. a) pontban foglalt kivétellel, továbbá az első folyamodási bíróságok szervezéséről szóló törvény 13. §-a a kir. ügyészekre nézve is kiterjesztetnek.

9. §.

Rendszerint minden első folyamodási törvényszéknél alkalmaztatik kir. ügyész.

Azonban az igazságügyi miniszter jogositva van több törvényszékhez egy kir. ügyészt rendelni, s a kisebb törvényszék mellett a kir. ügyészt alügyész által helyettesiteni.

*

A pesti és budai kir. törvényszékekhez egy kir. ügyész rendeltetik.

10. §.

A ki a törvényszék valamelyik tagjával fel- vagy lemenő ágban rokon, avagy negyediziglen oldalrokonságban vagy másodiziglen sógorságban áll: azon törvényszéknél kir. ügyészi teendőket nem teljesithet.

11. §.

A kir. ügyészség bármely tagja ki van zárva oly ügyek viteléből:

a) a melyekben önmaga a sértett fél; vagy

b) a melyekben a vádlott vagy a sértett fél: az illető ügyészségi tag jegyese vagy felesége, vagy felmenő vagy lemenő ágbeli rokona, vagy negyediziglen oldalrokona, vagy másodiziglen sógora, vagy fogadott szüléje vagy gyermeke, gyámoltja vagy gondnokoltja; vagy

c) a melyekben tanu vagy szakértő volt; végre

d) a melyekben azelőtt mint biró, meghatalmazott, vagy védő működött.

12. §.

Mihelyt a kir. ügyészségi tagnak tudomására jut, hogy valamely ügyben a 11. § ban érintett körülmények egyike forog fenn: köteles azt azonnal helyettesére bizni, illetőleg helyettesitése végett felebbvalójához jelentést tenni.

13. §.

Ügyészségi tag ellen aggályossági kifogásnak nincs helye.

14. §.

A kir. ügyészi és alügyészi állomások pályázat utján töltetnek be.

15. §.

Ügyészi hivatalt csak az nyerhet, ki az 1869: IV. t. cz. 6. §-ban foglalt átalános képesitvényen fölül, köz- és váltó-ügyvéd, és legalább háromévi birói vagy önálló ügyvédi gyakorlatot igazol. Egyenlő képesitvény mellett a jogtudósok elsőbbséggel birnak.

16. §.

Az 1869. IV. t. cz. 8—13. §§-ok rendeletei az ügyészség tagjaira is kiterjesztetnek.

II. FEJEZET.

A kir. ügyészek hatásköre az első folyamodási bíróságoknál.

A) Bünvádi ügyekben.

17. §.

Az ügyészek mindazon bünvádi ügyekben, melyek azon törvényszék hatásköre és illetősége alá tartoznak, a mely mellé rendeltettek, a közvádlói teendőket végezik.

E tekintetben különösen hivatvák:

a) oly büntetésre méltó cselekvények esetében, melyek hivatalból vétetnek vizsgálat alá, a büntető eljárás megindítását eszközölni;

b) a bünvizsgálat törvény- és czélszerü vezetése iránt a szükséges inditványokat megtenni;

a) a bünvizsgálat befejezte után az eljárás megszüntetése vagy a perbefogatás iránt inditványt tenni;

d) a büntető perben mint közvádló a vádat képviselni; s

e) a büntető igazságszolgáltatás érdekében perorvoslattal élni akkor is: ha az a vádlott javára szolgálna;

f) a jogerejüleg kiszabott büntetés végrehajtását eszközölni s arra felügyelni.

18. §.

Az ügyészségnek joga van a bünvizsgálati iratokat a vizsgálat bármely szakában megtekinteni, s e czélból az iratok közlését kivánhatja.

Az ügyész és a vizsgáló biró közt a közlekedés közvetlen történik, s a vizsgáló biró köteles minden feljelentést 24 óra alatt az ügyészszel közölni.

19. §.

Az ügyész a bünvizsgálat minden szakában inditványt tehet, a ha a vizsgáló biró ezt el nem fogadná: a törvényszék határoz, és határozatát a kir. ügyészszel rövid uton közli.

A törvényszék a bünvizsgálat tárgyában döntő határozatot nem hozhat az ügyész meghallgatása nélkül.

Az ügyész a törvényszék tanácskozásánál és szavazásánál jelen nem lehet.

20. §.

Az ügyész a vádlott kihallgatásán kivül minden más bünvizsgálati cselekvényeknél jelen lehet; birói szemlék határnapjától, a mennyire lehetséges, mindig jókorán értesitendő, és fel van jogositva, azon ténykörülményeket és tárgyakat kijelölni, melyekre a vizsgálatot kiterjesztetni kivánja.

21. §.

Az ügyész feljelentéseket elfogadhat, azonban sem tanukat nem hallgathat ki, sem más bünvizsgálati cselekvényt nem teljesithet.

Elönyomozások megtételére ugy a birói, mint a törvényhatósági és községi, közigazgatási és közbiztonsági közegeket megkeresheti, kik megkereséseit a birói felelősségi törvény 66. 67. §§-ban körülirt felelősség terhe alatt teljesiteni kötelesek.

22. §.

A járásbiróság köteles az általa teljesitett bünvizsgálatokról az ügyészséghez havi kimutatást beküldeni.

Ezenfölül az ügyészek jogában áll: a vizsgálat folyamában tapasztalt hiányokat s szabályellenes eljárást a törvényszéknek intézkedés végett feljelenteni, a vizsgálatok viteléről személyes megtekintetés alapján meggyőződni, s fontosabb bünesetek vizsgálatának a törvényszéki vizsgáló-biróhoz való áttételét inditványozni a törvényszéknél.

Átalában az ügyészt a járás-bíróságok hatáskörébe eső vizsgálatok tekintetében is a 18—20. §§-ban érintett jogok illetik azon különbséggel, hogy az ügyész a fel-

jelentésekről és birói szemlék határidejéről csak fontosabb esetekben értesitendő.

23. §.

Azon bünügyekre nézve, melyekben a járásbiró birói hatósággal bir, a kir. ügyészt ellenőrzési jog illeti. E czélból a járásbiróság köteles ezen ügyek állásáról a kir. ügyészhez rendes havi kimutatást küldeni.

A kir. ügyészt egyébiránt mindenazon tiltott cselekvényekre nézve, melyek hivatalból veendők vizsgálat alá, a 18—20. §§-ban érintett jogok illetik, s jogában áll bármely esetben az iratok és az itélet közlését az ügy befejezte után is kivánni, az eljárás körül tapasztalt hiányokra a járásbirót figyelmeztetni, s szükség esetén a törvényszék intézkedését kikérni.

B) Házassági váló perekben.

24. §.

A kir. ügyész, azon házasság megsemmisitési vagy felbontási perekben, melyek a polgári bíróságok hatásköréhez tartoznak, ugy a polg. törv. eljárás 522. §-ának a) pontja esetében: a házassági kötelék védője.

C) Fegyelmi ügyekben.

25. §.

A kir. ügyész hatásköre a fegyelmi eljárás eseteiben a birói felelősségről szóló törvényben van meghatározva.

Ezenfelül a kir. ügyész köteles azon fegyelmi eseteket, melyek miatt az eljárás megindítása hatásköréhez nem tartozik, a kir. főügyésznek feljelenteni.

D) Börtönök fölötti fölügyelet.

26. §.

Az ügyész a törvényszéki fogház fölött felügyel, és örködik különösen, hogy a foglyokkal való bánásmód, azok őrizete, élelmezése, ruházata, a fogházak tisztán tartása, és egyátalában a fogházi házrend és fegyelem iránt fennálló törvényes rendeletek pontosan végrehajtassanak, és e végett a fogházakat havonkint legalább egyszer megvizsgálja.

E) Az árvapénztárak fölötti felügyelet.

27. §.

Az ügyész a törvényszéki kerületben létező árvapénztárak kezelését vizsgálhatja, és a szabályszerü ellenőrzési felülvizsgálások rendes megtartása fölött örködik, miért is ő ezek napjáról és órájáról mindig értesitendő, és azoknál személyesen részt vehet, illetőleg magát képviseltetheti.

III. FEJEZET.

A kir. főügyész hatásköre.

28. §.

A kir. főügyész azon kir. itélő tábla területén, a mely mellé rendeltetett, minden ügyészségi teendőt bármely törvényszék előtt, vagy maga személyesen, vagy bármely helyettese vagy alája rendelt ügyész által végezhet.

Az illető kir. itélő tábla területén alkalmazott összes ügyészségi tagok a főügyésznek vannak alárendelve.

29. §.

A kir. főügyész hatásköre különösen kiterjed a következőkre:

a) a kerületében létező ügyészségi tagokra, s az ügyészségnél alkalmazott segéd- és kezelő-személyzetre felügyel; e személyzet irányában ötet illetvén azon jogok, a melyek a birói felelősségi törvény 28. és 63. §§-ban az elnökre ruházvák;

b) az alárendelt ügyészségekhez a hatáskörükbe eső ügyek tekintetében kötelező utasitást bocsát;

c) a bünvádi ügykimutatásokat az ügyészek minden év végével ő hozzája küldik be;

d) fegyelmi eljárásban a birói felelősségi törvényben körülirt közvádlói teendőket végezi;

e) a törvényszéki fogházak fölött a főfelügyeletet gyakorolja;

f) a kerületében lakó ügyvédek által elkövetett visszaélés esetében egyelőre azon hatáskörrel bir, mely az eddig fennálló gyakorlat szerint a m. kir. ügyigazgatót illette;

g) a kir. ügyészségi tagokat értekezletekre meghivhatja;

h) minden év végén a büntető törvénykezés és a fogházak állapotáról jelentést tesz az igazságügyminiszterhez, és a szükséges javitásokat inditványozza.

IV. FEJEZET.

A korona-ügyész.

30. §.

A szóbeli büntető és polgári eljárás behozataláig a korona-ügyészi állomás nem töltetik be, s azon közvádlói teendőket, melyek a birák és a birói hivatalnokok felelősségét tárgyazó törvényben a korona-ügyészhez utalvák, — a pesti kir. főügyész, akadályoztatása esetén a kir. ügyészségnek az igazságügyminiszter által kiküldendő tagja teljesiti.

V. FEJEZET.

Vegyes intézkedések.

31. §.

Ezen törvény az első folyamodási bíróságok rendezését tárgyazó törvénynyel együtt lép hatályba.

32. §.

Az átmeneti intézkedéseket az igazságügyi miniszter határozza meg.

Oly ügyekben, melyekben a tiszti ügyészek hivatalból rendeltettek védőkül, a védelem folytatását a kir. ügyészség tagjai át nem vehetik, hanem a mennyiben intézkedés szüksége merül fel: a törvényszék védőt nevez.

33. §.

Az első szervezet életbeléptetése alkalmával a 15. §. alól kivétel engedtetik annyiban, hogy kir. ügyészeknek kinevezhetők oly ügyvédek, a kik akár mint magánügyvédek, akár pedig mint tiszti ügyészek kitünő képességet tanusitottak, habár váltó-ügyvédi oklevéllel nem birnak is.

34. §.

Ezen törvény végrehajtásával az igazságügyi miniszter bizatik meg.

Kelt Pesten, 1870-ik évi január 6-án.

Horvát Boldizsár, m. k.

Törvényjavaslat

az 1868. 54. t. cz. némely szakaszainak módositásáról.

1 §.

A polg. törvénykezési rendtartás tárgyában alkotott 1868. 54. t. cz. 5. szakasszának a semmitőszékre vonatkozó intézkedése eltöröltetvén, a helyett rendeltetik:

A semmitőszék az elnökön kivül 4 s illetőleg 6 vagy 8 tagu tanácsban határoz a szerint, a mint a semmiségi panaszt valamely első-, vagy pedig a másod- vagy harmadbiróság eljárásából merült fel.

2. §.

Ugyanazon törvény 293. szakasza akkép módosittatik: hogy a konok perlekedők 100 fttól 1000 forintig terjedhető birsággal büntetendők s ezen büntetést köteles mulhatlanul kiszabni a harmadbiróság s illetőleg a másodbiróság mindazon esetekben, a melyekről az érintett szakasz rendelkezik.

3. §.

A 303. szakasznak határozata azon esetekre is kiterjesztetik, melyekben a fél egyedül semmiségi panaszt emelt ugyan: de azt a semmitőszék merőben alaptalannak találta.

4. §.

Ezen törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg.

Indokolás.

Az 1. §-hoz.

A semmitőszék elnökétől vett hivatalos jelentés szerint, a m. évi jun. 1-től decz. végeig befolyt semmiségi panaszok száma 5265 volt. Azóta azonban e számarány jelentékeny mérvben növekedett elannyira, hogy a f. évi két első havában tapasztalt ügyszaporodás után itélve, az 1870-ben várható ügydarabok száma valószinüleg megfogja haladni a 12 ezeret.

Jelenleg a semmitőszék egy elnökön s alelnökön kivül 16 szavazó biróból áll, s két tanácsban müködik. Mindenik tanács hetenkint rendesen 4, s igy egy éven át 208 ülést tarthat. Egy-egy ülésben átlag 20 db ügy lévén elintézhető: ekkép egy-egy tanács évenkint 4160, a két tanács pedig összesen 8320 ügydarabot képes elvégezni, — vagyis két harmadát annak, a mi valószinüleg befolyni fog.

Minthogy egy-egy tanács hetenkint 4 ülésnél többet nem tarthat, mert különben az előadó s szavazó biráknak nem maradna idejük az ügyek tanulmányozására s feldolgozására, — tehát a hátrálékok felszaporodásának meggátlására csak két mód van:

vagy a létszám szaporitása,

vagy pedig olyatén intézkedés: hogy a létező létszámból az eddigi két tanács helyett három tanács legyen alakitható.

A törvényjavaslat 1. §-a ezen utóbbi módot választá, a mi csak ugy lehetséges, ha eltöröltetik az 1868. 54. t. cz. 5. §-ának azon merev intézkedése, mely szerint a semmitőszék az elnökön kivül 6 tagu tanácsban itél, sőt ha a semmiségi panasz a harmadbiróság eljárásából merült fel, a tanácsnak legalább 10 tagból kell alakulnia.

E helyett az 1. §. azon javaslatot tartalmazza: hogy a semmitőszék az elnökön kivül 4 s illetőleg 6 vagy 8 tagból álljon a szerint, a mint a semmiségi panasz tárgyát valamely első- vagy pedig a másod- vagy harmadbiróság eljárása képezi.

Ez által eleget teszünk a takarékosság igényeinek a nélkül, hogy megsértenők azon elvet, melyet az 1868. 54. t. cz. a fölebbvitel rendezésénél vezérfonalul követett, hogy t. i. a fölebbviteli biróságnál a tanács két taggal erősebb legyen azon biróságánál, a melynek eljárása fölött itél, — a mely elvtől a fennérintett törvényczikk csak a semmitőszéknél s itt is ok nélkül tért el. A semmitőszék ugyanis közvetlenül itélvén az elsőfolyamodási biróságok eljárása fölött, — miután az elsőfolyamodási törvényszékeknél az elnökön kivül 2 szavazó biró jelenléte kivántatik meg jogérvényes határozat hozatalára: tehát semmi ok sem forog fenn arra, hogy ezen határozatok a semmitőszéknél 6 tagu tanácsban adassanak elő.

A 2. és 3. §-hoz.

A polg. törvénykezési rendtartás életbelépte óta felmerült tapasztalatok mutatják: hogy a merőben alaptalan s csupán boszantásra vagy a per huzására számitott perorvoslatok száma igen nagy.

A legcsekélyebb okból, a legvilágosabb esetekben, a leghaszontalanabb ürügyek alatt perorvoslatok használtatnak.

A polg. törvk. rendtartás tartalmaz ugyan intézkedéseket a visszaélések meggátlására, de azok nem elég szigoruak s igy a czélnak meg nem felelnek.

A 293. §. szerint a konok perlekedés eseteiben, midőn t. i. két egyenlő itélet ellen adatik be felebbezés, s az a törvény világos értelme ellen vagy boszantás vagy pedig a per huzása czéljából használtatott: 10-től 300 ftig terjedhető büntetést határoz.

E rendelkezés két tekintetben ki nem elégitő. Egyrészt, mert nem mondja ki határozottan, hogy a büntetést hivatalból kell kiszabni a visszaélés minden esetében. Másrészt, mert a büntetés csekély, nem áll semmi arányban azon haszonnal vagy kedvteléssel, melyet a per elhuzodásából vagy a boszantásból a felek reménylenek.

A határozatlan szerkezet megingatta a birák készségét az alkalmazásban; a csekély büntetés nem mérsékelte a feleket a visszaélésben; a kettő együttvéve a törvényt gyakorlati hatályától fosztotta meg.

A semmitőszék keveset tehetett, mert a törv. rendt. 303. §-ában meghatározott büntetés csak az esetben szabható ki: ha ugyanazon itélet ellen mind felebbezés, mind semmiségi panasz használtatott.

E rendelkezés szük köre, a legnagyobb számu visszaéléseket kicsuszni engedé a büntetés alól. A m. k. Curia semmitő-osztálya ismételt felterjesztésben oda nyilatkozott: hogy a visszaélések igen nagy száma oly esetekben jelentkezett, melyek a 303. §. szerkezete alá sorolhatók nem voltak.

A jelen javaslat 3. §-a a 303. §-a határozatát kiterjeszti, a nélkül, hogy eltérne azon indoktól, mely átalában a törvényhozást arra bizta, hogy az alaptalan semmiségi panaszra pénzbüntetést szabjon. Ez ok fennforog ott is, hol egyedül csak semmiségi panasz emeltetett, s ennélfogva a jelen módositás nem annyira ujitásul, mint a törvényhozó czéljának teljesebb valósitásául tünik föl.

Pesten 1870. évi január hó 26-án.

Horváth Boldizsár.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

kezdőpontjára vonatkozólag elvileges meghatározásokat. — Jóllehet a római jogforrásokban találtatnak ugyan egyes oly helyek, melyek szerint némely előkészületi cselekvények, büntetendőknek nyilvánitatnak, — [1]) abból általános elveket levonni mégsem szabad, — mert az ugy nevezett „*quaestiones perpetuae*“ alá kizárólag csak azon cselekvények kerültek, — melyek a egyes törvényekben részletesen kijelöltettek; — és a törvényhasonlatosság ilyféle fenyitő intézmények tekintetében alkalmazásba nem vétetett. [2])

Az előkészületi cselekvények általános bünössége még az canonjog által sem igazolható, mert e jogrendszer azon helyei, melyek a bünös gondolatot, a puszta czélzatot a létesitett ténynyel egy párhuzamba állitják — kétségtelenül, csak az erkölcsi bünre és annak egyházi töredelmek általi megtorlására vonatkoznak. A germánjog tulnyomólag tárgyilagos alapelvekre fektetve, — a bünkisérletre nézve csak kevés intézkedéseket tartalmaz. Hol e jogrendszerben némely a büntény kivitelét megelőző cselekvények fenyitendőknek nyilvánitatnak, azok rendszerint olynemüek, minők a büntetőjogi elvek helyes alkalmazása folytán, maiglan is büntetés alá esnek. [3]) Hogy V-ik Károly német római császár büntetőtörvénykönyve (Constitutio criminalis Carolina) az előkészületeket a fenyitendő kisérlet stadiumából nyilván kirekeszteni akarta, azt a törvény szavai [4]) minden kétségen kivül helyezik. [5])

Mi az ellenkező, kiválólag *Mittermaier* által vitatott nézetet illeti, elismerendő: miként az, szemben az előbbivel, sok valót, de a mellett némi tévest is tartalmaz.

Azon állitás, melyre *Mittermaier* egész deductióját alapitja, — hogy ugyanis, az *előkészületek* jogilag közönbös cselekvények, — melyek által a büntető törvény nem is sértetik, — merő feltevésen nyugszik, — melyet *Mittermaier* minden bizonyitás nélkül hagyott. — Nézetem szerint a deductio ezen hibája azon helytelen módszerre vezetendő vissza, mely szerint a legtöbb jogtudósok, kiindulva az *előkészületek* és a *bünkisérlet* fogalmai correalitásából, csupán az utóbbi fogalom értelmezését szükségesnek tartották, mert azt hitték, hogy ez által negative egyszersmind az előkészületek fogalmának megállapitását nyerték légyen, és ehhez észrevétlenül azon hibás feltevés is járult: mintha az előkészületek fogalma mindenben a kisérlet egyenes ellentétét alkotná, — olykép, hogy mig a bünkisérlet mindenkor jogellenes és büntetést érdemlő cselekvényeket feltételez, az előkészületek csakis jogilag közönbös cselekvényekből állhatnak. Ha azonban figyelembe veszszük azt, mi az előkészületek fogalmáról általán mondva volt, semmi olyast nem találunk, mi által már előzetesen az ily cselekvények bünössége vagy büntetlensége eldöntetnék, — és azért a büntető jog általános elvei szerint kell elhatároznunk: valjon ilyféle cselekvények lehetnek e bizonyos feltétek alatt büntetést érdemlők, vagy sem?

A meddig valamely cselekvénynek vonatkozása bizonyos bünténynyre még csak a személy alanyi akaratában rejlik, — addig a büntetés alkalmazását a jog sarkelvei szerint igazolni nem lehetne, — mert ily esetben tárgyilag még semmi oly tény nem létesült, mely valamely személy concret jogával ellenkezésben állana, — mindeddig pedig való, hogy a gonosz szándékból eredt cselekvény jogilag közönbös — Ezen általános feltét alatt helyesen mondhatjuk: „az előkészületek büntetlen cselekvények.“ Való, hogy számos, talán a legtöbb előkészületi cselekvények ezen nézpont alá kerülnek. A ki például a fegyverárussal alkudozik, és a kialkudott vételár lefizetése után a megvett fegyvert magához veszi, az oly adásvevési szerződést kötött meg, mely a magánjog szabályainak teljesen megfelel; azon további czélzat, miként a fegyvert valamely ember meggyilkolására eszközül használandja, nem nyilvánult még semmi különös, valamely meghatározott személy concret jogába ütköző külső cselekvényben, és annyiban kétségtelen is, hogy a bünös szándék csak még mint „nuda cogitatió“ jelenkezik, mely mint olyan, mint merően belső tény, — büntetés alá nem is kerülhet. [1])

Másrészről mindazonáltal képzelni lehet olyféle előkészületi cselekvényeket is, melyeknél a cselekvő személy saját jogkörét már tényleg atlépve — másnak jogába ütközik, és melyek épen azért, — jóllehet a szándékolt büntény kivitele még általuk megkezdve nincsen. — mégis már a jogi rendnek ellenszegülő irányzatot feltüntetnek. „Vannak cselekvények“, melyek, habár a fennebb kijelölt ismérvhez képest, a bünkisérlet fogalma alá nem is vonhatók, „büntetést mégis azért érdemelhetnek, mert a sértendő alanyra vagy tárgyra nézve bizonyos jogellenes behatást tartalmaznak, és a biztonlétre vonatkozó általános jogot már tényleg csorbitják.“

Képzelhetők oly előleges intézkedések, melyekből más valaki kétségtelenül felismerni képes, miként: a cselekvő személy ellene bünös merényletet forral, ez pedig az elkövetett cselekvényekből oly határozottan, oly félreérthetlenül nyilvánulhat, hogy ezáltal a fenyegetett személy biztonságrai jogában valóságos csorbitást szenved, — mivel pedig a biztonlét tudata minden ember legfontosabb jogát alkotja, nyilvánvaló, hogy ezen jognak ilyféle megsértése esetében a büntetés alkalmazását is teljesen igazoltnak tekinthetni. Ki, például gyilkoló szándékkal lesbe áll — még az ölés kivitelét megnem kezdette ugyan — de mindamellett kétségtelen, hogy e tény már magában olyan, mely a fenyegetett személyre bizonyos behatást szül, — és a biztonlétrei jogot nagy mérvben és valóban büntetést érdemlő módon sérti. — Hogy ez igaz, már csak abból is következik, miként a leselkedés magában véve, — ha az a gyilkolás vagy testsértés valóságos szándéka nélkül — csupán azért történt, hogy valamely személy félelembe ejtessék, — a körülményekhez képest már mint olyan, fenyitést érdemelhet. [2])

Ezen tekintetben teljesen igazoltnak veendő, ha több ujabb büntető törvényhozások némely előkészületi cselekvényeket fenyités alá vonnak. Mint ilyfélék nevezetesen a következők emlitendők:

1-ör. Több személyek nyilvánlagos vagy hallgató-

[1]) L. Fr. 1. pr. D. ad Leg. Cornel de sicar. Itt ugyanis fenyitendőnek nyilvánittatik, ki „cum telo ambulaverit, hominis necandi causa.“ L. még Fr. 1. pr. D. ad Leg. Pomp. de parricid.“

[2]) A törvény azon szavai: „In maleficiis voluntas spectatur, non exitus“ nem engednek következtetést arra nézve, hogy a rómaiak minden bármiféle előkészületeket fenyitettek volna. Az idézett szavak értelme csak az: miként a büntetés kimérésénél kiválólag a gonosz szándék vétessék figyelembe.

[3]) Mint fenyitendő előkészületek emlittetnek: a király személye elleni összeesküvés (Lex Bajuvariorum Tit. II. c. 1. — Lex Longob. (Rothari) c. 1. ect. (Egyetértés az ellenséggel) L. Bajuv. ibid. (A polgártársak élete elleni támadás) Lex Salica Tit. XX. 1. „Si quis alterum volerit occidere, et corpus praetersallerit M. M. D. den. culpabilis judicetur.“ stb.

[4]) A C. C. C. Art. 178. szerint a bünkisérlet lényegéhez: „etliche scheinliche Werke, die zur Volbringung der Missethath führen“ kivántatnak.

[5]) Hogy a későbbi német törvényszéki gyakorlat az előkészületek bünösségét általános elvként vallotta, — ez az akkoron divatozott elrettentési elméletben találja megfejtését.

[1]) Minden kétségen kivül áll, hogy a római jogtudósok azon tételt: „Cogitationis poenam nemo patitur“ fr. 18. D. XLVIII. 19.) csak ezen jelentményben vették, azaz: csak oly cselekvényekre értve, melyek, habár bünös szándékból eredve, jogellenes irányzatot még fel nem tüntetnek.

[2]) A fenyitendő előkészületek ezen minőségét eddiglen még csak Otto (id. m. 11. és 19.) emelé ki. — Alaptalan, mit ez ellen Chop (id. m. 34. l.) felhoz.

lagos egyesülése valamely közösen elhatározott bűntény kivitelére, — vagyis a *bünszövetség* (Complot) *alakitása*, mindaddig mig a büntény kivitele a szövetségesek által még meg nem kezdetett.[1])

Hogy a bünszövetség puszta alakitása, már mint olyan, a bünösség momentumát mágában foglalja, — az iránt kétségünk nem lehet, ha meggondoljuk: miként ezen esetben a bünös akarat nem létezik többé, mint csupán benső alanyiság, hanem a szövetkezés által oly egyesület keletkezett, mely egyenesen a jogi rendnek ellenszegül; tehát oly hatalom létesült, mely a jog hatalmával daczolni kész. Az ily hatalom létele nem lehet jogilag közönbös; — mert a jognak idealis hatása mely a biztonlét tudatában nyilvánul, — ilyfele ellenszegülo hatalom létezése által veteines csorbitást szenved.[2])

2-or. Felettén vitás azon kérdés: valjon a „hatásnélkül maradt felbojtás" minek veendö? — Némelyek, mint *Zachariae* és *Pauler*[3]) a felbojtást már magában véve bünkisérletnek tekintik. Hogy ezen nézet mennyire téves, az már a bünkisérletre nézve átalán elfogadott fogalom meghatározásból folyik, mert a bünkisérlet lényegéhez a büntény kivitelének kezdete megkivántatik. De egyebként sem igazolható ezen nézet, mert ha a felbojtást magában véve a bünkisérletnek veszszük, és mint olyant fenyitendönek tartjuk, — a legvisszásabb complicatiókat idézzük elö azon esetre, midön a felbojtott egyén maga már a büntény kiviteléhez fogott, vagy azt épen be is végezte; — a mennyiben itt az esetek különfélesége szerint majd a „megkisérlett felbojtás a büntény kisérletével," majd pedig a „bevégzett felbojtás a megkisérlett vagy a bevégzett bünténynyel" concurrálna, — mindez pedig azon viszás gyakorlati eredményhez vezetne: — hogy a felbojtó kettös oknál fogva, kettös büntetést érdemelne.[4])

Az ellenkező vélemény, — melyet leginkább *Hepp* pártol, — oda terjed, hogy a felbojtás mereen accessorius természeténél fogva, a felbojtó bünössé csak akkor válik, midön a felbojtott egyén — amannak szellemi behatása következtében már csakugyan valamely bünös cselekvényt teljesitett, — tehát a büntény kivitelét legalább már megkezdette.

Nézetem szerint a való e két ellentétes vélemény között fekszik. A törvényhozás, ugyhiszem, nemcsak politikai tekintetek által vezéreltetve, hanem a jog elveit is figyelmbe véve, elegendö alapos okokat találand arra, hogy a felbojtást, mint olyant (ha az ugyanis valamely bünös tett elkövetését nem eredményezte) „legalább a sulyosabb büneseteknél" (péld. a gyilkosság, rablás, gyujtogatásnál stb.) „fenyitendö elökészületnek nyilvánitsa."[5])

Helyesen jegyzi meg e tekintetben *Otto*:[6]) „midön a bünös fenyitésre méltó czélzatának kivitelére más személyeket reá vesz, az általa szerzett eszközök nem olyanok, melyek hatályossága az ö akaratától függne; — hanem ezen eszközök olyanok, melyek a bennök rejlö akarati szabadságnál fogva, önállóan, — a felbojtó további akarata nélkül, söt akarata ellenére is, — a büntény kivitelehez eljuthatnak; és innét van, hogy a felbojtás már magában véve több, mint a puszta gonosz czélzat (nuda cogitatio), mert általa olyasmi történt, mi már magában véve objectiv veszélyességet tartalmaz."

3-or. Hogy a *leselkedés*, (Auflauern) mely a gyilkolás, testsértés, vagy a rablás czélzatával történik, szintén a büntetést érdemlö elökészületek közé sorolandó — azt már fenebb mondottam. Ugyan ez áll a *betörés* és *bemászás* tekintetében, a mennyiben az a gyilkosság vagy személy elleni erőszakoskodásra való czélzattal történt.[1])

4-er. „A honárulási merényletekre vonatkozó elökészületek", mert az ilyféle merényletek már természetöknél fogva csak kisérletkép jelenkeznek.[2])

5-ör. Még a párbajra való kihivás is sorolandó a fenyitendö elökészületek közé,[3]) mert e cselekvény által a kihivott személy jogtalanul azon alternativumba helyeztetik: vagy elfogadni a kihivást, és ezáltal alávetni magát a veszélyes kimeneteli párvivásnak, — vagy pedig annak visszataszitása által polgári- és rangtársai véleményében különös rangbeli becsületének csorbulását szenvedni.

A fenyitendö elökészület eddiglen felhozott eseteiből[4]) könnyen kivihető azon elvileges kölömbség, mely a bünkisérlet és az ilyféle fenyitendö elökészületek között létezik; mig ugyanis a bünkisérletet alkotó cselekvény már épen azon concret jogot megsérteni kezdé, — melynek teljes megsértése a tettes czélzatában volt; — addig az imént felhozott elökészületi cselekvények közös jellemvonása az, hogy néha az elkövetett cselekvény már ütközött ugyan valamely idegen jogba, — ezen jog mindazonáltal nem az, melynek csorbitását a tettes magának czélul kitüzte. Ezen különbséget szem elött tartva, nem lesz nehéz felismerni azt is, miként valamely egynemü cselekvény, különféle bünös czélzatokhoz viszonyitva, majd mint bünkisérlet, majd pedig mint fenyitendö elökészület jelenkezhetik. Például valamely ház vagy házi helyiségbe való betörés, ha tolvajlási czélzattal történt, — a *lopás bünkisérletének*, — ha ellenben a tettes czélzata az volt, hogy valamely a házban lévö személyt megöljön vagy rajta erőszakot elkövessen, *fenyitendö elökészületnek* veendö. — E különbség oka az, hogy a betörés által, az elsö esetben épen a megsérteni szándékolt jognak csorbitása tényleg meg kezdve volt, — az utóbbi esetben pedig a tény e jelvvel nem bir.

Dr. SCHNIERER ALADÁR,
nyilv. r. jogtanártól.

---

[1]) A bünszövetség alakitását elökészületi cselekvénynek nyilvánitják: a würtembergi törvény (1849. aug. 13. k. rendelet. 15. Art.), a hannoveri törv. (57. és 59. Art.), a baadeni (§§. 122. 128.), a nassaui (Art. 70.) és a szászországi törvény (Art. 58—59.). A legujabb porosz és bajor törvénykönyvek a bünszövetségről nem rendelkeznek.

[2]) Magától értetődik, hogy a bünszövetség a bünösség jellemét veszíti, mihelyt a szövetségesek, még a büntény kivitele előtt, a közösségből önként kiléptek.

[3]) L. Zachariae (id. m. I. 85. l.) Pauler (id. m. I. §. 265.)

[4]) Ezen körülményt emelték ki Hepp (Archiv 1848—276. l.) Rosshirt (Archiv 1852—381. l.) Bremer (Archiv 1853) és Bar (id. m. 44. l.)

[5]) Igy rendelkezik a porosz (§. 36.) és a bajor törvény (56—57. Art.)

[6]) L. Otto (id. m. 96. l.)

[1]) L. Zachariae (I. 218. l) a braunschweigi t. 151. és 176. §§-ait, és a würtembergi t. 313. Art.

[2]) L. a würtembergi (Art. 20.), braunschweigi (§. 83.) hesseni (§. 131.), badeni (§. 594.) és a porosz törvényt (§. 64.)

[3]) Annak veszi a párviadalra való kihivást a szász (Art. 248.) és a porosz törvény (§. 164.)

[4]) A fenyitendö elökészületek itt csak példakép vannak felhozva, azok kimeritö (taxativ) felsorolása a jelen értekezés határain tul terjeszkednék.

**

Szavatosság és szavatossági per.

I.

Szavatos azon személy, ki fel- vagy alperes által perbe hivatik segély, illetöleg jótállás végett.

A szavatos azt, ki által törvényes okoknál fogva perbe hivatik, a perben ótalmazni, — illetöleg felperest jogaihoz juttatni, alperest pedig azok birtokában megtartani köteleztetik (ttk. I. 61, 74; Approbatae Constitutiones IV. rész, 1. czim, 26. czikk és 14. czim, 1. czikk.).

A szavatos rendszerint csak oly harmadik személy lehet, ki a perben sem mint fölperes, sem mint alperes elö nem fordul.

A szavatos, ha a fölperes által idéztetik, fölpe-

resnek; — ha pedig alperes hivja perbe, rendszerint alperesi mellék személynek tekintetik. Mindkét esetben szükséges, hogy önképviseletre jogosultsággal és személyes ügyködési képességgel birjon. A ki fölperes vagy alperes nem lehet: szavatos sem lehet.

Lehet e szavatosnak is szavatosa: az *élő szavatos* (super evictor), ki a későbbinek s ez megint az utóbbinak leköteleze van.

A szavatosnak ezen kötelezettsége *szavatosságnak* (litis demnisatio, evictio) mondatik.

II.

A szavatosság kétféle: önkéntes és szükségbeli.

Hogy az ellenfél nemcsak a szükségbeli, hanem az önkéntes szavatosságot is elfogadni köteles: a dolog természetéből következik.

A szavatosság által ugyanis az ellenfél jogai nem sértetnek, követeléseinek kideritése nem nehezittetik; — csak eszközök állittatnak a biró elé a bizonyitás könnyebbitése s az igazság tökéletesebb kimutatása végett.

Actus inter duos gestus tertio nec obest, nec prodest.

Az *önkéntes* szavatosságnak akkor van helye, midőn valaki, — a nélkül, hogy különben erre kötelezhető volna, — saját szabad elhatározásából áll jót a perlekedők egyike, vagy másikáért.

Kinek — kinek irott törvénye a maga kötése. Secundum quod se quis quis obligavit, judicium et justitiam recipiat. (1486. 17.; 1492. 38.; erdélyi 1792. 2; Approb. III. 11. cz. 2. czikk.)

A *szükségbeli* szavatosságnak pedig átalában helye van olyan dolgok, vagy jogokra, nézve, melyeket a szavatostól szerveztünk, vagy melyeket azzal közösen birunk.

III.

A szükségbeli szavatosság ered:

a) *Törvényből*, mely örökös szavatosságra (onus perpetui evictoratus) kötelezi azt, ki valamely idegen okiratot tudva és akarva eltartóztat és tulajdonosának birói megintés után sem ad vissza (ttk. II. 34. §. 2; 36 §. 4; 1622. 14; 1647; Approb. IV. v. 11. cz. 1 cz. Compilatae Constitutiones IV. rész, 11. czim.).

Az örökös szavatosság abban nyilvánul, hogy valahányszor csak a tulajdonos azon jószágokra nézve, melyekről a visszatartott okirat szól, megtámadtatik, őt a szavatos mindannyiszor saját költségén védelmezni, s a mennyiben mégis vesztessé lenne, e jószágot vagy annak kiperelt részét hasonló mennyiségben és minőségben a magáéból helyettesiteni köteleztetik.

Ide tartozik a vérrokonok, vagy az ok azonosságánál fogva, a közös tulajdonosok közötti osztály is, — mely szerint azon törvényes örökös, vagy résztulajdonos, kinek birtokából a részére jutott vagyon elpöröltetni szándékoltatik, a többi osztályos társakat szavatosság iránt megidéztetheti (ttk. I. 45 cz. 1. §.; dec. 1. de evict; dec. 30. liquid. debit.).

De ha valamelyik osztályos társ eladja a maga részét, és a vevő egy harmadik által perbe fogatván, az eladót szavatolásra szólitja fel: ez tartozik ugyan jót állani, de osztályos társait előszavatosként (super evictor) meg nem idézheti.

b) *Kétoldalu szerződésből*, mely által bizonyos dolog, vagy jog egyik személyről a másikra viszteher mellett átruháztatik. Ilyen az adásvevés, csere, peralku, bérlési, munkabéri szerződés, — a kezesség s a viszonos kötelezettséggel járó engedmény stb. (ttk. I. 74; dec. 5. de evict.).

Az ily szerződéseknél az átadó az átvevőnek szavatossággal tartozik az iránt, hogy a dolog, vagy jog hibátlan, vagy hiánytalan s egyszersmind, hogy a *tulajdoniságra nézve* egy harmadik által kérdés alá nem vétethetik.

Szavatosságra szoritható a *meghatalmazott* is, ha megbizása korlátolt volt, — a mennyiben t. i. ezt tulépte s ezáltal a meghatalmazónak kárt okozott volna.

c) *Végrendeletből*, melyben az örökhagyó az örökösnek, vagy hagyományosnak nemcsak azt teheti kötelességévé, hogy bizonyos nembeli dolgot, készpénzt, vagy drágaságot egy harmadik személynek átadjon; hanem azt is, hogy ezen harmadik személy részére az odaszánt hagyomány valóságos birtoka iránt felelősséget vállaljon.

Igy a hagyományos, vagy örökös jótállással terheltetvén arra nézve, hogy egy harmadik személy a neki szánt házat meg fogja kapni és tartani, — ha ezt barátságos uton meg nem szerezhetvén, pert volna kénytelen inditani: ebbe ő, mint felperes, a hagyományost, vagy örököst szavatosul megidéztetheti; — ugyanezt teheti velük akkor is, ha már egyszer a háznak birtokába jutván, azt tőle, mint alperestől, valaki elperelni akarná.

d) *Végrehajtásból*, midőn t. i. az elmarasztalt fél birtokában levő dolog, vagy jog a nyertes félnek birói kézből tulajdoni joggal átadatik, melyre nézve azonban később egy harmadik személy által megfosztatik, vagy megháborittatik. Ez esetben is a végrehajtást szenvedő a végrehajtást kérő javára felelősségre köteleztetik. (1723. 63; dec. 4. de evict; dec. 17. liquid debit, 1868. 54. t. cz. 381—387. és 413—423. §§.).

e) *Jogellenes cselekvény, vagy mulasztásból*, ha valaki csábitás, fenyegetés, parancsolás, segités, vagy eltitkolás által egy harmadik személyt arra ösztönzött, hogy ez másnak tettleg, vagy törvényes, illetőleg szerződési kötelezettségének megszegése által kárt okozzon: a bekövetkezett kárositásért felelős. (1492. 16; 1638. 27; 1659. 31.)

Áll ez azokról is, kik valamely szakmát nyilván élethitvallásuknak vallanak (péld. orvosok, ügyvédek, mérnökök, művészek, iparosok stb.) az általuk müismeretük, vagy szorgalmuk hiányának folytán okozott károkra nézve. (1723. 38. §. 6; Approb. IV. 13 cz. 9.)

Megjegyzendő itt, hogy a szavatosság nemcsak azokat terheli, kiket az közvetlen érdekel, hanem ezek örököseit is, de sohasem az örökség erején, vagy menynyiségén fölül. A teher épugy, mint a követelés a jószággal jár. Res cum onere vadit (ttk. I. 82. §. 10; 1647. 105. §. 1.; Erdélyben: 1791. 51; Compil. IV. 15. cz.; dec. 10. 14. de evict; dec. 25. liquid. debit).

A teherviselés kiterjed az elvesztett per költségeire is, — kivevén, ha ezek a felperes, vagy az eljáró birósság hibás tettéből származnának. (Dec. 6. de evict; Approb. IV. 14. cz. 1. cz.).

(Folyt. köv.)

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
győri jogtanár.

Az örökösödési eljárás.

A „Jogtudományi Közlöny“ folyó évi 6-ik számában, Zlinszky Imre ur, a polgári törvénykezési rendszabályok VII. fejezetében szabályozott „Örökösödési eljárás“ felett értekezett. — Miután ezen alaki jog 23. §-a az árva- és gyámhatósági ügyekben, valamint a gondnokság (curatela) eseteiben is, — azon városi vagy megyei törvényszékeket jelöli ki illetékesekül, melyek különben is az örökösödési perek elintézésére hivatvák; — s miután akkor: ha az örökség tárgyát egészben vagy csak részben is *ingatlanok képezik*, (37. §.) örökösödési perekben csak birtokbiróság itél; — sőt (§. 583.) sommás uton is ugyanaz intézkedik; — ezen sarkpontra helyez-

kedve „*helytelennek*“ sőt „*a törvény téves felfogásán alapulónak*“ nevezi „némely törvényszékek abbeli eljárását: melyszerint megyékben a „hagyatéki tárgyalások“ szolgabirákra bizatnak azon esetekben is, midőn az örökség egészen vagy részben ingatlanokból áll.“ — Holott Z. ur szerint: „mihelyt a hagyaték ingatlanokból is áll, „a hagyatéki tárgyalás“ feltétlenül csak birtokbiróságokat illet.“

Mellőzve ezuttal az 1868. LIV. t. cz. VII. fejezet által szabályozott „Örökösödési eljárás“ critica alá vételét; mivel „cum leges institutae fuerint, non erit postea judicandum de ipsis, — sed oportebit judicare secundum ipsas,“ — (Prol. tit. 6. §. 13.) — s igy eltekintve kiválólag a törvényhozót a törvényhozásnál kötelező elvekről; — alkalmazás tekintetében magára a fenálló alaki jogra támaszkodunk, melyből a Z. ur által felvett „hagyatéki tárgyalás“ s „némely törvényszékeknek a törvény téves felfogásából“ következtetett „helytelen eljárása“ eseteit szerintünk okszerüen sem levonni, sem a Z. ur szerint kijelölt vonatkozásban kárhoztatni nem lehet.

Nem vezeti tollunkat polemiai viszketeg, annál kevésbé személyes érdek; czélunk egyszerüen csak az: hogy az alaki jognak különben meglehetősen szétszórt §§-ai által szabályozott tételeit az „örökösödési eljárás“ tekintetében tárgyilagos összefüggésbe hozni, s ekként a gyakorlatra alkalmaztatni megkisértsük, — s átalában véve felvilágositsuk: valjon anynyira „helytelen“ és a „törvény téves felfogásán“ alapuló-e némely törvényszékeknek abbeli gyakorlata, melyszerint „hagyatéki tárgyalások“ — értve itt mindenesetre csak a *peren kivüli eljárás* eseteit — megyékben szolgabirákra bizatnak, bár az örökség tárgyát ingatlanok is képezzék?

Tekintettel a Z. ur által e részben felidézett tételek sorrendére, a mi legelsőben is az 1868. LIV. t. cz. 23. §-át illeti: — az itt különösen kijelölt árva- és gyámhatósági ügyeknek, valamint a gondnokság (curatela) eseteinek is az örökösödési perek elintézésére hivatott bióságokhoz lett utasitása — az *anyagi lényeg* minden érintése nélkül — egyedül *alaki* tekintetben változtat a dolgon annyit: hogy mig ezen ügyeknek *peren kivüli* elintézése az 1848-ig fenállott s utóbb ismét helyreállitott magyar törvények szerint, (1715. 68. — 1765. 26.) a megyék vagy szabad kerületek közvetlen teendőihez számittatott, s ennélfogva kizárólag a közigazgatási hatóságokat illette; — most már *peren kivüli eljárás* tekintetében is az illető megyei vagy városi törvényszékek illetőségi körébe helyeztetett. — S noha azon megyei törvényszék, mely ekként gyámhatósággá is lett, a megye egész területére nézve egyszersmind birtokbiróság is; — s örökösödési perekben, mint ilyen — ha az örökség tárgyát ingatlanok is képezik — kiválólag itél, — ebből teljességgel nem következik az: hogy a csupán perenkivüli eljárást és azzal kapcsolatos ideiglenes intézkedéseket, vagy ezekre vonatkozó puhatolásokat és kihallgatásokat is közvetlenül maga a birtokbiróság végezze; illetőleg, hogy a mindenkori halácsetek alkalmából felmerülő ugynevezett „hagyatéki tárgyalások“ folytán megkisértendő egyezség létrehozásával megyékben a szolgabiró megbizható ne lenne, — sőt ezen eljárás épen a törvény „*téves felfogásának*“ folyománya lenne.

Annál kevésbé „helytelen“ pedig — szerény nézetünk szerint — megyékben az imént érintett eseteknél előforduló szolgabirói eljárás, mert tüzetesen szemügyre véve magát azon alaki jogszabályt, — (37. §.) mely az örökösödési perek birói illetőségét megalapitja, ugyanez, az előleges intézkedések és biztositás (tehát perenkivüli eljárás) tekintetében közvetlenül az örökösödési eljárásra (VII. fejezet) utasit; — és ha ezen utmutatást, különösön megyék- és szolgabirákra nézve tovább kisérjük, a 37. §. zárpontjának az örökösödési eljárással szorosan egybekapcsolt tárgyilagos összefüggését a VII. fejezetben (562. §.) csakugyan fel is találjuk, melynél fogva haláleset felvételéről a jelentés megyékben mindig a 37. §. elvei szerint illetékes szolgabiróhoz intézendő, mint a kinek illetőségéhez a VII. fejezetben foglalt intézkedések utasitvák, s mely illetőségtől kivételnek csak két esetben (575. és 583. §§.) van helye.

Első esetben, tudniillik ott, hol átalában gyámság vagy gondnokság alá eső személyek érdekeltetvén, — ezeknek törvényszerü képviseltetése iránt a megyei törvényszék mint gyámhatóság intézkedik;

második esetben pedig, midőn csak is az osztályrészeik mennyiségére nézve ki nem egyezhetett örökösök közt, — a mennyiben ezek testvérek vagy legfeljebb unokatestvérek lévén, különböző jogczimekre vagy ugyanazon jogczimen ellentétes igényekre nem hivatkoznak, — az örökség pedig, egyszersmind ingatlanokból is áll; mint birtokbiróság az osztályt sommás uton eszközli.

Ámde ezen esetek közül az *első* csak közbeeső, a második pedig a már megkisértett, de nem sikerült egyezség folytán felmerülő intézkedés, s tulajdonképen egyik sem hagyatéki tárgyalás; — s mivel az egyik mint gyámhatósági, a másik pedig mint birtokbirósági teendő, az átalános szabálytóli eltérésnek egyiránt szabatosan kijelölt tárgyai: — el sem képzelhetjük, hogy ezen esetekben valamely törvényszék eltérne a kellően megalapitott alaki jogszabályoktól.

Szükségképen a mindenkori halálesetekkel együtt járó előleges intézkedések, ugymint: a leltározás, az örökségnek foglalás, elrejtés vagy eltékozlás elleni biztositása, valamint az érdekelt örökösök közt, midőn közöttök gyámság vagy gondnokság alá eső személyek vannak, *rendszerint*, önálló örökösökre nézve ellenben csak valamelyik érdekelt fél *kérelmére* alkalmazott hivatalos beavatkozás folytán *megkisértendő egyezség* képezik tehát együttesen (in concreto) az ugynevezett „hagyatéki tárgyalást“, (mely műszó ugyan, mint ilyen, az alaki jogban elő nem fordul, hanem az egykor időközileg divatozott „Verlassenschafts-Abhandlung“ hű forditása gyanánt ugy látszik, rajtunk veszett). — S itt már alkalmasint feltalálható lesz a törvényszéki gyakorlat különfélesége, valamint az egyöntetüség hiánya is, — mely *főképen az egyezség megkisértésére* nézve csak is átalánosságban tartott alaki jogszabályok természetes eredményeül tekinthető, mig noha a többi előzetes intézkedések, nevezetesen leltározás és biztositás tekintetében, az egyes birák (megyékben, különösen a szolgabirák) hatásköre az örökösödési eljárásban eléggé világosan van meghatározva.

Mivel pedig az egyezség megkisértésére vonatkozó birói illetőség az alaki jogszabályokban határozottan kifejezve nincs, és igy ebből az egyöntetüség hiánya könnyen kifejlődik, — *meglehet*, hogy némely törvényszékek minden oly esetben, midőn az örökség egyszersmind ingatlanokból is áll, már az egyezség megkisértését is közvetlenül a birtokbirósági illetőség körébe vonják; — annyi azonban *bizonyos*: hogy ismét némely törvényszék, az egyezség megkisértését oly esetben is, midőn annak tárgyát ingatlanok vagy egyszersmind azok is képezik, átalában szolgabirákra bizza; — a nélkül, hogy ezt akár „helytelennek“, akár „a törvény téves felfogásának“ tartaná. — Mert kétségtelen dolog: melyszerint örökösödési eljárásban az egyezség megkisértése sem egyéb, mint előleges intézkedés, s épen ugy a peren kivüli eljárás keretébe esik, mint midőn a nagykoru örökösök az osztályt egymásközt birói beavatkozás nélkül megállapitják és foganatositják.

Ha pedig az osztály, — bár az örökség ingatlanokból is álljon, — minden birói beavatkozás nélkül foganatositható; — s a különben tisztára hozott öröklési jog kapcsán igy sem marad fen a birtokbiróságnak egyéb teendője, mint az öröklött ingatlanoknak az örökösök nevére leendő bekebeleztetése; — mennyivel inkább teljesithető ezen birói cselekmény akkor: ha a kiegyezés egyenesen törvényes bizonyság közbejöttével létesült. — Az *egyezségnek* jegyzőkönyvbe igtatására nézve tehát, akár ingatlanok vagy egyszersmind azok is, akár pedig csak ingók legyenek az örökség tárgyai, — a birói illetőségben különbség téve nincs; sőt azon intézkedés, mely szerint megkivántató esetben a létesült egyezség — tekintet nélkül az *ingó* vagy *ingatlan* tárgyakra — szabályszerüen gyámhatósági jóváhagyás alá terjesztendő, nyilván oda mutat, mely szerint peren kivüli egyezség létesitésébe feltétlenül befolyhat oly bióság is, mely nem *gyámhatóság*; — holott megyékben, mint felebb érintettük, minden törvényszék egyszersmind gyámhatóság is lévén, — ha mint ilyen, önnön maga közvetlenül járna el a „peren kivüli egyezségek“ megkisértése körül is, — önnön magának kellene a létrejött egyezséget is jóváhagyás végett beterjeszteni. — Látni való annakokáért a fentebbiekből: mily roppant különbség van az „örökösödési per“, — és a „peren kivül megkisértendő egyezség közt“; s mennyire szükséges dolog az „örökösödési pertől“, melynek — mint láttuk — ugy tárgyalási, mint elitélési módja iránt, akár személyes, akár dologi illetőség tekintetében szabatosan gondoskodva van, — erősen megkülönböztetni „a perenkivüli eljárást“, hol az ugynevezett „hagyatéki tárgyalás“, — illetőleg „örökösödési eljárás“ alkalmával felmerülő előleges intézkedések, megyékben kiválólag a „37. §. elvei szerint illetékes járásbeli szolgabiró illetőségéhez tartoznak“, — a fentebb megkülönböztetett két rendbeli eltérés kivételével. — Egy szóval: a törvény az „örökösödési eljárás“ folytán felmerülő „előleges intézkedéseknek“ egyik kiegészitő részét képező „egyezségi kisérlet“ tekintetében, az örökség ingó vagy ingatlan természetéből levont illetőségi különbséget sem alkotott; — mig rendes folyamu „örökö-

södési perben" az illetőséget kiváló szabatossággal megállapitotta; — s épen ezért ez utóbbi esetnek közvetlen szüleménye az egyöntetüségben, — a peren kivüli előleges intézkedéseknél pedig az egymástól eltérő törvényszéki gyakorlatban mutatkozik.

De az eltérő törvényszéki gyakorlatot azért sem „helytelennek", sem a „törvény téves felfogásának" mondani nem lehet; — mert azonkivül, hogy az örökösödési eljárással kapcsolatos *előleges* intézkedések megyékben átalánosan a szolgabirák illetőségéhez tartoznak; — még a különböző megyékben különbféleképen létesitett szervezés is sok részben tért nyit az eltérő gyakorlathoz. — Igy péld. Pest-, Pilis- és Solt, törvényesen egyesült megyéknek 187 □ mértföldnyi területén 476,080-nél valamivel több lakosság számara, három helyen, (Pesten, Czegléden és Kalocsán) három rendbeli törvényszék van szervezve; — melyek közül csak a központbeli 7 polgári, 6 telekkönyvi, 5 árvaszéki és 4 fenyitő törvényszéki, összesen pedig 22 személyből álló birói tagot számit; — kikhez járul Czegléden ismét 5, Kalocsán pedig 4 törvényszéki biró. — Ellenben Zemplénmegye 108 □ mértföldnyi kiterjedésén 241,000 lélekszámot felülhaladó népességének egyetlen-egy törvényszéke van Sátoralja-Ujhelyben, s az is csak 11 birói tagot számit, kik közül egy elnök lévén, — a felmaradt „10 ülnök az összes megye polgári, gyámhatósági, fenyitő és telekkönyvi teendőit látja el." — Mely két tételnek csak könnyed összehasonlitásából is egyszerre előtünik azon szembeszökő különbség, mely szerint, mig Pestmegyében 15,000, addig Zemplénmegyében már 24,000 lélek után esik egy törvényszéki biró; — sőt mig Pestmegyében külön árvatörvényszék is van szervezve; — addig Zemplénmegyében az összes árva- és gyámhatósági ügyeket, valamint a gondnokság (curatela) eseteit is csupán két előadó kezeli, kik egyszersmind fenyitőtörvényszéki biráskodásra s rendes perek és csődügyek előadására is számittatnak, az ügyek átalános halmozottságánál fogva.

Miután azonban már, a helyszükéhez képest, — lehetőleg megkisértettük bebizonyitani: hogy az ugynevezett „hagyatéki tárgyalás", mint tisztán előleges intézkedés, még azon esetben sem kivánja meg törvény szerint közvetlenül a birtokbirósági beavatkozást, ha az egyezségi kisérlet tárgyául felvett örökség egyszersmind ingatlanokból is áll; — lássuk a dolognak abbeli gyakorlati oldalát is: mi haszon háramlanék a közönségre az által, ha az egyezségi kisérlet végett, mihelyt ingatlanokról is lehet szó, — az érdekelt felek mindannyiszor, és pedig ha első izben nem sikerül, de az eredményhez remény mutatkozik, (585. §.) ismételve is közvetlenül a birtokbiróság elébe idéztetnének? — Tekintve az igazságszolgáltatás két fő kellékeit, az olcsóságot és gyorsaságot, — bizonyára semmi.

Ugyanis, (minthogy exemplum docet) miután Zemplénmegye, északon egészen Galicziát érintő Novo-Szedlicza vagy Csertész nevü községeitől kezdve a Sajónak a Tiszába omlásáig mintegy 24—25 „magyar mértföldnyi" hosszuságban nyulik el; s miután felső része a megye székhelyétől 15—16 mértföldnyire esik: — már most, ha 15 mértföldnyi távolságban egy haláleset merül fel, s az örökség tárgyát, mint rendesen, ingatlanok is képezik, bár ezek leggyakrabban igen csekély — — néha 50—100 ft értéküek; czélszerübb-e a feleket annyi tavolságról — nyárban a mezei munka rovására, télben iszonyu rosz utakon és zivataros időkben, egyezség megkisértése végett — még pedig ha először nem sikerül, de az eredményhez remény mutatkozik, több izben — közvetlenül a megye székhelyére birtokbiróság elébe idéztetni? — Holott az efféle bejövetel azután, csak kétszeri ismétléssel is 50—60 mértföldnyi utazást tesz szükségessé. — Ebből látható azon káros következés, mely az ilyszerü törvényszéki gyakorlat által különösön az érdelt felekre háramlanék, a nélkül, hogy azt a törvény világos rendeletével lehetne indokolni.

Ennyit szükségképen kivántunk felhozni azon állitás ellenében: melyhez képest megyékben némely törvényszékeknek a Z. ur nézeteitől eltérő gyakorlata „helytelen" és „a törvény téves felfogásán" alapuló lenne; — s ezzel igénytelen sorainkat berekesztvén, ha és a mennyiben a sorompók megnyittatnak, az örökösödési eljárás lényegéről s hézagainak kipótlásáról egy pár eszmét koczkáztatni más alkalomra tartjuk fel.

ÉLES GÉZA.

Törvényjavaslat

az államtisztviselők nyugdijazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról.

(Folytatás.)

V. Az özvegyek és árvák ellátási illetményeiről.

33. §.

Az özvegyek és árvák ellátása évi összegekben mondatik ki.

Az államtisztviselők özvegyeinek nyugdijja, valamint az árvák nevelésére vagy ellátására engedélyezett illetmények évi összegben állapittatnak meg.

34. §.

Tettleges szolgálatban vagy nyugalmi állapotban elhalt tisztviselők özvegyei és árvái egyenlön részesülnek állami ellátásban.

Akár tettleges szolgálatban, akár nyugalmi állapotban halt meg a tisztviselő férj vagy atya, az özvegyek és árvák a szabályos ellátásban egyenlően részesülnek, ha a házasság a tettleges szolgálati idő alatt vagy még az előtt köttetett, és a gyermekek ezen idő alatt nemzettek, vagy a férj a házasság megkötése után ujra tettleges szolgálatra alkalmaztatott.

35. §.

Az özvegyi ellátás feltételei.

Az özvegy igénye ellátásra mindig azon alapul, hogy férje

a) vagy a szolgálatban és annak teljesitése miatt önhibáján kivül vesztette el életét, mielőtt az államszolgálatban 10 évet töltheteti volna, vagy

b) legalább 10 évet töltött beszámitható szolgálatban, vagy hogy végre

c) a férj szolgálatban és annak teljesitése miatt önhibáján kivül szenvedett sérülés folytán már nyugdijban részesült.

Bár hányszor töltötte is be az elhalt férj ezen szolgálati tizedet, az az özvegynek magasabb ellátásra igényt nem ad.

36. §.

A még tiz évig nem szolgált tisztviselők özvegyeinek ellátása.

Tiz beszámitható szolgálati év betöltése előtt a 35-ik §. a) pontjában emlitett körülmények folytán tettleges szolgálatban elhalt, vagy ugyanazon §. c) pontja értelmében nyugalmazva volt tisztviselő özvegye, a férj beszámitható javadalmainak egy negyedrészét kapja ellátásképen, mely azonban 120 frtnál kevesebb, de magasabb sem lehet azon összegnél, mely az özvegynek azon esetben járna, ha férje 10 évig szolgált volna.

37. §.

A 10 éven túl szolgált tisztviselők özvegyeinek ellátásai különbözők.

Tiz beszámitható szolgálati év betöltése után elhalt tisztviselő özvegyének ellátása

a) vagy rendkivüli,

b) vagy a férj tiszti minősége után, vagy végre

c) a férj magasabb vagy alacsonyabb fizetése után szabatik ki.

38. §.

Rendkivüli özvegyi ellátás.

Az V-ik rangosztályon felül álló tisztviselők özvegyei rendkivüli ellátásban részesülnek, mely a IV-ik

rangosztályu tisztviselők özvegyei számára legföljebb 800 frtban, még magasabb rangosztályu tisztviselők özvegyei számára pedig legfölebb 1000 frtban állapittathatnak meg. Az összeget ezen határok között esetről esetre az illető szakminiszter javaslatára Ő Felsége határozza meg.

39. §.

A férj tiszti minősége után járó özvegyi ellátás.

A férj tiszti minősége után járó özvegyi ellátás, melyre azonban puszta czim igényt nem ad, három osztályu, melyek elseje 650 frtban, másodika évi 550 frtban, harmadika évi 450 frtban állapittatik meg.

40. §.

Az ellátási osztályok mily özvegyeket illetnek meg?

A 650 frtból álló első osztályu ellátás az V-ik rangosztályu, az 550 frtból álló második osztályu ellátás a VI-ik rangosztályu, a 450 frtból álló harmadik osztályu ellátás a VII. rangosztályu tisztviselők özvegyeit illeti meg.

41. §.

A férj fizetése után járó özvegyi ellátás.

A férj fizetése után járó özvegyi ellátás, a férj beszámitható javadalmainak egy harmad részéből áll, és bezárólag VIII. rangosztályig sorozott tisztviselők özvegyeit illeti meg.

42. §.

Kivételek.

A 36 és 41. §. rendeletei alól következő esetek vétetnek ki:

a) ha oly, már nyugalmazva volt, de később polgári államszolgálatban állott katonatiszt özvegyének ellátásáról van szó, ki férjének polgári szolgálatba léptekor a katonai nyugdijazási szabályok értelmében magasabb összegü ellátásra nyert igényt, mint a melylyel most férje polgári szolgálata után birna, — az ilyen özvegy előbb nyert magasabb igénye alapján látandó el;

b) oly özvegyek, kiknek férjeiknek beszámitható javadalmai 360 frtot nem ütöttek is meg, legalább évi 120 frttal látandók el; ezen összeg állapittatván meg legkisebb özvegyi ellátásként;

c) azon özvegyek, kik már magasabb fizetésü tisztviselők özvegyei voltak, és már egyszer magasabb ellátást huztak, vagy arra igényt nyertek, mint a mely nekik utolsó férjük után járna, ha uj házasságra léptük alkalmával a 75. §. értelmében egyszer mindenkorra szóló végkielégitésben nem részesittettek, az előbbi magasb ellátás élvezetébe lépnek vissza, végre

d) ha az özvegyi ellátás alapjául vett férji javadalmak egy harmada háromszáz ötven (350) forintot meghaladna, az özvegy csak ezen összeggel látható el; ezen összeg állapittatván meg, mint a férj fizetése után járó legnagyobb özvegyi ellátás.

43. §.

Ellátásból kizárt özvegyek.

A férj 10 évi szolgálata után sem részesülhetnek ellátásban azon özvegyek, kik:

a) a pénztári kezeléssel megbizott tisztviselők nejei lévén, a szolgálati szabályok értelmében „hitvesi lemondó levelet“ tartoznak kiállitani, de ezt bár arra felszólittattak, és a ki nem állitás következményeire figyelmeztettek is, még sem állitották ki;

b) kik férjükhöz akkor mentek nőül, midőn még annak a szolgálati szabályok szerint megnősülni szabad nem volt;

c) a kik tettleges államszolgálatban álló tisztviselőhöz annak 60-ik élet évén túl mentek nőül, és a házasság tartama alatt férjüknek gyermeket nem szültek, vagy férjük halálakor teherben nem maradtak, avagy ha gyermektelenül is, férjükkel legalább négy évig nem éltek. Az ugyanazon férjjel netalán előbb, házasságon kivül nemzett, és a bekövetkezett házasság által törvényesitett gyermekek tekintetbe nem vétethetnek.

Ezen három esetben az özvegynek folytonos ellátás helyett, csak végkielégitésre van igénye.

44. §.

Az özvegy — ellátásából — mostoha gyermekeit is köteles eltartani.

Miután az állami ellátás az özvegynek gyermekeivel együtt és osztatlanul adatik, köteles abból nemcsak azon gyermekeit, kiket az özvegyi ellátásra igényt adó férjjel nemzett, de férje előbbi házasságából visszamaradt gyermekeit is, a mennyiben ezeknek anyai segélyre és ápolásra szükségük van, a szabályszerü kor eléréseig, vagy a mig róluk más módon gondoskodva nem lett, eltartani.

45. §.

Nevelési pótlék.

Ellátásképes özvegy, kinek férje halálakor legalább négy, még anyai ellátásban álló akár édes, akár mostoha gyermeke maradt, vagy a ki negyedikkel teherben van, azon gyermekeik vagy gyermekük számára, kik vagy a ki a 46. §-ban meghatározott kort még el nem érte, fejenként évi összegben meghatározandó nevelési pótlékot kap.

Azutáni szülött számára ezen nevelési pótlék azonban csak a születés napjától kezdve jár.

46. §.

A gyermekek szabályszerü kora.

A gyermekek azon kora, melynek eléréseig nevelési pótlékban részesittetnek, fiu gyermekeknél a betöltött 20-ik, leánygyermekeknél a betöltött 18-ik életév.

47. §.

A nevelési pótlék az anya járandósága.

A nevelési pótlék az anya járandósága, és azzal nem a gyermekek, hanem csupán az anya gyám vagy gondnok rendelkezhetik.

48. §.

A nevelési pótlékok különfélék.

A nevelési pótlékok vagy
a) rendkivüliek, vagy azok
b) az atya tiszti minősége, vagy a végre
c) az atya fizetése után szabatnak ki.

49. §.

Rendkivüli nevelési pótlék.

Rendkivüli nevelési pótlékok azok, melyek az V-ik rang osztályon felül álló tisztviselők árváinak járnak, és melyek mennyiségét esetről esetre, — az illető szakminiszter javaslatára Ő Felsége határozza meg.

Ezen rendkivüli pótlék élvezete nincs a szabályszerü kor eléréséhez kötve, hanem főleg árva hajadonok

számára mindaddig engedélyezhető, mig az árva elélhetéséről más uton valósággal gondoskodva van.

50. §.

Az atya tiszti minősége után járó nevelési pótlék.

Az atya tiszti minősége után járó nevelési pótlék három osztályu.

Az első 120, a második 100, a harmadik 80, forintból áll:

a 120 frtos nevelési pótlékot a 650 frt,

a 100 frtos nevelési pótlékot az 550 frt., végre

a 80 frtos nevelési pótlékot a 450 frt. évi ellátásban részesülő özvegyek gyermekei kapják.

51. §.

A férj fizetése után járó nevelési pótlékok.

A nevelési pótlékok meghatározásánál azon özvegyek gyermekei számára, kik ellátásban férjük fizetése alapján részesülnek, azon alapelv tartandó szem előtt, hogy az egész forintokban és minden gyermek számára fejenként megállapitandó nevelési pótlékok összege és az atya ellátása együttvéve a férj beszámitható javadalmai összegének felénél, és ha ezen javadalmak összege 1050 frtnál több volna, ötszáz huszonöt (525) forintnál több nem lehet.

Ezen nevelési pótlékok az anya hivatalos rangjához képest állapitandók meg, és egy gyermek számára 12 frtnál kevesebb, 60 frtnál több nem lehet.

52. §.

Özvegyeknek még temetési pótlékra is van igényük, mely nekik az özvegyi ellátás alapjául veendő férfi javadalmak egynegyed részével utalványozandó, ha

a) az emlitett javadalmak évi 630 frtot meg nem haladnak;

b) a férj tettleges szolgálatban halt meg;

c) az özvegy egészen szegény, és végre

d) a férj után sem maradt annyi vagyon hátra, a melyből a betegség és temetés költségei fedeztethetnének.

VI. Szülőtlen árvák ellátásáról.

53. §.

Szülőtlen árvák ellátási igényei.

Folytonos állami ellátásra állam tisztviselők azon árvái birnak igénynyel, kiknek sem atyjuk, sem anyjuk nem él, vagy ha anyjuk él is, de ezen törvény értelmében állami ellátásra igényt nem tarthat, vagy azt elvesztette, és az árvák a szabályszerü kort még el nem érték. Ha többen vannak, mindnyájan együttesen kapják az 54. és 55. §§-ban meghatározott ellátási összeget mindazon esetekben és azon feltételek alatt, a melyekben és a melyek alatt édes vagy mostoha anyjuk ellátást kapott, vagy kaphatott volna, ha még férje előtt el nem halt, vagy ellátási igényét bármi törvényes okból el nem vesztette volna.

54. §.

Szülőtlen árvák rendkivüli ellátása.

Az V-ik rangosztályon felül álló államtisztviselők árvái számára kiknek anyjuk, ha férje előtt el nem halt, vagy ellátási igényét el nem vesztette volna, a 38. §. értelmében rendkivüli ellátásra tarthatott volna számot, ellátást, az illető szakminiszter javaslatára, esetről esetre ő Felsége engedélyez, a mely azonban az anyai özvegyi ellátás összegének felét meg nem haladhatja.

55. §.

Szülőtlen árvák rendes ellátása.

A többi szülőtlen vagy ilyenek gyanánt tekintett, a szabályszerü koron alul lévő, egy ugyanazon atyától származott árvák együttesen azon özvegyi ellátás felét kapják, melyet elhalt, vagy az állami ellátásból bármi okná fogva kirekesztett édes vagy mostoha anyjuk kapott volna, ha el nem halt volna, vagy az állami ellátásból kirekesztve nem lenne, vagy lett volna.

1870. ☞ Előfizetési felhivás ☜ 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra, kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjtésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. — Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

A magyarországi törvények és rendeletek tárának a *törvénykezésre* vonatkozó mindannyi közleményeit egy külön 8-ad rétü füzetek alakjában

„Függelék" az uj törvénykezési rendtartáshoz

czimü mellékletben közöljük akkép, hogy a mellékletek az év végén külön tárgymutatóval ellátva, a laptól elkülönitve, beköthetők legyenek.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (april—junius) . . . . . **3** frt.

Félévre (april—szeptember) . . . . . **6** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtöket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny" kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

☞ Folyó évi jan. 1-től kezdve teljesszámu példányok még folyvást kaphatók.

TARTALOM: Adalékok a bünkisérlet tanához dr. Schnierer Aladártól. — Szavatosság és szavatossági per dr. Herczegh Mihály, győri jogtanártól. — Az örökösödési eljárás, Éles Gézától. — Törvényjavaslat, folytatás. — Melléklet egy fél iv, a kir. törvényszékek és járásbiróságok jegyzéke.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám

A királyi törvényszékek és járásbiróságok jegyzéke.

Folyó szám	Törvényszék székhelyei	A beosztott járásbiróságok székhelyei
1	**Pest**	1 Pest Bel-, Lipótváros és Margitsziget 2 Terézváros és Ujpest 3 József-, Ferenczváros és Kőbánya 4 Felső-Dabas 5 Vácz 6 Gödöllő 7 Monor
2	**Buda**	1 Buda 2 Ó-Buda 3 Ráczkeve
3	**Czegléd**	1 Nagy-Káta 2 Czegléd
4	**Kecskemét**	1 Kecskemét 2 Nagy-Körös 3 Kun-Szent-Miklós
5	**Félegyháza**	1 Félegyháza 2 Csongrád
6	**Kalocsa**	1 Kalocsa 2 Dunavecse 3 Kis-Körös
7	**Balassa-Gyarmath**	1 Balassa-Gyarmath 2 Rétság 3 Szécsény 4 Szirák
8	**Losoncz**	1 Losoncz 2 Fülek
9	**Beszterczebánya**	1 Beszterczebánya 2 Breznóbánya
10	**Selmecz**	1 Selmecz 2 Ó-Zólyom 3 Körmöczbánya
11	**Ipolyságh**	1 Ipolyságh 2 Litava 3 Mikola
12	**Esztergom**	1 Esztergom 2 Muzsla
13	**Aranyos-Maróth**	1 Aranyos-Maróth 2 Zsarnócza
14	**Léva**	1 Léva 2 Verebély
15	**Nyitra**	1 Nyitra 2 Galgócz 3 Vág-Ujhely 4 Nagy-Tapolcsán
16	**Érsek-Ujvár**	1 Érsek-Ujvár
17	**Privigye**	1 Privigye 2 Oszlán
18	**Szakolcza**	1 Szakolcza 2 Szenitz 3 Miava
19	**Pozsony**	1 Pozsony 2 Malatzka 3 Somorja 4 Szerdahely 5 Bazin 6 Galantha
20	**Nagy-Szombath**	1 Nagy-Szombath
21	**Trencsén**	1 Trencsén 2 Baán 3 Ilava 4 Puchó
22	**Zsolna**	1 Bitse 2 Csátza 3 Zsolna
23	**Turócz-Szt.-Márton**	1 Turócz-Szent-Márton 2 Znio-Várallya
24	**Turdossin**	1 Namesztó 2 Alsó-Kubin 3 Turdossin
25	**Liptó-Sz.-Miklós**	1 Rózsahegy 2 Hradek 3 Liptó-Szent-Miklós
26	**Szabadka**	1 Szabadka 2 Zenta
27	**Baja**	1 Baja
28	**Ujvidék**	1 Ujvidék 2 Palánka
29	**Zombor**	1 Zombor 2 Apathin
30	**Ó-Becse**	1 Ó-Becse 2 Kula
31	**Magyar-Óvár**	1 Magyar-Óvár 2 Nezsider
32	**Sopron**	1 Sopron 2 Nagy-Márton 3 Kis-Márton 4 Felső-Pulya 5 Eszterház 6 Csepregh
33	**Kapuvár**	1 Kapuvár 2 Csorna
34	**Győr**	1 Győr
35	**Komárom**	1 Komárom 2 Ó-Gyalla
36	**Tata**	1 Tata

Folyó szám	Törvényszék székhelyei	A beosztott járásbiróságok székhelyei
37	**Székes-Fehérvár**	1 Székes-Fehérvár 2 Moór 3 Martonvásár
38	**Zala-Egerszeg**	1 Zala-Egerszeg 2 Keszthely
39	**Sümegh**	1 Tapolcza 2 Sümegh
40	**Alsó-Lendva**	1 Alsó-Lendva
41	**Csáktornya**	1 Csáktornya
42	**Nagy-Kanizsa**	1 Nagy-Kanizsa
43	**Veszprém**	1 Veszprém 2 Enying 3 Zircz
44	**Pápa**	1 Pápa 2 Devecser
45	**Szombathely**	1 Szombathely 2 Felsö-Ör 3 Vasvár 4 Német-Ujvár 5 Körmend
46	**Sárvár**	1 Kis-Czell 2 Sárvár
47	**Kőszeg**	1 Kőszeg 2 Rohoncz
48	**Szent-Gotthárd**	1 Szent-Gotthárd 2 Hidegkút 3 Öri-Szent-Péter 4 Mura-Szombath
49	**Kaposvár**	1 Kaposvár 2 Igal 3 Karád
50	**Marczali**	1 Marczali 2 Csurgó
51	**Szigetvár**	1 Szigetvár 2 Nagy-Atád
52	**Szegszárd**	1 Szegszárd 2 Bonyhád
53	**Duna-Földvár**	1 Duna-Földvár 2 Sárbogárd
54	**Högyész**	1 Högyész 2 Tamási
55	**Pécs**	1 Pécs 2 Pécsvárad 3 Szent-Lörincz 4 Sásd 5 Mohács
56	**Siklós**	1 Siklós 2 Dárda
57	**Lőcse**	1 Löcse 2 Igló 3 Göllnitz
58	**Késmárk**	1 Késmárk 2 Ó-Falu 3 Gnezda
59	**Rima-Szombath**	1 Rima-Szombath 2 Tornallya 3 Rima-Brezó
60	**Rozsnyó**	1 Rozsnyó 2 Nagy-Röcze
61	**Gyöngyös**	1 Gyöngyös
62	**Eger**	1 Eger 2 Pétervásár
63	**Szolnok**	1 Szolnok 2 Mező-Túr
64	**Jászberény**	1 Jászberény 2 Árokszállás 3 Heves 4 Jász-Apáthi
65	**Karczag**	1 Karczag 2 Turkeve 3 Tisza-Füred
66	**Miskolcz**	1 Miskolcz 2 Szent-Péter 3 Edelény
67	**Mező-Kövesd**	1 Mező-Kövesd 2 Csáth
68	**Kassa**	1 Kassa 2 Mislye 3 Szántó 4 Szikszó
69	**Torna**	1 Torna 2 Szepsi
70	**Eperjeś**	1 Eperjes 2 Girált 3 Siroka 4 Szeben
71	**Bártfa**	1 Bártfa 2 Svidnik
72	**Sátor-A.-Ujhely**	1 Sátorallya-Ujhely 2 K.-Helmecz 3 Gál-Szécs 4 N.-Mihály
73	**Homonna**	1 Homonna 2 Papina 3 Varanno 4 Sztropko
74	**N.-Tokaj**	1 Szerencs 2 N.-Tokaj
75	**Unghvár**	1 Unghvár 2 N.-Kapos 3 Tiba 4 N.-Berezna
76	**Beregszász**	1 Beregszász 2 Kászony
77	**Munkács**	1 Munkács 2 Alsó-Verecske
78	**Nagy-Szőllős**	1 Nagy-Szöllös 2 Halmi
79	**Debreczen**	1 Debreczen 2 Berettyó-Ujfalu 3 Derecske
80	**Margita**	1 Margita 2 Diószeg
81	**Belényes**	1 Belényes 2 Vaskoh

Folyó szám	Törvényszék székhelyei	A beosztott járásbíróságok székhelyei
82	**Nagy-Várad**	1 Nagy-Várad 2 Élesd 3 Szalonta 4 Mező-Keresztes 5 Tenke
83	**Mármaros-Szigeth**	1 Mármaros-Szigeth 2 F.-Vissó 3 Sugatag
84	**Huszt**	1 Huszt 2 Técsö 3 Ökörmező
85	**Szathmár-Némethi**	1 Szathmár-Némethi 2 Fehér-Gyarmath
86	**Nagy-Károly**	1 Máté-Szalka 2 Erdöd 3 Nagy.Károly
87	**Nagy-Bánya**	1 N.-Bánya 2 Szinyér-Várallya
88	**Nagy-Somkút**	1 Nagy-Somkút
89	**Szilágy-Somlyó**	1 Szilágy-Somlyó
90	**Zilah**	1 Zilah 2 Szilágy-Cseh 3 Tasnád
91	**Nagy-Kálló**	1 Nagy-Kálló 2 Nyirbátor
92	**Nyiregyháza**	1 Nyiregyháza 2 Kis-Várda
93	**Szoboszló**	1 Szoboszló
94	**Hajdu-Böszörmény**	1 Hajdu-Böszörmény 2 Dorog 3 Nánás
95	**Szarvas**	1 Szarvas 2 Szeghalom 3 Békés
96	**Békés-Gyula**	1 Békés-Gyula 2 Békés-Csaba 3 Orosháza
97	**Makó**	1 Makó 2 Batonya
98	**Szeged**	1 Szeged 2 Halas
99	**H.-M.-Vásárhely**	1 Szentes 2 Hold-Mező-Vásárhely
100	**Arad**	1 Arad 2 Pécska 3 Radna 4 Pankota
101	**Borosjenő**	1 Borosjenö 2 Kis-Jenö
102	**Nagy-Halmágy vagy Buttyin**	1 Körösbánya 2 N.-Halmágy 3 Buttyin
103	**Lugos**	1 Lugos 2 Facset
104	**Oravicza**	1 Oravicza 2 N.-Bogsán
105	**Temesvár**	1 Temesvár 2 Buziás
106	**Vinga**	1 Vinga 2 Lippa
107	**Versetz**	1 Versetz 2 Csákova
108	**Nagy-Becskerek**	1 Nagy-Becskerek 2 Török-Becse
109	**Módos**	1 Módos 2 Párdány
110	**Nagy-Kikinda**	1 Nagy-Kikinda 2 Török-Kanizsa
111	**N.-Szt.-Miklós**	1 Nagy-Szent-Miklós 2 Zsombolya 3 Billet
112	**Kolozsvár**	1 Hidalmás 2 Bánffy-Hunyad 3 Kolozsvár 4 Kolozs 5 Mocs
113	**Torda**	1 Maros-Ludas 2 Torda 3 Felvincz
114	**Nagy-Enyed**	1 Maros-Ujvár 2 Nagy-Enyed 3 Balázsfalva
115	**Abrudbánya**	1 Topánfalva 2 Abrudbánya
116	**Gyula-Fehérvár**	1 Zalatna 2 Gyula-Fehérvár 3 Algyogy
117	**Déva**	1 Maros-Illye 2 Dobra 3 Déva 4 Vajda-Hunyad
118	**Hátszeg**	1 Hátszeg 2 Puj 3 Vulkán
119	**Szászváros**	1 Szászváros 2 Szász-Sebes
120	**Nagy-Szeben**	1 Szerdahely 2 Vizakna 3 Orláth 4 Nagy-Szeben 5 Ujegyház
121	**Fogaras**	1 Felek 2 Fogaras 3 Sárkány 4 Zernyest
122	**Brassó**	1 Földvár 2 Brassó
123	**Szepsi-Sz.-György**	1 Szepsi-Szent-György 2 Bároth
124	**Kézdi-Vásárhely**	1 Kovászna 2 Kézdi-Vásárhely
125	**Csik-Szereda**	1 Csik-Szent-Márton 2 Csik-Szereda

Folyó szám	Törvényszék székhelyei	A beosztott járásbirósógok székhelyei
126	**Gyergyó-Sz.-Miklós**	1 Gyergyó-Szt.-Miklós 2 Ditró
127	**Szász-Régen**	1 Görgény-Szt.-Imre 2 Szász-Régen
128	**Besztercze**	1 Lekencze 2 Teke 3 Besztercze
129	**Naszód**	1 Borgo-Prund 2 Ó-Radna 3 Naszód
130	**Deézs**	1 Bethlen 2 Magyar-Lápos 3 Semesnye 4 Deézs
131	**Szamos-Ujvár**	1 Szék 2 Szamos-Ujvár 3 Válaszut
132	**Maros-Vásárhely**	1 Mező-Bánd 2 Maros-Vásárhely 3 Ny.-Szereda 4 Erdő-Szt.-György
133	**Székely-Udvarhely**	1 Székely-Keresztur 2 Székely-Udvarhely 3 Okland
134	**Segesvár**	1 Köhalom 2 Segesvár 3 Nagy-Sink 4 Sz.-Ágota
135	**Medgyes**	1 Berethhalom 2 Nagy-Selyk 3 Medgyes 4 Bolkács
136	**Dicső-Sz.-Márton**	1 Dicső-Szt.-Márton 2 Erzsébetváros 3 Radnóth

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 15. Pest, 1870. április 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Adalékok a bünkisérlet tanához.

III. A nem alkalmas eszközökkel tett, vagy nem létező tárgy ellen intézett bünkisérletről.

(Folytatás és vége.)

A bünkisérlet körül még két, felettén fontos kérdés merül fel, melynek megoldását ezen értekezésben nem mellőzhetjük.

E kérdések a következők: 1-ör büntetést érdemlő-e a kisérlet akkor is, midőn a használt eszközök a bünös czélzat valósitására alkalmatlanok voltak? és 2-or büntetendő-e az oly kisérlet is, mely nem létező tárgy ellen intézve volt?

Azon számos tévedések közé, melyek a bünkisérlet tanában meghonosultak, az is tartozik, hogy a legtöbb criminalisták az emlitett két kérdést olykép azonositották: miként az egyik megoldásával egyszersmind a másikat megfejtettnek vélik. És innét van, hogy sokan azon jogtudósok közül, kik a nem alkalmas eszközökkel tett kisérletet büntetendőnek nyilvánitják, a büntetést ott is alkalmazni kivánják: hol a büntett tényálladékához megkivántató tárgy hiányzik, [1]) és megforditva; azok, kik nem létező tárgy ellen intézett bünkiserletet büntetlennek tartják, ugyanezt az alkalmatlan eszközökkel tett kisérletre nézve állitják. [2]) Feltünő, hogy azon criminalisták, kik a bünkisérlet tanában directe ellentétes alapelvekből kiindulnak, egyaránt e téves irányt követik, és már ezen körülmény bizonyitja: hogy mindkét ellentétes elméletnek (az alanyi és a tárgyilagos elmélet) követői a bünkisérletről tan tudományos fejtegetésénél -- a helyes utat tévesztették.

A szóban forgó kérdések helyes megoldása csak ugy sikerülend, — ha elismerjük, miként ezen kérdések lényegesen különböző esetekre vonatkoznak. [3]) A döntő különbség, mely e kétrendbeli eset között létezik, kiválólag a következőkből fog kitünni: — hol ugyanis a szándékolt czél valósitására valamely nem alkalmas eszköz használtatott, ott igenis lehetséges, miként az ily eszköz alkalmazása folytán a létező tárgyra jogellenes, sőt büntendő behatás előidéztetett; — hol ellenben a tárgy hiányzik, ott behatásról átalán — szó nem lehet, és épen ez oknál fogva jogsértés és büntetendő tény ily esetben fenn sem foroghat. [4]) Ha ezen megkülönböztetést a mondottakhoz képest igazoltnak tartjuk kell, hogy a fent emlitett kérdéseket külön tárgyalva — mindenekelőtt a következő kérdés megfejtését megkisértsük:

A) Forog-e fenn büntetést érdemlő kisérlet akkor is, midőn a bünös czél létesitése végett valamely nem alkalmas eszköz használtatott?

Ezen kérdés megoldásánál minden attól függ: hogy a két ellentétes principiumot, a merően *alanyi* és a kizárólagosan *tárgyilagos* felfogást egyaránt kerülve, — azon igazságból kiindulunk, miként: a bünösség alapja mindenkor az alanyi és a tárgyilagos mozzanat egyesülésében gyökerezik, — és hogy ennek folytán a kisérlet büntetendőnek csupán csak akkor tartandó, midőn a bünös akarat oly cselekvényben nyert tettlegesitést, mely már magában véve a jogi rendbe ütközik.

Ha ezen igazságot szem elől tévesztve, a bünkisérlet lényegét merően alanyi szempontból tekintenők, a végeredmény, melyhez e tárgyban jutnánk, elkerülhetlenül az lenne, — hogy a fenyitendő bünkisérlet mindannyiszor létesülne, valahányszor a tettes gonosz szándéka az elkövetett cselekvényből elegendő bizonyossággal kiderül. A kik ezen felfogáshoz ragaszkodva, a bünkisérlet és az előkészületek közötti határvonalt elejtik, végkövetkeztetésben fenyitendőknek még az oly cselekvényeket is kénytelenek tekinteni, melyek magukban véve nem is jogsértők, [1]) és azért csakis következetes, ha ezen felfogás pártolói az alkalmatlan eszközökkel tett kisérletet, egész átalánosságban és kivétel nélkül büntetendőnek nyilvánitják.

Mig a merően alanyi irány követői a fenyitendő kisérlet fogalmának oly tetemes kiterjedést adnak, mely a büntető jog alapelveivel alig összeegyezhető, addig, ellenkező végletben, némelyek, — kik a kisérletet kizárólag tárgyilagos oldalról felfogják, — a büntetendő kisérletet csak akkor tartják létezőnek, ha az elkövetett cselekvény olyan volt, mely, — ha félbe nem szakittatik, — a szándékolt eredményt tényleg előidézte volna.

Mivel azonban az oly következtetés, mely már létező tényekből még csak bekövetkezendőkre vonandó, — minden földi dolgok feltétessége és végessége miatt, — mindenkor felettén problematicus, — ugy igen természetes, hogy ezen elmélet azon átalános igyekezet felé hajlik, miként a büntetendő kisérlet létele majd nem minden előforduló esetekben, kétségbe vonassék.

De még tévesebb, ha a tárgyilagos irányt követő criminalisták közül néhányan, [2]) a bünkisérlet fogalmához megkivánják, „miszerint a cselekvény és a szándékolt eredmény között valósággal okozatos összefüggés

[1]) Igy döntik el e kérdéseket Köstlin (Neue Revision 356. l.) Krug (id. m. 23—24. l.) Buri (Gerichtssaal 19-ik évf. 61. l.) és Haeberlin (Lehrbuch I. 164. l.)

[2]) Az emlitett kérdések ilyképi megoldását Mittermaier (Gerichtssaal 11-ik évf. 403. l.) és Berner-nél (Lehrbuch 164. l.) találjuk.

[3]) Ezen kérdések azonos megoldását Preuschen roszalja (l. „Az igazság elmélete" ford. Gyene 94. l.)

[4]) Hogy e különbség való, a következőkből fog kiderülni: — valamely közönséges zsebkés bizonyos sebészeti operatio sikeres kivitelére helyesen alkalmatlan eszköz lehet; — de azért mégis bizonyos, hogy, ha a sebész e késsel az operatiót megkisérli, — az operálandó testére tetemes behatást eszközölhet; — hol ellenben az operatio tárgya hiányzik, ott operatióról, és következőleg ilyféle behatásról szó sem lehet.

[1]) Ezen egyoldalu felfogást a legkövetkezetesebben Buri (id. h.) fejtegeté.

[2]) Igy péld. Geyer (Gerichtssaal 1866-iki évf. 55. l.) és Marezoll (id. m. 71. l.)

létezzék.“ — Ezen meghatározás alaptalan; mert az okozatos összefüggés mindig csak valóban létező tényeknek — az okok és okozatok lánczolatát fejezi ki — és innét valamely létező cselekvény és a jövőben bekövetkező eredmény között valóságos okozatos összefüggés nem is képzelhető.

Mindannak folytán, mit eddiglen a két ellentétes irány visszás következményeiről mondottunk, azon meggyőződéshez jutunk, — miként a fentebbi kérdés kielégitő megoldása csak úgy sikerülend, ha minden emberi ténynek két egymást kiegészitő oldalát, az alanyit és a tárgyilagost, egyaránt figyelembe véve, azon elvet hirdetjük, miként: „a büntetést alkalmazni csak ott lehet, hol valamely, az akarat hibás voltából (reatus) származó lett — a jogi rendbe már valóban ütközött.“ — Ezen elvet jelen kérdésünkre alkalmazva, minden egyes esetben épen csak az lesz kideritendő: valjon a nem alkalmas eszközök használata tartalmaz-e ily jogellenes tettet, — vagy sem?

Mielőtt azonban a megpenditett kérdés tulajdonképi fejtegetésébe bocsátkoznánk, szükségesnek tartom rövid birálat alá vonni azok véleményét, kik az alkalmatlan eszközökkel tett kisérlet bünösségét egész átalánosságban tagadják. [1])

Az első, ki nem alkalmas eszközökkel tett kisérlet büntetlenségét állitá, *Feuerbach* vala, [2]) ki ezen állitás megerősitésére azon specialis esetre hivatkozik, hol valamely paraszt bizonyos kápolnához zarándokolt, hogy szomszédját halálra imádja. És minthogy ezen esetben fenyitendő bünkisérletről nyilván szó nem lehet, *Feuerbach*, egy semmikép nem igazolható átalánositás folytán azon eredményhez jutott, mikép oly cselekvény, mely a causalis összefüggés törvény szerint az óhajtott eredményt előidézni alkalmatlan, — kivétel nélkül büntetlen legyen. *Feuerbach* az emlitett esetre való hivatkozás által sokakat tévutra vezetett, mert ennek következtében több tekintélyes jogtudós azon véleményt fogadta el, hogy az alkalmatlan eszközökkel tett kisérlet nem büntetendő. Igy maga *Mittermaier* is, [3]) ki mindazonáltal maga sem helyeselvén az oly módszer alkalmazását, mely egy specialis esetből kiindulva, átalán érvényes elvet construálni kiván, — a nem alkalmas eszközökkel tett kisérlet büntetlensége mellé más alapokokat keresett. Az érvek, melyekkel állitását igazolni iparkodik, lényegesen a következők:

1-ör. „Az állam“ — ugy mond ő, — „nem azért bünteti a kisérletet, mivel a tettes ezáltal azt tanusitotta, hogy bünténynt követhetett volna el: hanem csak azért, mert már valóban jogtalanság történt.“

2-or. „Minden büntető törvénykönyv minden egyes büntettnél különös tényálladékot kiván meg; igy például: a mérgezéshez a mérget, a magzatelhajtáshoz az elhajtó szert. stb. A bünkisérletnek is ily tényálladékkal kell birnia, hogy büntethető legyen. Ha például valaki mást méreggel akarna megölni, de czukort ád be neki, ugy hiányzik a megmérgezés tényálladéka: mert erre méreg, nem czukor szükségeltetik.“ [4])

A fő ellenvetés, mely *Mittermaier* ezen deductióját éri, abban áll, hogy nyilván olyasmit feltesz, mi külön bebizonyitást igényelt volna, — t. i. azt, miként a nem alkalmas eszközökkel tett kisérlet jogtalanságot soh' sem tartalmaz. Ezen helytelen feltevésre (petitio principii) *Mittermaiert* kétségtelenül *Feuerbach* által felhozott példa inditotta, meg nem fontolván azt, hogy a felhozott eset sajátszerü természettel bir, nevezetesen pedig azt nem vette fontolóra, hogy midőn a tettes bünös czélzatának valósitására *varázs* eszközöket felhasznál, a czélba vett objectumra semmiféle béhatást nem gyakorol, és hogy ennek következtében — az emlitett esetben bünös kisérlet tényleg fenn nem forog. Hibás pedig *Mittermaier* egész deductiója azért, mert ő azt, mi ezen különszerü esetben áll, helytelen átalánositás folytán, mindenféle más oly esetekre kiterjeszti, melyekben ugyan szintén alkalmatlan, de oly eszközök felhasználtattak, melyek által a tettes a sérteni szándékolt objectumra már valóban jogsértőleg behatott. [1]) Nem is nehéz e feltevés helytelenségét kimutatni: ha ugyanis némely ide tartozó eseteket a jogi törvény alá subsumálunk. Kérdhetni például: valjon jogos-e cselekvésmódja annak, kigyilkoló szándékkal, puskával — melyen a tettes tudta nélkül, a lőkupak hiányzott — másra czéloz? — Vagy tegyük fel: hogy a tettes a lőfegyvert már el is sütötte, mivel azonban a töltés mennyiségileg elegendő nem volt, vagy mivel a czélul választott ember ruhája alatt pánczélt viselt, — a lövés hatás nélkül maradt. — Kérdés: jogszerüen cselekedett-e, ez esetben a tettes, — nem volt-e itt olyasmi elkövetve mi a másik jogába ütközik? E kérdést fejtegetni feleslegesnek tartom.

Mi pedig *Mittermaier* második főérvét (2. alatt) illeti, az kétségtelenül még gyengébb lábon áll, — mert komolyan alig állitható, hogy a bünkisérletnek ugyanazon tényálladékkal birnia kell, — minő a bevégzett bünténynyhez megkivántatik, — hisz különben nem is volna különbség a bünkisérlet és a bevégzett büntény között!

De mind ettől és a felhozott többi érvektől eltekintve, nyilvánvaló, hogy a *Mittermaier* által vitatott elv, (miszerint nem alkalmas eszközökkel tett kisérlet átalán véve büntetlenül maradjon) következetes alkalmazásban, oda vezetne: „miként a kisérlet minden esetben büntetlenül maradna,“ — „mivel pontos vizsgálat folytán azt találjuk, hogy azon eszközök, — (és ide a cselekvények is tartoznak) melyek a tettes által kitüzött czélt nem eredményezték, legalább a fennforgó esetben, valóban alkalmatlanok voltak, — a minek legjobb bizonyitéka az elmaradt eredmény.“ [2])

Azon helyes belátás által vezéreltetve, miként minden, nem alkalmas eszközökkel elkövetett kisérleti tettek büntetlenül még sem maradhatnak, — némely criminalisták [3]) arra jöttek: hogy a „feltétlenül alkalmatlan eszközöket“ a csupán *elégtelen* (viszonlag alkalmatlan: unzulänglich) *eszközöktől* megkülönböztetik, — és ezen megkülönböztetés lényegét abba helyezik — hogy azon esetekben, hol az alkalmazott eszköz, a dolgok causalis összefüggése szerint, a czélba vett jogellenes eredményhez soha sem vezethet, — szerintök fenyitendő bünkisérlet nem is létesülne. — Ha ellenben a felhasznált eszköz „magában véve alkalmas,“ de a fennforgó esetben, „kevéssé hatályos, mennyiségileg elégtelen, ellenkező okok által hatályosságában ellensulyozva,“ vagy „ügyetlenül, czélszerütlenül alkalmazva volt“, —

[1]) Feuerbach (Lehrbuch §. 42.) Mittermaier (N. Archiv I. 183. l. Gerichtssaal 11-ik évf.) Abegg (Lehrbuch 154. l.) Marezoll (id. m. 120. l.) Rossi Traite du droit pen.) Heffler (id. m. 73. l. j. 5.) Hye (Oest. N. G. 323. l.) Berner (id. m. 164. l.) Geyer (Gerichtssaal 1866-iki évf. 25. l.) stb. stb.

[2]) Hogy ezen állitás Feuerbach büntetőjogi elméletével (a lélektani kényszer elméletével) össze nem fér, első pillanatra feltünik.

[3]) L. Mittermaier N. Archiv. I. 183. l. III. 400. l. E véleményét majd részben megmódositotta. (Archiv. IV. 104. l.) Később azonban ismét előbbi véleményéhez visszatért. (Archiv X. 551. és Gerichtssaal XI.)

[4]) Mittermaier által felhozott többi érveket, mint kevésbé lényegeseket — mellőzhetőknek véltem. Összeállitva és egyenkint megczáfolva, azokat Preuschen id. munkájában (89. l.) találjuk.

[1]) Deductiójának ezen hiányát Mittermaier egy későbbi értekezésében maga is beismeri (L. Archiv IV. 104. l.)

[2]) L. Preuschen (id. m. 92. l.)

[3]) Igy Zachariae (id. m. I. 240. l.) Marezoll (id. m. 120. l.) Berner (id. m. 164. l.) Chop. (id. m. 60.) és Pauler (id. h. I. §. 129.)

a „fenyitendő bünkisérlet“ ezen elmélet szerint *fennforogna.*

E nézetet sem fogadhatjuk el; mert ezen elmélet semmiféle biztos támpontot nem nyujt, mely szerint a „feltétlenül alkalmatlan“ eszközöket a csupán *elégtelenektől*, minden elöforduló esetben, megkülönböztetni lehetne. [1])

De még inkább tünik ki ezen elmélet gyarlósága, ha meggondoljuk, hogy az emberi dolgok véges és feltétes természeténél fogva, minden felhasznált eszköz, csupán bizonyos külső, — az emberi akarattól függetlenül létező körülmények és hatályosságok alatt képes azon eredményt létesiteni, melyet a cselekvő személy magának kitüzött, és hogy azon fogalom teljes voszonylagossága miatt, — melyet e szóval *„alkalmas“* jelölünk, — kétségtelen, mikép „az oly eszköz, mely a szándékolt eredményt elő nem idézte, azt előidézni egyátalán képtelen volt.“ [2])

Azon tan, mely szerint a bünkisélet majd bünttetlen, majd büntetendő volna ahhozképest, a mint az alkalmazott eszköz feltétlenül vagy csak viszonlag alkalmatlan volt, — még azon téves feltevésre van alapitva: mintha feltétlenül alkalmatlan eszközök felhasználása által jogsértés egyátalán nem létesülhetne. E feltevést igazolni nem lehet, mert lehető, hogy valamely eszköz bizonyos, szándékolt eredmény létrehozására egészen alkalmatlan, — de mindazonáltal lehetséges, hogy ezen eszköz alkalmazása folytán a kiszemlélt tárgyra jogellenes behatás tényleg elöidéztetett.

Ha a fentemlitett megkülönböztetéshez (melyet némelyek a feltétlenül és a viszonlag alkalmatlan eszközök között tesznek) szigoruan ragaszkodunk, gyakorlatban elöforduló esetek oly eldöntésére kénytelenittetünk, — mely a természetes jogérzülettel egyenes ellenkezésben áll. — Képzeljük csak a következő két esetet: — „*A*“ élesen kiköszörült törrel gyilkolási szándékkal szurást intéz „*B*“ mellére; — a szurás mindazonáltal hatás nélkül maradt, mert „*B*“ teste erős pánczél által födve volt. — „*C*“ ellenben, a gyógyszertárban mérget akart venni, hogy avval „*D*“-t megmérgezze, a gyógyszerész tévedes következtében azonban méreg helyett czukrot adott, melyet ő „*D*“ étkei közzé vegyitett. — Mikép lesz e két eset a *Zachariae*-féle elmélet értelmében eldöntendő? — Az első esetben „*A*“ a gyilkosság kisérlete miatt büntetendő volna, — mert törrel való szurás átalán véve alkalmas eszköz a halálokozásra; — a második eset ellenben „*C*“ minden büntetés alól fel lesz mentendő; — mert az általa alkalmazott eszköz a halál előidézésére absolute alkalmatlan! Ha mindazonáltal e két esetet tüzetesebben vizsgáljuk, alig fogunk köztük oly különbséget találni, mely által e lényegesen eltérő jogi megitélés igazoltatnék; — mert mind a két esetben egyaránt forog fenn, mint alanyi mozzanat, — a gyilkolásra irányzott szándék, — de még a külső tett is mind a két esetben olyan, mely, — az életrei jog ellen intézve, — ezen jogot sérteni máris kezdé, — és csak a véletlen volt az, mi mindkét esetben az eredményt meghiusitotta.

Midön eddigelé azon különböző elveket birálat alá vettük, melyekből kiindulva, a különféle criminalisták a szóban forgó kérdés megoldását megkisértették, az iménti kérdés fejtegetésére azon elveket kell alkalmaznunk, melyeket a bünkisérlet lényegére nézve fentebb kifejtettünk.

Mivel ugyanis a büntény consumtiója nem egyéb, mint bevégezett jogellenes behatás a büntény czéljául kitüzött tárgyra — világos, hogy a büntény kivitele, tehát a bünkisérlet is, — mint a *bevégezés állapota* (Zustand des Vollendet-werdens) ily jogellenes behatást feltesz. [1]) Ezt szem előtt tartva, jelen kérdés helyes megoldását nem is téveszthetjük, ha csak lehetönek ismerjük azt, mikép valamely cselekvény alkalmatlan lehet ugyan a teljes jogsértés előidézésére, de mégis alkalmas arra, hogy általa a czélzott jogsértés legalább megkezdessék. — Az eredmény, melyhez ennek folytán jutunk, a következő: „a nem alkalmas eszközökkel tett kisérlet valóban fenyitendő bünkisérletnek akkor veendő, — ha a cselekvény (az eszközök alkalmazása) olyan volt, mely által a tettes azon jogot, — melynek teljes megsértését ő czélozta, — már megsérteni valóban kezdé!“

Ki például: a gyilkolás czélzatával — oly lőfegyverrel — melyet töltöttnek vélt, — másra czéloz, — az oly cselekvényt követ el, mely habár a szándékolt teljes eredményt előidézni nem is képes, — az életrei joggal ellenkezésben lévén, — ezen jogot már is sérteni — kezdé. — Igy a tolvaj is, ki a pénztárt föltöri, jogellenes behatást a idegen vagyonra nemcsak akkor gyakorol, midön a pénzt már magához veszi, hanem a jogellenes behatás már a pénztár föltörésével meg van kezdve. [2])

Az imént felhozott elvből könnyü megfejteni azt is: mért nem tekintendő fenyitendő bünkisérletnek *Feuerbach* által felhozott azon eset, hol valamely paraszt, szomszédját halálra imádni akarván, bizonyos kápolnához zarándokol?

Ennek oka egyszerüen abban rejlik, hogy az ilyféle varázs eszközök használata — a jogozott személyre (a vélt büntény tárgyára) semmiféle jogellenes behatást nem tartalmaz; az ilyféle cselekvény által a czélzott jegsértés még meg sem kezdetett, — tehát a cselekvény jogilag valóban közönbös! [3])

B) „Nem létező tárgyon, melyről a tettes azt hiszi, hogy létezik, lehet-e büntetendő kisérletet elkövetni?“

Mint már fenebb mondatott, ezen kérdés az imént megoldottal akkép lön kapcsolatba hozva, — hogy az egyik megoldásával, a legtöbb jogtudósok a másikat is megfejtettnek vélték. — Innét azok, kik a nem alkalmas eszközökkel tett bünkisérletet átalán büntetlennek nyilvánitották, ugyanezt, hason okból, a jelen kérdésre nézve is állitották, — és megforditva: kik az előbbi esetben a bünösséget vitatják, büntetést akarnak alkalmazni ott is, hol a kisérleti cselekvény nem létező tárgy ellen volt intézve. [4])

A ki a bünkisérlet lényegét helyesen felismeri, — kétségben többé nem lehet az iránt, miként ezen különböző esetek egybefoglalása és egyenletes megfejtése csak egy téves és helyt nem álló átalánositás eredménye; mert a mint egyrészt bizonyos, hogy a czélba vett tárgyra jogellenes behatás oly eszköz által is gyakorolható, mely a szándékolt jogellenes eredmény

[1]) Feletten kétes ezen elmélet szerint, valjon a lőfegyver, melyen a lőkupak hiányzik, feltétlenul vagy csak viszonylag alkalmatlan eszköz-e? L. Krug (id. m 23. l. és Bar id. m. 14. l.). Helyesen jegyzi meg ez utóbbi, hogy péld. a létra igen alkalmas eszköz a bemászás általi lopás elkövetésére, de mennyi függ itt a létra hosszától és az ablak magasságától!

[2]) Krug id. h. 23. l.

[1]) A büntény és a bünkisérlet közötti viszony helyes felderitése Otto-nak köszönhető (l. id. m. 16. l.)

[2]) A mondottakból kitünik egyszersmind, miként Rossi (Traite du droit poen. Liv. II. chap. 30) által felhozott azon érv: „mit bevégezni nem lehet az meg sem kezdhető“ alaptalan sophisticus állitás.

[3]) A nem alkalmas eszközökkel tett kisérletet csak nem az összes ujabb német törvénykönyvek büntetendőnek rendelik. — Igy a szász (Art. 26.), a wurtembergi (Art. 72.), a hesseni (Art. 67.), a baadeni (110—111. §§.), és a hannoveri törvény (Art. 34.)

[4]) Igy oldja meg e két kerdést Köstlin (id. m. 356. l.), Haeberlin (id. m. I. 47. l.), Buri (Gerichtssaal 19-ik évf. 61. l.), az ujabb törvények közül pedig a szász (§§. 42—43.) és a thüringi törv. (§. 23.), az 1843-iki bünt. törv.-javaslat ez esetekről nem rendelkezik.

teljes létrehozására alkalmatlan, — ép oly kétségtelenül igaz másfelől az, miként ott, hol a tárgy nem létezik, a szándékolt jogsértést még csak megkezdeni sem lehet; vagy más szavakkal: jogot alany nélkül, melyet az illet, és tárgy nélkül, melyre az vonatkozik, képzelni nem lehet; jognélkül pedig jogsértő tettről, enélkül ismét bünösségről és épen azért bünös kisérletről szó nem lehet. [1]) Az, ki például az ölés kisérletét holttesten, — emberi hullán követé el — mivel a holttest nem bir már joggal az életre — az ellen nem is törhet, tehát a kisérlet nem is jogellenes, miként pedig felebb láttuk — a büntető jog körébe csak az vonható, mi magában véve egy a büntető sanctio által oltalmazott jogba ütközik.

Magától értetődik mindazonáltal, hogy ily esetben a rendőri fenyités alkalmazása kizárva nincsen.

Dr. SCHNIERER ALADÁR,
nyilv. r. jogtanártól.

Szavatosság és szavatossági per.

(Folytatás.)

IV.

Nincs helye a szavatosságnak következő esetekben:

1) Magánjogi bántalmi ügyben a birság, vagy büntetés kikerülése végett, — ez iránt mindenkor maga a bántalmazó közvetlenül tartozván felelősséggel.

Ha azonban ez alkalommal nem csupán személyes cselekvény forog fen, — hanem károk is okoztattak: ezekre nézve megáll a szavatosság (1655. 22. ttk. II. 82. III. 26; dec. 12. de evict; dec. 5. viol).

2) Egyoldalu szerződéseknél, — kivévén, ha a dolog tulajdona iránt kétség forog fen, például, midőn a dolog nem azé volt, ki azt átadá, az átvevőnek pedig erről tudomása nem lehetett. Ilyenkor az átadó a dolog átvételéből származó károk és költségek iránt szavatolni fog, mivel ezek közvetlen okául ő tekintetik.

A ki oka az oknak, oka az okozatnak is. Causa causae est causa causati.

3) A kétoldalu szerződéseknél, midőn a felek a szavatosságról kölcsönösen lemondottak.

A szerződés joghatálya mindig annak tartalma szerint birálandó meg.

Szabad akarat mellett sérelemről szó nem lehet. Volenti non fit injuria.

De lemondás nélkül sincs helye a szavatosságnak:

a) midőn az átvevő tudta, hogy idegen dolog adatik át, mégis átvette azt.

Ilyenkor az vélelmeztetik, hogy az átvevő az átadót a viszteher fejében teljesitett értékkel megajándékozni akarta, — tehát azt többé vissza nem követelheti;

b) midőn az átadott tárgy oly szembeötlő hibák, vagy hiányokban szenved, hogy azok a vevő figyelmét közönséges vigyázat mellett sem kerülhették el; — különösen

c) ingatlan javaknál, midőn a rajtok fekvő terhek a telekkönyvből láthatók.

Ingatlan dolgok tulajdonával a nyilván-könyvbe bejegyzett s rajtok fekvő terhek is átvétetnek.

Ki e könyveket meg nem tekinti, hanyagságáért minden esetben maga lakol. (A p. t. k. 443. §.; ideigl. törv. sz. I. 21. 156. §§.)

4) Nem lehet szavatosságot követelni oly hátrányok iránt sem, melyek vagy véletlenségből, vagy egyenesen az átvevő hibája, illetőleg mulasztásából származnak.

A véletlen a tulajdonosnak, a hiba a hibásnak, a mulasztás a mulasztónak árt. Casus nocet domino; culpa nocet culpato; mora nocet morato.

5) Nem hivatkozhatni szavatosságra akkor sem, midőn az átvevő a szerződésileg átadott tárgy birtokától erőszak, büntény vagy jogtalan tett által fosztatik meg, vagy háborittatik meg abban.

Ily esetben, mivel személyes cselekvény forog fen, a meghatározott idő alatt önhatalommal, illetőleg sommás vagy rendes visszahelyezési keresettel lehet élni a személyes cselekvő ellen.

Szavatosságnak rendszerint csak *törvényes támadás* esetében, vagyis akkor van helye, mikor az átvett jószág iránt a birtokos ellen egy harmadik személy pert indit; vagy midőn az per utján elvesztvén, szintén birói uton visszakövetelni szándékozik (ttk. I. 75.; dec. 12.; Sent 10. 15. 16. de evict.).

A szavatosság, mint mellékszerződés rendszerint a főkötelezettség természetét követi. Ha tehát a főkötelezettség teljesitése természetileg, vagy jogilag lehetetlen: a szavatosság is érvénytelen.

Oly követelésekért, melyek törvény szerint meg nem állanak, vagy melyekből kereseti jog nem származik: szavatosság sem igényelhető, sem nem vállalható érvényesen.

V.

Felperesnek jogában áll a szavatost, jótállót, vagy kezest ugyanazon perbe idézni, melyet közvetlen alperes ellen inditott. De e jogával csak az alapkeresetben élhet. Ezt elmulasztván, a szavatos elleni kereset külön perre tartozik. (1868. 54. §. 77.)

Régi eljárásunk szerint — 1848 előtt nem volt megengedve, hogy felperes is beidézhesse szavatosát.

E jogot csak alperes gyakorolhatta, s épen ez okból akkor még a szavatos csak mint alperesi mellékszemély szerepelt.

A törvények és döntvények is csak alperesi szavatosról szólnak, mig a felperesnek azon jogát, hogy szavatosra hivatkozhassék, egyenesen kizárva találjuk. Actori enim evictio non competit. (1298. 69.; ttk. I. 74. 75. 76.; II. 34. 52.; 1622. 14.; 1659. 35.; 1723. 33.; Approb. IV. 1. cz. 26.; dec. 4. de evict.)

Előbbi törvénykezésünk szerint felperes a maga szavatosa ellen csak akkor fordulhatott, ha alperes irányában a pert elvesztette. Ámbár meglehet, hogy ha szavatosa is közremüködött volna alperes ellen, megnyerhette volna azt, — mig igy sokszor alperes megmenekedett.

Az uj polgári törvénykezési rendtartás azonban az 1852. szept. 16., illetőleg május 3-i polgári perrendtartás, azaz: 1861. jul. 23-i ideiglenes törvénykezési szabályok nyomán megengedi, hogy felperes is beidézhesse szavatosát az alperes ellen megkezdendő perbe.

Ha felperesnek jogában áll a szavatost, jótállót vagy kezest ugyanazon perbe idézni, melyet közvetlen alperes ellen inditott: e jogával csak az alapkereset levélben élhet.

Czélja ez intézkedésnek az, hogy a szavatos a perbe mindjárt annak kezdetén beállhasson, illetőleg hogy annak kedvező kimenetele iránt készületeket tegyen.

Mivel pedig egy harmadik személyt idegen ügyben segély vagy védelem, illetőleg felelősségre csak akkor lehet kényszeriteni, ha igazoltatik, hogy az neki kötelessége: azért felperes is, midőn szavatosra hivatkozik, az ez iránti *jogalapot* (törvény, szerződés, végrendelet, végrehajtás, jogellenes cselekvény vagy mulasztás) kimutatni tartozik (dec. 9. 11. 15. de evic).

A vonatkozó történeti tényeket ép ugy el kell beszélni, s az illető bizonyitékokat ép ugy mellékelni

---

[1]) Ezen elvet a hannoveri (Art. 34.) és a hesseni törvény (Art. 67.) követi. A legujabb porosz és bajor törvények az emlitett esetekre nézve intézkedést nem tartalmaznak.

mint ez a keresetlevélre nézve kivántatik. (1868. 54. §. 64. 65.)

A szavatos tehát követelheti az állitólagos szavatossági alap kimutatását.

E jogot az ellenfél megváltozott törvénykezési viszonyaink jelen állapotában már nem használhatja, mivel azon kérdés, hogy van-e helye a szavatosságnak vagy nincs, hozzá nem tartozik; — ez az ő valódi igényeiben változást nem tesz. A szavatossági ügy oly viszony, mely csak az erre jogosultat és kötelezettet érdekli, — a főperben álló ellenfelet azonban „szoros jog" szempontjából nem érdekelheti.

De előbbi eljárásunk szerint azon esetben, midőn alperes szavatosra utalt, — *felperes is követelhette*, hogy a hivatkozó az állitólagos szavatosságot bebizonyitsa és magára, illetőleg birtokára alkalmazza, különben birói itélet által elmellőztetett (ttk. I. 74. 75.; dec. 1. 4. 5. 9. 11. 13. de evict. dec. 2. 5. de ingess.).

Mennél többen vannak ugyanis — mondja Geörch Illés — a perlekedő felek, annál több kérdések adhatják elő magukat, melyek a pert tovább huzzák, vonják. Azért is igen készek az alperesek a szavatossághoz ragaszkodni, akár légyen helye, akár sem, — csakhogy annak szine alatt tovább késleltessék a per kimenetelét. Ennek meggátlása végett nem elég az alperesnek maga részéről magát azzal támogatni, hogy szavatosa van: hanem, mielőtt annak megidéztetését a biró elrendelné, kényszerittethetik a felperes által, hogy az állitott szavatosságot bizonyitsa be. Sőt, „noha a perbe idéztetett szavatos a szavatosság terhét önként felvállalja": de ha felperes azt feszegetvén, az alperes sem a törvényből, sem kötésből be nem bizonyithatja, legottan birói itélet által elmellőztetik. (Honnyi törvény III. könyv 31. §.)

Ha felperes az alapkeresetben szavatosának perbe hivását elmulasztja: a szavatos elleni kereset külön perre tartozik.

Ez esetben önhibájának tulajdonitsa, ha mind alperes, mind utóbb majd szavatos ellen is a külön-külön alkalmazott perben meg fog bukni.

Ilyenkor ugyanis a szavatos felperes ellenében mindazon kifogásokkal élhet, melyek a korábbi perben alperes ellen fölhasználtatni elmulasztattak; — és a kárpótlási teher alól annyiban menekülhet, mennyiben itéletileg kimondatik, hogy ha e kifogások alperes ellen a korábbi perben is felhozattak, *kedvezőbb* birói határozat hozathatott volna.

Ezen tétel azonban megforditva is áll; — mert ha szavatos a kellő időben történt megidéztetés daczára sem teljesiti a jótállást, illetőleg a kitüzött időre meg nem jelenik, — minden innen eredhető s igazolt kárt pótolnia kell, habár különben arra nem is lett volna kötelezve.

Hogy a felperes a szavatossal együtt állhat perben: ezen intézkedés már azért is czélszerü:

mert a szavatossági kérdés egyidőben döntethetik el a per tulajdonképi fő tárgyával. Ily módon pedig a perek száma kevesbittetik, s azután,

mert ezen körülmény felperes állását könnyiti, — a szavatos adhatván felvilágositást oly tények és bizonyitékok iránt, melyeket különben felperes maga kifejteni és előállitani aligha lett volna képes.

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
győri jogtanár.

(Folyt. köv.)

Törvényjavaslat

az államtisztviselők nyugdijjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról.

(Vége.)

56. §.

Kivételek.

Az 55. §. rendelete alól csak a már nyugalmazva volt, de később polgári államszolgálatban állott katonatiszt szülőtlen árvái vétetnek ki, kik atyjuknak katonai szolgálata minősége szerint a katonai nyugdijszabályok értelmében már magasabb összegre nyertek ellátási igényt, mint a mely nekik az 55. §. értelmében járna, ezek a már nyert kedvezőbb igény alapján látandók el.

57. §.

Nevelési pótlékok többletének felosztása szülőtlen árvák között.

Midőn az atyátlan árvák anyjuk ujra férjhezmenetele alkalmával, vagy szülőtlen árvák szüleik halálakor az özvegyi ellátás felét tevő árva ellátási összegben részesitendők, az anya azonban gyermekei számára nevelési pótlékokat huzott, melyek összege az árva ellátási összeget felülmúlja, ezen többlet a gyermekek között akkép osztandó fel, hogy nekik csak az anyai ellátás fele maradjon az együttes árvaellátási dij fejében, a nevelési pótlékok összegének többlete pedig közöttök fejenként felosztatik, és ezen többleti rész-összeget mindegyik árva addig huzza, mig a 46. §-ban meghatározott kort el nem érte.

Az együttes árva ellátási dij a legfiatalabb árva szabályszerü korának eléréseig utalványozandó.

58. §.

Szülőtlen árvák temetési pótléka.

Azon szülőtlen árvák, kik az 53-ik §. értelmében ellátási igénynyel birnak, szintén kapnak temetési pótlékot, az 52-ik §-ban meghatározott összegben, ha azon feltételek és körülmények fennforognak, melyek között azt anyjuk kapta volna, ha még atyjuk előtt meg nem halt vagy arra való igényét bármi okból is el nem vesztette volna.

59. §.

A szabályszerü kort meghaladott árvák temetési pótléka.

A temetési pótlék azonban a szabályszerü kort meghaladott azon árvának is engedélyezhető kivételesen, ki sem végkielégitésre, sem állami folytonos ellátásra igényt nem tarthat; ha atyja halálakor vele egy háztartásban élt, és oly szegénységben maradt hátra, hogy atyja temetési költségeit, sem annak hagyatékából, sem saját netáni egyéb vagyonából fedezni nem képes.

VII. A nyugdijakat és állami ellátást illető különös rendeletek.

60. §.

Az állami ellátásra való igény támasztásának ideje, módja és helye rendeletileg szabályoztatik.

Mikor, mi módon és hol kell a nyugdijra és az állami ellátásra való igényt támasztani? és ezen igényt bebizonyitani? Mindezt a miniszterium rendeletileg szabályozandja.

61. §.

A nyugdij élvezetének kezdete tisztviselőknél.

Azon államtisztviselők, kik nyugdijaztatásuknak ő Felsége vagy az illetékes hatóság által történt elrendeléseig kötelességszerü szolgálatot teljesittettek, az ideiglenes vagy végleges nyugdijt az azon napra következő hónap első napjától kezdve huzzák, a melyen a tényleges szolgálatból kiléptek, és tettleges fizetésük megszüntetett; azon tisztviselők pedig, kik betegség vagy más ok miatt szolgálatot már nem tesznek, a nyugdijaztatásukat kimondó végzés keltére következő hó első napjától.

62. §.

Az ellátás élvezetének kezdete özvegyeknél.

Az özvegynek ellátása, valamint a gyermekei számára adott nevelési pótlék az elhalt férj tettleges fizetése vagy nyugdija megszüntetésének napjától jár.

Az apa halála után született gyermek számára a nevelési pótlék azonban 45. §. értelmében születése napjától kezdve jár.

63. §.

Az állami ellátás élvezetének kezdete szülötlen vagy olyakul tekintett árvák részére.

Szülötlen vagy olyakul tekintett árvák állami ellátása vagy az atya fizetésének, vagy nyugdijának, vagy pedig az anya ellátásának bármi okból történt megszüntetése napjától kezdődik.

64. §.

A nyugdij és állami ellátás rendes tartama.

A 61. 62. és 63. §§-ban emlitett járandóságok rendszerint azon egyénnek halálával szünnek meg, kinek, vagy a ki számára azok adattak, ha az illető egyén még a fizetési határnap előtt hal meg; ha pedig ezen nap után hal meg, akkor a járandóság a halálozási hónap végével szünik meg.

65. §.

A nyugdij és állami ellátás előbb megszüntének esetei.

A nyugdij és állami ellátás élvezete azonban az illető egyén halála előtt következő esetekben szünik meg:

1. ha ideiglenesen vagy véglegesen nyugalmazott tisztviselő ujra tettleges államszolgálatra alkalmaztatik;

2. ha az özvegy ujra férjhez megy, az államtól végkielégitést, vagy az állam felügyelete alatt álló és az államtól segélyezett nyilvános intézetben ellátásának megfelelő javadalmazási állomást nyer;

3. a gyermekek nevelési pótléka azon nappal szünik meg, a melyen a 46. §-ban meghatározott kort elérték, vagy még azelőtt valahol másutt ellátásban részesültek;

4. a szülötlen, vagy olyakul tekintett árváknak mind az együttes árvadij élvezéséhez, mind az 57. §-ban emlitett és fejenként felosztott nevelési pótlék-többlethez való joguk megszünik:

a) minden egyes gyermekre nézve a 46. §-ban meghatározott kor elérésekor, vagy még az előtti másutt való ellátásukkor,

b) mindnyájukra nézve azon napon, a midőn közülök már egy sincs az épen emlitett koron alul ellátatlanul; végre

c) ha anyjuk második férje halála folytán ujra már előbb élvezett özvegyi ellátásba és a gyermekek számára adva volt nevelési pótlékok élvezetébe visszalép.

66. §.

Mi értetik a gyermekek másként ellátása alatt.

A gyermekek másként ellátása alatt az értetik, ha:

figyermekek

1) a rendes hadseregbe lépnek, és ott fizetést vagy zsoldot kapnak;

2) papnöveldébe, kolostorba vagy az államtól javadalmazott nyilvános nevelő-intézetbe lépnek, hol beléptüktől kezdve egész kilépésükig a tanonczok minden szükséglete az intézet alapjából fedeztetik;

3) ha fizetéses nyilvános- vagy magán-szolgálatot, ösztöndijat, vagy valamely hatóságnál napi-dijat kapnak;

4) ha iparosnál, kereskedőnél vagy művésznél stb. úgy fogadtatnak fel, hogy minden szükségletük fedezve van;

leánygyermekek, ha:

a) férjhez mennek,

b) apácza zárdába, vagy

c) valamely női alapitvány javadalmába, vagy

d) fizetéses nyilvános- vagy magán-szolgálatba lépnek.

67. §.

A nyugdij és állami ellátás elvesztése.

A nyugdij vagy nevelési pótlékot vagy árva dijt mind az ideiglenesen vagy véglegesen nyugalmazott tisztviselők, mindazok özvegyei és árvái elvesztik, ha ezen felsorolt egyének valamelyike:

1) becstelenitő büntény miatt az illetékes bíróság által elitéltetik.

E tekintetben a tisztviselőkre nézve alapelvül szolgáljon, hogy oly büntény elkövetése, mely miatt tettlegesen szolgáló tisztviselő a szolgálatból ellett volna bocsátandó, az állami ellátás igényeinek elvesztését mind a tisztviselőre magára, mind családjára nézve vonja maga után.

Annak megitélése: hogy ily minőségü-e az elkövetett büntény? tisztviselő illetékes hatóságára tartozik.

2) Ha engedély nélkül egy éven tul, vagy engedély esetében az engedély tartamán tul tartózkodik a monarchián kivül; végre

3) ellátási igényét mind saját személyére, mind családtagjaira elveszti azon ideiglenesen vagy véglegesen nyugalmazott tisztviselő, ki alapos ok nélkül vonakodik a neki szánt hivatalt elfogadni, vagy magát e czélra orvosilag megvizsgáltatni. Kivételt e tekintetben csakis a birói hivatalnokokra nézve az 1869. évi IV. t. cz. határozatai képeznek.

68. §.

Az állami ellátás élvezetének helye.

Az állami ellátás rendszerint csak a magyar-osztrák állam területén élvezhető, és annak élvezete ott bizonyos helyhez kötve nincsen.

69. §.

Kivitelek.

Ezen rendelet alól kivétetnek:

a) azon egyének, kik oly államba mennek lakni, melylyel a nyugdijak kölcsönös szabad élvezhetése végett államszerződés köttetett, és ez érvényben áll;

b) azok, kik a monarchián kivül egy éven tul is tartózkodásra, nyudijuk megtartása, vagy arról a monarchián kivül tartózkodás idejére való lemondás mellett engedélyt nyertek.

70. §.

Engedély a monarchián kivül tartózkodásra a nyugdij élvezete mellett.

Azon engedélyt, hogy valaki nyugdiját vagy az államtól kapott egyéb ellátását a monarchián kivül egy éven túl is huzhassa, az illető szakminiszter javaslatára ő Felsége adhatja meg.

71. §.

Engedély a monarchián kivül tartózkodásra, a nyugdij élvezetéről lemondás mellett.

Nyugdijasnak, vagy egyéb állandó ellátást huzó egyénnek a monarchián kivül egy éven tul tartózkodásra engedélyt az illető szakminiszter adhat, ha az illető egy éven tul terjedő távollét tartamára járandóságának élvezetéről lemond.

72. §.

Nyugalmazott tisztviselők magánkereset után láthatnak.

Ideiglenesen, vagy véglegesen nyugalmazott államtisztviselők tisztességes magánkereset után láthatnak a nélkül, hogy nyugdijukat elvesztenék.

73. §.

Saját szolgálatuk folytán állami ellátással biró női személyek.

Azon női személyek, kik állami ellátást nem mint tisztviselők özvegyei vagy árvái, hanem saját személyes érdemeik és szolgálatuk után kapnak, azt férjhez menetelük után is megtartják.

74. §.

Özvegyek és árvák járandóságai a férj tartozása miatt le nem foglalhatók.

Azon kincstári követelések, melyek a tisztviselő tettleges szolgálata folytán halála után fennmaradtak, mint például: fizetési előlegek, dijak, számadási térítmények s több efféle, az özvegyek és árvák járandóságaiból nem fedeztethetnek, ha csak az özvegy saját ellátását erre önkényt fel nem ajánlja.

Azok fedezésére csak a tiszti biztositék és a férj vagy atya vagyona szolgálhat.

75. §.

Özvegyek végkielégitése.

Állami folytonos ellátásban álló, vagy azzal ellátandó özvegyek szabadságában áll ujra férjhez menetelük alkalmával kinyilatkoztatni: ha valjon ellátási igényeiket ismét özvegységük esetére fenn kivánják-e tartani, vagy pedig ezen igényüket végkielégités utján megváltani?

Ezen nyilatkozat alapján vagy kiállittatik az özvegy számára az ellátási igényt fenntartó bizonyitvány, vagy pedig neki a kért végkielégités adatik meg, mely hajaz előbbi házasságból az államtól ellátásra igényt tartó gyermekei nincsenek, a szabályszerü özvegyi ellátás 3 évi, — ellenkező esetben pedig annak másfélévi összegéből áll, és egyszer s mindenkorra kiszolgáltatik.

Az özvegy az egyszer tett választástól többé vissza nem léphet.

76. §.

Hajadon árvák végkielégitése.

Államtisztviselők azon hajadon árvái is, kik, habár a szabályszerü kort már meghaladták, ő Felsége kegyelméből kapnak a 49. §. értelmében vagy élethossziglan, vagy egészségük helyreálltáig, vagy férjhezmenetelükig állami ellátást, részesülnek azon kedvezményben, hogy férjhezmenetelük alkalmával ellátási igényüket maguknak fentarthatják, vagy pedig végkielégitésüket kérhetik, mely az állami ellátás két évi összegéből áll.

Az egyszer tett választástól az árvák sem léphetnek vissza.

77. §.

Birói foglalás nevelési pótlékra.

A gyermek nevelési pótlékai sem birói foglalás, sem zálogolás tárgyai nem lehetnek.

78. §.

Önkéntes átengedés.

Nyugdiját vagy állami ellátását az annak élvezetére jogosult másnak önként teljesen akkor is átengedheti, ha az 1868. LIV. t. cz. 399. §-a értelmében birói foglalás tárgya nem is lehetne; de nem a gyermekek nevelési pótlékát, valamint a gyermekeknek járó együttes nyugdijat sem.

79. §.

Ő Felsége kegyelmi joga.

Ő Felségének eddig gyakorlott legmagasb kegyelmi joga annyiban fenntartatik, hogy ezen törvény rendeleteitől rendkivüli vagy különös méltánylatot érdemlő esetekben az illető szakminiszter meghallgatásával, vagy ennek javaslatára mind az ellátási igény megállapitására, mind annak mérvére, mind tartamára nézve áttérhet, a mennyiben az általa ezen törvény rendeleteiről történt eltérés folytán engedélyezett évi összeg a törvényhozás által „kegydijak“ czime alatt évenkint a rendes nyugdijak összegétől külön megszavazandó összeget meg nem haladja.

Ugyanazért a miniszterium utasittatik, hogy ezen kegydijakat a rendes nyugdijaktól külön tartsa nyilván, és mutassa ki.

80. §.

A törvény hatálya.

Jelen törvény évvel lép életbe, és csak az ezen határidő után beálló nyugdijazási és ellátási esetekre alkalmazható.

81. §.

Az ezen törvény hatályba lépte előtt keletkezett nyugdijazási és ellátási esetek ezen törvény által érintetlenül hagyatnak.

82. §.

Nyugbérek iránti szabályok.

Az államszolgálatában álló altisztek, szolgák és munkások nyugbérezése iránt külön törvény fog rendelkezni.

83. §.

A törvény végrehajtása.

Jelen törvény végrehajtása a miniszteriumra bizatik.

Lónyay Menyhért, s. k.
pénzügyminiszter.

Különfélék.

(Döntvénytár.) A m. kir. Curia semmitőszéki és legfőbb itélőszéki osztályának elvi jelentőségü határozatai, melyek e lap mult évi folyamának „*Curiai határozatok*“ czimü mellékletében közöltettek, most külön lenyomatban is megjelentek *Heckenast Gusztáv* kiadásában. E gyüjtemény összesen 120 döntvényt tartalmaz, s ezek közt van 116 semmitőszéki elvi határozat, melyek az annyira hiányosnak ismert perrendtartás tekintetében kiváló fontossággal birnak. — Ára 1 ft 50 kr s minden könyvkereskedés utján megrendelhető.

(Törvényjavaslatok.) 1) Az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről; *(A kir. törvényszékek és járásbíróságok jegyzékével.)* — 2) A bírósági végrehajtókról. 3) A kir. ügyészség szervezéséről. 4) A békebíróságokról; és 5) Az államtisztviselők nyugdijazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló törvényjavaslatok, melyeket e lap külön mellékletben közlött, külön kiadásban is megjelentek *Heckenast Gusztáv* könyvkiadásában. Ára e füzetnek 70 kr. s minden könyvkereskedés utján megrendelhető.

cs. *(A kir. vegyes bíróságok törvénybeigtatásáról és a felebbviteli törvényszékek létszámának szaporitásáról)* szóló törvényjavaslatokat f. hó 8-án tárgyalta a képviselőház. A központi bizottság az első javaslat szövegét akként alakitotta át az igazságügyminiszter hozzájárulásával, hogy abba az igazságügy-miniszternek 1869. máj. 12-én kelt rendeletéből mind-az átvétetett, mi a kir. vegyes bíróságok hatáskörének, birói létszámának és eljárásának megállapitására vonatkozik. Ezenkivül a központi bizottság számos egyéb módositást tett a javaslaton, melyekhez az igazságügyminiszter is hozzájárulván, a képviselőház által elfogadtattak.

Szintén ezen ülésben tárgyaltatott a felsőbíróságok létszámának szaporitásáról szóló törvényjavaslat. A pótbirák intézményénél érdekes vita fejlődött ki. Az ellenzék ezen pótbirákat egyenjoguakká akarta tétetni a rendes birákkal, s azt kivánta, hogy előléptetésök az anciennitás sorrendje szerint történjék. Azonban a többség részéről megjegyeztetett, hogy ezen birák csak időleges minőségben alkalmazvák a felhalmozódott restantiák elintézésére, jellegök szerint pedig nem másodfolyamodásu, hanem elsőfolyamodásu birák. Hivatkoztak igen helyesen azon körülményre, hogy a törvényjavaslat szerint a legfőbb itélőszékhez is kisegitésül több kir. táblai biró fog kineveztetni, ha tehát az ellenzék — mint látszik — ezt nem ellenzi, ugy az ellen sem lehet kifogása, hogy első folyamodásu birák kisegitésképen alkalmaztassanak a másodfolyamodásu forumnál.

Ugyanezen ülésben az igazságügyminiszter érdekesen fejtegette a restantiák felhalmozódásának okait, melyek gyanánt főleg jogrendszerünk folytonos fluctuátióit, a jogi kérdések bonyolultságát tüntette fel.

Az 1868. LVI. t. cz. némely §§-ainak módositásáról szóló törvényjavaslat is ez ülésben tárgyaltatott, és elfogadtatott, mi által számos sürgető törvénykezési szükség és hiány kellőkép orvosoltatott.

cs. *(Holtzendorff jog-encyclopaediája.)* Lipcsében Duncker és Humblotnál egy nevezetes munka indult meg: „Encyclopaedie der Rechtswissenschaft“ czim alatt, több kitünő szaktudós közreműködése mellett, kiadva Holtzendorff Ferencz, berlini jogtudós által. A munka két részre, a rendszeres és betüsorozatos részre oszlik. Az első (rendszeres) rész, nagy vázlatokban megismertet a jogtudomány főbb ágaival. Hogy némi tájékozást nyujtsunk ez iránt olvasóinknak, ide igtatjuk ennek négy fő szakaszát. *I. Általános elöismeretek a jogról és a jogtudományról.* (Dr. Ahrens.) *II. A német jogfejlődés történelmi alapzatai s a jogkutfők.* Ezen történeti részletben ismertetvék: a római jog története s forrásai (Dr. Bruns), az egyházi jog története s forrásai (Dr. Hinschius), a német jog története és forrásai (Dr. Brunner), a franczia, normann, angol jogforrások áttekintete (Dr. Brunner), a legujabb magánjogi codificatiók átnézete (Dr. Behrend). *III. A magánjog.* E szakasz következő rendszeres egészekre oszlik. A mai római jog (Dr. Bruns), a mai német magánjog (Dr. Behrend), a kereskedelmi, tengeri- és váltójog (Dr. Endemann). *IV. A közjog.* Itt a következő önálló értekezésekkel találkozunk: Az egyházjog (Dr. Hinschius), a büntetőjog (Dr. Geyer), a perjog (Dr. John), a német közigazgatásjog (Dr. Holtzendorff), a közigazgatásjog (Dr. Meier), az európai nemzetközi jog (Dr. Holtzendorff).

Az előhozott szerzők már maguk is garantirozzák az encyclopaedia kitünő voltát, azonban az előszóban felhozatnak még más nevezetes munkatársak is, mint péld. Aegidi, Ahrens, Brockhaus, Glazer, Gneist, Wahlberg stb.

A második (lexikographicus) rész a rendszeres részben előhozottakat egész részletességgel betürend szerint fölhozza és kifejti. Minden czikk legelőször a szónak jogászi szabatos terminologiáját tartalmazza, azután egy jogtétel és jogfogalom legfőbb tudományos alkalmazásait megemliti, a leggyakoribb és fontosabb controversiákat, azok tudományos harczosait, a legjelentékenyebb monographiákat és a „sedes materiae“-t a positiv jogban feltünteti.

Az egész mű terjedelme 125 ivre számittatott, és az aláirási pénz 10 tallérban állapittatott meg. Azonkivül egyes füzetek alakjában is megrendelhető. (12. sgr.) A megjelent első rész (52 iv) 4 talléron megszerezhető.

A jeles müvet annálinkább kell a ajánlanunk, mert mélyen érezzük a kiadói szóban előrebocsátott nézetek igazságát. „Ha — ugymond — egy nagy tudománynak egyes disciplinái egymás közötti összefüggésöket megtartani, egységöket megőrizni akarják, ugy képviselőiknek az egésznek alapeszméit minden részleteiben ismerniök, s állásuk iránt az egész organismusban öntudattal birniok kell. De az egyesnek erejét tulhaladja a tudománynak egész terjedelemben és minden részleteiben való müvelése, azért ez többeknek közreható, tervszerü működésére szorul.“ Igen, épen a növekvő *szakirányból* foly ily egyetemes *encyclopaedicus* munkák kiadásának életrevalósága, sőt sürgető szüksége.

1870. ☞ Előfizetési felhivás ☜ 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra, kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjtésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR.

Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (april—junius) . . . . . **3** frt.

Félévre (april—szeptember) . . . . . **6** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtöket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny“ kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

☞ Folyó évi jan. 1-től kezdve teljesszámu példányok még folyvást kaphatók.

TARTALOM: Adalékok a bünkisérlet tanához dr. Schnierer Aladártól. — Szavatosság és szavatossági per dr. Herczegh Mihály, győri jogtanártól. — Törvényjavaslat (vége). — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 16. Pest, 1870. április 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Szavatosság és szavatossági per.

(Vége.)

VI.

Midőn alperes hivatkozik szavatosra, s az ügy sommás eljárás szerint tárgyaltatik, a biró, — a mennyiben szavatosságnak helyét látja, felperest a rendes eljárásra utasitja; ha ellenben a szavatosságnak nem látja helyét, a szavatosra hivatkozás sem tárgyalását, sem elintézését nem gátolhatja az ügynek. (1868. 54. §. 79.)

Midőn alperes hivatkozik szavatosra, és az ügy sommás eljárás alá tartozik, különböztetni kell: helyét látja-e annak a tárgyaló biró, vagy nem.

Ha alperes teljes hitelt érdemlő bizonyitékokkal igazolni tudja, hogy neki a per tárgyára nézve egy harmadik személy szavatossággal tartozik: a biró az ügy tárgyalását megszünteti s felperest a rendes eljárásra utasitja.

Ellenkező esetben a szavatos perbehivása végett halasztásnak volna helye, — a mi rendszerint a sommás eljárás természetével össze nem egyeztethető.

A szavatossági ügy elintézése sommás eljárás alá és egyes biró elé nem tartozhatik. A szavatossági ügyben csak törvényszék hozhat itéletet.

Felperes azon végzés ellen, melylyel szavatossági kifogás miatt rendes eljárásra utasittatott, semmiségi panaszszal élhet. (1868. 54. §. 96. 297. 298.)

Ha a tárgyaló biró az alperes által előadott ténykörülményekből azon meggyőződést meriti, hogy a szavatosság alapja teljes hitelt érdemlőleg kimutatva nincs; ha azt veszi észre, hogy alperes csak kiszámitásból és azért hivatkozik szavatosra, hogy ennek folytán a rendes perre való utasitás által felperest boszantsa, a pert késleltesse, vagy hogy időt nyervén ekképen a kötelezettség alól kimeneküljön, ekkor a fenforgó ügy sommás tárgyalása és elintézése tovább folytattatik: — fenhagyatván alperesnek azon esetben, ha pervesztessé lenne, kárpótlási joga azon harmadik személy ellen, kit szavatosául állitott, de nem bizonyitott.

Midőn az alperes szavatosra hivatkozik, és a biró a szavatosságnak helyét nem látván, a sommás eljárás folytatását megrendeli: az ilyen végzés ellen semmiségi panasznak van helye, de csak a végitélet meghozatala után. (1868. 54. §. 96. 297. 298.)

A semmiségi panasz a határozat kihirdetésekor azonnal bejelentendő, 8 nap alatt pedig irásban benyujtandó. (1868. 54. §. 125. 298. c.)

VII.

Ha alperes a rendes eljárásban akar szavatosra hivatkozni: e jogát a szavatos ellen a főper biróságához intézendő alkeresettel a birói illetőség elleni kifogás beadására kiszabott határidő alatt érvényesitse. Elkésve beadott ilyetén kereset hivatalból visszautasitandó. (1868. 54 §. 80.)

A szavatossági kereset szintugy, mint a beavatkozási, külön jegyzőkönyvben tárgyaltatik.

Midőn az alperes oly ügyben kiván szavatosra hivatkozni, mely a rendes eljárás köréhez tartozik: e jogát csak azon határidőben érvényesitheti, mely a birói illetőség elleni kifogás beadására elrendeltetett.

Ezen határidő pedig első fele azon időtartamnak, mely e keresetlevél vételéről az ellenirat beadására, illetőleg a per felvételére kitüzött *első* határnapig lefolyik. (1868. 54. §. 98.)

Ha tehát a kereset márczius 1-én azon hátirati végzéssel kézbesittetett, hogy az ellenirat beadására, illetőleg a perfelvételre 30 nap tüzetik: a határidő a szavatossági alkeresetlevélre nézve márczius 2-án kezdődik és aug. 16-án fog bevégződni.

Az alkereset-levelet annyi példányban és felzettel s oly módon felszerelve kell a főper biróságánál benyujtani, mint ez a főkeresetre nézve előirva van. (1868. 54. §§. 64. 65. 129.)

Ha alperes az alkeresetlevelet meghatározott idő alatt beadni elmulasztja, e jogát később nem gyakorolhatja.

Az elkésve beadott ilyetén kereset hivatalból visszautasittatik, és vagy külön per utján egyedül a szavatos ellen; — vagy perujitással a szavatos és az előbbi felperes ellen érvényesittethetik, (1659. 35.; 1723. 33.; dec. 16. evict.)

Halasz ás, vagy igazolás meg nem engedhető; mivel ez a főper folyamát megakasztaná, fölperest pedig késleltetné jogainak érvényesitésében.

A szavatosság egészen *külön érdekü* dolog, mely az ellenfél *valódi igazainak* sem előnyére, sem hátrányára nem szolgálhat.

A szavatossági kereset szintugy, mint a beavatkozási külön jegyzőkönyvben tárgyaltatik.

A kérdés a körül forog, hogy alperes jogositva, a beidézett pedig kötelezve van a fenforgó ügybeni szavatosságra, s ehez képest alperes tartozzék-e, vagy szavatos, vagy mindketten a felperesi követelésnek eleget tenni, illetőleg viselni a kereset terhét?

Midőn a meghatározott idő alatt a szavatosok beidéztetvén megjelennek, az alperes pedig elmarad: ez *makacsságból* elmarasztaltatik, a szavatosok pedig feloldatnak a jótállás terhe alól. Ez esetben szavatosok ellen csak perujitásnak van helye. (Dec. 10. de institutio.)

Midőn pedig szavatos is, alperes is megjelennek és szavatos a jótállásnak, alperes pedig az ellene irányzott keresetnek terhe alól feloldatik: ha a vesztes felperes később megujitja a pert, ebbe alperes előbbi szavatosát már be nem idézheti. (Dec. 8. de evict.)

Szavatos csak az *ügy érdemében*, (in merito) vagy az erre vonatkozó kérdésekben, illetőleg csak akkor köteles alperest védelmezni, midőn az átadott dolog, vagy átruházott jog *tulajdonságáról* van szó, — tehát a kifogások tárgyában rendszerint nem, — kivévén, ha magát ez iránt is különösen lekötötte volna. (ttk. I. 74. Approb. IV. 1. cz. 26.)

A szavatos akkor sem tartozik védeni alperest, midőn ezt tulajdon cselekvénye, vagy hibája miatt fogják perbe. Igy, ha gondatlanságból, vagy könnyelmüségből magára nézve káros szerződést kötött, s ennek betöltése, vagy az elkövetett hatalmaskodás miatt kereset indittatnék ellene, melynek folytán vagyonára veszedelem háramolhatnék: az ily veszedelemnek maga lévén oka, szavatosát védelmezésre nem szorithatja. (Dec. 12. de evict.)

Régi eljárásunk szerint alperesnek a szavatosságra hivatkozás meg volt engedve a királyi és báni tábla előtt a per minden stadiumában (ttk. I. 75. Sent 13. 22. de evict.); — más perekben és más bíróságok előtt pedig a pert határozó, illetőleg a kifogások fölött hozandó itélet előtt (ttk. I. 75.; Approb. IV. 1. cz. 26.)

Szokás volt a folyó perbe a szavatosságot bejelenteni, és a szavatos megidéztetését kérni: a mikor is ezen felmerülő kérdés a per folyama alatt hosszadalmasan tárgyaltatván, alkalmul szolgált, hogy a felperes, — a szavatosságot igénylő alperes és az állitólagos, vagy igazi szavatos összebeszélése folytán, — czélja elérésében éveken keresztül hátráltatva legyen, s gunyosan kijátszassék az által, hogy alperesek készakarva is hibásan idézék szavatosaikat, csakhogy az idézés által időt nyerjenek.

VIII.

Ha a szavatos nem tesz kifogást a szavatossági kötelezettség ellen: a főpert az alperessel közösen folytathatja. Ellen esetben a szavatossági per a főper folyamát meg nem akasztja s csak az itélethozatalát, függeszti fel annyiban, a mennyiben a bíróság a kérdést a főperrel együtt egy közös itéletben oldja meg. (1868. 54. §. 81.)

Midőn a szavatos perbe idéztetvén, elismeri azt, hogy öt a jótállási kötelezettség valóban terheli: töle és a szavatosságot igénylő alperestől függ, hogy a per egyikük, vagy másikuk, vagy mindkettejük által folytattassék-e?

Ha úgy egyeztek meg, hogy a pert az eddigi alperes egy maga vezesse: ez iránt a szavatostól meghatalmazást kell kérni, ki ez alkalommal átadja egyszersmind azon segédeszközöket és bizonyitékokat is, melyeket a per sikeres bevégzése végett szükségesnek tart.

Ha azonban ugy egyeztek meg, hogy a pert a szavatos egymaga vezesse: ez esetben a meghatalmazást alperes állitja ki, melyet attól, a perre vonatkozó iratokkal együtt, elismervény mellett átalvesz.

Ha végre az iránt történt volna megállapodás, hogy közös erővel folytassák a pert, ekkor szavatos, mint pertárs lép alperes mellé.

Mindegyik esetben szavatosnak szabadságában áll, vagy saját ügyvédét használni, vagy azt, kit alperes már előbb meghatalmazott.

Midőn a szavatos elismeri ugyan a szavatossági kötelezettséget, de nem tud megállapodni az iránt, hogy ki folytassa a pert; alperes-e vagy a szavatos, vagy mind a kettő: ez esetben azt alperes egy maga fogja vezetni, s ha ez által szavatosnak kár okoztatnék, azt másnak, mint magának nem tulajdonithatja.

Mivel pedig a törvény valóságos védelmezést rendel, a szavatos rendszerint nem menekszik meg ezen kötelezettsége alól az által, ha a birtokában levő elégséges bizonyitó eszközöket alperesnek átadja, mivel igy a pereskedéssel járó alkalmatlanságot, fáradságot és perköltséget más nyakára tolná. (ttk. I. 74.)

Midőn szavatos perbe idéztetvén, nem ismeri el, hogy öt a fennforgó ügyben jótállási kötelezettség terheli: ekkor a szavatossági per elkülönitve folyik, külön jegyzőkönyvben tárgyaltatik, de nem külön határozattal döntetik el.

A régi eljárás szerint a szavatosság iránt külön itélet hozatott, s még ez meg nem történt, nem lehetett folytatni a főpert. (Dec. 10. de evict.)

Jelenleg azonban a szavatossági per, melyet alperes inditott a jótálló, kezes, illetőleg szavatos ellen, nem akasztja meg a főpernek, illetőleg azon pernek folyamát, mely alperes ellen van irányozva.

Megakadásról azon esetben lehetne szó, ha a főperben további vitát, vagy szóváltást, illetőleg tárgyalást nem lehetne tartani; — ha a főper bizonyos időre megszüntettetnék, s csak egyik vagy másik fél kérelmére vétetnék fel ujra.

Ez itt a törvény világos rendelete mellett nem fordulhat elő, hanem mind az alapper, mind a szavatossági per önállólag és egymástól teljesen függetlenül halad czélja felé.

Csak itéletet nem lehet a főperben hozni előbb, mig a szavatossági tárgyalás be nem fejeztetett. Mivel a törvény határozottan kivánja, hogy az eljáró bíróság a szavatossági kérdést a főperrel együtt egy közös itéletben oldja meg. E végből a szavatossági iratok a pertárnok által a főper csomójához mellékeltetnek.

IX.

Azon körülmény, hogy a szavatosság csak föltételes, nem képez e szabályok alól kivételt; hanem az itélet a szavatosság tárgyában annak feltételei szerint hozandó. (1868. 54. §. 82.)

Ha szavatos csak föltételesen kötelezte le magát: akkor sem egyébre, sem többre nem kényszerithető, mint a mi a föltétben foglaltatik. (1486. 17.; 1492. 38. ttk. I. 74.; Erdélyi törv. 1792. 2.; Approb. III. 11. cz. 2.)

Ha tehát valaki csak annyiban állott jót, a menynyiben a fökötelezett az igéret teljesitésére képtelen volna; vagy ha csak a födologért, vagy csak a haszon, illetőleg a jövedelemért, vagy csak elhalasztó, vagy bontó föltét alatt, vagy csak oly értelemben vállalta el a felelősséget, ha valamely jövendőbeli bizonytalan körülmény bekövetkezik, vagy be nem következik: ily esetekben a szavatosság is a föltétel milyensége és tartalma szerint indul.

Az itéletben a szavatosság esetei és föltételei a szerződés, vagy dolog természetéhez képest hatorozottan megállapitandók.

A szavatosság a felperes és alperes közötti viszonyon mit sem változtat. Ez által csak a támadás, illetőleg a védelem könnyebbittetik, — mennyiben t. i. ily esetekben fölperes is, alperes többnyire egy harmadik tettében forog.

Felperesnek csak az marad alperese, ki előbb volt, azért a végrehajtást is rendszerint csak ennek vagyonára eszközöltetheti, — fennmaradván ezután a vesztes félnek a szavatos ellen a teljes elégtétel iránti követelési joga. (ttk. I. 61. 74.; 1659. 31.; Dec. 2. 6. 7. de evict.) — És pedig az erdélyi országi törvények ezen szavai szerint „vigore ejusdem sententiae az executorok tegyenek plenaria satisfactiót“, az alperes perutján szenvedett kár a megtéritését ugyanazon végrehajtás

folytában érvényesitheti, melylyel töle a kiitélt jószág elpereltetik. (Approb. IV. 14. cz. 1.)

Azon körülmény, hogy felperes a szavatost perbe idézte, nem vonja maga után a keresetnek rendes perre utasitását. (1869. aug. 31-én 997. sz. a. semmitőszéki hat.)

Ki felperes által a perbe, mint alperes már be van idézve, annak ugyanazon perbe való ujabb beidézése (hacsak nem *személyes kötelezett* minőségében) minden alapot nélkülöz. Az ezt mégis elrendelő végzés megsemmisitendő. (1869. Deczemb. 15. 2638. sz. a. semmitőszéki határozat.)

A hol több az alperes, s egyik a másiknak törvény, szerződés, vagy egyéb okból szavatossággal tartozik: perbe kell ennek amazt idézni, — ha mindjárt ebbe már felperes által beidéztetett volna is; — mivel az által nem a szavatosság követelésére jogosult részére és érdekében s nem is szavatosi minőségben idéztetett.

Ily esetben az idézés csak akkor nem szükséges, midőn alperes önként vállalja magára a szavatolási védelmet. (Dec. 2. 9. 13. de evict.)

A szavatos nem idéztetvén perbe, abba önként, mint szavatos, az érdekelt alperes ellenzése daczára be nem avatkozhatik. Ha azonban szavatos azért akarna perbe avatkozni, mert a per tárgyára nézve alperessel közös joggal bir: ez neki az egyesitett erőveli védelmezés végett, — ellent nem állhatván alperes tiltakozása, — megengedendő. (Dec. 2. 5. de ingess; Dec. 3. de evict.)

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
győri jogtanár.

Válasz

Gyarmathi Samu m.-vásárhelyi kir. t. biró urnak, a pesti és m.-vásárhelyi kir. táblák tevékenységéről, e lapok 13-ik számában megjelent czikkére. *)

Szükségesnek vélem *Gyarmathi* ur némely állitásaira néhány észrevételt tenni.

A tisztelt úr felelete kezdetén állitja, hogy „ki támadást intéz, számitania kell a védelemmeli találkozásra is.“

Ez tökéletesen igaz.

Csakhogy Gyarmathi úr feledni látszik azon ténykörülményt, hogy a támadást ő kezdte meg, minthogy a „Pesti Napló“ f. évi jan. 18-iki reggeli kiadásában „a m.-vásárhelyi királyi tábla mult évi működésének eredményéről“ szóló, s aláirás nélkül megjelent czikket, miként feleletében bevallja, ő irta.

Már pedig, hogy e czikk támadást tartalmaz a pesti kir. táblai elnökök s birák ellen, sőt az vádlevélnek is nézhető: bizonyitja annak tartalma, melyet o helyütt reproducálni annyival inkább szükségesnek vélek, mert lehetséges, hogy e lap olvasóinak nagy része, azt nem olvasta, vagy ha olvasta is, tartalmát rég elfeledte; továbbá azért is, hogy a t. olvasó közönség meggyőződhessék arról, hogy azt szerzője *nem épen* azon modorban irta, mint az e lapban, a kir. Curia s pesti kir. tábla működéséről tétetett.

A kérdéses czikk következő:

A m.-vásárhelyi kir. tábla mult évi működésének eredménye.

„Miután a kir. curia és a pesti kir. táblára nézve a „Törv. Csarnok“ idei 1. és 2. számaiban már tétettek hasonló közlések, azt hiszszük, nem cselekszünk kedvetlen dolgot, ha a m.-vásárhelyi kir. tábla tevékenységét is ugyanazon momentumokban felmutatjuk.

Átvett ezen kir. tábla a volt erdélyi törvényes kir. táblától 1869. jan. 1-én

	polgári	urbéri	bünügyi	összesen
hátralékot:	1082	121	203	1406
ehhez szaporodott decz. utoljáig	6647	1141	1905	9693
Összesen:	7729	1262	2108	11099
Elintéztetett:				
ülésekben	5233	951	1654	7838
üléseken kivül	2150	280	364	2794
összesen:	7383	1231	2018	10632
maradott tehát hátralékban	346	31	90	467

E hátralék azonban csak névlegesnek mondható, miután olyan ügydarabok képezik, melyek nyilvános ülésekben a p. t. r. t. 102. §-a értelmében előre bocsátandó kihirdetés után lévén csakis előadhatók, mint az előadók kezéhez decz. 20-tól 31-ig jutottak, a mult év folyamában már elő nem adathattak, következőleg ezen kir. táblának tulajdonképi hátraléka nincs, mi valamint egyfelől az előadók teljesen odaáldozott, s mondhatni megfeszitett munkásságának, ugy másfelől az elnöki folytonosan éber és fáradhatlan munkás vezetésnek tulajdonitható.

Ha már ezen királyi táblának tevékenységét a pesti királyi táblának a „Törv-csarnok“-ban kimutatott tevékenységével hasonlitjuk össze, következő arányok mutatkoznak:

A pesti tábla vett által hátralékban 3963 ügydarabot, tehát háromszor annyinál 255-el kevesebbet; szaporodott 30,043-al, tehát 964-el többel háromszor annyinál. Pesten működött 1 elnök, 7 alelnök, 48 rendes és 10 pótbiró; összesen: 66 egyén; M.-Vásarhelyen 1 elnök, 1 alelnök, 18 rendes és 4 pótbiró: összesen 24 egyén, tehát Pesten 6-tal kevesebb háromszor annyinál. — Az arány a feldolgozandó ügydarabok és a munkával elfoglalt egyének számmenyiségére nézve csaknem észrevehetetlen különbséggel ugyanaz, mert nem lehet figyelmen kivül hagynunk, hogy miután egyik állomás még mindez ideig nem töltetett be, a másik alelnök pedig alig hét havi functiója után a kir. curiához előbbmozdittatott, két birónak a tanácsülésekbeni elnökösködéssel kellett nagyrészben elfoglaltatnia.

A mi a teljesitett munka és eredménybeni arányt illeti, az következőkben észlelhető:

Pesten ülésben elintéztetett 13,088, tehát 1678-al kevesebb kétszeranyinál; összesen: 20,918, tehát 346-al kevesebb kétszerannyinál mint Vásárhelyen. Pesten jutott egy-egy előadóra átlagosan 615 a polgári és bünügyi osztályokban, és 245 az urbériben; itt az összes osztályokban 555 átlagosan, tehát 60-nal kevesebb a polgári és bünügyi, 310-el több az urbéri osztályban mint Pesten. Az elintézett ügydarabokból esik Pesten egy-egy előadóra átlagosan 370, Vásárhelyen 532, tehát 162-vel több, mint Pesten. Marosvásárhelyen került 10,632 ügydarabnak elintézése, az azokkal foglalkozott birói személyzet 7 havi fizetését véve számitásba, 28,434 frtba, Pesten 20,918-nak 133,231 frtba, tehát szinte kétszer annyiban 9000 frt különbséggel ötször annyiba. Ennek oka egyébiránt abban rejlik egyfelől, hogy Pesten a birák 3000 frt rendes fizetést huznak, s a mellett még 5—6 száz forintnyi pótlékot is, mig Vásárhelyen csak 2000 forint évi fizetéssel vannak ellátva, de ha szintén ugyanazon rendes fizetés adatott volna itt is, tehát 3000 frt egy birónak és igy tovább, mi mindenesetre legalább is igazságosnak látszanék, az itt ellátott félannyi ügydarab elintézése csak 41,533½ frtba került volna.

M.-Vásárhely, 1870. jan. 14.“

Hogy e czikk tartalma bennem, mint a pesti kir. tábla tagjában keserü érzelmet támasztott, arról bizony nem tehetek, s ezt az e lap 9-ik számában közlött feleletemben indokoltam is, s ezuttal csak arra nézve nyujtok felvilágositást, hogy miért válaszoltam arra épen én? Egyszerüen azért, mert több társaim munka alatt görnyedvén, arra sem kedvük, sem idejük nem volt, s minthogy én azon időben, midőn a kérdéses czikk megjelent, pár heti szabadságidőt élveztem, bátorkodtam én állani ki a sorompóba.

Tettem ezt épen azon indokból, melyből Gyarmathi ur is „Felelet“ ét irta: „a közönség és az igazságtalanul megtámadott testületek iránti köteles tekinteteknél fogva.“

Meglehet, sőt elis ismerem, hogy feleletem talán a keletén tul keserü, s az irónia, mely czikkemen keresztül huzódott, élesebb volt, mint akartam, de azon fájdalmas benyomás folytán, melyet az érintett czikk reám gyakorolt, másként nem is irhattam.

Hogy azonban Gyarmathi ur első czikke nemcsak bennem keltett keserüséget, vagy miként Gyarmathi ur magát „Felelet“-ében udvariasan kifejezni méltóztatik „nemcsak az én szenvedély világomban nőhettek ki a képzelt sérelem ke-

*

*) E válasz közlésével a szóban levő vita tárgyát befejezettnek tekintjük. Szerk.

serü földjéből" oly észrevételek, minőket tettem, s hogy azon czikk nemcsak bennem, hanem másokban is felkeltette „a sérülékenység szenvedélyét": erre nézve elegendő hivatkoznom a „Pesti Napló" f. évi jan. 20-i esti kiadásában, a m.-vásárhelyi kir. itélő tábla mult évi működésének eredményét, illetőleg a pesti k. i. tábla működésével szemben közlött felvilágositásra, s különösen a „Pesther Lloyd" f. évi ápril 8-iki reggeli kiadásában megjelent közleményre, melyek Gyarmathi ur paralelláit tökéletesen lerombolják, s mely közlemények száraz objectivitásukat tekintve, azon gyanitást engedik meg nekem, hogy azok az elnöki irodából származnak, s a pesti kir. itélőtábla reputatiója s a magyar olvasóközönség érdekében nem leend felesleges dolog, különösen ez utóbbit, e szaklapban is, magyar forditásban reprodukálni, mit ezennel meg is kisértek.

A kérdéses közlemény következőleg hangzik:

„Az országgyülés osztályaiban, a felebbviteli birák számák szaporitása iránti törvényjavaslat tárgyalása alkalmával azon körülmény emeltetett ki, hogy a m.-vásárhelyi kir. táblánál 24 biró egy év leforgása alatt 20,000, tehát egy biró mintegy 830 pert adott elő, mig a pesti kir. táblánál, s a legfőbb itélőszéknél, egy biró évenkint csak mintegy 346 darabot volt képes előadni. Habár — mint mi annak idejében közlöttük, — ezen ellenvetésre szakértő jogászok részéről némely alapos válaszolások az alkalommal tétettek is: mindamellett, miután a fenebbi közlés, és különösen e szó „perek" a közönség be nem avatott részénél könnyen azon gyanitásnak engedhetne tért, mintha a pesti kir. itélő tábla előadói a megkivánt tevékenységet nem fejtették volna ki; szivesen adunk helyt a következő felvilágositásnak:

Az igazságügyi miniszter urnak indokolása szerint Erdélyben a kir. i. táblánál egy év alatt befolyt 20,000 ügydarab, (nem pedig 20,000 per) melyekből 8000 érdemleges ügy volt, és azok elintézésére ott 24 előadó elegendő. Minden szakértő tudván azt, hogy itt az érdemleges ügyek az irányadók: a 8000 érdemleges elintézések közül Erdélyben egy előadóra esik, átalában véve, havonkint $27^{18}/_{24}$, évenkint pedig 333 ügy. A pesti kir. itélőtáblánál 9 hó alatt 20,648 érdemleges ügy intéztetett el, melyekből átalában véve az 58 előadó mindegyikére havonkint 39, évenkint pedig 468 érdemleges elintézés jut, tehát 135 darabbal, vagyis 40 perczenttel több, mint Marosvásárhelyt.

Ha azonban a nem érdemleges ügydarabok is számba vétetnek, minők a pesti k. táblánál 9 hó alatt 11,982 intéztettek el, és 15 ily ügydarab itt is ott is, egy érdemleges ügydarabbal purifikáltatik: kitünik, hogy Maros-Vásárhelyt egy előadóra évenkint 366, Pesten pedig 491 érdemleges elintézés esik, tehát Pesten 125 vagy is 35 percenttel több, mint Marosvásárhelyt.

Ezen számokból minden szakértő meggyőződhetik arról, hogy a m.-vásárhelyi előadók minden tekintetben elismerést érdemlő szorgalmat fejtettek ki, a pestiek azonban oly tevékenységet tanusitottak, hogy ennek folytatására számitni sem lehet, ha gyorsaságnak az alaposság feláldozása nem czéloztatik.

Mindemellett a pesti kir. táblánál 14,000 per van hátralékban, mert a beadványok száma, az előadókéhoz igen nagy, és mert 58, a váltófeltörvényszék biráival pedig 68, és a mult év vége felé kinevezett három biró hozzáadásával 71 előadó, azon közvetlen felebbviteli törvényszéknél távolról sem elegendő oly országban, hol 1861 előtt 138 előadó volt alkalmazva, s kellőleg elfoglalva.

S ha még a koronázás óta hazánkban kifejlett örvendetesen élénk forgalom az 1860. év előttivel egybehasonlittatik, a a miniszteri szaporitási javaslat teljesen indokoltnak tünik fel, mert még ezen szaporitási javaslat életbeléptetése után is Magyarország felebbviteli biráinak száma 105 leendvén, 33-nál kevesebb lesz, mint 1860 előtt volt, ez alkalommal megjegyeztetvén még, hogy a 105 előadók között a 10 tanács elnöki helyettesek is benfoglaltatnak, kiktől a szabályszerü előadás nem kiváltathatik meg."

Végre Gyarmathi urnak azon kivételére nézve, hogy némelyek annál (mit tettek) sokkal többet nem tehettek, és sokkal többre nem is képesek: csak annyit jegyzek meg, hogy lehet, miszerint közöttünk vannak nem eléggé szorgalmasak, sőt gyengék is, s én magamat is ezek közé sorozom.

WLÁD ALAJOS,
kir. táblai biró.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet
1870. február 27-én tartott rendes ülésnek
JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Barrach Benedek, Benedikty György, Bogdány L., Bogisich L. Borszéky Soma, dr. Bróde L., dr. Busbach P., Déry József, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Fischer Kálmán, dr. Friedmann Bernát, dr. Gerlóczy Gyula, Gombár Tivadar, dr. Győry Elek, Harsányi Ignácz, dr. Held Kálmán, dr. Hertzka Emil, Illés Ádám, Járy Ferencz, Koncz Ferencz, Kozits István, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Merzsey György, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Pap Mihály, Polgár Mihály, Pósfay Károly, Reinitz Adolf, Rupp Zsigmond, dr. Siegmund Vilmos, Süteő Rudolf, Szabadhegyi László, Tomasek Béla, Vogel Péter, Weitzenfeld Illés és Zrinszky László urak.

Elnök: Pósfay Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Felolvastatván a módositásaikra nézve helybenhagyott egyleti alapszabályok, — azok tudomásul vétettek.

2) Dr. Győry Elek, mint előadó felolvasván a negyedik szakosztály által a rendes ülés elé terjesztett feliratot a birósági szervezet és ügyhátrálékok tárgyában, — a felirat en bloc elfogadtatott és az igazságügyi miniszteriumhoz felterjesztetni rendeltetett. Egyuttal az egyleti közlönyben közzététetni és az összes hazai ügyvédi egyletekkel tudomásvétel és pártolás végett közöltetni határoztatott.

3) A negyedik szakosztály által a rendes ülés elé terjesztett, „ügyvédrendtartási törvényjavaslat", — tárgyalása tekintetéből egy külön rendes ülés egybehivása határoztatott, egyuttal a javaslat kinyomtatása és az összes egyleti tagoknak előzetesen leendő megküldése elrendeltetvén.

4) Dr. Apáthy István, mint előadó a második szakosztály által beterjesztett és az anyagi váltójog alapelveit tárgyazó munkálatot bemutatván, — az olvasottnak tekintetett, és részletes vita alapjául elfogadtatott.

5) A részletes vita folytán az első és második elv — a szerkezetben változatlanul elfogadtatott.

6) A harmadik elv, tekintetében névszerinti szavazás szorgalmaztatván — az foganatosittatott, s az elv — dr. Busbach Péter abbeli inditványának: „hogy a váltóadós kötelezettségeért személyével is felelős legyen" — elvetésével 20 szavazattal 14 ellenében változatlanul elfogadtatott.

7) A negyedik, ötödik, hatodik és hetedik elv — minden módositás nélkül elfogadtatott.

Ezzel az ülés az idő előhaladta miatt berekesztetvén, folytatására f. é. február 28-ának esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.
1870. évi február 28-án.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, Bogdány Lajos, dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, dr. Friedmann Bernát, dr. Gerlóczy Gyula, Harsányi Ignácz, dr. Hertzka Emil, Kozits István, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Pósfay Károly, dr. Reinitz Adolf, dr. Siegmund Vilmos, Simon Florent és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Pósfay Károly, egyleti alelnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Folytatólagosan tárgyaltatván az anyagi váltójog alapelvei, — a 8-dik elv tizenöt szavazattal kettő ellenében változatlanul elfogadtatott.

2) A kilenczedik elv Kozits István által inditványozott következő szerkezetben fogadtatott el: „Társasági czégek aláirásai csak akkor állapitanak meg váltói kötelezettséget, ha törvény szerint bejegyezve vannak." Simon Florentnek inditványa: hogy „czég" helyett „czim" kifejezése használtassék, tizenhárom szavazattal öt ellenében, abbeli inditványa pedig, hogy a szerkezet végsora következőleg egészittessék ki: „ha a törvényhozás által megállapitandó czégbejegyezési mód szerint bejegyezve vannak", szinte tizenhárom szavazattal öt ellenében elvettetett.

3) Dr. Bróde Lipót inditványa: „Egy be nem jegyzett társasági czégnek aláirója maga személyében váltótörvény szerint beperelhető" — tizenegy szavazattal hat ellenében elvettetett, illetőleg a benne rejlő elvvita és határozat alapjául el nem fogadtatott.

4. A tizedik elv dr. Gerlóczy Gyula inditványa folytán

következő szerkezetben fogadtatott el: „Az elfogadás a váltóban kitett összeg egy részére is szorittathatik, minden egyéb megszoritás az elfogadás teljes megtagadásának tekintendő".

A Kozics István által inditványozott következő szerkezet: „Az elfogadás a váltóban kitett összeg egy részére is szoritható; minden egyébb megszoritás, mely a váltónak az elfogadás előtti szövegétől bármi tekintetben eltér, az elfogadás teljes megtagadásának tekintendő" — tizenöt szavazattal kettő ellen elvettetett.

5) A tizenegyedik elv — változatlanul elfogadtatott.

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatásának napjáról a tagok posta és hirlapok utján értesitendők lesznek.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi márcz. 5-én.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, dr. Győry Elek, Harsányi Ignácz, dr. Környey Ede, Kozics István, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, dr. Reinitz Adolf, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, dr. Szelényi Károly, dr. Szőllőssy Benő, dr. Weiser Károly és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Az egyleti elnökök gátoltatása folytán dr. Schnierer Gyula, üléstvezető elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A napirendre áttérés előtt dr. Környey Ede inditványozza, hogy: „miután az igazságügyi miniszter úr f. hó 4-én a képviselőházban már bemutatta a békebirák, végrehajtók, királyi ügyészek intézményei és az elsőfolyamodási bíróságok szervezése iránti javaslatokat, ezen javaslatoknak az egylethez leendő mielőbbi átküldése iránt a miniszter ur felkéressék"; ezen inditvány, valamint dr. Bróde Lipót abbeli inditványa, hogy az igazságügyi miniszter ur felkéressék, miszerint, tekintettel az egyletnek adott igéretére, az országgyülésen tárgyalandó törvényjavaslatokat egyátalán ezentul előzetesen közölné az egylettel, — egyhangulag elfogadtatott, s az egylet ebbeli óhajainak haladéktalan előterjesztésével titkár megbizatott.

2) Dr. Környey Ede következő inditványt mutat be: „Tekintettel arra, — hogy a magyar törvényhozás által az 1840. V. t. czikkel a büntető- s javitó rendszer kidolgozására kiküldött orsz. választmány 1843/44 évi országgyülésnek a kidolgozott büntetőjog- és javitó rendszer iránti javaslatot beterjesztette;

tekintettel arra, — hogy már 1843-ik évben ezen büntető törvénykönyvi javaslat hazánk legünnepeltebb értelmiségének és legjelesebb jogtudósainak hosszas tanácskozásából került ki;

tekintettel arra, — hogy ezen büntető törvénykönyvi javaslatba a halálbüntetes fölvéve nem lett;

tekintettel arra — hogy ez időben, t. i. 1870. évben az észak-német birodalmi tanácsban a halálbüntetés mellett hatalmasan agitáló kormánynak törvényjavaslata ellenében Fries és Kirchmann képviselők a halálbüntetés megszüntetését, illetőleg eltörlését inditványozták;

tekintettel arra — hogy ezen urak inditványát 1870. márcz. 1-én tartott birodalmi gyülésben az é. n. birodalmi tanács 118 szavazattal 81 ellenében elfogadta;

tekintettel arra — hogy ezen birodalmi tanács határozatának elibe nézett nemcsak az abban képviselt 30 milliónyi nép, de az egész czivilizált világ;

tekintettel arra — hogy a nevezett inditványozó urak diadalma világtörténelmi jelenség — de hazánkra nézve is ez időben, t. i. — a büntető törvénykönyv szerkesztése küszöbén főfontossággal bir, miként a német birodalmi tanács a halálbüntetés eltörlése (megszüntetése) mellett határozott;

tekintettel arra — hogy az adott körülmények közt ezen fölötte örvendetes vivmány körül a német jogtudomány és ennek jelesebb férfiain kivül legtöbb erdem megilleti inditványozó Frics és Kirchmann urakat: korszerü inditványuk erélyes, ügyes és buzgó megvédése miatt: *inditványozom*; hogy a budapesti ügyvédi egylet a német jogtudomány ezen jeles vivmánya fölötti örömében nyilvánitsa ki szerencse kivánatát az inditványozóknak, és ezeket táviratilag vagy jegyzőkönyvi kivonatilag rögtön értesitse."

Ezen inditvány vita tárgyává tétetvén, szavazás utján 14 szavazattal 4 szavazat ellenében elvettetett, miután az egylet egyátalán még maga a halálbüntetés eltörlése felett nem nyilatkozott.

3) Az anyagi váltójog alapelveinek folytatólagos tárgyalása alkalmával Kozics István abbeli inditványa: vétessék fel a 11 és 12 elv közé uj elvként a következő: „Az intézvényezett által az elfogadás alkalmával lakhelyén kivüli fizetési helynek kijelölése (telepezés) nem tekinthető oly megszoritásnak, mely miatt a váltó elfogadása teljesen megtagadottnak veendő" — tizenkét szavazattal egy ellenében elvettetett.

4) A tizenkettedik elvhez dr. Weiser Károly: „A váltót fizetés végett, az abban kitett helyen" helyett „az abban kitett fizetési helyen „kitételt" ajánlja"; Kozics István a szerkezet végéhez még hozzátoldatni kivánja: „Az eredeti váltó felmutatása nélküli fizetési felhivás kifizetés végetti bemutatásnak nem tekinthető, kivitelt képeznek az elveszett váltók, melyeknél a megsemmisitési okmány mutatandó be"; Weitzenfeld Illés az egész elv kihagyását inditványozza. Szavazás alá bocsáttatván az inditványok, Weiser inditványa tiz szavazattal nyolcz ellenében elfogadtatott, Kozics és Weitzenfeld inditványai tizenhét szavazattal egy ellenében elvettettek.

5) A tizenharmadik elvet Kozics István teljesen kihagyatni inditványozván, az elv szavazás utján tizenöt szavazattal három ellenében a szerkezetben elfogadtatott, és Kozics inditványa elvettetett.

6) A tizennegyedik elvben dr. Győri Elek inditványozza az „előzői" előtt a „maga" szavak kihagyását; az elv a Győry által inditványozott kihagyással egyhangulag elfogadtatott.

7) A tizenötödik elv — tezenhét szavazattal egy ellenében változatlanul elfogadtatott.

8) A tizenhatodik elv — egyhangulag változatlanul elfogadtatott.

Ezzel az ülés berekesztetett, a folytatás napjáról a tagok értesitendők lesznek.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi márcz. 9 én.

Jelenvoltak. Dr. Apáthy István, dr. Barrach Benedek, Borszéky Soma, dr. Bróde Lipót, dr. Busbach Péter, Deszkás Gusztáv, dr. Friedmann Bernát, dr. Gerlóczy Gyula, Koncz Ferencz, Kozics István, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, dr. Reinitz Adolf, Vogel Péter és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: (az egyleti elnökök gátoltatása folytán) dr. Busbach Péter üléstvezető elnök.

Jegyző: (az egyleti titkár gátoltatása folytán) dr. Friedmann Bernát, helyettesitett jegyző.

1) Folytatólagosan tárgyaltatván az anyagi váltójog alapelvei: a tizenhetedik, tizennyolczadik, tizenkilenczedik, huszadik, huszonegyedik és huszonketedik elv — az eredeti szerkezetben egyhangulag elfogadtatott.

2) A huszonharmadik elvhez dr. Barrach Benedek és Weitzenfeld Illés módositványokat terjesztettek be; az elv azonban eredeti szerkezetében, a módositványok elvetésével szavazat többséggel elfogadtatott.

3) A huszonnegyedik elv — az eredeti szerkezetben egyhangulag elfogadtatott.

4) A huszonötödik elv — következő módositott szerkezetben fogadtatott el szótöbbséggel: „Beszámitásnak csak akkor lehet helye, ha az a felek közti közvetlen jogviszonyra alapittatik s tárgyát kölcsönös, elismert váltóbeli, vagy jogérvényes köztörvényi itélettel megállapitott, lejárt követelés képezi."

5) A huszonhatodik elv — az eredeti szerkezetben egyhangulag elfogadtatott.

6) A huszonhetedik elv — azon változtatással, hogy a „letéteményezett tárgyakra" — „letéteményezett vagyonára" kifejezéssel cseréltetett fel, szótöbbséggel elfogadtatott.

7) A huszonnyolczadik, huszonkilenczedik, harminczadik, harminczegyedik, harminczkettedik és harminczharmadik elv — az eredeti szerkezetben egyhangulag elfogadtatott.

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatására uj határnap lesz kitüzendő s erről a tagok szokott módon értesitendők.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi márcz. 17-én.

Jelenvoltak: Dr. Apáthi István, Borszéky Soma, dr. Busbach Péter, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, dr. Held Kálmán, dr. Hertzka Emil, Kozits István, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Pósfay Károly, dr. Reinitz Adolf, Rupp Zsigmond, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos és Simon Florent urak.

Elnök: Pósfay Károly, egyleti alelnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Titkár inditványa folytán az elfogadott váltóelvek tárgyában *határoztatott*: azokat indokaikkal együtt az igazságügyi miniszteriumhoz felterjeszteni; a megállapitott elvek és indokaiknak felülvizsgálatára, illetve azoknak átszerkesztésére dr. Apáthy István, dr. Busbach Péter és dr. Környey Ede urak küldettek ki; a nevezett tag urak az egyleti alelnök és titkár urakkal egyetemben, egyszersmind a folyó rendes ülés összes jegyzőkönyveinek hitelesitésével is megbizatván.

2) Olvastatván a negyedik szakosztálynak jelentése a debreczeni társegylet által a biztositási végrehajtási tárgyában kidolgozott javaslata felett, az tudomásul vétetett s az egylet a jelentés tartalmáról átiratilag értesittetni határoztatott.

3) Olvastatván a negyedik szakosztály jelentése: 1) Neskovics Döme inditványa, 2) a birák és birósági hivatalnokok felelősségéről, áthelyezéséről és nyugdijazásáról szóló törvényjavaslatok tárgyában, azok tudomásul vétettek.

4) Olvastatván a második szakosztálynak véleményes jelentése Külley Ede „az anyagi váltójog reformja" czimü munkája felett, ugyszinte olvastatván a negyedik szakosztálynak véleményes jelentése Külley Ede „nehány szó a birósági szervezetről" czimü munkája felett, ezen jelentések jóváhagyólag tudomásul vétetvén, azokról szerző ur átiratilag értesittetni rendeltetett.

5) Olvastatván a harmadik szakosztálynak véleményes jelentése a büntető törvényre és gyakorlatra vonatkozó törvényjavaslat felett, az elismerőleg és jóváhagyólag tudomásul vétetett, kinyomatása és az országgyülési tagok közötti szétosztása elhatároztatván.

6) Olvastatván a kassai társegyletnek átirata az elsőbiróságok szervezése tárgyában, az, tekintettel arra, hogy a sürgetett törvényjavaslat már az országgyülés elé terjesztetett, s ez iránybani lépések már szükségtelenek, egyszerüen tudomásul vétetett.

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatására 1870. évi márczius 19-én esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi márcz. 19-én.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Barrach Benedek, Borszéki Soma, dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Fischer Kálmán, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, Kozits István, dr. Mannheimer I., Morlin Imre, Pósfay Károly, dr. Reinitz Adolf, Rupp Zsigmond, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, dr. Szőllősy Benő és Takács Benő urak.

Elnök: Pósfay Károly, egyleti alelnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Titkár abbeli jelentése folytán, hogy az e hó 17-én a harmadik szakosztály által a büntető törvényre és gyakorlatra vonatkozó törvényjavaslat tárgyában bemutatott, és a rendes ülés által tárgyalt és elismerőleg tudomásul vett véleményes jelentés kinyomatása és az országgyülési tagok közötti szétosztása — tekintettel arra, hogy ezen jelentés annak idején az összes napi lapok által közöltetett, s hogy e szerint az épen akkor, midőn a vonatkozó törvényjavaslat először tárgyaltatott az országgyülésen, közkézen forgott, a mellett pedig e jelentés az egyleti évkönyvben különben is ki fog nyomatni, — feleslegesnek mutatkozik — *határoztatott* e szakosztályi jelentés ujolagos kinyomatásától és szétosztásától teljesen eltekinteni.

2) Dr. Schnierer Gyula, mint előadó az első szakosztály által bemutatott a „a családi tanács" intézményeinek főelveit tárgyazó munkálatot felolvasván, — *(határozat)* az a tárgyalás alapjául átalánosságban elfogadtatott.

3) A részletes vita folytán az 1-sö pont, *(határozat)* azon dr. Bróde által inditványozott változtatással, hogy a gyámi és gondnoksági esetek felsorolásának mellőzésével az mondassék: „továbbá, ha a törvény szerint valaki gyámság vagy gondnokság alá helyezendő" — és Kozits Istvánnak abbeli toldatával: „a mennyiben ez utóbbi esetekben is vagyonkezelési kérdés forog fenn" — elfogadtatott minddel öt szavazat ellen.

4) A második pont, *(határozat)* Kozits Istvánnak abbeli módositásával, hogy: „A családi tanács alakitása iránt" stb. „a békebiró hivatalból intézkedik" egyhangulag elfogadtatott.

5) A harmadik pont, (*határozat*) dr. Bróde inditványa folytán az „egyforma" szónak „egyenlő"-veli helyettesitése és a „lehetőleg" szónak kihagyásával egyhangulag elfogadtatott.

6) A negyedik pont, *(határozat)* Kozits inditványa folytán azon változtatással, hogy a „fennti szám" helyett „a fennebbi pontban meghatározott szám ki nem telnék, ugy a kiskoru elhunyt szülőinek barátai, vagy legközelebbi szomszédai a fennebbi számban hivandók meg" stb. tétessék, egyhangulag elfogadtatott.

7) Az ötödik pont, *(határozat)* Takács Benő azon módositásával, hogy „tartoznak" helyett „kötelesek" tétessék, egyhangulag elfogadtatott.

8) A hatodik pont, *(határozat)* dr. Bróde abbeli módositásával, hogy a feljelentés nem a családi tanácsnál, hanem annak elnökénél történjék, egyhangulag elfogadtatott.

9) A hetedik pont, (*határozat)* Kozits abbeli módositványával, hogy „kellő" helyet „elégséges ok" tétessék, egyhangulag elfogadtatott.

10) A nyolczadik pont, *(határozat)* Takáts abbeli inditványának, hogy „csak a négy tag együttesen legyen határozatképes" elvetésével, de Kozits ábbeli módositványával, hogy „szavazatképes" helyett „határozatképes" tétessék, egyhangulag elfogadtatott.

11) A kilenczedik pont, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

12) A tizedik pont alpontjai, *(határozat)* a b) alpontban dr. Mannheimer által javaslatba hozott abbeli módositással, hogy a „vagy ellenőrzésére czélzó intézkedések megtétele" helyett „és egyátalán a hagyatéki vagyon biztositására czélzó intézkedések megtétele" tétessék, egyhangulag elfogadtattak.

13) A tizenegyedik pont első kikezdése, *(határozat)* Kozits inditványára azan módositással, hogy a felebbezés módositása következőleg irassék körül: a kik a határozatba belenyugodni nem akarnak, ezen határozat ellen az illető társasbiróságnál kereshetnek orvoslást", — egyhangulag elfogadtatott.

14) E pont második kikezdése, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott, az egész munkálat az igazságügyi miniszteriumhoz felterjesztetni rendeltetvén.

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatása illetve befejezésére f. é. márczius 26-ának esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi márcz. 26-án.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, Arady Antal, dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, Funk Kálmán, Harsányi Ignácz, Horváth Károly, dr. Környey Ede, Morlin Imre, dr. Reinitz Adolf, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A negyedik szakosztály által a „békebirói intézmény alapelvei" tárgyában bemutatott munkálat, *(határozat)* tekintettel az igazságügyi miniszterium által e tárgyban beküldött rendszeres törvényjavaslatra a szakosztályhoz azzal küldetett vissza, hogy a szóbani törvényjavaslat feletti véleményes jelentése mellett terjeszsze be munkálatát, — melynek tárgyalásába egyelőre a rendes ülés bocsátkozni nem kiván, — ujra, a mennyiben azt a törvényjavaslat áttanulmányozása után is fenntartaná. Az ebbeli jelentés mielőbb beváratik.

2) Olvastatván a negyedik szakosztálynak véleményes jelentése a debreczeni ügyvédegyletnek a birságok és hitbérek egyenlősitése és becsületsértési perekbeni felebbezések tárgyában közlött feliratai felett, *(határozat)* az átalánosságban tanácskozás alapjául elfogadtatott.

3) A részletes vita folytán a szakosztály véleménye a birságok egyenlősitése tárgyában, *(határozat)* tekintettel a harmadik szakosztály által e tárgyra is kihatóés a rendes ülés által már elfogadott munkálatára, vita nélkül elfogadtatott.

4) A hitbérek egyenlősitése tárgyában, *(határozat)* a szakosztály véleménye elvettetvén, a debreczeni egylet véleménye minddel három szavazat ellenében elfogadtatatt azzal, hogy a budapesti ügyvédi egylet különben is a nemes és nem nemes közti különbséget az 1847/48-ki törvények által megszüntetettnek tekinti, de kivánatosnak látja, hogy ezen elv gyakorlatilag is alkalmaztassék.

5) A becsületsértési perekben birtokon belül eszközölhető felebbezések tárgyában, *(határozat)* a szakosztály véleménye vita nélkül elfogadtatott, minderről a debreczeni társegylet átiratilag értesittetni rendeltetvén.

6) Olvastatván a negyedik szakosztálynak véleményes jelentése a debreczeni ügyvéd-egyletnek a személyfogság megszüntetése és annak helyébe a felfedező eskünek meghonositása tárgyában, *(határozat)* az általánosságban a tanácskozás alapjául elfogadtatott.

7) A részletes vita folytán, *(határozat)* a személyfogság-

nak — időközben már a törvényhozás által is kimondott — teljes megszüntetése, minden szavazattal három ellenében pártoltatott.

8) Az adósági fogság helyét pótló felfedező eskünek meghonositása tárgyában keletkezett szakosztályi vélemény, *(határozat)* hosszabb vita után tizenegy szavazattal négy ellenében elvettetvén, a szakosztályi albizottmány véleménye, mely szerint az adósnak a felfedező esküre leendő szoritása helytelen, sőt tilos eljárásnak tekintetik, és mely szerint a személyfogság helyébe a felfedező eskünek meghonositása elleneztetik, — ugyancsak tizenegy szavazattal négy ellenében elfogadtatott, a debreczeni ügyvédi egylet minderről átiratilag értesittetni rendeltetvén.

9) A napirend ki lévén meritve, a szakosztályi munkálatok előadóinak, mint a kiknek tollából folytak különben is e munkálatok, nevezetesen dr. Apáthy István, dr. Friedmann Bernát, dr. Környey Ede és dr. Schnierer Gyulának, *(határozat)* buzgó munkálkodásukért az egylet köszönete jegyzőkönyvileg kifejeztetni határoztatott.

10) Végre a hitelesitő bizottmány kiegészitő tagjául, *(határozat)* dr. Schnierer Gyula ur választatván meg.

A f. é. első rendes ülés elnökileg berekesztetett.

K. m. f.

Jegyzette:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
titkár.

Hitelesittetett a hitelesitő bizottmánynak 1870. évi április 8-án tartott ülésében.

Pósfay Károly, egyl. alelnök. Dr. Apáthy István. Dr. Környey Ede. Dr. Siegmund Vilmos, egyl. titkár. Dr. Busbach Péter. Dr. Schnierer Gyula.

Törvényjavaslat

a békebirákról.

I. FEJEZET.

A békebirák szervezete.

1. §.

A békebirákat a törvényhatóság által ajánlottak sorából az igazságügyminiszter ellenjegyzése mellett ő Felsége, a király nevezi ki.

2. §.

Békebirói tiszttel felruházható minden honpolgár, a ki

a) életének 24. évét betöltötte;

b) feddhetlen életü;

c) sem gyámság vagy gondnokság, sem gazdai hatalom alatt, sem valami kereskedelmi- vagy iparüzletnél segédi viszonyban nem áll;

d) ingatlan vagyona, tőkéje, nyugdija, vagy önálló üzlete után legalább negyven forint közvetlen állami adót fizet;

e) a békebirói teendők teljesitésére megkivántató müveltséggel, és

f) a törvényhatóság területén állandó lakással bir.

3. §.

A törvényhatóságok közigazgatási tisztviselői, és oly városokban, melyek törvényhatóságot nem képeznek, a polgármester, és a városi tanács tagjai a törvényhatóság elnökének felterjesztésére is kinevezhetők békebirónak, ha a 2. §. e) pontja alatt érintett kellékkel nem birnak is.

4. §.

Békebirói tisztet nem viselhetnek:

a) a tettleges szolgálatban álló köztisztviselők, kivéve a 3. §-ban érintetteket;

b) a hadsereg (hadi tengerészet) állományába tartozó és sorhadi szolgálatra köteles katonák, valamint a tettleges szolgálatban álló honvédek;

c) gyakorló ügyvédek és közjegyzők;

d) bármely felekezeti lelkészek;

e) néptanitók;

f) községi jegyzők.

5. §.

A békebirói tisztség tiszteletbeli.

A ki békebirói tisztet akar vállalni, a törvényhatóság elnökénél jelentkezik, ki igyekezni fog a törvényhatóság lakósai közül az alkalmasokat a vállalkozásra megnyerni.

A törvényhatóság elnöke a jelentkezettek közül mindazokat, kik a 2. §-ban elősorolt kellékekkel birnak, és a 4. §. szerint kizárva nincsenek, jegyzékbe foglalja, s a legközelebbi közgyülésnek bejelenti, mely titkos szavazattal határoz a felett, hogy az előterjesztettek közül, kik ajánltassanak békebiráknak.

A szavazás nyomtatott ivek által történik, melyeken az előterjesztettek névjegyzéke foglaltatik, és az, ki a névjegyzékből a szavazók többsége által ki nem töröltetett, ajánlottnak tekintetik.

Az ajánlottak névjegyzéke a legfelsőbb kinevezés kieszközlése végett az igazságügyi miniszterhez terjesztetik fel; a kinevezettek névjegyzéke a legközelebbi törvényhatósági közgyülésen kihirdettetik.

A kinevezettek a közgyülésen a következő esküt, vagy a mennyiben hitelveik szerint esküt nem tehetnek, eskü gyanánt a következő ünnepélyes bizonylást teszik le:

„Én N. N. ünnepélyesen fogadom: hogy a királyhoz s az ország törvényei iránt hü leszek, és a reám bizott békebirói tisztben, a törvény rendelete szerint hiven és pontosan járok el.“

6. §.

A békebiró az ünnepélyes fogadalom után a törvényhatóságtól a megtörtént kinevezést bizonyitó oklevelet, békebirói pecsétet és könyvet nyer.

A békebirói oklevél a törvényhatóság elnöke által irandó alá.

A békebirói pecséten közepett a törvényhatóság czimere, s a köriratban a törvényhatóság neve s a békebiró szó teendő ki.

A békebirói könyv, a békebiró nevének megemlitése mellett a törvényhatóság által hitelesittetik.

A békebirák az oklevél átvétele alkalmával névaláirásukat a törvényhatóság elnökénél két példányban bejegyzik.

7. §.

A törvényhatóság elnöke köteles az ünnepélyes fogadalom után a békebirák névjegyzékét s azok névaláirásának két példányát azon törvényszéki elnöknek megküldeni, kinek kerületében a békebiró müködni fog.

A névjegyzékben a járás, melyben a békebiró székel, valamint a békebiró lakhelye is kiteendő.

Hasonlólag értesitendő a törvényszék elnöke, ha valamelyik békebirónak tiszte bármi okból megszünik.

A törvényszék elnöke a kerületében müködő békebirák névjegyzékét és névaláirását világlatban tartja, s az egyes járásban székelő békebirákról s azok soraiban történő változásokról az aláirások egy példányának megküldése mellett, a járásbirót értesiti, ki a járásbeli békebirákról szintén névjegyzéket vezet.

A békebiró neve és lakhelye a jelen törvény által reája ruházott hatáskör megemlitésével azon járás mindegyik községében kihirdettetik, a melyre hatásköre kiterjed.

8. §.

A békebiró csak azon törvényhatóságban bir hatósággal, melybe kineveztetett. Ha lakhelyét a törvényhatóság más járásába teszi át, köteles e körülményt a törvényhatóság elnökének bejelenteni, ki azt a békebirói oklevélre reájegyzi és az illető törvényszék elnökét azonnal értesiti a végett, hogy a békebiró neve azon járásbeli békebirák jegyzékébe irassék át, melybe lakhelyét áttette. A törvényhatóság elnöke a 7. §-ban érintett kihirdetés iránt is intézkedik.

9. §.

A békebiró tisztét mindaddig megtartja, mig:

a) a 2. és 4. §§-ban érintett azon körülmények egyike beáll, melyek megléte esetében békebirói tiszttel felruházható nem lett volna; vagy

b) lemond; vagy

c) a törvényhatóságból kiköltözik; vagy

d) a békebirói névjegyzékből kihagyatik (10. §.).

Az a) b) és c) alatti esetekben a békebiró felmentése a törvényhatóság elnökének meghallgatása után az igazságügyi miniszter által történik.

10. §.

A törvényhatóság a békebirák névjegyzékét minden harmadik év utolsó negyedében megerösités végett felterjeszti az igazságügyi miniszterhez. Ugyanez alkalommal minden törvényszék elnöke a kerületében müködő békebirák eljárásáról jelentést tesz.

Mind a törvényszék elnöke, mind a törvényhatóság, ez alkalommal inditványozhatják valamely békebirónak a békebirói tiszttől való felmentését.

Az igazságügyi miniszter az ő Felsége a király által ujolag megerösitett békebirák névjegyzékét a törvényhatóság elnökéhez ujolagos kihirdetés végett leküldi. Azon békebiráknak, kiknek neve az uj névjegyzékből kimaradt, békebirói tiszte megszünik.

11. §.

A békebirói tiszt a felmentés bekövetkezte nélkül is azonnal megszünik, mihelyt a békebiró csőd alá esett, vagy valamely büntény miatt vád alá helyeztetett.

A törvényszék köteles az ily határozatokat a törvényhatóság elnökével hivatalból közölni.

12. §.

Ha a békebirói tiszt bármi okból megszünik: a békebirói könyv és pecsét a törvényhatóság elnökének beszolgáltatandó.

13. §.

A békebirák kötelesek könyveiket minden évben egyszer azon törvényszék elnökének vagy helyettesének, melynek kerületében székelnek, bemutatni, ki a könyvek szabályszerü vitelét megvizsgálja, s a megvizsgáltatást a könyvben, az időpont kitételével megjegyzi.

E bemutatás rendszerint akkor történik, midőn a törvényszéki elnök vagy helyettese a járásbiróságokat megvizsgálja.

14. §.

Ha a békebirói könyv, bármely okból a törvényhatóság elnökéhez beszolgáltatott, 2 évig az illető járásbiróságnál, 2 év után pedig a törvényszék irattárában őriztetik.

Különfélék.

cs. *(Az orosz jogszolgáltatásról)* érdekes közleményt olvasunk a „Mag. f. d. Litt. des Auslandes“ czimü folyóiratban. — A czikk közli a legujabb jogszolgáltatási reformokat, melyek között megismertet az 1864. nov. 20-iki legfelsőbb statutummal, melyben az esküdt biróságok behozatala rendeltetett. A császár előbb igen bőkezü volt a reformokban s uralkodása első decenniumában valóban nem reménylett osztásokat hozott be, de az 1866. ápril 4-iki attentatum óta reactionarius irányt vett, és azóta az autocrata önkény nagyobb szerepet játszik mind nála, mind hivatalnokainál s a jogszolgáltatással megbizott közegeknél is.

A folyóirat nehány érdekes és tanuságos példát közöl az esküdtszékek jogszolgáltatásából, — melyek meggyőznek bennünket arról, mily ferde dolog a biráskodást oly esküdtekre bizni, kik jobbára még olvasni sem tudnak.

Habár az orosz törvényszékek homlokzatát legtöbbnyire ezen felirás ékesiti „*Igazság és kegyelem*“, mégis ez utóbbi gyakran oly önkényesen és indokolatlanul nyujtaték, hogy kétségbe esnünk kell az igazságszolgáltatás fölött. Ha a vádlott csak némi töredelmet vagy bűbánatot tanusit, ugy reménye van a fölmentésre.

Még néhány év előtt, midőn az esküdtszékek behozattak, Sz.-Pétervárban egy borzasztó büntett nyomára akadtak, mely Ubryk Borbála esetére emlékeztet. Schlegel asszony, a főváros előkelő hölgye, nővérét az örökség elnyerése végett kegyetlenül elzárva tartá házában, hol ő mesztelenül egy kuczkóban feküdt. Mig Schlegel asszony az operában mulatott, a rendőrség a büntett nyomára jött. A közvélemény felborzadott a rémületes tett hirére, és az ujonnan fölállitott esküdszékektől a bünös nőnek példás megfenyitését követelte. De a bünösnő hatalmas szószólóra akadt, az imént meghalt, Tolstoy miniszter személyében. Ez a császárnál a nő javára közbenjárt és sikeresen. A császár a törvényszék fő-prokurátorát magához hivatta és a pernek abbanhagyását javasolta. Az azonban a császárt figyelmezteté arra, hogy a per már oly stadiumban van, hogy a bünösség kérdése már eldöntöttnek tekinthető, és a közvélemény is élénk figyelemmel kiséri az uj intézmény eljárását. Erre a császár ekként rivalgott a főügyészre.

„Mit, nem lehet, *neked* talán nem lehet, de nem *nekem*. Ezennel meghagyom a pernek megszüntetését.“ És a pernek vége szakadt.

Nehány hóval rá a Zarskoje Seloban levő császári palota kigyult. A tüz Tschiwilew államtanácsos és tanár szobájából jött ki, de néhány szoba leégése után szerencsésen eloltatott. A professor s a császári gyermekek nevelője ágyán megégve találtatott és rabló gyilkosság és gyujtogatás jelei mutatkoztak a szobában. A császári nevelőnek 18 éves fogadott gyermekére esett a gyanu, kinek romlottsága és minden büntettre alkalmas volta általánosan ismeretes volt. A jelek is erre engedtek következtetni, a finnak magatartása az előtte való estén a fogságban s hasonlók alapos támpontokat szolgáltattak erre nézve. A közfigyelem ezen udvari esemény iránt feszült érdekeltséget tanusitott, a bünfenyitő per nagy zajjal meg is kezdetett, midőn egyszerre váratlanul a per az államügyész által abbanhagyatott. A fiu pedig nehány hóra rá rejtelyes módon meghalt.

Szintén kártékony az igazságszolgáltatásra nézve, nehány magasabb személynek vagy rendnek kivétele az átalános biráskodás alól. Egy különös cabinet-rendeletnél fogva a társadalom első osztályai, mint a senatorok, kormányzók, polgárnagyok stb. fölmentetnek azon kötelezettség alól, hogy mint a tanuk a törvényszékek előtt személyesen jelenjenek meg, és ezek a törvényszékek küldöttei által *saját házukban* hallgattathatnak ki. És ezen törvénykezési szerkezet mondatik nehány iró által szabadelvünek, korszerünek!

cs. *Temesvárott*, mint a lapok irják, *ügyvéd-egylet alakult*. Örvendünk, és kitartást kivánunk az erélyes munkához.

TARTALOM: Szavatosság és szavatossági per dr. Herczegh Mihály, győri jogtanártól. — Válasz Gyarmathi Samunak, Wlád Alajostól. — A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. — Törvényjavaslat a békebirákról. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 17. Pest, 1870. április 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Észrevételek

„a békebirákról" szóló igazságügyminiszteri törvényjavaslatra.

A békebirákról szóló igazságügyminiszteri törvényjavaslat kétségtelenül azok közé tartozik, melyek megjelenése átalában örömmel üdvözöltetett; mert ez által mig egyrészről remény nyujtatik, hogy a czéltalan perlekedésnek némi gát fog vettetni, másrészről nem téveszthető el az sem üdvös hatását, hogy ezen intézmény folytán csekélyebb jelentőségü s gyors elintézést igénylő ügyek, a lehető legrövidebb uton fejeztetnek be.

A békebirósági intézmény bár, — mióta az Franczia-országban felállittatott, minden időben, főleg a német jogászok között, oly tekintélyes ellenekre talált, minő a tudós Mittermaier, ki ez iránti ellenszenvének több művében kifejezést adott, [1]) s bár ily tekintélyes ellenei folytán Németország azon államaiban is, hol a szóbeliség és közvetlenség a törvénykezési eljárásban átalában elfogadtatott, a békebirói intézmény ezzel együtt meghonosulni nem birt, ugy hogy az észak-német-szövetség államai részére legujabban szerkesztett perrendtartási tervezet is, ellenére annak, hogy Poroszországban, ezen szövetség vezérállamában, a békebiróság az ugynevezett választott férfiak (Schiedsmänner) intézményében fenáll és eredménynyel működik, — a békebirói intézményt teljesen mellőzi, és az elöleges kibékités megkisértésére még csak annyi sulyt sem fektet, mint a hannoverai perrendtartás, mely az egyes birákat a felek kérelme folytán — a különben illetőségi körükhez nem tartozó peres ügyekben is, jogérvényes egyezségek létrehozására felhatalmazván, (hannoverai perrendt. 175—178. §§-ok) ez által a békebirói intézményt némileg pótolja; — mindezek ellenére — mondom — a békebirói intézmény nemcsak azon államokban, melyek egészen a franczia törvényeket vették át, mint Belgium és a rajnai tartományokban, hanem Európa számos egyéb államaiban is; — mint Dániában, Hollandban (ugy az 1838., mint 1865. évi perrendek) Oroszországban — az 1864. évi — Olaszországban — az 1865. évi — Svájcz több cantonaiban, legujabban a Zürichben, az 1866. évi perrendtartások által, elfogadtatott, sőt szükségét ujabban a német ügyvédi collegium is elismerte; [2]) tanujeléül annak, miszerint mindinkább megszilárdul azon nézet, hogy az államnak a polgárok irányában, nemcsak a perek gyors és igazságos elintézésében áll kötelezettsége, hanem oly intézmények létrehozásán kell kiválólag törekednie, melyek által a perlekedés lehetőleg megelőztetik, s ez kétségkivül, a közjegyzőség mellett, a helyesen szervezett békebirói intézmény által éretik el.

Az igazságügyminiszter által legujabban a törvényhozás elé terjesztett e részbeni törvényjavaslat, nem egyszerü utánzása az e szakban létező egyik európai törvénynek sem; hanem az viszonyainkat kellőleg számba vevő önálló mü, mely igen helyesen nem szoritja a békebirák köréhez azon birósági teendőket, melyek Franczia-országban azok köréhez tartoznak, s ez által a békebirák ott valóságos bureaukratákká alakittatnak; hanem főteendőjükké a kibékitést teszi, s ezenkivül azon ügyekre terjeszti ki itélő birói hatáskörüket, a melyek vagy csekélyebb minőségüek, vagy természetüknél fogva gyors orvoslást igénylenek.

De ámbár ezek szerint a törvényjavaslat ezen alapjait viszonyainkhoz mérve helyesnek tartom, egyes reszeire nézve, több éveken át szerzett tapasztalataim alapján, vannak némely észrevételeim, melyeket röviden előadni annál kevésbé kételkedem, minthogy e javaslat legközelebb fogván a törvényhozás tanácskozmányai alá kerülni, ugy vagyok meggyőződve, hogy az e részbeni vélemény, jöjjön az bármely igénytelen helyről is, az ügynek talán hasznára, — ártalmára azonban semmi esetben sem válhatik.

Hogy a békebirói intézmény czéljának megfeleljen, szükséges, hogy:

1) a békebiró a nép bizalmát teljesen birja;

2) hivatalának pontosan megfeleljen;

3) hivatalos gyakorolhatását néki kellő alkalom és mód nyujtassék.

Ezen czélok — nézetem szerint — akkor fognak eléretni, ha:

1-ör: A békebiró azon választók által, melyek a megyei, illetőleg a városi tisztviselők választásánál szavazatjoggal birnak, teljesen szabadon választassék, a nélkül, hogy e választás felsőbb megerősitést igényelne; azonban másrészről szükséges az is, hogy ugyanazon fegyelmi tövények alatt álljon, melyek alatt a rendes birák állanak; mert:

a békebiró a nép bizalmát teljes mérvben csak akkor fogja birni, ha a nép ezen állomásra politikai párt-különbség nélkül, azon egyént választhatja meg, kiben teljes bizalma van, — a lehetőleg szabad választás által tehát el kell oszlatni mind azon nehézségeket, melyek némelyeknél az által, ha ezen állomás miniszteri megerősités alá fogna kerülni, annak elvállalására nézve felmerülnének, el kell oszlatni azon könnyen felmerülhető balhit árnyékát is, hogy a békebiró nem teljesen a nép választottja; hanem végvonalban a kormány kinevezé-

[1]) „Selbst die grosse Anpreisung der Vergleiche hat ihre Kehrseite; während in einem würdigen, festen, unbeugsamen Bestehen auf dem, was man als Recht erkennt, männliche Kraft und Achtung des Rechts, und dadurch ein kräftiger Sinn für die höheren Güter des Lebens sich aussprechen, verräth ein ängstliches Vergleichsstiften, eine nicht achtungswürdige Feigheit, einen Mangel an Rechtsgefühl, und erzeugt zuletzt schwache Menschen, welchen Alles, was Anstrengung und Kraft fordert, gleichgült g und nur die gemeinste Bequemlichkeit des Lebens vom höchsten Werthe ist."

[2]) Lásd Mittermaier: Über den gegenwärtigen Zustand der Civil-Process-Gesetzgebung in Deutschland. (Heidelberg, 1867.) 168. s köv. lap.

sétől függő közeg. A nép a teljesen szabadon választott békebiróhoz több bizalommal fog járulni, s a választottnak erkölcsi kötelességévé válik a választás elfogadása által a nép bizalmának hódolni; mig másrészről, ha a qualificatió szoros meghatározása mellett, a békebirákra is ugyanazon fegyelmi rendszabályok fognak alkalmaztatni, melyek a rendes birákra nézve fenállanak, a szabad választás, a békebirói hivatal gyakorlatára hátrányos egyátalán nem lehet.

2-or: Hogy a békebiró hivatalának teljesen megfeleljen, szükséges, hogy az hetenkint legalább 3—4, előre közzéteendő napokon hivataloskodjék mi által magán dolgait elmulasztja; s mert tapasztalat szerint ily állomásokra átalában oly egyének, kiknek magán dolgait elmulasztani, vagyoni állásuknál fogva, módjában állana, — találkozni alig fognak, azoktól azonban, kiknek vállait az élet fentartásnak sulya is nyomja, azt, hogy saját létének feláldozása, vagy legalább anyagi helyzetének rovására e hivatalra ingyen vállalkozzék, ugy, hogy jó formán minden idejét ennek szentelje, — kivánni sem lehet, nemcsak szükségesnek, de az egész intézmény fenállására életkérdésnek tartom, hogy a békebiró a megyei pénztárból rendes (600—800 ft) évi fizetéssel elláttassék, csak igy lévén töle viszont követelhető, hogy saját ügyei félretételével kiválólag a közügynek szolgáljon. — Ne ámitsuk magunkat, anyagi korunkban lejárt a tiszteletbeli hivatalok ideje, ritka kivétel lenne az, ki az ingyen hivatalt ne ugy kezelje, hogy annak nyoma, miszerint azt csak erkölcsi kényszerből viseli, müködésén meg ne látszanék. — Nem szükséges e szavaim bizonyitására messze keresnem példákat, elég ugy hiszem — tisztelet a valóban tiszteletre méltó kevés kivételeknek — a megyei tiszteletbeli tisztviselők példájára hivatkoznom.

A békebirák rendes fizetéseli ellátása s ingyen müködése között Dózsa Dániel legujabban e tárgyról irt czikkében, [1]) azon közvetitő módot ajánlja, hogy a békebirák teljesitett müködéseikért esetenként bizonyos meghatározott dijak szedésére jogosittassanak fel, ez volna azonban — véleményem szerint, a legeltévesztetteebb eljárás, mely — miután a rendes biróságok ingyen végezik teendőiket, ha a békebirák ezért dijakat szednének, már magában elég lenne, a békebirói intézményt teljesen népszerütlenné tenni, s annak müködését megzsibbasztani; mig más részről függetlennebb egyének a népnek a dijfizetés iránti ellenszenvét ismerve, már ez oknál fogva is vonakodnának a békebirói tisztet elvállalni.

3-or: Hogy a békebirónak a békéltetés terén eredménynyel müködni módjában legyen, s müködése által a perek megelőztessenek, alkalmat kell szolgáltatni, hogy a békéltetésre kellő terük legyen, s a felek arra szorittassanak, hogy minden esetben a per megkezdése előtt egyezséget kisértsenek; mert én nem osztom e részben Feuerbach nézetét, ki igazolhatatlannak tartja, hogy „a törvény arra kényszeritsen valakit; miszerint kétségtelen jogos követelését, egy konok ellenfél ellenében, kinél tán számos bíróságon kivüli intések által, türelme a legvégső cseppig kimerült, a helyett, hogy azt egyszerre az itélő biró elé idéztesse, egy közbenjárót kell igénybe vennie, hogy itt jogos követeléséből magának tán valamit még lealkudni is engedjen;“

mert e tétel azon feltevésből indul ki, hogy ezen intézmény a jogos követelések behajtására halasztólag fog hatni; s itt oly példára hivatkozik, mely a ritka esetek közé tartozik; mig legtöbb esetben a békéltetés sikerülte s a pernek ily módoni mellőzése által, nem csak az alperes, hanem kiválólag a felperesnek is érdekében áll, s azért is az államnak nemcsak jogában, hanem kötelességében állónak tartom, hogy az egyezség megkisértésére a feleket kötelezhesse, s igy nem csak a jogos követelések mielőbbi elintézésére nyujtson módot; hanem annak is eszközlője legyen, hogy a gyakran éretlenség, tudatlanság vagy félrevezetésből inditani czélzott perek, a békebirák jóakaratu felvilágositásai és közbenjárása által megelőztessenek. Minélfogva is e részben a javaslattól eltérőleg, a franczia törvénykezési eljárás azon rendszabályát vélném alkalmazandónak, mely szerint a per megindítása előtt, a békebiró előtti békéltetés minden esetben megkisértendő, s a rendes bíróság előtti per csak azon esetben inditható, ha a felperes keresete mellé csatolja a békebiró azon nyilatkozatát, hogy a békéltetés nem sikerült.

Nem ringatom ugyan magam azon hiu reményben, hogy ez által a perlekedési viszketeg rögtön gyökerében orvosolva lesz, — ennek hosszu idő kell, mely alatt a rendszer megszilárdul s a népnek mintegy vérévé válik, hanem hogy az intézményt a nép kellőleg megismerje, s a békéltetésre a békebirónak tér nyittassék, hozzá kell ahhoz szoktatni a népet, hogy peres kérdése lévén, mielőtt ügyvédhez megy, a békebirót kénytelen legyen felkeresni, az intézmény csak ezen uton fog eredményes és valóban hasznossá válni.

A békebiráknak a csekélyebb jelentőségü ügyekbeni biráskodását, a törvényjavaslatban felsorolt eseten kivül, a mezei rendőri kihágási ügyekre is kiterjeszteni óhajtanám, ezek lévén azon esetek, melyek a vidéken leggyakrabban felmerülnek, melyek gyors elintézést s nem annyira jogismeretet, mint a helyi viszonyok s egyének ismeretét feltételezik, s melyek, ha a per menynyisége a 30 ftnyi összeget felül nem haladja, még azon esetben is a békebirák alá tartozónak vélném, ha ezzel kihágás van összekötve, melynek megbüntetése e szerint szintén a békebirák illetékességi köréhez tartoznék; valamit ugyanazok alá lennének eme törvény szerint azon intézkedések sorozandók, melyek munkások, cselédek, urak s hason esetekre vonatkoznak, bár ezek szorosan véve nem törvénykezési tárgyak, azokat mégis a békebirák köréhez tartozónak kimondani, — annál kevésbé kételkedném; minthogy azok köre reménylhetőleg rövid időn, a közigazgatási ügyekre is ki fog terjesztetni, — melyekre nézve, mellékesen megjegyezve, külön békebirák felállitását czélszerünek nem tartom; mert a sok egyén különféle hatáskörrel csak zavarva és összeütközésre adhat alkalmat, s a népre legelőnyösebb, ha azon egyént, kivel első vonalban érintkezik, minden bajaiban egy és ugyanazon személyben találja fel, bizalma ez iránt igy csak növekedni s annak tekintélye emelkedni fog.

Végül a békebirónak az árva és gondnoksági esetekbeni müködésére vonatkozólag, igen szükségesnek, s a nép socialis érzelmei s az állam alapját képező családi kapocs megszilárditására vezetőnek tartom — a franczia törvény mintájára szervezendő családi tanácsnak — hazai viszonyainkhoz alkalmazott felállitását, melynek mikénti létesitéséről, nézeteim más alkalommal kisértendem meg előadni.

ZLINSZKY IMRE,
törvényszéki biró.

[1]) Jogtudományi szemle. II. kötet 3 füzetében.

Az ügyészség levelezési jogáról.

Hazánk jogintézményei közt az ügyészség intézménye azok egyike, mely messzeterjedő multtal s jogéletünk terén kiváló fontossággal bir.

Az állam ugy, mint az egyes hatóságok, ügyészség által képviselteték érdekeiket, s ezek kezébe volt letéve az állami és hatósági közczélok feletti őrködés s azok védelme.

Az intézmény czélja iránt egyezők, körére nézve mindenütt azonosak levén a fogalmak, magának az intézménynek mikénti alkalmazását illetőleg — miután törvény nem létezett, — maguk az egyes hatóságok állapiták meg; s igy lőn, hogy az ügyészség eljárása municipiumok szerint többé kevésbé változott. De ezen eltérések épenséggel nem lényegesek s nem foglalnak magukban elvileges különbségeket.

Az ügyészség, mint a bünügyekben eljáró, mindenütt azon jogkörrel birt, hogy a szolgabirák és kapitányságoktól beérkezett elővizsgálatok nyomán a tüzetesebb vizsgálatot függetlenül a törvényszéktől, (? szerk.) önbelátása szerint eszközölte, a szükséges kihallgatásokat teljesitette s minden a vizsgálat kiegészitésére, a tényálladék megállapitására megkivántató lépéseket megtette. Ennek folytán az ügyészség saját nevében hivta be a tanukat, adott ki rendeleteket, s intézett megkereséseket ugy saját törvényszékéhez, mint egyéb hivatalokhoz; mert a törvényszék csak a beterjesztett iratok nyomán itélt, de a vizsgálatba be nem avatkozott, sem nevét az abban teljesitettekhez nem adta.

Igy fejtette ki ezt a gyakorlat s a hosszu gyakorlat törvényesité ez eljárást.

Századok multak el s nem találkozott senki és semmiféle testület, mely ez ellen ellenvetést tett volna, egész a legutóbbi időkig, neveztesen az ujabb ügyrendtartási szabályok életbeléptetéseig, a midőn egy-két hatóság jelesül Pestváros fenyitő törvényszéke is támaszkodva annak 98-ik §-ára, a bünügyek terén alkalmazott tiszti ügyészség önállóságát, törvényes eljárási szabályait és hatósági határozatokon nyugvó hatáskörét megtámadta, s az ügyészség nevében kiadott megidézéseknek, megkereséseknek, s a vizsgálatra vonatkozó felhivásoknak eleget tenni nem akar, követelvén, hogy mindezek a törvényszék nevében s mint az ülésben felvett tárgyak — a törvényszék elnökének és jegyzőjének aláirásával történjenek.

Ezen felfogás, nézetem szerint, mindenekelőtt nem törvényes, másodszor pedig nem gyakorlati.

A fentebb előadottakként ugyanis az ügyészségnek jog és hatáskörét a százados gyakorlat törvényesité, — s ezen hatáskör magában foglalja az ügyészség önálló intézkedési jogát, megkeresvényeknek, kihallgatások eszközlésének, saját nevében kiadhatását. Az ujabban kiadott ügykezelési szabályok pedig határozottan és csupán a polgári eljárásra nézve lőnek alkotva és alkalmazva, s hogy azok a bünügyek körül is életbeléptetendők lennének, sehol — a nyilvánosság kivételével — egy szóval is megemlitve nincs. Az ügyészség fentebb emlitett jogkörének megszoritásakor tehát az ügykezelési szabályok 98. §-ra hivatkozni s ezen előzményből azt leszármaztatni akarni, a legsajnálatra méltóbb tévedés és erőlködés.

Azon 98-ik §. az ülésben előfordult határozatok kiadmányozására vonatkozik, s czélja a kiadott irat hitelességének megállapitása. A vizsgálati tények azonban nem tartoznak a törvényszék elé, azok nem tárgyaltatnak ott; igy tehát nem is lehet az azok teljesitésére irányló felhivásokat a törvényszék nevében kiadni, s azonfelül nem létezik tárgy, irat, melynek hitelessége azt megkivánná. A törvényszéknek álláspontja, az okszerüség is, tehát ellene van a kérdésben levő felfogásnak.

De gyakorlatilag is rosz és kivihetetlen ezen nézet. Mert hányszor történik az, hogy a vizsgálat folyamában rögtöni intézkedések és meghagyások szükségesek, s ha most előbb a törvényszéki elnök beleegyezése, aláirása lenne mindég kikérendő, ki számos esetben jelen sincs — ugy legtöbb esetben a vizsgálat meghiusulása következnék be. Avagy mi lenne akkor, ha az ügyész kiküldetésben járva el, a törvényszéktől távol működik?

Pestváros fenyitő törvényszékénél az ügyészség naponként legkevesebb 50 megkeresést ad ki, ha már most mindezen megkereséseket a törvényszék elnöke átolvassa és aláirja, mennyi időt igényel ez? — s létezik-e mindamellett — feltéve, hogy azokat átolvassa — a legcsekélyebb biztositék bármely czélra nézve is? Én nem tudok semmiféle czélt gondolni, mivégett ezt teljesitendő lenne. Mint tehát czél nélküli is, mely az ész előtt meg nem állhat, ezen intézkedés elvetendő, nem is emlitve fel azt, mennyire késleltetné az, az ügyek előmenetelét, és mily számtalan zavarra szolgáltatna alkalmat.

Az ügykezelési szabályok a jórend és pontosság elérése végett lőnok meghozva; — de jogokat és törvény által megszabott hatásköröket érinteni sem nem akartak, sem nem érintenek. — A mennyiben a jórend és pontosság tekintetéből ez a bünügyi igazságszolgáltatás belkezelése körül lehetséges, ám vegyük át a polgári ügykezelési szabályok határozatait! Ez helyes, ez dicséretes. De közülök azon szabályokat, melyek fenálló bünügyi eljárásunkba bele nem illenek, — melyek jogköröket érintenének, melyek alkalmazása czél és okszerütlen lenne: nézetem szerint az ilyeneket átültetni nem lehet; — s miután mégis egyes hatóságok az ellenkező felfogásnak hódolnak, az igazságszolgáltatás érdekében felette óhajtandó lenne, ha az igazságügyi miniszter ur a fenforgó kételyt egy rendelettel eloszlatná.

CSUKÁSSI KÁROLY,
pestvárosi tiszti ügyész.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

negyedik (birói szervezeti, magánjogi, perrendtartási és jogtanulmányi) szakosztálya által 1870. évi ápril. 7-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Barrach Benedek, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, dr. Gerlóczy Gyula, Harsányi Ignácz, dr. Környey Ede, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, Simon Florent, dr. Szőllőssy Benő és Weitzenfeld Illés.

Elnök: Simon Florent, mint helyettesitett elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, *(határozat)* arra észrevétel nem tétetett.

2) Olvastatván a debreczeni ügyvéd-egyletnek a perrendtartás 422. és 580. §§. megváltoztatását tárgyazó, a választmánytól A) szerint áttett felterjesztései, *(határozat)* azok kellő figyelembevétel végett a perrendtartási bizottmányhoz utasitattak.

3) Olvastatván a választmánynak B) alatti jegyzőkönyvi kivonata, mely mellett a szakosztályhoz a) a n.-váradi ügyvéd-egyletnek a kivonatos és kivonat nélküli előadási rendszer feletti véleményét, b) a békebirákról, c) a birósági végrehajtókról és d) az elsőbiróságok rendezéséről szóló igazságügyi miniszteri törvényjavaslatokat szabályszerü tárgyalás végett átteszi, *(határozat)* az a) alatti vélemény dr. Schnierer Gyula, a b) alatti törvényjavaslat dr. Környey Ede, a c) alatti Deszkás Gusztáv, a d) alatti pedig dr. Apáthy István uraknak véleményes jelentéstétel végett minden további utasitás nélkül kiadatni rendeltetett.

4) Jegyző abbeli jelentése, hogy a rendes ülés a békebirói intézmény alapelvei tárgyában bemutatott jelentést, a szakosztályhoz azzal küldötte vissza, hogy ennek targyalásába csak az igazságügyminiszter ur által e tárgyban beküldött törvényjavaslat feletti véleményes jelentéssel kapcsolatosan kiván bocsátkozni, — ha ugyan a szakosztály a javaslat áttanulmányozása után is fentartaná elvileges nyilatkozatát, *(határozat)* tudomásul vétetett.

5) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* helyettesitett elnök, jegyző, dr. Schnierer Gyula és dr. Környey Ede urak küldettek ki.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi ápril 8-án tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Horváth Károly elnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, Bogdány Lajos ellenőr, dr. Friedmann Bernát könyvtárnok, dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, dr. Busbach Péter, Deszkás Gusztáv, dr. Környey Ede, Králicz Kálmán, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, dr. Schnierer Gyula és Simon Florent választmányi tag urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, (*határozat*) az irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván *Békey* Imre tanácsnok, *Horvay* Árpád váltótörvényszéki fogalmazó, *Silbermann* Kálmán ügyvéd és *Tóth* Elek királyi táblai biró uraknak egyleti tagokul leendő felvételük iránti jelentkezéseik, miután az ügyvédi oklevél birtoka tekintetében igazoltattak, *(határozat)* nevezett urak a megejtett, minden egyes jelenkező irányában külön foganatositott titkos szavazás után, egyleti tagokul megválasztattak, és részükre a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

*

3) Olvastatván a miskolczi ügyvédi-egyletnek átirata, kapcsolatosan az ügyhátralékok tárgyában az igazságügyi miniszteriumhoz intézett felirattal, *(határozat)* mindkettő tudomásul vétetett.

4) Olvastatván a debreczeni ügyvédi-egyletnek átirata és az egylet idei közgyülésén bemutatott elnöki jelentés, valamint ugyancsak a debreczeni ügyvédi-egyletnek átirata az ügyhátralékok tárgyában, *(határozat)* mindhárom tudomásul vetetett.

5) Olvastatván Puttkammer és Mühlbrecht uraknak levele, melyben igérik, hogy az egyleti nyomtatványok közvetitése tárgyában rövid idő mulva részletes tervezetet fognak beküldeni, *(határozat)* az tudomásul vétetett.

6) Olvastatván egy „névtelennek“ levele, mely mellett a „perrendtartás“ tárgyában egy munkálatot közöl az egylettel megvitatás, illetve figyelembe vétel végett, *(határozat)* a munkálat kellő figyelembevétel végett a negyedik szakosztályhoz utasittatott.

7) Simon Florent ur abbeli inditványa: kéressenek fel a kir. tábla és kir. Curia elnökségei arra, hogy az egylet számára az előadandó perek jegyzékeit egy-egy példányban az egyleti tagok költségén megküldeni sziveskedjenek, *(határozat)* elfogadtatván, titkár megbizatott az egylet ebbeli kérelmének illetékes helyen leendő előterjesztésével.

8) Titkár abbeli inditványa: hogy a folyó ügyek és ügydarabok elintézése ezentul közvetlenül az elnökség utján eszközöltessék, és a mikénti elintézésről a jelentés mindig a legközelebbi választmányi ülésben csak utólag terjesztessék elő, *(határozat)* jóváhagyólag elfogadtatott.

9) Titkár inditványozza, miszerint úgy költség kimélésből, valamint azért is, hogy azok szétosztása az összes egyleti tagok között az érdekeltség fokozása tekintetéből minél gyorsabban eszközöltethessék, de egyuttal azért is, hogy az egyleti tagok az ülésekben szőnyegen forgó érdekesebb munkálatokat idejekorán tanulmányozhassák, és igy a tárgyalások és vitatkozások menete is gyorsittassék, az egyleti nyomtatványok ezentul ugy állittassanak ki, hogy azok egyuttal és egyszerre az „évkönyv“ számára is nyomattatván, az eddig gyakorlatban volt két-háromszoros nyomatás elkerültessék. E czélból inditványozza, hogy mindazon bizottmányi és szakosztályi munkálatok soksorozása, melyeknek kinyomatása a bizottmányok, illetve a szakosztályok által elrendeltetik, a titkár által akként eszközöltessék, hogy azok a tagok számára röpivek alakjában, de egyuttal az évkönyv számára is kellő alakban egyszerre kinyomatván, a röpivek a tagoknak azonnal szétküldessenek, az évkönyvbe szánt ivek pedig az év végeig eltétessenek, és akkor a többi egyleti munkálatok, jelentések, jegyzőkönyve stb. kapcsában egybe köttetvén, az évkönyvnek külön czimü alosztályát képezzék. A nyomtatványok ilyszerü kezelése mellett a pillanatnyi szükségnek is elég lenne téve, de a tagok az év végével az egyleti munkásság teljes átnézetét is vennék az évkönyvben, a nélkül, hogy az egyletnek minden az eddiginél több költségébe kerülne. A bizottmányi és szakosztályi munkálatok nyomatására és szétküldésére minden szakosztálynak 100 ft lévén kiutalványozva, ha ebből egy szakosztály — a meghivók és ezek póstabéreire megkivántató összegek levonása után 50—60 ftot, mint a mely összegeket ők különben is nyomtatványok és kihordási dijakra fordítnak, átengednek, a röpivek kiállitási és szétküldési költségei legnagyobb részt fedezve lennének, s igy az évkönyv kiállitási és szétküldési költsége — a fenebbi tervezet értelmében, — csak részben terhelendné az egyletet, mindenesetre pedig ezekre az eddiginél tetemesen kevesebb költség lenne fordítandó. Az évkönyv beosztása azonban ezekhez képest természetesen szinte változnék, a mennyiben az első rész az elnöki beszédet, a titkári és jegyzői jelentéseket, a rendes ülések megállapodásai nyomán szerkesztett munkálatokat, az évi számadásokat stb. a második rész a bizottmányi és szakosztályi munkálatokat, a harmadik pedig az egyleti jegyzőkönyveket tartalmazná. *(Határozat.)* Az inditvány jóváhagyólag elfogadtatván, annak kivitele titkárra bizatik, a költségek aránylagos viselése tekintetében az indiványhoz képest a szakosztályok átiratilag megkeresendők.

10) Titkár kéri az egylet érdekében az eredetben felmutatott számla szerint előlegezett 10 ftnyi nyomtatási és posta költségeket kiutalványoztatni, *(határozat)* a 10 ft kiutalványoztatik, miről pénztárnok ur az eredeti számla áttétele mellett jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

11) Pénztárnok ur jelentést tevén a pénztár állásáról, melyre nézve a mult ülésben beterjesztett kimutatás csak annyiban szenved változást, hogy az idei bevét ma 1374 ft 59 kr, ebből kiadás 736 ft 92 kr, s igy a készpénz maradék 637 ft 67 kr; *(határozat)* a jelentés tudomásul vétetvén, eredetben irattárba tétetni rendeltetett.

12) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* elnök, titkár, dr. Környey és dr. Schnierer urak küldettek ki.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Törvényjavaslat

a békebirákról.

II. FEJEZET.

A békebirák egyeztetési hatásköre.

15. §.

A békebirák egyeztetési hatáskörébe tartoznak mindazon közigazgatási vagy polgári törvénykezési vitás ügyek, melyek fölött a felek egyezségre léphetnek.

Bünvádi ügyekben rendszerint csak a kártalanitási igény tartozik a békebirák egyeztetési hatósága alá, kivéve azon tiltott cselekvényeket, melyek miatt csak a sértett fél kivánatára indittathatik meg az eljárás.

16. §.

Oly ügyekben, melyekre nézve a békebiró biráskodási hatósággal nem bir (30. §.), a felek a békebiró előtti egyezkedést megkisérleni nem kötelesek.

Azonban mindegyik félnek jogában áll az ily ügyre nézve, ha az iránt még az illetékes törvénykezési vagy közigazgatási hatóság előtt az eljárás meg nem indittatott, az egyeztetés megkisérlése végett a békebiróhoz fordulni.

17. §.

A polg. törv. rendt. 475. és 485. §§-aiban a községi birák előtt kötelezőleg rendelt egyezségi kisérlet a békebirák előtt is teljesithető.

A békebiró egyeztetési hatósága rendszerint csak azon járás területére terjed ki, melyre megbizása szól.

Ha pedig a járás több törvényhatóság területéből alakult, hatósága a járásnak csak azon részére terjed ki, mely azon törvényhatósághoz tartozik, melybe a békebiró kineveztetett.

18. §.

A békebiró megidézhet minden személyt, ki a 17. §-ban érintett terület határán belül lakik, vagy tartózkodik.

19. §.

Ha azonban

a) a felek előtte önként megjelennek; vagy

b) ha a megidézendők nagyobb része járásában lakik vagy tartózkodik; vagy

c) örökség feletti vitás ügyekben, ha az örökhagyó legutolsó lakhelye járásában volt: a békebiró hatósága a járáson kivül lakókra is kiterjed, és sem az eléje vitt ügyet el nem utasithatja, sem illetősége ellen kifogásnak nincs helye, söt jogositva van, a felek kivánatára és költségére a c) pont alá tartozó esetekben a távollevőket hirdetményileg megidézni.

20. §.

A békebiró az idézést vagy maga teljesiti, vagy a helységi előljárók, a hol pedig birói végrehajtók van-

nak, ezek által teljesitteti. A fenelösorolt személyek, a békebiró fölhivásának 10 ft. büntetés terhe alatt engedelmeskedni kötelesek.

E birságot minden további jogorvoslat kizárásával a békebiró szabja ki, és szedeti be, s azon községi szegény alaphoz csatolja, melyben a birságra büntetett lakik.

Ha a birságra itélt a békebiró előtt mulasztását igazolja, a birság elengedhető.

Az egyeztetést kérelmező fél a békebiró által a kitüzött határidöről szóval is értesithető.

A kézbesitönek 20 kr. kézbesitési dij jár, melyet az egyeztetést kérelmező fél köteles előlegezni.

21. §.

A békebiró nem egyeztethet oly ügyben, melyben maga gyámoltja, vagy gondnokoltja, neje, jegyese, felmenö vagy lemenö rokona, vagy másodiziglen oldalrokona vagy sógora a fél.

22. §.

A békebiró előtt a felek csak személyesen jelenthetnek meg.

Ügyvéd vagy meghatalmazott által való képviseltetés vagy azokkal való együttes megjelenés tiltva van.

Azonban:

a) a gyámok és gondnokok, gyámoltjaik vagy gondnokoltjaik helyett;

b) a jogi személyek szabályszerü képviselöi, a jogi személy helyett;

c) a férj neje helyett;

d) a szülök gyermekeik, a nagykoru figyermekek szüleik helyett;

e) az ipa a vö helyett, s a vö az ipa és napa helyett;

f) a gazdatiszt gazdája helyett;

g) a szolgálatadó szolgája helyett, a békebiró előtt megjelenhetnek.

A d) pont alatti esetben a nagykoru figyermek illetöleg a szülö, ha nagykoru gyermeke nevében jö, az e) és g) pont alatti esetekben pedig a megjelenö köteles attól, kinek nevében megjelen, a fenforgó ügyben való egyezkedésre szóló korlátlan felhatalmazást felmutatni, különben a fél kimaradottnak tekintendö.

23. §.

A békebiró előtti eljárás nyilvános. A békebiró mindenekelött a megjelenö felek ugyanazonságát, rendelkezési képességét, illetöleg a 22. §. esetében a kellö felhatalmazást vizsgálja meg, s a felmutatott meghatalmazást átveszi.

Ezután a feleket kihallgatja, azoknak magukkal hozott bizonyitékait megvizsgálja, de további bizonyitasi eljárásba nem ereszkedik. Az előadottak alapján a felek közt az egyeztetést megkisérli. E kisérletnél kerülnie kell minden félrevezetést, erőszakolást, fenyegetést. Átalában igyekezzék mindkét félre nézve méltányos egyezséget létrehozni.

A feleknek az egyeztetési eljárásban a békebiró előtt tett nyilatkozatai, ellenök bizonyitékul nem használtathatnak.

24. §.

Ha a felek közt az egyezség sikerül, az nem foglaltatik külön irásba: hanem a békebirói könyvbe iratik be.

Az egyezségben meg kell emliteni:

a) az egyezségre lépö felek vezeték- és keresztnevét s lakhelyét, s ha a meghatalmazott egyezkedett, annak nevét, hivatkozva a meghatalmazás keltére;

b) az egyezség tárgyát részletesen, körülirva mindazt, miről a felek lemondottak, mind a teljesitéseket, miket elvállaltak;

c) a teljesitések időpontját;

d) az egyezség keltét.

Különösen ügyelni kell az egyezség szerkesztésénél arra, hogy a félreértésre okot adó kifejezések elkerültessenek, s a felek által kivánt minden pont belejöjjön az egyezségbe.

A beirt egyezség a felek előtt felolvastatik. Ha a felek rajta valamit változtatni, vagy azt kiegésziteni akarják, a változtatás vagy pótlás, ezen körülmény világos felemlitésével folytatólag iratik be. Vakarásnak vagy törlésnek nem szabad történnie. A megváltoztatott vagy megszünt tételek keresztül huzandók oly módon, hogy olvashatók maradjanak.

A beirt és a felek előtt felolvasott egyezség a békebiró és mindegyik fél által aláirandó.

Ha valamelyik fél nevét alá nem irhatja, a névaláirást, ezen körülmény megemlitésével egy férfi tanu teljesiti, a fél pedig kezevonását jegyzi az aláirt név mellé.

Ha az aláirást mindegyik fél, vagy az esetben, midön csak két fél egyezkedett, az egyik megtagadja: az egyezség meghiusult, és ezen körülményt a békebiró névaláirása mellett megjegyzi.

Ha pedig kettönél több fél egyezkedett, s az aláirást valamelyik megtagadja: a békebiró a többi félt felszólitja, vajjon a beirt egyezséget az aláirást megtagadó egyén kizárásával, maguk közt fen akarják-e tartani? Ha erre késznek nyilatkoznak, a további aláirás előtt ezen körülményt a békebiró megjegyzi.

25. §.

Ha a felek közt gyámolt vagy gondnokolt, vagy oly egyén van, kit törvényes képviselöjének beleegyezése hatósági jóváhagyás nélkül nem kötelezhet: az egyezség érvénye a fennérintett személyre nézve a hatósági jóváhagyástól függ, még az esetben is, ha a jóváhagyás az egyezségben fenntartva nem lett volna is.

26. §.

Ha a felek közt a szóbeli egyezség sem sikerül, a békebirói könyvbe semmi sem jegyeztetik be, s a netalán átvett felhatalmazások visszaadatnak.

Az egyezség meghiusultáról a békebiró azon félnek, a melyik kivánja, bizonyitványt ad.

27. §.

Egyeztetési tárgyalásnak csak egy izben van helye, kivéve, ha az egyeztetés ujolagos megkisérlését mindkét fél kivánja, mely esetben a békebiró uj határidöt tüzhet ki.

28. §.

Ha az egyeztetési tárgyaláson valamelyik fél meg nem jelen, ujabb határidö kitüzésének csak a 27. §. esetében van helye; ez eseten kivül a megjelenö fél, ha kivánja, bizonyitványt nyer a békebirótól arról, hogy a másik fél meg nem jelent.

A megjelenö fél a bizonyitvány alapján, a kimaradottól a perben költségei megtéritését, s az időveszteségért a biróság által megállapitandó kártalanitást kö-

vetelhet, de csak az esetben, ha a kimaradott fél perveszte lett.

29. §.

A békebiró előtt kötött egyezségek érvénye csak per utján támadható meg. Az érvénytelenitési kereset azonban az egyezség végrehajtását nem gátolja.

III. FEJEZET.

A békebirák biráskodási hatásköre polg. peres ügyekben.

30. §.

A békebiró eljár és itél:

a) mindazon polgári peres ügyekben, melyekben az alapkövetelés, vagy a peres ingó tárgy értéke, járulékok nélkül 30 o. é. frtot meg nem halad. Ingatlanokat tárgyazó keresetek, valamint örökösödési, felhivási váltó- és áru-szerzési perek, ugy a csődügyek egyátalá ban nem tartoznak a békebirák hatósága alá;

b) határjárási, megyeigazitási, sommás visszahelyezési és birtokháboritási keresetekben, melyekkel azonban a tulajdonjog iránti kereset össze nem köttethetik.

A sommás visszahelyezési keresetek csak az esetben tartoznak a békebiró hatósága alá, ha a birtokháboritás megtörténtétől számitandó legfeljebb 15 nap alatt emeltettek.

31. §.

A 30. §-ban érintetteken felül biráskodhatik a békebiró mindazon polgári peres ügyekben, melyekben a felek biráskodásának magukat önként alávetették, kivéve a 30. §. a) pontjában felsorolt azon pereket, melyekben a békebiró egyátalán nem biráskodhatik, és a törv. rendt. 53. §-ban érintett ügyeket, melyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek nincs helye.

Az alávetés azonban csak ugy érvényes, ha az azt magában foglaló nyilatkozat a békebirói könyvbe beiratik, és mindegyik fél által aláiratik.

32. §.

A békebiró birói hatósággal csak a jelen törvény 15. §-ában érintett területén, és az azon létező személyek és ingók tekintetében bir.

33. §.

Ha a békebiró ugy találja, hogy a 30. §. a) pontjában és a 31. §-ban érintett valamely ügy bonyolodottabb jogkérdést foglal magában: az ügyet a rendes biró elé utasithatja.

34. §.

A polg. törvk. rendtartás 7—11 és 30—35, 49, 97, 100, 101, 103—105, 112—116 és 118. §§-ainak határozatai — a mennyiben a jelen törvény eltérőleg nem intézkedik — a békebiró előtti eljárásra is kiterjednek.

35. §.

A békebirónak nem szabad oly ügyek elintézésében részt venni, melyekben:

a) saját személyénél fogva érdekelve lévén, közvetlenül vagy közvetve kárt vagy hasznot remélhet;

b) melyek által felesége vagy jegyese, fel- vagy lemenő ágbeli rokonai, avagy olyan személyek vannak érdekelve, kik vele negyediziglen oldalrokonságban vagy másodiziglen sógorságban, továbbá fogadott szülei, vagy fogadott gyermeki, végre gyámsági vagy gondnoksági viszonyban állanak;

c) melyekben mint tanu, szakértő, képviselő vagy közbenjáró müködött;

d) az olyan felek ügyeiben, kiknek valamelyikével ellenséges vagy peres viszonyban áll.

36. §.

A 33. §-ban érintett és mindazon esetekben, melyekben a kereset a 30. §. szerinti illetőségükhöz nem tartozik, a békebiró a keresetet visszautasitani köteles, kivéve, ha ez utóbbi esetben a felek a 31. §. határozatait teljesitik.

37. §.

A békebiró előtt való megjelenésre és képviseltetésre s az idézésre nézve a jelen törvény 20. és 22. §-ában érintett határozatok állanak.

38. §.

Ha a felek a békebiró előtt mindnyájan megjelennek: a békebiró a tárgyalást, idézés előbocsátása nélkül rögtön megtarthatja.

39. §.

Ha a tárgyaláson csak az egyik fél jelenik meg: a békebiró az eljárást a jelen törvény értelmében folytatja, s a hivatkozott bizonyitékok segélyével hivatalból fog igyekezni a való tényállást kinyomozni.

40. §.

A tárgyaláson a békebiró mindenekelőtt a feleket felhivja, hogy a peres ügyre vonatkozó ténykörülményeket hiven adják elő, és bizonyitékaikat nevezzék meg, s maga is alkalmas kérdések által igyekezni fog a valódi tényállást kideriteni.

Ezután az egyeztetést kisérelje meg, s e részben, a jelen törvény második fejezetében foglalt határozatok szerint jár el.

Ha az egyezség nem sikerül, a bizonyitási eljárás folytattatik, s e részben a polg. törv. rendt. negyedik czimében foglalt határozatok követendők, a mennyiben a jelen törvényben más rendelkezés nem foglaltatik.

A békebiró, ha szükségesnek látja, a tárgyalást elhalaszthatja.

41. §.

A bizonyitási eljárásnál a felek inditványaikat, kérdéseiket, kifogásaikat s észrevételeiket szóval kötelesek előadni.

42. §.

Az eljárás befejezte után, a békebiró itéletet mond, melynek tartalmaznia kell:

a) a felek vezeték- és keresztneveit és lakhelyét;

b) a per tárgyának megnevezését;

c) a tárgyalás időpontját, s ha több tartatott, mindegyik tárgyalását;

d) a megjelent felek, illetőleg meghatalmazottjaik nevét;

e) a felek által felhozott és a per eldöntésénél figyelembe vett bizonyitékok lényeges tartalmát és, ha eskü általi bizonyitás alkalmaztatott: a letett vagy leteendő eskü szerkezetét, ez utóbbi esetben a letételi határidő megnevezésével;

f) az elmarasztalt félre rovott kötelezettségeket részletesen körülirva;

g) ezen kötelezettség teljesitésének határidejét, mely az itéletkihirdetését, illetőleg kézbesitését követő 14 napon túl nem terjedhet, kivéve, ha a marasztalt valamely munka vagy foglalkozás teljesitésére köteleztetnék, mely esetben a körülményekhez képest hosszabb határidő is szabható;

h) a perköltségről való intézkedés.

43. §.

A pert vesztő fél rendszerint elmarasztalandó a perköltségben, ha ez a per folyta alatt kéretett és felszámittatott.

A biró belátására bizatik alperest a felszámitott költség megtéritésében elmarasztalni, ha nem itéltetett is meg az egész kereseti követelés a felperesnek. Ugyszintén a biró belátásától függ a per körülményeihez képest a perköltségeket kölcsönösen megszüntetni, vagy csak bizonyos arányban itélni meg.

44. §.

Ha az itéletben meghatározott eskü az itélet után tétetik le: a békebirói könyvbe az eskü letételéről jegyzőkönyv irandó be, melyet mind a békebiró, mind az esküvő aláir, vagy ha az utóbbi irni nem tud, két tanu előtt kézjegyével ellátja.

45. §.

A békebiró itéletét a békebirói könyvbe egész terjedelmében beirja, s a jelenlevő feleknek szóval kihirdeti, s az itélet hatályát nekik megmagyarázza, — s mindezek megtörténtét, a kihirdetés időpontjának felemlitése mellett a békebirói könyvben az itélet végén megjegyzi.

A jelen nem lévő félnek az itélet hiteles mása kézbesittetik.

46. §.

A békebirói eljárásban fölmerültekről a békebirói könyvbe való egyéb bejegyzésnek nincs helye, s minden ily tartalmu kivánat elutasitandó.

47. §.

A békebirói itélet ellen sem felebbvitelnek, sem semmiségi panasznak nincs helye; az itélettel meg nem elégedő félnek azonban jogában áll, az itélet kihirdetésétől, illetőleg kézbesitésétől számitandó fél év alatt, ügyét a rendes biróságok előtt meginditani, e cselekmény azonban az itélet végrehajtását nem gátolja.

IV. FEJEZET.

A békebiró hatásköre peren kivüli ügyekben.

48. §.

A békebirák, peren kivüli ügyekben a következő cselekményeket teljesithetik:

a) felmondásokat;

b) megintéseket valaminek teljesitése vagy abbanhagyása végett;

c) pénzkinálásokat. Ezeken felül

d) a békebirák felügyelnek az árvák és gyámoltak érdekeire.

49. §.

A 48. §. a) c) pontjai alatt érintett cselekvényeket vagy maga a békebiró teljesiti, s ez esetben a végzett hivatalos cselekmény a békebirói könyvbe bejegyzendő, s a megkereső fél abból hiteles másolatot nyer, vagy pedig a megkereső fél kivánatát röviden a békebirói könyvbe beirja, s annak hiteles másolatát kézbesitteti. A c) pont alatti esetben a cselekvény végezte után a pénz további őrzésére a békebiró nincs felhatalmazva.

50. §.

A békebiró az árvák és gyámoltak érdekeire felügyel. Ennélfogva

a) köteles jelentést tenni a gyámi vagy gondnoki hatósághoz, ha valamely gyámoltnak vagy gondnokoltnak személyét vagy vagyoni érdekét veszélyeztetve látja;

b) oly hagyatékok tekintetében, melyeknél gyámoltak érdekelvék, a leltárnak azonnal való felvételét a község elöljáró ága által eszközölteti. Általában jogában áll, oly hagyatékok leltározásánál, melyeknél gyámoltak érdekelvék, meghivás nélkül is jelen lenni s észrevételeit megtenni, — sőt ha az ily hagyatéknál a leltár felvételéig, vagy azután is, a kellő hatósági intézkedésig a vagyon biztonságban nem lenne, a békebiró a vagyont lezárolhatja, lepecsételtetheti és gondviselőket, illetőleg öröket állittathat fel;

c) minden békebiró a törvényhatósági árva-választmánynak rendes tagja.

V. FEJEZET.

A békebirói egyezségek és polg. peres ügyekben hozott itéletek végrehajtása.

51. §.

A békebiró előtt kötött egyezségek, ugy az általa hozott itéletek végrehajtásának elrendelése azon járásbiróságot illeti, melynek kerületében a békebiró székel.

A végrehajtás a polg. törv. rendt. 347. §-a szerint kérhető és rendelendő el, s a további eljárás a polgári törvk. rendt. határozatai szerint történik.

A 30. §. b) pontjában érintett esetekben a békebiró itéletét maga azonnal végrehajtja, s e czélra a községi elöljáróság neki segédkezet nyujtani köteles.

52. §.

A békebiró itéletei és az előtte kötött egyezségek végrehajtása megtagadható a járásbiró által:

a) ha az egyezség vagy itélet másolata a 77. §. határozatainak meg nem felel; vagy

b) ha az egyezség oly viszonyok fölött rendelkezik, melyek a felek szabad rendelkezése alá nem tartoznak, vagy ha a 25. §-ban megszabott jóváhagyás hiányzik; vagy végre

c) ha a kért végrehajtás magának az egyezségnek vagy itéletnek tartalma szerint meg nem adható.

Az elutasitó végzés ellen semmiségi panasznak van helye (polg. törvk. rendt. 297. §.).

53. §.

Az elrendelt végrehajtás ellen a végrehajtást szenvedő kifogásokat adhat be:

a) ha az 52. §. a) c) pontjai alatt érintett körülmények valamelyike fenforog; vagy

b) ha az egyezség létrejöttének vagy az itélet meghozatalának időpontja óta bekövetkezett körülmények folytán a végrehajtási jog egészben vagy részben megszünt vagy felfüggesztetett.

E kifogások azon járásbiróságnál, mely a végrehajtást elrendelte vagy szóval jegyzőkönyvbe adandók, vagy irásban nyujtandók be.

A járásbiró a kifogások fölött tárgyalást tüz ki, s a további eljárás a polg. törvk. rendtartásban meghatározott sommás szóbeli eljárás határozatai szerint történik. A fenérintetteken kivül más kifogások hivatalból visszautasitandók.

Ha a kifogások a végrehajtás megkezdését követő 8 nap letelte előtt nyujtatnak be: az árverezés megtartása, a kifogások jogérvényes eldöntéseig felfüggesztendő.

Később benyujtott kifogások a végrehajtás teljesitését nem gátolják.

54. §.

Ha a végrehajtás alapjául felhozott tények valótlansága kiderül, vagy ha a körülményekből kiviláglik, hogy a kifogások pusztán a végrehajtást késleltetése czéljából tétettek: a kifogást tevő fél 50 ft terjedhető birsággal büntetendő a bíróság által.

Különfélék.

(A pesti tőzsde-bíróság visszaállitására nézve) az igazságügyminiszter a kereskedelmi miniszterrel együtt következő hirdetményt tett közzé:

A pesti érték- és árutőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön-bíróságainak visszaállitásáról szóló 1870. évi II. t. cz. 3-ik §-a azt rendelvén, hogy azon termény- és gabnacsarnokokat, a melyek kebelében a létezett választott bíróságok visszaállittatnak, a kereskedelmi és igazságügyi miniszterek nyilvánosságra hozzák, — a pesti áru- és értéktőzsde bíróságán kivül, melyet az emlitett t. cz. 1. szakasza, a törvényhozás végleges intézkedéseig, hatóságára, hatáskörére és eljárására nézve, ugy mint az 1868. 54. t. cz. életbelépte előtt fenállott, feltétlenül visszaállitott, — még a temesvári Lloyd kulön-bírósága találtatván olyannak, mely megfelel az emlitett törvényczikk 2. szakaszában foglalt feltételeknek, ezt ugy, mint az 1868 iki törvénykezési rendtartás életbelépte előtt jóváhagyott alapszabályai erejénél fogva tényleg fenállott, folyó évi márcz. 31-ével, a törvény értelmében visszaállittatik.

Ezen külön-bíróságon kivül az aradi Lloyd-társulat és a nagyváradi kereskedelmi csarnok kebelében fenálló tőzsdei választott bíróságok az 1868. 54. t. cz. határozataihoz képest lévén szervezve, valamint a székesfehérvári kereskedelmi csarnok birósága is ugyanez alapon leendő szervezésre fogván utasittatni, ezek csakis az 1868-iki perrendtartás által vont határokon belül gyakorolják választott biráskodási jogukat.

— *(Az igazságügyi miniszter)* ápr. 20-án meglátogatá dr. Markusovszky, a főbiró és főkapitány kiséretében a városi fenyitő törvényszék soroksári utczai börtön helyiségeit. Szobáról szobára ment, hogy saját szemeivel lássa, minők azon helyek, melyekben az igazságszolgáltatásra várók ideiglenesen elhelyezvék, hogy közvetlenül tapasztalja, mik a hiányok, a bajok, a kinövések, melyeken segiteni, melyeket elháritani kiváló gondoskodása alá vett. Tüzetesen kérdezősködött a foglyok létszáma, elhelyezésök módja s osztályozásuk rendje felől; mely itt 11 szobában összeszoritva van. Az egyes börtönökben uralgó levegő romlott, ez pedig magától következik, a mi a miniszternek figyelmét nem kerülte ki, szintugy az épület alkalmatlan volta és a felszerelés hiányossága sem. Pestnek eddig még nem volt rendes fogdai czélokra épült helyisége; — ugy hisszük azonban, hogy ezen becses látogatás e tekintetben sem maradand eredménytelen, s meg fog adatni a büntető igazságszolgáltatásnak az, mi nélkül feladatának, mindez ideig csak részben volt képes megfelelni.

cs. *(Páris statisztikája.)* A franczia kormány által iményt kiadott *„Statistique de la France“* érdekes adatokat nyujt Párisváros népességének viszonyairól. A következő érdekesebb eredményekre jutunk ezen adatok által:

Páris 1866-ban a katonasággal együtt 1.825,274 lakost számlált. Az évi növekmény 1861. óta 125 százalék. A háztartások száma 675,222, átlag véve 272 személylyel. A házak száma 57,686, melyek közől 50,318 egészen 6311 részben lakottak voltak, mig 1057 üresen állott. Az egészen vagy részben lakott házakra átlag véve 32,23 lakos jutott. A lakások száma 641,165, tehát körülbelől ugyanannyi, mennyi a háztartásoké. Az épületek közöl csak 149 van szalmával vagy fával födve. A házak magasságára nézve: 4778 ház földszinti, 12,164 egyemeletes, 8823 két-, 7546 három-, 8178 négy-, 16,197 több mint négyemeletes. A garnizon 25 ezer főre megy, a polgári lakosság 1.799,980-ra. Ezeknek egy harmadánál kevesebbje 592,763 született párisi, 1,098,818 Franczia ország egyéb részeiből való 2512 naturalizált idegen, 104,114 idegen. A lakosok vallás szerint ekként csoportosulnak: 96% katholikus 41,244 protestáns, 20,615 zsidók. 100 öt éven felüli polgári lakos közöl 13 sem olvasni, sem irni nem tudott, 2 csak olvasott, 85 olvasott s irt.

A polgári lakosság közöl 904,667 férfi, 895,313 nőnemü, a sajátképi párisiak közt azonban a nőnem tulsulyban van, ily arány szerint 100: 92. 1000 lakos közöl 504 gyermek és hajadon vagy nőtlen, 423 házas, 73 özvegy. 11,936 lakos kertészetből él, 948,551 iparból, 214,349 kereskedelemből, 124,649 forgalmi s hitelüzletből, 76,339 különféle kézmunkából (ezek közt van 45,323 portás) 75,238 a tisztesebb értelmiségi hivatáshoz (birák, orvosok, tudósok, művészek, tanárok) tartozik, 40,657 a rendőrséghez, 59,678 a közigazgatáshoz, 9679 a papsághoz, 168,980 tőkepénzes volt, 48,794 nem birt határozott hivatással (letartóztatottak, lelenczek s e fajták), végre 46,424 egyénnél a hivatás kipuhatolható nem volt.

A népesség közöl 657,025 önálló, 206,528 alkalmazott, 755,007 munkás s 111,496 cseléd volt.

(Az Antwerpenben tartandó földirati, világrajzi és kereskedelmi nemzetközi congressus) f. évi aug. közepén fog véghezmenni. A közoktatási miniszterium erre vonatkozólag egy hirdetményt tett közzé, melyből a következő tudósitást vehetünk a czélbavett congressusra nézve:

Mercator Gellért és Ortelius Ábrahám hires geografok emlékszobrának fölavatása alkalmával Antwerpen városában folyó 1870. évi augusztus hó közepén a földirati, világrajzi és kereskedelmi tudományok előmozditására nemzetközi congressus fog tartatni.

Az előleges intézkedések megtételére a városi hatóság közvetlen befolyása, és a belga kormány támogatása mellett, az ottani tudósokból, szakemberekből, a város előkelő polgáraiból és az ott képviselt országok consulaiból egy bizott ág alakult.

E bizottság már szétküldözte a felhivást, megküldötte az ideiglenes programmot és ebben közölte a megoldandó főbb kérdéseket is a tudományos társulatokkal.

E társulatok közül csatlakozásukat már sokan kijelentették.

A congressus a föld-, világ- és néprajzból és ezekkel rokon tudományokból; továbbá a hajózás, utazás, statisztikai és kereskedelem köréből igen nagy fontosságu kérdéseket tüzött ki fejtegetésül, melyeket nyolcz napon át szándékozik megvitatni.

Kapcsolatban a geografia, ethnografia és kereskedelemre vonatkozó tárgyakból kiállitást is terveznek és tudományos kirándulásokat tesznek.

A részvételre jelenkezők tagokká válnak, ha tiz (10) frankot fizetnek a pénztárnoknak.

A tagnak joga van a programmban közlött kérdéseken kivül uj kérdéseket tenni, a tanácskozásokban részt vesz, a gyülésről szóló módositást kapja, és a vasutakon — a bizottság által kieszközlendő — olcsóbb árért utazhat oda és vissza.

A közoktatásügyi magy. kir. miniszter kapott fölhivásokat s programmokat a hazai tudományos intézetekkel már közölte.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 18. Pest, 1870. május 3.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A magyar birodalom jogászaihoz!

A „budapesti ügyvédi egyletnek“ 1869 évi január 31-én tartott közgyülése, a hazai jogtudomány és jogszolgáltatás egységes fejlesztését elömozditandó, igazgató választmánya inditványára elhatározá a magyar birodalom jogászainak egy közös tanácskozásra leendő egyesitése végett, a kezdeményezés lépéseit megtenni, — e végből saját választmányát bizván meg, hogy a tett inditványt szélesebb körü tanácskozásban megvitatva, a magyar jogászgyülés létesitésére a szükséges intézkedéseket megtegye. Az egylet választmánya a közgyüléstől nyert ezen felhatalmazás alapján m. é. decz. hó 21-én egy tágabb körü értekezletet hitt össze, mely a jogászgyülés eszméjét felkarolva, a választmány által bemutatott alapszabály-tervezetet megállapitotta, annak kellő helyre leendő felterjesztése, az összehivás módozatainak megállapitása, s általában ugy a szervezési teendők ellátása, mint az ügyeknek a jogászgyülés megnyitásaig leendő kezelése végett, 25 tagból álló ideiglenes bizottságot választott.

Az ideiglenes bizottság a kijelölt teendőket befejezvén, azon kellemes helyzetben van, hogy a meghivásokat a jogászgyülésre már szétküldheti.

A magyar jogászgyülés eszméje oly általános rokonszenvre talált már eddigelé, mikép joggal remélhető, hogy a hazai jogtudós közönség készséggel járuland ezen üdvös eszme óhajtott valósitásához.

Századunk egyik jelszava: az egyesülés! Egyesülés az anyagi és szellemi téren egyiránt.

A jelen kor legnagyobb vivmányait a rokonczélu erők egyesitésének köszöni; ez egyesitett erők az ipar, a kereskedés és a tudomány terén hihetlen gyorsasággal oly eredményeket mutattak fel, minőket azelőtt századok hangyaszorgalom mellett sem voltak képesek létesiteni.

Hazánk e téren a többi cultur-államokkal nem versenyezhet; önállóságának ideje sokkal rövidebb, hogy sem — önvétke nélküli mulasztását helyrehozandó, — egyszerre minden irányban a haladás ösvényére léphetett volna.

Elmaradásnak hátrányait sajnosan kell az élet minden rétegében éreznünk; de ez elmaradás sehol sem állja haladásunknak annyira utját, sehol oly gyors orvoslást nem kiván, mint magánjogi életünk intézményeiben.

A jogi életet a változott viszonyok szükségéhez képest, s a haladó kor igényeinek megfelelőleg átalakitani, kétségen felül a legnehezebb feladatok közé tartozik nemcsak azért, mert az ujitások sikere a viszonyok legszerencsésebb combinátiója mellett is mindig kétséges, hanem azért is, mert az ujitástóli idegenkedés gyakran a legüdvösebb reformot is lehetetlenné teszi.

A korszerü reformokat gátló ezen akadályok nálunk, hol a sikertelen kisérletek az uj intézményektöli idegenkedést lehetöleg növelték, — kétségen felül léteznek. — Ezen akadályok leküzdése a legnagyobb ovatosságot, az érdekek és nézetek szerencsés összeegyeztetését kivánja.

E részben az utat egyengetni, a korszerü reformokra, egészséges elvek megállapitása által irányadólag hatni, — a jogászgyülés feladata leend. Ha a jogászgyülés, miként remélhető, hazánk elméleti és gyakorlati jogtudósait koronkint egy közös tanácskozásban egyesitendi, ha jogászainknak e gyülésen alkalma lesz, a nevezetesebb törvényhozási kérdések felett illetékesen nyilatkozni: megkönnyitendik sok irányban a törvényhozás feladatát, melynek alkalma lesz a jogászgyülés megállapodásai által, a jogszolgáltatás illetékes tényezőinek közvéleményét, a létesitendő egyes intézmények főbb mozzanatai iránt megismerni.

A jogtudósok egyesülése, a fontosabb jogi kérdéseknek testületileg történt megvitatása, ott is, hol a jogi viszonyok a nép miveltségének s a kor igényeinek megfelelő törvények által szabályozvák, — üdvösnek és czélszerünek mutatkozott. Hazánkban, mely a nemzeti törvényhozás húsz éven tuli szünetelése miatt, rendezett magánjogi viszonyoknak nem örvend, mely jogi rendszere átalakitásának küszöbén áll, — nemcsak üdvös és czélszerü, hanem szükséges is, hogy a gyakorlat elismert tekintélyei a tudomány képviselöivel egyesülve, a törvényhozás fontosabb kérdéseiben tekintélyük illetékes sulyával nyilatkozzanak, kölcsönös eszmecsere utján állapitsanak meg oly elveket, melyek alapján jogi intézményeinket a tudomány és tapasztalás kivánalmainak, viszonyaink és a kor igényeinek megfelelőleg ujjá teremthetjük!

A *Pesten* tartandó első magyar jogászgyülés határideje f. évi szept. 25—30. napjaira tüzetett ki, miről a hazai jogtudós közönséget egyelőre azzal kivántuk értesiteni, hogy a jelenkezés és beiratás módozatai külön fognak közöltetni.

Pest, 1870. április 23-án.

Az ideigl. bizottság nevében:

MELCZER ISTVÁN, s. k.
a m. kir. Curia legfőbb itélőszéki osztályának elnöke.
mint bizottsági elnök.

Dr. SIEGMUND VILMOS, s. k.
ügyvéd,
mint bizottsági titkár.

Az urbéri törvényjavaslatokról.

Az urbéri birtokviszonyok rendezéséről, irtványok-, bérföldek-, udvartelki birtokok és telepitvényekről az igazságügyi miniszteriumban készitett törvényjavaslatok — mint halljuk — már a miniszteri tanácsban is

elfogadtatván, kétségen kivül az ünnepek után a képviselőház asztalára is le fognak tétetni.

Lehet, hogy ezen javaslatok sem egy, sem másrészről kedvező fogadtatásban nem részesülnek, s a különböző érdekek szerint fognak meg is birálttatni; de az elfogulatlan biráló nem hagyhatja figyelmen kivül: hogy ezen törvényjavaslatoknak nem lehetett czélja a fenálló tényleges viszonyokat akár egészben megváltoztatni, akár azoktól csak lényegesen is eltérve, ez által ujabb bonyodalmakat s még több panaszokat előidézni, — hanem igen is, czélja volt: hogy a még megoldatlan kérdések véglegesen megoldassanak, a fenn nem tartható, s a jogegyenlőséget sértő szabványok eltöröltessenek, a kételyek felvilágositassanak, és hogy a biróságok ne rendeletek, hanem törvény szerint itélhessenek.

Igy fogva fel ezen törvényjavaslatokat, — melyek az ügyvédi egyleteknek megküldetvén, alkalmam volt azokat elolvasni — és igy mellőzve a tényleges viszonyok által már meghaladt álláspontot: az urbéri birtokviszonyok rendezéséről szóló törvényjavaslatra a következő megjegyzéseket kivánom megtenni:

Az urbéri birtokviszonyok rendezéséről szóló törvényjavaslatban az van kimondva: hogy zsellértelkeknél maradvány felszámitásának helye nincs; de ha ily telkekhez oly *külső* földek is tartoznak, melyektől készpénzben vagy terményekben való szolgáltatás vagy szolgálat járt: e tartozások a birtokos által megváltandók.

Ezen intézkedés kétségen kivül az 183²/₆ évi V-ik t. cz. 8-ik § ra alapittatott, mely szerint az ezen törvényczikk előtt már fenállott urbéri zsellértelkeknek állományai mostani állapotjukban meghagyattak, és ez ellen nem is lehet kifogást tenni; de a mennyiben ezen §. utolsó része már a bér — azaz: censualis földek megváltásáról is intézkedik, s ezen megváltást csak a *külső* földekre terjeszti ki: kétségekre fog okot szolgáltatni; mert vannak oly zsellértelkek, melyekhez bér — azaz: census alatt állott belsőségek is tartoznak.

Gyakran nem lehetne ugyan meghatározni, hogy a zsellértelki belsőségnek melyik és mekkora része bérföld? mert ez a zsellértelekkel összeolvadt, s hozzá keritetvén, annak mintegy kiegészitő részét teszi; azonban maga a bérfizetés vagy szolgálat eléggé igazolja, hogy belsőtelki bérföld is létezik, ez tehát szintén megváltandó; következve a 14-ik §. utolsó része vagy egészben kihagyandó, vagy ekkép lenne kiigazitando:

„Ha azonban ily telkekhez oly külső vagy *belső* földek is tartoznak" stb.

Nem tartom ugyan e kérdést fontosnak, mert csak ritka esetben fordul elő, s tárgya is csekély; de mivel a „bérföldekről" szóló törvényjavaslatban is csak a külső földekről van intézkedés téve, miután ily belsőségi bérföldek is csakugyan léteznek, s az ily bérföldek eddig is megváltattak: szükséges — a kétség elháritása végett — ezen irányban is intézkedni, és pedig vagy a fentebb irt módon, vagy annak kimondása által, hogy az ilynemü bérfizetések vagy szolgálatok jövőre megszüntetnek.

Ezen törvénynek egyik legfontosabb §-át teszi a 23-ik melyben kimondatik: hogy oly községekben, a hol az urbér behozatalakor a jobbágy telkek száma nem határoztatott meg, habár a községi lakosok urbéri tartozásokat teljesitettek, vagy azok helyett részben vagy egészben pénzt fizettek is: maradvány felszámitásának helye nincs.

A maradvány felszámitásának — természetesen — csak ott lehet helye, hol birtokrendezés eszközöltetik; ezen §. által tehát — ugy látszik — az 183²/₆ e. X-ik t. cz. 6-ik §. f) pontjának a birtokrendezés megengedhetőségére vonatkozó intézkedése nyer bővebb magyarázatot; de nézetem szerint azon meghatározásból: „hogy a maradvány felszámitásának — tehát a birtokrendezésnek; ott nincs helye, hol az urbér behozatalakor a jobbágytelkek száma nem határoztatott meg", — ellenkező érzelemben az következik, hogy minden más esetben helye van a maradmány felszámitásának — tehát a birtokrendezésnek; mit pedig ily tág érzelemben elfogadni nem lehet. Ugyan is

ki az urbéri ügyekkel foglalkozott, s az urbéri viszonyokat közelebbről is vizsgálta; kétségtelenül tudja, hogy a Mária Terézia-féle urbér behozatala előtt számos község létezett, melyek a földesuraktól nyert engedmények, vagy kölcsönös kötések mellett, enyhébb bánásmódban részesültek, s ugynevezett szerződéses jobbágyokká lettek, s földhöz ragadt jobbágyoknak nem tekintettek, — kik a szokottnál kevesebb szolgálatokat tettek, vagy bizonyos pénzösszeget fizettek, s birtokaikat eldarabolva szabadon adták — és vették; — tudni fogja továbbá azt is, hogy igen sok esetben az ily szerződéses községekben a telkek száma sem volt meghatározva, annnyival kevésbé volt megállapitva az, hogy egy telek hány hold szántóföldből és rétből álljon?

Az urbér behozatalakor — mint szintén tudva van — egyrészről a jobbágyok hiányosan mondták be birtokaikat, söt el is tagadták, — másrészről pedig a földesurak arra törekedtek, hogy az urbért oly községekbe is behozzák, hol szerződéses bánásmód divatozott; minek folytán több ily községekben nemcsak urbéri összeirások teljesitettek, hanem részükre az urbér ki is adatott.

A szerződéses jobbágyok azonban az urbért el nem fogadván, panaszaikra, de gyakran hivatalból is vizsgálat rendeltetett, s kitünvén az, hogy szerződéses bánásmód alatt léteztek: utasitattak a hatóságok, hogy vagy barátságos uton az előbbi egyezségnek és a viszonyoknak megfelelő szerződést eszközöljenek, vagy a kölcsönös igényeket urbéri uton állapittassák meg. Mi megtörténvén, az illető községek részére, az urbér helyett, ugynevezett „Regulativum instrumentum" adatott ki.

Ha ezek folytán tekintjük azt, hogy sem a Mária Terézia-féle urbér behozatalának, sem az 183²/₆ évi urbéri törvényeknek nem az volt czélja, hogy a földesuri alattvalók terhesebb bánásmód alá vettessenek s előbbi jogaik megcsonkittassanak; hanem az, hogy jobb és biztosabb állapotba helyeztessenek: önként merül fel azon kérdés, hogy miután az urbéri összeirásban, s netán ennek alapján kiadott urbérben a telkek száma benfoglaltatik, — habár a jobbágyok panaszára vagy hivatalból az urbér mellőztetett, s a szerződéses jobbágyok részére az ugynevezett „Regulativum instrumentum" adatott is ki: van-e helye maradvány felszámitásának még akkor is, ha az ily községben mind az urbér behozatala előtt, mind az után, a birtokok szétdarabolása és a szabad adás-vevés divatozott?

A törvényjavaslat fent idézett 23-ik §-ából azt lehet következtetni, hogy helye van a maradvány felszámitásának, mert a telkek száma meg lett határozva; minthogy azonban az ily regulativum instrumentummal ellátott községekbe az urbér csakugyan nem hozatott be, igy az urbérben megállapitott telekbeli illetőség is ezen községekre nem alkalmazható, — minthogy továbbá már maga a regulativum instrumentum, vagy egyezség vagy urbéri uton állapittatott meg, s igy rendbeszedésnek lévén tekintendő, azaz: ujabbi rendbeszedésnek törvényes akadálya, — végre minthogy a birtokoknak korlátlan eldarabolása és adás-vevése miatt, a maradvány ki sem nyomozható, és arra nézve is, hogy

egy telek hány hold szántóföldből s rétből álljon, biztos adat nem is létezik: ennélfogva — tekintve az 1848-ik év előtti gyakorlatot is, — azt kell mondanunk, hogy ily községekben maradvány felszámitásának helye nem lehet.

A 23-ik §. tehát ekképen lenne bővitendő: „Oly községekben, a hol az urbér behozatalakor a jobbágy telkek száma nem határoztatott meg, vagy az urbér be nem hozatván, a helyett a községek — ugynevezett regulativum instrumentummal láttattak el, s birtokaikat eldarabolva mindenkor szabadon adták és vették, habár stb."

A törvényjavaslat 40-ik §-a nem annyira hiányt pótol, mint inkább a szükkeblüség szülte ferde magyarázatokat szünteti meg, kimondatván abban, hogy a hol a gyep-legelő hiánya vagy elégtelensége miatt a volt jobbágyok a legeltetést az urasági erdőben is gyakorolták: a legelő illetmény az erdei legelőből is kiadandó.

1848-ik év előtt senkinek csak eszeágába sem jujott volna kétségbe vonni, hogy az urbéri legeltető — ha rendes és alkalmatos gyeplegelő nincs — az erdőből is kiadandó; jelenleg azonban ezen törvényre csakugyan szükség van, mert sokan úgy okoskodnak, hogy az erdő a földesur tulajdona, abból tehát ajándékozni nem köteles. Sajnos, de — mint mondják — ezen alaptalan állitást félig-meddig a bíróságok is elfogadják, nem figyelvén arra, hogy ezen földesuri tulajdoni jogot, a jobbágyoknak legeltetői szolgalmi joga terheli.

Mint halljuk, ezen szolgalmi jogot némelyek az által igyekeznek meghiusitani: hogy ott, hol nincs gyeplegelő, a szántóföldek között elszórva létező kisebb-nagyobb, a mivelésre alkalmatlan téreket, mint gyeplegelőket vezetik a birtokkönyvbe, s azt mondják, hogy csak azon — ugyszólván — haszontalan térek képezik a közlegelőt, s a jobbágyok által gyakorolt erdei legeltetést nemcsak számitásba nem veszik, söt azt állitván, hogy mivel a földesurat a legelő használatától sem az eddigi nem gyakorlat, sem a legelő szüke miatt elzárni nem lehet: a földesurat még azon legeltetőnek csak elnevezett térekből is kell részesiteni. Miből természetesen önként következik, hogy az erdőkben elég böséges legeltetővel ellátott jobbágyok az erdei legeltetőből egészen kizáratnak, s legelő illetőségük a földek között elszórt terekre, s ezekből is csak a legkisebb mennyiségre szorittatik.

Van azonban ezen 40-ik §-nak egy intézkedése, mely részben határozatlan, részben pedig nemzetgazdasági tekintetből sem czélirányos; az t. i., hogy az erdőből kiadandó legeltetőn lévő fák a volt jobbágyokat nem illetik.

Mi történik tehát a fával: megváltani tartoznak-e a volt jobbágyok, vagy a földesur levágattathatja? Megváltás esetében miképen történik e megváltás, s nem lesz e az oly terhes, hogy az erdei legeltető értékét is tulhaladja a faváltsági összeg? ha pedig a földesur levágatja a fát, mennyi idő alatt tartozik azt teljesiteni? stb.

De ez utóbbi esetben kétségen kivül erdőpusztitás követtetik el, mit már csak nemzetgazdászati tekintetből is, helyeselni nem lehet. Másrészről pedig tekintve azt, hogy az erdőnek ily bitang módra való letarolása által a legeltető is majd nem haszonvehetetlenné tétetik, pedig a jobbágyoknak haszonvehető legeltetőt kell kiadni: arról is intézkedni kellene, hogy a letarolt erdő legalább annyira kitisztogattassék, hogy abban a legeltetést gyakorolni lehessen; mi ismét a földesurnak szolgálna fölötte nagy terhére.

Nézetem szerint a megváltást kellene kötelezőleg kimondani olyképen, hogy a váltsági ár legkisebb és legnagyobb mennyisége a törvényben holdanként megállapittatván, a bíróságok a perbeli körülményekhez képest határoznák meg, hogy az egy hold legeltetőn lévő fáért, mily váltsági ár fizetendő?

A váltsági ár megállapitásánál figyelembe lenne veendő: hogy a vidékekben történt adás-vevéseknél egy hold erdőre a vételárból mennyi eshetik; továbbá, hogy a földesur, ha a fa levágása engedtetnék meg, azt alig értékesithetné; ha pedig a legeltetőnek kitisztogatására is köteleztetnék, ennek költségeit a fa árából gyakran fedezni sem lehetne. Végre figyelembe lenne veendő az erdőnek minősége is; mert például régi tulélt s elkorhadt tölgyfákból álló erdő minő értekkel birhat, midőn az ily fák szerszám fára már nem alkalmasak, s tüzelésre is a legroszabb minőségüek.

Figyelembe véve tehát, hogy átalában egy hold erdő eladási ára a 40 ftot nem igen haladja meg: az egy holdon lévő fa váltsági árának legkisebb mennyiségét 5 frtban, a legnagyobb árt pedig 20 frtban lehetne megállapitani.

Ugyanezen törvényjavaslatnak a birtokrendezési eljárásba vonatkozó 44-ik §-a végpontjában az foglaltatván: hogy az eljárásra nézve különben az 1836-ik évi X. t. cz. 6—10 §§-ai és a polg. törv. rendt. határozatai alkalmazandók, a mennyiben jelen törvény mást nem rendel; azon kérdés merülhet fel: vajjon külön semmiségi panasznak, akár az érdemleges itéletek, akár a szolgabirói eljárás ellen van-e helye, s ezen panaszokban a semmitőszék itél-e, vagy, mint eddig, a fokozatos felebbviteli bíróságok illetékesek?

Igaz ugyan, hogy az 50-ik §-ban a végrehajtásnál felmerült kérdésekre nézve, — az 52-ik §-ban pedig a végitélet ellen csak a felebbezés hagyatott fenn, ezeket illetőleg tehát alig merülhet fel kétség; de mivel az elömunkálati eljárásnál fontos kérdések merülhetnek fel, s e tekintetben a törvényjavaslat semmi intézkedést sem foglal magában: minden kétség elháritása végett határozott szabály lenne felállitandó.

Ezen törvényjavaslat 49-ik §-nak végpontjára kivánom még megjegyezni, miszerint ohajtandó volna, hogy abban határozottan mondatnék ki az $183^2/_6$-ik évi X. t. cz. 6-ik §. b) pontjában foglalt azon intézkedés is: hogy ott, hol a rendbeszedés már megtörtént, és csak tagositás eszközöltetik: a jobbágyok telki állományait mind mennyiségökre, mind minőségükre nézve, tökéletes annyit éröben kell kihasitani és kiadni; következve, hogy a dülönkénti osztályzás nem az urbéri, hanem a valódi érték szerint eszközöltessék.

Mindenki tudja ugyanis, hogy az urbéri szántóföldek birtokrendezéseknél csak 1100, 1200, 1300 □ ölével osztályoztatnak — a kivétel alá eső megyéket nem emlitve, — ellenben a nemesi birtokok osztályzásánál ily megszoritás nincs, s a valódi érték szerint történik az osztályzás ugy, hogy némely földek 2000 □ ölével, söt azon fölül is szabályoztatnak.

Feleslegesnek látszik ugyan az idézett $183^2/_6$-dik évi X-dik t. cz. 6-dik §. b) pontjának bövebb magyarázata, mert abban csakugyan elég világosan és érthetöen ki van mondva, hogy tisztán tagositás esetében a jobbágy telki állomány mind mennyiségre, mind minőségre nézve, tökéletes annyit éröben adandó ki; mivel azonban vannak sokan, kik azon nézetben vannak, hogy a jobbágyi birtok mindenkor csak az urbéri osztályzat szerint adandó ki, söt bíróságok is itéltek már ily értelemben: valóban szükséges, hogy ezen ferde nézet, s a törvény világos rendelete ellenére vitatott, s éppen azért megrovást érdemlő elfogúltság megszüntettessék.

IKLÓDI.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

negyedik (birói szervezeti, magánjogi, perrendtartási és jogtanulmányi) szakosztálya által 1870. évi április. 22-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, Bogdán Lajos, dr. Bróde Lipót, dr. Friedmann Bernát, dr. Környey Ede, dr. Morlin Imre, Pósfay Károly, Rupp Zsigmond, dr. Schnierer Gyula és dr. Siegmund Vilmos urak.

Elnök: Pósfay Károly.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, *(határozat)* arra észrevétel nem tétetett.

2) Olvastatván a választmánynak A. alatti átirata, mely mellett átteszi egy névtelennek munkálatát a „perrendtartás" tárgyában szabályszerü tárgyalás végett, *(határozat)* a munkálat a „perrendtartási" bizottmányhoz áttétetni rendeltetett.

3) Olvastatván az egyleti titkárnak a nyomtatványok tárgyában érkezett B. alatti átirata, *(határozat)* ahhoz képest a nyomtatványok és szétküldések fedezésére szolgáló 100 ftból 60 ft az egylet részére átengedtetni rendeltetett.

4) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* elnök, jegyző és dr. Környey Ede urak küldettek ki.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Törvényjavaslat

a békebirákról.

VI. FEJEZET.

A békebiró hatásköre bünvádi és rendőri ügyekben.

55. §.

A békebiró felügyel, hogy a közbiztonság és béke meg ne zavartassék: ennélfogva valamely büntett elkövetésének gyanujával terhelt egyén letartóztatását elrendelheti:

a) ha az tetten éretett, vagy a büntett elkövetése után nyomban üldöztetvén, elfogatott;

b) ha a büntett elkövetése után fegyver vagy bünösségre mutató egyéb tárgyak birtokában találtattak;

c) ha a büntett elkövetése után elszökött, vagy elrejtözött, vagy hatóságilag köröztetett;

d) ha rendes lakása nincsen;

e) ha megszökésére nézve alapos gyanu forog fenn;

f) ha alapos gyanu forog fenn arra nézve, hogy szabad lábon maradása esetében a bünnyomokat és jeleket elenyészteti, vagy a büntársakkal vagy a tanukkal a vizsgálat meghiusitása végett összebeszél.

56. §.

Ezenfelül jogában áll a békebirónak a járásában elkövetett büntett körülményeit nyomozni, s mindazon előleges intézkedéseket megtenni, melyek a bünjelek és a büntett nyomainak az illetékes hatósági személy megérkeztéig való fentartására szükségesek.

57. §.

A békebiró az 55. és 56. §§. eseteiben eljárásáról rövid jegyzőkönyvet vesz föl, melyben kiteendő:

a) az intézkedés kelte;

b) a netalán letartóztatott személy neve s a büntetendő cselekmény, melyért fogságba tétetett;

c) a tett intézkedések rövid leirása. E jegyzőkönyv, valamint a netalán letartóztatott személy 24 óra alatt a vizsgáló birósághoz beküldendő.

58. §.

Azon esetekben, midőn egy rendőr vagy más két, hitelt érdemlő személy által állittatik, és oly körülmények hozatnak a békebiró tudomására, melyek valószinüvé teszik, hogy valamely helyen lopott vagy rablott tárgyak vannak elrejtve: a békebiró a gyanuba vett helyek megmotozását elrendelheti.

59. §.

A kutatás rendszerint nappal kezdendő meg, éjjel csak az esetben teljesithető, ha az nappal megkezdetett: de ha nem végeztethetett, vagy ha elhalasztása a kutatás czélját meghiusithatná.

A kutatás a helyiség tulajdonosának jelenlétében teljesittetik; ha ez azonban a büntett elkövetésének gyanujával van terhelve, és jelenléte a kutatás czélját meghiusithatná, eltávolitandó: a kutatás egyébiránt mindig két tanu jelenlétében eszközöltessék, kik közül egyik, lehetőleg, a házban lakó teljeskoru személyek, — vagy a szomszédok közül veendő.

A kutatás oka a helyiség tulajdonosával, illetőleg a felhivott tanukkal szóval előleg tudatandó.

A kutatás előtt, valamint annak folyama alatt mindazon elővigyázati intézkedések alkalmazandók, melyek a keresett tárgy eltávolitását vagy elenyésztetését megakadályozzák.

Ha a kutatás alatt bárki a békebirónak vagy kiküldöttének nem engedelmeskedik: a helyről eltávolitandó, illetőleg a kutatás tartama alatt letartóztatandó, s ezenfelül a 83-ik § ban érintett büntetés alá esik.

Bezárt helyiségek felnyitása vagy a zár feltörése csak akkor engedtetik meg, ha a kulcsokat az eljáró tisztviselő kivánatára senki át nem adja.

Ha a lopott vagy rablott tárgyak megtaláltattak: azokat az eljáró tisztviselő őrizet alá veszi, illetőleg e czélra különös gondviselőnek adja át.

60. §.

A kutatásról jegyzőkönyv vétetik fel, melyben kiteendő:

a) a békebirói intézkedés kelte;

b) azon tárgyak megnevezése, melyek kerestetnek, a helyiség, a melyben és a személy neve, a kinél a kutatás eszközöltetett;

c) a kutatás tartama alatti eljárás, és

d) a talált tárgyak rövid leirása; végre

e) a netalán tett egyéb intézkedések.

E jegyzőkönyv a békebiró, illetőleg az eljáró tisztviselő s a kutatásnál jelenlevő tanuk által aláirandó.

E jegyzőkönyv a járási vizsgáló bíróhoz a kutatás megtörténte utána 24 óra alatt átküldetik.

61. §.

Törvénytelen gyülekezések esetében, a mennyiben az ily gyülekezetek fölötti felügyeléssel a törvény által különösen megbizott hatósági személy nincs jelen: két békebirónak jogában áll, a törvény által meghatározott formák megtartásával, a gyülekezetet feloszlatni.

62. §.

Nyilvános helyen vagy helyiségben történő oly összecsődülések, melyek az előbbi §. határozata alá

nem esnek, és akár a közlekedést gátolják, akár a rendet és közbékét törvényellenesen zavarják: a békebiró által feloszlathatók, és a békebiró rendeletére a zavargók 12 napig terjedhedő fogság vagy 50 ftig emelhető pénzbüntetés terhe alatt kötelesek lakukba vagy rendes foglalatosságukhoz térni. Az engedetleneket a békebiró elfogathatja, s a járásbiróság elibe állittathatja.

E büntetést a járásbiró szabja ki.

63. §.

A békebiró rendöri kihágások eseteiben harmincz o. é. ftig terjedhedő birságot szabhat ki.

Oly esetekben, midön a fenforgó körülményeknél fogva más, vagy nagyobb büntetés lenne kiszabandó: a békebiró köteles az ügyet a járásbiró elé utasitani.

A békebiró megidézésére mindenki megjelenni köteles, a vonakodókat karhatalommal maga elébe hozathatja.

Az eljárási költségek mindig az elmarasztalt felet terhelik.

64. §.

A 63. §-ban érintett esetekben a békebiró itéletét a békebirói könyvbe irja be, — az itéletben kiteendő:

a) a panaszos és a vádlott vezeték- és keresztneve s lakhelye;

b) a panasz tárgya;

c) a felek által felhozott, és a per eldöntésénél figyelembe vett bizonyitékok lényeges tartalma;

d) a kiszabott birság és az eljárási költség összege és a megfizetésére kiszabott határidő.

Ez itélet kihirdetése, illetőleg kézbesitése a 45. §. határozatai szerint történik.

Ha akár a panaszos, akár a vádlott az itélettel meg nem elégszik: jogában áll ügyét, az itélet kihirdetése, illetőleg kézbesitésétől számitandó 15 nap alatt a rendes biróság elébe vinni, az itélet végrehajtását azonban e hivatkozás nem gátolja.

Ha a büntetett fél a kiszabott birságot a meghatározott idő alatt le nem fizeti: az itélet másolata a békebiró által hivatalból küldetik át a járásbiróhoz, ki a végrehajtás iránt intézkedik.

65. §.

A békebiró a beszedett pénzbüntetésekről külön jegyzéket vezet, s a pénzt a törvényhatóság elnökének minden évnegyed végén beszolgáltatja.

66. §.

A békebirónak jogában áll az e fejezetben érintett rendelkezései végrehajtására a törvényhatósági és községi közbiztonsági közegeket megkeresni, kik intézkedéseinek a törvényekben megszabott büntetés terhe alatt engedelmeskedni kötelesek. Jogukban áll azonban a békebirótól irott rendeletet kérni.

VII. FEJEZET.

Bányabékebirák.

67. §.

A bányakapitányok hivataloknál fogva bányabékebirák.

A bányakapitányság székhelyén kivül kitett bányabiztosok a bányabékebiróság hatásköréhez tartozó panaszok elfogadására, az egyetértés megkisérlésére, az egyezség irásba tételére, a tárgyalás megtartására, a per teljes felszerelésére, ugy a 76. §-ban érintett elöleges vizsgálat teljesitésére feljogosittatnak, — a bevégzett pert azonban itélethozatal végett a bányabékebiróhoz beküldeni kötelesek.

A bányabékebiráknak jogában áll a székhelyükön lévő bányabiztosokat is egyes esetekben birói cselekvények teljesitésével megbizni.

68. §.

A bányabékebirák azon bányatörvényszék teljes ülésében teszik le a békebirói esküt, a melynek kerületében székelnek.

Békebirói pecsétet és könyvet az igazságügyi minisztertől nyernek.

69. §.

A bányábékebirák egyeztetési hatáskörébe tartoznak mindazon vitás ügyek, melyek a bányatörvényszékek illetősége alá esnek, és melyek fölött a felek egyességre léphetnek.

70. §.

A bányabékebiró megidézhet minden személyt, ha a 77. §-ban érintett terület határain belül lakik, vagy tartózkodik.

Ha azonban a felek előtte önként megjelennek, vagy ha a megidézendők nagyobb része járásában lakik, vagy tartózkodik, a bányabékebiró hatósága a kerületén kivül lakókra is kiterjed, és sem az eléje vitt ügyet el nem utasithatja, sem illetősége ellen kifogásnak nincs helye.

71. §.

A bányabékebiró előtti egyeztetési és peres eljárásban a távollakó bányabirtokosok a bányatörvény értelmében bejelentett meghatalmazottaik által is képviselhetők.

72. §.

Midön az egyeztetési tárgyalások a 67. § ban érintett közegek által vezettetnek, és a felek közt egyezség jő létre: az irásba foglalandó, s a bányabékebiróhoz beküldendő. Az ily egyezségek a békebirói könyvbe nem iratnak be.

73. §.

A jelen törvény 20—29. §-ainak határozatai, a mennyiben a fennebbi §§-ban más nem rendeltetik, a bányabékebiró előtti egyeztetési eljárásra is kiterjednek.

74. §.

A bányabékebiró eljár és itél:

a) mindazon a bányatörvényszék illetősége alá eső peres ügyekben, melyekben az alapkövetelés, vagy a peres ingó tárgy értéke, járulékok nélkül 30 o. é. frtot meg nem halad;

b) a bányatelkek határai iránt felmerülő határvillongási és a bányatelkekben történt birtokháboritási ügyekben.

75. §.

A 74. §-ban érintetteken felül biráskodhatik a bányabékebiró mindazon, a bányatörvényszék illetősége alá eső peres ügyekben, ha a felek, biráskodásának magukat irásban alávetették, kivéve bányatelekkönyvi, és oly ügyekben, melyeknél távollevő, vagy gyámság, vagy gondnokság alatti személyek vannak érdekelve, melyekre nézve a rendes birói illetőségtől eltérésnek nincs helye.

76. §.

A bányabékebiró, illetőleg a bányabiztosnak jogában áll a kerületében levő bánya- és kohómüveken belül elkövetett büntett körülményeit nyomozni, s mindazon előleges intézkedéseket megtenni, melyek a bünjelek és a büntett nyomainak az illetékes hatósági személy megérkeztéig való fenntartására szükségesek. Ezen esetekben a bányabékebiró, illetőleg bányabiztos a jelen törvény 57. §-ának határozatai szerint köteles eljárni.

77. §.

A bányabékebiró hatásköre azon kerületre terjed ki, mely felett, mint bányakapitány hatósággal bir.

78. §.

A bányabékebiró, ha ugy találja, hogy az eléje vitt ügy bonyolodottabb jogkérdést foglal magában: az ügyet a bányatörvényszék elé utasithatja.

79. §.

A jelen törvény 35., 37. és 47. §-ainak határozatai, a mennyiben az alább következő §§-ban más nem rendeltetik, a bányabékebiró előtti eljárásra is kiterjednek.

80. §.

A bányabékebiró előtti eljárásban a felek panaszairól, azok szóváltásáról és a bizonyitási eljárásról folytatólagos jegyzőkönyv vétetik fel, az itélet azonban a békebirói könyvbe iratik be.

A bányabékebiró birói teendőiben a bányakapitányság minden alárendelt közegének segitségével élhet.

81. §.

Ha a bányabékebiró a jelen törvény 35. §-ában érintett körülmények valamelyike miatt az eléje vitt panaszt el nem intézhetné is: a per teljes felszerelése iránt a 67. §-ban érintett közegek utján intézkedik, s a befejezett pert itélethozatal végett a legközelebbi bányabékebiróhoz küldi.

82. §.

A bányabékebiró itéletének végrehajtása iránt azonnal intézkedik.

A végrehajtást a bányatörvényszék előtt inditott per nem gátolja.

VIII. FEJEZET.

Vegyes intézkedések.

83. §.

A ki a békebirót, ezen törvényben érintett hivatalos eljárása alkalmával, szóval megsérti, fenyegeti vagy tettlegesen akadályozza, vagy bántalmazza, a békebiró parancsára vagy a helyről eltávolitandó, vagy fogságba helyezendő, és a mennyiben tette sulyosabban büntetendő tiltott cselekményt nem képez, hat hónapig terjedhető fogsággal, vagy 500 ftig terjedhető birsággal, sulyosabb esetekben mindkettővel büntetendő.

E büntetést két békebiróval együtt a járásbiró szabja ki.

84. §.

A békebiró az általa hatáskörében végzett és a békebirói könyvbe beirt cselekményekről az érdeklettnek kivánatára hiteles másolatot köteles adni.

A másolat hitelesitő záradékában megemlitendő, hogy a békebirói könyvbe beirt eredetivel mindenben megegyez. A záradékot a békebiró aláirja és pecsétjével ellátja.

85. §.

Az egyes békebirák előtt kötött egyezségek, folytatott tárgyalások, az általuk hozott itéletek és a könyveikből kiirt kiadmányok bélyeg- és illetékmentesek.

Ha azonban az egyes békebirák itélete vagy az előttük kötött egyezség alapján bárminemü további birói eljárás kivántatik: a bélyeg és az illeték a hozott itéletek és a kötött egyezségek után utólag megfizetendő.

86. §.

A békebirói eljárásért semmi dij nem jár. Azonban az egyezségeknek, vagy a polgári peres és peren kivüli ügyekben teljesitett bármely cselekvény beirásáért, s a békebirói könyvből adandó minden kiadmányért irásdij fizetendő, és pedig ha a beirt cselekmény, illetőleg kiadott másolat egy félives lapnál nem terjedelmesebb, 50. o. é. kr., minden további lapért 40 kr. fizetendő. A megkezdett lap egésznek számittatik. Az irásdijt azon fél fizeti, kinek kivánatára a cselekvény teljesittetik, vagy a kiadmányozás történik.

Ezen irásdijak a bányabékebiróságoknál az irodai átalányhoz csatoltatnak.

A bányabékebirák és a bányabiztosok birói kiküldetés esetében is rendes fuvar- és napi dijaikat huzzák.

87. §.

A békebirák kötelesek az előttük megfordult ügyekről az igazságügyi miniszter által meghatározandó rendes kimutatást vezetni, s azt minden év január hó 10-ig a törvényhatóság elnökéhez benyujtani, ki azt az igazságügyi miniszterhez terjeszti fel.

88. §.

Mindaddig, mig valamely járásban ötnél kevesebb békebiró találtatik, a jelen törvény 30 és 63. §-aiban érintett ügyek a járásbiróság elé is vihetők.

89. §.

Ezen törvény hatálybaléptének időpontját az igazságügyi miniszter határozza meg.

90. §.

Ezen törvény végrehajtásával az igazságügyi miniszter bizatik meg.

Kelt Pesten, 1870. évi január 6-án.

Horvát Boldizsár, m. k.

Különfélék.

(A Pestvárosi telekkönyv rendezése tárgyában.) Pestváros közönsége f. hó 2-ik és 3-án tartott közgyüléséből egy felterjesztést intézett az igazságügyi miniszterhez, melyre az igazságügyi miniszter folyó hó 18-án kelt és a „Budapesti Közlöny“ 94. számában is közzétett átiratban válaszolt. Minthogy ezen átirat a legczélszerübb eljárási módozat tekintetében mintegy nyilt kérdést tartalmaz, az a szaklapoknak is érdekes eszmecserére nyujthat alkalmat, miért is azt egész terjedelmében közöljük:

Sz. k. Pestváros közönségének.

Folyó hó 2-ik és 3-án tartott közgyüléséből 6620. sz. a. hozzám intézett feliratában a város közönsége azon kérelmét terjesztette elő: hogy az uj telekkönyv életbeléptetésénél a tulajdonjog tekintetében csak oly ingatlanokra nézve tétessenek intézkedések, melyeknek tényleges birtokosa a telekkönyvi tulajdonossal nem ugyanazonos; továbbá, hogy a bejegyzett terhek hivatalból kebeleztessenek át, és mindkét esetben a szokásos hirdetések vagy egészen mellőztessenek, vagy a legrövidebb határidők kitüzésével és a már telekkönyvileg bekebelezett tulajdonosok jogainak kellő megóvásával eszközöltessenek.

Midőn a városi telekkönyv rendezése czéljából, a közönség meghallgatása után, és saját kérelmére a helyszinelést elrendeltem és annak gyors eszközlése iránt a kellő intézkedéseket megtettem, nem mulaszthattam el tekintetbe venni a közönség kivánalmait; sőt a város érdekében, a fennálló törvényes szabályok korlátain belül, kivánalmain tul is tettem könnyitő rendelkezéseket; ugyanazon korlátok közt az uj telekkönyv közzétételénél is legnagyobb készséggel hajlandó volnék minden lehető könnyitésre: azonban a közönség fennebbi feliratában oly eljárás elrendelését sürgeti, a mely a fennálló törvényes szabályoktól lényegesen eltér, és a melynek szüksége a felhozott érvek által indokoltnak alig tekinthető.

Figyelembe veendő ugyanis:

I. Forog-e fenn szüksége eltérésnek a fennálló törvényszerü eljárás szabályaitól?

II. Ha ily szükség nem forogna fenn, az eltérést indokolhatja-e a czélszerüség? végre

III. A kérelem gyakorlatilag kivihető-e oly módon, a mint az a feliratban előterjesztetett.

A mi az első kérdést illeti: a feliratban kifejtett aggodalmak és nézetek, és a bizottsága által felhozott érvek nem elégségesek annak bebizonyitására, hogy szükséges legyen eltérni a szabályszerü eljárástól; mi a következőkből kitetszik:

a) Állittatik, „hogy az eddigi telekkönyv a tulajdonjog tekintetében teljes biztositékot nyujt; ha pedig 8 havi hirdetvényi határidő tüzetik ki, a telekkönyvileg biztositott tulajdonjog megtámadhatóvá, és nyolcz hónapon át kétessé tétetik, minek következtében a hirdetési határidő alatt az ingatlanra megszünik minden hitelezés, minden adás-vevés, és igy a legrealisabb forgalom is; megszünik az épitkezés legnagyobb része, melynek $^{11}/_{12}$-e intézetektől hitelezett pénzeken eszközöltetik, vagyis megszünik nagy időre a város oly szép gyarapodásnak indult élete.“

Ezen aggodalmak azonban a fennálló törvényes rendeletek szerint nem jogosultak, mert a tulajdon-igények tekintetében hirdetményi határidő csak azért üzetik ki, hogy a helyszinelési felvétel helyessége megállapittassék, és a helyszinelésnél netalán becsuszott hibás felvételek kiigazittassanak. — A helyszinelő bizottság köteles a birtokjogokat kinyomozni, és bejegyezni. Vita esetében a birtokjog azt illeti, a ki a telekkönyvi birtokos és ennélfogva a helyszinelő bizottság utasittatott, hogy vita esetében a létező telekkönyv szerint vétessék föl a birtokos; ha tehát a helyszinelő bizottság által az eddig létezett telekkönyvbe bejegyzett tulajdonos vétetett föl tulajdonosul: a helyszinelés helyesen eszközöltetett, és a hirdetvényi felszólalás már a telek. rendt. 3. §. a) pontja szerint sem terjed ki ily felvételekre. Az ily tulajdonjog csak annyiban támadható meg, a mennyiben már eddig is megtámadható volt; az ily bejelentett érvénytelenitési vagy tulajdonkereset nem tekinthető birtokigazgatási keresetnek, és csak a telek. rend. II. része szerint tárgyalható és a telek. rend. 6. §. végszavaiban foglalt rendelkezés, hogy uj jogok a hirdetvényi határidő alatt a 3. §. rendeletéhez képest bejelentetett és igazolt igények sérelme nélkül szereztethetnék, nem alkalmazható. Ha tehát valamely birtokra az uj telekkönyvben ugyanazon tulajdonos jegyeztetett be, a ki már az eddigi telekkönyvben is mint tulajdonos van bejegyezve: a tulajdonjog iránt kétség nem foroghat fenn, és a jóhiszemü harmadik személy az ily bejegyzés alapján biztos szerződhetik.

Az e tekintetben támadt aggodalmak az előrebocsátottak szerint a fenálló törvényes rendeletek helyes értelmezése által eloszlattatván: ha mindazonáltal a város közönségének megnyugtatására szolgál, hogy a fennálló törvénynyel teljesen megegyező fentebbi megjegyzések a hirdetménybe felvétessenek, ez ellen annál kevésbbé van észrevételem, mert e nézetből kiindulva szerkesztettem a helyszinelő bizottság számára kiadott utasitás 10. §-ának d) pontját.

Ezekhez képest a 8 havi határidő alatt nem szünik meg a hitel; mert a régi és uj telekkönyv összehasonlitása után bárki is biztos szerződhetik; és nincs ok aggodalomra még akkor sem, midőn az uj telekkönyv a birtokosra nézve eltér a régitől. Ez utóbbi esetben a városi telekkönyvben bejegyzett tulajdonos már megszünt az lenni, és a helyszinelésnél a mostani tényleges tulajdonos vétetett föl, kire nézve nem szünik meg a hitel, mert habár a 8 havi hitáridő alatt jelenhetők be ellene birtokigazitások: azonban részére a régi telekkönyv sem adott semmi biztositékot, mint a melyben még nem is volt bejegyezve; és a harmadik szerző ez esetben mindenesetre ovatosan fog eljárni, ha a bejegyzett birtokos jogczimét megviszgálja, a mit — tekintettel a telek. rend. 150. §. rendeletére — egyébiránt is minden ovatos szerző telekkönyv mellett is köteles megtenni.

b) Felhozatik továbbá, hogy a tulajdonjog-czim 100 eset közül 96 esetben helyesen van bejegyezve az eddigi telekkönyvbe; a tulajdonosok 4 százaléka miatt tehát nem kell a gondos tulajdonosokat felzaklatni és 96 százaléknak tulajdonát kétségessé, bizonytalanná tenni.

A bejegyzett tulajdonosokra nézve azonban az a) pont alatt felhozottak szerint ezen állitás nem alkalmazható, minthogy ezeknek semmiféle joghátrány nem okoztatik, de annál nagyobb jótétemény az uj felvétel olyanok részére, a kiknek ingatlana eddig a telekkönyvben elő sem fordul, vagy a telekkönyvben fel sem található; a kiknek ingatlana akár telkek összekapcsolása, akár azok szétdarabolása folytán változott: oly esetekben végre, a melyekben ugyanazon egy ingatlan egészben vagy részben kétszer fordul elő és különböző tulajdonosok nevén áll, vagy a kik tulajdonjogukat ki nem mutathatván, az átirást nem birták kieszközölni stb.

A felszólalási határidő kitüzése az ily uj tulajdonosok jogai biztositására nézve, a kiknek száma a 4 százalékot mindenesetre meg fogja haladni, okvetlenül szükséges; mig ellenben az eddigi telekkönyvbe bejegyzett tulajdonosoknak hátrányára épen nem szolgálhat.

c) A terhek átkebelezésére nézve a felirat szerint „a félelem s aggodalom hatványozottan lép előtérbe“ mert az átkebelezésre 12 havi határidő tüzetvén ki, a város közönségének véleménye szerint: „a hitelnek szünetelése a teherállapot tekintetében még hosszabb ideig tart, mint a tulajdonjognál, és ha a gondolkozó magán hitelező vagy takarékpénztár oly állapotot lát maga előtt, hogy 12 havon át mindig lehetséges azon eset, mikép akár adóssági, akár szolgalmi, akár bármi más a legrégibb időből származó tehertétel átkebelezése ennek keltéhez képest helyt és sort foghat, akkor nem hihető, hogy akadjon ember, ki Pesten ezen egész év folyamában bármi ingatlanra hitelezni és feltételes zálogjogot nyerhető adóssági tétel tekintetében az évi határidő lefolytáig a Damocles kardját maga felett türni hajlandó legyen“ és „az ily állapot megengedésének lehetősége gondolatban sem képzelhető és ezen aggodalom még érvelést nem szükséggel.“

De ezen vélemény szintén ellenkező a fennálló törvényes szabályokkal, és téves felfogáson alapszik; mert igaz ugyan, hogy az uj telekkönyvből 12 hónapan át a teherállapot valódi állását egész terjedelmében kivenni nem lehet, minthogy a kitüzött határidő utolsó perczében is jelenhető be régi teher, és igy a hirdetményi határidő alatt, egyedül csak az uj telekkönyv alapján, senki hitelezni nem fog; azonban egyátalában nem áll azon feltevés, hogy a hirdetvényi határidő alatt az ingatlanok teherállapota felől biztos tudomást szerezni ne lehessen, és hogy egy év folyama alatt a hitelezésnek szükségkép szünetelnie kelljen; mert az uj telekkönyv csak folytatása a régi telekkönyvnek, és addig, mig a régi telekkönyvből a régi terhek átjegyeztetnek: ezekre nézve biztos felvilágositást csak a régi telekkönyvből, az ujabbakra nézve pedig az ujból szerezhetni. Miután régi teherkép semmi sem kebelezhető át, a mi a régi telekkönyvben bejegyezve nem volt: teljes biztonsággal megtudhatja mindenki, hogy valamely ingatlanon, mely régiterhek

feküsznek. Most is megtörténik a városi telekkönyvben, hogy egy lap megtelvén bejegyzésekkel, a bevezetések uj lapon folytattatnak, és valamint ez esetben ovatos hitelezőnek nem tekintethetnék az, a ki csak az uj lapot tekintené meg, a régit pedig mellőzné: épen ugy hibáznék az is, a ki a 12 hó alatt a teherállapotra nézve csak az uj telekkönyvet tekintené meg, a régit pedig figyelembe nem venné. Mindenki bizton fog tehát hitelezhetni, a ki mind a régi, mind az uj telekkönyvet megtekinti, a melyekből a teherállapotot teljes biztonsággal megbirálhatja.

d) Az is felhozatik, hogy a hirdetvényi határidő alatt valaki bejelenthet valamely régi terhet, a mely még az 1840. év előtt tábláztatott be, s mely az 1840. év után eszközlött telekkönyv-szerkesztésnél át nem vitetvén, a városi telekk.-könyvbe eddig fel nem vétetett: mi által azok jogai sértetnének, kik az eddigi telekkönyvbe bizalmat helyezvén, jogokat szereztek. Ezen állitásra megjegyzem: hogy a fennálló telek. rendelvény 33., 35., 36. §-ai szerint, csak jogérvényesen fennálló zálogtételek kebeleztethetnek át; ha tehát a fennálló törvények vagy törvényes gyakorlat szerint, az ily régi zálogtétel jogérvénye megszünt azért, mert az 1840. év után szerkesztett uj telekkönyvbe át nem vezettetett: az átkebelezhető amugy sem lesz; ha pedig nem szünt meg, akkor az az eddigi telekkönyvbe bejegyzett felek irányában most is érvényesithető, és épen az, hogy a városi közönség az ily zálogtétel jogérvénye iránt kétkedhetik, mutatja annak szükségét, hogy valahára a városi telekkönyvbe biztonság hozassék be, a mi csak záros határidő kitüzése érhető el.

e) Felhozatik továbbá, hogy ha az átkebelezés a telek. rendelvény határozatai szerint eszközöltetnék, minden már betáblázott hitelező nyert zálogjoga különbeni vesztésének terhe alatt köteles lenne, az áthelyezésért folyamodni, mi által egyrészt a telekkönyvi hatóság munkákkal elhalmoztatnék, a feleknek tetemes költségek okoztatnának, sőt a hitelezők nyert zálogjogukat önhibájuk nélkül el is vezethetnék; másrészt, habár ezen rendszer mellett oly zálogtételek, melyek időközben megszüntek, de a telekkönyvben ki nem törültettek, az uj telekkönyvbe át nem vitetvén, az ily tulajdonosok birtoka a megszünt tehertételektől minden költség nélkül tisztáztatnék; mégis terhesnek állittatik az, hogy az ily megszünt tételek tisztázása végett, a melyek a bejegyzett összes terhek tiz százalékát teszik, a fennálló kilenczven százalék zálogtétel tulajdonosai költséggel terheltessenek; — miért is a város közönsége a fentebb jelzett bajokat akkép véli elhárithatni, ha az összes telekkönyvi terhek hivatalból átkebeleztetnek; „mert habár ez alkalommal megszünt tételek is jegyeztetnének át, ez nagy kár nem lenne, minthogy a gondos tulajdonos amugy is gondoskodott a teherállapot tisztázásáról, és az ily régi megszünt tételek hirdetményes tárgyalások utján naponkint törültetnek is; mindegyik gondoskodjék saját ügyei rendezéséről; az állam gyámkodása nem szükséges, és kevés gondatlan birtokos miatt a gondos tulajdonosok ne zaklatassanak."

Igaz, hogy az átkebelezési müvelet által a telekkönyvi hatóság teendői szaporodnak; de ezen ok a rendszer ellen nem hozható fel, mer az átkebelezési ügy nagyon egyszerü, és igy nagy tehernek nem tekinthető. Azon állitás azonban, hogy az átkebelezési eljárás által a feleknek tetemes költségek okoztatnak, nem felel meg a valóságnak; mert a költségek könnyen elkerülhetők, ha a bejelentés személyesen eszközöltetik. E tekintetben annyira egyszerüsithető az eljárás, hogy pár negyedórai idővesztésen kivül, a felek minden költségtől megkiméltetnek, kivéve, ha valamely átkebelezésre nézve per támad, mi azonban nem az átkebelezési hirdetvény által okoztatik. Egyébiránt, ha a hivatalbóli átkebelezés elfogadtatik is, az a hitelező és adós meghallgatása és az eredeti adóslevél felmutatása nélkül nem teljesithető; sőt minden gondos hitelező utána fog nézni, vajjon a hivatalbóli átjegyzésnél követelése nem hagyatott-e ki, és igy mindenesetre meg kell jelennie a bíróságnál, mi által a város közönsége részéről javaslott módozat mellett is a hitelezőnek ugyanannyi költség fog okoztatni, mint a telek. rendelvény által meghatározott rendszer megtartása mellett. A város közönségének véleménye szerint a megszünt zálogtételek már kezdettől fogva nem tisztázhatnék és a teherállapot nem felelne meg a valóságnak: pedig az uj telekkönyvi rendszer behozatalának egyik fookát épen a teherállapot tisztázása képezi. Az ily régi tehertételek nagy összegekkel terhelik e pesti ingatlanokat; a tulajdonosok tudják ugyan, hogy azok megszüntek, azonban okmányszerüleg nem képesek bebizonyitani; a hitelező jogutódjait ki nem mutathatják, és költséges, hosszadalmas pert kénytelenek folytatni. Ha az ily perek száma azon aránynyal vétetik föl, a mint a város közönsége emliti: azok költségei nagy összegekre rugnának, és igy saját véleménye szerint egyrészt a gondatlan tulajdonosoknak, t. i. azoknak, a kik a megszünt tételek törléséről nem gondoskodtak, tetemes költségek okoztatnak; de e mellett a fennálló zálogtételek tulajdonosai a fennebbiek szerint a hivatalbóli átkebelezés mellett sem menekülnek meg azon fáradságtól, a melynek a telek. rendelvény által megszabott rendszer mellett vannak kitéve; holott, ha a telekk.-rendelvény rendszere megtartatik, a megszünt zálogtételek egyszerüen kimaradnak, a nélkül, hogy a tulajdonosoknak bármi költség is okoztatnék, és ingatlanok azonnal hitelképes lesz, mig eddig az ily ingatlanokra nézve a hitelezés és szerzés valóságosan szünetelt. A betáblázott hitelezők fenebbi csekély fáradsága és költsége az átkebelezés jogi következménye által teljesen kárpótolva lesz, mert a zálogtétel ujonnan liquidáltatik, a zálogtárgy tulajdonosa által ujonnan elismertetik, és igy oly biztonságot nyer, a melylyel eddig nem birt.

A mi azon állitást illeti, hogy sok hitelező önhibája nélkül elmulaszthatja a bejelentést, és igy eddigi zálogjogát elvesztheti: ez figyelembe nem jöhet; mert egyrészt a hirdetmények közétételénél a telekkönyvi hatóság intézkedhetik, miszerint az mindenkinek tudomására jusson, és ha ez 12 hónapon át történik, alig lehet eset, hogy valaki tudomást róla ne szerezhessen. Ha ennek ellenére a hitelező még sem jelentkezik, csak maga magát okozhatja; mig ha a feliratban tolmácsolt elv fogadtatnék, a jogrendszerben nem lenne indokolható a joghátrányok elve, a mi nélkül a jogviszonyokba biztonság egyátalában be nem hozható. Ha a hirdetvény ellenére sem jelentkezik a hitelező és követelése kimarad a telekkönyvből, e joghátrány igazolhatóbb, mintsem ha hirdetvényes felszólitás nélkül történnék a kihagyás, a mint az a városi telekkönyv átalakitásánál s felirat szerint megtörtént; végre

f) Felemlittetik, hogy a városi telekkönyv 1853. évben már az osztr. polg. törv.-könyv hatálya alatt valódi telekkönyvnek elismertetett; hogy az teljesen az 1855-iki telekk.-rendelvény szerint vezettetik; hogy mind a bécsi legfőbb törvényszék, mind a curia döntvényeiben rendes telekkönyvnek tekintetett, és épen azon hitelességgel bir, a melylyel birnak a megyei telekkönyvek.

Ezen állitások ellenében megjegyzem, hogy a megyei telekkönyvekkel a városi telekkönyvet nem lehet egy sorba helyezni, még akkor sem, ha a városi telekkönyvi hatóság az 1855-iki telekrendelvény szerint jár el; mert nem alapszik térképen és nincsen birtokrészletlajstrom; az ingatlanok nagy része a valódi tényleges állapot szerint nincs bejegyezve, — sok ingatlan nem is fordul elő benne, több kétszer fordul elő, stb. De a bejegyzések sem teljesittettek a telekk. rendelvény határozatai szerint, mert a telekk. rendelvény még csak 1855. év végével adatott ki, és igy az ezen idő előtt eszközlött bejegyzések nem is felelhetnek meg azoknak. Ily körülmények közt a telekkönyv rendezése okvetlenül szükséges, mert az uj polg. törv-könyv nem a városi telekkönyvet, hanem csak az uj telekkönyvi rendszerrel készitett telekkönyveket veheti alapul, a mint az országbirói értekezlet is mindenütt (igy I. 21. §. IV. 7. §.) csak az 1855-iki telekk.-rendelvény határozatai szerint vezetett telekkönyveket veszi tekintetbe, és épen Pest városának oly nagy mérvben lendületnek indult hitele sürgősen követeli, hogy a városi telekkönyv hitele ne egyes ügyekben hozott s csak azokra nézve érvényes birói itéleteken, hanem átalánosan kiható törvényes alapon nyugodjék.

Ezen okoknál fogva nem tartom okvetlenül szükségesnek, hogy az uj városi telekkönyv kihirdetésénél a telek. rendelvény által megszabott eljárástól eltérő eljárás követtessék; még kevésbé találom pedig a szabályszerü telekkönyvi eljárás szoros megtartása által a városnak és polgárainak érdekét és a hitelviszonyokat veszélyeztetve.

(Vége köv.)

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 19. Pest, 1870. május 10.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Jogakadémiáink valódi képe nehány vonásban rajzolva.

Azok után, a miknek legujabban tanui voltunk, nem kell tán nagyon tartani attól, hogy nem korszerü munkára vállalkozunk, midőn jogakadémiáinknak, hazánk legelhanyagoltabb tanintézeteinek számos vagy inkább megszámlálhatlan fogyatkozásaira s azok orvoslásának szükségére hivjuk fel a közfigyelmet, felkérvén egyuttal a nm. közoktatási miniszteriumot, hogy a legkiáltóbb bajokon mentől elébb hathatós intézkedésekkel segitsen. Teszszük pedig ezt abban az erős hitben, hogy felszólalásunk nem fog nyomtalanul elhangzani. — Csak a kezdet nehézségeinek, egy ország rendezésével járó akadályoknak, s azon körülménynek, hogy nálunk eddigelé a nagy politikai pártviták foglalták el és töltötték be teljesen a közélet mozgalmait, szabad tulajdonitanunk azt a fájdalmas jelenséget, hogy az eldöntő körökben még nem találtak méltánylásra és számbavételre a nevezett tanintézeteken uralkodó oly visszás állapotok, melyeket, hogy mostanig sem szüntették meg, megmérhetlen kárára van az országnak, s melyek, ha csak rövid ideig is hagyatik meg a jelen állapot, még nagy veszélyeknek is lehetnek szülői.

A közoktatási miniszter úr a jogi tanodák emelésére czélzó készséges hajlandóságának nyilvánvaló bizonyságát legujabban az által adta, hogy a királyi jogakademiák személyzetének oly mértékben javitotta meg anyagi helyzetét, hogy avval az érdekeltek egyelőre és a mostani viszonyok tartamára teljesen meg lehetnek elégedve E méltányos intézkedés ellen az országgyülés termében sem volt senkinek valami alapos okos kifogása. De annyi mindazonáltal bizonyos, hogy csupán csak a tanárság jó dijazása még nem tesz virágzóvá és hiressé valamely tanintézetet, s mi is egyetértünk e részben a miniszter urral, hogy azt csak jó tanárok müködése eredményezheti. Mégis ugy vagyunk meggyőződve, hogy olyan hiányai is lehetnek egy iskolai rendszernek, melyek a legkitünőbb erők müködését is zsibbasztják, és azokat teljesen kifejlődni nem engedik; mert pedig tudjuk, hogy jogakadémiáink épen ilyen hiányokban sinylődnek, mert müködésük teljes eredménytelenségét, sőt — mint elébb emlitettük — veszélyes voltát csakis az egész intézmény tarthatatlanságának kell tulajdonitanunk; mert továbbá minden javitás lehetőségének első feltétele a hibák ismerete és őszinte beismerése; — minthogy végre erősen hiszszük, hogy jogakadémiáink legkirivóbb bajait igaz voltuk és alakjukban megismerni a m. kormánynak még eddig alkalma sem volt, mivel azokat senki igazán és kendőzés nélkül a nyilvánosság foruma elé még nem hozta, — azért bátorságot veszünk magunknak a jelen czikksorozatban az érintett állapotokat tapasztalataink alapján őszintén, de lehető rövidséggel ecsetelni, nem tartva attól sem, hogy megtámadás és gyanusitás lesz felszólalásunknak viszhangja, mire nézve határozottan kinyilvánitjuk, hogy bármi oldalról jöjjenek is azok, rettegés nélkül helyt állunk ellenök, s minden állitásunkat, ha kell még körülményesebben fogjuk beigazolni, mint ahogy ez alkalommal történik.

A „Jogtudományi Közlöny“ egyik mult évi számában a pesti kir. egyetem rektorának székfoglaló beszédjét birálva, megjegyzései közben *„nevetségessé vált“* jogakadémiákat emlegetett. Ezt az indokolás és szorosabb bizonyitás nélkül felhozott kicsinylő, lenéző itéletet tulzásnak vagy méltatlan bántalomnak tarthatná valaki. De habár nevetségesnek lenni a közéletben elég nagy baj, s kivált egy magasabb rangu tanintézetben a legkevésbé örvendeztető tulajdonság, — a ki jogakadémiáink állapotát s müködésük eredményeit elegendően ismeri, s fogalma van miveltségi érdekeink kivánalmairól, az kénytelen bevallani, hogy amaz itélet nem hogy tulszigoru, de inkább felettébb elnéző, mert nem annyira nevetésnek, mint inkább szánalomnak és szomorkodásnak van helye ott, hol jogtudománybeli haladásunkat és a külföld előtti reputatiót oly mértékben koczkáztatva látjuk, mint a jogakadémiák jelen müködésének akár csak rövid időre meghagyása mellett.

Sokat irtak a legujabb időben a napi sajtóban hátramaradásunk, értelmi sülyedésünk, tehetségek és iskolázott szakemberekben való szükölködő állapotunkról. Jött légyen bár nagy része a vádak és szidalmaknak a szándékos rosz indulatnak vagy tehetetlen politikai boszuvágynak nemtelen forrásából, annyi mégis tagadhatlan, hogy sok keserü igazságot kellene hallanunk, mely szégyenfoltot hagyna hazánkon, ha tettel meg nem czáfoljuk, s kitartó munkásságra serkenve meg nem hazudtoljuk elleneink kárhoztató itéleteit. — De kérdem: milyen volna ezeknek rólunk való nézetök, ha ők, kik a pesti egyetemet sem tartják eléggé valónak egy némethoni polgári középtanodánál, *tökéletesen* ismernék kivált a jogakadémiákban uralkodó viszonyokat? Nyelvünk, nemzeti intézményeink sajátsága és a külföld előtt még nagy részben ismeretlen volta bizonyos értelemben egy khinai falat képeznek, mely a mindenbe avatkozó kritika támadásai ellen megoltalmaz minket, s a nagy közönségnek a közoktatás iránti még mindig elégtelen részvéte mellett sok korhadt viszonyok fenntartását teszi lehetővé, melyek más müvelt országban egy óra hosszáig sem birnának fenállani.

A jogakadémiák legfőbb hiányai a *tanerők gyarlóságán*, *a tanrendszer tökéletlenségén* és azon a páratlanul tudománytalan, sőt mondhatni tudományellenes szellemen alapulnak, mely azoknak összes müködését és lényegét lengi át. — Ezekről egyenként nézetünket nyiltan és tartózkodás nélkül akarjuk előadni, csak ez uton

*

remélhetvén, hogy figyelmeztetésünk az eldöntő helyen is a dolgok állásának helyes felfogását, és alapos javitásra hajlandó eltökélést fog eredményezni.

Sok oldalról, és legujabban a közoktatási miniszter ur által is nyilvánosan elismertetett, hogy tanügyünk pangásának egyik legkiválóbb oka a jó tanerők hiányában, helyesebben mondva a tanárság nagy részének nem alkalmazható voltában rejlik. Nem áll ez sehol inkább, mint épen a jogakadémiákon müködő tanerők tekintetében, mely irányban pedig legkevésbé történt eddig kellő figyelmeztetés a fenlévő hiányokra. Nem azt akarjuk evvel mondani, hogy az akadémiai tanárság átalában s minden pereputtyostól ócska haszontalanság, hanem csak annyit, hogy jelen állapotában az akadémiáknak a meglevő hasznavehető erők is *semmi esetre* sem fejthetik ki azt a tevékenységet, mely *magasabb rangu* tanintézetek eszméjének és feladatának megfelelő.

Az akadémiák életben tartásának nyiltan kimondott czélja, mikor azokat a Bach-kormány idejében ujjászervezték, az volt, hogy azok államtisztviselőket és birákat neveljenek Magyarország számára. Ezen feladat megoldására a nevezett tanintézetek az ez idő szerinti állapotukban eleget tenni teljességgel képtelenek.

A törvénykezési viszonyaink ellen sürün emelt vádak és a törvénykezési reformkérdések országos tárgyalása alkalmával nem ritkán olyanforma nézeteket lehetett hallani, mintha egy jó biróban csak becsületesség, a birói teendők teljesitésében tapintatos ügyesség és az ügyek elintézésében napszámos módjára való serény munkásság kivántatnék meg, egyéb semmi. De ha ilyen szemlátomást elavult badar felfogásnak valóban hódolnánk is, ha a *tisztán tudományos elméleti* kiképzést, melynek hiányát egy jelenkori biróban *semminemü gyakorlati avatottság pótolni nem* képes, csak mellékes dolognak tekintenők is, mégis azt kellene mondanunk, hogy az akadémiáinkból kikerülő mostani nemzedékből ilyen értelemben vett jó birákat egyátalán reménylenünk nem szabad, söt hogy előbb még a viszonyok roszabbra fordulásától kell tartani, semmint javulást várni; mert jogakadémiáinkon *sem gyakorlati* ügyességet, *sem elméleti* alapos oktatást a tanároktól nem nyerhetnek a növendékek.

A hazai tanárságban tudományos álláspontra nézve több csoportot lehet megkülönböztetni. Egyet, mely tiszta 48-as férfiakból áll; — nem ugyan Madarász Jozsef és Csiky Sándor urak felfogása szerint, mert a politika öket már nem igen bántja, de mégis abban hasonlitva a nevezett érdemes hazafiakra, hogy ök, a 48-as tanférfiak, a magyarhoni jogtudomány 48-as, söt ha ugy tetszik még a 47-es álláspontját is képviselik, söt valósággal és tettleg fentartják; a boldog emlékezetü táblabirói világból a gondviselés által megmentett és számunkra fentartott ereklyék ök, kik ma is ott állanak, a hol álltanak akkoron, s hiven önmagokhoz és multjukhoz, ma is azt hirdetik a tanszékről, a mit hirdettek 20 év előtt, s hogy tanitványaik meghallgatják bölcseségöket, az jobbadán csak onnét van, mert nagyobbrészt ugy sem hallgatják meg öket. Ezek a jó öreg urak az iskolák országában véletlenül a trónuson felejtett Bourbonok, kik nem felejtettek el semmit és semmit sem tanultak — régóta. A tudománynak már nincs mit tartania tőlük, mert nem igen fogják zavarni annak vizét. Nekik már csak egy vágyuk lehet: maradni ugy, a mint vannak, s éltök sajkájával majdan szerencsésen kikötni azon boldog ország partjain, hol a Hesperidák aranyalmái a teljes fizetésseli nyugdijaztatás kecsegtető alakjában feléjök intenek. — Teljes szivünkből kivánjuk, hogy mentől előbb meglegyen, a mit óhajtanak.

A másik csoport az ujabb nemzedékből való. — Van köztök szép tehetségü, iskoláit nagy szorgalommal végzett nem egy fiatal ember, hivatása iránt „tele lánggal, tele tüzzel“ és — tele sok reménynyel, melyet a várva várt iskolai reformokba helyez; — itt-ott egy-egy valódi vagy csak kikiáltott lángész, ki pályáját minden bizonynyal legalább is az akadémiai rendes tagságon fogja végezni. Ezektől sokat remélhet a hazai jogtudomány; de csak a közoktatás jövőbeli alakulásától függ, a nemzeti müveltség mennyit fog köszönhetni tehetségök- és munkakedvöknek. — Viszont vannak a tanárok sorába ujabban kerültek között olyanok is, kik csak ugy jutottak a tanszékre, mint a Pontius a credoba, kiket a boldog emlékezetü helytartótanács korában csak azért csusztatott át az iskolai mennyország küszöbén valamely pártfogó Szent Péter, hogy az előcsarnokban ne alkalmatlankodjanak neki. — Azonban jobb ama gyönyörü praxis részleteire és embereire azt a bizonyos fátyolt vetnünk, melynek leple alatt a feledékenység mélyébe temetve, már sok reményeink nyugszanak. De azt lehetetlen elhallgatnunk, hogy igen sokan nem is gyanitják, s hogy az illetékes helyig talán még ekkoráig sem jutott el annak teljes mértékben való belátása, mennyi ártott jogakadémiáink hirének a hivatás és képesség nélküli tanerők meggondatlanul történt alkalmazása; mennyire csökkent a közönségben e tanintézetek becsülése, s mily iszonyuan aljasodtak azok olyan állapotok uralma alatt, minők némileg rendezett viszonyok közt magasabb rangu iskolák körül a világ legutolsó országában sem állhatnának meg egy óráig is. Figyelmeztetnünk kellett, — ámbár csak óvatosan és kimélettel tettük — jogakadémiáink e sulyos bajára, mert fájdalmasan tapasztaltuk, hogy a közoktatásiminiszterium kormánya alatt is történt egynémely nagy feltünést okozott kinevezés. Azt ugyan nem is állithatjuk, hogy a mostani kormány alatt olyanokat is, kiknek valamely irodában használ nem vehették, és *mert nem vehették* kitették volna tanároknak a jogakadémiákra. Tudjuk azt is, hogy a m. miniszterium csak az elébe terjesztett okmányok nyomán indulhat, mire nézve öt formailag teljesen megnyugtathatja az — általunk egyébiránt nem valami csalhatatlan tanárságí malasztszernek tartott — egyetemi habilitatio. Mindamellett is tekintettel a megtörténtekre, és rajtok okulva, nem lehet teljes tisztelettel nem kérnünk a nm. miniszteriumot, hogy bekövetkezhető és bekövetkezendő alkalommal jól végére járjon a folyamodók tudományos multjának, nehogy örökké böségében ússzunk a jó tanerökbeni hiánynak.

A tanerök gyarlóságának még egy szánandó jelére kell itt utalnunk, mely a milyen nyilvánvaló, mégis tudtunkkal még sehol, ugy amint kellene, napvilágra nem hozatott.

Minden magyar jogtanártól meg kell követelni, hogy a német nyelvben és jogi irodalomban otthonos legyen. Nincs tagadás benne, hogy a mint most állanak miveltségi viszonyaink, csak a német tudományból táplálkozhatik és erösödhetik leginkább a miénk; és ebben nincs mit szégyenlenünk; mert ha a német szellemi munkásság vivmányait veszszük fel nemzeti értelmiségünk kincstárába, ha azokat észjárásunk és gondolkozásunk módjához idomitva, nyelvünk fejlesztése utján elsajátitjuk, szerzeményünk egy részévé teszszük, akkor csak hivatásunkat töltjük be, s önnön nagyságunkon dolgozunk, olyan vezért követve, kinek tekintélye világszerte elismerésben részesül. De evvel nem azt akarjuk mondani, hogy tudományunk és jogi irodalmunk a német literaturának csak rableánya legyen. Messze vagyunk ugyan még attól, hogy az irodalom és tudományok minden ágában, mint némelyek reménylik, vagy legalább ohajtják, klasszikus remekművek megje-

lenését lehessen várnunk. De meg olyan roszul sem állunk, s olyan igen még sem kellene hordanunk a germanismus jármát, hogy a magyar nyelvet kerékbe törő sok fattyuhajtását az irói viszketegnek — nemzeti irodalmunk nemes sarjaiként kelljen elismernünk, hogy tétlen közönynyel eltürjünk egy-egy munkát, mely a magyar nyelv kinzását annyira viszi, hogy szerkezeti hibáit egy negyedik iskolás fiu is megcorrigálhatná. Az nem maradhat tovább is ugy, hogy az a bizonyos irodalmi himpellérkedés hánya-vetődi elbizakodásában egyre ronthassa és ferditse a nyelvet olyan termékekkel, melyeket másutt éles pallosával hirtelenül kivégezne a szüntelen virrasztó kritika.

Jogakadémiáinkat a szükséges kevesbités mellett czélszerüen szervezni, a tanerőket kellően megválogatni minden egyéb még ezután szóba hozandó okok mellett azért kell mentől elébb, hogy jogi irodalmunkba, melynek gyümölcseire épen most volna legnagyobb szükségünk, egy kis elevenséget hozzunk s mostani pangásából azt felrázzuk. Felsőbb tanodáink s az azokban müködő tanférfiak közt nincs semmi benső összeköttetés; nem találni itt semmi érintkezési pontot, a kölcsönösség és közös czél felé tudatos törekvésnek semmi nyomát. Jogi iróink produktiv ereje eddigelé jobbadán olyan tankönyvek szerzésében mutatkozott egyedül, melyek rövid, néha elég tudománytalan és léha előadásban foglalják össze a tananyagot; s épen ezt a körülményt kell, miként a következőkben megmutatjuk, még nagyobb bajnak tekintenünk, mintha ilyes tankönyvek egyátalán nem léteznének. — A felsőbb tanintézetek szakembereit kötelezni kellene, ha máskép nem, csak egyszerü igéret tétellel, — söt önmaguktól becsületérzésök ösztönéből is arra lelkesülhetnének ők, hogy kiki a maga tehetsége és hajlama szerint az illető szakmába vágó olyan müveket és alapos dolgozatokat szolgáltasson, melyek a tanuló ifjuságot oly helyzetbe teszik, hogy magyar nyelven irt munkákból, ha nem is olyan széles tudományt, mint a német irodalomból, de mégis kielégitő elméleti kiképzésre elégséges anyagot merithessen, melyet most csak a külföld tanintézeteiben kénytelen keresni. Világos dolog azonban, hogy ezt az óhajtásunkat csak tervszerü megállapodás, czélszerü munkafelosztás és legkiváltképen a tanulmányi rendszer megváltoztatása által lehet elérni.

Ha akárminő oknak tulajdonitjuk is összes szellemi és tudományos életünknek feltünő lankadását, mely annál megdöbbentőbb épen a jelen időben, mert a nemzet jogai és politikai állásának elismertetése után erejének minden irányban kifejtésére szabad és tág mozgási tért nyert, — arról már meggyőződve lehetünk, hogy az itt szóban lévő állapotainkkal sokáig nem maradhatunk ott, a hol vagyunk, ha nem akarunk az egész világ nevetségére lenni, s vészteljes vakságban nem kivánjuk magunk beteljesedésre segiteni azoknak jóslatát, kik roszul rejtett kárörömmel már most is azt jövendölik nekünk, hogy 20 esztendő múlva értelmi képességben tulszárnyalnak bennünket a hazát lakó nemzetiségek, s hogy aztán vége leszen a magyarság képzelt szellemi és anyagi tulsulyának. — Az nem lehet, hogy jogi irodalmunk még sokáig maradjon az önállóságnak csaknem teljes hijában, olyan szolgai függésben a külfödtől, melynélfogva ugyszólva csak az itt-ott felkapott gondolatok halovány reflexusa gyanánt tünik fel. Az lehetetlen, hogy ez a függetegség mintegy behálózva egész közéletünket, uralmának bélyegét vastag germanismusok alakjában még országos törvényeink hivatalos szövegére is rásüthesse, melynek némely helyeit szörnyüködéssel kell olvasnia annak, ki némi rokonszenvvel és érdekeltséggel viseltetik a magyar nyelv tisztaságának megőrzése és egészséges alapon továbbfejlesztése iránt. Ilyenek láttára valóban keserü érzetekkel kell fogadnunk ama gúnyteljes szemrehányást, hogy mi az absolutismus által ellenünk emelt rémes bástyákat annyi os'rom és erőfeszités után csak azért rontottuk le, hogy azoknak romjai közt felszedett nehány culturai köszálból nyomorult hajlékot épithessünk nemzeti létünknek. Avagy nem mulatságos s egyuttal boszantó dolog-e magyar embernek ilyeneket olvasni a hivatalos törvénytárban, ilyen forditását vagy inkább ferditését találni a Bach-korszakbeli hivatalos stylusnak, minők például a következők:

„Az arany- és ezüstrudak finomságának meghatározásánál a pénzverdék számára elöszabott próba eljárásnak (!) és különösen az ezüstnél a próbának **nedves uton** kell történnie.“ Talán a projectirozott — alkalmazkodjunk mi is egy keveset a hivatalos stylushoz — pesti csatorna-medrében lesz az a „nedves ut“, melyről a Törvénytár I. köt. 67-ik oldalán van szó.

„A siker biztositása a törvényhatósági bizottmányok és tisztviselők **kezei közé** van **letéve.**“ Ugyan hogyan lehet a biztositást — emberi tevékenység, elvont fogalom — valakinek kezei, nem is közé, hanem kezeibe letenni? (Törv. T. I. 90. lapon.)

Ez is ékes és érthető magyar szófüzés (Törv. T. 105. l.):..... „ezen szolgálati időre nézve állam ellátási igényt nem biztosit“, és a rendelet végén: „Ezen intézkedés a megválasztandó uj polgármesterekkel tudatandó.“ Lehet, hogy az efféle stylistikára gondolt Brassai Sámuel, mikor „csörtetőnek, és katonásan léptetőnek“ mondta a magyar nyelvet.

Ez is igen jól hangzik a magyar fülekben: „... *a következőket találtam* (! habe befunden) *elrendelendőnek.*“ (u. o. 157. l.), aztán meg ez is: „.. külön *alkalmazólagos* rendeletek is tétetnek. (u. o. 195. l.)

Milyen türhetetlen germanismus rejlik e következő tételekben: „A rendezett tanácscsal nem biró mezővárosok és községek, *ez iránti kivánatuk esetében;*..... „*vélnénk illetékes elintézés végett átteendőknek*“, vagy pedig: „... az illető szakminiszteriumokra *vélnénk ruházandóknak*“ (u. o. 196. és 234. ll.)

Még a vallás és közoktatási miniszterium rendeletei közt is ilyen „ötletet“ találtunk. (Törv. tár. I. 389. l.): „A jövedelmezés alapját nagyrészben a beruházás képezvén, ki lészen mutatandó, valjon az 1866. és 1867-ki években kerületében, hol és minő beruházások történtek jelesen:

a) a házi gazdaságok berendezése **ötletéből.**“ stb.

Ezt a szót: fedanyag (u. o. 425. lap.), melyik szótárban találhatni? — Magyarban bizony aligha.

A következő példa még kirivóbb a német szólamok szolgai utánozásai sorában. Ugyanis az 524. lapon: „Von den Unternehmern in Verdienst gebracht“ hiven igy van forditva: A vállalkozók által érdembe hozott kereseti összegek. — És ha végre azt olvassa a jobb nyelvérzékü ember, hogy az *eskórban* (Fallsucht!!) szenvedők alkalmatlanok a katonaságra, valjon nem törhetné-e ki tüstént a nehéz nyavalya??

Akár merre tekintsünk, törvényhozásunkra, jogi irodalmunkra, a tanári személyzetre, mindenütt hiányok, gondolatok és eszmék szüke, tökéletlensége azok a szomoru jelenségek, melyekkel szemeink találkoznak. S jogi iskoláinknak, ama számos jogakadémiáknak, melyek ilyen állapotok szabadalmazott ápoldái, reformjára komolyan még ugy látszik, nem gondolja senki. Ezen tanodák, melyek egy tudatlan s azért felettébb veszélyes jogász-proletariatussal árasztják el a hazát, nem hogy kevesbittetnének, hanem a mi a legszomoritóbb, a m. k. miniszterium alatt is folyton nő a számuk.

Pedig mind hiába! Ha minden faluba és tanyára állitanának is egy-egy jogakadémiát a most fenállók mintájára, — a hazai tudománynak evvel semmi hasznot nem szereznek. A tanulmányi rendszer, a tudományos szellem és hangulat olyan a mi tanintézeteinken, mely *kizár s lehetetlenné teszen* minden haladást. Megmutatjuk ezt legközelebbi czikkünkben.

Különfélék.

(Igazságügyminiszteri rendelet a pestvárosi telekkönyv rendezése tárgyában.)

(Vége.)

Áttérek a második kérdésre, vajjon az eltérést a czélszerüség igazolja-e?

Az eltérést czélszerüség szempontjából sem tartom indokolhatónak; mert a telekk. rendelvény határozatai Magyarország összes telekkönyveire szólnak, és pedig nemcsak a megyére, hanem a sz. k. városokra nézve is, a mely utóbbiak szintén birtak már rendes telekkönyvekkel. Ezen rendszer helyesnek tapasztaltatott, és mindenütt ismeretes is, holott a város közönsége által javasolt rendszer hasznossága s kivihetősége mindenesetre csak kisérletnek volna tekinthető. Egyébiránt a birdetményi határidők kitüzése a városi közönség által javasolt rendszer mellett sem lenne elkerülhető. Az uj betétek közzétételénél is a telekk. rendelvény 46. §. a három havi határidő kitüzését tartja szükségesnek, és ily záros határidő mellőzésével valóban csak igazolatlan jogsértések követtetnének el; sőt végre a fennebbiek szerint a felek az eltérés mellett a fáradságtól sem kiméltetnek meg.

Habár tehát az eltérést czélszerünek nem tarthatom és habár hatáskörömhöz csak a törvények végrehajtása tartozik és a fenálló telekk. rendelettől eltérő eljárást a törvényhozás felhatalmazása nélkül el nem rendelhetek: tekintve mégis, hogy a város közönsége a város érdekében ily eltérő eljárást óhajt: részemről hajlandó vagyok, e tárgyban a törvényhozás elé törvényjavaslatot terjeszteni, ha a város közönsége teljesiti a kiviteli módra vonatkozó alábbi feltételeket, melyek nélkül a közérdek szempotjából az ily eltérésért a felelősséget el nem vállalhatnám.

A város közönsége az átkebelezésre nézve csak azt kivánja, miszerint a terhek hivatalbóli átkebelezésére közegeimet utasitsam, de az eljárás módozatába nem bocsátkozik, holott közegeim ezt nem teljesithetik a nélkül, hogy kezükbe ne adassék a városi telekkönyv, mely a városi hivatalnokok által kezeltetik. Az utasitás tehát főleg csak a városi hivatalnokoknak szólhat.

Az eljárásra nézve én a közérdek szemponjából a következőket tartom szükségesnek:

Minthogy az uj telekkönyv behozatalának czélja a telekkönyv rendezése a teherállapot tekintetéből is: semmi esetre sem egyezhetném abba, hogy megszünt tételek is átjegyeztessenek; mert a tehertételek liquidálása nélkül a teherállapot sehogy sem tisztáztatnék, és a telekkönyvi rendezés egyik főczélja meghiusulna. Azért is szükséges, hogy minden tehertétel az átkebelezés előtt liquidáltassék, és valamint a hitelező, ugy az adós meghallgatása mellett annak valódisága megállapitassék, a mint az az egész országban eszközöltetett.

Továbbá nem egyezhetem abba, hogy a hivatalbóli átkebelezés a helyszinelő bizottság által eszközöltessék; mert a helyszinelés főczélja az, hogy az ingatlanok s a birtokjogok pontosan felvétessenek, és hogy a birtoklap szabatosan és teljes pontossággal szerkesztessék, minden mellékmunkálatokkal (térképekkel, birtok-részletlajstromokkal stb). Már ezen munka annyira igénybe veszi a helyszinelési hivatalnokokat, hogy ezek csak a legnagyobb éberséggel és buzgósággal felelhetnek meg feladatuknak, különösen Pesten, hol egyrészről a tulajdonosok nagyobb részének közönyével találkoznak, másrészről pedig a városi bizottsági tagok által sem támogattatnak kellőleg, ugy hogy a belvároson kivül — a helyszinelő bizottságok nagyobbrészt városi bizottmányi tagok nélkül kényszerültek dolgozni; ha még most a terhek átkebelezése is a helyszinelő bizottságra bizatnék, ezek főhivatásuktól elvonatnának és a birtoklap pontos felvétele szenvedne; de a telekkönyvezés befejezése is hosszu időre kihuzatnék, holott a gyors befejezés épen a város érdekében legnagyobb fontossággal bir. Továbbá a helyszinelő bizottság a városi telekhivatallal érintkezni kénytelenittetnék, minthogy a városi telekkönyvet a helyszinelő bizottságnak átadni nem lehetne, minek következtében két rendbeli hivatalnokok dolgoznának ugyanazon könyvekben, a mi által munkájában mindegyik folytonosan akadályoztatnék. De végre az átkebelezés müvelete felszámitást és birói határozatot feltételez, és csak ily birói eljárás mellett nyerhetnek az átkebelezett terhek a megyei telekkönyvekbe átjegyzettekkel egyenlő hitelt. Minden egyes zálogtétel átkebelezése tehát csak birósági határozat alapján teljesithető.

Ennélfogva a hivatalbóli átkebelezés csak a telekkönyvi hatóság által eszközölhető, és pedig csak oly módon, hogy a városi telekhivatal minden egyes ingatlanra nézve a terheket hivatalból kiirja, és hogy a városi törvényszék minden egyes tételre nézve mind a hitelezőt, mind az adóst meghallgatja, és ezen tárgyalás alapján rendeli el az átkebelezést; — ily eljárás mellett minden hitelező követelése az uj telekkönyvben a bejelentett követelések ivén hivatalról kitüntettetik, — és minden hitelező hivatalból meg is idéztetik. Ezen eljárás utján a 12 havi határidő a legrövidebbre, és pedig 3 hónapra lenne leszállitható, a mely idő alatt azok jelentkeznének, a kiknek követelései a hivatalbóli kijegyzésnél netalán kimaradtak volna.

A tulajdon-igényekre nézve a határidő a fennebbi három hóra megrövidittetnék, az a) pont alatti kitétellel; azonban ez csak akkor, ha a városi közönsége a helyszinelő bizottságot a birtoklap felvételénél és hitelesitésénél kellőleg támogatja, és gondoskodik, hogy a hitelesitésben oly bizottmányi tagok rendeltessenek ki, a kik a birtokviszonyokat ismerik, és kik a tárgyalásoknál pontosan részt is vesznek; mert csak ily óvatos eljárás mellett várható, hogy senkinek jogai sértetni nem fognak.

A felhozottaknál fogva tehát felhivom a város közönségét: miszerint ezen ügyet ujolag beható tárgyalás alá vevén, — azon esetre, ha a feliratában kifejtett kérelemhez ragaszkodnék, azonnal intézkedjék, hogy:

a) a városi telekhivatal az egyes ingatlanokra bejegyzett tehertételeket azon sorban, a mint azokat a helyszinelő bizottság felvette, külön-külön iveken a legnagyobb rövidséggel jegyezze ki oly módon, hogy ezen iveket a telekjegyzőkönyvek mellé lehessen csatolni, és igy a betáblázott követelések bejelentési iveit pótolhassák;

b) hogy ezen kijegyzés egy meghatározott bizonyos napig eszközöltessék; az ezen nap után eszközölt betáblázásokról a végzések, ugy a mint eddig az átirásokról, pontosan a helyszinelő bizottsággal közöltessenek, a mely azokat nyilván fogja tartani;

c) hogy ezen kijegyzés a legnagyobb gyorsasággal eszközöltessék, úgy, hogy julius hó 15-ig a munka befejeztessék; minthogy a helyszinelés gyors befejezését és az uj telekkönyv gyors közzétételét a város érdeke sürgősen követeli.

Részemről a helyszinelő bizottságot már utasitottam, hogy a felvételi iveket a közönség bizottságának felhivására a városi telekhivatalnak adja át.

Továbbá felhivom a város közönségét, hogy miután az összeállitott telekjegyzőkönyv hitelesitéséhez mintegy két hónapon át két bizottmányi tag jelenléte szükséges, intézkedjék: miszerint a hitelesitési tárgyalásokhoz ezek közreműködése és pontos megjelenése biztositva legyen, és hogy a helyszinelő bizottság a hitelesités folyama alatt a város által kijelölt helyiségeket minduntalan változtatni ne kényszerüljön, hanem mostani helyiségeiben július hó végéig megmaradhasson.

Azon esetre, ha a város közönsége a fennebbi eljárást meginditja és annak gyakorlati kivihetőségéről is meggyőződött, hajlandó vagyok a törvényhozás elé törvényjavaslatot terjeszteni, és a czélhoz vezető eltérésekhez a törvényhozás engedélyét kieszközölni, minélfogva felhivom a város közönségét, hogy folyó évi junius hó első felében a meginditott munka eredményének kimutatása mellett hozzám javaslatait terjeszsze fel. Kijelentem azonban, hogy azon esetre, ha a terhek kijegyzése a fennebbi határnapig be nem fejeztetnek, az uj telekkönyv közzétételét a fenálló törvényes szabályok szerint kellene okvetlenül elrendelnem.

Pesten, 1870. évi április hó 18-án.

Horvát Boldizsár, s. k.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

az urbéri birtokviszonyok rendezéséről.

I. FEJEZET.

Urbéri birtok.

1. §.

Urbéri földbirtoknak azon telkek tekintendők, a melyek az urbéri táblákba, mint az urbéri jobbágy- és urbéri zsellértelkek állománya iktatvák be, vagy későbbi időben urbéri tartozások szakadatlan megvétele által ilyeneknek ismertettek, akár voltak ezek urbéri, akár urbért pótló szerződési bánás alá vetve.

2. §.

Az urbéri kapcsolat megszüntetése következtében a volt jobbágyok a kezükön lévő urbéri földbirtokban (urbéri jobbágy- és urbéri zsellértelkek) teljes tulajdoni, s szabadrendelkezési joggal ruháztatnak fel.

3. §.

Az urbéri telkekkel a volt jobbágyok tulajdonává válnak a már törvényesen elkülönözött, vagy jövendőben törvényes uton elkülönözendő legelők, nem különben azon erdők és nádasok is, melyek az urbéri faizás és nádlás fejében a volt jobbágyoknak e telkek után illetményképen adattak vagy adatni fognak.

4. §.

Az urbéri jobbágy- és urbéri zsellértelkek törvényes mértéke az eddigi urbéri törvények által meg lévén állapitva, ezen határozat minden urbéri tárgyalásnál zsinórmértékül szolgáland.

5. §.

Az 1848. IX. t. cz. által az urbéri kapcsolat véglegesen megszüntetvén, és a földesuraknak ugyanazon törvényczikkely által biztositott kármentesités nagyobbrészt tettleg már megállapitva és kifizetve lévén: az urbéri kapcsolatból eredő és következett jogok s kötelezettségek elenyésztek.

A mennyiben mindazonáltal ezen kármentesités a földesurak részére még kiszolgáltatva nem lenne: a megtéritendő összeg kiszámitása az 1868. 33-ik t. cz. 5. §-nak határozatai, a kifizetés pedig az eddig fenállott szabályok szerint történik.

6. §.

A földesuri jog megszünte s a földesuraknak adott kármentesités folytán a következő jogok és járandóságok is elenyésztek:

1) a házatlan zsellérek (subinquilini) tartozásai;

2) a pálinka-kazánoktól fizetett dijjak, a mennyiben ezek az urbéri viszonyon alapulnak;

3) az urbéri telken nyitott boltoktól a bérszedés joga;

4) a kizárólagos mészárszéki jog;

5) a földesurnak azon joga, mely szerint egykori jobbágyának, a tégla vagy mészégetést, a kővágást, agyag- és fövényásást annak földén megtilthatta, vagy ezen jog gyakorlásáért magának szolgáltatást köthetett ki, a hol ezen jog a joabágyi kapcsolat megszüntetéséig gyakoroltatott.

II. FEJEZET.

Pusztatelkek, foglalások és maradványföldek.

7. §.

A pusztatelkek (sessiones desertae) azok tulajdonává válnak, kik azoknak 1848. május 1-én birtokában voltak.

Pusztatelkek gyanánt azonban nem tekinthetők azon telkek, a melyek birtokosaik által csak az 1848. és 1849. évek alatt hagyattak el és ezek által azóta ismét birtokba nem vétettek.

Az ilyes telkek tekintetében a korábbi birtokosoknak és jogutódaiknak birtok- és tulajdonjogai érintetlenül maradnak.

8. §.

Pusztatelkek után, melyekért országos kárpótlás fizettetett, az urbéri legelő- és erdő-, illetőleg nádas illetmény szintén ugy kiadandó, mint más urbéri birtok után.

9. §.

Pusztatelkek egyes részei, melyek 1848. május 1-je előtt nem urbéri, vagy urbért pótló szerződés szerint, hanem az 1836. IV. t. cz. 14. §-a értelmében a megszállitásig viszonszolgáltatás terhe alatt osztattak ki: a birtokosok tulajdonává válnak ugyan, ezek azonban kötelesek a viszonszolgáltatásokat, a mennyiben azokért országos kárpótlás nem nyujtatott, megváltani.

10. §.

Az urbéri állománynak a földesuri földekből, vagy a közös legelőből való foglalás által keletkezett minden nagyobbitása, nem különben annak az előbbi földesuraság által tett foglalásból származó kevesbitése: az eddig törvények szerint kezelendő, azonban azon korlátozással, hogy az 1820-ik január 1-én fenállott békés birtok, sem egyik, sem másik részről meg nem támadható.

11. §.

Az 1820-ik év óta történt ilynemü foglalások iránti keresetek is azon esetekben, hol a telkek tagositása s a legelő elkülönzése kéretik, a kereseti jognak különbeni elenyészténck terhe alatt, ezen munkálatok eszközlése alkalmával szorgalmazandók, s ezekkel egyszerre tárgyalandók és határozandók el.

Ha ezen munkálatoknak sem egyike, sem másika nem kéretik: ugy a kereseti jog, a mennyiben 1859-ik év végső napjáig a per meg nem indittatott, elenyészettnek tekintetik.

12. §.

A jelen törvény 10. és 11. §§-ban érintett és a jobbágyoknál maradt foglalások sem a maradványföldek, sem az irtások közé nem sorozhatók, és azok után legelő — vagy erdőilletmény nem jár.

13. §.

Azon földek, a melyeket a volt jobbágyok az urbéri behozatalakor megállapitott urbéri állományok mérvén fölül birnak, a mennyiben sem foglalásnak, sem irtványnak, sem pusztateleknek, sem bérföldnek (censualis föld) vagy haszonbéri birtoknak nem tekinthetők, s a melyekből az 1848. évig fennállott törvények szerint a földesur uj telkeket tartozott volna alakitani: urbéri maradvány földeket képeznek.

Ezen földek a volt földesuraknak járandó kárpótlás mellett a jelen birtokosoknál maradnak, annélkül azonban, hogy e birtoktöbblet a volt jobbágyokat a legelő és erdő elkülönzésénél nagyobb legelő és erdő illetményre jogositaná föl, mint a mennyit az urbérben megállapitott telkeik mérvéhez képest követelhetnek.

14. §.

Zsellértelkeknél maradvány felszámitásának helye nincs.

Ha azonban ily telekhez oly külső földek is tartoznak, melyektől készpénzben vagy terményekben való szolgáltatás vagy szolgálat járt: e tartozások a birtokos által megváltandók.

15. §.

A 10. és 11. §§-ban megtámadhatlanoknak kimondott foglalásokért kárpótlás nem jár.

16. §.

A 9. és a 13. §§-ok eseteiben járó kárpótlási összeg akkép szabandó ki, hogy ezen földek minden holdjára oly összeg essék, a minő az ugyanazon határbeli és osztályu telekért az 5. §. szerint járó országos kárpótlási összegből, a legelő és erdőilletményt is számitásba véve, kártalanitásul egy egy holdra jutott.

17. §.

A 14. §. esetében a váltságot azon összeg képezi, mely az évi szolgálmányok értékének hüsszoros összegéből egy hatod résznek a beszedési és kezelési költségek fejében való levonása után fennmarad.

A szolgálmányok értékének meghatározásánál, a mennyiben az készpénzből állott: ennek összege veendő alapul; ha

pedig kézi vagy igás-napszámból állott a szolgálmány: amannak értéke $17^1/_2$, — emezé pedig 35. o. é. krra teendő; végre terménybeli szolgálmányok esetében az 1842—1847. (hatévi) összes termés egy hatodrésze veendő évi szolgálmányul, s annak értéke az 1847-ik évben fenállott középár szerint számitandó ki.

18. §.

A 9. 23. és 14. §§. esetében a váltságkötelezettnek jogában áll teljes megváltásul a földek egy harmadát a volt földesurnak átengedni.

19. §.

A váltságösszeg után a birtokrendezés végbefejezetének napjától kezdve 5% kamat jár.

20. §.

A váltságtőke és járulékai a megváltott földet terhelik. A birtokos jogelőde ellen a hátralákok iránt viszkeresettel bir, a mennyiben azt különös kikötés meg nem szüntette.

21. §.

A váltságösszeg biztositása és törlesztése az 1868. XXIX. t. cz. 4., 12. és 24. §§. szerint történik, s ugyanezen törvény 16. és 17. §§-ainak határozatai a pusztatelkek és maradvány földek megváltása tárgyában már létrejött jogérvényes szerződések és itéletekre is kiterjesztetnek.

22. §.

A 21. §. határozatainak épségben tartásával a váltság összege és jelzálogi biztositása felett a felek szabadon jegyezhetnek, a mennyiben az állam közvetitését igénybe nem veszik.

Tiltva van és semmis annak kikötése:

a) hogy az egyes váltság kötelezettek egymásért egyetemleges kötelezettséget vállaljanak;

b) hogy a megváltandó földek, a mennyiben külön birtokosok kezén vannak egyetemlegesen leköttessenek;

c) hogy a községi vagyon magánbirtokosok váltságtartozásaiért köttessék le jelzálogul.

23. §.

Oly községben, a hol az urbér behozatalakor a jobbágy telkek száma nem határoztatott meg, habár a községi lakosok urbéri tartozásokat teljesitettek vagy azok helyett részben vagy egészben pénzt fizetek is: maradvány felszámitásának helye nincs.

III. FEJEZET.

Erdei haszonvételek rendezése.

24. §.

A hol a községek az erdőnek vagy valamely erdőrésznek már az urbér behozatalakor kizárólagos használatában voltak, vagy abba később jutottak, ha a volt földesurnak az erdőből vagy erdőrészből a törvényes viszonszolgáltatáson felül 1848. jan. 1-ig sem erdei, sem legeltetési haszonvétele nem volt: az erdei haszonvételek rendezésének nincs helye, és az erdő illetőleg az erdőrész egészen a község tulajdonává válik.

25. §.

A mennyiben a 24. §-ban érintett erdő vagy erdőrész a községbeli volt urbéresek csak egy részének volt kizárólagos használatában, és a többi urbéresek a faizást a viszonszolgáltatások mellett egy más erdőben gyakorolták: ezek erdőilletménye ezen erdőből adandó ki.

26. §.

A hol a volt jobbágyok 1848-ik évig a fairás törvényes élvezetében voltak: a helyett számukra azon erdőből, melyben a faizást törvényesen gyakorolták, egy azon haszonvételnek megfelelő rész leszen kihasitandó.

Mind a volt jobbágyokat ezen kihasitott erdőrészben, mind a földesurat a fennmaradó téren teljes tulajdonjog illeti és mindegyik felett a számára kihasitott erdőrészben az erdő rendszabályok megtartása mellett, minden erdei haszonvételre teljes jog illeti.

Ezen rendelkezés az egyes jobbágyok vagy az egész községek számára már kihasitott erdőkre nézve is szabályul szolgál.

27. §.

Ha a már befejezett erdő szabályozásánál a volt urbéresoknek jutott erdőben a földesuraság részére vagy a földesurnak fennmaradt erdőben az urbéresesek számára egyes erdei haszonvételek hagyattak fenn: az ily szolgalmak a jelen törvény 17—22 §§. szerint megváltandók.

28. §.

A volt jobbágyok számára kihasitandó erdőtér mennyisége és helye, ha az iránt szabad egyezkedés nem jönne létre, birói itélet által leszen meghatározandó.

A biróságok e végre kötelesek mindenekelőtt a volt jobbágyokat az 1836. VI. t. cz. 4. §. értelmében törvényesen illető faizást és makkoltatási haszonvételeknek, valamint az 1836. VI. t. cz. 8. §. értelmében a földesurnak járó viszonszolgáltatásoknak miségét és mennyiségét kinyomozni; továbbá szakértők előleges meghallgatása után megállapitani: vajjon minden egyes telekre nézve, ennek nagyságához képest, mennyi erdőtér felel meg holdszám szerint a helyviszonyokra, s különösen az erdő minőségére s termőképességére való tekintettel, azon urbéri faizási haszonvételeknek, a melyek eddig a telekhez csatolva voltak s ezentul erdőtér kihasitása által lesznek fedezendők.

Nyolcz zsellér számára egy egész telki illetőség hasitandó.

29. §.

A telki illetmény megállapitásánál azon szabály tartandó szemelőtt: hogy rendszerint egy egész telekre két holdnál csekélyebb s nyolcz holdnál nagyobb tér, holdját 1200 négyszög öllel számitva nem szabadhatik; és csak ott, hol a helyviszonyokhoz képest ezen mérték mellett az eddigi törvényes haszonvétel nem kerül ki, lehet nagyobb területet megállapitani, de a 30-ik §. kivételével semmi esetben sem tizenkét holdon felül, holdját 1200 □ öllel számitva.

Egyébiránt az illetmény két holdnál csekélyebb mértékre is leszállitathatik, ha a jobbágy által 1848. jan. 1-ig élvezett haszonvétel oly csekély volt, hogy annak folytatására két holdnyi erdőtér sem kivántatik.

Továbbá ügyelni kell arra, hogy a volt jobbágyok számára oly binőségü erdőrész hasitassék ki, mely a faizás folytonos gyakorolhatására alkalmatos

A jelen törvény 23. §-ban érintett községekben az illetmény képzeleti telkek után szabandó ki, mely képzeleti telkek alakitásánál a szomszéd községek telki állományainak mérve szolgál zsinórmértékül.

30. §.

A hol a volt jobbágyok az 1836. VI. t. cz. 4. §-ának végpontjának érintett erdőkben a rendes faizási haszonvételeken fölül fakereskedést, szénégetést vagy más kivételes haszonvételeket is gyakoroltak, az erdei illetmény kiszabása nem a 29. §-ban érintett mérték szerint történik, hanem becsü utján határozandó meg azon erdőtér mennyisége, a mely jövőre az 1848. évig élvezett haszonvételeknek megfelel.

31. §.

Ha a volt jobbágyok valamely idegen határbeli időben gyakorolták a faizást: illetményük azon erdőből hasitandó ki.

32. §.

Azon lelkészek és iskolatanitók számára, kiket az eddigi urbéri törvények szerint (1836. VI. t. cz. 4. §.) faizás illett, a felhozott elvek szerint ott, a hol az erdő illetmények kihasitása megtörténik, a mennyiben más egyezkedés nem létezik, az elsőbbek számára egy egész, az utóbbiak számára féltelki erdő illetmény hasitandó ki.

33. §.

Az ezen határozatok folytán a volt jobbágyok számára hasitandó erdőtér községerdő gyanánt kezelendő, s a gazdálkodás az ily erdőkre nézve fenálló vagy ezután kibocsátandó szabályok szerint a közigazgatási hatóságok felügyelete alatt gyakorlandó.

A községi erdőbe a lelkészek s iskolatanitók számára kihasitandó erdő illetmények is befoglalandók, s ennélfogva abból a község által az illetménynek megfelelő famennyiség kiszolgáltatandó.

Az eddig, már megtörtént rendezések alkalmával tett eltérő rendelkezések ezen határozat által nem érintetnek.

34. §.

Addig mig az erdei haszonvételek jelen törvény szerint rendeztetnek: az eddigi törvényes határozatok ugy ezen haszonvételek tekintetében mind az ezekért járó viszonszolgálatokra nézve, erejükben fenmaradnak.

IV. FEJEZET.

Nádlási haszonvételek rendezése.

35. §.

Az egykori földesurak által a volt jobbágyoknak az 1836. VI. t. cz. 15. §. értelmében átengedett nádlási haszonvétel szabad egyezkedés vagy birói itélet által akkép szabályoztathatik, hogy vagy a nádasokból a volt jobbágyok számára az eddigi haszonvételeknek megfelelő tér kizárólagos tulajdonul hasittassék ki, vagy ugyanazon határban egyenértékü földek adassanak. Az illetmény kiszabásánál a volt jobbágyok részé-

ről járó viszonszolgáltatások értéke számitásba vehető, különben ez általuk megváltandó.

36. §.

Oly nádasterek, melyek a volt jobbágyoknak a nádlási haszonvételek rendezésénél, illetmény fejében az eddigi törvényes szabályok szerint a nádas természeti vagy mesterséges kiszáradásáig engedtettek: az azokért fizetendő váltság mellett a jobbágyok teljes tulajdonaivá válnak.

A váltságösszeg a jelen törvény 16. §. határozatai szerint szabandó ki.

37. §.

Ha a nádasnak egy bizonyos része a községeknek vagy egyes jobbágyoknak, telkeik után, az őket illető urbéri földeken felül s kizáró használatukban engedtetett át: ez teljes tulajdonukká válik, s a rajta fekvő szolgáltatások megváltandók.

A megváltás a 35. és a jelen §. esetében 17. §. határozatai szerint történik.

V. FEJEZET.

Legelő-elkülönités.

38. §.

A legeltetés a volt jobbágyok tulajdonát képező földeken, az egykori földesurakat többé nem illeti, de a jobbágyok sem legeltethetnek a volt földesuri földeken.

Ugyanez áll különösen az erdő-, nádas- és legelőrészekre is, a melyek az elkülönzés folytán egyik vagy másik félnek illetményül jutottak.

39. §.

A legelő-elkülönzés az 1836. VI t. cz. 3. §-ának határozatai szerint történik.

A jelen törvény 23. §-ában érintett községekben a legelő-illetmény kiszabása, a 29. §. végbekezdésében az erdő-illetmény kihasitása iránt megállapitott módon eszközlendő.

40. §.

A hol a gyep-legelő hiánya vagy elégtelensége miatt a volt jobbágyok a legeltetést az urasági erdőben is gyakorolták: a legelő-illetmény az erdei legelőből is kiadandó vagy, pótolandó. Az erdőből kihasitott legelőrésze a volt jobbágyok verdő-illetményébe nem számitható be, de viszont az azon találtató fák sem illetik a volt jobbágyokat. A hol azonban a legelő-illetmény a gyeplegelőből is kikerül: ott azt a gyeplegelőből kell kiadni, habár az urbéresek az erdő-legelő gyakorlatában voltak.

41. §.

Csapások, utak, teljesen haszonvehetlen terek, ugy a községi utczák és a rendes közlekedéshez szükséges terek senki illetményébe be nem számithatók.

A haszonvehetlen tér annak tulajdona, a kiknek birtoka közé esik: különben a földesurat illeti.

A közlekedési utak, az utczák és a község beltelkén létező, magánjogi tulajdont nem képező terek: községi vagyont képeznek, — érintetlenül hagyatván az ily téreken másokat illető vásárjog.

A gazdasági utak és csapások a községbeliek birtokán ezeket, — a földesur birtokán pedig ez utóbbit illetik.

42. §.

A volt jobbágyoknak jutott közlegelő az egyesek közt felosztandó, ha a felosztást kérők urbéri birtoka a határban levő urbéri birtoknak legalább egy negyedét teszi.

A felosztási költségekre a tulajdonosok, a mindegyik részére jutott terület aránya szerint viselik.

VI. FEJEZET.

Birtokrendezési eljárás.

43. §.

A jelen törvény határozatai szerint felmerülő minden per az elsőfolyamodási törvényszék határköréhez tartozik.

A keresetlevél ezen bíróságnál adandó be.

Azonban a birtokszabályozás megengedése iránt hozott itélet jogerőre lépte után, a pernek itélet alá bocsátásáig előforduló minden birói cselekmény teljesitésére a törvényszék a járásbiróságot bizza meg, a mely a létrejött egyezséget, illetőleg a felszerelt pert, a törvényszékhez beküldeni köteles.

44. §.

A járásbiró a törvényszék megbizása folytán a fölmérést, becslést, osztályozást eszközölvén és a birtokszabályozáshoz szükséges egyéb segédadatokat megszerezvén, a hiteleesitéseket teljesiti; a birtokrendezés iránt a felek közt az egyezséget megkiséri; és ha ez nem sikerül, azokat perbeszédeik beadására utasitja; megjegyezvén, hogy mindegyik félnek rendszerint csak két perbeszéd engedtetik, és hogy azok beadására a kézbesitéstől számitandó 30 napi határidők tüzendők ki, melyek a járásbiró által egy izben szintén 30 napra meghosszabbithatók.

Az igy felszerelt periratok itélethozatal végett a törvényszékhez beküldendők.

Különben az eljárásra nézve az 1836. X. t. cz. 6—10. §-ai és a polg. törv. rendt. határozatai alkalmazandók, a mennyiben a jelen törvénymód nem rendel.

45. §.

Az ugyanazon egy határra vonatkozó összes birtokszabályozási kérdések, ide értve a tagositást, arányositást, ugy az irtványok és bérföldek iránti kérdéseket is, egy keresetlevélbe foglalandók, és minden egyes kérelem külön-külön pontban adandó elő.

46. §.

Közbirtosságokban, a hol az arány még be nem hozatott: az arányositás az urbéri hirtokszabályozással együtt eszközlendő.

47. §.

A hol a tagositási eljárás már folyamatban van: azzal együtt az erdei s nádlási haszonvételek szabályozási s a legelő elkülönzése, az arányositás és minden egyéb birtokszabályozás, ugy az irtványok és bérföldek iránti kérdések elintézése is eszközlendő.

Más esetekben a volt földesur köteles a jelen törvény hatálybaléptét követő hat hónap alatt a legelő-elkülönités, s az erdei és nádlási haszonvételek szabályozása iránti pert megindítani, mi ha meg nem történnék, a törvényszék a pert a mulasztó földesuraság költségére egy e czélra kinevezendő gondnok által folyamatba téteti.

48. §.

Ha a volt földesuraság a legelő-elkülönzés által netalán neki jutható részről akár a 47. §-ban érintett hat hónap alatt, akár később lemond: a legelő-elkülönzésre minden igénye elenyészik, és a mennyiben a közlegelő használatának gyakorlatában volt, ez is végkép megszünik.

49. §.

A tagositás minden határra nézve külön eszközlendő; és ennek folytán beleegyezése nélkül senki sem kötelezhető, hogy valamely határbeli birtokáért más község határában fogadjon el kielégitést.

A tagositás eszközlésének azon körülmény: hogy a rendbeszedés már egyszer megtörtént: akadályul nem szolgál.

50. §.

A' 43. és 45. §-okban érintett perekben hozott itéletek s létrejött egyezségek csak jogerőre léptük után hajtathatnak végre.

A végrehajtás a járásbiróságot illeti, a mely az annak folyama alatt netalán felmerülő vitás kérdések fölött is határoz, mely határozatok ellen fenhagyatik a felebbezés.

51. §.

A 43. és 45. §-okban érintett perekben hozott itéleteket, ezek tárgyát akár a birtokszabályozás megengedhetősége, akár annak végleges megállapitása képezze: másodfolyamodásilag a kir. itélő táblához, harmadfolyamodásilag a legfőbb itélőszékhez lehet felebbvinni, és pedig még akkor is, ha a kir. itélő tábla az elsőbirósági itéletet helybenhagyta.

Külön semmiségi panasznak nincs helye, és a semmiségi okok a felebbvitelben előadandók és ezzel együtt elintézendők.

A törvényszék által hozott itéletek és jóváhagyott egyezségek a kir. itélő táblához hivatalból többé fel nem terjesztendők, és ha a felebbvitel a törvényes határidő alatt be nem adatik: a végrehajtás hivatalból elrendelendő.

52. §.

Birtokszabályozási perekben a végitélet ellen a felebbvitelen és az 1836. X. t. cz. 10. §-ában érintett kiigazitási keresecten kivül egyéb perorvoslatnak (perujitásnak) nincs helye.

A kiigazitás a végrehajtás befejezésének napjától számitandó egy év alatt kérelmezendő, később beadott kérelem hivatalból visszautasitandó.

53. §.

A törvényszék a határ uj kihasitási térképét és birtokkönyvét az illető telekkönyvi és adósorozati hivatallal további hivatalos eljárás végett közölni köteles.

Ennek megtörténtével az uj térkép és birtokkönyv a törvényszék irattárában őriztetik.

54. §.

Az ezen törvény 1—53. §-ai alapján létesitendő ügyletekért és teljesitett birói eljárásért bélyeg és illeték nem fizettetik.

VII. FEJEZET.

Az urbéri birtok eldarabolása és szerzése iránt fenálló korlátozások eltörlése.

55. §.

Az 1836. IV. t. cz. 9. és 10. ugy az 1840. VIII. t. cz. 4. §-nak az urbéri külső birtoknak a belsőségtől való elszakitását és a telkek szétdarabolását tiltó, ugy az urbéri telkek szerzését megszoritó határozatai eltöröltetnek.

56. §.

Az urbéri telkek után járó erdő-, nádas- és legelő illetmények szintén külön-váltan elidegenithetők, mihelyt azok a telekkönyvben külön vannak kitüntetve. Ennek megtörténteig a belsőség válhatlan tartozékát képezik.

57. §.

A maradvány-földekért járó váltságösszeg, ha a maradvány-föld a többi urbéri földektől elkülönitve, vagy a váltságösszeg a telekkönyvben kitüntetve nincs, első sorban a belsőséget és a vele megmaradt külsőséget, ezek elégtelensége esetében, a belsőséghez tartozott, de időközben eldarabolt külsőséget terheli.

A viszkereseti jog a 11. §. értelmében érintetlen marad.

58. §.

A jelen törvénynek a közös legelő elkülönitésére, az erdei és nádlási haszonvételek szabályozására vonatkozó határozatain, az eldarabolás mit sem változtat.

59. §.

Ezen törvény kihirdetésének napja után, az urbéri telkeknek az eddigi törvényes tilalom ellenére történt eldarabolása vagy a megengedett mértéken felüli szerzése a törvényes engedély hiánya miatt többé meg nem támadható. Az ily tárgyu keresetek, a mennyiben jogérvényes itélettel el nem döntettek, megszüntetendők.

VIII. FEJEZET.

Erdély, ugy Zaránd, Kraszna, Közép-Szolnokmegyék és Kővárvidék urbéri viszonyairól.

60. §.

Erdélyre és Zaránd-, Kraszna-, Közép-Szolnokmegyékre és a Kővárvidékre a következő szakaszok határozatai alkalmazandók:

61. §.

Urbéri birtoknak tekintendő mindazon telek és föld, a mely az $18^{19}/_{20}$-ik évi Cziráky-féle országos összeirás alkalmával adózó szolgáló ember birtokában találtatván, mint urbéri természetü birtok a most érintett összeirásba beiktatva lett.

62. §.

Oly urbéri telkek, melyek 1819. évi január 1-je óta a Hármaskönyv I. r. 40. czime értelmében majorságiakká tétettek, urbériség czimén többé vissza nem követeltethetnek.

Sintugy az 1819. évi január 1-je óta történt oly birtokszabályozások és telek-cserékre jöhetnek többé kérdés alá, melyek a törvényes határozatok megtartásával történtek, vagy átalán az illető hatóságok által végkép megerősitettek.

63. §.

Urbéri földbirtoknak tekintendők azon telkek is, melyek a volt jobbágyok kezére 1819. évi január 1-je után 1848. évi julius 1-ig oly módon jutottak, hogy ők ezen telkektől az adót és a földesuri tartozásokat szették és szolgálmányokat teljesitették, kivévén, ha ezen telkek később az országos törvényszék beleegyezésével az adótáblából ismét kitöröltettek.

64. §.

Urbéri természettel birnak azon telkek is, melyek a volt törvények értelmében olyanoknak tekintettek, habár ezen telkek az $18^{19}/_{20}$ évi összeiráskor elhallgattattak, vagy azóta az adótáblákból bármi ürügy alatt kormányszéki beleegyezés nélkül kitöröltettek is, azoknak birtokosai az emlitett táblákban akár mint curialisták, taksások, szegődtöttek (conventionati) vagy bármiféle nevezett alatt vannak is befejezve.

65. §.

A mennyiben urbériség vagy majorság czimén 1862. évi deczember végeig kereset be nem adatott: az ily kereset többé meg nem inditható, és a birtok a birtokos tulajdonává válik.

Az 1848. évi január 1-én létezett birtok mellett az érvényes jogczim vélelmezendő, s ennélfogva a bizonyitás terhe azt illeti, a ki a tulajdonjogot a birtokos irányában követeli.

66. §.

A székelyföldi urbériségek tárgyában a következők rendeltetnek:

1) Urbéri természetü birtoknak tekintendő, s ennélfogva országos megváltás tárgyát képezi a székely földön a kolozsvári $184^{6}/_{7}$ évi 3. t. cz. 1. §-a alapján mindazon telek és föld, a mely az $18^{19}/_{20}$-ik évi Cziráky-féle országos összeirás alkalmával adózó szolgáló ember birtokában találtatván, mint urbéri természetü birtok a most érintett összeirásba beiktatva lett s a melytől az urbéreses azóta 1848. évig folytonosan országos adót fizetett, s földesuri szolgálmányokat teljesitett.

Az ily birtok majorsági birtok, vagy székelyörökség czimén többé meg nem támadható, hanem a volt urbéres öröktulajdonává vált.

2) Minden oly birtok, a mely az $18^{19}/_{20}$ évi országos urbéri összeirásba felvéve lett, urbéri természetünek vélelmezendő mindaddig, a mig be nem bizonyittatik: hogy az $18^{19}/_{20}$ évi összeirás óta az urbéri viszony megszüntetéséig, vagy birósági itélet, vagy politikai hatóság határozata, vagy elvégre az érdekelt felek jogérvényes egyezkedése, ugymint: időleges kötések, zálog-, haszonbéri, szegődményi, vagy más tisztán magánjogi szerződés által urbéri természetét elvesztette.

Arra nézve, hogy valamely, az $18^{19}/_{20}$ évi országos urbéri összeirásban foglalt urbéri birtok, urbéri természetét később elvesztette, s majorsági birtoká vált: a bizonyitás terhe azt illeti, a ki a tulajdonjogot ez alapon követeli.

3) Ugyanezen jogvédelem kedvezménye kiterjed azon birtokokra is, a melyek az urbért megszüntető törvény keletkeztekor valamely adozó szolgáló ember kezein voltak, a mig az 1848. IV. t. cz. 6. §-a értelmében nem igazoltatik: hogy azok az $18^{19}/_{20}$ évi országos urbéri összeirásban nem foglaltatnak, s tiszta majorság természetével biró székelyörökséget képeznek, vagy: hogy hahár az $18^{19}/_{20}$ évi urbéri összeirásba bevezettettek is, de azóta urbéri természetüket elvesztették.

A bizonyitékot ily esetben szintén azon fél tartozik előállitani, a ki a keresetbe vont birtok urbéri természetét tagadja.

Az urbériség vagy székely örökség czimén a kereset többé meg nem inditható, ha az 1870. január 1-ig be nem adatott, és ily esetben a birtok a birtokos tulajdonává válik.

67. §.

A pusztatelkek (sessiones desertae) azon birtokosok tulajdonává válnak, a kik azoknak 1848. évi január 1-jén birtokában voltak; ha csak bizonyos időre vagy a visszahuzás világos fentartása mellett kötött szerződések azt nem gátolják, a mely esetben a bérföldek és a majorsági birtok iránt hozott törvények határozatai alkalmazandók.

Egyebekben a 7. §. rendelkezései foglalnak helyt.

68. §.

Jelen törvény 10—12. §-ainak határozatai a foglalásokra nézve oly változtatással foglalnak helyt, hogy oly békés birtok, mely már az 1819. évi január 1-én fenállott, többé meg nem támadható, és hogy eltérőleg a 11. §. végső bekezdésében foglalt rendelkezéstől a kereseti jog elenyészettnek tekintetik, ha a per 1862. évi deczember végeig, illetőleg a székelyföldi urbériségekre nézve 1870. évi január 1-ig meg nem indittatott.

69. §.

Az urbéri faizás és makkoltatás fejében a volt jobbágyoknak járó erdőilletmény kiszabásánál azon elv tartandó szem előtt, hogy rendszerint azon jobbágy-házhely egész teleknek tekintendő, melyhez az $18^{19}/_{20}$ évben eszközlött összeirás szerint az első osztályu községben legalább 6 hold, a második osztályu községben legalább 9 hold, a 3 és 4 osztályu községben legalább 11 hold urbéri föld tartozott. Egy telek számára $1^{1}/_{2}$ holdnál csekélyebb, s 6 holdnál nagyobb tér — holdját 1600□ ölével számitva — nem szabathatik. Csupán ott, hol a helyviszonyokhoz képest ezen mérték mellett az 1848. évi január 1-ig élvezett törvényes haszonvétel ki nem kerül, szabad kivételképen nagyobb mértéket is határozni, de semmi esetben se 9 holdon felül — holdját 1600□ öllel számitva.

Egyébiránt az illetmény $1^{1}/_{2}$ holdnál — holdját 1600□ öllel számitva — csekélyebb mértékre is szállittathatik le, ha a jobbágynak eddigi törvényes faizása oly csekély volt, hogy annak folytatására $1^{1}/_{2}$ holdnyi erdőtér nem kivántatik.

Azon jobbágyok, kik az urbéri földeknek fönebb emlitett átlag-mennyiségét nem birják, külső birtokuknak azon átlagmennyiséghez mért aránya szerint kiszabandó erdőrészt kapnak.

Végre mindazon jobbágyoknak, kik külsőség nélkül csak házat és belső birtokot birtak: az ugyanazon községben egy telek után megállapitott erdő-illetmény egy nyolczadrésze jár.

Ha pedig az az 1848. január 1-je előtt élvezett haszonvételnek meg nem felel: kivételképen nagyobb terület is állapitható meg, mely azonban az egy telek után megállapitott maximumot meg nem haladhatja.

Egyebekben a jelen törvény 24. 28. 30. 33. 34. §-ainak határozatai itten is alkalmazandók.

70. §.

A lelkészek és tanitók számára, a görögkeleti szertartásuakat is ide értve, ott, hol őket 1848-ig faizás illette, s hol az erdőilletmények kihasitása megtörténik: erdőilletménykép, a mennyiben más egyezség nem létezik, elsőbbek számára egy egész telki, az utóbbiak számára fél telki illetmény hasitandó ki.

71. §.

Az egy határbeli, 1848. évig közösen használt összes legelők az 1848. év előtt élvezett haszonvételhez képest a volt földesurak és a volt jobbágyok közt felosztandók. A felosztás rendszerint mindkét félre nézve az általuk ugyanazon határban tulajdoni joggal birt földbirtokuk arányához képest: még pedig a földesurakra nézve majorsági birtokuk arányához képest, a volt jobbágyokra nézve pedig tulajdonukká vált összes földbirtokuk arányához képest oly módon történik, hogy az egykori földesur részére a közös legelő legalább is negyedrésze teljes tulajdonul jusson.

Ha a volt jobbágyok számára a 70. §. határozatai szerint kihasitott legelőrész nagyobb számu marháik tartására, az 1848. év előtt e részben fenállott gyakorlatot tekintve, elegendő nem lenne, és ha egyszersmind az egykori jobbágyok az 1848. evig bizonyos taksa lefizetése mellett havasi legelő használatában voltak: azok ezen használatban jövőre is meghagyandók olykép, hogy ezen havasi legelőkből az 1848-ik évig élvezett haszonvétel folytatására elegendő tér a volt jobbágyoknak a használatért járó bértartozás megváltása mellett tulajdonul átengedtessék.

A váltságot ez esetben azon összeg képezi, mely az évi bér huszszoros összegéből egy hatodrésznek a beszedési és kezelési költségek fejében való levonása után fenmarad.

Az évi bér mennyisége, a mennyiben egyezkedés nem jő létre, az 1848. év előtt létezett mennyisége és az illető vidéken divatozó legelőbér tekintetbe vételével birói itélet által határoztatik meg.

Az ily téren netalán létező fák külön megváltandók.

Egyebekben a megváltás iránt a jelen törvény 17—22. §-ainak határozatai alkalmazandók.

72. §.

A lelkészek számára a legelő-illetmény hasonlókép birtokuk arányához képest szabandó ki; csak hogy ezen résznek, kabár aránylag csekélyebb vagy épen semmi birtokkal nem birnak is, mindenik egyházi községben, a görög-keleti szertartását is ide értve, azon helyen, hol az templommal vagy plébániával el van latva, mindig annyinak kell lennie, a mennyit azon középmérték tesz, mely ugyanazon határban egy külső birtokkal ellátott jobbágy számára rendeltetik. Az iskolatanitó számára hasonló illetmény hasitandó ki.

73. §.

Azon határokban, melyekben a volt földesur az urbérin kivül belső vagy külső birtokot sem maga, sem curialisták által nem birt, s a közös legelő jogával eddig sem élt, egyszersmind pedig a közös legelő az eljáró bíróság itélete szerint oly csekély, hogy a volt jobbágy megkivántatott vonó marhái részére sem ad elegendő élelmet: a földesur legelőrészt nem igényelhet.

74. §.

Viszont a jobbágyoknak sincs igényök a legelőrész kihasitására oly határokban, melyekben az ugaron és réteken kivül, azoknak tilalmazása időpontjáig 1848. év előtt sem léteztek legelők.

75. §.

A székelyföldi vegyes községekre nézve, a melyekben az urbéreseken és esetleg a földesuron kivül szabad székelyek is voltak a közös birtok közös és határozatlan arányu használatában: a lelkészek és tanitók erdő- és kezelő-illetményeik kihasitása iránt külön törvény rendelkezik.

76. §.

A legelő-elkülönitésre nézve egyebekben a jelen törvény 38., 40—42. §-ai; valamint a nádlási haszonvételek rendezése iránt a 35—37. §-ainak határozatai itten is alkalmazandók.

77. §.

A kolozsvári 1848. IV. t. cz. által az urbéri kapcsolat véglegesen megszüntetvén, és a földesuraknak ugyanazon törv. czikkely által biztositott kármentesités nagyobbrészt tettleg már megállapitva és kifizetve lévén az urbéri kapcsolatból eredő és következtetett jogok és kötelezettségek elenyésztek.

A mennyiben mindazonáltal ezen kármentesités a földesurak részére még kiszolgáltatva nem lenne: a megtéritendő összeg kiszámitása és kifizetése az eddig fenállott szabályok szerint eszközlendő.

78. §.

A birtokrendezési eljárásnál az országgyülés mindkét házának felhatalmozása alapján az igazságügyminiszter által 1868. okt. 12-én kiadott utasitás (Rend. Tára 114. sz.) határozatai alkalmazandók, a mennyiben jelen törvény 43—46., 48—54. §-ai eltérőleg nem rendelkeznek.

Az Erdélyben fenálló külön urbéri törvényszékek az elsőfolyamodási kir. törvényszékek szervezéseig, a részökre kijelölt területen azon hatóságot gyakorolják, a mely a jelen, ugy az irtványokról, bérföldekről, udvartelki birtokról és telepitvényekről szóló törvényekben a törvényekre ruháztatik.

79. §.

Jelen törvény 2. 3. 6. és 55—59. §-ainak határozatai itten is elmarasztalandók.

IX. FEJEZET.

Vegyes intézkedések.

80. §.

A mint a birtokszabályozás valamely határban befejeztetett: a jobbágy- és nemesi birtok közötti különbség megszünik, és mindegyiknél a tulajdonjog kiterjedésére nézve a nemesi birtok iránt fenálló törvényes határozatok irányadók.

Ezen szabály a megváltott irtványokra, bérföldekre, szőlőkre, udvartelki és telepitvényi birtokokra is kiterjed.

81. §.

A 80. §-ban kimondott elv folytán a tulajdonjog kiterjed a birtokban felfedezendő ásványokra is, a mennyiben ezek a bányatörvény határozatai szerint a fentartott ásványok közé nem tartoznak.

82. §.

A kőszénre nézve a következők rendeltetnek:

a) A jelen törvény hatályba léptekor kőszénre szerzett bányajogositványok, u. m. zártkutatások (Freischürfe) és adományozások: teljes épségben továbbra is fentartatnak, s azoknak tulajdonosai csak ott kötelesek a földbirtokosnak bért fizetni, hol azt szerződés vagy gyakorlat alapján eddigelé is fizették.

b) Jövőre a bányahatóság által a kutatásra kiadott engedélyek kőszénre nézve csak a földbirtokos beleegyezésének kieszközlése után érvényesithetők; bányahatósági adományzások kőszénre a földbirtokos beleegyezése nélkül ki nem adhatók:

c) Földbirtokosnak ott, a hol a volt jobbágyok és földesur közt a birtokrendezés már megtörtént, vagy a jelen törvény határozatai szerint megtörténik: az illető tulajdonos tekintendő, legyen az akár volt földesur vagy volt urbéres.

A hol azonban a birtokrendezés vagy tagositás még meg nem történt: ott az urbéri külsőségi földeken, a közös legelőn, nem rendezett erdőben, meg nem váltott irtványokon és bérföldeken fölfedezendő kőszéntelep adományozása a földesur beleegyezésétől tétetik függővé.

d) Ha a birtokrendezés vagy tagositás folytán a volt urbéreseknek jutott birtokon a bányahatóság által kőszénre kiadott bányajogositványok jogérvényesen fenállanak: ily bányajogositványok sértetlenül maradnak.

A birtokrendezés vagy tagositás megtörténte előtt a földesur és iparos közt a kőszénkiaknázás iránt kötött vétel- vagy bérszerződések a birtokrendezés vagy tagositás megtörténte után az uj tulajdonos által a bányaiparos irányában többé meg nem támadhatók, a földesur ellen pedig viszkeresetnek csak akkor van helye, ha ily szerződés 1870. április 1-je után jött létre, és ha a kereset jelen törvény hatályba lépte, illetőleg a birtokrendezés befejezte után három hónap alatt megindittatik.

e) Ha pedig a birtokrendezés vagy tagositás folytán a volt urbéreseknek jutott birtokon a kőszenet maga a földesur miveli: azon bányajogositványoktól, melyeket a földesur a birtokrendezés vagy tagositás megtörténte előtt szerzett, a birtokrendezés vagy tagositás után sem köteles az uj tulajdonosnak bért fizetni.

83. §.

A jelen törvény tárgyát képező jogviszonyok felett hozott jogérvényes itéletek és kötött jogérvényes egyezségek érintetlen maradnak.

84. §.

Mindazon urbéri ügyek, melyek ezen törvény hatályba lépte napján még jogérvényesen be nem fejeztettek: ezen törvény határozatai szerint itélendők meg.

A másod és harmadbiróságok oly esetekben, melyekben az előjök került urbéri ügy ujjabb tárgyalás vagy nyomozás nélkül a jelen törvény határozatai szerint elintézhető nem volna: kötelesek a pert kiegészités és ujjabb itélethozatal végett visszaküldeni.

85. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyi-, belügyi- és igazságügyi miniszterek bizatnak meg.

Pesten, 1870. április 10.

Horvát Boldizsár.

Indokok

az urbéri birtokviszonyok rendezéséről szóló törvényjavaslathoz.

Az 1848. évi törvényhozás az urbéri kapcsolat megszüntetését csak elvben mondta ki, mely elvnek gyakorlati kivitele számos részletes intézkedést tett szükségessé.

Ezen intézkedések az 1853. évi márczius 2-án kelt urbéri nyilt parancsban, és az ugyanaz napon megjelent földtehermentesitési rendeletben foglaltatnak.

1856. évben az urbéri tövényszékek felállittatván, ezek a fenebbi nyiltparancs alapján jártak el, és az országban számos birtokrendezést eszközöltek.

Ezen intézkedések alkotmányos szempontból törvényeseknek nem tekinthetők: azonban az 1836. 1840. és 1848-ik évi urbéri törvényekkel legnagyobb részben öszhangzók és az 1861. évi országgyülés által is elfogadott országbirói értekezlet IV. fejezetében továbbra is érvényben hagyattak.

Az érintett legfelsőbb rendeletek értelmében járták el az urbéri biróságok az 1856. évtől a mai napig és az urbéri birtokszabályozások azok alapján eszközöltettek.

Ezen tényleges állapotot tekintetbe vévén: mindenekelőtt azon kérdés merül fel: valjon szükséges és tanácsos volna-e az urbéri birtokviszonyok végleges rendezésére uj alapokat keresni, vagy nem tanácsosabb-e inkább az eddig zsinórmértékül szolgált rendeleteket fővonalaikban fentartani?

Miután e rendeletek alapelvei hazai törvényeinkkel öszhangzásban vannak, s azok alapján az ország községei nagyobb részében — és pedig a jelentékenyebb — és értekesebbekben — a birtokszabályozások megtörténtek, az egyéni birtokok a birtokszabályozások folytán bekövetkezett állapot szerint telekkönyvbe iktattattak, ilyképen a hitel és harmadik személyek jogszerzéseinek alapjául szolgáltak: nem látszott szükségesnek a hátralévő birtokszabályozások érdekében az eddigiektől lényegesen eltérő uj elveket állitani fel, sőt ez eljárás veszélyes is lehetne, minthogy számos esetben nem fogna hiányozni a törekvés a törvénynek visszaható erőt tulajdonitani, minek nemcsak átalános izgalom, hanem a birtokbiztonsága iránt táplált bizalomnak megrenditése lenne kiszámithatlan horderejü gyászos következménye.

A többször érintett rendeletek határozatai azonban valósággal törvényszerüséggel nem birván: mellőzhetlennek mutatkozott, hogy azon szabályok, melyek szerint az országban az ingatlan birtok legnagyobb részének rendezése megtörtént vagy meg fog történni, törvénybe iktattassanak.

A jelen és következő törvényjavaslatok ezen szempontokból indultak ki, gondos figyelmet forditván arra, hogy az azokban tapasztalt hiányok pótoltassanak és a biróságok által tévesen értelmezett rendelkezések szabatosabban állapittassanak meg: csak ily módon látszott lehetségesnek, hogy a birtokviszonyok consolidálása biztosittassék, és a tulajdonnak jövőre teljes biztonság nyujtassék, mely nélkül nemzetgazdasági haladás alig képzelhető.

Ezen átalános megjegyzések előrebocsátása után az egyes részletekre nézve az indokok megjelölése csak az eddigi rendelkezésektől eltérő változásokra szoritkozik.

I.

Elfogadtatott a javaslatban a birtokos által fizetendő váltságokra nézve az országos közvetités rendszere. Ugyanis minden európai államban, a hol a hübéri tartozások megváltása eszközltetett, egyidejüleg arról is történt gondoskodás, hogy a megállapitott váltságösszegek lefizetése biztosittassék a jogosultaknak és könnyittessék a kötelezetteknek. E czélra leghathatósb eszközül átalánosan elfogadtatott az országos közvetités rendszere.

Az 1853-ik évben kiadott urbéri rendeletek által e tekintetben a rendelkezés kilátásba helyeztetett ugyan, utólagosan nem következett be.

A jogosultak ennek következtében saját biztositásukról többnyire olyképen gondoskodtak, hogy a községbelieket egyetemlegesen leköteleztették, minek azon káros következése lett, hogy a szorgalmas földmivelő a hanyag helyett kezességet kényszerült vállalni, és igy az, a ki tartozását egyszerre le akarná is fizetni, azt nem teheti, mivel az egyetemleges kötelezettségi kötelék alól fel ugy sem oldatnék. Innét következett az, hogy a községekben a hátralékok roppant összegekre halmozódtak, és hogy némely megyében a községek nagyobb része folytonos végrehajtás alatt áll. Ide járul, hogy az egyetemleges kötelezettség folytán egyes birtokosok egész vagyona le van kötve, sőt tapasztalás szerint a végrehajtások ily értelemben valósággal foganatosittatnak is. Magától következett ezek után, hogy az ingatlanok értéke és hitele ily községekben csökkent, és hogy az ingatlan birtokok adásvevési forgalma, sőt biztossága is alább szállt. Másrészről, noha a földesur ezen rendszer mellett a községeknek a folytonos végrehajtások által elviselhetlen költségeket okoz: követelésének biztos és pontos behajtását még sem éri el.

E viszás helyzeten és átalánossá vált bajon csak az országos közvetités rendszere segithet. Előnyös ez a jogositott földesurra nézve, mert követelését biztos kötvényekben egyszerre felveheti, melyek kiszabott határidő alatt törlesztetnek és melyekre időközben is hitel nyerhető, másrészt pedig nem kényszerül volt jobbágyait gyülöletes végrehajtásokkal zaklatni. De előnyös a kötelezett földmivelőnek is, mert egyetemleges kötelezettség nélkül csak a saját birtokára eső váltságért felelős, a vevő a venni szándékolt ingatlanon fekvő terhet bizton kiszámithatja, és a kiszabott méltányos határidők alatt minden szorgalmas földmivelő kötelezettségét leróhatja.

Az országos közvetités ezen kiváló előnyök mellett az országra legcsekélyebb terhet sem ró, minthogy a költségek az érdeklettek által fedeztetnek.

A szőlő-váltságról hozott 1868. 29. t. czikk a fenebbi országos közvetités rendszerét elfogadta, és a 16. §. azt a már előbb megállapitott váltságösszegek befizetésénél is megengedte. Ugyanazon okok, melyek ezen rendelkezést a szőlő-váltságnál igazolták, igazolják azt egyéb váltságöszegekre nézve is.

II.

Az 1836. XI. t. cz. 9. 10. §§-ainak czélja az adóalap épentartása — az átalános közteherviselés mellett jelentőségét elveszté; a pusztatelkek benépesitése végett tehát ama czélból nincs többé szükség törvényszerü intézkedésekre. Szükséges azonban e telkekre nézve véglegesen megállapitani, kik tekintendők tulajdonosokul. A benépesitési kötelezettség czélja az 1848-ik évben szünvén meg; az 1848. máj. 1-én fenállott birtokállapot fentartásának czélszerüsége nem látszott kétségesnek. Ezen elv egyébiránt az ősiségi viszonyok rendezésénél is irányadó volt, minélfogva a pusztatelek tulajdona is a birtokosra ruháztatik át.

A foglalásokra nézve az 1836. X. t. cz. 7. §. azt rendelte: hogy a földesuri foglalások folytán az urbéri állományokban tapasztalt fogyatkozások a földesur által pótlandók, viszont az urbéresek által tett foglalások a földesur szabad rendelkezése alá esnek vissza. Ezen rendelkezések megszüntetését alig lehetne alaposan indokolni; de jövőre nézve mégis a foglalások visszakövetelését méltányos korlátok közé kelle utasitani, ha a főczélt elérni, vagyis a birtok biztossága iránt a bizalmat megszilárditani óhajtjuk. Az elévülési idő meghatározását és a kereset érvényesitésére — különben jogvesztés terhe alatt — határidő kitüzését kelle tehát javaslatba hozni. A 11. §. végbekezdésében érintett határidő azért fogadtatott el, mert az urbéri törvényszékek behozatalával a keresetbeadására ezen záros határidő szabatott meg, s ily elenyészett keresetek a már befejezett birtokrendezések felforgatása és harmadik személyek szerzett jogainak sértése nélkül fel nem éleszthetők.

III.

Jóllehet a zsellérek már az 1836. V. t. cz. 8. §. szerint belsőségen kivül belső vagy külső tartozmányokat is birhattak, mégis tapasztaltatott, hogy sok helyütt a birtokrendezéskor a zsellérek által birt ily tartozmányok tőlük egyszerüen elvétetnek.

Nehogy ily eljárás jövőre is forduljon elő: e tekintetben a javaslat 14. §-ának második bekezdése minden további kételyek eloszlatása végett világosan rendelkezik.

A maradványföldekért járó váltság megállapitása az 1853-ik év május 2-án kelt földtehermentesitési rendelet 10. §-ában foglaltatik, és a javaslat 16. §-a ezen rendeleten csak annyiban változtat, a mennyiben a váltság-összeg kiszámitásánál tekintetbe vétetni rendeli, hogy miután legelő-és erdőilletmény a maradvány-földek után nem jár, nem lehet ezekért oly mérvben megállapitani a váltságot, mint a telki állományokért, melyekkel a legelő- és erdőilletmények is összekötvék.

Az urbéri váltság megállapitásánál számitásba vett ezen haszonvételek értéke a maradványföld-váltság kiszámitásánál tehát mindenesetre levonandónak találtatván: e módszer hozatott javaslatba.

Egyéb megváltásokra nézve kulcsul az évi tartozások tőkesitése fogadtatott el: a mint az már az 1853. márcz. 2-án kelt rendelet 13. §-ában foglaltatik. Azonban az átlagok kiszámitásánál az ezen rendeletben elfogadott 1836—1840. évek helyett az urbéri kötelék megszüntetését legközelébb megelőzött 1842—1847-ik évek és azon árak vitettek alapul, melyek a megszüntetés idejekor fenállottak; mert a kárpótlás azon érték szerint történhetik legigazságosabban, a mely szerint a jogosult a megszünt haszonvételt legutoljára élvezte.

IV.

A törvényjavaslat 19. szakasza egy kérdést old meg, a melyet az 1853. márcz. 2-án kelt földtehermentesitési rendelet 14. §-a megoldatlanul hagyott, és mely az udvari kanczellária 1862. szept. 25-én 15,491. szám alatt kelt rendeletében talált megoldást olyképen, hogy a maradvány földek váltságának tőkéjétől egyszersmind a kamatok 1848. május 1-től kezdve 5% -al megszabandók.

Ezen rendelet ellen az ország minden részéből az országgyüléshez és a miniszteriumhoz számos kérvény érkezett, mert az urbéri telkek birtokosai felettébb terhelve érezték magukat azáltal, hogy egyszerre 16 évi kamathátralék fizetésére kötelezteltek, anélkül, hogy késedelmeseknek lennének tekinthetők.

Ezon rendelet törvény erejével nem birván: tekintetbe sem jöhet, a kérdés végleges megoldása tehát már most a törvényhozás elhatározásától függ.

A javaslat 19. §-a szerint a kamat-fizetés a birtokrendezés befejezésének napjától fogva veszi kezdetét; mert a fenállott törvények szerint is csak ezen naptól jártak az urbéri tartozások, a melyek az 1836. X. t. cz. 7. §-a értelmében csak a birtokrendezéskor voltak megállapithatók, sőt előbb tudva sem lehettek. Ha a földesur 1848. év előtt a birtokrendezést nem szorgalta, a késedelem hátrányai csak őt, nem pedig a jobbágyot terhelhetik, kit jogelvek szerint csak a maga — nem pedig volt földesurának késedelme miatt lehetne késedelmi kamatokkal terhelni.

Ezekből kifolyólag a késedelmi kamatok számitását csak a birtokrendezés befejeztétől lehetett a jogelvekkel megegyezőleg javaslatba hozni.

V.

Az erdei haszonvételek rendezésére nézve az 1853. márcz. 2-án kelt urbéri nyiltparancs 10—14. §§-ai vétettek át a javaslat 24—34. §§-aiba, azonban az alábbi módositásokkal és bővitésekkel.

1) Az urbéri nyiltparancs 10. §-nak második bekezdésében azon rendelkezés foglaltatik, hogy a jobágyoknak azon földesurasági erdőből, melyben „*eddigelé*“ a faizást gyakorolták, az eddigi haszonvételnek megfelelő rész lesz kihasitandó. A birróságok gyakran az *eddigelé* kifejezést aképen értelmezték, hogy alatta a birtokrendezési per megkezdésének napja értendő. Ezen értelmezés következtében sok urbéres község, a mely 1848. évig a faizás gyakorlatában volt, de ebből azóta — különösen a viszontszolgáltatások megtagadása miatt — kiesett, az erdei illetményitől elüttetett: holott egyebütt a nyiltparancs szellemével is megegyezőleg az 1848. évig fenállott gyakorlat vétetett irányadóul. Minden kétely elosztására a javaslat 26. §-a e tekintetben világosan rendelkezik.

2) A földesur által a jobbágyoknak avagy a községeknek átengedett és az 1836. VI. t. cz. 4. §-ának végbekezdésében érintett erdőkről a nyiltparancs nem rendelkezvén, a javaslat ezen hiányt pótolja és két esetet különböztet meg:

a) ha a földesur az ily erdőben használatott nem gyakorolt, és igy a község és a jobbágyok az erdőt kizárólag használták: a földesur ezen erdőből részt jövőre sem követelhet, és jogilag vélelmeztetik, hogy az erdőt az urbéreseknek erdei illetményük kielégitéseül végleg átengedte. A község, illetőleg a jobbágyok a 24. §. szerint az ily erdő kizárólag tulajdonosaivá válnak;

b) ha pedig a földesur ily erdőben használatot gyakorolt, minthogy a jobbágyok belőle mégis nagyobb jövedelmet huztak, mint máshelyütt a jobbágyoknak az urasági erdőkből járt; és a jobbágyok a számos éveken át élvezett haszonvételeikben érzékenyen csorbitatnának, ha a 29. §. határozatai szerint adatnék ki illetményük; minthogy végre a gyakorlatban is többnyire ily esetekben a méltányosság alapján egyenlittetett ki a faizati szabályzásnak kérdése: a javaslat 30. §. a jobbágyoknak járó erdőmennyiséget ez esetben becsü utján rendeli megállapittatni.

3) Az erdőmüvelés tekintetéből erdei szolgalmak fentarthatók nem lévén: a 27. §. szerint az ily szolgalmak, ha az eddigi végbevitt rendezések alkalmával netalán fenn is tartattak volna, megváltandók.

4) A hol az urbéri telki állományok számszerüleg megállapitva nem voltak, de birtokosaik faizati használatot élveztek, s igy részökre erdőilletmény kihasitásának van helye: szükséges volt az eddig divatozott gyakorlat alapján az illetmény meghatározásának módját a 29. §. végbekezdésében javaslatba hozni.

VI.

A javaslat 35—37. §§-ainak a nádlási haszonvételek iránti intézkedései mind az 1836. VI. t. cz. 5. §. mind az 1853. márcz. 2-án kelt nyiltparancs 15. §. rendelkezésétől annyiban eltérnek: hogy ezen haszonvételek fejében a jelenlegi birtokosoknak nemcsak használatra, hanem tulajdonjogilag egyenértékü tér engedtetik át megváltás terhe alatt, mert csak ez által lehet a nemzetgazdászatra oly káros szolgalmi viszonyokat és a tulajdonjog iránti bizonytalanságokat megszüntetni.

A megváltás megállapitásánál két mód hazatik javaslatba:

a) ha a nádas használata csak annak kiszáradásáig engedtetett át: a megállapitott csekély évi szolgáltatásokat ez esetben méltányos és igazságos kulcsnak tekinteni nem lehetett, hanem ugyanazon kulcsot kellett elfogadni a 36. §-ban, a mely a maradvány földekre nézve állapittatott meg;

b) midőn azonban örökre engedtetett át használatul a nádas: a 37. §. szerint a váltság az évi szolgáltatás tőkésitése által eszközölhető.

VII.

A legelő elkülönitésről az 1836. VI. t. cz. 3. §. körülményesen rendelkezvén: ezen határozatok továbbra is fentarthatók és csak némely felmerült kételyek iránt vétettek föl a javaslatba határozott rendelkezések, és pedig különösen:

a) az erdei legelőkre nézve a 40. §. rendelkezik; czélul tüzvén ki, hogy az urbéresek törvényszerü illetményeikre nézve ugyan mindenesetre kieligittessenek, de másrészről nemzetgazdasági tekintetből az erdőmivelési érdekek se tévesztessenek szem elől;

b) a csapások, utak, haszonvehetlen terek tulajdonjoga iránti intézkedéseket a 41. §. tartalmazza, a mely a község beltelkén létező tereket és utczákat községi vagyonnak nyilvánitja, hogy a térek, melyek tulajdona eddig többnyire vita tárgyául szolgált, és ez okból hasznositásuk eszközölhető sem volt, jövőre a közvagyon szaporitásának és értékesitésének czéljából rendeltetésüknek a perlekedések kizárásával megfelelhessenek;

c) a jobbágyoknak a legelő felosztását a 42. §. rendelkezése könnyiti, hogy ezáltal a czélszerü gazdálkodás előmozdittassék.

VIII.

Az eljárás a javaslat 43—54. §§-ban a birróságokra bizatik, a mint ez a már az elsőfolyamodási birróságok szervezéséről szóló törvényjavaslatba is felvétetett. E szakaszokra csak a következők jegyeztetnek meg:

a) a javaslat 51. §-ában a felebbezés a harmadbirósághoz a birtokszabályozás megengedhetőségének kérdésében is megengedtetik, mert a rendezési perben mindig ez a főkérdés, következőleg nem hozható fel bármi ok annak támogatására, hogy a felek épen a főkérdésben tiltassanak el minden lehető perorvoslat használásától; annál is kevésbé, minthogy az 1836. X. t. t. cz. 6. §. f) pontja a birtokon belőli felebbezést minden megszoritás nélkül megengedi;

b) az egyezségeket eddig jóváhagyás végett hivatalból kellett a kir. itélőtáblához felterjeszteni: jövőre ez megszüntetik, minthogy az 1848. év előtt az ily hivatalbóli felterjesztés

alapjául szolgált czél, t. i. az adóalap épentartása, most már megszünt;

c) nehogy a már befejezett birtokszabályozások évek után is megtámadtathassanak, sőt ellenkezőleg, hogy a birtok biztossága minél inkább megóvassék: az 52. §-ban a perujitást ki kellett zárni, mert a tárgyalás és eljárásnál a hivatalos nyomozás is segitségül szolgál.

IX.

Az urbéri kötelék megszüntetésének természetszerü kifolyása, hogy a birtokos korlátlan tulajdonjogot nyert, és hogy birtokáról szabadon rendelkezhetik.

Az urbéri legfelsőbb rendelet azonban fentartja az urbéri telkek eldarabolása iránt az 1836. IV. t. cz. 9. §-ában foglalt bizalmat, mely a szabad rendelkezhetési jogot korlátolja.

Ha törvény által elismertetik, hogy a volt urbérest birtokára nézve teljes tulajdonjog illeti: ezen birtokra is következetesen ugyanazon viszonynak kell állani, a mely a nemesi birtokra nézve létezik, és ha a nemesi birtoknál a törvényhozás ily tilalmat szükségesnek nem tart, annak további fentartása a jogegyenlőség elvénél fogva az urbéri telkeknél sem igazolható.

De ezen tilalom eltörlését egyéb fontos okok is sürgősen követelik, ugyanis:

a) az urbéri telkek birtokosa sokszor egy részletnek eladása által többi birtokát tehermentesithetné: az eldarabolási tilalom miatt azonban kénytelen egész birtokát eladni; de minthogy az egész birtokra, a dolog természeténél fogva nem versenyezhet annyi vevő, mint versenyezne annak valamely részére, azon ár soha sem érhető el, a mely egyes részletek eladása által elérhető lenne. Igy az ingatlan kellőképen nem értékesithető;

b) minthogy a kisebb birtokosok az egész birtokot meg nem vehetik, a telki birtok a földmivelő nép kezéből több helyütt kivétetik; holott egyes részleteket a kisebb birtokosok is megvehetnének és a telki birtokok a földmivelő nép kezén maradnának.

c) az eldarabolás engedélynek kieszközlése a fölmivelő népnek aránytalan költségekbe kerül;

d) ezen tilalom által az 1836. IV. t. cz. 9. §. rendelkezésének alapul szolgált azon czél, hogy a család fentartására szükséges birtok együtt maradjon, már azért sem érhető el, mert elérése végett a terhelést is meg kellene tiltani.

Az eldarabolási tilalom eltörlése ezeknél fogva továbbra nem halasztható. Az eltörlést a javaslat 55. §-a kimondja, és az 56—59. §§-ok csak a kimondott elv gyakorlati kivitelét közvetitik és a szerzett jogokat oltalmazzák.

A mennyiben azonban az egyes birtokrésztetek természeti eldarabolásának közgazdasági tekinteteknél fogva határt szabni szükségesnek találtatnék: erről külön törvény által kellene gondoskodni.

A mint Magyarországra nézve tekintetbe vétetett az 1853. márcz. 2-án kelt urbéri nyiltparancs és földtehermentesitési rendelet: Erdélyre és a visszakapcsolt részekre nézve tekintetbe kellett venni az ottani sajátságos viszonyoknál fogva külön kiadott 1854. évi junius hó 21-én kelt nyiltparancsot, és ez okból ennek még alkalmazható rendeletei a javaslat 60—79. §§-ba szintén átvétettek. A mennyiben azonban ezen országrészek sajátságos viszonyai megengedik, azokra egyuttal a Magyarországra nézve az 1—59. §§-ban foglalt intézkedések szintén kiterjesztettek, és sok esetben a homályos rendelkezések itt is felvilágosittattak.

E tekintetben különösen a következők jegyeztetnek meg:

a) A 65. §. első bekezdésében foglalt záros határidő megtartatott, mert ezen országrészekre nézve 1862. deczember 31-ke éppen ugy szabatott ki zároshatáridőül, a mint Magyarországban 1859. deczember 31-ke;

b) Minthogy az 1854. junius 21-én kelt nyiltparancs a székelyföldi urbériségekről nem intézkedett, és ezek iránt számos per keletkezett: ezen kérdés az országgyülés mindkét házának felhatalmazása alapján az 1868. márcz. 11 én kelt rendeletben oldatott meg: melynek határozatai a törvényjavaslat 66. §-ában átvétettek:

c) A 71. §. 2—6 bekezdései az 1854. junius 21-én kelt nyiltparancstól eltérnek.

A nyiltparancs szerint a jobbágyoknak taksa fizetés mellet fentartatott legeltetési jog, mint a földesuri erdőt terhelő szolgalom: minthogy azonban az ily szolgalom az erdőmüvelést teljesen gátolja, de általa a földtulajdonos joga is illusoriussá és reá nézve majdnem értéktelenné tétetnék, czélszerünek mutatkozott, a rendezést véglegesen eszközölni oly módon, hogy a volt urbéreseknek a szolgalommal terhelt legelőtér tulajdonilag, de megváltás kötelezetsége mellett engedtessék át.

XI.

A birtokrendezés befejeztével a volt urbéri és egyéb birtokok közt jogilag semmiféle különbség többé fenn nem állhatván: a javaslat 80. §-a a nemesi és nem nemesi birtok közti különbséget megszünteti. Ez által megakadályoztatik egyszersmind, hogy a törvény által megszüntetett urbéri viszonyokhoz hasonló birtokviszonyok szerződésileg ujra létesittessenek.

XII.

A kőszén eddigelé Erdélyben feltétlenül bányahatósági adományozás tárgyát képezi; holott Magyarországban az országbirói értekezlet VII. 1. §-a másképen rendelkezik. Oly czélból, hogy e tekintetben is az egyenlő jog uralkodjék: a Magyarországban fenálló rendeletek a 82. §-ban a kereskedelmi miniszterrel egyetértőleg Erdélyre is kiterjesztetnek. Ez intézkedés bővebb indokolására megjegyeztetik:

Az ideig. törv. szabályok VII. 1. §-ának alkalmazása körül kételyek támadtak azon következmények iránt, melyek a birtokrendezés és tagositás megtörténte után az ennek előtte a kőszéntelepekre szerzett jogokra nézve beállanak.

E kételyek elháritására szolgál a 82. §.

1) a bányatulajdon biztonsága okvetlenül követeli: hogy a törvényszerüen szerzett és jogérvényesen fenálló bányajogositványok sértetlenül maradjanak;

2) azon intézkedések, melyek a földesur és e bányaiparosok között kötött vétel- vagy bérszerződés alapján a birtokrendezés és tagositás megtörténte előtt — tehát oly időben jöttek létre, midőn a kőszéntelepek használatba vétele a földesur korlátlan beleegyezésétől függött: a birtokrendezés és tagositás megtörténte után az uj tulajdonos részéről meg nem támadhatók; mivel a földesur rendelkezése folytán a kőszéntelepek kisajátitottaknak és a föltulajdontól elkülönitetteknek tekintendők, és mivel ily biztonság nélkül az iparos bizton nem szerződhetnék, a kőszéntelepekbe befektetéseket tenni nem merne: és igy a bányaipar fejlesztése gátoltatnék;

3) ott, hol a földesur maga miveli a kőszénbányászatot, a rendelkezési szerződést a kőszéntelepeknek a földesur részéről történt bányajogi elfoglalása pótolja:

4) a birtokrendezés és tagositás megtörténte után, a 80. §-ban kimondott elvnél fogva, a volt urbéres földnek tulajdonosa a kőszéntelepekre később szerzendő bányajogositványokra nézve ugyan azon joggal bir, mint a volt földesur: a menynyiben ezen jog gyakorlását a földesur és a bányaiparos közt, a birtokrendezés és tagositás megtörténte előtt kötött szerződés nem gátolja.

Pesten 1870. április hó 10-én.

Horvát Boldizsár.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott sajat nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 20. Pest, 1870. május 17.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A magyar jogászgyülés és az erdélyi jogászegylet.

Lapunk olvasói tudják, hogy évek óta fáradozunk egy *„magyar jogászgyülés“* alakitásán, mely eszme immár megtestesüléséhez közel áll, a mennyiben az alapszabályi tervezet már elkészült, és a kormány részéről is helybenhagyatott. Ennek alapján közelebbi időben egy felhivás intéztetett *„a magyar birodalom jogászaihoz“*, mely felhivás a *„Kolozsvári Közlöny“*-ben is közzé tétetett a czélból, hogy az erdélyi kartársak is csatlakozásra felhiva legyenek.

Azonban nyomban az emlitett felhivás közzététele után a *„Magyar Polgár“* idei 50-ik számában báró *Apor Károly* és többek aláirásával egy más felszólitás jelent meg, mely egy *„M.-Vásárhelyt“* alakitandó *„erdélyi jogászegylet“* alakitására hivja fel az erdélyi jogászokat.

Ezen két felszólitás azon fontos kérdéssel állitja szemben az erdélyi részekben müködő jogászokat, valjon a magyar jogászgyüléshez vagy az erdélyi jogászegylethez csatlakozzanak-e?

Ha fennérintett két felszólitásban felfejtett hasoniranyu és czélu tervrajz mivoltát tekintjük, és ha figyelembe veszszük, hogy az erdélyi jogászegylet kezdeményezői önmaguk elismerik, hogy lényegileg azon czélra egyesülnek, melyet a magyar jogászgyülés magának kitüzött: nem habozunk egy perczig sem azt felelni a fenn feltett kérdésre, miszerint a M.-Vásárhely városán kivül lakó és müködő jogászok hazafiui érdekében áll a magyar jogászgyüléshez, illetőleg egylethez csatlakozni.

Mert ha a jogászegyleteknek egyátalában, különösen pedig egy hazai jogászegyletnek czélja voltaképen abban áll, hogy birodalmunk elméleti és gyakorlati jogtudósait koronként egy tanácskozásban gyüjtse össze és egyesitse, hol fontos törvényhozási kérdéseknek testületileg történendő megvitatása folytán azok fölött illetékes véleményét kifejezvén s korszerü reformoknak utját egyengetvén, ebbeli nyilatkozata erkölcsi sulyával és tekintélyével annak korszerü és üdvös voltáról a közvéleményt és a törvényhozás tényezőit meggyőzze, és ha kétség alá nem jöhet, hogy az ezen tanácskozások folytán keletkezendő vélemények és kijelentések annál nagyobb sulylyal és befolyással birnak, és annál képesebbek a közvéleményt megnyerni, minél számosb a jogtudomány, valamint a jogszolgáltatás terén elismert tehetségek közreműködésével jönnek létre; ha az sem szenvedhet kétséget, hogy csak egy országos, t. i. a haza minden részeiben müködő jogászok egyesüléséből származó egylettel lehet alapos okkal reményleni, hogy véleményeinek és kijelentéseinek a szükséges erkölcsi sulyt és befolyást fogja megszerezhetni, mivel épen ily egyesület fogja a hazában lévő összes vagy legtöbb becses erőt magában egyesitni: világos, hogy csakis az alakulandó *magyar jogászgyülés* tünik fel, mint oly egylet, mely képes és alkalmas lehet, és lesz is egy a magyar birodalomra nézve mulhatlanul szükségessé vált jogászegylet fontos és nagyhorderejü feladatának hatékonyan és sikeresen a hozzácsatolt reményeknek és érdeknek megfelelőleg, eleget tenni.

Ezen szempontból tekintve az *erdélyi jogászegyle* alakulását nem óhajtjuk, de sőt kénytelenek vagyunk annak létezési jogosultságát kereken tagadni.

Mert ha igaz, hogy ezen jogászegylet czélját az erre való erőknek rendszeresen összeható müködése s az ezt biztositó egyesülés által látja elérhetőnek, és ha áll az, hogy ezen egylet lényegileg ugyanazon czélt tüzte ki magának, mint a magyar jogászgyülés: korántsem tétetik ezen czélnak jó és hasznos szolgálat, ha a hasonczélu országos egylet mellett egy külön *provinciális* egylet alakitása vétetik czélba, — kétségtelen lévén ugyanis, hogy az erőknek egy központból egy irányban és egy czél felé iránylandó szerves és összhangzó müködése és érvényesülése biztosb és nagyobb eredményt szül, mintha ugyanazon erők különböző központokból indulván ki, különböző irányokban müködnek.

A midőn ekként két jogászegyletre a magyar birodalomban teljességgel szükség nincs, az erdélyi jogászegylet annál kevésbé bir létezési jogosultsággal, mert alkalmas volna megalakulása által az erdélyi részekben levő becses erőket a közös magyarországi egylettől elvonni, és olyképen az erőket a czél hátrányára szétforgácsolni és káros hatást idézni elő.

Azon okokban és érvekben sem találhatunk meggyőző igazolást az erdélyi jogászegylet fenállására és alakulására, melyek az illető felosztásban felfejtvék.

Azon körülmény ugyanis, hogy M.-Vásárhely egy „országos“ főtörvényszék székhelye, czimet arra nézve nem szolgáltathat, hogy M.-Vásárhelyt egy országos jogászegylet alakittassék.

Mert számos tekintetre méltó okok erősen kivánatossá teszik, hogy a másodfoku biróság decentralizálva legyen. Ezen okoknak a törvényhozás ez idő szerint teljes elégtételt nem szolgáltathatott, hanem csak annyiban, a mennyiben a pesti főtörvényszéken kivül még egyet az erdélyi részekre nézve M.-Vásárhelyt állitott fel. Azonban nem sokára el fog jönni az idő, hogy a magyar birodalomban 5—6 főtörvényszék lesz.

Ha már most megengedhető volna, hogy azon körülmény, miszerint valamely országrészre nézve főtörvényszék áll fenn, igazolási okul szolgálhatna arra nézve, hogy ezen vidék vagy országrész külön jogászegyletet léptessen életbe: ugy czélszerü és üdvös lesz, ha a több főtörvényszék felállitása után Magyarországon 5—6 provinciális jogászegylet fog alakittatni, a mit azonban senki, ki a jogászegylet feladata és czélja

iránt tisztában van, sem nem fog ohajtani, sem kivánatosnak tartani.

Ezeknél fogva nem szenved kétséget, hogy a fejtegetett körülmény az erdélyi jogászgyülés alakulását nem igazolja.

Arra is történik hivatkozás az érintett felszólitásban, hogy az ország kormányának és törvényalkotó elemeinek szükségök van arra, hogy az ország különböző részeiben uralkodó jogi meggyőződéseket nézeteket és óhajtásokat azon különböző árnyalatokban, a mint azok az egyes részekben sajátságos viszonyaihoz képest itt és amott alakulnak, határozott kifejezetben ismerhesse.

Ezen érv sem bizonyitja a czélba vett egylet alakulásának jogosult voltát.

Mert bármely jogászegyletnek, ha valódi czélja felől tiszta öntudattal bir, az kell, hogy legyen feladata, miszerint a hazai törvényhozás terén fölmerülő kérdések fölött illetékes véleményét hozza nyilvános kifejezésre, és hogy korszerü üdvös reformoknak utját egyengesse — müködése tehát nagyobbmérvü, szélesbkörü és magasztosb sem mint localis érdekü, mely partialis érdekek különben is a helyi ügyvéd-egyletek avagy jogász-egyletek által nyerik programmszerü kifejezésöket.

Ezen szempontból kiindulva egy tulajdonképeni és országos jogászegylet nem is foglalkozhatik az országnak egy bizonyos vidékén fenforgó localis érdekü nézeteivel, meggyőződéseivel és ohajaival, hanem figyelmét és tevékenységét arra nézve érvényesiti, hogy az összességet kiválóan érdeklő nagyobb törvényhozási müvek, mint a polg. törvénkönyv, polg. perrendt., büntető törvény, büntető eljárás, váltó- és kereskedelmi törvények stb. a nép geniusának és a tudomány mostani álláspontjának megfelelőleg codificáltassanak, s idővel pedig, hogy a létrejött törvényekben netán mutatkozó hiányok javitására és kipótlására szakavatott véleményét nyilvánitsa.

Ily irányban való müködésre nézve a localis és vidéki jogi meggyőződések és óhajok ismerete igen csekély vagy semmi befolyással nem bir, hanem igen is az elméleti és gyakorlati jogtudományban való jártasság.

Azt sem ismerhetjük el, hogy az erdélyi részekben oly sajátságos jogi viszonyok forognának fenn, melyek ápolása végett szükség volna egy erdélyi jogászegyletet alakitni.

Mert ha igaz is, hogy Erdélyben nagyrészt még az osztrák törvények vannak hatályban, az is igaz, hogy törekvésünknek oda kell irányulva lennie, hogy ezek helyébe a törvényhozás minélelébb a nép geniusa és a tudomány mai álláspontjának megfelelő oly törvények léptessenek életbe, melyek egész Magyarországra szólanak. Ezen czélt azonban inkább megközelithetjük, ha a magyar jogászgyülésben egyesitjük erőnket.

Feltéve azonban, hogy léteznének oly sajátságos provinciális körülményes viszonyok, melyekre nézve szükséges volna a kormány és a törvényhozás figyelmét felhivni; ezen czél is inkább ugy érhető el, ha az ebbeli kivánalmak egy nagy és tekintélyes jogászgyülésben hangoztatnak, hol bizonyosan hatályosabban viszhangra és méltánylatra találnak, mintha egy provinciális csonka egyletben fejeztetnének ki.

Végül azt is érvényesitik a M.-Vásárhelyt alakitandó erdélyi jogász-egylet tervezői vállalatok igazolására, hogy a magyar birodalomban alakitandó országos jogászegyletteli közvetlen érintkezés a tér távolléte miatt ritkábban és nehezebben történhetik, azért az amattóli távolabbi részekben is önállóan alakulandó egyesületek utján hasznosb szolgálatot tehet ama nagyobb és kiterjedettebb körü egylet törekvéseinek.

Ezen indok értelme azt sejteti velünk, hogy a tervezők nincsenek jól informálva a jogászgyüléseknek általában különösen pedig a magyar jogászgyülés müködésének miként jéről és tevékenységének kifejtése módjáról.

A jogászgyülés müködése ugyanis nincs bizonyos helyhez kötve, ezért nem nevezi magát a magyar jogászgyülés pestinek. Ennélfogva tanácskozásait nem mindig egy helyt tartja, hanem minden gyülését, más-más városban, melyet elébb meghatározván, a tagok tanácskozás végett itt megjelennek. A gyüléseken szönyegre került korszerü kérdések tanulmányozása és ennek eredménye közlése végett a gyülés vagy egyes tagokat, vagy bizottságokat küld ki, kik vagy melyek a legközelebbi tanácskozás alkalmával jelentésüket beadván, ennek folytán a gyülés a kérdés fölött véleményét fejezi ki. Igy jönnek létre a jogászgyülés nyilatkozatai, illetőleg kijelentései. Ezek szerint nem szükséges, hogy a jogászgyülésnek bizonyos állandó székhelye legyen, mert ez az egész ország, és nem is szükséges, hogy helyhez kötött állandó tisztviselősége és igazgató választmánya legyen.

Ha ezeket figyelembe veszszük, a kérdéses okok, melyek a hely távolságára és ebből eredő érintkezési nehézségekre vonatkoznak, mit sem nyomnak a latban, és a magyar jogászgyüléshez való csatlakozásnak korántsem állanak utjában, legkevésbé pedig igazolják külön jogászegylet alakitását, — hanem igen is gátul szolgálhatnak annak, hogy ha az erdélyi separatisticus csonka egylet megalakul, a magyar jogászgyülés nagy horderejü és fontos tanácskozásait koronként az erdélyi részekben megtartsa, és megfoszthatja az erdélyi kartársakat azon alkalomtól, hogy az anyaországbeli jogászokkal szellemileg termékenyitő személyes érintkezésbe léphessenek.

Azonban nemcsak azért, hanem azon okból is igen sajnos egy erdélyi jogászegylet alakitása, mert könnyen azon hiedelemre szolgáltathatna alkalmat, hogy az erdélyi jogászok jogi vagy politikai separatismus utját akarják egyengetni, a mi reméljük, csakugyan távol van tőlük, és, — meg vagyunk győződve — az erdélyi egylet tervezőitől is.

A felfejtettek által igazoltuk egyrészről azt, hogy miért ohajtjuk, hogy az erdélyi részekben lakó jogászok a magyar jogászgyüléshez csatlakozzanak, másrészről pedig azt, hogy miért nem kivánjuk hogy az erdélyi jogászegylet megalakuljon, és miért tartjuk ezt jogosulatlannak, de söt hátrányosnak is.

Ha ezen jogászegylet m.-vásárhelyinek nevezné magát és tevékenységét ezen városban és ennek jogász lakói között fejtené ki — más szóval localis czélt tüzne ki magának; ugy mindenkinek rokonszenvére és a közvélemény pártfogására igen is érdemes volna, mert kivánatos és üdvös, hogy egy főtörvényszék székhelyén a jogászok eszmecsere és tudományos müködés által, jogi ismereteiket gyarapitsák, és ekként mindig az elméleti jogtudomány szinvonalán maradjanak.

De egy országos jellegü és mégis vidéki érdekü jogászegylet alakitására sem a körülmények, sem a kor szelleme nem kedvezők.

Ez utóbbi ugyanis arra inti a népeket, hogy minél több erőt egy egyesületben öszpontositsanak a végre, hogy annál biztosb és annál nagyobb eredményt vivhassanak ki.

Ennek tulajdonitandó, hogy a német jogászgyülés „Juristentag“ Németország minden részeit és Ausztriát is magában foglalja, valamint az is, hogy egy jogászgyülés vétessék tervbe, mely a magyarországi és ausztriai jogászokat egyesitse magában, mely terv

azonban ez idő szerint politikai okok miatt nem jöhetett létre.

Az ilyen példák arra intenek minket, miszerint oda hassunk, hogy a magyar birodalomban egy jogászgyülés álljon fenn, melyhez tömegesen csatlakozván, ennek korszerü üdvös czélját egyesitett erővel mozditsuk elő.

Észrevételek

az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslatra.

Ha jogszolgáltatásunk szánandó állapotának okait elfogulatlanul és egész objectivitással kutatjuk, azokat nem a birák elégtelen számában vagy a kellő qualificatió hiányában az elsőfolyamodási birák nagy részénél, nem alaki törvényeink hiányos voltában kell egyedül keresnünk; e körülmények kétségen felül nagy mértékben járultak azon abnormis helyzet előidézéséhez, melyben jogszolgáltatásunk sinlik; de a bajnak sem egyedüli, sem főokát nem képezik. A baj főoka azon disharmoniában keresendő, mely jogszolgáltatásunk formáinak nem épen szerencsés megállapitása s a jogszolgáltatás factorainak rendezésében nyilatkozik.

A gyors és helyes jogszolgáltatásnak fő feltételét képezik ugyan az anyagi és alaki jó törvények; az összhang ezek közt képezi azon biztos alapot, melyre a jogszolgáltatás intézménye épithető; de a legjobb alaki és anyagi törvény irott malaszttá és a legbiztosabb jogi ut ingataggá válik, ha a formákat nem szakértő factorok kezelik, vagy ha a jogi formák megállapitása s az azokat kezelő factorok rendezésében a szerves összhangzás hiányzik. Ha a jogszolgáltatás ez összhangzás rovására, vagy annak mellőzésével szerveztetik, — jótétemény helyett oly bajok és bonyodalmak forrásává válik, melyeket a helyes alapon szervezendő jogszolgáltatás is csak évek hosszu során háríthat el anélkül, hogy az okozott károk következményeit is képes lenne megszüntetni.

Midőn a jelenleg érvényben levő törvénykezési rendtartás a képviselőház által tárgyalás alá vétetett, — a budapesti ügyvédi egylet az országgyüléshez intézett feliratában hivatásához illő nyiltsággal kijelentette, miszerint a törvényjavaslattól jogszolgáltatásunk javulását nem várja; kijelentette, miszerint a törvényjavaslat, ha törvénynyé emeltetik — eltekintve számtalan és szembeötlő hiányaitól — elsőfolyamodási bíróságaink czélszerü szervezése és általában a jogszolgáltatás factorainak szerves rendezése nélkül csak fokozni fogja azon calamitást, melynek megszüntetését célozta.

A felszólalásnak, fájdalom, nem volt sikere, s a következés az ország kiszámithatlan hátrányára igazolta, hogy a jogszolgáltatás egyes részeinek javitása a várt sikert nem eredményezteti, ha az egész intézmény egyes részeiben a szerves összhangzás hiányzik.

Ez összhangzás hiányának tulajdonitható egyrészről, hogy ugy a törvénykezési rendtartásba, mint az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslatba is oly intézkedések vétettek fel, melyek azok keretébe nem tartozván, a correctség rovására nyertek kétes sikerü megoldást; másrészről, hogy a meglevő és koronként alkotott egyes törvényeket a későbbi intézményekkel utólagos módositásokkal és toldozásokkal lehet csak némileg összhangzásba hozni.

Hogy ez nálunk ki nem kerülhető, azt igazolja az elsőfolyamodási bíróságok szervezését tárgyazó törvényjavaslat, melynek III. fejezetében oly intézkedések foglaltatnak, melyek természetüknél fogva rendszeres codificatio mellett illetékesen csakis az illető alaki törvényekben nyerhetnének megoldást.

Áttérve a törvényjavaslat részletes birálatába, azon hiányok kiemelésére fogok szoritkozni, melyek nézetem szerint mulhatlanul orvoslandók arra nézve, hogy a törvényjavaslat jogszolgáltatásunk helyes reformjainak alapul szolgálhasson.

E tekintetben mindenekelőtt ki kell emelnem az 5. §-t, mely szerint azon járásban, hol törvényszék székel, a járásbirói teendőket az elnök által a törvényszék kebeléből kiküldendő, egy vagy több biró végezi, kiket a mennyiben lehetséges az elnök törvényszéki teendőkkel is megbizhat.

Ez intézkedés még egyrészről helytelen és czélszerütlen, másrészről ellenkezik azon elvekkel, melyeket a birói hatalom gyakorlásáról szóló törvényjavaslat acceptált.

A járásbiráknak, kik hivatásuknál fogva a felekkel közvetlen érintkezésben állanak, hatáskörük egész más természetü, mint a törvényszéki tagoké. A hatáskör mindegyik neméhez hivatás és hosszabb gyakorlat kivántatik, a hivatást és gyakorlottságot decretálni nem lehet, tehát a törvényszék elnökére bizni, hogy a járásbirósági teendőkkel akaratjuk ellenére oly törvényszéki tagokat bizhasson meg, kik a járásbirósági teendőkre sem hivatottsággal, sem kellő gyakorlattal nem birnak.

A törvényhozás az 1869. 4. t.-czikkben határozott kifejezést adott annak, hogy a birónak függetlenek és elmozdithatlannak kell lenni; megszünik azonban a függetlenség és elmozdithatlanság, ha a törvényszék elnökére bizatnék a törvényszéki tagok bármelyikét, a tehetsége szerint vállalt munkakörből akaratja- és hajlamainak meg nem felelő körbe áthelyezni.

Ez intézkedés azonfölül a járásbiróság ügyeire nézve is káros lehetne, mert ha a törvényszék elnöke — a mi igen valószinü — a törvényszék s nem a járásbiróság érdekeit tartja szem előtt, könnyen megeshetik, hogy a törvényszéktől oly egyéneket fog a járásbirósági teendőkkel megbizni, kiktől más uton meg nem szabadulhat. Hogy az akként akaratjuk és hajlamuk ellenére áthelyezett tagoktól a járásbirósági teendők sikeres ellátása nem remélhető, bővebben indokolni alig szükséges. Miután továbbá a törvényszék elnökének jogában áll a törvényszék egyes tagjait a járásbirósági teendők ellátására delegálni, jogában is áll a delegáltakat bármikor visszahivni, ez eljárás által azonban egyrészről a járásbiróság szakadatlan munkássága meggátoltatnék, másrészről a jogszolgáltatás kétségtelenül hátráltatnék.

Ha e mellett figyelembe veszszük, hogy az elnök a járásbirósági teendőkkel megbizottakat a törvényjavaslat szerint törvényszéki végzendőkkel is megbizhatja, ha figyelembe veszszük, hogy nagyobb forgalmu helyeken a járásbirósági teendők a tapasztalás szerint annyi időt vesznek igénybe, hogy azok ellátása csak a legnagyobb buzgalom mellett lehetséges, ugy az oly intézkedéstől, mely szerint a járásbirák szoros értelemben vett teendőiktől a törvényszéki elnök kénye szerint elvonathatnak, üdvös eredményt várni nem lehet.

Az előadottak alapján és tekintettel arra, hogy az igazságügyminiszter ur indokolásában a kérdéses intézkedés szükségességét és czélszerüségét igazolva nem találom, kivánatosnak tartom, „hogy a törvényjavaslat 5. §-val ellenkezőleg oly járásokban is, melyekben törvényszék székel, ugy mint egyebbütt, a járásbirósági teendők, ellátására önálló járásbirák neveztessenek ki“

A törvényjavaslat 8. §-nak utolsó bekezdése szerint vizsgáló birákat és pertárnokot a jegyzők sorából az elnök nevez.

*

Ez intézkedést, a mennyiben a pertárnokra vonatkozik, jelenlegi törvénykezési rendtartásunk mellett, hanem is kivihetlennek, de mindenesetre czélszerütlennek tartom.

Eltekintve ugyanis attól, hogy a pertári teendők átalában kezelési természetüek lévén, koránsem igénylik azt, hogy ellátásukkal a fogalmazói szakra hivatott jegyzők bizassanak meg, hogy e teendők miatt oly erők vonassanak el a törvényszéktől, melyek -- a törvényjavaslat szerint — különben sem fognak a törvényszékeknél feleszámban alkalmaztatni, a kérdéses intézkedést azért nem tartom czélszerünek, mert a pertári teendők főleg a nagyobb törvényszékeknél csak úgy intézhetők el sikeresen, a fennakadás csak ugy kerülhető el, ha a pertári kezelés állandóan e szakmára kinevezett pertárnokra bizatik. Nagyobb forgalmu törvényszékeknél már azáltal is szenvedne az ügykezelés, ha a jegyzők sorban, de huzamosb időre bizatnának meg a pertári tiszttel, mert tagadhatlan tény, hogy azon időre is, mig a váltakozó jegyzők az ügyeket egymásnak átadják s azokkal teljesen megismerkednek, a kezelés, ha nem is szünetelni, mindenesetre az ügyfelek kárára fennakadást szenvedni fog.

Nézetem szerint tehát a szóban levő intézkedés helyett sokkal czélszerübb lenne, ha a pertári teendők ellátására a helyett, hogy az a törvényszéki jegyzőkre bizatnék, külön pertárnoki állomás szerveztetnék, az elnökre bizatván, ott a hol annak szüksége fenforog a pertárnok mellé a szükséges segédszemélyzetet kinevezni.

A törvényjavaslat 9. §-a a kereskedő ülnökökről intézkedvén, 3-ik bekezdésében azt rendeli, hogy ha a a törvényszék székhelyen kereskedő testület nincs, a kereskedő ülnököket a helybeli bejelentett kereskedők közöl a törvényszék választja.

A most érintett intézkedés semmi kétséget sem hagy az iránt, hogy oly helyekre is terjesztetnek törvényszékek, hol kereskedő testület nem létezik, de ezt igazolja a kir. törvényszékek s járásbiróságok jegyzéke is, mely szerint, hogy többet ne emlitsek, Zsolnán, Turdossinban, Kapuvárott, A.-Lendván, Sárváron, Siklóson, M.-Kövesden, Homonnán és több hasonló helyeken törvényszékek szándékoltatnak felállittatni.

A törvényjavaslat e helyeknél azon feltevésből indul ki, hogy lehetnek közöttük olyanok, melyek kereskedői testülettel nem birnak; e feltevés teljesen jogosult, és nézetem szerint azzal egészithető ki, hogy van az értett helyek közt olyan is, és pedig több, mely bejegyzett kereskedőkkel átalában nem, vagy legalább nem oly számmal bir, hogy azokból a szükséges kereskedői ülnökök kitelnének. Ehhez járul még, hogy kisebb városokban a lakosoknak egymásközti rokoni összeköttetése sokkal sürübb, mint nagyobb városokban, s hogy e szerint az alkalmas ülnökök számát a nem ritkán előfordulható kizárási okok is tetemesen devalválják.

Miután tehát könnyen megtörténhetik, hogy kisebb városokban az alkalmas kereskedő ülnököket kellő számban összeállitani nem lehet, miután továbbá kisebb városokban, hol bej. kereskedők oly számban nincsenek, hogy testületté alakulhatnának, a forgalom alig kivánja, hogy a törvényszék váltóügyi biráskodással felruháztassék, — a kérdéses hiány ugy háritható el, ha a váltóügyekbeni biráskodással az egyes megyékben a nagyobb forgalmu és kellő számu bej. kereskedőkkel biró helyek törvényszékei ruháztatnak fel.

A törvényjavaslat III. fejezetének 19. 20. 21. 22. 23. 25. 26. 27. 30. 31. és 32. §-okban foglalt intézkedések, melyek által a különnemü ügyekben a birói illetőség szabályoztatik, — természetüknél fogva a polgári kereskedelmi bánya és fenyitő eljárás körebe tartozván, illetékesen ott nyerhetnének helyes megoldást.

A törvényjavaslat 29. §-a a telekkönyvi hatóságot szabályozván, azt a kir. törvényszékek hatásköréhez utasitja; azonban a sz. kir. 16 szepesi, a jászkun és hajdu, ugy a rendezett tanácsu városoknak a mennyiben kir. törvényszék székhelyét nem képezik, a községbeli telekkönyvek vezetését megengedi, ha ezt már korábban eddig is gyakorolták; kötelesek lévén az ügydarabokat legalább hetenként egy izben elintézés végett az illetékes telekkönyvi hatósághoz beküldeni. Ezenkivül felhatalmaztatik az igazságügyi miniszter, hogy a törvényszék székhelyétől messzebb eső járások községeinek telekkönyveit a járásbiró felügyelete alatt a járásbiróságnál szervezendő telekhivatal által vezettesse olykép, hogy az ügydarabok előadás és elintézés végett hetenként legalább egy izben a törvényszékhez küldessenek be.

A forgalom, s a nemesi vagyonosság legfontosabb tényezője, az ingatlan birtok értékének emelése azt kivánja, hogy a telekkönyvekhez sok költség és idővesztegetés nélkül jutni lehessen, hogy a gyakori birtokváltozások a telekkönyvek székhelyeinek távolsága által ne nehezittessenek meg. A törvényjavaslatnak azon intézkedése tehát, mely szerint a telekkönyvek vezetésével nemcsak a kir. törvényszékek, hanem a rendezett vegyesbiróságok és járásbiróságok is felruházandók lennének, átalában csak helyeselhető.

Ez intézkedés azonban oly alakban, minőben azt a törvényjavaslat életbeléptetni kivánja, a mellett, hogy a forgalom és hitel emelését nem eredményezendi, hogy tehát gyakorlatilag hasznosnak lenni nem igérkezik, oly veszélyekkel lehet összekötve, melyeknek a felek érdekeit még azon esetben sem szabadna kitenni, ha e veszélyek ellensulyozásául a törvényjavaslat bizonyos tekintetben előnyöket látszanék biztositani.

A törvényjavaslat szerint ugyanis a telekkönyvek vezetésével megbizandó hatóságok kötelesek lennének a náluk befolyt ügydarabokat elintézés végett hetenként legalább egyszer az illetékes kir. törvényszékhez beterjeszteni.

Nem is emlitve azt, hogy az ügydaraboknak ilymódoni küldözgetése aránytalanul sok időt venne igénybe, s az ügyek kezelését előreláthatólag megnehezitené, — a szóban levő intézkedés különösen azért nem helyeselhető;

mert a telekkönyvi ügyek elintézése az eredeti telekjegyzőkönyvek nélkül képzelhető nem lévén, minden egyes telekkönyvi beadvány mellett a vonatkozó eredeti telekjegyzőkönyvek is a törvényszékhez beterjesztendők lennének Ez eljárásból, eltekintve attól, hogy a telekjegyzőkönyvek a folytonos ide-oda küldözés alkalmával könnyen elveszhetnek, azon figyelemre méltó hátrány keletkezhetik, hogy addig, mig az eredeti telekjegyzőkönyvek a törvényszéknél vannak, az azokban foglalt ingatlanokra jogokat átalában szerezni nem lehetne, vagy, miután a távollevő telekjegyzőkönyveken a széljegyzetek meg nem történhetnek, az időközben befolyt beadmányok rangsorozata s azoknak a telekkönyvi rendelet értelmébeni elintézése kellően ellenőrizhető nem volna.

A telekkönyveknek, hogy rendeltetésüknél megfeleljenek, a felek által minden időben betekinthetőknek kell lenniök; e nélkül megszünik főjellegük, a nyilvánosság, vagy a hozzáférhetés azokhoz sokkal nehezebbé és költségesebbé válik, mint eddigelé volt.

Ha a törvényhozás a telekkönyvi intézményt mindenkinek könnyen hozzáférhetővé tenni, s ezáltal a hitelt és forgalmat emelni kivánja, azt csak ugy éri el

ha a telekkönyvek vezetésével felruházandó hatóságokat a telekkönyvi ügyek elintézésével is megbizza, s azokat az alkalmas személyzettel ellátja.

A 4. fejezet vegyes intézkedéseket tartalmazva, a gyámi és gondnoki kezelés alá tartozó pénzeket a törvényhozás intézkedéseig a városok, megyék, kerületek, székek és vidékek törvényhatóságának kezelése alatt hagyja, egyuttal feljogositván ezeket, hogy a kezelés és ellenőrzés módját az igazságügyminiszter jóváhagyása alá terjesztendő utasitással szabályozzák.

Ez intézkedés nézetem szerint vagy felesleges, vagy kiszámithatlan anomáliakat fog eredményezni.

Ha az igazságügyminiszter úr a hatóságoknak, a kérdéses utasitás tekintetében szabad kezet nem engedend, ugy ezek kénytelenek lesznek az utasitásokat azon irányban megállapitani, melyet evégre az igazságügyminiszter úr kijelölend; ez esetben azonban a törvényjavaslat intézkedése felesleges, és sokkal egyszerübb, ha az utasitást az igazságügyminiszter úr valamennyi törvényhatóság részére maga állapitja meg.

Ha ellenben a miniszter úr a törvényhatóságoknak az utasitás megállapitására nézve szabadkezet enged, valószinüleg az fog történni, hogy mindenik hatóság saját izlése szerinti utasitást készit, s hogy ez utasitások a hatóságok különféle izlései szerint különfélék lesznek. Hogy a gyámi és gondnoki vagyonnak divergens módoni kezelése kiszámithatlan zavarokat és nehézségeket szülhet, hogy az e részbeni particularismus mellett a felek, jogaik és követeléseik érvényesitésében az önkény és szeszélynek lesznek gyakran alárendelve, azt bövebben fejtegetni alig szükséges.

Dr. APÁTHI ISTVÁN.

Észrevételek

az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslatra.

Azon törvényjavaslatot, mely által elhagyatott állapotban sinlődő igazságszolgáltatásunk érdekében az e. f. bíróságoknak elodázhatlan, s már eddig is az igazságügy kiszámithatlan kárára késett rendezése czéloztatik, átalánosságban azon óhajtással üdvözöljük: vajha a rendezés eziránt haladéktalanul hozandó törvény alapján, mielőbb sikeresen végrehajtatnék! E mellett azonban, hogy a bíróságok nagy horderejü hivatásuknak teljesen megfelelhessenek, szükségesnek látjuk: hogy a bíróságok tulajdonképi hatásköréhez épen nem tartozó peren kivüli ügyek ellátására is — miként a végrehajtások teljesitésére igen helyesen a birósági végrehajtók intézménye behozatni terveztetik — a bíróságok rendezésével egyidejüleg hasonlóul arra hivatott közegek állitassanak. — Szükségesnek tartjuk azt is, hogy azon időre az ügyvédség rendezése, a kor szinvonalán álló ügyvédrendtartás alkotásával, a czélnak egyedül megfelelhető azon elvre alapitva, miszerint az ügyvédi testület saját kezébe adandó a fegyelmi hatalom, melylyel az igazságszolgáltatás érdekében annyira szükséges függetlenségét s tekintélyét ugy egyes tagjai, mint mások irányában megvédheti, létesittessék.

Nem mondhatjuk, hogy igy, s ezek által igazságszolgáltatásunk netovábbját elértük; mert mindaddig mig ezek mellett rendszeres Codexeink, melyek folytán a szóbeliséget egyfelől, másfelől pedig az esküdtszéki intézményt átalában behozni lehetséges leend, el nem készülnek, s hatályba nem lépnek: mig a szentszékek el nem töröltetnek s a házassági összes viszonyok feletti biráskodás az állam, illetőleg attól függő s annak felelős polgári bíróságok kezeibe vissza nem adatik: ezt állitani nem lehet. — Minthogy azonban azon codexeknek, hogy aztán a czélnak meg is feleljenek, létrehozatalára sok idő kivántatik, s minthogy azt hiszszük, hogy mig a legjobb törvény is, az annak alkalmazására a rosz rendszer miatt képtelen biró kezében mindig csak irott malaszt marad, addig a jó szervezet folytán képesitett bíróság kezében a hiányos törvény is nagyon türhetővé lesz: erős meggyőződésünk, hogy ha az e. f. bíróságok rendezése a fentebb érdekelt intézkedésekkel egyidejüleg végrehajtatik, és ha addig is, mig a jogászok méltó csodálkozásra másodbíróságként egy magában fenálló kir. itélőtáblánk, — melynek minden egyes birájára, még ha a pótbirák is hozzá számittatnak, 153,000 lélek esik hazánkban, mig Franczia országban 49,000, Hannoverában pedig 19,000 lélekre jut egy főtörvényszéki biró — felosztatnék, ezen másodbíróságnál az ügyek gyors keresztülvitele eléretnetik: igazságszolgáltatásunk oly lendületet veend, melyet ez ideig fel nem találhattunk, s melyet ha a legteljesebbnek nem is, de az adott körülmények közt mindenesetre kedvezőnek, jónak lehet mondani.

Egyébiránt a törvényjavaslat egyes intézkedéseire nézve következő észrevételeink vannak:

1. Tekintve, hogy valamint a fenálló törvénykezési rendtartás, ugy maga a javaslat is a járásbiró hatáskörét széles térre kiterjeszti, s a járásbirónak egyfelől számtalan teendői lesznek, melyeket hivatali helyiségén kivül kell végeznie, másfelől azonban a' hozzáutasitott ügyek nagy részének minősége, ha azoknak, miként kell, mindenkor kellő módon és időben kiván megfelelni, a rendes helyiségben folytonos tartózkodását igényli: tekintve, hogy a járásbiró csakis a maga járásában birhat birói hatáskörrel, sőt egy másik járásbirája, külön felhatalmaztatás, s a nélkül, hogy aztán annak teendői háttérbe ne szorittassanak, nem helyettesitheti, de nem helyettesitheti a birósági személyzet sem, mert e birói hatalmat nem gyakorolhat; teljes és elkerülhetlen szüksége látszik annak, hogy minden járásbiró mellé már kezdetben őt helyettesitő al- vagy segédjárásbiró is alkalmaztassék.

2. Nem lehet helyeselni a javaslat azon intézkedését, mely szerint azon járásban, melyben a törvényszék székhelyét tartja, a járásbirói teendőket az elnök által a törvényszék kebeléből kiküldendő tagok végezzék, kiket az elnök törvényszéki teendőkkel is, a mennyiben lehetséges, megbizhat. Nem pedig azért, mert a járásbiráknak, kik ugy hivatali helyiségükben, mint azonkivül a helyszinén, a néppel közvetlen érintkezésre vannak hivatva, teendői más természetüek, mint a törvényszék tagjainak teendői; mindkét nemü eljáráshoz hajlam s megfelelő tehetség és mindkét állás czélra vezető betöltéséhez több időre terjedő folytonos gyakorlat is kivántatik: de különben is mind a törvényszék itélőbiráinak, mind a járásbiráknak a már e tekintetben megalkotott törvénynél fogva is teljesen függetleneknek, s állásukból, saját hibájukon kivül, elmozdithatlanoknak kell lenniök.

Ha már a törvényszék székhelyén a járásbirói kötelességek teljesitésére az elnök küldené ki a tagokat, ez által a törvényszék itélőbiráinak törvény által biztositott függetlensége, s elmozdithatlansága, mely alatt mindenesetre az is értendő, hogy a biró a saját hajlama és tehetsége szerint elvállalt munkakörből, saját akarata ellenére, más körre nem szoritható, már előre meg lenne sértve; de ez eljárás épen a járásbiróság ügyeire nézve is igen káros hatásu lenne, mert a törvényszék elnöke is ember lévén: nehezen tenné a járásbirósághoz azon tagokat, kiknek saját közelében létele ránézve minden tekintetben kellemetes, kik pedig, lehetséges, épen a járásbirói teendők vitelére kitünőleg volnának hivatva, ellenben könnyen távolithatná el azokat, kiktől szabadulni óhajt, habár sem hajlammal, sem különös képességgel nem birnának is a járásbirósági kötelességek teljesitésére; és ha az elnök oda teheti, természetesen onnan be is hivhatja a tagokat; mi által a járásbiróság munkálatának kellő folytonossága csak zavartatnék, s az igazságszolgáltatás rovására hátráltatnék, s miután az elnök a járásbiróság tagjait törvényszéki teendőkkel is megbizhatná a javaslat szerint: az azon időből meritett tapasztalat folytán is, a midőn az ugynevezett városi kiküldött bíróságok hasonló eljárás szerint szerveztettek, s láttattak el személyzettel, bátran állithatjuk, hogy valamint azon időben a városi kiküldött biróság akkori szervezete miatt folytonos küzdelmeknek volt kitéve, ugy a tervezet szerint hasonlóul alakuló járásbiróság is a törvényszék székhelyén, a törvényszéknek csakis mostoha szülöttje lenne, mely állapotában az igazságszolgáltatás igényeinek meg nem felelhetne; tehát a törvényszék székhelyén is attól független s önálló járásbíróságok lennének szervezendők, önként értetvén, miszerint a törvényszék elnökének felügyeleti joga e járásbiróságra nézve is fentartatnék, a mi jelesen elegendő az igazságügy érdekében.

3. A pesti kir. törvényszéknél az elnök mellett alelnöknek is alkalmaztatása azzal indokoltatik, hogy ezen törvényszékhez Pe-ten kivül négy járás is fog tartozni. — Erre nézve azon megjegyzésünk van, hogy ily eset a javaslat szerint körülbelől fordul elő több törvényszékre nézve is, s miután átalában

nem lehetünk barátai annak, hogy az országos nagy érdekeknek a kicsinyes helyi érdekek miatt, melyekből kifolyólag fájdalom! az országnak oly sok arra igényt nem tartható városa s vidéke külön törvényszékért kiált, feláldozásával sok apró törvényszék állittassék fel: azt hiszszük, hogy a szorosabb értelemben vett Magyarország területén tervezett 111 törvényszék helyett, annak legfeljebb kétharmada is tökéletesen elengedő lenne, s azon törvényszéknél is, melyeknek területe, népessége s ügyforgalma legnagyobb, s a pestihez legközelebb állana: alelnökök volnának alkalmazandók, mert sokkal czélszerübb, hogy inkább nehány alelnök alkalmaztassék, mintsem nehány oly kisebb törvényszék állittassék, melyek szervezésének, miként alább bővebben kifejtendjük, szükséges s gyakorlati értelme nem lehet, s mely kisebb törvényszékeknek felállitása a mint egyfelől az igazságszolgáltatás érdeke által nem kivántatik, ugy másfelől az államnak csak szükségtelen, s annak soha vissza nem pótolható tetemes kiadásokat okozna.

4. A törvényszékek a javaslat szerint a váltó- s kereskedelmi ügyekbeni biráskodással is felruháztatván, a szükséges kereskedői ülnökök a törvényszék által, „ha annak székhelyén kereskedői testület sem lenne, a helybeli bejegyzett kereskedők közül a törvényszék által lennének választandók.“ Tehát a javaslat maga is felteszi, hogy oly helyekre is terveztetik törvényszékek felállitása, melyeken kereskedői testületek sem léteznek, és ez nemcsak helyes feltevés, de valóság is, a mihez azt is tehetjük, hogy ily helyeken bejegyzett kereskedők sincsenek, vagy legalább épen nincsenek oly számmal, hogy azok közzül elegendő számu tagokat, hogy pedig tökéletesen alkalmas és képes tagokat is lehetne szerezni: egyátalában nem hihetjük. És itt áll mindjárt az első egyik akadály, mely miatt a javaslat szerint kijelölt bizonyos kisebb helyeken törvényszékeket nem lehet szervezni; vagy ha igen: azokat váltó- s kereskedelmi ügyek intézésével nem lehetne felruházni, a mi aztán az e tekintetben felállitott elvet rontaná le.

5. A birák fizetésének mennyisége a javaslatból ki nem vehető; tehát ezen kérdéshez, mely pedig igen fontos, sőt ugy szólván döntő szerepet játszik a bíróság sikeres szervezhetésére nézve, ezuttal tüzetesen nem szólhatunk, és csak annyit jegyzünk meg, hogy ha a fizetés a viszonyoknak, s a birák függetlensége fogalmának és azon körülménynek, miszerint a végrehajtói s közjegyzői intézmények behozatala által a birák egyedül rendes fizetésükre lesznek szoritva, megfelelő nem lenne: a birói-kar aránylag minden bizonynyal a legjobb erőket fogná nélkülözni, s hogy a tisztességesen megállapitandó fizetéseknek idejekorán köztudomásra kellene hozatni.

6. A bírósági végrehajtók intézménye, miként már fentebb kifejeztetett, igen helyesen behozatni szándékolván: a törvényszéknek, — ismét helyesen, — fenhagyatik a jog, hogy kölönös fontos esetben saját tagjai, s illetőleg a járásbiró által teljesithesse a végrehajtást. Ehhez csak azt óhajtanánk tétetni: „ha hogy ezt a végrehajtató is kérelmezi“.

7. A sajtóügyekbeni biráskodást illetőleg nézetünk az, hogy annak, azon elvnél fogva is: „senkit saját birája elől elvonni nem lehet“, de azért is, hogy a bíróságoknak a törvénykezési eljárást nehézkéssé tevő s annyiszor panaszolt sokféleségc valahára elenyésztessék: minden törvényszékkel meg kellene osztatni; azonban nem azon indokokból ugyan, a mi e tekintetben a javaslatban felhozatik, hogy t. i. a sajtóperek csekély száma nem érdemli meg azon költséget, melylyel az esküdtszékek alakitása jár, hanem azon okból, mert rendszeres büntető Codexünk, mely a sajtóvétségeket is a kor igényeihez képest felölelné, nincs, s a javaslat szerint oly kisebb helyeken is terveztetik törvényszékek felállitása, hol esküdtszékeket a törvénykezés igényeinek teljesen megfelelőleg alakitani igen bajos lenne; és ebből folyólag, ha a tervezet szerint minden helyen csakugyan törvényszék állittatik: a sajtóvétségek feletti biráskodásnak ez idő szerint csak a nagyobb törvényszékekre ruházása lehetőségét el kell ismérnünk. És itt van ismét a másik akadály, mely miatt az egyenlőséget keresztülvinni nem lehet, de a mit szerény nézetünk szerint már most is el lehetne távolitani az által, ha a javaslat szerinti törvényszékek száma leolvasztatván, azok oly helyeken állittatnak fel, hol ugy a váltó- s kereskedelmi ügyek intézése, mint az esküdtszékek alakitása akadálytalanul, s a czélnak teljesen megfelelőleg történhetik.

8. A javaslatban foglalt azon szándékot, mely szerint a sz. királyi, XVI. szepesi, jászkun és hajdu, ugy a rendezett tanácsu városoknak, ha kir. törvényszék székhelyét nem képezik, a községbeli telekkönyvek kezelése bizonyos feltételek alatt megengedhetni, valamint a törvényszék székhelyétől távolabb eső járásbiróságokra is bizatni czéloztatik, nem azon indokból ugyan, a mi felhozatik, hogy t. i. ily városoknál a telekönyv eddig is jól vezettetett volna, mert ennek igen sok várost illetőleg a tapasztalás ellene szól, hanem azért, mert a telekkönyveknek a helyszinétől nagy messzeségben létele a feleknek sok időtöltést, költséget s kárt okoz, a forgalomra káros hatással van, elvileg s átalában csak helyeselni lehet.

Azonban a javaslatban foglalt azon intézkedést, miszerint az érdekelt városok és járásbirák az ügydarabokat az illetékes telekkönyvi hatósághoz, mely az e. f. törvényszék, időnként elintézés végett beküldenék, hogy tehát ily uton és módon intéztessenek el a telekkönyvi ügyek, kivihetetlennek, vagy legalább az által a czélt, mely eléretni szándékoltatik, elérhetetlennek tartjuk. Mert kétségtelen, hogy a telekkönyvi ügyek helyes és biztos elintézése a telekkönyvnek csak eredetben megszemlélhetése mellett történhetik, tehát az azokat kezelő közegeknek a tkjkönyveket az ügydarabokkal a törvényszékhez minden alkalommal be kellene terjeszteni; ha ezt tenni kell, miután az ügydarabok beküldése, elintézése s visszajuttatása időt, még pedig nem kevés időt igényel, a telekkönyvi gyakori változások pedig, melyek telekkönyv nélkül nem eszközölhetők, haladékot nem türnek, mert ha ezt kell türniök, a forgalom, a hitel bénittatik meg: ott lennénk, a hol voltunk, sőt rosszabbul, mert a telekkönyvek az ügydarabok elintézése idejében s e szerint igen sok telekjegyzőkönyv folytonosan sem a helyszinén, sem a törvényszéknél az arra rendelt, s minden időben nyitva álló helyiségben nem volnának megtekinthetők, s másolatban kivihetők: de meg az eredeti telekjegyzőkönyvek, melyek mostani szétszórt alakjukban különben is aligha végiegesen meghagyhatók, mert azoknak előbb-utóbb rendes könyvet kell képezniök, a folytonos küldözgetés által az elveszés veszélyének is ki lennének téve. — Hogy ezen bajokat, ugy a hogy, ki lehessen kerülni: nem igen lehet más mód, mint ha telekjegyzőkönyvek ily helyeken ugy a multra, mint a jövőre nézve két eredeti példányban vezettetnék, vagy azoknak teljes hű hitelesitett kivonata küldetnék be minden alkalommal a törvényszékhez. Ugyde mindkét eset egyfelől végetlen sok időt és költséget igényel, ha meggondoljuk, hogy mily temérdek bejegyzéssel vannak már eddig is ellátva a telekjegyzőkönyvek, másfelől teljesen biztos adatot a birónak nem szolgáltathat; mert ki állhatna jót a tévesztésekért, melyek ily kettős vezetés, s illetőleg kivonatolás mellett előállhatnak?

E kérdést illetőleg más módot nem látunk, mint azt, hogy hajoljunk meg a kénytelenség előtt, s vezettessenek a telekkönyvek ott, hol az ügydarabok is elintéztetnek, t. i. a törvényszékeknél, annál is inkább, mert a telekkönyvek kezeléséhez annyira szükséges, és csakis ily módon fentartható jogbiztonság előnyét semmi más látszólagos előnyért feláldozhatónak nem tartjuk, de különben is a törvényszékek területe az eddigieknél jövőben kisebb és a székhelyek lehetőleg a közlekedési központra helyezve lévén, a telekkönyvek az illető községektől nagy távolságra ugy sem fognak esni.

9. A javaslat azon kivánata, hogy a jelenleg fenálló e. f. bíróságok az ujabb szervezésig jelen szervezetükben megmaradjanak, tekintve, hogy a szervezés már hosszu időre nem marad, az igazságszolgáltatás folytonossága érdekében tett oly kivánat, melyet teljesen helyeselnünk kell. — Nem lehet azonban megjegyzés nélkül hagyni azon intézkedést, miszerint a felségsértés, hűtlenség, bankjegy- és közhitel-papirok hamisitása feletti biráskodás, habár csak egyelőre is az ország Királyhágon inneni részében a pesti törvényszékre, ilynemü bünténytek feletti birói hatalom, a Királyhágón tul pedig ismét egyedül a marosvásárhelyi törvényszékre ruháztatik. Mert, ha különösen az apróbb törvényszékek létesitése mellőzésével, arra teljesen alkalmas székhelyeken egyenlő hatáskörü nagyobb elsőfolyamodási törvényszékek szerveztetnék, miután az ok, mely miatt az ilynemü ügyek eddigele kivételes törvényszékre bizattak, az e. f. törvényszékeknek a törvényhatósági törvényszékek félretétele mellett leendő felállitása által meg lesz szüntetve: nincs többé akadály, mely azon ügyeknek is az e. f. törvényszékekre különbség nélkül leendő átruházását gátolhatná, s a mint már a közalók behajtásának megtagadása, vagy elmulasztása miatt támasztható kártéritési kereseteknek, és a mostani pénzügyi törvényszékek teendőinek ellátásával minden e. f. törvényszék megbizatik, ugy a fentebb érdekelt ügyek intézésével is ugyanazon törvényszékek megbizhatók lennének, annál inkább, mert a szervezendő e. f. törvényszékek biráinak,

akár az érdektelenséget, akár a függetlenséget, akár a képezettséget illetőleg mindenütt egyenlőnek kell lenni.

Kelt Debreczenben, az ügyvédegyletnek 1870. április hó 28-án tartott közgyüléséből.

SIMONFFY SÁMUEL,
elnök.

KOVÁCS SÁNDOR,
titkár.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

JEGYZŐKÖNYV

a budapesti ügyvédi egyletnek I. (magánjogi) szakosztályának 1870. évi április 20-án tartott üléséről.

Jelenvoltak:

Várady Károly, szakosztályi elnök, Siró József, Pósfay Károly, Fischer Kálmán, Győry Elek, dr. Siegmund Vilmos, Morlin Imre, Környey Ede tagok. Schnierer Gyula, szakosztályi jegyző.

Tárgyak:

1) A m. é. április 24-én tartott ülés jegyzőkönyve felolvastatván, hitelesittetett.

2) Szóba hozatván, hogy az ugyanazon ülésben egy, a debreczeni ügyvédi egyletnek a bélyeg-adó iránt kidolgozott emlékirat megbirálására kiküldött Nagy Károly, Győri Elek és Olay Richárd urakból álló bizottmány ebbeli munkálatát még eddig be nem terjesztette, miután Győry Elek ur kinyilatkoztatta, hogy a nevezett emlékirat nála van, ő már azt átanulmányozta és csak a bizottmányi ülés összehivását várja, határoztatott, miszerint Nagy Károly ur, mint az emlitett bizottmány elnöke, az itt felemlitett körülményekről jegyzőkönyvi kivonat utján oly felkéréssel értesittessék, hogy a bizottmányt minél előbb összehivni sziveskedjék.

3) Schnierer Gyula urnak a telekkönyvi törvényhozás tárgyában tett inditványa felett leendő véleményadás iránt az illető bizottmány munkálatának beterjesztése sürgettetett.

4) Felolvastatik a jegyző urnak jelentése a m. 1869. évi budgetből a szakosztály rendelkezésére bocsátot 150 ftnak hováforditása tárgyában, mely szerint ezen összegből még 20 ft 75 kr állana a szakosztály rendelkezésére.

Ezen jelentés illetőleg számadás jóváhagyólag tudomásul vétetvén, a fenmaradt 20 ft 75 krra nézve határoztatott, hogy ezen összeg egy magyar corpus juris beszerzésére illetve a szakosztály által megvett könyvek bekötésére fordittassék.

5) Miután az eddigi elnök és jegyző tisztükről lemondottak volna:

Egyhangulag elnöknek Várady Károly ur, jegyzőnek Győry Elek ur választatott.

6) Dr. Környey Ede urnak inditványa folytán Schnierer Gyula, eddig jegyző urnak buzgó és szakavatott működéseért a szakosztály köszönete megszavaztatott, és egyszersmind azon óhajtás is fejeztetett ki, hogy ő ezentul is a szakosztály működésében tevékeny részt vegyen.

7) A szakosztálynak 1870. évi költségvetése tárgyaltatván, felolvastatott a választmánynak f. évi április 14-én 84. sz. a. kelt átirata, mely szerint a szakosztály felszólittatik, hogy miután a legtöbb nyomtatványok az egylet pénzeiből fognak ezentul eszközöltetni, a könyvvételre szánt 50 ft leszámitása után fenmaradó 100 frtnyi összegéből 60 ftot engedné át az egyletnek a fenemlitett nyomtatványi költségek fedezésére.

Határoztatott, hogy miután ezentul a fennebbiek szerint nyomtatványokra többé költség nem forditandó, 60 ft engedtessék át e czélra a választmány rendelkezésére, a fenmaradó 90 ftból pedig 40 ft fordittassék meghivások, nyomtatására és szétküldésére, 50 ft, valamint az előbbeni 40 ftból netalán fenmaradó hátralék pedig szakkönyvek vételére.

8) Előadatván a jegyző által, hogy az igazságügyi miniszterium 5 rendbeli törvényjavaslatot küldött át az egyletnek, ugyanis a bérföldekről, az irtványokról, az udvartelki birtokról, a telepitvényekről és az urbéri birtokviszonyok rendezéséről, mely törvényjavaslatokat a szakosztálynak tárgyalás végett átszármaztattak ezen 5 rendbeli törvényjavaslat Pósfay Károly urnak előadás végett kiadatott.

9) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére az elnökön és jegyzőn kivül még Környey Ede ur küldetett ki.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi április 22-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Horváth Károly elnök, Pósfay Károly alelnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, Bogdány Lajos ellenőr, dr. Friedmann Bernát könyvtárnok, dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, dr. Környey Ede, Morlin Imre, Rupp Zsigmond és dr. Schnierer Gyula választmányi tagok.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, (*határozat*) az irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván dr. *Bellaagh* József, *Gyulányi* Gyula és dr. *Stiller* Mór ügyvéd uraknak egyleti tagokul leendő felvételük iránti jelentkezéseik, miután az ügyvédi oklevél birtoka tekintetében igazoltattak, *(határozat)* nevezett urak, a megejtett és minden egyes jelentkező irányában külön foganatositott, titkos szavazás után, egyleti tagokul megválasztattak és részükre a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

3) Titkár jelentése, mely szerint a vidékről érkezett két rendbeli felszólitás folytán, az egyleti alapszabályok, ügyrend, házirend és tagfelvételi szabályzatok az illetőknek megküldettek, *(határozat)* jóváhagyólag tudomásul vétetett.

4) Titkár bemutatván az elkészült „évkönyvet“, kéri az eredetben felmutatott számla szerint felmerült 357 ftnyi nyomtatási költséget Rudnyánszky A. nyomdája számára kiutalványoztatni, *(határozat)* a 357 ft kiutalványoztatott, miről pénztárnok ur az eredeti számla áttétele mellett jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

5) Titkár az évkönyv szétküldésére nézve intézkedést kérvén, *(határozat)* az évkönyvnek közvetlen szétküldése elrendeltetett, utasittatván titkár, hogy a vidéki és budai tagoknak ugy a vidéki ügyvédi-egyleteknek postán, a helybeli tagoknak pedig kézbesitési iv mellett küldje meg az évkönyvet; a póstaköltség ezennel utalványoztatik, és a helybeli szétküldés költségének közvetlen kifizetésére pénztárnok ur felhatalmaztatik, reá bizatván e költségek alku szerinti megállapitása is; miről pénztárnok ur jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

6) Titkár az egylet érdekében előlegezett 3 ft 93 krnyi postaköltséget kérvén kiutalványoztatni, *(határozat)* a 3 ft 93 kr kiutalványoztatott, miről pénztárnok ur jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

7) Könyvtárnok ur bemutatván nehány dr. Környey Ede és dr. Rexa Pál egyleti tag urak által a könyvtár részére ajándékozott könyvet, *(határozat)* e könyvek az egylet köszönetének nyilvánitása mellett elfogadtattak és a könyvtárba elhelyeztetni rendeltettek.

8) Pénztárnok ur jelentést tévén a pénztár állásáról, mely szerint a mult ülésben beterjesztett kimutatás annyiban szenved változást, hogy az idei bevét ma 1422 ft 59 kr, a kiadás 768 ft 2 kr, s igy a készpénz maradék 664 ft 67 kr, *(határozat)* a jelentés tudomásul vétetvén, irattárba tétetni rendeltetett.

9) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* elnök, titkár, Morlin Imre és dr. Környey Ede urak küldettek ki.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
titkár.

Jogirodalom.

1) **Váltójogtan.** Irta: dr. *Apáthy István.*

(Pest, 1870. Kiadja Pfeifer Ferdinand.)

Azt, a mit e munkáról akkor, midőn annak első füzete jelent volt meg, e szaklap m. é. 51-ik számában mondottunk, most, miután annak utolsó füzete is megjelent már, csak ismételhetjük.

Amily jól volt megkezdve, éppen olyan jól van be is fejezve.

A váltójogtudomány egyik fejezete sincsen elhanyagolva benne. Cardinális és nem cardinális kérdések egyaránt alaposan ismertetnek meg.

Az általános német váltórendszabály eredeti szövegezése és az eltérő particuláris intézkedések, a legjelesebb jogtudósok fejtegetései, a törvényszékek értelmezése, és egyes esetekbeni döntvényei, mind benne vannak e munka szövegében, mely az

érvényben levő váltójogok ezen legtökéletesebbikét keletkezésében, fejlődésében és jelenlegi érvényében ismerteti meg.

Nekünk ismernünk kell a német váltórendszabály határozványait, részint, mert Németországgal gyakori kereskedelmi összeköttetésben állunk, részint pedig, mert az érvényben levő európai váltójogok egyike sem áll a tökély ezen fokán.

S ha valaki ezt alaposan akarja megismerni, ezen ismeretet Apáthy munkájából épen ugy meritheti, mint akármely német munkából, mert szerző nagy apparatus felett rendelkezett, melyet lelkiismeretesen fel is használt.

Szerző önálló irányt követ és nem utánoz.

Az irály könnyü és magyaros, a definitiók világosak és szabatosak. A beosztás nem uj, de megszokott, czélszerü és a használatot könnyitő.

A pesti egyetem jogi facultása ezen munkáról ugy nyilatkozott, hogy „a tudomány mai szinvonalán áll" — és ezen enunciatiót mi is osztjuk.

2) *A magyar váltóeljárás.*

Irta: *Szeniczey Gusztáv*, nyug. kir. váltófeltörvényszéki biró. Kiadja *Heckenast Gusztáv* Pest, 1869. (Harmadik bővitett kiadás.) Segédkönyv váltótörvényszéki hivatalnokok, váltóügyvédek és perlekedő felek számára.

A gyakorlatra, melyre ezen munka szánva van, alkalmas; az uj váltóvégrehajtási eljárással el van látva, és mindenben iromány példányokkal megvilágositva.

3) *A magyar büntető eljárás, kérdések- és feleletekben.*

(Szerkesztette Knorr Alajos, köz- és váltóügyvéd stb. Pest, 1870. Kiadja Eggenberger, académiai könyvkereskedése.)

Egyátalán nem vagyunk barátjai annak, hogy komoly tartalmu szakmunka kérdések és feleletekben ugy, mint a katechismus adassék elő. S azért jobban szerettük volna, ha szerző, — a ki e munkából itélve, elég tájékozottsággal és ismerettel bir a magyar büntető eljárás labyrinthusában — idejét és tehetségét egy tudományos rendszerbe foglalt büntető eljárás megirására szenteli.

A munka „büntető eljárás"-nak van ugyan czimezve, de az anyagi büntetőjoggal is foglalkozik.

E munka megirásának czélja, szerző szerint, hogy a jogtudomány ezen ágába vágó kérdéseknél ugy a gyakorlati jogász, mint a jogtanuló könnyü áttekintést és alapos — törvényeinkben gyökerező és foglalt — felvilágositást nyerjen.

Ennek azonban a munka meg nem felél. Mert különösen a gyakorló jogásznak, de a tanulónak is nem eléggé kimeritő, s a tanulóra nézve még nem is eléggé elméleti.

Egy czélra azonban alkalmas lenne e munka, ha olcsóbb volna, melyre a szerző tán nem is gondolt. Arra t. i., hogy büntető törvényeink ismerete könnyü irályban a nemszakembereknél, a polgárságnál is terjesztessék.

De erre meg a viszonyok nem kedvezők. Kár volna ugyanis a nemszakközönséget olyan büntetőtörvényekkel és szabályokkal most megismertetni, melyek rövid időig lesznek még csak érvényben és a készülőben levő uj büntető codex által maholnap ki fognak szorittatni.

Különfélék.

(Dr. Apáthy István, pesti ügyvéd és dr. Sághi Gyula, győri jogtanár), mint értesülünk, legközelebb egyetemi jogtanárokká fognak kineveztetni; dr. *Apáthi* a váltójog és peres eljárás tanszékére, dr. *Sághi Gyula* pedig az osztr. polgári jog előadására rendk. tanár minőségében. Őszintén kivánunk szerencsét a közoktatásügyi miniszternek ezen kinevezéseihez, mert dr. Apáthi, ki eddigi működése körében pályatársainak teljes elismerésében részesült, azon kiválóan gyakorlati fontossággal biró tanszéken is sikeresen fog működni, s igy tőle várjuk azon rögeszmének czáfolatát, mintha a tudomány egy különösen privilegiált tanári kar monopoliuma lenne, melynél fogva eddig a jogtanárok egy, a gyakorlati juristáktól különvált osztályt képezvén, az elméleti tudomány s praxis meghasonlását idézték elő. — Dr. Sághi Gyulának kinevezése pedig szintén elvi jelentőségü, a mennyiben az egyetemi jogtanári kar ezen törekvő ifju erőt a canditátióból kizárta, mert . . . . . mert még csak 26 éves! Részünkről épen ifjuságához kötjük a legjobb reményeket.

(A tanügy állapota Amerikában.) Nagyszerü illusztratiót szolgáltat a tanügy állapotáról Amerikában ama hivatalos kimutatás, mely New-York községi iskolái felől megjelent. E szerint az összes bevétel 11.310,853 dollár, a kiadás 9.884,828 dollár, a melyből 6 millió dollár a tanitók fizetésére, 2 s fél millió pedig iskolai épitkezésekre fordittatott. Az iskolák száma jelenleg kis területen 11,698, s 6 tanitó-képezdébe jár 4200 növendék. Angliában ellenben ugyancsak az elemi tanügy iránt támadt ujabb mozgalom vizsgálataiból kitünt, hogy az egész Anglia munkás népessége 60 millió sterlinget ad ki szeszes italokért, és például Old-Arantford 7000 lakosu községben szeszes-italokért 21,320, tanitásért pedig csak 1096 font sterlinget költenek évenként, vagyis az előbbiből körülbelől 36 ft, a tandijból pedig 1 ft 60 kr jut egy főre. Igy aztán megérthetni, hogy miért marad mindinkább el az öreg Anglia ifju vetélytársa az Egyesült-Államok mögött, a mi egyuttal a tanügynek roppant horderejét is mutatja, mely mellett még az annyira kifejlett ipar és kereskedelem is, mint az angliai, tehetetlennek látszik.

(A közoktatás befolyása a büntényekre.) Mr. T. W. Saunders, az angol „ismeretterjesztő társulat" bristoli nagygyülésén érdekes felolvasást tartott a közoktatás befolyásáról a büntényekre. A számtalan bünügyi statisztikából ugy találja, hogy Anglia 100 millió font sterling privát vagyon évenkénti megtakaritása mellett még mindig 70,000 személy követ el tulajdonsértést, és 1 millió szorul közsegedelemre. Ezek legnagyobb része azonban a képezetlenektől telik ki, a mily mértékben halad elő a közmüvelődés ügye, azon mértékben szorul mind összébb és összébb a bünhödők köre. 1856-ban a vétkeseknek 86%-je volt s teljesen olvasás és irástudatlan. 1868-ban már 96% volt ez, mig az olvasni s irni teljesen tudók 1856-ban a vétkezőknek csak 5½, 1868-ban pedig alig 3%-jét tették, tehát 100 vétkező közt mivelt embert alig találni 3-at, a mire Saunders azon tételt állitá fel, hogy a büntények ellen legjobb biztonsági intézkedés a közoktatás ügy.

(A jog- és államtudományok bibliographiája) Mühlbrecht Otto e czimen: *„Allgemeine Bibliographie der Staats- u. Rechtswissenschaften"*, a jog- és államtudományi irodalom terén Németországban, s a külföldön feltünő munkák sorozatát adja; — a vállalatból évenként 6 kettős szám jelenik meg 2—3 ivnyi tartalommal. A január—február havi kettős füzet, valamint az 1869. év folytán megjelent számok, melyek igen szorgalmasan szerkesztett mutatókkal vannak ellátva, a legfőbb culturállamok szerint csoportositják az összes jog- és államtudományi produktiót, melynél különös figyelemre méltattatik a törvényhozási kérdéseket tárgyazó brochure-irodalom. A bibliographia dusgazdag tartalmáról tanuskodhatik azon körülmény is, hogy az 1869. évi jog és államtudományi munkák száma itt nem kevesebb, mint 3051. A bibliographia értéke még sokkal nagyobb lenne, ha Mühlbrecht mellé nemcsak a *szerzők jegyzékét*, hanem a *tárgyak lajstromát* is mellékelné.

TARTALOM: A magyar jogászgyülés és az erdélyi jogászegylet — Észrevételek az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslatra, dr. Apáthi Istvántól. — Észrevételek az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslatra, a debreczeni ügyvédi-egylet közgyüléséből. — A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. — Jogirodalom. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztav. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 21. Pest, 1870. május 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Az egyes birák intézménye.

Az igazságügyminiszternek a birói szervezetre vonatkozólag előterjesztett törvényjavaslatai között, az egyes birák intézménye több rendbeli megtámadásnak volt kitéve; [1]) s mint ujabban értesülünk, az országgyülési balközép, ennek eltörlését és az igazságszolgáltatásnak kizárólag társasbiróságok által leendő kezeltetését pártjában határozattá emelte.

Nem lesz ennélfogva időszerütlen az egyes birói intézményt, ugy mint az a törvénykezés mai helyzetében fenáll, röviden áttekinteni, s ennek folytán vizsgálódásunkat oda terjeszteni, ha valjon ez intézmény megszüntetése nálunk czélszerü, s átalában *mostani viszonyaink között* lehetséges lenne-e?

I.

Az egyes birák intézménye, mióta azok Franciaországban — mint rendes birák mellőztettek — az egyes államoknál, az uj perrendek feletti tanácskozások alkalmával gyakran lett kérdésessé téve, s bár tekintélyes jogtudományi irók nyilatkoztak e rendszer hátrányára, [2]) utoljára is majdnem mindenütt azon nézet emelkedett érvényre, hogy, habár a társasbiróságok több garantiát nyujtanak is, — mert az egyesek ereje magára hagyatva könnyebben enged a viszonyok hullámzásának, és könnyebben megejtetik a felek részéről gyakorolt kedvező vagy kedvezőtlen behatások által, [3]) s igy a testületiség szelleme lett inkább uralkodóvá, — mégis másrészről, nem lehet félreismerni, hogy számos oly ügyek léteznek, melyek részint természetük, részint csekélyebb voltuknál fogva — miután azt kétségbe vonni nem lehet, hogy az egyes biró szabadabban mozog, s igy a fentebbi ügyek elintézésével inkább megfelel a czélnak; mint a birói testület [4]) — az egyes birák fentartását kivánatossá teszik; s igy ezen intézmény, különböző szervezettel és hatáskörrel — majdnem mindenütt fentartatott.

Igy a jelenleg a külföldön érvényben lévő perrendtartások szerént, átalában az egyes birák körébe tartoznak.

1. Minden keresetek bizonyos meghatározott összeg erejéig, Poroszországban 50 tallér, Bajorországban 150 frt, Bádenben 200 ft, Hannoverában 150 tallér, Olaszországban 1500 lira, az észak-német szövetség részére készitett perrendtartási tervezet 150 tallért (3. §.) az osztrák (26. §.) 500 frtig terjedő kereseteket sorol az egyes birák körébe, mig Szászországban s a hesseni fejedelemségben is igen kiterjedett működési körrel birnak. [1])

Ezeken kivül az egyes birák körébe tartoznak oly ügyek, melyek természetüknél fogva gyorsabb elintézést igénylenek, minők:

a) határigazitási [2]), b) becsületsértési [3]), c) házasságon kivüli elhálásból [4]), d) marhakereskedésből felmerülő keresetek, e) haszonbéri szerződésből származó perek, ha nem magának a szerződésnek érvénye támadtatik meg [5]), f) cselédek és gazdáik, az iparosok és segédszemélyzetük között, a köztük fenálló viszonyból származó peres kérdések [6]), g) hajósok, fuvarosok, korcsmárosok s vendégeik között felmerülő ügyek [7]) h) háztulajdonosok és lakóik között a bérszerződés tartama alatt ebből származott perek. [8])

Némely államokban, mint Hannoverában és Bajorországban a csődügyek, az utóbbiban a mezei rendőri kihágásokból származó magánjogi perek, s végre Bádenben még a váltóügyek is az egyes birák illetékességéhez tartoznak. [9])

Angolországban kiválólag a társasbirósági rendszer uralkodott; az alsóbb biróságok, melyek a hübériség korából vették származásukat, nagy részben elenyésztek, s csak névleg álltak fenn; mig a parlamentben azon nézet emelkedvén érvényre, hogy a társasbiróságok nehézkes eljárása mellett, egy más gyorsabban működő birói közegnek rendszeresitése elodázhatlan szükség, egyes biróságokat rendszeresitett, megyei vagy grófsági bíróság (County Courts) név alatt, melyek hatásköre eleinte 20 font sterlingre terjedt, utóbb azonban 50 font sterlingre emelkedett; az 5 frton felüli pereknél azonban a tényállás feletti határozatot, ha a felek kivánják, esküdtekre tartoznak bizni, mely intézkedés bár ellenőrzi az egyes biró működését; mégis kétségtelen, hogy az ügy jogi oldalát tekintve önállólag; mint egyes biró működik, de különben is az esküdtek közreműködése, a felek által 100 eset közül alig háromban vétetik igénybe. [10])

---

[1]) Igy Körösi Sándor a „Hon"-ban a birói törvényjavaslatok felett irt czikkeiben s a „Törvénykezési csarnok" 34. 35. számaiban megjelent névtelen czikk.

[2]) Feuerbach: Betrachtungen über die Öffentlichkeit und Mündlichkeit der Gerichte. I. köt. 353—355. lap. — Mittermaier: Über den Zustand der Civil-Process-Gesetzgebung in Deutschland. Heidelberg 1867. 14. s köv. lap. — Gneist: Verwaltung, Justiz, Rechtsweg etc. nach englischen und deutschen Verhältnissen. Berlin 1869. 184—185. lap. — Philippi: „Über den Entwurf einer Processordnung für den Norddeutschen Bund." 8 lap stb.

[3]) V. Ö. Ökröss törvénykezési rendtartás 31 lap.

[4]) Ökröss i. m. 32 lap.

[1]) V. Ö. Fecht: Gerichtsverfassung der deutschen Staaten I. köt. 300 s köv. lap. II. köt. 407 lap; továbbá a vonatkozó perrendekkel, melyek közül a hannoverai magyar nyelven is megjelent, forditotta Pfendeszák Károly, Pest 1870. — Ugy Mittermaier i. müveivel, s végre az osztrák és észak-német perrendi tervezetekkel.

[2]) Hannoverai perrend és az észak-német perrendtartási tervezet.

[3]) Hannovera és Bajorországban.

[4]) Hannovera, Báden, Bajorország és az észak-német perrendtervezet.

[5]) Osztrák perrend tervezet.

[6]) Báden, Bajorország és osztrák terv.

[7]) Báden, Bajorország és osztrák tervezet.

[8]) Báden és Bajorország.

[9]) Fecht idézett művében. I. 244. lap. II. köt. 274 lap V. Ö. Bayer: Theorie der summarischen Processe 7-ik kiadás 6 és köv. lapokon.

[10]) Gneist idézett művében. 522 lap. V. Ö. Dr. Gundermann Richter-

De végül, ha a franczia törvénykezési eljárást tekintjük, s figyelembe veszszük, hogy a békebirák, polgári perekben 200 frank illetékességen kivül, a mezei rendőri kihágásokból származó károk felett határozatlan összeg erejéig, az egy éven tul nem terjedő birtokháboritási perek, a bérlők által teljesitendő javitmányok, a bérlők által a bérlemény nem használhatása miatt emelt panaszok, fenyitő ügyutra nem tartozó becsületsértések, cselédek és gazdáik között fenálló viszony és az ebből származó keresetek; továbbá hagyatéki ügyekbeni előleges intézkedések, a családi tanácsok elnöksége, és végre bünügyekben nemcsak a rendőri kihágások megfenyitése: hanem, ha a vizsgáló biró nem a Cantonban lakik, a bünvizsgálatok teljesitése is a békebirák körébe sorozvák,[1]) azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy a franczia békebirónak — mint itélő birónak hatásköre oly terjedt, minővel a rendes birák közé sorozott egyes birák sem sok államban ruházvák fel.

Figyelembe véve mindezeket, meg kell győződnünk arról, hogy az egyes birói intézmény nemcsak a legujabb törvényhozások által is fentartatott, hanem ott, hol előbb mellőztetett, rendszeresittetett, vagy más esetekben hatásköre kiterjesztetett; s mint két eset igen kedvező eredményeket mutatott fel.

Igy Angliában a grófsági biróságok működésének eredménye már kezdetben igen fényesen nyilatkozott, csak egy évben 427,611 per lett általuk elintézve, a bepecsételt összeg értéke 1.346,802 fontra ment, melyből 86,292 font a panasz beadása után azonnal kifizettetett, s mindössze csak 844 esetben kivánták a felek az esküdtek alkalmazását, ugy, hogy ezen eredmény folytán már az 1850. aug. 14-iki törvény által birósági körük 50 font sterlingre emelkedett, s ezen felül a felek kölcsönös beleegyezéssel, nagyobb összeget tárgyazó pereket is előttük tettek folyamatba.[2])

Igy Poroszországban is csekélyebb összegü ügyekre nézve, az egyes birói intézmény szükségessége felmerülvén, azok működése oly eredményt tanusitott, hogy mig — statisztikai kimutatások szerint — Poroszországban egy rendes per átalában $1^1/_2$ évet vesz igénybe, az egyes birák előtt folytatott perek alig két havi idő alatt nyernek befejezést.[3])

A „Törvényszéki csarnok"-ban megjelent s fentebb emlitett czikk,[4]) ugyan nem kivánja feltétlenül mellőzni az egyes biróságokat — mint legalsó forumot; hanem ezek körét csak kivételképen a legapróbb ügyek elintézésére kivánja szoritani, s az igazságügyminiszteri javaslatra nézve megjegyzi, hogy alig van Európában ujabbkori törvényhozás, mely az egyes birákat ily roppant hatáskörrel ruházta volna fel.

Hogy valjon nálunk *mai viszonyaink között* czélszerü vagy kivihető-e az egyes birák eltörlése,? alább kisérlendem meg kifejteni, azok hatáskörének a legapróbb ügyekre való szoritása iránti észrevétel ellenében azonban csak azon igen helyes motivumokra kell hivatkoznom, melyek a törvénykezési rendtartás behozatala alkalmával az egyes birák körének meghatározásánál irányadók voltak, t. i. a pénzérték növekedő aránya, a közforgalom élénkebb lendülete, s főleg: mint az igazságügyminiszter a törvényjavaslat indokolására nézve tett előterjesztésében kifejté, mily arányban terjeszkedik az egyes birák illetősége, azon arányban jutunk közelebb a szóbeliség s nyilvánosság rendszeréhez;[1]) s igy a hatáskör ilyetén megállapitása nálunk indokolt volt; mig másrészről az sem áll, hogy az példátlan volna az ujabb törvényhozásban; mert, mint feljebb láttuk, a mi egyes biráink körében hasonló hatáskörrel — kisebb-nagyobb eltéréssel — más államokban is felruházvák az egyes birák, és pedig ott, hol a szóbeliség és közvetlenség alapja a perrendnek a mi pedig — párhuzamban törvénykezési eljárásunkkal a hatáskör megállapitásának szempontjából - döntő körülmény.

Másik észrevétele a fentebbi czikk irójának az, hogy két rendü egyes bíróság, t. i. a békebiró és járásbiró terveztetik rendes biráskodási körrel felruháztatni, melyre megjegyzi, hogy nem ismer Európában törvényhozást, az ujabb korból, mely két rendbeli egyes bíróságot állapitott volna meg, a törvényszék ellenében.

E szavainak czáfolatára nem hivatkozom Würtembergre, hol a községi bíróság mellett, ott áll a járásbiróság; mert a járásbiró mellett két nem jogtudó ülnök is lévén alkalmazva, kifogásul hozathatnék fel, hogy az a szorosan volt egyes birák sorába nem tartozik, s mellőzzük Bádent is, hol a polgármesterek; mint egyes birák falukon 5 frt, városokon 30 frt erejéig biráskodnak, mig a nagyobb ügyek a járási egyes birák (Amts-Gericht) körébe tartoznak; hanem, hogy a mienkhez teljesen hasonló esetet hozunk fel, hivatkozunk az olasz (1865. évi) perrendre és az 1869. évi osztrák perrendtartási tervezetre, melyek elsejében a békebirák (conciliatori) 30 liráig terjedő, — továbbá a bér- és haszonbérletekből eredő ügyekben biráskodnak, pedig az egyes birák intézménye elég kiterjedt; miután 1500 lira értékig itélnek, még ha ingatlanok vannak is érdekelve — ott is fenáll; mig az osztrák perrendtartási tervezet 26 §-a az egyes birák körének meghatárzásával határozottan kimondja, hogy a felsorolt esetek — menynyiben a békebirák illetékességéhez nem utasitvák — az egyes birák körébe tartoznak; — miből ismét világosan kiderül, hogy az egyes birák mellett a békebirák is felruházvák birói hatáskörrel; — tehát nem példátlan a törvényjavaslat e része sem; mert hason intézkedések fordulnak elő két — a legujabb időből, tekintélyes jogtudósok közreműködésével szerkesztett, oly — müben, melyekről a szakértők átalában elismeréssel nyilatkoznak.

II.

A mondottakkal az egyes birói intézmény mai állását vázlatban feltüntetni igyekezvén, áttérek fejtegetésem tulajdonképi czéljára, hogy valjon czélszerü vagy átalában lehetséges lenne e nálunk az egyes birói intézménynek megszüntetése — mai törvénykezési viszonyaink között?

Ha az egyes birói intézményt megszüntetni akarnók, csak azon két ut állana előttünk: vagy hogy az azok köréhez tartozó ügyek a törvényszékek körébe soroztassanak, vagy pedig, hogy az egyes birák köréhez tartozó ügyeknek — legalább igen tekintélyes része, a békebirákra ruháztassék, — vegyük mint két eshetőséget bonczkés alá.

Ha jelenleg az egyes birák hatásköréhez tartozó ügyek a törvényszékekre ruháztatnának, az vagy oly módon történhetnék, hogy a törvényszék előtt megkezdendő minden perek a rendes eljárás (Törvk. rendt. III. fejezete) szerint tárgyaltatnának, — ennek azonban helytelensége, főleg, ha a rendes eljárás nehézkes és költséges voltát az egyes birák, illetőleg a sommás eljárás alá tartozó ügyek (93. §.) természetével összeha-

---

Amt und Advocatur in England. München, 1880. 2 lap és Jánosi Alkotmányok gyüjteménye. Pest, 1867. I. köt 176 s köv. lap.

[1]) Paraquin. Die französische Gesetzgebung. I. köt. 35—37. lap. II. köt. 59. s köv lap.

[2]) Glaser. Über Friedensgerichte und Verfahren in Bagatellsachen. Wien 1859. 20 lap.

[3]) Ugyanott 23 lap.

[4]) 1870. Évfolyam 35-ik szám.

[1]) Ökröss Bálint idézett müvében 32 lap.

sonlitjuk, — egyszerre annyira szembetünik, hogy azt, miszerint egy 31 frtos pert vagy a bérlet tartama alatt, vagy annak nemhasználhatásából eredő vagy végre 15 napi birtokháboritás után meginditott s igy nem a békebirák köréhez tartozó — visszahelyezési pereket, — a rendes eljárás szerint tárgyalni, s átalában a rendes eljárást a perek minden nemére behozni egyátalán nem lehet a nélkül, hogy az ezen ügyekben perlekedők legnagyobb részének azt; miszerint az igazság keresését — az eljárás költséges voltánál fogva lehetlenné ne tegyük — hosszasabban fejtegetni felesleges lenne.

A másik eset tehát az lenne, hogy a sommás eljárás alá tartozó ügyekben, a törvényszék a sommás eljárás szabályai szerint biráskodjék, — ezt azonban ismét két oknál fogva nem tartom kivihetőnek:

1-ör: mert a sommás és rendes eljárás — törvénykezési rendtartásunk szerint — tökéletesen ellenkező alapokon nyugvó s alakjára oly annyira különböző rendszer, hogy e két nemü biráskodásnak egy és ugyanazon bíróságra ruházása a tökéletes rendszertelenség jellegével birna.

Mert jóllehet másutt p. o. Franciaországban vagy Poroszországban is, ugy a sommás valamint a rendes perek a törvényszékek elé tartoznak, ezek alapelve azonban egy s tulajdonkép — főleg Franciaországban — csak az előzetes eljárásban van különbség, midőn törvényszék elé kerül az ügy — legyen az sommás vagy rendes — egyenlőn a szóbeliség elvei s szabályai szerint tárgyaltatik; s igy ebből rendszertelenség nem származik, — mig a mi eljárásunknál az egyik a szóbeliségre, a másik a teljes óvásbeli eljárásra van alapitva.

2-or: Bár nem kivánok a törvénykezési rendtartás védőjéül fellépni, s beismerem, hogy az a mai kor követelményeitől már csak azért is távol áll, mert nem a szóbeliség és közvetlenség elveire van fektetve, — de épen azért azon részét, mely ezen elveket legalább némileg alkalmazza, t. i. a sommás eljárásban a közvetlenséget és a kikérdezési jogot, teljes mérvben mellőzhetlenül alkalmazandónak tartom, ennek alkalmazása mellett azonban a tárgyalásoknak az itélőbiróság, s igy az egész törvényszék előtt kellendvén történnie, azok, miután a felek előadásai is jegyzőkönyvbe veendők, s miként vétessenek azok jegyzőkönyvbe — miután e jegyzőkönyv szolgál a felebbezés alapjául, s a felsőbb biró az abban foglaltakból itél — és a tanácskozás tárgyát kellene képeznie, ez oly zavart idézne elő s annyi időt venne igénybe, hogy a törvényszékek ezen teendőket ellátni — más rendes perek, telekkönyvi, hagyatéki és fenyitő ügyek halmaza mellett — teljesen képtelenek lennének, — az azonban, hogy a törvényszék egyes birája tárgyaljon és az gyakorolja a kikérdezési jogot, annak munkálata alapján itéljen a törvényszék, halomra döntené az egész rendszert és oly ellentétes eljárási módokat zavarna egybe, melynek példájára akadni valóban nem lehet.

De a törvényszékek területe kiterjedtebb, s igy az azokkali érintkezés nehezebb és költségesebb lévén; továbbá collegiális eljárás nehézsége, mind oly okok, melyeknél fogva a sommás ügyeknek ezekre ruházása czélszerü egyátalán nem lenne.

Másik mód lenne a sommás ügyeknek, legalább legnagyobb részben, a békebirákra ruházása, — de ha megfontoljuk, hogy a békebirói intézmeny teljesen uj; s igy erre elegedő képzett egyén szerezhető alig leend, s figyelembe veszszük, hogy a biráskodás ott, hol nem a teljes szóbeliség alapján van a törvénykezés szervezve; s igy a második biró az első feljegyzései után itélvén, a kikérdezési jog helyes alkalmazása s a felek előadásainak helyes és pontos felvétele gyakorlatot és szakképzettséget igényel, — s mindezekhez hozzáadjuk, hogy az által, ha a rendes egyes birák teendőinek egy nagy része békebirákra bizatnék, mit sem nyernénk; mert ha felteszszük, hogy a collegiális bíróság nagyobb garantiát nyujt, — ezen előny az által, hogy a naponként felmerülő ügyek elintézése — a békebirák által gyengén s hiányosan eszközöltetik, — a sommás eljárástól elvont s a törvényszékek körébe tartozó ügyek azonban a törvényszékek tulterheltségénél fogva, lassu lefolyást nyernek — azon eszmét is, hogy a békebirák körének kiterjesztése mellett, az egyes birák mellőztessenek, — jelenleg kivihetlennek kell kijelentenünk.

Megfontolva mindezeket, azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy az egyes birák eltörlése vagy hatáskörük megszoritása csak zavart idézne elő, s a birósági eljárást egyrészről bizonytalanná, másrészről oly nehézkessé tenné, hogy ezen elv elfogadása mellett a törvényszéki szervezet a népnek nem előnyére, hanem hátrányára szolgálna.

Az egyes birák intézmények fenmaradása nem a jelen birói szervezet kérdése; mikor a jelen törvénykezési szabályok alapján szervezendők a bíróságok, ezek mellett az egyes biráknak, terjedtebb hatáskörreli fenmaradása az igazságszolgáltatás érdekében, — mellőzhetlen. — Az, hogy fentartassanak-e, s mily alakban és hatáskörrel azon idő kérdése leend, midőn a szóbeliség és közvetlenség alapjára fektetett perrend kerülend tanácskozás alá, mikor is e kérdést — a békebirói intézmény fejlődését és sikerét is figyelembe véve — az életbe hozandó uj törvénykezés előnyére lehet megoldanunk; eddig is azonban az egyes birói intézmény — mint az igazságszolgáltatás közege — nem mellőzhető.

ZLINSZKY IMRE,
törvszki biró.

Az igényper megnyitása bir-e az árverésre nézve felfüggesztő hatással?

A feltett kérdésre vonatkozólag eltérők a jogászok nézetei.

Egy része a vtk. II. r. 199. §-nak azon rendeletére, mely szerint: „a perujitás nem gátolja a kielégitési végrehajtást", hivatkozólag azon nézetben van, hogy az igényper megujitása az annak tárgyát képező lefoglalt javak elárverezését nem gátolja.

Hogy ezen nézet helyes vagy nem helyes voltát megbiralhassuk, mindenekelőtt szükséges az idézett szakasz valódi értelmét constatálnunk.

Melyik per kivántatik a perujitás által megujittatni?

Lehet e ezen kérdésre másképen válaszolni, mint: *az alapper.*

És melyik itélet az, melynek végrehajtását a perujitás az idézett szakasz szerint nem gátolja?

Lehet-e ezen kérdésre is másképen felelni, mint: *az alapperbeli itélet!*

Ha például a váltóadós a beperlett váltóösszeg s járulékai megfizetésében jogérvényesen elmarasztaltatik, ő a törvény kellékei mellett csak a jogérvényesen eldöntött váltópert kivánhatja megujittatni, mely ujitás azonban a kielégitési végrehajtást az idézett szakasz szerint nem gátolván, a váltóhitelező a kieszközlött jogérvényes marasztaló határozatot a perujitás daczára kielégitési végrehajtás illetőleg árverés utján érvényesitheti.

Más pernek, mint a lefolyt váltópernek megujitásáról, és más itéletnek, mint ezen váltóperben hozott jogérvényes marasztaló itéletnek végrehajtásáról a 199.

*

§. valódi értelme, de a dolog természete szerint is szó nem lehet.

De ugyanazon eset forog fenn akkor is, midőn egy elvesztett igényper megujittatni kivántatik.

Ha például váltóvégrehajtásból keletkezett igényperben igénylő felperes keresetével elutasittatik, s az okozott perköltségek megfizetésében elmaraszaltatik, ő csak ezen igénypert kivánhatja megujittatni, s csak az abban hozott érdemleges határozatra vonatkozhatik a törvénynek azon rendelete, hogy a perujitás a kielégitési végrehajtást nem gátolja, melynek erejénél fogva, tehát a nyertes foglaltató alperes a megitélt perköltséget a perujitás daczára a vesztes felperestől kielégitési végrehajtás utján is behajtani jogositva van.

A megitélt perköltségeken kivül azonban foglaltató alperes ez uton mit sem követelhet, mert az igényperbeli érdemleges határozat, — természeténél fogva — csak ezen irányban hajtható végre.

A lefoglalt ingók elárverezése nem az igényperbeli, hanem az ettől külön álló váltóperbeli kielégitési végrehajtást képezi.

A ki tehát ily igényper megujitásánál a 199. §. rendeletét az igénypert megelőzött váltóper végrehajtására kiterjeszti, szerintem oly ugrást tesz, mely minden jogi s logicai kapcsolatot nélkülöz.

De ha egyrészről a 199. §. valódi értelme azon nézetet, hogy az igényper megujitása az igényelt tárgyak elárverezését nem gátolja, nem igazolja, másrészről mind a dolog természeténél, mind a törvény egyéb rendeleteinél fogva igazoltnak kell találnom azon ellenvéleményt, mely szerint az igényper megujitása az igényelt tárgyak elárverezésére nézve felfüggesztő hatálylyal bir.

Kétséget ugyanis nem szenved, hogy az igényper is csak olyan per, mint minden más per. Keresettel indittatik, a tárgyalás szabályai szerint letárgyaltatik, és érdemleges határozattal eldöntetik. A bizonyitási eljárás szabályai igényperben szintugy alkalmazandók, mint más perekben. A perbeszédek s birói határozatok kellékei itt is, ott is ugyanazok. A birói határozatok ellen az igényperbeli felek ugyanazon perorvoslatokkal élhetnek, mint más perbeli felek. És igy a perujitás is meg van engedve igényperekben szintugy, mint más perekben, feltéve, hogy a törvényes kellékek fennforognak, a minthogy a vtk. XII. fejezete, mely ugyanis a perujitásról szól, igény- s egyéb perek közt különbséget nem is tesz. De mi alapon is lehetne ez irányban különbséget tenni, s az igényperbeli felektől vétlen mulasztás avagy uj bizonyitékok alapján a perujitást megtagadni, holott az más perbeli feleknek hasonló viszonyok közt megengedtetik. Ez oly jogtalanság, oly méltatlanság volna, mely szerintem semmivel sem igazoltathatnék.

De a ki nekem valamely czélt megenged, annak meg kell engednie azon eszközöket is, melyek nélkül a megengedett czél el nem érhető. S a ki tőlem ezen eszközöket megtagadja, az nyilván hazudik, midőn a czélt nekem pharisäusi arczczal megengedi.

Pedig ily méltatlan szerepet juttat szerintem a törvényhozásnak az, ki az igényper megujitását, de egyszersmind az igényelt tárgyak elárverezését is megengedi.

Néhány szó igazolandja ezen állitásomat.

Tudjuk, hogy az igénykeresetbeli kérelem abból áll, miszerint az igényelt tárgyak felperesnek természetben megitéltessenek; valamint tudjuk azt is, hogy az azonosság kimutatása minden igénypernek egyik főmozzanatát képezi, s hogy az az iránti bizonyiték mindig tanukból áll, kik az azonosság iránt a lefoglalt s igényelt tárgyak megtekintése nélkül nem nyilatkozhatnak.

De miként érvényesittessék ezen bizonyiték, ha az igényelt tárgyak már elárverezvék? Nem lévén mód az árverés folytán szerte-széjjel szórt egyes darabok hollétét kinyomozni, a tanuhallgatás eredményre nem vezethet, miután általa az azonosság ki nem mutatható.

Mit tegyen ily körülmények közt a bíróság? Rendeljen oly bizonyitékot, melynek eredménytelen voltáról már előre meg van győződve? Avagy tanuhallgatás nélkül utasitsa el az ujitó igénylőt, mert az azonosság be nem bizonyitható?

De ezt a bíróság már a perujitási kérvény elintézése alkalmával tudván, mi czélja volt a tárgyalás kitüzésének, melynek szintugy, mint a fentérintett tanuhallgatásnak eredménytelen voltáról a bíróság már előre meggyőződve volt? Legopportunusabb volna tehát már a perujitási kérvény elintézésekor az azonosság be nem bizonyithatását kimondani, s felperest ez alapon elutasitani. Ámde teheti-e ezt a biró a nélkül, hogy a vtk. II. r. 198. §. rendeletét meg ne sértse, mely szerint a perujitási kérelem felett tárgyalás kitüzendő, annak folytán a perujitás megengedése vagy megtagadása iránt határozat hozandó, mely oly esetben, midőn a törvényes kellékek fenforognak, elutasitó nem lehet, a megengedés esetében az ügy érdemének tárgyalása végett ujabbi határidő kitüzendő, s csak mindezek után érdemleges határozat hozandó? A biró tehát megtartandja ezen szabályokat, mert ez kötelességében áll, noha előre tudja, hogy a tetemes költség s időbe kerülő eljárás végre mégis eredménytelen lesz. „Ámde ez nem igazságszolgáltatás, ez merev formalismus, melynek a feleknek legszentebb jogai s érdekei áldozatul esnek.“

Mi pedig azon kereseti kérelmet illeti, hogy a lefoglalt s igényelt tárgyak felperesnek *természetben* megitéltessenek, ennek teljesitése még oly esetben is, midőn felperesnek tulajdoni jogát, a fentjelzett nehézségek daczára kimutatni kivételesen sikerül, az igényelt tárgyak elárverezése által teljes lehetetlenné válik. Ily esetben tehát a kereseti kérelemtől eltérőleg az igényelt tárgyakért befolyt vételár itéltetnék meg felperesnek, mi által egyrészről azon eljárási szabály sértetnék meg, mely szerint a kereset ugy a feleket, mint a birót szabályozza, másrészről az igénylő fél jogai s érdekei nem csekély sérelmet szenvednének, mint ki az eladott tárgyak relativ értékeért, melyek közt olyanok is lehetnek, melyeken tuladni a praetium affectionisnál fogva semmi árért sem hajlandó, vajmi ritkán fog az érettök befolyt vételárban teljes kármentesitést találni; nem is tekintve azon nem ritkán előfordulható esetet, midőn a megitélt vételár az annak visszafizetésében elmarasztalt foglaltató alperes vagyontalansága miatt be sem hajtható.

A fentebbiek által — ugy hiszem — kellőleg ki van mutatva, miszerint az igényelt tárgyaknak érintetlen hagyása világos törvény által megengedett azon czél elérésére, hogy az ujitott igényper rendeltetésének megfeleljen, mellőzhetlen eszközt képez, hogy tehát az igényelt tárgyaknak a perujitás daczára leendő elárverezése a perujitás megtagadásával azonos volna.

De mindezekből korántsem következik az, hogy a lefoglalt tárgyak elárverezésével mindaddig várakozni kelljen, mig a perujitásra kiszabott határidő, mely uj bizonyitékok alapján perujitásnál két évre terjed, le nem telt. Ily eljárás minden tényleges alapot nélkülözne, mert a vesztes felperes részéről perujitás *puszta lehetősége* az árverés két évig függőben hagyásának jogos, tényleges alapjául nem szolgálhat; de azonkivül törvénybe is ütköznék, mert a váltóvégrehajtások tár-

gyában 1869. évi április 8-án kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet 45. §. szerint az igények bejelentésére kitüzött határidőnek eredménytelen lejárta, vagy a bejelentett igények jogérvényes elintézése után az árverés elrendelésének helye van.

Ha tehát a vesztes igénylő felperes a pert sikeresen megujithatni véli, iparkodjék a perujitási kérvényt még az árverés foganatositása előtt beadni, mely esetben a fentebbiek szerint az árverés felfüggesztésének kell, hogy helye legyen; ellenkező esetben a mulasztás természetes következményeül csak az elárverezett tárgyakat képviselő vételár fogván az ujitott igényper tárgyát képezhetni.

KÜLLEY EDE.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

1870. évi április 2-án tartott rendes ülésének

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Barrach Benedek, Borszéky Soma, dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, Horváth Károly, Janik Ferencz, dr. Környey Ede, Králitz Kálmán, dr. Mandel Pál, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Nagy János, Pósfay Károly, dr. Reinitz Adolf, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, Sebök Imre, Simon Florent, dr. Szőllősy Benő és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A negyedik szakosztály részéről dr. Siegmund Vilmos ur, mint előadó által bemutatott „ügyvédrendtartási törvényjavaslat“, *(határozat)* olvasottnak vétetvén, tanácskozás alapjául elfogadtatott.

2) A részletes vita folytán az első szakasz, *(határozat)* minddel négy szavazat ellenében eredeti szerkezetében elfogadtatott következő hozzátétellel: „Ügyvédjelölt lehet, ki honpolgár, a jog- és államtudományokból befejezett tanfolyam után belföldön egy elméleti vizsgálatot sikerrel letett, és erről bizonyitványt nyert.“

3) A második szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

4) A harmadik szakasz, *(határozat)* kis módositással minddel négy szavazat ellenében következő szerkezetben fogadtatott el: „Az ügyvédség elnyeréséhez szükségelt gyakorlati idő összesen három évből áll, melyeknek beszámitása az ügyvédjelöltnek a jelöltek névjegyzékébe történt beiktatásától akként történik, hogy a harmadik év csakis a tudori oklevél elnyerése utáni gyakorlat időszakából számitható be.

A gyakorlati három évből legalább kettő ügyvédnél töltendő ki, egy év pedig bármely bíróságnál is kitölthető.“

5) A negyedik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

6) Az ötödik szakasz, *(határozat)* némi módositással következő szerkezetben fogadtatott el: „Az ügyvédi választmány a benyujtott folyamodványhoz mellékelt eredeti okiratokból meggyőződvén arról, hogy a jelentkező ügyvédjelölt a jelen törvény első szakaszában kijelölt kellékeket igazolta, és hogy ellene a második szakaszban részletezett akadályok egyike sem forog fenn, folyamodót az ügyvédjelöltek névjegyzékébe beiktatja. Az egyszerre csakj egy helyen történhető beiktatás érvényessége kihat Magyarország- és Erdélyre.“

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatására f. é. április hó 5-ének esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi április 5-én.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, Fay Ferencz, dr. Friedmann Bernát, dr. Gerlóczy Gyula, dr. Győry Elek, dr. Hertzka Emil, dr. Környey Ede, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, dr. Rosenberg Lajos, Simon Florent, dr. Siegmund Vilmos és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: az egyleti elnökök gátoltatása folytán, Simon Florent, egyleti tag.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Folytatólagosan tárgyaltatván az „ügyvédrendtartás“, a hatodik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben fogadtatott el: „Ha az ügyvédjelölt főnökét változtatja, köteles azt 15 nap alatt az illetékes választmánynak bejelenteni; stb.“

2) A hetedik szakasz, *(határozat)* az „illető“ szónak kihagyásával elfogadtatott.

3) A nyolczadik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben fogadtatott el: „Az ügyvédjelölt, de csak helyettesi minőségben és főnökének felelőssége alatt, ennek minden igazolhatólag reá bizott teendőit elláthatja, a mennyiben főnökének kérelme folytán a választmánytól helyettesitési jogositványt nyert.“

4) A kilenczedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben fogadtatott el: „Az ügyvédjelölt ügyvédi vizsga letételéért azon ügyvédi kamarához köteles folyamodni, melynek hatósági területén gyakorlatát bevégezte; stb.“

5) A tizedik szakasz, *(határozat)* első kikezdésének utolsó mondata a következővel helyettesittetvén: „A vizsgáló bizottmány az elnökön kivül négy tagból áll,“ a szakasz egyébként változatlanul elfogadtatott.

6) A tizennegyedik szakasz, *(határozat)* „az ügyvédi vizsga letétele után“ — szavak kihagyásával és következő toldattal: „Az ügyvédi eskü a vizsgáló bizottmány előtt azonnal leteendő; ennek letétele az ügyvédi oklevélben tanusittatik,“ — elfogadtatott.

Az ügyvédi eskü szövege egy későbbi ülésben határoztatott megállapittatni.

7) A tizenkettedik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

8) A tizenharmadik szakasz, *(határozat)* kikezdése elé „Csak“ — beszuratván, elfogadtatott.

9) A tizennegyedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben fogadtatott el: „Az ügyvédek száma sem országszerte, sem bizonyos egyes helyen meghatározva s az ügyvédek bizonyos székhelyhez állandóan kötve nincsenek, székhelyüket szabadon változtathatják; kötelesek azonban székhelyeik változtatását, ugy az eddig, mint a jövőben illetékes kamara választmányának hat héttel előbb bejelenteni. A bejegyzés az ujabbi székhely választmányánál csak akkor történhetik, ha a székhely változtatásának az előbb illetékes kamara választmányánál történt bejelentése igazoltatik.“

10) A tizenötödik szakasz, *(határozat)* irályilag változtatván, következő szerkezetben fogadtatott el: „Az ügyvédi választmány által a jelen törvény 5. 6. 7. 8. 9. és 12. §§. értelmében hozott határozatok ellen a legfőbb itélőszékhez panasznak van helye, mely a határozat kézbesitésétől számitandó 15 nap alatt a választmánynál nyujtandó be. A választmány a kellő időben beadott panaszt elintézés végett jelentés mellett a legfőbb itélőszékhez terjeszti fel.“

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatására f. évi április 19-ének esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi április 19-én.

Jelenvoltak: Arady Antal, dr. Barrach Benedek, dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, dr. Friedmann Bernát, dr. Győry Elek, Harsányi Pál, Horvay Árpád, dr. Környey Ede, dr. Mandel Pál, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Pósfay Károly, Rexa Pál és dr. Siegmund Vilmos urak.

Elnök: Pósfay Károly, egyleti alelnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Folytatólagosan tárgyaltatván az „ügyvédrendtartás“, a tizenhatodik szakasz, *(határozat)* „a felet magát vagy“ és „rövid uton“ szavak kihagyásával elfogadtatott.

2) A tizenhetedik szakasz, *(határozat)* a 21. és 22. §§. idézésével elfogadtatott.

3) A tizennyolczadik és tizenkilenczedik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

4) A huszadik szakasz, *(határozat)* a második pontnak kihagyásával elfogadtatott.

5) A huszonegyedik szakasz, *(határozat)* a „kellő indokolás és“ szavaknak kihagyásával elfogadtatott.

6) A huszonkettedik, huszonharmadik, huszonnegyedik, huszonötödik és huszonhatodik szakasz, *(határozat)* változat-

lanul elfogadtatott, és pedig a huszonötödik szakasz szavazás utján minden szavazattal négy ellenében.

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatására f. é. április 23-kának esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi áprll 23-án.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, Deszkás Gusztáv, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, Horváth Károly, Horvay Árpád, dr. Környey Ede, dr. Mandel Pál, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Pósfay Károly, dr. Reinitz Adolf, dr. Siegmund Vilmos, dr. Szőllősy Benő és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti jegyző.

1) Folytatólagosan tárgyaltatván az „ügyvédrendtartás“ — a huszonhetedik és huszonyolczadik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

2) A huszonkilenczedik szakasz, *(határozat)* a „vagy azok legalább a 35. 36. 37. és 38. §§. értelmében meg nem állapitattak“ — kihagyásával elfogadtatott.

3) A harminczadik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

4) A harminczegyedik szakasz, *(határozat)* az „azonban“ kihagyásával is a „készkiadásainak“ — „készpénzbeli kiadásainak“ kifejezésseli helyettesitésével elfogadtatott.

5) A harminczkettedik szakasz, *(határozat)* a végsorban annak kifejezésével, hogy a jutalom a „35. §. értelmében“ állapitandó meg, — elfogadtatott.

6) A harminczharmadik és harminczegyedik szakasz, *(határozat)* változatlanul, elfogadtatott.

7) A harminczötödik, szakasz, *(határozat)* annak kiemelésével, hogy a viták eldöntésére a kamara „választmánya“ illetékes, elfogadtatott.

8) A harminczhatodik, harminczhetedik, harminczkilenczedik és negyvenegyedik szakasz, *(határozat)* és pedig a 36. 37. 38. és 40. §§. változatlanul, a 39. §. az „azonban“ szó kihagyásával, elfogadtatott.

9) A negyvenegyedik szakasz, *(határozat)* az „okleveles“ szó kihagyásával és a „kamarák“-nak „kamará“-vali helyettesitésével, elfogadtatott.

10) A negyvenkettedik szakasz, *(határozat)* azon változtatással, hogy csak egy kamara és nem több kamarák emlitessenek abban fel, elfogadtatott.

11) A negyvenharmadik szakasz, *(határozat)* az „alakul“ szónak „jön létre“ kifejezésseli helyettesitésével elfogatatott.

12) A negyvennegyedik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

13) A negyvenötödik szakasz, *(határozat)* a „hivatnak be“ kifejezésnek „hivatnak meg“ kifejesseli felcserelése mellett elfogadtatott.

14) A negyvenhatodik, negyvenhetedik, negyvennyolczadik, negyvenkilenczedik, ötvenedik, ötvenegyedik és ötvenkettedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg:

46. §. Az elnök, alelnök, választmányi és póttagok három évre választatnak meg és a reájuk esett választást, alapos mentségi okot kivéve, elfogadni tartoznak. A választmányi tagok egy harmada évenként kilép, első és másodévben sorshuzás utján, harmadizben pedig a választás koru szerint. Az elnök, alelnök választmányi és póttagok tisztségük tartamának lefolyása után ujból választhatók, de e választást elfogadni nem kötelesek. A választás eredménye ugy az igazságügyi miniszteriumnak, mint a legfőbb itélőszéknek bejelentendő.

47. §. A kamara elnöke és alelnöke egyuttal a választmánynak is elnöke, illetve alelnöke, a titkárt, ügyészt és jegyzőket, valamint a titkár és ügyész helyetteseit saját kebeléből választja, a választmány és pedig három évre a 46. §. értelmében, ezek a választást ugyancsak a 46. §. értelmében elfogadni tartoznak. — Az elnök, alelnök, titkár, ügyész, jegyzők és a titkár és ügyész helyettesei, valamint a választmány és póttagjainak fele csak a kamara székhelyén lakó ügyvédek közül választhatók.

48. §. Az elnök, alelnök és a választmány tagjai — a titkár és ügyész kivételével — ingyen viselik hivatalukat, de a kamara érdekében és megbizásából tett kiadásaik, utazási költségeik stb. a kamara pénztárából megtérittetnek. — A titkár és ügyész által meghatározandó rendes fizetést is huznak.

49. §. A kamara az ügyrend értelmében tartja közgyüléseit. Tárgyai következők:

a) a kamara és választmány ügyrendének megállapitása;

b) elnök, alelnök, választmányi és póttagok megválasztása;

c) a költségelőirányzat megállapitása és mikénti fedezésének meghatározása;

d) az évi számadások felülvizsgálása;

e) törvényjavaslatok tervezése és ilyenek feletti véleményezés valamint a törvénykezés hiányainak orvoslására czélzó javaslatok készitése végett szükség esetében külön bizottmányok kiküldése és utasitással ellátása.

50. §. Érvényes határozathozatalhoz (a 43. §. esetét kivéve) legalább kétszer annyi tagok jelenléte kivántatik, mint a mennyi tagból áll összesen a választmány. Ha a tagok e számban össze nem jönnek, ez esetben a tanácskozási tárgy megnevezése mellett uj közgyülés hivandó össze, melyen a megjelent tagok érvényesen határoznak. A határozatok átalános szótöbbséggel hozatnak, a szavazatok egyenlő megosztása esetében az elnök szavazata dönt.

51. §. A választmány hatásköréhez tartozik:

a) a közgyülési határozatok végrehajtása;

b) az ügyvédi számlakönyvek hitelesitése; (36. §.)

c) a kamarai tagok és ügyvédjelöltek névjegyzékének vezetése és ily jelöltek részére helyettesitési igazolványok kiszolgáltatása; (8. §.)

d) a gyakorlati idő és erkölcsi magaviseletről bizonyitványok kiszolgáltatása valamint az elköltöző részére elbocsájtó igazolvány kiadása; (7. és 9. §§.)

e) azon ügyvédek részére, kik már kamara kerületébe kivánják áttenni lakhelyöket, igazolvány kiszolgáltatása; (14. §.)

f) az ügyvédi vizsgára bocsátás iránti határozatok hozatala; (9. §.)

g) az ügyvédi vizsgákhoz vizsgáló tagok kiküldése; (10. és 11. §§.)

h) a szegények képviseletére, gondnokságokra és csődperügyelőségekre kamarai tagoknak az ügyrend értelmébeni kijelölése;

i) ügyvédek és ügyvédjelöltek feletti elsőfolyamodási bíróság gyakorlása;

k) az ügyvédi költségek, ugyszinte az ügyvédeknek jelen törvényben megállapitott jogai és költségei feletti viták elsőbirósági eldöntése;

l) a kamara vagyonának kezelése;

m) szükség esetében törvényjavaslatok tervezése és ilyenek feletti véleményezés, valamint a törvénykezési hiányok orvoslására czélzó javaslatok készitése végett külön bizottmányok kiküldése és utasitással ellátása.

52. §. A kamara elnökének, az ügyrendben meghatározandó jogai mellett, hatásköréhez tartozik, a kamara tagjai között ügyleti viszonyokból felmerülhető egyenetlenségek kiegyenlitését közvetitőleg és az érdekletteknek maga elé idézése mellett — békés uton megkisérteni; sőt e czélra a kamara oly tagjait is meghivni, kiknek közrehatásától jó eredményt vár.

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatására f. é. április hó 26-ának esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi április 26-án.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, Horváth Károly, Horvay Árpád, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre,, ifj. Muraközy László, Pósfay Károly, dr. Reinitz Adolf, dr. Siegmund Vilmos, dr. Szőllősy Benő és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Folytatólagosan tárgyaltatván az „ügyvédrendtartás“, az ötvenharmadik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben fogadtatott el:

Az ügyvédség megszünik:

a) halál,

b) lemondás,

c) közhivatal elvállalása, vagy állami rendelkezési illeték élvezése (2. §.)

d) az ügyvédséggel össze nem férő üzlet vagy foglalkozás gyakorlása,

e) a magyar polgárjog,

f) vagy az önjoguság elvesztése,

g) kizárás által.

Ha az ügyvéd bünvádi uton szabadság-büntetésre itéltetik, ennek tartama alatt az ügyvédséget nem gyakorolhatja.

2) Az ötvennegyedik szakasz, *(határozat)* egészen elhagyatni rendeltetett.

3) Az ötvenötödik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatván, átmeneti intézkedés a törvényjavaslat végére áthelyeztetni határoztatott.

4) A második rész czime, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

5) Az ebbeli első fejezet cziméből, *(határozat)* „ügyvédek és ügyvédjelöltek feletti“ szavak kihagyatni rendeltettek.

6) Az ötvenhatodik, most ötvennegyedik szakasz, *(határozat)* azon megjegyzése, hogy az igazságügyi miniszteriumot a főfelügyelet illeti meg, elfogtatott.

7) Az ötvenhetedik, most ötvenötödik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

8) Az ötvennyolczadik, most ötvenhatodik szakasz, *(határozat)* „a kamara névjegyzékébe beiktatott“ szavak kihagyásával, és az „alkalmazandók“ szónak „érvényesek“-keli helyettesitésével elfogadtatott.

9) Az ötvenkilenczedik, most ötvenhetedik szakasz, *(határozat)* az első kikezdésben „legfőbb törvényszék“ a „legfőbb itélőszék“-kel helyettesittetvén, elfogadtatott.

Ezzel az ülés befejeztetvén, folytatására f. é. április hó 30-ának esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi április 30-án.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Bellaágh József, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, Horváth Károly, Horvay Árpád, dr. Környey Ede, Kugler János, dr. Mandel Pál, Morlin Imre, Pósfay Károly, dr. Siegmund Vilmos és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Folytatólag tárgyaltatván az „ügyvédrendtartás“, a hatvanadik, most ötvennyolczadik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „Azt, ki megválasztatását el nem fogadja (46. §.), vagy tisztét teljesiteni elmulasztja, a választmány, általa megállapitandó időtartamra választói, megválasztathatási és szavazatjoga megfosztásával sujthatja, sőt az 51. §. h) pontjában érintett kijelentéseknél is mellőzheti.“

2) A hatvanegyedik, most ötvenkilenczedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „Az ügyvédi választmány rendes és póttagjai, a mennyiben ellenük fegyelmi vagy bünvizsgálat vagy eljárás indittatik, mindaddig mig ez tart, tisztségüket nem folytathatják.

Ha ellenük az ügyvédi választmány vagy fenyitő hatóság által jogérvényesen valamely büntetés szabatik ki, hivataloskodasuk megszünik.“

3) A hatvankettedik, most hatvanadik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „Az ügyvédi választmány a fegyelmi eljárást csak feljelentés vagy panasz folytán indithatja meg.“

A feljelentő vagy panaszló elállása után is joga van a kamara ügyészének, vagy a kamara bármely tagjának, vagy végre magának a panaszlottnak a fegyelmi eljárás folytatását és befejezését szorgalmazni.

A fegyelmi eljárás megindításának kérdésében a választmány mindig a kamarai ügyész meghallgatása után határoz; ezen határozat hozatalánál azonban az ügyész szavazattal nem bir.

4) A hatvanharmadik, most hatvanegyedik szakasz, *(határozat)* utolsó kikezdésében beszúratni határoztatott, hogy a választmány határozza meg azt is „minő mértékben“ szabassanak ki a büntetések.

5) A hatvannegyedik, most hatvankettedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatottt meg: „Akár büntető itélet, akár fegyelmi határozat alapján törültetett ki az ügyvéd vagy ügyvédjelölt a kamara névjegyzékéből, ugyanazon vagy más kamara névjegyzékébe leendő felvételét pusztán ő Felsége kegyelme folytán eszközölheti.“

6) A hatvanötödik, most hatvanharmadik szakasz, *(határozat)* első kikezdése következő szerkezetben fogadtatott el: „Ha az ügyvédi választmány a fegyelmi eljárás utján tudomására jutott annak, hogy az ügyvédet, vagy ügyvédjelöltet terhelő cselekvény a büntetőtörvények szerint fenyitendő, akkor az ügyet az illetékes fenyitő bírósághoz áttenni tartozik.“ A második kikezdés változatlanul, — a harmadik pedig az utolsó pont (három sor) kihagyásával elfogadtatott.

7) A hatvanhatodik szakasz, *(határozat)* egészen kihagyatni rendeltetett.

8) A hatvanhetedik, most hatvannegyedik szakasz, *(határozat)* a „történt“ szó kihagyásával elfogadtatott.

9) A hatvannyolczadik, most hatvanötödik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

Ezzel az ülés befejeztetvén, folytatására f. é. május hó 3-ának esti 6 órája tüzetett ki.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi máj. 3-án.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Bellaágh József, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, Horváth Károly, dr. Környey Ede, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Pósfay Károly, dr. Reinitz Adolf, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, dr. Szőllősy Benő és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Folytatólag tárgyaltatván az „ügyvédrendtartás“, a hatvankilenczedik, most hatvanhatodik szakasz, *(határozat)* „a panaszlott feljelentésekor“ — szavak „a panaszlott a feljelentés vagy panasz idejekor“ szavakkal és „a legfőbb törvényszék“ — „legfőbb itélőszék“ kifejezéssel helyettesittetvén, elfogadtatott.

2) A hetvenedik, most hatvanhetedik szakasz, *(határozat)* a „jogorvoslat“ szónak „felfolyamodás“-sali felcserélése mellett elfogadtatott.

3) A hetvenegyedik, most hatvannyolczadik szakasz, *(határozat)* a „jogorvoslat“ szónak „felfolyamodás“-sal és a „legfőbb törvényszék“ kifejezésnek „legfőbb itélőszék“-keli felcserélése mellett, elfogadtatott.

4) A hetvenkettedik, most hatvankilenczedik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

5) A hetvenharmadik, most hetvenedik szakasz, *(határozat)* első és második kikezdése változatlanul, a harmadik és negyedik kikezdése egybevonva következő szerkezetben fogadtatott el: „Más személyeket csak ha helyben laknak és beleegyezésük mellett hallgathat ki; ellenkező esetben fel van jogositva a szükséglendő vizsgálati eljárási tecndők eszközlésére az illető biróságot megkeresni és az a megkeresésnek megfelelni tartozik.“

E szakasz utolsó kikezdésének első sora következőleg változtatván meg: „Tanuk és szakértők vallomásainak meghitelesitése csak“ stb. egyebekben az eredeti szerkezet változatlanul elfogadtatott.

6) A hetvennegyedik, most hetvenegyedik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

7) A hetvenötödik, most hetvenkettedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „A vizsgálat befejezése után az iratok a választmánynak bemutatandók s ez a feleknek tudtul adja, hogy az iratokat megtekinthetik. Ha a felek az ily értesitő végzés kézbesitésétől számitandó három nap alatt pótlagos bizonyitékokat fel nem ajánlanak, vagy pótvizsgálatot nem kérnek, vagy ha e kérelemnek hely nem adatik, a választmány a szóbeli tárgyalás határnapját kitüzi és erre a feleket és a kamara ügyészt megidézi. Ha pótvizsgálat kéretik és e kérelemnek hely adatik, a tárgyalási nap csak az ujabb vizsgálat teljesitése és a feleknek az iratok megtekinthetéséről értesitése után tüzethetik ki. Tárgyalás előtt csupán egyszer van helye a pótvizsgálat iránti kérelemnek.“

8) A hetvenhatodik, most hetvenharmadik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

9) A hetvenhetedik, most hetvennegyedik szakasz, *(határozat)* az első kikezdés következőleg módosittatván: „A fegyelmi hatóság gyakorlatában részt nem vehet“ — és a további kikezdések elé a „ki“ szócska beszuratván, elfogadtatott.

10) A hetvennyolczadik, most hetvenötödik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „A fegyelmi bíróság elsőfolyamodásilag a választmány elnökéből, hat választmányi tagból és egy jegyzőkönyvvezetőből áll.

A választmányi tagokból tizenkettőnek neve sorsolás utján huzatik ki.

A panaszlott és panaszlónak joga van a sorshuzás alkal-

mával 3—3 tagot minden indokolás nélkül visszavetni; a megmaradt 6 tag a választmány elnökével képezendi a bíróságot. A jegyzőkönyvvezetőt — kinek azonban szavazati joga nincsen, — az elnök jeleli ki.

Érvényes határozat hozatalhoz az elnök, és a hat birói tag együttes jelenléte szükséges.

Ha akar panaszlott, akar panaszló részben vagy egészben visszavetési jogukkal élni nem akarnak, a sorshuzás csak addig folytattatik, mig a hat biró száma ki kerül."

11) A hetvenkilenczedik, most hetvenhatodik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „A bíróság megalakulván, az elnök az ügyet előterjeszti; a szükséges iratok felolvastatnak; a panaszlott és a kamara ügyésze egymásután meghallgattatnak; védelme előterjesztése végett az utolsó szó panaszlottat illeti.

12) A nyolczvanadik, most hetvenhetedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „Akár jelen van a panaszlott a tárgyaláson, akár nincs, védő segélyével élhet. Ha azonban a fegyelmi bíróság panaszlottnak személyes megjelenését kivánja, ez esetben a személyesen meg nem jelenő" stb. (mint az eredeti szöveg.)

13) A nyolczvanegyedik, most hetvennyolczadik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „A tárgyalásról jegyzőkönyv vezetendő, mely a bíróság összes tagjainak, ugyszinte a jelenvolt összes érdekelt felek és képviselőik nevét; továbbá a tárgyalásnak lényeges mozzanatait magában foglalja. A jegyzőkönyv az elnök és jegyzőkönyvvezető által aláirandó."

14) A nyolczvankettedik, most hetvenkilenczedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben állapittatott meg: „A fegyelmi bíróság a vizsgálat eredménye és a tárgyalási napon hozott szóbeli előadások nyomán hoz határozatot, melynél a törvénykezési bizonyitási szabályokhoz kötve nincsen."

15) A nyolczvanharmadik, most nyolczvanadik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetet nyert: „A hozott határozat által a panaszlott vagy felmentendő, vagy marasztalandó. A határozat az eljárás költségeire is kiterjesztendő és azonnal kihirdetendő.

A határozat indokainak együtt a panaszlottnak, panaszlónak, a kamara ügyészének és a 68. §. b) pontja alatt felemlitett esetben az illető törvényszék ügyészének, valamint a netán külön sértett vagy károsult félnek legfölebb 15 nap alatt kézbesitendő.

16) A nyolczvannegyedik, most nyolczvanegyedik szakasz, *(határozat)* első kikezdésében kiemeltetni határoztatott, hogy a gondnok a panaszlott lakását „lehetőleg" kipuhatolni tartozzék; a második kikezdésből „a panaszlott részére eszközlendő" szavak kihagyatni, az „eredményezik" kifejezés „fenntartják" szóval, az „azok" „ezen végzés" kifejezéssel helyettesitettek, a „két tanu jelenlétében" elhagyatni rendeltetett; a harmadik kikezdés változatlanul elfogadtatott.

17) A nyolczvanötödik, most nyolczvankettedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben fogadtatott el: „Az ügyvéd ellen kötelességsértés czimén követelt kártérités fegyelmi eljárás utján nem érvényesithető."

18) A nyolczvanhatodik, most nyolczvanharmadik szakasz, *(határozat)* első kikezdésében a „fegyelmi eljárásban" helyett „fegyelmi eljárás utján", — a harmadik kikezdésben „a 68. §-han jelzett esetekben" — „a 68. §. eseteiben", az utolsó kikezdésben az „esetében" „ellen" kifejezésekkel felcseréltetvén, elfogadtatott.

Ezzel az ülés berekesztetvén, folytatására, illetve végbefejezésére f. é. május 7-ének esti 6 órája tüzetett ki.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
titkár.

Különfélék.

(Egyetemi tanári kinevezés.) Mult számunkban elismerőleg nyilatkoztunk dr. *Apáthi* és dr. *Sághi* kineveztetése fölött és nyomban következett arra a „*Budapesti Közlöny*" hivatalos közleménye, mely még azon kellemes meglepetést tartalmazá, hogy dr. *Herczegh Mihály*, győri jogtanár is rendk. tanári minőségben neveztetett a polg. törvénykezés előadására. E szerint a törvénykezési eljárás szakmájában dr. *Apáthi István* által a kiválóan gyakorlati és dr. *Herczegh Mihály* által az elméleti irányt fog megfelelően képviseltetni. Ez ellenében csak megütközésünkre szolgált némely napi lapoknak szakavatlan felszólalása.

(*A franczia törvénykezés reformja.*) Ollivier terjedelmes jelentést nyujtott be a császárnak, mely a franczia törvénykezés gyökeres reformjára czéloz. E jelentés lényegében a következőket tartalmazza:

Egy nemzetre nézve a haladás nem csupán az alkotmányos gépezet reformjában áll, hanem az intézményeknek az erkölcsök és változott viszonyokhoz mért javitásában, tökéletesitésében. Ha a szabadság biztositva van, nem kell az erőket hasztalan recriminatiókra vesztegetni. Francziaországban 89 óta nagyobb szabadság nem volt. A kormány van hivatva kezdeményezni, mert sajtó és parlament által ösztönöztetik. E mozgalom hazánk dicsőségére szolgál. Főleg az igazságszolgáltatás igényel sok reformot. Cujas, Dumoulin, Descartes, Pothier lángszellemei nyomaikat törvénykönyveinken hagyták ugyan, de változván a társas viszonyok, a joggyakorlat által sok törvény élevült és a törvények e romjaiból alkotni kell egy egész uj épületet. A Code rural és a Code de procedure már előkészitve van, de egyöntetü terv szerint az egész jog- és törvényanyag feldolgozandó.

A codificatió rendje a következő volna: 1. Bünügyi vizsgálat. 2. Eljárás. 3. Birói törvények. 4. Büntető törvények. 5. Polgári törvények. 6. Közigazgatási törvények.

Az elsőség az eljárást illeti, akár polgári akár büntető eljárást.

1849 óta minden évben történtek lépések e czél felé, 1851, 1855, 1864—1866. és végre a törvényhozó test elé került az egész 1868-ban. A munkálatokat az államtanács vevé fel és a biró illetékességről szóló első könyvet elfogadta.

A bünügyi vizsgálat ujjáalakitása is régen foglalkoztatá a kitünő elméket.

Két eljárás van: vádló és nyomozó. Az egyikben vádló és vádlott áll szemben és a biró részrehajlatlanul áll felettök; a közönség segitségül áll.

A másikban sem vádló, sem vádlott, hanem a biró nyomoz, kutat titokban a közönség, a tanuk és a gyanus egyénnel szemben. Esen eljárás az informatió, mit de Thon elnök szójátékkal preuve sans forme (alak nélküli bizonyitásnak) nevezett. A 12-dik századig a vádló eljárás divott. Poyet kanczellár 1539-ben I. Ferencz alatt rendszeresité a nyomozó eljárást. XIV. Lajos 1670-ki bünügyi kiadványban kodifikálta.

1791-ben a Constituante sem szakitott a multtal, de ma is két részre oszlik az eljárás: nyomozó és biróira.

Eljött az ideje visszavonni a nyomozónak meghagyott részt (vagy leszállitani), mert ez biztos és pontasabbá teszi az eljárást és az ujabb viszonyoknak megfelelőbb. Ezért felségednek előterjesztem:

1. Bizza az állomtanácsra a polgári eljárásról szóló törvénykönyv reformját ismét felvenni és folytatni.

2. A bünügyi eljárás reformjára nézve bizzon meg egy bizottságot, melynek tagjai lennének: Elnök: M. Ortolan. Tagjai: Legagneur és Hélie Faustin semmisitő törvényszéki tanácsosok; Valette jogtanár, Smith Valentin. Titoknok: Ollivier Adolf, Pothier György, Elzéar Bonnier-Ortolan, párisi törvényszéki ügyvédek. Ezenkivül minden hierarchiai elsőbbség tekintetbevétele nélkül minden tagját a birói állásnak felszólitja javaslatok és tapasztalataik előterjesztésére, egyenesen a miniszteri hivatalba küldvén jelentéseiket.

TARTALOM: Az egyes birák intézménye. Zlinszky Imre, törvényszéki birótól. — Az igényper megnyitása bir-e az árverésre nézve felfüggesztő hatással. Külley Edétől. — A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv törvényjavaslatok, a malomjog rendezéséről, az irtványokról és a bérföldekről.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

a malomjog rendezéséről.

1. §.

A malomjog, mint kisebb királyi haszonvétel megszüntetik.

2. §.

Saját tulajdonán mindenki bárminemü (vizi, szárazmü) malmot szabadon épithet, és az ipartörvény határozatainak megtartása mellett a malomipart szabadon gyakorolhatja.

3. §.

Vizimalmok épitésinél a vizhasználati törvények is tekintetbe veendök, és mig a törvényhozás tüzetesebben intézkedik, egyelöre a következök rendeltetnek:

a) patakokra és nem hajókázható folyókra mindegyik part tulajdonos saját partján szabadon épithet malmot, csak hogy ugyanezen jogában a másik part birtokosát ne akadályozza, miért is az épités elött az 1840. X. t. cz. 5. §-ában és az ipartörvényben meghatározott módon az érdekeltek közt netalán felmerülö viták elintézendök;

b) hajókázható folyókban a partbirtokos avagy annak megegyezésével más valaki malmot csak akkor épithet, illetöleg hajómalmot csak akkor állithat föl, ha a hajókázás felügyeletére hivatott államhatóság jóváhagyása kieszközöltetett, a hajózási szabályzatokban foglalt rendeletek megtartatnak, és senkinek kár nem okoztatik.

4. §.

A mennyiben a fenálló és a malombirtokos tulajdonát képező malmok a földesurnak 1848. évig évi szolgáltatások jártak: ezek az 5—8. §§-okban foglalt elvek szerint megváltandók.

5. §.

A vizbér megváltásánál a váltságtökét az évi tartozás megállapitott értékének huszszoros összege képezi, melyből azonban beszedési és kezelési költség fejében öt százalék levonatik.

6. §.

Az évi vizbér-tartozás a következő elvek szerint számittatik ki és állapittatik meg:

1) A hol 1848. évig készpénzfizetés volt gyakorlatban: az egy évi összeg a szabályzó.

2) A hol 1848. évig határozott és változatlan mennyiségben terménybeli tartozás állott fenn: ennek értéke az 1848. évi középárak szerint számittatik.

3) Ha a malomvám egy bizonyos hányada volt az évi tartozás: akkor az 1858-tól 1867-ig történt szolgáltatások alapján az évi tartozás mennyisége és ára átlagosan számittatik.

4) Ha a tartozás vegyesen készpénzben és terményben teljesittetett: mindegyik az 1—3 pont alatt kijelölt elvek szerint számittatik, és a kiszámitott értékek összege lesz a szabályozó évi tartozás.

5) Ha azonban az 1848-ik év után a malom értéke annyira csökkent volna, hogy a megelözö pontok szerint kiszámitott összes évi tartozás az 1858-tól 1867-ig a malom ipar után beszedett és a malombirtokos által bebizonyitandó malom jövedelem egy évi átlagának egy hatodrészét meghaladná: az évi tartozás ezen egy hatodrészben állapitandó meg.

7. §.

A mennyiben a malom után a viz használatáért fizetett vizbéren fölül a malombirtokos a volt földesur irányában még egyéb évi, vagy napszámban, vagy készpénzben, vagy az általa birt földek termények bizonyos hányadának kiszolgáltatásában meghatározott szolgáltatásokra volt kötelezve: ezekre nézve az udvartelki birtokról szóló törvény 3—13. §§-ainak határozatai alkalmazandók; és a vizbérért járó váltságon kivül az ezen évi szolgáltatásokért a hivatkozott törvény elvei szerint kiszámitott váltság is megfizetendő.

8. §.

A megváltásra és eljárásra nézve minden egyéb tekintetben az udvartelki birtokról szóló törvény 14—19 és 26. §§-ai alkalmazandók.

9. §.

Az ugynevezett hajómalmokra nézve megváltásnak helye nincs.

Jövöre nézve az évi bér azon földtulajdonosnak jár, a kinek birtoka mellett (3. §. 6.) a hajómalom felállittatik.

10. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyi, belügyi, közlekedési, kereskedelmi és ipar, és igazságügyi miniszterek bizatnak meg.

Törvényjavaslat

az irtványokról.

1. §.

Mindazon irtványokra nézve, a melyek iránt a visszaválthatóság jelen törvény hatályba léptekor érdemleges itélet által már meg van állapitva, és az itélet

*

végrehajtása végleg még be nem fejeztetett: a visszaváltás a következő szabályok szerint eszközöltetik:

a) azon irtványokból, melyekért az évi adózás készpénzben fizettetett, három negyedrész az irtvány-birtokosnál marad, egy negyedrész pedig a volt földesurnak jut;

b) a hol pedig évi adózás fejében készpénzen felül vagy a nélkül tized fizettetett; az irtvány-birtokost az irtvány-földek két harmada, a volt földesurat pedig egy harmadrész illeti;

c) ha az évi adózás a tizednél nagyobb, például kilenczed volt, az irtvány-föld a volt földesur és az irtvány-birtokos közt egyenlő részben osztatik meg;

d) végre ha az irtvány-földből semmiféle adózás sem fizettetett: a volt földesurnak egy nyolczadrész jut, a többi az irtvány-birtokosnál marad.

2. §.

A mennyiben jelen törvény hatályba lépteig sem érdemleges itélet nem hozatott, sem jogérvényes egyezség létre nem jött: a visszaválthatóság az 1836. VI. t. cz. 1. §. határozatai szerint itélet által állapittatik meg.

Ha ennek folytán az irtványok visszaválthatóknak mondatnak ki: a visszaváltás jelen törvény 1. §. rendelkezései szerint eszközöltetik.

Ha pedig az irtványok foglalásoknak mondatnak ki: az urbéri birtokviszonyokról szóló törvény 10. és 11. §§-ainak határozatai alkalmazandók.

Minden egyéb esetben az irtványok a rajtok fekvő tartozások megváltása mellett a jelenlegi birtokosok tulajdonavá válnak.

3. §.

A különben visszaváltható irtványokra nézve a visszaváltási kereset kizáratik, ha a volt földesur azt 1859. év végéig, illetőleg azokra nézve, a melyek bizonyos feltételek mellett s meghatározott időre vannak a birtokosok kezei között, a feltételek teljesitése s a megállapitott határidő lefolyta után három év alatt meg nem inditotta.

Az ily irtványok szintén a rajtok fekvő tartozások megváltása mellett a jelenlegi birtokosok tulajdonává válnak.

4. §.

Ha a visszaváltás vagy megváltás iránt a felek közt ezen törvény hatályba lépteig jogérvényes egyezség jött létre: a végrehajtás ennek értelmében eszközlendő.

5. §.

A megváltandó irtványoknál a váltságtőkét azon összeg képezi, mely az évi tartozások értékének husszoros összegéből, egy hatodrésznek beszedési és kezelési költség fejében való levonása után fenmarad.

Ezen váltságot a birtokos köteles fizetni.

6. §.

Az évi tartozások értékének meghatározásánál, a mennyiben a szolgálmány készpénzből állott: ennek összege veendő alapul; ha pedig kézi- vagy igás-napszámból állott a szolgálmány: amannak értéke 17½, emezé pedig 35 o. é. krra teendő; végre terménybeli szolgálmányok esetében az 1842—1847. (hat évi) összes termés egy hatodrésze veendő évi szolgálmányul, s annak értéke az 1847-ik évben fenállott középár szerint számitandó ki.

7. §.

A megváltásra kötelezettnek jogában áll: a váltságtőke helyett (5. 6. §§.) a megváltandó irtványok egy harmadát a volt földesurnak váltság fejében átengedni.

8. §.

A váltság összeg biztositása és törlesztése az 1869. XXIX. t. cz. 4—12 és 24. §§. szerint történik, s ugyanezen törvény 16. és 47 §§-ainak határozatai az irtványok megváltása tárgyában már létrejött jogérvényes szerződések és itéletekre is kiterjesztetnek.

9. §.

A 8. §. határozatainak épségben tartásával a váltság összege és jelzálogi biztositása felett a felek szabadon egyezhetnek, a mennyiben az állam közvetitését igénybe nem veszik.

Tiltva van és semmis annak kikötése:

a) hogy az egyes váltság kötelezettek egymásért egyetemleges kötelezettséget vállaljanak;

b) hogy a megváltandó földek, a mennyiben külön birtokosok kezén vannak egyetemlegesen leköttessenek;

c) hogy a községi vagyon magán birtokosok váltság tartozásaiért kötessék le jelzálogul.

10. §.

Az 5. és 6. §§-ban érintett váltságösszeg kinyomozása a járásbiróság hatásköréhez tartozik, ki ez utóbbi esetben a netalán felmerülő vitás kérdések felett a tárgyalást megtartja, a megállapitáshoz szükséges összes előmunkálatokat teljesiti, a váltság-összeget azonban, a felterjesztett iratok alapján a törvényszék állapitja meg.

Az irtványok visszaváltása illetőleg a váltságösszeg megállapitása körüli eljárás, a mennyiben ezen törvény mást rendel, a fenálló törvényes határozatok szerint történik.

A itélet és egyezség végrehajtása a járásbiróságot illeti.

11. §.

A mennyiben az irtványok itélet vagy a jelen törvény 3. §. rendelkezése folytán vissza nem válthatók, és a jelen törvény határozatai szerint a rajtok fekvő tartozások megváltásának van helye: a váltság-összegre jogositott földesurak kötelesek az iránti keresetüket különbeni jogvesztés terhe alatt ezen törvény hatályba léptétől számitott hat hónap alatt azon törvényszékhez benyujtani, a melynek kerületében a megváltandó illetőleg visszaváltandó irtványföldek léteznek.

12. §.

Az ezen törvény alapján létesitendő ügyletekért és teljesitett birói eljárásért dijbélyeg és illeték nem fizettetik.

13. §.

A jelen törvény tárgyát képező jogviszonyok felett hozott jogérvényes itéletek és kötött jogérvényes egyezségek érintetlen hagyatnak.

14. §.

Erdélyre, ugy Zaránd-, Kraszna-, Közép-Szolnok-megyékre és Kővárvidékre nézve a következők rendeltetnek:

1) Az 1848. év óta történt irtások foglalásoknak tekintendők, és a volt földesur által visszavehetők.

2) Ha 1819. óta 1848. évi jan. 1-ig a volt földesur tilalma ellenére avagy tilos erdőben történtek az irtások, és a volt földesur ezt bebizonyitja: az irtványok az irtási költség megtérítése mellett visszaválthatók; az irtási költség holdanként — holdját 1600□ öllel számitva — tiz forintot o é. meg nem haladhat;

3) Ha az 1819 óta 1848. évi jan. 1-ig történt irtásokra nézve határozott időre szóló egyezkedés jött létre: ennek határozatai alkalmazandók; ha pedig ily egyezkedés nem létezik, és a földesur a 2) pont értelmében a tilalmazást be nem bizonyithatja: az irtványok visszaválthatók, azonban a visszaváltás a jelen törvény 1. §. rendeletei szerint eszközlendő.

4) Ha az irtványokért a volt földesur országos kárpótlást nyert: azok a jelenlegi birtokosok tulajdonává válnak a nélkül, hogy akár földesur további kárpótlást, akár az állam a kárpótlás megtérítését a birtokosoktól követelheti.

5) Ha a volt földesur a fennebbi 2. és 3-ik pontban érintett esetekben a visszaváltási keresetet 1862. évi decz. végéig, illetőleg azokra nézve, melyek meghatározott időre vannak a birtokosok kezei között, a megállapitott határidő lefolyta után három év alatt, ott pedig, a hol a birtokszabályozás még nem történt, a szabályozási tárgyalás alkalmával be nem adta: az irtványok a rajtok fekvő tartozások megváltása mellett a jelenlegi birtokosok tulajdonává válnak.

Egyebekben a jelen törvény határozatai alkalmazandók.

15. §.

Ezen törvény végrehajtásával a belügyi, pénzügyi és az igazságügyi miniszterek bizatnak meg.

Pest, 1870. április 10-én.

Horvát Boldizsár.

Indokok

az irtványokról szóló törvényjavaslathoz.

Ezen javaslatban az irtványok két neme különböztetik meg, ugymint: a földesur által kiváltható és a birtokosok által megválthatóké. Ezen megkülönböztetés az 1853. márcz. 2-án kelt nyiltparancs 9. §-ában is előfordul.

A most idézett nyiltparancs az irtványokra nézve több tekintetben az 1836. VI. t. cz. 1-sö §-tól eltérő intézkedéseket tartalmaz. Az alkalmazásban azonban mind az egyik, mind a másik sok gyakorlati nehézségbe ütközött. A hivatkozott törvény nem nyujtott utmutatást megbirálására azon körülménynek: mikor voltak az irtványok a jobbágyok élelmére szánva és a gyakorlatban az iránt is kételyek támadtak: valjon a megélhetés szüksége csak a jobbágyoknál vagy az irtványok más birtokosainál is tekintetbe veendö-e? Kérdés tárgya volt mindenkor az is: miképen bizonyitassék be a földesur ellenmondása és megkivántatott-e: hogy ezen ellenmondás birói uton lett légyen nyilványitva? Az iránt is folytonos kétségek, vitatkozások és különféle értelemben hangzó határozatok keletkeztek: „mikor fekszik az irtványokon törvényesen valamely somma pénz". A nyiltparancs a visszaváltás esetében az irtásbér és az irtványokon fekvő beruházásokat megtéritetni rendeli, de ezek miségét épen oly kevessé határozza meg, mint a hivatkozott törvény. Ide járul, hogy a rajtfekvőségek és beruházások — ha ezek jogi fogalma szabatosan meg lenne is állapitva — csak akkor lennének alaposan megitélhetők, ha az egyes irtványokra nézve kellőleg bebizonyitatnának; miután azonban nemzedékeken át az irtványokról földkönyvek nem léteztek: a bizonyitás legtöbb esetben majdnem lehetetlenné vált. Ily körülmények közt épen nem lehet feltünő, ha az irtványvisszaváltási perek hosszu időn át huzódtak, és ha elvégre a birói határozat bekövetkezett is, ez egyik félre sem volt kielégitő.

Hogy ezen helyzetnek vége vettessék és egyszersmind a birtok-szabályozási ügyek gyors befejezése lehetővé tétessék: a javaslatban az irtványoknak birtokosaik és a volt földesur közötti megosztása inditványoztatik.

E javaslat az által van indokolva, mert az irtványoknak haszonvétele a birtokos és földesur között tettleg is meg van osztva. A kérdés ilyképeni megoldása tehát a tényleges használati állapotnak megfelel, sok gyülöletes surlódásnak elejét veszi, a birtok-szabályozási ügyeknek nemcsak gyorsabb hanem, simább lefolyását is elömozditja, azonfelül pedig teljesen az életből van meritve, mert a tapasztalás bizonyitja, hogy mindenütt, hol az irtványok iránt fenforgott perek barátságos egyesség által fejeztettek be: az eddigi birtokosok irtványaik $^1/_2$ $^1/_3$ $^1/_4$ vagy $^1/_5$ részét szolgálmánymentesen tulajdonjoggal megtartották, a többi részt pedig a földesurnak az irtványbér vagy a beruházási költségek elengedésével visszabocsátották.

Erdély és a kapcsolt részekre nézve a javaslat 14. §-a szintén 1854. jun. 21. nyiltparancs 19. §-ában foglalt rendelkezéseket veszi alapul, azonban több méltányosság által parancsolt módositásokkal és pedig különösen:

a) A 2) pont alatti esetben a nyiltparancs szerint a földesur nem köteles az irtvány-birtokosnak az irtási költségeket megtériteni; azonban alig lehetne az igazsággal összeegyeztetni, hogy valaki valamely birtokot saját fáradságával és költségén használhatóvá tegyen és azt — habár a jogszerü birtokosnak is — minden kárpótlás nélkül átengedni tartozzék. Nem lehet itt alkalmazni azon jogelvet sem, hogy a roszhiszemü birtokos nem követelhet kárpótlást, mert a volt földesur és az irtvány-birtokos között fenállott jogviszony ezen elv alkalmazását annál is inkább kizárja: minthogy a volt földesur az irtványokról járó tartozások elfogadása által azon jogi vélelem feltevésére jogosit, hogy utólagosan a történt irtásba beleegyezett s ilyképen az irtvány-birtokos netalán roszhiszemü birálását jóhiszemüvé változtatta át.

Nehogy egyébiránt az irtványbér mennyisége felett hosszadalmas és költséges perlekedések váljanak lehetővé: az irtásbér maximumának törvény általi megállapitása szükségessé vált.

b) A 3) pont esetében a földesur a visszaváltásnál a nyiltparancs szerint bizonyos feltételek alatt köteles volt az irtási költségeket megtériteni: minthogy azonban ezen kérdés megoldása csak hosszu perlekedésre szolgáltatott okot: ezen esetekben ugyanazon okokból ugyanazon megoldási módozat fogadtatott el, a mely Magyarországra nézve javaslatba hozatott.

c) A 4) pont alatti intézkedés azért szükséges: mivel Erdélyben, az urbér behozva nem lévén az urbéri birtok kimutatása több nehézséggel volt összekötve és sok esetben a bizonyiték nehéz volta miatt valósággal nem urbéri — hanem irtott birtokrészekért is országos alapból nyujtatott kárpótlás.

De a kárpótlási eljárást most, midőn a megváltott birtokok egy része már harmadik személyek kezeibe jutott, felzavarni sokkal több bonyodalommal járna, semhogy megkisérteni tanácsos lenne.

Pest 1870. április 10-én.

Horvát Boldizsár.

*

Törvényjavaslat

a bérföldekről.

1. §.

Azon külső földek, melyek nem belsőségül, hanem müvelés, beültetés vagy más haszonvétel végett, munkában, terményekben, vagy készpénzben (census) való évi szolgáltatás mellett szerződésileg engedtettek át használatra, a jelen birtokosok teljes tulajdonává válnak, s a rajtok fekvő szolgáltatások a birtokosok által megváltatnak:

a) ha a szerződés örök időkre vagy a család, vagy a férfiág kihaltáig köttetett;

b) ha a földtulajdonos ki nem mutatja, hogy a földek határozott időre engedtettek át; vagy hogy a határidő lefolytával a szerződés uj egyezkedéssel (tehát nemcsak hallgatag) meghosszabbittatott: a birtokos pedig bebizonyitja, hogy ő vagy jogelődei a bérföldeket 1848. jan. 1-jét megelőző 32 évig folytonosan egyenlő szolgáltatás mellett birták.

2. §.

Az 1. §. a) és b) pontjai alá nem tartozó esetekben a földtulajdonos és a birtokos közötti viszony a szerződés határozatai szerint itéltetik meg.

3. §.

A bérföldeken fekvő szolgáltatásokért járó váltság megállapitása, biztositása, törlesztése és a birói eljárás iránt az irtványokról szóló törvény (5—13.) §-ainak rendeletei alkalmazandók.

4. §.

Ezen törvény határozatai Erdélyre, ugy Zaránd, Kraszna, Közép-Szolnok megyékre és a Kővárvidékre is kiterjednek.

5. §.

Ezen törvény végrehajtásával a belügyi, pénzügyi és az igazságügyi miniszterek bizatnak meg.

Pest, 1870. évi április 10.

Horvát Boldizsár.

Indokok

a bérföldekről szóló törvényjavaslathoz.

Azon birtokok, melyekről jelen törvényjavaslat szól, és melyeket „bérföld" nevezettel jelel meg, nem minden vidéken találtatnak, és a hol léteznek is, különféleképen neveztetnek. Leggyakrabban „censualis" birtokok nevezete alatt ismertetnek. Az 1853. évi márcz. 2-án kelt nyiltparancs 19. és Erdélyt illetőleg az 1854. évi jun. 21-én kelt nyiltparancs 18. §-ai rendelkeznek ezen birtokokról. A most idézett nyilt parancsok rendelkezései azonban kimerithetők nem lévén: a gyakorlati alkalmazásban sok vitára szolgáltattak alkalmat. Ez okból a jelen törvényjavaslatban szükségesnek találtatott meghatározni a bérföldek fogalmát és kijelelni azon eseteket, melyekben a birtokos jogositva van azoknak tulajdonjogát megszerezni.

Ezen esetek megállapitásánál kiindulási pontul szolgált szabatosan meghatározni azon jelenségeket, melyekből vagy biztos következtetést lehet vonni arra, hogy a tulajdonos tulajdonát visszavehetlenül másnak átengedni szándékozott; vagy a melyekben az elévülési idő alatt gyakorlott hosszu birtoklás a birtokost védi. Ily esetekben a teljes tulajdonjogot a birtokrendezés czéljánál és a telekkönyvi rendszer követelményeinél fogva a birtokosnak a megváltás kötelezettsége mellett biztositani kellett; minden egyébb esetben ellenben a földtulajdonos tulajdona és a szerződés feltételei épségben voltak fentartandók.

Pest, 1870. április 10.

Horvát Boldizsár.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott sajat nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 22. Pest, 1870. május 31.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Az aradi ügyvédi egylet észrevételei a kir. ügyészség szervezése tárgyában.

I.

A büntető jogtudomány terén, hosszu küzdelmek után végre azon meggyőződés gyökeredzett meg, hogy egy részrehajlatlan igazságszolgáltatás igényeinek egyedül a következetesen alkalmazott vádló rendszer képes eleget tenni, mely a büntető eljárás különféle részeit önálló tényezők képviseletére bizza; és a mennyire barátjai vagyunk ezen eljárásnak, és bármily élénk örömmel üdvözöljük az igazságügyminiszter azon elhatározását, a kutató-rendszerrel ránk származott visszaéléseket jogéletünkből kiküszöbölni, — époly szilárd azon meggyőződésünk is, hogy a hazánkban honositandó vádrendszer jótékony hatást gyakorolni csak ugy lesz képes, ha óvakodunk azzal együtt oly intézményeket átültetni, melyek a szerzett keserü tapasztalatoknál fogva, méltán ellenszenvet és bizalmatlanságot költenek fel mindazok kebelében, kik jogunk rendszerét, hazánk alkotmányával, nemzetünk sajátságaival összhangzásban és nem ellentétben akarják fejleszteni.

A vádlórendszer üdvös vagy visszás hatásának egyik tényezőjét a kir. ügyészség szervezése képezi; ott hol az ügyészség a legfelsőbb közigazgatási közegek önkényének rendeltetik alá, és nem az igazságszolgáltatás, hanem a változó kormányérdekek képviseletére alkottatik, ezen intézmény mindazok ellenszenvével fog találkozni, kik a politika által befolyásolt igazságszolgáltatást a caesarismus legveszedelmesebb találmányának tekintik, és ha tekintetbe veszszük, hogy a nemzet képviselőtestülete a századok óta fenállott bíróválasztási jogot, azon indokból szüntette meg, hogy az igazságszolgáltatás a pártküzdelmek befolyásától lehetőleg megóvassék, valóban nem képzelhetjük, mivel lehetne azon törekvést menteni, mely ezen ténynyel szemben a törvényszekek termeiben a kormányérdekek közvádló általi képviseltetését akarja honositani.

Miután az államügyészség szervezése a vádló-rendszer üdvös vagy visszás hatásának egyik tényezőjét képezi, szükséges, hogy ezen intézet életbeléptetésénél, működési körének szoros körvonalozása és képviselőinek független állása által elháritassék azon veszély, miként az a részrehajlatlan igazságszolgáltatás hátrányára, a változó kormányrendszerek érdekeinek feltétlen befolyása alatt, a polgári szabadság elnyomására használtathassék.

Ezen szempontból kiindulva, a kir. ügyészség felállitásáról szóló törvényjavaslatban azon, jogfejlődésünk multjával is ellenkező eszmét látjuk következetesen érvényesitve, hogy a büntető igazságszolgáltatás kormányérdeket képez, mert máskép megfoghatlan lenne ellöttünk a törvényjavaslat 5. 6. és 7. §§-sainak azon intézkedése, mely az ügyészség összes tagjait az igazságügyminiszternek rendeli alá, szolgálati viszonyuk és egymással közlekedésük szabályozását ugyancsak a legfelsőbb közigazgatási közegeknek tartja fenn, sőt mi több, hogy a kir. ügyészekben a függetlenségnek még csirája is elfojtassék, feljogositja a minisztert, az ügyészi megbizást tetszése szerint bármikor elvonhatni.

Azon gyászos tapasztalatok után, melyeket a franczia államügyészség története nyujt, azon általános törekvéssel szemben: a büntető igazságszolgáltatást a változó kormányrendszerektől lehetőleg elkülöniteni, valóban csodálkoznunk kell, hogy még mindig akadnak törvényhozók, kik a közvádlóban nem az állam tisztviselőjét, hanem a kormány eszközét szemlélik, melynek ime törvény által nyujtassék ama jog, azon közegekkel, melyek a törvényjavaslat 1-sö §-a értelmében az állami összérdekek képviseletére lennének hivatva, önkényszerint feltétlenül rendelkezhetni.

Tagadhatlan tény, hogy a franczia államügyészség, mely az igazságügyminiszter befolyásának van alárendelve, a legalaptalanabb politikai vádakra és a sajtó legféktelenebb üldözéseire használtatott fel, és hogy a függés viszonyából folyó kormánynézetek iránti engedelmessége a törvénytisztelet megingatásának egy jelentékeny tényezője volt. Mi is lehetne a jogérzetre nézve hátrányosabb, mint egy kiváltságolt és az állam összérdekei képviseletére hivatott közvádló, ki a törvényszék termeiben pártérdekeket képvisel, ki a politikai sajtóperekben tegnap még a szent legitimitás elvei mellett küzd, holnap a köztársaság fényes győzelmeit ünnepeli, és rövid idő mulva ismét az állam-csinok mentő és üdvös hatását fejtegeti.

Ezen elriasztó példa azon naponta észlelhető tény, hogy oly országban, hol a közvádló függő viszonya törvényesitve van, a kormányrendszerek változása majdnem apodictikai bizonyossággal azon eredménynyel is bir, hogy a közvádló az uralkodásra jutott párt ellenesei irányában, a legnagyobb merevséggel lép fel és a büntető szakaszok nyulékony értelmére támaszkodva, a sajtóvétségek, a közcsendháboritás s a felsőség elleni merényletek üldözése körül lázas tevékenységet fejt ki, elégge meggyőzhették a törvényhozókat, hogy maga az állam és a társadalom érdeke, mely a hatalmat kezelő férfiak érdekeivel korántsem azonositható, mulhatlanul igényli, hogy a vádemelés joga, a büntető per kezdeményezése, a miniszter személyétől lehetőleg távol tartassék.

Nem is létezik egyetlen egy alapos indok, mely némileg is menthetné azon eljárást, hogy az igazságügyi miniszter az államügyészség tagjaival rendelkezzék, és ez által a vádak emelésére vagy azok beállitására egyenes befolyást gyakoroljon. Ez oly visszaélés, mely a

közvádló iránti bizalmat végkép megingatja, mert az többé nem függetlenül, hanem a politikai érdekek által befolyásolt miniszter meghagyása szerint cselekszik, kiknek a törvény betüje szerint engedelmességgel tartozik, ki által állásától minden pillanatban elmozdítható, és a függés ezen viszonya a közvádló iránt nemcsak bizalmatlanságot ébreszt, hanem a közvélemény itélőszéke előtt az egész vádlói rendszer hitelét koczkáztatja.

Ha a kir. ügyészség a törvényjavaslat értelmében fog szerveztetni, az a kormányérdekek, óhajok és nézetek törvényesitett képviselőjévé fog átváltozni, és ezen intézmény feladatát fogja képezni, a büntető igazságszolgáltatás termeiben a kormányrendszerek nézeteit képviselni. A közvádló, ki a kormánytól oly függő, mint ez a miniszterialis javaslatban tervezve van, csak egy magasabb akarat végrehajtó eszköze lesz, és ép oly kevéssé lesz önálló, mint a kormánysajtó szerkesztője, ki annak minden rendeleteit beczikkelyezi, igazolja és dicsöiti, és azon egyén, ki egy kir. ügyészi állásra vállalkoznék, már elöre lemondana minden önálló nézet érvényesitéséről, ha az a legfelsöbb közigazgatási közeg véleményével bármiben is ellenkeznék.

Czélszerü ezen intézményt ily alakban meghonositani, s nem fog-e ezáltal minden önállóbb gondolkozásu jogász, ki magát vak eszköznek felhasználtatni nem akarja, a kir. ügyészség létszámából kirekesztetni, és szükséges-e, hogy Magyarországban a vádlórendszert mindazon hiányokkal együtt birjuk, melyek kiküszöbölésére a legjelesebb franczia és német jogászok már évek óta törekszenek? Mi öszintén bevallva, nem hiszszük, hogy nemzetünk politikai és erkölcsi helyzete legtávolabbról is menthetné a törvényjavaslatban mutatkozó azon törekvést, a közvádlók fegyelmezett serege által a büntető igazságszolgáltatásra, a kormány változó érdekei szerint befolyást gyakorolni.

Azon törekvés, mely a törvényjavaslatban előtérbe lép, önkénytelenül azon kérdést támasztja bennünk, valjon a büntető igazságszolgáltatás a politikai perekben mindig az államhatalom rendelkezése alatt álljon, valjon a politikai ellenek üldözése a viták kiküzdésének szükséges eszközét képezi-e, valjon a büntetötörvények, kormánynézetek és érdekek szerinti enyhébb és szigorubb alkalmazása, az államérdekek által mulhatlanul igényeltetnek? Ehhez járul még azon körülmény is, hogy egy egyes, bármily magasan álló férfiu személyes meggyözödésének a vádemelésre oly befolyást biztositani, mint az a törvényjavaslatban terveztetik, az igazságszolgáltatás lényegével homlokegyenest ellentétben áll.

Ha birnánk is azon biztositékot, hogy ama várhid előtt, mely az igazságszolgáltatás épületét örzi, mindig csak kipróbált jellemek fognak állittatni, még sem helyeselhetnök, ha a személyek iránti bizalomnál fogva, oly rendszer fogadtatnék el, mely a visszaélés ellen csak annyiban óv, a mennyiben az igazságügy élén álló férfiu lelkiismerete, a büntető igazságszolgáltatás politikai érdekek általi befolyásolásától visszariad.

Ha elismertetik is egy oly közeg lételének szüksége, mely a bünteényeket az állam nevében üldözi, mégis kétségbe vonni nem lehet, hogy a vádemelés az igazságszolgáltatás, és nem az államkormány ügyét képezi, mely egyedül a törvény szabályai szerint itélhető meg, — és ép ily állandósitott vádközegek irányában biztositékokat kell keresnünk, mely ezen hatalmat a politikai befolyások visszaélésétől lehetöleg megóvják, mert az, ki a büntetötörvénykezés terén jártas, bizonyára ismerni fogja azon nagy befolyást, melyet az állam nevében fellépö közvádló, a büntető perek kimenetelére gyakorol.

Azon pillanatban, midön az országgyülés a miniszterialis törvényjavaslatot elfogadná, és az államügyészséget az igazságügyminiszternek rendelné alá, egyszersmind azon elvet szentesitené, hogy a büntető per nem a jog szent ügyét, hanem a kormányérdekek eszközét képezi. Mi sem lenne helytelenebb, mint az ily szervezésben rejlő veszélyek ellen a miniszteri felelösségben menedéket keresni, mert az alkotmányos tévfogalmak között a legnagyobb az, mely a rosz intézmények természetéből folyó hiányok ellen, a miniszteri felelösségben véli azon mentő övet birni, mely minden visszaélés iránt biztositékot nyujt. Bizonyára távol áll tölünk, a felelösség elvének üdvösségét, mely a jogállam fogalmából önként folyik, kétségbe vonni, de nem szabad szem elöl tévesztenünk, hogy a meddig az igazságügyminiszter a kir. ügyészekkel rendelkezni jogositva van, az önkény és a visszaélés esetei nem is constatálhatók, eltekintve attól, hogy ily esetekben a pártja által támogatott miniszter felelösségre vonása mily ritkán szokott alkalmaztatni. A közvádlói intézmény rosz szervezése által eredményezett bajok a miniszteri felelösség által el nem háríthatók. Itt biztositékokat, kell teremteni, melyek a visszaélés ellen lehetöleg óvnak, ily biztositék pedig a közvádlói intézmény oly szervezése, mely képviselöit függetlenné és elmozdithatlanná teszi, és müködésük ellenörzését a feltörvényszékekre bizza.

II.

A politika által befolyásolt büntető igazságszolgáltatás az, mi ellen minden rendelkezésünkre álló eszközzel küzdenünk kell. Azon férfiakkal, kik az államügyészben a változékony kormányrendszerek eszközét keresik, és a közvádlót föleg politikai pereknél a kormány támogatására óhajtják használni, e téren vitatkozni hasztalan kisérlet lenne; s mindaz, mit tölük követelhetünk, abban pontosul össze, hogy czéljaikat nyiltan bevallani elég bátorsággal birjanak. Ki ellenben azon nézetnek hódol, hogy a politikai vádak visszaélése ellen biztositék keresendő, ki azon meggyözödést osztja, hogy a nép jogérzetét nemcsak a közönséges büntények, hanem a politikai vétségek és büntények terén is kifejteni és megszilárditani szükséges, az bizonyára kétségbe vonni nem fogja, hogy a miniszteriumtól függő és annak kénye és kedve szerint elmozditható államügyészség a visszaéléseknek tág tért nyit. „Minden párt kivétel nélkül egyenlő érdekkel bir, hogy alkotmányos országban a nem tilos mértéke az agitatiónak és tevékenységnek, azon üldözéstől megóvassék, melynek a miniszterium rendeletei által vezetett államügyészség részéről mindig kitéve lesz.“

Ezen szempontból kiindulva, véleményünk szerint a bünténeyek hivatalbóli üldözése csak oly közegek által történjék, melyek ép oly függetlenek, ép oly elmozdithatlanok, mint a birák, mert a kormány által befolyásolt büntető vád, az állam valódi érdekeit és a társadalom jogérzetét egyaránt veszélyezteti.

A kir. ügyészség függetlensége meggyözödésünk szerint, csak egy uton érhető el, csak egy alakban létesithető, ha az elmozdithatlan közvádlók és a kir. föügyészek, a feltörvényszékek, illetöleg a legfőbb törvényszék vádló osztályainak rendeltetnek alá, melyek mind a kötelesség elleni mulasztások, mind pedig visszaélések ellen emelt vádak elintézésére illetékesek lennének.

Mi akadály sem forogható fenn a kir. ügyészeknek független és önálló hatáskört nyujtani, midön a felsöbb bíróságok ellenörzési joggal birnak, és tévedéseit és mulasztásait helyreigazithatják, midön a törvényjavaslat 28. §. értelmében, a kir. államügyész azon joggal

van felruházva, egyes bünesetek képviseletét magához vonni, vagy azokra nézve helyettesitést rendelni.

Az előadottak alapján alólirt ügyvédi egylet, a kir. ügyészség szervezésére vonatkozó törvényjavaslat alapelveit és kiindulási pontját nem osztja, és mély tisztelettel kéri az országos képviselőházat, miszerint a közvádlói intézményt a muló kormányérdekek önkényének alárendelni ne engedje, hogy a kir. ügyészség tagjaira is az elmozdithatlanság és függetlenség elveit alkalmazni méltóztassék, nehogy azon fontos tényező, mely a büntető igazságszolgáltatásra oly jelentékeny befolyást gyakorol, pártérdekek törvényesitett képviselőjévé váljék.

A kir. ügyészség független szervezésének szüksége annál szembetünőbb, ha tekintetbe vétetik, hogy hazánkban a védelemnek mily csekély jogkör nyujtatik, ha figyelemre méltattatik, hogy a népjogainak biztositására, a vád és védelem egyensulyozására a szóbeliség, nyilvánosság és az esküdtszék szervezésére, eddig egyetlen egy lépés sem történt.

Ha tekintetbe veszszük, hogy egyrészt a kir. ügyész, mint az állam összérdekeinek képviselője, mint a büntető igazságszolgáltatás coordinált része fog fellépni, s hogy viszont hazánkban a védelem a büntető perekben mily alárendelt szerepre van még kárhoztatva, valóban reszketnünk kell azon egyének sorsáért, kik a közvádló gyanuját magukra háritva, a büntető vizsgálat és vád alkalmával, egy hatalmas támadóval szemben minden támogatást nélkülözni fognak.

Azon nézet, hogy a kir. ügyész, ki az állam összérdekei képviseletére van hivatva, pártállást nem foglal el, mely nézet a miniszterialis leirat 17. §-ban elismerést lelte, a tapasztalás által már rég meg van czáfolva, és egyik főindoka volt azon eszmezavarnak, mely az államügyész hivatásáról elterjedve van.

A kir. ügyész, ki azon lehetőséggel szemben, hogy az általa bevádolt egyén ártatlansága bebizonyittatni fog, a bünösség feltevéséből indul ki, állásánál, hivatásánál fogva mindig csak arra fog törekedni, miszerint azon mozzanatokat állitsa előtérbe, melyek a vétkesség igazolására alkalmatosak. Ezen mütét által meggyőződése a váddal azonositva, és személye érdekelve lesz, hogy az általa emelt vád alapossága és lelkiismeretessége kétségbe ne vonassék, ép azért szükséges, hogy a vád egy erélyes védelem által egyensulyoztassék, melynek czélja, a terhelő bizonyitékok egyoldalu összeállitását akadályozni, és az itélet részrehajlatlanságát biztositani.

A védő ügyvéd a bünperben a társadalmat ép ugy képviseli, mint a közvádló, mert a társadalom azon érdeke, hogy egy ártatlan ne bünhödjék, ép oly nagy, mint az, hogy a büntettes megfenyittessék. Midőn 1670-ben Franczia országban a bünvádi védelem hatáskörét korlátozni akarták, Lemoignon elnök azon örökbecsü szavakkal kárhoztatta e kisérletet: „ha a védőnek valaha sikerült is egy bünöst megmenteni, még sokkal inkább beállhat azon eshetőség, hogy egy ártatlan a kellő védelem hiánya miatt, vészbe döntetik. Tagadhatlan tény, hogy az igazságszolgáltatás minden visszaélése között egy sem hasonlitható össze egy ártatlan elmarasztalásával, és hogy ennél jobb, ha ezer bünös felmentetik.“

Igy gondolkozott már két évszázad előtt egy magas állásu biró, midőn a védelem fontossága előtt az állam és az emberiség érdekében meghajlott. Azon codificátorok ellenben, kik a közvádlót a nyilvános rend képviselőjének tekintik, kik azon szempontból indulnak ki, hogy az ügyész az állam, a védő ellenben csak vádlott személyes érdekeit képviseli, ugy látszik, a kutató eljárással jogéletünkben meggyökeredzett balfogalmaktól menekülni, és a mult idők annyi bünnel terhelt hagyományát visszautasitani nem képesek.

Ha tovább időztünk ezen tárgynál, ez csak azon indokból történt, hogy a mélyen tisztelt országgyülés figyelmét azon körülményre forditsuk, hogy mily veszedelmes a kir. ügyészeket az igazságügyminiszterium befolyása, rendelkezése alá helyezni, midőn hazánkban a vádlóközegek tulkapásai a védelem erélye által ellen sem sulyozhatók; egyátalán igen veszélyes lenne, a büntető igazságszolgáltatás ily nagyfontosságu tényezőjét a miniszteriumnak alárendelni, és a vádemelés jogát az adminisztraczio muló érdekeivel összeköttetésbe hozni.

Az igazságszolgáltatás érdekei mulhatlanul igénylik, hogy a közvádló a törvény által kijelölt határok között ép oly függetlenül mozoghasson, mint a biró; ezen czél elérésére az első lépés, „hogy a közvádló elmozdithatlan legyen, hogy müködésének ellenőrzése a felebbviteli törvényszékekre bizassék.“

Ezen szempontból kiindulva, mi a törvényjavaslat 5., 6. és 7. §-ait mellőzendőnek találjuk, és ezzel kapcsolatban a kir. ügyészek szolgálatai viszonyának és egymással közlekedésének meghatározását, nem az igazságügyi miniszter rendeleteinek, hanem országgyülésileg alkotandó törvényeknek kérjük fentartani. Tekintetbe véve, hogy a miniszterialis törvényjavaslat az ügyészi teendőket csak nagyban körvonalozza, és hogy az egész közvádlói intézmény becsére az elvek mikénti alkalmazása mily kiváló fontossággal bir, igen czélszerütlen lenne a közvádló szolgálati viszonyának és hivatalos közlekedésének szabályozását a változékony kormányrendeletekre bizni.

A kir. ügyészség független es önálló szervezése legjobb bizonyiték lenne arra nézve, hogy a magas képviselőtestület azt az igazságszolgáltatás intézményének tekinti, és a kifejlődött jogérzetnek praegnansabb bizonyitékát nem adhatnánk, mint az ügyészség független szervezése által, mely a közvádlót képessé teszi, a politikai szenvedélyek ingadozásától távol, nemes hivatását a pártok kölcsönös tisztelete által környezve gyakorolni.

A politikai pártok egyenlősége a büntető törvény előtt, véleményünk szerint minden intézmény helyes szervezésének alapját képezi, az igazságszolgáltatás utjai hasonlitsanak azon kösziklákba repesztett és fedett alpesi utakhoz, melyek alatt a vándor biztosan és gondtalanul halad, habár oldala mellett hófuvatagok gördülnek alá. Azon codifikátorokat, kik az államintézmények becsét csak azon szempontból birálják, mennyire öregbitik azok a fenálló kormány befolyását, emlékeztetjük Dupin szavaira, melyet egyszer a franczia kormányférfiakhoz intézett: „Önök, kik a hatalom gyeplőit kézben tartják, tiszteljék a jogot, mint mindnyájunk menedékét, a jogot, mely talán önöknek is egyszer mentő horgonyúl szolgálhat.“

Ajánljuk emlékiratunkat a mélyen tisztelt országgyülés és igazságügyminiszter ur nagybecsü figyelmébe.

Kelt az aradi ügyvéd-egyletnek 1870-ik évi május hó 4-én tartott üléséből.

Dr. CHORIN FERENCZ, egyl. jegyző. BOGDÁNFFY GERGELY, egyl. elnök.

Csőd- és váltoügyekben van-e helye szóbeli felebbezésnek?

Gyakrabban történik, hogy ugy csőd- mint váltóügyekben a felek a reájok nézve sérelmes határozat ellen ennek kihirdetésekor felebbezésüket csak szóval

*

jelentik be, s hogy az az elsőbiróságok által elfogadtatván, az iratok másodbirósági elintézés végett a váltófeltörvényszékhez felterjesztetnek.

Minthogy a felebbezés elfogadásában vagy visszautasitásában fontos jogok fentartása, illetőleg elveszte foglaltatik: czélszerünek tartom az eszmék tisztázása tekintetéből a fentebbi kérdést fejtegetés alá venni, s a tisztelt olvasókat a felső bíróságoknak ez iránti nézeteivel is megismertetni.

Nézzük meg mindenekelőtt, mit mond a törvény?

A csődtörvény 96. §. igy szól: „A felebbvivő tartozik felebbvitele szándékát *külön irásban* határozottan kijelenteni, s abban stb. Tartozik pedig ezen felebbvitel iránti kijelentését az itélet kihirdetésétől számitandó 3 nap alatt (egy kanczelláriai rendelmény szerint 15 nap alatt) a csődületi bíróságnak *bemutatni*, később bejelentett felebbvitelnek hely nem adatván."

A 97. §. szerint pedig a felebbviteli jelentést a bíróságnál a perügyelő és minden hitelező megtekintheti, és netaláni észrevételeit 8 nap alatt beadhatja.

Ezen törvény oly világos, hogy azt nem ismerni s tudatlanságból mellőzni igen, de félreérteni nem lehetséges.

E szerint a felebbezést *irásban kell bemutatni*, hogy azt a perügyelő s a hitelezők a bíróságnál *megtekinthessék*, s arra *észrevételeket tehessenek*, szóbeli felebbezés sem megtekinthető, sem arra észrevételek tehetők nem lévén, mert nem tudhatni, hogy a neheztelt határozat anyagilag vagy alakilag van-e megtámadva, s valjon az egész határozat, vagy annak csak egyes pontjai vétetnek-e sérelmeseknek, és miért?

Ez okból a felső bíróságok sem eltérő nézetüek arra nézve, hogy csődügyekben szóval bejelentett felebbezésnek helye nincs, mit ugy a váltófeltörvényszék, mint a legfőbb itélőszék már több esetben egyhangulag ki is mondott.

Mit mond már most a váltótörvény?

A vtk. II. r. 133. §. igy szól: „A végzés elleni *folyamodást* a végzés kihirdetése, vagy a felekkel lett közlése után legfelebb 24 óra alatt kell azon váltótörvényszékhez, mely a végzést hozta, *beadni*, a törvényszék pedig a *beadott folyamodást* saját észrevételeivel s az illető irományokkal együtt az ellenfél kihallgatása nélkül a váltófeltörvényszékhez tüstént *felküldeni* köteles."

Még határozottabb a 137. §., mely igy szól: „Midőn itélet ellen kerestetik a váltófeltörvényszéknél orvoslás, a felebbvitel 24 óra alatt az itélet kihirdetése után az elsőbirósághoz bejelentendő, *s irásban három példányban* elébe terjesztendő."

Ezen három példány közül a harmadik, a 138. §. szerint az ellenfélnek netáni ellenészrevételeinek 24 óra alatti beadhatása tekintetéből kiadandó.

A 137. és 138. §. határozottsága kizár minden kétséget a felett, hogy váltóügyekben hozott itélet ellenében szóbeli felebbezésnek helye nincs. Ilyent az ellenféllel közölni nem lehetne; ilyenre észrevételeket tenni az ellenfél módjában nem állana. Ez iránt tehát a felsőbirósságoknál nincs és nem is lehet nézetkülönbség.

De eltérők a nézetek a váltóügyekben hozott végzés elleni felfolyamodás tekintetében.

Közelebb a váltófeltörvényszéknél két eset fordult elő, mely különböző senatusokban különböző elintézést nyert; az egyikben ugyanis a szóbeli felebbezés elfogadtatott, mig a másikban az visszautasittatott. A kivánatos egyöntetüség létrehozatala tekintetéből legközelébb előadandó alkalommal ezen kérdés a váltófeltörvényszék teljes ülésében fog felvétetni és eldöntetni.

A legfőbb itélőszéknek ez iránti nézetét praecedens eset hiányában nem ismerem.

Kik a szóbeli felebbezést elfogadni hajlandók, ezt azzal indokolják, hogy a fentidézett 133. §. a szóbeli felebbezést határozottan ki nem zárja.

Én az ellenkezőről vagyok meggyőződve, s azt hiszem, hogy a 133. §. a felfolyamodásnak irásbani beadását ép ugy kizárja, mint a 137. §. a váltóbirósági itélet elleni felebbezésnek, és a csődtörvény 96. §. a csődügyekben közbevetett felebbezésnek irásban leendő beadását.

Folyamodást bizonyos határidő alatt *beadni* szóval nem, csak irásban lehet; s csak az irásban beadott folyamodást lehet a felső bírósághoz *felküldeni*, miként ezeket a 133. §. szorosan megkivánja.

De a dolog természeténél fogva is szükségesnek mutatkozik, hogy a felebbező fél az elsőbirósági határozatnak azon pontjait, melyeket magára nézve sérelmeseknek tart, határozottan kijelölje, s egyuttal azt is kijelentse, valjon a neheztelt határozat ellen semmiségi panaszszal, vagy felfolyamodással, vagy együttesen mindkét perorvoslattal él-e? mert a felső bíróságnak okvetlenül tudnia kell, hogy az e. b. határozat mily pontjai nehezteltetnek, s valjon a fél a panaszlott sérelem orvoslása végett semmiségi panaszszal, felfolyamodással, avagy mindkét perorvoslattal él-e? ezek nélkül a felsőbirói határozatnak sem biztos, sem jogos alapja nem lévén.

Nem szükséges itt hosszasabban bizonyitgatni, mily lényeges különbség létezik a semmiségi panasz és a felfolyamodás közt, mind a sérelem, mind az orvoslás természetére nézve.

A semmiségi panasz a törvényes formák megsértését tárgyazza, s a sérelem orvoslása a neheztelt határozat megsemmisitésében, s az alsó bíróuak uj határozat hozatalárai utasitásában fekszik: mig a felfolyamodásban panaszlott jogsérelem anyagi természetü lévén, az orvoslás a neheztelt határozat megmásitásában, illetőleg abban kerestetik, hogy a neheztelt alsó birói határozat ellenében a felsőbiróság a felebbező fél javára határozzon. Itt tehát a felső biró az ügy érdemében határoz, mig ott az alsó birót egyszerüen odautasitja, hogy a megsemmisitett neheztelt határozat helyett ujabb határozatot hozzon.

De hogy a felső biró mindezek iránt kellőleg tájékozva legyen, arra mulhatlanul megkivántatik, hogy a felebbező fél a panasz pontjait, és a felső birósághoz intézett kérelmét szabályszerü irásbeli beadványban határozottan előterjeszsze.

A szóbeli felebbezések többnyire ott fordulván elő, hol a váltóvégrehajtás eszközlésére megkeresett városi törvényszék vagy szolgabirói hivatal a végrehajtásból keletkezett igénypert hibásan a polgári perrendtartás szabályai szerint intézik el, ily esetekben a szóbeli felebbezés elfogadását azzal is indokolják, hogy az első biróság a feleket ily eljárás által egyenesen tévutra vezetvén, a biró hibájának következményeit a féllel érezteti méltatlanság volna.

Én ezen érv jogosultságát sem fogadhatom el, mert a törvényt nemcsak a biró, hanem a felek, illetőleg azoknak képviselőik is tartoznak ismerni, mert továbbá az alsó biró által elkövetett törvénysértés a felső birónak csak arra szolgálhat alapul, hogy a hibás eljárás megsemmisittessék, s az alsó biró uj és törvényes eljárásra utasittassék, de korántsem arra, hogy a törvény rendeleteit a felső biró is mellőzhesse.

KÜLLEY EDE.

Csődnyitási kérdés.

Nyitramegye polg. törvényszéke, mint csődbiróság B. L-nek K. G. ellen intézett csődnyitási kérelmének helyt nem adott azért: mert felperes a beügyelt végrehajtási jelentés tanusága szerint alperes ellenében végrehajtást intézvén, ennek ingóságaira vezetett zálogolási végrehajtás által követelése biztositásáról gondoskodott, ennek szabályszerü befejezése előtt alperes fizetési képtelensége itéletileg meg nem állapitható.

Ezen felebbezett kérelem a váltó feltörvényszéknél felvétetvén, a többség az elsőbirósági itélet megváltoztatása mellett a csődkérelemnek helyt adott azért, mert kérelmező B. L. hitelezői minőségét, és azt, hogy a panaszlottnak több hitelezői vannak, végre a C) alatt csatolt közokirat (végrehajtási jelentés) által azt is teljesen bebizonyitá, hogy panaszlott a kérelmezőt, valamint L. M. hitelezőjét kifizetni képtelen, és önmaga beismeri, hogy mint vagyontalan a folyamodó követelését kielégiteni nem képes.

Ezek ellenében a csődkérelem elutasitása mellett azon különvélemény nyilvánult, mely szerint a csőd megrendelésének két első feltétele jelen esetben meg van ugyan, a mennyiben a csődért folyamodó hitelezői minőségét egyrészről, másrészről pedig több hitelező létét kimutatta, a harmadik feltétel azonban t. i. a fizetési képtelenség a törvény értelmében begyőzve nincsen.

A csőd megrendelése mellett véleményezők e harmadik feltételt is a folyamodó által felmutatott végrehajtási jelentés által előállitottnak vélik, minthogy e szerint a panaszlottnál még csak annyi készlet vagy egyéb vagyon, mely kielégitéseül szolgálhatott volna, nem találtatott, miszorint a folyamodó követelése abból fedeztethetnék.

A véleményező nézete szerint azonban a végrehajtási jelentés a csőd elrendelésének alapjául nem vétethotik, mert a csőd eszméje vagyont tételez föl, mely a hitelezők közt felosztandó, s ennélfogva nem akkor lehet csődnek helye, midőn kimutattatik, hogy a csődöt kérő kielégitésére sincsen elegendő vagyona a panaszlottnak, hanem akkor, midőn a vagyon nem elégséges a panaszlott mindannyi felmutatott hitelező kielégitésére, és e szerint a csődért folyamodó azon veszélynek van kitéve, hogy a többi hitelezőknek őtet megelőzőleg eszközlésbe veendő foglalásai folytán ő többé kielégitési alapot nem találand.

A csőd tehát a követelésnok kizárólag ily esetbeni biztositására van rendelve, mi onnan is kitetszik, hogy még le nem járt kötelezvényre és váltóra is lehet kérni csődöt, s az meg is rendeltetik.

Ha a törvénynek kifejezése „fizetési tehetetlenség" oly értelemben vétetnék, milyenben azt az előadó felfogja, azaz: tökéletes vagyonfogyaték vagy oly hiány, melynél fogva még a folyamodó sem nyerhetne kielégitést, akkor a csőd egészen más minőséget venne fel, és a mennyiben a csőd elrendelésének következése a vagyonnak hit alatti felfedezése, a csőd a vagyon-felfedezésnek kényszereszközévé válnék; már pedig ez a csődnél nem czél, hanem külön alapon megrendelt csődnek következménye.

De ez esetben a csődnek második feltételeül kitüzött kimutatása több hitelezőnek minden jelentőségét és értelmét vesztene, mert hiszen, ha a vagyon tökéletes hiánya vagy a folyamodó követelésének kielégitésére elégtelensége a csődelrendelésének elégséges indokául szolgálhatna, akkor az, a mi bebizonyittatni kelletnék, egészen kétségtelenné volna téve, és a csőd czélját abban találná, kogy kiderittessék, valjon van e panaszlottnak még több hitelezője vagy más vagyona is?

Különvéleményezőnek felfogása szerint a törvényben felállitott fizetési tehetetlenség relativ fogalom, s azt jelenti, hogy a panaszlottnak vagyona nem elégséges mindannyi felmutatott hitelezők követeléseinek kielégitésére.

Csődöt tehát csak akkor lehet rendelni, ha ily activ vagyoni elégtelenség mutattatnék ki, mit kereskedő kivételével minden más adósnál a csődért folyamodó kimutatni tartozik, és a csőd csak akkor rendelhető meg, ha a folyamodó ezen adatait panaszlott megczáfolni nem képes, s csak is ezután kényszerittethetik panaszlott vagyoni állapotának hit alatti felfedezésére. Kereskedőknél azonban, miután azok üzletüknél fogva kiterjedt hitellel élnek, már maga a fizetésnek beállitása elégséges arra, hogy vagyoni állapotuknak okmányszerü előmutatására kényszerittessenek.

Közli: S. K.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi máj. 7-én.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Bellaágh József, Deszkás Gusztáv, Engerth Tivadar, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, Horvay Árpád, dr. Környey Ede, Morlin Imre, Pósfay Károly, dr. Reinitz Adolf, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, dr. Szőllősy Benő és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Pósfay Károly, egyleti alelnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) Folytatólag tárgyaltatván az „ügyvédrendtartás", a nyolczvanhetedik, most nyolvannegyedik szakasz, *(határozat)* következő szerkezetben fogadtatott el: „A felfolyamodás a határozat kézbesitése után 15 nap alatt a fegyelmi bíróságnál bejelentendő. A felfolyamodás beérkezése után az iratok a határozattal együtt véleményes jelentés mellett a legfőbb itélőszékhez terjesztendők fel."

2) A nyolczvannyolczadik, most nyolczvanötödik szakasz, *(határozat)* a „legfőbb törvényszék"-nek — „legfőbb itélőszék"-kel és a „választmány"-nak „biróság"-gali helyettesitése mellett, elfogadtatott.

3) A nyolczvankilenczedik, most nyolczvanhatodik szakasz, *(határozat)* változatlanul elfogadtatott.

4) A kilenczvenedik, most nyolczvanhetedik szakasz, *(határozat)* az „ügyvédi választmánynak" — „a fegyelmi bíróságnak" kifejezéssel és „az idézés előtt önhibája nélkül ismeretlen maradt" — passusnak „kellőleg meg nem idéztetett"-teli helyettesitésével elfogadtatott.

5) A kilenczvenegyedik, most nyolczvannyolczadik szakasz, *(határozat)* „perét" helyett „a pert" tétetvén, elfogadtatott.

6) A kilenczvenkettedik, most nyolczvankilenczedik szakasz, *(határozat)* „hosszabbittathatnak" helyett „hosszabbithatók" tétetvén, elfogadtatott.

7) A kilenczvenharmadik, most kilenczvenedik szakasz, *(határozat)* első kikezdéséből „az ügyvéd vagy ügyvédjelölt ellen", valamint „egy" szavak, a második kikezdéséből pedig „vagy az ideiglenes intézkedések (66. §.)" és az „illetve azokat" szavak kihagyatván, elfogadtatott.

8) A kilenczvennegyedik, most kilenczvenegyedik szakasz, *(határozat)* „az ügyvédi választmány" kifejezés „a fegyelmi biróság"-gal helyettesittetvén, elfogadtatott.

9) A kilenczvenötödik, most kilenczvenkettedik szakasz, *(határozat)* „az illető törvényszéknek", szavak kihagyásával elfogadtatott.

10) Végül a javaslat tizenegyedik szakaszához *(határozat)* az ügyvédi esküről szóló uj kikezdés következő szerkezetben állapittatott meg: „Ez eskü az iránt tétetik le, hogy az illető a maga ügyvédi tisztét legjobb tudomása szerint lelkiismeretesen fogja gyakorolni."

11) Ezzel a napirend ki lévén meritve, az „ügyvédrendtartás" előadójának dr. Siegmund Vilmos urnak, ki az eredeti bizottmányi javaslatot szerkesztette, és a javaslat megállapitása körül oly tevékenyen fáradozott, *(határozat)* buzgó munkálkodásaért az egylet köszönete jegyzőkönyvileg kifejeztetni határoztatott.

12) A jegyzőkönyv hitelesitésére és egyuttal a javaslatnak a rendes ülés megállapodásai nyomán teendő átszerkesztésére, *(határozat)* egyleti alelnök, titkár, dr. Apáthi István és Morlin Imre urak kiküldettek, egyuttal az átdolgozott „ügyvédrendtartás"-nak valamint az, t. i. elsőrendes ülés által megállapitott és a „váltó-elvek" és a „családi tanács" elveit tárgyazó munkálatoknak az évkönyv számára leendő kinyomatása, végre az „ügyvédrendtartásnak" az igazságügyi miniszteriumhoz leendő felterjesztése és a vidéki egyletekkeli közlése elrendeltetvén, — a f. é. a második rendes ülés elnökileg azon ohajtással rekesztetett be, vajha a most megállapitott „ügyvédrendtartás" mielőbb életbeléptettetnék.

JEGYZŐKÖNYV

felvétetett 1870-ik évi április 25-én a budapesti ügyvédi egylet III. szakosztályában.

Jelenvoltak: Dr. Csacskó Imre, ifj. Muraközy László, dr. Held Kálmán, Engerth Tivadar, dr. Környey Ede, Borszéky Soma, dr. Siegmund Vilmos és dr. Friedmann Bernát, dr. Reinitz Adolf.

Elnök: Dr. Csacskó Imre.
Jegyző: Dr. Friedmann Bernát.

Könyvtárnok jelentést tesz a folyó évre megszerzendő szakmunkák tárgyában. Egyelőre csak a ·/. alatti jegyzékben felsorolt munkák megszerzése rendeltetik el. Ennek eszközlésével a könyvtárnok megbizatik.

Jegyző felolvassa az egyleti titkár átiratát, melyben e szakosztály felhivatik, hogy az ezen szakosztálynak nyomtatási és kihordási költségekre kiutalványozott 100 frtból, — miután a kinyomatás választmányi határozat folytán ezentul a szakosztályok részére is a titkár által lesz eszközlendő — 60 ft az egyletnek e czélra engedtessék át.

Átengedtetni, és erről az egyleti pénztárnok ur jkvi kivonaton értesittetni rendeltetik.

Jegyző előadja, hogy a fenmaradt 40 fr alig fogja a kihordási és a meghivások — nyomtatási költségeit fedezni, miután az idén e szakosztályra sok teendő vár, s nem 10—12-szer, hogy mint tavaly, hanem 20—25-ször is fog ülészeni.

Dr. Környey Ede őszintén óhajtja, hogy e szakosztály csakugyan sokat végezzen, s késznek nyilatkozik, ha valóban 20—25 ülés fogna tartatni, az ezáltal felmerülhető költségtöbbletet azáltal fedezni, hogy a netán hiányzó 10 ftot sajátjából fogja pótolni. Mi is a szakosztály által köszönettel tudomásul vétetik.

Jegyző bemutatja intézkedés végett igazságügyminiszter által az egylethez véleményezés végett megküldött „a királyi ügyészség felállitásáról" szóló törvényjavaslatot.

E tárgybani előadóul dr. Friedmann Bernát megválasztatik, s neki a törvényjavaslat mielőbbi jelentéstétel végett kiadatik.

A kitüzött napirend kimeritve lévén, ezen jkv hitelesitésére elnök, jegyző és dr. Környey Ede szakosztályi tag kiküldetik.

TÁRCZA.

A római jog a szláv népeknél.

(Hube R. nyomán.)

Hube R. varsói tanácsnok egy rövid, lengyel nyelven irt munkát tett imént közzé, mely első irodalmi kisérlet a római jognak a szláv népekre gyakorolt befolyásának feltüntetésére. [1]) Az érdekes munka a kevésbé ismeretes lengyel nyelv miatt a nagy tudománynak hozzáférhetlen maradt, mig azt dr. *Kleczynszki J.* a *„Heidelberger Jahrbücher"*-ben terjedelmes kivonatban megismerteté. Ez utóbbi kivonat nyomán adjuk jelen ismertetést is, mely meg fog győzhetni arról, hogy az emlitett munka mily becses, eddig figyelmen kivül hagyott adatokat hozott napfényre, melyek egyetemes jogtörténeti érdekkel birnak, számos eddig uralgó tévhiedelmet fognak eloszlathatni.

A római birodalom szétosztása — igy ir a többi közt — szükséges következménye volt a cultura különbözőségének, mely a nyugati részen sokkal magasabb fokon állott, mint a keletin. A justiniani törvények, mint e magasabb kifejlődés eredményei csak a legmagasabb társadalmi osztályok igényeihez és életéhez illettek, s nem voltak képesek a keleti birodalomhoz tartozó számos vad népet kielégiteni. A törvényhozásnak ezért inkább localis jelleget kelle magára ölteni s ezen időben inkább byzantin, mint római jogról lehet már szó. Különösen kiemelendő ezen irányban az izauri Leo és Konstantin Kopronym (740.) által kibocsátott Ekloga, melyet azon törekvés jellemez, hogy a büntető, kötelmi jogot s egyéb határozmányokat o különböző népek igényleteihez alkalmazza. Valóban az Ekloga nem egyéb, mint egy rövid, 18 czimből álló törvény, mely eltekintve mindazon subtilis kérdésektől, melyek a klassikus s még a justiniani jogban is szerepeltek, pusztán a mindennapi élet leggyakoribb eseteit szabályozza, s igen simul azon népek alsóbb művelődési fokához, melyek számára rendelve lőn.

Ugyanezen irány mutatkozik a byzantin jog számos egykoru emlékein, melyek a közönséges, tengeri s katonai törvényeket tartalmazzák.

Hube azt állitja, hogy az Ekloga ujitásai erős reactiót keltettek fel; e körülménynek tulajdonitja azon uj törvénytankönyv létrejöttét, mely I. Baziltól „Prochiron" név alatt adatott ki. A Prochiron előszavában nyiltan mondatik, hogy általa vissza kell térni a régi jó törvényekhez, melyeknek helyét elfoglalta az Ekloga.

Ezen két törvény compilatió főfontossággal bir a szláv törvényhozás buváraira nézve, azonkivül hozzájok járulnak az egyházi törvénygyüjtemények s főleg a nomokanonok is, névszerint Scholastikus canonja, Phociusé és Wlastares Máté nagy Syntagmája (1335.) Ezek lettek a byzantin jogfejlődés főforrásai s azon szláv népek is, melyek Konstantinápolylyal közlekedtek s vallást is innét hoztak, főleg ezek hatása alá kerültek. De vizsgáljuk a főbb szláv országokat egyenként s kisérjük ide el szerzőt nyomozásaiban.

I. Bolgárország. Szerző maga is elismeri, hogy a régi bolgároknál használt jog felől semmi emlék sem maradt fenn, de alig szenved kétséget, hogy a Duna körül letelepült bolgárok eleinte az egész birodalomra kiterjedő jog oltalma alatt állottak. Később, midőn Bolgárország a birodalomtól elszakadt, szerző gyanitása szerint a byzantin jog nem mint formailag érvényes törvény, hanem mint traditio maradt fel nálok; szerző e gyanitását a bolgár egyház nomocanonjaira alapitja, melyeken igen meglátszik a byzatin törvények befolyása. Utal főleg a Rumiantzow — féle museumban Moszkvában létező kéziratra, mely a bolgár egyház törvényeit, azon kivül *Joannes Scholastikus* canon gyüjteményét s *„Zakon sudni"* (törvénybiróságok számára) czimmel polgári törvények gyüjteményét tartalmazza melyekben császári constitutiók régi római törvények s hasonló jogforrások nagy szerepet visznek. Ezek nyomán azt állitja szerző, hogy a római jog nagy befolyással volt a bolgárok jogfejlődésére.

II. Szerbország. A szerb törvényhozás emlékei már határozottabb adatokat nyujtanak tárgyunkra nézve. Szerző itt terjedelmesebben időz, azonkivül e fejezet végéhez mellékelt szerb excerpták által igyekszik feltüntetni a római byzantin jognak a szerb törvényhozásra közvetlenül gyakorolt nagy befolyását.

Eddig a nagyszámu szerb okmányok közől csak egy szerb törvénygyüjtemény volt különösen ismeretes előttünk, melyet *Duschan király törvénykönyve* czime alatt ismerünk, — ámde ez jobbára csak *közjogi* határozatokat tartalmaz, a *magánjog* tekintetében csak a szerző által közlött excerpták engednek biztos következtetésekre jutni.

Ezek ily czimet viselnek: *„a jámbor és Krisztusban szeretett Justinian császár törvénye a hagyatékokról."*

Szerző elmondja, hogy Bécsben időzvén, a Schafarzykféle könyvtár látogatása alkalmával szemei ezen előtte ismeretlen kéziraton akadtak meg. Szerző ezen töredéknek, melynek eredeti kézirata a prágai cseh muzeum könyvtárában van, egy pontos másolatát megszerzé magának. A kézirat — Schafarzyk szerint — 1390-ből való. Miután azonban a *„Zakonnik"* 1349—1354 közt dolgoztatott ki, ugy igen hihető, hogy a jelen törvény is ez időtájt származott s czélja nem volt egyéb, mint Szerbia lakosai polgári jogviszonyainak szabályozása.

A fentidézett törvény közelebbi megpillantásánál azonnal feltünik, hogy a justiniani törvényhozás s az azt követő byzantin törvény-gyüjtemények mily roppant hatással birtak a szerbek törvényhozására s jogfejlődésére, s e hatás még akkor sem szünt meg, midőn a Konstantinápolylyal való állami kapocs megszünt s Szerbia önállóbb állami helyzetbe lépett. A szerző az általa közlött szerb excerptákat egy kimeritőbb s terjedelmesebb törvényhozásnak csakis egyik fenmaradt darabja gyanánt tekinti.

III. Montenegro. A montenegroi terület sokáig a szerb állam sorsában osztozott s evvel együtt kénytelen volt engedni a római-byzatin törvényhozás befolyásának. Szerbiától való elválasztása után a törökkel való folytonos háboruzás közben majdnem végkép tönkre jutott. Fő törvényhozási emléke I. Péter metropolita törvénykönyve (Sudiebnik), mely némi részben a római-byzantin jog hatása alatt keletkezett. Ezenkivül a legutóbbi időben számos kézirat adatott ki, melyben a római jognak a házassági jogra vonatkozó szabályait látjuk utánozva.

IV. Oroszország. Oroszország, melyet szerző a legutóbbi nyelv-ukáz értelmében „Rutheniá"-nak nevez, a római-byzantin jurisprudentia legtöbb emlékét egyháza nomokanonjaiban vagyis az u. n. „kormtschák"-ban tartotta fenn. Ezen emlékek közé tartoznak: a justinian-féle *novella-gyüjtemény* Joannes Scholasticus kidolgozásában; *Alexis Komnen* novellái; 13 kiszemelt fejezet Justinian novelláiból, a Prochiron, (Gradzi Zakon városi törvény czime alatt) az Ekloga stb, — ezek a kormtschákban szétszórva találhatók.

[1]) A munka czime: *A római s byzantin-római jog jelentősége a szláv népeknél. Warsó 1869*

Mindezen byzantin törvények a kormtschákba Bolgárországból jöttek be a vallással együtt, mi különösen igazoltatik Eugenius kiewi metropolita irataiból s *Rosenkampf*, *Kopitar* s *Biener* tudósok munkáiból.

Ezen utóbbi irók munkáiból meggyőződtünk, hogy a byzantin törvények reprodukálásának más oka nem volt, mint hogy azok az Oroszországban igen kitorjedt egyházi bíróságoknál kötelező szabályok gyanánt tekintessenek. Az egyházi bíróságok illetékessége Oroszországban pedig nemcsak az egyházi ügyekre terjedt ki, hanem a polgári jogra is, mert az egyházi bíróságok illetékessége alá tartoztak még a következő jogviszonyok is: a jobbágyok viszonya, a végrendeletből, a gyámságból eredő s a házastársak közt felmerülő vagyonjogi perlekedések s az összes örökösödési ügyek.

De a byzantin jog még sokkal nagyobb befolyással volt az orosz birodalom törvényhozására a *büntetőjog* tekintetében. Kolatschew első figyelmeztetett arra, hogy a „*Prawda Russká*"-nak számos szakasza byzantin eredetü. (L. Die Ergebnisse der Forschungen über die Russische Wahrheit (Prawda Russka) Moskau 1846.) Még praegnánsabban mutatkozik e hatás Aleksiejewitsch Mihály czár törvénygyüjteményén. (Ulozenie.) Itt látjuk, hogy igen nagyszámu büntetőjogi szabályok meritvék a byzantin jogból, névszerint a Prochironból, azonkivül számos jogszabályok a polgári jog köréből is. Folyton uralkodtak a byzantin jogforrások az orosz jogfejlődésen egész Nagy-Péter czárig, ki azokat lęginkább a német törvényhozástól kölcsönzött büntetőjogi törvényeivel kiszoritá. Az orosz byzantin jog most lassankint feledésbe ment. Hube ezt azon körülménynek tulajdonitja, hogy a jog tudományos művelése egészen elmellőztetett, — e mellőzés az egész jogfejlődést megbénitá s a Péter-féle törvények hozatala után az egész római jogtudománynak kihalását eredményezte.

V. Dalmatia és Croatia. Habár a legutóbbi időben számos jogi s törvényhozási emlékek adattak ki ez országokról, de ezek korántsem elégségesek arra, hogy világosan felderitsék előttünk azok jogfejlődését s törvényhozását.

Tudvalevőleg mindkét ország állása Konstantinápoly, Velencze s Magyarország közt ingadozott. Különösen elmondhatjuk ezt a dalmát tengeri városokról, melyek igen sokáig Velencze, majd a török birtokában voltak. Mindezen politikai változások élénk kinyomatra találtak a törvényhozásban is. Különösen kitünik ez a dalmát tengeri városokon, melyet az olasz uralom alatt magasabb müveltségre s nyugot-európai jognézetekre tettek szert, mig a vidéki községek s a hegyi lakosok szláv jogszokásaikat hiven megőrzék.

A *Statuta Jadertina* (Salone Spalatro) *Dubrowcik* (Ragusa) s más városok statutumai az olasz városi statutumok mintájára készitvék. Ezek iránt egyébként azok szolgáltathatnak legalaposabb tájékozást, kik az emlitett statutumokat az olasz városok statutumaival kivánják összehasonlitani.

VI. Csehország. Itt a római jog hatása már sokkal nagyobb mértékben jelentkezik. A római jog tanulmányát a prágai egyetem terjesztő honnét számos római jogi ismeretekkel fölvértezett jogászok kerültek ki. Különösen II. Wenzel, IV. Károly kormánya volt azon, hogy a római jogelveknek minél nagyobb befolyást szerezzen a jogfejlődésre, minél nagyobb hatást a törvényhozásra.

E czélra Wenzel Pragába egy *Goezius* (de urbi Veteri) nevü jogászt hivott meg s rábizta a cseh jog codificatióját. A nemesség azonban a római jog befolyása által jogait és szabadalmait veszélyeztetve látván, *oly heves oppositióra kelt*, hogy a király tervét elejteni kényszerült, igy tehát meghiusult az első kisérlet, mely arra volt irányozva, hogy a római jogi nézeteknek Csehországban érvény szereztessék.

Hasonló kisérletet tett később IV. Károly is, — mely szintén meghiusult. Azon törvény-codex, melyet állitólag *Bartolus de Saxoferrato* olasz jogász [1]) „*Majestas Carolina*" czimen dolgozott ki, hasonlókép hoves megtámadásokra szolgáltatott okot a rendek részéről, melyek azt végkép megbuktaták.

Egészen megváltoztak a dolgok azóta, mióta a cseh önállóság veszendőbe ment. A mint a császárok lettek Csehország urai, azóta a közönséges jog mindinkább nagyobb tért nyert. Hasonlókép Morvaországban is a közönséges jog uralkodó hatást nyert a jogfejlődésben, ugy hogy a közönséges jog — császári declaratorumok s novellák által — ott is érvényre emeltetett.

[1]) *Savigny* (Gesch. d röm Rechts im Mitt. VI. 151.) kétségbe vonja azon feltevést, hogy ez megbizatott volna valaha a cseh jog codificatiojával.

Ezen változások a cseh jogirodalomban igen tanulságos vitát idéztek elő. A vita tárgya a római jognak vagyis az u. n. *jus communé*-nak viszonya volt a cseh joghoz. Kyblin Kristóf a prágai egyetem tanára 1663. egy munkát irt, *(Tractatus de differentiis juris communis et Bohemici)* melyben a két törvényhozásnak legfőbb különbségeit 247 pontban kiemeli. Ellene fellépett Proskowski, a prágai felebbviteli törvényszék ülnöke, ily czimü művében: *Moderamen differentiarum jur. com. et. Boh.* Az utóbbi előtt a differentiák száma sokkal csekélyebbnek tünt fel. Erre replika s duplika keletkezett, mi által a kétségkivül érdekes vita egyelőre befejeztetett.

De még sokkal előbb hatoltak be a cseh bánya- és városi jogba a római jog elvei.

Még II. Wenzel Goezius, a fennebb emlitett jogász által megiratá a Kutna-Gora számára rendelt bányajogot, és az általa készitett tervezet 1300-ban törvényerővel ruháztatott fel. Goezius munkáját — az Institutiók szerint — 4 könyvre osztá, s az utolsó könyvben, mely a perjogot tartalmazza, az akkori olasz jogi iskola minden pereljárási alapelveit megörökité.

Nem sokára rá, XIV. század közepén megjelent Brünnben az u. n. *liber sententiarum* vagyis *manipulus sivedirectorium juris.* E gyüjtemény, mely a brünni városi törvényszék itéleteit tartalmazza, legszembetünőbb példája a római jog befolyásának. Ezenkivül e gyüjtemény számos érdekes függelékkel van ellátva, melyek az appellatióról, a letétekről, a szolgalmakról, az örökjogról stb. szólanak. Mindezek, mint a tudós Rössler igen helyesen észrevevé, *Azo summájából* s más hasonnemü munkákból meritvék. E munka később Koldin Pál által revideáltatván, 1579 ben törvényes sanctiót nyert.

Már fennebb emlitettük, hogy a császárok a cseh jogot a közönséges jog által szoritották félre. Nagyban elősegitették a római jog hatását — már azelőtt is — a Bolognában tanult cseheк, kiknek neveit egy jegyzék maig megörökité, hasonlókép a folyton terjedő s szaporodó német gyarmatok is, melyek a római jognak mind megannyi propagandái voltak Csehországban.

VII. Silézia. Mig ezen ország a Piastok uralma alatt állott, addig a római jog semmi érezhető befolyást nem gyakorolt az itteni jogfejlődésre. De már a XIII. század óta a német törvények kezdettek itt érvénybe jutni, — ámde e jog kifejlődése első stadiumában menten maradt római jogi elvek hatásától. Hube azon nézetben van, hogy ha már akkor a hazai jog codificatiójához láttak volna, okvetlenül római jogi elvek jöttek volna uralomba, mert a siléziai jogászok nagy része az itáliai főtanodákban tanult, s igy a római jog elveit igen hajlandó lett volna saját hona törvényhozása által is elsajáttitni.

De a mi ez uton nem sikerült, az más módon eredményre vezetett.

Midőn cseh országi János király idejében a boroszlói fejedelemség országa jogát egy codexben foglaltatá össze (1356.) a szász tükört vette mintaképül, s a római jog elvei szerint módositá azt. *Gaupp*, boroszlói tanár, legelőször fedezte fel e tényálladékot, s *Stenzel* (Urkunden-Sammlung zur Geschichte d. Ursprungs der Städte in Schlesien. Hamburg, 1832.) számos okmányokat hoz fel e korból, melyek a római jogot megemlitvén, igen biztos támpontokat szolgáltatnak Siléziában folytatott gyakorlati alkalmazásának igazolására.

Később, miután a német jog a hazai szláv jogot majdnem teljesen kizárta, a *jus caesareum* (római jog) a törvényszékeknél subsidiaris minőségben jutott alkalmazásba.

Egész másként ment végbez a jogfejlődés felső Siléziában, hol a cseh jog hozatván be, a római jog kizáratott. Ez nyiltan kimondatott Oppeln s Ratibor fejedelemségek 1562-iki s Teschen fejedelemség 1573-iki Landes-ordnung-jában. A római jog itt még subsidiaris alkalmazásra sem talált; sőt azon alapelv állittatott fel, hogy megfelelő jogszabály hiányában a bíróság saját jó belátása szerint döntse el az ügyet, s az illető itélet örök időkre e biró-ágnál őriztessék.

VIII. Lengyelország. A lengyel irodalom nagyszámu munkát mutat fel, melyek a római és a lengyel jog közti párhuzamot tüntetik fel, s a két jognak egymáshoz való viszonyát tárgyazzák. — Legelső ilynemü munka *Drezner Th.*-tól, később zamosci tanártól származik a XVII. század elejéről. Czime: *Similium juris Poloni cum Romano centuria una.* Parisiis, 1605. E munka a tárgy ismeretére mutat, ámde igen sokszor naiv megjegyzésekben téved el.

Szizadunkban azon munkák száma, melyek e tárgyba vágnak, igen megsokasodott. Legjelesebb munkákat e téren Czacki, Potocki, Ossolinsky etb. irtak, kiknek elseje igen ala-

posan tárgyalta azon kérdést, valjon a római jog alapja-e a lengyel s lithván jognak s mennyiben?

Ezen irók egyszersmind világot deritettek a római jogtudomány müvelésének történetére is.

Már *Martinus Gallus* XI. századbeli krónistánál találkozunk a római jogra való hivatkozásokkal, különösen azonban Kadlubek Vincze krónikája megvan tömve a római jogból vett idézetekkel. Ugyanezt veszszük észre a hazai történetiróinknál is ismeretes *Dlugoss* krónikájában. *Bandtke* [1]) idéz egy okmányt Dlugossból az 1086. év tájából, melynek egy részlete nyilván Justinian codexéből (L. 81. C. XI. 47.) vétetett.

A bolognai s paduai egyetemek történetirói pedig nagyszámu lengyel tanuló nevét örökiték meg, mi arra mutat, hogy a római jogban járatos jogászok épen nem voltak ritkák Poloniában. [2])

A Nagy Kázmér által (1364.) alapitott krakói egyetem igen nagy befolyással volt a római jog tudománya terjedésére. Ezen egyetemen a római jog számára *öt lector* állittatott fel. Számos kézikönyv s kézirat maradt e korból hátra, melyeket Hube névszerint fölsorol.

A római jog azonban, daczára hogy ismerete igen elterjedt, a törvényhozásra csekélyebb befolyással volt. Itt is attól tartott a nemesség, hogy annak befogadása által a *saját érdekével identifikusnak tartott* nemzeties alkotmány félreszoritttatnék, és igy a *legtöbbször visszaélésig elfajult „szabadság“* nevében küzdöttt a római jog befogadása ellen. A jogászi érzék akkor még nem finomult ki annyira, hogy a *közjog* és *magánjog* közti különbséget, melyet a római jog mai mivelői szem elől soha sem tévesztenek, azonnal fölismerje, s a jogászi tevékenységet az utóbbi felé forditsa.

Mégis el kell ismerni, hogy a római jog hatása N. Kázmér első nagyobb nevü legislativ munkájára, az u. n. *Statutumra* igen észlelhető. Ennek 63. és 69. fejezetei a római jograk nyiltan az *egyetemes jog* jelentőségét tulajdonitják.

De bár e használt kitétel inkább csak phrázisként tünik fel, mert a római jognak semminemü, még subsidiaris érvény sem tulajdonittatik, mégis szembetünő itt-ott a római jog befolyása e törvénykönyvben. Például a 68-ik fejezetben azon szabály hozatik fel; *actor sequitur forum rei* s e szerint rendeztetnek el a pereljárás viszonyai, a 62 fejezetben az atya- és fivérgyilkos eltiltatik a meggyilkolt utáni örököditől stb.

N. Kázmér a krakói egyetem alapitásánál elrendelte, hogy az ölésről vagy más bünténytől vádolt hallgatók a királytól vagy ennek judex deputatus-ától a római jog szerint *„juxta leges“* iteltessenek el.

Az 1520-ik évben választott törvény-szerkesztési bizottságba „doctores juris civilis et canonici“ is választattak. Az 1768-iki alkotmány nyilván rendelé, hogy a legislativ bizottság a római jogot is tekintetbe vegye. A XVI. század legkitünőbb két lengyel jogásza Pszyluski és Sliwnicki egész javitási rendszerüket a római jogra alapitották. Igy az elsőnél egy kimeritő fejezetben „de statu mulierum“ látjuk tárgyalva a házasságot, a dost és a házasság előtti ajándékozást; a kölcsönről és egyéb kötelmekről, a kezességről, a birtokról, az elévülésről stb. szóló fejezetek is a római jog principiumait tükrözik le. [3]) A lengyel magánjog terén azonban a római jog inkább csak mint *„raison écrite“* jöhet tekintetbe, mert még a birósági gyakorlatból sem lehet annak alkalmazását kideriteni.

A lengyel *perjogra* már nagyobb befolyással volt. A törvényszéki eljárás egész elméleti része csaknem az itáliai perjogtan elvein nyugszik. Ezt főleg az irodalom hatása eszközlé. Schamoutly György a XVI. század kezdetén. Kiadta: Andrea János hires munkáját: a perjogról. De még azelőtt a XIV. század óta számos munkára akadnak, melyeket lengyel jogászok a perjogról a itáliai perjog elvei nyomán irtak, — e munkák jobbára kéziratokban hevernek s kiadatlanok. A római jog a büntetőjog terén is inkább csak theoretikus érvény nyel birt. Pusztán két esetben, az 1620. s 1773-iki király gyilkossági merényleteknél találkozunk a „lex quisquis“-nek szomoru utánzásaira.

[1]) Lengyelország története. I. 309.
[2]) Prezdziecki, über die Polen in Bononia u. Padua. 1853.
[3]) Przyluski, Jus seu statuta et privilegia Regni Poloniae methodice digesta. Cracoviae 1553.

Pusztán azon városi jogokban, melyek német mintán képződtek, jutott a római jog a *subsidiaris jog* érvényére. Midőn Sándor király 1500. Laszki kanczellárt megbizta a törvénygyüjtemény teljes kiadásával, elrendelte, hogy a német városi jogokon kivül Partenopea Rajmond summája is felvétessék: „quia eorum practica communiter fit *in certis Regni nostri locis* jus magdeburgicum ac theutonicum habentibus.“

Ezekben nyujtjuk Hube B. munkájának ismertetését. A szerző igen nagy érdemeket szerzett magának az által, hogy egy meglehetős ismeretlen s parlagon heverő terrenumot dicséretes szorgalommal kutatott át. Vajha egy jogtudósunk az adott példa után indulva a római jognak hazai törvényeinkre, törvényhozási munkálatainkra s intézményeinkre gyakorolt befolyását hasonló dicséretes hévvel nyomozná és tüntetné fel!

CSILLAGH GYULA.

Különfélék.

(„Magyar jogászgyülés.“) Vonatkozással a f. é. április 23-án kelt átalános felhivásra van szerencsém a hazai jogtudós közönséget a „magyar jogászgyülés“ id. bizottmányának meghagyásából a jelentkezés és beiratás módozatairól értesiteni.

A „magyar jogászgyülés“ tagja a magyar birodalom mindazon honpolgára lehet, ki a) ügyvédi oklevéllel bir, b) ki birói hivatalt visel, vagy a törvényben meghatározott birói minősitvénynyel bir, c) ki valamely magyar birodalmi egyetemen, vagy más jogi tanintézeten jogtanár, d) ki közjegyző, e) vagy ki végre jogtudor.

A tagsági dij 5 frt, mely a jelentkezéskor lefizetendő és a tagsági jegy kiszolgáltatásával nyugtáztatik.

A jelentkezés a jelenkező nevének, állásának és lakhelyének a jelentkező iven sajátkezüleg eszközlendő bejegyzésével, vagy levélileg történik.

Tagul jelentkezhetni egyelőre Budapesten az id. bizottmány elnökénél Melczer István urnál, a magy. kir. Curia legfőbb itélőszéki osztályának elnökénél, (bécsi utcza 1. sz.) és a következő bizottmányi tag uraknál:

Dr. Apáthi István ügyvéd, (váczi utcza 14. sz.), Bogisich Lajos, pestvárosi főbiró, (dohány utcza 2. sz.), Dr. Bródo Lipót, ügyvéd, (nádor utcza 11. sz.), Dr. Dárday Sándor, miniszteri titkár (váczi utcza 14. sz.), Daruváry Alajos, legf. itélőszéki biró, (ujvilág utcza 8. sz.), Deszkás Gusztáv, ügyvéd, (Zrinyi utcza 7. sz.), Dr. Gerlóczy Gyula, müegyetemi tanár, (kigyó utcza 4. sz.), Horváth Károly, ügyvéd és a jogászgyülési bizottmány alelnöke, (zöldfa-utcza 21. sz.), Dr. Környey E. ügyvéd, (Deák utcza 3. sz.), Králitz Kálmán, ügyvéd, (Budán, vár, Fortuna utcza 160. sz.), Matolay Elek, ügyvéd, (váczi utcza 14. sz.), Morlin I., ügyvéd és a jogászgyülési bizottmány pénztárnoka, (hatvani utcza 6. sz.), Pósfay Károly, ügyvéd, (Zrinyi utcza 8. sz.), Dr. Schnierer Gyula, miniszteri osztálytanácsos, (Zrinyi utcza 8. sz.), Dr. Szilágyi Dezső, miniszt. osztálytanácsos, (hatvani utcza 1. sz.), Dr. Szontagh Kálmán, ügyvédnél, nádor utcza 17. sz.), és Dr. Wenzel Gusztáv, a m. k. egyetem jogi karának dékánjánál (aldunasor 9. sz.), ugyszinte: Tóth Bódog, kir. semmitőszéki elnöki titkár (Curia épület.), Máy Árpád, kir. legfőbb itélőszéki elnöki titkár (Curia épület.), Lipthay Kornél, kir. táblai elnöki titkár (kir. tábla épülete) uraknál, a pestvárosi törvényszéki pertárban és alólirott bizottmányi titkárnál (kalap utcza 6. sz.).

Vidéken következő bizottmányi tag uraknál;

Sopronban: Bognár Géza, ügyvéd: — *Kecskeméten:* Gáspár Lajos ügyvéd; — *Esztergomban:* Lósy Tivadar, ügyvéd, és *Kassán:* Ruszinkó Zsiga ügyvédnél, valamint következő uraknál is: *Aradon:* Bogdánffy Gergely, az aradi ügyvédi egylet elnöke; *Kaposváron:* Gruber Gusztáv, ügyvéd, Szebényi Lajos, ügyvéd; — *Iglón:* Fest Otto, ügyvéd; *Nagy-Szt.-Miklóson:* Jeszenszky Lajos, ügyvéd; — *Esztergomban:* Závody Albin, Esztergommegye másod alispánja; — *Temesváron:* Szathmári Lajos, a temesvári ügyvédi egylet titkára; — *Szabadkán:* Dr. Guln György, ügyvéd; — *Dárdán:* Feldl István, ügyvéd; *Beregszászon:* Sipos Ferencz ügyvéd; — *Nagy-Becskereken:* Virányi József, ügyvédnél.

Elnöki megbizásból: *Dr. Siegmund Vilmos,*
ügyvéd, mint bizottmányi titkár.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 23. Pest, 1870. junius 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi és kassai ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A személyes végrehajtás megszüntetése folytán hitelviszonyaink tekintetbe vétele mellett szükségessé vált törvényhozási intézkedésekről.

A mint egyrészt megvárhatja minden állampolgár, hogy személyes szabadsága minden méltatlan zaklatástól megóvassék, ugy másrészt, mert az állam egyik főczélja a jogbátorság létesitése, minden állampolgár jogos igényt tarthat arra is, hogy a törvénykezési eljárás szerint érvényesnek ismert kötelezettség teljesitése alól a kötelezett egykönnyen ki ne bujhassék.

A személyes végrehajtás eltörlését nem annyira jogi, mint inkább erkölcsi érvek támogatják, és ha a törvényhozás meghódol ezen erkölcsi indokoknak, kell, hogy másrészt akként intézkedjék, hogy ezen erkölcsi nézpontokból érvényre emelt szabadelvüsége ne vezethessen az indokokkal épen ellenkező erkölcstelenségre, a jóhiszemü hitelezők szándékos kijátszására.

És ezen általános érvényü tételek nálunk kiváló figyelmet érdemelnek. Nem szorul bizonyitásra az, hogy Magyarország anyagi jövőjének főleg hitelre, s a hitel csatornáin külföldi tőke beszivárgására van szüksége. Ámde alig hiszszük, hogy valaki, a ki a körülményeket higgadtan veszi fontolóra, oly merész képzelő tehetséggel birna, hogy a mostani törvénykezési eljárás mellett a hitel megszilárdulásában bizhatna — A mindennapi tapasztalás bizonyitja, hogy a ki még tegnap a legnagyobb hitellel birt, ma már összes hitelezőinek semmitsem képes fedezetül felmutatni. Ingatlanai átirattak, ingóságai lefoglaltattak, vagy rövid uton czégváltoztatás által tétettek hozzáférhetlenekké. És, midőn napok mulva jönnek a távol lakó jóhiszemü hitelezők, az adós kineveti őket, pedig a pár hét előtt tőlük vásárolt árukat, gyakran mondva csinált hitelezőkkel foglaltatták le. A jóhiszemü hitelezők legfeljebb csődöt kérhetnek, a csődügy évekig folyik, s végeredménye az lesz, hogy tömeg nem lévén, a csőd költségeit, melyek pedig nálunk szerfelett sokra rugnak, a megkárositott jóhiszemü hitelezők kénytelenek viselni. És ezalatt a bukott, a hitelezők elől elvont vagyonból, neje, rokona, vagy jó ismerőse neve alatt uj üzletet nyitott, felgazdagodott, majdnem alamizsnaként nyomorult nehány %-nyi kielégitést ajánl a hitelezőknek, a kik türelmöket vesztvén, azt is elfogadják, és igy alig kerül a dolog oda, hogy a csőd tulajdonképeni bünügyi oldala még csak megoldást is nyerjen.

A most vázolt tapasztalatból meritjük mi azon meggyőződésünket, hogy a bajon, mely napról-napra érezhetőbbé válik, segiteni kell. Szükségesnek látjuk tehát e tárgybani nézetünket vázlatban előadni, mely ha többre nem vezet is, minthogy az illetékes helyeken a valamit teendés mellőzhetlenségére hivja fel a figyelmet, már nem tévesztette czélját.

Ezen egylet, nézete szerint, a személyes végrehajtás eltörlése általi hiány jó, gyors és szigoru csődtörvény, valamint a perrendtartás némely határozatainak megváltoztatása, s végre a büntető eljárás szabályozása által pótolható. Midőn valaki, akár szerződés, akár más törvényileg elismert jogczimen magánjogi kötelezetté válik, összes rendelkezése alatt álló vagyona képezi a kötelezettség biztositékát; és ha a törvényhozás megkiméli a személyt, el kell zárni az utat, hogy a vagyon is elvonassék a hitelezők elől. E czél főleg a csődtörvény szigora által érhető el. A törvény kötelességévé teheti minden állampolgárnak, hogy tartozási s vagyoni állapotát folytonosan figyelemmel kisérve, mihelyt utóbbit az előbbi meghaladja, a csődöt bejelenteni tartozik, hogy igy vagyonaiból a hitelezők összege a csődtörvényben megállapitott sorrendben nyerjenek kielégitést, nem pedig egyes, és pedig néha álhitelezők az egész tömeget elharácsolják.

A ki a törvény előirta ezen kötelezettséget, mely személyét a jogtalan zaklatásoktól különben is leginkább megvédi, kellő időben teljesiteni elmulasztotta, az nézetünk szerint nem érdemel kiméletet. Nem érdemel kiméletet az sem, a ki adósságot adósságra halmaz akkor, midőn már ezen adósság-csináláskor tudnia kellene, hogy nincsen fedezeti alapja, vagy ki hitelét mesterkélt utakon igyekszik a biztos örvény szélén is fenntartani és kiterjeszteni. Ilyenek ellenében az államnak büntető hatalmát kell gyakorolnia. Mert ha egy szegény ember büntettetik azért, mert szükségtől ösztönöztetve, nehány cső tengerit lopott, mennyiszer inkább, és minő hatványzattal megérdemli az a büntetést, ki visszafizetési kötelezettséggel pénzeket vesz fel, tulárasztja magát az adósságok tengerében, és még azt is lehetlenné teszi, hogy jóhiszemü hitelezői vagyonából aránylag nyerjenek részkielégitést.

Mostani csődtörvényünk 124—131. §-ban foglaltak helyett, melyek, mint az élet mutatja, nem elég határozottak, s többfele kibuvásra engednek tért, az egészen átdolgozandó csődtörvény, illetőleg büntetőtörvény egyik alapelvéül következőket véljük megállapitandóknak:

1. Mihelyt valaki ellen csőd rendeltetik a hamis, vagy vétkes gondatlanságból eredett bukás nyomozására, azonnal bünügyi vizsgálat inditandó, és ez minden tekintet nélkül arra, valjon a csődbe jelentkeztek hitelezők-e vagy nem, valjon a bukott hitelezőivel kiegyezett-e vagy nem, hivatalból lefolytatandó és itélettel ellátandó.

2. Ha valamely adós ellen csőd nem is rendeltetett, mindenik hitelező, ha szabályszerü végrehajtási jegyzőkönyvvel igazolja, hogy jogerejüleg megitélt követelése kielégitésére fedezeti alapot nem talált, jogositva van a csőd megkérése nélkül is, a hamis vagy vétkes gondatlanságból eredett fizetési tehetetlenség

bünügyi megvizsgálását kérelmezni, mely épen ugy rendelendő el, és foganatositandó, mintha az adós ellen csöd lenne elrendelve, és csak akkor szüntethető be, ha az adós, még az elővizsgálat tartama alatt oly biztositékot mutat, melyből a panaszt emelő hitelező, vagy hitelezők azonnal kielégithetők.

3. A hamis és vétkes gondatlanságból eredett bukás esetei törvényileg határozottan k jelelendők. Ezen esetek között világosan kiteendőnek véljük, miként azon körülmény, hogy az adós ellen a csöd megrendelését megelőző egy hó alatt végrehajtás foganatosittatott, minden egyéb körülményre való tekintet nélkül már önmagában vétkes és gondatlanságból eredett bukást képez, azon egyetlen eset kivételével, ha a tömeg valóságos activ értéke valamennyi hitelező összes követelését fedezi. Ugyszinte megállapitandónak tartjuk, hogy akár az adós saját kérelmére, akár egy vagy több hitelező kérelmére rendeltetik el a csöd, ha a tömeg valóságos activ értéke az összes tartozások 80%-tóliát nem fedezi, a bukás vétkes gondatlanságból eredettnek tekintetik. Ezen 80 száztóli, illetőleg a tömeg valóságos értéke a vizsgáló bíróság által, a hitelezők részéről választott tömeggondnok közbejöttével eszközlendő valódi érték becsü utján állapitandó meg, mely becsléshez egy szakértőt a bukott, egyet a tömeggondnok, egyet pedig a bíróság választana. Activ követelések csak annyiban jöhetnének számitásba, a mennyiben a csöd megnyiltakor valósággal behajthatók, ellenkezőleg azonban azon összegek, melyeket a bukott a csöd megnyiltát megelőző egy hó alatt véletlen szerencsétlenségek által elveszittetnek — valóságosan be tud igazolni, feltétlenül beszámitandók. Ezen szabály alól kereskedőkre nézve semmi szin alatt nem engednénk kivételt, hanem kivétel alá csakis azon vagyonnélküli, de keresetképes egyének eshetnének, kik, midőn az adósságot csinálják is, vagyoni fedezet nélkül személyes hitelükre kapnak pénzt. Ily egyéneknek bizonyos mértékig, p. o. az illető egy évi valószinü keresményének összegéig terjedő tartozása, habár semmi vagyoni fedezettel nem birna is, a vétkes gondatlanságból eredett bukás esetét meg nem állapitaná.

Az itt felfejtettekre nézetünk szerint fő suly fektetendő. Ezen intézkedések talán kissé szigoruaknak látszanak, de e szigor csak látszólagos, és annál is inkább igazolható, mert ártatlanul nem sujthat. Ilyen törvény meghozatala után az, a ki hitelezőit megkárositani nem akarja, megteszi azt, a mit a becsületes adósnak ugyis minden törvény nélkül meg kell tennie, hogy mihelyest tudja, hogy adósságai felül haladják vagyonát, be nem várva, mig egyes hitelezők foglalást intézhetnek, azonnal csődöt jelent, csődöt jelent még addig, mig a 80%-et fel tudja mutatni, csődöt jelent azonnal az öt ért szerencsétlenség után, és igy mentesitve lesz. A szigor tehát csak látszatos, mert csak azt sujtja, a ki jóhiszemü hitelezői érdekében előirt kötelességét azért nem teljesiti, hogy azokat megkárositsa. — Ha a vétkes gondatlanságból eredett bukásnak ilyen átalános és minden esetre fogsággal büntetendő esetei nem állapittatnak meg, akkor azt hiszszük, hogy a czél eléretni nem fog, mert bármint legyenek is a hamis és vétkes gondatlanságból eredett bukások casuisticus esetei praecizirozva, az emberi elme találékonysága, s a legvalószinübb tények be nem bizonyithatása épen azoknál fogja a kibuvó ajtót legkönnyebben megteremteni, a kik a hamis bukásra legjobban előkészülnek.

Alig tartjuk szükségesnek itten megemliteni azt, hogy a hamis és vétkes gondatlanságból eredett bukások büneseteiben, épen ugy, mint átalában minden bünfenyitő kérdésben a bünösség kérdését esküdtszékek általi megbirálás alá kivánjuk vétetni, s azt hiszszük, hogy az esküdtszéki intézmény épen ezen bukási büntetéseknél is az életben igen czélszerünek fog bebizonyulni, mert a helyzetet és a körülményeket minden oldalról figyelembe vevő, független esküdtek meggyőződésre alapitott kimondása épen ezen eseteknél is sokkal inkább megtalálja a valóságot, mint a bizonyitás elméletéhez és a törvény szavaihoz mereven ragaszkodó jogtudó biró itélete.

A csődtörvény azon anyagi része, mely az adósságok osztályozását tartalmazza, szintén kiváló figyelmet érdemel.

Ezen ügyvédi egylet azon nézetben van, hogy az ugynevezett személyes tartozások legegyszerübb osztályozása a legigazságosabb. A tartozás jogczime az általános jogi fogalmak szerint semmi befolyással sincs a tartozás kötelező erejére, miért is a kötelező erő nem is fokozható. Nézetünk szerint tehát megtartva azon helyes eljárást, hogy a betáblázással terhelt ingatlanok, és a zálogjoggal terhelt ingók, mint külön csődtömegek, a zálogilag biztositott tartozások előzetes kielégitésére forditandók, az átalános csődtömegből előnyös osztályozásba csak a csöd költségeket, és némely kiváló tekintet alá jövő követeléseket, minők bizonyos éven innen hátrányban levő adók, bizonyos időről hátrányos lak- és cseléd vagy segédszemélyzeti bér, temetési, gyógyszertári, orvoslási, valamint kéményseprési dijak, — részesitenénk; minden egyéb terhes szerződésekből, avagy más törvényes jogczimből folyó tartozásokat pedig, (az ajándékozásiak és büntetti, vagy kihágási elmarasztalások kivételével) egy osztályba sorozva, arányos kielégitésbe vélnénk részesitendőnek. — Különösen helytelennek tartjuk a mostani csődtörvény azon rendelkezését, mely a váltóbeli tartozásokat, a köztörvényi terhes szerződésekből folyó tartozások elé sorozza, mert a mellett, hogy ez semmi helyes jogalappal nem bir, csak arra szolgáltat alkalmat, mint a tapasztalás gyakran sajnosan bizonyitotta, hogy az adós valamennyi köztörvényi hitelezőit nehány minden valószinüség szerint álló, de ilyennek meg sem bizonyitható váltó követelés bejelentésével kijátszhassa.

A mi a csődper menetét illeti, azon bonyodalmas eljárás helyett, melyet az 1840. XXII. t. cz. tartalmaz, az eljárás a legegyszerübb alapokra fektetendő. A bejelentett követelések közül alakszerü tárgyalásra csak azok bocsátandók, a melyeket vagy a tömeggondnok, vagy a hitelezők egy része a valódiság, vagy az igényelt osztály kérdésében megtámadni akar. A kielégités a mielőbb pénzzé teendő csöd-vagyonból minden késedelem nélkül, s részletenként is eszközlendő akként, hogy a nem kifogásolt követelésekre eső hányad kiadandó, a valódiság vagy osztály kérdésében még függő követelésekre eső hányad pedig letétileg biztositandó. A bekeblezéssel, vagy ingó záloggal biztositott követelések, a csöd elrendelése után is épen azon módon lennének behajthatók, mintha csöd nem volna rendelve, azon különbséggel, hogy alperesként a csődtömeg képviselője szerepelne. A csődeljárás egyszerüsitése és gyorsitása átalában igen üdvös lenne, de ez az egész csődtörvény átdolgozását igényli.

A polg. törvénykezési eljárást is, vonatkozólag tárgyunkra, módosittatni óhajtjuk. — A perrendtartás 377. szakaszában foglalt s a váltóvégrehajtást szabályozó igazságügyminiszteri rendeletbe is átvett azon intézkedés, hogy ingókra és nem telekkönyvezett ingatlanokra a csődnyitás napján foganatositott végrehajtás a foglaltatónak zálogjogot nem ad, nézetünk szerint helytelen. E rendelkezésnek egyedüli indoka a jóhiszemü hitelező érdekének megóvása lenne, de oly értelemben, mint a

törvény elöirja, épen azon érdeket nem védi meg, a melyet megvédenie kellene. Ha a jóhiszemü hitelezök azonnal értesülnek is valamely foglalásról, melyet érdekükre sérelmesnek tarthatnak, e szakasz szándékolt jótéteményét aligha fogják élvezhetni, mert az adós, ha érvényben kivánja hagyatni a megtörtént, s az ő érdekével nem ellentétes végrehajtást, mindig fog módot találni, hogy a csöd megrendelésének kérdését azon nap hátralevö hivatalos óráiról elodázza, mig ellenkezőleg a jóhiszemü foglaltató hitelező ellen a bukott, miután az ő kérelmére a csöd azonnal megrendeltetik, feltétlenül felhasználhatja ezen törvényes intézkedést. Ha tehát a törvényhozás czélt akar érni, nem azt kellene rendelnie, hogy a csöd megnyitásának napján eszközlött végrehajtás nem ad zálogjogot, hanem azt kellene mondania, hogy ha foglalás napján a csöd megkéretik, és ezen kérvény folytán a csöd, habár később megrendeltetik, akkor a foglalás zálogjogot nem ád.

Másik észrevételünk a biztositási végrehajtásokra vonatkozik. Mind köztörvényi, mind váltóbeli lejárt követelésekre biztositási végrehajtásnak akkor van helye, ha veszély igazoltatik. A veszély igazolása, — mellőzve az erre vonatkozó eltérő birósági nézeteket, a biztositási végrehajtást a jóhiszemü hitelezöknek igen gyakran hozzáférhetlenné teszi, mig ellenkezőleg az úgynevezett mondva csinált követeléseknél az adós egyuttal a veszély igazolványait is kézre szolgáltatván, módot ad, hogy a biztositási végrehajtás épen a jóhiszemü hitelezők kijátszására használtatik fel.

Nézetünk szerint ezen akként lehetne legkönnyebben segiteni, hogy minden lejárt szabályszerü váltóra 3 napos fizetési meghagyás, s minden lejárt, s teljes bizonyerejü kötelezvényre, s bejegyzett kereskedők közötti lejárt könyvkivonatokra 15 napi fizetési parancs rendeltessék el, és a fizetési meghagyás, illetőleg fizetési parancs kézbesitéstől számitott 24 óra eltelte után, ha az alatt az adós önként fedezetet nem adna, minden veszély igazolás nélkül biztositási végrehajtásnak, ha pedig kifogást nem tesz, a fizetési meghagyás, illetőleg fizetési parancs jogerejü birói határozattá válván, kielégitési végrehajtásnak legyen helye. Ilyen törvényes intézkedés a biztositási végrehajtás intézményét minden hitelezőre egyformán hozzáférhetővé tenné, másrészt pedig az adóst mentesitené a biztositási végrehajtással meglepéstől. — És a váltó fizetési meghagyások általánositásától, úgy a köztörvényi fizetési parancs behozatalától, melyek az alakszerü perek számát bizonyosan kevesbitenék, — nincs is mit félni, mert bár ezek az adós kihallgatása nélkül hozatnak, de joghatályuk feltétes, és a törvényes határidő alatt beadott kifogás az ügyet a mostani rendes eljárásra terelné át. A szoros értelemben vett hitel-perekre ilyen kedvezményezett eljárást egy vagy más alakban több államban emelt már érvényre a modern törvényhozás, és nekünk, mert hitelünket szilárditanunk kell, nem szabad hátra maradni.

Kelt a n.-váradi ügyvédi egylet, 1870. április 9-én tartott r. szaküléséből.

NAGY JÓZSEF,
a n.-váradi ügyvédi egylet elnöke.
RITOÓK ZSIGMOND,
a n.-váradi ügyvédi egylet jegyzője

A székely örökségről és székely urbériségről.

Az 1868. évi márczius 11-én kelt miniszteri rendelet bevezető szavaiban az erdélyi 1848/7 évi 3., 4. t. cz. és 1848. évi t. cz. 6. §. alapján a székely örökség és székely-urbériség külön fogalmát és természetét határozottan elismervén, 4. §.-ban csakis a székelyörökség jogalapja fektetett tulajdoni keresetek beadására tüzi ki záros határidöül 1870. évi január 1-sö napját.

Ezzel szemben az urbéri birtokviszonyok rendezéséről szóló uj törvényjavaslat a 66. §. zárpontjában ezt rendeli: „az urbériség vagy székelyörökség czimén a kereset többé meg nem inditható, ha az 1870. jan. 1-ig be nem adatott, és ily esetben a birtok a birtokos tulajdonává válik.“

Nézetem szerint a törvényjavaslat ezen utóintézkedése nem felel meg az érintett és az eddigi eljárás alapjául szolgált miniszteri rendeletben foglalt határozatnak és következményeinek:

a) mert a miniszteri rendelet 4. §-ból az „urbériség“ szó hiányzik, mi a peres felek és urbéri biróságok nagyobb részét azon egyenes nézetre vezette, hogy a székelyurbériség jogalapjára fektetett tulajdoni keresetekre a záros határidő 1870. január 1-ig ki nem terjesztetett, — miért is ez alapon keresetek vagy nem adattak be, vagy a beadottak nagyobb része a biróságok által visszautasittatott, miután az urbéres lehető igénye nem a székely örökség, hanem a törvény által meghatározott székely urbériség czimén alapszik, — ennélfogva a törvényjavaslatban az „urbériség“ czimére történt hivatkozás további zavarok kutforrása lehet;

b) mert a törvényjavaslat ezen kifejezése: „az urbériség vagy székelyörökség“ régibb törvényeink ellenére azon feltevésre jogosit, hogy a székelyörökség (siculica haereditas) alatt egyszersmind a székelyurbériség is értendö; — tehát a székelyföldi birtok természetére vonatkozólag az uj törvényjavaslat is örökölte a régi törvények homályos kifejezéseit;

c) mert a törvényjavaslat a záros határidö (1870. jan. 1.) következményeiben szigorubb, mint volt a miniszteri rendelet; ugyanis: a miniszteri rendelet azzal fenyegetett, hogy többé tulajdoni kereset meg nem inditható — a törvényjavaslat tovább megy, és azt mondja: „a birtok a birtokos tulajdonává válik“ — már pedig a székelyföldön számtalan eset van, hol a földesur 1870. jan. 1-ig keresetet azért nem mozditott, mert az urbéres vagy zsellér, a birtoknak székelyörökségü természetét és a földesur tulajdonjogát 1848-tól 1870. jan 1-ig folytonosan és nyiltan elismervén, a földesurnak oka nem volt kétségtelen természetü tulajdona iránt urbérileg pert kezdeni; tehát a zárhatáridő elmulasztásának szigorubb eredményét 1868. márt. 11 én elölegesen kellett volna, nem pedig utólagosan kimondani. — Ezekből kitünik, hogy az uj törvényjavaslat 66. §.-nak érintett szövege — vagy az 1868. márcz. 11-én kelt miniszteri rendelet 4. §.-nak szövégével lenne teljesen összhangzásba hozandó, hogy a további eljárás egyöntetü maradjon, vagy ha a már lejárt záros határidő a székelyurbériségekre is értelmeztetett, ez esetben a felmerült jogsérelmek orvoslása érdekében mind a székelyörökség, mind a székelyurbériség czimén megindítandó keresetekre nézve még egy záros határidö lenne azon fenyegetéssel kitüzendö, hogy a mulasztás esetében a birtok a birtokos tulajdonává válik.

Dr. TÖRÖK ALBERT,
urbéri biró.

A m.-vásárhelyi jogászegylet és a magyar jogászgyülés.

Mindkettő alakulóban van, mindkettő ugyanazon *végczélra* törekszik: hazánkban a jogélet fejlesztésére tökélyesbitésére. Lehet-e jogosult-sága mindkettőnek egymás melletti létezésre? — ezen kérdés állittatott fel a „Jogtud. Közlöny“ f. é. 20. számában.

„A magyar jogászgyülés és az erdélyi jogászegylet“ czimü czikk az általa kitüzött kérdést meg is kivánta oldani, még

*

pedig oly módon, hogy az *erdélyi jogászegylet* létezésének jogosulatlanságát határozottan kimondotta. Ez ellen nekünk, kik egy a végett egybehivott értekezletből *nem erdélyi*, — hanem a *Marosvásárhelyt*, mint országos egyik főtörvényszékünk székhelyén alakitandó jogászegylet létesitésére „*fáradozásra*" küldettünk ki, semmi szavunk nem volna; annyival több van azonban, miután az emlitett czikk az „*erdélyi*" elnevezésen épen ezen Marosvásárhelyt alakitandó jogászegyletet érti, s miután főleg nemcsak ennek, hanem általában egy országos *jogászgyüléssel* szemben, bármely más jogászegyletnek jogosulatlanságát mondja ki — mit általában elvileg sem fogadhatunk el — felvilágositás nélkül nem hagyhatjuk azon gyanusitásokat, melyek az emlitett czikkben a feltüzött kérdés fejtegetésében a Marosvásárhelyen alakitandó jogászegyletre vonatkozólag átvonulnak.

Minden nemzet életében vannak az egyes korszakoknak erényeik mellett gyengeségeik is. Ez annyira természetes, minthogy a fényes oldal megett ott van az árny. Jelen korszakunknak gyengesége, nemes törekvéseinek fényes oldalának árnya a gyanusitás. Kötelességünk tisztázni a kérdéseket, kötelességünk eloszlatni az árnyat.

A magyar jogászgyülés alakitása öntudatosabb örömöt aligha kelthetett valakinek koblében, mint épen azokében, kik egy vidéki jogászegyletnek alakitására határozták el magukat.

Jogászgyülés, jogászegylet, ügyvédiegylet ugyanazon végczélra törekvő szervületek, de azt hiszszük nem csak elnevezéseikben, hanem functióikban is különböznek egymástól, épen annyira, mint ugyanazon testben a gyomor, mell és fő szervületei. Ki tagadhatná meg, hogy végczélja mindenik tevékenységének az élet, hogy mindhárom elválaszthatlanul és megszakitlanul gyakorolja egyik a másiknak tevékenységére hatását — és mégis ki fogná tagadhatni azt, hogy közelebbi czéljában és ahoz képesti functiójában a különbség végetlen. Nekünk ugy tetszik, hogy egy időszakonkénti *jogászgyülés*, *jogászegylet*, — sőt ezen utóbbi és az *ügyvédi egyletek* között ugyanazon végczélra irányulásuk mellett is közelebbi czéljuk ahoz képesti feladatuk és functiójok valamint tevékenységük kiterjedésére nézve is nagy a különbség.

Az ügyvédi egyletek nem teljesithetik azon szolgálatot, mit a jogászegyletek teljesithetnek. — Az ügyvédi egyletek ugyszólva zártkörüek. Ha alakulásokra tekintünk, majdnem mindeniknek be van iktatva alapszabályaiba, hogy tagjai csak gyakorló ügyvédek lehetnek. A jogászegyletekben egyesülnek ügyvédek, birók s mind azok, kik a jog- és államtudományi ismeretek iránti érdekeltségüknél fogva valamely tevékenységet e körben kifejteni ismereteik és culturajoknál fogva hivatva érzik magukat. — Magában e különbség elég volna azonnal felismerésére annak, hogy a kettő ugyanazon szolgálatot nem teheti. Egyiknek kiváló feladata az alkalmazási tért fejteni, tisztázni és tökéletesbiteni, a másiké kiválóan átadni az életnek minél szélesebb kiterjedésben azt a mi kifejtetett, segitni annak jogi életük szükségein egészséges felhasználását s e végett felkelteni, benső tevékenységre serkenteni minden tényező erőt, nagyobbat vagy kisebbet egyaránt és a folytonos egymásra hatás és támogatás által biztositani a tevékenység állandóságát és folytonosságát. Az *ügyvédi egylet* nem lehet jogositva azt mondani: odi profanum vulgus et arceo; a *jogászegylet* hasonlókép nem szólhat igy: a te létezésed jogosulatlan, mert tevékenységedet már bennem is kifejted.

A jogászgyülés azonban különbözik mindkettőtől, s nem teljesitheti azon szolgálatokat, melyeket akár ügyvédi, akár jogászegyletek teljesithetnek.

A jogászgyülés időszakonként tartatik, tevékenysége koronkénti, mig az egyleteké folytonos — épen azért nem gyakorolhatja azon hatást a jogélet fejlesztésére és nem azon kiterjedésben, mint az egyletek. Az országos jogászgyülés a magasabb erőket hozza tevékenységbe, mig a jogászegyletek feladata és czélja a kisebb erőket is tevékenységre kelteni és abban tartani. A jogászgyülés feladata összegyüjteni, a fejlettebb, tökélyesbitett és kitünőbb szellemi termékeket az egész hazából, megbirálni és megismertetni a nemzettel, felkelteni a figyelmet mind az iránt, a mit arra méltónak talált, ugy nemzetnél, valamint — ha szükséges — annak törvényhozásánál.

Az egyletek feladata országszerte virágzásban tartani e szellemi termelést s segitni a kisebb erőket nemesebb termelésre, segitni magát a nemzetet e termékek élvezésére és szétterjedő forgalomba hozni mindazt, mit egy országos jogászgyülés áldásteljesnek ismerhetett fel. Az országos jogászgyülésnek feladata megadni az egyetemes irányt, az egyleteké az zen iránybani tevékenységet fejteni ki. Az egyiknek feladata a szükséges irányban concentratio, másiké, a viszont épen annyira szükséges iránybani decentralizatio. — Igy tekintettük mi az emlitett külön elnevezés alatti egyleteket szemben egymással és egymás mellett, s ez vezetett azon meggyőződésre, hogy nemcsak hogy egymást nem akadályozzák és ki nem zárja egyiknek létrejövetele a másik létezésének vagy létrejövetelének jogosultságát, sőt mint egy organicus tetőnek különböző szervületei egymásra kölcsönösen hatva, egymást nem csak kiegészitik, sőt az egymásra hatás és tevékenységöknek bizonyos tekintetben egymásba folyása által állitják elő az ohajtott eredményt.

Az egyetemes jogászgyülés azon táplálékból, melyet a kisebb-nagyobb körü egyleteken, mint gyökerein keresztül felszivott, mint a fa, magasban fejti ki lombjai között a virágot és gyümölcsöt, de ezeknek, mint gyökereinek teljes szolgálata nélkül erre képes nem leend.

Felfogásunk — még azon tapasztalattal szemben is, miszerint ott, a hol ily egyetemes jogászgyülések tartattak már eddig, a létezett egyletek nyujtották nekik a legbecsesebb anyagokat feldolgozásra, lehet téves, de annyira mindenesetre elég, hogy eltávoztassa irányunkból azon gyanut, hogy a marosvásárhelyi jogászegylet alakitása — *szemben* az alakulandó országos jogászgyüléssel, ennek hátrányára szándékoltatott volna, — sőt talán sokkal több következetességgel és előbb vezethet azon feltevésre, hogy épen a czélba vett jogászgyülés létrejövetelének reménye ébresztett és azon tiszta gondolat vezetett egyleti alakulásra, hogy amannak hasznosabb szolgálatot tehessünk, s hogy amaz eredményeknek, melyeket az előállitand magunkra nézve átvehetését és felhasználását biztosabban közvetithessük. E felfogás tart minket most is azon változatban és az emlitett czikk által legkevésbé is meg nem ingatott meggyőződésben, hogyha számithat az országos jogászgyülés becses erőkre „Erdélyből" vagy talán, — miután mi ezen alakulandó jogászegyletet erdélyinek soha sem neveztük, helyesebben szólva, az ország azon részéből, melyre tagjainál fogva ezen egylet kiterjedend, — bizonyára sokkal többet fog megnyerni magának az egyletnek közvetitése és tevékenysége folytán, mint megnyert volna különben, mert öntudatosan alakulván ezen egylet, képes leend bizonyára megérteni azt: hogy mit várhat egy egyetemes jogászgyüléstől, annálfogva mit köteles tenni annak előmozditására.

Elismerésébe bocsátkozni mindazon következetlenségeknek, melyek a már czimében, — bocsánat, de félreismerhetlenül ferditést tartalmazó czikkben — a *jogászgyülés*, *jogászegylet* és *ügyvédi egylet* egymással felcserélésből és ebből származhatott fogalomzavarból kifolyólag, olykor még helyes antecedensekből is elvonatnak — bolebocsátkozni egyfelől szerfelett messzire vezetve, mig másfelől az objectivitás rovására volna, ugyanazért még csak a következőknek kivánunk rövid kifejezést adni.

Mi tovább megyünk annál, mint a mennyit czikkiró a M.-Vásárhely városán kivül lakó és működő jogászoknak hazafi kötelességévé teszen, és nem háborit kimondani épen kifejtett felfogásunk alapján, hogy ezen egylet nemcsak Vásárhelyen kivül, de itt lévő tagjainak is hazafi érdekében áll a magyar jogászgyüléshez csatlakozni.

Ezen, és még talán alakulandó több jogászegyletek létezése sem fogja akadályozhatni a jogászgyülést abban, hogy kijelentéseinek nagyobb sulyt és befolyást adjon, sőt abban, hogy a közvéleményét azoknak megnyerje igenis sok és hasznos szolgálatot tehetnek, mi által a kijelentéseknek adandó suly annyival inkább növekedend, mennyivel inkább az egyletek által biztosan tájékozott közvéleményre támaszkodhatik, miről czikkirónak, ugy látszik azon sajátságos fogalma van, miszerint csak az lehet közvélemény a mi a központból indul ki és a mit annálfogva csinálnak, nem pedig az, a mi a kifejtett meggyőződés alapján származik.

Téves azon nézet, mintha különböző pontokból kiindult erőknek már eo ipso különböző irányban is kellene hatni, sőt a természet igazolja, hogy épen az élet tevékenységénél számos különböző pontokból kiindult erők ugyanazon irányban és ugyanazon pontra hatnak számtalan esetben vissza, sőt az organicus élet alapja, hogy megannyi különböző részekbeni és egymástól különböző functiók ugyanazon egy fő czél létesitésére teljes összhangzásban összehatnak.

Téves azon nézet is, hogy ha a főtörvényszéki igazságszolgáltatás decentralisatiójával több királyi táblák alkotatnak s mindeniknek székhelyén egy-egy jogászegylet keletkeznék, egy országos jogászgyülésnek hátrányára válhatnék, sőt annál szükségesebbé, annyival eredmény dusabbá kell válni az utol-

sónak. — Hogy pedig egy országnak minél több részeiben felkeltése a munkának, tevékenységre ébresztése a szunyadó erőknek s ezáltal az ország egyes részeiben virágzásba hozatala minél több egyes, — a köztől távolabb eső pontokon és vidéken az egyetemes fejlődésre és haladásra nézve káros volna, — ily merész állitás demonstratiójára czikkirón kivül még kevés ember vállalkozott azokon kivül, kik egy merész centralisatio apostolaivá szegődtek.

Egy alkotmányos szabad államban, mely magát az egyénnel szemben mindenhatónak nem tekintheti, a loyalis és provincialis érdekek, szükségek, nézetek és meggyőződések ismerete és méltánylása mindazon határig, melyen belől azok az állam egyetemes érdekeinek megsértése és koczkáztatása nélkül gyámolithatók, soha sem elutasitható és legyen az kormány, törvényhozó test vagy bármely gyülés, mely az országos törvényalkotásra, — vagy a feletti véleményezésre magát illetékesnek találhatja, midőn ezeket elutasitotta magától, kisebb-nagyobb mértékben a szabadság veszélyeztetésére engedte ragadtatni, és azon helyzetbe tévesztette magát, hol nem képes többé oly törvényeket alkotni, melyek ha a törvényhozás legmagasabb szinvonalán állanak, s a korszellemet kielégitik, és egyszersmind a nép szükségeit és jogérzületét is teljesen kielégitnék.

Igen is jól tudjuk, hogy egy egyetemes jogászgyülés vándorgyüléssé válhatik, s az helyes, de megint csak oda kell viszszatérnünk, hogy annak időszakonkénti és az egyleteknek folytonos tevékenysége között határtalan a különbség.

A M.-Vásárhelytt alakulandó jogászegylet erdélyinek soha sem nevezte magát, kiterjesztette az általa kitüzött tevékenységbeni részvételt vidékre is, s az igen természetes, hogy inkább csak a közelebbi vele könnyebben érintkezhető helyekről fognak alakulni tagjai, következőleg legnagyobb részben erdélyiek, vagyis az országnak ezen részéből liek lesznek, de azért biztosan elutasithatjuk magunktól separatióra törekvés gyanusitását. Az egylet programmja, mely nyilvánossá lett téve, tisztán állithatja bárkinek elebe ezen leendő egylet törekvéseit, mely sokkal hamarább irányul a *tényleg fenntartott*, és fájdalom, de ugy van, *sok tekintetben ápolt* separatiónak megszüntetésére, hogy sem annak gyámolitására. — Sokat ellehetne mondani talán e tekintetben, de legkevésbé sem tartozhatván az ezen nyilatkozat keretébe, elhallgatjuk.

Elvégre oda redukálja a támadó czikk kárhoztatását, hogy miért nem szoritkozott ezen egylet kizárólag m.-vásárhelyre. Okai eléggé ki voltak fejtve: mert a tevékenységet oly széles körre kivánta kiterjeszteni, a nélkül, hogy magát isolálná, mennyire csak lehet, azonban a nélkül is egyszersmind, hogy ezáltal magát országos jellegüvé kivánta volna tenni. Es azt, hogy ezen egylet igy alakuljon vagy óhajtották vagy nem? A kérdést megoldják maguk a tények. Az inditványozó értekezlet szétküldötte felhivásait száraz objectivitással, még csak sallangos phrasisokat sem használt, és ezen egyszerü felhivásra 484 aláirást kapott feleletül vissza. Valjon azt tanusitja-e ez, hogy nem tartották volna sem üdvösnek, sem szükségesnek egy ilyen egyletnek szélesebb körben alakitását?

Azon czélnak, melyet az alakitók maguk elébe tüztek, jogosultságát, azt hiszszük, eléggé igazolja: az eredmény, mely annak pártolásában és a hozzá csatlakozásban kifejezést nyert. És valjon van-e vagy származhatik-e magára az országos jogászgyülésre valami kár abból, hogy ez szélesebb körben felkaroltatott, mint a hogy egy előre magunk is reméllettük? Valjon ha jogi és államtudományi ismereteink ápolása, fejlesztése és főleg terjesztése iránti érdekeltség, minél szélesebb körre kiterjed, az-e a természetes consequentiája ennek, hogy egy országos jogászgyülés létesitése iránt a közöny, lágymelegség, részvétlenség annyival inkább szétterjed? Lehet, hogy tévedünk itt is, de minket más meggyőződésre vezetnek az ugyanazon tényekből consequentiák, mi azt hiszszük, hogy minél több ily egylet alakulna annál dusabban tétetnék virágzóvá az ország minden részében azon terv, melyet mi magunk tüztünk, annál gyorsabban és elevenebben fel kell, hogy keljen egy országos jogászgyülés szükségességének érzete, s annál nagyobb jelentőségüvé váland az, melynek létesülését mi nem féltékenyen, de őszinte örömmel üdvözöljük s *helyét*, terét és feladatát össze nem tévesztve a miénkel — elfoglalni legtávolabbról sem törekszünk, öntudatosan és helyes distinctió mellett, nem törekedhetünk. — Ha pedig egy országos *jogászegyletnek*, mi megint különbözik egy *egyetemes jogászgyüléstől* — alakulása elvégre szükségesnek és helyesnek mutatkoznék, a nélkül, hogy a tevékenységet megint csak egy helyen központositva s ez által a táp erőt az ország számos egyes részeiben tevékenységtől elvonja, bizonyára semmi sem fogja akadályozni a vidéki egyleteket, hogy annak fiókjaivá váljanak vagy magukat azzal bármi más módon összeható tovékenység kapcsolatába hozzák.

Azért a gyanusitásokkal és oknélküli, merőben igazolatlan féltékenykedéssel felhagyva, szokjuk meg uraim becsülni a munka és tevékenységre törekvést, induljon meg az az országnak bármelyik részében, bármelyik vidékén, mert hiszen maradjon bármennyire csekély, haladásunk nyereménye az annyiban a mennyi, s önöktől függ hatni arra, hogy teljesebbé fejthesse ki magát, — mert hiszen nincsen abban nyereség, ha bárhol is elnyomjuk a fejtést, s a tevékenységre valamennyire fe ébresztett lelkesültségét, egy az ország erőteljesebb részéből kelt hatalmas kárhoztatásnak hideg zuhanyával lehűtögetjük. Angliában, Helvétiában és Amerikában aligha megszidták valaha valamely egyletet, mely közérdekü munka és tevékenységre szövetkezett, mely annak minél szélesebb körre kiterjesztésében fáradozott. Azon demokrat iránynyal, mely felé a szabad Magyarországnak is haladni kell, a munkára törekvésnek ily módon kárhoztatása bajosan fér össze, s ha komolyan vehetnők, valóban megkellene ingatni hitünknek a tanban, melyet egészen eltagadólag hangoztatnak napi sajtónk vezérférfiai.

Üdvözöljük mi az országos jogászgyülés létrejöttét, melynek helyét mi egyletünkkel az országnak sem nagyobb, sem kisebb részében pótolhatónak épen nem tekintjük, s melynek minél életre valóbb tagjaivá válhatni törekvésünk csupán, és azon meggyőződésben maradunk, hogy ennyivel is legalább nagyrészben eloszlathattuk a gyanusitásnak árnyát, s ha tevékenységünket óhajtásunk szerint kifejthetni szerencsések leendünk, hiszszük hogy szétosztandjuk azt a haza és nemzet előtt teljesen is.

A M.-Vásárhelyen alakitandó jogászegylet szervező bizottsága.

B. APOR KÁROLY,
bizottsági elnök.

GÁL DOMOKOS,
bizottsági jegyző.

Jelen nyilatkozat megnyugvására szolgálhat a magyar jogászközönségnek az iránt, hogy a M.-Vásárhelyt alakitandó erdélyi jogászegylet távol áll separatisticus törekvések követésétől. Mindazonáltal kénytelenek vagyunk részünkről megjegyezni: miszerint az országos *„jogászegylet"* és országos *„jogászgyülés"* közti subtilis disdinctiók könnyen szolgáltathattak okot félreértésekre, s ezért a lapunk f. évi 20-ik számában közzétett czikknek irója, meggyőződésünk szerint, méltatlanul vádoltatik „gyanusitási" szándékkal. Szerk.

Egy pár szó az ügyészség levelezési jogáról.

Ezen lapok 17-iki számában Cs. K. ur az ügyészség levelezési jogáról értekezvén, azon óhajtásnak adott kifejezést, miszerint az ügyészség levelezési joga körül fenforgó kétely rendeletileg eloszoltassék.

Ezen óhajtás indokolása oly félreismerhetlen alapos, hogy azt minden szakférfi kénytelen, Cs. K. urral megosztani.

Csak egy megjegyzésem van még.

Ugyanis nem kellett volna eme jogot az ügyészség — mint olyan, — hanem átalában a vizsgáló biró részére igényleni, mert mostanában már nemcsak a jelenre, hanem a közel jövőre is szükséges hogy gondoljunk, minthogy a legrövidebb idő mulva a vizsgálat már nem fog az ügyészség teendői közzé számitatni.

A vizsgáló biró levelezési jogát megállapitani annyival szükségesebb, mert az elsőfolyamodási bíróságok rendezéséről szóló törvényjavaslat első fejezetének 8. § a szerint *vizsgáló birákat a jegyzők közül az elnök nevez*; a jegyzőknek pedig, ha csak erről külon rendelet nem intézkedik, nem szokott azon önálló állásuk lenni, a melyre egy vizsgáló birónak, hogy sikeresen működhessék, mulhatlanul szüksége van.

Szerény nézetem szerint a vizsgáló birónak tekintélye fentarthatására s gátlan működhetésre ugyanazon állást kellene élvezni, mely állást élvezni fog a közvádló szerepét vivő kir. ügyész, minthogy különben *nemcsak* jobb mindjárt kimondani, miszerint az állitólagos vizsgáló biró csak gép más kezében, *hanem azonkivül* (a vizsgáló biró az önálló működéstől elzárva lévén) a vizsgálatok is nélkülözni fogják a kivánatos eredményt.

Mellékesen pedig legyen még megemlitve, miszerint a vizsgáló biró állásának — mennyire lehet — állandósitva kell lennie, s nem szabad egy elnök önkényétől függnie, — miután

a legjobb bíróról sem lehet még következtetni, hogy azért, mert jó ítélő biró, jó vizsgáló biró is legyen, — mert ez külön szakma, mihez különös hajlam, tehetség, emberismeret és sok-sok tapasztalás szükséges.

Ha tehát mindezek daczára képes vagyok felfogni azt, hogy az ország vagyonávali takarékoskodás szempontjából a törvényszékekhez ily vizsgáló birák is oldaluk mellé a szükséges tollnokok nem szerveztettek, mégis legalább hatáskörükre nézve önállósitásuk, és ha a szervezett személyzet csekély száma (mit rövid idő mulva szaporitani kellend) egyelőre még azt sem engedné meg, akkor részükre legalább a Cs. K. ur által az ügyészség részére igénybe vett levelezési jog biztositassék, mert ezen utóbbi nélkül a vizsgáló biró működésétől üdvös eredményt nem is várhatnánk.

ENGERTH TIVADAR,
ügyvéd.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi máj. 6-án tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Horváth Károly elnök, Pósfay Károly alelnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, dr. Környey Ede. Morlin Imre, ifj. Muraközy László, dr. Schnierer Gyula és dr. Szelényi Károly választmányi tag urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, *(határozat)* irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván Kiss Antal kun-szt.-mártoni ügyvéd urnak egyleti tagul leendő felvétel iránti jelentkezése, miután az ügyvédi oklevél birtoka tekintetében igazoltatott, *(határozat)* nevezett ügyvéd ur a megejtett titkos szavazás után, egyleti tagul megválasztatott és részére a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

3) Olvastatván az erdélyi „jogászegylet“ és a „magyar jogászgyülés“ felhivásai tagok gyüjtése iránt, *(határozat)* a csatolt aláirási ivek a házszabályok értelmében az egyleti helyiségeiben a tagok rendelkezésére kitétetni határoztatott.

4) Olvastatván a kolozsvári „ügyvédi egylet“ átirata, melyben megalakulását jelenti és kölcsönös érintkezése hivja fel a társegyeleteket, ugyszinte a szathmári ügyvédegylet hasontartalmu átirata, *(határozat)* azok örvendetes tudomásul vétettek, egyuttal a budapesti ügyvédi egylet részéről az uj társegyletet átiratilag üdvözöltetni rendeltettek; a szathmári egyletnek az évkönyv megküldetni határoztatott.

5) Olvastatván Wottitz Károly, győri ügyvéd ur megkeresése az egyleti alapszabályoknak a Győrött alakittatni szándékolt ügyvéd-egylet számára leendő megküldése tárgyában, *(határozat)* titkár utasittatott nevezett ügyvéd urnak az egylet évkönyvét, mely az alapszabályokat magában foglalja, megküldeni; miről Wottitz ügyvéd ur jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

6) Dr. Környey Ede ur abbeli jelentése folytán, hogy ő Székesfehérvárról kerestetett meg az ottan alakuló ügyvéd egylet számára kikérni az egyleti alapszabályokat, *(határozat)* titkár utasittatott Danitz székesfehérvári főbiró urnak, mint ki az ottani egylet alakitása körül fáradozik, az alapszabályokat magában foglaló évkönyvet megküldeni; miről Danitz főbiró ur jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

7) Titkár jelentése, hogy a bajai „ügyvédi egylet“-nek megküldött évkönyv neki felbontatlanul és minden megjegyzés nélkül visszakézbesittetett a postahivatal által, *(határozat)* tudomásul vétetett.

8) Pénztárnok ur jelenti, hogy a pesti hazai első takarékpénztár igazgatósága az egyletnek egy szobortalapzatot ajándékozott, *(határozat)* a jelentés örvendetes tudomásul vétetvén, a választmány köszönete jegyzőkönyvbe igtattatni és erről a hazai első takarékpénztár tisztelt igazgatósága jegyzőkönyvi kivonaton értesittetni rendeltetett.

9) Titkár jelenti, hogy a régiebb jegyzőkönyvek hitelesitésére kiküldött bizottmány a hitelesitéseket befejezte, a hiányzó jegyzőkönyvek pótlását azonban kivihetlennek találta, miután még az adatok sem szerezhetők meg, melyek alapján e pótlás lehető lenne, inditványozza tehát e tárgyban minde további intézkedés beszüntetését, *(határozat)* a jelentés és inditvány jóváhagyólag tudomásul vétetett.

10) Alelnök ur a pénztár vizsgálatára kiküldött bizottság nevében jelentést tesz, hogy a negyedéves vizsgálat f. é. április 26-án teljesittetvén, a pénztár példás rendben találtatott, *(határozat)* a jelentés elismerőleg tudomásul vétetett.

11) Titkár az egylet érdekében előlegezett és részben az évkönyv szétküldésére is költött 13 ft 40 krnyi posta- és (a bemutatott számlák szerint) 13 ft 60 krnyi nyomtatási költséget kérvén kiutalványoztatni, *(határozat)* a 13 ft 40 kr posta- és 13 ft 60 nyomtatási, összesen tehát 27 ft költség kiutalványoztatott; miről pénztárnok ur az eredeti számlák áttétele mellett jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

12) Titkár inditványa, hogy az évkönyvből megmaradt mintegy 160 példányból 100 példány könyvkereskedések utján árusittassék, *(határozat)* elfogadtatván, titkár utasittatott, hogy az évkönyv száz példányát a pesti könyvárusoknak példányát egy frtjával és a szokott százalék engedélyezésével adja át árusitás végett.

13) Pénztárnok urnak a pénztár állásáról bemutatott jelentése a mult ülésben tudomásul vettől annyiban különbözik, hogy az idei bevét ma 1452 ft 59 kr, a kiadás pedig 1358 ft 75 kr, s igy a készpénz maradék 93 ft 84 kr, *(határozat)* a jelentés tudomásul vétetvén, irattárba tétetni rendeltetett.

14) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* elnök, titkár, dr. Apáthy és Morlin urak küldettek ki.

Hitelesittetett 1870. évi május 9-én.

Horváth Károly, dr. Siegmund Vilmos, dr. Apáthy és Morlin Imre.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett a budapesti ügyvédi egylet III-ik, vagyis büntető-jogi-, eljárási- és börtönügyi szakosztályának 1870. máj. 9-én tartott ülésében.

Jelenvoltak: Dr. Csacskó Imre, dr. Mádai Antal, Engerth Tivadar, dr. Szőllőssy Benő, ifj. Muraközy László, Horvay Árpád, dr. Siegmund Vilmos, dr. Környey Ede, dr. Friedmann Bernát, Bellagh Pál, Weitzenfeld Illés.

Elnök: Dr. Csacskó Imre.

Jegyző: Dr. Friedmann Bernát.

1) A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatik.

2) Engerth Tivadar a rögtön biráskodás tárgyában hozott szakosztályi határozat indokolását mutatja be, tudomásul vétetik. A rendes ülés elé terjesztetni rendeltetik. A kisebbségi vélemény előadójává dr. Friedmann Bernát választatik meg.

3) Friedmann Bernát jelentése a kir. ügyészség felállitásáról szóló törvényjavaslat felett. Részletes vita alapjául egyhangulag elfogadtatik. Kinyomatni s ennek eszközlése végett az egyleti titkár jegyzőkönyvi kivonaton értesittetni rendeltetik.

Ezen jegyzőkönyv hitelesitésére elnök, jegyző és dr. Aradi Antal szakosztályi tag kiküldetik.

A budapesti ügyvédi-egylet

negyedik (birói szervezeti, magánjogi, perrendtartási és jogtanulmányozási) szakosztálya által 1870. évi május 10-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, dr. Bellaágh József, Borszéki Soma, dr. Bróde Lipót, Engerth Tivadar, dr. Fischer Kálmán, dr. Friedmann Bernát, Harsányi Ignácz, dr. Held Kálmán, Horvay Árpád, Morlin Imre, Pósfay Károly, dr. Siegmund Vilmos, dr. Weisz Márk és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Pósfay Károly, szakoszt. elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, szakoszt. jegyző.

A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, *(határozat)* az észrevétel nélkül helybenhagyatott.

2) Olvastatván Nyeviczkey Kristóf urnak nyilt levele a „birósági székhelyek“ tárgyában, *(határozat)* az tudomásul vétetett.

3) Dr. Apáthy István ur, mint előadó felolvasván A) nalatt véleményes jelentését, az „első folyamodási biróságok

rendezéséről" szóló törvényjavaslat tárgyában, *(határozat)* az átalános vita alapjául elfogadtatott.

4) A részletes vita folytán az egész jelentés, *(határozat)* elfogadtatott, a 8. §. ellen emelt kifogásokhoz azonban hozzátétetett, hogy a szakosztály a jegyzőket csak kivételesen kívánja vizsgáló birákként alkalmazva látni, a 9. §. elleni kifogások mellett pedig még kiemeltetni határoztatott, hogy a szakosztály az illetőségi szabályozás elleni érdemleges kifogásait fenntartja akkorra, mikor a miniszter ur az illetőségről az erre vonatkozó törvényjavaslatokban tüzetes rendelkezéseket fog javaslatba hozni.

5) A jelentésnek kinyomatása és a rendes ülés elé terjesztése inditványoztatván, *(határozat)* a kinyomatás és felterjesztés elhatároztatott és szakosztályi előadóul dr. Apáthy István ur választatott meg.

6) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére elnök, jegyző és Morlin Imre urak küldettek ki.

JEGYZŐKÖNYV.

Felvétetett 1870. évi május hó 16-án a budapesti ügyvédi egylet III. szakosztálya által tartott ülésben.

Jelenvoltak: Dr. Csacskó Imre, Engerth Tivadar, ifj. Muraközy László, dr. Dárday Sándor, Králitz Kálmán, dr. Siegmund Vilmos, dr. Friedmann Bernát, dr. Bellaágh, Weitzenfeld Illés, dr. Környey Ede, dr. Győri Elek.

Elnök: Dr. Csacskó Imre.

Jegyző: Dr. Friedmann Bernát.

A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatik. A jegyzőkönyv azon kitétele, hogy Engerth Tivadar előadó bemutatja a rögtönbiráskodás megszüntetése tárgyában hozott szakosztályi határozat indokolását, oda módosittatik. Engerth Tivadar szóval adja elő azt, hogy mivel fogja körülbelől indokolni a szakosztálynak e tárgyban hozott határozatát.

Felolvastatik dr. Friedmann Bernát előadó véleményes jelentése a kir. ügyészségek felállitásáról szóló törvényjavaslat felett. A részletes vita megkezdődik. E szakosztály egyetértőleg az előadóval a kir. ügyészség intézményét szükségesnek s azért honositandónak tartja. Egyebekre nézve nem pártolhatja azonban az előadói véleményben felállitott sarkelveket, hanem teljesen megegyezőnek tartja a miniszteri törvényjavaslatban szabályozott szerkezetü és hatáskörü kir. ügyészséget az állami öszlet és igazságszolgáltatás érdekével, s ennélfogva ezen intézménynek ilyen alakban leendő honositása fölött pártolólag nyilatkozik.

A szakosztály ezen határozata a rendes ülés elé terjesztetni rendeltetik. Előadóvá Győri Elek választatik meg.

Dr. Friedmann Bernát jelentését, mint külön véleményt kéri a rendes ülés elé terjesztetni. Mint kisebbségi vélemény a rendes ülés elé terjesztetni rendeltetik. A kisebbségi vélemény előadójává dr. Friedmann Bernát választatik meg.

Ezen jegyzőkönyv hitelesitésére elnök, jegyző és Győri Elek, szakosztályi tag kiküldetik.

Kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Különfélék.

cs. *(A népszámlálás eredményei.)* A hivatalos lap egyik utóbbi száma nevezetes közleményt hozott. Azon előterjesztést értjük, melyet a volt közgazdasági miniszter a népszámlálás eredményeiről ő Felségének tett.

Nemcsak a statisztikus kap mohón adatok után, melyekre annyi conbinatiót alapit, melyekből annyi tanulságos resultatumot von le; nemcsak az államkormányzati közegek veszik hasznát ezen minden rendszeres államkormányzatnál nélkülözhetlen tájékozást nyujtó adatoknak, hanem minden jó honpolgár, kit hazája érdekel, örömmel veszi e töredékeket, melyek által tudomást vesz az ország népességi viszonyainak állásáról. Ennek tudata nélkül idegen lenne saját hazájában, pedig jól irta egy régi iró — turpe est is patria sua peregrinum esse. A kormány és a törvényhozás igen jól érezte azt, hogy égető szüksége van az országnak egy uj népszámlálásra, mely az ország lakossági viszonyait a legujabb viszonyokhoz hiven föltüntesse, és mind a népesség jelen állását, mind annnak tizenkét év óta történt aránylagos szaporodását szembetünővé tegye.

A legutóbbi országos népszámlálás 1857-ben ment véghez, — az idő, mely ez óta lefolyt, aránylag még nem oly hosszu ugyan, ámde a politikai viszonyok gyökeres átalakitása lényeges változásokat idézett elő a népességi viszonyokban is, és igy teljesen indokolt volt az uj népszámlálás sürgetése.

Hozzájárult még egy körülmény is, mely az 1857-iki népszámlálás eredményeinek felhasználását jelen viszonyaink közt igen bajossá, sőt sokban lehetetlenné tevé. Tudva van ugyanis, hogy azon politikai régime alatt, mely az 1857-ki népszámlálást eszközölteté, nemcsak egyes törvényhatóságok területein, hanem egész országterületeken egész más felosztás jelentkezett, mint napjainkban, igy azon adatok, melyeket ezen elavulttá vált népszámlálás mutat, a mai szükségleteknek, a hivatalos és tudományos használat igényeinek sehogy sem felelnek meg. Ha egy példát idézzek, a parcziumbeli megyék akkor Erdélyországhoz számláltattak, mig ma a szorosabb értelemben vett Magyarországba kebelezvék.

Világos, hogy e népszámlálás ma már sem életrevalóságra, sem tökélyre igényt nem tarthatott.

Azon népszámlálás tehát, mely a volt közgazdasági miniszter felügyelete alatt létesittetett, s melyről a jelen előleges exposé több figyelemre méltó adatot hoz, mindenkép korszerü, sőt szükségpótló volt. Az adatok, melyeket itt olvasunk, nem meritik ki az egész népszámlálási munka nagy körét, hanem csak a legfontosabb pontot, a népességi számot és a szaporodási arányt tüntetik fel, miután a kormány keblében működő statisztikai közegek megfeszitett munkásságuk mellett sem készülhettek el még az egész eredmény minden részletének megállapitásával; eme roppant, fárasztó munka mellett ily elhamarkodó sietséget senki sem követelt az emlitett munkával fáradozó közegektől.

A miniszter előterjesztésében először a módot s eljárást emliti, mely a népszámlálás foganatositásánál követtetett. A népszámlálás keresztülvitele — ugymond — nem a politikai hatóságokra, hanem magára a nemzetre bizatott, a mennyiben a törvényhatóságok külön bizottmányokat küldöttek ki e czélra, mig a tiztviselők részéről csak alkalmas segélynyujtás kivántatott. Ezen eljárási módnak kétféle, sikerrel elért czélzata volt, először az, hogy az illetők személyes közreműködése által megbizhatóbb adatok szeroztessenek és másodszor, hogy az állampénztár kevésbbé terheltessék.

A miniszter örül, hogy a nemzet értelmisége „kevés kivétellel" magáévá tette ezen elveket s hathatósan közreműködött a népszámlálás keresztülvitelében.

A mi a valóságos eredményt illeti, — ez, bár itt csak a népesség száma s szaporodása hozatott elő, egyébe hasonlitva az 1857-iki eredményekkel, meglepően örvendetesnek mondható.

1857-ben a magyar korona tartományai lakosságának száma 13.768,513 volt. Ezen szám 12 év alatt 1.660,725 lélekkel vagyis $12^{6}{}_{100}$ perczenttel szaporodott, ugy hogy a mai szám 15.429,238. Tehát hazánkat lakossági számára nézve földrészünk nagyobb államainak sorába lehet számitanunk.

A lakosság szaporodása százalékokban kifejezve, Magyarországban 12%, Erdélyben 9.81%, Horvát-Szlavonországban 17.44%, a Határőrvidéken 12.21%.

A sürüség a vidékek szerint igen különböző, átlagos számitás szerint egy □ mfldnyi területre 300 ember esik.

Az előterjesztés egy nevezetes mozzanatot emel ki a népesedés szaporodása köréből. Örömmel jelzi ugyanis, mint hazánk ipari s értelmi fejlődésére nézve igen előnyös tényt, hogy a városok lakossága a legutóbbi népszámlálás óta jelentékenyen szaporodott. E szaporodás körülbelől 21½ %-nyire tehető.

Csak a vaksággal határos elfogultság merné tagadni azt, hogy főleg a kiegyezkedés által inaugurált anyagi fejlődés korszaka nozta létre e lendületet, a fejlődő ipari s kereskedelmi élet vonzá, csődité a városokba a munkáskezeket, az szaporitá az értelmes s szorgalmas középosztályt uj, fris elemekkel. Mily példa Budapest, melynek lakossága a háromszázezret megközeliti (279,173 lakos). Magának Pestnek lakossága 70,206 lélekkel szaporodott az 1857-iki népszámlálás, talán jobban mondhatnók az 1867-iki kiegyexkedés óta.

Van-e száraz földünkön főváros, mely oly rövid idő alatt oly aránylagos szaporodást (53.30 perczentet) mutathatna fel? A miniszter előterjesztése végén elismeréssel emeli ki a népszámlálás keresztülvitelében sikerrel működő factorokat, a közhatóságokat, s a népszámlálási bizottságokat, a postát, a távirdát, a statisztikai osztályt s végre a sajtót. Ámde az igazságos sajtó kötelessége az érdemet szerzett tényezők közt első sorba helyezni a népszámlálási munka vezetőjét, a volt közgazdasági minisztert, kit oroszlánrész illet meg az országos munkában,

melynek szerencsés keresztülvitele által hazai országisménk körül nem muló borostyánt érdemelt ki magának.

(A m. tud. Akadémia) ez idei jog- s államtudományi érdekü pályázatainak eredményeit a következő két jelentés nyujtja:

(Jelentés a Fáy-alapitványi jutalomról.)

A pesti első hazai takarékpénztár által Fáy András nevére tett alapitványból kitüzött pályakérdésre: „Fejtessék ki .... az anyagi érdekek előmozditására czélzó egyesületek és intézetek állása, szervezete s hatása a közgazdasági életre Európa müvelt államaiban ....“ stb., beérkezett egy pályamünek, a II. osztály jelentése alapján megitéltetett a jutalom. Az osztály jelentése szerint e pályamű alakban és módszerben nem felel ugyen meg azon igényeknek, melyek akadémiai pályamunkáknál méltén megvárhatók; midőn részletesen tárgyalja az anyagi érdekek előmozditására czélzó egyletek és intézetek állását s a müvelt világ e tárgyra vonatkozó törvényeit és intézkedéseit, csak röviden emliti azon kérdést: mi lenne ez irányban teendő a törvényhozás részéről saját hazánkban; továbbá nincs kellően kimeritve benne azon viszonyos hatás, melyet a nevezett intézetek a közgazdasági életre, s a törvényhozás, az egyesületek utján a nemzetgazdaság fejlődés re gyakorolnak; végre az adatgyüjtés s a felsorolt intézetek megismertetése, mélyebben ható bölcselet nélkül, növeli ugyan irodalmunkat kiterjedésben, de nem viszi előre a tudományt belértékben; mindazonáltal, tekintettel arra, hogy a pályamű a kérdést nagy részben megfejti, hogy mint nemzetgazdasági kéz könyv irodalmunk jelen állásában hézagot pótol, sőt nyereménynek tekinthető: az osztály a jutalmat kiadandónak véleményezi, azon észrevétellel, hogy a munka, az elemi definitiók rövidítése, az ismétlése mellőzése, a hazánkra vonatkozó stati-ztikai adatok önálló kezelése, s az idegen szók lehető kihagyása által csak nyerni fog.

Felbontatván a szerző nevét rejtő jeligés levél, abból *Kautz Gyula* neve tünt ki, s részére a jutalom kiadatni határoztatott.

(Jelentés a Sztrokay-pályázatról.)

A Sztrokay Antal nevét viselő alapitványból kitüzött pályakérdésre: „Fejtessenek ki a házasságból eredő jogviszonyok ....“ stb. beérkezett egy pályamü, a II. osztály által nem ajánltatott jutalomra. Mert vannak ugyan érdemei, melyeknél fogva megjelenése jogiradalmunkra nézve kivánatosnak mutatkozik: de nem képez oly kerekded és formailag kielégitő egészet, minőt az alapitvány intézkedése föl étlez, s bár szerzője sok anyagot gyüjtött össze, nem nyujtja azokat ugy feldolgozva s összeallitva, mint egy magasabb becü irodalmi műben megkivántatnék, s hogy azok a törvényhozási czélokra is nagyobb mértékben felhasználhatók volnának; holott a Sztrokay alapitvány nemcsak viszonylag, hanem saját belbecsénél fogva is méltó müvet igényel.

E szerint a jeligés levél felbontatlanul elhamvasztatott.

Kelt Pesten, a M. T. Akadémia 1870. máj. 24-én tartott nagygyüléséből. *Arany János*, főtitkár.

(Azon folyamodások tekintetében,) melyek az ügyvédi s birói vizsga letételének iránt nyujtattak be legközelebb a vallás és közoktatási miniszteriumhoz, a nevezett miniszterium következő közleményt tett közzé:

Ujabb időben a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez a küszöbön álló birósági szervezet következtében oly egyének, kiknek végczélja a birói vagy az ügyvédi vizsga letehetése által maguknak leendő kineveztetésre qualificatiót szerezni, több ezen vizsgákat megelőző másnemü vizsgáknak, valamint egyes tanfolyamoknak elengedéséért folyamodnak.

Minthogy a folyamodók közt többen voltak olyanok is, kik a létezett viszonyok közt olyan multat teremtettek maguknak, melyet figyelmen kivül hagyni nem lehet, a cultusminiszter eddigelé esetről esetre elhatározta annak tekintetbevételével az engedményezés mértékét.

Minthogy azonban ujabb időben az ilynemü folyamodások nagy mértékben felszaporodtak, részint, hogy az eljárásban egyformaság hozassék be, részint, hogy a szükséges kellékekkel nem birók az eredménytelen folyamodás költségétől s fáradságától megkiméltessenek, mindenek felett pedig az illetők tájékozása végett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ideiglenesen, további intézkedésig következő az átmeneti korszak nehézségeit, s minden méltányos igényt figyelembe vevő szabályrendeleteket adott ki azok számára, kik az érettségi, jogakadémiai, államtudományi és birósági vizsgáknak akár részben, akár összesen leendő elengedése tárgyában nyujtanak be a fennirt miniszterhez folyamodást:

I. *Az államvizsgák*, a jogi tanfolyamnak vagy annak tárgyaiból adandó vizsgákrak mellőzésével, csak a legrendkivülibb esetetekben, különösen méltánylandó irodalmi müködés, vagy hosszas és önálló törvénykezési hivatali müködés folytán engedtetnek el.

II. Az államvizsgák kivételes letehetésére következő szabályzatok lettek életbe léptetve:

a) az olyan folyamodóknak, kik nem mutathatnak fel érettségi bizonyitványt, az érettségi vizsga csak azon esetben engedtetik el ha középtanodai tanulmányaikat legalább nagy részben még 1850 előtt végezték, midőn t. i. az érettségi vizsga még nem volt behozva. Ellenkező esetben köteleztetnek az érettségi vizsga letéte ére, s egyedül csak ha különös figyelmet érdemlő eset forog fenn, kivételkép felmentethetnek egyes olyan tantárgyakban adandó vizsgák alól, melyekben való jártasságot jövendő szakpályájok szükségkép nem követel;

b) az olyan folyamodóknak, kik a jogi tanfolyam hallgatása alól kérik magukat felmentetni, ezen kérésök csak azon esetben teljesittetik, ha a gymnasiumi tanfolyam bevégzése óta annyi idő elmult, a mennyi a jogi tanulmányok rendszeres befejezésére megkivántatott volna.

Ezek azután megnyerik az engedélyt valamely jogakadémián a tanfolyam tárgyaiból magánvizsgákat tehetni le, — melyek kiállása utan a birói vizsga letételére bocsáttatnak.

Ha e helyett az ekkép qualificált folyamodók a három egyetemi államvizsga letételét kérelmezik: ezen kérésök nem ütközik nehézségbe.

c) Az olyan folyamodókra, kik egyes államvizsgák alól kérik magukat felmentetni, következő eljárás állapittatott meg:

1. ha a folyamodó korban előhaladt, s akár birói hivatalban, akár ügyvéd mellett töltött s több évre terjedő gyakorlatot tud kimutatni, ha az ügyvédi vizsga letehetése végett folyamodik, — megnyerheti az igazságügyi miniszter ur javaslatához képest felmentetését a birói államvizsga alól, minthogy ennek tárgyai csekély kivétellel az ügyvédi vizsga tárgyai közt is előfordulnak; de ugy, hogy a jogtörténelmi és államtudományi államvizsga letételére vonatkozó kötelezettség fennmarad;

2. tekintve azonban, hogy a jogtörténelmi és államtudományi államvizsgákat csak Pesten lehet letenni, oly esetben, midőn előhaladt kor s hosszabb önálló hivatalos szolgálat ajánlják a folyamodót, költség- és időkimélés tekintetéből kivételesen megnyerheti azon kedvezményt hogy a jogtörténelmi és államtudományi államvizsga tárgyaiból valamely m. kir. jogakadémián vagy valamely joglyceumon magánvizsgákat tehessen le, s ezek sikerülése esetére aztán magok az emlitett államvizsgák elengedtethetnek neki;

3. ha a folyamodó a jogi tanfolyamot a jelenlegi rendszer alatt hallgatta, de a köteles államvizsgákat elmulasztotta letenni, ezek elengedésére semmi esetre sem számithat.

† *(A háboruk áldozatai.)* Az 50-es években lefolyt keleti háborunak 256,000 orosz, 107.0 0 franczia, 45,000 angol és 1600 olasz esett áldozatul. Afrika 1830. óta mintegy 146,000 emberébe került Franczia országnak. Az olasz háboruban 59,664 osztrák, 30.2_0 franczia, 23.610 olasz, 14,000 nápolyi és 2370 pápai katona esett el. Az olasz háboru a három hatalmasságnak 1458 milliójába került; a keleti háboru Oroszországnak 2328, Franczia ország nak 1348, Angolországnak 1320, Törökországnak 1060, s Ausztriának (a fegyveres semlegesség) 470 millió frankjat vette igénybe.

TARTALOM: A személyes végrehajtás megszüntetése folytán hitelviszonyaink tekintetbe vétele mellett szükségessé vált törvényhozási intézkedésekről, a n.-váradi ügyvédi egylet r. üléséből. — A székely örökségről és székely urbériségről, dr. Török Albert, urbéri birótól. — A m.-vásárhelyi jogászegylet és a magyar jogászgyülés. — Egy pár szó az ügyészség levelezési jogáról. — A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. - Különfélék. — Melléklet egy fél iv törvényjavaslat az udvartelki birtokról.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

az udvartelki birtokról.

1. §.

Udvartelki birtokosoknak azok tekintetnek, a kik külsőséggel vagy anélkül majorsági házhelyet oly kikötéssel nyertek használatul, hogy arra sajátjukból épületet emelhessenek, és terményekben, munkában vagy készpénzben évi szolgáltatást teljesitsenek.

2. §.

Udvartelki birtoknak nem tekintetik, és a jelen törvény alkalmazásának nincsen helye:

a) ha a földtulajdonos a majorsági birtokán létező saját épületét külsőséggel vagy a nélkül évi szolgáltatások vagy szolgálmányok fejében engedte át;

b) az erdélyi részekben, ugy Közép-Szolnok, Zaránd és Krasznamegyékben s Kővárvidéken az ugynevezett Famuli conventionati által e minőségben birt birtok.

Mindkét esetben a földtulajdonos és a birtokosok közötti jogviszony a szerződés határozatai szerint itéltetik meg, és a birtok tulajdon joga a telekkönyvben a földtulajdonos nevére irandó.

Ha a b) pontban érintett szegődöttek azon birtokon kivül, mely szegődményes minőségben van kezeiken, urbéri birtokot is birnak: ez iránti tulajdon joguk érintetlen hagyatik.

3. §.

Az udvartelki belső és külső birtok a rajta fekvő szolgáltatások megváltása mellett a jelenlegi birtokosnak jut teljes tulajdonul: ha azt a birtokos vagy jogelődei 1848. jan. 1-én már birták; s a földtulajdonos ki nem mutatja, hogy az udvartelki birtok bizonyos számszerüleg meghatározott évekre engedtetett át.

4. §.

A megváltható udvartelki birtok után csak az esetben jár legelő-illetőség, ha az szerződésileg biztositva volt, vagy ha az udvartelki birtokos 1848. jan. 1-je előtt a legeltetés gyakorlatában volt.

5. §.

Ha az udvartelki birtok után járó legelő-illetőség elkülönitett területet képez, azt mással felcserélni — tagositás esetét kivéve — csak a birtokos beleegyezésével lehet. Több udvartelki birtokost illető legelő a birtokosok bármelyikének kérelmére felosztandó.

6. §.

Ha a legelő-illetőség elkülönitett területet nem képes, mennyisége azonban szerződésileg meg van állapitva: a kihasitás ezen mennyiségben történik.

7. §.

Ha a legelő-illetőség sem különvált területet nem képez, sem mennyisége szerződésileg nincs megállapitva: 5 holdnyi vagy kisebb udvartelki összes (bel- és kül) birtok után egy, 5—10 holdat tevő birtok után kettő, 10—15 holdra terjedő után három, 15 holdat meghaladó terjedelmü birtok után pedig négy hold legelő (holdját 1200□ ölével számitva) határoztatik.

8. §.

Ha az urbéri legelő elkülönzés már megtörtént: az udvartelki birtok után járó legelő-illetmény, a volt földesurnak jutott legelőből hasitandó ki.

Ha azonban a földtulajdonosnak jutott legelő-részből, az udvartelki birtok után járó illetőség levonásával, fele rész sem maradna fenn: a 7. §-ban meghatározott mennyiség oly mérvben szállitandó le, hogy a földtulajdonosnak a közlegelőből jutott illetőség fele része megmaradjon.

9. §.

Legelő illetőségül csak használható terek adassanak, s ha a legelő felette silány: az illetőségnek a 7. §-ban érintett mennyisége — a 8. §. határozatának épségben tartása mellett — még egyszer annyira emelhető.

10. §.

Udvartelki birtok után erdő-illetőség nem jár.

Ha azonban a birtokkal szerződésileg vagy az 1848. jan. 1-je előtt fenállott gyakorlat szerint faizási jog is volt egybekapcsolva: annak értéke a megváltást megelőző tiz évi árak szerint állapitandó meg, s az érték huszszoros összege az udvartelki birtok után járó váltságösszegből levonandó.

A földtulajdonosnak azonban szabadságában áll: hogy a készpénzbeli váltság helyett az élvezett faizási haszonvétel fejében erdőrészt engedhessen át, melynek mennyisége a 7. §-ban foglalt kulcs szerint határozandó meg.

Ha a faizás külön — csupán azért járó viszonszolgáltatás mellett engedtetett meg: erre nézve a szerző.

dési viszony az udvartelki birtok megváltása mellett sértetlen marad.

11. §.

Az udvartelki birtokkal szerződés vagy használat folytán netalán egybekötött más haszonvételek jelen törvény által nem érintetnek.

12. §.

A 3. §. esetében a váltság-tőkét azon összeg képezi, mely az évi tartozások értékének huszszoros összegéből, egy hatodrésznek beszedési és kezelési költség fejében való levonása után fenn marad.

Ezen váltságot a birtokos köteles fizetni.

13. §.

Az évi tartozások értékének meghatározásánál, a mennyiben a szolgálmány készpénzből állott: vagy egyezségileg avagy jogérvényes itélet által készpénzzé változtattatott át; ennek összege veendő alapul; ha pedig kézi- vagy igás napszámból állott a szolgálmány: amannak értéke 17½, emezé pedig 35 o. é. krajczárra teendő; végre terménybeli szolgálmányok esetében az 1842—1847. (hat évi) összes termés egy hatodrésze veendő évi szolgálmányul, s annak értéke az 1847. évben fenállott középár szerint számitandó ki.

14. §.

A váltság-összeg biztositása és törlesztése az 1868. XXIX. t. cz. 4—12. és 24. §§. szerint történik, s ugyanezen törvény 16. és 17. §§-ainak határozatai az udvartelki birtok megváltása tárgyában már létrejött jogérvényes szerződések és itéletekre is kiterjesztetnek.

A hátralevő szolgáltatások megtéritése iránt szintén az 1868. XXIX. t. cz. 31. §-ának határozatai alkalmazandók.

15. §.

A 14. §. határozatainak épségben tartásával a váltság összege és jelzálogi biztositása felett a felek szabadon egyezhetnek, a mennyiben az állam közvetitését igénybe nem veszik.

Tiltva van és semmis annak kikötése:

a) hogy az egyes váltság kötelezettek egymásért egyetemleges kötelezettséget vállaljanak;

b) hogy a megváltandó udvartelki birtokok, a mennyiben külön birtokosok kezén vannak, egyetemlegesen leköttessenek;

c) hogy a községi vagyon magánbirtokosok tartozásaiért köttessék le jelzálogul.

16. §.

A váltság-összegre jogositott földtulajdonosok kötelesek különbeni jogvesztés terhe alatt: ez iránti keresetüket ezen törvény hatályba léptétől számitandó egy év alatt azon törvényszékhez benyujtani, a melynek kerületében a megváltandó birtok fekszik.

A törvényszék a keresetet az előnyomozások megtétele, az egyezség megkisérlése és a tárgyalás felvétele végett az illető járásbirósághoz küldi meg.

17. §.

A járásbiróság a netalán felmerülő vitás kérdések fölött a tárgyalást megtartja, és a megállapitáshoz szükséges összes előmunkálatokat teljesiti, a váltság-összeget azonban a beküldött iratok alapján a törvényszék állapitja meg.

Az eljárás költségeit a felek egyenlő részben viselik.

Az eljárás, a mennyiben a jelen törvény mást nem rendel: a fennálló törvényes határozatok szerint történik.

18. §.

A 4—11. §§ ban érintett birtokrendezés szintén a törvényszék hatásköréhez tartozik, a mely az előnyomozások teljesitésére a járásbiróságot bizza meg.

A 16. 17. §§. ez esetben is alkalmazandók.

19. §.

A váltság-összeg megállapitása iránti eljárás befejezte után a birtokos javára a teljes tulajdonjog a telekkönyvben kitüntetendő, és azon esetre, ha a váltság-összeg egészen le nem fizettetett, egyidejüleg minden egyéb terhek előtti elsőbbséggel a váltság-összeg is biztositandó.

Azon esetben, ha a birtok a földtulajdonos nevén áll, és terhelve van: az átirás tehermentesen eszközlendő, és a bejegyzett hitelezők csak e váltság-összegre tarthatnak igényt.

20. §.

Azon udvartelki birtokok tekintetében, melyek határozott időre engedtettek át a birtokosoknak, a földtulajdonosok kötelesek: irott vagy szóbeli szerződéseiket ezen törvény hatályba léptétől számitandó egy év alatt azon telekkönyvi hatósághoz bejelenteni, a melynél az udvartelki birtok telekkönyvei vezettetnek; a mennyiben ezen szerződések a telekkönyvben kitüntetve nem lennének.

Mulasztás esetében, mig a bejelentés meg nem történt: az udvartelki birtokos kértére a megváltás rendelendő.

21. §.

A telekkönyvi hatóság a bejelentéseket az illető járásbirósághoz küldi, mely a felek, a község elüljárók s netalán más személyek meghallgatása által a szerződés tartalmának valódiságát kinyomozza, s ha ellenvetés nem merül fel, a szerződést hitelesiti, s a telekkönyvi hatósághoz visszaküldi.

Ha pedig a szerződés tartalmának valódisága ellen a felek bármelyike kifogást tesz: az érdekeltek tárgyalásra idéztetnek és előadásaik jegyzőkönyvbe vétetvén, az összes iratok határozat hozatal végett a polgári törvényszékhez küldetnek. A tárgyalás s a további eljárás a polg. törv. rendtartásnak a jegyzőkönyvi rendes eljárást tárgyazó határozatai szerint történik.

22. §.

Ha a 20. §. szerint bejelentett szerződésekben oly kikötés fordul elő, hogy az udvartelki birtokos a birtokot sem el nem idegenitheti, sem azt nem terhelheti, vagy hogy az a fölötti szabad rendelkezéséről lemond: az ily kikötés semmisnek tekintendő.

23. §.

A tulajdonos és az udvartelki birtokos között viszony a hitelesitett vagy jogérvényes itélettel megálla-

pitott szerződések alapján a telekkönyvi birtoklapon hivatalból bejegyeztetik.

24. §.

A bejegyzés különösen magában foglalja:
a) az évi szolgáltatások miségét és mennyiségét;
b) a szerződés tartalmát, és
c) a netalán kikötött kibecslési árt.
Bejegyzendők a szerződés meghosszabbitásai is.
Ha a szerződés lejárta után a földtulajdonos a szerződést meg nem hosszabbitotta, és egy év alatt a kibecslés iránt nem folyamodott: a birtokos a szolgáltatások megváltását a fenebbi 12—19. §§. értelmében kérheti.

25. §.

A birtoklapon bejegyzett szolgáltatások minden uj szerzőre átszállanak még végrehajtási árverés esetében is; ennélfogva ezen szolgáltatások miatt a vételárból való levonásnak vagy abba való beszámitásnak, a világos kikötés esetét kivéve, helye nincs.

A folyó és az árverést megelőző évről való hátralék minden bejegyzett követelés előtt elégittetik ki a vételárból.

Csőd esetében csak a hátralékok jelentendők be, de az elsőbbségre nézve a fenebbi határozatok irányadók.

26. §.

A jelen törvény 4—24. §§. alapján létesitendő ügyletekért és teljesitett birói eljárásért bélyeg és illeték nem jár.

A 21. §-ban emlitett hitelesités költségeit a földtulajdonos viseli.

27. §.

Azon esetben, midőn a 3. §. szerint az udvartelki birtok megváltásának van helye: a felek akkép is egyezkedhetnek, hogy bizonyos számszerüleg meghatározott évekre uj szerződést kötnek, és ez esetben a jelen törvény 20—26. §§ ai alkalmazandók.

Ugyszintén jövőre is ilynemü szerződések csak a 20—25. §§-nak rendeletei megtartásával jöhetnek létre.

28. §.

Az udvartelki birtok visszabocsátása iránt hozott jogérvényes itéletek és kötött jogérvényes egyezségek érintetlen hagyatnak.

29. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyi,· belügyi- és igazságügyi miniszterek bizatnak meg.

Pest, 1870. április 10.

Horvát Boldizsár.

Indokok

az udvartelki birtokról szóló törvényjavaslathoz.

Az udvartelki birtokosok viszonyai iránt az 1853. mártius 2-án kiadott nyiltparancs 19. és 20 §§-ai nyomán a joggyakorlat el nem igazodhatott. — Ezen viszonyok megbirálásánál épen ugy vala, mint a bérföldeknél, nem annyira a szerződéseknek vidékenkint változó elnevezésére, hanem magára a viszonyra fektetendő a fősuly. Mindenekelőtt szükséges volt tehát a javaslat 1. §-ában az udvartelki birtok fogalmát szabatosan meghatározni. Ezen viszony alapján a birtokos házhelyet nyert oly czélból, hogy rajta épületet emeljen saját költségén. Az épület tulajdona e szerint a birtokos sajátját képezi, a tér tulajdona pedig a földtulajdonost illeti, és igy a tulajdon meg van osztva.

Az 1836: VII. t. cz. 12. §. szerint ily birtoknál a tartozásokra nézve az egyezkedés határozatai irányadók. Ezen egyezkedésekben a földesur többnyire feljogosittatik, hogy a birtokost kibecsülhesse s elmozdithassa, sőt némelykor a kibecslés egyedül a földesur kényétől függ. Hogy ily viszonyok mellett, midőn a családfő soha sincs az ellen biztositva, nem fogja-e őt és családját földesura kivetni: az udvartelki zsellérek közt a folytonos izgalom és szolgálmányok gyakori megtagadása napirenden van: alig szükséges emliteni. A földesurak per utján igyekeznek jogaikat érvényesiteni, melyek azon okból, minthogy ily természetü ügyekben tapasztalás szerint legnehezebb a bizonyitékokat megszerezni, rendesen hosszu tartamuak és költségesek. Utóvégre is a nyert haszon alig áll arányban a költségekkel, és végeredményül nem marad fenn egyéb, mint a kölcsönös gyülölet. Szitja ezt azon átalánosan elterjedt vélemény, hogy az udvartelki viszony — mint az urbéri viszonynak rokona — az 1848: 4-dik t. cz. értelmében szintén megszüntetendő lett volna, — minek határozott kijelentését a törvényhozástól napról-napra remélik is. — A tévfogalmak elenyésztetésére és a birtokviszonyok biztos és szabatos meghatározása tekintetéből tehát nemcsak az illető felek érdekében, de nemzetgazdasági szempontból is az udvartelki birtokokra vonatkozó viszonyok rendezése nem csak fontos, hanem egyuttal a legsürgősb teendők közé tartozik.

Az előterjesztett javaslatban kiindulásul vétetett az 1853. márt. 2-ki nyiltparancs 19. §-a, melyhez képest az udvartelki birtok két neme különböztetik meg:

A) egyik, a melyre nézve a birtokos már 1848. év előtt birtokban volt és a földesur határozott időre szóló szerződést fel nem mutathat;

B) a másik, a melyre nézve határozott időre szóló szerződés létezik.

Az *A)* alatt emlitett esetben a javaslat 3. §-a a birtokos tulajdonába bocsátja át az udvartelki birtokot a megváltás kötelezettségével. Már az 1853. martius 2-ki nyiltparancs 19. § szerint az udvartelki birtokos feljogosittatik megváltás mellett tulajdonjoggal megtartani azon birtokot, a mely örökidőkre avagy a férfiág kihaltáig engedtetett át. A gyakorlatban mindazáltal meghiusult e jognak érvényesitése, mert a birtokosok ezen feltétel létezését legtöbbnyire nem voltak képesek bebizonyitani, minek folytán már apáik által birt udvartelki birtokaikból kivettettek. Ezenfelül a birságok a határozatlan időkre szóló szerződéseket is ideiglenesekül

tekintvén, az udvartelki viszonyt is ugyan az idézett nyiltparancs 20. §-ának értelmében magánjoginak nyilvánitották.

Ily állapot további fentartása a törvények és jogszolgáltatás iránti bizalmat kepes lenne végképen aláásni.

A javaslat a méltányosság követelményeinek vél eleget tenni mindkét félre nézve, midőn az évek hosszu során át gyakorolt birtokot védi, és azon esetre, ha határozott időre szóló szerződésről van szó, a hizonyitás terhét a földesurra ruházza. A földesurak ugyanis legtöbb esetben tisztekkel vagy ügyészekkel rendelkeztek, a kik az ily szerződéseket könnyen irásba foglalhatták. Ha ezt mégis elmulasztották és e nélkül is a birtokost a birtokban hagyták: azon jogi vélelem elfogadására kölcsönöztek jogalapot, hogy azon birtokot, melyet a birtokosnak határozott időre szóló szerződés megkötése nélkül átengedtek, nemcsak ennek magának, hanem utódainak is bizonyos szolgálmányok mellett örök időkre engedték át. Ezen jogi vélelem feltevése igazoltatik az által is, hogy 1848 előtt a földesur maga gyakorolván az urbéri hatóságot, módjában állott a viszonyt szabályozni. Ha mindamellett nem szabályozta, ha határozott időre szóló szerződést nem kötött: hallgatag bizonyitékot szolgáltatott, arra, hogy az udvartelki birtokost ő maga ismerte el örökös birtokosnak. A javaslatnak czélja az, hogy ezen jogilag és okszerüleg vélelmezett birtokállapot fentartassék.

Azonban erre nézve merülnek fel kérdések, a melyek külön rendelkezéseket tesznek szükségesekké. Ugyanis:

1) Valjon csak a házhely hagyassék-e meg a birtokosnak, vagy a külsőség is?

A javaslat az összes bel- és külbirtokra nézve kiterjeszti rendelkezését, mert a felhozott okok mindegyik mellett szólnak.

2) Valjon legelő illetőség járjon-e ily birtokok után?

Ezen kérdésre is a javaslat 4. §-a igennel felel azon esetre, ha az udvartelki birtokosnak legeltetési élvezete szerződésileg vagy gyakorlatilag az 1848. év előtt fenállott; mert az udvartelki birtokos által fizetendő megváltás alapjául az évi szolgáltatások vétetnek, a melyek egy része az élvezett legeltetésért teljesittetett. Ha tehát az udvartelki birtokos váltságot köteles fizetni kivétel és levonás nélkül mindazon szolgálmányokért, a melyeket teljesitett; viszont méltán követelheti, hogy mindazon kedvezmények élvezetében meghagyassék, a melyekért a váltságot fizeti; és hogy a megváltott kedvezmény fenn is maradjon. E jogosult igénye pedig csak ily módon biztositható: mert különben a gazdálkodáshoz szükséges marha tartása legelő nélkül lehetetlenné válnék.

3) Az udvartelki birtokosok sok helyütt faizás élvezetében is lévén, valjon ezen faizás erdő kihasitásával elégittessék-e ki? A javaslat 10. §-a elismeri a jogot szintén ugy, mint a legeltetésre nézve: minthogy azonban a kihasitandó erdő-illetmény oly csekély lenne, hogy azt szabályszerüleg mivelni alig lehetne; czélszerüebbnek látszott, hogy a földesur az erdő-illetmény kiadásától felmentessék, azon feltétel alatt mindazonáltal, hogy a faizás értéke a váltság-összegből levonassék, — kivéve: ha a földtulajdonos önként ajánl erdőt.

4) A váltság-összeg megállapitásánál milyen kulcs vétessék alapul?

A 12. 13. §§-ban ugyanazon kulcs javasoltatik, a mely az urbéri birtokviszonyok rendezéséről szóló törvényjavaslatban ajánltatott. Ezen megváltási mód már az 1853. márcz. 2-iki földtehermentesitési rendeletben is benfoglaltatik, nem lenne tehát czélszerü, ha a törvényhozás a megváltást sulyosabb feltételek alatt rendelné el, mint az az idézett legfelsőbb rendeletben van meghatározva, mely szerint eddig már számos megváltás jött létre.

A B) pont alatt emlitett esetekben a javaslat 20. §-a a szerződési viszont fentartja, azonban a következő feltételek mellett:

a) Nehogy jövőre ily viszony felett kétség támadjon, s hogy egyuttal a viszony létezéséről és feltételeiről a telekkönyvből mindenki tudomást szerezhessen: a javaslat a szerződésnek telekkönyvi kitüntetését kötelezőleg elrendeli; miáltal az udvartelki birtokosnak is mód nyujtaték, hogy sajátja t. i. az épület felett szabadon rendelkezhessék.

b) A javaslat szerint az ily viszony jövőre csupán magánjogi természettel fog birni. Ebből következik, hogy a szerződés mindazon feltételeit, a melyek szerint hübéri köteléknek létezése legtávolabbról is vélelmezhető lenne, vagy a melyek épen hübéri függetegséget tartalmaznának, a 22. §. világosan semmiseknek jelenti ki; és mind a földtulajdonosnak, mind a haszonélvezőnek szabad rendelkezési jogát tulajdonára nézve a magánjog határain belül egyaránt biztositja.

c) Jövőre az ily viszony csak határozott időre szóló szerződések alapján engedtetik meg, és ezeknek telekkönyvi bejegyzése a földtulajdonosnak kötelességévé tétetik; miáltal eleje vétetik annak, hogy a megszüntetett urbéri kapcsolathoz hasonló hübéri viszony szabad egyezkedés alapján mellékes uton ujjolag létesitessék.

Végül ezen javaslatra vonatkozólag még megjegyeztetik, hogy annak 2. §-a némely eseteket sorol fel, a melyekre a jelen törvény nem alkalmazható. Ámbár ezen eseteket már az 1. §. kizárja; minthogy azonban az ország több részében ily viszonyok tényleg előfordulnak, nehogy kételyek támadhassanak: ezen viszonyok fentartását a törvényben világosan ki kellett mondani, — miután az ily viszonyok pusztán szolgálati viszonyon alapulnak, a magánjog határozatai szerint birálandók meg és semmiféle rendezést nem szükségelnek. Ugyan a 2. §. 6) alatti rendelkezése szintén szükséges: mert Erdélyben e tekintetben szintén kételyek merültek fel, a melyek ezen világos rendelkezések által megszüntetni czéloztatnak.

Pesten, 1870. április hó 10-én.

Horvát Boldizsár.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatott sajat nyomdájában Pesten 1870 (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 24. Pest, 1870. junius 14.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Értesités.

A kolozsvári ügyvéd-egylet igazgató választmánya a *„Jogtudományi Közlöny“*-t, mint az ügyvéd egyletek eszméjének létesitésére és az egyleti érdekek előmozditására kiválóan és sikeresen törekvő szaklapot a kolozsvári ügyvédegylet közlönyévé választotta.

Kelt Kolozsvárt, a kolozsvári ügyvédegylet igazgató választmányának 1870. május havában tartott üléséből.

KÓVÁRY MIHÁLY,
egyl. titkár.

A perkivonat készitésének hátrányairól.

A m. kir. igazságügyminiszter által az 1868. évi LIV-ik t. czikk 6-ik §-ában nyert felhatalmazásnál fogva 1869. évi ápril 29-én kiadott, s a polgári törvénykezési rendtartással egyidejüleg életbeléptetett *„birói ügyvitel“* 60-ik §-a rendelete szerint az itélet alá bocsájtott perekről, valamint más bonyolódottabb vagy nagyobb terjedelmü ügyekről az első foku bíróságok előadó birói által kivonat levén készitendő, s a 233-ik §. szerint a felebbviteli törvényszékeknél is az előadó birák, a menynyiben az elsőbirósági ügykivonatokat nem használhatják, — mi az elsőbíróságok jelen szervezete folytán leggyakrabban fordul elő — kivonatot készitni kötelesek levén: a 68-ik §. rendeleténél fogva a perek a kivonat felolvasása, más ügyek pedig szóbeli előterjesztés utján adatnak elő mind három foku törvényszékeinknél.

A perkivonat készités iránti jelen rendelkezés az absolut uralom alatt nálunk is divott, s különben is némi módositásokkal a „birói ügyvitel“ czime alatt ujolag meghonositott Geschäftsordnungból plántáltatott által ujabb törvénykezési életünkbe.

Vannak sokan, kitünőbb biráink s ügyvédeink között, kik ezen rendelkezésben a perlekedő felekre nézve valami nagy garantiát látnak!

Én azonban nem osztozom ezek nézetében, s a perkivonatokat nem csak szükségtelennek, de károsoknak is tartom.

Azon érdemes urak, kik a perkivonatokat valami különös garantiának tartják a perlekedő felek érdekeire nézve, azon nézetből indulnak ki, hogy az előadó biró, az által, hogy a perkivonat elkészitésére kötelezve van, kénytelen az összes perirományokat figyelmesen átolvasni, s azokat, az által, hogy belőlük kivonatot készit, kétszeresen tanulja meg, mert qui scribit bis discit, miután a kivonat készités is a leirás egyik, habár szellemibb természetü neme.

Meglehet, hogy az absolut rendszer alatt ezen nézetnek volt valami, sőt talán erős támpontja is, ma azonban annak hiányzik minden alapja.

És pedig azért, mert — véleményem szerint — „a törvénykezési rendtartás“ 120-ik § ában megállapitott, s a 103—108., valamint a „birói ügyvitel“ 72—75. §§-aiban körülvonalozott nyilvános eljárásban gyökeredzik jelen törvénykezési rendszerünk folytán a felek legnagyobb garantiája.

Igaz ugyan, hogy a törv. rendt. 104-ik §-a a feleknek és képviselőiknek csak annyi jogot enged, hogy két-két meghivott egyén kiséretében a per tárgyalásánál, illetőleg előadásánál azon esetben is megjelenhessenek, midőn a hallgatóság hivatalból vagy a felek inditványára kizáratott; s eme jelenlét még nem valami különös garantia arra, hogy az előadó mindent elolvas vagy előad, mit a fél előadatni, vagy felolvastatni ohajtana, mert a felfogás különbözőségénél fogva, sok, vagy legtöbb esetben, az előadó talán nem tartja lényegesnek, és döntőnek azon körülményt vagy iratot, melyet az elfogult fél annak tart, s ezen körülmény folytán a felek vagy képviselőik jelenléte, ha nem is illusóriusnak, de mindenesetre puszta „pictus masculus“-i szerepnek tünik fel, s gyakran hallani az abbeli kérdésre, hogy miért nem jelennek meg a felek vagy képviselőik pereik előadására? azon stereotyp választ, hogy hiszen minek jelenjenek meg mint puszta figuransok, midőn nekik nem szabad felszólalni az ellen, ha az előadó valamely, szerintök döntő körülményt nem emlitett fel, vagy valamely, véleményünk szerint lényeges okmányt felolvasni elmulasztott: ámde a felek s képviselőiknek ily, legtöbb esetben biztos alapot nélkülöző panaszaiknak, s előitéleteiknek utját be lehetne vágni, s nekik a legkézzelfoghatóbb garantiát nyujtani az által, ha a „birói ügyvitel“ 76-ik §-a következő bekezdő szavai után: *Előadás után*, egy az igazságügyminiszter ur által kiadott pótrendelet által a következő passus ékeltetnék a szövegbe: „a bíróság elnöke előbb a felperest aztán az alperest, illetőleg képviselőiket felhivja az iránti nyilatkozatra, kivánnak-e a felolvasott periratokon s okmányokon kivül, még mást a per irományai közől felolvastatni? s az e tekintetben kifejezendő kivánat folytán, a felolvasni kért iratoknak felolvasása után“ stb. azaz: hogy a bíróság csak ezután vonul a mellékterembe tanácskozás és határozathozatal végett.

Hogy egy ilynemü intézkedés a feleknek a legnagyobb megnyugtatást szerezhetné; erről mindenki meglesz győződve, kinek csak pere van.

Emez intézkedés nemcsak kézzelfogható garantiát nyújtana a feleknek, hanem valóságos vivmány volna, mely Európa egyik polgári törvénykezési rendszerében sem hozatott be eddigelé, talán azon igen egyszerü okból, mert a nyilvános eljárás polgári ügyekben aligha van másutt behozva, mint nálunk.

Ezen javaslatot illetőleg feleslegesnek tartván minden további szószaporitást, visszatérek most a perkivonat készités által nyujtott előnyök és hátrányok *fejtegetésére.*

Már föntebb érintém, hogy némelyek a perkivonat készitést azért tartják nagyobb garantiának, mert az előadó biró ez által kényszeritve van az összes periratokat gondoson átolvasni és tanulmányozni.

Szánandó, s nem birónak való ember volna az olyan, ki, ha perkivonat készitése nem kivántatnék, a periratokat átolvasni és tanulmányozni elmulasztaná, s ilyesmit én olyanról, ki a birói esküt letette, fel sem is tehetek, már azért sem, mert minden embert addig jónak és becsületesnek kell tartanunk, mig annak ellenkezőjét nem tanusitotta. De aztán vannak coercitiv eszközök és módok az ily bíróra nézve, a birói felelősségről s kártérítésről szóló törvényben; s továbbá azon inkább ugyan erkölcsi, de veséig ható eljárásban, mely szerint a jelenlevő birák egyes körülmények iránt az előadó által magukat informáltatni s egyes okmányokat felolvastatni kivánják, s ezek s a jelenlevők előtt mindjárt feltünik az, hogy elolvassa-e az előadó figyelmesen az aktákat vagy sem? s mintsem ily nyilvános pelengérre állitásnak kitéve legyen az előadó, százszor inkább hajlandó leend az iratokat elolvasni s tanulmányozni.

Egyébiránt én a perek alapos előadása s még inkább az alapos itélethozatal érdekében, s e szerint maguk a perlekedő felek megnyugtatása s érdekeik megóvása tekintetében a „birói ügyvitel" 68-ik §-ában megállapitott jelen eljárás mellőzésével, mely szerint a perek a kivonat felolvasása által adatnak elő, szükségesnek vélném a perek előadását természeti állapotára vissza vezetni olyképen, hogy a periratok, döntő okmányok s felebbezvények egész terjedelmükben felolvastassanak.

Igaz, hogy ezen eljárás szerint negyedrésze sem adathatott volna elő az előadott pereknek, de nem is az elintézett ügyek számára fektetem én, s hiszem a mélyebb belátásnak valamennyien, — a fősulyt, hanem az alaposságra.

És aztán a birák szaporitása, s ezeknek több tanácsokban naponkénti tanácskozásaik által az elintézett tárgyak száma is szaporodnék. Egyébként azoknak, kik az elintézett számokat veszik valamely biróság működése egyedüli criteriumául, csak annyit válaszolok, hogy a perlekedő felek a birótól nem az expeditiusságot, de az alaposságot várják, s ha megvagyok arról győződve, s azt hiszem, hogy mindenki, hogy ha én, mint biró a pere előadását szorgalmazó féltől azt kerdeném, hogy mit akar inkább, azt, hogy perét előadjam egy felületes elolvasás után, csak hogy az elintézve legyen, vagy pedig megvárja, mig én azt behatólag áttanulmányozni fogom? minden perlekedő ez utóbbi mellett fog nyilatkozni. Aztán tapasztalás szerint az, ki csak azon törekszik, hogy mennél több számot elintézett légyen, nem mindenkor szokott alapos munkát teljesitni, mert gyors és egyuttal mély felfogás és alaposság a feldolgozásban, csak lánglelkek tulajdona, s ilyenek sehol sincsenek ám bőven.

De kapcsolatban a jelen eljárás tekintetében előadott véleményemmel kijelentem még, hogy én a kiadványi tervnek az előadó általi előkészitését sem pártolom, mert ez a praeocupatiónak szinével bir, s jobbnak tartanám, ha a per előadása után bekövetkezendő tanácskozás után a többség által előadott vélemény s indokok alapján, tétetnék fel aztán annak egyik tagja által, kinek nézetei győztek, vagy irányadók voltak, az itélet. Egyelőre azonban a szóbeli eljárás behozataláig, megtarthatónak tartom az e tekintetbeni eljárást.

Ám vizsgáljuk tovább a perkivonat készités theoriáját.

Ki késziti a perkivonatot? Az alsóbiróságoknál a tvszéki ülnökök, vagy jegyzők.

A felsőbb biróságoknál pedig az előadó birák mellé rendelt fogalmazók, fogalmazó segédek, vagy joggyakornokok.

Vegyük tehát sorba.

Az elsőfolyamodási birónak, ha kivonat-készitéssel nem kellene idejét töltenie, miután a pert elolvassa, a kiadmányi tervet azonnal ellehetne készitnie, s a pert előadnia, s eszerint sokkal több ügyet intézhetne el, mert mig egy perkivonatot elkészit, két három pert elvégezne, a perkivonat tehát tevékenységére nézve nyüg, mely a feleknek mit sem használ.

Igen, de meg kell tennie, tehát megteszi, de legtöbb esetben alig van abban köszönet, úgy, hogy midőn az ügy a felebbviteli birósághoz kerül, a legtöbb előadó biró, ha arra való segédje van, számba sem veszi, hanem inkább uj kivonatot készittet vagy készit, mert ezt előnyösbnek tartja, mint a birói ügyvitel 223. §-a szerint a tapasztalt hézagokat pótolni.

Mennyi időt vesz el azonban ismét ez uj perkivonat készités!

Ezen kivonaton kivül köteles a felebbviteli biró az érintett §. rendelete folytán a felebbvitelből kivonatot készitni s ez indokból aztán legujabban mind a m. kir. Curia, mind semmitőszéknél, mind a legfőbb itélőszéknél mintegy 54 fogalmazó és fog.-segéd alkalmaztatott, holott egyszerübb és semmi költségbe sem kerülő dolog lett volna a birói ügyvitel ebbeli rendeletét megszüntetni, s a felebbvitel egész terjedelmében leendő felolvasását elrendelni, mi a felek megnyugtatására fokozatossabban hatott volna, mint a felebbezésekből kivonat-készitésnek szükségessége, s ezenkivül a királyi tábla kitünőbb fogalmazói és segédfogalmazói nem vonattak volna el onnan, hol ezekre sokkal nagyobb szükség van, miután a perkivonatok a kir. táblánál készitetnek el, mert az elsőfolyamodási biróságok urbéri, telekkönyvi és bünfenyitő ügyekben épen nem, vagy csak ritkán és vajmi kevesen küldenek fel kivonatot, a polg. ügyekben felterjesztett perkivonatokban, nagyon ritkán van köszönet, s ezen ügyekben a k. t. előadó birák, vagy ha megbizható segédjeik vannak, ezek kénytelenek uj perkivonatot készitenі.

De a perkivonat nemcsak nem garantia a perlekedő felekre nézve, hanem aggályra nyujt okot azok egy némelyikének, hogy a felebbviteli biró a perkivonat nyomán, a nélkül, hogy az összes periratokat tanulmányozná, adja elő ügyét.

Ez ugyan alaptalan félelem, de minek reá okot is nyujtani?

Végre, habár a birói ügyrendtartás 68-ik §-a a perek előadását a kivonat felolvasása által rendeli előadatni: legtöbb esetben ez szóbelileg történik, mert akkor még csak annyit sem lehetne előadni, mennyit előadtak mult évben. Ugyanezért a perkivonat felesleges, s csak munka-pazarlás.

Nézetem szerint tehát a perkivonat készitésének kötelezettsége valamennyi bíróságnál, de mindenesetre az elsőbiróságoknál, és pedig a következő okokból: a) mert a perlekedő felek nagy része perutra csak azért vonszolja ügyét, hogy lássa, mit mond a jogtudó biró; b) mert az elsőfoku bíróságnál az elintézés gyorsasága a fökellék; c) mert a megyei vagy városi tvszéki ülnökök mellett segédek, tvszéki segédek vagy gyakornokok nincsenek alkalmazva — mint ez a cs. kir. tör-

vényszékeknél volt, — kik a kivonatok készitésével megbizathatnának, s d) mert tapasztalás szerint az elsőbiróságok által kényszeritőleg készitett kivonatok, kényszerüség kifolyásai lévén, különben is keveset érnek — megszüntetendő, s e helyett az előadó vagy a felek, illetőleg képviselőik által döntőknek kijelentett okmányoknak s a felebbezvényeknek egész terjedelmükbeni felolvasása volna elrendelendő, mert a birói határozatok alapossága, s a felek megnyugtatása ez uton inkább volna elérhető.

WLÁD ALAJOS,
kir. táblai biró.

Hamis eskü.

Mentül gyakoribb alkalmazást nyer a köz- és magánéletben az eskü alkalmazása, annál sürübben történhetik és történik is vele visszaélés. S mentül gyakoriabbak a hamis esküvési esetek, annál kevésbé lehet biztossággal reá támasztani a társadalmi intézményeket

Ha a birónak mindig attól kell félnie, hogy a tanu előtte hamisan esküszik, nem alapithat jó lelkiismerettel a kivett vallomásra itéletet; ha az államhatalom nem tekintheti a hivatalnokaitól kivett esküt oly köteléknek, melyre némi megnyugvással támaszkodhatik, lehetetlenné válik az állami öszlét, a kormányzás; ha a házas felek az őket összekötő esküt nem tekinthetik egy oly köteléknek, melynek önkénytes és egyoldalu megsértése bün és vétek, bomlásnak induland a családi élet; s ha a bünnel vádolt nem bizhat abban, hogy védője előtt nyiltan beszélhet a fenforgó esetről, mert az *esküjénél* fogva árulójává nem lehet, akkor megszünik itt is a bizalom és őszinteség — s ezzel az igazságos és alapos védelem lehetősége. Szóval, a társas öszlét minden rétegében és alakulásaiban fontos tényező az eskü, s az azzali visszaélés veszélyesebb támadás az államban egyesültek ellen, mint a lopás vagy rablás: mert ettől óvakodni lehetséges, amaz ellen előre védeni magát teljesen lehetetlen.

Ezen veszélyes büntény kevesbitésére semmi egyéb garantiája sincsen a társadalomnak, mint az, hogy a hamis esküvő utólagosan, ha reá bizonyul e büntény, kérlelhetlen szigorral sujtassék a törvényes büntetéssel. S ha más büntetteknél is méltán kivánhatni, ennél feltetlenül kell és lehet követelni a birótól, hogy ilyen esetek megitélésében a vádlott iránti minden személyes pártfogást és annak állását félre téve részrehajlatlanul iteljen a veszélyes tény felett.

Az istenben boldogult szentszékek, kik ezelőtt nálunk a ténykérdés feletti itéléssel voltak felruházva, e tekintetben különfélénél különfélébb gyakorlatot követtek. Vallásos buzgalomból majd szerfeletti szigorral iparkodtak a bünteny mégakkor is constatálni, ha rendes jogi fogalmak szerint a törvényes bizonyiték nem is volt előállitva; majd átcsaptak csupa vallásos buzgalomból ismét a másik végletbe, s nem vették figyelembe a legvilágosabb bizonyitékokat, nehogy valakinek fenyitő tvszéki elitéltetéséhez, mely a papi fogalmakkal és a keresztényi szeretettel ellenkezni látszott, hozzá járuljanak.

Igy e kérdésben a legnagyobb, a legkárosabb bizonytalanság honosult meg.

Most, miután e kérdésekben is a rendes fenyitő törvényszékek s mint felebbviteli tvszék a kir. tábla és kir. Curia jár el, remélhetni, hogy több egyöntetüség és nagyobb biztosság fog helyt fogni. Remélhetni különösen, hogy a felebbviteli forumok iparkodni fognak határozatai és döntvényeik által odahatni, hogy az ezen fontos büntény kérdésében az elsőbiróságoknál notán felmerülő eltérések megszünjenek, s helyöket egyöntetü eljárás és irány foglalja el.

Hogy minő felfogással jartak el a szent székek a hamis esküvés tárgyi tényálladékának kimondásában, szolgáljon például két ellentétes eset, melyeknek egyike mostan, — időközben megszünvén a szentszékek illetékessége, — a királyi tábla előtt fog felülvizsgálat alá jönni.

I. K. J. a polgári per során esküt tett N. N. megye törvényszéke előtt, „hogy a keresetbe vett bérösszeget felperesnek megfizette.“ Felperes ennek következtében hamis eskü miatt vád feljelentést nyujtott be az illetékes szentszékhez. P. J. tanu vallja, hogy vádlott előtte beszélgetés közben beismerte volt, hogy az illető felperesnek adósa. Vádlott nem tagadja ezt, hanem felhozza, hogy több ügyletben levén összeköttetésben felperessel, két ilyen ügyletből még most is adósa és erről felperesnek kötelezője is van. Ezt azonban csak saját *nem hitelesitett* könyveivel s a mennyiben ezek figyelembe nem vétethetnék, nem képes mással bizonyitani, minthogy kéri, miszerint felperes üzleti könyvei és iratai megvizsgáltassanak. Azokból kiderülend: hogy felperesnek ellene még két rendbeli követelése van, s hogy azért lépett fel ellene a már kifizetett bérösszegre nézve keresettel ujolag, mert erre nézve felperes törvényes zálogjoggal bir, a másik két tartozásra ellenben nem.

A kért vizsgálat megtagadtatott. Hanem tanuként kihallgattatott a panaszos. Ez tagadja, hogy alperes ellen más követelései is volnának: (mert időközben átruházta azon két kötelezvényt sógorára), s ezen vallomására (elhallgatván az átruházást) meg is esküszik.

A szentszék vádlottat a hamis eskü büntényében bünösnek mondja ki. Itéletét azzal indokolja, hogy az esküvel, mint szentséggel könnyelmüen bánni már önmagában véve bün, hogy P. J. tanu határozottan vallotta, miszerint vádlott előtte beismerte, miszerint felperesnek adósa, ezt nem is tagadja, sőt nyiltan beismeri, azon kifogásnak pedig, hogy ezen beismerés más két tartozásra vonatkozik, érvényt azért nem lehetett tulajdonitani, mert azt vádlott bizonyitani nem képes. Nem hitelesitett saját üzleti könyvei önmaga mellett bizonyitékot nem képeznek, panaszos könyveinek és iratainak megvizsgálása pedig mellőzendő volt, mert azok tartalmát panaszosnak hit alatt kivett vallomása pótolja.

Szerencsére megszünvén, időközben a szentszékek e kérdésbeni illetékessége utóbb a fenyitő tvszék előtt kiderült elrendelt házmotozás és könyvvizsgálat alapján, hogy a panaszos felperesnek valóban volt még az időben két más követelése is, s hogy a keresetbe vett bérösszeg csakugyan ki volt fizetve, minél fogva vádlott a hamis eskü bünténye alól felmentetvén, a panaszos felperes ellen hamis vád miatti bünper lett folyamatba téve.

A másik épen ellenkező irányu eset pedig a következő:

H. P. G. elfogadó főhitet tesz le arra a váltóperben, „hogy az F. M. által ellene beperesitett 8165 ftos váltón levő elfogadói aláirás tudta és meggyőződése szerint hamis“, s ennek folytán a kereset terhe alól feloldatott. A váltóhitelező erre az illetékes szentszék előtt hamis esküvés iránti pert indit. Annak során bizonyitja a letett eskü hamisságát a következő adatokkal:

a) Bemellékel a vádlott által sajátkezüleg irt és valóknak beismert 5 db váltót és 3 db levelet, továbbá a pesti kir. vtszék előtt hit alatt kihallgatott két szakértő véleményét, melyben az elfogadói aláirás a kerdéses 8165 ftos váltón az alperes által sajátkezünek beismert okmányokok levő aláirásokkal azonosnak, s igy *egyhangulag valódinak* mondatik.

b) Bemutat 2 db sajátkezüleg irt levelet alperestől, melyekben az felperestől a váltókeletet kevéssel megelőző időben nagyobb összegü kölcsönöket kér.

c) Begyőzi, hogy a utókelet idejét megelőzőleg alperes másokat is megszóllitott nagyobb mérvü kölcsönök iránt, de azoktól nem kapott. Pénzre tehát szüksége levén, valahol csak szereznie kellett. Szerzett felperesnél.

d) P. M. és K. L. tanuk hit alatt vallják, hogy a keresett 8165 ftos váltónak alperes által történt elfogadásánál jelen voltak, s látták is, hogy alperes ez alkalommal felperestől nagyobb összegü pénzt kapott.

e) B. V. és L. V. tanuk hit alatt vallják, hogy az utczán hallották, midőn alperes a felperes megbizottja által megkérdeztetvén, hogy miért tagadja elfogadó aláirása valódiságát, ez azt felelte, hogy mindaddig tagadni fogja, mig a peres utról a békés utra nem tér.

És mindezek mellett a szentszék alperest. — ki azon vidéken befolyásos uri egyén — bizonyitékok elégtelenségéből *felmentette;* mort — ugymond indokaiban — „az eskü szentsége, ezen vallásos tény magasztossága, midőn valaki az élő Istenre, mint az igazságtalanság mindenható boszuójára hivatkozik, megkivánja, hogy a hamis eskü bünténye csak is világos, határozott, kétségbe vonhatlan bizonyitékok alapján mondassék ki, melyek pedig jelen esetnél fel nem találhatók, miután, a szakértők véleménye, mert *emberi* itéleten, csalódáson is alapulhat; abból, hogy kért alperes felperestől nagyobb összegü kölcsönt, nem következik, hogy kapott is, hogy másokat is megszólitott az időben alperes nagyobb mérvü kölcsönök iránt, nincsen összefüggésben az elfogadó aláirá- valódiságával; az aláirásnál jelen volt tanuk nem emlékeznek határozottan a hó és napra; B. V. és L. B. tanuk vallomása nem nyom semmit, mert hátramaradva az utczán mintegy lesből hallgatództak stb. stb.

Ilyen okoskodás mellett persze csak az istenitéletekhez (Ordalia) kellene a hamis eskü megbirálásában folyamodni.

S ha az előzőleg közölt esetben hozott itélet csak szomoritólag hathat a gondolkozóra, ez utóbbinak sajátságos argumentatiója nevetésre indit; mert a mint irtózunk attól, hogy valaki alapos bizonyitékok nélkül elitéltessék, épen olyan szükségesnek tartjuk, hogy a hamisan esküvők kiváltsággal fel ne ruháztassanak, s ha előállittatik ellenök annyi bizonyiték, mely arra is elegendő, hogy valaki *gyilkosság miatt halálra itéltethessék*, az a hamisan esküvő irányában is elég bizonyitásnak vétessék; s a birót azok latolgatásában sem az esküszentsége, sem pedig a vádlott tekintélyes állása meg ne tántoritsa.

Dr. FRIEDMANN BERNÁT.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi jun. 3-án tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Horváth Károly elnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, dr. Apáthy István, Arady Antal, dr. Bróde Lipót, ifj. Muraközy László, Rupp Zsiga, dr. Schnierer Gyula, Szabó Albert és dr. Szontagh Kálmán választmányi tag urak.

Elnök: Horváth Karoly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, *(határozat)* irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván dr. *Reismann* Simon és *Fövényessy* Rudolf ügyvéd uraknak egyleti tagokul leendő felvételük iránti jelentkezésük, miután az ügyvédi oklevél birtoka tekintetében igazoltattak, *(határozat)* nevezett ügyvéd urak a megejtett és mindenik irányában külön foganatositott titkos szavazás utján, egyleti tagokul megválasztattak, és részükre a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

3) Olvastatván Pestváros közönségének átirata, melyben az egyletet a Batthyány temetésnéli megjelenésre felhivja, *(határozat)* a felhivás folytán az egylet küldöttségileg fogja magát képviseltetni a temetésnél; e küldöttség tagjaiul elnök, alelnök, titkár és következő urak választattak meg: Bogdány Lajos, dr. Fischer Kálmán, dr. Győry Elek, Kármán Lajos, Králitz Kálmán, Morlin Imre és Rupp Zsiga.

4) Olvastatván 1) a debreczeni ügyvédegyletnek átirata és észrevételei, az elsőbiróságok rendezéséről szóló törvényjavaslat felett, — ugyszinte 2) az aradi ügyvédi egyletnek átirata és emlékirata a kir. ügyészség szervezésére nézve, — valamint 3) a nagyváradi ügyvédegyletnek átirata és munkálata „a személyes végrehajtás megszüntetése folytán szükségessé vált törvényhozási intézkedésektől", *(határozat)* az első két munkálatok a rendes üléshez, (mely f. hó 17-ére hivandó össze, és mely ugyanazon tárgyak felett fog tanácskozni,) a harmadik pedig a negyedik szakosztályhoz rendeltetett áttétetni.

5) Olvastatván a berlini „Juristische Gesellschaft" átirata, mely mellett két rendelet évi jelentését és a 98. jegyzőkönyvét több példányban megküldvén, az egyletet munkálatainak viszont átküldésére és kölcsönös érintkezésre kéri fel, *(határozat)* az átirat örvendetes tudomásul vétetett és a „Juristische Gesellschaft" az évkönyv 3 példánybani megküldése mellett átiratilag értesittetni rendeltetett arról, hogy a kölcsönös minél sürübb érintkezés a budapesti ügyvédi egyletnek nagy örömére szolgáland. A megküldött nyomtatványok egy-egy példánya a könyvtárba áttétetett, a többiek a választmány tagjai között osztattak szét.

6) Titkár abbeli jelentése, miszerint a 104. és 105. számu két vidéki megkeresvény, melyek egyikének tárgya az egylet hatáskörébe sem tartozott, elnökileg elintéztetett, *(határozat)* tudomásul vétetett.

7) Dr. Bróde Lipót ur inditványozza, miszerint, miután az ügyvédi vizsgákhoz vizsgáló biztosokul kinevezett egyleti tagok egy évi működése legközelebb be fog fejeztetni, és igy uj tagok lesznek kijelelendök a vizsgáló bizottságokhoz, és miután az egy évi tapasztalat beigazolta azt, hogy nyolcz ügyvéd nem képes saját hivatalos ügyeinek elhanyagolása nélkül, a számos vizsgálati teendőknek eleget tenni: kéressék fel az igazságügyminiszter ur, hogy jövőre az ügyvédi karból legalább 14 tagot nevezne ki vizsgáló biztosokul; inditványozza továbbá, hogy a kir. tábla elnöksége kéressék fel, miszerint tekintettel arra, hogy az ügyvéd épen délelőtt van saját hivatalos teendőivel leginkább elfoglalva, az ügyvédi vizsgákat a délutáni órákra tüzné ki. *(Határozat)* Az első inditvány elfogadtatván, az egylet részéről ennek értelmében az igazságügyi miniszter ur feliratilag határoztatott felkéretni a vizsgáló biztosok szaporitására; a második inditvány pártoltatott ugyan, de gyakorlati kivitele a kinevezendő uj vizsgáló biztosokra bizatott.

8) Titkár az egylet érdekében előlegezett 6 ft 84 kr posta- és (a felmutatott eredeti számla szerint kifizetett) 21 ft nyomtatási — összesen tehát 27 ft 84 kr költséget kérvén kiutalványoztatni, *(határozat)* a 27 ft 84 kr kiutalványoztatott, miről pénztárnok ur az eredeti számla áttétele mellett jegyzőkönyvi kivonaton értesitendő.

9) Pénztárnok urnak a pénztár állásáról bemutatott jelentése a mult ülésben tudomásul vettől annyiban különbözik, hogy az idei bevét ma 1704 ft 31 kr, a kiadás pedig 1520 ft 75 kr, s igy a készpénz maradék 183 ft 56 kr. *(Határozat)* A jelentés tudomásul vétetvén, irattárba tétetni rendeltetett.

10) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* elnök titkár, dr. Apáthy István és Szabó Albert urak küldettek ki.

Jegyzette és kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Különfélék.

(Nyilt levél) intéztetett hozzánk *Sebestyén Mihály*, kolozsmegyei főügyész; *Szentiványi Gyula*, kolozsmegyei törv.-széki ülnök; *Frits Albert*, városi törv.-széki tanácsos. *Popu József*, kolozsmegyei egyesbiró és *Bokros Elek*, kolozsmegyei törv.-széki ülnök aláirásával, kik mindannyian egyszersmind okleves ügyvédek, s mint olyanok megütközésüket fejezik ki az iránt, hogy a kolozsvári ügyvédegylet a tagképességet kizárólag csak gyakorló ügyvédekre szoritja.

Részünkről szintén azon nézetben vagyunk, hogy az egyleti célok, nevezetesen a jog- és államtani ismeretek fejlesztése és terjesztése, a hazai jogélet terén felmerült kérdések fejtegetése, a törvénykezési hiányok elháritása, szóval egyleti közreműködés utján a hazai jogélet egységes fejlesztése és javitása, — sikeresebben volnának elérhetők, ha a gyakorló ügyvédek mellett, azok közreműködésére is tér engedtetnék, kik habár az ügyvédi jogosultsággal nem élnek, de akár mint *jogtanárok* a jogtudomány elméleteit és a törvényeket elvontan ismertetik, akár mint a *birói kar* tagjai a törvényt részletes esetekben alkalmazni hivatvák. Ugyanezen indokoknál fogva ugy a *budapesti*, mint a legtöbb hazai ügyvéd-egylet eltért ama a kolozsvári egylet részéről foganatba vett megszoritástól, mely már azon nehézség következtében, hogy majdnem lehetetlen a *gyakorló ügyvédi* fogalmat körvonalozni, elkerülhetlenül vélt sérelmeket okoz. Ezen véleményünk nyilvánitása mellett, mely az emlitett nyilt levélben kifejtett érvekkel azonos, nem érezzük magunkat hivatva, ama terjedelmes *nyilt levél* közzétételével a kolozsvári ügyvéd-egylet belügyeit a lap hasábjaiban hosszadalmas discussiók tárgyává tenni.

(Értesités.) A nagy tárgyhalmaz miatt mindekkoráig nem volt lehetséges a *törvénykezésre vonatkozó szabályrendeletek* közlését folytatni; most azonban kiegészitendjük e hiányt, ugy hogy az 1869. évi szabályrendeletek gyüjteményét tartalmazó **„Függelék"** rövid idő mulva befejezve leend.

Mellékletül

egy fél iv a szabályrendeletek gyüjteményéből.

TARTALOM: Értesités, Kőváry Mihálytól. — A perkivonat készitésének hátrányáról, Wlád Alajos, kir. táblai birótól. — Hamis eskü, Friedmann Bernáttól. — A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. - Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok és egy fél iv a szabályrendeletek gyüjteményéből.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 25. Pest, 1870. junius 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Jogakadémiáink valódi képe néhány vonásban rajzolva.

II.

A ki a tudomány mai állásában azt hiszi, hogy egy háromévi tanulmány elég, az összes jogi és államtanok elsajátitására, azt, ha nem-szakértő, tudatlansága mentheti ki; de ha valaki jogvégzett ember létére is azt merné állitani, hogy hazai fiatalságunk avval a többnyire csekély előképzettséggel, melyet a gymnasiumból hoz magával, a jogtudománynak abc-jén felülemelkedhetik a jogakadémiában, azt vagy magát is hátramaradott embernek kellene tartanunk, vagy feltenni róla, hogy ámitani akarja a világot.

Ki tartotta volna lehetségesnek, hogy a nemzeti kormány életbeléptetésének jogi közoktatásunkra az lesz a hatása, hogy az ország minden zege-zugában uj meg uj jogtanodák keletkezzenek, melyek nem a tudomány terjesztésében, hanem inkább annak gunyolásában találják egyedüli életfeladatukat, melyeknek csupán létezése is satyra a tudomány muzsáira?! Ki hitte volna, hogy a nemzeti kormány alatt olyan időt érünk, midőn a helyett, hogy a közmivelödés akadályai elhárittatnának, a közoktatás ügyének 1848. előtti rendszerét visszaállitva, s a püspöki és vallásfelekezeti joglyceumok és akadémiák számát még megszaporitva látjuk! Milyen sajnálatos szegénységi bizonyitvány az hazánkra, milyen kiálló tanubizonysága tudománybeli törpeségünknek, hogy az egyházkerületek, a kormány, a hazai értelmiség lehetönek tartják, hogy három, — söt két évi előadás alapján 13—15 különböző, nagyrészt széles terjedelmü és bö tartalmu tudományszakmában némileg kielégitő kiképzést nyerhessen a tanuló. És lehet-e szomoritóbb tapasztalást képzelni annál, midön látjuk, hogy egynémely akadémiánk összes tudományos kara 3—4 tanárból áll, hogy a tanférfiak, kiknek már állásuknál fogva szaktudósoknak kell lenniök, nem is sejtik, milyen komikum rejlik abban, midön 3—4 olyan tudomány előadására vállalkozik valaki, melyek közül egy is elég arra, hogy kizárólag igénybe vegye egy ember erejét. És ha egyébiránt nem is akarjuk ez alkalommal különös vizsgálat vagy csipös megjegyzések tárgyává tenni azt az emlékezetes tényt, hogy az 50-es években kiadott akadémiai szabályzat erös alkotmányánál fogva mai napig fenn tudta tartani életét, azt mégis csak szabad lesz megmondanunk, hogy miután már jobb rendszert nem kaphattunk, legalább a létezönek rontásától megkimélhették volna az országot. Már pedig kétévi tanfolyamot a jog- és államtudományi tanulmány teljes elvégezhetésére behozni, az olyan rendszabály volt, melyről kevés gondolkozással is tudni lehetett, hogy a mai viszonyok közt semmi jót nem eredményezhet. S ha ezt előre lehetett tudni és kellett is, akkor a tudománynak minden egyebeknél előbbvaló ügyét *semmi feltétel alatt* nem volt szabad holmi nevetséges kicsinyes érdekek kedviért koczkáztatni; mert azt egy perczig sem lehet tétováznunk kimondani, hogy semmiféle felekezeti autonomia vagy főpapi kivánság, semminemü kisvárosi ambitio és a mult iránti tisztelet nem lehetnek oly hatalmas indokok, hogy azoknál fogva olynemü tanintézetek felállitásába belenyugodjunk, melyek az igazi miveltségnek inkább depravatiójára, semmint előmozditására látszanak czélozni. Valjon nem lehetett-e előre tudni, hogy akadémiánk tanrendszere mellett, kivált a kétévi tanfolyamokban oly kevés idö jut egy-egy tanszakmának, melylyel szemben még ha csupa kitünö tudósok kezeiben volnának is a tanszakok, alapos kiképezésről beszélni, nevetséges dolog?

De eszembe jut itt b. Eötvös Józsefnek Magyarország nagymiveltségü, mély gondolkozású miniszterének munkáiban olvasott egy nyilatkozat, mely szerint az iskolának nem az a feladata, hogy teljes birtokába helyezze a tanulót a tudományoknak, hanem inkább csak a lehető legjobb utmutatóul szolgáljon neki, azoknak a legrövidebb, legkönnyebb módon megszerzésére. — Nem tartózkodom én sem egyetértésemet kifejezni ez igazsággal, csupán avval a fentartással, hogy nehezebb tanodai feladatnak tekintem, ama czélravezető utmutatást adni, mint lassan haladó oktatással a tudomány részleteibe bevezetni a tanulót. — Hogy a tanuló elméjét arra fogékonynyá tegye, kedvet és komoly törekvést keltsen benne a hallottakat saját gondolkozásával és utánjárással kiegésziteni, hogy az erös vonásokban lelke elé állitott képet önképzés utján megelevenithesse, szóval, hogy a tudomány elhintett magvai a tehetséges tanulóban termékeny talajra találjanak, ahhoz nézetem szerint a tanitó részéről még jóval nagyobb ügyesség kivántatik, mélyebb felfogása a tudománynak, nagyobb otthonosság benne, mint a rendre következő materiák szár z előadásához. De olyan vézna, hiányos és vázlatos tárgyalása a tanoknak, a milyen jogi tanodáinkban napirenden van, hasznot soha, csakis kárt okozhat. Mert ne ámitsuk magunkat az olyan balga hiedelemmel, mintha az átalános tételek előadásával, a tanulmányok főbb elveibe nagyjából vezetvén be a tanulót, valami hasznos szolgálatot tettünk volna a tudományos közmivelödésnek; annyit csak tudhatnak szakértöink, hogy az átalános elvek nem teszik ki a tudományt, de még annak részét sem; azok csupán azt az anyagot és eszközt szolgáltatják, melynek czélszerü használatából épül a tudomány rendszere. — Valamint hogy az, ki elmondani tudja egy nyelvnek betüsorozatát, még azért nagyon messze jár attól, hogy beszélni is tudjon ama nyelven, ugy valamely tudomány átalánosságainak és lényeges elemeinek ismerete is egymagában még semmi gyakorlati, hasznos müködésre nem

képesit senkit, s miként egy körakás, akár milyen nagy legyen az, nem lakható ház, ugy a jogtudomány is csak akkor érdemli meg a nevét, ha nem csupa átalános elvek- és szabályokból áll, melyekből csinálhat kiki a mit akar, hanem az szükséges legfőképen, hogy az élet mindig változó s vég nélkül különböző viszonyait mind teljesen felfogva felettök uralkodjék, hogy azoknak saját természetök s lényegök szerinti hatását és egymásra visszahatását tökéletesen minden oldalról ismertesse, s ezen álláspontból intézze és rendezze a társadalmi és állami élet minden hatányait. Egy szóval mondva: a jogtudomány legfőbb funktiója épen a részletek és egyedi különösségek szabályzatos rendezésében teljesül; a jog- és államtudomány az összes emberi létet mozgató erők ismeretében áll, mely ezen erőket öszhangzatos hatásra mérséklő szabályok és kivételek, tételek és megszoritások bonyodalmas rendszerét, csudálatosan összefüggő rendezetét képezi.

Épen azért, mert jogakadémiáink tanulmányi rendszere olyan szabásu, hogy szinte kizár, csaknem lehetlenné teszen minden, az elméleti átalánosságokon és a trivialis alapigazságokon tulemelkedő tárgyalást; mert ez a rendszer az ő három és kétévi tanfolyamaival, a jog- és államtudományok különböző ágainak tarka egyveleges változatban elészabott, de mégis szabatlan előadásával arra látszik rendeltetve lenni, hogy e téren való haladásunkat mentől jobban hátráltassa, azért bátorkodtunk első czikkünkben a tudományosság ellenségének nevezni azt az állapotot, mely ezen tanintézetek közös typusát képezi, s ezeknek más országok magasabb iskoláihoz hasonlitását sehogy meg nem engedi. Nem kivánjuk mi e szavainkkal azt sürgetni, hogy iskoláink berendezését egyesekben és mindenekben külföldi mintákhoz méresse a kormány. Non omnia possumus omnes. Ezt jól rendelte igy a gondviselés, mert ezen alapszik a világot lakó nemzetek érintkezése, és a polgárosodás pályáján nemes versenyzésök. Azután meg azt is tudjuk, hogy „si duo faciunt idem, non est idem". Mindazonáltal is azt követelnünk kell, hogy a tanulmányok kezelésének egyedül czélhoz vezető, mert mindenütt kipróbált kezelési módja nálunk szándékos lenézésnek folytonosan ki ne tétessék. A collegiumi előadások módszere a fenálló tanrendszer mellett nem lehet más, mint olyan, *mely a legfölületesebb* ismeretek szerzésére segiti a tanulót. Ahol az előadások helyét nem pótolja egészen a német egyetemekről régóta elküszöbölt dictálás, ott olyan vezérfonalak- és tankönyvekre támaszkodnak azok, melyek ha egyébiránt talán jók is, mint röviden beavató munkák, de egymagukban természetes, hogy fel nem karolják az *egész* tudományt és nem pótolhatják az irodalom ismeretét. Az u. n. specialis collegiumok, külön előadások az egyes tanszakmák külön tárgyalható részeiről nem léteznek, nem is létezhetnek, mert az idő szüke, a tanárok kicsi száma miatt — az akadémiai tanárság maximuma 13—15 tantárgyra *hat ember* — ilyesmire gondolni sem szabad. Tanuló ifjainkban ily módon önkénytelenül olyan gondolkozást ébresztünk, mintha a tankönyvön kivül egyéb semmi tudományra szükségök nem volna. Hasonlókká teszszük őket e tankönyvek használata tekintetében a nazarenusokhoz, kiknek az a hitök, hogy a bibliában, és a próféta hivőihez, kik meg ugy vannak meggyőződve, hogy az alkoránban benne van minden emberi tudomány.

Milyen vézna, csekélytartalmu vezérfonalakból szörpölék a tudományszomjas tanulók azt a hig levet, mely nekik valóban tápláló eledel gyanánt az akadémiai cursus étlapján „államtudományok" czime alatt igértetik! Mily szüken kimért eszmekörben tengődik e fontos tudományok előadása! Mennyire nélkülözi az sikerének legfőbb feltételét, a messze kinéző történeti és bölcsészi alapvetést! Ha iskoláinkat végzett embereink államtudománybeli összes képzettségöket egy-két sovány könyvecskéből és ezeknél is még szárazabb előadásokból meritették, lehet-e csodálkozni azon, hogy a magyar nemzetben, melynek a nagy politika szinpadán való mesteri ügyessége világszerte közmondásuvá lett már, a rendezett, szilárd elveken nyugvó közigazgatás iránt a rokonszenves hajlamnak oly kevés nyomait találni? Vagyis — nehogy valamikép félreértessék, a mit mondunk, — nem természetes jelenség-e ily viszonyok közt, hogy állami öntevékenységünk nyilatkozványaiban még oly kevés látszata és befolyása van a tudományosan iskolázott gondolkozásnak? A mi e részben nagy és nevezetes dolog történik, az inkább csak egy bizonyos természetadta ösztön közvetlen hatása, semmint átalános elvszerü igazságokróli meggyőződésnek vezérlete alatt inkább egyes genialis emberek erelyéből, mint a tudomány uralmából folyó szükségérzetből létesül. A napi sajtó ilyen tényezők hatása mellett a közéletnek és a reformmunkának ugyszólva egyedüli regulatora s e nagyhatalom tekintélyével szemben a tudománynak mint olyannak és az ő embereinek szava alig nyomhat valamit. Egy talpraesett vezérczikk, egy politikai szónoklat többet ér még annyi tudományos vitatkozásnál, többet nyom, mint bárminő tudós vállalat.

Nem szándékunk az ily dolgok erintésével az üres formalizmust és feszes doctriáriasságot magasztalni. De azért, hogy német szomszédaink sokszor a doctrinalis scrupulusok füszálaitól nem látják a gyakorlati élet kövér legelőjét, s hogy magatartásuk politikai dolgokban néha olyan mint ama fiué, ki nem akart elébb vizbe menni, mig uszni nem tudott, azért nem kell nekünk épen az ellenkező végletbe átcsapva a formalis elmemiveltség minden támaszait magunktól ellöknünk. — Csak a mit érett gondolkozás, alapos tudomány vívott ki, adhat stabilitást a közélet viszonyaiban.

A mit a politikai tudományoknak jogakademiánkon szokásos előadásáról fentebb felhoztunk, ugyanazt kell az u. n. positiv jogtanok kezelése iránt ismételnünk. — Az egész positivitas itt ugy látszik az, hogy a positiv eredmény mentől kisebb, ugyszólva semmi. A ki tudja, mit kivánnak e részben a külföldi egyetemekben a tanulótól, bámulattal kell néznie, milyen jelentéktelen parányisággal érik be nálunk a vizsgáknál, hol a jogtudomány a legátalánosabb igazságoknál egyébből nem áll semmiből. A mennyi tudománynyal itt egyesek megállják a sarat magán az államvizsgán is, annyival egy jóravaló egyetemben az első évet végzett ujoncz még egy szelid természetü kedélyes colloquiumban is megbukhatnék. Milyen ízetlen és emészthetlen habarék az, a mit a legfontosabb, vagy legalább legfontosabbnak tartott jogi tanulmánynak, a magyar magánjognak konyháján kavarnak össze, a tudományban ugyis sanyaru böjtölésre szoktatott fiatalság számára! Ősiség, leánynegyed, nemesi jószág, királyi adomány itt ugy járja, mintha a nevaquistica commissio épen most volna itt in floribus. Az elavult joganyagot, a mint a tudomány feladatához illik, jól megkülönböztetni a tényleg megalakult ujtól, az alakulóban levő jogképződést éber figyelemmel kisérni, a tanuló figyelmét határozottan, tudatosan feléje irányozni, a magánjog körétől minden közjogi s idegenszerü dolgot különválasztani, az efféle magasratörő kisérletekre gondolni is alig merészkedik valaki. A magyar magánjogbeli előadások nagyobb részét a régi állapotok és inpraktikus dolgok ismertetése teszi ki; sehol nem szólnak régi vagy ujabb törvény — pedig tudjuk milyen sok dologról hallgatnak és hallgattak mindenkor az egyébiránt *szókkal* épen nem fukarkodó

törvényhozóink, — a hol tehát hézag és üresség van a jogrendszerben, valamint az előadó tudományában: ott az osztrák jog viszi a felszolgáló inas szerepét, s ebben a szemfényvesztő hiábavaló játékban az a legérdekesebb momentum, hogy a régi jogállapotok előadását ugyis a jogtörténetben, az osztrák jog tételeit pedig ennek előadási óráiban hallgatják a tanulók. Ekként a magyar magánjognak tanitása, a mint jogakadémiáinkon divatozik, nagy részben csak haszontalan időlöltés, hiu, habár jólelkü gyermekes ámitás, melyben magunkat és a tanulóságot ringatjuk, a ringatáshoz abban is hasonlitó, hogy a szüntelen mozgás daczára is évek óta folyton egy helyben maradunk. — Valóban, ha rágondolunk a magyar magánjog tanitásának eredményeire, ugy tünik fel ez a tudomány jelenlegi állapotában, mint egy iszonyuan tátongó nagy hézag, melynek setét mélyében önnön tehetetlenségét szégyenelve bujkál a tudatlanság.

Ugy mint a magyar joggal, ha roszabbul nem, a többi tételes jogi szakmákkal is vagyunk. Mit ér ugyanis például a római, egyházi, sőt magának az ausztriai jognak tanitása, mikor száz tanuló közt aligha van kettő, ki a tankönyv olvasása mellett szükségesnek tartaná a corpus juris-t forgatni; olyan tanulója pedig még talán nem is volt egy akadémiának sem, ki tanulmányi éveiben a legszükségesebb segédkönyvet, a törvénytárt megszerezte volna magának. A mit a most megnevezett tudományok ismeretköréből bir hazai értelmiségünk, annak elsajátitása korántsem önálló munkálkodásnak, a jogforrásokbani buvárkodásnak nyeresége; hanem jobbadán csak a külföldi irodalom elméleti fejteményének részenkinti töredekes átültetése által eszközöltetik az. Ennélfogva e téren egész tudományos életünk és munkásságunk nagyon is közvetitett és feltételezett; és valamint egyfelől a jelenkor jogászi miveltségének alapzata és föltényezőjeként jelentkező tudományok továbbfejlesztéséhez önállóan hozzá nem járulunk, ugy másfelől irodalmunk sem lehet e részben soha a korral lépést tartó. Ennek pedig nézetem szerint az a következménye lesz, hogy magánjogi (s egyéb) codificatióbeli kisérleteink is hiányosak maradandnak, a most élő és tanuló nemzedék vérébe át nem mehetnek, mig annak útjait az irodalom és mindenoldalu tudományos vitatás elő nem készitették. Mert hogy egy törvénykönyv kiinduló pontja lehessen s mintegy termő földje egy komoly és sokoldalu literaturának, hajnali fénye törvénykezési állapotaink javulásának, ahhoz nézetünk szerint szükséges, hogy viszont az a törvény is az eddigi tudomány és joggyakorlatnak legyen közös vivmánya, mintegy a nemzet jogi légkörében áramló gondolatok megállapodó tömörülése. E nélkül a modern törvénykönyvekből müszerüleg kivont, vagy épen gépiesen összeillesztett codexet igen, de soha a nemzet életéből szervesen kinött törvénykönyvet nem kapunk. De mivelhogy az ez iránti nézetek közlése kitüzött tárgyamtól máris nagyon félre vitt, azért a fentebb mondottakhoz visszatérve az ausztr. polgári törvénynek hazánk jogakadémiáin recipiált tanitására vonatkozólag még csak azt a megjegyzést akarom tenni, hogy én ennek is rendeltetéséhez mért jó sikeres és hasznát nem remélhetem, ha ezen jogi tanszakmának egyik ismereti kutfejét és magyarázati főközegét, t. i. a régi német jognak számbavételét egészen mellőzzük.

Ha az eddig közlött nézeteink nyomán jogakadémiánk tettleg fennálló tanrendszerével s annak kezelésével szemben mindent inkább, csak helyeslésünket nem nyilvánithatjuk, vannak viszont e rendszernek különösekben s egyesekben olyan kinövései, oly viszás oldalai, melyekről nem lehet másképen, mint a legnagyobb roszallással megemlékeznünk, nem lévén képesek felfogni, a jelen kor viszonyai közt hogyan türhet egy felvilágosodott olyan állapotokat, s mikép szentesithet saját intézkedéseivel s jóváhagyásával olyan gyakorlatot, mely a jogakademiák jó hirét, ha lehetne még szó róla, az utolsó szikráig elfojtja, s azokat igazán mondva, a tudományos nyomor és inség óvó-intézeteivé aljasitja?

Eszébe jut egy jogásznak, jómódu szülék fiának, néhány hónapra külföldre utazni, avagy kedve jön egy másiknak a nyarat falun tölteni, vagy segédnek szegődik valamely vidéki ügyvédhez; kapja magát és folyamodik a miniszteriumhoz, hogy miután szüleit a gazdaság körül segiteni akarja, vagy az ügyvédsegédi kereset után könnyebben gondol megélhetni, engedtessék meg neki a magántanulás, s ritka eset van reá, hogy meg nem engedik, sőt a protestans akadémiákban, mint értesültünk, a miniszteriumhoz sem kell folyamodni, rövid uton is megadják az engedélyt. — Kérdem már most: lehet-e józanul feltenni, hogy ez a tanuló, ki előadásokat nem hallgatott, saját vallomása szerint pedig mással foglalkozott mint tanulással, hogy mondom az ilyen tanuló némileg alapos tudománynyal jöjjön a vizsgához, s lehet e méltányosan mindazt követelni tőle, a mit az előadásokat látogató tanulótól követelni joga van a tanárnak? Ha pedig kisebb eredménynyel is beérjük az ilyen tanulónál, nem injuria-e ez az eljárás a rendes hallgatókra nézve? És ha véletlenül a privatisták közt van is egy-egy kitünőbb tehetség, a mint van valósággal, mégis minden esetben a mellett kell maradnunk, hogy az efféle kedvezések megadása rosz hatással van az akadémiai tanulóság fegyelmére és tanulási kedvére. — Valóban nagyon kell sajnálkoznunk a felett, hogy ott, hol ilyen kedvezményeket oly bőkezü készséggel osztogatnak, nem is gyanitják, mint látszik, e rendszabály kártékony hatását. Minden lehetséges és lehetetlen dolognak akadt már a világon pártfogója, védője; de álljon elé indokaival és érveivel a kinek bátorsága van a magántanulás visszás privilegiumát védelmezni, megtartását jövőre is ajánlani. — Megengedjük, hogy helyén lehetett a 49-ki események által tanulmányaik sodrából kivetett egyes embereknek tekintetre méltó körülmények közt utat és módot nyujtani, hogy tanulmányaikat bevégezhessék; nem ellenezzük azt sem, ha még most is éltes, hivatalt viselő egyének, a birói qualificatio feltételeinek formai teljesitése czéljából, egyes akadémiai tantárgyak vagy a vizsgatétel iránt némi elnézés- és kedvezésben részesülnek, az ilyenekben megtartandó mértéket a kormányközegek tapintata könnyen eltalálja. De ha a tanulni képes koruk javában és rendes tanulmányaik legjobb folyamában levő *fiatal tanulókat* az iskolába járástól hivatalosan dispenzáljuk, ebben nem vagyok képes egyebet látni, mint a hazánk veszedelmére amugyis nagyon elharapódzott munkakerülés és urhatnámsági viszketegnek hatósági pártfogó gyámolitását. — És mintha ilyen viszonyok közt még nem volna eléggé szánandó a jogi tanodák állapota, mintha még tetézni akarnák a viszásságot és a lehetőség legvégső határáig vinni ezt a jogakadémiai nihilismust, legujabban az a szokás kapott fel, hogy egyes rendes hallgatóknak, kik nem találják czéljaikhoz illőbbnek a magántanulás nyugodalmas ölében a semmittevés fáradalmaiból megpihenni, olyan kedvezményt adnak, melynélfogva a rendes vizsgákat a szabály szerint kitüzött időnél két-három hónappal korábban tehessék le, ugy hogy midőn e szerint az egyazon osztályba járó hallgatók közül a nyilvános rendes tanulók nagyobb része csak julius végén végezi az évet, egynehányan közülök már aprilis vagy májusban végezték el azt. Hol, a földkerekség melyik országában létezik ilyen állapot? *R.*

(Vége kov.)

A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint.*)

Időtartam.

Az elbirtoklásra bizonyos időtartam kivántatik. Számitása iránt a törvényben semmi kivételes szabály nem foglaltatván, esetenkénti alkalmazásánál az átalán elfogadott elveket követhetjük zsinórmértékül. Ehez képest pedig az elbirtoklás nem *óra* szerint számittatik, hanem *nap* szerint, mely 24 órából áll s éjféltől éjfélig tart. Nem szükséges tehát, hogy az elbirtoklás azon órában végződjék, melyen kezdődött. Nem számitunk például mai 10 órától, holnapi 10 óráig, hanem ezen és ezen naptól, ezen és ezen napig.

A szokás, mely törvény-erővel bir, azért állapodott meg ebben, hogy elejét vegye a perlekedéseknek, melyek azon kérdés fölött támadtak volna, hogy mely időpont az tulajdonképen, melyen az elbirtoklás megkezdődött.

Sem az elkezdés (dies a quo), sem az elvégzés napja (dies ad quem) nem számittatik; mert azon elvnél fogva: „non de momento ad momentum" csak *teljes* napok jöhetnek tekintetbe, — fél, negyed, vagy átalában *rész* napok nem.

E szerint bizonyos ingatlant 1840. jan. 1-én *déltájban* birtokba vevén: 32 év után kétségkivül elbirtokolom. De kérdés: mikor lesz *teljes*, mikor folyik le e 32 éves időszak? 1840. jan. 1-sö napja nem számittatik, mert nem teljes; s mert, ha számittatnék: ugy az elbirtoklás e nap első órájától (éjfél után), azaz: oly idő óta folyna, melyben még nem birtam. Pedig elbirtoklás birtok nélkül nem képzelhető.

Ugyanez áll 1872. január 1-sö napjára is; mert mindaddig, mig ez el nem mult, csak a nap egy részéről lehet szó; naprészek pedig nem számitanak. Az első nap tehát, mely az elbirtoklásra nézve tekintetbe jö, 1840. jan. 2-ika, s hogy a 32 éves időszak *teljes* legyen, nemcsak 1871. decz. 31-ik, hanem 1872. jan. 1-sö napját is be kell töltenünk. Vagy:

Ha például ma *délben* szomszédom házát megvettem és átvettem: a *mentességi elbirtoklás* a vételár kifizetésére nézve, melyre magamat a vevő irányában köteleztem, nem a mai, hanem a holnapi naptól kezdődik; — különben nemcsak dél*utáni*, hanem a dél*előtti*, vagyis azon időt is kellene számitani, melyben fizetési kötelezettségem, még nem létezett; s az adósságra nézve az enyészet megkezdődnék, mielőtt az keletkezett volna.

Ily értelemben számittatik az időtartam a törvénykezési eljárásnál is (1868. 54. §. 254., 277., 291, 298. 1855. decz. 15. ny. p. 143. §.)

Az év a Gergely-naptár szerint számittatik, 365 napból áll és ebben a *szökő nap* nem foglaltatik. Ha tehát a birtoklás eleje közönséges évben jan. 1-söre esett: az jövő évi jan. 1-én, s ha szökö évben kezdődött: ugyanazon év decz. 31-én folyik le. Ha pedig az időtartam szökö-napon kezdődik, vagy végződik: ez, mint közönséges nap tekintendő.

A törvényes ünnepek épugy számitanak, mint a többi napok, — még akkor is, ha az elbirtoklás vége ünnepnapra esnék. A ki tehát jogát érvényesiteni egész ez utolsó napig elmulasztja, magának tulajdonitsa a a kárt, melyet szenvedni fog: mért nem szakitotta meg az elbirtoklást egy nappal előbb? Azonban még ekkor is kérhet — rendkivüli szükség alapján — a bíróságtól engedélyt arra, hogy a jogai fentartására szükséges cselekvényeket igénybe vehesse. (1868. 54. §. 331., 342., 357., 1840. 15. t. cz. II. 204. Ideigl. t. sz. I. 88. §)

Az időtartam, mely az elbirtoklás létezéséhez megkivántatik, különfélekép van meghatározva, — tekintve a *személyeket*, kik ellen; a *dolgokat*, melyekre vonatkozólag s *azoknak* jogszerü s jóhiszemüségét, kik által gyakoroltatik.

Ezekhez képest — a fenálló gyakorlat szerint — rövidebb és hosszabb elbirtoklási időt különböztetünk meg

I. Rövidebb elbirtoklási idö:

1) *1 év, 1 nap.*

a) A nem telekkönyvezett polgári és urbéri természetü javakra, — de az előbbiekre csak akkor, ha oly czimen szereztettek, melyen tulajdont szerezni a törvény enged, s ha szerző ugy hiszi, hogy a birtokában levő dologhoz teljes joga van, mert azt jó lélekkel vette. (Hk. I. 78. §. 4. III. 15. *összehasonlitva* Ideigl. t. sz. I. 21., 156. §§-aival.)

b) A nem telekkönyvezett hajdu-, jász- és kunkerületi fekvőségek, — különösen a szőlők, kertek és épületekre nézve, — a mezőgazdasági földek kivételével. (Jászok és Kunok statutumai 10. §.; ideigl. törv. sz. I. 21, 156. §§-ai.)

c) A nem telekkönyvezett, de jogszerüen és jóhiszemmel szerzett szász birtokra nézve. (Ideigl. t. sz. I. 21, 156. §§.) A jogszerüség és jóhiszemüség létezéséhez pedig következő lényeges kellékek kivántatnak:

a) az eladó és vevő szerződéses megegyezése a birtokra és árra nézve;

b) az eladásnak háromszori nyilvános közzététele az eladott birtok helyén; és

c) az u. n. symposium, vagyis áldomásivás (Almeschtrinken) melletti nyilvános bevezetés, vagy iktatás rendszerint a szomszédok jelenlétében. (Szász nemzet s atutumai III. k. 6. cz. 6, 12 és 17 §.)

2) *3 év.*

a) Bármilyen természetü telekkönyvi jószágokra és dologi jogokra nézve. Mert az ideigl. törv. cz. I. 21 és 156. §-a szerint az országgyülés intézkedéséig az ausztriai polgári törvénykönyv mindazon határozatai érvényben maradnak, melyek az 1855. decz. 15-i tkvi rendelettel összefüggésben állnak, s melyek valamely telekkönyvi jog megszerzésére, vagy elenyésztére alapul szolgálnak.

Az ausztriai polgári törvénykönyv 1467. §-a pedig elrendeli, hogy ingatlanokra nézve az, kinek nevére azok a nyilván-könyvbe bevezetvék, minden ellenmondás elleni *teljes* jogot 3 év alatt birtokol el. Ennyi idő ugyanis, — a bejegyzéseknél már különben is kifejtetni szokott elővigyázatnál fogva, mind a tulajdonosnak elegendő védelmet nyujt, mind a nyilván-könyvek hitelét lehetőleg előmozditja.

Hogy azonban e három éves elbirtoklásnak helye legyen, szükség:

a) hogy a szerzés jogszerüen és jóhiszemmel történt s átadással is megerősittetett;

b) hogy a megszerzett dolog telekkönyvezve van, illetőleg, hogy azon hatósági kerületben, hol a jószág fekszik, rendes nyilvánkönyv vezettetik; s

c) hogy abba az elbirtoklandó jószág, illetőleg jog a birtokos nevére *bekebeleztetett.*

A puszta elöjegyzés maga nem elegendő. Ez csak feltételes jogot ad, és az elbirtoklás a föltét, illetőleg az utólagos igazolás bekövetkezése előtt el nem kezdődik. Ha azonban az elöjegyzés igazoltatik: ennek jogereje visszahat az elöjegyzési kérvény beadásának időpontjára. Mert a telek. rend. 61. §-a értelmében az elbirtoklás azon időponttól veszi kezdetét, melyben a vonatkozó okmány a nyilván-könyvbe bevezettetett. Innen van, hogy abba nem az okmány kelte, hanem a bejegyzés ideje jegyeztetik föl.

*) Lásd a „Jogt. Közlöny" mult évi folyamát. Szerk.

b) Azon irtásföldekre nézve, melyek az 1853. márcz. 2-i urbéri ny. parancs 9. §-nak II. pontja alatt foglaltatnak, — mennyiben az *átadáskor* kikötött különös *feltét*, vagy megállapitott *idő* még nem teljesült, illetőleg le nem folyt volna. Mert különben ezen irtásföldek is a jelenlegi birtokosok tulajdonává lesznek, s csak a rajtuk fekvő szolgáltatásokat tartoznak megváltani. (1853. márcz. 2-i ny. p. 9. §. II. p.; ideigl. t. sz. VI. r. 1. §.)

c) A jász-kunkerületi szántóföldekre nézve, akár telekkönyvezve vannak, akár nem, s *utóbbi esetben* akár forogna fenn jogszerü czim és jóhiszem, akár nem. (Jászok és Kunok statutumai 10. §. 1.)

d) A végrehajtási jogra nézve, *mentességi irányban*. De ha a végrehajtás a marasztalt fél kérelmére egyezségileg halasztatott el; vagy ha a végrehajtató kimutatja, hogy a végrehajtást a fentebbi határidő alatt kielegitési alap hiánya miatt nem eszközölhette: a végrehajtás mindaddig megujitható, mig a per tárgyára nézve elbirtoklás nem történt. (1868. 54. t. cz. §. 378.)

3) *6 év.*

a) A fiscus, vagyis az álladalmi javak és az álladalmi érték igazgatói ellen, és pedig az ideigl. törv. szab. 21. és 156. §§-ainak módositásához képest;

a) a szabadon álló ingatlanokra nézve, amint azok puszta, vagy elhagyott, vagy közigazgatási rendeletek folytán elhagyottnak vélelmezett telkek, épületek (a. p. t. k. 287. §.)

b) a kir. felség *magán* tulajdonához tartozó fekvőségekre nézve (a p. t. k. 289. §.).

c) a fejedelmet illető, de kizárólag fenn nem tartott jogokra nézve, például erdők, vadászat, halászat s több efélék joga (a. p. t. k. 1457. §.).

b) Az egyházak, községek és más megengedett testületek javainak igazgatói ellen, — valamint az a) pont alatti esetekben, ugy itt is csak annyiban, mennyiben ingatlanoknak, vagy ezeken gyakorlott szolgalmaknak és más jogoknak birtokáról van szó, és

mennyiben azok a birtokos nevére a nyilván-könyvekbe *bekebelezve* vannak (a. p. t. k. 1472. §.).

II. A hosszabb elbirtoklási idő:

1) *12 év* a nem telekkönyvezett, de nem is jogszerüen szerzett magyarországi és erdélyi kir. városokban fekvő *polgári* javakra nézve. (Hk. I. 78. §. 2.)

Itt azonban megjegyzendő, hogy sokan, különösen maga Verbőczy (Hk. III. 15.) Kelemen, Kövy, Fogarassy és Geörch Illés ez esetben is 1 év, s 1 napot emlitenek; mert szerintök a fentemlitett idő később ellenkező, *általános szokás folytán* elenyészett.

A Quadripartitum 64. cz. is a 12 évet javasolta s a fönt kitett megszoritás mellett Frankkal (Közigazság törvénye 143. §.) és Wenzellel (magyar és erdélyi magánjog rendszere I. k. 222. §.) mi is e nézetet valljuk helyesebbnek; — annyival is inkább: a) mert az 1 év és 1 napos szokás, mint maga Verbőczy elismeri, a helységbeliek példájára alakult *visszaélés által* „modo quodam abusivo" keletkezett. (Hk. III. 15.);

b) mert az 1 év és 1 napi elbirtoklás csak elidegenitett, tehát jogszerüen szerzett ingatlanokra vonatkozik, mint ez többek közt azon kiváltság-levélből is kitetszik, melyet IV. Béla 1244-ben Pest városának adott. Ebben ezt olvassuk: „Quicunque ex eis possesiones *emerit*, si per annum et diem nullus ipsum super hoc impetierit, de cetero eas sine contradictione aliqua possideat pacifice et quiete (Katona Hist. Crit. VI. p. 45.; Fejér Cod. Dipl. IV. k. I. r. 326. l.)

Semmi sem ellenzi, sőt kivánatossá teszi tehát, hogy foglalásokra nézve a rövidebb 1 év és 1 napi helyett, a hosszabb 12 évi időtartamot alkalmazzuk.

Ugyancsak 12 éves elbirtoklás divatozik az erdélyi szász fekvőségekre is, — mennyiben telekkönyvezve nincsenek, és nem is jogszerüen szereztettek. (Szász nemzet statutumai III. könyv 6. cz. 11. és 17. p.)

2) *30 év.*

a) A telekkönyvezett, de a szerző nevére át nem irott ingatlanokra nézve akár jogszerü czimen alapul a szerzés, akár nem (auszt. polg. törv.-könyv 1470. §.; Ideigl. t. sz. I. 21. 156. §.).

b) A telekkönyvezett, bár a szerző nevére átirott ingatlanokra nézve, ha a szerzés jogszerü czimen nem alapul, — nem tevén különbséget akár nemesi, akár polgári, akár paraszt minőségü is a birtok, csak az kivántatván, hogy az előbbi tulajdonos egyéni személy volt legyen (a. p. t. k. 1477. §.; Ideigl. t. sz. I. 21. 156. §.).

Az a. p. t. k. 1477. §. ugyanis igy szól:

„Annak, ki az elbirtoklást harminez évi időszakkal támogatja, nincs szüksége a jogszerü czim kimutatására. De az ellene bizonyitott *rosz hiszemü* birtok ezen hosszabb időszakban is kizárja az elbirtoklást."

Igaz ugyan, hogy ezen eset nem igen fordulhat elő, mert a birtokos birtokczime kimutatására nem kötelezteti, mindazáltal merülhetnek fel esetek, midőn ezt is szükséges tenni:

a) Ha a birtok jogszerüsége, rendkivüli körülmények folytán, sulyos gyanuval terheltetik. Igy készültek 1391-ben Bebek Imre országbiró elnöklete alatt és vezetése mellett az u. n. „Regestrum de Lipto, et Regestrum de Thurócz";

b) Ha a jelenlegi birtokos az előbbi tulajdonos ellen a biróság előtt tulajdonának elismerését követeli; vagy

c) Ha a betöltött elbirtoklási idő után a tőle eltartóztatott dolgot tulajdoni, vagy vélt tulajdoni keresettel visszakövetelni akarja.

Azonban ez esetekben is, mennyiben a birtok telekkönyvezve van, a 30 éves elbirtoklás fölmenti öt a jogszerü czim kimutatásának szüksége alól.

8) *32 év.*

a) A nem telekkönyvezett nemesi javakra nézve. (Hk. I. 78. §. 2.; ideigl. törv. sz. I. 21, 156. §.)

Ide számitandók a székelyföldi fekvőségek is az 1555 évi udvarhelyi statutumok 24. pontja szerint.

Különbséget nem okoz, bár miként történt is a szerzés; akár jogszerüen, jóhiszemmel és valóságos átadással; akár erőszakkal, alattomosan, vagy kéremési kölcsön utján.

b) Az ingó javakra *szerzési*, s az ingó javak természetével biró személyi jogokra, illetőleg követelésekre nézve *mentességi* irányban, akár természeti, akár jogi személyt illessenek is azok.

c) A keresetekre nézve, legyenek bár ezek:

a) dologiak, péld. a más által birt javak visszaszerzése; megvett dolgok átadása, osztály-igazitás, osztály-ujitás; vagy a kiskoruságban gondatlanul tett örökvallás érvénytelenitése iránt (1729. 36; Hk. I. 128.), vagy

b) személyiek, péld. adósság, vagy bizonyos cselekvények (épités, szállitás, munka) teljesitése, vagy hatalmaskodás iránt (Hk. I. 79. §. 3; 1729. 37; Hk. I. 46. § 5; és 78. §. 3.).

Ugyanennyi idő van szabva a megkezdett ügyek folytatása (Hk. I. 79. §. 3.) és perujitásra (Dec. 8. de novo; 1868. 54. §. 316.); nem különben előbbi törvényeink szerint az iktatáskori ellenmondás, visszaüzés,

s felebbezésre nézve, (Dec. 8. de praescript; Dec. 9. u. o.; Dec. 10. de appellatione).

c) A korcsmáltatási és mészárszéki jog gyakorolhatására nézve; — melyek eredetileg a nemesi jószágok tulajdonával vannak ugyan egybekapcsolva; de azért hoszszas idő alatt udvartelkesek, vagy nem nemesek is megszerezhetik. (Hk. II. 9; 1598. 35; Sent. 7,13, 14, ad subl. benef. cur. 1852. Nov. 29-i ny. p. 4. §.; ideigl. t. sz. 20. §.)

Megjegyzendő azonban, hogy a 32 év ezen jogok elbirtoklására csak oly esetben elegendő, midőn az *nemes ember* ellen van irányozva. De ha az urodalom, melyben valaki korcsma- vagy mészárszéki jogot, gyakorol, az *egyházé:* ugy 40 évi; ha pedig hűtlenség, vagy magszakadás folytán a koronára szállva a *fiscusé:* ugy 60 éves elbirtoklás kivántatik azon naptól számitva, melyen a magszakadás, vagy hűtlenség történt.

4) *40 év.*

a) fiscus, vagyis az állodalmi javak igazgatói ellen azon *telekkönyvezett* ingatlanokra nézve, melyek fentebb az I. 3) a) *a, b, c,* betük alatt felsoroltattak, de a birtokos nevére átirva nincsenek, vagy át vannak ugyan irva, de a szerzés *nem jogszerüen* történt (a. p. t. k. 1472. 1477. §§.; ideigl. t. sz. 21. és 156. §.)

b) Az eladott, elfoglalt, vagy bármiképen elidegenitett egyházi jószágokra nézve, akár telekkönyvezve vannak, akár nem; — előbbi esetben mégis azzal a megszoritással, ha a nevére való átiratást a birtokos elmulasztotta, vagy ezt ugyan nem mulasztotta el, de a jogszerü czim hiányzik. (Hk. I. 78. cz. §. 2.; a. p. t. k. 1470., 1472., 1477.; ideigl. t. sz. 21. 156. §.)

c) A községek és más megengedett testületek *telekkönyvezett* javaira nézve, ha ezek a birtokos nevére bekebelezve nincsenek; vagy ha ez megtörtént ugyan, de nem jogszerü czimen alapul (a. p. t. k. 1472., 1477. §§. ideigl. törv. sz. 21. 156. §§.)

d) A telekkönyvezett családi hitbizomány, örökhaszonbéri jószág *minőségére* nézve, oly értelemben, hogy a ki ezen sajátságos természetü javakat 40 évig békésen és háboritlanul oly módon birta, mintha szabad és korlátlan tulajdonai lettek volna, ezeket magáévá tette, és róluk, mint övéiről, mind halál esetére, mind élők közt tetszése szerint rendelkezhetik. (a. p. t. k. 1474. §.; 1862. okt. 9. udvari leirat 29 §.)

5) *60 év.*

a) Az olyan kir. kisebb haszonvételekre (jura regalia minora) nézve, melyek *rendszerint* csak kiváltság utján volnának megszerezhetők, és ép azért a felség *reservált* jogainak is neveztetnek; mint: a kegyuri jog, a megszüntetett egyházi tizedjog; vám és harminczad fizetése alóli mentesség; heti és országos vásártartási jog. (Hk. II. 9. §. 1.; I. 39. §. 4.; 47. §. 1.)

b) örökösödés esetében a hagyaték egész, vagy részbeni *önhatalmu* elfoglalására nézve. Mert ha az elhunyt után valamelyik vérrokon az örökségi vagyonból a maga részét ki nem vette 60 év alatt: azt később már — önhatalommal, via facti et non juris, — nem teheti. Ez esetben tehát, midőn az örökösödési jog *homályosnak* tekintetik, u. n. régi *örökösödési pert* kell kezdeni, és abban osztály- vagy leszármazási levelekkel igazolni, hogy ő az elhunythoz, ki után örökrészt kiván, nemcsak névben, de valóságban is rokon. (Hk. I. 67. §. 3.; 1729. 28. §. 3.)

c) A gyámság és gondnokság alóli mentességre nézve, — *öregség miatt,* (Hk. I. 122. §. 7.) s a tanuk általi bizonyitásra nézve, mennyiben a tárgyul szolgáló tények időpontja óta már 60 év mult el (Hk. I. 39. 47. 82. cz.). Oka az emberi emlékezet gyarlósága, mely a mondott időtartamon tul nem terjedőnek tekintetik. Kivévén, ha valamely öreg igen élénk emlékezetü, mivel „vannak emberek, kiknél a zöldelló vén korban is virágzik az emlékezet.“ (Czövek István: „magyar törvényekről irt tanitások“ III. k. 117. §.)

6) *száz év* az eladott elfoglalt, vagy bármiképen elidegenitett, *de nem telekkönyvezett* adományi jószágokban lappangó királyi jogra, — illetőleg az u. n. fiscalis javakra nézve. (Hk. I. 23. és 78. cz. §. 2.; ideigl. t. sz. I. 21. 156. §§.)

E szerint, ha valaki a magszakadt, vagy hütlennek javaït a magszakadás, vagy hütlenség napjától számitva az érintett idő alatt békésen birja: azt elbirtokolta.

E száz évbe azonban nem számittatnak azon évek, melyeket az elbirtokló a magszakadt életében, vagy a hütlenség elkövetése előtt eltöltött, — habár 32 év tett légyen is az, — mivel a magszakadás, vagy hütlenség időpontjáig a kir. fiscus a vagyonra egyátalában jogot nem nyervén, ellene az elbirtoklás sem meg nem történhetett, sem el nem kezdődött.

Ugyanez áll akkor is, ha a jogilag és tettleg koronára háromlott, vagy is a kir. fiscus által már birtokba vett adományt valaki kezéhez veszi, és száz évig birja.

A hármaskönyv ezen rendeletei azonban az Appr. C. 3. r. 76. cz. 7. czikke által módosittattak a *székelyföldi* adományi jószágokra nézve, mert ezek 32 év alatt békésen birtokoltatván, ezen idő elteltével királyi jog czime alatt többé nem követeltethettek, hanem megszünvén adományozhatók lenni, u. n. székely örökséggé váltak.

(Folyt. köv.)

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
győri jogtanár.

Jogirodalom.

A római jog institutióinak tankönyve.

Ajánlva Hoffmann Pál-nak.

Irta: Dr. *Bozóky Alajos,*
nagyváradi kir. jogakadémiai tanár.

A római jog a jelenkori jogászokra nézve kettős jelentőséggel bir: az egyik *jogtörténeti,* a mennyiben a római jog századokon át Európa majdnem valamennyi nemzeteinél kötelező törvény erejével birt és azon országokban, a hol az, mint hazánkban, nem honositatott is a nemzeti jogfejlödésre kisebb-nagyobb, de annál kétségtelenebb befolyást gyakorolt; a másik *gyakorlati,* a mennyiben az ujabbkori codexek a római jog örökbecsü eszméin nyugszanak s ezen értelemben a római jogelvek mai nap is érvényben vannak.

A római jog jelzett egyetemességénél fogva legalkalmasabb, sőt nélkülözhetlen közeg, ugy a gyakorlati, mint az elméleti jogásznak, az európai jogrendszerek tanulmányozásánál, az összehasonlitó tanmódszernél; a nélkül nélkülöznök azon alapot, melyre jogi tanulmányainkat fektethetjük, azon ismervet, mely által az európai jogrendszerek közötti különbség lényegét meghatároznunk lehet és kell. E közös kapocs hiányát annál nagyobb mértékben éreznök, minnél inkább előtérbe lép az összehasonlitó jogtanulmány és a nemzetközi magánjognak, jóllehet még kezdetleges mivelése. Igen találóan jellemzé a római jogot a nagyeszü Leibnitz következő szavaival: „Nec uspiam juris naturalis praeclare exculti, uberiora vestigia deprehendas. Et ubi ab eo recessum est ..... ipsae consequentiae ex nova hypothesi aeternis rectae rationis dictaminibus additae, mirabili ingenio, nec minore firmitate deducuntur.“

Ehhez járul, hogy közjogi viszonyainknak az európai fejleményekhez alkalmazott alakulása folytán természetszerüleg a magánjogi viszonyaink is hasonirányban fejlödvén, ezek szabályozásainál s e végből az ujabb-

politikai változások által sarkelveiből nagyrészt immár kiforgatott magánjogunk helyébe készitendő törvény könyv szerkesztésénél, valamint ennek tanulmányozásánál a római jog ismeretét, mi magyarok, nemcsak hogy nem nélkülözhetjük, hanem bizvást mondhatni, hogy azt jelenleg fokozottabb mértékben, mint más nemzetek — szükségeljük.

A mily szembeszökő tehát a tárgy fontossága, ép oly nélkülözhetlenek oly kézikönyvek, melyek a római jogi ismeretek czélszerü közvetitésére alkalmas vézérfonalul szolgáljanak. Miután pedig az ily kézikönyvek száma, a tárgy fontosságához viszonyitva hazai irodalmunkban csekély, annálfogva méltánylással és elismeréssel kell vennünk az oly munkát is, mely habár az eredetiség és önállóság csaknem teljes hiányát árulja is el, mégis minthogy a római jog nevezetesebb mivelőinek termékeit foglalja magában és az anyagot könnyen érthető és világos elöadással czélirányos rendben csoportositja, — a római jogi ismeretek terjesztésére alkalmas. Ilyennek találjuk Bozóky Alajos fenczimzett tankönyvét is.

A szerző ugyanis a tárgyalási módszer tekintetében a német egyetemeken honositott tanmódszer ösvényén haladván a római jog tárgyalását az Institutók és Pandekták, vagyis a régibb u. m. Justinián elötti és mai vagyis Justinián utáni római jog elkülönitésének módja szerint tüzte ki czéljául. Ezen felosztást — eltekintve sok más fontos érvtől — már azon okból is kell helyeselnünk, mert az által kettös érdek t. i. azok érdeke is kielégitetik, kik csak a mai, mint közvetlen gyakorlati joggal vagyis a pandektákkal óhajtanak megismerkedni, valamint azoké is, kik ugy vannak meggyözödve, hogy valamely jogintézménynek valódi jelentöségét, czéljait, okait csak akkor derithetjük fel voltaképen, ha annak egyszersmind történeti fejlödését is ismerjük; kik ugy vannak meggyözödve, hogy a mivelt jogász elött nem lehet közönyös, hogy mily multja volt valamely jognak, mint fejlödött az jelen polczig; végre a helyzet szükségei mily változásokat hivtak életbe, — vagyis a kik az institutiók jogával is akarnak megismerkedni. Ugylátszik a szerző ez utóbbiak szempontjából indul ki, midön az institutiók, mint a pandekták természetes elözményét és bevezetését képező munka elkészitésére forditotta szorgalmát.

Szerző, miután a fenemlitett tanmódszerhez hiven munkáját külső és belső jogtörténetre vagyis a források és a jogintézmények történelmére osztotta, ez utóbbi részt ismét általános és különös részre szakitja. Az általános részben a személyek, a római személyi állapotok, dolgok, jogositványok, ezek alanyai tárgyai, keletkezésök, megszünésök, érvényesitésök és védelmök, illetőleg a római perjog tanát vagyis azon alaptanokat fejtegeti, melyek a jogintézmények egészletén átszövödnek, s melyek ismeretét az egyes intézmények magyarázata feltételezi. A különös részben pedig a dologi, a kötelmi, a családi, végre az örökjogot ebben első helyen a végintézeti örökösödést, ezzel kapcsolatban a hagyományok, hitbizományok és a halál esetérei adományokat, végre a törvényes örökösödést tárgyalja.

A mint a tárgyalási módszernél épen semmi ujat nem tapasztalunk, ép oly ismeretes a munkának beltartalma; sőt azt találtuk, hogy a szerző az egyes tanok elhelyezésénél elöbb mutat fel némi önállóságot, mint az anyag feldolgozásánál.

Ugyanis szerző a külső jogtörténetben Marezollt oly hiven utánozta, hogy annak „Institutioit" majdnem szóról szóra forditotta le. Az eszmenet, oknyomozás, az idézetek Marezollból vannak átvéve. Állitásunk igazolására egész szakaszokat idézhetnénk, a hosszadalmasság kikerülése tekintetéből azonban az olvasót ezen két munka összehasonlitására utaljuk. A belsőjog történetben pedig nagyrészt Salkovszkyt követte jelesen a jogfogalmak meghatározását, az egyes szakaszokon belül a sorrendet, valamint az alapgondolatokat és az idézeteket tőle kölcsönözte el. Eltéres csak a tárgyalási módszerben és evvel összefüggőleg az egyes tanok elhelyezésében és csak igen kevés jogrészekben mutatkozik. A hol ez utóbbi eset fordul elő, ott ismét más irókat követett; igy p. a perjogban Scheurltől a felosztást, Hoffmanntól az anyagot kölcsönzi el stb. Szakaszról szakaszra ki lehetne mutatni, hogy mit honnan vett át, csak az örökjog látszik nagyobb önállósággal feldolgozva, csakhogy itt is tüstént szembeötlenek azon munkák, melyekből a szerző meritett, itt-ott forditott.

Egyébiránt maga a szerző is beismeri, hogy „munkája kidolgozásánál legkevésbé sem eredetiség utáni viszketeg vezérelte öt, hanem egyedül azon hazafias törekvés, hogy a külföldi tudomány e téren való haladásait hazai ifjuságunknak is hozzáférhetővé, s ez által gyümölcsözővé tegye." Ezen kijelentés mindazonáltal ruganyoságánál fogva még függöben hagyja az olvasót az iránt, valljon csak egyszerü forditással, a vagy az átvett anyag önálló feldolgozásával találkozandik-e. Csak a munka figyelmes olvasása közben tapasztalja, hogy nemcsak hogy semmi eredetiséget és semmi uj felfogást nem találhatni, hanem hogy még az átvett anyag sem dolgoztatott fel kellőleg, a mennyiben az hibáitól meg nem tisztitatott, hiányai nem pótoltattak, a meghatározásokban a szabatositás nem mozditatott elő. Ellenben szerzőnek érdemeihez számitandja: a czélszerü felosztást, az anyagnak tapintatos csoportositását, folyékony nyelvezetet, és azon buzgó és sikeres törekvést: a tárgyat világosan és érthetően állitani elő.

Mindezeknél fogva a szóbanlevő munkát, habár tulnyomó része a forditási elem, sem pusztán egyszerü forditásnak, sem önálló münek nem nevezhetjük, hanem czélszerüen összeállitott, eclectikus s főnebb kiemelt előnyeinél fogva, érintett hiányai daczára, a római jogi ismeretek terjesztése eléggé alkalmas kézikönyvnek tekinthetjük; ép ezért azt a magyar jogászközönségnek különösen a jogtanuló ifjuságnak figyelmébe, illetőleg használatára bátran ajánlhatjuk.

Különfélék.

(Schveiczi alkotmányreform.) A szövetség-tanács az alkotmány revisiojára vonatkozólag következő javaslatot terjesztett törvényhozó tanácsa elé:

I. *Katonai ügy.* 19. fej. A katonák kontingenseiből alakittatik a szövetségi hadsereg. Ezon kontingensekhez tartoznak a szövetségi törvényhozás szerint megállapitott védkötelezettek. Veszély idejében a szövetség rendelkezhetik azok fölött is, kik nem tartoznak a szövetségi hadsereghez; továbbá az összes hadi-eszközökkel is. A kantonok rendelkeznek véderejük felett, a mennyiben azt az alkotmányos és törvényes rendeletek meghatározzák.

II. Az erdők megvédése. 21 fej. a. A szövetség jogában áll törvényes rendeleteket kibocsátani az erdők fentartására és visszaállitására vonatkozólag, a mennyiben az azokon elkövetett változások a szövetségi tanács közbejöttével történtek, avagy történni fognak.

III. Szabad forgalom. 29. fej. Minden sveiczi polgárnak biztosittatik a kereskedelmi és forgalmi szabadság, továbbá a szabad hivatás és iparjog gyakorlása. Fentartatnak: a) A só- és lőporregaliák; a szövetségi vámok és a szövetség által elismert illetékek, a bor és egyéb szeszes italok után fizetendő consumilletékek (24, 31 és 32. fej.) b) Rendőregészségügyi rendeletek járványok és marhavészek ellen. c) A kantonok joga a kereskedelem és ipar gyakorlásában, az iparforgalomnak megadóztatása és az utak felhasználása. — Ezen intézkedések nem

csorbithatják a kereskedelem és iparszabadság alapelveit. d) Törvényes szövetségi határozatok a szabadalmak megszerzését illetőleg tudományos hivatási ügyek gyakorlatában. A kantonok szabadságában áll meghatározni azt, vajjon az ily hivatási ügyben szabadalomra van-e szükség vagy nem?

IV. Szabad letelepedés és a letelepedettek jogi helyzete. 41. fej. A szövetség minden svajczinak a szabad letelepedési jogot biztositja a szövetségi társulat egész területén, még pedig a következő határozatok mellett: 1. Svajczinak a letelepedést egyetlen egy kantonban sem lehet megtagadni, ha következő kimutatási bizonyitványokkal bir: a) Honossági avagy ehhez hasonló bizonyitvány. b) Kimutatása annak, hogy birói itélet folytán nem vesztette el polgári jogát és becsületét. 2. A letelepedett kantonjának minden polgári jogát élvezi, a községi és testületi birtokok jövedelmei élvezetének kivételével. A községi ügyekben a szavazási jogot illetőleg a letelepedett kantoni polgárral egyenlő. 3. A letelepedett kiutasitható azon kantonból, melyben letelepedett, még pedig törvényes itélet által, avagy ha szegénység által a kantonnak terhére esik. 4. A szövetségi törvényhozásnak tartatik fen határozni azt, ha vajjon a szövetségi törvényhozás a honossági vagy a cantoni törvényhozásra, letelepüsési jogra vonatkozó törvényei, az adózásra, valamint a letelepedettek polgárjogi viszonyaira nézve irányadók kell-e hogy legyenek. 42. cz. Minden kantoni polgár, svajczi polgár. Mint ilyen, minden szövetségi választásban és szavazásban lakhelyén részt vehet, miután szavazási képesitettségét eléggé bebizonyitá. Senkinek sem szabad egy cantonnál több politikai jogot gyakorolni.

V. A svajczi polgárjog megsértése. 43. cz. Külföldiek, kik a svajczi polgárjogot kérik, elébb a szövetségi tanács felhatalmazását kell, hogy kikérjék. E hatóság vizsgálata a kérelmezőnek eddigi államához való kötelékének viszonyára szoritkozik, és meg kell adni a felhatalmazást, ha bebizonyitja azt, hogy a svajczi polgárjog megadása által e kötelék feloldódik. E felhatalmazás bebizonyitása nélkül egy kantonnak se szabad külföldit kantoni polgári jogába felvenni.

VI. Házassági jog. 43. cz. A házasági jog a szövetség védelme alatt áll. Nem szabad megszoritani azt nemzetgazdasági szempontokból, vagy eddigi magaviseletére való tekintetből vagy más rendőri okokból. Egy cantonnak saját törvényei szerint kötött házasságot a szövetség egész területén el kell ismerni. A házasság megkötése által a nő a férfi honossági jogát szerzi meg. A szülők utólagos házassága által a házasság előtt nemzett gyermekek azok törvényes gyermekeivé válnak. Minden menyasszonyi illeték vagy más hasonló adó jövőre meg nem engedhető.

VII. *Vallási viszonyok.* 44. cz. A lelkiismeret szabadsága biztosittatik. A polgári vagy politikai jogok gyakorlásában senki hitvallása miatt nem korlátoltathatik, vagy vallási cselekvény megtevésére nem kényszerittethetik. Senki sem köteles egy hit- vagy vallásfelekezet cultus-czéljaira adózni. A hitvallás nem old fel a polgári kötelességek teljesitése alól. 44. a. Az isten tisztelet szabad gyakorlása az erkölcsiség és közrend határai között minden vallásfelekezetnek a szövetség egész területén biztositva van. A kantonoknak és szövetségnek tartatik fenn a közrendek és a hitfelekezetek közti béke fentartására alkalmas rendszabályokat megtenni. 53. cz. Senkit sem lehet megakadályozni abban sem, hogy házassági ügyeket papi bíróság elé vigyen. 64. cz. Az első részből e szavak „világi állásu“ kitörlendők.

VIII. *Jogegység.* 59. sz. A szövetségi törvények egész Svájczra nézve szabályozzák: 1. A személyek és áruk szállitásának és küldésének jogviszonyait.

Az irói és müvészi tulajdon védelmére vonatkozó határozatokat 59. cz. A szövetségi törvényhozást tovább ki lehet terjeszteni a kötelvény és csődjogra, valamint az adóssági eljárás egységes szabályzására.

IX. *A szövetségi törvényszék szervezése és illetékessége.* A szövetség-tanács tagjai és az ezáltal választott hivatalnokok nem lehetnek egyszersmind a szövetségi törvényszék tagjai. A szövetségi törvényhozásnak tartatik fenn meghatározni, hogy mely szövetségi vagy kantoni hivatalok egyeztethetlenek egy szövetségi bírósággal. 106. cz. A szövetségi törvényszék itél továbbá az alkotmányos jog, valamint a concordatumi határozatok megsértése felett, a mennyiben az erre vonatkozó sérelmek a szövetségi törvényhozás által az elé utasittattak. Az ily sérelmek felett a szövetségi törvényszék sommás és irásbeli eljárás utján végérvényesen fog dönteni.

(A pozsonyi kir. jogakadémián) az 1869—70. nyári félévben a vizsgák következő rendben fognak megtartatni: *A III. évfolyamban.* Statisztika: junius 27-én irásbeli vizsga, junius 28., 30. és jul. 1-én szóbeli. Bányajog: julius 2-án irásbeli, 4. 5-én szóbeli. Pénzügyi törvényisme: julius 6-án irásbeli, 7. 8-án szóbeli. Perrendtartás: julius 9-én irásbeli, 11., 12. és 13-án szóbeli. Osztrák polgári jog: julius 14-én irásbeli, 15., 16. és 18-án szóbeli. Julius 19-én az absolutoriumok kiadása. — *A II. évfolyamban.* Büntetőjog: julius 11-én irásbeli, 12., 13. és 14-én szóbeli. Nemzetgazdászat és pénzügyi tan: julius 15-én irásbeli, 16., 18. és 19-én szóbeli. Egyházjog: julius 20-án irásbeli, 21., 22. és 23-án szóbeli. Magyar magánjog: julius 26-án irásbeli, 27., 28. 29-én szóbeli. — *Az I. évfolyamban.* Közjog: julius 11-én irásbeli, 12., 13, 14. és 15-én szóbeli. Encyclopaedia és észjog: julius 18-án irásbeli, 19., 20., 21. és 22-én szóbeli. Római jog: julius 25-én irásbéli, 26., 27., 28. és 29-én szóbeli. A nyári vizsgák e szerint f. évi jun. hó 27-től bezárólag julius 29-éig tartatnak meg.

A folyó 1869—70. tanév befejezése, s az I. és II. éves joghallgatók számára az akadémia bizonyitványok kiszolgáltatása f. évi julius hó 30-ra határoztatott.

(Dr. Reisch Tivadar köz- és váltóügyvéd,) ki egyszersmind az osztrák örökös tartományokbani ügyködhetési jogosultságot, illetőleg ottani ügyvédi oklevelet vivott ki magának, — Bécsben (Oberdöbling, Hauptstrasse Nr. 80.) nyitott ügyvédi irodát.

(Wodianer Albert kir. tanácsos) 2000 ezüst forintot bocsátott a m. t. akadémia rendelkezése alá oly czéllal és oly feltétel alatt, hogy egy-egyezer ezüst frt erejéig forditassék egy, az akadémiai nemzetgazdasági és statiszt. bizottsága által kijelölendő oly szegényebb sorsu ifju segélyzésére, ki a nemzetgazdaság terén már itthon némi jelét adta e pályára való hivatásának, s e részben külföldön kiván bővebb ismereteket szerezni. Egyuttal kiköté adományozó, hogy „a segélyzendő külföldön léte alatt a nemzetgazdasági tudományokban tett haladásáról a m. t. akadémiát koronkint értesitse, és ha hanyagságán mulnék, tőle a segély megvonassék s más érdemesebbnek adassék ki.“ A segélyzendő ifjunak mind a kimenctel, mind a hazajövetel költségeit adományozó ur külön megtériteni ajánlkozik. — Ennélfogva a m. t. akadémia nemzetgazdasági és statiszt. bizottsága ezennel pályázatot hirdet.

(Az öngyilkosság statisztikája) Francziaországban az utolsó összeszámitás szerint a következő adatokat tünteti elő: A mult év folytán 4008 férfi s 1003 nő követett el önélete ellen merényletet. Ezek közül 960 férfi és 407 nő vizbe ugrott, 1972 férfi és 335 nő fölakasztotta magát, 237 férfi és 3 nő pisztolylyal, 251 férfi és 2 nő puskával vetett véget életének, 192 férfi és 113 nő széngőzzel ölte meg magát, 74 férfi és 44 nő mérgett ivott, 99 férfi és 55 nő pedig magasb helyről leugrott, s ekkép lett öngyilkossá. Harminczegyen a vasuti sinen keresték halálukat, s egy éhséggel végezte ki magát. Az öngyilkosságokat legnagyobb részet napszámosok követték el.

Melléklet: Előfizetési felhivás a „Reform“ polit. napiközlöny 1870. második félévi folyamára.

TARTALOM: Jogakadémiáink valódi képe nehány vonásban rajzolva. R-től. — A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint, dr. Herczegh Mihály, győri jogtanártól. — Jogirodalom. A római jog institutiói (dr. Bozóky Alajostól.) — Különfélék. — Melléklet egy fél iv törvényjavaslat.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

az arányositásról és tagositásról, az ország erdélyi kerületének városaiban, szabad és vegyes községeiben.

Erdélyi városaira, szabad és vegyes községeire nézve az arányositás és tagositás iránt a következők rendeltetnek:

I.

Arányositás.

1. §.

Az arányositás tárgyait képezik nemcsak a jelenleg közösen és osztatlanul használt külső fekvőségek, hanem azok is, a melyek a közös birtokból — a közbirtokosok beleegyezése nélkül, s községileg kezelt közös birtoknál az illetékes hatóságok jóváhagyása nélkül, — ezen törvény életbeléptét megelőző 32 évet tul nem haladott idő előtt elfoglaltattak.

2. §.

Ha több község birtokosai állanak ily közösségben: az illetmény mindenekelőtt minden egyes községre nézve állapitandó meg.

Ezen megállapitásnál a következő kulcsok és pedig az alábbi sorrendben alkalmazandók:

a) a községek között létező szerződések, a közös birtok használására vonatkozó itéletek, s a birtoklás arányára vonatkozó más okiratok;

b) azon osztály, mely szerint ugyanazon községek között hasonló jogi természetü más közös birtok elosztása vagy arányositása eszközöltetett;

c) ha a legközelebbi tiz év alatt a közös birtok a használásra nézve közmegegyezéssel felosztatott: ezen gyakorlat;

d) azon összeg, melylyel egyik vagy másik község a közös birtokra esett adóban, vagy más teherben a másik község beleegyezésével saját külön vagyonából részt vett;

e) azon esetre, ha a fenebbi bizonyitékok egyike sem léteznék, s ha a községek máskép ki nem egyeznének: a községek illetményei, tekintettel a 4. §. rendeletére, a községi birtokosok összes belső és külső birtokainak területe arányában határozandók meg.

3. §.

Az egyes község tagjainak illetménye az általuk eddig kizáró joggal békésen használt, avagy a 2. §. értelmében kihasitott közös birtokból a következő elvek szerint állapittatik meg:

1) Ha a birtokosok a közös birtokot a legközelebbi 32 év alatt természetben és évenkint felosztva ugyanazon mennyiségben használták: ezen gyakorlat szerint; ha pedig

2) a közös birtok utáni adót s más terheket a birtokosok egyéni kivetés utján fedezték: ezen teherviselés arányában állapitandó meg mindegyiknek illetménye.

4. §.

A mennyiben a 3. §-ban felsorolt kulcsok egyike sem alkalmazható: mindegyiknek illetménye az egyesek által birt külső és belső birtokok területe arányában állapitandó meg, olyformán:

a) hogy ezen számitásnál a közösből tett foglalások kihagyassanak; és

b) hogy a belső telkek területe háromszoros mennyiségben számittassék.

5. §.

A kit a közös birtokból, jogérvényes szerződés vagy birói itélet alapján, határozott térmennyiség vagy határozott mennyiségü és minőségü haszonvétel illet: annak illetménye a birtokrendezés alkalmával is ezen jogosultság arányában meghatározandó.

6. §.

Azokat, kik a közös birtokot jogérvényes szerződés, vagy 32 évet tulhaladó békés gyakorlat alapján, avagy csak községi illetményüknél fogva határozatlan mennyiségben szabadon haszonélvezik, — ha az egyezség vagy birói itélet által megállapitott kulcs szerint nagyobb illetményt nem igényelhetnek: a legkisebb birtoku közbirtokossal egyenlő mennyiség illeti.

7. §.

Ha az arányositás kulcsa iránt a közmegegyezés nem sikerül: azt a bíróság itélet által állapitja meg.

Érvényes közmegegyezésre megkivántatik:

a) községeknél: hogy mindenik községnek e czélra választott és felhatalmazott képviselői beleegyezzenek;

b) közbirtokosoknál: hogy minden birtokos kellőleg megidéztessék, és hogy közülök senki ellen ne mondjon.

*

8. §.

Mindegyik közbirtokos kivánhatja a közös birtokból járó illetményének természetbeni elkülönitését:

1) szántóföldek-, rétek-, kaszálók-, legelők- és havasoknál feltétlenül;

2) erdőknél, ugy fával benőtt havasoknál akkor, ha illetményére legalább 100 catastralis hold esik;

3) nádasoknál, ha a birtokosok birtokaránylagos többsége kivánja.

A mennyiben valamely erdő közös használata több község birtokosait illeti: a felosztás községenként eszközlendő, ha az egyik községre eső illetmény 100 catastralis holdat nem is tesz.

9. §.

Az igy elkülönitett birtokrészek összes haszonvételei csak a tulajdonost illetik.

10. §.

Azon foglalásokra nézve, melyek az 1. §. értelmében szintén arányositás tárgyát képezik, a következők rendeltetnek:

a) A közös birtok természetbeni felosztása esetében (8. §.) az elfoglalt rész a birtokos illetményébe betudandó; és a mennyiben illetménye kevesebbet tesz, az elfoglalt birtokrész vagy visszafoglalandó, vagy a foglaló által, a közbirtokosok közt felosztás czéljából, annak valódi értéke megfizetendő.

b) Ha csak a közös birtok használásának aránya állapittatott meg, és a közös használat fentartatik: az elfoglalt birtokrész a hasznos beruházások becsértékének megtéritése mellett visszafoglalandó. Ha azonban ezen beruházások értéke az elfoglalt birtokrész értékét tulhaladja: a közbirtokosok javára a birtokrész értéke a foglaló által megtéritendő.

11. §.

Azon községi vagyon, mely folytonos gyakorlattal kizárólag községi közjövedelmi forrásul használtatott, s mint ilyen egyéni ingyen-használat tárgya nem volt, — valamint azon községi vagyon is, mely okiratilag a községi szükségletek fedezésére rendeltetett: sem arányositásnak, sem elosztásnak nem tárgyai, s ezután is a rendelt czélra kezelendők.

A mennyiben egyes városok ugynevezett külső allodiummal (majorsági birtokkal) birnak: ezen, a magán tulajdon természetével hasonjogu vagyon sem lehet arányositásnak vagy elosztásnak tárgya.

12. §.

Ha a közbirtokosok az őket illető közös birtok haszonvételeit egészben vagy részben községi czélok fedezésére engedték át: ezen körülmény őket a haszonvételek arányositásában, és a birtok (8. §.) felosztásában nem gátolja; kötelesek azonban a községi szükségletek fedezéséről más módon gondoskodni.

13. §.

A lelkészeknek s az iskola-tanitóknak, a közös birtokok rendezése alkalmával, erdő- és legelő-illetőségök az egész közös birtokból adandó ki, és pedig: ha a megállapitott kulcs szerint több jogot nem bizonyitanak;

a) a lelkészeket annyi erdő- és legelő-járandóság illeti, a mennyi a közbirtokosok mindegyikét külön-külön illetné azon esetben, ha a közös birtok a közbirtokosok száma szerint, — fejenként — arányosittatnék.

Oly községben, hol a közös birtokhoz jogosult felek különböző hitfelekezetüek, legyenek akár anya-, akár fiók-egyház tagjai: az egész közös birtokból kiszámitott lelkészi illetményhez, a különböző hitfelekezetek lelkészei a közös birtokhoz jogosult hiveik számarányában részesittetnek.

A megállapitott lelkészi illetmény aránya csak akkor változik, ha a községben jelenleg létező hitfelekezetek valamelyike teljesen megszünik;

b) az iskola-tanitók erdő- és legelő-járandósága: fele annak, mint a mennyi a lelkész részére jár.

14. §.

Ha azonban a lelkésznek vagy tanitónak a közös birtokból vagy az erdőre nézve szám szerint meghatározott állandó mennyiségü évenkénti ölfa-járandósága, vagy a közlegelőre nézve akár mennyiség, akár minőség tekintetében meghatározott legeltetési joga szerződésileg van kikötve: ez esetben a megelőző 13. §-tól eltérőleg, a szerződésileg kötelezett évi járandóságnak megfelelő mennyiségü és minőségü erdő- vagy legelőrész adandó ki.

15. §.

A közös birtok — községek és egyesek közt — bármelyik közbirtokos kérelmére arányositandó.

A mennyiben jelen törvény hatályba léptétől számitandó három év alatt az arányositás senki által sem kéretnék: a törvényszék azt hivatalból folyamatba téteti.

16. §.

A vegyes községekben (székely székekben) a közös helyek arányositásánál a földesur illetményének meghatározására kulcsul, az illetőnek bel- és külbirtokán kivül a volt urbéresei fekvő birtokának összege is felveendő.

A közösből e kulcs szerint nyert birtokból volt urbéresei illetményét a földesur az urbéri viszonyokról szóló törvény határozatai szerint tartozik kiadni.

17. §.

A közös birtokok arányositása és eshetőleges elosztása az ugyanazon határban fekvő birtokok tagositásával együtt és egyszerre is eszközöltethetnek.

II.

Tagositás.

18. §.

A tagositás eszközlendő, ha a tagositást kivánók birtoka a tagositandó határ fele mennyiségét teszi.

19. §.

Ezen felerész kiszámitásánál, a községi vagyonhoz tartozó földek, ugy a közintézeteknek és köztársulatoknak birtoka, a tagositást kivánók birtokához számitandó.

20. §.

A földek uj kiosztásánál a községek, közintézetek és társulatok egyéb magánbirtokosokkal egyenlő bánás

alá esnek, és részükre a jelenlegi birtokuknak megfelelő uj birtok kihasitandó.

21. §.

Tagositás tárgyát nem képezik:
a) az erdők;
b) a szőlők, gyümölcsös és komló-kertek;
c) tanyával ellátott puszták;
d) a belső telkek és azokkal egybefüggő, körülárkolt és müvelés alá vett külbirtokok;
e) a föveny-, kavics-, agyag- és kőbányák;
f) bányatelepek;
g) ásványviz-források.

22. §.

A tagositásnál a szükséges dülő és közlekedési utak s csapások mindig kihasitandók.

23. §.

Az uj kiosztásnál mindegyik tulajdonos járandósága lehetőleg egy tagban, és csak kivételesen két vagy három részletben hasittassék ki.

A kiosztott uj birtok a birtokos előbbi birtokával egyenértékü legyen, és a mennyiben valamely birtokos előbbi birtokán hasznos épületek és javitások léteznének: ezek valódi értéke annak megtéritendő; a mennyiben a tagositás folytán az előbbi birtokát meg nem tarthatja, avagy ő reá nézve ezen épületek és javitások többé már hasznot nem hajtanak.

24. §.

Tagositott földek eldarabolása osztályok és egyéb vagyon átruházások alkalmával az esetben korlátlanul engedtetik meg, ha az eldarabolt rész határos birtokkal egybekapcsoltatik.

25. §.

Egyéb esetben a tagositott birtokrészlet eldarabolása csak akkor engedtetik meg, ha az eldarabolt egyes részek mindegyike legalább 2 catastralis holdat tesz.

Beltelkekre ezen tilalom ki nem terjed.

III.

Eljárás.

26. §.

A jelen törvényben szabályozott birtokrendezés az elsőfolyamodási törvényszék hatásköréhez tartozik, és az eljárásra nézve ugyanazon szabályok tartandók meg, melyek az urbéri birtokviszonyokról szóló törvény 43—53. §-ai és az országgyülés mindkét házának felhatalmazása alapján 1868. okt. 12-én (Rend. Tára 114. szám.) kiadott utasitás szerint az urbéri birtokrendezésekre nézve irányadók; a mennyiben jelen törvény mást nem rendel.

27. §.

Bármely birtokos kérelmére a törvényszék a járásbiróság utján eszközölteti a nyomozásokat az iránt: valjon a 18. §. szerint a tagositásnak van-e helye.

Ha a nyomozások folytán a hivatkozott §-ban előirt többség a tagositást nem óhajtja: a meghiusult tárgyalás költségét a kérvényező köteles viselni.

28. §.

A birtokrendezés költségeit mindegyik közbirtokos a neki jutott birtok vagy illetmény arányához képest viseli.

29. §.

A birtokrendezési eljárásért és birtokfelosztásért bélyeg és illeték nem fizettetik; a mennyiben az jelen törvény hatályba léptétől számitandó három év alatt megindittatott.

30. §.

Arányositásnak, a közös birtok elosztásának és tagositásnak kiigazitását nyilvánvaló számitási hiba miatt is, a bevégzés napjától kezdve csak egy év alatt lehet az illető törvényszéknél kérelmezni; és a rendes felebbezésen, valamint ezen kiigazitási kereseten kivül semmiféle perorvoslatnak (semmiségi panasznak és perujitásnak) nincs helye.

31. §.

Jelen törvény végrehajtásával az igazságügyi miniszter bizatik meg.

Pesten, 1870. április 10.

Horvát Boldizsár.

Törvényjavaslat

a telepitvényekről.

1. §.

Telepitvénynek tekintetik azon volt majorsági földek összes területe, melyek a földtulajdonos által, szerződésileg, évi szolgáltatások mellett, többeknek együtt, vagy egyeseknek, akár egyidejüleg, akár külön időszakokban, használatul és müvelésül engedtettek át, és a melyeken idővel község alakult.

A birtokosok telepitvényeseknek neveztetnek.

2. §.

A telepitvényesek közé nem tartoznak:

a) a kiknek a földtulajdonos majorsági birtokán létező saját épületeit, külsőséggel, vagy a nélkül, szolgálattétel vagy szolgáltatások fejében engedte át;

b) a kiknek a földtulajdonos évi szolgáltatások mellett házhelyet engedett, vagy enged-át akár külsőséggel, akár a nélkül egy már megváltott vagy olyan telepitvényes községben, a mely a jelen törvény 18. §-a értelmében jövőre fog alapittatni.

A földtulajdonos és a birtokos közötti viszony, az a) alatt érintett esetben a szerződés, a b) alatti esetben pedig az udvartelki birtokról szóló törvény határozatai szerint itéltetik meg.

3. §.

A telepitvényi összes (bel és kül)birtok, a rajta fekvő tartozások megváltása mellett, a telepitvényesek teljes tulajdonába megy át: ha azok 1848. jan. 1-én már a telepitvény birtokában voltak, és a földtulajdonos ki nem mutatja: hogy a földek csak határozott időre engedtettek át, vagy azt kimutatja ugyan, de ezen időszak még 1848. jan. 1-je előtt lefolyt, és uj, határozott időre szóló szerződés megkötését a földtulajdonos nem bizonyitja.

Hasonlóan helye van a megváltásnak: ha az 1848-ik év óta, a telepitvényi szerződés örök időkre köttetett.

*

4. §.

A telepitvényi birtokkal szerződés vagy használat folytán netalán egybekötött bárminemü haszonvételek, jelen törvény által nem érintetnek.

5. §.

A 3. §. esetében a váltságtőkét azon összeg képezi, mely az évi tartozás értékének húszszoros összegéből, egy hatodrésznek beszedési és kezelési költség fejében való levonása után fenmaradt.

Ezen váltságot a birtokos köteles fizetni.

6. §.

Az évi tartozás a következő elvek szerint számittatik ki, és állapittatik meg:

1) a hol 1858-tól 1867-ig készpénzfizetés volt gyakorlatban: az évi tartozás mennyisége a 10 évre eső átlag szerint állapittatik meg. Ha az összeg mennyisége mindig egyenlő volt, az egy évi összeg a szabályzó;

2) a hol a 10 év alatt terménybeli tartozás állott fenn, ott

a) ha az összes termésnek bizonyos hányada, tized, kilenczed, heted stb. volt gyakorlatban: átlagosan számittatik ki a tartozásnak mind mennyisége, mind ára;

b) ha pedig a tartozás határozott mennyiségből állott: csak a termény ára számittatik ki átlagosan;

3) ha az évi tartozás, napszám, vagy más szolgáltatásból áll: a 10 évi árak átlaga fog zsinórmértékül szolgálni;

4) ha a tartozás vegyesen, készpénzben, terményben, napszámban stb. teljesittetett, vagy ha a tartozás teljesitésének majd egyik, majd másik módja használtatott: mindenik tartozás átlagos egy évi értéke az 1) 2) 3) pont alatt kijelölt elvek szerint külön-külön számittatik ki, s a kiszámitott értékek összege lesz a szabályozó évi tartozás;

7. §.

A váltságösszeg biztositása és törlesztése az 1868. XXIX. törvényczikk 4—12. és 24. §§. szerint történik, s ugyanezen törvény 10. és 17. §§-ainak határozatai a telepitvényi birtok megváltása tárgyában már létrejött jogérvényes szerződések és itéletekre is kiterjesztetnek.

Ugy szintén a hátralévő szolgáltatások megtéritése iránt is a hivatkozott törvényczikk 31. §. határozatai alkalmazandók.

8. §.

A 7. §. határozatainak épségben tartásával a váltság összege és jelzálogi biztositása felett a felek szabadon egyezhetnek, a mennyiben az állam közvetitését igénybe nem veszik.

Tiltva van, és semmis annak kikötése:

a) hogy az egyes váltságkötelezettek egymásért egyetemleges kötelezettséget vállaljanak;

b) hogy a megváltandó telepitvényi birtokok, a mennyiben külön birtokosok kezén vannak, egyetemlegesen leköttessenek;

c) hogy a községi vagyon magánbirtokosok tartozásáért kötessék le jelzálogul.

9. §.

A megváltást mind a földtulajdonos, mind a váltságkötelezettek kérhetik; és utóbbiak, habár külön telepitvényi szerződés mellett jutottak is birtokba, de ha ugyanazon földtulajdonos a jogositott fél: ez elleni kérelmeiket egy keresetlevélbe foglalhatják.

A keresetlevél azon törvényszékhez nyujtandó be, a melynek kerületében a megváltandó birtok fekszik.

A törvényszék a keresetet az előnyomozások megtétele, az egyezség megkisérlése, és a tárgyalás felvétele végett az illető egyes bíróságnak küldi meg.

10. §.

Az egyes bíróság a netalán felmerülő vitás kérdések fölött a tárgyalást megtartja; a megállapitáshoz szükséges összes előmunkálatokat teljesiti, a váltságösszeget azonban a felterjesztett iratok alapján, a törvényszék állapitja meg.

Az eljárás költségeit a felek egyenlő részben viselik.

Az eljárás, a mennyiben a jelen törvény mást nem rendel, a fenálló törvényes határozatok szerint történik.

11. §.

A 3. §. alá nem tartozó esetekben, akár 1848-ik év előtt, akár ezen év után köttetett a telepitvényi szerződés: — a telepitvényi belbirtok t. i. a házhely, udvar és kert, a rajta fekvő szolgáltatások megváltása mellett a telepitvényes tulajdonává válik.

Ha a telepitvényes a telepitvényi szerződés szerint ezen belbirtokon kivül még egyéb telepitvényi földeket t. i. szántóföldeket, réteket, vagy legelőket bir: ezen földek megváltás mellett szintén a telepitvényes tulajdonává válnak, ha tiz catastralis holdat meg nem haladnak, ha pedig ezen mennyiséget meghaladják: akkor a telepitvényes az általa birt összes földekből tulajdonul csak tiz catastralis holdat válthat meg, a többlet pedig a földtulajdonos tulajdona marad.

12. §.

Ha a telepitvényi birtok, vagy annak egy része a földtulajdonos más földei közt fekszik; ugy szintén, ha a 11. §. értelmében a telepitvényi külbirtok csak részben marad a telepitvényesek tulajdona, a birtokrendezés bármelyik fél kérdése tagositás utján eszközlendő.

13. §.

A 11. §. alá tartozó esetekben a birtokos által fizetendő váltságtőkét az évi szolgáltatások értékének huszszoros összege képezi, melyből öt százalék kezelési és beszedési költség fejében levonandó. Az évi tartozás tiz évi átalány szerint számittatik ki. A fennebbi 6—10. §§-ok határozatai ez esetben is alkalmazandók.

14. §.

Az ezen törvény határozatai folytán a telepitvényes tulajdonába jutott ingatlan a birtokos nevére hivatalból iratik át, s egyidejüleg a váltsági tartozás bejegyeztetik.

Azon esetben, ha a birtok a földtulajdonos nevén áll és terhelve van: az átirás tehermentesen eszközlendő, és a bejegyzett hitelezők csak a váltságösszegre tarthatnak igényt.

(Vége köv.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 26. Pest, 1870. junius 28.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A pestvárosi telekkönyv rendezése.

Az e lapok 18. és 19. számában közlött igazságügyminiszteri intézvény inkább csak felveti, sem hogy megoldaná azon kérdést: valjon miképen volna Pesten a most már befejezett helyszinelés után, a kiigazitási és átkebelezési eljárás foganatositandó?

Pestváros közönsége ugyanis f. évi ápril hó 2-án és 3-án tartott közgyüléséből egy felterjesztést intézett az igazságügyi miniszterhez, melyben azon kivánalmát fejezi ki, hogy az uj telekkönyv életbeléptetésénél a tulajdonjog tekintetében csak oly ingatlanokra nézve tétessék intézkedés, melyeknek tényleges birtokosa a telekkönyvi tulajdonossal nem ugyanazonos; továbbá, hogy a bejegyzett terhek hivatalból kebeleztessenek át, és mindkét esetben a szokásos hirdetések vagy egészen mellőztessenek, vagy a legrövidebb határidők kitüzésével és a már telekkönyvileg bekeblezett tulajdonosok jogainak kellő megóvásával eszközöltessenek.

Az igazságügyér, fennidézett intézvényében, legelőször azon kérdést fejtegeti: valjon a fenálló törvényszerü eljárás szabályaitól való eltérésnek szüksége forog-e fenn?

Az ott kifejtett igen helyes érveléshez még csak egynéhány megjegyzést akarok oldani.

Ugyanis számos magyarországi városban, hol rendszeres, a pestihez hasonló telekkönyv évek óta létezett, a telekkönyvi rendelet szabályai szerint eszközlött eljárás legkisebb zavart vagy kárt nem okozott, szabadjon csak e tekintetben a hasonló viszonyok közt Buda testvérvárosunkban követett és sikeresen keresztülvitt hasonló eljárásra utalnom.

A tulajdonjogi igényekre vonatkozó hirdetvény nem idézhet elő semminemü zavart. Ki tényleges egyszersmind telekkönyvi birtokos is, s ez az uj telekkönyvben is szereplend, mint ilyen. Igény ily birtokos ellen a legritkább esetben fog beadatni. Ha azonban mégis támasztatik ily igény, a birtokos állása sem jobb, sem roszabb nem leend, mint az uj telekkönyvezés előtt volt, mert birtokát ugyan avval védheti, mint a mivel magát eddig is netalán támasztandó kitörlési kereset ellen védhette volna, t. i. kellő jogczimével, ide számitva a három évi elbirtoklást is.

Hol azonban, az uj telekkönyvbe más valaki jegyeztetett be, mint ki a régiben előfordult, ott három eset lehetséges:

1) Vagy már régen szereztetett a birtok, és csupán az átiratás okiratok hiánya vagy más ok miatt elmaradt, és ily esetben a jogositott senki által meg nem támadott tulajdonos, költség és fáradság nélkül, telekkönyvileg is nyer elismerést;

2) vagy jogtalanul és hibásan jegyeztetett be valaki, és akkor a kiigazitás sem fog nehézséggel járni; vagy végre

3) a helyszinelés folyama alatt történt a birtokváltozás, az uj szerző mindjárt az uj telekkönyvbe jegyezteti magát, ellene senki fel nem szólal, tehát a legegyszerübb módon jut a telekkönyvbe.

Igaz ugyan, hogy az első és harmadik esetben a városi átiratási dij elesik, és ebben gyanitom a városi közönségnek ismételt felszólamlásnak egyik okát, de csupán ezen dij miatt, melynek jogi alapja kétséges, mely a város részéről a telekkönyvi kezelésre forditott költségekhez nincsen kellő arányban és mindenesetre túlmagas, nem hinném, hogy a fenálló törvényen változást tenni szükséges volna.

Ha tehát a fenálló törvényes rendelettől való eltérés nem szükséges, nehezebb megitélni: valjon az ily eltérés nem volna e talán czélszerüség szempontjából igazolható? mert nincsen oly intézkedés, nem létezik eljárás, melyet átalában javitani nem lehetne; csakhogy a javitásokkal egybekötött nehézségek némelykor nem állnak kellő arányban a kivánt javitás eredményével. Igy áll a dolog Pestvárosa telekkönyvével is. Ha a jelenleg divatozó telekkönyvi rendelet szabályai czélszerütlenek, azokat módositani csak törvényhozás utján lehet.

Mielőtt azonban a miniszterium e tekintetben törvényjavaslatot terjesztene be az országgyülésnek, meg kellend fontolnia, valjon tekintve a törvényhozói teendők nagy halmazát, tekintve törvényhozási apparatusunk nehézkességét, valóban oly czélszerü és oly horderejü-e a javaslatba hozandó változás, hogy annak behozatala kellő arányban álland a reá forditandó munkával, fáradsággal, és főleg az avval összekötött időveszteséggel?

Lássuk már most miben állana lényege ezen az igazságügyér által kilátásba helyezett, törvény utján behozandó javitott eljárásnak.

A tulajdonigényekre nézve ugyanis a hirdetvényi határidő a telekkönyvi rendelet 46. §-ának hasonlatossága szerint három hóra megröviditetnék, az átkeblezés pedig hivatalból és oly módon közöltetnék, hogy a városi telekhivatal minden egyes ingatlanra nézve a terheket hivatalból kiirja, és hogy a városi törvényszék minden egyes tételre nézve mind a hitelezőt, mind az adóst meghallgatja és ezen tárgyalás alapján rendeli el az átkebelezést; — ily eljárás mellett minden hitelező követelése az uj telekkönyvben a bejelentett követelések ivén hivatalból kijegyeztetik, — és minden hitelező hivatalból meg is idéztetik. Ezen eljárás utján a 12 havi határidő a legrövidebbre, és pedig 3 hónapra lenne leszállitható, a mely idő alatt azok jelentkeznének, a kiknek követelései a hivatalbóli kijegyzésnél netalán kimaradtak volna.

Ha egyrészt tulajdonjogi igényekre nézve javasolt eljárást, azaz: a hirdetvényi határidőnek röviditését,

tekintettel a pestvárosi telekkönyveknek eddigi korrekt vitelére és a birtokviszonyok aránylagos egyszerübb voltára, igazolhatónak tartom, a hivatalbóli átkeblezés fenérintett módjára nézve aggályaimat el nem titkolhatom.

Az igazságügyér az összes most bejegyzett és hivatalból egy bejelentési ivre átjegyzendő hitelezőkkel, valamint az adósokkal tárgyalásokat akar tartatni. Az adósra nézve nehézség nincsen, itt csak a tulajdon lapon jegyzett személy vagy vele együtt a három havi határidő alatt jelentkezett igénylő, tehát ismeretes személyiségek lesznek idézendők.

Sokkal nehezebb leend azonban a hitelező idézése. Hogy tudatik ki annak lakhelye? talán a bekebelezés iránti egykori beadványából?

De annak beadása óta meglehet, hogy 20—30 év is eltelt, és igy a hitelező idézésére nézve végtelen nehézségek fordulnának elő.

Nem szabad felejteni, hogy a régiebb terhek az okiratnak átadása és telekkönyven kivüli engedményezés által ruháztattak át, és igy ha a telekkönyvben előforduló hitelező idéztetik, több tárgyalás és haszontalan idövesztés által ki fog tünni, hogy a követelés harmadik vagy ki tudja hányadik kézben van, vagy hogy már régen ki van fizetve. Mindezeket ott, hol ismeretlen tartózkodásu hitelezőkkel van dolguk, mégis végre csak hirdetvény utján lehetvén megállapitni, sokkal egyszerübb, ha az egész átkeblezési eljárás mindjárt hirdetvény kibocsájtásával kezdődik, minek folytán csak a valósággal fenálló terhek kerülnek tárgyalás alá, a valóságos jelenlegi hitelező maga jelentkezvén, és sok esetben mindjárt egyuttal adósának beleegyezését is igazolván, a tárgyalások a legszükségesebbekre szorittatnak és könnyen befejezhetők.

Ha a javaslatba hozott a telekkönyvi rendelettől eltérő intézkedést helyesnek és czélszerünek nem tarthatom is, ez által nem akartam határozottan állitani, mintha telekkönyvi eljárásunk az átkeblezésre vonatkozó szakaszai oly jelesek volnának, hogy ezeken átalában változtatni nem lehetne.

Ha azonban már változtatni akarunk a behozandó uj eljárás olyan legyen, hogy ez által a feleknek minél kevesebb költség és fáradság, és a bíróságnak minél kisebb munka okoztassék.

Igénytelen javaslatom e tekintetben a következő volna:

Tüzetessék ki 3 havi határidő, mely alatt mindenki, kinek zálogjogi igénye van, vélt jogát az uj telekkönyv és a terhelendő jószágtest megnevezése mellett bejelenteni tartozik. A határidő lejárta után a bejelentések az illető telekjegyzőkönyvnek egy külön lapján, bejelentett elsőbbségük szerint, sorozva állitassanak össze.

Ez megtörténvén, uj hirdetvény bocsátassék ki, mely alatt ugy a telekkönyvi birtokosnak, valamint minden jelenkezett hitelezőnek szabadságában állana a bejelentett követelések valódiságát, fenállását, terjedelmét és rangsorozatát megtámadhatni, mely megtámadás felett tárgyalás tartandó és a peres eljárás szabályai szerint határozandó volna.

Midőn mindezen tárgyalás befejeztetett, a bejelentési lap vagy változatlanul, vagy az eldöntött felszólamlások tekintetbe vételével, mint a régi teherlap jegyeztetnék át a telekkönyvbe.

Dr. SCHNIERER GYULA,
egyetemi magántanár.

A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint.

(Folytatás.)

Kellékei.

Arra, hogy elbirtoklás által dolog, vagy jog, és illetőleg bizonyos kötelezettség alól mentesség szereztessék, megkivántatik, hogy a birtok

A) jogszerü és jóhiszemü;

B) valóságos, és

C) folytonos legyen.

Az A) alatti kellék csak a *rövidebb* elbirtoklásnál szükséges, a *hosszabbnál* pedig ezt az *idő* pótolja.

Mielőtt azonban az itt felsorolt kellékek tüzetes tárgyalásába bocsátkoznánk, nem czélszerütlen röviden megérinteni azon gyakrabban előforduló eseteket, melyekben a szerzett dolog, vagy jog, *csak birtokunkká*, de egyszersmind tulajdonunkká nem lesz.

Általános elvül tartván, hogy azonnal tulajdonunkká csak az válik, a mit nagykoru és önjogu tulajdonostól semmi törvényes kifogás alá nem eshető jogügylet által szerzünk; — ehhez képest nem tulajdont, hanem csak birtokot nyerünk arra:

1) A mit nagykoru és önjogu személytől ugyan, de oly jogügylet által szerzünk:

a) melynél a beleegyezés nem szabadon, komolyan és határozottan, hanem erőszak utján, vagy nem érthetően történt;

b) melynél jogellenes és alapos *félelem* működött;

c) melynél egyik fél a másikat *megcsalta*, vagy a fő dolog, — vagy annak lényeges minőségére nézve *tévedésbe* hozta;

d) melynél az ügyvéd a per felvállalása alkalmával u. n. „quota litis“-t köt ki — (1723. 38. §. 5.);

e) melynél bizonyos bünvádi cselekvény akadályozása végett valakinek, ki a büntényt elkövetendő volna, valami igértetik, vagy adatik;

f) melynél az ajándékozások a köteles részt sértik;

g) melynél az elővásárlási jog, vagy egyéb ehez hasonló adásvételi kikötmények a jogositott halála előtt harmadik személyekre ruháztatnak. Ide *tartoznak továbbá még:*

h) a csőd alá jutottnak a csőd megnyitás utáni terhes szerződései;

i) az u. n. „manus mortuae“, azaz: egyházak, egyházi testületek és kir. városokkal kötött tulajdon átruházó szerződések;

k) az őrmesterről lefelé a katonai szolgálatban állóknak kétoldali szerződései az ezred parancsnokság engedélye nélkül;

l) a hitbizomány időszerinti birtokosának a hitbizományi jószágra vonatkozó terhes szerződései, — a hitbizományi gondnok, várományosok s a hitbizományi hatóság beleegyezése nélkül;

m) a községek s közigazgatás alatt álló alapitványok és pénzalapok terhes szerződései, — az erre hivatott felsőbb hatóság jóváhagyása nélkül;

n) a volt urbéri telkeknek eldarabolását eszközlő s elidegenitését tartalmazó szerződések, — a politikai hatóság jóváhagyása nélkül;

o) Az u. n. szerencse játékok és szerződések, menynyiben ezeket az 1791. 31. t. cz. tiltja.

2) Nem tulajdont, de csak birtokot nyerünk arra, a mit nem *önjogu*, tehát atyai, gyámi, vagy gondnoki hatalom alatt álló kiskoru, elmebeteg, vagy pazarló *tulajdonostól* szerzünk, különbség nélkül akár valamely őket illető vagyon elidegenitéséről, akár valamely örökség visszautasitásáról, akár haszonbéri szerződés kötéseiről, akár valamely követelés átruházásáról,

kereset, vagy pert illető egyezkedésről, akár valamely töke fizetéséről legyen is szó.

3) Az sem válik azonnal tulajdonukká, a mit *helyettes* birtokostól, vagy nem *különös* megbizással ellátott, vagy épen minden megbizás nélküli ügyviselőtől szerzünk, akár megrendelés, akár szerződés, akár birói itélet folytán. Valamint

4) azon elveszett, üresen, vagy mivelés nélkül hagyott dolog sem, melyet megtalálunk, vagy elhagyottnak vélvén, (valóságosan elhagyott azonban nem levén) elfoglalunk.

5) Ugyanez áll azon dologra nézve is, mely erőszak (vi), alattomosság (clam), vagy a tulajdonos puszta kegye (precario) szereztetett. Ha tehát valaki a más jószágába betolakodik, vagy alattomosan, tolvajlás utján belecsuszik; vagy ha azt, mi neki egyedül szivességből és folytonos kötelezettség igérete nélkül ideig, óráig igértetett, vissza nem adja: ez nem lesz tulajdonává, csak birtokává, s végre

6) az sem lesz azonnal tulajdonossá, ki az 1) 2) 3) 4) 5) alatti pontokban birtokossá lett személyektől vagy ezek örökösétől a meghatározott időtartam lefolyta előtt valamit szerez.

Az ilyen természetü birtok tehát csak *előkészitő állapot* a tulajdonszerzésre s valóságos tulajdonná csak akkor alakul, ha reá nézve az elbirtoklási idő teljesen és háboritlanul betöltetett.

Megjegyzendő azonban, hogy az ily természetü birtok is a kezdet időpontjától fogva, törvény szerint, mindaddig valóságos tulajdonnak vélelmeztetik, mig valaki erősebb jogának kimutatása által az ellenkezőt be nem bizonyitotta.

Miből következik, hogy a törvény védelmet, biztonságot nyujt ugyan a birtokosnak is, (akár van jogczime, akár nincs): de nem azért, mintha ez által a birtokosnak a dologra vonatkozó jogigényét távolról is elismerné, hanem azért, hogy a társadalmi rend és béke fenmaradjon, — illetőleg tudassék, miszerint még a létező tényleges állapotok is nem önkényszerü erőhatalom utján, hanem mindenkor bizonyos kimutatott jog alapján változtathatnak meg.

A)

Jogszerüség s jóhiszemüség.

I) Ha a birtok e két lényeges kellékkel van ellátva: *rövidebb elbirtoklásnak* van helye.

1) *Jogszerü czim* alatt minden oly tény, vagy körülmény érintendő, mely a tulajdon szerzésre alkalmas jogalapul szolgál. Ilyen törvény, végrendelet, birói itélet, szerződés. Ez okból

a) Ha *törvényes* osztály utján nyeri a birtokos a mást illető vagyont; — p. o. az osztatlan örökösök, vagy közös tulajdonosok a hagyatékot, vagy határozatlan arányban birt dolgot bíróilag, vagy barátságos uton magúk közt felosztván, az osztály utján nyert részt elbirtokolhatják, habár később az más tulajdonának lenni kiviláglik is.

Hasonlóul, ha az apa — a törvényes örökösödést rendezendő — fiai között az osztályt még életében megteszi: mindegyik azon dolgokat, melyeket osztályrész fejében nyert, elbirtokolja, — habár azok közt másokat illetők találkoznának is.

Ugyanez áll akkor is, ha a nőnek a férj hagyatékából oly dolog adatik át törvényes hitbér fejében, mely a férj tulajdoni joggal birt vagyonához nem tartozott.

b) Ha a végrendeleti örökösök átvevén az örökséget, abban mást illető dolgok találtatnak: ezeket elbirtokolhatja, — kivevén, ha a javak (például a *helyettes birtok)* oly természetüek volnának, hogy elbirtoklás tárgyát nem képezhetik, minthogy ezekre nézve az örökös az örökhagyóval jogilag egy személynek tekintetik, s ez alapon, ő, mint utód, elődjénél több joggal nem bir.

Ha azonban az örökhagyó a mást illető dolgot, nem tudva, hogy az eladó nem tulajdonos, megveszi, vagy más — tulajdont átruházó — szerződés utján magáévá teszi, s ez a hagyatéki tömegben találtatik: a végrendeleti örökös által elbirtokolható.

Ugy szintén, ha valaki más vagyonát, melyre nézve csak helyettes birtokos volt, végrendeletileg elhagyományozza: ezt a hagyományos elbirtokolhatja. Mivel a hagyományos nem tekintetik az örökhagyó vagyonjogi képviselőjének.

c) Ily módon történik az elbirtoklás a *birói itélet* által nyert dologra nézve is, — ha t. i. ez a követelő felperes részére megitéltetvén, kezéhez adatik. Mert habár a dolog később mást illetőnek bizonyittatnék is, a vesztes fél az elbirtoklást kifogásolván, a később követelőnek tulajdoni keresete alól megmenekszik. Vagy, ha az alperes — tartozása kiegyenlitése végett a felperessel peregyezségre lép, a *peregyezség* utján nyert dolgot elbirtokolja.

d) Ha valaki a nemtulajdonostól, ezen körülményt nem tudva, a dolgot megveszi: azt elbirtokolhatja. Vagy az adós bizonyos pénzösszeggel tartozván, ennek törlesztése fejében más dolgot, például lovakat ád: habár ezek nem is az adóst illetik, mennyiben a hitelező részeiről jóhiszemmel vétettek át, ezeket ő — és pedig rövidebb idő alatt elbirtokolhatja.

Ugy szintén valaki más vagyonát cserébe, vagy ajándékba adván: az átvevő azt csere, vagy ajándékozási czimen elbirtokolhatja.

Az elidegenitési czimet illetőleg azonban figyelemben kell tartani, hogy, habár az egymással vér- és jogközösségben, vagy csupán jogközösségben álló személyek (szülők és gyermekek, örökösök, hitvesek, közös tulajdonosok) egymás ügyeiben *rendszerint* hallgatag megbizottakul tekintetnek: mégis midőn egyik által a másik nevében dolgok idegenittetnek el, vagy viszteher mellett vétetnek át, haszonkölcsönzések, vagy kölcsönzések köttetnek; pénz, vagy pénzérték vétetik fel; perek indittatnak; eskü kináltatik, visszakináltatik, vagy elfogadtatik, vagy egyezségek tétetnek; vagy örökség elfogadása, vagy visszautasitása forog szóban; vagy társasági szerződést kell kötni, ajándékozásokat tenni, választott biró nevezésére szabadságot engedni, vagy jogokról ingyen lemondani, — minderre *különös meghatalmazás* szükséges, mivel a felsorolt esetekben az illetőknek gyakran igen nagy sérelem okoztathatnék. (Hk. I. 51; 1791. 17. §. 1; 1802. 21. §. 2. a. p. t. k. 1008. §; tkvi patens 69. §. ideigl. tör. sz. 21. 145. §§.)

Az elbirtoklásra nem szükségképen kivántatik, hogy a czim valósággal létezzék: elegendő már az is, ha a czim létezéséről jogos alap forog fenn. Azért,

a) ha valaki elhagyottnak tartván a dolgot, mely valósággal elhagyva nincs, azt, mint uratlant elfoglalja: vele született elsajátitási jogánál fogva elbirtokolhatja.

Nem ritkán történik ugyanis —

vagy a személy körülményei (külföldön tartózkodása, betegsége);

vagy a dolog természete miatt (mennyiben sok ideig a viz által elboritva, vagy ellenség által elfoglalva volt;)

hogy a vagyon, például örökség, a jogosult által birtokba nem vétethetik, sem más használatába át nem adathatik, és igy gondviselet, vagy mivelés nélkül — üresen — maradván, illetőleg a tulajdonos megtartási akarata azon nem mutatkozván, — *elhagyottnak* tekintetik.

Hasonlóképen, ha valaki, *elegendő okoknál fogva,* uratlan vélvén a dolgot, mely valósággal más tulajdonában van, azt, például a szeliditett, de elszabadult vadat elfogja, vagy a mást illető drágakövet, gyöngyöt oly helyen, hol az eredetileg szerezhető (sziklahasadékban, tengerparton) megleli: azt elbirtokolhatja.

b) Ha valaki végrendeletben örökösnek rendeltetvén, később utóbbi végrendelet által, de melyről tudomása nincs, az örökségből kizáratik; — vagy a végrendeletet, melyre nézve a lényeges belső, vagy külső kellékek hiányzanak, törvényesnek véli, s az örökséget elfoglalja és békésen birja: minthogy jogos alapja volt azon hiedelmének, hogy öt illeti az örökség, azt elbirtokolhatja.

Ez áll a hagyományozásra nézve is. Nevezetesen, két ugyanazon nevü vérrokonnak bizonyos dolog hagyományoztatván; ha egyik a szeretet azon nagyobb fokánál fogva, melylyel iránta az örökhagyó viseltetett, azt *véli*, hogy az ő javára történt a hagyomány, és ez okból azt kezéhez veszi: elbirtokolhatja, — bár, mint később kiviláglik, hogy a végrendelkező nem öt, hanem a másik vérrokont kivánta a hagyományban részesiteni.

c) Ha a távollevő, vagy hiányolt személy *birói itélet által* holttá nyilvánittatik s ennek alapján hagyatéka a törvényes örökösök által elfoglaltatik: ezek azt az örökrész aránya szerint elbirtokolhatják, — habár később a távollevő, vagy hiányolt személy megjelennék is, s habár az örökhagyó életében nem is lett volna örökösödésnek helye, — mert itt az örökösöknek jogos alapjuk (birói itélet) volt azt gondolni, hogy az illető személy meghalt.

Ugyanez áll akkor is, ha az elmarasztalt fél vagyona a nyertes részére *oda itéltetvén*, azt birtokába veszi, — bár később talán három évi békés birtoklás után az elmarasztaló itélet perujitás alapján megsemmittetnék is.

d) Ha nem létezik is a vétel, de ha a vevő *jogosan véli* annak megtörténtét (nevezetesen valakit a dolog vételével megbizván, ez azt — bár meg nem vette; — de neki átadta) — a dolgot elbirtokolhatja, mert itt a vevő, mint megbizó, jogosan véli az adásvevés megtörténtét.

Továbbá, hogy ha valaki elmebetegtől, azt hivén, hogy ép elméjü, vesz valamit, minthogy *vélt czimmel* bir, a vétemény elbirtokolására joga van.

Ugy szintén, ha az eladó oly föltétellel kötvén az adásvevést, hogy neki a vevő annyit fizessen vételár gyanánt, mennyiért az eladó vette a dolgot és kitünik, hogy azt az eladó örökölte: mivel itt *vélt ajándékozás* történt, ily czimen a vétemény elbirtokolható.

Nem különben, ha valaki magát kötelezettnek hivén valamely dolgot másnak átadni, ezt valóban át is adja: szintén elbirtokolható, és pedig rövidebb idő alatt, ha t. i. az átvevő nem tudja, hogy az átvett dolog iránt joggal nem bir.

De ha a jogczim létezése iránti véleménynek alapos oka nincs, például azt hiszi, hogy megvette, ajándékba, vagy hagyománykép nyerte a dolgot, — a nélkül, hogy ezt hinni helyes oka volna: részére, minthogy a tulajdonképi czim hiányzik, rövidebb elbirtoklás nem engedtetik.

2) A rövidebb idejü elbirtoklásnak további lényeges kelléke a *jóhiszemüség,* melynek akkor van helye, ha a birtokos a dolgot, melyet bir, valószinü okoknál fogva magáénak tartja; illetőleg nem tudhatja, hogy a birtokában levő dolog egy harmadik személyt illet.

Erre nézve azonban megjegyzendő, hogy az elbirtoklásra elég, ha egyedül a birtokos van jóhiszemüségben. Azért bár az átadó tudja, hogy mást illet a dolog, például haszonbérbe vett jószágot ad el: ha ez a vevő jó hiszemmel szerzi meg, rövid elbirtoklás utján arra tulajdonjogot ölt.

Az átadó roszhiszemüségének az átvevő elbirtoklására egyedül azon esetben van befolyása, ha annak, mint elidegenitő *jogelődnek* éveit, mint *növedéket*, akarja beszámitani, — mert ekkor a hosszabb idejü elbirtoklás betöltése szükségeltetik.

A jóhiszemüség, az átalánosan elfogadott jogelvek szerint, csak a birtok kezdetén, vagyis a dolog átvételekor, jog átengedésekor kivántatik. Ha tehát a birtokos később tudomást nyer arról, hogy az általa birtokba vett vagyon mást illeti: rövidebb idő alatt az elbirtoklás mégis megtörténhetik. „Mala fides superveniens non impedit usucapionem.“

A jóhiszémüséget illetőleg megtartandó még, hogy a birtokos bármily oknál fogva *elvesztvén* a birtokot, ha azt később ismét visszanyeri, s ekkor már értésére esett, hogy mást illet a dolog: nem a rövid, hanem a hosszu elbirtoklás szükségeltetik, — mivelhogy az uj birtok kezdete roszhiszemüséggel van kapcsolatban.

Továbbá meghatalmazás utján vétetvén a dolog, ha akár a meghatalmazó, akár a meghatalmazott roszhiszemben van: rövidebb idejü elbirtoklásnak nincsen helye, — miután a meghatalmazó és hatalmazott egy személyül, ugyanazon érdek és jog képviselőiül tekintetnek.

Másrészről, ha a meghatalmazott hivtelen levén a dolgot nem a meghatalmazó, hanem önjavára szerzi meg: a szerzés megáll s a dolog rövidebb idő alatt elbirtokolható; — mert a meghatalmazott, habár a meghatalmazó által a vett jószágra nézve, megbizás alapján, kártalanitási keresettel megtámadtatik is: roszhiszemüvé nem válik; kivevén, ha az átadás *világosan, kifejezetten* a meghatalmazó részére történt volna, mivel az átruházásnál erősebb az átadó, mint az átvevő akaratja.

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
egyetemi rk. tanár.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

(A hübériség eredete s természete) czimen dr. *Kuhns* berlini tanártól érdekes munkálat jelent meg a *Holtzendorf-Virchow*-féle füzetekben, mely a hübériség eredetét a régi comitatusokban, a frank királykiséretekben és a beneficziális rendszerben nyomozza s annak *politikai, társadalmi,* s *magánjogi* jelentőségét egész uj nézpontokból taglalja. Alkalmat veszünk magunknak ezuttal a nevezett füzeteket olvasóinknak ajanlani, miután bennök nem egy rövid, de igen talpraesett jogi s politikai essayvel találkozhatni.

TARTALOM: A pestvárosi telekkönyv rendezése, dr. Schnierer Gyula, egyetemi magántanártól. — A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint, dr. Herczegh Mihály, egyetemi rk. tanártól. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv a szabályrendeletek gyüjteményéből.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 27. Pest, 1870. julius 5.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A birói kinevezések eszközlése körüli nézetek.

Nemrégen majdnem minden magyar lap közölte azon hirt, hogy az igazságügyi miniszterium kebelében egy *kinevező* bizottság alakult.

E kinevező bizottságnak csupán két feladata lehet:

a) vagy a kinevezés *módozatait* állapitja meg;

b) vagy a kinevezendő birói tagok kiszemelésére s illetőleg ajánlatba hozatalára leszen hivatva.

Az első esetben bizonyos eljárási szabályt kellene megállapitania, mely az igazságügyér kinevezéseinél zsinórmértékül fogna szolgálni.

Ezen szabály nem a kinevezendő qualificatiójára vonatkoznék; mert hiszen az 1869. évi IV. t. cz. annak határvonalait körülbelől megállapitotta; hanem alkalmasint azt állapitaná meg, hogy az igazságügyér mily rendszer követése mellett foganatositsa a kinevezéseket; kik által és minő tartalommal töltesse ki az illetők minőségi táblázatait? (Qualifications-Tabelle.)

Szóval, a kinevező bizottság az első esetben nem folyna be ténylegesen, csupán az elveket lenne meghatározandó, melyek szerint a kinevezések eszközöltetni fognak.

A második esetben azonban a kinevezésben már tényleges részt venne a kinevezési bizottság, a mennyiben minden folyamodvány általa lenne megbirálva, s kedvező vagy kedvezőtlen véleményadás mellett az igazságügyérhez terjesztve.

Ez esetben a bizottság kedvező nyilatkozata egyérdekü volna a kinevezéssel, s megforditva, mert ha az igazságügyér egy ajánló bizottságot állit fel, ennek fenállásához és sikeres működéséhez okvetlen szükséges, hogy a miniszter a bizottság nézetét már felállitásakor elfogadja, s véleményét és belátását föltétlen bizalmával tisztelje meg. *)

A bizottság felállitása által ennek mintegy előre bizalmi igéretet tesz a miniszter s egyszersmind kijelenti, hogy a kinevezés alá terjesztés jogát nem személyesen, hanem az evégre kiszemelt testület által kivánja gyakorolni.

Nézeteim szerint a kinevező bizottság felállitása — bármi legyen is hivatása, — nemcsak felesleges, hanem ha az ajánlás jogát fogná gyakorolni: még természetes akadályává válaud egy lehetőleg jó birói kar előállitásának, sőt azt majdnem lehetlenné teszi.

Mellőzöm azon esetet, mely szerint a kinevező bizottság csak a kinevezés körüli elveket állapitaná meg.

Lássuk csupán azon esetet, ha a kinevezési bizottság ajánlási joggal ruháztatnék fel.

Régi állitás az, s a kinevezési rendszer mellett harczolók leghatalmasabb fegyvere, miszerint a szakképzettséget igénylő állomások betöltésére legilletékesebb *egy* a kinevezésekért felelős magas szellemü egyén.

Ha a kinevezést testületek vagy felelőség nélküli bizottságok eszközlik, az általuk kinevezettek *minőségi tekintetben* összehasonlithatók nem lehetnek azokkal, kiket egy felelős személy állitott elő.

Be kell ismernünk, hogy ez állitás nem pusztán elméleti, hanem gyakorlati alappal is bir!

Állitom ezt:

mert a testületek csak a hozzájok folyamodók közöl választhatnak; lassu észlelődésük és mozgás nélküliségük nem engedi meg, hogy *keressenek*, holott a szakképzettséget igénylő állomásokra nemcsak egyszerüen kiválasztani kell a jelentkezők közöl a legjobbakat, hanem a szakképzettség *összességének* — tehát nem *csak* a jelentkezőknek — legjelesebbjeit kell *felkeresni* s *megtalálni*;

mert a testület meg van fosztva azon előnytől, mely az egyes kinevezőnek rendelkezésére áll, minő például az emberismeret, az utánjárhatás, tapogatózás, sokszor szabatosan ki sem fejezhető s egy bizottsági tárgyalásnál számba nem vehető, de mégis a következés által helyesnek bizonyult meggyőződés;

mert egy testület, — ha eljárása őszintén az ügy javára czélzó — csak a már eleve felállitott merev szabályok szerint találhatja meg a jelentkezőket; holott gyakran van rá eset; hogy a latolgatás tévutra vezet akkor, midőn egy gyakorlott szem éles tekintete — különösen, ha e tekintet a felelősség által óvatik az elhomályosodhatástól, — a leghelyesebb irányt lenne képes kijelölni;

mert egy testület, — ha szintén felelősség alá volna is vetve eljárásaért — soha sem érzi a felelősség sulyát oly mérvben, mint az egyes; s következésképen inkább hajlandó az engedékenységre, kedvezésekre stb.; mig az egyes kinevező a felelőség sulya által minden pillanatban arra emlékeztetik, hogy érdekében van minden mellékes behatástól menten helyes határozatot hozni, s következésképen választása a legnagyobb részben helyes lesz, mert óvakodni fog minden oly elnézéstől és kedvezéstől, mely az ügy rovására saját érdeke ellen történnék;

mert a testületek mindazon gyöngeségeket, melyek az egyesben megvannak a testület számarányához képest birja, mig ellenben annak előnyeit nélkülözi.

Ezek azon okok főbb vonalai, melyek a testületi kinevezések ellen, és az egyes, felelős személy általi kinevezés mellett harczolnak.

*

*) Az igazságügyér mindenesetre bizalommal viseltetik saját tisztviselői iránt s pedig annál nagyobb mérvben, minél nagyobb s fontosabb hatáskörrel bizta meg azokat. De hogy valamely ügyosztály, vagy általa szervezett bizottság véleményét föltétlenül elfogadná s ahhoz kötné magát, — ez oly feltevés, mely alkotmányos fogalmak szerint bármely miniszter személyes felelőségével össze nem egyeztethető. Szerk.

Tekintsük az elmondottakat a gyakorlat világitásában:

Föltéve, hogy annak minden egyes tagja őszintén és szigoruan az ügy előmozditásán buzgólkodik, s mindenik képes lesz saját magán óhajait, érdekeit az ügy érdekei alá helyezni, — mit fog tenni az igazságügyi miniszterium kebelében felállitott bizottság?

Össze fog ülni s megvizsgálandja a beérkezett kérvényeket s azok mellékleteit; megvizsgálandja a *papiron levő embert;* annak betükből alkotott vonásait, s kimondja itéletét ugy, a mint a szabályok s a sorokból meritett helyes vagy helytelen vélemény parancsolják. Kérdés: ha valjon a *papir-ember* helyesen birálható-e m g? Valjon a betüvonások nem hazudnak-e? s végül: valjon azok, kik birálat alá bocsátkoztak az elite jét képezik-e azon osztálynak, melyhez tartoznak?

Én mind e kérdésekre — az átalánosságban használt állitás nem zárja ki a kivételt! *nemmel* vagyok bátor felelni, — s e tekintetben — azt hiszem, mások is osztani fogják véleményemet, főkép ha meggondoljuk, hogy sok geniális egyén, mint *papir-ember* nem volna képes kiállani a versenyt egy másikkal, ki pedig a valóságban szemen szedett tökfilkó, s ajánló leveleihez befolyás, kedvezmény, társadalmi állás stb. által jutott; — s ha végül meggondoljuk, hogy a valódi tehetség legtöbb esetben bizonyos — nem épen igazolhatlan — büszkeséggel, önbecsérzettel szokott együtt járni, mely nem engedi, hogy gyakran sértő versenyben részt vegyen.

Előbb *feltettem* azon esetet, hogy a kinevező testület minden egyes tagja saját személyes óhajait, érdekeit az ügy érdekei alá rendelni lesz képes.

Most azonban arról is meg kell emlékeznem, hogy ez *valószinütlen feltevés;* a testületek, ép ugy, mint a felelősség nélküli egyesek, nem hajlandók saját érdekeiket a közérdek kedveért feláldozni. Gondoljunk csak azon körülményre, miszerint a testületté alakulás a tagok felelősségérzetét megosztja, s épen nem lesz előttünk meglepő, ha a testületek oly kinevezéseket eszközölnek, melyeket nem *az ügy*, de valamely *egyes érdeke* indokol.

Az ily bizottság tagjainak rendszerint szokott lenni nehány személyes kegyeltje, vagy *tisztelt helyről* ajánlott pártfogoltja, kik a pártfogást — melyet a valódi érdem ritkán keres, és pirulna is használni — nem igen érdemlik meg.

Mi természetesebb annál, hogy a kinevező bizottság tagjainak mindenike a maga részéről egy vagy több ilyen elnézést igénylő kinevezést kiván keresztül vinni?

S hogy ejtheti ezt meg legbiztosabban?

Úgy, ha collegáit a maga részéről biztositja, hogy a *viszonosság törvényét* érti s mikor épen szükség van reá, egyetmást ő is hajlandó elnézni.

S pedig ez annál könnyebben s gyakrabban történhetik meg, mert az egész egy felelős miniszter tekintélyének köpenye alatt s nem is közvetlenül a kinevező bizottság tagjai, hanem tényleg a miniszter által eszközöltetik.

Az igy támadt veszélyt azáltal enyhitheti a miniszter, ha bizalma a kinevező testület iránt nem *feltétlen;* ha a kinevezendőket, mielőtt a fejedelem tolla alá terjesztené, saját belátása szerint, önálló birálat alá veszi.

De ez esetben a kinevező bizottság feleslegessé válik; mert: vagy tekintetbe veszi a miniszter annak véleményét, — ez esetben annak ajánlata egyértékü a kinevezéssel, annyival inkább, mivel a miniszter ujabb adatok hiányában nem foghat a kinevező bizottsággal (melynek érdekében áll minden oly adatot, mely nézetét helytelennek jelzené elsimitani) ellenkező nézetre jönni; vagy nem veszi azt tekintetbe: maga lát a kinevezendők után; saját tapasztalatainak mértéke után itéli azokat meg, s igy okvetlen helyesebb kinevezéseket fog eszközölni, mint eszközölt volna a kinevező bizottság, — de ekkor mire való az utóbbi?*)

Annyi bizonyos, hogy a kinevezési bizottság utján elegendő birót fogunk nyerni, kik legnagyobb részben meg fogják ütni a törvény mértékét — a *papiron*; hanem másfelől az is bizonyos, hogy a szakférfiaknak *azon része*, mely a középszerüségen valamivel felül áll, ki fog maradni a kinevezettek sorából.

Pedig — én megvagyok győződve a felől — hogy az igazságügyér ép ez utóbbiakból kivánna egy birói kart kiállitani.

E vágy egy felelős miniszternél — különösen épen annál, ki nálunk első törekszik egy hazai kinevezési rendszert meghonositani — nagyon érthető, de annak betöltésére a kinevező bizottság egyátalán nem alkalmas eszköz.

Hogy a lehető legjobb birói kart állithassa ki a miniszter, arra mulhatlanul szükséges:

hogy mind az egyes birói tagok ajánlása, mind azok kinevezése a lehető legszigorubb egyéni felelősség érzete mellett eszközöltessék;

hogy az ajánlás olyanok által tétessék, kik nemcsak illetékesen megbirálni képesek az illetők szakképzettségét, polgári és erkölcsi tulajdonait, hanem azonfölül hatalmukban álljon a legképesebbeket *kikeresni, megnyerni;* kiknek a jók legjavának kikeresése körüli föladatuk ezáltal legyen megkönnyitve, hogy ne *százakat*, hanem csak *keveseket* legyen kötelességük ajánlatba hozni; s kiknek végül személyes, közvetlen érdekükben álljon, hogy az általuk kiválasztottak a lehető legjobbak legyenek.

Tegyük föl p. o., hogy a szervezendő területen 95 törvényszéket kellene fölállitani. Minden törvényszékhez csak 5 birótagot számitva, a kinevezendő birók száma legalább is 475-re rugna.

Mindenesetre tekintélyes szám, különösen, ha megfontoljuk, hogy a 475 egyénnek nemcsak *szak*képzett, de átalában *képzett*, szorgalmas és főkép jellemmel, — tehát tulajdonokkal birónak kell lennie, melyeknek fölismerése időbe kerül.

Képes-e egy ily számból állá testületet *egy központi* bizottság, vagy egy, fontos és sokoldalu teendők által elfoglalt miniszter jól összeállitani?

Én azt hiszem, hogy *nem*. Mert mind az *első* — természetes sajátságánál — mind a *második* — elfoglaltatásánál fogva képtelen arra, miszerint minden egyes képesitett tagot — tehát azokat is, és pedig főképen, kik nem concurráltak — birálat alá vegyen, *helyesen* megitéljen, és pályázatra birjon, különösen, ha tekintetbe veszszük az 1869. évi IV. tcz. 4. §-ot, melyszerint a birói tagok lehetőleg az illető törvényszék területéről szemelendők ki.

---

*) Czikkiró egyik extremumból a másikba esik! Valamint az igazságügyér bizalma az általa szervezett bizottság irányában nem lehet „*föltétlen*“, legalább nem az e szónak a czikkiró által használt értelmében; — ugy viszont azon következtetést sem lehet vonni: ha a miniszter a bizottság által eléterjesztett adatok nyomán saját belátása szerint, önálló birálat alá veszi a kinevezendőket, — ez esetben a hirlapok által elkeresztelt „kinevező bizottság“ feleslegessé vált! Hiszen ily okoskodás fonalán a miniszter személyes felelőségénél fogva a miniszterium összes tiszti karát feleslegessé kellene nyilvánitani, és a miniszternek az ő hatáskörében nem csak birálónak s végrehajtónak kellene lenni, hanem őt az azzal természetszerü kapcsolatban levő összes szellemi s anyagi munka végzésére kellene kötelezni. Szerk.

Mind a bizottság, mind a miniszter a közvetlen tapasztalat szerzésének nehézségei folytán *csak* azokat vehetnék birálat alá, kik *jelentkeznek;* ezek pedig a józan következtetés itélete folytán, nem a szakférfiak legjelesebbjei lesznek, hanem nagyrészben olyanok, kik nyugalmas pályát, kényelmes existentiát keresnek, nem, mert talán elöszeretetük köti ahhoz, mert *az kenyeret* biztosit számukra.

A legrészrehajlatlanabb, legtapintatosabb választás ily uton legfölebb középszerü birói kart állithat elő, — mert a helyett, hogy az élök közül történnék választás, papir-emberek fognak kineveztetni.

Megengedem, hogy az ügy sükere iránt buzgólkodó miniszter nem fogná sajnálni a fáradságot: utána járni, hogy a kinevezendök felöl közelebbi értesitéseket is nyerhessen.

A különböző vidékek képviselőihez, vidékkormányzóihoz, ügyvédi egyletekhez, tekintélyes magánzókhoz fog fordulni, hogy *ez* vagy *amaz* egyénről közelebbi tudomást szerezzen.

De hát *felelősök-e* azok kimondott véleményükért? Van-e *kiváló érdekükben* alapos meggyözödést szerezni, mielött választ adnának? Nem gyakori eset lehet-e, hogy a megkeresettek nem *illetékesek* a birói tulajdonok megbirálásában, s hogy igy a legjobb akarat mellett sem mondhatnak *helyes* véleményt?, nem feltételezhető-e, hogy a kérdezettek egyik, vagy másik *jóemberükre*, vagy valamely népszerü egyéniségre fognak gondolni a kerdés pillanatában, — ki, bár nem épen a legalkalmasabb lenne a birói tiszt betöltésére, de, minthogy az ajánlás *felelőséggel* nem jár, minthogy az ajánlás *személyes érdeke* nem kényszeriti kétszer is meggondolni, mit egyszer kimondandó lesz, sok törödés és lelkiismeret furdalása nélkül ajánlani fog.

Szóval: nem valószinü-e, hogy a megkérdezettek ajánlat tételében nem az *ügy iránti buzgalom,* hanem a mellékes egyéni *hajlam, ellenszenv, érdekek* lesznek az irányadók?

A lehető legvalószinübb!

Vegyük ehez gondolóra, hogy egy ország összes bíróságainak központi összeállitására, — habár a vizsgálódás csak felületes lesz is, mily roppant idő kivántatik! s készen vagyunk az itélettel, mely szerint a bíróknak központi ajánlása vagy ajánltatása czéltalan, — használhatlan eszköz.

Rosz, ha a miniszter személyesen választ, a beterjesztett okmányokból itélve; roszabb, ha a választást ajánlások alapján eszközli; *legroszabb,* ha a kinevezés alá ajánlás egy testület által tétetik. *)

A lehető legtökélyesebb birói kar felállitásának — azt hiszem: csupán egy módja van:

Nem akarom állitani, hogy e mód minden gyöngeségektől ment lenne; van-e rendszer, melynek árnyoldalai nem volnának? ennek hiánya bizonysága volna annak, hogy a fényoldal is hiányzik belöle.

De az eddig tárgyalt utak között a legczélravezetőbbnek tartom azt, mint olyat, mely a tényezők érdekét veszi alapjául egy lehetőleg jól szervezett birói karnak.

Azon hatalmat, mely a főnebb vizsgált rendszerekben oly ellenségül állt szemben az ügy érdekeivel, melytől nem lehetett eléggé óvakodni, s melyet nem lehetett teljesen kizárni: a személyes *gonosz érdekeket,* — az alább javaslatba hozott mód *az ügy érdekében segédül* alkalmazza.

A miniszternek, mint olyannak, ki kinevezéseiért képviselettel szemben felelös, s kinek ép ennélfogva közvetlen érdekében áll a legszerencsésebb választásokat tenni, — csupán csak annyi egyént kellene kiválogatnia, a hány törvényszék az ország területén felállitandó lenne.

Ezek a *törvényszékek elnökei* lennének.

Vegyük p. u., hogy a szervezendő területen 95 törvényszék leszen felállitandó.

A 95 egyént a miniszter azok közül szemeli ki, kiket már régebb időtől fogva tanulmányozhatván, bensőbben és alaposabban ismer.

Ezeknek a birói átalános kellékeken fölül birniok kell kiváló szervezési tehetséggel, ember-ismerettel, életügyességgel, magasabb politikai — s ha lehet — többoldalu képzettséggel, tekintélylyel, és végül a vidéknek, melyben törvényszéket alkotandók lesznek, pontos ismerésével.

Felelős a miniszter a képviselettel szemben?

Miért szakitandók el ennek szálait itt, miért e alkalmaznók azt fokozatosan lefelé?

A felelős miniszter megbizza az általa törvényszéki elnökül kiszemelt s arra legképesebbnek talált egyéniséget, hogy *e* vagy *ama* vidéken törvényszéket alakitson; oly törvényszéket, melynek ő leend elnöke. Szemelje ki birói tagokul a legalkalmasabb egyéneket; igyekezzék azokat az ügynek megnyerni, és terjeszsze azokat kineveztetés végett hozzá.

Az ajánlás által az elnök felelöséget vállal minden egyes egyénért a miniszterrel szemben.

Viszont a miniszter a maga részéről azon igéretet teszi a megbizottnak, hogy ajánlottjait — hacsak ezt törvény vagy más fontos tekintetek nem gátolnák, — minden további halasztás nélkül kinevezés alá terjesztendi.

Föltéve természetesen, hogy a miniszter által választott szervező erre valóban képes, és a fent elöadott tulajdonokkal biró egyén — ily módon a lehető legjobb törvényszékek felállitása volna lehető.

Ha egyik vagy másik törvényszék ily módon felállitva, nem felelne meg a várakozásnak, e hiány nem a rendszernek volna tulajdonitható, hanem egyenesen annak lenne bizonysága, hogy a miniszter a szerző elnököt nem kellő tapintattal választotta ki.

Mint elöbb emlitém: e rendszernek is lehetnek — söt *vannak* hátrányai; de az ember *tökély* elöállitására képtelen, s igy nem az *elérhetlen* után kell futnunk hanem keresnünk kell oly rendszert, mely a legtöbb elönyt biztositván, a hátrányokat kizárja.

A törvényszékek fellálitásának e módja a következő elönyöket biztositja:

A miniszter 95 szakférfit rövidebb idő alatt is helyes tapintattal választhat ki; de 475-öt lehető rövid idő alatt helyes tapintattal kiválasztania ugy, hogy még az 1869. IV. tcz. 4. §-ának utasitását is figyelembe vegye, — lehetetlen.

Az összes bíróság felállitása hasonlithatlanul keve-

*

*) Legnagyobb részben osztjuk czikkirónak nézeteit, és csak abbeli tévedését kivánjuk még helyre igazitani: mintha az igazságügyi miniszterium kebelében alakult és a hirlapok által ugynevezett „kinovező bizottság" az elsőfolyamodási törvényszékek szervezése tekintetében volna a jelzett irányban közreműködésre hivatva. Az emlitett bizottság csak is a felsőbb bíróságiszemélyszaporitás tekintetében ép most folyamatban levő kinevezések folytán elintézést igénylő nagy számu folyamodás nak, az igazságügyértől nyert utasitás szerinti ellátására van hivatva. Az elsőfolyamodási törvényszékek szervezése iránt, eléggé sajnos! de még mindokkoráig törvény sem alkottatott s igy önmagától értetik, hogy az abbeli kinevezések körüli eljárás tekintetében miféle megállapodás sem történhetett. Részünkről pedig teljesen pártoljuk azon eljárási módot, melyet czikkiró következő soraiban javaslatba hoz. Szerk.

sebb erőfeszitéssel és időpazarlással eszközölhetik igy, mint a központi ajánlás utján.

Minden egyes birói személy nemcsak a *papiron* fogja megütni a mértéket, hanem a *valóságban* is.

Az érdek, e hatalmas mozgató erő, mely a nem helyeselt rendszer szerint vagy az ügy sikere ellen hatna, vagy legjobb esetben tétlen közönyösség által köttetnék meg, *igy* az ügy elősegélésére hatalmas emeltyüként szolgálna. 95 hatalmas érdek (a szervezéssel megbizott felelős elnököké) nyeretnék meg azon czélra, hogy kinevezés alá nemcsak valóságban képes egyének terjesztessenek, de hogy oly férfiak nyeressenek meg az ügynek, kik szakosztályuk elite-jét képezik, s kik talán másként pályázatra sem bocsátkoztak volna.

Mindez pedig azon természetes ok következménye, mert a szervező elnök felelősségénél, s azon személyes érdekénél fogva, hogy az általa szervezett törvényszék, melynek ő leend elnöke, *áldozata*, ha roszul, — *büszke képviselője*, ha jól lett alkotva — közvetlen tapasztalat, fáradhatlan utánjárás stb. által mindenesetre a legtökéletesebb testületet igyekezend összeállitani.

A szervező figyelmét és tevékenységét nem *százak*, hanem csak *kevesek* ajánlása vevén igénybe, nem lesz kénytelen mindannyit felületesen birálni meg, hanem minden egyes tagot bensőleg tanulmányozni nyilik alkalma.

Ezeket elsorolva azonban nem hagyhatom megemlités nélkül azon *komoly* veszélyt sem, mely e rendszerrel egy képviseleti alkotmányban összeköttetésben áll.

Mindenki tudja, hogy a képviseleti kormányok kisebb vagy nagyobb mértékben rendszerint a többség férfiainak befolyása alatt állanak; hogy eljárásaik vagy különösen a kinevezéseknél — legkülönösebben, hol a hivatalra vágyás nagy, — nem mindig meggyőződés s közérdek, hanem az azzal nem azonitható, ugy nevezett: *párt érdek* által vezéreltetnek.

A *kinevezés* a leghatalmasabb eszköz valamely politikai párt együttartására.

A *kinevezést* a többség tagjai igen hajlandók egyszerüen *jutalomnak* tekinteni, s ez okból, nem törödve azzal, vajjon ez, vagy amaz aspiráns képes-e egy bizonyos állomást jól betölteni, követelik a kormánytól kineveztetését azon okon, mert az illető a párt érdekében müködött s talán — érdemeket szerzett egyén.

A miniszterek, hogy a pártjokat — tehát állásukat is — lehetőleg szilárditsák, szintén hajlandók e kártékony behatásnak engedni, s nem ritkán a percznyi népszerüségért feláldozzák nevök becsületét.

Szóval: gyakori dolog, hogy a kinevezések közérdek szempontjából a lehető legroszabbak, nem ugyan miniszteri *rosz szándékból*, hanem, hogy a párt megelégedését kinyerjék.

Ha — föltéve — az igazságügyért a törvényszéki elnökök kiszemlélésénél ily káros befolyások arra birnák, hogy a közérdeket szem elöltévesztve, a jó igazságszolgáltatás lehetőségét pártjának dobja zsákmányul.

Ha a szervező miniszter nem birna elég erélylyel és éleslátással arra, hogy megitélje, miszerint: ha a jelenben azon párt, melynek egy fontos közügyet csupán hizelgésből feláldozott, fel fogja is menteni a felelőség alól, — a jövő, s a méltatlan érdekeken alapult eljárás szomoru következései megfogják bélyegezni a szervező nevét.

Ha meg nem fontolja, hogy a jövő, mint itélő biró nem fogja számba venni a pártnyomásnak nagyságát, mely eltántoritá, hanem őt, mint egyedül felelős szervezőt — minden mentség kizárásával okvetlen elfogná itélni, — hogy a rendszer által nem a *lehető legjobb*, hanem a *lehető legroszabb* törvényszékek fognak előállittatni; — és pedig azon oknál fogva, mert az elnökök kiszemelésénél nem kizárólag az ügy érdeke tartatván szem előtt, a magasztos czél elesik s a törvényszékek pártszenvedélytől vezérlett emberek által, nem *részrehajlatlan elvek*, hanem *pártnézetek* alapján fognak lehető egyoldalulag összetákoltatni.

MARGITAY DEZSŐ.

A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint.

(Folytatás.)

II. A hosszabb elbirtoklásnak következő okokból van helye:

1) Ha a jogszerü czim létezik ugyan: ha a *jóhiszemüség* hiányzik. Ha p u. *tudva* a haszonbéri, vagy zálogos jószágot a haszonbérő, vagy zálogbirtokostól *megveszem*; vagy a tulajdonos által bizonyos dolog vételétől eltiltatván, a *vételt* abban nem hagyom, vagy a *vételt* csalás, vagy erőszak által eszközlöm ki: mindezen esetekben, mivel a jóhiszemüség hiányzik, elbirtoklásra a hosszabb idő betöltése szükségeltetik.

2) Ha a jóhiszemüség létezik ugyan, de a *jogszerü czim*, hiányzik. Azért, ha a birtokos a tanyája szomszédságában levő földet, minthogy ez határjelekkel elkülönitve nincs, vagy a peres villongás alatt álló ingatlant *magáénak vélvén*, használat alá veszi és vele, mint tulajdonával bánik; — vagy ha az örökös a dolgot, mely az örökhagyónak *letéteményül* adatott, melyet tehát öröklési czimen tulajdoni joggal meg sem szerezhet, menthető tévedésből magáénak tartja; — vagy ha valaki tiltott, vagy szinlett szerződés utján szerez valamit, nem tudva, hogy az ilyen szerződést tiltja, tehát érvénytelennek, vagy nem létezőnek rendeli a törvény: ez esetekben szintén hosszabb elbirtoklás szükséges.

3) Ha mind a jogszerüség, mind a jóhiszemüség hiányzik. Ugyanis, ha valaki másnak jószágát erőszakosan elfoglalja; — vagy ha azon jószágot, melyet a tulajdonos külföldön tartózkodása, vagy hosszas betegsége miatt mivelés nélkül hagyott; — vagy melyet az örökös az örökhagyó halála után bizonyos okoknál fogva, (árviz, ellenséges megszállás, járványkór) átvenni elmulasztott: ha az ilyen jószágot valaki az akadályozó körülményeket tudva, időközben kezére keriti, birtokába veszi.

Végre ha az, kinek bizonyos dolog a tulajdonos által használat végett, de csak ideig-óráig, — engedtetett át, akár mikor, — vagy ha a haszonbérlő, zálogbirtokos, vagy letéteményes a kitüzött idő eltelte után, a dolgot a tulajdonos kivánatára vissza nem adja, és azzal, mint tulajdonával rendelkezik.

4) Akkor is hosszabb idejü elbirtoklás kivántatik, midőn a birtoknál, mind a jogszerü czim, mind a jóhiszemüség megvan, de az átadás (valóságos, jelképes, vagy kijelentés általi) hiányzik.

Ez eset leginkább akkor fordul elő, midőn a tulajdonos az eladott dolgot a vevőnek átadni nem akarván, ez azt, — meglevén az átruházás jogeszközlő oka (inusta causa) — önhatalommal is birtokba veszi.

Nem adja pedig át a tulajdonos a vevőnek a jószágot vagy azért, mivel az elidegenitést már megbánta; vagy azért, mivel ugyanazon egy dolgot később egy másik személynek is elidegenitette, sőt ez utóbbinak valósággal birtokába is bocsátotta; — midőn tehát már, ha akarná sem adhatná át az első szerzőnek.

Azonban erről bővebben a második kellék taglalásánál lesz szó.

Itt még csak azt szükség megjegyezni, hogy léte-

zik bizonyos ut és mód, mely által az eredetileg hiányzó jogszerüség s jóhiszemüség utólagosan megszereztethetik. Ilyen ut és mód a valódi tulajdonosnak, vagy a dologra jogosult személy, vagy személyeknek beleegyező, jóváhagyó nyilatkozata a helyettes, vagy illetéktelen birtokos által történt elidegenités iránt. Ha ezen körülmény bekövetkezik, ismét a rövidebb idejü elbirtoklásnak van helye.

B)

Valóságos birtok.

Az elbirtoklás alapja valóságos birtok levén, ez alatt azon természeti és anyagi lehetőség, illetőleg tényleges hatalom értetik, melynélfogva a dolgot használhatjuk és a fölött rendelkezhetünk.

A valóságos birtoknál, mely máskép *jogi*, vagy *polgári* birtoknak is neveztetik, hogy az elbirtoklás alapjául szolgálhasson, hármas kellék szükséges:

1) Birlalás (detentio; in possessione tentio,) melynélfogva a dolog fölött tetszésünk szerint, minden idegen befolyást kizárva, rendelkezhetünk.

Ezen birlalásnak azonban nem kell épen személyesen történni, eszközölhető az mások által is, kik t. i. a dolgot nevünkben és helyettünk birják. A ki például, mint bizonyos fekvőség birtokosa ezt haszonbérbe adja: az haszonbérlője által birlal; ép ugy, mint az, ki valamely ingó dolgot letétményezett, vagy kikölcsönzött: a letétményes, vagy kölcsönvevő által.

Már ez is mutatja, hogy lehet valaki valamely dolognak birtokosa, a nélkül, hogy azt tényleg hatalmában tartaná, és viszont, tényleg hatalmában tarthat valaki valamely dolgot, a nélkül, hogy arra birtoka, jogi birtoka, azaz: olyan birtoka volna, mely tulajdonnak vélelmeztetnék és elbirtoklásra vezethetne.

Azért a haszonbérlő, letéteményes, kölcsönvevő és általában mindazok, kik más nevében birnak, és a dolog fölött másnak tulajdoni jogát elismerik: nem valóságos birtokosok, habár a közéletben ők is e nevet használják. Ezek birtoka csak oda irányul, hogy a dolgot tényleg hatalmukban tartsák, s ily módon anyagi lehetőség nyiljék részükre annak gyümölcseit, hasznait élvezhetné. Mivel pedig ezek annak nevében birnak, ki nekik a dolgot adta, s kit a fölött *tulajdonosnak* ismernek: ez okból nem őket, hanem ezt illetik mindazon előnyök, melyeket a törvény a birtokhoz kapcsol, — ő bir ezek által; ezek csak eszközét képezik a tulajdonos valóságos birtokának. Más szavakkal: nekik csak természeti birtokuk van, de jogi, polgári, valóságos birtokuk nincs. Sunt int possessione, sed non possident.

2) Az elsajátitási akarat (animus domini) a dolog fölött a tulajdonnal járó jogokat gyakorolni és azt nem más nevében, hanem önmagunk nevében és hasznára birni.

Általános szabály, hogy a birtok corpore et animo, azaz: birlalás és elsajátitási akarat által szereztetik. A birlalás tehát önmagában elsajátitási akarat nélkül: nem elegendő. Épen azért nem birtokol például az, ki az orvos szobájába menvén, arra vár, s még haza jő, ott egy könyvet, vagy gyógyeszközt vesz kezébe, azt olvasandó, vagy megnézendő. Az elmebetegek, serdületlenek, kiknek nincsen akaratuk, szintén nem szereznek birtokot azon dologra, melyet tényleg hatalmukban tartnak (gyámjaik természetesen azt helyettük és részükre megszerezhetik.)

Megjegyzendő még, miszerint arra, hogy valóságos birtok álljon elő, a birlalási akarat vagyis akarat a dolgot tényleg hatalmunkban tartani: — animus sibi posidendi, vel tenendi, nem elégséges, hanem az u. n. animus rem sibi habendi, animus domini szükségeltetik. Ezért nem tekintetnek valóságos birtokosokul az u. n. helyettes birtokosok. Ezeknél ugyanis csak a *birlalási akarat* van meg, de az elsajátitási akarat hiányzik; nincs szándokukban a dolog felett az összes tulajdoni; hanem csak egyes dologbani (zálogjog, szolgalmi jog), vagy dologhozi (haszonbérlési, haszonkölcsönzési) jogokat gyakorolni; nem *kizárólag* birnak, hanem maguk mellett még egy harmadik jogosultabb személyt is elismernek.

De az elsajátitási akarat sem elégséges maga — tényleges birlalás nélkül. Ambár p. u. én akartam birlalni a dolgot, melynek részemre leendő átvételével egy harmadik személyt megbiztam, mindazáltal mig az ennek át nem adatott, valóságos birtokosnak nem tekintethetem.

Ezek szerint a vevő sem valóságos birtokos azon esetben, ha tévedésből neki nem azon dolog adatott át, a melyet megvett; — nem valóságos birtokos a megvett dologra nézve, mert azt nem birtokolja tényleg, és nem a *neki átadott dologra* nézve, mert nincs akarata ezt birtokban tartani.

Csakhogy azon szabályt, mely szerint a birtok csak elsajátitási akarattal kapcsolt *birlalás* által szerezhető meg, nem kell általános értelemben venni.

Mint előbb kimutattuk, a birlalás lehetséges tényleges hatalom alatt tartás (apprehensio) nélkül is; — elegendő arra, ha oly helyzetben vagyunk, hogy azt átvehetjük, használhatjuk és fölötte rendelkezhetünk. Azért p. o., ha az eladó a vevőnek kézbesiti a kulcsokat azon épülethez, melyben az eladott gyümölcsök, vagy áruk őriztetnek: a vevő, mint birlaló tekintetik, habár a véteményt még nem vette is át. Hasonlóképen, ha valaki valamely fekvő jószágot megvesz, erre nézve birlalónak tekintetik mindjárt, mihelyt neki az átruházó irományok, vagy épület kulcsok kézhez adattak, mert ezen időponttól kezdve ő a megvett jószágot minden pillanatban birtokba veheti, és azon a szokott használati jogokat tetszése szerint gyakorolhatja. A telekkönyvek életbelépéseivel mindazáltal ingatlan javakra nézve az irományok, illetőleg okmányok és kulcsok átadásán fölül még a telekkönyvi átiratás is szükségeltetik

Van azonban egy eset, midőn a valóságos birtok *birlalás* és *elsajátitási akarat* nélkül is megszereztetik. Az örökös ugyanis, legyen bár végrendeleti, törvényi, vagy szerződési, — mennyiben az elhunyt vagyonjogi személyiségét képviseli, — valóságos birtokosa az örökségi javaknak, anélkül, hogy azokat elfoglalta, vagy elsajátitani akarta volna.

3) *Nyilvánosság.* A titokban maradás ugyanis az elbirtoklást akadályozza, és az érdekeltek, kik a birtok létéről tudomással nem birnak, menthetők, ha azt hallgatva ezen okból türték. Contra agere non valentem, non currit praescriptio.

A birtok nyilvános, ha a birtokos semmi olyast nem tesz, mi által az titokban tartatnék az előtt, kinek azt jogi érdekében van ismernie, habár ez arról semmi tudomást nem szerzett is.

Ha az eredetileg titkos birtok később nyilvánossá lesz: a hiba megszünik, és ez időponttól kezdve a birtokos részére az elbirtoklás megkezdődik.

Ha még az eredetileg kényszer utján szerzett birtok is alkalmas az elbirtoklásra mindjárt, mihelyt a kényszer megszünt: annál inkább kell ennek állani a titkos birtokra, mely időközben nyilvánossá lesz. Mig egyrészről a kényszerre nézve a római jog ellenkező nézetben volt: addig másrészről soha sem kétkedett kijelenteni, hogy a birtok, mely titkos lenni megszünt, ezen átalakulástól kezdve az elbirtoklásra alkalmas.

A hiány, mely a titkonmaradásból származik, valamint a kényszerből kiinduló, *viszonylagos*. Csak az hivatkozhatik rá, ki a birtokot, mely ellene fölhozatik, azért nem ismerte, mert az előtte eltitkoltatott.

Ezekhez képest:

a) Ha valamely dologra nézve a szerzési czim bár létezik, mégis mindaddig, mig a szerzési mód is (átruházás, átadás, átengedés) be nem következett, illetőleg mig a birtokba vétel meg nem történt: az elbirtoklás meg nem kezdhető.

Elhalván például az örökhagyó, bár az örökös a hagyatékra nézve a birtokbizonyitványt kieszközölte: mégis mig az átvétel meg nem történik, az örökségben netalán mást illető javakra nézve az elbirtoklás meg nem kezdethetik.

Ellenben, ha az örökhagyó életében az elbirtoklás már megkezdetett: ez folytattatik, az u. n. *függő hagyaték* által (hereditas jacens), mely az elhunyt vagyonjogi személyiségét képviseli. Ha tehát az elbirtoklási idő a hagyaték függése alatt letelik: az elbirtoklás betöltöttnek tekintetik, — a nélkül, hogy az örökös a vagyont birtokba vette volna.

Ugyanez áll akkor is, ha az örökhagyó halála után a helyettes birtokos (bérlő, haszonkölcsönző, gyám, gondnok) a dolgot elhagyja s nem müveli: az elbirtoklás szintén folyamatban marad, mert a birtok itt is személyt képvisel, t. i. az örökhagyó személyét.

b) A mit nem birunk, azt el sem birtokolhatjuk. A ki tehát valamely jószágot nem egészen, hanem csak bizonyos részben bir: azt csak azon bizonyos részre nézve birtokolhatja el. S ha birtoka egy részben 32, a másikban kevesebb évig tartott: sikere csak abban van, melyre nézve a 32 évet betöltötte.

c) A fődolog elbirtokoltatván, a tartozék is elbirtokoltnak tekintetik.

A ki tehát a telket elbirtokolta: elbirtokolta azzal azon dolgokat (házak, épületek, gazdasági szerszámok, állatok, takarmány, vetőmag, földhöz, vagy falhoz erősitett tárgyak, beruházások) és azon jogokat (mezei és házi szolgalmak, vadászati jog, kir. kisebb haszonvételek, kegyuri jog, gyökeresitett iparjogok stb.) is, melyek azzal állandó összeköttetésben vannak és pedig azon jogelvnél fogva „accessorium sequitur suum principale".

d) Telekkönyvi javakra nézve *valóságos birtoknak* az tekintetik, mely a telekkönyvi lapon bejegyezve van.

Erre nézve az elbirtoklás a bejegyzés időpontja után kezdődik meg.

Megtörténhetik azonban, hogy ugyanazon telekkönyvi jószágra nézve a valóságos birtok mellett még egy *természeti birtok* is előfordul. P. u.: ha az első vevő a dolgot átvevén, annak nevére leendő átiratását elmulasztotta; a második vevő pedig nem helyezte ugyan magát bele a dolog birtokába, de annak a maga nevérei átiratását teljesitette.

Annál is inkább megtörténhetik ez, mert törvény szerint nem szükséges, hogy a telekkönyvi birtokos egyszersmind tényleges birtokos is legyen; sőt az a p. t. k. 322. §. kifejezetten mondja, hogy a birtokkal járó jog, tehát az elbirtoklásra való jogosultság is kizárólag azt illeti, ki, mint birtokos, bejegyezve van.

Az, kiknek elbirtoklása *előbb* betöltetett, a bíróságnál az elbirtokolt jognak odaitéltetését nemcsak az eddigi tulajdonos ellen (a. p. t. k. 1498. §.), hanem sokkal inkább bármily más birtokos ellen kérheti, — ezt elmulasztván, ne okolja ellenfelét, ha ez, kinek elbirtoklási ideje szintén lefolyt, őt megelőzi.

e) A 3) pont alatt emlitett „*nyilvánosság*"-i kelléket illetőleg felvilágositásul a következő példák szolgáljanak.

Saját pinczém nagyobbitása végett egy ilyent szomszédom háza alatt ástam, és azt már 32 év óta békésen és háboritlanul használtam. Kérdés elbirtokoltam-e azt, vagy nem?

Elbirtokoltam, ha szomszédom a háza alatt ásott pinczéről tudomást szerezhetett, illetőleg ha létezik bizonyos külső jel, p. u. szelelőlyuk, mely foglalásom és elsajátitási akaratomra mutat. Hogy volt-e a szomszédnak erről valóban tudomása, vagy nem, különbséget nem tesz; a lehetőség nem hiányzott és ez elegendő.

De nem birtokoltam el, ha semmi oly külső jel nem mutatkozott, mely alkalmas lett volna ugy elárulni birtokomat, melyet ismerni szomszédomnak jogi érdekében állott.

Ha az uj pinczét öt évig titokban birtam, és csak ezután készitettem rajta *nyilást*, mely birtokomat nyilvánossá tevé, ez öt év az elbirtoklásba nem számittatik; de azon naptól fogva, melyen az előbb titkos birtok nyilvánossá lett, az elbirtoklás megkezdődik.

Ha a házat, mely alatt pénczét ásattam Péter lakja, kit én tulajdonosnak tartok, pedig nem az, csak egyszerü birtokos; — mert a ház Pál-é, ki szintén mellettem egy másik épületben lakik. A pincze fölött van egy szelelőlyuk, oly módon készitve, hogy azt Péter, kinek tiltakozásától félek, észre ne vegye, mig Pál, kitől nem félek, könnyen láthatja; szóval, birtokomat csak Péter előtt rejtegettem, de Pál előtt nem; csak arra nézve volt titkos, de erre nézve nem. Ha most az elbirtoklásra hivatkozom, Pál nem hozhatja fel azon kifogást, hogy birtokom Péter ellenében titkos volt. Pál, mint tulajdonosa azon háznak, mely alatt a pinczét ásattam, ismerte birtokomat, vagy legalább ismerhette volna, következéskép nem alkalmazhatja magára ezen szabályt: contra agere non valentem non currit praescriptio.

Akkor sem forog fenn *nyilvánosság*, ha a birtokos az eddigi viszony változása után, ép ugy viseli magát, mint előbb viselte és külső tények által nem ismerteti meg abbeli akaratát, hogy jövőben már nem egy harmadik, hanem önmaga nevében fog birni. Azért is, ha a bérlő a bérlemény megvétele után is rendesen fizeti a bérpénzt a bérbeadónak, és nem gyakorolja azon cselekvényeket, melyekből az animus domini, ismeretes lehetne; ha a helyett, hogy mint tulajdonos viselné magát, ugy bánik a dologgal most is, mint bérlő: birtoka, illetőleg *elsajátitási akarata*, titkos, mert azt elrejtve tartotta.

Szintén titkos a birtok akkor is, ha a haszonélvező, egy harmadiktól megvevén azon fekvőséget, melyen a haszonélvezeti jogot gyakorolja, az adásvevési tényt titokban tartja és az eddig szokásos használati módot folytatja, a nélkül, hogy a korábbi tulajdonoshozi viszonyát valami változást tenne; a nélkül, hogy oly külső cselekvényeket eszközölne, melyek elsajátitási akaratát, jövendőben önnevében és önhasznára birni, kétségtelenné tennék.

(Folyt. köv.)

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
egyetemi rk. jogtanár.

Tanulmányok a polg. perrendtartásból.

I.

Meg nem jelenés a tárgyalásnál.

A polg. perrendtartás 112. és 113. §§-aira vonatkozólag akarok nehány megjegyzést tenni.

A 112. §. azt rendeli, hogy azon esetben, midőn a sommás tárgyalásnál, illetőleg a perfelvételre kitüzött napon több pertárs közül csak néhányan jelentek meg, az vélelmezendő, hogy a meg nem jelentek azon megjelent pertársak védelméhez csatlakoznak, mely részökre a legkedvezőbb.

Nézetem szerint ezen tétel logikailag nem igazolható. Mert be nem látom, hogy ha a tárgyalásnáli meg nem jelenés egyátalában makacsságnak, azaz: hallgatólagos beismerésnek tekintetik, miért ne tekintetnék ez annak azon esetben is, ha társa akad az alperesnek, ki nem ismeri be hallgatólag a felperesi követelést. Nem sokkal megfelelőbb e a szigoru jogászi felfogásnak, ha feltételeztetik, miszerint több alperestárs közül a meg nem jelentek hallgatólag beismerték a felperesi követelés jogosságát, több felperestárs közül pedig a meg nem jelentek hallgatólag elállottak követelésüktől. A meg nem jelenés alatt itt természetesen nemcsak a személyes, hanem a meghatalmazott általi meg nem jelenést is értjük.

Perrendtartásunk ezen tételében, ugy látszik, nem is akart a szigoru jognak hódolni. Figyelemmel volt bizonnyal azon körülményre, hogy nálunk, különösen ha a pertársak rokonok, egyikök, mint szószóló jelenik meg a többiek helyett. Annyi bizonyos, hogy végtelen sok makacssági itéletnek vette elejét ez által a törvényhozás.

Szabadjon még egy megjegyzést tennem. A 112. §. a megjelent pertársaknak csak *védelméről* szól. Hátha nem védik magukat, hanem egyezkednek? Avagy az egyezkedés szinte védelemnek volna tekinthető? Nézetem szerint — és ugy hiszem ezen §. szelleme szerint is igen, habár olvastam ellenkező nézetet, mely az egyezkedést nem tartván védelemnek, ezen esetben a meg nem jelentekre nézve, makacsságnak helyt adni vélt.

Egy uj kétely! Több alperes van perfelvételre megidézve *rendes* eljárásban. Nem jelennek meg ügyvéd által képviselve, de nem is jelennek meg mindnyájan. A megjelentek utasittatnak, miszerint 8 nap alatt ügyvédeik által képviselve jelenjenek meg, — de mi történjék a meg nem jelentekkel, lehet-e azokat makacsságból elmarasztalni? A 112. §. csak azt mondja, hogy ezek a megjelentek védelméhez csatlakoznak. Ugyde a megjelentek nem védték, sőt nem is védhették magukat, mert rendes eljárásban a nem ügyvéd fél személyes védelemre jogositva nincs. Helyt kellene tehát adni a makacsságnak a meg nem jelentek irányában. És mégis ez az idézett §. czélzatával ellenkezik, mely czélzat a nép jogmeggyőződése ugy, mint egyrészt irányadóul szolgál a törvényhozónak, másrészt legalkalmasb és legjobb magyarázója a törvénynek.

A 113. §. azon esetről szól, midőn a tárgyalásnál, illetőleg a perfelvételnél egyik fél sem jelent meg. Ezen esetben a kereset sommás eljárásban azonnal, rendes eljárásban pedig a pertárnoknak 3 nap alatt beadandó jelentése folytán megszüntnek nyilvánittatik s az iratok a feleknek visszaadatnak.

A kereset tehát ez esetben megszünik. Igen, de hogyan szünik meg? ugy hogy többé ugyanazon keresetet perujitás nélkül beadni nem lehet, vagy pedig csak uj tárgyalásért illetőleg perfelvételért kell folyamodnom?

Egy jeles szaktudósunk a perrendtartáshoz irt commentárjában oz utóbbi nézetet osztja s kezdem észrevenni, hogy praxisunkban is még itt-ott ezen laza eljárás felé gravitálunk.

Ha valóban azon nézet volna helyesnek decretálva, miszerint a megszünt kereset uj perfelvételi kérvény által felélesztheto, miféle értelme volna akkor egyátalában a törvény azon rendelkezésének, mely szerint a mondott esetben a kereset *megszüntnek* nyilvánitandó.

Alperes meg nem jelenése hallgatólagos beismerése, felperesé a keresettől elállás. Maradjunk meg szigoruan ezen elvek mellett s vonjuk le következményeit. Ha egyik fél sem jelent meg, akkor igaz ugyan, hogy alperes a követelést beismerte, de felperes másrészt elengedte azt. Meg lehet-e azt már most engedni, hogy felperes, ha szeszélye ugy tartja, a már egyszer elengedett követelést ujra felélessze! Akkor épen azon joggal követelhetné alperes, hogy a már egyszer beismert követelést ujra eltagadhassa.

A mindkét részről való meg nem jelenés folytán megszünt keresetet tehát nézetem szerint puszta kérvény, illetőleg pótkereset által ujra felélesztení nem lehet, hanem csakis perujitás által, ha az igazolásnak hely nem adatott. De ime itt felmerül a kérdés, lehet-e felperesnek, ha a tárgyalásnál egyik tél sem jelent meg, egyátalában igazolással élnie, s ha lehet, micsoda joghatálya lesz ezen igazolásnak?

A kérdés első részére bátran igennel felelhetünk, mert nincs ok miért ne lehetne a ppdtás 306. §-át, mely az igazolásról szól azon esetben is alkalmazni, ha mindkét fél elmarad a tárgyalásról. Csakhogy ha ezen igazolás lehetséges, megfoghatlan marad a 112. §. azon rendelkezése, miszerint sommás eljárásban azonnal, rendes eljárásban pedig a pertárnoknak 3 nap alatt teendő jelentése folytán, tehát az igazolási határidő *be nem várása* mellett szüntetendő meg a kereset, holott hasonló esetben a 143. §. szerint, akkor t. i., midőn rendes eljárásban az egyik fél periratát beadni elmulasztotta, az ellenfél pedig az ügynek itélet alá terjesztését kérte, a pertárnok a periratokat csak az igazolási határidő eltelte után tartozik a törvényszéknek bemutatni, s igy az igazolási határidő elteltéig a meg nem jelenés joghatálya függőben marad.

A 112. §. érintett rendelkezése folytán azon ellenkezésbe jöhet, és sommás eljárásban tényleg jön is a bíróság, miszerint a keresetet megszünteti s később a beadott igazolási kérvény folytán ujra kénytelen lesz azt felélesztení. Nem egyszerübb volna-e a kereset megszüntetését az igazolási határidő leteltéig függőben tartani?

Különösen érdekes azon eset, ha mindkét fél elmaradt a tárgyalásról, s ennek folytán mind a kettő igazolással él, de csak az egyiknek adatik hely a másik pedig elvettetik.

Teszem, felperes igazolja elmaradását, alperes nem. Alperest tehát makacsságban kellene elmarasztalni. Ez mégis kissé méltánytalannak látszik, hogy felperes, ki maga sem jelent meg, habár hibáján kivül, — a szinte meg nem jelent alperes ellen makacsságot kérhessen. De másrészt kétséget nem szenved, miszerint alperes meg nem jelenvén s elmaradását mivel sem igazolván, tekintet nélkül arra, hogy felperes megjelent-e vagy nem, tartozását hallgatag beismerte, s igy makacsságból elmarasztalandó.

Vegyük a másik esetet. Felperes elmaradása marad igazolatlan, alperesé igazoltatott. Akkor a dolog természete szerint felperes keresetével elállottnak volna tekintendő, de a ppdtás 111. §-a azt mondja, hogy azon esetben, ha felperes meg nem jelenik, alperes pedig védelmét előterjesztette: a védelemre felhozott ténykörülmények, a mennyiben a keresetlevélhez mellékelt bizonyitékok által meg nem czáfoltatnak, valóknak tartandók, s ha ezek által a kereseti jog megerőtlenittetik, felperes keresetével elutasitandó.

A perrendtartás ezen rendelete szerint tehát a kereset, habár felperes a tárgyalástól elmarad, még meg nem szünik, és csak azon esetben utasitandó el az, ha alperes által felhozott ténykörülmények alkalmasaknak találtatnak a felperesi kereset megczáfolására. Ellenkező esetben tehát alperest daczára annak, hogy felperes meg sem jelent, el kellene marasztalni.

Ha tehát felperes elmaradása még meg nem szünteti a keresetet, alperes elmaradása pedig makacsságnak tekintetik, világos, miszerint alperest még azon esetben is, ha a felek közül egyik sem jelenik meg, makacsságból el kell marasztalni.

Nem sokkal helyesebb lett volna-e a perrendtartás szerkesztésekor azon elvnél szigoruan megmaradni, miszerint felperes elmaradása a tárgyalástól a keresettől való elállásnak, alperesé pedig hallgatólagos beismerésnek tekintendő?

Sz. K.

A kolozsvári ügyvédi-egylet

által 1870. május 14-én tartott rendes gyülés

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Simon Elek, Bartalis Károly, Csávási Gyula tr., Csulak Dániel, Dobál Antal, Ferenczi Miklós, Fischer Lajos tr., Haller Rezső, Jakab Károly, Molnár Sándor, Papp Elek, Posghai Mihály, Szentiványi Ferencz és Kővári Mihály.

Elnök: Simon Elek, egyleti elnök.

Jegyző: Kővári Mihály, egyleti titkár.

1) A gyülés megnyitása után előterjesztetik a magyar jogászgyülés ideigl. bizottságának 1870. április 30-káról kelt átirata, melyben egyleti elnök felkéretik, hogy a hatósági közegeket és az ügyvédi kart a Pesten 1870. évi szept. 25-én összeülendő első magyar jogászgyülésben való részvételre szólitá fel, *(határozat)* az első magyar jogászgyülés egyszersmind alkalmas eszközül szolgálván arra, hogy a magyar korona tényleg hosszasan külön választva volt országrészeinek jogászait szellemileg szorosabban összefüzze, annak eszméjét ezen egylet melegen fogadja, pártolandónak és terjesztendőnek találja s ezek jeléül a jelenlevő egyleti tagok a jogászgyülés ideigl. bizottsága által kibocsátott jelentkezési iven az aláirást azonnal meg is nyitják.

2) Olva-tatván a m.-vásárhelyi jogászegylet alakitására tartott értekezletből kiküldött bizottmány által ezen ügyvédi-egylet elnökéhez intézett, M.-Vásárhelytt 1870. április 13-ról kelt átirat, melyben közreműködésre és pártolásra felhivás

foglaltatik, **(határozat)** *„noha ezen ügyvédi-egylet méltányolja és üdvözli az erők összesitésére czélzó törekvéseket, mindazonáltal, tekintve, hogy jelenleg Buda-Pesten a magyar korona összes jogászait egy központba vonó, birodalmi jogászgyülés van létesülőben, mely széles alapu szervezeténél s ebben fekvő erkölcsi és anyagi erejénél fogva egyedül lehet képes a jogászegyleti czél elérésére sikeresen működni s működésének súlyt és érvényt szerezni; tekintve, hogy ha M.-Vásárhelytt Királyhágón inneni jogászokból egylet alakul, ez azon feltevésre szolgálhat ürügyül, hogy Erdély jogászai az országrészek egyesitése után is separatisticus tendentiákat és különleges érdekeket tartanak szem előtt; tekintve, hogy a birodalmi jogászgyüléssel szemben a m.-vásárhelyi jogászegylet szükségfelettinek, sőt akadálynak tünik fel s az erők szétforgácsolására szolgálhat például, — ennélfogva azt, hogy M.-Vásárhelytt jogászegylet alakittassék, ez idő szerint szükségesnek, czélszerünek, opportunusnak nem tartja. Mely határozatról a felhivást kibocsátó bizottmány értesitendő.“*

3) A budapesti ügyvédi egylet tudomásulvétel és pártolás végett átküldi a „családi tanács“ intézménye és az „anyagi váltójog“ alapelvei iránti munkálatait, *(határozat)* véleményezés végett bizottmánynak adatik ki, melynek tagjai Simon Elek elnöklete alatt Fischer Lajos tr. és Csávási Gyula tr.

4) Szőnyegre kerül a főmélt. m. kir. igazságügyminiszternek az ügyvédi egyletekhez 1870. jan. 31-ről intézett az iránti felhivása, hogy a „polg. törvénykezési rendtartás“-nak törvénykezési gyakorlat közben észrevett feltünőbb hiányai kijelöltessenek s törvényhozás utján leendő orvosoltatásuk iránt javaslatok tétessenek, *(határozat)* e végből egyleti elnök elnöklete alatt bizottság kiküldése határoztatik; bizottsági tagokká megválasztatnak: Bokros Elek, Ferenczi Miklós, Fischer Lajos tr., Haller Rezső, Molnár Sándor, Papp Elek, Kővári Mihály, egyszersmind az összes egyleti tagok felszólitandók lesznek, hogy a jelzett irányban, tett tapasztalataik közlésével a bizottságot működésében támogassák.

5) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* elnök, titkár, Fischer Lajos tr. és Molnár Sándor küldetnek ki.

Kiadta:

KÖVÁRY MIHÁLY, s. k.
egyl. titkár.

Különfélék.

(Ügyvédi vizsgálati biztosokul) a buda-pesti ügyvédi-egylet igazgató választmányának f. évi jun. 27-én tartott ülésében, a m. kir. itélő tábla megkeresése folytán, titkos szavazás utján a következők ajánltattak:

Dr. Andaházy László, dr. Balogh Sándor, dr. Bellaágh József, Bogdány Lajos, dr. Busbach Péter, Funták Sándor, Gaál Ernő, Ghyczy Gyula, Görgey István, dr. Győry Elek, Horváth Károly, Jurenák Károly, Králitz Kálmán, dr. Környey Ede, dr. Lovik Adolf, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Németh Antal, dr. Rexa Pál, dr. Siegmund Vilmos, dr. Szelényi Károly, Várady Károly és dr. Vida Lajos ügyvéd urak.

(Heckenast Gusztáv) kiadásában megjelent uj könyvek:

1. Nemzetgazdaság- és pénzügytan. I. A nemzetgazdaságtan rendszere. A m. tud. akadémia által Marczibányi dijjal koszoruzott dolgozat. Kézi könyvül főtanodai és magánhasználatra. Irta Kautz Gyula. Második, átdolgozott és javitott kiadás. Pest, 1870. Ára 4 ft.

2. Coelibatus és polgári házasság. Irta Papramorgó, a Barátfülek szerzője. Ára 1 ft.

3. A katholikus egyházi autonomiája és veszélyei. Toldy Istvántól. Ára 80 kr.

4. A bélyegilleték és dijszabás. A m. kir. pénzügyminiszter által 1868-dik évi julius 21-én közzétett pénzügyi törvény 14. füzetében foglalt, és ezen pénzügyi törvény kiegészitéseül időközben kiadott egyéb rendeletek, ugy az 1868. évi XXIII. t. cz. s az 1869. évi XVI. és XVII. t. cz. nyomán közli Szeniczey Gusztáv. Ára 1 ft 40 kr.

5. Az 1870-ik évi törvények, ugy azok életbeléptetése és végrehajtása tárgyában kibocsátott m. kir. miniszteri rendeletek gyüjteménye. Közli Szeniczey Gusztáv III. k. 1 füzet. Ára 50 kr.

(A m. kir. igazságügyi miniszterium) következő körrendeletet bocsátott ki az összes magyarországi kir. bíróságokhoz és törvényhatóságokhoz:

Az 1868. LIV. t. cz. 92. §-nak rendelkezése szerint, a 93. §. h) pontjában érintett, és a sz. kir. és rendezett tanácsu városokban az 1840. IX. t. cz. 3. §. értelmében a városi kapitány illetékességéhez tartozott mezei rendőri ügyek az egyesbirák hatásköréhez tartozván: miután a városokban az egyesbiró teendőit a törvk. rdt. 1. §-a 1. 3. 4. pontjainak a) betüje értelmében a városi biró vagy helyettese teljesiti, — azon esetre, ha egyes városok czélszerünek vagy szükségesnek találnák, hogy az emlitett mezei rendőrségi ügyekben a városi kapitány járjon el, ez az illető törvényhatóság által, mint a városi főbirónak helyettese lesz kirendelendő.

Miről a törvényhatóságok oly hozzáadással értesittetnek, hogy az e tárgyban netalán hozandó határozataikat ide annak idejében terjeszszék fel.

Pest, 1870. junius hó 1-én.

1870. ☞ **Előfizetési felhivás** ☜ **1870.**

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra, kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjtésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. — Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (julius—szeptember) . . . . . **3** frt.
Félévre (julius—deczember) . . . . . **6** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtőket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny“ kiadó-hivatala.
(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

☞ Folyó évi jan. 1-től kezdve teljes számu példányok még folyvást kaphatók.

TARTALOM: A birói kinevezések eszközlése körüli nézetek, Margitay Dezsőtől. — A köztörvényi elbirtoklás mai érvényszerint, dr. Herczegh Mihály, egyetemi rk. tanártól. Tanulmányok a polg. perrendtartásból, Sz. K.-tól. — A kolozsvári ügyvédi-egylet jegyzőkönyve. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv a szabályrendeletek gyüjteményéből.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 28. Pest, 1870. julius 12.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint.

(Folytatás.)

C)

Folytonos birtok.

A valóságos birtok csak ugy szolgálhat alapul az elbirtoklásra, ha az a törvényben meghatározott idő alatt kezdettől fogva végig, szakadatlanul és békésen folytattatik.

Mindaddig ugyanis, mig a törvényes idő egészen betöltve nincs, meglehet azt bármelyik perczben rontani, illetőleg háboritani. De a betöltöttnek (in statu completo) semmi sem árthat többé.

A folytonosság fogalma azonban nem követeli, hogy a birtokos minden nap és minden órában gyakorolja azon cselekvényeket, melyek őta dolog természete és rendeltetéséhez képest megilletik. Valamely ház, szántóföld, szőlő, vagy erdő birtokának *folytonosságához* például nem szükséges, hogy a ház állandóan lakva s a föld, szőlő, vagy erdő a jogosult személytől szakadatlanul mivelve, szántva, vetve, aratva, illetőleg szüretelve és vágatva legyen. A kinek a szomszéd-telken *gyalogut* szolgalma van: ennek folytonos birtokához nem kivántatik, hogy azon uton szünetlen föl s alá járjon, szaladgáljon; elég, ha azon annyiszor megy, mennyiszer azt az uralgó telek gazdászati érdeke szükségessé teszi; szóval, ha a gyalogutat oly módon használjuk, mintha az tulajdonához tartoznék. Különben, ha a folytonosság fogalma oly igen élére állittatnék: ugy lehetetlen volna minden elbirtoklás.

De az megkivántatik, hogy a birtok felismerhető legyen, és oly külső használati cselekvényekben nyilatkozzék, melyek egymáshoz közel esve, a közönség figyelmét magukra vonják. Egyes, különvált cselekvények, melyek hosszabb időközönként következnek egymás után, erre nem elégségesek.

A birtok csak akkor szolgálhat elbirtoklási alapul, ha az képmása, mintaképe a tulajdonnak, s ha ennek külső jelveit magán hordozza. A birtokosnak tehát az egész elbirtoklási idő alatt ugy kell cselekedni, mint cselekednék (föltéve, hogy gondos és szorgalmas) akkor, ha a dolog, melyet bir, vagy a jog, melyet gyakorol, valóban övé volna, — azaz: élveznie kell a dolog gyümölcseit és a jog előnyeit annak természete és rendeltetéséhez képest.

A folytonos birtok ezek szerint azon birtok, mely egymáshoz közel eső külső cselekvényekben jelenkezve, általános figyelmet gerjeszt maga iránt.

Merülhetnek föl azonban esetek, midőn a birtokállapot ezen folytonossága, illetőleg a dolog *szabályszerü* használata és a jog *szabályszerü* gyakorlása bizonyos gátló körülményeknél fogva *megakad*, vagy *megszakad*.

I.

Megakad (praescriptio dormit) az elbirtoklás, vagy a *kezdetnél*, vagy a *folytatásnál* olyképen, hogy bizonyos közbenső idő nem számittatik, habár a birtoklás *tettleg* azalatt is folyik. Midőn azonban az akadály megszünt, az elbirtoklás ujra megkezdhető, vagy folytatható.

Különösen pedig megakad az elbirtoklás:

1) Kiskoruak ellen 16 éves korukig (1729. 36. 37. t. cz.) habár atyai, gyámi, vagy gondnoki hatalom alatt állnak is.

Az igazság követeli ugyanis, hogy azokat illetőleg, kik az ezen korban még rendszerint előfordulni szokott tapasztalat és higgadtság, helyes ismerőtehetség s hitelt érdemlő emlékezet hiánya által akadályoztatnak javaikróli gondoskodásban, illetőleg törvényes képviselőik eljárása iránti *felügyeletben*, ezen hiányok javaik elvesztésére alapul ne szolgáljanak és áldozatai ne legyenek azonha nyagságnak és mulasztásnak, melyet az atyai, gyám, vagy gondnok vagyonuk, vagy személyükre nézve netalán elkövetett.

Azért, ha az atya, kinek jószágára nézve az elbirtoklás már életében megkezdetett, elhal és egy 10 éves gyermeket hagy maga után, — bár időközben (az atya halálától a gyermek 16 éves koráig, tehát 6 év leforgása alatt) a kérdéses jószágra nézve a 32, illetőleg — a mennyiben telekkönyvezve van, — a 3 év eltelt is: az elbirtoklás betöltöttnek nem tekintetik. Mert azon idő, mely az atya halálától kezdve a gyermek 16 éves koráig eltelik, számításba nem jövén, az elbirtoklást még folytatni kell.

Ezen kivétel azonban, bár jogkedvezményt foglal is magában, — szorosan magyarázandó s a mondott évszámot meghaladó nőkre, elmebetegekre és pazarlókra, bár ezek sem önjogu személyek, ki nem terjeszthető, nem alkalmazandó.

Sokan még azon különös előnyt sem helyeslik, melyet a törvény a 16 év alóli kiskoruaknak nyujt, és azt mondják, hogy ez által csak a társadalom szenved, mert ezen jogelőny az elbirtoklási időt végtelenül meghosszabbitja s ez által a tulajdont örökös bizonytalanságban tartja.

Előfordulhat ugyanis azon eset, hogy a 16 éven alóli kiskoruak egész sorozata következik egymásután, kiknek örökösei szintén 16 éven alóli kiskoruak, és igy lehetséges, hogy az elbirtoklás 100 év alatt sem fejeztetik be, s hogy 100 év után sem mondhatja magát tulajdonosnak az, ki a dolgot birja, mert az tőle még 100 év után is elvétethetik.

2) *A foglyok ellen*, (Hk. 1. 56. 69. Kitonics Dir. met. IV. fej. 22. kér.)

Itt azonban nem a törvényhatóság, hanem az *ellenség által letartóztatott* foglyok értetnek, kik, ha szabadságukat visszanyerték, *hazajövet jogánál* (iure postli-

minii) fogva mind személyi, mind vagyoni tekintetben egészen azon állapotba helyeztetnek vissza, melyben közvetlen a fogságba esés előtt voltak. Jószágaikat tehát bárkitől követelhetik.

Valamint azonban ellenük, miután meghaltak gyanánt tekintetnek, az elbirtoklás nem folyik, ugy a fogságban eltelt idő — az általuk már korábban elbirtokolni kezdett dologra nézve — javukra sem számíttathatik be, még akkor sem, ha ez üresen állva, vagy senkinek birtokában sem lett volna is. (Hk. I. 79. cz.)

Innen származott a jogelv: „Az ellenség által fogva tartott egyén *hazajöveti jogánál* fogva visszahelyeztetik — az elbirtoklás akadályozása, de nem megszerzése végett." (Captivus postliminii reversus restituitur ad praescriptionem impediendam, non adquirendam.)

3) Az oly gyermek ellen, kik számkivetésbe küldött atyjukot, — vagy a kormánytól való félelem, vagy fiui szeretet által indittatván, — elkisérik: mindaddig, mig ezen indoknál fogva *távol maradnak* (Hk. I. 79. cz. 1. §.). Mert a gyermek atyja büntetteért lakolni nem tartozik.

Azon jogkedvezményt, mely itt a *távollevő* gyermekről mondatik, némelyek kiakarják terjeszteni a *kényszeritett* távollevőkre is, kik vagy állásuknál fogva nem jöhetnek haza, mint a külföldön tartózkodó követek, katonák, tanulók, vagy egyéb elhárithatlan körülményektől (betegség, országos járvány, epemirigy stb.) akadályoztatnak.

Ki akarják pedig terjeszteni e jogkedvezményt azon okoknál fogva, mert nevezett személyek, u. n. *perhaladékkal* élhettek, (149. §. 14. §. 3. 1500. 1.; 1492. 71. §. 2.) és mert reájuk is teljes mértékben alkalmazható azon jogelv: Contra agere non valentem non currit praescriptio.

Azonban a törvény az ily távollevőkre nézve kivételt nem tesz, és nem számitja őket azon kiváltságos személyek közé, kik ellen az elbirtoklás nem folytatható.

Igaz ugyan, hogy talán helyesen cselekede t volna a törvényhozás ha a *kényszeritett távollét* eseteit is azon okok közé sorozta volna, melyeknél fogva az elbirtoklás *megakad.* Mivel azonban ez meg nem történt, — feledékenységből e, vagy más körülményeknél fogva? — mi kivételeket, kedvezményeket nem osztogathatunk. Még a birónak sem áll jogában a törvény hiányait pótolni, annak tökélytelenségeit megjobbitani. A biró is non de lege, sed secundum legem itélhet.

4) *Egyházak*, különösen érsekségek, püspökségek, apáturaságok és prépostságok ellen, az ország régi törvénye és jóváhagyott szokása szerint mindaddig, mig *üresedésben* vannak, s azután a javadalmas kinevezésétől számitva egy évig. (Hk. II. 50. cz.)

Oka ennek az, mert első esetben *hiányzik*, második esetben pedig *kiváltságoltatik* a jogalany, ki ellen az elbirtoklást megkezdeni, vagy folytatni lehetne.

5) *Minden személyre nézve*, következő háborus idők alatt:

a) Zápolya háboruja alatt 15 év s 6 hónapig, 1526—1542. (1542. 22. t. cz.)

b) Bocskay és Bethlen háboruja alatt 18 évig, 1596—1613. (1622. 58. t. cz.)

c) I. Rákóczy György háboruja alatt 7 évig, 1642—1649. (1649. 93. t. cz.)

d) Tökölyi háboruja alatt 29 évig, 1670—1699. (1681. 29. t. cz.)

e) II. Rákóczy Ferencz háboruja alatt 8 évig, 1703—1711. (1715. 70. t. cz.)

Megakadt pedig ezen idő alatt az elbirtoklás azon oknál fogva, mivel a törvényszékek akkor az országban mindenfelé szüneteltek, és elődeink az egymástérő belháboruk által folyton elfoglaltatva, nem voltak oly állapotban, hogy jogaikat védelmezték, vagy birtokaikról gondoskodhattak volna.

Hasonló körülmények közt, hasonló okoknál fogva most is helye lehet az elbirtoklás megakadásának.

(Folyt. köv.)

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
egyetemi rk. jogtanár.

Vagyonbukott bir-e szerződési képességgel?

G. S. vagyonbukott a csőd tartama alatt egy kifogástalan s meg sem támadott szerződés alapján a csődtömegbeli vagyont tulajdonjogilag oly kikötéssel ruházta át nejére, hogy ez a csődtömegen levő összes terheket törleszsze.

Bukott neje a csődhitelezőket s követelőket (kincstári ügyészséget, perügyelőt, tömeggondnokot) részint magáról adott kötvényekkel, részint készpénzben kielégitvén, maga a perügyelő a G. S. elleni csődöt bíróilag megszüntetni, ezt szabályszerüleg közzététetni, s a csődvagyont bukott nejének átadatni kérte. A kitüzött tárgyaláskor egyik csődhitelező a tömeget a csődbeszüntetése után *magának a bukottnak*, nem pedig nejének *átadatni kérte*, minthogy eme hitelezőnek bukott ellen még egy a *csődbe benem jelentett* váltókövetelése levén, ennek a bukott ellen csődön kivüli behajtásának érvényesitését magának fentartja.

Az eljáró csődbiróság a csődöt biróilag megszüntnek nyilvánitván, a csődvagyonnak a bukott nejének kezéhez leendő átadását elrendelte, mi ellen a hitelező felfolyamodását vetette közbe.

Ennek folytán a m. kir. váltófeltörvényszék, mint másodfoku csődbiróság a fenti e. b. határozatot neheztelt részében megmásitotta, perügyelőt azon kérelmével, hogy a tömeg a csődnek megszüntetése után a bukott nejének átadassék, elutasitotta s az eljáró csődbiróságot az 1840. XXII. t. cz. és 1844. VI. t. cz.-ben előirt eljárási szabályok pontos megtartására utasitotta, *mert* az 1840. XXII. t. cz. 32. §-a szerint a csődület megrendelése után a bukott a csődnek teljes befejezéséig semminemü vagyonáról nem rendelkezhetvén, és e szerint a bukott által a csőd folyama alatt kiállitott átruházási okmány önmagában érvénytelen levén, annak alapján a csődvagyonnak bukott nejének kezéhez leendő átadatását elrendelni nem lehetett.

* * *

Ezen határozat ellenében a következő ellenvélemény nyilvánult:

A jogi általános alapelveknél fogva azon jogok gyakorlatától, melyek rendszerint minden embert az államban megilletnek, a mennyiben a törvény világos kivételt nem tesz, rendes birói itélet nélkül megfosztani senkit sem lehet; meg kell tehát azt, kinek joga szóban forog a törvény előirása szerint rendesen hallgatni, és csak ez uton és ez alapon mondathatik ki a jogtalanitási itélet, a mint ez épen a csődtörvénynek 125. 126. 127. és 128. §§-ban is a bukottra nézve világosan ki van fejezve; — ezen törvényhelyek a magánjogi szerződési képességet legtávolabbról sem érintik, s csak is a váltók kiadhatásáról szólanak, a bukottnak jogát pedig mindaddig fenállónak tételezik fel, miglen ellene a bíróilag megállapitott hamis bukási tényálladék alapján a jogtalanitási itélet meg nem hozatik; ezen törvényhelyeknek tehát a bukott váltóképességét az ellene megrendelt csőd befolyása idejében felfüggesztő hatályt annál kevésbé lehet következtetés által tulajdonitani, mivel a csődtörvény, mint kivételes, szoros magyarázatu. Szinte ugy nem lehet, akár a fennidézett csődtörvény 32. §-ának, akár a váltótörvénykönyv I. r. 176. §-ának — mely érvül szinte fel szokott hozatni — felfüggesztő értelmet tulajdonitani.

Nem az 1840. XXII. t. cz. 32-ik §-ának, mivel ez koránt sem fosztja meg a bukottat, bár csak a csőd lefolyása alatt is szerződhetési képességétől és jogától, hanem annak gyakorlásában korlátozza csak, kimondván, hogy neki vagyonáról, melyet hány nélkül a csődtömegbe adni eskü alatt kötelezteték, rendelkeznie nem szabad, és ha mégis, daczára ezen törvényes tilalomnak rendelkeznék, és valamit abból elidegenitene, a csalókra mért büntetés érendi, épen azért, mert a tilalom megszegésével jogérvényesen rendelkezvén, ezzel hitelezőinek kárát okozta, a mint ez ugyanazon törvény 34-ik §-ának minden félreértést kizáró világos szavaiból is kitünik,

mely szerint valamely a csődtömeghez tartozó vagyon, melyet a bukott a csőd megrendelése után elidegenitett, ha a vevőnek a csőd megrendeléséről tudomása nem volt, tőle el nem vétetik, mivel az adásvételi szerződés jogerejü, és csak akkor vétetik el, ha a csődmegrendelését tudta; tehát nem azért vétetik el tőle, mert a bukott szerződni képtelen volt, hanem mivel roszlelküen vette meg, miért is pénzének elvesztésével bűnhödik.

Annál kevésbé lehet a váltótörvény I. r. 176. §-ának ily jog- és képességet felfüggesztő értelmet tulajdonitani; a törvény ugyanis csak példaként hozza fel a bukottat mint olyant, kinek váltót kibocsátani joga nincsen, — a törvény ezen záradéka tehát csak is oly értelmezést fogad el, mely a csődtörvénynek fennidézett szakaszaival megegyezik; — hogy pedig ama törvényhelyeknek a bukott magán — valamint váltójogi szerződhetési képességét még csak a csőd idejére sem függeszti fel, a fentebbiekben már ki van mutatva. De az idézett váltótörvény nemcsak nem istápolja a feltevést, hogy a bukottnak szerződhetési képessége a csőd lefolyása idejére fel lenne függesztve, sőt ennek épen ellene mond, mert a törvény a bukott által kibocsátott váltót nem képesség hiányánál fogva érvénytelennek, hanem csak szabálytalannak jellegzi, és épen azért ád ezen törvény az ily váltó kifizetése vagy elfogadása ellen betiltásnak helyet, mivel, ha egyszer elfogadtatott, az elfogadó minden esetben kifizetni tartozik; tehát akkor is, ha az utalványozott összeg a bukottat követelőleg megillette, ez tehát a csődtömeghez tartoznék, következőleg a bukott azzal szabadon nem rendelkezhetett volna.

A csőd alatt állóknak abbeli képessége és joga, hogy a csőd lefolyása alatt érvényesen szerződhessenek, az 1863. évben 3805. sz. alatt kelt és a tapasztalt visszaélések és csalárdságok megtorlását czélzó udv. rendelvényben is el van ismerve; — ezen rendelvény ugyanis egyedül azt rendeli, hogy azon esetekben is, midőn a csőd a bukott és hitelezők között a követelések egy részének elengedése mellett létrejött egyezkedés alapján szüntettetik meg, a bukott, ha ellene valamely bünös cselekmény bebizonyul, megfenyittessék; — a bukottnak hitelezőivel a csőd lefolyása alatt kötött ilyetén egyezkedési szerződéseit azonban érvényükben meghagyja; a mint a törvénykezési gyakorlat is maga magának ellentmondva, az ily egyezkedési szerződéseket, mint a csődök megszüntetésének egyik módját elfogadja, bárha ez azon a gyakorlatban meggyökeredzett elmélett l, hogy a bukott terhes szerződéseket a csőd lefolyása alatt nem köthet, éles ellentétben áll, minthogy ily egyezségek folytán a bukott közönségesen a csődben bejelentett adósleveleit ujakkal kicserélni szokta, ezeknek bárha a csőd lefolyása alatt keletkeztek érvényt tulajdonitani szükségképen kell, mivel különben a hitelezőknek érdeke sérülést szenvedne.

S. K.
vft. fogalmazó.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

1870. évi junius 17-én s folytatólag jun. 18-án tartott rendes ülésének

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Apáthy István, Arady Antal, dr. Bellaágh József, Bogdány Lajos, Engerth Tivadar, Farkas György, dr. Fischer Kálmán, dr. Friedmann Bernát, Gaál Ernő, dr. Győry Elek, dr. Környey Ede, Morlin Imre, dr. Reiszmann Simon, dr. Schnierer Gyula, Silbermann Kálmán, dr. Schönberger Armin és Wavrik Antal.

Elnök: az egyleti elnökök gátoltatása folytán, Bogdány Lajos, egyleti tag.

Jegyző: az egyleti titkár gátoltatása folytán, dr. Győry Elek, egyleti tag.

1) Olvastatott dr. Apáthy István előadónak „az elsőfolyamodási biróságok rendezéséről" szóló törvényjavaslatra vonatkozó, és a IV-ik szakosztály által elfogadott véleménye, s ezzel kapcsolatban felolvastattak a debreczeni ügyvédi-egyletnek ezen törvényjavaslatot tárgyazó észrevételei, *(határozat).* A rendes ülés a szakosztaly által pártolt véleményt egész terjedelmében elfogadván, a debreczeni ügyvédi egylet észrevételeire nézve kijelenti, hogy örömmel tapasztalta, miszerint azzal a főbb pontokban egyetért; egyebekre nézve pedig azt tudomásul veszi

2) Dr. Győry Elek előadó a királyi ügyészségekről szóló törvényjavaslat tárgyában előterjeszti a III-ik szakosztály véleményét, mely szerint a törvényjavaslat elveit a szakosztály elfogadta; Dr. Friedmann Bernát pedig előadja a kisebbségi véleményt, melyet több pont visszavonásával, a törvényjavaslat ellenében arra nézve kiván fentartatni, „hogy a kir. ügyész független legyen a kormánytól, attól utasitásokat el ne fogadjon; eljárásában csak a törvényt és saját lelkiismeretét kelljen követnie, hogy továbbá visszaélések és helytelen eljárás tekintetében a legfőbb itélőszék egyik tanácsának, mint fegyelmi hatóságnak legyen alárendelve," — mely kisebbségi véleménynyel az aradi ügyvédi-egylet felolvasott emlékirata is egy nézetü. — Megkezdődvén ezután különösen ezen pontok tekintetében a vita, ennek befejeztével, *(határozat)* a szakosztály véleménye fogadtatott el 4 szavazat ellenében az összes szavazatokkal; a királyi ügyészek hatáskörét illetőleg kijelentetni határoztatott, hogy az ügyvédek elleni fegyelmi eljárásra nézve, a rendes ülés ragaszkodik az egylet által elfogadott ügyvédi rendtartás azon alapelvéhez, hogy e fegyelmi hatóság az ügyvédi testület által gyakorlandó.

3) A III-ik szakosztály részéről Engerth Tivadar előadja a szakosztálynak dr. Friedmann Bernát által a rögtönbiráskodás megszüntetése iránt tett inditványra vonatkozó határozatát, minek ellenében dr. Friedmann Bernát kisebbségi véleményt terjeszt elő, ennek folytán rövid vita után *(határozat)* a szakosztály véleménye fogadtatott el.

4) Dr. Friedmann Bernát, mint a III-ik szakosztály előadója, előterjeszti a mezei munkáknak fegyházainkban meghonositása iránt a szakosztály által elfogadott inditványát, *(határozat)* mely a rendes ülés által is elfogadtatott.

5) Az összes elfogadott munkálatok, *(határozat)* az évkönyvbe felvétetni, az igazságügyi miniszteriumhoz felterjesztetni, és az összes vidéki ügyvédi egyletekkel, tudomásvétel, illetve pártolás végett közöltetni rendeltettek.

6) A jegyzőkönyv hitelesitésére elnöklő Bogdán Lajos, dr. Győry Elek, mint jegyzőkönyvvezető és dr. Bellaágh József és dr. Környey Ede választattak meg.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi junius 27-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Horváth Károly, elnök, Pósfay Károly, alelnök, dr. Siegmund Vilmos, titkár, Polgár Mihály, pénztárnok, dr. Friedmann Bernát, könyvtárnak, dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László és dr. Szontágh Kálmán választmányi tag urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván a magy. kir. itélő tábla megkeresése 24 egyleti tagnak ügyvédi vizsgálati biztosokul leendő kijelölése tárgyában, annak értelmében biztosokul titkos szavazás utján absolut többséggel ajánltattak: Dr. Andaházy László, dr. Balogh Sándor, dr. Bellaágh József, Bogdány Lajos, dr. Busbach Péter, Funták Sándor, Gaál Ernő, Ghyczy Gyula, Görgey István, dr. Győry Elek, Horváth Károly, Jurenák Károly, Králitz Kálmán, dr. Környey Ede, dr. Lovik Adolf, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Németh Antal, dr. Rexa Pál, dr. Siegmund Vilmos, dr. Szelényi Károly, Várady Károly és dr. Vida Lajos ügyvéd urak. Ezek után legtöbb szavazatot nyertek: Unger Alajos (ötöt), Rudnyánszky Ferencz (négyet) és Szabó Albert (hármat). Határoztatott egyuttal a kir. táblát az iránt megkeresni: hogy az ügyvédi vizsgákat a délutáni órákban tartaná meg; f. évi szept. második felében pedig, mint a mely időben a magyar jogaszgyülés fog ülésezni, azokat teljesen felfüggeszteni.

3) Titkár abbeli jelentése, hogy az igazságügyi miniszteriumtól beérkezett az: „italmérési jog" rendezését targyazó törvényjavaslat elnökileg az első szakosztályhoz utasittatott, helyeslőleg tudomásul vétetett.

4) Titkár az egylet érdekében előlegezett 4 ft 59 krnyi postaköltséget kérvén kiutalványoztatni, a 4 ft 59 kr kiutali

*

ványoztatott, miről pénztárnok ur jegyzőkönyvileg értesitendő.

5) Pénztárnok urnak a pénztár állásáról bemutatott jelentése a mult ülésben tudomásul vettől annyiban különbözik, hogy az idei bevét ma 1720 ft 31 kr, a kiadás 1576 ft 39 kr, s igy a készpénzmaradék 143 ft 92 kr. A jelentés tudomásul vétetvén, irattárba tétetni rendeltetett.

6) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére elnök, titkár, dr. Apáthy István és dr. Környey Ede urak küldettek ki.

Jegyzette és kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Különfélék.

(Egyetemi ünnepély.) Az egyetem Buda-Pesten történt megnyitásának 90-ik évfordulati ünnepét 25. ülte meg. Az ünnepély d. e. 10 órakor az egyetemi templomban nyilvános isteni tisztelettel vette kezdetét. Számos közönségen kivül jelen voltak az egyetem mind a négy karának tanárai.

Isteni tisztelet végezte után az egyetem nagy disztermét töltötte meg a tanárkar és az egyetemi polgárok nagy tömege. Az egyetem nagyságos rektora *Konek Sándor* ur előadván az ünnepély emlékezetes jelentőségét, értekezést tartott „a szellemi műveltség ethikai jelentőségéről statisztikai tekintetben.“

A mult évben kitüzött pályadijak a *jogi karnál* következő eredményt tüntettek elő. A kitüzött első *büntető jogtani* föladványra érkezett négy pályamű közül az 1 sö számu, melynek szerzője *Katona Mór* 4 éves, nyerte a Paszkvics, az 5. számu, melynek szerzője *Dózsa Samu* 3-ad éves jogász, nyerte a Pauler-dijat; ezenkivül a 2. és 3. pályaművek szerzői *Steiner* orvoshallgató és *Takács Lajos* 4. éves jogász megdicsértettek. A nemzetgazdászati pályakérdésre nem érkezett pályázat. A római jogi kérdésre két pályamű érkezett; mindkettő sikerült. A birálók megosztani határozták el köztök e jutalmat, mit a tanárkar is helyesel, csakhogy az eredeti 75 frt pályadijat a magáéból 100 frtra egészíti ki A két pályanyertes mű szerzői: *Szigeth Gábor* és *Takács Lajos*.

A jog- s államtudományi kar következő jutalom tételeket tüzött ki a következő évre:

a) Jogtudományi kérdés.

Mely irányban változtatták meg és módositották az 1848-ki és az 1867-ki törvények a régi magyar alkotmányt, jelesül annak sarkalatosb intézményeit?

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

Fejtessék ki a hazai jog szerint, tekintettel a német és franczia törvényhozás intézkedéseire, a különbség a váltójogi mulasztás és elévülés közt, és adassék elő, minő esetekben és mily joghatálylyal van helye a jogvesztés e két nemének?

Jutalma a Pasquich-alapból 75 frt.

b) Államtudományi kérdés.

Mutattassék ki azon összefüggés, mely a jövedelmi- és fogyasztási adók közt az életben és elméletben létezik, s különösen az: lehetséges-e és mily módon a közadózási rendszert kizárólag a jövedelem vagy a fogyasztás alapjára fektetni?

Jutalma a Schwartner alapból = 180 forint.

Milyen az erdőművelésnek jelen állapota a magyar birodalomban, különösen tekintve annak kihatását a mezőgazdaságra, műiparra, meg a kereskedelmi és forgalmi életre.

Jutalma a Pasquich-alapból = 75 forint.

(Az országos törvénytár) 17. 18. 19. 20. és 21. száma Ráth Mór kiadásában megjelent, a következő törvényczikkeket tartalmazván, u. m. az idei. XVII. t. czikket a szabadalmazott osztrák államvaspálya adójáról, és azon vállalatok által fizetendő adó felosztásáról, melyeknek igazgatósági székhelye vagy a magyar, vagy az osztrák állam területén fekszik, de melyek üzletüket a másik állam területére is kiterjesztik: a XVIII. t. czikket az államszámvevőszék felállitásáról s hatásköréről; a XIX. t. czikket a Temes folyó s Bégacsatorna területén eszközlött s még eszközlendő ármentesitési munkálatok költségeinek beszedéséről; a XX. t. czikket a szőlőváltsági kötvények szelvényadójáról; és XXI. t. czikket az ő Felsége keleti utja költségeinek pótlásáról.

(Hirdetés) az osztrák-magyar monarchia és Oroszország közt a szökevények kölcsönös kiszolgáltatása iránti szerződés, és az arra vonatkozó pótegyezmény megszüntetése tárgyában.

A császári és királyi közös külügyminiszterium folyó évi ápril hó 28-án kelt értesitése szerint, ő császári és apostoli királyi Felsége, ápril hó 24-én kelt legfelsőbb elhatározásával jóváhagyni méltóztatott: hogy a császári orosz kormány részéről történt felmondás következtében, az osztrák-magyar monarchia és Oroszország közt a szökevények kölcsönös kiszolgáltatása tárgyában 1815-ki máj. hó 24-én, illetőleg jun. hó 17-én kelt szerződés, valamint az arra vonatkozó, 1822-ki jul. hó 26-án kelt pótegyezmény is, 1870 iki jun. hó 27-én hatályon kivül helyeztessék.

Budán, 1870. évi jun. hó 24-én.

A m. kir. miniszterium nevében:
Gr. *Andrásy Gyula*, s. k.

1870. ☞ Előfizetési felhivás ☜ 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra, kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjtésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. — Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (julius—szeptember) . . . . . **3** frt.
Félévre (julius—deczember) . . . . . **6** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtöket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny“ kiadó-hivatala.
(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

☞ Folyó évi jan. 1-től kezdve teljes számu példányok még folyvást kaphatók.

TARTALOM: A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint, dr. Herczegh Mihály, egyetemi rk. tanártól. — Vagyonbukott bir-e szerződési képességgel? S. K.-tól. — A budapesti ügyvéd-egylet hivatalos közleményei. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok és egy fél iv törvényjavaslat a telepitvényekről.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

a telepitvényekről.*)

(Vége.)

15. §.

Azon telepitvényi birtok tekintetében, mely ezen törvény 3. és 11. §§-ai alá nem esik és a földtulajdonos tulajdona marad: a földtulajdonos és a telepitvényes közötti viszony a szerződés határozatai szerint itéltetik meg.

16. §.

Minden telepitvényes községben a földtulajdonos köteles a községi közös iskola számára legalább tiz hold földet, — holdját 1600 négyszög ölével számitva, — örök tulajdonul ingyen adományozni.

Ha többen vannak a földtulajdonosok: ezen adományozáshoz azok mindegyike a részére jutott váltságösszeg arányában köteles járulni.

17. §.

A jelen törvény 1—16. §§ ai szerint létesitendő ügyletekért és teljesitett birói eljárásért bélyeg és illeték nem fizettetik.

18. §.

Jövőre uj községek csak a következő feltételek alatt telepithethetnek:

a) legalább ötven család telepittessék és külön házhelylyel láttasssék el;

b) minden házhelyhez erdei telepitvényeknél legalább öt, egyebeknél pedig legalább tiz hold külsőség, holdját 1600 négyszög ölével számitva, engedendő át;

c) mind a házhely, mind a külsőség a telepitvényesnek örök tulajdonul adandó át és pedig a vételár azonnali, vagy legfőljebb husz évi törlesztés melletti lefizetésének kikötésével;

d) a szerzett bel- és külső birtok a telepitvényes nevére a telekkönyvben a c) pont alatti teherrel együtt átirandó; és végre

e) a községi közös iskola számára házhely és legalább 10 hold föld, — holdját 1600 négyszög ölével számitva, adományozandó. A kisebb királyi haszonvételeket a földtulajdonos magának fenn nem tarthatja.

19. §.

A telepitvényi szerződés azon egyesbiróság előtt köttetik, a melynek járásában a község telepittetik.

Az egyesbiróság a 18. §. feltételeinek teljesitése fölött hivatalból őrködik, és a megkötött szerződés és a kihasitási térkép egyik példányát a törvényhatóságnak, egy másik példányát pedig telekkönyvi bejegyzés végett a telekkönyvi hatóságnak küldi meg, a mely az átirást hivatalból eszközli. Utóbbi hatóság azon esetre, ha a birtok, melyen a telepités történik, terhelve lenne: a hitelezők érdekében a vételár hováforditása iránt tárgyalást rendel, és határozatot hoz.

20. §.

Ha a földtulajdonos a telepitvényeseknek, a telepitvényeken fölül egyéb földeket enged át haszonbérbe: az ily szerződések az átalános polgári törvények határozatai szerint itéltetnek meg.

21. §.

A 18. és 19. §§. szerint telepitett községek a következő kedvezményekben részesittetnek:

a) az átengedett birtok után eddig fizetett földadó elengedtetik hat évre;

b) az ujonnan épitendő épületekre eső házadó elengedtetik 15 évre;

c) a telepitvényesek felmentetnek az 1868. XXVI. t. cz. 2. §. szerint járó I. osztályu jövedelmi adónak fizetése alól 15 évre;

d) a telepitvényesek a községi határon kivül eső országutakon és vizimüveknél teljesitendő közmunkára tizenöt éven át nem kötelezhetők; és végre

e) tiz éven át az elkerülhetlen szükség esetét kivéve, katonaságnak szállást adni, és előfogatokat kiszolgáltatni nem kötelesek.

*) Lásd a „Jogtudományi Közlöny“ mellékletét a f. évi 25-iki számát.

22. §.

A 18. 19. §§. szerint létesitendő tulajdon átruházásokért és teljesitett birói eljárásért és telekkönyvi átirásért bélyeg és illeték nem fizettetik.

23. §.

A 21. §-ban felsorolt kedvezmények elrendelése végett a pénzügyminiszterhez a szerződés hites másolata a törvényhatóság által felterjesztendő.

24. §.

A bánya-, ipar- és kereskedelmi vállalatok czéljából alapitott telepitésekre nézve rendeltetik:

1) a már fenálló ily telepitvényekre nézve a vállalkozók és telepitvényesek közt létező jogviszonyok a szerződés határozatai szerint birálandók meg;

2) a jövőben alapitandó ily telepitvényekre nézve, a 18. §. a) és b) pontok határozataitól annyiban el lehet térni, hogy sem ötven családnak telepitése, sem külbirtoknak átengedése nem szükséges;

3) a 2) pont szerint alapitott telepitvények csak a 21. §. b) d) és c) pontjai alatt, ugy a 22. és 23. §§-okban emlitetett kedvezményekben részesülnek.

25. §.

Erdélyre, ugy Zaránd, Kraszna, Középszolnok megyékre és Kővárvidékre a jelen törvény rendeletei szintén kiterjednek, azonban a székelyföldi havasokban előforduló erdei telepitésekre nézve a következő 26—29. §§-okban foglalt eltérő rendeletek alkalmazandók.

26. §.

A telepitvényhez tartozó összes bel- és külbirtok a rajta fekvő évi tartozások megváltása mellett a telepitvényes tulajdonává válik:

a) azon telepitéseknél, melyek az erdőségek kiirtása és szántóföld, legelő vagy kaszálóvá való átalakitása czéljából a községi osztatlan birtokon vagy magánföldtulajdonosok majorsági birtokán eszközöltettek, habár község nem alakult is: ha a telepitvényes vagy előde a telepitvényi birtokot 1848 ik évi jan. 1-én már birta s használta, és ha a rajta épült ház s gazdasági épület a telepitvényes tulajdona;

b) azon erdei telepitéseknél, melyek bányászat, gyár- vagy egyéb iparüzlet fentartása czéljából alapittattak, azonban a vállalat még 1848. évi jan. 1-eje előtt megszünt és a földtulajdonos s telepitvényes közt az évi szolgáltatások iránt határozott időre szóló szerződés létre nem jött, habár a ház és gazdasági épület a vállalat tulajdonát képezi is.

27. §.

A váltságtőkét, ha az évi szolgáltatás változás alá nem eső készpénzbeli összegből állott, vagy ilyenre egyességileg vagy jogérvényes itélet által változtatott át: azon összeg képezi, mely az évi tartozás huszszoros összegéből egy hatodrésznek beszedési és kezelési költség fejében való levonása után fenmarad.

Egyéb esetekben a váltság az összes bel- és külbirtok területének nagysága szerint állapittatik meg, egy catastralis holdért 23 ftot o. ért. számitva.

Azonban ezen megállapitásnál haszonvehetetlen terek, u. m. függőleges vizmosásos, fa vagy gyep nélküli hegyoldalok, haszonvehetetlen ingoványok számitásba nem vehetők, és ingyen maradnak a telepitvényes birtokában.

Ha a ház és épület a vállalat tulajdona, ennek birói becsértéke képezi a váltságot.

28. §.

A földtulajdonos feljogosittatik, hogy a birtoka közt elszórtan fekvő és ötnél kevesebb házból álló telepeket a község zöme avagy legalább egymás mellett lévő tiz ház szomszédságában kijelölendő hasonértékü telephelyekre áthelyezhesse; azonban köteles:

a) a telepitvényes házát és egyéb épületeit az uj telephelyen saját költségén felépittetni;

b) abbeli kérelmét a megváltás iránt meginditott eljárás alatt előterjeszteni.

29. §.

Jelen törvény 6—10. 17. §§-ának rendelkezései ezen erdei telepitések megváltására is alkalmazandók.

30. §.

Ezen törvény végrehajtásával a belügyi, — pénzügyi — igazságügyi — és honvédelmi miniszterek bizatnak meg.

Pesten, 1870. április 10.

Horvát Boldizsár.

Indokok

a telepitvényekről szóló törvényjavaslathoz.

Az ország némely részeiben, leginkább pedig az alföldön, a munkás kezek érezhető hiánya miatt nagyobb földterületek tulajdonosai — köztük a kincstár is — terjedelmes földbirtokokat népesitettek be távol vidékekről, sőt a külföldekről is bevándorlott családokkal.

Két czélja volt e benépesitésnek. Egyik az, hogy a nagybirtokosok saját gazdaságuk folytatása végett munkaerőt nyerjenek; a másik az, hogy birtokaik egy részét, melyet munkaerő és a szükséges beruházások hiányából gyümölcsözővé nem tehettek, hasznositsák.

Az eképen benépesitett területek közönségesen telepitvényeknek, — mivelőit pedig telepitvényeseknek neveztettek.

A viszony köztük és a földtulajdonosok közt tisztán szerződési, mely mindig a magánjog elvei szerint biráltatott meg.

Szerződésük értelmében átvevén a telepitvényesek a számukra kijelölt — néha alig haszonvehető, nem ritkán mocsáros földterületeket: nemcsak a földtulajdonosnak teljesitették a szerződésileg kötelezett szolgálmányokat, hanem idővel szaporodván, napszám mellett

a földtulajdonos saját kezelése alatti birtokainak miveléséhez is járultak; azonfelül az átvett birtokokat mivelés alá vevén, haszonhajtókká alkották, beruházásokkal értékesitették, lakházakkal és gazdasági épületekkel ellátták, egyházakat és tanodákat emeltek, s ilyképen önálló szerves községekké alakulván: a cultura érdekeinek tetemesen szolgáltak.

1848. előtt, midőn még az urbéri szolgálatok fenállottak, a telepitvényesek a szerződési viszonynak megváltoztatását soha sem kivánták. Ha a szerződésben eredetileg kikötött idő lejárt: a szerződés ugyanazon vagy megváltoztatott feltételek alatt uj megállapodás szerint, gyakran pedig hallgatag meghosszabbitatott. Az urbéri tartozások azonban 1848. év előtt megszüntettetvén: a törvény téves felfogása folytán a telepitvényesek is hasonló hánásmódra tartottak igényt; minekfolytán sokhelyütt a szolgáltatások megtagadtattak és a telepitvényesek a földtulajdonossal perbe keveredtek. Ezenkivül az 1848. utáni években a szerződések is sok helyütt lejárván, némely földtulajdonos a meghosszabbitást véglegesen megtagadta; a másik pedig terhesebb feltételekhez kötötte. Mindezek végeredménye lön: hogy egy pár község már feloszlattatott, másokat hasonló sors fenyeget, — némelyek ellen pedig a szolgálmányok megtagadása miatt perek folytattatván: a munka- és pénzerőt productiv beruházások helyett a perlekedések és naponkinti surlódások emésztik fel, melyek az erkölcsökre is káros befolyást gyakorolnak.

A tagadhatlanul létező bajt a kedélyek növekedő izgalma még nagyobbnak tüntetvén fel: szükségessé vált a tárgyat komoly vizsgálat alá venni.

Nem szenved kétséget, hogy a megtelepitett birtokot és az ezekből alakult községek eredetileg majorságiak voltak következőleg törvényszerü egyéb intézkedések hiányában eddig a felmerült kérdések megbirálásánál — szigoruan véve — csak a magánjog határozatai szolgálhattak zsinórmértékül.

De méltó megfontolást érdemel: ha vajjon megegyeztethető-e az állam érdekével, hogy egész virágzó községek, melyek az állam terheinek viseléséhez jelentékenyen járultak, a földszinéről nyomtalanul eltöröltessenek; megegyeztethető-e, hogy egész vidékek a munkás kezektől megfosztassanak, hogy a lakosok, kiknek elődei a megkötött viszony állandóságába vetett bizalommal megtelepedtek, a földet mivelés alá vették, és termékenyné tették, innét tömegesen elkergettessenek?

Komoly megfontolást érdemel azon kérdés is, vajjon az állam érdekeinek megfelelnek-e oly községek és jövőre megengedhető-e alakitása olyanoknak, melyek területe a lakosság tulajdonát nem képezi, s a melyek időszakonkint a végképeni megsemmisités veszélyének vannak kitéve?

Nemkülönben megfontolást érdemel az is: ha az állam érdeke csak azt kivánja-e, hogy a községek fentartására nézve történjék ugyan gondoskodás, de tekintet nélkül arra, vajjon annak lakosai belső telkeiken és lakházaikon kivül birnak-e egyéb ingatlant; vagy nem inkább felel-e meg a közérdeknek napszámosokból alakitott községek helyett birtokosokból s önálló polgárokból alakitottakról gondoskodni?

Ezen szempontoknak és nyomós nemzetgazdasági okoknak figyelembevétele eredményezte ezen törvényjavaslatnak készitését, melynél szem elől pillanatig sem tévesztetett a földtulajdonosoknak teljes kármentesitése.

Áttérve a javaslat részleteire, — a telepitvények két csoportba osztatnak:

a) az elsőbe tartoznak azok, melyek már 1848. évben a telepitvényesek birtokában voltak, és a melyekre nézve a földtulajdonos határozott időre szóló szerződést fel nem mutathat, vagy mutathat ugyan, de a szerződés 1848. év előtt lejárt a nélkül, hogy a földtulajdonos határozott időre szóló uj szerződést kötött volna, — vagy végre, melyek iránt 1848. óta örök időkre szerződést köttetett.

b) A másodikba tartoznak a határozott időre szóló szerződés mellett létrejött telepitvények.

Már ez urb. nyilt-parancs 19. §-a megengedte, hogy az örök időkre vagy a férfiág kihalltáig átengedett birtokot az ideiglenes birtokos megváltás utján tulajdonjogilag megszerezhesse. Midőn tehát a törvényjavaslat 3. §-ában megengedtetik, hogy az a) alatt jelzett telepitvényesek összes belső és külső birtokaikat megválthassák: csak az urbéri nyilt-parancs rendelkezése tétetik gyakorlatilag kivihetővé, megszüntettetvén az annak alkalmazása körül eddig felmerült kételyek és nehézségek. Az udvartelki birtokról szóló törvényjavaslat indokolásában már kifejtetett, hogy mindazon esetekben, melyekben határozott időre szóló szerződés nem létezik, elódázhatlanná válik azon jogi védelem, miszerint a tulajdonos birtokát saját czéljainak elérése — saját haszna végett másnak átengedvén: ha szándéka lett volna azt valaha birtokába ismét visszavenni, bizonyosan határozott időre szóló szerződést kötött volna. Sőt áll ezen jogi vélelem még akkor is, ha a határozott időre kötött szerződés az 1848. év előtt lejárt és az előbbi viszony uj szerződésnek megkötése nélkül tovább folytattatott, mert az uri törvényhatóság idejében a földtulajdonos minden nehézség nélkül intézkedhetett akár uj szerződés kötése, akár a fenállott viszony megszüntetése iránt, és ha ezt még sem tette, bizton szabad következtetni, hogy a telepitvényes birtokot ezen rendeltetése alól többé elvonni szándékában nem volt.

Ha pedig arról van szó, létezik-e határozott időre szóló szerződés, és ki tartozik az ily szerződésnek létezését bebizonyitani; lehetlen a bizonyitás terhét másra, mint a földtulajdonosra ruházni, nemcsak azért, mert neki inkább állott módjában és érdekében irásbeli szerződést készitetni és azt megőrizni, hanem azért is, mert ő állitván, miszerint tulajdonának haszonvételét ideiglenesen és visszavehetőleg ruházta csak a telepitvényesre: a törvényes eljárás szabályai szerint tartozik is állitását bebizonyitani.

A b) alatti esetben sem az eddigi szabályul szolgált urbéri nyilt-parancs 20. §-a, sem a magánjog elvei szerint megváltásnak helye nem lehetne; ha mégis a javaslat 11. §-a szerint inditványoztatik, hogy a telepitvényes házhelyén, udvarán és kertjén kivül az általa birt földekből 10 holdat tulajdonjoggal megszerezhessen: ez inditvány egyrészről az állam magasabb érdekeinek szempontjából indokolható, melynélfogva a létező községek esetleges elenyésztetésének eleje vétetik; másrészről pedig indokolható az által is, hogy a földtulajdonos eredetileg azért alakitván birtoka egy részét telepitvénynyé, hogy munkáskezeket szerezzen, — ha most a telepitvény állandósittatik: a földtulajdonos eredeti czéljához képest jövőre is közel találja a munkáskezeket, s igy miután átengedett birtokáért teljesen kármentesittetik, rajta nemcsak jogsérelem nem ejtethetik, hanem a folytonos perlekedésektől és gyülöletes surlódásoktol is megmentetik.

Midőn azonban a törvényhozás a telepitvényeknek a multból átszármazott jogviszonyait rendezi, okulva a mult idő tapasztalatain, egyuttal gondoskodni kell:

*

hogy jövőre ily bizonytalan viszonyok ne keletkezhessenek, melyek a tulajdon felöli fogalmat a népközt többé kevésbbé megzavarják, a mi mindig csak a jogbiztonság kárára történik.

Ezen oknál fogva a javaslat 18. §-a megszabja azon feltételeket, melyek alatt jövőre községek telepittethetnek. Minthogy az erdei telepitvények alakitása a mivelés alatti birtok hiánya miatt gyakran meghiusulnak, ha ugyanazon feltételekhez köttetnék, a melyek a telepitvényekre nézve átalában irányadók lesznek: a b) pontban a külbirtok mennyisége öt holdra szállittatott le.

A székelyföldi havasokban létező telepitvények sajátságos viszonyai is, oly czélból, hogy azon vidékeken a községek állandósitása és azok benépesitése biztositassék, külön intézkedéseket tettek szükségesekké, melyek a törvényjavaslat 25—29. §-aiban foglalvák.

Végül megjegyeztetik, hogy a 2. §. oly eseteket is sorol fel, a melyekre a javaslat határozatai nem alkalmazhatók. Habár azok már az 1. §. szerint is kizárva lennének: mégis külön azért emlittetnek fel, mert több helyütt fordulnak elő s iránt uk kételyek támadhatnak, melyek eloszlatása végett czélszerünek mutatkozott ezen eseteket határozottan kijelölni.

Kelt Pesten, 1870. április 10-én.

Horvát Boldizsár.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. **29.** Pest, 1870. julius 19.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre [illegible]

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Kimutatása

a magyar kir. Curia legfőbb itélőszéki osztálya összes beadványainak, elintézéseinek és hátralékainak

1870. év január havától junius hó végeig.

1869. év végével hátralékban maradt.					Szaporodott 1870. évi junius hó végeig.				
Polgári	Urbéri	Váltó- és kereskedelmi, csőd- és bánya-ügyek	Büntető	Összesen	Polgári	Urbéri	Váltó- és kereskedelmi, csőd- és bánya-ügyek	Büntető	Összesen
6332	14	—	514	6860	3954	407	237	1727	6325
Elintéztetett 1870. évi junius hó végeig.					**Hátralékban maradt 1870. junius hó végével.**				
4261	403	227	2102	6993	6025	18	10	139	6192

Részletes kimutatása

a magyar királyi legfőbb itélőszék 1870-dik évi összes beadványainak, elintézéseinek és hátralékainak

január havától junius hó végeig.

Szakosztályozás	1869-dik évi hátralék	1870-dik évi szaporodás junius hó végeig.	A beadványok számszerinti összege	Az elintézéseknek számszerinti összege	Itéletek			Táblai perek	Végzések			Fegyelmi ügyek	Tiszti panaszok	Érdemleges tárgyalás nélkül elintéztetett.				A hátralékok összege 1870. jun. hó végével	Az előadók száma
					helybenhagyók	megmásítók	feloldók		helybenhagyók	megmásítók	feloldók			ülésb.	ülésen kivül	kiegész. végett visszaküldött felebbezés: itélet ellen	kiegész. végett visszaküldött felebbezés: végzés ellen		
Első polg. tanács	2983	2018	5001	2109	674	172	70	—	426	64	50	—	—	151	307	116	79	2892	
Második polg. tan.	3349	1936	5285	2152	1059	202	72	—	370	65	38	—	—	139	85	84	38	3133	
Urbéri tanács	14	407	421	408	143	30	42	—	95	7	12	—	—	19	28	25	2	18	35
Váltótanács	—	237	237	227	39	9	3	—	79	38	9	—	—	31	1	9	14	10	
Büntető tanács	514	1727	2241	2102	1577	100	28	13	152	8	8	—	—	140	7	59	10	139	
Egyenkint:	6860	6325	13185	6993	3492	513	215	13	1122	177	117	—	—	480	428	293	143	6192	
Összesen	13185		13185	6993		4220		13		1416		—	—		1344			6192	35

Kimutatása

a magyar királyi legfőbb itélőszéknél tartott üléseknek.

1870-dik év	Teljes	Polgári	Urbéri	Váltó	Büntető	Összesen
Január	1	40	8	5	22	46
Február	1	49	6	7	27	90
Márczius	1	68	12	5	24	110
Április	—	54	4	5	16	79
Május	1	68	12	6	18	105
Junius	—	54	10	5	22	91
Összesen	4	333	52	33	129	551

Jegyzéke

a konok perlekedö- és a perorvoslatokkal visszaélö felek ellen a legfőbb itélőszék által kimondott birsági büntetéseknek.

Év és hó	1870 Január	1870 Február	1870 Márczius	1870 Április	1870 Május	1870 Junius	Összesen
Birsági esetek száma	5	9	17	9	24	17	81
Ezeknek megfelelőségei	175 ft	180 ft	370 ft	225 ft	605 ft	435 ft	1990 ft

A királyi jegyzői intézményről.

A jelen igazságszolgáltatás nyomoruságos állapotát pártkülönbség nélkül mindenki elismeri, es hazánkban a perlekedési vágyat valóságos epidemiának tekinti. Ezen baj orvoslására üdvös eszköznek első sorban a bíróságok szervezése, és a birák számának szaporitása ajánltatik, mintha már ez által a sulyos baj meg fogna szünni.

E sajátságos felfogás könnyen megmagyarázható, mihelyt magunkat azon álláspontra helyezzük, melyen a képviselőház legnagyobb része áll, s mihelyt a folytonos pereskedést, és a jogok ziláltságát *consolidált állapotnak* tekintjük; mert végre is, ha a perek halmaza a jelenlegi birósági hiányos szervezet, és birák csekélyebb száma következtében el nem láttathatik ugy, miként az igazságszolgáltatás fogalma s a perlekedő felek jól felfogott érdeke kivánná, okvetlenül kell az országgyülésnek arról gondoskodnia, hogy legyen olyan, és annyi biró, milyen és mennyi ezen igényeknek, mind azon szervezete, mind számánál fogva megfelelni képes legyen, s ez irányban a panaszokat megszüntesse.

Nézetem szerint azonban ez csak utólagos rendszabály lehet, mert semmi sem ingatja meg azon meggyőződésemet, hogy egy ország boldogsága nem abban rejlik, hogy jól szervezett, s elegendő számu birái vannak, hanem a boldogság abban rejlik, hogy az ország lakosainak minél kevesebb szüksége van birákra, vagy is más szóval, hogy minél kevesebb per keletkezhetik.

Tehát nemcsak utólagos rendszabályok szükségesek a jogi téren, melyek a peres ügyek gyors és igazságos elintézését biztositsák, hanem oly előzetes intézkedések behozatalát kell sürgetni, melyek a perek keletkezhetését meggátolják.

Az alkotmányos élet természetes következménye, hogy a földmivelés, kereskedelem és ipar nemcsak lendületet nyert, hanem mondhatni, némileg virágzásnak is indult, s ebből kifolyólag a jogviszonyok különböző alakzatokban megszaporodtak. De ha előbbi tespedésünkben a perek megmérhetlen számával találkozunk, mennyivel biztosabban feltételezhető, hogy az erkölcsi sülyedés, és a perlekedési viszketeg, az imént emlitett tényezők befolyása mellett a perek számát hatványozni fogja!

És mégis mi történik ezen előre lható calamitás meggátlására? Majdnem semmi, mert a sokat emlegetett codificátiót nem tartom oly eszköznek, mely a perek számát — legalább érezhetőleg — megkevesbitené, ellenkezőleg a codificátót leginkább a birák egyöntetü müködésére alkotott szabályok összesitésének tekintem, mely szabályok gyakorlati haszna már csak akkor észlelhető, midőn a jogaik felett megegyezni nem tudó felek a bíróhoz folyamodnak.

Vagy azt hiszik talán a törvényhozók, hogyha soloni bölcseséggel alkotják is az anyagi és alaki törvényeket, és ha sikerülne minden birónak catói jellemet kölcsönözniök, ez által megkevesbitik a perek számát? vagy elejét veszik azon tömérdek kijátszásoknak és csalásoknak, melyeknek a jóhiszemü, együgyü, tudatlan egyén, lelketlen üzérek és zugirászok közreműködésével áldozatul esik?

Ellenkezőleg, minél inkább fejlődik az ország anyagi tekintetben, s minél több jogviszonyok keletkeznek, ha ezzel karöltve az erkölcsiség és kötelességérzet nem járul s nem szilárdul, és ha addig is, mig ezen idő legjobb esetben legalább is nehány évtized lefolytával bekövetkeznék, a visszaéléseknek czélszerü intézmények felállitása által gát nem vettetik: az anyagi fejlődéssel lépést tartva fog a perek száma szaporodni, s ez maga után vonandja a birák folytonos szaporitásának szükségét, mit nem tekintek a boldogság hévmérőjének.

De feltéve, hogy a codificátiónak a perek kevesbülésére, a kölcsönös jogok szabatos meghatározása által egyenes befolyás lenne tuladonitható, ezen eredmény csak évek mulva volna érezhető, egyelőre azonban megsem határozható; mert oly codificatiónak, melynek még alapelvei sincsenek körvonalozva, melyről egyelőre az sem tudható, hogy el fog-e készülni, vagy hogy kik által készittetik, melyről jelenleg még gyanitani sem lehet: valjon elkészülte után nem oly hiányosnak, söt hibásnak fogjuk e tapasztalni, mint a nagy ostentatióval életbeléptetett törvénykezési rendtartást, — okszerüen nagy eredményeket nem tulajdonithatni, attól üdvös hatásra a fennebbi adatok hiányában nem lehet számitani.

Oly rögtöni intézkedések volnának tehát teendők, melyek addig is, mig a codificatiónak reménylett üdvös hatása érezhető lenne, a perek számának kevesbitését eredményeznék, de, melyek fájdalom, az országgyülésen szóba sem hozatnak.

Tekintsünk a külföldnek azon nemzeteire, melyeknél az igazságszolgáltatás kitünő állapotban van, és tapasztalni fogjuk, hogy Franciaországban, hol a jogviszonyok az állam fejlettségéhez képest százszoros arányban állnak a miéinkhez képest, a perek száma sokkal csekélyebb mint nálunk. Vagy tekintsük Belgiumot — mely ország minta gyanánt szolgálhat — itt a perek csekély száma az ország boldogságának s hitelének hévmérőjeként tekinthető.

Ily tapasztalatok után kérdem, valjon ezen országok, üdvös helyzetüket csak a Napoleon-codexben foglalt czélszerü törvényeknek vagy biráik elegendő számának köszönhetik-e? — Egy részben ezeknek is, de legnagyobb részben azon *czélszerü intézménynek*, melynek szervezése és állandósitása által az állam a polgárok vagyonát és jogait kétes alaku és határozatlan tartalmu szerződések megkötésével prédára bocsájtatni nem engedi, hanem a fejlődő jogviszonyokból keletkező szerződéseknek, és egyéb okmányoknak oly kétségbevonhatlan erejüvé alakitásáról gondoskodott, hogy azokból per alig származhatik, minélfogva a polgárok nyugalma és hitele ez intézmény által a legszilárdabb alapra van fektetve.

Ezen üdvös intézmény a külföldön, különösen pedig Nyugot-Európában meghonosult *közjegyzőség*, melynek hazánkban mielőbbi, söt lehetőleg rögtöni behozatalát, a külföldön tapasztalható eredmények, valamint igazságszolgáltatásunknak pártkülönbség nélkül elismert nyomoruságos állapota, de különösen a perek kevesbitésére irányzott törekvés egyaránt indokolják.

Lehet, hogy ezen üdvös intézmény eddigi mellőzése a Bach-korszak alatt egy évig életbeléptetett közjegyzőségek keserü reminiscenciáinak tulajdonitható, s e tekintetben a jogosultság szinezetét nem lehet megtagadni, mert a Bach-korszak alatt behozott közjegyzőségi intézmény a külföldi hasonnemü intézményeknek valóságos torzképe, s nem egyéb volt, mint a hivatalnok-seregnek bureaucraticus szervezetü kiegészitő része. Ámde ezen torzalak ne rettentsen vissza oly egészséges intézménynek meghonositásától, mely Franciaországban, Belgiumban és a Rajna balpartitartományokban az egyéni boldogság és közjólét megszilárditására oly hatalmas befolyással bir.

A magas miveltségü igazságügyi miniszter éles

eszével rég belátta azt, hogy a kir. jegyzői intézménynek egész rendszerben felállitása a jogi téren czélba vett gyökeres reformok kivitelének fötényezőkint használható, s ez okból jelen sorok iróját még a mult évben kiküldötte, hogy a jegyzői intézményt a continensen átalában, és Francziaországban különösen tanulmányozza. Ezen kiküldetés eredményéről a véleményes jelentés, valamint az abban kifejtett alapelvekre fektetett törvényjavaslat a magas miniszteriumnál már régen elintézésre vár.*)

BOGDÁNY LAJOS.

Észrevételek a királyi ügyészségekről szóló törvényjavaslat felett.

Egy uj institutio lesz meghonositandó törvénykezésünkben, a királyi- vagyis államügyészség institutiója.

Ujnak nevezem ezen institutiót, mert a mi jelenlegi ügyészségeinktől, melyeknek kezeiben vizsgálat és vádolás pontosult össze, lényegesen különböző, majd szükebb, majd ismét tágasabb körü.

Mi oly korban vagyunk az államügyészséget meghonositandók, midőn sok más államban a nép már tehernek tekinti és szabadulni szeretne töle. S ott a hol ez intézmény gyülöletessé még nem is vált, szerkezetében mégis hiányokat és kinövéseket mutat, melyeket a tudomány utmutatásai szerint törvényhozásilag javitani iparkodnak.

Igénytelen nézetem szerint az államügyészséget szükséges, de tökéletlen, és mostani szokásos alakjában, veszélyes intézménynek tartom. Vannak ugyan országok, melyek ezen intézményt nélkülözni tudták és mégis példás büntető törvénykezéssel birnak, mint p. o. Anglia; de mindenesetre figyelemre méltó, hogy itt is gondoskodva van különösen az utóbbi időkben ezen hivatás helyettesitéséről; és valódi alakjában csak azért nem honosittatik meg, mert az állandósitott intézmény hátrányait akarják kikerülni. De másrészt vannak ismét országok, melyek — daczára annak, hogy birnak állandó államügyészséggel, — azt olyan törvényes korlátokkal vonták körül, hogy az igazságszolgáltatás törvényes menetére alig gyakorolhat káros befolyást.

Hogy azonban kellőleg indokolhassam fentebbi azon állitásomat, mely szerint az államügyészséget szükséges, de tökéletlen vagyis mostani európailag szokásos alakjában veszélyes intézménynek mondom, átmegyek néhány szóval annak eredetére és kinövéseire.

Tudjuk, hogy eleinte csak magánpanasz folytán indulhatott meg biróságok előtt a bünvizsgálat, és a magánpanaszos elállásában végét is érte.

Ez azonban az állami öszlét kivánalmaival meg nem egyezett. Hogy miért, azt szakértö olvasó előtt, felesleges volna fejtegetnem.

A középkorban honosult meg a nyomozó eljárás, mely szerint némely nagyobb, az állami öszlétet közelebbről fenyegetö és azért érdeklö büntettek hivatalból üldöztetvén, a vádolás teendője is az akkoriban oly nagy hatalommal s tisztelettel felruházott biró kezeibe lett lefektetve.

De csakhamar meggyöződtek az emberek, hogy a közérdekek oltalmára nem személyekben, hanem törvényekben és intézményekben találhatni csak biztos támaszt; mert az emberek különféle befolyásoknak vannak kitéve, és nagyon — nagyon változékonyak.

A vádolás és vizsgálat egy kézben történt öszpontositása által lehetőség volt ugyanis adva a legnagyobb visszaélésekre. Ezek be is következtek. De bekövetkezésök után elháritásuk végett az államügyészseg jött létre; véget is vetett azoknak, de szült ujabb, szinte eléggé veszélyes visszaéléseket.

Azon káros befolyás, melyet az államügyészség intézménye gyakorolt a büntető törvénykezés igazsagos menetére, — mert rejtett kinövéseiben gyakorolta azt — csak a legközelebbi évtizedekben lett tapasztalas és ennek következtében vizsgálódások tárgya.

Az állami ügyészség feladata eredeti tisztasagában:

„független őre és előmozditója lenni azon törvények igazságos alkalmazásának és foganatba vételének, melyek a magánérdekek mellett az állami öszlét háboritlan fennállására is közelebbről befolyással vannak.“

S ezen magasztos alakjában azt az állami öszlétre nézve szükséges és más intézkedések által pótolhatlan institutiónak tartom.

De hogy az törvényes intézkedések által ezen eredeti alakjában megtartathassék és a társadalom az annak kinövéseiből eredö veszélyektől megóvható legyen, szükséges ismernünk azon káros befolyást, melyben az államügyészség — hiányos szerkezet és eltévesztett irány mellett — az idők során át manifestálta magát.

Eleinte meglehetös független álláspontot foglaltak el az államügyészek, de utóbb a legalárendeltebb függésbe hozatván a kormánytól, ezzel szemben, önállóságuk: feltétlen engedelmességgé, ennek érdekében a törvény: politikai eszközzé változott.

Ha politikai okok valakinek üldöztetését tették a kormányra nézve kivánatossá, az államügyészek szolgálatra készek voltak; üldözték az illetőt sokszor minden ok nélkül politikai vagy sajtóperekkel, bevonták nem ritkán csinált gyanuokok alapján más közönséges bünügyekbe, mint részest stb.

S ha tudjuk, hogy mennyi gyötrelem okoztathatik bünvizsgálat során letartóztatás, faggatás, házkutatás s több effélék által, s ha ehhez képest megengedjük, hogy a bünper kellemetlen valami, még ha teljesen ártatlannak tartja is az ember magát, akkor meg kell engednünk azt is, hogy ez hatalmas és alkalmas eszköz volt a vexátióra.

Vagy ha olyan valaki ellen merültek fel alapos gyanuokok valamely büntettre nézve, a kinek üldöztetése és perbevonatása a kormánynak épen nem volt inyére, az államügyészségnek utasitás adatott, hogy ne tegyen semmi lépést, vagy ha tett már, hagyjon azokkal fel; s ő — függésben és feltétlen alárendeltségben lévén, — szó nélkül engedelmeskedett. Ez is káros hatásu, kivált ott, hol büntető törvénykezési eljárás szerint a bünper megindítása kizárólagosan az államügyész hatásköréhez tartozik. S ha a kormány változott, és uj kormány uj politikával kezdett uralkodni, az államügyészség ennek épen ugy szolgált, mint amannak. Üldözte monarchisták érdekében a republicanusokat, s viszont azokat ezek érdekében, a szerint a mint egyik vagy másik állott a kormány polczán s adott neki parancsolatot.

Nem fogja azonban tagadhatni senki sem, hogy

*) A „*Törv. Csarnok*“ és „*Jogtud. Szemle*“ mellett még egy, tehát a negyedik jogi szaklap indult meg, melynek czime „*Themis*“, — s ennek első azaz mutatvány számából vettük át e czikket, melyhez csak azon megjegyzést kivánjuk tenni: hogy czikkirónak beadványa az igazságügyi miniszteriumban azonnal tárgyalás alá vétetett, s egyuttal egy törvényjavaslat kidolgozása határoztatott el, mely ugy hiszszük az ügyvédi rendtartással fog egy időben a képv. ház elé terjesztetni. Szerk.

ugy az alaptalan üldözés, mint az üldözésseli felhagyás politikai okok alapján mindkettő egyaránt aláássa a közjogérzetet, a törvény iránti tiszteletet és nagy elkeseredettséget szülhet a népek ezreiben.

Egy további árnyoldala az államügyészségnek onnan vette eredetét, hogy némely kormány a törvényszékek feletti ellenörködést az államügyészek utján szokta volt gyakorolni. Ez által a törvényszékek függésbe hozattak az államügyészségtől, annak kedvezni iparkodtak, minélfoga ezeknek inditványai a védelemmel szemben olyan sulyt nyertek a törvényszékek előtt, mely a büntető törvénykezés igazságos menetére sokszor — igen sokszor káros befolyásuvá lett.

Növelte ezen befolyás sulyát még azon erkölcsi nyomás is, mely az államügyészek rendszerinti technikai ügyessége és kiválóbb szakképzettsége folytán a védőveli harczot a törvényszék előtt egyenlőtlenné tette.

Mert a gyakorlatban folytonosan egy irányban lévén elfoglalva, tanulmányaival jobbára ugyanazon téren forogván az ügyész, nem csoda, ha sokszor nagyobb technikai ügyességgel és alaposabb szakképzettséggel végezte tisztét, mint a száz — meg száz más irányban is müködő magánvédő.

Hogy az államügyész tekintélye még nagyobb legyen, s ez által befolyására a kormánynak még inkább lehesen számolni, erkölcsi tekintélyét a legtöbb államban az által is emelték, hogy a törvényben kötelességévé és jogává tették, hogy a vádlott érdekében felmerülő momentumokat is felhozván, inditványában figyelemre méltassa, és a törvényszék által hozott határozatok ellen, nemcsak felperesi álláspontból, hanem akkor is élhessen perorvoslattal, ha az itéletet a vádlottra nézve terhesnek, vagy igazságtalannak tartja.

Ez által az államügyész tárgyilagos álláspontja lévén feltüntetve, az erkölcsi befolyását főleg esküdtszékek előtt, kiválóan emelte, s a védelem állását elhomályositván, mindinkább hatálytalanabbá tette, ugy, hogy a törvényszékek sokszor, de még gyakrabban az esküdtek az államügyészt olyan hatósági közegeknek tartották, ki a fenforgó esettel eleve alaposan megismerkedvén, a pro és contra felmerülő érveket lelkiismeretesen egybevetvén, legjobban itélheti meg a büntett minőségét és a bünösség fokát, s ezen feltevésnél fogva, — különös tekintettel lévén az ügyésznek különben is befolyásos állására, — annak inditványai és előadásai nem latoltattak elég alaposan meg, előadásai és az ügy valódi állása között nem tétettek fáradságos kutatások és összhasonlitások.

Nem tagadhatni ugyan, hogy szép dolog a tárgyilagos álláspont, de nem bir állandó biztositékkal az emberi hajlamokban. Elég eset volt már, hogy ügyészek hiuságból, csak azért sem méltatták eléggé a vádlott védelmére szolgáló momentumakat, hogy az általuk emelt vád alaptalannak ne látszassék.

De ha van is elég eset, hogy emelkedett lelkü ügyészek a vádlott védelmére szolgáló körülményeket kellő figyelemre méltatják, e kötelességgel az ügyész fel nem ruházható, mert előadásainak kiváló befolyást kölcsönöz a biró és esküdtek előtt, s ezeket az ügyész tárgyilagosságának feltevésében bizakodókká teszi.

De ha már mindez nem is volna ok arra, hogy az államügyészség ilyen feladattal meg ne bizassék, elegendő ok erre az, hogy ezen állásponttal az államügyész a kormánytóli feltétlen függésénél fogva — ennek érdeke azt igy kivánván — sokszor vissza is élhet.

Látjuk ebből, hogy az államügyészség intézménye szükséges ugyan, de olyan alakjában, mint azt mi ismerjük az ötvenes évekből, a polgárok egyéni szabadságára nézve veszélyes is lehet. Olyan ez, mint némely növény, mely előszabott vegyülékben és kis mennyiségben meggyógyit, de természetes alakjában és nagyobb adagban megöl.

Miután ezeket előre bocsátottam az államügyészség intézménye iránti nézeteim tekintetében, átmegyek a kir. ügyészségek felállitásáról szóló igazságügyminiszteri törvényjavaslatra.

Nehéz e törvényjavaslat irányát egész alakjában és részleteiben megismerni, mert szorosan összefügg azon kérdéssel, hogy minő büntető eljárás lesz nálunk meghonositandó, s miként lesz abban a személyes szabadság és a házibéke oltalmáról, valamint a perbeni védelemről gondoskodva. Az ezen kérdésekre vonatkozó törvényjavaslatok azonban még nem jöttek napvilágra. S igy ezen javaslat egyes részletei felett nem is lehet tüzetes véleményt nyilvánitani. De már főbb vonásaiban is azt találhatni benne, hogy a királyi ügyész ezen alakjában eszköze lesz a mindenkori kormánynak, hogy az politikai okokból a büntető törvénykezésre esetenként a nekie kivánatos befolyást gyakorolhassa.

Ezen aggodalmat bennem a javaslat 5-ik §. és a 29. §. b) pontja keltették, mert ezek értelmében a kir. ügyészek közvetlenül az igazságügyminiszterium alá lévén helyezve, az hozzájok a kir. főügyész utján a hatáskörükbe eső ügyek tekintetében kötelező utasitást bocsáthat.

Ez különösen azért érdemel figyelmet, mert ezen szakasz elfogadása által igen érzékeny csapás méretnék a bíróságok függetlensége ellen, mert ilyen körülmények között a birák az ügyészek utján folytonos kormányi befolyásnak, mert zaklatásnak lennének kitéve.

A 6-dik §-ban az 1869. IV. t. cz. 15. és 17. §§-ainak határozatai a kir. ügyészség tagjaira is kiterjesztetnek ugyan, de egyszersmind feljogosittatik az igazságügyminiszter az első folyamodásu bíróságoknál alkalmazott ügyészségi tagokat, ügyészi minőségükben más bírósághoz áthelyezni.

Ezzel is nagyobb függésbe hozatnak a kir. ügyészek az igazságügyi minisztertől mint a birósági tagok.

A 22. és 23-ik §§-okban a kir. ügyészt azon bünügyekre nézve, melyben a járásbiró hatósággal bir, ellenőrzési jog illeti; s e czélból a járásbiró köteles ezen ügyeknek állásáról a kir. ügyészhez rendes havi kimutatást küldeni. Jogositva van ez az eljárás körül tapasztalt hiányokra a járásbirót figyelmeztetni s szükség esetén a törvényszék intézkedését kikérni.

Ez felületesen véve rendjén levőnek látszik lenni, de ha mélyebben vétetik fontolóra, itt is csak arra akadunk, hogy az ügyész ilyen jogok mellett mindig oda fogja vihetni a dolgot, hogy eljárásukban a járásbiróságoknak nem a törvény, hanem a kormány akarata lesz irányadó.

Még nem tudjuk ugyan, hogy minő bünügyek fognak a járásbiró hatásköréhez tartozni; de ha csak jelentéktelen csekélyebb ügyek is, ez uton felette nagy befolyást fog gyakorolhatni a kormány az országgyülési választásokra.

A legdespotikusabb országokban belátták már a kormányok, hogy czélszerütlen a nagyobb bünügyekben politikai befolyást gyakorolni, miután az rendesen nagyobb zajt üt és sokszor sikertelen, miután a nagyobb bünügyek elitélésével megbizott törvényszékek és esküdtek függetlenségük és fontos állásuk önérzetében a kisértéseknek szilárdabban ellent szoktak állani. Holott a kisebb bünügyek elintézésével felruházott közeg alárendeltsége öntudatában és a kormány

általi pátolásból reá nézö elönyök által öntönöztetve, hajlandóbb a kormánytól jövö befolyásnak feltétlenül engedelmeskedni.

S téved nagyon, a ki azt hiszi, hogy a kisebb ügyekbeni feltétlen befolyás olyan lényegtelen, hogy figyelmet sem érdemel. Az alsóbb rétegü néposztályokra épen ebből és a rendörség eljárásából sugárzik ki a hatalom akarata, s ezen akarat hatalma.

A törvényjavaslatban nincsen meghatározva a kir. ügyészek által leteendö esküminta.

Ezt fontosnak tartom; mert nézetem szerint az eskü, mint a semmi politikai lekötelezéseket sem tartalmazhat.

A javaslat 20-ik §-a azt rendeli, hogy az ügyész a vádlott kihallgatásán kivül minden más bünvizsgálati cselekvényeknél jelen lehet. Nézetem szerint ugy, mint a védö az ügyész is ki volna zárandó a tanukihallgatásnál való jelenléttöl; mert jelenléte netaláni észrevételei által (p. o. hogy hamis eskü miatt a tanut perbe vonandja, hogy bünnyomok eltitkolása miatt fog ellene vizsgálatot indittatni, stb.) ezeknek vallomásaira még nagyobb és döntöbb befolyást gyakorolhat, mint magara a vádlottra.

Vannak ugyan e javaslatban szabadelvü intézkedések is; p. o. hogy a kir. ügyész csak mint fél szerepel a törvényszék elött, hogy a törvényszék tanácskozásaiban részt nem vehet, hogy a vádlott kihallgatásnál jelen nem lehet. De a fentebbi hiányok oly lényegesek, hogy ezen szabadelvü intézkedéseket majdnem egészen elenyésztetik.

A további részletekbe, mint már említém, az elösorolt okoknál fogva nem bocsátkozhatom; de átalában csak ugy tartom jó hatásunak a kir. ügyészség intézményét a törvénykezés igazságos menetére, ha az a következö s lényegében a német jogászgyülés határozványaival megegyezö alapelvek figyelembevétele mellett honosittatik meg:

I. Független legyen a kormánytól. Attól semminemü kötelezö utasitásokat elfogadni ne köteleztessék. Eljárásában vagy csak a törvény és saját lelkiismeretét kellessék követnie.

II. Visszaélések és helytelen eljárás tekintetében a legfelsöbb itélöszék egyik büntetö tanácsának, mint fegyelmi hatóságnak legyen alárendelve. Fenmaradván az igazságügyi miniszternek átalános felügyeleti joga.

III. Mint közvádló a biróság elött ügyfélként szerepel; s azért csak annyiban köteles a vádlott mentségére felmerülö körülményeket figyelemre méltatni, hogy azok mellözése által panasza hamis váddá ne fajuljon.

IV. Az ügyész és védö jogositványai a büntetö eljárásban egymást felül ne mulják; s az elöbbinek csak azon elöjoga legyen, hogy a vizsgálati iratokat bármikor betekinthesi, mire a védö jogát kiterjeszteni ritkán lehet.

V. Az elövizsgálatban a felek vagy tanuk kihallgatásánál sem az ügyész, sem a védö jelen nem lehet; nehogy azokra egyik vagy másik irányban befolyást gyakorolhassanak. De

VI. A tárgyi tényálladék megállapitására szükséges birói szemle, szakértöi látleletek felvételénél ugy az ügyész, mint a védö jelen lehessenek s egyenlö joggal észrevételeket és inditványokat tehessenek.

VII. A bünvizsgálat megindittása és a vádemelés ne legyen kizárólagos joga az ügyésznek, hanem az bármely polgárnak jogában álljon; csakhogy a törvényszék elött ügyész vagy okleveles magán ügyvéd által legyen köteles a vádat képviseltetni.

VIII. Olyan büntények elitélésénél, melynél ügyész mint közvádló szerepel, okvetlenül védö is legyen alkalmazandó.

IX. A birák áthelyezéséről és elmozdithatlanságáról szóló törvény megszoritás nélkül az ügyészekre is ki legyen terjesztve.

X. Az ügyészség nem alkalmas közeg arra, hogy a kormány ez által gyakorolja a törvényszékek feletti ellenörködést.

Ezen elveket az elöre bocsátottak után csak röviden fogom még indokolni.

A kormánytóli független állást, és fegyelmi tekintetben a legfelsöbb itélöszék egyik büntetö tanácsának való alárendelést az teszi szükségessé, hogy az ügyészség, mint a büntetö igazságszolgáltatás egyik szükséges kiegészitö közege, politikai czélok elérésére ne használtathassék fel, s épen azért fegyelmi tekintetben se legyen az igazságügyminiszternek, hanem a legfelsöbb itélöszék egyik büntetö tanácsának, mint a politikai mozgalmaktól ment collegiális hatóságnak alá vetve.

A legfelsöbb itélöszék birái, mivel elmozdithatlanok és sem áthelyezések, sem az elömenetelben való mellözések által senki szeszélyének nincsenek kitéve, s a politikai hullámzások hozzájok nem érnek: függetlenebb álláspontból, s mivel specialiter büntetö törvénykezés dolgában járnak folytonosan el, — kellöbb szakértelemmel képesek az ügyészség eljárását ellenörizni, és korlátolni, mint az igazságügyminiszter, a ki az igazságszolgáltatás legfelsöbb öre ugyan, de mégis politikai hivatalnok, mert a kormánynak tagja, s ezzel uralkodik, ha jól megy, vagy együttesen visszalép vele ha a többség bizalmát megtartani nem képesek; és sokszor — ha p. o. civilis dolgokban igen kitünö jogász is volna — lehet, hogy bünügyekben a gyakorlat és tudomány szinvonalán nem áll. Ilyenkor vagy roszul vagy pedig csak valamely alárendeltje által gyakorolhatná ezen jogát. Ebben azonban nem lehet mindig egész megnyugvással bizni. S ezen eljárás mellett még a miniszter felelössége sem óv meg a visszaélésektöl; mert elöször igazságtalan volna ötet másnak intézkedéseiért személyesen felelössé tenni. De különben is a törvényhozó testnek azon többsége, melynek kebeléből a miniszterium alakult, nem igen szokott hajlandó lenni egyes embereken elkövetett jogtalan üldözés vagy valamely vizsgálat megindittásának felhagyása miatt az illetö minisztert felelösségre vonni. Tartózkodik ezt tenni több okból. Elöször: mert tán épen a pártpolitika érdekében történtek az üldözések vagy üldözésbeli felhagyások. Másodszor azért, mert az igazságügyminiszter ilyen esetekben jobbára nem saját intentiójából cselekszik, hanem minisztertársaival való egyetértésben, s igy az eset miatti felelösségre vonás kabinetkérdéssé alakulhatván, politikai okok parancsolhatják a törvényhozó testület többségének azt kerülni.

A III—VI. pont alatt felállitott elvek alkalmazását a büntetö per és vádeljárás természete követeli, hogy mindkét fél a biró elött egyenlö fegyverekkel és jogositványokkal ellátva jelenjék meg a küzdelemre.

A VII-ik pont alatt azért kivánom, hogy a bünvizsgálat megindittása és a vádemelés ne legyen az ügyészségnek kizárólagos joga, mert ha ezt tenni másnak is állana jogában, nem egy könnyen történhetik, hogy valakinek üldözésével az ügyészség politikai okokból felhagyhasson.

A VIII. és IX. pontok alatt felállitott kivánalmak indokolása az elsö pontok elfogadásában gyökerezik.

A X-ik pontban azért tartom alkalmatlan közegnek az ügyészséget arra, hogy a kormány ez által gyakorolja a törvényszékek eljárása feletti ellenörködési jogát, mert ha az ügyész ezen jogositványnyal felruház-

tatnék, a bíróságok töle némi függésbe hozatnának, és igy megint csak nagyobb befolyást nyerne inditványai keresztülvitelében, sem hogy az az igazság szempontjából kivánatos.

Végül félreértések kikerülése végett kijelentem, hogy ezen elvek alkalmazásának szükségét a legtávolabban sem kivánom politikai pártárnyalat szempontjából tekintetni, hanem tisztán, és minden mellékgondolattól menten, a társadalmi összlétezhetés és személyes szabadság általános követelményei szerint. Nem pusztán jelen viszonyainkra, nem tán a mostani kormányzati tevékenységre akarom vonatkoztatni; mert *feltétlenül szükségesnek tartom az ügyészség intézményének honositásánál ezen garantiákat minden körülmények között, bárminő kormányforma s bármely párt uralkodása alatt.*

Dr. FRIEDMANN BERNÁT.

A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint.

(Folytatás.)

II.

Megszakad az elbirtoklás (praescriptio rumpitur) vagy a kezdetnél, vagy a folytatásnál olyképen, hogy az eddig lejárt időtartam nem számittatik, az eddigi birtokfolyam haszontalanná lesz, s ha az elbirtoklás ujra megkezdetik: az akadály utáni évekhez az akadályt megelőzőleg eltöltött évek számittatnak.

Különösen pedig az elbirtoklás megszakad:

1) *Önkénytes fölhagyás* vagy *lemondás* által, mely *világosan*, vagy *hallgatag* módon történhetik.

A világos felhagyás, vagy lemondás köz, vagy magán okirat, vagy tanuk által bizonyitható be.

A hallgatag pedig oly körülményekből gyanitható, melyek az elbirtokolni szándékolt jognak elismerését kétségtelenné teszik.

Hallgatag tehát e felhagyás, vagy lemondás az *adós*, illetőleg a kötelezett részéről:

a) ha kamatokat ád, vagy a tőkét egészen, vagy részben lefizeti, mennyiben utóbbi esetben kimutatható, hogy a fizetés törlesztés végett teljesittetett;

b) ha a hitelező részére zálogot, vagy kezest állit;

c) ha barátságos uton p. o. levélben, vagy biróilag a kölcsön lejárati napjának meghatározását kéri.

Hallgatag továbbá a felhagyás, vagy lemondás az *elbirtokló* részéről;

d) ha az általa használt fekvőségre a tulajdonostól szolgalmi jogot vesz;

e) ha azt ettől bérbe veszi, vagy kéremési kölcsönként (precarium) felkéri;

f) ha az önhatalommal elfoglalt jószágot a tulajdonostól később megveszi;

g) ha, mint tanu aláirja azon szerződést, melyben a tulajdonos az elbirtoklási dolgot eladja, vagy elajándékozza.

Ezen esetek, melyek a tulajdonos jogának bár közvetett módoni elismerését foglalják magukban, csak egyes példák, mert a lemondás, vagy felhagyás még számos egyéb körülményekből bebizonyitható, melyeknek mérlegelése adandó alkalommal a biró belátásától függ.

2) *Barátságos megintés*, vagy felszólitás által — adósság iránti kereset jog fentartása tekintetében. (1729. 37. Dec. 11. de praescript.)

Megjegyzendő azonban, hogy a törvény mind a megintést, mind az alább következő tiltakozást oly erővel ruházta fel, hogy azokat az elbirtokló ellen, nem csak a megintő, vagy tiltakozó, hanem rajta kivül mindazok használhatják, kik azzal a követelt tárgyra nézve *jogközösségben* állnak; — mert közös javakra nézve egynek óvása a többi osztályos társaknak is használ (Dec. 4, 5, de praescrip.), — a jogközösségben levők különben is egy személynek tekintetvén s egy mindnyáját képviselvén.

3) *Birói megintés által* (admonitio iudiciaria) a kir. tábla hites jegyzője, vagy a szolgabiró, vagy esküdtje közvetitésével.

Ily módon tartatott fen a megkezdett ügynek folytatása is; mert ha ez félbeszakadt: de a felperes 32 év alatt tiltakozás, vagy megintés által jogát a keresethez fentartá, ezen tények alapján 32 év után is perujitással élhetett. (Kitonics Dir. Meth. 4. Fej.; Hk. I. 79. cz.)

Városi polgárok a tiltakozást, vagy megintést minden 1 év és 1 nap alatt köteleztettek megujitani, — különben ellenük elbirtoklás történt. (Hk. III. 15. cz.)

4) *Ünnepélyes tiltakozás által* (solennis protestatio) (Hk. I. 79.; III. 15.)

Előbb ezt a hiteles helyek és személyek előtt kellett tenni, és a perben onnan kivett hiteles okirattal bizonyitani. (Dec. 11. de praescrip.)

Tiltakozni lehetett a megyei gyülésen is, és királyi városokban a tanács, vagy a biró előtt.

Jelenleg azonban minden ily tiltakozás a netalán meginditandó per illetékes birája előtt szokott eszközöltetni.

A kiskoruak tiltakozása *általában* is érvényes volt — a sérelmes tény megnevezése nélkül. De a nagykoruaknak a sérelmes tárgyat mindig *különösen* meg kellett nevezni, — egyébként tiltakozásuk érvénytelen volt

De a tiltakozásról a birtokost sohasem kellett értesiteni; ezért mondatik e tény *titkos ellenzésnek*.

5) *A birtokos elleni kereset inditás* által (litis motio) 1791. 54. §.; Hk. I. 79. cz.) — habár ez a dolognak tovább is birtokában marad.

Oka ennek az, mert a jogvélelem (praesumtio) a birtok alapjául jogot tételez fel; ez pedig a benyujtott kereset által megtámadtatván, ingataggá, bizonytalanná lesz.

Ha azonban felperes a keresettel felhagy, vagy attól elmozdittatik, az elbirtoklás sértettnek, megtámadottnak nem tekintetik.

b) A birtokos erőszakos kivetése és folytonos távoltartása által.

Mert ha már a megintés, vagy tiltakozás is megháboritja az elbirtoklást: annyival inkább megháboritja ezt a tulajdonos, vagy egy harmadik személy *tettleges* föllépése.

Ha azonban a birtokos egy év alatt önhatalmilag, vagy egy év után biró segélyével visszahelyezést nyer, vagy neki a dolgot az uj birtokos önként visszaadja: a kivetés hátrányos kivetései elenyésznek s a kivetett fél elbirtoklási ideje félbeszakadottnak nem tekintetik.

A tulajdonos részéről a dolog visszaszerzésére ismételve tett *kisérletek*, ha ezek a jelenlegi birtokos által visszaveretnek, tehát csak kisérletek maradnak: az elbirtoklási folytonosságot meg nem szakasztják, daczára annak, hogy ilyenkor a birtok egy *hosszu harczhoz* hasonlit, mely tettlegességek és perekből áll.

7) A helyettes birtoknak a helyettes birtokos általi elidegenitése folytán, — mi akkor fordulhat elő, ha az *elbirtokló* a dolgot a törvényes idő lefolyta előtt zálogba, haszonbérbe adja, ez pedig azt örökjoggal másra ruházza át.

E tény ugyanis az elbirtokló vélt tulajdon jogának *lerombolását* vonja maga után, mert ez által, — mivel a vevő — nem más nevében bir többé, — az elbir-

tokló a birtoktól megfosztottnak, a birtokból kivetettnek tartatik. Az 1563. 46. t. cz. értelméhez képest nem okozva különbséget bárki által is történik a birtok békés voltának, folytonosságainak akadályozása, — akár a tulajdonos által, akár más által, akár az előbbi meghatalmazásával, akár ily meghatalmazvány nélkül.

III.

Az elbirtoklási törvények czélja a birtokot és anyagi javak forgalmát biztositani és a perlekedések folytonosságát megszüntetni.

Ezen czél a birtokos és jogutódjainak gyakori változása miatt csak ritkán volna elérhető, ha elődje birtokéveit a jogutód a magáéhoz nem számitaná.

Birtok, vagy *időnövedék* (accessio possessionis, seu temporis) alatt tehát azon szerzés módot értjük, mely szerint a jogutód a maga birtokához, vagy idejéhez hozzászámithatja jogelődje birtokát, vagy idejét, valamint azt is, mit ez már hozzászámithatott volna.

Jogelőd azon személy, kitől a dolog szereztetett; *jogutód* pedig az, ki a dolgot szerzé.

A jogutód belép mindazon jogokba, melyeket a jogelőd az átadott dologra vonatkozólag birt; — tulajdon jogokba, ha ez tulajdonos és birtokjogokba, ha ez birtokos volt.

Utóbbi esetben a jogelőd a jogutódra átruházza egyszersmind a „*causa usucapionis*“-t. Innen azon szabály, hogy a jogutód, ki az elbirtoklásra hivatkozik, a törvényes időtartamot kiegészitheti, ha elődje birtokéveit a magáéhoz számitja.

Ha például én valamely dolgot, mely nem enyém, 20, vagy a mennyiben telekkönyvezve van, 2 évig birok, később azonban eladok, vagy elajándékozok: az elbirtoklás betöltésére utódom részéről már csak 12, illetőleg 1 év szükségeltetik.

A birtok, vagy idő növedéknek azonban csak akkor van helye:

a) Ha mind a jogelőd, mind a jogutód birtoka jogszerü és jóhiszemü.

Ha tehát a jogelőd birtoka ezen kellékekkel nem bir, az általa lefolytatott évek a beszámitásnál tekintetbe nem jönek. Azonban e hiány nem fogja akadályozni a jogutódot, hogy elbirtoklását azon naptól számitsa, melyen általa a birtokbavétel történt (a. p. t. k. 1463. §.)

Igy a dolog az erőszakos foglaló által eladatván, elajándékoztatván, vagy elhagyományoztatván: a vevő, ajándékozott, vagy hagyományos elődje hiányos birtokéveit nem használhatja a rövidebb idejü elbirtoklásnál, — hanem csak a hosszabb idejünél, mert itt a Hk. I. 23, 46. cz. és 1729. 36. t. cz. szerint mind a jogszerü czimet, mind a jóhiszemet, az a. p. t. k. 1477. 1493. §§-ai szerint pedig csak a jogszerü czimet a hosszas birtok pótolja. Ugyanez áll akkor is, ha a jogelőd birtoka a törvényes kellékekkel bir, az utódé pedig azokkal nincs ellátva; mivel a növedéket élvezni akaró jogutód birtokának mindig jogszerü és jóhiszemünek kell lenni, mert az utód alattomos, vagy nyilvános foglalása által az elöd birtoklási ideje félbeszakittatván, — ez nem létezőnek tekintetik.

b) Ha a jogelőd és jogutód birtoka *valóságos*, azaz: ha a dolog fölötti tényleges uralmat *elsajátitási akarattal* vagy személyesen, vagy képviselője (helyettes birtokos) által gyakorolja.

Ha tehát az eladó a vevő részére átadván a dolgot, ez azt foglalás utján elveszti, s csak évek mulva veheti vissza: a foglaló birtokéveit a magáéhoz nem számithatja, mert a közbejött idő alatt nem volt valóságos birtokos.

Sőt ily esetben a birtokfoglalás előtti évek sem számittatnak sem a vevő, mint utód, sem az eladó, mint elöd részéről (kik e tekintetben jogilag egy személynek vétetnek): mert az erőszakos kivetés által a birtok folytonossága megszakadván, a tettleges háboritásig betöltött egész időtartam sikertelenné lett.

c) Ha a jogelöd és jogutód között a birtok folyama meg nem szakadt; vagyis, ha a jelenlegi és azon birtokos között, kinek évei növedékként használtatni szándékoltatnak, harmadik személy a dolgot nem birja.

Ha tehát az örökös a hagyatékot átvevén, ebből egy házat csak évek mulva ad át a végrendeleti hagyományosnak: ez a maga éveit az örökhagyó éveihez nem számithatja, mert ő és az örökhagyó között a birtokfolyam megszakadt, -- az örökhagyó birtoklata után az örökösé s csak ezután a hagyományosé következvén.

Igaz ugyan, hogy e példában az örökös az örökhagyót képviseli, de annak évei sem szolgálhatnak növedék gyanánt; mert az, t. i. az örökös a hagyományt jogszerütlenül és roszhiszemmel tartóztatta vissza, tehát hiányzik benne az a) alatt emlitett kellék.

Ezen hármas föltét mellett növedékjog illeti:

1) A vevőt az eladó éveire nézve, még akkor is, ha az eladás megbizott, vagy helyettes által történt; — még akkor is, ha az eladó a megvett dolog átadását megtagadván, a vevő azt *törvény utján* szerzi kezeihez.

2) A jogi, azaz: valóságos birtokost a helyettes birtokos éveire nézve. A letevő tehát a letétményesnek; a haszonkölcsönző a haszonkölcsönvevőnek; a bérbeadó a bérlőnek; az adós a zálogtartónak éveit beszámithatja, még akkor is, ha az illető helyettes birtokos a dolog visszaadását megtagadván, az töle *törvényes uton* visszaszereztetik.

3) Bizonyos esetben az eladót a vevő éveire nézve.

Ha tehát az adásvevés felbontó feltét alatt (próbára, jobb vevő fentartásával stb.), vagy bizonyos időre (visszeladás, visszavásárlás mellett) köttetvén, ha a föltét, vagy az idő bekövetkezik és a vevő a dolgot az eladónak visszaadja: ez a vevő által a dolog birtokában eltöltött éveket a maga idejébe beszámithatja, — mert az eladási szerződés felbomolván, jogilag a dolog az előbbi állapotba visszahelyezettnek tartatik, és ugy tekintetik, mintha a vevő a dolgot meg nem vette, az eladó pedig el nem adta volna.

Ugyanez elvek szerint valamint a megajándékozott az ajándékozó s az örökös és hagyományos az örökhagyó, illetőleg végrendelkező éveit beszámithatja: ugy szabadságában áll ezt tenni az örökösnek is a hagyományos éveit illetőleg — azon dologra nézve, melyet ennek a hagyomány biztositása végett átadott, később pedig visszaváltott.

(Folyt. köv.)

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
egyetemi rk. jogtanár.

Az igényperről.

A p. t. r. 468. §-ának második szaka szerint egész általánosságban van ama jogszabály kimondva: „a biróság az igényperekben *végzés* által határoz“, a nélkül, hogy bárhol is tekintetbe lenne véve: mi legyen a végzés lehető tartalma, mire terjeszkedjék az ki. E fontos kérdés, mely legközelebb függ össze a birói határozatok *anyagi jogerejével*, kettős irányban oldható meg, mihezképest behatóbb figyelmet érdemel. E kétféle megoldást tegyük szemlélhetőbbé gondolatunkban egy tulajdoni igénykeresettel (Excindirungsklage, rei vindicatio) s kérdezzük, vajon az erre hozott végzés tartalma hathat-e annyira, hogy az igényelt tulajdon elismerését is magában foglalja, vagy pedig csupán azt eszközölheti, hogy a dolog a végrehajtás eredményezte zálog alól feloldandó. Elvileg szólva: mi e végzés anyagi jogereje? mi az, mi a felek és jogutódaik közt mindenkor igaznak tartassék; hivatkozhatik-e igénylő más perben akár a végrehajtást szenvedett, akár fog-

laltató ellenében (mert ezek, mint alperesek ellen irányzandó az igénykereset) avagy jogutódaikkal szemközt a *rei iudicatae exceptio*-ra vagy nem? Ezen virás kérdés elintézése egyrészről attól függ, irányul-e igénylő keresete, ugy a tulajdon elismerése, mint a birói zár alóli felmentésre, mert a határozat csakis a fél kéréséhez képest hozandó, (p. t. r. 297. §. 10); másrészről, ha ezt teszi is, birhat-e ily kereset cumulatio befolyással a határozatra. Elsőbben mondottuk, hogy felperes keresetének mindkettőre kell irányulni, mert habár ellenkező esetben is, ha t. i. csupán a zálog feloldását kéri igénylő a tulajdon ugyan praejudicált per megállapitandó: a határozatnak anyagi jogereje még sem fog a tulajdon elismerésére is kiterjeszkedni, mivel ez a birói határozatnak csak azon része, melyen az felépült. (Savigny eltérő nézetének czáfolatát lásd Hoffmann: A római magánjog rendszere 59. §.) Igy van ez más kereseteknél is p. o. a tartást (alimenta) követelő keresetnél az atyaság kérdése képezi a praejudicialis pontot, anélkül hogy a tartást megállapitó itélet az atyaság kérdését végleg szabályozná. — Másként hangzik a felelet, ha a kereset határozottan ugy az atyaság elismerésére, mint a tartási igényre vonatkozik. Azonban, — visszatérve tulajdonképi tárgyunkra kérdezzük: tulajdonithat ilyetén összefoglalásoknak hatályt a törvény az itélet hozatalára nézve, az igénykeresetnél is, mi fejtegetésünk második kérdését képezi.

A római jog szerint igen helyesen a végrehajtó biró határozata a tulajdoni igénykereset esetében csak arra vonatkozhatik, hogy a birói zár a dologra nézve megszüntetendő (res demittenda est), tehát csupán a pignus in causa iudicati captum ervénye iránt határoz, ugy hogy a tulajdon kérdés eldöntése nem is érintik. Az erre vonatkozó (15. §. 4.) de re. jud 42. 1. szószerint idézve igy szól: „Si rerum, quae pignoris iure captae sunt, controversia fiat, constitutum est ab Imperatore nostro, ipsos, qui rem iudicatam exsequuntur, cognoscere debere de proprietate; et si cognoverint eius fuisse, qui condemnatus est, rem iudicatam exsequuntur: Sed secendum est summatim eos cognoscere debere, nec seutentiam eorum posse debitori praeiudicare, si feste hi dimittendam eam rem putaverint, quasi eius sit, qui controversiam movit, non eius cujus nomine capta est; nec enim cui restituta est, statim habere per sententiam debere, si feste iure ordinario coeperit ab eo res peti; sic evenit ut omnibus integris tantum capieni res iudicata proficiat.“

Ugyanazon ok, melyet fentebb a praejudicialis pontokra vonatkozólag mondottunk, forog fenn itt is, t. i a jog nem önmagaért, hanem melleslegesen (incidenter) döntetik el s csakis ezen perre nézve birhat jelentőséggel.

Támogatja továbbá e nézetem eljárásunkra vonatkozólag a p. t. r. czikkem elején idézett 468-a viszonyitva a 246. §-hoz, mely azt mondja: „a per érdeme itélet, minden más kérdés pedig végzés által döntetik el; már pedig a 468. §. szerint: „a bíróság az igényperekben *végzés* által határozván, ez által el van ismerve, hogy a végrehajtási igények nem önálló jelentőségüek, s ehhez képest az e tárgyu végzések anyagi jogerő hiányában vannak a tulajdon elismerésére vonatkozólag. — Még egy hason kérdésre kivánom az olvasót figyelmeztetni, s ez az *igazolási kereset* (Justificirungsklage, római műnyelven: praeiudicium) a telekkönyvi előjegysés (praenotatio) iránt. Valjon ez esetben a telekkönyvi hatóság által elfogadott igazolás eredményezheti az előjegyzett követelés liquid voltát, vagy azt, hogy az előjegyzés igazolva van? Ez alkalommal jogosult lehet oly határozat, mely — hogy a gyakorlati élet gyors kivánalmainak megfeleljen, — mindkét kérdést együtt dönti el, csakhogy itt a bíróság megkivánhatja, hogy az igazolási kereset a fentebbiek nyomán mindkettőre irányoztassék, mit a telekkönyvi rendelet 127. §-ból is lehet következtetni, midőn mondja: „a biró a kérelemhez annyiban van kötve, mennyiben ő a kérelmező javára többet, mint a mennyi kéretett, még akkor sem engedhet, ha a kérelmező a felmutatott okiratok alapján többnek kérésére volna jogositva.“ Hasonló módon kérheti felperes, ki kamatokat követel, hogy adós kötelezettsége a tőke megfizetésére elismertessék és megállapitassék; felperes, ki az örökség vagy közös dolog felosztását kéri, arra is irányozhatja keresetét, hogy örök, illetőleg tulajdonjoga is elismertessék. De szükséges, hogy felperes petitumát mindkettőre t. i. a föltételező és feltételezett jogra nézve határozottan előterjeszsze, hogy a biró jogositva, illetőleg kötelezve legyen mindkét pont felett jogerejüleg határozni, és különösen a feltételező jogot elismerje, habár talán a feltételezett jogot nem létezőnek declarálhatja p. o. alperest, mint atyát elismeri, de tartási kötelezettség alól felmenti, talán azon okból, mivel felperes nem adta a megkivántató bizonyitékot alperes vagyonviszonyai felől, mely bizonyiték bizonyára azt terheli, ki a tartást követeli. — Elősoroltuk ez eseteket azon tekintetből, hogy a contrario beigazoljuk, mennyire kivánatos meg nem adni az igényperek — *mint fiók pereknél* — a végrehajtónak — *mely biró tán egyébként illetéktelen volna* — a hatalmat a tulajdon iránt végleg határozni.

KOVÁCS GYULA.

Különfélék.

(A „magyar jogászgyülés“ tagjai) értesitetnek, miszerint eddigelé már a cs. kir. szab. dunagőzhajózási társulat, a tiszavidéki vasut, a cs. kir. szab. déli vasuttársaság, a kir. szab. pécs-barcsi vasut, a cs. kir. szab. osztrák államvasuttársaság, az első magyar gőzhajó társaság és az alföld-fiumei vasut t. igazgatóságai hazafias készséggel nyilatkoztak, miszerint a „magyar jogászgyülés“ tagjai számára (a mennyiben magukat tagsági jegygyel igazolandják) a vitelbéreket — és pedig a cs. k. sz. dunagőzhajózási társulat a mohács-pécsi vasuton is — összes magyarországi forgalmi vonalaikon 50%al leszállitják: ez árleszállitás a cs. kir. szab. dunagőzhajózási és az első magyar gőzhajó társulat, a kir. sz. pécs-barcsi, a cs. k. szab. déli az alföld-fiumei és a cs. kir. szab. osztrák államvasuttársaságok részéről az első és második helyre, a tiszavidéki vasuttársaság részéről pedig a második és harmadik helyre váltandó jegyekre nézve jövet és menet, és következő időtartamokra engedélyeztetett: a cs. kir. szab. osztrák államvasuttársaság részéről f. é. szept. 24-től — okt. 1-ig a cs. kir. szab. dunagőzhajózási, az alföld-fiumei és a kir. szab. pécs-barcsi vasuttársulatok részéről: f. é. szept. 20-tól — okt. 5-ig, a tiszavidéki vasuttársaság részéről f. é. szept. 18-tól — okt. 6-ig és a cs. kir. szab. déli vasuttársaságtól f. é. szept. 15-től — okt. 15-ig terjedőleg: az első magyar gőzhajótársaság semmi időhöz nem kötötte a vitelbér leszállitás élvezetét.

1870. ☞ Előfizetési felhivás ☜ 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra, kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjtésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. — Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (julius—szeptember) . . . . . **3** frt.
Félévre (julius—deczember) . . . . . **6** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtőket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny“ kiadó-hivatala,
(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

☞ Folyó évi jan. 1-től kezdve teljes számu példányok még folyvást kaphatók.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 30. Pest, 1870. julius 26.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhoz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A pestvárosi telekkönyv közzétételének elhalasztása.

Megdöbbenve olvastam, hogy Pestváros közgyülése a felvett uj telekkönyvnek közzétételét elhalasztatni kéri, hogy e czélból egy külön küldöttség is tisztelgett az igazságügyminiszter urnál, és hogy a küldöttség kérelmének teljesitése kilátásba helyeztetett!!

Igazolt-e a kérelem? — lássuk a tényállást.

A régi városi telekkönyv sehogy sem felel meg a mai korbeli tudomány tisztult elveinek, sehogy sem felel meg a joggyakorlat által parancsolt követelményeknek! Ezen telekkönyv massiv kötetei valódi sybillakönyvek, a melyekben csak az igazodik el, a ki éveken át azokat kezelte, és midőn egy pár év előtt a telekkönyvezető elhalt, egy pár hétig azokból senki sem adhatott felvilágositást; a sokfelé hivatkozás előbbi lapokra az eligazodást neheziti, és csaknem lehetetlenné teszi; de vannak ezen telekkönyvnek még egyéb nevezetes hiányai, ugyanis: sok ingó nem is fordul elő benne, sok ingatlan többször fordul elő, számos egyesitett telek több lapokra van bejegyezve, a bejegyzések hiányosak, a birtoklap sem térképpel, sem rendes birtokrészletlajstrommal nincsen összeköttetésbe hozva, és igy az ingatlanok ugyanazonosságáról nem biztosithat, a telekkönyv telve van megszünt tehertételekkel, a melyeket a tulajdonosok kitörültetni nem birnak, és igy ingatlanuk hitelképessége megsemmisittetik stb. — Ezen tekintetek sürgetőleg parancsolták, hogy a városi telekkönyv az országban fenálló átalános telekkönyvi rendszer szerint átidomittassék.

Az igazságügyminiszter ur a főváros érdekét különösen szivén hordván, sietett a város meghallgatása után az átidomitás gyors keresztülvitelét elrendelni, és a városi képviselőtestület mult évi április 28-án 10,738. szám alatt kelt feliratában különösen kijelenti:

„Tudva azt, hogy oly államban, mint hazánk, hol a munkásság, ipar és szorgalom legfőképen a földmivelésen alapszik, — a föld tulajdona a vagyonosodásnak és jólétnek legfőbb forrását képezi: városunk közönsége csak is örömmel üdvözölheti nagyméltóságodnak abbeli gondoskodását, hogy Pestvárosának helyszinelés alapján foganatositandó telekkönyvezését minél előbb megkezdetni es egy év alatt befejeztetni kivánja.“

Az igazságügyminiszter ur intézkedései folytán a telekkönyv egy év alatt elkészült, a melynek elkészitése különben 3—4 évet vett volna igénybe; és ime most, midőn a közönség kivánalma teljesült: ugyan ezen közönség a közzététel elhalasztását kéri.

Ezen kérelem a következő érvekkel támogattatik:

a) mert a telekkönyvi ügyvitelre nézve külön törvényszéki osztály lenne alakitandó nagyszámu személyzettel; már pedig a városnak ily telekkönyvi törvényszéke nincsen, tehát azt előbb megalakitani kellene. Ahhoz a törvényszék mostani tagjait alkalmazni nem lehetne, mivel ezek egyéb teendőkkel elfoglalvák: miért is egészen uj személyekből kellene a törvényszéket összeállitani, uj tisztviselőket kellene megválasztani, és mivel ezek alkamazása ideiglenes lenne, ily állásra alkalmas egyének nem vállalkoznának: és igy egyátalában lehetetlen a telekkönyvi törvényszék megalakitása;

b) a kisegitőkül kirendelt három tisztviselő ezen nehézségeket meg nem szünteti, mivel egyrészt ezek csak kezelési hivatalnokok, és igy a szükséges birói személyzetet nem pótolhatják, és másrészt a telekkönyvi hatóság Pestvárosáé lévén, ezt csak a város által választott tisztviselők láthatják el, és más a várostól nem függő egyének ott nem alkalmazhatók;

c) mert a telekkönyvi ügyvitelhez szükséges törvényszéki osztály szervezése a házipénztárnak uj költséget okoz, mely a költségvetésben elő nem fordul, és nem tudhatni, hogy a város számithat-e arra, hogy ezen költségek az országos pénztárból meg fognak téritttetni;

d) a város az uj telekkönyvi hatóság számára szükséges helyiségekkel sem bir; mert a mostani helyiségek szükek, és a régi telekkönyveket további használat végett a miniszteri szabályrendelet szerint is eddigi helyiségekben megtartatni szükséges, és legfeljebb jövő évi máj. 1-én lehetne alkalmas helyiségekre szert tenni.

Ezen okoknál fogva legczélszerübbnek tartja a város közönsége, hogy a kir. biróságok szervezéseig az uj telekkönyv közzététele elhalasztassék.

A város magára vállalja, hogy azon költségeket, melyek a birtokváltozások nyilvántartásával járnak, saját házipénztárából szivesen fedezi. Továbbá kéri a város közönsége, hogy az uj telekkönyvben minden egyes ingatlanra nézve külön lap nyittassék, mivel az összes fekvőségeknek egy laponi egyesitése az egyes ingatlanok hitelképességét csökkenti.

Vizsgáljuk ezen érveket:

Bámulom azon állitást, hogy a városnak nincs telekkönyvi törvényszéke, hogy a telekhivatali helyiségek oly szükek, mikép egy pár tisztviselőt sem helyezhetni el. Bámulom ezen állitást: mert a városi törvényszék első félévi kimutatásában körülbelől 7000 telekkönyvi ügydarabot mutatott ki, — ugy hogy egész éven át körülbelől 14,000 telekkönyvi ügydarab adatik be.

Minden megyében van külön telekkönyvi törvényszéki osztály külön személyzettel, külön helyiségekkel; és ime Pest szab. kir. város külön telekkönyvi osztálynak szervezését szükségtelennek tartotta.

Pestvárosától ezt még inkább várhatni, mivel tulságosan magas átirási dijak fejében mintegy 200,000

*

forintot szed be évenkint, a melyből mégis mindenekelőtt a telekkönyv ügyviteli költségek és alkalmas helyiségek előállitására szükséges kiadások fedezendők lennének. Ha ily kellőleg szervezett törvényszék léteznék, az uj telekkönyv átvétele a személyszaporitást sehogy sem teszi szükségessé, mivel a miniszteri szabályrendelet szerint az átkebelezési ügy annyira egyszerüsittetett, hogy egy pár ahhoz értő telekkönyvi hivatalnok egy szakértő biró felügyelete alatt négy hónap alatt annál is inkább elvégezheti, mert tudtommal a városi törvényszék tanácsosai sorában ügyes telekkönyvi szakértők vannak, és ezen urak ismert szorgalmára biztos számithatni, de a személyszaporitás nem szükséges azért sem, mivel az uj telekkönyv a kezelést és eljárást nagyban egyszerüsiti és könnyiti, és igy ez által is a már meglévő személyzet munka erejéből sok megtakaritatik, ugy hogy azon kisegitők, a kik a miniszterium által ki lettek rendelve, minden személyszaporitást fölöslegessé tesznek, és minthogy ezen kirendelt tisztviselők az állampénztárból huzzák fizetésüket, a házipénztárnak költség nem is okoztatik.

A b) pont alatti kifogás csak annyiban áll, hogy a kirendelt tisztviselők nem lettek megválasztva, mert a beosztás folytán azok müködésük ideje alatt amugy is a város hatóságnak lesznek alárendelve, és igy mástól nem függnek.

De hiszen a telekkönyvi tisztviselők az egész országban a miniszterium által neveztetnek ki, és igy a kifogás nem jogosult. Vagy talán az sérti a várost, hogy a központi telekkönyvi hivatal telekkönyvezetője csak annyiban osztatott be, a mennyiben a központi telekhivatali teendők megengedik? — felfogásom szerint ez jogsértésnek nem tekinthető, mert hiszen a központi telekhivatal a városi törvényszékkel amugy is összeköttetésben áll.

De különben is a b) pont alatti kifogás érvnek nem tekinthető, mivel a miniszterium ezen intézkedéstől el is állhat, mert csak a város könnyebbségére és a legjobb szándékból tétetett.

A felirat végén felemlitett külön betéteket illetőleg csak megjegyzem, hogy épen oly fontos okok hozhatók fel a mellett, hogy a tulajdonos összes fekvőségei egy telekjegyzőkönyvbe vétessenek fel, és sehogysem áll azon állitás, hogy ezen egyesités folytán az egyes fekvőségek külön terhelése nem lenne lehetséges, sőt a tulajdonosok épen ezen egyesitést kérték, minek folytán telekkönyvi kivonatokra annyit költeni nem lesz szükséges, és ha egyik vagy másik mégis kivánná, hogy valamely fekvősége külön lapra vezettessék, a törvényszék ezen kérelemnek mindig helyt fog adni, ugyanezen okoknál fogva a városi képviselőtestület folyó évi márcz. hó 2-án 6620. szám alatt kelt feliratában is a külön betétek nyitásától elállott.

Mit tegyen az igazságügyminiszter ur e tárgyban?

Meggyőződésem szerint nem tehet mást, mint a halasztást elrendelni: mert a város képviselőtestülete azt jelenti ki feliratában: „miszerint városi hatóságunk jelen idők szerint egyátalán nincs azon helyzetben, hogy az uj telekjegyzőkönyveknek f. évi aug. 1-én vagy később történő megnyitását s kezelését elfogadhassa;“ azaz: rövid szavakkal mondva, hogy a városi képviselőtestület a közzétételt eszközölni nem akarja.

Az igazságügyminiszter ur ily határozott ellenzés ellenében a közzétételt csak királyi biztos kirendelése által vihetné keresztül. Királyi biztosnak kirendelését ily ügyben, a mely csak a városi birtokosok érdekében, csak a városi földhitel emelésére és a városi közönség kérelme folytán indittatott meg, czélszerünek nem tarthatnám, és pedig annál kevésbé, minthogy a közzététel folytán szükséges eljárás a hivatalnokok teljes önfeláldozó buzgóságát veszi igénybe, ez pedig ily előzmények után nem várható, és igy külön törvényszéket kellene alakitani, erre pedig a miniszterium még felhatalmazva nincsen.

Nem marad tehát más hátra, mint ezen a városi birtokosságra nézve oly fontos közzétételt a képviselőtestület kérelme szerint és ennek felelősségére és költségére elhalasztani a királyi biróságok szervezéséig.

HALMOSY ENDRE.

Lehet-e a biró egyszersmind szakértő?

Ha egy beperelt váltón lévő aláirás tagadtatik, annak valódisága a vtk. II. r. 99. §. utmutatása szerint bebizonyitandó.

Ezen bizonyitéknak egyik módja az idézett szakasz d) pontja szerint abból áll: „ha a kérdéses aláirás ugyanazon aláirónak a váltótörvényszéknél bejegyzett, vagy különben kétségbe nem hozott más aláirásával összehasonlittatván, azzal megegyez.“

A törvény az iránt, hogy kinek kelljen ezen összehasonlitást eszközölnie? nem intézkedvén, nézzük, mikép nyert az idézett szakasz a gyakorlatban alkalmazást?

A bizonyitással tartozó felperes ezen összehasonlitás eszközlése végett többnyire szakértőket kér kihallgattatni; sokszor azonban a tagadott aláirásnak a tagadó kifogástalan aláirásaival leendő összehasonlitása csak átalánosan kéretik, a nélkül, hogy kijelöltetnék, ki által történjék ezen összehasonlitás.

Mindkét esetben a bíróság mindenekelőtt szakértők által szokta az összehasonlitást eszközöltetni.

A szakértői vélemény bizonyitó erejéről a törvény szintén nem rendelkezvén, ez iránt a nézetek eltérők.

Vannak, kik a szakértők véleményének teljes bizonyitékot tulajdonitanak.

Mások ismét — és ezekhez tartozom én is — azon nézetben vannak, hogy a szakértői véleménynek teljes bizonyitó ereje nem lehet, miután az csak — habár tudományos érvekkel indokolt — *feltevésen*, nem pedig, miként a tanuk vallomása, saját érzéki tapasztaláson alapszik.

Ezen nem teljes próba könnyen kiegészithető oly esetben, midőn felperes vagy egy tanu a kereseti váltó aláirásánál jelen volt, első esetben a kiegészités a felperesileg felajánlott póthit, utóbbi esetben a tanu kihallgatás által eszközöltethetvén.

De hát ha felperes ily pótbizonyitékokkal nem rendelkezik?

Ily esetben sok biró a tagadott aláirást maga is megvizsgálja, s ha nézete a szakértőknek — teszem azon véleményével, hogy az összehasonlitott aláirások egy kéztől származnak, összhangzik, a tagadott aláirás valódiságát teljesen bebizonyitottnak tartja. Sőt vannak, kik a birónak ezen jogkörét még odáig is kiterjesztik, hogy az ő nézetét még az azzal netán ellenkező szakértői vélemény ellenében is teljes próbának veheti.

Ezen nézettel én sehogy sem tudok megbarátkozni, mert ez sem többet, sem kevesebbet nem mond ki, mint azt: hogy a biró ugyanazon perben, melyben birói hivatását gyakorolja, egyszersmind szakértő is lehet, és hogy az ő szakértői véleménye teljes próbát szolgáltat.

Én ezen tételek egyikét sem fogadhatom el.

Nem az elsőt, mert a biró egyedüli hivatása csak az: a felek által nyujtott bizonyitékok és ellenbizonyi-

tékok alapján a vitás jogviszony felett itéletet mondani.

A bizonyitás kötelessége nem a birót, hanem a feleket illeti. A biró csak azon ténykörülményeket veheti bebizonyitottaknak; melyek iránt a felek a törvényszerü bizonyitékot előállitották.

Ezen bizonyitékokat pedig — kivévén az eskü általi bizonyitékot — a felek nem önmagukban, hanem harmadik tényező, u. m. okiratok, tanuk vagy szakértők által nyujtják.

A tanuk vagy szakértők általi bizonyitéknál tehát három különböző személy áll előttünk, t. i. a fél, ki állit, — a tanu vagy szakértő, ki bizonyit, — és a biró, ki a felett, valjon az állitott ténykörülmény a tanuk vagy szakértők által be van-e bizonyitva? — itél.

Ezen három személy perbeli hivatása egymással összeférhetetlen.

Valamint a fél saját ügyében sem nem tanuskodhatik, sem szakértői véleményt nem mondhat: ép oly kevéssé lehet az, a ki itél, egy személyben szakértő is, biró is.

A tanuk és szakértők vagy az egyik, vagy a másik fél mellett, vagy ellen tanuskodnak, illetőleg nyilatkoznak, s igy egyik vagy a másik fél *pártját veszik:* mig a biró a pártok felett kell hogy álljon, és részrehajlatlan, igazságos és törvényes itéletet mondjon.

A biró — igen is — hivatva van a felek által előállitott próbák bizonyitó erejét megvizsgálni; ő azokat birói meggyőződése szerint elfogadhatja, vagy elvetheti; ő például a szakértők véleményének alaposságát kétségbe vonhatja, s kimondhatja, hogy az bizonyos okoknál fogva bizonyitó erejünek nem vétethetik: de ennek természetes következménye az, hogy miután ezen bizonyiték sikerre nem vezetett, s az azzal élő állitását be nem bizonyitá, ő a szerint itéletet is nyerjen; nem pedig az a mellőzött szakértői vélemény ellenébe hivatalból a birói véleményt állitani, ezt törvényszerü bizonyitéknak elfogadni, és annak alapján itéletet hozni.

Ép oly kevéssé egészithet ki nézetével oly szakértői véleményt, mely ellen kifogása ugyan nincs, melyet azonban a fentebbiek szerint teljes próbának el nem fogadhat.

Mondhatná ugyan valaki, hogy az aláirások iránti birói nézet nem szakértői vélemény, hanem a birói meggyőződés kifejezése, melyet minden perben érvényesiteni a birónak nemcsak jogában, de kötelességében is áll.

Ezen tételelső részének határozottan ellent kell mondanom, s az utóbbit is csak megszoritással fogadhatom el.

A birói meggyőződés érvényesithetése ugyanis polg. perekben csak a felek által nyujtott bizonyitékok szabad megbirálhatásában áll. Sőt ezen szabadság sem korlátlan, a mennyiben a biró *alapos indokolás nélkül* a bizonyitékokat sem el nem fogadhatja, sem el nem vetheti.

Indokolt meggyőződéssel elfogadhat valamely bizonyitékot; de ez esetben annak csak annyi próbaerőt tulajdonithat, a mennyit a törvény, vagy az azt pótló gyakorlat előszab.

Avagy elvethet valamely bizonyitékot indokolt meggyőződésből; de ez esetben a bizonyitással tartozó fél eme kötelességének eleget nem tévén, ehez képest kell, hogy itéletet nyerjen.

Első esetben az elfogadott, de nem teljes próbaerejünek vett bizonyitékot a birói nézettel kiegésziteni, utóbbian pedig a birói nézetet az elvetett bizonyiték ellenébe állitani: ez nem a birói meggyőződés érvényesitése, ez a birói nézetnek hivatalos, és a körülményekhez képest majd fél, majd teljes próbaként elfogadása.

A szakértői véleményt kiegészitő avagy helyettesitő birói nézet ép oly kevéssé vétethetik a birói meggyőződés törvényes érvényesitésének, mint vétethetnék annak ama birói előadás, mely szerint valamely tanuvallomás azért mellőztetnék, mivel a tanusitott dolog a biró tudomása szerint másképp történt.

Ha a birónak a perben előforduló valamely ténykörülményről tudomása van, s ha ezen tudomását a fel- vagy alperes érdekében érvényesiteni akarja, ám lépjen le a birói székről, és ajánlkozzék az illető fél részére tanuvallomást tenni: de a birói széken magántudomását nem érvényesitheti, azt a kivett tanuvallomás ellenében az itélet alapjául nem veheti.

Ép ugy áll a dolog a szakértői szemlénél.

Ha a biró a kihallgatott szakértők ellen törvényes kifogást, minő például a megvesztegettetés, rokonság, ellenmondás stb. nem tehet: véleményüket okvetetlenül el kell fogadnia, annak ellenében szakértelem nélküli okoskodásnak a felett, valjon a szakértői vélemény jó-e vagy rosz? helye nem lehetvén.

A tagadott aláirás megvizsgálását helyesen csak szakértőre lehet bizni. Szakértő pedig itt más nem lehet, mint calli- vagy lithographus. A biró. — ha mint jogtudós még oly kitünő — a calli- vagy lithographiában jártas nem lehet, őt ilyenül el nem ismerhetem. Sutor ne ultra crepidam!

És mily formátlan eljárás az: a felek bizonyitéka mellé vagy ellenében az itélet hozatalakor, tehát már a bizonylati eljárás befejezte után, a felek közbejötte nélkül, kiknek pedig jogukban, sőt kötelességükben áll, a felhozott bizonyitékok iránt nyilatkozni, illetőleg észrevételeiket megtenni, — hivatalos próbát állitani, holott hivatalos próbáknak polgári perekben egyátalában helye nincs; továbbá az aláirások feletti birói nézetet, majd pót- majd teljes bizonyitéknak tekinteni.

A kihallgatott szakértőknek fél próbaerejü véleménye kiegészithető-e a szintén csak szakértői véleménynek vehető birói nézettel?

A szakértők véleménye, legyenek azok ketten, vagy öten, vagy akárhányan, álljanak azok csupán valóságos szakértőkből, vagy részben szakértőkből, részben birákból, mindig csak egy bizonyitékot képez, s nem lehet a szakértőket a biráktól akkép megkülönböztetni, hogy a szakértők véleménye s a birák nézete különkülön fél próbaerejü.

És mikép lehet a valóságos szakértők véleményének fél, ellenben a birói nézetnek esetleg teljes próbát tulajdonitani? Nekem legalább különösnek tetszik, hogy szaktárgyak tekintetében az elméletileg és gyakorlatilag kiképzett szakértőknek kevesebb hitelt adjunk, mint az ilyen dolgokban járatlan biráknak.

De szinte látom azon szánakozó mosolyt, melylyel tisztelt olvasóim közül sokan jelen érvelésemet olvasandják, melyet a jelen czikk kezdetén idézett törvényrei egyszer utalással megczáfolhatni vélnek, ezen törvényt akkép értelmezvén, hogy az aláirások összehasonlitását maga a biró is eszközölheti.

Először is csodálkozom azon, hogy oly biró, ki a tagadott aláirás megvizsgálására magát hivatva, s az idézett törvény erejénél fogva feljogositva érzi, és ki a szakértők véleményének csak fél próbaerőt tulajdonit, a szakértők kihallgatását egyátalában szükségesnek tartja; mert nincs eset rá, hogy a biró a tagadott aláirás iránt szakértői szemek nélkül valaha véleményt mondott, illetőleg határozott volna! Pedig ha a biró az aláirás megvizsgálását jobban és több sikerrel teljesiti, mint a szakértő, nem kár azon idő és költségeért, melybe a szakértői szemle eszközlése kerül?

*

De valjon áll-e az, hogy az idézett törvényszakasz a birót a tagadott aláirás megvizsgálására felhatalmazza?

Én nem vagyok képes abból ilyesmit kibetüzni.

A vtk. II. r. 99. §. d) pontja csak azt mondja, hogy a tagadott aláirás valódisága akkor is vétetik bebizonyitottnak, ha az a tagadó félnek kétségbe nem vont más aláirásaival összehasonlittatván, azzal megegyez. De arról mit sem szól, hogy ezen összehasonlitást a biró maga is eszközölheti. A jelen czikkbeli egész érvelés, de a dolog természete szerint is ezen bizonyitékot képező összehasonlitás helyesen és törvényesen nem a biró által hivatalból, a felek közbejötte nélkül, és az itélet hozatalakor, hanem csak a bizonyitási eljárás szabályai szerint a felek kérelme folytán, azoknak jelenlétében kihallgatandó szakértők által eszközöltethetik, kiknek véleménye iránt a felek tárgyalás utján meghallgattatván, mindezek után a biró nem ujabbi összehasonlitásra, hanem a már megtörtént összehasonlitás eredményének megbirálására, s a szerinti itélethozatalra van hivatva.

S miután az idézett törvény teljes bizonyitékról szól, ebből mást nem következtethetek, minthogy a törvényhozás a szakértők véleményének teljes próbaerőt akart légyen tulajdonitani, noha ez határozottan kimondva sehol sincs.

Megengedem, hogy az évek óta fennálló gyakorlat a birákat kérdéses joggal felruházta, de én e gyakorlatot törvényesnek, helyesnek el nem ismerhetem, én e joggal soha sem éltem, soha vele élni nem fogok, és a szabályszerü törvénykezési eljárás érdekében kivánnom kell, hogy e gyakorlat akár törvénykezési, akár törvényhozási uton mielébb megszüntettessék.

KÜLLEY EDE.

A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint.

(Folytatás.)

IV.

H a t á s a.

Mivel az elbirtoklás *hatása* a fenálló jogrendszer vezérelvei, különösen pedig a vagyoni jog alaptételeivel szoros összefüggésben áll: azért arra vonatkozólag világosabb átnézet tekintetéből az 1853. év előtti jogfejlést megkülönböztetjük az 1853-ik év utánitól.

I.

1853 előtt.

Hazai törvényeink oly értelemben, hogy abból tulajdonjog is származhassék, 1853 előtt — az elbirtoklást nem ismerték.

1853 előtt az elbirtoklásnak következő eredményei voltak:

1) *Ügydöntő kifogás*, melylyel a birtokos a törvényes idő békés betöltését bizonyitván, a felperes tulajdoni perét örökre, vagyis ugy megsemmisité, hogy azt többé ujra felvenni nem lehetett (Hk. 1. 23. 78. cz.), — mert a per mindig valamely jog érvényesitése levén, ez pedig a közbejött elbirtoklás folytán elenyészett.

Lehettek azonban esetek, midőn a birtokos nem volt minden, hanem csak bizonyos személyek ellen biztositva. Igy

a) a ki valamely adományi jószágra, vagy abban gyakorolt kir. haszonvételre nézve az elbirtoklással védelmezhette magát a hütlen, vagy magszakadt ellen, ugyanezt nem teheti a kir. fiscus ellen, kivevén, ha a háramlástól számitott 100 év is lefolyt. Vagy

b) a ki bármily uton szerzett jószágát elbirtoklással biztositotta elődje ellen: ez által nem védelmezhette magát azok ellen is, kiktől elődje szerezte volt a kérdéses jószágot, — ha t. i. ezek kereseti jogukat időnként alkalmazott tiltakozás által fentartották.

De az elbirtoklási kifogást óvatosan kell és kellett használni, vagyis csak akkor, ha a birtokos a többi jog és bizonyitó védeszközöket már mind kimeritette:

a) mert a törvényes idő békés folyama a hiteles személy, vagy hiteles hely előtt titkosan, azaz: a birtokló tudta nélkül alkalmazott óvás által is megszakadhatott, s

b) mert az elbirtoklásra hivatkozó fél felperes keresetének gyökösségét s annak a peres jószágra vonatkozó tulajdoni jogát, közvetve, hallgatag módon elismeré,

mely oknál fogva, ha talán ügydöntő kifogása elvettetett, s a védelem egyéb módjaival már nem élhetett, illetőleg itélettiltást (prohibitio), ügyvédszó visszahivást (revocatio procuratoris) és ujitást (novatio) nem használhatott, — a dolog birtokától megfosztatott.

2) *Birtokjogok.*

Mert ha valaki valamely dolgot hatalmában tart és azzal, mint tulajdonával bánik: veleszületett feddhetlenségi jogánál fogva *vélelmeztetik*, hogy ő arra tulajdoni jogokkal bir; — mely vélelemnél fogva a birtok, mint önmagában tényleges állapot bizonyos *jogi szinben*, jogviszonyi minőségben tünik fel.

Innen van, hogy a törvény a tényleges, vagyis a jogbirása nélkül szerzett birtokot is bizonyos jogokkal, u. n. birtokjogokkal látta el, — a nélkül, hogy ez által a birtokosnak a dologra vonatkozó legcsekélyebb jogossági igénye is elismerve lenne.

Ilyen birtokjogok, és pedig ugy a törvényes idő lefolyta *előtt*, mint az *után:*

a) *Haszonélvezeti jog*, mely szerint az elbirtokló a dolognak mind állagát, mind jövedelmeit, gyümölcseit és tartozékait kénye-kedve szerint használhatja, vagy használat nélkül hagyhatja; javithatja, vagy roszabbithatja; sőt meg is semmitheti.

Megjegyeztetvén, hogy ha törvényes idő előtt a birtok megszünnék: a romlásért, vagy elhanyagolásért a tulajdonosnak nem felelős. (Bonae fidei possessor quia rem suam neglexit, nulli querelae subjectus est.)

b) *Védelmi jog*, mely szerint a birtokos a tényleges uralma alatt álló dolgot, vagy jogot megtámadtatás esetében minden lehető törvényes eszközzel oltalmazhatja, s ha e közben a támadó személye, vagy vagyonában kárt okoz: annak megtéritésére nem kötelezteték.

c) *Felhivási jog*, (onus probandi ad alium devolvendi ius) mely szerint, ha valaki a birtok iránt igényt és keresetet támaszt: a birtokos, — a nélkül, hogy birtok czimét kimutatni köteleztetnék, — kivánhatja, hogy a másik fél erősebb jogát bizonyitsa be. Pro possessori praesumtio pugnat. Beati possidentes.

d) *Visszatartási jog*, mely szerint, ha a törvényes idő lefolyta előtt a felperes a dologra vonatkozó erősebb jogát bebizonyitja is: a birtokos a dolgot mindaddig nem tartozik kibocsátani kezéből, mig beruházási szükséges és hasznos költségei meg nem téritettek.

e) *Birtokban maradási jog* (ius possessorii) azaz: ha a dolgot követelő és birtokos egyenlően bizonyitanak, az itélet a birtokos javára és előnyéré mondatik ki, illetőleg a dolog továbbra is a birtokos kezei közt marad. In pari causa melior est conditio possidentis.

f) *Helyettesitési jog* (ius possessionis alterius adjutorio et opera), mely szerint a birtoknak mind megszerzése, mind haszonvétele és gyümölcsöztetése, fentartása,

vagy megszüntetése, harmadik személyek, mint meghatalmazottak, vagy képviselők által is eszközöltethetik.

g) *Szabad rendelkezési jog*, melynél fogva a dologra állag tekintetében is, tetszése szerint befolyhat, és arról mind élők közt, mind halál esetére, örökösen, vagy ideiglenesen, — a törvényes megszoritások mellett, — mind köz-, mind magánczélokra intézkedhetik.

h) *Visszahelyezési jog*, akár önerővel, akár biró segélyével.

E szerint, ha a birtokos bárki által és bármily szin alatt erőszakosan megfosztatik, azt *ideiglenesen*, mig t. i. a hatalmaskodó erősebb jogát, illetőleg tulajdoni igényét nem igazolja, — visszanyeri.

A visszahelyezési jog azon *czélszerüségi* szempontból van megállapitva, hogy a létező birtokállapot s átalában a rend és béke minden támadás ellen védelmezve legyen, — következőleg biztositás nyujtassék minden honlakosnak, hogy akaratán kivül a fennálló birtokállapot csak bizonyos és kimutatott jog alapján változtathatik meg; mely szerint még a tulajdonosnak sincs joga *önerővel* — sua authoritate — megháboritani a tényleges birtokot, habár tudja is, hogy azt egy harmadik személy jogellenesen, nyilvános vagy titkos foglalás, illetőleg hatalmaskodás utján szerezte meg. (1802. 22.; 1808. 13.)

Ezen számos és nagyfontosságu jogok összevetéséből kilátszik, miszerint az elbirtoklás már 1853 előtti magánjogunkban is oly hatással birt, hogy az — magában és abstract szempontból véve — már akkor is valóságos tulajdonszerzést eszközölhetett volna, mint ezt Dózsa Elek „Erdélyhoni jogtudomány" czimü munkájában II. k. 351. lapon fejtegeti. Azonban a hazai birtokviszonyokra fenálló jogrendszer átalános elveinél fogva azt, mint *tulajdonszerzési* czimet és módot foganatositani, és illetőleg azon alapon tulajdonszerzési pert inditani még sem lehetett. (Dec. 44. de praescript.; Hk. I. 78. § 1.)

Előbbi vagyoni jogunk szerint t. i. a valóságos fekvő tulajdonnak csak két neme létezett: a *gyökeres* és az *egyszerü örökjoggal* birt tulajdon.

Amazt csak királyi (illetőleg nádori) adomány, ezt csak örökvallás utján lehetett szerezni.

Mindkettőről ünnepélyes okmányok adattak ki s egyedül ezek által bizonyittatott be a tulajdon.

Minthogy pedig a hosszas, bár emberemlékezetet is tulhaladó birtok sem az adomány, sem az örökvallási levelek hiányát nem pótolhatta: világos, hogy elbirtoklás alapján fekvő tulajdont *keresni* nem lehetett.

Ugyanez áll a *polgári javakra* is, mert az ilyen javakban is az örökjogu birtok csak a város pecsété alatt volt szerezhető, melyről ünnepélyes birtoklevél (literae guerrales, Gewerbrief) adatott ki.

Hasonló módot követtek máshol is, hol örökjogu birtoknak helye volt. (dr. Wenzel G. „A magyar és erdélyi magánjog rendszere." I. k. 164. §. 379. lap.)

De hogy az elbirtoklás tulajdonjogot nem adott, kitünik még azon különbségekből is, melyek az elbirtokló és valóságos tulajdonos közt léteztek. Nevezetesen:

a) A tulajdonos jószágát a király nem adományozhatta sekinek, mig ezt az elbirtoklóéra tenni szabadságában allott; mert csak tulajdoni joggal birt jószág nem lehetett adományozás tárgya. (Hk. II. 9. §. 2.; Dec. 54. ad dand. u. recip. contr. rationem.)

b) A tulajdonos joga egy harmadik személytől nem függött, mig az elbirtoklóéra döntő befolyásu lehetett. Ha ugyanis az elbirtokolt jószág tulajdonosa (harmadik személy) magszakadt, vagy hütlenné vált: jószága, mely az elbirtokló kezében volt, fiscalis jószággá lévén, eladományozható lett, — a mikor aztán az elbirtokló a fiscus, illetőleg a peres adományos keresete ellen az elbirtoklás ügydöntő kifogásával rendszerint nem élhetett s a birtokban tovább nem maradhatott.

Érezte is e különbséget az elbirtokló, s ez okból kérte a kir. *uj adományt* (Hk. I. 37. §. 3. 8. 9.; 1609. 73.), melyet meg is nyert, ha nem „vi, clam, vel precario" szerezte a jószágot. (1543. 35.; Hk. I. 37. §. 9.; Dec. 10. ad dand v. recip contr. rationem.)

c) A tulajdonos birtokjogait tiltakozások által megsemmisiteni nem lehetett, mig az elbirtokló ezen előnynyel nem birt.

Ha tehát valaki a maga, vagy más nevében az idömulásnak bár az elbirtokló tudta nélkül, — tehát *titkon*, *alattomosan* — valamely hiteles személy, vagy hiteles hely előtt ellenmondott, az elbirtoklás megsemmisült. (Hk. III. 15. §. 1.; 79. §. 3.)

Mely körülmény azt bizonyitja, hogy ily tiltakozások segedelmével (habár kiskoru részéről átalánosan, vagyis a jószág megnevezése nélkül történt is az) 100—500, sőt több éven keresztül birtokolt jószág is visszavehető volt, s hogy e szerint a csodák és ritkaságok közé lehetett számitani az elbirtoklás által biztositott birtok eseteit.

d) A tulajdonos magától az elbirtoklótól nem vehette ugyan vissza a jószágot, mert öt az elbirtoklás kifogásával örökre elutasithatta (Hk. I. 23. 78.), de ha az elbirtokolt jószág foglalás utján más kezébe jutott: a tulajdoni jog önhatalommal, illetőleg visszahelyezési kereset, — vagy tulajdoni perrel érvényesithető volt. Mivel a tulajdonos ellen az uj birtokos maga részéről akkor még nem hozhatott fel elbirtoklást, az előbbi birtokos idejét pedig önhasznára nem fordithatá.

Azért mondja Frank Ignácz „Közigazság törvénye" I. k. 143. §. a) jegyzetében: „Habár a gyökeres igazságnál erősebb is a hosszas birtok; még sem lehet mondani, hogy ez a gyökeres igazságot végkép megszünteti, hogy azt megemészti."

Innen van azon jogi közmondás: „A tulajdonos joga elbirtoklás által csak megakad, de meg nem szakad." (Praescriptio perimit actionem, sed non perimit ius actoris.)

Ez okból, ha a családnak, mely elbirtoklással szerzett valamit, utolsó ivadéka végrendelet nélkül meghalt: a javak (épen ugy, mint azok, melyek ezen záradék kitétele nélkül „semmi jogot és tulajdont fen nem tartván" vétettek) arra szállanak vissza, ki azokat közbejött elbirtoklás folytán elvesztette.

Mi azonban meg nem történhetett volna, ha az elbirtokló joga ép oly erős, mint a tulajdonosé; mert ekkor az elbirtoklónak, mint állitólag uj tulajdonosnak joga a régi valóságos tulajdonosát a kérdéses jószágra nézve örökre felelevenithetlenné teszi vala.

II.

1853 után

„Vagyoni jogunk az ősiségi patensek és a telekkönyv behozatala által teljesen átalakittatván, miután egyrészről mindazon pereket, melyekkel azelőtt a fekvő tulajdont kerestük, meginditani többé már nem lehet: másrészről pedig az ingatlan tárgyak iránti dologbani jognak jogszerü birtoka csak a telekkönyvbei rendes bejegyzés által nyeretik: az elbirtoklásnak ma már nagyobb hatása van. Mert ingatlanokra nézve az, kinek nevére azok a telekkönyvbe bekebelezvék, a minden ellenmondás elleni teljes tulajdonjogot három év lefolyta alatt birtokolja el. (dr. Wenzel G. „Magyar és erdélyi magánjog rendszere" I. k. 224. §. 480. lap.)

Szolgalmak pedig és egyéb idegen földön gyako-

rolt különös jogok, az által, kinek nevére a nyilvánkönyvbe bekebelezvék, ugy, mint a tulajdonjog, három év alatt birtokoltatnak el (a. p. t. k. 1469. §.).

Azonban az elbirtoklás ily természetü hatással nem bir az *ingókra* átalában, és oly ingatlanokra, melyekre nézve a nyilvánkönyvek még behozva nincsenek.

Ilyen dolgokra az elbirtoklás még ma sem eredményez több és erösebb jogot, mint 1853 előtt. Ezekre nézve tehát a korábbi magyar törvények alkalmazandók.

Mert az országbirói értekezlet 21. és 156. §§-ai az átalános polgári törvénykönyvnek csak azon határozatait tartották érvényben, melyek a telekkönyvi rendeletekkel összefüggésben vannak és valamely telekkönyvi jog megszerzése, fentartása, vagy elenyésztésére alapul szolgálnak. E határozatok pedig az ingókra és az emlitett ingatlan dolgokra nem alkalmazhatók.

Különben pedig az: „ki valamely dolgot, vagy ot elbirtokolt: az előbbi tulajdonos ellen a bíróságnál a tulajdon odaitéltetését kérheti s a neki itélt jogot, a mennyiben ez a nyilvánkönyvek tárgyát tenné, azokba be is kebeleztetheti.“ (a. p. t. k. 1498. §)

Kétségtelen tehát, hogy az elbirtokló, a telekkönyvi ingatlanokra és jogokra tulajdont szerez, melyet minden szokásban levő jogeszközzel védhet, s melyre nézve a törvényes idő lefolyta után az elbirtoklás ügydöntő kifogását is használhatja.

Külön kereset beadására csak kivételesen, csak akkor van szükség, ha az elbirtokolt jog a telekkönyv tárgyát képezi, az elbirtokló pedig annak nem telekkönyvi, hanem csak *természeti* (physicai) birtokosa. Hogy tehát harmadik személyek ellen biztositva legyen, kell, hogy a nevérei bejegyzést, illetőleg átiratást eszközölje, mely ha az ellenfél vonakodása miatt barátságos uton meg nem történhetnék, jogerejü itélet alapján foganatositható.

A külön kereset beadását *ebben az esetben* kifejezetten szükségessé teszi az a. p. t. k. 1500. §-a, mely szerint: „Az elbirtoklás által szerzett jog, annak, ki a nyilvánkönyvekhez biztában valamely dolgot, vagy jogot még annak bekeblezése előtt szerzett meg, kárára nem válhatik.“

Ellenkezőt csak akkor lehetne állitani, ha be lenne bizonyitható, hogy az a harmadik személy, ki a maga jogát az elbirtoklóénál előbb bejegyeztette, az elbirtokolt jog fenállásáról *tudomással birt,* vagy arról kellő figyelem kifejtése mellett tudomást *szerezhetett volna.* Mert ekkor azon harmadik személy részéről *roszhiszemüség* forog fenn, kiknek számára tehát még mindig érvényesithető a birtokkiigazitás. (Hk. 3. §. 1) pont; a. p. t. k. 1463. 1477. §§.)

(Folyt. köv.)

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
egyetemi rk. jogtanár.

A semmiségi panasz eseteit tárgyazó polgári törvénykezési rendtartás 297. §-áról.

Gyakran hallottam jogászkörökben vitatkozni a fölött, valjon a p. perrendtartás 297. §-ában felsorolt esetek taxativ vagy csak exemplificativ természettel birnak, azaz: valjon ezek kimeritőleg és más eseteket kizárólag, vagy csak példaképen és még más eseteknek is helyt adólag fel vannak-e sorolva?

Mind az egyik, mind a másik véleménynek pártfogói vannak.

Azok, a kik azt vitatják, hogy a 297. §. kimeriti a semmiségi panaszszal orvoslandó jogsérelmeket, hivatkoznak ezen szakasz kikezdésére, mely eléggé határozottan szövegezve van, és minden az ellenvéleményre szolgálható oknak tökéletes kizárásával a semmiségi panasz eseteit taxative egymásután elősorolja, hivatkoznak továbbá a következő 298. szakaszra, mely a semmiségi panaszok beadásának helyéről és idejéről szól, és mely csak az előbb felsorolt 22 esetre vonatkozhatik. Azok pedig, a kik a kérdéses §. csak exemplificativ természetét vitatják, hivatkoznak az egész perrendtartás szellemére és annak, mint kötelező törvények foglalatjának természetére, mely nem türheti, hogy sok oly alaki sérelem, melyről a kérdéses szakaszban gondoskodva nincs, és mely mégis jogsérelem, orvosolhatlanul maradjon.

Nézzük most, kinek van igaza, melyik a helyes magyarázat. Annak eldöntése fölötte fontos, mind a bíróra, mind az ügyvédre nézve; az utóbbira nézve kétszeresen azért, mivel alaptalan semmiségi panaszok birsággal megbüntethetők is.

Valóban, ha valaha valamely törvénynél indokoltatásának hiánya magát érezhetővé tette, akkor bizonyosan áll az ezen § nál, mely a neki alapjául szolgáló indokok és a vele összeköttetni szándékolt czélok fölött homályban hagy.

Nem szenved kétséget, hogy a törvényhozás, midőn a szóban lévő törvénykezési szakaszt alkotta, csupán a 22) pontjaiban foglalt eseteket tartotta szem előtt, csupán ezekre akarta a semmiségi panasz jogorvoslatát kiterjeszteni, még pedig azon okból, hogy a s. p. minden még csekélyebb alaki sérelemre is tulságos kiterjesztése által a konok perlekedésnek és a perek huzavonására czélzó gonoszságnak kinálkozó alkalom ne nyujtassék. Hogy pedig ez csakugyan igy van, bizonyittatik a §. szövegezése és az egyes eseteknél sok helyen a perrendtartás még más §§-aira történt utalás által, hol a törvény félreértések kikerülése végett a figyelmeztetett §§-ok ismételtetését ki akarta tüntetni; továbbá bizonyittatik a felsorolásnál követett módszer által, mely szerint öszhangzásban a törvénykezés rendszerével előbb a bíróságok és azok illetőségére, aztán a sommás eljárás, végzések és itéletek, perorvoslatok, zárlat és biztositás, végrehajtás és örökösödési eljárásra vonatkozó esetek sorrend szerint adatnak elő; miből önként folyik, hogy a törvényhozás a számos esetből csak ezeket — talán vélt fontosságuknál fogva — akarta sancialni a s. p. indithatásának jogával. És ha még kis kétség lehetne az esetek taxativ természete fölött, elhárittathatnék ez a 21) pont által, mely határozottan a semmiségi panasznak helyt ad azon külön kiemelt esetben: „ha az ingatlanok árverésénél az alaki szabályok meg nem tartattak.“ Ebből világosan az következik, hogy más esetekben az alaki szabályok megsértése általi sérelem még magában véve nem elegendő arra, hogy s. panaszt indithassunk.

Ellenben, micsoda álláspontot foglal el ezen §. irányában a gyakorlati élet, vagyis a törvényszéki praxis? Itten azt tapasztaljuk, hogy a semmitőszék a semmiségi panasznak helyt ad, valahányszor csak alaki sérelmet tapasztal, vagyis a perrendtartás szabályai meg nem tartatnak, habár az orvoslandó sérelem nem alapszik a 297. §. valamelyik pontján. Igy p. tudjuk, hogy a semmitőszék megsemmisiti az itéletet sommás szerekben, ha ez a tárgyalás befejeztével azonnal ki nem hirdettetik; rendes szerekben, ha azok előadási ideje nem a birói ügyvitel szabályainak értelmében tétetik közzé stb.

Már a két idézett példából is láthatni, hogy noha azokról a 297. §-ban gondoskodva nincs, — ha csak erőltetve nem akarjuk valamelyik pontja alá subsumálni — a m. k. semmitőszék mégis minden lényegesb alaki sérelmet tekintetbe vesz, habár a kér-

déses szakaszban nem fordul elő. És én azt csak helyeslem, mert eltekintve attól, hogy ezen §-hoz kizárólagos ragaszkodása esetében csakugyan a törvénykezés legtöbb szabályai holt betük maradnának, mi a jogszolgáltatás nem kis veszélyeztetésével járna, az emlitett szakasz 1-sö pontjában oly alkalmas eszközt találnak, melynek segitségével a legtarkább és legkülönfélébb eseteket a 297. §-ra visszavezethetjük. Hogy az 1) pontnak ekképeni értelmezése talán messzire jár törvényhozók szándokától, azt én szivesen elhiszem, mert különben minek fáradtak volna is a többi pontok kidolgozásán, miután — ekképen értelmezve az 1) pontot — a többiek, mint már az 1) pontban bentfoglaltak, fölöslegesekké válnának? Mivel azonban jelenleg már nem az lehet a kérdés, mi volt a törvényhozónak a szándoka, hanem az, hogy melyik módon lehet ezen törvényt egész jogrendszerünk szellemében concret viszonyainkkal összeegyeztetni, nem tartózkodom kinyilatkoztatni, hogy a semmitöszék által követett módot helyeslem, annálinkább, mivel eszélyesebbnek látom az egész rendszer kedveért egy avval ellenkező szakaszt feláldozni, mint megforditva. S igy látjuk, hogy habár az esetek taxative fel vannak sorolva, az 1) pont ruganyossága folytán mégis sok benne nem foglalt esetekre is kiterjesztethetik, s igy majdnem az exemplificatió természetét magára ölthetni.

Dr. FLEISCHNER SAMU.

Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról. *)

I. RÉSZ.

Általános határozmányok.

1. Szakasz.

A közigazgatási biráskodás tárgyai: minden perlekedés és megtámadt igény s kötelezettség a következő ügyekre nézve:

1) a honfiusági s állampolgári jog kérdése;

2) az alkotmány-esküre való jogosultság s kötelezettség;

3) nyilvános tisztségekre való választói s választathatási jogosultság, kivéve azonban a követi kamarákba, a vámparlamentbe, az országos kerületi tanácsba való választásokat;

4) a kerületi tanácsbani részvételre valójogosultság az 1858-ik május 28-iki törvény 2-ik art. lit. b. alapján;

5) a hitfelekezet választása s a gyermekek vallási nevelése;

6) Az 1868-iki április 16-iki, a szülöföldről, házasulásról s tartózkodásról szóló törvény 33. 38. 39. art. értelmében kiállitandó házasulási bizonyitvány megtagadása, vagy annak engedélyezése a községtanács megtagadása ellenében;

7) ipar szabadalmak megvonása, a mennyiben ez szabályszerint a kereskedelmi s közmunkaügyi kir. miniszteriumot meg nem illeti, s igy közvetlenül általa nem történik;

8) földbirtokról való kényszer-lemondás, vagy annak szolgalmakkal való terhelése, a mennyiben ezek nem bányamüvelési czélokra fordittatnak;

9) marha-birtokosok kárpótlása marhavész alkalmával lebunkózott marháikért;

10) földterhek, vadászati jogok, a tizedjogon alapuló épitkezési terhek megállapitása, biztositása, megváltoztatása és megváltása:

11) idegen földön s birtokon való legeltetesi jognak gyakorlása és megváltása;

12) földbirtokok összesitése az 1867. nov. 10-ki törvény 11. art. értelmében a közigazgatási hatóságoknak fentartott esetekben;

13) a vadászati jog gyakorlása, ha az 1850. márcz. 30-ki vadászati törvény 2. 3. és 8. art.-jai kérdés alá jönnek;

14) illeték- és bélyegkötelezettség, ugy az 1846-ik máj. 23-ki igtatási dijakra vonatkozó törvény alkalmazása a Pfalzban;

15) föld- és háziadó-mentességnek igénybevétele valamely földbirtok vagy épület részére;

16) maláta-jövedék visszpótlása az 1868. május 16-ki törvény értelmében;

17) tutaj-folyószállitási- és zsilip-vámok, uti-, kövezeti hid és átszállitási dijak beszedése, a mennyiben nem az államkormány engedélyezésétől függenek, ugy az azok lefizetésére való kötelezettség;

18) felszólamlások a készpénzben fizetendő költségekre nézve, az 1850. jul. 25-ki beszállásolási törvény 11. art. 2. rész szerint, — vagy a beszállásoló bizottság által megállapitott szállás-lajstromok ellen, ugyanazon törvény 14—16. art. szerint;

19) hadi-terhek kiegyenlitése és viszpótlása a haditerhek kiegyenlitéséről szóló 1819. jul. 21-ki törvény értelmében;

20) az állam segélyzési kötelessége a tartalék- és honvédség tagjainak nejei és gyermekei irányában a védszervezetről szóló 1868. jan. 30-ki törvény 33. art. 1. rész szerint;

21) közhivatalnokok s alkalmazottak szavatossága a kerületek, járások, községek és alapitványok vagyoni alkatrészeinek átvételére s kezelésére nézve;

22) egyház-együttességi viszonyok, ha a II-ik alkotmány-függelék 90, 91, 100 és 103. art. vita alá jön;

23) egyházi és plébániai kötelekből, vagy izraelita vallás-kapocsból folyó igények;

24) időközi haszonvételi igények;

25) egyházi adomány-birtokosoknak az adományvagyon kezeléséből folyó szavatossága;

26) a község és járás-vagyon elosztása, ha az a községek és járások állapota változtával kétségessé lön;

27) a községeknek a kerületi hatóságok elleni s a kerületi hatóságoknak a községek elleni igényei e hatóságok szükségletei- s fentartására nézve;

28) egyes községeknek különös viszonylatokból folyó kötelezettségei az 1852. máj. 28-ki a járás-tanácsokról szóló törvény 37. art. szerint;

29) a kerületi költségekbeni részvételre való kötelezettség;

30) községek és mezők vitás határainak megállapitása;

31) község, polgári s szölöföldi jog;

32) választói és megválaszthatási jog a községi választásoknál;

33) polgár-felvételi, községjogi és szülöföldi illetékek;

34) a községvagyon, egyetemes és különös használatára való igények s az ezzel összefüggő kötelességek;

35) község-földek elosztása;

36) községterhekben való részvételre kötelezettség, ide zárva az adókat s más, a szegény-ügyre, vallás és iskola-czélokra való fizetéseket, fogyasztási adókat s más helyi illetményeket, ispotály-dijak fizetésére való kötelezettséget, s a községi intézetek használatáért való különös pótlékokat, a helyi maláta és sör-illeték viszpótlására való igényeket s más fogyasztási adókat és illetményeket;

*) Lásd ennek indokolását lapunk f. évi 2. és 3-ik számaiban.
Szerk.

37) betegek vagy segélyt-igénylők segélyezésére való kötelezettség, és az eszközlött segély visszapótlása, ha e fölött a községek és a fiscus vagy más nyilvános pénzintézet közt vita támadt, hasonlólag magánszemélyek visszpótlási igényei a szegényeknek hozott segélyért;

38) visszpótlási kötelezettsége azoknak, kik nyilvános segélyt élveztek; viszpótlási igények ily személyek hagyatékára, valamint azok ellen, kik élelmezésök és segélyezésökre első sorban kötelesek;

39) vállalkozók és munkaadók kötelezettsége megbetegedett munkásaik ellátására;

40) alapitványok élvezetére, vagy azokbani részesülésre való jogigények, az alapitványi kezelést és az alapitvány élvezetét illető jogok;

41) iskolai és alsóbb templomi szolgálatokra való kijelölésnek és kinevezésnek joga;

42) községek, alapitványok és magánszemélyek kötelessége a tanitók és hátrahagyottaik dijazására, valamint egyéb néptanodai szükségletek ellátására; a közigazgatási hatóság illetősége csak a szükséglet minősége és mennyisége tekintetében hagyatván meg;

43) a hivatalból távozó és abba lépő iskola-tanárok szolgálati dijainak elosztása;

44) az állami felügyelet alatt álló, szolgálatképtelen tanitók, ezek özvegyeinek s árváinak segélyezésére alakult egyletek iránti igények; ily egyletek tagjainak kötelezettsége;

45) a szülésznők oktatási és fentartási költségeinek viselésére való kötelezettség;

46) állatgyógyászok és gyepmesterek dijazása;

47) utak s tartozmányaiknak nyilvános jellege;

48) az államutak osztályába nem tartozó nyilvános utak, hidak, ösvények és révek elkészitésére és fentartására való kötelezettségek, ugy továbbá azok elhelyezése, használata, megváltoztatása vagy felhagyása, fennhagyatván a közigazgatási hatóságok joga, a járás-utak és község-összekötő utak létesitéséről s azoknak járás- és községeszközökből fentartásáról gondoskodni;

49) a viz használata, a mennyiben az 1852. május 28-ki törvény következő szakaszai jönnek alkalmazásba: 2, 18, 20 (1. rész.); 38, 40 (2. rész.); 40 (3. rész.); 41, 46—48, 49, (3. rész.); 54—56, 60, 62 (1—3 rész) 63 (1, 2 rész.); 64, 65, 67, 71, 76, 77, 80, 82, 83, 84 (1. rész.); 85;

50) csatornázási és vizmentesitési vállalatok, az idevágó 1852. máj. 28-ki törvény 4—8, továbbá 13. szakasza 1—4 része, 16, 17 szakasza (1—3 rész.) 37, 40—42, 48 szakasza jön alkalmazásba;

51) partmentelem és áradások elleni oltalom, a mennyiben az idevonatkozó 1852. máj. 28-ki törvény 8. szak. 1 és 2 részlete, továbbá a 14, 18 szakasz forog szóban;

52) tüzkárok elleni épület-biztositásra vonatkozó igények és kötelezettségek, kivéve, ha a biztositandó épület becslése, vagy ennek módositása, vagy az épület osztályozása, vagy a leégetteknek az ujból felépitésre vonatkozó kötelességtől felmentése kerül kérdés alá.

2.

A közigazgatási biráskodás elsőfolyamodásulag a közigazgatási bíróságok, másodfolyamodásulag a közigazgatási feltörvényszék által gyakoroltatik.

Elsőfolyamodásu közigazgatási bíróságok:

1) azon esetekben, midőn különös törvényes határozmány értelmében a kerületi kormány alá közvetlen nem tartozó községhatóságok elsőfolyamodásu határozatra hivatottak, a községhatóságok;

2) azon esetekben, midőn az elsőfolyamodásu illetőség valamely törvény vagy rendelet értelmében a kerületi kormányszékekre- és pénzügyi kamarák részére megállapittatott, ezen hatóságok;

3) minden további esetben a jelen törvény értelmében alakitott rendes közigazgatási bíróságok.

3.

Mindkét folyamodásu közigazgatási bíróságok illetősége azon esetekben kizáratik, midőn a polgári bíróság illetékessége van megállapitva, vagy a közigazgatásnak határozata polgári bíróságoknál inditott kereset által megmásitható.

4.

Ha a közigazgatási biráskodás valamely tárgyával egy másik, ugyanazon iratokban tárgyalt ügy mindkét folyamodásu összeköttetésben áll, ugy a közigazgatási biráskodást még nem illeti meg a jog, hogy az utóbbi tárgyra is kiterjeszsze illetőségét.

5.

Az elsőfolyamodásu közigazgatási bíróságok működése beáll;

1) a felek inditványára;

2) hivatalból, mindazon eseteken, midőn nem két fél áll egymással szemben.

6.

Mindkét folyamodásu közigazgatási bíróságok itéleteik alapjául a létező törvényeket, szabályokat és törvényes rendeleteket veszik. Felügyeleti beavatkozásnak helye nincs.

(Folyt. köv.)

1870. ☞ Előfizetési felhivás ☜ 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra, kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjtésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (julius—szeptember) . . . . . **3** frt.
Félévre (julius—deczember) . . . . . **6** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtőket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny" kiadó-hivatala.
(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

☞ Folyó évi jan. 1-től kezdve teljes számu példányok még folyvást kaphatók.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 31. Pest, 1870. augusztus 2.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Válasz

a pestvárosi telekkönyv közzétételének elhalasztása tárgyában.

Mielőtt 1855-ben a telekkönyvek Magyarországban behozattak, Pestnek már létezett telekkönyve, mely részletei szabatossága, helyes berendezése által a fővárosi fekvőségek birtokviszonyainak meglehetősen kimeritő képét adta, s pontos vezetése, valamint könnyü áttekinthetősége, szóval: világossága által lényegesen felülmulta Magyarország minden egyéb hatóságainak hasonló institutióját, s azért a telekkönyv 1855-ben az akkori kormány által bár alakilag az ujon behozott telekjegyzőkönyvnek formájával nem birt, mégis meghagyatott, s immár 15 év óta abban minden bejegyzések a telekkönyvi törvények szerint, jogérvényesen vezettettek be. Ez egész idő alatt soha senkinek, sem birónak, sem félnek eszébe nem jutott a pestvárosi telekkönyvek közokirati erejét kétségbe vonni.

Megpendittetett azonban azon eszme, hogy tanácsos volna a pestvárosi telekkönyvet is az országban szokásos egyéb telekkönyvek alakjára átidomitani. Az eszme elfogadtatott; igazi bureaucraticus modorban munkához láttak az igazságügyi miniszterium illető bureaujában. — Neki állottak, elővették a telekkönyvi patenst, s annak a telekkönyv megkészitése körül előirt eljárási elveit hüségesen lemásolták, s ekkép keletkezett egy miniszteri rendelet, mely Pestvárosának fekvőségei, tulajdonjoga, e fekvőségekre bejegyzett jelzálogok s egyéb jogok tekintetében egyenesen — tabula rasát csinál; felforgatta s kérdésessé tette a törvény alapján jogérvényesen szerzett összes jogokat, melyek a pestvárosi fekvő birtokra bárminő vonatkozással vannak: — elrendelte, hogy a tulajdonos, kinek tulajdonjoga a telekkönyvekbe bevezettetett, s tulajdonát 10—15 év óta nyugalmasan élvezi, köteles legyen bárki ellenmondására tulajdonjogát igazolni, — hogy rég nevén álló birtokának az uj telekkönyvekben ismét nevére leendő iratása végett fáradság, időmulasztás és alkalmatlanságnak, esetleg talán épen pereskedésnek tegye ki magát; — megkövetelte, miszerint a pesti fekvőségekre jelzálogot szerzett minden hitelező tartozzék e jelzálogjog átkebelezésének eszközlése czéljából követelését igazolni; sőt megengedte, hogy oly követelések is bevezethetők legyenek a teherlapra, és pedig a követelés keletkeztétől folyó elsőséggel, melyek előbb ott nem léteztek.

Köztudomásilag Halmossy Endre ur, az igazságügyi miniszteriumban azon osztály elnöke, mely tkkvi ügyekkel foglalkozik, Halmossy ur nem érte be a fentérintett rendelet által aratott babérokkal, hanem dicsőségét hirlapi czikkekkel is tetézni akarván, megtámadja Pestvárosa képviselőségét, a miért ez az igazságügyminiszterium ezen telekkönyvi rendelete ellen felterjesztésekkel élt, s esetleg kir. biztos leküldésével fenyegetődzik, kir. biztossal — a képviselő főtestület felelőssége alatt.

Én is azon tagjai közé tartozom Pestvárosa képviselő testületének, kik a kérdéses miniszteri telekkönyvi rendeletet a legnagyobb jogsértésnek és a viszonyok nem ismeréséből eredetteknek tekintém, mely ellen feliratot intézni én is szükségesnek tartottam.

Nincs közöm ahhoz, hogy Halmossy ur, az igazságügyi miniszterium osztálytanácsosa, miként látja — hogy gyengéd kifejezést használjak — helyes eljárásnak: agitatiót kezdeni egy municipium határozata ellen, mikor e határozat ép az ő hivatalos müködésére vonatkozik! Ez az ő személyes judiciumának dolga; a közvélemény legfölebb a felett fog határozni, vajjon bir-e Halmossy ur érzékkel az iránt, hogy ha Halmossy osztálytanácsosnak egy fonák müvét Halmossy a journalista, kir. biztos segélyével akarja elfogadhatóvá tenni: az ily érvelés sem az osztálytanácsost, sem a journalistát nem igen helyezi kedvező világitásba. De miután Halmossy ur az igazságügyminiszternek tanácsosa, és ki esetleg főnökét ily értelemben informálhatja, fenyegetődzését nem lehet üres fráziskint tekinteni, *) s azért ám tekintsük, hogy az jogosult-e, vagy sem?

Egy elvi kérdést legyen szabad intéznem H. urhoz: létezik-e ő szerinte törvényszerüen szerzett tulajdon vagy birtokjog? s ha létezik, szabad-e azt közigazgatási uton kérdésessé tenni? Mit felel erre Halmossy ur, — azt az előzmények után nem tudhatom, de hogy az, kinek jogérzékét rögeszmék még nem zavarták meg, határozott nemmel fog felelni, erről H. urat biztosithatom.

H. ur azt fogja tán mondani, hogy az által, ha az átkebelezéseknél, p. o. a jelzálogbirtokos tartozik jelentkezni, s jelzálogának átkebelezését kérni, esetleg igazolni, még nem tétetik kérdéssé szerzett joga. Eltekintve attól, mi szerint az, ki pénzét azon tudattal adta kölcsön, hogy arra törvényes jelzálogot nyer, és a ki — miután a bekeblezés alkalmával minden törvényes feltételnek eleget tett, most jogérvényes birói határozat alapján jelzálogilag biztositva van, per esetén kivül nem kényszeritheto jogai ujbóli igazolására; ismétlem-eltekintve ezen a törvénynek mulhatlan nyujtani szük

*) Halmossy Endre czikkében fenyegetődzést nem lelünk, mert saját sorait idézve azt mondja: „királyi biztosnak kirendolését ily ügyben, a mely csak a városi birtokosok érdekében, csak a városi földhitel emelésére és a városi közönség kérelme folytán indittatott meg, czélszerünek nem tarthatnám, és pedig annál kevésbé“ stb.

Szerk.

séges jog védelmi kellékétől, feltéve még azt is. hogy a hitelezők nagy tömege, kik a H. ur által követelt procedurárol értesülnek, habár savanyu arczczal, de mégis alá vetik magukat ezen kellemetlenségeknek, képzelheti-e H. ur azon lehetöséget, miszerint azon több ezer hitelező közül, kik pesti fekvőségekre ama több száz milliót kölcsön adták, akadhatnak oly külföldiek, de tán belföldiek is, kik ezen bejelentéseket, miután személyenkint fel nem hivatnak, elmulasztandják, s ennélfogva jelzálogukat elvesztik? Ha H. ur ezen eshetöséget elismeri, akkor ő maga itélte el a kérdéses rendeletet. Mert a nem jelentkezőnek zálogjoga egyszerüen ki fog töröltetni, — pedig ha a törvényesen szerzett magánjogok megszüntek közigazgatási uton érintethetlenek lenni, — akkor vége a jogbiztonságnak, vége különben is precarius hitelünknek. Komoly igazság fekszik e mondatban: principiis obsta!

Igen kérem H. urat, ne állitsa a pestvárosi telekkönyvet ma — 1870-ben — egy szinvonalra a megyei conscriptionalis viszonyokkal 1855 előtt. Meghiszem, hogy sok nehézséget fog az igazsági miniszteriumnak a pesti telekkönyv átidomitása okozni; lehetnek, söt vannak oly betáblázások is a pestvári telekkönyvben, melyek még az 1855-ik év előtti időből valók, melyek jogilag más tekintet alá esnek, mint az 1855 óta keletkezettek, de ezek létezése okul szolgálhat-e az 1855 után eszközölt összes jelzálogok kérdésessé tételére, és indokolja-e ez annyi ezer jóhiszemü hitelező felzaklattatását? Ha két baj közt kell választani, melyik lesz nagyobb: az-e, ha ezen korábbi betábblázások is elfogadtatnak jelenleg birt elsőségükkel, miután azok ismerésével hiteleztek az illetők, s igy sorozatuk megtartásával senkin jogsérelem nem ejtetik, vagy az, ha ezek kedvéért a törvényesen szerzett zálogjogok felzavartatnak? Különben is ezen 1855 előtti betáblázások jelentéktelenek az 1855 utáni bekeblezésekhez képest.

Ily tényekkel szemben már most mit kérelmezett Pestvárosa? Azt, változtassék meg a miniszteri rendelet annyiban, hogy a tulajdonos neve a létező telekkönyvből az uj telekjegyzőkönyvbe hivatalból vezettessék át, — hogy oly követelések, melyek a telekkönyvekbe akár elsőségi, akár jelzálogi jogon bejegyezve nincsenek, fenálló betáblázások sérelmére be ne vezettessenek, — és hogy jelzálogok szintén hivatalból kebeleztessenek át; fenhagyatván, miszerint ott, hol időközben a tulajdonjog változott, ezt az ujabb tulajdonosa reclamationális határidő alatt bejelenthesse, s ott, hol bizonyos még bekeblezve lévő terhek megszüntek, ezek törlését az adós reclamálhassa. — Ezek azon lényegesebb elvi kérdések, melyek Pestvárosa felterjesztésének petitumát illetik, a többiek apróbb, inkább czélszerüségi dolgok. S ezen kérelmeket perhorrescálja H. ur kir. biztossal, ugyanezen kérelmeket, melyek két elsőbbikét az igazságügyminiszter ur eddigelé szintén jogosultaknak elismerte, s a kérdéses rendeletet azok értelmében megváltoztatta, ugy hogy most már csak az utóbbiról van szó, melynek jogossága — reménylem mert másképen nem is lehetséges, — Halmossy ur daczára is méltánylást találand.

A kir. biztos tehát Pestvárosának nem e részbeli oppositiója, hanem azért válnék szükségessé, hogy — mégis Halmossy urnak legyen igaza!

BUSBACH PÉTER

Eszrevételek

a döntvények szerinti igazságszolgáltatáshoz.

„A biró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a törvényerejü szokás szerint tartozik eljárni és itélni.“ 1869. évi IV. tcz. 19. §.

Minden oly képviseleti államban, mely a fejlem bizonyos fokán áll, *törvényhozó* és *törvény-végrehajtó* hatalom el van választva egymástól.

Az *elsőnek* hivatása: szabályokat alkotni, vezérelveket mondani ki, — szóval: vagy általános, vagy részletes utasitást adni, a másik: a törvény-végrehajtó hatalom részére; ez *utóbbinak* pedig kötelességében áll az adott elveket és szabályokat a *törvényhozás által* felfogott *szellemben, szószerint* végrehajtani.

Hogy a törvényhozási vagy végrehajtási tényezők felől illetékes véleményt mondhassunk; hogy megitélhessük: jól vagy roszul végzik-e azok teendőjüket? — eljárásaikat kell figyelembe vennünk; ha ugy tapasztaljuk, hogy az első szigoruan a *törvényhozás* terén marad s a nélkül, hogy az általa hozott szabályok és elvek *végrehajtásába* avatkoznék, csupán a végrehajtó hatalom éber *ellenőrzésére* szoritkozik; — ha látjuk, hogy az utóbbi a törvényhozás által kimondott elveket és szabályokat azok szellemétől elütő magyarázat vagy módositás nélkül pontosan *végrehajtja*, — s hogy ha a positiv elvekben vagy szabályokban hiányt, tarthatlanságot vél felfedezni a gyakorlati alkalmazás körében, azok kiigazitására *nem önmaga vállalkozik*, hanem az észlelt hiányok, tarthatlanságok kijelölése mellett, azoknak kiigazitása s megváltoztatására az erre egyedül illetékes *törvényhozó hatalmat* hivja fel, — ugy kimondhatjuk, miszerint mindkét tényező hivatását helyesen értelmezve, feladatának lehető legjobban megfelel.

Kétséget sem szenved, hogy mindkét tényezőre nézve, saját hivatásának korlátait megtartani, jogainak legutolsó határaig elmenni, de ennek vonalait már át nem hágni, oly feladat, mely erős önuralmat és éles megkülönböztető tehetséget feltételez.

A törvényhozó hatalom majdnem korlátlan erejének érzetében, s egy természetes ösztön következtében, mely a kezünkben levő hatalom használatára unszol, nagyon gyakran kisértetbe jö a végrehajtás hatalomkörébe avatkozni; mig viszont ez utóbbi, ha a hozott elvek és szabályok a gyakorlatban alkalmazhatlanoknak vagy kártékony hatásuaknak mutatkoznak, szintén hajlandó a tapasztalt hiányokat, ferdeségeket, — különösen, ha azok nem egy *egész törvény*, hanem csak *némely* §-*ok* mellőzésével eszközölhetők, brevi manu kiigazitani az illető §-ok mellőzése vagy olyatén értelmezése által, mely magát az értelmezett szabályt megszünteti s helyébe egy másikat állit.

Lehetnek — söt megengedem, hogy számosan vannak — kik a végrehajtó hatalom most érintett *törvénymagyarázási* tényét helyeslik s nemcsak nagyon természetesnek, hanem üdvösnek is találják minden viszonyok között.

Meg kell vallanom, hogy ezekkel nem vagyok egy véleményen.

Tudom, hogy vannak olyan viszonyok, midön a végrehajtó hatalomnak törvényes elvek és szabályok felállitása nemcsak elnézhető, de söt *kivánatos* is,

Ily viszony állott fent például a magánjogi *eljárásra* vonatkozva 1850-ig s némileg 1861-től 1869-ig: — mindaddig, mig egy önálló s minden egyes esetre utasitással szolgáló perrendtartás törvényhozásilag meg nem lett alkotva s illetőleg életbe nem lett léptetve.

Minthogy a peres eljárás a *polgári* keresetekben rendezett alaki törvénynyel a törvényhozás által nem

szabályoztatott, — szükséges volt, hogy a magasabb foku birószágok bizonyos, utóbb gyakorlat által szentesitendő szabályokat teremtsenek.

Ez áll még maig is *több tekinetben* az anyagi magán és büntető, valamint az alaki bünfenyitő törvényekre; a kijelölt téren nem létezvén önálló s a jelen kivánalmait, viszonyait szem előtt tartó, minden egyes elvet felvevő és körülirő codexünk, vannak, vagy legalább *lehetnek* oly esetek, melyek nem a törvényhozás által alkotott — mivel e tekintetben alkotási jogával nem élt — elvek és szabályok, hanem a végrehajtó hatalom által *már* alkalmazott, vagy első izben *még* csak ezután alkalmazandó elv szerint oldandók meg.

És ez nagyon helyesen van igy, mert, ha a törvényhozás nem alkotott szabályokat, a végrehajtó hatalom pedig ilyesminek alkotásától vonakodnék, ugy az igazságszolgáltatásnak szükségkép meg kellene akadnia.

De, hogy midön a törvényhozás kötelességét teljesitve, meghozta a törvényt, — legyen az bár jó vagy rosz — a végrehajtó hatalom azt tetszése szerint alkalmazza, magyarázza, figyelmen kivül hagyja, mással, — habár czélszerübbel is — helyettesitse, helyben nem hagyható.

Magyarországban még nem rég fenállott egy biróság, — a hét személyes tábla — mely régi gyakorlat által szentesitett joggal birt az egyes eseteket saját maga által alkotott elvek szerint oldani meg; e birószágot csak nagyon kevés törvény korlátozta eljárásaiban; régebben például volt reá, hogy egy teljesen és végleg betárgyalt ügyet, mert fontos családi tekintetek azt ajánlatosnak tüntették fel, birói elintézés helyett függőben hagyott s a feleket egyezkedésre utasitá.

És ez nem volt visszatetsző, sőt czélszerü is lehetett akkor, midön a birószágok inkább bizalmi birák voltak, mint sem *törvény-végrehajtók*, midön a szabályokat legnagyobb részben szokások, vagy törvény-végrehajtásilag előző esetekben felállitott hasonlatosságok helyettesitették.

De midön *mindenesetre* kellőleg körvonalozott törvény lett alkotva; midön a birószágok nem **igazságlátók**, hanem *törvény-végrehajtókul* tekintendők, egy, a fennebbihez hasonló eset ugyancsak nagy és nem épen jótékony hatást gyakorolna a polgárokra.

Én tehát részemről azt hiszem, hogy a birónak a törvénykezési állapot azon fejlem fokán, hol minden egyes esetre positiv szabály alkalmazható, egyedüli hivatása az ügyet megvizsgálván, kinyomozni, hogy a szabályoknak melyike alkalmazandó reá legcompetensebben s ezt egyszerüen, minden más mellektekinteteket figyelmen kivül hagyva alkalmazni.

Ha a biró a szabályt vagy elvet valamely esetre tapintatosan alkalmazta, — eltekintve attól, hogy talán, mint bizalmi férfiu másként itélt volna — *eljárása helyes.*

Például a prrdt. 111. §-a szerint, ha az alperes fél a kitüzött órántuli két óra alatt sem jelent meg, felperes keresetében, ha az törvényes, elmarasztalandó. Lehet, hogy a késés csak 10 percznyi volt; lehet, hogy ez elmaradás kikerülhetetlen volt s erről a birót képes azonnal teljesen begyőzni, s a biró öt még is köteles *ezuttal* elutasitani, mert a törvény ezt igy rendeli.

Mint fenebb érintém: a bíróra nézve sem nem könnyü, sem nem kedves feladat lehet valamely felet, kinek igazsága *begyőzött*, de nem *törvényes igazság*, azon indokból marasztalni el, mert a törvény ugy rendeli; valamint azon esetekben is zavarban lehet, ha a gyakorlati alkalmazás közben valamely szabályt ki nem elégitőnek vagy épen sérelmesnek talál. De nézetem szerint még ez utóbbi esetben sem szabad csak egy perczig is gondolkodnia azon: valjon a sérelmes törvényt végrehajtsa-e mert a birónak az egyes esetek megbirálása — helyesebben: törvényre alkalmazása *igen*, de a törvény birálat alá vétele nem tartozik jogköréhez.

Azok, kik ellenkező nézetben vannak, nézetüket rendszerint következőleg indokolják:

A törvény mindég az igazság és jog hü kifejezése akar lenni, következésképp, ha valamely szabályról a gyakorlati alkalmazás folytán kitünnék, hogy tarthatlan, sérelmes, sőt a jogtalanságot elősegitő, ezen szabály a józan ész követelményei szerint a birói eljárásnál, ha nem is az alsó, de a felső birószágok által okvetlen alkalmazáson kivül hagyandó, vagy módositandó a mutatkozó szükség szerint. A feltett esetben, ha a biró mereven ragaszkodnék a szabályhoz, az eljárás az igazsággal ellentétes czélhoz vezetne, s a lényeg az alak kedveért öletnék meg. Ennek elkerülhetése czéljából szükséges, hogy a végrehajtásnál legyen egy fokozat, mely ne tartozzék mereven a szabályokhoz alkalmazkodni, mely az *igazságot bármely* alakban is diadalra segithesse.

Nem szándékom tagadni, hogy a most körvonalozott nézet megnyerő s az első tekintetre jogosultnak mutatkozó.

Ámde, ha tekintetbe veszszük, hogy: ha a biró törvény-magyarázási joggal bir, az azt magyarázni fogja; már pedig, mint lehet rosz törvény, épugy lehet rosz magyarázat is. Ha a törvény rosz, a végrehajtó hatalom s a közvélemény odahatnak, hogy az a törvényhozás által kiigazittassék, mit egy ujabb törvénynyel könnyen eszközölhetni, ámde, ha a felső biró magyarázata rosz, ezt gyökeresen orvosolni s hasonló eshetőségek elejét venni csak ugy lehet, hahogy magyarázási jogától az illető végrehajtó hatóságot megfosztjuk.

Az egész országra, tehát nem egyes esetekre hozott szabályoknak egyes esetekbeni mellőzése a polgárok előtt mindég gyanussá teszi a birószágot s igy, ha a felső biró nagy mérvben gyakorolná törvénymagyarázási jogát, hitele is aránylag sülyedne. S végül, ha tekintetbe veszszük, hogy legtöbb esetben csak olyan igazság ejtetik el a szabály szemelőtt tartása miatt, mely a fél által nem alkalmaztatott helyesen törvényre, hogy igy az elbukás csak az érdekelt fél mulasztásának *következése*, s hogy ha az egyik fél törvényen kivülileg kedvezményben részesül, ellenfele *joggal* törvénysértés ellen panaszkodhatik — ha mindezt tekintetbe veszszük, lehetlen rá nem jönnünk, hogy a fenti nézet, mely a felső birónak törvénymagyarázási jogot igényel, elfogadhatatlan.

Ha a törvény az *alsó birószág* által nem lett annak szellemében alkalmazva, azt az illető alsó birószág hátrányára kell felrónunk s gyöngesége jelének kell vennünk.

De ha ilyesmit a *felső* vagy épen a *legfelsőbb* illetőségnél tapasztalunk, honnan nincs további folyamodásnak helye, azt oly sérelemnek tekinthetjük, mely nem csupán a a sujtott félnek, hanem minden jogérzettel biró polgárnak méltán fájhat s mely a polgárokban e törvény iránti bizalmat alapjában megrenditni képes.

A legujabb időben szokássá vált — és ez, mennyiben a gyakorlati ismeretek gazdagitását hatalmasan elősegiti, nagyon hasznos szokás — a szaklapokban a legfőbb illetőségek által egyes esetekben hozott határozatokat közölni.

A vidéki szakemberek — ügyvédek és birák — egy része e határozatokat, mint *elvalapitókat*, sőt *törvényerejünek* tekinti s mintegy a már létező alaki vagy

anyagi törvény *kiegészitéseül* vagy *módositásául* jegyzi fel emlékezete táblájára. *)

Nem kivánom tagadni, hogy e határozatok egy része: a legfőbb itélőszék által hozottak némelyike — a mennyiben rendszeres és minden irányban körvonalozott anyagi törvénykönyvünk nem levén, vagy a régi szokás által szentesitett nézeteket, vagy idegen codexekből meritett elveket stb. szükség alkalmazni az egyes jogesetek némelyikére, — *irányadók* és *elvi jelentőséggel birók*, mivel föltehető, hogy rendszeres codex nem léte ben a felsőbb illetőség adandó alkalommal a már egyszer megalkotott elv szellemében fog ismét biráskodni minden sinonim esetben.

De tagadom, hogy a másik rész: a semmitőszéki határzatok — a mennyiben körvonalozott alaki törvénynyel birunk, melynek szabályait mellőzni, vagy módositani s azok valóságos értelmétől eltérőleg magyarázni a végrehajtó hatalomnak nem tartozik jogköréhez — ily jelentőséggel birnának.

Ezek lehetnek: vagy a *törvényre utalók* s ez esetben helyesek, köztudomásra juttatások azért értékes, mert a törvénykezéssel foglalkozóknak alkalmat nyujtanak az elmélkedésre, s figyelmezteti őket a törvény oly intézkedéseire, melyek annak tanulmányozása alkalmával talán kikerülték az illető figyelmét.

Vagy a positiv törvényt módositók és változtatók és ez esetben, — szerintem a fent előadott nézetekből kiindulva — nem helyeselhetők, köztudomásra juttatásuk azonban mégis értékes, mert általok a törvénykezéssel foglalkozók mintegy fel vannak hiva idevonatkozó nézeteiket elmondani — és a sérelmes határozat ellen (melyre a prrdt. nem állitott fel illetékes felülvizsgáló hatóságot) a közvélemény itélőszéke elé appellálni.

Az első esetben, *törvényi* minőséggel ugyan nem, de becscsel mindenesetre bir a határozat, mivel a törvényt gyakorlati alkalmazásban mutatja fel; a második esetben sem bir törvény-magyarázási vagy módositási jelentőséggel, bárha ilyesmi foglaltatik is benne, mert nem létezhetik oly hatalmas birói határozat, mely az egyedül kötelező tényleges törvényt mellőzve, a törvényhozás jóváhagyása nélkül — mit pedig az *előlegesen* meg nem adhat, ha csak törvényhozási jogáról lemondani nem akar — ujabb elveket tegyen kötelezővé a polgárokra, még pedig egy bizonytalan tartamu időre, addig t. i.: mig azt ismét megváltoztatni jövend kedve.

A mi semmitőszékünk feladatának szigoru és sikeres megfejtése tekintetében, mint kitünő emlitendő fel.

Határozatainak legnagyobb része arról tanuskodik, miszerint a semmitőszék, daczára annak, hogy sok esetben — minden bizonynyal — erős kisértetbe hozatott a prrdt. némi gyöngeségei s a felek méltalmas, de szabálytalan kérelmeik által, szilárdul megmaradt igyekezete mellett: a tényleges törvény valóságos végrehajtásának szigoru ellenőre lenni; s ez eljárása által nemcsak, hogy a felekben a törvény is önmaga iránt napról-napra erősbülő bizalmat támaszt, hanem azon biztosság érzetét is kifejti, mely — nézetem szerint — egyedüli eszköz az alaptalan panaszolkodás benső meggátlására. (Ez utóbbi állitásom igazolását, mennyiben az a jelen sorok kereten kivül esik, más alkalomra tartom fel.)

Azonban, daczára ez igyekezetnek nem hallgathatjuk el, hogy vannak mégis semmitőszéki határozatok, melyeket nem annyira *a biró*, mint inkább *az ember* hozott.

Lehet, hogy e határozatok létrejötte a kezdet nehézségeinek, — lehet, hogy a semmitőszéknél összehalmozódott semmiségi panaszok megtorlódásának, vagy más, előttünk ismeretlen mentő-oknak tulajdonitandók. De a határozatok tényleg megvannak, s azokat egyenkint felemliteni, megvitatni a következő okokból tartom czélszerünek.

Kell, hogy azok által fenti állitásomat igazoljam; a közlés által a közvéleménynek alkalma nyilik azok fölött itélni, s ha közlőnek nem volna igaza, a semmitőszék az elhárított alaptalan kifogás után azok szemei előtt is teljes fényben fog állani, kik a jelen sorok irójával netalán egy véleményben voltak; ha pedig a kifogás helyes volna, ugy a közlés, mint jóra törekvő figyelmeztetés csak üdvös hatást szülhet.

Előre is kijelentvén tehát, hogy a következendő szemlére nem akadékoskodási viszketeg, vagy más, méltatlan érzelem, hanem a szak iránti előszeretet s buzgalom inditotta közlőt; jelezni kivánja, hogy a semmitőszéki határozatokra vonatkozólag a *Döntvénytár* (Kiadta Heckenast Gusztáv, Pesten 1870. I. folyam) és *Törvénykezési csarnokot* használta kutforrásokul.

I.

A prrdt. 282. §-a a felebbviteli jogorvoslatokra vonatkozva, azon utasitást adja, hogy az *elkésetten* érkezett felebbvitel (felebbezés, semmiségi panasz 275. §.) az elsőbiróság által *hivatalból visszautalandó*. Ugyane §. második bekezdése szerint *azon végzés ellen*, mely a felebbviteli iratot *elkésés indokából* utasitotta vissza, felebbviteli jogorvoslatnak — tehát sem felebbezés, sem semmiségi panasznak helye nincs.

A törvény ezen szabálya szerint intézkedett a semmitőszék azon határozatában, melyet 1869. jul. 7-én 122. sz. a. hozott (lásd. Döntvénytár 10. sz.).

De 1869. évi aug. 12-én 782. sz. a. (Döntvénytár 31. sz.) a következendő ügyben e szabálylyal ellenkezőleg határozott:

Sommás perben a marasztaló itélet a félnek nem *kihirdetetett*, hanem *kézbesittetett;* e határozat ellen az illető *4 nap* alatt felebbezéssel élt, mit azonban az elsőbiró, mint elkésetten beadottat, hivatalból visszautasitott; a végzés ellen a sértett fél semmiségi panaszt adván be, azt a semmitőszék nemcsak *elfogadta*, hanem a felebbezést *elkésés indokából* visszautaló végzést meg is semmisitette.

Vitatni is szükségtelen, hogy az elsőbiró az itéletnek kihirdetés helyetti kézbesitése által (prt. 124. §.) valamint az által is, hogy a 4 nap alatt benyujtott panaszt elkésés indokából utasitotta vissza (125. §.) nagyon is lényeges formasértést követett el; de másrészt az is világos, hogy a semmitőszék figyelmen kivül hagyta a prrdt. 282. §-át, melynek értelme szerint a biró az elkésés indokából visszautaló végzés ellen emelt felebbvitelt hivatalból visszautalni tartozik.

Véleményem szerint ez esetnél a *biró* — bárha, mint *ember* belátja is a panaszolkodó igazságát — tekintettel az őt kötelező szabályra (282. §.) *kénytelen* a panaszt elutasitani, *minthogy a törvény ugy rendeli.* Egyuttal, hogy több ily méltatlan eset elő ne fordulhasson, fel kell hivnia a törvényhozó hatalmat, hogy a 282. §-ban kimondott elvet a semmiségi panaszok kivételével, csupán a felebbezésekre szoritsa.

---

*) Az elvkérdést tartalmazó „*curiai itéletek*“ tekintetében ismételve jeleztük már azon helyes nézpontot, mely szerint a döntvények az alsó bíróságokra nézve kötelező erővel nem birhatnak. Legyen tehát szabad e helyen még egyszer azon autoritásokra hivatkoznunk, kik a döntvények hatályát a kellő mértékre vezetik vissza. Ugyanis *Frank Ignácz* (73. l.) mondja: A biró ne példát, hanem törvényt kövessen. Az itélet a perlekedőknek szól, nem másoknak. Azonban hozzá teszi Frank, hogy tagadni nem lehet, miszerint a m. kir. curiának egyenlő itéleteiből lassan szokásjog támadhat. Még határozottabban nyilatkozik *Unger* (System des oest. Privatrechtes 44. l.). Szerinte a feltörvényszékek határozatai nem birhatnak az alsóbb bíróságokra nézve *külső* kötelező hatálylyal. Hozzáteszi azonban, *hogy az alsó biró jól teend, ha a felső bíróság nézetétől könnyelmüleg el nem tér, hanem az abban található belső súlyt elismeri.* — Mind a két szerző tehát a döntvények belső hatályát elismeri ugyan, azonban oly külső kényszeritő erőt azoknak nem tulajdonit, mely szerint az egyszer vagy ismételve kimondott elv, jövőre hasonló eseteknél el nem mellőzhető zsinórmértékül szolgáljon.

A döntvényeknek tehát több súlya és ereje nem lehet, mint az ott előforduló határozatokban *rejlő belső jogi érveknek.*

Szerk.

Mert igaz ugyan, hogy a 282. §. az *elsőbiróságnak* teszi kötelességévé a visszautalást, és ez nem *látszik* kizárni a felső biró *elfogadási jogát*, de ha figyelembe veszszük, hogy a törvényhozás nem azért *tesz kötelességévé* az e. birónak valamint, hogy a felső birót ugyane kötelem alól fölmentse, hanem mert *ez esetben* feltette, hogy az e. biró kifogja tudni számitani, valjon a beadmányozás törvényes időben eszközöltetett-e vagy nem? mert a kérdés nem *jogi*, hanem csak a tény, számok kérdése s igy azt — mint látszik — az e. biró által *végérvényesen* kivánta megoldatni a hasztalan perlekedés tovább folyásának meggátlása tekintetéből.

Hasonló szellemben intézkedett a semmitőszék az 1869. évi szept. 11-én 1497. sz. a. hozott határozatában is, (Döntvénytár 61. sz.) hol az e. bíróság a benyujtott semmiségi panaszt helytelenül bár, de *elkésetten benyujtás indokából* utasitván vissza, az ezen végzés ellen emelt semmiségi panasz a semmitőszék által *elfogadólag* intéztetett el.

Mindkét esetben az igazságlátó ember lett győzelmes a törvény végrehajtására hivatott biró felett.

II.

Ha sommás eljárásban a biró illetőségét kifogás esetére is megállapitotta, azon fél, ki magát ez által sértve *véli* (274. §.) jogorvoslattal, és pedig semmiségi panaszszal (297. §. 4. pont) csak a végitélet kimondása után élhet. (99. §.)

Olyan §., mint — legalább én azt hiszem — mely a felet e jogában az ügyérdembeni nyertesség esetére gátolná.

A semmitőszék 1869. évi aug. 12-én 558. sz. határozatával (Döntvénytár 49. sz.) nézetem szerint, nemcsak a törvénytől eltérőleg, hanem panaszolkodó félre nézve sérelmesen is határozott; ugyan is:

Felperes sommás keresetére vonatkozólag alperes a birói illetőséget kifogásolván, attól elüttetett; e határozat ellen semmiségi panaszt jelentett be. Következve azonban alperes az *ügy érdemében* nyertes lett; ez itélet ellen felperes felebbezést jelentett be, alperes pedig ragaszkodván az illetékesség tárgyában hozott határozat ellen bejelentett semmiségi panaszához, indokait rendes időben benyujtá. A semmitőszék e semmiségi panaszt azon indokból, mert az ügy érdeme alperes javára döntetvén el, a semmiségi panasznak *tárgya* nincs — *elvetette.*

E határozatot törvénytől elütőnek tartom azon okból, mert:

a prrdt. 274. §. értelmében a birói határozatok ellen az élhet felebbviteli jogorvoslattal, ki magát azok által sértve *véli*, (tehát nemcsak az, ki *tényleg* sértve *van*, és ez nagy különbség!) a 99. §. szerint pedig a birói illetőség ellen emelt kifogás elvetése következtében jogorvoslatnak, még pedig a 297. §. 4) pont rendelete szerint: semmiségi panasznak van helye, és igy a tényleg meghozott birói határozat ellen emelt panasznak minden esetre *van tárgya.*

Továbbá sérelmesnek is tartom, mert:

Felperes a vesztett ügyérdemben *felebbezéssel* élt; de ha nem élt volna is a prt 315. §. értelmében perujitáshoz is van joga.

A per a felső bíróság előtt is ép ugy *megnyerhető*, mint *megveszthető.* — Mi történnék akkor, ha a felperes perét a felső biró előtt, vagy az ugyanazon bíróság előtt ujitott pert (47. §.) megnyerné? Alperes oly bíróság által lesz elmarasztalva, melynek illetékessége ellen annak idejében — talán helyesen — kifogással élt; mely — talán alapos — kifogása azon okon vetteték el, mert *akkor* nyertes volt, s mely kifogás előnyében részesülnie azon ominosus szerencse következtében lehetlen, mert az első pert (lehet, hogy a furfangos felperes mesz-szelátó számitása alapján) *megnyerte.*

III.

A prrdt. 285. §. rendeletéhez képest minden olyatén végzés elleni felebbezés, mely ellen a felebbezési jog a 294. §-ban meg nem adatott, hivatalból visszautalandó.

Felperesnek eskü itéltetvén meg, azt a letételre kitüzött határidőben le nem tette, ennek folytán alperes kérte őt pervesztesnek kimondani, mely kérelme az elsőbiróság által elutasittatván, az elutaló végzés ellen felebbezéssel élt. — A felebbezést az első bíróság hivatkozva, a 285. §-ra szintén visszautalta, minthogy az abban neheztelt végzés a 294. §-ban, mint felebbezhető megjelölve nincs. E végzés ellen alperes semmiségi panaszszal élt, melyben beismeri, hogy az általa neheztelt végzés a 294. §. keretén kivül esik.

A semmitőszék az 1869. szept. 14-én 1027. sz. alatt határozatával (Döntvénytár 68. sz.) a visszautasitott felebbezést elfogadandónak nyilvánitá, mivel az *eljáró bíróságnak* a felebbezéseket csak a prrdt. 282. §. esetében van joga visszautalni.

Igaz, hogy a prrdt. 285. § ában nincs határozottan kitéve, hogy az ott elrendelt bivatalbóli visszautalást az *első* vagy *felső* biró teljesitse-e? Az is igaz, hogy a 280. §. az első bíróságnak kötelességévé teszi a felebbvitelt a felső bíróhoz felterjeszteni; de ha tekintetbe veszszük, hogy a perrendtartás első czéljainak egyike: a gyors igazságszolgáltatás, s ezt egybevetjük a 296. § sal, hol a 294. §-ban nem jelzett végzések elleni neheztelések az ügyérdemi itélet ellen emelendő felebbezésben adandók elő; ha megfontoljuk, hogy ha az eljáró biró a 294. § ban ki nem jelölt végzések elleni felebbezéseket hivatalból csak az elkésetten beadás indokából — 282. §. — utasithatná vissza, ugy a felek által — talán a per vonása kedveért — törvényes időben beadott felebbezések minden, még a határidőt kitüző végzés ellen is — a felső biró elé lennének terjesztendők, s igy minden per, alperes akaratához képest végtelen időig elhuzathatnék — lehetlen azon meggyőződésre nem jutnunk, hogy a 285. §-ban érintett visszautalási jog gyakorlatával a törvényhozás és tényleges szabályok szelleme szerint az első biró van megbizva, hebár ez az illető §. szövegében szószerint kitéve nincsen is.

IV.

A semmitőszék az 1869. jul. 20-án 234. (Döntvénytár 13. sz.) és 1870. jun. 24-én 4581. sz. a. (Törvényszéki Csarnok 1870. évi folyam 52. sz.) határozataiban nemcsak a perrendtartás, hanem saját magával is összeütközésbe jő. Ugyanis:

a) alperesek ügyvéde a tárgyalási határnapról elmaradván, az illetők azon okon, mert kellő időben ügyvédet hatalmazván meg, annak elmaradása reájok nézve elhárithatlan akadályul tekintendő, — igazolási kérelmet nyujtottak be. Igazolási kérelmük azonban elvettetvén, a végzés ellen semmiségi panaszszal éltek, mely a semmitőszék által azon okon vettetett el, mert az ügyvéd mulasztása vagy hibája indokából igazolásnak a 306. §. értelmében nincs, s csak perujitásnak van helye a 315. § b) pontja alapján.

Ezen határozat — mely az elől érintett sz. a. hozatott — nézetem szerint törvényes és helyes.

A második sorban kitett szám alatt:

b) alperes az ügyvédet meghatalmazván, az a perfelvételéhez meghatalmazás nélkül jelent meg, minek folytán makacsságban elmarasztaltatott. Alperes ez után igazolási kérelmet adott be azon okon, mert ügyvéde *mulasztása* reá nézve elhárithatlan akadály volt; a kérelem tárgyaltatás után elvettetett, mi ellen alperes semmiségi panaszt emelt. E panasz alapján a semmitőszék a fenti sz. a. az első birósági elutaló végzést megsemmisitette, mert: az ügyvéd meghatalmaztatását igazolni tartozván, ebbeli *mulasztása* az alperesre nézve, ki a meghatalmazást kellő időben kiállitá, oly elhárithatlan akadály, melynek alapján a 306. §. értelmében igazolási kérelemmel lehet élni.

Hogy e két határozat — az a) és b) alatti — egymást lerontja, vitatnom szükségtelen; e tekintetben utalok egyszerüen a határozatokra.

Hogy azonban e második — a b) alatti — a törvénynyel is összeütközik, nyilvánvalónak látszik, mert:

a 306. §. a meg nem jelenés indokából igazolási kérelemmel élhetést csak azon félnek enged, ki elhárithatlan akadályt igazol; de a törvényhozás ily elhárithatlan akadálynak nem tekinti az *ügyvéd mulasztását*, hanem azt oly körülménynek veszi, mely perujitásra ad jogot. — 315. §. b) pont.

A féltől meghatalmazást nyert ügyvéd minden ténye s mulasztása az ellenféllel szemben jogilag olyanul tekintendő, mintha azt a fél maga tette, vagy mulasztotta volna; minthogy pedig a meghatalmazás otthonhagyása nem elhárithatlan akadály, hanem csupán *mulasztás*, az igazolási kérelemnek, mint melynek alapját nem elhárithatlan akadály (306. §.), hanem csak mulasztás, 315. §. b) pont képezi, hely nem adható.

V.

Foglalás alá került megbizta ügyvédét, hogy a végrehajtás megszüntetése iránt (374. §.) minthogy a követelés nyugta szerint ki van elégitve, keresetet nyujtson be; de az ügyvéd e helyett semmiségi panaszt nyujtott be. Ezt megtudván foglalás alá került a beszüntetési keresetre fennálló zárhatáridő után (374. §.) igazolási kérelmet adott be, mely is az első biró által elvettetett. Foglalás alá került e végzés ellen semmiségi panaszszal élt. A semmitőszék e panasznak helyt adva, az első birósági visszautaló végzést megsemmisitette, mert a prrdt. 313. §-a csak a záros határidő után, vagy a meg nem engedett ese-

tekben benyujtott igazolási kérvényt rendeli hivatalból visszautalni; már pedig a jelen esetben igazolási kérelemnek a prrdt. 375. §. harmadik bekezdése szerint helye van. (1869. szept. 25. 1063. sz. a. Döntvénytár 70. sz.)

A 306. §. *egyenkint* felsorolván az eseteket, melyekben a felek igazolással élhetnek, *itélet után:* a felebbezvény beadása vagy az eskü letételi határnapnak elmulasztása esetére enged igazolást. A 313. az igazolási idő lejárta után (307. §.) vagy a törvény által meg nem engedett esetekben benyujtott igazolási kérelemnek hivatalbóli visszautasitását rendeli meg a birónak.

A 375. §. azon eseteket jelöli ki, melyek a végrehajtást felfüggesztik vagy gátolják. Ezek: a végrehajtás megszüntetése iránti kereset és pedig azon része, melyre a kereset vonatkozik, és az igazolási kérelem.

Most a kérdés az: valjon a 375. §. harmadik bekezdése — az igazolást érintő — azt szándékszik-e mondani, hogy a végrehajtás megszüntetése iránt benyujtandó kereset benyujtásának elmulasztása esetén is élhet a fél igazolással, — vagy csak azt, hogy: ha az igazolási kérelem a 306. §-ban megengedett esetekben benyujtatott, a végrehajtást gátolja?

Tekintve, hogy a 306. §-ban *egyenként* felhozatván azon esetek, melyekben a felek igazolással élhetnek, azok között a végrehajtás megszüntetése iránti kereset beadásának elmulasztása ily esetül ki nem jelöli; tekintve, hogy a megszüntetés iránti kereset beadásáról szóló 374. §. oly esetről, melyben e jogorvoslat elmulasztása miatt igazolási kérelemnek volna helye, nem teszen említést; tekintve, hogy a 375. §. (mit e §. tartalma igazol) nem azon eseteket jelöli ki, melyekben igazolásnak helye van, hanem azokat, midőn a végrehajtás további folyama felfüggesztendő (375. §. 1. és 2. bekezdés) vagy, midőn a végrehajtás foganatba vétele gátolva van, (375. §. 3-ik bekezdés) s tekintve a 375. §. szövegébe felvett s a törvényhozás által használt „*gátolja*“ szót, mely nem a *már* folyamatban levő végrehajtás *felfüggesztését* jelenti, hanem azt látszik mondani, hogy a végrehajtási eljárás *megkezdése gátoltatik* a beadott igazolás által; végül tekintve, hogy ugyan-e bekezdés zárjelközt a 314. §-ra utal, mely §. pedig a prrdt. 6. cz. IV. fejezetének — mely az igazolás *eseteit* s az a körüli eljárást tárgyalja — utolsó §-a s reflectálva az igazolási kérvények benyujtási eseteire (306. §.) azt mondja: hogy az igazolás felfüggeszti ugyan a végrehajtás *foganatositását,* de a biztositási intézkedéseket nem akadályozza, — nemcsak valószinünek, de sőt bizonyosnak látszik, hogy a törvényhozásnak nem volt szándéka a végrehajtás megszüntetése iránti kereset beadásának elmulasztása esetére igazolási kérelem beadására jogositani a foglalás alá kerülteket s ez esetben a 313. §. alkalmazásának lett volna helye a fenti ügyben.

VI.

A prrdt. 297. §. 22) pontja az örökösödési eljárásban felmerült alaki jogsérelmek miatt, mennyiben a perorvoslatok kizárva nincsenek, semmiségi panasz benyujtását engedi meg.

A benyujtásrai határidő a 298. §. a) pontja szerint a bíróság székhelyén lakokra *3,* az azonkivül lakókra nézve *8 nap.* Az elkésetten benyujtott felebbviteli beadványok hivatalból visszautalandók. 282. §.

Örökösödési eljárásban felperes pere végzésileg felfüggesztetett, s e végzés a fél képviselőjének 1869. évi *jun. 10-én* — tehát a jelen porrendtartás hatályba lépte *után* (lásd: az 1869. márcz. 30-án kelt s az átmeneti intézkedéseket tartalmazó igazságügyminiszteri rendelet IX. czikkét) kézbesittetvén, ez a végzés ellen ugyanazon év *jun. 25-én,* tehát *a 15-ik napon* — semmiségi panaszt adott be.

Az első bíróság a semmitőszékhez terjesztvén azt, ez — a semmiségi panaszt, mint törvényes időben beadottat elfogadólag intézte el az 1869. nov. 23-án 3339. sz. a. kelt határozatával. (Döntvénytár 110. sz.)

Itt — azt hiszem, elegendő annyit megjegyeznem, hogy a 297. §. 22) pont szerint kijelölt esetben a 298. §-ában kitett záros határidőn kivül beadott felebbviteli beadványra vonatkozólag a 282. §. kivételt fel nem állitó rendelete végre nem hajtatott.

VII.

A prrdt. 338. §-a a biztositási eljárást *per* előtt, *per* folyama alatt és *per* folyama után bizonyos esetekben elrendelendőnek jelenti ki. A biztositási eljárás tehát mindenesetre *perfolyamot* — mely *már* indittatott, vagy *még* inditandó — feltételez. A biztositási eljárás egyik mozzanatáról szóló 344. §. végbekezdése azt rendeli, hogy a 333. §. rendelete a biztositási eljárásnál is alkalmazandó.

A zárlati eljárás költségeit tárgyazó 333. §. végszavai szerint pedig, a költség előleg mennyiségét a zárlatot foganatositó személy, azt pedig, hogy a zárlat költségeit ki viselje? a per birája határozza el.

Mind ezekből az látszik, hogy a biztositási eljárás mindenesetre perfolyamot feltételez.

És ezzel ellentétesen a semmitőszék az 1869. évi nov. 10-én 2219. sz. a. határozatában (Döntvénytár 113. sz.) azon nézetet fejezé ki egy *peres ügyben,* hogy: a kérvényezés utjára tartozó biztositási eljárás perfolyamot szükségkép nem is tételez fel.

Én azt hiszem, hogy a prrdtban egyetlen eset sincs olyanul kijelölve, hol a törvény a félnek biztositásra adna jogot, anélkül, hogy azt perfolyamhoz kötné, annyi igaz, hogy a 338, 334. és 333. §-ok e lehetséget határozottan kizárják a peres eljárásból.

S ez nem is lehet másként; a biztositási eljárás okvetlen perfolyamot kell, hogy feltételezzen, mert ha azon fél, kinek *joga* van a biztositáshoz, nem volna egyszersmind törvényileg *kötelezve* e jogát, s illetve az azon basirozó követelését *per során* igazolni, — ugy nem egy biztositási eljárást szenvedő azon jogtalan sérelmet volna kénytelen eltürni, hogy javai bíróilag lefoglaltatván, a foglaltató szeszélyéhez képest bizonytalan eddig, vagy épen örökre birói zár alatt álljanak; mert szerencsétlenségre a 378. §. elévülési szabálya — mely csupán a végrehajtási eljárásra, de nem a biztositási intézkedésekre is áll, sem mentheti fel őt e kényszerü helyzet alól.

Igaz ugyan, hogy a biztositási eljárást szabályzó §-ok között egyik sem mondja, hogy az előleges biztositás esetében — ha még folyamatban nem volna — a per mennyi idő alatt inditandó meg? mint ezt a zárlatra nézve a 335. §-ban teszi, — de ez — nézetem szerint — nem azt jelenti, hogy a biztositási eljárás perfolyamot nem feltételez, hanem csak azt, hogy minden emberi mű lehet hiányos, hogy e tekintetben a prrdtnak egy §. hija van.

Ezen hiányt a végrehajtó a törvényhozó hatalom által a szükséghez képest kipótoltatni, a kipótlásig pedig — minthogy a határozott esetre tényleges szabály nincs (ez esetben pedig elő áll azon helyzet, melyben a biró ideiglenesen szabályt alkothat, de csak a sinonim esetekre a törvényhozás által alkotott szabályok szellemében) ez esetnél, a prrdt. 335. §-át alkalmazni van hivatva.

MARGITAY DEZSŐ.

Az államorvosok törvényszéki- és rendőri eljárásainak hiányai a vidéken.

Az állam és a törvénykezés az ország tiszti orvosaira számtalan kötelességeket és teendőket ró föl, melyeknek szigoru és pontos teljesitését követeli a nélkül, hogy azon hivatalos teendők pontos kivitelére a müködő orvosoknak kezébe jogot és hatalmat adna, s erélyes föllépésével s czélszerü intézkedéseivel legkivált a vidéken az orvosi törvényszéki eljárások, s az orvosi rendőri teendők számos hiányait s ferdeségeit megszüntetni törekednék.

A törvényszéki és orvosrendőri teendők két legfőbbike, névszerint: az orvosi törvényszéki bonczolatok, s járványok idején a zárlatok és halottas házak fölállitása a müveletlen s vallásában vakbuzgó fanatizált nép érzületével s ősi szokásaival homlokegyenest ellenkezik.

Tekintsük először is vidéken a törvényszéki bonczolat nehézségeit.

Nincs a vidéki tiszti orvosnak keservesebb teendője, mint egy jobb módu — a szegények itt is kivételt szenvednek — polgártárs hullájának törvényszékileg megrendelt felbonczolása; vidéki gyakorlatomban 17 év óta nem volt reá eset, hol a kiküldetésnél ellenállásra ne akadtam volna, s hol a bíróilag elrendelt bonczolást rendőri karhatalom nélkül véghez vihettem volna; a Bach és Smerling időszakban a nép az absolutismus

járma alatt nyögvén, a felsőbb rendeleteknek félve engedett, de a jelen alkotmányos korszakban nagy mérvben élvezvén polgári alkotmányos jogait — miután biráját is maga választja — a karhatalomnak is ellenáll, s a kérdéses hulla, daczára a birói s rendőri parancsoknak, legfölebb is felületes vizsgálat után bonczolatlanul eltemettetik. A törvényszék a felületes viszgálattal természetesen meg nem elégedvén, uj vizsgálatot rendel el, mely is a 4—6 heti időköz után fölásatott rothadt hullán többé nem teljesithető.

E szomoru eset, mely orvosi rendőrségünk, s a birói tekintélyt a jelen kormányzat alatt oly siralmas állapotban tükrözi elő, legközelebb velem is történt. Az eset következő:

Egy buja-senyves torok-fekélyben több év óta szenvedő földbirtokosnő, mellőzve a rendes orvosi segélyt, egy elaggott, közhirben álló, s higany-füstölések miatt többször büntetett kuruzsoló nőhöz folyamodik, ki is haszonlesésből a beteg nőt kellő dijazás s a teljes fölgyógyulás kikötése mellett orvoslás végett magához vállalja, a beteg férjének s rokonainak beleegyezésével kilenczszer higanykéneg (sulfuretum hydrargiri) füstölést áll ki, melynek következtében nagyfoku nyálfolyás (ptyalismus) s átalános higanykór (hydrargirosis) tünetei léptek föl, s a kiállott füstölés után 4 hétre átalános sorvban kiszenvedett. A halottkémlő városi alorvosnak az eset tudomására jutván, a helybeli főbiróságnak rögtön hivatalosan följelentetett, ki is a törvényszéki bonczolást rögtön elrendelte. A kiküldött szakértők a hivatalos tanukkal s rendőrökkel a helyszinén megjelenvén, a kiküldetést s bonczolat megrendelését tartalmazó hivatalos irat az ajtóban álló férjnek elömutattatott, ki is a bíróságot s szakértőket sértő aljas szitkokat szórva, sőt lövéssel s gyilkolással fenyegetve a bonczolást meg nem engedte. A főbirónak az ellenállás följelentetvén, a hullának kórházba vitele a rendőrség födözete mellett ujolag elrendeltetett, de az ellenállás másod izben is megtörtént, s félve az átalános utczai zavartól, a bonczolás meg nem történt, s a hulla csupán csak fölületes vizsgálat mellett eltemettetett.

A törvényszék a rendes bonczolás mellett kimeritő s kifogás nélküli szabatos eljárást is követelt; hogy a vidéken miként teljesithető ez, ügyfeleim beismerendik, ha a vidéki bonczolási eljárást valóban tragico-comicum képben röviden fölmutatom. Először is a halott-kémlő hivatalos jelentése folytán minden gyanus hullának bonczolása a helybeli bíróság által rendeltetik el, a bonczolat teljesitésére két szakértő, két hivatalos tanu, s egy jegyző küldetnek ki. A hivatalos tanuk s a jegyző — kik legtöbbnyire városi tanácsnokok — rendesen elmaradnak, meg nem jelenésöket a halottóli s legkivált annak felbonczolásától borzadálylyal indokolván, a halottas-háznál tehát csak a két szakértő, s két városi szolga jelenik meg, s fogadtatásuk a háznál vajmi barátságos. Elsőben is a házi kuvasz fület hasitó ugatásától üdvözöltetnek; csekély, sokszor hosszas, legtöbbnyire elszánt harcz után a szakértők a szoba küszöbéig elhatolnak, hol ujolag a halott legközelebbi rokonai által a legsértőbb kifejezésekkel fogadtatnak. A konyhából a halottas-szobába hatolunk, melynek átmérője több izben alig oly téres, hogy a halottas teritőn kivül egy pár embert befogadhasson, a szellőzetlen szoba büzös levegője csaknem elviselhetlen, az ünnepies ruhájában felöltöztetett hulla, két lábu fatámaszon vagy olykor alacsony szalma-ágyon fekszik, s a szánalomra méltó orvos egészen meggörnyedt, de többször térdelő helyzetben viszi véghez a rosz és hiányos bonczeszközök miatt sokszor óra hosszáig terjedő bonczolást. Az egész bonczolás ideje alatt a konyhából a szobába behatoló sirás jajgatás, átkozódás mulattatja a keservesen működő orvosokat; s legalább mindezen kiállott szenvedésekért némi részben dijaztatva lennének a szegény orvosok! De ezen eljárás a jelen kormány alatt a szó teljes értelmében ingyen történik, miután hiányzik a pénz-alap, mely az ily kiadásokat fedezné.

Miként a bonczolás, ugy szintén járványok ideje alatt a halottas-házak fölállitása is a nép vallásos érzületével össze nem egyeztethető. Vidéken ősi szokás a halottakat 48 óráig föntartani, s ezen idő alatt a közel rokonoknak és barátoknak elsiratni; ezen vallási kegyelet és felebaráti szeretet, mig philantropicus szempontból dicsérendő s helyeslendő; addig egészségi szempontból kárhoztatandó s meg nem engedhető.

Tekintsük először is az alföldi városok épitkezési rendszerét, kevés kivétellel a lakásokat — kivált a régiebbeket — szükeknek, alacsonyaknak, egy kisded örökké zárva tartott ablakkal ellátva találjuk. Járványok idején — miként 1855. évi hányszékelés idején is történt, — volt eset, hogy ily kisded szobába két halott, s 3—4 veszélyes beteggel is együtt feküdt; lehet képzelni, hogy mily fertőző lég fejlik az ily szobában, s lehet annyival is inkább képzelni a működő orvosok helyzetét, s a csaknem lehetetlen orvoslásnak sikeretlenségét. 1855-ik évben magaslatot érvén az elhaltak száma, egy nap 33-ra ugorván, általam a halottház rögtöni fölépittetése közegészségi szempontból, mint elkerülhetlen szükséglet a városi bíróságnál inditványba hozatott. A bíróság az épittetés szükségességéről meggyőződvén, annak a helybeni fás temetőbeni fölállittatását rögtön megkezdte, de sajnos, a nép zugolódni kezdett, s az összes lakosság nyilván kijelentette, hogy kedves halottjait saját lakából elhurczoltatni semmi áron sem engedi, s az áthelyezésnek durva erővel is ellent áll.

Hiányos s illemsértő továbbá a vidéken a kéjnők vizsgálata is, miután többnyire kórházak hiányában nincsen hely, hol a heti vizsgálat megtörténjék, a vizsgálat többnyire vasárnap idején a városházánál történik, mely sérti az illemet s a jobbak nemesebb érzületét.

Hiányoznak nagyobb községeinkben a jégvermek, vagy ha vannak is, kevés számmal s czélszerütlenül készittetnek el, ugy hogy legkivált az év forró időszakában a jeget járványoknál, ugy mint sebészi műtéteknél, veszélyes belbajoknál s a husmérésnél is tökeletesen nélkülözni kell.

Az általam értekezésemmel elősorolt bajok a vidéki orvosokra ugy, mint a közegészségre — hygieia publica — égető kérdéssé váltak, s mielőbbi gyors orvoslást igényelnek.

Taglaljuk tehát az elősorolt hiányok gyógyszereit pontonkint:

Az orvost és birákat minden részben kielégitő, s az orvosi tudomány követelményének megfelelő bonczolatok csakis alkalmas zárt helyen, s jó karban levő eszközökkel vihetők véghez. E czélból, oly városokban, hol kórházak nincsenek, alkalmas magán helyiségek állittassanak, vagy béreltessenek ki, rendes bonczasztallal, s rendes bonczeszközökkel ellátva. Minden hulla, habár karhatalommal is, bonczolás végett az ily helyiségbe szállittassék. Továbbá, miután a népnevelés és oktatás a papok kezébe van letéve, az illető városi lelkészek tanitsák s oktassák a népet, hogy a törvény a bonczolást nem egyesek boszantására, s a hulla meggyalázására, hanem az elkövetett büntény földeritésére, bebizonyitására, s a bünös méltó büntetésére rendelte el.

A halottasházak fölépitését a kormány közegei

által minden nagyobb városokban szabad, s a várostól távól eső helyen, s legkivált a temetőben s járványmentes időben rendelje el. Járványok idején nem tanácsos, miután ez a népnél félelmet kétségbeesést s orvosa iránt bizalmatlanságot szül. A nép ezen intézkedésnek jótékonyságát belátva, lassan-lassan ezen üdvös intézkedést megszokja, s halottjait bármely időben is a rothadás beállta előtt az ily házakba szállitani, nem fog vonakodni. Ily erélyes orvos-rendöri intézkedések mellett a vidéki gyakorló orvos müködési terét örömmel futja be, s a közegészségügy lendületet nyerend.

Dr. MOLNÁR ISTVÁN,
a Jász-Kun-kerületek tiszt. főorvosa.

A köztörvényi elbirtoklás mai érvény szerint.

(Vége.)

VIII.

Jogeszközei.

Az elbirtoklás tárgyát képező dolog, vagy jog fölött, ugy a törvényes idő lefolyta előtt, mint azután gyakran támadnak vitás kérdések, majd a létező homályos törvény, majd ennek hiánya, majd egyéni hibás felfogás, önzés, haszon, — vagyon, — vagy boszuvágy miatt.

Ezen sokszor szándékosan fölvetett vitás kérdésekből nem ritkán a jogok bizonytalansága, vagy sérelme következik, — mikor aztán az ekkép megingott jogállapot csak kétféle módon állitható helyre, t. i. vagy önhatalom használata, vagy birói segély utján.

Az elbirtoklónak mindkét törvényes jogeszköz rendelkezésére áll és pedig:

1) Az önhatalom használata, minden oly birtokra nézve, mely már legalább egy évig békésen és háboritlanul folytattatott, vagy törvényes czimen szereztetett, — bárha az emlitett egy év le nem folyt volna is.

E részben mondja Verbőczy Hk. I. 68 czimében: „Szabad az erőt, erővel visszaverni“ és nagyobb hatalmaskodásról szóló 8-ik döntvény: „Az erőt erővel visszaverni a természetjog is megengedi.“ Mihez Kitonics felvilágositásul hozzáadja, hogy „Ezen magán elégtételi eljárás régi ős szokásból eredett és gyakorlatban levő jog.“ (Centur. dub. XXXIV. kérd.)

Esetei:

a) *törvénytelen foglalás,* mely nemcsak akkor forog fenn, midőn a birtok erőszakosan elvétetett, hanem akkor is, midőn az alattomosan, vagy jószivüség folytán becsuszott egyén a birtokost vagyonába be nem ereszti; vagy annak kézhezvételétől fenyegetés által elrettenti;

b) *törvénytelen háborgatás,* mely alatt minden oly cselekvény értetik, miáltal a birtokos vagyonának tetszés szerinti élvezetében akadályoztatik; p. u., ha valaki földje mivelése, vagy a telkén szándékolt épitésben akadályoztatik;

c) *mezőrendőrségi károknál,* a tettes megzálogolása, vagy letartóztatása; különösen pedig a marha behajtása, vagy elhajtása;

d) *bérleti szerződéseknél* az ingók lefoglalása, — ki nem fizetett bérpénz fejében;

e) minden egyéb alkalommal, midőn valakinek dolga, vagyona az elbirtoklóénak kárt okoz, vagy az övéinek rendes használatát akadályozza, mi leginkább vizlefolyásoknál, telkek, szőllők, erdők, mocsárok és homoktérek tekintetében fordulhat elő.

2) *Birói segély.* Ennek a felsorolt esetekben is mindannyiszor van helye, valahányszor csak az elbirtokló, mint sérelmes fél a jogszerü korlátok közt mozgó önhatalommal élni nem akar; vagy akarna ugyan, de a sértett ellen elég kényszeritő erővel nem bir.

Ezen birói segély pedig igénybe vétethetik az elbirtokló által ugy a törvényes idő betöltése előtt, mint azután;

a) sommás visszahelyezési kereset által, mennyiben birtokfoglalás vagy háboritás esetében ennek megtörténte óta még egy év el nem folyt, — nehogy különben a birtok sok ideig bizonytalanságban levén, e miatt a polgárok közt viszályok és egyenetlenségek idéztessenek elő; (1802. 22; 1807. 13.)

b) rendes visszahelyezési kereset, mennyiben a birtokháboritás, vagy foglalás óta egy év már elmult. (1715. 28; 1729. 42; 1542. pozs. 5; Dec 1, 2, 2, de repos)

Mindkét pörben fölperes bizonyitani tartozik *maga részéről* az egy évi békés birtokot, vagy ennek hiánylatával azon törvényes jogczimet, melynél fogva a dolgot birtokba vette; *más részről* pedig a törvénytelen foglalást, vagy háborgatást.

A *jogi kérdés;* vagy is az, hogy kinek van voltaképen tulajdon igénye a dologhoz: vizsgálat alá nem jöhet. Ha tehát elmarasztalt alperest illeti az erősebb jog: a törvény megengedi neki, hogy ezt birtokon kivül rendes pör utján érvényesitse.

Czélja: az előbbi állapot helyreállitása, a háboritás jövendőbeli megszüntetése, az elfoglalt jószág visszaadása jövedelmeivel együtt s az okozott valóságos kár, elmaradt haszon és költségek megtéritése;

c) nagyobb, vagy kisebb hatalmaskodási kereset. (1486. 14, 15; 1493. 55; 1600. 29; 1612. 23; Hk. I. 68; II. 26, 67, 82; III. 26, 31; 1492. 56; 1723. 10.)

A kereset levélbe szükséges az elkövetett sérelmet, különösen annak hol, mikor és ki által való eszközlését körülérni; a jószágot, vagy elfoglalt részét határozottan megnevezni és ajánlatott tenni, hogyha kivántatnék, mindezt a hely szinén is megmutatni kész;

d) *tulajdoni kereset,* melynek elbirtoklás alapján csak akkor van helye, ha a jószág ingatlan és telekkönyvezve van. (a. p. t. k. 309—380. §§. és 1451—1502. §§. i. t. sz. 21. és 156. §§.)

Ennek helye van a hosszas használat folytán tulajdonunkká lett dolog, vagy jog minden birokosa ellen.

Czélja a tulajdon megnyerése.

Fölperes bizonyitani tartozik, hogy a kereset tárgya alperes hatalmában van, és az az ő (fölperes) tulajdona.

Leirandó a község neve, a telekkönyv száma, sor és helyrajzi számok, a mint mindezek az illető telekkönyvben foglaltatnak.

Bizonyitandó az elbirtoklási idő teljes lefolyása is.

Dr. HERCZEGH MIHÁLY,
egyetemi rk. jogtanár.

☞ Lapunk mai számához van mellékelve: a Heckenast G. kiadásában megjelent törvénykezési, jog. tudományi és egyéb közhasznu segédkönyvek jegyzéke.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

a magyar földhitelintézetről.

1. §.

Az 1848. XIV. t. czikk határozatai az 1863. évben magánosak által alapitott magyar foldhitelintézetre, a mennyiben a jelen törvény eltérvén, nem intézkedik, ezennel kiterjesztetnek.

2. §.

A magyar földhitelintézet illetékes bírósága az intézet által, vagy ellene indítandó minden perre nézve a pesti első bírságu kir. váltótörvényszék.

E szabálytól eltérésnek csak a jelen törvényben meghatározott esetekben van helye. (6. §.)

3. §.

A magyar földhitelintézet által kibocsátott értékpapirok megsemmisitése iránt szintén a pesti első bírságu kir. váltótörvényszék jár el.

4. §.

Az intézet adósai ellen foganatositandó végrehajtás, a mennyiben az Buda-Pest szab. kir. városok területén létező ingóságokra intéztetik, ugyancsak a pesti első bírságu váltótörvényszék által foganatositandó; az ezen törvényszék székhelyén kivül található ingóságok lefoglalása iránt az adós személyes bírósága, ingatlan vagyonnak végrehajtás alávétele esetében pedig mindenkor az illető birtok-bíróság keresendő meg a végrehajtás foganatositása végett.

5. §.

Ha az intézet adósának vagyona ellen csőd nyittatott, a követelés a csődbíróságnál jelentendő be.

6. §.

Az intézet, mint felperes követeléseinek, a jelen törvényben meghatározott eljárás szerint leendő behajtását, adósának rendes bírósága vagy az adóssági kötvényben kijelölt más bíróság előtt is kérheti.

Mindazonáltal a polgári törvénykezési rendtartás 53. és 54. §§-tól eltérésnek ez esetben sem lehet helye.

7. §.

A fentebbi §§-okban elősorolt bíróságok az intézet mindennemü, valamint a magánosoknak azon beadványait, melyek az intézet által engedélyezett kölcsönökre vonatkoznak, kötelesek soron kivül a legközelebbi tanácsülésben elintézni s a hozandó határozatokat haladéktalanul kézbesittetni.

8. §.

Az intézetnek az 1840. XVI. t. czikk értelmében vezetendő könyvei, illetőleg az igazgatóság által aláirt főkönyvi kivonatai és számlái teljes bizonyitékot képeznek.

9. §.

Az intézettel viszonyban álló felek által, az intézet részére akár okirat, akár pedig küldlevél alakjában kiállitott nyugták, elismervények, utasitások és utalványok, ha az illető fél sajátkezü aláirásával vannak ellátva, az aláiró s ennek jogutódai ellen teljes bizonyerővel birnak a nélkül, hogy ezek jogérvényességére a törvényes bizonyság hitelesitése, vagy két tanu ellenjegyzése, vagy a pénzleolvasás tanusitása szükségeltetnék.

10. §.

Ugyanily bizonyerővel bir az utalványos egyszerü aláirása is, mind az utalványos, mind pedig az utalványozó s az ő jogutódaik ellenében oly fizetésekre nézve, a melyek az intézettel viszonyban álló felek utalványa folytán, az intézet által egy harmadik részére akár készpénzben, akár értékpapirokban teljesittetnek.

11. §.

Több adós solidáris kötelezettsége esetében bármelyik adósnak nyugtája vagy elismervénye az értékpapirok vagy azok eladási árának átvételéről, az intézet igazolására s födözetére teljesen elegendő, ha csak magában a kölcsön iránti folyamodványban határozottan ki nem jelölték azon társukat, a kit a kölcsönügy körüli összes teendőkkel megbizták. Ezen eseten kivül

egyetemleges adósoknak csak egymás irányában lehet keresetük, de az intézetet felelőségre nem vonhatják.

12. §.

Az intézet jogositva van a lejárt kamatot és törlesztési részletek behajtására nézve a részére kiállitott kötvény vagy más kötelezettségi nyilatkozat és könyvkivonatai alapján késedelmes adósa, vagy a jelzálog birtokosa ellen azonnal a birói végrehajtás elrendelését kérelmezni, ha a kötelezettségi okirat bíróságilag vagy valamely közjegyző által hitelesitve van.

13. §.

A végrehajtási eljárás, a mennyiben a jelen törvényben eltérő intézkedések nem foglaltatnak, az ingóságok tekintetében a váltó-végrehajtás tárgyában az 1869. évi április 8-án kiadott igazságügy-miniszteri rendelet, az ingatlanokra pedig az 1868. LIV. t. czikk VIII-ik czimének 3-ik fejezete szerint foganatositandó.

14. §.

Ha az intézet s lezálogositott jószág végrehajtási eladását szükségesnek tartja, ez esetben az illető jószágnak a kölcsön engedélyezése alkalmával felvett értéke veendő becsértékül és kiállitási árul.

15. §.

Az intézet fel van jogositva az árverési feltételeket még akkor is kijelölni, ha a lezálogositott jószág eladatása más hitelező kérelmére lett elrendelve.

Ezen joggal az intézet még azon esetben is élhet, ha a lezárolt jószágnak haszonbérbeadása kérelmeztetik egy más hitelező által, vagy ha a jószág a csöd folyama alatt eladatni rendeltetett. A birtok-bíróság (csődbíróság) mindezen esetekben az árverési feltételekre nézve az előbb betáblázott hitelezőket egy rövid időre kitüzendő tárgyalásnál meghallgatván, a föltételeket megvizsgálja, és ha aggálytalanok, azonnal helyben hagyja.

16. §.

Ha az intézetnek lezálogositott jószág más hitelező által vétetik végrehajtás alá, de a végrehajtási lépések a lefoglalástól számitandó 14 nap alatt nem folytattatnak, az intézet jogositva van a végrehajtást saját nevében külön folyamodvány nélkül, a már teljesitett végrehajtási lépések alapján folytatni.

17. §.

Az intézet követelése fejében lekötött s egy telekjegyzőkönyvben foglalt jelzálogos birtok bármely jegy alatt legyen a telekjegyzőkönyvben bevezetve: az intézet beleegyezése nélkül részletenkint el nem árverezhető.

18. §.

Ha a végrehajtást szenvedett fél azt, hogy az intézet követelése részben vagy egészben fenn nem áll, a jelen törvény 8., 9., 10. és 11. §§. értelmében teljes bizonyitékul szolgáló okirattal igazolja: a végrehajtást elrendelt bíróságnál a végrehajtás korlátozását illetőleg megszüntetését kérheti. — Ezen kérvény folytán a végrehajtás felfüggesztetvén, rövid tárgyalási határidő tüzendő ki, melyre mind az intézet, mind a végrehajtást szenvedett megidéztetik, s annak befejezte után a bíróság a kérelem fölött érdemleg határoz.

19. §.

Ha a végrehajtást szenvedett fél nincs ugyan teljes bizonyiték birtokában arra nézve, hogy az intézet követelése részben vagy egészben fenn nem áll, netaláni igényeit az intézetnek az 1-ső §-ban emlitett bírósága előtt rendes per utján érvényesitheti.

Ezen per meginditása azonban a végrehajtásra felfüggesztő erővel csak akkor bir, ha időközben teljesbizony erejü okmányok birtokába jutott, mely esetben a per tárgyalása abbanhagyandó, s az előbbi § ban körülirt eljárás lesz meginditandó.

20. §.

Az intézet által az adósnak megszavazott kölcsönre, — ez akár értékpapirokból, akár készpénzből álljon, — harmadik személyek javára az illető adós beleegyezése utalványa nélkül, sem biztositás, sem végrehajtás, sem bárminemü tilalom nem intézhető, s az intézet az általa engedélyezett kölcsönökre nézve birói vagy pénzügyi hatóságok tilalmát elfogadni nem tartozik.

Magánfelek letéteményeire nézve a birói végrehajtásnak, vagy birói tilalomnak az intézet csak a letéteményről adott elismervénye vagy téritvénye visszaszolgáltatása mellett köteles foganatot szerezni, de ezen esetben is az intézetnek, ha a letétemény birtokosa ellen követelése van, elsőbbségi s illetőleg önkielégitési joga azon letéteményre nézve csorbát nem szenvedhet, kivéve, ha egy harmadiknak a letéteményre vonatkozó joga már korábban fenállott, s e jog az intézet előtt már a letéteményezéskor világosan tudva volt.

21. §.

Ha az intézet személyes adósa, vagy a lezálogositott jószág birtokossa ellen csőd nyittatik, az intézet tartozik ugyan követelését a hirdetményi határidő alatt a csődbiróságnál bejelenteni, azonban ezen bejelentés felett a tárgyalás azonnal, még a hirdetményi határidő lefolyta, sőt a hitelezői választmány alakitása előtt is megtartandó, a csődperügyelő erre nézve csak oda lévén utasitandó, hogy az illető bejelentett követelés iránt, a hitelezői választmányt, vagy, ha az megalakitva nem volna, a helyben lakó ismeretes hitelezőket hallgassa meg.

Az intézet követelésének valódisága felett haladéktalanul itélet hozandó, mely egyuttal az intézet zálogjoga felett is határoz.

22. §.

A követelés valódisága iránti itélet jogerőre emelkedése után, az intézet jogositva van azonnal — be sem várva a betáblázott és megitélt követelések feletti osztályozási itéletet, — kérelmezni, hogy a lezálogositott jószág tüstént árverés alá bocsáttassék, a második árverésnél becsértéken alól is eladassék és követelése a vételárból kifizettessék. Ha azonban a csődtárgyalás további folyama alatt kitünnék, hogy az intézetnek járandóságán tulteljesittetett a fizetés, az intézet a felvett felesleget késedelmi kamatokkal együtt a csődtömegnek megtériteni köteles.

23. §.

Egyébiránt a csődtömegi gondnokság még a csődtartama alatt is tartozik a rendes törlesztési és kamatjárulékokat, a kötelezvényben kikötött határnapokra pontosan fizetni, minthogy különben a hitelintézet az 1848. XIV. t. cz. 5. §-a értelmében fel van jogositva összes követelését a tőkével együtt a csőd alatti birtokból rövid szóbeli per utján követelni.

24. §.

Az 1868. LIV. t. cz. 284. §-nak rendelkezése a jelen törvényben szabályozott eljárásnál nem alkalmazandó.

25. §.

Az intézetnek mindennemü országos hatósággal folytatott levelezései s küldeményei, mind az átvételnél általában, mind a föladásnál, ha az intézet pecsétjével; s a boritékon ezen megjegyzéssel „földhitelintézeti ügyben" elvannak látva: postadij mentesek.

26. §.

Az intézethez benyujtott mindennemü folyamodványok bélyegmentesek. Egyébiránt az intézet bélyegkötelezettsége az 1869. évi XVI. t. cz. 3-ik és 11-ik §§-ai által határoztatik meg.

27. §.

Az intézet a záloglevelek és jövedékjegyek kamatai után a jövedelmi adót nem vonja le.

28. §.

Az intézet évi jövedelmeinek azon része, mely a tartalék-alap növelésére fordittatik, valamint jelenleg adómentes, ugy ezentul is állandóan az marad, jövedelmi adót az intézet az 1868. évi XXVI. t. cz. 2-ik §. I. osztálya szerint csak azon összeg után tartozik fizetni, mely évenként az alapitók részére jár alapitványaik kamatai fejében.

29. §.

A jelen törvény végrehajtásával az igazság-kereskedelem-, és pénzügyminiszterek bizatnak meg.

Pest, 1870. máj. 19-én.

Horvát Boldizsár, s. k.

Indokok

a magyar földhitelintézetről szóló törvényjavaslathoz.

Egy magyar földhitelintézet felállitása hazánk közgazdászati viszonyainál fogva az égető szükségekhez tartozott, mely szükségnek már az 1848. évi törvényhozás szándékozott megfelelni, midőn a XIV. t. czikkben, a miniszteriumot egy hitelintézet felállitására hatalmazta fel, s egyszersmind a felállitandó intézet sikeres működhetése végett a perbeli eljárás, sőt az anyagi törvény tekintetében is részére — a közönséges törvénytől eltérő némely szabályokat állapitott meg.

A bekövetkezett viszonyok nem tették lehetővé, hogy az 1848. XIV. t. cz. azon értelemben, mint az meghozatott, foganatba menjen; a mennyiben álladalmi hitelintézet nem jött és nem jöhetett létre: azonban e helyett 1863. évben néhai gróf Desewffy Emil, Csengery Antal s több jeles hazánkfiának kezdeményezése folytán alapittatott a tényleg fenálló magyar földhitelintézet, mely nem álladalmi ugyan, hanem mint a földbirtokosok hitelegylete: az óhajtott czélra hatályosan működik közre és hazánk földmivelési érdekeinek elömozditására, a legsulyosabb viszonyok között is áldásos tevékenységet fejtett ki.

Ezen intézet alapszabályai legfelsőbb helyen jóváhagyatván: életbelépte után ügyeinek gyors elintézéséről már az 1863. évi aug. hó 2-ik napján kiadott l. f. rendelettel gondoskodni szükségesnek találtatott. Ez időtől fogva a magyar földhitelintézet az 1869. évi LIV. t. cz. alkotásáig azon alapon, és az abban kijelölt kiváltságok között működött. Az 1869. évi LIV. t. czikket életbeléptető miniszteri rendelet 1-sö czikke által, minden, az azon törvénynyel ellenkező eljárás polgári peres ügyekre nézve eltöröltetvén: ezzel a földhitelintézet alapszabályainak ide vonatkozó része is hatályon kivül helyeztetett.

Minthogy azonban ily intézet létezésének és sikeres működhetésének lényeges feltételét képezi, hogy ugy a peres, mint némely nem peres törvénykezési ügyek tekintetében az eljárás általános szabályaitól eltérő kedvezőbb helyzetet nyerjen, mig másrészről az intézettel viszonyban álló felek jogos érdekei szintén hatályos oltalmat és garantiát igényelnek: e végből szükséges, hogy a kettős szempont egyaránt figyelembe vétetvén, e közhasznu és csaknem nélkülözhetlen intézet üdvös működhetése, az e czélra szükséges kedvezményeknek törvényhozási uton való megoldása által biztositassék, a nélkül azonban, hogy e kedvezmények a jogrend és biztonság határait egyesek irányában átlépjék.

E kettős szempontnak a jelen törvényjavaslat által vélt megfelelni a kormány, mire nézve irányát az 1848. XIV. t. czikkben, valamint a fenálló földhitelintézet eddigi hasznos működésében, szilárd és megállapitott helyzetében és általánosan elismert hitelében találta.

Hogy a törvénykezési eljárás tekintetében az általános formáktól való eltérés, az álladalmi, vagy az állam ellenőrzése alatt álló nagy pénzintézetekre nézve szükséges: azt az idézett 1848. XIV. t. cz. és a mivelt világ csaknem valamennyi államának törvényhozása is igazolja, mert csaknem mindenütt eltérés engedtetik az ily nagy pénzintézetek részére a perbeli eljárás általános szabályaitól, részint az illetőség, az eljárási mód, a bizonyitékok, a perorvoslatok és a végrehajtás tekintetében, részint pedig messzebbre is kiterjednek e kivételek s magát az anyagi törvényt is érintik, a mennyiben a retentiónális jogot, a pénzjegyek vagy kötelezvények beváltása iránti kötelezettséget, az ily papirok egyes darabjainak értékét, eltérőleg az általános

szabálytól — sőt több tekintetben azzal ellenkezőleg külön intézkedés substratumai alá veszik.

Ha azon államokban is, melyekben hosszu időn át a hitel megszilárdult s erre nézve a birói szervezetnek és igazságszolgáltatásnak megállapodott rendszere elegendő biztositékot nyujt, nem voltak nélkülözhetők bizonyos kivételes szabályok, melyek a hitelintézetek felvirágzását célozták: még inkább szükségesnek tünik fel, hogy a magyar földhitelintézet némely kivételes kedvezményekben részesittessék és pedig nemcsak azért, mert törvénykezési rendszerünk jelen állapota azt mulhatlanul igényli, hanem főleg azért, mert alig szorult inkább valahol a földbirtok hasznos beruházásokra, mint hazánkban; s ennélfogva országos érdek követeli, hogy oly földhitelintézet létezzék, mely kölcsönmiveleteinél és az ezekből eredő jogügyleteknél a lehető gyorsaságra és biztosságra számithasson, mi által egyszersmind azon helyzetbe juthasson, hogy a kölcsönöket legjuttányosabban szolgáltathassa.

E szempontból indult ki a jelen javaslat, mely alaki tekintetben és két irányban tesz kivételt az intézetre nézve a köztörvények alól a birói illetőség és az eljárás tekintetében.

A birói illetőségről az 1—6. §§-ok szólnak.

Az intézet minden pereiben mind fel- és alperes, ugy egyéb törvénykezési ügyeiben a pesti e. b. váltótörvényszék alatt áll.

A törvényjavaslat azon rendelkezése, mely szerint az intézet összes törvénykezési ügyei ugyanazon — és pedig az intézet székhelyén létező — bíróság által intéztessenek el, lehetővé teszi, hogy az intézet törvénykezési ügyeit tetemes költség nélkül kezelhesse; ezen intézkedés mellett nem szükséges vidéken sem ügyvédeket tartania, sem vidéki közegeket felállitania, a kik érdekeit székhelyén kivül képviseljék; s igy az intézet fentebb vázolt szerkezeténél fogva csakis a közönség nyer, mely tetemesb kiadásoktól kiméltetvén meg: módot lel az intézettől kisebb kamatláb mellett kölcsönt nyerni.

De az intézet Pesten székelvén, s könyvei itt vezettetvén: a perek elintézésének gyorsasága is követeli, hogy azon városban székelő bíróságra ruháztassék az illetőség, a hol az intézet könyvei léteznek, nehogy előforduló esetekben, a netalán szükségessé váló könyvfelmutatásra más bíróságot kelljen megszerezni vagy pedig a könyveket az eljáró bírósághoz elküldeni.

Ez egyébiránt magának az 1868. LIV. t. cz. 35. §-ának is uralkodó elve; s a jelen törvényjavaslat csupán a törvény elvét fejleszti tovább.

Lehetnek mindazonáltal esetek, melyekben épen az eljárás egyszerüsitése szempontjából kivánatos, hogy az illetőség — akár a személy, akár a dolog rendes bíróságánál maradjon: mely esetekre a 6. §. az abban meghatározott korlátok között, s ha az intézet, mint felperes lép fel, ennek reszére választási jogot enged.

A 12—24. §-okban előadott eljárás igazolását találja az intézeti könyvek, s egyéb okiratok hitelességében, a melyek alapján a rendesnél gyorsabb eljárás veszély nélkül, s a jognak teljesen megfelelőleg foganatositható. Hogy az intézet okmányai a 7—11. §-okban egyéb üzleti okmányoknál nagyobb, és közokiratéval egyenlő hitelességgel ruháztattak fel: a mellett nemcsak a közhitel érdeke, mi magában, a szoros jog szempontjából ennek igazolására elégtelen volna, hanem azon körülmény is szól: hogy az intézet maga, ugy annak egész üzleti tevékenysége, irományai a közhatalom ellenőrzése alatt állanak, mely jogositva van az intézet ügyeit megvizsgálni s ügykezelése felett őrködni; azon felül pedig az intézet a peres ügyeiben használandó okmányokat a 12. §. szerint közhatóságilag hitelesittetni tartozik.

Mindezen kiváltságoknak azonban a magánjog sérthetlenségének elve fel nem áldozható: s azért a magán felek részére, kik a köztörvényi eljárásnál szigorubbnak vettettek alá, a 18. és 19. §§. a kellő jogorvoslatokról gondoskodnak.

Pesten, 1870. évi jun. 8-án.

Horvát Boldizsár.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 32. Pest, 1870. augusztus 9.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Árva- és gyámügyek és a családi tanács.

A békebirák felett e lapokban [1]) irt észrevételeimet azzal rekesztettem be, hogy a békebiráknak a gyámi ügyekbeni hatásköre, és ezzel kapcsolatban a családi tanács felöli nézeteim, más alkalommal kisértendem meg előadni.

Ezen alkalom sokkal kedvezőbb jelenleg, mint az a mondott czikk irásakor volt; ugyanis ezen idő óta adatott ki, a most országgyülési tanácskozás tárgyát képező — a köztörvényhatóságok és községek rendezését tárgyazó — törvényjavaslat, melynek 6—8. §§-ai szerint az árva és gyámi ügyek, a megye, — és igy közigazgatási kezelés alá helyeztetnek.

A törvényjavaslat ezen intézkedését csak örömmel üdvözölhetjük, — általános azon óhaj, s törvénykezési reformunk egyik fő kivánalma, miszerint a bíróságoktól a szorosan nem ezek köréhez tartozó ügyek s jelesül az ugynevezett önkénytes törvénykezés (jurisdictio voluntaria), s ennek egyik ágát képező árva- és gyámügyek elvonassanak. [2])

Igen szerencsés s a törvénykezési reform kérdésével szorosan összefüggő intézkedésnek tartjuk tehát a törvényjavaslat fentebbi határozványait; mert a közjegyzőségnek kilátásban lévő felállitása által, a peren kivüli ügyeknek, a hagyatéki eljárásra vonatkozó része, ezek által lévén ellátandó, szükséges volt az árva és gyámi ügyek kezelésére nézve is közelről gondoskodni, melyre ezen — a bíróság köréhez nem tartozó, s attól elvonandó — ügyek ruháztassanak.

Erre nézve igen helyes közegnek tartom a megyei hatóságot, melyet e tiszt legilletékesebben megillet. Már Mittermayer, midőn a törvényszékeknek, a hozzájuk nem tartozó ügyektöli megszabaditása szükségességét kiemeli, az árva- és gyámügyek kezelésére Németországban a helyreállitandó községi képviselő-testületeket s ezzel kapcsolatban ezen ügyekre nézve közegül családi tanácsok felállitását javalja, [3]) mennyivel inkább alkalmazható ez nálunk, hol a megyét ezek kezelésére multja és az 1848. XI. tvczikk jogosulttá teszi.

De maguk az árvaügyek természetüknél fogva is közigazgatási ügyek, melyek ellátásához nem birói tudomány, nem a rideg formák szoros követése, hanem a különböző alakokban nyilvánuló speciális viszonyok helyes felismerése és a birtokviszonyok ismerete igényeltetik.

Az egyes megyék lakói, századokon át külön és terjedt önkormányzattal biró hatóság alatti együttléte folytán, ezek között sajátságos s más megyéktől különböző viszonyok fejlődtek ki, melyek a magán birtokviszonyokra is oly behatással voltak, hogy a vagyonkezelés ellenőrzésénél, ezen viszonyok ismerete, ha nem feltétlenül szükséges is, mindenesetre nem csekély előnyt nyujtó kellék, s igy, mig egyrészről a kizárólag ezen ügyekkel foglalkozó s a megye viszonyaival ismerős férfiakból alakult árvaszék, az egyes esetekben, a megyei birtokviszonyok ismerete folytán, sokkal alaposabban járhat el, mint a más ügyekkel tulhalmozott; s igy az ezen viszonyok tanulmányozására kellő idővel sem rendelkező biró, másrészről gyorsabb és alaposabb eljárás reménylhető oly közegtől, melynek kizárólag ezen ügyek képezik ügykörét; mint azon bíróságtól, melynek számos teendői mellett, ezen a polgári életbe oly mélyen beható ügyek — mellék teendőivé törpülnek.

Az árvaszék azonban centrális testület lévén, közeggel kell rendelkeznie, melynek közbenjárásával teendőinek megfelelhessen, s ha megfontoljuk, melyik legyen e közeg? — önkénytelenül felmerül a családi tanács eszméje, melyre helyesen jegyzi meg egy jogtudós, hogy kiváló szerencsésen sikerült a franczia törvényhozásnak az árvaügyek rendezése, melynél a családi tanács által eltalálta a középutat, a bureaucratiai ridegség, és a polgári gyámok függetlensége között, s ez által oly rendszert alkotott, mely az egyéni és polgári szabadság teljes tiszteletben tartása mellett, a segelyre szorult árvának eredményes pártfogást nyujt az állam részéről. [1])

Mielőtt az ezek folytán azon előtérbe lépő kérdés felett, hogy valjon czélszerü lenne nálunk a családi tanács felállitása és miként lenne az kivihető, — nézeteim elmondanám, szükségesnek vélem előrebocsátani ezen testület szervezetét, ugymint azt a franczia polgári törvénykönyv felállitotta, és a hogy az ma is fenáll azon államokban, melyekben e törvény érvénynyel bir. [2])

A családi tanács egy, a békebiró elnöklete alatt, az illető kiskoru lakhelyén, annak legközelebbi rokonai s esetleg barátjaiból álló gyülekezet, melynek feladata: részint határozatokat hozni, részint véleményt adni.

A családi tanács tehát nem állandó hatóság vagy állandó testület, melynek tagjai a gyámság egész tartamára neveztetnének ki, hanem a békebiró által esetenként hivatnak össze azon tagok, kikből e tanácsnak törvény szerint állania kell. [3])

A családi tanácsnak állania kell, a békebirón kivül,

[1]) Lásd a „Jogt. Közl." 17. számát.

[2]) Legujabban Pósfai Károly alaposan fejtette ki ennek szükséges voltát a „Themis" 1. számában.

[3]) Mittermayer: Der gemeine deutsche bürgerliche Process. Bonn, 1827. II. Beitrag 56. lap. — Igy Zürichben, melynek polgári törvénykönyve, — Schweiz cantonai hason törvényhozási müvei között legtöbb önállósággal bir, a gyámhatóságot szintén a községi képviseletre ruházza, — lásd Privatrechtliches Gesetzbuch. 353. s köv. §§-ok.

[1]) Paraquin die französiche Gesetzgebung. II. Das bürgerliche Recht. München, 1861 63. lap.

[2]) Kivételt e részben Baden képez, hol bár a legközelebbi rokonok beleszólással birnak az árvaügyekbe, a családi tanács ugy mint az a Code Napoleonban szervezve van, nem áll fenn. Lásd Zweites Einführungs-Edict zum Landrecht vom 22. Dezember 1809. 15—23. §§.

[3]) Dr. Stabel: Institutionen des französichen Civil-Rechtes I. Abtheilung. Manheim, 1870. 93 lap.

6 rokon vagy sógorból, kik vagy a községből valók, vagy ahoz legfeljebb 2 méternyi távolságban laknak s egyik felerészben az apai, másik felerészben az anyai ágbeli rokonok közül választatnak, — a rokon megelözi a sógort, s az ugyanazon izbeni rokonok között a kor határoz, [1]) kivételt e részben csak a testvérek képeznek, kik, ha hatnál többen vannak is, mind tagjai a családi tanácsnak, [2]) mig, ha elegendő rokon nincs arra, hogy a szám kikerüljen, az olyan a községben lakó egyénekkel egészittetik ki, kikről tudva van, hogy az örökhagyóval jó viszonyban állottak. [3]) — Ha a meghivott törvényes ok nélkül elmarad, 50 frankig terjedhető pénzbirságban marasztaltatik el, mely büntetést minden felebbezés kizárásával a békebiró mondja ki, [4]) — érvényes határozathozatalra a meghivott tagok $^3/_4$ részének jelenléte igényeltetik. [5])

A családi tanács köréhez tartozik :

1. Oly esetekben, hol törvényes [6]) vagy végrendeleti, vagy a gyermekei gyámságát viselő szülő által halála esetére általa rendelt gyám, [7]) mint gyámot s gyámellenört rendelni, ha az anya másodszor férjhez megy arról, ha valjon ennek ellenére is meghagyandó e gyámul határozni, [8]) valamint, ha az anya teherben maradt, a születendő gyermeknek gondnokot (Curator Ventris) [9]) rendelni.

2. Köréhez tartozik a felett, hogy a hagyatéki ingóságok elárvereztessenek-e? határozni. [10])

3. A gyám által a vagyon mikénti kezelésére nézve készitendő tervezet és költségvetést megbirálni és erre nézve határozni. [11])

4. A gyám, még ha szülő, sem vehet kölcsönt a kiskoru részére, és sem el nem idegenitheti, sem el nem zálogosithatja a kiskoru vagyonát, a családi tanács felhatalmazása nélkül, melynek azonban e tárgybani határozata csak akkor hajtható végre, ha az az illetékes elsőfolyamodásu bíróság által, mely ez esetben, ugy a családi tanács felügyelete körüli teendőiben kivételesen közigazgatási jogkörrel bir, [12]) jóváhagyatik. [13])

5. A családi tanács jóváhagyása nélkül a gyám a kiskorura esendő örökséget sem el nem fogadhatja, sem vissza nem utasithatja, [14]) valamint a kiskorunak szánt ajándékozást sem. [15])

6. A családi tanács jóváhagyása nélkül egy gyám sem viheti törvényszék elé a kiskoru ingatlan javaira vonatkozó keresetet, se nem ismerhet el alaposnak, valamely — ugyanazon jogra vonatkozó — panaszt. [16])

7. Ugyanezen jóváhagyást kell kieszközlenie a gyámnak, az osztály kérésével, mely a törvényszék közbenjöttével eszközöltetik. [17])

8) A gyám peralkura csak a családi tanács meghatalmazása és az elsőfolyamodásu bíróságnál lévő császári ügyész által kijelölt 3 jogtudós jóváhagyásával léphet. [18])

9. Ha a gyám a kiskoru magaviseletével nincs megelégedve, panaszát a családi tanács elé terjeszti, s e tanács jóváhagyásával annak elzáratását is kérheti. [1])

10. A gyám a családi tanács előtt tartozik, az ez által kitüzendő határidőben évenkint számolni. [2])

11. Végre a kiskoru nagykorusitása is csak azon esetben engedtetik meg, ha a családi tanács, erre öt érettnek találja. [3])

Ez volna főbb vonalaiban a családi tanács lényege és köre; s igy azon kérdés megfejtéséhez jutottunk volna, meglenne-e ezen intézmény, tekintve viszonyainkat nálunk, s mi alapon honositható?

Miután — mint feljebb is emlitettem, az árvaszéknek egy közte és a gyámok közötti közeg szükséges, melynek fontos hivatását tekintve, sokkal czélravezetőbbnek tartom a kiskoru érdekében, ha az egy hozzá közel álló, családi vagy baráti kötelékek által hozzáfüzött, egyéni hajlamai s vagyoni körülményeivel ismerős független egyénekből álló gyülekezet lészen ; mint egy tisztviselő, kinek más teendői mellett, sem ideje, sem alkalma vagy módja nincs, a kiskoru viszonyairól minden egyes esetben alaposan meggyőződni; s igy kénytelen lesz — legtöbb esetben — mint eddig is történt, informatióit vagy intézkedéseit, egyesek gyakran téves, gyakran roszakaratu előadásaira fektetni.

De minthogy csak ily közegnek kivánom nálunk behozni a családi tanácsot, annak ugy a gondnoknak körére nézve, nem látnám czélszerünek, e franczia intézményt egészen aként átültetni; mint az, azon országokban, hol a Code Napoleon érvénynyel bir, — fenáll.

Már ezen országokban is számos panaszok merültek fel, hogy a kellő ellenörzés hiánya miatt; ugy a gondnokok, mint a családi tanácsok elmulasztják kötelességeiket; mi is a porosz rajnai tartományokban több rendelet kiadatására szolgált alkalmul, melyek a szigoru rend és ellenörzés czéljából bocsátottak ki, [4]) — tul nagy hatáskörrel felruházott gyámok és családi tanács nálunk még inkább eltévesztené hatását, hol ez intézmény uj volta, könnyen visszaélések kutforrásává válhatnék.

A családi tanács szervezeténél nálunk nem lehet szem elől téveszteni azt, hogy felette egy oly árvaszék áll, mely csak kizárólag ezen ügyekkel foglalkozik, mig azon országokban, melyekben a Code Napoleon s vele a családi tanács intézménye behozatott, felette a — számos más ügyekkel túlterhelt — törvényszék állván, már ennek teendői kevesbitése végett is szükséges, hogy a családi tanács lehető terjedt hatáskörrel legyen felruházva.

Engem a családi tanács, nálunk leendő behozatala eszméjénél következő nézpontok vezettek : hogy

1. Az árvák ügyeibe a legközelebbi rokonoknak kellő befolyás engedtessék.

2. Az árvák ügyei nem érdektelen felek, hanem a rokonok előadásai alapján döntessenek el.

3. Az árvaszéknek legyen oly közép közege, mely a czélnak megfelelőleg aként legyen alakitva, hogy benne intézkedései tételénél biztos alapra találjon.

Nézetem azonban másrészről, hogy az ügy fontossága és az árvák érdeke folytán a lehető legnagyobb ellenörzés gyakoroltassék.

Mielőtt a családi tanács — általam tervezendő — körének részletezésébe mennék át, előleg ama fontos kérdés megoldását kisértem meg, ha valjon a családi tanács felállitása folytán, a községi — összesitve (cu-

---

[1]) Code Napoleon 407. §.
[2]) U. O. 408. §.
[3]) U. O. 409. §.
[4]) U. O. 413. §.
[5]) U. O. 415. §.
[6]) U. O. 391, 392. §.
[7]) U. O. 397—401. §.
[8]) U. O. 395—396. §.
[9]) U. O. 393. §.
[10]) U. O. 452, 453. §§.
[11]) U. O 454—456. §.
[12]) Lásd dr. Philippi: Die Vormundschaft in der preussischen Rhein-Provinz Eberfeld. 1870. 8. lap.
[13]) Code Napoleon 457—458. §.
[14]) U. O. 461. §.
[15]) U. O. 463. §.
[16]) U. O. 464 §.
[17]) U. O. 465—466. §.
[18]) U. O. 467. §.

[1]) U. O. 468. §.
[2]) U. O. 470. §.
[3]) U. O. 478. §.
[4]) Lásd dr. Philippi: Die Vormundschaft in der preussischen Rhein-Provinz. 279. 283. lap.

mulative) kezelt — árvapénztárak, fentartandók-e? avagy az egyes árvatömegek a gyám által legyenek, a családi tanács ellenőrzése mellett, kezelendők?

Én e körülmények között is, határozottan a községi összesitett kezelés hive vagyok, mert:

1. Netáni vesztesség esetén a cumulativ kezelés mellett, a kár nem egyest, hanem az árva tőkék egyetemét érvén, az összesek között alig érezhetőleg oszlik el.

2. Mert igy tartaléktőke alakitására nyilik alkalom, melyből az ily veszteségek pótolhatók, s az évi jövedelemből a vagyontalan árvák, idővel, segélyezhetők.

3. A nagyobb biztositék, mi nálunk annyival inkább szükséges; minthogy e részben a mi törvényeink és a franczia polgári törvénykönyv között igen nagy különbség létezik; mert a franczia polgári törvénykönyv szerint a kiskoru iránt gyámja, nemcsak felelősséggel tartozik; hanem az általa okozott károkért oly törvényes jelzáloggal bir ingatlan vagyonára (2121. §.), mely még azon esetben is fenáll, s más jelzálogos hitelezők előtt elsőbbséggel bir, ha az a telekkönyvbe be nem kebeleztetik. (2135. §. 1) pont.)

Nálunk a gyámok ilyen felelősségét, vagy átalában azt, hogy a gyám, a gyámság elvállalása esetén biztositékot tegyen, vagy ingatlan javait is jelzálogul lekösse, behozni alig lehetne, ez nálunk teljesen idegen, s eddig soha gyakorlatban nem volt intézmény lenne; minthogy ily biztositékot az osztrák polgári törvénykönyv sem kivánt, [1]) s következménye az volna, hogy mig most nehezen vállalkoznak gyámok, a fentebbi kötelezettség mellett, csak kényszer utján lehetne ilyeneket találni, a kényszeritett tisztség azonban, eredményt nem mutat fel, s annak meghonositása ellen, azon tapasztalás is hangosan szól, melyet azon államokban, melyekben ezen intézmény fenáll, — látunk. Ugyanis Belgiumban és rajnai tartományokban, hol a telekkönyvi bekeblezés k biztossága tekintetéből, a törvény s jelzálog eltörölhetett, — kötelességévé tétetett a gyámoknak, hogy a gyámság átvételekor, ingatlan birtokaikra biztositékul, a kiskoru részére, egy, a családi tanács által meghatározandó bizonyos összeget, kebeleztessenek be, azonban e határozat igen lanyhán teljesittetik, ugy hogy a kiskoruak legtöbbjeinek vagyona, a gyám által, biztositék nélkül kezeltetik. [2])

Ezen biztositék, az árvatőkék, pénztárszerü, cumulativ kezelése, s az ingatlan vagyonnak a családi tanács ellenőrzése mellett leendő adminisztratiója folytán feleslegessé válik. [3])

Az árvatőkék pénztárszerü, összesitett kezelésének — mint minden intézménynek, mely a Bach-rendszer idejéből vette származását, kivált eleinte, számos ellenei voltak, ennek haszna s előnyei azonban — mint feljebb én is röviden kifejteni megkisértettem, kétségtelenek lévén, csak azon kérdés megfejtése érdemel főleg figyelmet: miként legyen a községenként összesitett árvapénztár — a családi tanács intézményének behozatala folytán — kezelendő? melyre nézve is nézetem röviden abban összpontosul, hogy e pénztárak a választandó községi képviselő testületek által, [4]) kiküldendő bizottmánynak, mely a tőkék elhelyezése és beszedetése felett határoz, s a képviseletnek felelősséggel tartozik, ellenőrzése mellett, kisebb községekben a községi, nagyobbakban pedig egy, külön e czélra választott pénztárnok által, lennének kezelendők.

Nem mulaszthatom el, ezen alkalommal, az árvapénzek elhelyezésére nézve, azon helytelen eljárást megemliteni, mely e tőkék kezelése körül országszerte divott, hogy t. i. azok a visszafizetésre nézve kikötött határidő kitüzése nélkül kölcsönöztetvén ki, nemcsak a kölcsön nyerés függött a gyám pártfogásától; hanem azok felmondása körül is, a protectió és nepotismus, oly vakmerően gyakoroltatott, hogy minden községben voltak oly családok, melyek az árvatőkét soha vissza nem fizetendő, apáról fiura szánt kölcsönnek tekintették; s tekinthették is, ha a községi gyámmal sógorságban voltak, vagy hajlamait megnyerni, utat és módot, találtak.

A kölcsönök kiadatása körül, ha az testületileg történik, a visszaélésnek legjobban eleje vétetik, — a visszafizetésnél felmerülhető visszaélések megelőzésére, azonban legczélszerübb mód a tiz évi törlesztés behozatala, melynek alkalmazása által a kölcsönvevő is előnyösen használhatja a tőkét; s az árvapénztárak, a visszafizetett törlesztésekből származó forgalom folytán, szintén folyton rendelkezhetnek oly készlettel, melyből a nagykoruvá lett árvák irányában tartozó töke-fizetéseiket fedezhetik, — e mód már Pestmegyében tettleg behozatott, és eredménynyel kezeltetik.

Az árvapénztár kezelése iránti nézeteim ezekben röviden öszpontositva, áttérek a családi tanácsok, s ezzel kapcsolatban a békebirák s gyámok körére, melyekre nézve nézetem következő lenne:

Minden anyakönyv-vezető tartoznék, minden körében történt halálesetet az illető békebirónak, azonnal bejelenteni, ki is meggyözödvén arról: ha valjon hagyott az elhunyt kiskoru örökösöket, igenleges esetben, az örökhagyó lakházához, két — a községi elöljáróság által kirendelt tanu, s a netán tudva lévő törvényes vagy végrendeleti gyám kiséretében, kimenvén, a leltározást azonnal foganatositja s ennek befejezte után a családi tanácsot, haladék nélkül összehivja, mely is:

1. Ha nem volna törvényes vagy végrendeleti gyám, ilyet rendel.

2. Az ingóságok netáni elárverezése, vagy mikénti kezelése és biztositása iránt intézkedik.

3. Intézkedik az ingatlan vagyon mikénti kezelése felett, mely, ha a szülе él, rendszerint azt illeti, s ha ennek kezelése alól azt a családi tanács elvonni kivánná, e tekintetben a családi tanács nem határozhat; hanem csak az árvaszékhez teendő véleményes jelentés illeti.

4. Véleményes jelentést tesz, az ingatlan vagyon netán szükségiendő eladatása iránt.

5. Gondoskodik — mennyiben a szülе nem élne, az árva mikénti nevelése és eltartásáról.

6. A vagyontalan árvák elhelyezése és eltartása iránt a községi képviseletet vagy árvaszéket felszólitja, s azok által e részben teendő intézkedéseket ellenőrzi.

A családi tanács által — a fentebbiek szerént kiegészitett leltár, s tekintve véleményes jelentés, az illető hagyatéki bíróságnak — az osztály eszközlése végett — beküldendő, mely ennek eszközlésénél, az illető megyei vagy városi árvaszék utján, a családi tanácsot meghallgatni, s a megtörtént osztályt — ugyancsak az árvaszék utján — a családi tanácscsal, a vagyon kezelése érdemébeni további intézkedés végett, közölni tartozik.

A békebiró tisztében áll, minden évnegyedben elöfordult halálozások, s az ezek folytán származott hagyatékok körül tett intézkedések, ugy a mult negyedben be nem fejezett hagyatékok állapotjáról, jelentést tenni, mely is ezek folytán intézkedik, s a családi taná-

[1]) Osztr. polg. törvény-könyv. 237. §

[2]) Dr. Philippi: Versuch über das Hypotheken Recht. Belgiumra nézve 38, a rajnai tartományokra 125. lap.

[3]) Igy a szász törvény is, csak akkor kiván biztositékot a gyámtól, ha pénzt vagy értékes ingókat kezel. 1902. §.

[4]) Mely testületek a községek rendezéséről szóló törvényjavaslat IV. fej. 24 s köv. §-aiban vannak szabályozva, a szab. kir. s rendezett tanácsu városokban a tiszt az árvaszék által lenne teljesitető.

csok eljárásait, ugy a bejelentendő kimutatások alapján, valamint kiküldendő tisztviselői által is, ellenőrizni tartozik.

Különösen arra kellene főgondját forditani az árvaszéknek, hogy egy hagyaték se maradjon, melyben az örökjog kiskorut is illet, leltározás nélkül, mi végből is az illető anyakönyv vezetők, negyedévenként, az árvaszéknek kimutatást tartoznának beküldeni, a körükben előfordult haláleseteket, mely is a békebiró évnegyedes jelentéseivel összehasonlitandó lenne.

Ezeken kivül a családi tanács köréhez tartoznék:

1. A kiskoru részére szükséges kölcsön felvétele.
2. Az arra szállt örökség elfogadása vagy visszautasitására vonatkozó nyilatkozat.
3. A kiskoru érdekében megindítandó perek, vagy
4. ezekhez kötendő egyességek.
5. A kiskoru elért 24 éve előtti nagykorusitása, — ugy arra nézve
6. Hogy az elért 24-ik éve után, gyámság alatt maradjon.

Adandó vélemények, — melyekre nézve a családi tanács nemcsak meghallgatható; hanem kötelességében állna az árvaszéknek, azt a fentebbi esetek (1—6) mindegyikében meghallgatni, s mennyiben véleményét el nem fogadná, azt az ez iránt hozandó határozatában indokolni, mely ellen a családi tanácsnak felebbezési joga lenne.

7. A gyámi számadások, a családi tanács közbejöttével lennének az illető megyei vagy városi számvevő által megvizsgálandók, az ezekbeni véghatározat azonban az árvaszéket illetné.

8. Végre ellenőrzené a családi tanács a gyámot, a kiskoru személye és vagyona körüli eljárásban, és e tekintetben bármely családtag felszólitására, a békebiró a családi tanácsot összehivni tartozik, mely is az elé terjesztett ügyben intézkedik.

Ezek volnának röviden nézeteim az árvaügy rendezése körül. Igaz ugyan, hogy az eként szervezett családi tanács, a franczia hasonintézménytől lényegesen különböznék, de figyelembe véve viszonyainkat, és figyelembe véve azt, hogy az ellenőrzés hiánya Franczia országban is számos panaszokra adott alkalmat; azt az általam fentebb előadott alapelvek figyelemmel tartása mellett, csak ugy vélem helyesen rendezendőnek, ha kellő ellenőrzés alatt áll; miben nálunk annál kevésbé lehet akadály, minthogy az árvaügy egy kiválólag ezzel foglalkozó árvaszék által kezeltetvén, az az: ellenőrzést anélkül, hogy e miatt az ügyek elintézése hátramaradást szenvedne, — eszközölheti.

Ez intézmény létesitésének azonban, még egy fő feltétele az lenne, hogy a békebiró egy oly rendes fizetéssel ellátott tisztviselő legyen; mint azt az ezen intézményről e lapok 17. számában irt értekezésemben terveztem, mert az árvaügyek szálai kezében összpontosulnak, s e pontosságot, felelősséget és oly szorgalmat; minőt ezen esetben kifejtenie kellend, csak igy lehet tőle követelni, — ellenesetben átkossá válnék az árvákra ezen intézmény, melytől a rendes fizetéssel ellátott békebirák rendszeresitése mellett, azokra nézve — a családi tanács közreműködése mellett, — *csak is áldást reménylhetnék.*

ZLINSZKY IMRE,
semmitőszéki segéd-előadó.

Tanulmányok a polg. perrendtartásból.

II.

A végrehajtási jog elévülése.

Kétséget sem szenved, miszerint a polg. perrendtartás 378. §-a, mely a végrehajtási jog elévüléséről szól, egyike a leggyöngébbeknek.

Meg is támadták azt már több oldalról, én itt csak röviden emelem ki két főhibáját, s azután áttérek annak taglalására, a mit ezen §. kimondani elmulasztott.

Egyik hibája azon körülmény, hogy ezen §. az anyagi jog körébe vág, a nélkül, hogy ezt javitaná, mire különben hivatva sincs, a másik azon perrendtartásunkban vajmi gyakori hiba, a hibás szerkezet

Magában véve a legnagyobb anomalia, miszerint valamely biróilag megitélt jog, a végrehajtási jog rövidebb idő alatt évüljön el, mint más, pertárgyát nem képezett jog. De azonkivül czélszerüségi szempontból sem igazolható, hogy az alaki és az anyagi jog ervénye különböző elévülési időkhöz legyen kötve. Ezen hibás elvnek gyakorlati következménye ugyanis nem más, mint az, hogy a végrehajtási jog elévülése után a jogozottnak követelését ujból per utján kell érvényesitenie, s talán ugyanazon birónak ugyanazon tenyek alapján ugyanazon itéletet hoznia. Mire való ezen munkaszaporitás? Büntetése legyen ez a hanyag jogozottnak, ki végrehajtási jogát három év alatt foganatositani elmulasztá? Vagy pedig a szegény alperest szánja-e a törvényhozás és nem akarja, hogy a végrehajtás Damoles kardja oly sokká csüngjön feje fölött?

Sem az egyik, sem a másik indok nem menti ki ezen törvényt a következetlenség és czélszerütlenség vádja alól.

A másik hiba, a rosz szerkezet a §. második részének figyelmes elolvasásánál mindjárt szembe ötlik. Mert a betüszerinti értelem szerint, ha a végrehajtás a marasztalt fél kérelmére egyezségileg halasztatott el — a végrehajtás mindaddig megujitható, mig a pertárgya a polgári törvények szerint el nem évül. E szerint tehát az egyességnek nagyobb hatály volna tulajdonitandó, mint a birói itéletnek, és annak elérése végett, hogy végrehajtási jogunk 32 évi elévülési időt nyerjen, nem kellene egyebet tennünk, mint a végrehajtás első megkisértése alkalmával egy 8 napi halasztást engedő egyességet kötnünk.

Lehetetlen ezen §-t igy betü szerint magyaráznunk, a nélkül hogy annak szelleme ellen ne vétenénk.

A kérdéses §-nak ezen hibái mellett van még egy nagy hiánya, mely azt jogéletünkre nézve szintén veszedelmessé teszi.

Midőn t. i. a törvény kimondotta, hogy a végrehajtási jog három év alatt elévül, elmulasztotta meghatározni, mi joghatálya van ezen élévülési idő behozatalának a már fenálló végrehajtási jogokra nézve. A gyakorlati jogásznak bizonyosan volt már alkalma ezen rövid idő alatt is, mióta perrendtartásunk érvényben van, azon kételylyel találkozni, ha valjon azon végrehajtási jogok, melyek az uj törvény behozatala előtt három esztendő alatt nem gyakoroltattak, *elévülteknek tekintendők-e.* illetőleg azon végrehajtási jogoknak, melyek az uj törvény hatálybalépte előtt nyerettek *elévülési ideje mikor kezdődik?*

Valamely törvény hatályának megbirálásánál mindég azon elvből kell kiindulnunk, *hogy a törvény visszaható erővel nem bir.*

Ezen elvből felette könnyü azon következtetést vonni, miszerint ezen végrehajtási jogok, melyek a törvény hatálybalépte előtt nyerettek s az előbbi törvények szerint még el nem évültek volna, az uj törvény

által elévültekké nem válhattak. Mert ámbár bizonyos, hogy maga az elévülés, illetőleg az ennek megfelelő elbirtoklás megkezdése magában véve még nem jogot, hanem csak jogszerzési lehetőséget, illetőleg az elévülés megkezdése jogvesztési lehetőséget ád, mégis ha a régibb törvény ezen jogvesztési lehetőséget hosszabb időtől tette függővé, s a jogozott erre való tekintettel jogával élni nem sietett, nem lehet egy ujabb törvénynek, mely a jogvesztési lehetőséget rövidebb időre szoritja, azon hatályt tulajdonitani, hogy az előbbi — hosszabb elévülési időben biró azért, mert az uj törvény szerint joga már elévült volna, jogát veszitse.

Ha tehát valaki 1866. évi máj. havában végrehajtási jogot nyert, és azt 1869. évi jun. 1-éig, midőn az uj törvény életbelépett nem gyakorolta, bizonyos, hogy az uj törvény által meghatározott három évi elévülési idő letelte végrehajtási jogán csorbát nem ejthet.

Meddig tartson már most az olyan végrehajtási jog, mely még az uj törvény hatálybalépte előtt nyeretett, és mikor kezdődjék ily végrehajtási jognak elévülési ideje? Ezen kérdésekre következőkben felelünk.

Ha az elévülés magában jog volna, vagyis ha az elévülés megkezdése által az ellenfél, kinek javára az elévülés folyik, azonnal jogot szerezne, akkor — kétséget sem szenved — miszerint a már megszerzett jogra nézve későbbi törvény visszaható erővel nem birván, az előbb szerzett jogra nézve az előbb érvényben lévő elévülési idő, azaz: 32 év volna irányadó. De, miután maga az elévülési idő megkezdése által se az egyik, se a másik fél még jogot nem szerez, se nem veszit, hanem csak jogszerzési, illetőleg jogvesztési lehetőséget, ez pedig a törvényhozás által czélszerüségi szempontból hosszabb-rövidebb idő mulásához köthető, a nélkül, hogy a felek jogaikban sérelmet szenvednének, — világos, hogy azon esetben, ha az uj törvény az elévülési időt rövidebbre szabja, az uj elévülési időnek az előbb szerzett jogok is alá lesznek vetve.

Most már csak azon kérdést kell megfejtenem, mikor kezdődik az előbb szerzett jogokra nézve az ujabb elévülési idő hatálya?

A törvény visszaható erővel nem bir, itt megint ezen elv irányadó. Az ujabb elévülési idő hatálya tehát az előbb szerzett jogokra nézve is csak az ujabb törvény hatálybalépte napján veszi kezdetét.

Értsük meg a feleletet jól, ezzel korán sincs az mondva, miszerint az előbb lefolyt elévülési idő az ujabbnak megkezdése által minden hatályát vesztené. Sőt ha az előbbi elévülési idő lefolyásához már csak rövidebb idő kivántatnék, mint a mennyit az uj törvény szab ki, bizonyos, miszerint a már elévülendett jog ezen rövidebb idő alatt fog elévülni. Péld. ha 1869. évi jun. 1-én valamely végrehajtási jog elévüléséhez már csak egy vagy két év kivántatott meg, akkor ezen jog nem három évvel az uj törvény hatálybalépte után, hanem az előbbi elévülési idő leteltével, tehát egy vagy két év alatt meg fog szünni.

Foglaljuk egybe a mondottakat gyakorlati alkalmazással s fejtegetésünk eredménye röviden ez:

Az uj törvény hatálybalépte előtt szerzett végrehajtási jogok, ha az uj törvény hatálybalépte után nem gyakoroltatnak, mind 1872. évi jun. 1-éig évülnek el, a mennyiben a régibb törvények szerint már előbb el nem évültek volna.

És ezen rövid toldat nem ártott volna perrendtartásunk 378. §-ának.

Sz. K.

Nézetek a birósági kinevezések módjára nézve.

Valamely közügyi kérdés törvényhozási megoldásánál, a gyakorlati kiviteltől igen sok függ.

Törvényhozásunk eldönté ugyan már a választás és kinevezés között vitatott kérdést, de még mindig nyilt kérdés maradt az, hogy a kinevezési rendszer intézményét, mikép ültessük át közéletünkbe olykép, hogy az e tekintetben jogosult kivánalmaknak a közügy érdekében elégtétessék?

Ezen kérdést illetőleg e becses lapok f. évi 27-ik számában M. D. urtól egy czikk jelent meg, melyre vonatkozólag legyen szabad szerény észrevételeimet megtenni.

Nézetem szerint a kinevezések körül követendő eljárási mód tekintetben igen fontos, s jelentősége nemcsak törvénykezési horderejü, de kérdése az egyszersmind az alkotmányos szellem uralma: és tiszteletben tartásának is.

Ha ugyanis, mint a szabadság és alkotmányosság hive gondolkodom: azon tételt kell felállitanom és elfogadnom, hogy az államéletben meg nem engedhető oly hatalmi vagy jog-kör, mely a nyilvánosság hatása alól elvonatván, a zárkozottság és hozzáférhetlenség homályában, akár a csalhatlanság, akár a felelősség nevében valamely nagyfontosságu jog gyakorlatának műhelyévé tétessék.

Voltak és vannak pedig mai napig is világhirü politikai irók s államférfiak, kik az államhatalmi jogok, — a törvényhozási és végrehajtói jog — mellé, mint ezekkel egyenlő, de külön állásra jogosult factort, a birói hatalom jogát is felveszik; s a midőn ezen nagyfontosságu államtudományi kérdés közéletünkben oly megoldást nyert, hogy a birói hatalom jogának kutforrásává a végrehajtói hatalom képviselője tétetett, a politikai bölcselem méltán megvárhatja most legalább azt, hogy a birói hatalom iránti politico socialis bizalom kezdetbeni megállapitására nézve a kinevezési rendszerben, a bekövetkezendő első és általános szervezés alkalmára oly módozatok fogadtassanak el, melyek öszhangzásban állanak az alkotmányos fogalmakkal.

Okvetetlenül szükséges tehát, hogy a kormányi s illetőleg fejedelmi kinevezések mellett, egy a nyilvánosság és hozzáférhetőség elvén alapuló előzetes eljárás alkalmaztassék.

Ha mint par exellence jogász gondolkodom, kivánnom kell, hogy a kinevezések eszközlése körül oly eljárási mód fogadtassék el, mely a szakképzettség praepondens jogosultságát ne veszélyeztesse, sőt biztositsa.

Ezen praemissákból én aztán némileg eltérő következtetésekre jutok, mint tisztelt M. D. ur, ki ezen lapok 27-ik számában:

1-ör: az igazságügyi miniszteriumnál szervezett kinevezési bizottságot czélszerütlennek találja;

2-or: a törvényszéki kerületekben kinevezendő elnökök ajánlatára fekteti a sulyt.

A mi már az ugynevezett kinevezési bizottság czélszerü vagy czélszerütlen voltát illeti, szerintem, bár ez legközelébb csak ad hoc alkottatott, továbbra is igen czélszerüen működhetnék az igazságügyi minisztert támogatólag; mert ha legközelebb a felső bíróságok bővitése alkalmával egy ily bizottságnak szüksége mutatkozott: mennyivel inkább szükség lesz erre akkor, midőn az óriási hálózatu kinevezések küszöbén leszünk; a midőn egy emberi erő és tevékenység többé már csak arra nem lesz képes, hogy a „papir-embert" a „papir-embertől" a beadványok iszonyu halmazában megkülönböztesse?

Nagyon is szükséges tehát, hogy egy ily nem kinevezési, de rendező és előkészitő bizottság az igazságügyi miniszterium kebelében állandósittassék; melynek feladata azonban én is csak abban látnám, hogy a beadványokat és mellékleteket lelkiismeretesen átvizsgálja; könnyebb attekinthetés végett, mindegyikhez minősitvényi kimutatást készitsen a törvényes qualificatio, a közszolgálati tartam és minőség kiemelésével.

A nyilvánosság alkalmazható mérvét itt ugy hoznám be, hogy joga legyen minden folyamodónak saját minősitvényi tablázatát, (mely bizonyitványainak egyszerü kivonata s táblás kimutatása) az igazságügyi miniszteriumnál bármikor megtekinteni, s illetőleg onnan másolatilag kivenni.

Itt és ekkor következnék aztán azon, valóban nehéz feladat, hogy a felelős miniszter az ekkép elébe állitott „papir-embert" valódiságában is felismerje.

E tekintetben azonban én nem oszthatom sem czikkiró urnak, sem az ő nézetét helyeslő tisztelt szerkesztőségnek azon nézetét, mely szerint minden törvényszéki kerületben

egy elnökjelölt volna kiszemelendő, s az ez által javaslatba hozott egyénekkel volnának aztán a birói székek betöltendők.

Én egyes emberben ily nagymérvüleg sem most az első átalános szervezésnél, sem később az egyes állomások betöltésénél nem compromittálnék. Ugyan hol van ama elfogulatlan, emberi gyarlóságoktól ment, az egyéni viszonyokon és párttekinteteken tulemelkedni tudó ember, kire a szabadság és alkotmányosság korszakában ily roppant jogot ruházni lehetne?

Nem helyeselhetem, hogy a mi hosszas tanálmányaink s nehéz küzdelmeink árán szerzett egyetlen szellemi vagyonunk becsüse egy egyes ember legyen! Hol keressük, melyik osztályban és állásban e mindnyájunknál tökéletesebb embert? Az aristokratiánál: mely tőlünk szolgai lelket vár és hozzánk idegen? A régi táblabirák között, kik az ujabb törvénykezési szinvonalon többé nem állanak, s behálózva végére nem mehető megyei összeköttetéseikbe, elfogulatlanok nem lehetnek.

Itt aztán igazán elmondhatjuk a költővel: „bárhol kereslek, mindig messze vagy!“

De ha találnánk is e magyar hazában ily csalhatlan férfiakat, — szomoru következéseket vonna ez maga után a birói függetlenségre, a birák önérzetére nézve a teremtő elnök irányában.

Ez az elnök aztán, az emberi gyarlóság még oly kevés mérve mellett is, magát a birói testület alkotójának méltán tekintvén, érezné és követelné, hogy azok a birák, kiknek alkalmazása felett ő mondá ki a fensőbb helyen eldöntő sulyunak tekintett verdicktet, cselekvéseik és egyéni mozgásukban minden alkalommal alázatos hálával és megadással érezzék s nyilvánitsák ezt. Részemről nem kételkedem ezen következtetés helyes voltán, mert ez oly biztos, mint akár mely phisikai törvény hozásának mathematikai kiszámitása

Társas bíróságoknál, az érintkezés gyakori lévén, nincs kellemetlenebb, mint holmi tökéletlen személyes nagyralátások nyomásait tűrni, s nincs jogosultabb kivánság, mint az, hogy tiszti kötelességei határán kivül, a maga egyéni jellemének s modorának szabásában s nyilvánulásaiban, a biró le és fel egyiránt független legyen, s ebben még hálás érzelmek által se legyen korlátozva.

Nem látván tehát részemről czélszerünek a candidatio jogát egyetlen ember kezébe letehetni, méltán kérdezheti tőlem mind a t. czikkiró ur, mind a t. szerkesztőség: mily módot vélnék tehát elfogadhatónak a végre, hogy a papir-ember vázlata a valóság szineivel kifestve állittassék a kinevezést közvetitő felelős miniszter elé?

Tagadhatlan, hogy a „papir-ember“ igen sok esetben csalódást idézhet elő a valóságban, de átalában véve ugy hiszem, hogy vagy hamis papir-ruha az, melyben bemutatja magát, vagy oly ócska, hogy többé nem használható, vagy pedig a valóságnak megfelelő costume az, melyben sorompóba lép. Én ugy hiszem: quartum non datur.

Mind három feltevésnél szükség van arra, hogy a „papir-ember“ megeleve ittessék, s valódisága minden kételyt kizárólag igazoltassék.

Én e czélra a kinevezési eljárásnál különösen az első átalános szervezés alkalmára először is az igazságügyi miniszterium kebelében egy szervező s rendező bizottság felállitását, a beadványok és mellékletek átvizsgálása, s ezek alapján minősitési kimutatások készitése, szóval a „papir-ember“ világlatbani helyezése végett, nélkülözhetetlennek tartok.

A mi pedig ez után következnék, az nézetem szerint: minden megyében egy legalább is 12 tagból álló bizalmi bizottság felállitása, melynek élén álljon egy az igazságügyi miniszter által kiszemelt oly egyén, ki törvényszéki elnökségre nem már kijelölve vagy kinevezve, hanem a miniszter által csak minősitve lenne.

A miniszteriumi szervező bizottság által készitett minősitési kimutatások, az illető pályaokmányokkal együtt, megjelölésével annak, hogy a folyamodó, mely hivatali állomásra concurrál, a megyei bizalmi bizottsághoz beküldetvén, ez mindenekelőtt az erkölcsi qualificatiónak megállhatósága felett zárt ülésben véleményt mondana; ennekutána a képzettségi qulaficatió nyilvános ülésben vétetnék birálat alá, s midőn ez megállapittatnék: minden állomásra titkos szavazat utján kijelölés történnék; melynek eredménye a nyert szavazattöbbség szerint megállapittatván, az ekkép összealkotott jelöltségi tiszta, a többséget nem nyert folyamodók mellett adott egyes szavazatok feltüntetése mellett, bizottsági elnök által az igazságügyi miniszteriumhoz felterjesztetnék.

Az egyes előre kiszemelt elnökök kijelölési joga helyett többé-kevésbé a nyilvánosság befolyása s hatása alá helyezett ezen eljárási módot találnám én legalkalmasabbnak arra nézve, hogy a kinevezések biztosan s minél kevesb csalódással történhessenek meg, s hogy az egyes befolyások s ajánlatok stb. feleleslegessé tétetvén, a kinevezést közvetitő miniszter részére egy megállható lelkiismereti alap nyujtassék.

Magára a bizalmi bizottság összealkotására, menten minden párttekintetektől, a miniszter által megbizott elnökjelölt volna hivatva, kiről feltehető, hogy erkölcsi felelőségének roppant sulyát érezvén, a közvélemény reá irányult élénk hatása által megovatnék a tendentiosus eljárás hibáitól.

Ezek észrevételeim M. D. ur czikkére s nézeteim a birói kinevezések eszközlése körül.

TÓTH PÁPAY SOMA.

A pestvárosi telekkönyv.

Busbach Péter urnak ellenem intézett támadásaira csak annyiban akarok felelni, a mennyiben valótlan tényekre alapitott vádakat emel ellenem, ugyanis:

a) Czikkiró ur állitja, hogy a pestvárosi telekkönyv átidomitásának eszméje elfogadtatván, az igazságügyminiszterium illető bureaujában igazi bureaucraticus módon munkához láttak, neki állottak, elővették a telekkönyvi patenst s annak a telekkönyv megkészitése körül előirt eljárási elveit hűségesen lemásolták; és minthogy az ő állitása szerint a telekkönyvi osztálynak főnöke én vagyok, ezen lemásoló is én lennék.

Én annyit tudok, hogy az 1855. decz. 15-ki telekkönyvi rendelvény törvény erejével bir, s ha ezen rendelvény határozatai szerint történt az átidomitás, nézetem szerint a miniszterium nem hibázott, és czikkiró ur adós maradt annak bebizonyitásával, hogy mely egyéb törvény alapján kellett volna eljárni. Hogy pedig a miniszterium nem csak a bureaujában készitette a helyszinelés megindítása iránt kiadott rendeletét, azt czikkiró urnak, mint városi képviselőnek is tudnia kellene, mert a város közönségét a miniszter ur 1869. márcz. 23-án kelt leiratában ez iránt megkérdezte és ezen leiratban világosan azon kérdés intéztetett a város közönségéhez — „hogy e tárgyra vonatkozólag miféle egyéb intézkedéseket tart szükségesnek?“ — és a város közönsége 1869. április hó 28-án 10,738. sz. a. kelt feliratában a helyszinelést a fenálló utasitások szerint kérte eszközöltetni. De a vád alaptalanságáról meggyőződhetik czikkiró ur az által is, ha a pestvárosi helyszinelés iránt kiadott utasitást elolvassa, a mely igenis figyelembe vette a város sajátságos viszonyait és a városi telekkönyvet is. Végül megjegyzem, hogy én a telekkvi osztály főnöke nem vagyok, és hogy a városi telekkönyvezésre vonatkozó ügyekben csak annyiban folytam be, a mennyiben a miniszter ur megbizott, és én csak az ő utasitása szerint jártam el.

b) Czikkiró ur állitja, hogy a miniszteri intézkedés felforgatta s kérdéssé tette a törvény alapján érvényesen szerzett jogokat, melyek a pestvárosi fekvő birtokra bárminő vonatkozással vannak, elrendelte, hogy a tulajdonos, kinek tulajdonjoga a telekkönyvekbe bevezettetett, s tulajdonát 10—15 év óta nyugalmasan élvezi, köteles legyen bárki ellenmondására tulajdonjogát igazolni, hogy rég nevén álló birtokának az uj telekkönyvbe ismét nevére leendő iratása végett fáradtság, időmulasztás és alkalmatlanságnak, esetleg talán épen pereskedésnek tegye ki magát.

Erre csak azt válaszolom, hogy ily rendeletet a miniszterium nem adott ki, és ilyent czikkiró ur felmutatni nem képes; továbbá ezen állitás merően ellenkezik a helyszinelési eljárás elveivel, mert épen ezen eljárás szerint a tényleges valódi tulajdonos vétetett föl, és csak az által hozathatott tisztába a birtokállapot, a mi szükséges volt, mivel sok ingatlan már az ötödik utód kezében van, és a jelenlegi tulajdonos az átirást nem eszközöltetheti, sok ingatlan nem is fordul elő a városi telekkönyvben; oly tényleges és tulajdonjogát nyugalmasan élvező tulajdonos pedig, a ki a városi telekkönyvben is előfordul, az uj telekkönyvbe is átvitetett, és épen ezek jogainak biztositásáról intézkedik az 1870. évi jun. 25. kelt rendelet 1 ső §-a; vagy talán azt akarja czikkiró ur, hogy a fennebbi esetekben a régi, már megszünt tulajdonos vezettessék át az uj telekkönyvbe, hogy a városi telekkönyvben elő nem forduló ingatlanok az uj telekkönyvből is kihagyassanak, hogy a természetben már egyesitett háztelkek, melyek a régi telekkönyvben több lapon bejegyezvék, az uj telekkbe is, mint elkülönitett alkatrészek vezettessenek be?

Ily eljárás merően ellenkezik a telekkönyv rendezésével, és ha képviselő ur ezt akarta, miért nem szólalt föl a közgyülésben a helyszinelés megkezdése előtt? ily eljárás mellett a telekjegyzőkönyvek hitelesitése lehetetlen lett volna, mert mind a jelenlegi, mind az előbbi tulajdonos az aláirást megtagadta volna.

c) Czikkiró ur azt állitja, hogy a miniszteri intézkedés megkövetelte, miszerint a pesti fekvőségekre jelzálogot szerzett minden hitelező tartozik a jelzálogi átkebelezés eszközlése czéljából követelését igazolni.

Ezen pont képezi a vitának sarkpontját, és épen ezen kérdés igényel higgadt megfontolást.

Mindenekelőtt constatálom, hogy a miniszter ur e tárgyban semmiféle külön intézkedést nem tett, hanemcsak a fenálló törvény határozatainak végrehajtását követelte, és a miniszter ur, ugyhiszem, akkor, ha a törvény végrehajtását hagyja meg, hibásan nem járt el. De ezen törvényes eljárás az átkebelezés körül épen Pestvárosánál szükséges, mert számtalan tulajdonos panaszát volt alkalmam hallani, hogy ingatlanaikat régi, néha a mult századból származó terhek terhelik, a melyeket kitörültetni nem birnak, és igy ingatlanuk hitelképessége szünetel, hogy oly terhek is fordulnak elő, melyek minden jogczim és jogositott megemlitése nélkül lettek beirva, a melyek törlése egyátalában lehetetlen.

Ily viszonyok közt a törvénytőli eltérés nem igazolható.

Az eljárás, a melyet a miniszter ur követett, megfelel a törvénynek, és azért jogsértésnek nem is tekinthető, és én is nem *fonák müvem*, hanem csak a törvény szoros megtartása mellett szólaltam föl.

A „Pesti Napló“ esti lapjában közlött első czikkemben tárgyilagosan megvilágitottam azon egyszerü eljárást, a melyet a miniszteri rendelet a törvény keretén belül az átkebelezés könnyitése iránt kiadott, és én ugy hiszem, hogy ezen rendelet folytán a képviselő-testület czélja elértnek tekinthető; ugyanis a miniszteri rendelet szerint az adós által fenállóknak elismert tehertételek aggálytalanul átjegyeztetnek, és csak az adós által el nem ismert tételek hagyatnak ki. A képviselő-testület szintén meg akarja engedni, hogy az adós a megszünt tételek átjegyzése ellen *reclamálhasson!* — ha a reclamálás alatt azt érti, hogy az adós puszta nyilatkozata folytán kitörlendő az átvezetett tétel, akkor azon eredményhez jutunk, a mit a miniszteri rendelet is mond azon különbséggel, hogy az átvezetés fölösleges munka volt, és hogy az uj telekkönyv megtelik törlött tételekkel; ha pedig a reclamálás alatt azt érti, hogy az adós a tehertétel megszüntét igazolni köteles, akkor ott leszünk, a hol most vagyunk, tudniillik a teherállapot nem tisztázható, és az ily terhektől a tulajdonos nem menekülhetne.

Erre vonatkozólag czikkiró ur még azon elvi kérdést intézi hozzám: — szabad-e közigazgatási uton törvényszerüen szerzett tulajdon vagy birtokjogot kérdésessé tenni? Erre azt felelem, hogy a jelen esetben közigazgatási intézkedésről nincs szó, hanem csak egy fenálló törvény alkalmazásáról, a mely szerzett jogok bejelentését némi joghátrányok terhe alatt meghagyja.

Czikkiró ur helytelenitheti ezen törvény határozatait, de nem a miniszteri intézkedést. Egyébiránt én, mint jogász, annyit tudok, hogy a jogrendszerben a joghátrányok nem mellőzhetők, hogy ezek jogosultságát egy jogász sem vonja kétségbe; ily elven alapulnak: az elévülés s záros határidők, amortisationalis eljárás, ott vannak a polgári törvénykezési rendtartás 1., 515., 533. §§. az 1840. 22. törvényczikk 25. §. f) az 1868: XXIX. törvényczikk 26. §. s. a. t. rendelkezései; és az ily hallatlan jogsértések nemcsak minálunk fordulnak elő, ime: a Code civil 2154. czikke szerint a jelzálogokat minden tiz év után meg kell ujitani, különben elenyészik hatályuk; ott van Bern cantonnak 1852. decz. 1-én kelt törvénye, mely szerint az összes telekkönyvekben a teherállapot tisztázása elrendeltetett, es minden szerzett jelzálog ujolagi igazolása előszabatott, ott van a legujabb időben az osztrák birodalmi tanacsban tárgyalt törvény, mely a telekkönyvek átidomitásánál a terhek bejelentését és igazolását szintén előirja és 18 hónapig terjedhető határidőt szab, és ugy hiszem, Ausztriában is csak vannak oly telekkönyvek, a milyen a pestvárosi; felhozhatnám még a Bajor-, Porosz- és Szászországokban követett eljárást, és ugy látszik, hogy ezen törvényhozások jogérzékét szintén azon rögeszmék zavarták meg, a melyek nyomása alatt czikkiró ur állitása szerint én is állok.

d) Czikkiró ur állitja: hogy a miniszteri intézkedés folytán oly terhek is átkebelezhetők, a melyek előbb nem is léteztek, és pedig a követelés keletkeztétől folyó elsőséggel.

Czikkiró ur adós maradt ezen állitása bebizonyitásával, ily miniszteri intézkedés nem történt, és az 1870. jun. 25-én kelt rendelet 8. §-a épen az ellenkezőt rendeli. A b) és d) pontok alatti állitásokra csak azt hozom föl, hogy a képviselőtestület ez iránt aggodalmait indokoltan kifejtette, azonban ezek iránt nézeteimet mindjárt a képviselő-testület által kiküldött bizottság előtt kifejtettem, és a kivánt intézkedéseket a törvény határozataival megegyezőknek és ezen bizottság tisztelt tagjainak nézetét alaposnak találtam; a miniszterium sem kétkedett, és épen azért mind az 1870. ápr. 18-án kelt leiratában, mind az 1870. jun. 25. kelt rendeletében a kivánt intézkedéseket megtette, nem azért, mintha a törvény mást rendelne, hanem azért, mivel a törvény szellemének ezen intézkedések megfelelnek, és igy engedésről szó sem lehetett, mert a miniszter ur a törvényt meg sem változtathatná.

e) Czikkiró ur állitja, hogy én kir. biztossal fenyegetődztem, hogy kir. biztos csak azért válnék szükségessé, hogy mégis nekem legyen igazam.

Tudtommal a város közönségéhez nem én, hanem a miniszter ur küldött rendeleteket, és parlamentaris kormányrendszer mellett csak a miniszter határoz, és nem valamely osztály főnöke. De én inkább azt mondtam, hogy ily ellenzés ellenében a miniszter a törvényt csak kir. biztos által hajthatná végre, ilyennek kiküldetését azonban oly ügyben, a mely legközelebb csak a város lakosságát illeti, én inopportunusnak tartanám, és most is kifejezem azon meggyőződésemet, hogy az uj telekkönyv hatálybaléptét a városi birtokosok érdeke sürgősen megkivánja.

A személyeskedésekre nézve megjegyzem: hogy én csak érvekre szoktam felelni, és igy a személyeskedések terén Busbach Péter urat nem követhetem.

Én a jogirodalom terén már több év óta dolgozván, mindig és mindenki irányában nézeteimet szabadon kifejtettem, és a város közgyülésének határozatait sem tarthatom oly csalhatatlanoknak, hogy azok ellen indokoltan és tárgyilagosan felszólalni ne lehessen; és constatálom, hogy az általam közlött czikkekben foglalt érvek a czikkiró ur által nem lettek megczáfolva.

Én babérok után soha nem vágyódtam, engem csak a közügy érdeke vezérel, és megnyugtat az, hogy több előkelő szakértő és több háztulajdonos nézeteimet szintén helyesli; én tisztelem önnek véleményét, de hasonlót én is követelek.

HALMOSY ENDRE.

Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról.

II. RÉSZ.

Az elsőfolyamodásu rendes közigazgatási birószágok szervezete.

7.

Minden, valamely kerületi kormányszéknek közvetlenül alárendelt városban és minden járáshivatalnál rendes elsőfolyamodásu közigazgatási bíróság állittatik fel, az egész járáshatósági kerület részére.

8.

A közigazgatási birószágok következőkép állittatnak egybe:

1) A közvetlen városokban a törvénytudó polgármester vagy ennek törvénytudó helyettese, mint elnökből és négy polgári ülnökökből; Münchenben, a fő- és székvárosban azon esetekre nézve, melyek eddig a rendőrségi igazgatóság illetősége alá tartoztak, a rendőri igazgató vagy ennek helyettese viszi az elnökletet.

2) A járáshivatalokban a járásfőnökből, vagy ennek helyetteséből, mint elnökből, és négy polgári ülnökből.

9.

A polgári ülnököket és hasonszámu póttagot a király nevezi ki három év tartamára, és pedig:

1) a közvetlen városokban a polgári tanácsülnökök számából;

2) a járáshivataloknál a járástanácsosok által eléállitott lajstromból. A 2. szám alatt emlitett kinevezés tekintetében minden járástanács minden három évben törvényesen megalakult gyülésben 16 férfit, kik a járásban, mint a községek képviselői a járástanácsba választhatók, absolut szótöbbséggel választ és a király elé terjesztendő lajstromba igtat.

10.

A polgári ülnökök s helyetteseik hivatalos szolgálatuk megkezdése előtt az elnök által kötelmeik hü és részrehajlatlan teljesitésére esküleg köteleztetnek; hivatalos működésük tartama alatt „közigazgatási birósági ülnök" czimét viselhetik.

11.

Ezen tisztségre való kinevezés csak azon okokból utasittathatik vissza, melyek a község — illetőleg járástanácsba való választásnak visszautasitására följogositanak.

A három évi hivatalos időtartam alatti hivatalból való fölmentés a király által történik, még pedig:

1) a község — illetőleg járás-tanácsba való választhatási jognak elvesztése esetében az 1861. nov. 10 törvény 21 szakasza szerint;

2) folyamodás esetére, ha azt különös nyomós okok támogatják.

12.

A király által kinevezett ülnökök s póttagok a három éves szolgálati időtartam lefolyása után hivatalukat mindaddig tartoznak tovább viselni, mig az ujonnan kinevezettek kötelezettsége beáll.

13.

A járás-tanácsnokok a járás-hatóság helyén nem lakó ülnökök és póttagok részére az ülésekben való részvételért megfelelő kárpótlást engedélyezhetnek a járás pénz-eszközeiből.

14.

A közigazgatási bíróság, sürgős eseteket kivéve, mindakkor gyül egybe, midőn elégséges tárgy halmozódott össze az ülésre.

A közigazgatási bíróság mindenkor az elnök által hivatik egybe, ki az ülnököket külön-külön köteles meghivni. Ha az ülnökök egyike a tárgyalás alá kerülendő ügyeknél személyesen érdekeltnek látszik, vagy a 16. szakasz esetét kivéve, abban illetékes községe fél gyanánt szerepel, akkor az elnöknek a legközelebbi póttagot kell az illető ülésre meghivni.

Ha ekképen annyi ülnök és póttag érdekelve lenne, hogy azoknak mellőzése után a közigazgatási bíróság teljes betöltésére szükséges szám már készletben nincs, ugy az elnök fel van jogositva, hogy a hiányzó tagokat a községtanács, illetve a járástanács tagjaiból szabadon kijelölje és ugyanazon ülésre meghivja, melyen az illető tárgyak megvitatás alá kerülnek.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

(Igazságügyminiszteri rendelet) a pesti kir. itélő táblánál felállitandó telekkönyvi vizsgáló bizottság iránt. 1. §. Folyó évi aug. hó 15-től kezdve a pesti kir. itélő táblánál a telekkönyvi vizsgák letételére telekkönyvi vizsgáló bizottság állittatik fel, és az eddig az igazságügy-miniszteriumban fenállott bizottság működése megszünik.

2. §. A vizsgáló bizottság az elnökkel együtt három tagból áll.

3. §. A vizsga letétele végett mindenki jelentkezhetik, a ki hitelesen kimutatja, hogy valamely telekkönyvi hivatalnál vagy helyszinelő bizottságnál legalább három hónapig gyakorlaton volt, s hogy a telekkönyvi vázrajzolásban jártasságot szerzett.

A kérvények a kir. itélő táblánál adatnak be; a határnapot a bizottság elnöke tüzi ki, s arról a folyamodó értesittetik.

4. §. A vizsga kiterjed a fenálló helyszinelési utasitásokra, a telekkönyvi rendelvényre, a vele összefüggő törvényekre és rendeletekre, nemkülönben a telekkönyvi ügyvitelre.

A bizottság szigoruan vizsgálja meg: vajjon a jelölt bir-e elegendő jártassággal e tárgyakban; különösen bir-e a telekkönyvvezetés oly ismeretével, hogy a telekkönyvezető teendőit teljesitheti?

Az anyagi telekkönyvi jogból a vizsgálat a dologbani jogok fogalmára szoritkozzék.

Az ügyvitelben való jártasság megbirálása végett a vizsgálattevő a bizottság előtt legalább egy telekkönyvi végzést fogalmazzon szóval, és azt irásban azonnal fognatositsa.

5. §. A vizsga legalább fél óráig tartson; a befejezés után a bizottság szavazattöbbséggel határoz: vajjon a jelölt képesitettnek nyilvánittassék-e, vagy pedig visszautasittassék. Ez utóbbi esetben a bizottság a 6. és 7. §§. értelmében az uj vizsgára bocsátás feltételeit meghatározhatja.

6. §. Visszautasitás esetében a jelölt ujolag jelentkezhetik a vizsgára, de csak azon feltétel alatt, ha valamelyik telekkönyvi hatóság főnökének bizonyitványával kimutatja, miszerint a bizottság által meghatározott ideig, mely egy hónapnál rövidebb nem lehet, valamely telekkönyyi hivatalnál gyakorlaton volt.

7. §. Másodszori visszautasitás esetében a vizsgára csak ugy bocsáttatik a jelölt: ha valamely telekkönyvi hatóság főnökének bizonyitványával igazolja, hogy legalább félévig a telekkönyvi hivatalnál gyakorlaton volt, s hogy a telekkönyvi kezelésben jártasságot szerzett.

8. §. A vizsga letételeért dij nem jár; a kérvényre és a bizonyitványra külön-külön 50 kros bélyeg teendő.

9. §. A bizonyitvány tartalma csak arra terjedhet ki, hogy a vizsgálattevő képesitettnek találtatott.

10. §. A bizonyitvány a kir. itélő tábla nevében állittatik ki, a bizottsági tagok által aláiratik, s a kir. tábla pecsétjével elláttatik.

E bizonyitványok épugy, mint a maros-vásárhelyi vizsgáló bizottság által kiadottak, a pesti és maros-vásárhelyi kir. táblák területén egyiránt érvénynyel birnak. Pesten, 1870. jul. 20-án. Horvát Boldizsár, s. k.

(Dr. Pauler Tivadartól,) ez idei utolsó büntetőjogi előadása után az egyetemen Hecht Ignácz III. éves joghallgató bucsuzott el az egész ifjuság nevében. Szép szavakkal köszönte meg a tudós tanárnak a tanulságos előadásokat, melyekből minden szorgalmas hallgatója valódi kincseket gyüjthetett magának. Beszéde végén a gondviselés őrködő szellemét kérte, hogy a jeles tanár életét még sokáig megőrizze a tudománynak és tanitványainak. Pauler láthatóan meghatva köszönte meg hallgatóinak gyöngéd figyelmét, és emlitvén, hogy mindig a legnagyobb kedvvel járul az ifjuság tanitásához, intette őket ama sikamlós pályára, mely a büntetőjog gyakorlója előtt nyilik. Szivükre kötötte egy német kriminalista azon igazságos mondását: Az igazság kérlelhetlen követelése a bün megtorlása; de ez csak a bünöst, de ne az embert érje.

TARTALOM: Árva- és gyámügyek és a családi tanács, Zlinszky Imre, semmitőszéki segéd-előadó. — Tanulmányok a polg. perrendtartásból, Sz. K.-tól. — Nézetek a birósági kinevezések módjára nézve, Tóth Pápay Soma-tól. — A pestvárosi telekkönyv, Halmosy Endre-től. — Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 33. Pest, 1870. augusztus 16.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A bünkisérlet büntethetősége kérdéséhez.

„Forma dat esse rei."

I.

A büntetőjogban alig van vitás kérdésekben termékenyebb és gazdagabb tárgy a bünkisérletnél. Az itt előforduló kérdések fontossága, mely szerint azok nem annyira elméleti érdekűek, mint inkább gyakorlati következményekkel egybekötött életkérdések, számos gondolkodó főt inditott a büntett kisérlete összes tanainak, vagy legalább egyes részeinek, egyes vitás kérdéseinek tudományos és gyakorlati megvitatására. Ezen dicséretes törekvésü tevékenységnek köszönhetjük azon becses munkálatokat, melyek a bünkisérlet tana körül, főleg a német irodalomban megjelentek. [1]) S habár a bünkisérlet lényére, fogalmára, s különösen egyes kérdéseire nézve akár a tudományban, akár a törvényhozásoknál vagy gyakorlatban még most sem találjuk az óhajtott véleményegységet, ez az illető irók érdeméből mit sem von le; mert ha mást nem is, de azt kétségkivül el kell ismernünk, hogy ők a még függőben maradt vitás kérdéseket megoldásukhoz közelébb hozták, mi pedig ha nem is közvetlenül az életre, de a tudományra nézve mindenesetre elég nyereség.

A bünkisérlet tana körül felmerült eltérő nézeteknek s innen keletkezett vitáknak, ha nem is kizárólag, de nagy részben kutforrása azon körülményben fekszik, mely szerint a bünkisérlet sajátszerü természeténél fogva igen nehéz oly szempontot feltalálni, melyből a bünkisérletet átalán, mint genericus fogalmat, főleg tekintve annak tényleges (objectiv) oldalát, oly módon meghatározni kell, hogy annak alapján az egyes hozzátartozó kérdések minden az életben előfordulható különös bünesetekre alkalmazhatólag helyes és kifogástalan megoldást nyerjenek.

Hogy a büntettek nemcsak bevégzett, de megkisérlet állapotukban is a büntethető cselekvények közzé tartoznak, és hogy az államnak ennélfogva nemcsak joga van azokat büntetéssel fenyiteni, hanem köteles is a közbátorság, az állami jogrend érdekében megbüntetni; — az iránt, miután átalán el van ismerve, semmi kétség fenn nem forog. [2]) — De valjon és mikor létezik egyes összerü esetben valóságos (büntethető) bünkisérlet? melyik azon stadium az egyes büntetteknél, ezek minden gondolható eseteinél, melyben azok büntethetőkké válnak, tényleg a büntetőjog köréhez kezdenek tartozni? valjon létezik-e (büntethető) bünkisérlet akkor, és ott is, ha és a hol valamely bensőleg elhatározott büntett alkalmatlan tárgyon vagy alkalmatlan eszközökkel követtetik el? vannak-e a bünkisérletnek fokozatai, nevezetesen létezik-e teljes és nem teljes bünkisérlet? — s végül lehet-e bünkisérletről szó, ha a cselekvő önkényt visszalép bünös szándokának megvalósitásától? — Ezek azon fontosabb kérdések a bünkisérlet tanában, melyeket, mivel a bünkisérletet átalában (in genere) különböző szempontból tekintik, különbözőleg is oldanak meg az egyes irók.

Ha a bünkisérlet mindeme főkérdéseit közelebbről szemügyre veszszük, azt tapasztaljuk, hogy azokat legtermészetesb módon csak ugy hozhatjuk tisztába, ha mindenekelőtt a bünkisérlet büntethetőségének kérdésével tisztába jövünk, azaz: ha azon átalános okot, mely a kisérletet minden büntettnél büntethetővé teszi, kikutatjuk és tüzetesen kijelöljük. Mindegyik kérdés eldöntésénél ugyanis azon előbb eldöntendő kérdésre bukkanunk: miért büntethető és büntetendő átalán a bünkisérlet? Ha e kérdést tisztába hoztuk, a többi kérdések önkényt nyerik megoldásukat. Miért is a bünkisérlet lényének ismeretére büntethetősége okának, alapjának kipuhatolása legnagyobb fontosságu.

Az egyes irók, kik a bünkisérletet tárgyalták, e kérdéssel tüzetesebben keveset foglalkoztak. Többnyire csak az egyes kérdéseket tették vizsgálódásuk és kutatásuk tárgyává, a nélkül hogy tudományosan kijelölték és kifejtették volna azon átalános szempontot, melyből a bünkisérletet átalán, s az egyes kérdéseket különösen egyes bünkisérleti eseteknél azok helyes megoldását illetőleg tekinteni kell. A büntetőjogi theoristák pedig, kik elméletök kifejtésénél a cselekvények büntethetőségének átalános okát is kutatták, a büntetteket, ugy látszik, csak bevégzett stadiumukban tartották szem előtt. Innen van az, hogy némely iró a bünkisérlet tanának tárgyalásánál saját felállitott vagy elfogadott elméletével jő ellenkezésbe, és hogy ennélfogva a bünkisérlet büntethetősége okának kipuhatolására az ismeretes büntetőjogi elméletekből kiindulni nem lehet; és pedig annyival kevésbé, mivel a létező elméletek a legtöbb büntetőjogi elvek kifejtésénél hibásan járnak el, a mennyiben hibás feltételből indulnak ki. Ugyanis mindannyian mindenekelőtt az állambüntetés jogát igyekeznek igazolni, és csak azután ebből fejtik ki a cselekvények büntethetősége jellegét, illetőleg alapját. Holott a dolog természeténél fogva épen megforditva

[1]) Lásd ezek jegyzékét. Pauler: Büntetőjogtan. II. kiad. Pest, 1869. 134. §. 5. Krug ért. Weiske Rechtslexiconjában XII. 714. l. 3) j. Ezekhez járulnak: Buri Abhandlungen aus d. Strafrechte. Giessen. 1862. 53. skl. Geyer Erörterungen uber den allgemeinen Thatbestand der Verbrechen. Innsbruck. 1862. 47. skl.; a Gerichtssaal-ban megjelent értekezések: Mittermajer-től XI. k. 197. skl., XI. k. 403. skl., Haberlin-től XVI. k. 218. skl., Rubo-tól XVII. k. 1. skl. Geyer-től XVIII. 35. skl. Berner-től XVII. 81. skl. Buri-tól XIX. 60. és XX. 325. skl. Maurer-től: Beilageheft zum IX. Jahrgang. 24. skl. – Az olaszok közül: Romagnosi, Tolomei, Carrara, Pessina s egyéb commentárokon kivül: Niccolini del. Teutativo. Napoli 1837. La Pegna G. Osservazioni sopra le leggi e le dottrine del teutativo. Napoli 1868.

[2]) Ezzel rokon, de mégis más kérdés: valjon a bünkisérlet megbüntetésére nézve szükséges-e különös törvényes intézkedés az állam részéről, vagy pedig annak büntetését már a bevégzett büntettében benfoglalva kell gondolni? Lásd Pfotenhauer: Der Einfluss des factischen Irrthums auf die Strafbarkeit versuchter Verbrechen. Leipzig 1838.

kellene történnie. Mert bizonyára — ha átalános szempontból fogják fel a dolgot, miként az elméletek — nem azért büntethetők a cselekvények, mivel az államnak joga van azokat megbüntetni, hanem inkább megforditva, mert büntettek léteznek, azért van joga az államnak büntetni. Miért is igen helyesen mondja *Seeger:* [1]) „Soll eine bestimmte Art des Unrechtes und gerade nur sie strafwürdig sein, so muss der Grund hievon in ihrer Eigenthümlichkeit liegen, das Verbrechen muss strafbar sein, weil es Verbrechen is. Die erste Frage ist also hier stets diese: was ist das Verbrechen? worin besteht sein eigenthümliches Wesen? — Gelingt es aber, diese Frage zu lösen, so erhält man hiedurch nicht blos die einzige letzte Grundlage der Strafrechtstheorie, sondern auch den wahren innern Halt für ihre Lehre von Verbrechen."

Ha tehát a bünkisérlet büntethetőségének okát akarjuk keresni, ezt nem kivüle és máshol, hanem magában a bünkisérletben, sajátlagos természetében kell keresnünk, nem különben, mint a bevégzett büntettnél, melynek a bünkisérlet csak befejezetlen állapota.

Minden bünös cselekvényben, tekintsük azt akár teljesen befejezett, akár pedig befejezetlen állapotában (bevégzett büntett — bünkisérlet) kettős momentumot szokás és kell megkülönböztetni: az *alanyi* (subjectiv) és a *tárgyi* (objectiv) momentumot, amaz az alanyi, belső, ez a tárgyi, külső kellékeit a bünös cselekvénynek foglalja magában, és mindkettő oly elválaszthatlanul tartozik a bünös cselekvény lényegéhez, hogy csak együttvéve, egymást kölcsönösen kiegészitve alkotják a büntethető cselekvényt. E momentumokat egymástól elkülönitve gondolni, sőt a tudományban tisztán tudományos érdekek czéljából különválva tárgyalni is lehet, de valóságban és a gyakorlati élet szempontjából azokat külön-külön gondolni vagy kezelni, szóval egymástól egészen ridegen elválasztani nem szabad, mert mindkettő lényegesen összefügg egymással, ugy hogy csak együtt gondolva képeznek egy tökéletes egészet: büntethető cselekvényt. — Azért hibásan járnak el azok, kik a büntett genericus fogalmának meghatározásánál az alanyi momentumot teljesen mellőzve, ignorálva, a tárgyi momentumot emelik ki csupán, [2]) mintha bizony ez már az alanyi momentumot is magában foglalná, vagy az egészen fölösleges volna ahhoz, hogy bünös cselekvény létezzék. Mindkét momentum oly lényeges a büntethető (bünös) cselekvény fogalmához, hogy egyik a másik nélkül büntethető cselekvényt nem képez. Önmagában egyik sem az egész, sőt — a bünös cselekvényt a maga valóságos jelentőségében felfogva — még része sem az egésznek, a bünös cselekvénynek, hanem a tárgyi momentum csak *puszta tény* (factum), az alanyi pedig csak *puszta akarat-elhatározás*, minden büntetőjogi jelentőség hiányában. Sőt az akaratelhatározás vagy a tény magában nem is cselekvény, még kevésbé büntethető, mindkettő együtt, mint ok és okozat alkotja a cselekvényt, és mindkettő egyenlőkép szükséges feltétele a cselekvénynek és büntethetőségének

Az alanyi és tárgyi momentum kölcsönös viszonyát, körülbelől hasonlitani lehet az emberi szellem és test viszonyához. Hisz a büntettekben valójában az egész emberi természetet látjuk némi tekintetben (t. i. gonosz oldaláról) characterizálva, a mennyiben az akaratelhatározás a szellemi, a tény pedig physicai természetét characterizálja. Valamint a szellem és test együtt képezi az embert: ép ugy az akaratelhatározás és tény a büntettet. Vagy ki fogja nevezni a puszta szellemet vagy az életnélküli holttetemet embernek? Ép oly kevéssé lehet szó puszta akaratelhatározás vagy puszta tény mellett bünös cselekvényről.

De azt, hogy az akaratelhatározás és tény csak együttesen, elválaszthatlan kapcsolatban képezik a cselekvényt, és hogy ezen cselekvény büntethetősége szükségkép mindkettőtől függ — az ugy a tudományban, mint a gyakorlatban átalán el van ismerve. Ez átalános elismerés nemcsak a bevégzett büntettekre, hanem a büntett kisérletére is áll. De mivel ez utóbbinál az alanyi momentum (bünözési szándék, dolus) egész terjedelemben megvan, a tárgyi momentum pedig hiányos, innen sokan a bünkisérlet büntethetőségére nézve kérdéssé tették: valjon az az *alanyi* vagy a *tárgyi* momentumban (dolus-ban, vagy a *factum*-ban) rejlik?

Ekként fejlett ki a tudományban, s ennek közvetitése folytán a gyakorlatba is átment a két extrem nézet a bünkisérlet büntethetősége iránt. [1])

Az egyik nézet a bünkisérlet büntethetőségének alapokát tisztán az *alanyi* (subjectiv) momentumban, a *bünös akaratban* (dolus) találja. — Elismerik ugyan az e nézeten levő irók, hogy a bünkisérlet fogalmához a bünözési szándék és ennek külső nyilvánitása egyaránt szükséges, és hogy ennélfogva sem a puszta, magában maradt szándék vagy akarat, sem pedig ennek külső nyilvánitása önmagában nem képez bünkisérletet, de az okot, melynél fogva ez büntethető, egyedül és kizárólag mégis csak az alanyi momentumban, a bünös akaratban válik rejleni; és igy e nézet követői a tárgyi (objectiv) momentumnak a büntethetőségre nézve semmi jelentőséget nem tulajdonitanak, a mennyiben ezt ugy tekintik, mint az akaratnak puszta, minden jelentőség nélküli formáját. E nézet veté meg alapját a bünkisérlet tana körében ismeretes alanyi (subjectiv) elméletnek, mely szerint a bünkisérlet fogalmilag nem volna egyéb, mint: külsőleg bármikép nyilvánitott bünözési szándok vagy akarat, vagy miként azt legujabban *Buri* [2]) körülirja: „Ein aus dem Innern des Menschen herausgetretener äusserlich verköpert dem Strafgesetz entgegenstehender Wille." Ez elmélet legelső védelmezői *Feuerbach* nézete ellenében, mit következetesen előre látható volt, a megelőzési elmélet védői lőnek, névszerint: *Grolmann*, de különösen *Tittmann*, [3]) kiket aztán az ujabbak közül is többen követtek; leginkább felemlitendőnek tartom *Buri*-t, ki e theoria kifejtésében legalaposabb és legkövetkezetesebb. [4])

Ennek egyenes ellentétét képezi a másik nézet, mely a bünkisérlet büntethetőségének tulajdonképi alapokát egyedül és kizárólag az *objectiv* momentumba helyezi. — Ez is elismeri azt, hogy csak dolus és factum alkotja a bünkisérlet tényálladékát meg, és hogy ennélfogva a bünkisérlet lényegéhez a dolus ép ugy tartozik, mint a factum; és mégis az okot, melyen átalán a bünkisérlet büntethetősége gyökerezik, egyedül és kizárólag a *tárgyi* momentumban, a külsőleg jelentkező tényben, ennek minőségében találja. Ez elmélet tehát, melyet annálfogva *objectivnek* lehet nevezni, épen megforditva, az alanyi nyomadéknak (dolus) nem tulajdonit semmi jelentőséget a büntethetőségre nézve, a mennyiben a szándéktól egészen eltekintve magából a

[1]) Abhandlungen aus dem Strafrechte. Tübingen. 1858. XV. skl.

[2]) Igy p. o. Marezoll: Das gem. deuts. Criminalrecht. II. kiad. Lipcse, 1847. 59. l. csak egyszerüen igy definiálja a büntetteket: „sind widerrechtliche, mit öffentlichen Strafen bedrohte Handlungen."

[1]) Pfotenh. i. m. 10. l. 26. skl.

[2]) Gerichtssaal: XIX. 60. l.

[3]) Lásd Pfotenhauer i. m. 8. l.

[4]) Sokan ide számitják: Köstlin-t, Ösenbrüggen-t, Bart is; de ezek, habár egyes kitételeik az alanyi momentum tulsulyára mutatnak is, nem számithatók sem az objectiv, sem a subjectiv theoriához kizárólag.

létező factumból véli megitélhetőnek, valjon egyes összerü esetben létezik valóságos (azaz: büntethető) bünkisérlet vagy nem? Ez elmélet szerint természetesen, mivel a fősulyt az objective létező cselekvényre fekteti, a bünkisérlet fogalmát is akkép kell meghatározni, hogy benne a külső cselekvény különösen kiemelve legyen, a nélkül, hogy a szándoknak különös, a büntethetőségre befolyó jelentőség tulajdonittatnék. — Az ide tartozó irók mindegyike a bünkisérletben valamely büntettnek, melyre valaki magát épen elhatározta, tökéletlen megvalósitását, vagy azt tökéletlenül megvalósitó külcselekvényt (factum) látja, noha aztán ezt különböző formában fogja föl és irja körül. — E nézetet már *Böhmer*-nél [1]) találjuk, melyet *Feuerbach*, daczára, hogy eleinte megtámadott, [2]) később mégis követett. [3]) E nézethez járultak az ujabbak közül többkevesebb módositással: Hepp, Heffter, Rosshirt, Mittermaier, Chop, Otto, Krug, Zachariae, Häberlin, Berner, Geyer, Ruko és mások.

Némelyek e két extrem nézetet kapcsolatba akarják hozni a büntetőjogi, és pedig az objectiv nézetet az *absolut*, a subjectiv nézetet pedig a *relativ* elméletekkel. Igy *Mittermaier*, [4]) sőt *Pölitz* [5]) az absolut elméleteket egyenesen objectiv, a relativ elméleteket pedig subjectiv elméleteknek nevezi, mivel amott a külcselekvény (factum), emitt pedig az akarat a büntethetőséget meghatározó momentum. Ez azonban helytelen és lehetetlen. [6])

Hogy az imént tárgyalt objectiv és subjectiv elméletek lényegesen eltérnek egymástól, s különösen, hogy nemcsak önmagukban, de következményeikben is egyenesen ellentétesek — kiki könnyen beláthatja. Ugyanis a szerint, a mint a fősuly majd a tárgyi, majd pedig az alanyi momentumra fektettetik, s a bünkisérlet büntethetősége majd egyedül a külcselekvény (tény, factum) minőségében, majd kizárólag a bünös szándékban kerestetik, a bünkisérlet épen legfontosabb kérdéseiben különböző eredményre jutunk: — mert ha tisztán objectiv szempontból tekintetik a bünkisérlet, ennek kezdetét is objective lehet csak és kell meghatározni, és igy különbség léteznék előkészületi és megkezdő, vagy kiviteli cselekvény közt; ellenben subjectiv szempontból, miután a külcselekvénynek semmi jelentősége sincs a büntethetőségre, e megkülönböztetés egészen fölösleges; mig objectiv szempontból szorosan véve, bünkisérlet lehetőségét vétkes büntetteknél is el kell fogadni, addig subjectiv szempontból vétkes bünkisérlet lehetetlen; objective mindig causalis összefüggést kell fölvenni a létező tény és a bevégzett büntett közt, melyre az vezethetett volna, ellenben subjective ily causalis összefüggésről szó sem lehet; az objectiv theoria szerint bünkisérletet alkalmatlan (untauglich) eszközökkel és tárgyakon nem lehet elkövetni; a subjectiv theoria szerint pedig lehet; objectiv szempontból nincs minősitett bünkisérlet, subjectiv szempontból annak lehetőségét el kell fogadni; végül objectiv szempontból önkényes visszalépésnek egyátalán nincs helye, ellenben subjectiv szempontból még teljes bünkisérlet esetében is helye van

Miután tehát a két jellemzett extrem nézet épen a legfontosabb kérdésekben ily ellentétes eredményekre vezet, a tudományban pedig nem kevésbé, mint a gyakorlatban véleny-egységnek kell uralkodnia, mert különben ig n könnyen megtörténhetik, hogy itt a biró valakit elitél, amott pedig hason esetért fölment; — innen igen fontos és érdekes kérdésként merül itt föl: valjon melyik a jelzett két nézet közül a helyes a dolog érdemében? Valjon a bünkisérletben kizárólag az alanyi vagy tárgyi momentum az, mely büntethető, melyen tehát a bünkisérlet büntethetősége gyökerezik?

Ezen kérdés eldöntése, miután mindegyik nézet azon momentumnak, melyből a bünkisérlet büntethetősége megitélésénél kiindul, erre nézve *önálló jelentőséget*, fontosságot tulajdonit; a legszorosabban összefügg azon kérdéssel: valjon a tárgyi vagy alanyi momentumnak (a puszta ténynek, vagy a dolusnak) van-e önálló jelentősége a bünc selekvény, s különösen a bünkisérlet-büntethetőségére?

Miért is itt, ha az iránt akarunk tisztába jönni: valjon a bünkisérlet büntethetőségének alapja kizárólag a tényben vagy a bünözési szándékban rejlik, mindenekelőtt azt kell megvizsgálnunk és tisztába hoznunk: 1) van-e a puszta *dolus*-nak, vagy 2) a puszta *factum*-nak önálló büntetőjogi jelentősége oly értelemben, hogy a büntettek s különösen a bünkisérlet büntethetőségét egyikből vagy másikból kizárólag lehet megitélni?

Dr. WERNER RUDOLF,
jogtanár.

[1]) Meditat. in C. C. Car. ad. art. 130. §. 1.
[2]) Lásd Feuerbach müveinek régibb kiadásait.
[3]) Lásd Feuerbach 12. kiad. 42. §. és c) j.
[4]) Neues Archiv f. Crim. R. I. 167. skl.
[5]) Die Staatswissenschaften im Lichte unserer Zeit. I. 275. l.
[6]) Lásd Pfotenhauer czafolatát id. m. 59. skl.

Észrevételek

az államorvosi közegek országos szervezéséhez.

Az országos közegészségi tanács törvényjavaslata a humanus szempontnak oly idealis magaslatán áll, hogy — véleményem szerint — az addig, mig népünk zöme (értem különösen a falusi pórnépet) müvelődési és vagyonosodási viszonyaiban ugyanazon magaslatot némileg meg nem közeliti, egész terjedelmében alig lesz valósitható. A községi orvosi rendszer keresztülvitele — tartok tőle — kikerülhetlen nehézségekbe fog ütközni, s megkisérlése bő forrásává válik ugy a községeket, mint az orvosokat érendő keserüségeknek.

A 35. §. szerint, 5000 lakosra számitva egy községi orvost, mindenekelőtt kérdés: van-e Magyarországban 3000 orvos (15 millió lakosnak megfelelő). Különösen az előirt tiszti vagy államvizsgák által qualificálható orvos? 39. §. szerint a községi orvos legcsekélyebb fizetése 600 frtban állapittatván meg, kérdés: az állam vagy a községek pénztárából fog-e ez fedeztetni? 3000 községi orvos fizetése az államot 1.800,000 forintig venné igénybe: megfogja-e ez összeget az országgyülés a különben is tulterhelt budget mellett szavazni? A községi orvos fizetése tehát nagy valószinüséggel a községi pénztárból lenne fedezendő? Ezen intézkedésnek mi lesz tulnyomólag nagyobbrészt várható eredménye? Erre a gyászos emlékü Bach kormány egy e nemü kisérletében tanulságos praecedensre akadnak; minthogy népünk müvelődési s vagyonosodási viszonyai azóta, legalább lényegesen, nem javultak, vonhatunk belőle analogiát. Nevezett kormány t. i. kivételesen humanus érzelmektől indittatva, a dunántuli megyékben megkisérlette a községi orvosi rendszer életbeléptetését A községekre lévén róva a fizetés, a boldogtalan kinevezett orvos még mielőtt helyét elfoglalta volna, persona odiosa lett, a község pióczájának tekintetvén. Ha idővel humanus bánásmódja és müködésének sikere által némi rokonszenv s tán népszerüségre vergődött is, ez csak addig tartott, mig fizetésének mindjárt elejétől fogva hanyagul, később épen nem teljesitésén türelmét vesztve, követelni kényszerült. Hátha még magángyakorlati müködését is — mert hiszen 5—600 frtból családostól meg nem élhetett, — dijaztatni vak-

*

merösködött (az illető közegekben szabályozott — leszállitott ár szerint); akkor még előbb lett oda a barátság, még pedig végkép. Egy-két évnél tovább egy sem állta meg a sarat! odahagyta helyét, s fizetésének be nem hajtható hátralékait: az egész intézmény pedig rövid agonia után elpárolgott magától. — Ez szomoru, de igaz!

Fentjelzetten kivül még más nehézségek is vannak. A törvényszéki s orvosrendőri teendőkkel megbizott orvos hivatalos kötelességének lelkiismeretes teljesitése közben összeütközésbe jön gyakran egyeseknek (bár olykor csak képzelt) érdekével; — ily eshetőségek bővebb fejtegetése e helyen tán felesleges; a sikert nem lehet mindig a barátságos felvilágositás eredményétől függővé tenni, sokszor gyors és erélyes intézkedések szükségeltetnek. Bele vonatván — a törvényjavaslat szerint — majd minden orvos a törvényszéki s rendőri teendők körébe, azon szivélyes baráti viszony, melynek a humanus gyakorló orvos s cliensei közt fenn kell állani, megháborittatik, meglazul; az orvos ferde helyzetbe jön clienseivel, vagy elnéző engedékenysége által a közügynek árt. Hogy a hatósági orvos minden körülmény közt sikeresen müködhessék, lehetőleg függetlennek kell lennie a magángyakorlattól.

Hogy a községi orvosi intézmény által elömozdittatik a közmüvelődés, s akadályoztatik a kuruzslás, igaz és fontos indokok; de első sorban csakis a jól szervezett népnevelés az alapja előbbinek, a veszélyes kuruzslókkal pedig minden körülmény közt aligha boldogulunk a megkivántató repressáliák nélkül. A különféle, többnyire nem indifferens titkos szerek alakjában hasonlóan dühöng az a társadalom azon osztályainál is, melyeket a müvelődés nagyobb fokán lenni hiszünk, s kik vagyonosságuk alapján a rendelkezésükre álló szakképzett orvosokban válogathatnának. Nem csekélyebb baj a kuruzsolásnál népünk indolentiája. Isten akaratában való ferdén magyarázott megnyugvás, vagy kapkodás a csodás (ráolvasás, szent kutak stb. stb.), az érthetetlen után; de nincs-e ennek analogiája csodaorvosok, magnetiseur-ök, sympathicus curák, s — mondjuk ki egyenesen — a legujabban tudománynak törvényesitett homoeopathia alakjában a legfelsőbb körökben is? Egyenlő okozat egyenlő okot feltételez . . . ennek taglalása és fejtegetése azonban ezen sorok keretén kivül esik. Hogy félre ne magyaráztassam: a repressaliákat természetesen csakis az egészségre directe káros kuruzslásokra értettem. Az önrendelkezéssel biró egyént arra kényszeriteni, hogy megromlott egészségét miként, vagy ne gyógyittassa, kivéve, ha azáltal mások egészségét veszélyeztetné, természetesen az államnak nincs joga.

Közegészségi ügyeinknek az adott viszonyokhoz (szegénységünkhez) képest — véleményem szerint — lényeges javitása lenne: ha az állam által dijazandó, a megyei bizottmány által vagy járásonkint választandó tiszti al-, u. n. járási orvosok száma szaporittatnék. Az egyes körök kifejlődésénél nem annyira a lélekszám (bizonyos határig), mint inkább a távolság lenne tekintetbe veendő s irányadó. A járási orvosok kezelnék kizárólag az orvosrendőri s törvényszéki ügyeket, mig a többi egészségügyi mozzanatok és változások figyelemmel kisérése s tanulmányozása, a hygiena iránt a nemes hivatását átértő lelkiismeretes magánorvos sem lehet közönyös, miért a tiszti főorvoshoz havonkint benyujtandó jelentések szerkesztésére bizonyára vállalkoznék. Oly szegény vidékeken, hol magán-, urodalmi-, vasuti stb. orvosokban erezhető hiány van, gyakorló orvosok állami segélyezéssel lennének letelepedésre ösztönzendők.

A közegészségi intézkedés ezen most vázolt foka, ugy hiszem, gyakorlatilag kivihető volna, a mennyiben nem terhelné tul az állambudgetet; nem lévén ráróva a fizetés, nem gyülöltetné meg népünkkel a mint egy, rá octroyált orvost, mert hiában, a kit nolle velle fizetnie kell, annak ő — legalább is nem barátja. Ha proprio nutu bizalommal kerési meg az orvost, a mérsékelten kiszabott dijat hálásan megfizeti, s különösen ha fáradozását siker koronázta, adandó alkalommal a jó tanácsot ujra igénybe veszi, s másoknak is *elcommendálja.*

A halottkémlést (37. §. 3.) érdeklőleg: ha az illető kénytelen lesz más községből a kémlő orvost meghozatni, egyike lesz ez is — a Bach korszakbeli hasonló praecendes szerint — legodiosusabb dolgoknak. A halottkémlő orvos igyekezni fog minél előbb a fuvarokra forditott költség vagy sürgős munka mulasztása miatt a haragot villámló szemek látköréből menekülni; ha ugyan a szántásból, rétről, buzahordásból haza terelendő, s vontatva czammogó u. n. előfogat — mert hiszen előbbi fuvarosa, ki már orákig várt lovaival étlen, szomjan a betegei látogatásában valamely távoli pusztán fáradozó orvos hazahozására, további utra semmi szin alatt sem vállalkozik, — sietségét nehány órácskával meg nem akasztja. Járványok alkalmával pedig épen kivihetlen az élők elhanyagolása nélkül a más községben végzendő halottkémlés. A mely községben orvos lakik, ott feltétlenül annak hatáskörébe tartozzék a halottkémlés; nem hinném, hogy a magánorvosok humanitási szempontból és illető dijazás mellett ezen teendőt visszautasitanák. Oly községekre nézve, melyekben se tiszti se, magánorvos helyben nem lakik, a községi rendszer keresztülvitelekor szinte kellene expediensről gondoskodni. A halál biztos jeleinek felismerése nem oly nehéz feladat, hogy abban laikusok (és pedig a hatósági orvos által gyakorlatilag) be ne oktattathatnának, s a vizsgálatot kifogástalan jellemü egyénekre (legczélszerübben a szülésznőkre) bizni ne lehetne; kétes esetekben vagy hirtelen halálozásnál (remélhető segélynyujtás végett) rögtön jelentés lenne teendő a hatósági orvosnál felülvizsgálat végett.

Ugyanazon okokból, melyeket a halottkémlésnél felhoztam, alig hiszem, hogy egy szülésznő több község igényeinek (55. §.) kielégitőleg megfelelni képes legyen; ily intézkedéssel gyakori lesz az eset, hogy egy vagy más szülönő épen a legcsekélyebb, a legszükségesebb pillanatban lesz kénytelen a szülésznői segitséget sajnosan nélkülözni; a gyermekágyasok és ujszülöttek rendes ápolására pedig gondolni sem lehet.

A felsőbb közegészségi hatóságok (közegészségi tanács, törvényhatósági tiszti főorvosok, egészségügyi bizottmányok stb.) szervezetét, mint minden pontjában üdvös és viszonyainkhoz képest gyakorlatilag is sikeresen érvényesithető intézkedéseket üdvözlöm.

Tekintve, hogy a vegytani alapos szakképzettség, különösen a vegyelemzési müveletekben való gyakorlati jártasság és *biztosság* (!) magában egy élet tanulmánya, s a rohanva gyarapodó, szorosan vett orvosi ismeretek alapos elsajátitása elég nagy feladat, a „non possumus omnia omnes“: nem lenne-e czélszerü, bár csekélyebb számban is, hatósági vegyészeket alkalmazni? Ez hatalmas ösztönül szolgálna gyógyszerészeink magasabb szakmüvelődésére, s a gyógyszertárak vizsgálata is, az illető hatósági orvos közremüködésével, szakértők (ugy tudományos, mint technikai s kereskedelmi tekintetben), adandó esetekben tanácsadók által kezeltethetnék.

A tiszti orvosi vizsgákat, illetőleg 28. és 30. §. közt következetlenséget látok, a mennyiben egyenlő

jogczimen oklevelezett orvosok képessége s további megbizhatósága felöl különböző szempontokból itél. Ha a közügy érdeke kivánja, hogy a viszonyokhoz és a tudomány akkori fejlettségéhez képest, az államorvostanból már egyszer sikerrel kiállott szigorlat utólagosan felülvizsgáltassék: az. a közügy érdekében valóban hasznos, s az orvosokra nézve igazságos csak akkor lehet, ha az mindenkire nézve kötelezővé tétetik (ugy az eddig alkalmazásban lévők, valamint a nem alkalmaztak közt lehetnek jó készültségü, s akadhatnak további tanulmányaikat elhanyagolt egyének), -- kiveendök lennének csupán, kik a tudomány müvelésében az összes orvosi közönség előtt elismerésben részesülnek. Az orvosi tudományok folytonos fejlődése, az ismeretek bövülése mellett nem kellene-e ugyanazon jognál s kötelességnél fogva a gyakorló magánorvosokat is, — kikre a homlokpolgárok élete és pedig gyakran minden appellata nélkül, bizva van, — időszakonkint felülvizsgálni? A tiszti törvényszéki orvosi müködés sem áll külön alapon, ez is az összes orvosi ismeretek érvényesitése, igy a törvényszéki orvos pl. concret esetben csakis összes orvosi, sebészi, szülészi, vegytani stb. ismeretei alapján adhat szakértő véleményt, s mimellett még a történhető tévedés több forumbeli appellátával javitható. Ugy az állam-, mint a magánorvosok szakképzettségének alapossága mindig azon módés alkalomtól fog függni, melyet az egyetemi tanfolyam az ismeretek megszerzésére s gyakorlati elsajátitására nyujtani képes lesz. Ha a tiszti vizsga, adott viszonyainkkoz képest, részben illusoriussá, — s igy feleslegessé nem akar válni: akkor azt megelözöleg, a feltételezett szakképességi hiányok lehető pótlásául, némely tantárgyakból (kórszövet-, kórvegytan, gyakorlati elmegyógyászat stb.) kötelező rövid, tömör, gyakorlati tanfolyamok lennének az egyetemen szervezendök.

KELEN JÓZSEF,
orvostudor.

Büntetőjogi eset.

Az anyagi büntetötörvénykönyvnek tárgyai közül egyik, mely sok vitára ad alkalmat, a csalási büntett, vagy röviden: a *csalás*.

Legujabban a magyar kir. itélötábla előtt egy eset adta magát elő, melynél ama kérdésnek: valjon az csalás, vagy más büntett-e? eldöntése vitára és eltérő nézetekre nyujtott okot.

Az esetnek, az emlitett kérdés eldöntésére szolgálható körülményei ezek. Egy amerikai varrógépgyár A. megbizottja által kizárólag árultatja Pesten *varrógépeit*.

E megbizott tudomására jött annak, hogy B. pesti kereskedő az öt megbizó gyárnak czégjegye alatt varrógépeket árul, s ez által az illető amerikai gyárnak kárt okoz; mert a vevök a hamis czégjegy által tévedésbe ejtetvén, B-töl veszik a varrógépeket valódi amerikaiak gyanánt.

Az amerikai gépgyár megbizottja a pestvárosi büntetötörvényszéknél B. kereskedő ellen panaszt emelt; hol is a vizsgálat folyamatba tétetvén, s ennek addig nyert eredménye tárgyaltatván, a törvényszék a további vizsgálatot, a tiszti ügyésznek inditványa ellenére megszüntette; a magyar kir. itélötábla pedig, az ügy hozzá a tiszti ügyész és panaszos által felebbeztetvén, a vizsgálatnak folytatását, illetőleg kiegészitését és a kifejlendökhöz képesti uj határozatnak hozatalát elrendelte.

Jelenleg nem akarok annak birálatába bocsátkozni, valjon melyik *alapnézet* helyes: az-e, melyre a városi törvényszék a megszüntetési, vagy az, melyre a kir. itélötábla a vizsgálat folytatási határozatát állapitotta; hanem csak a mozzanatokat kivánom előadni, melyek ama kérdésnek: valjon az emlitett esetben *csalás* vagy más büntett foglaltatik-e, megvitatásánál és eldöntésénél figyelembe veendök.

Igen érdekes és a fogalmak tisztazására nézve czélszerü volna, ha az érintett kérdést illetőleg több szakértök *nyilatkoznának*.

Csalás, vagyis tévedésbe ejtés még magában nem büntethető cselekvény; mert csalás (tévedésbe ejtés) valakinek javára is szolgálhat.

A csalás lehet mód másnak kárositására, és ekkor az a kárositással kapcsolva képez büntettet. Csalás (tévedésbe ejtés) miatt kárositás nélkül a biróság előtt panaszt tenni senki sem szokott.

Erre nézve megvan a közmeggyözödés, mert mind az elméleti munkák, mind a törvényhozások a csalási büntetthez a *kárositást* is megkivánják. L. *Pauler* büntetöjogtan 1865. II. R. 502. és 503. §§.; *Feuerbach — Mittermayer*: Lehrbuch des gem. in Deutschl. gültig. peinl. Rechts. Giessen, 1840. 412. §. *Berner*: Lehrbuch d. deuts. Strafrechts. Leipzig, 1868. §. 156. Az 1851-ki *porosz* büntető törvénykönyv 241. §.; *bajor* büntető törvénykönyv 314. §.; *szász* 284. §.; *osztrák* 197. §.; *franczia* 405. §.; *würtembergi* 351. §.; *hannoverai* 308. §. stb.

A csalás (tévedésbe ejtés) és kárositás közt *okias összefüggésnek* kell lenni oly értelemben, hogy az, ki tévedésbe ejtetett, szenvedjen emiatt kárt. Ez a csalási büntett fogalmából következik; mert például: ha én tévedésbe ejtem A-t és aztán kárositom B-t a nélkül, hogy ennél A-nak tévedésbe ejtése volna a kárositásnak oka, mert talán A-nak tévedésbe ejtéséről a kárositáskor még tudomása sem volt; akkor B-nek irányában csalási büntett nincsen jelen.

E nézet is mind az elméletben (tudományban), mind a törvényhozásban elfogadottnak lenni látszik, és az eltérő nézetre okul szolgálhat az, hogy az emlitett nézet nincs minden büntető törvénykönyvben határozottan kimondva. Igy például: a *porosz* büntető törvénykönyv 241. §-ának ide vonatkozó szavai ezek: „A ki másnak vagyonát az által kárositja, hogy tévedést okoz, csalást követ el.“ Itt nincs kimondva, hogy a tévedést annál kell okozni, a ki megkárositatik. A *bajor* büntető törvénykönyv 314. §. illető szavai ezek: „a ki valamely csalódást idéz elő vagy fentart, és ez által *valakit* vagyonán megkárosit, csalásban teszi magát bünössé.“ E fogalmazás még inkább ama gondolatra vezet, hogy lehet valaki ellen csalási büntettet elkövetni a nélkül, hogy azt megcsaltuk vagyis tévedésbe ejtettük volna.

Határozottabban nyilatkozik a *badeni* büntető törvénykönyv 450. §.: „a ki mást, az igazságnak álnok (csalárd) elferditése, vagy az igazságnak szándékos elhallgatása által tudva *ugyanannak* vagyonát károsító tettre, vagy mulasztásra bir, csalás miatt büntetendő; a *braunschweigi* büntető törvénykönyv 224. § a Betrug czim alatt: „a ki másnak tévedését előidézi, vagy felhasználja a végett, hogy *ugyanannak* vagyonbani kárt okozzon, büntetendő; a *thüringiai* 236., *hesseni* 391. §. szinte igy nyilatkozik.

Ez utóbbi törvényekben világosan ki van mondva, miszerint a büntethető csalásnál megkivántatik, hogy az károsodjék, ki tévedésbe ejtetett. De hogy a többi törvényhozások is ily értelemben veszik a csalást körüliró §§-okat, kitünik az illető magyarázatokból, különösen L. *Beseler:* Commentar üb. das Strafgesetzbuch für die preuss. Staaten. Leipzig, 1851. 461. l. IV. *Krug:* Commentar zu dem Strafgesetzbuche für das Königr. Sachsen. Leipzig, 1861. II. Abtheilung s 196. 8.)

A büntethető csalásnál megkivánják, hogy az károsittassék, ki tévedésben van. *Pauler:* büntetőjogtan. 1865. 2-ik kötet 242. l. 503. §.; *Berner*: Lehrb. d. deuts. Strafr. Leipzig, 1868. §. 156.; *John:* Entwurf mit Motiven zu ein. Strafgesetzbuche für den Norddeutschen Bund. Berlin, 1868. s. 562., hol ez utóbbi igy ir: A csalásnak fogalmához lényegesen megkivántatik, hogy a jogosult tévedésbe ejtessék, és a tévedés folytán azt maga tegye, mi vagyon körüli *jogának hátrányára* szolgál.

A büntethető csalásnak ez utóbbi kellékét illetőleg az eltérő nézetek talán onnan eredtek, hogy valakinek, különösen a károsodottnak tévedésbe ejtése történhetik, vagy közvetlenül vagy közvetve; *közvetve* p. u.: ha valaki álhireket terjeszt, miknek hallása által az is tévedésbe jutott, kit az ál-hir terjesztő aztán megkárositott. De itt is a tévedés és kárositás meg van egy személyben, és a tévedés a kárositásnak okául tekinthető.

Az előadottak szerint a felhozott esetben a büntethető *csalásnak* minden kellékei nincsenek jelen. Meg van *a tévedésbe ejtés*, a mennyiben hamis czégjegy alatt a vevőknek nem a czégnek megfelelő varrógépek adattak; meg van a vagyon körüli jogbani *kárositás is*, a mennyiben az amerikai gépgyár a hamis czégjegy melletti eladás miatt saját varrógépei közül annyival kevesebbet adott el, mint a bepanaszlott a hamis czégjegy alatt eladott; mert feltehetni, hogy a kik amerikai varrógépet akartak venni, ezt, áláruló nem létében, az illető megbizottól vették volna, tehát az amerikai gépgyár károsodott.

A tévedésbeejtés és kárositás közt az előadott esetben némi *okias összefüggés is* látszik lenni, mertha az áláruló a hamis czégjegy által a vevőket tévedésbe nem ejti, azok hihetőleg nem tőle, hanem az amerikai gyár megbizottjától vették volna a varrógépeket, s ennek kárositása elmaradt vala.

De *hiányzik* ama főkellék, mely szerint a tévedésbe ejtett (megcsalatott) és károsodott személy ugyan-egy legyen; mert, mint az esetből világos: tévedésbe ejtetett a vevő, a hamis czégjegy miatt azt vélvén, hogy amerikai gépet vesz; kárt szenvedett a gyáros, s illetőleg az azt képviselő megbizott, kinél tévedésbe ejtésről, vagy is megcsalatásról szó sem lehet, miután ő akkor, mikor a bepanaszlott a varrógépeket árulván, az amerikai gépgyárt megkárositotta, erről tudomással sem birt. Hogy a vevők kárt nem szenvedtek, alaposan feltehető, minthogy azok megcsalatásuk általi kárositás miatt nem panaszkodtak.

Ezek folytán alig téved, ki azt állitja, hogy a felemlitett esetben *nincsen csalási* büntett jelen.

De ha igy van, méltán támad a kérdés: valjon az előadott esetben foglaltatik e büntethető *cselekvény*, és ha igen, miféle?

A csalás, vagy is tévedésbe ejtés többféleképen és különösen tágasb értelemben vett hamisitás által is történhetik; p. o.: hamis vagy hamisitott okmány, vagy *czégjegyet* használunk valakinek tévedésbe ejtésére, s ez általi megkárositására. De lehetséges az is, hogy hamis vagy hamisitott czégjegy használata által az, kit tévedésbe ejtettünk, nem szenved kárt, hanem közvetve az, kinek czégjegyét meghamisitottuk, vagy után készitettük; és ha ez tudva történik, akkor, ha *nem is csalásnak*, de büntethető cselekvénynek van helye.

A lényeges *különbség* tehát az utóbbi és a csalási eset közt abban áll, hogy itt a megcsalatott és kárositatott egyén egy, ott pedig különböző.

Némi felvilágositásul szolgálhat a következő *eset:* kezdő, tehát még kevessé ismeretes, még bizalommal nem biró gyáros képes oly jóságu árut készitени, mint egy régi, közbizalommal és hitellel biró nagy gyár; hogy tehát készitményeinek vevőket és magának keresetet szerezzen, a nagy és már hires gyárnak czégjegyét utánozza, és saját szintoly jó tulajdonságu készitményeinél használja.

Ez által tévedésbe viszi a vevőt, ki a czégjegy szerint azt itéli, hogy a nagy és hires gyárnak készitményét vásárolta meg; de miután, mint felteszszük, a vevő szinte oly jó árut kapott, mintha azt közvetlenül a nagy gyárból vette volna, s ennélfogva magát *megkárositva* nem érzendi, bíróság előtt panaszt tenni nem fog, talán még azért sem, mert a hasonló minőségü árut olcsóbban kapta. Ha azonban az ily árunak vevője megkárositva találandja magát; megcsalatása általi kárositása miatt büntető bíróság előtt is alapos panaszt emelhet.

Az előadott esetben azonban mindig *károsodik* a nagy gyár, melynek czégjegyét a kezdő gyáros utánozva használja, és ez által a vevőket attól magához csábitván, a nagy gyárnak kétségtelen kárt okoz.

Igaz ugyan, hogy az iparüzleti világban a versenynek *szabad tért* kell engedni, de ezt is csak a jogkorlátok közt, miszerint a versenyzők igyekezzenek igaz, becsületes uton, nem pedig csalás és hamisitás által egymást megelőzni. Innen van, hogy a hamis okmány, hamis bélyeg, vagy czég használata által okozott kárositást, sőt a hamis okmány, bélyeg vagy czégkészitést magát is minden kárositás nélkül a büntető törvényhozások, kisebb-nagyobb megszoritással a büntethető cselekvények közzé sorolják. L. *porosz* büntetőtörvény 269. §.; *lübeki* 230. §.; *oldenburgi* 251. §.; *szász* 312.; *bajor* 336.; *badeni* 444—5.; *franczia* 145. követ. §§.

Az előadottakat figyelembe véve, és a kérdéses esetre alkalmazva, itt inkább *hamisitás*, különösen a hamis czégjegy készitése és használása által az amerikai gyár irányában elkövetett *gonosz kárositás* van jelen; mely büntethető cselekvény, minthogy gonosz szándékkal kapcsolt haszonvágyból vitetik végbe, a büntethető haszonvágy (strafbarer Eigennutz) fejezet alatt szokott foglaltatni. L. a *porosz* 1851-i büntető törvény 25-ik czimét, a *lübeki* 23-ik czimét; *John* id. munkája 594-ik lap.

Dr. CSACSKÓ IMRE.

Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról.

(Folytatás.)

15.

A közigazgatási biráskodást illető kérdések előkészitésére és utasitására a járás-kormányhatóság, — azok fölötti határozatra a közigazgatási bíróság van hivatva.

A közigazgatási bíróság kibocsát minden véghatározatot és közbeszóló végzést, melyek ellen önálló felfolyamodásnak van helye.

16.

Ha valamely közigazgatás-birósági jogügyletben egy közvetlen városban az illető városi testület vagy egy kerületben az illető kerületi községek valamelyike perfél gyanánt szerepel, ugy az ellenfél közbevetése után az illető közigazgatási bíróság az ez ügyben való itélet hozataltól tartózkodik, és erre nézve a közigazgatási feltörvényszéktől egy másik közigazgatási bíróság delegáltatik.

Ilyen gyanánt a közvetlen városokra nézve az illető kerületi tanács küldethetik ki.

17.

A közigazgatási bíróság minden esetben öt tagból áll.

Ha a polgár-ülnökök valamelyike a részvételben meggátolva van, ugy az elnököt kellő időben erről értesiteni tartozik, hogy ez a legközelebbi póttagot meghivhassa.

Ha a megjelenésben akadályozott ily értesitést tenni elmulasztja, ugy a bíróság megjelent tagjaitól elitéltethetik a perfeleknek és ülnököknek a meg nem jelenés által okozott költségeinek megtérítésére.

Ily értesitések, ha kellő igazolással támogatva nincsenek, a közigazgatási bíróságtól egész 50 forintig terjedhető birsággal büntettethetnek.

18.

Az elnököt illeti az előadói tiszt a tárgyalás alá kerülendő ügyekre nézve; azonban ő ezt valamely polgári ülnökre vagy a közigazgatási hatóságnak bármely más, törvénytudó tisztjére is átruházhatja, utóbbi azonban csak tanácskozási, nem pedig egyszersmind határozási szavazattal bir.

19.

A közigazgatási bíróság tanácskozmányai szóbeliek és nyilvánosak.

A nyilvánosság a bíróság határozata által korlátoltathatik, ha boszuságtól vagy a közbéke veszélyeztetésétől lehet tartani.

Ha a nyilvánosság korlátolva van, ugy mindenik fél, három bizalmi személyt maga mellé vehet. — A felet illetékes hatóságuk által tudósittatnak a tárgyalás időpontjáról.

Ezek vagy maguk, vagy egy segéddel jelenhetnek meg, vagy egy felhatalmazott által képviseltethetik magukat.

A felek meg nem jelenése nem akadályozza a tárgyalást és határozást.

A tárgyalásról jegyzőkönyv vezetendő. Az itélet a birósági tagok által ide számitva az ülnököt is, — szótöbbséggel hozatik titkos ülésben. A kihirdetés szabályszerüleg mindjárt a nyilvános ülésben történik. Az itélethez indokolás melléklendő. Ha bizonyitó próbák utólagos megszerzése szükségesnek latszik, ugy ez a bíróság által elrendeltetik, az itélethozatal pedig ilyenkor elhalasztatik.

20.

Az eljárás törvényes szabályozásáig a szükséges határozatok az ezen törvényben letett alapelveknek tekintetbe vétele mellett királyi szabályrendelet folytán történnek.

21.

A feleknek továbbá, ha közérdek forog kérdésben, az elölülő polgármesternek illetőleg kerületi-hatósági elöljárónak vagy helyetteseinek jogában áll az első folyamodásu közigazgatási bíróság végzései ellen felfolyamodással élni. A felfolyamodás 15 nap lefolyása alatt az illető kerületi hatóságnál benyujtandó.

A mennyiben egy különös törvény által 15 napnál rövidebb felfolyamodási határidő van kijelölve, ez továbbra is fentartatik.

III. RÉSZ.

A rendkivüli közigazgatási bíróságok szervezete.

22.

Valamely kerületi hatóságnak közvetlenül alá nem rendelt községek, mint elsőfolyamodásu közigazgatási bíróságok müködvén, határozataikat a községi törvény értelmében alkotandó gyüléseikben hozzák. A tárgyalás mindazonáltal nyilvános és szóbeli. A 19. szak. határozmányai alkalmazásban maradnak azon módositással, hogy a felek a tárgyalás idejéről közvetlenül a községi hatóság által értesittetnek.

23.

A kerületi hatóság határozatait minden, a közigazgatási biráskodást illető ügyben egy elnökből és négy társtagból álló tanácsban hozza.

A tanácsok az egész igazgató hatóság (directorium) határozata folytán egy-egy évre állittatnak össze, és melléjök hasonló módon bizonyos számu póttagok adatnak. Az eljárás tekintetében a 19. és 20. szakaszok hasonlókép alkalmazásban maradnak.

24.

A 22. és 23. szakaszokban megjelölt hatóságok határozatai ellen csakis a felek élhetnek felfolyamodással, mely is elsöknél nyujtandó be. A felfolyamodási határidő tekintetében a 21. szakasz határozatai érvényben maradnak.

IV. RÉSZ.

A közigazgatási feltörvényszék szervezete.

25.

A közigazgatási feltörvényszék egy elnökből s megfelelő számu ülnökök- és tagokból áll.

A feltörvényszék, valahányszor megalakulása után valamely ülnöki állás megürült, ennek betöltése iránt véleményes jelentést tesz.

A feltörvényszék felosztása több tanácsra, midőn mindenkor elégséges számu póttag iránt kell gondoskodni, egy-egy évi időtartamra terjed az igazgató testület (directorium) határozata szerint.

A törvényszék megfelelő segédszemélyzettel láttatik el.

26.

A közigazgatási feltörvényszék tagjai minden a birói kart törvényileg megillető jogban részesülnek, és a legfelsőbb felfolyamodási törvényszék tagjaival egyenlő ranggal és fizetéssel birnak.

Hivataloskodásuk ideje alatt semmi közigazgatási tisztséget nem viselhetnek.

27.

A közérdek és az államkormány érdeke tekintetéből egy fő-államügyészi hivatal — a szükséges mellékhivatalokkal — fölállittatik.

Ezen fő-államügyészi hivatalnokok ugyanazon rangban és fizetésben állanak, mint a legfőbb felfolyamodási törvényszék hason minőségü hivatalnokai.

Ezek az illető államminiszteriumoktól utasitásokat vehetnek és kaphatnak, melyeket ők szorosan követni tartoznak.

28.

Az itélet-hozatal mindenkor egy, az elnökkel együtt öt tagot számláló tanácsban történik.

29.

A főállamügyész vagy helyettese minden tárgyalás alá kerülő ügynél nyilatkozatra hivatik fel. Utána a

felektől nem tagadtathatik meg a szó, hogy az uj tényleges állitmányok és jogérvek iránt nyilatkozzanak.

30.

Egyébként a 19 és 20 szakaszok határozmányai a közigazgatási feltörvényszékre nézve hasonlókép alkalmazásban maradnak.

31.

A közigazgatási feltörvényszék hivatva van arra, hogy közreműködjék a kerületi-hatósági hivatalnokok qualificatiójánál. A közreműködés módja rendeletileg fog szabályoztatni.

32.

A közigazgatási feltörvényszék az elsőfolyamodásu közigazgatási bíróságok felett a szolgálati felügyeletet viszi. Ez iránt, ha a kerületi hatóságok forognak szóban, a megfelelő államminiszteriummal egyetértőleg jár el, a többi közigazgatási bíróságoknál a kerületi kormánynyal, midőn t. i. a közigazgatási biráskodásban részt vevő közigazgatási hivatalnokok müködése biráltatik meg.

33.

A közigazgatási feltörvényszék feletti szolgálati felügyelet a belügyi miniszteriumot illeti akkép, mint a legfőbb felfolyamodási törvényszék és tagjai feletti felügyelet az igazságügyminiszteriumot.

34.

Ha a közigazgatási feltörvényszék valamely tanácsában oly ügy kerülne tárgyalás alá, melynél egyhangulag vagy szótöbbséggel elismertetnék, hogy az a fölötti itélet tisztán egy jogkérdéstől függ, mely iránt a feltörvényszék egészen azonos esetekben már legalább kétszer különbözőleg itélt, ugy az itélet hozatala és kihirdetése elhalasztatik, és a jogi kérdés egy teljes ülésben a tényleges körülmények szabatos meghatározásával előadatik, meghányatik és eldöntetik.

Ugyanez történik akkor, ha bizonyos jogkérdés iránt egy oly döntvény vagy több oly azonos itélet található, — és az előkerülő, teljesen azonos eset megvitatásánál az ülés egyhangulag vagy szótöbbséggel egy, azon határozatokkal ellenkező, vagy tőlök lényegesen elütő jognézetet vall.

35.

Egy, a 34 szakasz értelmében teljes ülésben hozott határozat nem csak azt előkerülő és azonnal megitélendő esetre nézve szolgál itéleti formául, — hanem egyéb, a jövendőben előkerülő hasontermészetü esetekre nézve előleges elvi itélet természetét veszi fel a bajor Landrecht I. rész II. fej. §. 14. 3. sz. értelmében, addig mig a törvényhozás hiteles magyarázatot meg nem állapit.

36.

Ily teljes ülési határozat hozatalára legalább is az összes feltörvényszéki tagok két-harmadának jelenléte kivántatik.

A fő-államügyér vagy helyettese föl van jogositva arra, hogy abban résztvegyen és, hogy nyilatkozata meghallgattassék.

Minden teljes ülési határozat ily jogkérdések felett a jogászi indokok mellékléséve,l de a vitás ügy elhallgatásával a kormánylap által közzé teendő.

(Vége köv.)

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi augusztus 5-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Horváth Károly elnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály, pénztárnok, Arady Antal, dr. Környey Ede, Morlin Imre és dr. Schnierer Gyula választmányi tag urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, *(határozat)* irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván a magy. kir. igazságügyi miniszter urnak átirata, melylyel az egylet által az ügyvédi vizsgákhoz vizsgáló biztosokul ajánlott 24 tagot egy évre e vizsgákhoz bizottsági tagokul kinevezi és az egyletet a vizsgáknak a délutáni órákban leendő megtartásáról értesiti, *(határozat)* az tudomásul vétetett.

3) Olvastatván a kassai és soproni ügyvédi egyletek átiratai a megküldött évkönyv és munkálatok tárgyában, *(határozat)* azok tudomásul vétettek.

4) Olvastatván a pesti kir. tábla elnökének átirata, melyben az egyletet Bogdány Lajos ur lemondása folytán egy uj tag kijelölésére szólitja fel az ügyvédi vizsgáló bizottság kiegészithetése végett, *(határozat)* annak értelmében vizsgáló biztosul titkos szavazás utján absolut többséggel Unger Alajos egyleti tag ajánltatott.

5) Titkár jelenti, miszerint Melczer István ur, a legfőbb itélőszék volt elnöke az egyletnek felmutatott jegyzékben foglalt értékes jogi munkákat, számszerint 41 kötetet ajándékozta, *(határozat)* az ajándék örömmel fogadtatván, az ajándékozó urnak az egylet hálás köszönete átiratilag határoztatott nyilvánittatni.

6) Titkár jelenti, miszerint egylethez Michl F., troppaui kereskedő „Memorandum über Firmen-Wesen" czimü röpiratot küldött be, *(határozat)* a röpirat illetékes elintézés végett a II-ik szakosztályhoz rendeltetett áttétetni.

7) Titkár abbeli jelentései, hogy Légrády testvérek megkeresése folytán az egyleti tisztviselők névjegyzéke nevezett uraknak, naptáruk számára megküldetett, és hogy a pesti kir. tábla elnökségétől az egyletnek az uj tanácsok táblázati összeállitása küldetett meg, *(határozat)* tudomásul vétettek.

8) Titkár jelenti, miszerint az utolsó választmányi ülés óta az egyletnek három érdemes tagja hunyt el, nevezetesen: Kár Mátyás és Ledniczky Mihály alapitó tagok és Borcsányi János rendes beltag, *(határozat)* a jelentés sajnálkozással vétetvén tudomásul, határoztatott, miszerint jövőre nemcsak az elnöki évi jelentésben tétessék emlités az elhunyt egyleti tagokról, hanem esetleg emlékbeszédek tartása és lehetővé tétessék, mi iránt a közgyülés határozata illetve jóváhagyása lesz kikérendő.

9) Pénztárnok urnak a pénztár állásáról bemutatott jelentése a mult ülésben tudomásul vettől annyiban különbözik, hogy az idei bevét ma 1800 ft 21 kr, a kiadás pedig 1821 ft 77 kr lévén, tekintettel a még be nem fizetett másod félévi tagdijakra pénztárnok ur által 21 ft 46 krnyi deficit fedeztetett egyelőre sajátjából. *(Határozat)* A jelentés tudomásul vétetvén, irattárba tétetni rendeltetett.

10) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, *(határozat)* dr. Környey Ede és Morlin Imre valamint elnök és titkár ur küldettek ki.

Hitelesittetett 1870. évi aug. 8-án.

Jegyzette és kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

az államorvosi közegek országos szervezéséről.

I. FEJEZET.

Központi kormányzat.

1. §.

Az országos egészségügynek főkormányzatával a belügyminiszter bizatik meg.

2. §.

A belügyminiszter mellé a közegészségi és orvostörvényszéki ügyek tudományos tárgyalásának czéljából véleményező és inditványozó testület állittatik fel, melyben minden, ez irányban jelentékeny szakma az orvosi és természettudományokban jeles egyéniség által képviselendő, s melynek czime: „Magyar királyi országos közegészségügyi tanács.“

3. §.

A m. kir. országos közegészségügyi tanács hatásköréhez névleg következő tárgyak tartoznak:

1. Közegészségi és orvostörvényszéki ügyek rendezésére szolgáló törvényjavaslatok, rendeletek és utasitások inditványozása és, illetőleg felülvéleményezése.
2. Felülvéleményezés orvostörvényszéki esetekben.
3. Felülvéleményezés az orvosi dijak és illetékek megállapitásában.
4. Véleményezés minden orvosi mühiba felett.
5. A kormány által alkalmazandó összes orvosi és egészségügyi személyzet feletti véleményezés.
6. A tiszti orvosi vizsgák szervezése és eszközlése.
7. A gyógyszerkönyv és árszabály szerkesztése.

4. §.

Az országos közegészségügyi tanácsot képezik: egy elnök, egy másodelnök, egy tanácsjegyző, tiz rendes tag, rendkivüli tagok határozatlan számban.

A tanács rendes tagjai ezeken kivül: az orvosi és egészségügyi osztály főnöke a belügyminiszteriumnál; az egyetemi orvos-ügyek előadója a közoktatási miniszteriumnál; az egészségügyi előadó a honvédelmi miniszteriumnál; az állatgyógyászi és barmászrendőri ügyek előadója a belügyminiszteriumban; az épitészeti osztály vezetője a közlekedési miniszteriumnál.

5. §.

A tanács tagjai a belügyminiszter felterjesztése folytán öt évi időtartamra ő Felsége a király nevezetnek ki.

Megüresedett állomások betöltésénél a tanács véleménye meghallgatandó.

Az elnökök, rendes tagok és az ezek kebeléből öt évre választandó tanácsjegyző rendes évi tiszteletdijban részesülnek: a rendkivüli tagok egyes munkálataikért tiszteletdijjal láttatnak el.

6. §.

Az országos közegészségügyi tanács minden hatósággal a belügyminiszterium utján közlekedik.

Kivételt képeznek a felülvéleményezések és orvosi mühibák véleményezése végett megkeresö törvényszékek, melyekkel elnöksége utján egyenesen érintkezik.

7. §.

Az ügyvezetés rendje a tanács által dolgoztatik ki, s a belügyminiszternek megerősités végett felterjesztetik.

8. §.

A tanács hivatalos pecsétje: Magyarország czimere e körirattal: Magyar királyi országok közegészségügyi tanács.

9. §.

A közegészségügyi tárgyaknak kezelésére a belügyminiszteriumban egészségügyi osztály alakittatik.

10. §.

Az egészségügyi osztály hatásköréhez következők tartoznak:

1. A közegészségügyi tárgyaknak a fenálló tör-

vények, rendeletek és utasitások értelmében kezelése.

2. Közegészségügyi tanács által szükségelt előmunkálatok előterjesztése.

3. Az országos egészségügyre vonatkozó tárgyaknak nyilvántartása és az országos évi közegészségügyi jelentésnek közzététele.

11. §.

Az egészségügyi osztály tisztviselői miniszteri tisztviselők, kiknek a magyar állam területén érvényes orvostudori oklevéllel kell ellátva lenniök.

12. §.

Az állatgyógyászi és barmászrendőri tárgyak kezelésére a belügyminiszteriumban barmászrendőri osztály alakíttatik.

13. §.

A barmászrendőri osztály hatásköréhez következők tartoznak:

1. Állatgyógyászi és barmászrendőri ügyeknek a fenálló törvények, rendeletek és utasitások értelmében kezelése.

2. A közegészségügyi tanács által szükségelt előmunkálatok előterjesztése.

3. Az országos állatgyógyászi és barmászrendőri tárgyak nyilvántartása, s az országos állatgyógyászi és barmászrendőri évi jelentés közzététele.

14. §.

A barmászrendőri osztály tisztviselői miniszteri tisztviselők, kiknek a magyar állam területén érvényes orvostudori és állatgyógyászi oklevelekkel kell birniok.

II. FEJEZET.

Törvényhatósági és helyi egészségügyi bizottmányok.

15. §.

Minden megyében (kerületben, székben) ugy, mint városban, egészségügyi bizottmány alakittatik.

16. §.

Elnöke az egészségügyi bizottmánynak az illető törvényhatóság közigazgatási főnöke, tagjainak száma a megye vagy város népességi viszonyaihoz és kiterjedéséhez képest 9—15.

Ezek állandók és változók.

Állandó tagok a főorvosok, egy főmérnök és a honvédzászlóalji főorvos.

A változó tagok minden tisztujitáskor oly számban választatnak, hogy a fentebb megállapitott szám kiteljék.

A választott tagok között annyi orvosnak kell lenni, hogy a főorvosokkal együtt a bizottmány tagjainak — az elnökön kivül — felét képezzék; a bizottmányban legyen egyszersmind legalább egy gyógyszerész és egy épitész.

17. §.

A megyei (széki, kerületi) vagy városi egészségügyi bizottmány tanácskozó, véleményező és kiszabott hatáskörében inditványozó testület, mely rendesen egyedül illető hatóságának kormányzatával érintkezik.

18. §.

Veszélyes emberi vagy állati járványok alkalmával a megyei (széki, kerületi) vagy városi egészségügyi bizottmány járvány-bizottmánynyá alakul, s mint ilyen, a szükséges évrendszabályok kivitelével ugy, mint a belügyminiszteriummal és más hatósággal eszközlendő egyenes érintkezéssel megbizathatik.

19. §.

A megyei (széki, kerületi) vagy városi egészségügyi bizottmány hatásköréhez következő tárgyak tartoznak:

1. Minden közegészségügyi tárgy felett tanácskozik, mely törvényhatóságától hozzá intéztetik.

2. Rendszabályok a helyi járványos, ragályos betegségeknek megelőzésére és meggátolására.

3. A földmivelő és iparüző nép egészségügyi állapotának javitása.

4. A közhasznu épitkezéseknek és munkáknak, mint tanodáknak, kaszárnyáknak, egyházaknak, fegyintézeteknek, csatornáknak, viztartóknak, kutaknak, kikötőknek, piaczoknak, vágószékeknek, temetőknek egészségügyi szempontból megitélése.

5. Veszélyes, egészségtelen, kényelmetlen épitkezések akadályozása.

6. A tápszerek ugy, mint az italok minősége.

7. A védhimlő-oltás terjesztése és kezelése.

8. A szegények orvosi segélyének rendezése és beosztása.

9 Fürdők és gyógyvizintézetek berendezése és azon eszközök, melyek által a szegény betegek számára ingyen is szolgálhatnak.

10. Lelenczek és kisdedek ápolása.

11. Mindennemü jótékony intézetek és kórházak felállitása.

12. A népmozgalmat tárgyaló táblázatok összeállitása.

13. Az összes egészségügyi jelentések tárgyalása és javaslattétel az azokból kiderülő hiányok elháritására.

14. Véleményezés és hármas kijelölés a megyei (széki, kerületi) vagy városi, községi orvosi állomás betöltésénél a fenálló törvények értelmében.

15. Véleményezés gyógyszertárak felállitása felett.

16. A községi hatóság és községi egészségügyi bizottmány között fenforgó véleménykülönbség esetében felülvéleményezés.

17. Állatjárványok és betegségek alkalmával szükséges intézkedések.

20. §.

Minden oly községben, mely legalább 5000 lakost számlál, községi egészségügyi bizottmány alakittatik.

Azon községek, melyek a meghatározott népszámmal nem birnak, egy egészségügyi körbe egyesittetnek.

21. §.

A községi egészségügyi bizottmány elnöke: a községi elöljáró. Tagjai állandók és változók.

Állandó tagok: a község vagy egészségügyi kör orvosa; a község vagy egészségügyi kör állatorvosa; a község lelkésze és gyógyszerésze; a község jegyzője.

Változó tagok: Három, a községben vagy egészségügyi körben lakó értelmes és szakkedvelő egyén, kik a községi elöljáróságga egy időben és egyenlő módon választatnak.

22. §.

Az egészségügyi körben egyesitett községek elöljárói közül azt illeti meg az egészségügyi bizottmány elnöksége, ki a legnépesebb község elöljárója.

23. §.

A községi egészségügyi bizottmány véleményező s kiszabott hatáskörében inditványozó testület, mely rend szerint csak illető községének tanácsával és ennek utján a megyei (széki, kerületi) egészségi bizottmánynyal érintkezik.

24. §.

Veszélyes emberi és állatjárványok idején, mint helyi járványbizottság müködik és a szükséges évrendszabályok kivitelével megbizatik.

25. §.

A községi egészségügyi bizottmány hatásköréhez következő tárgyak tartoznak:

1. Véleményezés a községtanács által hozzá intézett minden egészségügyi tárgyban.

2. Inditványozás mindazon egészségügyi hiányok elháritására, melyek a községben vagy egészségügyi körben elöfordulnak.

3. Az egészségügyi rendszabályok, különösen a himlö-oltást, halottkémlést, husvizsgálatot, tápszerek és italok vizsgálatát illetök megtartásának ellenörzése.

4. Vakok, tébolyodottak, hülyék, süketnémák és nyomorékok nyilvántartása.

5. Az egészségügyi bizottmány szerkeszti évnegyedenként azon szegények névsorát, kik orvosi és szükség esetén gyógyszerészi segélylyel ingyen ellátandók.

26. §.

Oly esetekben, midön a község tanácsa az egészségügyi bizottmány véleményével ellenkező határozatot hoz, az ügy végleges elintézése a megyei (kerületi, széki) egészségügyi bizottmányhoz felebbeztetik.

27. §.

Az egészségügyi körök alakitása és beosztása rendelet által fognak szabályoztatni.

III. FEJEZET.

Tiszti orvosok.

28. §.

Minden orvostudor, ki hatósági hivatalban kiván alkalmaztatni, külön tiszti orvosi vizsgának véttetik alá.

Azok, kik a tiszti orvosi vizsgának kellőleg megfeleltek, az országos közegészségügyi tanács által képességi bizonylattal láttatnak el.

29. §.

Azok, kik az elöbbi szakaszban emlitett képességi bizonylattal nem birnak, hatósági orvosi hivatalra nem pályázhatnak, ki nem jelölhetők és nem alkalmazhatók.

30. §.

Nem köteleztetnek a tiszti orvosi vizsga letételére mindazon hatósági orvosok, kik e törvény kihirdetése előtt legalább két évig folytonosan hivatalos müködést gyakoroltak.

31. §.

Az közegészségi ügyek felett örködésre és felügyeletre ugy, mint azoknak a fenálló törvények, rendeletek és utasitások értelmében kezelésére minden megyében és városban egy tiszti főorvos alkalmaztatik.

32. §.

A megyei vagy városi tiszti főorvos rangja és fizetése egyenlő a megyei főtisztviselők rangjával és fizetésével; a főorvos tagja a megyei vagy városi képviselőtestületnek vagy bizottmánynak, ugyszintén a megyei vagy városi egészségügyi bizottmánynak.

33. §.

A megyei vagy városi főorvos hatásköre következő:

1. Minden közegészségügyi tárgy felett örködik, s a tapasztalt hiányok elháritására tiszti köréhez szabott módon közremüködik, az orvosrendöri vizsgálatokat a fenálló törvények és szabályok értelmében teljesiti.

2. Felügyel a lakhelyek és épületek egészségügyi feltételeire.

3. Inditványba hozza a helyi járvány és ragályos kórok megelőzésére szolgáló rendszabályokat.

4. Főfelügyeletet gyakorol az állatjárvány-törvények szigoru megtartására.

5. A himlőoltás sikeres eszközléséről ugy, mint az oltási körök beosztásáról gondoskodik.

6. Járványos és ragályos betegségek alkalmával a helyszinén megjelenvén, intézkedik.

7. Felügyel a hatósági területen létező összes egészségügyi és jótékony köz- és magánintézetekre (fegyintézetek és fegykórházak kivételével).

8. Felügyel a nyilvános és magán élelmezés egészségügyi feltételeire, nevezetesen a tápszerek és italok minőségére.

9. Felügyel a lelenczek kellő ápolására.

10. Figyelmének tárgyát képezik hatósága területének fürdőintézetei és gyógyvizei.

11. Felügyel a hatósága területén levő orvosi és egészségügyi személyzetre.

12. Hatóságának kormányzata utján évnegyedenként egészségügyi jelentést küld a belügyminiszteriumhoz, melyben a terület népmozgalmi és egészségügyi viszonyait az előirt szabályok szerint kimutatja.

13. Mint illető hatóságának főtisztviselője, annak kormányzásával egyenes érintkezésben áll.

14. Felügyel a szegény betegek gyógyitásának az illető orvosok általi eszközlésére.

15. Felügyel a gyógyszertárakra, s azok törvényes kezelésére ugy, mint a mérges anyagokkal való kereskedésre.

16. A katonai és honvédujonczozási bizottmányokban közremüködik.

17. A letelepedő orvosi és egészségügyi személyek okleveleit megvizsgálja, láttamozza, beiktatja és kihirdetés végett a megyei vagy városi bizottmányhoz terjeszti.

34. §.

A megyei vagy városi tiszti főorvos az illető egészségügyi bizottság hármas kijelölése mellett a hatóság bizottmányától szabadon választatik, hivatala állandó, és ettől csak birói itélet folytán fosztathatik meg.

35. §.

Minden 5000 lakóval biró község a kellő orvosi segélynyujtás ugy, mint az orvosrendőri és orvostörvényszéki ügyek kezelése czéljából községi orvossal láttatik el.

36. §.

5000 lakosnál kevesebbet számláló helységek egy egészségügyi körbe egyesittetnek, mely községi orvossal láttatik el.

37. §.

A községi orvos községének, illetőleg községi körének helybeli közegészségi, orvosrendőri és orvostörvényszéki ügyeit kezeli, és pedig:

1. A község szegényeit ingyen orvosolja, a vagyonosokat pedig a 61. §. értelmében megszabott dij mellett.

2. A himlőoltást dij nélkül végzi.

3. A halottkémlést szegényeknél ingyen, vagyonosoknál megszabott dij mellett teljesiti.

4. Községének, illetőleg községi kerületének egészségügyi mozzanatait és változásait figyelemmel kisérvén, a felmerülő káros hatányok elháritásáról gondoskodik.

5. Orvosrendőri és orvostörvényszéki minden munkálatot az illető hatóság felhivására meghatározott dij mellett teljesit.

6. A hatósági főorvosnak levén közvetlenül alárendelve, ennek évnegyedenként egészségügyi jelentést tesz, és minden előforduló közegészségi ügyet, u. m.: orvosrendőri és orvostörvényszéki vizsgálatokat azonnal és körülményesen tudomásra hozza.

7. Tagja a községi egészségügyi bizottmánynak, s mint ilyen, annak üléseiben résztvesz, kötelességeiben és jogaiban osztozik.

38. §.

A községi orvos a megyei egészségi bizottmány hármas kijelölése alapján az illető község vagy községi kör által választatik, hivatala állandó.

39. §.

A községi orvos évi fizetésének legcsekélyebb mennyisége hatszáz o. é. forintban és czélszerü szabad lakásban állapittatik meg.

Egészségügyi körében teljesitett utazások alkalmával ingyen fuvarral láttatik el.

40. §.

Minden első folyamodásu törvényszéknél az orvostörvényszéki működések gyakorlatára s a fegyházak feletti egészségügyi felügyelet czéljából törvényszéki orvos alkalmaztatik.

41. §.

Hatásköre és kötelességei következők:

1. Mint illető törvényszékének szakértő tanácsosa, a hozzá intézett ügyekben véleményt ad, az észlelt hiányokat felderiti és hatásköréhez tartozó tárgyakban javaslatot terjeszt fel.

2. A törvényszék felhivására orvostörvényszéki vizsgálatokat teljesit.

3. Fegyintézetek és fegyenczkórházak felett orvosrendőri főfelügyeletet gyakorol, s a fegyházi orvosok működését ellenőrzi.

4. Orvostörvényszéki és fegyházi működésről naplót vezet, és a törvényszék elnökéhez évnegyedenkint jelentést tesz.

5. Szolgálati és fegyelmi tekintetben a törvényszék elnökéhez hasonló viszonyban van, mint a törvényszék egyéb hivatalnokai.

42. §.

A törvényszéki orvos törvényszéki ülnöki rangban és fizetésben részesül.

43. §.

A törvényszéki orvosi állomások nyilvános pályázat utján töltetnek be az országos közegészségi tanács véleményének meghallgatása mellett; a kinevezés az igazságügyminiszter felterjesztésére ő Felsége a király által történik: hivatala állandó, elmozditása és nyugdijazása a törvényszéki ülnököknél alkalmazott eljárás szerint eszközöltetik.

44. §.

A fegyházakban szükséges orvosrendőri felügyelet gyakorlatának ugy, mint a beteg fegyenczek orvoslásának czéljából minden fegyházban fegyházi orvos alkalmaztatik.

45. §.

Kötelességei és hatásköre:

1. A beteg fegyenczek s az őrszemélyzetnek orvosi segélylyel ellátása.

2. A fegyház helyiségei felett orvosrendőri felügyelet.

3. A fegyenczek munkaképességének szakértői meghatározása, az élelmezés, ruházat, dolgoztatás és büntetés módjának szakértői felügyelete.

4. A fegyházi orvos a törvényszéki orvosnak hivatalai tekintetben alárendeltje és minden, a fegyházi egészségügyi intézményekre vonatkozó felterjesztéseket, évnegyedenként pedig egészségügyi jelentését a törvényszéki orvoshoz terjeszti.

46. §.

A fegyházi orvosi állomások nyilvános pályázat utján töltetnek be az országos közegészségi tanács véleményének meghallgatása mellett; a kinevezés az igazságügyminiszter által történik, a fegyházi orvos hivatala állandó és attól csak itélet alapján mozdittathatik el.

(Vége köv.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 34. Pest, 1870. augusztus 23.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Közlemények

Szilágyi Dezső igazságügyminiszteri osztálytanácsos hivatalos jelentéséből, az angol büntető eljárást illetőleg.

. . . Tarkán, zürzavarban összefolyva feküdt előttem az angol büntető eljárás gépezete. Fogalmam nem volt eléggé tiszta. A benyomások uralkodtak fölöttem. Majdnem tájékozatlanul állottam. Nem tudtam, hol, kinél keressem a kulcsot e tömkeleghez. . .

A fogadtatással teljes okom van megelégedni. Nem mulaszthatom el a magyar-osztrák nagykövetet gr. Apponyit kiemelni, ki különös szivességgel megtett mindent, a mit kivántam. Söt egyre-másra maga is figyelmeztetett.

Tanulmányozásaimat a rendőri törvényszékeknél kezdtem. Megismerkedtem a stipendiary magistrate-ok és a cityben biráskodó aldermanek gyakorlatával. Az angol eljárás szerint ezek, s vidéken a békebirák nem csak az elővizsgálatot teljesitik, hanem kisebb vétségekben sommásan biráskodnak. Én ez utóbbit gyorsaság, erély, igazságosság tekintetében kitünőnek tartom. Ezt természetesen csak a fizetett birák gyakorlatáról állithatom feltétlenül. Az aldermanekre némi fentartással kell élnem.

Jellemző, — és ezt maguktól a birákról tudom — hogy a franczia kormány az angol rendőri biráskodást több izben tanulmányoztatta. Elébb Chaix d'Estange, később valami Smith nevü franczia járt itt. Ez utóbbi egy könyvet is irt az angol rendőri — sommás — eljárásról.

Maga az eljárás alapelve igen egyszerü. Minden büntetésre méltó cselekvény legelébb a magistrate elé kerül. Ő vizsgálja meg nyilvános ülésben az ügyet. Ha biráskodása alá tartozik, elitéli. Ha nagyobb a büntény, a quarter sessions-okhoz utalja, vagy épen az assize-ok elé, melyekkel Londonban a központi büntető törvényszék egy vonalon áll. Magát az eljárást itt le nem irhatom, de erős meggyözödésem, hogy hazánkban alkalmazható; még pedig az esetben is, ha a békebirói törvény egészen meghiusul. Ezért különös figyelmet szenteltem ennek s szorgalmatosan tudakozódtam a hatás iránt. Mint emlitém, a személyes benyomás igen kedvező volt. Maguk a stipendiary-magistrate-ok komoly, szigoru s igazságos emberek. Nagy hatalom van kezükben, mert az apellata meg van szoritva. De igazságosan élnek vele. A chief magistrate Sir Thomas Henry, ki harmincz éve viseli e hivatalt, azt emlité, hogy összes gyakorlatában csak egyszer történt, hogy a fellebbezés megengedését kérték, mit ő szivesen megtett. Én számos izben voltam jelen a törvényszék ülésén, egyetlen egy fellebbezésre sem emlékezem. Természetes, hogy ily gyakorlat mellett számos, igen számos eset soha nem kerül a felső törvényszékek elé, s az élet apró bajai, miknek száma, kivált nagy városokban szerfeletti, végleges elintézésüket itt lelik. A közönségben, a mennyire én itélhetek, teljes bizalmat találtam e birák iránt. A londoni rendőri birákról szólok, mert az aldermanekre és vidéki békebirákra nézve eltérő véleményeket hallottam.

A cityben körülbelől hasonló hatáskörrel az aldermanek biráskodnak. Itt a clerk, a törvényszék jegyzője fontos személy. Rendszerint ez a törvényszék törvénytudója. Ez sugja meg, mire kell ügyelni az elnöklő birának. Ez figyelmezteti a törvényre s a fenálló szabályzatokra. Gyakran directe belevegyül a tárgyalásba, közvetlen kérdéseket intéz a tanukhoz, ügyvédekhez. Az itéletet rendszerint akkor mondja ki az alderman, miután a clerkkal tanácskozott. Nem rég a Lordmayor egy esetben világosan kimondta, hogy ő mindenbe beleegyez, a mit a chief-clerk helyesel. Magam jelen voltam az ülésben, midön e történt. — Meg kell azonban emlitenem, hogy e részben vannak kivételek. Némelyik alderman talentumosabb, gyakorlottabb ember. Magam is ismerek ilyet. Ez inkább a maga lábán jár. Megkérdezi a clerkot, de maga dönt.

Mindemellett e rendszer jó hatással van. Az itéletek igazságosak és helyesek; legalább rendszerint. Meg kell vallani, hogy e részben a teljes nyilvánosság hatalmas garantia.

Én a személyekről beszélek. .. pedig az eljárásról kellene jelentést tennem. E részben némi zavarban vagyok. Oly eljárást, mely elejétől végig különbözik a mienktől, nem lehet husz sorban leirni. Az eljárás nyilvános. Ügyvéd alkalmazása meg van engedve. A vádlott nem kérdeztetik s nem kérdezhető. Némán áll. Csak az esetben szólalhat fel, ha nincs ügyvéde s a tanukhoz kérdést akar intézni, vagy a kellő óvás után, nyilatkozatot tenni. Ez óvás abban áll, hogy a tanuk kihallgatása után, mielőtt a biró a vádlottat esküdtszék elé küldené, felszólitja, hogy ez és ez lévén ellene a vád, akar-e valami nyilatkozatot tenni? Nem köteles szólani egy szót sem. De ha mond valamit, az jegyzőkönyvbe vétetik, s bizonyiték ellene a trialon. Ez utolsó és első alkalom, hogy a vádlott nyilatkozhat. A trialon csak azt kérdezik tőle, bünös-e vagy nem? És ha bünösnek találtatott, tud-e mondani valamit arra nézve: hogy az itélet ki ne mondassék.

Ez erős contrast a continentalis eljárással szemben. A vallomásra az angol eljárás nem számit. Csak különös megszoritások mellett fogadtatik el bizonyitékul. És ha valamiben szigoru az angol praxis, ebben az, hogy a legkisebb kényszer, csábitás, vagy rábeszélés folytán tett vallomást elveti.

Nem kell képzelni, hogy az elővizsgálat kimeritő. Ez csak akkor történik, ha a vádlott védi magát. De gyakran a vádlott fentartja a védelmet, s igy csak a

vádló tanui s azok sem mind hallgattatnak ki. De ha a vádlott védi magát, a vizsgálat igen lelkiismeretes, mondhatni minutiosus.

A tanukat a vádlott s vádló maguk hivják be minden formaság nélkül. Ha nem jönek: birói idézés következik, szükség esetében elővezetés.

Ha egy nap alatt, vagy egy izben a biró be nem fejezheti az elővizsgálatot, uj tárgyalást tüz ki. De ezt 8 napnál tovább nem halaszthatja. És mindig irásban köteles az uj napot megnevezni, kivéve, ha három napnál rövidebb a haladék.

A szabadlábra bocsátás divatos, de csak kezesség mellett. Büntény és némely vétség esetében ez egészen a biró belátásától függ. Kihágás esetében a biró soha meg nem tagadja. A kezesek bizonyos somma fizetésére kötelezteinek, ha a vádlottat elő nem állitják. Ez néha igen nagy. Emlékszem, egy esetben két kezest kellett a vádlottnak állitani, három ezer fonttal mindegyiket. Gyakran a vádlott fogságban marad, mert nagy a kivánt somma. Jellemző az orvoslás az esetben, ha a biró igen nagy sommát szab, vagy egyátalán megtagadja a kezesség elfogadását. A vádlott a kir. táblához (queens bench) fordulhat, s a birák bármelyike jogositva van az ügyet a kezességrebocsátás tekintetében a kir. tábla elé hozatni. Ez történt a Boulton és Park ügyben, nem ugyan a fő-, hanem a másodrendü vádlottakra nézve. Ez azonban költséges. Van egy más mód is. A kir. tábla birája parancsot küld az alsó bíróra, hogy adja elő, miért nem fogadott el kezességet átalán véve. Erre az alsó biró vagy irásban nyilatkozik, vagy ügyvéd által jelenik meg, sokszor pedig személyesen a kir. tábla előtt. Ha a panaszos is megjelent ügyvéd által (mi nem szükséges) formális tárgyalás tartatik. Különben csak a megjelent biró vagy ügyvéde kérdeztetik ki, s a kir. tábla dönt.

A birónak nincs jogában felségárulás (treason) esetében kezességet elfogadni. Ezt csak a belügyminiszter, vagy a kir. tábla teheti. Ha a biró megtagadja a kezességre való szabadon bocsátást oly esetben, mikor a törvény rendeli, ugy vétséget követ el; ugyancsak, ha kezességre bocsát oly személyt, kit nem szabad kibocsátnia. Ha igen csekély kezességet elfogadott, és a vádlott elillant, a biró birság alá jön. Más esetben soha felelősséggel nem tartozik. Rendelkezése megváltoztatható, de mivel discretionalis hatalmán belül cselekedett, nem felelős.

Szándékosan irtam ezt részletesen. Tudom excellentiád érdeklődik e pont iránt. Ez egyike azon rendszabályoknak, melyek az egyéni szabadságot elevenen érintik. És excellentiád levelében, melyért hálás köszönetemet eléggé ki nem fejezhetem, erősen hangsulyozza, hogy a büntető eljárásban az egyéni szabadságnak adandó garantiákat szorosan meg akarja szabni. Én az angol szabályban sok egészséget látok, kivéve természetesen a jogorvoslást. Ez igen esetlen dolog. Átalában jellemző vonása az angol rendszernek, hogy a jogorvoslat igen költséges, nehéz s rendesen logicátlan.

Még egyet az elővizsgálat köréből. A tanuk, s ha a vádlott szól, annak nyilatkozata is jegyzőkönyvbe vétetik. Ez irat az illető tanu előtt felolvastatik s az azt aláirja. A jegyzőkönyv azon törvényszék jegyzőjéhez küldetik, mely elé a vádlott utasittatott. Ez iratok a biró kezébe jönek; de csak két esetben olvastatnak fel, illetőleg olvastatik egy részük az esküdtszék előtt. Ha a tanu időközben elhalt, vagy teljes lehetetlen, hogy megjelenjen, és ha a vádlott kivánja, hogy önnön vallomása felolvastassék.

Ez elszórt vonásokban nem volt szándékom a rendőri birák előtti eljárás képét adni. Erre itt sem hely, sem alkalom. Inkább a végbenyomásról szólok nehány szót. A bizalom az igazságszolgáltatásban végtelen sokat nyer e rendszer által. A nyilvánosság üdvös fék önkény, kedvezés, kegyetlenség ellen. Kétségtelen, hogy e rendszer egy szabad, önérző néphez igen illik. Csak azt emlitem, hogy mindazon borzalmas és boszantó dolgok, mik nálunk az elővizsgálat közben elkövettetnek, egyszerre lehetetlenné válnak, mihelyt az angol rendszer behozatik. Nem is haboznám egy perczig sem ezt feltétlenül elfogadni. A nyilvánosságot, együtt azon elvvel, hogy a vádlott kikérdezése kizárassék, ha meg volnék győződve, hogy e rendszer, a mily biztositék a visszaélés ellen, ép oly hatályos a büntető igazságszolgáltatás czélja elérésére, t. i. a büntettes kinyomozására; mert e nélkül csak félértékkel bir. Az angol rendszer erősen ez elv mellett szól. Nem gondolom, hogy bárhol aránylag több sikerrel müködnék a büntető igazságszolgáltatás; — de nem vagyok meggyőződve. A mi állapotaink nem alkalmasak arra, hogy az ellenkező rendszert képviseljék. A franczia rendszert nem ismerem eléggé. Fentartám e kérdést magamnak és csak akkor alkotok végleges véleményt felöle, midön excellentiád előtt munkálatommal beszámolok.

Egy azonban világos előttem. Az, hogy ha bárminő alakban is e rendszer elfogadtatnék: az a rendőrség teljes reorganisatiójával lenne összekötendő. Igyekszem világosabban kifejteni, a mit gondolok. Az angol büntető eljárás szemlélete közben: első tekintetre feltünik a rendőrség tulnyomó szereplése. Alig van fontosabb, vagy bonyolodottabb ügy, a hol a rendőrség lényeges szolgálatot nem tett az adatok összerzésében. Átalában azt vettem észre, hogy mielőtt valamely kényesebb ügy a biró elé hozatik, a rendőrség tetemes nyomozásokat tett. Gyakran a vádló haladékot kér oly okból, mert a rendőrség nem fejezte be nyomozását. E nyomozás tárgya kényes esetekben nem nyilvánosan közöltetik a bíróval. Mindennek oka az, mert ha az elővizsgálat nyilvános, sokkal több esély van adva arra, hogy a nyomozás meghiusittassék, — s mert az önvallomásra, s a vádlott faggatására számitni nem lehet s igy erős szükség van egy oly szervezetre, mely a bizonyitékok összeszerzésében gyorsan, értelemmel és erélylyel jár el. Ez egybefüggés a rendőrség tevékenysége s az elővizsgálat közt oly világos és oly szükségszerü elemeiben: hogy én nem habozom kimondani, miképa rendőrség szervezete nélkül ama rendszertől nem sok sikert várok.

Ebből nem azt következtetem, kegyelmes uram! hogy ezt is mi tegyük. Nekünk elég dolgunk van a magunk szakában. De a belügyminiszterium, mely ugy is birja a rendőrségi szervezetre vonatkozó adatokat, tőlünk fogja venni az impulsust s az irányt a törvényszéki rendőrség szervezetére.

Én csak az angol rendőrséget ismerem ugy, a hogy. De kitünőnek tartom legalább Londonban. Meg van-e a belügyminiszteriumban mindaz, mi a fővárosi rendőrség szervezetére, hatáskörére, utasitására vonatkozik? Ha nem lenne meg: én, a mennyire tehetem, itt összegyüjteném.

Tudakozódtam az iránt, nincs-e valamely lényeges reform készülőben az elővizsgálatra nézve. Tagadó választ kaptam. Az egyetlen pont, mely módosulást szenvedne, ha a közvádlói billből valaha törvény lesz, nem oly lényeges.

Van egy munkálat 1855-ből, mely az összes eljárást a békebirák és a stipendiaryk előtt magában foglalja. De ez szépen nyugszik, s ma már senki sem gondol reá. Sajnálom, hogy nem kaphattam meg. Reám nézve sok tekintetben hasznos, sőt szükséges.

Oly bünesetekben, melyekre nézve a rendőri biró nem illetékes: vagy a quarter sessions vagy az assizek

itélnek. A különbség köztük az, hogy némely büntények, és pedig a legsulyosabbak a negyedévi üléseken soha el nem itéltethetnek.

E két bíróság előtti eljárás ugyanaz. A különbség köztük csak az, hogy a negyedévi üléseken a békebirák, az assizokon pedig valamely jogtudós biró, a common law főtörvényszékei tagjai közül valamelyik, vagy valamely Queens's counsel (idősebb és tekintélyesebb ügyvéd) ül.

Meglátogattam a Surrey-sessions-okat és Middelsex-sessiont. Az utóbbinál a békebirák mellé egy jogtudós biró (assistant judge) van adva. Az elsőnél a birói padon pusztán békebirák ülnek. Ez üléseken s azonfelül a központi büntető-törvényszék juniusi és juliusi ülésein volt alkalmam a büntető eljárás azon részével megismerkedni, mely a biró és az esküdtszék előtt foly le.

Mi az oka annak, hogy az angol rendszerben a sommás eljárás alá nem eső ügyekre ily kétféle bíróság állittatok fel? A legfőbb az, hogy az assizek rendszerint csak négyszer tartatnak egy évben. Ez aránylag kevés. Részint tehát, hogy kisebb büntényeknél ne kelljen sokáig várakozni, részint, hogy a főtörvényszékek birái nagyon elfoglalva ne legyenek: a quarter sessionsok ily hatósággal ruháztattak fel.

Nem bocsátkozva e rendszer birálatába: itt csak röviden jegyzem meg, hogy a negyedévi ülések előtti eljárás, sem oly szabályos, sem oly correct, mint az assizes-ken. Az esküdtszéki eljárásnál a birónak sok és nehéz teendője van. Csak vagy gyakorlat, vagy éles ész és jártasság képes pótolni, ugy a hogy a békebiráknál a rendes és hosszas birói és ügyvédi praxist.

A surrey-assizesokon az elnök mintegy 38—40 éves ember. Egyike a megye nagy birtokosainak, mint hallottam Derby lord sógora. Ügyes és eleven eszü ember. Igyekszik kötelességét jól teljesiteni De, azt hiszem, ha az angol ügyvédi kar megszilárdult szokása nem segitené, sokszor zürzavar keletkeznék. Már maga a birói pad furcsán néz ki. Öt—hat békebiró ül rajta, rendesen feltett kalappal. (Átalában az angol kalapját ott is használja, hol semmi szükség sincs reá. A főtörvényszékeknél, mihely a biró kimegy, az első dolog, hogy a közönség felteszi kalapját, a clubokban feltett kalappal olvasnak, gyakran igy ebédelnek.) Ezek az elnököt kivéve, rendesen nem figyelnek, ásitnak, ujságot olvasnak, fecsegnek. Néha nem kis meglepetésemre, nehány ladyt is láttam a birói padon, kik figyelmüket a vádlott, és az illatos üveg közt osztották meg. Természetes, hogy az ily birói pad nem nagyon imponál az ügyvédeknek. A közönség azonban áhitattal néz reá. A békebirák azonban nem maradnak nyugton; ki-bejárnak, s igy teljes lehetetlen, hogy a fenforgó ügyet egészen jól ismerjék. A törvény legalább két békebiró jelenlétét kivánja. Ezt betü szerint veszik az angolok; az elnök, az keményen dolgozik, a többiek felváltva figurálnak.

E rajzban nincs semmi nagyitás. Azt hiszem, ez a rendes praxis. Mindamellett becsületesen intézik el az ügyeket. Mit bizonyit ez? Azt, hogy a közremüködő factorok, az ügyvédek, a jury jól ismerik kötelességüket, s maguktól megteszik azt, mit tulajdonkép birói vezetés alatt kellene teljesitniök.

Nagy kisértést érzek magamban, hogy a londoni központi büntető törvényszéknek (mely illetőségre nézve az assizesokkal egy vonalon áll) ülését leirjam. E törvényszék aránylag uj. Mégis, ha a sok szertartást nézi az ember, azt kellene hinnie, hogy a középkorban született. Hanem félek, kegyelmes uram! ily merő külsőségeknél sokáig mulatni; kivált ha levelem nagy terjedelmére, s arra gondolok, mit még kell irnom. Talán ezuttal elég lesz annyit emliteni, hogy e törvényszéknél egészen másként megy a dolog; — s büntető juryt főleg innen ismerem. A mit irok ezen tapasztalásom után indulva teszem.

Én megvallom, meglehetős pessimista voltam a jury intézményére nézve. Lelkesedéssel nem viseltettem ez intézmény iránt. Nagyon divatos volt égig magasztalni, hogy bizalmatlansággal ne viseltessem iránta, s nagyon politikai szempontból hallottam ajánlani, hogy valami ne sugta volna, miszerint idegenszerü a juridicumban. A tapasztalásom körébe eső példák megerősittettek e kételyemben. Olvasmány soha nem győz meg ugy, mint eleven szemlélet. És én nagyon hajlandó voltam ugy formulázni a feladatot: hogy lehetne az esküdtszéket ugy rendezni, hogy lehető legkevesebb kárt tegyen. Positiv hasznáról kevéssé voltam meggyőződve. Egyet azonban erősen hittem; azt, hogy a jó biró sokkal többet ér a jó esküdtszéknél.

Nem mondom, kegyelmes uram, hogy az ellenkező végletre tértem. De világos, kétségbevonhatlan tény előttem, hogy a jury, legalább Angliában, egy becsületes és igazságos büntető törvénykezés főtényezője. Én mintegy negyven esetet halottam eldöntetni a jury által. Eltekintve azon vélemény-különbségtől, mely gondolkozó emberek között gyakran támad, a nélkül, hogy egyik is határozottan alaptalan lenne, én a jury verdictjét alaposnak és legtöbb esetben nézetemmel egyezőnek tartottam.

Igyekeztem eleinte ez átalános benyomás iránt tisztába jöni. Vizsgáltam, minő hatást tesznek a különböző vádlottak a juryre. Nincs-e a jury az első benyomás hatása alatt. Szánakozás, lágyság nem játszanak-e nagy szerepet? Nincs-e az ügyvédeknek erős hatása reájuk. Figyelnek-e az ügy menetére? Mi az, minek hatása itéletükre észrevehető? stb. Elmondom az átalános benyomást, ugy a mint érzettem. Én azt találtam, hogy rendesen kötelességük komoly tudatával birnak. Hogy főleg a bizonyitékokra szorosan ügyelnek, s a verdict rendesen a bizonyitékokra s nem valami átalános homályos benyomásra van alapitva, hogy számos esetben a természetes szánalmat, rokonszenvet, kötelességérzetök legyőzte, hogy a világos és az ügy érdemét tárgyazó okoskodás legnagyobb hatással van reájuk. Az eredmény, nagyban és egészben véve, az: hogy rendesen helyes verdictet adnak, melyben a közönség és még az ügyvédek is megnyugodnak.

Ha már most a factorokat vizsgálja az ember, melyek összemüködése az eredményt létrehozták: kétségkivül számos üdvös tanuságra bukkanni. De a legfőbb, legalább az én szememben mindig azon komoly, lelkiismeretes kötelességérzet lesz, mely müködésükben irányadó. Már csak magában az, hogy tudják, miszerint kötelességük a bizonyitékokat higgadtan vizsgálni, s véleményüket azokra és semmi másra nem állapitani, — már ez magában véve, bizonyos tárgyilagos exact irányt ad gondolkodásuknak s itéletüknek. Ezért megmenekednek — mire tudatlan vagy gyenge esküdtek annyira hajlandók, — a kegyelem osztogatástól, hamis szánalamtól, nem terelhetők el könnyen a helyes szempontól, nem igyekeznek a törvényen tágitani, vagy azt egyes esetben javitani, vagy egyes kedvező vagy kedvezőtlen benyomásnak tulnyomó befolyást engedni itéletükre.

Nem szeretnék, kegyelmes uram! az ideálizálás hibájába esni. Jól tudom én, hogy nem mind arany, a mit az esküdtek mondanak. De hát a birák itélete az? Igen figyelmezek, ha valamit hallok az esküdtek ellen. Lehetőleg megismerkedem a literaturával, mely az esküdtszéki rendszer kritikáját tartalmazza. De mindemellett senki be nem hunyhatja szemét azon tény előtt, hogy az esküdtszék Angliában (szoros értelemben véve e szót) a közönség roppant többségének megelégedésére müködik.

Ügyvédek, birák teljes meggyözödéssel pártolják ez intézményt, melynek létele egyébiránt nincs is vita alatt. Akárhánytól hallottam azon meggyözödést, hogy ha a büntető biráskodás kizárólag jogtudós birákra bizatnék, az nem volna a rendszer javitása. Nem mintha a birákban nem biznának. Oly foku bizalmat bajos másutt találni, mint itt. Hanem, mert egyátalán nincs practicus ok e változtatásra. És igen-igen sok ok van ellene. Átalában nem szeretik itt az esküdteket és a birákat szembetéve összehasonlitani Merőben meddőnek tartják azon kérdést, melyik alkalmasabb a büntető igazságszolgáltatásra. A tökérdés a létező rendszernek, melylyel egészben véve meg vannak elégedve, javitása. Tökéletes helyesen. Nézetem szerint minden reformnál a leglényegesebb, az igazán döntő kérdés az: minő létező bajt szüntet meg, és minő uj jótéteményt hárit a közönségre. E szempontból és eddig a vonalig minden reform jogosult. Ezért nem puszta képtelenség azt mondani, hogy a régi rosz jobb a bizonytalan minőségü ujnál. De hát az esküdtszék behozatala Magyarországon „bizonytalan minőségü uj dolog lenne? Én kitérek e kérdés előtt itt kegyelmes uram. Másutt kötelességemhez képest előadom nézetem, Anglia példája tökéletesen meggyőzött engem arról: hogy az esküdtszéki rendszernek jó büntető igazságszolgáltatás lehet eredménye. És nem hihetem azt, — legalább elvben — hogy ez intézményre, bármely ország az égtől privilegiumot nyert volna. A legtöbb akadály mindenesetre az, hogy a törvényhozás csak a külső feltételeket teremtheti meg. A lelket egy más factor, maguk az emberek, a nemzet öntik belé. A mit a törvényhozás tehet, csak az: hogy sikeres példán okulva, az eredmény biztositására mindent megtegyen, a mi tőle függ

Magának az esküdtszéki eljárásnak vázlatát itt elkerülöm. Ugyis csak nehány vonást lehetne ily szük térre összeszoritani. Inkább engedelmet kérek arra, hogy némi észrevételeket tehessek azon factorokra, mik az esküdtszéki eljárásban szerepelnek.

Az esküdti szolgálat határozottan tehernek tekintetik. Nem igen jut eszébe senkinek azt, mint jogot reclamálni. Inkább azt tapasztalni, hogy — kivált a vagyonosabb emberek, kiknek a special juryban kellene szolgálniok, szeretnek megmenekülni. Nem nagyon rég egy clerk állott a büntető törvényszék előtt, a ki évekig igen jövedelmes üzletet folytatott az által, hogy kivitte, miszerint a ki egy guinéet fizetett, egy évig mentve volt az esküdtszéki szolgálattól. A jelenlegi londoni két sheriff közül az egyik soha sem szolgált, mint esküdt, a másik egyetlen egyszer, mint grand jury-man. Mindakettő gazdag és tekintélyes kereskedő a city-ben. Londonban különösen a special jury lajstromon levőkre nézve valóságos confusio uralkodik. Ugyanazon ember sokszor ugyanazon napra három törvényszékhez van idézve szolgálatra. Miből aztán az lesz, hogy egyikhez sem megy. A qualificatio is jelenleg ugy tekintetik, mint a mely részben alacson, részben határozatlan. Az utóbbi években egy parlamenti select committee egy törvényjavaslat kidolgozásával bizatott meg a jury qualificatiója s idézésére nézve. A javaslat készen is van, de még nem tárgyaltatott. Jellemző, hogy az esküdteket rendesen nem recusálják. Ilyesmi csak akkor történik, ha a tárgyalás alatt levő büntény politikai. Én csak egyetlen egyszer tapasztaltam. Az utóbbi napokban történt fenian trial alkalmával. Két ember felony-treason (felségárulás kisebb foka) miatt volt bevádolva. A védő ügyvédek három esküdtet recusáltak. Jelen voltam két franczia bevádoltatásánál. Mindkettő megelégedett az angol juryval, nem élt az idegeneknek engedett azon joggal, hogy fele részben idegenekből álló jury által itéltessenek meg.

Nem lehet mondani; hogy a jurynak a tárgyalás alatt kényelmes dolga lenne. Rendesen a hely, ho ülnek (jury-box) nem elég tágas. A szolgálat igen hosszu. Reggeli 10. órától délutáni 5. óráig tart. Egy órakor 15—20 percz pihenés van engedve. Én magam mindig kifáradtam, pedig csak hallgató voltam. Ritka eset, hogy a jury visszavonul. Rendesen helyben felállva tanácskozik. Három izben tanuja voltam, hogy hosszu ideig tanácskoztak visszavonulva. A leghosszabb idő hat óra volt. Kétszer jöttek elő, hogy nem tudtak megegyezni, a biró visszaküldte őket, s ellátta jó tanáccsal. Végre mégis megegyeztek. Főben járó ügyben rendesen visszavonulnak. Még akkor is, ha tisztában vannak az ügy iránt. Mint hallottam, illedelemből. A Millár-ügyben 20 perczig tanácskozott a jury. Körülbelől ennyi ideig történt a tanácskozás a fenianok ügyében. Az első esetben gyilkosságban bünösnek találták a vádlottat. Tudták, hogy a halálos itélet bizonyos, kegyelmezésre nincs remény. Igen meg voltak hatva az esküdtek. Többet könnyezni láttam. A verdict igazságos volt. A verdict mindig guilty vagy not guilty. A jury gyakran a szoros értelemben vett verdicten kivül más nyilatkozatot is tesz. Sokszor kegyelembe ajánlja a vádlottat. Máskor némileg motiválja, miért mond not guiltyt. „Ezt és ezt a tényt nem látja a jury minden józan kételyt kizárólag bebizonyitva, s a kétely jótékonyságát a vádlottnak adja, s azért not guilty.“ Ez utóbbira egyébiránt a biró mindig utasitja őket, ha t. i. alapos kételyük van. A kegyelembe ajánlás mellett megmondják, mi alapon teszik. Ha nem mondják meg, a biró megkérdi. A birótól függ ez ajánlat méltatása. Rendesen, ha alapos, szeliditőleg hat az itéletre. Én az ily eljárást alaposnak találtam egy esetet kivéve. Egy ember volt bevádolva hamis eskü miatt, és pedig a kormány részéről. A vádlott a bridgewateri választás megvizsgálására kiküldött parlamenti bizottmány előtt eskü alatt azt vallotta, hogy a választáskor senkit meg nem vesztegetett, sem ily kisérletet nem tett. Az ellenkező ez utóbbi esetben reábizonyult. A védelem arra volt alapitva, hogy nem megvesztegetni, hanem jutalmazni akart. Mellékesen a védő kiemelte, mily helytelen, hogy annyi befolyásos és tekintélyes ember közül, kik ellen hasonló vádat lehetne emelni, a kormány e gyenge, szegény és védtelen embert választá ki üldözése tárgyául. A tény csakugyan az volt, hogy két évig tartották függésben a dolgot, s utoljára is e jelentéktelen személyt választották ki. A jury kimondta a bünöst, hanem a vádlottat kegyelembe ajánlotta. A biró kérdezte, mi alapon? Az esküdtek elnöke azt felelte; mert sokáig halasztották a bevádlást. A biró egy évi sulyos börtönre itélte. Az esküdtszék nem volt őszinte. Az előadott ok nem lehet kegyelem alapja. A tulajdonképeni ok az volt, hogy azt hitték, miszerint oly hosszu idő mulva a közérdek épen nem kivánja, hogy ily jelentéktelen, homályos egyén megbüntettessék, mikor annyi czégéres bünös ártatlan maradt. Ebben van is valami igaz. A continentalis jury másképen vonta volna ki magát a dilemmából. Nem ajánlotta volna kegyelemre, hanem kegyelmet adott volna maga. Ez a különbség a két jury közt.

A tárgyalás egyenesen arra van számitva, hogy lehető rövid idő alatt az esküdtek előtt az összes evidentia kimeritessék. A főszereplők maguk az ügyvédek. És pedig nem beszédeik által: hanem a tanuk, szakértők kikérdezése födolguk. Ebben néha bámulatos virtuozitást fejtenek ki. A tárgyalás azonban koránt-

sem oly formaszerü, mint képzeltem. Meglehetös fesztelenül mozognak a tényezök. Két pont van azonban, melyre nemcsak mindkét ügyvéd, kölcsönösen, hanem föleg a felettük álló biró ügyel. Nem engedi, hogy bármi hozassék az esküdtek elé, a mi a törvény által ki van zárva, vagy a dologra nem tartozik. Számos esetben nem engedi, hogy bizonyos kérdés intéztessék a tanukhoz. Máskor kikérdezi az ügyvédet, mit akar a tanuval bebizonyitani. És ahoz képest megengedi a kikérdezést vagy nem. Megtörténik, hogy a kikérdezést félbeszakitja, mert ugymond, a kérdéses pont be van bizonyitva. Ezen jogukkal a birák igen gyakran élnek, és sohasem halottam a legkisebb összekoczczanást sem köztük és az ügyvédek közt. A másik pont az, hogy a birák szorgosan ügyelnek nemcsak arra, hogy az esküdtek elé csak a törvény által megengedett evidentia hozassék, hanem arra is, hogy a tárgyalásban elökerült bizonyitékok az ügyvédek által szándékosan vagy tévedésből máskép ne adassanak az esküdtszék elé, s a jogi kérdés iránt téves fogalom ne terjesztessék elébök. Az ily incorrect állitást, ha az ellenfél ügyvéde nem szólal is fel, mi gyakran történik, a biró rögtön kiigazitja. Nem az elöadás végén, hanem azonnal. Mindez hatalmasan közremüködik arra, hogy a vita közösen elismert s megállapitott alapokon folyjon és az esküdtek teljesen és egészen ismerjék az elözmények való állását, melyre verdictjöket alapitják. A biró ezen joga féken tartja az ügyvédeket is. Rendesen nem ferditnek, mert nincs haszon belöle, legfölebb kirivóbbá teszik álláspontjuk gyöngeségét. Az eljárás, mint mondám, meglehetös fesztelenséggel megy. Néha egy-egy jó tréfa füszerezi. Vagy valamely ostoba vagy elmés tanu megnevetteti a publicumot. Minden ily jelenet azonban a teremör obligát „silence"-e által kisértetik, természetesen utólag. Megtörténik, hogy maga a biró mond valami elmés szót, természetesen igen ritkán. Ekkor az egész terem nevet, sokszor a vádlottak is.

A biró egyébiránt a legelfoglaltabb személy a teremben. Rendkivül ébren figyel. Könyvébe (Judge's notes) a kihallgatott tanuk vallomását, legalább a lényeges pontokat mind beirja. Ezért a tanukat lassan kérdezik ki. E jegyzet dönt a reassummálásnál, s ha a tárgyaláson vita támad az iránt, mit mondott a tanu. Néha maga is kérdezi a tanut, s a védö vagy vádló mulasztását vagy számitott tartózkodását pótolja. Discretionalis hatalma igen nagy. Egy részét fönebb emlitém. Ehez járul, hogy ö a tanut akármikor visszahivhatja s ujra kérdezheti vagy a kikérdezést megengedheti. Egy párszor tanuja voltam, hogy már az esküdtek tanácskoztak, midön egy tanut visszahivatott és nehány kérdést intézett hozzá. A birónak befolyását rendkivül emeli a bizonyitási eljárás reassumtiája. Hanem nem kell képzelni, hogy ez merö ismétlése lenne a tárgyaláson elökerült vádnak és védelemnek. Akárhányszor megmondja a biró, ez és ez az állitás semmi hitelt nem érdemel. Erre a tanuvallomásra nem lehet támaszkodni, szóval birálólag végig megy a vád és a védelem által felhozott evidentián és valósággal megmondja, mi érdemel tekintetet és mi nem. Akárhányszor hallottam, hogy megmondta, miszerint a védelem alapja semmi valószinüséggel sem bir. A Millar-ügyben kijelenté, hogy a védelem föalapja, miszerint azon idegen, ki a meggyilkolt kulcsait elkérte és Millar, két különböző egyén, teljesen valószinütlen, s az esküdtek arra mit se adjanak. A fenian perben a védelem azon tételt állitotta fel, hogy be kell bizonyitani, miszerint a fenian conspiracy jelenleg is létezik, miután a vád az, hogy ebben a vádlottak részesek. A biró kijelentette, hogy a fenian titkos társaság létezése kétségtelen és notorius dolog, hogy csak az bizonyitandó be, miszerint a vádlottak azzal összeköttetésben állottak. Ha bárminemü törvénykérdés merül fel, erről a biró határozott utasitást ad az esküdteknek, s pontosan megjelöli azon feltételeket, melyek meglétében ilyen vagy olyan verdictet kell adniok. Sokszor még azt is megmondja, hogy az evidentia, mely verdictre utal. Mindez higgadt, méltóságos, s majdnem száraz modorban történik. És senki meg nem ütközik rajta. Lehetetlen volt megelégedés nélkül szemlélni azt a bizalmat és tiszteletet, melylyel az esküdtek a biró iránt vannak. Föleg, ha az a három common-law fötörvényszékhez tartozik. Midön a biró megkezdi a charge-ot, általános mozgás van az esküdt-boxban. Mindenki a biró felé fordul és feszült figyelemmel hallgatja, mit mond. Pedig — rendszerint — a külső hatás minden eszköze nélkül beszél; ülve, lassu hangon, az esküdtekhez fordulva. Követik is lelkiismeretesen, a mire utasitja öket. Egy esetben tanuja voltam, hogy az esküdteket mély szánalom fogta el a vádlott iránt, ki gyilkossággal volt vádolva, mit felindulásban követett el, s igen tisztességes elöéletü s fiatalkoru volt. A biró charge-a után gyilkosságban kellett bünösnek kimondaniok, s a halálos itélet bizonyos, a kegyelmezés bizonytalan volt. Az egész közönség mélyen szánta a vádlottat. Több óráig tanácskoztak az esküdtek s nem tudtak megegyezni. Akkor a biró eléhivatta öket. Estveli 9 óra volt. Az esküdtek elnöke kijelentette, hogy nem tudnak megegyezni. Az eset, mint mondám, igen világos volt. Ekkor a következö discursus fejlödött ki. *Az esküdtek elnöke:* Nem tudunk megegyezni mylord, teljes lehetetlen.

Elnök: Talán az evidentia valamely részét nem értették jól, vagy valami törvényes pont iránt nincsenek tisztában, s némi felvilágositásra van szükségük?

Egy esküdt: Mind jól megértettük az evidentiát, mylord!

A biró: Ez esetben vonuljanak vissza s tanácskozzanak tovább is. A fökérdés az: szándékosan lött-e mostoha anyjára a vádlott, vagy véletlenül sült el a fegyver stb. (itt ismételte, a mit a chargeban mondott) az evidentia arra mutat, hogy a lövés szándékos volt.

Egy esküdt: Nem mondhatjuk-e ki mylord, hogy a vádlott emberölésben bünös? Ugy értettem, hogy utasitásában ezen verdict lehetöségét kizárta?

Biró: E pontra nézve felolvasom az evidentiát. (Felolvasta saját jegyzéséből több tanu vallomását, kik egyhangulag vallották, hogy vádlott a tett után bevallotta, miszerint szándékosan lött mostoha anyjára, ki vele és növérével roszul bánt.) Aztán hozzá tette: a közönség biztonsága az esküdteken nyugszik, és ha az ügy ugy hozza magával, hogy gyilkosságra szóló verdictet kell kimondaniok, e kötelesség teljesitésétől nem szabad visszaretteni. Egyébiránt szabadságukban áll, meggyözödésük szerint bármely verdictet adni, s ö (a biró) az ügyet semmi részben nem vonja ki itéletük alól.

Erre a clerk kérdezte az esküdteket: visszaakarnak-e vonulni? Többen kijelenték, hogy készek ezt tenni. Már épen ki akartak menni a teremből, midön a biró tudtokra adta, hogy másnap 10 órakor meg fogja hallgatni, minö verdictben egyeztek meg. Erre a jury észrevehetöleg meghökkent, s a birót nehány percznyi várakozásra kérték. Kevés idö multán az elnök jelenté, hogy megegyeztek. A verdict guilty, a vádlottat kegyelembe ajánlják korábbi élete és ifjusága miatt.

A biró: Ez ajánlat egyhangulag történik?

Több esküdt: Igen, mylord!

A biró feltette a fekete sapkát. Az itélet kimondása

közben megemlité, hogy mily kinos és hosszas tanácskozás után mondá ki a jury a verdictet, hogy ő azt teljesen helyesli s ugy vélekedik, hogy más verdictet nem is lehetett adni. A kegyelmi ajánlatot illő helyre juttatja, de kötelessége e törvényszabta büntetést kimondani. És kimondta a halálos itéletet. . . .

Nagy kisértést érzek magamban ez esetről némileg hosszabban irni. De levelem roppant terjedelme gazdálkodásra int. Csak annyit jegyzek meg, hogy az ily critikus pontun dől el; bir-e az esküdtszék kötelességérzettel? Félek, hogy az ily kisérletet kevés continentalis jury állaná ki.

Ez eset tisztán mutatja, mit tehet a biró, ha észreveszi, hogy az esküdtek kötelességük teljesitésében haboznak. Más direct hatalma nincs. Ha itt a jury kimondja, hogy ártatlan vagy csak emberölésben bünös: világosan hamis verdictet adott volna. De a biró mit sem tehetett volna ellene. A birónak hatalmában áll az igaztalan elitélést hatályában megakadályozni. De az igazságtalan felmentés ellen, ha már megtörtént, nincs hatalma.

Még nehány szót az ügyvédekről, a mennyiben az esküdtszéki eljárásban befolynak. Meglepő tény legalább első tekintetre, hogy a büntető ügyekben vagy csak ifjabb, vagy oly idősebb ügyvédek practisálnak, kiknek kevés kilátásuk van polgári ügyekben sikerre, vagy talentomos és erélyes, de kétes hirü emberek. Kivételt képez természetesen az ugynevezett governement-prosecution, a melyet az első ügyvédek is elfogadnak, bár az nagy részben a korona ügyészei által végeztetik. Ez észrevétel azonban főleg csak az Old-Bailey előtti praxisra vonatkozik. Az assizes-okon a bünügy ellen nincs ily előitélet, bár az határozottan lejebbálló gyakorlatnak tekintetik, s nem oly jövedelmező, mint a civilis.

Mindemellett meg kell vallani, hogy az angol ügyvédi kar becsületesen közremüködik a büntető-igazságszolgáltatásban, és meglehetősen ment maradt sok oly kinövéstől, mely a continensen a büntető praxistól majdnem elválaszthatatlan. Az ügyvéd főkötelessége a tanuk kikérdezése, s a keresztkérdések tétele. Ez elannyira lényeges, hogy a jelenlegi leghiresebb angol büntető ügyvéd (serjeant Ballantine) nem annyira szónoklatának, még kevésbbé tudományának, mint kérdezési ügyességének köszönheti hirét és 130—150 ezer ft jövedelmét. Itt azonban egy árnyoldalát kell megemliteni az angol praxisnak. Az angol ügyvéd főtörekvése az ellenfél tanuját zavarba hozni, ellenmondásokba bonyolitani. És igy igen gyakran történik, hogy durván bánnak vele, faggatják, nevetségessé teszik. És meg kell mondani, hogy a birák nem eléggé védik a tanukat. Természetesen ez valóságos üdvös fék a hamis tanukra. Az ilyent, ha körmös prókátor kezébe kerül, összetépik, kinevettetik, megrémitik. Hanem a becsületes, de félénk vagy delicat tanu ép oly gyakran szenved. Az angol ügyvéd szónoklatában sokkal kevesebb a pathos, és sokkal több az okoskodás, mint például az nálunk lenne. Bár az esküdtszék előtt állanak: ritkán hallani, hogy az ügyvéd nem az evidentia fejtegetésével foglalkoznék. Nem is hat semmi oly biztosan az esküdtekre, mint a talpraesett okoskodás. A declamálás s a tárgytól eltérő fejtegetések elkerülése kettős haszonnal van. Egyrészt a vita ez által nyugodt és tárgyilagos szinezetet nyer. Másrészt az esküdtek figyelme folytonosan a dologra irányul. Meg kell azonban vallanom, hogy ritkán hallottam jó védelmet. Természetesen az assizesokon még nem voltam. Az Old-Bailey-ben pedig — mint mondám — nem a legkiválóbb ügyvédeket találni. Aztán igen modorosak a vád- és védbeszédek. Majdnem ugyanazon phrazisok, ugyanazon tactica, ugyanazon felfogás. A vádlásban egyébiránt az ügyvédnek kötelessége minél rövidebbnek és minél szárazabbnak lenni. És ez oly szabály, mit megszegni az etiquette tilt. A védő lehet patheticus, bár ritkán az. A mire főleg törekszik az, hogy az esküdtszéket megnevettesse, jó kedvben tartsa, a vádat tulfeszitettnek tüntesse elő. Ezért nem ritkán találni, hogy az ügyvéd gyenge szónok, hanem elmés, humorus kedélyü, és sikert arat. Általában eddig azt tapasztaltam, hogy a dolog érdeme sokkal hatalmasabb a szónoklatnál. Semminemü tréfa, szép szó, elmés okoskodás nem hiteti el az esküdtszékkel, hogy a fekete fehér. Ez ugyan — mint hallom — nem mindig ugy van; az assizesokról, különösen pedig a quarter sessionsekről, hol nem igen van jogtudós biró s a fiatal kar practisál, számos adoma kering: mindamellett nem hiszem, hogy csalódjam, ha azt mondom, hogy a szónoklat nem veszélyes az angol esküdtszékre nézve.

A polgári házasságról.

Gneist nyomán. *)

A polgári házasság kérdésének fejtegetése előtt hálás elismeréssel kell felemlitenünk, hogy két oly magas tekintélyü egyház-jogtanár, minők dr. *Wasserschleben* és dr. *Friedberg* véleményeik s korábbi irataik által a fontos és nehéz kérdés eldöntését, lényegesen elősegitették.

A dologra áttérve a házasság jogi s erkölcsi természetéből akarok kiindulni s a történeti fejlődés tekintetében azon megegyezést teszem még, hogy legtöbb jogban igen hiányos határvonalok vannak a házasság jogi s erkölcsi oldala közt. Ezen jelenségre leginkább ott bukkanunk, hol a lakosság nagy része, legalább a szabadok, az uralkodó osztály egy s ugyanazon vallás közösségéhez tartozik. Igy a házasság jogi s erkölcsi része közt folytonos összefüggés jött létre.

Legfeltünőbben mutatkozik ez a *középkorban*, midőn a házasság jog-erkölcsi része majdnem teljesen azonosult a római katholika egyház kezeiben, — oka ennek az államélet hiányos volta, melyben a német államok a többi európai népekkel közösen osztoztak. Különösen három *történeti* mozzanat jöhet itt szóba.

Az első: azon tény, hogy a középkori egyház a házasság erkölcsi nemesbülésének előmozditója volt, — ő emelte fel a nőt a szolgaság jogállapotától, ő vezetett a nemszabadok házasságának jogi elismeréséhez.

És az egyház jogosan cselekedett, midőn a monogamiát keresztül vitte, midőn a házasságot az adásvevés alól kivonta, midőn az atyafiak és a sógorok közötti házasulást tilalmazta, midőn a nőnek elüzését, az önkényes házasság-felbontást meggátolta, midőn a házassági hüség kötelességét a férjre is kiterjeszté, midőn a házasságot ugy a megkötés mind a felbontás tekintetében a felsőbbség felügyelete alá helyezé. A mennyire igaz mindez, oly igaz az is, hogy a középkor óta a viszonyok lényegesen megváltoztak. Az erkölcsi mozzanatok, melyek az egyház által juttattak érvényre, később a positiv törvényhozásokban elismerésre találtak. A rokonok közötti házassági akadály, mely a középkorban az akkori törzs-alkotmánynál fogva minden kimutatható foku rokonra kiterjedt, immár az egyház

*) A VIII-ik német jogászgyülés a polgári házasság kérdését is fölkarolta. Dr. Hilse inditványára a kérdés napirendre tétetett, előbb azonban az egyesült I. s II. osztályhoz utaltatott véleményadás végett. Az osztály dr. Gneist tanárt választá meg előadóul, kinek jelentését kivonatban tartalmazza e czikk.

által is csak a 4-ik fokig ismertetik el. Miután azonban a katholika egyház igen különböző müveltségü népekre nézve hozott közérvényü törvényeket, tömeges felmentések által segitett magán. A reformátió ezen alapelveknek a német müveltségi viszonyok szempontjából oly értelembeni revisióját eszközlé, hogy a mit egyik egyház *felmentés által* engedett meg, azt a másik *törvényileg* megengedhetővé tett szilárd szabályzat által.

A reformáta egyházban házasság felbontásának okai azonos kifejlődésüek az ágy- s asztaltóli elválás okaival. A teljes szétbonthatóság, melyet a protestáns egyház engedélyez, könnyen visszaélésig elfajulhat; de a másik egyház tömeges semmiségi okai is ezt idézhetik elő. Az evangelika egyház a házasság szentségi természetét s a felbonthatóság absolut tilalmát a szentirásban szorgos nyomozás után nem találta fel. Ő egész biztonsággal hivatkozhatik az eredményekre, — mert ugy egészben, mint részletesen véve az egyik egyház sem áll a másik mögött a házasság erkölcsi méltósága s a családi élet szentsége tekintetében. Az államtörvényhozás jól járt el, tehát midőn csak a mindkét egyház által közösen elismertet emelte kötelező törvény érvényére.

A *második* történeti pont a házassági jog *szükséges egységére* vonatkozik. A házassági jog egysége a középkorban csak ugy vala teremthető, ha a házassági jog kiképzése az egyházra bizatik. A középkor egész jogképződése nemzetek törzsi és rend-különbségek közt olyannyira össze-vissza kuszált volt s olyannyira töredezett, hogy az egységes jog csak az egyház körében volt fellelhető, mely elejét vevé a házassági jog szakadozottságának. Hová az egyház be nem nyult, — a házassági vagyoni s rendi viszonyokba — ott Németország ma is érzi még a töredékes jogfejlődés utóbajait. A mennyire igaz mindez, ép annyira igaz az is, hogy ma már mindennek *ellenkezője* áll. A házassági jog egysége az egyház részéről nem képviseltetik többé azon időben, midőn a türelem elve és a folyton fejlödő vallásegyenlőségi elv az egyházak s felekezetek többséget honositá meg egy s ugyanazon államban. Mostantól fogva ugyanazon indok, mely a középkorban az egységes házassági jogot az egyház kezeiben helyezé, azt az állam egységes törvényhozása elé utasitja.

A harmadik történeti mozzanat a tisztviselőség szükséges *állandóságában* rejlik, melyre a középkorban különös szükség volt, hogy a házassági jog elvei érvényre emelkedjenek. A világi jogszolgáltatásnál, a társbiróságok itélet-hozatalaiban a házassági jog elvei csak leges imperfectae lettek volna. Csak az egyház birta ezen reformokat jólszervezett állandó tisztviselősége által élethe léptetni. Ugyanazért az egész házassági jogra kiterjeszté biráskodását. A mennyire igaz ez, annyira való az is, hogy eme viszony ma egészen megforditott. Ezen jurisdictionak felsőbbségi közegeit most a haladó államintézményekben találjuk fel, és nem többé a nehéz viszontagságok által megtört egyházi törvényhatóságokban.

Mi *jogi* tekintetben legfontosabb a házasságkötésnél?

A házasságkötés megelőző fokainak nyilvánossága. Ezen absolute szükséges nyilvánosságot egykor az egyházi kihirdetésekben keresték, addig t. i. mig egy s ugyanazon államban egy egyház egy körben egyesité hozzátartozóit. A mint azonban több egyház több felekezet választja szét a népet, az egyházi nyilvánosság törpe formalitássá fajul. A szükséges nyilvánnosságot csak az állami fensőbbség létesitheti organumai által, mai életben csak a sajtóhoz való folyamodás segélyével.

Fontos még a felmerült ellenvetések s feltünt házassági akadályok feletti *causae cognitio*. Az erre szükséges törvény és törvényismeret a középkorban csak az egyháziaknál volt feltalálható. A mai világban csak az állam képes a szükséges közegeket előállitani, mig a különböző felekezetek papjai sem a kellő előismeret, nem a szorgos, ügyes, egyöntetü ügykezelés kellékeivel és biztositékaival nem birnak.

Végre még a házasságkötési tény *nyilvános hitelesitése* nevezetes. Ezt a katholika egyház is szükségesnek ismerte a tridenti közzsinaton. E szükséges nyilvános hitelesités mai korban csak köz-, s az államnak *felelős*, hivatalnokok által történhetik, nem pedig az egyházaknak s felekezeteknek az állam irányában nem felelős papjai által.

Minden változás Európában a reformatio óta egyforma módon, s a dogmáktól függetlenül állott be, és szükségkép arra vezetett, hogy a házassági jog és jogtörvényhozás az egyháztól az államra szálljon át. A mint az egyház a középkorban állami formákban állami jogokat tulajdonitott magának, ugy megfordiva az állam most egyházi közegeket és hatóságokat magának alávetett s elsajátitott. A régi idom s alak föntartása mellett a 18-ik században az egyházi s igy a házassági hatóság is az országfejedelmi hatalom attributuma lett.

Az állam szigoru hatósága alatt az egyház házassági kérdésekben, mint az államhatalom megbizottja járt el. Ez által eléretett az, mi oly feltünő sajátja a germán törzseknek: a jogképződés folytonossága a családjogi viszonyokban, s a nép előtt kedves házasságkötési formák és symbolumok hü megőrzése.

Az egyházhatalomnak az állam általi mediatizálása ezen idejében uj szabálya keletkezett a házasságkötésnek, mely a házasság jogi hatályát az összeadástól és *áldástól* tette függővé. Már a középkorban is létezett, mint az egyház követelménye, de nem mint a házasság szükségképi megkötési formája. Mint házasságkötési szükséges idom az egyházi egybeadás ismeretlen ugy a katholikus, mint a lutheri vagy reformált dogma előtt. — Az ellenkező állitás meghamisitása a történetnek. Csak a 18-ik század végén, midőn az állam teljesen urává lett az egyházi organumoknak, a polgári törvényhozás és gyakorlat által az egyházi összeadás mint szükséges megkötési idom szabatott elő, tehát *világi* jog által vezettetett be, oly időben, midőn az egyház olyannyira alávetett volt a világi hatalomnak, hogy a kettő közt ellenmondás képzelhető sem volt, mint ezt például a porosz „Landrecht" szerkesztésének története igazolja.

Az egyháznak az állammal való tényleges egyetértése azonban nem volt tartós; mert az egyháznak nem lehetett az államigazgatás gyámkodása alatt tovább maradni. Teljes joggal kivánt e gyámkodás alól kiszabadulni, és az egyház legelső is volt, ki a szerződéstől elállott, midőn több izben rendszeresen megtagadta a házasfelek egybeadását s megáldását. A katholikus hierarchia és az evangelika papság felmondották ez által az államnak a szolgálatot, s érvényre juttatták azon eszmét, hogy az állam s egyházhatalom érdekei nem azonosak. E perczben nem akarjuk kutatni joggal e vagy nem?

Azon tényálladék azonban kétségtelen, hogy az államnak az egyháztól való elkülönzése ez utóbbi részéről indult ki.

Mihelyt ezen állapot beállott, azon *dilemma* támadt, melyben a házasságkötés kérdése jelenleg van: hogy t. i. vagy az állam szoritsa az egyházat külső kényszer által elveinek követésére, vagy az állam rendelje magát alá az egyház ellenkező tételeinek. Az *első*

ellenmondásban van az egyház szabadságával, az *utóbbi* az állam lényével, mely az egyház ellenkező tételeinek még akkor sem rendelhetné magát alá, ha ezt önmaga is akarná.

Ezen dilemma további fejlödésében a házasság *jogi* és *erkölcsi* természetének szükségképi szétválasztását vonandja maga után, és a következő szétosztási processusban a házasság *jogi* része az állam erkölcsi része pedig az egyház alá kerülend, megfelelön mindkettö természetének.

Ezen szétválasztás, mely a födologra, t. i. a házassági jogtörvényhozásra s törvényhatóságra nézve elvileg legtöbb német államban már kimondott szabály, csakis a házasság-kötésre nézve maradt még függöben, miután az állami és egyházi alapelvek ösi egysége épen az iránt legtovább fenmaradt. Miután azonban az egység fölbomlott, a szétválasztásnak a házasságkötés alakja tekintetében is meg kellett történni.

Az ez irányban eddig tett kisérletek a szükségbeli polgári házasság *(Noth-Civil-Ehe)* a *fakultativ* és az *obligativ* polgári házasság.

A kérdés megoldásának elsö módját az u. n. szükségbeli polgári házasság Noth-Civil-Ehe képezi, mely Németországban divatba jött, még pedig három különböző alakban, vagy olyanok részére, kik az egyházi áldást meg nem nyerhették, mint például: Würtembergben, Badenban, Anhaltban s 1868. óta az osztrák államokban; vagy a dissidensek részére, mint például Poroszországban, Weimarban, Gothában, Bernburgban 1869-iki máj. óta Bajorhonban, vagy különösen zsidók s keresztények közötti házasságokra nézve, mint Braunschweigban, Sondershausenban, Lübeckben stb. — Ez utóbbi pontnál kivánunk megállapodni.

Ha a „hitvallástól független jogegyenlöség“ az államban egyszer elvileg kimondatott, ugy alattomban értetik, hogy ily vegyes házasságok *jogi lehetösége* többé kétségbe sem jöhet. Másfelöl azonban époly világos az is, hogy épen e combinatiót minden keresztény egyház s épugy a zsidó theologusok a leghevesebben ellenzik. Tehát épen nem czélszerü ezen, az egyház, még pedig mind a keresztény, mind a zsidó felekezet részéröl elvetett házasság részére egy külön házassági forma behozatalát elhatározni ezen eset szempontjából egy uj házasságot teremteni. De a szükségbeli házasság más eseteire nézve is áll az, mit véleményünk bövebben kifejt: hogy t. i. a szükségbeli házasság a *kivételes jog* gyülöletes jellegét viseli, hogy az állam és egyház közötti összeütközést élesiti, hogy minden egyes szükségbeli házasság a nyilt sebeket feltünteti, melyek az állam és egyház közötti vetélykedésböl eredtek, hogy mindenekelött lealacsonyitása s becsmérlése az a házasságkötés polgári tényének, mely az államhatalom s a polgári törvényhozás méltóságával ellenkezésben áll. A legtöbb törvényhozó érezte ezt; világosan kitünik ez az indokból; melyek hiába erölködtek eltakarni e házasságnak a polgári törvényhozást lealázó jellegét.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

(A magyar jogászgyülés) állandó bizottságának f. é. aug. 13-án tartott ülésében titkár ur jelentést tett az eddigi elökészitö lépésekröl; e jelentésböl kitünik, hogy a „magyar jogászgyülésnek“ eddig 1172 tagja van, bevétele az 5 ftnyi felülfizetés beszámitásával 5865 ft és kiadása 414 ft 45 kr; bemutattatván a beérkezett inditványok, azok közül az ülés folyamában a következök tagadtattak el a „jogászgyülés“ elé terjesztés végett: *Pósfay* Károly királyi táblai biró urnak inditványa „a közjegyzöi intézmény honositása tárgyában,“ (ez inditvány szakosztályi elöadójává dr. Környey Ede ügyvéd ur választatott, egyuttal pedig Bogdány Lajos ügyvéd urnak adatott ki véleményezés végett:) továbbá *Nagy* János Nagykun kapitány urnak inditványa „egy európai kongressus egybehivása tárgyában a váltó és kereskedelmi jog egyenlösitése végett“, (ez inditvány szakosztályi elöadójává dr. *Gerlóczy* Gyula müegyetemi tanár ur választatott, egyuttal pedig dr. Schnierer Gyula miniszteri osztálytanácsos urnak adatott ki véleményezés végett;) dr. Held Kálmán ügyvéd urnak inditványa „egy ujonnan alkotandó magyar csödtörvény alapelvei tárgyában,“ (ez inditvány szakosztályi elöadójává dr. *Apáthy* István egyetemi jogtanár ur választatott;) Szentléleki Gyula ügyvéd urnak inditványa „az ügyvédség rendezése tárgyában,“ (ezen inditvány szakosztályi elöadójává dr. Siegmund V. ügyvéd ur választatott.) Engert Tivadar tiszti ügyész urnak inditványa „a halálbüntetés eltörlése tárgyában,“ (ezen inditvány szakosztályi elöadójává dr. *Friedmann* Bernát ügyvéd ur választott, egyuttal pedig dr. *Bróde* Lipót ügyvéd urnak adatott ki véleményezés végett;) dr. *Környey* Ede ügyvéd urnak inditványja a békebirói intézmény honositása tárgyában, (ezen inditvány szakosztályi elöadójává *Zlinszky* Imre semmitöszéki segédelöadó ur választott, egyuttal pedig *Pósfay* Károly királyi táblai biró urnak adatott ki véleményezés végett; végre dr. *Wenczel* Gusztáv egyetemi jogi tanár urnak inditványa „a törvénytelen gyermekek jogi állapotának határozott törvény általi szabályozása tárgyában“ (ezen inditvány szakosztályi elöadójává dr. *Györy* Elek ügyvéd ur választatott,) *Lósi* Tivadar ügyvéd urnak az alapszabályok módositását czélzó inditványa napirendre tüzetni határoztatott. Két inditvány visszautasitatott, a többiek felett a bizottság legközelebbi ülésében fog határozat hozatni. Ezen inditványok az arra vonatkozó véleményezésekkel együtt **„évkönyv“** alakjában fognak a jogászgyülés tagjainak megküldetni s pedig a jogászgyülés összejövetele elött a czélból, hogy a tárgyalás alá kerülö inditványokat kiki kellö tanulmányozás tárgyává tehesse. (A jogászgyülés titkárjának ügybuzgóságánál fogva remélhetjük is, hogy az állandó bizottságnak ezen czélszerü intézkedése nem fog meghiusulni. — Szerk.) A bizottságnak albizottságokra felosztásával titkár ur bizatott meg, ezen albizottságok egyikének lesz feladata a tagok beszállásolásáról, a jogászgyülés helyiségeiről stb. gondoskodni.

(Megjelent „Ügyvédek naptára“) 1871. évre VII-ik évfolyam. Ára 1 frt 20 kr. Szerkeszti Kassay Adolf. A betürendes semmitöszéki határozatokon, bélyegtörvényen Magyar- és Erdélyhon ügyvédeinek betüsorozatos névjegyzékén kivül a felsöbb hatóságok jegyzékét is tartalmazza. — Hasznos kézi könyv. Megrendelhetö szerzönél Alsó-Szécsénkén Váczon át, u. p. Romhány.

(A m. kir. Curia legföbb itélöszéki osztályának) f. évi jul. havi ügykimutatásából közöljük a következö adatokat: elintéztetett e hóban 707 polgári, 37 urbéri, 24 váltó- és 302 büntetö-ügy, összesen tehát 1071; hátralékban maradt egészben 5916 polg., 17 urbéri, 21 váltó- és 113 büntetö, összesen tehát 6067 ügydarab.

TARTALOM: Közlemények Szilágyi Dezsö igazságügyminiszteri osztálytanácsos hivatalos jelentéséböl, az angol büntetö eljárást illetöleg. — A polgári házasságról, Gneist nyomán. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok.

Felelös szerkesztö: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztav. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 35. Pest, 1870. augusztus 30.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

Országos egyetemünk és jogi szakiskoláink ujjászervezése elodázhatlan szükséggé vált. Lapunk már több izben hozott erre vonatkozólag tapasztalt szakférfiaktól czikkeket. Kétségtelenül a czélbavett reformnál a külföldi hason tanintézetek fognak mintául szolgálni, sőt mint tudjuk már nehány év óta elő is készíti a cultusminiszter a reformot, mert jogvégzett magyar ifjakat, kik a jogtanári pályára képességet és hajlamot éreznek, bővebb kiképeztetés végett állami ösztöndijjal német egyetemekre küld ki. Ez eljárását mi teljesen méltányoljuk és helyeseljük, de egyszersmind forrón óhajtjuk, hogy a létesitendő reformoknál, ha már német minták után indulunk, két eszme vezéreljen, u. m. 1) hogy csak azt ültessük át hazánkba, a mi Németországon is üdvösnek bizonyult, 2) hogy ugy ültessük át, a mint a lényeg veszélyeztetése nélkül a mi viszonyainkkal egyeztethető.

A német egyetemek, daczára a legszélesebb tanszabadságnak s a számos és kitünő tanerőknek, bizony nem minden fogyatkozás nélküliek, melyeket nekünk annyival inkább szükséges ismernünk, mert ha egyik-másik ezen fogyatkozásokból észrevétlenül nálunk is belopódzni találna, még nagyobb kárt okozna az felsőbb tanügyünknek, mint Németországban. Azért jó szolgálatot vélünk tenni saját reformatorainknak, ha az alább következő, a német egyetemek fény- és árnyoldalait hiven ecsetelő czikksorozatot közöljük, melynek valódiságáért azon körülmény kezeskedik, hogy egy heidelbergi hires jogtanár tette közzé legelőször a „Deutsche Vierteljahrsschrift" 1867-ik évfolyamának 2. füzetében, hü fordítását pedig egy munkatársunk vállalta magára.

* * *

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

Kétséget nem szenved, hogy a mi egyetemeink századok óta nemcsak a mi nemzetünkre, hanem az egész világra nézve roppant fontossággal birtak. Azonban ép oly bizonyos, miszerint azoknak jelenlegi eredményei az azelőttiekkel távolról sem párhuzamozhatók, minek folytán az összes népéletünk és jelenkorunk irányábani állásuk immár tetemesen megváltozott. Egyedül a természettudományok tekintetében nem lehet tőlük elvitatni, hogy még mai napság határozottan a tudományos buvárlat élén állanak, mig egyéb tudományokban a kivülök (t. i. az egyetemeken kivül) állók nemcsak utolérték, hanem sokféleképen tulszárnyalták is. Igy jogi és államtani kérdésekben az elavult czéhtanok virágzó kora, vagy más szóval a jog- és állampaposkodás és álokoskodások egyeduralma *) már régen lejárt; a müvelt laikusok mai nap a jog- és jogtalanságról nem kevésbé találóan és józanul itélnek, mint ama tanárok, kik az élet s ennek haladó szükségletei s nézetei ellenére csupán a megszokott czopf kedveért, magukat elökelő czéhbeli korlátozottsággal várnaszerüleg elzárják, vagy mint ama számtalan jogcsavaró és hatalombálványozó, akár nevezzük őket koronai jogászoknak, akár államügyészeknek vagy biráknak, a kiknek véleményes jelentéseiből, inditványaiból és itéleteiből kétségtelenül kitünik, hogy nemcsak szúette tanszékek bölcseségének tejével táplálkoztak, hanem azonkivül még a leggyalázatosabb módon förülről jött nyomás alatt állottak. E tényről mindennap, különösen a sajtó, valamint az esküdtszékek és falusi biróságok itéleteiből, könnyen lehet magának meggyőződést szerezni, sőt mi a közjogi állapotok és kérdések felől a legegyszerübb emberek szájából oly mély igazságu nyilatkozatokat hallottunk, a melyekkel szemben magas miveltségü férfiak, sőt nagytudományu jogászok fonák és orczátlan tanitmányai elég szomoru szinben tünnek fel.

Ezen és hasonló körülményekből magyarázható, hogy a német egyetemek ujabb időben több oldalról, sőt némi jogosultság szine alatt, mint valamely magát tulélt intézmény tekintethettek. S ha e tüneményt közelebbről vizsgáljuk, önkénytelenül azon kérdés jut eszünkbe, valjon hol kell ennek okait keresni? Mert csak ha ama fogyatkozásokat, a melyekben egyetemeink kétségen kivül szenvednek, s melyek napról-napra érezhetőbbekké lesznek, egész meztelenségükben felismertük, akkor lesz lehetséges, a helyes ellenszerek alkalmazásával a létező bajokon segiteni; csak akkor reménlhetjük, hogy azon intézmények, melyekre a német nemzet oly soká és joggal büszke lehetett, ezentul is nevünk diszére fognak válni, de nem akkor, ha ugy, mint annak előtte, csupán arra vonatkozunk, hogy dicsénekekkel magasztaljuk. Semmi esetre se csodálkozzunk, ha ezen intézetek egy némely bajairól az utóbbi években részint maguk az egyetemek kebeléből részint azokhoz nem tartozóktól mind gyakrabban a legélesebb megjegyzések kerültek a közönség elé. Ugyanazért azt hiszszük, hogy korszerü, sőt sürgös dolgot cselekszünk, ha egyetemi ügyünk főfogyatkozásait az eddig megszokottnál élesebben kiemelni megkisértjük. A legkisebb részletekbe azonban már azért nem bocsátkozunk, mert mihelyt magát a födolgot kellőleg megismertük, árny- és fényoldalait egymástól szigoruan elkülönitettük, minden egyéb legott magától következtethető.

Minél több szépet és jót egyetemeink lényegéről

*) Az eredetiben e mondat igy hangzik: In Fragen des Rechts u. Staats ist die Blüthezeit veralteter Zunftlehren, mint anderen Worten: die Alleinherrschaft der Rechts- u. Staatspfaffen u. Sophisten, gänzlich vorüber.

és szelleméről évek óta a mi legderekabb férfiaink átalában elmondottak, annál inkább szoritkozhatunk itt csupán arra, mi kitüzött czélunkra elkerülhetetlen szükséges.*)

Népünk sajátságos szellemétől, a szabad buvárkodás szellemétől teremtve, egyetemünk — ugy miként a 16. századbeli reformatio, melynek befolyása alatt azok tovább kifejlödtek, — minden ellenmondás nélkül a legnagyobb és legjobb alkotmányt képezik, melyet a német nemzet magának és más nemzeteknek létrehozott, miáltal a világtörténelem menetébe is belenyult, mert az emberi nem müvelödését hathatósan elömozditotta. Bármint gondolkozzanak is egyesek vagy egész nemzetek a vallásról, mindnyájoknak hálásan el kell ismerniök, mennyi áldást hozott az emberi szellemnek a scholastica százados bilincseiből való kiszabaditása, melyben nemcsak a reformatiónak, hanem egyetemeinknek is nagy részök volt. Támogatva és ápolva az igazság szellemétől, melynek győzelme csak a vélemények legszabadabb küzdelme által biztosittatik, s melynek kutatását és terjesztését iratokban és élöszóval a mi egyetemeink feladatukul tüzték ki, ezek ugyszólván nemzetünk összes szellemi életének és törekvéseinek középpontját képezék. Bármivel is elömozditottuk légyen az emberiségnek igazság- és tudománybani közjavát, az tagadhatlanul leginkább egyetemeinkből indult, s nagy részben még most is indul ki.

Hogy mennyire külömböznek azok épen ez által saját elönyükre más nemzetek mindennemü magasabb képzöintézeteitől, s minö összehasonlithatlanul magasabb állás és fontosság illeti azokat mások felett, az nem szorul bövebb fejtegetésre. Egyuttal kicsinyben a leghivebben tükröztetik vissza a német elem egész sajátszerüségét: összes belszervezetük- és müködésükből félreismerhetlenül kitünik a német nemzetnek alaposság utáni törekvése s azon férfias komolyság, melylyel régóta az igazságot és tudományt mint egyetlen, de dústagozatu egészet karolta fel, s ebből folyólag a tudomány minden külön irányát, minden külön ágát, nem mint valamely különállót *más* külön álló *mellett*; hanem a legelevenebb összefüggésben, minden egyéb tudományággal való legszorosabb rokonságban, tehát nem egy oldalulag — miként ez rendesen a külön álló, habár ugyanazon helyen létező szakiskoláknál történik — müvelte.

Egyetemeink ezen eredeti s öket más egyetemektöl megkülömböztetö szellemével homlokegyenest ellenkezett a puszta szakszerü kiképezés bizonyos életpályára, nevezetesen az állam vagy az egyház szolgálatára, minövel Németországon kivül mindenütt oly gyakran találkozunk. A mi egyetemeink épenséggel nem akartak csupán ily betanitó intézetek (Abrichtungs-Anstalten) lenni; egyetemeinket tisztán a tudvágy és tudományszomj hozta létre, azért is mindig föfeladatuk gyanánt tekintették, hogy minden hozzájuk tartozóban igazi tudományos szellemet keltsenek és folytonosan ápoljanak. E szellemmel azokat is iparkodtak eltölteni, a kik tudományukat legközelebbröl valamely társadalmi hivatáskörben, p. mint tisztviselök, papok, orvosok, ügyvédek, értékesiteni szándékoztak.

Mert mi sem bizonyosabb, hogy csak azok szentelhetik magukat kedvvel és ügyszeretettel bizonyos életpályára, a kik az ezt feltételező tudományos képzettség becsét magukban felismerni és megbecsülni tanulták, és hogy csak ily sokoldalulag képzett egész emberek — nem pedig puszta egyoldalu szakemberek s bizonyos tekintetben élö gépek — külön szakmájukban is valóban jelentékeny és hasznos szolgálatokra képesek, mert ezeknél nem kell attól tartani, hogy folyton-folyva ugyanazon fokon maradnak, melyen az egyetem elhagyásakor állottak, és hogy tudományuk bövitésével, vagy csak szaktudományuk tökéletesbitésével mit sem törödve, teszem, mint orvosok vagy birák, sajnos egykedvüséggel (in trostlosem Schlendrian) az ugy félig-meddig betanultnak gépies gyakorlásával megelégednek.

Hogy egyetemeinknek, a közvélemény után itélve, a fentemlitett czélt, melyet maguknak kitüztek, legalább részben elérniök sikerülhetett, az látszik igazolni, hogy az egész világon kétség esetében a németek alaposságában, tudományosságában és ügyességében (p. az orvosoknál) biznak legtöbbet, oly tény, mely részben a mi legfőbb képzöintézeteinknek köszönhetö.

(Folyt. köv.)

*) Lásd Dahlmann „Üb. Universitätswesen" czimü munkája 14. fejezetét, továbbá Stintzug erlangeni tanár prorectori beszédét: Die deutsche Hochschule in ihrem Verhältniss zu der allgem. Bildung unserer Zeit. 1864., ugyszintén Dorner berlini tanár hasontárgyu rectori beszédjét.

A polgári házasságról.

Gneist nyomán.

(Vége.)

A megoldás második módja *a fakultativ* polgári házasságban áll. Ez a házasulandók szabad tetszésére hagyja, vagy egyházi vagy polgári esküvés által teljes érvényüleg megkötni a házasságot. Ezen alternativ megkötési mód a legtöbb törvényhozásban divik, — a régi római, a régibb hollandi, az ujabb angol törvényhozásban. Németország egyes részeiben (Oldenburg, Hamburg) s egyes helvécziai kantonokban is divatozik, s látszólag minden baj nélkül. Poroszországban is ekként látszott az összeütközés elkerülhetönek, miután már az 1849. évben a polgári házasság befolyásos ellenzöi az alternativ házassághoz beleegyezésüket adták. Az ujabb korban ugyanis Poroszországban az 1860. s 1861. években egy törvényjavaslat nyujtatott be, mely a képviselökamara két ülésszakában nagy többséggel elfogadtatott, az urak házában azonban nagy makacssággal elvettetett. Azon urak, kik a törvényt megbuktatták, megfeledkeztek minden elöbbi igéreteikről, mint p. u. Stahl, Uhden, Nechtritz s mások az alternativ polgári házasság behozatalát czélzó javaslataikról. És igy mondhatjuk! hála e párt megtartásának, végre a harmadik alternativához jutottunk.

A kérdésnek a kötelező polgári házasság általi megoldásához. Ez a házasságnak, mint normalis *polgári* jogügyletnek állapotában áll, mely mellett az egyházi esketés az egyházi hatalmak *h*atáskörére van bizva. A kérdés mindenütt ily megoldásra talált, hol az államnak az egyházakkal való összeütközése közvetitö kisérletek által el nem háritthatott.

Francziaországban a forradalom által ez juttatott érvényre, mig az ancien régime csak a szükségbeli polgári házasságot fogadta el. De az uj fejlemény azonnal erös gyökereket vert, a néperkölcsökkel összeforrott s nagy biztonsággal egész korunkig fentartotta magát. Ugyanezen viszony jelenkezik Belgiumban s Hollandban. Az uj olasz királyság is erre jutott a pápasággal folytatott harczai következtében. Ily megoldás foglalt helyet a felejthetetlen Mittermayer szorgalmazása mellett az u. n. német alapjogokban. A politikai visszahatás e jogokat is félreszoritá, kivéve Frankfurt városát, hol a kötelező polgári házasság ezen idö óta fenáll.

Uraim! Ezen kötelező alak nem tagadása a házasságkötés egyházi alakjának, hanem inkább a dolog

természetéből folyó szétválasztása a házasság jogi s erkölcsi oldalának. A polgári törvényhozás, mely a polgári házasságot létesiti, — ezt Francziaország gyakorlata bizonyitja — nemsokára népöntudatba megy át, épen azért, mert az egyházi tilalmakat s egyházi szabályokat teljesen tiszteletben tartja. Megadja az államnak, mi az államé, s meghagyja az egyháznak azt, mi az övé. — Ha az egyház követelménye szigorubb, ugy nyitva áll elötte az ut ezt saját területén *egyházi* eszközökkel érvényesiteni. Szigorubb házassági tilalmait érvényesitheti az egyházi oktatás, intelem, büntetés, excommunicatio által. A házasság szétválasztásának, a második házasság tilalmának alapelveit hasonló eszközökkel valósithatja meg. A tapasztalás ugy mutatja, hogy ezen eszközök hatályosak, legalább annyiban, mennyiben e hatással egyébként is birnának.

E nézetből folyólag az egyházi esketés a polgári házasságkötés *mellett* foglal helyet. Ha az egyház sulyt fektet az ösrégi s a német nép előtt közkedvességü esketési idomra, ugy egyházi téren egyházi eszközökkel érvényben tarthatja az esketést követői előtt. A tapasztalás ugy mutatja, hogy az egyházi esketés a legtöbb házasságnál tovább is megtartatik. Francziaországban az egyházi esketés a polgári házasság behozatala után is ép oly szabály, mint annakelötte. Hasonlót tapasztalhatni a *protestans* országokban is. A bajorhoni rajnai Pfalzban 300,000 protestans lakos közöl 5 év alatt csak 16 protestans s 28 vegyes házasság történt egyházai áldás nélkül. Oldenburgban az alternativ házasság behozatala után csak 28 polgári házasság volt 6000 házasság között. Bár oly csekély töredék találtatik csak a polgári házasság alatt kötött házasságok között, mely egyházi esketés nélkül végzi a házasságkötést, annál nagyobb mégis eme töredéknek fontossága a házassági jogra nézve. E töredék ugyanis egyrészről indok a papságra nézve, hogy a házassági áldáshoz semmi önkényes s törvénytelen föltételt ne csatoljon. Másfelöl eme töredék az egyházi esketésekre a szabadon teljesitett lelkiismereti kötelesség jellegét nyomja. Csak e viszony adja meg az egyházi esketésnek vallásos, nemesebb valódi jelentöségét.

És épen itt különbözik felfogásunk ellenfeleink szokásos nézeteitől. A vita sarkpontja a körül forog, hogy a polgári házasság ellenzői világi kényszereszközöket akarnak igénybe venni különböző hitfelekezeti házasságjoguk fentartására. Közvetve avagy közvetlenül — jogkényszer vagy jogmegvonás által — az állam oly jogot valósitson meg, mely nem az övé. Azon egyházhatóság végrehajtó közege legyen, mely maga alkotja szabályait tekintet nélkül más egyházakra, más jogokra, más meggyözödésekre. Ily törekvések, ha czéljuk öntudatában vannak, egyátalán nem tartoznak a *vallásos*, hanem a *rendőri* szellemhez, mely az egyház személyzetében épugy nyilvánul, mint az államigazgatásban.

Ez a clerus rendöri szelleme, mely mindjárt „erőszak"-ról, „profanatióról" s „pogányság"-ról beszél, ha az állam vonakodik uralma szolgája lenni.

A német törvényhozás ily ellenfelek által továbbá nem fogja magát elrettentetni s félrevezettetni. A kis államiságnak egy nagy összállammá való alakulása e téren is elvileges megoldásra sarkall. Ajánlatos lesz a kivitelre nézve bizonyos módozatokat figyelemmel tartani: a polgári cselekménynél az egyszerü oklevél formáját alkalmazni egyházi esketések utánzása nélkül.

Az egyházi esketés more solito követheti a polgári tényt; kell hogy kövesse azt, miután az állam absolut tilalmait előbb kell szemügyre venni, mielőtt az egyházi esketés megtörtént. Az egyházi stola-illetményeket sem kell bolygatni.

Mindezek egyébiránt csak a kivitel kérdései.

Mi csak az *elvvel* foglalkoztunk s véleményünket ennek folytán odairányozzuk, hogy az állam s egyház közötti széttagolást azon állás szükséges resultatumának tartjuk, melyet a katholika egyház a jelenkor felfogása, állapotai s követelményeivel szemben makacsul elfoglal. Hozzá kell még adnom ezt is, hogy evangelika részen is körülbelöl ép ugy áll a dolog, névszerint az északi országokban. El lehetünk arra is készülve, hogy még tovább mennek az átalános zsinat határozmányai, mely a román praelatusok tulnyomó többsége mellett s a Rómában uralkodó iránylattal szemben a *német* jogélet, szokás müveltségi állapotok iránt semmi érzékkel sem birhat.

Ne vessék szemünkre, hogy egy „elv" miatt népünk kegyeletes, ösrégi, közkedvességü szokásait felzavartuk. Ezen változást nem a németség *szabad* s *nemzeties* törekvései tették szükségessé, hanem az ellenfelek szoritottak bennünket ezen utra. Midön IX. Pius minden polgári házasságot, bármily alakban is köttetett az, ismételve kárhoztatott, s az orthodox evangelikusok is ily irányban müködtek, az ellentétek oly élesek lettek s annyira kidomborodtak, hogy a közvetitö stadiumok már alkalmas tér hiányában vannak. A törvényhozás, miután már évtizedek folytak le ezen conflictus óta, már csak egy *teljes, tartós* s *elvszerü* végleges megoldást eszközölhet. És épen e megoldás nyert szentesitést a német alapjogokban s számos német alkotmányban. Meglehet, hogy ez által egyik vagy másik papság hatalmi viszonyai módosittatnak, de nem az, mi egyedül jön tekintet alá, katholikus polgártársaink *lelkiismerete*. A német jogászgyülés minden hit és lelkiismereti sérelmet kárhoztatni fogna. A házasság szentségi természetét, az egyházi esketést, s a házasságkötelék felbonthatlanságát ugy tiszteli s becsüli, mint minden egyéb egyházi dogmát. De a mit nekünk jogászoknak követelnünk kell, ez a mindnyájunkat kötelező polgári törvényhozásnak elismerése a házasság megkötése s felbontása tekintetében.

Követeljük, hogy az államhatalom a házassági jogrend szabályozója legyen, s hogy ez a polgári törvényhozás alá vétessék, — ez felekezeteink évszázados együttlétének, egyházi s állami lételünknek, nemzeti jogöntudatunknak folyománya. Legfőbb feladványunk a nemzeti jognak s erkölcsnek megőrzése és ápolása, — Németországban csak egységes hatalom által valósittathatik meg: a polgári törvényhozás az állami törvénykezés s a polgári házasság által.

Ezek indokai a két beadott inditványnak.

I. A polgári házasság a házasságkötésnek az állam és egyház közötti viszonynak megfelelő *szükségképi* alakjául tekintendő.

II. A polgári házasság átalános behozatala *a vallás különbségből* folyó házassági akadály is eltörlendő.

Nézetek a konoksági bíróságok fölött.

Beható elmélkedések, pro és contra vitatkozások tárgya volt, különösen legközelebb azon fontos kérdés, hogy mi lehet oka a magyar polgári törvénykezés terén mutatkozó azon rendellenességnek, mely szerint az alaptalan felebbviteli jogorvoslattal való élés aránytalanul nagy mérvben vétetik igénybe a felek által? és hogy mily orvoslati mód volna e baj ellen leghatályosabb, legmegfelelőbb?

A kérdés utolsó részének tapintatos megoldására szükséges, hogy az ok, mely a mutatkozó abnormitást előidézi, valóban fölfödöztessék, s a baj oka ne máshol véleményeztessék, mint ahol valójában rejlik, mert ellenesetben az alkalmazott orvosszer nem fogja a várt hatást eredményezni, mint nem fogná a vizkórosnál sikerrel alkalmazható gyógykezelés az inlázast a haláltól megóvni.

Honi törvényhozásunk a fent jelzett baj okát a makacs perlekedési viszketegben hitte feltalálhatni; a többek között erősen hangsulyozva lőn, hogy a magyar par excellence prókátor nemzet, — s a baj vélt természetének megfelelőleg megalkottatott a prrdt. 293. és 303. § aiban, s az ez utóbbit fokozó 1870. évben hozott szabályban az orvosszer, melyek szerint a konok felebbezők és alaptalan semmiségi panaszszal élők bizonyos, véghatáraiban jelzett birsággal sujtandók.

Legyen szabad idevonatkozólag egyéni véleményemet elmondanom.

Nem azért teszem azt, mintha gyönge szavaimnak egy törvényhozással és annyi elismert jogi capacitás véleményével szemben fontosságot kivánnék tulajdonitani, — hanem, mert a feltett kettős kérdés, vélekedésem szerint, lényegileg még ma sincsen megoldva, és annak végleges, valóban helyes megoldása czéljából — mely csak a jövőben várható — nem lehet fölösleges a különböző nézetek meghallgatása.

Részemről — meg kell vallanom — nem vélem egészen találónak azon föltevést, mintha az orvosolni kivánt baj legfőkép a perlekedési viszketegben rejlenék.

Igaz ugyan, hogy például a legfelsöbb itélőszék 1870. évi január—juniusi ügykimutatása szerint 2789 felebbezési beadmány közül 2433 a neheztelt birói határozatot helybenhagyólag, s csak 356 intéztetett el megmásitólag és feloldólag; s azt sem kivánom elvitatni, hogy a semmitőszékhez terjesztett panaszok több, mint felerészben alaptalanok lehetnek (számokat nem idézhetek, miután a semmitőszék ügykimutatását még eddig nem volt alkalmam olvasni), de ez csupán annak szolgál bizonyitékul, hogy az alaptalan felebbezvények száma nagy, és nem annak is, hogy azok emelésére a feleket kiválóan makacs perlekedési viszketeg inditotta volna.

Nem tudom ugyan, de hiszem, hogy a 2433 alaptalannak talált felebbezvény két ötödrésze sem sujtatott a legfőbb itélőszék által a prrdt. 293. §-ában meghatározott birsággal; és azt sem tudom, de szintén hiszem, hogy az alaptalannak talált semmiségi panaszok száma aránylag nem oly nagy, mint a felebbezésekké, — s ha ebbeli hiedelmem nem csal, ugy e körülményeket bizonyitékul lehetne fölhoznom azon állitás ellen, mintha az alaptalan felebbvitelre a feleket legkülönösebben a perlekedési viszketeg ingerelné.

Ha ez állana, ugy a legfőbb itélőszék végrehajtván a perrendtartás 293. §-át, az alaptalannak nyilvánitott felebbezéseket, nagyobb részben birsággal sujtani lett volna kénytelen, — a birságnak nem alkalmazása hallgatag kijelentése levén annak, hogy a felebbezés nem pusztán konokság szüleménye.

Ha továbbá a felebbviteli jogorvoslattal való visszaélésnek főoka a felek perlekedési viszketegében rejlenék, ugy a semmitőszék által alaptalannak talált panaszok számának aránylag kétszer, háromszor felül kellene mulnia a legfőbb itélőszék által elvetett felebbezések számát; mivel a konokság csak ürügyet keres a patvarkodásra, de irtózik a munka és költekezéstől, már pedig az előbbit az utóbbiak nélkül leginkább a beadmányi bélyeget és pusztán nehány sort igénylő semmiségi panaszt emelők nyerhetik meg.

Bár nem lehet tagadni, hogy a felebbviteli jogorvoslattal való visszaélésnek egyik okát a felek konoksága is képezi, mindamellett ez nem zárja ki azon lehetőséget, hogy a baj más okokból, és pedig tulnyomóan más, a feleknek be nem számitható okokból is származik.

Részemről meg vagyok győződve, hogy az alaptalan felebbvitelek három negyedére más, és nem a konokság szolgál alapul.

Az alaptalan felebbvitelek legfőbb forrásaiként tekinthetjük.

a) A felebbezésekre nézve azt, hogy nincs anyagi törvénykönyvünk. Ki volna képes elvitatni, hogy sok oly jogi kérdés képez napjainkban pertárgyat, mely positiv anyagi törvény nemlétében a hazánkban leginkább ismert osztr. polg. trkv. elvei szerint pro és contra igen helyesen vitattathatik, s daczára, hogy a kérdést egész a legfelsöbb itélőszékig viszik a felek, a felebbezőre nem lehet reá sütni a konokság bélyegét, mert ha bár legkisebb igazsága sem volna is, menti őt azon körülmény, hogy azért élt felebbezéssel, mert vitatott igazsága felől meg volt győződve, nem levén anyagi törvénykönyv, melynek egyik vagy másik §-ából az ellenkező meggyőződést merithette volna.

A konokság az, midőn a törvény erőszakos félremagyarázásával, annak nyilvános és határozott rendelete ellenére makacsul oly jogokat követelünk, melyek a törvényszerént meg nem itélhetők; mi — még nem birván anyagi törvénykönyvvel, kérdem: lehet-e ott a törvény erőszakos félremagyarázásáért valakit büntetni, hol törvény nincs?

Ott van az észjog — fogják talán némelyek felelni: — ezeket kérnem kell, hogy fontolják meg, miszerint ritka perkérdés lehet az, melyet *legalább látszólag* pro és contra ne lehetne védeni; és hogy a legtöbb per ép azért folytattatik, mert mindenik fél hajlandó hinni, miszerint az igazság mellette harczol. Ez pedig azért van, mert az észjog elvei jók ugyan arra, hogy utmutatásuk szerint tényleges törvény alkottassék, de ugyan is elasticusak arra, hogy perkérdések szabályozói legyenek, különösen az érdekelt felek kezeiben.

b) A semmiségi panaszokra nézve az ujabb perrendtartás szerinti gyakorlat kezdetlegességét s magának a prrdtnak némely hiányait, a mennyiben a két okból eredőleg sok semmiségi panasz emeltethetik a nélkül, hogy a panaszolkodó tulajdonképen legtávolabbról kárhoztatandó czélzattal birna is.

c) Mindkettőre nézve az elsőbiróságok rendezetlenségét. Ezek ugyan is körülbelől öthatod részben vagy nem szakavatottak kellőképen, vagy olyanok, kik a birói kötelmek teljesitését csupán másodrendü teendőjöknek tekintik.

A birói személyek közül sokan csupán idegen segélylyel képesek a reájuk bizottakat jól, roszul elvégezni; eljárásaikban minden lépten, nyomon a legkirivóbb szabálytalanságokat követik el; mit később irományilag kisimitanak, vagy épen ellenkezőleg adnak elő; a fél méltán panaszt emel eljárásaik ellen, de — minthogy a felső biró csak az eléjeterjesztettekből kénytelen itélni s a biróilag előadottakat tényekül kell elfogadnia — a panasz elvettetik.

Mindez a perlekedőket nem ösztönzi bizalomra a biróságok iránt, sőt ellenkezőleg némi jogot ad nekük azt hinni, hogy eljárásaik és határozataik nem törvényesek s nem olyanok, melyekre sulyt lehetne fektetni.

Én részemről igen természetesnek találom, ha egy oly államban, hol az elsőbiróságok — azok, kik a felekkel közvetlen érintkezésben levén, folyton a legébe-

rebb figyelemnek vannak kitéve, — rendezetlen állapotban vannak s talán a közvélemény által is elitéltetnek, a felső biróságokhozi folyamodás kétharmadrészét teszi az ország összes perének, s ez esetben a tömeges felebbvitelt nem vélem a felek hátrányára felróvhatónak; mert ott, hol a biróságok rendezetlen állapotban vannak, és talán nem állanak a kor igényeinek szinvonalán, iránlok a közbizalom meg nem szilárdulhat, — a bizalmatlanság pedig legfőbb ok a panasz emelésre.

d) Ily forrás végül a felső biróságoknak a sinonim esetekben egymástól lényegileg különböző és olyan határozatai, melyekben a törvény nem tartatik szigoruan szem előtt. Az ily határozatokból a felek azt tanúlják meg, hogy a felső biróságok néha eltérnek a törvénytől is, hogy hasonló esetekben nem mindig hasonló határozatok hozatnak általuk.

E tapasztalás kettős hatással bir: azok, kiknek helyes jog fogalmaik vannak, megdöbbennek e határozatok láttára, s vagy helyes meggyőződésük ellenére kisérletekre vetemednek, vagy elvesztik a törvénybe helyezett bizalmokat (a törvényt nem létezőnek tekintik.) Mindkét lelki helyzet alaptalan pertények elkövetésére vezet. — Azok, kik jogi fogalmak tekintetében nem kitünők, e határozatok által a legkétségbeesettebb kisérletekre is felbátorittatnak, s nem figyelve a törvényre, pusztán azon igyekeznek, hogy ügyöknek némi méltalmassági szinezetet adhassanak; mert meggyőződvén arról, hogy a felsőbiró nem köti magát a positiv törvény, vagy bizonyos, változhatlan elvhez, ezen körülmény öket azon lehetőséggel kecsegteti, hogy alaptalan kérelmök, ha annak csupán méltalmassági szinezetet voltak is képesek adni, meg fog hallgattatni a törvény vagy bizonyos elv mellőzésével, mint az más esetekben történt.

Az ilyen határozatok a törvénykiszolgáltatást a perlekedők szemei előtt a szerencse játékok szinezetében állitják elő, hol, — habár a józan észt a positiv szabály a nyerhetés reményét kénytelen is visszautasitani, a lehetőség — tekintve a gyakorlatot — nincs kizárva.

A positiv törvényt és bizonyos szabályelveket mellőző határozatok hatalmas inger törvényen nem nyugvó — tehát alaptalan pertényekre; mig ellenben ha a törvények a biróságok által mindenkor szigoruan megtartatnak; ha a hasonló esetekben mindig hasonló szellemü határozatok hozatnak, ha a perlekedőktől megvonatik azon remény, hogy ügyök talán törvényen kivülileg — pusztán méltalmi szempontokból fog megbiráltatni, az alaptalan pertények jelentékenyen alá fognak szállani azon egyszerü igazság alapján, mert a gyakorlatilag megerősitett helyes jogfogalmak és a törvény iránti rendületlen bizalom kifejlesztése a leghathatósabb és bensőbb orvosszer az alaptalan pertények ellen.

Nem hiszem, hogy valaki tagadni volna hajlandó, miszerint a most fölsorolt esetek olyanok, melyek kiszolgáltatják az alaptalan felebbvitel terén az aránylagos contingenst. És igy az alaptalan felebbvitelnek legalább is öt fő okát kellvén megkülönböztetnünk, eljutottunk azon ponthoz, hol elvileg kimondhatjuk, hogy az alaptalan felebbvitelek ténye két szempontból itélhető meg; ugymint négy esetben lehetnek nem konoksági czélzatból származók, tehát vétlenek, egy esetben pedig konokságiak, tehát kárhoztatandók; az előbbiek semmi esetre sem róvhatók a felek hátrányára, miután oly körülmények folytán merültek fól, melyeknek azok nem okai.

Mondják, hogy a birósági rendszer üdvös hatásu még az esetben is, ha soha vagy legalább nem mindig alkalmaztatik is annak szigora, mivel az elriasztó hatással birván, sok könnyelmü pertény létrejövetelét meggátolja.

Én azon meggyőződésben élek, hogy egyetlen törvény sem hozathatik azon czélból, hogy végre ne hajtassék, vagy hogy annak némely esetekben alkalmazása, másokban pedig mellőzése a biró önkényére legyen birva.

Azon törvényhozó hatalom, mely a fentebbi czélból hozna szabályokat, vagy oly munkát végezne, melynek haszna nincs; vagy azáltal a birót a perlekedők kényurává tenné; utat nyitna a birói önkény és személyes ellen vagy rokonszenv mindenesetre kárhozatos módoni gyakorolhatására s összetörné ama nagy eszmét, mely minden egészséges törvény-alkotásnak első alapfeltétele: — a törvényelőtti egyenlőséget.

Kell, hogy a törvény azért legyen hozva, miszerint az mindenesetben, a birói önkénytől nem függőleg szigoruan végrehajtassék.

Rendezett törvénykezési viszonyok között a biró egyedül a már létező törvények végrehajtója lehet; de nincs hivatva, mint azt a bizalmi biróságok némi részben tehetik, a birói ellátás végett reá bizott ügyeket a törvénytől eltérőleg igazságlátási modorban kezelni.

A törvénynek azon része, mely a biró belátására hivatkozik, mely öt nem kötelezi bizonyos ténynek elkövetésére, hanem egyszerüen reá bizza, hogy azt teheti, — magának a különben rendszeres egésznek árnyoldalát képezi, mennyiben ez esetben a törvényvégrehajtóból törvény által nem kötelezett igazság látót; a kezelő szaki személyből szabályalkotót csinál.

Igazolja ez állitás valóságát a civilisált államok törvényhozó hatalmainak azon igyekezete, hogy minden feltehető esetekre concret szabályokat igyekszik alkotni, s hogy a birói belátásra való hivatkozás lehető mellőzésével, annak tevékenységét csupán csak a létező törvény végrehajtására kivánja korlátozni; mert a törvényhozók már rég meggyőződtek arról, miszerint a birói belátásra való hivatkozás kijelentése annak, hogy a kijelölt esetben törvény nincs.

Már most, ha a birsági rendszer törvényileg elfogadtatott, annak minden egyes esetben szigoruan alkalmaztatnia kell, s ha a fenebb jelzett viszonyok között alkalmaztatik, ugy legalább is minden második alaptalan felebbvitellel élő nem vétkes konokságért, hanem oly körülményekért lesz sujtva, melyek nagy részben a törvény-végrehajtási állapot rendezetlenségében lelik alapjokat.

Méltányos és jogos-e az, hogy a közállapot hiányosságaért az egyes, — ki azt elő nem idézte — büntettessék? Bizonyára nem.

Ez a dracoi szigornak is tulhajtása volna, minthogy a dracoi törvények által — bár tulszigoruan csak a bünösök sujtattak, mig a most kimutatottak szerint a közállapot hiányai indokából az ezt elő nem idéző felek terhelendők. E tulszigoru törvényt a biró csak törvényszegés által képes enyhiteni, oly formán, ha azt nem minden esetben hajtja végre; s ha e tényre a törvényhozás behunyná szemeit, (föltéve, hogy a biró a törvényt mindenkor csak a méltalom kedveért mellőzné — de hol van erre a bizalom ébresztő garantia?) azon állapotra vezetne vissza bennünket a polgári törvény végrehajtás e részében, melyben vagyunk a bünfenyitő törvényt illetőleg, hol a vétek nagyságához mért aránylagos fenyiték kiszabása a biró belátására levén bizva, positiv törvénynyel nem birnak.

Meg kell jegyeznem, hogy a birságolási rendszert pártolók amaz állitása, hogy a birságotszabó törvény-

nek még az esetben is üdvös hatása van, ha végre nem hajtatik, meg nem állhat, mert egy végre nem hajtott félelmes törvény nem egyéb egy fából faragott éhes oroszlánnál, melytől csak a kábák és gyermekek rettegnek.

A birságolási törvény csak akkor fog visszariasztó hatást gyakorolni, ha szigoruan végrehajtatik.

De jótékonyhatásu és jogos-e a törvénykiszolgáltatás épületének ajtaja elé, melynek mindenki előtt nyitva kell állnia, egy félelmes állat odaültetése? Elfogadható-e a visszarettentési rendszer a törvénykezés terén?

Én azt hiszem, hogy nem, mert az nem csupán a könnyelműségre, hanem a jámborságra is egyenlő nyomást gyakorol; és, mert az ügy keresztülvive, mint a mi perrendtartásunkban történt jogorvoslati egyenlőtlenségre vezet, a mennyiben a szegényebb sorsuak ügyeiknek felebbvitelére még az esetben sem fognak ügyvédet találni, ha azok törvényben gyökerezők ugyan, de nem teljes világossággal; mig ellenben a gazdagok ügyei csak némi halvány remény mellett is aggalom nélkül vitetnek felebb az illető ügyvédek által.

Ez némi részben a plutocratiának a törvény előtti jogtalan előnyösitése, holott helyes törvénykezési rendszernél senki előnyösitését mások fölött eszközölni nem szabad, mivel, képezze bár a pertárgyát 5- vagy 500,000 frt, a törvény kiszolgáltatás czéljának mindig ugyan annak: — a törvényes igazság győzelemre juttatásának kell maradnia.

De ha az állam a helyett, hogy a panaszt megvizsgáltatva, az igazságot minden egyes esetben megvédeni igyekeznék, a panaszlókat a törvényhez folyamodástól bármely ürügy alatt elrettenteni törekszik, nem felel meg voltaképeni hivatásának, hanem ugy teszen, mint azon biró, ki mitsemtevési vágyból kiindulva udvarát dühös ebekkel népesiti meg, hogy igy a panaszkodók elriadjanak az eléje járulástól.

Nem szándékom tagadni a magyar törvényhozás azon igyekezetének jogosultságát, mely szerint a patvarsági viszketegből inditott — ugy az egyesek, mint a köztársaság kárára szolgáló — pereket megszüntetni s a feleket olyatén fogások használatától, melyek a törvényes igazsággal biró ellenfél jogainak érvényre emelését gátolni czélozzák, elszoktatni kivánja.

De egyedül csak ez üdvös czélt a birsági rendszerrel nem foghatja elérni, mert azzal nemcsak a jogtalanul perlekedőket, hanem másokat is elriaszt a törvényhezi folyamodástól, s mert a birságolás által nem a jogtalan perek beszüntetése eszközöltetik, hanem átalában a törvényhez való folyamodás tétetik veszélyessé, különösen akkor, midőn minden részletekre kiterjedő törvény és ezt teljesen megszilárditó gyakorlat nemlétében senki nem tudhatja, hogy valjon panasza nem fog-e alaptalannak találtatni?

Járjunk utána szorgalmasan s igyekezzünk felfedezni azon okokat, melyek az alaptalan pertényeknek leggazdagabb kutforrásai; ha egyszer feltaláltuk azokat, ugy a baj orvoslása nem lesz nagyon nehéz.

Ne törődjünk sokat az okozatokkal; ha a betegséget gyökeresen akarjuk orvosolni, mindenekelőtt annak okait kell megsemmisitenünk: — ha az ok megszünt, megszünik vele együtt az okozat.

Mint fenebb jelzém, az alaptalan pertények legfőbb okai: az anyagi törvénykönyv hiánya. Hozassék tehát mielőbb helyes és lehetőleg kimeritő anyagi törvény, hogy minden polgárnak módjában álljon ügyét helyesen megitélhetni; hogy a bíróságok minden kimondott határzatot közönségesen ismert törvényi szabályokra alapithassanak a szabályoknak számszerü megjelölésével. Ez esetben nem hiszem, hogy jelentékeny legyen azok száma, — az oly eseteket kivéve, melyekre a törvénykönyvben positiv szabály nem található, mely esetek azonban egy jól szerkesztett törvénykönyv mellett nem lehetnek gyakoriak, — kika törvény számszerüleg jelzett elvei ellenére pereket tovább folytatni hajlammal birnának akkor, midőn önmaguk teljesen meg vannak győződve, hogy törvényes igazságuk nem levén, nyertesek nem lehetnek.

Töltessenek ki a perrendtartás hiányai és világositassanak fel azon szabályok, melyek csak némileg is ellentétes értelmezésre adnak alkalmat.

Mielőbb rendeztessenek az elsőbiróságok, még pedig oly számarányban, hogy jelentékeny perszám esetén is a legnagyobb gyorsasággal intézhessék el az elébök vitt ügyeket; tagjaik törvénytudó, részrehajlatlan, tekintélyes emberekből választassanak, ugy, hogy azokhoz a bizalmatlanság hozzá ne férhessen. Szerkezetök ne legyen olyan, mely azokat a gyors intézkedésben gátolná. Az eljárás és határozathozatal mindenkor az ügy vezetésével megbizott biró személyes felelőssége mellett eszközöltessék.

Végül a bíróságok utasittassanak, hogy a törvény minden határozatait — legyenek azok az ő belátásuk szerint jók, vagy roszak — a kifejezett szószerinti értelemben szigoruan, minden törvénymagyarázat mellőzésével végrehajtsák; s különösen ügyeljenek arra, hogy határozataik minden sinonim esetekben változatlanul egyértelmüek legyenek.

Ezen intézkedések által el lesznek háritva azon okok, melyek az alaptalanságuk daczára vétkesnek nem keresztelhető felebbviteleknek leggazdagabb forrásaiul szolgálnak, s a még ennek daczára emeltek már inkább s több joggal konoknak bélyegezhetők.

Ámde — legalább meggyőződésem szerint — ezek száma nem leend jelentékeny, s ezt azon lélektani igazságokkal támogatom, hogy a legarczátlanabb bünös sem hajlandó önként bevallani bünös érzelmeit, — s hogy bünre való hajlam leginkább ott mutatkozik, hol a bünteényt a méltalmasságnak némi szinezetével lehet palástolni, s hol az nem találkozik a közmegvetéssel.

Már pedig, midőn minden jogállapoti hiányból felmerülhető ok az alaptalan panaszok benyujtására megszüntettetett, és midőn a közvélemény ez által kellőleg meggyőzetett arról, hogy az alaptalan panaszok átalában konoksági czélzatból emelhetők csupán, minden alaptalan panasz önkéntes bevallása a polgári büntény, a konokságnak és ok a közvélemény általi elitéltetésre.

Meg vagyok győződve, hogy a konokság kiirtására leghatályosabb eszköz, ha a közérzület annak megvetésére hangoltatik, s ha az, megfosztva mindazon ürügyektől, melyek által méltányos szinezetet nyerhetne, egész meztelenségében szolgáltatik ki a közmegvetésnek, a helyett, hogy birságoltatván, részvét tárgyává tétetik.

Továbbá gondoskodnunk kell, hogy a konokság bármily igyekezet mellett se érhesse el czélját, mely abban rejlik, hogy patvarkodási tényében mentül hosszabb ideig legyen alkalma gyönyörködni. E czél — ugy vélem — leginkább az által érhető el, ha gondoskodva lesz, hogy minden perkérdés a lehető leggyorsabban elintéztessék.

Végül van még a konokság kiirtására egy szintén fontos segédeszköz; és ez az ügyvédi karok rendezése, s mindazon ügyvéd nevének, ki nyilván alaptalan felebbvitellel élt lehető nyilvánosságra hozása.

Az első testületi szellemet fejt ki az ügyvédek között, s a második minden nevének fényére valamit adó

szakférfit vissza fog tartani oly tények elkövetésétől, mely ürügy nem létében, vagy törvénytudatlanságnak, vugy roszhiszemüségnek volnának világos tanui.

Tiltakozom egyébiránt azon feltevés ellen, mintha a felhozottak eredményeül azt akarnám állitani, hogy ezen intézkedések megtörténtével a konokság azonnal és teljesen meg fogna szünni.

Én nem vagyok e véleményben, sőt nem hiszem, hogy azt bármely eszköz a térről azonnal és teljesen leszoritani képes volna; — de meg vagyok győződve arról, hogy a most felhozott intézkedések által a konokság lehető alászállitásának czélját inkább is kártalanabbul el lehet érni, mint a fentálló birságolási rendszerrel, mely a mellett, hogy ellentétben áll a helyes törvény-kiszolgáltatási elvekkel is sok méltatlanságnak lehet kutforrása, még talán az alaptalan pertényekre sem gyakorolja azon visszatartó hatást, mely ez intézménytől váratott.

Sajnálom, hogy nincsenek adataim, melyek alapján idevonatkozva határozott következtetésekkel állhatnék elő; — nincsenek kezeimnél a felső bíróságok 1868. és 1869. évi ügykimatatásai, melyeknek összehasonlitása után ki lehetne mondani: valjon az 1869. évben behozott birságolási rendszer kevesbitette e megfelelő arányban az alaptalan felebbviteleket, vagy nem?

Én a közvetlenség világában élve ez utóbbit vagyok hajlandó föltenni.

MARGITAY DEZSŐ.

Megjegyzések

az államorvosi közegek szervezéséröli törvényjavaslatra tett észrevételekre.

Hazánk átalakulási folyamat a jelen időszakában a főczél, mely körül véleménykülenbség nélkül egyeseknek, testületeknek, s nekünk orvosoknak sorakoznunk kell „egy szerves törvény az államorvosi ügy igazgatását, illetőleg, nehogy a politikai és igazságszolgáltatási kormányzat szervezésénél az államkormányzat ezen fontos ága épen nem, vagy csak töredékesen rendeztessék.“

Az országos egészségügyi tanács által beterjesztett e tárgyu törvényjavaslat, szoros összefüggésben az állam kormányzat egyéb ágaival, tisztán átgondolt, szervesen összefüggő, szabadelvü, a bureaucraticus elemtől, egyes tekintélyek zsarolásaitól lehetőleg ment, a tudomány és hazánk szükségleti álláspontjából kifolyó rendszert állit fel; megállapitja az iránt, körülvonalozza a czél biztositásának feltételeit, nyitva hagyja, előkésziti az utat a lépésről lépésre létesitendő reformokra. A közegészségügyi tárgyában, az orvosi tudományok szükebb keretéből kibontakozva, az egyre fejlődő, mindent átkaroló társadalmi közhygiena álláspontjára helyezi magát, s a prophylaxist érdemileg tartja szem előtt; a közegészség, a közbetegápolás tekintetében, mint nélkülözhetlen tényezőket a nagy közönséget, minket orvosokat élénk részvétre, működésre serkent és hatályos befolyást biztosit. A törvényszéki orvostani kérdések mikénti elintézésének tárgyában oly módozatot állapit meg, melyben biztositék foglaltatik az iránt, hogy az igazságszolgáltatás lehetőleg mindazon előnyös felvilágositásban részesüljön, melylyel az orvosi természettudományok fejlődési fokukon ahhoz járulni képesek. Ezek szerint e törvényjavaslat egészséges elveken alapul, az életképes fejlődés egészséges csiráját foglalja magában, s az orvos-természettudományok további haladási lendülete arányában az állam nagy czéljait előmozditani képes.

Tagadhatatlan, hogy az ily szerves, az állam és az egyesek jólétére oly mélyen és messze ható törvényjavaslat szerkesztése nehéz munka, mely alapos részlettanulmányozást, a rendkivüli tárgyhalmaz teljes átértését, s nem kismérvü gyakorlatot kiván. Az elvek korszerüek, de a kisebb-nagyobb hiányoknak részint egyesek, részint testületek által tárgyilagos tanácskozás, vitatás, birálat után javitott megváltoztatása, kiegészitése már csak a tárgy fontosságánál fogva is feletto kivánatos. Az elérendő kitüzött czélnak tisztán kell állani mindenki előtt; vigyázni kell, hogy korlátolt pártszempontból, a szenvedély heve által elfogult eljárás miatt a mindnyájunk által óhajtott kedvező eredmény, hacsak pillanatnyira, is ne koczkáztassék; félszeg intézkedések ha valahol, ugy itt nagy horderejü hátrányokat vonhatnak maguk után.

A fenálló rendeletek a kor, a tudomány, a változott társadalmi viszonyok, az óriásilag haladó ipar stb. által tulszárnyalva — a közegészségügyi törvényhozás alapjául nem vehetők; e törvényjavaslat eredeti szerkezetben vagy érdemileg, alakilag módositva, s törvényerőre emelve, a további nehéz reformmunkálkodásnak csak szerény kezdete, alphája, az első öntudatos lépés, nem pedig befejezése e nagy terjedelmü téren, s elutasithatlan követelmény, hogy hazánk tényleges viszonyainak megfelelő közegészségi törvények lépésről lépésre következzenek. Számtalan ide vonatkozó törvényt egyszerüen decretálni, vagy az egyes culturállamokban czélszerüeknek bizonyult törvénymintákat en bloc elfogadni nem lehet, mert hazánk viszonyai azokétól különbözők. A közegészségi törvényeknek, a hygiena átalános elvein alapulva, hazánk sajátlagos életviszonyaiból kell fejlődniök; e részben a megkivántató megbizható adatok hiányzanak, s a városok meg a vidékek kórjainak okai, nemkülönben a helyi viszonyok fürkészendők. Sajnos, hazánkban idáig az aetiologia terén alig történt valami, s nem is történhetett; az itt-ott heverő statisztikai adathalmaz többnyire értéktelen. Hazánk orvosi topographiájához, ende- és epidemiologiához értékes adatokat, — felhasználva a netán meglevőket — kell gyüjteni, hogy némely fertőző kórok aetiologiája kiderüljön, s ezek ellenében a hatályos évrendszabályok biztos alapja nyeressék. Hazánk kedvezőtlen népesedési viszonyai, a roppant halandóság, a közép élettartam, a népesedés lassu emelkedése sürgetőleg intik a közegészségügyi reformmunkálkodás életbeléptetését, hogy valahára kezdődjék, haladhasson, hogy a közegészségi törvényeink legyenek, s ezen okokból az államorvosi közegek szervezetét, mint a reformmunkálkodás beavatását, elodázni nem lehet.

Igaz, ugy elméletileg, mint gyakorlatilag képzett államorvosok mintaképei nálunk alig vannak, vagy épen nincsenek; de ebből korántsem következik az, hogy az államközegek országos szervezésével addig kell várni, mig közegészségi törvényeink lesznek, s az államnak sikerül teljesen kiképzett államorvosokat képezni Az államorvosi közegek szervezése nélkül nem lesznek életrevaló közegészségi törvényeink, nem lehetnek képzett államorvosaink. Nálunk idáig a physicusoknak — talán nagyon ritka kivétellel — magukat az államorvostan magaslatára felküzdeni nem lehetett; az egyetemeken hiányzott a specialis kiképeztetésre való lehetőség; gyakorlati életben 400—600 frt. fizetéssel, hogy megélhessenek, a magángyakorlatra voltak és vannak utalva; hivatalos állásuk állandó nem lévén, s semmi önállósággal nem birván, az egyesek a pártok szeszélyeitől függöttek, függnek, s e szerint idejük nem volt, s nincsen a topographia, statistica, ende-, epidemiologia stb. tárgyában valamit tenni, se pedig oly hatáskörük nem volt, hogy mint egészségügyi hivatalnokok kellő erélylyel működhettek volna.

Az országos egészségügyi tanács törvényjavaslata értelmében a tiszti orvos hivatala állandó, s ettől csak birói itélet folytán fosztathatik meg; az állam hivatalos személystátusában szakképzettségükhöz illő tekintélyes állást és megfelelő fizetést nyernének, s a közegészségi ügyekben határozó befolyásuk biztosittatik.

Ily körülmények között a meglevő és rendelkezésre álló erőktől is az államorvosi téren hasznos működést joggal lehet várni. A hygiena nagy elvei mindenütt és mindenkor elfogadott tanitótörvények, s az államorvosi közegek működése nemcsak az alkotmányos törvények végrehajtására szoritkozik, hanem a hygiena átalános törvényein kivül a számbeli előadatok hiteles meg nem hamisitott gyüjtésére is, hogy specificus viszonyainknak megfelelő közegészségi törvényeink valaha létrejöhessenek. Minden államorvosnak több ideje és szüksége lévén, a változó körülmények szerint lehetőleg törekedni fog a hiányzó ismereteket, jártasságot kiegésziteni, hogy hirnevét ne koczkáztassa, s közhasznu működésében tekintélyét, befolyását ugy le- mint felfelé érvényesithesse. Az átmeneti időszakban mindaddig, mig az állam a kellő szakképzettséggel elnyerésének lehetőségéről kielégitőleg nem gondoskodik, a meglevő erőkkel, a körülményeket latba véve, de az elérendő czélt szem elől nem tévesztve, méltányosan megalkudni szükség parancsolta kényszerültség. Az egyetem a tudomány mai állásának megfelelő ujjászervezése előtt, mi csak hosszu idő után létesülhet, s máról holnapra nem történhetik, a hiányzó erők és

intézetek egyszerüen nem decretálhatók; ha azonban az megtörtént, a kellő alkalom a szükséges előkészültség megszerzésére meglévén, az államorvosi vizsga szükséges, mint biztositék az államorvosi jelöltek megkivántató képességéről.

Az egyetem ujászervezésénél kétségtelen, hogy érvényre emelkedik azon elv, hogy jövőben csak egyféle, egyenjogu és egyforma képeztetésü orvosok legyenek, s az orvosjelöltek az egyetemes orvosi tudomány minden ágából szigorlatot tenni kötelezve lesznek. Kétségtelen, hogy az államorvosi tanszék, a megkivántató intézettel, eszközökkel ellátva, rendszeresittetik, s a törvényszéki orvostan és az orvosi rendőrség eddigi keretébe kiegészitésül oly szakok vétetnek fel, melyekre idáig csak kevés figyelem fordittatott, igy: az elemző vegytan, górcsövészet és a kézműtan alapelvei gyakorlatilag kiváló tekintettel alkalmazva az állatorvosra; az ende-epizootiák kórismétje, óvrendszabályai, gyakorlati ismeretek, a gyógyszerészet, földisme, orvosi statisztika, epidemiologia, az orvosi rendőrségre és a törvényszéki orvostanra vonatkozó hazai s más culturállamok törvényei, a tiszti hivatalos ügykezelés. Várni lehet, hogy az állam a társadalom és az óriásilag haladó ipar folytán idővel a tiszti orvosoktól még terjedtebb ismereteket fog követelni, mint most. Kétségtelen, hogy az egyetem ujjászervezésénél a törvenyszéki orvostan és orvosi rendőrség részére külön tanszék rendszeresittetik, mert egy bármily genialis, szakavatott, tetterős, munkaképes férfiu a roppant tananyagot meggyőzni, a növendékeket nemcsak e tudományok elemeibe bevezetni, de alapos szakemberekké képezni, s magát a tudományt is buvárlatai által előbbre vinni képes nem leend. Non omnia possumus omnes, — az orvosi természettudományok roppant, s egyre növekedő terjedelme miatt az orvosi átalános pályát bevégző ügyfeleink a további tanulmányokat, működéseiket belső hajlamuk, hivatás, az egyénileg kitüzött életpálya, a kinálkozó alkalom, az állam és társadalom által nyujtott, az anyagi és a szellemi igényeket többé-kevésbé kielégitő alkalmazásra való tekintettel rendezik be, s egyik vagy másik specialis irányban szakemberekké magukat kiképezni nem fogják elmulasztani. Ily reform máról hónapra nem létesithető, de az államkormánynak e tárgyu reformmozgalmakat ez irányban kell vezetni, s mielőbb komolyan kezdeni e nehéz munkához, hogy rendszeresen, fokozatosan előbbre haladva, valaha minden téren és irányban valódi szakembereink kellő számban lehessenek.

AMBRÓ J.,
orvostudor.

(Vége köv.)

Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról.

(Vége.)

V. RÉSZ.

Illetékességi összeütközések.

37.

Az 1850. máj. 28-i törvény 1. szakasza által a törvénykezési és közigazgatási hatóságok közt támadt illetékességi összeütközések elintézésére megállapitott legfőbb itélőtanács ezentul egy elnökből s a közigazgatási és legfőbb folyamodási feltörvényszékek három-három ülnökeiből fog állani.

Ez utóbbiak, ugy ezeknek három helyettese is, a közigazgatási feltörvényszék teljes ülésében három-három évre választatnak.

Ezen választás először 1871-iki augusztusban fog történni.

38.

Ha egy közigazgatási bíróság az illetékességet magától elutasitja, mert a polgári jogba vágó ügy került elő, — ez által a közigazgatási hatóságok azon joga, hogy, ha azon ügyben polgári törvényszék itélt, — az illetékesség iránt az 1850. máj. 28. törvény 3. stb. szakaszai értelmében panaszt emeljen, — megóva marad.

A legfőbb itélő tanácsnak azon határozata, hogy valamely ügy a közigazgatás elé tartozik, mindenkor kötelezi a közigazgatási bíróságokat is tárgyalásaikban.

39.

Több elsőfolyamodásu közigazgatási biróságok közt támadt illetékességi összeütközések fölötti határozatra a közigazgatási feltörvényszék van hivatva.

40.

Ha egyrészről a mindkét folyamodásu közigazgatási biróságok közt, másrészről a közigazgatási hatóságok közt illetékességi összeütközések támadnak, ezek a közigazgatási feltörvényszéknél egy külön tanácsban döntendők el. E tanács egy elnökből és három közigazgatás-feltörvényszéki ülnökökből, valamint három felsőbb közigazgatási tisztviselőből áll.

A király a három közigazgatási tisztviselőt meghatározza, ugy a három helyettest is.

A közigazgatási feltörvényszék illető három ülnöke és ugyanoly számu helyetteseik a feltörvényszék által ennek teljes ülésében választatnak.

A tanács mindenik tagjának működése három évig tart.

41.

A 40. szakaszban emlitett illetékességi összeütközéseknél az 1850. máj. 28-iki törvény 2—12. szakaszai jönnek alkalmazásba.

A mi itt a biróságok, illetőleg a legfőbb törvényszék feladata és joga gyanánt van megjelölve, az a mindkét folyamodásu közigazgatási biróságoknál, illetőleg a közigazgatási feltörvényszéknél is értendő.

VI. RÉSZ.

Zárhatározmányok.

42.

Jelen törvény az 1869. évi okt. 1-én lép életbe.

Addig keresztül viendő mindkét folyamodásu közigazgatási biróságok szervezése.

43.

A közigazgatási biráskodás azon tárgyai, melyek a 42. szakasz 1. részben megemlitett időpont előtt a közigazgatósági hatóságoktól legmagasb folyamodásban már elintézvék, nem képezhetik többé a közigazgatási biróságok tárgyát.

Az elsőfolyamodásu közigazgatósági hatóságok határozatai ellen való minden panasz és kérelem, mely még elintézetlen maradt, azonnal a második és legfelsőbb folyamodásu közigazgatási feltörvényszékhez teendő át.

A közigazgatási feltörvényszék kivételesen, mint harmadfolyamodásu itélőszék határoz a másodfolyamodásilag elintézett azon kérelmek és panaszok iránt is, melyek addig még elintézetlenek maradtak a harmadik folyamodásnál, és melyekre nézve az eddigi törvények értelmében szabad volt harmadik felfolyamodással élni.

A 2. és 3. részletben felhozott esetekben a felfolyamodás az eddig fenállott határozmányok szerint itélendő meg.

Különfélék.

(A pesti központi postahivatal) utalványi osztályában f. évi jul. havában 26,200 utalványért kifizettetett 303,150 frt 28 kr, s 100 frton felüli utalvány pedig 425,252 frt 34 kr; összesen: 729,729 frt 62 kr. Ha összehasonlitjuk ezen egy havi forgalmat a mult egész évivel, óriási növekedést tapasztalunk; mult évi jul. hóban ugyanis 1868. utalványért csak 88,000 frt fizettetett ki.

TARTALOM: A német egyetemek fogyatkozásai s ennek orvoslásáról. — A polgári házasságról, Gneist nyomán. — Nézetek a konoksági biróságok fölött, Margitay Dezsőtől. — Megjegyzések az államorvosi közegek szervezéséröli törvényjavaslatra tett észrevételekre, Ambró J.-tól, orvostudor. — Az uj bajor törvényjavaslat a közigazgatási biráskodásról. — Különfélék. — Melléklet egy egész iv a magyar jogászgyülés közleményei.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. **(Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)**

A MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS

közleményei.

Inditvány

a közjegyzőség tárgyában.

Pósfai Károly urtól, a pesti királyi tábla birájától.

Miután hazai viszonyainkat, különösen jogbiztossági állapotunk hiányait és az ezeket eredményező körülményeket, fontolóra vévén, azon meggyőződésre jutottam: hogy, „jogbiztossági állapotunk javitását eredményező egyik lényeges reformul, a közjegyzői intézetnek, mint önálló s a bíróságoktól teljesen független állami jogihatósági intézetnek és oly hivatási hatáskörrel, mikép a közokiratok intézményének, és egyátalában a magánjogi téren szükséges jogbiztossági állami előintézkedéseknek összes teendői annak kizárólagos hatáskörébe soroltassanak, jogi rendszerünkbe történendő átültetése ajánlkozik." — ennélfogva pedig az által a közügynek vélek szolgálni, ha a helyes alapelvekre fektetett közjegyzői intézet valódi mivolta és a jogéletre kiható nagy horderejü befolyása felismerésére vezető eszmecserét előidézni sikerülne; — azon inditványomat terjesztem a magyar jogászgyülés elébe:

Mondja ki a magyar jogászgyülés:

„hogy jogbiztossági állapotunk javitását eredményező egyik lényeges jogi reformkép, valamint a forgalom élénkitésére s a hitel emelésére, a népünkben elgyengült jogérzet szilárditására, a társadalmi rend és józan szabadság gyámolitására, és irányadó hathatós segédeszközkép a czélszerüen szervezett közjegyzői intézetnek, mint önálló és a bíróságoktól teljesen független egyik állami jogihatósági intézetnek, oly hivatási hatáskörrel hazánkban történendő behozatalát tekinti; mikép a közokiratok intézményének, és egyátalában a magánjogi téren szükséges jogbiztossági előintézkedéseknek összes teendői, a behozandó közjegyzői intézet kizárólagos hivatási hatáskörébe soroltassanak, — nem különben, mikép a közjegyző által kiállitandó közokiratoknak végrehajtó — és kizárólagos telekkönyvi bekeblezési jogerő tulajdonitassék."

Mert, jogrendszerünknek többszöri változásai, és a több rendbeli átmeneti intézkedések — a jogviszonyok ziláltságát és a jogérzet igen nagy meggyengülését eredményezvén, már abból kifolyólag is a perek hazánkban igen nagy mértékben elszaporodtak.

De, elősegitette a perek nagymérvü elszaporodását z is, hogy az urbériség nyüge alól 1848-ban felszabadult urbéri birtok tulajdonosai között azon káros szokás harapódzott el, mikép azok a jogügyleteikről felveendő okiratok szerkesztését rendszerint zugirászokra bizzák, kik, részint tudatlanságból, részint roszlelküségből, hibásan szerkesztik az okiratokat; minek folytán, az ily hibásan szerkesztett okiratok által a jogviszályok nemcsak meg nem előztetnek, sőt azok épen uj zavarok és hosszadalmas perek kutforrásaul szolgálnak.

Ezenfölül pedig, a többször közbejött törvénykezési átmeneti időszakok — és az alsóbíróságok rendezetlen volta miatt bekövetkezett késedelmes és bizonytalan eredményü igazságszolgáltatási eljárás folytán, a roszlelkü jogmegtagadás is mindinkább elterjedt, a minek eredménye ismét csak a perek szaporodása lett.

Az elősorolt körülmények folytán tulságosan felszaporodott perek miatt keletkezett nagymennyiségü birósági teendőkön kivül azonban, a perenkivüli és végrehajtási eljárási teendők is a bíróságokra nehezülvén, ennek következtében azon szomoru helyzetbe jutottunk, mikép bíróságaink, a reájuk nehezülő teendőknek kellő gyorsasággal és alapossággal történendő ellátására teljesen képtelenekké váltak; minek folytán azután a teendőkkel tulterhelt bíróságok által sem a perenkivüli eljárási teendők — sem a perek nem intéztethetnek el azon gyorsasággal és alapossággal, mely a jogállapot valósitása iránti államczélnak megfelelne.

Hiszen évek telnek el, mig a szerencsétlen perre kényszerült keresö fél egy makacs ellenfél ellenében, még a legegyszerübb adósági keresetben is, végitéletet képes kieszközölni, és ha ez végre valahára néki mégis sikerült, kezdődnek még csak a végrehajtási küzdelmek, melyek öt ujolag éveken át kinozzák.

Már pedig, ha a modern kulturállamok sorában helyt akarunk foglalni, okvetlenül szükséges, hogy mindenekelőtt oda törekedjünk, mikép igazságszolgáltatásunk mind alaposság, mind gyorsaság tekintetében a jogiállam eszméjének és a jogállapot valósitása iránti államczélnak megfeleljen.

Ámde „mindaddig, mig bíróságainknak teendőkkel való tulhatalmazottságának eleje nem vétetik, a jogállapot valósitása iránti államczélnak megfelelően elegendő gyors és alapos igazságszolgáltatást nem várhatunk."

Sőt, miután a szóbeli nyilvános eljárás mellett az ügyek elintézése okvetlenül több időt vesz igénybe — mint az irásbeliség mellett, „mindaddig mig a bíróságok tulhatalmazottságán nem könnyitetik, az egyedüli gyökeres igazságszolgáltatási reform, a szóbeli nyilvános közvetlen eljárás behozatala sem létesithető."

Nem szolgálhat azonban a bíróságoknak teendőkkel való tulhalmozottságából eredő bajok ellen hatha-

tós gyógyszerül az, ha a birósági tagok oly nagy számra felszaporittatnak, mikép a teendők elintézése legalább phisicai lehetőséggé váljék.

Mert nem szabad elfelejtenünk, hogy oly személyek, kik a birósági teendöknek teljes ellátására megkivántató szellemi és erkölcsi kellékekkel birnak, felesleges számmal sehol, és igy nálunk sem találtatnak; ha tehát igen nagy számmal neveztetnek ki birósági tagok, kétségkivül számosan lesznek olyanok is birákká, kik a nagyfontosságu birói teendőkre alkalmatlanok; — ily birósági tagoknak nagyobb száma mellett pedig, az igazságszolgáltatás alapjában ingattatnék meg.

De ha felesleges számmal lennének is olyan egyének, kik azon kellékekkel birnak, melyek a biróban megkivántatnak, — ilyeknek illő fizetés mellett igen nagy számban történendö alkalmazását azon tekintet is lehetlenné teszi, mivel ez által, az amugy is sulyos közterhek elviselhetlen mérvü fokra felemeltetnének.

Ennélfogva tehát, minthogy a birósági tagok számát oly mérvben szaporitani lehetetlen, hogy azok a jelen törvénykezési állapotunk mellett reájuk nehezülő teendőket kellő gyorsasággal és alapossággal ellátni képesitve legyenek, — oly eszközről szükséges gondoskodni, melynek alkalmazása mellett a perek szerfeletti számra növekedésének eleje vétethessék, és a birságoknak teendőkkel való tulhalmozottságuk főkutforrása betöltessék.

Ily jogi eszközül szolgálhat pedig a helyesen szervezett közjegyzők intézete, ha az oly hatáskörrel léptettetik életbe, hogy az összes perenkivüli birósági eljárási teendők a közjegyzőkre bizatnak, és ha az elöttük felveendő okiratoknak végrehajtó és kizárólagos bekeblezési jogerő tulajdonittatik.

Mert a közjegyzői intézetnek ily hatáskörrel történendő életbeléptetése folytán, a perek száma okvetlenül nagy mérvben kevesbedni fog, és a birósági teendők oly mértékben fognak apadni, hogy a birságok a hivatási körükhez valósággal tartozó perpeli birósági teendőiknek kellő alapossággal és gyorsasággal történendő ellátására képesek lehetnek.

Ugyanis, ha a közjegyzői intézet a jelzett hatáskörrel léptettetik életbe, a perenkivüli jogihatósági eljárási teendők; melyek többnyire sürgős természetüek, a birságok munkaköréből elesvén, a fenmaradt peres eljárási teendők a birságok által gyorsabban és alaposabban láttathatnak el; — annál fogva pedig, ha a közjegyző által kiállitott okiratok végrehajtói és kizárólagos bekeblezési jogerővel ruháztatnak fel, — a pereknek ennek következtében bekövetkezendö nagy mérvbeni megkevesbedésénél fogva, de annál, fogva is, mivel a bizonyitási eljárás a közokiratok használatának elterjedése folytán sokkal egyszerübb leend, — a birságok oly helyzetbe juttatnak, hogy azok, a hivatási teendőikkép fenmaradt perbeli eljárási intézkedéseket oly gyorsasággal és alapossággal megtenni képesekké válnak, mikép müködésük által a jogállapot valósitása iránti államczélt megközelithetik.

Hogy azonban a közjegyzőségi intézet, ha az a jelzett hivatási körrel ültettetik át hazai jogirendszerükbe, a fentebb megjelelt irányban jogéletünkre üdvös befolyást gyakorolni hivatva van, és igy, annak jogrendszerünkbe tötrénendö átültetése a jogállapot gyökeres javitását eredményező jogi reformot képezend, — hivatkozom azon nemzetek jogéletére, hol a jelzett hivatási körrel biró franczia rendszer szerinti közjegyzői intézet van hatályban, miután ezen nemzeteknél, mint péld. a francziáknál, belgáknál, rajnamelletti németeknél, noha az ipar és kereskedelemnek náluk tapasztalható hasonlithatlanul nagyobb mérvbeni emelkedettségénél fogva, a jogügyletek is hasonlithatlanul nagyobb számmal keletkeznek, koránt sem találjuk azon abnormis jogi állapotot, hogy birságaik teendőkkel oly annyira tulhalmozva legyenek, hogy azoknak kellő gyorsasággal és alapossággal történendö ellátására képtelenek legyenek.

Egyébbiránt, miután mint az anyagi, mind a szellemi téren való munkálkodási körben, a munkafelosztás elvének alkalmazása mellett azért, mivel a közös munkálkodási körnek részletes teendői, az ezen részletes teendőkkel természetes képességeik és hajlamaik szerint elkülönitve folytonosan foglalkozó egyesek által gyorsabban és helyesebben láttathatnak el, mintha mindegyik közülök a közös munkálkodási körnek összes teendőit felváltva végezné, — gyorsabb és legkielégitöbb munka eredményeztethetik, — önként következik: hogy azon esetre, ha a birságok által hazánkban eddig együttesen teljesitett perenkivüli és perekbeli eljárási teendők közül a perenkivüli eljárási teendők kizárólagos ellátására az ezen speciális jogi hatósági hivatási hatáskörrel felruházva behozandó közjegyzőség bizatik meg, ennek folytán pedig a birságok kizárólag a perbeli eljárási teendők ellátására szentelhetik magukat, — mind a perenkivüli, mind a perbeli eljárási teendők gyorsabban és alaposabban fognak elintéztethetni, mint ez ekkoráig történhetett.

Minthogy azonban a jogi reformtörekvésnek oda kell irányulnia, hogy ne csak a mostani késedelmes és ingatag igazságszolgáltatás helyett gyorsabb és kevésbé ingatag igazságszolgáltatási állapotra vergődhessünk, — hanem, hogy a jogállapot valósitása iránti államczélnak megfelelő, gyors és alapos igazságszolgáltatást nyerjünk, — e czélból a birságok nemcsak a valódi biráskodási teendők közé nem tartozó perenkivüli eljárási teendők ellátása alól felmentendők, hanem arról is szükséges gondoskodni, hogy a teendőikkép fenmaradt peres vagyis valódi biráskodási hivatási teendők lehetöleg megkevesbedjenek és egyszerüsitessenek.

Ámde, ha a törvényhozás a közjegyző által kiállitandó közokiratot azon jogihatálylyal ruházza fel, mikép annak alapján — birói itélet közbejötte nélkül — a kötelezettségét nem teljesitő fél ellen azonnal végrehajtásilag lehet fellépni, — és ha egyedül a közjegyző által kiállitandó közokirat biztositja azon jogi kedvezményt, mikép annak alapján azonnal telekkönyvi jogok bekeblezését lehet kieszközölni, — a jogügyletre lépő felek, a jogügyletről általuk felveendő okirataiknak a végrehajtói jogerőnek illetőleg igazolási eljárás előre bocsátása nélkül a szerzett telekkönyvi jogok bekeblezése iránti jogosultságnak biztositása végett, ösztönözve lesznek a kötendő jogügyletekről rendszerint a közjegyző előtt közokiratokat kiállittatni, — a közokiratok használatának elterjedése folytán pedig, részint azért, mivel azok alapján a kötelezettségét nem teljesitő fél ellen azonnal végrehajtást lehet teljesiteni, és igy azon ok elesik, mely miatt a kötelezettségét nem teljesitő fél rendszerint pert állitani szokott, — részint azért, mivel a közokirat teljesen bizonyit, tehát az az által igazolt kötelezettség terhe alól a kötelezett fél peruton megszabadulni nem reménylhet, — a perek okvetlenül tetemesen megkevesbedni fognak; a keletkező perek pedig, mivel a közokiratok általi bizonyitás mellett a tényállás könnyen és kellően felderithető lesz, gyorsan és alaposan elintézhetőkké válnak.

Továbbá, minthogy a létrejött jogügylet, ha arról a közjegyző a törvényesen előirt szabályok mellett közokiratot állitott ki, a közokirat tartalma által oly hitelt érdemlőleg igazoltatik, mikép azon esetre, ha mindemellett is a jogügyletre vonatkozólag a felek közt peres kérdés támadna, az eljáró birság a jogügyletbeli köte-

lezettséget rendszerint a közokirat tartalma szerint lenne köteles kimondani, — jogi szempontból nehézség az ellen, mikép a közokiratilag teljesen igazolt kötelezettség teljesitése végett, birói közbenjárás és határozat előre bocsátása nélkül, közvetlenül lehessen a kötelezett fél ellen végrehajtást intézni, nehézség annyival kevésbé forogható fen, mivel a kötelezett fél az által, hogy a létrejött jogügyletről közokiratnak kiállitásába beleegyezett, magát önkint annak alá vetette, miszerint ellene a közokirat jogi erejénél fogva, az általa elvállalt s közokiratilag igazolt kötelezettség teljesitésére azonnal végrehajtás intéztethessék.

De, az ellen sem forogható fen jogi szempontból nehézség, mikép kizárólag a közjegyző előtt kiállitott közokiratok ruháztassanak fel azon jogi kedvezménynyel, hogy azok alapján igazolás előrebocsátása nelkül a közokiratilag igazolt ingatlanokbeli dologbani jogokra nézve azonnal feltétlen telekkönyvi jogot, azaz: telekkönyvi bekeblezést lehessen kieszközölni, — sőt, oly törvényhozási intézkedést, mely szerint a telekkönyvi bekeblezési jogihatály kizárólag a közokiratoknak tulajdonittatik, a telekkönyvi jogintézmény czéljaképen, az ingatlanokhoz való dologbani jogok nyilvántartásának valósitására irányuló jogi reformtörekvésnek kellene tekintetni.

Mert, a telekkönyvi jogintézmény, az annak behozatalára okul szolgált czélzatnak, mikep az által a szerzett ingatlanokhoz való dologbani jogok kételykivülileg nyilvántartassanak, és az által az ingatlanokhoz való dologbani jogok birtokosai részére az ingatlanok értéke erejéig a hitel biztositassék, csak ugy felelhet meg, — ha feltétlen telekkönyvi jogok birtokosaikép csak azok tüntettetnek ki telekkönyvileg, kik azokhoz való jogukat teljes hitelt érdemlőleg igazolták, és igy a részükre bekeblezett telekkönyvi jogok rendszerint meg nem támadtathatnak; — ennek következtében tehát az állami törvényhozás mint ezen az állam által teremtett jogintézmény czéljának valósitására irányuló intézkedést a közjegyző által kiállitott közokiratnak kizárólagos bekeblezési jogi hatálylyal történendő felruházását, nem csak jogositva, de kötelezve is van megtenni, és ez által a jelenlegi telekkönyvi bekeblezési rendszer mellett uralgó gyakori kijátszási merényletek lehetőségét megszüntetni és a telekkönyvi hitelt veszélyeztető számos telekkönyvi perek kutforrását betömni.

„A jelzett hivatási hatáskörrel felruházandó közjegyzők intézete azonban, nemcsak a bíróságok teendőkkel tulhalmozottságának megakadályozására hathatós befolyást gyakorló alkalmas jogi eszközül szolgál; — hanem — ha czélszerüen szervezve léptettetik életbe — a forgalom élénkitésére s a hitel emelésére, ez által pedig a kereskedelem és ipar fejlesztésére, ugy nemkülönben a népünkben elgyengült jogérzetnek szilárditására, — valamint a társadalmi rendnek és a józan szabadságnak gyámolitására is jótékony befolyást gyakorló állami intézményné tétethetik".

Ugyanis, ha létezik oly közeg, melynek közreműködése mellett a tőkepénzes oly hitellel felruházott okiratot vétethet fel, melynek ereje mellett az okiratbeli kötelezettség teljesitésére a kötelezett felet — per előrebocsátása nélkül azonnal végrehajtás utján szoríthatja, kétségkivül hajlandóbb lesz, idő feltételek mellett kölcsönt adni, mint jelenleg, midőn azon esetre, ha a kötelezett fél kötelezettségének meg nem felel, azon kilátással kénytelen pert inditani, hogy évek telhetnek el, mig végrehajtható itéletet képes makacs fele ellen kieszközölni. A forgalom és hitel emelkedésének pedig az leend eredménye, hogy a kereskedő, iparos, mezei gazda könnyebben és kevésbé szigoru feltételek alatt szerezhetvén magának kölcsönt, az üzletének gyümölcsözővé tétele végett megkivántató beruházásokat megteheti, és ez által saját anyagi jólétét elömozditja, közvetve pedig a közvagyonosodást is elősegiti.

A hazánkban igen nagy mérvben elgyengült jogérzet emelésére és szilárditására is hathatós eszközül szolgáland a jelzett hivatási hatáskörrel felruházandó közjegyzők intézete, annyiban, mivel a közjegyző előtt felveendő közokirat által teljesen igazolható elvállalt kötelezettség teljesitésére a kötelezett azonnal kényszeritethetvén, ez által a jogviszonyba lépő felek hozzá szoknak azon felfogáshoz, hogy az elvállalt kötelezettség teljesitését megtagadni nem szabad. De, főkép az által hat a jogérzet szilárditására, mivel, ha az álladalmilag kirendelt és folytonos állami ellenőrködés alatt álló közjegyző által felvett okiratoknak azon jogi előny biztositttatik, hogy azok alapján a jogosult fél ellenfelét kötelezettsége teljesitésére perbeli eljárás előrebocsátása nélkül, azonnal végrehajtásilag kényszeritheti; — továbbá, ha csak azok alapján eszközölhet ki telekkönyvi bekeblezést, ezen előnynek felveendő okirataik részére leendő biztositása végett, ösztönözve leendnek a jogviszonyba lépő felek okirataik szerkesztése végett rendszerint közjegyzőhöz fordulni; — minek folytán aztán a nép a zugirászok által reá eddig, az okiratok szerkesztése körül elkövetett visszaélések és ezek alapján keletkezett jogzavarok által jogérzetére gyakorolt megmételyező befolyás alól kiragadtatván, az okiratok szerkesztésére — zugirászok helyett — a közjegyzők közbejárásának igénybevétele pedig gyakorlatba jövén, — miután az okiratok helyes szerkesztésére megkivántató értelmi és erkölcsi kellékekkel felruházott közjegyzők által felvett okiratok, a felek közt létrejött jogügyletet hiven, valamint teljes hitelt érdemlőleg is fogják igazolni, és igy, az ily okiratok által tisztázott jogviszonyból keletkező jogok és kötelezettségek csak igen ritkán válhatnak kétségesekké, ha az életbeléptetendő közjegyzői intézet közegei hivatásuk magaslatán fognak állani a jogi kételyek és zavarok kevesbülése, ennek folytán pedig a nép jogérzülete szilárdulásának kell bekövetkezni.

A társadalmi rend és józan szabadság jótékony voltának megismertetésére, és azoknak meggyökeresztetésére is, üdvös befolyást gyakorló intézetté pedig a közjegyzőség annyiban válhatik, a mennyiben a közjegyző, — ki a józan szabadság és társadalmi rend jótékony voltának felismerésére miveltségénél fogva képesitve, állásánál fogva pedig annak fentartása mellett érdekelve van, — a néppel folytonos és bizalmas érintkezésben lévén, annak folytán a népnél arra, hogy az a társadalmi rend és józan szabadság jótékony hatását felismerje, ugy nem különben, hogy az annak áldásai biztositása végett megkivántató óvatossággal éljen alkotmányos jogaival, üdvös befolyást gyakorolni hivatva van.

A miért is, a jelzett hatáskörrel felruházandó közjegyzők jogintézete, nemcsak mint egyik legszükségesebb és leghathatósabb jogszolgáltatási reformeszköz, hanem ugyis mint a forgalom és hitel emelésére, a nép jogérzetének szilárditására, és mind a társadalmi rend és józan szabadság megismertetését és meggyökeresztetését hathatósan gyámolitó állami intézet is, hazánkban mielőbb életbeléptetendő.

Hogy azonban a jelzett hivatási hatáskörrel életbeléptetendő közjegyzői intézet magas hivatási feladatának megfelelhessen, annak szervezésénél következő alapelvnek kell irányadóul szolgálni:

1-ör) hogy a közjegyzőségi intézet közegei, mint állami közérdekü hivatási teendők ellátásával megbi-

zandó nyilvános személyek ő felsége által, az igazságügyi miniszter előterjesztésére kinevezendők;

2-or) hogy csak oly egyének neveztethessenek ki első szervezéskor közjegyzőkké, kik a jogtudományokban való elméleti és gyakorlati képességükkel, ügyvédi oklevéllel igazolni képesek, — az első szervezés megtörténte után pedig, kik a jogtudományokbani elmélet képességük a vizsgának sikeresen történt kiállta után eltöltött két évi közjegyzői gyakorlatot és a közjegyzői, jogi teendőkben szerzett elméleti és gyakorlati képességüket a közjegyzői vizsgának sikeres kiállásáról nyert elismervénynyel igazolni, ezen felül pedig, vagyoni biztositást is, mérsékelt biztositéknak pld. 3000—6000 ftnak letétele vagy jelzálogilag történendő biztositása által nyujtani képesek; és ezek is csak azon esetre, ha erkölcsi magaviseletükre nézve kifogás alá nem jöhetnek, — nemkülönben, ha gyámság vagy gondnokság alatt nincsenek; hogy a közjegyzői állás az ügyvédi állással össze nem köttethetik;

4-szer) hogy a közjegyző saját jogihatósági hivatási körében a bíróságoktól teljesen független legyen, és hogy irányában az állami kormány ellenőrködési és felügyeleti jogát, ne a bíróságok, hanem az álladalmi ügyész által gyakorolja;

5-ör) hogy minden elsőbiróság székhelyén legalább is egy, a nagyobb kereskedelmi forgalmu — s 10,000 lelken fölül levő lakossággal biró városokban pedig, minden 10,000 lakos után egy-egy körjegyző állomás szerveztessék;

6-or) hogy a körjegyzők, saját tagtársaik feletti fegyelmi hatóságot első vonalban maguk gyakorolni feljogosittassanak, és hogy annak gyakorlatára a bíróságok befolyást csak felülvizsgálati uton gyakorolhassanak;

7-er) hogy a közjegyző által kiállitandó közokiratokra megkivántató alaki kellékek közé csak a felek valódi akaratának feltüntetéséhez szükséges eljárási alakszerüségek legyenek előirva, bélyegilletmény tekintetében pedig a közokiratok kiállitása folytán a felek gyobb bélyegköltséggel mint a közönséges okiratok felvételével ne terheltessenek; — végre

8-or) hogy a közjegyző állomási helyén kivül hivatási köréhez tartozó teendőket ne végezhessen ugyan, de a felek a lakásuk szerinti állomásbeli közjegyzőhöz okirataik felvétele végett kötve ne legyenek, — továbbá, hogy a közjegyzőt munkálataiért közvetlenül a felek tartozzanak, egy az igazságügyminiszterium által megállapitandó s időszakonkint átvizsgálandó s helyreigazitandó dijjegyzékben meghatározott arányban dijazni.

Ad 1 Miután a közjegyző állami közérdekü hivatási teendők ellátásával bizandó meg, és az általa felveendő közokiratoknak állami közérdek szempontjából kivéltságos jogihatály tulajdonittatik; — ezen állami kiváltságos hatóság gyakorlására való jogosultság, csak az állami fenségi jog megbizottját illetheti, és ezen megbizást alkotmányos felelős kormányformánk értelmében, egyedül az ő felsége által a felelős igazságügyminiszter utján történendő kinevezés adhatja meg.

Ad 2. Tekintettel arra, mikép a közjegyzői nagy horderejü hivatási teendők helyes ellátása végett nélkülözhetlenül megkivántatik az, miszerint az ezen hivatási teendők ellátására megbizandó személy magasabb elmebeli — s főképen a jogiismeretekben kiváló képzettséggel birjon, és hogy az erkölcsileg is a magasabb igényeknek megfeleljen, — a közjegyzői kinevezéseknél főtekintettel kell lenni arra, hogy a kinevezendőben okvetlenül egyesitve legyen, az értelmi és erkölcsi képesités, — és igy csak második vonalban arra, hogy az vagyoni biztositékot is nyujtson.

Ennélfogva tehát, midőn egyrészről fősuly az értelmi és erkölcsi kiváló képesitésre fektetendő, és igy egyedül a magasabb értelmi s tüzetesen a közjegyző jogi teendőkben való kiváló képzettséggel biró és erkölcsi tekintetben kifogás alá nem eshető személyek számolhassanak csak közjegyzői állásra, — másrészről, a vagyoni biztositék oly mérsékelt mennyiségben állapittassék meg, hogy annak előállitása felette nagy nehézséggel ne járjon, és igy e miatt az értelmileg és erkölcsileg képesitettek közül a legalkalmatosabbnak szabad kiválaszthatása ne gátoltassék.

Azon személyek pedig, kik gyámság vagy gondnokság alá vannak helyezve, — és igy vagy személyes és vagyoni, vagy csak vagyoni jogaik szabad gyakorlatával nem bizhatnak meg, — oly fontos állami hivatási megbizással sem láttathatnak el okszerüen, mint a milyen a közjegyzőé.

Ad 3. Az állam jogi hatóságának teendőivel megbizott közegek, u. m. biró, államügyész, ügyvéd és közjegyző, mindnyájan egy czél felé, t. i. a jogbiztosság valósitására törekednek ugyan, de kiinduló pontjaik különbözők lévén, ennélfogva a czél elérése végett általuk alkalmazandó eszközök is különböznek, minek folytán ezeknek legczélszerübb alkalmazása csak ugy érethetik el, ha a jogszolgáltatási teendők egyes ágak szerint elkülönittetvén, minden egyes ág ellátása elkülönitve bizatik a fentebb emlitett jogszolgáltatási különböző közegek valamelyikére, és ha ennek következtében azután az egyesek, az illető speciális teendőkre megkivántató kiváló képességök — és hajlamukhoz képest sorakoztatva, folytonos gyakorlat által, speciális kiváló tulajdonaikat és képességeiket lehető legnagyobb tökélyre fejleszthetik.

Minélfogva, minthogy a különböző jogszolgáltatási közegeknek speciális hivatási teendők természeti mivoltánál fogva, ezek kellő ellátására különböző szellemi irányzatban kiválóan kifejlesztett képességek és hajlamok szükségeltetnek; — az egyik jogszolgáltatási közegnek speciális hivatási teendője czélszerüen a másikra nem bizathatik, és a mennyiben ez mégis megtörténik, azaz: közös czélt veszélyeztető káros eredményre vezet.

Igy az ügyvédnél, — miután mint pártember van hivatva eljárni, és mint ilyen veszi rendszerint a fenforgó jogviszonyokat vizsgálat alá, — szellemi képességei és hajlamai kiválólag a jogviszonyoknak egyoldalu felfogására és elemzésére irányulva fejlödnek; a közjegyző ellenben, mint a felek közt közvetitői szerepre hivatott jogszolgáltatási közeg, ki pártállás nélkül mindegyik fél érdekeinek megóvását egyformán tartozik szemelőtt tartani, — működési körében szellemi képességet kiválólag a felek kölcsönös jogaik és érdekeik kiegyenlitésére s ide irányuló felfogásra élesiti és fejleszti.

Innét, ha az ügyvéd közjegyzői teendőkkel is megbizatik, az ezen nembeli teendők ellátásánál is hajlandó lesz egyik vagy másik fél irányában pártállást foglalni, a mi által a közvetitői feladattal ellenkező eredmény fog bekövetkezni.

Az ügyvédi és közjegyzői teendők tehát, már csak azért sem bizathatnak egy személyre, mert mindegyik nembeli teendők helyes ellátására különböző szellemi irányzatban fejlödött képességek és hajlamok szükségeltetnek, melyek csak saját teendőik körükben alkalmazva eredményezik a várt sikert, ellenben — más teendői közben nemcsak sikeresen nem, söt kártékonyan is működnek.

De, az ily különböző szellemi irányzatban fejlődött képességeket igénylő ügyvédi és közjegyzői teendők ugyanazon egy személyre czélszerüen azért sem bizat-

tatnak; mivel az ily különböző testrészetü teendőknek felváltva eszközlendő ellátása mellett, az ilykép felváltva foglalkozó személy egyik teendői ágban sem fogja az abban kivántató speciális képességeket oly tökélyre kifejleszthetni, mintha a hajlamainak és természeti kiváló képességeinek megfelelő valamelyik teendői ágnak magát kizárólag szentelve, képességeit a választott teendői ágnak megfelelő szellemi irányzatban folytonosan gyakorolja, — következőleg, a különböző természetü jogi működésnek egy személybeni összpontositása folytán. az egyes teendői ágak ellátásnál magasabb tökély el nem érethetnék.

A jelzett elvi nehézségeken felül azonban, az ügyvédi és közjegyzői teendőknek egy személyben történendő egyesitése még azon gyakorlati nehézségekbe is ütközik, hogy az ügyvédnek hivatásánál fogva, az állami hatóságtól eljárására nézve tökéletesen független körben kell mozognia, — holott a közjegyző hivatási teendőire nézve az állami hatóságnak közvetlenebb ellenőrködése alatt kell állania; — továbbá, hogy az ügyvéd, főképen a behozandó szóbeli nyilvános eljárás mellett, kiválólag a biró előtt, tehát irodáján kivül van elfoglalva, — ellenben a közjegyzőnek, teendői természeténél fogva, mindenkor feltalálhatónak kell lenni, és igy rendszerint irodájában kell tartózkodnia, — tehát, közjegyzői hivatási teendői hátránya nélkül, oly másfél teendők ellátásával meg nem bizathatnék, melyek öt kiválóan irodáján kivül foglalkodtatnák.

Ad. 4. A jelzett hivatási hatáskörrel felruházandó közjegyző, az állam joghatósági teendői egyik ágának — jurisdictio volumtaria — kizárólagos ellátásával lévén megbizandó, — ennek folytán, hogy az ezen kizárólagos jogihatósági hatáskörében lehetőleg kielégitőn működhessen, szükséges részére oly helyzetet biztositani, melynélfogva a közvélemény előtt neki tekintélye lehessen, benne az önérzettel biró független jellemfejlődése gyámolittassék, és hogy ő az általa legczélszerübbnek felismert eljárásban, a hivatási körében kevésbé jártas jogihatósági másik közegnek gáncsoskodása, és netalán hibás felfogáson alapuló téves rendelkezései által ne gátoltathassék.

Azért, hogy az oly nagy horderejü hivatási hatáskörnek, mint a közjegyzők helyes betöltésére csak oly személyek lehetnek képesitve, kiknek a közvélemény előtt állásuknál fogva tekintélyük van, és a kik az önérzetből kifolyó független önálló jelemmel birnak, ahoz azonban, hogy a közjegyző, mint nyilvános állásban működő személy, a közvélemény előtt tekintélylyel birjon, elkerülhetlenül szükséges, hogy a közönség azt lássa, mikép az működési körében független hatáskörrel bir, ahoz pedig, hogy benne a független önálló jellem kifejlődhessen, az is megkivántatik, mikép azon öntudattal teljesitse hivatási teendőit, hogy valamint egyrészről a kieszközlendő jeles eredmény érdeme kizárólag az övé leend, ugy másrészről az elkövetett hibákért is a felelősség egyedül öt fogja terhelni, — oly czélból, hogy a szervezendő közjegyzőségnek magas hivatásának megfelelni lehetővé tétessék, a szervezésnél irányadóul szolgáló egyik alapelvül elkerülhetlenül annak kell szolgálni: hogy a közjegyző saját kizárólagos jogihatósági hivatási hatáskörében — a bíróságtól teljesen független helyzetbe teendő, és igy az, az államjogihatósági teendői egyik ágának ellátására megbizott minőségében, mint a bírósággal coordinált és nem mint annak alárendelt jogihatósági állami közeg működhessen.

Ad. 5. Hogy azonban a behozandó közjegyzőség a bíróságokkal czélszerüen közreműködve teljesithesse jogbiztossági hivatási teendőit, a közjegyzői állomások olykép megállapitandók, hogy a közbejárásokat igénybevevő közönség őket könnyen megközelithesse; e végből tehát a közjegyzőség szervezésénél egyik követendő alapelvül az ajánlkozik:

„hogy minden elsőbiróság székhelyén legalább is egy, a nagyobb kereskedelmi forgalmu 10,000 lelken fölül lévő lakossággal biró városokban pedig, minden 10,000 lakos után egy-egy közjegyzői állomás szerveztessék.“

Ad. 6. Minthogy oly közös működési téren munkálkodó személyek irányában, kiknek közös feladatuk valósithatása végett a közbecsülésre szükségük van, — kiknek tehát saját érdekükben áll oda hatni, hogy közreműködő társaik az egész osztály becsületét ne koczkáztassák, kartársak egymás irányában gyakorolják a legéberebb és legfoganatosabb ellenőrködést, — de ilyen, a kartársak által egymás irányában gyakorolt éber ellenőrködés s az azzal egybekapcsolt kölcsönös segélyezés által, a kartársak közt oly testületi szellem is ébresztetik, mely az egyesek erkölcsi érzetének és jellemszilárdságának emelésére a legüdvösebb hatást gyakorolja; a szervezendő közjegyzőség egyik alapelveül az is szolgáljon:

„hogy a közjegyzők eljárása felett a fegyelmi hatóságot első vonalban a közjegyzői kamara gyakorolja, és hogy arra a bíróságok befolyást csak felülvizsgálati uton, az álladalmi ügyésznek, kamarai ügyésznek vagy sértett félnek a közjegyzői kamara határozata elleni felebbezés folytán gyakorolhassanak.“

Ad. 7. Nehogy pedig a közönség a közokiratok használatától, az azok kiállitására nézve törvényileg előirt alakszerüségek nehézkessége, és a köziratok kiállitására a közönséges okiratoknál szükséges kincstári illetékekhez képest terhesebb kincstári illetékek miatt, elidegenittessék; az is a közjegyzőség szervezésénél egyik alapelvül szolgáljon:

„hogy a közjegyző által kiállitandó közokiratokra megkivántató alaki kellékek közé, csak a felek valódi akaratának feltüntetése végett lényegesen szükséges eljárási alakszerüségek soroltassanak, — bélyegilletmény tekintetében pedig a kiállitandó közokiratok terhesebb megrovása alá ne jöjjenek, mint a közönséges okiratok.“

Ad. 8. A közjegyzői hivatási teendőknek nagy hordereje miatt, ha főfontosságu lévén az, hogy azok ellátása végett az érdekelt felek lehetőleg oly személyhez fordulhassanak, a kibe kiváló bizodalmat helyeznek, ez okból a közjegyzői közbenjárást igénybe vevő feleknek lehetővé kell tenni, több közjegyző közül az eljárással azt megbizni, a kibe legtöbb bizalmat helyeznek, azon oknál fogva pedig, mivel azon esetre, a közjegyző munkálataiért közvetlenül a felek által dijaztatik, a közjegyzők ösztönözve leendnek lehetőleg kielégitő eljárásuk által a közbizodalmat kiérdemelni, és igy, eltekintve attól, hogy az állami közterhek a közjegyzői közbenjárást, igénybe nem vevő többi honpolgárok rovására szükségtelenül szaporitatnának az által, ha a közjegyzőket az állam dijazná, — a közjegyzői munkálatokért a felek részéről történendő dijazás mellett, a közjegyzők közt a legfontosabb tökélyre irányuló törekvésre való nemes verseny eléretnék; — a közjegyzőség szervezésénél végre az is egyik irányadóul szolgáló alapelvül elfogadandó:

„hogy a közjegyző állomási helyén kivül hivatási köréhez tartozó teendőket ne végeztessen ugyan, de a felek a lakások szerinti állomásbeli közjegyzőhez, okiratik felvétele és egyébb bizonylati teendőik ellátása végett, kötve ne legyenek, — továbbá, hogy a közjegyzőt munkálataiért közvetlenül az érdekelt felek tartozzanak, egy az igazságügyminiszterium által meg-

állapitandó, és időszakonkint a közjegyzői kamarák meghallgatása előrebocsátásával — átvizsgálandó és helyreigazitandó dijjegyzék által meghatározandó méltányos arányban, a munkálat mivoltához dijjazni.“

Minthogy pedig valamely állam jogi rendszere, az állampolgárok azon jogos igényének, miszerint az állami hatalom, a természeti szabadságuk korlátozásával, rendelkezése alá bocsátott hatóságot olykép érvényesitve, hogy azáltal az állami hatóságnak történt alávetésük főczélja, erkölcsi és anyagi jólétük háboritlan kifejleszthetésének biztositása, lehetőleg valósitassék, — csak ezen esetre felel meg, ha az állami hatóság oly szervezettel bir, mikép az állami intézmények a joguralomra irányulva oly hatályosan közreműködnek, hogy az állampolgárok, a jogbiztosság védpaizsa alatt, háboritlanul fejleszthetik erkölcsi és anyagi jólétüket; — ennél fogva,

tekintettel arra: hogy a már bekövetkezett jogsérelemből a sértett félre házaló hátránynak teljes megorvoslása igen sok esetben lehetetlen, — és igy, hogy a joguralom létesitése iránti államczél valósitása lehetőleg megközelitessék, lényeges az államjogi rendszerében oly jogintézetnek hatályos közreműködése, melynek segedelmével a jogviszályok és jogsérelmek lehetőleg megelőztetnek, illetőleg megakadályoztatnak; — továbbá

„tekintettel arra, hogy az általam jelzett hivatási hatáskörrel felruházandó közjegyzőség, ha az az elősorolt alapelvekre fektetve léptettetik életbe, — nemcsak mint a jogi viszályok és sérelmek megelőzésére és megakadályozására leghatályosabban működő jogintézmény fogva jogrendszerünkben helyet foglalni, hanem az a birósagi jogintézménynek is, a bekövetkezett jogsérelmek alapos megorvosolhatása végett, hatalmas támaszul fogna szolgálni, — azon fölül pedig az, a népünkben igen nagy mérvben eltompult jogérzet élénkitésére is hathatós jogi eszközül szolgálni; — tehát

„tekintettel arra, hogy az által, ha az inditványomban részvétre jelzett hatáskörrel felruházandó közjegyzőség, az elősorolt alapelvekre fektetve léptettetik életbe, jogszolgáltatási bajaink gyökeres orvoslására irányadó egyik leglényegesebb jogireform fogna eszközöltetni, és egy, annak életbeléptetése által az állami hatalom az állampolgárok irányában joguralom lehető valósitására irányuló törekvése iránti kötelességét fogná teljesiteni;“ végre

„tekintettel arra: hogy a jelzett hivatási hatáskörrel felruházandó és helyesen szervezendő közjegyző intézet, a forgalom és hitel emelésére, és a társadalom rend és józan szabadság nyámolitására is hathatós befolyást gyakorló állami intézetet fogna képezni;“ — előterjesztett inditványomat az igen tisztelt jogász gyülésnek elfogadása végett ajánlom.

* * *

Inditvány

Nagy János urtól, (Nagy-Kun kapitány.)

egy európai congressus iránt a váltó és kereskedelmi jog egyenlősitése végett.

Tekintve, hogy az iparnak és kereskedelemnek világszerte egyek és ugyanazok levén, üzletöknek végtelen könnyitésére lenne, ha ugy anyagi mint alaki törvényeik világszerüen egyenlőek volnának, mig most az üzlet embereinek a különböző nemzeti törvények tudni alig lehetvén, az üzlet kötések körüli tapogatódzással kell eltölteniök a különben hasznosabb munkára forditható időt;

tekintve továbbá, hogy a vasutak a különböző országok üzletemberei oly közeli, csaknem szomszédos és mindennapi érintkezésbe hozták már és fogják mindinkább hozni, mintha csak egy állami háztartásnak volnának tagjai; s annálfogva a kereskedelem és ipar törvényeinek egyenlősitése máris szükséggé vált. Sőt ugyan e téren az egyformasitás a tér és sulymértékekre nézve meg is kezdetett, és a pénzekre nézve is mozgásban van;

tekintve végre, hogy az igazságszolgáltatás is csak akkor lehet megnyugtató és valódi, ha a mindenütt ugyanakkor is örök észjog bölcselet ugyanazon alaptételeire támaszkodik, vagyis, ha a mi egy helyen jog és igazság, másutt is annak ismertetik el, szóval a positiv jognak tételei is, mint az észjogéi, átalánosokká tétetnek:

Inditványozom.

Tartassék az 1847-ki lipcsei példájára előbb ugyan a németországi, — később a többi európai jogtudósokkal nemzetközi congressus a végett, hogy a kereskedelmi és különösen a váltójogi törvények Európaszerte tétessenek egyformává; s készittessék e részben egy európai codex, mely ha mindenben egységre jutni nem lehetne, a minél kevesebbre szoritandó eltéréseket is feltüntesse, hogy ez egy codexben Európa kereskedelmi és váltójoga fellelhető és átismerhető legyen, s azáltal az üzlet mozgékonysága és biztonsága elősegittessék.

* * *

Inditvány

Engert Tivadar urtól, (Pestváros t. ügyésze.)

Az uj büntetőtörvénykönyv alkotása alkalmával a halál mint büntetés mellőzendő,

mert a halál nem büntetés, — mint ilyen jogi alappal nem bir, és a kivánt czél elérésére nem is alkalmas.

* * *

Inditvány

Dr. Held Kálmán, ügyvéd urtól Pesten.

Tekintettel az ujabb időkben oly rendkivüli nagy számban előfordult és a magyar kereskedelmet alapjaiban megingatni fenyegető csődökre.

Tekintve, hogy a kisérletek, melyeknek czélja csődeljárásunk hiányainak pótlása lett volna, t. i. 1844-dik évről szóló és az országbirói értekezleti változtatások elégtelennek bizonyultak be.

Tekintve, hogy a forgalom és a közlekedés, különösen az alkotmányos állapot kezdete óta hatalmasan fejlődött és a szomszéd tartományokkali nézpont közös érdekeinket, illetőleg a kereskedelem és iparra viszonyitva ujabb jelentőséget nyert.

Tekintve, hogy polgári és bünügyi eljárásunkban a nyilvánosság behozatala immár eszközlésbe vétetett, végre

tekintve, hogy a csődeljárás is oly törvény, mely önállólag életbeléptethető.

Mindezeknél fogva az 1840-ki csődtörvényünknek reformálása következő alapelveknek figyelembevétele mellett mulhatlanul szükségessé vált; mihez képest inditványozom:

mondja ki a magyar jogászgyülés:

Egy ujabbi magyar csődtörvénynek alkotásánál következő alapelvek lennének figyelembe veendők:

1-sz. A perügyelő valamint a tömeggondnok a hitelezők szótöbbsége által választatik.

2-sz. A bejelentett követelések valódisága felett, a mennyiben ki nem fogásoltatnak, perbeszédek nélkül, közös itélet hozandó.

A kifogásolt követelések külön perutjára utasitandók.

3-sz. A valódiaknak megállapitott követelések a realisalt vagyonból, a mennyire lehetséges, a bejelentett összes követelésekre való tekintettel, kifizetendők.

A kifogásolt és per utjára utasitott követelések az eljárás befejeztéig ugyanazon arányban biztositandók.

4-sz. Mindaddig, mig fel nem osztott csődvagyon létezik, követelések a tömeg ellen bejelenthetők, és a bejelentés idejekor még létezett vagyonban a többiekkel egyformán részesülnek.

5-sz. A rendes és valtóhitelezők ugyanazon osztályba sorozandók.

6-sz. A csődnyitás következményei tekintetében, a vagyonbukott, politikai és polgári jogai is megszoritandók.

7-sz. A bukott ellen hivatalból inditandó bünper nyilvánosan tárgyalandó.

8-sz. A csőd megszüntetendő, ha a hitelezőknek $^2/_3$ része, melyek a bejelentett követeléseknek legalább $^2/_3$ részét képviselik, a csőd megszüntetésébe beleegyeznek.

A bele nem egyező hitelezőknek követeléseik aránylagosan kifizetendők, a ki nem fizetett részre nézve fenmaradván joguk, azt a csődön kivül érvényesiteni.

I n d o k o k.

Ad. 1.) Valamint a közönséges eljárásban, bármely félnek szabadságában áll magának jogi tanácsadót választani, ugy a csőd eljárásban is jogában kell állania a tömegnek, mint félnek saját ügyvédjét szabadon választani, és nincs akalom, hogy a törvényszék a hitelezőknek a csődeljárásnál ügyvédek hozzájárulásuk nélkül ráerőszakoljon.

Ad. 2.) Fölösleges, sőt csupán idővesztegetés és költségeket okozó azon gyakorlat, hogy minden egyes bejelentett követelés fölött formalis eljárás indittassék perbeszéddel és itélettel, mert a meg nem támadott követelések a nélkül is valódiaknak megállapithatók.

Ad. 3. A valódiknak elismert követelések kielégitésének akadálya megszünik és a csődeljárás folyama hathatósan siettetik, ha a klfogásolt követelések felett inditott eljárásnak befejezése be nem váratik, hanem ezek aránylagos biztositásuk mellett, kifizettetnek.

Csak méltányos, hogy a ki nem fogásolt követeléseknek kielégitése a kifogásoltak felett inditott perek befejeztéig el ne halasztassék.

Ad. 4) Közlekedési eszközeink hiányossága és a csődmegnyitásnak gyakran igen elkésett közzététele a praeclusiót a bejelentésnél, mint nem helyeslendő szabályt tüntetik fel.

A praeclusio mindaddig, mig fel nem osztott csődvagyon létezik se nem szükséges, se nem igazságos, mivel elöször, utólagos bejelentések a csőd befejezését, az mennyiben az szakadatlanul tovább folyhat, egyátalában nem akadályozzák; másodszor nincsen jogos ok arra nézve, hogy valamely hitelező követelésének érvényesitését, illetőleg meghatározott időszakhoz legyen kötve, midön csupán a fenlevő vagyonból kivánja magát lehetőleg kielégiteni.

Ad. 5) Nem látható át az ok, miért szorittassék háttérbe azon hitelező, ki adósa ellen igazságos követeléssel lép fel, más hitelező által, ki töle követelése tekintetében semmi egyébbel nem különbözik, mint az által, hogy az adós követelését váltóban fogadta el.

A váltó többnyire kereskedelmi üzletekből származván, nagyobbrészt véletlenség, ha az egyik kereskedő hitelező árukövetelésére nézve adósától váltóelfogadmányt még nem nyert. Mindannyiszor azonban, követelése ugyanazon jogalapból ered, mint a váltóhitelezőé.

Tekintve továbbá, hogy különösen kereskedőknél a tömeg a váltóhitelezők által rendesen teljesen ki van meritve, méltánytalan lenne a rendes hitelezőket kielégittetlenül hagyni.

Ad. 6) Gyakorlatunk a csődnyitás következményeinek tekintetében vagyonbukott politikai és polgári jogait, illetőleg oly enyhe, hogy annak moralis jelentőségéről a társadalomra nézve alig lehet szó. A vagyonbukottnak előbbeni állása alig érintetik a bukás következményei által; a tisztelet és közbecsülés jogait, melyek csak feddhetlen embert illetnek, a köz s magánéletben szerénytelenül igénybe veheti csak ugy, mint az előtt. Bukását befejezett ténynek veheti, melynek utóhatása nincsen.

Szükséges azon embert, ki másokat megkárosit, figyelmeztetni arra, hogy az saját kára nélkül nem történhetik. Szükséges megvonni töle oly jogokat, melyek öt nem illethetik oly arányban, mint más polgárt, ki azoknak megcsorbitását nem okozta.

Ad. 7) A vagyonbukottnak eddigi eljárásunk mellett rendesen nincs mitől tartania. A bünper csak a hitelezőnek költségeire indittatik meg és irásbeli eljárásunk mellett ritkán vezet a kivánt sikerhez. Itt is mind egyátalában a büntető eljárásnál a nyilvánosság fődolog.

A könnyelmü vagy vétkes bukást a közvéleménynek kell elitélnie, mihez a birónak kell a szükséges adatokat szolgáltatnia.

Ad. 8) A csődeljárásnak főczélja levén a bukottnak vagyonát a hitelezők közt követeléseik arányához képest felosztani, nem helyeselhető az, hogy bárki ezen czélt önzésből meritett okoknál fogva meghiusithassa. De az álladalomnak is érdekében áll oly törekvéseket, melyek által az államnak talán egy hasznos polgára, tétlenségre kárhoztatik, megakadályozni, s miután a csődeljárásnak megszüntetése a hitelezők nagyobb részének beleegyezésével és a bele nem egyező hitelezők jogaiknak megóvása mellett senkinek kárára nem történik, ezen mód magát ajánlja.

* * *

I n d i t v á n y

Szent-Léleky Gyula urtól, a kassai ügyvéd-egylet elnöke.

Tekintve, hogy az ügyvéd a jogszolgáltatásnak épen oly lényeges tényezője, mint a biró, s igy a törvénykezés legfőbb érdeke kivánja, miszerint az ügyvédség ugy, mint a főbb vonásokban már körvonalozott birói szervezet egymást kiegészitőleg egybehangzó elvek alapján együttesen mielőbb rendeztessék, de magának az ügyvédi karnak is életfeltétele, hogy a kellőleg szervezett s talán nem sokára megalakulandó bíróságokkal szemben viszonyai törvény által meghatározva legyenek,

tekintve továbbá, hogy e téren a különböző nézetek kiegyenlitése, illetőleg egy megállapodott jogi közvélemény magalkotása ugy a törvényhozásra gyakorolható befolyásnak, magának az alkotandó ügyvédi rendtartás életképességének legfőbb alapját képezné, ennek közvetitésére pedig legalább a főbb elvek megállapitása által kiválóan a magyar jogászgyülés van hivatva, — a kassai ügyvéd egyletnek 1870. jul. hó 9-én tartott

rendes ülésében hozott határozata folytán is inditványozom:

Mondja ki a magyar jogászgyülés: hogy egy oly ügyvédi rendtartásnak a törvényhozás utján leendő behozatalát a hazai jogszolgáltatás érdekében halasztathatlanul szükségesnek tartja, mely a szabad ügyvédkedés elvének alapján az ügyvédi szakképzettségről kellőleg gondoskodjék, s mely a fegyelmi hatalomnak az ügyvédi kar kebeléből választott önálló s csupán a legfőbb törvényszéknek alárendelt közegek általi gyakorlatát, nem különben egy dijszabályzat alkotását, szóval az ügyvédség önkormányzati jogainak a függetlenségének összes követelményeit biztositsa.

* * *

Inditvány

a magyar jogászgyülés alapszabályainak módositására.

Lósi Tivadar ügyvéd urtól, Esztergomban.

Az alapszabályok 4. §. következőleg módositandó: ugyanis ezen tétel

„A jogászgyülésnek helye állandóan Buda-Pest“ végkép kimaradván, — a következő tétel után t. i. Jogászgyülés minden évben tartatik stb. 3—6 napig tart, még következendő uj tétel igtatandó be:

„maga a gyülés helye évről évre az állandó bizottság által, melynek rendes székhelye Buda-Pest, fog meghatároztatni s kellő módon és időben a tagok tudomására juttatni.“

A 14. §. pedig következőleg:

Az állandó bizottmány „melynek rendes székhelye Budapest, 30 tagból áll.“ stb.

* * *

Inditvány

a magyar jogászgyülés alapszabályaihoz szükségelt pótlások tárgyában.

Dr. Siegmund Vilmos ügyvéd urtól és az állandó bizottság titkárától.

Pesten. (Az állandó bizottság meghagyásából.)

— §. A jogászgyülést hatóságok és harmadik személyek irányában az állandó bizottság elnöke képviseli.

— §. A jogászgyülés feloszlatását a tagok inditványozhatják. A feloszlatást tárgyazó inditvány a jogászgyülés első teljes ülésén irásban nyujtandó be az elnöknél és csak ugy jöhet tárgyalás alá, ha azt legalább 20 tag irta alá.

A feloszlatás iránt érvényes határozat csak ugy hozathatik, ha a jogászgyülésen a bejelentett tagoknak egy negyedrésze megjelent.

Ha a bejelentett tagok a fennérintett számban a ogászgyülésen meg nem jelennének, a feloszlatás kérdése a jövő évi jogászgyülésre inditványként tüzetik ki, és azon vétetik tárgyalás alá. Ez esetben a megjelent tagok a feloszlatás felett érvényesen határoznak. Ha ezen jogászgyülésre az állandó bizottságon kivül senki sem jelennék meg, a jogászgyülés tényleg feloszlottnak tekintendő.

A jogászgyülés vagyona felett a feloszlatást elhatározó gyülés csak valamely magyar tudományos intézet javára rendelkezhetik.

Azon esetben pedig, ha a jogászgyülés a fennebb érintett módon magától oszlik fel, az állandó bizottság a netaláni vagyont a magyar tudományos akadémiának, az alaptőkéhez leendő csatolás végett, szolgáltatja át.

(Folyt. köv.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 36. Pest, 1870. szeptember 7.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A magyar jogászgyülés közleményei.

(Folytatás.)

Inditvány

a törvénytelen származásu gyermekek jogi állapotának rendezése tárgyában.

Dr. Wenzel Gusztáv pesti egyetemi jogtanár és m. akad. tag urtól.

Hazai jogunknak egyik figyelemre méltó hiánya az, hogy a Hármaskönyv I. részének 106. és 108. czimein kivül törvénytelen születésü gyermekekről semmi positiv intézkedésre abban nem találunk; söt a mennyiben az emlitett két hármaskönyvi czim csupán az ősi vagyonbani örökösödésre, tehát oly tárgyra vonatkozik, mely már teljesen antiquálva van: azon körülménynek, hogy törvényhozásunk a legujabb ideig a törvénytelen születésüeket egészen ignorálta, annál kedvezötlenebb következményei vannak, mert az analogia utján amazok oly tételeknek igazolására és indokolására használtatnak, melyek a XIX. század felfogásával határozott ellentétet képeznek, milyen p. o. azon birói itélet, mely a törvénytelen születésü gyermekek ellenében az azoknak végrendelet nélkül elhalt anyja utáni hagyatékot az I. 108. alapján örökségül a fiscusnak itélte oda.

Ennek folytán azt inditványozom, hogy a jogászgyülés kinyilatkoztassa, mikép a fentebbi hiányon segiteni sürtoleg szükséges, mikép tehát jogéletünk egyik, fontos kivánalmának felismeri: hogy a törvénytelen születésü gyermek jogi állása minél előbb határozott, s a XIX. század szellemének megfelelő törvény által szabályoztassék.

A magyar jogászgyülésnek nem az lévén feladata, hogy a hozandó törvényeknek javaslatait készitse; hanem tulnyomólag csak az, hogy eddigi jogfejlödésünk uralkodó irányeszméinek helyességét vagy helytelenségét feltüntesse, a jövöre nézve pedig azon vezérelvek és szabályok tekintetében tájékozást eszközölni igyekezzék, s azon irányelatokat kijelölje, melyek mostani jogrendez sünk üdvös eredményének feltételei, és az életbeléptetendő jogreformjaink feladatának leginkább megfelelnek: mint inditványozó itt csak öt részletesebb kérdést formulázok, melyek szerint inditványom talán leghelyesebben a közvitatkozás alapja és végleges magállapodás tárgya lehetne; t. i.

1-ör: Mely gyermekek azok, kik jogilag törvénytelen születésüeknek neveztetnek? s azoknak hányféle nemét szükséges megkülönböztetnünk?

2-or: A törvénytelen gyermeknek anyja rendszerint tudva lévén, lehet-e és kell-e azon eseten kivül, midön a törvénytelen atya gyermekét önként elismeri, a gyermeknek is módot nyujtani, hogy törvény utján atyját kereshesse?

3-or: Lehet-e, legalább némi megszoritások közt, a törvénytelen gyermekeket a családi élet jogositványaiban részesiteni? — névszerint lehessen-e jogositványuk, az egyszerü élelmezésen (u. n. alimentatio) és legszükségesebb nevelésen kivül, egyéb jogokat, és milyeneket igényelni?

4-er: Milyen legyen az anya és törvénytelen gyermeke közti, jogi rendezés szerinti viszony?

5-ör: Lehet-e és kell-e a törvénytelen gyermekeknek végrendelet nélkül örökösödési jogot adni: a) atyjuk után; b) anyjuk után; c) anyjuknak rokonai után; és d) ugyanazon anyától több törvénytelen gyermeknek kölcsönösen egymás közt?

A törvényesités kérdését mellözendönek tartom, mert mihelyt a törvénytelen születésü gyermek törvényesittetik, azonnal oly jogi körbe lép, melynél fogva már nem törvénytelen.

* * *

Inditvány

az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában.

Dr. Dárday Sándor igazságügyi miniszteri titkár urtól.

A magyar jogászgyülés fejezze ki abbeli meggyözödését:

miszerint üdvösnek véli, hogy a munkafelosztás elve és szaktanitás igényeinek megfelelöleg a jog- és államtudományok, két alkatelemük szerint egymástól elválasztatván:

1-ör: a magy. kir. tud. egyetem jog- és államtudományi fakultása különválasztassék s egymástól függetlenittessék; és

2-or: a sok kisebb jogakadémiák felhagyásával, azok helyett még két vagy három egyenjogu jog- és államtudományi fakultás szerveztessék.

* * *

Inditvány

az osztrák polgári törvénykönyv ideiglenes visszaállitása tárgyában.

Hodossy Imre ügyvéd és orsz. képv. urtól.

Tekintve, hogy magánjogi viszonyaink jelenlegi állapota tarthatatlan;

tekintve, hogy egy önálló magyar polgári törvénykönyvnek alapos szerkesztése és életbeléptetése évekre terjedő időt igényel;

tekintve továbbá, hogy az osztrák általános polgári törvénykönyv mindazon rendeletei, melyek az 1855. decz. 15-ki telekkönyvi rendelettel kapcsolatban állván, a telekkönyvek tárgyát képező valamely dolog szerzése vagy elidegenitése módjait meghatározzák, hazánkban jelenleg is hatályban vannak;

tekintve végre, hogy ezen törvénykönyv többi részeinek hatályon kivül helyezése 1861-ben a közjogi átalakulás első benyomásai alatt roszul alkalmazott politikai indokokból történt, magánjogi viszonyaink legnagyobb kárára;

mondja ki a jogászgyülés, miszerint: „kivánatos, hogy addig is, mig egy önálló magyar polgári törvénykönyv kellő alapossággal szerkesztethetnék és életbeléptethetnék: az osztrák általános polgári törvénykönyvnek 1861-ben hatályon kivül helyzett részei hazánkban ujra és haladéktalanul érvényre emeltessenek."

* * *

Inditvány

a polgári házasság tárgyában.

Dr. Löv Tóbiás igazságügyi miniszteri fogalmazó urtól.

A magyar jogászgyülés a polgári házasság tárgyában határozatilag nyilvánitja:

„A házassági jog jelen állapotja hazánkban a valláskülönbség szerinti szétszaggatottsága és az állami törvényhozás kizárása folytán, — jogilag tarthatlan.

„A kötelező polgári házasság behozatalával, valamint az állami és társadalmi viszonyokon nem alapuló, tehát a valláskülönbségből is származó házassági akadályok teljes mellőzésével lehet egyedül házassági jogunk oly rendezését létesiteni, mely a jog követelményeinek eleget tesz."

* * *

Inditvány

hiteltörvényeinknek cosmopoliticus szellembeni átalakitása iránt.

Dr. Apáthy István pesti egyetemi jogtanár urtól.

Mondja ki a jogászgyülés:

„Hogy hiteltörvényeink gyökeres átalakitását égető szükségnek tekinti, és, hogy kivánatosnak tartja, miszerint alkotandó hiteltörvényeink cosmopoliticus jellegüek legyenek."

Indokolás.

Ha csekély számu és sok tekintetben primitiv hiteltörvényeink keletkezési idejére vissza tekintünk; ha figyelembe veszszük, hogy hiteltörvényeink oly időben keletkeztek, midőn kereskedésünk ugy szólván a belforgalomra szoritkozott, — nincs okunk törvényhozásunk müködése felett elpirulnunk; nincs okunk különösen váltótörvényünk alkotóitól minden érdemet megtagadni akkor, midőn a mivelt Némethon, váltótörvényünk keletkezési idejekor, még előkészületeket is alig tett arra, hogy elavult és a particularismus bilincseiben sinlő hiteltörvényeit, kifejlett kereskedése igényeinek megfelelőleg átalakitsa.

Azonban habár hiteltörvényeink alkotóitól a méltányos elismerést megtagadni nem lehet; habár el kell ismernünk, hogy hiteltörvényeink azon viszonyoknak, melyek közt keletkeztek, teljesen megfeleltek — önámitás volna azt hinni, hogy azon óriási haladással szemben, melynek kereskedésünk indult azon követelményekkel szemben, melyeket a világforgalomba lépő nemzeteknek ignorálni nem szabad, — specialis érdekeinkben készült primitiv hiteltörvényeink mellett, képesek lennének jövöre a többi cultur államokkal lépést tartani; hogy képesek lennének kereskedésünknek a világforgalomban állandó szerepet biztositani, s azt annak tényezőjévé emelni.

A mindennapi gyakorlat, a tapasztalás évek óta constatálta, hogy hiteltörvényeink mellett, melyek nyugoti szomszédaink hiteltörvényeitől oly lényegesen eltérnek, melyek a világforgalom legprimitivebb mozzanatai iránt sem intézkednek, — kereskedésünk érdekét nemcsak előmozditani, de megvédni sem vagyunk képesek; hogy biráink a legfontosabb kereskedelmi kérdéseket, — minden törvényes alap hiányában — usanc-ok alapján kénytelenek eldönteni, vagy azok eldöntését maguktól elodázni.

Hogy ily körülmények közt hiteltörvényeink gyökeres átalakitása égető szükséget képez, — ugy hiszem, felesleges volna bővebben fejtegetni.

A törvényhozás átalában nincs hivatva a külföldet kötelező törvényeket alkotni; feladata saját hazája lakosai részére, — ezek viszonyainak és jellegének megfelelő — jogszabályokat felállitani. Minden egyes ország geographiai határai egyszersmind természetes határait képezik a törvényhozó hatalom müködéskörének, a törvények és jogszabályok alkalmazásánál. A birói hatalomnak, melyet a törvények hatásköre korlátoz, feladata rendesen csak arra szoritkozik, hogy a belföldi jogtételeket gyakorlatilag alkalmazza, azokat érvényesitse.

Ezen elszigetelés azonban, mely a magánjog terén teljesen jogosultnak tekinthető, a világforgalom terén, s annak követelményeivel szemben az állam magasabb czéljaival teljesen ellenkeznék. A kereskedés és a forgalom az egymástól távol lakó népeket kereskedelmi és jogi összeköttetésbe hozzák; ez összeköttetés azt kivánja, hogy annak érdekei mindenütt egyenlő védelemre számithassanak; hogy azon ügyletek, melyek a világforgalomban idegen területen keletkeznek, a belföldön lehetőleg azon elvek szerint nyerjenek megoldást, melyek alapján keletkeztek, hogy az idegenek, kik belföldön ügyleteket kötnek, ugyanott saját hazájuk törvényeinek megfelelő jogvédelemben részesüljenek.

A világforgalom territoriális határokat nem ismer, annak érdekei mindenütt ugyanazok, és mindenütt azt kivánják, hogy a kereskedést szabályozó törvények oly elveken nyugodjanak, melyeket a culturállamok átalában mindenütt acceptáltak.

Azon törekvés, melyet a culturállamok a mérték- és sulyegység létesitésében tanusitanak, — csak annak bizonyságául szolgál, hogy a világforgalom minden eszközeinek unificálását a haladó kor elutasithatlan követelményeinek tekintik.

Ily körülmények közt lehetlen kivánatosnak nem tekinteni, hogy alkotandó hiteltörvényeink cosmopoliticus jellegüek legyenek, hogy azokban oly elvek nyerjenek alkalmazást, melyek a világforgalom elutasithatlan követelményeinek megfelelnek.

* * *

Inditvány

a vasuti vállalatok kártéritési kötelezettsége iránt.

Dr. Stiller Mór ügyvéd urtól Pesten.

Tekintve, hogy hazánkban a vasuti vállalatok kártéritési kötelezettsége iránt az 1867. 16. tvcz. VIII. czikke

folytán az 1851. nov. 16-ról és 1863. jun. 30-ról kelt ausztriai vasuti üzletek rendes kártérítési elvei irányadók;

tekintve azonban, hogy ezen üzletrendekben a vasutak kártétele iránt foglalt elvek sem a személy- és vagyonforgalom biztosságának, sem a károsultak igényei teljes érvényesitésének egyátalában meg nem felelnek;

tekintve, hogy ép azért a birodalom tulsó részében az ottani törvényhozás az átalános német törvénykönyv elfogadása által egyrészt a vagyonforgalom iránt, az 1869. márcz. 5-ről kelt törvény hozatala által a személyforgalom biztossága iránt a vasutak kártérítési kötelezettségét a legszigoruabb elvek szerint szabályozta;

tekintve elvégre, hogy a köztapasztalat szerint a vasuti forgalom biztossága azon mértékben nő, a melyben a vasuti kártérités elvei szigorittatnak, minek folytán csakugyan az összes ujabb törvényhozásokban a vasutak által okozott károk megtérítése iránt mind szigoruabb szabályozás kezd irányadó lenni;

mindezek tekintetéből mondja ki határozatul a magyar jogászgyülés;

„A vasuti vállalatok azon károk és veszteségekért, melyek a nekik szállitás végett átadott tárgyakon és személyeken:

1-ör: vagy maguk, vagy szolgálati, vagy hivatalnoki személyzetök által szándékosan, vagy a legnagyobb óvatosság által mellőzésével ejtettek;

2-or: vagy az üzletrend vagy üzletfelszerelés hiányossága folytán estek;

a károsultaknak s jogutódaiknak teljes kártérítéssel tartoznak.

A vasutak részéről az illető felekkel kötött minden előleges szerződés, mely e kártérítési kötelezettség, vagy teljes megszüntetését, vagy csökkentését czélozza, érvénytelen.

A vasuti vállalatok kártérítési felelössége csak akkor szünik meg, ha ezek bizonyitják, hogy az esett károkat vagy maguk a károsultak, vagy a károsult tárgy minősége vagy felső hatalom (force majeure) okozta.“

(Folyt. köv.)

Még néhány szó a birósági kinevezések módozataihoz.

A birói kinevezések eszközlése iránt tett igénytelen nézeteimre, melyeknek e lap t. szerkesztősége a *„Jogtudományi Közlöny“* f. évi 27-ik számában szives volt tért engedni. T. P. S. ur ugyancsak ezen szaklap 32-ik számában észrevételeket tevén, s azzal kapcsolatban a kinevezéseknek, s illetve a birósági tagok miként történendő ajánlására nézve egy ujabbi módozatot állitván fel, — tekintve, hogy egy nagy horderejü s még a mellé nálunk egészen uj intézmény életbeléptetése fölött a különböző ellenvélemények nyilvánulása, bármily csekély értéküek legyenek is azok, csak üdvös hatásu lehet, — bátorkodom a t. szerkesztőséget a következő sorok közlésére felkérni.

Mint a fönnebb érdekelt észrevételekből kitünik, a t. értekező ur egyike azoknak, kik a kinevezési rendszernek semmi alakban és egyetlen irányban sem barátai; kik a törvényvégrehajtási jogot ép ugy, mint a törvényalkotás jogát a nép és kormány között egyenarányban felosztani kivánják.

Kinyilatkoztatom, hogy én e tekintetben nem vagyok elvellene, miután vannak, még pedig igen fontos politikai okok, melyeket tekintetbe véve, én sem lehetek a kinevezési rendszernek s az ugynevezett bureaucratiának hive, harczosa.

De nézeteink e ponttól kezdve eltérők, a mennyiben a t. értekező ur nem akarván teljesen bealkalmazkodni az általa roszalt, de tényleg fönnálló rendszerbe, e rendszert is kedvencz nézetei s elvei szerint kivánná fölállitani; mig én az adott viszonyokba helyezkedve, az általa birálat alá vett sorokban nem, mint *polgár*, ki a végrehajtás jogát nép és kormány között helyes arányban megosztani kivánnám, hanem mint olyan *szakférfi* szólottam, ki a kinevezési rendszert, mint fait accomplit kénytelen tekinteni, s ki ennélfogva szorosan a tényekhez s azok elkülönithetlen szelleméhez alkalmazkodva jelzi e, vagy amaz irányban véleményét.

Kétségtelen, hogy midön egy olyatén, *tulnyomóan szakkérdés* fölött elmélkedünk is, mint minő például a biróságok felállitásának miként je — hogy itéletünkben egyoldaluak ne legyünk, — a kérdésnek nemcsak opportunus oldalát, hanem azt is figyelembe kell vennünk, hogy valjon a kizárólag szaktekintetekből helyeselhető megoldás nem történik e szabadsági törekvések s alkotmányossági nézetek rovására? hogy azon mozgás, mely az abstract ügy tekintetében előhaladásnak látszik alkotmányossági tekintetből, nem retrográd irányu-e?

De ez nem jelenti azt, hogy a tényeket s illetve azok szellemét, melyeket nem helyeselhetünk ugyan, de azért kérlelhetlenül léteznek, figyelmen kivül hagyjuk; hogy a törvényhozásilag elfogadott rendszer keretébe a mellözött rendszer oda nem illő alakzatait állitsuk be, — mert az ilyetén eljárás többnyire nemcsak a legközelebbi czélt nem előnyösiti, hanem azontul szabadelvü intézmények helyett is, annak csupán látszatával elégit ki bennünket.

A t. értekező ur a birósági kinevezések alá ajánlás módozatait két tekintetből vette birálat alá: először alkotmányossági, és aztán szaktudományi szempontokból.

A kettős kiindulási nézpont, szerintem, helyesen van választva; de már az azokból levont következtetéseket nem fogadhatom el, mennyiben azok a t. értekező urat a személyes felelőség elvének megtagadására, a szakérdekek másodrendüvé tételére, s végül valóban szabad szellemü institutió helyett egy fölötte gyanus jellemü intézmény javaslatba hozatalára vezetik.

A „Jogt. Közl.“ 27-ik számában közölt soraimban az igazságügyi miniszterium kebelében alakult s „kinevezési bizottságnak“ keresztelt testületet az ott előadott okokból nem tartottam olyannak, mely előnyt biztositó lehetne a kinevezések tekintetében.

Itt nem állhatom meg, hogy a t. szerkesztőség soraimat kisérő megjegyzésére emlékezve, föl ne emlitsem, miszerint én a „kinevező bizottságra“ vonatkozó soraimban e kifejezést *„föltétlen“* nem oly értelemben használtam, mely magát az igazságügyér akaratjogát is korlátozná, s mely kizárná a lehetőséget, hogy az igazságügyér egyes esetekben a kinevező bizottságtól különböző nézetre jusson, — hanem csak azon értelemben, mely az illető bizalmát egész azon határokig kiterjeszti, hol a személyes felelőség érzeténél fogva, minden további bizalom megszüntével, maga a felelős személy egyedül saját belátására támaszkodva kezd működni.

Ennélfogva nem gondolnám, hogy egyik végletből a másikba estem volna akkor, midön azt állitám, miszerint, ha az igazságügyér a kinevező bizottság munkála-

*

tát nem fogná oly teljes hitelünek méltányolni, melyben aggalom nélkül megnyughatik s a bizottsági munkálat nagyrészbeni tekinteten kivül hagyása mellett, maga látna a kinevezendők után, *a kinevező bizottság* fölöslegessé válnék; — mert ez állitásból nem azon következtetés vonható ki, hogy tehát igy a miniszterium tisztikara is fölöslegesnek volna nyilvánitható, s hogy a felelőség elvénél fogva a miniszternek nemcsak biráló és végrehajtónak, hanem a hatáskörében felmerülő ugy anyagi, mint szellemi müveletek teljesitőjének is kellene lennie, — hanem az, hogy kinevező bizottságra, — egy *testületre*, melynek kiváló hivatása a bíróságok ajánlatba hozatala, ez esetben szükség nincs, minthogy a miniszterium különböző osztályai s közegei a kinevezésekkel összeköttetésben levő munkálatokat elvégezni lesznek képesek, a nélkül, hogy tagjaikból egy külön testület szerveztetnék.

A t. értekező ur az általam nem helyeselt kinevező bizottságnak, mely ez alkalommal — e lap t. szerkesztőségének kijelentése szerint — csak a felsőbirósági személyzet szaporitása tekintetéből ad hoc állittatott elő, — védelmére kelvén, müködésének az elsőbíróságok szervezésére is kiterjesztését a beadmányok tömérdek számával indokolja.

Szerinte e testületnek nem kinevezési, de rendező és előkészitő hatáskörrel kellene birnia; teendőinek legfontosabbika a qualificatió, közszolgálati tartam és minőség táblás kidolgozása leendvén.

Értekező e munkálatokat a nyilvánosság ellenőrködése alá kivánja helyezni, megengedvén a folyamodóknak, hogy azokat bármikor megtekinthessék s hiteles másolatban kivehessék.

Részemről az ezen szaklap 27-ik számában megjelent soraimban előadám az okokat, melyek — nézetem szerint — a kinevezéseknek átalában testületi, különösen pedig egy központi testület által eszközlése ellen harczolnak.

A t. értekező ur, amint a későbbiekből látszik, ellenkező nézetben van, — s ép ezért igen sajnálom, hogy sem ezen, sem más tekintetekben felhozottokaim czáfolatába nem bocsátkozik; — a mi azonban a szerinte felállitandó kinevezési előmunkálatokat rendező bizottságot illeti: e testület neki sem fölöttébb tetszhetik, mint hogy ennek munkálkodását a lehető legszükebb korlátok közé kivánja szoritani.

A tervezet szerint felállitandó testület teendői semmivel sem lennének fontosabb természetüek, mint azon fogalmazóéi, ki a már körvonalozott tárgyat az irálytannak megfelelő alakba önteni van hivatva.

Nem szándékom a most mondottak által a fogalmazói szakmát kicsinyleni, vagy olyasmit jelezni, mintha a fogalmazói kar fölösleges volna; — de a t. értekező ur nézetei szerint fellállitandó registráló testületet mindenesetre fölöslegesnek kell tartanom, mivel a t. értekező ur általa elérni kivánta azon czélt, hogy a concurrensek qualificatiója könnyen áttekinthető világitásba helyeztessék, hogy a táblás kimutatás minden beadmány mellett feltalálható legyen, az igazságügyér egy testület felállitása nélkül, és pedig könnyebben, olcsóbban és gyorsabban elérheti, ha megrendeli, hogy minden egyes beadmány mellé a felek maguk kötelesek legyenek ilyetén, rendeletileg megállapitandó tartalmu táblázatokat, melyek értekező ur szerint különben is csupán a rekesztett bizonylatok tartalmának táblás kimutatásai — becsatolni.

Én nem hiszem, hogy a testületek által elkészitett és a felek által beterjesztett táblázatok között, mennyiben azoknak mindkét esetben bizonyos, eleve meghatározott rovatokkal kell birnia, valamely különbség lehetne; mivel pedig a t. értekező ur e táblázatok elkészitésén tul a testületekre egyéb teendőket, mint minők az ajánlás vagy véleményezés, nem kiván bizni (legalább ilyesmit nem hoz állitásba), nem látom be, hogy miért lenne szükséges a rovatlap kitöltése czéljából egy testületet előállitani? holott azt a fél maga is ép oly pontosan kitöltheti, ha az előiratik. Mert részemről én nem teszem föl egy birói tisztségre pályázóról sem, hogy a folyamodványa mellé csatolt táblázatba (ha csak e tekintetben okmányt is nem használna; de ez esetben az a testület által készitett táblázatba is bejönne) oly valótlanságokat igtatna be, melyeket maga a beadmány megczáfol.

Ami már a táblázatok kitöltésénél a t. értekező ur által kivánt nyilvánosságot illeti, — tekintve, hogy a táblázatok a felek által használt csatolmányoknak lehetnek csupán tartalom mutatói, — ki kell jelentenem, hogy én e kivánatot oly *divat-igénynek* tartom ez alakban és e helyen, melynek gyakorlati jelentősége nincs.

Egy, az igazságügyminiszterium kebelében fölállitott testületről senki sem teheti föl, hogy a kérdéses táblázatokat szándékosan meghamisitsa. A táblázatok hiányossága tehát csupán tévedés és elnézés következései lehetnének, minek kikerülésére pedig legbiztosabb eszköz az, ha minden táblázatot maga a fél készit el, kiről föl lehet tenni, hogy a táblázatban mindazt kitüntetni, mit bizonylatok által igazolni törekszik, el nem mulasztandja.

Az elmondottakból helyes következtetésként hiszem levonhatni, hogy:

a t. értekező ur által a miniszterium kebelében felállitandónak véleményezett testület, minthogy annak teendője a tervezet szerint csupán a minőségi táblázatok elkészitése volna, melyet azonban maguk a felek sokkal pontosabban teljesithetnek, — felesleg;

és felesleges, mert egy ilyetén testület fenállása a beadmányok számát alább nem fogná szállitani; mert az értekező által kijelölt hatáskörben mozgó testület az igazságügyérnek a kinevezések körüli fáradalmait nem kevesbitené;

hogy a nyilvánosság — ha a táblázatokat a felek készitik el — a pályázóknak saját beadmányaikra nézve legnagyobb mérvben rendelkezésökre áll.

Nem tudom: lehetnek-e a t. értekező urnak a most levont következtetések helyessége ellen elfogadható kifogásai? Annyi bizonyos, hogy bármennyit gondolkozom is én, az ellen mit sem vagyok képes felhozni.

Teljesen meg vagyok győződve, hogy egy központi testület fenállása esetén is csak oly nagy lesz a beadmányok száma, mintha ily testület nem léteznék; s meg vagyok győződve, hogy a t. értekező ur által körvonalozott hatáskör keretén belől az illető testület az igazságügyérnek segitségére egyátalán nem lehet az elsőbíróságok szervezésénél, mely pedig oly nagymérvü vállalat, miszerint annak helyes és gyors keresztülvitelére — mint azt idevonatkozó korábbi soraimban indokoltam — egy, — bármennyire tevékeny és bármily magas szellemü egyén teljesen képtelen.

Itt tehát ismét előáll a kérdés: mily rendszer az, mely szerint a birói állomások az ország legkitünőbb szakférfiaiból lehető gyorsan s lehető leghelyesebb tapintattal volnának betölthetők?

Én e kérdés megoldásához a személyes felelőség elvét vettem alapul, mert ugy véltem, hogy ez az egyetlen pont az, melyből kiindulva kellő siker várható.

Legczélszerübbnek hittem ugyanis, ha a felelős igazságügyér az arra legméltóbbnak talált egyének soraiból saját felelőségének nevében s erejénél fogva a törvényszéki elnököket kinevezvén, s őket saját magá-

val szemben eljárásaikért szintén felelőssé tevén, megbizná, hogy illető törvényszékeik területén a bíróságokat megalkossák; mert ugy vélekedtem, hogy a mód szerint nemcsak a folyamodók közöl választani, hanem a legjelesebb szakférfiakat megnyerni; — az igazságügyér felelőségérzetéből eredő előnyöket a kinevezendő elnökök számával szorozni; s végre, a kinevezési munkálatot fölötte könnyüvé tenni sikerülend.

A t. értekező ur e nézetet nem helyesli, s ellene a következendő nehézségeket hozza föl:

1) nem hiszi, hogy lelhetők volnának oly elfogultság s emberi gyarlóságoktól ment, egyéni viszonyokon és párttekinteteken tulemelkedni képes emberek, kikre a szabadság és alkotmányosság korszakában (??) ily roppant jogot ruházni lehetne;

2) nem helyesli, hogy a hosszas tanulmányok s nehéz küzdelmek által szerzett egyetlen szellemi vagyon böcsüse egy egyes ember legyen; és ily tökélyes embert egyetlen osztályban sem talál: az aristocraták szolgalelket keresnek; a régi táblabirák pedig nem állanak az ujabbkori törvénykezés szinvonalán, de ha állanának is, végére nem mehető megyei összeköttetésekbe levén hálózva, tőlük elfogulatlanságot nem várhat;

3) feltéve, hogy találhatók lennének is ily csalhatlan férfiak, ezek magukat a törvényszékek alkotóinak méltán tekintvén, a bíróktól hálás alázatot követelvén, ezek önérzetét bosszantó személyes nagyralátásaikkal sértenék.

Nem kivánom tagadni, hogy a t. értekező ar aggályai az első tekintetre némi szinezetével a jogosultságnak ne birnának; — de a 3-ik pontra itt azonnal megjegyezni ohajtom, hogy az én tervezetem szerint az elnök saját közvetlen érdekénél fogva a legkitünőbb szakférfiakat keresné meg s *kivánná megnyerni* a pályázatra; ezek a *megnyert* emberek pedig nem tévesztendők össze azokkal, kik idejöket hivatal-kereséssel töltik el, s kik, ha egyszer elérték a forrón óhajtott kényelmes existentiát, készek mindent eltürni, csak hogy állásaikat megtarthassák; — ezek nem türik a személyes nagyralátásokat, és épen azért nem fog akadni olyan tapintatlan elnök, ki irányukban ily modort venne föl, jól tudván, hogy általuk azonnal a faképnél hagyatnának a fölött elmélkedendő, miszerint az oly emberek irányában, kiket megnyerni kell törekednünk, belépésök után oly modorral kell viseltetnünk, mely öket a kilépésre ne késztesse.

Visszatérve az értekező ur aggályaira: — tagadhatlan, hogy az ember mindenesetre mindenkor és minden viszonyok között ember maradand; legtöbbnyire alá van vetve mind az emberi gyarlóságoknak, mind a tévedhetés esélyének; tetteiben sokszor pártnézetek, de legtöbbnyire önzés vezérlik. Szivét gyakran nagyravágyás, masok kicsinylése s nem ritkán nemtelen érzelmek fogják el; szóval az ember: ember, az ember gyarló!

Ámde, hatalmunkban áll-e ezt megváltoztatni? képes-e a t. értekező ur oly rendszert ajánlani, mely az emberi gyarlóságok kizárásáról biztosithatna bennünket? Nem egyes emberekre (a felelős miniszterekre) bizatik-e mégis korunkban országok, nemzetek, milliók sorsa s jövője; s látott-e már a t. értekező ur valahol felelős miniszteri rendszert eltöröltetni az általa fölhozott s 3 pontba összefoglalt okok alapján?

Tud-e a t. értekező ur a személyes felelőség elve alapján nyugvó institutiók elvetésével, ennél jobbat, czélszerübbet, s a közérdeket inkább biztositót föllállitani?

Tervezete a bíróságok kinevezése tárgyában nem tanuskodik erről, s én részemről kénytelen vagyok kijelenteni, hogy azt egyátalában nem tartom elfogadhatónak.

E tervezet a kinevezési és választási rendszerből van complicálva, és pedig oly formán, hogy abból mindkettőnek előnyei ki lettek zárva.

A biró e szerint egy megyei bizottság által lenne megválasztva, s a már bevégzett választási tény csupán jóváhagyás végett terjesztetnék a kormány elé, mely a töle igényelt jóváhagyást vagy minden esetben megadná, — ha t. i. birókiválasztási jogáról a megyei testület javára komolyan lemondana, s magának csupán a sanctionálás jogát lenne hajlandó föntartatni, — vagy a legtöbb esetben megvonná, — ez által az egész bizottsági tréfát alkotmányos bohózatnak jelezvén.

Felteszem a t. értekező urról, hogy azon jóváhagyási jogot, melyet tervezetében a kormányra ruházott, nem akarja önálló kinevezési jognak, — s azon ajánlási jogot viszont, melylyel egy ajánlattétel végett komoly szándékkal s utógondolat nélkül felállitott testület birandana, nem szándékszik egyszerü, alárendelt közremüködésnek vitatni.

Midön ugyanis az értekező ur tervezetét szerkeszté, bizonyosan azon föltevésre alapitá azt, hogy a kormány a bizottság munkálatát oly jelentőségteljesnek fogja tekinteni, mely teljes mértékben hitelt érdemelvén, irányadóul fog tartatni; — s nem oly szükségtelen dologszaporitásnak, mely csak azért nem mellőztetik, hogy ez által a kinevezési rendszerről a kábák által megbámult alkotmányossági már le ne töröltessék.

És ha ezen föltevésből indult ki, ugy reményleni kellett, hogy azon egyének, kik a bizottság által mint első sorban méltánylandók jelöltettek meg, a kormány által minden esetben el lesznek fogadva. — Ebbeli reményében támogathatta öt a mindennapi tapasztalás is, mely szerint oly esetekben, midön törvény alapján a kinevezendők egy testület által ajánltatnak, a kinevezés jogát tényleg az ajánló testület gyakorolja, maga a kinevező, a felterjesztettek közt leginkább ajánlott kinevezése által csak az ajánló testület akaratát hagyja helyben, jelzi bevégzett ténynek, mint az történt legközelebb az államszámvevőszék elnöki székének betöltésénél is.

És ha ezen föltevésből indult ki, ugy tudnia kellett, hogy az általa tervezet behozott testületi ajánlás a siker tekintetében mindenesetre (minden állitás alól van kivétel!) egyértékü a kinevezéssel, ép ugy, mint az elnöki ajánlat esetében is, — azon lényeges különbséggel azonban, hogy mig a lényegileg egyes által gyakorolt kinevezés a személyes felelőség bizalmat gerjesztő elvén alapszik, addig a testületi kinevezés ez alapot és minden más garantiát nélkülöz.

Az értekező tervezete névleg érintetlenül hagyja a kinevezési rendszert, de lényegileg 12 egyén által gyakorolt választási jogalapra helyezi a tervezete szerint alakitandó birósági szervezetet; — ugy azonban, hogy maga a tervezet sem szabad választásinak, miután a választás nem a polgárok összesége által gyakoroltatik, — sem kinevezésnek, minthogy abból ennek alapja, a személyes felelősség hiányzik, — nem nevezhető.

E tervezet szerint a kormány hatásköre csupán arra terjedne ki, hogy a benyujtott kérvényeket beigtattassa, azokhoz minőségi táblázatokat készittessen magából a kérvényből s a kérvényeket a megyei bizottságokhoz leküldje annak megjelölésével, hogy az illető concurrens minö állomásra pályázik; (hogy e megjelölésre mi szükség lenne, holott az a kérvényben amugy is benfoglaltatik? — nem tudom) végül pedig, hogy a beérkezett müveleteket tudomásul vegye s illetőleg a

leginkább ajánlottak kineveztetését végleg foganatositsa.

Mire mindezen teketoria? ha már a kormány pusztán sanctionáló hatalommá válik, mért nem küldeti a t. értekező ur a kérvényeket egyenesen a megyei bizottságokhoz? miért küldeti a miniszteriumhoz; talán hogy ennek is tudomása legyen a szervezési mozgalomról, s hogy e munkálatnál ez is teljesithesse a kérvényekből összeállitandó rovatlap kitöltési fontos feladatát?

De ha a birókiválasztási müvelet lényegét minden megyében egy testület lesz hivatva végezni, nem értem: miért lenne szükség e rovatlapra, mely a kinevezési munkálat könnyitése czéljából csak az esetben tekinthető valóban szükségesnek, ha munkával különben is tul halmazott egy ember végzi a kinevezési föladatot.

A t. érkező ur határozottan elveti az általam javallott elnöki ajánlás rendszerét s elveti ezzel együtt az 1869. IV. t. czikket, mely csupán a személyes felelőség elvén állhat meg. A biró választási joggal 12 megyei individuumot bir meg élőkön egy olyan egyénnel, kiből még törvényszéki elnök is lehet, ha t. i. a kormány által kineveztetik.

A 12 megyei ur, élén a miniszter által küldött egyénnel mindenekelőtt a pályáról erkölcsi qualificatiója fölött *zárt ülésben*, aztán nyilt ülésben ugyan, de titkos szavazás utján a jelöltség fölött határozna.

E tervezet előállitása közben a t. értekező ur mindenekelőtt ezen körülményt feledé el számitásba venni, hogy az 1869-ik évben a 10-ik t. czikk meglett hozva, hogy az, miszerint a birói hatalom ezentul tényleg és nem pusztán névleg a fejdelem nevében lesz gyakorlandó, olyatén fait accompli, melyhez a biróságok szervezése körüli elmélkedéseink közben alkalmazkodni vagyunk kénytelenek.

Azonban eltekintve ettől, ha a tervezet magán az 1869. IV. tvczikken hajótörést nem szenvedne is: — lehet-e a tervezettől joggal üdvös eredményeket várnunk?

Az elnök ajánlati joga ellen azért emelt szót a t. értekező ur, mert az emberek gyarlók; mert köztök oly tökélyes egyént, ki „egyetlen szellemi kincsünk: tudományunk végrehajlatlan böcsüse lehetne“ egyetlen osztályban sem talált; — mert a törvényszéket teremtő elnök a birókkal szemben alázatos hálaadatosságot arrogálna magának; mert igy minden biró az elnöktől tétetnék függővé.

Kikből állitaná elő a t. értekező ur a megyei 12 tagu bizottságot? *A mágnások osztályából?* — nem, mert hisz ez osztálybeliek „szolgalelket keresnek“ s igy — közlő szerint — ők ugyancsak nyomorult birói testületet állitanának elő!

A régi táblabirákból? — nem, mert hisz ezek, „végére nem mehető megyei összeköttetésekbe levén hálózva“ — elfogulatlan választást nem eszközölhetnének, s pedig annyival kevésbé, minthogy mindannyinak bizonyosan lenne legalább egy, a megyei hálózatban fenakadt pártfogoltja, kik pedig nem mindég a fényes tehetségnek közül szoktak választatni. — Minthogy e testületek eljárásaikért nem vettethetnének felelőség alá; — minthogy ha vettethetnének is, a testületeknél a felelőség érzete nem gyakorolja azon üdvös hatást, melyet az egyeseknél, különösen pedig magánál az elnöknél gyakorolna; — s végre, minthogy a szavazás különben is titkosan eszközöltetvén, az illetők még csak azon szégyenérzet sulya alól is fel lennének mentve, mely megszáll bennünket, ha a közügy ellen privát érdek végett merényletet szándékozunk elkövetni.

Vagy a gazdászok, kézművesek, kereskedők stb osztályából alkotná t. értekező ur ama bizalmi bizottságokat? De hát kérem, ezen különben igen becsületes, de nem szakismeretekkel biró bizottságot inkább hajlandó elfogadni „sok évi fáradság által szerzett egyetlen szellemi kincse, szaktudománya böcsüseül“ — mint a szakképzett s minden esetre a közönségesnél magasabb szellemü törvényszéki elnököt? — Én részemről nem tarthatok vele e tekintetben!

Vagy végre, a bizottság talán *a megyei szaktudósok legjelesebbjeiből* lenne összeállitandó? — Helyes! — De ez esetben aztán kik lennének a candidatusok? Az alsóbb rendü szakférfiak? — Mert fájdalommal kell nyilvánitanom, hogy hazánkban — a városok egy részét és nehány megyét kivéve — kitünő szakférfiak dolgában oly szegényeknek képzelem magunkat, hogy a 12 szakférfi által a kitünőségek sora ki lenne meritve; sőt lehetnek oly vidékek is, hol még e 12 szakférfit sem lehetne kiállitani, s ez esetben a választó testület valószinüleg előtte ismeretlen egyének fölött volna kénytelen biráskodni.

Én e kitünő szakférfiakat tervezetemben nem bizottsági tagoknak szántam, hanem az elnökök által birói tagokul kivántam megnyeretni; mert ugy gondolkoztam, hogy minden kiváló tehetségnek a szervezetböli kivülhagyása — pedig a t. értekező ur által tervezett pályázat szerint ép ezek maradnának ki, s a versenytér a középszerüségeknek maradna nyitva — pótolhatlan vesztesége az ügynek.

Értesittethetik-e e tervezet szerint a személyes felelőség? — kárpótoltatik-e valami által azon előny, mely az elnökök azon eljárásából származnék, hogy — saját közvetlen érdekök által sarkaltatva — az ügynek a legkitünőbb szakférfiakat megnyerni törekednének?

Ki lenne a tervezet szerint választott biróságokért felelős? Fentebb kimutatám, hogy a bizottságok nem.

Talán a kormány, mely mint pusztán sanctionáló hatalom a felelőséget magáról el és méltán az ajánló bizottságokra háritja?

Vagy végül: az a kormány által a bizottságokhoz küldött *valaki*, ki — hatáskörrel a tervezet szerint a bizottság megalakitásán kivül nem birván, — sem jót, sem roszat nem tehet, — ki legfelebb arra lenne hivatva, hogy az álszabadelvüség nevében elpusztitott ügyet szépen elsirassa?

Én nem hiszem, hogy e tervezet nyomán bármely viszonyok között csak türhető biróságokat lehetne is felállitani.

És itt önkénytelenül azon kérdés merül fel, hogy minő szent érdek lehet az, melyért egy lehető kitünő birói kar szép eszméjét a t. értekező ur igy föláldozni kész?

Talán az alkotmányos szabadság — nyilvánosság — democraticus elvek — népjogok — és egyenjoguság nyer azáltal valamit?

A világért sem, mert e tervezetben egy atomnyi szaabadelvüség sem létezik!

Kik lennének is e szerint a választók? — A polgárok összesége? — nem: 12 megyei ur. De legalább hát ezeket a nép fogja választani? Egyátalában nem: a miniszter által kiküldött *néma kormánybiztos*, kire a birák kiválasztását a t. értekező ur nem merte ugyan rábizni, mert erre nem vélte képesitettnek, de egy sokkal nehezebb és bajosabb munkát, a biró-candidatusok fölött itélni hivatottak kiválasztását már reá bizta; (de, reménylem nem azon elvnél fogva, hogy ki egy biró képességét megbirálni képtelen az 12 oly férfi kiválasztására, kiknek a megbirálandónál magasabb képzettséggel kell birniok már képesnek vélhető volna?) s kit a miniszter valószinüleg valamely főbenjáró nagy büntet-

teit a guillotine-pad helyett a 12-ös bizottsághoz küld bünhödni, hogy ott látva, miként öletik meg egy szép s nagy reményü eszme? vérkönnyeket legyen kénytelen hullatni; — mert szakférfira nem képzelek nagyobbként, mint látni, hogy egy szép eszme, anélkül, hogy azt megvédhetné, az önérdek, avatatlanság stb. által miként silányittatik el egy félszeg rendszer következtében.

És *miként eszközöltetik a választás?* Talán a t. közlő ur által erősen hangsulyozott nyilvánosság alapján? — nem biz az! hanem részint *zárt ülésben*, részint pedig *titkos szavazat utján!*

Ámde igy ki lesz zárva az elnök magánérdeke, — igen, hogy ez *egy*, felelősség által korlátolt, sőt az ügy javára müködő érdek helyett, *12 felelősség* által nem korlátolt s nyilvánosság által sem enyhitett gonosz érdek nyerjen befolyást az ügy tönkre silányitására; — a kinevezés jogát a kormány csak névleg fogván gyakorolni, a biró sem a kormány, sem az elnöktől nem függ, — hanem fog a helyett függeni az öt — a polgárok egyetemének jogtalan és indokolatlan kizárásával — választó 12 gyarló emberből álló testülettől, mely a magán, családi érdekeknek titkos intriguáknak s egyéb kárhozatos müveleteknek lesz gyupontja.

Végre, az elnök igy holmi „személyes nagyralátásokkal" nem fog nyomást gyakorolhatni az önérzetes birora; — nem, mert először a testület által kiválasztott mignonokban egyátalán nem szokott lenni az a bizonyos önérzés, mely leginkább kiváló jellemeknél észlelhető, s melyre nyomást lehetne gyakorolni; és mert másodszor az alázatos hálaérzet követelési jogát *12 öreg* fogván magának követelni, a szegény, kormány által kinevezett elnöknek, kire talán az „alkotmányosan választott" biró szánalommal is tekintene, e jogból hulladék is alig jutandana.

A t. értekező ur tervezete szerint a titkos gonosz érdekek az ösmeretlenség kedvezménye mellett harczra lennének fölhiva a közérdek ellen s az önérzettel biró kiniinő szakférfiak az azon gyakori eshetőségrei kilátás által, hogy *egy gyönge fraterért* mellőztetni fognak, visszariasztatván a pályázattól, a mindennapi és jelentéktelen emberkéknek aranykora kezdödnék el; — pedig én azt gondolnám, hogy az állam magas érdekei nem olyanak, melyek azért, hogy egynehány könnyü individuumnak kényelmes existentiát biztositthasson, az „*urabátyja*" további gondolkozás nélkül föláldoztathassanak.

Ha a t. értekező ur azt hozta volna ajánlatba, hogy a biróságok *elnöki ajánlás helyett a versenyvizsgálat eszméjének alapján* állittassanak föl, ajánlata ellen azon kifogásokon tul, melyek a vizsga bizonyitó ereje ellen átalában fölhozhatók és azontul, hogy a versenyvizsgák mellett még mindig fönn állana az erkölcsi qualificatió megállapitásának nehézsége, alig hoztam volna valamit föl.

Ha pedig azt hozta volna inditványba, miszerint a kinevezési rendszer elvetésével a választás jogát — egy, a czélnak megfelelő módozat szerint — a polgárok egyetemére bizzuk, mely eltekintve több, fölötte fontos politikai okoktól — a tapasztalás és az ennek hangot adó Montesquieu szerint a biró erkölcsi qualificatióját legilletékesebben képes megbirálni, — ugy az 1869. évi IV. t. czikkre mutattam volna csupán, s azt mondtam volna, hogy e t. czikk nem létezése esetén kezet fognék vele.

De midőn egy oly complicált tervezettel áll elő, mely sem nem szabadelvü, sem pedig egy, az ügy érdekét szivén viselő szakember által nem óhajtható; — mely a szabadelvüség álarcza alatt egy nagy hazai érdeket és fényes eszmét volna szétrombolandó: — kijelentem, hogy tervezetét majdnem minden feltehető módozatok között a legroszabbnak vélem, s azt soha és semmi körülmények között magamévá tenni hajlandó nem volnék.

MARGITAY DEZSŐ.

Megjegyzések

az államorvosi közegek szervezéséröli törvényjavaslatra tett észrevételekre.

(Vége.)

A biharmegyei orvos-gyógyszerészi egylet az államorvosi közegek országos szervezéséről törvényjavaslat tárgyában a m. k. belügyminiszterhez intézett feliratában azon nézetét nyilvánitja, hogy az országos egészségügyi tanács felállitása, mint költséges, nehézkes intézmény felesleges; lényeges feladatát csupán a néha szükségessé vált felülvéleményezés és orvosi műhibák megitélésébe helyezi, mit kitünő államorvosi tehetségekből a központban alakitandó „orvostudományi központi bizottság" inkább tehetne, s ugyanez az időnkint felmerülő alkalmi tudományos kérdések vagy szükséges ujitások tárgyalásába, mint enquéte-bizottság befolyhatna. A fősulyt az egészségügyi osztály szervezésére fekteti, s gyorsabb, biztosabb, egyöntetübb eljárás végett csakis ezen szakosztály láttatnék el a kellő, szakértelmüleg képesitett személyzettel, s ennek keretébe kiegészitési részletül illesztetnék be az orvostudományi központi bizottság. Az egészségügyi szakosztály, mint önálló főhatóság az átalános és egyetemes közegészségügy összes országos teendőinek — orvosközigazgatási, orvosrendőri, orvostörvényszéki, gyógyszerészi, vegyészi, barmászrendészeti — szakszerü hatáskörében idegen befolyás nélkül működne.

Az egészségügyi közigazgatás vezetésére szakértelmileg képesitett orvosi személyzetből álló miniszteriumi egészségügyi osztály mellett egy központi, független szakkitünőségekből álló tanács — neveztessék ez országos egészségügyi tanács vagy orvostudományi bizottság, orvosi kar, orvosi collegiumnak, mindegy, mert érdemileg a dolgon mit sem változtat — azért szükséges, hogy az államkormányzat, mint az a törvényjavaslat indokolásában ki van fejtve az egészség-orvosi ügy vezényletében minden szakmára nézve jártas és jeles egyéniségek által támogattassék, kik különben kizárólag miniszteri hivatalokra alig vállalkoznának. E tanács az államkormányzatnak az összes közegészségi orvosügyekben szakértő tanácsadó, a tudományt képviselő testülete, melynek átalánosan azon feladata, hivatása van, hogy az orvosi természettudományok elveit, a különböző szakok idő szerinti kifejlődésének megfelelően, az orvosi, közegészségügyi igazgatásnál érvényesitse, a közegészség-orvosügyi törvényhozást, orvosi intézményeket, a korral lépést tartva, egyre tökéletesbitse, s a hygiena és prophylaxis terén a tudomány vivmányait életbeléptetni tudományos tekintélye és befolyásával elősegitse. E nagy horderejü feladatnak az egészségügyi osztály, mint közigazgatási hatóság, teendői halmaza, hivatalos állásból kifolyó függése miatt megfelelni alig lesz képes; másrészről hivatalban nem levő tehetségeket ez irányban erélyes actióba hozni, ha valahol, nálunk kivánatos, sőt szükséges. Az országos egészségügyi tanácsban a bureaucratikus szellem megcsontosodásától, egyes tekintélyek önkényszülte zsarolásaitól tartani épen nem lehet, miután a tanács tagjai csak ideiglenesen működnek, az ügykezelési szabályzat legyen jótékony gát, s a sajtó éber figyelemmel, de tiszta szándékkal feladatához hiven kisérje a testület és az egyesek működését. Hogy e fényes testületben a tagság az érdemnek biztosittassék, a törvényjavaslat 5. §-át következő ponttal szükséges kiegészitni: mihelyt a hazai orvosi rend egyesületi uton képviselve lesz, az egészségügyi tanács tagjainak fele részét az orvos-gyógyszerészi rend választja. Ezen módozattal a pártszellemtől sem lehetne tartani, s bizton el lenne érve, hogy a tanács tagjai a hazai orvos-természettudományok capacitásai, a hygiena buvárjai, a törvényszéki orvostan jelesebbjei, a közegészségi ügyigazgatás felkentjei, s a jobbak java lennének. Időnkint felmerülő alkalmi tudományos kérdések, szükséges ujitások tárgyalásánál az egyes szaktudósok, a gyakorlati élet embereinek meghivása, a kik ez idő szerint nem a tanács tagjai, a tanács nagy feladatainak szükséges követelménye.

A gömör-kishontmegyei orvos-gyógyszerészi egyletnek az aradi nagy gyülésen inditványba hozandó javaslata „az országos orvos-gyógyszerészegylet alakitása tárgyában," a nagy gyülés számos teendőinek egyik fontos tárgya leend. Hogy ez életrevaló inditvány tetté váljon, kivánatos volna már csak azon egy okból is, hogy lehetőség lenne idővel az országos egészségügyi tanácsot a fentemlitett alapon rendszeresiteni. Szászországban a „Landes-Medicinal-Collegium" ez alaponi szervezete igen gyakorlatinak bizonyult be. Kivánatos volna, ha a t. gömöri egylet fentebb emlitett inditványát főbb vonásaiban közölné, hogy azt az aradi nagygyülésen némi készültséggel, s necsak ex abrupto lehetne tárgyalni.

Ha az államorvosi közegek mikénti szervezésének kérdése a már szép számmal létező orvosegyletekben, szak- és napi lapjainkban minden oldalról behatóan tárgyaltatik, a nyilvánitott helyes nézetek a javaslat szerkesztésének nehéz munkáját rendkivül könyebbitették volna, s a kölcsönös eszmecsere, felvilágositás által az eltérő nézetek kiegyenlitve, bizonyosan az utólagos vélemények összhangzatosabbak lennének. Tanulságos, intő példa; de örvendetes jelenség, mert várni lehet, hogy a már létező s közel jövőben egymásután hazánk minden vidékein keletkezendő orvosegyletek, a zemplénmegyei egylet inditványát felkarolva, kölcsönös érintkezésbe lépnek; ugyszinte szak- és napi lapjainkban a közegészségügyi egyes reformkérdéseinek tanulmányozása, vitatása által a kivánt közérdekeltség felébresztetik, s az egyes kérdéseknek, hazánk viszonyainak legmegfelelőbb megoldása tekintetében a megállapodás létre fog jönni.

A törvényhatósági és helyi egészségügyi bizottmányokra, a községi orvosi intézményre a törvényjavaslatban vonatkozó pontozatok osztatlan tetszésben részesülnék, s csak a kivihetőség lehetősége tekintetében nyilvánulnak aggodalmak. Hazánk nagy közönsége még nem birhat azon öntudatos meggyőződéssel, hogy a hygiena által számtalan bántalmak elháritathatók, s hogy érdekében beruházott tőke ezerszeresen visszafizettetik a haza productiv munkaerejének nagymérvü fokozódása által. Ha jelenben a mult mulasztásai által hazánkban a szakképzettség, — az átalános culturai, társadalmi, közgazdasági tekintetben a szükséges előfeltételek nagy részben hiányzanak, az csak sürgetőbb ok, hogy a fenforgó viszonyok tekintetbevételével az összes tényezők, elemek, melyek rendelkezésre állanak, kellően mérlegelve felhasználtassanak arra nézve, hogy közegészségügyünk jobb jövőjének, rendszeres, fokozatos kifejlődésének szilárd alapja tétessék le. Igaz, — nyomasztó népmüveltségi, értelmességi, pénzbeli viszonyaink miatt ezen messzeható üdvös intézményeket azonnal s mindenütt sikeresen életbe léptetni nem lehet, de honunk haladásával lépésről lépésre a közegészség tekintetében is nagyobb térfoglalás biztos csak ugy várható, ha életbe léptettetik mi hamarabb az, a mi egyelőre kivihető.

AMBRÓ J.,
orvostudor.

Különfélék.

(A népszámlálási ügy jelen állásáról) következő hivatalos jelentés tétetett közzé:

A népszámlálás előleges eredményé kitüntető és ő Felsége elé terjesztett jelentés keltétől, vagyis f. é. máj. 24-től fogva mind sürübben érkeznek ugyan az egyes törvényhatóságoktól a kész munkálatok a statistikai osztályba, mindamellett sokkal több van mindelkoráig hátralékban, semhogy az országos összeállitás, — mint előre tervezve vala, f. é. aug. havában sajtó alá adathatott volna.

A magyar s erdélyi 151 törvényhatóság közül beérkezett ugyanis 126, hiányzik tehát 25 törvényhatóság munkálata, és pedig:

15 magyarországi megyéből,
1 „ városból,
6 erdélyi megyéből s székből,
3 „ városból.

A beérkezett anyagból kisebb-nagyobb mértékben hibásnak találtatott és kiigazitás végett visszaküldetett:

17 magyar megye,
18 „ város,
5 erdélyi megye és szék,
9 „ város,

összesen *19 törvényhatóság* munkálata.

Részint az eredeti beküldés, részint kiigazitás után feldolgoztatott és végleg nyomdakészen áll:

15 magyarországi megye és kerület,
38 „ város,
9 erdélyi megye és szék,
9 „ város,

össz. 71 *törvényhatóság* munkálata.

Munka alatt van *6 törvényhatóság* munkálata, mely összegek együtt megfelelnek a magyarország s erdélyi *151 törvényhatóság* számának.

Horvát-Slavonországok teljes vagy megyénkénti népszámlálási munkálatainak beküldésére az illető országok kormánya, a határőrvidéki eredmény átengedése iránt a közös cs. és kir. hadügyi miniszterium megkerestettek.

A beérkezett munkálatok minőségét, illetőleg megjegyzendő, hogy a végleg megállapitott népszám az előleg bejelentettől kisebb nagyobb mértékben majd mindenütt, néhol épen tetemesen eltér; minélfogva az összes anyag bekerülése után a népszám ujra fog eszközöltetni.

A feldolgozásra végül megjegyzendő, hogy az nemcsak az absolut számok összeállitására, hanem az arány- és viszonyszámok kiszámitására, valamint a lehető összevetésekre is kiterjed és egyenközüen haladván folyvást, az anyag beérkezésével, lehetővé fogja tenni, hogy nehány napra az utolsó törvényhatósági munkálat beküldetése után az országos népszámlálási mű sajtó alá mehessen. Minthogy azonban ily nagy mű nyomtatása hosszabb időt igényel, az országos összegek valamennyi rovatra nézve a százalék és arányszámokkal együtt szintén előleg fognak közzététetni, — teljes, bár nem részletes képet nyujtandók az 1869/70 diki számlálás eredményéről.

Több oldalról történt felszólitás következtében, — hogy valjon a

„JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY"

folyó évi első félévi folyama teljes példányban még kapható-e — arról értesithetjük a t. cz. érdekelteket, hogy a

Jogtudományi Közlöny

mint a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletekkel

több számai utánnyomatván, — most már teljes példányban kapható, s póstai utalvány mellett megrendelhető.

Ára a (január—juniusi) folyamnak . . . . **6** frt.
Egész évre (január—december) . . . . . **12** frt.
Évnegyedre (jul.—szept., vagy okt.—decz.) . **3** frt.

☞ Az előfizetési pénzek bérmentes küldése kéretik. — Pest, szept. 1870.

A „Jogtudományi Közlöny" kiadó-hivatala,
(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 37. Pest, 1870. szeptember 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Vélemény

Dr. Hoffmann Pál, egyetemi jogtanár urtól *Dr. Dárday Sándor urnak, a magyar jogászgyülés elé terjesztett inditványa tárgyában.*

Vélemény

Dr. Dárday Sándor urnak „az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában“ a magyar jogászgyülés elé terjesztett következő inditványáról: „A magyar jogászgyülés fejezi ki abbeli meggyőződését: miszerint üdvösnek véli, hogy a munkafelosztás elve és szaktanitás igényeinek megfelelőleg a jog- és államtudományok két alkatelemük szerint egymástól elválasztatván, — 1-ször a magyar kir. tud. egyetem jog- és államtudományi facultása különválasztassék s egymástól függetlenitessék; és 2-szor a sok kisebb jogakadémiák felhagyásával, azok helyett még két vagy három egyenjogu jog- és államtudományi facultás szerveztessék.“

* * *

Ezen inditvány a jog- és államtudományi tanintézeteken és tanulmányon két, egymással közvetlenül össze nem függő reformot javall létesiteni; alólirt, némi módositással és közelebb való meghatározással, mindkettőt kivánatosnak tartja.

I. A jog- és az u. n. államtudományok eddig egyesitett tanulmányának tanintézeteinken való elkülönitését az inditványban is okul felhozott „munkafelosztás elve“ indokolja. Ezen elv alkalmazásának lehet, ugyanis, legfőkép tulajdonitani az anyagi és szellemi productiónak ama roppant növekvését és tökéletesbültét, mely századunk törekvéseinek legnagyobb sikerét képezi; ezen elvnek alkalmazása egyaránt üdvös a szellemi és az anyagi munkára, az elméleti és a gyakorlati foglalkozásra nézve; ezen elv immár a jog- és államtudományok körül is sikeresen alkalmaztatott, sőt annyiban már nálunk is tényleg nyilvánul, mennyiben az u. n. államtudományok a jogtanulmány egy szerény appendixének alárendelt helyzetén immár felülemelkedtek, mennyiben azok mivelése egészen önálló, kizárólagos élethivatássá lön és mennyiben viszont a jogászi hivatás ama tudományokat átfogni többé nem képes.

Ha tehát ezek szerint kétségtelen, hogy a jogásznak és az u. n. államtudományokkal foglalkozónak hivatásai sem elméleti, sem gyakorlati téren többé nem egyesittetnek és sikerrel nem is egyesithetők; hogy mindegyiknek üzése egész embert veszen igénybe; hogy már nálunk is, theoriában és praxisban, ama hivatások elkülönültek és a közigazgatásnak a törvénykezéstől közelebb történendő teljes elválasztása után még inkább el fognak különülni; ugy bizonyára czélszerü, ezen nemcsak tényleg fenforgó, hanem mindkét tudományszakra nézve felette üdvös, mivelhogy mindegyiknek alaposabb és tökéletesebb mivelését és alkalmazását eredményező elkülönözésnek immár a *tanulmány* stadiumában is kifejezést, illetőleg helyt engedni, azaz: a *tanintézeteket*, vagy legalább a *tanrendet* ahhoz képest átalakitani.

Az inditvány az épen emlitett kétféle kiviteli módozatok közöl az elsőt, mely leggyökeresebben végez, javallja, t. i. azt, miszerint a két tudománykör különvált helyzetének megfelelőleg az eddig mindkettőre kiterjedő egységes tanintézetek (jog- és államtudományi facultás, akademiák stb.) két-két önálló tankörré osztassanak fel és szerveztessenek, mi természetesen különkülön tanrendnek megállapitását is magával hozza; a másik módozat abból áll, hogy a jog- és államtudományok tanulmányának továbbra is egy-egy tanintézet körében való egyesitése mellett ezen intézeteknél mindazáltal oly tanrend hozassék be, mely akár a jogtudományoknak, akár az államtudományoknak *kizárólagos* tanulását (de természetesen mindkettőét is,) ennek nyomán pedig a formaszerü képesitvények (vizsgák, szigorlatok stb.) külön külön való megszerzését lehetővé teszi.

Midőn jelen inditvány első részét pártolandónak vélem, nem tekinthetem ezuttal sem magam, sem a t. jogászgyülés hivatásának, az annak létesitésére vezető, most emlitett két kiviteli módozatokról is véleményt mondani, hanem elegendőnek tartom, magára a kétségkivül helyes alapeszmére szoritkozva, nézetemül csak azt nyilvánitani, illetőleg a t. jogászgyülést csupán annak kijelentésére hivni fel, miszerint:

„a jog- és az u. n. államtudományok jelen állása, valamint az azokat akár elméletileg, akár gyakorlatilag üző élethivatások érdeke igényli, hogy a mondott két tudománykör mindegyikének külön való tanulmányozása és ennek nyomán a formaszerü képesitvények külön való megszerzése is tanintézeteinknél lehetővé tétessék.“

II. Még sokkal nagyobb érdekü jelen tanviszonyaink tekintetéből az inditványnak *második része*, mely a vidéki jogiskolák szomoru helyzetére vonatkozik.

Azon igazság, hogy a legüdvösebb dolog is oktalan használat által rendeltetésével ellentétben valóságos csapássá válhat, vidéki jogiskoláinkon — kevés kivétellel — sajnosan bizonyult be. Immár egy egész serege a kisebb-nagyobb vidéki városoknak tőn szert az utolsó évtized alatt jogi tanintézetekre, sőt ugy látszik, hogy az ebbeli ambitió még ezentul is bizton számot tarthat kielégitésre, a nélkül, hogy az ily intézet sikeres működéséhez megkivántató kellékekről is gondoskodva volna, nem a tudománynak és a tudományos művelődésnek,

hanem hol confessionalis, hol kisvárosi ambitiónak szolgálnak ezen gomba gyanánt böven termő iskolák; minőségök silányságaért tán azok sokasága akar kárpótolni, csakhogy sokaságuk valójában a silányságnak bajait még szaporitja.

Ezen iskolákból — tisztelet a kivételeknek — már egy egész nemzedéknyi elégtelen készültségü jogászok kerültekki, és ezen pseudojogászok, valamint a közoktatásügyi miniszterium pazar dispensátióiból származott fattyu-jogászokkal, a jogászkar megmételyezésének és az igazságügy romlásának veszedelmét költik fel.

Iskolák, de kivált tudományos tanintézetek, nem szám szerint való mennyiségök, hanem szervezetök és müködésök minősége után itélendők meg, csak az utóbbi altal felelnek meg rendeltetésöknek. Ezen igazságnak vidéki jogiskoláinkra vonatkozó kijelentésével a t. jogászgyülés csakugyan tartozik, tartozik avval azon osztálynak, melyet képvisel, azon ügynek, melynek érdekében müködni hivatva van.

Evvel kapcsolatban helyén volna azt is kijelenteni, hogy formaszerü képesitvényt adó jogiskolák felállitását és tartását semmiféle confessióra vagy községre bizni nem lehet, hanem, hogy ily tanintézeteket elegendő számmal és minden tekintetben jól felszerelve és ellátva az állam állitson fel.

Vidéki jogiskolák szervezésénél mindenesetre az egyetem jogi kara szolgáljon mintául, vagyis, mint az inditvány mondja, minden vidéki jogiskola legyen egy-egy jog- és államtudományi, illetőleg egy-egy jogi és egy-egy államtudományi facultás.

Mindezeknek megfelelőleg kijelenthetné a t. jogászgyülés, miszerint:

„a jogtudomány és jogtanulmány érdeke kivánja, hogy jogiskolákat csak is az állam állitson fel, hogy a vidéki jogiskolák (jogakadémiák stb.) egészen az egyetem jogi facultásának mintájára szerveztessenek, és hogy alsóbb minőségü silány jogiskolák az országban ne türessenek."

Dr. HOFFMANN PÁL.

A bünkisérlet büntethetősége kérdéséhez.

„Forma dat esse rei."

II.

Az alanyi momentum, és itt különösen a dolus büntetőjogi jelentőségét egész terjedelemben fejtegetni, [1] — jelen értekezés körén kivül esik, mely feladatához képest csak azon kérdés vizsgálatára és birálatára szoritkozhatik: valjon a *dolus*-nak van-e önálló jelentősége a büntethetőségre főleg bünkisérleteknél?

Hogy az alanyi momentum: az elhatározott akarat, irányuljon ez akár egyenesen valamely bünös eredmény létrehozatalára (dolus), akár pedig csak oly cselekvény elkövetésére, melyből bünös eredmény következhetik be (culpa), minden büntett (bevégzett v. megkisérlett) lételéhez megkivántatik — az átalán el van ismerve; valamint azt sem vonják meg az objectivisták se kétségbe, hogy a bünkisérletet csak is bünös akaratból (dolus) lehet elkövetni, és igy vétkes bünkisérlet már fogalmilag absurdum. [2])

Ugy szintén elismerik — még pedig az alanyisták is, — hogy a puszta szándék, mig ez t. i. önmagában, a gondolatban létezik, bármily határozott és erös legyen s különben, még a büntethetőség jellegével nem bir, s igy a büntethetőségre semmi jelentősége: „cogitationis poenam nemo potitur." — A dolusnak tehát, hogy a büntethetőségre jelentőséggel birjon, külsőleg, külső cselekvény által kell nyilvánittatnia, objectiv alakot öltenie magára, mert a jogban átalán, s igy különösen a büntetőjogban is csak az létezik, a mi külsőleg, objective létezik.

Mindamellett a subjectivisták, mivel egyrészről a bünkisérletnek a subjectiv momentumot, a dolust egész terjedelemben találják, másrészt pedig a ténynek (factum) épen azért, mivel benne valamely a bevégzett, egész büntett objectiv tényálladékához szükséges lényeges kellék hiányzik, véleményök szerint semmi jelentősége nincs, — azt állitják, hogy a bünkisérletnél egyedül és kizárólag a bünözési szándok (dolus) képezi a büntethető momentumot, a tényt pedig csak annyiban kell és lehet tekintetbe venni, mennyiben a dolusnak külső alakot kölcsönöz, melyben az az érzéki világban jelentkezik.

Névszerint *Buri* erre vonatkozólag ekkép nyilatkozik: [1]) „Daraus ergibt sich, dass allein der in äusserer Gestalt dem Strafgesetz entgegengetretene Wille das strafbare Moment im Versuche ist, die objective Seite des Versuchs aber nur insoweit Berücksichtigung verdient, als sie gerade dem Willen seine äussere Gestalt verleiht;" — és ismét alább: „Hat aber..... die Thatseite des Versuchs weder an und für sich, noch durch den verbrecherischen Willen eine reale Bedeutung, so steht es damit fest, dass allein der Wille das strafbare Moment im Versuche ist, die Thatseite desselben aber nur soweit beachtet werden muss, als sie gerade dem Willen seine Gestalt verleiht;" és ismét más helyen, de már módositva: [2]) „Es ist sonach nicht der blosse Wille, sondern es ist der Wille, welcher bereits durch Handlung ein Theil der Aussenwelt geworden ist, und zu seiner Verwirklichung in den Naturcausalismus eingegriffen, darum aber ganz abgesehen von der Tauglichkeit oder Untauglichkeit der gewählten Mittel sich als einen gefährlichen erwiesen hat, das allein Strafbare im Versuche."

Hogy itt *Buri* az által, hogy a bünkisérlet büntethetőségének jellegét és okát — a tárgyias momentumnak semmi realis értéket, fontosságot nem tulajdonitva — egyedül és kizárólag a subjectiv momentumban, a dolusban találja, s igy ennek a bünkisérletnél a büntethetőségre nézve *önálló jelentőséget* tulajdonit — kiki könnyen belátja. Mert ha az objectiv momentumnak épen semmi jelentősége nincs a bünkisérlet büntethetőségére, akkor minden jelentőség a subjectiv momentumban fekszik, ez egyedül, azaz önálló jelentőséggel bir.

Kérdés tehát: valjon és mennyiben helyes-e nézet? és átalában lehet-e a dolusnak önálló jelentőséget tulajdonitani a bünkisérlet büntethetőségére?

Buri [3]) azt, hogy a bünkisérletnél csak egyedül a dolus a büntethető momentum, és igy csak is az bir jelentőséggel a büntethetőségre, igazolni törekszik: 1) az által, hogy a bünkisérletnél az objectiv momentumnak (a ténynek) nemcsak önálló realis, de 2) semmi realis jelentőséget nem tulajdonit. [4])

Ad. 1. Abból, hogy az objectiv momentumnak a bünkisérletnél *önálló realis* jelentősége nincs, még nem következik, hogy annálfogva minden jelentőség a subjectiv momentumra esek, s igy ez önálló jelentőséggel

[1]) Lásd Krug: Ueber die Berechtigung des subjectiven Standpunktes im Strafrechte. N. Archiv des Cr.—R. 1854. 380. skl. és 501. skl.

[2]) Lásd erre nézve az okokat: Köstlin System etc. 221. skl. Pfotenhauer id. ért. 42. skl. Hälschner System. etc. 178. skl.

[1]) Abhandlungen aus d. Strafrechte. Giesen 1862. 54. és 55. l.

[2]) Gerichtssaal. XIX. 1867. 63. l.

[3]) Buri-ra itt azért vagyok különös tekintettel, mert legujabb védője az alanyi elméletnek és mert előtte senki sem tárgyalta és fejtegette oly tüzetesen és nyomatékkal a subjeetiv nézetet.

[4]) Lásd Abhandl. 54. l.

bir, mert még mindig lehetséges — sőt valoban ugy is van, — hogy az kapcsolatban a subjectiv momentummal jelentőséggel bir.

Ad. 2. Ellenben, abból, hogy az objectiv momentumnak *semmi* realis jelentőség nem tulajdonittatik, sőt ilyet még a subjectiv momentum által sem nyer — igenis következik, hogy egyedül a bünös akarat bir jelentőséggel, és igy önálló jelentőségü. Ez ellenében tehát csak azt kell bebizonyitani, hogy az objectiv momentum csakugyan fontos tényező a büntethetőségre, s igy jelentőséggel bir, habár önállóan nem is.

Annak beigazolására, hogy a bünkisérletnél az objectivitás szintoly fontos tényező a büntethetőség megitélésére, mint a subjectivitás, legközelebb álljanak Burinak saját helytelenül indokolt okoskodásai és másrészt beismerő állitásai, melyekkel épen ellenkezőleg az objectiv momentumnak minden jelentőségét elvitatni akarja.

Ő ugyanis azt mondja: [1]) „Der objective Thatbestand des vollendeten Verbrechens geht nicht in den subjectiven Thatbestand auf, er hat vielmehr einen selbstständigen von diesem unabhängigen Werth. . . . . In dem Versuch findet sich nun der subjective Thatbestand des vollendeten Verbrechens, also der durch die Handlung in erkennbarer Weise in die Aussenwelt getretene Wille, ein Verbrechen zu begehen, in seinem ganzen Umfange, und gerade desshalb ist der Versuch strafbar. Den objectiven Thatbestand des vollendeten Verbrechens enthält hingegen der Versuch nicht, denn es ist natürlich gerade das Wesen des Versuchs, dass in demselben irgend ein Moment des objectiven Thatbestandes des vollendeten Verbrechens fehlt. Fehlt aber aus dem objectiven Thatbestand des vollendeten Verbrechens auch nur das geringste Moment, so wird die ganze objective Vorliegenheit vollständig bedeutungslos, es ist objectiv weder eine ganze, noch halbe, noch überhaupt irgend ein Theil einer Rechtsverletzung vorhanden.“

Ez okoskodásból kitetszik, hogy *Buri* az objectiv tényálladéknak bevégzett büntettnél önálló, a subjectiv tényálladéktól független jelentőséget tulajdonit, és mivel a bünkisérletnél a bevégzett büntettnek egész objectiv tényálladéka valami lényeges kellék hiányánál fogva nem létezik, innen azt következteti, hogy a bünkisérlet objectivitása a tény (factum) teljesen jelentőség nélküli.

Mellőzve itt azon mivel sem igazolt állitás helyességének vagy helytelenségének megvitatását, miszerint a bevégzett büntett objectiv tényálladékának a subjectivitástól független jelentősége van, — hogy miként lehet ebből, ha az igaz volna is, a bünkisérlet objectivitásának teljes jelentéktelenségét következtetésül levonni, megvallom, megmagyarázhatlan előttem. Még inkább lehetne ezt tenni akkor, ha a bevégzett büntett objectiv tényálladékának se tulajdonitanók önálló jelentőséget, pedig ebből is csak az következnék, hogy a bünkisérlet objectivitása *önálló*, de nem az, hogy semmi jelentőséggel nem bir.

Buri az imént emlitett következtetés helyességét az által látszik indokolni, hogy mondja: [2]) „Fehlt aber aus dem objectiven Thatbestand des vollendeten Verbrechens auch nur das geringste Moment, so verliert hierdurch der Rest alle objective Bedeutung, es liegt objectiv weder eine ganze noch überhaupt ein Theil einer Rechtsverletzung, und soweit auch kein Anfang derselben vor.“ Es által azonban az egyátalán nincs indokolva; mert még mindig bebizonyitandó kérdés marad: valjon és miképen veszti el a bünkisérletnél azon maradék (Rest), mely objective tapasztalatilag létezik, minden jelentőségét? és valjon az valóságban sem egész jogsértést, sem ennek részét nem képezi? — Ha bizonyitani akarunk valamely állitást, ezt csak oly indokok, argumentumok felsorolásával tehetjük, melyek vagy már másképen bebizonyitvák, vagy mivel kétségtelen igazságot tartalmaznak, bizonyitásra nem szorulnak. Oly argumentum, mely maga is bizonyitásra vár, nem bizonyit semmit.

Az, hogy a bünkisérlet objectivitásában valamely a büntett objectiv tényálladékának bevégzésére szükséges kellék hiányzik, legfölebb csak azt bizonyitja, hogy az objectivitás bevégzett büntett esetében terjedelemre nézve nagyobb jelentőséggel bir, mint a bünkisérletnél, de mikép se azt, hogy annálfogva az ez utóbbinál minden jelentőségét elveszíti. Sőt inkább, ha az egyes bünkisérleti eseteket jobban szemügyre veszszük, tapasztaljuk, hogy igen is van, még pedig lényeges jelentősége a factumnak, csakhogy természetesen nem magában, önállóan (in se), hanem mindig kapcsolatban tekintve, mint kell, a dolussal, illetőleg ennek tartalmával. A dolusnak, vagy inkább a dolus által elhatározott büntettnek külső alakot, és igy lételt az érzéki világban egyedül a factum ad; mivel pedig a jogban csak az létezik, a mi külsőleg létezik, — mert „non esse et non adparere est idem in jure“ — innen a factumnak, mennyiben a dolusban levő büntettnek külsőleg, s igy jogilag is ő ad lételt kisebb vagy nagyobb terjedelemben, jelentőségét bármily bünös cselekvénynél nem lehet elvitatni. A dolus tehát jogi jelentőséget csak a factum által nyer, de viszont ez csak a dolussal kapcsolatban bir jelentőséggel. Egymástól különválasztva egyik sem bir jelentőséggel, együtt egymást kölcsönösen kiegészitve teljes jelentőséggel birnak. A dolus elhatározza, a factum létesiti a büntettet. Mindkettő egyenlőkép lényeges és jelentékeny tényező.

Egyébiránt azt, hogy a dolus csak a factum által nyer objectivitást, és igy a bünkisérlet az által válik realissá és azzá, a mi, maga *Buri* is beismeri. Ez emlitett értekezéseinek több helyeiből kivehető. Igy különösen egy helyen [1]) mondja: „Denn der Wille muss, ... wenn von einem strafbaren Versuch geredet werden soll, aus dem Innern des Handelnden heraustretend sich dem Strafgesetz entgegen gestellt und sich darum in der Aussenwelt Andern erkennbar objectivirt haben; d. h. es muss die Richtung des Willens nach der Vollendung aus der bereits gegebenen Objectivität zu entnehmen sein“; és ismét: [2]) „Es ist sonach nicht der blosse Wille, sondern es ist der Wille, welcher bereits durch Handlung ein Theil der Aussenwelt geworden ist und zu seiner Verwirklichung in den Naturalismus eingegriffen . . . . . sich als einen gefährlichen erwiesen hat; das allein strafbare im Versuche.“ — Nem foglaltatik-e ezen nyilatkozatokban nyilvános beismerése annak, hogy a dolus, illetőleg a büntett, mely a dolusban csak in idea létezik, realis jelentőségét a factumtól nyeri, és épen azért a dolus önálló jelentőséggel nem bir. Ha pedig a bünkisérlet csak ugy büntethető, ha a büntett nemcsak subjective elhatározva, de objective factum által meg is van kisértve, vagy miként *Buri* magát kifejezi: ha a dolus a factum által külső alakot nyert, nem-e az következik ebből, hogy a factum ép oly jelentékeny tényező a bünkisérlet büntethetőségére, mint a dolus, azaz a bünkisérletnél nem a dolus az egyedüli,

[1]) Abhandlungen 54. l
[2]) Gerichtssaal XIX 60. l.

[1]) Gerichtssaal XIX. 62. l.
[2]) U. o. 63. l.

mely azt büntethetővé teszi, hanem a factum is oly lényegesen concurrál ahhoz, a mennyiben a dolusnak, illetőleg a dolusban csak idealiter létező büntettnek az által, hogy külső alakba öltöztetve, mintegy megtestesitve érzékileg lételt ad, realis, és igy jogi jelentőséget kölcsönöz.

De — mint maga *Buri* is több helyen idézett értekezéseiben beismeri — az objectiv momentum (a factum) a bünkisérletnél nem csupán, mint a dolus puszta külalakja bir jelentőséggel, (bármilyen is legyen t. i. ez), hanem főleg, mint oly külalakja, mely a benne elhatározva levő büntett tényálladékának megfelel. — Hisz *Buri* maga sem elégszik meg a dolus bármily külső nyilvánulásával, hanem megkivánja, hogy a factum, mely a dolusnak jogi létet ad, olyan legyen, miszerint belőle a bünös szándék, illetőleg a büntett, melynek elkövetésére a szándok irányul, egész bizonyossággal kivehető legyen, ugy hogy szinte itt még az önvallomás sem pótolhatja a factum hiányát. Szóval ő maga is azon helyes nézetben van, hogy a bünkisérletnél a szándék csak akkor és addig létezik, ha és a meddig azt külső tények támogatják; mig az oly szándék, melylyel tények nem támogatnak, az érzéki világban nem létezvén a jog előtt semmi fontossággal, s igy a büntethetőségre semmi jelentőséggel nem birhat.

Sőt a bünkisérlet objectiv momentuma (ténye), mint a szándékban elhatározva levő büntett *részleges megvalósitása* is jelentőséggel bir. — Ezt ugyan *Buri* határozottan tagadja. Mert — ugy mond ő — a bünkisérlet ténye önmagában tekintve nem része a bevégzett büntett objectiv tényálladékának, a puszta akarat vagy szándék pedig azzá nem teheti, mert a puszta akarat valamely tárgynak oly tulajdonságot vagy charactert nem adhat, melylyel az már magában nem bir. [1]) Ez okoskodás azonban csak akkor és addig áll, ha és meddig a bünkisérleti tény a szándékban levő büntett megvalósitásának megkezdését még nem képezi, vagy, mint mondani szokás: ha és a meddig a tény az előkészületi stadiumban van. Erre mutat a fönnebbi okoskodás szemlélhetővé tételére saját maga által fölhozott fölvilágositó példa is, [2]) melyben csak is az előkészületi stadiumról van és lehet szó. Mihelyt azonban a tény annyira előrehaladt már, hogy benne a dolus által elkövetni határozott büntett kezdetleges megvalósitása kivehetőleg létezik, azaz, hogy némileg *Buri* szavaival éljek, a dolus objectivállása valósággal meg van kezdve, — tehát a tény az előkészület stadiumán tul van; akkor már nem lehet többé azt mondani, hogy a szándékban rejlő büntett részleg sincs megvalósitva, azaz annak része sem létezik még. És mi által nyeri ezen jelentőségét a bünkisérlet ténye, ha nem az által, hogy a szándékban levő büntetthez, mint egészéhez viszonyittatik és méretik? — Hisz a rész is mindig csak azon egészhez, melynek részét képezi, mérve tekinthető résznek, és bir, mint ilyen jelentőséggel. A résznek, mint ilyennek, csak egészéhez gondolva van jelentősége, habár talán nem is lehet kiszámitani és meghatározni hányad része az egésznek. Igy p. u. valaki házat akar épiteni. Mig e czélra a szükséges anyagot és készleteket beszerzi, a munkásokat megfogadja, a szükséges téglákat stb. a szinhelyre hordatja stb., addig még mindig csak előkészület létezik a házépitésre, de mihelyt az alap, a fundamentum lerakatott, vagy ha már a falak épitése is megkezdetett, ki fogja kétségbe vonni azt, hogy itt a ház épül, a ház épitése meg van kezdve, a tervszerü háznak egy része már létezik?

De legjobban megczáfolja önmagát *Buri*, a mennyiben saját theoriájával jő ellenmondásba. — Ő ugyanis azt állitja, hogy a bünkisérletnél az, a mi objective létezik, semmi jelentőséggel nem bir, mert az sem egész, sem fél jogsértés vagy ennek bármily része, és másrészt elismeri, hogy *teljes* és *minősitett* bünkisérlet létezik, mi különben theoriájából következetesen folyik. E két állitást, miután teljes és minősitett bünkisérletnél objective tagadhatatlanul valóságos jogsértés létezik, alig lehet egymással összeegyeztetni. Vagy nincs minősitett, vagy teljes bünkisérlet, vagy nem áll az, hogy a bünkisérlet objectivitása semmiféle jogsértést, vagy ennek részét nem tartalmazza. De eltekintve a teljes és minősitett bünkisérlet eseteitől csak azt hozom föl: mikor létezhetik rablási bünkisérlet? Nemde akkor — mint Buri maga mondja — ha a létező objectivitásból azt bizonysággal ki lehet venni; ez pedig csak akkor lehetséges, ha az objectivitásban a személy elleni erőszak alkalmazása is előfordul; — minden erőszak pedig, mely nem jogok érvényesitésére alkalmaztatik, jogtalan, jogsértő cselekvényt képez: — tehát azt látjuk, hogy a rablási bünkisérletnél is — noha sem minősitett, sem teljes bünkisérlet nem — előfordul jogsértés.

De még másképp is ellenkezé be jő önmagával *Buri* az által t. i. hogy az objectiv tényálladéknak bevégzett büntetteknél *önálló*, jelentőséget tulajdonit, a bünkisérletnél pedig az objectivitástól minden jelentőséget eltagad. Mert hisz minősitett bünkisérletnél — mit maga Buri sem tagadhat — objective valósággal bevégzett büntett létezik, s igy itt az objectivitás nemcsak jelentőséggel, de önálló jelentőséggel birna, daczára, hogy szerinte csak bünkisérlet létezik.

Sőt Buri maga a bünkisérlet objectiv momentumának is *önálló* jelentőséget tulajdonit. Mert, midőn azt mondja: „Versuch ist dann vorhanden, wenn aus der objectiven Vorliegenheit mit Bestimmtheit hervorgeht, dass eine Handlung zur Uebertretung eines Strafgesetzes unternommen worden ist“ [1]) — ez által nyiltan beismeri, hogy magukból az objective létező ténykörülményekből lehet megitélni: valjon büntethető bünkisérlet létezik, vagy nem?

De még jobban kitünik a subjectiv elmélet egyoldalusága és hiányossága a belőle szükségkép folyó következményekből. [2]) Ugyanis: a) Ha a bünkisérletnél a dolus az egyedül büntethető momentum, s igy az objectivitásnak a büntethetőségre semmi jelentősége sincs, akkor — ha következetesen akarunk eljárni — ott is kellene büntetnünk, hol a dolus külsőleg bármikép, de bebizonyithatólag létezik; tehát még akkor is, ha az még tényekben nem is nyilvánult, hanem csak törvényszéken kivül vagy az előtt tett vallomásból, okiratilag vagy tanuvallomásilag bebizonyitva van. Ez ellen ugyan *Buri* [3]) azt hozza fel, hogy az akaratnyilvánitás ezen módja nem tartozik azon tények közé, melyek a szándékot megvalósitani, objectivizálni szokták, — de ez által ő maga is csak az objectiv momentum jelentőségét ismeri be — De eltekintve ettől továbbá akkor is kellene büntetni, ha a dolus bár tényekben, de oly tényekben nyilvánul, melyek ugyan az akaratnak valamely büntettrei irányulását mutatják, de valóságban a dolust tartalmilag nem támogatják. Erre nézve alkalmas, például szolgálnak az u. n. *vélt büntettek*, a büntettek, melyek egyáta-

[1]) Gerichtssaal XIX. 60. skl Abhandl. 54. skl.
[2]) Gerichtssaal XIX. 61. l.

[1]) Abhand. 55. l.
[2]) Buri helytelenül más következményeket von le nagy részben elméletéből. Ld. Abhandl. 55. skl.
[3]) Gerichtssaal XIX. 62. l.

lán alkalmatlan eszközökkel vagy tárgyakon követtetnek el. Igy különösen meg kellene büntetni tolvajlás, vagy rablás kisérlete végett azt, ki más birtokából idegennek gondolt, de valójában saját jószágot akar, első esetben egyszerüen, második esetben személyellenes erőszakkal elvenni; ugy szintén gyilkossági vagy emberölési kisérletért azt, ki ölési szándékkal holt emberre lő, vagy rajta halálos döféseket tesz, vagy valakit czukorral, melyet méregnek tart, megmérgezni törekszik. — Igen különös, hogy maga *Buri* se tartja ez eseteket büntethetőknek, és pedig azon egyszerü és igen helyes okból: „indem sich kaum denken lässt, wie hier die Meinung des Handelnden von der Tauglichkeit des Mittels (Object,) durch die Objectivität genügend sollte unterstüzt werden können,“ [1]) nyilvános jeléül annak, hogy az objectiv momentumnak mégis kell jelentőséget tulajdonitani, különben büntethető bünkisérletről szó nem lehet. Ha egyébiránt Buri a czukorrali mérgezést azon esetben, ha a cselekvő a czukor méregtulajdonságáról meg volt győződve, szintén büntethető bünkisérletnek veszi, nem lehet érteni, miután itt is az objectivitás ép oly kevéssé támogatja a subjectiv meggyőződést, mint más hasonesetekben.[2]) Ebből világos, miszerint nem minden külső alakban nyilvánitott szándok, hanem csak az, mely tartalmának megfelelő tényekben nyilvánul, bir jelentőséggel, és hogy ennélfogva valamint maga a szándok, ugy külső formája objectivitása is lényeges és jelentőséggel biró momentum a bünkisérletnél.

b. Ha a bünkisérletnél csak a dolus a büntethető momentum, az objectiv momentumnak, a ténynek pedig semmi jelentősége — akkor következetesen — mivel a dolusban az egész büntett létezik, mit a létező tényből is ki lehet venni — minden bünkisérletet a bevégzett büntettel egyenlő mértékben kell büntetni, mert itt a büntethetőség mérvét, miután a tény egészen jelentéktelennek mondatik, csak a dolus határozza meg. Ha pedig erre az mondatik, hogy csak annyira büntetendő a bünkisérlet, a mennyiben az külsőleg tényekben jelentkezik, akkor ez által az objectiv momentumnak lényeges jelentőség tulajdonittatik.

c. Mivel az ugyanazon büntettre irányuló szándéknak fokozatai nincsenek, ezen theoria, ha következetes akar maradni a büntethetőségre nézve gradatiokat nem ismerhet el. Miért is ezen elmélet szerint a teljes és nem teljes bünkisérlet egy vonalba helyeztetnék, s köztök a büntethetőség mértékére nézve semmi különbség sem tétethetnék. Igaz ugyan, hogy: „bestimmte Stufen für den Versuch in seinem Verlaufe zu fixiren, ist .... nicht möglich“, [3]) mert sem a szándékot megosztani, sem azon tényleges körülményeket, melyek a szándéknak egyes concret esetekben lételt adnak, a priori számba venni és körülirni nem lehet, de ebből még épen nem következik, hogy azért, mivel az egyes gradatiokat fixirozni nem lehet, nincsenek gradatioi a bünkisérletnek. Hisz maguk az alanyisták, névszerint *Buri*,[4]) beismerik, hogy a bünkisérlet annál büntethetőbb lesz relative, minél közelebb a cselekvő tevékenységével a bevégzéshez; miből világosan kitünik, hogy a bünkisérlet fokozatai vannak, és hogy ezek megitélése a kifejtett tevékenység mértékétől, az objectivitástól függ, miért is az objectiv momentum szintén jelentőséggel bir. — *Buri* itt is kivételt képez, a mennyiben ő az egyes fokozatok kisebb-nagyobb büntethetőségének megitélését a subjectiv momentumtól akarja függővé tenni. Ő ugyanis azt mondja: [1]) „So wird doch der Wille immer intensiver, und somit relativ strafbarer, je mehr der Handelnde mit seiner Thätigkeit der Vollendung näher gekommen zu sein glaubt.“ E nyilatkozatból az tünik ki, hogy az akaratot — vagy miután az alanyi elmélet a bünkisérletben csakis az akaratot (dolus) látja, — a bünkisérletet intensivebbé, s igy relative büntethetőbbé, a cselekvőnek puszta hiedelme, meggyőződése teszi. Hogy az akarat, mely az elhatározást az egész büntettre foglalja magában, miként lehet intensivebb, és igy büntethetőbb objectivitás nélkül csak pusztán az alanyi meggyőződés folytán, azt nem lehet felfogni. A dolus intensivitását, a bünkisérlet kisebb nagy büntethetőségét csak is egyedül az objectivitástól, a kifejtett tevékenység kisebb-nagyobb mértékétől nyeri. Mit sem használ azt mondani, hogy csak az oly meggyőződés értendő itt, melyet objective létező tények támogatnak, melyet tehát ezekből lehet evidenssé tenni, mert ebben ismét csak az objectiv momentum jelentőségének elismerése foglaltatik, miután végtére is minden az objectiv momentumtól tétetik függővé és nem a meggyőződéstől.

d. A subjectiv elmélet szerint nem lehetne a bünkisérletnek sem kezdetét, sem végét akár átalában, akár in concreto meghatározni, s azért már a puszta előkészületek is büntetendők volnának. Nem lehetne *kezdetét* meghatározni, mert, miután a szándokban az egész büntett létezik, annak meghatározása, vajjon ezen büntett már meg van-e kezdve, vagy mennyiben van megvalósitva, az objective létesitett tények mennyi — és minőségétől függhet csupán; mit maga *Buri* is elismer, midőn mondja: „Vers ch ist dann vorhanden, wenn aus der objectiven Vorliegenheit mit Bestimmtheit hervorgeht, dass eine Handlung zur Uebertretung eines Strafgesetzes unternommen worden ist.“[2]) De nem lehet *végét* sem meghatározni; mert bizonnyal valamint a dolusban levő büntett megvalósításának megvagy meg nem kezdése közti határvonalat, ugy a megvalósitás bevégzése és be nem végzése közti határvonalat nem a dolus, vagy a cselekvőnek subjectiv meggyőződése percizirozza, hanem azon tényközülmények, melyek által a cselekvő bünös szándokát, vagyis inkább a szándokában levő büntettet megvalósitani törekszik. Hisz maga *Buri* bevallja![3]) „Der Wille, welcher sich in dem beendeten Versuche ausspricht, ist ganz von derselben Intensität, wie der in der Vollendung enthaltene“; és ha továbbá még ide vonatkozólag azt mondja: „ebenso der Endpunkt, welcher dann vorliegend ist, wenn sich aus der Objectivität ergibt, dass der Handelnde überzeugt war, es werde nunmehr in Folge seiner Veranstaltungen der beabsichtigte Erfolg ohne sein weiteres Zuthun eintreten“ — nem-e ő is mindent erre nézve az objective létező tényektől tesz függővé?

e. A subjectiv elmélet szerint, mely az objectiv momentumnak semmi jelentőséget nem tulajdonit a büntethetőségre, — még azon esetben is, ha a tettes cselekvőségében annyira haladt már, hogy az, a mit objective létesitett, önálló bevégzett büntett tényálladékát képezi, csak egyszerü bünkisérlet létezik. Mert bizonnyal ily esetben a minősitést nem a subjectiv, hanem csakis az objectiv momentum adja meg. Az objectivitás ez elmélet szerint még csak sulyositó körülményül sem szolgálhatna, csak annyiban levén fontossága és jelentősége, hogy az akaratnak külső lételt

[1]) U. o. 65. l.
[2]) U. o. 62. l. Abh. 56. skl.
[3]) Abhandl. 56. l.
[4]) U. o.

[1]) U. o.
[2]) Abhandl. 56. l.
[3]) U. o.

adjon, vagy inkább, hogy belőle a dolust kibetüzni lehessen.

f. Végre még felemlitendőnek tartom a *visszalépés* esetét annyival inkább, mivel az alanyisták ebben maguk részére igen erős támaszt, bizonyitékot látnak. Szerintök ugyanis a bünkisérlet megszünik büntethető lenni, mihelyt azon momentum, mely azt egyedül teszi, büntethetővé, t. i. a dolus, visszavonatik. Ez okoskodás vagy inkább következtetés a subjectiv elmélet felfogása szerint egészen correct, mert az a visszalépésben nem lát mást, mint a dolus egyszerü visszavonását. Miből aztán szükségkép folyik, hogy a puszta dolus visszavonása által — bármikép nyilvánitassék is az egyébként külsőleg — nemcsak a nem teljes bünkisérlet, de a teljes, söt minösitett bünkisérlet is megszünik büntethető lenni, az objectivitásnak subjectiv elmélet szerint ugy sem levén semmi jelentősége, fontossága. Ha pedig az alanyi momentum védelmezői azt mondják, hogy teljes és minősitett bünkisérletnél nincs helye a visszalépésnek, illetőleg a dolus visszavonásának, — miután ennek oka másban, mint az objectiv momentumban nem fekhetik — csak az objectiv momentum jelentőségét ismerik el, azaz: elismerik, hogy az szintoly fontos tényező a bünkisérletnél, mint a subjectiv momentum.

Dr. WERNER RUDOLF,
jogtanár.

A szegedi bünügyek tárgyalásának módja.

A szegedi várban folyamatba tett bünügyi vizsgálatok egy része befejezéséhez közelget s a törvényszék reményhetőleg nemsokára azon helyzetben lesz, hogy a tárgyalásokat rendszeresen megkezdhesse.

Ezt megelőzőleg azonban a tárgyalás és ügykezelés módozatainak megállapitását, illetőleg — tekintve a vizsgálatilag összegyüjtött anyag szokatlan halmazatát — nem mindennapi feladatot kellend megoldania.

Az alföldnek évtizedeken át elhanyagolt közbiztonsági állapotai miatt u. is vidékenként szervezett rablók és tolvaj-bandák képződvén, — ezeknek eddig háboritlanul elkövetett büntettei a királyi biztosi vizsgálat által legnagyobb részben kiderittettek, s jelenleg, mint ugyanazon fötetteseknek és büntársaiknak cselekvényei, egész *nagy büncsoportozatokat* képeznek.

Egyike a legnevezetesebb csoportozatoknak az, mely a *kecskemét-vidéki* bünbandák által, több mint egy évtizeden át elkövetett, büntettekből alakult, s mely a vizsgálat jelenlegi állása szerint — a vonatkozó orgazdaságokat és egyéb mellékbüntetteket nem is számitva — körülbelül *150 bünesetet* foglal magában.

Ezen bünesetek lánczolatos összefüggését egy *táblás kimutatás* tünteti fel, melyben minden büntett időrendben és az illető tettesek megnevezésével bentfoglaltatik.

Ennek adatai szerint minden ujabb büneset vagy kizárólag a korábbiaknak tettesei által, vagy egyszersmind uj czimborák belevonásával, a mi gyakoribb jelenség, követtetett el.

Az ekként szerződtetett uj tagok azután, a szerint a mint végzetük a főczinkosokkal közelebbi, vagy csak átmeneti összeköttetésbe hozta, — vagy egyenrangu rablótársakká váltak, vagy már a első vagy második szereplés után letüntek a cselekvés szinteréről.

Ily módon az összeköttetés banda és banda között, bár az egyének egy része folytonosan változott és másmás összeköttetésben fordult elő, a főczinkosok által szakadatlanul fentartatott s az eredmény az érintett kecskemét-vidéki büncsoportozat lett.

A vizsgálat ezen lánczolatos büntettekre nézve oly módon vitetett keresztül, hogy *minden büneset* — a szükséges kellékekkel felszerelve — magában kikerekitett külön ügycsomót képez, s ehez képest minden vádlottnak anyagi elkülönitett önvallomása létezik, — mindegyik a megfelelő csomónál, — a hány büntettben az illető előfordul.

Legközelebb a szönyegen forgó csoportozatból 18 büneset, mint megannyi befejezett viszgálati ügycsomó, adatott át a törvényszéknek, s igy most már felmerült azon kérdés, hogy miként lennének ezek — tekintve a vonatkozó büncsoportozathozi viszonyukat — legczélravezetőbben *tárgyalhatók?*

Ezen kérdés megoldásának kétféle módja képzelhető, — u. is:

1-ör: az *együttes*,

2-or: *a bünesetenkénti* elintézés.

Az *első mód* szerint bevárandó lenne, mig a vizsgálat eme csoportozathoz tartozó minden büntettre nézve végleg befejeztetvén, a vizsgálati iratok törvényszéki tárgyalás végett mind átadatnának, a mikor azután a még szükséges hitelesitések és szembesitések eszközlése után az ügyészi tisztség minden összefüggésben levő vádlottra nézve együttes perbefogási inditványt tenne, a törvényszék pedig az egységes per megindítását elrendelné.

Ezen eljárási mód, a mellett, hogy egy *monstre-per* létrehozása által a törvénykezési téren eddig példátlan nagyszerüséget mutatna fel, tagadhatatlanul megfelelne az *elmélet* azon kivánalmának is, hogy a complicitásban levő tettesek együttesen és egyszerre itéltessenek el, — *gyakorlatilag* azonban közelebbi megvizsgálás után csaknem kivihetetlennek tünik fel, s oly rendkivüli árnyoldalakkal bir, melyek a monstre-per nagyszerüségének varázs-képét sokszorosan elhomályositják.

Mindenekelőtt szembe tünik ezen rendszer mellett az, hogy a *tárgyalás megkezdése*, mint a viszgálat általános befejezésével szorosan összefüggő forduló-pont, bizonytalan hosszu időre elhaladhat.

A vizsgálat u. is jelenleg a kérdéses ügycsoportozatra nézve ugy áll, hogy sok bünesetben a megnevezett vádlottak közül többen még befogva és kihallgatva nincsenek, mihez képest a legközelebbi teendő a szükséges befogatások eszközlése leend.

Hogy azon egyének a reájuk kiderült büntetteket rövid idő alatt be fogják ismerni, azt a vizsgálat eddigi tapintatos vezetéséből biztosan következtethetni, ugyanez azonban arra is kilátást nyujt, hogy az illetők még eddig felfedezetlen büntetteik közül is *több uj esetet* fognak bevallani. Ezek azután szintén a nagy csoporthoz járulván, ujabb vizsgálatot — uj egyének belevonásával — lesznek szükségessé; — az uj egyének pedig — meglehet — ismét uj büntársakat fognak megnevezni, mire a vizsgálat a megkezdett nyomon tovább haladni lenne kénytelen. — És ez igy tarthatna *éveken át* mindaddig, mig végre a fonál — valami véletlen körülmény közbejötte vagy a lánczolatos bünesetek kimerülése folytán — megszakadna.

Ez alatt pedig a vádlottak közül többen elhalnának, lefoglalt vagyonuk egy része elpusztulna s a szegény három felek közül sokan, a kik jelenleg még kielégitést nyerhetnének, üres kézzel lesznek kénytelenek tovább állni.

Csak ekkor következhetnék be a törvényszéki tárgyalás, — a vele egybekötött nehézségekkel.

Már a *perbefogási határozat* kimondásánál a legjelentéktelenebb orgazdának felebbezése több hónapra megakaszthatja a tárgyalás menetét.

Ezt követné a *vádlevél*, mely 100 ivnél min-

denesetre többre terjedne s csakis többeknek egyetértő munkálkodása által volna létre hozható. Eltekintve az ilynemü együtt-munkálkodás hátrányaitól, a fő nehézség akkor merülne fel, mikor a védelmi előadásokra, melyek a vádlottak külön védői által óriási tömeggé halmoztathatnának össze, felperesi részről válaszolni kellene. Ekkor ugyanis a védelmi ellenvetések sokszerü ugyanazonosságánál fogva és a temérdek ismétlések kikerülése tekintetéből, már egy embernek kellene sikra szállani. Ennek állása azonban oly sok védővel szemben — ugy szólván — lehetetlenné tétetnék, mert vagy hallgatással kellene mellőznie a leglényegesebb érveket, vagy, ha állásához méltólag válaszolni akarna, oly hosszu időt kellene kizárólag e czélra forditania, hogy e miatt az ügy végbefejezése ismét messzire elhalasztatnék.

Nem kevesebb nehézséggel járna a befejezett per törvényszéki előadása s az *itélethozás*, — mert sem oly előadót, a ki ennyi bünesetet *kellőleg* betanulni, sem oly birót, a ki több, mint 100 ember bünössége és megfelelő büntetése felett egyszerre *alaposan* szavazni képes lenne, emberi lényben feltételezni nem lehet.

Még sokkal nagyobb mérvben tünik fel az alapos megitélhetés lehetetlensége az ügynek *felső birósági átvizsgálásánál*, — mert mig az 1-sö biróság hitelesitések alkalmával az egyes vádlottakat egyenként és hosszu időn keresztül személyesen megismerte, — mindegyiknek bünösségéről már előre, közvetlen tapasztalatai alapján, bizonyos képet alkothat magának, s midön végre itélethozatalra kerül a sor, ama tapasztalatok mind megannyi támpontok gyanánt tájékoznák: — addig a felső biróság a legegyszerübb bünesetben is egészen uj dolgot látván, s a vádlottak személyét csupán a holt betük halmazatában szemlélvén, az egész tömegről csak megközelitőleg világos átmenetet is alig szerezhetne magának. A legszorgalmasabb előadó tanulmányai és a legkitartóbb biró türelme is szükségkép hajótörést szenvednének a roppant anyag halmazzal szemben, mert mikor már a végső bünesetre kerülne a sor, az elsők bizonyosan összezavarva jelennének meg emlékezetükben.

A tárgyalás és ügykezelés érintett nehézségein kivül különösen azon hátránynyal birna még az ily — monstre-per, hogy mindent egy kalap alá vonva, lehetetlenné tenné azt, miszerint a törvény értelmében sommásan targyalható ügyek ezen sokkal rövidebb és czélszerübb módon intéztessenek el. — Ez pedig — eltekintve a szóbeliség és közvetlenség elveire alapitott sommás eljárásnak az irásbeli — rendes perfeletti előnyeitől — a fenforgó esetben különösen fontos tekintetté válik az által, hogy a kérdéses ügy csoportozatban 94 — tehát felénél több — tolvajsági büneset létezik, s hogy tehát ezeknek tettesei — a közérdek és a káros felek roppant előnyére — mindnyájan rövid uton lennének elitélhetők, még igy — együttes tárgyalás esetében — a hosszadalmas rendes per végeredményét kénytelenitettnének bevárni.

Sokkal czélravezetőbb volna a *bünesetenkénti tárgyalás*, melyre nézve már a vizsgálatnak ily modorbani keresztül vitele is kedvező előmunkálatul szolgál.

Ezen tárgyalási mód szerint az eljárás következő lenne:

Minden egyes büneset, mely a reá vonatkozó vizsgálat befejezése után a törvényszéknek bemutattatnék, haladéktalanul tárgyalásra tüzetnék ki.

Tárgyalás alkalmával a tiszti ügyész a büneset természetéhez képest vagy azonnal — sommás uton — vádat emelne, vagy a per elrendelését inditványozná

Az elitéltetésre vonatkozó kérelemnél s ehez képest az itélethozásnál is különbség tétetnék azon vádlottak között, a kik csak a tárgyalás alatt levő büntettben vannak érdekelve, és azok között, a kiknek még több — később tárgyalandó — büntetteik is kiderültek.

Az első nemü vádlottak — büntetéssel és ellátva — szabályszerüen elitéltetnének, — az utóbb érintettek ellenben a fenforgó esetben csakis bünösöknek mondatnának ki, s mint ilyenek az okozott károk és költségekben büntársaikkal egyetemlegesen elmarasztaltatnának: — a *büntetés kiszabás* azonban reájuk nézve *felfüggesztetnék* addig, mig az ellenük felmerült büntettek közül *az utolsó eset* kerülne tárgyalás és itélethozatal alá.

Minden oly itélet, melyben valakinek csak bünössége állapittatott meg, jogerőre emelkedése után annyi eredeti példányban adatnék ki, a hány egyénre néze benne a büntetés kiszabás egyelőre függőben hagyatott, s ezen itéletek azután kellő világlatban tartatván, az illető vádlott legutolsó bünesetének tárgyalásakor felmutattatnának s a perhez csatoltatnának.

Ekkor azután a törvényszék vádlottat az utolsó büntettben a bünösnek mondaná ki s minden büntetteire együttesen — a bünhalmazat beszámitásának elvei szerint — szabná ki a büntetést.

A bünesetenkénti tárgyalás előnyeit az eljárás gyorsasága, a folytonos haladás lehetősége, a kezelés könnyüsége s az itélethozatal alapossága szempontjából alig fogja valaki elvitathatni s az egyedüli ellenvetés, mit ezen rendszer kivihetősége ellen némelyek felhoznak, abban áll, hogy szerintük azon utolsó alap-pernél, melyben valakire több büntett miatt a büntetés kiszabatik, mindazon iratok hiteles másolatainak becsatolása szükséges, melyek a bünösséget kimondó itéleteknek alapul szolgáltak.

Például A-nak volna 30 büntette. Az utolsó kivételével már mind letárgyaltattak s A. 29 esetben bünösnek mondatván ki, most a 30-ik esete kerülne tárgyalás alá. Az érintett ellenvetés szerint itt nem volna elegendő a 29 jogerejü itélet hiteles példányait mellékelni, hanem szükséges volna mind a 29 eset összes periratait hiteles másolatban becsatolni.

Ezen kivánalom, ha alapos volna, tekintve, hogy a kecskemét-vidéki ügycsoportozatban egyik vádlottnak 52, többeknek 10—30 bünesete van, csakugyan annyira megnehezitené az esetenkénti tárgyalást, hogy minden előnyeit teljesen ellensulyozná; — szerencsére azonban csak oly ellenvetés, mely sem a gyakorlati jogéletben, sem az elméletben támpontot nem talál.

Hivatalos működésemből ismerek egy esetet, melyben valaki ellen *tolvajsági* és *gyilkossági* vád miatt egyidejüleg folyt vizsgálat, s miután amaz hamarább befejeztetett és oly vádlottakat is érdekelt, kik egyéb büntettben részesek nem voltak. Pestmegye közp. feltörvényszéke által előzőleg és elkülönitve vétetett tárgyalás alá, mely alkalommal Nagy János — a gyilkos — csakis bünösnek mondatván ki, *az itélet* reá nézve a büntetés-kiszabásnál leendő tekintetbevétel végett, főbenjáró peréhez csatoltatni rendeltetett. Azóta ezen per a felső biróságot is megjárta s ott egy szóval sem nyilvánult azon kivánalom, hogy a tolvajságra vonatkozó iratok is felterjesztessenek.

De elméleti szempontból is teljesen felesleges ily esetekben a vonatkozó periratok csatolása.

A bünösséget kimondó itéletben u. is a büntett tényálladéka, minden vádlott bünösségének minősége — p. u., mint „felbujtó", „tettestárs", „bünsegéd" stb., — továbbá az enyhitő és sulyositó körülmények is megállapittatván, ezek mind a büntett sulya, mind a

vádlottak alanyi beszámitása tekintetében kellő tájékozást nyujtanak.

E mellett az ily itéletek még a bünösség kérdésében is felebbezhetők, sőt főbenjáró pereknél hivatalból felebbezendők lévén, ezekre nézve a felső bíróságnak bő alkalma nyilnék magukból az eredeti periratokból módositólag hozzászólni, — ugy, hogy akkor, mikor az ilynemü itélet a büntetés-kiszabás kérdésében ujolag megitélése alá kerül, abban már saját birói tényét szemlélné; — a mennyiben pedig az itélet kisebb fontosságu ügyekben egyik részről sem felebbeztetvén, már az 1-sö biróság kimondása szerint jogerőre emelkednék, ezeket, mint bevégzett jogi tényeket, a felső biróság is ugy, a mint vannak, minden tekintetben — tehát büntetéskiszabási alapul is — elfogadni köteles.

Nem képzelhető tehát, hogy a felső biróság bármelyik esetben is be ne érné a jogerejü itéletekkel s a vonatkozó periratok felkivánása által a bünesetenkénti tárgyalást lehetetlenné tévén, oly eljárási módra utalná az 1-sö biróságot, a melynek fő hátrányai, mint kimutattam, épen a felebbezésnél volnának érezhetők.

Azok, a kik az imént fejtegetett ellenvetést alaposnak tartják, de a monstre-pernek sem barátai, — egy közvetitő módozatot ajánlanak, — t. i. *a csoportositást*, mely esetben ott, a hol kevesebb az összekötő kapocs, a bünesetek egymástól elszakittatnának s a tervezett monstre-per helyett annyi kisebb p r képeztetnék, a hány ily csoport létre jönne.

Elvi szempontból ezen nézet ellen kevés kifogás tehető, — gyakorlatilag azonban — legalább a fenforgó esetben — oda vezetne, a hová az együttes tárgyalás.

A csoportositás u. is csak akkor eszközölhető maradandólag és szilárd alapon, mikor a vizsgálat teljes befejezése után uj egyének és uj bünesetek a csoportok állását többé meg nem változtathatnák.

A tárgyalás megkezdhetése tehát itt is ép ugy boldogabb időkre maradna el, mint az 1-sö rendszernél.

E mellett már a vizsgálat jelenlegi állása is azt mutatja a táblás kimutatás szerint, hogy a csoportositás sem mentene meg a monstre-pertől.

A csoportositási kisérlet u. is azt eredményezte, hogy a kecskemét-vidéki bünesetek első csoportja 85 vádlottal 110 oly büntettet tartalmazna, melyek a további csoportositás lehetőségét kizárják. A 2-ik csoport 33 bünesetből állana, azonban 15 oly esetet foglal magában, melyek az 1-sö csoportban is szerepelnek, — ez pedig oly nagy összekötő kapcsolat, hogy méltán kérdésessé teszi azt, valjon czélszerü-e itt 18 külön eset kedvéért az elválasztás? — A többi bünesetek elkülönithetők ugyan, mert csak nehány személy által függnek össze a főcsoporttal, ezek azonban már oly jelentéktelen részét képezik az egésznek, hogy alig érdemelnek említést.

Ezekhez járul még, hogy a csoportositás rendszere is kizárná a tolvajsági eseteknek sommás utoni elintézhetését, mert egyetlen egy oly csoport sem lenne alkotható, melyben rablási eset is elő ne fordulna.

Mindezen körülmények a bünesetenkénti tárgyalást mutatják, ugy a közérdek, mint a káros felek szempontjából legczélravezetőbbnek, s reményhetőleg a kiküldött biróság is ezt fogja a huzavonára és bonyodalmakra vezető együttes vagy csoportonkénti tárgyalás ellenében elfogadni.

Dr. ILLÉS KÁROLY,
pestmegyei tiszti ügyész.

Különfélék.

(Értesités.) Több oldalról történt felszólitás következtében értesitjük e lap olvasóit: hogy a „Jogtudományi Közlöny“ több számai utánnyomatván, most az első félévi folyam ismét teljes példányban kapható, s postai utalvány mellett megrendelhető.

(A concordatum megszüntetése Cislajthániában) dr. Stremayer Károly f. é. jul. 25-ről ő Felségének a concordatum megszüntetése tárgyában egy terjedelmes előterjesztést tett, melyet a concordatumnak megszüntetése s ennek a birodalmi külügyminiszterium részéről való notificatiója követett. A felette érdekes előterjesztésből csak a következő szakaszokat veszszük át:

„Bár miként tekintsük is jogi oldalát, — nézzük azokat akár valóságos szerződések, akár egyezségi tartalmu állami, — s egyházi törvényeknek, akár nemzetközi megállapodásoknak, vagy bármi másnak; azokat minden esetben oly tényeknek kell vennünk, melyek által — szerződésszerüleg, vagy a szerződésekhez hasonló módon — jog alkottatik, a szerződést kötők kölcsönös viszonya objectiv alapra állittatik, s a szabad tetszés elé, az egyik és másik oldalon jogi korlátot vonnak. A concordatum mint a kölcsönös korlátozás és kötelezés tényének e lényeges oldalát azonban a pápa ujonnan proklamált tulajdona, a legbensőbben megérinti.

Az egyházi hatalom ennek folytán a téren, melynek terjedelme a pápa egyedül döntő itélete által határoztatik meg, azon helyzetben van, hogy a szerződést, saját tetszése szerint, megtartsa, magyarázza vagy megszegje, nem áll többé — mint ennek minden szerződésnél elő kellene fordulni — jog-jog mellett, hanem a joggal a korlátlan s ellenőrizhetlen arbitrium szentesittetik. Ez nem más, mintha valamely közönséges szerződésben az egyik fél azt a kizárólagos jogot követelné magának, hogy a szerződést magyarázza. A jogtudomány azt tanitja, hogy ily szerződés semmi. (I. 108. §. s dig. d. V. O.)

Világos, hogy a pápa a tisztán magánjogi jellegü szerződések által továbbra is kötelezve marad, s hogy a megegyezések kötése a concordatumok terén uj alapokon nincs kizárva. De tagadhatlan, hogy a már megkötött concordatum, mint épen bebizonyitottam, az ujonnan proklamált dogma folytán jogi alapját és érvényét elvesztette. Ugyanazon eredményre utunk, hogy ha a concordatumot a nemzeti jog szempontjából tekintjük.

Minden ily szerződésnél, mint már fentebb emlittetett, átalános elismert jogelvek szerint azon hallgatólagos feltétel áll, hogy a viszonyok változatlanul maradnak: rebus sic tantibus. Az egyház és állam közötti viszony azonban az ujonnan proklamált dogma által lényegesen megváltoztattatott. Mert a viszonyok milyen változása lehetne mélyebbre ható, mely ik ogosithatna tehát inkább a visszalépésre mint az, melyet az uj dogma fölkeltett?

A szerződő fél más lett: a régi történetileg körülirt egyházi hatalom helyére uj, korlátlan s korlátozhatlan lépett. A hatalom, melylyel szerződés köttetett, s melyet az állam lekötni hitt, midőn irányában önmagát leköté, épen azon dolgokat illetőleg, melyekben vele szemközt jogok voltak szerzendők, hibázhatlan egyedüli birónak proklamálta magát. Ez valóban causa gravis, justa et rationabilis, mely már a középkori canonisták és skolasticusok nézete szerint a concordatumtól való visszalépésre jogositana!

Hogy ha végül a concordatum egyes határozatait veszem szemügyre, azt találom, hogy ezek is az uj dogma folytán uj tartalmat, más jelentőséget nyertek. A kath. egyház jura et praerogativa-i, melyeket az I. czikk védeni igér, a csalatkozhatlan pápával szemben egészen más terjedelmet nyernek; a doctrina ecclesias ejusque rigens disciplina, melyet a 34. czikk emlit, egészen uj ösvényekre lépett, s ha az osztrák püspök a 20. czikk szerint a császárnak hűséget esküszik: sicut decet episcopum — mint a püspökhez illik — ugy ez eskünek az uj dogma értelmében tulajdonképen az a jelentősége volna, hogy csak addig s csak arra érvényes a mint a pápa ezt megengedi.

Támaszkodva mindezen okokra, felséged előtt hódolattel jesen azon jogi meggyőződésemet kell kijelentenem:

hogy az 1855. aug. 18-iki megegyezést, a mennyiben még érvényben van, nemcsak indokai, hanem minden szerződési jog szerint is, az állam által megszüntethető és érvénytelennek jelenthető ki.“

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Melléklet a „JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY“ 37-ik számához.

A MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS közleményei.

(Folytatás.)

Inditvány

a szóbeliség és közvetlenség behozatala tárgyában.

Lósy Tivadar ügyvéd urtól, Esztergomban.

„A magyar jogászgyülés meggyőződéseként kinyilatkoztatja: hogy Magyarországon oly alaki törvények életbeléptetése vált társadalmi szükséggé, melyek a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvein alapulván, egyrészről honi viszonyainknak, másrészről egyszersmind a mai jogtudományi kifejlettség igényeinek is, lehetőleg megfelelők legyenek.“

Jelen inditványom, mint azt egyetlen áttekintés igazolja, tulajdonkép többoldalu momentumok figyelembe vételét igényli. — Kifejtvén azonban a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvi fogalmait, s elhatározván, mint hinni remélem, azoknak alaki törvénykezési rendszerünkbeni életbeléptetését, meg fogunk győződni: hogy midőn ezáltal saját társadalmi s honi viszonyaink követelményeinek eleget tettünk, ugyanakkor minden inditványomban elősorolt igényeknek is megfeleltünk.

Mi légyen már most, „szóbeliség“, „közvetlenség“ és „nyilvánosság“, s illetőleg saját álláspontom szerint, hogy határozom meg s magyarázom ki ezen elvi fogalmakat? És miért óhajtom ezeknek behozatalát törvénykezési rendszerünkben? következők indokaim:

Előre bocsátom, hogy a szóbeliség fogalma nézetem szerint egyátalán nem involválja azt, hogy a peres avagy perenkivüli törvénykezési eljárásnál a felmerült lényegesebb tények irásbani felvétele végkép ki legyen zárva. — Sőt ellenkezőleg — a fő mozzanatoknak irásbani letétele épen egyik nélkülözhetlen kelléke lészen az eljárásnak, csak hogy nem csupán az irásban felvettek és letettek, azaz: nemcsak az „quod in actis“ — hanem az is, a mi a felek avagy képviselőikkeli közvetlen és szóbeli érintkezése által vált a bíróságnak meggyőződésévé, képezze ugy a tárgyalás, mint a birói határozat együttes és összes tárgyát. — És ennyiben a szóbeliség már maga a közvetlenség is!

Igy fogván fel és értelmezvén a szóbeliséget párosulva közvetlenséggel, nyilvánvaló, hogy az eddigi kivételes, mesterséges s találmányszerü, s csupán formális bizonylatokra fektetett egyoldalu, irásbeli eljárás megszünvén, ennek helyébe egy természetesebb s oly rendszer lépne, mely kapcsolva a birónak azon jogával, hogy az előterjesztett alaki bizonylatokon tul, még az illető feleknek saját személyeit látván, élőszavát hallván, egyuttal, az arczkifejezését, s a tagok jellemző s a fenforgó össz- vagy nem hangzó mozdulatait is szemlélhetné s ugyanakkor: midőn az illetők saját ügyökben és saját ügyök által leginkább érdekelvék. — Hogy mily előnyös változást idézend ilynemü eljárás elő az anyagi valóság s igazságnak kipuhatolására, azt hiszem bizonyitanom nem kell, különösen ha figyelembe veszszük, hogy az eddigi ugynevezett rendes irásbeli eljárásnál és nemcsak itt, de egyátalán minden irásbeli eljárásnál, az iratok tulajdonkép harmadik, tehát érdektelen egyéniségek saját reflexiói, s illetőleg egyéni felfogása folytán már változáson által ment, gyakran a történtekkel s e szerint az anyagi valósággal már nem egyező dolgokat tartalmaznak.

Közvetlenséggel párosult szóbeliséghez tehát szükséges:

1-ször. Hogy minden a birói határozathozatalhoz megkivántató fontos tény, körülmény és adat, ne csak irásban megemlitessék, p. u. jegyzőkönyvileg, — hanem az illető érdekeltek által tettleg avagy szóval is előterjesztessék.

2-szor. Minden, még a közbeneső birói határozatok is, csak előleges tárgyalás után s a felek jelenlétében rögtön mondassanak ki.

3-szor. A felmerült tények és bizonylatok ugy terjesztessenek elő, s oly az eljáró bíróság által meghatározandó sorrendben, hogy a végitélethozatal ne nehezittessék, avagy épen lehetetlenné ne váljon.

4-er. Hogy egy ugyanazon ügy, ha nem is azon egy tárgyaláson, de mégis a végitéletileg egy folyamatban s minden megszakasztás vagy ujabbi tárgyalások elkerülésével haladtassék meg.

5-ször. A tárgyalásnál és itélethozatalnál csak ugyanazon birósági tagok vehessenek részt.

Keresztül vitetvén a törv. rendtartásban ezen alapelvek, ugy hiszem, evvel elég lészen téve ugy a szóbeliség, mint a közvetlenség elveinek is. — Eredményekként pedig következőket lehet várni:

1-ször. Az irásbeli szükséges feljegyzésekre, mint alapra fektettetvén az eljárás, — teljes és valódi kiegészitését az anyagi valóság és igazság kipuhatolására különösen ugy a feleknek egymás közötti, mint ezeknek ismét a bírósággali közvetlen érintkezése által fogja kétségkivül legtökéletesebben nyerni. Mert élőszóvali kölcsönös s közvetlen nyilatkozatok ugy a feleket, valamint a bíróságot is nemcsak legbiztosabban, de legrövidebben és legkimeritőbben is fogják a tényekről és ezek horderejéről felvilágositathatni.

2-szor. A közvetlen és élőszóvali érintkezés és előterjesztések a bíróságnak alkalmat nyujtandnak oly lényeges s irás által ki sem fejezhető körülményeket

figyelembe vehetni, — melyektől más, p. u. puszta irásbeli eljárás által elüttetnének.

3-szor. Képessé teszi a közvetlen előszóvali érintkezés ugy a feleket mint a bíróságot is, csekélyebb mellékkérdések könnyü s rögtöni megoldására, melyek a merőn irásbeli eljárásnál nemcsak szerfeletti időveszteséggel párosulvák, de gyakran épen az anyagi igazság elfedésével s veszélyeztetésével járnak. Sőt ügyesebb s roszakaratu felek által felhasználtatva, a birói eljárás végczéljaival épen ellenkező eredményekre vezetnek.

4-szer. Eleje vétetnék azon gyámkodásszerü állapotnak, mely következ ménye annak, ha maguk a felek nevében és helyett mások adják vagy jegyzik irásba a nyilatkozatokat.

5-ször. Egy s ugyanazon időben teljesen öszpontosulván egy ügy s kérdés körüli tevékenység kölcsönös érintkezés s rögtöni felvilágositás által, megszünne különösen a közbenesö vagy mellékes birói határozatok ellen, s mindig az ügyek módnélküli huzavonásával párosult gyakori felebbezhetési alkalom és képesség, valamint szükség, — végtére

6-szor. Megszünnek az irásbeli s illetőleg a jelenbeni „ügy-előterjesztési“ (referat) modor is. Mely szerint tulajdonkép nem is a tények, de inkább az előterjesztő elme- és kedélybeli, sőt néha hajlami vagy ellenszenvbeli „retorjáján“ keresztül ment elferditett dolgok adatnak elő.

Egy szóval a lényeges tények biztos, mert közvetlen kipuhatolásával, mint már emlitém, az anyagi jog és igazság is mindenesetre lehető leggyorsabban jutna érvényre.

Az előterjesztettekben iparkodtam lehető rövidséggel kifejteni eszméimet a szóbeliség és közvetlenség fogalmaira. — Hátra volna még a nyilvánosság fogalma.

A törv. rendtartás nyilvánosságának fogalmát átalánosabb kiterjedésében véve, egy értelemben vagyok mindazokkal, kik ezen fogalom teljes és tökéletes értelméhez ragaszkodnak, és melyet „Hegel“ tüzetesebben s nézetem szerint bár kissé abstract, de elég szerencsésen következőleg definiál: „A mint a törvények nyilvános alkotása, hozása s kihirdetése a subjectiv öntudat jogai közé tartozik: ugy azon tehetség is, a mely által azok érvényre hozatnak, — azaz különös esetben, a külső cselekmények s jogi okoknak stb. lefolyását s fejlődését ismerni, mennyiben ezen lefolyás és fejlődés önmagában egy átalános érvényü s mindenkit joggal érdeklő történelem, habár az egyes eset legbensőbb saját tartama szerint csak egyes felek érdeke, az átalános tartalom azonban az az a jog benne, és ennek eldöntése, mégis valamennyinek érdekeit érinti és képviseli.“

Vannak egyébiránt a törv. rendtartás nyilvánosságának különböző fokai, p. u. a hol mint a görög, római s egyéb ó államokban maga a nép itélt biró gyanánt. — De előterjesztésemből nyilván való, hogy én ilyes nyilvánosságot nem értek, a mint annak már társadalmi s állami viszonyainknál fogva értelme sem lenne. Értem azonban azon nyilvánosságot, hogy ne csak az érdekeltek, de mindenki, kinek kedve tartja ugy a tárgyalásnál, mint az itélet indokolásánál s hozatalánál is jelen lehessen. Mert, ha a jog és törvény közös, és a törvények kezelése közös tulajdon, — a mint csakugyan az is, — kétségtelen, hogy a kezelés felügyeletétől eltiltani senkit nem lehet. — Megengedem azonban, hogy bizonyos esetekben ezen nyilvánosság megszoritható legyen, a midőn t. i. becsületsértési, bensőbb családi viszonyokra vonatkozó, vagy a közillemmel összeütközésbe jövő ügyek eldöntése forog fen. Ilyes esetekben a franczia C. de proced. art. 84. rendeletét teljesen indokoltnak ismerem.

Lészen tehát azon nyilvánosság, a melyet álláspontomnál fogva óhajtok, tüzetesen:

a) a tárgyalások,

b) a birói indokolás, és

c) a birói határozat kihirdetésének, — nyllvánossága.

A mi a nyilvánosság hasznait és előnyeit átalánosságban illeti, elegendö „Hume“ következő szavaira hivatkoznom: „Nincs alak, bármily bölcsen kigondolt és elrendezett, mely nyilvánosság nélkül czélját érné, — és oly hiányos, a mely vele, a legtökéletesebbnek nélküle, elejébe helyzendő ne volna.“

A tüzetes előnyöket mind egyenkint elősorolni sem lehetségesnek, sem szükségesnek, sem czélravezetőnek nem tartom, s csak is a főbbekre fogok szoritkozni annyival inkább: miután fentebbi indokolásom némelyeket már ugyis tartalmaz, ugyanis:

1-ször a nyilvánosság foglalatja az összes társadalmi tapasztalásoknak és ismereteknek, ugyanazért, a legczélszerübb gyakorlati átalános nevelési és közmüvelödési eszköz, s

2-szor a legtökéletesebb ellenörködés hütlen, hanyag, részrehajló vagy tudatlan birák, ügyvédek s hivatalnokok ellen. Mert már maga a közvélemény félelme, mely a nyilvánosság eredménye, elegendő számtalan oly visszaélesek gátolására, melyek a titkos és ugynevezett collegialis biráskodással járnak, végtére

3-szor nyilvános lévén a jognak és törvénynek alkalmazása, a jog, igazság és valóság érzületeinek átalános és gyökeres terjesztésére is, (mely tekintetben fájdalom hazánkban annyira hátra vagyunk:) kétségtelenül egyik leghathatósabb emeltyü.

Tulzott reményekben azonban a nyilvánosságot illetőleg én sem ringatom magamat, mi egyébiránt nem is szükséges, hogy azonban jóltevő következményei nem fognak elmaradni, abban a törvénytudók és törvényhozók jobb összesége egyetért.

„Nem szükséges — ugy mond „Mittermayr“ s véle egyetértőleg számos más — tulhajtott képzeletekben a nyilvánosságot egy átalános gyógyszer gyanánt minden bajok ellen tekinteni, a nyilvánosság mellett sem lészen hiány közönyös birák és káros ügyvédekben; de ha a nyilvánosság egy viszonyaink és korunknak megfelelő törvényk. rendtartáshoz kapcsoltatni fog, mindenesetre csökkenteni fogja azon visszaéléseket és hiányokat, a melyek a titkos eljárás leple alatt könnyebben elkövettetnek és előfordulnak stb.“

S ezek volnának nézetem szerint, legrövidebben összeszoritva, a nyilvánosság fő előnyei.

Hogy mind ezen elősoroltakban inditványom kimeritő indokolása foglaltatnék, ezt nem állitom, sem nem óhajtottam. Kivánságom és iparkodásom az volt, csak is megközelitőleg érinteni és kiemelni, hogy mit akartam inditványommal kifejezni.

A jogtudomány és államtan egyébiránt az iránt ma már teljes megállapodásra jutott, hogy csak is azon elvek helyesek, s hasznosok, mert természetesek s a való körülmények kifolyásai, a melyekre alapitani törv. rendszerünket óhajtom. S én azt hiszem: ha Róma, mindenkoron alap s mintául szolgáló törvényrendszerre nyomdokain az angol, franczia, s ez utóbbi után számos más állam, — legkitünöbben azonban Hannover, s az általa lépdelt ösvényen haladva, maga a föld egyik legmüveltebb népének egyesületei az „észak-német szövetség államai“ is egyhangulag az előterjesztettem elvek utmutatása szerint alakitotta s alakitja által törvényk. rendszerét: nékünk sincsen józan okunk többé késni. Nem ismerhetem én el mindezekkel szemben azon netaláni ellenvetés alaposságát, hogy megálla-

podáshoz jutni legyen főtörekvésünk. Megállapodni hibás, téves, ingatag alapon ugy sem lehet. Avagy jelen bár uj törvények. rendtartásunk (egyes részek helyességét nem vonom kétségbe,) olyan-e, mely megfelel viszonyainknak, s a kor s jogtudomány követelményeinek? Hisz a hazai közvélemény rég kimondotta, hogy nem! Sőt mi több, maga az ország igazságügyi minisztere is pálczát tört felette, midőn ezen conglomerátot összehasonlitván, saját, bár nem az előadtam elvekre fektetett, de legalább rendszeres tervezetével, e szavakban tört ki:

„Kő kövön nem maradt!“

* * *

Inditvány

a békebirósági intézmény honositásáról.

Dr. Környey Ede ügyvéd urtól, Pesten.

Tekintve, hogy a törvénykezés eszközlése, a közbiztonság és béke fentartása az állami főhatalomnak nemcsak joga, de hivatásszerü kötelessége;

tekintve, hogy a törvénykezési és közbiztonsági teendőket első sorban vagyis a legalsóbb forumban ez időben hazánkban az állami főhatalom, megosztva a municipiumokkal gyakorolja ugyan, — de elégtelenül t. i. a mennyiben ezen teendők ellátása napjainkban terhes munka, a melyet az illetők, aránylag kevesen de fizetésért teljesitik;

tekintve, hogy ugy az államnak, valamint a municipiumoknak pénzereje meg nem engedi a birósági vagy közbiztonsági személyzetnek fizetése melletti szaporitását;

tekintve, hogy a magánjogi peres és nem peres, továbbá a büntető jogügyek törvénykezési első folyamodási ellátása végett a hazai kormány részéről hozatott javaslatba Magyarország és Erdélyre nézve — csak 136 királyi törvényszék és — csak 358 királyi járásbiróság;

tekintve, hogy törvényhozási illetékes körökben a kormány részéről javaslatba hozott törvényszékek számát egy százra és még kevesbre leszállitani törekednek;

tekintve, hogy a községi biráskodás a mai kor igényeinek meg nem felelvén, megszüntetése czélba vétetik;

tekintve, hogy az 1870. évi népszámlálás szerint 1869. decz. 31-én Magyarországban 3896 □ mértföldnyi területen 11.109,192, Erdélyben 997 □ mértföldnyi területén 2.109,107, összesen tehát 13.218,299 lélek van, kikből egy törvényszék területére 100,000-nél, egy kir. járásbirósági területre 40,000-nél több esik, közülök legtöbben távol, gyakran sok mértföldnyi messzeségben laknak a törvényszék vagy biróság székhelyétől;

tekintve, hogy hazánk közlekedési eszközei miatt számos helyen az évszak bizonyos részeiben a biróság vagy hatóság székhelyéhez a lakosság nem is férhet és ez által a törvénykezés megakad — és a megzavart béke és közrend helyreállitása a fenálló közegek által — kisebb-nagyobb részben lehetlenné válik;

tekintve, hogy a törvénykezési és közbiztonsági eljárás bíróságok és hatóságoknál formalitásokhoz van kötve, melyek azt — dij, bélyeg vagy egyébb illeték megfizetése, avagy ügyvéd vagy más közbenjáró segédeskedése által költségessé, de legtöbb esetben hosszadalmassá is teszik;

tekintve, hogy statisztikai adatok szerint 1864. és 1865. években Magyarországban minden 20—25-ik lakosra egy per esett, melyekből egyesség által 1864-ik évben 18 %, 1865-ik évben 16 %, makacsságból pedig 1864-ik évben 44. 141 per, azaz 18 %, és 1865-ik évben 43,128 per, azaz 17% lett elintézve;

tekintve, hogy mind a rendes, mind a sommás, nemkülönben az ipar és kereskedelemből eredő perek száma nagy, melyekben a kereseti ténykörülmények nem vitásak, a kifogások pedig olyanok, hogy egy ügyes, tapintatos, a perlekedőkkel ismeretes, viszonyaikat ismerő békéltetőnek alig kerül nagy fáradságába a perbeszálló felek közt az egyességet létrehozni és erről részökre — kielégitési végrehajtási jog erejével felruházott közokmányt kiállitani, és ekkép az egyezkedőknek eszközt szolgáltatni, melynek segitségével az egyességi határidő lefolyta vagy föltételei beteljesedése után az egyességileg megállapitott jogokat a rendes bíróságnál végrehajtás utján érvényesithetik;

tekintve, hogy ez időben a törvényszék közvetlenül a felekkel nem érintkezvén, folyamatban levő ügyeikre nézve egyeztetési eljárás nem is létezik;

tekintve, hogy sommás esetekben, mikor a felekkel a biró közvetlenül érintkezik ugyan: mégis bokros teendői miatt nem áldozhat minden egyes esetben annyi időt, hogy egyeztetésre, kölcsönös kitanitás végett velök órákig vesződjék;

tekintve, hogy fölötte áldásos siker egy pernek egyesség utjáni befejezése azon foganattal, hogy ezen egyesség — dij, bélyeg és illetékmentesen, ügyvéd és közbenjáró nélkül kielégitési végrehajtáshoz vezet ép ugy, mint a költséges és hosszadalmas perben hozott, többrendü felebbezés és semmiségi panaszszal minden felsőbb forumon áthurczolása után — jogerőre emelkedett végitélet;

tekintve, hogy az egyes vidékekben legjobban azzal biztosittatik a személy és vagyonbiztosság, a közrend és béke, ha ennek megőrzésére szükség esetére hivatalos hatalommal a legtiszteltebb és vagyonosabb lakosok vállalkoznak;

tekintve, hogy a személy és vagyonbiztosság a közrend és béke fentartása közvetlen környezetében mindenkinek, de főleg a vagyonos és müvelt embernek áll érdekében, a békebirósági intézmény által pedig mód van arra nyujtva, hogy az állampolgárok ezen része a közügygyel együtt saját érdekét is hathatósan előmozdithassa;

tekintve, hogy mindenütt az országban találkoznak oly férfiak, kiket egyrészt vagyoni jóllétök és müveltségük, másrészt szabad idejük képessé tesz arra, miként a békebirói tisztet legméltóbban betölthetik;

tekintve, hogy a békebirói teendők helyes elintézésének jó hatása — a békebirónak közvetlen környezetében leginkább érezhető és ekkép ezen tisztség befolyásra és tekintélyre juttat, módot is nyujt, a közbizalmat és hálát nagy mérvben megszerezni;

tekintve, hogy a békebirói teendők ellátása nem jár tulságos elfoglaltatással egyesekre nézve, ha nagyobb számmal akadnak vállalkozók; végre

tekintve, hogy alkalmas vállalkozók esetében ezekkel a hazai kormány a törvénykezés, a közbiztonság és béke fentartása körüli hatalmát megosztani akarja;

i n d i t v á n y o z o m:

A magyar jogászgyülés kifejezi abbeli meggyőződését, hogy „a békebiróság intézményét — törvénykezési és közbiztonsági ügyek körüli hatáskörrel — hazánkban honositani szükséges.“

(Ennek elfogadása esetében kinyilatkoztatja a jogászgyülés:)

I. A bekebirói tisztséggel felruházandó minden feddhetlen életü honpolgár, ki állandó lakhelye törvényhatóságánál jelentkezik, hogy ő a békebirói teen-

ket, lakhelye területén, a törvényhatóság ellenőrködése alatt — ingyen teljesiteni akarja, és kiről a törvényhatóságnak tudomása van, hogy életének 24-ik életévét betöltötte; továbbá — hogy független (azaz, hogy sem gyámság, sem gondnokság, sem gazdai hatalom, sem valami kereskedelmi vagy iparüzletnél segédi viszonyban nem áll,) és — hogy vagyona (azaz tőkéje, nyugdija vagy önálló üzlete) után tiszteségesen megélhet; végre — hogy a békebirói teendőket teljesiteni képes.

II. A békebiróság elvállalása vagy elhagyása önkénytes.

III. A békebiró megtartja tisztét mindaddig, mig akarja, vagy mig alkalmatlanná válik. Az elbocsátás mindig „fölmentés" alakjában történik.

IV. A békebiróság *„a király nevében"* gyakoroltatik; miért is a gyakorolhatás végett az igazolt (l) jelentkezőnek „a király nevében" — meghatalmazási oklevél, hivatalos pecsét és könyv kézbesitésével az igazságügyi miniszter által *hatalom adatik.*

A fölmentés is „a király nevében" — irásbelileg és a felhatalmazáskor nyert oklevél, pecsét és könyv visszavételével az igazságügyi miniszter által történik.

V. A békebirósági hatáskör kiterjed:

a, a törvénykezésre, névszerint magánjogi és büntetőjogi ügyekre, nem különben

b, a közbiztonság és béke fentartására.

Ad a) Magánjogi ügyekben békebirósági eljárásnak csak az illető felek kérelmére van helye és szoritkozik csak — peres esetekre, de ezekben is csupán egyeztetésre, ha az ügy tárgya nem tartozik a birtok, hitbizományi, házassági, gyámhatósági vagy urbéri ügybiróság elébe; ideértve azon, de csak is azon peres bányaügyeket, melyek a bányatörvényszékek illetősége alá tartoznak, és melyek fölött a felek egyességre nem léphetnek.

Büntetőjogi ügyekben annyiban van békebirósági eljárásnak, szintén csak egyeztetés utján helye, ha a büntetésre méltó cselekvény vagy mulasztás miatt a bünvádi eljárás nem hivatalból, hanem csak a sértett fél kérelmére inditható meg, vagy ha az egyeztetés tárgya — kártalanitás.

Mindenik fél köteles megidéztetése folytán, különben pénzbüntetés terhe mellett megjelenni.

Becsületsértés iránti kereset békebirósági oly „bizonyitvány" nélkül, hogy a felek meg nem egyezhettek, vagy hogy az idézett fél meg nem jelent, — a rendes biróság által el nem fogadtathatik.

Ad b) A békebirónak hatalom adatik, melynek erejével hivatalból felügyelhet és intézkedhetik, hogy a közbiztonság és béke meg ne zavartassék. E czélból a békebiró megidézésére mindenki megjelenni tartozik, a vonakodókat karhatalommal maga elébe hozathatja; mely végre a békebirónak jogában áll, rendelkezéseinek végrehajtására a törvényhatósági és községi közbiztonsági közegeket megkeresni, kik intézkedéseinek (a törvényben megszabott büntetés terhe mellett) engedelmeskedni tartoznak.

VI. A ki a békebirót hivatalos eljárása alkalmával szóval megsérti, fenyegeti, vagy tettlegesen akadályozza, vagy bántalmazza, az a békebirónak „a király nevében" parancsára, vagy a helyről eltávolitandó, vagy fogságba helyezendő; — és a mennyiben tette sulyosabban büntetendő tiltott cselekményt nem képez, fogság vagy birsággal, sulyosabb esetekben mindkettővel büntetendő.

VII. A békebiróságnáli eljárás és az erről kiadmányozások — dij, bélyeg és illetékmentesek.

VIII. A kivételes esetek meghatározása, melyekben a jelentkezők birói tisztet nem viselhetnek; továbbá a békebirósági hatáskör, eljárás és ügyrend iránt törvényszabályzat alkotandó.

* * *

Inditvány

az alapszabályok módositása iránt.

Dr. Gerlóczy Gyula, műegyetemi tanár urtól, Pesten.

Ama meggyőződésből indulva ki, hogy a magyar jogászgyülés alapszabályainak, mind alak, mind lényeg tekintetében, ily testület iránt méltán támasztható igényeknek megfelelőleg, kifogástalanoknak kell lenni, bátorkodom azoknak módositása iránt következő indokolt inditványt tenni, s a t. jogászgyülés becses figyelmébe ajánlani:

1-ször. A szakaszokban előforduló bizottmány szó helyett — a mint a tanácskozási szabályok szerkesztésénél is elfogadtatott — mindenütt bizottság használtassék, mely nyelvtanilag helyesebb.

2-szor. A 6. §. kezdetén világosabb s helyesebb lesz e szókötés: „Ha valamely inditvány, mint tárgyalásra nem alkalmas, az állandó bizottság által visszautasittatott, erről" s. t. b.

3-szor. A 8. §. második bekezdésében: „A tárgyalásokat a jogászgyülési teljes ülés elnöke vezeti" helyett, a tárgyalásokat a jogászgyülés elnöke vezeti.

Ugyan e §. 4-ik bekezdése helyett: „Az elnököt akadályoztatása esetében, az alelnök helyettesiti."

4-szer. A 14. §. e) pontjának első része határozatlan következő kifejezése által: „a támadt hiányokat a tagok sorából kiegésziti," mert ha e hiányok az állandó bizottság tagjaira vonatkoznának: a kiegészités azért nem történhetnék meg, mivel az állandó bizottság tagjává valaki, az alapszabályok szerint, csak a jogászgyülés választása által válhatik; ha pedig a hiányok az elnök, titkár, pénztárnokra vonatkoznak, e tisztségek ismét csak az állandó bizottság tagjaiból egészittethetnek ki; de ez esetben szükséges lenne az e) pontot igy fogalmazni: „Elnököt, titkárt, pénztárnokot önkebeléből választ, a támadt hiányokat a bizottsági tagok sorából kiegésziti."

Ezek lennének a jogászgyülés alapszabályainak külső alakja, formulázása iránt bővebb indokolást nem szükséglő csekély észrevételeim; mi már most az alapszabályok lényegére vonatkozó megjegyzéseimet, vagy inkább azok megváltoztatására irányzott inditványaimat illeti, folytatólag következők:

1-ször. Az 5. §. 1. pontjában a jogászgyülésnek szakosztályokra osztásában nekem feltünően hiányzik az államtudományi szakosztály vagy legalább a nemzetgazdaságtannak valamely szakosztályba sorozása, miután a törvényhozási statisztika, jogtörténelem a 4-ik szakosztályba szinte felvétettek.

A gyakorlati életben a jogtudomány nincsen elválasztva az államtudományoktól. Valódi jogtudósok csak polgárosult népeknél, csak államban lelhetők fel, és jogászt nemesebb értelemben — alatta értve a törvényhozót is — államtudományi képzettség nélkül képzelni sem tudok, mivel a jogtudomány épen ugy szorul az államtudományokra, mint a csecsemő az anyára.

Ez elválasztás által csak a jogtudomány alapját ingatjuk meg, annak egyik legerősebb oszlopát rontjuk le, melyhez nem kell egyéb, mint az annyira megkedvelt elválasztást folytatva, a jogtudománynak megmaradt másik egyetlen oszlopát feldönteni, hogy a jogtudomány romba dőljön, belőle szabály-törvény — §-isme legyen.

Ez ismének elsajátitásához majd kevesebb előkészültség s talán egy évi lyceumi tanfolyam is elegendő lesz.

Az államtudományoknak teljes mellőzése által a magyar jogászgyülés az alapszabályilag megállapitott és az 1. §-ban foglalt czélját sem tölthetné be, mely „különösen a szabadelvü jogreformok helyes létesitését kivánja eszközölni," mert ennek elérése okvetlen az államtudományok terén történt haladásnak figyelemmel kisérését, ápolását szükségli, és igy e nélkül a fent bevallott czélnak semmi értelme nincsen.

Továbbá e kérdésben is szem előtt kell tartanunk, hogy viszonyaink a német birodalom állapotától lényegesen eltérnek, valamely ott már jelenleg is virágzó intézmény, hazánkban talán századok mulva lehetend életrevaló?

Nekünk fejlődési állapotunkban minden legkisebb alkalmat meg kell ragadni, hogy az elszort nehány egylet árnyékában megvonult, kivált közgazdaságilag képzett juristák, államtudósok egyesülhessenek, s egyesülve indokolt véleményökkel kellő lökést, lendületet adjanak a mindenkit gyorsan meggyőző, az önérdeknek is hizelgő anyagi haladásnak.

De kérdem, kivel foghatna inkább a jogászból lett államtudós vagy nemzetgazda kezet, mint a jogászszal, miután mind kettőjöknek ugyanegy feladata van, az állam czéljának elérésére törekedni?

Mindezen okoskodás, t. jogászgyülés, azon egyszerü, az észjogtanban világosan bebizonyitott elvben leli magyarázatát: „Tartós jogállapot szellemi s anyagi jólétet; szellemi s anyagi jólét (tökélyesbülés, boldogság) ismét biztos jogállapotot feltételez, igényel."

Mi, ha igaz, — a mint ezt mindnyájan nem csak tudjuk, de szüntelen érezzük is — nem kell, s nem lehet a jogtudományt teljesen, czélszerüen és kár nélkül elválasztani az államtudományoktól.

Ugyanis az ujabb nemzetgazdaságtani buvárlatok kétségtelenül bebizonyitották már az emberiség müvelődésének történetében is számtalanszor indokolt azon igazságot, hogy anyagi jólét, szabadság a legbensőbben függnek egybe, anyagi jólét, vagyon után törekvés, egy a szabadság után törekvéssel; vagy is a polgárok szabadságára vonatkozó minden legkisebb intézmény, azok v. gyonosságára, boldogságára, másrészt az életben, mint az anyagi javak, személyek és eszmék forgalmában a társadalom örök törvényei szerint előforduló változások ismét a szabadságra, a jogintézményekre gyakorolnak kölcsönösen maradandó befolyást.

Midőn tehát a történelem, a tudomány, a gyakorlati élet szüksége a jogtudománynak az államtudományoktól merev elválasztása ellen minduntalan felszólal, reménylem a jogászgyülés nem fog a munka megosztást felreértő, ama bámulandó felfogásnak és tévedésnek szentesitéséhez járulni, mely czélszerünek hiszi, a jogász képzésénél is az államtudományokat mellőzni, vagy legalább a kötelezett tantárgyak sorából kitörölni.

Igaz ugyan, hogy a szellemi munkamegosztás nagyobb mérvben foganatositható, mint az anyagi, de az is kétségtelen, hogy mindkettőnek vannak bizonyos határai, melyeken tul azt hátrányok nélkül kiterjeszteni lehetetlen. Ez az talán, mit a jogtudományt az államtudományoktól elválasztani sürgetők szemeik előtt tartani elmulasztanak.

Alapos szakképzést, az ahoz kivántató alapismeretek megszerzésének kell mindig megelőzni. Ez előkészitő ismereteknek teljes elkülönitése, mellőzése tehát, a szakképzés hiányossága, sőt megsemmisülése nélkül lehetetlen.

Miért is az állami s társadalmi élet minden érdekeit felkaroló államtudományok nélkül jogászt képezni épen oly fonákság lenne, mint természettudóst, csillagászt, gépészt, mérnököt mathematika, nyelvészt (philologot), az olvasás- és irásra tanitás elhagyásával nevelni akarni.

E hibát s tévedést már csak azért sem óhajtanám a magyar jogászgyülés szervezetében meghagyni, mivel még a magyar orvosok s természetvizsgálók vándorgyülése is belátván a természettudományoknak a nemzetgazdaságtannal s a társadalmi tudományokkal bár közvetett, de jótékonyan ható összefüggését, a gazdasági s társadalmi osztály felállitása által ezeknek keblökben az egész vándorgyülés javára nem kis tért nyitottak.

És mi jogászok, kiknek feladatuk azokat ápolni, és ezáltal minden jogintézményeinkben az észszerü szabadságot eszményéhez közelitve meghonositani, kiknek egyik czélja lenne a szabadelvü jogreformokat helyesen létesiteni, mi akarnók az egész müvelt világ által leghasznosabb tudományoknak ismert államtudományokat, különösen a nemzetgazdaságtant a magyar jogászgyülés eszmecseréjéből kizárni?

Ezt én nem hiheten, nem különösen azért, mivel nem foghatom fel, hogy ama jó tapintattal biró szakférfiak, kik a jogászgyülés szervezetét megállapitották, létesülését hazánkban oly buzgón felkarolták, megakarták volna fosztani a jogászgyülést sikeres müködéséhez igényelt ama szervtől, mely annak tartós életet biztosit, minden irányban érdekeltséget kelt, s tiszteletreméltó tekintélyt kölcsönöz.

Mindezek hiszem eléggé indokolják, hogy a jogászgyülés 5-ik véleményező szakosztályát az államtudományi szakosztály képezze, vagy ha ez a munkamegosztás túlzása, mindennek feltétlen utánzása miatt épen nem lenne lehetséges, legalább a nemzetgazdaságtan a II-ik szakosztályba — analog a törvkez. statisztikával s jogtörténelemmel, melyek a IV-ik szakosztályba soroztattak — felvétessék, s igy legalább az osztályban nyiljék alkalom mindenütt a jogintézményeknél az óriási mérvben fejlődő nemzetgazdasági érdekeket, s haladást érvényesiteni.

2-or. Az 5. §. 4-ik bekezdése helyett: „A szakosztályi jegyzőket az elnök választja" czélszerübb, alkotmányos országban a viszonyoknak megfelelőbb lenne, ha a szakosztályi jegyzőket maga a szakosztály választja — megengedve minden szakosztályi tagnak jegyzőkül alkalmas egyéneket ajánlani.

A szakosztályi jegyzőnek feladata a szakosztály közakaratát s tanácskozásait részrehajlatlanul s hiven kifejezni, az tehát természetszerüleg nem lehet más, mint a kire maga a szakosztály bizza a tollat. Mert ha indokolt, hogy az elnöki szék, mint inkább megtiszteltetés, választás által töltessék be, akkor a jegyzőség — mint felelősséggel s némelykor terhes kötelességgel járó tisztség, még sokkal inkább igényli, hogy a szakosztályban választás által foglalja el helyét, mivel ő nem az elnöknek, hanem a szakosztálynak jegyzője, kit kinevezés által a szakosztályra erőszakolni nem lehet.

3-or. Az előbbi pontban kifejtett okoknál fogva megváltoztatandó lenne a 8. §. 4-ik bekezdése, valamint a 13 §. a) pontja úgy, hogy a teljes ülésre bizatnék nemcsak az elnök, alelnök, de a jegyzők választása is.

Ez alkalommal még ama kérdés is felmerül: szüksége van-e a teljes ülésnek 4 jegyzőre, miután a szakosztályoknak előadói vannak, teljes ülés pedig alig lesz több 3-nál; két jegyző, még az egyiknek akadályoztatása esetében is e czélra elég lenne.

4-er. A 14. § első bekezdése helyett következő szerkezet tétessék: „Az állandó bizottság legalább is 30,

Pesten lakó tagból áll, és a teljes ülés által a szükséghez képest évről évre kiegészittetik vagy rendkivüli esetben a jogászgyülés határozata folytán egészen is ujra választatik.

A részletes választás, illetőleg kiegészités — ha tanácskozási szabályok értelmében titkos szavazás nem kivántatik — közfelkiáltással történik. A választandók a tanácskozási szabályok (? §.) szerint az osztályok által jelöltetnek ki.

A tanácskozási szabályok kérdése §-a pedigigy szólna:

„Az állandó bizottság választása, illetőleg kiegészitése oly módon történik, hogy minden osztály az állandó bizottság összes tagszámából aránylag rá eső számot kétszerezve jelöli ki, a teljes ülésben pedig a tagok az osztályok jelöltjeiből összeállitott szavazási iven a választandók felét tetszésök szerint kitörülik.“

A szakosztályok számával (4—5-nél) az állandó bizottságba kevesebb tagnak beválasztásakor, — mely az állandó bizottság kiegészitése esetében előfordulhat — az osztályok általi kijelölés mellőztetvén, a teljes ülés a kiegészités vagy a tagok által ajánlott jelöltekből vagy egészen szabadon eszközli.

Különben, ha a jogászgyülés a kijelöléshez nem kivánna ragaszkodni, csekély nézetem szerint helyesebb, a szabad polgárhoz méltóbb lenne, ha az állandó bizottság megválasztása vagy kiegészitése minden kijelölés nélkül a teljes ülés által szabadon eszközöltetnék, és a kijelölés az előleges értekezletek által pótoltatnék; de a kijelölés megtartása esetében, ugy hiszem, az általam inditványozott választási mód még legtöbb biztositékot nyujt a közakarat szabadon nyilvánulhatása iránt.

Végre ha az inditványozott 30 tag elfogadtatnék, ehez képest a 14. §. e) pontjának végében a határozat érvényéhez 5 tag helyett 10 lenne teendő.

Nem szükség bővebben bizonyitani, hogy a jogászgyülés kellő sikere az állandó bizottságtól függ, és e miatt a teendők halmazának a 15 bizottsági tag meg nem felelhet, részint csekély számánál, részint ama nálunk sajnosan érezhető tapasztalatnál fogva, mikép a bizottsági (választmányi) tagságnak csak megtisztelő része fogadtatván el, a szükségelt 5 tagnak hiánya miatt még az üléseket sem lehet a legalkalmasabb időben megtartani, vagy ha igen: az érdeklődő s működni szerető tagokra oly teher nehezül, mely fizetéssel járó valóságos tisztségnek is beillenék.

Miért is ily egyleteknél a bizottsági tagok számában fukarkodás nem levén eléggé indokolva, a javaslott minimum 30 tag nem leend oly nagy szám, hogy az állandó bizottságra háromló munkából mindenkire ne jusson egy kis áldozattal járó rész.

Czélszerübb az állandó bizottságba Pesten lakó tagokat választani, mivel a vidékitől sem a viselendő költség, időtöltés, sem a fáradság, sem az ügymenet folytonossága szempontjából nem lehet kivánni, hogy az iránta nyilvánult bizalomnak ily nagy áldozatot hozzon.

Ha a jogászgyülés vidéki tagtársaink érdemeit akarná bizalma által megjutalmazni: tiszteletbeli, vagy örökös bizottsági tagságot vagy más valami kitüntetést állapithat meg.

Az állandó bizottság a jogászgyülés közakaratának végrehajtója is, szükséges tehát, hogy az lételét egészen szabadon nyilvánuló közakaratnak s bizalomnak köszönje; de ha a kijelölés önző érdekeit is követhető bizottságra bizatván, közvetett, és az osztályoktól elvonatik: könnyen megtörténhetik, hogy épen a jogászgyülés által legalkalmasabbnak tartott, nem levén kijelölve, bizottsági taggá még általa sem választathatik meg vagy is a kijelölési jognak ily mérvben korlátolása sőt feladása egy a választási jog megszüntetésével; miért is a közakarat hü érvényülése szempontjából czélszerübbnek tartom, ha a kijelölés az osztályok közt oszlik meg ugy, hogy még a teljes ülés kijelölése s választása sem korlátoltatik.

(Folytatása következik.)

A magyar jogászgyülés programmja.

I. Előleges napirend.

a) 1870. évi szept. 25-én reggeli 9 órakor

teljes ülés.

1. Elnök és alelnök választása. (Négy jegyzőt az elnök választ.)

2. Egy háromtagu számvizsgáló bizottság választása, mely az első jogászgyülés befejezte után az idei számadásokat megvizsgálandja és a vizsgálat eredményéről a jövő évi első teljes ülésben jelentést teend.

3. Az állandó bizottság által elfogadott inditványoknak és beérkezett véleményeknek az illető szakosztályhoz utasitása.

4. Az alapszabályok módositását czélzó, dr. Gerlóczy Gyula müegyetemi tanár urtól Pesten, Lósy Tivadar ügyvéd urtól Esztergomban és dr. Siegmund Vilmos ügyvéd urtól Pesten (ez utóbbi az állandó bizottság meghagyásából) benyujtott háromrendbeli inditvány tárgyalása.

b) 1870. évi szept. 26. 27. és 28-án, mindenkor reggeli 9 órakor, esetleg délutáni 3 órakor is

szakosztályi ülések.

Az első szakosztályi ülésen elnök és elnöki helyettes választása. (Két szakosztályi jegyzőt az elnök választ.)

Szakosztályi tárgysorozat.

1. Inditvány a közjegyzőség honositása tárgyában, Pósfay Károly királyi táblai biró urtól Pesten.

Vélemény: Bogdány Lajos ügyvéd urtól Pesten.

Előadó: Dr. Környey Ede ügyvéd ur Pesten.

2. Inditvány a váltó és kereskedelmi jog egyenlősitése tárgyában, Nagy János nagy-kun kapitány urtól Kis-Ujszálláson.

Vélemény: Dr. Schnierer Cyula miniszteri osztálytanácsos urtól Pesten.

Előadó: Dr. Gerlóczy Gyula müegyetemi tanár ur Pesten.

3. Inditvány egy ujonnan alkotandó magyar csődtörvény alapelvei tárgyában, dr. Held Kálmán ügyvéd urtól Pesten.

Előadó: Dr. Apáthy István egyetemi tanár ur Pesten.

4. Inditvány az ügyvédség rendezése tárgyában, Szentléleky Gyula ügyvéd urtól Kassán.

Előadó: Dr. Siegmund Vilmos ügyvéd ur Pesten.

5. Inditvány a halálbüntetés megszüntetése tárgyában, Engert Tivadar pestvárosi tiszti ügyész urtól Pesten.

Vélemény: Dr. Bróde Lipót ügyvéd urtól Pesten.

Előadó: Dr. Friedmann Bernát ügyvéd ur Pesten.

6 Inditvány a békebiróság honositása tárgyában, dr. Környey Ede ügyvéd urtól Pesten.

Vélemény: Pósfay Károly kir. táblai biró urtól Pesten.

Előadó: Zlinszky Imre semmitőszéki segédelőadó ur Pesten.

7. Inditvány a törvénytelen gyermekek jogi állapotának rendezése tárgyában, dr. Wenzel Gusztáv egyetemi tanár urtól Pesten.

Előadó: Dr. Győry Elek ügyvéd ur Pesten.

8. Inditvány a polgári házasság tárgyában, dr. Löw Tóbiás miniszteri fogalmazó urtól Pesten.

Előadó: Dr. Wenzel Gusztáv egyetemi tanár ur Pesten.

9. Inditvány hiteltörvényeinknek cosmopoliticus szellembeni átalakitása iránt, dr. Apáthy István egyetemi tanár urtól Pesten.

Vélemény: Zsoldos Ignácz, legfőbb itélőszéki tanácselnök urtól Pesten.

Előadó: Dr. Gerlóczy Gyula müegyetemi tanár ur Pesten.

10. Inditvány az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában, dr. Dárday Sándor miniszteri titkár urtól Pesten.

Vélemények: Dr. Hoffmann Pál egyetemi tanár urtól Pesten, Gervay Nándor ügyvéd urtól Pozsonyban, Hoványi Lajos jogakadémiai igazgató-tanár urtól Nagyváradon, Ury József ügyvéd urtól Egerben, Szücs István urtól, a vegyes bíróság ülnökétől Debreczenben, dr. Lindtner Gusztáv jogakadémiai igazgató-tanár urtól Nagy-Szebenben.

Előadó: Dr. Schnierer Gyula miniszteri osztálytanácsos ur Pesten.

11. Inditvány a szóbeliség és közvetlenség behozatala tárgyában, Lósy Tivadar ügyvéd urtól Esztergomban.

Vélemény: Halmosy Endre, miniszteri osztálytanácsos urtól.

Előadó: Hodossy Imre ügyvéd ur Pesten.

12. Inditvány az osztrák polgári törvénykönyv ideiglenes visszaállitása tárgyában, Hodossy Imre ügyvéd urtól Pesten.

Előadó: Dr. Busbach Péter ügyvéd ur Pesten.

13. Inditvány a vasuti vállalatok kártérítési kötelezettsége iránt, dr. Stiller Mór ügyvéd urtól Pesten.

Vélemény: Dr. Weisz Lajos ügyvéd urtól Temesvárott.

Előadó: Dr. Schnierer Gyula miniszteri osztálytanácsos ur Pesten.

c) 1870. évi szept. 29. és 30-án reggeli 9 órakor

teljes ülések.

1. A szakosztályok megállapodásainak, illetőleg a kisebbségi véleményeknek megvitatása és elfogadása vagy visszautasitása.

2. Az állandó bizottság tagjainak választása.

3. Azon hónak meghatározása, melyben a jövő évi gyülés megtartandó lesz.

4. A gyülés beligazgatására vonatkozó esetleges inditványok tárgyalása.

II. Ünnepélyek és összejövetelek sorrende.

a) 1870. évi szept. 24-én esti 7 órakor ismerkedési estély az „uj világban."

b) Szept. 25-én déli 2 órakor diszebéd a redoutban.

c) Szept. 26-án esti 9 órakor bál a redoutban.

d) Szept. 27-én esti 7 órakor diszelőadás a magyar szinházban.

e) Szept. 28-án délutáni 5 órakor kirándulás az állatkertbe.

f) Szept. 29-én délutáni 5 órakor kirándulás a Margitszigetre.

g) Szept. 30-án esti 7 órakor bucsu-estély a redoutban.

A magyar jogászgyülés

tanácskozási szabályai.

I. Szakosztályi ülések.

1. §.

A szakosztályok a tagok önkénytes befejezése által lehetőleg a jogászgyülés első napján alakulnak. Később érkező tagok magukat a jogászgyülés tartama alatt bármikor bejegyezhetik. A bejegyzés több szakosztályba is történhetik.

2. §.

A szakosztályi üléseket az állandó bizottság által kijelölt ideiglenes elnökök nyitják meg (26. §.) Ezek felolvasván a bejegyzett tagok névsorát, s bemutatván az inditványok jegyzékét, felhivják a szakosztályi tagokat szakosztályi elnök és elnöki helyettes választására. A választás az ideiglenes elnök vagy bármely más tag ajánlatára közfelkiáltással vagy általános szótöbbséggel történik. Két szakosztályi jegyzőt az elnök választ.

3. §.

Az elnök nyitja meg, vezeti és zárja be belátása szerint a szakosztályi ülést; ő ügyel a rend fentartására; ő enged a tagoknak soron kivül (9. §.) szólást; ő állapitja meg és teszi fel a szavazás alá bocsátandó kérdést; ő mondja ki végre a határozatot.

Az inditványok tárgyalásának sorrendjét a szakosztályi elnök állapitja meg, a szakosztály azonban a sorrendet megváltoztathatja.

Az elnök a szakosztály képviselő organuma, ő juttatja annak megállapodásait a teljes ülés elnökéhez.

4. §.

A szakosztályi jegyzők vezetik az ülési jegyzőkönyveket, melyekbe a tanácskozás alá került inditványok az inditványozók nevével, a szavazásra bocsátott kérdések szó szerinti szövege, s a hozott határozatok vétetnek fel.

5. §.

A teljes ülés által a szakosztályokhoz utasitott inditványok a szakosztályi elnök által (a 3. §. értelmében) meghatározott sorrendben, akként vétetnek tárgyalás alá, hogy az inditványozó inditványát szóval indokolja, utána az előadó véleményét a netalán beérkezett véleményekkel (25. §.) előterjeszti s esetleg saját inditványát is megteszi.

6. §.

Befejezvén az előadó előterjesztését, a szakosztályi elnök a vitát megnyitja, melynél a tagok a vita tárgyához, feljegyeztetésük során szólhatnak. A szólni kivánókat a szakosztályi jegyzők jegyzik és szólitják fel.

7. §.

A vita alatti tárgya vonatkozó minden inditvány, kivéve a napirendre térést tárgyazót, a szakosztályi elnöknél irásban nyujtandó be.

8. §.

Ugyanazon tárgyhoz minden szakosztályi tag csak egyszer szólhat.

9. §.

Bármikor szót kérhetnek:

a) kik a napirendhez szólni,

b) kik személyes kérdésben válaszolni, és

c) kik a tanácskozási szabályokra hivatkozni akarnak.

A szakosztályi elnök a tanácskozás alatt bármikor szólhat.

10. §.

Nem lévén a szólásra többé senki feljegyezve, a szakosztályi elnök az inditványozónak adja a szót, kinek jogában áll inditványát kifejteni, s ugy az előadó, mint a szónokok netaláni észrevételeire és ellenvetéseire válaszolni.

11. §.

Az inditványozó visszavonhatja inditványát; ha azonban a szakosztály más tagja azt magáévá teszi, az inditvány tárgyalás alá csak ugy vétetik, ha a szakosztály annak tárgyalását elhatározza.

12. §.

Befejeztetvén a vitatkozás a szakosztályi elnök a kérdést szavazásra tüzi ki. A kérdés akként teendő fel, hogy arra igennel, vagy nemmel lehessen szavazni.

13. §.

A szavazás rendszerint felállás által történik.

Ha az eredmény kétségesnek látszik, ellenpróba teendő; ha az sem vezetne eredményhez, a szakosztályi jegyzők az igennel és nemmel szavazókat összeszámitják.

Egyenlő szavazatok esetében, az inditvány elejtettnek tekintendő.

14. §.

Az elfogadott inditványt a szakosztály által választott előadó adja elő a teljes ülésen.

15. §.

Az ülési jegyzőkönyvek hitelesitése a szakosztályi elnök, az illető szakosztályi jegyző és 2 ülési tag által történik.

A tanácskozás gyorsirászati feljegyzései azonnal folyóirásba foglalandók, s a szónokok által a tanácskozás után két óra mulva az elnöknél megtekinthetők. A tanácskozási jegyzőkönyv a jogászgyülés „Napi Közlönyének" (26. §.) legközelebbi számában közzé teendő.

II. Teljes ülések.

16. §.

A korelnök és korjegyző müködése mellett megnyitott első teljes ülés választja meg közfelkiáltással vagy titkos szavazás utján, viszonlagos szótöbbséggel a jogászgyülés szakára a teljes ülés elnökét és alelnökét. Egyenlő szavazatok esetében a sors határoz.

A teljes ülés jegyzőit a teljes ülés elnöke választja.

A megválasztottak a választás el, vagy el nem fogadása iránt azonnal tartoznak nyilatkozni.

17. §.

Megtörténvén a teljes ülési elnök, alelnök és jegyzők választása, a jogászgyülési teljes ülés elnöke az ülést megnyitottnak nyilvánitja, s az állandó bizottság által megállapitott elöleges programm szerint (25. §.) az elintézendő ügyeket az ülés elé terjeszti.

Az első teljes ülés teendői közé tartozik különösen a felett határozni, hogy az állandó bizottság által tárgyalásra alkalmasoknak talált inditványok, melyik szakosztályhoz utasittassanak. Ez ülésből küldendő ki egy három tagu bizottság is a lefolyt évre szóló számadások megvizsgálására.

18. §.

A teljes ülés elnöke, kit akadályoztatása esetében az alelnök helyettesit, határozza meg a teljes ülések napjait s azok programmjait.

A teljes ülés elnöke enged a tagoknak soron kivül (9. §.) szólást, megállapitja és felteszi a szavazás alá bocsátandó kérdést és kimondja a határozatot.

Jogában áll egyes tanácskozási tárgyakat a tudományos tartalmu inditványok kivételével (l. alapszabályok 6. és 7. §§), a nélkül, hogy azok eleve a szakosztályokhoz utasittatnának, egyenesen a teljes ülés elé terjeszteni.

19. §.

A teljes ülési jegyzők vezetik a teljes ülés jegyzőkönyveit, melyekbe a tanácskozás alá került inditványok az inditványozók megnevezésével, a szavazásra bocsátott kérdések szó szerinti szövege, a szavazás eredménye s a hozott határozatok vétetnek fel.

A teljes ülési jegyzők szerkesztik a hozott határozatok folytán szükségessé vált kiadmányokat, a menynyiben ezek szerkesztése külön bizottsághoz nem utasittatik; ők jegyzik és szólitják fel a jelentkezés sorrendje szerint a szólni kivánókat.

20. §.

A szakosztályoktól a teljes üléshez áttett inditványok a teljes ülés elnöke által kijelölendő sorrendben (3. §.) akként tárgyaltatnak, hogy az előadó a szakosztály véleményét indokoltan terjeszti elő, ezen előterjesztés után megnyittatik az átalános vita, s ennek befejeztével az előadót illeti a végszó, a tárgyalás menetét és a határozatok kimondását a 6. 8. 9. 10. 11. és 12. §§. szabályozzák.

21. §.

A teljes ülésen a határozatok, a 16. §-ban kijelölt esetet kivéve, átalános szótöbbséggel hozatnak.

22. §.

Minden önálló inditvány, mely a nélkül, hogy a szakosztályokhoz utasitandó volna, a teljes ülés elé terjesztetik (18. §.), a napi rendre áttérést tárgyazó kivételével, az inditványozó s az azt támogatók által aláirva, irásban a teljes ülés elnökének átadandó.

Az inditványozó inditványát röviden indokolhatja. A mely inditvány legalább tiz tag által nem támogattatik, tárgyalás alá nem kerülhet.

A sorrendet, melyben az ily inditványok szavazásra bocsátatnak, a teljes ülés elnöke határozza meg: a napi rendre áttérést tárgyazó inditvány azonban mindenekelőtt bocsátandó szavazás alá.

A szavazás a 13. §-ban megállapitott módon történik.

23. §.

A jegyzőkönyvek hitelesitésére, a tanácskozás gyorsirászati feljegyzésére és közzétételére nézve a 15. §-ban foglalt intézkedések szolgálnak zsinórmértékül.

III. Állandó bizottság.

24. §.

Az állandó bizottság önkebeléből választott bizottsági elnök és titkár aláirása mellett levelez. Ugyancsak a bizottsági elnök és titkár irja alá az összes hivatalos kiadmányozásokat.

25. §.

Az állandó bizottság állapitja meg a jogászgyülés elöleges programmját; saját kebeléből, vagy a tagok közül választja meg a tárgyalásra alkalmasaknak talált inditványok szakosztályi előadóit és ezeknek az inditványokat idejekorán kézbesitteti.

Egyes inditványok felett a hazai jogtudósoktól véleményeket kérhet, a beérkezett véleményeket az illető szakosztályi előadókkal közölvén.

26. §.

Az állandó bizottság választja meg a szakosztályi ülések megnyitására az ideiglenes elnököket (2. §.) Az állandó bizottság gondoskodik a jogászgyülés tartama alatt megjelenő „Napi Közlöny" kiállitásáról; kijelöli annak szerkesztőjét, és gondoskodik kellő számu gyorsirókról.

27. §.

Az állandó bizottság feladatához tartozik a jogászgyülés megtartására alkalmas helyiségekről gondoskodni; a vendégek illő fogadására, utba igazitására és elszállásolására a szükséges intézkedéseket megtenni; összejöveteleket, ünnepélyeket rendezni s azoknál, valamint átalában a jogászgyülés tartama alatt a rend fentartásáról gondoskodni.

A kiadások fedezésére szolgáló pénzt az állandó bizottság elnöke utalványozza.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 38. Pest, 1870. szeptember 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Észrevételei

a debreczeni ügyvédi egyletnek a m. kir. igazságügyminiszterium által az urbéri s rokon birtokviszonyok rendezésére készitett, s az egylethez tárgyalás végett leküldött törvényjavaslatokra.

Mindenekelőtt hazafiui örömmel üdvözöljük a m. k. igazságügyminiszteriumnak az urbéri s rokon birtokviszonyok rendezését tárgyazó törvényjavaslatait, mint nagy horderejü mozzanatot azon czél felé, hogy jogi és birtokviszonyaink a hübéri maradványok kötelékeiből teljes kibontakozásra s hazai jogéletünk, iparunk, hitelünk és forgalmunk üdvhozó felvirulás elé vezéreltessenek.

Alig lehet oly elszigetelt vélemény, mely szerint az urbéri s azzal rokon birtok és jogviszonyokra vonatkozólag többé semmi törvényhozási intézkedés szüksége nem forogna fenn azon oknál fogva, mert az urbéri birtokrendezés az országban már legnagyobb részt keresztülvitetett, a még hátra levő rendezésekre pedig a fenálló törvények, és ideiglenesen érvényben hagyott rendeletek kielégitők.

Teljesen osztjuk azon indokokat, melyek az igazságügyminiszteriumot eme törvényjavaslatok tervezésére inditák, s melyek abban öszpontosulnak: miszerint szükségesnek, sőt részben mellőzhetlennek mutatkozik, hogy az urbéri törvények alapelveinek megfelelő és az országbirói értekezlet, s az országgyülés által is ideiglen elfogadott rendeletek helyes szabályai alakszerüleg törvénybe igtattassanak, egyszersmind az észlelt hiányok pótoltassanak, a bíróságok által különbözőleg felfogott rendelkezések szabatosabban megállapitassanak, a kárpótlásra vonatkozó némely elvek meghatároztassanak, és végre a különféle birtokviszonyok, mint az udvartelki birtok, bérföldek, telepitvények, malom és italmérési jog, megfelelő s végleges elintézést nyerjenek.

A törvényjavaslatok az érdekelt indokolásból folyó szükségnek megfelelnek, s különösen az italmérési jog rendezéséről szóló törvényjavaslatra vonatkozólag azon nézetben vagyunk, hogy a földesurak italmérési jogának megszüntetése czélszerüen csak is a miniszteri javaslatban foglalt alapon vihető keresztül.

E jog a földesurak által kizárólag gyakoroltatván, egyes honpolgárok által, mint ez a maradványföldeknél, szőlődzsmánál stb. történik, meg nem válthathatván: vagy az állam, vagy a községek által váltandó meg.

Az állam általi megváltásnak legyőzhetlen nehézségei vannak.

A megváltási tőkék egyesitve oly nagy összeget képeznek, hogy annak elvállalása által az állam óriás mérvü terhet vállalna magára, melynek az ország lakossága általi fedezéséről kellene gondoskodnia.

Teljesen szabad iparrá tehát az italmérést semmi esetre nem tehetné. — Ezt nemcsak a megváltás által elvállalandó államadósságnak az államra elviselhetlen volta, hanem föképen még a közerkölcsiség és közrend sem engedhetnék meg.

Az állami egyedáruság jövedelmei pedig, vagy nem fedeznék a megváltásból származó államadósságot, vagy a szükséges jövedelmek biztositására oly szigoru, és a dohány egyedáruságához még csak nem is hasonlitható nagy terjedelmü ellenőrzési készületet venne igénybe a közigazgatás gépezetében, mely a mint egyfelől kiadása által a bevétel nagyobb részét felemésztené, ugy másfelől oly türhetlen kutatások és zaklatásoknak tenné ki a honpolgárokat — melyeket, — hogy ismét hasonlatot emlitsünk, — a dohány egyedárusággal egybekötöttek, meg sem közelitenek.

Mig ellenkezőleg: ezen regale jognak a községek által megváltása, az állam közvetitése mellett, könnyen és egyszerüen eszközölhető; az italmérésre maguk a községek által gyakorlandó egyedáruság pedig részint nem oly gyülöletes, részint kevesebb költséggel s biztosabban, és az állam különös terheltetése nélkül fentartható, — mig abból a községi czélok előmozditására — mint ezt egyes kir. városok s némely más községek jelenlegi gyakorlata s példája tanusitja — jelentékeny jövedelmek biztosittathatnak; és az italmérés a közerkölcsiség és közrend szempontjából is czélszerübben s biztosabban ellenőrizhető.

A kérdéses törvényjavaslatokat tehát átalánosságban helyeseljük; azoknak némely elveire, s szerkezetük némely részére azonban észrevételeink vannak, melyeket a következőkben adunk elő:

I.

„Az urbéri birtokviszonyok rendezéséről" szóló törvényjavaslatra.

Ezen törvényjavaslat az $183^2/_6$., 1840. és 1848. évi urbéri törvények és az ezekkel legnagyobb részben egybehangzó 1853. márcz. 2-ki urbéri nyiltparancs és földtehermentesitési rendelet alapelveit atalában fentartotta, sőt azok egyes szabványait teljes szöveg szerint átvette. – A hol eltérést, lényegesebb pótlást, vagy szabatosabb megállapitást talált szükségesnek: ezek, vagy az azóta törvény által elfogadott elvek, vagy maga a tárgy természete által legnagyobb részben kellőleg indokolva vannak.

Az itt emlitett categóriákba tartoznak nevezetesen következő intézkedések: a birtokos által fizetendő váltságokra nézve az országos közvetités; a puszta-telkekre nézve az 1848. maj. 1-sei birtokállapot fentartása; a foglalások visszakövetelésének méltányos korlátok közéutasitása; a zsellér telkek külső tartozmányainak minden kételyt kizáró biztositása (14. §.); a maradványföldi váltságösszegek kiszámitásának szabatosabb s igazságosabb megállapitása (16. §.); egyéb megváltásoknál az átlagok kiszámitásának az 1853. márcz. 2-ik

*

földtehermentesitési rendelet 13. §-tól eltérő alapja; a maradványföldi váltságtőkék kamatozásának a 1862. okt. 3-ki udvari rendeletben megszabottól eltérő határideje; az erdőilletményre jogositó faizási gyakorlat idejének a nyilt parancscsal szemben határozottabb megállapitása; a volt jobbágyoknak vagy községeknek azelőtt átengedett erdők iránti nyilt intézkedés; a nádlási haszonvételeknek a kizáró tulajdon elvének megfelelő szabályozása stb.

Ezek előre bocsátása után észrevételezzük:

A 7. §-ra.

E szakasz igy volna módositandó: „A puszta-telkek azok, illetőleg törvényes jogutódaik tulajdonaivá válnak, kik stb. — Mivel az 1848. máj. 1-sői birtok törvényesen másokra szállhatott át, s az 1853-ki urbéri nyiltparancs 6-ik §-a azon rendelete is, hogy a puszta-telkek „a mostani birtokosok teljes tulajdonává válnak“ ugyanily értelemben vétetett.

A 15. §-ra.

A foglalásokra nézve e szó előtt „kárpótlás“ minden tehető balmagyarázat megelőzéseül nyiltan kifejezendő lenne, hogy „országos“ kárpótlás nem jár.

A 16. §-ból.

E szavak: „és osztályu“ kihagyandók volnának. Mert az urbér behozatalakor minden jobbágy-helység (határ) egy osztályba soroztatván: a helységek akkori osztályzata az 1836. V. t. cz. által is megtartatott, s ugyanaz vétetett alapul az 1853-ki földtehermentesitési rendeletben, mint szinte az 1868. XXXIII. t. czikkben is az urbéri kárpótlási összegek megszabására nézve. E szakasznak a puszta-telki részekért és maradványföldekért a birtokosok által adandó kárpótlási összegre vonatkozó rendeletében tehát az „és osztályu“ szavak egészen feleslegesek, sőt mint ilyenek értelemzavaróvá is lehetnek; a mennyiben ama szavak kihagyása mellett is ki van már az illető osztály fejezve, a fentebbiek szerint ugyanazon határ mindenkor csak egy, t. i., vagy az 1-ső, vagy a 2-ik, vagy a 3-ik kárpótlási osztályba tartozván. — Mig a szakasz mostani szövegezése azon, különben helytelen és a dolog állásának meg nem felelő értelmet is involválná: mintha ugyanazon határban különböző kárpótlás adatott volna, s szándékoltatnék jövőre is adatni a telkek és földek különböző osztálya szerint.

A 17. §-ra.

Ezen szakasz ama szavai helyett: „évi szolgálmányul“ ezen szavak: „az évi szolgálmány kiszámitásának s megállapitásának alapjául“ lennének alkalmazandók. Mert a hat évi termés egy hatodrész nem lehet évi szolgálmány, hanem csak az évenkinti szolgálmány kiszámitásának, illetőleg átlagos megállapitásának alapja.

A 18. §.

Azon intézkedésében, mely a váltság kötelezettnek megengedi, hogy teljes megváltásul a földek egy harmadát (sem többet, sem kevesebbet) engedje át a volt földesurnak, oly nemü szükségtelen gyámkodást látunk teljesen önjogu felek irányában lefektetve, mely a mint egyik, ugy másik fél irányában is indokolatlan. Minélfogva ezen módositást ajánljuk a megváltást a volt földes ur részére a földek egy részének, netalán létrejövő kölcsönös szabad egyezkedés szerint átengedni.

A 19. §-ra:

E szó után: „végbefejeztének“ zárjel közé ezen értelmező szavak ajánltatnak: („végrehajtási átadás“).

A 20. §-hoz

hozzáteendő volna: „önként értetvén, hogy az ilyetén viszkereset az uj birtokosnak jogot nem ád a váltság törlesztésére nézve őt a 21. §. szerint terhelő kötelezettség elhalasztására.“

A 22. §-ra.

Az ezen szakasz a) b) pontjaiban foglalt tilalom egyrészről a szabad földdel szabadon való rendelkezés jogát korlátolna, s önjogu polgároknak egyezkedési szabadságát gyámság alá nyügözné, másrészről pedig magának az ohajtott czélnak az egyesség létrehozatalának szolgálna akadályul; a mennyiben a váltság jogositottak ezen rendelkezés által elesnének azon megnyugtató biztositéktól, mely a váltságkötelezettek önkéntes jótállói részéről a törlesztés pontos teljesitésére nézve nyujtatnék az által, hogy ez utóbbiak a hanyag fizetőre maguk is felügyelettel lévén, azt kötelezettsége teljesitésére sürgetnék.

Ennélfogva, s különösen azért is, mert az itt érdekelt egyezkedési tilalom a szőlődézsma váltságról rendelkező 1868. XXIX. t. czikkbe sem vétetett fel: e §. a) b) pontjait teljesen kihagyandónak tartjuk.

A 23. §-ra.

E szakasz világosság kedvéért a törvény szövegébe minden esetre beigtatandó volna ugyan; de miután maradványföldekről szól, melyek a 13. 14. §-okban tárgyaltattak: a szerkezet helyesebb logikai rendjénél fogva a 14. §. után közvetlenül, mint 15. §. lenne befoglalandó, mely után a következő §-ok egygyel előbbre eső számot nyernének.

A 24. §-ra.

A község ma mint ilyen, fogalmában a volt földesurakat, s több másokat is befoglal azokon kivül, kikről ezen szakasz emlékezik; annálfogva az első sorban e helyett: „a községek“ ez volna teendő „a volt urbéresek.“

A 28. §-ra.

Ezen szakasz e kitétele „valjon minden egyes telekre nézve ennek nagyságához képest, mennyi erdőterület felel meg“ igy lenne módositandó: „hogy minden egyes telek minőségére nézve (azaz egy egész, fél, negyedrész stb.) ennek nagyságához képest mennyi erdőterület felel meg.

A 31. §.

A mint szerkesztve van, különösen a volt jobbágyok körében, félreértésekre adhatna alkalmat, s azokat egyes esetekben visszaélésekből meritendő jogtalan követelésekre bátoritaná.

Továbbá a törvényjavaslat mindkét félre kényszeritőnek látszó rendeletét, a mintkettőnek gyakran valódi érdekében fekvő szabad egyezkedés fentartásával, enyhitendőnek vélnénk.

Ehhez képest e szakaszt ekkép módosittatni javaljuk:

„31. §. Ha a volt jobbágyok saját földesuruknak valamely más közeli határbeli erdejében voltak a faizás törvényes gyakorlatában: illetményök a mennyiben más szabad egyezkedés közbe nem jöhetne, az erdőből hasitandó ki.“

A 40. §.

Azon rendelete, hogy: „Az erdőből kihasitott legelőrész a volt jobbágyok erdő illetményébe nem számitható be, de viszont az azon találtató fák sem illetik a volt jobbágyokat,“ igy a mint kitéve van, nem áll öszhangban a törvény ama czéljával: a földtulajdont lehető szabaddá és biztossá tenni. Az ezen szabályból támadó vegyes birtoklás kellemetlenségei örökös Damokles-kardként függnének, vagy a volt földesur erdőbirtokának biztonsága, vagy a volt jobbágyok kártékony legelő állatai felett.

Egy oly szomoru birtokviszony állapittatnék meg, mely különösen előttünk a debreczeni erdő-birtokviszonyból ismeretes, hol a város saját erdejét, az ugyanazon erdőben létező kaszálló és szántóföldek tulajdonosaitól kellőleg megvédeni, ez utóbbi pedig a város szigoru, de jogos felügyelete miatt saját birtokát kellőleg értékesiteni nem képes. Azon szerencsétlen birtokviszony ez, melyből való kibontakozás minden oldalra kielégitő módján régen gondolkoznak az érdekeltek a nélkül, hogy azt ekkorig kitalálták volna.

Amaz intézkedés helyett tehát czélszerűbb lenne, miként az 1836. X. t. cz. 6. §. h) pontjában a javitások árának rendezéskori megtéritésére nézve határozva van, azt állapitani meg: hogy „az erdőből kihasitott legelő részben találtató fákat, ha azokat a volt földesur maga felhasználni t. i. kivágatni s elhordatni nem akarja: a volt jobbágyok becsár szerint magukhoz váltani kötelesek legyenek, fenhagyatván a szabad egyezkedés e megváltás módjára nézve az iránt is, hogy a legelőbe adott erdőterület egy része a fák váltságában a volt földesurnak visszaengedtessék.“

Azon nézetből indulunk ki t. i., hogy az ilyetén urbéri legelőül kiszakitandó erdőrészek, sem az erdő minősége, sem átalában annak terjedelme, sem végre kijelölt rendeltetésök tekintetében nem igényelhetik nemzetgazdászati szempontból azon kiváló figyelmet, hogy azoknak, mint fatermő erdőknek ily bonyolult birtokviszony mellett is állandó fentartásáról gondoskodni kelljen.

A 43. 44. §§-okra.

Az $183^2/_6$. X. t. cz. 6. §-a szerint a birtokrendezési eljárásnál az előmunkálatokat a törvényes bizonyság vezette;

azután az uriszék kért a megyétől küldöttséget, mely a hitelesitést teljesité, az egyességet megkisértette, s az egybehasonlitó irományt is elkészité; akkor az uriszék határozott.

Az 1853. márcz. 2-ki urbéri nyiltparancs az előmunkálatok beszerzését a szolgabirói hivatalra bizta, mely eljárásról folytonos tárgyalási jegyzőkönyvet vezetett; a hitelesitést az urbéri törvényszék küldöttje teljesitette, s megkisérté még egyszer az egyességet is, és elkésziti az összehasonlitó okiratot, ezután, ha és a mennyiben egyesség nem jött létre, az urbéri törvényszéken történtek a peres szóváltások és az itélethozás.

Jelen törvényjavaslat az I. foly. törvényszék számára csupán az itélethozást tartja fenn, s azon cselekményeket is, melyeket eddig a rendezési per bíróságának küldötteire, illetőleg az azáltal kieszközölt küldöttségre, továbbá magára a perbiróságára bizott a törvény, t. i. a hitelesitést, az egyesség (még egyszeri átalános) megkisértést, az összehasonlitó iromány egybeállitását s a perbeszédek vezetését is a járásbiróra ruházza. Ennélfogva az eljáró bíróságot különösen az egyesség megkisértésétől is elzárja.

Azon nézetben vagyunk, hogy a perbirájának az eddigi hatásköréhez tartozott cselekmények mindenikéből kizárása, a pernek sem alapos megitélése, sem gyorsabb keresztülvitele érdekében nem kivánatos és nem czélszerü.

Azonkivül, hogy a „hitelesités“ eszméjével ellenkezik, miszerint valamely munkakészitője maga hagyja helyben s hitelesitse saját művét, mép tekintetbe veendő az:

1-ör: hogy a hitelesitésnek a járásbiróra ruházása által az I. foly. törvényszék küldöttétől, ki a pernek egyik birája s előadója lesz, s közvetve magától a törvényszéktől is megvonatnék a sokoldalu s nagy horderejü urbéri rendezési ügy részleteinek a helyszinén, a felek szóbeli folvilágositásai után alapos tanulmányozhatása, mi ha valahol az ily perekben mulhatlanul szükséges;

2 or: hogy az oly fontos perbeszéd-váltásnak az illetékes bíróság előtt folyását nemcsak azon érdek, hogy a bíróság a tárgygyal közelebbről s nyugodtabban megismerkedhessék, hanem a felek azon további s figyelmen kivül nem hagyható érdeke is követeli, hogy az ezen perek vitelére alkalmas ügyvédek legnagyobb része az I. foly. törvényszékek helyein lakik, s fontos kötelességeinek ez ügyek körül kellőleg ottan felelhet meg.

Az eljárásra nézve eddig elmondott s a törvényjavaslat módositását igénylő észrevételen kivül, ugyancsak az eljárást illetőleg, különösen az előmunkálatoknál még két irányban törvényes rendelkezést vélünk szükségesnek, u. m.:

a) szükség elrendelni, hogy a járásbiró, mielőtt a határ felmérése s egyéb segédadatok előszerzése megkezdetnék, a rendezendő és szomszédos községek közt határjárást tartson. Az előleges határjárás birtokrendezéseknél ezelő t is gyakorlatban volt s nem is mellőzhető, mivel számos példa igazolja, hogy a szomszéd helységek iránybani határvonalok előleges megállapitása nélkül kezdett mérnöki munkálatok gyakran hasznavehetlenné lettek, s e mulasztás a rendezési ügy bevégzését huzamos évekig hátravetette;

b) hogy a szomszéd helységekbe s pusztákra vezető, mint szinte az országos utvonalakra nézve, melyek a szabályozási tervben kijelölvék, az előmunkálatot vezető járásbiróság által előlegesen az illető szomszédok s közigazgatási hatóságok kihallgattassanak; s e vonalok iránya és terjedelme iránt az eljáró törvényszék csak is ezen előzmények után határozzon, mert csak igy kerülhetők el a különben később felmerülhető s eddigelé számos rendezéseknél sajnosan tapasztalt visszásságok és utólagos káros kisajátitások.

Ezekhez képest a 43. 44. §-ok igy volnának módositandók, illetőleg pótlandók.

A 43. §. első pontja megmaradván, második pontja oként következnék:

„Azonban a birtokszabályozás megengedése iránt hozott itélet jogerőre lépte után a felmérés, becslés, osztályozás eszközlése, s az 183^{2}_{6}. X. t. cz. 6. §. g) pontja szerint megkivántató egyéb segédadatok megszerzése s elkészittetése, ideértve az összehasonlitó okiratot is, a törvényszék megbizása folytán a járásbiróság által teljesitendő, mely a felvett folytonos eljárási jegyzőkönyvet, a netalán részben, vagy egészben létrejött egyességgel, s minden iratokkal együtt a törvényszékhez beküldeni köteles.“

Uj 44. §. „Mielőtt a határ felmérése s egyéb segédadatok megszerzése megkezdetnék, a járásbiró a rendezendő és szomszédos községek közt határjárást tartani és a határokat szükség esetén a p. törv. rendtartás szabályai szerint sommás uton megállapitani köteles.“

Uj 45. §. „A szabályozási tervbe felveendő községi (virinal) és országos utvonalokra nézve a járásbiró előlegesen az illető szomszéd községeket is, valamint a járási, illetőleg megyei, vagy országos hatóságok véleményét vegye ki, s azt a terv megállapitásánál leendő használatul a törvényszékhez az előmunkálati iratokkal együtt küldje be.“

Uj 46. §. (a törvényjavaslat 44. §-a helyett) „A járásbiró jelentésének (43. §.) beérkeztével a törvényszék a hitelesités foganatositása, s a mennyiben szükségeltetnék, minden peres pont egyesség által elintézésének még egyszer megkisértése végett egyik biró tagját a helyszinére kiküldi; és annak jelentése után, a mennyiben átalános egyesség jött létre, ezt a feleknek hivatalos alakban kiadja, ha pedig átalános egyesség nem létesült, a feleket a peres pontokra nézve perbeszédeik beadására utasitja; megjegyezvén, hogy mindegyik félnek rendszerint csak két perbeszéd engedtetik, és hogy azok beadására a kézbesitéstől számitandó 30 napi határidők tüzendők ki, melyek fontosabb esetekben egy izben szintén 30 napra meghosszabbithatók.

„Különben az eljárásra“ (stb., mint a szövegben végig).

A 45. 46. 47. §§-okra.

A közbirtokosok közti közösek arányositása iránti per mind alapjára, mind tárgya s módjára nézve teljesen eltérő természetü lévén az urbéri birtokszabályozási perektől: a 45. §-ban e szót „arányositást“ kihagyatni, — a 46. és 47. §-t pedig ekép módosittatni javaljuk:

„46. §. Közbirtokosságokban, hol az arány még be nem hozatott, az arányositás az urbéri szabályozással egyidejüleg ugyan s épen azon bíróság előtt, de külön perben eszközlendő.“

„47. §. A hol a tagositás stb., a legelő elkülönzése s minden egyéb birtokszabályozás, ugy az irtványok és bérföldek iránti kérdések, s egyidejüleg az arányositás elintézése is eszközlendő.“

A 49. §-ra.

Miután az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs 26. §-a a tagositást szoros határidőhöz kötötte, már pedig nemzetgazdászati szempontból is azt minél könnyebben eszközölhetővé s minél átalánosabbá tenni felette kivánatos: minden kétely és akadály megelőzésére ezen §. végpontját következőleg javaljuk szerkesztetni: „A tagositás eszközlésének azon körülmény, hogy a rendbeszedés már egyszer megtörtént, akadályul nem szolgál, sőt a határ tagositása, akár a volt földes ur, vagy volt földes urak többségének, akár a volt jobbágyok többségének kérelmére jövőre is mindig megengedtetik.“

Az 50. §.

Végén, a járásbiróságnak végrehajtás folyama alatti határozatai ellen engedett felebbezésre nézve nyilván kifejezendő volna, miszerint az „a kir. táblához“ történik „hova az iratok a járásbiróság által az I. foly. törvényszék utján terjesztendők.“

Az 51. §-ra.

Épen azon indoknál fogva, melyből e törvényjavaslat mellőzte az egyességeknek a kir. táblához hivatalból jóváhagyás végetti felterjesztésének szükségét, t. i. mivel többé sem az adóalap biztonságáról külön godoskodni, sem pedig a ma már teljesen önjogu, s magukat saját tetszésök szerint képviseltető volt jobbágyok érdekei felett különös gyámkodást gyakorolni nem szükséges: a birtokrendezési perekben hozott elsőbirósági itéleteknek a kir. táblára hivatalból felterjesztését mellőztetni, s azért e szakasz második pontját elhagyatni javaljuk.

Az 53. §-ra.

Ha eddigelé is sok zavart idézett elő a birtokrendezési pereknek, vagy egyes okiratainak a megyei levéltárakban, vagy a felek kezein néha történt eltévedése: még aggasztóbb volna ez irányban, az uj kihasitási térképek s birtokkönyveknek a pertől elszakitása s a jelen szakaszban nevezett hivatalokhoz eredetiben átküldése; — mint ezt az ötvenes években munkálkodott adósorzati hivataloknál előfordult több rendbeli esetek, melyek szerint az azok kezein eltévedt hasonló okiratok soha többé előkerithetők nem lettek, eléggé tanusitják.

Azért e szakaszt akkép ajánljuk módosittatni: hogy minden birtokrendezési perben az uj térkép és birtokkönyv há-

*

rom eredeti példányban állittassék ki a felek által, melyek elseje a törvényszék levéltárában őriztessék; másodlataik pedig a törvényszék által az illető adósorzati s telekkönyvi hivatallal további eljárás végett közöltessenek s a telekkönyvnél jövőre az igy megküldött térkép képezze a vázlatokat. (Skizze.)

A 55. 59. §§-okra.

A VII-ik fejezetnek az urbéri birtok eldarabolása és szerzése iránt fenálló korlátok megszüntetésére vonatkozó bölcs javaslatait egészben csak méltánylandóknak találjuk.

A 60.—79. §§-okra.

Az Erdély stb. urbéri viszonyaira vonatkozó VIII-ik fejezetet, — mely a törvényjavaslat előbbi rendelkezéseitől csak némi, Erdély különleges urbéri viszonyai által föltételezett módositásokban tér el, miután ama különleges viszonyok tanulmányaink s tapasztalataink körén kivül esnek, — a fentebbiek közül ide is alkalmazható észrevételeken kivül egészen észrevétel nélkül hagyjuk.

A 83. §-ra.

Mostani szövegezésében annak rendelkezése a jövőre is értelmezhető lévén, s azért a kellő szabatosságot nélkülözvén, ekkép volna módositandó:

„83. §. A jelen törvény tárgyát képező jogviszonyok felett e törvény hatálybalépte napja előtt hozott jogérvényes stb.

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

Ha már most azon alapgondolatot, melyen a mi egyetemeink tagadhatatlanul régóta sarkallanak, és mely ugyszólván életelvük, mi által mindenkor bármily idegen országnak hasonló intézetei közül magasan kiemelkedének, épenséggel elveszteni nem akarjuk: akkor mindenekelőtt szükséges a tagok fellázadását a gyomor ellen mellőznünk, vagyis más szóval meg kell akadályoznunk a napról-napra fenyegetőbb szinben jelentkező szétforgácsolását és széthullását az egyes főszakmáknak, melyekre az egy és egész tudomány szétágazik vagyis inkább csak mintegy tagjaira szétoszlik, meg kell akadályoznunk, hogy ezen tagok a *mindnyájuknak közös* és egészséges fejlődésüket föltételező egységes *együttlét-* és *életelvtől* teljesen elszakasztassanak. E veszély természetesen annál nagyobb, minél elkerülhetlenebbnek látszik, hogy mindig ujabb és ujabb irányai és elágazásai a tudománynak, belső fejlődésével és haladásával lépést tartva, külön önálló tudományokká váljanak, a minél inkább tehát a munkafelosztás a tudománynál is alkalmaztatik, s minél aggasztóbb arányban növekszik mai nap e gyakran tulzásig vitt munkafelosztás folytán a fölötte egyoldalu és korlátolt belátásu puszta „szakférfiak“ (specialisták és mikroskopikusok) száma egyetemi tanáraink között. Az ebből a tudományra, valamint ennek képviselőjére az egyetemre nézve eredő veszély nagysága arra késztet, hogy e tárggyal valamivel hosszasabban foglalkozzunk, részint hogy a baj forrását megmutathassuk, részint pedig azért, hogy annak veszélyes következményeit annál világosabban feltüntethessük. *)

Mi sem bizonyosabb annál, hogy daczára a legpontosabb részletes buvárlatok- és tapasztalatoknak, melyek nélkül a tudomány a teljes kifejlesztetéséhez mulhatatlanul szükséges anyag nélkül szükölködnék, ily kifejlesztés körül valóban nagy és állandó eredményt csak oly kitünő szellemek képesek teremteni, a kik nemcsak saját szakmájukban tökéletesen jártasak, hanem ennek a rokon, sőt minden egyéb szakmákkali összefüggését és egymásra való kölcsönös kihatását teljesen áttekinteni képesek, s kik épen azért tökéletes öntudatával birnak annak, mit eredményezhet az ő szakmájuk a többiekért, s mit viszont ezek amazért.

Ehhez azonban a különböző tudomány-ágak határvidékeink gondos figyelembevétele és ápolása szükséges, miután azok nemcsak a természet országában sokféleképen érintkeznek, miként ezt p. u. a vegymértan-, jegecztan-, szerves vegytannál ott látjuk, hanem azon kivül is a szellemi tudomány és a társadalmi élet birodalmában is. Igy p. u. a lélektan és a neveléstan, de az orvostan is (az u. n. törvényszéki orvostan által) a legszorosabb összefüggésben áll a büntetőjoggal, a nemzetgazdaságtan nemcsak az államháztartási és pénzügyi tudománynyal, hanem a jogtannal is, mivel a javak előállitása, használata és feloszlatása, tehát a közforgalom főszabályai iránti kellő tájékozottság nélkül az egész vagyoni jog, az adás-vevési és haszonbérlési viszonyok, az uzsora stb. körüli czélszerü törvényhozás meröben lehetetlen. Hasonlókép a theologia is mindig sulyosan lakolt, valahányszor a bölcsészetet és történelmi buvárkodást figyelmen kivül hagyta, vagy azokkal nem egyenlő lépést tartott.

De ha már a fentebb hibáztatott irány a tudomány müveletében annak további fejlesztésére nézve átalában, s igy magára a buvárkodásra nézve is fölötte káros következményeket vonhat maga után, — egyetemeinken azonfölül elmaradhatatlan azon veszélyes befolyás, melyet az akadémiai ifjuság egész irányára kell gyakorolnia, ha tanáraik és mestereik maguk sem egyebek, mint puszta korlátolt szakemberek, positivisták és specialisták, mikroskopikusok és apróságokon kapkodók, kik a sok fa miatt nem látják az erdöt — férfiak, kiknek sejtelmök sincs arról, a mi az ő szakmájukat a többivel összeköti és a mi valamennyinek alapjául szolgál: ha p. u. a mathematikus nem tartja szükségesnek a bölcsészettől eltanulni azt, hogy az egésznek eszméje átalában előbbre való és felsőbb az egyes részekénél, tehát a végtelennek eszméje is előbbre való és felsőbb, mint a végesé, s hogy ennélfogva a végtelen tér gondolata nélkül valamely határolt tért és bizonyos terbeli alakot gondolni sem lehet; ha a természetbuvár csaknem ugyanazon lélekzettel, melylyel arra tanitott, miszerint az oszthatóság *lényeges* tulajdonsága *valamennyi* testnek, a gondolkozás törvényeit kigunyolva, minden fenakadás nélkül *oszthatatlan* testekről is, u. n. atomusokról beszél, mintha ezek a képzésnél egyéb volnának; ha továbbá a theologus azt a hitet fogja rá hallgatóira, miszerint a természet rendithetetlen törvényei, melyekben mai nap okos ember nem kételkedhetik többé, Krisztus idejében hatályon kivül tétettek volna — csodák által, minők korlátolt eszü és babonás emberek véleménye szerint minden időben büvész-mesterségek által is előidézhetők; ha végre a jogtanár, nyilván megvetve a jogbölcseletet, egészen elfelejtette, hogy mindenesetre *jognak* egyátalában léteznie kell, habár csak — kézzelfogható ellenmondás nélkül — arról beszél, mi tekintetik, vagy mi tekintetett jognak, hogy tehát mindig csak a jognak *örök* eszméje marad a jogfejlesztés minden *időleges* kisérleteinek feltételezése és végczélja.

A hol ily szerencsétlen, tudománytalan szellemet, az igazi alaposság iránti gyülöletet maguk a tanárok csepegtetnek folyton-folyva a tanulókba, ott legalább nem szabad csodálkoznunk, ha az ifju nemzedékben minden magasabb szellemi törekvés kihal, s ha a jövő ezen reménye mindinkább a kenyérkeresetéhez legszükségesebb ismeretek lelketlen bemagolására, az u. n.

*) V. ö. Lindwurmnak „die Fakultätenfrage“ czimü czikkét az idézett folyóirat 1866-ik évi folyamában 138. l.

kenyérelőadások látogatására szoritkozik, ha p. u. a theologus gyakran még a lélek-, erkölcs- és neveléstan vagy épen a gondolkodástannal mit sem törődik, vagy ha a jogtanuló azt hiszi, hogy a pandekta-előadások látogatásával kell tennie az első lépést arra, hogy az igazság szentélyébe behatolhasson, valójában pedig ezáltal csak behomályositja saját szabad körültekintését és látkörét oly módon, mely rendesen egész életére a legkárosabb utóhatásokat szüli.

Ha azon benső, szerves összefüggést, mely a tudomány minden egyes ágának egymás között és az egész tudomány között létezik, melynek azok csak egyes tagjai, tisztán beláttuk, ha valamennyinek egy közös törzstöli származását kellően felismertük, lehetlen kétségbe vonnunk azt, hogy minden olyan kisérletnek, miszerint ezen összefüggésökből kiszakasztassanak, csakis zavarólag, sőt pusztitólag kell hatnia. Ebből következik, hogy nagy tévedés, ha azt hiszik, hogy a mai tudományosságnak helyesen felismert főbaját s ennek egyetemeinkre való visszahatását, t. i a külön szakoknak egyoldalu, szétfutó irányát az által lehessen legjobban orvosolni, hogy külön intézetek állittatnak fel, melyekben kizárólag minden egyes főszakok tanittatnának, ellenben mind az belőlük kirekesztetnék, mi az egyetemet tulajdonképen azzá teszi, mit neve is kifejez; hogy azonban *mellettük* még más felsőbb tanodák (u. n. előkészitő iskolák) is szerveztessenek, melyek épen ellenkezőleg csak az *általános müveltséget* terjesztő tudományágak, különösen az alaptudomány vagyis a bölcsészet számára volnának rendelve, s igy tulajdonképen csak azon ismereteket szélesbitenék, melyeket a tanuló má a középtanodák felsőbb osztályaiban (az u. n. *humanioral*-ban) magának megszerzett.

Azonban senki sem tagadhatja, hogy az átalánosságnak a különöstől való ilyetén szétszakitásánál lehetetlenné válik mindkettőt kellően áthatni, minek folytán nem lehet szó többé tudományról, mint *egészről*, hanem az átalános maga is csak mint valamely egyes rész más egyes rész mellett foglalna helyt; sőt ellenkezőleg valamennyi a külön tudomány szoros összefüggésénél s egymást föltételező voltánál fogva azok fejlesztése érdekében inkább arra kell törekedni, hogy egymást minél könnyebben támogathassák és kiegészithessék, nem pedig azon gondolkodni, hogy ezen belső közeledés még külsőleg is különféle sulyos akadályok által megnehezittessék vagy épen lehetetlenittessék.

Pedig ez kétségtelenül megtörténnék akkor ha minden egyes, vagy nehány, vagy valamennyi főszakma számára összesen külön intézet vagy szakiskola felállittatnék, azaz: ha legjobb esetben a müegyetemek fogadhatnának el mintaképül. Ezen intézkedés minden bizonynyal annál roszabb gyümölcsöket teremne, minél inkább koczkára tenné a tudományszomjas tanulónak azon szellemi szükségletét, miszerint mindjárt kezdettől fogva az egyes részekkel csak minden egyéb részekhez, valamint az egészhez való kölcsönös viszonyban megismerkedjék; és ezen sulyos baj még azon intézkedés által sem enyhittethetnek, ha — miként némelyek javasolták — az állam arra kötelezné a tanulókat, hogy csak akkor mehessenek át a felső szakiskolába, ha mindenekelőtt az átalános miveltséget terjesztő előkészitő iskolában bizonyos időt eltöltöttek.

Hisz azon jó szándék, melyből e javaslat eredt, ép oly jól azon intézkedés által is volna elérhető, mely p. u. jelenleg Bajorhonban fenáll, hogy t. i. mindenkinek tanulmányainak első éveiben, vagy miként másutt divatozik, tanulmányainak egész ideje alatt, bizonyos átalános miveltséget terjesztő előadásokat kell hallgatnia, minthogy különben az államvizsgálatra nem bocsáttatik.*)

(Folyt. köv.)

Telekkönyvi ügyek.

„ . . . Tarkán, zürzavarban összefolyva feküdt előttem az angol büntetőeljárás gépezete. Fogalmam nem volt eléggé tiszta. A benyomások uralkodtak fölöttem. Majdnem tájékozatlanul állottam. Nem tudtam hol, kinél keressem a kulcsot e tömkeleghez.“ — E szavakkal kezdi Szilágyi Dezső, igazságügyminiszteri osztálytanácsos ur hivatalos jelentését az angol büntető eljárást illetőleg; — önkénytelenül ezen szavak idéztettek fel emlékezetemben, mert ugyanazon helyzetbe jutottam, midőn — elfoglaltságomnál fogva — nemrég a „*Themis*“ 3-ik számában Rudnyánszky Béla kir. táblai biró ur által irt „választott bíróság telekkönyvi ügyekben“ czimü czikket, a napokban pedig a „Jogt. Közl.“ 34-ik számához mellékletben a nmlgu m. k. semmitőszék által f. évi jul. hó 1-én 5872. sz. a. és f. é. márcz. hó 31-én 2678. sz. a. hozott elvi jelentőségü határozatokat olvastam; én is majdnem tájékozatlanul állottam, nem ugyan az angol büntető eljárást illetőleg, hanem a „telekkönyvi ügy‘ fogalma és értelmezése tekintetében, a mennyiben a fentemlitett czikk és határozatok egybevetéséből a „telekkönyvi ügy“ fogalmának különböző meghatározása tekintőleg felfogása tünt ki előttem, különösen a mennyiben t. R. B., kir. táblai biró ur czikkében a „telekkönyvi ügyek“-nek a telekkönyvi „birtokperek“-keli hibás összetévesztését s igy a „telekkönyvi ügy“ téves felfogását találtam, mely téves felfogás oly tekintélyes egyéntől jöve, könnyen sok hivőt találhatna, s ezáltal a polg. törv. rendt. 53. §. a) pontjának téves magyarázata és alkalmazása a gyakorlati életben nagy elterjedést nyerhetne.

Nem osztom tehát t. R. B. kir. táblai biró ur azon nézetét, miként „a telekkönyvi birtokperek“ a törv. rendt. 18. és 19. §-ai által az illető telekkönyvi hatóságok jogköréhez utasittatnának“, vagyis hogy bárminő perek, melyek czélját telekkönyvezett ingatlanok tulajdonjogának elnyerése képezi a „telekkönyvi hatóságok“ jogköréhez és illetőségéhez tartoznak; hanem ellenkezőleg azon véleményben vagyok, miként a polg. törv. rendtartás 53. §. a) pontjában irt „telekkönyvi ügyek“ nevezete alatt a fekvő birtokoknak nem ugyan eredeti telekkönyvezése, de igen az ezzel kapcsolatos és a telekkönyvi rendelet értelmében elintézendő ügyek értetnek; s ebből kifolyólag a telekkönyvezett ingatlanra vonatkozó tulajdoni vagy birtokperek szinte szabadon választott bíróság elébe is vihetők.

Ellenvéleményemet következőkben indokolom:

1-ör: Tek. R. B. kir. táblai biró ur nézetének sulypontját a polg. törv. rendt. 495. §-ában foglalt „*peres*“ szóra fekteti; a szakasz peres ügyekről szólván. azonnal az 53. §. eseteire hivatkozik.

Általános meggyőződés és vélemény, hogy perrendtartásunk épen nincs a tudomány szinvonalán álló oly szabatossággal szerkesztve, miként az egyes egymásra vonatkozó §-okban minden szó és kifejezés helyesen megválasztva és összeillesztve lenne olykép, hogy az csakis szószerinti magyarázatot igényelne; p. u. ámbár az 586. §. — a hagyatéki ügyekben — az egyesség létrejötte után, ha az egyességben ingatlan javak is vannak érintve, azt rendeli: miként a biróság az 581. §. értelmében járjon el, mégis átalánosan bevett és több jogtudós magyarázatával is támogatott gyakorlat az, hogy ily esetben is az 580. §-ban előirt eljárás alkalmaztatik; de igazolja azt a bíróságoknak ugyanegy ügyekbeni különböző, sőt gyakran egymással ellenkező eljárásuk is; — miért is a 495. §-ban felvett „*peres*“ szó még engem nem győz meg arról, hogy ezzel, viszonyitva az 53. §. a) pontjára, a birtokperek is befoglalva értetnének, annál inkább sem, minthogy ez esetben az 53. §. a) pontja nem mondhatná a korlátozást „telekkönyvi ügyekben“, hanem mondania kellene: „telekkönyvezett ingatlanra vonatkozó bármely ügyekben.“

*) A pesti egyetem jogi karánál is fenáll azon szabály, miszerint minden jogtanuló az első 3 félév alatt legalább 2 történelmi és 1 bölcsészeti leczkét tartozik hallgatni. De ha már ezen intézkedés első tekintetre fölötte hiányos, mennyivel illusoriusabbá válik az által, ha arra gondolunk, minő könnyü lelkismerettel felel meg annak a pesti jogászság legnagyobb része! mely e leczkét csak arra használja föl, hogy indexében hetenkinti 20 óra legyen kimutatva, a többivel pedig mit sem törődik!

De elfogadva tek. R. B. kir. táblai biró ur sulypontját s elfogadva a „peres“ szónak az 53. §-ban mondott „telekkönyvi ügyekre“ is törvényhozói akarattal történt vonatkoztatását akkor sem következtethetem, hogy a „telekkönyvi peres ügyek“ alatt a birtokperek értetnek, hanem értetnek azon telekkönyvi peres ügyek, melyek szinte kereset alakjában nyujtandók be, s melyek a telekkönyvi rendelet értelmében intézendők el, u. m. a telek. rend. 25., 36. és 148. §-aiban előirt peres ügyek, valamint értetnek a tulajdoni igényből támadó peres ügyek, melyek a törv. rendt. által a telekkönyvi hatóságok elintézési jogköréhez utaltatnak; hogy pedig ezen ügyek csakugyan peres ügyek, igazolja az is, miként a peres eljárás szabályai szerint tárgyalandók, kezelendők és döntendők el.

2-or: nézetem szerint nem áll az: miként a „telekkönyvi birtokpereket“ (tán telekkönyvezett ingatlanra vonatkozó birtokpereket?) „törvénykezési rendtartásunk a 18. és 19. §-okban az illető telekkönyvi hatóságok jogköréhez utasitja“; mert ép ellenkezőleg a 18. §. világosan mondja: *„ingatlan vagyonra vonatkozó jogok feletti biráskodás a birtokbiróság* — tehát nem telekkönyvi hatóság — *hatásköréhez tartozik.*“

Továbbá a 19. §. is csak azon ügyek ellátását és kezelését utalja a telekkönyvi hatóság jogköréhez, melyek a fenálló telekkönyvi rendszabályok szerint intézendők el; már pedig a birtokperek ugyancsak nem intézendők el a telekkönyvi rendszabályok szerint.

Végül a 42. §. határozottan mondja: hogy birtokperekben a birtokbiróságot a törvényszék — tehát nem telekkönyvi hatóság — gyakorolja.

3-or: Többször nevezett czikkiró ur czikkének 19-ik kikezdésében azt állitja, miként a telekkönyvi birtokperek a telekkönyvi hatóságok jogköréhez utasitvák, mégis ugyanazon czikkének 26., 29. és 34-ik kikezdéseiben *„törvényszékekről“* szól, melyekhez a birtokkeresetek benyujtandók, s mely *„törvényszékek“* ezen birtokkereseteket az illető telekjegyzőkönyvekben, részint hivatalból feljegyeztetik, részint nem; czikkének 27-ik kikezdésében pedig mondja, miként a (pestmegyei) *törvényszéknél* inditott pernek feljegyzése végett „magához a telekkönyvhöz“ (talán telekkönyvi hatósághoz?) külön kérvény nyujtandó be. — A törvényszék pedig nézetem szerint, de ugy vélem czikkiró urnak 27-ik kikezdésében fenebb hivatkozott véleménye szerint is nem ugyanazonos hiróság a telekkönyvi hatósággal, tehát czikkiró ur önmaga állitván, miként a birtokkeresetek a különbiróságot képező *törvényszékekhez* nyujtandók be, el kell fogadnia, hogy azok nem lehetnek a „telekkönyvi hatóság“ jogköréhez utasitva. Ha pedig tek. R. B. kir. táblai biró ur a „törvényszékek“ és „telekkönyvi hatóságok“ megnevezése alatt ugyanegy biróságot értene, akkor ezen megnevezést, valamint — mellesleg felhozva — a gyakorlatban elfogadott s a felsőbb biróságok által is alkalmazott „telekkönyvi törvényszék“ megnevezést sem tartom törvényben gyökeredzőnek; mert a telekkönyvi rendelet csak telekkönyvi hatóságot“; a törv. rendt. pedig „telekkönyvi hatóságot és „birtok (dologi) biróságot“ ismer és emlit; miért is nézetem szerint: „polgári törvényszék, mint birtokbiróság“ és „polg. törvényszék, mint telekkönyvi hatóság“ volnának a leghelyesebb külön megnevezések a „birtok-ügyekre“ és „telekkönyvi ügyekre“ nézve stb.

4-er: Ha — mint tek. R. B. ur állitja — a polg. törv. rendt. 53. §. a) pontjában foglalt: „telekkönyvi ügyek“ alatt a birtokperek is értetnének, és ekként ezek is, ugy mint a telekkönyvi ügyek az 53. §. által a telekkönyvi hatóságok illetékessége alá tartozóknak volnának fentartva, (nem utalva) akkor minden per, melynek czélját valamely telekkönyvezett ingatlan vagyon tulajdonának elnyerése képezi, a telekkönyvi hatóságok illetékessége alá tartoznék, az pedig ellenkezik a gyakorlattal, ellenkezik a törv. rendt 18, 19, 37, 39, 42, 580, 583. és több más §§-ainak rendelkezésével.

Hogy ellenkezik a gyakorlattal a „telekkönyvi ügyek“ fogalmának tek. R. B. ur által lett értelmezése, és ezen értelmezésnek a birtokpereket is magába foglaló kiterjesztése, tanusitják ezen soraim kezdetén hivatkozott curiai határozatok is, melyekben kimondatott, miként: „a telekkönyvi rendelet 148. §-a szerint a törlési keresetek a 25. §. szerint pedig a telekkönyvek kiigazitása iránti keresetek a telekkönyvi hatóságnál nyujtandók be“; mégis hogy „a telekkönyvi kijavitásra irányzott keresetlevél feletti eljárás a telekkönyvi hatóság jogköréhez tartozik“ s ezen indokból lett megállapitva a telekkönyvi hatóság illetősége s nem azon indokból, mert egyátalán telekkönyvi birtokperekben a telekkönyvi hatóság volna illetékes; s ebből kitetszőleg a nmlgu semmitőszék is a szorosan vett telekkönyvi peres ügyeket, melyeknek tárgyát kiigazitás képezi, mondotta R. a telekkönyvi hatóság jogköréhez tartozóknak, s igy csakis ezek vétethetnek fel a „telekkönyvi peres ügyek“ fogalmába, melyeknél a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs.

Hajlandó ugyan az ember R. B. ur véleményének igazat adni és bármely tulajdoni jogczimen inditott birtokpert is a „telekkönyvi ügyek“ fogalma alá vonni, és képes az embert a tömkelegbe vezetni, ha a „Jogt. Közl.“ 34. sz. mellékletében foglalt s általam hivatkozott curiai határozatok 263. számu rövid elvi kivonatát futólag olvassuk s figyelmünk megakad azon szavakon: „legyen bár a követelt tulajdonjog örökösödési jogczimre is alapitva“, miből könnyen lehetne következtetni, miszerint csakugyan a telekkönyvezett ingatlanra vonatkozó birtokperek, mint „telekkönyvi ügyek“ a telekkönyvi hatóság jogköréhez tartoznak; minden birtokpernek végső czélja végre is csak a telekkönyv kijavitása tekintőleg a telekkönyvi tulajdonos nevének törlése és e szerint a telekkönyv kiigazitása lévén; — ámde, ha az elvi határozat alapjául szolgáló tényálladékot elolvassuk, abból kitetszik, miként a fenforgott esetekben a telekkönyvi rendelet értelmébeni érvénytelenitési keresetekből támadt perek voltak elbirálandók, s igy azok mint a telekkönyvi rendtartás értelmében elintézendő ügyek lettek a telekkönyvi hatóság illetékességéhez utasitva.

Ez utóbbiakat czikkem kezdő soraiban elmondottak igazolásául hoztam fel s most folytatom igénytelen nézetem érveléseit.

5-ör: De hogy a polg. törv. rendt. életbeléptét megelőzőleg is a „telekkönyvi ügy“ elnevezés fogalmába a telekkönyvezett ingatlanra vonatkozó birtokperek nem tartoztak, s hogy ily perek a telekkönyvi hatóságok illetősége alól elvonva voltak, igazolja Halmosy Endre: „telekkönyvi rendszer alapelvei“ czimü munkájának 115-ik lapján 145. §-ban föglalt következő sorok: „azonban a tulajdonképi tulajdonperek a t. r. 3. §. 2. pontja világosan kizárvák, mert a felek ily pereknek feljegyzését kérhetik csak, miáltal már feltételeztetik, hogy a tulajdoni per tárgyalása a telekkönyvi hatóság illetőségéhez nem tartozik; és ennek folytán oly kereset, mely egyuttal a birtok átadását tárgyazza, vagy ahol a kereső fél a birtokjogok gyakorlatában nincsen már pusztán *telekkönyvi ügynek* nem tekinthető, kivéve, ha a valódi tulajdonos a tulajdonosnak bejegyzett haszonélvező ellen kéri tulajdon jogának bekebelezését.“

Igazolják továbbá felállitott véleményemet több rendbeli curiai határozatok, mint p. u. a fenállott hétszemélyes tábla 1867. évi febr. hó 5-ikei 17,458. sz. a. kelt itéletében kimondotta, „hogy a telekkönyvi kiigazitás, az alperes által kétségbe vont tulajdoni jog érvényesitése előtt nem eszközölhető, annak érvényesitése pedig a telekkönyvi hatóság illetősége alá nem tartozik.“ — Mégis 1868. évi jan. hó 13-án 16,011. sz. a. kelt itéletében kimondotta: midőn a tulajdoni jog bekeblezése nem telekkönyvi akadály miatt kéretik érvénytelenittetni, a telekkönyvi hatóság illetősége alá nem tartozik; — hasonlóul 1868. évi nov. hó 21-én 12,868. sz. a. kelt itélete ekkép hangzik: „A ..... számu telekjegyzőkönyvnek kiigazitása nem hibás telekkönyvezés alapján szorgalmaztatván, *s e szerint telekkönyvi hatóság előtt inditott kiigazitási keresettel nem is érvényesittethetvén,* felperes keresetével ez uton elutasittatik stb.“ — Végül ugyan a fenállott hétsz. táblának 1868. évi nov. hó 2-án 13,462. sz. a. hozott itéletéből kitetszőleg, midőn a telekkönyvi eredeti felvétel a tényleges birtokállapotnak megfelel, s kereső fél a telekből örökösödési uton igényel bizonyos részt, ezen örökségi igénynek érdemleges elintézése előtt a telekkönyvi kiigazitásnak helye nincs s a telekkönyvi törvényszék illetősége alá nem tartozik.

Mindezekből világosan kiderül, hogy oly esetekben, midőn a telekkönyvi kiigazitás nem egyedül az eredeti felvétel érvénytelenitésére irányoztatik, hanem vitás tulajdonjogi igények alapján kivántatik érvényesittetni, vagyis, midőn a kiigazitási kereset birtokkeresetté fajul át és birtokkereset jellegét ölti fel, a gyakorlat is ily ügyeket „telekkönyvi ügyeknek“ nem tekintvén a telekkönyvi hatóságok illetősége alól elvonta.

Az előadottakból tehát kitünik, miként a „telekkönyvi ügyek“ elnevezés keretébe a telekkönyvi birtokperek, vagyis helyesebben a telekkönyvezett ingatlanokra vonatkozó birtokperek nem tartoznak, s igy a polg. törv. rendt. 53. §. a) pontjának ama rendelkezése, miként telekkönyvi ügyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs, a birtokperekre

ki nem terjed, annálinkább sem; mert telekkönyvi ügyekben a rendes birói illetőség: a telekkönyvi hatóság; — mint pedig fennebb kimutattam, a birtokperek a telekkönyvi hatóság illetősége alá nem tartoznak; mindezekből következik: hogy a birtokperek választott bíróság elébe is vihetők, — a fél jogát a per feljegyzése által biztosithatván.

Hogy a birtokperekben a rendes biró illetőségtől eltérésnek helye van, tanusitja továbbá azon körülmény, miként — nézetem szerint — a telekkönyvezett és nem telekkönyvezett ingatlanokra vonatkozó peres ügyek közt nincs oly lényeges különbség, hogy okadatolva lehetne azon intézkedés, miszerint a telekkönyvezett ingatlanra vonatkozó birtokperek csakis a meghatározott bíróság előtt legyenek lefolytathatók, mig a nem telekkönyvezett ingatlanok iránti birtokperek ezen korlátozás alá ne essenek; — ha tehát a nem telekkönyvezett ingatlan iránti birtokperek az 53. §. a) pontja korlátozása alá nem esnek, — a mint hogy nem is eshetnek, — s ily perek választott bíróság elébe is vihetők, kell, hogy az ugyanazon jogalappal biró, ugyanoly minősitvényü és hasontermészetü telekkönyvi birtokperek és szabadon választott bíróság elé vihetők legyenek, vagyis nem lehetnek kizárva „a választott birósági intézmény jogkörületéből"; ellenkező esetben a birtokperek két különböző birói illetőségi rendelkezés alá jönnének, mit én a törv. rendtartásból kiolvasni nem tudtam.

Nem igénylem nézetem csalhatatlanságát; de minthogy mi provinciális jogászok és birák természetszerüen hajlandók vagyunk egyes a törvény által nem szabatos kifejezést nyert s gyakran önmagunk közt is eltérő véleményeket szülő szabályoknál és elveknél a szaklapokban tekintélyes egyének által kifejtett véleményekhez és magyarázatokhoz járulni; — a jelen esetben pedig — igénytelen nézetem szerint — a Themis 3-ik számában kifejtett vélemény téves alapon nyugszik, nehogy a gyakorlatban káros következményü alkalmazást találjon; de egyébként is az eszmecsere csak üdvös s néha jó eredményre vezető lehet, és véleménykülömbségek a tárgyat csak jobban megvilágitják; — ez okból nem tartottam fölöslegesnek jelen szorosan a tárgyhoz ragaszkodó nézetemet a szakközönség elé bocsátani.

BOGYAY PONGRÁCZ,
tvszéki biró.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

gazgató választmánya által 1870. évi szept. 2-án tartott ülésének

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Horváth Károly elnök. dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, dr. Friedmann Bernát könyvtárnok, dr. Apáthy István, dr. Bróde Lipót, Morlin Imre, dr. Környei Ede és dr. Schnierer Gyula választmányi tag urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván az igazságügyminiszteriumnak átirata, melyben az egyletet értesiti, hogy Unger Alajos ur, az ügyvédi vizsgáló bizottság tagjává neveztetett ki, az tudomásul vétetett.

3) Olvastatván *May* Árpád, kir. táblai biró és *Zlinszky* Imre semmitőszéki pótbiró uraknak egyleti tagokul leendő felvételük iránti jelentkezéseik, miután az ügyvédi oklevél birtoka tekintetében igazoltattak; nevezett urak a megejtett és mindenik iránt külön foganatositott titkos szavazás utján egyleti tagokul megválasztattak és részükre a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

4) Titkár ur a „magyar jogászgyülési" központi iroda számára az egyleti helyiségeket kikérvén, azok készségesen átengedtettek.

5) Pénztárnok urnak a pénztár állásáról bemutatott jelentése a mult ülésben tudomasul vettől annyiban különbözik, hogy az idei bevét ma 2650 ft 31 kr, a kiadás pedig 1874 ft 77 kr, s igy készpénzmaradék 775 ft 54 kr, — a jelentés tudomásul vétetvén, irattárba tétetni rendeltetett.

6) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére — elnök, titkár, dr. Környey és Morlin urak küldettek ki.

K. m. f.

Jegyzette dr. Siegmund Vilmos s. k. titkár.

Hitelesittetett 1870. évi szept. 5-én Horváth Károly m. k. elnök, Morlin Imre s. k. választmányi tag, dr. Környey Ede s. k. választmányi tag, dr. Siegmund Vilmos s. k. titkár.

Kiadta: Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Különfélék.

(A n.-váradi ügyvédi egyletnek f. é. aug. hó 27-ik napján tartott ülés jegyzőkönyve.

28/870.

Nagy Ödön, mint az államtudományi szakosztály előadója előterjeszti a szakosztálynak véleményes javaslatát egy névtelen kartárs által a per előadásra a szóbeliség és közvetlenség elvének a most érvényben lévő törvénykezési rendtartás megtartása mellett azonnal leendő életbeléptetésére vonatkozólag benyujtott, s a 14. számu végzés véleményezés végett kiadott javaslata felett.

Miután ezen ügyvédi egylet a birói szervezetre vonatkozólag kifejtett nézeteiben a szóbeliség és közvetlenség elvét, mint akor kivánalmainak leginkább megfelelőt elfogadta, s ez által azon reményt fejezte ki, hogy az igazságügyminiszter ur ezen alapelvre fektetett törvényjavaslatot fog a képviselőház elé terjeszteni, a kivánatos előterjesztés czélszerütlensége és helytelensége felett pedig már szerinte más alkalommal nyilatkozott; s igy a névtelen javaslatában foglalt alapelveket már előzőleg magáévá tette; — de a szóbeliség és közvetlenség életbeléptetését a törvénykezési rendtartás gyökeres átalakitása nélkül keresztül vihetőnek s az 1868. LIV. t. cz. által szabályozott törvénykezési rendtartás keretébe, ugy mint a javaslat tartalmazza beilleszthetőnek nem találja; a szakosztály véleményezésének mindenekben elfogadásával kimondja ezen egylet — hogy a névtelen javaslattevő munkálatát kedves tudomásul veszi; — az abban lefektetett alapelveket osztja, de azokat a jelenben hatályban lévő törvénykezési rendtartás mellett kivihetlennek tartván, azoknak érvényre emelését a szóbeliség és közvetlenség elvére fektetett uj törvénykezési rendtartás létrehozása mellett a törvényhozástól várja.

Ezen határozat a névtelen javaslattevő értesülhetése végett a szaklapban közzététetni rendeltetik.

KUBINSZKY LAJOS,
alelnök.

TELESZKY ISTVÁN,
h. jegyző.

(Értesités.) Több oldalról történt felszólitás következtében értesitjük e lap olvasóit: hogy a „Jogtudományi Közlöny" több számai utánnyomatván, most az első félévi folyam ismét teljes példányban kapható, s postai utalvány mellett megrendelhető.

(A „Themis" czimü szaklap,) a jogászgyülés tartama alatt naponkint fog megjeleni és az ülési helyiségekben a tagok közt ingyen szétosztatni.

(A vasuton vagy gőzhajón) érkező vidéki tagokat a szállásoló bizottság egy-egy tagja (jelvénye fehér szalagcsokor) fogja fogadni, és rendelkezése alatt álló küldönczökkel a jogászgyülés szept. 15-én megnyiló központi irodájába (váczi-utcza Szentkirályi ház, bemenet a régi posta utczáról) igazitani. Az érkező tagok kényelmére az indóházak egy könnyen észrevehető helyén fog a szállásoló bizottság küldöttsége állomásozni; e helyet nappal „magyar jogászgyülés" felirattal ellátott czimtáblák, este pedig ugyanazon felirattal ellátott lámpák jelzendik. A küldönczök fövegükön „magyar jogászgyülés" felirattal ellátott fehér szalag által lesznek megkülönböztetve.

(A rendező bizottság) jelvénye vörös szalagcsokor, a központi bizottság jelvénye zöld szalagcsokor.

(A vidéki tagok részére) a központi irodában a rendelkezésre álló szállások jegyzéke lesz kitéve, melyből a tagok az igényeiknek megfelelő szállásokat kiválogathatják, és azok ára iránt is felvilágositást nyerhetnek.

(Figyelmeztetnek a tagok), hogy a váltott tagsági jegyek csakis a tagság igazolására szolgálnak, és igy az évkönyv és napiközlönyhezi igény mellett, leginkább a vitelbér leszállitási kedvezmény élvezetére jogositttatnak fel; az ülésekhez külön

bemeneti jegyek adatnak ki a központi irodában, melyekért ugyan dij nem fizetendő, melyek nélkül azonban az ülésekbeni részvétel lehetetlen. Felkéretnek ennélfogva a tagok, hogy bemeneti jegyeik átvétele végett minél előbb, de legalább is az első teljes ülés kezdete előtt a központi irodában okvetlenül személyesen jelentkezni sziveskedjenek, annál is inkább, mert a szakosztályokbani beiratások is az ülések előtt ugyanott eszközlendők.

(Az évkönyv) három füzetben jelenik meg, az első füzet tartalmazandja az inditványokat és előlegesen küldetik meg a tagoknak, a második tartalmazandja a véleményeket és a jelentkezéskor Pesten fog a tagoknak kézbesittetni a központi irodában, a harmadik füzet tartalmazandja az összes tanácskozásokat gyorsirói feljegyzés után és utólag fog a tagoknak megküldetni. Az év könyvért dij nem jár.

cs. *(A bécsi legfőbb törvényszék egy nevezetes elvi döntvénye.)* A bécsi Landesgericht előtt junius 3-án a magyar születésü Szvetenay Jenő lopás miatt háromévi súlyos börtönre itéltetett. Egyszersmind a nemesség elvesztése, s az országból való kiutasitás is kimondatott. „Az országból való kiutasitás ellen az országos főtörvényszékhez felfolyamodás adatott be, s ezen itélőszék a b. t. 25. §-ára való hivatkozással megszüntette ezt, miután a hivatkozott §. ezt mondja: „Az országból való kiutasitás csak oly büntettésekor vonatkozik, kik külföldiek, s az osztrák császárság minden koronatartományaira kiterjed". Ezen itélet ellen az államügyészség részéről a legfőbb törvényszékhez felfolyamodás adatott be, s ez ily itéletet hozott: „Az országból való kiutasitás foganatositandó" — s ezen itélet azzal indokoltatik, hogy az osztrák örökös tartományoknak a magyar korana országaihoz való állami viszonyainak változtával az 1852. évi büntető törvénykönyv 25. §. alkalmazásba nem jöhet többé, s az 1803-iki büntető törvény 22. §. által pótlandó. E §. pedig igy hangzik: „Az országból való kiutasitás csak oly büntettetekre vonatkozik, kik nem azon országokból valók, melyek részére eme törvény hozatott." Ezen elvi döntvény az országos törvényszék elnöki Boschau lovag által a nevezett törvényszék minden ülnökével közöltetett, hogy hasonló esetek fölmerülésénél vezérszabályul szolgáljon.

(A „magyar jogászgyülés") vidéki tagjai a magyarországi összes gőzhajókon és vasutakon a maig megnyitott összes forgalmi vonatokon f. évi szept. 20 tól okt. 5-ig (a cs. kir. szab. államvasuton szept. 24-től okt. 1-ig, a tiszavidéki vasuton szept. 18-tól okt. 6-ig, a cs. kir. szab. déli vasuton szept. 15-től okt. 15-ig, a magyar kir. államvasutakon szept. 20-tól okt. 2-ig 50%-nyi vitelbérelengedést élveznek az ide és visszautazás tekintetében, a mennyiben minőségüket tagsági jegyeik felmutatásával igazolandják az illető pénztáraknál.

(A curiai alapitványok.) A kir. kuriai alapitványok kezelésére kirendelt vegyes bizottság részéről ezennel köztudomásra juttatik: hogy a szegény perlekedők felsegélésére tett Almásy- és Kondé-alapitványok folyó kamataiból több száz forintot tevő összeg állván a bizottság rendelkezése alatt, mindazok, kik, mint szegény perlekedők ezen alapitványokból segélyben részesülni óhajtanak, a szegénységöket és perök folyamát kellően igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeiknek f. évi nov. hó végéig a bizottsági elnökségnél (a semmitőszéki elnökség irodájában, a barátok terén 1. sz. a.) leendő benyujtására azon figyelmeztetéssel hivatnak fel, hogy az alapitó-levelekben egyik kellékül a régi családokból való, s illetőleg nemesi származás van kijelölve, az Almásy-alapitványban pedig ezenfelül csupán csak katholikusok részesithetők.

Kelt Pesten, a curiai alapitványokat kezelő vegyes bizottságnak 1870. aug. 17-én tartott üléséből.

cs. *(A porosz-franczia háború és a nemzetközi jog.)* *Mohl Róbert*, a hires német közjog-tanár a francziák magatartását a nemzetközi jog tekintetében élesen birálja s különösen a turkok spahik, s más afrikai barbárok alkalmazását az európai müvelt népek hadviselésében következőkép roszalja. „Vajjon ily benszülött hadak alkalmazása saját országukban mennyire látszik tanácsosnak vagy célirányosnak Franciaországra nézve — e kérdést eldöntetlenül hagyjuk. Az meglehet, hogy a barbár ellenség hasonló barbárok által legjobban fékben tartható. De ez még nem igazolja hasonló barbár hadcsoportoknak az európai háborúkban való alkalmazását. Ily barbár seregek ellen nem azért lehet kifogásunk, mert hadviselési módjuk egészen idegenszerü. Hanem más tekintetek szólnak azok alkalmazása ellen. A dolog természetében fekszik ugyanis, hogy ily barbár hadak *kétféle visszaéléstől* szabadulni nem tudnak. Először *igen kegyetlenül bánnak a fogolyokkal és sebesültekkel*, s e kegyetlen bánásmódtól még oly szigoru rendeletek által sem szoktattatnak el. Ily bánásmóddal pedig semmi befolyással sincs a háború czéljára — az úgy katonai eldöntésére, s csak is hasztalan bajok idéztetnek elő. Azt sem kell feledni, hogy az ily vad fellépések, visszatorlást idéznek elő, s ez által a háborúzás mindinkább embertelen lesz. Hasonlókép tűrhetlen baj az ily barbársereg *az illető országokra* nézve, még pedig ugy a baráti, mint az ellenségi földön. A lakosság elleni erőszakoskodás visszatarthatlan, ily vadak közelségében a személyek s a vagyon biztonsága megszünik, s a legszentebb dolgok becsméreltetnek. Ha már a müvelt népek katonái is az általok megszállott országokban való megjelenetük által elháritható bajt hoznak azon vidékek nyakára, — ugy bizonyára tartózkodni kell attól, hogy e baj még fokoztassék. A háborúk történetéből mindenesetre vannak adataink ily barbárok alkalmazására nézve, ilyen például: az indián vadak közreműködése az északamerikai háborúkban, cserkeszek alkalmazása a fölkelő lengyelek ellen stb., ámde mindez *a nemzetközi jogba ütközőnek* tekintetett."

TARTALOM: Észrevételei a debreczeni ügyvédi egyletnek a m. kir. igazságügyminiszterium által az urbéri s rokon birtokviszonyok rendezésére készitett, s az egylethez tárgyalás végett leküldött törvényjavaslatokra. — A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról. — Telekkönyvi ügyek, Bogyay Pongrácz tvszéki birótól. — A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. — Különfélék. — Melléklet egy egész iv a magyar jogászgyülés közleményei, s egy fél iv curiai határozatok.

☞ Lapunk mai számához van mellékelve: a „Reform" politikai, közgazdasági és irodalmi napiközlöny előfizetési felhivása.

Heckenast Gusztáv

hirlapkiadó-hivatalában (Pest, egyetem-utcza 4. sz. alatt) *a következő hirlapokra fogadtatik el az előfizetés és postai utalvány mellett megrendelhetők*

ugymint:

A Vas. Ujság és Pol. Ujd. együtt félévre . .	**5**	ft. —	kr.
„ „ „ „ „ „ „ évnegyedre	**2**	„ **50**	„
Csupán a Vasárnapi Ujság félévre	**3**	„ —	„
„ „ „ „ évnegyedre . .	**1**	„ **50**	„
Csupán a Politikai Ujdonságok félévre . .	**2**	„ **50**	„
„ „ „ „ évnegyedre	**1**	„ **25**	„
A Nép Zászlója czimü illustrált szabadelvü politikai hetilap félévre	**2**	„ —	„
évnegyedre	**1**	„ —	„
Jogtudományi Közlöny kapcsolatban a m. kir. curiai határozatokkal s a törvénykezési szabályrendeletekkel félévre	**6**	„ —	„
évnegyedre	**3**	„ —	„
Uj Regélő (évenkint 24 füzet) félévre	**3**	„ —	„
évnegyedre . .	**1**	„ **50**	„
Papi titkok közérdekü képes folyóirat 9 hóra (április—deczember)	**3**	„ —	„
félévre	**2**	„ —	„
évnegyedre	**1**	„ —	„

☞ Az előfizetési pénzek bérmentes küldése kéretik. — Tiz előfizetett példány után egy tiszteletpéldány jár.

☞ A „Vasárnapi Ujság" és „Politikai Ujdonságok" együttesen most már **10,000** példányban nyomatván, s igy több **100,000** olvasóval bir — bármi néven nevezendő hirdetmények közlésére s terjesztésére a legalkalmasabb. — Az igtatási dijak olcsóért számittatnak. Nagyobb s folyó hirdetményeknél kellő százalék engedtetik. — Pest, szept. 1870.

Heckenast Gusztáv hirlapkiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utcza 4-dik sz. a.)

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

A MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS

közleményei.

(Folytatás.)

Vélemény

Engert Tivadar ügyvéd és tiszti ügyész urnak a halálbüntetés eltörlését czélzó inditványa felett.

Dr. Bróde Lipót ügyvéd urtól Pesten.

Midőn kijelenteném, hogy jelenleg fennálló viszonyaink között, a halálbüntetés egyelőrei fenntartása, nem pedig eltörlése mellett szavazok, ebbeli véleményem indokolása előtt szükségesnek tartom álláspontom jellemzését, és azon elvek kifejtését, melyek nézetem szerint ezen kérdés megitélése körül szem előtt tartandók;

1-ször. Magától értetik, hogy a halálbüntetés megtartását csak is a legsulyosabb büntettekre t. i. csak is a gyilkosság megfenyitésére kivánom, és pedig ez esetben is csak oly gyilkolás megtorlására, a mely a legalávalóbb indokból, t. i. haszonlesésből ered, hogy tehát a halálbüntetésnek helye ne legyen p. o. politikai büntetteknél, de sőt oly gyilkosságoknál sem, melyek nem haszonlesésből, hanem szenvedélyben követtettek el; — s pedig azért, mivel azon indokok, melyek miatt a halálbüntetés megtartása mellett szólok, az utóbb emlitett büntetteknél fenn nem forognak. Ép ugy magától értetik, hogy alaki tekintetben a halálbüntetés kimondását csakis az esetre kivánnám fentartandónak, a hol emberi kiszámitás szerint sem alanyi, sem tárgyilagos tekintetben a büntettnek elkövetése kétség alá nem jöhet, hogy ennek következtében mindazon biztositékok alkalmazásba vételét követelem, melyeknek emberi számitás szerint helye lehet, (p. o. a bizonyitékok helyrehozása, a birák egy hangusága stb. tekintetében).

2-szor. Azon nézetben vagyok, hogy jelen kérdés megitélésénél, nem a szivnek, sem nem az érzelemnek, hanem az észnek és az államférfiui belátásnak kell befolynia, s hogy azok nagyon is tévednek, a kik a halálbüntetés mellett szólót zsarnoknak és szivtelen embernek, sőt olyannak is tekintik, ki már azáltal, hogy a halálbüntetést eltörlendőnek még nem véli, hazáját elárulja, s azt a külföld irányában lealázza és compromittálja. Ily czifra phrázisokkal a tudomány terén nem harczolhatni. Ingerült néptömeg elé valók. Ily phrázisokat sem tudományos, sem államférfiui birálatnak nem nevezhetni. Különösen pedig a jogásznak érvekkel kell harczolnia, nem pedig phrázisokkal. E kérdést még az emberszeretet köpönye alatt sem szabad az ész éles birálata alól elvonni. És csupán érveknek hódolok, phrázisok által azonban magamat meg nem félemlittetem. Magam is szeretem a nemesszivüséget, de csak is az olyat, mely által más meg nem károsul. Gonosztevők irányában alkalmazandó nemesszivüség, mely által becsületes állampolgárok megkárosulhatnak, nézetem szerint az állam általi támogatásnak nem örvendhet.

3-szor. Nézetem szerint a halálbüntetés eltörlésének vagy megtartásának kérdése, azon kérdésekhez tartozik, melyekre *mindenütt* alkalmazható felelettel szolgálni nem lehet, hanem a külön országokban külön-külön el kell döntetnie, a szerint, a mint bizonyos előzmények, bizonyos tényezők, melyekre később áttérek, fennforognak vagy pedig hiányoznak. E kérdést tehát átalánositani már azért sem lehet, mivel arra különböző nemzeteknél, különböző országokban más-másképen kell felelni.

4-szer. Véleményem szerint e kérdés megbirálásánál nagy külömbség teendő a közt, valljon a halálbüntetés eltörlését vitatjuk oly országban, a hol fennáll, vagy pedig annak ujbóli behozatalát szolgalmazzuk oly országban, a melyben már eltöröltetett. Létezik ez irányban külömbség ugy alaki, mint érdembeni tekintetben. — Alaki tekintetben annyiban, a mennyiben az első esetben azoknak halálbüntetés megtartásának káros hatását kell bebizonyitaniok, kik eltörlése mellett nyilatkoznak, utóbbi esetben pedig azok kényszerülnek bebizonyitani a halálbüntetés eltörlésének káros voltát, kik a halálbüntetés ujbóli behozatalát szorgalmazzák. (Ez pedig oly külömbség, mely azok által teljesen figyelmen kivül hagyatik, kik első esetben a halálbüntetés jog- és czélszerüségének bebizonyitását követelik, mig épen nekik kellene annak ellenkezőjét bizonyitaniok).

Érdembeni tekintetben ezen külömbség nézetem szerint még sokkal jelentékenyebb. Miután t. i. — a mint később kifejtendem — a halálbüntetés eltörlését csak bizonyos előzmények és tényezők létele mellett tartom megengedhetőnek, világos, — hogy ott, hol a halálbüntetés fennáll, és ennek eltörlését sürgetik, joggal követelhetni, hogy elébb ezen előzményeket kell teremteni, mielőtt a halálbüntetés eltörléséről szó lehet, hogy ellenben ott, hol a már eltörölt halálbüntetés ujbóli behozatalát szándékozzák, épen megforditva áll a dolog, hogy t. i. ez esetben kivánhatni az államtól, miszerint ama bizonyos előzményeket és tényezőket létesitse, és csak azután tervezze a halálbüntetés ujbóli behozatalát, ha ennek szükségességéről ama bizonyos előzmények és tényezők létesitése után is meggyőződött.

Első esetben tehát a halálbüntetés eltörlésével a praemissák létesitéséig, utóbbi esetben pedig a halálbüntetés ujbóli behozatalával addig kell várni, mig ezen előzmények létesitésének daczára, ezen behozatalnak szükségessége kitünik.

5-ször. Nézetem szerint a halálbüntetés eltörlése, korántsem hasonlitható össze a botbüntetes eltörlésével, — a mely hasonlat elég sajátszerüen egy jogi havilapban megkisértetett. A botbüntetés eltörlésének kérdése tisztán humanisticus kérdés és alsóbbrendü. A halálbüntetés eltörlésének kérdése ellenben legnagyobb jelentőséggel bir, és az állami jogbiztonsággal legszorosabb összefüggésben áll.

6-szor. Nézetem szerint valamennyi a büntetés czélja feletti elméletek tévesek, ha egyuttal az állami összlét főczéljától: a jogbiztonságot szemmel nem tartják. Nem osztom azok nézetét, kik a büntetés főczéljául a megzavart rend jogi megfenyitését, megtorlását és megboszulását tekintik, sem pedig azok véleményét, kik eme főczélt a javulásban keresik (ámbár a javulás mellékczél gyanánt érdemét készségesen elismerem.) Az elrettentési elméletet nem pártolom annyiban, a mennyiben a büntetés végrehajtására alkalmaztatik, (ellenben mennyiben ezen elrettentési elmélet a *büntetéssel való fenyegetésre* szorítkozik, nálam is elismerésre talál).

Én részemről a büntetés főczéljának: az állambani jogbiztonságot tekintem, és azon elmélethez szegődöm, mely a büntetéssel fenyegetés (a büntető törvényben) és a büntetés végrehajtásának (elkövetett büntett után) czélja közt, éles külömbséget tesz.

*

A büntetésseli fenyegetés czélja semmi más s nem is lehet más az elrettentésnél. A büntetésseli fenyegetés által ama elvetemült személyek riasztandók vissza a büntett elkövetésétől, kik annyi erkölcsi jellemmel nem birnak, hogy büntetett még akkor sem követnének el, ha ez az állam által büntetésse nem fenyegettetnék is. Hogy az elrettentés ezen czélja a büntetés fenyegetésével eléretik, bizonyos, miután még kétség alá sem vonható az, hogy ezerszer több büntett követtetnék el, ha az állam annak megbüntetésével nem fenyegetne.

A büntetés végrehajtásának czélja ellenben, nem más s más nem lehet, mint az, hogy a büntetéssel való fenyegetés czélja meg ne hiusittassék. A büntetéssel való fenyegetés czélja azonban illusoriussá tétetnék, ha elkövetett bünczelekmény után, daczára a fenyegetésnek, a büntetés végre nem hajtatnék, mivel ez esetben a büntető törvény gyakorlati eredménynyel nem birna, és senki vissza nem riasztatnék oly büntetésseli fenyegetés által, melyről tudja, hogy tettleg végre nem hajtatik. Részemről egyedül ezen elméletet tartom helyesnek, megjegyzem azonban, hogy a büntetés végrehajtásánál a javulást mint mellékczélt szivesen elfogadom.

Ha pedig igaz, — és nézetem szerint alig elvitázható — hogy a büntetéssel való fenyegetés fő — de sőt kizárólagos czélja: a büntett elkövetésétől való elrettentés és visszatartás, s ha továbbá igaz, miszerint a büntetés végrehajtásának czélja: kikerülni azt, nehogy a büntetéssel való fenyegetés illusoriussá s nevetségessé váljék: önkényt merül fel e kérdés: hogy mily főtekintet tartandó szemmel a különböző büntetésnemek vagy jobban mondva: a különböző büntetésnemekkel való fenyegetések behozatalánál? Véleményem szerint: az állambani jogbiztonság ezen fő tekintet. Meg vagyok győződve, hogy ezen állításomat alig lehet megtámadni. S mindamellett sokan fognak vonakodni, az ezen elvből folyó következtetéseket elfogadni, mivel ezen következtetések nyomán nézetem szerint azon eredményhez jutunk, hogy nálunk ez idő szerint — épen tekintettel a jogbiztonságra — a halálbüntetés még el nem törölhető.

Ha ugyanis nálunk a jogbiztonság még a legsulyosabb büntetteknél alkalmazott fogságbüntetések, (p. o. holtiglani bebörtönözés) által helyre lenne állitható: a halálbüntetés eltörlését nem ellenezném, ámbár, mint alább kimutatandom, még ez esetben is, az eltörlés ellen némi igen is indokolt aggályok forognak fenn. Addig azonban, mig a jogbiztonság az államban fogságbüntetések által el nem érhető, a halálbüntetést eltörölni nem szabad, mivel ez jogkedvezmény volna, mely a büntetteseknek a becsületes állampolgárok rovására nyujtatnék.

Addig is — hogy jobban fejezzem ki magamat — mig börtöneink ugy berendezve nincsenek, hogy egy éltehosziglani bebörtönzésre elmarasztalt büntettesnek megmenekülését lehetlenitik, az állam a halálbüntetést el nem törölheti, miután directe az állam felelős minden oly gyilkosságért, melyet az életfogytiglani bebörtönzésre elmarasztalt gyilkos börtönéből való kiszabadulása után elkövet, és mert jogbiztonságról szó sem lehet oly államban, hol bebizonyult rablógyilkos részéről uj gyilkosság elkövetése lehetséges. Ha nem csalódom, az északnémet parliamentben, valaki azt állitotta, miszerint nem fordult volna elő még eset arra, hogy életfogytiglani fogságbüntetésre elmarasztalt gyilkos menekülése után uj gyilkosságot követett volna el, de ezen állitás helytelensége legjobban az által tüntetik ki, hogy pár nappal ezen állitás közhirré vergődése után, a hirlapok nálunk azt közlék, hogy éltetfolytiglani fogságbüntetésbe marasztalt büntettes megmenekülvén, kiszabadulásának mindjárt első napjában, egy leányt meggyilkolt! E leánynak kiontott vére éles vád az állam ellenében, mely a jogbiztonságot fenntartani elmulasztá, e leány halála rémitőbb ezer gyilkos kivégeztetésénél; mert azt jogbiztonságnak nem nevezhetni, ha lehetsége forog fenn annak, hogy oly gyilkos, kinek gonosztette rábizonyult s ki e miatt el is itéltetett, megint uj gyilkosságot követhessen el!

Ez érvelésem ellen el nem fogadhatom azon kifogást, hogy az, a mit elmondtam, nem a halálbüntetés megtartása, hanem czélszerü börtönrendszer felállitása mellett szól. Ily kifogást logicusnak nem nevezhetek. Mit felelnénk annak, ki tőlünk azonnal kenyerünket kivánná azon igéret mellett, hogy később érette kalácsot adand? Azt felelnők neki, hogy nincs kedvünk neki a kenyeret odaadni, mielőtt a kalácsot meg nem kaptuk, mivel különben azon veszélynek lennénk kitéve, a kalács vétele előtt éhen meghalni. S ebben rejlik épen, mint már fenebb kifejtém, gyakorlati különbsége annak, valljon a halálbüntetésnek oly állambani eltörlése iránt forog a szó, hol e büntetés törvényesen fenn áll, vagy pedig e büntetésnek oly államban ujbóli behozataláról van-e szó, hol a halálbüntetés törvényesen el van törölve. Az első esetben joguk van az állampolgároknak azt követelni, hogy előbb azon előzmények szerveztessenek, melyek a halálbüntetés eltörlését lehetségesitik, hogy azonban addig, mig ezek behozatnak, a halálbüntetés fenn maradjon; az utóbb jelzett esetben azonban az állampolgárok joggal követelhetik, hogy elébb mind azon praemissák hozassanak be, melyek a halálbüntetés ujbóli föléledését talán nélkülözhetővé teszik, s hogy az addig be ne hozassék. Más szavakkal: egy törvény és egy állami intézmény csak akkor törölhető el, ha a régi helyébe jobb léptetik életbe, elébb pedig nem. Fennebb említém, hogy ha a jogbiztonság nálunk, még a legsulyosabb büntettek ellenében is fogságbüntetéssel helyreállitható lenne, a halálbüntetés eltörlése ellen mi kifogásom sem volna, ámbár még ez esetben is a halálbüntetés eltörlése ellen nagyon is indokolt kifogás emelhető, és nem csodálnám, ha már csak ezen aggályok kedveért is, a halálbüntetés eltörlése ellen több oldalról óvás emeltetnék. Mint fennebb máris említém, a büntetéssel való fenyegetés főczélja: az elrettentés, a büntetés végrehajtásának főczélja pedig: kikerülni azt, hogy a büntetéssel való fenyegetés illusoriussá ne váljék. Kérdés támad már most, valljon feltéve, hogy megfelelő börtönrendszerrel és igy jogbiztonsággal birnánk — a büntetéssel való fenyegetés czélja t. i. az elrettentés hazánkban elérhető-e, ha a halálbüntetés eltöröltetnék?

Attól tartok, hogy e kérdésre ez idő szerint még tagadó választ nyerünk. Kétséget nem szenvedhet, hogy a halálbüntetéssel való fenyegetés sokkal inkább riaszt vissza, mint az életfolytiglani fogsággali fenyegetés, és annak tudata, hogy valaki még a legutálatosabb büntett elkövetése után is, minden esetben életben hagyatik, nagyon is szaporitaná a gyilkosság egy különös nemét t. i. a rablógyilkosságokat. Fájdalom, nem tagadhatjuk, hogy nálunk a rablógyilkosság oly roppantul kiterjedt, — mint kevés más államban, és még sokkal nagyobb virágzásnak indulna, ha a halálbüntetés nálunk törvény utján eltöröltetnék. Mondani szokták ugyan, hogy a gyilkos a gyilkosság elkövetésekor keveset törődik avval, — valljon büntette halálitéletet von-e maga után, vagy sem? Ezt oly gyilkosoknál megengedem, kik a gyilkosságot szenvedélyszülte állapotban követték el, nem pedig rablógyilkosoknál, kik haszonlesésből higgadtan megfontolva viszik véghez a bünczelekményt.

Az eddig mondottakban nézetemet függetlenül és szabadon kifejtettem, és midőn még megjegyezném, hogy a halálbüntetés végrehajtásának módjára nézve a humanitás követeléseinek jogosultságát elismerem, mivel az állambani jogbiztonság csorbát nem szenved, ha az itélet végrehajtásánál a humanitásnak elég tétetik, áttérek azon indokok czáfolatára, melyek a halálbüntetés eltörlése mellett emeltetnek.

Előre is megjegyzem, hogy azon phrázis czáfolatába, mely szerint: a halálbüntetés nem büntetés, nem bocsátkozom, mivel phrázisok ellen nem küzdök, és mivel előttem majdnem comicusnak látszik, hogy azt be is kelljen még bizonyitanom, miszerint a halálbüntetés valóban büntetés.

A halálbüntetés megtámadói azt állitják:

I. Hogy a halálbüntetés igazságtalan.

II. Hogy czélszerütlen.

Ad 1. Ha helyes lenne azon állitás, hogy az államnak joga nincsen a halálbüntetés kiszabására, akkor azt minden esetre el kellene törölni, de épen ezen állitás helytelen.

Lássuk miként nyilatkozik a büntetőjogi tudomány nagymestere, Mittermaier, e tárgy felett. Azt mondja: „Die Rechtmässigkeit der Todesstrafe wird vielfach angegriffen, und zwar schon, weil der Staat kein Recht auf das Leben seiner Bürger haben könne, da Niemand über sein Leben verfügen, und daher auch wenn er in den Staat tritt, nicht das Recht darauf dem Staate übertragen kann. Man führt an, dass die Todesstrafe nicht bloss die bürgerliche, sondern auch die menschliche Existenz des Bestraften vernichte, den sittlichen Vorstellungen widerspreche, nach welchen Niemandem die Besserungsfähigkeit abgesprochen, und die Möglichkeit dazu geraubt werden darf, die irdische Laufbahn, welche die Gottheit ihm zu seiner Entwickelung auf der Erde vorzeichnete, gewaltsam abschneide, gleichsam in die Pläne Gottes eingreife, der alleiniger Herr über Leben und Tod des Menschen ist, und dass sie die Befugnisse des Staates überschreite, der nur auf den Menschen als Staatsbürger seine Wirksamkeit richten kann. Wir sind überzeugt, dass diese Gründe nicht zureichen können, die Todesstrafe als unrechtmässig nachzuweisen. Sie beruhen zum grossen Theil auf der irrigen Ansicht von dem Ursprunge und dem Wesen des Staates und setzen voraus, dass der Staat nur so viel Rechte habe, als ihm beim Eintritte in den Staat die Bürger

übertrugen, während richtiger jede Vorstellung der Entstehung des Staates aus einem Vertrage geleugnet, und nur die Ansicht zum Grunde gelegt werden muss, dass der Staat die nothwendige, nach höherer Weltordnung bestimmte Form des Besthens der Menschheit ist, in welcher diese ihre Ideen realisirt, und sich entwickelt. Hier ist eine Spaltung der Menschen, in verschiedene Qualitäten, nämlich in die des Staatsbürgers und Weltbürgers, oder Menschen nicht möglich; der Mensch tritt als solcher mit seiner ganzen menschlichen Individualität in den Staat, und unterwirft sich der Staatsgewalt. Einwendungen, welche von der Verletzung der Pläne der Gottheit abgeleitet werden, beruhen auf willkürlichen Voraussetzungen, und verletzen selbst das Wesen der Gottheit, die als zürnend über die Handlung des Staates und als ohnmächtig dargestellt wird, indem sie nicht weiss, was sie mit dem ihr von dem Staate durch die Hinrichtung gewaltsam zurückgesendeten Menschen zu beginnen hat. Wäre nachzuweisen, dass die Todesstrafe das einzige zur Aufrechterhaltung bürgerlicher Ordnung, zur Abhaltung von gewissen schweren Verbrechen geeignete und nothwendige Mittel ist, so würde auch der Staatsgewalt, welche Recht und Pflicht hat, die zur Erreichung ihres Zweckes nothwendigen Mittel anzuwenden, das Recht, Todesstrafe zu drohen, und zu vollziehen, nicht abgesprochen werden können. Aus dem theologischen Standpunkte lässt sich weder für, noch gegen die Rechtmässigkeit der Todesstrafe etwas ableiten. Alles kömmt bei der Prüfung des Rechtes des Staates: Todesstrafe zu drohen, darauf an, ob nachzuweisen ist, dass diese Strafart, das einzig nothwendige Mittel zur Abhaltung von Begehung gewisser Verbrechen ist. Hier löst sich die Frage in die Beantwortung einer grossen Zahl factischer Fragen auf, bei welchen selbst wieder die Rücksicht auf die besonderen Verhältnisse des Landes von dessen Gesetzgebung die Rede ist, wichtig wird. Unverkennbar hängt die Frage über Aufhebung der Todesstrafe auch mit der über das Gefängnisswesen zusammen u. s. w.“

Eddig Mittermaier!

És valóban, a mint egyrészt nagyon is felfoghatom, hogy a halálbüntetés czélszerüsége vagy czélszerűtlensége iránt, támadhatnak különböző nézetek, soha meg nem érthettem, s ma sem értem, hogyan lehet az állam azon jogát eltagadni, hogy bizonyos büntetteket halálbüntetéssel fenyegethessen s ennek következtében azt végre is hajthassa. Miben rejlik ama benső criterium, mely szerint p. o. az államot jogositottnak tartják az éltefolytiglani börtönbüntetés végrehajtására, s tőle a halálbüntetésre való jogosultságát elvonják? Hisz az állam az egyes polgárnak ép oly kevéssé adta szabadságát, mint életét!

Azt mondják, hogy a büntett, mely által emberélet megsemmisitetik, különböző fokozatu, hogy tehát, az ezt fenyitő büntetésnek is több fokozatra oszthatónak kell lenni, ha a büntetést igazságosan ki akarjuk szabni, és e miatt a halálbüntetés, miután különböző fokozatokra nem osztható fel, s magasabbra sem fokozható, igazságtalannak tekintendő! Ezen érvelést azonban csakis akkor lehetne helyesnek nevezni, ha valamennyi büntett, melynek emberélet áldozatul esik, halálbüntetéssel fenyegettetnék, s az végre is hajtatnék. Ez azonban nem igy van. Az emberölésnek szintugy esik áldozatul emberi élet, mint a gyilkosságnak, de az első nem is fenyegettetik halálbüntetéssel, de sőt a gyilkosság sem fog mindég halálbüntetéssel fenyittetni, nevezetesen — mint már fennebb említém — oly esetben, hol bizonyos enyhitő körülmények (szenvedély stb.) leteznek. A halálbüntetés épen csak a legsulyosabb büntetteknél hajtandó végre, és csak a legnagyobb büntetteknek legsulyosabb megfenyitését képezi. A büntetés fokozása a fogságnak hosszabb vagy rövidebb tartama és a büntetés sulvositása által történik, és a halálbüntetés a legelvetemedettebb büntetteknek épen legsulyosabb megbüntetésének tetőpontját képezi. Ez előttem oly világos, hogy ennél egyszerübb érvelést nem is képzelhetek magamnak. A halálbüntetést ellenzők legnagyobb érve, melylyel a halálbüntetés igazságtalanságat ki akarják tüntetni, abban áll, hogy tekintve azt, miszerint csak emberek vagyunk, s mint ilyenek tévedhetünk s némelykor valóban tévedünk is, a halálbüntetés nem alkalmazható azért, mivel még a legvigyázatosabb és behatóbb itélethozatalnál is a birák részéről a tévedés lehetősége kizárva nincsen, mivel tehát a halálitélet végrehajtása némelykor ártatlant is érhet (a mint ez a történet kimutatása szerint valóban elő is fordult). Miután pedig ugy folytatják a halálbüntetés ellenzői argumentatiójukat — valamely büntetést csak akkor nevezhetni igazságosnak, ha lehetségessé teszi azt, hogy az ártatlanul elmarasztalt megint azon állapotba visszahelyezhető legyen, melyben a büntetés kezdetén volt, az előbbi állapotba való visszahelyezés végrehajtott halálitélet után azonban lehetetlen, ennek következtében a halálbüntetést már ez oknál fogva sem nevezhetni igazságosnak.

Az ellenfél ezen érvelése kétségen kivül a legerősebb, és első pillanatra téveszt, de behatóbb vizsgálat mellett szintén helytelennek tünik ki. Helytelen pedig több okoknál fogva. Mindenekelőtt a bizonyitási elmélet sarkalatos elve az: hogy, ki a kelletinél többet bizonyit, mitsem bizonyit. Az ellenfél érvelése pedig a keletinél többet bizonyit, s azért mit sem bizonyit. Ugyanezen érvet az éltefolytiglani börtön büntetésére, sőt átalában valamennyi fogság büntetések eltörlése mellett felhozni lehetne, mivel ezeknél sem lehetséges, az ártatlanul elmarasztaltnak elébbi állapotba való visszahelyezése. Miként eszközölnénk ily visszahelyezést p. o. oly valakinél, ki éltefolytiglani fogság büntetésbe lett marsztalva, s ártatlansága csak halála után derül ki? De még tovább is megyek: Miként eszközöltethetnék az elébbi állapotba való visszahelyezés oly valakinél, ki csak időleges fogságbüntetésbe is marasztaltatott, ha ártatlansága csak akkor derül ki, midőn a büntetést már egészben vagy bárcsak részben is kiállotta? A történtet lehet-e nem történtté átváltoztatni? Lehet-e a kiállott börtönbüntetést vagy a kiszenvedett büntetés sulyosbitást (p. o. a böjtölést stb.) nem történtté tenni?

Látszik, hogy az ellenfél érvelése a kelletinél többet, tehát semmit sem bizonyit. E szerint fogságbüntetést sem szabadna kiszabni, mivel lehetősége forog fenn annak, hogy ártatlan fenyittetik meg, és mivel fogságbüntetéseknél is a már történtet nem történtté átváltoztatni lehetetlen, és tehát minden fogsá büntetés, ezen eshetőség miatt igazságtalan lenne!

Az ellenfél érvelése azon további indoknál fogva is helytelen, mivel a törvényhozotól azt követeli, hogy törvény létesitésénél a kivételt tartsa szem előtt, a szabályt pedig figyelmen kivül hagyja. A halálbüntetés ellenzői be fogják ismerni, hogy ártatlanok halálbüntetésbe való elitéltetése művelt, lelkiismeretes biráknál (a minőket fel kell tételezni) ritka kivételekhez tartozik, és hogy ezen kivételek még ritkábbak lesznek, ha bizonyos cautelák tartatnak szem előtt, mint p. o. az, hogy halálitélet csak a birák egyhangu szavazata nyomán mondható ki, hogy minden halálitélet hivatalból terjesztendő fel felülvizsgálat végett a felsőbb biróságokhoz stb. Az államtudomány sarkalatos alapelve pedig az: hogy törvényalkotásánál nem a kivétel, hanem a szabály veendő tekintetbe, s hogy az utóbbira sokkal inkább figyelemmel kell lenni, mint a ritkábban előforduló kivételre.

Az ellenfél érve végre még következő oknál fogva is helytelen; ugyanis:

A bünfenyitő gyakorlat, mely előttünk ártatlanul kivégzetteknek eseteit tárja ki, egyszersmind azt is mutatja, hogy ily esetekben rendszerint az illetőnek ártatlansága csak sok, sok esztendővel elmarasztaltatása után kerül napfényre, rendesen olykor, mikor az ártatlanul kivégzett a természet rende szerint is már az élők közt többé nem léteznék.

Miután pedig a halálbüntetés csakis a legsulyosabb büntetteknél, tehát csakis olyanoknál alkalmazandó, melyeknél a halálbüntetés ellenzői bizonyosan éltefolytiglani fogsagbüntetést szabnának, kitetszik, hogy ama ritka kivételes esetekben, a melyekben ártatlanok halálra itéltettek el, az ügy állása — a halálbüntetés eltörlését feltéve — az lett volna, hogy eme ártatlanok éltefolytiglani fogságbüntetésbe elmarasztalva, ártatlanságuk csakis a természet rende szerint bekövetkezett haláluk után derült volna ki.

Az egész különbség tehát csakis abban állana, hogy az első esetben az ártatlan a halált, a másik esetben pedig éltehossziglan tartott fogságbüntetést ártatlanul állott volna ki. Valóban szomoru egy alternativa, mely alig különbözik egymástól.

Ugy vélem tehát, hogy kimutattam, miszerint semmi alapos ok nem létezik, melynélfogva az államtól azon jogát el lehetne vitázni, mely szerint halálbüntetéssel fenyegethet, és azt tényleg végre is hajthatja.

Ad. II. A halálbüntetés czélszerüségét, illetőleg nézetemet már fenebb kifejtém.

Ez idő szerint a halálbüntetést minálunk czélszerünek tartom, miután az elrettentés szempontjából sulyt fektetek rá, és mivel eltörlését hiányos börtönrendszerünk mellett az állam-

*

jogbiztosság tekintetéből nem helyeselhetem. A halálbüntetés ellenzői e két indokot megtámadják. Az elrettentést, illetőleg statisztikai adatok segélybevétele mellett ki akarják mutatni, hogy a halálbüntetéssel való fenyegetés az elrettentés czélját el nem éri, s hogy azon országokban, melyekben a halálbüntetés eltöröltetett, ama büntettek, melyeket halállal szoktak megfenyiteni, nem szaporodtak, miből azt következtetik a halálbüntetés ellenzői, hogy amaz nem szükséges. Halljuk, miként nyilatkozik Mittermaier ezen statisztikai adatok becse iránt:

Azt mondja: „Die statisztischen Daten kommen aus Ländern, in welchen vermöge veralterter Gesetze die Todesstrafe bei Verbrechen gedroht war, deren Verschuldung nach bessern Begriffen nicht so gross ist, dass die Todesstrafe im gerechten Verhältnisse stehen würde, daher ein allgemeiner Wiederwille gegen die Anwendung solcher alten Gesetze sich aussprach, und die Schuldigen der Strafe überhaupt entzog. Auf dem Felde moralischer Berechnungen ist keine Sicherheit möglich.“

S csakugyan igy is van. Tisztelem, becsülöm a statisztikát, mint tudományt, de fenforgó esetben benne nem bizhatni, mivel az erkölcsi kiszámitások terén valóban bizonyosság nem létezik. Megengedem, hogy még a legsulyosabb büntettek bizonyos nemeinél is a halálbüntetéssel való fenyegetés elrettentést nem idéz elő, megengedem, hogy az igy van valamennyi büntetteknél — még gyilkosságot sem véve ki — melyek rugója a szenvedély, de meg nem engedhetem azt, hogy a halálbüntetéssel való fenyegetés sokat amaz elvetemült emberek közül a büntett elkövetésétől vissza nem riasztott volna, kik alávaló önhaszonlesésből követnének el gyilkosságot, és meg vagyok győződve, hogy sokkal több ily gyilkosság követtetnék el, ha a halálbüntetés üdvös kilátásba helyezve nem lenne.

Különben is nálunk a halálbüntetés, mint már emlitém, az elrettentés czélján kivül, még az állami jogbiztonság tekintetéből sem törölhető még el ez idő szerint. Ez ellen az ellenfél részéről azon ellenvetés tétetik, hogy e szerint a halálbüntetés nem büntetés, hanem biztositási eszköz, s hogy ez annyit jelentene, mint az államot kötelességmulasztással vádolni, rövidebben mondva, részére szegénységi bizonyitványt kiállitani, mivel az állam az egyes vétkesek ellenében önvédelmi viszonyban létezőnek állittatik! Ezen ellenvetés jogosságát némikép el kell ismerni. De mi következik abból? Gazdagabb-e egy egyén, vagy, miattam az állam, ha nyiltan be nem ismertetik, hogy szegény? Valjuk be őszintén, hogy — börtönviszonyainkat tekintve — szegények, nagyon is szegények vagyunk, és hogy iparkodnunk kell, azokat javitani, s majd csak aztán, de csak is azután vélem elérkezettnek az időt, melyben a halálbüntetés eltörlésének kérdésével foglalkozhatunk; mert akkor a becsületes állampolgár nem lesz többé kitéve azon mindennapi veszélynek, hogy a rablógyilkos börtönéből kimenekülve, uj gyilkosságot követ el, s akkor a leghatalmasabb érv is, mely most még a halálbüntetés eltörlése ellen teljes joggal felhasználtatik, t. i. az állambani jogbiztonság többé latba nem jöhet, és még meg fogjuk talán kisérelhetni a halálbüntetés eltörlését, ha a gyakorlati uton meggyőződhettünk arról, valjon a halálbüntetéssel való fenyegetés másik czélja, t. i. az elrettentés, meg nem hiusul-e a halálbüntetés eltörlése által.

Midőn tehát a mondottak alapján szerény nézetemet odanyilvánitanám:

Hogy Engert Tivadar ügyvéd és tiszti ügyész urnak a halálbüntetés eltörlése iránti inditványát nem pártolom, hanem egyelőre — a fenebb részletezett tényezők beálltáig — a halálbüntetés megtartását tartom szükségesnek, végül még azon kérelemmel vagyok bátor járulni a mélyen tisztelt magyar jogászgyüléshez:

Miszerint e kérdés eldöntésénél nem a sziv sugallatát, nem is olcsó népszerüséget követni, hanem az ész és az állambölcseség követelményeit szem előtt tartani méltóztassék. Ha a mélyen tisztelt jogászgyülés is igazoltnak találja, ezen szempontból a halálbüntetés eltörlését ez esetben, de csak is ezen esetben döntheti el e kérdést, mely legnagyobb horderejü, az inditvány értelmében.

* * *

Véleményy

Pósfay Károly urnak, a „közjegyzőség“ tárgyában benyujtott inditványa felett.

Bogdány Lajos ügyvéd urtól Pesten.

Pósfay Károly urnak a közjegyzőség tárgyában benyujtott, s a tekintetes bizottságnak f. évi 53. sz. határozata folytán véleményezés végett nékem kiadatni rendelt inditványára következőkben bátorkodom előadni véleményemet:

Örvendetes jelenségnek tartok a jogtéreni haladásunk érdekében minden oly mozzanatot, melyből szerencsétlen jogi állapotunkból majdnem leendő kimenekülésünkre remény nyerhető, s melyből egykori felvirágzásunk iránti ingatag hitünk megszilárdulásra, és a törekvéseinket ösztönző hazafiság erőt meritheti; — de különösen örvendetes jelenségnek kell felismernem Pósfay Károly urnak inditványát nemcsak a fentebb előadott átalános szempontból tekintve, hanem kiválólag azért is, mert ez inditvány czélja: oly hézagot tölteni ki törvénykezésünk, s roskadt jogi épületünk, nagyon is megroncsolt falain, melynek elhanyagolása nemcsak egyesek, — hanem bizton állithatom — az egész nagy közönség anyagi károsodásának, a jogi biztonság teljes felbontásának majdnem közvetlen okozója.

Nem akarok azon indokok mélyebb elemezésébe bocsátkozni, melyek az inditvány tárgyát képező közjegyzői intézmény nélkülözhetlen voltát napnál fényesebben igazolják; hisz érti, érzi és ismeri minden jogász azon hiányokat, melyek okvetlenül, és rövid idő alatt a jogászat terén kipótolandók, ha csak nem szándékunk hazánkat a demoralisatio utján tovább sodortatni engedni; ha csak közönyösen nem akarjuk türni a külföld méltó gunyát azon bizonytalanság felett, mely jogi helyzetünket, és valóságos calamitásnak czimezhető jogi állapotainkat jellemzi; de mondhatni egyszersmind, hogy majdnem ösztönszerüleg kivánja a tájékozatlan nagy közönség, s öntudatosan óhajtja a jogászok legnagyobb része azon intézményt, mely hivatva van jövőre védőül s támaszul szolgálni a jognak, s képes leend a megzavart fogalmakat tisztázni, a jog és igazságba vetett hitet, ha nem azonnal, legalább rövid időt igénylő megismerkedés után állandóan megszilárditani, s mely intézmény az átalánosan használt közjegyzőség nevén ismeretes.

Többszörösen méltánylandó tehát Pósfay Károly urnak benyujtott inditványában rejlő czélja, és törekvése nemcsak azon okokból, melyeket rövid szavakban előadni bátorkodtam, hanem különösen még azért is, mert ezen inditvány kétségtelen tanuságot tesz arról, hogy Pósfay Károly ur nem tartozik azon utánzók közzé, kik bármely külföldi intézményt, s bármily alakban azonnal elfogadnak, mihelyt ezzel képzeletben valami ujat s jót teremteni hisznek, bár hiszékenységök gyakran keserü csalódásokkal bünteti; hanem ellenkezőleg, nem az alak, nem a külsőség, hanem a lényeg, a való volt tanálmányainak, kutatásainak tárgya, miközben hazánk sajátságos viszonyait, az esetleg meghonositandó közjegyzői intézmény ugy közeli, mint végczélját, s az ezen czél elérésére nélkülözhetlen feltételeket, valamint az elérni óhajtott czélnak utjában álló elháritathatlan akadályokat, kellőleg mérlegelve számitásba vette, az ily komoly számitó haladás, a napi tapasztalás szerint rendes eredményre vezet; eredménytelenség ily tényezők mellett ritkán fordul elő.

Pósfay Károly urnak inditványa is ily eredménynek nevezhető, a mennyiben indokolása által megoldani sikerült azon kérdést: valjon szükségesnek tartható e nálunk, és viszonyaink között a közjegyzői intézménynek meghonositása; sikerült továbbá az általa inditványozott közjegyzői hatáskörben ezen intézménynek oly alakot és lényeget adnia, mely egyrészt a kitüzött czél elérésére garantiát nyujt, melytől másrészt ezen intézmény felvirágozása várható s bizton remélhető.

Az inditványban szabatosan körülirt azon hatáskör, melylyel hazánkban a közjegyzői intézmény felruházandó lenne, sokban eltér ugyan a külföld, különösen pedig a német államok hasonnemü, és nevü intézményeitől, de azt hiszem, hogy nem csalódom, midőn azt állitom, miszerint e különbség csak előnyére szolgál.

Minden intézmény, a dolog természeténél fogva, annál is inkább örvendhet a nagy közönség előtt tekintélynek, minél nagyobb ezen intézmény függetlensége.

Ezt magyaráznom alig kell, az emberi természetnek sajátsága, hogy az egyénben is többrebecsüli a függetlent, mint az uszály hordozót; s a természet ön magát meg nem tagadhatván, a polgári intézményekben is függetlenségre törekszik, s ezt becsülésével, tiszteletével elhalmozza, minek természetes következménye a tekintély.

Ezen függetlenség bár nem egészen, de nagyrészben keresztülvive, az inditványozott közjegyzői hatáskörben fellelhető.

A teljes bizonyitó erejü köziratoknak hiánya megszámlálhatlan szerencsétlenségeknek volt már hazánkban okozója, s ezen hiánynak tulajdonitható a hitel hiánya, a jog teréni bizonytalanság, a perek kétségbeejtő száma. Pósfay Károly ur inditványozott közjegyzői hatáskörében a közokmányok megszerezhetésére a jogügyletek biztossága, az ezzel visszatérendő hitel s a perek kevesbedésére minden lehető meg van téve, melytől minden körülmények között biztos eredmény várható.

A bíróságok jelenlegi lassu eljárását okozó akadályok elháritásáról kövotkezetesen gondoskodva van az által, hogy a birói hatáskörből a perenkivüli teendők elvétetvén, és a közjegyző teendői közé soroztatván, a biró, hivatásához képest, kizárólag a peres ügyekkel foglalkozhatik, s igy a birói elintézésre váró vitás jogi kérdések gyorsabb elintézést nyerendnek.

A közokmányokban foglalt kötelezettségeknek per nélküli végrehajthatóság által nemcsak a perek száma kevesbitéséről, hanem a pernél hosszadalmasabb végrehajtási eljárás kellemetlenségeinek elháritásáról is gondoskodott az inditványozó ur.

Azzal, hogy az ingatlanokra vonatkozó jogok, az inditvány szerint, csak kizárólag közokmányok alapján szereztessenek meg, egyrészt eleje van véve a következményeiben káros zugirászatnak; másrészt a jelenleg ingatag telekkönyvi hitel erősülést, és támaszt nyerne.

A közjegyzői intézmény az által, hogy függetlensége mellett, az inditvány szerint az elmélet és gyakorlat terén kellőleg kiképezett, és általán elismert moralitásu egyének neveztetnének ki közjegyzőkké, minden jegyzői cselekmény iránt a közönségben bizalmat, hitet, és megnyugvást támasztana. Végre az inditvány a cautio fellálitása által a közjegyző hibái folytán netalán károsodó feleknek kárpótlásáról is gondoskodik.

Az inditvány tehát nézetem szerint olyan, melyet általánosságban véleményemmel csak pártolhatok.

Részleteire nézve azonban legyen szabad néhány megjegyzést koczkáztatnom.

Előre kell bocsátanom, hogy soha sem voltam, s jelenleg sem vagyok kedvelője a félrendszabályoknak, miért is elvem az, hogy a czél felé haladva, fél uton soha meg nem állok, s a kitüzött czél elérésére mind azon eszközöket felhasználom, melyek csak lehetségesek; s nem hátrálok az akadályok elől bármily nehéznek tünjék is fel elháritásuk.

Álláspontomat eként jelezvén, s az inditványt ezen szempontból tekintvén, abban nehány oly hiányt észlelek, melyek a közjegyzői intézmény meghonositásával kitüzött czél elérését kétségessé teszik.

Miként ugyanis az inditványból, de különösen annak indokolásából kitünik, inditványozó ur a közjegyzőség hatáskörének meghatározása által a telekkönyvi bizonytalan állapotot, és hitelt is óhajtotta szilárdabb és biztosabb alapra fektetni.

Ezen czél elérésére részéről alkalmas és biztos eszköznek tartatik, ha a közjegyző által kiallitandó okiratnak kizárólagos telekkönyvi bekeblezési jog adatik. Más szavakkal telekkönyvi jogok kizárólag csak közjegyző általi kiállitott okiratok alapján szerezhetők.

Ezt én a czél szempontjából kevésnek találom; mert ha a szerződés, vagy bármely oly jogügylet, melynek tárgya valamely telekkönyvi jog abstracto véve érvényesen megkötthetik, magok a felek telekkönyvi jogot ezen okmánynyal nem szerezhetnek ugyan, hanem alapot szereztek arra, hogy midőn a telekkönyvi állásra kerül a sor, a bíróság az érvényes szerződés alapján egyik, vagy másik fél részére itéletileg döntse el a dolgot, minélfogva ily esetben a telekkönyvi állás a per, és birói itélet okozta változandóságnak, és ingatagságnak van kitéve.

Ha a közjegyző közbejötte nélküli szerződések érvényesekül elfogadtatnak: nem lehet a szerződő felektől azt sem megtagadni, miszerint a szerződésben kikötött jogokat per utján érvényesitsék, s ez által habár nem egészen, de részben illusoriussá válik a czél, a telekkönyvi állapotok biztossága, mely számtalan fontos kérdések alapját képezi.

Ellenben, ha a telekkönyvi jogokra vonatkozó csak is azon szerződések tekintetnek érvényeseknek, melyek közjegyző előtt köttetnek: a telekkönyv biztosságát és hitelét veszélyeztető pereknek egyszer mindenkorra eleje van véve.

Lehet, hogy e kényszer egy kissé kellemetlenül érinti az egyéni szabadságot, de ha a telekkönyvi intézménynek egy határozott czélja van, ugy nem lehet e czélt koczkáztatnunk azért, hogy az egyéni szabadság ily csekély mérvü megszoritása némelyeknek talán nem tetszik.

Hisz ha az állam fogalmából indulunk ki, nem kétségtelen-e, hogy a törvényeknek legnagyobb része ez egyéni szabadságnak a társadalmi s álladalmi rend és jogbiztosság megóvására irányzott korlátozása?

Én tehát az inditványt e tárgyra vonatkozólag oda módositandónak vélném, hogy a közjegyzők kizárólagos hatásköréhez tartozzék, ingatlanokra vonatkozó jogok felett okiratokat és pedig telekkönyvi bekeblezési joghatálylyal kiállitani, minden mások által kiállitott ilynemü okiratok és szerződések érvénytelensége kimondatván.

Lehet hogy tévedek, de azon meggyőződésben élek, hogy a törvényhozásnak ily imperativ fellépése biztosabban czélhoz vezet. Nézzük a dolgot gyakorlatilag, valjon nem köttetnek-e jelonleg is ezer és ezer jogügyletek, melyek a telekkönyvi rendelet szabályainak meg nem felelő formába öntetvén, perekre szolgáltatnak alapot, s ha jövőben ily okiratoknál egy formasággal több kivántatik, hogy t. i. az okirat közjegyző által legyen kiállitva, ebben a pereskedési okokat egygyel szaporitva látom, ha csak a közönség a törvényhozás imperativ intézkedése folytán meg nem szokja, ingatlanokra vonatkozó azon jogügyleteket, melyek közjegyző mellőztével köttetnek, semmiseknek tekinteni.

Hiányt találok továbbá az inditványozott hatáskörben más oldalról is, t. i. hogy a házassági, valamint a gyámok s gondnokok által kötendő szerződések nincsenek a közjegyzők hatáskörébe imperativ felvéve.

Ha a házasságot, mint polgári intézményt tekintem, a mint minden juristának tekintenie kell, ugy csak visszaélés és hierarchia terjeszkedést látok azon eljárásben, mely mellett a házasságok a hazánkban ismert vallásfelekezetü egyének között köttetnek. De épen azért mert visszaélés, s mert ezt a saját eszével gondolkozó része népünknek napról napra jobban kezdi belátni, közel látom az időt, midőn a házasság, mint polgári szerződés polgári hatóság előtt fog köttetni.

Ezen meggyőződéstől vezérelve, én üdvösnek és czélszerünek találnám a közönséget az által, hogy a jelenlegi házassági szerződések, melyek csak is vagyonról szólhatnak, kizárólag a közjegyzőhez utaltassanak, már előre szoktatni arra, hogy a házasságban ne vallási intézményt lásson; ezen szoktatás által a fentebb jelzett valóságos reform elérkeztével könyebben elszokik a közönség a papok czeremoniáitól.

De e mellett azt, hogy a közjegyzők legyenek egyedül hivatva házassági szerződésekről okmányok kiállitására, a naponkénti tapasztalás alapján szükségesnek, sőt nélkülözhetlennek látom.

Számtalan házassági szerződéseket olvastam már, de mondhatom, hogy ezek kilencz tized része minden inkább volt, mint házassági szerződés; össze volt abban keverve a lelki az anyagival, az érzelem a vagyonnal, temetkezés, hitbér, jegyajándék, szerzemény, örökösödés, és mind más értelemben, mint a törvény kivánná; már pedig én azt hiszem, hogy, midőn két egyén ily sokféle, és nagyérdekü dolgokról egész életére, sőt halála esetére is, szerződik, az ügy fontossága megérdemelné, hogy a jogi következményeiben gyakran évtizedek mulva fontossá váló ezen szerződés szakértő kezében nyerjen lelket, és alakot; s hogy ez közjegyző közbenjöttével köttessék annál kivánatosabb, mert, hogy ismét a tapasztalásra hivatkozhassam, ezen faja az okmányoknak leggyakrabban van kitéve az elveszés, vagy a roszakaratu sikkasztás és megsemmisülés veszélyének. A mi nagyon természetes, a házasfelek együtt lakván, tudják egymásnak minden rejtekét, hol az ily okmányok eltétetnek, sőt gyakran a nő férjére, a férj pedig nejére bizza azt. Ha azután a felek valamelyike megbánja, mire magát kötelezte, legkönyebb alkalma van e kötelezettségtől megmenekülni, az okmány elsikkasztása, megsemmisitése által. Mind ennek eleje vétetnék, ha a házassági szerződések csak közjegyző előtt volnának köthetők.

A gyámok és gondnokok által képviseltjeik érdekében kötendő szerződésekre térve át, ugy hiszem, hogy ezeknek nagy fontosságát senki sem fogja tagadhatni. — Ezen szerződések eddigelé az ugynevezett gyámhatóságok által ellenőriztettek, de épen azért, mert egyrészt ezen hatóságok tagjai — különösen vidéken — a jogban járatlan egyénekből állanak; s másrészt naponkint tapasztalható a sógor- és komaságból származó számtalan visszaélés, mely a gyámbizottmány tagjának s a gyámnak és gondnokoknak szemlátomást észlelhető gyarapodása mellett az önvédelemre jogilag képtelen kiskoruak, árvák, és egyébb gondnokoltak vagyonát az önérdeknek s lelkiismeretlen kapzsiságnak szabad prédául oda veti; óhajtandó volna, hogy ezen szerződések minden tekintetben garantiát nyujtó szakavatott egyének előtt s közbenjöttével köttessenek; erre hivatottnak pedig a közjegyzőségeket hiszem annál is inkább, mert maga az inditványozó ur is a perenkivüli összes ügyeket — igen helyesen — a közjegyzők hatáskörébe óhajtja soroztatni.

Én tehát szükségesnek tartanám, a közjegyzők hatáskörének megállapitásánál kijelenteni, hogy a házassági, továbbá a gyámok és gondnokok által képviseltjeik nevében kötendő szerződések csak is közjegyzők előtt s azok közbenjöttével köttessenek.

Ezek volnának azon nézeteim, melyek tekintetében az inditványt hiányosnak találom.

Mielőtt véleményes nyilatkozatomat befezném, még néhány átalános megjegyzésre bátorkodom a tisztelt bizottság figyelmét folkérni.

Az inditvány indokolása, és a közjegyzőség szervezete tekintetében inditványozó ur által felhozott alapelvek azon következtetést engedik, hogy inditványozó ur a jelenlegi lassu igazságszolgáltatáson akart segiteni az által, hogy a birósáok kezéből az ügynek egy részét kivévén, azokat a közjegyzők hatáskörébe sorozza.

Ezen munkafelosztás által hiszi a perek gyorsabb ellátását, és igy közvetve a jólétet előmozditani.

Inditvonyozó ur tehát a közjegyzőségben bizonyos teendőkre nézve a biróságnak mintegy surrogátumát látja.

Ezen felfogást hibásnak találom, mert én a közjegyző hivatását az álladalomban magasabbnak és fontosabbnak tekintem; szerintem a közjegyző intézmény egy külön álló, ép oly független hatóságot képez, mint maga a biróság; előbbi a béke és családi egyezmények, utóbbi a küzdelem, peres ügyek elintézésének hatósága.

Én nem a perek gyors ellátása által hiszem a perek kevesbedését, és ezzel kapcsolatban a hitel és jogbiztonság megszilárdulását elérhetni. — hanem nézetem szerint a jogi cselekmények megtámadhatlanságában vetett hit fogja ezt eredményezni.

Ezen hitet ébreszteni a közönségben, megerősiteni, szilárditani legfőbb hivatása a közjegyzőségeknek, nem pedig egyedül a munkafelosztás által a biróságokon könnyiteni, mert az csak másodrendü czél lehet.

Kiindulási pontunk tehát egy kissé különbözik.

Tovább haladva egy kis következetlenség is van az inditvány és az annak gyakorlati alkalmazását tárgyazó szervezeti tervben; mert ha inditványozó ur elvből indulva ki, függetlennek óhajtja látni a közjegyzőt a biróságoktól, ugy ez elv fonalán haladva nem állithatni fel a biróságokat a jegyzői kamara fegyelmi ügyekben hozott határozatai ellenében másod biróságok gyanánt. Hisz kell-e nagyobb függés a biróságtól, mintha ez a közjegyző felett bár csak közvetve fegyelmi hatóságot gyakorol? Azt magyaráznom sem kell, hogy ha a biróság gyakorolja a fegyelmi hatóságot a közjegyző felett, ezzel a közjegyző a biróságnak alárendeltje, s a biró a közjegyzőnek fellebbvalója, mert csak a felebbvaló gyakorolhat fegyelmi jogokat alárendeltje irányában; egy szóval, ily módon a közjegyzők nem független önálló testületet képeznének, hanem a biróságok concretaltstatusának kiegészitő részei lennének.

Nézetem szerint fegyelmi joget a közjegyző felett csak is előljárói gyakorolhatnak, előljárói gyanánt pedig tekintem a candidáló és a kinevező hatóságot, s igy is első sorban a jegyzői kamarát, illetőleg a közjegyzők választmányát, második sorban a közjegyzők közgyülését, és legfőbb hatóságként a miniszteriumot.

A függetlenséget azonban nem csak a biróságoktól, hanem még a kormány irányában is óhajtanám.

E tekintetben inditványozó ur és az én nézetem között azon különbség van, hogy mig inditványozó ur a közjegyzők kinevezését teljesen a miniszterium szabad akaratára és választására bizza, — mi által a patrociniumnak tág tér nyittatik, — addig én igazságosabbnak, czélravetőbbnek, s inkább gyakorlati hasznunak tartom a candidatiót a kamarára bizni, és pedig azon hozzáadással, hogy a kormány csak a javaslatba hozottak közül vulamelyiknek adományozhatja a megürült közjegyzői állomást.

Végre bár kivánatos, hogy a közjegyző a közönség körében éljen, s hogy mindenki által könnyen felkeresteth essék, és hogy általa ismét a közönség kivánságai időveszteges nélkül teljesitethessenek, még is nem oszthatom inditványozó urnak azon nézetét, hogy minden 10,000 lakosra egy közjegyző jöjjön számitásba.

Arra, hogy a közjegyzői állásra érdemes egyének vállalkozzanak, szükséges, hogy szellemi és erkölcsi qualificatiojuk folytán még is élhessenek, és pedig oly módon, hogy tekintélyök ne veszélyeztessék. Ez pedig hazánkban 10,000 lakos azon ügyeiből, melyek a közjegyzőhez utalvák, majdnem lehetetlen, ha csak a munkák dijjai magasan nem számittatnak, mi által ismét ezen intézmény czélja meghiusittatnék.

* * *

Vélemény

Nagy János kún-kapitány urnak a váltó és kereskedelmi jogegyenlösitése iránti inditványához.

Dr. Schnierer Gyula urtól, miniszteri osztálytanácsos Pesten

Jelen korunk a forgalmi életnek oly mesés haladását mutatja, hogy e tekintetben a történelem egyik korszakával sem hasonlitható össze.

A vasutak, csatornák és gőzhajózási vonalok rendkivüli és napról napra növekedő szaporitása, szárazföldi és tengeralatti távirdai összeköttetések létesitése, közel szomszédságba hozza egymással a távollakó népeket, egyesiti az érdekeket, és kiegyenliti az eddig talán eltérő fölfogásokat. Mindennek természetes következménye, hogy forgalmi és hitelviszonyok keletkoznek, melyek megfelelő szabályozást igényelnek.

Elmellőzhetlen szükséggé vált tehát, hogy a jogélet is az egészen uj, eddig ismeretlen pályán hasonló sebességgel haladjon.

A váltó, mint a szerződések fejedelme, az előmutatóra szóló értékpapirok, a letéteményi üzlet, a raktári jegyek (Warrants) a bizományi és szállitási üzlet, nevezetesen a külön tekintet alá eső vasuti szállitás, a kereskedelmi társaságok. komandit- és részvénytársaságok, a különbözeti, (differenz) üzlet mind oly sajátszerü és részben uj jogviszonyokat alapitanak, melyekről a polgári magánjog vagy teljesen hallgat, vagy legalább a kellő és biztos tájékozást nyujtani nem képes.

Mindezek és még számos egyéb tárgyak külön szabályozást igényelvén, a szükség előbb szokásjogot, azután a kereskedelmi jog uj tudományát, utóbb pedig a kereskedelmi és hiteltörvényeket teremté.

A kereskedelem, a közlekedési eszközök szaporitása folytán, bilincseit széttörte, az országok határait túlhaladta és világkereskedelemmé vált.

Midőn gabonánk nem szorul többé az osztrák tartományok piaczaira, hanem egyenesen a termelő kezeiből küldetik Danzigba vagy Londonba, lisztünk a budapesti malmokból Braziliába vagy Bombayba; midőn állampapirjaink a párisi tőzsdén árultatnak, franczia és angol vállalkozók fiókhelyeket állitanak fel nálunk, midőn kivitt áruink fejében az egész világ áruczikkeit szerezzük be és a fiumei kikötő emelkedésével még szorosabb és egyenes viszonyba óhajtunk lépni a világkereskedelemmel: nem maradhatunk elszigetelve a kereskedelmi jogviszonyok szabályozása tekintetében a világ többi részeitől.

Ismeretesebb körülményeket akartam felsorolni, midőn hazánk kereskedelmi és forgalmi viszonyainkra hivatkoztam, de más nemzetek fejlődtebb iparuk folytán még sokkal nagyobb mérvben érintkeznek egymással. A Suez-csatorna és Pacific vasut, világrészeket összekötő vállalatok kiépitése, az orosz vasuthálózat befejezése folytán a termelés, valamint a kereskedelem ismét uj meg uj tényezőkkel kénytelen számolni. Ezekből következik a távollévő nemzetek érdekegysége, és egyenlő jogszabályok szüksége.

A váltó mint világpolgár országokon és tengereken túl sem veszíti lényeges természetét. Majd valamennyi nemzetet és nyelvet láthatunk rajta egy forgalmi kötelékkel összekapcsolva.

Ha a kereskedelmi szokásoknak nem sikerült volna mindenütt majdnem egyenlő szabályokat alkotni és érvényre juttatni, ha minden egyes országban tényleg is más törvény uralkodnék: soha sem sikerült volna váltónak azon szerepet biztositani, melyet jelenleg elfoglal.

Ha a vasuti szállitás és a vasuti társulatok felelősége minden egyes államban másképp, az egyikben szigorúbban mint a másikban szabályoztatik: a közvetlen szállitás lehetlenné válik és minden eltérő jogszabály új átrakodást új átadást és átvételt tesz szükségessé, mi a közforgalom szempontjából épen annyit tesz, mintha a vágányok szélessége minden egyes országban különböző lenne.

Átalában véve a kereskedelem feladata a termelő és fogyasztó közti távolság kiegyenlitése és a távollevő üzletek közti forgalom könyitése lévén, ezzel homlokegyenest ellenkezik azon nem igazolható állapot, ha a kereskedelmet szabályozó törvény úgyszólván röghöz kötve maradna.

Ehhez járul még azon tekintet is, hogy a kötelmi jog törvényei, mindig csak potló természetüek, azaz csak akkor hatályosak, ha a szerződés valamely viszonyról hallgat. Ezen törvény tehát nem más, mint a szerződés szükségképeni kiegészitése. Valamint tehát két egymástól távol fekvő országban letelepedett kereskedő közt létrejött szerződés mind a két országban csak egy és ugyanaz lehet: épen úgy az ezen szerződést pótló vagy azt kiegészitő törvénynek egyenlőnek kell lennie.

Midőn a kereskedő másokkal üzleti összeköttetésbe lép, lehetetlen tőle követelni, hogy az üzletbarátjának székhelyén hatályos összes törvényeket tanulmányozza.

Az itt felsoroltak, úgyhiszem, eléggé bizonyitják azt, miről különben is minden a kereskedelmi forgalomban avatott jogász úgyis meg van győződve, hogy:

1-ször a kereskedelmi jog, melyhez a váltójog és csődeljárás is számitandó, az általános polgári magánjogtól elkülönitendő sajátságos törvényt igényel, és hogy

2-szor ezen törvényt a különböző államokban lehetőleg egyenlő alapelvekre kell fektetni.

Vannak ugyan többen, kik nemzeti öntudattal azt állitják, hogy minden nemzet csak saját tapasztalásaiból tanul, hogy a külföldi intézmények utánzása, a külföldi törvények behozatala csak káros lehet, és hogy a nemzet géniusa képes a törvényhozás terén jobbat és tartósabbat alkotni, mint azt, a mi idegen nemzettől kölcsönvétetik.

Mindezek elfelejtik, hogy itt nem egyes nemzet majmolásáról, hanem valamennyi nemzetnek egy czél felé való haladásáról van szó, — meg nem fontolták, hogy feltéve, miszerint sikerülne is nekünk a legczélszerűbb kereskedelmi codexet alkotni, azt más hatalmasabb nemzetre nem igen fogjuk ráerőszakolhatni, és igy hazánk elszigetelve maradván, a többi nemzettel való forgalomtól elvágva, ezen kisérleteket csak a legnagyobb anyagi kárral fizetné meg.

Szivesen elfogadom tehát Nagy János urnak abbeli inditványát, mely által ő a kereskedelmi és váltójog egyenlősitésére kivánja a magyar jogászgyülés figyelmét forditani.

Az általa megpenditett eszme nem uj. Németország, midőn daczára az egyes államok közt akkor még nagy mérvben uralkodott egyenletlenségeknek, féltékenységeknek és ezivakodásoknak, daczára az ott divatozott különböző és nevezetesen a rajnai tartományokban hatályba lévő és ott annyira kedvelt franczia törvényhozásnak, oly könnyen elfogadta előbb a közös váltó rendszabályt, utóbb egy közös kereskedelmi törvénykönyvet: tanuságot tett arról, hogy inkább a kereskedelmi jog egyenlősitésének szüksége, mint a német egység eszméje vezette ezen eredményhez.

A franczia államtanács elnöke, de Parieu a „Journal des Economistes“ czimü folyóirat m. é. áprilisi füzetében a nemzetközi pénzegységről értekezvén, azon eszmét penditette meg, hogy a kereskedelmi jog némely részeinek, nevezetesen a váltójognak nemzetközi egyenlősitése kivánatos volna, mely eszmét azután Le Touze. De Parieuhez intézett levelében még inkább kifejtett.

A mult évi okt. hóban Florenczben összehivott kereskedelmi értekezlet, már egy lépéssel tovább menvén, egy nemzetközi congressusnak egybehivását hozta javaslatba, melynek feladata lenne, egy átalános európai váltójogot kidolgozni.

A nehézségek, melyek ily congressus alakulását gátolják, leginkább a nagyhatalmasságok közt létező féltékenységben kerosendők. Ily féltékenységen szenvedtek hajótörést az átalános német perrend iránti tárgyalások, és ugyanazon ok miatt vonakodott az észak német szövetség, ámbár a franczia eredetü tizedes rendszert elfogadta, az alapmértékek és sulyok összehasonlitása tárgyában még a háboru keletkezése előtt Párisba összehivott congressusban részt venni.

Meg vagyok azonban győződve, hogy ezen akadályok idővel meg fognak szünni, és valamennyi állam belátandja, miszerint egyforma intézkedés a kereskedelmi jog terén égető szükség, és hogy nemzetközi congressus vezethet csak ezen czélhoz, mint azt a statisztika szakmájában már sikerdusan müködő congressusok bebizonyiták. Kereskedelmi érdekek rendezésével foglalkozó nemzetközi congressus tartatott egyéberánt már tavaly Cairóban is.

Legkevésbé sem akarom az ily nemzetközi értekezletek jelentőségét kétségbe vonni, ellenkezőleg elismerem, hogy azoknak ismételt összehivása által keletkezhetik azon közeg, mely egyedül lehet hivatva az európai jogászvilág véleményegységét előkésziteni és jövendőben is a szükségessé válreformmunkálatokat eszközölni, azoknak átalános elfogadását lehetségessé tenni. De meg kell egyszersmind emlitenem, hogy az ily értekezleten hozott határozatok valósitása és a törvényt hozásban leendő elfogadása mégis csak az illető kormányoktól és törvényhozó testületektől függ.

Ha tehát egyrészt még távol áll az ily congressus valósitása és összejövetele, másrészt az ott hozandó határozatok átalános elfogadása: még több tényező hozzájárulásától feltételeztetik. Tekintettel a körülményekre, valamint arra, hogy hazánk kereskedelmi törvénykönyvet többé nem nélkülözhet, egyelőre már is kiségitő módhoz kell nyulnunk, mely által égetővé vált bajainkon azonnal segithetünk.

Hogy saját nézeteinkre és tapasztalásainkra épitendő egészen különálló kereskedelmi törvény alkotásáról le kell mondanunk, ezt, ugy vélem, a fennebbiekben eléggé kifejtettem.

Ennélfogva, addig is, mig a tudománynak és a kereskedelmi világ kölcsönös érdekeinek sikerülend egész Európa számára egy átalános kereskedelmi jogot alkotni és annak az egyes országokban leendő elfogadását keresztülvinni, kénytelenek vagyunk, valamely már létező jogrendszert elfogadni.

Leginkább két Codex bir Európában hatálylyal: a franczia „code de commerce“ és a német kereskedelmi törvénykönyv.

Az első — Napoleon teremtvénye 1808. évből való és a régiebb felfogás képviselője.

A másik 1861. évben befejeztetvén, a legujabb tudomány és gyakorlat szüleménye.

A választás a kettő közt nehéz nem lehet.

A „code de commerce“ átvizsgálása és módositása Franciaországban csak az idő kérdése. Azt tehát jelenlegi alakjában elfogadni, annyit tenne, mint elmerülő tömegbe kapaszkodni.

Az összes jogászvilág, csekély kivétellel, a német kereskedelmi törvénykönyv mellett nyilatkozott és az előbb emlitett florenczi értekezlet az alkotandó átalános európai Codex alapjául a német kereskedelmi törvénykönyvet hozta javaslatba.

Figyelemre méltó még azon körülmény is, hogy a franczia code de commerce sok irányban hézagos, mert az egyöntetü és egész Franciaországban hatályos „code civilre“ támaszkodik, mely utóbbi által szabál oztatnak mindazon forgalmi jogviszonyok, melyek a külön kereskedelmi törvényben érintetlenül maradtak. A német kereskedelmi jog, négyféle polgári magánjogi rendszer uralma alatt keletkezvén, kénytelen volt az érintett viszonyokat önállóan rendezni.

Reánk nézve, kik a magánjogi codificatiónak még alapkövét sem raktuk le, a német kereskedelmi törvénykönyv már aránylag nagyobb önállóságánál fogva is előnynyel bir.

Mindezekből kitünik, hogy ha az inditványozó úrnak helyes eszméjét a lehetség határain belől és lehetőleg rövid idő alatt keresztülvinni akarjuk, minél előbb létesitendő kereskedelmi törvényünk alapjául egyelőre csak a német kereskedelmi törvénynek első négy könyveiben (az 5. tengerészeti jogról szólván, melyre nézve más körülmények forognak fenn)

foglalt alaelveit fogadhatjuk el; egyszersmind pedig alkalmas módon oda kell törekednünk, hogy egy nemzetközi értekezlet lépjen össze, melynek feladatához tartoznék a kereskedelmi jog fő elveit lehetőleg egyenlősiteni, azokat az egyes országokban minden lehető módon érvényesitetni, ezen téren tovább haladni és az időnkint szükséges általános reformokat tárgyalni és keresztülvinni.

Midőn tehát az inditványozó ur által megpendített eszmét helyesnek, korszerűnek és annak valósitását igen kivánatosnak tartom: meg vagyok győződve, hogy ezen eszme szükkeblű megtámadások ellenében biztos diadalra számithat. Mindamellett az inditvány formája ellen volna némi megjegyzésem:

Ugyanis szokásszerint a jogászgyülések csupán arra szoritkoznak, hogy bizonyos tudományos kérdésekre nézve véleményüket és meggyőződésüket nyilvánitják, de nem érzik magukat hivatva a szükségesnek tartott reform eszközlését a kormánynál kérelmezni, még kevésbé pedig birhat egy jogászgyülés határozati joggal. Nincsen tehát módjában kimondani, hogy: „tartassék elébb a németországi — később a többi európai jogtudósokkal nemzetközi congressus egy európai kereskedelmi Codex létesitése végett.“

A mi az inditványnak azon részét illeti, hogy „készitessék egy európai Codex,“ ez is amennyiben a jogi alapelvek egyenlősitésére céloz, mindenesetre helyes, de alaki tekintetben meg kell jegyeznem, hogy európai Codex mint nemzetközi törvénykönyv, még eddig nem létezik, de nehezen is fog oly könnyen létezhetni, ellenben, ha egy állam a másiknak törvényeit átvette, ezt vagy némileg átdolgozva (mint az olasz Codex vagy a franczia code civil) vagy szószerint tartalmával ugyan, de mindig csak saját törvényének czégje, alatt tette, és csak államjogi átalakulások esetében maradhatott idegen törvény egészen vagy egyes intézkedései szerint hatályban.

Bátorkodom tehát a velem közlött inditványnak, lényeges vezéreszméjének elfogadását, de következőkép módositott alakban, a magyar jogászgyülésnek ajánlani:

„Mondassék ki a magyar jogászgyülés meggyőződéseként:

Miszerint kivánatosnak tartja, hogy az összes kereskedelmi és hiteltörvényeknek úgy anyagi valamint alaki részei Európaszerte egyenlő, egy nemzetközi congressus által kidolgozandó alapelvekre fektettessenek, és hogy addig is, mig ily általános nemzetközi jogelvek megállapittatnának: a Magyarországra nézve minél előbb alkatandó és hatályba léptetendő kereskedelmi és váltótörvény fővonásaiban és alapelvei tekintében a német kereskedelmi törvénykönyv és valtótörvény szabályaihoz alkalmaztassék“

* * *

Vélemény

Dr. Dárday Sándor urnak az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában beadott inditványára.

Dr. Hoványi Lajos urtól, jogakad. igazg. tanár Nagyváradon.

A szőnyegen fekvő inditvány legszorosabb összefüggésben állván összes hazái jogi tanintézeteink különben is czélba vett gyökeres reformjának kérdésével, nézetem szerint valamivel bővebb tanulmányozást igényelne, semhogy arra nézve ily rövid idő alatt kimeritően nyilatkozni lehessen. A mennyiben azonban a magyar jogászgyülés leginkább abban keresi feladatát, hogy megállapodásaiban a jogéletünkben törvényhozásunk utjan létesitendő reformok elébe, hová kétségtelenül az egyetem s a jogakadémiák rendezése is tartozik, csak mintegy szövétnekül szolgáló átalános elveket felállitson, annyiban már most is röviden a következőkben vélem e fontos kérdés kürfili nézeteimet előadhatni.

Az inditvány 1-sö pontját, illetőleg megvallom vannak mellette és ellene szóló érvek.

A jog- és államtudományi fakultás különváltasztása és egymástól függetlenitése mellett főleg azon érv látszik harczolni, miszerint az „államtudományok“ átalános nevezete alatt most egybefoglaltatni szokott specialis tudományok nem csak kül-, hanem belterjelmileg is már oly tekintélyes anyagra nőtték ki magukat, hogy azoknak a tudomány mai szinvonalához képesti előadásánál az egyetemben az eddig követett mértéket és módot, jelentékeny hátramaradás nélkül, alig lehet többé folytatni; mert a nemzetgazdaságtant, a pénzügyi tudományt, az alkotmányi és beligazgatási politikát, az államszámviteltant, az annak előtte figyelemre sem méltatott rendészeti tudományt, valamint a nem sokkal jobb szerencsében részesült statiszlikát egy-egy féléven át hetenkini 3-5 óra alatt behetón tárgyalni, azoknak gyakarlati fontosságát, sőt elkerülhetlenül szükséges voltát a mindennapi életre nézve minden oldalról felderiteni és kézzel foghatólag mutogatni, bizonyára nehéz feladat még a legkitünőbb kapaczitásra nézve is. E tudományoknak önálló fakultásba való egyesitése pedig sokaknak czélirányosabbnak látszhatik, mert a kizárólag egy bizonyos szaktudományra szoritkozó tanárnak sokkal több alkalma van a maga tárgyában remekelni, mint mikor más, kivált heterogen tántárgyakkal is kénytelen foglalkodni.

Lehetnek továbbá számosan a tanulni vágyók sorában is, kiknek szintén üdvösnek látszhatik egy külön államtudományi fakultás, melyben nem kellene nekik az ő speciális korlátoltabb czéljukkal (teszem valamely államhivatal elnyerése), mint ők gondolják, semmi összefüggésben nem álló jogtudományokkal vesződniök, a melyek a sokkal gyorsabb eredménynyel kecsegtető politikai tudományok pályájától „hiában“ elzárják vagy legalább pár évvel visszatartóztatják.

Végre lehetnek olyanok, kik egy külön államtudományi fakultásban alkalmas lánczszemet látnak az egyetem és a műegyetem közt, mivel itt csak oly tudományok adatnának elő, melyek a technikusra nézve nem csekélyebb fontossággal birnak, mint a jogászra nézve, a mellett pedig fölösleges volna az egyetem- és müegyetemben ugyanazon tárgyak számára külön tanszékeket fentartani.

Hanem az utóbb nevezett két érv mindenesetre csak mellékes, döntő csak az első érv lenne, ha bizonyos volna, hogy az egyetem czélja és feladata az államtudományok tekintetében sokkal jobban és biztosabban érhető el külön államtudományi fakultásban, mint akkor, ha — mint jelenleg történik — ezen tudományok a jogtudományokkal összeköttetésben egy és ugyanazon fakultásban adatnak elő.

Azonban a különválasztás ellen hathatós érvnek látszik nekem az, hogy általa az egyes szaktudománynál alkalmazott speczificálás (mely még a tanárnál sem üdvös, ha tulságig viszi) igen könnyen n. n. szakemberi egyoldaluságra vezethet s hogy igen könnyen épen a jogászok fogják magukat az ő szakmájukkal látszólag semmi összefüggésben sem lévő államtudományok teljes elhanyagolására elcsábittatni, holott mainap nemzetgazdasági és pénzügyi ismeretek nélkül czélirányos törvényhozást — a jogászkor ezen legfényesebb feladatát — már-már képzelni sem lehet.

A munkafelosztás elve, melyet a szőnyegen forgó inditvány kiválólag jelen tanerők nyerhetésére, s illetőleg a főbb szaktudományoknak külön-külön egyének általi képviseltetésére érthetett, talán a kérdéses tudománykaroknak szétválasztása és egymástóli függetlenitése nélkül is az által volna még czélszerübben alkalmazható (a nélkül, hogy a külömbeni puszta szakszerü egyoldaluság iránt táplált aggodalmak nagyobbodnának, ha a főbb államtudományok számára a mostani jog- és államtudományi kar kebelében a felmerülő szükséghez képest az eddiginél aránylag több tanszék szerveztetnék és lehetőleg kitünő erőkkel betöltetnék, mert csak igy lesz lehetséges amaz összefüggést és egymáshoz való tartozóságot megmenteni és fentartani, a mely kétségen kivül sokkal nagyobb a jogi és az államtudományok, mint ez utóbbiak és bármely más tudományok között. *)

☛ Folytatása következik a „**Jogtudományi Közlöny**“-nek f. hó 24-én (szombaton) megjelenendő 39-ik számában. Szerk.

*) Németországon is a „staatswissenschaftliche Fakultät“ nem a jogi, hanem a bölcsészeti karból hasittatott ki, melynek keretébe az u. n. camerális tudományok nem igen illettek, s már vannak, a kik az államtudományi fakultásnak a jogtudományival leendő egyesitését hangoztatják. A szőnyegen forgó inditvány 1-sö pontja tehát olyas valaminek a behozatalát kivánná, a mi ott, hol eddig is fennállott, megszüntetni akarnak.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 39. Pest, 1870. szeptember 24.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Üdvözlet

az első magyar jogászgyüléshez.

Az igazságügyi miniszter évek előtt, mint egyszerü ügyvéd a következő komoly szavakat intézte választóihoz ..... „hogy a meddő vitatásokat a munka és alkotás hamarább felválthassa, — több szükség lesz gondolkozó és szakavatott erökre, mint a tirádák mestereire. A haza ügyei iránti érdekeltség mélyebb mederbe vonul s kiáradások nélkül halad a czél felé.“

S valóban ily törekvés által lelkesitve nagy számmal látjuk hazánk jogtudósait egybeseregleni, mert mindannyian érzik ama felelösség sulyát, mely reájuk háramlik, ha tudományunkat nem emeljük a korszerü tökely fokára. Hazánkban aránylag sem az ipar, sem a müvészet, sem a tudomány egyéb ágai nem maradtak annyira hátra, mint a jogtudomány.

Azonban immár nem kérdjük aggódva, hogy mi lehetett annak oka? Hiszen mindenki előtt tudvalevő az, hogy összes régibb hazai törvényeink legnagyobb része nem egyéb igaztalan kiváltságoknál. A rendek és karok nemcsak a birói székeket foglalák el, hanem kezükben volt egyszersmind a törvényhozó hatalom, és iszonyu a H. T. K. azon mondata P. 3. Tit. 30. „Rusticus praeter laboris mercedem in terris domini sui, quantum ad perpetuitatem nihil juris habet. etc.“

Ily alapokon nyugodtak társadalmi viszonyaink, mig az előbbi század a szellem szabadságát szülte és vele az egész emberiség óriási léptekkel haladván előre az állam s jogtudomány is roppant változásoknak volt alávetve, mely változás, hason okoknak egyforma okozatai következtében, nálunk is érvényesült.

Nálunk is a rendi szerkezet képviseleti alkotmánynyá változott, de az igazságszolgáltatás fejlödésében mindeddig alig tehettünk egy lépést, mert egy balvégezet hosszu időre megállapodást parancsolván, nemzeti életünk ezen fonala lett ketté vágva.

Törvénykezésünk egy labyrinthus, melyben csak tapogatva alig menekülünk az igaztalanság szörnye előtt, és anyagi helyzetünk, különösen hitelünk elenget szenvedett e rosz törvénykezésünk által, melynek hire a külföldön még a valónál is rosszabb.

A nemzet figyelme tehát jelenleg hazánk jogtudósainak nagy gyülésére irányul, töle várván az éltető erőt, miután állami életünk ezen üterében halálosan lassu a keringés.

Mindennapi sohajunk az volt: Reform jöjjön el a te országot. Üdvözölve legyenek tehát az első magyar jogászgyülés egybegyült munkásai!

Üdvözölve legyenek itt a birói karnak ama lelkes tagjai, kik mint a nép jogorvosai, sanyaru jogállapotunkban a törvények hiányosságánál fogva az igazságot nem a törvényességben, hanem a törvényességet csak az igazságban kereshették!

Üdvözölve legyenek az ügyvédi karnak tagjai, kiknek hivatása Anquesseou szerint „oly nemes, mint az erény.“

Üdvözölve legyenek a tanári karnak tagjai, kiknek hivatása a tanterem szük falain kivül is szaktudományuk magaslatáról társadalmi életviszonyaink és állami létünk sikeres fejlesztésére termékenyitő befolyást gyakorolni!

Fel a munkához! hogy a törvényhozó hatalom nehéz feladatának megoldása iránt az elmélet és gyakorlat kölcsön hatása s a nemzet összes jogtudósainak, mint nemzeti jogöntudatunk apostolainak közreműködése által — helyes utmutatást nyerjen. Fel a munkához! mert Montesquieu mondja: „a jog az élet“, — ez idő szerint pedig minden nemzet fenállása a szellem s a korszerüleg nyilvánuló erökifejtéstől függ s csak is ettől van feltételezve.

Végre részünkről, kik e lap hasábjain évek óta fáradoztunk azon, hogy a jogászgyülés eszméje testté váljék, — legyen szabad nekünk intésül a fentidézett komoly szavakat ismételnünk, melyek szerint.... több szükségünk van gondolkozó és szakavatott erökre, mint a tirádák mestereire.

Dr. DÁRDAI SÁNDOR.

A n.-váradi ügyvédi egylet észrevételei

az italmérési jog megszüntetése tárgyában előlegesen megállapitott s az igazságügyminiszterium által véleményezés végett leküldött törvényjavaslatra.

Az italmérési jog rendezéséről szóló törvényjavaslatban foglalt főelveket, mely szerint az italmérési jog, mint kisebb királyi haszonvétel a jövöre nézve, az eddig jogositottak kárpótlása mellett megszüntetik s azon általános elvet, hogy jövöre az italmérési jog rendszerint csak a községek által gyakoroltathassék osztja és helyesnek tartja az egylet, s ennélfogva észrevételeiben, csak a következő részletekre szoritkozik:

A 2-ik és 3-ik pontjában a javaslat azt tartalmazza, hogy a puszták tulajdonosai kárpótlást nem követelhetnek. A javaslat e tétele figyelembe véve a törvényjavaslat 1. szakaszában megállapitott azon elvet, hogy az italmérési jog, mint kir. kisebb haszonvétel általában

*

megszüntetik, azt mondja ki, hogy a puszták tulajdonosainak italmérési jogosultsága megszüntetendő a nélkül, hogy ők e veszteségért kárpótoltatnának.

A törvényjavaslat ezen intézkedése ellen jogi és politikai okok, egyaránt hangosan szólalnak fel. A jog általános elveinek figyelembe vételével, nem pártolható oly intézkedés, mely az állampolgárok egy részének, folytonosan élvezett magán jogait, egy tollvonással megfelelő kárpótlás nélkül szünteti meg, s a jelen esetre vonatkozással ily kényszer-rendszabályt az államönfentartási kiváló jogával nem lehet indokolni.

E jogi indokoláshoz nevezetes tényezőként csatlakoznak a politikai indokok hazánkban puszta nevezet alatt nagykiterjedésü birtokok értetnek, melyek középszerü községek lakosságát felülmuló telepitések által vannak benépesitve. Ily népes pusztákat, sőt általában a pusztákat, melyek az illető községből rendszerint távol esnek, egyátalában italmérés nélkül hagyni nem lehet, már pedig ha a puszták tulajdonosainak italmérési joga megszüntetik, ott többé senki italt nem mérhet, sem a szomszéd község, mert ez kárpótlást a pusztai italmérési jogért nem fizet; de az idegen terület tulajdonosa a község italmérési jogának gyakorlatát eltürni sem tartozik, nem a puszta tulajdonosai és lakosai, mert ezek az italmérési jog gyakorlatától a törvényjavaslat által kizárva lennének.

Ezen indokokból az vonható le, hogy a puszták tulajdonosainak a puszta területen az italmérési jog épen ugy megengedendő, mint községeknek a község területén és igy a puszták tulajdonosai csak azért nem kárpótlandók, mert az őket illető italmérési jog fentartandó lenne.

Ebből folyólag a 2. és 3-ik pontja akként lenne változtatandó, hogy a puszták tulajdonosai, kiknek italmérési joga, a 17-ik, illetőleg 16-ik §. szerint továbbra is fentmarad, kárpótlást nem követelhetnek s a 17-ik §-ban, mely egy szakasz alantabb ajánlott kihagyása esetére 16-iká válnék, világosan ki lenne mondandó, hogy a községeken kivül, a puszták tulajdonosai saját pusztájok területén, az italmérési jogot épen ugy gyakorolhatják, mint a községek a község területén.

A javaslat 4-ik szakasza az évi tiszta jövedelem kiszámitásának alapjául az 1865—1870. éveket állapitja meg, melyek mindkét megjelölt év beszámitásával 6 évre rugnak, és mégis a javaslat 5-ik §-sa öt évről beszél. Annak figyelembe vételével, hogy az utóbbi években épen a kilátásba helyezett kárpótlásnáli előny szerzés végett, sokan a bérletösszeget tulcsigázhatták, s előleges bérleengedési igéretekkel is igen magas ár mellett köthettek bérleti szerződést, de még figyelembe véve azt is, hogy tiz évi középszámitás biztosabb alapon nyugvó tiszta jövedelmet mutatna ki, az utolsó 1870. év mellőzésével czélszerü lenne az 1870—1869. évig számitott tiz évet venni középszámitási alapul, mert ha a szőlődézsma megváltásnál is 10 évi átlag kimutatás követeltetett, ez esetben ugyan ezen időköz, annálinkább megállapitandó, mivet az italmérési jog jövedelme sokkal könnyebben bizonyitható, mint a szőlő tizedbeli jövedelem. E módositás elfogadása esetében az 5-ik §-ban előforduló *5 év, és egy ötödrész* helyett *tiz év, és egy tizedrész* lenne eendő.

A 6-ik §-ban megvan állapitva, hogy e kárpótlást a község köteles megfizetni, de nincs megállapitva, hogy a községek minő alapból teljesitik a kárpótlást.

A 13-ik §. ugyan igen helyesen azt rendeli, hogy az italmérésből huzott jövedelem első sorban a törlesztési járadékok fizetésére fordittassék, de ha e jövedelem nem lesz elegendő — mely eset pedig, tul uralgólag forduland elő, nincs intézkedés téve az iránt, hogy e fedezleget a község minő forrásból teremtse elő. Ha a községi kártalanitás előnyei meghiusittatni nem szándékoltatnak, ha nem akartatik azon igazságtalanság elkövettetni, mely a magyar földbirtokosságot már egyszer sujtotta, hogy t. i. a megváltási összeget jórészt önmaguk fizessék meg, akkor a 6-ik §-nál okvetlen ki kell mondani, hogy a mennyiben az italmérési jogból huzott jövedelem a törlesztési összeget nem fedezné s e végből egyéb községi jövedelmi forrás hiányában, a község lakosainak megadóztatása válnék szükségessé, az e czélra szánt községi adó csupán a ház, telek és személyes kereseti adó után vetendő ki.

A 9-ik §. tartalmazta azon intézkedést, hogy a felek között létrejött egyesség jogereje bizonyos felsőbb hatósági jóváhagyástól feltételeztessék, más körülményből indokolni nem lehet, minthogy az egyezkedő felek egyike a község, mint jogi személy egészen önállónak nem tekintetik; s az ő érdekében az egyesség joghatálya bizonyos felsőbb jóváhagyástól függesztetik fel. A 9-ik §-ban kikötött jóváhagyásnak, más értelme nem lehet, mert az állam csak mint közvetitő szerepel, az egyességgel megállapitott kárpótlást nem ő adja, sőt valójában véve nem is előlegezi, mert oly kötvényeket ad csak, melyek épen a kötelezett községek befizetéseiből váltatnak be. Hogy ez igy áll, legkétségtelenebbül mutatja a törvényjavaslat 8. §-a, mely a községek és földesurak közt az állam jóváhagyása nélkül már létrejött szerződésekben már kikötött minden fizetésekre az állami közvetést, ha abba mindkét fél bele egyezik, a nélkül mondja létesitendőnek, hogy az annak idejében megkötött szerződésnek valamely államhatóság általi jóváhagyását megrendelné.

Ezekhez figyelembe véve, hogy egyesség esetében a kiegyenlitett kérdés jogi oldala kérdé tárgya nem lehet, hogy azon kérdést nem terhes, czélszerü-e a kiegyezés a községre, a közigazgatási szolgabiró és a megyei bizottmány jobban megitélheti, mint a községek viszonyait nemis ismerő járásbiró és törvényszék czélszerü lenne a javaslat 9-ik §-át oda módositani, hogy az egyezkedés az illető közigazgatási szolgabiró véleményezésével jóváhagyása végett a megyei bizottmány elé terjesztendő s jogereje csak a köztörvény hatósági jóváhagyás után kezdőtték.

A 10. §. azon intézkedése, mely szerint a kárpótlási összeg megállapitása iránti kereset jogvesztés terhe alatt, a törvény hatálybaléptétől számitott 6 hónap alatt meginditandó tulszigoru. Figyelembe veendő itten, hogy a kárpótlásra jogositottak közt gyám és gondnokság alattiak, távollévők s oly uradalmak is vannak, melyek nagyszámu községekben érdekelvék, igy példa gyanánt hozna fel a n.-váradi latin szertartásu püspökség uradalmaihoz 103 község tartozik, melyek mindenikében kárpótlást követelni lesz jogositva; figyelembe veendő továbbá, hogy az egyezkedési kisérletek s azok hatósági jóváhagyása, hosszu időt veendenek igénybe, s ezek figyelembe vétele mellett, a zár határidő annálinkább kiterjesztendő 3 évre, mivel nem lehet attól tartani, hogy a kárpótlásra jogositottak saját érdekükben a hosszabb határidő daczára is ne siessenek igényeiket érvényesiteni.

Ugyanezen 10-ik szakasz kimondván, hogy a kárpótlási tőkét, az illető kir. törvényszék állapitja meg, mellőzi azon kérdés eldöntését, van-e ezen törvényszéki határozat ellen felebbezésnek helye, vagy nincs. Miután a kárpótlási összeg megállapitásának kérdése, nem választott bíróságot, hanem a rendes törvényszékekre van ruházva, ugyanazon indokok, melyek a felebbezési jogorvoslat mellett átalában szólanak, itt is szükségessé teszik, hogy a hozandó határozat kézbesitésétől számi-

tott 15 nap alatt, a meg nem elégedő félnek a kir. táblához, s a mennyiben ez az itéletet a felebbező félre kedvezőbbre változtatta volna, a másik félnek ugyanezen idő alatt a legfőbb itélőszékhez felebbezhetési jog engedtessék.

A 11-ik §. azon intézkedése, hogy per esetében a perköltségek, a vesztes felett terhelik, miután ezen elv a törvénykezési rendtartásban sem talált kivétel nélküli elfogadást, annál szigorubbnak látszik, mivel a kárpótlási összeg megállapitásánál, a dolog természetéből folyólag számtalan eset leend, a melyben tulajdonkép egyik felét sem lehet pervesztesnek tekinteni. Ezen intézkedés tehát oda módositandó, hogy per esetében a költségeknek a felek által minő mérvben leendő viselése, esetleg kölcsönös megszüntetése felett, a per körülményei szerint a 10-ik § ban emlitett birói hatóságok határoznak.

Miután a 17-ik §. eddig is tartalmaz a községi kizárólagos italmérési jogosultság alóli kivételeket, s miután a pusztai birtokosok jogosultságának elfogadásával e kivétel szaporodnék szabatosabb szerkezet végett a 13-ik §-ban e kivételekre hivatkozni kellene, s ennélfogva a szakasz ekkép lenne szövegezendő: „Jövőre az italmérés a 16. §-ban foglalt kivétellel, csak a község által gyakoroltathatik.

A 14. §. e) pontjának azon intézkedése, hogy a község az italmérést mindenkinek ingyen vagy dij nélkül megengedheti, nem helyeselhető egyrészt azért, mert az italmérési jogosultság a megfelelő váltságösszeg megfizetésének feltétele alatt válván a község tulajdonává, alig indokolható, hogy a községnek alkalom adassék dijnélküli, avagy ezzel majdnem egyértelmü csekély dij melletti engedély-osztogatással, a község tetemes áldozatával szerzett eme javadalmát, ugyszólván elértékteleniteni, másrészről rendészeti és erkölcsi okok az italmérés terjesztése és a korcsmák számának szerfeletti szaporitása ellen szólnak. Ennélfogva a 14-ik §. a) és b) pontjának intézkedései az italmérési jog okszerü kezelésére elegendő tért engedvén, a 14-ik §. e) pontja egészen kihagyandó, s ehez képest ugyanezen §. utópontjának ezen szavai: „*valamint a c) pont esetében fizetendő dij mennyisége*“, továbbá a 15. §. egészen kihagyandó lenne, és a 15-ike válandó 16-ik §. következöen lenne változtatandó:

„ki a 14-ik és 16-ik §-ot ellenére italt mér, az az ipartörvény határozatai szerint büntetendő.“

„Ezen birság behajtására nézve ugyanazon szabályok irányadók, melyek az államadó behajtására nézve fenállanak.“

A 17-ik §., mely a fentebbiekből folyólag 16-ikká alakul már a előadottakból folyólag következőleg változnék: „Az italmérési jogot a községeken kivül gyakorolhatják,“

a) „a puszták tulajdonosai, pusztai birtokuk területén.

Ugyanezen szakasznak a javaslat szerinti a) pontja, mint b) pont megtartandó lenne, azonban ezen kitétel „*saját helyiségükben*“ szabatosabb meghatározás végett azzal lenne felcserélendő „*azon községben, melyben laknak, vagy bort termelnek.*“

E szakasz jelenbeni b) pontjához, mennyiben a tapasztalás mutatja, hogy e kivételes jogositvány számtalan s nem ellenörizhető oly visszaélésekre használtatik fel, hogy a bejegyzett kereskedők a czim alatt az egész közönséget, a pálinkát egészen helyettesitő szeszszel látják el, s az italmérési jogosultványt, ugyszólván semmivé teszik, — hozzá teendő lenne, hogy a bejegyzett kereskedőknek, az ott kijelölt czélókra szeszárulási engedélyt mindenkor csak egy évi időtartamra, az iparhatóság adja meg.

Ugyanezen szakasz d) és e) pontja, mint e) és f) pont megmaradna, elöbbinek azonban azon végszavai: „*de a mennyiben mások részére is mérnek, annyiban a dijfizetésre is köteleztetnek*“ a 14-ik §. e) pontjának kihagyásából folyólag szinte kihagyandó lenne.

A 18-ik §. az italmérési jogosultságot kiterjesztettebbé teszi, mint a minö mérvben az a jelen fenálló törvények és rendeleteknek megfelelöleg gyakorlatban van, ugyanezen mérvben a bortermelők eddig élvezett jogosultságát megszoritja.

Ezen szakasz a most felfejtett indokból tehát egészen kihagyandó volna.

A javaslat 20-ik §-a egy ujabb a kihagyások mellett 18-ik §-ban következőleg lenne szövegezendő:

„A megszüntetett italmérési jogbérlője, a bérszerződést az ezen törvény által az italmérésre jogositottal folytathatja, vagy pedig 3 havi felmondás után, a bérszerződés, felbontását követelheti a netaláni beruházások iránti jogának érvényesitésére a polgári törvények átalános rendelkezése mellett a törvény utja az ellen, kivel a szerződést kötötte fent marad.“

Ezen szabatosabb uj szövegezés indokolásául szolgáljon az, hogy a beruházások feletti itélethozatalnál, maga a bérszerződés továbbá a beruházó jó vagy roszhiszemüsége s a beruházótól minősége, valjon az szükséges, czélszerü, vagy csak kényelemre szolgáló volt-e? döntő befolyásu lévén, ezen követelési jog tekintetében másra, mint az átalában kötelező magánjogi törvények mellett a törvény rendes utjára utalni nem lehet.

A javaslat 21-ik §. egészen feleslegesnek és ennélfogva kihagyandónak látszik.

A volt bérlöknek engedett azon szabadválasztás, hogy a bérszerződést folytathatják, vagy attól visszaléphetnek, az ö érdeköket kellöen biztositja, visszalépés esetében pedig, az uj tulajdonossal ujabb feltételek esetleg leengedés melletti szerződés, megegyezés létre jötte esetében, ugy is szabadon köthető; a 21. §. tehát, mely sok perkérdésnek magvát hordja magában, egyszerüen mellözendő.

Kelt a n.-váradi ügyvédi egyletnek 1870. aug. hó 27-ik napján tartott rendes szakülésébül.

KUBINSZKY LAJOS,
alelnök.

TELESZKY ISTVÁN,
h. jegyző.

Észrevételei

a debreczeni ügyvédi egyletnek a m. kir. igazságügyminiszterium által az urbéri s rokon birtokviszonyok rendezésére készitett, s az egylethez tárgyalás végett leküldött törvényjavaslatokra.

II.

„Az irtványokról“ szóló törvényjavaslatra.

E törvényjavaslat a multra nézve a jogérvényes itéleteket illetetlenül hagyja; jövőre nézve pedig az irtványok természetének megitélése végett ismét az $183^{2}/_{6}$. VI. t. cz. 1. §-ának igazságos és méltányos rendeleteit lépteti életbe. Az irtások visszaváltásának, mint szinte némely vissza nem váltható irtványokon fekvő tartozások megváltásának egyszerü és méltányos módját szabja meg, s az állam jótékony közvetitését itt is érvényesiti. — Végre a birói eljárást lehetőleg egyszerüvé s röviddé teszi.

*

Miért is e törvényjavaslatot elvileg s általánosságban üdvösnek ismerjük el; s arra nézve csak is egy pár érdemleges és alaki észrevételünk van, u. m.:

1. Minthogy a tvjavaslatban e kifejezések: *„viszszaváltandó, — megváltandó* irtványok" zavart idézhetnek elö: az 5. §. elejét e helyett: „A megváltandó irtványoknál a váltságtökét azon összeg képezi" ekép vélnök fogalmazandónak:

„ Az irtványokért járuló *tartozások* váltságtökéjét azon összeg képezi", — s ez észrevételünket a törvényjavaslat egyéb analog helyeire is érvényesitendönek véljük.

2. *A 7. §-ban* épen ugy nem kivánjuk azon föld mennyiségét, melylyel a volt jobbágy a váltságtökét helyettesitheti, „egy harmadra" szorittatni, a mint tágittatni kivántuk e helyettesités lehetöségét mindkét fél irányában az urbéri birtokviszonyok rendezéséről szóló törvényjavaslat 18. §-ánál.

3. Ugyanazon indokokból, melyeknél fogva a most idézett törvényjavaslat 22. §. a) b) pontjait mellöztetni ajánltuk jelen törvényjavaslat *9. §. a) b)* pontjait is kihagyni inditványozzuk.

4. A *13.* §. ekkép volna módositandó: „A jelen törvényjavaslat tárgyát képezö jogviszonyok felett *ezen törvény hatályba lépte napja előtt* hozott stb.

III.

„Az udvartelki birtokról" szóló törvényjavaslatra.

A hübéri birtokviszonyok maradványai közül kiváltképen az ugy nevezett *udvartelki zsellérbirtok*, a *bérföldek* (censualisták) és a *telepitvények* azok, melyek mielöbb határozott, világos, és a dolgot minden vonatkozásában felkaroló törvényhozási intézkedést igényelnek.

Mind e viszonyokról együtt véve az $183^2/_6$. VII. t. czikknek egyetlen, hat sorból álló rövid szakasza: a 12. §. rendelkezik, hiven az akkori jogelvhez: „proprietas est dominii," s a birtokviszonyok ezen cathegóriaiba esö zsellérek sorsát, a fenállott patriarchalis viszonyokhoz képest, egészen a földes urak tetszésétől tette függövé.

Az 1853-ki urbéri nyiltparancs már három szakaszt a 19. 20 és 21. §-t szentelte az érdeklett birtokviszonyoknak; s e részben az 1848-ki törvények szelleméből indulva ki, megkülönböztette a földmivelönek földesura által *örök időkre* engedett birtokokat az ideiglenesektöl. Amazokban az örök szerzödés szerinti állapotot fentartotta, de a tartozások megváltására „permissiv" szabályt hozott; az ideiglenes jogu birtokra nézve természetesen érvényben hagyván a magán jogot. Azonban a nyiltparancs egyforma intézkedés alá vonta amaz érdeklett három rendbeli, egymástul már csak fogalmuk szerint is, annálinkább jogi természetök s nemzetgazdasági fontosságuk tekintetében lényegesen különböző zsellérbirtokokat.

Az igazságügyi miniszterium három külön törvényjavaslatot szentel azoknak, különböző természetök szerint „az udvartelki birtokról," „a bérföldekről" és „a telepitvényekről" szólókat.

E helyett az elsöről szólunk.

Az *udvartelki birtokról* készitett törvényjavaslat, a mellett, hogy tárgyának szabatos fogalmát meghatározza, részletesen rendelkezik annak jogviszonyai és járandóságai iránt a szerzödések és gyakorlat mivólta szerint. Továbbá a tartozásoknak eddigelé permissiv megváltását kötelezövé teszi s annak módozatait megállapitja. — Végre a jelenleg még fenálló, meghatározott időre szóló szerzödéseknek, söt még a jövendöre kötendöknek is törvényszerü nyilvántartása és biztositása iránt rendelkezik.

Nem lehet ennélfogva az elégtétel érzetével nem fogadnunk e kimeritö törvényjavaslatot, mindamellett is, hogy attól a következö észrevételek szerint, némely részletekben elvileg eltérünk, jelesen

a 4. §-ra.

Bárha az udvartelki birtok után urbéri rendezéseknél legelö-illetöség rendszerint nem volt megitélendö, miután arról az $183^2/_6$. VI. t. cz. 3. §-a, s a VII. t. cz. 12. §-a sem rendelkezett: mindazáltal nem lehet a törvényjavaslat e szakaszainak ama rendelkezését nem helyeselni, miszerint az udvartelki birtokot is legelö illetménynyel látja el, — miután azt oly egésszen jog- és törvényszerü feltételekhez köti, t. i. ha a legeltetés szerzödésileg biztositva, vagy az udvartelki birtokos 1848. jan. 1. előtt annak gyakorlatában volt.

Csupán szabatosabb meghatározását javaljuk tehát ezen gyakorlatnak, nehogy visszaélésből, vagy más jogositottak álarcza alatti legeltetésből és jog származtathassék. Az illetö tétel tehát igy volna módositandó: „ha az udvartelki birtokos 1848. jan. 1. előtt *a földes ur jogán* és *annak nyilvános vagy hallgatag engedelmével* a legeltetésnek háboritlan gyakorlatában volt."

És ez okból

az 5. §

bekezdése is következöleg lenne szövegezendö.

„Ha az udvartelki birtok után a *4. §. esetében* jár a legelö illetöség stb."

A 8. §-ra.

Másrészről azonban, a mint a jogbiztonság érdekeivel meg nem egyeztethetönek, épen ugy veszélyes perujitásokat és országszerte nagy jogbonyodalmat felidézö intézkedésnek tartanók a 8. §. azon rendeletét: hogy ha az urbéri legelö-elkülönzés már megtörtént is, az udvartelkeseknek jelen törvényjavaslat szerinti legelöilletösége még utólag is a földesur elkülönitett legelöjéből kiadassék.

Ez nemcsak az urbéri birtokviszonyok rendezéséről szóló törvényjavaslat 83. §. és a jelen törvényjavaslat 28. §-ának azon elvével, mely szerint a rendezési törvények visszahatóerövel nem birhatnak; továbbá az $183^2/_6$. X. t. cz. 6. §. a) pontjában lefektetett határozattal, miszerint urbéri birtokrendezést csak egyszer lehet foganatositani: hanem átalában azon jogi alapelvvel is ellenkezik, hogy uj törvénynek (különösen biróilag eldöntött jogviszonyokra) visszaható eröt tulajdonitani nem lehet. Mi ez esetben az ország jelentékeny részében valósággal épen veszélyesé is lenne az által, hogy a bevégzett rendezések folytán már nyugalomra tért kedélyeket ujolag felzaklatná.

Minélfogva e helyütt is fentartatni óhatjuk a miniszteri indokolásban az urbéri birtokviszonyok rendezésére nézve átalánosságban kimondott azon alapelvet és irányt: „s miszerint nem látszott szükségesnek a hátra levö birtokszabályozások érdekében az eddigiektöl lényegesen eltérö uj elveket állitani fel, söt ez eljárás veszélyes is lehetne, minthogy számos esetben nem fogna hiányozni a törekvés a törvénynek visszaható eröt tulajdonitani, minek nemcsak átalános izgalom, hanem a birtok biztonsága iránt táplált bizalomnak megrenditése lenne kiszámithatlan horderejü gyászos következménye."

A 8. §-t tehát egészen kihagyatni inditványozzuk.

Ehez képest egyszersmind

a 9. §-ból

is e szavak: „a 8. §. határozatának épségben tartása mellett még egyszer annyira emelhetők“ kihagyandók, s ezekkel volnának helyettesitendők:

„a körülményekkez képest még feljebb is emelhető“

a 10. §-ban

e helyett: „fenállott gyakorlat“ ez volna teendő: „fenállott háboritlan gyakorlat“ *(4. §.)*

A 15. §

a) b) pontjaira nézve ugyanazon észrevétel fordul elő, mely az I. és II. alatti észrevételekben a 22. illetőleg 9. § nál előterjesztetett

a 20. §-ra.

Nagyobb világosság okáért e szó után „földtulajdonosok“ zárjel közt oda volna teendő *„(volt földesurak)“*.

A 21. §-ra.

E szakasznál veendő figyelembe *a 26. §. végpontja*, mely a hitelesités költségeit a földtulajdonosra rójva.

Ezt helyesnek találjuk azon esetben, midőn a földtulajdonos által bejelentett szerződés valódisága ellen semmi ellenészrevétel fel nem merül, de nem akkor, midőn a valódiság ellen kifogás tétetvén, valóságos peres eljárás inditta'ik meg, mely esetben az az igazságos, hogy a vesztes fél viselje a költségeket.

A 26. §. utolsó tételét tehát „A 21. §-ban emlitett stb.“ onnan kihagyatni, s a jelen 21. §. első alincája végére a következőt igtattatni javaljuk: „Ezen hitelesités költségeit a földtulajdonos viseli“. — Ez esetben a 21. §. végpontjának a polg. törv. rendtartásra utaló rendelkezése fog aztán peres esetekben állani, t. i. a vesztes fél a perköltségekben marasztaltatik.

A 27. §-ra.

Ha szinte szükségesnek látjuk is a jelen törvényjavaslat 20—25. §§-aiban előirt coercitiv és helyszini, rövidleges és mintegy nyomozó eljárást, mint szinte a jogi következmények ottani különleges megállapitását: de nem tartanánk helyesnek, hogy a törvényhozás ilyetén feudalis szinezetü szerződéseknek *jövőben* leendő létrehozását mintegy ujmutatólag s felhivólag előmozditsa akkor, midőn épen a feudalis birtokviszonyok maradványainak eltörlésén müködik.

Ez volna pedig iránya a törvényjavaslat 27. §. végpontjának, mely azt rendeli: „Ugy szintén *jövőre* is ilynemü szerződések csak a 20—25. §§-ok rendeleteknek megtartásával *jöhetnek létre!*

Ha és a mennyiben a feleknek ily viszonyok, ily szerződések megkötési gazdászati s önfentartási érdekökben fog állani: ott lesznek a magán polgári jog s a telekkönyvi rendelet mindenkire egyaránt érvényes szabályai; eszközöljék jagaik, tulajdonuk, illetőleg ideiglenes birtokuk biztonságát ezen átalános törvények értelmében. De a törvényhozás ne bocsásson közre felhivást ily különleges birtokviszonynak ujolag tömeges megállapitására. — Ezért a 27. §. végpontját törlendőnek véljük.

A 28. §-ra.

Szinte be volna veendő, mint a megelőző törvényjavaslatok analog szakaszaiba e záradék: „jelen törvény életbelépte napjáig.“

IV.

A bérföldekről szóló törvényjavaslatra.

A bérföldek birtokosainak (censualisták) tulajdoni jogát megállapitó feltételek, mint szinte a szolgáltatások megváltásának módja a többi törvényjavaslatokban foglalt elveknek, s illetőleg az eddigi törvénykezési gyakorlatnak is megfelelnek

Csak egy szerkezeti észrevétel fordul elő. Mivel t. i. az *1. §-ban* a bérföldeknek a birtokosok tulajdonává válása első feltételéül (a) az *örök időkre* kötött szerződés van kijelölve, nézetünk szerint világosabbá válnék a második feltétel (b), ha mindjárt következnék az, t. i. a birtokos általi *elévités*, és azután emlittetnék meg ennek ellenében a kivétel, a földesur által *meghatározott időre* történt átengedés.

E szerint az 1. §. a) b) pontjai igy hangzanának:

a) „ha a szerződés *örök időkre*, vagy a család, vagy a férfiág kihaltáig köttetett;“

b) „ha a birtokos vagy jogelődei a bérföldeket 1848. jan. 1-ét megelőző 32 évig folytonosan egyenlő szolgáltatás mellett birták; ha csak a földtulajdonos ennek ellenében ki nem mutatja, hogy a földek *határozott időre* engedtetnek át, vagy hogy a határidő lefolytával a szerződés uj egyezkedéssel (tehát nem csak hallgatag) meghosszabittatott.“

Igy van a tétel a telepitvényekről szóló törvényjavaslat 3. §-ában is, az érthetőség előnyére megforditva.

V.

„A telepitvényekről“ szóló törvényjavaslatra.

A telepitvények ugyanazon birtokokhoz tartoznak, melyekről az 183²/₆: VII. t. cz. 12. §-sa, s az 1853 ki urbéri nyiltparancs alig pár szóban rendelkeznek.

Az előttünk fekvő törvényjavaslat valódi szükséges voltát, s nagy horderejét annál készségesebben el kell tehát ismernünk, minélinkább meg vagyunk győződve, hogy a telepitvények mind jelenlegi, mind jövendőbeli jogviszonyainak szabatos megállapitása nemcsak humanisticus, de politikai és különösen nemzetgazdasági tekintetben is kiváló fontossággal bir.

A törvényjavaslat mind ezen érdekeknek, s a méltányosság tekinteteinek is megfelel, ugy az örökösöknek, vagy elbirtokoltaknak tekintendő (3. §.), mint az ezen cathegóriákba nem tartozó telepitvények (11. §.) jogviszonyai megállapitásánál; nemkülönben a jövőre eszközlendő telepítések föltételeinek, s annál követendő eljárásnak meghatározásánál is.

A megváltás a már törvény által elfogadott, s a többi birtokrendezési törvényjavaslatokban is alkalmazott alapelvekre van fektetve.

A törvényjavaslatnak tehát sem elveire, sem részleteire nézve egyéb észrevétel elő nem fordul, mint mely az I. és II. törvényjavaslat 22. és 9. §-ának a váltsági egyezkedésre vonatkozó korlátozás a) b) pontjaira nézve tétetett; melyhez képest ezen törvényjavaslat 8. §. a) b) pontjai is törlendők volnának.

VI.

„A malomjogról“ szóló törvényjavaslatra.

Az 183²/₆: VII. t. cz. a jobbágyi tartozások közt malombérről nem emlékezik.

A földesurnak kizárólagos malomtartási joga azon emlitett elven alapult, hogy „a possessorium est dominii.“

Ennélfogva, ha a jobbágy malmot épitett: a földesur kibecsültethette (183²/₆: VI. t. cz. 8. §.). De ugy nevezett „malomtaksát“ törvény szerint a földesurak Magyar- és Horvátországban nem szedtek; csupán Slavoniában volt ilyen a törvény által megállapitva.

Az 1853-ki urb. nyiltparancs is érvényben hagyta a malomjogra nézve, a szabályozás fentartásával, az eddigi törvényeket.

Ez a dolog törvényes állása. Tényleg azonban, a földesur kibecsültetési jogából néhol oly viszony fejlő-

dött ki, mely szerint a malmok bizonyos szolgáltatások mellett meghagyattak a birtokosoknál.

A szabad föld, szabad tulajdon eszméjével a földesuri kizárólagos jog megszünvén, s az ipar szabadság is azt kivánván, a malomipar teljes szabadságát elvégre törvény által is ki kell mondani, azt az ipartörvények alá rendelni; s egyuttal az eddigi urbér, és netaláni egyéb szolgáltatások megváltását s kárpótlását elrendelni.

A törvényjavaslat e szükségből indul ki, s arra nézve nem fordul elö észrevétel.

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

A inditványba hozott elválasztása az intézeteknek nem csak tömérdek költségbe kerülne, hanem mindenek fölött épenséggel czélellenes volna, mert nem csak, hogy — miként már előbb megjegyeztük — az elválaszthatatlanul együvé tartozónak szétszakitására vezetne, mi mindenütt csak zavart okozna vagy legalább bizonyos elöadásoknak a több intézet mindegyikében való megtartását tenné szükségessé, hanem a tanulókat a mai szervezett mellett legalább meglevő azon fontos lehetöségtől fosztaná meg, miszerint kiki egyéni hajlamát követve bármikor oly elöadásokat is látogathasson, melyeknek tárgya épen rá nézve különös vonzerövel bir, habár az tulnyomólag más és nem épen saját szakmájához tartozónak látszik is. Igy p. u. akár hányszor tapasztaltuk, hogy theologusok és jogászok is az élettani, söt a boncztani elöadásokat, jogászok az egyházi történelmet, söt az alaphittant, orvostanhallgatók és theologusok a jogtörténetet, a jogbölcseletet, az államjogot vagy a politikai tudományokat hallgatták. Már pedig, ha a természettudományok — miként némelyek javasolták — mind egy csupán átalános ismereteket (v. müveltséget) terjesztő különös (elökészitő) tanintézetbe utaltatnának, ugy nyilván valóan nemcsak a boncztant, csonttant, élettant, gyógyszertant, hanem ugyanazon jogosultsággal a kórtant, söt a gyógyászatot is, tehát az összes orvosi tudományt kellene oda számitani.

Avagy hová tegyük a kórboncztant vagy a sebészetet?

És ha p. u. a jogbölcseletet vagy államtudományt nyilván az átalános müveltséghez megkivántató főfontosságu elöadások közé kell számitani, ugy másrészt tagadhatatlan, miszerint a jog- és államtudományok különös szakmájához is tartoznak, tehát egy külön jogiskolában sem hiányozhatnának, minthogy bizonyára nem mindnyájan mindjárt tanulmányaik kezdetén (tehát az inditványozott átalános elökészitő intézetben) hanem némelyek csak azoknak végén lesznek hajlandók ezen elöadásokat hallgatni és haszonnal hallgatni képesek is. Hisz még a müegyetemeknél is szükségesnek tartották, némely átalános müveltséget terjesztő elöadásokról, minök p. u. a történelmi elöadások, gondoskodni.

Minthogy legujabban a szaktanulmányoknál, névszerint a jogtudományiaknál napról napra elharapódzó egyoldaluság és lelketlen gépiesség fölött ismételve hangosan panaszkodnak (különösen Poroszországban), e baj elháritására azt is javasolták, hogy legalább a magasabb államhivatalokra csak azoknak nyujtassék kilátás, kiknek nem lehet ily szemrehányást tenni, — s e kilátás Poroszországban p. u. egy harmadik államvizsgálat letételéhez van kötve, a melyben magasabb kivánalmaknak kell megfelelni, a nélkül azonban, hogy ez eljárás biztos czélra vezetett volna, mert itt is ugyan azt tapasztalták, mit minden iskolában lehet tapasztalni, azt t. i., hogy épen a legtehetségesebbek szoktak legritkább esetekben az iskola minden kivánalmainak eleget tenni. Ennélfogva most teljes joggal csak nem átalánossá vált azon meggyöződés, miszerint ily pusztán *külső* kényszereszközök mellözendök, miután általuk rendszerint nemcsak a szándékolt czél el nem éretik, hanem épen ennek ellenkezője elöidéztetik. Ezt mindenki bizonyithatja, a ki tudja, miként szoktak ily kényszerelöadások hallgattatni, vagyis inkább nem hallgattatni, és hogy alig lehet valamely elöadást — habár a legtanulságosabb volna is, — a tanulók elött jobban lealacsonyitani s öket annak igazi és szorgalmas látogatásától inkább visszariasztani, mint bármely közvetlen vagy közvetett kényszer által. Alantabb látni fogjuk, hogy csak belsöleg ható eszközökről lehet alapos orvoslást remélni, melyet puszta külsö rendszabályoktól mindig hiába várunk.

Hogy a fentebb vázolt szétforgácsolás és egyoldaluság sikeresen megakadályoztathassék, mindenekelött ugy magára a tudományra és ennek müvelésére, mint a tudományos oktatásra, tehát ugy a tanitókra, mint a tanulókra nézve egyaránt szükséges azon szilárd meggyöződés, hogy létezik egy *alaptudomány* vagy tudománytan, melyből mindazon eszmék és alapgondolatok erednek, melyeknek feldolgozásával az egyes különtudományok foglalkodnak, vagy képlegesen szólva, a hová a gondolat minden szálai visszavezetnek, melyekből ezen különös tudományágak össze vannak szöve. E meggyöződés csak Németországon vert mélyebb gyökeret; daczára minden ujabbi kisérletnek, miszerint az egyes tudományszakok elszigeteltessenek, helyes sejtelemmel még most is csaknem átalánosan azt tartják, hogy minden tudomány, és minden igazi tudományos tanitás az összes emberi ismeretek végokaira vezetendö vissza, s hogyha különben az egyetem magasztos czélját tökéletesen eltéveszteni nem akarja — a *bölcsészett tudomány mivelése,* mely bennünket e végső okokra tanit, és a különtudományoknak a bölcsészet szellemében való tárgyalása főfontosságu.

Számos évtizeden át erről oly annyira meg voltak győződve, hogy nagyon is könnyen elcsábittották magukat azon gondolatra, miszerint mindenről várták az imént mondott főfontosságu feladat megoldását, ha csak valamikép a bölcsészet szinét viselte homlokán, holott erre csak az *igazi bölcsészet* képes, — olyan, mely helyes viszonyban áll a többi tudományokhoz, nevezetesen a tapasztalatiakhoz. Igy történt, hogy azon nem is sejtett lendületnél fogva, melyet a bölcsészeti tudomány a mult század vége felé *Kant* és *Fichte* által vett, sokan a bölcsészet által elérhető eredményeket nagyon is tulbecsülték és a nevezett férfiak tanainak, habár ezek — tulnyomóan külszerüsködö és szellemies voltuk miatt — vajmi csekély életrevaló gyümölcsökkel kecsegtettek, ugy szintén utódjai *Schelling* és *Hegel* tanárnak az összes szaktudományok fejlesztésére s mintegy kiépitésére oly befolyást szerezni iparkodtak, mely messze tulment azon határokon, melyek közé (még a legtartalomdusabb bölcsészet is) szemben a külső tapasztalatokkal és észlelésekkel (ide) a tudós legtöbb körében van szoritva.

Leghamarább kellett ezt természetesen az egyes szaktudományok képviselöinek észre venniök, kik csaknem egy időben a bölcsészet ezen felfuvalkodása és kicsapongása ellen élénk harczot kezdettek, melynél azonban, mint rendesen, a harczolók is követeléseikkel sokkal tovább mentek, mint sem erre joguk volt, miáltal némikép maguk vonták el lábaik alól azon alapot, me-

lyen minden gyökeres buvárlatnak nyugodnia kell, mert nyiltan hirdették minden bölcselkedés iránti megvetésüket és szaktudományaik elégséges voltát.

Leghevesebb és legsikeresebb volt amaz ellenhatás a bölcészet felfuvalkodása ellen magában értetőleg a tudás azon köreiben, melyek a miatt legtöbbet szenvedtek és bölcsészeti tételek fonák alkalmazása folytán legalább egy időre nyilván ferde irányba tereltettek, s a buvárlat ezen álutján a haladás csaknem minden lehetőségétől megfosztattattak. — Főleg a természettudomány volt az, mely a rajta nehezedő *tarthatatlan**) természeti bölcselkedés (Natur-Philosophie) jármát lezárva ugyanazon egyoldalusággal és tulzással épen az ellenkező ferde irány felé rohant, és a maga számára ugy azon jogosulatlan igényeket támasztá, melyekkel azelőtt a bölcsészet fellépett vala; nagy elhamarkodás volt ugyanis azt állitani, hogy a természet törvényei, melyek szükségképen csak a *természet országára* szoritkoznak, valamint a természetbuvárlásra nézve kétségen kivül helyes u. n. *inductiv módszer* a szellemi tudományokra nézve is, (minők p. u. a lélektan, az erkölcstan s a jogtudomány) érvényesek. Az utóbbi szakok körében az összehasonlitó statisztika eredményei (p. u. a törvénytelen születések, a büntettek, visszaeések, kivégeztetések tekintetében), bármennyire is napirenden vannak, mégis csak alárendelt fontossággal birnak, s az azokból vont következtetések fölötte megbizhatlanok. Sőt valamennyi tudomány legszellemiebbikét, a *mennyiségtant* pusztán azért, mivel annak alkalmazása a természettudományokra fölötte gyümölcsöző, szintén a természettudomány körébe vonni s annak mintegy rabszolgájává tenni iparkodtak.

Átalában véve azonban a mélyebb bölcsészeti fogalmakról való lemondás folytán az uralkodó természeti nézet (Natur-Ansicht) oly tisztán gépiessé vált, hogy teljesen képtelen a természetben nyilatkozó legbensőbb élet megértésére fölemelkedni. Hisz kigunyolják a bölcsészeti módszer azon sarkalatos követelményét, miszerint egyforma tünemények, egyforma különbözők pedig különböző okokra vezettessenek vissza, — mi által az értelmes buvár test és lélek egymástóli megkülönböztetésére vezettetik; igy jutottak azután az előbbi bölcsészeti rendszerek idealismusából az ellenkező végletre — a materialismusra.

(Folyt. köv.)

Tanulmányok a polg. perrendtartásból.

III.

Sommás eljárásunk vezérelve.

Az 1868: 54. tczikkel életbeléptetett sommás eljárás lényegesen eltér nemcsak váltójogi sommás eljárásunktól, hanem az előbbi köztörvényi, az 1836: XX. és 1840: XI. tczikkekben szabályozott sommás eljárástól is. Ezen eltérés nemcsak abban nyilatkozik, hogy az uj sommás eljárás sokkal több esetben jön alkalmazásba és egyátalában szélesebb hatáskörrel bir mint a régi, hogy az uj eljárásban a bizonyitásnak csaknem a lehetőségig hely adatott, mig az előbbi szerint bonyolultabb esetek, melyek rövid úton be nem voltak bizonyithatók rendes eljárásra utasitattak, — hanem leginkább abban nyilatkozik az eltérés, hogy az uj sommás eljárás a régitől vezérelvére nézve különbözik.

Mert mig a régi eljárás szerint a felek maguk adták meg a tárgyalás alakját, a bíróság próbáikat és feleléseiket a mennyire lehet *tulajdon szavaikkal* jegyzőkönyvbe vétetni tartozott, s igy az a tárgyalásnak csak mintegy vezetőjeként működött s az eljárás lényegére alakszerü volt, — addig a jelenlegi sommás eljárásban a biró nyomozza ki a tényállást, ő figyelmezteti a feleket a bizonyitékokra, a mennyire lehet az anyagi igazságot deriti ki, s e czélból a felekhez annyi kérdést intézhet, a mennyit szükségesnek vél, a tárgyalási jegyzőkönyvbe nem a felek szóváltásait, hunem az általa kinyomozott tényálladékot véteti fel, miből következik, hogy ő tartozik fogalmazni a jegyzőkönyvet és ennek szövegét is a felek netaláni észrevételeihez képest csak annyiban javitja ki, a mennyiben ezen észrevételeket helyesnek találná.

Látjuk ezekből, hogy mostani sommás eljárásunkban az u. n. eshetőségi elv (Eventualitätsmaxime) csaknem egészen mellőzve van, sőt az ellenkezőleg a nyomozási elvnek hódol s ebben a büntető eljáráshoz közeledik, azon különbséggel mindazáltal, hogy a sommás polg. eljárásban a kereset hivatalból meg nem inditható, és a mi a főkülönbség, hogy a felek magánjogaikról szabad akaratukhoz képest mindig intézkedhetnek, s igy nemcsak hogy jogaik felett egyezkedhetnek, de a felek által alkalmazásba vétetni nem kért bizonyitékokat sem kell a birónak, habár azokról tudomása is van, a törvényben meghatározott eseteken kivül — péld. szakértői szemle, póteskü — alkalmazásba vennie, mig a büntető eljárásban mindez kötelessége.

Mostani sommás eljárásunk vezérelve tehát lényegileg a nyomozási elv, módositva mindazáltal a magánjogokban uralkodó nagyobb rendelkezési szabadság által.

Kétséget sem szenved, hogy a nyomozási elvnek érvényrehozatala folytán a sommás eljárásban a felek szabadsága lényegesen meg van korlátolva. A biró azáltal, hogy az anyagi igazságot tartozik kinyomozni, kénytelen birói székéről lelépni, s az által, hogy a felek teendőit, a bizonyitékok közvetett produkálását és a tényállás kinyomozását kikérdezés által eszközli, — a feleknek mintegy ügyvédjévé válik s majd ennek, majd amannak tetszése szerint segithet.

Kétséget sem szenved különben az sem, hogy ezen lényeges átalakitásnak, t. i. a nyomozási elv behozatalának a sommás eljárásba más czélja nem volt, mint a felek szabadságát megszorítani az anyagi igazság érdekében, s az sem tagadható, hogy ezen czélt ez uton legjobban lehet elérni, de — csak egy föltétel alatt, s épen ezen föltételnek gyakori hiánya teszi veszedelmessé a nyomozási eljárást.

Ezen föltétel a biró részrehajlatlansága és lelkiismeretessége. Tudományát emliteni sem akarjuk, mert azt minden bíróban föl kell tételeznünk.

Világos ugyanis, miszerint a biró azáltal, hogy maga nyomozza ki és foglalja jegyzőkönyvbe a tényállást, döntő befolyással bir a tárgyalás menetére. Törvénytudó felek ellenében persze gyöngül ezen befolyás, mert ezek tudják mit kell tagadni, mit állitani, mit és hogyan bizonyitani; de a kik mind ezt nem tudják, azok egészen a biró önkényének és jó akaratának vannak odavetve. Igaz, hogy az előbbi alakszerü eljárás mellett sem voltak képesek a tudatlanok magukon segiteni, de a birónak sem lehetett annak segiteni, a kinek épen kedvezett. Az elv szerint legalább nem. Segits magadon! volt az előbbi eljárás vezérelve, s ezen elv a magánjogban uralkodó szabadságnak megfelel. A mostani eljárás elve: „a biró segitsen a feleknek az igazság érdekében.“ Szépen hangzik, csakhogy jellemszilárd, lelkiismeretes bíróirendet föltételez.

Még talán nem is annyira a részrehajlatlanság, mint inkább a lelkiismeretesség hiánya képezi ezen eljárás árnyoldalát. A biró ugyanis legkevesb esetben van érdekelve, de a kényelemre való hajlam s a munkától irtózás igen gyakran bántja biráinkat. Gyakran előfordul tehát, hogy körülményes tanubizonyitásoktól, szakértői szemléktől stb. irtóznak, ha csak a felek tudatlansága engedi, ezektől elnéznek vagyis a feleket e bizonyitékokra figyelmeztetni elmulasztják.

Még törvénytudó felek ellenében is veszedelmessé válhatik azon körülmény, hogy a biró csak azt tartozik a jegyzőkönyvbe fölvenni, a mit ő jónak talál. Gyakran tudatlanságból, gyakran részrehajlásból, de leggyakrabban nézetkülönbségből a biró oly ténykörülményt vagy bizonyitékot, mire a fél fősulyt fektet, lényegtelennek tart, s azért azt a jegyzőkönyvbe fölvenni nem akarja. Teszem, most a fél épen azért lett pervesztes, mert ezen mellőzött ténykörülmény vagy bizonyiték figyelembe nem vétetett. A vesztes fél felebbezéssel élhet, de mit ér vele? A felsőbb bíróság csak azok alapján itélhet, mik a jegyzőkönyvben foglaltatnak, mert csak azt tekintheti a felek által a tárgyaláskor fölhozottnak, a felebbezési indokokban netán fölhozott uj ténykörülményeket pedig még akkor is, ha a fél állitja,

---

*) De azért nem minden természeti bölcselkedés tarthatatlan. Hisz az angolok épen magát a természettudományt *natural-philosophi* névvel tiszteli meg!

hogy ő azokat a tárgyaláskor fölhozta, figyelmen kivül hagyni tartozik. Az elsőbirósági itélet tehát indokainál fogva helybenhagyatik.

És mégis van egy fegyver, melyet ily esetben önfejü birák ellen a törvénynél fogva alkalmazni lehet. A polg. prdtás 117. §-sa rendeli: „ha a felek az aláirást megtagadják: e körülmény azok rövid előadása mellett megjegyzendő.“ Ha a biró tehát valamely a fél által fölhozott ténykörülményt vagy bizonyitékot a jegyzőkönyvbe fölvenni nem akart, a fél tagadja meg az aláirást, okul adván a fölhozott ténykörülmény vagy bizonyiték mellőzését. Ez által eléri azon czélt, hogy a mellőzött ténykörülmény a jegyzőkönyvbe mégis bele jön, s a felső bíróság ezt figyelemre méltatni s annak alapján itélni, hivatva lesz.

Kimutattuk a nyomozási eljárás árnyoldalait, említettük czélját, s kimutattuk, hogy ezen czél elérése mi módon hiusittatik meg. El kell-e azért vetnünk az ujitást, le kell-e mondanunk a czél eléréséről, mert az gyarló emberek közt ritkán éretik el? Ezen kérdésekre habár szigoruan megróttuk a nyomozási eljárás hibáit, mégis nemmel felelünk.

Igaz ugyan, hogy a szigoru jog követelményeivel inkább megegyez, ha a biró egészon semlegesen tartja magát, s a felek meghallgatására szoritkozván, az előadottak szerint hoz itéletet. Védje ki hogy tudja jogait, s ha nem tudja, az ő kára! Ezen tételen alapszik az alaki igazság elve. De az államnak, midőn az igazságszolgáltatásról gondoskodik, nemcsak a szigoru jogra kell tekintenie, hanem a méltányosságra is, és különösen azon esetben, midőn tudományban jártas tudatlannal lép harczra magánjogok felett, kötelessége az államnak ezen egyenlőtlenséget az által kiegyenliteni, hogy a birónak kötelességévé teszi a tudatlan fél mellett ügyvédkedni az anyagi igazság érdekében.

Van azonban a biró ezen közbenjárásának bizonyos határa, melyet az állam a szabadság érdekében megőrizni köteles: a biró ezen ügyvédi működése ugyanis soha tovább nem terjedhet, mint a puszta tanácsadás és tanitásig, a mint ezen határt túllépi a magánjogok szabádságába jogsértőleg belenyul.

Helyesen találta el a határt az Entwurf der allg. deutschen C.-P.-O. 454. §-sa, mely igy szól: „Es sind die Parteien zunächst vollständig zu hören. Dem Richter liegt ob die Verhandlung zu leiten und auf deren Vollständigkeit hinzuwirken, jedes unbestimmte oder undeutliche Vorbringen durch Fragen aufzuklären, die Partheien zur Vornahme der ihnen obliegenden Handlungen aufzufordern und sie über die in Unterlassungsfalle eintretenden Rechtsnachtheile zu belehren.“

Ime, ezen §. szerint a felek szabadsága is meg van óva, és a tudatlanságon is segitve. A mi eljárásunk tovább megy, nálunk a biró a tárgyalásnak nemcsak vezetője, hanem egyedüli szerzője s intézője. Azt kérdezi, a mi neki tetszik, azt veszi fel a jegyzőkönyvbe, a mi neki tetszik. Hol marad itt a szabadság? Igaz ugyan, hogy az élet ritkán tünteti föl a végleteket, s biráink hódolnak az ildomosságnak, de ha nem akarják tenni, szabadságukban áll, mert a törvény védi őket.

Sz. K.

Különfélék.

(Értesités.) A magy. kir. semmitőszék elvi jelentőségü határozatain kivül, jövőre külön mellékletben a legfőbb törvényszéktől is hasonló módon közlendünk döntvényeket, melyeknek gyüjtését s szerkesztését báró Vétsey Sándor ur, a m. kir. curia legfőbb itélőszéki osztályának tanácsjegyzője volt szives elvállalni.

(A magyar jogászgyülés) a tud. akadémia nagy disztermében fog ünnepélyesen megnyittatni. — Hétfőn pedig az első, második és harmadik szakosztály a m. kir. curia épületében, a legfőbb törvényszék és a kir. it. tábla tanácstermeiben, a negyedik szakosztály pedig a megyeház nagy termében fognak ülésezni. A többi napokban pedig az összes szakosztályi és teljes ülések, a városi Redoute tágas s diszes helyiségeiben fognak megtartatni.

(A döntvénytár) első füzetéből már a második kiadás is teljesen elfogyott. Heckenast G. kiadó azonban harmadik kiadást is fog rendezni! — A döntvénytár második füzete pedig most jelent meg és a lapunk f. évi első ½évi folyamaban, azaz: jul. hó végeig megjelent elvi jelentőségü határozatokat foglalja magában. (Ára 2 ft.)

1870. ☞ Előfizetési felhivás ☜ 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletekkel

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. — Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (szeptember—deczember) . . . . . **3** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtőket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny“ kiadó-hivatala.
(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

Heckenast Gusztáv

hirlapkiadó-hivatalában (Pest, egyetem-utcza 4. sz. alatt) *a következő hirlapokra fogadtatik el az előfizetés és postai utalvány mellett megrendelhetők*

ugymint:

A Vas. Ujság és Pol. Ujd. együtt félévre . .	**5**	ft. —	kr.
„ „ „ „ „ „ „ évnegyedre	**2**	„ **50**	„
Csupán a Vasárnapi Ujság félévre	**3**	„ —	„
„ „ „ „ évnegyedre . .	**1**	„ **50**	„
Csupán a Politikai Ujdonságok félévre . .	**2**	„ **50**	„
„ „ „ „ évnegyedre	**1**	„ **25**	„
A Nép Zászlója czimü illustrált szabadelvü politikai hetilap félévre	**2**	„ —	„
évnegyedre	**1**	„ —	„
Jogtudományi Közlöny kapcsolatban a m. kir. curiai határozatokkal s a törvénykezési szabályrendeletekkel félévre	**6**	„ —	„
évnegyedre	**3**	„ —	„
Uj Regélő (évenkint 24 füzet) félévre	**3**	„ —	„
évnegyedre . .	**1**	„ **50**	„
Papi titkok közérdekü képes folyóirat 9 hóra (április—deczember)	**3**	„ —	„
félévre	**2**	„ —	„
évnegyedre	**1**	„ —	„

☞ Az előfizetési pénzek bérmentes küldése kéretik. — Tiz előfizetett példány után egy tiszteletpéldány jár.

☞ A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ együttesen most már **10,000** példányban nyomatván, s igy több **100,000** olvasóval bir — bármi néven nevezendő hirdetmények közlésére s terjesztésére a legalkalmasabb. — Az igtatási dijak olcsóért számittatnak. Nagyobb s folyó hirdetményeknél kellő százalék engedtetik. — Pest, szept. 1870.

Heckenast Gusztáv hirlapkiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utcza 4-dik sz. a.)

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

A MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS közleményei.

(Folytatás.)

Vélemény

dr. Stiller Mór ügyvéd urnak a vasuti vállalatok kártérítési kötelezettségét tárgyazó inditványa felett.

Dr. Weisz Lajos ügyvéd urtól, Temesvárt.

Felhivatván dr. Stiller Mór ügyvéd urnak a vasut-vállalatok kártérítési kötelezettségére vonatkozón tett inditványa feletti véleményadásra, — ezen becses felhivás folytán van szerencsém következően adni elő

Véleményemet.

A szükségesség, hogy azon tudományos elv megállapittassék, melynek a vasut-vállalatok kártérítési kötelezettség megitélésénél irányadónak kell lennie — mindenesetre elég fontos jelentőségü arra, miként az első „magyar-jogászgyülés“ figyelmét magára vonja.

Ezen szükségességet magának az inditványnak indokai is élesen kiemelik, a midőn azonban joggal hangsulyoztatik, hogy a vasut-forgalom biztosságát, az üzlet rendszabályok igazságtalan határozatai ellenében, a jogászgyülés tekintélyének kell védelmébe fogadnia.

Azonban sajnálandó, hogy az inditvány indokai az inditvány érdemét csaknem teljesen érintetlenül hagyják és csak azon tapasztalatra szoritkoznak, miszerint a vasut-forgalom biztonsága a kártéritési kötelezettség szigorával egyenlő arányban emelkedik.

Ez már azért is sajnálandó, mivel a fenforgó kérdésekben érvényes elvek iránt még a tudomány sincs tisztában; és a kérdésnek egy fenálló tudományos rendszer alá való rendelése ekkorig a legkülönbözőbb nézetekkel találkozik, — és végre, mivel maga az inditvány sem tekintethetik a fenálló nézetek valamelyikének következetes kifolyása gyanánt.

Az inditvány a törvényhozási opportunitás állás pontján áll.

Ezen álláspontból fejtegethető ugyan a javallott határozat czélszerüsége, — vagy vizsgálat tárgya lehetne, valjon tekintettel az 1867. évi törvényes szabványokra, — melyek a kérdéses jogviszonyokat 10 évi időtartamra rendezték — jónak lászik-e az inditványozott határozatokat egyátalában itt kimondani — avagy másrészt — nagyobb hiba elkövetése nélkül — egyszerüen elfogadtadhatnék az inditvány, mely az átalános német kereskedelmi törvénykönyvben letett nézeteket kivánja nálunk meghonositani; de én azt hiszem, hogy a jogászgyülés opportunitási indokoknak nem hódolhat és magáévá az inditvány motivumait nem teheti, — az inditványt is csak annyiban fogadhatván el, a mennyiben a tudomány kivanalmaival összhangzásban volna.

A jogászgyülés czélja: megállapitani azon elveket, melyeket a tudomány a fölmerült különböző kérdésekre vonatkozóan elfogadott, — hogy ez által törvényhozásnak kijelöltessék az irány, melyben a jogviszonyok rendezésénél törekednie kell.

A tudomány és törvényhozási eszélyesség kivánalmai között némely kérdésekben keletkezhetendnek ugyan eltéritések, — azonban ennek daczára a jogászgyülés — a mennyiben saját határozatainak tekintélyét megóvni akarja — concessiokra nem engedheti magát és a pillanat alatomos szükségletekkel megalkudnia nem szabad. — . . .

Ezen szempontból kiindulva, a jelen inditványra néhány lényeges megjegyzésem van, a midőn annak módositását is szükségesnek vélem.

A vasuti viszonyok tényleges fejlődése, sebes menetében megelőzte a tudományt. Képződtek jogügyletek, a melyeknek szabályozásához hozzá fogni a törvényhozás kéntelen volt, mielőtt a vezéralaptételeket a tudomány megállapitotta volna.

A vasutnak behozatala idejében is léteztek ugyan majdnem minden polgárosult államban törvények, melyek a teher- és személy-szállitást szabályozták, söt még a római jog remek rendszerében is feltaláljuk locatio conductio és receptum nautarum — stb. — intézményét.

De ezen fenálló intézmények alá a vasut szállitásokból kifolyó jogviszonyok s jelesül a vasut-vállalatok kártéritési kötelezettségét illetők — feltétlenül nem vonattathattak.

Nevezetesen három irány volt, melyekre nézve a vasuti szállitás intézménye az addig fenálló egyébb szállitási intézvényektől lényegesen különbözött, u. m.:

1-ör a vállalat veszélyessége;

2-or a szállitás monopoliuma, mely kezdetben a kormányok által is védetett; és

3-or az üzlet nagyszerüsége, mely a tömeges szállitásra több személy és a legkülönbözőbb tényezők öszmüködését kivánta meg.

A fenállott törvényes rendeletek elégtelenek voltak arra, hogy az ezen viszonyokból keletkezett minden jogügyletet magukban felöleljenek.

Ily tisztázatlan állapotok azonban egyoldaluságokat és szélsőségeket szültek.

Nemsokára maguk a vasut-vállalatok alkottak szabályokat, melyekben természetesen saját előnyükre állapitották meg a szállitó és a szállittató közötti szerződési viszonyokat, minden a kártéritési kötelezettséget illető következményekkel együtt. — Ezen szabályokban a legnagyobb önkénynyel volt meghatározva a kártéritési összeg maximuma, az esetek, melyekben kártérités adatott, és igy tovább.

Ebben volt megteremtve az egyik szélsőség.

A legtöbb vasut-vállalatok — fájdalom — oly kedvező engedély-okmányoknak örvendtek, hogy a kormányok az üzleti rendszabályokat, részint némi viszonti engedmények árán, részint pedig kényszerüségből, törvényes erővel ruházták fel. Igy történt ez Ausztriában, és az 1867. évi 16. t. cz. 8. p. folytán nálunk is.

A viszhatás nem maradt el.

Ugy egyes törvényhozások, mint számos jogi iró részéről ellenzésre találtak a fentebb érintett szabadalmak. A vasutak szavatossága majd csaknem minden káresetre — melyek nem legyőzhetlen akadály avagy a szállittató vétkessége által idéztettek elő — kiterjesztetett, majd ismét azon joga vonatott kétségbe a vasut-vállalatoknak, hogy szavatosságuknak szerződésszerű korlátozását kiköthessék.

A tudomány kivánalmai még nem voltak szabatositva, — és igy ott is kevésbbé vétethettek tekintetbe, hol különben a forgalom pillanatnyi szükségletein, a vasutak szabadalmai ellenében segiteni kellett volna.

És ez volt a másik szélsőség.

Ezen két szélsőség között áll a tudomány.

Jelen korunk jogtudománya, a vasutak behozatala előtt, a szállitási szerződés különös tudományos jogintézményét nem ismerte. — A szállitó és szállittató közötti viszony úgy tekintetett, mint műbéri szerződés vagy is mint locatio conductio operis, és vizen való szállitásoknál a római jogbeli hajó-fölvételi szerződések s ügyletek — recestum nautarum — alaptételei alkalmaztattak.

De még mai napság sem állapodott meg a tudomány oly szállitási szerződések intézményében, mely által ezen jogügylet minden mozzánatában tökéletes rendezését föllelhetné; — mint például az adás-vevési szerződésnél.

Azon élénk vitatkozás folytán, mely a német jogtudósok között ama kérdés fölött folyt, valjon a vasut-szállitási ügyleteket mint locatio conductio operis, avagy mint receptum nautarum-féle szerződést kelljen-e fölfogni — végre a legkiválóbb tekintélyeknek (Puchta, — Goldschmidt, — Arndts Koch — stb.) véleményeként túlsulyra emelkedett a nézet, miszerint a receptum nautarum különös jogot — jus singulare — képezett, melyet más jogviszonyokra hasonlagosan — per analogiam — kiterjeszteni nem lehet.

Habár időnkben a vasúti dolgok egyik kitünő ismerője — Beschorner — is azon nézethez csatlakozott, mintha a vasúti szállitási szerződvény a receptum elvei szerint volna megitélendő, ebbeli nézetét még sem sikerült eredménynyel érvényesitenie.

Az általános német kereskedelmi törvénykönyv — nézetem szerint — nem sorolható ide, minthogy az a szerződéseknek egy új német közös jogi institutioját alkotta meg, mely jóllehet sok pontjában a receptum jogkövetkezményeit fogadta el, mindazáltal ezennel még sem azonositható.

Ha ezen vitás kérdésekben a tudomány végleges eredményre nem jutott is, a német jogtudósok legnagyobb része mégis azon nézetet vallja magáénak, miszerint a vasút-szállitási-szerződések a műbéri — locatio conductio operis — ügyletek jogi természetével birnak.

A locatio coductio operis, vagyis a műbéri ügyletek jogi hatályai a szállitási szavatosságot illetőn, a következők:

1-ör a szállitó köteles, a továbbitás végett reá bizott személyeket avagy tárgyakat, meghatározott dijért, bizonyos időn belől, bizonyos helyre elszállitani, azokat jól megőrizni és a rendeltetés helyének átadni (Dig. 19. 2. l. 25. §. 7.) V. ö. Koch 26. „Deutschlands Eisenbahnen II. k. 22. l. — német keresk. török. 394. és 397. cz.

2-or a szállitó tartozik az óvatosság és szorgalom legnagyobb fokát kifejteni;

3-or a szállitó felelős minden vétkességért — omnis culpa — (Dig. 49. l. 3. §. 1.);

4-er a szállitó ezenfelül felelős nemcsak saját, hanem szolgálat vagy hivatalbeli személyeinek vétkességeért, nemkülönben azon harmadik személyekéért is, kik a szállitóval a szállitás alkalmával üzleti összeköttetésben állanak (u. m. az egy időben utazók).

5-ör a szállitó végre tartozik a netáni károsodások vagy veszteségek esetében, az elhárithatlan véletlenséget — casus — bebizonyitani, mely a szállitó részéről kifejtett minden óvatosság és szorgalom daczára, a kárt vagy veszteséget előidézte volna.

A vasút-vállalatok kártéritési kötelezettsége, véleményem szerint, tehát csak ezen joghatályok határai között szabható meg, — és én megkisértem az előttünk fekvő inditványt ezen álláspontból vizsgálat alá venni.

Kétségtelenül helyes, mit az inditvány 1-ső pontja czéloz. — A vasúti vállalatok nemcsupán minden szándékosan ejtett károkért — dolusért — hanem egyszersmind minden vétkesség — omnis culpa — sőt a levissima culpaért is felelősek, és igy a legnagyobb óvatosságot kell kifejteniök.

Ez megegyez a római jog forrásaival is (Dig. 4. 9. l. 3. §. 1.), és az inditvány eme pontja tökéletesen a locatio conducio operis álláspontján nyugszik, — „in locato conducto culpo praestatur", — és megfelel honi törvényeink, t. i. az 1840. évi XX. t. cz. 4. §-ában foglalt azon alaptételének, miszerint: „a fuvaros minden csel vagy gondatlanság által okozott kárt az áruk tulajdonosának megtériteni köteles".

Itt azonban még határozottan kiemelendő, miszerint a szállitó felelőssége minden vétkességre — omnis culpa — kiterjed, és ennélfogva, hogy a szállitás nemcsak azon károkért felelős, melyeket ő maga, illetőleg a szolgálatában állók idéztek elő, hanem minden más kárért is, melyeket ol nem háritott (Dig. 12. 2. l. 25. §.).

Épen ily kétségtelenül helyes és áll az, hogy a vasuti vállalatok nemcsak saját álnokságukért és vétkességükért — dolus et culpa — de szintén szolgálati hivatalnoki személyzetükéért is felelősséggel tartoznak. Mi részben ismét a római jogforrások is minden kétséget eloszlatnak, az inditvány pedig e tekintetben is a locatio conductio álláspontján áll. — Csakhogy itt az inditvány nem kimeritő. A vasuti vállalatok kártéritéssel tartoznak minden akár saját, akár szolgálati személyzetük vétkességeért úgy, valamint mindazon károkért, melyek oly harmadik személyek által ejtettek, kik a szállitásra vonatkozó bármily összeköttetésben állanak. — Igy p. o. a vasuti vállalatok, ha ugyanazon vonattal, melylyel az atvált áruk továbbittatnak, személyeket is szállitanak — felelősek mindazon károkért, miket az utazók okoznak. — Ily értelemben szólnak a római jogforrások is. (cfr. Dig. 47. 5. l. un. és Dig. 18. 6. l. 11.)

A mennyiben tehát az inditvány taxative czélozza meghatározni az eseteket, melyekben a vasuti vállalatok kártéritéssel tartoznának — az inditvány 1-ső pontja kövitkező képen volna bővitendő:

„A vasuti vállalatok azon károk és veszteségekért, melyek a nekik szállitás végett átadott tárgyakon vagy személyeken, akár maguk, akár szolgálati vagy hivatalnoki személyzetük által szándékosan vagy a legnagyobb óvatosság mellőzésével, — akár harmadik a szállitással összeköttetésben álló egyének által ejtettek — kártéritéssel tartoznak".

Az inditvány első tételéhez 2) alatt felhozott esetek, az első pont lényeges bővitéseül nem igen szolgálnak. — Mert az üzlet-rend vagy az üzlet-felszerelés hiányossága — jogilag magában foglalja a kellő gondosság elhanyagolását, ügy, hogy — véleményem szerint — a 2) pontban megjelölt esetek, az 1-ső pont következő tételében: „azon károk, melyek maguk a vasut vállalatok által a legnagyobb óvatosság mellőzésével ejtettek" — benfoglalva értetendők.

Én azt hiszem tehát, miszerint a 2) pont alatt indiványozott meghatározások az elv veszélyeztetése nélkül is kihagyhatók volnának.

Ezek után logicai következetesség végett, a harmadik tételt egyelőre érintetlenül hagyván, legközelebb az inditvány utolsó tételét kell fontolóra vennem.

Mig az inditvány az első mindkét megkivántatóságában a locatio conductio álláspontjára helyeztetik, itt a 4-ik tételében szorosan a római jogbeli receptum álláspontját foglalja el.

Az ellenmondás szembeszökőleg kitünik.

Az inditvány első pontjában a legnagyobb óvatosság tanúsitását kivánja meg. Világosan mondatik ugyanis, hogy csak azon károk téritendők meg, melyek a legnagyobb óvatosság mellőzésével ejtettek. — De ennek jogi következménye az, miszerint a vasuti vállalatok, ha kimutatják, hogy úgy a vállalat, valamint a szolgálati személyzet a legnagyobb óvatosságot kifejtette, és a kár, nem is oly harmadik személyektől eredt, kik netán a szállitóval a szállitásra nézve összeköttetésben állottak, és igy a vállalatot épen semmi vétkesség nem terheli — felelősségük alól felmentendők lesznek.

Az inditvány zártétele, tekintet nélkül az első tétel jogi következményére — a felső hatalom — vis major — bebizonyitását követeli meg; — és minden más esetért (természetesen kizárásával azon esetnek, melyben a kárt maga a károsult vagy a tárgy benső minősége okozta) — kártéritési kötelezettséget róv a vasutakra.

Ezen tétel szerint a vasuti vállalatok átalában minden kárért felelősek volnának, — csak a felső hatalom — vis major — esetében nem; — az első tétel értelmében pedig csupán vétkességükért felelnek, és igy a szavazatosságtól menttek annyiban, mennyiben kimutatják, miként őket semmi vétkesség nem terheli. — Ebben ellenmondás van, miután a felső hatalom — vis major — esetei és azok közzé, melyekben a szállitó vétkessége nélkül kár történhetik — még a véletlen esetek — casus — egész sora esik közben.

Ennélfogva, hogy az inditvány első és helyes tétele következetesen kivitethessék, véleményem szerint szükséges volna még az inditvány utolsó tételét is oda módositani, hogy:

„a vasuti vállalatok a kártéritési kötelezettség alól csak akkor menttek, hahogy bebizonyitják, miszerint a kár vagy maguk a károsultak által okoztatott, avagy a tárgy minősége,

vagy a legnagyobb óvatosság felhasználása mellett is, valamely elháríthatlan véletlenség folytán támadt".

Igaz ugyan, hogy a tudomány a felsőbb hatalom — vis major — és az elháríthatlan véletlenség — casus fortuitus — alá cső esetek körét még szabatosan körül nem irta, — és azt is megengedem, hogy a kettő közötti különbség a gyakorlatban sem lesz nagy. De ennek daczára bizonyos, miszerint a véletlenség körének körzete nagyobb, mint a felső hatalomé, és hogy ez utóbbi körzet az előbbibe beleesik.

Én szükségesnek tartom, miként a jogi következetesség követelményeiről is gondoskodva legyen, éshogy az inditvány első és utolsó tétele közötti összeférhetlenség kiegyenlittessék.

A mi végre az inditvány 3-dik tételét illeti, melyszerint: „a vasutak részéről az illető felekkel kötött minden előleges szerződés, mely a kártéritési kötelezettségnek vagy teljes megszüntetését, vagy csökkentését czélozza, érvénytelen," — azt hiszem, miként ezen tétel nagyon átalánosságban van tartva.

Itt mindenekelőtt megjegyezni akarom, miszerint a római jog szerint, úgy a locatio conductio operis, mint a receptum nautarum ügyleteknél a szállitó kártéritési kötelezettsége — s szándékosság és vétkes gondatlanság esetének kivételével — szerződésszerüleg módositathatott (Dig. 4. 9. l. 7. pr. és Dig. 50 17. .l. 23.).

A római jogban azon átalános alaptétel volt érvényben, hogy: „generalitar novimus, turpes stipulationes nullius esse momenti" (Dig. 45. l. 26.). Azonban a mennyiben a szerződésszerü kikötések a közerkölcsiségot — boni mores — nem sértették és úgy nem voltak „turpes stipulationes", a szállitó kártéritési kötelezettsége a római jog szabványai szerint szerződésszerüleg mindig módosulást szenvedhetett, — azon eset kivételével természetesen, ha a kár szándékosság — dolus — vagy vétkes gondatlanság — culpa laxa — által okoztatott.

Ezen alaptételek a mai jogtudomány által is elfogadtattak. A tudomány a szerződési szabadságot csak a jó erkölcsök — boni mores — szentsége által korlátozza, mely ellen véteni nem szabad, és még oly esetekben, hol az akarat szabadság teljes vagy részbeni hiánya forog fen; — egyéb korlátozása pedig a szerződési szabadságnak csak kényszeritő okok által látszhatnék igazoltnak. Ily kényszeritő ok gyanánt tekintetett a vasut-forgalom sajátságos természete is. Felhozatott ugyanis, hogy a vasuti-vállalatok tettleg szállitási egyedárúságot űznek, és hogy a közönség a vasútakat használni kénytelen, tehát hogy a jó erkölcsökbe ütközik, ha a közönségnek — mely az egyoldalulag készitett üzleti szabályok meghatározásai alól nem szabadkozhatik — még a törvény által szükségesnek elismert biztositékoktól is elesnie kell. (l. Beschorner: „Deutsches Eisenbahnrecht" 216. l.).

Én azonban ezen ellenvetést nem tartom elég kényszeritőnek arra. hogy a felelősségre vonatkozó szerződési szabadság a szállitó és szállittató között egyátalában megszüntessék. Mert a vasuti vállalatok sok helyen immár megszüntek egyedárúság lenni. A vasutak részint a hajózás, részint a párhuzamos pályákban versenyre találnak, és én azt hiendő vagyok, miszerint e verseny a népek művelődésének emelkedésével szintén növekedni fog. Ezen feltovésben pedig következetlenségnek tartom, ha a tudomány opportunitása indokokból kivételes elvet fogad el, melyet a legközelebbi jövő gyakorlata ismét igen könnyen mint alkalomszerütlent — inopportunus — elvethetne.

A javallott tételre nézve a gyakorlat nem mutatkozott kedvezőnek. Az ált. német kereskedelmi törvénykönyv szerkesztői, annak 423. czikkében azon alaptételt mondották ki, miszerint a vasutak nem jogositvák kártéritési kötelezettségüket saját előnyükre szerződésileg korlátozni, avagy épen kizárni; — de ezen czikk után ismét közvetlen más nyolcz czikkben (424—431) azon kivételes eseteket vették föl, melyekben a kártéritési kötelezettség szerződésileg való korlátozása megengedtethetett. A keresk. törvénykönyv szerzői is belátták tehát, hogy az általok felvett alaptétel, átalánosságban a vasuti vállalatok irányában a legnagyobb igazságtalanságot involválná magában.

A fentebbi határozat, — daczára módosulásainak — azonban még azon államokban sem részesült nagyobb tekintetbe vételben, hol az ált. német keresk. törv. könyv behozva volt. Igy magában Ausztriában a német kereseked. törv. könyv behozatala után, egy törvényes erővel biró üzlet-rendszabály hirdettetett ki, melyben a kártéritési kötelezettség lényeges korlátozásainak esetei felsoroltatnak.

De mindazonáltal én mégis szükségesnek vélem megállapitani azon határokat, melyeken belül a kártéritési kötelezettség szerződésszerü korlátozásai megengedhetők legyenek. — Igaz, hogy más határokat nem fogadhatnék el, mint melyeket a fentebb előadottak szerint a tudomány megállapitott és melyek abban állanak, hogy a szállitó magát valamely gonosz szándékosság vagy vétkes gondatlanság következményei alól szerződésileg fel nem oldhatja. A római jog nagy határozottsággal nyilatkozott e tekintetben. Dig. 501. 1. 23. — D. 2. 14. 1. 27. §. 3. D. 13. 6. 1. 17. pr. D. 39. 5. 1. 18. §. 3. — mind egyaránt azt mondja, miszerint ezen kártérités alól szerződésileg nem szabadulhatni.

Törvényhozási opportunitás álláspontjából talán igazolható volna a javallott határozat szerint intézkedni; — nem akarom a kérdést itt fejtegetni — habár az eddigi gyakorlat nem is szól mellette — annál kevésbbé, minthogy kivétel nélkül minden vasuti üzlet-rendszabály szerint a szállittató egy csekély dij fizetés mellett, az üzletrend különbeni korlátolt kártéritési szabályai ellen magát biztosithatja; — de mégis ugy vélekedem, hogy ezen opportuniitási okok kedvezőbb esetben sem lehetnének irányadók; és ennélfogva azon nézetben vagyok, miszerint a fenforgó inditvány harmadik tétele ekkép volna módositandó:

„A vasutak részéről az illető felekkel között minden előleges szerződés, mely a kártéritési kötelezettség vagy teljes megszüntetését vagy csökkentését czélozza, a gonosz szándékosság — dalus — és vétkes gondatlanság — culpa lata — esetében, érvénytelen."

Ezen általam javallott módositványnak nem csekély gyakorlati jelentősége és eredménye is lehet. — Ugyanis Ausztriában mint nálunk is az 1867. évi 16. t. cz. VIII. p. folytán, az 1863. junius 30-ki szabályozás, törvényes hatálylyal ruházatott fel. Ezen vasuti üzlet-rendszabályok pedig a vasuti vállalatok kártéritési kötelezettségét akkép határozzák meg, hogy a vasutak (az 52. §. 2. p. szerint) minden kár vagy veszteségért — tekintet nélkül arra, valjon nagyobb vagy kisebb vétkességből eredtek-e — gyors számitásnál mázsánként 100 frt. — és közönséges teherszállitásnál 30 frt kárpótlására kötelezetnek.

Ezen rendszabályok ellenében csak a jus publitum, a közjóllét áll; és én azt hiszem, hogy ha a jogászgyülés javallott módositványomat elfogadja és tekintélyével kimondja, hogy: azon esetek, melyekben a vasuti vállalatok gonosz szándékosság vagy vétkes gondatlansága kiderül — a vasuti rendszabályok határain kivül esnek és a vasutak teljes kártéritési kötelezettsége fenmarad, — ezáltal jelen igazságszolgáltatásunknak igen nagy szolgálat tétetnék.

Saját tapasztalásomból tudom, hogy a vasutak még a dolus és vétkes gondatlanság eseteiben is, üzlet-rendszabályaikra hivatkoznak, és hogy egyes esetekben bíróságainknak ez iránybani határozatai sem felelnek meg mindig az itt előadott döntő elveknek.

Jó lesz a kimondandó határozat által a vasuti igazgatóságok önkényeinek féket vetni és hazai igazságszolgáltatásunknak is biztos irányt adni.

Mindezekből véleményemet összevonva a tett inditványt, mely egy érzékeny szükség rendezését szorgalmasan, átalánosságban elfogadásra ajánlanom kell, a midőn egyszersmind az egyes tételek szabatosabb kiigazitására és kiegészitésére a jogászgyülés figyelmét felhivni bátorkodom.

Az ezen kérdésben irányadó elvek kimondása folytán reménylenünk szabad, hogy igazságszolgáltatásunk is támpontot fog lelni, mely után a vitás viszonyok megitélését biztosan gyakorolhatja, — és talán azt is hihetjük, hogy törvényhozásunk szintén inditva érzendi magát az 768. 16. t. cz. VIII. pontjában, melynek végszavai úgy szólnak: „különösen az 1851. és 1863-ki vasuti üzletszabályzat mind a két állam területen változhatlanul meghagyatnak mindaddig, mig kölcsönös egyetértéssel mind a két félre nézve egyforma módon meg nem változtatnak" — fentartott megváltoztatását az üzlét-rendszabályoknak, foganatba nem veendi.

Reményleni akarjuk, hogy ezen változtatás nem fog nagyon sokáig magára váratni.

* * *

Vélemény

Dr. Dárday Sándor urnak az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában beadott inditványára.

Dr. Hoványi Lajos urtól, jogakad. igazg. tanár Nagyváradon.

(Vége.)

A külön államtudományi fakultás, — hogy más példákat mellőzzek — legjobb alkalmul szolgálhatna oly inditványra, miszerint a bölcsészeti karból is egy külön nyelvészeti, külön természettudományi, külön mathematikai, külön történettudományi fakultás hasittassék ki és önállólag szerveztessék; már pedig mivé tennők ez által az egyetemet, mely épen a tudomány számtalan ágainak belső összefüggését, azoknak egymással való közelebbi, távolabbi rokonságát van hivatva feltüntetni és fentartani.

De fölöslegesnek is tartom a két fakultás külső különválasztását, mert ne feledjük, hogy az egyetemből amugy sem kerülhetnek ki soha kész emberek, akár melyik fakultást veszszük is szemügyre; az egyetem csak ébreszti a tudományos szellemet; kijelöli a tudomány forrásait, megismerteti annak lényegét és legujabb haladásait s rámutat tovább fejlesztésének utjai- és módjaira, azontul pedig csak az egyéni vasszorgalom, párosulva a természeti hajlamok gondos ápolásával, teszi a férfiut és honpolgárt azzá, a mivé nemcsak lenni akar, hanem lennie kell is; legfeljebb a szellemi verseny jöhet már az egyetem falain belül is számitásba, a mennyiben amellett a tanitás, több erők között megosztva, annál üdvösebb eredményeket lesz képes létrehozni.

Végre vegyük számba, hogy a külön államtudományi fakultásnak legalább 2—3 évfolyamból kellene állnia, mi — ha mindjárt 2 évre szállitanók is le a jogi tanfolyamot — csak uj nehézségeket görditene számos fiatal ember elé, ki a jövő életpályára való lelkiismeretes előkészülődését sulyos áldozatok és nehéz anyagi küzdelmek árán kénytelen megvásárolni, mely sajnos körülmény talán amugy is nem egyszer ingatta meg bátor kitartását s arra indithatá őt, hogy szép törekvéseiben fél uton megállva más, nem is épen oly magas szellemi képzettséget igénylő, de jobban fizető s könnyebben elérhető életpálya után nézzen, minek folytán gyakran igen szép tehetségek épen a tudomány kárára egészen veszendőbe mennek.

Lehet, hogy valamikor üdvösnek fog mutatkozni egy külön államtudományi fakultás felállitása, egyelőre azonban ez eszmének sem szükségességét, sem kiváló hasznát, sem megvalósitásának könnyüségét belátni képes nem vagyok.

Az inditvány 2-dik pontját ellenben teljesen pártolandónak tartom, mindazáltal azon módositással, hogy az országban — ha mindjárt az eddigi elnevezés alatt is — legalább négy ily jog- és államtudományi fakultás felállitása, s illetőleg az eddigi kir. jogakadémiák jogi fakultásokká való átalakitása, ennek minden következményeivel együtt, és kiegészitve mindazon bölcsészeti és történelmi tudományok előadásával, melyek az egyetem jog- és államtudományi fakultását istápolják, hozassék inditványba, és pedig a következő okokból:

a) mert a jogakadémiák mostani rendeltetése, miszerint azok csak alkalmas tisztviselőket képezzenek, ugy a tudomány mai állásával és követelményeivel, mint hazánk sajátszerü viszonyaival s kivált nemzetünk géniusával ellenkezik;

b) mert üdvösnek tartom az egyetem legalább egy részének decentralisatióját, hogy a tudományos verseny az ország több részeiben üsse fel tanyáját és képezzen magának alkalmas középpontokat;

c) mert daczára annak, hogy az egyetem jog- és államtudományi karának hallgatósága évről évre nőttön nő, a kir. jogakadémiák is oly nagyszámu joghallgatókkal birnak, hogy sok külföldi egyetem joghallgatóságának számát elérik, s onnélfogva négy jog- és államtudományi fakultás fölöslegesnek épenséggel nem mondható;

d) mert az ily módon ujjászervezett kir. jogakadémiák tanerőiből fogja magának az egyetem is legjobban a saját tanerőiben időről időre mutatkozó hiányt kipótolhatni, minthogy bármikor nemcsak elméletileg képzett egyénekre, hanem a tanitás körül gyakorlati tapasztalatokkal is biró férfiakra, a szó szoros értelmében vett tanárokra, fog szert tehetni.

A mi pedig a jelentékeny számu felekezeti jellegü jogakadémiák és joglyceumokat illeti, ezekre nézve szükségesnek tartanám, törvény által kimondani azt, hogy csak azon esetre állhatnak fenn továbbá is, ha minden tekintetben a fentebbiek szerint jog- és államtudományi fakultásokká átalakitott kir. jogakadémiák belszervezetéhez alkalmazkodnak.

Mindezek folytán a dr. Dárday S. ur által az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában beadott inditvány első pontját egészen elejtendőnek, második pontját pedig elfogadandónak tartom, kiegészitve mindazáltal azon pótinditványnyal, hogy a jog- és államtudományi fakultásokká átalakitott kir. jogakadémiákon ama bölcsészeti és történelmi tudományok számára is szerveztessenek külön tanszékek, a melyek az egyetemben is a jog és államtudomány fakultás istápolják, és hogy a felekezeti jellegü jogakadémiák csak azon föltétel alatt állhassanak fenn továbbra is, ha minden tekintetben a kir. jogakadémiák belszervezetéhez alkalmazkodnak.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 40. és 41. Pest, 1870. október 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Az első magyar jogászgyülés.

A f. hó 25—30-ig tervezett jogászgyülésre a gyülés kezdetéig is már mintegy 1600 tag jelentkezett; fényes jele ez az eszme korszerüségének. A beiratkozott tagok nagyobb része valóban meg is jelent körünkben s hogy nem annyira az ujdon dolgok iránti természetes érdekeltség, mint inkább a valódi ügybuzgalom hozta őket fővárosi körünkbe, ezt fényesen bizonyitják a jogászgyülési üléseknek megtelt termei, s a lefolyt vitatások, melyek nálunk oly felette ritka ügyérdekeltségről tesznek tanuságot.

Első teljes ülés szept. 25-én.

Szept. 25-én reggel 9 óra után az akadémiának e czélra átengedett dísztermében ment véghez az első magyar jogászgyülésnek első teljes ülése. A korlát által elkülönzött helyen az ideigl. bizottság ült, élén Horváth Károlylyal, ki mint a budapesti ügyvédegylet elnöke egyszersmind az állandó bizottság alelnöke volt; a terem többi részeit a jogászgyülés egyéb tagjai s a diszes vendégkoszoru foglalta el. A vendégek között jelen volt báró *Eötvös József* az akadémia elnöke s közoktatásminiszter, ki quasi háziur létére saját házába vendégként jött el.

Az ülést *Horváth Károly* az állandó bizottság alelnöke nyitja meg egy üdvözlő beszéddel, melyben kiemeli, hogy a jogászgyülés czélja „a szabadelvü jogreformok helyes életbeléptetését előmozditani“ s azon reményt fejezi ki, „miszerint ugy a jelen, mint a jövő jogászgyüléseink csakis ezen irányban mindennemü netalán idegen befolyástól vagy törekvéstől menten fognak müködni,“ „A tudomány világitó sugarainál — mondja szóló — a gyakorlat éltető levegőjében és a hazaszeretet heve által buzditva teremtjük meg azon közmeggyőződést, mely által hazai törvényeink alkotásánál hathatós befolyást gyakorlandunk.“ Végül korelnökül *Nagy József* ügyvéd urat hozza szóba, mint ki tudakozódása nyomán és köztudomásulag is legidősebb tagja a gyülésnek; ez ajánlat egyhangu helyeslése mellett a korjegyzőül elfogadott *Spett Vincze* pesti ügyvéd kiséretében *Nagy József* elfoglalja az elnöki széket, s üdvözli az „első magyar jogászgyülést.“ „Koromnak, nem érdemeimnek köszönöm e megtiszteltetést“ — kezdi korelnök — „de ki soká él, sokat tapasztal, sokat kénytelen feledni; *ez utóbbi az én koromban sokszor hazafiui kötelesség volt.*“ Beszéde utója felé kartársai bizodalmát kéri, végül az ülést megnyitottnak nyilvánitja. Utána *Csemeghy Károly* az igazságügyi miniszter nevében következő beszédet tartott:

„Az igazságügyminiszter ur engemet szerencséltetett azon megbizással: hogy nevében üdvözöljem az első magyar jogászgyülést; s hogy fejezzem ki örömét azon magasztos jelenség fölött, mely annyi kitünő szakférfiak, a jogtudomány lelkes bajnokainak szervezett testületté, közös munkásság által közös hatásra törekvő egyesülésében nyilatkozik.

Senki sem érezi és nem érezheti mélyebben e nap jelentőségét, mint az igazságügyminiszter; mert senki sem érzendi oly közvetlenül a ma megkezdett cselekvény áldásos eredményét, mint épen ő, a ki a legnehezebb viszonyok között helyeztetett hazánk zilált igazságügyének élére.

E viszonyokat ismerik önök, ismerik igazságügyünk állapotát, ismerik fogyatkozásait, az elveknek és a részleteknek, a viszonyoknak és a törvény szabályainak egymást nem fedező összeütközéseit.

A mélyen tisztelt gyülés tagjainak nagy része egy magasztos hivatás önfeláldozó gyakorlatában ott, hol az élet érintkezik a tudománynyal, hol milliónyi érdekek követelik a rendező, megállapitó jogszabályt: épen ott tanulják megismerni a szükséget, a követelményeket.

Mintegy két különböző egymástól idegen korszak elválasztó vonalára helyeztetve, egyrészről a multnak minden oldalról düledező romjai között, másrészről a jövőnek alig mutatkozó körvonalai előtt állunk, a szellemeknek és a törekvéseknek két ellentétes áramlata közepette, mely közül az egyik, kizárólag a mult eszméiben, intézményeiben és szerveiben véli feltalálhatni a szabadság és a jog biztositékait, mely közül a másik a politikai, társadalmi, közgazdászati és nemzetközi állapotunkra a haladás és a fejlődés tényleges vivmányaira utalva: a jog terén szükséges alkotások elvét és irányát ezen uj tényezők természetéből és szükségeiből származtatja. Ez, uraim, rövid foglalatja állapotunknak, ez foglalatja helyzetünknek.

A mai nappal egy uj jogosult tényező lépett be a küzdelem és a cselekvés sorompóiba jogosult tudománya, tapasztalatai, jogosult feláldozó tevékenysége és munkás honszeretete által. És épen ezért leend nyomatékos az elhatározás, mely a magyar jogászgyülés tekintélye által támogattatik: mint a leghivatottabb tényezők alapos tanulmányainak, tapasztalataiknak meghamisitatlan nyilatkozata, nyomatékos az érvek által, melyekkel támogattatik, s azok tekintélye által, kiknek meggyőződését kifejezi.

Az igazságügyminiszter ur reménye véghetetlen nagy ezen uj tényezőben, hiszi, hogy ez ugy tekintélye, mint tudománya által, hatni fog a közszellemre és a törvényhozásra, de hatni fog egyszersmind az igazságügyminiszter elhatározásaira is. (Zajos éljenzés.) Az igazságügyminiszter ur nevében üdvözlöm még egyszer a t. jogászgyülést és kérem bizalmát és támogatását.“ (Általános tetszés nyilatkozatok.)

Bogisich Lajos Pestvárosa, és *Horváth Károly* az ideigl. bizottság részéről üdvözlik a gyülekezetet.

Horváth Károly erre az elnökválasztás foganatbavételét ajánlja, és a közfelkiáltás általi módot ajánlja, mi általában elfogadtatván, elnökké lelkesült közfelkiáltással *Pauler Tivadar* választatott meg, alelnökké pedig *Simon Elek* a kolozsvári ügyvédegylet elnöke.

Erre *Pauler Tivadar* következő szavakkal foglalta el az elnöki széket:

„Tisztelt gyülés! Az öröm s aggodalom vegyes érzületével lépek e diszes helyre, melyre önöknek megtisztelő bizalma váratlanul szólit föl. Aggodalommal, mert mélyen érzem a rám ruházott tisztnek értékét, becsét, mélyen az azzal egybekapcsolt kötelezettségeknek sulyát, és erőm gyengeségét. Örömmel, mert annyi, a jogtudomány körül érdemesült férfiut egybegyülve látok, egybegyülve, hogy a szent és magasztos czél elérésere közreműködjenek. Mert szent és magasztos a czél, melyet e gyülés kitüzött magának: hatni a hazai jog átalakitására s kifejlésére, hatni azon irányban, mely az igazság örök eszméjének, az európai müvelt nemzetek intézményeinek megfelel, és másrészről nemzeti sajátszerü-

ségeinket, történeti multunkat is kellő tekintetbe venni. (Helyeslés.)

Mindenütt s mindenkor azon férfiak, kik a joggal elméletileg s gyakorlatilag foglalkodtak, jelentékeny hatással voltak annak kiképzésére és átalakitására. Törvényszéki gyakorlat, jogtudósok iratai és véleményei a legrégibb időktől fogva jelentékeny alkotó elemét képezték a jog kifejlésének.

Korunknak, mely a társulati szellemnek uj lendületet adott, fenn volt tartva, hogy ezen befolyás az erők öszpontositása, a személyes érintkezés eszközlése által még hatékonyabbá tétessék. Ezen czélnak elérése jogászgyülésünknek egyik főczélját képezi. Ezen gyüléseknek minden jelentősége azon szellemtől függ, mely azokat áthatja, a tudományosság azon szellemétől, melylyel az elmélet és gyakorlat, a buvárlat és tapasztalat eredményeit felhasználni törekszik, határozatainak érvénye függ azon okok sulyától s nyomatékától, melyekkel kijelentéseit indokolni képes.

Adja Isten, hogy a magyar jogászgyülés oly szellemben működjék, hogy a tudományos elemek kellő felhasználásával hathasson hazai jogünknak már nagyon is sürgősnek mutatkozó átalakitásában. Adja Isten, hogy ezen kezdeményezés legyen üdvárasztó hosszu nemzedékekre.

Midőn ez ohajtásommal a gyülést megnyitottnak nyilvánitom, egyszersmind annak minden tagjait felkérem, hogy engem elnöki tisztemben gyámolitani s támogatni sziveskedjenek.“ (Hosszan tartó lelkes éljenzés.)

Simon Elek pedig a gyülés bizalmáért köszönetet mond s a megtisztelő bizalmat nem személyes érdemeinek, hanem a testvérhaza, Erdély iránti figyelemnek rovja fel.

Jegyzőkké, az elnöki ajánlat folytán az ország különböző részeire s vidékeire való tekintettel — következő urak választattak:

Ritoók Zsigmond, a n.-váradi ügyvédegylet jegyzője.
Kováry Mihály, a kolozsvári ügyvédegylet jegyzője.
Dr. Schreiner Károly, a soproni ügyvédegylet jegyzője.
Dr. Bognár Jakab, a debreczeni ügyvédegylet jegyzője.

Erre az inditványok tartalmuk és irányuk szerint az illető szakosztályokhoz utasittattak. A számvizsgáló bizottság tagjaivá választattak: *Lipthay Kornél*, kir. táblai biró, *Giczey Samu* és *Ertl Károly* ügyvéd urak.

Erre azon alapszabály-módositások tárgyalása következett, melyeket *Lósy Tivadar, dr. Siegmund Vilmos* és *dr. Gerlóczy Gyula* urak benyujtottak. Ezen módositványokra nézve *Szilágyi Dezső* miniszteri tanácsos a paragraphusonkinti fölolvasást ajánlja a helyett, hogy az egyes inditványok önállóan tárgyaltassanak, mivel különben az elfogadott inditványokat még külön kellene a tanácskozási szabályok szakaszaihoz idomitani. (Elfogadtatik.) A kifejlett vitatások közül két inditvány az, mely közérdekeltségü; az első *Lósy Imre* esztergomi ügyvédé, mely a jogászgyüléseket vándor-gyülésekké akarja alakittatni; ez ellen *Szilágyi Dezső* kiemeli, miszerint egyátalán nem szolgálhatnak mintául sem a természetvizsgálók, (kik helyileg szemlélendő jelenségeket kutatnak, p. u. egy bizonyos vidék fauná-ját,) hacsak Illavára nem megyünk, sem a német jogászgyülések, mert ezek a partikuláris gyülölködések elháritása végett tartják ülésezéseiket fölváltva majd egyik, majd másik ország városában. Lósy Imre javaslata nem fogadtatik el.

A második inditvány is, egy külön államtudományi szakosztály felállitására nézve *(Gerlóczy) Hoffmann Pál* velős érvelése folytán elejtetik.

Hoffmann P. tanár ugyanis nem látja az inditványnak azon czélját, hogy ekkép a jogtudomány az államtudományoktól elválasztatnék s ezért nem látja helyén az inditvány mellett felhozott indokolást. A jogászgyülés czélja, bizonyos jogelveket enuncialni, de czélja nem lehet az, hogy az államtudományok köréből is elvi kérdéseket fejtsen meg, mert ez esetben a jogászgyülésnek sokkal szélesebb alapra kellene fektetve lenni és p. o. a nemzetgazdászok, pénzügyi tisztviselők stb. nem lehetnének kizárva. A jogi elvek megállapitása azonban nem zárja ki, hogy a jogászgyülés és annak tagjai valamely jogi elv indokolását az államtudományok köréből vegyék p. o. nemzetgazdászati elvekre is helyes hivatkozásnak helye ne lehetne; de hogy a jogászgyülés államtudományi, tehát politikai kérdésekben is enunciáljon, ezt a jogászgyülés czéljának nem tekintheti. —

Az állandó bizottság tagjainak száma 30-ra határoztatott, az alapszabályok szerinti választási módozat fenhagyásával. Az elfogadott módositások többnyire lényegtelenek; pl. hogy „bizottmány helyett“ „bizottság“ tétessék, hogy az inditványok 2 hóval előbb nyujtassanak be, hogy a szakosztályi jegyzők a szakosztályok által választassanak stb.

A már hosszadalmassá vált alapszabály-vita 12 óra után befejeztetvén, az első teljes ülés véget ért.

* * *

Az I-ső szakosztály ülése.

(Szept. 26-án.)

Az ülést *Szilágyi Dezső* miniszteri osztálytanácsos, mint az állandó bizottság által kijelölt ideiglenes elnök nyitja meg. Az alapszabályok szerint megkivántató névsor-felolvasás megtörténtnek vétetik, valamint felolvasottnak az inditványok jegyzéke is, miután a hivatalos értesitő a „Themis“ a bejáratnál mindenkinek kézbesittetett. Ideigl. elnöknek b. Apor Károlyt a marosvásárhelyi kir. tábla elnökét ajánlja a szakosztály elnökévé; ajánlott jelen nem létében Hoffmann Pál elnöknek, Simonfy Gusztáv a debreczeni ügyvédegylet elnöke alelnöknek, dr. Stiller Mór, dr. Wenzel Tivadar és dr Löw Tóbiás jegyzőkké választatnak.

Elnök felhivja dr. Györy Elek ügyvéd urat, mint dr. Wenzel Gusztáv inditványának: „a törvénytelen gyermekek jogi rendezésé“-nek előadóját, véleményének előterjesztésére. Szilágyi Dezső az alapszabályok értelmében kivánja, hogy inditványozó indokait terjeszsze elő, mire inditványozó Wenczel Gusztáv megjegyzi, miszerint azok már, ki lettek nyomatva és ehhez képest tán fel kellene olvastatni. Jegyző felolvasván az inditványt Győry Elek előadó következőkben terjeszti elő véleményét: „Alig van kérdés, mely a jogtudós és törvényhozó beható vizsgálatát nagyobb mértékben igényelné, s a melynek helyes megoldása nehezebb feladatot képezne, mint az, melyet inditványozó a magyar jogközönség vizsgálata és vélemény nyilvánitása tárgyául előterjesztett stb. „Azon kifejezést azonban, hogy ez az inditvány értelméhen a 19. század szellemének megfelelőleg történjék, igen tágnak tartom arra nézve, hogy azt a jogászgyülés szorosabb és tüzetesebb meghatározás nélkül véleménye nyilvánitására nézve alkalmasnak találja“ . . . . , És, hogy mit ért tüzetesebben e kifejezés alatt, a feltett kérdésekből ki nem vehető, és saját véleménye elhallgatásával csupán nyilatkozásra hivja fel a jogászgyülést. Már ez okból is előadói tisztemben állónak tartottam határozott nyilatkozatot terjeszteni elő, stb.“ Jelentse ki a jogászgyülés, hogy a törvénytelen gyermekek jogi állapotának törvény általi szabályozása mielőbb szükséges, és hogy a szabályozásnak irányadóként következő elveket tekinti:

1) hogy jogi különbség állapittassék meg a törvénytelen gyermekek és törvényes születésüek közt;

2) bogy a törvénytelen gyermekek jogi állapotának törvény általi megállapitása hazánk erkölcsi állapotának figyelemmel tartása mellett történjék s annak állapotához képest legyen tágabb vagy szükebb;

3) hogy főleg oly tekintetben állapitassanak meg jogi különbségek, melyeknek kihatása a nemzőkre legnagyobb;

4) hogy a jogkör meghatározása semmi esetben szükebb ne legyen, mint a mely a hivatalok, rang és méltóságokra való képesitést, a nevelést és tartást és végül a fiscus előtti öröklési jogot magában foglalja;

5) hogy egyenlő jogokkal birjon apa és anya irányában;

6) hogy egyfelől mód nyujtassék az apa törvényes felkeresésere és kötelezésére, másfelől az e tekintetbeni visszaélések ellenében kellő rendszabályok hozassanak.“ A vélemény felolvastával némelyek az inditványt tárgyalandónak, mások a jövő jogászgyülésre elhalasztandónak tartják. azon kijelentéssel: „miszerint szükségesnek ismeri Wenzel Gusztáv inditványához képest a törvénytelen gyermekek jogi helyzetének törvényhozás utját leendő szabályozását.“ Ez értelemben fölvétetvén elnök által a kérdés, 102 szavazó közül 46 igennel, 56 nemmel szavazván: a többség az inditványnak — ha az annak idején megujittatik — részletes, érdemleges tárgyalását a jövő gyülésre halasztja.

Elnök ezután előterjesztvén dr. Lőw Tobiás miniszteri fogalmazó inditványát a kötelező polgári házasság behozatala tárgyában: az inditvány mindenekelőtt felolvastatik; erre következőleg az inditványozó bővebb jogtörténeti és legislativ politikai fejtegetésekbe bocsátkezik; a beszéd érdekes voltánál fogva, közöljük belőle a következőket:

Dr. Löw Tobiás: A polgári házasság kérdése nem uj kérdés.

Megvitatta már az egyház és anathema alá helyezte.

Megvitatta a tudomány és mint a jog követelményét sanctionálta.

Megvitatták a tvhozások és mint a tudomány s élet által követelt institutiot elfogadták és törvény által biztositották.

Egy oly kérdés ez, melyre nézve e három nagy faktor az egyház, a tudomány, az állami törvényhozás elmondta utolsó szavát, melylyel szemben e három faktor határozott állást foglalt, s egyelőre, valószinüleg hosszu időre, mig ismét nem teremt az élet ujabb indokokat. A polg. házasság roppant irodalma feltárja azon processus hosszu és érdekes folyamát, mely a jelenleg jegeczesedett eredményekhez vezetett; midőn inditványomat a t. jogászgyülés figyelmébe ajánlom csak a fő forduló pontokat akorom a lehető rövidséggel kiemelni.

Az egyháznak viszonya a házasságkötéshez az idők folyamában sokban változott; bármily különfélék legyenek is azonban e változások főbb vonásaik a következő korszakok szerint foglaltattak össze.

A pogány római világban a házasságkötés polgári ügyletnek tekintetett, melynek formalitására, mint minden jogügylet külalakjára a népszokásnak nevezetes tér engedtetett. Mivel pedig a népszokás a nemzetek első fejlődési korszakában a vallással karöltve jár, az utóbbi lényeges befolyással birt a házasságkötés formáira. A római egyház átvevén a római felfogást, szinte szárnyai alá fogadta a házasságkötést. Befolyása azonban csak erkölcsi volt, nem jogi, nem kötelező. Az egyház sürgette a pap általi megáldást, de azért a papi áldás nélkül kötött házasságot is elismerte, az egyház kárhoztatta a második házasságot, de szinte elismerte.

A következő korszakokban az egyház dominál; az állam öntudatlanul átengedi az egyháznak a házassági jogot és az egyház erkölcsi szabványai jogi erőt nyernek, de épen ezen korszakban nyilvánul, hogy mennyire nem tudott alkotó erőt érvényesiteni a házassági jog terén. Rendelkezései hiányosak, elégtelenek voltak és épen e korszakban annyira meggyültek a bajok és viszásságok, hogy az államhatalomnak kellett interveniálnia, miszerint némileg rendezettebb állapotot létesitsen. Az orvoslást tehát az államhatalom hozza, mely mindenekelőtt a fenálló egyházi törvényt sanctioval látja el és annak végrehajtásáról gondoskodik. Továbbá kisérletet tesz az államhatalom az egyházra nyomást gyakorolni. A tridenti zsinathoz a franczia király egy levelet intézett, melyben a) a szülők beleegyezését és b) a titkos házasságot (cland. matrimonium) kivánja illetőleg eltiltani kéri. Az államhatalom sürgette a szülők beleegyezését a gyermekek házasságára nézve, ez irányban tett kisérlet a tridenti zsinaton nem vezetett eredményre. A tridenti zsinaton, azt tapasztaljuk, hogy az államhatalom mindenütt kiegésziti az egyházi rendelkezéseket, nevezetesen a szülők megegyezése és a nyilvánosság tárgyában. Majdnem az egész keresztény világban alapul elfogadja az állam a tridenti zsinat határozatait a házasság tárgyában, de azokat kiegésziti a polgári szükségletek szerint. Minden állam túl megy idővel a tridenti zsinaton, csak két állam képez kivételt t. i.: *az egyházi állam* és *Magyarország*, itt csakis a tridenti zsinat határozatai mérvadók. A vegyes házasságok tekintetében Magyarország is elhagyja az egyházi álláspontot. Az államhatalom a reformátióig sürgette a nyilvánosságot, ezt meglelte az egyházi házasságban. Frappaus tény gyanánt emliti fel szóló, hogy még az egyház az egyházon kivül pusztán consensus által kötött házasságokat elismerte, az államhatalom az ily házasságokat semmiseknek nyilvánitotta; az angol biráskodás több esetet mutat, melyekben a polgári törvényszékek semmiseknek nyilvánitották az egyházi törvényszékek által elismert, formaságok nélkül kötött hazasságokat.

E korszakban az egyház békésen türi az államhatalom beavatkozását az egyházi ügyekbe. Az állam például sürgette a házasságok nyilvánosságát, erre nézve legalkalmasabbaknak találta a házasságkötést a templomokban, nem mintha a hely szentségére sulyt fektetett volna, hanem mert a templomokat ismerte a legnyilvánosabb helyeknek. Igy az angol törvény szerint nem lehetett minden egyházban érvényes házasságokat kötni, hanem csak olyanokban, melyek e czélra kijelöltettek; ezeken aztán egy tábla volt kifüggesztve e felirással: e templomban kihirdetések és házasságkötések történhetnek. Még a kijelölésre nézve is voltak külön szabványok, melyek szerint a püspök és a patronus határozza meg az egyházakat. Emlitésre méltó az is, hogy a házassági kihirdetések nemcsak templomokban, hanem vásár napján *a piaczokon is* történhetett Angliában. A kihirdetés a pap által történt, de a kihirdetendő adatokra a felek esküt voltak kötelesek tenni békebiró előtt.

Franciaországban a bloisi ordonnance által igyekeztek a házasságkötés szükségleteinek eleget tenni. A rendelet a tridenti zsinat álláspontján áll, de határozatait kiegésziti. A zsinat szerint mind a három kihirdetés alól lehetett dispensatiót nyerni, az ord. szerint csak kétszeri kihirdetés alól. A zsinat a papnak csak passiv jelenlétét mondja ki, az ord. *activ* közreműködését parancsolja, a zsinat 2—3 tanut kiván, az ord. négyet.

A reformatióval uj korszak nyilt meg. Ez visszament a bibliára, és elvetette a házasság szentségi jellegét. A protestantismus által előidézett mozgalom áthatott a társadalomra is. Az egyház üldözésekkel segitett magán, miben az államhatalom segitségére volt. Az államhatalom a protestans házasságokat a kath. egyház alá bocsátá, protestans államokban pedig a kath. házasságok utaltattak a prot. pap elé.

A házasság polgárositására e három tény, kath. házasság prot. lelkész előtt, prot. házasság kath. pap előtt, vegyes házasság — fő befolyással volt. Az emberek megtanulták, hogy az állam lehetségessé tesz oly házasságokat, melyeket az egyház üldöz.

Az egyház eleinte tiltakozott az államhatalom beavatkozása ellen. A mult század végén egy belgiumi professor azt tanitotta, hogy egyedül az egyházat illeti a jog a házasságról rendelkezhetni, hogy ezen jog régtől fogva elismertetett és csak azon impiissimus nebulo által nem, quem Josephum appellant. De az államhatalom megtorolta ezen nézeteket; 1768. egy genfi hivatalnok könyvet irt, melyben az van, hogy az egyház elévülhetlen jogot gyakorol a házasságra. Mária Terézia a könyvet elkoboztatta mint a fejedelmi souverainitás jogai elleni vakmerő támadást, és a flandriai procureurt megbizta, hogy pert inditson ellene.

Az ellentét azonban mindnagyobb lett az egyház és államhatalom között, az államhatalom egészen kezébe vette a házassági jogot és létesitette a polgári házasságot. Előbb csak a házasság nyilvánosságáról, a szülők beleegyezéséről rendelkezett, utóbb a vegyes házasságokról, a házassági akadályokról is rendelkezett. Igy az egyházi és állami felfogás mindinkább szétvált, az állam saját közegeire, saját törvényhozására bizta a házassági jog kezelését.

Inditványozó most áttér azon kérdésre, miképen fejlődött a tudomány viszonya a házassági joghoz? A polgári házasság ujkori felfogásához hatalmas lépést történt az által, hogy a házasságban megkülönböztetett a naturalis contractus a sakramentumtól. Az első, ki ezen eszmét felállitotta: Camillo Campeggi, dominicanus volt a tridenti zsinaton, ki midőn a titkos házasságok megsemmisitéséről volt szó, azon tant állitá fel, hogy a házasság sakramentumát nem semmisitheti meg az egyház, de igen is a polgári szerződést, mely a sakramentum alapját képezi. Ezen eszmét a franczia tudósok fejlesztették ki valóságos theoriává.

Mikor az egyháznak ezen megcsorbitott hatásköre is nyomasztó lett, az egyháztól elkezdettek venni minden világi hatalmat. A szabad egyház szabad államban theoriája a házassági jogra alkalmazva annyit tesz: a házasság polgári ügylet, azért az állam törvénye alá esik, csak erkölcsi részére igyekezzék az egyház hatni. A mint a családélet erkölcsi oldala ki nem zárja az állam által alkotott családjogot, ugy a házasság erkölcsi része ki nem zárja az állam által alkotott hásassági jogot.

A házasság a polgári társaság alapját képezi, azért, midőn felőle rendelkezés történik, csak a polgári társaság érdeke lehet mérvadó, a házasság polgári ügylet, tehát csak az állam törvénye alá esik. A föltételeket, melyek alatt a házasság köthető, csak az állam határozhatja meg, az állam köteles oly polgári közegeket felállitani, melyek az általa alkotott házassági jogot kezelik.

Az egyházi törvények és felfogás nyüge alatt nem lehet megfelelő házassági törvényeket alkotni, épen oly kevéssé nem, mint hiteltörvényeket az egyházi kamattilalom mellett.

A törvényhozások ennek tudatában vannak. Egyetlen ujkori intézmény sem fogadtatott el kevesebb ellenzés mellett, mint a polgári házasság. 1830-ban a belgiumi alkotmányozó gyülés elfogadta azt, 1848-ban pedig a német parlament.

Ha az egyház hajlandó volna, mint volt a tridenti zsinat óta compromissumokra, ha eltürné az államhatalom szabályozta házasságokat, mint az első korszakban, elegendő volna a fakultativ polgári házasságot meghonositani. De az egyház nem akar békét, hanem keserves háborut folytat az állam ellen, mely megcsorbitotta hatáskörét.

Itt nem marad egyéb hátra, minthogy elfogadja az államhatalom a harczot és következetesen diktálja a békét, mely a kötelező polgári házasságban áll. Nem szabad alkudoznia sem szükségbeli polgári házasság, sem fakultativ fölött, hanem az obligatorius házasságot fogadja el. Ennek előnye: a következetes rendezés, alapos ellenőrzés, a házasság nyilvánossága, fentartása a szülők befolyásának, eltörlése a szükségtelen akadályoknak.

Egy hátránya van csak a polg. házasságnak: az egyházi ellentmondás. És ezen ellentmondás, mely erős szükségbeli és fakultativ polgári házasság irányában, vajmi gyenge az obligatorius polg. házassággal szemben.

Amazokat concubinatusoknak nevezheti, amazok ellen nem szünik meg harczolni minden egyházi apparatusával és miután csak a házasulóknak töredékével van dolga, könnyen szerezhet felfogásának diadalmas tért. Az obl. polgári házasságokat nem nevezheti ágyasságoknak, mert az egész társadalom elleni harcza csakhamar Don-Quixotte jelleget kölcsönözhetne neki. A házasulók összege pedig egy erős phalanxot képez, melyet nem tud az egyházi predikáczió és anathema megtörni.

Inditványozó most hazai törvényhozásunknak a házasság körüli szabályait ismerteti. Felemliti Kálmán törvényét, mely szerint minden házasság az egyházban, alkalmas tanuk előtt a a pap jelenlétében, mindkét fél beleegyezésével köttessék, különben „fornicatio"-nak tekintetik. Ezen törvény ép oly jeles mint az, mely a boszorkányok megégetését tiltja. Sajnos, hogy ezt is ép ugy elfelejtették, mint a boszorkányégetési tilalmat, mert még Mária Terézia alatt Szegeden égettek boszorkányokat. Kálmán törvénye mellőzésével a legnagyobb zavar állott be, melyet a törvényhozás nem szüntetett meg. 1791-iki törvény a vegyes házasságok iránt csak részben szüntette meg a számos bajt. *Bezerédy Miklós* káptalani követ következő rajzát adja a chaotikus viszonyoknak.

Három régi ritualék birunk a 16. és 17-ik századból, t. i. Oláh, Telegdy, esztergami érsekektől, és Pálffy. egri püspöktől, melyből kitünik:

1-ör: hogy az „Isten engem ugy segélyen" eskü formája csak a 16-ik század végén hozatott be hazánkba, előbb csak hűséget igértek egymásnak a magyar jegyesek — de mivel, mint a hires Pázmány is egy prédikáczijában mondja, igéretöket meg nem tartották, szükségesnek látta az egyház az eskü módját behozni;

2-or: Minthogy az egyik ritualéban nyilván és világosan az rendeltetik: „si nuptiae benedicendae sint, eundum est ad ecclesiam", minden kétségen kivül van, hogy a 16-ik században a házasságok közönségesen templomon kivül áldás nélkül köttettek. Valamint

3-or: az is, hogy a matrim. clandestina hajdan többnyire áldás nélkül köttettek;

4-er: a clandestinum matrimoniumokat az egyház veszedelmeseknek találván, a tridenti zsinat eltiltotta. A ki tudja, mennyire elhatalmasodtak régenten az u. n. cl. m., tudja azt is, mily nagy változás állott be a házasság dolgában — bizonyára nagyobb, mint most a benedictio megtagadása — és mégis megtette az egyház;

5-ör: majdnem minden országban más esküformák, más ünnepélyes szertartások vannak, p. u. mekkora különbség van a német s magyar összekelés módja között. Bécsben ma is igértetik a hivség, midőn a magyar ez iránt esküvel kötelezi magát;

6-or: a római ritualét Magyarország 1629 körül fogadta el, némely kath. ország egész kiterjedésben most sem;

7-er: hazánkban van ma is több hely, hol az összekelés mise alatt történik;

8-or: van oly hely is, hol az esketés mindig a sekrestyében történik;

9-er: vannak több rendbeli ritualéink a 18-ik századból, melyek sokban különböznek egymástól;

10-er: vannak ritualék, nemcsak tőlünk, hanem evangelikus atyánkfiaitól is, honnét bebizonyodik, hogy valamint nálunk, ugy náluk is, még csak nem régiben is, sőt néhol még ma is a megesett személyeknek, ha férjhez mennek, áldás nem adatik. Ma még nagyobb a zavar, minden egyház autonom ura házassági jogának, és hogy mily zavarok következnek ebből, mutatja a mindennapi tapasztalás. Fogadják el inditványomat — mondja indítványozó — ezzel ott veszszük fel a fonalat, hol Kálmán király idejében az megszakadt. Kálmán király törvénye az akkori jogi felfogás szinvonalán állott, inditványom a mai kor jogi követelményeinek szinvonalán áll. (Hosszan tartó tetszés-nyilatkozatok.)

Az inditványozó után dr. *Wenczel Gusztáv*, egyetemi tanár mint előadó nyilatkozott az inditvány mellett.

A polgári házasság kérdése napjainkban a legnagyobb és legátalánosabb érdekeltséggel szokott a közvitatkozásnak tárgya lenni, s tekintve a szakférfiaknak ezen vitatkozásnál kifejtett szellemi erőmegfeszitését s a részvétet, melylyel a nagyobb közönség ezen vitatkozás minden iránylatait és fordulatait kiséri: méltán az ujabb jogtudomány egyik fontos kérdésének nevezhető. Helyesnek találom tehát, hogy köztünk is ezen kérdés tárgyalásaink egyik feladatának kitüzetett s megtisztelve érzem magamat, hogy arra nézve az előadó hivatása reám bizatott. De egyszersmind érzem azt, mily komoly részrehajlatlansággal és óvatossággal kell e tisztemben eljárnom.

Polgári házasságnak a házasság annyiban mondatik, a mennyiben a polgári hatóság alatt köttetik, s mind alapfeltételeire, mind jogi következéseire nézve a polgári törvények által rendeztetik.

Azt mondom „*a mennyiben*" nem „*az*", mert tekintve azon fontos következéseket, melyek mind a házastársak egymásközti, mind a szülők és gyermekeik közti viszonyt illeti: a házasság jogilag véve, minden államban csak egy lehet, bármilyek is azon szabályok, melyek annak létrejöttére vonatkoznak.

Különben is a polgári házasságnak 3 német szokás megkülönböztetni, az u. n. fakultativ, szükség és obligativ polg. házasságot. A szükségbeli házasság némi kisérlete nálunk 1839. után, de azt az 1844. törvényhozás nem törvényesitette.

A polg. házasságra nézve a szakférfiaknál 2 különböző, sőt ellentétes nézetre találunk. *Egyfelől* a házasság eddigi egyházi formájához és módjához ragaszkodván kijelentik azt, hogy abban változás se nem szükséges, se nem tanácsos, mert eddig is megfelelt a kivánalmaknak, mert a házasfelek lelkiismerete háborgatása nélkül nem történhetik. Ennélfogva a polg. házasság a házasság méltóságát lealacsonyitja, a közerkölcsiségre rosz hatással van, sőt tulajdonkép concubinatusnál egyéb nem lévén, a társadalmat azon kedvezményektől megfosztja, melyek magasabb rendelkezésekhez képest rendezett s az egyház által szentesitett házasság következése. *Másfelől* valamint a polg. jog, ugy a házassági jogban is a reformok szükségességét sürgetik, s öszhangzatban korunk uralkodó eszméivel lényegét, annálinkább csak a polg. házasság életbeléptetésében akarják találni, mert az egyházi házasság sem óvta meg eddig a társadalmat concubinatusok s botrányoktól (p. o. a törvénytelen gyermekek folyton folyva növekedő számától); a polg. társadalomnak pedig annálinkább van érdeke és joga erre a maga részéről a polg. házasság által befolyást követelni, mert a házassággal a legfontosabb polgári jogviszonyok függnek össze, igy a házastársak, szülők és gyermekek közti viszonyos örökösödés.

Különben a házasfelek lelkiismeretének háborgatásáról annál kevésbé lehet szó, mert mindenkinek szabadságára hagyatik: a házasságra, mely a polgári hatóság előtt köttetett az egyház áldását kikérni, s mert a házasság szervezésének erkölcsi momentumai ebben is fentartandók.

Ne várja senki tőlem, hogy a szakférfiak ezen kettős felfogásáról itt itéljek. Nem tagadható, hogy mindkét részen jeles s tudományukra nem kevesbé mint tisztes jellemökre néve egyaránt respectabilis férfiak állnak, ugy hogy nem annyira ezek megbirálása, mint azon okok kifejtése látszik szükségesnek, mely a nézetek ezen eltérését eredményezte.

Különben ezen szempontból nagy különbség van oly ország közt, melynek lakosai egy vallást követnek, s olyan közt, hol több vallás divatozik. A dolog természetében fekszik, hogy az előbbiben a rendezés sokkal könnyebb, mint a másodikban.

S igy csakugyan megérdemli, hogy általunk kellőleg méltányoltassék, ha a polg. házasság behozatalának védői azt állitják, hogy nálunk, kik oly országnak vagyunk polgárai, három nagy fontosságu indok van, mely a polgári házassági, s névszerint az obligativ polg. házasság behozatalát tanácsolja. T. i.

1) Az egyház nem elégséges arra, hogy a házasságot ugy rendezze, hogy ez a vallások és a polgári érdekeknek egyaránt tökéletesen megfeleljen. Mert minden egyház és minden confessio csak saját hiveire hat, s igy könnyen megtörténhetik, hogy a társadalomban oly erkölcsi dissonantiák támadnak,

melyek az államra, sőt az egyházra kártékonyan hatnak. Sokkal czélszerűbb volna ehhez képest a polgári házasságot obligativ módon behozni, mely minden honpolgárokra nézve ugyanazon formát és módot állapitja meg, s a házasulók szabadságára hagyni, hogy miután a polg. házasság kötve van, annak megáldását s illetőleg lelkiismerete szerinti teljes befejezését saját egyházának szine előtt keresni. Az ugy rendezett házasság azonkivül a családi viszonyok jogi rendezésének biztosabb alapot nyujtana, mint olyan, melynek kötésénél a polgári hatalomnak semmi befolyása sincs.

2) Fontos, a vegyes házasság tekintete. Mindnyájan ugyazon hazának vagyunk gyermekei, tehát sem rangosztály, sem nemzetiség, sem vallaskülönbségnek nem szabad köztünk oly választó falat emelni, mely utolsó elemzésben oda vezetne, hogy az egy közös anyának gyermekei egymástól elidegenittetnének, melyek az egy hazában mindannyi kisebb statust in statu eredményeznének. A törvényhozásnak tehát egyik főfeladata, a házassági viszonyokat ugy rendezni, hogy a vegyes házasság a hazában divatozó bármelyik confessio hivei közt semmi akadályt ne tapasztaljon. S ezt nálunk a katholikusok és protestansok, ide értve az unitáriusokat is, s a katholikusok és görög keletiek közti vegyes házasságokra nézve látjuk.

De a protestansok és a görög keletiek közti házasságok törvényhozásilag szabályozva mindeddig nincsenek. Az 1827. 30. tczikk által bizalmi férfiak küldettek ki a görög keleti és protestans püspöki karokból; de mi eredménynyel sem. Az 1830. szeptem. 29-iki rendelet szerint azon bíróság illetékes, hol egybekeltek; az 1840. május 1. a K. R. az „actor sequitur forum rei“ elvét fogadták el s a főrendek a férj állása tekintetéből ennek bíróságát vélték illetékesnek.

Keresztények és zsidók közt pedig vegyesházasság nem is köttethetik. Teljesen megfelelő rendezés tehát csak a polg. házasság által történhetik.

3) Ha pedig az mondatik, hogy ezen czélnak a polg. szükséghazasság is megfelelne; ugy ellenkezőleg méltán azt mondják, hogy ez a polgári törvény előtti egyenlősége elvével össze nem fér, s hogy a bajok ez által nemcsak nem mellőztetnének, hanem még inkább meggyűlnének.

Ezek után kérem méltóztassanak az inditvány iránt határozni. (Élénk helyeslés.)

Ugyanily értelemben szólnak dr. Bozóky Alajos, Stiller Mór és Simon Flórent, dr. Győry Elek ellenben hosszasb beszédben a vallásszabadság és lelkiismereti nyugalom érdekében a facultbtiv polgári házasság pártolását ajánlja. A gyülés erre szavazást kivánt, mi foganatba vétetvén, az obligativ polgári házasság minddel egy szavazat ellenében elfogadtatott, és ezen szakasztalyi határozat teljes ülési előadójává inditványozó dr. Löw Tóbiás választatott. Dr. Hoffmann Pál elnök azon kijelentéssel zárja be a szakosztályi ülést, kogy azon napot, melyben ezen nevezetes határozat kimondatott, „élete legszebb perczei“ közé számitandja.

* * *

(Szept. 27-én.)

Elnök (Hoffmann Pál) fél 10 órakor azon fölszólitással nyitja meg az ülést, miszerint választana a szakosztály tagjai közül négyet azon czélból, hogy ezek a többi szakosztály által választottakkal együtt ajánlásukat az állandó bizottság tagjaira nézve a legközelebbi teljes ülésnek megtehessék. Ennek folytán Daruvári Alajos, dr. Jakoby Sámuel, Tomcsányi Mór és Hoffmann Pál, póttagokká: Lipcsei Péter és Busbach Péter választatnak.

Elnök dr. Stiller inditványát: a vasuti vállalatok kártérítési kötelezettségéről tárgyalásra tüzi ki. Mindenekelőtt inditványozó egy hosszabb beszédben terjeszti elő indokait. A fuvarozási üzlet — kezdi szóló — nagy dimenziókat öltött föl korunkban; a tényezők e téren már többé nem ló és kocsi, de vasut és gőzerő. E nagy haladás uj jogviszonyokat hozott létre, melyekhez a tudomany is csak a legujabb időben szólott, ámbár már évtizedekkel előbb kezdették a vasutak Európát behálózni. Beschorner és Koch ezt élesen vetik szemére a nemet jogtudománynak. Ily viszonyok közt a vasutvállalatok egoizmusa üzletrendszabályai által uralta a közönséget, miben a nelkülözhetlenség öntudata ez utóbbi részéről gyámolitá azokat; igy történt, hogy a kár veszélye a közönségre lett tolva. Ehez járult, miszerint a törvényhozások és törvényszékek elégségeseknek tartották a közönséges fuvarosokra szóló rendszabályokat reájuk vonatkozólag is. — De a kereskedelmi roppant forgalom jelen korszakában csak közkényszeritő törvény lehet a kivánalmaknak megfelelő, mely egyrészről ugy az egyéni és nemzetgazdászati érdekeket, mint másrészről a vasut-üzlet veszélyességét van hivatva tekintetbe venni. A német kereskedelmi törvénykönyvnek Nürnbergben történt tárgyalása, valamint a birodalmi tanács mult évi ülései alkalmával Ausztriában kétségtelenül bebizonyittatott, miszerint az üzletrendszabályok eredményezte vasuti lanyhaság befolyással van a vasuti károk szaporitására. Szükséges pedig a közönséges kártérítéstől elütő szabályzatokat e tárgyban létesiteni; hol ez nem történt, mint p. o. Franciaországban, ott a törvényszékek tulszigorusággal pótolják. Kiindulásul e szabályok megállapitásánál a tudományban a római, vagyis közönséges jog szolgál, t. i. a receptum és a locatio-conductio operis. Szóló az előbbi hive, mert az sokkal szigorubb az utóbbinál. A törvényhozási eredmények is ezt bizonyitják; az 1838. porosz törvény — mely előtt a Landrechtnek fuvar sokról szóló fejezetei irányadók — a legkisebb gondatlanságot is elismeri kártérítési alapul; a vasutak e törvény ellenében azon módszerhez fordultak, hogy annak üzletrendszabályaikban derogáltak, hivatkozva a Landrecht 283. §-ára, mely a magánjogi törvények alkalmazását csak azon esetekre rendeli, melyeket a szerződő felek meg nem állapitottak, tehát csak in subsidium. Elég sajnos, hogy ez ellenében a törvényes gyakorlat a közönség kárára alakult. Sőt később maga a porosz kormány is feladta a fennebbi törvényt, a mennyiben a porosz királyi államvasutak „Betriebsreglement“-jeiben a felek és vállalat közt a privatkonvencziót (de nom praestanda evictione) — melyet az 1838. törvény kizár — megengedték. A gyakorlati följajdulások folytán a szövetségi kormány a szövetséges államok részére Nürnbergben megállapitott német kereskedelmi törvénykönyv a receptum álláspontjat tette magáévá. A vállalat minden kárt tartozik megtériteni, hacsak be nem bizonyitja, hogy vis maior, belső elromlás vagy a begöngyölés hiánya okozta azt; a privatkonvencziót egyenesen érvénytelennek mondja. Ez ellen a vasutak egy memorandumat készitettek, mit a szövetség annyiban vett tekintetbe, hogy némely kivételes esetekben a privatkonvencziót megengedte. Az eddigiek az áruszallitásra vonatkoznak, a személyszállitás sem üzletrendileg, sem törvényhozásilag nincs szabályozva. Itt a törvényszékek gyakorlata segitett, mennyiben a gyógyitási, segély nélkül maradottak részére eltartási költséget megitél. — Angliában a campellact (fuvarozási törvény) szerint a Common law értelmében minden kár meg volt téritendő, kivéve a mely Isten és ő Felsége ellenségétől okoztatott. Jelenleg érvényben van a vasut- és csatorna-forgalmi akta 1859-ből, melynek 7. szakasza minden kárért felelőssé teszi a vasutat és specziális kikötést csak akkor enged, ha az irásba foglaltatik; daczára ez utóbbinak a biró jogositva van, ha az ügy perre kerül, a szerződés jogszerüségét vizsgálni és szükség esetén azt megsemmisiteni. — Hazánkban az 1865—67. 16. törvényczikk az 1851. és 1863. évi ausztriai üzletrendszabályokat fogadta el; már pedig az 51. évi szerint vasuti vállalatok a károkért az ausztriai polg. törvénykönyv, a 63. évi szerint pedig az átalános német kereskedelmi törvény értelmében felelősek. Az előbbi nálunk érvényen kivül helyeztetvén, a második sohsem is levén alkalmazva: az 1840. 20. t.-cz. — mint mely a fuvarosokról szól — volna hivatva tehát a vasuti károkból eredő viszonyokat szabályozni. Mindezek tekintetéből — kéri inditványozó — mondatnék ki, 1) hogy minden előleges szerződés a kártérítési kötelezettség megszüntetésére vagy csökkentésére érvénytelen 2) a károsultak s jogutódaiknak teljes kártérítéssel tartoznak a vasuti vállalatok, 3) a vasuti vállalatok kártérítési kötelezettsége csak akkor szünik meg, ha ezek bebizonyitják, hogy az esett károkat vagy maguk a károsultak, vagy a károsult tárgy minősége vagy felső hatalom (force majeure) okozta.

Beszéde bevégeztével elnök dr. Schnierer miniszteri oszt. tanácsost szólitja föl előadói véleményének közzétételére. Szilágyi Dezső kéri a tanácskozásban a logikai rendet fentartani s hallgattatnék ki előbb Weisz Lajos temesvári ügyvéd, kinek az inditvány véleményezés végett kiadott, s mert előadó az alapszabályok szerint Weisz Lajos véleményét is birálat alá veendi. Magyar János a véleményt felolvasottnak kéri vétetni, mert az még a gyülések előtt lett a tagoknak megküldve. (*Lásd e véleményt lapunk 39-ik számához csatolt mellékletben.*)

Schnierer különbséget tesz mindenekelőtt áruszállitás és személyszállitás közt s nem helyesli, hogy az inditványban a kettő egymásra van hányva. Az előre nézve sokkal üdvösebbnek tartja, ha a vállalat vétetik első sorban felelősségre, mint-

ha a közvetlenül kárt okozó, p. u. gépész, lenne bár ez utóbbi büntetőjogi következménynyel rettentve. A vasut kártérítési kötelezettségét más elvek szabályozzák, ha az mint szállitó, vagy mint veszélyes üzlet vétetik szemügyre; ez utóbbi szempontból hasonló az a gyárüzlethez.

Az inditványban csak az „átadott tárgyak"-ra vonatkozólag állapittatik meg a kötelezettség, holott sok van, mit át sem adunk s mégis szükséges ezekre is kiterjeszteni a kártérítést, p. u. utazás alkalmával igen sok értékes dolgot (órát, ékszereket, pénzt) viszünk magunkkal, a nélkül, hogy azokra nézve szállitó-levelet váltanánk s inditványozó azokat nem akarja kártérittetni? Sok esetben szükségesnek tartja előadó a vállalat és felek közt az előleges szerződést, mint nyitott vasut-kocsikoni szállitásra nézve vagy élő állatok felvételénél stb. Előadó Weisz Lajos véleményéro is kiterjeszkedik s vizsgálat alá veszi az általa ajánlott módositásokat; különösen kiemeli, hogy nemcsak vasuti szállitással viszonyban levő harmadik személyek, hanem egyátalán bárki által okozott kárért kell a vasutvállalatot felelőssé tenni.

Ezek után előadó maga részéről egy módositványt nyujt be.

Utána Weisz Lajos dr. Stiller Mór és inditványa ellenében, mint a locatio conductio operis hive, megengedendőnek véli, hogy a vasut a culpa levis iránt szerződhessen a felekkel: nem elégszik meg azzal, hogy csak vis maior mentse föl a kártérités alól, hanem minden elhárithatlan veszély.

Vavrik Béla római jogi fejtegetésekbe bocsátkozik a vis maior, culpa lata levis és casust illetőleg, mely utóbbinál nem lehet fokozatokat megkülönböztetni. Nincs ugyan contra mores bonos, a culpa levis iránt szerződni, de a vasut, a törvényhozásnak e különben is elkényeztetett gyermekének, mivel monopolisztikus állást foglal el, el kell azt tiltani.

Simon Flórent minden elháritható kárt kiván praestálni a vasut által.

Sághy egyetemi rendk. tanár Vavrik ellen polemizál a római jog miatt.

Hoffmann Pál, kit időközben alelnök váltott föl az elnöki széken, következő inditványt tesz:

„A vasuti vállalatok azon károkért, melyek az általok szállitott vagy szállitás végett elfogadott személyeken és dolgokon történtek, a károsultaknak és jogutódaiknak felelősek; ezen teljes kártéritési kötelezettség csak azáltal szünik meg, ha bebizonyittatik, hogy a szenvedett kárt vagy magának a károsult egyénnek hibája, vagy az illető dolognak minősége, vagy elhárithatlan nagyobb erőhatalom okozta. A vasuti vállalatok részéről a felekkel kötött minden előleges szerződés, mely ezen kártéritési kötelezettséget csökkenti, hatálytalan." (Átalános tetszés.) Hoffmann röviden indokolja inditványát, kijelenti, mint római jogtanár, hogy a modern vasut-viszonyok szabályozásánál a római joggal eredménytelenül argumentálunk.

Dr. *Stiller* viszavonja inditványát, mivel a fentebbiben csekély módositással saját gyermekét látja.

Schnierer ugyanezt teszi saját inditványával.

Kola János módositni kivánja a szerződés megengedhetősége érdekében Hoffmann inditványát.

Vavrik nem lát ujat Stiller inditványával szemben Hoffmannéban, kivéve a styláris módositást.

Tomcsányi a jövő ülésekre gyorsirókat kér.

Végre elnök fölteszi Hoffmann inditványára a kérdést, melyet Weisz Lajos temesvári ügyvéd kivételével mindnyájan elfogadnak.

* * *

(Szept. 28-án.)

Elnök $9^1/_4$ órakor megnyitván a gyülést, tudomásra hozza, miszerint dr. Schnierer Gyula, mint a tegnapi elfogadott vasutkártéritési inditvány megválasztott teljes ülési előadója — kéri magát e tisztség alól fölmentetni. Az ülés azt tudomással vevén, Hoffmann Pál szakosztályi elnököt bizza meg az előadói teendőkkel; elnök — mint az elfogadott inditvány szerzője — örömest fogadja e parancsot a gyülés részéről. — Löw T. jegyző jelenti, hogy dr. Weisz Lajos vasutkártéritési, kisebbségben maradott inditványát a tanácskozási szabályok 13. §-ához képest a teljes ülés elé kivánja terjesztetni; jegyző oda nyilatkozik, vétetnék az föl legalkalmasabban a tegnapi ülés jegyzőkönyvébe. Busbach Péter nem véli Weisz inditványára nézve a „kisebbségi vélemény" kifejezést alkalmazhatni, mivel egyedül inditványozó pártolta inditványát. Ez ellenében Wavrik megjegyzi, hogy a majoritást egy szavazat is eldöntheti, miért ne képviselhetne az kisebbségi véleményt. Elnök Weisz inditványára nézve, vajjon az szakosztályilag terjesztendő-e be a teljes ülés elé vagy nem — föltészi a kérdést; a többség szavazata nyomán elnök kimomdja, miszerint Weisz Lajos inditványa nem fog szakosztályilag előterjeszteni, mi azonban nem zárja ki, hogy mint teljes ülési tag egyénileg kérje a teljes ülés alkalmával a tárgyalást.

Ezután elnök tárgyalásra tüzi ki Hodossy inditványát az osztr. polg. törvénykönyv visszaállitása tárgyában. Jegyző olvassa az inditványt:

„Tekintve, hogy magánjogi viszonyaink jelen állapota tarthatlan tekintve, hogy egy önálló magyar polgári törvénykönyvnek alapos szerkesztése és életbeléptetése évekre terjedő időt igényel; — tekintve továbbá, hogy az osztr. ált. polgári törvénykönyv mindazon rendeletei, melyek az 1855. deczember 15-ki telekkönyvi rendelettel kapcsolatban állván, a telekkönyvek tárgyát képező valamely dolog szerzése vagy elidegenitése módjait meghatározzák, hazánkban jelenleg is hatályban vannak; — tekintve végre, hogy ezen törvénykönyv többi részének hatályon kivül helyezése roszul alkalmazott politikai indokokból történt magánjogi viszonyaink legnagyobb kárára, mondja ki a jogászgyülés, miszerint kivánatos, hogy addig is, mig egy önálló magyar polg. törvénykönyv kellő alapossággal szerkesztethetnék és életbeléptethetnék: az osztr. átal. polg. törvénykönyvnek 1861-ben hatályon kivül helyzett részei hazánkban ujra és haladéktalanul érvényre emeltessenek."

Elnök fölhivja inditványzót netaláni egyéb indokai előterjesztésére.

Hodossy inditványát következő beszédben indokolja:

Habár inditványom lényegesen gyakorlati irányu, mindazonáltal az igen fontos elvi kérdésekkel van kapcsolatban.

Mindnyájan egyetértünk abban, hogy jogéletünk gyökeres reformja halaszthatatlan szükség, s a nézetkülönbségek főleg csak azon utak és módok körül forognak, melyeken ezen reform eszközlendő.

Az egyik irány e részben az, mely közvetlenül a magyar geniustól várja azon jogi institutiók teremtését, melyek politikai és közgazdászati uj viszonyainknak megfeleljenek: a másik irány meglevő és czélszerüeknek ismert institutiók átültetése, viszonyainkhoz való alkalmazása által akarja azonalapot megvetni, melyen aztán saját geniusunk sikeresen haladhasson.

Inditványom az utóbb jelzett iránynak egyik kisérlete.

A két irány közül az első nagyobb népszerüségre tarthat számot, mivel jobban felel meg a nemzeti hiuságnak, sőt rendes viszonyok közt ezen első irány volna a természetszerü; a második irány a tényleges viszonyokkal számol, a rendkivüli helyzet kivánalmainak felel meg.

Hogy ezt igazolhassam, ha csak futólag is, tekintetet kell vetnem jelenlegi magán jogiviszonyainkra s azokra, mik ezeket előidézték.

Magánjogi institutióink fejlődése már a mult században messze elmaradt a többi müvelt nemzetek haladásától, kivált a mi a közforgalmat illeti; igazolnom ezt nem szükséges, mert az 1790/91 országgyülés határozmányaiban az eléggé ki van fejezve. Ki is küldettek már ama országgyülésen bizottmányok az ez irányban-i munkálkodásra, eredményt azonban nem muathattak föl. Belátták e bizottmányok, belátta később az egész nemzet, hogy a Nyugoteurópai müvelt nemzetekéhez hasonló magánjogi institutióknak előfeltétele: közjogunknak és közgazdászati viszonyainknak uj alapra fektetése.

1848-ban meg is felelt a nemzet ezen előfeltételnek.

Az aristokratikus rendi alkotmány helyébe a jogegyenlőséget helyezte; a donationalis rendszerre alapitott ősiségi, családi birtokjog helyébe az egyéni szabad tulajdonjogot, a kényszer szolgamunka helyébe a szerződésszerü szabad munkát.

Mindezt lehető legrövidebb idő alatt mintegy egy csapással.

Mindezekben szakitott a nemzet multjával, melyet áldástalannak ismert fel; mindezekben a nyugat müvelt népeinek intézményeit vette át, melyeknek felvirágoztató hatását ama nemzeteknél bebizonyitva látta.

Hogy ily rögtöni, praecipitált átalakulás után a közjogi és közgazdászati téren az előbbeni magánjogi institutiók nemcsak elégtelenekké, de sőt teljesen használhatlanokká váltak, azt senki nem vonhatja kétségbe a ki meggondolja, hogy az előbb felhozott rögtöni átalakulás a közjog és közgazdászat épen azon viszonyaira nézve történt, melyek a magánjog alakulására legközvetlenebbül folynak be.

A 48-diki törvényhozás be is látta ezt, s a XV. törvényczikkben az uj viszonyok alapján szerkesztendő polg. törvénykönyvnek már a legközelebbi országgyülésen leendő alkotását kilátásba helyezte.

De a vész, mely ezután hazánk fölött elviharzott, lehetetlenné tette ezt megkisérteni; mert zsarnok parancsszó lépett sok évekre a nemzet önelhatározásának helyébe.

Az idegen kormány, mely hazánkra nehezedett, érdekében állónak találta a nép minden politikai jogait eltiporni; azonban sem az előbbi aristokratikus intézményeket helyreállitani, sem pedig azon országot, melynek kincsforrásait kizsákmányolni vágyott, anyagilag tönkretenni s igy jövedelmezőségét csökkentoni érdekében nem állott, s azért sietett is oly magánjogi intézményeket behozni ez országba, melyek a vagyoni gyarapodásnak inkább megfeleltek, behozta egyebek közt az osztr. ált. tkönyvet is.

Hogy az idegen kormánynak ezen eljárásánál hazánknak az osztrák tartományokkal való amalgamizálása szintén mint egyik czél lebegett szemei előtt, az bizonyos, de az is tagadhatatlan, hogy mig ezen utóbbi czélja teljesen meghiusult, mert Magyarországot beolvasztania nem sikerült: addig anyagilag a legnagyobb elnyomás és kizsákmányolás daczára gyarapodott ez ország s polg. törvénykezésünk előbb soha nem ismert rendbe hozatott.

Az 1861-ben hazánkra bekövetkezett szerencsés fordulat első benyomásai alatt azonban mindezekre nem volt kellő figyelem. A nemzet a hosszu évek szenvedései által elkeseritve, midőn alkotmányát visszakövetelte egyszersmind mindazt el akarta távolitani, a mi amaz időkre emlékeztette, minden tekintet nélkül arra, hogy érzelmeinek ekként eleget téve, az eredmény hasznos vagy káros leend-e. Érzelempolitikát űztünk. Összetörve a zsarnokság rabigáját ezzel nem értük be, hanem elvetettük magunktól azon általa kezeink közé adott hasznos eszközt is, melylyel ő saját maga is élt; ugy tettünk mint ama mohamedánok, kik Alexandriát meghóditva nem értek be ama szép város birtokával, hanem barbár módon elégettek az ott talált könyvtárakba felhalmozott, világra szóló szellemi kincseket azért, mert azoknak tartalma kóránjukkal nem egyezett.

Ezt tettük mi 61-ben, midőn leromboltuk az akkor tényleg fenállott és czélszerünek bizonyult magánjogrendszert, a helyett, hogy az önelhatározási jogunkkal élve, szabadon, magunkévá tettük volna.

Visszaállitottuk Verbőczy-féle jogrendszerünket, melyet már a mult században elégtelennek ismertek el őseink, 48-ban pedig oly hasznavehetetlennek találtatott, hogy a XV-ik t. czikkel uj polg. törvénykönyv, behozataláig a törvénykezésnek egy tetemes része lehetetlennek nyilvánittatott.

Jogászok előtt szólok, s igy nem kell bővebben mutogatnom, hogy miből áll azon 48 előtti magánjogrendszer, melyet 61-ben visszaállitottunk? Alapja a donatiónális systema, az ősiség és a rendek közti különbség. Ezek elsvén, használhatlanokká válvan, mi marad belőle? Hallottam igen tiszteletreméltó férfiaktól, kikben azonban nagyobb a multhoz való ragaszkodás a haladás iránti érzéknél, miszerint Corpus jurisunkban oly magasztos jogelvek vannak bőven letéve, melyeknek alapján az azóta létrejött közjogi törvények és törvényes pótrendeletek tekintetbe vételével a kellőleg kiképzett jogász — a ki maga is tud gondolkozni s nem szorul minden lépésnél egy külön paragraphusra, minden jelenleg előforduló jogkérdést a logika segélyével helyesen megoldhat. Hogy igaz-e ez, azt én e helyütt vitatni nem akarom, de annyi bizonyos, miszerint ezen állitás *feltételeinek* megfelelni igen nehéz. Ezen urak nem veszik tekintetbe, miszerint minden egyes biró, minden egyes ügyvéd nem lehet az általuk emlegetett kellőleg kiképzett jogász azon ideálja, mely előttük lebeg, nem veszik tekintetbe, miszerint a birói testületnek és ügyvédi karnak épen ugy, mint általában az embereknek nagy zömétől több mint középszerü tehetség és képzettség joggal nem várható; és nem veszik végre tekintetbe, miszerint jelenlegi forgalmi viszonyainknál annyi jogkérdés kerül birói eldöntés alá, hogy minden egyes ily kérdésnek metaphysicus okoskodás utján való eldöntésére physikai idő sincs, sőt a mai üzletvilágban időveszteségnek tekintetik minden egyes szerződési viszonyt s annak minden lehető esetőségeit irásba tenni, a törvénytől várjuk a szerződésekből folyó jogviszonyok meghatározását, s azért igen kevés hasznát vehetjük ma már az olyféle általános frázisoknak, milyen a „*Contractus contrahentibus legem ponit*“ és „*sicuti quis se obligat ita judicetur.*“

Egyébiránt kilencz év mult 1861 óta el, és ezen kilencz évnek keserü tapasztalatai világosabban beszélnek minden okoskodásnál. — Soha törvénykezés siralmasabb helyzetben nem volt. Okozzuk érette a birákat, az ügyvédeket, a felek perlekedési viszketegét, *beszélünk* reformról, fűhöz-fához kapkodunk: csak alapjában nem akarjuk a bajt felismerni, 61-ben elkövetett hibánkat jóvátenni.

Azok, kik a fölszólalásom elején jelzett két irány elsejét képviselik még tovább is nem tudom meddig hajlandók várni nemzeti geniusunk ama nyilvánulását, melytől egy tősgyökeres magyar polg. törv. könyv létrehozatalát reméllik. Én uraim! azokkal tartok, kik a helyzetet türhetetlennek tartják s azt nézik, alkalmas-e valamely eszköz a bajon segiteni s nem azt, hogy ki ez eszköz szerzője. — Ha őseink nem vették volna fel a keresztény vallást azért, mert az idegen volt, ma is ázsiai barbárságban sinylenénk; ha nem ültettük volna át 48-ban a nyugoteurópai parlamentarismust és demokratiát, most is aristokratikus rendi intézmények nyüge alatt állanánk. Vagy szégyeljék a többi államok Poroszországnak világrázó hadmodorát átvenni, mivel nem saját találmányuk? Nem-e czélszerübb ezen idegen találmányt saját hasznunkra forditani? Az ily gondolkozásmód nem önérzet volna, hanem üres hiuság. Nem átalja a szabad Belgium, nem átalja Rajnai tartományaiban Poroszország franczia törvénynyel élni; nem átallotta egész Nyugoteurópa a római magánjogrendszert felvenni intézményei közé, csak nekünk volna szégyen magunknál jobbaknak ismert idegen intézményeket elfogadni? En, uraim épen ezen idegenkedésben találom magánjogi viszonyainknak százados elmaradását. Nyugoteurópa az átvett római jog alapján fejlesztette ki jogtudományát; ha mi tudtuk volna, vagy tudnók magunkat elhatározni a meglevő jót alapul elfogadván azt fejleszteni, azon haladni, bizonyára többet érnénk vele, mintha mindig elejétől kezdjük, s a többi népek haladását mint idegent ignoráljuk. — Igy mi mindig hátra leszünk, mert azok ama magasabb fokról, melyen már ma állanak, bizonyára hamarabb fognak elérni egy még magasabb fokot, nálunknál, kik a legalján kell még hogy kezdjük.

Azok, kik mindenek fölött az eredetiséget kivánják, egyátalán nem számolnak a helyzettel. Nem gondolják meg, hogy egy nemzeti codificatiót gazdag nemzeti jogtudománynak kellene megelőzni, az pedig csak egy, ugyanazon alapon, melyen codificalni akarunk, hosszabb ideig folytatott nemzeti jogéletnek, s abból szerzett tapasztalatoknak szokott lenni eredménye. Nekünk pedig mindezekre nincs időnk. Átvettünk Nyugoteurópától egyszerre átmenet nélkül oly közjogi és közgazdászati intézményeket, melyek előbbeni magánjogrendszerünket lehetetlenné tették, vegyünk tehát tőlük át ezen uj viszonyainak megfelelő magánjogi institutiókat is s aztán mindkettőnek terén haladhatunk saját szellemünkben.

Hogy az osztr. polg. tkönyv, melynek 1861-ben hatályon kivül helyezett részeit ujra érvényre emeltetni inditványoztam, tudományos szempontból kiindulva, az ismert codexek közt nem áll első helyen, az bizonyos; jobb annál a szászországi codex, jobb különösen az Észak-Németország részére készült tervezet: de ha tekintetbe veszszük, hogy az osztr. polg. törvénykönyv mégis sok tekintetben kitünő mű s igy nálunk, kik a magánjog terén a legtöbb kérdésekre nézve épen semmi törvényes szabályokkal sem birunk, mindenesetre rendkivüli szükséget pótolna; ha meggondoljuk, hogy ezen törvénykönyv Magyarország erdélyi részében egész terjedelmében érvényben van, a szorosan vett Magyarország területen pedig igen tetemes része bir joghatálylyal, többi részei pedig már évek hosszu során birt azzal, sőt tettleg — habár nem bevallva — igen sok jogi kérdés eldöntésénél jelenleg is jogforrásként használtatik: akkor el kell ismernünk, hogy ezen törvénykönyvnek hatályon kivül helyezett részeit érvényre emelni halaszthatlan szükség, és helyesebb, mintsem egy egészen idegen, habár tudományos szempontból tekintve jobb uj polgári codexet behozni. — Gondoljuk meg, hogy a magyarországi és erdélyi részeknek csak egy közös legfőbb itélőszéke van, s hogy ez az Erdélyből érkező ügyekben egészen — a magyarországi ügyekben pedig nagyrészt már most is az osztr. polg. tkönyv alapján itél.

Azon ellenvetés, miszerint az osztr. polg. tkönyv több részletes intézkedése honi viszonyainkra nem alkalmazható, inditványom ellen mitsem bizonyit; mert inditványom nem zárja ki a revisiót, nem bocsátkozik a részletekbe, melyek csak a törvényhozás köréhez tartozhatnak.

Egyébiránt az én meggyőződésem szerint ezen osztr. polg. tkönyvnek minden részletei is jobban felelnek meg,

ngy saját 48-ban átalakitott viszonyainknak, mint átalában a szabadelvü irány kivánalmainak a nálunk jelenleg érvényben levő régi jogintézményeknél. — Nem kell-e röstelnünk, hogy ezen jogintézményeink szerint a nemeseken épen becsületsértés magasabb mérték szerint toroltatik meg, mint a nem nemeseken ejtett sérelem? Megegyeztethető-e az egyenjoguság elvével, hogy az özvegyek örökösödési joga a szerint különbözik, hogy a nemesi rendhez, a polgári osztályhoz vagy az egykori urbéres osztályhoz tartoznak-e?

A mi különösen az osztr. polg. tkönyvnek az örökösödésre vonatkozó részét illeti, mely ellen legtöbb kifogást hallottam; az nézetem szerint sokkal inkább megfelel azon Magyarország viszonyainak, melyben az 1848-ki törvények az összeget eltörölték s az egyéni szabad tulajdont emelték érvényre, mintsem saját régi örökösödési jogszabályaink, melyek az ágak szerinti örökösödést fentartván most is a családi birtoknak, az ősiségnek elvére alapitvák.

De tegyük bár fel, miszerint az osztr. polg. törvénykönyvnek egyes intézkedései hazánkban egyátalán nem volnának alkalmazhatók; annyi mindenesetre bizonyos, miszerint még ez az osztr. polg. tkönyvnek legfeljebb egy tizedrészéről mondható: addig corpus-juris-féle jogintézményeinknek legalább is $^{9}/_{10}$-része most már egyátalán nem alkalmaztathatik, vagy pedig jobb volna, ha nem alkalmaztatnék.

Mindezek daczára nem vonom én azt kétségbe, hogy becsesebb és maradandóbb értékü czélt érhetnénk, ha a codificatio műve kellő erélylyel felkaroltatván, egy polg. tvkönyvet hazánkra való különös tekintettel alkothatnánk. Ámde eltekintve attól, miszerint ehhez — mint már előbb kifejtettem — nálunk az előfeltételek hiányoznak, napról-napra inkább látom, hogy a törvénykezés és különösen a codificatio, ugy országos kormányunknak, valamint a törvényhozásnak is mostoha gyermeke. — Constatálom, hogy kormányunknak nincs egyetlen közege sem, mely kizárólag a codificatióra forditaná tevékenységét, és szomoruan látom, hogy törvényhozásunk addig, mig sok más kevésbé fontos czélokra tetemes összegeket fordit: a codificatio művére emlitést alig érdemlő összeget állapitott meg a költségvetésben, sőt hogy minden egyébre inkább kész forditani munkálkodását, az igazságügyi előterjesztéseket pedig heverteti.

Vegyék uraim mindezeket tekintetben s aztán itéljék meg, hogy ily viszonyok közt van-e más helyes mód törvénykezési állapotainak nyomorán helyesen és gyorsan segiteni, mint a melyet inditványomban ajánlottam? Nézetem szerint nincs s azért ujra ajánlom inditványomat.

Busbach Péter előadó elismeri jogéletünk tarthatlanságát; az inditvány csak figyelmeztetésül szolgál a kodifikáczió mielőbbi létesitésére. Most, miután annak munkálatai javában folynak, s a düledező romok közt látjuk a munkaerőket a jóanyagot gyüjteni, mire való volna tehát ezeket elvonni a megkezdett munkától az osztr. kodex reviziója miatt. Nem minden emberre illik egy ruha. Nem antipatiánknak tulajdonitható a polg. törvénykönyv kiküszöbölése, mert p. o. a telekkönyvet, ősiségi patenst, urbéri és megváltási nyiltparancsot elfogadtuk. Vannak nemzeti intézményeink, melyeket mint a magyar nemzet (értve annak lakosságát) védpajzsait szükséges még most is fentartani, igy a családi és örökjogi részeket. Tekintve különösen azon körülményt, hogy főrangu családaink már összeköttetéseiknél fogva is külföldiekkel gyakran lépnek házassági frigyre: a magyar örökösödés mentőleg lép közbe, megakadályozza a hazai, különösen a fekvő javak idegen kézre jutását. Az osztrák polgári törvénykönyv e nemzeti, illetőleg országos érdekekkel ellenkezőleg rendelkezik. Egy példa felvilágositásul szolgálhat: egy magyar nő külföldivel lép házasságra, s csecsemő gyermeket hagyva maga után, elhal; az életben maradt házastárs (külföldi) a gyermek halála esetére mint legközelebbi asczedens örököl az anyai javakban a polg. törvénykönyv szerint, mig a magyar jog amaz elve szerint materna maternis az örökség külföldi kezekre való háramlása megakadályoztatik. Nem egyedül áll a magyar e téren, más törvényhozások és kormányok is járnak el ily szellemben; igy a poroszkormány egy időben az eladósodott lengyelek nagyszámu fekvőségeit azon czélból vásárlotta össze, hogy azt saját polgárai kezére juttassa további eladás utján. Ausztriában, hol a nagy kereskedelmi forgalom alapján a vagyonosság inkább ingókban rejlik, a polg. törvénykönyv öröködési szakaszai nem veszélyesek; de nálunk, hol tulnyomólag ingatlanon alapuló mezőgazdasági javakból élünk, nem alkalmazható. Áll napjainkban az elmondott megfontolás — a könnyü és gyors összeköttetés alapján — a polgári osztályról is Szóló bizonyitgatja, hogy nemcsak a mi jogunk, de a polg. törvénykönyv is hátramaradott; igy a zsidóházasságra vonatkozó ama rendelete, hogy az a politikai hatóságnál bejelentendő, a jobbágyokra és uzsorára vonatkozó szabványai stb., ehhez járul, miszerint egy csomó udvari rendeletet is el kellene fogadnunk. A jogbizonytalanság annyira menne a polgári törvénykönyv behozatala folytán, hogy a jogtudós is alig ismerné ki magát, a laikus tájékozni is alig tudná magát. Végül szóló következő módositványt ad be:

„Az osztr. polg. törvénykönyv életbeléptetése gyökeres revizió nélkül nem lehetséges; — a revizió majd annyi időt fogna igénybe venni, mennyit a végleges kodifikáczió igényel, mindenesetre elvonná a revizió a végleges kodifikáczióra szánt időt és munkát; ezért az inditványtnem látom elfogadhatónak. — Az osztály annak kijelentésével, hogy egy általános magánjogi kodex mielébb való életbeléptetése égető szükség — az inditványt mellőzi.“

Dr. Sághy Gyula pesti egyetemi jogtanár. Szintén elismeri az inditványozóval egyetértőleg azt, hogy magánjogi viszonyainksanyaru állapota ugy szólva már tarthatlan, s hogy azon mielőbb segiteni immár égető szükséget képez, mely szükséglet lehetőleg gyors s megfelető kielégitését telhetőleg előmozditani ő is a jogászgyülés s jelesül az első szakosztály egyik fontos feladatául tekinti. Abban is egyetért inditványozóval, hogy magánjogi állapotaink javitása kétféle módon eszközölhető, melyek közül az egyik a gyökeres reformok létesitésének utja, a másik pedig az ideiglenességek behozása által való toldozgatás-foltozgatás. Szóló nézete szerint inkább felel meg a jogászgyülés valódi hivatásának: enunciatioi által a törvényhozást az előbbi utra terelni s ott annak támpontokat szolgáltatni azon vezéreszmék és nagy elvek kijelölése által, melyek szemmel tartása mellett magánjogi viszonyainknak tartós javitása és czélszerü definitiv rendezése — a jogászi karnak, mint a nemzeti jogi öntudat legilletékesebb képviseletének közös meggyőződése szerint — ugy a létező viszonyok természetének, mint a korszellem s a tudomány követelményeinek és egyszersmind sajátságos nemzeti jogéletünk kivánalmainak is teljesen megfelelő módon eszközölhető.

Nem akarja azonban tagadni, hogy lehetnek körülmények s képzelhető a jogállapotnak oly mély sülyedése, mely addig is, mig gyökeres s átható reformok létesitése — mi talán mégis hosszabb időt igényel — bekövetkezhetik, kivánatossá teheti egyelőre a provisoriumok alkotása által való kisegitést, és már a milyen olyan javitást is. De hogy ezen czél elérésére az inditványozó által javaslott eszköz, t. i. az osztrák polgári törvénykönyv ideiglenes visszaállitása — az azzal szemközt álló számtalan nehézségek daczára — megfelelő és alkalmas lenne: azt határozottan kétségbe vonni kénytelen és nem hiszi, hogy az inditványt tevő részéről ajánlott mód azon ohajtott s kedvező eredményekhez vezetne, melyeket attól ez utóbbi annyi vérmes reménynyel vár.

Mi azon tetemes hátrányokat s jelentékeny akadályokat illeti, melyek az osztrák polgári törvénykönyv egészben való helyreállitásának utjában állanak: azok tekintetében hivatkozik szóló a már az előadó által beszéde végén kifejtettekre és különösen hangsulyozza, hogy már azon körülmény, miszerint az ausztriai polgári törvénykönyvnek egyes részei pl. a házassági jog, vagy a jobbágyi birtokviszonyokra vonatkozó szabványok, s igy tovább még egyebek is nemcsak a mai jogtudomány és gyakorlati jogélet, a törvényhozas és jelesül az ausztriai ujabb törvényhozás által is már rég tulhaladtattak, hanem még hazai jogállapotunk alakulása által is tulszárnyaltatván, mint viszonyainkra egyátalában nem illők, a mi jogéletünkben sem volnának alkalmazhatók, — magában képtelenséggé tenné a polgári törvénykönyvnek egészben, tehát változatlan alakban és gyökeres átdolgozás nélkül való behozatalát. Az ausztriai polgári törvénykönyvnek ily beható revisiója s hazai viszonyainkhoz alakitása pedig nagyon is sok időt és fáradságot igényelne, melyet tán legfelebb pár évi provisorius állapot alkotásanak kedvéért a codificationalis tevékenységtől elvonni, ugy szólva elrabolni akkor s oly időben, midőn a magánjogi codificatio — köztudomás szerint — már ugy is munkában vétetett, sőt, mint szóló értesülve van, annak egy jelentékeny t. i. általános része befejezéséhez is közel áll, alig lenne érdemes, főleg, ha mindazon hátrányok kellő megfontolásban részesittetnek, melyekkel ily rövid provisoriumok behozása a jogbiztonság iránti bizalom tekintetében kétség kivül összekötve van, és figyelembe vétetnek azon rázkódtatások, melyek a magánjogi törvények gyakori változtatása által a magánjogi viszonyokban okvetlenül előidéztetnek. Miután

az inditványozó inditványa szóbeli indokolásában azt is kiemelé, hogy végső esetben, ha inditványa a maga teljességében el nem fogadtatnék, az osztr. polg. törv. könyv egyes részeinek helyreállításával, illetőleg a jogászgyülés ily értelmü ohajának nyilvánitásával is megelégednék, szóló már most indittatva érzi magát, sőt egyenesen szükségesnek tartja — az inditványozónak beszédében tényleg saját maga által sem követett nézetével ellentétben — részletekbe s nevezetesen azon kérdés megvitatásába is beleereszkedni: vajjon nem volna-e tanácsos az osztrák polgári törvénykönyv legalább egyes részeinek ideiglenes érvényre emelése? Ide vonatkozólag kifejti szóló, hogy vannak ugyan magánjogi viszonyok vagy inkább intézmények, melyek vagy már alapjukban, tehát kezdettől fogva, vagy fejlettebb jogállapot mellett, vagy végre legalább végkifejlődésükben minden egyes nemzetnel kisebb-nagyobb mértékben cosmopoliticus jelleggel birnak, s ennek folytán azon intézményeknek különböző nemzetek között is egyenlő vagy legalább hasonló rendezése válik lehetővé, sőt talán a forgalom előmozditása érdekében kivánatossá vagy épen szükségessé is. Ilyen jogintézménynek tartja szóló kiválólag a kötelmi jogot s többé kevésbé a dologbeli jogot is, de csak a szónak helyes s műnyelvi, és nem annak az osztrák polgári törvénykönyv által tévesen adott értelmében, mely egészen hibásan az örökjogot is a dologbeli joghoz sorozza, hová pedig az épen nem tartozik.

Miután szóló itt még különösen is kifejti, hogy a kötelmi viszonyok sokkal nagyobb mérvben tartalmaznak cosmopoliticus elemet, mintsem a dologbeli jogok, melyeknél főkép az ingatlanok tekintetében az egyes nemzeteknél sajátlagos jogviszonyok alakulás nemcsak lehetséges, de gyakran elő is fordul, áttér annak constatálására, miszerint a hazai jogélet alakulása és fejlődése sem vonta el magát a cosmopoliticus eszmék befolyása alól, a minthogy ez minden csak némileg kifejlettebb jogállapot mellett nemcsak természetszerű, de másként alig is képzelhető és maga részéről csak ohajtani tudja, hogy a magyar jogélet azok termékenyitő behatását a jövőben az eddiginél még nagyobb mérvben élvezhesse, a minthogy szóló nézete szerint azok elől elzárkóznia nem is szabad, hacsak a modern jogállapot mögött messzire visszamaradni nem akar. De másrészről még arra is kivánja figyelmeztetni a szakosztályt, hogy az épen érintett cosmopoliticus természetü jogviszonyokkal szemben léteznek viszont oly jogintézmények is, melyek minden időben és minden nemzetnél bizonyos nemzeti typussal birnak, melyek a nemzeti jogi öntudat s felfogás annyira specialis kinyomatait s visszatükrözését képezik, a nép jogképző szellemének, a nemzeti geniusnak annyira kizárólagos alkotványai, miszerint azok a népjellemnek ép oly lényeges s kiegészitő alkatrészét képezik, miként maga a nemzeti nyelv, melynek tekintetében tehát a cosmopoliticus eszmék befolyásának sajátlagos nemzeti jogéletünk egyenes megtagadása nélkül aránylag csak igen szük kör engedhető. Ilyen jellemüeknek tartja szóló a családi s örökösödési jogviszonyokat és intézményeket, melyeknek szabályozása okszerüleg mindenkor csak a nemzeti sajátlagos jogfejlődés- jogérzületből veheti helyes kiindulását. Mig tehát az először kiemelt cosmopoliticai természetü jogviszonyok tekintetében idegen törvények behozatalát sem tartja a nemzeti jogéletre veszélyesnek vagy csak károsnak is, sőt talán bizonyos feltételezések mellett épen czélszerünek vagy akár kivánatosnak: addig azt az utóbb érintett, kiválóan nemzeti jellemü jogintézményekre vonatkozólag a nemzeti jogélet önálló fejlődésére nézve a legvészesebbnek, sőt egyenesen halálthozónak tekinti, és ennek végleges elnyomása nélkül lehetségesnek sem tudja képzelni. Noha azt sem akarja kétségbe vonni, hogy vajjon a jogbiztonság- és bizonyosság érdekében nem lett volna-e czélszerübb és helyesebb a polg. törv. könyv eltörlése helyett 1861-ik évben ugyanazt egészben, tehat még ezen részeiben is egy önálló magyar polgári törvénykönyv elkészitéseig ideiglenesen érvényben meghagyni, de nem azért, mintha ezen intézmények a nemzet jogéletében már ugy is meggyökerezetteknek lettek volna tekinthetők, hanem egyedül egy részről saját hazai törvényeink hiányosságában, és másrészről az osztr. polg. törv. könyv mintegy nyolcz évi érvényében s ennek folytán ismeretében s bizonyos mérvü megszokottságában fekvő opportunitási szempontnál fogva. De most az osztr. polg. törvénykönyv ezen részeinek ujból való visszaállitását, midőn azok már ugy szólva tiz év előtt érvényen kivül helyeztettek, mint különben is a nemzeti jogérzülettel és felfogással egyenesen ellenkezőt a már kifejtettek alapján határozottan roszalni és visszautasitani kénytelen. A dologbeli s kötelmi jogok tekintetében elismeri szóló, hogy harczolnak okok, melyek az ausztr. polg. törv. könyv azokra vonatkozó szabványainak akár csak ideiglenes helyreállitását is — legalább első pillanatra — kivánatosnak tüntethetik fel s azt hiszi, hogy épen ezen okok s a látszólag jogbiztonságunk szilárdulására ezekből folyó előnyök birhatták Hodossy országos képviselő urat jelen inditványának előterjesztésére. Épen azért szükségesnek véli kellő tájékozás végett a pro és contra érveket egymással szemben állitani, s aztán azok nyomás voltához képest dönteni el a szőnyegen levő kérdést.

Kiemeli ezután szóló, miszerint a dologbeli jog helyreállitása mellett főleg következő okok hozhatók s hozatnak fel, hogy birtokviszonyaink hűbéries jellemének megszüntével régi törvényeink, mint elavultak, többé nem alkalmazhatók, ujak pedig nincsenek, s azon felül az osztr. polg. törvénykönyvnek a telekkönyvi intézménynyel kapcsolatban levő, idevonatkozó szabványai ugy is törvény erejével birnak, de a demarcationalis vonal hiányosságával fogva a jogviszonyok megitélésénél e részben is ingadozásoknak vagyunk kitéve: ugyanazért az ezekből származó bajok elháritására czélszerübb volna az osztrák polgári törv. könyv dologbeli jogokra vonatkozó részét egészen visszaállitani. Megengedi szóló ezen argumentumok sulyosságát, de felhozza azok ellenében, hogy hiszen az osztr. polg. törvénykönyv ezekre vonatkozó részéből azok, mik viszonyainkra alkalmazhatók, a nélkül is törvényerejével birnak, mit maga az inditványozó sem tagadhat: ennélfogva ezek tekintetében a visszahelyezés ohajának kifejezése legalább is felesleges és alig foglalna magában egyebet a már létezőnek helyesléséné!. Azonkivül azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy az osztrák polg. törv. könyv a dologbeli jogok tekintetében is tartalmaz oly szabványokat, melyek többé a mi viszonyainkra semmi kép sem alkalmazhatók, de sőt ezen törvénykönyv saját édes hazájában is már rég elavult és alkalmazáson kivül jött, mire nézve elégnek véli a jobbágyi birtokviszonyokra vonatkozó szabványokra utalni, mi tehát szintén gátolja az osztr. polg. törv. könyv akár csak ezen részeinek is teljes épségben minden átdolgozás nélküli visszaállitását, pedig egyedül csak ez biztositathatná az inditványozó által annyira hangsulyozott gyors intézkedés lehetőségét. A demarcationalis vonal hiányosságából szóló nem azon következtetéshez jut, mint inditványozó, hogy már most az egész tehát az alkalmazhatlan is helyreállitassék, hanem inkább ahhoz, hogy e hiba épen a demarcationalis vonal praecis meghatározása által hozassék helyre; mindezeknél fogva az osztr. polg. törv. könyv dologbeli jogokra vonatkozó részének provisorius helyreállitása iránti ohajtást legfeljebb is feleslegesnek véli, de sem jogosultnak, sem időszerünek nem.

Végül, mi a kötelmi jogot illeti, megengedi és elismeri, hogy az osztr. polg. törv. könyv ezen részének helyreállitása mellett még aránylag a legtöbb és legnyomatékosabb ok látszik harczolni, nevezetesen: hogy hazai törvényeink hiányossága — sőt e részben majdnem teljes hiánya folytán — az osztrák polg. törv. könyv idevonatkozó szabványainak nagy — ugy szólva — legnagyobb része birósági gyakorlatunk utján, a nélkül is átment már hazai jogéletünkbe, de mivel ezen szabványok egyedül tényleges, materialis és nem egyszersmind alaki, azaz: formalis érvényüek is, s igy azok alkalmazása nagy részt a birák különböző ismeretkörétől, sympathiájoktól vagy antipathiájoktól stb. függ: ennek következtében, ha tán valamivel kevésbé is a felsőbb, de annál inkább az első bíróságok eljárásában a jogbiztosság nagy hátrányára hiányzik az egyöntetüség és egyformaság, mi tekintetben az osztrák polg. törv. könyv kötelmi részének formalis behozatalával legalább nagy részben segitve lenne és a birói önkény is korlátoztatnék.

Szóló nem tagadja ezen érvek hathatósságát, és azt sem akarja kétségbe vonni, hogy legalább a kötelmi jognak mielőbbi — ha mindjárt csak ideiglenes és idegen törvény által való — szabályozása az e téren legérzékenyebben és legélénkebben érzett hiánynál fogva, forgalmi érdekeink biztositásának nemcsak egyik nélkülözhetetlen feltétele, és ugy szólva már elodázhatlan követelménye, hanem egyszersmind annál könnyebben is volna eszközölhető, minthogy a kötelmi viszonyok tekintetében, — miután azok csak ephemer tartamra számitvák és gyakorlásukkal rendszerint elenyésznek, — még a törvények gyakoribb változtatá-a sem jár a jogbiztosság iránti bizalom oly nagy mérvü csökkentésének és a jogviszonyok annyira érzékeny s erős megrázkódtatásának veszélyével és hátrányával, mint a nagyobb állandóság és tartósság természetével felruházott egyébb jogviszonyoknál; mindazáltal szóló

még ezen feltételezések mellett sem lát alkalmas és czélra vezető eszközt az osztrák polgári törvénykönyv kötelmi részének helyreállításában, különösen azért nem, mert először: minden jóravaló törvénykönyv, tehát — és pedig kiválóan — az osztrák polgári törvénykönyvv is egy systematicus egészet képez, melynek egyes részei egymással a legszorosabb vonatkozás- és kapcsolatban állanak s az egyes részeknek szálai más részekbe is átszövődnek; épen ennek folytán egész sorozata a kötelmi jog köréhez tartozó viszonyoknak ezen polgári törvénykönyvnek nem is kötelmi, hanem egyéb részeiben lel megoldást, igy pl.: az osztr. polgári törvénykönyv kötelmi — ugy nevezett „dologhozi jog“ — részében az örökösök és hagyományosok kötelmi viszonyairól említés sem tétetik, hanem ezek az örökjogban szabályoztatnak, holott mégis a kötelmi jognak kiegészitő alkatrészét képezik; az osztr. polg. törvénykönyv III-ik „a személyi és dologi jogok meghatározásairól“ szóló része az elbirtoklási tan kivételével ugy szólva szintén teljesen a kötelmi jog körében mozog: ugyanazért az osztrák polg. törvénykönyv egyes, tehát csak akár kötelmi részének is a szerves egész organicus összefüggéséből való kiszakitása s külön törvényként leendő behozása okszerüleg — az az ellen szóló systematicus nehézségeken kivül — már csak annál fogva sem javasolható, mert azzal a kötelmi jog kimeritő szabályozása a felhozottaknál fogva ugy sem érhető el; idejárul másodszor, hogy annak egyes szabványai, melyek — mit figyelembe tartani szükséges — e század legelején készültek — az azóta igen is élénkült s egészen uj viszonyokat életre hivott, mai forgalmi élet igényeinek ép oly kevéssé felelnek meg, mint a milyen kielégitők lehettek ezen polgári törvénykönyv elkészültekor t. i.: 1811-ben, miként annak revisiója iránt ezen irányban már a Lajhántul is számos hangok emelkedtek, és már eddig is annak nem egy idevonatkozó határozmánya az ottani törvényhozás által hatályon kivül helyeztetett, sőt saját törvényhozásunk által is tulszárnyaltatott, mint pl. az uzsoratörvény; mindennél fogva az osztr. polg. törv. könyv ezen része sem levén alapos, tehát mindenesetre fáradságos s hosszabb időt kivánó átdolgozás nélkül ujból életbeléptethető: ez uton még az épen elérni ohajtott gyors intézkedés lehetősége sem forog fenn. Ugyanazért szóló azon esetben, ha a rögtöni orvoslás szükségének érzetében már csakugyan idegen törvényhozásnál kénytelenitetnénk menedéket keresni a szóban levő polg. törv. könyv kötelmi részének visszaállitásánál még mindig tetemesen czélszerübbnek és hasonlithatlanul előnyösebbnek tartaná egy oly specialis idegen törvény vagy törvényjavaslat akár ideiglenesen vagy akár végleges receptióját, mely exclusive a kötelmi jog intézményére szoritkozván, azzal annak egész kiterjedésében kimeritőleg és ex professo foglalkodik, milyennek behozásánál tehát a rögtöni segély lehetőségét sem systematicus, sem revisionalis nehézségek nem akadályoznák. Azonkivül azt sem szabad felejteni, hogy a különben — főleg korához képest — igen jeles, és azért mindenkor elismeréssel s kitünő szerzőjének méltánylásával emlitendő osztr. polg. törv. könyv kötelmi része — köztudomásulag — épen annak leggyengébb oldalát képezi, mely ugy a mai forgalmi élet igényei, mint a tudomány kivánalmai mögött már messze elmaradt. Épen ezen okoknál fogva, ha már idegen törvényhozáshoz kellene folyamodnunk: ugy szóló az ugynevezett „drezdai“ vagyis „Entwurf eines allgemeinen deutschen Gesetzes über Schuldverhältnisse“ czimü legujabban — t. i.: 1863—1866-ig — a boldogult német „Bund“ számára készült, de a politikai viszonyok átalakulása folytán Németországban érvényre nem juthatott törvényjavaslatot, — mint a mely specialiter csak a kötelmi jog intézményét öleli fel, s azonkivül ugy a jelen forgalomszükségleteit, mint az ujabb jogtudomány viszonyait kellő tekintetben részesitvén, a külföld legelső jogtudósai által is az ujabb törvényhozási munkálatok egyik legtökéletesbjének ismertetik el — sokkal inkább ajánlaná, ámbár ezen irányban az alapszabályokban rejlő formalis akadályok miatt határozott inditványt tenni nem kiván s igy csak is azért hozta itt ezt fel, hogy annál eccletansabban kitüntesse az osztr. polg. törvénykönyv akár csak ezen része behozásának is czélszerütlenségét, sőt fonákságát, mert valójában — gyengéd kifejezéssel élve — legalább is igen különös volna: akkor, midőn a legjobb törvények között tetszésünk szerint válogathatunk nem a legjobbhoz, hanem épen az aránylag legroszabbhoz nyulnunk.

Mindezek alapján szóló elveti Hodossy inditványát, de mivel ő is át van hatva annak érzetétől, hogy zilált s tarthatlannak bizonyult magánjogi viszonyaink rendezésének siettetése igen is kivánatos, hozzá járul s pártolja az előadó Busbach ur azon inditványát, hogy mondja ki a jogászgyülés, miszerint tekintve magánjogi állapotaink szomoru helyzetét: egy korszerü s viszonyainknak megfelelő magyar polgári törvénykönyv mielőbbi elkészitését égető szükségnek tekinti.

Emmer Kornél, kir. táblai fogalmazó a novelláris javitás, a kodifikáczió és reczepczió közti különbséget fejtegeti. Véleménye szerint ezeket sorban kell megkisérleni: hacsak a két első nem vihető keresztül, szükség a harmadikhoz fordulni; a reczepczió kétségbevonja a kodifikáczionális képességet, egyébiránt a novellaris ujitást, mely a multat a jelennel kibékiti, tartja legczélszerübbnek. Föltéve, hogy nem birunk kodifikáczionalis képességgel, nem véli azt az észparancsot feltalálni, mely épen a polg. törvénykönyv reczepczióját követelné. Ha ezt tennők, bécsi interpretácziót kellene elfogadni irányadóként, mert hisz ott csak jobban értik a polg. törvénykönyvet, mint nálunk. Ez inditvány egyébként legyen jogtudósaink előtt rém, lidérez, mely elől csak ugy menekülhetnek, ha a kezdeményezett magyar kodifikácziót befejezik. Kéri végül szóló a szakosztályt egy 20 tagu bizottság kiküldésére a kodifikaczionális előmunkálatok szempontjából.

Manheimer részletes birálat alá veszi az inditványzott polg. törvénykönyv szakaszait; igy elavultnak nyilványitja az 593. §-t, melynél fogva keresztény végrendelete alkotásánál nem tanuskodhatik, nem keresztény; a 768. §-t, mely a szükségörököst kitagadni engedi, ha az a keresztény vallást elhagyja. A gyámság és gondnoksági teendőkről szóló szakaszok az 1868: 54. t. cz. folytán fölöslegesek volnának. A beszavatolás (Einantwortung) elve nem felel meg egyátalán a magyar felfogasnak; az elévülés a polg. törvénykönyv szerint — a római és germán jogtételek zavart okozó egyesitése miatt — érthetlen. Az inditvány ellen szavaz.

Magyar János a vim vi repellere tilalmát a polg. törvénykönyvben észszerütlennek tartja; a 28. §. osztrák álladalmi polgárság elnyeréséről szól; a polg. törvénykönyv szerint a leánygyermeket nem teszi a férjhezmenetel nagykoruvá, s mint özvegy visszaesik az atyai hatalomba, már pedig a magyar törvénynek nagy kegyencze az özvegynő; házassági részében a polg. törvénykönyv hasznavehetlen stb. Végül az államtanács szervezését kivánja a kormánynál sürgetni, mely a kodifikáczióval megbizatnék.

Szilágyi Dezső kéri a szakosztályt, válogassa meg azon okokat, melyek alapján a fenforgó inditványt elutasitja. Ez okoknak pedig szerinti iuridikai, nem politikai elveknek kell lenni. A polg. törvénykönyv elfogadása által a birónak négy jog szerint kellene a viszonyok keletkezéi idejéhez képest itélni. Jelenleg három: t. i. a régi magyar magánjog, az osztrák jog, és az országbirói értekezlet által megállapitott jog nyernek alkalmazást. Inditványzó ezt még egygyel akarná megszaporitani, t. i. a polg. törvénykönyv restaurálásával; ez csak a jogbizonytalanságot még inkább növeli. Ehez járul még az átmeneti intézkedések nehéz volta, a mennyiben szóló átmenet alatt nem azon egy pár napot érti, mig a törvény alkalmazást nyer, hanem mig az a jog megszilárdul, jogmeggyőződéssé válik s biztos törvényszéki gyakorlat alakul. Inditványzó ép ugy mint Savigny a maga idejét, nem tartja alkalmasnak a körülményeket a magyar kodifikácziora, szerinte még nem vagyunk arra megérve s azt kivánja, vegye alapul a törvényhozás a polg. törvénykönyvet. Szóló nem kivánja ennyire megkötni a törvényhozás kezét s óhajtja, hogy az igaz forrás: a virágzás tetőpontján álló német magánjogi doctrina használtassék föl. Végül következő inditványt nyujt be:

„A magyar jogászgyülés a polgári törvénykönyv hatályon kivül helyezett részeinek behozatalára intézett inditványt el nem fogadja s annak kijelentését tüzi napirendre, hogy egy magyar magánjogi törvénykönyv mielőbbi életbeléptetését szükségesnek tartja.“

Elnök 12 és félórakor az ülést d. u. 4 óráig fölfüggeszti.

Elnök d. u. 4¼ órakor megnyitja az ülést.

Emmer Kornél egy 20 tagu bizottság kiküldésére délelőtt benyujtott inditványát visszavonja.

Klekner Alajos tanár a novellaris artikulusok által véli a kodifikáczió létrejöveteléig magánjogi állapotainkat javitani. Hosszabb kodifikáczionális fejtegetésekbe bocsátkozik. Nem véli szóló tulnehéznek a kodifikáczionális kérdés megoldását, miután a jelesebb törvénykönyvek egyes tételeit könnyen átvehetni.

Dr. Kola, Tomcsányi, Hrabár, Vavrik, dr. Reissmann az inditvány ellen, Takács, Virava a mellett szólnak.

Schönberg a pörösködést nálunk valóságos kártyajátéknak tekinti. *Környei János* a jogászgyülés függetlensége mellett szól.

Nem levén senki előjegyezve, elnök fölszólitására Hodossy mint inditványozó zárja be a vitát. Sem Manheimer vallásos érzelmei, sem Wavrik hazafias rekriminacziói nem ingatták meg. Ugy hiszi, hogy azok ideje már elmult, de csalatkozott, még várni kell! Nem bocsátkozik az egyes beszédek czáfolatába, miután a szónokok egymást czáfolták meg.

Elnök fölteszi a kérdést először Hodossy inditványára; az nagy többséggel utasittatik vissza. — Ezután Busbach Péter előadó inditványát olvastatja föl; elfogadtatik.

Végül elnök konstatálja a három napi ülésezések eredményét, melynek értelmében az állandó bizottság által elfogadott és a teljes ülés által a szakosztályhoz utasitott négy inditvány közül kettő terjesztetik a teljes ülés elé. Bucsut véve, köszönetet mond a szakosztálynak s reményét fejezi ki, hogy a magyar jogász gyülés vitatásai elismerésre fognak találni.

* * *

A második szakosztály ülése.

(Szept. 27-én.)

A tanácskozást dr. Apáthy István nyitja meg, mint az állandó bizottság részéről megbizott ideiglenes elnök, s Fischer Kálmánt ideiglenes jegyzőnek szólitván föl, bemutatja a beérkezett inditványokat u. m. Held Kálmán inditványát a csődtörvény tárgyában, továbbá Nagy János s Apáthy István inditványát a hiteltörvény kozmopolitikus irányban való átváltoztatásáról.

Ezután elnökválasztásra hivja föl a szakosztály tagjait s e helyre ajánlja Daruváry Alajost, a mi közfelkiáltással elfogadtatik.

Daruváry Alajos meleg szavakban köszöni meg a bizalmat, a melynek csak ugy igérkezik megfelelni, ha a szakosztály támogatásával fog találkozni.

Magyarországban — mondja szóló — ugy látszik tulsulyra kapott a nézet, hogy a politikai élettel párhuzamosan fejlesztessék az anyagi is. Az alkotmány helyreállitása után lábrakapott emelkedő nemzetgazdászati irány nélkülözhetlenné tette azon törvényeket, a melyek iránti javaslatok azok, melyek e szakosztály megvitatása elé tartoznak. Az ügy fontosságát tekintve fölhivja a tagok buzgalmát, s fölhivja azokat helyettes elnökválasztásra.

Helyettes elnökké dr. Apáthy István közfelkiáltás utján megválasztatik. Elnök jegyzőknek *Nagy Ödön* és *Fischer Kálmánt* hivja föl, s a tárgyrendet ugy inditványozza megállapitani, hogy először Held Kálmán a csődtörvényt illető inditványát s azután Nagy János és Apáthy István a kereskedelmi és hiteltörvényeket kozmopolitikus szellemben átalakitni javasló inditványát tárgyalja a szakosztály.

Ary Ödön megforditva ajánlja a tárgyrendet annál is inkább, mert a hitel és kereskedelmi törvények kozmopolitikus jellegü átváltoztatásának kimondása után a követő inditvány némely pontjai fölöslegessé is válhatnának, és igy nem volna opportunus azoknak előzetes megállapitása.

A sorrend ugy állapittatik meg, hogy 1-ször Nagy János inditványa s ezután az ezzel összefüggő Apáthy István inditványa s csak azután fog Heldé vétetni tárgyalás alá.

Elnök Nagy Jánosnak, mint inditványozónak adja a szót.

Nagy János szerénytelenségnek tartaná jogászok előtt részletezni azon különbséget, mely a váltó-, hitel- és kereskedelmi törvények között az európai államok különfélesége szerint fönáll, — szerénytelenségnek tartaná továbbá részletezni ennek okát, mert nyilt tény, hogy ezt a mult, a középkor kereskedelmi empirizmusa, elzüllöttsége okozta. Csupán arra szoritkozik tehát szóló, hogy kérdje: igazolt-e ez állapot a jelen kereskedelmi viszonyai között, mikor a váltó már nem lehet más, mint áruczikk, s az áruczikk adásvevési viszonya kell, hogy mindenütt ugyanaz legyen?

Ezután az előmutatóra szóló váltó behajtási módozatának államok szerinti különféleségéből fejtegeti ennek hátrányosságát s kimondja azon meggyőződését, hogy a jogászok feladata ez empirizmus helyébe rendszert állitani. Hivatkozik Deák Ferenczre, ki már 30 évvel ezelőtt általános európai jogelveket kivánt a hiteltörvényben; hivatkozik Sardagnara, a kinek nyomán dolgozta ki Wildner az osztrak hiteltörvény könyvet, ki a kereskedő világ önkényével szemben a törvényhozásoktól kiván általános elveket a váltórendszerben. Ne riadjunk vissza az általános, egész Európától elfogadandó törvény látszólagos beolvasztó határától magyar szempontból, hiszen a váltó maga sem magyar, és mégis elfogadtuk. Ezek után nincs más hátra, mint a szakosztálynak figyelembe ajánlania a következő

i n d i t v á n y t.

„Tartassék az 1847-ki lipcsei példájára előbb ugyan a németországi, később a többi európai jogtudósokkal nemzetközi kongreszus a végett, hogy a kereskedelmi és különösen a váltójogi törvények európaszerte tétessenek egyformává, készittessék e részben egy európai kodex, mely ha mindenben egységre jutni nem lehetne, a minél kevesebbre szorulandó eltéréseket is feltüntesse, hogy ez egy kodexben Európa kereskedelmi és váltójoga föllelhető és átismerhető legyen, s ez által az üzlet mozgékonysága és biztonsága elősegittessék."

Csukássi Károly olvassa Gerlóczy Gyula előadó véleményét Nagy János inditványa fölött. Előadó oly czélnak tekinti a nemzetközi kongreszus eszméjét s az általa való törvényhozást, a melyet a XIX. században, az asszocziácziók századában, elvileg senki nem kárhoztathat. De kérdés, hogy ilyen asszocziáczió gyakorlatilag nem lenne-e pusztán időveszteség, ábránd után kapkodás. Előadó ezen véleményben van, mert, hogy általános elvek jogérvényesen állapittathassanak meg, arra legelőször az államok részéről lenne szükséges a jogtudósok számára legiszlativ fölhatalmazás, másodszor szükséges lenne a nemzeti érdekek teljes azonossága. Előadó szerint ez egyik sincs meg, s ő ezért szépnek találja az inditványt, mint az örök békét, de elérhetlennek, mint azt. Ő a törvényhozás által nem véli lehetőnek a válaszfalakat a váltó s hiteltörvény dolgában ledönthetni, de hiszi, hogy a népeknek azonosulandó érdekei fogják azt — előbb-utóbb megváltoztatni.

Az inditvány második részének — egy közös európai kodexnek — lehetlenségét legpraegnansabban mutatja a jelen franczia-porosz háboru. Olyan lenne a kongreszus, mely e kodexet alkotná, mint a szabó, ki nagy, kis emberrel egyiránt egy szabásu ruhát akarna erőszakolni. Vagy nem különbözők-e szintugy — kérdi — Európa népei, mind kulturai, mind financziális tekintetben? — Ő nem hangsulyozhatja eléggé, hogy törvény egyedül nem teremthet semmi nagyot, a törvény csak a meglevő viszonyokat rendezheti s ezekhez képest annak különbözőnek kell lennie, mint különbözők világszerte az érdekek s az eszközök, mik a kereskedést képviselik. Ismételve utal példaként a jelen háborura. Ezek folytán Nagy János inditványát nem találja elfogadhatónak s ajánlja előterjesztendő saját véleményét.

Fischer Kálmán jegyző olvassa Schnierer Gyula miniszteri osztálytanácsos véleményét Nagy János inditványát illetőleg. *(Lásd e véleményt lapunk 38-ik számához csatolt mellékletben.)* Schnierer elismeri annak szükségét, hogy, mint a világ, a jog is haladjon elő utján, azaz átalánosodjék. — Ha a vasutak felelőssége egy országban más, mint a másikban, ez ép oly abnormis állapot, ép ugy lehetetleniti a forgalmat, mintha a sinvágányok lennének különbözők Ha a szerződés egy országban több vagy kevesebb jogérvénynyel bir, a kereskedés lehetetlen. Schnierer ennélfogva nélkülözhetlennek tartja, hogy — daczára némelyek ellenzésének — a kereskedelmi és váltójog lehetőleg egyenlővé tétessék. Már a „Journ. des economistes" két év előtt, s a flórenczi iparkamra taval egyaránt hangsulyozta ennek szükségét. De a hatalmak féltékenysége egy időre, mint épen ma, midőn az észak-német szövetség vonakodik részt venni a meter-rendszer ügyében Párisban szándékolt kongreszuson, — ezt hihetőleg lehetetlenné teszi. Különben már taval Kairóban volt is ily nemzetközi kongreszus. Ha áttekint a külföldi kereskedelmi törvényeken, két rendszert lát számbavehetőnek: a franczia „Code de Commerce"-t s a német kereskedelmi törvénykönyvet. Ő az utóbbihoz csatlakozik, miután a „code de commerce" revideálása már Franczia országban is csak idő kérdése. Nagy János inditványa ellen még az a kifogás is van, hogy határozatot inditványoz holott a gyülés csak véleményezhet. Ennélfogva, bár pártolja lényegében, el nem fogadhatja, s következő i n d i t v á n y t hoz javaslatba:

„Mondassék ki a magyar jogászgyülés meggyőződését, miszerint kivánatosnak tartja, hogy az összes kereskedelmi és hiteltörvényeknek ugy anyagi, valamint alaki részei európaszerte egyenlő egy nemzetközi kongreszsus által kidolgozandó alapelvekre fektettessenek, és hogy addig is, mig ily átalános nemzetközi jogelvek megállapittatnának: Magyarországra nézve minél előbb alkotandó és hatályba léptetendő kereskedelmi és váltótörvény, fővonásaiban és alapelvei tekintetében a német kereskedelmi törvénykönyv és váltótörvény szabályaihoz alkalmaztattassék.

Gerlóczy Gyula, mint előadó nyilatkozik Schnierer Gyula véleménye és inditványa fölött s mellőzendőnek véleményezi azért, mert Nagy János inditványát a nemzetközi kongresszus tárgyában ez inditványt is magáévá teszi; — nem fogadja el továbbá azért sem, mert csupán a külkereskedelmet veszi tekintetbe, továbbá, mert nem tartja czelirányosnak, de a jogászgyülés tekintélyével sem megegyezőnek egy létező törvényt átvenni.

Az inditvány bővebb megvitatása alól fölmentve érzi magát annál is inkább, mivel Nagy János inditványa biralatában mindezekről bőven nyilatkozott. Csak az ellen tiltakozik erélyesen, hogy a jogászgyülés azon határozata által, hogy a német kereskedelmi törvény elfogadtassék a magyar alapjául, érv adassék azok kezébe, kik ugyis egész legiszlativ működésünket puszta másolásnak szeretnék bélyegezni. Ezek után elvetvén, mindkét inditványt, ajánlja elfogadásra a következőt:

Inditvány.

„Nyilatkoztassa ki a magyar jogászgyülés, hogy kereskedelmi s hiteltörvényeinknek minden irányban kipuhatolt szükségeihez mért, nemzetgazdászati érdekeinknek megfelelő haladéktalan átalakitását mulhatlan szükségesnek tekinti, és e részben a külforgalom igényeinek is eleget teendő, mindazon viszonyokban, melyek független bármely államtól mindenütt egyenlők, a külföldi törvényhozást is lehetőleg figyelemre méltatni kivánja.

Ertl Károly kivánja, hogy mielőtt az átalános vita e három javaslat fölött megkezdetnék, olvastassék föl dr. Apáthy inditványa is, mint velök lényegében összefüggő.

Dr. *Apáthy* István röviden ajánlja elfogadtatni a következő

inditványt

hiteltörvényeinknek kozmopolitikus szellembeni átalakitása iránt: mondja ki a jogászgyülés, hogy hiteltörvényeink gyökeres átalakitását égető szükségnek tekinti, és hogy kivánatosnak tartja, miszerint alkotandó hiteltörvényeink kozmopolitikus jellegüek legyenek.

Nagy Ödön jegyző olvassa Gerlóczy Gyula előadó véleményét Apáthy, Nagy Jánoséval lényegileg egy inditványa fölött, a mely végül ugyanazon indokok alapján, mint Nagy Jánosét, nem fogadja el az inditványt.

Zsoldos Ignácz véleménye, mint az előadóé, kozmopolitikus jelleget, szintén nem tartja czélszerünek, felolvasottnak vétetik.

Az átalános tárgyalást megkezdi:

Ertl Károly, nem tartja a jogászgyülés föladatának azt, hogy egy nemzetközi kongreszus összehivatását kezdeményezze, s igy ajánlja Schnierer inditványát az illető szakasz megváltoztatásával.

Ary Ödön csodálkozik azon, hogy a jogászgyülés, mely aklamáczióval fogadta az igazságügyminiszter azon enunciácziját, hogy a történeti jog megszünt kizárólagos lenni, hogy épen e jogászgyülés, s ennek ép kereskedelemjogi szakosztálya nyilatkozott az átalános európai hiteltörvényhozás ellen. Szegénységi bizonyitvány szóló szerint nem az, ha más nemzetekkel egy alapon hozunk törvényt, de szegénységi bizonyitvány maga a szegénység, melyben, látjuk és érezzük, jelen nem átalános törvényeink folytán vagyunk. Hivatkozik a közvéleményre, mely mind az országgyülés, mind az érdekeltek részéről, az ipartörvényjavaslaton oly változtatásokat tenni kényszeritett, a melyek annak európai átalános jellegét növelték. Ajánlja Schnierer inditványát.

Szántay Adolf egy, Gerlóczyétól lényegileg el nem térő ötödik inditványt ad be.

Gerlóczy felel a véleménye s inditványa ellen felhozottakra. Tiltakozik az ellen, mintha ő a szeparatizmus mellett szólt volna, mert ő szivesen hozzájárul a külföld nézeteihez ott, hol azok érdekeinkkel találkoznak. Első szükségnek tartja, hogy minden törvény a nép egyéniségéhez legyen idomitva, de csatlakozni egy törvényhez, anélkül, hogy saját individuális érdekeinket figyelembe vennők, nem tartja czélirányosnak. Ajanlja inditványát.

Teleszky, miután kifejtette, hogy az inditványok között lényegileg mily kevés a különbség, csatlakozik Gerlóczy inditványához.

Nagy János hangsulyozza, hogy idegen törvények elfogadását ő is roszalná, s ép azért akarná az elfogadandó törvénykönyvet európai kongreszuson, a hol minden nemzet érdekei érvényesülhetnének, megállapittatni. Ő nem akar e kongressusnak legiszlativ jelleget, sőt inkább csak, mint konzultativ testületeket kivánja, minők a német jogászgyülések. Szerkezetileg visszavonja inditványát; s csatlakozik Gerlócziéhoz.

Dr. *Apáthy* István rosz néven vette az előadótól, hogy az ő inditványát elvetette, s helyette egy ugyanoly értelmüt szerkesztett. Hosszasabban bizonyitja az átalános európai kereskedelmi törvénykönyv szükségét, s hozzájárul végül Gerlóczy inditványához.

Hosszas, háromszorosan megujuló tárgyrendi vita után végre elnök fölteszi a kérdést s a többség elfogadja az átalános tárgyalás alapjául Schnierer inditványát, a mely azután lényegtelen módositással a részletes tárgyaláson is — Ary és Teleszky csekély módositásával — keresztül megy.

Szakosztályi előadónak a közgyülésbe Ary Ödön választatott meg. Ülés vége $^3/_4$1 órakor.

A II. szakosztály délután 3 órakor elkezdett folytatólagos ülésében áttért napirendjének 2. pontja tárgyalására, Held K. inditványara a csődtörvény reformjára vanatkozólag.

Held K. indokolja inditványát azon siralmas állapottal, melyben csődügyünk ma van, ugy, hogy a bukás, a krida ma már rendszeres mesterséggé vált; kérdi, hogy nem osztja-e mindenki azon nézetét, hogy a hamis bukó elnyerje büntetését? s hogy a csőd esetében minden igazságos követelés aránylagos kielégitést nyerjen. Ő külön eljárást kiván a kifogásolt és kifogásolatlan liquidáczióra. Kéri inditványa elfogadását.

Ezután dr. *Apáthy István* egyetemi tanár, mint előadó, következőleg nyilatkozott:

Tisztelt szakosztály! A magyar jogászgyülés állandó bizottsága által dr. *Held Kálmán*, pesti ügyvéd urnak, a csődtörvény tárgyában benyujtott inditványa előadásával megbizatván, ebbeli feladatomnak következőkben vélek megfelelhetni:

Az inditvány, mely fejtegetéseim tárgyát képezendi, szószerint következő:

Mondja ki a jogászgyülés:

Egy ujabbi csődtörvénynek alkotásánál következő alapelvek lennének figyelembe veendök:

1) A perügyelő, valamint a tömeggondnok a hitelezők szótöbbsége által választatik.

2) A bejelentett követelések valódisága felett, a mennyiben nem kifogásoltatnak, perbeszédek nélkül közös itélet hozandó. A kifogásolt követelések külön perre utasitandók.

3) A valódiaknak megállapitott követelések a realisált vagyonból, a mennyire lehetséges, a bejelentett összes követelésekre való tekintettel, kifizetendők.

A kifogásolt és perutjára utasitott követelések az eljárás befejeztéig ugyanazon arányban biztositandók.

4) Mindaddig mig fel nem osztott csődvagyon létezik, követelések a tömeg ellen bejelenthetők és a bejelentés idejekor még létező vagyonban a többiekkel egyformán részesülnek.

5) A rendes és váltóhitelezők ugyanazon osztályba szavazandók.

6) A csődnyitás következményei tekintetében, a vagyonbukott politikai és polgári jogai is megszoritandók.

7) A bukott ellen hivatalból inditandó bünper nyilvánosan tárgyalandó.

8) A csőd megszüntetendő, ha a hitelezőknek $^2{}_3$ része, melyek a bejelentett követeléseknek legalább $^2/_3$ részét képviselik, a csődmegszüntetésbe beleegyezik.

A bele nem egyező hitelezőknek követeléseik aránylagosan kifizetendők, a ki nem fizetett részre nézve fenmarad abbeli joguk, azt a csődön kivül érvényesiteni.

Inditványozó ur, habár ezt nyiltan nem fejezi ki, csődtörvényünket felette hiányosnak tartja, s e hiányon egy ujabb csődtörvény alkotásával vél segithetni, egyuttal kijelölvén azon alapelveket, melyek szerinte, alkotandó uj csődtörvényünkben alkalmazandók lennének.

Ezen inditvány nézetem szerint helyesen két részre osztható; mert még egyrészről — habár implicite — egy ujabb csődtörvény alkotását javalja: másrészről kijelöli azon alapelveket, melyek az alkotandó csődtörvény basisaul szolgálnának.

A mi az inditvány első részét illeti, szivesen járulok inditványozó ur véleményéhez és nem vonakodom kijelenteni, miszerint jelenlegi csődtörvényünk, mely sem a kor kivánalmainak, sem a tudomány mai állásának meg nem felel nem kis mertékben segité elé a külföld idegenkedését, ez által kereskedésünk óhajtott kifejlődését, hitelünk megszilárditását lényegesen gátolván.

Nem is emlitve azon körülményt, hogy csődtörvényünk főbb momentumaiban mennyire eltér nyugoti szomszédaink

hasonló törvényeitől, — a tisztelt szakosztály minden tagja igen jól tudja, hogy csődtörvényünk keretébe, az ausztriai polgári törvénykönyv 8 évi uralma alatt megváltozott, magánjogi viszonyaink, az ujannan keletkezett jogi intézmények mennyire nem illenek bele; hogy a harmonia e tekintetben az országbirói értekezlet intézkedései által helyre állitva nem lett, de a törvénynek toldozása által helyre állitható nem is volt soha; hogy csődeljárásunk mellett — ha csak a bukott ki nem egyezik — a hitelezők kielégitésére a legtöbb esetben évek hosszú sora kivántatik: hogy a csődhitelezőket sem a csődvagyon kezelése, sem annak értékesitése körül oly befolyás nem illeti, mely őket a tömeggondnok és választmány önkénye ellen sikeresen megvédené; hogy végre sem a csőd, sem a büntető törvényben alkalmas intézkedés nem foglaltatik arra nézve, hogy a csalással párosult bukásoknak eleje vétessék, vagy azok kellő szigorral megfenyittethessenek.

A panaszok ez irányban oly sürüek, hogy azokat ignorálni nem lehet; a külföld részéről annyi alapos megrovást kelle az általam jelzett hiányok miatt tapasztalnunk, miszerint ezen sajnálandó állapot mielőbbi megszüntetését anyagi érdekeink és reputationk egyaránt jogosan követelik.

A hiányos és alapjaikban elavult törvények toldozása, oly országban, mely jogi intézményeinek legnagyobb részét gyökéresen átalakitani kénytelen, a tapasztalás tanusága szerint azon nem helyeselhető experimentálások közé tartozik, melyek anélkül, hogy a bajt gyökeresen orvosolnák, a jelenben csak zavarokat szülnek, a jövőben pedig az okszerü codificálást nehezitik meg. E tekintetben sokkal többet tapasztaltunk a lefolyt két évtized alatt, hogy sem káros jogi állapotunk orvoslásánál félrendszabályokat alkalmazni kivánhatnánk.

Én részemről elérkezettnek hiszem az időt, hogy saját káronkon okulva, számot vessünk a megváltozott viszonyokkal; hogy az ujitástóli idegenkedésből kibontakozva a jelen kor szinvonalára emelkedjünk s jogi intézmény-ink közül azokat, melyeket a megváltozott viszonyok tarthatlanokká tettek, korszerüen átalakitsuk. — E tekintetben — habár sok irányban szükséges az orvoslás — okszerü reformot alig igényel valami inkább, mint épen a csődtörvény. Ennek gyökeres átalakitását a codificatió egyik legsürgősebb teendőjének tekintem, és meg vagyok győződve, hogy a magyar jogászgyülés ez iránybani megállapodása a közóhajjal fog találkozni.

Igen helyesen jegyzi meg inditványozó ur inditványa bevezetésében, miszerint a csődeljárást önállóan, tehát tekintet nélkül a codificatio egységes tervezetére életbeléptetni lehet; mert habár a csődeljárás némely consequentiái a polgári és büntető törvényben nyerhetnek csak illetékes szabályozást, — e körülmény a csődtörvény önálló életbeléptetésénél azért nem képezhet nehézséget, mert az emlitett consequentiák, általánosságban és figyelemmel a codificatio követendő irányára és elveire, egyelőre a csődtörvényben is szabályozhatók.

A mi az inditvány második részét, vagy is azon alapelveket illeti, melyek inditványozó ur nézete szerint alkotandó csődtörvényünknél figyelembe veendők lennének, — bár ezen elvek nagy részének alkalmazását, melyeknek helyessége ellen általában kifogást tenni alig lehet, kivánatosnak kell tekinteni, inditványozó urral nem lehetek egy véleményben; nem mintha az általa felállitott elveket általában nem pártolnám, hanem mert azok szerintem egy enuntiatio keretét meghaladják, egy létesitendő törvénynek pedig minden fő momentumát ki nem meritik; tehát nem elegendők arra, hogy a codificatiónak irányadásul szolgáljanak.

A magyar jogászgyülésnek azonfelől, hogy hivatva van a törvényhozás fontosabb kérdéseiben illetékesen nyilatkozni, — egyik pronunciált és eminens czélja a korszerü reformokra egészséges elvek megállapitása által irányadólág hatni. Ha a magyar jogaszgyülés e czélt, melyet működésében szem elől tévesztenie nem szabad, — elérni akarja; ha elvek megállapitása által a codificatio valamely ágában korszerü reformokat akar létesiteni: nézetem szerint oly elveket kell megállapitnia, melyek egyrészről a viszonyok minden jogos követelményének megfelelnek, másrészről a tárgynak, melyre vonatkoznak, fő momentumait lehetőleg kimeritik.

E szempontból tekintve a felállitott elveket, azokat minden czélszerüségük mellett határozottan elégteleneknek kell tekintenem arra nézve, hogy a magyar jogászgyülés által, alkotandó csődtörvényünk basisául pronunciáltassanak.

De tekintsük közelebbről, melyek azon momentumok, mik az inditványozó ur általa felállitott elvekben megoldást nyernének. Ezek a következők:

a) a perügyelő és tömeggondnok mikénti választása;

b) a nem kifogásolt követelések mikénti elbirálása és kielégitése;

c) a bejelentési határidő;

d) a váltó és egyéb követelések parificálása;

e) a csődnyitás következményei s a bukott ellen inditandó fenyitő eljárás mikénti tárgyalása; és

f) a csődmegszüntetés modalitásai a hitelezők számaránya szempontjából.

E momentumok a csődeljárásban minden esetre igen fontosak, s csak kivánatosnak lehet tekinteni, ha azok a codificatio tájékozásául megállapittatnak; azonban szerény nézetem szerint ezeken kivül van még több, még pedig oly fontos momentum, melyeknek tisztába hozatala nélkül a codificatiónak csak igen hiányos kiindulási alapot nyujtanánk.

Nem akarok a tisztelt szakosztály türelmével visszaélni, de tanácskozásunk korlátolt tartama sem engedi meg, hogy azon elveket, melyek szerintem egy ujabb csődtörvény alkotásánál figyelembe veendők lennének, minden minutiáikban taglalgassam; azért csak azon momentumok felsorolására fogok szoritkozni, melyekot, mint a csődeljárás cardinalis tételeit figyelmen kivül hagyni nem lehet.

A codificatiónak — ha retrograd irányt követni, vagy staguálni nem akar — nézetem szerint kellő tekintettel kell lenni a tudomány és tapasztalás azon vivmányaira, melyeknek helyességét és czélszerüségét a gyakorlat constatálta. Ebből folyólag azon elvekben, melyek egy alkotandó törvény alapjául szolgálnak, határozott enunciationak kell foglaltatni az iránt: mi és mennyiben lenne meghonositandó azon intézményekből, melyeket a haladó kor egyebütt létesitett. E tekintetben pl. igen fontos annak elvi megállapitása, hogy a csődügyekben általában csak egyféle, vagy a bejegyzett kereskedőkre nézve külön eljárás legyen-e megállapitva? És a mennyiben az utóbbi mód acceptáltatnék, — mennyiben volna tanácsos és czélszerü bejegyzett kereskedőkre nézve a formaszerü csőd eljárás mellőzésével, vagy azt megelőzöleg bizonyos esetekben és bizonyos consequentiák mellett a moratorium intézményét meghonositani?

A kereskedés mai állásában, mely oly széles összeköttetést tételez fel, a kereskedő gyakran, minden előrelátása mellett, oly helyzetbe juthat, melyben anélkül, hogy valóságos fizetési tehetlenségbe esnék, rövid időre elvállalt kötelezettségeit nem teljesitheti. Ez nálunk, annálinkább megtörténhetik, mert a hitelviszonyok tán sehol sincsenek annyi és oly kiszámithatlan horderejü factorok befolyásának kitéve, mint nálunk. Ily körülmények közt valóban nagy fontossággal bir annak elvi megállapitása, hogy a kereskedés és hitel érdekeinek megóvása végett a csődeljárásban mily intézmény volna létesitendő?

Azon elvek közt tehát, melyeket a magyar jógászgyülés alkotandó csődtörvényünk basisául megállapitani kiván, nézetem szerintokvetlenül szükséges az iránt is nyilatkozni, hogy a csődeljárásnak minő nemét és minő modalitások közt kivánná meghonositani.

A csődeljárás bármily iránybani felosztása vagy megállapitása nélkülözhetlenné teszi azon elvek körvonalozását, melyek szerint a birói illetőségnek ép oly fontos mint practicus kérdése egyik, vagy másik esetben megoldását nyerendi. Az illetőség a csődeljáras egész organismusával szoros összefüggésben lévén, felületessé válnék minden javaslat, ha alkotandó csődtörvényünk főelvei megállapitásánál e kérdést érintetlenül hagyná.

A csődnyitás által a közadósnak harmadik személyek iránti jogi viszonyaiban — a mennyiben a közadós helyébe a hitelezők összessége lép — lényeges változás történik. E változás nézetem szerint szükségessé teszi, hogy a csődtörvényben azon jogviszony, melybe a hitelezők összesége mint a bukott jogutódja harmadik személyek irányában lép, a jog és méltánnyosság postulatumának megfelelőleg szabályoztassék. Azon főelvekben tehát, melyek alkotandó csődtörvényünk basisául szolgálandnak, e jogviszonyt s annak consequentiát legalább főbb momentumaikban körvonalozni mulhatlanul szükséges.

A telekkönyvi intézmény, mint a hitel eg ik alapfeltétele, a magánjogi viszonyok bármi iránybani rendezésénél különösen megkivánja a törvényható figyelmét; azon jogviszonyok, melyek ezen intézményből kifolyólag keletkeznek, sokkal fontosabb, következményeik sokkal nagyobb horderővel birnak, hogy sem azon a csődeljárásban külön és sajátságaiknak megfelelő intézkedést nem igényelnének. E tekintetben mindenekelőtt nagy fontosságu annak elvi megállapitása: hogy a csődeljárásban a jelzálogilag biztositott jogok és követelések a többi követelésekkel egyenlő, vagy külön és minő eljárás szerint lesznek ér-

vényesitendők és kiegyenlitendők? E kérdést részemről oly fontosnak tartom, miszerint azon főelvekben, melyek életbeléptetendő csődeljárásunknál figyelembe veendők lesznek — e tekintetben hézagot hagyni annál kevesbé kivánnék, mert a jogok és követelések ez irányban classificálása szolgálhat csak básisul azok mikénti kielégitésére nézve.

Azon elvek közt, melyeket inditványozó ur, alkotandó csődtörvényünknél figyelembe vétetni kiván, a többi közt kiemeli a csődnyitás következményeit, a mennyiben a bukott politicai és polgári jogait megszorittatni kivánja. — Részemről szinte óhajtom, hogy alkotandó csódtörvényünk főelveiben ez iránt intézkedés foglaltassék. E tekintetben azonban tovább kivánnék menni, a mennyiben a főelvekben az érintett jogok mikénti megszoritását legalább nagyjában körvonalozni ohajtanám. A polgári és politicai jogok megszoritását, a teljes egyéni szabadság korlátozását oly fontosnak tartom, mikép nélkülözhetlennek tekintem, hogy e részben azon főelvekben, melyek alkotandó csődtörvényüknek alapul szolgálandnak, a törvényhozásnak szabatos irány jelöltessék ki.

Midőn az előadottakat, mint oly elvkérdéseket kivántam kitüntetni, melyek szerintem az inditványozó ur által felállitottakon kivül, alkotandó csődtörvényünknél figyelembe veendők lennének, — ezzel egyátalán nem akartam kijelenteni, hogy egy alapos csődeljárásnak minden momentumát kimeritettem. Előadásom e tekintetbeni hiányosságáért tán azon körülmény szolgálhat mentségül, hogy előadói tisztem korlátait léptem volna túl, ha a benyújtott inditvány taglalásán túl terjeszkedve, a csődtörvény tekintetében kimeritő javaslatot mutatok be, mielőtt a magyar jogászgyülésnek alkalma lett volna csődtörvényünk átalakitásának szüksége felett elvileg nyilatkozni.

Előadásom kezdetén szerencsém volt kijelenteni, hogy csődtörvényünk gyökeres átalakitását égető szükségnek tekintem, hogy kivánatosnak tartom, miszerint a magyar jogászgyülés hivatásának megfelelőleg ez irányban egészséges elvek megállapitása által, a nélkülözhetlenné vált reformra irányadó befolyást gyakorolni igyekezzék; miután azonban ezt nézetem szerint egy minden tekintetben kimeritő és indokolt javaslat nélkül sikeresen nem teheti, — a következő inditványt vagyok bátor a tisztelt szakosztály elé terjeszteni:

Mondja ki a magyar jógászgyülés:

Hogy egy uj csődtörvény mielőbbi életbeléptetését szükségesnek tartja. — Evégből az állandó bizottságot bizza meg, hogy az alkotandó új csődtörvény főelvei iránt az inditványozó ur által kijelölt elvek figyelembe vétele mellett a jövő évi magyar jogászgyülésnek indokolt javaslatot mutasson be.

Utána fölszólalnak és kisebb-nagyobb mérvben eltérő véleményeket s inditványokat adnak be Teleszky István, Gyura Adolf, Nagy János, Ehrenfels Mór, Móri és Környey urak.

Ezután még egyszer ajánlja Held K. inditványát, de az elvettetik. Azután elfogadtatik az előadó azon véleménye, mely szerint uj csődtörvény alkotása szükséges.

Azután elvettetnek Teleszky, Nagy János, Ehrenfels Mór inditványa.

E szerint az előadó inditványa fogadtatott el; előadóul az öszgyülésbe Murinyi Endre választatott meg.

* * *

A III-ik szakosztály ülése.

(Szept. 26-án.)

A magyar jogászgyülés III-ik szakosztályában kétszázat meghaladó számmal jelentek volt meg a tagok. Napirenden *Engert Tivadar,* pestvárosi tiszti ügyésznek következő inditványa volt:

„Az uj büntető törvénykönyv alkotása alkalmával a halál, mint büntetés mellőzendő, mert a halál, nem büntetés — mint ilyen jogi alappal nem bir, és a kivánt czél elérésére nem is alkalmas.“

Az inditványozót illetvén az első szó, ez előadja, hogy ezen kérdést annyira megérettnek tekinti, miszerint nem is tartja szükségesnek hosszasabban indokolni. Ha lesznek ellenvélemények, fentartja magának a vitatkozás befejezése előtt ezekre válaszolni.

Elnök a tanácskozási szabályok értelmében, áz ideiglenes bizottmány által választott előadót hivja fel nézeteinek nyilvánitására.

Dr. Friedmann Bernát előadó jelenti, hogy az inditvány ellenében egy ellenvélemény érkezvén be dr. Brode Lipót pesti ügyvédtől, ezt előbb egész terjedelmében felolvastatni inditványozza, ennek megtörténte után, fogja saját nézetét előterjeszteni. A felolvastatás elrendeltetik. *(Lásd e véleményt lapunk 38-ik számának mellékletében.)*

Ezen ellenvélemény a halálbüntetés megtartását javasolja a következő indokolással:

szükséges, ugymond, a halálbüntetés megtartása addig, mig az állam a közbiztonság fentartására alkalmasabb eszközökkel nem bir. Előbb ezeket kell megteremteni s csak ha ezekkel birni fogunk, lehet e kérdés felett vitatkozni. De a halálbüntetést különben is jogosnak tartja, mert ugyanazon érvek, melyek a halálbüntetés jogossága ellen szoktak felhozatni, a szabadságbüntetés ellen is felhozhatók. Az államnak ép olyan joga van az emberi élethez, mint az egyéni szabadsághoz. Egyik sincsen neki lekötve, s mégis gyakorolja, mert a közbiztonság, az államletköveteli. Czélszerü a halálbüntetés, mert elrettentő hatása kétségbevonhatlan. Igazságosan mérhető ki, mert a legaljasabb indokokból eredő gyilkosságokra lévén csak alkalmazandó, ezen legsulyosabb büntettek igazságosan toroltatnak a legsulycsabb büntetéssel vagyis halállal. Kötelessége alkalmazni a halálbüntetést, mert felelős az állam a polgárai élete ellen elkövetett merényletekért. Közmüvelődési állapotaink még nincsenek azon fokon, hogy a halálbüntetés eltörlése veszélytelenül megtörténhetnék. Ha igaz is, hogy a halálbüntetésnek egy igen nagy hiánya van, mert ha ártatlant ér, az helyrehozhatlan; igaz más részről az, hogy ezen hiányt a börtönbüntetés sem nélkülözi. Ha valaki megszenvedte az igazságtalanul reá rótt börtönbüntetést, ez sem hozható helyre, ha utólag az igazság, s a tévedés fel is derül. Ezeknélfogva nem pártolja a halálbüntetés megszüntetésére nézve tett inditványt; s arra kéri végezetül a jogászgyülést, hogy ezen kérdés eldöntésében nem a sziv, hanem az ész tanácsait kövesse, ne keresse az olcsó popularitást.

Ezen vélemény felolvasása, melynek itt rövid kivonatos tartalmát adtuk, egy órát vett igénybe.

Ezután Dr. *Friedmann Bernát* előadó emelt szót.

Igazat ad az ellenvéleménynek, hogy e nagy horderejü kérdésben nem a sziv, hanem az ész érveinek kell dönteni. S egyetért arra nézve is az ellenvéleménynyel, hogy e kérdés nem annyira jogossági, mint inkább czélszerüségi és szükségességi szempontból itélendő meg. Igazat ad, nem azon oknál fogva, melyek az ellenvéleményben hozatnak fel, nem is azért, mintha elismerné, hogy az államnak joga volna mindenhez, a mit czéljai elérésére szükségesnek tart; hanem meddőnek tartja a jogosság iránti vitatkozást azért, mert nincsen reménye, hogy az állam ezen képzelt jogáról lemondjon addig, mig azt czélszerü és szükségesnek tartja. Azért tehát épen a czélszerüség és szükségesség tekintetében akar czáfolólag szólni.

Előadó szerint minden büntetésnek, hogy czélszerünek legyen nevezhető, következő kellékekkel kell birnia. Legyen mindenekelőtt a büntetés igazságosan kimérhető, javulást ki nem záró, helyrehozható, ha ártatlant ért, elrettentő, biztos bekövetkezésü.

A mely büntetési nem, ezen kellékek legfőbbjeit nélkülözi, azt czélszerü büntetési nemnek nem tekintheti, az nem egyéb mint egy kétségbeesett eszköz, melylyel a rendezetlen belviszonyokban sinlődő állam, a saját hibái s mulasztásai által okozta veszélyeket erőszakos módon eltávolitani iparkodik. De sikertelenül iparkodik ezredek óta, s iparkodása örökké sikertelen marad: mert a választott eszköz nem czélszerü.

A halál nem büntetés, mert minden embernek meg kell halni, a halál órája az emberre minden perczben bekövetkezhetik. Sokan keresik a halált. Elfogadja tehát az inditvány azon motivumát, hogy a halál nem büntetés.

Eltörlendőnek tartja a halálbüntetést azért is mert a büntett nagyságához képest nem arányostitható, azért igazságosan ki nem mérhető.

A halálbüntetés kizárja a javulást.

Mondják ugyan, hogy a halálra itéltek utolsó perczeikben meg szoktak térni. Ez — előadó szerint — jobbára csak tettetés, mely kegyelemnyerésre számit, vagy kicsikart szavak, melyeket az öntudatlan ember desperatiójában kiejt.

A halálbüntetés, ha ártatlanon hajtatott végre, helyrehozhatlan. Az ellenvélemény azt mondja ugyan, hogy ez a börtönbüntetésről is áll, s iparkodni kell, hogy az eljárás oly korlátokat emeljen, p. o. a birák egyhangusága ban, melyek mellett ártatlanok elitélése lehetetlen legyen.

A halálbüntetés lehetetleniti az igazság utólagos felderitését, miután, ha némely körülmények iránt az igazságtalanul elitélt meghallgatása volna szükséges, a sirban az örökre néma marad.

A halálbüntetés nem is elrettentő. Mutatja az évtizedek hosszu sora. Azóta mostanig alkalmazták — sikertelenül. Nyers kedélyekre, a kik megszokták száz meg százszor koczkára tenni életöket, nem is lehet már elrettentő.

Nincs megye hazánkban, hol akasztófák ne lennének láthatók. Mint egy „Memento mori“ intik az arra menőket, hogy ne bűnözzenek. S mi hatásuk volt? Gyilkolnak most is úgy, mint évtizedek előtt. Csak elvaditják a kedélyeket. Naponta látunk embereket meghalni, a halál tehát közönyös előttünk s nem oly visszarettentő, mint az életfogytiglani rabság. Az 1840-ki magyar büntető törv. javaslat elejtette a halálbüntetést. Háládatlanság volna ezen elv üdvösségét meg sem kisértve, a halálbüntetésnél tovább is megmaradni. — Visszaesés volna, melybe a nemzet önnönmagát helyezné.

Dr. *Pulszky Ágoston* a halálbüntetés megtartását kivánja. Azt mondja, hogy létesittessenek előbb azon intézmények, melyek a megszüntetést veszélytelenné teendik. Népnevelés és törvény iránti tisztelet. A birák itélhetik csak meg, valjon megérkezett-e már azon idő, hogy a halálbüntetés megszüntethető, s akkor meg van győződve, hogy biráink megfogják szüntettetni, ha a törvényben benn is marad.

Dr. *Dárday Sándor* azt tartja, hogy kedvezőtlenebb időt a halálbüntetés eltörlése iránti vitatkozásra, választani sem lehetett. Két nemzet százezrei mészároltatnak le ártatlanul, ily időben kicsinyesnek tünik fel egynehány gonosztevő halálra vagy börtönre leendő itélhetése felett vitázni. Azonban hiszi, hogy ezen körülmény senkire sem fog hatni. Sőt épen azt bizonyitja, hogy a halál nem büntetés, mert a háboru is erőszakosan vet véget számtalan ember életének.

Tudom ugyan, hogy azt fogják mondani „dulce et decorum est pro patria mori“ a gonosztevő pedig szégyenhalállal mul ki. Oh uraim! bár magasztos lehet a hősies halál és szégyenteljes a gonosztevő kivégeztetése, csak arra akarom önöket figyelmeztetni, hogy népdalainkban s mondáinkban a szabadság harczosa Garibaldi és a rut rabló Patkó, egy és ugyanazon versben dicsőittetnek, és Rózsa Sándor mint a 48-ki függetlenségi harczunk hőse figurál.

Azt lehetne továbbá mondani, hogy épen a háboru bizonyitja, hogy az államnak joga van egyesek életéhez. Ez azonban nem áll. Itt önvédelemről van szó, melyben egyik állam a másikkal szemben áll. A bajon máskép segiteni nem lehet. De egyesekkel szemben az állam nincsen vétlen önvédelem állapotjában. Ha volna is, az elfogott gonosztevőt ugy is ártalmatlanná teheti, ha két kezeit legvágatja. Ne mondja erre senki, hogy embertelenség volna, mert fejét levágni még embertelenebb. Hogy a halál nem képes az embereket elrettenteni, legfényesebben bizonyitja az is, p. u., hogy akad elég ember, ki olyan bánya munkára is adja magát, hol pár év mulva bizonyos a halál, bizonyosabb minden esetre, mint a rablásnál, melynél a megszökés és megkegyelmeztetés reménye marad meg.

Egyébiránt, ha a büntetés czéljául a javitást valljuk, ugy ezen alapelv által is a halálbüntetés kárhoztatva van, *Pauler* koszorus tudósunk ugyan büntető jog tanában azt mondja: „a halálbüntetés javitó hatását sem tagadhatni erkölcsi értelemben, mennyiben a halál közeledtekor az ember kedélye leginkább megnyilik az erkölcsi tanitásnak, legkészebb a töredelmezésre“. Különös ellenmondás! Midőn az állam minden lehetőt elkövet, hogy a vallási segély által megtisztulás, bánat s oly hangulat idéztessék elő, melynél javulás remélhető volna, — őt mégis megöleti, természetesen mások elrettentésére.

Végre csak még azt kivánom figyelmeztetésül megemliteni, hogy azon tényközülmény, miszerint a halálbüntetés némely oly országban, hol az eltörülve volt s ismét befogadtatott, mit sem bizonyit, mert nem szabad e tényt meztelenül oda állitani, hanem vizsgálják meg a viszonyokat, melyek közt a halálbüntetés azon országokban visszahelyeztetett és azt fogják kivétel nélkül tapasztalni, hogy nem a közbiztonság fokozott veszélyeztetése, hanem forradalmi lázangások szolgáltak indokul.

Várady Mihály fentartandónak véli a halálbüntetést, tekintettel a nálunk elszaporodott rablógyilkosságokra. Magáévá teszi az ellenvéleményben foglalt érveket.

Dr. *Arany Károly* azon nézetben van, hogy addig, mig a halálbüntetés fentartatik, a betyárizmus, a kalandosság egy nemét képezendi, de ha megszüntetik, elvesztik a rablói név popularitását is, és kevesbülni fog. A tudomány feladata előre haladni. Ha a viszonyok mellett marad, nem tesz szolgálatot, mert erre a tapasztalat is elég. Ha addig várunk mig magas erkölcsi érzet, jó népnevelés és kitünő börtönök már ugyis fölöslegessé teendik a halálbüntetést, akkor nem felelt meg a tudomány azon hivatásának, hogy előbbre halad a mindennapos életnél.

Galu György megtartani ajánlja a halálbüntetést, mert a büntetés czélja elrettenés, s hogy a halál valóban elrettenő hatással bir, legfényesebben az igazolja, hogy a hol statarium hozatik be, a rablás és más nagy büntettek egy időig szünetelnek.

Nagy József kellemes eloquentiával és zamatos humorral czáfolja a halálbüntetés pártolóinak érveit. Tiszteli bennök a geniálitást, hogy elég bátrak és ügyesek még most a 19-ik század végén is a halálbüntetés megtartását védhetni. Érveiket azonban el nem ismerheti, s kéri a szakosztályt, hogy ezen nagy horderejü kérdést eldöntés előtt komolyan fontolja meg. Az embernek saját életéhez soha sincsen joga, de a máséhoz igen, hanem csak a vétlen önvédelem állapotjában. Az állam nem bir egyéb jogokkal, mint az egyes ember. De az állam csak az állammal szemben bir a vétlen önvédelem jogával. Pirulással mondhatná csak, hogy e jogra egy pár gonosztevővel szemben is szüksége van. De ha mondaná is, nem áll, mert az állam bir móddal másképen is ártalmatlanná tenni egy pár — már elfogott — gonosztevőt. Az ellenvéleményüek circulus vitiósust állitanak fel, midőn azt mondják, hogy előbb börtönök épitessenek, rendészet szerveztessék, s csak azután szüntettessék meg a halálbüntetés.

Népnevelés legyen a biztositék, népnevelés és erkölcsészet, melyet egy jó büntetőtörvénykönyv honosithat meg. Ha a törvényhozás a testi fenyiték eltörlését tartja szükségesnek, mért ne törölné el a legnagyobb testi fenyitéket, a halált.

* * *

(Szept. 27-én.)

Elnök megnyitván az ülést, dr. Engerth Tivadarnak inditványa vétetett fel folytatólag tárgyalás alá: „a halálbüntetés eltörléséről.“ Szót emel *Koromlay István*. Vannak emberek, kiknek megjavitásához semmi remény nincs többé, ezeket ki kell irtani.

Ritoók Zsigmond: A halálbüntetés igazságtalan és czélszerütlen. Hogy igazságtalan, ezt az ellenpárt is elismeri, csak az időt nem tartják még elérkezettnek az eltörlésre. Az állam egyes emberrel szemben nincs önvédelmi állapotban, tehát a véletlen önvédelem joga a halálbüntetést nem igazolja. Czélszerütlen is, mert nem rettent el. Azonkivül a szenvedélyből, és a haszonlesésből eredt büntettek közt nincs oly szembetünő különbség, mert nem pusztán agyból állunk, hanem szivből és érzelemből is, azért a halálbüntetésnek csak az egyik kutfőből eredt büntettekre alkalmazása következetlen. Tévedés továbbá, lehetséges még a legszorgosabb birónál is, ki például hamis tanuk alapján — halálitéletet mondhat.

Török Albert: A magyar jogászgyülésnek nem általános szempontból, hanem specifice magyar viszonyokból kell kiindulnia. A halálbüntetést eltörlendőnek tartja ugyan elvből, hanem az eltörlést időkérdésnek tekinti, s egyelőre annak felhagyását óhajtja.

Dr. *Mandel* Pál: A törvényeknek nem a nép hajlamaiból kell kiindulniok, hanem a törvényeknek kell oda hatni, hogy a nép erkölcsei és hajlamai megszelidittessenek. A halálbüntetés védői nem annyira a végrehajtásra, mint inkább a fenyegetésre fektetik a fősulyt, és ebben keresik a hatást, ezen hatás azonban, tekintve, hogy a végrehajtás ritkán következik be, igen kétessé válik. Nem azonnal kivánjuk eltörölni a halálbüntetést; hanem az alkotandó büntető-törvénykönyvben; addig pedig, mig ez elkészül, a börtönöket is lehet reformálni. Ha az uj büntető eljárásban az esküdtszéki intézmény behozatik, a halálbüntetés megtartása az igazságszolgáltatásra nézve veszélyessé válhatnék. Ha élotért életet kivánnak, miért nem kivánnak szemet szemért, fület, fülért? Szónok beszédét zajos tetszésnyilatkozatok közt végzi.

Mátyus Arisztid: A halálbüntetés jogos, ezt kétségbe sem vonja, és hivatkozik tekintélyekre. De czélszerü és szükséges is, azért elfogadja. Polemizál dr. Arany, dr. Friedman, Nagy József és dr. Dárday ellen. Mátyus Arisztid után

Pleszkott Henrik szólt pártolva az inditványt.

Szalay Ágoston azon nézetben van, hogy az egyén mindig átruházhatja önvédelmi jogát az államra, s igy a halálbüntetést nem találja jogtalannak, miután azonban látja, hogy mindenki óhajtja azon idő eljövetelét, midőn a halálbüntetés el fog töröltetni, ezt pedig egy jó börtönrendszernek kell megelőzni, inditványozza: „mondja ki az országgyülés, hogy szük-

ségesnek tartja egy oly börtönrendszer behozatalát, mely megelőzi a halálbüntetés eltörlését."

Vrabely György a halálbüntetés eltörlését pártolja, mert az államnak nincsen jogában másnak életét elvenni.

Illés Károlyt nem elégiti ki Brode inditványa, de a halálbüntetés eltörlését sem kivánja, s igy inditványozza, hogy a szakosztály térjen át egyszerüen napirendre.

Mártonffy Károly szerint a halálbüntetésnek főczélja nemcsak az elrettentés, hanem a büntetés is. Megengedi, hogy a tudomány kimondhatná a halálbüntetés eltörlésének elvét, de a mi népünk még nincs a müveltség azon fokán, hogy ezt alkalmazni lehetne.

Pribék Antal székesfehérvári polgármester a halálbüntetést nem tartja elrettentőnek, mert hol történt több kivégzés, mint a Tisza vidékén, s mégis hol van több rablás és gyilkosság, mint ott. A büntetésnek egyik nemes czélja a javulás, ezt pedig nem lehet elérni a halálbüntetés alkalmazása esetében. A halálbüntetés sulya nem annyira a bünösre nehezedik, mint inkább az ártatlan családra. Pártolja Engerth inditványát.

Elnök ezután bezárja az ülést.

* * *

(Szept. 28-án.)

Elnök: Csacskó Imre; a szólók sorát Komáromi Ferencz nyitotta meg.

Komáromi Ferencz a jogbiztonság védőjeül a börtönrendszert óhajtja és nem a kötelet, mert a büntetésnek nemcsak a megtorlás, hanem a javulás is egyik főczélja, pártolja a büntetés eltörlése iránti inditványt.

Veszprémi Gáspár nem akarja a halálbüntetés eltörlését, mert hisz ezen büntetés által az állam elakarja rettenteni a népet a büntől.

Urényi V. az inditvány mellett, Lázár András az ellen beszélt.

Nagy Sándor az inditványt pártolja, miután a halálbüntetést testi büntetésnek tartja, ez pedig embertelen.

Csukossi Károly: A mi föladatunk nem az: elvileg eldönteni vajjon fentartandó-e átalánvéve a halálbüntetés vagy sem? de hogy jelenleg czélszerü lenne-e hazánkban annak megszünése? Elvileg szóló is elismeri a halálbüntetés eltörlésének szükségét, azonban tényleg még most nem tartja azt kivihetőnek Magyarországra nézve.

Az államnak a büntetéshez joga van, s miután minden államban a nép élet, a szokások, a jellemek, a műveltségi fok különbözők, világos, hogy a büntetésnemeket is azon alaptényezőkhöz mérve kell megállapitani, ha eszélyesen akar eljárni. Ennélfogva az egyes államok büntető törvényei nem lehetnek egyenlők. A népek fejlődésében nincs ugrás, nincs részletesség. A hol a nevelés folytán müveltség létezik, ott a jogi intézmények mintegy maguktól változnak; mert nem a törvény teremti az életet, de az élet a törvényt. E kérdésnél tehát tekintetbe kell vennünk hazánk állapotát.

Nemzetünk jellemo vad, szilaj, nyers, mely az alattomosságot nem ismeri s kérkedik azzal, ha legénykedhet, ha erőszakoskodást vihet véghez.

A büntetések közül kezdetben csak egyedül testi vagyis érzési büntetések voltak: később a testiekhez a lélekrehatók is járultak, az ujabb korban főleg ez utóbbit használják, de az előbbit sem vetették el. Hazánkban még nem jött el azon idő, melyben népünk a lélekreható vagyis benső büntetésről teljes ismerettel birna, és igy a halálbüntetés eltörölhető lenne.

Szakálos inditványozza, hogy a szakosztály az igazságügyminiszter figyelmét hivja föl az 1840-ben kidolgozott büntetőtörvény javaslatra.

Nagy Ferencz a halálbüntetés fentartása mellett, Naskovics az ellen beszélt.

Csacskó Imre. Tudva van, hogy a büntetéseknek és különösen a halálbüntetésnek igazolásául a bölcsészek és jogtudósok fáradozásai, s búvárlatai folytán, több elméletek jöttek létre; melyeknek azonban egyike sem olyan, hogy az ellen alapos kifogást tenni nem lehetne. Hasznos eredménye az elméleteknek mégis tagadhatlan, mert azonkivül, hogy a büntetéseks átalában a büntető jog körüli nézeteket tisztázták, több sarkigazságoknak megállapitását eszközölték. Ilyen az, hogy a büntettest a büntetés végrehajtásánál a büntettesen kivül lévő valami czélnak elnyerésére eszközül használni nem szabad; hogy a büntetésnek nagysága a büntettesbon létező mozzanatok szerint határoztassék meg, és hogy a büntetés jogalapját csak az elkövetett büntettben találhatni. Sarkigazságul fogadható el a következő tétel is: ha a büntett által okozott rosz eredmény, a mennyiben az a büntettesben foglaltatik, megszüntetett, akkor a büntető hatalomnak nincs több teendője.

Ezek előbocsátásával vizsgáljuk, mi eredményt okoz a büntett, mi más jogának gonosz szándékból eredett megsértése. — A büntett más jogának megsértése által a megsértettnél *kárt* okoz vagyonában, becsületében, testi épségében, életében stb.; ezt anyagi kárnak nevezzük. A büntett továbbá *ingerültséget* okoz a megsértettben jogának megtámadása miatt, de másokban is, a mennyiben méltán attól tarthatni, hogy a büntettes hajlandó több *hasonló* büntetteket elkövetni, és hogy másokban is *inger* támad büntettet követni el. (Rosz példa, közveszély.)

Mi az *anyagi kárt* illeti, az kártéritési jogot alapit meg, mi gyakran érvényesithető, gyakran nem, ha t. i. az okozott kár magában pótolhatlan, mint testcsonkitás, megölés, vagy ha a büntettes *péld.* vagyontalansága miatt képtelen a kárt megtériteni.

Egyébiránt az anyagi kártérités a polgári magánjog körébe tartozik, mi oka annak, hogy a büntett által okozott kármegtérítésről a polgári törvénykönyv szokott határozni. Ezt tanusitja az is, hogy a kártéritési jog érvényisétéstől a sértett elállhat, vagy a bünperrel összefoglalhatja és ez az ugynevezett csatlakozási per (Adhaesions-Process).

Mi a sértettbeni *ingerültséget* illeti, az boszu szinét viseli, és a sértettnek egyénisége szerint különböző fokon mutatkozik. A büntett következtében támadt *inger* másokban büntett elkövetésére, a népnek müveltségétől, büntettrei hajlamától függ leginkább.

A *közbiztonság* megzavarásának okai közt az is lehet, hogy az állam kellő intézkedéseket a büntetteknek akadályozására felhasználni, elmulasztott. De mindez okok nem a büntettben és büntettesben foglaltatnak, és azért a büntetésnek alapjául mérveül nem szolgálhatnak.

Fenmarad a büntettből e szerint a gonosz szándok, és ennek folyománya: a szabadságnak a jogos korlátokon tulcsapongása; ezeket kell tehát mellőzni, mi, ha megtörténik, a büntettnek minden eredménye meg lesz semmitve, s az államnak, különösen a büntető hatalomnak megszünik teendője.

Most támad a *kérdés*: mikép lehet a szabadságnak tulcsapongását megszüntetni? felelet: a szabadságbüntetés által; mikép lehet a büntett által nyilvánitott gonosz szándékot mellőzni? felelet: a pótlólagos nevelés, tanitás és az erre alkalmas eszközök által. Ezek tehát a teendők, miknek teljesitésével a büntett minden következményeivel meg van szüntetve. Ezenfelül a büntettest még valami roszal, fájdalommal illetni, nincsen észszerinti alap.

A büntettesen kivül létező és a közbiztonság megzavarására vezető fentebbi okokat eltávolitani az államhatalomnak további teendője.

Már tekintve a *halálbüntetést*, mi csak a gyilkosságnál ajánltatik, az *anyagi kárt* meg nem tériti, az életet vissza nem adja; az *érzékire* hat közvetlenül, a büntett által tanusitott gonosz szándoknak eltávolitását nem czélozza, sőt inkább lehetetleniti, és nemcsak a szabadság tulcsapongását, hanem azt az élettel együtt végkép megsemmitvén, többet tesz, mint a büntett következményeinek megsemmitése végett szükséges, és boszulássá, talicvá fajul, mi — kisebb roszra *péld.* a testcsonkitásokra nézve már régen megszüntetett, a legnagyobb rosznál pedig t. i. a gyilkosságnál még fentartatik.

A szabadságnak korlátozása a gonosz szándéknak megtörésére, s a büntettesnek javitására használt módok és eszközök, ő reá bizonyosan roszul fognak hatni, és ő azt büntetésül veendi.

Az államot tekintve, a következők figyelembe veendők. Az államnak, hogy célját valósithassa, a kellő eszközöknek használatára joga és kötelessége van. Az állam czéljának valósithatása végett a *közbiztonságot* fentartani, tehát a büntetteket akadályozni kell; de midőn az erre czélszerü és szükséges eszközöket használja a következő észszerinti szabályt kell hogy kövesse; az enyhébb eszközök használandók előbb, és szigoruabbak csak akkor, mikor azok nem élengedők.

Az állam egy szerves egyesület, melyben minden szervnek, közegnek s közczélnak valósitására irányozva kell lenni, erre közrehatólag működni kell. Ha az emberi szervezetben csak egy szerv nem működik rendeltetése szerint, beteg az, és ha a szerv folytonosan igy működik, bekövetkezik a halál. Igy az államban is.

A büntettnek akadályozására az államnak több közegei működjenek közre, megszüntetvén a büntettrei okokat. Ilyek: a nevelés hiány, vagyontalanság, henye élet, felekezeti, osztályi

előitéletek, álbecsületérzet, hibás társadalmi, közgazdászati intézkedéseket, rendőrség és rendészeti intézkedések hiánya; hiánya a gyors és kikerülhetlen jog és különösen büntetőjogszolgáltatásnak; czélszerü büntető és rendészeti törvénykönyv, jól rendezett fogházak, a fogházból kiszabadultak körüli gondoskodás, felügyelet stb.

Ez és egyéb büntettekre vezető okoknak eltávolitására czélzó enyhébb módokat és eszközöket használja mindenekelőtt az állam, és ha mégis találkozik, ki büntettet követett el, azt büntesse, a fent előadottak szerint járván el.

Feltéve, hogy az állam kellőleg használja a büntettek akadályozására szolgáló eszközöket és módokat, alig lesz valaki, ki szükségesnek tartaná, a közbiztonság fentartása végett a halálbüntetéshez folyamodni; mi, annak a büntetthez, különösen a gyilkoláshozi viszonyzatát tekintve, sem helyeselhető az előadottak szerint.

Vajjon az államnak jelenlegi viszonyai közt a halálbüntetés czélszerü és szükséges büntetés a közbiztonság fentartása végett? e kérdésnek eldöntése tekintetéből a statisztikai adatokra szokott történni hivatkozás, melyeket azonban hogy czéljoknak megfeleljenek, akként kellene szerkeszteni, hogy egyszersmind a büntetteknek okait is tüntessék elő, s igy az államhatalmat figyelmeztessék a büntettek akadályozása végetti teendőkre.

Én tehát a *halálbüntetést* mellőzendőnek vélem, mert az *többet* eszközöl, mint a büntettek természote megkivánja, és mert az államnak hatalmában van *enyhébb* és czélszerűbb eszközöket és módokat a közbiztonság fentartása végett használni, mint a halálbüntetés.

Még két körülményt kivánok felemliteni. Gyakran hallani, hogy a gonosztevőt ki kell irtani, mint a *gyomot*; csakhogy a gyomot hasznossá tonni nem tudjuk, s azért azt kiirtjuk. Én a gonosztevőt inkább hasonlitom a vadgyümölcsfához, mit a kertészet szabályai szerint javitani, nemesbiteni szoktunk.

Ellenkezés mutatkozik abban, hogy midőn az *állam* a gyilkosságot, mi rendszerint indulatban szokott végrehajtatni, halállal fenyegetni, ő maga a gyilkost hideg vérrel, nyugodt megfontolással halálra itéltetni, s ünnepélyesen, mint áldozatot kivégezteti oly egyén által, kit a büntettes nem sértett; s igy maga teljesiti azt, t. i. az emberélettől megfosztást, mit másoknál tilt.

Végül dr. Bróde Lipót és Engerth Tivadar még egyszer ajánlották inditványaikat.

Hosszabb vita keletkezett a kérdés föltevésénél, mig végre is szavazás utján az Engert inditványa fogadtatott el, mely szerint a halálbüntetés megszüntetendőlenne. Előadókul Mátyus Arisztid és Ritook Zsigmond választattak meg.

* * *

A IV-ik szakosztály ülése.

(Szept. 26-án.)

Pósfay Károly, ki az állandó bizottság részéről a IV-ik szakosztály megnyitásával van megbizva, az ülést megnyitja, és a tagokat az elnök választására felhivja, egyszersmind elnökül *Szentléleky Gyula* urat a kassai ügyvéd egylet elnökét ajánlja. Az ajánlat elfogadtatott és Szentléleky ur rövid köszönő igékkel az elnöki széket elfoglalja. Alelnökké *Pósfay Károly* jegyzőkké *Teleszky István*, *Szathmáry Lajos* és *Ajkas Károly* urak választattak.

A napi rendtárgya a közjegyzőség honositása tárgyában beadott inditvány. Az inditványt benyujtá: *Pósfay Károly*.

Előadó: *Dr. Környey Ede*.

Az eredeti inditvány igy hangzik:

1. Mondja ki a magyar jogászgyülés: „hogy jogbiztonsági állapotunk javitását eredményező egyik lényeges jogi reformkép valamint a forgalom élénkitésére s a hitel emelésére, a népünkben elgyengült jogérzet szilárditására, a társadalmi rend és józan szabadság gyámolitására és irányadó hathatós befolyást gyakorló segédeszközkép is, a czélszerüen szervezett közjegyzői intézetnek, oly hivatási hatáskörrel hazánkban történendő behozatalát tekinti; mikép a közokiratok intézményének és egyátalában a magánjogi téren szükséges jogbiztossági előintézkedéseknek összes teendői, a behozandó közjegyzői intézet, kizárólagos hivatási hatáskörébe sorroltassanak nem különben mikép a közjegyzők által kiállitandó közokiratoknak végrehajtó és kizárólagos telekkönyvi bekebelezési jogerő tulajdonittassék."

Előadó az inditvány indokolásához fog hazánkban a törvénykezési szerkezet közegei, a bíróságok és az ügyvédek. Azon okiratokat melyeket az ügyvédek kiállitanak, a bíróság nem tartozik hiteleseknek tartani, mert az ügyvéd a felek magán érdekeinek képviselője, tehát közhitelességü okiratokat ki nem állithat. Valamint a váltó-ügyekben váltó-jegyzőket hozott be a törvény, ugy a köztörvényi ügyekben közjegyzők behozatalára van szükség. A közjegyzőség oly törvénykezési intézmény, melynek vezércsillaga: *a jogbiztonság*.

Hazánkban nem ismeretlenek, ily közhitelességgel felruházott személyek, ilyenek voltak az ország nagy birái.

Halmossy Endre következő inditványt nyujtj be:

„Törvénykezési rendszerünk korszerü átalakitásának szükségképi követelménye, hogy a közjegyzői intézmény, mint a bíróságtól és ügyvédségtől teljesen elkülönitett, működésében csak a törvények alárendelt és hatáskörén belül közhitelességgel felruházott okmányok kiállitására jogositott külön álló közhivatal szerveztessék."

Margitay Dezső barátja ugyan a közjegyzőségnek, de nem akarja azt egyébre, mint közhitelességgel biró okmányok kiállitására kiterjeszteni, azért a törvények végrehajtását nem kivánja rábizni s ezen irányban módositványt nyujt be. Sajnos, hogy a szakosztályi tagok egy része oly hangosan zajongott, hogy a beszéd több izben félbeszakittatott.

Bogdány Lajos. A tanácskozás szabályaihoz akar szólani. A jogászgyülésnek nem a részletek kifejtése feladata, hanem azon vezéreszmék megmutatása, melyik irányadása mellett fejlődik a jogélet. Azért nem akarja azt hogy itt a részletekbe bocsátkozzunk, hanem csak in principio mondjuk ki a közjegyzőség behozatalát.

Halmossy Endre szintén nem akar ugyan a részletekbe bocsátkozni, de abban sem tud megnyugodni, hogy a jogászgyülés egyszerüen kimondja a közjegyzőség behozatalát, a nélkül hogy azt részletekben körvonalozná, mert igy csak üres phrázis volna enunciátiója. Igaz ugyan, hogy a közjegyzőség ellen, a közvélemény egy nagy része hangosan szól, igy az országgyüés is a birói hatalom gyakorlatáról szóló törvényből kitörölte e szavakat: „a biró nem lehet közjegyző stb." ámde ezen odiumnak okai politikai indokok voltak, mert a Bach alatti közjegyzőség alkotmányellenes intézmény volt, és szervezete annyira hiányos volt, hogy méltán nyilatkozott ellene a közvélemény. Azonban reményli, hogy helyesebb szabályozás által ezen is segitve leend. Ajánlja saját módositványát, mely nézete szerint legczélirányosabb szervezetet nyujt a közjegyzőség számára.

Kacziányi Nándor és Boór József Halmossy-t pártolják, előbbi csak a közokmányok kiállitására akarja szóritani a közjegyzőség hatáskörét. A kérdéshez szólnak még Teleszky István, Ury és Schulek, a kérdés feltétele iránt vita fejlődött ki.

Elnök kimondá, hogy a szakosztály *egyhangulag* kivánja a közjegyzőséget és az inditványt szavazas alá bocsátá, midőn *Pósfay* inditványa nagy többséggel elfogadtatott.

* * *

Délután 3 órakor folytattatott az ülés és hosszas vita után *Halmossy* következő módositványa fogadtatott el:

„Mondja ki a magyar jogászgyülés meggyőződésekint.

Törvénykezési rendszerünk korszerü átalakitásának, szükségképeni követelménye, hogy a közjegyzőség, mint a bíróságtól és ügyvédségtől teljesen elkülönitott és önálló közintézmény szerveztessék, hogy a közjegyzők működésükben csak a törvénynek legyenek alárendelve és, hogy az általok hatáskörükön belől felvett okmányok közokirati erővel birjanak."

* * *

(Szept. 27-én.)

Elnök: Szentléleky Gyula 10 óra körül megnyitá az ülést; napirenden volt Lósy Tivadar inditványa a szóbeliség és nyilvánosság behozataláról.

Az inditványnyal szemben Halmossy Endre egy ellenvéleményt nyujt be, mely szerint a nyilvánosság és szóbeliség nemcsak a polgári, hanem a büntető-ügyekben is behozassék. Hodossy előadó a Halmossy féle módositványt pártolja.

Lósy Tivadar nem akarja ez utóbbira nézve most kimondani a nyilvánosságot, mert ez külön kérdés és nem e szakosztály elé tartozik.

Emmer Kornél és masok is ezen irányban nyilatkozván, Halmossy kész a büntető-ügyekre nézve behozandó nyilvánosságra vonatkozó inditványát visszavenni. Hodossy azt inditványozza, hogy Halmossy módositványából kihagyassék e

passus: „ugy a polgári-, mint büntető-eljárásra nézve.“ Ily módon Halmossy módositványa elfogadtatott, és előadójává Hodossy Imre választatott.

Tárgyalás alá került dr. Dárday Sándor inditványa az egyetem és a jogakadémiák rendezése tárgyában.

Dr. Dárday Sándor. Tudom, hogy sokan megütköztek abban, hogy inditványomat minden indokolás nélkül terjesztettem a jogászgyülés elé.

Ezért kénytelen vagyok

1-ör: annak okát adni, és

2-or: a hiányt pótolni.

Mi annak okát illeti, hogy inditványomat minden indokolás nélkül terjesztettem a jogászgyülés elé, megvallom, hogy szándékomban nem volt ezen inditványnyal a jogászgyülés előtt fellépni, s pedig azért, mert attól tartottam, hogy inditványom nem fog kellő pártolásba részesülni, miután a jogászgyülés legnagyobb részben vidékiekből állván, ezeknek anyagi érdekük van a jogakadémiák fentartásához füzve.

Azonban épen, midőn az inditványok benyujtására a határidő majdnem lejárt, olvastam a hivatalos lapban, hogy a kormány ismét egy jogakadémiával szaporitotta ezek számát s igy a nemzeti kormánynak 3 évi létele alatt 3 uj jogiskolát létesittetett, t. i. a pécsi, a győri s legujabban a marmarosit, melyről nem tudom, hogy püspöki, avagy protestáns, avagy privilegiált kir. akadémia-e.

Ekkor félretettem minden melléktekintetet s rövid. néhány sorban formuláztam az inditványomat, hogy legalább meggyőződést szerezhessek magamnak a fölül, valjon a jogászi kar kivánja-e ezen alsóbbrendü jogiskolák szaporitását, avagy csak némely kisebb városok ambitiójának kell-e azt tulajdonitanunk, mely esetben alkalmat kivántam nyujtani a legilletékesebb forumnak ünnepélyes tiltakozásra, mely által egyuttal a mostani alsóbb jogiskoláknak minőségi elégtelensége kinyilatkoztassék!

Én ugyan részemről nem akarok a jogakadémiák fölött pálczát törni, hanem tessék a tizonyára számosan megjelent tanári kar tagjait meghallgatni s meg vagyok győződve, hogy ők egyhangulag gyökeres reformot fognak sürgetni.

A kérdés tehát csak az: milyen legyen azon gyökeres reform.

S e tekintetben meggyőződésem az, hogy a jogakadémiákat nem lehet reformálni, ép oly kevéssé lehet azokat reformálni, a mint nem lehet a szekeret locomotivá átalakitani!! avagy a mint nem lehet „fából készült vaskarikát“ képzelni.

Én legalább nem tekinthetem gyökeres reformnak, ha a tanárok decánt választanak az igazgató helyett; nem tekinthetem gyökeres reformnak azt sem, ha csak a tanrendszerben történik változtatás és pedig azért nem tekinthetem gyökeres reformnak, mert nézetem szerint nem abban rejlik az egyedüli és nem is a főhiba.

Valamint a legjobb törvénytől sem várhatunk sikert a mostani bíróság szervezete mellett; szintén ugy a legjobb tanrendszer mitsem fogna változtatni az alsóbbrendü jogiskoláink silányságán. A baj tehát sokkal mélyebben gyökerezik, és hogy azt felismerhessük, vissza kell mennünk egészen az egyetem és az akadémiák eredetére, azok alapitására.

Itt azután uraim! első tekintetre fel fogjuk ismerni a két nemü intézetek feladata közti különbséget! Az egyetem ugyanis, mint ennek czime is mondja: a tudomány művelésére, — az akadémiák pedig kenyérkereseti jogismeretek könnyebb megszerezhetésére alapittattak. Kérdezem azonban már most, és e kérdésre csak a jogászgyüléstől várható a legilletékesebb válasz: képzelhető-e mai nap kielégitő jogi szakképzettség a tudomány alapos művelése nélkül?

Nem kételkedem, hogy e kérdésre egyhangu tagadó választ adnak, ez esetben pedig a jogakadémiák feladata nem felel meg a mai kor kivánalmainak!

A korábbi időben jogviszonyaink oly egyszerüek voltak, hogy azoknak ismerete minden összehasonlitó jogtudomány nélkül kielégitő lehetett. Most azonban, midőn a legmüveltebb nemzetek verseny sorába lépni iparkodunk, mi sem hátráltat bennünket törekvéseinkben annyira, mint jogi készületlenségünk, mely még hosszu időre lehetetlenné teszi, hogy az anyagi fejlődéssel lépést tartsunk.

Meglehet azonban, hogy némelyek azon hitben vannak, mint Ury véleményében kifejté, miszerint az akadémiák a tudomány mai kivánalmainak is teljesen megfelelhetnek. Ugy hiszem, sokan nem fogják ezen meggyőződést osztani, de bármily sokan legyenek is, nem fogom Ury József ur kivánságát teljesiteni, és czáfolatul példákat felsorolni, mert exempla sunt odiosa; egészen általánosságban csak 2 pontot kivánok felemliteni:

1-ör kérdem, miféle közös érdeke van a jogtudománynak, a vallásfelekezetek dolgával; talán az egyházi jog közti eltérés szolgáljon indokul? Uraim! az szolgáljon indokul a 19-ik században, midőn a tudomány hangos követelménye a polgári házasság mellett szól s igy ma-holnap az egyházi jogot a theologiai tudományok misteriumai közzé lehet sorolni?

A 2-ik indok, melyet az akadémiák minőségi elégtelensége mellett fel akarok hozni, abban áll, hogy azok a tudomány segédforrásaitól teljesen el vannak zárva. Én ismerek akadémiákat, melyeknek, p. u. könyvtáruk nincsen; s másokat ismét, melyeknek könyvtárát még az antiquarius sem használhatná!! azt pedig csak nem várhatjuk, hogy a tanárok 7—800 ft fizetésükből szerezzék meg a drága szaktudományi munkákat.

Erre azonban könnyen azt felelhetni, hogy a tanárokat jobban kell fizetni és könyvtárakat adni rendelkezésükre.

De uraim! ne ámitsuk magunkat, hogy ez esetben képesek volnánk mindannyi jogi tanintézetet kellő tanerőkkel ellátni! Franczia ország 30 millió lakossal nem bir annyi jogi tanintézettel, mint Magyarország; Németország 40 millió lakos mellett bir aránylag annyival, mint jelenleg Magyarország, hogy pedig velünk egyenlő lépést fog tartani a jövőre, azt az eddigi tapasztalatok után merem kétségbe voni; és Csehország közel 10 millió lakos mellett csak egy egyetemmel s tehát csak egy jogi facultással bir.

Igaz, hogy azok nem is oly prókátor nemzetek, melylyé bennünket a sok jogakadémiák tettek; de én ezt nem is tartom áldásnak!!

Már pedig ez volna az egyetlen egy indok, melyet a jogakadémiák fentartása mellett fel lehetne hozni.

Áttérek már most megforditott sorban inditványomnak első részére, azonban nem akarok a t. szakosztály türelmével visszaélni; — másrészt pedig nem is utalhatok a bekivánt véleményekre, miután egyik sem meritette ki ezen kérdést, mit én a kitüzött idő rövidségnek tulajdonithatok; továbbá, tekintve még, hogy annak alapos tárgyalása bő tanulmányozást igényel, — azt bátorkodom javaslatba hozni, hogy a t. szakosztály inditványom első részének tárgyalását a jövő jogászgyülésig elhalasztani, s addig kimeritő ujabb véleményezés végett egy vagy több tekintélyes szakembernek kiadni méltóztassék

Dr. Konek Sándor: Együttesen akarja mindkét inditványt tárgyalni, mert a jogakadémiák reformjánál az egyetem állapota az irányadó.

Tagadja, hogy a munkafelosztás elve a tanitásnál hasznosan alkalmazható volna; a szaktani tulhaladott álláspont a XVIII-dik század álláspontja. Korunkban a tudományok magasabb összhangban egyesülnek, a jogász tanul mást is, mint jogot: philosophiát, mathematikát, stb. ott, hol a jogi kar az államtudományitól szétválasztatott, mint Németország néhány egyetemén, megbánták e reformot.

Az inditvány másik részére azt jegyzi meg, hogy a jogakadémiák egyenlőkké tétessenek az egyetemmel, s igy egyenlő fegyverrel küzködjenek.

A teljes tanitási és tanulási szabadság alapjára akarja fektetni a jogi tanintézeteket, ez garantiája a jó oktatásnak, a haladásnak. (Éljenzés.)

A hitfelekezeteknek a jogakadémiákhoz való viszonyára nézve azt jegyzi meg, hogy az állam állapitsa meg maga a feltételeket, melyeket megkiván a tanintézetektől. Egy módositványt nyujt be, melyben az egyetemi és jogtanulmányi reform szükségét, melynek a teljes tanitási és tanulási szabadságon kell alapulnia, hangsulyozza, s a jogi és államtudományi irányt csak azon pontig kivánja szétválasztani, hogy a közigazgatási és juridikai pályára való formaszerü képesitvény az egyetemen külön-külön is megszereztethessék.

Dr. Pisztóry Mór. Tisztelt szakosztály! Engedjék meg, hogy mindenekelőtt én is meleg köszönetet szavazzak Dárday Sándor tagtársamnak, hogy a jogakadémiák rendezésének

kérdését a jogászgyülés tárgyai közé fölvette és ez által nekünk jogtanároknak alkalmat nyujtott ezen fontos kérdésben elmondani nézetünket és meggyözödésünket.

A mi az inditvány első részét illeti e tekintetben én barátja vagyok ugyan bizonyos szak szerinti fölosztásnak, de az államtudományok és jogtudományok két karba való fölosztását nem pártolom. Ezen kérdést előttem szóló tagtárs dr. Konek már oly helyesen kifejtette, hogy én arra röviden csak nehány megjegyzést akarok tenni. A két karra való szétválasztás a német egyetemek egy részén megtörtént s igy e tekintetben a tapasztalásra hivatkozhatunk.

A kitünő államtudós *Bluntschli* fölemliti, hogy a karok elválasztása mindenütt azt eredményezte, hogy a tömeg jogra ment az államtudományok pedig teljesen ellettek hanyagolva. A jogtanár és hires jurista *Holtzendorf* azt mondja, hogy a jog és államtudományok merev elválasztása azt eredményezte, hogy a jogász egyoldalu jogász ki a társadalom természete és az állam eszméje iránt sem volt magával tisztába; a közigazgatási hivatalnok pedig annyira egyoldalu volt, hogy a jogi kérdéseket sem volt képes a közigazgatásiaktól kellőleg elválasztani.

Áttérek már most a második fontos kérdésre, a jogakadémiák rendezésére. Sürü vádak szórattak a sajtó utján a jogakadémiák ellen. Sokan a tanárokat vonták ezért feleletre, azokat vádolták. Beismerem én is ezen intézetek veszedelmes voltát, magam is ugy tekintem azokat, mint a zugirók veszedelmes fészkét, de engedjék meg nekem, mint ezen intézetek egyik tanárának, hogy a jogakadémiák állapotának rövid képét állitsam a tisztelt szakosztály elé, hogy igy a baj valódi okairól tisztelt tagtársaimat meggyőzhessem.

Két fő oka van annak, hogy a jogakadémiák a jogtanulmánynak inkább kárára, mint hasznára vannak; az egyik a kormány által konokul fentartott magántanári intézmény, a másik a sok felekezeti jogiskola.

A mi a magántanári intézményt illetii az abból áll, hogy igen gyakran olyanoknak, kik az érettségi vizsgát le nem tették, kik előtanulmanyaikat kellőleg el nem végezték, kik tán gyakran előtanulmány helyett káplári obsitos levéllel birnak megengedtetik az előadások hallgatása nélkül a jogvizsgákat akármikor letenni. Ezek azután szivós türelemmel jelentkeznek a vizsgákon mindaddig mig egyszer végre sikerül nekik azokat letenni. A jogtanárok többször hangosan tiltakoztak ezen visszaélés ellen és meg is a kormány nemcsak meg nem szünteti ezen intézmenyt, hanem a magántanulási engedélyeket napról-napra szaporitja.

Ezen a tanügyet teljesen demoralisaló intézményért senki más felelős nem lehet, mint a kormány! A második baj a sok apró felekezeti jogakademia. Ezen akadémiákat együttesen megitélni nem lehet, ezeknek három külön kategoriája van és e szerint kell őket megkülönböztetni.

1-ső, a kir. jogakadémiák. Ezek az állam közvetlen fölügyelete alatt állanak és mint állami intézetek szerepelnek, lényegileg azonban oly sajátságos jeleggel birnak, hogy azok határozottan katholikus felekezetüeknek tekintendők. A kormány ugyan is a jogtanárok fölszólalása dacára föntartotta azon rendeleteket, melyek szerint az ifjusag vasárnaponként templomba járásra köteleztessék és husvétkor a gyónást el végezze.

Tudom én azt, és meg vagyok róla győződve, hogy vallási érzésre mindenkinek szüksége van; szerencsétlenségnek tartanám, ha szivemből a vallási érzet kiveszne. De az ifju az előképzés alkalmával *18—19 éves* koráig folyton vallja és tanulja a vallás elveit, részt vesz a vallási gyakorlatokban, ha ezen idő alatt nem ver szivében gyökeret a vallási érzés, nekünk nem föladatunk többé azt beléje ültetni. Mi szaktanitás, — a jogtanitással foglalkozunk, én nem értem, hogy ezzel miféle összefüggésben áll az, hogy tanuló és jogtanár évente gyónjék. Nekünk más hivatásunk van, mi a lelkiismeret szabadság magasztos eszméit hirdetjük.

2-ik kategoriája a jogi iskoláknak a püspöki és érseki lyceumok. Itt meg van mentve az elv, melyet előttem szóló tisztelt tagtársam hangsulyozott. Itt el van fogadva a tanrendszer, mely az állami intézetekre nézve felállittatott. Itt a kormány teljes fölügyeletet gyakorol arra, hogy a jogakadémiák állami tanrendje megtartassék és nem is lehet semmi panasz. A kül *alak*, a forma itt teljesen meg van mentve. Mégis mit tapasztalunk ezen intézeteken? A tanároknak évente „Te Deum" alkalmával a tridenti zsinat határozataira megeskünniök. Kérdem, van-e ezeknek alkalmok arra, hogy a jog- és államtudományok terén szabadon buvárkodhassanak és meggyőződésöket szabadon hirdethessék? A tanárokat az érsek v. püspök nevezi ki, és bár a kormánynak megerősitési joga van az egyik intézetnél az annyira fontos államtudományi tanszéket egy pap tölti be, a ki soha jogot nem végzett és mint ilyen a tanári képesitvényt meg sem szerezheti.

3-ik neme a jelen jogiskoláknak a reformatusok és evangelikusok lyceumai. Nem akarom ezen intézeteket részletes birálat alá venni, kerülök minden sacrasmust nehogy mint katholikus akaratlanul valakinek vallási érzelmeit sértsem. Csak azt emlitem föl, hogy itt az állami tanrend sem tartatik meg, némely helyütt két év alatt végzik el azt, a mit Pesten 4 évig kell tanulni. A három évi folyammal biró lyceumokon szintén nem tanitják az állam által szükségesnek ismert tudományok egy részét. Itt a tanrendet a presbyterium határozza meg, a tanárokat ez választja, csak nehány tanárt alkalmaz, és ezeket elhalmozza különféle tárgyakkal. Ezekből kétségtelenül kitünik, hogy mi az eredménye annak, ha egyes felekezetek jogot nyernek jog iskolák tartására. A jog és államtudományoknak szabadságra van szükségük. A tudomány terén csak akkor lehet haladni, ha az egyén, ha a tanár semmi mellékes korlátok által nem akadályoztatik abban, hogy meggyőződését kifejtse.

A reformata vallást az ujkor elején méltán ugy üdvözölték, mint haladást az eszmék szabadságában, és még is ott, hol a reformata felekezet theologiai facultása hatalomra vergődött az észjog első hirdetői Puffendorf, Thomasius és Leibnitz saját reformata hitsorsosaik üldöztetése elől egyik egyetemről a másikra voltak kénytelenek vándorolni. Az észjog és erkölcstan ihlet *hirdetője* alig tudott egy halálos itélet elől megmenekülni. Hogy az által, ha felekezetek jogositva lesznek jog iskolákat állitani, a *szakképzést* kezökbe venni — semmit sem nyorünk, azt Belgium példája bizonyitja; ott ugyanis a liberalis párt hasztalan küzdött azért, hogy az állam vegye kezébe a szaktanitást. Az ellenpártnak sikerült kivivni azt, hogy az állami tanrendszer elfogadása mellett, niveaujáu a felekezetek is állithatnak egyetemeket. És mi volt az eredmény? A katholikus párt kivitte, hogy löveni egyetem alapja katholikusnak nyilvánittatott, a még szükséges pénz papok által vásárolt részvényekből előteremtetett és fölállittatott a löveni kath. egyetem, melynek tanárait a belgiumi püspöki kar nevezi ki, melynek hallgatói csak katholikusok lehetnek, és melynek alapszabályait 12. pontjában az van mondva, hogy a tanároknak a tudományt a katholika vallás elveivel összeegyeztetve kell hirdetniök, hogy előadásaiknál minden alkalmat fel kell használni arra, hogy a vallásos érzelmeket csepegtessen az ifju szivében. Kérdem megfelelhet-e hivatásának a szaktanitás ott, hol annak iránya ily módon jeleltetik ki. A jogi intézetek az állam számára képzik a hivatalnok és ügyvédet, s igy a szakképzés egyedül az államot illeti.

Ezután még csak arra akarok válaszolni, hogy a felekezetek *autonomiájával* ellenkezik tőlök a jogiskolák tarthatásának jogát elvenni. Legyen szabad mindenekelőtt kifejteni az autonomia fogalmát.

Én magasztosabb és szentebb jogot az államban nem ismerek, mint az egyéni jogot, ennek biztositása az állam első és legszentebb föladata, ennek biztositása képezi az alkotmány szabadságának mértékét és még mi képezi ezen jog határát; — az egyén czélja.

Joga van tehetségeit szabadon és korlátlanul kifejteni, joga van a czéljaira szükséges eszközöket megszerezni, de nincs joga mást saját jogkörének kifejtésében mogakadályozni.

Egy másik szent és köz elismerésre vergődött jog a *nemzetiségi jog!* És mégis köre nem terjed tul azon határon, hogy saját nemzeti jellegét és önállóságát kifejthesse, az ehhez szükséges szabadsággal rendelkezzék, ebben senki által ne korlátoltassék. E körön tul nem terjedhet az autonomia jogköre sem. A vallás felekezetek autonomiája másból nem állhat, mint abból, hogy vallási érdekeiket szabadon és minden korlátok nélkül védhesse, a vallás tanitás és terjesztésében senki által ne korlátoltassék, — vallását szóban kifejthesse, az e czélra szükséges eszközökkel rendelkezhessék és mint vallási társulat önmagát kormányozza. Nem tartozhatik tehát az autonomia körébe jogtanitással foglalkozni, nem tartozhatik körébe az állam számára hivatalnokot és ügyvédet nevelni; nem tartozhatik körébe a szakpályákra való tanitás, kivéve a papi pályát.

Mindezek alapján én veszélyesnek tartom azon elvet, mely szerint akár a tanrendszer megállapitása mellett, akár a nélkül a jogtanitás a felekezetek kezébe adatnék. — Kérem a tisztelt szakosztályt, tegye a jogtanitást szabaddá, mentse föl a felekezetek békói alól és mondja ki, ugy a mint Hoffmann véleményének II. része végén formulázva van, hogy csak az állam

állitson föl jogi iskolákat. Hogy pedig ezen jogi iskolákon a tanuló a jog- és államtudományokhoz nélkülözhetlen mellék tanulmányokat is megtehesse: inditványozom, hogy a jogiskolákon a szükséges történeti és bölcsészeti tanszékek is felállittassanak.

Hoffmann Pál azon véleményben van, hogy a confessióknak nincs joga, mint ilyeneknek jogoktatással foglalkozni; ha még volna is joguk, el kellene azt venni, mert a tapasztalás ugy mutatja, hogy nem feleltek meg a czélnak. Kéri a jogászgyülést, hogy mondja ki, miszerint ezen akadémiák az állam alá helyeztessenek; hogy hány jogintézet hozassék létre, meghatározni szükségesnek nem tartja; annyit kell felállitani, mennyi szükséges. Ajánlja a saját véleményében foglalt módositványt. Dr. Bozóky Alajos is ily szellemben beszél. Nem pártolhatja a jog- és államtudomány szétválasztását.

Beszéltek még Pulszky Ágost, dr. Kürthy, Havas Sándor, Bódy, mire az elnök szavazás alá bocsátja a kérdést. A különböző oldalról beadott módositványok visszavétettek, és Hoffmann Pál módositványa következő szerkezetben fogadtatott el egy szavazat ellen:

„A jogtudomány és jogtanulmány érdeke kivánja, hogy jogiskolákat csakis az állam állitson fel, hogy a vidéki jogiskolák egészen az egyetem jogi és államtudományi karával egyenlően szerveztessenek; hogy a bölcsészet és történetnek külön tanszékek állittassanak, és hogy alsóbb minőségü silany jogiskolák az országban sehol se türessenek.“

Az inditvány másik része — a jog- és államtudományi kar szétválasztása — a jövő jogászgyülésre elnapoltatott.

* * *

(Szept. 28-án.)

Szentléleky Gyula elnök az ülést 9 órakor megnyitván, az elnöki széket *Pósfay* Károlynak adja át, ő maga pedig saját, az ügyvédség rendezése tárgyában beadott inditványát hosszabb indokolás után elfogadás végett ajánla.

Az inditvány következőleg szól:

„Mondja ki a magyar jogászgyülés: hogy egy oly ügyvédi rendtartásnak a törvényhozás utján leendő behozatalát a hazai jogszolgáltatás érdekében halaszthatlanul szükségesnek tartja, mely a szabad ügyvédkedés elvének alapján az ügyvédi szakképzettségről kellőleg gondoskodjék, s mely a fegyelmi hatalomnak az ügyvédi kar kebeléből választott önálló s csupán a legfőbb törvényszéknek alárendelt közegek általi gyakorlatát, nem különben egy dijszabályzat alkotását, szóval az ügyvédség önkormányzati jogainak s függetlenségének összes követelményeit biztositsa.

Ezután dr. *Siegmund* Vilmos előadó egy jeles beszédben kifejti az emlitett inditvány korszerüségét. Hazánk jogszolgáltatási tényezői közül alig van egy, mely pongyolább szervezettel birna, mint épen az ügyvédség. Épen mi — folytatja szóló — kivánjuk legjobban, hogy az ügyvédség rendeztessék, mert mi érezzük legjobban az eddigi elviselhetlen állapot sulyát, mi nekünk áll érdekünkben legjobban a karnak a viszonyok szülte roncsolt tekintélyét minél előbb helyreállitva látni.

Az inditvány részleteire áttérve, a szabad ügyvédkedés elvét kéri elfogadtatni olyformán, hogy az ügyvédek száma sem országszerte, sem bizonyos egyes helyen meghatározva és az ügyvédek székhelyhez kötve ne legyenek; mert csak a szabad ügyvédkedés teremtheti azon jóltevő versenyt, mely a szunnyadó munkaerőt tettre serkenti és a tehetségnek és becsületességnek elismerést biztosit. Kéri azonban egyuttal elfogadtatni azon főelvet is, miszerint a szakképzettség és gyakorlat tekintetében is szigoru föltételek állitandók föl arra nézve, hogy valaki ügyvéd lehessen; mert végre ki kell bontakozni azon álhitből, mintha az ügyvédség volna a legkönnyebb, a legkevesebb készültséggel befutható életpálya.

Ajánlja azon elv elfogadását is, hogy az ügyvédi kar testületileg kormányozza önmagát, függetlenül gyakorolván saját kebelében tagjai fölött a fegyelmi hatalmat is; mert csak az önkormányzati rendszer mellett várható az, hogy az ügyvédi testületet megillető erkölcsi hitel és tekintély régi fényében fölragyogjon ismét, és mert autonom országban mint a mienk, azok fölött, kik a jogi igazságot szükség esetén még a hatalom ellenében is hivatvák megvédeni, fegyelmi hatalmat eredményesen csakis e bátor harczosok egyeteme, illetve küldöttei gyakorolhatnak.

Végre inditványozóval egyértelmüleg egy dijszabályzat alkotását is ohajtja. Első pillanatra visszatetsző ugyan ez óhaj, de ha elemezzük azt, bizonyára nem lesz senki, ki azt el ne fogadná.

Inditványozó maga is bizonyára csak oly értelemben kivánja a dijszabály behozatalát, hogy az ugynevezett chablonszerü munkák dijazásánál szolgáljon zsinórmértékül, ha az ügyvéd ügyfelével jutalma iránt eleve nem szerződött, mert a szabad szerződést mellőzni egyátalán nem akarja.

Ha pedig a szabad szerződés engedélyezése mellett állittatik föl a dijszabályzat: akkor annak üdvös hatása alig ismerhető félre, mert fölszabaditja az ügyvédet a birák kegyosztogatása alól egy részről, és a felek zsarolási vádaskodásai alól másrészről; erre pedig nálunk nagy szükség van, mert a birák kegyosztogatása és az ügyfelek gyanusitása egyiránt ássa alá az ügyvédi kar tekintélyét.

És e tekintély helyreállitása, végzi szóló, kell, hogy képezze az ügyvédi kar törekvéseinek egyik legfőbb czélját, e czélért buzgunk mindannyian, e czél lelkesit, bátorit bennünket rögös pályánkon ernyedetlen kitartással tovább haladni, e czélt látom legalább megközelittetni a fönforgó inditvány elfogadása által miért is azt részleteiben is szives pártolásukba ajánlom.

E hatásos beszéd után az osztály átalánosságban egyhangulag elfogadta az inditványt.

A részletes tárgyalás megkezdése előtt dr. *Környey* Ede kivánja, hogy az inditványban foglalt alapeszmék egyenkint tárgyaltassanak.

Arady Antal Környeyvel ellenkezőleg azt vitatja, hogy a jogászgyülés csak az átalános elvet: az ügyvédség függetlenségét van hivatva kimondani. — A tárgyalás alatt levő inditvány felesleges részletekbe bocsátkozik, a lényeges dolgokat pedig kihagyja. Végül a fennebbi értelemben módositványt nyujt be.

Boór József elfogadja Szentléleky inditványát; csupán csekély styláris módositást nyujt be.

Teleszky István és dr. Ajkas Arady ellen polemizálnak; előbbi az inditványban „közegek“ helyett „bizottság“ szót kivánnak tenni.

Lázár elfogadja az inditványt. — Nincs azzal megelégedve, hogy az ügyvédség rendeletek által rendeztetik. Nem türhető továbbra azon állapot, hogy erdélyi ügyvédek Magyarországon s magyarországi ügyvédek Erdélyben, sőt egy városbeli ügyvéd másik városban ne működhessék. Ki kivánja mondatni, hogy az ügyvédnek szabad kliensével szerződni. Nem ohajtja a dijszabályzat behozatalát.

Nagy János hangsulyozza az ügyvédkedés országos szabadságát. Kéri továbbá a szakképzettséget és az ügyvédi tekintélyt is kiemeltetni. — Pártolja az inditványt.

Dr. *Környey* Ede köszönetet mond Szentlélekynek, hogy oly pontosan találta el azon főszempontokat, melyek az ügyvédség rendezésénél tekintetbe veendők. Hosszabban fejtegeti az inditvány czélszerüségét. Végül Lázárnak megjegyzi, hogy habár a tariffát mindig alkalmazni nem lehet, igen sok esetben mégis jó szolgálatot tesz, miért annak behozatalát pártolja.

Schulek kéri tagtársait, hogy rövidebben nyilatkozzanak, mert rövid az idő. Az inditványt pártolja.

Szentléleky inditványozó még egyszer ajánlja az osztálynak inditványát s belenyugszik Teleszky módositásába.

Ezután Arady módositványa elejtetik és Szentléleky inditványa Boór és Teleszky csekély módositásaival elfogadtatik.

Előadóul a teljes ülésbe dr. Siegmund választatik meg.

Következik a napirend második tárgya: dr. Környey Ede inditványa, mely következő: „A magyar jogászgyülés kifejezi abbeli meggyőződését, hogy a békebiróság intézményét — törvénykezési és közbiztonsági ügyek körüli hatáskörrel — hazánkban honositani szükséges.“

Zlinszky Imre előadó ajánlja az inditványt azon módositással, hogy a békebirák fizetéssel láttassanak el.

Dr. *Pulszky* Ágost nem akarja a közigazgatási és jogszolgáltatási közegek mellé még a békebirói intézményt is behozni. Kövessük — mondja szóló — a külföldet ott, hol az czélszerü s ne ültessünk át oly intézményeket, melyek viszonyainknak meg nem felelnek. Inditványt nyujt be, mely következőleg hangzik: A békebiróság intézményének behozatala hazánkba se nem okszerü, se nem lehetséges.

Antalik Károly pártolja Pulszkyt.

Margittay Dezső elvben pártolja Környey inditványát, de szerinte az jelenleg hazánkban kivihetetlen.

Schulek Gusztáv Pulszky inditványát pártolja, csakhogy abba e kifejezést kéri beszuratni: „ez idő szerint.“

Royko nem pártolja a békebiróság behozatalát, mert az nálunk szükségtelen.

Kacziány a békebiróságot mint a magyar nép jogéletének megfelelő és szükséges intézményt pártolja.

Nagy János szerint a békebiróság arra való, hogy a perek megkevesbedjenek. Minthogy azonban ez intézmény jelenleg nálunk még nem időszerü, kivánja a jogászgyülés által kimondatni, hogy a törvényhozás a legközelebb alkotandó perrendtartásban gondoskodjék egy más módozatról, mely a perek számát apasztaná.

Lázár nem tör pálczát a békebirói intézmény fölött, és azt kivánja kimondatni: hogy a jogászgyülés a békebirói intézményt az országgyülés figyelmébe ajánlja.

Szilágyi Dezső min. osztálytanácsos egy hosszabb beszédben Pulszky inditványa ellenében Környey inditványának védelmére kel.

Miután Környey inditványát a szakosztálynak még egyszer ajánlotta: az inditvány a többi módositványok mellőzésével azon módositással fogadtatott el, hogy a „törvénykezési" azó után e szó: „egyeztetési" tétessék.

A teljes ülésbe előadóul Környey inditványára Zlinszky Imre választatott.

Miután Szentléleky elnök az osztálynak a benne helyezett bizalomért köszönetet mondott, a tanácskozás $1^1/_2$ órakor véget ért.

* * *

A jogászgyülés teljes ülései szept. 29. és 30-án.

Miután a jogászgyülés két utolsó teljes üléséről az „Évkönyv" terjedelmes tudósitásokat hozand gyorsirói feljegyzések nyomán, mi itt csak annak *végleges megállapodásait* fogjuk közölni az illető szakosztályok szerinti összeállitás szerint.

Az első szakosztály inditványai közül:

Dr. Wenzel Gusztávnak a törvénytelen gyermekek jogi állapotának szabályozása tárgyában beadott inditványa a szakosztály által el nem fogadtatván, tárgyalásra nem került a teljes ülésen.

Dr. Löw Tobiásnak a kötelező polgári házasság tárgyában benyujtott és a szakosztály által elfogadott inditványa közfelkiáltás utján változatlanul elfogadtatott.

Hodossy Imrének az osztrák polgári törvénykönyv ideigl. visszaállitására czélzó inditványa a szakosztály által elejtetvén, tárgyalás alá nem vétetett.

Dr. Stiller Mórnak a vasuti vállalatok kártéritési kötelezettsége tárgyában beadott és szakosztályilag módositott inditványa „a szállitott, vagy" szavak kihagyásával szótöbbséggel elfogadtatott.

A második szakosztály javaslatai közül:

Nagy János és *dr. Apáthy István* uraknak a váltó- és kereskedelmi jog egyenlősitése és hiteltörvényeinknek cosmopolitikus szellemben való átalakitása tárgyában benyujtott és a szakosztály által együttesen tárgyalt inditványa a szakosztály által módositott alakban szótöbbséggel elfogadtatott.

Dr. Held Kálmán urnak egy ujonnan alkotandó magyar csődtörvény alapelvei tárgyában benyujtott és szakosztályilag módositott inditványa felett a teljes ülés *Teleszky István* inditványa folytán napirendre tért át, miután a szakosztályi inditvány csak átalában hangsulyozta egy uj csődtörvény szükségét, és semmi tudományos elvet nem tartalmazott.

A harmadik szakosztályból:

Engert Tivadarnak a halálbüntetés megszüntetése tárgyában, benyujtott inditványa 25 szavazat többséggel elfogadtatott.

A negyedik szakosztálybeli tárgyak közől:

A közjegyzőség meghonositás targyában *Pósfay Károly* urtól tett és szakosztályilag módositott inditvány egyhangulag elfogadtatott.

Hasonlókép, egyhangulag elfogadtatott az ügyvédség rendezése tárgyában *Szentléleky Gyula urtól* benyujtott inditvány.

A békebiróság honositása tárgyában *dr. Környey Edétől* tett inditvány fölött a szept. 29-ki teljes ülés szavazattöbbséggel inodokolt napirendre tért át.

Dr. Dárday Sándornak az egyetem és a jogakadémiák rendezése tárgyában tett és szakosztályilag módositott inditványa a „silány" szó kihagyásával nagy többséggel elfogadtatott.

Lósy Tivadarnak a szóbeliség és közvetlenség behozatala tárgyában tett és szskosztályilag megváltoztatott inditványa ugyanazon ülésben egyhangulag elfogadtatott.

Az állandó bizattság következőleg alakittatott meg:

Dr. *Apáthy* István, egyetemi tanár.
Bogisich Lajos, Pestvárosi főbiró.
Dr. *Bróde* Lipót, ügyvéd.
Dr. *Busbach* Péter, ügyvéd.
Dr. *Csacskó* Imre, kir. táblai biró.
Daruváry Alajos, legfőbb itélőszéki biró.
Dr. *Dárday* Sándor, igazságügyminiszteri titkár.
Dr. *Gerlóczy* Gyula, műegyetemi tanár.
Dr. *Győry* Elek, ügyvéd.
Hodossy Imre, ügyvéd és országgyülési képviselő.
Dr. *Hoffmann* Pál, egyetemi tanár és országgyülési képviselő.
Horváth Károly, ügyvéd.
Janitsek József, Pest városi törvényszéki tanácsnok.
Dr. *Környey* Ede, ügyvéd.
Kálitz Kálmán, budai ügyvéd.
Manoilovits Emil, semmitőszéki biró.
Dr. *Mátyus* Arisztid, ügyvéd és országgyülési képviselő.
Mihajlovics Miklós, legfőbb törvényszéki tanácselnök.
Morlin Imre, ügyvéd.
Ocsvay Ferencz, legfőbb törvényszéki biró.
Dr. *Pauler* Tivadar, egyetemi tanár.
Pósfay Károly, királyi táblai biró.
Dr. *Sághy* Gyula, egyetemi tanár.
Dr. *Shnierer* Gyula, kereskedelmi miniszteri osztálytanácsos.
Dr. *Siegmund* Vilmos, ügyvéd.
Szentgyörgyi Imre, legfőbb itélőszéki biró.
Dr. *Szilágyi* Dezső, igazságügyi miniszteri osztálytanácsos.
Dr. *Szwetenay* Miklós, ügyvéd és pest kereskedelmi kamarai titkár.
Dr. *Wenzel* Gusztáv, egyetemi tanár és
Vajkay Károly, főbb itélőszéki biró.

TÁRCZA.

Lapunk irányának és szellemének megfelelőleg első sorban az ülésezések, vitatások s ezek eredményei: a megállapodások voltak ismertetendők; tekintve azonban, hogy az első magyar jogászgyülés teljes programmjának megfelelő képét adjunk, nem hagyhatjuk figyelmen kivül a kedélyes összejöveteleket sem annyival inkább, mert azok részint komoly jellegüek; ez utóbbiakra nézve elég az igazságügyminiszternek a diszebéden s a bucsuestélyen tartott beszédeire utalni.

Ismerkedési estély.

F. hó 24-én este gyülekeztek össze a fővárosba ért jogászvendégek az „Uj világ"-ban. Bárha ezen nomen egyuttal egy uj korszak, egy uj jogászvilág hajnalát jelentené. A nagy terem alig volt képes a gyülekező vendégeket befoglalni. Az ismerkedési estély kedélyesen folyt le. *Horváth Károly ur* az elnökválasztás ügyét hozta szóba s *Pauler Tivadar* egyetemi tanár urat ajánlá, ki ugy a tanári, mint az irói pályán tündöklő érdemeket szerzett jogi mivelődésünk körül. Ezer ajk viszhangoztatta Pauler nevét, kiért egy küldöttség ment a budai indóházba, mert a rendező bizottság csak egy nappal előbb tudván meg Pauler T. távollétét, a bizottság egyik tagja lerándult a Balaton kies vidékére, hogy a kilátásba vett elnöki választásról értesitse.

Most egymást érték a felköszöntések.

Dr. Mandel Pál a jogászgyülés tagjaira emelte poharát, mig *Magyar János* szegedi ügyvéd a bizottságot, mely az ügy létrehozásán buzgón és sikerrel müködött, élteté. *Bogdány Lajos* azon férfiura emelte poharát, ki Magyarország alkotmányossága visszaszerzésében a nemzetnek legnagyobb ügyvédje volt, a „par excellence" prókátorra *Deák Ferenczre.* Roppant éljenzaj támadt e toasztra s nagy hazánkfia neve háromszor megéljenczetett.

Vrabelyi Bálint, egy termetes és szakálas alak, pozsonymegyei ügyvéd lépett most az emelvényre s egy szeszélyes él-

czekkel füszerezett beszédet tartott. Elmondá, hogy eddig nálunk Themisnek szemei be voltak födve, de nem a részrehajlatlanság miatt, s ideje volna, hogy valaha szemei felnyiljanak. (Nevetés.) Én — ugymond — fiatal ügyvéd vagyok, (a közönség nevet, miután szónok alakjára nézve már a meglett férfiak közzé számitható) ügyvéddé lettem, miután már *minden egyebet megpróbáltam.* Elbeszélte, mily bajos dolog a szolgabirákkal, kik egyszerre adminisztrálnak is, igazságot is szolgáltatnak, czélt érni, ebből azt következteti, hogy a juridicum a politicumtól elválasztassék. Éljenzés követé a derült hangulatban lévő szónoknak szavait, ki végre *Hoffmann Pált* ajánlotta elnökül.

10 óra körül a társaság oszlani kezdett, miután a Paulerért ment deputatió azon hirrel érkezett vissza, hogy a vonat elkésve érkezik s igy Pauler látására ma nincs többé remény.

A diszebéd.

Vasárnap e hó 25-én délután 2 órakor a redoute nagy termében tartatott meg.

A diszebéden jelen volt az igazságügyi miniszter ur is, *mert noha a tanácskozásoktól távol tartja magát, nehogy a jogászgyülés határozatára befolyást gyakorolni látszassék, — mindazáltal kötelességének tartja a jogászgyülés ünnepélyein részt venni, hogy ez által a jogászgyülés iranti rokonszenves figyelmét tanusitsa.* Az igazságügyi miniszter jobbján *Bónis Samu*, balján *Pauler Tivadar* ült.

A toasztokat az elnök nyitá meg, poharát ő Felségeikre a királyra és királynéra emelvén, *Bogisich Lajos* Pest nevében élteté a magyar jogászokat, *Magyar János* az igazságügyminiszterre üritő poharát. Erre felemelkedett *Horváth Boldizsár* igazságügyminiszter s a következő beszédet mondá, melynek minden betüje aranyigazság, minden hangja a mély érzet nyilatkozata és meleg meggyőződés kifolyása volt:

„Fogadják legmélyebb köszönetemet ezen szives megemlékezésért. Örömem és hálám e felett annál nagyobb, mert ezen kedves megemlékezés még szorosabbra füzi azon testvéri kapcsot, mely engem Magyarország jogászainak tehetségre és érdemre nézve utolsó, de hűségben és buzgalomban az elsőkkel versenyző tagját, már közel 28 év óta csatol azon tiszteletreméltó osztályhoz, mely a magyar közvéleménynek legilletékesebb, legjogosultabb és egyszersmind legjelentékenyebb tényezői közé tartozik.

Nehéz napokat élünk. Ott a távol nyugaton két óriás élethalál-harczot küzd egymással. Küzdelmeik sulya alatt megrendül a föld. Az események vihara már évszázadok műveit dönté romokba és széttépte a legbölcsebb államférfiak terveit és számitásait. És ki titkolhatná el ma azt, hogy a vén Európa egy uj aera küszöbén áll, melynek rejtelmes ködfátyolán még sejtelmeink is alig hatolhatnak át. De talán jól történt, hogy önök épen e nehéz napokban gyültek össze, eszmét cserélni azon kérdések felett, melyek hazánk regenerátiójának nagy munkájával közvetlen kapcsolatban állanak.

Nagy események megdöbbentő hatása alatt fel szokott riadni a szunnyadozó tetterő és a vész, mely másokat elnyel, habár közvetlenül nem fenyeget is bennünket, de ösztönszerüleg saját sorsunk mérlegezésére ébreszt. És talán ezen nehéz napokban kettős sulylyal fog birni önöknek a tudomány szentelt forrásaiból meritett mérvadó nézete a közvélemény mérlegében ugy, mint a törvényhozás előtt, melynek egyik legközelebb és legnagyobb feladata ép az leend, hogy letegye az országos jogélet alapjait.

Vajha ezen komoly pillanatban mindenki e hazában átérezné, hogy a kor, melyben élünk, többé nem kedvez a históriai jognak, (Zajos tetszésnyilatkozatok) és hogy a régi jogalaphoz egy ujat kell csatolni, és ez az, hogy a cultura meghonositása és terjesztése által az uj kor eszméinek szellemében erkölcsi jogosultságot kell szereznünk azon földhöz, melyen apáink laktak. (Helyeslés.) Mert minden nemzet, minden állam egy-egy családja levén az összes emberiségnek, természetszerüleg hivatva és kötelezve van azon nagy czélok és érdekek szolgálatára, melyek az egész emberiség tulajdonát képezik. És e nagy czél és érdek semmi más, mint az erkölcsi és anyagi jóllét szakadatlan fejlődése és folytonos haladása.

Európa megváltozott viszonyai közt további fennmaradásra csak azon államnak és nemzetnek lehet jogosult reménye, mely az emberiség ezen közös nagy czélját és érdekét saját hatáskörében előmozditani és biztositani képes. (Zajos helyeslés.) És vajha mielőbb mindenkit áthatna azon komoly meggyőződés, hogy rendezett jogélet nélkül az erkölcsi és anyagi jóllét fejlesztése a lehetetlenségek sorába tartozik, és hogy, habár különben halhatatlan müveket hozunk is létre, de futó homokra épitjük minden alkotásainkat, ha nem sikerül jogrendszerünket a tudomány, az uj kor követelményei és a gyakorlati élet mindig változó és fokozódó igényeivel öszhangzásba hozni.

Vajha elmondhatnók, hogy lelkesedésünkben több része van a jövőnek, mint a multnak, bármily ragyogó fényben teriiljön is ez el szemeink előtt. És vajha a történelem elmondhatná rólunk, hogy nagyobb volt bennünk a hazaszeretet, mint előitéleteink. (Tetszés.)

Vajha komolyan megfontolnák mindazok, kik hivatva vannak az ország sorsára befolyást gyakorolni, hogy Magyarországot korszerü és szabadelvü jogi intézményekkel uj életre ébreszteni már csak e nemzedéknek lehet, és hogy talán egy következő nemzedéknek ez nem lesz többé hatalmában, és hogy ezért a munka sikere majdnem feltétlenül a munka gyors végrehajtásától függ.

Vajha uraim mindaz, a mit szerencsés voltam felemliteni, ne maradna pium desiderum, és hazánk az uj viszonyok közt is felfogná és betöltené hivatását!

De hogy ez bekövetkezhessék, arra nagy befolyással van az önök magatartása uraim, a jogi intelligentiáé, mely a haza intellectualis erejét, zömét képezi.

És ezért lelkem mélyéből üdvözlöm önöket, hogy épen ezen nehéz napokban összesereglettek tanácskozni, eszmét cserélni és egyszersmind tájékozást nyujtani kormánynak és törvényhozásnak egyiránt azon kérdésekben, melyek legközelebbi időben a törvényhozás tanácskozásainak tárgyát fogják képezni. Legyenek önök meggyőződve arról, hogy a kormány teljes készséggel és örömmel fog minden életrevaló eszmét felkarolni, mely az önök tanácskozásainak folyamában felmerülend, (zajos tetszés-nyilatkozatok) nem ismer nagyobb szerencsét, mint azt, hogy önök életrevaló inditványait a gyakorlati élet terére átültesse.

És most, miután rövid szavakban szerencsés voltam elmondani üdvözletemet és köszönetemet önök irányában, engedjék meg, hogy e poharat őszinte tiszteletem és legmelegebb rokonszenvem jeléül a magyar jogtudomány egyik fenköltbajnokára, az első magyar jogászgyülés elnökére és az ő személyében szeretve tisztelt összes kartársaimra, Magyarország összes jogászaira üritsem, hogy azok a haza üdvére soká éljenek.“ (Kitörő lelkesült éljenzés.)

Az emlékezetes beszéd után a teremben nagy moraj támadt és a mindinkább hangosabbá váló zajban a szónokok hangja elhangzott. Több ügyvéd-egyletekre és elnökeikre emeltek poharat, *Vrabelyi* a „fiatal ügyvéd“ ezuttal is, érezve nagy élczelési hivatását, minden áron erőszakolta az élczeket, melyeknek adományát, ugylátszik, nem mindenkinek osztogatta Jocus. — 5 óra körül a vidor társaság szétoszlott.

A jogászgyülés bucsuestélye.

30-án este tartatott meg a városi vigadó éttermében. Rácz Pál zenekara mulattatá az egybegyült jogászokat és a közönséget, mely szives meghivás folytán nagyobb számmal jelent meg, Az estélyt számos kedélyes toaszt is füszerezte. Az elsőt *Bogdán* pesti ügyvéd mondta az igazságügyminiszterre; *Vrabély* a „Justitiá“-t köszönté föl. *Hoffmann Pál, Pauler Tivadarra*, a jogászgyülés elnökére emelt poharat; *Brode* is Paulerre. *Teleszky* a szakosztályok elnökeire, Kármán a sajtó képviselőit élteté.

Sorsich a legnagyobb magyar jogászt, a királyt éltette és azon „horvát“ embert, ki igazságügyünk megtoldására egy „szabót“ és egy „kovácsot“ vett magához.

Az est fénypontja *Horvát Boldizsár* következő toasztja volt:

„Uraim!

Bucsu-estélyre jöttünk össze. Az elválás fájdalommal jár azokra nézve, a kiket rokonszenv, barátság, szeretet csatol egymáshoz. Nekem tehát, a midőn a bucsupoharat akarom önökre felköszönteni, a bánat hurjait kellene megpenditenem.

De nem teszem ezt. Nem teszem azért, mert keblemben a magánegyén bánatát tulszárnyalja a hazafi öröme a fölött, hogy közéletünk a magyar jogászgyülés létrejöttével ismét egy nevezetes tényezővel szaporodott, a melynek befolyása az eszmék tisztulására, arra, hogy a törvényhozás kerekei ezentul könnyebben, gyorsabban s biztosabban mozoghassanak s átalában államéletünk sikerteljes fejlődésére nagyobb, mintsem önök szerénysége egyelőre hinni engedi.

Fájdalom, nem vehettem részt önök tanácskozásában, és pedig nemcsak azért, mert hivatalom gondjai épen a mult napokban igénybe vették minden időmet, — hanem egész őszinteséggel bevallva — és főleg azért is, nehogy azt mondhassák, hogy önökre illetéktelen befolyást akarok gyakorolni. Noha a kormánynak épen nem volna oka szégyenlenie a törekvést, önök rokonszenvét megnyerni, s alig mutathatna fel nagyobb és szebb diadalt, mint egy ily tiszteletreméltó testület egyetértésével s támogatásával találkozhatnia: mégis a gyöngédség s a tisztelet önök irányában parancsoló kötelességemmé tevék, hogy visszavonulások által megóvjam önök függetlenségét és önállóságát a gyanu legkisebb árnyékától is.

Most azonban, miután önök már befejezték működésüket, s önálló nézeteik már határozatok alakjában végleges kifejezést nyertek, most talán már nem fog gyanut ébreszteni, ha az első magyar jogászgyülésről és is nyilatkozom.

Mindenekelőtt szükségesnek tartom megjegyezni: hogy az én véleményem szerint nincs oly hatalmas kormány, a mely egy 1600 tagból s — a mi fődolog — független szakférfiakból álló testületet influenzirozni birna; sőt a tételt megforditom, s azt hiszem: hogy ellenkezőleg önök vannak hivatva a kormány eljárására befolyást gyakorolni. S ezen befolyás elől a kormány nemcsak el nem zárkozik, sőt a lenetőség legszélsőbb határvonaláig készséggel nyit arra uta. Minden életrevaló kormánynak csak örülnie kell: ha a reformokra, a melyeket maga elé czélul kitüzött, az impulzus alulról jő. Soha sem lehet kormány erősebb, mintha elmondhatja magáról: én a nemzeti akarat végrehajtója vagyok. S a mi a jogélet rendezésének kérdéseit illeti: ezekre nézve önök leghűbb tolmácsai, legilletékesebb képviselői a nemzet akaratának.

A kormány kezdeményezése, bármi jó legyen is, könnyen félreértésekkel találkozhatik, kivált olyan országban, a melyben a parlamentárizmus még nem tartozik a konszolidált institucziók közé, s olyan országban, a mely a kormány iránti bizalmatlanságot hazafiu erény gyanánt örökölte a sötétebb multból. Ellenben a mi önöktől származik: az a közvélemény tekintélyével, nimbusával lép föl.

Bár nem vehettem is részt önök tanácskozásaiban: azért mégis éber figyelemmel s a legnagyobb érdekeltséggel kisértem önök működését; s a mig egy részről tisztelettel kell meghajolnom a magasabb jogtudomány azon nyilvánulásai előtt, a melyeket az első magyar jogászgyülés fölszinre hozott: másrészről örömmel konstatálhatom, hogy önök s a kormány nézetei közt több kérdésre nézve teljes egyetértés uralkodik. E nézetegységnek a kormány talán már a közelebbi jövőben tényleges tanujeleit fogja adhatni.

A mai nappal az első magyar jogászgyülés a befejezett tények sorába lép. Ezt én mint eseményt üdvözlöm, a melynek hordereje abban fekszik, hogy az a jogi értelmiség, s igy az ország legbecsesebb erőinek egyesülését jelenti. Ez egyesülés által nagy hatalom van letéve önök kezébe. Önök közvetitik a tudományt a gyakorlati elettel. Önök közvetlen tanui az absztrakt theoriák s a tényleges élet közti érintkezéseknek s ez érintkezések jelenségeinek. Ott tehát, a hol a két tényező netaláni eltéréseit ki kell egyenliteni: önök véleménye a mérvadó. Két hatalmas fegyver áll önök rendelkezésére: egy a tudomány, másik a tapasztalat fegyvere. E fegyverekkel, miután önök egyesültek, csak akarni kell: és nem győzni lehetetlen.

A haza érdekében kérem önöket: őrködjenek gondosan a hatalom felett, a melyet kezeikbe vettek. Voltak országok, a melyekben a hatalom az oligarchiára támaszkodott. Elbuktak. Voltak országok, a melyek a hatalom támpontját a nyers tömegekben keresték. Ezek is elenyésztek. Napjainkban — s ez jól van — a döntő sulyt az intelligenczia adja; s ez nagy igazság, ha körültekintünk, ma is véres nyomokkal igazolja magát. Ismétlem: Őrködjenek önök a hatalom felett, a mely kezeikben nyugszik; érvényesitsék önök egyenkint s összesen befolyásukat a reform eszméi mellett föl- és lefelé jobbra és balra egyaránt, s az intelligenczia uralma, mitől Magyarország jövője függ, s a miben a józan, a valódi demokráczia lényege fekszik, igen, az intelligenczia uralma biztositva lesz!

Mielőtt isten hozzád-ot mondanék önökhöz, legyen szabad még egy mozzanatra felhivnom önök becses figyelmét.

Ha nemzeti multunk legközelebbi századára visszatekintünk a hosszas, gyümölcstelen küzdelmek és hátramaradásunk egyik főokát a nemzet és a kormány közti egyenetlenségben találjuk föl. Ma a viszonyok kedvezőbbek. Ma a kormány nemcsak nem akadályozza a reformokat, a haladást, sőt nincs buzgóbb óhaja, mint az: vajha reformtörekvéseiben a nemzet egyeteme által támogattatnék. Talán többet is akar a kormány s valamivel gyorsabban, mint egynémelyek óhajtanák, mert érzi, hogy közönséges haladással, mindennapi léptekkel, nem képes a mult annyi mulasztásait pótolni, mert érzi azt is, hogy a béke tartamát, a mi nélkül nemzeti konszolidácziónk nem lehetséges, semmiféle biztositó társaságnál nem lehet biztositani. Működjenek tehát önök közre: hogy a nemzet fölhasználja a mai kedvező viszonyokat; hogy a müvet, melyre vállalkoztunk, befejezhessük, még mielőtt kitörne egy netaláni vihar, a melyet elkerülni nem mindig áll az ember hatalmában, s a mely a félig kész müvet könnyen romokba dönthetné.

Érzem, nagyon is érzem, hogy vállalkozásunk sikere a kölcsönös támogatástól függ. Ezt én teljes készséggel fölajánlom önök részére; de ugyanazt kérem önöktől a kormány részére. Nem föltétlenül kérem ezt; csak addig, a mig megérdemeljük; addig, a mig cselekvésünk a nemzet helyeslésével találkozik. (Zajos éljenzés.)

Isten önökkel, uraim! Engedjék meg, hogy a midőn a bucsupoharat ajkaimhoz emelem, bánatom föl-föltolakodó érzelmeit háttérbe szorithassa a remény: hogy szivben-lélekben együtt maradunk a távolban is, sőt szellemi érintkezésünk, a melynek alapjait épen a lefolyt napok vetették meg, csak ezentul veszi valódi kezdetét. Engedjék meg, hogy azon meggyőződéssel vehessek önköktől bucsut, hogy valamint önök a magyar jogászgyülés nemes föladatának első részét dicsteljesen megoldották itteni együttlétünk alatt, szintoly becsülettel, szintoly teljesen meg fognak felelni e feladat másik s nehezebb részének is, a melyet önök csak távozásuk után vehetnek kezükbe. A föladat eme része abban áll: hogy szétoszolva az ország különböző részeiben, hű apostolai legyenek azon reformeszméknek, a melyekben itt egyesültek, s hogy ezeket már most a közérzületbe, a nemzet öntudatába is átvigyék.

E reményben, e meggyőződésben emelem önökre poharamat. Isten önökkel! (Hosszas, kitartó éljenzés, mi közben a szónokot a jelenlevők nagy része személyesen is üdvözli.)"

Szavait kitörő helyeslések és tapsok kisértek. *Wenczel* egyetemi tanár számos tanitványaért, *Ráth Károly* az ügyvédi karra; Hodossy a birói karra; *Löw Tóbiás* a leendő nagy magyar jogászokra; *Csemeghy K.* a nemzet alkotó geniuszára; *Halmossy* a jogászgyülés és kormány közti solidaritásra köszöntötte poharát; *Szilágyi Dezső* egy kedélyes beszédben a nőket, a rabszolgaság fentartóit, mint a legnagyobb hatalmat, mely mindeneken uralkodik, éltete; *Apáthy* Erdélyre s jogászaira, *Wavrik* a horvátokra, *Emmer* Pauler Tivadarra, *Pauler* a sok kitünő fiatal jogászra emelt poharat. *Zlinszky* Dárdayt éltette, ki a „Jogt. Közlöny"-ben előmozditója volt a jogászgyülési eszme megtestesülésének, *Dárday* ismét a napi sajtóra emelte poharát, melynek szintén nagy része volt az eszme megtestesülésében. stb.

Különfélék.

(A magyar jogászgyülésnek) eddigelé mindössze 1687 tagja van,

(A magyar jogászgyülés négy szakosztályából) a jövő évi állandó bizottság tagjaiul választandók kijelelésére következő urak küldettek ki: az elsőből Daruváry Alajos, dr. Hoffmann Pál, dr. Jakoby Samuel, és Tomcsányi Mór, mint rendes — és dr. Busbach Péter és Lipcsey Péter, mint póttagok; a másodikból dr. Bellaagh József, Nagy János, Nagy Ödön és Polgár Ignácz, mint rendes — és Teleszky István és Vacskó Endre, mint póttagok: a harmadikból dr. Bróde Lipót, dr. Dárday Sándor, dr. Mátyus Arisztid és dr. Pauler Gyula, mint rendes — és Gaal Ernő, dr. Guln György, Mártonfly Károly és dr. Sághy Gyula, mint póttagok; a negyedik szakosztályból báró Apor Károly, dr. Held Kálmán, Janitsek József és dr. Schreiner Károly, mint rendes, és Neskovits Döme, dr. Pulszky Ágost. Takáts Benő és dr. Ury József. Ezen urak, a jogászgyülés elnöksége részéről egy tanácskozmányra hivattak meg, melyben az ál. bizott. névsora hozatott ajánlatba.

(A magyar jogászgyülés II. szakosztályának) ülésében *Szlávy* József kereskedelmi miniszter ur is jelen volt és nagy érdekkel kisérte a hiteltörvények cosmopoliticus szellemben átalakitását tartalmazó vitákat.

(A jogászgyülés alkalmából rendezett szinházi diszelőadás) lényegesen sikerült: a ház zsufolva volt és a válogatott közönség élénk tapsal kisérte az előadást, különösen pedig a *Panli* párt tüntette ki: *Pauliné* gyönyörü énekéért szünni nem

akaró kihivásokban részesült, de maga *Erkel* is a Hunyady László nemzeti zenemü teremtője.

(Nyilt levél a „Jogt. Közl." szerkesztőjéhez.

Becses lapja hasábjain időről-időre súlyos vádak emeltetnek mind a királyi, mind a felekezeti jogakadémiák ellen. Tekintetes szerkesztő urnak egyedül igazságszeretetéhez fordulok, midőn e néhány sorra terjedő inkább észrevételnek, mintsem védelemnek felvételét kérem; megjegyezvén, hogy nem mások megbizásából lépek fel, hanem egyedül saját nézeteimet és tapasztalatomat fejezem ki.

Ne rója fel tekintetes szerkesztő ur e lépésemet tulságos érzékenységnek. Ohajom, hogy a tanügy legyen a közvélemény és nyilvánosság itélete alatt, a nyilvánosság emberében pedig hiba a sentimentalismus. Azonban hallgatni majdnem lehetetlen, ha oly férfiak emelnek vádat ellenünk, kiknek tisztelői között az első sorban állunk. Ily esetben önérzet parancsolta moralis kényszerüség, hogy nem pusztán a közvélemény előtt, hanem egyszersmind és főleg ezen férfiak előtt is igazoljuk magunkat. Nem sértés, hanem tisztelet az, ha valakinek felőlünki téves nézetét megmásitani törekszünk.

A jog-tanintézeteknek két kelléke van: jó rendszer és tudományosan képzett ügybuzgó tanárok.

A rendszert illetőleg a hazai jogakademiák kétfélék: két éves és három éves tanfolyamuak.

Kétségbe vonhatlan, hogy a jog- és államtudományoknak akár előadására, akár megtanulására kevés két év. De hogy három év alatt azokat ellehet annyira sajátitani, mennyire tanulótól követelhető, azt tény bizonyitja. A pécsi püspöki nyilvános joglyceumon nem egyszer tartattak biró államvizsgálatok oly fényes eredménynyel, hogy a bizottmány tagjai általános meglepetésöket fejezték ki. A vizsgálatot tevők jártasaknak tapasztaltattak a tudománynak mind történeti részében, mind jelenében a legujabb törvényig és kormányrendeletig. A részletek mellett formalis ismeretöket is bebizonyitották.

A jogakadémiai tanárok képzettségét és ügybuzgalmát, illetőleg felhozott vádak ellen öndicsérés nélkül nehéz védelmet irni. Ugyanazért védelem helyett azon megjegyzésre szoritkozom, hogy az itélet a szükséges szigor mellett igazságos is csak akkor lehet, ha a kérdésben forgó ügyet részletesen megvizsgáljuk és a közvéleményt részletesen informáljuk. A sajtó szabad; az 1848: 18. tisztviselők és közmegbizottak ellen megengedi az exceptio veritatis-t. Neveztessenek meg egyenkint azon jogtanárok, kik a tudományban önállósággal nem birván, a tankönyv száraz elrecitálására szoritkoznak, vagy kik a vizsgálaton kellő szigort nem gyakorolnak, s a tanulótól annyit sem követelnek, mint külföldön egy kedélyes colloquiumon követeltetik, vagy kik a hazai jogreformokkal s a kor követelményeivel haladni nem tudnak, s az elavult intézményeknek történeti jelentősége helyett azokat dogmatikai szempontból fejtegetik, vagy kik a tudományt nem önmagáért művelik, hanem bármely, habár saját legitim körében a legmagasztosabb érdek eszközeül áldozzák fel. (Mert ezen és hasonló panaszok hozatnak fel a jögakadémiák ellen.) De a közvélemény itélőszéke előtt, mely a tanárt ép oly szép mint nehéz pályáján figyelemmel ritkán kiséri, egyesek hibája miatt egész testületet vádolni csak az egyes hibázóknak nyujtja az általánosság védpaizsát. Általánosságban formulázott vádak eltakarják a hibát, ahelyett, hogy lelepleznék. A visszaélésért törjünk pálczát a felett, ki a visszaélést elkövette; de ne itéljük el a többieket, vagy épen az intézményt. Részemről az igazságosan megrovó jó tanácsért hálásabb leszek, mint lennék a meg nem érdemlett dicséretért. Mind a tanügynek, mind a tanári karnak érdekében áll, hogy tanárnak nem való egyének a tanári nevet ne bitorolják, de az is érdekében áll, hogy a szorgalom és hanyagság közt, a képzettség és tudatlanság közt különbség tétessék. Ennyit az igazság és önérzet nevében.

Soraimat tek. szerk. urnak lovagias részrehajlatlanságába ajánlva,*) kiváló tiszteletem mellett maradok

alázatos szolgája

Dr. KUNCZ IGNÁCZ,
a pécsi püsp. nyilv. joglyceum tanára.

*) Lovagiaságunkra tett hivatkozás folytán tért engedünk e soroknak, azon megjegyzés mellett: hogy a kikre nem illenek a neheztelt szigoru birálataink, azok ne vegyék magukra. Szerk.

1870. ☞ Előfizetési felhivás ☜ 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletekkel

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (szeptember—deczember) . . . . . **3** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtőket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny" kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

Heckenast Gusztáv

hirlapkiadó-hivatalában (Pest, egyetem-utcza 4. sz. alatt) *a következő hirlapokra fogadtatik el az előfizetés és postai utalvány mellett megrendelhetők*

ugymint:

A Vas. Ujság és Pol. Ujd. együtt félévre . .	**5**	ft. —	kr.
„ „ „ „ „ „ „ évnegyedre	**2**	„ **50**	„
Csupán a Vasárnapi Ujság félévre	**3**	„ —	„
„ „ „ „ évnegyedre . .	**1**	„ **50**	„
Csupán a Politikai Ujdonságok félévre . .	**2**	„ **50**	„
„ „ „ „ évnegyedre	**1**	„ **25**	„
A Nép Zászlója czimü illustrált szabadelvü politikai hetilap félévre	**2**	„ —	„
évnegyedre	**1**	„ —	„
Jogtudományi Közlöny kapcsolatban a m. kir. curiai határozatokkal s a törvénykezési szabályrendeletekkel félévre	**6**	„ —	„
évnegyedre	**3**	„ —	„
Uj Regélő (évenkint 24 füzet) félévre	**3**	„ —	„
évnegyedre . .	**1**	„ **50**	„
Papi titkok közérdekü képes folyóirat 9 hóra (április—deczember)	**3**	„ —	„
félévre	**2**	„ —	„
évnegyedre	**1**	„ —	„

☞ Az előfizetési pénzek bérmentes küldése kéretik. — Tiz előfizetett példány után egy tiszteletpéldány jár.

☞ A „Vasárnapi Ujság" és „Politikai Ujdonságok" együttesen most már **10,000** példányban nyomatván, s igy több **100,000** olvasóval bir — bármi néven nevezendő hirdetmények közlésére s terjesztésére a legalkalmasabb. — Az igtatási dijak olcsóért számittatnak. Nagyobb s folyó hirdetményeknél kellő százalék engedtetik. — Pest, szept. 1870.

Heckenast Gusztáv hirlapkiadó-hivatala

(Pest, egyetem-utcza 4-dik sz. a.)

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

A MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS közleményei.

(Folytatás.)

Vélemény

Dr. Dárday Sándor urnak az egyetem és a jogakadémiák rendezését tárgyazó inditványa felett.

Dr. Lindtner Gusztáv urtól, jogakadémiai igazgató-tanár Nagy-Szebenben.

Van szerencsém, a magyar jogászgyülés t. állandó bizottsága által 1870. szept. 5-én történt becses felhivás folytán a dr. Dárday Sándor miniszteri titkár urtól beadott két inditvány fölött véleményt adni, nézeteimet a következőkben lehetőleg legrövidebben foglalván össze:

A tett inditványok arra vannak irányozva, hogy

1-ör: „a magyar kir. tud. egyetem jog- és államtudományi facultása különválasztassék s egymástól függetlenittessék,“ és

2-or: „a sok kisebb jogakadémiák felhagyásával, azok helyett még két vagy három egyenjogu jog- és államtudományi fakultás szerveztessék.“

Az elősorolt inditványok feletti véleményadás annyiban különös nehézségekkel jár, a mennyiben ezen kérdések szervezetiek, és czélszerüleg csak összes magasabb oktatási ügyünk átalakitása alkalmával, melylyel elkülönözhetlen összeköttetésben állnak, oldhatók meg.

Ily körülmények között nagy merényletnek tartandó, ilyetén nagyfontosságu szervezeti kérdések fölött rögtön alapos véleményt adni akarni.

Ha ezen munkának mégis alávetem magamat, nem teszem azon reményben, mintha a felhozott feladatot kielégitőleg megoldani képes volnék, hanem főkép azért, hogy a hozzám intézett becses felhivásnak eleget tegyek.

Azon inditvány, mely egy különös államtudományi tankar felállitását kivánatosnak véli, szerintem magasabb oktatásügyünk ujonszervezése alkalmával is kissé időelőttinek tekintendő.

Ha nem tagadható is, hogy a munka felosztása a tudomány terén is bizonyos feltételek alatt a legnagyobb sikert idézheti elő, ha be kell is vallanunk, hogy a fenemlitett inditvány eredetét azon mindenesetre jogositott törekvésnek köszöni, a jelenkorra nézve oly jelentékeny államtudományok tanulmányozásának önálló, nagy jelentőségüknek megfelelő helyet alapitani; másrészről azon meggyőződést sem titkolhatjuk el, hogy a választott ut nem az egyetlen és a legegyenesebb, mely az elérni szándékozott czélhoz vezet.

Hiszen ismerünk elég egyetemet, melynek jogi tankarán a jog- és államtudományok együtt a legjobb sikkerrel tanittatnak.

Nem tartom szükségesnek az államtudományok számára külön tankart felállitani, hogy alapos tanulmányozásuk lehetővé tétessék.

Hol az államtudományok tanulmányozásának kivételképen nem azon gondosság szenteltetik, ott aligha az államtudományok nagy fontosságának félreismerése az oka.

Más okok léteznek ott, melyek az emlitett oktatási czél valósitásának akadályul szolgálnak, melyek felsorolása azonban itt igen messze vezetne.

Egy külön államtudományi tankar felállitása csekély nézetem szerint nálunk kissé elsiettetettnek látszik, mert

még nem áll mindig kétség felett, hogy ezen szervezeti összeköttetés elválasztása, melyben a jog- és államtudományok egymással állnak, veszély nélkül keresztül vihető; mert

az államtudományok tanitása ugyis minden jogi tankarban történik, a mennyiben különben az erre szükséges feltételek léteznek, és mert ezenkivül még az is bizonyitandó, hogy az államtudományi tanulmányok különben egyenlő feltételek alatt a mi viszonyaink között egy külön államtudományi tankaron nagyobb sikerrel folytathatók, mint jog- és államtudományi tankaron, és mert

végre a munka felosztása elvének keresztülvitele, mely a közoktatás terén külön államtudományi tankarok alapitásában rejlik, a gyakorlatban is, azaz az államszolgálat minden ágaiban oly munkafelosztást követel, mely jelenleg még szervezve nincsen és alig is szükséges.

Ezen okok, melyek mellett még másokat is felsorolni lehotne, igénytelen nézetem szerint talán képesek indokolni azon feltevésemet, hogy nálunk egy külön államtudományi tankar felállitása jelenleg még kissé korai volna.

Azonban nem tagadható, hogy az inditvány, a mennyiben az államtudományok tüzetes tekintetbe vételét közoktatásunk ujonszervezése alkalmával érvényesittetni akarja, a legnagyobb figyelmet érdemli.

Korunk az államtudományok jelentőségét és azok nagy befolyását az államélet egészséges fejlődésére már sokkal inkább elismerte, hogysem szükséges volna, gondos müvelésüket még kiváltképen ajánlani.

A második inditvány, mely a sok kisebb jogakadémiák felhagyását és két vagy három egyenjogu jog- és államtudományi tankar felállitására czélzó kezdeményt kivánja, szintugy mint az előbbi inditvány csakis oktatási ügyünk teljes ujonszervezése alkalmával oldható meg.

Azonban tán jelenleg is, ha oktatási ügyünk ezen részét tárgyilagos birálat alá veszszük, jogosan mondhatjuk, hogy a jogakadémiák száma hazánkban kissé nagy, és hogy azok között csak kevesek képesek működésükben azon követeléseknek megfelelni, melyeket a jelenkor jog- és államtudományi tankaroktól jogosan igényelni szokott.

Egyetemi tanulmányaink ujonszervezésénél egyik főfeladatnak tehát jogakadémiáink czélszerü átalakitását tekintem.

Megengedem, hogy a fenálló jogakadémiák leszállitása kivánatos; de azon kérdést: valjon két vagy három akadémia a pesti egyetem mellett képes lesz-e az országnak jártas jogászokrai nagy szükségét, mely az igazságszolgáltatás és közigazgatás szervezésénél beáll, fedezni — eldönteni, azon szakértőkre kell biznom, kik következtetéseiket e tekintetben megbizható oktatási statisztika gondosan összeszedett adatainak előtételeiből vonják.

Annyi bizonyos, hogy tulfeszitett öszpontositás az oktatásügy terén a több országokban tett tapasztalások szerint inkább káros, mint hasznos, és mai napon általánosan el van ismerve, hogy a terjedelmes decentralizatio, mely hosszu időig Németországban oktatási ügyeire nézve sajátságos politikai viszonyainál fogva létezett, a mivelődés emelkedésének és kiterjedésének főoka volt.

*

Ezen körülmény csekély nézetem szerint talán képes jagakadémiáink igen messze menő leszállitásától visszatartani.

Én nemcsak ezen szervezési kérdés szerencsés megoldására számitok, hanem reménylem is, hogy értelmes oktatási politika ugy, mint azt alkotmányos kormányunktól jogosan várhatjuk, egyetemeink szervezése alkalmával nem mulasztandja el a jogi tanulmányoknak a technikai tudományok kárára való tulságos kiterjedését a legalkalmasabb uton és a legczélszerübb eszközök által üdvösnek korlátozni.

Távol legyen tőlem azon nagy előnyöket tagadni, melyek a mivelt körök között létező törvénytudományi művelésből az állam alkotmányos életére és intézményei erős és hasznos kifejlődésére erednek; de mégis legalább komoly megfontolást érdemel azon körülmény, valjon felülhaladják-e a nagyterjedelmü politikai érettség és parlamentaris képzettség ezen előnyei azon hátrányokat, melyek a technikai tudományok elhanyagolásával összekötvék, melyeknek gondos művelésére épen nekünk oly nagy szükségünk van.

Legégetőbb szükségünk van arra, mert, hogy ifju iparunk az egész erőnket kihivó versenyt az előbbre haladott szomszédország iparával kiállja, folyvást uj és jártasabb erőket kell létrehoznunk, és mert ennek üdvös haladásától többnyire az egész ország anyagi jóléte és felemelkedése függ.

A mondottak folytán a második inditványt is csak az emlitett feltételek mellett és csak annyiban vélem támogatandónak, a mennyiben a statisztikai anyaggal fölszerelt szakértőkre kell biznom itéletet mondani a fölött: Valjon jogakadémiáink az inditvány módja szerinti leszállitása megfelelend-e viszonyainknak vagy nem?

Annyi mindenesetre áll, hogy csak azon tanintézetek, melyek a kellő tanerők- és eszközökkel ellátva vannak, képesek feladatuknak teljesen megfelelni, s hogy ezek folytán tekintettel a mi viszonyainkra, mind azon intézetek ujonszervezése, melyek akár a szükséges tanerőket, akár a kellő taneszközöket nélkülözik, — szóval azok szervezése a kor szellemében — elkerülhetlen szükség.

Azon kérdésre: Valjon szükséges volna-e, hogy a t. jogászgyülés erkölcsi befolyása sulyát ezen tárgy eldöntésére érvényesitse, tekintettel azon körülményre, hogy ezen reform sürgőssége és szükségessége épen a mérvadó körökben, ha nem csalódom, már régóta el van ismerve, és annak létesitése csak az idő kérdése, határozottan nemmel felelnék.

Mindenesetre kivánatosnak látszik, hogy az előhozott nagyfontosságu kérdések végleges eldöntése előtt az egyetemi és akadémiai tankarok alapos véleményadás végett hivassanak fel.

* * *

Vélemény

Lósy Tivadar, esztergomi ügyvéd urnak a szóbeliség és közvetlenség behozatala tárgyában a magyar jogászgyüléshez beadott inditványa felett.

Dr. Halmosy Endre urtól, miniszteri osztálytanácsos Pesten.

Az inditvány tárgya: a szóbeliség és nyilvánosság elveinek törvénykezési rendszerünkbe leendő átültetése.

Ezen elvek a jogtudomány és joggyakorlat mai kifejlettsége szerint az igazságos, gyors és olcsó igazságszolgáltatás főbiztositékainak tekintetnek, és átalánosan minden müvelt állam törvénykezési rendszerét ezen elvekre törekszik alapitani.

Ezen elvek helyessége, jogosultsága és czélszerüsége iránt a nyilvános és szóbeli polgári eljárás elveiről 1866. évben irt munkámban véleményemet már tüzetesebben kifejtettem, és ez iránt azóta hazánkban is az eszmék már annyira tisztultak, hogy szakférfiak előtt minden további bővebb indokolás fölöslegesnek látszik. Ezen elvek behozatalának szükségéről már mindenki meggyőződik, mindenki méltán csak ettől várja törvénykezési bajainak gyökeres orvoslását, törvénykezési rendszerünk korszerü reformját!

Ime a lefolyt két év alatt alakult ügyvédi egyletek átalánosan ezen elvek behozatala mellett nyilatkoztak, és a képviselőházhoz beküldött feliratokban ezen elvek mielőbbi valósitását sürgették! — Ezen meggyőződés áthatott a kormánykörökbe, de kifejezést talált a törvényhozás termeiben is, ugyanis: Tóth Lőrincz képviselő az 1868. okt 12-ki ülésben kimondá: „Igaz, hogy a szóbeliségnek egyedül üdvös, egyedül életerős és azért majdnem az egész polgárosult világban elfogadott rendszere nálunk is életbelép, — a mi, remélem, csak idő kérdése;“ — ugyanazon ülésben mondá Tisza Kálmán képviselő: „Igenis .... nem hiszem, hogy valaki kétségbe vonhatná, hogy a szóbeli eljárás behozatalát, mihelyt lehet, létesiteni kell.“

Azóta az igazságügyminiszter az országgyüléshez beterjesztett törvényjavaslataiban következetesen ezen elvek életbeléptetését tartja szem előtt, igy az első folyamodásu biróságok rendezéséről szóló javaslat indokolása szerint a kormány a javaslatba hozott szervezetnél már tekintettel van alaki törvényeink jövő átalakitására, az ügyészi javaslat 29. §. szerint a korona ügyész állomása a szóbeli büntető és polgári eljárás behozataláig be nem töltetik, a mindkét ház által már elfogadott birói felelősségi törvényjavaslatban pedig valódi szóbeli eljárás hozatott be, és az 1870. XVI. t. cz. 1. §. a felebbviteli biróságok végleges megállapitását a szóbeliség alapján behozandó törvénykezési rendszertől feltételezi.

Végre nyilvános titok, hogy az igazságügyminiszteriumban ily elvekre alapitott perrendtartások már munkába vétettek.

Ezekből kitünik, hogy ezen elvek behozatalának szüksége átalános meggyőződéssé vált, és pedig már azon körökben is, melyek hazánk sorsát intézni hivatvák! — és azért ezen elvek helyessége és czélszerüsége mellett a további indokolás is fölöslegessé vált!

Azonban mindezek ellenére én is szükségesnek tartom, hogy a magyar jogászgyülés e tárgyban határozzon és az inditványt elfogadja, s pedig a következő okoknál fogva:

Sajnosan tapasztaljuk, hogy nálunk a korszerü reformeszmék hangzatos szép szavakban mindenütt hirdettetnek és elismertetnek, hogy a fennebbi nagyfontosságu elvek is az ügyvédegyletek üléseiben, a szaklapi czikkekben, a képviselői értekezleteken, és képvitelői beszédekben, a kormányi előterjesztésekben helyeseknek ismertetnek el, és törvénykezési rendszerünkbe leendő átültetésök sürgettetik, és mégis év év után telik, anélkül, hogy ezen eszmék foganatositásához erélyes, következetes és sikerhez vezető intézkedések tétetnének, azért is igenis szükségesnek tartom, hogy a magyar jogászgyülés ezen első összejövetelekor ünnepélyesen kimondja: hogy a szóbeliség es nyilvánosság elveinek mielőbbi behozatalát törvénykezésünk korszerü reformja mellőzhetlen alkatrészének tekinti. A magyar jogászgyülés ezen ünnepélyes kimondása hasson bátoritólag azon kormányférfiakra, a kik törvénykezéseink ujjá alkotására hazafiasan vállalkoztak, biztositsa őket, hogy ezen fáradásuk a hazai felvilágosult közvélemény pártolására számithat, támogassa őket azon nehézségek legyőzésében, a melyek rendezetlen viszonyaink közt és ily átalakulási korszakban lépten-nyomon felmerülnek, de a magyar jogászgyülés ezen ünnepélyes kimondása hasson a törvényhozásra is, a mely a közvélemény ily eminens kijelentéseit eddig is mindig kellő figyelembe vette; ezen kimondás hasson a magyar jogászgyülés minden egyes tagjára, mindegyik erkölcsi kötelességének ismerendi, hogy az ily ünnepélyesen kimondott nagy eszméknek e haza minden részében buzgó hirdetője legyen, és azon talajt, a melyben egyedül termeszthetnek üdvös gyümölcsöt, szorgosan müvelje.

Végül szükségesnek tartom, ezen kimondását a magyar jogászgyülésnek, mert tagjai kiválólag a gyakorlati jogtéren részint, mint birák, részint, mint ügyvédek működvén, legelső sorban hivatvák a mult országgyülésen működött jogügyi bizottságnak 1868. okt. 4-én beadott jelentésében foglalt következő tételt megczáfolni: „az európai értelemben vett szóbeliség és közvetlenség eszméjével még nem foglalkozott eleget a hazai jogtudomány, s azok is, kik magát a rendszert alaposan tanulmányozták, s öntudatosan hirdettetik annak absolut becsét s életrevalóságát, mindannyian kénytelenek elismerni, hogy még most a gyakorlati alkalmazásnak legyőzhetlen akadályai mutatkoznak mindenfelől.“

A magyar jogászgyülés ezen ünnepélyes kimondása tehát erkölcsileg hat ezen nagy elvek mielőbbi életbeléptetésére; — és igy teljesitendi az alapszabályai 1. §-ában a szabadelvü jogreformok helyes létesitésének előmozditása iránt kitüzött szép feladatát: — a mielőbbi életbeléptetést pedig különösen a következő okoknál fogva tartom szükségesnek:

Mert ha törvénykezésünket korszerüen akarjuk átalakitani: nem maradhatunk egyéb müvelt államok mögött, hanem azt az ezek által is helyeseknek elismert alapokra kell fektetnünk.

Mert a mai forgalmi és közlekedési viszonyok bennünket a művelt külfölddel a legszorosabb összeköttetésbe hoznak anyagi és szellemi fejlődésünk nagy előnyére: ezen összeköttetés azonban főleg csak helyes alapokra fektetett törvénykezési rendszer által biztositható.

Mert iparunk és kereskedésünk hitel nélkül fenn nem állhat és nem emelkedhetik: a hitel pedig szintén helyes igazságszolgáltatás nélkül nem képzelhető, és igy elmaradásunk kétségtelen.

Mert az 1868. évi törvénykezési rendtartás ugyan a nyilvánosságot behozta, azonban ezen intézkedés félrendszabálynak és részben veszélyesnek tanusult annyiban a menynyiben a vesztes felek pervesztességük miatt többnyire az előadót okozzák, ha ez talán egy teljesen lényegtelen körülményt is fel nem emlitett, vagy ha egy ügyvédjök által a perindokból kihagyott körülményt előadni nem hallottak, innen származnak aztán a méltatlan panaszok, de ezzel indokoiható némely biró tulzott hosszadalmassága is, hogy lényegtelen adatokat is előád, miáltal az elintézés gyorsasága, de alaposság is nehezittetik.

Ezen tapasztalatok meggyőzhettek bennünket is, hogy a nyilvánosság elve csakis szóbeliség mellett vihető teljesen keresztül.

Azért is Lósy Tivadar ügyvéd urnak inditványát elvben pártolom és annak elfogadását a magyar jogászgyülésnek ajánlom. Azonban az inditványnak és indokainak részleteit teljesen nem osztom és ezekre a következő megjegyzéseket teszem:

A czim csak a szóbeliség és közvetlenség elvét emliti, azonban inditványozó ur is tulajdonkép a szóbeliség és nyilvánosság elveinek együttes behozatalát óhajtja, és a mint a harmadik bekezdésből is kitetszik, ő ezen elveknek csak a törvénykezési rendszerbe leendő átültetését akarja, és nem akar kiterjeszkedni a közigazgatási és egyéb hatóságok eljárására, továbbá a szóbeliség és közvetlenség alatt a jogtudomány ugyanazt érti, és igy az egyik kifejezés elhagyandó, azért is a czimet igy vélném szerkesztetni:

„inditvány a szóbeli és nyilvános birói eljárás tárgyában.“

Az első bekezdésben a hozandó határozat tervezetére uézve a fennebbieken kivül még megjegyzem, hogy ezen szavakat: „honi viszonyainknak, és lehetőleg“ kihagyandóknak vélném, mert amugyis magától értetik, hogy minden törvény hazai viszonyainkra és nemzetünk sajátságára való tekintettel hozassék, és igy ezen szavak fölöslegesek, ha pedig valami különös jelentőséget köt hozzájok az inditványozó ur, az indokokban ezt közelebbről kikellett volna fejteni, ugyszintén a lehetőleg szó is elmaradhat, mert inditványozó ur valami különös megszoritást nem akart ez által kifejezni, és igy fölöslegesnek látszik. Továbbá sem a határozati tervezetből sem az indokokból nem vehető ki, hogy ezen elvek mind a bünvádi, mind a polgári eljárásra alkalmaztassanak, és az indokok nagy része csak a polgári eljárásra vonatkozik; nézetem szerint a határozatban világosan ki kell tenni, hogy az mindkét rendbeli eljárásra kiterjed.

Inditványozó urnak a negyedik bekezdésben a szóbeliségre vonatkozó állitásait sehogysem osztom, mert ezek az európai értelemben vett szóbeliség elvével merően ellenkeznek; ugyanis e szerint az irásbeli feljegyzések csak a tárgyalás előkészitésére és a megállapodások fixirozására szolgálnak, és igy némileg csak mellékes érdekkel birnak az itélethozatalnál, holott inditványozó ur szerint a főmozzanatoknak irásbani letetele épen egyik nélkülözhetlen kelléke lészen az eljárásnak; ugyszintén az eddigi jogi fogalmak szerint szóbeli eljárásnál az irásban felvett tények nem is vehetők tekintetbe, ha a szóbeli tárgyalásnál fel nem hozatnak, holott inditványozó ur szerint szóbeliség mellett nem csupán az irásban felvettek és letettek azaz: nemcsak az „quod in actis, hanem az is, a mi felek avagy képviselőikkeli közvetlen és szóbeli érintkezése által vált a bíróságnak meggyőződésévé, képezze ugy a tárgyalás, mint a birói határozat együttes és összes tárgyát, és igy e szerint a biró mind az irásbeli feljegyzéseket, mind a szóbeli előadásokat köteles tekintetbe venni, és inditványozó ur mindkettőt egy elválaszthatlan egésznek tekinti, a mint a hetedik bekezdés első pontjában is mondja, hogy az irásbeli szükséges feljegyzésekre, mint alapra fektettetvén az eljárás, — teljes és valódi kiegészitését a közvetlen előadás által fogja nyerni; továbbá a hatodik bekezdésben kimondja: közvetlenséggel párosult szóbeliséghez tehát szükséges, hogy minden a birói határozathozatalhoz megkivántató fontos tény, körülmény és adat, ne csak irásban megemlittessék, p. o. jegyzőkönyvileg — hanem az illető érdekeltek által tettleg avagy szóval is előterjesztessék; és e szerint a szóbeli előterjesztésen kivül az irásbeli feljegyzést is követeli inditványozó ur. Ezen állitások merően ellenkeznek azon fogalommal, a melyet a mai kifejlett jogtudomány és joggyakorlat a szóbeliségről megállapitott, és a mely legszabatosabb kifejezést nyert a legujabbi perrendtartásokban, igy a Hannoverai perrendtartás 101. §. kimondja: A tények tekintetében a szóbeli tárgyalás a birói határozat alapját képezi, még azon pontokra nézve is, a melyek az iratokban feljegyzett előadásoktól eltéréseket tartalmaznak. Ugyszintén a Hannoverában működött német szövetségi bizottság tervezetének 131. §. kimondja: A szóbeli eljárás, a mennyiben a törvény mást nem rendel, a birói határozat kizárólagos alapját képezi, ha az előző szakaszban érintett irásbeli feljegyzés meg sem is történt.

Nem érthetek egyet inditványozó urnak az ötödik bekezdésben foglalt állitásaival sem, mert ezek a polgári eljárásra részint nem alkalmazhatók, ugyanis: Ő sulyt fektet arra, hogy közvetlenség mellett a biró az előterjesztett alaki bizonylatokon tul, még az illető feleknek saját személyét látván, előszavát hallván, egyuttal az arczkifejezését, s a tagok jellemző s a fenforgó össze vagy össze nem hangzó mozdulatait is szemlélhetné; ezen körülmény fontos a bünvádi eljárásban mind a vádlottra, mind tanura, azonban a polgári eljárásban ezen állitás a felek tekintetében nem áll, mivel a felek nem is köteleztetnek személyesen megjelenni és ügyvéd által is képviseltethetik magukat, és a polgári eljárásban a biró a felek szabad rendelkezését mindig figyelembe veszi, és bármiféle arczmozdulattal adja is elő a tényeket, vagy von vissza valamely bizonyitékot, a biró, ha mindjárt az ellenkezőnek valóságáról meggyőződött is: a feleknek ebbeli elismeréseit tekintetbe venni köteles, azonban igenis fontos a személyes kihallgatás a tanuvallomások hitelességére nézve a polgári eljárásban is; továbbá felhozza inditványozó ur, hogy mily előnyös változást idézend ilynemü eljárás elő az anyagi valóság és igazságnak kipuhatolására, a miből azt lehetne következtetni, hogy szóbeliség mellett a biró valódi inquisitorrá válik és az igazságot hivatalból köteles kipuhatolni, a mi szintén nem áll, mert habár szóbeli eljárás mellett a biró szabadabb kérdezési joggal bir, de azért a tárgyalási elv (Verhandlungsmaxime) mégis uralkodó marad, és a polgári biró mégis mindig csak formalis igazságot szolgáltat ki.

A hetedik bekezdés negyedik pontjában foglalt állitásokra csak megjegyzem, hogy szóbeli eljárás mellett a felek saját érdekükben társas bíróságok előtt ügyvéd nélkül nem is jelenhetnek meg, a mint idézett munkám 60. §-ában bővebben kifejtettem.

Végül még felemlitem a hetedik bekezdés 6-ik pontjában foglalt állitásokat, a melyek szerint az iratokban feljegyzett tények hű előadásának lehetősége is tagadtatik: a mi a tapasztaltak szerint a valósággal még sem egyezik, sőt ha a szóbeli eljárást behozzuk is, nem kerülhetjük el, hogy némely bonyolodott ügyekre nézve az irásbeli eljárást mint kivételes eljárási módot fenn ne tartsuk, a mint ez a hannoverai perrendtartásban ugy minden egyéb — a szóbeliségre alapitott perrendtartásban valóságosan fenn is tartatott.

Ezek folytán bátorkodom a tisztelt magyar jogászgyülésnek a tett inditványt a következő szerkezetben ajánlani elfogadásra: A magyar jogászgyülés meggyőződéseként kijelenti, hogy ugy büntető, mint polgári ügyekben a szóbeli és nyilvános eljárás mielőbbi behozatalát szükségesnek tartja.

* * *

Véleményy

Dr. Dárday Sándor igazságügyminiszteri titkár urnak az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában tett inditványa felett.

Dr. Ury József urtól, ügyvéd Egerben.

Feltünő, hogy mig a magyar jogászgyülés elé terjesztett inditványok mind többé-kevesebbé bő indokolással terjesztettek: addig az egyetem és jogadémiák rendezése tárgyában tett abbeli inditvány, hogy a jog- és államtudományi kar különválasztassék, és a sok kisebb jogakademia felhagyásával azok helyett még két vagy három egyenjogu jog- és államtudományi kar szerveztessék, minden legkisebb indokolás nélkül ter-

*

jesztetik elő; feltünő, mondom, mert épen nem találom ezen inditványt annyira minden indokolást nélkülözhetőnek, hogy mindenki, a ki a joggal foglalkozik, át lehetne hatva az inditványban foglalt reformterv czélszerűségéről ugy, hogy az igy inditványba hozott átalakitáshoz már semmi szó sem férhetne.

A jog- és államtudományi kar különválasztására nézve a munkafelosztás elve és a szaktanitás igényei hozatnak nagyon laconicus rövidséggel indokul. Azonban véleményem szerint;

1-ör mint mindenütt, ugy itt is ovakodnunk kell a tulzástól; és

2-or behozandó reformterveinknél összes állami tényezőinket számba kell vennünk.

A mi az elsőt illeti: én a jogi és államtudományokat sokkal nagyobb egybefüggésben látom egymással, hogysem tanittatásuk különválasztásából azon üdvös eredményeket lehetne várni, melyeket az inditvány előterjesztője általa elérhetőknek reményleni látszik; mert én attól tartok, hogy a joggal foglalkozandók mégis csak inkább ki lesznek téve az egyoldalu kiképeztetés veszélyének, ha a két tudománykar különválasztatván, a bizonyos életpályára készülők csak az egyik karban előadott tanokból fognak előkészülni. Már pedig az egyoldalulag képzettek számának szaporitása semmi pályán sem kivánatos. Ettől pedig azért féltem a jogi vagy államtudományi pályára ily tanterv szerint készülendőket, mert vajmi nehéz a két tudományszakban megvonni a határvonalokat azon tanok között, melyek csak az egyik, s azok között, melyek csak a másik pályán szükségeltetnek. Csak az élet (a praxis) tanitja meg az embert igazán, hogy mit mindent volna jó behatóan tudnia, s mennyire fennakad, ha ez vagy ama nem szorosan szakmájához tartozó ismeretet nélkülözi! Ha ez most is gyakori eset: mennyivel gyakoribb lesz, ha a mostaninál is élesebben különválasztatnak a tanszakok?!

Egyik nem utolsó előnye a mostani rendszernek, mely t. i. a jog- és államtudományokat egybefoglalva tanittatja, az is, hogy az embert nem köti kizárólag egy szakhoz, hanem képesitvén több szakban is működni, ha valamely pályán oly tér nyilnék számára, melyről utóbb venné észre, hogy kevésbé egyezik hajlamaival, vagy (a mire a közelebb lefolyt multban oly gyakran volt példa) csakis hazfias érzelmeivel összeütköző működési körben kellene mozognia; abból kiszabadithatja magát és más pályát választhat, de ettől eleshetik, ha szakismeretei csak egyes tanszakra szoritkoznak, és oly valóságos bürokratává kénytelen magát lealacsonyitani, hogy kénytelen bárminemü szolgálatot elvállalni hazája érdekei ellen is, csakhogy megélhessen.

Továbbá az uj rendszer nem akadályozná meg azt sem, hogy ok nélkül elfogult lehessen valaki saját szakmája irányában, másnak pedig, melylyel saját szakmája összefüggésben állhat, ellenében. Például a pénzügy embere csak saját szakmájába vágó ismereteket sajátitván el, csupán arra gondol, hogy az ő működési körébe vágó dolgok menjenek az ő kivánsága szerint; — hogy az arra vezető eszközök jogosak, igazságosak, alkományosak-e? arra nem gondol; mert nem is tartozik szakmájához erre gondolni. Innen származhatnak azután a hatóságoknak egymással való sajnálatos összeütközései, nem öszhangzó működési rendszerei stb. stb.

Hiszem ugyan, hogy inditványozó erre azt fogja ellenvetni, hogy a jog- és államtudományi karok szétválasztása mellett is előbb egy előkészitő tanfolyam állittatnék fel, melyben az alapvonalaikban közös tantárgyak adatnának elő, és csak azután jönne a szétválasztott jogi és külön államtudományi tanszak-folyam. De eltekintve attól, hogy nehéz a tisztán egyik pályára való tanszakokat kiválasztani, még ha ez nem volna is valami kivihetetlen: mégis még mindig fenmarad azon nehézség, hogy:

1-ör maga a tanuló sem tudja még a tanfolyam közben elhatározni, melyik pályán fog számára életmód nyilni; és nem fogja kiválaszthatni a reá nézve szükséges tudománykart; azért ugy lehet, hogy többen minden tanszakot keresztül fognak tanulni czéljokra nézve feleslegesen is, és sokkal később érik majd el azt, hogy hazájoknak munkás polgáraivá váljanak; vagy

2-or ha egyszer jól-roszul elhatározta magát a tanuló az egyik vagy másik tanszak által elnyerhető pályák egyikére: azon bármi érné is, meg kellene maradnia, számára onnan semmi körülmények közt nem volna menekvés. Már pedig a tudománykörök mostani korlátai által is eléggé szük térre szoritkozik a működéskör; hogy ennek még nagyobb megszoritása volna kivánatos: én kétlem.

A munkafelosztás és szaktanitás igényei egyedül vannak tehát felfogva az előadott inditványban a nélkül, hogy azon eredmények, melyek az ezen igényeknek a végletekig való hódolásból származnak, kellő tekintetbe volnának véve. Hiszen ha csak ezeket veszszük tekintetbe: akkor következetesen követeljük azt is, hogy egyikünk szánja magát csupa házassági váló-, másikunk váltó-, harmadikunk telekkönyvi, negyedikünk büntető ügyekkel stb. való foglalkozásra, és csak az ezekhez szükséges tanokban képezze ki magát, hanem ezekben azután úgy, hogy valóságos kitünőség legyen, és a tanintézeteket szervezzük e szerint, s állitsunk mindannyinak egy-egy fakultást. Ezt kivánná a kitüzött czél, mely e miatt látszik oda irányul, hogy minden áron szakférfiak képeztessenek. De valamint ezt túlzás volna kivánni: ugy nézetem szerint a túlzás épen a jogi és államtudományi karok szétválasztására irányzott törekvésnél kezdődik.

Soha se higyjük, hogy e szétválasztás által több szakférfiu fogna képeztetni, mint az ezen karokat együtttartó eddigi rendszer mellett. — A mely szakférfiaink vannak, azok nem csupán az iskola által lettek azokká, hanem az iskolában szerzett alapokra önmaguk által saját kiképezésök végett fektetett tanulmány által. A tanrendszer jelessége, mely a két kar különválasztása nélkül véleményem szerint biztosabban érhető el, adhat a tanulónak oly alapokat, melyekre szakképzettségét épitheti, használja bár a tanrendszert fakultásnál, vagy akadémiában.

Hogy mik lennének véleményem szerint a jeles tanrendszer kivánalmai? annak fejtegetése tulhaladná ezen „vélemény“ keretét, mely csupán a felől kivántatik: helyeselhető-e a két kar szétválasztása és a jogakadémiák megszüntetése? Ugyanazért máskorra tartva fenn nézeteimet ezekről előadhatni, most csak a másodikra akarok áttérni azok közül, a miket ily reformtervnél tekintetbe veendőknek tartok, t. i. összes állami tényezőinknek számbevételére.

Midőn ezt reformterveinknél szükségesnek mondom, nem mondok sem többet, sem kevesebbet, mint: hogy csak a kivihetőket, még pedig a szükségtelen bonyodalmak előidézése nélkül kivihetőket kivánjuk létesiteni; — ugy szintén azt is, hogy a létesitendő reformtervek egymásutánját el ne téveszszük szemeink elől.

A két kar szétválasztása kétségkivül nem kis összeget igényelne közoktatási sovány budgetünkben, főleg még ha az országban az egyetemen kivül két-három helyen kellene azokat felállitani. Pedig az adót mindnyájan nagynak találjuk!

Én, még ha csakugyan mindazon előnyökre biztosan lehetne is számitani, melyekre az inditványttevő reményeket táplál, — pedig hogy azokra számitani lehetne, határozottan kétlem, — még akkor sem hiszem ezt a legelső szükségességnek, melynek ha bár budget-szaporitással és adónöveléssel is, de törik-szakad eleget kellene tenni. Vajmi sok megelőzhetné még ezt, mielőtt erre kerülne a sor! Még ennél a népiskolák ügyét is nagyon sokkal előbb-valónak találom; pedig azok kérdése csak in thesi van megoldva, in praxi nem! Ha pedig inditványozó arra számit, hogy a megszüntetendő jogakademiák alapját a fölállitandó egy-két külön jog- és államtudományi karra lehetne forditani: ezen számitásában minden bizonynyal csalatkozni fogna. Ez mindenekelőtt afféle bonyodalommal leendő küzdelmet idézne elő, mint a népiskolák a felekezeti és a felekezetnélküliség kérdése előidézett; pedig ily uj bonyodalommali küzdés hiányát nem hiszem hogy éreznők! És épen ezért szükségesnek tartom minden ilyen tényezőknek számbavételét, melyek az államban léteznek, a kivitelre inditványozott reformterveknél.

Magyarországnál virágzóbb pénzügygyel biró s hatalmasabb államok nem tartották még szükségesnek e szétválasztást: mennyivel inkább várakozhatunk mi még ezzel!?

A mi már a jogakadémiák megszüntetése iránti inditványt illeti: ezt inditványozó okadatolni egy szóval sem tartván szükségesnek, oly annyira meg kell győződve lennie ezeknek szükségtelenségéről, hogy még annyit sem vél inditványa ezen része mellett felhozandónak, mennyit első része mellett felhozott, mert az akadémiák ellen épen semmit sem hozott fel.

(Folytatása következik.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 42. Pest, 1870. október 18.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Észrevételek

„a kir. jegyzőkről és a jegyzői dijakról" szóló törvényjavaslatra.

A hazai ügyvéd-egyletek nagyrésze, ezek közt különösen a debreczeni ügyvéd-egylet hazánk törvénykezési ügyét tárgyalván: már évek előtt a törvénykezési orvoslandó bajok közzé sorozta azon sajnos körülményt, mely szerint az itélő biró tisztéhez épen nem tartozó perenkivüli ügyek a birák által kezeltetnek; és a nevezett egylet azon ohajtását fejezé ki: vajha a perenkivüli összes ügyek intézésére mielőbb más közegek állittatnának; a fentartott hiteles helyekre nézve pedig azt jegyezte meg, hogy korszerü hiteles helyek szervezése volna kivánatos.

A ki e nézeteket osztja: annak nem lehet méltányló elismeréssel nem fogadni az igazságügyminiszteriumnak törvénykezési bajaink orvoslására intézett törekvései között legujabban feltüntetett azon czélzatát, miszerint a müveltebb államokban régóta létező, minden vihart kiállott s üdvös hatásunak elismert, de hazánkban sem ismeretlen közjegyzői intézményt törvényhozás utján általában behozni szándékozik, mert ez által nézete helyességének illetékes körökbeni elismertetését s kivánatai teljesitésének czélbavételét láthatja.

A „kir. jegyzőkről szóló törvényjavaslat"-ot tehát, mint ama nézeteknek osztója, általánosságban üdvözlöm.

Azonban ama javaslatra vannak észrevételeim és pedig a következők:

I.

A javaslatból az látszik, hogy a bíróság elé jelenleg tartozó némely perenkivüli ügyek ellátása, mint p. u. végrendeletek felvétele, hagyatéki osztályok létesitése, stb. a jegyzőkre nem kizárólag lennének ruházva, hanem ugyanazon cselekményeket a bíróságok is teljesitenék.

A javaslat ezen czélzatát nem helyeselhetem, mert hogy a biró valódi hivatását, mely a peressé vált kérdések elitélésében áll, valahára gyorsan és alaposan betölthesse: a szakképzettség, önállóság s függetlenség biztositása mellett szükséges, hogy a perenkivüli összes ügyek intézésének kötelezettsége alól a bíróságok általában felmentessenek s a biró elé valamely perenkivüli ügy csak akkor vitessék, ha az már peressé vált.

A kitüzött czél elérésére tekintetéből tehát mulhatlanul megkivántatik, hogy az összes perenkivüli *birósági* teendőkre kizárólag a jegyzők legyenek hivatva, annálinkább, mivel ha a bíróságoknak e tekintetbeni hivatása fentartatnék: a jövőre különben is különös dij nélkül müködő bíróságok a dijt igénylő jegyzők elkerülésével ama munkálatokkal elhalmoztatnának; oly intézkedésnek czélszerüsége és szüksége pedig, melynélfogva a mindenesetre felállitandó közjegyzői intézmény helyett az érdekelt perenkivüli birósági ügyek intézésére ismét más közegek állittassanak fel és pedig, a mi alig lenne kikerülhető, az állam terheltetésével: egyátalában nem volna indokolható. Hiszen a mint el kell ismerni, hogy a jegyzőségnek fő, tulajdonképeni hivatása az okmányok szerkesztésében s illetőleg tanusitványok tételében áll, ugy kétséget nem szenved, hogy azon intézmény e tekintetből hazánkban is okvetlenül létesitendő, ha csak továbbra is türni nem akarjuk azon állapotot, mely szerint végrendeletet a bíróság előtt a legsürgösb esetben is csak hosszadalmas s gyakran aztán eredményre nem is vezető folyamodási uton lehet tenni, s egy egyszerü aláirás hitelesitése után gyakran egész nap sőt, napokig kell járni; egy váltóóvásnak rendes időben s helyes felvétele a vidéken pedig mindig kétségessé van téve.

Már most a tulajdonképeni jegyzői teendők minősége megkivánja egyfelől azt, hogy jegyzők minden törvénykezési járásban és nagyobb forgalmu városban alkalmaztassanak, másfelől szükséges az is, hogy a jegyzők az ügyvédkedéstől s átalában minden állásukkal össze nem férő foglalkozástól, a mely részükre jövedelmet biztositana, eltiltassanak. Ebből, ha azt akarjuk, hogy a jegyzőségre alkalmas egyének vállalkozzanak — mi nélkül az egész intézmény mit sem érne — s hogy a jegyzők megélhessenek: az következnék, hogy ki kellene mondani, miszerint minden okmány csak jegyző által szerkeszthető. Ugyde ez intézkedés a felekre nézve nagyon megszoritó lenne; de ott vannak a magán okiratok szerkesztésére jogositott ügyvédek is, kiket e jogtól megfosztani átalában nem lehet. Különösen tehát hazánkban alig lehet mást tenni, mint a jegyzői okmány szükségességét csak bizonyos ügyletekre szoritani s e mellett azon lenni, hogy a jegyzőkhöz az okmányok szerkesztésén kivül bizonyos más ügyletek is utasittassanak. És mi természetesebb, mint az, hogy hozzájuk oly ügyek, melyek kezeléséhez hitelesség kell, melylyel a jegyzők különben is felruházvák s melyek az itélő biró tisztéhez épen nem tartoznak s ez ideig mégis általa kezeltetnek, milyenek az ugynevezett birósági perenkivüli ügyek, utaltassanak. — *És arra, hogy különösen hazánkban a jegyzői intézmény, ha annak képviselői minden jövedelmet adható mellékfoglalkozástól eltiltatnak, s mindemellett részükre csak néhány ügylet feletti okmányok szerkesztési joga biztosittatik, már egyelőre is fenállhasson: gondolni sem lehet.*

Továbbá nézetem szerint a jegyzői intézetnek, hogy az, azon tekintélylyel, melyet nagyhorderejü hivatása igényel, birhasson, s azon nagy bizalmat, melyet benne

*

a közönségnek szükségkép helyeznie kell, megszerezhesse s fentarthassa, mint önálló s a bíróságoktól teljesen független állami joghatósági intézménynek kellene behozatni s fentartatni s a felett a felügyeleti jogot közvetlenül magának, az azon intézmény képviselőiből alakulandó jegyzői kamarának, közvetve pedig e kamara utján az igazságügyminiszternek, mint az állam képviselőjének kellene gyakorolni; a rendes bíróságok beavatkozásának pedig csak akkor lehetne helye, ha kártéritési esetek, vagy a büntető törvények szerint büntetendő cselekvények merülnek fel; és ebből kifolyólag a fegyelmi hatóságot is első folyamodásilag, ugy a saját tapasztalatából meritett esetekben, mint a felek panaszai, vagy az igazságügyminiszternek, mint az állam képviselőjének kivánatára tisztán maga a jegyzői kamara gyakorolná s ennek e tekintetben felettes hatósága: a legfőbb törvényszék lenne.

Már pedig a javaslatból az tünik ki, hogy mig egyfelől a jegyző annak jelképéül, hogy állami jogi hatóságot gyakorol, felhatalmaztatását az igazságügyminiszternek, mint az állam felelős képviselőjének ellenjegyzése mellett a fejedelemtől nyeri; addig másfelől az állam hasonló közegeinek, t. i. az e. f. törvényszékek, sőt tisztán ezek elnökeinek is és e mellett az e. f. törvényszékek mellé rendelt királyi ügyészek oly befolyásának rendeltetnék alá, mely miatt a jegyzőt saját hatáskörében önállónak, függetlennek tartani nem lehetne; sőt a mi több, nemcsak az egyes jegyzők, de maguk a jegyzői kamarák is ama közegek befolyása alatt állanának a javaslat szerint.

Ha az állam valamely intézményt, melynek szükséges s hasznos voltáról meg van győződve, létesiteni akar: elengedhetlenül megkivántatik, hogy annak életrevalóságát, jövőjét az átalanos törvény korlátain belől engedhető teljes önállóság s függetlenség megadásával előre biztositsa.

Ezeknek átalános megjegyzése mellett az érdekelt törvényjavaslatra következő részletesebb észrevételeim vannak:

II.

Az 1. §-ra.

Tekintve, hogy hazánkban különböző minőségü jegyzők, ezek közt községi, ezek közt ismét körjegyzők is léteznek: megkülönböztetésül monarchicus államunkban a tervezett: „királyi jegyző“ czim alkalmazását nem tartom épen helytelennek; azonban mégis óhajtandó volna, ha annak ismert elnevezése: „közjegyző“ tisztán és egyszerüen megtartatnék.

A 2. §-ra.

A jegyzőt a szó teljes értelmében közhivatalnoknak tekinteni nem lehetvén: e kifejezések helyett: „a kir. jegyzők közhivatalt viselnek, s ezen hivatali állásukat“, ezt ajánlom: „a közjegyzők az állam által jogi hatósággal felruházott hiteles személyek, s ezen minőségüket csak .... itélet folytán vesztik el.“

A 4. §-ra.

E §. d) pontjához nagyobb világosság okáért hozzá lenne teendő, hogy: „a törvényhatósági, községi, vagy egyházi képviselő-testületeknek átalában tagja lehet.“

Az 5. §-ra.

Ezen §. 2-ik pontja ekként lenne szerkesztendő: „kereskedelmi vagy ipar-társulat, vagy hasonló pénzvállalat *igazgatója* nem lehet“, mivel az idézett §. fogalmazása szerint a jegyző, kinek állását csak is a bizalom tarthatja fen, alig vehetne részt társulati ügyekben.

A 7. §-ra.

A 29. §-ban foglalt engedély itt mindjárt beigtatandó lenne ily formán: „e kerületen belül azonban bárhol lakó felek megkereséseire a hozzá utasitott jogi cselekvényeket teljesitheti.“

A 9. §-ra.

Az ezen §-ban, valamint a javaslat többi §-aiban is a kir. törvényszékekre, ezek elnökeire és a kir. ügyészre ruházott teendőket, fentebb kifejtett átalános nézetünkkel öszhangzólag, a nevezett közegek csak is az első szervezés alkalmával, mig t. i. a jegyzői kamarák meg nem alakittatnak, teljesitenék, ezután pedig mindazon kötelezettség, befolyás és eljárás az igazságügyminiszter felügyelete alá közvetlenül helyezendő jegyzői kamarákat illetné; minélfogva minden ide vonatkozó szakaszok, ez értelemban lennének oly módon átidomitandók, hogy a megnevezett közegek helyett a jegyzői kamara igtattatnék be és azután ugyanazon közegeknek ideiglenes befolyása a vegyes intézkedésekről szóló XVIII. fejezetbe vétetnék fel.

A 15. §-ra.

A biztositék, mint ilyen a köztapasztalat szerint vagy sok vagy kevés. A mind képességet, mind jellemet, illetőleg erős egyénekre nézve az nemcsak sok, de felesleges is; a gyengék ellenében pedig rendesen kevés. Nehogy azért a tetemes biztositéki összeg a képes és jellemes, de kevés vagyonu egyéneket elzárja a jegyzőségtől: a biztositékot a felhivott §-ban tett osztályozás szerint ugyan, de kisebb összegekben, jelesen: 6000, 4000, 2000, 1000, ftban vélném megállapittatni.

A 16. §-ra.

Az „árvaszerü jelzálog“ különbözőleg magyaráztathatván, s azon magyarázatot, hogy az háromszoros értéket képviseljen, különben is el nem fogadhatván; miután az ingatlan vagyon utoljára is legjobb biztositék s ennek nyujthatása inkább könnyitendő, mint megszoritandó: kimondandó lenne e helyen, hogy: „a biztositék vagy legalább két annyi értékü jelzálog által nyujtandó.“

A 17. §-ra.

A biztositékul lekötendő készpénz nem a birói letéti, de vagy az állami, vagy valamely közhitelü más pénztárba, mely aztán a biztositékot nyujtónak *kamatot* adna, — maga a letéti okmány pedig mindenesetre az állam letéti pénztárába lenne elhelyezendő.

A 18. §-ra.

A biztositék nem „a jegyzői hivatal megszünte,“ de „a biztositékot-nyujtó jegyzői minőségének megszünte után“ volna lefoglalható.

A 19., 20., 21., 22. §§-ra.

A kir. törvényszékek helyett fentebbi nézetem szerint átalában a jegyzői kamarák járnának el, s a törvényszék hivatása csak akkor állana elő, ha a felek perutjára utasittattak; minélfogva e §-ok ily értelemben lennének szerkesztendők.

A 25. §-ra.

E szakasz ezen kitétele: „melyet a 23. §. 9) pontja értelmében szerkeszt“ tekintettel a most hivatolt 23. §-ban foglalt engedélyre, ekként lenne fogalmazandó: „a melyet a 23. §. 9-ik és 10-ik pontja alapján szerkeszt.“

A 26. §-ra.

Az ezen szakaszban elsorolt ügyletekhez még adandó volna: „b) minden irásbeli egy vagy két oldalu

kötés, melynél irni vagy olvasni nem tudó egyén szerepel."

E mellett ugyanitt kimondandó lenne:

a) Minden oly szerződés vagy okmány, melynek alapján telekkönyvi jogok szereztetnek, vagy kitöröltetnek, a mennyiben ezek érvényességéhez a jegyzői okmány meg nem kivántatik, ha azon fél, ki a jogot átruházza, vagy a kitörlésre engedélyt ad, az okmányt nem sajátkezüleg irja és aláirja: jegyzői hitelesitéssel látandó el.

b) Azon terhes szerződések, melyek házastársak, harmadizigleni rokonok vagy sógorok közt keletkeznek, csöd esetében csak akkor birnak érvénynyel, ha azok jegyző előtt köttettek, vagy általa legalább az aláirásra nézve azonnal hitelesitettek. (1840. XXII. t. cz. 32. §.)

c) Bér- és haszonbérleti szerződések csöd esetében csak akkor birnak érvénynyel a haszonbérbe adó jogaiba lépett csödtömeg ellen, ha azok jegyzői iromány t képeznek, vagy legalább az aláirásra nézve a keletkezés idejében hitelesittettek. (1840. XXII. t. cz. 37. §.)

A 27. §-ra.

A jegyzői okmány lényeges kellékei nem egyszerüen a sok §-ra hivatkozással, hanem itt mindjárt egy §-ban röviden ugyan, de pontokba foglalva egyenkint leirandók volnának; a nem lényeges kellékek pedig, melyek hiánya miatt az okirat közokirat erejét nem veszti el, a maguk helyén is maradhatnának vagy külön §-ban adatnának elő; mert kétségtelen, hogy a számos formához kötött okmány szerkesztése igen nehéz, s ha legalább a lényeges kellékek együtt, egy §-ban összefoglalva elsoroltatnak: ez által a nehézség legyőzetik.

A 28. §-ra.

Ezen szakasz szükséges világosság kedveért igy volna fogalmazandó: „a közjegyzők oly ügyletek felett, melyek érvényességéhez a jegyzői okmány megkivántatik, csak is jegyzői okmányokat kötelesek felvenni, habár a felek magán okirat felvételébe is bele egyeznének;" mivel a jegyzői intézmény czélja az levén egyfelől, hogy a jegyzői okmányokkal közokiratok nyeressenek, másfelől pedig a magán okiratok is arra képesitett egyének által szerkesztessenek: azt hiszem, hogy valamint a jogositott ügyvédek a javaslat 187. §-a szerint jövőre is szerkeszthetnek magán okiratokat, ugy ily okmányok szerkesztésére a jegyzők annálinkább feljogositva leendenek, mivel ugyanők a sokkal nagyobb horderejü közokiratok felvételére is felhatalmazvák; az idézett §-nak pedig ugy, a mint fogalmazva van, azon értelmet lehetne tulajdonitani, hogy a jegyzők átalában csak jegyzői okmányt vehetnének fel.

A 34. §-ra.

Ezen szakasznál átalában megjegyzem, hogy, miután törvényeink szerint két tanu rendszerint teljes bizonylatot nyujt, s miután a jegyző egyfelől érdektelen s hiteles személy, másfelől pedig eljárásáért minden tekintetben felelős; kivévén a végrendelkezés eseteit, mely esetekben két tanu, vagy egy másik jegyző jelenléte kivántatnék: teljesen elegendő lenne csak egy tanu alkalmazása mindazon esetben, melyekben a javaslat tanuk meghivását rendeli; és a személy ugyanazonosság igazolására nézve ez volna törvénybe igtatandó: „egy, vagy két tanu által bizonyitandó;" mert igen gyakran a jegyző többet adhat bizonyos egyes tanunak igazolására, mint kettőnek, sőt háromnak is.

Egyébiránt a jegyzői eljárásnak, a czél elérhetése tekintetéből, megkönnyitése végett itt is ohajtandó volna, ha egy §-ban alkalmas helyen mindazon esetek, melyeknél egy, vagy két tanu alkalmaztatása kivántatik, azon megjegyzéssel, hogy egyéb esetekben tanu nem szükséges, röviden, de egyenkint felsoroltatnának, a miként ez iránti ohajtásomat a jegyzői iromány *lényeges* kellékeinek egy helyen elősoroltatása iránt fentebb kifejeztem.

A 41. §-ra.

Ezen szakaszban elvannak sorolva azon kellékek, melyeket a jegyzői okmánynak magában kell foglalnia; melyek azonban a 27-ik §. szerint lényeges kellékeknek kijelölve nincsenek. Annálfogva, mig egyfelől a sokkal fontosabb lényeges kellékek is alkalmas helyen elsorolandók lennének, addig másfelől itt megjegyzendő lenne: „ezek azonban nem oly lényeges kellékek, melyek hiánya az okmány érvénytelenitését vonná maga után."

A 45. §-ra.

A jegyzői okmánynak minden esetben lapszámozását és minden egyes lapnak aláirását csak az eljárást nehezitő szükségtelenségnek tartom. A lapot számozni csak akkor kellene, ha az okmány több ivből áll, s a jegyző aláirásával legfeljebb csak a külön ivek volnának ellátandók, bár ez is feleslegesnek tünik fel, miután a több ivből álló okmány ugy is zsinórral összefüzendő s lepecsételendő, s az ily módon kiállitott okirat csak is egészben képezhet okiratot, ellenben az abból netalán kivett egyes iv értéktelen scarteta lenne; és az egyes lapok s ivek külön aláiratása talán még inkább károsnak, mint hasznosnak mutatkozik.

Az 52. §-ra.

Az állam hivatalos nyelve: a magyar lévén, és ezt a jegyzőnek birnia kelletvén: a jegyzői okmányok e nyelven lennének szerkesztendők s ahhoz az idegen nyelvre tett forditvány lenne csatolandó minden szükségelt esetben.

Az 55. §-ra.

Az itt emlitett *általános* kellékeket is, hivatkozva a végrendeleti kellékekre, azon §-okban ohajtanám elsoroltatni, melyekben a jegyzői okmány lényeges és nem lényeges kellékei előadatnának.

A 60. §-ra.

Miután a birósági perenkivüli teendők a jegyzőkre ruháztatnak s a biróság hivatása csak akkor állhat elő, ha az ügy peressé vált; miután a jegyzők az ünnepélyes végrendeletek felvételére is jogositvák: azt hiszem, hogy halálozás esetében az illető felek igazolt kérelmére a végrendeleteket ugyanaz a törvényes formák megtartása mellett felbonthatná s kihirdethetné és ennek alapján a hagyatéki ügyben, ha kivántatik, azonnal eljárhatna.

A 64. §-ra.

Az ezen §-ban érdekelt mulasztásért elegendő lenne az ott felemlitett költség s lehető kár megtéritése; az ezen felüli büntetés tehát mellőzendő volna.

A 65. §-ra.

A telekkönyvi hatósághoz nyujtani rendelt jegyzék czélra vezető nem lenne; mert egy az, hogy annak bélyegmentesség csakugyan nem adatik, más az, hogy a telekkönyvi kérvényeket ugy is röviden lehet fogalmazni, de e mellett abban mégis sokkal inkább lehetséges az egyes esetekbeni különböző kivánatokat előadni, mint a tervezett rovatos ivben, mely bizonyosan a hány, annyiféle lenne s annak betöltése legalább is annyi időt venne igénybe, mint a kérvény szerkesztése.

Hogy pedig a végzés tervezete is csatoltatnék a jegyző által: ez még kevésbé helyeselhető, mert kivá-

natos, hogy a biró s jegyző egymás működésére befolyást ne gyakoroljanak: de különben is a telekk. szabályzat szerint a végzésnek oly dolgokat is kell tartalmazni, melyek a beterjesztett egyesületre, s az az által közvetlenül érdekeltekre nem tartoznak s ily végzés helyes fogalmazásához a telekjegyzőkönyvet egész terjedelmében kellene minden esetnél kiiratni, s gyakran több rendbeli telekjegyzőkönyveket is megvizsgálni, ujonnan nyitandó telekjegyzőkönyvek számait tudni, és épen e miatt, mig egyfelől a helyszinén mindig meg sem jelenhető jegyzőtől ezeket kivánni alig lehet, addig másfelől a telekkönyvi előadó igen gyakran oly tervezetet nyerhetne, a mely vagy őt is félrevezetné, vagy a melynek kiigazitása több időt venne igénybe, mintha azt egyenesen ő maga fogalmazná.

A 69. §-ra.

Hogy a jegyzői okmányok bizonyos esetekben s feltételek alatt végrehajtás alapjául szolgálván, a végrehajtást a biró rendelje el: csak helyeselni lehet; de épen ennek folytán is kivánatos, hogy viszont a birónak se legyen a jegyzői cselekvényekre befolyása másképen, mintha erre az átalános törvény rendeleténél fogva felhivatik.

A 86. §-ra.

A váltó-óvási jegyzőkönyvek a kamara által lennének kiszolgáltatandók, s mint egyéb jegyzői könyvek vizsgálandók s a jegyzői kamarának lenne aztán kötelessége erről az igazságügyminiszternek jelentést tenni.

A 90—92. §-okra.

A hagyatéki ügyek intézése, mindazon esetekben, midőn a törvénykezési rendtartás a hivatalbóli eljárást rendeli, a jegyzőkre volna hivatalból bizandó oly módon, hogy kezdve a leltározáson — a mi azonban községekben rendszerint az elöljáróság utján lenne végrehajtandó — s a végrendeletek kihirdetésén, folytattatnék az osztályok felvételéig s ennek folytán a javaslat szerint is az ingatlanok telekkönyveztetéseig.

Önként értetvén, hogy az örökösök netaláni királyi idézése, a felmerült pereskedések elintézése a bíróságot; a gyám nevezés és kiskoruak stb. érdekében közreműködés a gyámhatóságot illetné; valamint az is, hogy a jegyző az önjogu felek kérelmére is, mint arra képesitett személy osztályokat vehetne fel. Annálfogva az idézett §-ok ily értelemben volnának némileg módositandók.

A 101—102. §-ra.

A bíróság, ugy, mint a csődválasztmány, az ingatlan vagyonok árverését elrendelvén: ez iránti határozatát akkint kellene szerkesztenie, hogy abban kimondatnék, miként azon határozat közjegyző által végrehajtható; az árverés aztán a végrehajtató kivánatára lenne eszközlendő s a cselekvény a telekkönyvi hatósághoz egyenesen bejelentendő, hol aztán a további törvényes lépések megtétetnének.

A 108., 111., 125., 127., 138., 139. §-okra

Az ezen §-okban a törvényszékekre, ezek elnökeire és a járásbirákra ruházott teendők a jegyzői kamarát illetnék; ugyanazért ezen §-ok a szerint lennének átváltoztatandók.

A 142—173. §-okra.

Miután a fegyelmi hatóságot elsőfolyamodásilag kizárólag a jegyzői kamarának kellene gyakorolni, s igy az, hogy ezen jegyzői kamarának a javaslat szerint engedett fegyelmi biráskodás a kamara és kir. ügyész s az e. f. törvényszék elnöke s tagjai közt, az utóbbiak tulsulyának, sőt egyoldalu eljárhatásának is biztositása mellett, miként ez a javaslat 160., 161. és 168. §-aiban megállapittatik — megosztassék, nem helyeselhető: az idézett §-ok ez értelemben lennének kiigazitandók.

A 174—181. §-okra hasonló észrevételem van.

A 182. §-ra.

Hogy kezdetben a jegyzői állomások csak részben töltessenek be: helyesnek tartom; mert a jegyzők létszámát leghelyesebben csak is a gyakorlati tapasztalat állapithatja meg, és kétségtelen, hogy a jegyzői teendők kezdetben csekélyebbek lesznek, mint idővel s ha a kezdetben csekély munkálat teljesitésére aránytalan számmal alkalmaztatnának jegyzők: ezeknek a közhitelü állás által megkivánt tisztességes megélhetési mód, tekintve, hogy a törvény által minden jövedelmet adható mellékfoglalkozástól eltiltvák, az intézmény jövője érdekében nem biztosittathatnék. — Azonban az állomások részben betöltése csak oly városokban helyeselhető, hol kettőnél több jegyzői állomás állapittatik meg, ellenben szükséges, hogy minden járásban s nagyobb forgalmu városban egy, a törvényszéki székhelyeken pedig két jegyző már kezdetben alkalmaztassék; ezt megkivánja a jegyzői teendők minősége; a minden órán előállható helyettesités s a jegyzői jelöltségnek csak később kifejlődése.

Az állomások pályázat nélkül betölthetése alig helyeselhető, mert azt tartom, hogy a legjobbak szabad versenyét csakis a pályázati eljárás biztosithatja és különben azon meggyőződésben vagyok, hogy a jegyzői intézmény jövőjére nézve nagyon szükséges, mikép jegyzői állomásokra a jegyzői, illetőleg törvényszéki kerületekben, ha arra képesitettek találkoznak, azon kerületből alkalmaztassanak az ott ismert személyek, mivel idegen személyek a bizalmat, melyen a jegyzői intézmény főkép alapul, s mely nélkül soha ki nem fejlődhetik, vagy soha, vagy csak későn szerezhetik meg.

A képesség kellékeitől a birákra nézve, kik ügyvédi oklevéllel, illetőleg az ügyvédi téren jártassággal nem birnak, tervezett eltérés nem czélszerü; mert egy az, hogy ily eltérés szükségét hazánkban indokolni nem lehet, más az, hogy a jegyző főhivatása az okmányok szerkesztésében állván: erre nem annyira a birák, mint sokkal inkább egyelőre is a gyakorló ügyvédek kiképezvék.

A 184. §-ra.

Mennyiben az 1840. XV. t. cz. I. r. 127. §-a szerint a váltó-óvások feltételét nemcsak váltójegyzők, de városi jegyzők és szolgabirák is teljesitik, kiknek jövőben működése azon okból, mert jegyzők minden járásban és nagyobb városban létezni fognak, s kell, hogy legyenek, részint mert ama közegek eljárása is költséget igényel, szükségtelen, s az illetőségi sokféleség fentartásával járván, nem is kivánatos: minden váltó-óvásra eddig jogositottaknak hatósága átalában megszüntetendő lenne.

A 187. §-ra.

Ez szakasznak a zugirászokra vonatkozó intézkedése nagyon kivánatos, azonban ohajtandó volna, hogy legalább az e tekintetbeni felügyelet a jegyzői kamaráknak kötelességévé tétetnék, mert e nélkül az üdvös törvénynek kivánt eredménye alig lesz, pedig már valahára gyökeresen orvoslandó lenne a baj, mely abból származik a törvénykezésre, hogy nem annyira a hivatottak, mint sokkal inkább a hivatlanok s magának az államnak nagy hátrányára s megröviditésével a hivatalnokok is foglalkoznak okiratok s beadványok szerkesztésével.

III.

A mi a dijakról szóló javaslatot illeti: erre nézve általában megjegyzem:

1) Hogy a mennyiben a tervezett dijszabályzat változtatása vagy kiegészitése iránt a véleményadás a megalakulandó jegyzői kamaráknak, — igen helyesen, mert a dijak czélszerü szabályozása csak is a tapasztalatból meritett indokok alapján eszközölhető, — fenhagyatik: azon dijak minőségének és mennyiségének tervezett megállapitása nagy horderővel nem bir; annálfogva azok a tervezet szerint egyelőre meghagyhatók.

2) A javaslatból nem tünik ki, mikép a jegyzőnek általában meg volna tiltva, hogy a dijszabályban megállapitott dijnál magasabbat, azon esetben, ha a fél a dij mennyiségének, erről felvilágositva tudata mellett is azt önként adja a cselekvény végrehajtása után, elfogadhasson, sőt a javaslat 11. §-a világosan meg is engedvén, hogy a jegyző bizonyos fontosabb esetekben a megállapitott dijnál nagyobbat is igényelhessen: az általános határozatoknak más értelmet nem is kivánok tulajdonitani, annálkevésbé pedig, mert a jegyző gyakran oly rendkivüli szolgálatokat tehet, teend is a feleknek egyes esetekben, melyeket ezek eléggé meg sem fizethetnek. Hogy tehát a felek rendkivüli hasznos s fáradságos munkálatért és semmi körülmények közt, egészen önkéntesen sem dijazhatnák a jegyzőt jobban, mint a milyen dijazás a szabályzatban egyre-másra mértékelten s nem is annyira a munka minőségéhez s annak horderejéhez, mint inkább sok esetben az arra forditott phisicai időhöz mérve megállapitva van, ez oly természet ellenes megszoritás lenne, mely a jegyző müködését igen könnyen hivatali gépies eljárássá tenné, a mit pedig a czél érdekében minden áron eltávoztatni kell.

Hiszen szükséges, hogy a jegyző bizalmas jó tanácsadójává váljék a feleknek, családoknak; e bizalmat pedig nálunk merev dijszabályzattal, melynek alapján a jegyző a már teljesitett szolgálatnak a fél által netalán önkéntesen megállapitott s neki bizalommal nyujtott jutalom diját is mérlegelni, s illetőleg visszautasitani volna kénytelen, megszerezni s fentartani aligha lehetne.

És általában ily szabályok alkotásánál kivánatos figyelemmel lenni arra, mikép azok akkint állapittassanak meg, nehogy azok alkotója az emberi természetet jó szándékból s jó czélra akarva, de még sem tudva legyőzni, már előre az azon szabályok kijátszására való törekvésre nyisson utat s több kárt tegyen, mint hasznot.

De még az is figyelembe veendő, mikép kell, hogy a szegények részére a jegyző dij nélkül járjon el, s miután ily esetek a 23. §-ban elsorolt cselekvényeknél előfordulhatnak: törvénybe igtatandó lenne, hogy „a közjegyzők a szabályszerü szegénységi bizonylattal ellátottak kérelmére dij nélkül kötelesek eljárni."

Ezekből kiindulva megjegyzem:

Az 1. §-ra.

Ezen §. igy volna szerkesztendő: „a közjegyzők az állam pénztárból fizetést nem huznak és müködésükért *rendszerint* csak a jelen törvényben meghatározott dijakat *követelhetik*."

Ezen szerkezet helyessége mellett szól a javaslat 11. §-án kivül, mely magasabb dij igénylését is megengedi, a 10. §, mely a feleket a szabálytalan s méltánytalan követelések ellenében biztositja.

Ugyanazon 1. §. azon intézkedését, mely a nagyobb dijnak előre kikötését érvénytelennek nyilvánitja, mint a fentebbiekkel nem ellenkezőt, meghagyandónak tartom.

A 2 §-ra.

Ezen szakasz e kifejezése helyett: „és szed be" ezt ajánlom: „követel és ily uton bevesz" stb. „törvényszerü dij pedig az, a mit a fél utólagosan és önkéntesen fizet és, a mely ezen törvényben meg van állapitva, s melynek felszámitása meg van engedve."

A dijaknak a kiadványokra, s illetőleg beadványokra is vezetése, miután azok a jegyzői irattári illető irományokra és magába a hitelesitett könyvekbe is, mely megvizsgálható s vizsgálandó, bejegyeztetnek, szükségtelennek mutatkozik; de az ily intézkedés lealázónak is tünik fel azon intézményre, melynek személyesitőibe közhitel szándékoltatik helyeztetni s a bizalom amaz intézkedés által már előre gyanusittatnék.

Ezen észrevétel értelmében lenne a 8-ik §. is idomitandó; meghagyatván azonban a 2-ik bekezdés, mely büntény fenforgása esetében intézkedik.

A 10. §-ra.

A panasz mindenekelőtt a kamarához volna intézendő a javaslat 143. §. 4-ik pontja alapján.

A 39. §-ra.

A jegyzék helyett általam javalt telekkönyvi kérvények szerkesztéséért méltányos dij lenne felveendő, annálinkább, ha a végzés-tervezet iránti kötelezettség is fenhagyatnék.

KOVÁCS SÁNDOR,
a debreczeni ügyvéd-egylet titkára

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

Fölötte szükséges és hasznos vala azonban az orvosi tudományra nézve, hogy a mennyiben a testről van szó, magát egészen a természettudományok sorába valónak tartotta, *) bármennyire viszás legyen is, hogy még a szellemi betegségek gyógyitását is egyedül ezen álláspontból megkisérteni akarta. **) A minő üdvös továbbá az élettanra nézve, hogy valahára komolyan vizsgálják, hová lehet eljutni, ha az ember-, állat- és növényélet tüneményeit (p. u. az éneklést, látást, lehellést stb.) a már ismert megdönthetetlen természet-, gép- és vegytani törvények segélyével megmagyarázni iparkodunk, ép oly bizonyos, hogy nem ezen az uton lehet egész pontossággal a megismerés amaz eszközeinek hatását kitalálni, minek folytán azonban okvetlenül szembetünővé lesz a mondott kisérlet egyoldalusága s ama lehetetlenség, hogy egyedül ezen eljárással az élet rejtelyét megfejtsük, vagy csak p. u. az ember és az orangutáng közötti különbségnek okát felfedezzük. Ép ugy be kell látni azután, hogy csak a valódi tapasztalati tényeken való elhamarkodtatott tulcsapkodás, az ok- és okozatnak egymással való otromba felcserélése vezethet a lélek hallhatatlanságának tagadására, vagyis azon állitásra, miszerint a lélek s az élet keletkezése és elenyészése elválaszthatatlanul a testnek keletkezése- és elenyészéséhez van kötve, sőt nem egyéb, mint a testen észlelt tünemény — a helyett, hogy azt mondanók, miszerint a puszta tapasztalás nem tanit mást, mint hogy a léleknek valamely testtel való egybeköttetése azon egyedüli feltétel, mely alatt a lélek létezését és

*) Az angolok itt is helyes uton vannak, midőn az orvost physiciannek nevezik, mert bizonyára csak a jeles physiologus és pathologus lesz derék orvos.

**) Hasonló tulság, midőn egyedül a bünben keresik a szellemi betegségek forrását.

müködését észlelhetjük. Csakis ennyit lehet ugrás nélkül állitani; minden egyéb állitás legjobb esetben is bizonytalan feltevéseken alapszik.

A theologia, — a helyett, hogy egy istentelen és mindent felbontó anyagimádás és önbálványozás álbölcselkedésével megküzdött volna, — azáltal, hogy ősi tételeiben való feltétlen vak hitet követelt, egyátalában a bölcsészet, a történelmi kritika és a természettudományok mindennemü befolyását magától távol tartani iparkodott. És midön minden észszerü gondolkodás-, minden rationalismus- és minden szabad buvárkodásnak hadat izent, s a jelenkor közmeggyőződését és haladott belátásunk eredményeit méltó figyelembe vonni konokul vonakodott, tényleg minden gondolkozó előtt lemondott az igazi tudományosságról s magát és alaptanait, mint valami önnön magát tuléltet és korellenest tüntette fel, minek folytán nem kevés számu theologusok, kik alaposabb bölcsészeti kiképeztetés nélkül szükölködtek, a legnagyobb felületesség és materialismus felé vezettettek.

A jog- és államtudományok terén a történelmi iskola a leghathatósabban szembe szállt egy teljesen elégtelen aprioristikus construálás és puszta átalános szabályokból álló haszontalan limlom bitorlásaival, melyek által az akkori (Kant-Fichte-féle) természetjog az egész világnak ugyanazon törvényeket adni és magán a jogéleten mintegy erőszakot venni akart, a mennyiben a jogfejlődés minden sajátszerüségeit, melyek az idők, a népek és az egyes országok különféleségéből szükségkép folynak, teljesen megvetendőknek gondolta. Csakhogy ezen magában véve minden tekintetbe igazolt harczban még sokkal veszélyesebb egyoldalusággal ismét oly annyira tulmentek az igazi mértéken, hogy a történeti fejlődés utján keletkezett intézményeket valóságos bálványokként imádták és a minden jogfejlődésre nézve átalános és maradandó fontossággal birót, az örökké keletkezőt, t. i. magát a jog eszméjét teljesen szem elől téveszték, és ennek folytán azon tudományt, mely épen a jogeszme kifejtésére van hivatva, t. i. a jogbölcseletet ép oly esztelen, mint fölötte sajnos fitymálásban részesitik, sőt azonfölül elég megfoghatatlanul önnön maguknak ellent mondva, sem korunk, sem népünk igényeinek meg nem feleltek, a mennyiben még viszásabban és korlátoltabban, mint egykor a bölcsészek az észjogot, most egyetlen rég eltünt nemzetnek, a régi rómaiaknak jogát minden nemzetnek és minden kornak, szóval a világnak jogává tenni igyekeztek. *)

Ha óriási lépésnek kellett tekinteni azt, miszerint elvégre azon meggyőződésre jutottak, hogy a természettudományt nem Aristotelesből, hanem igazi forrásából, a természetből kell meriteni, ugy nem kevésbé elutasithatatlan követelmény vala az, hogy a vallás és a jog terén való buvárlatok sem állapodhatnak meg többé a biblia- s a corpus-jurisnál, hanem hogy azok az ész örökké folyó forrásából meritendők.

(Folyt. köv.)

*) Megjegyzendő, hogy az egész itt közölt czikksorozat egy jogbölcséleti tanártól ered, és igy megfogható az ő ellenszenve a római jog „tulhatalmaskodása“ ellen, mit benne leginkább azon körülmény kelthetett, hogy a német egyetemeken a római jogból tartandó előadásokra még folyvást sokkal több gond fordittatik, mint egyéb tudományokra, teszem épen a jogbölcseletre, mely ellen még a romanisták éreznek fölötte nagy ellenszenvet. Az igazság a középen fekszik. A római jog tagadhatatlanul a tökély igen magas fokán áll, de azért annak módfeletti bálványozása is csakhamar a jogtudomány egyéb ágainak többé-kevésbé megrovandó elhanyagolására és ennek folytán igen kártékony egyoldaluságra vezethetne, mig ellenkezőleg a római jog becsének teljes félreismerése mindig csak áljogásztól származhatik.

A semmitőszék és a legfőbb törvényszék jogköre.

Midön törvényhozásunk a mult évben ugy intézkedett, hogy a curiát két felé választván, mig az egyik részt 3-ad birósági legfőbb törvényszékké tette, addig a másik részt tisztán semmitő törvényszékké alakitotta, — szerintem az igazságszolgáltatásnak mind gyorsitását, mind a feleknek megnyugtatását czélozta.

A gyakorlat embere kénytelen azonban bevallani, hogy mig ez intézkedés a perek gyorsitására nagy lendületet adott, addig a perlekedő felek megnyugtatását nem eszközölte, azért, mert a 3-ad birósági legfőbb törvényszéknek egyszersmind semmisitési jogkört adott az által, hogy az a két egyenlő itélet ellen, azoknak megsemmisitésével ellenkező itéletet hozhat; valamint egyenlő itéletek megsemmisitéséveli feloldásával a két egyenlő itéletet hozott 2-od bíróságokat uj itélet hozatalra utasithatja: — Ez által mig egyrészről a 2 egyenlő itélet ellenében hozott ellenkező itélete által jogorvoslatot nélkülöző zsarnoki önkényt gyakorol, talán néha az igazság rovására; másrészről a semmitő törvényszék jogkörét gyakorolni van jogositva.

E baj annyira elmérgesedett máris a lefolyt egy év alatt, hogy e tekintetbe hova előbb intézkedni a törvényhozásnak, illetőleg az igazságügyi minisztériumnak elodázhatlan kötelessége, ha azt nem akarja, hogy e hazába a legfőbb törvényszék az igazságszolgáltatás önkényes s orvosolhatást nélkülöző hatalomnak tartassék.

Semmi kétség benne, hogy a 3-ad bíróság fentartása ez idő szerint mulhatatlanul megkivántatik; ámde semmi szüksége sem volt annak, hogy ezen 3-ad bíróságnak jog adatott a 2 egyenlő itéletek felülvizsgálására, s hogy azok megsemmisitésével ellenkező itélet hozhasson. — Mert a jogi fogalom nem ismerheti az igazság szolgáltatásnak más alapját s módját, mint két egyenlő itéletet; — s a 3-ad legfőbb törvényszék jogköre csak is azon perekben hozhat az igazság kiszolgáltatás helyes felfogása szerint döntő itéletet, melyekben a bíróságok különböző itéletet hozván, egy 3-ik felülvizsgáló birónak egyik vagy másik birósági itélethez járulása lett szükségessé, hogy két egyenlő itélet által a jogérvényes itélet létre jöjön.

Azonban kétségtelen lévén az is, hogy a két egyenlő birósági itéletekkel ellátott ügyekben lehettek elkövetve hibák, és pedig ugy a formára nézve mint a törvények helytelen alkalmazása vagy az okiratokkal ellenkező nézetek jogérvényre emelése által, szükséges, hogy a semmitő törvényszék, mely a két egyenlő itéletek felett nem hozhat ugyan ellenkező itéletet, de igen is feloldozhatja azokat, s a bíróságokat a hiba feltüntetésével s indokolása mellett, uj itélet hozatalra utasithassa; — akár formailag, akár tárgyilagosan követtetett el a törvénytelenség.

De, ha a semmitőszék csak alaki tekintetbe itél, érdemileg pedig a legfőbb törvényszék itélhet semmitőleg, akkor a semmitő törvényszék e jogköre megcsonkitásával csak nem szükségtelen gépezet marad: mert azon legfőbb jogát, hogy az itéletek hozatalánál az egész országban egyöntetü gyakorlat s törvény magyarázás felett őrködjék, elvesztette.

Kell tehát, hogy a semmitőtörvényszék főleg oly esetekben, melyben a legfőbb törvényszék a két egyenlő itéletek megsemmisitésével ellenkező itéletet hozott a jogaikban sértett polgárok megnyugtatására a legfőbb törvényszék itélete felett a semmitőszék az 1868. LIV. t. cz. 297. §-ának 10-ik pontjára támaszkodva a törvény s igazságszolgáltatás hiv őre legyen.

A semmitőtörvényszék mostani állását pártolók részéről gyakran felhozatik azon érv: hogy nem lévén még codificált törvényünk, addig lehetetlen a semmitőszék jogkörét kiterjeszteni a törvényellenes magyarázatok és az oklevelekkel s tényállással ellenkező itéletek feletti semmitőjoggal.

Ezen okoskodás azonban nézetem szerint épen ellenkező következtetésre szolgáltat egy hathatós érvet arra t. i., hogy a semmitőszék legyen hivatva az egyöntetü igazságszolgáltatás és törvénymagyarázat fölött őrködni, nehogy két semmitőszék létezzék az országban, és pedig a 3-ad bíróság azt oly mérvben gyakorolván, hogy a két alsóbb bíróság egyenlő itéleteit figyelmen kivül hagyhatja, — s ez által hazánkban ugy szólva tényleg csak egy bíróság létezik.

Ezen anomália abban sem találhatja indokolását, miszerint, ha a törvény helytelen magyarázata vagy alkalmazása feletti okok is a semmitő-törvényszék jogköréhez tartoznának, akkor minden per oda felterjesztetnék.

Ez nem áll, de ha való lenne is, mit sem változtatna a dolog lényegén, mert jelenleg a legfőbb törvényszék képezi azon hatóságot, melyhez a két egyenlő itélet ellen a fentebbi okoknál fogva majd minden per felvétetik, és igy mostan a legfőbb törvényszék van megterhelve, az államra nézve pedig mindegy, akár a semmitőszék bíráit, akár a legfőbb törvényszék bíráit kellessék ez okból szaporitani.

Másrészről pedig ellenérvül szolgál azon körülmény, hogy a konok felebbezésekbe hozandó büntetések, részint a napról-napra szaporodó semmitőszéki döntvények évről-évre kevesitendik a kétes eseteket, miután felismerik a felek és ügyvédek a hason esetekre nézve már megállapitott jogelveket, és igy a semmisitési felfolyamodások pár év alatt ez okból is megkevesednek.

Ismételjük tehát, hogy fölötte üdvös volna, ha a törvényhozás mihamarább intézkednék az iránt: hogy az emlitett 2 eset is felvétessék a semmisitési esetek, következőleg a semmitőszék birósági jogkörébe, s ezzel egyidejüleg a 3-ad birósági legfőbb törvényszéktől elvonatnék azon birósági jogkör, miszerint két egyenlő itélettel, s igy jogilag tekintve jogérvényesen eldöntött perekben minden jogorvoslatot nélkülöző biráskodást gyakoroljon.

Addig is azonban, mig a törvényhozás ez iránt intézkedni fog, — nézetem szerint a semmitőszék legfőbb hivatását képezi azon jogköre, hogy oly esetekben, hol a legfőbb törvényszék két egyenlő itéletet változtatott meg, — az 1868. LIV. t. cz. 297. § 10-ik pontjára támaszkodva, törvénytelenség esetében jogorvoslatot nyujtson, nehogy az igazság a formának áldozatul essen.

Végre ismételve kikérjük a kormány figyelmét e fontos tárgyban, mert erős meggyőződésünk szerint az itt kifejtettek szerinti megoldás nem oly lehetetlen, mint azt a „Szemle"-iró véli, s ha, mint ő is, a hibát belátjuk, ugy az igazságügyi miniszterium hivatása azt orvosolni, nem pedig tovább füzni. *N. K.*

Észrevételei

a debreczeni ügyvédi egyletnek a m. kir. igazságügyminiszterium által az urbéri s rokon birtokviszonyok rendezésére készitett, s az egylethez tárgyalás végett leküldött törvényjavaslatokra.

„Az italmérési jog rendezéséről" szóló törvényjavaslatra.

A 2. §-ra.

E szakasz 3. pontjára nézve azon véleményt terjesztjük elő, hogy ezen 3. pont törlendő volna. A törvényjavaslat alábbi 13. §-a szerint ugyanis az italmérés jövőre (minden kivétel nélkül) csak a község által gyakorolható; s mivel a községi törvényjavaslat szerint ezentul minden pusztának, minden tekintetben községhez kell tartoznia, s azzal együtt igazgatatnia: kétségtelen, hogy ezen 13. §. szerint jövőre a pusztákon is csak az illető község, tehát nem a puszta tulajdonosa gyakorolhatja az italmérési jogot. Igy lévén a dolog: nincs ok arra, hogy a puszták tulajdonosainak is, kik kizárólagos italmérési jogukat elvesztik, a veszteség épen ugy, mint más birtokosoknak ne kárpótoltassék; ha csak azon meg nem állható indok nem vétetik alapul, hogy a nagybirtoku pusztatulajdonosok e veszteséget kárpótlás nélkül is könnyen elviselhetik.

Az 5. §-ra.

Nehogy azon volt földesurak, kik a nem rég mult időkben a regalejog használatából a közigazgatási közegeknek önkényes eljárása folytán, korcsmáik bezáratása, vagy széthányatása által erőszakkal kivettettek, a nélkül, hogy a törvényen kivüli eljárás azóta is törvényesen jogerejüvé vált volna, megkárosittassanak: — a §-t következőleg ajánljuk módositani:

„5. §. Ha az italmérési jog a 4. §-ban érintett öt év alatt, a jogositottak saját szabad akarata folytán csak megszakitva stb" végig.

A §. végére pedig ugyanazon módositás folytán a következő pótlást ajánljuk:

„Azon esetben, midőn az italmérési kisebb kir. haszonvétel tulajdonosa annak használatából nem saját akarata folytán, vagy a hazai törvények szerint jogérvényesen, hanem önkényes eljárás mellett vettetett ki, ha az eltiltás jogtalanságát annak utján kimutatja, részére annyi kárpótlás jár, mennyi őt a jogtalan eltiltás s közvetlen megelőzött öt évi átlagos jövedelem szerint a 4. §-hoz képest illeti."

A 10. §.

Tizenharmadik sorában e helyett: „kárpótlást közvetitő" ez volna teendő: „*megváltásra hivatot.*"

A 20., 21. §§-okra.

Sem jogi, sem méltányossági okait nem ismerhetvén fel a törvényjavaslat azon intézkedésének, hogy az italmérési jog haszonbérlője a haszonbérből a kárpótlási összeg kamatai erejéig megfelelő leengedést követelhessen: a 21. §-t egészen törlendőnek tartjuk, s a haszonbérlőnek ugy felmondási, mint leengedési igényét csak is azon egyes esetekre szóritandónak véljük, a midőn az italmérési bérlethez tartozó épületek s földek meg nem szereztetvén, a bérlettől önként elesnének; mely esetekben lehet egyedül értelme annak, hogy a bérlő a szerződést felmondani, vagy leengedést követelni jogositva legyen.

E szakaszok helyett tehát a következő szerkezet ajánltatik a törvényjavaslatba felveendőnek: „A megszüntetett kizárólagos italmérési jog bérlője oly eseteknél, hol a bérlethez tartozott épületek, és földek meg nem szereztetnek, s igy a bérlőnek át nem adathatnak, vagy ezek szabad egyezkedés folytán más épületekkel s földekkel nem pótoltatnak: a szerződés felbontását, vagy ha azt folytatni akarja, a bér leengedését a kárpótlási összeg után járó kamat erejéig kérheti."

Kelt Debreczenben az ügyvédi egyletnek 1870. aug. 20-án tartott rendkivüli közgyüléséből.

SIMONFFY SAMU,
elnök.

KOVÁCS SÁNDOR,
titkár.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi október 7-én tartott ülésének

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenlevők: Horváth Károly elnök, Pósfay Károly alelnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, dr. Friedmann Bernát könyvtárnok, dr. Apáthy István, Arady Antal, Bogdány Lajos, dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, dr. Környey Ede, Králitz Kálmán, dr. Mannheimer Ignácz, ifj. Muraközy László, Rupp Zsigmond és dr. Schnierer Gyula, választmányi tagok.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök.

Jegyző: dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, — irattárba tétetni rendeltetett.

2) Olvastatván Antalik Károly és Pleskott Henrik ügyvéd uraknak egyleti tagokul leendő felvételük iránti jelentkezéseik, miután az ügyvédi oklevél birtoka tekintetében igazoltattak, — nevezett urak a megejtett és mindenik iránt külön foganatositott titkos szavazás utján egyleti tagokul megválasztattak és részükre a tagsági oklevél kiadása elrendeltetett.

3) Olvastatván a pesti kir. tábla elnökének átirata, melyben a választmányt Jurenák Károly ur felmentése folytán az ügyvédi vizsgálóbizottság kiegészitése végett egy uj tag kijelölésére szólitja fel, annak értelmében vizsgáló biztosul felkiáltás utján dr. Gombár Tivadar egyleti tag ajánltatott.

4) Olvastatván az igazságügyi miniszter ur átirata, mely mellett a „királyi jegyzőkről" és „a jegyzői dijakról" szóló törvényjavaslatokat véleményezés végett átküldi, valamint a debreczeni tárgyegyletnek átirata, mely mellett az urbéri törvényjavaslatok feletti észrevételeit megküldi, — ezen átiratok folytán a miniszteri törvényjavaslatok a IV. szakosztályhoz, mielőbbi véleményes jelentéstétel végett a társegylet észrevételei pedig az I. szakosztályhoz kellő használat végett jegyzőkönyvi kivonat mellett áttétetni rendeltettek.

5) Dr. Környey Ede ur, dr. Apáthy István, Bogdány Lajos, dr. Bróde Lipót, Deszkás Gusztáv, dr. Friedmann Bernát, Králitz Kálmán, dr. Mannheimer Ignácz, ifj. Muraközy László, Pósfay Károly, Rupp Zsigmond és dr. Schnierer Gyula urak által támogattatva következő inditványt nyujtván be: — „Tekintve, hogy a magyar jogászgyülés eszméje a budapesti ügyvédi egylet kebeléből nyert életet, — tekintve, hogy a budapesti ügyvédi egylet erkölcsi kötelessége, erejétől telhetőleg anyagilag is támogatni a jogászgyülést, melynek első létesitője épen ez egylet, — tekintve, hogy a budapesti ügyvédi egylet tanusitandó áldozatkészsége buzditólag fog hatni a társegyletekre is, — inditványozom: hogy a budapesti ügyvédi egylet az első magyar jogászgyülés költségeinek fedezeti alapjához kétszáz forinttal járuljon, és hogy ez összeg az első magyar jogászgyülés költségeinek fedezeti alapja javára azonnal folyóvá tétessék"; ezen inditvány szótöbbséggel elfogadtattak és a megszavazott kétszáz forint kiutalványoztatott, miről pénztárnok ur jegyzőkönyvi kivonaton értesittetni rendeltetett.

6) Pénztárnok urnak a pénztár állásáról bemutatott jelentése a mult ülésben tudomásul vettől annyiban különbözik, hogy az idei bevét ma 3022 ft 31 kr, a kiadás pedig 1961 ft 79 kr, és igy készpénzmaradék 1060 ft 52 kr, — a jelentés tudomásul vétetvén, irattárba tétetni rendeltetett.

7) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére — elnök, titkár, dr. Apáthy István és dr. Környey Ede urak küldettek ki.

Hitelesittetett 1870. évi okt. 10-én.

A budapesti ügyvédi-egylet

negyedik (birói szervezeti, magánjogi perrendtartási és jogtanulmányi) szakosztálya által 1870. évi október 11-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenlévők: Arady Antal, dr. Bellaágh József, Bogdány Lajos, dr. Bróde Lipót, Csepely Sándor, dr. Gombár Tivadar, Harsányi Ignácz, dr. Mannheimer Ignacz, Morlin Imre, ifj. Muraközy László, Neskovits Döme, Pósfay Károly, Sárkány József, Schmidt István, dr. Siegmund Vilmos, Szőllősy Benő, Takáts Benő, Tollasy Károly, dr. Weiser Károly és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Pósfay Károly, szakosztályi elnök.

Jegyző: dr. Siegmund Vilmos, szakosztályi jegyző.

1) A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, — az észrevétel nélkül helybenhagyatott.

2) Olvastatván az igazgató választmánynak A) alatti átirata, mely mellett „a közs. jegyzőkről" és „a királyi jegyzők dijairól" szóló törvényjavaslatot mielőbbi véleményes jelentéstétel végett átteszi, — annak folytán a szóbani törvényjavaslatok azon hozzáadással adattak ki dr. Mannheimer Ignácz urnak mielőbbi véleményes jelentéstétel végett, hogy jelentésében pusztán a javaslatok alapelveire szoritkozzék.

E jelentés előlegesen kinyomatandó és a tagoknak megküldendő.

3) Olvastatván az igazgató választmánynak B) alatti átirata, mely mellett a n.-váradi ügyvédi egyletnek „a személyes végrehajtás megszüntetése folytán szükségessé vált törvényhozási intézkedésekről" szóló javaslatát teszi át további intézkedés végett, — rövid vita után határoztatott, hogy miután a szóbani javaslat a csődtörvény módositását czélozza leginkább, és igy az a feletti véleményezés kiválólag a második szakosztályt illeti, — a javaslat további intézkedés végett a második szakosztályhoz rövid uton átteendő.

4) Jegyző abbeli jelentése folytán, hogy a kiküldött bizottmányok és előadók közül következők vannak még hátralékban jelentéseikkel, u. m. dr. Apáthy István ur, mint a perrendtartási bizottmány előadója, Deszkás Gusztáv ur, mint a „birói végrehajtókról" szóló törvényjavaslat előadója, dr. Környey Ede ur, mint a „békebirákról" szóló törvényjavaslat előadója, és dr. Schnierer Gyula ur, mint „a kivonatos és kivonat nélküli előadási rendszer" feletti egyleti munkálat előadója, — határoztatott nevezett előadó urakat jegyzőkönyvi kivonaton jelentéseiknek mielőbbi bemutatására felkérni.

5) Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, — elnök, jegyző és dr. Bróde Lipót urak küldettek ki.

Hitelesittetett okt. 12-én 1870.

Jegyzette és kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Különfélék.

(Dr. Sághy Ggula egyetemi r. k. tanár) az ausztriai magánjogból mult héten tartotta megnyitó előadását. Mindenekelőtt ő Felsége kegyelme s azon felvilágosodott államférfiunak bizalma iránt, ki Magyarország közoktatási ügyét vezeti — rójva le köszönetét. Nemcsak kitüntető voltát érzi e bizalomnak, de egyszersmind az átvállalt felelősség sulyát; bátoritja őt magának a czélnak magasztossága, mely ereit fokozza. Reményét fejezi ki az ifjuság irányában, mely mindenkor a haladás eszméjének zászlóvivője volt. Hiszi, hogy az ifjuság ez *előjegyzett* reményt *igazolni* is fogja. Áttérve a tulajdonképi tárgyra t. i. az ausztriai magánjogra, kiemeli annak fontosságát s jelentőséget. Különösen fejtegeti az utóbbiakat összefügésben a létesitendő magyar codifieatióval s jelen jogéletünkkel.

(Dr. Bozóky Alajos) a n.-váradi kir. jogakadémia tanárának a „jogi személyekről" irt értekezése (dissertatio habilitationalis), melyet lapunk mult évi folyamában közöltünk, most külön füzetben is megjelent, Hügel Ottó n.-váradi könyvkereskedő kiadásában. — Ára 70 kr.

1870. Előfizetési felhivás 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletekkel

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR.

Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

A MAGYAR JOGÁSZGYÜLÉS közleményei.

(Folytatás.)

Vélemény

Dr. Dárday Sándor igazságügyminiszteri titkár urnak az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában tett inditványa felett.

Dr. Ury József urtól, ügyvéd Egerben.

(Folyt. és vége.)

Kénytelen vagyok tehát találgatni az indokokat, melyek az akadémiák további fennállása ellen szólhatnának, és annak birálatába ereszkedni, vajjon oly annyira meggyőzők lehetnek-e azok, hogy ezen tanintézetek megszüntetésö a jogtanulmányok terjedése és a fiatalságnak ezekben leendő kiképeztetése érdekében szükségesnek volna felismerendő? Mert azt fel nem lehet tenni, hogy e téren más indokból tétethetnék inditvány, mint a tudomány terjesztése és a fiatalságnak ebben leendő kiképeztetése indokából.

Fel kell tehát tennem, hogy inditványozó azon hiedelemben van, miként kevesebbre szoritva a jogtanintézetek számát, de azoknak egyenlő hatáskört nyujtva alaposabb jogi kiképeztetésre fog alkalom nyittatni, mint eddig a többfelé létező jogakadémiákban.

Mielőtt ezen hiedelme alapossága vagy csalékonysága felől szólanék: egy előzetes kérdés volna minden vitatást kizárólag eldöntendő, a melynek megfejtésétől függ az érintett hiedelem minőségéről megállapitandó nézet.

Mit tart inditványozó a tanintézet feladatának?

Inditványozó ugy látszik a tanintézettől azt várja, hogy az abból kikerülő fiatal ember kész szakférfiuként lépjen ki. Ezt több, mint a mit a tanintézetektől várni lehetne; — mint ilyen nem lép ki az ifju az egyetemből sem. A tanfolyam nem lehet oly hosszu, hogy addig tartson, mig mindazt, a mit elsajátitani csak lehetséges is valamely tanszakból, elsajátitathatná a tanuló, mig teljesen kimerithetné a tudomány forrását. Az iskola eleget tett, ha megadta a helyes alapot arra, hogy a tudományszomjas, avagy csak a saját érdekét jól felfogni képes ifju is önkiképzését saját szorgalma által bevégezhesse.

Igy fogván én fel az iskola hivatását, teljességgel nem osztozom inditványozó azon véleményében, mintha az országban általa felállitatni ohajtott jog- és államtudományi karnál több szakférfiu fogna képeztetni, mint az eddigi akadémiákban.

Avagy vannak-e rendelkezésére adatok, melyek azt kimutathatnák, hogy a most fenálló jogi karnál képezett ifjakból aránylag több szakférfiu képeztetett volna, mint az akadémiákban tanultakból? Ha igen: ugy felette kivánatos lett volna, hogy azokat felhozza, mert ez által inditványa mellett hathatós érvet szolgáltatott volna a birálatra. De egy az: hogy ily adattal igen bajos volna ugy fellépni, hogy valódiságáról másokat is meggyőzhessen, más az, hogy ha valóban kimutathatná is, hogy az egyetemi ifjuságból több fogta fel hivatását, mint az akadémiaiból, és igy több használta fel kellőleg önmagának szakférfiuvá leendő kiképeztetésére a tantermekben előadott alapoktatast: ez nem mutatna még arra, hogy az akadémiákat el kell törülni, a jogtanbani kiképeztetésre szolgáló intézeteket kevesbiteni és az arra vezető eszközöket csak egy-két helyre szoritani: mert hisz azon véletlenből, hogy talán épen az akadémiai ifjuságból kevesebb szakférfiu került volna ki, nem lehetne feltétlenül azt következtetni, hogy rosz alapot szolgáltatott neki az iskola, még annak az is lehetvén oka, hogy a kapott alapon közülök kevesebben épittették tovább az önkiképzés művét, nemcsak az, hogy az alap roszul adatott volna meg; — és ha ez igy volna: ezen véletlenről nem lehetne vádolni az akadémiákat.

Inditványozó természetesen azt fogja mondani, hogy oly tanitói erőket kell alkalmazni a felállitandó karokhoz, melyekben elegendő biztositék volna arra, hogy az ifjuságból biztosan szakemberek fognának általok képeztetni, ekkor azután nem lehetne még csak fel sem tenni, hogy az alap hiányossága lehet az oka, ha kevesebben kerülnek ki a szakemberek a tanintézetekből, mig a mostani akadémiák tanerői mellett méltán arra lehet vetni.

Eltekintve attól, hogy erre nézve igazi biztositék nem is létezik, mert ha az ifjuban magában nincs meg az ügyekezet, hiában állitjuk azt a világ leghiresebbnek elismert tanitói tekintélye elé is, annak hallgatása által sem fog az nagyobb szakemberré válni: — de eltekintve, mondom, ettől és elismerve, hogy kellő ügyekezet mellett a nagyobb tanerőtől több eredményt lehetne várni: miért nem inditványozza inkább a létező akadémiáknak oly átalakitását, hogy azokban a lehető legnagyobb biztositék találtassék fel arra, hogy bennök oly képeztetést nyerhessen az ifjuság a jogtudományban, a milyen eszméje szerint a czélnak megfelelő volna?! Avagy miért kellene abból, hogy a jogtanintézeteket egy-két helyre szoritjuk, szükségkép alaposabb oktatásnak következnie? Azért-e, mert nem hiszi inditványozó, hogy annyi jogakadémia, mennyi az országban létezik, el volna látható oly tanerővel, milyen az alapos kiképeztetésre szükséges? Elismert dolog, hogy néptanitóink sincsenek, legalább olyanok, kik hivatásukat kellőleg betöltenék, oly számmal, milyen kellene a létező néptanodákba. De azért nemhogy megszüntetni, sőt még inkább szaporitani fogják a néptanodákat; a néptanitókban létező hiányon pedig a tanitóintézetek száma, és a néptanitói fizetések felemelésével, és igy jobb tanerők megnyerésével fognak segiteni. Nem ellenkező irányban akar-e inditványozó haladni, midőn a jogtanitói erők hiányán a jogtanintézetek kevesbitése által akar segiteni? És ezen ellenkező iránybani haladás nem a czéllal ellenkező utra fog-e vezetni? És az inditványozott terv elfogadása által valóban a kitüzött czéllal ellenkező eredményt mernék jósolni.

Mert még ha minden az inditványozó eszményképe szerint történnék is, t. i. ha az eddigi jogakadémiákban csakugyan nem lehetett volna nyerni olyan oktatást, milyent kivánni lehetne, és a felállitandó egy-két fakultásban mind olyan tanerők fognának is alkalmaztatni, milyent inditványozó kiván: még akkor is csak egyoldalulag volna az ügy felfogva, t. i. jó tanintézetek volnának inditványozó eszméjének megfelelőleg felállitva, de kevés számmal, kevés helyen létezendvén azok, nem volna arról gondoskodva, hogy a hazai ifjuságból mindazok, kik a jog és államtudományok által számukra megnyilható pályán a hazának hasznos szolgálatok tehetésére éreznék magukat hivatva, a lehető legtöbben juthassanak is azokhoz, és ne legyenek elzárva a távolság és saját körülményeink miatt

hozzá nem juthatás által azon tanintézetektől. Már pedig mit használnának a jó tanintézetek, ha nem volnának, a kik azokat felhasználhatnák? vagy ha nem annyian használhatnák fel, mennyivel azokban a hazai szükségletet tekintve kiképeztetésöket nyerniök kellene? Mert az csak elméletileg áll ám, hogy a mely vidékre az ily tanintézet szánva leendene, annak minden jogtanképes ifja abba az intézetbe fog seregleni. Hány maradna abból el, a ki pedig ha helyben találná az intézetet, felhasználná azt? nem lehet ezért ugyan mindenütt jogtanintézetet állitani fel; de a létezőket sem kell ám kevesbiteni.

Hallom inditvanyozó részéről a feleletet, hogy: de a kik ezen egy-két fakultásnál kiképeztetnének, azok azután igazi szakférfiaknál képeztetnének ki; és ebből több haszna volna az országnak, mint a sok apró jogakadémiában képezett félszeg juristából.

De 1-ör hol van a biztositék arra, hogy már a felállitandó fakultásokból azután mindannyi szakember fogna kikerülni? Pedig annak kellene kikerülni szükségkép. különben a mennyi állomáson az országnak jogképzett emberre szüksége van, és lesz, azok be nem lesznek ilyenekkel töltheték; és 2-or bizonyos-e inditványozó abban, hogy valamennyi jogakadémia az országban van, abból csak félszeg jurista kerül ki?

Nem merek szólani az ország valamennyi jogakadémiájáról, mert nincs rólok tapasztalásom, de a melyről nekem van tudomásom (pedig az ugynevezett felekezeti, mennyiben nem királyi), a mennyire azt ismerem, abban a királyi jogakadémiákban létező tanrendszer szerint vezettetik az oktatás, és az a fennálló tanrendszernek megfelelő tanerőkkel van ellátva, a fegyelem benne kellő erélylyel van fentartva, és a belőle kikerülő ifjak többségét félszegen kiképzetteknek nem lehet állitani. Hogy a belőle kikerültekből azonnal a mint kikerültek a szó szoros értelmében vett szakemberré válttát nem ismerik: az ugyan igaz; de hát melyik egyetemből került ki kész szakember? kinek már épen semmi sem kellett volna akkor, hogy betetőzze szakférfiuvá leendő kiképeztetése művét?

Hanem hiszen a kinek az akadémiákról oly képzelete van, hogy azok, „már csupán fennállásuk miatt is ferde kinövései és kórjelei közállapotainknak;“ hogy azok „nem a jogtudomány terjesztésében, hanem inkább annak gúnyolódásában találják egyedüli életfeladatukat;“ hogy azok „az igazi műveltségnek inkább depravatiójára, semmint előmozditására czéloznak“; hogy azok „a nemzet nagy kárára az országot fércz-juristákkal özönlik el;“ hogy azokban „a tanoknak vézna, hiányos és vázlatos tárgyalása van napirenden;“ hogy azok „hasznot soha, csak kárt okozhatnak,“ a mily vádakat némelyek, kik censent akademias esse delendas a lapokban szórnak az akadémiákra; azok nem csodálom, ha az akadémiák eltörlését inditványozzák; csak hogy azoktól azután bátor vagyok kérdezni, valjon azon egyetemi tanárok, kiknek legnagyobb része az akadémiákból kerül a jogi fakultáshoz mindaddig, mig az akadémiáknál tanitottak, mindannyian csak ugy oldatták meg feladatukat, hogy rólok ezeket el lehet mondani? és ha igen: valjon mily varázs által alakittattak azon perczről kezdve, melyben az egyetemhez tétettek oly tanárokká át, a milyenek csak kivánhatók?

Ha léteznek oly jogakadémiák, melyekre a fentebbi vádak valóban rá illenek, azokat természetesen mielőbb át kell alakitani az állam által előirandó tanrendszer szerint, és ha kellő tanerővel nem láttathatnak el: akkor megszüntetni. Hanem egy átalában megszüntetendőnek a tanintézetet csak azért, mert a jogakadémia: lehetetlennek hiszem, hogy elfogultság nélkül véleményezni lehessen. Hiszen találkozik olyan is, ki még az ujabb törvényczikkeink szövegében létező stylistikai hibákért is a jogakadémiákat vádolja, és ugyancsak, a ki ezt teszi, épen azon czikkében, melyben azt teszi, következő mondatot ir: „S jogi iskoláinknak, ama számos jogakadémiáinknak, melyek ilyen állapotok szabadalmozott ápoldái, reformjára. komolyan még, ugy látszik nem gondol senki.“ Már erről azután igazán elmondhatni az irással, hogy meglátja más szemében a szálkát, s magáéban azonban meg nem találja a gerendát!

Ha elgondoljuk mennyi álláson akarunk jogvégzett, ügyvédi oklevéllel ellátott egyént látni, ha az országban szervezendő járásbirói, törvényszéki, felsőbb birói, királyi, ügyészi, jogtanári, közjegyzői, közigazgatási, pénzügyi stb. stb. állomásokat és ez ország minden vidékén szükséglendő magán ügyvédek számát tekintetbe veszszük: nem hogy a létező jogtanintézetek számát kevesbitendőnek, de talán még ha az országos budget terhelése nélkül lehet: szaporitandónak is fogjuk találni. Hiszen ha most már az egyetemi tantermek szükvoltáról, a hallgatóság befogadására képtelenségéről panaszkodunk: mi történik, ha az eddigi jogtanintézetek kevesbittetni fognak? Avagy ezen bajon segithetni velünk a felállitandó két egyenjogu fakultás által? Majd az lesz belőle, hogy egy helyett három helyen lesz szük a tanintézet a tanulóság befogadására, és mégis számtalan ifju, kit körülményei nem engednek messze vidékekre távozni, kiképeztetése végett, elmarad azon szakban leendő kiképeztetésétől, melyre, ugy lehet, egyedül érez hivatást magában. És én ebben nagyobb bajt látok, mintha hazai ifjuságunk akadémiákban, nem egyetemi fakultással egyenjogu intézetben képeztetik ki.

Inditványozó ezt hozza erre talán fel, hogy nem az a jogtanintézetek feladata, hogy minél több jogász képeztessék ki, hanem hogy a hallgatók minél alaposabb oktatást és művelést nyerjenek; ezt pedig nem nyerhetni ott, hol egy tanár 4—5 heterogen tárgyat is ad elő.

Erre azt lehet felelni, hogy a hazai szükségletnek megfelelő jogász kiképeztetése mégis csak feladata a hazai jogi tanintézeteknek; erre pedig három az országban nem lesz elég. Arra pedig, hogy egy tanár 4—5 tárgyat nem adhat jól elő: először azt kérdem, milyenek azon tárgyak? valóban heterogenek-e? és oly terjedelmüek-e, melyek maguk egy ember összes munkásságát igénylik, vagy több együttvéve sem meriti azt ki? És ha olyanok vannak egynél összehalmozva, melyek egynek is elég dolgot adnak: tehát választassanak azok el, s ha 6 tanár sem elég egy akadémiára, legyen 8; és a mennyi szükségesnek találtatik, annyinak okvetetlenül kelljen lenni, különben ne állhasson fenn. De egy tollvonással eltörülni a tanintézetet csak azért, mert az nem fakultás, hanem akadémia, azt nem véleményezhetem.

Legyen a tanrendszer az egyetemben és akadémiákban jó, egyszersmind legyen gond arra, hogy az előirt tanrendszer mindegyikben a legszigorubban keresztül legyen vive, akadályoztassék meg, hogy az állam által arra nem képesitettek, tanárokul alkalmaztathassanak, és a tanszékek csakis verseny (concursus) utján töltessenek be, mindenek felett pedig a legszigorubb államvizsgai, szigorlati és ügyvédi vizsgai rendszer hozassék be, melyektől — az én eszmém szerint keresztül vive — a legtöbbet várnám, (de ennek azután olyannak kellene lennie, hogy a szerencsére ne számithasson egy vizsgálandó sem) akkor szerintem mindegy, akár egyetemben, akár akadémiában végezte légyen valaki tanulmányait.

Az akadémiáknak inditványozott megszüntetése és alapitványaiknak inditványozó által ugyan ki nem mondott, hanem valószinüleg alattomban értett egy-két helyre öszpontositása még azon akadályba is ütköznék, hogy a mostani akadémiák oly czélból alapittatván, hogy azon helynek és vidéknek ifjusága, melyben alapitvák, nyerhesse ott kiképeztetését, alapitványaikat az alapitók szándéka ellenére elvinni és máshol használni fel: összeütközik az alapitás eszméjével, s ha valakinek, nekünk kiválólag juristáknak kell az alapitványok szentsége mellett küzdenünk.

De továbbá távol attól, hogy az akadémiákban való oktatást mint oly felette hiányosnak kellene tartanunk, mint a hogy némelyek kikiáltják. Nekem van abban tapasztalásom, hogy szülék, kik mint maguk is juristák, még pedig az ország legtekintélyesebb birói állásában a fővárosban lévő juristák meg tudják birálni a tanintézetekben a fiatalság által tett előmenettel közötti különbséget, gyermekeiket az egyetemből akadémiába küldtek, mert tapasztalták, hogy az egyetembe a fiatalság nagy száma mellett a tanrendszer követelte fegyelem, mely nélkül nem lehet előmenetelt várni, (mert hiában a fiatalságnak szüksége van tartalékra a hanyagság stb. ellenében) nem kezeltethetik ugy, miként kivánatos volna, és nincs is meg a várt eredmény; ezt pedig a kisebb számu fiatalsággal biró vidéki akadémián inkább vélték feltalálhatni, és nem is csalatkoztak. Nem kézzelfogható ily esetekben — pedig mily számosak az ilyenek! — az akadémia haszna? S nem kivánatosnak mutatkozik-e ilyennek által, hogy ha több jogintézet nem létesithető, legalább a létezők ne kevesbittessenek?

Nemhogy tehát mindazon, különben is észrevehetőleg elfogultság által dictált, és oly átalánosságban, mint előterjesztvék, semmi esetben el nem fogadható vádakat az akadémiákban feltalálható oktatás ellen igazolhatnám, de sőt számtalan esetben, — bármennyire szörnyüközzenek is rajta némelyek — az egyetemi fölé helyezem; mert ha a tanári előadás maga a legjelesebb is, de mit használ, ha az ifjuság elhanyagolja annak hallgatását, s nincs ki reá szoritsa?! — Azután meg

Husztv, Kövy, Szlemenics, Madarassy s az akadémiák más diszei nem az akadémiákban tanitottak-e? a korunkbeliekről elég legyen csak annyit mondani, hogy egyetemi tanáraink kevés kivétellel az akadémiákból mentek fel, nekik tehát már az akadémiákban oly előadásokat kellett tartaniok, milyenek az egyetemben is beillettek!

Ismétlem, ha vannak akadémiák, melyek ellen méltán hozhatók fel a fentebb idézett panaszok: ám szüntessük meg azon bajokat, melyek bennök dulnak; szoritsuk mindegyiket azon tanrendszernek, melyet az állam legczélszerübbnek találand, elfogadására; de ne szüntessünk meg egyet is előbb, mig az nem derül ki, hogy a megállapitott országos tanrendszernek benne leendő keresztülvitele akár az alap, akár a tanerők netaláni hiányának pótlására való kilátás nélkülisége miatt lehetetlen.

Nézetem szerint nem volna czélszerütlen az államvizsgáknak akként rendezése is, hogy azon tanintézetben, melyben az ifju végezte tanfolyamát, ne lehessen azokat letennie, hanem mintegy ellenőrzésként más tanintézetbe köteleztessék e végett menni. Államvizsgai biztosokul pedig olyanok nevezendők ki, kik csak a kellő szigort, de azt minden esetben fognák a vizsgáknál alkalmazni.

Mindezeknél fogva véleményem szerint a jog- és államtudományi karok szétválasztására és a jogakadémiák megszüntetésére nézve elegendő ok fenn nem forogván, az ez irányban tett inditványt a magyar jogászgyülés pártolásába ajánlandónak nem találom.

* * *

Vélemény

következő „inditvány" iránt.

„Fejezze ki a magyar jogászgyülés abbeli meggyőződését, miszerint üdvösnek véli, hogy a munkafelosztás és szaktanitás igényeinek megfelelőleg a jog- és államtudományok két alkatelemük szerint egymástól elválasztatván:

1-ör: a magyar királyi tudományos egyetem jog- és állam-tudományi fakultása különválasztassék, s egymástól függetlenittessék;

2-or: a sok kisebb jogakadémiák felhagyásával, azok helyett még két vagy három egyenjogu jog- és állam-tudományi fakultás szerveztessék."

Szücs István urtól, kir. vegyes birósági biró Debreczenben.

A czélszerüen rendezott jogi tanintézetek, minden civilisalt államban ugy a közbiztonságot, mint a nemzeti jóllétet egyiránt elősegitő tényezők közé számittatnak. Bennök szakavatott és ügyszeretettől lelkesült tanárok szózatos ajkaikról, mint méz csepegnek, s mint harmat folynak a jóért és nemesért hevülő tanuló ifjuság fogékony elméjébe, a jogok és kötelmekről szóló fogalmak, — a köz és magán törvények elvitázhatlanul megállapitott elvei (ezen, a polgárok egymás mellett békés megtérhetésének mellőzhetlen föltétei) a haladó kor igényeivel lépést tartó államtudományok magasztos eszméi. S eredmény gyanánt aztán, az ily tanintézetekből, nemcsak hivatásukat kellően teljesitő ügyvédek, birák és egyéb államhivatalnokok, de ezeken kivül a társadalom miveltebb osztályát ékesitő polgárok is keletkeznek, — kik ugy köz-, mint magán-életpályájukon, jogérzettől áthatott viselotök által mutatnak a nemzet összes egyetemének követésre méltó dicséretes példát.

A most körvonalozott tétel czáfolhatlan igazságát ösztönszerüleg érezve áldott emlékü magyar elődeink, nem mulasztották el figyelmöket — egyéb országos teendők között — a hazai jogi tanintézetekre is kiterjeszteni. De mert ők összes törekvésöket és tevékenységöket a nagy politikai kérdések körül voltak összpontositani kénytelenek; belenyugodtak abba, hogy valamint általában a népnevelés és oktatás terén, ugy közelebbről a jogi tanintézetek szervezése körül is, a nemzet bizományosa gyanánt, ideiglenesen, a koronkénti kormány szerepeljen. Önként következett azonban, hogy mihelyt a nemzet 1867-ik évben, önmaga lett ura sorsának; visszakövet lje mandatumát, és ily fontos socialis kérdés megoldásában — az 1848-ik évi XIX. törvényczikkben kimondott alapelvek nyomán — belátása szerint önmaga intézkedjék.

A nemzet országos képviselői — mert figyelmöket sokfelé ágozni kellő foglalkozások veszik folytonosan igénybe — annyi idővel, hogy a többnemü jog-kérdések között közelebbről a jogi tanintézetek szervezési ügyét is beható tanulmányozás tárgyává tegyék — nem rendelkezhetnek. — Felette üdvös tehát eszméje oly országos jogász-egylet alakitásának, mely a nemzet jogász-értelmiségét gyupontban egyesitvén, hazafias közreműködése folytán szakavatott véleménye nyilvánitása által törekszik egyengetni a haladás terén azon utat, melyen a képviselői által nyilatkozó nemzet — a kor igényeihez képest — eszközölhesse mind azt, mit az égető szükség parancsol, — az adott viszonyok engednek, — s az elháríthatlan akadályok nem gátolnak.

Ki ne üdvözölné azért lelke mélyéből a magyar jogászgyülés évkönyvének jelen 1870-ik évi első folyamu első füzetében jóakarattal teljes, valamint összes inditványokat, ugy közelebbről, dr. Dárday Sándor urnak a 23-ik lapon álló azon inditványát is, mely jelen vélemény homlokzatán szórul szóra leirva találtatik.

Én, ki ez inditvány irányában a tisztelt jogászgyülés folyó év és hó 5-én 66-ik szám alatt hozzám intézetten kelt, de általam csak 9-ikén tisztelt hivatalos levelével — legrövidebb határidő alatt — adandó véleményadásra lettem felszólitva, nem részesülhettem ugyan azon szerencsébe, hogy az inditvány indokait részletezve, főleg pedig az inditvány kiviteli módját tárgyazó javaslatot is láthattam s megismerhettem volna, — s ekként támpontokat — az inditvány taglalása közben — magából az inditvány szövegéből szerezhettem volna magamnak: de él a hit bennem, miszerint az általam nem láthatott részletezései a szóban forgott inditványnak, a tisztelt jogászgyülés előtt vagy már eddig is tudvák, vagy már legalább a közelgő gyülés napokon befognak terjesztetni.

A dolgok ily helyzetében, véleményemet önmagam oktából — az idő rövidségéhez képest — hirtelen összekeresgélt támpontok alapján kelletik összeállitnom; előre kijelentvén, miként oly helyzetben érzem magamat, miszerint jelen ügyben csak is, mint hazafi vagyok érdekelve, s ennélfogva egészen objectiv szempontból szólhatok a dologhoz.

És én őszintén nyilvánitom, miszerint inditványozónak nézetét egészben pártolom, sőt az inditványt azzal toldom meg, hogy az inditványhoz képest ujból szervezendő jogi — és állam-tudományi fakultási tanszakokból az észjog (jus naturae.) és az államrajz (statisztika), melyek eddig a jogtani pálya köréhez — nézetem szerint nem helyesen — voltak sorolva, innen kivétetvén, oda, hová azok sajátlag tartoznak, t. i. a bölcsészeti tanfolyamhoz utasittassanak. Azon hozzáadással is toldom még a szóalatti inditványt, hogy az ujból szervezendő jogi és államtani fakultásra rendes hallgatóul senki ne bocsáttassék addig, mig az illető egyén a lyceumon — mely a miniszteri tanterv nyomán még ezentul fog szerveztetni — a bölcsészeti tanfolyamot, különösen pedig a bölcsészeti erkölcstant is be nem végezte.

E pótlékkal megtoldva, s illetőleg kiegészitve vélném én, a szóbanforgó inditvány szerint — annak idején — a jogi tanintézetek ujból szervezését létesitendőnek. Mert hogyha jövendőbeli hazai joghallgatóink, elébb lyceumon, a gyakorlati bölcsészetnek különösen pedig a bölcsészeti erkölcstannak tüzetes tanulmányozására is lennének utalva: ez által gondolnám én nagyrészben elenyésztetendőnek némelyek által — talán alapnélkül — emelt azon vádat, mintha jogászaink egyrésze igazi vallásos érzelem hiányában, eszmeszegénységben, holtbetükhöz s formalitásokhoz csökönyös ragaszkodásban és szőrszálhasogató üres sophistai mesterségben sinylődöznék.

De visszatérve az eredeti inditvány taglalásához. — kijelentem, hogy a midőn inditványozó, a magyar királyi egyetemen a jog- és állam-tudomány egymástóli, ketalkatelemök szerinti elválasztását általában a munkafelosztás és szaktanitás igényei indokával támogatja: két oly hatalmas érvvel sánczolta inditványát körül, mikhez — felfogásom szerint — ellenkező szó alig férhet.

Midőn pedig a sok kisebb jogakadémiák felhagyásával (magyarosabb kifejezés szerint: beszüntetésével) azok helyett, még két vagy három egyenjogu jog- és állam-tudományi fakultás szervezését hozza inditványba; ezt — gondolatom szerint — inditványozó azon nézetből cselekszi, mert át van hatva azon hazafias ohajtástól, hogy habár hiányosan szervezett jogakademiáinkból is eddigelé kerültek ki ugy törvényhozói, mint törvénykezési és kormányzati pályán oly gyakorlati férfiak, kiknek — a magyart kitünően jellemző könnyü felfogás, találékony ész, s mely itélő tehetségnél fogva sikerült is az eddigi viszonyok között sok nehézséget leküzdeniök, s magukat a helyzetbe nem sok fejtöréssel beletalálniok; de ezentul minden jogász elméletileg is birjon oly képzettséggel,

melynélfogva a naponként mind nagyobb mérvben előforduló bonyolultabb országos és kormányzati kérdések, jogesetek és jogügylet közől egy se találtassék, melynek szövevényéből ő, szerzett ismeretei kalauzolása mellett kihatolni képes ne legyen.

Mind kellemesen hangzanak ezen eszmék elméletileg. — És a tisztelt jogászgyülés — mint haladási eszmék zászlósa — felfogásom szerint — nemes hivatásának felel meg, ha magáévá tevén az inditványt, ennek valósitása iránti ohajtását kifejezi.

Egészen más kérdés azonban, ha valljon — gyakorlati szempontból véve a dolgot — lehet e remény ahhoz, hogy az ekkint kimondott ige mostanában megtestesüljön? Én legalább, a kétkedőkhöz sorakozom, és tartok tőle, hogy e tekintetben táplált hő óhajtásaink és eszményeink, elébb mintsem a teljesülés stadiumába eljuthatnának, a komoly való retortáin keresztül szürődve, nagy részben el fognak párologni. Mert

A) Bármi kegyeletes hálát gerjeszthet is a jó hazafi keblében hazai jelen törvényhozásunk működésének eddigi eredménye: a figyelmes észlelő azonban, nem nehezen jut azon meggyőződéshez, hogy a tömérdek teendők halmazában, s a sok előgördülő akadályok miatt, országgyülési téren, nem ritkán még a legégetőbb szükség parancsolta sociális kérdéseknek is vagy egészen háttérbe kelletik vonulniok, vagy pedig csak részben lehet elintéztetniök. — Mikép lehetne tehát törvényhozásunktól okszerüen csak reményleni is azt, hogy egy nem égető szükség parancsolta kérdésnek tárgyalása miatt, oly ügyeket odázzon az el, melyeknek mielőtti befejezését, tőle, a haza epedve várja, s epedve kéri.

Ugyde, jelen inditvány valósitása nézetem szerint, az égető kérdések közé nem sorolható. — Iskolában mind azon ismereteket, mik az életben szükségesek — megszerezni nem lehet. Az iskola csak előkészitője az életnek, s csak alaprajzát adja az a később megszerzendő részletes tudományoknak. Hanvaikban is áldott atyáink, nem töltöttek szám szerint annyi évet az iskola-padokon, s nem terhelték ők tanuló korukban, annyi könyvnélkülözéssel emlékező tehetségöket; és mégis mennyi kitünőségeket üdvözölhet közőlük, ugy törvényhozási, mint törvénykezési téren is a kegyeletes maradék? Igen, mert a mely szikrát az iskola-padokon, alapos tanitás közben keblök megkapott, ők azt, az élet nagy iskolájában gerjedező lángra tudták éleszteni. Korunkban is, miniszteri polczon, országház mindkét termében, királyi Curia tanácsházaiban, egyetemi tanács — és országos ügyvédi karban minő jogász nevezetességeket tudnánk névszerint felmutatni, kiknek birhatása, a nagy hirü jogi egyetemekkel bővölködő Némethonnak is valódi dicsekvésére válhatnék. És, midőn azt is örömmel észleljük, hogy ugy az ügyvédi, mint birói és tanári pályán az illetők a szerint — mint őket kevesebb vagy több jövedelemmel áldotta meg sorsuk Istene — kisebbnagyobb mértékben törekednek, mert jól értett érdekök ugy hozza magával — elméleti képzettség tekintetében is a haladó kor szinvonalán feltartani magukat: akkor nem lehetek képes meggyőződni a felől, hogy jogi tanintézeteinknek azonnali átalakitása mulhatlan szükség volna, és pedig annyival inkább nem, mert

B) Azt mostan tüstént teljesithetni — felfogásom szerint, az adott viszonyok sem engedik. — Sokat lehetne idevonatkozólag előadnom, azonban idő rövidségéhez képest csak keveset hozok fel.

Azt reménylem, hogy jogi tanintézeteink átalakitása körül netalán hiányzó pénzösszeg, az országos adó-alapból teljen ki, azon adó-alapból, mely a legégetőbb szükséget — az elemi iskoláztatás ügyének szükségleteit — sem képes kellőleg fedezni, — ismétlem ezt reményleni én ugyan nem merem. Nem ismerem közelebbről a magyar királyi egyetem jogi osztályának évenkinti jövedelmét, de azt bátran állithatom, hogy ha ehhez, a királyi jogakadémiák jövedelemforrásai hozzácsatoltatnak is: az innen eredendő pénzmennyiség sem lesz elegendő, az összesen négy helyen felállitandó jog- és államtani fakultások részére czélszerüen berendezendő épületek, s fakultási könyvtárak előállitására, a mindenik fakultásnál kellőszámban működendő tanároknak — a mai kor kivánatához mérten — illő fizetéssel ellátására, a szegényebb sorsu tanuló ifjaknak segélydijjal, a jobb igyekezetüeknek pedig ösztöndijjal javadalmazására. Mert, hogy az egri érsekségi és a pécsi püspökségi joglycumi tanszéki alapitványok, az illetők beleegyezése nélkül, az ujdonnan szervezendő fakultási pénzalapba beolvasztassanak, avagy p. u. a végrendelkező akaratából netalán a váradi és kassai s. a. t. jogakadémiák helyiségéhez szorosan köttetett ösztön- és segély-dijakra vonatkozó alapitványok — a végrendelkező czélja ellenére — habár törvényhozási rendeletnél fogva is — máshova átparancsoltathassanak, mind ezt, addig mig nem látandom, elhinni nem vagyok képes.

De tartsunk rendet, és vegyük fel először magát a pesti jogegyetemet.

a) Jelenleg, mint tudom, a pesti egyetemen, a jog- és állam-tudományi összes tanpályán, mindössze 14 tanár működik. Külön fogván a jogi tanfolyam az államtani pályától választatni, még azon esetben is — mit pedig én mellőzhetlen föltétül óhajtanék, ha hogy t. i. az észjog és államrajz, a bölcsészeti tanszakhoz utaltatnának is, a jogi tanfolyam legkevesebb három évet, az állam tanfolyam pedig legkevesebb két évet, s a két külön alkatelemü falkultás összesen legalább is 16 tanár munkaerejét venné igénybe. Mert, hogy a jogi tanfolyamnál már létező codexekre (porosz, franczia, ausztriai, szász) vonatkozó összehasonlitó jogtudomány, — az államtani fakultásnál pedig az elsőrendü európai (angol, franczia, porosz, orosz) államok, és a szomszédos (bajor, schweitz, olasz, ozmán, szerb és aldunai) országok pénz- és vámügyi törvényeik összehasonlitó ismértetése, a készitendő leczke-rendből kimaradjon, ezt fel nem tehetem.

Hogy pedig inditványozó a szerinte különválasztandó fakultásokat berendeztetni akkint ohajtaná, hogy a leendő ügyvéd és biró csupán csak jogi — a leendő közigazgatási s pénzügyi hivatalnok pedig csupán csak államtani fakultás hallgatására köteleztessék, ezt ismerve az ő gyakorlati irányu széles tudományosságát, felőle, még csak nem is gyanitom.

Feltéve most, hogy a leendő joghallgatónak a bölcsészeti tanpályán, — ohajtásom szerint — a bölcsészeti tudományok hallgatása végett egy egész évet, a jogi és államtani két fakultáson öt évet s majd ezenfelül joggyakorlaton ismét két évet kellend eltöltenie: kérdem, megegyeztethető lenne-e igazsággal és méltányossággal az, hogy a joghallgató ifjuság — felette nagy szükség nélkül — ilyesmire kényszerittessék? És miután a birói s egyéb hivatalnoki fizetések — mérlegelve ezeket a szakadatlanul teljesitni kellő munkához, de mérlegelve az előkészületi pályán eltöltött időhöz és költekezéshez is — nagyon is szerényeknek tekinthetők; s miután az ügyvédi pályán is a kereset-források, részint a viszontagságos időjárás, részint felsőbb rendeletek korlátozása folytán megapadtak: azt kérdem, várhatja-e alapos reménynyel a jogászi pályára lépendő azt, hogy azon hátrány, mely reá a készületi pályán eltöltött idő és költekezésből háromlott, majd annak idején tisztességesen megtérittessék? — Nem annyi volna-e, az égető szükség által nem indokolható szervezeti intézkedés, mint sok egyénnek elidegenitése attól, hogy jogászpályára lépjenek? Azon ellenvetésre, miszerint nem is feladata a jogi tanintézeteknek, hogy minél több jogász képosittessék, hanem hogy a hallgatók minél alaposb oktatást és mivelést nyerjenek, azt lehetne válaszolni, mikép a rendelkező hatalomnak nem lehet czélja a jogi pályára léphetésnek mindinkább megnehezitése által — a szegényebb sorsu ifjakat e tértől tömegesen elriasztani, mert az államnak nem állhat érdekében az, hogy szándékosan foszsza meg a jövő nemzedéket a szükölködő sorsu ifjak közül is válhatandó jeles elmetehetségektől.

b) A mi pedig az eddigi jogakadémiák helyett felállitandó két vagy három jogi és államtani fakultást illeti:

Itt először is, a közelebb leirt észrevételeimre, mint e helyre is alkalmazhatókra hivatkozva, ezeken felül még következőket jegyzem meg. Jól tudom én, mikép a magyar korona alatti országokban létező azon 15 jogi tanintézet, mely a pesti egyetemen kivül van (Váradon, Kassán, Győrben, Pozsonyban, Zágrábban, Kolozsváron, Szebenben királyi jogakadémiák, — Egerben érseki, Pécsett püspöki joglyceum; a protestánsoknál: Eperjesen, Debreczenben, Patakon, Pápán, Kecskeméten és a mostanában Marosvásárhelyen besszüntetett helyett legujabban Marmaros-Szigeten felállitott jogakadémiák) a magyar birodalom népességéhez képest oly felesszámu jogi tanintézetek, minő esethez hasonlót a mivelt Európának egy országában sem találunk.

(Vége következik.)

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Indokok

a királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokhoz.

Hazai törvénykezési rendszerünk korszerü átalakitásának egyik alkatrészét a közjegyzői intézmény képezvén: az országgyülés elé már terjesztett szervezési javaslatok kiegészitéseül a közjegyzőségre vonatkozó jelen javaslatok készittettek.

Magyarországban a közjegyzői intézmény 1859. évben hozatott be, azonban a bekövetkezett politikai változások folytán alig két évi hatályossága után már meglőn szüntetve, és az országbirói értekezlet VIII. 8. §-a ekkép rendelkezik: „A hiteles helyek iránt a hazai törvények intézkedvén, és ezek, ugy a visszaállitott törvényhatóságok által levén a magyar törvények értelmében a közjegyzők fenmaradó teendői végezendők, a közjegyzői hivatal ezennel megszüntetik.“ A polg. törv. rendtartás 557. §-a pedig igy rendelkezik: „A hiteles helyek, hiteles okiratok kiállithatása tekintetében a fennálló törvények és törvényes gyakorlat mellett, továbbra is fennhagyatnak.“

Ezekből kitünik, hogy a magyar törvényhozás a közjegyzői intézményt némileg el nem fogadhatónak mondá ki; azért is szükségesnek mutatkozik, hogy ezen intézmény szükségessége és czélszerüsége beható vizsgálat ala vétessék, és azért is mindenekelőtt két pont iránt tisztába kell jönnünk, tudniillik:

I. Valjon a jegyzői intézmény törvénykezési rendszerünk tökéletesbitéséhez szükséges-e? és

II. Valjon azon okok, a melyek 1861. évben a közjegyzőség eltörlését elöidézték, megszüntek-e már, és azon nehézségek, a melyek akkoriban a közjegyzőség meghonositását gátolták, eltávolittattak-e már, avagy eltávolithatók-e?

Csak ezen két kérdés eldöntése után lehet a behozandó közjegyzői intézmény mi módoni szervezését megállapitani.

I.

Az első kérdésre nézve a következők jegyeztetnek meg:

Az igazságszolgáltatás czélja: a jog érvényre emelése; minnél következetesebben és szigorabban érvényesittetik a jog, annál nagyobb lesz a vagyoni és személyi biztonság, és annál inkább fog a jogi állam alapja meggyökeredzni.

Az igazságszolgáltatásnál három rendü egymástól teljesen elkülönithető teendőt lehet megkülönböztetni:

a) A magánjogi rendszerben elismert szabad rendelkezési képességnél fogva a polgárok jogviszonyaikat szabad akaratjuk szerint rendezhetvén: az állami igazságszolgáltatás egyik feladatául esik, hogy ezen kölcsönösen megállapitott akaratnak ellentállhatlan és részrehajlatlan hatalmával érvényt szerezzen. Azonban ehez mindenekelőtt szükséges, hogy ezen rendelkezések minden kétséget kizáró hitelességgel bebizonyitva legyenek; azért is mindenekelőtt arról kell gondoskodni, hogy a felek ezen megállapodásai közhitelü okmányba felvétessenek, s a felvétel egyuttal akkép történjék, hogy előforduló vitánál az egyik vagy a másik fél kötelezettségei iránt kétség ne támadjon. Azon közeg, a mely ezen teendőket közvetiti, ré-zben szintén biráskodik, a mennyiben tudniillik a biró hivatásához tartozik: a törvényt a tényekre alkalmazni, holott ő csak megforditva jár el, és a tényeket alkalmazza a törvényhez. Itten tudniillik a felek maguk állapitják meg, hogy mily kötelezettség vagy jog illesse az egyiket vagy másikat, és a közhitelü közeg csak a felek ezen megállapitásait constatálja, nem ő, hanem csak a felek határoznak, és ezen határozathoz csak annyiban járul, hogy törvény ismereteivel a feleket figyelmezteti, s igy némileg tanácsával a határozat létrejöttét elősegiti, ugy szintén ő ügyel arra, hogy az okmány minden törvényes kellékekkel elláttassék.

Kétségtelen, ha ezen közhitelü közeg hivatásának kellőleg megfelel, a legtöbb és legbonyolultabb pereket csirájukban elölheti; a jogviszony megalakitásánál a felek egymás irányában ellenséges viszonyban még nem állván, a netalán kifejlődhető egyenetlenségeket barátságos uton már előre megakadályozhatja, a mi a viszály beálltával az önérdek és egymás iránti indulatosság által felkorbácsolt szenvedélyesség már lehetetlenné tesz.

b) A viszály kitör a felek közt, és a biró az általok felhozott tényekre alkalmazva a törvényt kimondja a jogot s ezt végrehajtja. Itten a felek nézetei egymástól eltérnek a köztök fenforgó viszony jogossága iránt, és a biró a két ellentétes fél fölibe állva, saját lelkiismerete és meggyőződése szerint alkalmazza a törvényt, a nélkül, hogy egyik vagy másik féltől függne.

c) Hogy azonban az előbbi esetben mindegyik fél érdekében a tényi és jogi szempontok teljesen kifejtessenek és a biró előtt teljesen feltüntessenek és igy igazságos itélethozatala neki minden tekintetben lehetségessé tétessék, szükséges, hogy a fél egy csak saját érdekeit képviselő közegről rendelkezhessék.

Ha ezen három rendü teendőket tekintjük, mindegyik lényegileg különbözik egymástól, és csak röviden jelezzük: az elsőnél a felek akaratja együttesen határoz, a másodiknál a felek akaratja tekinteten kivül esik, a harmadiknál pedig csak az egyes fél akaratja dönt; ha tehát ezen teendők ugyanazon egy közegre bizatnak, a legkülönbözőbb teendők halmoztatnak össze, és lehetetlen, hogy azon közeg mindegyik hivatásának teljesen megfelelhessen.

Kitünik továbbá a különbség, ha a tanácsadási szempontot tekintjük ezen három rendü teendőknél. A tanácsadó mindig a felek érdekeit tekinti, és az ezen érdekeket előmozditó intézkedéseket és czélszerü lépéseket javasolja. A biró az itélet hozatalnál a felek fölött állván csak a törvényt alkalmazza a felhozott tényekre és a felek érdekeit tekintetbe nem veheti; ha az ügy már perossé vált, a felek itéletet s nem tanácsot várnak, sőt ha a biró ily tanáccsal lépne föl, könnyen részrehajlónak tünnék föl, és tekintélye csorbittatnék.

Az ügyvéd ád tanácsot, azonban csak saját felének érdekeit veszi tekintetbe.

A jegyző a felek fölött áll és egyik felett sem képviseli, az ő kezei nincsenek megkötve ugy, mint a biróé, mint a jogviszony a felek akaratjával előtte állapitandó meg, és ő ezen megállapitáshoz tanácsával járulhat, ő egyik fél irányában sem lévén lekötelezve, és egyik féltől sem függvén, mindkét fél érdekeit szemügy alá veheti, és mindkét fél bizalmát birván,

*

indokolt jóakaró tanácsait mindkettőjök előtt szabadon nyilvánithatja, a jegyző előtt megjelenő felek már azon szándékkal fordulnak hozzá, hogy jogviszonyaikat szabad akarattal ohajtják rendezni, és mennél inkább birja a közjegyző a felek bizalmát, annál hatályosabb lesz az általa adott tanács.

De ha közelebbről tekintjük ezen három rendü teendőket: azok egymással ellentétbe is állanak. Ha a jogügylet vitássá válik, hogyan léphessen föl az okmányszerkesztője, mint egyik fél képviselője, hiszen ez által a másik fél előtt gyanussá válik, és méltán vádolható arról, hogy azon fél érdekében szerkesztette az okmányt; vagy hogyan léphetne föl mint biró, saját tettének megbirásában, lehetetlen hogy elfogult ne legyen, és félni kell, hogy az okmányt nem annak világos szerkezete, hanem inkább saját nézete szerint fogja értelmezni, a mi által a bióhozi bizalom szenved.

Ha ezen teendők már magukban véve összeférhetlenek, még fontosabb okok hozhatók föl azok teljes elkülénitése mellett a munkafelosztás és az államhatalmok czélszerü elválasztása szempontjából. A nemzetgazdászok elegendőkép igazolják a munkafelosztás előnyeit és hasznosságát, csak ily felosztás mellett fog az egyes teendőkkel foglalkozó magasabb kiképeztetést és szakavatottságot szerezni, és igy gyorsabban s helyesebben eljárni.

Minthogy az ügyvéd mindég csak egyik fél érdekét képviseli, az okmány készitésénél pedig mindkét fél bizalma szükséges: az ügyvéd előtt a tapasztalás szerint okmányok csak ritkán készülnek, és azért a jegyzői teendők az ügyvédséggel nem kapcsolhatók össze.

De kérdés, vajjon a birósággal kapcsolhatók-e össze?

Az ugynevezett perenkivüli teendők már eddig is a biróságok által kezeltetnek: azonban épen ezen egybekapcsolás mutatja, hogy a biróságok hatáskörük ezen ágát végkép elhanyagolják, hogy a jegyzői teendők legfontosabb részére t. i. az okmányok elkészitésére ugyszólva kisem terjed, az örökösödési eljárásra nézve egy biróság sem képes kielégitő eredményt felmutatni: innen származik, hogy az okmányok nagyobb részt ügyetlen zugirászok által szerkesztetnek, hogy az igazság szolgáltatás egyik legfontosabb ága parlagon fekszik; ennek tulajdonitható azon sok per, a melyekkel a biróságok elárasztatnak, ennek tulajdonithatni azon lassuságot, a melylyel a perek lefolynak. De a biróságok nem is alkalmasak ezen teendők teljesitésére, mert különösen az okmányszerkesztés rendszerint azonnali intézkedést igényel, olyannyira, hogy néha a legcsekélyebb halasztás is veszélyes, a biróságok azonban egyéb teendőkkel annyira elfoglalvák, hogy a felek ezen sürgős kivánalmait nem teljesithetik, és minthogy a legrövidebb idő alatt a felek akaratja változhatik, nagyon természetes, hogy ily halasztást el nem fogadhatnak, és igy a biró közbenjárására nem is számitanak. Nálunk tehát nem annyira arról lehet szó, hogy vajjon a perenkivüli eljárás teendői választhassanak-e el a birói hatáskörtől, mert nálunk a biró ezen hatáskört nem is látja el, hanem csak arra kell felelnünk, hogy vajjon a perenkivüli eljárás teendőit tartjuk s oly fontosaknak, hogy azok ellátására külön közeg állitassék fel. Ezen külön közeg felállitása pedig különösen a következő okoknál fogva mutatkozik szükségesnek:

1) Helyesen szerkesztett okmányok a jog érvényesitését nagyban előmozditják, részint az által, hogy azok alapján azonnal a birói végrehajtás elrendelhető, de részint az által is, hogy a per eldöntése gyorsittatik. Ezen előnyök azonban csak közhitelü okmányokkal érhetők el: miért is az államnak gondoskodnia kell, hogy polgárainak ily okmányok szerkesztését lehetővé tegye.

2) Csak az ily külön közeg fogja magát egészen ezen teendőknek szentelni, és a feleknek kivánalmait pontosan teljesiteni; elméleti képzettsége és gyakorlati avatottsága pedig a helyes és gyors felvételt biztositandja.

3) Ezen teendők elkülönitése által a biróságok saját teendőiket jobban végezhetik, és birói tekintélyöket is jobban tarthatják fenn, és igy hivatásuknak is könnyebben felelhetnek meg, a mi által az igazságszolgáltatás rendes menete nagyban elő fog mozdittatni.

4) Mai időben forgalmi viszonyainknál fogva a müvelt külfölddel szoros összeköttetésben állunk, és anyagi érdekeink sértése nélkül törvénykezési szervezetünkben sem maradhatunk el ezen államoktól: már pedig a müvelt külföld a jegyzői intézményt a törvénykezési rendszer egyik nélkülözhetlen ágának tekinti.

5) Az 1869. IV. t. cz. 1. §. kimondja elvül az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól leendő elkülönitését. Ezen rendelet czélja csak az, hogy a birói hatalom gyakorlata azon körre szoritassék, a mely hatásköréhez szorosan tartozik, s hogy az minden vele össze nem férő teendőktől felmentessék.

Ezen elv következetes keresztülvitele a jegyzői teendőknek a birói hatáskörtőli kiszakitását és külön közegre leendő bizatását hozza magával.

6) A jegyzői teendők sorában található egy, melyet sem az ügyvéd, sem a biró helyesen nem végezhet. Ugyanis az életben sok eset fordul elő, a midőn a legkényesebb családi ügyekben tanács szükséges. Ezen teendőre nem alkalmas a biró, mert hivatásához ez nem tartozván, nem fogja azon nyugodtsággal és odaadással meghallgatni, a mely bizalmat gerjeszt; az ügyvéd pedig rendszerint csak egyes feleket képviselvén és ezek érdekeit vevén szemügy alá, erre szintén nem alkalmas: holott a jegyző, mint független és a felek fölött álló közeg már hivatásánál fogva ezen teendőkre hivatva és titoktartásra is kötelezve lévén, a felek hozzá teljes bizalommal fordulhatnak.

II.

Ha azon okokat közelebbről vizsgáljuk, melyek 1861. évben a közjegyzőség eltörlését előidézték; a következőkben találjuk:

1) Főindoka az volt: mert nem alkotmányos uton hozatott be.

2) Maguk a közjegyzők közül sokan a jegyzőséget csak jövedelmi forrásnak tekintvén, erre főgondjukat forditották, és igy az intézmény megkedveltetéséhez maguk sem igen járultak.

3) Közjegyzők csak csekély számban és nagy kerületekkel neveztetvén ki: a felek csak költséges uton közlekedhettek velök.

4) A jegyzői rendtartás a jegyzői okmányok felvételét annyi formaságokhoz kötötte, hogy az csak sok költséggel volt eszközölhető, miért is a jegyzők nagyobb részt magánokiratokat szerkesztettek, a mi ő reájuk nézve a csekélyebb formaságokon kivül még azért is előnyösebb volt, mivel a dijszabályzat ezekre ki nem terjed, és igy szabadon gazdálkodhattak.

5) De az annyi formaságokkal és annyi költséggel elkészült közjegyzői okmányoknak a végrehajtó erő sem adatott meg, és midőn a váltó alapján kiadott fizetési meghagyás 3 nap alatt végrehajtó volt, jegyzői okmánynál 45 napig lehetett kifogásokat beadni.

6) A közjegyzők a biróságoktól függtek. Az ugynevezett jegyzői kamarák nem voltak jegyzői egyletek, hanem maga a törvényszék képezte a jegyzői kamarát.

7) A járásokban a jegyzőknek sok helyütt az ügyvédkedés is megengedtetett, miért is lehetetlen volt, hogy a járás bizalmi férfiai legyenek.

8) Magánérdekek is sértve lettek a közjegyzőség behozatala által, ugyanis az ügyvédek, de különösen a községi jegyzők keresete csorbulván, ezek a közjegyzőség népszerütlenitésére szintén közreműködtek a népnél.

9) A közjegyzők ezenkivül szokásba hozták, hogy irnokaikat küldték ki a községekbe, a kik magán okiratokat vettek föl, ezen irnokok megválasztásában a jegyzők kellő figyelemmel nem jártak el, s igy a felek nemcsak helyesebben szerkesztett okiratokat nem nyertek, hanem e mellett ezeket drágábban is kellett megfizetni.

Mindezen okok együttesen idézték elő a közjegyzőség megszüntetését, is lehetetlenné tették annak meghonositását, ugy, hogy minden további rázkódtatás nélkül lehetett azt eltörölni. Az alap, a melyre azon közjegyzőség fektettetett, oly hiányos volt, hogy épen az következett volna be, a mit Ausztriában is tapasztalnak, a hol a közjegyzőség azon bizalomra nem vergődhetett, a melyben egyéb országokban különösen Franciaországban stb. részesül, ugy, hogy Ausztriában is az alapot meg akarják változtatni.

III.

Az előadottakból kitünik, hogy a közjegyzői intézmény behozatala szükséges és időszerü, de kitünik egyuttal; mily alapokra kell azt alapitanunk, hogy üdvös hatást várhassunk.

A javaslat alapul vette a franczia jegyzői törvényt, (XI. évi Ventose 25-ről, vagyis 1803. évi márcz. 16-ról), a mely mindenütt, a hol behozatott, üdvösnek tanusult. Az 1861. évi bajor törvény szintén alapul vette azt tekintettel az azóta tett tapasztalatokra.

Midőn tehát egyrészről a javaslat az egyéb müvelt államokban már helyeseknek elismert alapelveket elfogadta, egyut-

tal kerülte mindazon hiányokat, a melyek az 1859. évben behozott közjegyzőségnél károsaknak mutatkoztak.

A közjegyzőség ezen javaslat szerint oly módon szerveztetik, hogy az igazságszolgáltatás tökéletesbitéséhez hathatósan járulhasson, részére oly önállóság biztosittatik, hogy a bírósággal szemben coordinált viszonyban áll és annak megbizatásától nem függ, hanem önálló hatáskörrel láttatik el, a mely nélkül szabadon nem mozoghatna, és állása, ugy létele csak a biróságok belátásától függne. Ily független állás mellett a közjegyző hivatásának teljes erővel fog megfelelni, és ily független állás mellett a felek irányában a közjegyző felelőssége is intensivebb lesz, a mi megint a közjegyzőt hivatásának teljesitésében nagyobb figyelemre fogja késztetni.

IV.

A közjegyzőség szervezésével a jegyzői dijak szabályozása a legszorosabb összeköttetésben áll.

A közjegyzők az államtól fizetést nem huznak, és csak dijakat követelhetnek a felektől. Ennek folytán látszólag ugy tünik fel, mintha oly teendőkért, a melyeket a biróságok eddig ingyen teljesitettek, a felek dijakat fizetni köteleztetnek, hogy ily módon a felekre uj költségek rovatnak, és az országbirói értekezlet bizottsága is az indokok közt azt hozza fel, hogy a közjegyzőség a feleknek költséges. Azonban ezen felfogás tévedésen alapszik, miért is közelebbi megfejtést igényel.

Mindenekelőtt kiemelendő, hogy a jegyzői teendőknek nagyobb részét eddig nem a biróságok végezték, ilyen p. u. az okmánykészités, beadványok szerkesztése. Az okmányok készitéséért a felek eddig is fizettek, és jövőre a különbség csak az lesz, hogy eddig a szerkesztők dijszabályzathoz kötve nem voltak, és igy sok esetben a felek tulságos fizetésekre köteleztettek; — továbbá eddig az okmányszerkesztő a felek irányában felelősségre nem vonathatott, holott jövőre mindkét tekintetben a felek érdeke kellőleg meglesz óva, és semmi esetre sem fognak nagyobb fizetésekkel terheltetni, és e mellett a jegyző az okmány helyes szerkesztéséért felelős lesz, az okmány közhitelességgel birván, hosszadalmas s költséges perlekedéseknek elejét veszi, ugy hogy az ez által megtakaritott kiadásokat is számba véve, a felek költség tekintetében csak nyerni fognak.

Azon teendők, melyeket eddig a biróságok ingyen végezni köteleztettek, a feleknek más tekintetben okoztak kiadásokat, a melyek a jegyzői csekély dijakat talán megis haladták, igy p. u. aláirások hitelesitésénél, másolatok látomozásánál a felek sokszor több óráig várakozni kényszerültek, az időveszteség többet tesz, mint a jegyzői dij, holott most a jegyző azonnal fog mindent végezni.

Örökösödési eljárásoknál a biró a helyszinére kimenvén, szintén költség okoztatott a feleknek, és a jegyzői dij nem fog sokkal többet tenni, igy szintén az árveréseknél is utazási költségek jártak a biró részére.

Azon körülmény, hogy a jegyző a munkájához aránylag mért és a törvényes dij-zabalyzathoz kötött dij mellett dolgozik: a feleknek több tekintetben előnyös, ugyanis:

1) A jegyző végzett munkájához képest fizettetvén, szorgosabban fog eljárni, és egész idejét hivatásának szentelni, holott a bironak az ily teendők csak terhére voltak, mivel fix fizetése lévén, oly munkától, a mely szorosan véve hatásköréhez nem is tartozott, és a melyet a felek magánuton is elvégezhettek, szabadulni törekedett.

2) Minthogy a felek a jegyzők közt szabadon választhatnak, mindegyik iparkodni fog, hogy jó banásmódja, képzettsége, szakavatottsága és szorgalma által magát a felek irányában kitüntesse, miáltal a felek bizalmát megnyeri, és jövedelmét is emelni fogja. Ezen viszony mindenesetre csak üdvös gyümölcsöket teremthet, ugyhogy a jegyzők járásaik valódi bizalmi férfiaivá válnak, a mint ezt különösen ott, a hol a franczia rendszer érvényben áll, elegsegesen tapasztalhatni.

3) A dijszabályzat a feleket tulságos követelések ellen védi, és a jegyzők bizalma nagyban elő fog mozdittatni, ha a felek majdan tapasztaljak, hogy csekély dij mellett egyrészt gyorsan és pontosan végezhetik teendőiket, s még közhitelü okmányokat is nyernek.

4) A dijszedés a jegyzőt a felektől függővé nem teszi, mert a dijjak a törvény által megállapitott illetékek, a melyeket a felek közösen fizetnek, és kölcsönös alku tárgyát nem képezik. A jegyző tekintélye csökkennék akkor, ha dijszedés mellett is a jegyző a felekkel illetlenül bánnék, és pontosan el nem járna, ha haszonvágytól indittatva becsületét és jó hirnevét koczkáztatva valamelyik fél kész szolgájává lealjasodnék; az ily jegyző tekintélye olyannyira csorbulva, hogy felek hozzá nem is fordulnának. A jegyző tapasztalni fogja, hogy saját indokát az által leginkább mozditja elő és a közönség bizalmát maga részére az által leginkább biztositja, ha hivatalát lelkiismeretesen, pontosan, illedelemmel párosult higgadtsággal ellátja, és ha a dijszedésnél a törvényes dijszabályzat határozataihoz ragaszkodik, s soha azoktól még önkéntes ajánlás esetében sem tér el. Ily eljárás a jegyző hirnevét megállapitandja, és a közönség bizalma is biztositva leend részére.

V.

Nehézségül az hozathatik föl a javaslat ellen, hogy a közjegyzőség körébe nem tartozó határozatok is vétettek föl, igy a 26. §. a jogügyletek érvényességéről intézkedvén, a magánjogba vágó határozatokat tartalmaz; továbbá a VI., VII., IX., X. fejezetek az eljárási törvényekbe vágnak.

Tekintve jogrendszerünk tökéletlenségét a jegyzői rendtartást a fenálló törvényekhez kellett alkalmazni, és addig, mig ezen törvények megváltoztatnak, a jegyzőség behozatala elhalasztható nem lévén, az ennek behozatalával összefüggő rendelkezéseket szükségkép fel kellett venni ezen törvénybe.

Ezen általános észrevételek előrebocsátása után a részleteknél csak a fontosabb határozatok indokai fognak kiemeltetni.

I. FEJEZET.

1. s 2. §§.

A jegyzőség közhivatal, mert a jegyző által kiadott okmányok közhitelességgel birnak, a mely csak az államhatóság kifolyása lehet, miért is következetesen a jegyző is csak az államhatóságtól veheti megbizását. E végett követeli az 1. §. a királyi kinevezést, és a 10. §. szerint a pecsét az ország czimerét foglalja magában.

A jegyző életfogytiglan neveztetik ki és elmozdithatlan. E szerint a jegyzőnek ugyanazon biztositék nyujtatik, a melyet a törvény a birónak biztosit, ez adja meg a jegyzőnek a függetlenséget mind a kormány, mind a felek irányában, e szerint állása senki önkényétől nem függ. Csak ezen biztositék mellett nyerhetni meg a legképzettebb és legbecsületesebb férfiakat ezen állásokra, a mint Favard mondá a XI. Ventose 21-iki ülésben. Meg kell vallani, hogy élethossziglani kinevezés nélkül nem lehetne jó jegyzőkre szert tenni. Ennélkül a jegyzőség csak változékony bérszolgálatot képezne. Csak az állandóság biztositja a jegyzők kiképeztetését és becsületességét. A jegyzők csak a polgárok bizodalmától várhatnak sikert, a bizodalom azonban csak az időnek és hosszu gyakorlatnak késő gyümölcse. Senkisem fog komolyan vállalkozni oly állásra, melyet minden perczben elveszthet, és melytől épen akkor fosztathatik meg, midőn a gyakorlat folytán felvilágosult ismereteit értékesiteni akarja. — Az elmozdithatlanság az át nem helyezhetést is magában foglalja, miért is a jegyző akaratja ellenére csak büntető, vagy fegyelmi birósági itélet alapján áthelyezhető és elmozditható.

5. §.

Ezen rendelkezések czélja: hogy a jegyző aggálytalansága megóvassék és az akkori birodalom renditlenül fentartassék. A franczia törvény 7. §. általános rendelkezése a gyakorlatban kielégitőnek nem találtatván, 1843. évben egy törvény ezen tilalmat részletezte, a mely részleteket a bajor törvény 10. § is átvette.

7. §.

Ezen rendelkezés megegyezik a bajor törvény 9. §-ával, ugy az osztrák jegyző rendtartással.

A franczia törvény három rendbeli jegyzőt különböztet meg; a mint vagy a feltörvényszék, a megyetörvényszék vagy a canton, vagyis békebiróság kerületére terjed ki hatóságuk, és mindegyiknél a törvény 37. czikke különböző gyakorlati éveket (stage) szabott meg. Ezen megkülönböztetés akkép indokoltatik, hogy a főszékhelyeken fontosabb és bonyolultabb ügyek fordulnak elő, az ottani jegyzők avatottabbak ily ügyekben, és azért a feleknek lehetővé kell tenni, hogy ily jegyzőket meghihassanak. Azonban ezen felosztás egyéb országokban többnyire már felhagyatott és az uj bajor törvény sem fogadta

el, és minthogy nincs is ok, hogy a jegyzők közt ily osztályozás történjék, az a javaslatban sem vétetett fel.

8. §.

Fontos okok parancsolják, hogy a jegyző bizonyos székhelyhez kötve legyen, hogy a felek őt bizton mindég meg is találják. A jegyző saját járásában körutakat ugyan tehet és ezek alkalmával vehet fel okmányokat, azonban járásán kivül, habár a törvényszék kerületén belül is ily körutakat nem tehet, de a felek őt egyes esetekben a törvényszék kerületén belül fekvő bármely helyre hihatják meg, ugyszintén székhelyén a felek az ország bármely részéből is előtte megjelenhetnek, a miáltal a feleknek a több jegyző közti szabad választás biztositttatik.

II. FEJEZET.

A becsületesség és képzettség vagyonhoz nincs kötve; ugyszintén bizonyos, bármi magas biztositék követeltetik, a jegyző működése alatt mégis oly nagy károkat okozhat, melyek a biztositék által nem fedezhetők: azért is több helyütt, igy p. u. a bajor rajnai tartományokban a jegyzőktől biztositék nem is követeltetik, és az uj bajor törvény is csak csekély biztositékot szab.

Azonban tekintve hazai viszonyainkat a biztositéki rendszer mellett több fontos ok hozható fel.

A jegyző eljárásában a közönség bizalmára van utalva; ezen bizalom élesztésére s a jegyző hitelességének növesztésére mindenesetre hatni fog azon tudat, hogy a jegyző biztositékot tett le, a közönség a felelősségi elvet ez által biztositva és megtestesitve látja. Anyagi téren csak az anyagi biztositék nyom és bir értékkel; és szomoru tapasztalatok megtanitottak, hogy sokszor a legbecsületesebbnek látszó ember hibákba esik; — a biztositék a jegyző hitelességét azok előtt is biztositja, a kik személyesen nem érintkezhetnek vele, és személyes érintkezés nélkül fordulnak hozzá. A biztositék magára a jegyzőre is jótékonyan fog hatni, mert a felelősségi kötelezettséget tudatára hozza, és iparkodni fog, hogy hibába ne essék. Nálunk, a hol ezen intézményt még csak meghonositani kell, a hol még a közönség hozzá nem szokott, a biztositéki rendszer mellőzhetlen; és minthogy külföldön is ezen rendszer csaknem átalánosan fennáll, külföldiek előtt is az intézmény teljes hitelességgel nem birna, ha ezen biztositást mellőznénk.

III. FEJEZET.

23. §.

A jegyzőség. mind a bíróságtól mind az ügyvédségtől elkülönitett, és saját önálló hatáskörrel felruházott közhivatal. Ezen elvet, valósitja meg a jelen szakasz, midőn mindazon ügyeket felsorolja, melyek már természetüknél fogva a jegyző hatásköréhez tartoznak, annélkül, hogy birói megbizatás szükségeltetnék. A kizárólagosság a jegyzőket az itt felsorolt teendőkre nézve csak annyiban illeti, a mennyiben a törvény mást nem rendel, igy p. u. az első pont alatti rendelkezés folytán egyéb hatóságoknak a köziratok kiállitása iránti joga nem csorbittatik, igy a hagyatéki tárgyalás is csak részben illeti a jegyzőket, a mint a IX. fejezet azt közelebbről megállapitja.

24. és 27. §§.

A törvény a jegyzői okmányokat közhitelességgel felruházván: ennek biztositására alaki kellékeket szab meg. Ezen kellékek mind fontosak, azonban a javaslat két rendbelit különböztek meg, ugyanis:

a) lényegeseket és

b) nem lényegeseket.

Ha a lényegesek hiányoznak: az okmány közhitelességgel nem bir, holott ha a lényegtelen kellékek hiányoznak: a jegyző ugyan büntettetik, de az okmány közhitelességét nem veszti. Ha minden csekély alaki hiány miatt az okmány érvénytelensége mondatnék ki, és az érvénytelenségi esetek gyakran fordulnának elő: nemcsak a feleknek tetemes kár okoztatnék, de a jegyzőséghezi bizalom is megrendittetnék, azért is az érvénytelenség csak a leglényegesebb alaki hiányokra szoritandó. E tekintetben két rendszer követhető; vagy a biró belátására bizható annak meghatározása, vagy a törvény taxative felsorolja az érvénytelenségi eseteket; az utóbbi rendszert követi a franczia törvényt és a 68. §-ban a lényeges kellékeket mind felsorolja, ugyanezen rendszert követi a bajor törvény is, és ez a javaslatban is elfogadtatott, mert csak ez által záratik ki a birói önkény különben minden jegyzői okmányt kérdésessé lehetne tenni.

Ezen rendelkezések azonban csak az alaki kellékekre vonatkoznak, és az okmány belkellékeire (tartalmára) nem vonatkoznak, és történhetik, hogy a külkellékek mind meg vannak, de az okmány tartalma mégis érvénytelen p. u., ha valaki másnak tulajdonát eladja, ha az azonossági tanuk hamisat bizonyitottak, és igy az okmányban felvett fél nem azonos a jegyző előtt megjelent szem lylyel stb., vagy megforditva, a külkellékek hiánya mellett is a tartalom érvényes lehet p. u. a jegyző a felet nem ismérvén elmulasztotta, hogy az ugyanazonosságot két tanu által bizonyittatta magának, a jegyző forma hibát követett el, de ha a fél ugyanazonos: az okmány tartalma mégis érvényes. Az alaki formaságok megtartása büntetés terhe alatt hagyatik meg a jegyzőnek, hogy ez által a felek komoly akaratjáról meggyőződjék, és hogy érvénytelen ügyletek megakadályoztassanak.

25. §.

A 23. §. 9-ik pontja megengedi, hogy a jegyző minden nem peres ügyben beadványokat szerkeszthessen. A felelősség az ily beadványoknál elkövetett hibákra is kiterjed, s hogy ezen felelősség megvalósitható is legyen, s hosszadalmas bizonyitási eljárástól ne feltételeztessék; szükséges, hogy az ily beadványokat alá is irja, a mi a jelen szakasz rendelkezése által biztosittatik.

26. §.

Ezen szakasz rendelkezései a magánjogra vonatkoznak s szorosan véve a jegyzői törvénybe nem valók; azonban részint anyagi jogunk hiányossága miatt, de részint azért, mivel a jegyzői törvénynyel szoros összeköttetésben állanak: azok itten felvétettek.

A szakaszban foglalt rendelkezések czélszerüségére nézve a következők jegyeztetnek meg.

A jegyzői intézmény, a mint már kiemeltetett, a helyes igazságszolgáltatás előmozditására hasson; ezen czél különösen az által fog eléretni a jegyzői intézmény utján, ha oly jogügyletek kötése, a melyeknél a tett tapasztalatok szerint a legtöbb és legbonyolultabb perek támadnak, s a melyeknél a kijátszások s jogsértések s hiányos szerkesztés miatt családbeli surlódások leginkább előfordulnak, a jegyző közreműködése és felügyelete alá rendeltetik. Ezen ügyletek közé első rendben az ingatlan tulajdonjogának átruházására vonatkozók sorolandók, miért is a javaslat szerint azok érvényességéhez jegyzői okmány kivántatik meg, miáltal különösen a következő visszaélések és hátrányok fognak megszüntettetni.

a) Ezen jogügyletek nagy része szóbeliség köttetett, és pedig falun sokszor a korcsmában ittas fővel és felhevült állapotban, és az illetők a kiábrándulás után a gondolatlan lépést nagyobbrészt megbánták; az ily jogügyletek eddig érvényesek lévén hosszadalmas és bonyolult perekre szolgáltattak alkalmat, a mi sok családot tönkre tett.

b) Ha pedig az ily jogügyletek magán okiratban vétettek föl, minthogy többnyire zugirászok és tudatlan egyének szerkesztik, a legértethetlenebb s legsérelmesebb intézkedések fordulnak elő bennök, ugyhogy, ha másutt az okiratok a perek csiráját elfojtják, nálunk bizton állithatni, az ily okmányok a pereket szülik.

c) A telekkönyvi intézmény üdvös hatása feltételezi, hogy a birtokállapot tisztában tartassék. Tapasztaljuk, hogy a birtokváltozások legtöbb esetben be sem jelentetnek, s hogy igy a birtoklap a valódi birtokállással, ugyszólva $^5/_6$ részben nem egyezik, miáltal a legkiáltóbb kárositások okoztatnak, és sérelmes kijátszásokhoz alkalom szolgáltatik, de a legbonyolultabb perek is előidéztetnek.

d) Ha a szóbeli szerződés alapján meginditott per a telekkönyvben feljegyeztetik: az ingatlan sem alperesnek, sem felperesnek hitel alapjául nem szolgálhat, s igy a földhitel erre nézve a per folyama alatt megszüntetik, az ily perlekedés mindkét fél erejét zsibbasztja, és valódi boszuállás szinét ölti fel. Ugyan ily következményt idéz előt a magánokirát alapján elrendelt előjegyzés is.

e) Ha a költség szempontját tekintjük: a hiányos magánokiratok és az átirási kérvények a feleknek eddig tulságos

költségeket okoztak, minthogy a felügyelet alatt nem álló zugirászok szabadon sarczolhatták. A jegyzői dijak oly mérsékeltek, hogy a felek költség tekintetében csakis nyerni fognak. Mindezen hátrányok csak a javaslatban foglalt rendelkezés által szüntethetők meg; és egyébiránt Magyarországban ezen intézkedés nem is uj, mert a magyar törvény szerint öröktulajdont csak öröktulajdont csak örökbevallás által lehetett szerezni, a mely a hiteles helyek előtt eszközöltetett, s urbéri birtoknál is az uradalom általi jóváhagyás szükségeltetett. Azáltal, hogy a VI. fejezet szerint a jegyző nyolcz nap alatt az okmányt a telekhivatalnak bemutatni, sőt az átirást akadályozó hiányokat hivatalból kijavitani köteles: a telekkönyvi birtoklap tisztántartása teljesen biztosittatik, és a felek jogai is teljesen megóvatnak, s ezek minden további gondtól felmentetnek.

Bajorországban is ezen rendelkezés felvétetett a jegyzői törvénybe, az a hét évi tapasztalás után a legüdvösebbnek tanusult, és a bíróságok által a legnagyobb szigorral fentartatott.

De kérdés támad az iránt, valjon ezen üdvös hatás nem érhető e el már az által is, ha a telekkönyvi bekeblezés jegyzői okmányhoz vagy jegyzői hitelesitéshez köttetik, a mint különösen a legujabbi időben Ausztriában akarják behozni, hogy bekebelezés csak jegyzői vagy jegyzőileg hitelesitett okmány alapján rendelhető el. — Ezen rendelkezés csak félrendszabály lenne, és pedig a következő okoknál fogva:

1) Ha a jegyzői okmány csak a telekkönyvi bekeblezéshez szükséges, akkor implicite megengedtetik, hogy a szerződést szóbelileg lehessen megkötni, s hogy ily szerződés alapján per indittathassék, ugy hogy a fenebbi a) és d) pontok alatt felsorolt hátrányok továbbá is fennmaradnának, és a leginkább érzett bajok orvosolva nem lesznek.

2) Ugyszintén megengedtetnék, hogy magánszerződés alapján előjegyzés eszközöltessék, s minthogy az előjegyzés igazolása csak az okirat valódiságára szoritkozhatnék, s a benne foglalt sérelmes intézkedések megváltoztatására vagy szabatosabb szerkesztésére, kiegészitésére s kijavitására ki nem terjeszthető: a fennebbi b) pont alatt emlitett hátrány szinte fennmaradna.

3) A költségek, de a bíróságok teendői is csak szaporittatnának, mert ezek számtalan igazolási tárgyalásokkal halmoztatnak el, a feleknek pedig az igazolási költségek csak uj kiadást okoznának, és e mellett a c) pontban kiemelt czél el nem éretnék.

Az egész rendelkezés tehát csak fél rendszabály lenne, és nemcsak mit sem javitana — törvénykezési helyzetünkön, sőt sok tekintetben azt ro-zabbá tenné.

Ha pedig csak a hitelesités kivántatnék meg: ez által sem lenne segitve, mert ez csak az aláirások valódiságát biztositja, és a hamis okmányok alapján eszközlendő bejegyzéseket akadályozná; azonban a tett tapasztalatok nyomán állithatni, hogy hamisitási eset, ugy szólva alig fordul elő, és igy egy bajt akarnánk megelőzni, a mely nem is létezik. A két tanu általi hitelesités és a végzések közlése eddig kielégitő biztositéknak mutatkozott, és e végett a hitelesités nem szükséges, egyébiránt pedig a hitelesités által a fennebbi a—e) pontok alatt felsorolt hátrányok egyike sem szüntettetnék meg, mert a hitelesitő jegyző az okmány tartalmára figyelmét ki nem terjeszti, ugyhogy az ily korlátolt kényszer behozatala sehogysem lenne indokolható.

Ezek által a 26. §. első pontjában foglalt rendelkezés igazoltatik, és a felhozott okok a tett tapasztalatok szerint a szakasz többi pontjaiban foglalt ügyletekre is alkalmazhatók.

Végül még fel kell hozni, hogy a bajor törvény messzebb megy, és minden szerződésnél, mely ingatlanra vagy avval egyenlő hatályu jogra dologbani jogokat tárgyaz, jegyzői okmányt követel. A javaslat a kényszer kiterjesztesét szükségesnek nem tartja és pedig a következő okoknál fogva:

1) Egyéb dologbani jogok szerzésénél a fennebbi pontokban jelzett hátrányok és visszaélések nem fordulnak elő;

2) a felekre több tekintetben igazolatlan kényszer gyakoroltatnék, igy kétségtelen: hogy vannak szolgalmak, melyek telekkönyvi bejegyzés nélkül is érvényesek és gyakorlat által szerveztetnek, továbbá a zálogjog és dologbani haszonbérleti jog mindég egy más jogügyletnek járulékát képezi, a melynek érvényességét egyrészt jegyzői okmányhoz kötni nem lehet, másrészt pedig a dologbani jog iránti intézkedést ezen jogügylettől czélszerüen elválasztani nem lehet;

3) ily intézkedés által az előjegyzés iránt fenálló rendelkezéseket végkép meg kellene változtatni, mert, ha p. u. zálogjog szerzéséhez jegyzői okmány szükséges, akkor magánokirat alapján még előjegyzést sem szabad megadni;

4) még kevésbé igazolható lenne, ha a telekkönyvi jog törlése iránti okmány érvényességéhez jegyző közreműködése szükségeltetnék, mert az ily okmányok oly egyszerüek, hogy bárki azt minden jogtudós közbejötte nélkül kiállithatja;

5) ha pedig ezen okmányoknál czak a jegyzői hitelesités hozatnék be: az ily intézkedés czélszerűtlenségére nézve ugyan a fent már előadottak hozathatnak föl.

28. §.

Már az átalános észrevételek közt felemlittetett, hogy az eltörlött közjegyzőség egyik fő hiánya az volt, hogy a közjegyzők nagyobbrészt magánokiratokat vettek föl, mi által a jegyzői intézmény főczélja ugyszólva kijátszatott. Ha a közérdek a közokiratok által nyer, s ha a jegyzői intézmény ezen czél eléréséért hozatik be, akkor gondoskodni kell, hogy ezt biztositsuk is.

(A részletes indokolás folytatását a törvényjavaslat illető fejezeteivel párhuzamosan közlendjük.) Szerk.

Törvényjavaslat

a királyi jegyzőkről

I. FEJEZET.

A királyi jegyzők szervezete.

1. §.

A királyi jegyzőket az igazságügyminiszter ellenjegyzése mellett a király nevezi ki.

2. §.

A királyi jegyzők közhivatalt viselnek.

Ezen hivatali állásukat csak büntető- vagy fegyelmi birósági itélet folytán vesztik el.

Szolgálati viszonyaik a jelen törvény határozatai szerint biráltatnak meg.

3. §.

Királyi jegyző csak az lehet, a ki az 1869. IV. t. cz. 6. és 7. §§-ban foglalt képesitvényen felül kimutatja, hogy az ügyvédi vagy birói vizsga letétele után legalább egy évig királyi jegyzőnél gyakorlaton volt, vagy, hogy a legközelebb lefolyt tiz év alatt két évig a fennebbi képesitvény mellett, mint biró, kir. ügyész vagy önálló ügyvéd működött.

4. §.

A királyi jegyző nem lehet egyszersmind:

a) gyakorló ügyvéd vagy ügynök;

b) tanár vagy tanitó;

c) valamely politikai folyóiratnak sem tulajdonosa, sem kiadója, sem szerkesztője;

d) nem viselhet más nyilvános (állami, egyházi, törvényhatósági vagy községi) hivatalt vagy szolgálatot, kivéve a nemfizetéses egyházi és községi hivatalt, és a mennyiben 32 éves koráig a tartalékban vagy a honvédségnél való katonai szolgálatra a véderőről szóló törvény által kötelezve van.

5. §.

A királyi jegyző saját vagy másnak nevében közvetve vagy közvetlenül nem üzhet kereskedést vagy iparüzletet, vagy bármi oly foglalkozást, mely hivatásával össze nem fér.

Különösen nem szabad a királyi jegyzőnek:

1. Tőzsdei, kereskedelmi, bank, leszámitolási vagy alkuszi ügyleteket üzni;

2. kereskedelmi vagy ipar-társulat, vagy hasonló pénzvállalat igazgatását vezetni;

3. ingatlanok vétele és eladása, követelések, örökségi igények és egyébb jogok megvásárlása iránti üzletekbe bocsátkozni;

4. közvetve vagy közvetlenül oly ügyletben részt venni, melyre nézve, mint királyi jegyző szolgálatot tesz;

5. A reája bizott pénzeket saját nevére elhelyezni, habár a kamatfizetés kötelezettségét elvállalta;

6. bármi czim alatt, mint szavatos vagy kezes oly ügyleteknél kötelezettséget vállalni, melyek az ő közvetitésével köttetnek vagy a melyeket neki hitelesiteni kell;

7. saját neve alatt idegen ügyleteket kötni.

6. §.

A királyi jegyzők számát és székhelyeit az igazságügyminiszter határozza meg akkép, hogy minden járásbirósági kerületben legalább egy működjék.

7. §.

A királyi jegyzőnek illetősége kiterjed azon első folyamodásu kir. törvényszék kerületére, a melyben a részére kijelölt székhely fekszik.

8. §.

A királyi jegyzőnek nem szabad:

1. a részére kijelölt székhelyen kivül állandóan lakni;

2. ezen lakhelyén kivül maga vagy segédjei számára állandó hivatali helyiséget felállitani;

3. azon királyi törvényszék területén kivül, a melyben székhelye fekszik, hivatalos cselekményeket végezni.

A Budapesten létező királyi jegyzők illetősége azonban a pesti és budai királyi törvényszékek területére terjed ki.

A ki ezen §. rendeletei ellen vét: hat hónapig terjedhető felfüggesztéssel és harmadszori ismétlés esetében elmozditással büntetendő.

9. §.

A királyi jegyző köteles kinevezési okmányának vétele után egy hó alatt azon első folyamodásu kir. törvényszék teljes ülésében, melynek kerületében székhelye van, a hivatali esküt és a II. fejezet értelmében megkivántató biztositékot letenni.

Az itt meghatározott határidőt elmulasztó királyi jegyző ugy tekintetik, mintha kinevezését el nem fogadta volna s helye ujból betöltetik.

Alapos okoknál fogva a kir. törvényszék egy havi határidő hosszabbitást engedhet.

Az eskületétel csak a biztositék letéteményezésének kimutatása után foglalhat helyt.

10. §.

Az eskületétel után a törvényszék elnöke a királyi jegyzőnek az elkészitési költségek megtéritése mellett hivatali pecsétet kézbesit.

Ezen pecsét közepett Magyarország czimerét, a köriratban a királyi jegyző nevét és székhelyét tartalmazza.

11. §.

Továbbá köteles a királyi jegyző név-aláirását, a melyet használni fog, a törvényszék teljes ülésében annyi példányra rájegyezni, hogy egy-egy példány jusson a királyi törvényszéknek és a kerületében létező mindegyik járásbiróságnak.

Az aláirás valódisága az egyes példányokon a törvényszék három tagja által hitelesitendő.

Ha a királyi jegyző ezen aláirását változtatni akarja: az uj névaláirás szintén a fennebbi módon hitelesitendő és szétküldendő, minek megtörténte előtt ezt nem használhatja.

12. §.

Az eskületétel után a királyi jegyző hivatali működését azonnal megkezdheti, miért is a kir. törvényszék annak megtörténtét a kinevezési okmányon bizonyitja, és a hivatalos hirlapban is egy izben közzé teszi.

13. §.

A királyi jegyzők állomásai pályázat utján töltetnek be.

A pályázók kérvényei azon jegyzői kamarához intézendők, melynek kerületében az állomás megüresedett.

A kérvények fölött ugyanezen jegyzői kamara ád véleményt, melyet az összes kérvényekkel együtt a pályázati határidő lefolyta után 15 nap alatt az igazságügyi miniszterhez felterjeszteni köteles.

14. §.

A királyi jegyző nem járhat el oly ügyekben:

a) a melyekben önmaga érdekelve van;

b) melyekben felesége vagy jegyese, fel vagy lemenő ágbeli rokonai, avagy olyan személyek vannak érdekelve, kik vele negyediziglen oldalrokonságban vagy másodiziglen sógorságban, továbbá fogadott szülei vagy fogadott gyermeki, végre gyámsági vagy gondnokasági viszonyban állnak.

Az ily ügyben felvett okmány közokiratnak nem tekinthető.

II. FEJEZET.

A biztositékról.

15. §.

A biztositék tesz:

a) Buda-Pesten 10,000 forintot;

b) oly városban, mely legalább 30,000 lakost számlál: 6000 forintot;

c) oly városban a hol 30,000 lakosnál kevesebb van, de első folyamodásu kir. törvényszék létezik: 2000 forintot;

d) egyebütt 1000 forintot.

16. §.

A biztositék készpénzben, vagy magyar állam-földtehervagy egyéb váltsági kötvényekben, vagy a magyar földhitelintézet kötvényeiben, a letételt megelőző napon jegyzett tőzsdei árfolyam szerint, de a névértéken fölül soha sem számitva tétethetik le, vagy pedig árvaszerü jelzálog által biztositható.

17. §.

A biztositékot a kir. ügyészszel egyetértőleg a kir. törvényszék vizsgálja meg.

A biztositékul ajánlott készpénz, értékpapirok ugy a jelzálogi okmányok a törvényszék letéti pénztárába teendők.

A letett értékpapirok lekötése iránt szintén a kir. törvényszék intézkedik.

18. §.

A biztositék zálogul szolgál mindazon kártéritésekért, bíróságokért és egyéb fizetésekért, melyek a királyi jegyző vagy az általa kirendelt helyettese hivataloskodásából keletkeznek.

Egyéb követelések miatt a biztositék csak a most érintett igényeket illető előjog sértése nélkül és csak a jegyzői hivatal megszünte után foglalható le, és az ilyes követelések

kielégitése a biztositékból csak a 20—22. §§-okban előszabott eljárás mellett történhetik.

19. §.

A királyi törvényszék köteles ügyelni arra, hogy a biztositék sértetlenül fentartassék.

A biztositékból a fizetések csak annak meghagyása folytán eszközölendők, és ha ily utalványozás által a biztositék összege csorbittatik: annak kiegészitésére a királyi jegyzőnek 15 napot meg nem haladható határidőt tüz ki.

20. §.

Ha a királyi jegyző elhal, vagy hivatala bármi más oknál fogva megszünik: a biztositék visszaadása, illetőleg a jelzálog törlése csak az illető kir. törvényszék engedélyével történhetik, a melyet ez csak akkor adhat meg, ha arra nincsenek igények bejelentve.

21. §.

A kir. törvényszék ezen engedély megadása előtt hirdetvényt bocsát ki, melyet három izben a hivatalos hirlapban is közzétesz és a kerületében létező járásbiróságoknál kifüggesztett. Ezen hirdetményben felszólitja mindazokat, a kik a nevezett királyi jegyző hivataloskodásából eredő igények miatt a biztositékból kielégitést követelnek, hogy ezen igényeiket három hónap alatt annál bizonyosabban bejelentsék, különben azok figyelembe vétele nélkül a biztositék kiadatni, illetőleg a törlési engedély megadatni fog.

22. §.

Ha a hirdetvényes felszólitásra bejelentések adattak be: ezek fölött a kir. törvényszék az egyességet megkisérli, és nem sikerülte esetében a felek perutra utasitandók, és ily esetben a bejelentett igény erejeig a biztositék visszatartatik, és a kiadatás, illetőleg törlés csak a többletre nézve engedhető meg.

III. FEJEZET.

A királyi jegyzők hatásköre.

23. §.

A királyi jegyző hatásköréhez tartozik:

1. a jogügyletek, a feleknek vagyonuk fölött élők közt vagy halál esetérei rendelkezéseik, valamint a jogok szerzésére, változtatására vagy megszüntetésére, illetőleg biztositására vonatkozó tények iránt: közokiratok kiállitása;
2. eredeti okiratok őrzése és hiteles kiadványok kiadása;
3. aláirások hitelesitése és másolatok láttomozása;
4. váltó-óvások felvétele;
5. ingatlanok nyilvános árverése;
6. becslések eszközlése;
7. hagyatékok tárgyalása;
8. egyességek felvétele, habár a kereset már folyamatban van;
9. a peres törvénykezési ügyeken kivül: beadványok szerkesztése;
10. bünvádi ügyekben a vádlottat védhetik.

24. §.

A királyi jegyzők által felvett okmányok és tett kiadványok, ha a jelen törvény által előszabott lényeges kellékeknek megfelelnek: közokiratok erejével birnak.

25. §.

A királyi jegyző köteles minden beadványt, a melyet a 23. §. 9-ik pontja értelmében szerkeszt, aláirásával ellátni; minek mulasztása esetében minden egyes esetben 10 frttól 100 forintig terjedhető birsággal fenyitendő.

26. §.

Jegyzői okmány a jogügylet érvényességéhez megkivántatik:

1. az ingatlanok tulajdonjogának átruházása iránt kötött szerződéseknél, a mennyiben ily átruházás sem a hagyatéki bíróság által felvett osztálylevelekben vagy a perbiróság előtt kötött egyességekben nem foglaltatik;
2. házassági szerződéseknél;
3. házastársak által egymás irányában kiadott kölcsönadóslevelek és adósságelvállalások;
4. ajándékozási okmányok, ha az ajándékozott ingó tárgy valóságosan át nem adatik;
5. minden irásbeli szerződésnél, melyet vakok, siketek, ha ez utóbbiak nem tudnak irni, személyesen kötnek.

27. §.

Azon jegyzői okmány, mely a jelen törvény 8. §. 3-ik pont, 14, 29, 35—40, 45. §. 2. s 3. bekezdés, 47, 52, 55, 56, 78—85, 87—89. §§-ai által meghatározott lényeges kellékeknek meg nem felel; közokirat erejével nem bir.

A mennyiben azonban a jogügylet érvényességéhez közokirat megnem kivántatik, az ily okmány, mint magánokirat bizonyitó erővel birhat.

28. §.

A királyi jegyzők okmányokat csak a jelen törvény határozatai megtartásával vehetnek föl, habár a felek magánokirat felvételébe bele is egyeznének.

Ezen §. határozatai ellen vétő királyi jegyző három hónapig terjedhető felfüggesztéssel és harmadszori ismétlés esetében elmozditással büntetendő.

A mennyiben pedig a királyi jegyző az okmány szerkesztésénél lényeges kelléket elmulaszt, és az okmány a közokirat erejét e miatt elveszti: a fegyelmi büntetés és kártérités iránt az alábbi XVI. fejezet határozatai irányadók.

IV. FEJEZET.

Általános határozatok a jegyzői okmányok felvételéről.

29. §.

A királyi jegyző a részére kijelölt törvényszéki területen kivül nem hivataloskodhatik, és az ezen kerületen kivül végzett jogcselekvények közhitellel nem birnak.

Az érdekelt felek bármelyik királyi jegyzőhez fordulhatnak, és e tekintetben nincsenek kötve azon törvényszéki kerület jegyzőihez, a melyben laknak, vagy a melyben a jogügylet tárgya fekszik.

30. §.

A királyi jegyzők szolgálatjukat a jelen törvényben megengedett eseteken kivül meg nem tagadhatják, ha e végett egyik érdekelt fél által felkéretnek vagy a bíróságtól meghagyást nyernek.

Megtagadás esetében a fél azon királyi törvényszékhez folyamodhatik, a melynek kerületében a királyi jegyző székel. A törvényszék a jegyző meghallgatása után véglegesen határoz.

31. §.

A királyi jegyző ügyelni köteles, hogy az általa felvett okmányok, tárgyalások stb. tartalma sem az érdekelt felek kijelentett akaratjával, sem valamely törvény határozataival ne ellenkezzék.

Ugyanazért köteles a jegyző kellő kikérdezés által arról meggyőződni, hogy a felek akaratját kellőleg felfogta, és ha e tekintetben kételyei lennének, vajjon a felek a felveendő okmányt teljesen megértették-e, köteles ezeknek a szükséges felvilágositást adni.

Ha a jegyzői azt véli, hogy valamely rendelkezés a törvényekbe ütközik: köteles erről az érdekelteket felvilágositani, és ha ezek annak ellenére mégis az okmány felvételét kérik, arról az okmányban emlitést kell tennie.

A jegyző oly tárgyalásba nem bocsátkozhatik, molynek tárgya valamely büntető törvény, a közrend vagy a jó erkölcsökbe ütközik.

32. §.

A jegyző köteleztetik a hivatalos működése alatt tudomására jutott és titokbantartást igénylő tényeket elhallgatni.

33. §.

Mielőtt a tárgyalásba bocsátkozik, köteles a jegyző a lehetőség szerint a felek rendelkezési képességéről magának meggyőződést szerezni.

Ha e tekintetben hiány mutatkozik és a felek mégis sürgetik az okmány vagy tárgyalás felvételét: erről az okmányban említést tenni köteles.

34. §.

A jegyző az előtte tárgyaló felek ugyanazonosságáról meggyőződést szerezni köteles; mi végett, ha azokat személyesen nem ismeri: azok ugyanazonossága két tanu által bizonylandó, vagy egyéb hitelt érdemlő segédadatok által igazolandó.

Ha a tárgyalásnál egy második jegyző vesz részt: elégséges, ha a felek mindegyike legalább egyik jegyző előtt ismeretes.

Minden okmányban megjegyzendő, vajjon a jegyzőnek az érdekeltek neve, lakása és polgári állása ismeretes-e, vagy hogy az ugyanazonosság mily módon igazoltatott.

35. §.

Az okmányok felvételénél rendszerint tanuk jelenléte nem kivántatik.

Azonban azon esetekben, midőn vagy a jelen törvény határozatai szerint tanuk jelenléte szükséges, vagy a midőn az érdekelt felek egyike is kivánja: két tanu meghivandó.

A meghivott tanunál szükséges hogy:

a) magyarországi honpolgár s lakos;

b) férfi és a 18 évet meghaladta legyen;

c) olvasni és irni tudjon.

A tanuskodástól kizárvák:

1. a jegyző segédjei és szolgái, ugy azon személyek, a kik egyik érdekelt fél szolgálatjában állanak;

2. a kik a jegyzővel vagy bármelyik érdekelt féllel a 14. §-ban érintett viszonyban állanak;

3. azon személyek, a kik nyereségvágyból elkövetett valamely büntett vagy kihágás, avagy hamis eskü miatt bünösekül itéltettek.

36. §.

A két tanu helyett egy második jegyző működhetik, azonban ennek sem a másik jegyzővel sem a felek valamelyikével a 14. §-ban érintett viszonyban állania nem szabad.

37. §.

A tanuknak vagy a második jegyzőnek jelenléte rendszerint csak azon időpontban szükséges, a midőn az okmány fölolvastatik és az érdekeltek által aláiratik.

Az érdekelt felek kivánalmára azonban a tanuknak vagy második jegyzőnek jelenléte a felolvasáskor kizárható, mely esetben az érdekeltek az aláirásnál kinyilatkoztatni kötelesek, hogy az okmány nekik felolvastatott vagy általok olvastatott, és az, hogy ezen nyilatkozat a két tanu, illetőleg második jegyző előtt kijelentetett, az okmány végén megjegyzendő.

38. §.

Ha valamely jegyzői okmány felvételénél valamelyik érdekelt fél vak: mindenesetre két tanu vagy egy második jegyző meghivandó, a kiknek a tárgyalás egész folyama alatt jelen kell lenniök.

Ugyanezen rendelet áll, ha valamely jegyzői okmány kiállitásánál siket, néma vagy siketnéma van érdekelve, és ez esetekben még a 39., 40. §§. határozatai is megtartandók.

39. §.

Ha a siket fél olvasni tud: akkor olvassa azt el, és erősitse, hogy azt olvasta és akaratával megegyezőnek találja, mely megerősités az aláirása előtt az okmányba bejegyzendő.

Ha a siket olvasni nem tud: akkor a két tanun, illetőleg a második jegyzőn kivül még egy bizalmi személy meghivandó, kinek jelbeszédét a siket megérti. Ily bizalmi személyekül az érdekelt feleknek rokonai vagy sógora avagy oly személyek is meghivhatók, a kik azok szolgálatában állanak, azonban a tanuskodáshoz szükséges egyéb kellékekkel kell birniok. A siketnek jártasságáról jelbeszédben a jegyző köteles meggyőződést szerezni magának, és mind ezt az okmányban bizonylani.

40. §.

Ha valamely fél siketnéma: az előző 39. §. második bekezdésének határozatai szerint a jelbeszédben jártas bizalmi személy mindég meghivandó.

Ha tud olvasni és irni: akkor az okmányt olvassa el, s sajátkezüleg irja alá azon megjegyzéssel, hogy azt olvasta s akaratával megegyezőnek találja.

Ha pedig olvasni és irni nem tud: akkor a jelbeszédben jártas két bizalmi személy meghivandó.

41. §.

Minden jegyzői okmány magában foglalja:

1. A királyi jegyző — illetőleg jegyzők elő- és vezetéknevét és lakhelyét;

2. a meghivott tanuk és bizalmi személyeknek elő- és vezetéknevét és lakhelyét;

3. az érdekelt felek elő- és vezetéknevét és lakhelyét;

4. a felvétel helyét, évét, hónapját és napját, és ott a hol a törvény kivánja, a napnak azon időpontját, a melyben a felvétel történt;

5. ha a fél helyett meghatalmazott jelenik meg: az okmányban ennek elő- és vezetékneve és lakhelye is kiteendő, és az eredeti meghatalmazvány a jegyzői okmányhoz csatlandó, a hatalmazványon az aláirásoknak biróilag vagy jegyzőileg hitelesitve kell lenniök, bejegyzett czimvezetőknél a bejegyzési végzés hites másolata csatolandó a jegyzői okmányhoz.

42. §.

A jegyzői okmány szélén két ujnyi széles üres tér hagyandó, melyre azonban egy további okmány nem irható.

43. §.

A jegyzői okmányok szabatosan és röviditések nélkül irandók, és az üres helyek vonásokkal kitöltendők.

A határidők és számokbani határozatok betükkel irandók.

Ezen szabály alól kivétetnek: leltárok, osztályok, felszámolások, számadások és számitások, becslési és árverési okmányok.

Az osztályokban, felszámolásokban, számadásokban és számitásokban a zárösszegek, valamint azon összegek, a melyeket a felek egymástól követelhetnek, a becslési okmányokban az összes becsárok és az ingatlanok, szállitások és munkák árveréséről felvett okmányban a végső igéret szintén betükkel kiirandók.

A jegyzői okmányok kelte betükkel irandó.

A helyrajzi, illetőleg helyszinelési, telekjegyzőkönyvi és házszámok számokkal irhatók.

Az idézetekben egy más okmánynak kelte, ugy szintén valamely rendeletnek vagy törvénynek kelte s szakasza számokban irható.

44. §.

Minden okmány végén világosan megjegyzendő, hogy az a feleknek felolvastatott, vagy hogy a felek azt elolvasták.

Ha az okmány felvételénél tanuk is voltak jelen: akkor megjegyzendő, hogy az a feleknek jelenlétükben felolvastatott, vagy hogy a 37. §. második bekezdése értelmében a felek a tanuk előtt kinyilatkoztatták, hogy azt olvasták, vagy hogy az nekik felolvastatott.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 43. Pest, 1870. október 25.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Nehány szó a törvénytelen származásu gyermekek jogi állapotának rendezéséről.

A legközelebbi szeptember hóban tartott magyar jogászgyüléshez a következő inditványt küldtem be: „A jogászgyülés nyilatkoztassa ki, miszerint jogéletünk egyik fontos kivánalmának ismeri fel, hogy a törvénytelen születésü gyermekek jogi állása nálunk minél előbb határozott, s a XIX. század szellemének megfelelő törvény által szabályoztassék.“ Ezen inditványomnak részletesebb kifejtése tekintetéből egyuttal öt kérdést formuláztam, melyek szerint — mint véltem — inditványom talán leghelyesebben lehetett volna a közvitatkozás alapja és végleges megállapodás tárgya; fenntartván magamnak, hogy ez iránti nézeteimet utóbb, positiv részletes inditványoknak kinyilatkoztatása által határozottabban kijelenthessem.

A jogászgyülés első szakosztályának szept. 26-ki ülésében jónak találtatott, inditványom ellen formai nehézségeket felhozni, melyeknek folytán érdemleges tárgyalása elmaradt; ugy hogy később a teljes ülésben sem tárgyaltatott.

Ezen előzmény után természetes, hogy én inditványomat ismét a jogászgyülés elé hozni nem fogom. A mennyiben mindazáltal tudományos becsületem azt kivánja, hogy az ellenem felhozott formai kifogások, daczára is inditványomnak mind tartalmát, mind alaki kifejezését, mindenki ellen tovább is fenntartsam; annak általam tervezett részletes indokolását az eredetileg formulázott kérdések szerint a szerkesztőségnek szivességéből a „Jogt. Közl.“ utján annálinkább ohajtottam közzé tenni, mert több tekintélyes jóakaró ügybarátom előttem kijelentette, hogy nézeteimet, melyeket az emlitett ülésben előadni akadályozva voltam, szivesen ismernék.

S ez jelen értekezésem közzétételének alkalma és oka.

Dr. WENZEL GUSZTÁV.

* * *

Jogrendszerünknek egyik igen érezhető hiányát abban gondolom feltalálni, hogy a törvénytelen születésü gyermekeknek jogi állása törvény által kielégitőleg szabályozva nincs.

A Hármaskönyv I. részének 106. és 108. czimein kivül határozott szabályt sehol nem találunk. A mennyiben pedig itt egyéb nem mondatik, minthogy az érvénytelenül kötött házasságból született gyermekek „in bonis et juribus possessionariis parentum succedere non possunt, sed (ea) ad fratres generationales vel alios succedere debentes eo facto devolvuntur“; — megjegyzendő, hogy nem átalában és tüzetesen törvénytelen gyermekekről, hanem csak olyanokról van szó, kik azért törvénytelenek, mert érvénytelenül kötött és nem putativum házasságból születtek; s hogy ezektől egyedül a nemesi ősi fekvő javakbani törvényes öröködés tagadtatik meg.

Ehhez képest Kitonich (dub. 50.) joggal mondhatta, hogy „lex nostra de illegitimis prolibus in genere nihil meminit“, s noha ő az analogia alapján azt állitja: „quia gens nostra castitatis, pudicitiae et honestatis adeo semper observantissima fuerit stb.; ideo perpetua consue, tudine et viva quasi lege omnes simpliciter ex damnata legibus coniunctione ortos neque matri succedere in praeiudicium legitimorum successorum vel Fisci Regii permittit, sed solum legitimos filios“; utána pedig többi jogtudósaink (Huszty István, Kelemen, Frank stb.) hasonló értelemben nyilatkoznak: mégis mindnyájan kénytelenek bevallani, hogy ilynemü szabály törvényeinkben sehol nem foglaltatik. Igy Kitonich szerint: „Lex nostra videtur tam adulterinos, quam ex concubina procreatos, vel meretrice vulgo quaesitos filios ad successionem paternam admittere“; és „nullibi literis expressa lege huiusmodi illegitimas proles a successione paterna vel materna amotas esse videmus“ (eml. h.); s Huszty szerint is: „liberos naturales a successione bonorum maternorum nulla excludit lex expressa“ (Jurisprud. Pract. II. 51.) stb. Annálinkább állithatjuk tehát, hogy midőn a praxis nálunk a törvénytelen gyermekeket minden törvényes öröködésből, sőt a törvények direct pártfogásából is kizárta, nemcsak a XIX. századnak jogi öntudatával volt ellenmondásban, hanem eljárását nem annyira hazai törvényeinkkel, mint inkább csak hazai balvéleményeinkkel indokolhatta.

Midőn pedig a törvénytelen gyermekeknek jogok átalában is csak indirect uton adatnak, a mennyiben t. i. minden ember, tehát ők is személyeknek tekintendők, és igy a személyiség és az abban foglalt jogok tőlök meg nem tagadhatók; s a mennyiben a magyar anyától született törvénytelen gyermek szintén magyar honfinak tekintendő, és igy a honfiság jogaiból ki nem zárható; ezen gyönge jogi alap számukra csak a legszükségesebb nevelés és alimentatio jogositványát indokolja, mely a kötelmi jog szabályai szerint mind anyjuk, mind atyjuk vagyona ellen foganatositható.

Ugy látszik tehát, hogy jogrendszerünk e tárgyban csakugyan sürgős reformot szükségel; s hogy ezen reformnak határozott törvény által kell történni, mely a törvénytelen gyermekek jogi állását rendszeres felfogás szerint szabályozza.

Napjainkban, midőn jogállapotok rendezéséről van szó, hármas tekintetek szoktak irányadásul vétetni: a *jogtörténeti előzmények*, a *nemzeti traditiók*, és az *opportunitás szerint közelebb meghatározott örök igazság* tekintetei.

*

Már a törvénytelen gyermekek jogi állásának rendezését illetőleg világos lévén, hogy sem a jogtörténet, sem a nemzeti jog tekintetei kielégitő tájékozottságot, előkészitő kisérleteket, vagy helyes támpontokat nyujtani nem képesek; a dolog természetében fekszik, hogy itt mind a jogtörténeti előzményekkel, mind a nemzeti traditiókkal szakitani vagyunk kénytelenek; s hogy ennek folytán a XIX. századnak korszelleme csak az örök igazság és a gyakorlati opportunitás tekinteteinek tulajdonithat irányadó jelentőséget. S ennek felel meg inditványomnak azon része, mely kifejezi, hogy a törvénytelen gyermekek jogi állása a XIX. század szellemének megfelelő törvény által rendezendő. A mennyiben pedig ezen szavaimból egyuttal mindenki láthatja, hogy nemcsak határozott jelentésök, hanem határozott kiindulási és czélpontjuk is van: annak irányában, ki azokban üres phrázisnál egyebet találni nem képes, csak tudományos sajnálatomat fejezhetem ki.

Különben bármelyik rendszeres rendezésnél elkerülhető alig lévén, hogy az irányadásul szolgáló elv gyakorlati életbeléptetése alkalmával nagyobb-kisebb egyoldaluságba ne essünk: nézetem szerint talán legczélszerübb, az elvet csak negativ formában kimondani, s annak életbeléptetésénél különös sulyt azon eredményekre fektetni, melyeket a szóban lévő kérdésre nézve a legnevezetesebb ujabb törvénykönyvek feltüntetnek, s melyeket — saját álláspontunknak gondos megóvása mellett — utbaigazitó példákul követnünk talán legtanácsosabb.

Ha tehát eddig egyrészről beismerték, hogy a szülőknek bünös egybekelése az, mi roszalást és büntetést érdemel, de másrészről a törvények mégis nem a szülőket, hanem többnyire csak az ilyen törvénytelen egybekelésből született ártatlan gyermekeket sujtották: határozottan ki kell jelentenünk, hogy a mennyiben korunk jogi öntudata szerint minden ember, tehát a törvénytelen születésü gyermek is személy, személyiségénél fogva ilynemü sujtó intézkedéseknek többé helyt engedni nem szabad; s hogy jogi állásának rendezésében csak oly megszoritások alkalmazhatók, melyek az opportunitás szempontjából a társadalmi rend alapfeltételei által indokolhatók.

Ehez képest a törvénytelen születésü gyermekeknek bármi nemü megszoritásai a közjog köréből egészen kizárandók; a magánjogban pedig csak annyiban igazolhatók, a mennyiben ez a családi élet érdekei által okvetlenül postuláltatik. Ezen elvet az ujabb törvényhozások is csaknem kivétel nélkül követik; ámbár a fennálló polgári törvénykönyvek több fontos pontra nézve részben igen eltérő határozatokat tartalmaznak.

Nem lévén feladatom ezen határozatoknak formaszerü öszhasonlitó egybeállitását nyujtani, röviden csak azt jegyzem meg, hogy részletesebb fejtegetéseknél ugyan szükséges volna korunk összes fenálló polgári törvénykönyveire figyelemmel lenni; hogy azonban jelen czélunkra talán elég, azoknak csak nevezetesbjeit, s névszerint a Code Napoleont, az ausztriai polgári törvénykönyvet; továbbá a zürichi canton, a szász és az olasz királyságnak 1865-ki polgári törvénykönyveit szemügyre venni.

A kérdés *anyagi momentumaira nézve* még azt jegyzem meg, hogy a törvénytelen születésü gyermekek jogi állása a családi élet alapviszonyai szerint rendezhető nem lévén; az eddigi törvényhozások e tekintetben *többféle módszert* (a „rendszer" szó a mindeddig divatozó elvtelensége miatt ide nem illik) követtek, melyek három főmódszer szerint osztályozhatók, u. m. az *anyaság (maternitas)* módszere, melyben az atya egészen tekinteten kivül marad, de az anya után a törvénytelen gyermeknek nevezetes jogok adatnak, a régibb római jog két vezérszabályának alapján, t. i. hogy „pater est quem iustae nuptiae demonstrant," és hogy a törvénytelen gyermekek „matrem quidem habere videntur, patrem vero non" (Gaius I. 64.); — az *atyaság (paternitas)* módszere, melyben a törvénytelen gyermek atyja irányában is nevezetes jogokkal bir, mint p. u. az északi (izlandi, norvegiai, svécziai és dán) régibb törvényekben, a kánoni jogban, a gyermekre nézve illetékes plébánia az angol jogban stb.; — s *az egyszerü kötelem* módszere szerint, mely a gyermekre nézve bizonyos minimumot, az u. n. alimentatiót és legszükségesebb nevelést közönséges adósság gyanánt mindkét szülő ellen biztositja, mint p. u. eddigi hazai jogunkban. — Az ujabb törvényhozások ezen három módszer közt egyet sem szoktak követni feltétlenül, hanem többnyire azoknak bizonyos combinatiójában állapodnak meg.

Ezek után az általam formulázott *öt kérdésre* a következő határozott feleleteket adom:

1) *Mely gyermekek azok, kik jogilag törvénytelenneknek neveztetnek; s azoknak hányféle nemét kell megkülönböztetni?*

Törvénytelen gyermekek átalában azok, kiknek nemzése egy házasságon kivüli egybekelésből történt; a kik tehát gyermeki viszonyukra nézve nemcsak a törvényes, hanem az adoptiv- és tápgyermekektől is különböznek.

A törvénytelen gyermekeknek csak *két nemét* kell megkülönböztetni, ahhoz képest, a mint utólag törvényesithetők vagy nem. Az előbbiek természeti gyermekeknek neveztetnek, s ezeknek a családi jogokban is lehet némi részt engedni. Az utóbbiak házasságtörés-, vérfertőztetés- vagy oly szülők egybekeléséből származó gyermekek, kik a nemzésnek idején vagy átalában, vagy egymással házasságra nem léphettek; s ily gyermekek a dolog természeténél fogva, valamint a családi életnek, ugy a családi jogositványoknak sem lehetnek részesei.

2) *A törvénytelen gyermekek anyja rendszerint tudva lévén, lehet-e és kell-e azon eseten kivül is, midőn a törvénytelen atya gyermekét elismeri, a gyermeknek módot nyujtani, hogy törvény utján atyját kereshesse?*

Megjegyzendő, hogy itt a gyermekről és nem annak anyjáról van szó. Eddig ez többnyire félreértetett, s tulnyomólag az anyja érdeke vétetett tekintetbe (még legujabban is a zürichi kanton, polgári törvénykönyvében). Különösen nálunk a praxis nagyobbára a lelkész közvetitését használja, ki az anyja feladásának vagy panaszának folytán az állitólag törvénytelen atya ellen közerkölcsiség tekintetei szerint jár el. A gyermek jogilag csaknem egészen magára hagyatik; mert jogai védelmezése és érvényesitése végett gyámot nem nyer; pedig ennek hiánya annál érezhetőbb, mivel az anya, ki többnyire hajadon, sem léphet fel gyermekének gyámjaként.

Első szabály tehát az, hogy a gyermekről tüzetesen gondoskodva legyen; hogy az a gyámhatóság pártfogásába részesittessék, mely számára gyámot rendeljen; s hogy ezen gyám a gyermek érdekében mind az anya, ha netalán gyermekét megtagadná (névszerint kitett, vagy lelencz-házban lévő gyermekeknél), mind az atya ellen a szükséges lépéseket megtenni tartozzék; az atyakeresésnek csak ez uton adathatván, de adatván is hely.

Az atyakeresésre nézve az ujabb törvénykönyvekben kétféle szabályozásra találunk, s mig a franczia és olasz jog azt három esetre (a nőrablás, az erőszakos elhálás és az elveszett házassági regestrumok ujbóli

készitése eseteire) szoritja, az ausztriai, a szász és számos más törvénykönyvek feltétlenül megengedik. S az utóbbi szabály a „concubitus plurium virorum“ kifogásának megállapitása mellett, a gyermek jogi állása elismerésének egyik szükségképi következése is. Mert, ha a személyiség benne elismertetik, s a törvényhozás neki a honfiságot megadván, minden erejét a haza érdekében igénybe veheti; nem lehet tőle megtagadni azon jogot sem, hogy atyjának felkeresése által társadalmi állásának megfelelő elismerését eszközölhesse.

S ehhez hasonló az anyakeresés joga is, melyet névszerint a franczia és olasz törvényhozások átalában megengednek.

Ehhez képest inditványom a következő:

a) Minden törvénytelen gyermeknek legyen joga anyját törvény utján kereshetni, ugy hogy azt az anyaság köréből kizárni szabad ne legyen.

b) A törvénytelen gyermeknek legyen atyakeresési joga is, mely ellen azonban a „concubitus plurium virorum“ kifogással élni lehessen.

c) Azon esetben, ha az épen emlitett kifogás használtatik és alaposnak találtatik, az uj szász polgári törvénykönyv (1872. §.) azon intézkedése elfogadhatónak látszik, hogy a gyermek anyja állásának megfelelő tartásra és nevelésre joggal birjon, melynek költségeihez mindazok egyetemleg járulni tartoznak, kikre bebizonyul, hogy az anyával közösültek.

3) *Lehet-e, legalább némi megszoritások közt, a törvénytelen gyermekeket a családi élet jogositványaiban részesiteni? — névszerint lehessen-e jogositványuk, az egyszerü élelmezésen (u. n. alimentatio) és legszükségesebb nevelésen kivül, egyéb jogokat, és milyeneket igényelni?*

Az 1793. nov. 2-ki (12. Brumaire an 2.) franczia törvény a házasságon kivüli gyermekeket a házasságból születetteknek főjogositványaiban részesitette; — a későbbi franczia törvényhozás azonban ezen elvtől ismét eltért. S igy jelenleg nem is lévén törvényhozás, mely törvényes és törvénytelen gyermekek közt nevezetes jogi különbséget nem tenne; nincs ok, melynél fogva a magyar törvényhozásnak más álláspontot kellene elfoglalni; söt itt a törvénytelen gyermekeknek az 1) pont alatt emlitett felosztását is alkalmazandónak vélem.

Mindamellett a természeti gyermekeket a következő megszoritások közt vélem a családi élet kedvezményeiben, söt jogositványaiban is részesitendőknek: *a)* Ezen részesités csak „salvo jure alieno“ történhetik; s azért az által a törvényes gyermekek jogaiktól meg nem foszthatnak; *b)* a család fogalma itt legszorosabb értelemben veendő, s az alatt a felmenő és oldalrokonok, és a sógorok kizárásával, csak a szülők és gyermekeik értetnek; *c)* fontos a különbség azon esetek közt, melyekben a törvénytelen szülőknek törvényes gyermekeik is vannak, és melyekben ilyenek nincsenek.

Ezen korlátok közt a természetes gyermekek jogi állása a következő lehetne:

a) A természeti gyermek nincs atyai hatalom alatt. A mennyiben mindazáltal szülei által el van ismerve atyja, és illetőleg anyja gyámsága alatt állna, ha pedig nincs elismerve, rendelt gyám viselné gondját, mindkét esetben a gyámhatóságnak felügyelete mellett.

b) Az atya természeti gyermekei felett is mindazon személyi és vagyoni jogositványokkal bir, melyek öt törvényes gyermekei irányában illetik. Ezek nevelésökre, élethivatásuk választására, vagyonuk kezelésére stb. vonatkozólag.

Megszoritásnak csak annyiban legyen helye, a mennyiben a szülők netaláni törvényes gyermekeinek jogositványai megszoritást egyátalán nem szenvedhetnek.

c) A szülők és természeti gyermekeik közti kötelességek is ugyancsak ehhez képest szabályozandók.

Ezen rendezés különös indokolást az által tapasztal, hogy a természeti gyermekek utólag még törvényesittethetnek, s hogy a társadalomnak érdekében áll, ezen törvényesitést alkalmas utonmódon (a hova az emlitett rendezés is tartozik) előkésziteni és előmozditani. Oly törvénytelen gyermekek irányában tehát, kik utólag nem törvényesithetők, más jogi rendezést kell alkalmaztatni, s ezek, vagy anyjuk gyámságára bizandók, vagy rendelt gyám alatt álljanak, ki ezen hivatásában a szülőktől függetlenül járjon el, de fontosabb esetekben azoknak nézeteit is kivánalmait meghallgatni, és a mennyiben a gyermek érdekeinek megfelelnének, követni is tartozzék. A szülők mindketten kötelesek ilynemü törvénytelen gyermekeiknek neveléséhez, ápolásához és tartásához a megkivántató költségeket szolgáltatni, melyek necsak a legszorosabb szükséghez legyenek mérve, hanem a szülők vagyoni állapotához képest szabassanak ki.

4) *Milyen legyen az anya és törvénytelen gyermekei közti jogi rendezés szerinti viszony?*

Az anya, ha kizáratását fontos okok nem indokolják, átalán véve törvénytelen gyermekének gyámja. Ha hajadon vagy férjnél van, adassék neki segédgyám; ha pedig özvegy, valamint törvényes, ugy törvénytelen gyermekei felett ö maga gyakorolja a gyámságot.

Ugyanazon anyának törvénytelen gyermekei egymás közt édes testvérek gyanánt tekintendők s kölcsönös jogaik és kötelességeik is ehhez képest határozandók meg.

5) *Lehet-e és kell-e a törvénytelen gyermekeknek törvényes örökösödési jogot adni?* — a) *atyjuk után*, b) *anyjuk után*, c) *anyjuknak rokonai után*, d) *ugyanazon anyjától több törvénytelen gyermeknek egymás közt.*

Inditványom szerint a törvénytelen gyermekeknek a következő korlátok közt legyen törvényes örökösödési joguk:

a) Atyjuk után — a franczia törvények mintájára — a törvénytelen gyermeknek valóságos törvényes örökösödési joga rendszerint ne legyen, hanem legyen adóssági követelésök a hagyatéknak bizonyos határozott részére. Névszerint, ha a törvényes gyermekek (ideértve az unokákat stb. is) örökölnek, ők is beszámittatván, egy törvényes gyermek osztályrészének harmadát; ha felmenők, vagy testvérek örökölnek egy osztályrésznek felét, ha pedig távolabbi oldalrokonok örökölnek, egy osztályrésznek három negyedét minden törvénytelen gyermek igényelhessék. Atyjuk egész hagyatékára csak akkor birjanak valóságos törvényes örökösödési joggal, ha az rokonok nélkül hal el. A hitvestársi örökösödés a törvénytelen gyermekek igénye által csak annyiban szorittassék meg, hogy ily esetben a hagyatéknak felében örököljenek. Végre a fiscusnak örökösödése a törvénytelen gyermekek által feltétlenül zárassék ki.

b) Anyjuk után, ha annak törvényes gyermekei is maradtak, az a) alatti szabály alkalmaztassék. Ha pedig ilyenek nem maradtak, ugyanazon öröködési joggal birjanak, mint a törvényes gyermekek; de viszont az anya is örököljön törvénytelen gyermeke után.

c) Az anya rokonai után a törvénytelen gyermeknek, és viszont ne legyen törvényes öröködési jog.

d) Az ugyanazon anyától született törvénytelen gyermekek egymás közt a testvéri kapocs által függvén össze, egymásután kölcsönösen törvényes öröködési joggal is birjanak. De ugyanazon anya törvényes és

*

törvénytelen gyermekei közt ily öröködésnek hely ne adassék.

S ezek lévén inditványomnak részletes momentumai, a törvényesités kérdését mellőzöm; mert mihelyt a törvénytelen gyermek törvényesittetik, azonnal oly jogi körbe lép, melynél fogva már nem törvénytelen.

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

Hogy mily végzetteljessé lettek s lesznek ezentul a szaktudományok emlitett eltévedései azon közös alapról, melyben valamennyien gyökereznek, azt mai napság nem lehet többé félreismerni, a mint hogy egyes nagyobb tehetségü és messzebblátó buvárok nemcsak az erkölcsi tudományok, hanem a természettudományok terén is immár félre nem ismerik, ámbár a legtöbb itt még folyvást az eddigelé már-már jó szélesre kitaposott tévuton tovább vándorol, s az egyes apróságok miatt nem látja a nagy egészet.

Csak az által, hogy lassanként bizonyos átalános természeti törvények létezésének szükségességére visszaemlékeznek, a melyeken végelemzésben a természettudomány minden ágai alapulnak s melyek által ezek egymással elválaszthatatlanul egybekötvék — lehet az egy természettudomány szétmállását s illetőleg bizonyos számu látszólag egymástól független egyes tudományokra való széthullását meggátolni. De, miként mondók, csak igazi mesterektől lehet ezen összefüggés kellő fenntartását, a rokontárgyu egyéb szakok tüzetes ismeretét, a buvárlatnak az egy és egész természet alaperöi- és törvényeire való visszatérését remélni.

Hasonlóképen a többi tudományoknál is alig szenvedhet kétséget többé, hogy minél inkább közelednek azok czéljuk és végpontjuk felé, annál jobban fognak ismét *egyszerülni:* itt is ép ugy, mint amott idővel mindinkább arra fognak törekedni, hogy a sok tarkabarka már-már alig elsajátitható anyagot szellemileg áthassák, átalános alapfogalmakra és alapelvekre visszavezessék, ezek segitségével megrostálják, tisztázzák és rendezzék. A mai tulnyomólag centrifugális törekvések helyébe ép ugy, miként a természetbuvárkodásnál — melynek folytonos elágazása legalább egy időre szükséges volt, hogy kimerithetetlen dusgazdagsága felismertethessék — jövőben bizonyára centripetalis törekvések fognak lépni; de csak ha a tudomány lassanként valódi eleven egységgé képződött, akkor fogja annak dusgazdag tartalma arányos tagozás által amaz áttekinthetőséget ez által mindenki számára nagy fontosságot nyerni, mely mai nap még a legtekintélyesebb tudósokra nézve majdnem teljesen elveszett.

Hogy a mondottakat még egyéb tudományágaknál is megmutassuk, nézzük p. u. a *büntető jogot;* ez, bár mai nap oly tarka vegyülék s a törvényhozások jelenlegi különfélesége mellett *egy* ember által már át sem tekinthető, kétségkivül nem sokára a mindenütt egyforma lélektani és neveléstani törvények befolyása alatt egészséges jogi fogalmak világánál minden müvelt államban jóval egyszerübben és egyformábban fog alakulni. Hasonló történik a mindennapi kereskedés és forgalom tekintetében a *váltó* és *kereskedelmi* jog terén. Egy szóval az átalános érvényességü szabályok folyton gyarapodó tekintélye számtalan, most még buján tenyésző kinövéseket fog megszüntetni. Igy p u. már *Savigny* éles pillantással felismerte, hogy a jogtudománynak egy külön ága, mely *magyarázat* (hermenentika) neve alatt egyre terjedni kezdett, valójában nincs is jogositva önálló létet igényelni, mert nem egyéb az, mint az *átalános* gondolkodástani törvényeknek ezen meghatározott külön tárgyra való alkalmazása.

Miként továbbá az *összehasonlitó boncztan* az állatok testére és életére, s ezáltal egyszersmind természetszerü rendjükre és felosztásukra uj világot vetett, szintugy a nyelvészet is a különféle nyelvek folytonos összehasonlitása s a nyelvképződés észtani, természeti és szép hangzási törvényeibe való mélyebb betekintés, ugy nem különben a sokfelé elágazó nyelvrokonság felderitése, s illetőleg a különféle nyelvnek közös történelmi gyökerükre való visszavezetése által kiszámithatatlan hatásu fejlődést tapasztaland. Valószinüleg fog innen egy átalános bölcsészet-történelmi nyelvtan keletkezni, mely mindent, mit e nemben mai nap birunk, nagyban fölülmuland, és az összes nyelvek megtanulására mintegy fökulcsot szolgáltatván, nem csekélyebb becsü leend, mint a régészeti tudomány és a kritika, mely a valószinüségi számitás egy bizonyos nemével már most is véghetetlenül sokat tett a hajdankor hagyományainak tisztázására, megvilágitására és kellő megértésére; és ily átalánossá kell válnia azon meggyőződésnek, miszerint mindenekelőtt tisztában kell lenni az iránt, hogy tulajdonkép a történelemben mi történt és történik.

Ha a *történetirás* feladata nem lehet más, mint az, hogy a történtről, az emberiség külső és szellemi életében lassanként fejlődött állapotokról hü és körülményes tudósitást nyujtson, akkor mindenekelőtt ismerni kell az emberi élet legfőbb *czéljait* is, *azt*, a mire az egyesek s a társadalom életében törekedni *kell*, s egyszersmind azon *módot*, *mikép* kelljen erre törekedni, vagy is más szóval ismerni kell a czélra vezető helyes utakat, és kellőleg tájékozva kell lenni azon tárgyak iránt, a melyekről történetet irni akarunk, mert különben a történeti tények nem fognak sem kellő álláspontról tekintetni, sem valóban megértetni, és lehetetlen lesz a népek és az emberiség haladása vagy hátramaradása fölött alapos itéletet hozni, lehetetlen lesz az u. n. tárgyilagos, oknyomozó történetirás. Ugyanazért ezentul történelem nevezete alatt nem fogjuk beérhetni a hadsergek tetteinek, a diplomaták furfangosságainak a külső és belső politikai eseményeinek elmondásával; sőt inkább azt kell majd a történetirástól követelnünk, hogy minden fontosabb társadalmi állapotokról és eseményekről, belső összefüggésben, fény és árnyoldalairól, hü öszképet nyujtson, ahhoz hasonlót, de még sokkal többoldalut és tökeletesbet, mint a milyent *Macaulay* angol történelmében adni megkisérlett.

Ha végre a *jognak* ama rideg, pusztán alaki és meröben nemleges fogalma, mely *Kant* óta egész a mai napig minden ellenmondás nélkül uralkodik, noha maga a gyakorlati élet azt már régen tulhaladta, a tudományban is el lesz távolitva, hogy egy tartalomdusabb és termékenyitőbb fogalomnak helyt adjon, ha ennek folytán az ez idő szerint még hiányzó azon meggyőződés, miszerint az állam a joggal szükségkép a legszorosabb viszonyban áll, meg lesz szerezve, s ha az *állam* czélja és feladata, mely iránt eddigelé a legveszedelmesebb bizonytalanság létezett — megkülönböztetésül a sokkal tágabb forgalmu *társadalomtól* — tüzetesen és határozottan csak a szoros értelemben vett jognak megvalósitásába helyeztetik, akkor elmaradhatatlan lesz ezen meggyőződésnek jótékony visszahatása az összes jog- és államtanra, sőt ez utóbbi némely ágainak és részeinek teljes átalakulására is.

Akkor azután ezen egyes egyedül helyes felfogás segélyével, miszerint az állam nem lehet más, mint *jogi állam*, mindenekelőtt helyre kell állitani az államtudo-

mányok egységét, mely az államnak a jogrend fentartásán kivül állitólag még létező egyéb czéljai iránt fenforgott elég homályos fogalmak miatt teljesen elveszett és számos, minden bensö összefüggést nélkülözö, egyes államtudományra erőszakosan felbontatott. Nem kevésbé szakitani kell majd mindavval, a mi a régi *rendőri állam* szellemét árulja el, t. i. azon számtalan elavult intézkedéssel és szabályrendelettel, a melyek nem egyebek, mint elkorhadt maradványai a mai nap már átalában jogosulatlannak és korellenesnek elismert állami gyámkodásnak, mely a társadalom minden életnyilvánulásaiba beleavatkozott.

Egyszersmind azonban be kell majd látni, mily elhamarkodtatott eljárás volna, ha azért némely hevesebb vérüek példájára a régi gyámkodó rendőrállammal egyetemben mind azt elvetnők, a mi csak annak kifolyásának, tehát az egyesek s az egyesületek szabad mozgalmaiba való jogosulatlan beavatkozásnak látszik, szóval: ha egyszersmind elvetnénk *minden rendészetet* és *minden államgazdászatot.* Söt közelebbről tekintve a dolgot, ugy találjuk, hogy az ezen név alatt tett intézkedések nagyobbrészt csakugyan a közjog tagadhatatlan követelményein sarkallanak, tehát az igazi jogi államban elengedhetetlenül szükségesek s hogy igen elhamarkodva cselekedtek, midön nemcsak az eddigi államgazdászat fonák intézkedései, hanem maga az államgazdászat, mint tudomány fölött is, pálczát törtek, mert csak a jogróli téves fogalmak vezethettek azon nézetre, hogy az államnak a javak előállitása és felosztása körül egyátalában semminemü joga sem volna. Az ezen kérdés körüli vizsgálódásoknál *Lassalle* elméletileg kétségen kivül messzebbre látott, mint *Schulze-Delitsch*, bármily veszedelmes is volt amannak müködése a gyakorlati életben, és bármennyire áldásos vala az utóbbié.

Ily körülmények között természetesen feltünö lehetett, ha p. u. Tübingában az államtudományok épen ezen az uralkodó vélemény szerint már-már kihalt ágának még egy külön „államtudományi facultást" létesitettek. Mindenesetre annak felállitását tulnyomólag, söt tán kizárólag, oly indokok határozták el, melyek az államszolgálatra való kiképeztetéssel egybefüggnek, nem pedig a tudománynyal, mint ilyennel — indokok, melyek talán azon mai nap folyton gyarapodó fontosság mellett, mely mindannak tulajdonittatik, mi az államot illeti, egy külön államtudományi fakultás felállitását igazolhatták, nem pedig amaz elavult „camerális tudományok" puszta ujrakeresztelését. Kétségtelen, hogy az u. n. bölcsészeti fakultás aránytalan nagy terjedelmének több rosz oldala van, részint azért, mert a bölcsészeti fakultás az egész egyetem sulypontját képezi, a mennyiben egyedül ö hozzá tartozik mind az, mi az alaptudomány elnevezésére igényt tarthat, részint pedig azért, mivel csakugyan mindazt iparkodtak keretébe szoritani, a mi legalább közvetlenül nem látszik a föbb életpályáknak szolgálatára állani, ép ugy miként azelött a szokott „egyveleg" rovat alá mindazt sorolták, a mi máshová nem igen illett. Azonban a bölcsészeti fakultás ezen tultömöttségébe magában még nem lehet elegendö okot találni arra, hogy belöle épen csak egy államtudományi, s nem egyszersmind egy philologiai fakultás kihasittassék s benne csak a tulnyomólag az átalános kiképeztetésre czélzó bölcsészeti, mathematikai, történelmi és természettudományi szakok hagyassanak meg. Mert ki sem tagadhatja, hogy a nemzetgazdasági felolvasások ép ugy, vagy még inkább, mint a régészeti felolvasások nemcsak a szakembernek, hanem minden müvelt embernek hasznára válhatnak. Miért oszszuk be tehát épen csak az egyiket s nem egyszersmind a másikat is egy külön szakmába?

(Folyt. köv.)

A semmitőszék és a legfőbb itélőszék hatásköre tárgyában.

A „Jogt. Közl." legutóbbi számában a kir. Curia biróságainak hatásköre vétetett birálat alá; e birálat azon eredményre jut, hogy a *semmitö hatóság a legfőbb itélö- és semmitőszék közt van megosztva,* *) mihezképest a felebbvitel akként szerveztessék, miszerint *minden semmiségi eset* az egyöntetü gyakorlat és törvénymagyarázat czéljából a *semmitőszék által intéztessék el.* Ezek mellett a két egybehangzó itélet felett hozott s eltérő harmadbirósági itélet ellen érvel; az e pontra nézve megegyező nézetemnél fogva e kérdés méltatását a vitatott tételek befejeztével adom.

A két fentebb kitüntetett birálati megállapodás az első constatálásával kapcsolatos kárhoztatás által függ össze, minélfogva az első tétel, a logicai prius veendő mindenekelőtt vizsgálat alá, habár azon bizonyitás mellett, melyet a törvény világos szavaiból meritek — bátran fentarthatja czikkiró második nyilatkozatát, a posteriust; nem a további következtetés fonalát czélom megszakitani, mint inkább helyreigazitni ott, hol azt akár a törvény ellenőrzése a tudomány részéről teszi kivánossá. — Az érdemleges semmitést illetőleg kétségtelen a legfőbb itélőszék hatásköre, de annyiban szük e kijelentés, a mennyiben a p. t. r. 108. §-a szerint az uj tárgyalás elrendelése *minden felebbviteli bíróság* által meghagyható; e részben a törvény fentartotta az id. törv. szabályok által az osztr. perrendt. nyomán megállapitott *fokozatos* semmitő hatáskört. — Tévesztve látom egyébként magának a semmiségi panasznak felfogását is a következő szerkezetben: „a 3-ad birósági legfőbb törvényszéknek egyszersmind *semmitési jogkör adatott azáltal, hogy* az a két egyenlő itélet ellen azoknak megsemmitésével *ellenkező itéletet* hozhat" stb. A legfőbb itélőszék változtató itéletét nem mondhatni semmitő határozatnak, mivel ennek lényeges kelléke — habár nem formailag — a *negativ* jelleg (sententiam nullam esse), az az alsóbirósági határozatot ki nem javithatja, egy szóval positiv alkotásba nem bocsátkozhatik; ha czikkiró azon tisztán logicus és nem egyszersmind jogszaki álláspontját fogadjuk el, hogy a harmadbiróság itélete *implicite* megsemmisiti az előbbi határozatokat, ugy a fölebbviteli biróságok (nemcsak a legfőbb itélőszék) határozatai mindenkor semmitések, ugy azok *kizárólag* mindmegannyi semmitőszék. Már az id. törv. szabályok szervezte fokozatos hatáskör idejében is élesen különvált nem ugyan a benyujtott felebbezések, de a határozatokban a fölebbvitel és semmités esete, most midön a különbség a semmitőszék formai, a felebbviteli biróság érdemleges semmitéseiben határozottabban alakul, nehezebb volna azt szem elől téveszteni.

A második vitás tételre nézve — mely a jelen jogállapot mellett is a semmitést mindenkor a semmitőszékhez kivánja utasittatni — előérzi czikkiró a magánjogi törvénykönyv hiányából vont ellenvetést; ő ezt azonban arra használja, hogy — a mint mondja — egy hathatós érvet hozzon fel nézete mellett. Nem látom produkálva e hathatós érvet abban, miszerint a törvénykönyvet, mely az egyöntetü igazságszolgáltatást közvetiti, a semmitőszék ellenőrködése kell hogy pótolja, ha az érdemleges semmitési esetek természetét tekintem; nálunk ez a felebbezés és érdemleges semmiségi panasz összezavarására nyujtana alkalmat, mivel a kettő közti határvonal megállapitása lehetlen volna. Átlag véve hány határozat hozathatik nálunk tekintettel az anyagi jogra *contra jus clarum in thesi*, midön alig vagyunk avval tisztában, hogy melyik törvény vagy rendelet derogál a másiknak? Hogy vonnánk határt *az érdemleges semmiség és hibás megitélés* (iniquitas iudicis) közt? Hannoverában a magánjogi törvénykönyv hiánya miatt a *törvény téves értel ezése (hibázás in jure) nincs felvéve a semmiségi esetek közé;* a közönséges jog országaiban is csak „per majora", ment az keresztül a szavazásnál. Nálunk az érdemleges semmiséget *elvileg* proklamálni lehetlen, mi azonban nem zárja ki, hogy a felebbviteli biróság uj tárgyalást rendeljen, ha a ténykörülményeket nem látja eléggé kifejtve, s ez azon érdemleges eset, melyről fentebb szólottunk.

Igen tapintatos és jogtörténetileg következetes eljárásnak tekintem ép azt, mit czikkiró kárhoztat, t. i. hogy a p. t. r. csak a formai sértéseket utalja a semmitőszékhez; *ezt is csak*

*) Czikkiró nyilatkozata értelmében: „nehogy két semmitőszék létezzék az országban"; továbbá: „ha a semmitőszék csak alaki tekintetben itél (?) érdemileg pedig a legfőbb törvényszék itélhet (?) semmitőleg, akkor e jogköre megcsonkitásával csaknem szükségtelen gépezet marad."

tekintettel a törvénykezési rendtartásra, mint codificált munkálatra lehetett tenni. A birói parancsok, melyek régi jogunkban a semmiségi panaszt pótolták, elavultak; annak behozatalával az id. törv. szabályok 49. §-a a sommás eljárásra nézve a birói parancsokat határozottan megszüntette; a p. t. r. szerint azoknak semmikép sem lehet helyük. A semmiségi jogorvoslat kiépülését a magánjogi törvénykönyv életbeléptetésével nyerendi meg; jelen jogállapotunk mellett az érdemleges semmités esetcit megálapitani időelőtti erőlködés volna.

A két egybehangzó itélet felett hozott s eltérő harmadbirósági itéletre nézve egyetértek czikkiróval a lényeget illetőleg; a mint e kérdés nála a semmitő-hatáskörrel egybefoglalva jelentkezik, akként azt el nem fogadhatom a fentebbieknél fogva.

A végzésekre nézve már el van ismerve a p. t. r. 295. §-a szerint a két egyhangzó határozat elleni felebbvitel kizárása; az átmeneti intézkedések a telekkönyvi ügyekre nézve viszszaállittották a telekkönyvi rendeletnek a felfolyamodásra vonatkozó ama szabályát (145. §.) mely elutasitás esetében a harmadfolyamodást kizárja; az itéletekre nézve az alsóbb birósúgok nézetkülönbsége szolgálhatna egyedül okul a harmadbirósági itélethozatalra.

KOVÁTS GYULA.

A magyar jogászgyülés közleményei.

(Vége.)

Vélemény

Dr. Dárday Sándor igazságügyminiszteri titkár urnak az egyetem és jogakadémiák rendezése tárgyában beadott inditványára.

Szücs István urtól, kir. vegyes birósági biró Debreczenben.

Nálunk az összes 16 jogi tanintézet közül a 15.000,000 (tizenöt milliót) tevő népességből körülbelül 900,000 lélekre esik egy jogi tanintézet, holott Németországban (Hunfalvy statisztikája szerint) 1.960,000 lakosra, Nagy-Brittanniában 241,600 lakosra, Ausztriában 3.330,000 lakosra, Francziaországban pedig 3.636,300 lakosra esik egy jogi tanintézet. Másfelől azonban azt is tudom, hogy Dél-Németországban, a müncheni, ingolstadti, freiburgi, heidelbergi, würzburgi, türingai, erlangai, egymáshoz nem nagy távolságban eső jogi részint egész — részint fél — egyetemek békében megférnek egymás mellett, a nélkül, hogy még eddig — tudtomra — valakinek eszébe jutott volna, azoknak egymáshozi közelsége felett pálczát törni.

Jelen országgyülés folyamában ugy a közigazgatási hatóságok, mint elsőbirósági királyi törvényszékek rendezéséről alkotott törvények a közel jövőben végrehajtatván, vajmi jó lesz, ha annyi töméntelen uj hivatal betöltésénél nem mondom egyetemi, de csak jogakadémiai képzettséggel kellőkép biró egyéneket is nyerendhet az állam.

Kivánatosb volna — kétség kivül — ha némelyikén azon helyeknek, hol mostan jogakadémiák léteznek, inkább jól rendezett középtanodák, különösen pedig teljes reáltanodák diszlenének. E jámbor óhajtás azonban, csak későbbi időben — az eszmék tisztulása, a fogalmak változása, az előitéletek oszlása után fog teljesülhetni. Most azon városok felett, melyek még az 1850—1860 ik évi korszakban is megtarthaták jogakadémiájokat, melyek pedig akkor nélkülözni kénytelenittettek, mindjárt 1860 ik évben a nemzet nagy többségének tapsa közben ujra felálliták beszüntetett jogakadémiájokat, — az ő akaratjuk ellenére intézkedni; e rendelkezés, valjon nem sokkal több provinciális érdekbe fogna-e ütközni, mintsem, hogy az innen keletkezhető sérelmes panaszt a salus publica suprema lex esto hangoztatásával elhallgattatni lehetne?

c) De hátra van, hogy a legkomolyabb tárgyról szóljak, arról t. i., miszerint csaknem legyőzhetlen akadályok állnak az inditvány mostanában létesitésének utjában, mert az inditvány — véleményem szerint — a protestans autonomiába ütközik.

Miért érezték magukat kényszerittetve a protestánsok arra, hogy — ha szinte a jogtudományok legnagyobb részének nincsen is felekezeti szinezete — mégis ennek daczára ők, saját iskoláikban jogi tanintézeteket állitsanak föl? azon indokok elsorolása nem e vélemény keretéhez tartozik. De elég az hozzá, hogy nekik több okuk volt arra, és nagyon is érdekükben állott, hogy akkint cselekedjenek. — Mert különben józanul nem lehet föltenni, hogy ők, közönségesen ismert szegénységeknél fogva fényüzési czikkekre dobták volna ki jobbra fordítható filléreiket. Ők tehát az 1791. XXVI. törvényczikk alapján, saját felekezeti főiskoláikban jogi tanintézeteket is állitának föl, és pedig először Sáros-Patakon, azután Debreczenben, majd Enyeden, Maros-Vásárhelyen később Eperjesen, Pápán, Kecskeméten, Losonczon, Mármaros-Szigoten és Késmárkon. És habár időfolytán a losonczi, késmárki nagyenyedi jogi tanintézeteiket önmaguk beszüntetni jónak találták: az 1850—60-ik évi időközben pedig az általok tudott indokok alapján ideiglenesen beállitották is minden jogi tanintézeteiket: azonba mihelyt a magyar nemzeti élet és alkotmányosság nappala ujra kiderült, azonnal elsőbb gondjaik közé számitották ők, törvényengedte szabadságuknál fogva, jogi tanintézeteiket ujból megnyitni.

Kérdem már most: van-e alkotmányosan intézkedő oly hatalom, mely a protestánsok önkéntes beleegyezése nélkül őket arra kényszerithesse, hogy az ő általok sarkalatos törvény gyanánt tekintett 1791. XXVI. t. cz. alapjára létrehozott jogakadémiák beszüntteftessenek? s ők a nekik törvény által engedélyezett felsőbb iskolák tarthatása szabadságában korlátoltassanak? És miután ők, a czélba veendők szervezési szándék ellen azt vethetik, hogy az ő eddigi jogi tanintézeteikből számosan keletkeztek férfiak, kikre ők, mint jelenben miniszteri polczon, országgyülési mindkét házban, magyar királyi curián, miniszteriumoknál, ügyvédi karban létező kitünőségekre büszkén hivatkozhatnak; kérdem ugyan mikép fogná magát kifizetni az a fáradtság, melynek az e téreni országos zajt támasztó harczban siker nélkül küzdő, eléje nézhetne?

Az államnak — nem szenved kétséget — joga van a létező viszonyok és körülmények méltányos figyelembe vétele mellett, egy bizonyos mérvet felállitani, melyhez minden nyilvános jogi tanintézetek alkalmazkodni kötelesek. Valameddig azonban a protestánsok, a kitüzött kellőknek, saját jogintézeteikben megfelelni képesek; őket jogi tanintézeteik fentarthatása szabadságában megröviditni, avagy őket jogi tanintézeteik belügyeinek mikénti rendezésében szabályozni akarni, annyi lenne, mint — szükség nélkül — azon gyanut ébreszteni fel, mintha az államhatalmat, a protestáns jogi tanintézetekkorlátozásában politikai okok vezérelnék.

Mindezek igy levén, noha én, mint fent is érintém — a szóbanforgó inditványt elméletileg pártolom; annak azonban mostanában egész kiterjedésbeni létrehozhatását — az általam felhozott okoknál fogva — kétlem.

Az idő folyása szép csendesen érlelődésre hozandja mind azt, mit erőtetve ki vinni nem lehet. Peragit tranquilla potestas, quod violenta nequit, — Claudianus szerint.

Lám 1848-ik évig, a protestáns jogi tanintézetekben a tanfolyam alig volt másfélévi tartamu; s ime, ma már oda érlelődtek az eszmék a protestánsoknál is, miszerint önmaguk belátják, hogy a haladó kor kivánatához képest a jogakadémiákon a tanfolyamnak legalább is három évesnek kelletik lennie.

Addig is, mig lényegesb reformok történhetnének, ugy az egyetemen, mint jogakadémiákon, a tanároknak lelkiismeretes megválasztása, a netalán gyengébbeknek mutatkozó tanerőknek, — méltányos kárpótlás mellett — ügyesebbekkel felváltása, a korszerü uj tantárgyaknak az eddigiek közé beosztása, szorgos felügyelet arra, hogy minden tanszak a jelenkor szinvonalán álljon, — a tanuló ifjuságnál a komoly munkakedv folytonos ébresztgetése — a birói állam- és ügyvédi vizsgáknak szigoru és részrehajlatlan kezelése stb. igen sokat tehetnek arra nézve, hogy a jövő nemzedék mindinkább jeles jogászokkal dicsekedhessék.

Különfélék.

Nyilatkozat.

A sajtó utján időről-időre, főleg pedig a legközelebbi multban a királyi és felekezeti jogakadémiák ellen sulyos vádak emeltettek.

A mennyiben ezen vádak a fenálló akadémiai rendszert támadják meg, annyiban azokat érintetlenül hagyjuk, azon kijelentéssel, hogy mi minden reformot, mely a tudományosságnak a jogiskolákbani felvirágzását előmozditja, különösen a magy. kir. tudom. egyetem jogi kara mintájára szervezett facultások életbeléptetését is örömmel üdvözöljük, s a haladás és felvilágosodás zászlójához egész odaadással csatlakozni fogunk.

Minthogy a-onban a vádak egyike, mely szerint a felekezeti jogakadémiák a tudományt felekezeti érdeknek áldozzák fol, a mennyiben a tudományokkali ezen visszaélés egész átalánosságban állittatott, már nemcsak a fenálló rendszerre, hanem tanárokra, s jelesen reánk is, mint a pécsi püspöki nyilvános joglyceum tanáraira vonatkozik, ennélfogva saját tanári és tudományos jó hirünk érdekében kénytelenek vagyunk felszólalni.

Sem azon körülmény, hogy mi, mint emberek, a katholika egyháznak hü fiai vagyunk: sem azon körülmény, hogy mint tanárok a kereszténység kulturai nagy horderejéről szilárdan meg vagyunk győződve, s ezen meggyőződésünket a tanszékről is hirdetjük, soha nem vont el bennünket a tudományos igazságok tárgyilagos álláspontjáról. A tudományt sem mi magunk felekezeti érdeknek soha fel nem áldoztuk, sem az egyházi hatóság által más irány követésére, mint melyet a tudományok érdeke kijelel, soha fel nem szólittattunk. Át vagyunk hatva annak érzetétől, hogy valamint megvetendő a katona, ki zászlaját hütlenül elhagyja: ugy megvetendő a tudományok embere is, ki árulást követ el a tudományok iránt.

A tanszéken egyedül a tudomány érdekei lebegtek szemeink előtt eddig, és fognak szemeink előtt lobogni jövőben. Mindnyájunknak szilárd meggyőződése, hogy a szellem és tudomány leigázása sem a szellem és tudományboz nem méltó, sem azon érdeknek, mely végett ily áldozat tétetik. a a történt tanusága szerint soha jó szolgálatot nem tőn.

Az iránt, hogy mi a tudományt magáért a tudományért hirdetjük, azon körülmény is kezeskedik, bogy intézetünk ép ugy, mint a királyi jogakadémiák a nagyméltóságu magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium felügyelete és igazgatása alatt áll, s annak rendeleteihez magunkat szorosan alkalmazzuk. Az intézet szellemi életének szervezete is megegyez a kir. jogakadémiák szervezetével minden tekintetben.

Hogy mi itt egyedül és kizárólag a tudományos igazságokat kutatjuk, és a meggyőződésünkké vált tudományos igazságot minden habozás nélkül ki is mondjuk, bizonyitják összes előadásaink szelleme és részletei, bizonyitják az általunk ajánlott tan- és segédkönyvek, bizonyitják az intézet könyvtára számára meghozatott tudományos művek.

Szükséges, hogy a közvélemény őrszemmel kisérje a közoktatási ügyet, s ha valahol a tudomány bármely érdeknek áldozatul vettetik, szükséges, hogy a nyilvánosság itélőszéke a vétkes felett pálczát törjön. Ha a rendszernek hiányai vannak, szükséges, hogy a sajtó és közvélemény a jogalkotó hatalmat a hiányok orvoslása- és czélszerü reformok behozatalában támogassa. De az is szükséges, hogy a rendszernek netaláni hiányai miatt az egyén, főleg, ha ez a rendszerből felmerülő nehézségek daczára is hivatását lehetőleg betölti, el ne ittéltessék.

Ezen nyilatkozattal taztoztunk az önérzetnek s a nyilvánosságnak.

Kelt Pécsett, 1870. oktob.

A pécsi püspöki nyilvános joglyceum tanári kara.

(A magy. jogászgyülés állandó bizottsága) f. hó 20-án tartotta meg alakuló gyülését és ez alkalommal dr. Pauler Tivadar elnöknek; Horváth Károly helyettes elnöknek; Morlin Imre pénztárnoknak és dr. Siegmund Vilmos jegyzőnek választatott. — Ugyanezen ülésben elintézést nyert a közgyülés által az áll. bizottság hatáskörébez utalt azon folyamodvány, melyben egy elszegényedett ügyvéd segélyzésért fordult a jogászgyüléshez. A bizottság azonban tekintetbe véve, hogy a magy. jogászgyülés czéljai közzé a segélyzés nem tartozik, s ez iránti alappal sem rendelkezik, — elutasitotta a folyamodót, nehogy veszedelmes praecedens alkottassék. — Végre felolvastatott a pécsi püspöki joglyceum tanári testülete részéről beküldött „nyilatkozat", mely egyszerüen tudomásul vétetett.

(Herczegh Mihály) egyet. rendk. tanárnak a magyar polg. törvénykezési rendtartást tárgyazó műve a napokban került ki a sajtó alól; a megjelent első füzet (240 lap) a törvény 78. §-áig jut el, miből a munka terjedelmére eléggé következtethetni. Bevezetésében (XII. fejezet) a polgári és közigazgatási törvénykezés közti különbséget, a törvénykezési eljárás kellékeit (alaposság és gyorsaság), a tárgyalási és véletlenségi elveket fejtegeti; értekezik továbbá az elmélet és gyakorlat kölcsönhatásától, elősorolja a polg. törv. rendtartást megelőző perlekedési törvényeket, megállapitja a közönséges német és peren perrendtartások eltéréseit (Verhandlungs- und Inquisitions-maxime); törvényszéki gyakorlat (curiai döntvények); a peres ügy rövid vázlata s az átmeneti intézkedések képezik még a bevezetés tartalmát. Hiányul felróhatjuk, hogy *az irásbeli és szóbeli eljárás önálló fejtegetése* a bevezetésből kimaradt; ezt pedig kettős szempontból tehetjük, először mivel a szóbeli eljárás nálunk a sommás ügyekben más alkalmazást nyert, tehát annak méltatása *gyakorlati* jelentőségü is; másodszor, mert törvénykezési létesitendő reformunkkal legközelebbi vonatkozásban áll. Maga a törvény mindenkor paragraphusonként tárgyaltatik akként, hogy annak szövege utján a vonatkozó feljebb rendeletek, a magyar kir. curia semmitőszékének elvi jelentőségü határozatai, valamint a magyar és erdélyországi korábbi törvények és törvényszéki gyakorlat adatnak elő. Szerző előszavában egyenesen czélszerü és gyakorlatinak tekinti: az országgyülésileg alkotott rendszert megtartani és annak lehető vagy képzett hiányait, házagait egymásután következő szakaszok szerint földeriteni és kiegyenliteni; erről meggyőzték őt ügyvédi, alsó és felső birósági saját tapasztalatai, valamint a jogtanári pályán való eddigi működése. Commentátori tiszténél fogva szerző a törvény egyes hiányai iránt s homályos pontjainak földeritésében egyes jogtudósok nézeteitől és felsőbb itélőszékek határozataitól itt-ott eltérő véleményét is megállapitja (cum neu exemplis sed legibus iudicandum sit). Az erdélyi mult és közelmult törvénykezési viszonyainak egybefogadását indokolva látja szerző azon körülményben, hogy az 1868. 43. tczikk szerint Magyarország és Erdély egyesitése megvalósittatván, az uj polgári törvénykezési rendtartás tanulmányozásánál a korábbi erdélyi peres eljárás a magyarországi jogtudós előtt is, és viszont gyakorlati érdekkel bir már. A pontos és kimeritő összeállitott, tekintve nemcsak jogtanulón, de a gyakorlat embereinek is érdekükben áll e munka megszerzése; terjedelmére nézve remélhetőleg felül fogja mulni az eddigi műveket. Részletes méltatását befejeztekor igérjük. Kiadó Heckenast Gusztáv, az egész munkának ára 5 ft.

cs. *(A magántulajdon sérthetlensége a tengeri háboruban.)* A londonban megjelenő „*Lan Review*" egy érdekes tanulmányt hoz, melyben roszalva az Angolország által eddig követett tant az ellenséges és neutralis alattvalók tengeri magántulajdonáról azon nézet mellett küzd, hogy a tengeren lévő magántulajdon ment maradjon minden confiscatiótól.

Azon idők, midőn a britt flotta képes volt ellenségeinek egész tengeri kereskedését megszavazni és a semleges hatalmaknak, a tengeren érvényes szabályokat előszabni, már elmultak, — Angolországnak saját érdekében áll a kalózlást (Kaperei) megszüntetni, melyet az amerikaiak már e század elején, vagy még inkább függetlenségi harczuk alatt is, már mint nemzetközi követelményt állitották fel.

A kereskedelmi forgalom joga — igy okoskodik szerző — a javak szabad közlekedése és tovaszállitása az egész föld kereksége n át — mi közösségben sem áll a kormányok cselekményeivel, a politika tekinteteivel. Azért, ha a szárazföldi háboruban a magántulajdon respectáltatik, ugy a tengeri magántulajdonnak is szentnek kell lenni. Ha egy becsületes kereskedőnek megrablását a szárazföldön becstelenségnek tartjuk az ellenség részéről, mert törvényesitsük a tengeri tulajdonnak jogtalan elrablását?

A krimi háboru alatt az ellenséggel való közlekedés korlátozásai igen csekélyek voltak nemcsak Anglia, hanem egyszersmind Franczia- és Oroszország részéről is. Az 1854. április 13-iki királyi rendelet megengedte az angol alattvalóknak, hogy nem gyanus jellegü szállitmányaikat még az el nem zárt orosz kikötőkbe is, de csakis neutralis és nem britt hajók által is, elvitethessék. A franczia és orosz kormány még a nem gyanus *távirati közlekedést* is megengedte kölcsönösen egymás alattvalóinak. Ha az eddigi szabály és gyakorlat továbbra is fenáll, és ezen ország (N.-Brittania) egy tengeri hatalom-

mal való háboruba sodortatik, a legelső következés az volna, hogy az egész forgalom egy semleges állam kezeibe kerülne. De ennek még egy másik következése is lenne. Atalában elismerik azt szükség gyanánt — és e szükség az 1865-iki párisi congreszuson is szóba hozatott, hogy a kalózlás teljesen megszüntettessék. Ezen ügy a congreszuson akkor elejtetett, mert a meghatalmazottak a további pontot, melyet az Egyesült-Államok, mint „conditio sine qua non"-t állitottak fel, elismerni nem akarták, igy a többi közt azt sem, hogy a magántulajdon a tengeri háboruban ment legyen a confiscatiótól. *) Oly nemzetre nézve, melynek rendes tengeri hadserege nincs, kalózhajók, melyek a kormánytól engedélyezvék, a mariné-nak törvényszerü és hatalmas megerősitések képezik háboru idején. Oly viszonyban állanak a rendes marinéhoz, mint az önkénytesek a rendes szárazföldi hadsereghez. Ily hajók alkalmazása az egyedüli szer, mely által egy állam, melynek rendes hadi marinéja nincs, magát egy erős tengeri hatalom ellenében megvédheti. De az ily hajók — természetök szerint számtalan szabálytalanságnak vannak alá vetve, és oly visszaéléseknek, melyektől mentek az állam rendes hajói. Azért a kereskedelmi forgalom érdekében ohajtandó megszüntetésök és a tengeri operatióknak egyedül csak a szabályszerü szolgálatban álló hadihajókra szoritása. E czél csak ugy érhető el, ha az ily rendkivüli hajók alkalmazása szükségtelenné tétetik; ennek egyszerü módja pedig a magántulajdonnak exemtiója a tengeri foglalás alól és annak nemzetközi és átalános oltalma.

Ugy látszik, az amerikaiak azonban egyelőre — mig az Alabama-igények kielégitve nincsenek — e tételt bár elméletileg helyeslik, in praxi nem akarják respektálni, és *Dana* professor legközelebb nemzetközi jogaiban ekként nyilatkozik e pontra nézve: A háboru nem játék a hadseregek és a hajóhadak közt, hogy erejöket megmérlegeljék, sem nem concurrentia a végből, ki tud több embert megölni vagy több hajót elsülyeztetni, hanem egy nagy nemzeti hivatkozás a fegyverekre, hogy egy elkerülhetlennek tartott czél eléressék, ha minden egyéb eszköz meghiusult .... A nemzeteknek jogában áll a velök szemben álló ellenséges hatalmat leverni oly kényszer által, melyet az összes polgárokra — minden irányban — gyakorolnak, szintugy jogukban áll saját polgáraiknak *magánérdekeit azonositani a nemzet hadi sorsával.* A római államdoctrina nyomai mutatkoznak e tételen, melyet az általunk előbb emlitett angol szemle homlokegyenest tagad.

(Törvények és törvényjavaslatok iránti csereviszony.) Mint nem egészen érdeknélküli dolgot közöljük hetüsorban az államok és saját törvényhozással biró cantonok és városok jegyzakét, melyek eddigelé a törvények, rendeletek s törvényjavaslatokra nézve velünk csereviszonyba léptek, mint következik: Aargau, Angolország, Ausserboden, Anhalt-Dessau, Baden, Bajorország, Basel-Land, Basel-Stadt, Belgium, Bern, Bréma, Északnémet-szövetség, Francziaország, Freiburg, Genf, Glarus, Graubünden, Hamburg, Hessen, Holland, Innerboden, Luzern, Neuenburg, Nidwalden, Obwalden, Olaszország, Oroszország, Portugal, Reuss-herczegség ifj. ág. Schaffhausen, Schweitz-szövetség, Solothurn, Spanyolország, St.-Gallen, Svéd-Norvég birodalom, Szászország, Tessin, Thurgau, Uri, Waadt, Wallis, Würtemberg, Zug és Zürich. Ezeken kivül megigérték, a csereviszonyba lépést: Braunschweig, Lübeck, Poroszország, Oldenburg, a két Schwartzburg és Reuss-herczegség id. ág. — Végre Orosz- és Bajorország régibb törvényeit és javaslatait is megigérvén, viszonzásul az összes magyar törvényeket megkapták.

os. *(A porosz birói kar anyagi helyzetéről)* egy röpiratszerü munka jelent meg Wittenbergben R. Herrosé-nál. *(Die materielle Lage des preussischen Richterstandes 28 S. 5. sgr.)* A biró, kinek azon fontos és szent hivatása van, hogy a király és törvény nevében igazságot mondjon, ki polgártársának élete és vagyona fölött van hivatva biráskodni, igen magas erkölcsi és physikai kellékek kirántatnak, hogy állása hivatásának kellőleg megfelelhessen. Kérdés, mily mérvben adja meg az állam neki a qualificátio megszerzéséhez szükséges eszközöket? És a jelen munka világosan kimutatja, hogy a mostani dijjazási rendszer Poroszországban elégtelen, s az első folyamodásu birónak itt — ha csak magánvagyona nincs — *nagyon szomoru sorsa van.* Öt- és hétéves *ingyenes* szolgálat után, mint előadó vagy ülnök kezdi meg pályáját 600 tallér fizetéssel, mely öt—öt évi (száztallérnyi) emelkedés után 1100 tallér maximumra rug. Igy a biró — ha csak házi vagyona nincs állásának megfelelő életmódot nem vihet és igy kénytelen adósságokbai bocsátkozni, sorsa többnyire nyomor és kétségbeesés; ilyeneknek szomoru példáit mutatják fel a porosz törvénykezés lapjai. Tehát nemcsak mi panaszkodhattunk eddig bíróink rosz fizetése fölött, Poroszországban is, mint nálunk a régi dijjazási szabályzat tartatott fenn, sőt mig nálunk elsőbiróság fizetése utóbbi időben aránylag javult, ott az első folyamodásu birák régibb fizetése még positive nagyobb is volt, mert 1825. körül aranyban fizettetett ki, még a Mühler-Simsons miniszterium ezüstértékre változtatta ezt át. Igaz, hogy ujabb időben *drágasági pótlék* hozatott be egyes városokban és Posenben, de épen a legdrágább városokban nem, mint p. u. Berlinben vagy Poroszlóban. *Leonhardt* igazságügyminiszter a porosz Landtagban 1870. jan. 25-én nyilvánosan kimondotta: „A birák alkalmazvák munkákkal és fizetésük ki nem elégitő. Meddig tartson ezen állapot? Itt minden irányban segiteni kell!"

*) Az Unio tudvalévőleg azért nem járult az 1865-iki párisi szerződéshez, és igy Angolország szemben igen kedvező helyzetben van.

TARTALOM: Nehány szó a törvénytelen származásu gyermekek jogi állapotának rendezéséről, dr. Wenzel Gusztávtól. — A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról. — A semmitőszék és a legfőbb itélőszéki hatásköre tárgyában, Kovátcs Gyula-tól. — A magyar jogászgyülés közleményei. (Vége.) — Különfélék.

1870. ☞ **Előfizetési felhivás** ☜ **1870.**

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletekkel

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (szeptember—deczember) . . . . . **3** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtőket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny" kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Indokok

a királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokhoz.

IV. FEJEZET.

29—30. §§.

A jegyző közhivatalt viselvén, a közönség irányában kötelezettségeket is vállal, miért is a megkereső félnek közreműködését meg nem tagadhatja. Ezen kötelesség teljesitésének biztositása végett rendeltetik:

a) hogy a kijelölt lakhelyét el nem hagyhatja a végett, hogy a közönség őt mindig bizton megtalálhassa; ezen rendelet két módon szentesittetik: egyrészt a kerületén kivül felvett okmányok nem közokiratok, másrészt a 8. §. értelmében a lakhely elhagyása esetében hivatalától felfüggeszthető, illetőleg elmozditható;

b) hogy a felek bármely jegyzőhez szabadon fordulhatnak, és a fél már törvényszéki kerületből is eljöhet hozzá, igy p. u. győri ingatlan iránt a szerződés a pesti jegyző előtt köthető; ezen rendelet folytán a felek egyik jegyzőhez sincsenek kötve;

c) hogy megtagadás esetében a megkereső fél panaszt tehet a törvényszéknél, a mely a jegyzőt a mennyiben igazolatlanul tagadja meg közreműködését, egyuttal a költségek megtéritésére is szoritani fogja. (169. §.)

31. §.

Azáltal, hogy okmányok szerkesztésére közhivatalnokok állittatnak föl, nemcsak azt akarjuk elérni, hogy alaki tekintetben hibátlan okmányok szerkesztése biztositassék, s hogy a feleknek a fogalmazási és irási teendőket teljesitsék, hanem egyik főczélja az is, hogy helyes okmányok szerkesztessenek. E tekintetben a jegyző ügyelni köteles, hogy a törvénynyel ellenkező rendelkezések fel ne vétessenek, hogy a felek akaratja azok valódi szándéka és a törvény rendeletei szerint az okmányban szabatos és határozott kifejezést találjon.

A jegyző hivatásával ellenkezik, hogy ő törvény ellenes cselekvények eszköze és elősegitője legyen. Ezen rendelet a felek szabad rendelkezési jogával nem ellenkezik, mert az államban a törvényt mindenki tisztelni köteles és a szabadság csak a törvény korlátain belül jogosult. Azonban ezen szakasz rendelete nem kötelezi a jegyzőt nyomozásra, vajjon az előtte megjelent felek nem akarnak-e jogsértést, kijátszást stb. elkövetni, sőt ha gyanuja is lenne, sem kötelezhető arra. A szakasz rendelete csak oda érthető, hogy ha a felek ily szándékot előtte világosan kijelentenek, vagy ha ily szándékuk keresztülvitele iránt tanácsot kérnek tőle, ha kijátszási szándékkal szinlett jogügyletet akarnak kötni: köteles közreműködését megtagadni. Eddig előfordult, hogy a felek ily kijátszások biztositása tekintetéből ügyvédek és zugirászok tanácsával éltek, a kik ezen czél eléréséhez nemcsak tanácscsal de közreműködéssel is járultak. Egyébiránt a jegyző csak a felek akaratját köteles tekintetbe venni, és ennek szabatos kifejezéséről az okmányban gondoskodnia kell: a felek titkos czélzatai, és az általok netalán maguk közt megállapitott szándékaik után, a mennyiben előtte világosan előadva nem lettek, kutatni nem köteles, és azért mindég lehetséges, hogy a jegyző előtt kötött ügylet szinlettnek bebizonyittatik, s hogy e végett érvénytelennek kijelentetik, a mi végett a jegyző csak akkor vonathatnék felelősségre, ha az ügylet szinlett voltáról tudomással birt, mert érvénytelen ügylet kötésénél nem szabad közreműködnie.

32. §.

A jegyző ugyszólva a családok tanácsadója, a kik a legbensőbb bizalommal fordulnak hozzá; azért is a titoktartás egyik főkötelessége. Ha e kötelességét megszegné, épen ugy vesztené a közönség bizalmát, a mint a gyóntató atya; azért is a jegyzőt következetesen az ily módon közlött tények iránt tanuskodásra sem szorithatni.

33. §.

Ezen intézkedés szükséges, hogy az okmány belérvényessége biztositassék.

34. §.

Az okmány érvényességéhez mindenekelőtt szükséges, hogy az okmányban megnevezett felek valóságosan ugyanazok is legyenek, a kik a jegyző előtt megjelentek s az ügyletet megkötötték. Azért is minden jegyzői törvény a jegyzőnek különös kötelességévé teszi, hogy ez iránt a szükséges meggyőződést magának megszerezze.

Azonban bizonyos, hogy az ily nyomozások ellenére is mégis fordulhat elő eset, hogy a fél nem ugyanazonos, mivel mind a jegyző, mind tanuk csalódhatnak, és ily esetben az okmány oly fél irányában, a kinek neve emlittetik benne, vagy a kinek neve rajta aláiratott, nem birhat joghatálylyal; ugyszintén megtörténhetik, hogy a jegyző ezen nyomozásokat nem tette meg, és a fél mégis ugyanazonos, ez esetben azért, mivel a jegyző az előirt formaságokat elmulasztotta, az okmány érvénytelen nem lehet.

Ily nézeten alapszik a 34. §. rendelkezése; a javaslat a jegyzőt ugyan kötelezi némi formaságok megtartására, s ha elmulasztja ezeket, figyelmileg is büntettetik, de azért az okmány közhitelességét nem veszti, és épen e végett a 27. §. a lényeges kellékek közé ezen formaságot nem is sorolja; a javaslat nem akarja a feleket sujtani a jegyző mulasztásai miatt. Ily nézetekből indul ki a franczia és a bajor törvény is.

35—36. §§.

Az osztrák jegyzői rendtartás kivétel nélkül a jegyzői okmányoknál két jegyző vagy egy jegyző és két tanu jelenlétét

követelte, mi által a jegyzői okmányok felvétele rendkivülileg nehezittetett.

A franczia törvény 9-ik czikke ugyanezt rendelé, Franczíaországban ezen rendelet folytán azon szokás nőtte ki magát, jogyző a felvette az okmányt s ezt társának aláirás végett megküldte a ki az aláirást megtette annélkül, hogy a felvételnél vagy a felek aláirásánál jelen lett volna, és igy a jegyzők csak arra ügyeltek, hogy az előirt formaságoknak eleget tegyenek, és ez által a törvényt kijátszatták. A snmmitőszék többi esetben az ily módon létrejött okmányokat megsemmisitette, de voltak itéletek, a melyek ezeket érvényeseknek elismerték. Ily ingadozó joggyakorlat a törvényhozás intézkedését szükségessé tévén, 1843. jun. 21-én e tárgyban; „sur la forme des actes notariés" törvény hozatott, mely szerint jövőre az élők közti ajándékozások, a házastársak közt a házasság tartama alatt kötött ajándékozási szerződések, az ajándék vagy végrendelet visszahuzása, természetes gyermekek elismerése és az ezen ügyletekre vonatkozó hatalmazványok ugy a végrendeletek iránt felvett jegyzői okmányoknál két jegyző vagy egy jegyző és két tanu jelenléte szükséges, minden egyéb esetben a második jegyző, vagy a két tanu jelenléte már nem szükséges. Ugyanezt rendeli a bajor törvény 53. §-a is, és jelen javaslat is átvette ezen intézkedést. A javaslat szerint két tanu vagy is egy második jegyző csak a következő esetekben szükséges:

1) A 34. §. értelmében, ha a jegyző a felek egyikét nem ismeri;

2) a 38. §. esetében, ha az egyik fél vak, siket, néma vagy siketnéma;

3) az 55. és 56. §§. esetében a végrendeletek felvételénél;

4) a 89. §. esetében tények tanusitásánál; és

5) a 35. §. esetében, ha egyik fél kivánja.

Egyéb esetekben a jegyző maga veheti föl az okmányt és igy a jegyzői okmányok felvétele minden fölösleges formaságtól felmentetik, és a fennebbi esetek közt is csak a 2—5. pontok eseteiben van semmiség kötve a mulasztáshoz, minthogy az első esetben a 34. §. értelmében a két tanu jelenléte okvetlenül nem szükséges.

37—54. §§.

Az ezen szakaszokban foglalt rendelkezések megfelelnek a franczia törvény II-ik fejezetének és az 1861. évi bajor törvény ebbeli rendelkezéseivel a szükséges módositásokkal, mert ezen rendelkezések hosszu joggyakorlaton alapulnak és czélszerüeknek mutatkoztak, ugyhogy minden jegyzői törvény átveszi.

V. FEJEZET.

Tekintve a végrendeletek fontosságát, ezek felvételénél nagyobb figyelem szükséges, mert a közbejött hibák többé kinem javithatók, és minthogy polgári törvénykönyvünk sincs, szükséges ezen rendelkezéseket a jegyzői törvényben felvenni, holott Franciaországban a Code civilben fordulnak elő. Ezen rendelkezések szintén nagyobbrészt a bajor törvény rendeleteivel egyeznek meg.

VI. FEJEZET.

Ezen fejezet rendelkezései, ha pontosan teljesittetnek a telekkönyvi eljárást nagyban egyszerüsitik és könnyitik, és a telekkönyvi intézmény tökélesbitéséhez járulnak, és a végrehajtó rendelet intézkedni fog, hogy a jegyzők a telekhivatalokkal könnyen érintkezhessenek, minélkül ők a javaslatban előszabott kötelességeknek meg nem felelhetnek.

Ugyszintén a 66. §. rendelkezése az illeték kiszabási eljárást is egyszerüsitendi, és a kincstár valamint a felek érdekei e körül egyiránt előmozdittatnak.

VII. FEJEZET.

A jegyzői okmányok némi tekintetben a birói itéletekkel egyenlő hatályuak. A birói itéletekben a biró szabja ki a felek kötelezettségeit, melyek teljesitése birói hatalommal kényszer utján is eszközöltetik; holott a jegyzői okmányokban maguk a felek akaratja határoz, és a jegyzői okmány csak közhitelü bizonyitékot nyujt ezen akaratról, melyet a biró kényszer utján teljesittet. Azonban ezen kényszer jegyzői okmány alapján csak akkor foglalhat helyt, ha a felek által kiszabott kötelezettségek liquidek, és ha egyuttal a birói végrehajtást világosan kikötötték.

Minthogy ezek szerint a végrehajtó erő nem minden jegyzői okmányra terjeszthető ki: a javaslat 69. §-aban felsoroltatnak azon különös kellékek, melyekkel a végrehajtó okmányoknak el kell láttatniok.

Tekintve, hogy polgári perrendtartásunk az ily végrehajtásoknál nem rendelkezik: szükséges volt ez iránt intézkedni oly czélból, hogy egyrészt a végrehajtás a fenálló szabályok keretében eszközölhető legyen, és másrészt a marasztalt fél érdeke is kellőleg megóvassék.

Törvényjavaslat

a királyi jegyzőkről

IV. FEJEZET.

Általános határozatok a jegyzői okmányok felvételéről.

(Folytatás.)

45. §.

A jegyzői okmány lapszámokkal ellátandó, és minden lap a jegyző aláirásával ellátandó.

Az okmányt az érdekeltek és a jegyző irják alá, és az a jegyzői pecséttel láttassék el.

Ha tanuk is jelen voltak: az okmányt ezek is aláirják.

46. §.

Ha a jegyzői okmányt több ivből vagy több egyes lapból áll: ezek zsinórral egybefüzendők, melynek végei az okmány végén a jegyzői pecséttel megerősitendők.

Ily módon a hatalmazványok és egyéb mellékletek is a jegyzői okmánynyal egybekötendők.

47. §.

Ha valamelyik érdekelt fél nem tud irni, vagy egyéb ok miatt nevét alá nem irhatja: erről az okmányban emlitést kell tenni, és a fél az okmány alá kézjegyét tegye.

Ily esetben legalább még egy tanu, illetőleg egy második jegyző hivandó meg, a ki ezen félnek nevét, mint névaláiró aláirja.

48. §.

Jegyzői okmányban nem szabad valamit fölébe vagy a sorok közé irni: a fölébe irt vagy a közbe irott szavak, illetőleg betük, semmisek.

49. §.

Ha valamely okmányban változás vagy hozzátétel szükséges: ezt hivatkozási jelekkel jelezni, és a változtatás vagy hozzáadás a hozzáadott szavak számának megemlitésével az oldalon hozzá irandó és a jegyző valamint az érdekelt felek által aláirandó, különben az ily hozzáadás vagy változtatás érvénytelen.

A körülményekhez képest a változtatás az okmány végére irható, a mely esetben az a felek által helybehagyandó és aláirandó.

50. §.

A jegyzői okmányban semmit sem szabad kivakarni; az, a mi a kivakart helyre iratnék: érvénytelen.

Ha egy vagy több szó törlése szükséges, ez olykép eszközlendő, hogy a keresztülvont szó olvasható legyen.

A keresztülvont szavak száma az oldalon vagy az okmány végén megjegyzendő, és ezen jegyzet szintén oly módon irandó alá, a mint az a változtatásokra nézve az előző §-ban rendeltetett.

Ha vakarás folytán a jogügylet valamely lényeges határozata kétessé lesz: a biró belátása szerint a jogügylet egész vagy részbeni érvénytelenségét kimondhatja.

51. §.

A királyi jegyző az okmányok felvételénél a nyelv tekintetében ugyanazon szabályokat köteles megtartani, a melyek az 1868. 44. t. cz. 8. §. határozatai szerint a biróságok számára előirvák. Azonban a biróságokhoz beadott jelentéseik az állam hivatalos nyelvén terjesztendők fel.

52. §.

A mennyiben az érdekelt felek a királyi jegyző járásában divatozó nyelvek egyikét sem értenék, a királyi jegyző azonban az idegen nyelvben jártas: a jegyzői okmány az idegen nyelven veendő fel, azonban a királyi jegyző köteles a hivatalos nyelven hiteles forditást csatolni hozzá. Ha pedig ez esetben a királyi jegyző a felek nyelvében nem jártas: a felvételhez két tanu és egy hites tolmács hivandó meg. Az érdekelt felek nyilatkozatai a tolmács által lefordittatnak, és az okmány ezen forditás alapján az állam nyelvén vagy a járásban divatozó egyik nyelvén vétetik föl, melyet mind a jegyző, mind a tanuk értenek.

Ha az érdekelt felek nyilatkozataikat az idegen nyelven irásban beadták, a mit a jegyző a körülményekhez képest kivánhat: az a jegyzői okmányhoz csatoltatik, és mind ez, mind a jegyzői okmány a felek, tolmács, jegyző és tanuk által aláirandó.

53. §.

Az érdekelt felek a magánokiratot jegyzői okmány erejével ruházhatják fel az által, hogy azt a királyi jegyzőnél eredetben leteszik, és a királyi jegyző ezen letétel fölött okmányt vesz föl, melyhez a magánokiratot csatolja.

Mindkét okmány együtt véve képezi a jogügylet fölött az eredeti okmányt. Az ily letétel csak azon kötelezettek irányában bir érvénynyel, a kik a letételnél jelen voltak és közreműködtek.

Az ily magánokirat érvényét is köteles a királyi jegyző megvizsgálni, és a feloket a fennebbi 31., 33. §. szerint figyelmeztetni és a hiányok pótlását eszközöltetni, a mi a felveendő jegyzői okmányban történthetik.

54. §.

Ha valamely jegyzői okmány külföldön használtatik: a jegyző aláirását a törvényszéki elnök és az igazságügyminiszterium hitelesiti.

V. FEJEZET.

A végrendeletek körüli eljárásról.

55. §.

A királyi jegyző által felveendő végrendeletek tekintetében az átalánosan előszabott kellékeken kivül a következők tartandók meg:

1. a végrendelkező köteles végakaratját szóbelileg a királyi jegyző előtt kijelenteni;

2. az ügylet folyama alatt két tanunak vagy egy második királyi jegyzőnek jelen kell lenni;

3. az eredeti okmányt a királyi jegyző olvassa fel;

4. az 1—3 pont alatt érintett határozatok teljesitése az okmányban világosan bizonylandó.

Örökösödési szerződésekre ezen szakasz határozatai ki nem terjednek.

56. §.

Ha valamely fél irásbeli végrendeletét tartalmának titokban tartásával akarja jegyzői okmány erejével felruházni: az átalános határozotokon kivül a következő formaságok tartandók meg:

1. a királyi jegyzőnek meg kell győződnie, hogy a végrendelkező olvasni és irni tud;

2. a végrendelkező a végrendeletet személyesen köteles átadni a királyi jegyzőnek két tanu, illetőleg egy második királyi jegyző jelenlétében azon határozott kijelentéssel, hogy az átadott okmány végrendeletét foglalja magában;

3. a királyi jegyző vagy magán az átadott okmányon, vagy ha zárt boritékban adatott át, a boritékon megjegyzi, hogy ezen okmány a végrendelkező által végrendeletjének nyilvánittatott, és ezen záradékot a királyi jegyző és a jelen volt tanuk, illetőleg második jegyző aláirja;

4. ha a boriték kellőleg lepecsételve nincsen, vagy ha a 3-ik pontban érintett záradék magára a végrendeletre nem irható: a királyi jegyző a jegyzői pecséttel lepecsétlendő boritékba zárja, és a fennebbi záradékot a boritékra irja;

5. az egész tárgyalásról jegyzői okmány veendő föl, a melyhez az átadott végrendelet mellékeltetik;

6. a jegyzői okmányban a jelen szakasz határozatainak teljesitése bizonyitandó.

57. §.

A ki irni és olvasni nem tud: csak az 55. §. határozatai szerint emelheti végrendeletjét jegyzői okmány erejére.

58. §.

Az 55—56. §§. határozatai szerint felvett végrendeletek a biróságok előtt felvett végrendeletekkel egyenlő érvénynyel birnak.

59. §.

A királyi jegyző a végrendeleteket biztos helyen őrzi, és az átvételről a végrendelkezőnek elismervényt ád.

Azonban a végrendelkező a végrendeletet maga is elviheti, vagy annak átadását később is kivánhatja.

Az ily átadás által a végrendelet jegyző-okmányi érvényét el nem veszti, ha az sértetlenül fentartatik: és erről a királyi jegyző a végrendelkezőt felvilágositani, s a visszaadásról felvett jegyzői okmányban ennek teljesitését bizonylani köteles.

A visszaadás csak a végrendelkező személyes kivánatára és csak saját kezéhez a kiadott elismervény visszavétele mellett történhetik: a miről jegyzői okmány veendő fel.

60. §.

Mihelyt a királyi jegyző tudomásra jut, hogy oly személy, a kinek végrendelete nála őriztetik, elhalt: köteles azt kihirdetés végett a székhelyén létező járásbirónak bemutatni, a ki azt az átadó királyi jegyző jelenlétében kinyitja és kihirdeti, és ennek megtörténtét az eredeti végrendeleten bizonyitja és a kihirdetésről egyuttal a törvény határozatai szerint jegyzőkönyvet vesz fel.

A végrendelet egy hitelesitett másolata ezen jegyzőkönyv mellett a járásbiróságnál fentartatik, az eredeti a királyi jegyző további őrizete alatt marad.

Ezen kihirdetést a járásbiróság előtt az örökösök bármelyike is kérheti, ha a végrendelkező elhalta igazoltatik, vagy a holttá-nyilvánitás jogérvényes birói itélet által kimondatott.

61. §.

A királyi jegyző akkor is köteles jelentést tenni a járásbiróságnál, ha az elhalt előtte végrendeletet tett, és a végrendelkező azt magához vette.

62. §.

A 60 és 61. §§. határozatai a királyi jegyző előtt létrejött örökösödési szerződésekre vagy valamely végrendelet módositásáról vagy visszahuzásáról felvett okmányokra is alkalmazandók.

VI. FEJEZET.

Az ingatlanokra vonatkozó jegyzői okmányokról.

63. §.

Mindazon jegyzői okmányokat, a melyekben valamely ingatlanra dologbani jog telekkönyvi bejegyzése köttetik ki: a királyi jegyző nyolcz nap alatt az illetékes telekkönyvi hatóságnak bemutatni köteles, ha a felek magában az okmányban ezen bemutatásról le nem mondanak.

Ezen szakasz azonban nem vonatkozik oly okmányokra, a melyeken a királyi jegyző csak az aláirásokat hitelesitette.

64. §.

Az ingatlanokra vonatkozó jogügyletekről felvett jegyzői okmányokban a fekvőségek helyrajzi, illetőleg helyszinelési számai ugy a telekkönyvi lapszám, melyen a telekkönyvbe bejegyezvék, kiteendők: a jegyzőnek e tekintetbeni mulasztásai 5-től—20 forintig terjedhető birsággal büntetendők, és e mellett azon kárt és költséget, a mi a feleknek okoztatik, megtériteni köteles.

65. §.

A királyi jegyző a telekkönyvi hatóságnak az okmányokat telekkönyvi bejegyzés czéljából jegyzék mellett küldi át, a melyhez az eredeti okmányon kivül ennek hitelesitett másolatát is csatolja.

A jegyzék fejezetén felsoroltatnak: a felek nevei, a telekkönyvi lapszám, a fekvőség rövid megnevezése, a bejegyzendő jogok és a mellékelt okmányok megemlitése; ezen fejezet alatt a jegyzék jobb hasábján a bejegyzési végzés tervezete irandó a telekkönyvi rendelvény 130. §-a által előszabott szerkezetben.

A jegyzék a királyi jegyző által aláirandó és a bejegyzési kérvényekre előirt bélyegjegyekkel ellátandó.

66. §.

A mennyiben valamely jegyzői okmányban foglalt ügylet közvetlen illetékszabás alá esik: a királyi jegyző köteles 8 nap alatt az illetékes kir. adóhivatalnak bejelentési ivet beküldeni, és ennek megtörténtét az eredeti jegyzői okmányra rájegyezni.

A bejelentési ivek szerkesztése és az illetékszabás egyszerüsitése iránt a pénz- és igazságügyi miniszterek fognak rendeleti uton intézkedni.

67. §.

A telekkönyvi hatóság, ha a bejegyzést a bejelentés értelmében elrendelhetőnek találja: a foganatositást elrendeli, és a foganatositási záradékkal ellátott eredeti okmányt a királyi jegyzőnek kézbesitteti, a ki aztán a kiadványokat a felek részére kiszolgáltatja, és ezek értesitése a telekkönyvi hatóság részéről nem szükséges.

68. §.

Ha a telekkönyvi hatóság a bejegyzést a bejelentés értelmében el nem rendelheti: a foganatositást egészben vagy részben megtagadja, és az eredeti okmányt ebbeli végzésével a királyi jegyzőnek kézbesitteti, a ki a feleket értesiteni köteles, a kiket a telekkönyvi hatóság ez esetben sem tartozik értesiteni.

A királyi jegyző felfolyamodással élhet a felek érdekében, habár felhatalmazványt fel nem mutat is, különben a felmerült hiányok pótlását hivatalból eszközölni köteles.

VII. FEJEZET.

A végrehajtható jegyzői okmányokról.

69. §.

A jegyzői okmány alapján a végrehajtás elrendelendő, ha az a következő kellékekkel bir:

1. ha valamely kötelezettség teljesitése, legyen az bár készpénzbeli fizetés, ingó vagy ingatlannak tulajdonul avagy használatul átadása, abban — megállapittatott;

2. ha a jogosult és kötelezett nevei, a kötelezettség jogczime és tárgya, ugy a teljesités ideje abban szabatosan kitétettek;

3. ha a kötelezettség nem teljesitése esetére a kötelezett fél a birói végrehajtásnak magát világosan aláveti;

4. ha a jegyzői okmány a jelen törvényben előszabott egyéb lényeges kellékekkel el van látva.

70. §.

Az ily végrehajtható okmány alapján a jogositott fél azon királyi járásbiróságnál, a melynek járásában a jegyzői okmány felvétetett, a végrehajtás elrendelését kérheti, és e tekintetben addig, mig a törvény máskép nem intézkedik, a következő szakaszok határozatai alkalmazandók.

71. §.

A végrehajtás a polgári törvénykezési rendtartás 147. §. szerint kérhető és rendelendő el, s a további eljárás a polgári törvénykezési rendtartás határozatai szerint történik.

72. §.

A végrehajtás a járásbiró által megtagadandó:

a) ha a jegyzői okmány a fenebbi 69. §. határozatainak meg nem felel;

b) ha azon feltételek vagy körülmények beállta, melyekhez a teljesités kötve van, közokirat által be nem bizonyittatott;

c) ha a teljesités kikötött ideje még be nem következett.

Az elutasitó végzés ellen semmiségi panasznak van helye (polg. törv. rendtartás 297. §.).

73. §.

Az elrendelt végrehajtás ellen a végrehajtást szenvedő fél kifogásokat adhat be; és pedig:

a) a végrehajtást elrendelő járásbiróságnál; ha a 72. §. a—c pontjai alatt érintett körülmények valamelyike forog fenn;

b) a végrehajtást elrendelő, vagy azon járásbiróságnál, melynek járásában a végrehajtás foganatositattatott: ha a jegyzői okmányban megállapitott kötelezettség annak kelte óta bekövetkezett körülmények folytán egészen vagy részben megszünt, vagy annak teljesitésére halasztást engedtetett.

Ezen kifogások szóval vagy irásban adhatók be, és a járásbiróság azok tárgyalására, ugy, mint minden egyéb keresetlevelek folytán tárgyalást tüz ki, s a további eljárás a polgári törv. rendtartásban meghatározott, sommás szóbeli eljárás határozatai szerint történik.

Ha a kifogások a végrehajtás megkezdését követő 8 nap előtt nyujtatnak be, az árverés megtartása a kifogások jogérvényes eldöntéséig felfüggesztendő.

A b) pontban érintett kifogások a 8 nap után is beadhatók; azonban a végrehajtás folytatását csak akkor gátolják, ha az érintett körülmények közokirat által bebizonyittatnak.

74. §.

Ha a kifogások alapján felhozott tények valótlansága kiderül, vagy ha a körülményekből kiviláglik, hogy a kifogások pusztán a végrehajtás késleltetése czéljából tétettek, a kifogásttevő fél 100 ftig terjedhető birsággal büntetendő a biróság által.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 44. Pest, 1870. november 1.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A bünkisérlet büntethetősége kérdéséhez.

III.

Láttuk eddigelé azt, hogy a subjectiv momentumnak (dolus) nem lehet, nem szabad a bünkisérletnél önálló, az objectiv momentumtól (factum) független jelentőséget tulajdonitani oly értelemben, mintha csakis az volna egyedül ama tényező, mely azt büntethetővé teszi, miből aztán önkényt következik, hogy az objectiv momentumnak is van lényegesen befolyó jelentősége a bünkisérlet büntethetőségére.

De abból, hogy a dolusnak nincs önálló az objectiv momentumtól független jelentősége a büntethetőségre, azt, hogy annálfogva az objectiv momentumnak van önálló jelentősége, következtetni ép oly kevéssé lehet, mint megforditva abból, hogy ez utóbbinak nincs önálló jelentősége, nem következik, hogy azért amaz bir önálló jelentőséggel.

És mégis találkoztak, kik a dolus lételét csak átalában föltéve, de neki a bünkisérlet büntethetőségének megitélésénél semmi jelentőséget sem tulajdonitva, azt álliták, hogy azt: valjon egyes concret esetben létezik-e valóban (büntethető) bünkisérlet, csakis az objectiv momentum, a tény minőségéből lehet megitélni, azaz: a bünkisérlet büntethetőségére nézve az objectiv momentumnak önálló, a subjectiv momentumtól teljesen független jelentőséget tulajdonitottak.

Vizsgáljuk meg: valjon és mennyiben van ezeknek igazuk?

Azon, hogy az objectiv elmélet védői az objectiv momentumnak a bevégzett büntetteknél is önálló jelentőséget tulajdonitanak a büntethetőségre, épen nem lehet csodálkozni, mert ez theoriájukból, mely szerint az objectiv momentumnak már a bünkisérletnél is önálló jelentősége van, szükségkép foly. — De méltán csodálkozhatni azon, hogy az alanyisták, kik az objectiv momentumnak a bünkisérletnél semmi jelentőséget nem tulajdonitanak, bevégzett büntetteknél annak önálló jelentőségét elismerik. [1])

Azonban az objectiv momentumnak sem a bevégzett büntetteknél, sem a bünkisérletnél önálló jelentősége nincs a büntethetőségre.

Ha az objectiv momentumnak bevégzett büntettnél oly értelemben tulajdonittatik önálló jelentőség, mely szerint belőle tekintet nélkül a subjectiv momentumra meg lehet itélni azt: valjon és milyen büntett *lehet* in concreto elkövetve, vagyis belőle csakis valamely büntett elkövetésének objectiv *lehetőségét* lehet következtetni, ugy ez ellen semmi kifogásom. — Ha ellenben az oly értelemben tulajdonittatik neki, miszerint az objectiv momentum föltétlenül már magában a büntett elkövetésének *valódiságát*, *bizonyosságát* foglalja magában, azaz: hogy valóban büntett van elkövetve — ez értelmezés helytelen, mert valamely büntett valóságos létéléhez a subjectiv momentum ép oly lényegesen tartozik, mint az objectiv, annak lételét pedig emebből, illetőleg az objective létező ténykörülményekből praesumálni nem lehet és nem is szabad. — Ha egy örült ember más embert életétől bármikép megfoszt, az ölés büntettének csak objectiv tényálladéka létezik, de ezt a subjectiv momentum hiányában ép oly kevéssé lehet büntettnek mondani, mint a szellem nélküli testet embernek; azaz: büntett tulajdonkép és valóságban csak akkor létezik, ha annak mind objectiv, mind subjectiv tényálladéka létezik. [2])

Ha tehát az objectiv momentumnak bevégzett büntetteknél sincs a subjectiv momentumtól független, önálló jelentősége, még kevésbé birhat ezzel a büntettek kisérleténél, melynél az objectiv momentum csak tökéletlen alakban létezik.

Az objectiv theoriának, mely a bünkisérletnél az objectiv momentumnak önálló jelentőséget tulajdonit a büntethetőségre, egyoldalusága és ferdesége még inkább kitünik azon ferde következményekből, melyek belőle szigoru következetességgel folynak. Ugyanis:

1) Ha csak egyedül az objectiv momentumban fekszik oka a bünkisérlet büntethetőségének, sok esetben, főleg oly büntetteknél, melyek ugyanazon objectiv tényálladékkal birnak s igy megkülönböztetésök jellege egyedül a subjectiv momentum különös minőségében fekszik m. p. az ölési bünényeknél, nem lehet megitélni a pusztán objective létező ténykörülményekből: valjon in concreto valóságban mily büntett kisérlete létezik, a gyilkosság, vagy emberölés kisérlete?

2) Söt az oly büntetteknél, melyek tényálladékához a szándéknak különös irányzata bizonyos czélra lényegesen szükséges, nem lehetne tudni, valjon azon büntett vagy kisérlete létezik-e valóban. Igy például: ha valaki valami idegen ingó jószágot nem elsajátitási czélzatból (könyvet olvasás végett), vagy mivel azt magáénak gondolta, vesz el más birtokából a tulajdonos tudta és beleegyezése nélkül; — vagy pedig saját jószágát, melyet idegennek tart, kisérti elvenni más birtokából.

3) Továbbá, ha a bünkisérletnél egyedül az objectiv momentum birna jelentőséggel a büntethetőségre, akkor az ugyanazon nemü büntettnek egyenlő objectivitással biró kisérleti eseteit is egyenlő módon és mértékben kellene büntetni, a bensö indokok, a subjectiv körülmények tekintetbe nem vétethetvén; pedig a büneset kisebb-nagyobb bünössége nem csupán az objectiv tény-

[1]) Ld. Buri. Abhandl. 54. l.

[2]) Ld. Buri Abhandl. 54. l. és Merkel Kriminalistische Abhandl. I. 46. l. Pfotenh. i. m. 78. l.

körülmények mennyi- és minőségétől, hanem a dolus, a benső indokok, s egyéb subjectiv momentumok minőségétől is függ.

4) Azonkivül, ha csak az objectiv momentum a büntethető vagy büntetendő a bünkisérletben, s igy csak az bir önálló jelentőséggel a büntethetőségre, akkor szigoruan véve *vétkes* bünkisérletről is lehetne szó. Már pedig azt az objectivisták is tagadják, és a bünkisérlethez egyenesen a dolus lételét kivánják. De ez nem nyilvános beismerése e a subjectiv momentum jelentőségének a bünkisérlet büntethetőségére?

5) Különösen kitünik a dolus jelentősége a büntethetőségre azon büntetteknél, melyek tényálladékának a dolus oly lényeges kellékét képezi, hogy a nélkül büntett nem is létezik (hová a 2-ik p. alattiak is tartoznak), melyeket tehát csakis *szándékosan* — dolose — lehet elkövetni. Igy például, ha két egymással oly rokonsági viszonyban levő férfi- és nőszemély, melynél fogva köztök a nemi közösülés büntetés terhe alatt tiltva van, öntudatlanul — azaz: nem tudva a köztök fennforgó rokonsági viszonyt — egymással testileg közösül, vagy ezt megkisérli. Végre

6) a subjectiv momentum jelentőségének igazolására a bünkisérletnél föl lehet hozni a *visszalépés* esetét is. Ugyanis, ha az objectiv momentum egyedül döntő a bünkisérlet büntethetőségének megitélésére, ugy a bünkisérlet büntethetőségének megszünéséről semmi esetben, még a megkezdés stadiumában sem lehet szó. Mert ha a bünkisérletben csak az büntethető, a mi objective létezik, az akaratnak, a dolusnak pedig erre semmi jelentősége, semmi befolyása, miután azt, a mi objective már létesitve van, azon elvhez képest: „factum infectum ficoi nequit", megsemmisiteni nem lehet többé s igy a visszalépés csakis egyedül a szándok visszavonását tartalmazza — a bünkisérletet a visszalépés daczára is mindig meg kellene büntetni, még pedig eltekintve a dolus visszavonásától, mint netaláni enyhitő körülménytől. E nézetet azonban maguk az objectivisták sem vallják, nyilván beismervén ezáltal a subjectiv momentum jelentőségét a büntethetőségre.

Miután tehát sem a bünös akarat (dolus), sem puszta tény (factum) önmagában nem elegendő a bünkisérlet büntethetőségének megitélésére; következik, hogy a bünkisérlet büntethetősége kérdésének eldöntésénél összerü esetekben mindenkor a két, egymást föltételező s kölcsönösen kiegészi momentum egységes kapcsolatából kell kiindulni. A bünös akarat, tartalmilag tekintve, csak akkor és addig létezik a kültörvényszék előtt s vonható ez által feleletre, ha és a meddig az az érzéki világban *ténylegesitve* (objectivirt) jelentkezik. Honnan leghelyesebben járnak el a bünkisérlet büntethetősége kérdésére nézve azon közvetitő theoriák, melyek azt csak mindkét subjectiv és objectiv momentum tekintetbe vételével vélik eldönthetőnek, m. p. *Hälschner*, bonni jogtanár, elmélete.

Dr. WERNER RUDOLF,
jogtanár.

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

Egyetemeink tisztán tudományos oldaláról és azoknak a szakképzésre gyakorolt befolyásáról tett eddigi vizsgálódásainkból önként következik, minő követelményeknek kelljen az egyetemeinken uralkodó szellemnek megfelelni, hogy különben feladatuknak is eleget tegyenek.

Ha a német egyetemeknek némelyek (p. Dor er) egyszersmind nemzeti feladatot és fontosságot tulajdonitani akarnak, megkülönböztetésül a tisztán tudományos és kozmopolitikus feladattól, minő egyedül a tudományos akadémiákat illeti, ugy ezen ellentét csak látszólagos és korántsem alapos. E látszat csak onnan ered, hogy az akadémiáknak oly kültagjaik is vannak, kik idegen nemzetekhez tartoznak. Valójában pedig minden tudomány egyaránt minden nemzet közjavának tekintendő, habár müvelésének módja ép ugy, miként valamely nemzet egyéb nyilvánulásainál tapasztaljuk, annak sajátszerüségeihez képest különböző volna is. A mi egyetemeink, melyek a mi összes tudományos életünk és müködésünk gyupontjai, természetesen más szinezetüek, mint a külföldi felsőbb tan és nevelő intézetek. De csak átmenetileg és esetlegesen viseltek egykor tüzetesen nemzeti és politikai jelleget.

Először történt az nemzetünknek a franczia uralom általi letiprása s az erre következett felkelésekor, midőn akadémiai ifjuságunk ama meggyaláztatás fájdalmas benyomása alatt az idegen járom lerázására irányzott felhivásnak lelkesülten engedve harczra kelt. Azután megint akkor, midőn más senki többé félre nem ismerhette, mily kevéssé szándékoztak a mi fájdalmaink bennünket a jól kiérdemlett s ünnepélyesen megigért belső szabadsággal megajándékozni, minek folytán egyetemi tanulóink között a boszuság és elkeseredés hangos kitöréseit s azon törekvést tapasztaltuk, miszerint az összes német jog- és államalkotmányunk rég ohajtott teljes átalakulása érdekében tevékenyen közremüködjenek. (Wartburg, Sand esetei.) A minő megfogható vala tehát ez egyrészről, mert épen az eszmények után kapkodó ifjuság foglalkodik legszivesebben a jövővel, mely amugy is az övé, ép oly kevéssé lehetett másrészről kételkedni, hogy valamely nemzet közállapotai még fölötte éretlenek, s összes politikai müveltsége nagyon is csekély lehettek, ha fiatal emberek érezték magukat hivatva arra, hogy a haladást megindítvák s a szorgalom élére álljanak, a helyett, hogy érett férfiak tanácsát követnék. Hogy mily szomoru gyümölcsöket eredményeztek ama korai éretlen mozgalmak a mi egyetemeinken maguknak az egyetemeknek, a tanároknak nem kevésbé, mint a tanulóknak. hogy hányszor szolgáltak azok ama végzetes karlsbadi határozatok óta évtizedeken át keresve keresett alkalmul állitólagos nép-izgatók utáni átkos kutatásokra s hazánk legjelesebb tehetségeinek és legfőbb keblü fiainak üldözésére, minek folytán szellemi erőink nem csekély része reánk nézve örökre elveszett, arról eleget elbeszélhet történelmünk legsötétebb lapjainak egyike.

Egyetemünknek imént emlitett, koronkint különös erővel nyilvánuló nemzeti, sőt politikai mozgalmaiban természetesen csak egyik szükségképi folyományát látjuk müvelt ifjuságunk ama kiváló fogékonyságának, melylyel az élet minden magasabb javai és erkölcsi követelményei, minden igaz, szép és jó, tehát saját hazánknak is méltó állása, nagysága és jóléte iránt viseltetik, mi minden esetre egyik örvendetes eredménye azon nem csak tudományos, hanem valóban *erkölcsi szellemnek*, mely nélkül az egyetem a tudomány s a tudományos oktatás czéljaira nézve tulajdonképi egészet soha nem képezhet, mely nélkül hiányoznék benne azon belső életerő, melynek segedelmével egyedül remélheti, hogy magas feladatát megoldandja. De épen azért főfontosságának tartjuk azt, hogy amaz szoros összetartozóság szelleme a czélok és eszközök közössége által az egyetem minden tagjait, a tanárokat és tanulókat egyaránt lelkesitse. Minél erősebben fog ezen erkölcsi közszellem fejlődni, s az egész minden egyes részeinek

törekvéseire elhatározó befolyást gyakorolni, annál inkább fog az egyetem azzá lenni, mivé lennie kell s annál fölöslegesebbek — és kicsinyeseknek fognak látszani ama számos törvények — és tilalmak legtöbbjei, melyeket mulhatatlan szükségeseknek tartottak arra, hogy az egyetemet a kellő kerékvágásban fentartsák, és melyekben oly sokáig egyedüli üdvét látták. De a hol ily egészséges és életerös közszellem nem hatja át az egyetemet, ott hiába iparkodunk azt nyomoru segédeszközökkel pótolni. E közszellem ébresztését és folytonos ápolását tartjuk tehát a *belső küldetés* (innere Mission) egyik elengedhetetlen feladatául; de az erre szolgáló eszközök nem álszenteskedés, egyházi könyörgésekben, szent beszédek s az isteni tiszteletben való részvételrei külső kényszerben, hanem abban keresendök, miszerint az ifjuság át legyen hatva a tudomány s a tudományos hivatás nagy fontosságától, hogy — mindkettö iránt egyaránt lelkesedjék, — öntevékenységét ébreszsze, társas czélu egyletek alkotására indittassék és ennek folytán minden aljas hajlamok, kicsapongások, dorbézolások, játék, esztelen pazarlások, stb. fölé emelkedjék.

E jó szellem ébresztésére és ápolására azonban mi sem lesz hasznosabb, mint minden tekintetben jeleskedö tanárok müködése, a kik nemcsak tudósok, hanem *egész* férfiak, a kik tehát jellemük által is az ifjuságnak méltó példányképül szolgálnak, s azt ama tiszta elragadható lelkesedéssel eltölteni, ellenállhatatlan módon buzditani és vezérelni képesek — nemcsak elöadásaik, hanem szorosabb személyes érintkezésük által is — miként ez bármely egyetem egészséges felvirágzására mulhatatlanul szükséges. Hogy mily nagy befolyást gyakoroltak ily kitünö férfiak minden idöben az ifjuság szellemére és irányára, erröl épen a mi egyetemeink böséges példákat szolgáltatnak, bár tagadhatatlan hogy ily örvendetes jelenségek mindig csak a kivételekhez tartoztak. *Schleiermacher* és *Savigny* p. mennyit tettek a tudományos szellem, *Fichte, Schlosser, Dahlman* pedig a szabadság, hazaszeretet és erkölcsi komolyság ébresztésére a fiatal nemzedéknél! Mily jótékony és kitörölhetetlen mély benyomást tett nemcsak az egyetemi tanulókra, hanem az egész német nemzetre, midön látta, hogy egyetemi tanárok, még pedig minden tekintetben kitünö tanárok (p. a hét göttingai tanár) *) oly férfiaknak mutatták magukat, kik elég bátrak a nyers erövel is nyiltan szembe szállani.

Megforditva régtöl fogva mi sem volt a tanulók hangulatára és irányára kártékonyabb, mint az, ha lehetetlen nekik, tanáraikat — bármily nagy tudósok legyenek is, — mint embereket és polgárokat tisztelni, ha ezek érzelem nélküli, szolgalelkü, gyáva, hiu, szükkeblü, köpenyforgató emberek, a kik kizárólag erszényükkel és külsö állásukkal, az egyetem javával azonban épen csak annyit törödnek, a mennyiben annak felvirágzása és látogatóinak folyton emelkedö száma saját anyagi elönyükkel a legszorosabb összefüggésben van. Mihelyt a tanuló észreveszi, hogy tanárait piszkos önhaszonlesés és korlátolt czéhszellem vezérli, hogy kicsinyes, irigy fondorkodók, hogy nincs elegendö bátorságuk meggyözödésük mellett nyiltan sikra szállani, hogy nem találják méltóságukkal összeférhetlennek, miszerint tisztátalan élczek által a hallgatóik sorában találtató közönséges szellemüek tetszését megnyerjék, vagy épen hizelgökké, tréfálódókká és bohóczokká magukat lealacsonyitsák, vagy hogy csuszás-mászás által a gondnokok, miniszterek és uralkodók kegye után esengjenek, akkor természetesen nem lehet szó arról, hogy ily tanárok jótékony erkölcsi hatást gyakoroljanak, sőt a nagy tömeg ily szomoru példányképek által csak magát fogja mentegetni, ha hasonló aljasságokra adja magát. De a tanárok nevetséges önhittsége és dandyskedése is, melyet bennök talán érdemlett s nem érdemlett külsö eredmények, czimek és rendjelek neveltek, valóban nem azon tulajdonok, melyek által hallgatóik szivét és hajlamát szerezhetnék. Minél jobban elzárkoznak az elöbbiek és ugyszólván hozzáférhetetlenekké válnak az utóbbiakra nézve, annál kevésbé képzödhetik közöttük az igazi áldásthozó viszony, miután ilyet tisztelet, bizalom, és ez által elöidézett közelebbi személyes érintkezesek nélkül képzelni sem lehet. Kétséget sem szenved, hogy mindig csak a kisebb egyetemeken fejlödött ily kölcsönös közeledés, mig a nagy fövárosokban létezö egyetemeken mindkét fél csaknem szükségkép egymástól teljesen idegen, feszes és ki nem elégitö viszonyban maradt.

(Folyt. köv.)

*) A göttingai egyetem hosszu ideig sürüen látogattatott, mig nem 1837-ben Albrecht, Dahlmann, Ewald, Gervinus, a két Grimm és Weber tanároknak elüzése (kik az 1837-iki alkotmány egyoldalu megszüntetése ellen óvást tettek volt) az egyetem virágzását nagy mértékben akadályozta.

A halálbüntetés jogosságának kérdéséhez.

Várady Mihály, Torontálmegye tszéki elnöke, a „Törvényszéki Csarnok“ f. évi 77. és 78. számaiban a halálbüntetés kérdéséröl közlött czikkeiben a többi közt nem épen alap nélkül mondja: hogy azért sem ohajtotta volna eme nagyfontosságu kérdésnek a lefolyt jogászgyülésen ezuttali elvileges eldöntését, mert ezen kérdés a „Themis“-ben inditványozó Engerth Tivadar ur által közzétett nehány czikken kivül a hazai szakirodalomban eddigelé alig képezte a nyilvános vitatkozás és beható eszmecsere tárgyát,*) s ez állitásában mintegy benfoglalja: hogy a jogászgyülés közönsége a kérdés lényege körül nemcsak kellökép informálva.

Nem kutatom, mennyiben lett volna egyátalán szükséges a halálbüntetés kérdésének hazai szaklapokbani elöleges megvitatása arra nézve: hogy az átalános tudományos fejlödéssel lépést tartó hazai jogászaink elött a szóban forgó kérdés kellö világlatba helyeztessék; — de hasznosnak és czélravezetönek tartom mindenesetre ezen nagyfontosságu, s legközelebb — ha t. i. a t. ellenzék is ugy akarja — immár törvényhozásunk elé kerülendö kérdéssel még azután is nyilvános eszmecserékben tüzetesen foglalkozni, — a mikoron jogászgyülésünk a fölött elvi kijelentését már megtette, — és pedig foglalkozni nemcsak azért, mert — mint értekezö ur mondja — a jogászgyülés alatt kölcsönösen felhordott érvek gyorsiróilag föl nem jegyeztetvén — azok a szakosztályban részt nem vevö tagok, és a nagy jogászközönség elött — legalább azon alakban, mint elöadattak, nem ismeretesek, — és minden egyes tagnak nézetei elöadására az idö korlátoltsága miatt alkalma sem nyilott; — hanem föleg azért: hogy a szakemberek kölcsönös és nyilvános eszmecseréi folytán ezen fontos kérdésben a nem épen szorosan vett jogászközönségnél is egy országos *közvélemény* létesülhessen, mely eme kérdés szönyegre kerülése folytán hozandó határozat kimondásánál a törvényhozás tényezöinek is biztos alapot szolgáltasson.

Ez okokból Várady Mihály tszéki elnök ur czikkeit mint szerencsés kezdeményezést üdvözölvén — inditatva érzem magamat azok egyes állitására egyéni

*) Ezen állitás azonban merően alaptalan, mert e kérdés iránt nemcsak Szemere Bertalan és Tóth Lőrincz-től léteznek alapos munkák magyar nyelven irva, hanem az 184[illegible] büntetőtörvénykönyvi javaslatban beható vitatkozás után a halálbüntetés mellőztetett. Szerk.

észrevételeimnek megtétele mellett — a kérdés lényegét — nem annyira polemicus, mint analyticus uton — egyszersmind részemről is lehet — hogy tán átalában ujaknak nem mondható — de legalább a szakosztályban általam nem hallott érvekkel közelebbről megvilágitani.

Várady ur, s vele a halálbüntetésnek — bár korlátolt megtartása mellett szavazók nézetének alapindokául szolgál az: hogy a halálbüntetés *jogszerü;* — tartják pedig czikke szerint V. ur — s vele tán elvtársai is — e büntetést jogszerünek azért, mert a tudomány terén a halálbüntetés jogossága mellett a legjelesebb jogtudósok által felhozott érvek — öt, vagy öket — arról inkább meggyözték, mint az ellennézetü — s a czikk beismerése szerint is nem kevésbé jeles jogtudósoknak a halálbüntetés jogossága ellen felhozott érvei.

Megvallom, hogy ez tökéletesen correct álláspont; — csak azt teszem hozzá, hogy mindenkinek mégis teljesen szabadságában áll — a jeles jogtudósok munkáiból megismert érveken kivül — egyéni belátás és következtetések alapján önnön magában felmerülö — lehet tán téves — pro et contra érveket is latba vetni, és jogi megggyözödését ezekre is alapitani; mert a „jurare in verba magistri"-féle eljárást egyértelmünek tartanám a szabad kutatásnak tekintélyekre való hivatkozás általi — majdnem erőszakos meggátlásával, — egy szóval: a továbbhaladás lehetöségének negatiojával.

Jogtudományi munkákból e nyilt kérdés fölött olvasott érveken kivül — megvallom — ilyen egyéni combinátióból fölmerülö érvek voltak legalább nálam is irányadók arra nézve: hogy a halálbüntetésnek *ez idő szerinti* jogszerütlensége subjective erős meggyözödésemmé váljon.

Elöre kell bocsátanom, miszerint meggyözödésemként egyoldalunak és ki nem elégitönek tartok minden oly kisérletet, mely a halálbüntetés jogosságát vagyjogtalanságát csupán elméletileg felállitott abstract tételekből — mint értekező ur is p. u. az élethez velünk született természetes ösi jogot, és ezen jognak szerződésileg másra át nem ruházhatását emliti — levont deductiókkal kivánja bizonyitani.

Ugyanis a pusztán speculativ irány és módszer helyett meggyözőbbnek találom minden jogi kérdést a tényleges alakulás oldaláról — az u. n. történelmi irányban — vagyis geneticus fejlödésében megvilágitani, mely által — mint az eddigi tapasztalás is mutatja — a legkönnyebb és legtermészetesebb uton jutunk ahhoz, hogy a föltett kérdésre helyesen felelhessünk. — Ez irányban kisérlendem tehát meg az adott kérdésre részemröli feleletemet egyéni meggyözödésemként helyes érvekkel indokolni.

Hogy mi jogos — vagyis erkölcsileg jó — (mert ezt egyértelmünek, és a szokott subtilis distinctiókat üres szójátéknak tartom) — és mi jogtalan vagyis rosz, — az az emberiségben — tapasztalás tanuságaként — idö-, hely- és viszonyok szerint folyton változó, relativ fogalom volt ahhoz képest: a mint bizonyos népeknél és bizonyos időkben a közmüveltség és belátás gyarapodott, az ismeretek köre tágabb vagy szükebb volt, — mert tagadhatlan, hogy sok, mi az öskorban erkölcsileg jónak, helyesnek — tehát jogosnak tartatott, — ismereteinknek jelen állásában, mint föltétlenül rosz és jogtalan, elitélendö. — Hogy nagyon távolra vissza ne nyuljak, csak a jogilag annyira kimüvelt római népre hivatkozom, hol a rabszolgaság teljesen jogos intézménynek ismertetett, — a magzatelhajtás bünös cselekedetnek épen nem tartatott, — sőt jogszolgáltatásuk kezdetleges idejében a fizetésképtelen adós hitelezöjének testileg is odaitéltetett, s ez életével rendelkezhetett. — Hasonló tekintet alá jön Lykurg spártai törvénye a vézna gyermekeknél, megengedett, sőt meghagyott gyermek-gyilkosságokra nézve, — (Taigetusi kitétel.) Még távolabb visszanyulva az Ó-testamentumban állitólag Isten parancsa szerinti engesztelö áldozatoknál az embergyilkosságok. Végre a középkorból is a zsidóknak teljesen jogosnak tartott üldözése és pusztitása, — nem különben az ordáliák és a mig folyton divó párbaj-gyilkosságok, melyek együttvéve a jelenkorban a legjogtalanabb tetteknek bélyegeztetnek.

Igy vagyunk a halálbüntetéssel is. — Ezt Beccariáig mindenki jogosnak hitte, — mignem ö, és nyomdokában mások — tisztultabb jogfogalmak alapján annak jogtalanságát hirdették.

Tagadhatlan, hogy a halálbüntetés eddig — vagy ha tetszik — Beccariáig jogosnak is tartatott, — de mért? — egyszerüen azért, mert az emberi társadalom azt átalában gyakorolta; — gyakorolta pedig nem valamely bölcseleti uton megállapitott jogi axioma alapján, hanem mert az egyes emberi életének adott körülmények közötti erőszakos kioltása már a történelem előtti időkben, nemcsak hogy tényleg divott, — de sokkal gyakoriabb és mindennapiabb lehetett, mint mi azt jelenben el is képzelhetnök, — s igy ezen az elödöktől örökölt tényleges szokás, — mely nem is volt soha a jognak, — hanem már eredetben az erőszaknak — a hatalomnak kifolyása, — egyszersmind jogszerünek tekintetvén — maradt nemzedékről nemzedékre.

Ugyanis, midön talán százezredek előtt természeti szükségnél, vagy a véletlennélfogva, — és kedvező külviszonyok közepette — az empirikus kutatás és tudomány által eddig ugyan még föl nem fedezhetett — de bizonyára már magasabb organisatióval ellátott ténytől származva az első — ösembereknek nevezhető, — tölünk valószinüleg külalakra nézve is igen különböző, — és az öntudatnak igen alanti, majdnem csak állatias fokán álló lények képezték az emberi nemet (generatiót), — ezek egymás életére nézve bizonyára nem igen sok garantiát nyujtottak; — hanem ha közülök kettőnek egymásközti érdekei (mert akkor jogokról még szó nem is lehetett) bármiként összeütközésbe jöttek, — és az egyik magán másként nem is segithetett, — lelkiismeret furdalás nélkül (melyet ezen öseink nem is ismerhettek, miután az már mások jogainak s azok iránti kötelességeknek felismerését feltételezi) ellenérdekü ösembertársát, ha annál erősebb, ügyesebb volt, kivégezte.

Ezen — mások életével az erősebb jogánál fogvásti rendelkezés tehát folyton gyakorlatban volt, mig hosszu évezredek multával igen lassan némi társadalmi lét fejlödött ki a mindinkább öntudatra ébredő és ismereteket gyüjtő emberiség közt, — midön azután az egymásközti jogok és kötelességek is némileg szabályoztattak, s azok sértői ellen visszatorló vagy elrettentő testi büntetések, talán leggyakrabban — mint legszokottabb — a halálbüntetés alkalmaztatott, vagy az összetartó törzs-, család összessége, vagy a birói hatalommal is felruházott egyesek: főnökök, családfők által.

Igy és nem ficticius társadalmi szerződés alapján jutott és juthatott tehát utóbb az első megalakult rendes állam is ezen büntetési jog — s illetőleg annak életvesztés melletti alkalmazásához, — mert nem tett egyebet, mint a legősibb időktől fogva ténylegesen gyakorlatban volt, — s az állatias állapotra visszavezethető ezen büntetésnemet állami hatalmánál fogva egyszerüen megvagy fentartotta, — s miután annak jogosságát az emberi nem ösi gyakorlata folytán akkoron senki kétségbe nem vonta, — azt tehát igazolnia nem is kellett, —

ezen büntetést — ámbár tán ritkábban és bizonyos esetekre korlátozva — szabályozottabban alkalmazta. — Innét magyarázható továbbá azon történelmileg kétség vonhatlan tény is, hogy az általunk ismert előidőkben, melyek tehát legközelebb állottak a történelmen kivül eső őskor tényleges viszonyaihoz, — a halálbüntetés sokkal gyakoribb — és számosabb eseteknél volt alkalmazva, mint a későbbi időszakokban, melyek a halállal büntetendő esetek számát mindinkább megszoritották. — E tekintetben maga corpus jurisunk is, mely csak néhány évszázad törvényeit tünteti elő, — elég világos példát nyujt.

Nem tagadom, hogy az állam ezen ősi, jogosnak is tartott, — de tulajdonképen — mint fentebb kimutattatott — eredetétől fogva csupán hatalmi tényből származó szokást akkoron gyakorolhatta és gyakorolhatja is mindaddig, mig az állam tagjai, — vagy nem bánom — azok nevében a törvényhozások jogi, társadalmi és tudományos ismereteiknek tágulása folytán a halálbüntetés jogtalansága és helytelenségéről meggyőződést nem szereztek.

Jelen korban a tudomány és immár tisztultabb jogfogalmaink szerint, melyek — mellesleg szólva — egyedül lehetnek irányadók, ugy a törvényhozó, mint a végrehajtó hatalom előtt, — államnak más állam, vagy saját polgári irányában, ugy egyes polgárnak polgártársa irányában csak akkor van joga az élet fölött rendelkezni, s illetőleg azt meg is semmisithetni, ha a vétlen önvédelem helyzetében van; — tehát az államnak más állami irányában: ha ezáltal fegyverrel megtámadtatik, s állami léte veszélyeztetik (védelmi háboru) — saját egyes polgárai irányában: ha ezek is az állam létfeltétele ellen veszélyt gerjesztő számban törnek (lázadás), — végre egyes embernek egy harmadik irányában: ha szintén önléte forog kérdésben, — mert önfentartás a legszükségképiebb és legtermészetszerübb jog, de nemcsak *jog*, hanem kötelesség is.

Ezen tudományilag kétségbe vonhatlan tételt a halálbüntetés jogosságának é vdői is kifogás nélkül elfogadják, — és hiszem, hogy azon tekintetben is egyetértünk: miszerint az állam, mint állam, egyes büntettesek ellenében akkor, midőn a tettes már kézrekerült, tehát hatalmában van, s igy az állami rendet ujabb gonosztettekkel többé nem zavarhatja — vagy ha tetszik: — veszélyeztetheti, — már nincsen tényleg az önvédelem helyzetében. — Mert a gonosztevő irányában — csekély nézetem szerint — az állam csak addig lehet az önvédelem helyzetében, mig az szabadon jár-kel, vagy üldözés alatt áll, — s ilyenkor a tudomány fenti álláspontjából is bajos lenne az államtól megtagadni azon jogot: hogy üldöztetés közben, — ha más mód a kézrekeritésre és további garázdálkodásainak mindenkorrai megakadályozására épen nincsen, — a gonosztevöt életétől is meg ne foszthassa, — bár szorosan véve ez esetben is mindig szem előtt lennének tartandók a vétlen önvédelem szükségképi korlátai, — mint ezt egyesek önvédelmi cselekvényeinél — vajmi nehéz is legyen azoknak meghatározása — szintén pontosan megbirálni szoktuk.

Ha már most a jelenkori tudomány és tágult jogismeretünk alapján átalánosan, — tehát a halálbüntetés hivei által is elfogadott ezen elvi tételt magunkévá tettük, — akkor nyilvánvaló: hogy, ha az állam egy elfogott, — tehát már teljesen hatalmában álló gonosztevön hajtja végre a halálbüntetést, — jelenlegi ismereteink is tisztult jogfogalmaink szerint többé jogos tettet nem követ el, — bár az állami hatalomnak ugyanezen ténye évezredek folytában, is még csak a mult században is — müveltségi és tudományos állapotunk alantabb fokánál fogva, — midön t. i. azon elvnek ismeretére: hogy az életfosztás csak a kétségtelenül vétlen önvédelem esetében — vagyis önfentartási indokból jogosult, — oly átalánosan még nem jutott öntudatra, — mondom: az állam ugyanezen ténye akkoron még tökéletesen jogos volt s annak átalánosan tartatott is, — mig a felvilágosultabb jelenben jogosnak többé épen nem ismertethetik el.

Nem áll tehát a halálbüntetés *ez idő szerinti* jogosságának tagadása *ellentétben* az emberi nemnek multjával, — sőt annak épen a természetes fejlödés szerinti kifolyásául tekintendő; — mert épp az emberiség fejlödéséről fentebb előadottak szerint mindennapi dolog volt eddig is, hogy azelőtt jogosnak tartott tények utóbb jogtalanoknak ismertettek fel, — és viszont — ahhoz képest: a mint az emberiség fejlödésével az ismeretkör is mind tágabb tereket foglalt el — Hogy pedig az emberiség jelen korban, — a par excellence *humanismus századában* — mily óriási léptekkel halad fejlödési pályáján aránylag a mult évszázadok, sőt ezredek haladásával, — azt — ugyhiszem — kétségbe vonni senki sem akarja. — És lehetséges volna-e, hogy ily óriási haladásnak nem lenne ugyanazon következménye, mint volt a sokkal lassubbnak, — t. i. hogy jogfogalmaink tisztulására szintén ne lenne aránylagosan óriási visszahatással! — Ezt föltenni, annyi volna, mint a természet örök fejlödésének rendét megakasztani, — és véges eszünkkel a végtelen örök igazságnak utját elállani akarni.

Épen nem teszünk tehát erőszakot a halálbüntetés jogossága iránt eddig fenállott fogalmakon, ha korunk szinvonalára állva, melyet e kérdésben a tudomány által kimondott vétlen önvédelmi joghatás képvisel, — mi ezennel kinyilvánitjuk: hogy a halálnak, mint törvényszerü birói büntetésnek alkalmazása ez idő szerint már jogtalan, mert a vétlen önvédelem esetei alá nem vonható; s mint büntetés annak korlátait messze tullépi.

Ha jogos *volt*, vagy legalább annak *tartatott*, — (mit nem is tagadunk) — a halálbüntetés mindaddig, mig a tudomány fentebbi tételét fel nem állitotta; — ugy ma, midön ismereteink tágulása folytán a tudomány már szólott, — szólott pedig ugy, mint fentebb előadva van, és e szavát mindenki kivétel nélkül örömmel hallotta s elfogadta, — ugy ma épen azon oknál fogva azt *szükségkép* jogtalannak kell tartanunk, hacsak eszünkkel collisióba jönni nem akarunk.

A mult időket különben egyátalán nem lehet kárhoztatnunk azért: hogy ily — most már jogtalannak felismert — büntetésmódot, mint jogosat annyi évezredeken át gyakorolt és fentartott, — mert hiszen a multnak ismeretköre nem birt még azon tág határokkal, melyekkel a jelen dicsekszik; — valamint bennünket sem fog azért kárhoztatni a jövő, hogy mi p. u. az örökösödési jogot, — a saját munkája nélkül öröklés utján vagyonossá vált egyesek munkamentességi jogát, — a vagyon s u. n. pénzaristocratia tagadhatlan előjogait; — vagy átalában a magántulajdonjogot azon alakban, mint az jelenleg érvényben áll; — vagy végre a gyakran legnagyobb jogtalanságot magában foglaló háborujogot elismerjük és fentartjuk, — holott azért senki sem állhatna jót, hogy mindezen itt érintett s jelenleg még átalában azoknak tartott jogok az ismeretek jövőbeni fejlödése folytán nem fognak-e, mint másokon vagy az összemberiségen elkövetett *jogtalanságok* feltünni, — és mint ilyenek nem fognak-e az egyesek vagy az államok jogai közül töröltetni?

(Vége köv.)

Meghatalmazás és helyettesités.

A tárgy, melyről most szólani akarok szükebb terjedelmünek látszik, mintsem hogy róla érdeket gerjesztöleg értekezni lehetne, de fogjuk látni, hogy ezen egyszerü tárgy körül több oly vitás kérdés merül fel, melynek helyes megoldása nemcsak hogy a jogászra nézve érdekes, de különösen az ügyvédi karra nézve fontos és életbevágó.

A meghatalmazás alatt itt különösen azon jogi cselekvényt értjük, melynek erejénél fogva a fél egy másik személyt feljogosit és megbiz nevében a bíróság előtt közbenjárásra. A helyettesités alatt pedig azon jogi cselekvényt értjük, melynélfogva a meghatalmazott az általa elvállalt közbenjárás teljesitésére egy harmadik személyt megbiz és feljogosit.

Perrendtartásunk szerint mind a meghatalmazásnak, mind a helyettesitésnek helye van, — és ámbár ez utóbbiról a perrendtartás nem intézkedik, sőt azt nem is emliti, mégis helyt kell annak adni törvénykezési eljárásunkban, mert általános jogi elvek szerint a meghatalmazás elvállalása által nem keletkezik oly személyes kötelezettség, melyet másra átruházni nem lehetne, ha csak ez utóbbi azon kötelezettség teljesitésére alkalmatos. Ezen általános jogi elv ellenében polgári perrendtartásunk a helyettesitést meg nem tiltotta, kétséget sem szenved tehát, hogy annak a peres eljárásban helye van.

De szóljunk először a meghatalmazásról. A meghatalmazás jogi természetének fejtegetésébe itt nem bocsátkozván, csak alakszerüségi szempontból fogjuk annak kellékeit s a netaláni hiányok jogi következményeit szemügyre venni.

A meghatalmazás törvénykezési ügyletekre perrendtartásunk szerint háromféle alakban történhetik: a) élő szóval a biró előtt sommás eljárásban, b) a polg. perrendtartás 167. és 168. §§-aiban megszabott kellékek szerint kiállitott okirattal, c) ugyanolyan, de egyszersmind hitelesitett okirattal nem ügyvédek részére. (553. §.)

Az élő szóvali meghatalmazás formaszerüséghez egyátalában kötve nincs, elég ha a biró a félnek a meghatalmazásra irányzott akaratát megérti, sőt tulajdonképen nem is szükséges, hogy ezen akaratnyilvánitás élő szóval történjék, ha mindjárt a törvény ezen kifejezést is használja, mert be nem látjuk, mért nem vallhatna néma, a biró által hozzá intézett kérdésre puszta fejbólintással is megbizottat. A kik ellenkező véleményben vannak, feláldozzák a törvény betüje miatt a törvény ratióját, mely csakis abban áll, hogy a biró előtti közvetlen akaratnyilvánitás folytán minden további formaszerüség feleslegessé válik. Az sem kivántatik meg nézetem szerint, hogy a megbizott a szóvali megbizás alkalmával jelen legyen, ha csak a bíróban annak személye iránt máskülönben kétség nem támadhat.

Áttérvén az okirat általi meghatalmazásra, ennél lényeges, hogy az okirat a 167. és 168. §§-ok szabályai szerint irásba foglaltassék. Ezen szabályok elősorolását itt mellőzzük, mert fel kell tételeznünk, hogy azok ismeretesek, legfeljebb azt emeljük ki e helyütt, hogy a meghatalmazványnak irásba kell foglalva lennie, s e szerint legalább a kiállitó és a tanuk neve, illetőleg kézjegyének saját kezök vonásával irva lennie, s netaláni nyomtatott vagy litographirozott aláirások nem volnának megfelelők, miután ezek nem tekinthetők a felek közvetlen akaratnyilvánitásának, és nem nyujtanak elég biztositékot a visszaélések ellen.

A 167. és 168. §§-okban előirt kellékeken kivül a meghatalmazvány egyéb alakszerüségekhez kötve nincs.

Egyebet tehát nem kell tartalmaznia, mint a menynyiből a biró a félnek a meghatalmazásra irányzott akaratát kiveheti. Lehet valakit levél alakjában, felszólitva, kérve, parancsolva és megbizva felhatalmazni. Lehet több személyt egyszerre vagylagosan és együttlegesen, ugy eshetőlegesen is felhatalmazni. A vagylagos és együttleges (alternativ és conjunctiv) meghatalmazás közt lényegileg nem lehet különbséget tennünk. Első pillanatra ugyan helyesnek látszik az okoskodás, hogy vagylagos meghatalmazásnál, vagy A. vagy B. képviselheti C.-t, együttlegesnél pedig csak A. és B. együttvéve. De miután C-nek, mint egy személynek ugy is csak egy akarata lehet, elegendő, ha csak egyike is a meghatalmazottaknak nyilvánitja ezen akaratot és a másikról észszerüleg fel kell tételezni, hogy ezen akaratnyilvánitáshoz hallgatag hozzájárul.

Az eshetőleges meghatalmazásnál a meghatalmazott tartozik igazolni, hogy azon eset, melyre ő meghatalmazva van, beállt. Ezen igazolás azonban elmaradhat, ha az eshetőség oly körülményt képez, melynek beállta magából az eshetőlegesen meghatalmazottnak megjelenéséből, illetőleg a félnek, vagy első sorban meghatalmazottnak elmaradásából nyilvánvaló. Ilyen az akadályoztatás esete, mert ha valaki nincs jelen azt, hogy akadályoztatva van közbenjárni, igazolni nem kell. Mert nemcsak akkor van valaki akadályoztatva a közbenjárásban, ha el nem jöhetett, hanem akkor is ha el nem jött. Az akadályoztatás esetére meghatalmazottnak tehát egyebet, mint a fél vagy elsörendü meghatalmazott elmaradását igazolnia nem kell, de igenis kell az akadályoztatás esetére meghatalmazandónak. Ezt felesleges lett volna itt kiemelnünk, ha szokásos meghatalmazási ürlapjaink ugy nem volnának fogalmazva, hogy „N. N. ügyvéd ur feljogosittatik stb. stb. akadályoztatás esetén más képviselőt X. X. ur személyében hasonló vagy korlátoltabb meghatalmazással helyettesiteni.“ Világos, hogy ez nem eshetőleges meghatalmazás, hanem csak feljogositás az eshetőleges meghatalmazásra, és igen helyesen jár el ama fővárosi, sokszor pedantismussal vádolt egyesbiró ur, ki az emlitett módon szereplő X. X. urat, ha külön meghatalmazást, illetőleg helyettesitést az elsörendü meghatalmazotttól föl nem mutathat, képviselőül el nem fogadja, hanem a hiányos megbizás pótlása végett a tárgyalást elhalasztja.

Mennyiben kell a birónak a hiányos megbizást tekintetbe vennie, arról perrendtartásunk nem intézkedik; ugy látszik, ezen kérdés eldöntése a biró bölcs belátására van bizva. — Ha tehát a hiány lényeges, akkor sommás eljárásban a tárgyalás el volna halasztandó, ha kevésbé lényeges, akkor a fél a meghatalmazás hiányának utólagos pótlására utasitandó. Rendes eljárásban, miután itt nem igen lehet föltételezni, hogy az ügyvéd megbizás nélkül közbenjár, nézetünk szerint még akkor is, ha az ügyvéd a meghatalmazványt csatolni elmulasztotta, nem a képviselet hiánya vélelmezendő, hanem az ügyvéd végzésileg a meghatalmazvány utólagos bemutatására utasitandó.

Messze megy azonban azon C-i egyesbiró, ki makacsságnak helyt nem ád, ha csak valaki a jelenlévők közül kijelenti, hogy a tárgyalástól elmaradt fél helyett megjelent, habár semmiféle megbizást nem képes is igazolni. Ezen egyesbiró ur eljárását egy állitólagos semmitőszéki határozatra állapitja ugyan, mindamellett nem vagyunk hajlandók nézetét osztani, nem azért mert az emlitett eljárást észszerütlennek tartanók, hanem azért, mert a polg. perrendtartás 89. §-ának második kikezdésével, mely igy szól: „ha a képviselő az előbbi

§-ban érintett meghatalmazvány nélkül lép föl, ugy tekintetik, mintha a fél meg sem jelent volna" — egyenesen ellenkezik.

A polg. perrendtartás ezen rendelete tehát kizárja a törvénykezési eljárásban a megbizás nélküli ügyvitelt és tekinteten kivül hagyja, hogy a meghatalmazás lényegéhez nem tartozik az előleges megbizás, mert ezt az utólagos jóváhagyás teljesen pótolja.

Legjobb ily esetben a tárgyalást elhalasztani s a felet a hiányos megbizás pótlására utasitani, mit talán azon esetben is lehetne tenni, ha a megjelent képviselő meghatalmazást ugyan nem, de legalább az ügyre vonatkozó okiratokat péld. a kereset a másodpéldányát, idéző végzést stb. felmutatná.

A harmadik esete a meghatalmazásnak a hitelesitett okirat általi meghatalmazás. A meghatalmazvány hitelesitése a polg. perrendtartás egy elrejtett § a az 553. §. szerint szükséges, ha ez nem ügyvédek részére, vagy ügyvédek részére ugyan, de nem törvénykezési ügyletekre, vagy a meghatalmazott személyre való tekintet nélkül az országon kivüli használatra állittatik ki. Az utolsó esetet t. i. a külföldi használatra szánt meghatalmazvány hitelesitését kivéve, a két másik esetben bátran állithatjuk, hogy bizony ezen törvény az életben nem igen tartatik meg, és az igazat megvallva, alig érdemel ezen intézkedés más sorsot, annyira czélszerütlen és felesleges az.

Áttérünk a *helyettesitésre*. Fentebb kimutattuk, hogy a helyettesités törvénykezési eljárásunkban kizárva nincs, itt mindenekelőtt azt constatáljuk, hogy ugy a törvény, mint a legfőbb törvényszék igyekszik a helyettesitést korlátolni és megnehezitení, de ennek ellenében azt is látjuk, hogy az élet ezen korlátokkal nem törődve, azokat legkevésbé sem méltatja figyelemre.

Tudjuk, ugyanis, hogy a törvény rendes eljárásban közbenjárásra csak ügyvédet jogosit fel, — ki tehát következetesen ebben csakis ügyvédet helyettesithet. És vessünk egy tekintetet törvényszékeink tárgyalási termeibe, — hány ügyvédjelölt jár közbe a periratok átvételénél, perfelvételnél, sőt jegyzőkönyvi tárgyalásoknál és egyességeknél is. Avagy csak ugy értendő a törvény intézkedése, hogy a rendes perben a periratok signálása történjék ügyvéd által, mely cselekvény által az ügyvéd azok tartalmáért kezeskedik? Az élet, mint látjuk, ugy értelmezi a törvényt, de nem is volna ratiója, miért járhatna közbe sommás tárgyalásoknál nem ügyvéd is, holott ezek nagyobb készültséget és jártasságot tételeznek fel, mint a rendes eljárásban a periratok átvétele s a jegyzőkönyv aláirása, mire ugyan nem kell nagy jogászi készültség.

De a semmitőszék egy ujabban kelt döntvénye szerint (1870. évi 5817. sz.) az ügyvéd nemcsak rendes, de még sommás eljárásban sem helyettesitheti, nem ügyvéd segédjét. Ezen döntvény ratiója ugy látszik az, hogy a fél, ki ügyvédet vallott sommás eljárásban képviselőjéül, épen ezáltal kimutatta szándékát, hogy a tárgyalásnál ügyvéd, tehát oly személy által, kinek a jogbani jártassága meg van vizsgálva akarja magát képviseltetni. — El kell ismernünk, hogy e döntvény, igy értelmezve helyesen van indokolva, de az ügyvédek kik ezen döntvény által leginkább sujtatnak, igen könnyen kijátszhatják annak hatályát azáltal, hogy segédjöket nem, mint helyettest, hanem, mint a fél által egyenesen meghatalmazottat küldik tárgyalni.

Sokan ugyan azon véleményben vannak, hogy a nem-ügyvéd helyettesitésében annál kevésbé lehet semmiségi okot találni, miután ez a semmiségre okot szolgáltató esetek közt elő nem fordul, már pedig a semmitőszék nem egyszer, de százszor, lényegesb alaki sérelmek miatt sem adott helyet a semmiségi panasznak csak azért, mert az illető sérelem a semmiségi esetek közt elő nem fordul.

Nem kivánjuk azonban e helyen a pro et contra felhozott érveket mérlegelni, hanem az illető körök figyelmét kivánjuk felhivni azon viszás helyzetbe, melybe az ügyvédsegédek jutottak, kik mint jogvégzett törvényszékileg bejegyzett joggyakornokok a tárgyalástól eltiltatnak. Mert hát mi értelme van akkor azon miniszteri rendeletnek, mely szerint az ügyvédjelölt két éven keresztül tartozik ügyvédnél vagy bíróságnál gyakorlaton lenni, ha a tárgyalásoktól, a mi leglényegesebb része az ügyvédi gyakorlatnak, eltiltatik? Avagy csak a fogalmazás, sürgetés, exequalás és másolásból álljon az ügyvédi gyakorlat?

Ezen rövid megjegyzésekből is kitünik, hogy nem lesz felesleges *az ügyvédi kar rendezésével együtt a törvényszékileg bejegyzett joggyakornokok helyzetét is tisztába hozni, hogy ne legyenek továbbra is azon szerencsétlen állapotban, hogy egyrészről az ügyvédi gyakorlat kötelességökül tétetik, mig másrészt megint attól eltiltatnak.*

SZTEHLO KORNÉL.

Különfélék.

(Törvénykezésünk és a gyorsirászat.) Azon nagy terjedelmü hatáskörben, mely a gyorsirászatra már legközelebbi jövőben vár, a törvénykezés igen nevezetes helyet foglal el. Minélinkább jut érvényre a közvetlenség és nyilvánosság elve ugy a polgári, mint a büntető törvénykezésben, annálinkább lesz az utalva a gyorsirászat igénybevételére.

Azon forumra nézve, melynél e két elv legpraegnansabb kifejezést nyer, értjük az esküdtszékeket — tökéletes elismerést vivott már ki nálunk magának a tárgyalások gyorsirászati feljegyzésének szükségessége. Az igazságügyminiszterium ugyanis, gondoskodott arról, hogy az esküdtszéki tárgyalások megesketett gyorsirók által hiven feljegyeztessenek, mely feljegyzések semmiségi panasz esetében a semmitőszék által itéletének megállapitásánál felhasználtatnak.

Nézetünk szerint azonban a jövőben nem kellene az esküdtszékeknél megállani. Mert ha gyorsiró alkalmazása szükséges az esküdtszékek előtt tárgyalt sajtóvétségeknél, nem kevésbé szükséges az a többi büntettek tárgyalásánál, mivel ott legalább is ép oly fontos érdekek forognak fenn.

A gyorsirói feljegyzés főczélja, ugy a büntető, mint a polgári törvénykezésnél az, hogy a tanuvallomásokról, és átalában a tárgyalás egész menetéről hü képet nyerjen a felsőbb foku bíróság is. Tudjuk, hogy a tanuvallomások a közönséges irást használó jegyzők által gyakran igen hiányosan vétetnek fel. A ki ily tanuvallomási jegyzőkönyveket olvasni szokott, annak bizonyára szemébe tünt azon elhamarkodás és felületesség, mely azok legtöbbjein végig vonul. Ezen nem is lehet csodálkozni, mert a közönséges irással lehetetlen követni a szólót. A gyorsiró azonban a tanuvallomások felett uralkodik. Ha ő egy mondatot feljegyez, azért még nem kénytelen a következő mondatot elhagyni; hanem egész nyugodtsággal leirja azt, holott a közönséges irást használó jegyző feljegyzései, mivel neki az idővel kell küzdenie, tisztán az esetlegtől függnek, és gyakran elmaradnak a leglényegesebb dolgok, és feljegyeztetnek olyanok, a mik semmi, vagy legfelebb kevés fontossággal birnak.

Az első foku bíróságokra nézve, mely a vallomásokat, vagy legalább azok hitelesitését személyesen hallja, a jegyzőkönyv kevésbé fontos ugyan, — de a felsőbb bíróságra, mely a felekkel közvetlenül nem érintkezik, hanem csak is azon adatok szerint itél, melyeket az első foku bíróságtól kap, a vallomások teljesen hü jegyzőkönyve elsőrendü fontossággal bir. Továbbá nagy nyereség a szóbeli tárgyalásnál az is, ha a vád- és védbeszédek közöltethetnek a felsőbirósággal, mert azok épen azáltal, hogy ellentétes oldalról világitják meg az ügyet, egymást kiegészitik, és némileg pótolják azt, hogy a felsőbb foku bíróságoknál a felek nem jelennek meg személyesen.

Csak egyetlen példát akarunk idézni, a Karagyorgyevics pert. Ha ezen ügy szóbelileg tárgyaltatott volna, — a mint a szóbeliség legközelebb bizonyára minden bünügyre nézve be is fog hozatni — akkor tagadhatatlanul roppant fontos lett volna a felsőbbfoku bíróságra nézve, melynek elbirálása alatt ezen ügy jelenleg fekszik, hogy birja szóhün az elsőbirósági tárgyalásnál tartott vád- és védbeszédeket. Az *irásbeli* eljárásnál a gyorsirói feljegyzések szükségessége természetesen elesik, mivel itt vád- és véd*iratok* vannak, a mit azonban legkevésbé sem akarunk ezen eljárási mód védelmére felhozni, mivel a felett már pálczát tört a tudomány. De még az irásbeli eljárás mellett is ezen pernél felhasználtattak némileg a gyorsirói feljegyzések. Személyesen meggyőződtünk ugyanis arról, hogy a per előadója, (Sebestyén) a midőn a pert az előadásra előkészité, azon gyorsirói feljegyzéseket, melyek a vallomások hitelesitéséről annak idejében a napilapokban megjelentek, sikeresen használta.

Nem tudjuk, hogy rendelkezik-e ezen általunk itt megpenditett tárgyról az igazságügyminiszteriumnál készen fekvő büntető törvénykönyvi javaslat, — de az osztrák büntető perrendtartás, és különösen a legujabban kidolgozott osztr. büntető eljárási javaslat kiterjeszti erre figyelmét. Az Ausztriában jelenleg érvényben lévő büntető perrendtartás 257. §-a azt mondja, hogy „a végtárgyalás jegyzőkönyvének első feljegyzése, hacsak lehetséges gyorsiratilag történjék.“ Azonban ezen rendelkezés nem igen vétetik tekintetbe, és az eddigi gyorsirati feljegyzések jobbadán a hirlapok számára és önálló röpiratok kiadása végett történtek, nem pedig a törvényszék részére. Sokkal tovább megy a legujabban kidolgozott javaslat, melynek 267. §-a igy szól: „Ha az elnök vagy a törvényszék szükségesnek látja, elrendelheti minden tanukihallgatások és előadások gyorsirati feljegyzését; ha ezt valamelyik fél kellő időben kéri, és a költségeket előre leteszi, akkor ez nem tagadható meg neki. De a gyorsirati feljegyzések 48 óra alatt, közönséges irásba átteendők, az elnöknek vagy egy azzal megbizott birónak megvizsgálás végett átszolgáltatandók, és a hivatalos jegyzőkönyvhez csatolandók. Különben is a feleknek szabadságában áll az elkészitett jegyzőkönyvbe és annak mellékleteibe betekintendő, vagy azokat lemásoltatni.“

Ezen §. szerencsés tapintattal megoldja a kérdést, és kivánatosnak tartjuk, hogy ily értelmü rendelkezés, mely a magyar gyorsirászat mai állásának, és a törvénykezés szükségleteinek is tökéletesen megfelel, a mi büntető törvénykönyvünkbe is felvétessék. Vannak ugyanis egyes fontos esetek, hol a biróság már előre láthatja a vallomások és tárgyalások nagy horderejét, (Karagyorgyevics per) és ekkor hivatalból rendelheti el azok gyorsirati feljegyzését. Másrészről pedig még gyakrabban meg fog történni, hogy a *felek* látják érdekökben levőnek, miszerint hiven feljegyeztessék a tárgyalás. Ekkor ugyan a felek maguk is rendelhetnének gyorsirót e czélra, de e feljegyzések nem lennének hivatalos jellegüek. Ha azonban a felek felszólitására az ő költségükön a biróság rendel megbizható és megesketett gyorsirót, és ezenfelül a biróság egyik tagja a gyorsirói munkálatot átvizsgálja, akkor ez tökéletesen hivatalos okirat lesz, és a felsőbbfoku biróság tájékozottságát nagyon elő fogja mozditani. Dr. F. L.

(A királyi tábla) előfordulható kételyekre ezentul teljes ülésben határozatokat hoz, hogy a királyi tábla egyes tanácsainak itéletei közt egyformaság hozassék létre. Ez ülések elseje 24-én tartatott meg. Az első kérdés, mely föltétetett, a következő volt: Mily eljárás követendő akkor, midőn a legfőbb itélőszék a királyi tábla végzését feloldja s a királyi táblát érdemleges itélethozásra utasitja? Erre nézve határoztatott, hogy ily esetben a királyi tábla a legfőbb itélőszék végzését mindenekelőtt a feleknek fogja az elsőbiróság utján kézbesittetni, hogy a feleknek alkalmok legyen a legfőbb itélőszék végzése ellen netalán semmiségi panaszszal élni, és csak ha a felek semmiségi panaszszal nem élnének, vagy ha az elvettetnék, fog a királyi tábla érdemleges itéletet hozni. A második kérdés volt az, hogy van-e a becsületsértési perekben eskü általi bizonyitásnak helye; a mire nézve beható vita után 41 szavazattal 29 ellenében határoztatott, hogy a királyi tábla becsületsértési perekben az esküt nem fogja megitélni. Ezen határozat indoka különösen az, hogy a becsületsértési perek tulajdonkép büntető törvénykezés tárgyai, és nagy anomalia az, miszerint nálunk még mindig polgári birósági elé tartoznak. Miután pedig bünügyekben eskü általi bizonyitásnak helye nincs, a királyi tábla a dolog természetének vél eleget tenni, midőn ezen perekre nézve csak a bünügyekben megengedett bizonyitékokat itéli meg. Felhozatott még azon kérdés, hogy a becsületsértési birság $^2/_3$-a, mely eddig a biróság vagy a szegény alap számára szokott megitéltetni, ezentúl hova lesz fizetendő? Erre nézve határoztatott, hogy miután a legujabb törvényhozási intézkedések folytán a birósági az állam által fognak fizettetni, a becsületsértési birságot a királyi tábla ezentul az állampénztár számára fogja megitélni.

(A köztisztviselők szálláspénzei lefoglalhatók-e végrehajtásilag?) Gyakrabban fordul elő oly eset, a midőn a birói végrehajtás köztisztviselőknek nemcsak fizetésük, hanem szálláspénzeikre is kiterjesztetik, holott az 1868. évi 54. törvényczikk 399. §-a szerint csak a fizetésnek 300 ftot meghaladó része vonható végrehajtás alá, és különben is a szálláspénz nem tekintethetik egyébnek, mint a természetbeni lakás helyettesitőjének, a természetbeni szállás pedig a dolog természeténél fogva végrehajtás alá nem vonható. — Ezen tárgy — a minisztertanács elé került, s mint a P. N. biztos forrásból értesül, akkép intézetett el, hogy miután az idezett paragrafus egyedül a fizetés 300 ftot meghaladó részének lefoglalhatóságára szoritkozik, a köztisztviselők szálláspénzei végrehajtás alá nem vonhatók.

TARTALOM: A bünkisérlet büntethetősége kérdéséhez, dr. Werner Rudolf jogtanár-tól. — A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról. — A halálbüntetés jogosságának kérdéséhez. — Meghatalmazás és helyettesités, Sztehlo Kornél-tól. — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok és egy fél iv Indokok a királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokhoz.

1870. ☞ Előfizetési felhivás ☜ 1870.

a

Jogtudományi Közlöny

a budapesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye

heti szaklapra kapcsolatban

a m. kir. curiai határozatokkal

és

a törvénykezési szabályrendeletekkel

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. — Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

Előfizetési feltételek:

Negyedévre (szeptember—deczember) . . . . . **3** frt.

☞ Rendes szétküldés eszközölhetése végett az előfizetések idejében beküldése kéretik. — Az előfizetési pénz az alulirt kiadó-hivatalhoz, a kéziratokat pedig **bérmentve** a szerkesztőhöz kérjük intéztetni.

A t. gyüjtőket minden tiz előfizető után egy tiszteletpéldány illeti.

A „Jogtudományi Közlöny“ kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Indokok

a királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokhoz.

VIII. FEJEZET.

Ezen rendelkezések részint a polgári törv. rendtartásból, részint az osztrák jegyzői rendtartásból lettek átvéve.

Különös figyelmet érdemel a 89. §. rendelkezése, mely különösen a kereskedő világban nagy horderejü refermnak tekinthető.

IX. FEJEZET.

Hagyatékoknál két kérdés merül föl: ki az örökös és a hagyatéki vagyon a valódi örökösök közt hogyan osztassék föl.

Ha az első kérdésre nézve kétség támad: ennek eldöntése a birói teendők közé tartozik, azért is ez a jegyzőre nem bizathatik. Az osztályra nézve megint szintén három esetet lehet megkülönböztetni:

a) Ha az örökösök mind önjogosultak s maguk közt kiegyeznek;

b) ha nem egyeznek ki; vagy

c) ha nem mind önjogosult.

Az első esetben a felek határoznak, és a jegyző csak ezen megállapodásokat veszi föl, ugyhogy ez esetben a jegyző kétségtelenül közbenjárhat. Azonban kérdés támadhat a második esetben, mert itten a felek akaratja eltér, és az ösztozó némileg, mint biró lép közébök és kiegyenliti az ellentétes kérelmeket, ugyszintén a harmadik esetben is a nem jogositott személyek képviselői maguk nem járhatnak el gyámhatósági jóváhagyás nélkül.

A javaslat tekintve, a hagyatéki tárgyalás iránt fenálló szabályainkat addig is, mig ezen eljárás meg fog változtatni, csak két esetben engedi meg a jegyző közbejárulását: midőn t. i. maga a végrendelkező őt erre fölhatalmazza és őt némileg végakaratjának végrehajtójává és birájává kinevezi, a mihez annál is inkább joga van, mert az örökösöket ki is zárhatta; és midőn az önjogositott örökösök ezen biráskodásának magukat önként alávetik, ugyhogy jogsértésről ez esetben szó sem lehet. A 96. §. az ily osztályok ellen csak egy év alatt engedi meg a rendes keresetet és kizár minden egyéb perorvoslatot, s igy a jegyző által eszközlött osztályt ugyanazon jogi hatállyal ruházza föl, melyet a polgári törv. rendtartás 583. §. a bíróságok által eszközlötteknek tulajdonit, és a mennyiben netalán az egy évi határidő hosszu lenne, ezt rövidebbre is lehetne szabni.

Minden egyéb esetben a bíróságok illetősége fentartatik: de ezeknél is a javaslat a jegyző közreműködését kellőleg biztositja, mindazon intézkedésekre nézve, a melyek birói határozathozatalt nem tartalmaznak és ezen határozathozatalnak csak alapját képezik; és megakadályozza, hogy a birák a határozathozatalon kivül egyéb befolyást gyakoroljanak.

X. FEJEZET.

Ezen rendelkezés mindenekelőtt összeköttetésben áll a avaslat 26. §. 1) pontjában foglalt rendelettel, másrészt pedig, tekintettel van a birósági végrehajtók iránt beadott törvényjavaslatra, mely szerint a biróság fontosabb végrehajtási esetekben egy birói tagot küldhet ki: a birói tagok számára fentartott kiküldetéseket a javaslat a jegyzőkre amarja bizni, nehogy a birák saját birói teendőiktől elvonassanak.

A javaslat 104. §. az önkéntes árverések körüli eljárást könnyiti, és ugy szabályozza, hogy minden érdekelt joga kellőleg megóvassék.

XI. FEJEZET.

Minthogy a jegyzői okmányoknak csak a jegyző adhatja meg a közhitelességet, és ő nemcsak az okmány valódiságáért, de egyuttal helyes szerkesztéseért is kezeskedik: következetesen a jegyzői cselekvényeket magának a jegyzőnek személyesen kell végeznie, mert csak az ő saját személyes közreműködése biztositja azon előnyöket, a melyeket a közönség a jegyzői intézménytől vár.

Ily nézetből indul ki a hannoverai jegyzői törvény (1853. szept. 18-ról,) melynek 32. §-a azt rendeli, hogy az eredeti okmányt a jegyző maga irja s csak az igazságügyminiszter engedheti meg kivételesen, hogy egy felesketett tollvivőt használhasson, a kinek dictálhat.

Ezekből kétségtelenül kitünik, hogy a jegyző az okmányok felvételét önállóan segédszemélyzetére nem birhatja, hanem, hogy minden okmányért nem csak a felelősséget viseli, de azonkivül a felvételnél közvetlenül jelen is kell lennie.

A javaslat a középutat választja és azon szempontból indul ki, hogy a felek érdekében a javaslatban foglalt rendelkezés elégséges, és a gyakorlatban a jegyzőtől többet nem is követelhetni, és hogy a jegyző csak igy fog megfelelhetni a közönség kivánalmainak. E szerint elégséges, hogy a jegyző a megállapodásokat segédjei által fogalmaztatja és a fogalmazványt átnézi, ezt a feleknek felolvassa s általok aláiratja saját jelenlétében; ugyszintén a másolatok összeegyeztetését az eredetiekkel segédszemélyzetére bizhatja, csakhogy ő segédjeinek minden hibáért szintén felelős, a mi elegendő biztositék, hogy segédjeit jól megválassza.

Azonban vétene azon jegyző, a ki segédjeire bizná az okmány felvételét olykép, hogy távollétében a segédek azt a feleknek felolvassák, azt a felek és netalán a tanuk által is aláiratják, s ő az ily módon felvett okmányt aláirásával utólag megerősitené; vagy ha a jegyző segédjeit küldené ki a községekbe okmányok felvételére és jegyzői cselekvények önálló teljesitésére: az ily oljárás fegyelmi vétséget képezne (158. §. b) és szigoruan fenyitendő.

A királyi jegyző segédjei megválasztatásánál különösen ügyelni köteles, hogy csak becsületes és képzett egyéneket fogadjon föl, nehogy bélyegzett egyének foglalkozzanak irodájában, a mi csak az akkori bizalmat csökkentené; ugyszintén nem szabad megengednie, hogy segédjei üzzék azon üzleteket,

a melyek a királyi jegyzőnek megtiltvák különösen, hogy segédjei szerkesszenek magánokiratokat stb., mert a közönség a segédek tettét a jegyzőnek tulajdonitja, és ez által csak az ő tekintélye csorbittatnék. E tekintetben különösen a jegyzői kamarák fogják a szigoru felügyeletet gyakorolni.

106—111. §§.

Sok eset fordul elő, a hol a jegyző hivataloskodásában akadályoztatik, miért is a törvénynek kellő helyettesitéséről gondoskodnia kell, nehogy a közönség kárt szenvedjen. Az ily helyettesités különösen ott szükséges, a hol a jegyző csak egyedül hivataloskodik, és a hol a törvény bizonyos okmányok érvényét a jegyző közreműködéséhez köti. Ily esetben épen ugy, mint a járásbirónál, a jegyző mellé is egy rendes helyettest kellene állitani; azonban ezt nem lehet megengedni, és ily czélból a javaslat csak azt követeli, hogy a jegyző lakhelyét elne hagyja, ha pedig székhelyétől távozik, a 106. §. a helyettesitésről kielégitőleg intézkedik, a mely intézkedés a betegség esetére is kielégitő, ugyhogy a felek érdekei kellőleg megóva lesznek. Ha pedig a jegyző a teendők sokasága miatt szorulna helyettesre, ugyhogy a teendőket maga nem végezheti: ez esetben a miniszterium nem helyettesitésről, hanem uj jegyző kinevezéséről fog gondoskodni, mert a törvény monopoliumot nem akar behozni, és az önálló jegyző mindenesetre a közönség érdekeit jobban fogja előmozditani, mint egy ideiglenes helyettes.

Törvényjavaslat

a királyi jegyzőkről

VIII. FEJEZET.

A tanusitványokról.

75. §.

A tanusitványok kiállitásánál a következő határozatok irányadók.

Másolatok láttamozása.

76. §.

A királyi jegyző köteles a láttamozás végett eleibeterjesztett másolatokat azon előmutatott okiratokkal, a melyekből azok leirattak, pontosan összehasonlitani, s ha azokat egészen megegyezőknek találta, aláirásának s pecsétjének rányomása mellett bizonyitani, hogy azok az előmutatott okiratokkal összhangzók.

Ha az előmutatott okiratban valamely igazitás, törlés vagy hozzáadás tapasztaltatnék; továbbá, ha az elszakasztva, keresztülhuzva vagy egyébként gyanusnak s aggályosnak találtatnék, ugy szintén, ha a másolat az előmutatott okiratnak csak némely pontjait foglalná magában, e körülmények vagy a másolat alatt külön jegyzetben, vagy a láttamozási záradékban világosan előadandók.

A láttamozási záradékban egyszersmind megjegyeztetik, hogy a másolat eredetiről iratott-e le, vagy a másolatról, továbbá megneveztetik azon hatóság vagy személy, kinél az eredeti okirat létezik; végre a láttamozásnak helye és kelte mindenkor kitétetik.

Több ivből álló másolatnál az összefüző zsinór mindkét vége lepecsétlendő.

Aláirások hitelesitése.

77. §.

A névaláirás valódiságát a királyi jegyző csak akkor bizonyithatja, ha a fél az okmányt a királyi jegyző előtt sajátkezüleg aláirja, vagy ha azon létező aláirást saját aláirásának elismeri.

Ha ismeretlen a fél személye a királyi jegyző előtt, két tanu hivandó meg, kik a felet ismerik, s egyszersmind a királyi jegyző előtt is ismeretesek. A tanuk kellékeire nézve a 35., 36. §. határozatai irányadók.

78. §.

Az eljárásról jegyzőkönyv vétetik fel, melyben azon körülmény, hogy a fél a királyi jegyző előtt személyesen ismeretes, vagy, hogy a személy azonossága a királyi jegyző előtt ismert tanuk által állapittatott meg, világosan benfoglaltassék.

E jegyzőkönyv mind a fél, és illetőleg az azonositó tanuk, mind a királyi jegyző által aláirandó.

A hitelesités bizonylat, a hitelesitési jegyzőkönyv, ugy az ügykönyvi számra való hivatkozással az eredeti okiratra irandó, és a kir. jegyző aláirásával és hivatalos pecsétjével megerősitendő.

79. §.

Ha az okirat a királyi jegyző előtt ismeretlen nyelven van kiállitva, vagy, ha a királyi jegyző a folyamodó fél nyelvét nem érti: a hitelesités meghitelt tolmács közbenjöttével történik. Ily esetben a hitelesitési jegyzőkönyvet a tolmács is aláirja.

Okiratok előmutatása időpontjának bizonylása.

80. §.

Valamely okirat előmutatása időpontjának bizonylását a kir. jegyző, azon évnek, hónapnak és napnak, s ha a fél világosan kivánja, azon órának is, melyben az okirat neki előmutattatott, kitételével, s az előmutató személyének megnevezésével, az okiratra jegyezze fel, azt irja alá s pecsétjét nyomja reá.

Jegyzőkönyv felvétele nem szükséges, és a tanusitvány kiállitása, a folyamodó fél, ugy az okmány és az előmutatási idő kitétele mellett a jegyzői könyvben bejegyzendő, melynek számára az okmányra vezetett bizonylatban hivatkozni kell.

Életbizonyitványok kiadása.

81. §.

A királyi jegyző az életbizonyitványt kiadhatja, ha a fél előtte személyesen megjelenik, s ha a királyi jegyző azt vagy személyesen ismeri, vagy a személy azonossága két előtte ismeretes tanu által bizonyittatik. A bizonyitványba a fél személyes megjelenése, annak napja, s szükség esetében órája s azon mód, melyen a személy azonossága megerősittetett, előadandó, s a jegyző aláirása mellé a hivatalos pecsét nyomandó. Azon esetben, midőn a megjelenő fél személye a kir. jegyző előtt nem ismeretes, és a személy azonossága két tanu által bizonylandó: erről külön jegyzőkönyv veendő fel, mely a tanuk és királyi jegyző által aláirandó.

Nyilatkozatok tudatása.

82. §.

Oly nyilatkozásokról, melyeket egyik fél a másikkal tudatni akar, a kir. jegyző által tanusitványok csak akkor vétethetnek fel, ha a nyilatkozatnak az a czélja, hogy a nyilatkozót valamely felelőségtől felmentse, valamely fennálló jogviszonyt felbontson, vagy más jogi következményt idézzen elő.

83. §.

A nyilatkozat tudatása végett köteles a királyi jegyző annak lakába vagy üzleti helyiségébe menni, a kivel a nyilatkozat közlendő, s ott azt neki előadni.

Erről a megkereső félnek, s ha kivántatik, az ellenfélnek is okirat adandó ki, melyben mind a két fél neve, a tudatás helye, napja, hónapja és éve, s ha szükséges annak órája is, nem különben annak szószerinti tartalma elősorolandó, s mely a kir. jegyző által pecsétjének rányomása mellett aláirandó.

Az ellenfél által netalán adott felelet csak akkor vétethetik fel a tanusitványba, ha ezen fél azt kivánja, vagy világosan megengedi, s beleegyezését a tanusitványról felveendő jegyzőkönyvben aláirásával bizonyitja.

84. §.

Ha valamely félnek pénz, áruk, vagy más ingó tárgyak átadására ajánlkozásról felveendő jegyzői tanusitvány által egyszersmind az is bizonyitandó, hogy ezen tárgyak meg vannak, s átadás végett készen állanak: a jegyző arról előbb győződjék meg, és ezt a tanusitványban világosan emlitse meg. Azonban a királyi jegyző tanusitványa oly viszonyok, s a dolognak oly minőségei iránt, melyek a szakértők általi megitélést szükségelik, előforduló perlekedéseknél nem szolgálhat bizonyitékul.

85. §.

Ha azon személy, melylyel valamely nyilatkozat tudatandó lakásában, vagy üzleti helyiségében nem található, ha az távol van, vagy tartózkodási helye nem tudatik, vagy ha a kir. jegyzőnek a belépést megtagadja: ugy a kir. jegyző az ezen fél számára rendelt okiratot terjeszsze a bíróság elé, mely annak kézbesitése iránt a polg. perrendt. szabályai szerint köteles intézkedni.

86. §.

A tanusitványról jegyzőkönyv veendő fel, a melyben a megkereső fél nyilatkozata bevezetendő, és ha a királyi jegyző előtt a megkereső személy nem ismeretes, az ugyanazonosság két előtte ismeretes tanu által bizonylandó, a kik a jegyzőkönyvet szintén aláirják.

Ugyanezen jegyzőkönyvben bizonylandó a 83. §. esetében az átadandó tárgyak leirása és holléte, és azon körülmény, hogy azoknak az ellenfél általi átvehetéséről meggyőződést szerzett magának.

Továbbá felveendő ezen jegyzőkönyvbe az ellenfél nyilatkozata, ha ez azt kivánja, vagy annak felvételébe beleegyezik, és a nyilatkozatot aláirja.

Váltó-óvások.

87. §.

A váltó-óvások felvétele és az azokról vezetendő lajstrom tekintetében a fenálló váltótörvények határozatai irányadók.

Idegen nyelvekeni tanusitványok.

88. §.

Azon királyi jegyző, a ki az irományoknak idegen nyelvbe folvételére képesitve van, azokon tanusitványokat is adhat ki.

Ha ily esetben aláirásának hitelesitése szükséges, a tanusitványi záradék másolatát, annak az országos nyelvrei forditásával együtt aláirásával és hivatalos pecsétjével ellátva, a kir. törvényszék elnökéhez felterjeszsze.

Forditások.

89. §.

A királyi jegyző feljogosittatik, hogy a kinevezési okmányában megnevezett nyelveken szerkesztett okmányokat, ezen nyelvek bár melyikére hitelesen átforditha sa és a forditmány helyességét bizonyithassa.

A királyi jegyző köteles a forditvány végén, ennek az eredetivel való megegyezését, esküjére hivatkozva bizonyitani; a forditvány készitésének évét és napját megjegyezni, s mindezeket aláirásával és pecsétjével megerősiteni.

Ha az okirat azon törvényszéki kerületen kivül használtatik, a hol a királyi jegyző székel: akkor aláirása a törvényszék elnöke által hitelesitendő azon hozzáadással, hogy a kérdéses nyelvekben okmányok kiadására fel van jogositva.

Tények tanusitása.

90. §.

A királyi jegyző oly tények, jogcselekvényekről, a melyek személyes jelenlétében történtek: bizonylatokat adhat.

Ez esetben azonban jegyzőkönyv veendő fel, és előtte ismeretes két tanu vagy egy másik királyi jegyző jelenléte szükséges, a kik a jegyzőkönyvet szintén aláirni kötelesek.

Az eredeti jegyzőkönyv fentartandó és annak alapján a bizonylat kiadandó.

IX. FEJEZET.

Hagyatéki eljárás.

91. §.

A királyi jegyző fel van jogositva, hogy bármely örökös kértére, a kiknek örökösödési joga valószinüvé tétetik, a hagyatéki vagyont zár alá vehesse, lepecsételje és megbizható gondnok alkalmazása által azonnal biztositsa, köteles azonban erről 24 óra alatt további birói intézkedés végett a járásbíróságnak jelentést tenni.

92. §.

A hagyatéki leltár felvételét a bíróság a királyi jegyzőre köteles bizni mindazon esetekben, a midőn a községi előljáróság által azt nem eszközöltetheti.

93. §.

A hagyatéki osztályt a kir. jegyző eszközli:

a) ha a örökhagyó végrendeletében őt erre megbizza, habár a végrendelet ezen királyi jegyző előtt készült;

b) ha az összes nagykoru örökösök a királyi jegyző előtti eljárásba megegyeznek.

94. §.

A 93. §. esetében a kir. jegyző hatásköre kiterjed e következőkre:

1. a hagyatéki vagyont tisztába hozza mind a cselekvő, mind a szenvedő vagyonállapotot megállapitja;

2. a végrendelet vagy ennek nem létében a törvényes örökösödés alapján a vagyont az örökösök közt felosztja, és mindegyiknek osztályrészét megállapitja;

3. a vitás kérdéseket a szükséges biztositások mellett a törvényes rendes utra utasitja.

95. §.

A 93. §. b) pont esetében az örökösök örökösödési jogának kimutatva kell lennie, és azért is, ha ezen kizárólagos joguk nem köztudomásu: a királyi jegyző a járásbirósághnál az ismeretlen örökösök jelentkezésére hirdetvény kibocsátását kérje, mely egy bizonyos határidőt tűz ki a jelentkezésre, mely azonban 45 napnál kevesebb nem lehet, és azon jogkátrányokkal közzéteendő, hogy különben a jelentkezettek közt fog a hagyaték felosztatni.

Az örökösöknek azon nyilatkozata, mely szerint a kir. jegyzőt az osztály eszközlésével megbizzák, általuk aláirandó.

96. §.

A mennyiben a 93. §. a) pont esetében kiskoruak vagy egyéb gondnokoltak érdekelvék: a tárgyalási határnapról a gyám, illetőleg gondnokhatóság értesitendő, a mely a gyámoltak vagy gondnokoltak érdekeinek képviseléséről kellőleg gondoskodni tartozik.

97. §.

A királyi jegyző által eszközlött osztály, ha a jelen törvény értelmében eszközöltetett, végrehajtó és a sértett fél által csak egy év alatt törvényes peruton támadható meg, a mennyiben az osztály az összes érdekelt felek által alá nem iratott.

Ha a 93. §. a) pont esetében a végrendelet érvénye megtámadtatik és az érvénytelenségi pernek megindítása bebizonyittatik: azon per befejezéséig az osztály eszközlése felfüggesztetik.

98. §.

Ha a hagyatéki vagyon közt ingatlan is létezik, a kir. jegyző köteles a tulajdonjog átirása, és az osztályos társak osztályrészeinek netaláni telekkönyvi biztositása végett az osztálylevelet az illetékes telekkönyvi hatósághoz a jelen törvény VI. fejezetének határozatai szerint átküldeni, és az átirást netalán hátráló akadályok elháritása tekintetéből a szükséges nyomozásokat már a hagyatéki tárgyalás alatt megtenni.

Az átirás az osztálylevél alapján, ha egyéb hiányok fenn nem forognak, minden további hirdetmény kibocsátása nélkül eszközlendő.

99. §.

Azon esetekben, midőn a biróságok hivatvák a hagyatéki osztály megtételére, ezek a tárgyalást szintén a királyi jegyzőre bizhatják, és ily esetben a biróságot csak a véghatározat hozatala és jóváhagyás illeti.

100. §.

Azonban a bíróság által eszközlött osztályoknál is a netaláni szükséges árverések a királyi jegyzőre bizandók, a mennyiben ezek a község előljárósága vagy birósági végrehajtó által nem eszközölhetők.

101. §.

Egyes hagyatéki vagyon-részre nézve az örökösök közt létrejött egyességeket a királyi jegyző felveheti, ha az örökösök kizárólagos joga kimutattatott, a mi az okmány bevezetésében megemlitendő; ily esetekben, ha gyámoltak és gondnokoltak érdekelvék: a gyámhatóság jóváhagyása kieszközlendő.

Az ily okmány alapján a telekkönyvi átirást a királyi jegyző szintén a VI. fejezet szerint eszközölni köteles.

X. FEJEZET.

Ingatlanok árverése.

102. §.

Ingatlanok árverése akár végrehajtás, akár csőd esetében a királyi jegyző hatásköréhez tartozik, a mennyiben a tárgy csekély értéke miatt a bíróság a birósági végrehajtó által nem eszközölteti.

103. §.

Végrehajtás esetében a határidők kitüzése, közzététele és az érdekeltek értesitése a biróságot illeti.

Csőd esetében ezeket a királyi jegyző eszközölteti.

104. §.

Az árverés a fennálló törvények határozatai szerint eszközlendő, és a felvett árverési okmány a lefizetett bánatpénzzel együtt 24 óra alatt a biróságnak átadandó.

105. §.

Ha a telekkönyvbe bekeblezett tulajdonos valamely ingatlan árverését önként kéri: a királyi jegyző egy általa ez érdemben aláirt nyilatkozat alapján az árverést a fenálló törvényes határozatok szerint eszközöltetheti, és e tekintetben az árverési határidők kitüzése, közzététele az árverési feltételek megállapitása, az érdeklettek értesitése, az árverés telekkönyvi feljegyzése a királyi jegyzőt illeti, az árverési okmány a bánatpénzzel együtt azonban, ha bekeblezett hitelezők követelései a vételárból ki nem elégithetők, a további eljárás végett a birósághoz terjesztendők. Különben, ha a vételárból a hitelezők kielégittetnek, a vételár felosztását, az átirást és terhek törlését a királyi jegyző eszközöltetheti, a mely esetben a kifizetésekről szóló nyugták a vételárfelosztási okmánynyal együtt a telekkönyvi hatósághoz átteendők.

Közös tulajdon árverése ily módon csak az összes bekebelezett tulajdonostársak beleegyezésével eszközölhető.

XI. FEJEZET.

A királyi jegyző helyettesitéséről és segédszemélyzetéről.

106. §.

A kir. jegyző segédeket fogadhat fel, és ezeket saját felügyelete és felelőssége alatt jegyzői teendőkben használhatja.

Ezen segédeket azonban közhitelesség nem illeti, és jegyzői okmányokat a kir. jegyző jelenléte nélkül fel sem vehetnek, és azon kir. jegyző, a ki a segédjei által az ő távollétében felvett okmányokat aláirja, fegyelmileg fenyitendő.

107. §.

Ha szabadságolás, betegség, hosszabb távollét, felfüggesztés, elmozditás, halálozás vagy visszalépés folytán, avagy egyéb okoknál fogva a kir. jegyző helyettesitése szükséges: a jegyzői kamara által rendelendő helyettes.

Helyettesnek csak ugyanazon kir. törvényszék kerületében székelő kir. jegyző, avagy oly jegyzőjelölt rendelhető, ki a jelen törvény 3. §-ában előirt képesitéssel bir. Szabadságolás, hosszabb távozás vagy betegség esetében a kir. jegyző egy ugyanazon községben székelő, vagy ennek nem létében a szomszéd járások egyik jegyzőjét rendelheti helyettesének; tartozik azonban ezt a jegyzőkamarának és a kir. törvényszéknek bejelenteni.

108. §.

Ha jegyzőjelölt valamely felfüggesztett kir. jegyző helyett rendeltetik helyettesnek: ez a törvényszerü biztositékot letenni köteles. Ezen eseten kivül a helyettesnek kirendelt jegyzőjelölt csak akkor tartozik biztositékot benyujtani, midőn a kir. jegyző, a kit helyettesit, világosan ki nem jelenti: hogy saját biztositékával a helyettesnek ügyviteléért is kezeskedik. Ezen nyilatkozat az illetékes királyi törvényszék irattárában fenntartandó.

109. §.

A helyettesnek kirendelt jegyzőjelölt köteles hivatalának megkezdése előtt a 9. §-ban kijelölt törvényszék előtt hivatali esküt letenni, a mennyiben hasonló okból helyettesitési esküt még nem tett le; ugyszintén aláirását is a kellő számu példányokban átadni, a melyek a 10. §. szerint az illető birósághoz elküldendők.

110. §.

A kirendelt helyettes a kir. jegyző helyett annak összes teendőit végzi, és ügyviteli könyveit és lajstromait tovább vezeti.

A jegyzői okmányokat a kirendelési rendelvényre való hivatkozással, mint helyettes irja alá. A mennyiben nem kir. jegyző: a helyettesitett kir. jegyző pecsétjét használja.

111. §.

A kir. jegyzőkre nézve fennálló törvényes rendeletek a helyettesre is kiterjednek, és különösen a felügyeletre és fegyelmi eljárásra nézve a kir. jegyzőkre nézve előirt szabályoknak van alávetve.

A mig a helyettesités tart, a helyettesitett királyi jegyző maga nem végezhet jegyzői teendőket.

112. §.

A helyettes által felvett okmányok a helyettesitett kir. jegyző okmánytárában tartatnak fenn.

Sürgős esetekben, mig a helyettesités fölött intézkedés tétetik, a kir. jegyző okmánytárában fenntartott okmányokból, a helybeli járásbiró vagy helyettese adhat ki hiteles kiadványokat és vehet föl jegyzői okmányokat.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 45. Pest, 1870. november 8.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A buda-pesti kereskedelmi és iparkamara emlékirata

„a kir. jegyzőkről és a jegyzői díjakról" szóló törvényjavaslatok tárgyában. *)

Folyó 1870. évi szept. 17-én 2564. sz. a. kelt magas rendeletével méltóztatott Excellenciád a tiszteletteljesen alólirt kamarát fölszólitani, hogy a közjegyzői intézmény behozatala és a jegyzői illetékekre vonatkozó törvényjavaslat fölött véleményt adjon.

Mielőtt a kamara ezen feladatának megoldásához fogna, kötelességének tartja, Nagyméltóságodnak azon elhatározásáért, hogy hazánk jogszolgáltatását czélszerüen szervezett közjegyzőség behozatala által államunkhoz méltó álláspontra emelje, továbbá ezen czél elérésére a kamarának oly szabadelvüleg nyujtott lehetőségért, hogy erre vonatkozó nézetét nyilvánithassa, — mélyen érzett háláját kifejezni.

A kamara nem tartá magát hivatottnak arra, hogy a rendszeresség-, beosztás- és szövegezésre, az idegen törvényhozásokhoz való viszonyra, valamint arra nézve, valjon a javaslat helyesen beillesztetett-e törvényhozásunk fejlődési menetébe, szóval oly mozzanatokra nézve, melyek jogi szakképzettséget tételeznek föl, — véleményt adjon, de igenis arra nézve:

I. valjon a közjegyzői intézmény behozatala szükséges-e a kereskedelmi forgalomra nézve, és

II. valjon a velünk közlött javaslat megfelel-e hazánk tényleges kereskedelmi és gazdászati viszonyainak.

Az I. pontra nézve.

Általánosan ismeretes és nyert tapasztalatokon nyugvó tény, hogy az Európa legfőbb cultur-államaiban kedvező eredménynyel behozott közjegyzői intézmény nemcsak alkalmas emeltyüje az igazságszolgáltatás előmozditásának, hanem, hogy az jelenleg, midőn az államok a soknemü közlekedési eszközök által mindinkább közelebb hozatnak egymáshoz, és a kereskedelem mindenütt új lendületet nyer, egyszersmind a kereskedelem érdekében fölötte szükséges.

Az ujkor találmányai, melyek a közlekedési eszközöket rendkivüli módon előmozditották, azt eredményezték, hogy térbeli távolság alig képez már akadályt az élénk üzleti forgalomra nézve. A nemzetek közelebb jutottak egymáshoz, és a nemzetközi forgalom növekvő könnyebbülése folyton-folyvást kivánatosabbá és szükségesebbé teszi, hogy az egymással szoros üzleti viszonyokban álló népek és államok jogi intézményei hasonlóak legyenek.

Magyarország nem léphetne föl, mint az európai népcsalád egyenjogositott tagja az ipar és kereskedelmi forgalom nagyfontosságu mezején, ha lakosai nélkülöznék a legfontosabb — a müvelt Európa minden törvényszékei előtt kiváló bizonyitó erővel felruházott — bizonyitékokat, vagyis a közjegyzői okmányokat. A nemzetközi üzletforgalomban ily közokmányok nélkülözhetlenek. Elismertetett ezen tény már akkor, midőn az Ausztria és Francziaország közt a két állam consulainak kölcsönös előjogai és hatásköre fölötti államszerződés 1866. évi decz. 11-én létrejött, melynek 9-ik czikkében kimondatott, hogy az ezen consulok előtt az idegen államban kötött szerződéseknek ugyanazon hatály és érvény tulajdonitandó, mintha azok az illetékes nyilvános közegek előtt (devant les officiers publics) köttettek volna.

A két pesti kereskedelmi testület már 1866. évben egy emlékiratot intézett a képviselőházhoz, melyben a közjegyzőség ujbóli behozatala sürgettetik. Az erre vonatkozó passus igy hangzik:

„Minden czélszerü intézmény más országokban is fölkelti annak szükségét. A közjegyzők intézménye majdnem egész Európában fenáll, és ha annak behozatalát makacsul elleneznők, ez csak forgalmi fejlődésünk, és csak azon vélemény rovására történhetnék, melylyel a müvelt külföld culturhaladási intézményeink iránt viseltetik, mely velünk való üzleti összeköttetéseit ezekhez alkalmazza."

Ezen nézetet teljes kiterjedésében magáévá tette a buda-pesti kereskedelmi és iparkamra is 1866. jun. 30-án tartott ülésében, különösen hangsulyozván azt: „hogy a forgalmi élet mai fejlettségében ezen intézményt többé nem nélkülözheti."

Az 1848-ik év óta Magyarország *a közgazdaság terén* oly haladást tett, melyet állam valaha ily rövid idő alatt csak tehetett. A létezett urbéri kapcsolatnak és az ebből folyó jogok, járandóságok és kötelezettségek megszüntetése, az iparszabadság behozatala, az uzsora törvények eltörlése, végre egy a szabad kereskedelmet előkészitő vámpolitika a termelő erők majdnem teljes emancipacióját eredményezték. Valamely nép termelő erőinek további fejlődése és virágzása, azonban igazságszolgáltatásának szükségleteihez mért reformja- és szervezésétől függ.

Ennek ellenében *polgári jogszolgáltatás mezején*, ugyszólván mi haladással sem találkozunk. A jogbiztonság hiánya, a polgári perek szaporodása, a törvényszékek tulságos elfoglaltsága mindennemü teendőkkel, a lassuság a perek eldöntésénél, melyek vitele amugyis sok költséggel össze van kötve, mind oly mozzanatok, melyek nemcsak a termelő erők fejlődésére és virágzására, hanem a hitelre is zsibbasztólag hatnak.

*) Közöljük a kereskedelmi kamarának ezen emlékiratát egész terjedelmében, hogy a hazai jogászközönség és a törvényhozás a kereskedelmi nézpontok iránt is kellő tájékozást nyerjen. Szerk.

A dolgok ily állása mellett a törvényhozás légfőbb feladata a jogszolgáltatás érdekében más müvelt államokban a legfényesebb sikerrel felhasznált minden eszközt a személy- és vagyoni hitel szilárditására alkalmazásba hozni; s hogy erre nézve a közjegyzőség intézménye kiváló tényezőül szolgál, véleményünk szerint nem szorul további bizonyitásra.

Áttérünk már most a II-ik pontra.

Valjon a velünk közlött javaslat részleteiben megfelel-e hazánk kereskedelmi és közgazdasági viszonyainak?

A javaslat részletes intézkedéseit illetőleg, van szerencsénk álláspontunkból a következőket megjegyezni:

A 26. §. 1. számához.

A reál-hitel kétségtelenül az állam közgadasági és pénzügyi regeneratiójának sarkpontjává vált. Mert mi lehet jótékonyabb hatással reá, mint egy helyesen berendezett, és jól vezetett telekkönyv, és ki vonhatja kétségbe az állam azon jogát, használatának föltételeit megszabni.

Ha Bajorország jelzálogi intézményének, — mely közelismerés szerint jelesen van berendezve — és a reál-hitel védelmére általában a jegyzői kényszert behozta, mennél több oka van akkor a magyar törvényhozásnak, hogy azt telekkönyvi rendszerünk és ennélfogva a reál-hitel védelmére életbeléptesse. Ezen rendszabály a telekkönyvekhezi bizalmat megszilárditaná, és azért a 26. §. 1. számában foglalt rendelkezésnél tovább megyünk, és azt inditványozzuk, hogy valamely ingatlan tárgy iránti dologbani jog csak közjegyzői okmány alapján legyen a telekkönyvbe bekebelezhető, természetesen kivételével azon okmányoknak, melyek valamely közhatóság által állitattak ki.

Ezen intézkedés nemcsak az ily ügyleteknél szükséges jogbiztonság által magában véve, hanem különösen a nyilvános könyvek lehető legnagyobb hitelességének megállapitására való tekintet által is igazoltatnék; mivel az, ugy az aláirások valódisága, a keltezés helyességére, mint különösen arra nézve is garantiát nyujtandana, hogy az illető okmány a *kibocsátók igaz akaratának kifejezését* tartalmazza, és a *törvényes szabványok* tekintetbe vételével kiállittatott.

A 26. §. 3. számához.

Ezen kikezdés szabatosabban és ekkép volna szövegezendő, illetőleg kiegészitendő:

„Házastársak között kötött adás-vevési, csere, életjáradéki és kölcsönszerződések és adósság-elvállalások.“

Házasfelek közti szerződéseknél átalában, tehát nem egyedül kölcsön adós-levelek kibocsátásánál és adósság-elvállalásoknál könnyebben jöhetnek létre harmadik személyek (p. u. hitelezők) kijátszására és kárára szinleges ügyletek, sőt csalások, minek folytán igazoltnak véljük az érintett §. 3. szám alatti pont kiterjesztését a felsorolt és a házastársak közt kötendő szerződésekre is.

A 28. §-hoz.

A közjegyzők feladatával és állásával kétségtelenül össze nem fér *magán okmányok szerkesztésének megengedése*, és azért csak helyeselhetjük a 28. §-ban foglalt azon határozatot, hogy a jegyzőknek magánokiratok felvétele megtiltatik; mert valamint egyrészről magán okmányok szerkesztése már magában véve a közjegyzőség fogalmával ellenkezik, ugy másrészről köztudomásu és Magyarországban szerzett tapasztalatok folytán bebizonyitott tény, hogy a volt cs. k. jegyzők közjegyzői okmányokat csakis a felek világos és határozott kivánatára vettek fel.

A 35. §-hoz.

Egyike a legalkalmatlanabb és a feleknek költséget okozó alakiság: a tanuk meghivása. Ezt felismerték a javaslat szerkesztői is, azon elvet állitván fel, hogy okmányok felvételénél rendszerint tanuk jelenléte nem szükséges. Oly okmányoknál, melyekre nézve a törvény tanuk jelenlétét követeli, vagy a felek egyike azok meghivását kivánja, annyiban lehetne könnyiteni, hogy *a jegyzők segédei* is tanukul hivathatnának. A jegyző által megkeresett, vagy dij mellett alkalmazott tanuk rendszerint alkalmasaknak tartatnak, noha azok az előre való megalkuvás által egyes esetekben könnyen indittathatnak arra, hogy a tanuskodástóli kizárás okát elhallgassák. Miért nem lehetnének tanuk az emlitett segédek, kiknek speciális képességéről a jegyző sokkal könnyebben szerezhet magának tudomást, ép oly jól, sőt még jobban, mint idegenek?

A VI. fejezethez.

Szabatosan szerkesztvék a fejezet határozatai, melyeknek gyakorlati hasznavehetősége a legrövidebb idő alatt be fog bizonyulni. Fölötte czélszerünek tartjuk azon rendelkezést, hogy a jegyző *hivatalból* köteles az okmányt, melyben a bekebelezendő jog amugy is pontosan van kijelölve, a telekkönyvi hivatallal kérvény nélkül csak jegyzék mellett bejegyzés czéljából átküldeni és egyuttal a bekebelezési végzés tervezetét előterjeszteni.

Ez által a felekre nézve a költségek kevesbitetnének és a telekkönyvi kezelés is jelentékenyen egyszerüsitetik, mely körülmény a telekkönyvi ügyek gyors elintézését eredményezendi.

A 69. §-hoz.

Ezen §-ban foglalt azon intézkedést, hogy a közjegyzői okmányok bizonyos feltételek alatt egyszersmind *végrehajtható okmányok*, csak örömmel üdvözölhetjük; miután a végrehajthatóság egyik folyománya a hitelességnek és egyszersmind egy további átalánosan elismert jogszükségletet kielégitend.

A közjegyzői okmányok végrehajthatóságának jótékony befolyása a hitel emelésére és szilárditására fényesen bizonyult be ott, hol ezen intézmény létesittetett és nem ismerünk államot, hol ezen okmányok végrehajthatósága egyszer behozva, ismét megszüntetetett volna. E körülmény legjobb védője ezen okmányok végrehajthatóságának.

Ily erejü okmányok behozatala által tehát mind telekkönyvi intézményünk, mely a reál-hitel nélkülözhetlen alapja, meg fog erősbülni, mind a személyes hitel jelentékenyen emelkedni, minek folytán a beruházást kereső tőkének nagy százaléka hátat fordithand a sokszorta veszélyes üzérpapiroknak és a productiv munka támogatásához járuland.

A VIII. fejezethez.

Ha e fejezetnél tovább időzünk, mint az előbbieknél és azt behatóbban tárgyaljuk: szolgáljon okul azon körülmény, hogy a jegyzőnek épen e fejezetben törvényesen szabályozandó némely teendői, mint:

másolatok láttamozása,
aláirások hitelesitése,
okmányok bemutatási időpontjának bizonylása,
nyilatkozatok tudatása,
váltó-óvások, és
tények tanusitása

közelről érintik a kereskedelmi és forgalmi viszonyokat és épen azért kivánatosnak látszik, hogy a törvényes intézkedések olyanok legyenek, hogy a tanusitás egyrészt ünnepélyességéből ki ne vetköztessék, és az e tekintetben okvetlenül szükséges alakiságok megs

tartassanak, másrészt azonban a feleknek, kiknek nagyobb része ily alkalmakkor mégis a kereskedői és iparosztályhoz tartozik, — a jegyzői tanusitványok használata a hitelesség csorbulása nélkül megkönnyittessék.

A 82. §. utolsó kikezdéséhez.

Ohajtandó és czélszerü lenne a javaslatba fölvett azon határozatot, hogy „az ellenfél által netalán adott válasz csak akkor vétethetik fel a tanusitványba, ha azt ezen fél kivánja, vagy világosan megengedi, és beleegyezését a tanusitványról felveendő jegyzőkönyvben aláirása által bizonyitja", akkép módositani, hogy a fél válasza akkor is tanusitványozandó, ha a jegyzőkönyvet nem is irta alá. Ennek megengedése annál kevésbé veszélyes, miután a félnek mindig szabadságában áll a jegyzőkönyvet aláirnia, és miután váltó-óvásoknál is régtől fogva tanusittatik válasza annak, ki ellen az óvás felvétetik a nélkül, hogy beleegyezése szükségeltetnék. — A válasz a megkereső félre nézve többnyire fontos érdekü, mert az egyedül képes a nem teljesités tényét megállapitani.

A 84. §-hoz.

Az okmánynak az ellenfél kezeihez való juttatása a biroság utján sokkal lassubb, semhogy a kereskedelmi forgalom mai igényeinek, melynek gőzerő és távirda állanak rendelkezésére, eleget tehetne. A postaintézmény jelenlegi tökélye mellett a posta utján való kézbesités és föladási vevény általi igazolás, mely váltóóvásoknál is elégségesnek tartatik, meg volna engedendő és gyorsaság, olcsóság és kénytelenség tekintetéből minden egyébb kézbesitési mód helyett ez lenne alkalmazandó. Csak midőn ismeretlen tartózkodás miatt a kézbesitést gondnok kezeihez kellene eszközölni, volna a biroság igénybe veendő.

A 85. §-hoz.

Azon intézkedés, hogy a megkereső féllel minden esetben, midőn az valakivel nyilatkozatot közölni kiván, jegyzőkönyv vétessék fel, nem felel meg a forgalom igényeinek.

A kereskedelmi forgalomban sokszor előfordul, hogy mindkét fél ugyanazon helyen nem tartózkodik, és ennélfogva a megkereső félnek, hogy a jegyzőhez juthasson, helyváltoztatást kellene tennie. Ez által az eljárás nehezittetik, a nyilatkozatok tudatása feletti óvás elnyerése megdrágittatik, lassittatik vagy lehetetlenné tétetik. Ezen baj orvoslására ajánljuk, hogy nyilatkozatok tudatása levélbeli megkeresés folytán vagy oly távirat alapján, melyen a megkereső fél aláirása a távirat feladásakor már hitelesitve volt, eszközöltethessék. Ily esetekben a levél vagy a távirat pótolná a jegyzőkönyvet.

A 86. §-hoz.

A váltó-óvás alakiságainak kiterjesztése rendeletre szóló kereskedelmi papirokra: mint utalványok és kötelező jegyekre stb., melyek kereskedők által pénzbeli szolgáltatások vagy helyettesithető javak avagy értékpapirok bizonyos mennyiségének szolgáltatása iránt bocsátatnak ki, — fölötte sürgössé vált a forgalom szükségletei folytán, kivált mióta azok a forgalom jótékony közvetitőivé és a kereskedői hitel hatalmas emeltyüivé alakultak át, és mióta ily papirok átruházhatása és továbbadhatása kereskedelmi szokások által (Handelsusancen) elismertetett.

Habár fájdalom ezen értékpapirokra és átruházásuk módjára vonatkozó jogelvek kereskedelmi törvényeinkben megállapitva nincsenek, oly kereskedelmi papirok, melyek nem váltók, a kereskedelmi forgalomban mégis előfordulnak, és a hátiratolás a birtoknak igazolása tekintetében szokásilag a váltókkal egy sorba helyeztetnek. E szerint gyakran be fog állani azon eset, hogy a jegyző kereskedői utalványoknak, és már kereskedői papiroknak, melyek, mint mondottuk, nem váltók, — óvatolására megkerestetik.

A jegyzőnek tehát ily alkalommal azon esetre, ha a 86. §. szövegezése az általunk alább inditványozott értelemben nem módosittatik, a 81—85. §§. értelmében kell eljárnia, és mindazon formalitásokat szem előtt tartania, melyek a kötelezettségek teljesitésére való jegyzői felszólitásra nézve egyátalában elő vannak szabva, és pedig: a megkereső féllel jegyzőkönyvet kell fölvennie, és azon gyakran előforduló esetben, ha hogy az ellenfél föl nem található, távol van, vagy ismeretlen tartózkodásu, vagy a jegyzőt maga elé nem bocsátja, az okmánynak törvényszék utján való kézbesitését kell eszközölnie.

Ezen körülményességek a kereskedelmi forgalomban, hol a szükségletek lehető leggyorsabb kielégitése igényeltetik, annyiban nyomasztóbbak, a mennyiben ily okmányok megszerzését lényegesen nehezitik, lassitják és megdrágitják, mig a váltó birtokosa az ugyan azon czélra és *teljesen azonos tényről kiállitott óvás-levelet* sokkal gyorsabban és olcsóbban nyerheti el.

A kereskedelem ebbeli követelményén az által lehetne segiteni, hogy a fenn érintett kereskedői papirokra nézve a váltótörvénynek a váltó-óvásokra vonatkozó szabványai alkalmaztassanak, és a 86. §. annak megfelelőleg módosittassék.

A 89. §-hoz.

A forgalom szükséglete követeli, hogy a közönségnek azon lehetőség nyujtassék, miszerint oly tényekről, melyek jogi következményeket vonhatnak maguk után, és melyek az érzékek által észrevehetők, bizonyitékokat szerezhessen.

Noha a 89. §. azon elvet tartalmazza, hogy a jegyző fel van jogositva *minden tényről*, mely jelenlétében történt, melyet ennélfogva érzékei által észrevehet, okmányt is kiállitani; mégis czélszerü volna néhány esetet, — mint: tanusitványokat részvény-társulatok közgyülési határozatairól, kisorsolásokról, ajánlatok tárgyalásáról, leltározásról, becslésekről, peres ügyeken kivüli eladásokról, könnyebb tájékozhatás czéljából példaképen elősorolni, miután lehetetlen, előre taxative meghatározni azon tényeket, melyekből jogi következmények keletkezhetnek.

A X. fejezethez.

Nem szorul ugyanis bizonyitásra az, hogy a közjegyzőség intézménye más államokban szerzett tapasztalások folytán csak a maga tisztaságában és függetlenségében birhat életképességgel és épen azért nem helyeselhetjük azon rendelkezést, mely szerint a végrehajtási árverezés a jegyzőhez utasittatik (101. §.); mert ezáltal jelentékenyen csorbittatik a jegyzőség természetéből eredő megkeresésnek, (rogatio) vagyis a fél szabad választásának elve, továbbá a jegyző népszerüsége, kinek pedig bizalmi férfiu gyanánt kell szerepelnie, jelentékenyen csorbittatik; de nem helyeselhetjük még a javaslat azon határozatait sem, melyek szerint a jegyzők a birságok által bizonyos ügyekben biztosokul alkalmaztathatnak, (156. §.) és pedig a következő okokból:

1. A jegyzőség *külön, önálló* jogi intézmény, mely a birságok *mellett* fenáll, és azért ezeknek alá nem rendelhető, ha el akarjuk érni a kitüzött czélt, hogy t. i. a jegyzők a nép részrehajlatlan tanácsadói, önkénytes cselekvények részrehajlatlan szerkesztői legyenek. Ily ügyekkel való megbizatásuk szüksége jövőben ugyis el fog esni, mikor más államok példájára a biró

ságok mellé rendes végrehajtó-közegek alkalmaztatni fognak.

2. Nagyon kivánatos, hogy a jegyzők hivatási teendőikben oly szükséges önállósága birói kiküldések által ne csorbittassék és hátráltassék; hogy *fő- és tulajdonképeni feladatuknak* — miszerint folyton a felek rendelkezésére álljanak, — eleget tehessenek.

184. §-hoz.

Attól tartunk, miszerint azon esetre, ha az eddigi váltójegyzők a váltó-óvás felvételérei jogositványtól megfosztatnak, a kinevezendő közjegyzők az óvásfelvétel körüli teendőket — tekintve a fővárosi váltó-üzlet kiterjedettségét, a váltó-óvások nagy számát, — megbirni nem fogják; mert az üzleti közönség többnyire csak az utolsó órákban fordul a jegyzőhez a váltó megovatolása végett.

Czélszerünek, söt szükségesnek látjuk, hogy a kir. jegyzők hatásköre a váltó-óvások felvételére is kiterjedjen, de e mellett az eddigi váltó-jegyzők óvás kiviteli jogosultsága is épségben fentartassék.

* * *

A jegyzői dijszabályzatra nézve csak azon átalános észrevételt bátorkodunk tenni: miszerint az, a menynyire lehet egyenlővé tétessék azon közjegyzői dijszabályzattal, melyet az osztrák igazságügyér a birodalmi tanácsnak tárgyalás végett előterjesztett, és hogy a százalékban számitandó dijak helyett számszerüleg meghatározandó dijak állapittassanak meg.

A javaslatnak a jegyzői illetékekre vonatkozó IX. fejezetéhez.

A 42. §-hoz.

Ha a törvényhozás a jegyzőséget egy rendezett jogszolgáltatás hasznos, söt szükséges tényezőjének elismeri, és annak felvirágzását kivánja, azon is kell lennie, hogy az minél nagyobb mértékben igénybe vétethessék. Oly eszközök is volnának tehát alkalmazandók, melyek az intézmény használatából eredő közvetlen előnyökön kivül még közvetett vonzerőt is gyakorolnak a felekre.

Ily eszköz volna kétségtelenül a bélyegilletékeknek jegyzői okmányoknál való leszállitása, tehát nemcsak azon illetékeknek, melyek a 42. §. 1—4. sz. a. elő vannak sorolva.

Az okmányok végrehajthatósága még magában véve nem elegendő arra, hogy az okmányok szerkesztése a jegyzők kezébe át menjen; mert az okmányok végrehajthatósága olyan előny, mely csak hosszabb idő mulva, és az üzlet megkötésénél a felek által soha fel nem tételezett esetben áll be, hogy a jogokat birói kényszerrel kellend érvényesiteni, mig az illetékek részbeni elengedése minden esetre már meglevő, kézzelfogható és igen örvendetes előnynek tünik föl a felekre nézve, mely a végrehajthatóságnak csak később beálló, talán soha érvényre nem jutó hasznát könnyen elfelejteti a felekkel.

Ha tehát e tekintetben könnyitések életbeléptetnének, és a jogszolgáltatás érdekében kivánatos jegyzői okmányok kiállitása az által elömozdittatnék, hogy az utóbbiak után kisebb bélyegilletékek járnának, mint magán-okmányok után, akkor az okmány-kiállitás bizonyosan összpontosulna a jegyzők kezében.

A forgalom érdekében nyujtandó ily könnyités az államnak is két irányban nagy hasznot hajtana, mert

1 ör: Jelentékenyen csökkennének a perek száma, a mégis előfordulók pedig sokkal gyorsabban intéztetnének és döntetnének el, mi által a fogalmazói és irodai személyzet száma is kevesbitethetnék.

2-or: A jogügyletek megkötésénél gyakran előforduló a magas illetékek kijátszását czélzó tények elhallgatása és elferditésének eleje vétetnék, és az ezen ügyletek után járó bélyeg-illetékek sokkal biztosabban és bövebben fognának az állam pénztárába befolyni, ugy, hogy az egyes illetékek leszállitása által támadt hiány sokszorosan pótoltatnék.

Ezen a jegyzői okmányok után fizetendő bélyegilletékek leszállitása mellett felhozott érvek még más az üzletforgalom elömozditásából származtatott érvek által is támogattatnak, melyek sok állam törvényhozását arra birták, hogy a váltók és más rendeletre szóló papirok utáni illetékeket a kereskedelmi forgalom érdekében oly jelentékenyen leszállitsák.

Teljesen időszerü és jogos volna tehát, a jegyzői okmányok utáni illetékeket (az illeték-törvény II. és III. skáláját) felényire leszállitani, és a jegyzők hitelesitett kiadmányait föltétlenül illetékmenteseknek nyilvánitani.

A midőn a tiszteletteljesen alólirt kamara azon reményben van, hogy Nagyméltóságod a kamara ezen nyilt és őszinte észrevételeiben Excellentiád iránti magas tiszteletének és a kor szinvonalán álló jogreformok utáni ohajának bizonyitékát szemlélendi egyuttal azon kérelemmel bátorkodik Nagyméltóságod elé járulni: kegyeskedjék az általa a kereskedelem és forgalom érdekében tett inditványokat tekintetbe venni.

Dr. SZVETENAY MIKLÓS, titkár. KOCHMEISTER FRIGYES, elnök.

A halálbüntetés jogosságának kérdéséhez.

(Vége.)

A halálbüntetés jogosságának igazolására dr. *Bróde Lipót* ur által felhozott azon érvre kivánok még fentebb előadott nézeteim kapcsában némi megjegyzéseket koczkáztatni: mely szerint t. i., ha az államnak halállal büntetni joga nincsen, — akkor szabadság-büntetéseket sem alkalmazhat jogosan, — mert a személyes szabadság joga sem lön egyesek által az államnak lekötve, — ép oly kevéssé, mint az élethezi jog.

Én átalánosságban elismerem, hogy az államnak joga van a közbiztonlét fentartása czéljából egyes tagjai ellen oly büntetéseket alkalmazni, melyek adott időben az államtagok jogi s erkölcsi meggyözödése, s átalában a közmüveltségi állapot szerint *jogosaknak* ismertetnek el.

Tagadhatatlan ugyanis, hogy minden büntetés jogfosztással jár, s az egyéni jogok korlátozása vagy megsemmisitéséből áll; — mert hiszen különben a bünhödő annak kellemetlen hatását nem is érezné, s igy az reá nézve *roszat* nem is képezne. — Testi büntetéseknél — az egyéni sértetlenség, — börtönbüntetésnél az egyéni szabadság, — s végre a halálbüntetésnél az élethezi legfőbb jog szenved sérelmet.

Téves tehát azon okoskodás; hogy mivel e vagy ama büntetésmód az egyén jogaiba ütközik, — melyeknél többet *állitólag*, az állam, mint az egyének összességének személyesitője sem gyakorolhat, — annálfogva már jogtalan, és az állam részéről jogosan nem is alkalmazható; — mert akkor az államnak egyszerüen mindennemü büntetésmódhozi jogról le kellene mondania, — mit azonban majd talán csak akkor tehetend, ha a közbiztonlét fentartása szempontjából büntetésre többé egyátalán szükséges nem leend.

Az egyes büntetésmódoknak jogossága, — s igy az államnak részéröli alkalmazhatósága, — mi azonban az alkalmazás *szükségességét* nem mindig involválja, — kizárólag a jogi ismeretek — a tudomány és az átalános közmüveltségi helyzet szerint birálandó meg, — és csakis az ismeretkör tényleges terjedelme, a müveltség fokozata képezheti annak egyedüli criteriumát.

Jogi tudományunk jelen állásában — mint fentebb bövebben kifejtettem — eddigelé még csak oda jutottunk el, hogy a halálbüntetésnek alkalmazását jogtalannak vagyunk képesek kimondani. — A szabadságbüntetésekre nézve a tudomány eddigelé oly átalánosan elismert elvet még föl nem állithatott, mely szerint azoknak állami alkalmazása jogszerütlennek kimondható lenne. — Ez a jelenlegi tényállás.

E körülményből azonban apodictice még nem akarom következtetni: hogy a szabadság-büntetés tehát egyszer mindenkorra jogosult; — mert az emberiség folytonos haladásával és az ismeretkör további kiterjedésével bekövetkezhet még egy oly boldog időszak is, melyben a szabadság-büntetés jogszerütlensége is kimondatni fog, —és helyette tán egészen más, — általunk eddig nem ismert, — jelenben el sem képzelhető, — még inkább és közvetlenebbül a lélekre ható büntetésmódok fognak — mint egyedül jogosak — alkalmazásba vétetni.

Az itt előadott megjegyzéseimmel — ugyhiszem — kimutattam: mennyire téves felfogás az: mely a halálbüntetési jogosságát azzal törekszik negative bizonyitani, hogy hiszen akkor a szabadság-büntetés alkalmazása is jogtalan, mert az is az egyéni jogok egyikét, — az oly drága szabadsági jogot sérti meg.

Egyébiránt, hogy a halálbüntetés jogtalanságának elméletében az ujabban fölismert igazság meggyőző ereje rejlik, — és hogy ezen ujabb ismeret irány az eddiginél, — korlátoltabb látkörü öseinktől reánk maradottnál, mennyivel helyesebb; — mutatja azon elvitázhatlan körülmény: hogy az abolitionisták száma világszerte napról-napra szaporodik, — több államban a büntetésnek ezen neme már eltöröltetett, — és minden müveltebb országban eddig is csak, mint reánk maradott oly rosz tüzetik, melynek mielőbbi mellőzése immár közohajtás.

Mert tagadhatlan, miként az igazság felismerése szellemi lényünkre oly vonzerőt gyakorol, hogy az uj tannak hivei egyre szaporodnak, és — mint jogászgyülésünk is nagyban mutatta — a réginek álláspontját jobbára a multnak elméletein nevelkedett, vagy azokon csüngő párthivek védik.

Kétségünk ezeknélfogva nem lehet többé a fölött: hogy a halálbüntetés jogtalanságának átalános elismerése immár csak az idő kérdése.

Ha az eddigiekben előadottak által a halálbüntetés geneticus fejlődését kellőleg megvilágitottnak, — és annak jogtalanságát begyőzöttnek tekintjük, — mint azt magam tekintem is — akkor legalább is fölöslegessé vált annak még ez idő szerinti czélszerüsége, szükségessége — s ennélfogva mellőzhetlensége fölött szót váltani; — mert mi többé nem *jogos*, azt a jogállam meg nem türheti, — a nélkül: hogy alapjaiban meg ne rendüljön. — Különben is a czélszerüség és szükségesség kérdése a szakosztályban oly alaposan és meggyőzőleg lett megvitatva — és ez oldalról is az eltörlés *lehetősége* kimutatva, — hogy azt e helyütt — bár tán nehány más érvet is csatolhatnék elvtársaim által felhozottakhoz — *a lényeget képező* jogossági főkérdés megvilágitása után bátran mellőzhetőnek tartom, — hacsak utóbb — a közvélemény biztosabb tájékozásához, e részben is hozzájárulandó — azokat közzétenni czélirányosnak nem látandom.

Mint a haladás zászlaját kelet felé vivő alkotmányos jogi állam polgárai azért méltán szivünkből örvendhetünk érdemdus alelnökünk által a szakosztályban tett azon határozott kijelentésnek: miszerint az igazságügyminiszteriumban tárgyalásra s előterjesztésre készen levő uj büntető-codexünk sem ismeri többé a halálbüntetést, s igy a regnicoláris deputatio által 1844-ki javaslatában lege ferenda-képen legelőször letett nagy elv alkotmányos második igazságügyminiszterünkben is fölkent bajnokára talált, — mig bölcs hazánkfiát — volt első igazságügyminiszterünket — ama korszerüsége által kitünő javaslat atyjának tekinthetjük.

Nem kétkedhetünk tehát többé a fölött: hogy a felismert igazság — a valódi jogosság hatalma — hazánkban — a civilisatio e védbástyájában — is győzend a régi szokás, — az elavuló félben levő jogfogalmakon, — és teljesitve lesz immár nálunk is a humanismus századának ezen mind hangosabban nyilatkozó követelménye; — s ha elleneseink mondhatják is, hogy mellettük szól *a mult*, — ugy mi bátran válaszolhatjuk: de miénk már a közeli jövő!

Végezetül kijelenteni kivántam: hogy ha a halálbüntetés ez idő szerinti jogtalanságának bebizonyitására általam fentebb előadottak senkit sem is győznének meg állitásom helyességéről, — fentebbi nézeteimnek közzétételét czélt tévesztettnek még sem tartom — az esetben: ha nyilvánosság elé bocsátásuk által eme fontos kérdésben további beható eszmecserére, vagy alapos megczáfoltatásra nyujtok alkalmat, — és magam leszek első, ki, — ha nézeteimnek helytelensége alaposan s meggyőzőleg kimutattatnék, — a legkevésbbé idegenkedném, s szégyennek egyátalán nem tartanám: mutare consilium in melius.

KOVÁCSFI ÁGOSTON,
tszéki ülnök.

A magánjogi igények törvényesitése a fenyitő eljárásban.

A magánjogi igények, a fenyitő eljárásban kétségkivül igen fontos, igen jelentékeny szereppel birnak. A büntetésre méltó cselekvény megfenyitése az állam kötelessége, mely létének alapfeltételeit ilyképen megsértő felek irányában kötelességét gyakorolja, — de van ezenkivül az államnak e részben az egyes polgárok irányában is kötelezettsége, hogy t. i. a vagyonában bünügyi cselekvény által sérelmet szenvedett félnek, a tettes ellen lehető biztos és könnyü uton kártalanitás nyujtassék.

Az egyes polgár, kinek gyakran igen becses vagyona lett a büntény áldozata, saját egyéni szempontjából, a bünös megfenyitése által, igen sovány elégtételben részesül, fő horderejü reá nézve, hogy okozott kára lehetőleg megtérüljön.

És fájdalom, ezen tér az, melyen az a nélkül is igen gyarló bünügyi eljárásunkban, a legkülönbözőbb eljárással, a felsőbb biróságok legeltérőbb határozataival és átalában oly anomaliákkal találkozunk, melyek folytán a felek magánjogi igényeinek érvényesitése igen megnehezittetik, gyakran lehetetlenné tétetik.

Hazánkban uralkodó gyakorlat e részben különféle eljárásokban nyilvánult:

Vannak megyék, melyekben az itéletben — főleg a sommás fenyitő pereknél — a végrehajtás az okozott kár és rabtartási költségekre azonnal elrendeltetik, s végrehajtásával az illető szolgabiró megbizatik, ki is — mindaddig, mig ingatlan nem kerül végrehajtás alá — közigazgatásilag jár el, s legyen a végrehajtás rabtartási s eljárási költségek vagy a magánegyének okozott kár megtéritésére intézve, különbséget e részben nem tesz.

Ez uton legtöbb esetben a káros könnyü szerrel juthatna okozott kárához.

Azonban az államnak kettős hivatása van, s annak egyátalán sem joga, sem czélja nem lehet, hogy a büntető törvényszékileg elitélt egyén, magánvagyonára nézve is ki legyen véve az állam törvényei alól, s az egyes feleknek általa kötelezett kártérités, gyakran nemcsak magának, hanem ártatlan családjának teljes romlásával a fenálló magánjogi törvények mellőzésével. — hogy ugy fejezzem ki magam — statarialiter, — történjék.

Ez az állam czélja nem lehet; s valamint annak kötelessége gondoskodni arról, hogy a káros anyagi elégtételt nyerjen,

ugy másrészről tisztében áll az is, hogy ezen elégtétel a kártevő irányában, annak vagyona ellen, a fenálló törvények korlátai között eszközöltessék.

Minélfogva is ezen eljárást, habár általa a káros kielégitést könnyebben nyer, mint a kártevő ellen nem törvényes és helyes eljárást, egyátalán nem pártolhatjuk.

De még ezen eljárásnál is számos nehézségekre találunk oly esetekben, ha ingóság nemlétében a foglalás ingatlanra vezetendő.

Mert a foglalás minden alaki kellékek nélkül vezettetvén rendszerint, a telekkönyvi törvényszék által a végrehajtási tény bejegyzés s további eljárásra alkalmasnak nem találtatik.

De a felsőbb bíróságok is oly szigoruan megkivánják, e részben is a kellő formák megtartását, hogy a nem illetékes birói végzés alapján elrendelt végrehajtást, — még a rabtartási költségekre nézve is megsemmisitik (semm. sz. határozat 1870. febr. 21. 111. sz. alatt.)

Más törvényszékeknél ismét, a végrehajtás nem rendeltetik el az itéletben; hanem a fél ezért a fenyitő törvényszékhez folyamodik, mely is a végrehajtást elrendeli s ezzel az illetékes bíróságot bizza meg.

Ez mindenesetre sokkal inkább törvényszerü mód, melylyel a fenyitő itélet, a végrehajtásnál, az erre nézve zsinórmértékül szolgáló polgári perrendtartással czélszerüen összeköttethetik.

Végre igen nagy anomalia mutatkozik e tekintetben Erdélyben, hol ma is az osztr. büntető perrendt. van érvényben, melynek 363. §-a szerint, „ha a büntető bíróságnak, a magánjogi igényekre vonatkozó határozata jogerőre emelkedett, mindenik fél föl van jogositva, az elsőfolyamodásu büntető bíróságtól, a határozat jogszerüségének magában az itéletbeni megjegyzését kérni, s az ilyen határozatnak azután azon hatálya van, hogy annak végrehajtása közvetlen a polgári biró előtt kérelmeztethetik.“

Fordult elő azonban oly eset, hogy egy fél által ily alapon kért végrehajtást, az illetékes polgári biró megtagadta, s ezen végzése ellen beadott semmiségi panaszt a semmitőszék azon indoknál fogva vetette el; mert a törvk. rendt. 346. §. szerint a végrehajtás mindig a per birája által lévén elrendelendő, s a törvk. rendt. életbeléptetésére nézve kiadott átmeneti intézkedések I. czikke szerint, — minden ezzel ellenkező törvény vagy szabályrendelet, hatályon kivül tétetett; — e szerint az eljáró bíróság által, a nem általa hozott itélet alapján kért végrehajtás elrendelése helyesen tagadtatott meg. (Semm. széki határozat 1870. okt. 7-ről 9925. sz. alatt.)

És igy ki van téve az illető, hogy a fenyitő biró ismét azon alapon, hogy ő csak a büntető perrendtartás rendelvényeit követheti, a végrehajtásért hozzá folyamodó felet, a felnivott 363. §. alapján utasitja el.

Ily anomaliák, ily nehézségek fejlődnek az aziránti biztos törvény hiánya folytán, melylyel a magánjogi igények mikénti érvényesitése — mindkét fél érdekeire tekintettel, kellőleg szabályoztatnék.

Tekintve ezen igények fontosságát, s tekintve különösen azt is, hogy a vidéken történt ló és marha tolvajlások, melyek ott leggyakoriabban fordulnak elő, főleg a szegényebb osztályu földmivest, kinek gyakran az elidegenitett marhából áll, csekély gazdaságának egész felszerelvénye, — sujtják; s igy az állam azon kötelezettségének teljesitésére, hogy az illető károsnak magánjogi igényei érvényesitésére mód és alkalom nyujtassék, mielőbb kiadandó jogszabály kétszeresen szükségesnek mutatkozik, — tekintve továbbá, hogy a büntetőtörvény és perrendtartás oly nagyszerü munkálat, mely sokoldalról elfoglalt törvényhozásunk számos teendőit tekintve, még csak a jámbor ohajok sorába tartozik, és életbelépte valószinüleg hosszu időt igényel, mely alatt e megoldatlan kérdés bizonytalanságban hagyása folytán az illetőkre nem csekély hátrány és kár származik, igen czélszerü volna, ha az igazságügyminiszterium által, a büntetőjogra nézve előterjesztendő novellák alkalmával e részben is egy javaslat terjesztetnék elő, mely által az ezen érdembeni eljárás is szabályoztatnék, és az egész magyar birodalomra egyenlővé tétetnek.

Ezen jogszabály alkotásánál alapelvül lenne veendő, a magánjogi igények természete:

a magánjogi igények felett ugyanis rendszerint a büntető bíróság itél; — ezek azonban, mégis az egyes felek között magán jogviszonyt képeznek, mely jogviszony kifolyása abban nyilvánul, hogy ezen igényeikre, a felek a büntető eljárástól, függetlenül kiegyezhetnek, továbbá, hogy ezen igények tekintetében, a felek önszemélyükben felebbezési joggal birnak.

Ebből kifolyólag legtermészetesebb, s a törvk. rendt. 346. §-ával is teljesen öszhangban állna azon szabályzat, hogy a végrehajtás a fenyitő bíróság által rendeltetik el, foganatositás iránt azonban a polgári biró keresendő meg, és a végrehajtás a perrendt. ide vonatkozó szabályai szerint eszközlendő, — miáltal a büntetett fél érdekei is kellőleg megóvatnának.

A rabtartási költségek behajtása azonban, melylyel az egyes felek az államnak tartoznak és igy azok a köztartozások jellegével birnak, más tekintet alá jövén, ezekre nézve a végrehajtás a fenyitő törvényszék által hivatalból lenne elrendelendő s foganatositása végett ezáltal kiküldött rendelendő, — szóval itt a végrehajtás elrendelése és foganatositása — bár annak eszközlése körül a polg. perrendt. szabályainak megtartása mellett — a fenyitő bíróságot illetné, — mindaddig mig a végrehajtás ingókra vezettetik, ha azonban ingók nem, vagy a tartozás fedezésére elégtelenek volnának, erről a fenyitő törvényszék által a tiszti (királyi) ügyész értesittetvén, ennek állna tisztében az ingatlanokra vezetendő végrehajtást az illető dologi bíróságnál beadandó végrehajtási kérvény utján a perrendt. szabályai szerint eszközölni.

Ily módon egy néhány szakaszból álló törvény megszüntetné azon sok panaszt és visszaélést, melynek a büntető cselekvény folytán felmerült magánjogi igények szabályozatlan volta, kutforrása volt.

ZLINSZKY IMRE,
semmitőszéki segéd-előadó

Közlemény az angol polg. törvénykezési eljárás köréből.

(Dr. László Zsigmond igazságügyminiszteri titkárnak az igazságügyminiszter urhoz intézett előterjesztéséből.)

Az igazságügyminiszterium kebeléből *Szilágyi* Dezső osztálytanácsos és *László* Zsigmond titkár jártak Angliában a törvénykezés tanulmányozása czéljából; az előbbi a *büntető* eljárást ismertette, (lásd: „Jogt. Közl.“ f. é. 34. sz.) az utóbbinak a *polgári* törvénykezést érdeklő, külön füzetben megjelent közleményét tartalmilag kimeritő kivonatban ez alkalommal adjuk.

A közlemény, mely minthogy az igazságügyminiszterhez intézett előterjesztésből készült — ahhoz van intézve levélformában. Bevezetésében azon szempontot emeli ki, melyet „valamely nagyobbszerü, vagy részleteiben igen elágazó anyag tanulmányozásánál okvetlenül szükségesnek tart, hogy tudnillik a legtágasabb körvonalok s legjellemzőbb irányelvek tétessenek a legbehatóbb vizsgálat tárgyává.“ E szempontot igazolja közlő előtt azon meggyőződése, miszerint „ha Angolhon törvénykezési életéből valami jót elsajátitandi akarnánk, *ezt csakis némely alapelv adoptálása*, nem pedig casuisticus intézmények meghonositása által tehetnők“; hogy továbbá „az angol törvénykezés és közigazgatásnak, habár csak *néhány* fundamentalis sarkkövét kellőkép felismerni hasznosabb, mint járatosnak lenni e tárgyak végtelen tömkelegének egyes részeiben a nélkül, hogy a ki- és bejárást megtalálhatnók.“

Mindenekelőtt Angolhon és a continens államainak törvénykezési élete közt von párhuzamot s mint nagy eltéréseket felemliti: 1) hogy Angliának egyetlenegy rendszeres törvénykönyve sincs; 2) a continentalis államok a birói és végrehajtó hatalom elkülönitésében a legvégső szálakig tekintik az alkotmányos kormányforma biztositékát, mig Anglia e törekvésben sokkal lassubb és óvatosabb; 3) az igazságszolgáltatás sulypontja mindenütt másutt a birói *tisztviselők* organismusában fekszik: Anglia az esküdtszéki intézménynél fogva a biráskodás legfőbb tényezőjét a *polgárokban* birja. „Az igazságszolgáltatás mérlegének — mondja erre vonatkozólag közlő — egyik serlegét a biró, másikat az ügyvéd tartja kezében s dönt az ezen kettős közreműködés által tévedésektől megóvott polgárság.“ Ezen első tekintetre primitiv biráskodás által látja megóvva az anyagi igazságot a perben, holott a continensen az az alaki igazság rovására esik áldozatul; 4) Angliában a törvénykezési rendtartás csak *részben*, egyedül főelveire nézve tétetett a törvényhozó testület tanácskozmányainak tárgyává a részletek megállapitását *bíróságainak*, mint leghivatottabb közegeinek belátására bizta.

Az ezen pontokban érintett mozzanatokat, — ekként fejezi be a párhuzamot — melyeket e helyen csak kijelölni lehet feladatom, s a melyek a continentalis és angol törvénykezési élet fogalmai közt lényeges különbségeket tüntetnek fel, mély és hosszas tanulmányát igénylik annak, a ki az angol törvénykezés szellemét kívánja megismerni.

Már a fenti pontokban adott vázolatból is lehet következtetni, hogy az angol törvénykezésben ép annyi a hiány, mint a mennyi az előny, s hogy hasonlit egy erős alapfalakra fektetett nagy kiterjedésü épülethez, a melynek egyes részei időnként s a szükség szerint rakatván egymás fölé, a czélnak ugyan megfelelnek, de a mely egészben éktelen, s csakis erős alapfalainak köszönheti fenállását.

A közleményt következő sorozatot már azért is, mivel a birósági szervezetnek némi ismertetését foglalja magában, s az angol peres eljárás egyik előnyének t. i. a gyorsaságnak törekszik okát adni — mint a közlemény magvas tartalmát — szószerint adjuk.

„Az angolhoni törvénykezésben elfogadott szóbeliség és közvetlenség azt eredményezvén, hogy az eljárás a magasabb foku bíróságoknál nem sokban különbözik az alsóbb fokuakétól, s azon tudatban, hogy a három legfőbb bíróság (a common law szerint itélő u. n. Superior Courts of Westminster, vagyis a Queens bench, Common Pleas és a Court of Exchequer) eljárása mintául szolgál az alsóbb foku bíróságok praxisának is: legelőször ezen — egyébként is vegyes illetőségü — törvényszékeknél kezdtem meg tanulmányozásomat.

Legyen szabad itt azoknak szervezetéről — mint különös figyelmet érdemlő tárgyról — nehány észrevételt tennem.

A westminsteri három legfőbb bíróság, (melyeket, minthogy felettök még a lordok házának végső appellatorium foruma áll, s illetékességük sem tisztán elkülönzött, helyesen ugyan nem, de rang tekintetéből, minthogy országos centralis törvényszékek, hozzávetőleg mégis a m. kir. Curia két osztályával s a kir. itélő táblával lehet párhuzamba állitani) köztudomás szerint *csak 18 birói tagból áll*, mindegyike a törvényszékeknek egy elnököt s öt birói tagot számlálván.

Ezen oly roppant impopulatióval biró országra nézve, mint a tulajdonképi Anglia (mert Skóczia és Irland külön hasonló törvényszékekkel bir) meseszerüen kicsinynek látszó birói létszám mégis oly tevékenységet fejt ki, *mely a mi fentemlitett három legfőbb törvényszékünk müködésének eredményét alig képzelhető mértékben mulja fölül.*

Mindkét hely tevékenységére nézve ugyanis a legutóbbi hivatalos kimutatásokat vevén alapul, a párhuzam ily arányokat tüntet fel:

a westminsteri 18 biró (eltekintve azon a 136,911 számot meghaladó teendőktől, a melyek nem szorosan vett megbirálást és érdemleges itéletet, hanem csak más nemü, habár birói közreműködést igényelnek) az 1868-ki évben 35,321 ügyet intézett el,

mig a mi semmitő és lf. itélőszékünk, s a pesti kir. tábla 134 birói tag mellett s legnagyobb erőmegfeszitéssel is összesen csak 64,420 ügyet volt képes elintézni, (l. a hivatalos kimutatást 1869. jun. 1—1870. máj. 31-éig).

Vagyis most emlitett három lf. törvényszékünk, biráinak hétszeres száma mellett is kétszer annyi ügyet nem volt képes elvégezni, mint a westminsteri 18 biró.

Ezen első pillanatra hihetetlennek látszó eredmény még meglepőbbé válik, ha meggondoljuk:

1) hogy az emlitett 18 birónak négyféle teendői is vannak, u. m.:

a) társas üléseket tartani (sit. in Banc),

b) London és Middlesex részére majdnem szakadatlanul, a meghatározott Circuit-ek idején pedig az egész királyságban körül utazva, minden grófság részére u. n. „Nisi Prius"-féle, törvényszékeket tartani,

c) a londoni Central Criminal Courtban szükség esetén elnökölni, s végre

d) egyébnemü törvénykezési teendőket végezni, és az eljárásra vonatkozó szükséges szabályokat megalkotni (sit. in chambers),

s ha meggondoljuk,

2) hogy e törvényszekek törvénykezési terminusokat tartván, müködésük — habár a szabályon tulterjed is — nem folytonos, hanem megszakasztott, s végre

3) hogy előttük a szóbeliség és közvetlenségnek minden esetre időveszteséggel járó eljárási módja divatoz.

S e csodásnak látszó eredmény mégis való!

Kulcsa egyrészt magában a birósági szervezetben, másrészt a törvénykezési eljárás némely sajátságos intézkedésében rejlik.

Hogy magyarázatát adhassam, kissé mélyebben kell e két tárgy anyagába nyulnom.

A fentnevezett westminsteri törvényszékek ugyanis collegiális birósági jellegük daczára is társas üléseik (sittings in Banc) mellett tevékenységüknek szaporább és eredménydúsabb menetét annak köszönik, hogy tagjaik a reájuk ruházott commissoriumok alapján külön-külön is tartván törvényszéket, mint egyes birák is működhetnek. Illetőségi körük ezen egyes birói minőségben concurrál társas üléseik competentiájával, s alig nehány nemét a pereknek kivéve, a többiekre nézve szükség esetén maga a bíróság határozhatja meg, ha valjon az elébe terjesztett ügyet bonyolultabb voltánál, vagy a nagy értéknél fogva, melyet képvisel, társas ülésben akarja-e tárgyaltatni, vagy nem?

Innen van, hogy a névszerinti három törvényszék majdnem ugyanannyi törvényszékké ágazik, vagy legalább ágazhatik, a hány a biró.

Tekintve azon jeles qualificatiót, a mely ezen biráktól megkivántatik (s melyről alantabb bővebben szólandok), s a lelkiismeretességet, mely az összes angol törvénykezésben különösen a bizonyitékok kimeritésében praedominál: csakugyan a legnagyobb megnyugvással tehetik s teszik is le a peres felek ügyök eldöntését ily egyes birák kezébe. Mi még hódolunk azon elfogult, gondolkozásmódnak, a mely az igazságos itélet garantiáját a birák számában s a „votizatióban" keresi, holott kissé nyiltabb szemekkel egészen másutt találhatnók fel azt!

Ezen intézmény jó volta iránti meggyőződésemben nem képes engem megrenditeni azon körülmény sem, hogy Angliában épen most szülemlett meg eszméje annak, hogy némely county court-ok (tehát első foku bíróságok) azon esetre, ha illetőségük köre a westminsteri bíróságok illetőségét megközelitővé terjesztetnék, collegiális törvényszékekké alakittassanak át, a minek létrejötte iránt azonban még alapos kételynek van helye.

A westminsteri törvényszékek tagjainak tágas egyes biráskodhatási jogköre tehát az egyik körülmény, mely a fentebbi számokban kifejezett meglepő eredményt megfoghatóvá teszi.

A másik körülmény pedig, illetőleg a többi, magában a törvénykezési eljárásban található fel.

Nem terjeszkedhetem itt ki ennek mindazon, csak Angliában honos és sajátságos intézkedéseire, a melyek a perek röviditését s kevesbitését, sőt rögtöni megszüntetését is lehetségesitik s leginkább a perfolyam egyes esélyeinél alkalmazhatók, hanem csak egyik oly intézkedését emlitem fel, mely minden rendes per természetéhez tartozik.

Az angol civilis perekben való eljárás szabályai szerint ugyanis a kereset, ellenbeszéd, válasz, viszonválasz (declaration, plea, replication, rejoinder, surrejoinder, rebutter, surrebutter etc.) ép ugy, mint nálunk, irásban készülnek ugyan el, de törvényszéken kivül s az ügyvédek magán érintkezésével cseréltetnek ki. — Rendeltetésük sem egészen az, a mi nálunk a periratoké, mert az azokban mondottakra a bíróság előtt csak kivételes esetben történik hivatkozás s czéljuk egyedül az, hogy a mellékes körülmények által néha homályba vetett tulajdonképi vitapont, a jogi kérdés, tisztáztassék, mert a mint ez megtörtént, vagy a perlekedő ügyvédek egyike előtt eléggé megtörténtnek látszik: egy külön perirat, az u. n. „issue" készül, mely a fenforgó jogi kérdést tisztázva állitja a biró szemei elé s csak ez szolgál tulajdonkép básisául a törvényszék szine előtti eljárásnak.

Nagy az előny, mely a törvénykezési eljárás ezen intézkedése által az igazságszolgáltatás gyorsitására nézve eléretik. Mennyivel könnyebben és gyorsabban itélhet a biró, ha nem kell neki a perbeszédeknek többnyire mellékes körülmények feszegetésébe bocsátkozó s ép oly fárasztó, mint meddő előadását végig hallgatnia, s ha figyelmét — az ügyvédeknek a törvényszéki etiquette által rövidre szabott szóbeli előadása után — egyedül az elébe terjesztett vitás jogi kérdés veszi igénybe!

Az angol törvénykezési eljárásnak ezen általános intézkedése adhatja egy másik magyarázatát annak, hogy 18 biró hogyan mérkőzhetik meg évenkint a teendők oly nagy mennyiségével, mint azt a fenti számok mutatják.

Tullépnék előterjesztésem okszerü határain, ha az angol törvénykezési rendtartás egyéb mozzanatait is, a melyek itt még felemlithetők lennének, elősorolnám; eltekintve tehát ezektől, még csak azon körülményt jegyzem itt meg, hogy a törvényszékek ülései rendszerint naponta d. e. 10 órától d. u. 5 óráig tartatnak, a mi természetesen csak a közvetlenség és szóbeliség mellett lehetséges és nem valósitható ott, a hol a birák ülésezésen kivül perek előkészitésével és referálásával is fárasztatnak.“

A birák iránti bizalom és tisztelet nem külsőségekben („mert a külső benyomásra számitott bizar öltözetek daczára is meglehetős pongyolasággal folynak a tárgyalások s különösen az ügyvédi kar néha jelmezével épen nem egyező nonchalance-t tanusit magaviseletében“) nyilatkozik, de az itéletek iránti megnyugvásban. Sokan e bizalmat a „törvény iránti tisztelet“-nek tulajdonitják, vagy a megfejtést igénylő „nép-jellem“ szóval igazolják; közlő szerint azonban az inkább a rendkivül szigoru anyagi törvényektől való félelemből ered. A biró iránti bizalomat előmozditja, 1) hogy kifogástalan qualificatióval bir; 2) a ténykérdések jury által döntetnek el; és 3) a biró tág discretionalis hatalmát igen ritkán gyakorolja. A birák személyes qualificatióját illetőleg a becsületesség és alapos szakértelem az, mi Angliában követeltetik, „soha sem kisérli meg sem hivatlan befolyásolás, sem kárhozatos pártszellem emeltyüit a birói hivatalok betöltésével mozgásba hozni.“ Angliában minden birót a kormány nevez ki; a békebirák kivételével *mind kizárólagosan az ügyvédi karból szemeltetnek ki.* A szóbeliség alkalmazásánál s az ügyvédi kar azon moralis kötelezettségénél fogva, hogy mindig testületileg van jelen a törvényszék tárgyalásainál, a kormány az ügyvédi kar felszinét folyvást szemmel tarthatja; a jelesebbeket a korona ügyvédeinek (Queen, s Counsel) nevezi, mi azonban az ügyvéd állásán mitsem változtat; utóbb ezeknek sorából nehányat „serjeant at law“ ranggal ruház fel. E czimek alkotta cathegoriából történik előforduló alkalommal a birák kinevezése; e mód igen czélszerüen alkalmaztatik Angliában, *hol hierarchicus előléptetés ismeretlen.*

Közlő nem bocsátkozik oly törvénykozési rendtartás ismertetésébe, mely 2800 szabályból áll és sürü nyomatás mellett is 200 lapra terjednék.

Üdvös eredményeket mutat fel a szóbeliség és nyilvánosság; nincs tekintély, mely az utóbbi alól kivánhatná magát; az utóbbi időben maga a koronaörökös, Anglia leendő királya is *nyilvánosan* tanuként lett kihallgatva.

Nevezetes a birák tágas jogköre a per vezetésére nézve, minek hatása csak jótékony lehet, ha tekintetbe veszszük, miszerint a hatalmi visszaélés ellen hathatós jogorvoslatok léteznek. A jury verdict-je ellen nincs helye felebbezésnek, mi által a per huza-vonása ellen gát vettetik; sőt maga a bíróság az alaptalannak mutatkozó felebbezést azonnal visszautasithatja.

Közlő, egy az igazságügyi politika körébe vágó sajátságát az angol törvénykezési életnek következőkép emliti fel:

„Ez azon sajátságos, de helyes gondolkozás, hogy a birói tiszt méltóság, s nem mindennapi értelemben vett hivatal, annál kevésbé kenyérkeresetmód, — s azért a bíróságoknál hierarchicus fokonkénti előléptetés nem is létezik. A gyakorlat szülte e megállapodást, mely törvényileg sanctionálva ugyan nincs, habár lord Brougham ezt is követelte.

Ha fordulnak is elő oly egyes kinevezési esetek, a melyek előléptetésnek vehetők, ezek csak kivételt képeznek a szabály alól, s csak oly szük körre terjednek, hogy *az u. n. carriére-csinálás reményét* e pályán senkiben fel nem ébreszthetik.

Következménye ennek az, hogy csak hivatást érző egyének vállalkoznak a birói pályára, — hogy a birák azon törvényszéknél, melyhez kineveztettek, hosszabb ideig maradván meg, nagyobb ügyességre tesznek szert, s azért jobban töltik be hivatalukat, s végre, hogy ekként elzáratik utja azon proselytáknak, a kik nem azért lépnek a közhivatali pályára, hogy ott hazájuknak szolgáljanak, hanem hogy önmaguk gyarapodjanak, s a kik ezen önző czéljuk hajhászásában társaiknak kezökbe letett érdekeit vagy elhanyagolják, vagy épen üzleti tárgygyá lealacsonyitani nem iszonyodnak.“

Közlő azon igérettel fejezi be előterjesztését, miszerint lesz még alkalma egy tüzetesebb s csupán magára a törvénykezési eljárásra vonatkozó jelentést kidolgozni; ennek közzétételét annyival is inkább várjuk, mivel néhány, eddig csak körvonalakban érintett s *feldicsért előnyt* részleteiben örömest *megvitatnánk.*

Az előterjesztett megállapodásokra nézve némelyeket el nem hallgathatunk. A jogi és ténykérdések különválasztása, melyet közlő olyannyira hangsulyoz, tarthatlannak bizonyult, ugy az elmélet, mint a gyakolat emberei előtt; legyen elégséges e helyütt *Rüttiman* „der englische Civil-process“ czimü *jeles müvére utalni.* Az angol magánjogéletet *mintaképül* választani tagadhatlan téves irány volna; annak tanulmányozása a privat diligentiának lehet egyedül fentartva.

A közlemény ugyanis ujabban megerősitett bennünket azon meggyőződésünkben, melyet *Goldschmith* angol törvénykezési felolvasásaira vonatkozólag a *„Jogt. Közl.“* f. é. 4. számában kifejtettünk, s mely szerint „csak . . . az angol közjog és criminalis praxis, mely utóbbi az előbbinek mintegy kiegészitő része képezheti a mai előhaladott kornak komoly tanulmányozása tárgyát, mert az angol büntetőjog és fenyitő eljárás ép oly kimerithetlen kutforrását képezi a jogtudomány ezen ágának, *mint a római jog a magánjog tekintetében.*

Különfélék.

(A pesti váltójegyzők) egy emlékiratot intéztek az igazságügyi miniszterhez, a közjegyzőkről szóló törvényjavaslat 184. §-a ellen, mely szerint váltójegyzők hatósága megszünnék, mihelyt azok székhelyén a kir. jegyzők működésüket megkezdik. A pesti váltójegyzők ugyanis f. é. okt. 29-én tartott értekezleten megállapitott előterjesztésükben hangsulyozák, miszerint, ha czélszerünek vagy épen szükségesnek találtatik, hogy a kir. jegyzők hivatása a váltó-óvások felvételére is kiterjedjen, a törvényhozás ezen czélzata és szándéka semmi tekintetben sem vonja maga után azon intézkedést, hogy az eddigi váltójegyzők óvás-fölvételi jogosultsága megszüntessék. A törvényhozás a kir. jegyzőket óvás-fölvételi joggal felruházhatja, jövőre ujabb váltójegyzők kinevezését megszüntetheti, de sem törvényes, sem méltányos ok fenn nem forog arra nézve, hogy az eddigi váltójegyzők az óvás-fölvételi jogtól, melyet az 1840. évi XV. törv. II. részének 221. §-ánál fogva nyertek és 30. év óta élveznek, megfosztassanak.

Ezen emlékiratot a napilapok egész terjedelmében közölték és a pesti váltójegyzői karnak egy küldöttsége az igazságügyi miniszternek figyelmét arra különösen kikérte, mely alkalommal a küldöttség vezetője *Simon Florent* ur a megjelentés okát rövid velős szavakban előadván, a miniszter ur kijelenté: hogy a pesti váltójegyzők beadványát *máris* figyelemmel olvasta és annak tartalmából kivánságukat tökéletesen megértette. A szóban forgó közjegyzői javaslatra vonatkozólag pedig oda nyilatkozott: *miszerint ez korántsem törvényjavaslat, bár a nyomtatványban ilyennek van czimezve, hanem előadói tervezet (Referenten-Entwurf),* melyre több oldalról — mint reményli — jelesen az ügyvédi-egyletek részéről még a pest-budai kereskedelmi kamara által is észrevételek adatni fogván, a javaslat mindezekkel együtt egy enquete bizottmánynak adatik majd ki, hogy felette véleményt mondjon. A megállapodást azután a miniszteri tanács határozatával együtt terjesztendi ő Felsége elébe. *Egyszersmind kijelentette a miniszter ur, miként egyéni nézete szerint a királyi jegyzők kijelölt hatáskörének érintetlen hagyása mellett tekintettel a váltóüzlet és kereskedelmi igényeire a jelenlegi váltójegyzők óvásfölvételi joga fenmaradand.*

TARTALOM: A buda-pesti kereskedelmi és iparkamara emlékirata. — A halálbüntetés jogosságának kérdéséhez, (Vége.) Kovácsfi Ágoston törvényszéki ülnök-től. — A magánjogi igények törvényesitése a fenyitő eljárásban, Zlinszky Imre semmitőszéki segédelőadó-tól. — Közlemény az angol polg. törv. eljárás köréből. (Dr. László Zs. után.) — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok és egy fél iv Törvényjavaslat akirályi jegyzőkről.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. **(Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)**

Törvényjavaslat

a királyi jegyzőkről.

XII. FEJEZET.

Okmányok őrizete- és kiadványokról.

112. §.

A kir. jegyző köteles, minden előtte végzett tárgyalásról felvett okmányok eredetijét megőrizni; a mennyiben a jelen törvény határozatai szerint ezen iratokat nem kell a bíróság hoz terjeszteni.

113. §.

Ezen szabály alól kivételnek van helye, és a következők eredetijei adatnak ki a feleknek:

1. hatalmazványok;
2. nyugták;
3. adós-levelek;
4. váltó-óvások;
5. láttamozások és hitelesitések, és egyéb tanusitványok a VIII. fejezet határozatai szerint;
6. végrendeletek.

Az érdekelt felek azonban ezen okmányok eredetijét is a kir. jegyzőnél hagyhatják, vagy később letehetik kiadványok kiadása czéljából.

A végrendeleteket azonban csak a végrendelkezőnek adhatják át, a miről jegyzői okmány veendő fel.

114. §.

A kir. jegyző köteles mind az általa felvett, mind a felek által letett vagy a kir. törvényszék által hozzája utasitott iratokat a folyó ügyszám sorrende szerint rendezve, lakásában vagy irodájában biztos és száraz helyen gondosan őrizni.

Ha valamely jegyzői okmányt két kir. jegyző vett föl: az eredetit az őrzi, a ki a tárgyalást vezette.

Az igy fentartott okmányokról rendszerint csak azon kir. jegyző adhat hiteles kiadványokat és másolatokat, a kinek őrizete alatt léteznek; a kivételeket a jelen törvény határozza meg.

115. §.

A jegyzői okmányokról hiteles kiadványok, egyszerü és láttamozott másolatok adhatók ki, és a kiadott okmány ezen minősége a fejezeten megjegyzendő.

116. §.

Hiteles kiadványok csak azoknak adhatók ki, a kiknek részére ez az okmányban megengedtetik, és ha e tekintetben az okmányban semmiféle megszoritás sem fordul elő: mindegyik érdekelt félnek egy hiteles kiadvány adható ki, és az eredeti okmány végén vagy az ahhoz csatolt iven mindig megjegyzendő, hogy kinek és mikor adatott ki hiteles kiadvány.

A hiteles kiadvány az eredetivel egyenlő hitelességgel bir.

117. §.

Hiteles kiadványoknak az eredetivel szóról szóra meg kell egyezniök, olvashatólag, üres helyek kerülésével, és a lényeges részekben röviditések nélkül kell irva lenniök. Törlés és vakarás, közbeszurások vagy felülirások tartásával tett kiigazitások, pótlások és változtatások, közvetlenül a szövegbe beirhatók a nélkül, hogy ez különösen megemlittetnék.

Az okmány szövegébe a hatalmazványok és egyéb mellékletek másolatai is oly módon befoglalandók vagy hozzá füzendők, hogy kétség ne támadjon, miszerint az átalános hitelesitési záradék azon mellékletekre is kiterjed, és ezek ezen záradékban mindenesetre külön megemlitendő.

A mennyiben a kiadvány nem végrehajtható okmányra vonatkozik: a felek kértére a kiadványban a mellékletek kihagyathatnak, a mi a hitelesitési záradékban megjegyzendő.

118. §.

Minden kiadvány a kir. jegyző által hitelesitendő. A hitelesitési záradék a kiadvány végére teendő, és magában tartalmazza: hogy a kiadvány a jegyzői okmánytárban fentartott eredetivel megegyezik, hogy kinek részére állittatott ki, a záradékot a kir. jegyző a kelet kitétele után aláirja és hivatalos pecsétjével ellátja.

119. §.

Ha valamely jegyzői okmány több önálló jogügyletet tartalmaz: a kir. jegyző az érdekelteknek egy teljes kiadvány helyett az egyes ügyletekről külön kivonatot adhat ki, a mi a kiadványban megjegyzendő. Az ily kivonat végrehajtható jogerővel nem bir.

120. §.

Ismételt kiadványokat csak akkor adhat ki a kir. jegyző:

a) ha az összes érdekelt felek megegyeznek;

b) ha a fél a kiadványt valamely hiányossága miatt visszaadja és helyes kiadványt kér;

c) ha a fél bebizonyitja, hogy az általa elvesztett kiadványt bíróilag megsemmisitette, es a törvényszék uj kiadvány kiadását meghagyta.

A törvényszék ily meghagyást csak akkor adhat ki, ha folyamodó valószinüvé teszi, hogy a további kiadvány részére szükséges, és ha semmi aggály fenn nem forog. A megengedő végzés az összes érdekelt feleknek kézbesitendő, a kik ellene felebbezéssel élhetnek.

*

121. §.

A 120. §. a) pontja esetében a felek beleegyezése fölött jegyzői okmány veendő fel, a melyben az ujjolagos kiadvány indoka megemlitendő. Ezen jegyzői okmány, valamint a 120. §. b) és c) esetében a visszaadott kiadvány, illetőleg birói meghagyás, az eredeti okmányhoz csatolandó, a melyen az ujjolagos kiadvány kiadása megjegyzendő.

122. §.

A kir. jegyző csak a törvényben megjelölt esetekben, vagy egy birósági végzés folytán adhatja ki az eredeti okmányt: a kiadás előtt azonban köteles annak teljes másolatát elkészíteni és aláirni, a mely a kir. törvényszék elnökének hitelesitése után az eredeti okmány visszaérkeztéig ezt pótolja. Az ily másolatban minden széljegyzetek, változtatások és kiigazitások az eredetiből hiven átveendők.

Oly okmányokról, a melyek eredetije a 113. §. szerint a feleknek kiadatik, ily másolatok visszatartása nem szükséges; ugyszintén a telekkönyvi hatósághoz, a perbirósághoz, vagy egyéb hatósághoz átirás, jóváhagyás, vagy egyéb intézkedés végett áttett irományokról sem szükséges ily másolatok visszatartása.

123. §.

A kir. jegyző köteles az érdekelt feleknek, ezek jogutódainak, meghatalmazottjainak: az irományok elolvasását megengedni, és kértükre egyszerü vagy láttamozott másolatokat kiadni. Az ily másolatok több izben is kiadhatók, és azon hitellel birnak, a melyet a törvények a másolatoknak tulajdonitanak.

124. §.

Ha magánszemély az eredeti okmányokat megtekinti, a kir. jegyző köteles arra ügyelni, hogy az eredeti sérelmet ne szenvedjen.

125. §.

Ha a kir. jegyző hiteles kiadvány vagy másolat kiadását, avagy az iromány megtekintését olyannak megtagadja, a ki a jelen törvény határozatai szerint kivánhatja: a panasz a kir. törvényszék elnökénél adandó be, a kinek meghagyását teljesiteni köteles a kir. jegyző. Az elnök ellenzés esetében, a kiadvány, illetőleg másolat kiadására más kir. jegyzőt vagy a járásbirót bizhatja meg.

126. §.

A kir. jegyző által felvett, vagy nála letett végrendeletekről csak egyszerü vagy láttamozott másolatok adhatók ki.

Azonban a mig az örökhagyó él, a másolatok csak ennek adhatók ki; elhalta után pedig csak akkor, ha a végrendelet bíróilag kihirdettetett; a kihirdetési záradék a másolaton is kitüntetendő.

Örökösödési szerződésekre ezen §. rendeletei ki nem terjednek.

127. §.

A kir. jegyző köteles a kiadványokat, kivonatokat és másolatokat, melyek három ivet meg nem haladnak, késedelem nélkül, és pedig legfeljebb három nap alatt; nagyobb kiterjedésüeket pedig legfeljebb hét nap alatt kiszolgáltatni.

Ez iránt a panaszok a kir. törvényszék elnökénél adandók be, a ki szükség esetében más kir. jegyzőt, vagy a járásbirót bizza meg.

XIII. FEJEZET.

Okmányok és egyéb értéknemüek átvételéről.

128. §.

A kir. jegyző őrizet alá vehet mindennemü okmányokat, és ezek közt váltókat is. Készpénzt, közhitelpapirokat és egyéb közforgalomban álló értékpapirokat a jelen törvény 131—134. §§. határozatai szerint csak ideiglenes őrizet alá vehet.

129. §.

Okmányok átvételéről a kir jegyző jegyzőkönyvet vesz föl, a melyben a letétel helye és ideje, az átadó elő- és vezetékneve, polgári állása és lakása, a letett okmány megjelölése, és a személyek, a kiknek az átadó az okmányokat kiadatni kivánja, megjelölendők. A jegyzőkönyv a fél és a kir. jegyző által aláirandó, és az utóbbinak hivatalos pecsétjével ellátandó.

Ha az okmányok levéllel küldetnek be, a levél a jegyzőkönyvhöz csatolandó. A félnek az átvételről elismervény szolgáltatandó ki.

130. §.

Az átvett okmányok kiadása az átvételi jegyzőkönyvben bizonylandó, vagy arról külön vétbizonyitvány állitandó ki.

Ha az átvevő a kir. jegyző előtt nem ismeretes, ugyanazonossága két tanu által bizonylandó, a kik az átvételi okmányt szinte aláirják.

Ha a kiadatás nem az átvételi jegyzőkönyvben iratott alá: ebben a külön vétbizonyitványra való hivatkozással a kiadatás feljegyzendő.

131. §.

Készpénzt, közhitelpapirokat, és egyéb közforgalomban álló értékpapirokat a kir. jegyző akkor vehet át, ha azok valamely jegyzői okmány felvétele alkalmával egyik fél által neki a végett adatnak át, hogy azokat bizonyos személynek vagy hatóságnak átszolgáltassa.

Az átvételnél a kir. jegyző köteles jegyzőkönyvet felvenni, a melyben az átalános és különös ügylajstromnak számai, az átvétel helye és ideje, az átvett összegek és papirok szabatos kitétele, az átadó neve, és ennek az azok iránt teendő intézkedésekről szóló nyilatkozata felveendők.

Ha ezen értéktárgyak levél utján küldetnek be: a levél az átvételi jegyzőkönyvhöz csatolandó.

Az átadónak elismervény adatik át. Az átvett tárgyak külön csomagokban őrizendők.

132. §.

A kir. jegyző a letéteményt késedelem nélkül köteles az biróságnak, illetőleg hatóságnak átadni.

A mások számára leendő kiszolgáltatás végett átadott értéktárgyakat a kir. jegyző köteles legfeljebb 14 nap alatt az illetőknek átszolgáltatni, a mennyiben az átadó rövidebb időt nem szabott.

Ha a kir. jegyző az átadást ezen idő alatt nem eszközölheti: köteles az átvett tárgyakat késedelem nélkül vagy az átadónak visszaküldeni, avagy a biróságnál letenni.

133. §.

A kiadásnál a kir. jegyző a fentebbi 130. §. határozatai szerint köteles eljárni, és a biróságnál vagy egyéb hatóságnál eszközlött letéteményezés esetében a letéti jegyet az átvételi jegyzőkönyvhöz csatolni.

A kiadásról, illetőleg letéteményezésről az átadó értesitendő.

134. §.

A kir. jegyzőnél eszközlött letéteményezés birói letéteményezés joghatályával nem bir, és az ily letéteményezésre nézve a kir. jegyző csak a letevő fél magán-megbizottjának tekintetik.

XIV. FEJEZET.

Az ügyviteli lajstromokról.

135. §.

Minden kir. jegyző köteles jegyzői könyvet vezetni, melynek rovatai a következők:

1. a jegyző ügyszáma folyó sorrendben, mely minden évben ujonnan kezdődik;
2. a kelet, t. i. az iromány napja, hónapja és éve;
3. a felek vezeték- és mellékneve, állása és lakhelye;
4. az ügylet minősége, és a szerződvény vagy egyéb ügylet tárgya, az érték-összegeknek, ha ez az irományban meg van határozva, előadásával;

5. az eredeti kinek adatott ki;
6. a jegyzői dijak;
7. észrevételek.

136. §.

A jegyzői könyvbe a kir. jegyző köteles minden általa felvett okmányt és általa végzett ügyletet napról-napra pontosan bejegyezni.

Az ügyszám minden okmány fejezetén baloldalról kiteendő.

A jegyzői könyvbe nem szükséges bevezetni:

a) váltó-óvásokat, melyekről a váltótörvényekben előirt külön lajstrom vezetendő;

b) okmány-láttamozásokat;

c) a 23. §. 9-ik pontjában emlitett beadványokat.

137. §.

A jegyzői könyvbe a bejegyzések szabatosan vakarás, közbeszurás nélkül és ugy eszközlendők, hogy egyik ügyszámtól a másikig egy egész sorra üres hely ne maradjon.

A kir. jegyző köteles minden egyes oldalt, mihelyt az tele iratott, aláirni, és az első és utolsó lapra pecsétjét rányomni.

138. §.

A jegyzőkönyv zsinórral keresztül huzva és megpecsételve, a lapszámok megemlitésével a kir. törvényszék elnöke által hitelesittetik; és a kir. jegyző más könyvet nem használhat, és azon esetre, ha ujat akar használni, még mielőtt a régi megtelt, a régi a törvényszéki elnök által bezárandó, és az üres tereknek keresztül huzásával használaton kivül teendő.

A törvényszéki elnök a jegyzői könyvekről és azok lapszámairól jegyzéket vezet.

139. §.

Az év kezdetével minden kir. jegyző köteles a jegyzői könyvet eredetben és másolatban azon királyi törvényszék elnökének bemutatni, a melynek kerületében székel.

A törvényszéki elnök a könyvet aláirásával, és a mult év ügyszámainak megemlitésével bezárja, és az eredetit a kir. jegyzőnek visszaszolgáltatja, a másolatot pedig az irattárban visszatartja.

Azon kir. jegyző, a ki jan. 8-ig jegyzői könyvét be nem mutatja, minden egy napért 2 ft birsággal fenyitendő, a mely a törvényszéki elnök által behajtandó, minden perorvoslat kizárásával.

140. §.

Midőn valamely ügyletnél többen érdekelvék, a jegyzői könyv harmadik rovatában a felek ösznevezet alatt vehetők fel, vagy ilyennek nem alkalmazhatása esetében csak az egyik fél megnevezendő, és a többiek csak szám szerint teendők ki.

141. §.

A jegyzői könyvön kivül a kir. jegyző köteles még a következő lajstromokat vezetni:

1. betürendes névjegyzéket a jegyzői könyvhöz;

2 betürendes jegyzéket mindazon személyekről, a kik nála végrendeletet tettek, vagy a kik végrendeletjeiket neki átadták;

3. az óvási jegyzőkönyvet a fenálló törvényes szabályok szerint;

4. betürendes jegyzéket mindazon személyekről, a kik pazarlás vagy elmebetegség miatt gondnokság alá helyeztettek, vagy a kik ellen csőd nyittatott, vagy a kikre nézve a gyámság meghosszabbittatott.

Ezen jegyzék a hivatalos hirlapok alapján szerkesztendő.

5. A nála letett vagy az általa átvett készpénzről és egyéb értéktárgyakról.

Ezen lajstromok miképi vezetése iránt az igazságügymi_niszter intézkedik.

XV. FEJEZET.

A jegyzői kamarákról.

142. §.

Az egész országban tizenöt jegyzői kamara alakittatik. Az egyes kamarák székhelyét és kerületét az igazságügyminiszter határozza meg olykép, hogy mindegyik kamara egy vagy több törvényszék kerületére terjedjen ki.

143. §.

A jegyzői kamarák hatásköréhez tartozik:

1. a jegyzői kar saját érdekeinek képviselete;

2. a kir. jegyzők ügyvitele fölötti felügyelet, és csekélyebb rendetlenségek esetében a fegyelmi hatóság gyakorlata;

3. a kerületbeli jegyzőknek egymásközti vagy segédszemélyzetök közti viszályok kiegyenlitése;

4. a kerületbeli jegyzők és felek közt, a jegyzői ügyködésből származó viszályok kiegyenlitése;

5 véleményadás törvényhozási ügyekben, különösen a jegyzői szervezet, — a jegyzői állomások szaporitása vagy kevesbitése, a jegyzői dijszabályzat változtatás avagy kiegészitése, a jegyzői székhelyek áttétele stb. iránt;

6. saját gazdászati ügyeiknek elintézése;

7. a jegyzői jelöltek fölötti felügyelet;

8. a megüresedett állomásokra a csőd-kihirdetés és ajánlás.

144. §.

A kerületbeli összes kir. jegyzők a jegyzői kamara tagjai.

Mindegyik kamara egy elnököt és egy elnök-helyettest választ három évre.

A szavazati jegyek irásban is beküldhetők, azonban mindegyik jegy a kir. jegyző által sajátkezüleg aláirandó és hivatalos pecsétjével ellátandó

Mig a jegyzői kamara megalakul, az annak hatáskörébe tartozó teendőket a jegyzői kamara székhelyén létező királyi törvényszék végezi.

145. §.

Az elnök felelős, hogy a jegyzői kamara hatáskörét át nem lépi.

Ily áthágás esetében az abban vétkes kir. jegyzők felelősségre vonhatók a XVI. fejezet határozatai szerint.

146. §.

A jegyzői kamara a kerületében székelő összes jegyzőkről jegyzéket vezet, a melybe a felesketés és ügyködés megkezdésének napja, a letett biztositék összege és minősége, a jegyző ellen a kamara avagy bíróság által kimondott feddés vagy büntetés, az ügyködés megszüntének napja és irományainak holléte, pontosan beirandó.

147. §.

Ugyanily jegyzéket vezet a jegyzői kamara a jegyzőjelöltekről, és a jegyző köteles ezeknek beléptét és kiléptét pontosan bejelenteni. A jegyzői kamara köteles arra ügyelni, hogy a jelöltek a gyakorlati idő alatt dolgozzanak is, és a bevégzett gyakorlatról csak a valósággal megegyező bizonyitványokat köteles kiadni.

148. §.

Mindegyik jegyzői kamara ügyrendtartását maga állapitja mely azonban az igazságügyminiszter jóváhagyása előtt hatályba nem lép.

Az igazságügyminiszter a jegyzői kamara ügyvitelét a törvényszéki elnök, vagy kir. ügyész által megvizsgáltathatja, és a törvényszerü eljárásról magának meggyőződést szerezhet: és e czélból a jegyzőkönyvek másolatainak felterjesztését is kivánhatja.

149. §.

A jegyzői kamara az igazságügyminiszterrel közvetlenül érintkezik.

Az ügyrendtartás állapitja meg az ülések számát, valamint az ügyek elintézési módját.

150. §.

A jegyzői kamarának hatáskörét fegyelmi ügyekben a XVI. fejezet határozza meg.

151. §.

A kamara határozatainak hozatalánál részt nem vehet azon tag, a ki az elintézendő tárgyra nézve vagy maga érdekelve van, vagy ha a 14. §-ban megnevezett személyek azon tárgynál érdekelvék: különben semmis a határozat.

Mindegyik tag, a ki a határozathozatalától e szerint kizáratik, köteles azt kellő időben az elnöknek bejelenteni.

152. §.

A jegyzői kamarának határozatai ellen nyilvános törvénysértés esetében semmiségi panasznak van helye a semmisitőszékhez, a mely a kézbesitéstől számitandó 15 nap alatt a jegyzői kamaránál beadandó.

Indokok

a királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokhoz.

XII. FEJEZET.

A jegyzői okmányok közhitelességgel birván: arról is kell gondoskodni, hogy sehogy meg ne hamisittassanak. Ha ezen eredetiek a feleknek kiadatnak, könnyen megtörténhetik, hogy hamisitás követtetik el, azért is átalánosan elismert elv, hogy az eredetiek a jegyző őrizete alatt hagyatnak, a ki azok épentartásáért felelős. De ezen intézkedés még egyéb okoknál fogva is szükséges:

a) az eredetinek elvesztése és megsemmisitése ezáltal megakadályoztatik;

b) az érdekelt felek könnyebben szerezhetnek másolatot, a mennyiben eddig ilyent nem vettek, vagy azt elvesztették.

A javaslat 113. §. a fenebbi szabály alól némely okmányokra nézve hivételt tesz, a mennyiben ezeknél a fenebbi tekintetek nem foglalnak helyt, és a mennyiben tartalmuk miatt is csak rövid időre terjed hatályuk.

XIII. FEJEZET.

Francziaországban a jegyző némileg letéti hivatalnak is tekintetik. Azonban hazánkban a jegyzőség még nem honosodott meg annyira, hogy érték tárgyak őrzését rája lehessen bizni; de a jegyző erre nem is alkalmas közeg, és takarékpénztárak, ugy egyéb hitelintézetek ezt czélszerübben és biztosabban teljesithetik; miért is a javaslat szerint a jegyző csak külön megbizás folytán s csak ideiglenesen veheti át az érték-tárgyakat.

XIV. FEJEZET.

Csak az ügyviteli lajstromok pontos vezetése teszi lehetségessé az ellenőrzést, azért is ezek vezetésénél arra kell tekinteni, hogy egyrészt a jegyző működését teljesen feltüntessék, de másrészt a jegyzői ügyvitelt nehézkessé ne tegyék.

XV. FEJEZET.

A jegyzői kamarának szervezetétől és működésétől a jegyzői intézmény életrevalósága leginkább függ. Szükséges, hogy a jegyzőket magasztos hivatásuk tudata áthassa, hogy ezen közérzület megőrzésére és élesztésére együttesen közreműködjenek, azért is a törvénynek gondoskodnia kell, hogy a jegyzők nagyobb vagy kisebb egyletekké egyesüljenek s együttes erővel ezen czélt hathatósabban és biztosabban érvényesitendik. Igy egyesülve a jegyzők tekintélyes testületet képezendnek, s egyik a másikat serkenti ezen tekintély megóvására. Szépen mondja Réal: „Midőn egy ily közérdekü intézményt teljes dicsfényével akarjuk ékesiteni, lehetlen, hogy a legbizsabb és leghathatósabb eszközt megtagadjuk tőle, a mely talán egyedül képes ezen közhivatalnokokat azon szigoru és kényes becsületesség szabályai közt fentartani, a melyet ezen hivatás követel.“

A jegyzői kamarák főhivatása, hogy a jegyzők ezen becsületessége fölött őrködjenek, és mennél szigoruabban teljesitik ezen kötelességüket, annálinkább fog a jegyzői intézmény tekintélye emelkedni, és a közérdeknek használni. Taubert mondá: „Szükséges, hogy a törvényes felügyelet, melynek kiterjedése ismeretes egy másnemü felügyelet által támogattassék, a mely oda is elhasson, a hová a törvény nagyon gyakran ki sem terjedhet. Ezen nézeten alapszik a jegyzői kamarák szép és megbecsülhetlen intézete, a mely a törvénynek őreiül azokat állitja föl, a kik hivatásuknak tisztántartásánál személyesen érdekelvék.“

A jegyzői kamarák ilykép az intézményt saját érdekükben tisztán tartják és egyuttal hivatvák, hogy az intézmény tökéletesbitésére vonatkozó javaslatokat is előterjeszszék.

Ezen fejezet a jegyzői kamarák szervezéséről csak a legszükségesebb intézkedéseket tartalmazza, és nehogy igen csekély számu tagból álljon a kamara, az egész országban csak 15 kamarának alakitása javasoltatik, minthogy különben sikerrel nem fognak működhetni. A javaslat szerint mindegyik kamara egy elnököt s helyettest köteles megválasztani, a ki a kormány irányában a felelősséget elvállalja, a további szervezés, ugy az ügyek elintézésének módja maga a kamara által állapittatik meg, és e tekintetben a kamaráknak teljes rendelkezési szabadság biztositatik.

Kiadó-tulajdonos **Herkenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 46. Pest, 1870. november 15.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A budapesti ügyvédi egylet IV. szakosztályához intézett véleményes jelentése

„a kir. jegyzőkről és a kir. jegyzők dijairól" szóló törvényjavaslatok tárgyában.)*

A törvényjavaslat rendszere leginkább a bajor közjegyzői törvények felé közeledvén, ha némely alapelvben a franczia rendszer szellemében módosittatnék, tekintve hazánk jogéletét, jogszolgáltatási viszonyait és reform törekvéseit, — czélszerü és eredménydus lehetne.

Azon alapelveket, melyekre nézve a javaslattal egyetértek, nem emelvén ki, a módositandók iránt következő eltéréseket van szerencsém inditványozni.

1.

A kir. jegyzőségre való képesitést illetőleg.

A törvényjavaslat 3. §-a — a képesités rendszerinti módjára nézve — a birói hivatalhoz a törvény által szabályozott birói képesitést még csak egy évi jegyzői gyakorlat által bőviti.

Ennek következménye először, hogy — miután a gyakorlati birói vizsgálat már ugy is feltételeztetik — különös szakvizsga — a tulajdonképeni jegyzői vizsgálat — nem is szabályoztatott. Ámde, ha szem előtt tartjuk, hogy a birói, ügyvédi és jegyzői működések egymástól lényegesen különböznek, és hogy ezen különféleségnél fogva másutt külön jegyzői vizsgálat ép ugy áll fenn, mint a külön birói és ügyvédi vizsga: akkor kiviláglik, hogy a kir. jegyzőség behozatalával a jegyzői vizsgák behozatala is szükséges.

Továbbá a 3. §. eltérést állapit meg azon természetes, és mind a birói hivatal, mind az ügyvédség iránt is elfogadott elvtől, hogy a gyakorlati vizsga csak az összes gyakorlat után tétessék le, az eredmény tanuságát azon egész időre terjesztvén ki.

Végre maga a gyakorlat minemüsége és felosztása is alig felel meg. Hiszen a birói gyakorlat czélja épen csak a birói hivatásra vonatkozik! A 3. §. szerint, ha törvénynyé válik (eltekintve a vizsgától) az is képesitve volna a kir. jegyzőségre, a ki három éven át a bíróságnál és csak egyetlen egy évig volt jegyző mellett gyakorlatban. Pedig annak talán inkább megforditva kellene lennie.

Mert, habár egyrészről a jegyző, működésében szükebb körben mozog, mégis másrészről ezen keretben nagyobb pontosság, elővigyázat és különös tapintat kivántatik, valamint a bizalom és felelősség is tettleg nagyobb, mint p. o. az elsőfoku birónál, a kinek — nagyrészt testületileg hozott — határozata felebbvihető; vagy mint az ügyvédnél, a kinek rendesen még alkalma van a hibák kiigazitására.

Mihelyest valaki jegyzőségre képesnek nyilvánittatik, okvetlenül szükséges, hogy már ezen különös szakmában bőségesen annyit tudjon, a mennyi szükséges, hogy a közönség irányában elvállalt komoly, szigoru kötelezettségének tökéletesen megfelelhessen, es vétek volna a közönség ellen, ha a tanulás ideje áttétetnék a tanitási időbe. A jegyzői gyakorlat tehát nem szoritandó háttérbe, és — semmi esetben sem egészen mellőzendő.

Ez utóbbi megjegyzés vonatkozik a 3. §. azon rendeletére, hogy mily feltételek alatt lehessen az ügyvéd, biró és ügyész — közjegyzővé.

Ugyanis a biráknak és ügyészeknek kevés alkalmuk van, az u. n. értesitési gyakorlatra (praxis informativa), és ha majdan a jegyző, ügyvéd és biró közti munkafelosztásnak háromsága testesülni fog — a mennyiben a jegyzői hatáskör helyesen meg fog állapittatni, — oly gyakorlatra majdnem semmi alkalmuk sem lesz. Tehát — mindig szem előtt tartva a közönség jogos igényeit — a biráknak és ügyészeknek az érintett esetben nagyon is szükségük volna legalább némi jegyzői gyakorlatra.

Az előadottaknál fogva:

a) *a jegyzői vizsga behozandó volna;*

b) *a jegyzői gyakorlat két esztendőre volna megállapitandó;*

c) *a rendes jegyzői gyakorlat után gyakorlati vizsga letétele kivánandó, legyen az bár jegyzői, ügyvédi, vagy birói vizsga;*

azokra nézve, a kik már két évig mint birák, vagy mint kir. ügyészek müködtek, egy évi jegyzői gyakorlat kivántatnék, további vizsgálat nélkül.

2.

A biztositékról.

A biztositék kikötése által közvetve kizáratik a nagyobb tehetség és személyes érdem a szegény emberre nézve, és kedvezmény nyujtatik a vagyonos ember javára. De a mennyiben az állam és a közönség biztositására mégis szükségesnek találtatik, maradjon; de legalább csak oly mértékben, hogy a közjegyző személyes érdeme, belértéke és képzettsége ne szoritassék háttérbe vagyonbeli kikötések által. Ép oly kevéssé ébreszsze az állam azon gyanut, mintha a jegyzői biztositékokat államkölcsönkép akarná felhasználni, a mi Franciaországban valósággal történik is.

Hiszen a megcsökkent biztositék ugy is pótlandó és kiegészitendő rövid idő alatt, minthogy különben a jegyző hivatalától elmozdittatik. Tehát maga a biztositék, ha csak irtózatos nagy kárositás nem történt, a mi rendkivüli esemény, — maga a hivatal által biztosittatik.

A bajor törvény, mely szerint a biztositék csekély, nem szolgálhat ugyan mintául; mert az ottani rendszer bureaucraticus láncolat és maga a közjegyző annak egyik láncszeme; miért is ott a közjegyző irányában, — csak maga az állam igényei biztosittatnak az óvadék által, a közönség igényeiért pedig némi tekintetben maga az állam kezeskedik.

De igenis lehet utalni Ausztriára, a hol a kormány tvjavaslata szerint a biztositék egyedül Bécsre nézve 10,000 ftban, de már p. u. Prágára nézve (100,000-nél több lakossal) csak 6000 ftban van megállapitva.

A mellett tekintetbe veendő, hogy Ausztriában egy 30,000 lakost számláló város már nagyobb ranggal bir és élénkebb benne a forgalom, ipar- és kereskedelem. Másképen állanak e tekintetben a viszonyok Magyarországban. Ezen párhuzamból következik, hogy:

a biztositék 6000, 3000, 2000 és 1000 ftban volna megállapitandó.

*

*) Különösen figyelmeztetjük t. olvasóinkat dr. Mannheimer Ignácz ügyvéd urnak ezen a buda-pesti ügyvédi-egylet IV-ik szakosztályához intézett fentebbi jelentésére, mely mindannyi a kérdésben forgó törvényjavaslat iránt eddig nyilvánosságra jutott észrevételek közt a legkomolyabb és legalaposabb tanulmányozásra lévén fektetve, a legkiválóbb tekintetet érdemli. Szerk.

3.

A jegyző hatásköréről.

A jegyzői intézmény nem tisztán a franczia rendszerre fektethető ugyan, de mindamellett olykép honositandó meg, hogy az igazságügy szervezetében a közjó előmozditásában sikeresen közreműködjék. A közjegyzőség a mai felfogás szerint a bizonyitási és a közmegegyezés által megállapitott jogügyleteket, szóval a bizonyitó jogszolgáltatás egész terét foglalja magában; de nem egyenlő módon.

Ugyanis annak egy része kizárólag és elkerülhetlenül a jegyzőhöz van utasitva, olykép, hogy maga a jogcselekvény különben érvénytelen.

Más teendők, habár a jegyző nélkül végezhetők, mégis a jegyző hivatali és tulajdonképeni illetőségéhez tartoznak. Ezeket egyrészről a jegyző meg nem tagadhatja; másrészről a jegyzői cselekvény lényeges jogkedvezményben részesül.

De már ezen teendőkben az ügyvéd concurrál a jegyzővel.

Végre a perenkivüli jogügyek egy harmadik részében a jegyző már nem tiszti hivatásánál fogva cselekszik, hanem csak mint szakférfi, a kinek szoros tiszti hivatalán kivül — megengedtetik ismereteit értékesiteni.

Ezen ügyekben a jegyző az ügyvéddel concurrál, vagy legalább egyaránt mindkettő egymással.

a) Mindezeket szem előtt tartva, — a törvényjavaslat 23. §-ában felvannak sorolva oly teendők is, melyek a jegyzőség tulajdonképeni hivatalához nem tartoznak, nevezetesen a 9) pont alatt — beadványok szerkesztése és 10) pont alatt — a bünügyekbeni védelem.

Nem igen lehet ugyan észrevétel az ellen, hogy a jegyzőnek szabad legyen — tiszti működésén kivül — még azokkal is foglalkozni. De egy uj intézményben, vagy inkább olyanban, a melyet a közönség nem ismer, illetőleg melyet egy előbbi ferde törvény következtében félreismerhetne — azokat a jegyző hatásköréhez tartozók között felsorolni nem czélszerü.

Megjegyzendő még, hogy a 9) pontban nem tétetik különbség *birói és közigazgatási* beadványok közt. Ugyszintén a 187. §-ban sincsen ily megkülönböztetés téve. Már pedig világos, hogy p. u. a pénzügyekbeni beadványok fizetés melletti szerkesztése miatt senkit sem lehetne jogosan mint zugirászt megbüntetni.

Ezeknél fogva a 23. §. 9) és 10) pontja a jegyzői hatáskör megállapitásánál kihagyandók és az ott emlitett ügykörök külön szabály által volnának a jegyzőnek megengedendők.

A beadványok szerkesztésétöli eltiltás pedig csak a birói beadványok tekintetében mondandó ki.

b) Továbbá a 23. §-ban általánosságban oly teendők vannak felsorolva, melyek a jegyzőség fogalmába ütköznek; nevezetesen az 5) pont alatt *ingatlanok nyilvános árverése* és a 6) pont alatt *becslések eszközlése.*

Ugyanis nem tétetik azokra nézve különbség perenkivüli — és végrehajtási eljárások közt. Sőt a 30., 101., 102. és 156. §§-ai értelmében a jegyző különbeni büntetés terhe alatt köteles volna becsléseket, árveréseket végrehajtási eljárásban is eszközölni. Ámde — ha a jegyzőt, mint „prophylaktikus", a felek közbizalmukból működő, pereket elháritó közbenjárót — nem akarjuk peres ügyekbe bebonyolitani, sem az állami jogi kényszer közegeivel összezavarni; akkor végrehajtási cselekvények ő reá semmikép sem bizandók.

Ezeknél fogva becslések, ingatlanok árverései csak perenkivüli jogügyekben számitandók a jegyző hatásköréhez — a csődeljárás is e részben csakugyan ez utóbbi nemünek tekintethetvén. (101. és 102. §§.)

4.

Az óvásokat illetőleg.

Ezek a többi kereskedelmi papirokra is, a mennyiben rendeletre szólnak, kiterjesztendők.

A kereskedelmi okmányok jelentősége és fontossága az inditványozott kiterjesztést világosan igazolván, bővebb indokolás nem szükséges.

A törvényjavaslat 184. §-ában foglalt azon szabály, hogy a váltójegyzők hatósága megszünik, se nem jogos, se nem szükséges; ez utóbbi azért nem, mert — miután váltójegyzők csak a váltótörvényszékek székhelyein léteznek, a váltótörvényszékek pedig jövőben, a pesti kivételével, az elsőbirósági törvényszékekhez lesznek utasitva: világos, hogy majdnem csakis Pesten lesz lényeges verseny a királyi jegyzők és a váltójegyzők közt. Ez pedig nem igen kerülhető ki.

Igaz, hogy a váltó-óvás általában egyedül csak a jegyző kizárólagos illetőségéhez kell, hogy tartozzék. Azonban ez nem zárja ki azt, hogy a váltójegyzők jogosultsága, átmeneti intézkedés által a mostani székhelyeikben épségben hagyassék.

A váltójegyzők müködése tehát tovább is épségben hagyandó ott, a hol a kir. jegyzőkről szóló törvény életbeléptetésekor már korábban szerzett joguk gyakorlatában voltak.

5.

Az ingatlanok tulajdonjogának átruházásáról és a dologbani jogok változatáról.

A törvényjavaslat 26. §. 1) pontjának helyes értelmezésére szem előtt kell tartani e következő különbségeket:

1) Maga a fekvőség tulajdona és a fekvőséget terhelő dologbani jog közt, mint p. o. zálog, szolgalom, haszonbérlet, elő és viszvásárlás.

2) Azoknak a telekkönyvi bekeblezése és előjegyzése közt.

3) A jegyző előtt kötött és általa szerkesztett közokmány közt és magánokmány közt, mely utóbbira vezetett aláirások a jegyző által hitelesittettek.

4) Valjon az okmány, ha közokmány minőséggel nem bir, egyátalában semmis, vagy mégis mint magánokirat érvényes-e?

A törvények és törvényjavaslatok nagyon eltérőleg szabályozzák az egyes különbségek összevetéséből keletkező viszonyokat.

A mi törvényjavaslatunk egyrészről egyedül csak maga az ingatlan tulajdonát illetőleg nyilvánitja elengedhetlenül szükségesnek a tulajdonképeni jegyzői okmányt, holott még a dologbani jogokra nézve is implicite minden bizonyitó magánokmányt elegendőnek tart, az aláirás jegyzői hitelesitését sem kivánván meg. Másrészt pedig magát a fekvőséget illetőleg, magánokmányt, ha az aláirás jegyző által hitelesitve is volna, érvénytelennek mondja ki, — olyannyira, hogy telekkönyvi előjegyzésnek sem lenne helye.

Azonban a jogtudomány és a mi telekkönyvi törvényeink szempontjából kiindulva, nem igen igazolható, hogy a szóban levő kérdésre nézve a fekvőség és a jogok (p. u. biztositott tőkekövetelés) közt külömbség tétessék. Kiváltkép pedig a nemzetgazdászati állásponton a betáblázott követelés tulajdonjoga és az azt biztositó jelzálogjog gyakran ugyanazonosnak tekintetik. A honpolgárokat ez utóbbiakban ép ugy meg kell óvni, mint az előbbiekben, illetőleg ezekben nem jobban, mint amazokban. Eziránt még a törlések sem tehetnek kivételt, mert nem az okmány egyszerü vagy complicált léte, hanem a jogbiztosság és a telekkönyvek hitelessége és a reálhitelre gyakorló befolyása irányadók.

Másrészről meg azon egy iránybani vasszigor épen Magyarországban nem igazolható. Igaz ugyan, hogy az állam jogában áll bizonyos kellékeket kiszabni, mint épen annyi feltételeket, melyek mellett a telekkönyvi igazgatásával ótalmat nyujt polgárainak, és mely kellékek hiányában azon oltalmat tőlük megtagadja. De oly vas kényszer alig férhet össze a magyar jogszokással, és a magyar emberben kifejlődött egyéni szabadság fogalmával és abban gyökerező jogérzületével.

Továbbá oly szabály *jogsértés volna az ügyvédi jogosultság irányában is.* Hiszen az ügyvéd oklevele és gyakorlati hivatása mi nálunk a perenkivüli jogügyekre is kiterjed. Ezen ügyek egyik nemétől és pedig igen jelentékeny nemétől az ügyvédet teljesen kizárni — meg kell vallanunk — nem csak az opportunitás szempontjából, hanem az igazság tekintetéből is alig volna igazolható.

El ne feledjük, hogy Magyarországban aránytalan számos ügyvéd lévén, — midőn a szándékolt intézkedés által a pereket el akarnók háritani — a keresményükben tetemesen károsult ügyvédek pereket gerjesztenének.

Végre a neheztelt kényszer nem is szüséges — a mint talán alább sikerülend bebizonyitanom.

Mindamellett különbségnek kell lennie, jegyzői (illetőleg birói) közokmány és minden egyébb okirat közt. Egyaránt, mint a fekvőség tulajdonára, mint a dologbani jogra nézve a jegyzői (és birói) közokmány alapján a bekeblezésnek, a többiek alapján pedig csak az előjegyzésnek legyen helye.

Az előbbinek előnye oly világos, hogy néhány esztendő mulva a legegyügyübb ember is azon ügyekben csak is a jegyzőhez fog fordulni. Igy eloszlik azon aggodalom, hogy a bíróságok később is tul fognának terheltetni igazolási perekkel, vagy hogy a perfeljegyzések által a reálhitel fog szenvedni. Végre ha a perenkivüli jogszolgáltatás nagyobb terjedelemben

a jegyzők által fog kezeltetni, — a szolgalmak és a többi jelzálogok, mint p. u. osztályok, egyességek stb. mellékkötései — nagyobbára közjegyzői megállapitást s igy bekeblezést nyerendnek.

Az ingatlanokra vonatkozólag tehát jegyzői okmány csak a telekkönyvi bekeblezésre nézve mondassék ki szükségesnek.

Hasonlóan az ingatlanokra vonatkozó dologbani jogok és ezekkel egyenlő jogok, valamint a törlések iránt is, oly módon, mint az ingatlanok tulajdon jogának átruházása iránt.

6.

Házastársak közti vagyonbeli szerződések.

A 26. §. 3) pontja szerint a házastársak közt kötött adásvevési-, csere- és életjáradéki szerződések, mint magánszerződések is érvényesek lennének.

Mindazok pedig — a házasfelek közti jogbiztosság és a közhitel tekintetében — ugyanazon szempont alá esnek, mint a fenebbi 3) pontban felsorolt egyéb kötések.

Ennélfogva kimondandó volna, *hogy a házastársak közt adásvevés-, csere- és életjáradék iránt is a szerződések csak jegyzői okmány által köttethetnek érvényesen.*

7.

A hagyatéki eljárásról.

A magyar ügyvédséggel szemközt, vagy legalább annak mostani viszonyai közt, a jegyzőség tiszta fogalma egész terjedelmében nem valósitható.

De annál bizonyosabban lehetue azt tökéletesen valósitani a bíróság ellenében. Hiszen a jegyző épen ugy, mint a biró — habár más külső szervezésben — felelős, és azonkivül még vagyonával kezeskedik. Nincsen tehát ok arra, miért utasittatnék a törvény külön oltalma alatt állókat érdeklő hagyatéki eljárás, a mennyiben közmegegyezésben folytattatik, eredetileg a bíróság hatásköréhez, és miért tétetnék egyrészről a hagyatéki leltárt illetőleg annak kötelességévé, hogy a leltár felvételével a jegyzőt bizza, meg (törvényjav. 91. §.); másrészről pedig az osztályt illetőleg a bíróság belátása és szabadságától függjön, hogy azt is a jegyzőre bizza, — vagy pedig maga teljesitse. (98. §.)

A költségből meritett ellenvetésre megjegyzendő, hogy — ha a jegyző fog eljárni, kevesebb birói teendő lesz. Az államháztartás, vagyis a polgárok összessége majdnem annyit megtakarit, mint a mennyit az érdeklett fél költ. Jogosabb is, hogy az fizesen a működésért, a kinek érdekében teljesittetik.

Ha csak a felülvizsgálat és a jóváhagyás tartatik fenn a bíróságnak, — ugy az egész hagyatéki eljárás és tárgyalás, a jegyzőnek hatásköréhez utasitandó; tehát ne a *biró által* bizassék meg a jegyző a hagyatéki tárgyalásokkal, sem pedig a hagyatéki eljárásban egyes cselekvényekkel, hanem az előforduló esetek a jegyzőhöz hivatalból, mint már eredetileg saját hatásköréhez, — hivatalból teendők át.

Ott a hol több jegyző székel, egy jogosan és czélszerüen meghatározott turnus az önkényt és a kedvezményeket sikeresen el fogná háritani.

A fennebbiekből, valamint a törvényjavaslat 30. és 156. §§-ból is kitünik, hogy a törvényjavaslat szellemében a jegyző hatásköre a bíróság és a bírósági végrehajtó hatáskörébe ütközik, és hogy a jegyző tisztsége nem birna azon önállósággal és függetlenséggel, mely tekintélyére, magasztos feladatára nézve elengedhetlenül szükséges.

A törvényjavaslat a jegyzőt függővé teszi a jegyzői okmány végrehajthatására nézve is. (70. és 72. §§.)

De függővé teszi a törvényjavaslat a jegyzőt a bíróságtól még jobban a felügyelet és fegyelmi hatóság tekintetében. Ez utóbbiakról még alantabb léven a szó, e helyütt csak azon elv keresztülvitelét ajánlom, *hogy a jegyző összes működésében csak saját hatáskörében járván el, a bíróságtól megbizást ne nyerjen, birói biztos minőségében ne alkalmaztassék.*

8.

A jegyzői okmány végrehajthatásáról.

A végrehajtás elrendelése a biró tulajdonképeni hivatásához nem tartozván, méltán feltehető, hogy a jövendőbeli perrendtartás e tekintetben az eljárást nagyon fogja egyszerüsiteni, ez annál is inkább feltehető, mert külön bírósági végrehajtók intézménye terveztetik behozatni. Akkor a per birája a végrehajtást nem fogja külön elrendelni.

Nincsen tehát ok arra, miért utasitaná a jegyzőségi törvény, melynek azon törvenynyel meg kell egyeznie, a felet a végrehajtható jegyzői okmánynyal a bíróhoz a végrehajtás elrendelése végett (70. §.)

De még kevésbbé van ok arra, miért legyen a biró hivatva a *jegyzői okmány felülvizsgálására*, és miért legyen az köteles, bizonyos esetekben a végrehajtást meg is tagadni. (72. §.) Ez utóbbi intézkedés által a jegyző működé-ében és állásában függővé tétetnék a bíróságtól oly módon, hogy tekintélye és közbizalma csökkenne, és a jogbiztonság iránti közreműködése az alatt szenvedne.

Igaz ugyan, hogy a most hatályban levő törvénykezési rendtartás szerint a végrehajtás elrendelésére csakis a per bírósága van hivatva. Sőt a választott bíróság és tőzsdei bíróság által hozott itéletekre nézve is csak a közhatósági bíróságot nyilvánitja illetékesnek a végrehajtás elrendelésére. De ebből csak az következik, hogy öszhangzás tekintetéből — addig, mig uj törvénykezés másképp fog rendelkezni, ideiglenes intézkedés szükséges.

Tehát — akár a jegyző által az okmányra vezetendő külön végrehajtási záradék, akár magában az okmányban kitett és maga a fél által aláirt végrehajtási záradék (69. §. 3. pontja kivántassék meg arra, hogy a jegyzői okmány végrehajtható legyen; *semmi esetre sem tartom szükségesnek, hogy a jegyzői okmány végrehajtása a biró által legyen elrendelendő.*

9.

A jegyzői kamarákról.

A királyi jegyzők közhivatalt viselnek (a t. j. 2. §.). Tehát a jegyzői kamarák közhivatali testületek.

Ennélfogva, a mennyiben a jegyzői szervezet épségben tartása és közreműködése a közjegyzői kar tekintélyének megóvása, és a közvetlen felügyelet azt megkivánja, és az állam felügyeleti joga azt megengedi, — kell, hogy a jegyzői kamara magához illő, tárgyszerü hatáskörrel és illetőséggel birjon. Azonban ezek a törvényjavaslatban szük határok közzé vannak szoritva, — szükebbek közzé, mint p. o. az ausztriai kormány által előterjesztett javaslatban.

Azonkivül azon felügyeleti teendők többnyire a törvényszék elnökéhez utasitvák; pedig a 17., 148. és 159. §§-ban a kir. ügyész emlittetvén, az állami felügyelet és a törvények teljesitése feletti őrködés még inkább ez utóbbit illeti, mint a tiszta birói testület előljáróját. Jellemző példákul a következőket sorolom fel: 10. §. a jegyzői pecsét átadása; 17. §. a biztositék megvizsgálása; 125. és 127. §§., ha a jegyző a kiadmányt megtagadja, vagy azzal késedelmezik; 138. és 139. §§-ok a jegyzői könyv hitelesitése és bezárása; 153. §. adatok felterjesztése; 154. §. a jegyzői irományok megvizsgálása; 159. §., hol jelentendők fel a panaszok. (Ez utóbbi kettő egyébiránt vagylagosan a kamarával). Ezeket az emlitett ausztriai törvényjavaslat 14., 24., 50., 95., 103. és 112. §§-ai szerint többnyire kizárólag a kamarához utasitja. A mint már fennebb megjegyeztetett, ily függés csak akadályozná a jegyzőségi intézmény jótekony fejlődését.

Tehát a jegyzői kamarák hatásköre szélesebbre terjesztendő és az állami felügyelet a kir. ügyész kezébe volna összpontositandó.

10.

A jegyzői leváltárakról.

A törvényjavaslat 181. §-a szerint, ha a jegyző hivatala megszünik, annak irományai utódjának adatnának át.

Azonban, minél régiebbek az iratok, tehát minél ritkábban szükségeltetnek azokból kiadmányok, másolatok, kivonatok, bizonyitványok, s igy, minél kevesebb jövedelem foly azok őrzéséből, annál kevesebb szorgalmat forditana a jegyző azok kellő őrzésére.

Továbbá, több utód egymásután következtével, az irományok annyira halmozódnak össze, hogy nehéz dolog ám — mind azok számára „biztos és száraz őrizeti helyet tartani“ (habár a törvényjavaslat 114. §-ának ebbeli rendeletében az elől irományai kihagyattak). Nehéz az a városokban a lakbér magasságánál fogva, és vidéken a lakások minősége folytán.

Következménye az, hogy a régibb irományok részint romlásnak indulnak, részint elvesznek. Ez annál sajnosabb, mert valamely iromány elvesztése — magában véve — arányos büntetéssel meg nem fenyithető.

Ezen hátrány pedig elháritható *a jegyzői leváltárak által.*

Ha a kamara székhelyein az ugyanazon kamara területén

működött jegyzők irományai kellő rendben kezeltetnek, azok hosszu évek sorára biztosittatnak.

Azon ellenvetés, hogy a kiadványok, másolatok kivétele az által tetemesen nehezittetnék, nem állana, mert mai időben a közlekedés kiváltképen nagyobb helyekkel, — a melyek a levéltárak számára feltételeztetnek, — könnyebb és régibb irományok szüksége rendesen nem igen sietős.

Nem állana azon észrevétel sem, hogy oly intézmény aránytalan nagy költséggel jár, akár a felek, akár az állam terhére.

Postávali megkeresés könnyü, és a postadij csak csekélység.

Az állam azon költségét, melybe az irattárak kerülnek, bőségesen fedeztetnék a kiadványok stb. dijjai által, annál is inkább, mert azon költség csekélyebb, először az együttes kezelés folytán, és másodszor, mivel az őrzés középületekben olcsóbb.

Maga a kezelés a jegyzői kamarákat illetné.

Az Olaszországban világos előnynyel fenálló ebbeli intézmény az ausztriai kormány törvényjavaslatában is elfogadtatott.

Ezeknélfogva kivánatos volna, hogy a jegyzői kamarák székhelyein külön jegyzői levéltárak szerveztessenek.

A jegyzői dijakról.

A törvényjavaslat a dijak mngállapitásában ez utóbbit sem bizonyos időre nem szoritja, sem pedig az ország egyes vidékeinek egymástól különböző viszonyai közt nem tesz és nem is tehet, teljesen arányos különbséget.

Igy ugyanazon dij, a mely *itt* méltányos, *amott* akár a fél, akár a jegyző iránt méltánytalan, — ha csak egy jogos correctivum nem állapittatik meg, mely által a szélsőségek kiegyenlittetnek.

Oly correctivum alkotásával az igazságügyi miniszteriumot lehetne megbizni.

Másodszor az emlitett viszonyok *idővel változnak*. és pedig hamarább, a mint a törvény átalakittathatnék.

E tekintetben a kormány hasonló felhatalmaztatása alig volna elegendő; mert, ha csak esetről-esetre történnek felterjesztések, az illető tárgyalások késedelemmel járnak.

Ennélfogva — és miután valamennyi jegyzék csakis a jelenkor viszonyainak felelhet meg — czélszerü volna a szóban lévőt is csak néhány évre megállapitani s a jövő iránt kellőkép gondoskodni.

Ez utóbbi esetben a budapesti ügyvédi-egylet az *ügyvédrendtartás* tárgyában készitett törvényjavaslat 32. §-ában hasonló intézkedést inditványozott.

Az előadottaknál fogva kimondandó volna,

hogy a dijszabály egy bizonyos idő tartamra állapittatván meg, egyszersmind utasittatik az igazságügyi miniszterium arra, hogy annak leforgásával jövőben mindig ugyanannyi időre azt vagy megujitsa, vagy bizonyos mértékben belül megváltoztassa; továbbá

hogy az igazságügyi miriszterium felhatalmaztatik arra, miszerint a dijszabási tételeket bizonyos mértéken belül lejebb szállithassa, vagy felemelhesse.

Dr. MANNHEIMER IGNÁCZ,
előadó.

A budapesti ügyvédi egylet IV. szakosztályához intézett előadói jelentés

„a birósági végrehajtók“ iránti törvényjavaslat tárgyában.

Véleményadási megbizatásomnak megfelelendő, következőkben van szerencsém a birósági végrehajtók feletti törvényjavaslat iránt előterjeszteni — véleményes jelentésemet.

Külföldi jogintézmény honositásánál első és sarkalatos törvényhozási tekintetül azon kérdés lép előtérbe, — hogy miért és mi végből szándékoltatik és hogyan életbeléptetni: azaz, azon kérdés, — hogy mi indokokból és mi rendeltetéssel létesitendő az, és hogy tehát ehhez képest ez intézmény ugy honositandó-e meg, a mint az másutt létezik vagy módositva, és azonos vagy módositott szervezettel-e?

Mert az átültetendő intézmény honositása indokainak és czélba vett rendeltetésének meghatározása alapján lehet csak eldönteni szükségességét; és mert csak az elérni ohajtott eredmény meghatározásával lehet és kell a czélnak megfelelőleg, a meghonositandó intézmény szervezését és közegeinek attributumait megállapitani azon kereten belül, — a melyet a jogszolgáltatásnak már fenlevő egyéb tekintetek, létesitési szabad térül engednek.

A birósági végrehajtók intézményének meghonositását — élénk szükségnek tartom; azonban a törvényjavaslat indokaitól elütő tekintetekből: és ennél valamint ez intézmény rendeltetésénél fogva, annak szándékolt szervezésére nézve, némelyekben eltérő nézetünek kell lennem.

I.

A franczióknak „huissier“ intézménye bölcsőjét még az „ancien regime“ birósági szervezetében leli épen ugy, mint a „greffier“ vagy a „gens du roi“, az állam ügyészek; és a nagy forradalomtól akár Szép-Fülöpig visszatekintve, ott látjuk a végrehajtót, huissier-t, ugy a parlamentek, mint a „baillage, sénéchaussée, presidial, lieutenance, du roi“ stb. váltakozó nevezetü elsőf. bíróságok keretében benfoglalva. — Az ancien regime törvénykezési rendszerének gyökeres, és az érvényesült uj eszmék követelte ellentétes alapzatra és vezérelvekre fektetett reformjával; és jelesen a többi közt, a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosságnak átalános létesitésével, valamint a biráskodásnak, minden nem szorosan a judicaturához tartozó teendőktől, felszabaditásával: e már fenállott törvénykezési közeg, csak fejlesztve és hatályköre szabványozva lett.

Ez intézménynek, a pereljárás szóbelisége és nyilvánosságával, különleges belső kapcsa nincsen.

A franczia huissier teendőit és ugyan, — a szorosabb értelmü „audience“ azaz tárgyalási, tanuhallgatási stb. terembéli szolgálatját, törvényszéki szolga, ugynevezett peres, azaz: idézési, kézbesitési és perinstrualási teendőit, kézbesitő és pertárnok, — végrehajtási és perenkivüli végzendőit pedig kezelő hivatalnok — csak ugy fogná végezhetni, mint a végrehajtó. — Hiszen csak az a különbség volna benne, hogy amazok az államtól, ez pedig a felektől nyeri a fizetést. — A pereljárás szóbelisége és nyilvánosságára, valamint a biráskodásra nézve pedig, e különbség ép oly kevéssé lehetne zavaró viszhatálylyal, mint nincs az, hogy Francziahonban fizetéses hussierek is vagyunk az audience szolgálatokra alkalmazva; mint nem jár továbbá ily viszhatással a pereljárás miségére és a biráskodásra sem másutt, sem minálunk az egyesbiróságokra nézve, az, hogy fizetéses segédtisztek foganatositják a végrehajtásokat és teljesitik fizetéses kézbesitők az idézéseket.

Ezeknek folytán a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elveire fektettetni kilátásba tett perrendtartási reformunkkal karöltve sem elmaradhatlanul, sem nélkülözhetlenül nem járna — a végrehajtói intézmény meghonositásának szüksége.

A jelenlegi perrendtartásunk mellett életbeléptetendő uj birósági szervezettel való együttleges felállitását pedig ez intézménynek, államkincstári tekintetek önnönmagukban egyátalán, és különösen a jelenlegi törvénykezési bélyegilletékek fenhagyásával, nem indokolhatnák: mert az államéletünk mostoha gyermekéül kezelt volt jogszolgáltatás ügye, ha csak egyátalán türhető álláspontra kiván emeltetni, az eddigieknél felette nagyobb pénzkövetelményekkel lép elénk, semhogy az eddig is elviselt és itt kérdelt jelentéktelen fizetések számba jöhetnének; és mert egyébiránt kell, hogy a jogszolgáltatás ügye megszünjék államjövedelmi roszul dotált forrásul tekintetni mindaddig, mig annak önigényei teljesen nem fedezvék.

II.

Azonban ezen ugy Francziahonban, mint a franczia törvénykezést elfogadta rajnai — és az azt utánozta egyéb német tartományokban, árnyoldalai mellett is gyakorlatinak bebizonyult intézmény meghonositása életünk azon, mindnyájunk által érzett égető szükségének volna hivatva megfelelni, hogy az ügyvédi közbenjárás nélküli és különösen a megkeresés mellett, idegen helyütt teljesitendő végrehajtásoknak hivatalbóli erélyes és gyors foganatositását lehetségesitve, és a törvénykezés czéljának, megitélt jogoknak mindenkoron biztos és minden körülményesség nélküli érvényesitésének lehetségesitésével, — törvénykezésünk megcsökkent tekintélyének és a közhitelnek ugy a bel- mint a külföld előtti ez irányu fejlesztésében ez intézmény legyen a közreműködő;

mert az ügyvédi közbenjárás nemcsak hogy egyátalán drága, hanem azért, mert sem az ügyvéd állásával meg nem fér, sem viszont állásarányos jövedelmet nem nyujt, — a belés külföldi megkeresés mellett, idegen helyütt foganatositandó végrehajtások eseteinek legtöbbjében, vagy csak aránytalan költségeskedés, utánjárás és veszélyes idővesztegetés mellett, vagy pedig egyátalán biztosan meg nem szerezhető.

És ezen jogéleti szükségünknek ez intézmény, árnyoldalaitól megőrizve, azért lehetne hivatva megfelelni: mert a hivatás követelte képzettségi és erkölcsi garantiáknak törvény által lehető megovásán kivül — a végrehajtói közegek tisztes önérdekének alapzatára van fektetve; mert tehát a végrehajtónak minden egyes hiv. cselekménye, nemcsak mindennapi és egyedüli kenyérkereseti mozzanatát képezné, — hanem gyors, hű és erélyes eljárása tanusitásának mindannyi ösztönalkalmául is fogna szolgálni az okból, hogy megbizhatósági jóhirnévnek szerzésével, anyagi boldogulhatását megállapitsa.

De, hogy ez intézmény rendeltetésének megfeleljen, kell hogy a tisztes önérdek alapzata mellett, csak oly egyének vállaira fektettessék, a kik az erkölcsi és értelmi fejlettség azon szinvonalára emelkedhetnek, hogy nem minden egyes hiv. cselekményt, bár mily áron és irányban kizsákmányolandó alkalomnak tekintsenek: hanem a jóhirnév közvetett előnyét, viszhatásának anyagi értékét felfogni, a kiérdemelt tiszteltetés erkölcsi vivmányát érezhetni és a testület hirszavának, minden egyes kartag utáni képződését, és viszont minden egyes kartagra viszhatását megérteni, képesek levén, — legyenek és lehessenek egyszersmind a pályatársi versenytéren, mert önérdekeik megovására, a legszigoruabb és egyedül hatályos, testületi önfegybiráik. — Lehessenek azok a végből, nehogy beárnyalhassák ez intézményt a — Freilhard, Selves, Weiss és Schlink tárgyalta — ügyetlenségek, visszaélések, kijátszások és zsarolások csapásai, — a jogszolgáltatás tekintélyének és a jogbiztonságnak megrontására.

A végrehajtói intézmény közegei ily minősültségök fejlesztésére és megőrzésére, a törvényjavaslatban helyesen megállapitott garantiákon felül, — az abban hiányzó végrehajtói kamarák intézete volna felállitandó: mert, hogy a francziáknál a végrehajtói kamarák (Les chambres de discipline) a várt eredményt nem szülték, annak nem az az oka, hogy az intézet nem volna czélra vezető, hanem a franczia törvény intézkedéseinek hiányában rejlik, hogy képzettségi és müveltségi kellékek követelése nélkül, minden irni és olvasni tudó előtt nyitá meg e hivatást.

A szakképzettségi kellékeket helyesen szabályozza a tjavaslat 2—4. §§-aiban; de czélszerü volna a kellő szakképzettség elnyerhetését ez által közvetiteni, hogy a szokásos hivatalos időn kivül eső órákban, szakelőadások rendeltetnének az egyetem és jogakadémiákon. — Kivánatos volna továbbá a végrehajtói közegek törvényes önállóságának megőrzésére, a — végrehajtói utasitást nem a mindenkor változtatható rendeletek utján, hanem törvényileg szabványozni.

A törv. javaslat 12. §-át illetőleg, a végrehajtói lakhelyet nem mindenkor a bíróság székhelyén kellene kötni; hanem nagyobb területü járásokban egyéb népesb községbe is kellene végrehajtókat a végből székhelyezni, hogy a költséges hosszabb utu, sürü utazások elkerültethessenek.

A tjavaslat 13. és 14. §§-aiban szabványozott végrehajtói hatáskört, illetőleg az, fenálló viszonyok közepette, helyesen szorittatik meg a polgári törvénykezés terére. — Azonban ugy a jogszolgáltatás integritásának fejlesztő megőrzésére, mint a végből is, hogy a végrehajtónak egyelőre szabott szükebb kereseti tér, teljes existentiát nyujthasson; a végrehajtónak hatáskörét, az összes közvetlen és közvetett bélyegilletékek végrehajtási behajtására is ki kellene terjeszteni: ellenben pedig a birósági székhelyen kivüli, összes kézbesitések tárgyában (mint ez a törvényjavaslati indokolásban más és kivételes esetekre nézve megérintetik), végrehajtókul a községi jegyzőket lehetne, az aránytalan utazási költségek elkerülése végett helyettesiteni, a szakképzettségi követelvény a kézbesitési ismeretekre szorittatván meg.

A tjavaslat 16. §-ának azon rendelkezése, hogy a székhelyen kivül teljesitendő végrehajtások foganatositása előtt, a végrehajtó napi és utazási dijainak előlegezését kivánhatja meg, — okvetlenül vagy egészen elhagyandó vagy oda módositandó, hogy a vidéki végrehajtást kérő folyamodvány benyujtásával egyuttlegesen, átalányul megállapitandó pénzösszeget is tartozzék végrehajtató a bíróság kezeihez letéteményezni a végrehajtói illetmények biztositására: mert a végrehajtói intézmény közvetlen rendeltetésének egyik czélja, a hivatalból végrehajtások gyors és veszélythozható késedelmezés nélküli foganatositása fogna meghiusulni — a kérdelt dijak bekivánása iránti érintkezés közben.

A tjavaslat 19. §-ára vonatkozólag és annak alkalmából kiemelni, hogy az egyes birák biráskodási, a törvényszéki elnökök pedig elnökségi, ugyis egész tevékenységöket igénybe veendő feladataikon felül — a végrehajtók kellő ellenőrizhetése érdekében sem volnának a felügyelettel terhelendők: hanem avval a birósági tagok egyike volna megbizható. — Kiemelem továbbá, hogy a pesti törvényszék kebelében a kiváló sokaságu végrehajtások foganatositásának sikeres ellenőrzésére és lehető gyors elintézésének lehetségesitésére — külön, végrehajtók felügyelési és az összes végrehajtási kérelmezéseket elintéző szakosztály felállitása volna kivánatos: üdvösségét a külön végrehajtási osztálynak, a berlini és bresslaui végrehajtási bizottságok (Executions-Commissionen) tanusitják.

III.

Átalmenve a törvényjavaslat szövegének az országgy. központi bizottság általi módositásaira, és eltekintve a stylaris és a szövegezés tárgyát képező egyéb változtatásoktól, — azok közül helyes a törvényjavaslat 12. §-ának módositása; mert azon értelmü, hogy a bíróságok székhelyén kivüli lakhelylyel is alkalmaztathatnak végrehajtók.

Helyes továbbá a tjavaslat 18. §-ának azon értelmü módositása, hogy a végrehajtó nemcsak megtagadhatja a közbenjárást, hanem egyátalán el sem járhat, és nemcsak az ott jelölt viszonyzatu személyek ellen, hanem az azok javára történendő ügyletekben sem: helyes e változtatás, mert az emberi kedély parancsolta gyengédségi érzelmekre fektetve a végrehajtói intézmény erkölcsi tekintélyének megőrzésére fogna közreműködni.

Helyes végül a tjavaslat 30. §-ának azon módositása, mely szerint nemcsak a törvény foganatositásával, hanem életbeléptetése időpontjának meghatarozásával is, bizatik meg az igazságügyi miniszter ur; helyes azért, kapcsában a tjavaslat bevezető sorainak és 1. §-ának lett módositásával, azt lehetségesitendné, hogy ez intézmény, égető szükségünknek megfelelőleg, — még az uj szervezetü elsőf. bíróságok felállitása előtt volna életbeléptethető.

Ellenben nem helyeselhető a tjavaslat 3. §-ának módositása, mely szerint a vizsgálatok tárgyai a törvény szövegéből elhagyatván, — azoknak időről-időre való meghatározása az igazságügyi miniszteriumra bizatik: mert akármely intézmény összes viszonyainak szabványozása, hogy lehetőleg maga a törvény által történjék — ezt az intézmény közegei törvényes függetlenségének érdeke követeli meg; és mert e módositásnak, lehető azon indoka, hogy ez által a törvények. reformnak beálltával különben szükségessé válandó szövegváltozás kikerültessék, elesik annak tekintetbe vételével, hogy a birósági végrehajtók iránti törvény nagy részbeni átidomitása ugy sem lesz elkerülhető, a végrehajtói hatálykör kitágitásával járandó törvénykezési reformjaink létesülésével.

DESZKÁS GUSZTÁV,
előadó.

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

A mi már most a tulajdonképi *egyetemi tanitást* illeti, ez mindenekelőtt azon főhibában szenved, hogy csaknem kivétel nélkül egészen egyoldalu, u. n. akromaticus, vagyis puszta előadás vagy felolvasás. Sőt a tanulók többsége épen ezen egyoldalusságban, melynél ők maguk csak hallgatók, vélik a középtanodákban követett tanmódszertőli különbségek feltalálandónak és tán épen sértve éreznék magukat, ha a tanárnak valaha eszébe jutna, miszerint maganak meggyőződést szerezzen a felől, valjon az ő hallgatói meg is értették-e, s ha öntevékenységüket ébren tartandó hozzájuk néha kérdéseket intézne. Csak az u. n. gyakorlati előadásoknál, a magyarázatnál, a philologiai vagy theologiai seminariumbeli gyakorlatoknál, a vegytani laboratiumban, vagy tudományos kirándulásoknál szokott e módszer követtetni. Azonkivül csak egy hires göttingai jogtanárról tudjuk, hogy hallgatóságához *általában* néha egyes kérdéseket intézett, s ugyanezt tette vegytani előadásai közben egy heidelbergi tanár; sőt tudtunkkal Brüsselben különféle bölcsészeti előadásoknál *bizonyos* hallgatókhoz intéztek kérdéseket, a nélkül, hogy e

kérdezösködésnek valaha rosz hatását tapasztaltuk volna. És valóban, nincs alkalmasabb eszköz a hallgatók figyelmének folytonos ébrentartására, annak kitudására, mily észtehetséggel birnak, valamint annak megbirálására, valjon eltalálta-e a tanár irányukban a helyes módot, s nem volt-e sem nagyon rövid, sem tulságosan hosszadalmas az ő előadása? Még czélszerübbek e tekintetben a külön vizsgálatok (collegiumok), melyek némely egyetemeken (de csak egyesek által s épen azért kevés eredménynyel) behozattak, egyebütt azonban teljesen hajótörést szenvedtek, mivel ugy a tanárra, mint a tanulókra nézve — nagyon kényelmetlenek valának. (!) Azonban csakis ezek mellett van alkalma a tanulóknak egyrészt minden aggodalmukat s minden elöttük homályos részleteket a tanárokkal közölni, és másrészt az utóbbiaknak arra, hogy amazoknak a szükséges felvilágositást és utmutatást megadhassák; csak is ily módon lehet a tanitás czéljára nézve mulhatatlanul szükséges eszmecserét kellöleg létrehozni és minden tekintetben teljes és kölcsönös megértést eszközölni. Hogy pedig az ily élénk eszmecsere utján szerzett ismeretek egészen máskép ragadnak az emlékezethez és sokkal hamarább gyökereznek meg s hoznak gyümölcsöket, mint a jelenleg divatozó módszer mellett, mely a „sokratesi módszer“ eseményének éles ellentétét képezi, magában értetödik.

Valóban gyakran hallgattunk előadásokat, melyek — bármily simán és fenakadás nélkül tartattak is — a hallgatók szükségletét s a megértés megkönnyebbitését egészen figyelmen kivül hagyák, söt reánk azon benyomást tevék, mintha egyedül az előadó megdicsöitését czéloznák, azaz: hogy a hallgatók az ő folyékony előadását magasztalják, mi azonban tulajdonkép nem egyéb, mint feladatának gépies lebonyolitása és könyvnélküli recitálása. Hogy ezen sokat magasztalt előadásokat egyetlen egy hallgató sem hagyta el, ki azt mondhatta volna magáról, hogy azokból csakugyan tanult is valamit, s hogy épen azért azon előadások igazi czéljukat teljesen eltéveszték, azt alig kell különösen megjegyeznünk. Legfeljebb is a pusztán elbeszélő történelmi előadásnál lehetne a tanitás ezen egyoldaluságát némiképen menteni, ha egyébkép az elbeszélő az árny és fényoldalok helyes beosztásáról kellöleg gondoskodott; minden más tárgynál azonban a még mai nap általánosan divatozó tanmódszer egészen fonáknak s egyetemi ügyünk legszembetünöbb és legkárosabb fogyatkozásának tekintendő, mert e tanmodszer mellett legkisebb tekintet sincs a hallgatók egyéniségére, s épen azért a lehető legkevesebbet tanulnak mellette.

De a mai előadásmód más tekintetben is határozottan kárhoztatandó. Nem ok nélkül jegyzé meg egykor egy hires jogtanár, *Puchta,* hogy az ember néha kisértetbe jön azt hinni, hogy ezen urak elfelejtették, miszerint a könyvnyomtatás már régóta fel van találva. Alig hihető, hogy még mai nap tartatnak előadások, melyeknél néhány száz fiatal ember, egész télen át, naponkint 4, söt 5 és 6 óráig kénytelenek magukat hő és romlott, söt néha dohányfüsttel telt levegöben a római jog alapfogalmainak és alapelveinek leirásában gyakorolni, melyeket nekik egy nagyhirü tanár, örökös ismétléssel más szavakban, lehető szó- vagy inkább iráskészen elébök mond, söt szájukba rág, a helyett, hogy a kérdéses tanokat a legszabatosabb alakban *igazi* tankönyv gyanánt nyomtatva adná hallgatóinak kezeibe, mig u. n. „vezérfonalában“ a mai nap uralkodó rosz szokás szerint csupán egy hosszu sora a §§. feliratoknak foglaltatik, melyekhez a tartalmat még csak az ő előadása van hivatva szolgáltatni, azonkivül pedig a könyvben csak jegyzetek vannak, melyekben vitás tanok és kérdések (controversiák) tárgyaltatnak. *) Ez uton igaz, hogy az elaltató tulajdonképi diktálás mellöztetik; de azért a hallgatók legjobb esetben is, ha t. i. nem másokra támaszkodnak, hanem maguk látogatják meg félbeszakitás nélkül az előadásokat, egy igen megbizhatlan füzetet kapnak, sokkal megbizhatlanabbat, mintha az előadás nekik szóról-szóra tolluk alá diktáltatott volna. És ezen teljesen elégtelen, azonfölül egy megbizható tankönyvnél még három-négyszer drágább pótszerhez csak nagy időveszteséggel, kimondhatatlan szellemi kimerülés s eltompulás, gyakran még egészségük romlásával is jutnak. Ily eljárás mellett teljesen elvész az akadémiai előadás föczélja és értéke, mely nem állhat abban, hogy egy könyv, melynek nyomtatva kellene lennie, nyilvánosan vagy titkon diktáltatik, de abban sem, hogy az alapelvek csakugy félig-meddig némely példával vagy törvényhelyek magyarázásával feltüntessenek, hanem abban, hogy a nehezebb tanok valóban szabad és élénk folyó beszéd által minden oldalról felvilágositassanak és könnyen felfoghatókká tétessenek. Csak ily előadás fogna a mostani idő egy harmadrésze alatt többet eredményezni, mint az imént vázolt előadás vagy egy holt tankönyv, noha szabály szerint minden előadás jó tankönyvvel hozandó kapcsolatba, mert ez nemcsak fölötte kivánatos, de ma már csaknem hallatlan elökészületet teszi lehetővé, hanem szerfölött megkönnyiti a későbbi ismétlést is. Igy azután nem lesz többé — mint jelenleg — még a leggondolkozóbb és legszorgalmasabb fiatal ember erőit és tulhaladó feladat, miszerint egyetlen félévben a pandekták egész anyagával meglehetösen megbirkozzék, ha csak különben egy bevezető előadásban a római jog körvonalaival és alaptételeivel megismerkedett.

Ámde, mit az imént emlitett legterjedelmesebb előadásról mondottunk, ugyanez áll a többi szakok tananyagáról is, teszem a boncztan-, gyógyászat-, egyházi jog-, dogmatikáról stb. Mindenütt kellene a nyomtatott tankönyveknek s az élőszónak egymást kellöleg kiegészitniök, s egyikéjöknek sem szabad a tanitás czéljának rovására a másik helyébe tolakodnia. Nincs siralmasabb állapot, mintha ezen legegyszerübb és legtermészetesebb követelmény figyelmen kivül hagyatik, söt ha itt-ott a tanmódszer épen arra látszik czélozni, hogy a hallgatókat minden önálló gondolkodástól, s azonfölül még minden házi szorgalomtól is elszoktassa, a helyett, hogy öket serkentené és utba igazitaná. Számtalanszor hallgattunk előadásokat — egyszer plane a mennyiségtanból — melyeknél az előadott tárgy a hallgatóknak oly fölötte világosnak, egyszerü- és könnyünek látszott, hogy azt hihették, miszerint lelkiismeretüket teljesen megnyugtatták, ha csak az előadásokat pontosan és figyelemmel látogatták, söt hogy a kelletinél még többet is tettek, ha egy hézagnélküli, tisztán irt és bekötött füzetre tettek szert. Egy futó pillantás a mi egyetemi életünkre mutatja, mily találó még jelenleg is azon csipös guny, melylyel annak idejében Mephisto Göthe Faust-jában a tanuló ifjuságot ezen szánandó balhiedelem miatt illette. A legtöbb oly annyira minden itélő tehetség nélkül van, hogy még a legvonzóbb, legtanulságosabb és legszellemdusabb előadás sem képes öket kielégiteni, ha nem diktálnak nekik valamit tolluk alá, és hogy ily előadást sokkal inkább elmulasztanak, mint egy másikat, melynél azon veszély fenyegeti, miszerint nem ugyan fejükben, hanem füzetükben hézag támad. Legjobban beleböszültek a muzsák fiai

*) Igy tett többek között a boldogult Vangerow is Heidelbergben.

egy jól szerkesztett füzetbe Lipcsében, de nagyon tévedne, ki azt hinné, hogy csak ott találhatja a füzetmaniát. *)

(Folyt. köv.)

Még néhány szó a törvénytelen származású gyermekek jogi viszonyainak rendezéséről.

Dr. Wenzel Gusztáv urnak a törvénytelen származásu gyermekek jogi állapotának rendezése felől irt jeles czikkét a „Jogt. Közl." 43-ik számában olvasván, mig egyrészről azt ohajtom, hogy a törvényhozás a munkálat alatt levő törvénykönyv készitésénél a nagy tudományu tanár ur ezen czikkét, mint e tárgyban irányadót vegye figyelembe: ugy másrészről a kérdéses czikk egy pontjában előadottakat épen nem kivánám, sőt kárhoztatandónak tartanám törvénykönyvünkbe iktattatni.

A törvénytelen gyermeknek atyakeresési jogáról szólván ezt mondja Wenzel tanár ur:

b) „a törvénytelen gyermeknek legyen atyakeresési joga is, mely ellen azonban a „concubitus plurium virorum" kifogással élni lehessen.

c) Azon esetben, ha az épen emlitett kifogás használtatik és alaposnak találtatik, az uj szász polgári törvénykönyv (1872. §.) azon intézkedése elfogadhatónak látszik, hogy a gyermek anyja állásának megfelelő tartásra és nevelésre joggal birjon, melynek költségeihez *mindazok egyetemleg járulni tartoznak, kikre bebizonyul, hogy az anyával közösültek.*"

A szász codex ezen intézkedésének elfogadása által azon hibába esnék ismét a hazai törvényhozás, hogy codificálása folyamában a külföldi törvénykönyvek hiányait ültetné át hazai törvénykönyvünkbe. De föltéve, ha ezen §. helyén volna is a szász codexben, nem méltatta kellő figyelemre Wenzel tanár ur a szász nép és a mi népünk közt nemcsak a cultura, de fájdalom az erkölcsösség tekintetében is szembeötlő különbséget; tudvalevő dolog ugyanis, hogy jelen erkölcsi süllyedtség közepette tömérdek nő van nálunk, kik dij mellett készek bárkivel elhálni, épen ugy, mint a munkás munkabér fizetése mellett kész bizonyos munkát elvégezni. Ily körülmények közt a dij megfizetése és az elhálási kötelezettség teljesitése által a szerződés teljesedésbe ment és az elháló semmiféle utó kötelezettségeknek kitéve nem lehet sem az anya, sem a dijazott elhálásból származott gyermek irányában.

Egyes esetekben férfiaknak egész hosszu sora lenne kitéve a legnagyobb jogtalanság és haszonlesésből eredhető botrányosságoknak, ha az elhálást keresetképen üző teherbe esett hölgy, vagy a tőle származott gyermek részéről apaság, tartás és nevelési költségek iránt perbe fogathatnának és azokban egyetemleg elmarasztaltathatnának. — A gyermek-tartás, neveléséről gondoskodás apaságot tételez föl, mert azon sarkal, abból folyik ezen kötelezettség; a hol tehát az apaság kérdése minden kétségen kivül tisztába nem hozható, ott az apaságból folyó kötelezettségek sem nyerhetnek helyt *még akkor sem, ha a többekkel elhált nő az elhálásokra dij elfogadása nélkül vállalkozott.*

Valamint tehát egyetemleges apaság nem létez, ugy egyetemleges tartás és neveltetési kötelezettség sem állapitható meg.

Az idézett pontban előadott nézetet ezeknél fogva nem osztom.

MURINYI ENDRE.
ügyvéd.

Különfélék.

cs. **Lapszemle.** Örvendetesen tapasztaljuk, hogy napilapjaink egy idő óta nagy előszeretettel foglalkoznak jogi és törvénykezési kérdéseink ventilálásával. Miután a jogi téren való haladásnak egyik főfeltétele az, hogy a kérdések minden oldalról felderittessenek és megvitassanak, a „*Jogtudományi Közlöny*"-ben ezentul szemmel tartandjuk a napilapoknak jogtudományi érdekü czikkeit és közleményeit.

A mult heti „*Pesti Napló*" 267-ik számában egy Győrről keltezett levél alakjában P. M. ur (alig követünk el indiscretiót, midőn nyilván kimondjuk, hogy sejtelmünk szerint ezen előbetük alatt a jogakadémiák reformja körül igen munkás Pisztory Mór ur rejlik) — értekezik a jogakademiák rendezéséről. P. M. ur az első levélben a jogászgyülésnek a jogakademiákra vonatkozó határozatát commentálja. Midőn a jogászgyülés azon meggyőződését nyilvánitotta, hogy a jogtanulmány érdeke azt kivánja, miszerint jogiskolákat csak az állam állitson fel, akkor csakis a tudomány követelményének megfelelőleg járt el. A felekezetek jogiskolái a tapasztalás szerint igen elhanyagoltatnak. Ha az állam a tanrendszert megállapitaná, a felekezetek jogiskolái még ezen feltétel mellett is, melynek nem nehéz megfelelni, hátramaradnának. A jogiskolák felállitásának jogát tehát egyedül csak az államra akarja ruházni, ohajtja azonban, hogy az állam, a mennyire teheti, a *felekezetek érdekeinek megfelelőleg* járjon el, pl. ha Debreczenben jogiskolát állit, bizonyos lehet, hogy a mostani reform. jogtanoda tanárai szivesen belépnek ezen állami intézetbe. — Második levelében P. M. ur a jogászgyülésnek abbeli enunciatióját kivánja védeni, mely szerint jogiskolákat *csakis az állam* állithat fel. A tanszabadságot némelyek akként értelmezik, hogy minden egyes egyén vagy felekezet tanintézeteket, vagy egyetemeket állithasson fel. Czikkező ellenben az államnak vindikálja egyedül azon jogot, hogy egyetemeket állitson, ellenben a tanszabadságot akként akarja kifejezve látni, hogy az egyetemeken vagy jogiskolákon *bárki* is, kinek kellő qualificatiója van, *mint magántanár* szabadon előadhasson. Ez utóbbi tekintetet akarja a tanrendezésnél is érvényre juttatni.

A „*Szabad Egyház*" 250. számának vezérczikke azon alkalomból, hogy a váltófeltörvényszék egyesittetett a királyi táblával, azon óhajt fejezi ki, hogy ezentul az ügyvédi vizsgálatoknál ne legyen külön váltócensurának helye, hanem a váltójogból való vizsgálat egyesittessék az ügyvédi vizsgálat többi studiumaival. Azonban ne egyszerre követeltessék az ügyvédi vizsgálat, hanem ugy, mint a szigorlatok letétele, részletenként. Végül a czikk, még a vizsgálati rendszerre nézve több óhajt fejez ki; igy például óhajtja, hogy ne csak az *ügyvédtől*, hanem a *biráktól* is követeltessék a jogtudori oklevél megszerzése.

Az „*Esti Lap*" 256-ik számában —k—s. méltánylását fejezi ki a közoktatási miniszternek egyik ujabb intézkedése felett. Eddig az ügyvédi vizsgálatra bocsátásnál a vidéki jogakadémiában végzett ifjaktól csak a birói államvizsgálat követeltetett, azonban az *erdélyi részekben mind a három vizsgálat* (jogtörténelmi, birói, politikai). A közoktatási miniszter folyó évi aug. 24-én 12,129-iki rendeletében az erdélyi jogakadémiákat *teljesen egy szinvonalon állónak jelentette ki* az anyahoni jogakadémiákkal, kimondván, hogy a jogtörténelmi és államtudományi vizsgálatok tantárgyaiból való államvizsgálatokat ott is a félévi nyilvános vizsgálatok pótolják. Czikkiró azonban ennek fejében azt követeli, hogy a jogi vizsgálatokban lelkiismeretes szigorral járjanak el. Mi nem tehetünk egyebet saját szempontunkból is, minthogy sürgetőn felhivjuk czikkiróval együtt a közoktatási minisztert, *a kolozsvári egyetem mielőbbi felállitására*, s ez által a jogászgyülés eszméjének megfelelő jogiskolának teremtésére.

A „*Reform*" november 8-ki vezérczikke: „*Az igazságügyminiszter javaslatairól*" — a tárgyalás alatt levő s az igazságügyminiszter által benyujtott *urbéri* javaslatokhoz szól. Nem annyira juridikai szempontból birálja, mint inkább *politikai* tekintetből, méltányolván a törekvést az urbériség megmaradványait eltörölni, de egyszersmind a magántulajdon sérthetlensége felett is őrködni. 1848-ban a volt jobbágyság felszabaditásakor nem követtetett tapintatos eljárás, ezóta a felszabadult jobbágyok határt nem ismerő ujdonatuj követelésekkel lépnek fel. A törvényhozásnak kötelessége kimondani a „ne tovább"-at.

Ugyancsak a „*Reform*" november 11-ki számában már részletesebben hozzászól az előterjesztett urbéri javaslatokhoz. Azt tartja, hogy az igazságügyminiszter javaslatai az 1848-iki törvényhozás eszméihez és intentióihoz hűek; különösen az urbéri rendezésről szóló javaslatot helyesnek találja, bár az alaki részb n több részletezést várt volna; nehezen nélkülözi, különösen az *osztályzat* körüli intézkedést.

„Figyelmeztetjük — ugymond — a miniszter urat, hogy szakaszai közé igtasson be még egyet a *dülök osztályzata* iránt, s ne jusson eszébe annak pótlását azon bíróságokra bizni, kik még a mai napig sem tudtak odáig eljutni, hogy egy homályosan szerkesztett törvény ellentétes szavait, annak szelleme, logikája, s az igazság által is indokolt értelmezés szerint alkalmazzák."

*) Meg van az bizony Heidelberg- és Berlinben is.

Nem érti továbbá, miért maradt ki a javaslatból az ügygondnok s a hivatalból való képviseltetés, a makacsság alóli mentesség stb. iránti intézkedés.

De különösen sajnálná, ha az urb. egyezmények hivatalból leendő felülvizsgálata csakugyan elmaradna (51. §.).

Végre a *vegyes intézkedésekről* szólva, figyelmezteti a minisztert arra, hogy a 82. §. cz. fogalmazása nem szabatos, nem világos.

„Figyelmeztetjük — ugymond — annál is inkább, mert az ideigl. törvénykezési szabályok emlitett pontjának emezzel majdnem mindenben megegyező szavaiból a legf. itélőszék csak legközelebb is azt magyarázta ki, hogy az 1861 után bárki földjén fölfedezendő kőszén, pro futuro mindig az *egykori* földesurat illetendi.“

„Ott, a hol a szabadtulajdonról s annak tartozékairól ilynemü nézetek is felmerülhetnek, a törvényhozásnak a törvény szabatos szerkesztése által kell gondoskodnia arról, hogy akarata semmi szin alatt meg ne hiusittathassék.“

Az „*Ellenőr*“ november 9-ki számában a m. kir. curiának a *becsületsértési perekre nézve hozott* azon határozatot, hogy ily perekben ezentul, mint a büntető-ügyekben, *eskünek ne legyen helye*, dicsérőleg ismerteti. Czikkiró ezen intézkedés által megközelitve látja azon eszmét is, mely szerint az *régi eskü-intézmény* mindinkább kiküszöbölendő a mostani törvénykezés keretéből. A czikkre nézve két észrevételünk van; először tudtunkkal az eskü-vallomásnak becsületsértési perekben való mellőzése nem a kir. curia, hanem a kir. tábla teljes ülésén döntetett el, — s másodszor, mi bár elméletileg correctnek tartjuk ezen határozatot „de legenda ferenda“ fogván fel a kérdést, azonban de lege lata nem látjuk eléggé igazoltnak a kir. tábla ezen teljesülési határozatát.

A „*Magyar Ujság*“ nov. 10-ki számában egy bus hazafi Szentesről ir egy vezérczikket e czim alatt: „Igazságszolgáltatásunk és a centralizatió.“ Panaszkodik a törvénykezési rendtartásnak ugyis jól ismert hiányain, és nagy desperatióval néz az uj birósági szervezeti javaslatra, mely szerinte oly centralizátiót állapit meg, minő még Bach alatt sem létezett! Az uj szervezet sulypontját a járásbiróságokra akarja helyezni.

cs. *(A római köztársaság büntetőjoga)* czimü munkára hirdet előfizetést Dümmler Ferd. berlini könyvkereskedése. A munka szerzője, mint a prospectusból látjuk, *A. W. Zumpf*. Azon buzgalom daczára, melyet a legkitünőbb jogtudósok a a római magánjogra és régiségre forditottak, a római büntetőjogtan tere eddig igen elhanyagolva maradt; lényegben ugyanazon álláspontou, melyben C. Sigonius alatt állott. Szerző ezen hézagot törekszik kipótolni a római jogrégiségek ismeretében, és ezért nagy szorgalmu buvárlatok nyomán igyekezett a római büntetőjog és perrendtartás elveit az enyészet feledékenységéből megmenteni.

A munka két kötetből áll. Az *első* kötet a *tisztviselői* és *népbiróságokat* tárgyalja, és pedig először a rendes büntetőeljárásról, mely szerint a tisztviselők minden, később meghatározott esetekben itéltek, és a rendkivüli eljárásról, mely szerint a néptribunok mindenkit a nép előtt vádolhattak és büntethettek. A királyok alatti büntetőjog rövid vázlata után, mely több figyelemreméltó eredményeket tüntet fel, a köztársasági büntetőjog alapelve — a *provocatio* tárgyaltatik. Eddig félreismertetett annak értelme és jelentősége, most azonban világosan kifejtetik eredete s fejlődése és kimutattatik, mint állhatott fel egész a köztársaság végéig. A népbiróságokban való eljárás vázoltatik, és nehány per egész kiterjedésben idéztetik, mint például Servilius Ahala, Manlius Capitolinus, a Catilinariusok stb. ellen, — mindezen perek jogászi jelentősége kifejtetik.

A *második* kötet a Krisztus előtti második évszázadban létrejött *esküdtszékek* biráskodását vázolja. Ezek eredete a senatusban van. A legnevezetesebb felfedezések egyike, melyek ujabb időben a római történetben történtek, az, hogy L. Sulláig az esküdtszékek csak hivatalvétségekben biráskodtak. — C. Gracchus, mint a népnek szószólója teremté őket, hogy a senatus hatalmát megtörje. Csak Sulla alkotmányreformja alkalmazta minden bünténre az esküdtszékeket. Azért az ő alkotásai különös méltánylásban részesülnek itt, és ez annyival indokoltabbnak látszik, mert közvetlen történeti forrásunk igen kevés van Sulla alkotásáról. Még a többi, a büntetőjogra vonatkozó törvények is fölhozatnak itt, főleg a ránk jutott aciliai törvény és más emlékek is, mint például Cicero beszédei. A munka végét Cn. Pompejus és Caesar törvényei, melyek már nevezetes fejlettségre mutatnak, töltik be.

A figyelemreméltó munka két kötetben jelent meg, mindenik kötet két részből áll, egy rész ára 2 tallér 10 sgr.

(Az Archiv für die civilistische Praxis) czimü, magánjoggal foglalkozó folyóirat legutóbbi füzete következő tartalommal jelent meg. A váltság felosztása több zálogtárgyból, melyek egy és ugyanazon követelés tekintetében jelzáloggal terhelvék (dr. Luden Henriktől). Az ex institutione és ex substitutione való szerzés közötti különbségről (dr. Schlayer). A kiskoruak és atyai hatalom alatt állóknak való hitelezésről (dr. Ryck Richard). Az északnémet perrendtartási javaslatra nehány észrevétel (dr. Silberschlagtól).

A két utóbbi értekezés különös figyelemre méltó. A szerző — dr. Ryck előadja itt minden nevezetesebb törvényhozásnak — a rómaitól elkezdve — intézkedéseit a kiskoruak s atyai hatalom alatt állók vagyonrendelkezési képességéről. A legutóbbi értekezés az uj északnémet perrendtartási javaslatnak egy némely részleteire — különösen a bizonylati eljárásra — tesz nehány alapos megjegyzést. Egyátalán e folyóirat, melyben Mittermayer is élénk részt vett, legdusabb tárháza a magánjog körében megjelenő tanulmányoknak.

(Dr. Apáthy István, egyet. tanártól, „A magyar váltójog kézikönyve“) a mult héten került ki a sajtó alól; szerző a közös váltó-rendszabályt tárgyazó nagyobb és jeles művének rendszerét alkalmazza e kézikönyvnél, tekintettel azonban a magyar váltótörvény kivánalmaira, annak szabályaira s a felsőbb törvényszékek elvi megállapodásait is figyelembe veszi. A munka tartalmában szórványosan idézett anyagi váltótörvény a könyv függelékében van lenyomatva, valamint az aláirási czégek alakja, bejegyzése, megváltoztatása és közzététele iránti legfelsőbb rendszabály. A magyar váltóeljárást szerző alkalmasint nemsokára egy külön kötetben fogja adni. Kiadó Heckenast Gusztáv. 240 lap; ára 2 ft 40 kr.

(Sajtóhibák.) A 310. lapon 2. hasáb 23. sor felülről *más senki* helyett olvasandó: *már senki*. Ugyanott a 24. sorban felülről *fájdalmaink* helyett olvasandó: *fejedelmeink*. Ugyanott a 23. sorban alulról *legfőbb keblü* helyett olvasandó: *leghőbb keblü*. Ugyanott 5. sor alulról *főfontosságának* helyett olvasandó: *főfontosságunak*. A 311. lapon 1. hasáb 3. és 4. sorában elhagyandók a pauzák. Ugyanott a 26. és 27. sorban felülről *elragadható* helyett olvasandó: *elragadtató*.

(Pestvárosi budget 1871-re.) A pestvárosi számvevőség már összeállitotta a jövő évi költségvetést. A szükséglet 3.540,000 fttal, a fedezet 2.479,000 fttal van felvéve s igy 1.061,000 ft deficit mutatkozik. A törlések után még fenmaradó deficit fedezése iránt majd a budget-bizottság fog tanácskozni. A költségvetésben a tanács költsége 335,000 fttal, a rendőrség 287,000 fttal, a közoktatási szükséglet 209,000 fttal, adósságok fedezése 306,000 fttal van előirányozva. Ezekből nem igen lehet törülni. A közmunkatanács helybenhagyását igénylő közmunkákra elő van irányozva 1.797;000 ft és pedig utépitésre 347 ezer, kövezésre 640 ezer, csatornázásra 327 ezer, utczatisztitásra 101,400, világitására 104,000, ültetvényekre, az uj népkertre 164 ezer, a városligetre 64,200 ft.

TARTALOM: A budapesti ügyvédi egylet IV. szakosztályához intézett véleményes jelentése „a kir. jegyzőkről és a kir. jegyzők dijairól“ szóló törvényjavaslatok tárgyában, dr. Mannheimer Ignácz előadó-tól. — A budapesti ügyvédi egylet IV. szakosztályához intézett előadói jelentés „a birósági végrehajtók“ iránti törvényjavaslat tárgyában, Deszkás Gusztáv előadó-tól. — A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról. (Folytatás.) — Még néhány szó a törvénytelen származásu gyermekek jogi viszonyainak rendezéséről, Murinyi Endre ügyvéd-től. — Különfélék. Melléklet egy fél iv curiai határozatok és egy fél iv Törvényjavaslat a királyi jegyzőkről.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

a királyi jegyzőkről.

XVI. FEJEZET.

A kir. jegyzők felelősségéről és a fegyelmi eljárásról.

153. §.

A kir. jegyzők és a jegyzői kamarák fölötti főfelügyelet az igazságügy-minisztert illeti, a ki e részben a tapasztalt hiányok orvoslásáról gondoskodik. Az igazságügy általános érdekében, vagy egyes panaszok esetében a jegyzői kamara vagy kir. törvényszék utján a szükséges adatok felterjesztését elrendeli, a visszaélések megvizsgálása és megtorlása iránt intézkedik; azonban bármely hivatali büntett vagy vétség megfenyitése csak a jelen törvényben szabályozott uton és módon eszközölhető.

A jegyzők hivatalos működése és magaviselete fölött közvetlenül a jegyzői kamara őrködik.

154. §.

A jegyzői kamara köteles a kerületbeli jegyzők irományait időről-időre egyik kiküldöttje által megvizsgáltatni és a törvényszerü ügyvitelről tudomást szerezni.

Kisebb hiányok iránt, a melyek ez uton vagy más módon tudomására esnek, a jegyzőknek kellő figyelmeztetést ad, jelentékenyebb hiányok esetében pedig a törvényszerü megfenyités iránt intézkedik.

A kir. törvényszékek elnökei kötelesek arra ügyelni, hogy a jegyzői kamarák ezen vizsgálatokat rendesen eszközöljék, és feljogosittatnak, hogy vagy maguk, vagy egy törvényszéki biró által a törvényszék területén székelő jegyző irományait megvizsgáltatja, és a vizsgálat eredményéhez képest a szükséges intézkedéseket megtehesse. A vizsgálat elrendeléséről és eredményéről a jegyzői kamara értesitendő.

155. §.

Azon kir. jegyzőt, a ki viselete által hivatalának becsületét és tekintélyét sérti, a kamara, a mennyiben az eset fegyelmi eljárásra nem alkalmas, irásban rendre utasitani, és hivatásának kötelességeire figyelmeztetni köteles.

Ugyszintén kisebb rendetlenségek esetében a kamara a vétkes kir. jegyzőt meginthoti, sőt 50 frtig terjedhető birságban elmarasztalhatja.

Az ily rendreutasitások indokokkal együtt a helybeli kir. ügyészszel közlendők.

Az ily határozat ellen nincs pororvoslatnak helye, azonban a kir. ügyész, ha az esetet sulyosabb beszámitás alá esőnek tartja: a fegyelmi eljárás megindítását inditványozhatja.

156. §.

A birróságok a kir. jegyzőnek a jelen törvényben kijelölt esetekben megbizásokat adhatnak, és ezek nem teljesitése esetében 5 fttól 50 ftig terjedhető birságot szabhatnak ki.

157. §.

A kir. jegyző fegyelmi vétséget követ el, és a jelen fejezet szabályai szerint büntetendő:

a) ha a jelen törvényben előszabott hivatali kötelességét vétkesen, de nem azon bünös czélból szegi meg, hogy ez által magának vagy másnak illetéktelen hasznot szerezzen, vagy valakinek jogtalan kárt okozzon;

b) ha botrányos magaviselete miatt tisztelotre s bizalomra méltatlanná válik.

158. §.

Fegyelmi vétségnek tekintendő különösen:

a) ha valamely előtte kötött ügyletről dijért magánokiratot szerkeszt;

b) ha egy okmányt aláirásával hitelesit, melynek felvételénél, illetőleg aláirásánál a jelen törvény határozatai értelmében jelen nem volt;

c) ha valamely tényt bizonyit, a melyről saját észlelete által meg nem győződött, habár tanuk által bizonyittatott előtte;

d) ha az 5. §-ban megtiltott üzleteket üz;

e) ha a felek ugyanazonosságáról a jelen törvény határozatai szerint bizonyosságot nem szerzett.

159. §.

A hatóságok és hatósági közegek egyátalában kötelezetnek, hogy hivataloskodásuk alatt tudomásukra jött minden vétséget, melyet kir. jegyző követ el, a kir. ügyészségnek vagy kir. törvényszéknek, vagy a jegyzői kamarának bejelentsék. A felek ily bejelentéseket szintén adhatnak be.

160. §.

A kir. jegyzők fegyelmi vétségeinek elitélésére a jegyzői kamarának székhelyén fegyelmi bíróság állittatik fel.

Ezen fegyelmi bíróság elnöke az ottan székelő kir. törvényszék elnöke, akadályoztatása esetében a jegyzői kamara elnöke.

Tagjai: két törvényszéki biró, a kik az ottan székelő kir. törvényszék biráiból évenként sorshuzás utján jelöltetnek ki, és két kir. jegyző, a kik a jegyzői kamara által választatnak meg.

Ezen fegyelmi bíróságtól a legfőbb itélőszék fegyelmi bíróságához engedtetik meg a felebbvitel.

161. §.

A közvádló teendőit ezen fegyelmi biróság előtt az ottan székelő kir. ügyész, illetőleg helyettese végezi; azonban a jegyzői kamara saját kebeléből rendelhet ki ügyészt, a ki a

*

perbe beavatkozhatik, és a birói felelősségről szóló törvény 59. §-ában kijelölt jogokkal élhet.

162. §.

Az eljárásra nézve a birói felelősségi törvény 39—61. §§-ainak határozatai irányadók, a mennyiben a jelen törvény mást nem rendel, vagy a mennyiben a különböző viszonyok miatt az alkalmazást ki nem zárják.

163. §.

A fegyelmi vétség büntetései:
a) irásbeli feddés;
b) pénzbirság 500 ftig;
c) hivataltóli felfüggesztés legfeljebb egy évig;
d) hivataltóli elmozditás.

164. §.

Hogy ezen büntetések közül melyik alkalmaztassék, azt a vétség nagyságához és netaláni ismétléséhez, ugyszintén az abból származó hátrányokhoz képest, az illetékes fegyelmi bíróság saját belátása szerint határozza meg, a mennyiben a jelen törvény mást nem rendel.

Különösen nem szabhat kisebb birságot, mint 50 ftot az esetben, ha a vétség által a jelen törvény oly szabályai szegetnek meg, a melyek megtartásától a jegyzői okmánynak közhiteli ereje függ, vagy, midőn a kir. jegyző a 163. §-ban elősorolt vétségeket követte el.

A hivataltóli visszalépés a büntetést meg nem szünteti: ily esetben is a pénzbirság kiszabandó, és esetleg a hivatalrai alkalmatlanság kimondandó.

165. §.

Ha az illető időközben ujabb fegyelmi büntetés alá nem esett: a feddés két év után, a pénzbeli büntetés és felfüggesztés pedig három év után erkölcsi hatályát veszti.

Egyébiránt büntett esetét kivéve a fegyelmi vétség büntethetősége elévül, ha az azt képező cselekvés vagy mulasztás idejétől kezdve két év lefolyt a nélkül, hogy a fegyelmi eljárás megindittatott volna.

166. §.

A fegyelmi bíróság jogerejü határozatai a jegyzői kamarának hiteles másolatban megküldendők.

Ha a felfüggesztés vagy hivataltóli elmozditás mondatott ki: ez a hivatalos hirlapban is közzé teendő, és az igazságügyminiszternek feljelentendő.

A megitélt büntetés végrehajtása fölött a kir. ügyész ügyel.

A felfüggesztés vagy elmozditás azon naptól kezdődik, a melyen a kir. jegyzőnek a jogerejü itélet kézbesittetett, vagy a hozott itélet jogerőre emelkedett. A kir. törvényszék köteles a kir. jegyzőtől a hivatalos pecsétet elvétetni, és ezt az irattárban őrizet alatt tartani.

167. §.

A fegyelmi bíróság a kir. jegyzőt hivatalától ideiglenesen felfüggesztheti:

a) ha ellene a büntető bíróság által bünvizsgálat rendeltetik el;

b) ha a felfüggesztés, a feljelentett fegyelmi vétség sulyos voltánál vagy természeténél fogva szükségesnek mutatkozik;

c) ha az első folyamodásu fegyelmi bíróság vádlottat hivatalvesztésre itélte, és az ellen a vádlott felebbvitellel élt;

d) ha ellene csőd nyittatott, vagy pazarlás miatt gondnokság alá helyeztetett;

e) ha a biztositék a meghatározott idő alatt ki nem egészittetik.

168. §.

Különös sürgős esetekben azon kir. törvényszék elnöke, a melynek kerületében a vádlott kir. jegyző székel, az ideiglenes felfüggesztést elrendelheti, köteles azonban 24 óra alatt határozatát indokokkal együtt mind a felfüggesztett jegyzőnek, mind a fegyelmi bíróságnak megküldeni, a mely a felfüggesztés fentartása vagy megszüntetése felett haladéktalanul határoz, és a melyhez a vádlott jegyző védnyilatkozatát szintén beküldheti.

Az ideiglenes felfüggesztés iránt hozott határozat ellen mind a kir. ügyész, mind a vádlott kir. jegyző felebbvitellel élhet a legfőbb törvényszék fegyelmi bíróságához.

A felfüggesztés megszüntetendő, ha azon ok, a mely miatt elrendeltetett, megszünik.

169. §.

A kir. jegyző teljes kártéritéssel tartozik azon kárért, a melyet hivatalos eljárásában cselekvése vagy mulasztása által valakinek akár szándékosan, akár vétkes gondatlanságból okozott, a mennyiben az a törvényben meghatározott perorvoslattal nem volt elháritható.

Ha több jegyző együtt működött: a kárért egyetemlegesen köteleztetnek a fél irányában, maguk közt egyenlő arányban.

Ha valamely bíróság egy jegyzői okmánytól a jelen törvényben előszabott kellékek meg nem tartása végett a közokirat hitelességét jogerejüleg megtagadja: a fél a fizetett jegyzői dijak visszafizetését kérheti, és ezt a perbíróság az anyaperben megitélheti, a mely határozat ellen a kir. jegyző szintén felebbvitellel élhet.

170. §.

A kártéritési kereset, ha büntett tényálladéka forog fenn, a károsult fél választása szerint, vagy a bünvádi perben, vagy pedig ennek befejezése után polgári peruton érvényesitendő.

171. §.

Egyéb esetekben a kártéritési kereset a polgári törv. rendtartás szerint illetékes bírósághoz tartozik, de a kereset megindithatására szükséges, hogy a kereshetőség a 160. §-ban megjelölt fegyelmi bíróság által, és a jelen fejezetben szabályozott fegyelmi eljárás utján előzetesen megállapittassék.

E szabály alól kivételnek van helye:

a) ha a kárt okozó s büntettet vagy fegyelmi vétséget képező cselekvényre vagy mulasztásra nézve a vádlott már az illetékes bíróság által bünösnek vagy vétkesnek itéltetett;

b) ha az illetékes bíróság valamely jegyzői okmányt a törvényes kellékek hiánya miatt érvénytelennek, avagy közhitellel nem birónak jogerejüleg kimondott;

c) ha a kártéritési kereset a jegyző örökösei ellen indittatik.

A birói felelősségi törvény 69. 70. 72. 74. §§. határozatai a jegyzők elleni keresetekre is kiterjesztetnek.

172. §.

A jelen törvény szerint megitélt birságok, akár a felek, akár a jegyzők kötelesek azokat fizetni, a jegyzői segélyezési alap pénztárába folynak.

173. §.

A jegyzői helyettesekre jelen fejezet határozatai szintén kiterjednek.

XVII. FEJEZET.

A jegyzőség megszüntéről.

174. §.

A kir. jegyző hivatala megszünik:

1. önkénytes visszalépés folytán;
2. ha a 4. §-ban megjelölt állások egyikét elfoglalja;
3. ha honpolgárságat elveszti;
4. ha vagyona fölötti szabad rendelkezését elveszti;
5. ha a biztositékot ki nem egésziti;
6. ha hivatali vagy becstelenitő büntettben bünösnek itéltetett;
7. ha fegyelmi uton a hivataltól elmozdittatik;

8. ha testi vagy szellemi fogyatkozás miatt hivatalos kötelességeinek teljesitésére végképen képtelenné vált.

175. §.

A 174. §. 2—6. pontok alatti eseteiben a 160. §-ban megjelölt fegyelmi bíróság a kir. ügyész meghallgatása mellett minden további eljárás nélkül a hivatal megszüntét kimondja, a mely határozat ellen a kir. jegyző felebbvitellel élhet a legfőbb törvényszék fegyelmi bíróságához.

176. §.

Ha valamely kir. jegyző testi vagy szellemi fogyatkozás miatt hivatalának viselésére végképen képtelenné válik: köteles őt a jegyzői kamara elnöke felhivni, hogy hivatalától bizonyos idő alatt önkényt visszalépjen. Ha a kir. jegyző ezen idő alatt a felhivásnak meg nem felel, a kamara elnökének bejelentése alapján a 160. §-ban megjelölt fegyelmi bíróság jár el.

A fegyelmi bíróság elnöke az ügy megvizsgálása végett haladéktalanul egy birót küld ki. A kiküldött kihallgatván az illető kir. jegyzőt, megvizsgálja a körülményeket, kinallgatja a tanukat, s szükség esetében szakértők által megvizsgáltatja az illető kir. jegyzőt, és ezeknek véleményét, valamint a vizsgálat folytán felmerült adatokat jegyzőkönyvbe veszi, s az okmányokat ehez csatolja.

A vizsgálat befejezése után a kiküldött körülményes jelentést tesz a fegyelmi bíróság elnökéhez, a ki a tárgyalásra határnapot tüz ki, melyre a kir. ügyész és az illető kir. jegyző, s szükség esetében a tanuk s szakértők is megidéztetnek.

Az eljárásnál ugyanazon szabályok irányadók, a melyek a fegyelmi eljárásnál fenállanak.

Különösen sürgős esetekben mind a fegyelmi bíróság, mind azon kir. törvényszék elnöke, a melynek kerületében az illető kir. jegyző székel, a hivataltóli felfüggesztést elrendelheti, és e tekintetben a fennebbi 168. §. határozatait itt is irányadók.

177. §.

A jegyzői hivatal megszünte kellőleg közzé teendő, és a kerületbeli összes bíróságokkal közlendő, s az igazságügyminiszternek feljelentendő.

178. §.

Ha a kir. jegyző hivatalától önkényt visszalép: köteles azt addig ellátni, mig az igazságügyminiszter őt felmenti.

179. §.

Azon kir. jegyző, kinek hivatala megszünt, köteles összes hivatalos lajstromait és irományait a kir. törvényszék elnöke által kiküldött kir. jegyző vagy biró kezéhez átadni.

Ugyanezen kötelesség illeti az örökösöket is, és elhalálozás esetében a járásbiró köteles ezen iratokat azonnal zár és kellő őrizet alá venni.

180. §.

Ha irományok hiányoznak: az átadásra kötelezett kir. jegyzőnek, illetőleg ha elhalt, hagyatéka képviselőjének meghagyatik: hogy a hiányzó iratokat bizonyos határidő alatt átadja. Ha az átadás meg nem történik, az érdekelt felek személyes vagy hirlapi értesités által a felfedezett hiányról értesittetnek, oly czélból, hogy jogaikat védhessék.

Ha valamelyik érdekelt fél az elveszett eredetiről hiteles kiadvanyt bir, vagy ha ily hiteles kiadvány valamely hatóságnál vagy bíróságnál őriztetik: a kir. törvényszék köteles azt megszerezni, a melyről egy a törvényszéki elnök által hitelesitendő másolat készittetik, a mely másolattal a jegyzői irományok kiegészittetnek.

Ha a lajstromok hiányosak, ezek az illető jegyző vagy hagyatéka költségén kiegészitendők.

181. §.

A jegyzői lajstromok és irományok az illető kir. jegyző utódjának adatnak át; a mennyiben azonban a régi székhelyen kir. jegyző többé ki nem neveztetnék, ezen iratok annak adatnak át, a kinek kerületébe esik a régi székhely.

Az ily átadott iratokról a jegyzői kamara rendes jegyzéket vezet.

XVIII. FEJEZET.

Vegyes intézkedések.

182. §.

Az igazságügyminiszter felhatalmaztatik: hogy kezdetben

a) a jegyzői állomásokat csak részben és pályázat nélkül tölthesse be;

b) több jegyzői járást egybekapcsolhasson, és

c) a 3. §. kellékeitől eltérhessen azoknál, a kik, mint birák kitünően szolgálnak.

183. §.

A jelen törvény 26. §-ának rendelkezései, melyeknél fogva némely jogügyletek jogérvényéhez jegyzői okmány szükséges, ugy a 101. §. rendelkezései, melyeknél fogva az árverések foganatositása a kir. jegyző kizárólagos hatásköréhez tartozik: a jegyzői állomások végleges betöltéséig felfüggesztetik, és ezen szakaszok hatályba léptének napját az igazságügyminiszter fogja megállapitani, és legalább három hónappal előbb kihirdetni.

184. §.

A váltójegyzők hatósága megszünik, mihelyt azok székhelyén a kir. jegyző működését megkezdi.

185. §.

A hiteles helyek a gondviselésök alatt lévő okiratokról hiteles kiadványt jövőre is adhatnak, azonban hiteles okiratok kiállitására többé fel nem jogositvák.

186. §.

A 26. §-ban felsorolt ügyletek iránt, a 183. §. szerint megállapitandó időpont előtt kötött szerződések a megkötés idejekor fenállott törvények szerint biráltatnak meg.

187. §.

Jogositott ügyvédeken kivül mindenki, a ki okmányok vagy bármiféle beadványok szerkesztését dijazás mellett üzi, mint zugirász minden egyes esetben a felektől beszedett dijak visszafizetésén és a kir. jegyző kártalanitásán kivül 5 fttól 50 fttig terjedhető birsággal fenyitendő, mely többszöri ismétlés esetében 100 fttig felemelhető, és mely három nap alatti be nem fizetés esetére fogságra átváltoztatandó, 5 ftra egy napot számitva

Az eljárás a kihágások iránt fenálló szabályok szerint a járásbiróságot illeti, a melynek határozata ellen csak a kir. itélőtáblához birtokon belül engedtetik meg a felebbezés.

Ha állami, törvényhatósági vagy községi hivatalnokok hatáskörükön kivül üzik az okmány-szerkesztést: azok fegyelmi eljárás alá vonandók, és ha kisebb büntetések nem használnak, ismétlés esetében hivataluktól elmozditandók.

188. §.

A kir. jegyzők a hivataloskodásuk körében elkövetett hivatali büntettek tekintetében ugyanazon bánásmód alá esnek, mint a birák.

Ugyszintén a kir. jegyzők ellen hivatalos eljárásuk alkalmával elkövetett sértések ugyanazon törvényes határozatok szerint fenyitendők, a melyek a birák ellen elkövetett sértésekre nézve irányadók.

189. §.

Ezen törvény végrehajtásával az igazságügyi miniszter bizatik meg.

*

Indokok

a királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokhoz.

XVI. FEJEZET.

Az igazságügyminiszter a törvénykezés rendes meneteért felelős lévén: ezen felelősség gyakorolhatása tekintetéből őt a felügyeleti joggal is fel kell ruházni, és a javaslat ezt ugyanazon mérvben adja meg a miniszternek, a mint a birói felelősségi törvény 5. §-a ezt a bíróságok irányában állapitja meg.

A jegyzők vétségei megfenyitésénél két szempont határoz. Oly rendetlenségek fölött, melyek a jegyzői hivatással ellenkeznek, és melyek a törvényben előszabott kötelesség megszegését ugyan nem tartalmazzák, de a jegyzői intézmény tisztaságát sértik vagy veszélyeztetik: a jegyzői kamara gyakorolja a rendreutasitási és fenyitő hatóságot; holott oly rendetlenségek fölött, a melyek a törvényben előszabott kötelesség megszegését és igy törvénysértést tartalmaznak: már a bíróságok itélnek. — A javaslat az utóbbi vétségek elitélésére a jegyzői kamara székhelyén létező törvényszéket hatalmazza föl, és megengedi, hogy a jegyzői kamara két tagot is küldhessen ki. Az eljárásra nézve a birói felelősségi törvény hasonló határozatai lettek megtartva, és ugyanezen törvénynek határozatai a kártalanitásra nézve is alapul vétettek.

XVII. FEJEZET.

Ezen intézkedések bővebb értelmezést nem igényelnek, és csak a 181. §. rendeletére vonatkozólag megjegyeztetik, hogy a megszünt jegyző irományainak fentartása iránt a külföldi törvények különbözőleg rendelkeznek; ugyanis az osztrák jegyző-rendtartás ezen irományokat a jegyző-kamara mellett szervezett jegyzői levéltárban őrizteti, és a kiadmányozásokból befolyó dijak a kamara és levéltár költségeinek fedezésére fordittatnak, holott a franczia törvény az irományokat az utódnak adatja át, a ki a megszünt jegyzőt, illetőleg jogutódjait kártalanitani köteleztetik, mert a kiadmányozások jövedelmi forrást képeznek. A javaslat szerint a jegyző utódjának adatnak át az irományok a végett, hogy a felek az irományok betekintésére a messzebb eső levéltárakba fáradni ne kénytelenittessenek, és azokat közelben megtalálják; a kártalanitás sem fogadtatott el, mert a kiadmányozási dijak oly csekélyek, hogy azok csak a fáradságot jutalmazzák, és igy a jegyzőt jogosan nem kötelezhetni, hogy e megszolgált jutalom egy részét másnak átengedje.

XVIII. FEJEZET.

182. 183. §§.

Ezen intézkedések szükségesek a kezdet nehézségei miatt, és az intézmény meghonositása csak idővel eszközölhető, a talajt csak lassankint lehet művelni, mig majdan egész kiterjedésben üdvös gyümölcsöket teremthet.

187. §.

A jegyzőség behozatala lehetségessé teszi, hogy a zugirászkodás gyökeresen kiirtassék, miért is kérlelhetlen szigorral kell ezt eszközölni.

A jegyzői dijakról szóló javaslat.

Ezen javaslat kidolgozásánál alapul vétetett a bajor dijszabályzat, mert ez lektökéletesebbnek tanusul, és a jegyzői intézménynek misem árt inkább, mint egy tökéletlen dijszabályzat, a mely az önkénynek szabad tért enged. Azokon kivül, a mik már az átalánoa észrevételek közt felhozattak, megjegyeztetik: hogy a dijak egynémelyike első pillanatra csekélynek tünhetik föl, azonban tekintetbe kell venni, hogy a teendők sokasága azon hiányt teljesen pótolja, s hogy épen a csekély dij fogja a feleket ösztönözni és rábizni, hogy a jegyzőt felkeressék, a mi mind a közérdek, mind a jegyző jövedelme szempontjából csak is kivánatos; magas dijak épen az ellenkező hatást idéznek elő, és a feleket inkább elriasztanák.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 47. Pest, 1870. november 22.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

első (magánjogi) szakosztálya 1870. nov. 10-én és folytatólag nov. 12-én tartott üléseinek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Várady Károly, elnök; dr. Bellaagh József, Simon Florent, dr. Dárday Sándor, Pósfay Károly, Aradi Antal, dr. Fischer Kálmán, Morlin Imre, dr. Környey Ede, dr. Siegmund Vilmos és Takács István tagok, és Györy Elek, szakosztályi jegyző.

1. Olvastatván a mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve, irattárba tétetni rendeltetett.

2. Felvétetvén a napirend, a beszerzendő könyvek javaslatba hozatala végett a szakosztályi jegyző bizottság kiküldését ajánlja; dr. Siegmund Vilmos ur pedig elhatároztatni kéri: hogy a német jogászgyülés iratainak megszerzési költségeihez e szakosztály is, a többi szakosztályok módjára, egy negyed részben járuljon, minek folytán mind a két inditvány elfogadtatván, a könyveknek — a német jogászgyülés irataira vonatkozó határozat tekintetbevétele mellett leendő — javaslatba hozatalával dr. Siegmund Vilmos, dr. Környey Ede és a jegyző bizattak meg.

3. Jelentvén a jegyző, hogy az igazságügyi miniszter ur által az egyletnek megküldött törvényjavaslat az italmérési jog tárgyában, e szakosztályhoz tétetett át, ezen törvényjavaslat előadás végett Simon Florent és Aradi Antal uraknak adatott ki.

4. Az urbéri és ezzel rokon birtokviszonyok rendezését tárgyazó törvényjavaslatokra vonatkozólag, előadó Pósfay Károly ur előterjeszti jelentését, mely ide ·/. alatt csatoltatik, s ezzel kapcsolatban jegyző bemutatja a debreczeni ügyvédi egyletnek e tárgyra vonatkozólag megküldött észrevételeit; minek folytán a debreczeni ügyvédi egylet észrevételeinek, valamint a miniszteri törvényjavaslat indokolásának figyelembevétele mellett, az általános tárgyalás megkezdetvén, rövid vita után az előadó ur jelentésének bevezetésében a szóban forgó birtokviszonyok rendezését illetőleg kifejtett irányelvek, nevezetesen azon különbségre nézve, mely a korábbi törvények és az 1853. márcz. 2-iki nyiltparancs által már szabályozott és azon birtokviszonyok között létezik, melyek eddig szabályozva nincsenek, — elfogadtattak.

5. Részletes tárgyalás alá vétetett ezután az előadói véleménynek első része, mely az urbéri birtokviszonyok rendezésére vonatkozik, és pedig először a megváltás kulcsát illetőleg, mire nézve előadó ur a törvényjavaslattól eltérőleg az 1853. márcz. 2-iki rendelet szerinti megváltási kulcsot megtartatni, Simon Florent ur pedig a kulcs fölemelését elvben kimondatni kivánta, mire a szakosztály 3 szavazat ellenében az előadói véleményt fogadta el; továbbá arra nézve, hogy mely időponttól számittassanak a kamatok, mely evekről számittassék a szolgálmányok átlaga, valamint a megváltási összeg fejében $^1/_3$ rész terület átengedésére nézve, előadó urnak a törvényjavaslattól eltérő véleményei és inditványai; ugyszinte a hátralékbeli szolgálmányok megváltását és a birtokosoknál maradó erdőkön fekvő viszonszolgáltatásokat illetőleg, a törvényjavaslat kiegészitésére jelentésében foglalt inditványai egyhangulag elfogadtattak.

A megváltás módját illetőleg ellenben, melyre nézve előadó ur, mind a maradék-földek, mind a bérföldek és irtványoknál az állami közvetitést mellőztetni kivánta, hosszabb vita fejlődött ki; melyben előadó ur véleményét az elnök, a törvényjavaslatban ajánlott állami közvetitést Takács ur és a jegyző pártolták; Simon Florent ur pedig szintén az állami közvetités mellett emelt szót, azonban következő módositással: hogy az, az állam által fölveendő kölcsön utján történjék, mely kölcsön törlesztése az illető váltságkötelezettek birtokosokra kivetett adó utján eszközöltetnék. A vita befejeztével a szakosztály által 2 szavazat ellenében, az állami közvetités elve fogadtatott el; és pedig a módositványnak, egy szavazat ellenében a többi szavazatokkal történt elvetése után, azon módon, a mint az a törvényjavaslatban inditványoztatik.

A birtokszabályozási eljárásra nézve előadó urnak a törvényszék előtti perbeli tárgyalást s az egyességeknek a kir. táblára leendő felterjesztését illető véleménye, valamint Simon Florent urnak abbeli inditványa, hogy az előmunkálatok a törvényszék kiküldötte által teljesittessék, egyhangulag elfogadtattak.

6. Részletes tárgyalás alá került ezután az előadói jelentésnek az irtványokra vonatkozó része (l. II. rész) s a törvényjavaslat 1. §-ban javasolt intézkedések, valamint előadó urnak a törvényjavaslattól eltérő, de szintén felosztásra alapitott véleménye ellenében azon irtványokra nézve, melyek itélet által a földes ur által visszaválthatóknak mondattak ki, a még ilyeneknek ki nem mondottakat illetőleg pedig azokra nézve, melyek 1836 előtt a földesur tilalma ellenére, 1836 után annak engedélye nélkül történtek, elnök urnak azon inditványa: hogy az ily irtványok a rajtfekvőségek megtérítése mellett a földesurnak tulajdonául kiadassanak; azokra

nézve pedig, melyek 1836 előtt tilalom nélkül, vagy engedély mellett történtek, jegyző urnak azon inditványa: hogy ezek a szolgálmányok megváltása mellett az irtványbirtokos tulajdonává váljanak, — fogadtatott el.

Előadó urnak a törvényjavaslat 3. 11. és 13. §§. kiegészitésére tett inditványai a szakosztály által elfogadtattak.

7. A bérföldekre, udvartelki birtokra és telepitvényekre vonatkozó előadói vélemény (l. a jelentés III. IV. V.) a megváltás módjának kivételével a szakosztály által egész terjedelmében elfogadtatott.

8. A szakosztályi megállapodásoknak a rendes ülés elé terjesztése elrendeltetvén, a szakosztály előadójává Pósfay Károly ur választatott meg.

9. Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére az elnök és jegyzőn kivül dr. Bellaagh József és dr. Környei Ede urak küldettek ki.

Jegyzette:

Dr. GYŐRY ELEK,
szakosztályi jegyző.

ELŐADÓI JELENTÉS

az „urbéri és rokon birtokviszonyok rendezését“ tárgyazó törvényjavaslatok iránt.

Megbizatásom folytán, a nékem véleményezés végett kiadott, az urbéri és ehhez hasonló természetü birtokviszonyok rendezése tárgyában készitett igazságügyminiszteri törvényjavaslatokat lelkiismeretes gonddal tanulmányozván, ennek eredményéül a hivatkozott törvényjavaslatokra nézve véleményemet előterjesztendő, mindenekelőtt azon álláspontot látom szükségesnek megjeleni, melyből azok birálatánál kiindultam.

Ugyanis, tekintve azt, hogy a hivatkozott törvényjavaslatok részben urbéri birtokviszonyok, részben más jogi természetü birtokviszonyok szabályozásáról rendelkeznek: nézetem szerint az ezen törvényjavaslatokban tervezett törvényhozási intézkedések birálatánál annyiban, a mennyiben azok oly urbéri természetü birtokviszonyokra vonatkoznak, a melyeknek szabályozása iránt az 1836-ki és 1848-ki törvények szellemében az 1853. márcz. 2-án kelt nyiltparancs rendelkezik, ezen nyiltparancsban kifejezett alapelveknek kell irányadóul szolgálni; ellenben, azon intézkedésekre nézve, melyek oly jogi természetü birtokviszonyokra vonatkoznak, a milyenekről az idézett nyiltparancs nem rendelkezik, ezen törvényjavaslatok birálásánál azon alapelvekből kell kiindulni; mikép ezen nemü birtokviszonyok szabályozásánál is, a politikai és nemzetgazdászati tekinteteknek irányadó befolyást kell ugyan gyakorolniok, de e mellett a fenálló birtokviszonyokból kifolyó jogi tekintetek is, annyira figyelembe veendők, hogy a megállapitandó szabályozás az osztó igazság alapelvébe ne ütközzék.

Mert azon urbéri birtokviszonyok tekintetében, melyeknek szabályozása iránt az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs rendelkezik, az érdekelteknél ezen rendelkezésből kifolyó jogigényeknek megfelelő jogállapot keletkezett, melyet többé figyelem nélkül hagyni nem lehet, — a mennyiben tehát a hivatkozott törvényjavaslatok ilynemü urbéri természetü birtokviszonyokra vonatkozólag terveznek uj szabályozó intézkedéseket, azoknak, hogy jogos igényeket ne sértsenek, és hogy a fenálló jogállapotot fel ne zavarják, az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs erejénél fogva érvényre jutott alapelvekből kell kiindulniok; — ellenben oly birtokviszonyokra vonatkozólag, a melyeknek szabályozása iránt az idézett nyiltparancs nem rendelkezik, az ez által kiválólag irányadóul elfogadott politikai és nemzetgazdászati tekintetek a törvényhozásilag megállapitandó szabályozásnál hasonló mérvben zsinórmértékül szolgálóknak nem tekinthetnek; — hanem valamint egyrészről a szabad és korlátlan tulajdonu föld mellett harczoló nemzetgazdászati és politikai tekinteteknél fogva, magasabb állami közérdek szempontjából, a törvényhozásnak feladatának kell tekintenie, hogy a birtokosok korlátlan tulajdoni joga az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs szellemében megállapitassék: — ugy másrészről, miután a birtokot terhelő hübértermészetü szolgálmányok, az azok élvezetére jogositottak tulajdonát képezik, ezen tulajdonijogukból kifolyólag az osztó igazság alapelvéből az is következik, mikép a szolgálmányok élvezetére jogositottak a szolgálmányok valódi értékének megfelelő kárpótlást nyerjenek.

Ezen megfelelt álláspontból kiindulva, a hivatkozott öt törvényjavaslatra vonatkozólag egyenkint következőkben van szerencsém véleményemet előterjeszteni; és pedig:

I.

„Az urbéri birtokviszonyok rendezéséről“ czimü törvényjavaslatra vonatkozólag.

1) Ezen törvényjavaslatnak, a szoros értelemben vett „urbéri birtokról,“ ennek kiegészitő részét képező „nádas, legelő“ és „erdőilletőségről“ rendelkező 1., 2., 3., 4., 5., 6., 24., 25., 26., 27., 28., 35., 36., 37., 38., 39., 40., 41., 42., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 66., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77. §§. az 1836-diki és 1848-ki törvények szellemében az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs által érvényre jutott, illetőleg az erdélyhoniakra nézve zsinórmértékül szolgált szabályozási törvényes gyakorlat által irányadóul elfogadott alapelvekkel megegyező rendelkezéseket tartalmazván, — ennek folytán ezek, a fent kijelelt álláspontnál fogva, elvileg kifogás alá nem jöhetnek.

Minthogy azonban a törvényjavaslat 28. §-a, az 1836-ki VI. t. cz. 8. §-a nyomán, azt rendeli: hogy az urbéri birtok után járandó illetőség kiszámitásánál, nemcsak az élvezett faizási haszonvétel az urbéresek javára, hanem az ezt terhelő viszontszolgáltatások misége és mennyisége viszont a földesur javára, számitásba veendő, — a törvényjavaslat 24. §-ának azon rendelkezése folytán, mikép „azon erdő — vagy erdőrész, melyből a földesuraknak 1848. jan. 1-ig, a törvényes viszontszolgáltatáson fölül, haszonvétele nem volt, a község tulajdonává válik, — a törvényjavaslatnak egyuttal arról is kellett volna intézkedni: — hogy az ilyen erdőtéreket terhelő viszontszolgáltatási rajtfekvőségek a volt urbéresek által megváltassanak. Minélfogva, — a törvényjavaslat 24. §-a „a volt urbéresek kizárólagos tulajdonát képező erdő vagy erdőrészt terhelő viszontszolgáltatási rajtfekvőségnek a volt urbéresek által eszközlendő megváltása iránti kötelezést tartalmazó uj kikezdéssel kiegészitendő.

2) A törvényjavaslatnak „a pusztatelkekről,“ — továbbá, az 1836. IV. t. cz. 14. §-a értelmében, „szolgáltatás terhe mellett megszállitásig kiosztott pusztatelkekbeli egyes részletekből álló birtokokról,“ — „foglalásokról,“ „zsellértelkekhez tartozó szolgalmánynyal terhelt földekről,“ — „a nádlási haszonvétel fejében átengedett nádastérről,“ vagy „az e fejében átengedett hasonértékü földekről,“ — rendelkező 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 36., 37. §§. azon intézkedését; mikép a hivatkozott urbéri birtokok, az illető birtokosoknak általuk eszközlendő megváltás mellett, kizárólagos tulajdonukká váljanak, — mint az 1836-ki és 1848-ki törvények szellemében az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs által érvényre jutott alapelvekből kifolyó rendelkezést, ezen urbéri természetü birtokokra nézve indokoltnak kell tekinteni.

A mennyiben azonban a most hivatkozott birtokokat terhelő szolgálmányok megváltási módozatairól rendelkező 16., 17., 18., 19., 21., (27 erdő) 36., 37. §§. az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancsban a megváltásra vonatkozólag megállapitott módozatok tekintetében lényegileg eltérő, részben a birtokosokra nézve, — részben a szolgálmányok élvezetére jogositottakra nézve kedvezőbb szabályokat tartalmaznak, — ezen eltérő szabályokat nemcsak jogilag indokoltaknak el nem ismerhetem, sőt azokat politikailag és nemzetgazdászatilag elhibázottaknak és veszélyeseknek kell tekintenem.

Ugyanis, a törvényjavaslat 16. §-a, az 1853. márcz. 2-ki 52. számu nyiltparancs 10. §-ának a maradék földek megváltása iránti rendelkezésétől eltérőleg, a volt urbéresek részéről az urbéri maradékföldekért fizetendő váltsági összeget olykép rendeli kiszabatni, hogy nemcsak a telki állománybeli föld rét birtok mennyisége, hanem a járandó legelő- és erdőillet-mény is számitásba vétessék, — és hogy ehez képest p. o., az 1-ső osztályu pestmegyei urbéri telek utáni maradékföld holdjáért fizetendő váltsági összeg akkép lenne kiszámitandó, mikép az urbéri telek utáni megállapitandó 14 holdnyi legelő- és erdőilletmény is a 32 holdnyi telkilletményhez hozzáadatván, ennek folytán az 1-ső osztályu pestmegyei urbéri telek után járandó 650 ftnyi kárpótlási tőke — nem 32-vel, mint az 1853. márcz. 2-ki 52. számu nyiltparancs 10. §-a rendeli,

hanem 46-al lenne elosztandó, és igy, egy hold maradékföldért nem 20 ft $31^1/_4$ kr, mint a mennyi az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs szerint járna, hanem 14 ft $13^1/_{23}$ kr fizettetnék.

A törvényjavaslat hivatkozott 16. §-a intézkedésének jogsérelmes volta pedig a földesurra nézve az által még fokoztatik, hogy az ilykép megkisebbitett megváltási tőke után a jogosult földesurnak nem az urbéri szolgálmányok megszüntétől, vagyis 1848. máj. 1-től, hanem csak a megváltást megállapitó itélet jogerejüvé váltától tartoznék a volt urbéres a késedelmi kamatokat megfizetni.

Már pedig jogilag semmikép sem indokolható, hogy miért kelljen a volt urbéri birtokosok azon kisebb részét, a kik ellenében a birtokszabályozás még keresztül nem vitetett, a megváltás módozataira nézve az urbéri nyiltparancs által megállapitott számitási szabálytól eltérőleg, a volt földesurak jogos igényük sérelmével, oly kedvezményben részesiteni, melyben a volt urbéresek azon tetemesen nagyobb része, kik ellen a biztokszabályozás már jogerejü itélet vagy jogérvényes egyesség stadiumába jutott, nem részesittethetnek.

Miután abból, hogy a volt földesur volt urbéreseinek urbéri telki illetőségük után legelő- és erdőjárandóságot is tartozik kiszolgáltatni, és igy, a volt urbéresek, az országos földtehermentesitési alapból a földesurnak kiszolgált kárpótlási tőke fejében nemcsak az urbéri telekbeli szántóföld- rét és belsőségi állománynak, hanem a telek után kiadott legelő- és erdőjárandóságnak is tulajdonosaivá váltak, — az; — mikép az urbéri maradékföldek megváltási ára kiszámitásánál az urbéri telek után járandó legelő- és erdő-illetőség is számitásba veendő l gyen, azért nem következik; minthogy a volt urbéres, az urbéri telki illetőségén fölül birtokában talált urbéri maradékföld jogszerü birtokosának az urbéri törvények szerint nem tekintetett, hanem az urbéri rendezés folytán kiadni tartozott, — ellenben, az az urbéri telki állománybeli birtok jogszerü tulajdonjogi birtokosának volt tekintendő. — Midőn tehát az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs nyomán a volt urbéresek tulajdonijoga az urbéri maradékföldekre nézve is, a volt urbéresek részéről eszközlendő megváltás mellett, törvényhozásilag megállapitatni javaltatik, — az urbéri nyiltparancs által az országos kárpótlási megváltási kulcstól eltérőleg megállapitott számitási kulcs annyival inkább törvényhozásilag is elfogadható; mivel az urbéreseknek a jelzett urbéri maradékföldekhez való birtoklási jogviszonyuk lényileg különbözik azon birtoklási jogviszonyuktól, melyben az urbéri telki állománybeli birtokilletőséghez állanak, — és mivel az urbéri nyiltparancs által elfogadott megváltási kulcs az ily urbéri természetü birtokok legnagyobb része megváltására nézve, már részben itéletileg — részben egyességileg zsinórmértékül elfogadtatott.

Sőt, a javaslatba hozott megváltási intézkedést, mint a nép jogérzetét sértőt, és annak elégületlenségét felidézőt, politikailag elhibázottnak és veszélyosnek is kell tekinteni.

Miután azon volt urbéresek, kik ellen a maradékföldek megváltása iránti kereset már keresztülvitetett, a hivatkozott törvényjavaslati intézkedésnek törvényhozásilag történendő megállapitása esetében, rajtuk elkövetett igazságtalanságnak fognák azt tekinteni, ha ellenük az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs értelmében megállapitott váltsági összeg s annak 1848. máj 1-től szám. 5° $_0$ kamatai végrehajtásilag behajtatni szándékoltatnék, — de, a már lefizetett, az előbbi — és a javasolt számitási kulcshoz képest mutatkozó különbözeti összegnek visszafizetését is igénybe fognák venni, — és a mennyiben ezen igényüknek elég nem tétetik, a közcsend és békés társadalmi rend megzavarását előidéző kicsapongásokra is elragadtathatnak.

A törvényjavaslat hivatkozott intézkedésének törvényhozásilag történendő megállapitása esetében tehát, a jelzett veszély kikerülése végett, kikerülhetlen lenne az: hogy a maradékföldek megváltása tárgyában az eddigi szabályok értelmében közbejött jogérvényes itéletek és egyességek is felbontattassanak; — hogy azonban a törvényhozás, a jogállapot felforgatását előidéző ily rendszabály életbeléptetése által reá háruló erkölcsi felelősséget elválalni hajlandó legyen, — kétségbe vonni bátorkodom.

Továbbá, a törvényjavaslat 18. §-ának azon rendelkezését sem tekinthetem jogilag indokoltnak, hogy a volt urbéresnek jogában álljon a földesurnak megváltási ár fejében a maradékföldbeli birtok $^1/_3$-dát átengedni, és hogy azt a földesur kielégitésül elfogadni tartoznék, miután ily birtokrészletek sok földesurra nézve majdnem teljesen értéknélküliek lennének, — és igy, ezen intézkedés által a megváltási összeghez való jogos igénye kijátszatnék.

Minélfogva, a mennyiben a megváltási összeget a volt urbéres magára nézve terhesnek tartaná, jogilag neki csak az lehet megengedhető, hogy a megváltandó birtokról a földesur javára lemondhasson.

Végre, a törvényjavaslat 21. §-ának azon rendelkezését sem tekinthetem jogilag indokoltnak, mely szerint a volt földesur a megállapitandó váltsági ár fejében oly állami kötvényeket elfogadni tartozzék, melyek csak hosszu évek során lesznek kifizetendők, és a melyek ennélfogva a közforgalomban a névszerinti értéknél 25—30% alább kelnek, ugy hogy ennélfogva a megváltási összegből 25—30° $_0$ veszteséget szenvedni kénytelenittessék. De, nemzetgazdászati szempontból, az államra nézve károsnak is kell tekintenem ezen állami közvetitést; miután az állami papiroknak ezen közvetités folytán igen nagy mennyiségre történendő felszaporitása által, a forgalomban lévő állami papirok értéke, és az állam hitele is csökkentetik.

Ugyanis, ha tekintetbe veszszük azt, hogy a vasutak épitésére nézve követett kamatbiztositási rendszernél fogva, az állam által már számos milliókra menő kötelezettség lett elvállalva, — továbbá, hogy a vasuti kölcsön, a még kielégitetlen földtehermentesitési kötelezők, és az állami közvetités folytán kibocsátandó szőlőváltsági kötelezvények alapján az államra szinte számos milliókra rugó tartozási teher sulyosul, — attól kell tartani, hogy azon esetre, ha mint terveztetik, a kir. kisebb haszonvételek, a malomjog, és az urbéri s ehez hasonló birtokviszonyok szabályozása folytán oszközlendő megváltásnál is, az állami közvetités törvényhozásilag megállapittatnék, — az elvállalandó kötelezettségi teher végre oly sulyosan fogna az államra nehezülni, hogy annak sulya alatt az állampapirok értéke, az állam hitele és anyagi jólléte elfojtatnék.

Ennélfogva tehát a törvényjavaslatnak az „urbéri maradékföldek" megváltása iránt rendelkező 9. 18. és 21. §§. intézkedései mellőzésével, az 1853. márcz. 2-iki 52. számu nyiltparancs 10. §-a rendelete nyomán, megállapitandó lenne:

„hogy az urbéri maradékföldekért fizetendő megváltási ár, az illető urbéri telek után kiszabott kárpótlási összegből, számitásba véve a telekbeli belsőség — szántóföld- és kaszálónak törvényszerü holdmennyiségét, egy-egy holdra eső összeg arányához képest számittatik ki, — és hogy a kiszámitandó váltsági tőkét, s annak az itélet jogerejüvé váltáig 1848. máj. 1-től számitandó 5° $_0$ kamatjait, 20 évi részletekben közvetlenül maguk a volt urbéresek tartoznak a földesurnak lefizetni, — a mennyiben azonban ezen birtokszabályozás mielőbbi keresztülvitele állami közérdeket képezne, a megváltási összeg behajtása és telekkönyvi biztositása végetti eljárás tekintetében bélyeg- és illetékmentesség engedélyeztetik."

3) „A pusztatelkek oly egyes részei, a melyek 1848. máj. 1-ső előtt, az 1836. IV. t. cz. 14. §. értelmében, a megszállitásig viszontszolgáltatás terhe alatt kiosztattak", — ugy nemkülönben, „oly nádasterek, melyek a volt jobbágyoknak a nádlási haszonvételek rendezésénél nádlási illetmény fejében a nádas természeti vagy mesterséges kiszáradásaig átengedtettek: — mint az urbéri maradékföldekkel hasonló urbéri természetü birtokok, — a megváltásra nézve ugyanazon tekintetek alá jönnek, mint az urbéri maradékföldek; — minek folytán ezen birtokokra nézve is a törvényjavaslat 16., 18., 19., 21. §§. megváltási rendelkezésétől eltérőleg, az urbéri maradékföldek megváltására nézve fentebb előterjesztve ajánlott módozat javaltatik megállapittatni.

4) A törvényjavaslat 14., 35., 37., 27. §§-nak azon rendelkezése: hogy, „a zsellértelki belsőségen fölül a zsellértelki birtokosoknak kiosztott földek," továbbá: „a volt urbéresek által a nádlási haszonvétel fejében egyesség folytán nyert nádlási terek, vagy ezek helyett kapott földek," nemkülönben, „a volt urbéreseknek az urbéri földeiken fölül kizáró használatul átengedett nádasterek," — az azok után teljesitett szolgálmányok megváltása mellett, a birtokosok tulajdonukká váljanak; — ugyszinte, hogy ott, „a hol a már keresztülvitt erdei szabályozás után is, akár a volt földesurnak jutott erdőrészben a volt urbéresek számára, akár a volt urbéreseknek jutott erdőrészben a volt földesur számára — erdei haszonvételek fentartattak," — ezen fentartott erdei haszonvételek, a terheltek részéről eszközlendő megváltásának elrendelése mellett, megszüntettetnek; — mint a szabad föld eszméje valósitására irányuló, és az 1853. márcz. 2-iki nyiltparancs 19. §-ának ezen birtoknemekre nézve tett szabályozó intézkedésnek — vala-

*

mint az érdekelt volt földesur- és urbéreseket illetőleg a hivatkozott nyiltparancs által előidézett jogállapotnak megfelelő rendelkezés, teljesen indokolt.

Nem indokoltak azonban a törvényjavaslatnak a megváltás módozatjai iránt rendelkező 17., 18., 21., 27., 35., 37. §§. azon intézkedései, melyek a földbértermészetü szolgálmányokra nézve az 1853. márcz. 2-ki 52. számu nyiltparancs által előirt módozatoktól lényegileg eltérnek; miután az ily eltérő ujitó rendelkezések az előbb érvényben volt szabályozó nyiltparancs erejénél fogva keletkezett jogos igények sérelmével juttathatnának csak érvényre.

Ennélfogva, a törvényjavaslat 17. §-ának azon rendelkezése, mely szerint „a természbeli szolgálmány értéke nem az 1853. márcz. 2-ki 52. számu nyiltparancs 13. §-a rendeletéhez képest az 1836—1845-ki évek szerinti termés mennyisége és árállaga, hanem az 1843—1848-ki évek termés mennyisége és 1848-ki ár szerint lenne számitandó, — mint a birtokosokat terhelő indokolatlan ujitás jelentkezik; ellenben, a törvényjavaslat 18. §-ának azon rendelkezése, hogy „a volt földesur, ha azt a volt urbéres átengedni kész, a szolgálmányok megváltása fejében a szolgálmányokkal terhelt birtok $^1/_3$ részét elfogadni tartozzék," — továbbá, a 21. §-nak azon rendelkezése, hogy „a szolgálmányok élvezetére jogositott földesur megváltási járandóságára nézve állami kötvényekkel kielégitendő," valamint, „az az iránti rendelkezésnek kihagyása, mikép a hátralékbeli szolgálmányok szinte készpénzre felszámittassanak, és az ilykép felszámitandó összeg is, az illető birtokosok által több évi részletekben kielégitendők," — mint a volt földesurak jogos igényeiket sértő indokolatlan rendelkezések, illetőleg rendelkezési mellőzés — jelentkeznek. A miért is, a törvényjavaslatnak hivatkozott jogsérelmes rendelkezései mellőzésével, a kérdéses földbér természetü szolgálmányok megváltására nézve az 1853. márcz. 2-ki 52. számu nyiltparancs 13., 15, §§. által mnghatározott módozatok oly változtatással lennének megállapitandók:

„hogy, a megváltási tőkét, ugy hozzáadva ehhez a készpénzzé átváltoztatandó hátralékok fejében kimunkálandó váltsagi összeget 20 évi részletekben közvetlenül maga a birtokos tartozzék a volt földesurnak megfizetni, — mind a váltsági összegnek nyilvánkönyvi biztositása iránti eljárás tekintetében, mind a váltsági összeg behajtása iránti eljárásra vonatkozólag, a földesurnak bélyeg- és illetékmentesség engedélyeztetik."

5) A törvényjavaslatnak „az urbéri birtokrendezési eljárás"-ról rendelkező VI. fejezete 43. §-a a létrejött egyességre vonatkozólag egyszerüen akkép rendelkezik:

„hogy a járásbiróság a létrejött egyességet a tvényszéknek beküldeni köteles."

Ennélfogva tehát hatályon kivül tétetnék az 1836-ki X. t. cz. 6. §-a h) pontján alapuló azon törvényes szabály, — mely szerint a létrejött urbéri birtokszabályozási egyességek csak felsőbirósági megerősités után válnak jogérvényesekké.

Ámde ezen törvényszabálynak hatályon kivülivé tétele nem helyeselhető, miután az urbéri birtokszabályozási egyességeknek felsőbirósági fölülvizsgálata már csak azért is szükséges, mivel ezeknek az urbéri telki állomány mennyiségének megállapitása is tárgyát képezi, és az urbéri kárpótlás az országos földtehermentesitési alapból ezen megállapitandó mennyiséghez képest kiadandó, tehát az államnak közvetlen érdekében áll a feleknek az egyességek körüli eljárást felsőbirósági felülvizsgálat utján ellenőrizni.

De szükséges az urbéri egyességeknek felsőbirósági fölülvizsgálata azért is, mivel az urbéri birtokrendezési ügyeknek a törvényes szabályoknak megfelelő elintézése politikai és nemzetgazdászati tekintetekből állami közérdeket képez, — és igy az állami hatalom nemcsak jogositva — hanem kötelezve is van arra, hogy az erre hivatott közege, a felsőbiróság által eszközlendő felülvizsgálat utján, ellenőrködést gyakoroljon a felett, mikép az urbéri egyességek olykép jőjjenek létre, hogy azok a birtokszabályozási törvények czélzatának megfeleljenek.

Minélfogva, tekintettel arra is, — hogy a felemlitett indokból, a törvényjavaslat 51. §-a, a törvényszék itéletének, ha egyik fél részéről sem felebbeztetnék is, a kir. itélő táblához hivatalból történendő felterjesztését elrendelvén, ennél a létrejött egyességeknek fölülvizsgálat végett történendő felterjesztését is elrendelnie kellett volna, — az eddigi törvényes szabálynak megfelelőleg, a törvényjavaslatnak a birtokrendezési eljárás iránti intézkedéseit magában foglaló VI. fejezete az iránti rendelkezéssel kiegészitendő:

„hogy a létrejött urbéri egyességek felsőbirósági fölülvizsgálat és helybenhagyás végett a kir. itélő táblához felterjesztendők, és hogy azok jogérvényre csak a kir. itélő tábla által történt helybenhagyatatásuk után válnak."

6) A törvényjavaslat 55—59. §§-nak a jogegyenlőség alapelvéből és a szabad föld eszméjéből kiinduló azon rendelkezése, melynél fogva az 1836. IV. t. cz. 9. és 10. §§. ugy az 1840. VIII. t. cz. 4. §-nak az urbéri birtok feletti szabad rendelkezést és annak szerzését megszoritó határozatai eltöröltetnek, — nemzetgazdászati közérdek szempontjából is indokolt lévén, ennek folytán ezen rendelkezésnek törvényhozásilag is történendő megállapitása, annyival is inkább kivánatos; mivel az által az eddig fenállott törvények uralma folytán, az urbéri birtok tekintetében számtalan perekre alkalmat szolgáltatott igen gyakori birtoklási jogi zavarok is, nagy részben megszünnének.

7) A birtokrendezési eljárás tárgyában az érdemleges per tárgyalására vonatkozólag a törvényjavaslat 44. §-a által előirt azon módozat, mely szerint a per, a felszerelési előmunkálatok beszerzésénél eljáró járásbiróság előtt letárgyalandó, és a perbeli illetékes törvényszéknek csak a tárgyalás befejezte után itélethozatal végett beküldendő, — czélszerünek azért nem tekintethetik: mivel ezen eljárási módozat szerint. az elsőbiróságkép eljáró törvényszék, a per kellő felszerelésére irányuló közvetitő jótékony befolyása elesnék, de azonfölül a volt urbéresek, a védelmükkel megbizandó ügyvéd tekintetében a járásbirósági kerületben székelő kisebbszámu ügyvédek közti választásra lennének utalva, holott ellenkezőleg, ha a per az illetékes törvényszék előtt tárgyaltatik, az ottan rendszerint székelő számosabb ügyvédek közül választhatnak.

Továbbá, a törvényjavaslat hivatkozott 54. §-a azon kijelentésében: hogy „az eljárásra nézve a 1836. X. t. cz. 6—10. §§. és a polg. törv. rendt. szabályai szolgálnak zsinórmértékül" benne foglaltatik ugyan, hogy a birtokrendezési perekben, mint irásbeliekben, a felek ügyvéd által tartoznak magukat képviseltetni, — mindemellett azonban, azon elharapódzott káros szokásnál fogva, mikép urbéri rendezési perekben a volt urbéresek nem ügyvéd által is képviseltetik magukat, — ezen §-ban tüzetesen kimondandó lett volna: — hogy, „a mennyiben a felek ügyük vezetésére kellő időben ügyvédet meg nem biznak, részükre ügyvéd, mint ügygondnok biróilag kinevezendő."

A miért is, a birtokrendezési eljárás tárgyában az érdemleges per tárgyalására vonatkozólag intézkedő törvényjavaslati 44. §. akkép módositatni, illetőleg kiegészitetni javaltatik:

„hogy a per felszerelésére szükséges segédadatok beszerzése, és az egyességnek sikertelen megkisértése után, az eljárt járásbiróság által a perfelszerelési segédadatok az illetékes törvényszékhez beküldendők. A beérkezett segédadatok a perbiróságkép illetékes megyei törvényszék által megvizsgáltatván, a menyiben azoknak kiegészitését szükségesnek látná, a kiegészitést elrendelje, és csak annak megtörténte után utasitsa a felperest érdemleges keresetlevele előterjesztésére, ellenkező esetben a beérkezett segédadatok alapján előterjesztendő érdemleges keresetlevél beadását azonnal rendelje el."

„Ha a felek perbeszédeiket, — ügyvéd által képviselve előterjeszteni elmulasztanák; részükre ügygondnok rendelendő."

II.

Az „*irtványokról*" rendelkező törvényjavaslatra nézve.

Az irtványok jogi minőségének megállapitása tekintetéből, a törvényjavaslat „irányadóul az 1836. VI. t. cz. 1-sö §-át és az 1853. márcz. 2-ki 52. számu nyiltparancs §-a rendelkezéseit fogadván el, — ennek folytán, az irtványok két nemét különbözteti meg: a mint t. i. azok „a földesur által kiválthatók," vagy „a birtokos által megválthatók."

A első nembeliekre nézve, akár legyen a kiválthatóság már jogérvényes itélettel, kimondva, ha ezen itélet még teljesen nem foganatositatott, akár fog még csak a kiválthatóság az 1836-ki VI. t. cz. 1-sö §-a értelmében kimondatni, — az irtványbirtokosnak a földesur által megtéritendő irtási költsége és beruházása fejében, a törvényjavaslat 1-sö §-a azt rendeli:

1) hogy oly kiváltható irtványbirtokból, mely után készpénzbeli szolgálmány teljesitetett, — az irtványbirtokos a földesurnak az irtvány $^1/_4$ részét;

2) olyanból, mely után készpénzbeli szolgálmányon fölül, vagy a nélkül, a termésből tized szolgáltattatott, — az irtványnak $^1/_3$-dát;

3) olyanból, mely után a termésből a tizednél nagyobb szolgálmányt teljesitett, — az irtványnak felét; — végre

4) olyanból, mely után semmi szolgálmányt sem teljesitett, az irtványnak $^1/_8$-dát; — az irtványbirtokot terhelő földesuri kiváltási jog kiegyenlitéseül kiadni tartozzék.

Azon irtványokra vonatkozólag ellenben, melyek az 1836-ki III. t. cz. 1-sö §-a rendeletéhez képest, a földesur által többé ki nem válthathatnak, hanem az azok után teljesitett szolgálmányok az 1853. márcz. 2-ki 52. számu nyiltparancs 9. §. b) c) d) pontjai szerint megváltandók, — a törvényjavaslat 2-ki §-ának utolsó kikezdése akkép rendelkezik: — hogy „azok, a rajtok fekvő szolgálmányok megváltása mellett, a birtokosok tulajdonává válnak; valamint, ilyenné válnak a törvényjavaslat 3. §-a szerint, „azon irtványok is, a melyek kiváltására nézve a földesur részéről a 3. §. által megállapitott határidő alatt az irtásváltási kereset meg nem indittatott."

Azon esetre pedig, ha a törvény hatályba léptetig, akár a földesur által kiváltható, akár a birtokos által megváltandó irtványokra nézve, a felek közt egyesség jött volna létre: — a törvényjavaslat 4. §-a rendeletéhez képest, „a végrehajtás a törvény értelmében eszközlendő."

Már most, tekintve azt, hogy a törvényjavaslat szerint is, azon kérdés eldöntésénél, valjon az irtvány a földesur által kiváltható jogi természetünek tekintendő-e vagy nem? — az 1836. VI. t. cz. 1-sö §-a szabályainak kell zsinórmértékül szolgálni; — a törvényjavaslatnak a „földesur által kiváltható jogi természetü irtványbirtokbeli viszonyok szabályozásáról" rendelkező 1-sö és 2-ik §§. intézkedései, csak annyiban tekintethetnek igazoltaknak, a mennyiben az 1836. VI. t. cz. 1-sö §-a által kijelölt ezen nembeli irtványok egyes fajai jogi mivoltukból kifolyó jogi következményeknek megfelelnek.

Ámde, az 1836. VI. t. cz. 1-sö §-a szerint, a földesur által kiváltható jogi természetü irtványoknak 3. faját különböztethetjük meg, a mint t. i. azok:

a) az 1836-ki törvények életbelépte előtt, a földesur ellentmondása daczára, — vagy, az 1836-ki törvények életbelépte után, a földesur engedélye nélkül;

b) az 1836-ki törvények életbelépte előtt, a földesur ellentmondása nélkül;

c) az 1836-ki törvények életbelépte előtt és után, a földesurral kötött egyesség értelmében — történtek.

Ezen 3. rendbeli faju, a földesur részéről kiváltható jogi természetü irtványok közül pedig, az a) alatti fajbelieket a földesur, az irtásköltség megtéritése nélkül ingyen, — a b) alatti fajbelieket a megállapitandó irtásköltség megtéritése mellett, — a c) alatti fajbelieket, az egyességi feltételek értelmében és a törvényes rajtfekvőség lefizetése mellett, — vehette vissza.

Ha azonban a jelzett kiváltható jogi természetü irtványok 3. rendbeli fajának különböző jogi mivoltára és az ebből folyó különböző jogi következményekre való tekintettel biráljuk meg a törvényjavaslat az e nembeli irtványbirtokok iránti viszonyok szabályozásáról rendelkező 1-sö és 2-ik §§. intézkedéseit, azt találjuk: hogy a törvényjavaslat ezen nembeli irtványokat, jelzett különböző egyes fajai különböző jogi mivoltának és ebből kifolyó különböző jogi következményeinek figyelembe vétele nélkül osztályozta, és hogy ennek alapján ezen nembeli irtványokra nézve fenálló birtokviszony szabályozásánál irányadóul oly kulcsot fogadott el, mely sem nem jogos, sem nem méltányos.

Mert, ha eltekintünk is attól, hogy a jogi fogalmakkal ellenkezik, mikép a földesur, a törvény által tulajdonának elismert ezen nembeli irtványbirtokból, és pedig még azután is, midőn annak részéről történendő kiválthatása már jogerejü itélet által megállapitatott, az irtványbirtokosnak egy részt, az annak fizetendő kiváltási összeg kiegyenlitéseül tulajdonjogilag átengedni köteleztessék, — azon esetre, ha a törvényhozó intentiója odairányul, hogy az irtványbirtokos az őtet illető rajtfekvőség kielégitéseül az irtványbirtoknak egy részét nyerje tulajdonul, az annak jutandó birtokrész kimunkálására oly kulcsot kell legalább megállapitania, melynél fogva a földesur az irtványbirtokot terhelő rajtfekvőség értékének megközelitőleg megfelelő birtokrész erejéig tartozzék tulajdonából az irtványbirtokost részesiteni; — a törvényjavaslat által ezen nembeli irtványbirtokokra nézve elfogadott szabályozási kulcs szerint azonban nem ahhoz képest kapna az irtványbirtokos az irtványból nagyobb vagy kisebb részt tulajdonjogilag, a mint az azt terhelő törvényes rajtfekvősége nagyobb vagy kisebb értékü, — hanem, mintegy sorsjátékszerüleg, a puszta véletlentől függne, valjon a rajtfekvősége fejében neki tulajdonjogilag átengedendő birtokrész által jogos kielégitési igényén fölül kegyadományban részesitessék-e, vagy jogos igénye sérelmével kárt szenvedni kénytelenittessék-e?

Ugyanis, daczára annak, hogy az 1836-ki törvény előtt a földesur tilalma ellenére, vagy, 1836 után a földesur engedélye nélkül tett iratást a földesur, az 1836-ki VI. t. cz. értelmében, ingyen visszavehette, — tehát, az ily faju kiváltható jogi természetü irtványokon az irtványbirtokosnak semmi törvényszerü rajtfekvősége nincsen, — ilyenből mégis az irtványbirtokos, a törvényjavaslat szerint, ha utána szolgálmányt nem teljesitett, (a mint rendszerint már csak azért sem teljesitett, mivel a földesur annak teljesitését azért nem vette igénybe, hogy ingyen történendő visszavétele iránti jogát biztositsa), az irtványbirtoknak $^7/_8$-dát kapná tulajdonul; — továbbá, szinte a törvényjavaslat szerint, az irtványbirtokos, tekintet nélkül a készpénzbeli szolgálmány összegére, egyedül azért, mivel szolgálmánya készpénzből áll, az irtványbirtoknak $^3/_4$ részét nyerné tulajdonul, holott a termésbeli szolgálmányt teljesitő irtványbirtokos az irtványnak csak $^2/_3$-dát, illetőleg felét nyerné tulajdonúl, — midőn számos esetben a termésbeli szolgálmányt teljesitő irtványbirtokosnak az irtványbirtokon sokkal nagyobb rajtfekvősége van, mint azon irtványbirtokosnak, ki a földesurnak egyedül készpénzbeli szolgálmánynyal tartozik.

Ennélfogva, tekintettel arra, hogy a mennyiben a törvényhozás, nemzetgazdászati és politikai tekintetekből, a kiváltható jogi természetü irtványokbeli birtokviszonyoknak rendezése czéljából, a földesurat az irtványbirtokosnak az irtvány egy része tulajdonjogi átadására kötelezni szükségesnek találja, — a földesur által az irtványbirtokosnak tulajdonjogilag átengedendő irtványbeli birtokrész igazságos arányu mérvben csak az irtványbirtokot terhelő törvényszerü rajtfekvőség értékének megfelelőleg szabathatik ki; tekintettel továbbá arra, hogy az irtványbirtokot terhelő rajtfekvőség értéke — és az irtványbirtok értéke közti arány megállapitásánál, nem az irtványbirtok mostani értéke szolgálhat zsinórmértékül, hanem az irtás megtörténte alkalmával volt értéke, ennek pedig átlagosan megközelitőleg az urbéri maradékföldek megváltására nézve az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs által megállapitott váltsági összeg felelne meg, — de tekintettel arra is, hogy minél jogszerübb alapon nyugszik az irtványbirtokosnak birtokjoga, annyival inkább tarthat igényt a törvényhozás pártfogására, — végre tekintettel arra, hogy a mennyiben nemzetgazdászati és politikai tekintetekből, a földesur tulajdonijogának korlátozásával, az irtványnak egy részére nézve az irtványbirtokos tulajdonjogát állami közérdek szempontjából megállapitani szükségesnek találja; ugyan azon tekintetekből azon minimumot is meghatározhatja, a melynek erejéig az irtványbirtokos tulajdonijoga mindenesetre megállapitassék; — az irtványbirtoknak a földesur és irtványbirtokos közt történendő felosztására nézve a törvényjavaslat által tervezett szolgálmányi teherbeli kulcsnak mellőzésével, felosztási kulcsul megállapitásra javaslandónak véleményezem:

a) „hogy az 1836. előtt a földesur tilalma ellenére, vagy 1836. után földesur engedélye nélkül tett irtványok birtokosai, a kezükön lévő irtványbirtok $^1/_4$ részét tulajdonjogilag megtarthatják, $^3/_4$ részt pedig a földesurnak tulajdonjogi birtokába átadni tartoznak;

b) „hogy az 1836 előtt a földesur tilalma közbejötte nélkül vagy az 1836 után annak engedélye mellett tett irtások birtokosai, az irtványbirtokost terhelő törvényszerü rajtfekvőségök erejéig, a maradékföldekre nézve az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs által megállapitott váltságösszeg szerinti értéknek megfelelő arányban, ugy azonban, hogy az irtványbirtokosnak jutaléka $^2/_4$ részen alól nem terjedhet, a kezükön lévő irtványbirtok tulajdonosaivá váljanak, az ezen fölül lévő irtványbirtokot pedig a földesur tulajdonjogi birtokába bocsátani tartoznak."

Minthogy azonban a nemzetgazdászati és politikai tekintetek, melyeknél fogva a törvényjavaslat elrendelendőnek találta, hogy a hozandó törvény által a földesur részéről kiváltható jogi természetü irtványokbeli birtokviszonyokra nézve megállapitandó szabályozás oly irtványokra is kiterjesztessék, melyekre nézve a földesur kiválthatási joga már jogérvényes itélettel megállapittatott, hasonló hatálylyal olyan irtványokra is kihatnak, melyeknek a földesur által történendő kiválthatása egyességileg megállapitatott, — véleményem szerint: — „a kiváltható jogi természetü irtványbirtokbeli viszonyok szabályozására nézve törvényhozásilag megállapitandó intézkedés, nemzetgazdászati és politikai tekintetekből,

mind azon irtványokra nézve zsinórmértékül szolgálandónak kiterjesztessék, melyekre nézve egyességileg a kiváltható a földesur részére megállapitatott, ha a kiváltás végrehajtásilag teljesen még nem foganatositott.“

Azon irtványok tekintetében, melyek a törvényjavaslat 2-ik §-a utolsó kikezdésének rendelete értelmében, az 1836. VI. t. cz. 1-sö §-a rendelkezése nyomán, a rajtokfekvő szolgálmányoknak az irtványbirtokos részéről történendő megváltás terhe mellett, az irtványbirtokosok tulajdonává válni kimondatik, — a megváltás módozatjairól intézkedő 5—8. §§. rendeletei, azonosak lévén azon szabályokkal, a melyek szerint az urbéri viszonyok szabályozásáról szóló törvényjavaslatnak 17—21. §§. a maradékföldek, illetőleg zsellértelki külső földek megváltásáról rendelkeznek, — ennek folytán, az azok által inditványozott módozatra nézve fentebb „az urbéri viszonyok szabályozásáról“ szóló törvényjavaslat feletti véleményben már előterjesztett észrevételekre, e helyütt is utaltatik.

A törvényjavaslat 1-sö §-a első bekezdésében, a végrehajtásilag még nem foganatositott itéletek által a földesur részéről kiváltható jogi természetü irtványokra nézve kimondott azon rendelkezése, hogy azok is, a földesur által eszközlendő kiváltás helyett a törvény által megállapitandó szabályozás alá jőjjenek, — fentebb részemről — per analogiam — a jogérvényes itéletekkel hasonló jogi minőségü egyességek szerint kiválthatóknak megállapitott irtványokra kiterjesztendőnek véleményeztetvén: — ennek folytán, a törvényjavaslat 3. §-a akkép lenne kiegészitendő:

„hogy a földesur, a 3. §. második kikezdésében megállapitott jogikövetkezmény terhe mellett, a keresetmeginditására kitüzött határidő alatt, az itélet vagy egyesség által kiválthatónak kimondott irtványokra nézve, a hozandó törvényrendelet értelmében eszközlendő kiváltás iránti eljárás megindítása végett folyamodványát az illetékes törvényszéknél beadni tartozik.“

A mennyiben pedig a fentebbiek szerint, a jogérvényes itéletek és egyességek is, ha még végrehajtásilag teljesen nem foganatositattak, az inditványozott törvény hatálya alá esnek, — és igy egyedül a végrehajtásilag már teljesen foganatositott egyesség és itéletek vétetnek ki az inditványozott törvény hatálya alól, — a törvényjavaslat 13. § akkép lenne módositandó:

hogy a kiváltható jogi természetü irtványok kiváltását elrendelő már végrehajtásilag teljesen foganatositott itéletek és egyességek többé meg nem támadtathatnak.“

A törvényjavaslat 3. §-a, a kiváltható jogi természetü irtványok tekintetében, azon jogi következmény terhe mellett, hogy különben kiváltási joga elenyészik, és az irtvány a birtokosnak — a szolgálmányok megváltása mellett — tulajdonává válik, kötelezvén a földesurat kiváltási keresetének a törvény életbeléptetésétől számitandó 6 hónap alatt eszközlendő megindítására, mennyiben tehát csak ezen 6 hónap eltelte után válik a különben kiváltható jogi természetü irtvány olyanná, mely a birtokon fekvő szolgálmányi teher megváltása mellett az irtványbirtokos tulajdonává lesz, az ily módon megválthatókká vált irtványokra nézve a szolgálmányok megváltása iránti kereset meginditására szolgáló határidő, nem a törvény életbeléptetésétől, hanem a kiváltási kereset meginditására szolgáló 6 havi határidőnek eltelte napjától lehet okszerüen számitható; ennélfogva tehát a törvényjavaslat 11. §-a akkép lenne kiegészitendő:

„hogy azon irtványokra nézve, melyek kiváltható jogi természetüket a földesur által elmulasztott keresetinditás miatt elvesztvén, — váltak az irtványbirtokos által megváltható jogi természetüekké, a szolgálmányok megváltása iránti kereset meginditására szolgáló 6 havi határidő, a kiváltási kereseti jog elenyészte napjától számitandó.“

III.

A „*bérföldekről*“ rendelkező törvényjavaslatra vonatkozólag.

A törvényjavaslat indokai által, az e nembeli birtokokra vonatkozólag a földesur és birtokos közti jogi viszony szabályozásánál irányadóul megjelelt azon kiindulási pontot: „mikép a birtokviszony megállapitásánál zsinórmértékül vétessenek azon jelenségek, melyekből biztos következtetést lehet vonni, hogy a tulajdonos tulajdonát visszavehetlenül másnak átengedni szándékozott, — továbbá, hogy az elévülési idő alatt gyakorlott hosszu évi birtoklás a birtokost védi,“ — mind nemzetgazdászati, mind jogi szempontból részemről is helyesnek elfogadom, — de, nem tarthatom ezen jelzett kiindulási pontnak megfelelő szabálynak a törvényjavaslat 1-sö §-a b) pontja azon korlátozó rendelkezését, mely szerint a birtokos nemcsak „a 32 évi birtoklást,“ hanem „az 1848. évi jan. 1-ét megelőző, és folytonosan egyenlő szolgáltatás teljesitése melletti birtoklást“ is tartozik bizonyitani.

Hiszen, „a törvény életbeléptetésétől számitandó 32 évi folytonos birtoklás“ is, teljesen megfelel a hivatkozott indokbeli kiindulási pontnak: — és igy, a birtokostól ezen fölül még annak is bebizonyitása, hogy „a 32 évi birtoklás még 1848. jan. 1-ig eltelt,“ és hogy „folytonosan egyenlő szolgáltatás teljesitetett,“ ok-zerüen már csak azért sem követelhető: mivel miveltségi állásuknál és eddigi viszonyaiknál fogva a bérföldek birtokosai igen ritka esetben lennének képesek ilynemü bizonyitékokat előállitani, — következőleg, azoknak ily bizonyitással történendő terhelése annyit jelentene, mint magát a törvényjavaslat által kijelelt czélt elérhetlenné tenni.

Minélfogva, hogy a törvényjavaslat 1-sö §. b) pontja birtokszabályozó intézkedése is, a törvényjavaslat indokai által megjelelt kiindulási pontnak megfeleljen, — a b) pont második részében kihagyandó: — „bérföldeket — és 32 évig“ tételek közt, — „1848. január 1-ét megelőző“, — továbbá, „évig, — és birták“ tételek közt, — „folytonosan egyenlő szolgáltatás mellett“, — és igy a b) pont szövege ez lenne:

„ha a földtulajdonos ki nem mutatja, hogy a földek határozott időre engedtettek át, vagy hogy a határidő lefolytával a szerződés uj egyezkedéssel (tehát nemcsak hallgatag) meghosszabbittatott: a birtokos pedig bebizonyitja, hogy ő, vagy jogelődei a bérföldeket 32 évig folytonosan birták.“

A bérföldeken fekvő szolgálmányokért járó váltsági összeg megállapitása, biztositása és törlesztésére nézve a törvényjavaslat 3. §-a az „irtványokról“ szóló törvény 5—13. §§. rendeleteinek alkalmaztatását inditványozván, — ennek folytán, tekintve azt, hogy az irtványokról szóló törvényjavaslatnak hivatkozott szakaszai azonosak „az urbéri viszonyok szabályozásáról“ szóló törvényjavaslat 17—22. §§-val, az ezen szakaszok által a járandó váltsági összeg megállapitása, törlesztése, ugy a szolgálmányi hátralékokra nézve az „urbéri birtokviszonyok szabályozásáról“ szóló törvényjavaslat birálata alkalmával előterjesztett észrevételekre e helyütt is utaltatik.

IV.

A „*telepitvényekről*“ szóló törvényjavaslatra vonatkozólag.

A törvényjavaslat indokaiban megjelelt nemzetgazdászati és jogi szempontok a törvényjavaslat 1-sö, 3-ik és 11-ik §§. azon rendelkezése által:

„hogy a községekké alakult telepitvények birtokosai, a mennyiben határozatlan időre, vagy örök időkre telepitettek, vagy a telepesitési szerződés még 1848. év előtt lejárt, és a földesur részéről határozott időre szóló szerződés kötése ki nem mutattatik, — megváltás terhe mellett egész belső és külső birtokuk tulajdonosaivá váljanak“ — ellenben —

„hogy ott, hol határozott időre szóló szerződés alapján keletkezett a telepitvény, illetőleg a mennyiben az ilyen szerződésnek lejárta folytán, a földesur részéről határozott időre szóló uj szerződés kötése kimutattatik, szinte megváltás terhe mellett, a telepitvényes tulajdonává a belsőség és 10 catastralis hold külsőség váljék“;

helyesen alkalmaztatván; — ennek folytán azoknak, magasabb állami közérdek szempontjából törvényhozásilag történendő életbeléptetése véleményeztetik.

Szinte ugy, nemzetgazdászati állami közérdek szempontjából törvényhozásilag megállapitandónak véleményeztetik a törvényjavaslatnak az ujonnan alakulandó telepitvényi községek alakulási feltételeit meghatározó 18—24. §§. helyesen tervezett szabályai.

Hasonlóul az erdélyhoni telepitvényekre nézve is a törvényjavaslat 25—28. §§-ban nemzetgazdászati jogi szempontokból helyesen tervezett szabályok törvényhozásilag történendő életbeléptetése véleményeztetik.

Azon nemzetgazdászati fontos tekintet miatt, hogy az állam anyagi jólétére nagy befolyást gyakorló hitel, az állami papiroknak tulságos felszaporitása által ne csökkentessék, — valamint azon jogi tekintet miatt, hogy a földesur hosszu évek során kisorsolás utján kifizetendő állami kötelezvények által történendő kielégités által, az állami kötvényeknek a névleges értéknél 25—30% alább való forgalmi értéküknél fogva, a megváltási összegből 25—30% veszteséget szenvedni kénytelenitetnék, — a megváltásnak állami közvetités mellett történendő eszközlése, az „urbéri viszonyok szabályozásáról“

szóló törvényjavaslatnak a „maradékföldek“ megváltása iránti rendelkezéseire fentebb előterjesztett véleményben mellőzendőknek inditványoztatván, — az ottan előterjesztettekre utalva, a telepitvényesek által eszközlendő megváltásra nézve is, az állami közvetités mellőzendőnek, és a törvényjavaslat 6-ik §-a által megállapitott módozat szerint kimunkálandó váltsági összegnek és a megváltási itélet jogerejüvé váltától számitandó 5% kamatoknak 20 évi részletekben közvetlenül a telepitvényi birtokosok által történendő kielégitése, a váltsági összeg behajtása és biztositása végett szükségessé válandó eljárás tekintetében a földesur részére bélyeg-illetékmentességnek engedélyezése, törvényhozásilag megállapitani véleményeztetik.

V.

Az „*udvartelki birtokokról*“ szóló törvényjavaslatra vonatkozólag.

Az udvartelki birtokosok, a kezükön lévő belsőségnek és külsőségnek birtokába az illető tulajdonosok szabad akaratjától függő, a birtok különböző mivolta és a tulajdonos körülményeihez képest, nemcsak vidékenkint és helységenkint, sőt egyénenkint is különböző magánjogi szerződési feltételek mellett jutván, — ennek folytán, az udvartelki birtokok honi törvényeink szerint, a földesur szabad rendelkezésétől függő korlátlan tulajdonának tekintettek, és az ezen birtokokra vonatkozólag a földesur és birtokos közti viszony, mindenkor a magánjogi törvények szabályai szerint biráltatott.

Ennélfogva, ha bár nemzetgazdászati és politikai tekintetekből, a törvényhozás arra feljogosult is lehet, hogy a földesurnak az udvartelki birtokok közül azok felett, melyek az illető udvartelki birtokosnak már 1848 előtt birtokában voltak, és a melyekre nézve a földesur azt be nem bizonyithatja, hogy azokat, az udvartelkesnek meghatározott s még le nem járt, vagy meghosszabbitott időre engedte át, — tulajdon joga szabad gyakorlatát annyiban korlátozhassa, mikép az a nélkülözhetlen életszükségletek fedezéseül szolgáló birtokától az udvartelkest önkényüleg meg ne foszthassa; — mégis, a törvényhozásnak a földesurak kétségtelen tulajdonát képező ezen nembeli birtokok felotti rendelkezése odáig jogosan ki nem terjedhet, hogy azon fölül, mikép ezen birtokoknak a birtokosok tulajdonává voltát kimondja, a szolgálmányok megváltását egy oly megváltási kulcs megállapitása mellett szabályozhassa, melynek alkalmazása folytán a földesur, a megszüntetett szolgálmányi haszonvétel valódi értéke erejéig nem kárpótoltatik.

A miért is, nemzetgazdászati és politikai tekintetekből a törvényjavaslat 3-ki §-a azon rendelkezése:

„hogy, azon udvartelkesek, kik már 1848 előtt udvartelki birtokainak birtokában voltak, és a kik ellen a földesurak azt be nem bizonyithatják, hogy udvartelki birtokaikat bizonyos meghatározott s még le nem járt, illetőleg meghosszabbitott időre nyerték tőlük, — a kezükön lévő belső és külső birtoknak, a teljesitett szolgálmányok eszközlendő megváltása terhe mellett, tulajdonosaivá váljanak,“ — törvényhozásilag megállapitatni véleményeztetik; ellenben, a törvényjavaslat 13. §-nak azon rendelkezése:

„hogy a szolgálmányok, a mennyiben napszámból állanak, a gyalog napszám per 17½ kr, az igás napszám per 35 kr számitassék, a mennyiben természből áll, az 1842—1847-ki évek természbeli mennyiségének állaga és 1847-ki árak szerint számitva munkáltassék ki,“ — mint az e nembeli szolgálmányok valódi értékének meg nem felelő, és igy a földesurat jogtalanul sujtó igazságtalan rendszabály, annyival is inkább mellőztetni kéretik, minthogy ezen rendszabály a törvényhozás által irányadóul követendő egyik főalapelvet, az egyenlőséget, a legvilágosabban sérti, a mennyiben annak a földesurakra nehezülő sújtó hatása, valamint a birtokosra nézve bekövetkező kedvezményező eredménye, a legaránytalanabbul jelentkezik.

Mert, a napszám mostani értékéhez képest, annak valódi értéke 9—10-er többre rug, mint a mennyibe az a törvényjavaslat szerint lenne számitandó, — ezen számitási kulcsnak törvényhozásilag történendő megállapitása esetében tehát, a földesurak a kétségtelen tulajdonukat képező napszámbeli szolgálmányok értékének ½—⅑ részétől is jogtalanul megfosztatnának, és pedig a nélkül, hogy ezen sujtó rendszabály reájuk egyenlő arányban nehezednék, illetőleg az abból a birtokosokra háromló kedvezményben az udvartelkesek egyenlő arányban részesittetnének.

Ugyanis, midőn p. o. Árvamegye valamely félreeső helyiségében az udvartelki birtokos által teljesitendő napszám talán 30—40 krra rug; valamely nagyobb város közelében a napszám 1 ft — 1 ft 50 kr értékkel bir, — és igy, midőn az egyik udvartelkes, a földesur rovására, egy-egy napszám után 10—20 krnak megfelelő váltsági tőke erejéig részesül kedvezményben, addig a másik udvartelki birtokos, és pedig rendszerint a vagyonosabbik, sokszorosan fokozott mérvben részesittetik.

A törvényjavaslat indokai által, a napszámbeli szolgálmányok megváltási értékének kiszámitására javaslatba hozott ezen számitási kulcs igazolására felhozott azon körülmény pedig, hogy az 1853. márcz. 2-ki nyiltparancs az örökbéri földek után teljesitendő napszámbeli szolgálmányok megváltására nézve is ezen számitási kulcsot állapitotta meg, — okszerü alapul a javasolt számitási kulcs megállapitására azért nem szolgálhat; mivel az örökbéri földek és az udvartelki birtokok közt, jogi minőség tekintetében, annyiból igen lényeges különbség van, — a mennyiben az örökbéri földek után teljesitendő szolgálmányt a földesur önkényüleg sem fel nem emelhette — sem másra át nem változtathatta, — midőn ellenkezőleg, az udvartelki birtokos, az 1836. VII. t. cz. 12. §-a világos rendelete értelmében, szolgálmánybeli tartozására nézve teljesen a földesur tetszésétől függ, és az által kibecsülés mellett birtokától meg is fosztathatik, — tehát az örökbéri földek után teljesitendő napszámbeli szolgálmány megváltására nézve megállapitott számitási kulcs elfogadására alapul szolgált ratio, az egészen más jogiminőségü udvartelki birtokok után teljesitendő napszámbeli szolgálmányok megváltási kulcsa megállapitásánál irányadóul ki nem hathat.

A miért is, minthogy az udvartelki birtok után a birtokos által teljesitendő szolgálmányok, a földesur és udvartelki birtokos közt, egyrészről az udvartelki birtok haszonvételének átengedéséből, másrészről az átengedett haszonvétel fejében a szolgálmányok teljesitésének történt elválalásából eredt magánjogi szerződési viszonybeli kötelezettségen alapulnak, — és igy a törvényhozás, ezen általa megváltás mellett megszüntetendőknek rendelendő szolgálmányok megváltására kulcsul csak olyant lehet feljositva elfogadni, mely mellett a földesur, a magánjogi szerződési uton szerzett szolgálmányokbeli haszonélvezetének egy harmadik javára önhibája nélkül történt elvesztése folytán, a javadalmazott harmadiktól, a magánjogi elveknek megfelelőleg, teljes kárpótlást nyer, — ennek folytán, a törvényjavaslat által, a napszámbeli szolgálmányok értéke kiszámitására javaslatba hozott számitási kulcs mellőzésével, a „telepitvényekről“ szóló törvényjavaslat 6. §. által szervezett számitási módozat, mint olyan, mely mellett a megváltási összeg, a szolgálmánybeli haszonvétel értékének megközelitőleg megfelelően kimunkálható, az udvartelki birtokok után teljesitendő napszámbeli szolgálmány megváltási ára kiszámitására nézve is, megállapitatni véleményeztetik.

A terménybeli szolgálmányok megváltására nézve a törvényjavaslat által tervezett számitási kulcs, melynélfogva nem az ujabbi évek, hanem az 1842—1847. évek termései mennyiségének átlaga és az 1847-ki évi termés ára rendeltetik számitásba vétetni, — mint jogilag szinte indokolatlan és a földesurra nézve sérelmes, hasonlóul mellőztetni, és e helyett a „telepitvényekről“ szóló törvényjavaslat 6. §. által javaslatba hozott ujabbi évek termésbeli mennyisége és ár szerinti számitási módozat megállapitatni véleményeztetik.

A megváltásnak az állam közvetitése mellett eszközlendő foganatositása tekintetében, az „urbéri viszonyok szabályozásáról“ szóló törvényjavaslat feletti észrevételekben előterjesztett véleményre utaltatik.

A törvényjavaslatnak az udvartelki birtokok után kiadandó legelő és erdőilletőség iránt rendelkező 4—10. §§. rendelkezése jogilag indokoltnak szinte nem tekinthetik.

Mivel legelő — erdőilletőség ezen magánjogi szerződési viszonyon alapuló birtokkal összekötöttnek csak azon esetre tekinthetik, a mennyiben ezt a földesur az udvartelki birtokosnak szerződésileg biztositotta, és a mennyiben az ez érdembeli szerződési kötelezettség jogerejüleg fenáll, — de nem akkor is, ha a birtokos 1848-ig talán a földesur puszta elnézéséből, legeltetés vagy faizás tettleges gyakorlatában volt.

Azért, ezen §§. rendeleteiből azon tétel, „vagy 1848-ig gyakorolt“ kihagyatni véleményeztetik.

PÓSFAY KÁROLY,
előadó.

II.

A budapesti ügyvédi-egylet

negyedik (birói szervezeti, magánjogi, perrendtartási és jogtanulmányi) szakosztálya által 1870. évi november 17-én tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr. Bellaagh József, Bogdány Lajos, dr. Bróde Lipót, dr. Dárday Sándor, Deszkás Gusztáv, Engert Tivadar, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Neskovits Döme, Oberrecht Ferencz, Pleskott Henrik, Pósfay Károly, Rupp Zsigmond, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, Szöllősy Benő és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Pósfay Károly, szakosztályi elnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, szakosztályi jegyző.

1. A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, az észrevétel nélkül helyben hagyatott.

2. Tárgyalás alá vétetvén Deszkás urnak véleményes jelentése a „birósági végrehajtók"-ról szóló törvényjavaslat tárgyában, az olvasottnak vétetett és részletes vita alapjául elfogadtatott.

3) A részletes vita folytán a jelentés azon része, mely a végrehajtókra nézve kamarák felállitását javasolja a fegyelmi hatalom gyakorlása végett, — elvettetett; elfogadtatott azonban dr. Környey úr abbeli inditványa, hogy: „a végrehajtók müködési helyük viszonyaihoz mért biztositék adására kötelezendők;

a jelentés azon része, melyben inditványoztatott, hogy a miniszter által a végrehajtók részére az egyetem és jogakadémiákon tartandó szakelőadások rendeltessenek — elfogadtatott; elvettetett azonban azon rész, mely szerint a végrehajtó utasitásnak törvényileg leendő szabványozása kivántatott;

a jelentés azon része, mely szerint kivántatik, hogy a végrehajtók nemcsak a bíróság székhelyein állittassanak fel, hanem nagyobb járásokban egyébb népesb helyeken is, — elfogadtatott;

a jelentés azon része, melyben javasoltatik, hogy a végrehajtók az összes közvetlen és közvetett bélyegilletékek végrehajtási behajtásával is megbizassanak, — elvettetett;

a végrehajtóknak a kézbesitések teljesitése végetti helyettesitése tekintetében tett előadói javaslat elvettetett, és helyében a képviselőház központi bizottsága által javaslott következő módositás fogadtatott el: „a kézbesitések polgári peres és peren kivüli ügyekben a bíróság székhelyén kivétel nélkül a birósági végrehajtók által teljesittetnek; más helyeken csak akkor, ha a kézbesités más uton kevesebb költséggel biztosan nem eszközölhető, vagy ha az érdekelt fél ezt saját költségén ugy kivánná";

a végrehajtóknak adandó előlegek tekintetében azon előadói javaslat, hogy a felek egy törvényileg meghatározott átalány lefizetésére köteleztessenek, — elvettetett;

a jelentés azon része, melyben a végrehajtók feletti felügyelettel az elnökök helyett, a birósági tagok egyikének megbizatása, — és a nagyobb törvényszékek helyén külön végrehajtási bizottságok felállitása javasoltatik, — elfogadtatott; végre a jelentésen a központi bizottság szövegezése tekintetében tett észrevételek — helyeseltettek.

4. Az ekként megállapitott véleményes jelentés a rendes ülés elé terjesztetni határoztatván, a szakosztályi megállapodások előadójává, — miután Deszkás ur eltérő nézeteinek korlátlan érvényesithetése végett, az előadói tisztséget el nem fogadta, — dr. Siegmund Vilmos ur választatott.

Ezzel az ülés berekesztetvén, a „kir. jegyzők" iránti törvényjavaslat tárgyalása f. é. nov. 19-én halasztatott, és jelen jegyzőkönyv hitelesitésére elnök, titkár és dr Bróde Lipót urak küldettek ki.

K. m. f.

Észrevételek

„a királyi jegyzőkről" szóló törvényjavaslatra.

A közjegyzői intézmény életbeléptetésének szükségét tagadni annyi, mint a törvénykezési reformokat elátkozni.

Vagy a corpus jurisba torma-féregként befuródott táblabirónak, vagy zugirásznak kell annak lenni, ki a mai korszakban ez intézmény szükségességét, czélszerüségét tagadni meri. Elsőbbi elvileg ellenez mindent, mi haladást tanusit; mig utóbbi keresetmódját félti.

Minden józanul gondolkodó, az európai müveltség szinvonalára jutni kivánó honpolgár tehát a „királyi jegyzőkről" szóló törvényjavaslatot örömmel üdvözlendi.

Midőn e törvényjavaslat lapok utján közhirré tétetik, ebből azon jogos következtetést vonjuk ki, mikép egyletek, s ezek hiányában egyesek e felett észrevételeiket megtehessék, aggályaikat kijelenthessék, hogy ekkép a törvényhozás, ha e törvényjavaslatot tárgyalás alá veendi, mint elméleti, mint tapasztalati szempontból előnyeit, hátrányait felvilágositva láthassa.

Részemről a kir. jegyzői intézményt practicus oldaláról akarom illustrálni, s ezért ki kell nyilvánitanom, hogy bár belátom a közjegyzői intézmény felállitásának szükségét, azt ily szellemben, és ily keretben, mint előttünk fekvő törvényjavaslat azt életbeléptetni ohajtja: czélszerünek, üdvösnek nem találom.

Minden ily életbeléptetendő uj intézmény a kivánt czélnak csak akkor felel meg, ha mentül terjedtebb azon kör, mely szükségességét kimutatja, tanusitja.

Már pedig a közjegyzői intézménynek nálunk Magyarországban, a provinczián, a falu helyeken értem, nemcsak népszerüsége nincsen, nemcsak ismeretlen, hanem tán „áldott" baloldalunk törekvése folytán elegendő ellensége leend: lévén ez uj argumentum, hogy erre megint reánk hozzák a „sanyaru emlékezetü" Bach időszakot, miután a közjegyzők csak is ez időből ismeretesek; — de továbbá ezen törvényjavaslattal egybekötött áldásthozó eszmének megszületése előtt is számtalan az ellenség serege, mert mindazok, kik ez intézmény által magukat kenyérkereseti módjukban megkurtitva, az „óh nép" zsarolásában, tévutra vezetésében akadáloztatva látandják: ez intézmény természetes ellenségei leendnek.

És ezeknek serege nem csekély!

Kezdve a falusi jegyzőtől, a városokban élő, mindenféle irnoki állásból kipottyant, hetivásárok alkalmával a piaczon áldozatot leső egyénektől egész a tisztviselőkig, — kivéve a kiveendőket — született ellenségei oly intézménynek, bármily czélszerü, közhasznu is legyen ez, mely jövedelmét, kenyérkereseti forrásátapasztja, eldugulja.

Nem akarjuk ugyan azt mondani, miszerint ez intézmény ne léptessék életbe, mert hisz ez oly szükséges, mint a falat kenyér; — nem akarjuk azt mondani, hogy a törvényjavaslat tárgyalás alá se vétessék, hanem igenis ohajtanók, hogy ez oly alapra fektettessék, mely létezhetéséhez, fenállhatásához szükséges, mely alapon

ez intézmény idővel népszerüvé válhat, és ellenségei elnémulandnak.

Nem szándékom a törvényjavaslatot fejezetről, fejezetre bonczkés alá venni, hanem átalánosságban ennek szelleméről, czélszerüségéről, és legfőkép a mindennapi élettel összeillesztve, hasonlitva: kivihetőségéről, alkalmazhatásáról kivánok pár szót hozzászólani.

A törvényjavaslat szelleme oda irányul, hogy:

a) a kir. jegyző más, — legalább fizetéses vagy jövedelmező állást el ne foglalhasson;

b) a kir. jegyzőn kivül mindazon teendőket, melyek e törvényjavaslat által reá ruházvák, más is végezhesse, csakhogy ekkor az ilykép készült okmányok nem köz-, hanem magánokiratoknak fognak tekintetni, és végre

c) a kir. jegyző közhivatalnok lesz ugyan, de azért kötelezve senki sem lesz közbenjárását, hivatalos müködését igénybe venni.

Ha a törvényjavaslat ily szellemben fogadtatik el: a királyi jegyzőségi intézmény elevenen a koporsóba fektettetik.

Előre bocsátjuk, miszerint nem akarunk szólani a fővárosról, és néhány, de igen csekély számu provincialis városról, melyekben az intelligentia tömörülvén, ily intézmény életbeléptetését ohajtják, és „mindennapi kenyérként" kérik; hanem e csekély kivétel mellőzésével a sokkal nagyobb kiterjedésü provincialis életet akarjuk kiindulási pontul felvenni, és ezzel a közjegyzői intézményt összhangzásba hozni: felderitendők ez által azon akadályokat, melyekben ez megütközni fog; azon factorokat, melyek ez intézményt minden lehető alkalommal aláásni, és népszerütleni iparkodandnak.

Vegyünk egy provincialis mezővárost környékével, mely egy járásbirósággal fog birni, s melybe egy közjegyző fog kineveztetni.

A közjegyzőnek teendői a törvényjavaslat III. fejezeteben körvonalozva vannak.

Ezek közt bármely hatóság, hivatal, vagy tisztviselő szivesen átengedendi a közjegyzőnek a 2. 3. 4. s 10. sz. a. jelzett teendőket; de az 1. 5. 6. 7. 8. s 9. pont alatti teendőket kétféle tényezők fogják a közjegyző elől elvonni, t. i.

1-ör: a zugirászok, községi jegyzők és ügyvédek,

2-or: a tisztviselők.

Ám lássuk practicus példával illustrálva:

Valamely községben valaki egy birtokot vesz. Ezen jogszerzés feletti okmány elkészitése a közjegyző hatásköréhez tartozik; ámde mind az előadó, mind a vevő sokkal kényelmesbnek találandják ez okmányt a községi jegyzőnél elkészitetni, mert:

a) ez közelebb lakik, könnyebben munka mulasztás nélkül feltalálható, és a felek a község határából sem kénytelenek távozni, nem is lesz oly criticus, mint a közjegyző,

b) olcsóbb mint a közjegyző, és ez a földmüves embernél, nagy factor.

Ehez hozzájárul, miszerint községi jegyzőknek, provincialis ügyvédeknek nem csekély jövedelmi forrása volt eddig és marad jövőben bármily ilyes. a kir. jegyzők hatáskörét szabályozó törvényjavaslat 23. §-nak 1. s 9. pont alatt felsorolt tárgyai: ezek tehát saját érdekökben találandják a népet nem felvilágositani, a közjegyzői intézmény hasznát nem terjeszteni, hanem lehetőleg azt népszerütleniteni.

Igaz, mikép ezen a mindennapi életből meritett okoskodásunk ellenében bárki azt mondhatja; hogy, ha jó és hasznos ez intézmény, ez idővel kivivandja magának azon álláspontot, melyet minden józan állampolgár ohajt, hogy elfoglaljon.

Theoriának nagyon is szép! Igen, ha a nép azon előnyt felfogni képes volna, melyet egy közokirat egy magánokirat felett gyakorol; — ha nem találkoznának olyanok, kik aljas önérdekből, haszonlesésből, és a kik sanyarubb anyagi körülmények által arra, majdnem mondhatni kényszeritve vannak, hogy ezen gyönyörü intézmény ellen agitáljanak: akkor a theoria megvalósulna; de igy a földmüvesnek, a falusi iparosnak a köz- és magánokirat közti különbség: terra ignota fog maradni, ő csak azt látja, miszerint, ha a községi jegyző késziti el szerződését, és ez irja meg bekebelezési kérvényét, a telekkönyvi hatóság ezt is elfogadja, elintézi, és miután ez mindenesetre olcsóbban teszi vagy fogja tenni, mint a közjegyző: ugy ez intézmény előtte ismét csak olyféle lesz, „melyet az urak a szegény nép zsarolására gondoltak ki."

Ily viszonyok közt pedig igen nagy távolságban látom azon időt, melyben tisztulni fognak az ez érdembeni felfogások, és hogy a nép ez intézmény czélszerüségét s hasznát be fogja látni.*)

A törvényjavaslat 23. §-nak 5. 6. 7. és 8. pontja alatt felsorolt teendők pedig eddig a biróságok teendői valának, és ha ezentul is egyszersmind ezek hatásköréhez tartozandnak: kérdjük, melyik szolgabiró, járásbiró, esküdt, segéd, tollnok, vagy *végrehajtó* fogja bizonyos accidentiáját a közjegyzőnek átengedni? — és legyünk őszinték — tegye kiki szivére kezét, nem is lehet követelni: mert hisz a jelenlegi és a tervezett fizetések mellett minden tisztviselőnek, hivatalnoknak, ha csak nem földesur, ki fizetésére sem szorult, a törvényes uton szerzett accidentia nagyon jól esik, s reá is fér.

A közjegyzőnek tehát a törvényjavaslat 23. §-ban körülirt teendők közt csak az marad meg: mi másnak nem kell.

Mindezeknél fogva véleményem szerint, ha elérni akarjuk, hogy a közjegyzői intézmény ne csak a kereskedő és iparos néposztályokban, hanem a földmüvelő népben is meggyökerezzék, — ugy oda kell törekednünk, hogy a nép alsóbb rétegei is ezen intézmény szükségességéről s czélszerüségéről meggyőződtessenek. Ezt pedig csak ugy fogjuk elérni, ha a törvényhozás a közjegyzői intézményt legalább *ideiglenesen* kötelező módon honositandja meg. Intézkedjék a törvényhozás, hogy bizonyos éveken át (például 6—10 évig), kötelezett lesz mindenki a kir. jegyző előtt a törvényjavaslat 23. §-ban körülirt jogügyeit intézni s elvégezni; kivéve pedig csak azon jogügyletek legyenek, melyek a szorosan vett birói hatáskörhöz tartoznak.

Csak is ezen mód által lehet elérni azt, hogy ezen intézmény szükségét a nép beláthassa, jótéteményeit, hasznát, czélját érezhesse s igy idővel megkedveltessék.

Meg vagyunk ugyan előre győződve, hogy e nézetünknek számtalan ellensége leend, mert hisz némikép az egyéni szabadság korlátozása az, ha nem ott és azon helyen bonyolithatja le ügyeit, a hol épen akarja; azonban, ha az egyéni szabadságot az 1868. LIV. t. cz. 85. §-a nem sérti, mely szerint a bíróság előtt kivétel nélkül minden rendes eljárásu perben, és kevés kivé-

*) Az eddigi észrevételek nem a törvényjavaslat ellen, hanem mellette szólanak; de azért mégis közöljük, mert a contrario levonható következtés gyanánt a törvényjavaslat 26. §-ának indokolásául szolgálnak. — Az idézett szakasz és annak, lapunk 42-ik számához csatolt mellékletben közlött indokolása, teljesen elkerülte a t. czikkiró figyelmét; mert ott világosan ki van fejtve, hogy oly jogügyletek érvényességéhez, melyek az ingatlan tulajdonjogának átruházására vonatkoznak, — közjegyzői okmány kivántatik meg. Szerk.

tellel minden sommás perben csak ügyvéd által jelenhet meg a fél, és ha a törvényhozás ezt átalános elvül kimondhatta: kimondhatja az alkotmányos szabadság megsértése nélkül azt is, hogy köteles minden fél a törvényjavaslat 23. §-ban elősorolt okmányait közjegyző előtt és által elkésziteni.

KOSZITS SZILÁRD,
h. ügyvéd.

Pestvárosának lakbérleti szabályai és a semmisitő törvényszék.

A lakbérleti viszony természetéből következik, hogy a lakfelmondási és kilakoltatási ügyek nem a közönséges peres eljárás szerint tárgyalhatók.

Pestvárosában p. u. negyedévenkint több ezer lakos költözkedik, és pedig valamennyi bizonyos napnak határozott órájában. Midőn az egyik fél kihurczolkodik, már a másik arra várakozik, hogy bemehessen. Ha ez utóbbi az általa kibérelt helyiségbe be nem költözhetik, kénytelen volna az utczán maradni. Ily esetben tehát az átalános perrend szabályai szerint perlekedni, felebbezni és végrehajtást eszközölni lehetetlen.

Pestváros közönsége tehát szükségesnek tartotta 1868. évi decz. 23-án kelt határozatával, mely a m. k. belügyi miniszterium által 1868. évi decz. 30-án helybenhagyatott, külön lakbérleti szabályokat kibocsátani.

Ezen szabályok értelmében a lakfelmondás vagy bíróságon kivül, vagy birói uton történhetik. (11. §.) A bíróságon kivüli felmondásról, azon fél, ki a felmondást tette, köteles az ellenféltől irásbeli elismervényt venni, vagy két tanu jelenlétében felmondani, mi a tanuk irásbeli bizonyitványa által igazolandó. (12. §.)

A birói felmondás irásbeli folyamodvanynyal eszközöltetik, melynek egyik példánya az ellenfélnek oly utasitással kézbesitendő, hogy ha a felmondás ellen észrevételei vannak, ezeket a felmondási végzés kézbesitésétől számitandó 14 nap alatt a bíróságnál adja be, különben a lakfelmondás jogérvényesnek fogna tekintetni, és a költözködési idő megérkeztével a felmondó fél kérelmére a költözködés biróilag is foganatositatni. (13. §.)

A bíróságon kivül történt felmondás folytán a felmondó fél, a költözkedés elrendelését tárgyazó itélet hozatalát sommás szóbeli eljárás utján szorgalmazhatja. (16. §.)

E szerint a biróilag történt felmondás folytán, ha ellenészrevételek kellő időben be nem adattak, azonnal kilakoltatásnak volt helye; a bíróságon kivül történt felmondás esetében pedig sommás uton a legrövidebb idő alatt hozott itélet folytán, szintén végrehajtatott a kilakoltatás, az akkor divatozott eljárás szerint a felebbezés csak birtokon kivül engedtetvén meg.

Az 1869. évi jun. 18-án hatályba lépett perrendtartás által ezen lakbérleti szabályok a mi a felmondás módját és a kilakoltatás végrehajtását illeti, hatályon kivül helyeztettek.

Ugyanis a bíróságon kivüli felmondásra nézve változás történt annyiban, hogy sommás eljárás utján hozott itéletek még birtokon belől felebbezhetők, tehát még akkor sem lehet végrehajtási kilakoltatásról szó, ha a felmondás a fenidézett szabályok megtartásával történt és az elsőbiróság a felmondást helyeselvén, a kiköltözést elrendelte.

A birói felmondásnál pedig, miután minden peres eljárás alapja a kereset, ilyen azon a fenidézett szabályok szerint be nem adatik, többé sem jogérvényes itéletet, sem pedig végrehajtási végzést nyerni nem lehet.

Ez utóbbi tekintetben a semmitőtörvényszék máris f. é. aug. 26-án 8759. sz. a. ily felmondásra alapitott eljárást és itéletet megsemmisitett.

Az e tárgyban hozott határozat következőleg hangzik:

„M. K. által képviselt R. G. és neje R. M. felpereseknek K. J. ügyvéd által képviselt dr. B. J. alperes ellen szab. kir. Pest Terézváros egyes bírósága előtt inditott lakfelmondási és kilakoltatás iránti sommás perében, melyben az eljáró hiróság 1870. évi aug. 2-án 9366. sz. a. kelt itéletével az alperesnek odaitélt főeskü letéte mellett a birói felmondást jogérvényesnek mondotta ki, és felpereseket a bérleti helyiségnek 6 nap alatti kiüritésére és alperes perköltségeinek 8 nap alatti megfizetésére kötelezte, felpereseknek ezen itélet kihirdetésekor bejelentett és aug. 10-én 9683. sz. a. inditott semmiségi panaszát;

az 1870. évi aug. 26-ik napján tartott nyilvános ülésen vizsgálat alá vevén,

annak helyt adva, az eljáró bíróságnak neheztelt itélet az ezt megelőző tárgyalással ugy az 1870. évi jun. 18-án 7111. és jun. 2-án 6419, sz. a. kelt végzésekkel a p. t. r. 297. §-a 1. és 10. pt. alapján megsemmisitette.

Mert a polg. törv. rendt. tárgyazó 1868. 54. t. cz. életbeléptetése és az erre szükséges átmeneti intézkedések tárgyában 1869. évi márcz. 30-án kibocsátott igazságügyi miniszteri rendelet I. czikke által, minden azzal ellenkező törvény vagy szabályrendelet hatályon kivül tétetvén a biróságok a sz. kir. Pestváros hatósága által alkotott lakbérleti szabályokat csak annyiban alkalmazhatják, a mennyiben a peres eljárásra vonatkozólag a polg. törv. rendtartással nem ellenkeznek;

s igy az eljáró biróság az által, hogy annélkül, miszerint ezen felperesek a p. t. r. 64. és 65. vagy az 513. és 514. §§-ban körülirt kereset levelet nyujtottak volna be, vagy a 114. §. értelmében keresetüket szóval előadták, avagy alperes a felmondási kérvény folytán felperesként fellépve keresetét formulázta volna; a tárgyalást felperesnek kifogásai ellenére megtartotta, semmiségre szolgáltatott okot.“

Kétséget nem szenved, hogy az idézett végzés helyes és a fenálló törvényekkel megegyezik.

A polg. perrendtartás szabályai azonban kiköltözési ügyekre mindenesetre elégtelenek, mert lehetetlenség ezeknek alkalmazása mellett azon rövid idő alatt, mely alatt városokban több ezer lakosnak kiköltözését eszközölni kell, itéletet hozni és annak felsőbb birósága által leendő helybenhagyását bevárni.

Ennélfogva csak törvényhozás utján lehet és kell is e bajon legrövidebb idő alatt segiteni.

Törvénybe kell foglalni a kiköltözködésre vonatkozó szabályokat, meg kell határozni mily módon eszközöltessék a birói és bíróságon kivüli felmondás, meg kell határozni, hogy ily kellő módon eszközölt felmondás ellen az ellenfélnek mily határidő alatt kell felszólalnia; ki kell mondani, hogy a bíróságon kivül történt felmondás jogérvénye felett e bíróság azonnal itéljen, és felebbezésnek vagy semmiségi panasznak csak birtokon kivül legyen helye; végre: hogy a birói felmondásra, ha ennek megsemmisitése vagy érvénytelenitése kellő idő alatt nem kéretett, azonnali kilakoltatásnak van helye és minden jogorvoslat csak birtokon kivül foghat helyet.

Ily törvény hozatala felette sürgős és lehetetlen azt a perrend revisiójáig halasztani.

Midőn tehát a törvényben keletkezett, e hézagra a jogászközönséget figyelmeztetjük, meg vagyunk győződve, hogy Pestvaros közönsége ily törvényjavaslatnak gyors elkészitését és benyujtását minden rendelkezésére álló eszközökkel fogja sürgetni.

S. Gy.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi november 11-én tartott ülésének

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Dr Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, Bogdány Lajos ellenőr, dr. Apáthy István, Bogisich Lajos, dr. Bróde Lipót, dr. Busbach Péter, Deszkás Gusztáv, Funták Sándor, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Nagy Károly, Rupp Zsigmond és dr. Szelényi Károly választmányi tag urak.

Elnök: az egyleti elnök és alelnök urak gátoltatása folytán üléstvezető elnökké Nagy Károly ur választatott meg.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1. A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, irattárba tétetni rendeltetett.

2. Olvastatván az igazságügyi miniszter urnak átirata, melyben az egylet dr. Gombár Tivadar urnak az ügyvédi vizsgáló bizottság tagjául lett kineveztetéséről értesittetik, az tudomásul vétetett.

3. Titkár jelentvén, hogy a legfőbb itélőszék elnöke megküldötte az egyletnek a tanácsok uj beosztásának tabelláris átnézetét, — és hogy Paskaljavic Anna hivatalbóli képviselő kinevezése iránti kérvénye átiratilag azzal intéztetett el, hogy az egylet folyamodó kérelmét alapszabályainál fogva

nem teljesitheti, végre hogy *Végh* Lajos egyleti tag f. é. nov. 4-én meghalt; a jelentések tudomásul vétettek, az átnézet pedig az egylet helyiségeiben kifüggesztetni rendeltetett.

4. Olvastatván a győri ügyvédi-egylet átirata, melyben alapszabályainak megküldése mellett, megalakulását jelenti, az örvendetes tudomásul vétetett.

5. Dr. Mannheimer Ignácz és dr. Környey Ede urak inditványa folytán a pestvárosi törvényszék és egyes bíróságok eljárásában tapasztalt hiányok tárgyában Pest város főbirájához, valamint az egyes bíróságok szaporitása tárgyában az igazságügyi miniszteriumhoz intézendő emlékiratok szerkesztése határoztatván, ezen emlékiratok tervezetének megállapitása és a legközelebbi választmányi ülésen leendő bemutatása végett egy dr. *Környey* Ede, dr *Mannheimer* Ignácz, *Morlin* Imre és dr. *Siegmund* Vilmos urakból alakitott bizottság küldetett ki.

6. Titkár a könyvtárnok urat az évkönyv számára a könyvtár teljes lajstromának mielőbbi elkészitésére kérvén utasittatni, határoztatott: könyvtárnok urat a szóbani lajstrom 30 nap alatti elkészitésére jegyzőkönyvi kivonaton felkérni.

7. Pénztárnok urnak a pénztár állásáról bemutatott jelentése a mult ülésben tudomásul vettől annyiban különbözik, hogy az idei bevét ma 3406 ft 19 krt, a kiadás pedig 2287 ft 9 krt és igy a készpénzmaradék 1119 ft 10 krt teszen, — a jelentés tudomásul vétetett.

8. Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére üléstvezető elnök, titkár, dr. Környey és Morlin Imre urak küldettek ki.

K. m. f.

Hitelesittetett 1870. évi nov. 15.

Jegyzette és kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Különfélék.

cs. **Lapszemle.** A „*Pester Lloyd*“ nov. 13-ki számában dr. Br. a *polgári házasságnak* mielőbbi behozatala mellett plaidiroz. Egy zsidó elválási pert ismertet s föltünteti azon anomaliákat, melyek jelenleg az állami és felekezeti házassági törvénykezésnek ellentmondásaiból erednek, melyeket csak ugy talál kellőleg elosztva, ha a jogászgyülés enunciátiojának megfelelő *obligativ* polgári házasság mielőbb behozatik, mit ismételve és sürgetőleg ajánt a kormány és törvényhozás figyelmébe.

Az „*Ellenőr*,“ nov. 15-iki számában, Timkó József a codificatió kérdéséhez szól. Czikkiró szerint az addig beadott és „megszavazásra kitálalt“ javaslatok legnagyobb részt sőt mindnyáján a gyakorlati téren kivihetetleneknek bizonyultak be. Czikkező ennek okát két körülményben keresi. Először ugy látja, hogy a különböző javaslatok között *összhang* nincs, igy p. o. a közjegyzői, békebirói és birósági végrehajtói javaslatok állitólag egymásnak ellentmondanak, mit azonban czikkező fölöslegesnek tart bővebben demonstrálni. Másodszor ugy találja, hegy a javaslatok szerzői jó theoretikusok lehetnek ugyan, sőt praktikusok is lehetnek — de csak a főváros viszonyainak közepette, *a vidéki nép* szükségleteit, szokásait kellőleg nem értik. Azért azon igen *naiv* inditványnyal áll elő, hogy a codificationalis osztály ujjászervezése alkalmával „*vidékiek*“ is alkalmaztassanak, kik „ismerik a nép erkölcseit, szokásait, szükségeit “ Mintha mi Pesten lakók, hermetice elzárva lennénk a „néppel“ való érintkezések elől, és mintha a vidékiség és a nép erkölcseinek és szokásainak ismerése már elég qualificatio volna a codificatori hivatásra.

A „*Reform*“ nov. 15-iki számában folytatja alapos észrevételeit az igazságügyminiszter *urbéri javaslatai* felett. Ez alkalommal az *irtványokról* szóló javaslatot vitatja meg. Ugy találja, hogy ebben nincs biztos alap és hiányzik a *vezérelv*.

Az irtványokróli rendelkezést nem az ujabb idők törvényhozása ragadta magához, hozzá nyult ahhoz már régi joggyakorlatunk is s az 1832. VI. t. cz. tüzetesen intézkedett felőle.

A jelen javaslat az 1836. VI. t. cz. 1. §-át a jövőre is érintetlenül akarja hagyni és csak a kiegyenlités módja az, a mi uj.

„Mi — ugymond — jobbnak tartottuk volna azon álláspontot foglalni el, melyet az urb. ny. parancs 18. §. nyujt, s a mely a logikus mogoldást annyira egyszerüsiti.

Respektáltassék föltétlenül a határozott időre szóló, ugy a visszaváltást határozottan fentartó jogérvényes irásbeli szerződés; de minden más legyen megváltható a szolgálmányok szerint.

Az ezen kalkulust felette megkönnyitő természetben való megváltást (7. §.) szintén helyeseljük, de kiterjesztenők azt a visszaváltók javára is, se reciprocitas volna az, a mi kibékitené azokat, kik tulajdonjogukban magukat megsértve érezik.“

Több észrevételt tesz azutan az erdélyi szakaszra. *Egy mozzanatra mindkét féltől bizonyitékot követelni jogi képtelenség.*

Egy rosszul irt szakasz elég volt arra, hogy Erdélyben az egész felszabaditás alig egyéb keserü iróniánál. Nálunk e szakasz ugy, a hogy irva van, a bérföldek megválthatlanságával egyértelmü s nem fogna egyéb lenni haszonvehetlen irott malasztnál.

„Az urbéri ny. parancs 19. §-a már határozottan kimondotta, hogy azon földek, melyek benépesitettek, megválthatók. Ha e szakaszt a biróságok jobban elolvassák, vagy ha a disjunktiv „vagy“ s az annexiv „és“ közt különbséget találni kedvük lett volna: ugy ma is állana még több virágzó község — mely delozsiroztatott az emberekben amugy is szegény alföldön.

Ezen segiteni csak telepitvényi törvénynyel lehet.

A javaslat 16—18. §. ellen tehát nem lehet semmi kifogás.

De a 11-ik §. azon intézkedését, hogy minden eddigi telepitvényes 10 holdat magához válthasson — indokolatlannak tartjuk.

Hogy minden honpolgárnak legyen otthona, fedele, az lehet a státus érdeke; hogy a ház és belsőség tulajdonjoggal való birása szorosan együtt jár a teljesités fogalmával azt is elismerjük; de hogy mért kelljen mindenkiből földbirtokost csinálni, miért „jus quaesitumot“ adni minden munkásnak az általa szerződéses bérért művelt földekhez, azt nemcsak, hogy jogi szempontból korrektnek nem tekinthetjük, — de még társadalmi s nemzetgazdászati tekintetekből sem tudnók kivánatosnak tartani.“

Ezek után a czikk átalános szemlét tart az igazságügyminiszter javaslata fölött, „melyek *jogászi, politikai s humanitási* szempontból törvénykönyvünknek egyaránt diszére válandnak.“

A „*Pesti Napló*“ nov. 15-iki és 16-iki számában *Rakovszky Károly* a *telepitvényekről* szóló igazságügyminiszteri javaslatot birálja. A javaslat alapeszméjét és czélját helyesli. Nem akarja kimutatni, valjon átalában lehet-e a törvényes tulajdonjog és törvényes szerződések szentségét megsérteni a legnagyobb szükség esetén kivül az által, hogy bárki is kényszerittessék sajátját bármi áron eladni, vagy törvényes szerződését akarata ellenére széttépni? Megnyugszik a telepitvények megváltásának eszméjében, különösen a telepitvények azon nemére nézve, melyek *örök időre* kötött szerződések mellett jöttek létre. Egészen másként áll a dolog a *határozott* időre kötött szerződésekre nézve, mert az ideiglenesen kötött szerződések megváltoztathatók sőt megszüntethetők lévén, a telepitvényi haszonvétel sem állandó, hanem a viszonyok szerint csökkenhet vagy emelkedhetik. Ezen telepitvények megváltásának igazolása végett fölhozott indokok közöl, csak azon érvet fogadhatja el, mely *állam magasabb érdekei* szempontjából mondja a megváltást szükségesnek.

Ezen indokot elfogadja, de csak ugy, ha a tulajdonos *teljesen és igazságosan* kármentesittetik. De — czikkiró szerint — a javaslat erre nem nyujt kilátást:

A telepitvényekről szóló törvényjavaslat 13. §-a szerint oly telepitvények, melyek határozott időre kötött szerződések mellett jöttek létre, a birtokos (t. i. a jelenlegi haszonbérlő) által az évi szolgáltatások (vagyis az évi haszonbér) huszszoros összegeért válthatók meg.

Czikkiró ur második czikkében hosszasabb indokolás után megtámadja e megváltási módozatot, s azon eredményre jut, hogy a megváltás e módozata sem nem igazságos, sem nem méltányos, s igy épen oly kevéssé felel meg a javaslat czéljának, mint a mily kevéssé váltja be az indokolás azon igéretét, hogy a földtulajdonosok teljesen fognak kármentesittetni.

„Ha — ugymond — a törvényhozásnak érdekében fekszik a községeket szilárdan állandositani, s e mellett a tulajdonosokat teljesen kárpótolni: csak *két módozatot* követhet a megváltásnál, ha igazságosan és méltányosan akar eljárni.

*

Az egyik módozat volna, hogy az állam, melynek érdekében fekszik a községek fentartása, az illető tulajdonosokat hasonértékű földekkel kárpótolja; vagy ha ezt a törvényhozás bármi okból czélszerütlennek találná, a földtulajdonost pénzzel is lehetne kárpótolni, de nem a javaslatban érintett kulcs szerint, hanem az illető telepitvényes földeknek az idő és helyi viszonyokhoz mért teljes becsára mellett.

Csak igy, és nem másként véljük mi elérhetőnek azt, hogy a tulajdonos ne károsodjék; csak ily eljárás mellett szabad őt arra kényszeritenünk, hogy tulajdonától nolens volens megváljon."

Az urbéri javaslatok ép most tárgyaltatván az osztályokban s a központi bizottságban, e czikkek közlői igen alkalomszerü és hálás munkát végeztek.

(Az észak-német szövetség büntető törvénykönyve.) Az akadémia okt. 31-iki szakosztályi ülésén *Pauler Tivadar* értekezett a észak-német szövetség büntető törvényéről. Németországban a büntető törvénykezésnél tapasztalt bizonytalanságnak V. Károly német császár véget akart vetni a „Karolina" czimü törvénykönyv által. A XVIII. század második fele a büntető-törvénykezés lényeges átalakulásainak kiindulási pontját képezte, s az ezen kor munkáin nagyon érezhető a bölcseleti irány befolyása. Az 1866-ki prágai békekötés után Németországban az államok szövetsége helyett, szövetséges állam jött létre Poroszország hegemoniája alatt. A szövetséges állam uj büntető törvénykönyvet készitett, melynek alapjául az 1811-ki porosz büntető törvénykönyv szolgált. A uj törvénykönyv folyó évi febr. 8-án terjesztetett o szövetségi gyülés elé, s május 31-én szentesittetett. Ezen törvénykönyv által hatályon kivül vannak helyezve a különböző büntető-törvénykönyvek. — Az egész munkálat két részre, 29 szakaszra és 370 §-ra oszlik, s igy az ausztriainál és magyarnál jóval rövidebb. A bevezetés megállapitja az átalános elveket, minők a büntettek és vétségek meghatározásai. A törvénykönv kivételeket nem tesz, még a katonákat illetőleg sem, külföldi embereket nem büntet, kivévén a felségsértést és pénzhamisitást.

Kivétetnek a törvénykönyv hatálya alól a követek minden állitásaikért, melyeket hivatalos működéseikben tettek.

A büntetés első neme a halál, mely a lefejezés által hajtatik végre, s csak két esetnél alkalmazható: a fejedelemés a megfontolt szándékkal véghezvitt gyilkosságnál. Fönn van még tartva a felségárulásnál, a honárulásnál s vasutak nagyobb kárositásainál. A büntetésnek második neme a szabadságbüntetés, mely fegyházi, várfogsági, fogsági és elzárási lehet. A fegyházi büntetés vagy állandó, vagy előleges, melynél alkalmaztatik a köz- és kényszermunka; a várfogság szintén életfogytiglani vagy időleges lehet, s csak is a politikai természetü büntetteknél alkalmaztatik és semminemü becsületvesztést nem okoz. A fogházi büntetés egy naptól 5 évig terjed; az elzárás pedig a szabadságnak csakis egyszerü megszoritását jelenti, a magán-elzárás maximuma három évnél többre nem mehet.

El van fogadva a törvénykönyvben az időleges szabadságolási rendszer is, mely szerint a bünös, ha erkölcsös viseletének jelét mutatta, s ha fogságának $^3/_4$ részét eltöltötte, szabad lábra bocsáttathatik. A szabadsági büntetések közé számitható a rendőrségi felügyelet, mely legfelebb 5 évig tarthat.

Kimaradt a törvénykönyvből a becsületbüntetés, a becstelenség, mely a polgári halállal egyenlő. Némely büntetésekkel kapcsoltattak össze hátrányok is, igy a fegyházzal büntetett képtelen hadseregben való szolgálatra és közhivatalokra. A büntetés maximumának és minimumának meghatározását előadó nagyon czélszerünek tartja. A beszámitást kizárja az öntudat hiánya, mentő körülményt képez a kényszer és önvédelem.

Nem esnek beszámitás alá a 12-ik évnél fiatalabb gyermekek tettei, a 12—18 évek közti kor mentő körülmeny gyanánt szolgál, ha a biró belátása szerint az ifju nem bir oly érett észszel, hogy beláthatná tettének horderejét. Enyhitő körülmény gyanánt emlithetni fel a fiatalságot, elévülésnek is helyt ad e törvénykönyv, és pedig nemcsak a büntettek, de a büntetésekre nézve is.

A különös részben az egyes büntettek fordulnak elő. E törvénykönyvnek különösen két előnye van értekező szerint; a kifejezés rövidsége és szabatossága, s azon törekvés, hogy az igazság követelményeinek elég tétessék. Haladást jelez az enyhitő körülmények nagyobb mérvben való tekintetbevétele és a szabadságolási rendszer behozatala, már pedig a haladás az emberiség javitására az első szükséges lépés.

(A maros-vásárhelyi jogászegylet) e hó 10-én tartá ott alakitó gyülését. Az ülést az ideiglenes elnök, b. Apor Károly, kir. itélőtáblai elnök nyitá meg, — az egylet czélját és horderejét értelemmel fejtegetvén; végül felszólitá a gyülést, hogy az alakulás tényére korelnököt és korjegyzőt nevezzen, kik is Makoldi Sámuel, kolozsvárvárosi törvényszéki elnök és dr. Vályi Gábor, volt jogakadémiai tanár személyében azonnal el is foglalák e tisztet. A korelnök szavat-szedő bizottmányt nevezett ki, a tényleges elnök és titkár megválasztásának végrehajtására. A megszavazás csakhamar be is végződött, — s elnökké b. Apor Károly, titkárrá dr. Vályi Gábor választatott, amaz a k. b. 70 szavazatból 60-nal, emez egy hijján valamennyivel. — A megválasztott elnök néhány szóval elfoglalván székét, bemutatá a megerősitett alapszabályokat, felszólitá sz ideiglenes bizottmány előadóját, Gyarmathy Sámuel k. t. birót, az alakulás történetének előadására, minek megtörténte után tárgyalásra bocsátá az egylet ügyrendét, miután szavazatszedő bizottságot küldöit volna ki a tisztviselők választásának végrehajtására. Az idő ekközben eltelvén, a népes és kedélyes közebéd következett, hol pohárköszöntőkben természetesen hiány nem volt. Ebéd után a gyülés tovább folyt, s a szakosztályok és házszabályok tervezete vitattatott és állapittatott meg. Szóba jött egy egyleti közlöny alapitásának kérdése is, k. t. biró Dózsa Dániel előterjesztése folytán, — a gyülés azonban a közlöny ügyét eliutézés végett a választmányhoz utasitá. — Ekközben a szavazatszedő bizottság bevégezvén küldedését, az elnök a következő választási eredményeket hirdeté ki: alelnökök lettek: Schneider F. k. tanácselnök és dr. Endes G. k. t. biró; vál. tagok: Gyarmathy S., dr. Domokos A., dr. Dózsa M., dr. Hajdu M., Ferencz K., dr. Koronka A.. Hildebrandt F., Nagy L., Spech A., Csongvai K., dr. Szabó F., Tribász A., Lézsai L.. Móga Dr., Gyárfás F., dr. Scheitz A., Kabós L., Hajnal F.. Dózsa D., Bodola F.. gr. Tholdalagi V., Nagy Zs., Szathmári M. és Lázás Á.; ügyész Kozma E.; számvevők: Ilyés J., Bálint D., Csiki Márton; pénztárnok: Ajtai M.; szertárnok: Bartha Gergely. — Ezek után fölolvastatott a debreczeni ügyvéd-egylet átirata, mely mellett megjegyzéseit küldi meg az urbéri és rokon viszonyok megszüntetéséről szóló törvényjavaslatra. A hasonnemü egyletek ez egyetlen megemlékezése köszönettel fogadtatott, s a jogász egylet saját véleményét e tárgyban szintén közlendi az ügyvéd-egylettel: Végül a jegyzőkönyv hitelesitésére bizottmány küldetvén ki, az elnök rövid szavakkal berekeszté a gyülést.

(A fiumei ideiglenes törvénykezés) iránt az igazságügyminiszter ur által tett javaslatot ő Felsége f. hó 12-én kelt lf. elhatározásával helybenhagyni és egyszersmind megengedni méltóztatott, hogy ez valamint a fiumei első folyamodásu törvényszék felállitására vonatkozó s szintén lf. elfogadott javaslat s költségvetés az országgyülés elé terjesztessék. A szervezet a következő:

1. Fiumében az első folyamodásu birróság állittatik fel, a melynek hatásköre tengerészeti ügyekben kiterjed az egész magyar-horvát tengerpartra, egyéb ügyekben pedig csak Fiuméra és kerületére szoritkozik. — E birróságot kizárólag a magyar igazságügyminiszter fogja alakitani. Ezen törvényszék 1 elnök, 4 biró, ezek közül egy tengerészeti előadó, 1 ügyész 2 jegyző és a szükséges kezelő személyzetből álland.

2. Tengerészeti ügyekben a felebbvitel a pesti kir. táblához történik, s innen a m. kir. curiához.

3. Egyéb ügyekben felebbiteli birróság a horvátországi báni tábla lesz; legfelsőbb forum pedig a m. kir. curia.

4. A fiumei ügyekben mind a három folyamodásu birróság a magyar birói ügyviteli szabályokat követendi. E czélra a horvátországi bán a m. igazságügyminiszterrel egyetértőleg rendeleti uton eszközlendi a báni táblánál hatályban levő birói ügyrend módositását.

5. A fiumei ügyek tekintetéből a m. kir. curiánál 2 állomás rendszeresittetik a horvátok és 1 állomás a fiumeiak részére.

Ezen ideiglenes törvénykezés évenkint nem egészen 40,000 ftot fog igénybe venni.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 48. Pest, 1870. november 29.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

Észrevételek

„a királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról“ szóló törvényjavaslatokra. *)

I. FEJEZET.

Nem érthetünk egyet a javaslat azon intézkedésével, melynélfogva a jegyzők „királyi“ czimmel ruháztatnak fel és praegnanter kifejeztetik, hogy közhivatalt viselnek.

Mert a király által történt kinevezés valamely hivatali állásra, szükségképen és ugy szólva fogalmilag nem igazolja azt, hogy ezen hivatal „királyi“-nak czimeztessék, mivel számos oly hivatal van, melynek betöltése ő Felsége jogaihoz tartozik, de azért az illető hivatal a királyi czimet nem viseli.

A mi pedig a jegyzői teendőket illeti, melyek leglényegesbike a feleknek jogok szerzésére, megváltoztatására és megszüntetésére vonatkozó megállapodásaiknak oly foganattal irásba foglalásából áll, hogy közhitelü legyen, — ezen teendők, sem a Felségnek resorvált, sem az államhatalmi jogok köréhez nem tartozván, nem lehet állitani, hogy államhatóság által átruházott jogot involválnának, hanem a polgároknak magánjog terén fenforgó és öket megillető dispositionalis joguk kifolyásai, és igy a polgárok megbizásából és érdekeik fölötti rendelkezésből veszik eredetöket.

Ha ezeknélfogva a jegyzők müködése ennek jogi mivoltánál fogva nem az államhatóság fogalmából származik, és ha áll az, hogy p. u. a franczia közjegyzők sem viselik a „királyi“ czimet, hanem „notaires publics“-nek neveztetnek, azon okoknál fogva tartanók kivánatosnak a „királyi“ és „közhivatal“ szavak mellőzését, mert a magyar közönség tetemes része még ez idő szerint nem viseltetik rokonszenvvel oly közhivatalok iránt, melyek kormányi kinevezések kifolyásai, és mint ilyenek tünnek fel.

Teljes igaz ugyan, hogy ezen bizalmatlanság indokolatlan előitéleten alapul.

De mivel a törvényhozás feladata, kell, hogy legyen, a mennyiben töle telik a jegyzői intézmény népszerüsitését, és hová hamarabbi gyökeres meghonositását létesitni és ennélfogva lehetőleg mellőzni mindent, mi az érintett bizalmatlanságon alapuló előitéletnek tápot nyujthat; annál is inkább sulyt fektetünk ezen észrevételünkre, mert szivünk mélyéből ohajtjuk, hogy a közjegyzői intézmény a nép minden rétegeire áraszsza jótékony hatását és ne forogjon fenn látszólagos ok sem, melylyel a közbizalmat ezen üdvös intézménytől elvonni lehessen.

3. §. A közjegyző képesitvényét megtoldandónak véljük a jegyzői vizsga letétele kellékével.

Ha ugyanis a jegyző által felveendő okiratoknak rendeltetése az, hogy a jogviszonyok biztos és szilárd voltát eredményezzék, valamint hogy jövendő pereknek eleje vétessék, nem jöhet kétség alá, hogy leginkább az lesz képes ilynemü okmányokat készitени, ki nem közönséges jogi képzettséggel bir.

Ezt azonban csak az fogja birhatni, ki alapos jogi ismeretekkel kiváló gyakorlati ügyességet képes párositani, melynélfogva magát a legbonyolultabb jogi viszonyokban könnyen feltalálván és tájékozván, az erre nézve döntő körülményeket gyorsan felfogván, azoknak rövid, szabatos és megfelelő irásbeli kifejezést adhat.

---

*) A kolozsvári ügyvéd-egylet, fentebbi észrevételeit következő felirat kiséretében terjesztette az igazságügyi miniszterhez:

Nagyméltóságu igazságügyminiszter url

A tisztelettel alólirt ügyvéd-egylet őszinte örömmel üdvözli Nagyméltóságodnak hazai törvénykezési rendszerünk korszerü átalakitását czélzó azon üdvös és nagyhorderejü kezdeményezését, mely a hozzánk is észrevételeink megtétele végett leküldött, királyi jegyzőkről és jegyzői dijakról szóló törvényjavaslatokban szintén kifejezést nyert.

Mélyen át vagyunk hatva azon fontos és epochalis előnyöktől, melyeket ezen törvényjavaslatok, törvényerőre emeltetvén, jogi állapotunk javitására és consolidálására, valamint törvénykezési viszonyaink rendezésére gyakorolni fognak, mert annak öntudatában élünk, hogy a közjegyzői intézmény törvénykezésünk organismusában érezhető hiányt fog pótolni.

Noha ezen intézmény az erdélyi részekben nem uj és nem idegen, mert nálunk 1858. évben életbeléptetvén, részét képezte azon jogszolgáltatási szervezetnek, mely mellett törvénykezési állapotunk 1861. évig türhető vala: az imént érintett évtől kezdve, legkivált a magyar megyékben és székelyszékekben oly annyira hanyatlásnak indult, hogy ritka esetben jött alkalmazásba, mivel a közönség azt mint oly intézményt, mely idegen kormány által és nem alkotmányos uton hozatott be, sem rokonszenvében, sem pártolásában nem részesitette.

Minthogy azonban még élénken emlékszünk azon előnyökre, melyeket ezen intézmény virágzása korában a közönségnek nyujtott: ez bizonyára mitsem ohajt inkább, minthogy törvényhozásunk azt uj, erőteljes és egészséges életre ébresztvén, annak jótevő hatásában jövendőre nézve zavartalanul részesülhessen.

Ezeknélfogva az erdélyi jogközönség, mely a közjegyzői intézmény fényoldalait tapasztalásból ismeri, és mely annak teljes élvezése után vágyik; kétszeres örömmel és megelégedéssel fogadja a fenforgó törvényjavaslatokat.

Ezen örömteljes megelégedésünket fokozza azon körülmény, hogy Nagyméltóságod kipróbált bölcseségének és a tudomány magaslatán álló törvényalkotói tapintatának sikerült a fenforgó törvényjavaslatot oly elvekre fektetni, melyek következetes érvényesitése azon alapos reményre jogosit, hogy a közjegyzői intézmény, nagyrészt, menten azon hátrányoktól, melyekben az más országokban szenved, hazánk jogi talajában mély gyökeret fog verni és jótékony hatását jogéletünk minden viszonyaira ki fogja terjeszteni.

Ha ezek szerint azon forró ohajt tápláljuk, hogy a közjegyzői intézmény hová hamarább és ha nem előbb, de mindenesetre a királyi bíróságok szervezésével egyidejüleg léptessék életbe, és ha elismerjük, miszerint a fenforgó törvényjavaslatok nagyrészt életképes és helyes elvekre vannak fektetve, és hogy az ezekből folyó egyes intézkedések, ugy a közjegyzői intézmény sajátságos természete és mivolta, mint a jogi forgalom igényei és követelményei kellő méltánylásán alapulnak: csak Nagyméltóságod fennkölt intentióinak és feladatunknak vélünk eleget tenni, ha azon észrevételeinket és aggodalmainkat, melyeket a törvényjavaslat némely elvére vagy intézkedésére nézve táplálunk tisztelettel őszinteséggel kifejezzük.

A kolozsvári ügyvéd-egylet nevében

SIMON ELEK,
elnök.
KÖVÁRI MIHÁLY, s. k.
egyl. titkár.

Az államhatalomnak, mely a jegyzői intézményt életbelépteti, feladata a közönségnek garantiát nyujtani az iránt, hogy az általa kinevezett egyén, jegyzői képesitvénynyel valóban bir, mit az által teljesit, ha a közjegyző jelölttől vizsgát kiván arra nézve, hogy a hivatására vonatkozó specialis gyakorlati ügyességet megszerezte volt.

Nem lehet ezen kivánalom ellen helyes kifogásképen felhozni, hogy elég, ha a jegyző jelölt az ügyvédi- vagy birói vizsgát letette és ezentul egy évig gyakornok volt.

Mert tény, és a törvényjavaslat indokai és kiemelik, hogy ügyvédnél tapasztalás szerint jogi okmányok csak ritkán készülnek — tény továbbá az is, ha készülnek, azokat rendszerint az ügyvéd maga fogalmazza és ritka esetekben bizza segédjére; és tény végül, hogy biró már plane igen ritkán jön azon helyzetbe, hogy okiratokat szerkesszen.

Ha ez áll, ugy a közjegyző jelöltnek csak egy évi ideje maradt, melyben okiratok szerkesztésével egyszóval a jegyzői teendőkkel tüzetesen megismerkedvén, az ezekre megkivántató routine-t elsajátithassa.

Ezen idő kétségtelenül rövid, ha a megszerzendő képzettség nehéz feladatát veszszük figyelembe.

Azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy hajlammal és tehetséggel szert lehet tenni reá.

Annak tanusitására, hogy ezen képességet jegyző jelölt megszerezte, ajánljuk a vizsgát, mint további kelléket, melyet a pályázási kérvényben kikellene mutatnia.

9, 10, 11, 12. §, Mivel már ezen fejezetben és az idézett szakaszokban fordulnak elő esetek, melyekben a királyi törvényszékeknek és ezek elnökeiknek a jegyzői intézményre ingerentia van adva, alkalmat veszünk magunknak, már itt nézetünket arra nézve kifejezni, hogy ezen két testület között minő viszony lenne létesitendő.

E tekintetben azon meggyőződés vezérel bennünket, hogy a jegyzői intézmény szabad és életképes kifejlődését, mi sem mozdithatja elő inkább, valamint a jegyzőség iránti bizalmat a közönségben mi sem szilárdithatja meg olyannyira, mint a lehető legnagyobb függetlenség a bíróságoktól, és az ezeknek lehető legszükebb körre szoritott befolyása.

Mert a jegyzőség, habár ép ugy organuma a törvénykezési rendszernek, mint a bíróságok, mégis egészen külön intézmény, melynek feladata lényegesen különbözik a bíróságokétól.

Ezen feladatnak sikeresen csak ugy felelhet meg, ha az önrendelkezés üdvös jogával háboritatlanul élhet, és ha a bíróságok gyámságától és hatalmától menten tartatik.

Ha a törvényszékeknek a parancsoló szükség vonalán tul befolyás engedtetik a közjegyzőkre, tartani lehet attól, hogy befolyásokat arra fogják felhasználni, hogy hatáskörüket szélesbitvén, a közjegyzőséget tőlök függő helyzetbe hozzák, emezek pedig azon a hivatásuk teljesitésére szükséges önállóságot s a közönség bizalmát idővel elfogják veszíteni.

Ezen okoknál fogva már ezuttal is azon ohajunkat fejezzük ki, hogy a közjegyzők első sorban és főként a jegyzői kamarának, mint fegyelmi felsőbbségnek legyenek alárendelve, és ez legyen jogositva mindazon intézkedéseket eszközölni, melyek az ebbeli viszonyból kifolyólag a jegyzői intézmény érdekében szükségesebb.

Ezeknélfogva jövendőre t. i. azon időre nézve, mikor a jegyzői kamarák felállitva és szervezve lesznek, a közjegyzők az esküt a kamara előtt tennék le és az eskü letétel után a kamara elnökétől vennék át a pecsétet.

Azon aláirás hitelesitése is, melylyel hivatalosan élni fognak, a kamara tagjai által eszközöltetnék s a hitelesitett aláirásokat a kerületben levő törvényszéknek és járásbiróságoknak a kamara elnöke fogná átküldeni.

Önként következik, hogy az eskü letételét és ennek folytán az állomás elfoglalását tudató hirdetményt is a kamara elnöksége tétetné közzé a hivatalos lapban.

Mivel azonban előbb a jegyzőket kell kinevezni és csak ezen kinevezés megtörténte után lehet a jegyzői kamarát szervezni, a törvényjavaslat 9, 10, 11 és 12. §-aiban foglalt teendőket a törvényszékek, illetőleg ezek elnökei átmeneti intézkedések gyanánt tennék meg.

14. §. Nézetünk szerint ezen §-us bevolna olvasztandó az 5. §-ba, vagy pedig külön szakasz képen ezután volna felveendő, mivel oly teendőkre vonatkozik, melyeket a közjegyző bizonyos személyekhez való viszonyánál fogva nem intézhet el, és az 5. §. is hasonnemü intézkedéseket tartalmaz.

II. FEJEZET.

17. §. A biztositék, ha készpénzből áll, nem a törvényszék letéti pénztárában, hanem valamely a törvényszék kerületében eső takarékpénztárban volna elhelyezendő, hol a letevő jegyző javára kamatozóvá volna téve, mely kamatokat annak idejében felvehetné.

18, 19, 20, 21. §. Noha ezen szakaszokban foglalt, a biztositékra vonatkozó intézkedések a törvényszékek hatáskörébe esnek; mindazáltal szükségesnek tartjuk, hogy a jegyzői kamarák a törvényszékek által eszközlött ebbeli intézkedésekről értesitessenek, hogy ez által azon helyzetben legyenek, hogy a biztositéknak ritkább vagy gyakoribb csorbitása eseteiből megtudhassák, miként jár el az illető jegyző hivatásában.

IV. FEJEZET.

30. §. Ha a jegyzők valamely esetben szolgálatjukat valamely hozzájuk forduló félnek és a törvényszék meghagyása daczára is megtagadják, erre annál is inkább nyomós és fontos okaik kell, hogy legyenek, mivel a szolgálat megtagadása alkalmával keresményökben rövidséget okoznak maguknak.

Ha a jegyző azon kérdés fölött, valjon okkal tagadta-e meg szolgálatát? az illető törvényszékkel nincs egy nézetben, nem tartjuk méltányosnak, hogy ez határozzon véglegesen, hanem kivánatosnak tartjuk, hogy a jegyző netáni helyes nézete érvényesithetése végett a felsőbb fegyelmi birósághoz folyamodhassék.

35. §. Kétség alá nem jöhet, hogy foroghatnak fenn esetek, melyekben a feleknek vagy tulnyomó erkölcsi vagy anyagi érdekeik erősen kivánatossá teszik, hogy közjegyző előtt létesitett jog ügyleteik a közönségbe ne szivárogjanak ki, vagyis, hogy titokban maradjanak, mindazokra nézve, kik annak felvételénél jelen nem voltak.

Mivel azonban vannak bizonyos jogügyletek, melyeknek a jegyző általi létesitésénél ugy a felek, mint a közjegyzői intézmény érdekében tanuk jelenléte szükséges, és mivel a törvényjavaslat a jegyzőre nézve elészabta ugyan a titokban tartást a hivatali működésében tudomására jutott tényekre nézve, azonban a tanukra ezen kötelezettséget nem szabta elő: szükségesnek találjuk, hogy az illető felek kivánatához képest a tanuk szintén titokban tartásra köteleztessenek, mely kötelezettség megszegése 10—500 ft pénzbirsággal, fizetés képtelenség esetében fogsággal lenne büntetendő.

VII. FEJEZET.

78. §. A törvényjavaslat ezen szakaszának b) pontja a végrehajtást szenvedő félnek jogot enged az elrendelt végrehajtás ellen kifogásokat adni, ha a jegyzői okmányban megállapitott kötelezettség, annak kelte óta bekövetkezett körülmények miatt egészen vagy részben megszünt, vagy annak teljesitésére halasztás engedtetett, mely kifogások folytán, ha ezek 8 nap alatt adattak be, az árverés megtartása a kifogások jogérvényes eldöntéséig felfüggesztetik.

A törvényjavaslat ezen intézkedésébe nem nyugodhatunk bele, hanem azt ohajtjuk; hogy érintett nemü kifogások csakis azon esetben legyenek érvényesithetők, ha a kifogások körülményeit okirat tanusitja.

Mert midőn a felek a közjegyző előtt kifejezetten abban egyeztek meg, hogy megállapodásuk itélet erövel birjon, s végrehajtható legyen, és a midőn a törvény az ilynemü megállapodásnak szinte birói itélet hatályát tulajdonitja és a végrehajtásnak helyet ad: nem indokolható miért nem bizhatnának az ily egyezségek egyéb tekintetben is birói itéletek természetével, mely utóbbiak alapján, ha a végrehajtás elrendeltetett, ez ellen a p. t. r. 374. §-a értelmében csak azon esetben van helye kifogásnak, illetőleg keresetnek, ha a marasztalt fél oly okiratnak van birtokában, mely által bebizonyithatja, hogy a végrehajtási jog egészben vagy részben elenyészett.

Ezen kellékek elöszabása ellen az adós érdekei szempontjából annál kevésbé lehet aggodalmat táplálni, mert azon féltől, ki közjegyzői okmányban egyezett, bele, hogy kötelezettsége nem teljesitése esetében végrehajtással legyen arra kényszerithető, annyi óvatosságot fellehet tenni, és ellehet várni, hogy azon lényeges változást, melyen kötelezettsége keletkezése óta keresztül menjen, irásba fogja kifejeztetni.

Figyelembe veendő még azon körülmény is, hogy ha kifogások tételére ily kinálkozó alkalmat enged a törvényjavaslat, tekintve közönségünk perlekedési maniáját, alig leend végrehajtás, mely kifogásokkal megtámadtatni nem fog, kivált azon álokból, hogy a végrehajtató halasztást engedett és alig lesz eset, melyben a végrehajtási árverést nem lesz kénytelen a bíróság felfüggeszteni.

Ezen kifogások burjánzását nem fogja a 74. §-ban foglalt büntetési fenyegetés akadályozni, mert a tapasztalat bizonyitja, hogy mi sem nehezebb, mint a huzásvonás czéljából érvényesitett halasztás engedési kifogás valótlanságát ugy kideriteni, hogy a biró azon megnyugtató meggyőződésre jusson, hogy a fenforgó kifogás pusztán a végrehajtás késleltetése tekintetéből tétetett, minélfogva az érintett fenyegetés legritkább esetben lesz valósitható és elrettentő példa gyanánt felállitható.

Ezeknélfogva indokoltnak véljük azon javallatunkat, hogy az érintett esetekben is a p. t. r. 274. §-ának kelléke szabassék elő a kifogások érvényesithetésére.

IX. FEJEZET.

90. §. Ha a közjegyző bármely örökös kértére a hagyatéki vagyont zár alá veszi, erről a jelentést nézetünk szerint nem idézheti feltétlenül a járásbirósághoz, mint ez a törvényjavaslatban szabályoztatik.

Mert a p. t. r. VII. fejezete szerint, ha a hagyaték ingatlan vagyonból áll, a hagyaték birói elintézésére a társas, mint dologi bíróság van hivatva.

Ha ily esetekben is a közjegyző a járásbirósághoz intézné jelentését további birói intézkedés tétel végett; ugy ez nem állana egyébben, minthogy ezen jelentést áttenné a törvényszékhez.

Az ügymenet egyszerüsitése és a felek érdekei javallják, hogy a „járásbiróság“ „illetékes biróság“ kifejezéssel helyettesittessék.

98. §. A hagyatéki osztály nézetünk szerint minden körülmények között a közjegyzőkre lenne bizandó.

Mert, ha tekintetbe vétetik, hogy az érintett teendő nem a peres eljárás fogalma alá esik, ha tekintetbe vétetik, hogy a fenforgó törvényjavaslat azt tüzte czéljául, hogy mindazt, mi az u. n. nobile officium judicis hatásköréhez tartozott, a bíróságtól elvonja és a közjegyzőre bizza; ha tekintetbe vétetik, hogy a hagyatéki osztály megejtése a teendők érintett categoriájához tartozván, a jegyzőket illeti, ha tekintetbe vétetik továbbá, hogy azon facultativ intézkedésnél fogva, melyszerint azon esetekben, midőn a bíróságok hivatvák a hagyatéki osztály megtételére, ezek a tárgyalást a jegyzőre bizhatják, fogantyu adatik a bíróságoknak a több jegyző közül megbizásával azt kitüntetni, ki pártfogásnak örvend, a többit vagy másik jegyzőt pedig praetereálhatja: fennebbi nézetünk igazolva van, minélfogva javalljuk, hogy ezen szakasza a törvényjavaslatnak e szerint változtassék meg.

99. §. A hagyatéki ügyek elintézése körül szükségesnek mutatkozó árverésekkel is a közjegyző volna meghivandó, annális inkább, mert a mint ezt a törvényjavaslat czélba veszi, a község előljáróságokra ezen fontos jegi cselekmény azért nem bizható, mivel ezek eszközlése jogi ismereteket igényel, melyekkel az előljáróságok nem birnak, mert továbbá a biztos siker nagyobb reményével lehet az ilynemü teendőt a jegyzőre bizni, mint a birói végrehajtókra, mihez még az is járul, hogy alig képzelhető eset, hogy ezek az árverést ne eszközölhetnék, és igy a törvényjavaslat azon feltétele, ha az árverés a birói végrehajtó által nem volna eszközölhető, mindig akadályul fogna szolgálni a jegyző megbizatására.

XI. FEJEZET.

105. §. Ezen szakasz első alineája, melynélfogva a jegyző segédeket fogadhat és felelőssége alatt azokat jegyzői teendőkben használhatja — merőben feleslegessé van téve és nullára reducalva azon következő alinea által, hogy ezen segédeket közhitelesség nem illeti és jegyzői okmányokat ezek a jegyző jelenléte nélkül fel sem vehetnék, — mi, ha megtörténnék, fegyelmi büntetéssel volna megtorlandó.

Mert a törvényhozó semmi czim alatt sem tilthatja meg a közjegyzőnek, hogy instructioja szerinti fogalmazványok készitésére és leirására segédeket vagy irnokokat ne használhasson.

Erre ép ugy nincs joga, mint annak megtiltására, hogy valamely önálló foglalkozást folytató egyén foglalkozása érdekében segédeket tartson és alkalmazzon, vagy ha volna joga ezt eltiltani, ildomos nem tenni, mert bizonyos, hogy a gyakorlat ezen tilalmat minduntalan kijátszaná.

Ha ekként a jegyzőnek ugyszólva természetes jogaihoz tartozik, hogy segédeket használhasson, kik neki működésében segitségére legyenek, — a fenforgó szakasz első tétele merőben felesleges intézkedés.

A törvényjavaslat indokainak a hannoveri jegyzői törvényre való hivatkozása a szóban forgó intézkedést nem igazolja, mert a hivatott törvény, mely azt rendeli, hogy az eredeti okmányt maga a jegyző irja, tehát ő fogalmazza és irja is tisztába, nem mint a törvény, és különben ezen mérvadó, és csak azt bizonyitja, hogy vannak országok, melyekben bizonyos törvényszabályok fonákok.

*

Ha azonban ezen szakasz első alineájában foglalt engedélynek praktikai foganatot kiván a törvényjavaslat adni, ugy a másik tételben elészabott feltétlen tilalmat mellőzni kell, és az csak korlátolt értelemben fentartandó.

Mert ha igaz is, hogy fontosb közjegyzői teendőknél, mint p. o. szerződési okmányok felvételénél, mivel ezeknél a felek vitalis érdekei forognak fenn és ezek megóvását a jegyző személyes interventiója biztositja leghathatósban, a jegyzőnek személyesen kell interveniálnia, illetőleg a felektől informatiot felvennie, az ehezképesti fogalmazványokat elkészitve, nekik felolvasnia és sajátkezü aláirásával hitelesitnie, tagadhatlan az is, hogy csekélyebb fontosságu teendőknél az érintett tekintetek oly mérvben nem léteznek s ezeket segédje által és felelőssége alatt eszközöltetheti.

A jegyzőnek ugyanis oly tágas hatáskör van szabva, és ebben oly bokros teendők várnak reá, hogy alig lesz képes mindezeket személyesen elintézni.

Hogy a fontosb munkákat annál alaposabban és kimeritőbben, nyugalommal és körültekintéssel intézhesse el, és hogy a közönség bizalma folytán hozzá érkezett megbizásoknak, annál sikeresebben felelhessen meg, kell, hogy segédeket, mint helyetteseket használhasson.

Segédekül azonban csak azok lennének alkalmazhatók, kik a birói vagy ügyvédi vizsgát letevén, mint jegyző jelöltek vannak a jegyzői kamarában felvéve.

Ezen egyének képzettségében azon teendőkre nézve, melyeket önállólag intézhetnének el, kétkedni nem lehet.

Mert az ügyvédi és birói praxis és ezek folytán letett vizsga elég garantiát nyujtanak arra, hogy az illető teendőket kielégitőleg fogják végezni és teljesiteni.

A felelősség tekintetében sem foroghatna fenn aggály, mert igen természetes, hogy ezen teendőket főnökük teljes mértékben érvényben maradandó anyagi felelőssége alatt teljesitenék.

Hogy ezen körülménynél fogva a jegyzők csak is oly segédeket fognának használni helyettesek gyanánt, kiknek becsületességében és képzettségében teljesen bizhatnak elvárható, és természetes is, minélfogva a közönség és a jegyzői intézmény érdeke mi csorbát sem fogna szenvedni.

Azonban vannak még különös okok, melyek a közjegyzői intézmény érdekében hathatósan szükséglik a javasolt helyettesitési jog megadását.

Mi uton, módon sajátitsa el ugyanis a jegyzőjelölt azon gyakorlottságot, technicai ügyességet, önálló gondolkozási és cselekvési tehetséget, jelöltsége időszakában egyetlen egy jegyzői actust sem végezhet önmagára.

Hogyan képzelhető, hogy a jegyző jelölt, ki gyakorlata ideje alatt csak is principalisa járszalagán mozoghatott, — és önállóan mit sem végezhetett, — ha kinevezése folytán, hivatása nagy és fontos feladatával állittatik szembe, egyszerre képes legyen önállóságát teljes mértékben érvényesitni?

Nem természetes-e, hogy kezdetben tapogatóznia és haboznia kellene, miközben nem ritkán ugy fogná magát érezni, mintha a talaj lába alatt inogna.

Hogy ezzel a felek érdekeit nem mozditaná elő, sőt mind magának, mind a feleknek kárt okozna, kétséget nem szenved.

Ezért mondja Mittermaier közjegyzőségről szóló jeles értelmezésében: „Es giebt Fälle, wo es gar nicht möglich ist, dass der Notär jeden Act selbst mache.

Die Gesetzgebung sollte gewisse Acte festsetzen, bei denen der Notär wesentlich gegenwärtig sein muss, während er bei anderen durch seinen Schreiber als Stellvertreter das Geschäft besorgen lassen darf.“

Azon esetek, melyekben a jegyzőjelölt, mint helyettes müködhetnék, a következők lennének: másolatok láttamozása, aláirások hitelesitése, okiratok előmutatása időpontjának bizonylása, nyilatkozatok tudatása, forditások, tények tanusitása, árverések foganatositása és okiratok kiadványozása.

XVI. FEJEZET.

154. Mivel mi egyedül a jegyzői egyleteket, illetőleg kamarákat tartjuk alkalmas és hivatott testületeknek arra nézve, hogy törvényes szabályok által meghatározott, de a szükség mértékén tul nem korlátozott autonomia alapján tagjai és a jegyző jelöltek fölött a felügyeletet és a fegyelmi hatalmat gyakorolják, a testület tekintélyét megóvják és fentartották, és arról gondoskodjanak, hogy a közjegyzők magaviselete a közönséggel és a hatóságokkal szemben a testület jelentőségének és a törvénykezési viszonyok érdekeinek megfelelő legyen: ugy vélekedünk, hogy az érintett egyletek feladatukat csak ugy lesznek képesek megoldani, ha nekik minél szélesebb hatáskör engedtetik.

A törvényjavaslat indokai szép és helyes nézeteket vallanak az érintett kamarák hivatásáról és fontosságáról, melyek következetes és gyakorlati kifejezését azonban magában a törvényjavaslatban nem találhatjuk, mert a közjegyző sorsára annyi hatóságnak engedtetik felügyelet és befolyás, ha igazán erősen nehéz lesz annyi tannak szolgálnia és eleget tennie.

Ez mindenekelőtt kitetszik a jegyzői irományok és ügyvitel megvizsgálása iránti intézkedéseknél.

Minekutána ugyanis a törvényjavaslat a jegyzői kamara kötelezettségévé teszi, hogy a kerületbeli jegyzők irományait időről-időre egyik kiküldöttje által megvizsgáltassa és a törvényszerü ügyvitelről tudomást szerezzen, ép oly fölöslegesnek, mint a kamara tekintélyével és hitelességével meg nem egyezőnek tekintjük azon intézkedését, melynélfogva feljogositja a törvényszékek elnökeit, hogy a jegyzői kamarákra ezen vizsgálatok rendes eszközlése tekintetében felügyeljenek, és hogy a törvényszék területén székelő jegyző irományait vagy maguk megvizsgálják, vagy valamely törvényszéki biró által megvizsgáltassák és a vizsgálat eredményéhez képest a szükséges intézkedéseket megtegyék.

Ha azonban tekintetbe veszszük, hogy a jegyzői kamara hivatásáról, feladatáról és müködéséről a törvényjavaslat indokai azt tartják, hogy azoktól az intézmény életrevalósága függ, ha tekintetbe veszszük, hogy a törvényhozás ezen életrevalóság tényezőit csak ugy állithatja elő, ha ezen intézmény iránt a legnagyobb bizalmat ébreszti fel, és mindent elkerül, a mi ezen bizalom megingatását vonhatná maga után: ugy véljük, hogy e törvényjavaslat szóban forgó intézkedése az imént felfejtett tekinteteket nem méltányolja teljes mértékben.

Mert, ha van értelme és jelentősége annak, hogy a jegyzői kamara az érintett vizsgálatot eszközölje, ugy ez teljesen kielégitőnek, és azon czélnak, melyre nézve szolgál, megfelelőnek kell tekinteni.

Ennélfogva más és idegen testület által eszközlendő, ujabb vizsgálatnak nem lehet helye, mert ez merőben fölösleges, de sőt zavaró és időt pazarló mind a jegyzőkre, kik ezen két vagy többizben megejtett visitatio által sok időt veszitenének, mind pedig a törvényszékek tagjaira nézve, kik az alatt mig ezen vizsgálat érdekében utaznának, hasznosb dologgal foglalkozhatnának hivatalukban.

Ezek folytán nem lehet a törvényszék elnökének adott jogra nézve más motivumot találni, mint azon

bizalmatlanságot, hogy a kamarák nem fogják elég pontossággal, alapossággal és szigorral ebbeli teendőjüket teljesiteni.

Ezen bizalmatlanság azonbau még most idő előtti s alkalom nélküli, és azon reményben élünk, hogy a jövendő sem fogja azt igazolni.

Ezekhez járul, hogy az érintett beavatkozási jog igen alkalmas arra, hogy a közjogyzők autonomiáját és a kamarákat megillető hatáskört csorbitsa és megsértse.

Végül még tekintetbe veendő, hogy a törvényszékek elnökei vagy birói által eszközlendő visitatiok csak formalitások lesznek, melyekből az ügyre nézve majd semmi előny, hanem az illető birákra nézve azon javadalom fog származni, hogy a kincstár rovására diurnumokat fognak igénybe vehetni; mert a birák a jegyzői hivatal szerkezetét és ügyvitelét alaposan vajmi ritkán ismervén, és azokban kellő jártassággal nem birván, a netán fenforgó hiányokat észrevenni és megbirálni nem lesznek képesek, minélfogva müködésük igen valósziuüleg a legtöbb esetben ok és eredmény nélküli leend.

A kérdéses vizsgálatot mindezek folytán a siker és foganat legbiztosabb kilátásával kizárólag a jegyzői kamarákra czélszerü bizni, melyek elnökeinek kötelességül lenne szabandó, hogy a vizsgálatot minden évben legalább egyszer eszközöljék, ennek eredményeiről bizonyos időpontig az igazságügyminiszternek jelentést tegyenek, a tapasztalt hiányok és visszaélések megszüntetése végett a vizsgálat eszközlése után haladéktalanul intézkedjenek, feljogosittatván, hogy ezen intézkedések foganatba vétele érdekében a bíróságok segélyét igénybe vehessék.

155. §. Noha mi a felfejlettek szerint a jegyzői kamaráknak minél szélesb rendelkezési jogot és hatáskört kivánunk adatni, ennek érvényesitése és biztositása szempontjából még sem látjuk sem szükségesnek, sem czélszerünek, hogy előforduló esetekben büntetéseket szabhassanak, melyek ellen orvoslásnak ne legyen helye.

Ha bár azon reményt tápláljuk, hogy a jegyzői kamarák, a nekik engedet fegyelmi hatalmat kellőleg respectálván és méltányolván, annak gyakorlásában szorosan az igazságot és méltányosságot fogják szem előtt tartani; mindazonáltal fonforog azon eshetőség, hogy egy, vagy más esetben az illető büntető határozat a jog és méltányosság mértékét nem fogja megütni, minélfogva az illető okkal birhat a határozatot sérelmesnek tartani.

Mivel pedig moralis érzésü emberre bármely kisszerü büntetés fájdalmas, de söt kinos hatást idéz elő, és mivel ezen benyomásnak a jegyzőnél élénkebbnek kell lennie, mivel szeplőtlen magaviselete és jelleme egyik lényeges feltétel hivatala sikeres és eredménydus gyakorlására: ugy az igazság, mint a jegyzők specialis érdekei egyaránt követelik, hogy a büntetés ellen az orvolásijog fentartassék, mi azért is kivánatos, mert a kamarák az orvoslási jog tudatában inkább fogják azon tényezőket figyelembe venni és alkalmazni, melyek igazságos határozat hozatalára mérvadók.

160. §. A jegyzői kamarák hivatására és fontosságára vonatkozó fennebbi nézetekkel azt sem tartjuk összeférőnek, és a közjegyzői intézmény jól felfogott érdekeivel megegyeztethetőnek, hogy a fegyelmi biróságot a törvényjavaslat három birói személyből és két jegyzőből alkotja, melynél a királyi közügyész viseli a vádló szerepét.

Ha a közjegyzői testületek autonom jogának lényege abban áll, hogy felügyeljenek, miszerint a jegyzők sajátképeni teendőik követelményeinek megfeleljenek, s hogy mindent elkerüljenek, mi azok ellenére van; ugy ezen jog logicai corollariuma, hogy mindazon esetekben, melyekben a jegyző hivatása sajátságos és specificus tekintetei ellen vétetett, az illetékes testület itéljen tette felett, illetőleg gyakorolja a fegyelmi hatalmat fölötte.

A törvényjavaslat fennebbi intézkedése azonban az érintett jogot meghiusitja, ha idegen testület tagjai kezébe teszi le a fegyelmi vétségek fölötti biráskodási jogot.

A birák ugyanis a jegyzői müködés egész kerékzetét, sajátságos viszonyait és körülményeit gyakorlatilag nem ismervén, nem lesznek eléggé képesek, az erre vonatkozó netáni mulasztásokat megbirálni s igazság és méltányosság szerint megbüntetni.

Azonban nemcsak, hogy minősitve nincsenek a jegyzői sajátságos hivatásból folyó ilynemü esetek fölött itélni, hanem ezek illetőségükhöz sem tartozhatnak.

Mert a jogtudomány mai álláspontja azt követeli, hogy a biró csakis a magán és büntetőjog terén felmerült esetek elintézésével foglalkozzék és minden, a mi ezen teendőkhöz nem tartozik, hatásköréből kivonassék.

Hazai törvényhozásunk ezen helyes nézponton állván, abban fáradozik, hogy annak érvényt szerezzen.

A fenforgó törvényjavaslat is nagyrészt ezen üdvös elv érvényesitésének kifolyása.

Ha azonban fontolóra veszszük, hogy a jogyzők fegyelmi vétségei, épen mivel hivatásuk sajátságos kötelmei elmulasztásából vagy megszegéséből állanak, sem a magán, sem a büntetőjog terére nem tartoznak és az ezek iránt fenálló törvényszabályok szerint el nem intézhetők: azon meggyőződésre kell jutnuk, hogy ezek elitélésére a birák hivatásuk mivoltánál fogva nem illetékesek, és a midőn a törvényjavaslat azokat mégis a bíróságoknak czélozza alárendelni, egy igen tekintetre méltó törvényhozási elvet téveszt szem előtt.

Ezekhez járul még, hogy az illető fegyelmi tanács birói ugyanazon törvényszék tagjai lévén, azon esprit de corpsnál fogva, mely a biráknál ép ugy, mint p. u. a katonáknál meg van, továbbá az egymáshoz való szokottságból származott egymásnak való deferalási hajlamnál fogva, tartani lehet attól, hogy még oly esetekben is egyértelemben fognak szavazni, midőn az ellenkező nézet az eset körülményeinek inkább megfelel.

Figyelembe veendő továbbá, hogy, ha a birák többségének adatik az eldöntési jog a jegyzők fölötti fegyelmi tanácsokban egyik leglényegesb garantiája függetlenségöknek el van vonva.

Fordulhatnak elő ugyanis számos esetek, melyekben a jegyző hivatása érdekeit a törvényszékkel szemben is megóvni és megvédni lesz kénytelen.

Ezen fellépésében erösen kell, kogy álterálja bátorságát azon érzés, illetőleg tudat, hogy egy habár alaptalan feljelentés foiytán azon helyzetbe jöhet, hogy ugyanezen törvényszék fog sorsa fölött annyiban itélni, a mennyiben első folyamodásilag reá sütheti a compromittáltság bélyegét.

Ha e kivül tekintetbe vétetik, hogy a franczia közjegyzői kamarák is széles alapra fektetett fegyelmi hatalmat gyakorolnak tagjaik fölött; ha tekintetbe vétetik továbbá, hogy a törvényjavaslat oly esetben, melyben a törvényszéki elnök akadályozva van, ennek helyetteséül a jegyzői kamara elnökét rendeli és ekként egyrészről azon esetet, mint lehetségest állitja fel, melyben a jegyzők többsége dönt fegyelmi vétségek fölött, másrészről pedig ez által azon törvényhozói

teljes megnyugvását nyilvánitja és fejezi ki, hogy az ilyképen alkotott bíróság feladatának meg fog felelni indokoltnak látjuk azon inditványunkat, hogy a fegyelmi vétségek fölött a kamarák által választott tagok itéljenek, illetőleg, hogy a fegyelmi bíróságot kizárólag a kamarák gyakorolják.

Nem lehet az iránt alapos aggodalmat táplálni, hogy a vádlott jegyző, mivel kartársai itélnek fölötte, gyakran enyhe büntetésben fog részesülni, vagy, hogy büntetését elfogja kerülni nem pedig azért mivel a kamarákról fel lehet és fel kell tenni, hogy a testület becsülete és szeplőtlen hirneve fölött gondosan és szigoruan fognak őrködni, ennélfogva a becsületesség és bizalom elleni vétségeket a törvény egész szigorával fogják megtorolni, mi által egyuttal megbecsülhetlen, drága autonomiajukat is meg fogják óvni, másrészről pedig, ha ebbeli kötelmüknek nem tennének eleget, a közügyész a törvénynek foganatot fog szerezni, a midön felebbezési jogával élvén, az ügyet a felsőbb fegyelmi bíróság elé viszi.

168. §. Önként érthetik, hogy nem nyugodhatunk belé a törvényjavaslat azon intézkedésébe sem, hogy némely a törvényjavaslatban még meg sem határozott esetekben a törvényszeki elnöknek azon drasticus jog engedhessék, hogy a jegyzőt ideiglenesen felfüggeszthesse.

A mennyire illetékteleneknek véljük, erre a törvényszéki elnököket, olyannyira tartunk attól, miszerint ezen kezökbe adott Damokles kard, melyet a jegyzők fejei fölött lebegtethetnek, ezek függetlenségét végképen elfogja enyésztetni és ennélfogva csak lábok lesznek a hatalmas törvényszéki elnökökkel szemben, kik valamely szinleges ok fenforgása mellett ezen absolutisticus jogukat szabadon gyakorolhatnák a jegyzők felett, és ezek noha existentiájuk megrendittetett s tán örökre compromittálva lettek nem birnának móddal és eszközökkel a kényuri eljárásért megfelelő elégtételt venni, mert a törvényszéki elnökök a királyi bíróságok szervezése után is nagy hatáskörrel és befolyással fognak birni és az ily urakat akkor is nehezen fogja utolérni a birói felelősségről szóló törvény.

Törvényjavaslat a jegyzői dijakról.

I. FEJEZET.

10. §. Ha a fél a királyi jegyző által eszközlött dijfelszámitást sérelmesnek találja, ennek megállapitását ne a bíróságnál, hanem a jegyzői kamaránál kérje.

Mert a biró, miként már szerencsénk vala felfejteni, a jegyzői hivatás sajátságos voltát nem ismervén, nincs azon helyzetben, hogy ezen hivatásból folyó munkák körülményeit és viszonyait kellőleg méltányolhassa, és ennélfogva az ezekhez mért dijt igazságosan és méltányosan megállapithassa.

Oly munkák megbecslését, melyek specialis hivatásból kifolyólag lege artis teljesittetnek, a fenforgó és tekintetbe veendő körülményeknek megfelelőleg csak is azok eszközölhetik, kik azon hivatáshoz tartoznak, illetőleg szakértők, mert ezek méltányolhatják kellőleg azon tényezőket, melyek az illető munka előállitására befolyással birnak és határozhatják meg ezeknek a specialis esetben fenforgó értékét.

Ilyen szakértők a jegyzői dijra nézve a jegyzők, még pedig ezeknek hiteles testülete, a jegyzői kamara, melynek választott elöljárósága van hivatva esetenként a vitás dijak megállapitására.

Ez is lényeges részét képezvén a jegyzői testület autonomiájának, annál is inkább biztositandó lenne számára, mivel a törvényjavaslat némely esetekben ingerentiát enged neki ezen ügyre nézve.

11. és 13. §. A jegyzői dijaknak e §-okban is elő. forduló birói megállapitása az előbbi szakaszra nézve felfejtett észrevételeinkhez képest lenne módositandó.

A kolozsvári ügyvéd-egylet 1870. nov. 1-én tartott rendes üléséből.

Kiadta:

KÖVÁRI MIHÁLY,
titkár.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

IV. szakosztályához intézett

előadói jelentés

a nagyváradi ügyvédi egyletnek a kivonatos és egész terjedelmü előadási rendszer felett adott véleménye tárgyában.

Legbensőbb örömmel magaménvá teszem a n.-váradi ügyvédi egyletnek azon nézetét, miszerint a szóbeliség és közvetlenség rendszerének törvénykezési eljárásunkban leendő behozatala által lehet csak gyökeresen orvosolni azon nehézségeket, melyekkel akár a kivonatos, akár a kivonatnélküli előadás, de mindenesetre az előadó általi közvetités, az irásos rendszer terhelve van.

Óhajtandó és teljes reménnyel várható ugyanis, hogy mindazon bajok, melyek az irásbeli törvénykezéssel össze vannak kötve, rövid idő alatt egy uj és a kor igényeinek teljesen megfelelő törvénykezési eljárás behozatala által fognak orvosoltatni és eltávolitani.

A n.-váradi ügyvédi egylet előttünk fekvő véleménye tehát csak a jelenlegi ideiglenes állapotra és annak kinövéseire vonatkozhatik.

Az emlitett egylet véleménye az előadási és itélethozási mód két külön része ellen van irányozva:

1. Elveti a birói ügyvitelről szóló 1869. évi április 8-án kelt rendelet 68. §-ában kimondott azon elvet, hogy a perek kivonatban adassanak elő, és evvel ellenkezőleg a periratok szóról-szóra való felolvasását pártolja.

2. Elveti az előadó által előre készitett itéletterv előterjesztését.

Miután véleményem e két külön elvre nézve különböző, kénytelen vagyok ennélfogva előadásomat két részre osztani.

Ugyanis ad 1): nem oszthatom a n.-váradi ügyvédi egylet véleményét és tagadom, hogy az irományok egyszerü és a legtöbb esetben mutató módon történt monoton felolvasása közelebb állna a szóbeliség rendszeréhez, mint a vitás kérdéseknek rövidebb és velős összefoglalása és nevezetesen azoknak élő szóval való előterjesztése és kifejtése. A szóbeliség varázsereje főhatása azon érdekeltségben fekszik, mely az ügynek élő szóval történt elmondásában az érvekre fektetett hangsulyban rejlik.

Ezen hatás az iratok puszta felolvasása alkalmával teljesen eltünik, és ritkán találkozik ember ki hosszabb ideig tartó felolvasást azon figyelemmel és érdekeltséggel tudná követni, mint a szóval elmondott állitásokat és érveket saját tapasztalásunkból tudjuk, mindnyájan, hogy a kevésbé érdekes ügyet is, ha élő szóval tárgyaltatott sokkal kisebb fáradsággal tudtuk felfogni és megbirálni, mint az egyszerüen elolvasott, habár sokkal érdekesebb pereket.

Ezen nézeteimmel ugyan meg nem egyező sem a n.-váradi ügyvédi egylet inditványa, mely szerint a periratok egész kiterjedésben felolvasandók volnának

sem a birói ügyvitelről szóló 1869. április 8-án kelt igazságügyminiszteri rendelet 68. §-ának azon intézkedése, mely szerint a perek a kivonatok felolvasásával adandók elő, de ezen utóbbi mód, a mennyiben mégis a tények és érvek összefoglalását és rövidebb, szabatosabb formában való előadását teszi lehetségessé, még inkább megfelelő a helyes előadás és könnyebb felfogás igényeinek, mint az összes periratok változatlan terjedelmü felolvasása. Részemről azonban, sem az egyiket, sem a másikat, hanem a tisztán szóbeli előadási modort pártolom.

Nézetem szerint azon előadónak szóval előterjesztett referadája, ki buzgalommal tanulmányozta az ügyet és semmi ténykörülményt, semminemü érvelést ki nem felejti, vagy épen szántszándékosan ki hagyja, mindenesetre előnyesebb a helyes eldöntésre nézve, mint az untató a tárgyhoz sokszor nem tartozó szószaporitás és ismétléseket magában foglaló szószerinti felolvasás, mely a legébrebb figyelmet eltompitja és melynek eszközlésére nem is volna szükséges törvénytudó birót alkalmazni, mert ugyanazt olvasni tudó napdijas is végezhetné.

Ha szántszándékosan, vagy könyelmüségből egy fontos körülmény vagy érvelés kihagyatik, ezen bajon csak a birói tisztnek kellő betöltése, szigoru fegyelmi eljárás, az előadás nyilvánossága és a többi bíróknál megengedendő és lehetségessé teendő értesités segithet.

Határozottan merem tehát állitani, hogy a szórólszóra való felolvasás alkalmával sokkal több fontos körülmény téveszteti el hatását a bíróra, mint a mennyi talán még rosz szándék feltevése mellett is az előadó szóbeli előterjesztéséből ki fogja hagyatni.

Magától értetődik, hogy az előadó bonyolodottabb ügynél saját feljegyzéseit és kivonatát is használhatja, és hol öt emlékeztető tehetsége cserbe hagyja a kivonatot is felolvashatja, valamint az is, hogy a bíróság egyes tagjai mindenesetre kivánhatják, hogy egyes okiratok, vagy azok egyes részei, valamint a periratoknak egyes kitünő fontossággal biró részei szóról-szóra olvastassanak fel.

A n.-váradi ügyvédi egylet inditványának 2. pontjára áttérve, részemről is az előre kidolgozott itélettervekkel való eljárási modort elvetendőnek annál inkább találom, mert nehezebb egy már indokolva előterjesztett tervvel szemben eltérő véleményhez jutni, mint ily elfogultság nélkül saját meggyőződésből és független gondolkozásból folyó önálló elhatározást kifejteni, továbbá mert azon előadó, ki már az itéletet indokolásával együtt kidolgozta, nehezebben szánja el magát ettől eltérő véleményhez csatlakozni.

Még károsabb az igazságszolgáltatásra nézve, ha az eltérő véleményben lévő azon biró, kinek nézetét a többség magáévá tette, kénytelen az itéletet maga kidolgozni, miután az abból számára keletkező munkatehertöli félelemből inditva sokszor hajlandó lehet eltérő talán helyesebb nézetét elhallgatni, mint az itélet szerkesztését magára vállalni.

Czélszerünek tartom tehát azon eljárást melyszerint a pernek előadása után a rang szerint legfiatalabb biró kimondja nézetét és igy rang szerint a többi addig, mig a többség kiderülvén ennek határozata értelmében a periratokat teljesen ismerő előadó felteszi az itéletet és indokolását, mely vagy ugyanazon, vagy a következő ülésben hitelesitendő.

Ezeknek tekintetbevételével kimondandónak vélem, hogy a t. szakosztály:

1-ör nem pártolja azon előadási modort, mely szerint, kivétel nélkül a periratok szóról-szóra felolvastatnak, de

2-or szinte elveti az előadó által előre készitett itélet-terv előterjesztését.

Dr. SCHNIERER GYULA,
előadó.

* * *

A budapesti ügyvédi-egylet

negyedik (birói szervezeti, magánjogi, perrendtartási és jogtanulmányi) szakosztálya által 1870. évi november 19 én és következő napjain tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVEI.

Jelenvoltak: Arady Antal, dr. Bellaagh József, Bogdány Lajos, Borszéki Soma, dr. Bróde Lipót, dr. Busbach Péter, dr. Dárday Sándor, Deszkás Gusztáv, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Neskovits Döme, Pleskott Henrik, Pósfay Károly, Rupp Zsigmond, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, és Simon Florent urak.

Elnök: Pósfay Károly, szakosztályi elnök.

Jegyző: dr. Siegmund Vilmos, szakosztályi jegyző.

1. A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, az észvevétel nélkül helybenhagyatott.

2. Tárgyalás alá vétetvén dr. Mannheimer urnak véleményes jelentése*) „a kir. jegyzőkről és azok dijairól“ szóló törvényjavaslatok tárgyában, az olvasottnak vétetvén és részletes vita alapjául elfogadtatván, kimondatott, hogy hazánkban a közjegyzői intézmény honositása czélszerü, sőt nélkülözhetlenül szükséges.

3. A részletes vita folytán az előadó ur által javaslatba hozott jegyzői vizsga behozatala szükségesnek nem találtatván, az elvettetett; — a biztositék szükségessége és fokozatos osztályozásának czélszerüsége elismertetvén, azaz előadó ur véleményéhez képest 6000, 3000, 2000 és 1000 ftban megállapitandónak találtatott.

Ezzel a tárgyalás folytatása — az idő előrehaladta miatt — f. é. nov. 22-ére halasztatván, jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, elnök, jegyző és dr. Környey urak küldettek ki.

K. m. f.

Hitelesittetett 1870. évi nov. 21.

* * *

Folytatólag a f. évi nov. 22-én tartott ülésnek jegyzőkönyve.

Jelenvoltak: Dr. Bellaagh József, Bogdány Lajos, Borszéki Soma, dr. Bróde Lipót, dr. Busbach Péter, dr. Dárday Sándor, Deszkás Gusztáv, dr. Friedmann Bernát, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Neskovits Döme, Pleskott Henrik, Pósfay Károly, Rupp Zsigmond, dr. Schnierer Gyula, és dr. Siegmund Vilmos urak.

1. A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, az észrevétel nélkül helybenhagyatott.

2. Folytatólag tárgyaltatván dr. Mannheimer urnak véleményes jelentése „a kir. jegyzőkről és azok dijairól“ szóló törvényjavaslatok tárgyában, hosszabb elvi vita után dr. Bróde ur inditványára kimondatott: hogy a jegyzői kényszer bizonyos jogügyletek tekintetében mulhatlan szükséges; a törvényjavaslat 26. §. első pontja dr. Környey ur inditványára kihagyandónak véleményeztetett, és egészen uj szabályként az előadó ur inditványához képest a törvénybe beiktatandónak találtatott, hogy: „telekkönyvi bekebelezés és törlés alapjául csak jegyzői okmány szolgálhat, és pedig az ingatlanokra vonatkozó dologbani és ezekhez hasonló jogok tekintetében épugy, mint a tulajdonjogi átruházások esetében; érintetlenül hagyatván a bíróság előtt felvett osztálylevelek, egyességek és birói határozatok.“

Ezzel a tárgyalás folytatása — az idő előre haladta miatt f. é. nov. 23-án halasztatván, jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, elnök, jegyző és dr. Bróde urak küldettek ki.

Hitelesittetett 1870. évi nov. 23.

* * *

Folytatólag a f. évi nov. 23-án tartott ülésnek jegyzőkönyve.

Jelenvoltak: Dr. Bellaagh József, Bogdány Lajos, dr. Bróde Lipót, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz,

*) Lásd lapunk 46-ik számában. Szerk.

Morlin Imre, Pósfay Károly, Rupp Zsigmond és dr. Siegmund Vilmos urak.

1. A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, az némi csekély kiigazitás után helybenhagyatott.

2. Folytatólag tárgyaltatván dr. Mannheimer urnak véleményes jelentése „a kir. jegyzőkről és azok dijairól“ szóló törvényjavaslatok tárgyában — a törvényjavaslat 26. §-ának 2. és 4. pontja kihagyandónak találtatott;

e §. 3. pontjára nézve előadó ur javaslata elfogadtatott;

továbbá e §. 5. pontjában a vakok és siketekhez „a némák“ is sorolandóknak találtattak;

végre e §-hoz dr. Bróde ur inditványára 6. pontként még felveendőnek határoztatott: „minden szerződésnél, melyben gondnokoltak, vagyona felett történik rendelkezés;

áttérve a 23. §. tárgyalására az előadói véleménynek a 9. 10. pontokat tárgyazó része elfogadtatott, az 5. 6. pontokat tárgyazó rész azonban elvettetett;

a 23. §. 4. pontja a „váltó“-óvások kihagyása mellett következőleg módosittatott: „óvások felvétele“;

az előadói véleménynek a váltójegyzők működésének fentartását javasló része elfogadtatott.

Ezzel a tárgyalás folytatása — az idő előre haladta miatt — f. évi november 24-ére halasztatván, jelen jegyzőkönyv hitelesitésére, elnök, jegyző és dr. Bróde urak küldettek ki.

K. m. f.

Hitelesittetett 1870. évi nov. 24.

* * *

Folytatólag a f. évi nov. 24-én tartott ülésnek jegyzőkönyve.

Jelenvoltak: Dr. Bellaagh József, Bogdány Lajos, Borszéki Soma, dr. Bróde Lipót, dr. Dárday Sándor, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Pósfay Károly, Rupp Zsigmond és dr. Siegmund Vilmos urak.

1. A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván — az észrevétel nélkül helybenhagyatott.

2. Folytatólag tárgyaltatván dr. Mannheimer Ignácz urnak véleményes jelentése „a királyi jegyzőkről és azok dijairól“ szóló törvényjavaslatok tárgyában, — az előadói véleménynek a hagyatéki eljárásról tárgyazó része azzal, hogy az összes hagyatéki eljárási teendők a jegyző saját jogi hatásköréhez tartozóknak, a jegyzők pedig a bíróságoktól teljesen függetleneknek nyilvánitattak, — elfegadtatott;

a jegyzői okmány végrehajtása tekintetében beterjesztett előadói vélemény Bogdány ur inditványára következő szerkezetben fogadtatott el: „a jegyzői okmányra a törvényben előirt esetekben a foganatositási záradékot maga a kir. jegyző vezesse reá“, a jegyzői kamarákat tárgyazó előadói vélemény következő, dr. Siegmund Vilmos ur által inditványozott szerkezetben fogadtatott el: „a kir. jegyzők feletti felügyelet és fegyelmi hatóságot elsőfolyamodásilag a jegyzői kamara illetve annak választmánya másodfolyamodásilag a legfőbb itélőszék, az állami felügyeletet pedig az igazságügyi miniszter, illetve annak közege, a kir. ügyész, gyakorolja“;

a levéltárakat tárgyazó előadói vélemény változatlanul elfogadtatott;

a jegyzői dijak tekintetében, az előadói vélemény elvetése mellett dr. Bróde és Pósfay urak inditványai folytán kimondandónak találtatott, hogy a dijjegyzék mindég törvényileg volna szabályozandó a javaslatban foglalt dijjegyzék felemelendő és maximum megállapitása abban mellőzendő lenne;

végre Pósfay ur inditványára kimondatott, hogy a helyettesités szükséges levén, minden jegyző egy a jegyző kamarának bejelentett, minősitvénynyel biró és meghitelt helyettest, de csak saját felelősségére, alkalmazhat.

Ekként megállapittatván a kir. jegyzői intézmény iránti szakosztályi vélemény, az a rendes ülés elé terjesztetni rendeltetett és előadójává dr. Mannheimer Ignácz ur választatott.

3. Jelen jegyzőkönyv hitelesitésére — elnök, jegyző és dr. Bróde urak küldettek ki.

K. m. f.

Hitelesittetett 1870. évi nov. 26-án

Jegyzette és kiadta:

Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Anglia és Dr. László.*)

Irta (!?).

(Közlemény Dr. László Zsigmond igazságügyminiszteri titkárnak az angol törvénykezési eljárás tárgyában az igazságügyminiszter urhoz intézett előterjesztéséből. Pest, 1870. 35. l.)

Montesquieu óta tudvágyó szemekkel kisérte az európai tudományos világ Anglia mindennemü állami intézményeit. A hiányos és félszeg nézeteket, melyek eleinte lábra kaptak, az angol viszonyok helyes és kimeritő ismerete váltotta fel. Ezt részint annak köszönhetjük, hogy a tudósok visszamentek az eredeti angol forrásokra és részben szemlélői voltak az angol közéletnek; de különösen annak, hogy nem saját rendszerükbe igyekeztek a dúsfolyásu angol állami életet beleszoritani, hanem részleteinek felderitésével az alapeszméket felfedezni. Ma, a mint a német szójárás mondja, minden „leidlich gebildete Student“ tud magának annyi ismeretet Angliáról szerezni, a mennyi szükséges, hogy az ottani viszonyokat nagyjában megértse, a ki pedig azon szerencsés helyzetben van, hogy könyvből meritett ismereteit saját tapasztalataival és nézleteivel egészitheti ki, annak még önálló gondolatjai is lehetnek a sziget-állam sajátságos állapotairól. Ha azonban egy ilyen dilettans ambitiosus jó kedvében könyvet irna Angliáról, az jó munkát semmi esetre sem tudna létesiteni, mert erre a részletek alapos összefüggő ismerete, a történeti fejlődés helyes felfogása és az igazán tudományos elmének mindent felkaroló itélete szükséges; de egy többé-kevésbé hasznavehető compilatiot mégis csak tudna létesiteni. Azt hiszszük, hogy szerényebb mértéket már csak nem alkalmazhatunk, mint ha egy ilyen compilatio mértékével biráljuk meg az előttünk fekvő füzetet. De még ezen mértéket sem üti meg. A mü telesded teli van oly primitiv botlásokal, melyeket nem követhet el oly valaki, a ki néhány jó könyvet elolvasott Angliáról; pedig a szerző Angliában járt és személyes nézletei alapján tanulmányozott! Könyve daczára felteszszük a szerzőről, hogy ha azon hónapok alatt, melyeket Londonban töltött, Angliáról szóló egy két jé munkát tanulmányozott volna itthonn Pesten, szerzett volna annyi ismeretet, hogy no kövessen el annyi botrányos hibát, mennyi müve 35 lapján foglaltatik; sőt azt is fel akarjuk tenni, hogy a tanulmányozás folytán nyert némi ismeret azon szerénységre birták volna, hogy felhagyjon azon szándékkal, miszerint Angliáról irjon. Ha mégis fáradságot veszünk magunknak botlásait a következőkben taglalni, erre azon körülmény indit, hogy a mü bizonyos ostentotioval lépett fel, előbb egy napi lap hasábjain, azután külön füzetben adatván ki; az is figyelmet érdemel, hogy szerzője, mint a czimlapon irva van, miniszteri titkár és hogy a mü sajátlag előterjesztés a miniszterhez.

Szerző első fogásra „az igazságügyi politika s polgári eljárás némely mozzanatára terjeszkedik ki“ és ebbeli felfedezéseit öt lapon (5—10 l.) adja elő. Az ezen czim alatt előadottak vagy semmit mondó, érthetlen átalánosságok, melyek a lényeges kérdéseket egyszerüen oldalt kerülik, vagy botrányos botlások a legegyszerübb tények iránt. Vegyük mindjárt első tételét (7. l.), mely szerint mig a continentalis államok a birói és végrehajtói hatalmat különválasztják: „Anglia ez előbbinek előnyére — e törekvésében sokkal lassúbb és óvatosabb.“ Akár meddig keresünk ebben valami eszmét, csak azon felfedezésre jutunk, hogy tulajdonképen semmit sem mond. A különbség a continentalis és az angol rendszer szerint az volna, hogy a continentalis államok gyorsabban, Anglia lasúbban jár el a különválasztásban, de azért mégis csak eljár. Azt mondja szerző, hogy „a birói hatalom előnyére“ történik e lassabb mozgás, de ha megis csak megtörténik az elválasztás, akkor Anglia is elszalasztja az előnyt. És miben áll ez előny? ez az egyedül ide tartozó kérdés és erre szerző hallgatással felel.

Ugyanazon lapon megismertet szerző az esküdtszék felőli felfogásaról; e páratlan sorok oly jellemzők, hogy kiirjuk szóról szóra a szerző állitását: „Az igazságszolgáltatás mérlegének egyik serlegét a biró, másikát az ügyvéd tartja kezében és dönt az ezen kettős közremüködés által tévedésektől megóvott polgárság.“ Lehetetlen fonákabb fogalmat találni mint a szerzőé az esküdtszékről. Ha az esetlen képnek, melyet felhoz, értelme van: ugy ez abban áll, hogy a biró és az ügyvéd az eljárásban

*) Azon kötelességnek, mely egy tudományos szaklap szerkesztésével jár, engedtünk, midőn e birálatnak lapunkban tért nyitottunk, még az élesebb hang, melyben tartva van, sem tartóztathatott ebben vissza, miután a szigoruan tudományos tárgyalás jogosultságot ad a talán kiméletlennek látszó fejtegetésnek. Szerk.

coordinált factor és köztök dönt „a tévedésektől megóvott polgárság. Minden tankönyvből megtudhatja szerző — és ezért bizony kár Londonba fáradni — hogy a trial by judge and jury alapelve egészen más. Ez abban áll, hogy a biró és esküdtszék nem áll egymással szemben, nem is áll külön, hanem hogy mindkettő együttesen működik. A biró az által, hogy vezeti az eljárást, kizár minden oly evidentiát, mely felesleges vagy törvényellenes, tisztázza a kérdést az esküdtek előtt, felvilágositja őket az evidentia jelentőségéről, a felmerült jogkérdéseket pedig megmagyarázza stb. Mily furcsa egy jogász ajkain azon kitétel is: „a tévedésektől megóvott polgárság", o szerint az esküdtszék infallibilis volna, mert sohasem tévedhet. Csak a dilettantismus tud ilyet állitani; a jury kétségenkivül igen kitünő processualis intézmény, nézetünk szerint a lehető legjobb, de azért bizony csak az is tévedhet. Ha szerző felhagy ezentul angol utazásaival, talán marad ideje Bienert elolvasni és abból azután megtanulhatja, hogy az esküdtszék Angliában még a XVII. században is bünöst mondott a — boszorkányságra. Az sem áll, a mit a szerző ugyane pontban elmond, ugyanis, hogy Angliában „a biraskodas sulypontja és legfőbb tényezője a polgárság." Ez is olyan működvelői nagyitás, melyet a kandalló mellett elmondhat a szerző, de nem szakértő előtt. Tény az — és ezt mi nem saját tapasztalatainkból tudjuk, mert mi nem voltunk oly szerencsések, hogy mint dr. László Angliában járhattunk volna, hanem csak a nyomtatásban megjelent statistikai táblázatokból meritjük, — hogy Angliában sokkal több polgári ügy döntetik el esküdtszék nélkül, mint ennek közreműködésével. A mi pedig a büntető ügyeket illeti, ismeretes — már hogy dr. László ezt Angliában személyesen is tapasztalta, azt nem tudjuk, de hitelt érdemlő angol irók állitják — hogy a summary convictions esetekben soha esküdtszék nem használtatik; már pedig a csekélyebb bünesetek száma mindig nagyobb, mint a nagyobbaké, melyek esküdtszék elé utasittatnak.

Egy pontban mégis csak igaza van dr. Lászlónak, abban, hogy „a biráskodás ezen állapota egy felületes tekintetre primitivnek látszik"; bizony primitiv az, a mint szerző felfogta és előadja. Szerencsére a szerző által vázolt viszonyok épen nem felelnek meg a valóságnak és igy nem a valóság primitiv, hanem a kép primitiv, melyet dr. László a meg nem értett viszonyokról rajzol. Dr. László ugy járt, mint az a bizonyos, ki oly feltevés mellett vett szemüveget, hogy majd azzal képes lesz olvasni, de miután felfegyverzett szemmel sem volt képes olvasni, primitivnek mondotta a vásárolt jószágot; dr. László kiment Angliába azon feltevés mellett, hogy ő majd ottani tartózkodása alatt oly könnyen megtanulja a viszonyokat, mint ama bizonyos a szemüveg utján az abcét. De bizony a szemüveg nem elég, a londoni tartózkodás sem; előbb meg kell olvasni tanulni, akkor azután jó szolgálatot tesz a gyenge szemnek is a szemüveg.

A 9. lapon olvassuk: „Angolország ekkorig nem tekintette az állam egyik lényeges feladatának azt, hogy rendszeres törvénykezési eljárása legyen." Ezen állitás teljesen alaptalan; az angol törvényhozás e századbeli története — mely természetesen csak komoly tanulmányazás tárgya lehet, — egészen az ellenkezőt bizonyitja. Az angol törvényhozás mindig törekedett az eljárásnak egy összefüggő rendszerbe öntésére; de ezt mindig nehéz és nagy gonddal eszközlendő munkának találta. A büntető eljárás terén elég a büntető jog tárgyában kirendelt bizottságok 5-ik és 8-ik reportjait olvasni, mik a büntető eljárás teljes javaslatát foglalják magukban. A polgári törvénykezésben ott van az u. n. Common Law Procedure Act (15—16. Vict. 7. cap. 76.), mely a westminsteri common law főtörvényszékek előtti eljárás rendszerét 236 záradékban állapitja meg. Igaz, hogy a 223-ik záradék hatalmat ad a bináknak, hogy — legalább nyolczas tanácsban — a törvény életbe léptetésére még szükséges általános szabályokat megalkossák: de épenséggel téves lenne azt hinni, hogy ezért ama törvény nem rendszeres mü. Az is teljesen téves felfogás, hogy az eljárás, mint a szerző ugyanazon lapon mondja, csak egyedül „főelveire nézve tétetett a törvényhozó testület tanácskozása tárgyává", holott a ki ismeri csak némileg az angol parlamenti eljarást, az tudja, hogy nincs törvény, mely az ily tárgyalást megengedné. Mint Anglia sajátsága van ugyanazon lapon felhozva, hogy az eljárásnak „részleteiben való kifejtése" a bíróságokra van bizva. Ez többé-kevésbé minden országra, minden törvényre nézve áll, mert a bíróságok hivatvák a törvényeket a gyakorlati életbe bevezetni. E mély belátásu megjegyzés csak annyit ér, mintha szerző azt a sajátságost találna az angol rostbeafen, hogy husból készül.

Miután szerző a felhozottakban „az igazságügyi politika és polgári eljárás némely mozzatára kiterjeszkedett volna", „oly tapasztalatok megismerésére tér át, a melyek az angol törvénykezésről irt legjelesb munkákból sem tünnek elő oly felötlő módon, mint a gyakorlati szemléletből". Bizonyos szent borzadály futott végig rajtunk, midőn ezen exordiumot olvastuk, hisz nem kevesebbet igér, mint azt, a mi a legjelesebb könyvben sem található meg. O ti együgyü Blachstonok s Stephanek, Coxok és Mayek, Bienerek és Gneistok, a ti dicsőségtek elhalványult dr. László nagy szelleme feltüntével, mert ő megírta, a mit ti nem tudtatok ugy megirni, a mint ő megirta. És a szerzőnek igaza van, állitásait hiába keressük a jelesb munkákban, péld. mindjárt első tételét, miszerint az „eljárás a magasabb foku bíróságoknál nem sokban különbözik az alsóbb foku kétől" — mert a jó könyvek óvakodnak ily teljesen hamis állitást felvenni. A County Courtoknak, ezen elsőbb foku civilis törvényszékeknek, melyekben a kisebb peres ügyek zöme döntetik el, egészen külön eljárása van és pedig különböző attól, a mit a Commun-law Procedure Act a westminsteri főtörvényszékek számára megállapit. Elég e részben a County Courtra vonatkozó törvényeket (főstatutumok: 9 és 10 Vict. C. 95; 99 és 20 Vict. 105) s azon szabályzatokat megtekinteni, melyeket részint a westminsteri öt biró részint a lord canczellár által kinevezett megyei birák megállapitottak (Practico of the new County Courts by J. *Archbold*. London 1861. 297 és köv. ll.)

Azt sem lehet könyvből meríteni, a mit szerző a 12. lapon állit, hogy ugyanis a westminsteri főtörvényszékek felett az apellatorium forum a lordok háza, mert eddig az, a ki az angol jogállapotokról irt, legalább az instantiák fokozatára nézve nem lőtt bakott. — A westminsteri főtörvényszékek egyikétől sem megy a felebbezés közvetlenül a lordok házához. Van egy más, közbeneső törvényszék, az u. n. Court of Exchequer Chamber. Ez mindig két főtörvényszék biráiból van összetéve és itél a harmadik főtörvényszéktől felvitt ügyekben: csak innen lehet azután az ügyet a lordok háza elé vinni. (*Stephan* Comm. III. köt. 434 és köv. ll.)

Jó könyvben valóban nem található oly szerencsétlen hasonlat sem, minőt szerző a westminsteri főtörvényszékek a magyar kir. tábla és a kir. curia két osztálya között van. A hasonlatosság szerző szerint abban áll, hogy mindegyik országos centralis törvényszek; miért nem abban, hogy mindegyik törvényszék? Sőt még igy is sánta a hasonlat, mert a pesti kir. tábla nem centralis törvényszék, miután tudvalevőleg Marosvásárhelyen is van kir. tábla.

Ugyancsak a 12. lapon azt mondja szerző, hogy „Skócziа és Irland külön (az angolokhoz) hasonló törvényszékekkel bir". Már ha ez áll is Irlandra nézve, épen nem áll Skócziára. A skót birói szervezet tökéletesen más mint az angol. Előttünk fekszik egy királyi bizottság munkálata a skót törvényszékek szervezete és az azoknál divatozó eljárás felett; e munkálat 4-dik füzetében, mely 1870 ben jelent meg, le van irva, a skót birói szervezet ugy, a mint ez idő szerint fenáll. A skót birói szervezetben soha sem létezett és nem is létezik a commun law. és equity törvényszékek közti különbség. Polgári ügyekben a legfőbb bíróság a „Court of Session", büntető ügyekben a „Court of Justiciary"; ezek általános, az egész országra kiterjedő illetőséggel birnak. Ezekhez járul a „Teind Court," mely a polgári legfőbb törvényszéknek biráiból áll. Az alsóbb törvnéyszékek kétfélék, a szerint a mint fizetett vagy nem fizetett birákból állnak, s bár amannak hatásköre nagyobb, abban mégis megegyeznek, hogy mindegyik hatásköre polgári és büntető, sőt közigazgatási ügyekre is kiterjed. Ezen alsó bíróságokhoz tartoznak: a Sheriff Court, Commissary Court, Dean of Guild Court, Burgh Court, Justice of Peace Court stb. Ennyi a hivatalos és teljesen megbizható munkálatból tünik ki; tökéletesen elég annak megmutatására, hogy dr. László ebbeli állitásai igazán nem könyvekből meritvék: oly szarvashibák, minőket ő követ el, nemcsak jó könyvben nem találhatók, hanem még a legközépszerübben sem.

A westminsteri birák teendői között szerző a 14. lapon felhozza „az eljárásra vonatkozó szükséges szabályok megalkotását (sit in Chambers)." Az eljárásra vonatkozó szükséges szabályokat „General Rules and Orders" nem chamberben állitja a biró; egy biró nem is teheti. A Commun. Law Proc. Act CCXXIII. záradéka szerint ehez legalább nyolcz biró kell és legalább három főnek (Chief) kell jelen lenni. (L. még Chitty's s Archbold's Practice 170. és köv. l. és 182 és köv. l.)

Ezzel végeztünk szerzőnek nem könyvekből meritett állitásaival; hogy szerző nem könyvekből meritett, abban épen ugy igaza van, mint midőn az általa rajzolt angol állapotot

*

primitivnek mondja. Primitiv az, mert a szerző felfogása primitiv; állitásai nincsenek könyvekben, mert a szerző a legelső, ki a tárgy teljes ismeretlensége daczára könyviráshoz *) fogott. Hiában keresi az olvasó az ismertetett lapokon a gyakorlatos szemlélő szakértő észleleteit; az, a ki az elemeket nem ismeri, nem képes az észleletre; mert ugy jár, mint az, ki a fáktól nem látja az erdőt.

A westminsteri biróságok csodásnak látszó eredményének magyarázatát andandó szerző „mélyebbre nyul a tárgy anyagába.“ Bizony e mélyebb kutatások is csak oly felületesek és hiányosak, mint szerző minden állitása. Előadván, hogy a birák — „a commissoriumok alapján“ — mint egyes birák is működhetnek, igy folytatja: „illetőségi körük ezen egyes birói minőségben concurrál társas üléseik competentiájával.“ Ezt annyiban nevezheti a szerző mélynek, a mennyiben talán mélyen elgondolkozott, mig ezt a fejére állitott valótlan tételt kisütötte. Szerző szerint mind abban, a miben a főtörvényszékek egyes birája — a commissoriumok alapján — illetékes, illetékes maga a collegium is. Ez annyi, teljesen feledni azt, hogy e commissoriumokat nem a collegiumtól veszik a birák, s nem is azért birják, mert a collegium tagjai, hanem épen a különös megbizás alapján. Épen azért a commission of oyer and terminer és a commission of general gaol delivery oly büntető hatalmat ad a Commun Pleas vagy a Court of Exchequer biróinak minővel maga a törvényszék nem bir; ilyen azon hatalom is, melyet a commission of the peace ad. Vagy tud talán a szerző oly esetet, melyben a Commun Plaes vagy a Court of Exchequer valamely bünügyet in banco itélt volna el?! A nisi prius azon egyetlen commissio, mely bizonyos esetekben oly hatalommal ruházza fel a birót, melyet a collegium is, ha ugy akarja maga gyakorolhat: ez a trial at bar esete, de itt sem áll a mit a szerző állit. A nisi prius commissio alapján ugyanis jogositva van a biró a maga kerületében minden polgári ügyben eljárni — to try —, tekintet nélkül arra, valjon azon főtörvényszéki collegium előtt kezdetett-e az ügy, melyhez ő tartozik vagy nem az előtt. De ebből nem következik, hogy ugyanazt az ügyet saját collegiuma elibe lehetne vinni; mert a trial at bar csak oly collegium előtt lehető, mely az ügyben különben is illetékes. Pedig nem kell magyarázni, hogy a három főtörvényszék bizonyos ügyekben concurraló illetőséggel bir ugyan, de bizonyos ügyekben mindegyik kizáróval; a nisi prius commissioba pedig minden civilis ügy be van foglalva. Tehát épen ellenkezője áll annak, a mit szerző mint mély gondolatot felhozott: a commissoriumok alapján csak a biró és nem a collegium bir illetőséggel. Ez illetőség a nisi prius commissio némely esetében összeesik a collegiuméval, mely abban nem a commissio, hanem külön statutum alapján illetékes (v. ö. Steph. III. köv. 439. l. IV. köt. 401. és köv. ll. Chitty's Archbold's Praxis 376. l. Gneist 1211. l.).

Ha a szerző az utazó birák illetőségét a nisi prius féle törvényszékre szoritja, megfeledkezik a többi commissoriumokról, melyek pedig minden tankönyvben felsorolvák. Hibás az is, ha azt mondja, hogy a főtörvényszéki birák „szükség esetén“ elnökölnek a londoni Central Criminal Courtban, mert bizony a hét minden harmadik napján ott van a főtörvényszéki biró a központi törvényszéknél.

A központi büntető törvényszéket felállitó törvény (4. és 5. Will. III. cap. 36.) bevezetésében világosan benne van, hogy a westminsteri törvényszékek birái egyszersmind birái a központi büntető törvényszéknek. Gyakorlatban minden ülésre a főtörvényszék két birája küldetik ki.

A 16. lapon azt adja elő a szerző, miért biznak a felek az egyes biróban s ennek két okát hozza fel; egyik a biró „jeles qualificatioja“, a másik „azon lelkiismeretesség, mely az angol törvénykezésben különösen a bizonyitékok kimeritésében prädominál.“ Valóban mulatságos, a hogy a szerző a 22—24. lapon a „jeles qualificatiot“ kifejti. A 22. lapon „mélyebbre hatolva“, azon eredményre jut, hogy a személyes qualificatio „becsületesség és alapos szakértelem“; még könnyebben elbánhatott volna szerző a qualificatio kérdésével, ha azt mondja, hogy csak „alkalmas“ egyén nevezhető ki. Azután szeretnők tudni, valjon ismer-e a szerző oly országot, hol nem a becsületes szakférfiut, hanem a gaz kontárt keresik birónak; csak az a kérdés, hogy az egyes országokban mit értenek „becsület és szakértelem“ alatt és erre a kérdésre szerző adós marad a felelettel. A „becsületről és szakértelemről“ azt mondja szerző, hogy alkalma van a kormánynak tudomást szerezni azon mód által, a melyet a birói hivatalok betöltése körül „adoptált“; e mód pedig szerinte abban áll, hogy a birák az ügyvédi karból szemeltetnek ki és a „kormány“ nevezi ki őket. A felhozottak ismét a szerző tájékozatlanságát tanúsitják. Mindenekelőtt tudnivaló, hogy e módot nem a „kormány adoptálta“, hanem a törvény által van részletesen meghatározva, még pedig nem csak a főtörvényszékek, hanem a county court és stipendiary magistrate kinevezésére nézve is. Elég legyen ez irányban a következő törvényekre 2. és 3. Vict. c. 71, 3. és 4. Vict. c. 84, 13. és 14. Vict. c. 61 hivatkozni, melyekből kitünik, hogy a stipendiary magistrate és a County Court részére hét-hét éves ügyvédi gyakorlat képezi a törvényes qualificatiot.

Azután legalább is incorrect egyszerüen odavetni, hogy a „kormány“ nevezi e birákat, mintha nem lenne különbség abban, hogy ki nevezi ki a birák egyik részét, ki a másik részét. Idézzük szerző felvilágositására *Todd* müvéből (On Parlamentary Goverumen in England II. köt. 693. és köv. ll.) szóról szóra a következőket: „A *lordkanczellár* jogositva van a puisne jadge-ok kinevezése iránt a királyi elhatározást kikérni és az uj birákat felesketni. Tudatni mindig az első kincstári lorddal és a belügyi államtitkárral, hogy kikre esett választása, de inkább csak tudomásvétel végett és az első lordnak eszeágába sem juthat kifogásokat tenni, ha csak nagyon is nyomós aggodalmai nincsenek. A grófsági birákat is a lordkanczellár nevezi ki és ő bocsáthatja el, ha alkalmatlanoknak bizonyulhat. Az irlandi birák a *lordlieutenant* előterjesztésére neveztetnek ki, a skót birák kinevezése a *belügyi államtitkár* által történik. A törvényszékek elnökei és a Chief Baron of the Exchequer *az első kincstári lord* által neveztetnek ki.“

Visszatérve a szerző által felhozott második okra, a melyért szerinte a felek biznak az egyes biróban, ismét egy menthetlen tévedéssel találkozunk. Szerző szerint ugyanis „azon lelkiismeretességnél fogva tehetik és teszik is le a peres felek a legnagyobb megnyugvással ügyök eldöntését egyes birák kezére, mely a bizonyítékok kimeritésében praedominál“. Ha ez az oka a *biró* iránt bizalomnak, ugy a birótól kellene függni a bizonyítékok kimeritésének, pedig ily szerepköre a birónak épen nincs, még a büntető eljárásban sem, miután *a bizonyítékok előállitása teljesen a felek dolga*. A mit a felek előhoznak, az lehet evidentia, ha a törvény egyik vagy másik okból nem tiltja, a biró semmit sem tehet a bizonyitás előteremtésére, például oly tanut, kire a felek nem hivatkoztak, a biró a megfenyitő ügyben sem idézheti meg, még ha a legalaposabban is azt vélelmezi, hogy tőle lényeges felvilágositást nyerhet. A büntető tárgyalásokon gyakran előforduló lényeges panasz az, hogy védő bizonyos tanut csak azért nem idéztetett meg, nehogy reá nézve kedvezőtlen körülmények derüljenek ki. Ilyen levén a perrendtartás, csak az a ki azt nem ismeri számithatja a birónak érdemül, ha a felek kimeritik a bizonyitékokat és róhatja fel a biró hibájaul, ha azok egy részét szándékosan vagy hanyagságból mellőzik.

A 18. lapon azt mondja a szerző, hogy a polgári eljárásban a periratok a törvényszéken kivül „*az ügyvédek*“ magán érintkezésével cseréltetnek ki. Szerző müvében ügyvéd alatt mindenütt (8. 19. 24. és 25. l.) barristert ért, már pedig ezen tevékenység nem a barristerek, hanem az attorneyk és sollicitorok dolga. Ime annyira járatlan az angol jogéletben, hogy mig a legvilágosabb dolgokat is összezavarja.

Ugyanazon lapon még egy nagyobbat is botlik a szerző, midőn az „issuet“ oda magyarázza, hogy az „a fenforgó **jogi** kérdést tisztázva állitja a biró szemei elé és csak ez szolgál tulajdonkép basisául a törvényszék előtti eljárásnak“. A tény az, hogy ezen periratok czélja nemcsak a jogi, hanem átalán a *vitás kérdés* tisztására, mely pusztán *ténykérdés* is lehet. Az „issue“ a vitás kérdést formulázva foglalja magába: ha ez ténykérdés, az esküdtszék elé kerül, mely a felett adja verdictjét, ha pedig jogi kérdés, akkor a bíróság dönti el, természetesen esküdtszék nélkül. Megtörténhetik ugyan, hogy a felek közmegegyezéssel a biróra bizzák a ténykérdés eldöntését is, ez azonban csak ugy van megengedve, ha a biró is beegyez (Citty's Archbold Practice 307. és köv. ll.). Ám olvassa el bárki azon sovány és zavaros vázlatot, melyet szerző a 18. és 19. lapon a polgári eljárásról nyujt: képtelen lesz felfogni, hogy az esküdtszék, hogy illik bele a vázolt rajzba.

Kifárad az ember a mű tömérdek tökéletlenségei előszámitásban; e tekintetben valóságos kincses bánya; ujabb olvasásra ujabb felfedezéseket tesz az olvasó. Nem hiszem, hogy nagyitanék, ha azt mondom, hogy négyszerte terjedelmesebb füzetet lehetne a benne található hibákról irni. Csak a mű stilje

*) Egy nyomtatott ivre terjedő füzetet nem is lehet „könyvirásnak“ nevezni. Szerk.

emlékeztet arra, hogy Londonba iratott, a mennyiben a magyar ezótárt egy pár uj találmánynyal gazdagitotta a szerző midőn ezen kitételeket használja: „casuisticus intézmények", „fundamentalis sarkkő", „anyagi igazságszolgáltatás", a „institia ikertermészete (common law és equitty)" stb. Az is, mily naiv felfogás! midőn szerző azt mondja, hogy az ügyvédek *testületileg* jelen vannak a tárgyalásokon; szerző több ügyvédet láthatott együtt a törvényszék előtt — minthogy több ügy tárgyaltatik egy napon, és minden ügy több ügyvédet foglalkoztat és a fiatal ügyvédek közül is mindig többen megjelennek, igaz hogy több ügyvéd ott van a törvényszék előtt, — de ez nem annyit jelent, hogy *testületileg* vannak jelen.

A 25. lapon az ügyvédi rangokról szól a szerző és azon állitással debutiroz, hogy a kormány a Queen's Counselek sorából nevezi ki a Sergeant at lawt. A „Pester Lloydban" megjelent utbaigazitás folytán visszavonja szerző állitását s oda módositja, hogy a kormánynak nem *kell* a Sergeant a lawt a Queen's Counselek sorából kinevezni, de ha nem kell azt mégis megteheti. Felszólitjuk dr. Lászlót, hogy tud-e a jelenkori angol praxisból oly esetet idézni, midőn a kormány a Queen's Counselek sorából nevezte ki a Sergeant at lawt, mert hisz épen a jelenlegi gyakorlatra kellett szemmel lennie mikor Angliában járt. Mi az 1870-iki Law Listet végig néztük és egyetlen egy esetet sem találtunk. Különben az a ferditése is sajátszerü, melyet szerző elkövet, midőn e módositott nézetéhez hozzá teszi, hogy ily kinevezés — Queen's Counselből Sergeant at law — azért nem kerestetik, mert az utóbbi czim magasabb rangot kölcsönös mint az első. A Sergeant at law rangban lejebb áll mint a Queen's Counsel; ez utóbbinak praecedentiája van előtte a baron belül plaidiroz, mig a Sergeant azonkivül. És épen azért a Sergeant, ha a Leader-praxist keres, vagy Queen's Sergeant czimet kér, vagy a praecedentia kiváltságáért folyamodik. Az utóbbi évtizet gyakorlata erre elég esetet mutat. (Stephan Comm. III. 389. l. Archbold Chitty's 178. l.)

A 30. lapon azt mondja szerző, hogy a törvényszékek előtt „a nyilvánosság csupán erkölcsösségi tekintetekből korlátozható." Ezen állitás nem igaz, a törvényszéki nyilvánosság mig ezen tekintetből sem korlátozható Angliában; mire nézve a legjobb bizonyiték a „Times" akármely száma, a honnan szerző megtudhatja, hogy még a nemi büntettek esetei is nyilvánosan tárgyaltatnak. Jellemző, hogy a válóperek törvényszékén (Court of Divorce and Matrimonial Causes) ez világos törvény által van kimondva, és ha szerző igazán figyelemmel kisérte volna a Mordaunt pert, melyre nézve megjegyzi „hogy néhány nappal Angliába érkezte előtt tárgyaltatott", tudhatná, hogy a per a parlament alsó házában interpellatio tárgya volt, melynek folytán a Home Secretary ezt válaszolta: „Ezen kérdés — valjon korlátozható-e a nyilvánosság? — a válótörvényszék feletti vitákban kimeritően tárgyaltatott. A lordok házában keresztülment egy határozat, melynél fogva a birónak bizonyos esetekben szabad lett volna zárt ajtók mellett tárgyalni, azonban részletes tárgyalás után e határozat ezen házban elejtetett, különösen azon okból, mert a nyilvánosság a jó és páratlan igazságszolgáltatás érdekében szükséges stb." Ez akkor járta meg az angol lapokat, mikor szerző Londonban volt.

Nem hisszük, hogy valaki megbotránkozás nélkül olvashatná, midőn szerző (21. l.) az „u. n. törvénytiszteletet inkább a *rendkivül szigoru anyagi törvényszéktől való* **félelemnek**" tulajdonitja. Számos külföldi egyén lakott már hosszú ideig Angliában; francziák, németek, olaszok, magyarok és amerikaiak mindnyájan tisztelettel meghajoltak Anglia nagy sajátossága a törvénytisztelet előtt, csak dr. László tagadja ezt és helyette törvény*félelmet* lát, mely a muszka korbács uralma alatt nagyobb mértékben megtalálható. Szerencse, hogy dr. László a legegyszerübb tényekre nézve oly hibákat követett el, hogy ezen fontos tény iránti itéletenek hitelt senki sem fog adni.

De leteszszük már a tollat, nem biráljuk tovább azon müvet, melyről szerző azt mondja, hogy oly észrevételeket tartalmaz, melyek bármely időben érdekelhetik az olvasót. A szerző ezen önhittsége nem esik kritika alá; de őszintén sajnáljuk, hogy egy igazságügyminiszteri titkár czégje alatt ily végtelen gyenge mü jelenhetett meg.

Különfélék.

cs. **Lapszemle.** Az elmult héten lapjaink kevésbé foglalkoztak körünkbe eső tárgyak megvitatásával, részint mert a kitört keleti conflictus eseményei háttérbe tolták a nem világ érdekü kérdések fejtegetését, részint mivel a delegatiók, különösen az előterjesztett diplomatiai és költségvetési okmányok absorbeálták a publikum rohamos érdekeltségét és lehetetlenné tevék, hogy apróbb érdekünek tartott törvénykezési s törvényhozási függő kérdéseink „a napi sajtó terén a rendes higgadt és komoly módon foglaltassanak.

Egyedül a „*Pesti Napló*" foglalkozik napilapjaink közül nov. 20-ki számában hosszasabban az *urbéri birtokviszonyok rendezéséről* szóló törvényjavaslat birálatával. A czikk helyesli a törvényjavaslat azon tendentiáját, melynélfogva az urbéri patens rendeleteit legnagyobb részt irányadóul veszi. E rendelet ugyanis hű maradt nemzeti törvényhozásunk, különösen az 1836-iki törvények intentióihoz az 1848-iki törvény végrehajtásának tekinthető. A nem urbéri tartozások megváltása tekintetében a törvényjavaslat eltérő eljárást javal, — ugyanis nem pusztán a felek egyezkedésére akarja bizni a megváltást, ennek nem sikerült esetében a törvényszék részéről követendő eljárási módot szabályozván, hanem *állami közvetitést* ajánl, mint p. o. a szőlődézsma váltságnál.

A czikk ezután azon ellenvetéseket birálja, melyek az ellenzék részéről a javaslat ellen fölhozattak. Igy nem tartja helyesnek az ellenzék azon javaslatát, hogy a *mészárszéki jog* külön rendeztessék. Nálunk e jog a kisebb kir. haszonvételek közt szerepelt azért vélök együtt rendeztessék.

A javaslat a többi közt azt rendeli, hogy a volt jobbágyoknak jogában álljon volt urbéres földjeik *egy-harmadát* a volt földesurnak kárpótlás fejében átengedni. Az ellenzék e pontra nézve azon ellenjavaslattal állott elő, hogy szabad legyen a földeknek kárpótlás fejében való átengedése iránt a szerződésre lépni. Czikkiró szerint az első mód, melyet a kormány javaslat ajánl, czélszerűtlen, mert a földesurak kielégitését sokszor illusoriussá teszi, miután realis megváltási értéket sokszor nem nyujt, a második mód pedig fölösleges szószaporitás, miután a jobbágyoknak mindenkor szabad a földek egy részének átengedése iránt szerződni, a nélkül, hogy ezt a törvényben különösen hangsulyozni szükséges volna.

A „*Honvéd*" czimü katonai lap 46-ik számában „nyilt kérdés" alapjában Budáról egy fölszólalás jelent meg, melyet, miután körünkbe vág, közlünk a nélkül, hogy az emlitett tényállás valóságát garantiroznók.

Az igazságügyminiszter urnak 1868. okt. 13-án kelt rendelete értelmében a nyugdijazott, vagy katonai rangjuk megtartásával kilépett tisztek ügyei a *polgári* törvénykezés illetősége elé tartoznak. A beküldő ezzel szemközt fölemliti, hogy S. nyugdijjazott kapitány hagyatéka ügyében, melyre pedig e rendelet értelmében a polgári törvényszék előtt kellene tárgyalni, b. Kuhn közös hadügyi egyoldalu önkénynyel a katonai hatóság illetőségét mondotta ki, s az ügyet önmagához ragadta. Végre még a „*Magyar Ujság*"-ban megjelölt s Irányi Dánielhez intézett fölszólamlást emlitünk meg, mert érdekes fényt vet *törvénykezési állapotainkra.*

A fölszólamló fölemlitvén Balla Kálmán pestmegyei csentbiztos állitólagos több visszaélését, kéri Irányit kegyeskedjék interpellálni az igazságügyi miniszter urat az iránt, hogy van-e tudomása, miszerint Pestmegyében a pesti kerületben Balla Kálmán *birói vizsgálatot eszközöl* és *botoztat.*

Továbbá, hogy ki adott jogot a csendbiztosnak a *birás-kodásra* és arra, hogy elfogatási parancsokat adhasson ki olyan egyének elfogatására, kik minden esetre a csendbiztos urral egyenlő rangban állanak.

Végre kéri még az igazságügyminiszter urat megkérdezni az iránt is, valjon egy csendbiztos törvény ellenére teheti-e azt, hogy minden kihallgatás nélkül megye bizottmányi tagot elfogasson és vasba verve vitessen maga elé, miként Balla Kálmán ur elfogatta, vasba verette és 3 pandur által Némedire kisértette Deák János itteni 2 telek földtulajdonos árvagyám és megyebizottmányi tag urat.

Irányi Dániel az előadott „gravamen"-re azt válaszolja a beküldőnek, hogy legelőször a *megyénél* keresse sérelme orvoslását, ha ez nem segitene, az igazságügyminiszternél, „hogy szoritsa a megyét kötelességének teljesitésére," és csak, ha ez sem sikerült, ugy vigye ügyét az országgyülés elé.

Az egész tényálladékból pedig egy nevezetes tanulság vonható le. E tanulság a következő: *ép azon körökben legcsekélyebb* a bizalom a megyei igazságszolgáltatás és gondolkodás iránt, melyek annak fentartása mellett leghevesebben kardoskodtak.

(Az uj bajor törvénykezési rendtartás.) A „*Jahrbücher der deutschen Rechtswissenschaft*"-ban az uj bajor törvényke-

*

zési rendtartást egy anonym kritikus boncz kés alá veszi. E biráló czikkből nehány részletet átveszünk.

Ha tekintetbe veszszük, hogy a fejlődő ipari élet oly viszonyokat hozott a törvénykezési élet szinvonalára, melyek ezelőtt teljesen ismeretlenek voltak, ugy nem kell annyira csodálkoznunk, hogy Bajorországban is e czikk állitása szerint ötven évi időtartam alatt a perek száma *tizszer* annyira emelkedett. De ép azon mértékben, melyben a perek száma növekedett, az irásbeli peres eljárás hiányai mindinkább érezhetőkké lettek, és a bizalom mindinkább apadt azon törvénykezés irányában, melyről — mint az egyszeri Reichskammergericht-ről el lehetett mondani: spirae lites spiraut sednon exspiraut. — A perrendtartásnak a *nyilvánosság* és *szóbeliség* elveire való fektetése régi ohaj volt, melynek az 1831-iki trónbeszéd is már kifejezést adott, — mindamellett minden a réginél maradt, és egyedül csak felrendszabályok által igyekeztek a legfelötlőbb anomaliákon segiteni. Ezek oly kevéssé voltak képesek orvosolni a hiányokat, mint az egykori lord szokása, ki pamut-hárisnyáit folyton selyemmel javittatta ki, reményelvén, hogy ekként selyem-harisnyákat nyer elvégre. II. Miksa alatt az 1848-ik jun. 4-iki törvényben tétetett le az uj birói szervezetnek alapköve, mely egyfelől a törvénykezésnek a közigazgatástól való elválasztásán, másrészről a *közvetlen, szóbeli, nyilvános* eljárás behozatalán sarkallott; egyszersmind elvként mondatott ki, hogy főleg a Rajna balpartján lévő német törvénykezési intézmények vétessenek az uj törvénykezési szervezet mintájául.

Ezen törvény kibocsátása után jelent meg *Zinknek* korszakot alkotó műve, a mely „a tényálladék kinyomozását a franczia polgári perben" tárgyalta oly alapossággal, hogy a „Gazette des Tribuneaux" kénytelen volt bevallani, hogy a franczia irodalomban nincs mű, mely oly mélyen behatolt a franczia polgári per lényegébe. Link, a franczia törvénykezési rendszert birálván, annak hatalmas előnyeit nem az eljárás szóbeliségében és nyilvánosságában találta, hanem a rendszer láthatlan részeiben, melyekben a leghatályosabb *realismus* lép elő a német törvénykezés merev *formalismusával* szemben. Hogy a német törvénykezésben, is meghonosuljon a szellem, és hogy a birói itéletet itt is a szabad áttekintet és méltánylat álláspontjaira emelkedjék és a lebilincselő alakiasság korlátai ledőljenek e főczélt tüzte ki Zink működése elé és ennek folytonos utmutatása által előőrse volt az uj törvénykezési rendtartás javaslatának.

E javaslat 1861-ben készült el, és miután a kamarai bizottságok több évi tárgyalásai folytán többszörösen javitva elfogadtatott és a kelt kamarai bizottmány közt felmerült vitapontok egy közös tanácskozmányban elintéztettek, most az egész javaslat már törvényerejére emeltetett.

Már a mondottakból is kitünik, hogy e javaslat a törvénykiszolgáltatási huzavonát leghatályosabban megakadályozó *szóbeliség* elvén alapszik. Azonban biráló itt arra figyelmeztet, hogy épen nem kell hitelt adni a *tulzó dicsérők állitásainak*, melyek szerint a szóbeliség behozatala mellett egy pernek több évig való elhuzása nem is lenne képzelhető. A ki meggondolja, hogy a franczia perben is körülbelől ugyanazon mozzanatok fordulnak elő, mint a németben, hogy ott is, itt is óvatállitás, az okmányok hitelességének megvizsgálása, egy fél vagy ügyész halála, tanu vagy szakértői bizonylat s más perhalasztó ellenvetések által egy pernek definitiv eldöntése igen elhuzatik; hogy továbbá a franczia törvényszékek, melyek az ügyészekre átruházott per-instructiók által majdnem egészen elveszték befolyásukat a perlekedés vezetésére és azon tárgyalási elv szerint: *judex non procedat ex officio* — csak akkor járhatnak el, ha erre fölszólitvák, mi pedig már azért is elmaradni szokott, mert az ügyben eljáró ügyész még nem talált kellő időt pere feldolgozására és az ellenügyész ilykor collegiális előzékenységnél fogva rendesen nem engedi a haladéktalan tárgyalást, a ki ezen s más a dolog természetében rejlő akadályokat szem előtt tartja, az a perek gyors elintézése szempontjából nem igen vérmes reményeket köthet az uj perrendtartáshoz. A javaslat továbbá *a nyilvánosság* elvét karolta föl, mert ez az ügyészek loyalitását és önzetlenségét is előmozditja s e nyeremény annál magasabbra becsülendő, mert az uj perrendtartás a pereknek instructióját a bíróság kezéből kiveszi és az ügyészeknek adja át, kik azt részint maguk, részint a *törvényszéki végrehajtókkal* együtt végzik. Ez által a birák megtartatnak hivatásuknak, az igazság kiszolgáltatásának, és az időrabló mellékfoglalkozásoknak nem vetvék alá, mig másfelől kétségtelen, hogy egy — a felek részéről felkért törvényszéki végrehajtó sokkal nagyobb érdekkel bir a nyert utasitások pontos és gyors végrehajtásán, mint egy bureaucraticus lassuság és elzárkozottság közepette elő biró. A franczia gyakorlattól eltérőleg a *vád* elkészitése nem a törvényszéki végrehajtónak, hanem az ügyésznek feladatává tétetett, de a jogerejü itélet *végrehajtása* ismét a törvényszéki végrehajtókra bizatott. Továbbá az uj perrendtartásban kijelölt határidők rövidebbek, mi által különösen az előkészitő eljárás tartama igen szükre vonatott össze, és a jogsegédeszközök használata is megszorittatott ugy, hogy ezentul a ténykérdés fölött csak *két folyamodás* van rendesen, határozott jogkérdések iránt pedig a *megsemmitési* rendkivüli jogorvoslata hagyatott fenn. Az uj perrendtartás egyik főczélja a perek hosszadalmas elhuzásának megakadályozása — ezért eltörli *a negativ litiscontestatiót* is, mely szerint az alperes megnem jelenéséből azon fictió vonatott le, hogy ő a vádat tagadásba veszi, mely által a megelőző határidő meghosszabbitások által már ugy is elfárasztott felpers még bizonylatokkal is terheltetett. Ezen negativ litiscontestatio eltöröltetett, és most azon föltevés van az elmaradó fél tekintetében, hogy az ellene intézett támadást *nem akarta* vagy nem *tudta* visszatorolni s igy a felperes követelésének — a mennyiben ez az előiratokból igazoltnak látszik — hely adatik.

A közönséges német jog szerint *a bizonylatnak* a keresettel való összeköttetése az okmány bizonylatot kivéve, rendszerint eredménytelen, miután a birói addig közbe nem szól, mig az alperest nem hallotta, ki épen nem szokott sietni előadásával, és ha végre nyilatkozik is felperes érveire, oly ellenvetések alakjában teszi nyilatkozatait, melyek ismét hosszas közbeeső tárgyalás, huzavona okául szolgálnak. Mindez azonban az uj perrendjavaslat szerint nehány különös esetet kivéve, szabályszerüleg egy óra alatt megtörténhetik. Az ügyészeknek a nyilvános tárgyalást megelőző irásbeli érintkezései alatt ezek már megállapodtak a fölött, mi és ki által bizonyitandó? és igy ezek feleikkel a bizonylati és ellenbizonylati eszközök felett értekezhetnek, ugyhogy a bíróság ülésében az illető ügyész részéről a bizonylat irásba foglalva beadathatik, és ennek értéke az ellenügyész részéről megbiráltathatik, s ez után legtöbb esetben a bíróság azonnal itéletet is mondhat. Ezen bizonylati anticipatióban rejlik az egyedüli eszköze annak, hogy a német perben annyira honos jogerejü közbeneső bizonylat elmellőztessék, mely igen tyrannikus és veszélyes uralmat üzött. Ennek és a német közönséges jogi *bizonylati elméleinek elmellőzésében*, melynek helyébe ezek szabad körültekintés és semmihez sem kötött, hanem minden körülményeket mérlegbe vehető lelkiismeretes vizsgálat lépett, rejlik az eddigi *formalismus* rendszerének bukása és a *realismusnak* térfoglalása. És ezért a bírónak az is megengedtetett, hogy itélete alapjául közönséges sejtelmeket (gemeine Vermuthungen) vegyen teljes bizonylat gyanánt.

Az igazság kinyomozásának hatalmas eszköze továbbá a biráknak azon joga, hogy tetszésszerü *kérdéseket intézhessen* a felekhez, a dolog felvilágositása végett, továbbá azon joga, hogy a feleket az ügy felderitése végett *személyes megjelenésre* is kényszeritheti; megemlitjük itt továbbá a birák azon souverain jogát, hogy a bizonylatokat szabadon mérlegeljék, mi által az ujultságig sülyedt birói hivatal hatalomteljes életbeléptettetik, mi okvetlenül szükséges arra, hogy a törvénynek érvényt, személyének pedig bizalmat biztositson. E mellett a törvény gondoskodik arról is, hogy a birák vállairól minden heterogen functiók terhe levétessék, — igy p. o. az egész levelezés az *államügyészekre* bizatott, kiknek részvéte nyilvános polgári birósági üléseken elhatároztatott ugyan, de *csakis a törvényben kijelölt esetekre szoritttatott*, miután képviselő kamara épen nem viseltetett jó indulattal az államügyészségnek a polgári perben való meghonositása iránt.

Az uj bajor perrendtartási törvény egyfelől *a franczia törvénykezés* minta-intézményeit vette kiindulási pontul, másfelől a *honi perjog* reform-alkalmas elemeit is fönn akarta tartani; s mindkét czélt sikerrel elérte.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv**. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870 (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 49. Pest, 1870. deczember 6.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A magyar királyi semmitőszék javaslata

a polgári törvénykezési rendtartás módositása iránt.

Első czim.
A bíróságokról.

I. FEJEZET.
Birósági szervezet.

Az 1-sö §-ra.

Miután tapasztalás szerint nagyobb városokban a biró és helyettese a munkát meg nem győzik, s ezen oknál fogva gyakran biráskodnak a főbiró intézkedésénél fogva oly tisztviselők is, kiknek e tekintetbeni qualificatiója kétségbe vonatik: az 1-sö szakasz a) pontja mint következik, bövitendö lenne:

§. 1.

1. a) a városi biró, vagy a városi biró helyetteseként az, ki a sommás eljárás alá tartozó ügybeni biráskodással az igazságügyminiszterium jóváhagyása mellett az illető törvényhatóság által megbizatott.

A közigazgatás a törvénykezéstől eddigelé elkülönitve nem lévén, a jelenlegi törvény abbeli feltétele, hogy a szolgabiró esküdt nélkül nem biráskodhatik, az ügymenetet szerfölött megnehezíti s gyakran szolgáltat semmiségi panaszra okot, miután a szolgabiró és esküdt ritkán vannak együtt, s hol az egyik, hol a másik a járásban utaznak közigazgatási teendöik teljesitése végett. Különben a szolgabirónak esküdt nélküli biráskodása ingókra vezetett váltóvégrehajtásoknál a felmerült igényperekre nézve az 1870. XV. t. cz. II. R. 172. §-a alapján már eddig is gyakorlatban volt, s az okszerüség is hiányzik, arra nézve: hogy miért biráskodjék magyarországi megyékben a szolgabiró és esküdt ugyanazon ügyekben, melyek a városokban, kerületekben és a marosvásárhelyi kir. itélötábla egész területén egyes birák által láttatnak el.

Ehhez képest az esküdt társbiráskodása mellözendö és az eddigi szerkezet helyett a következő teendö volna:

§. 1.

2. megyékben:

a) a járásbeli szolgabiró járása egész területén (az ügyv. szabályok 252. §-a is ehhez képest lévén módositandó.).

Annak meghatározása, hogy a szolgabiró csupán járásában biráskodhatik, szükséges azért, mivel számosb esetben azon nézet merült fel, hogy a szolgabiró hatásköre a megye egész területére kiterjed. Ugyanezen okból a következő pont is követést szükségel.

b) a megyei törvényszék, s ott, hol több törvényszék fenáll, mindegyik a maga területén.

4. a) az 1. a) pontnak megfelelőleg.

A 3-ik §-ra.

A 26. §-nál javaslatba hozott illetékességi változtatás szükségessé teszi, hogy a

§. 3.

b) pontjához adassék még:

„és a 26. §-ban foglalt megszoritással.“

Az 5-ik §-ra.

A semmitőszéki birák csekély száma egyrészt, másrészt pedig az ezen törvényszéknek valamint a pesti kir. itélötáblának és a m. kir. curia legfőbb itélőszéki osztályának napról-napra szaporodó teendői megkivánják, hogy egy tanácsban több biró ne foglaltassék el, mint a hány valóban szükséges. Ennélfogva az 5-ik §-nak következő megváltoztatása inditványoztatik:

§. 5.

(a 3. első sor marad) 2, a másodbiróságnál a sommás eljárás alá tartozó ügyekben 2, más ügyekben 4, a m. kir. curia legfőbb itélőszéki osztályánál a sommás eljárás alá tartozó ügyekben 4., más ügyekben 6 birói tag jelenléte kivántatik.

A semmitőszék az elsőbiróság határozata ellen emelt panaszok felett az elnökön kivül 4, a másodbiróság és az esküdtszék eljárásából felmerült panaszok felett 6, s a harmadbiróság eljárása ellen irányzott panaszok tárgyában 8 szavazó bíróból álló tanácsban határoz.

II. FEJEZET.
birói hatáskör.

A 8-ik §-ra.

Az önképviseletre való képesség meghatározása kétségtelenül az anyagi jog keretébe tartozik ugyan, de tekintve egyrészt, hogy a törvk. rendt. számos egyéb intézkedést is tartalmaz, melynek az anyagi jogban volna tulajdonképeni helye, s hogy anyagi jogunk hiányosságánál fogva az önképviselhetési jog meghatározására nézve minden alap hiányzik, s ebből az következik, hogy oly egyének is támasztanak képviseleti jog hiánya miatt semmiségi panaszt, kik a dolog természeténél fogva ezen joggal teljes mértékben birnak: javaltatik, hogy a

8. §-hoz

következő uj tétel adassék:

„Önképviseletre jogositottaknak tekintendők azon-

ban oly egyének is, kik, habár a teljes koruságot még nem érték el, mint köztisztviselők alkalmazva vannak, valamely üzletet folytatnak, vagy saját háztartással birnak.“

A 23-ik §-ra.

Összhangzólag a 18-ik és 37-ik §-sal felveendő volna még a „kerületi“ szó, minek következtében ezen szakasz igy hangzanék:

„Az árva és gyámhatósági ügyekben, valamint a gondnokság eseteiben illetékes bíróságnak azon városi vagy megyei, és a kikindai kerületre nézve, kerületi törvényszék stb.“

A 26. §-ra.

A mennyire a váltófeltörvényszék jövőre is fentartatnék, két, egyiránt döntő ok javalná, hogy váltóügyekben a marosvásárhelyi kir. tábla megszünjék felebbezési bíróság lenni. Első ok az egyöntetüség lehető megközelitése, a második pedig azon tapasztalásból eredt tekintet, hogy a kevésbé elfoglalt váltófeltörvényszék gyorsabban járhat el, mint a sokoldalu teendőkkel megterhelt marosvásárhelyi kir. tábla. Ezeken kivül még azon anomaliának is eleje vétetnék, hogy az ország egyik részének váltó-ügyeiben a legfőbb itélőszék végérvényesen határoz, másik részének hasonló ügyeire nézve pedig még a semmitőszék illetősége is fenáll.

Ezekhez képest a vonatkozó §. következő megváltoztatása ajánltatik, mely a kereskedelem érdekében és minden ellentétes értelmezés kizárása végett a tőzsde bíróságokra is elvileg kiterjed; s eloszlatja azon kételyeket is, melyek a jászkun-kerületi törvényszékek csődügyekbeni másodfolyamodási biráskodási jogának megszünte iránt a polg. törvk. rendt. 45. §-ának utószavai alapján támasztottak.

§. 26.

Váltó és kereskedelmi ügyekben elsőfolyamodásilag a kir. váltótörvényszékek, illetőleg az 1. §. 5-ik (?) pontja alatt emlitett, jelenleg illetékes bíróságok, másodbíróságilag a váltó-ügyekre és azon kereskedelmi ügyekre nézve, melyekben elsőbíróságilag a váltótörvényszék járt el, a váltófeltörvényszék, azon kereskedelmi ügyekben, melyek a marosvásárhelyi királyi tábla területén felmerültek, ezen kir. tábla, legfőbb bíróságilag pedig a m. kir. curia, mint harmadfolyamodásu bíróság határoz, ugy az érdemleges kérdések — mint az alaki törvénysértések tekintetében.

Az ország némely helyein fenálló tőzsde s gabona csarnoki bíróságok hatáskörét, illetőségét és eljárás módját külön törvény szabályozza.

III. FEJEZET.

Bíróí illetőség.

A 30-ik §-ra.

A 30. §-ban foglalt szavak „állandó szállása“ — ugy a 31. §-ban előforduló szó „tartózkodik“ gyakorlatban eltérő magyarázatra s ebből kifolyólag semmiségi panaszokra; — a 30-ik §. következő kivétele pedig: „a mennyiben a kötelezettség teljesitésére bizonyos hely kikötve nincs“ oly értelmezésre is szolgáltatván okot, mintha ott, a hol ily kikötés létezik, alperes a rendes személyilletősége előtt megperelhető nem volna: ezen §§. tüzetesebb meghatározása mulhatlanul szükséges; minélfogva a következő szövegezés javaltatik:

§. 30.

Személyes keresetekben a birói illetőséget rendszerint az alperesnek rendes lakhelye szabályozza. Ha az alperes felváltva különböző helyeken lakik: ezen helyek bíróságaik közt szabadon választhat a felperes.

§. 31.

Ha alperes sehol sem bir rendes lakással, azon bíróság előtt perelhető meg, melynek hatósága területén a kereset beadása napján tartózkodott.

(32. §. marad).

Uj §.

Ismeretlen tartózkodásnak személyes keresetekben utolsó lakásuk bírósága előtt, ha pedig ez kitudható nem volna, Pestváros törvényszéke, illetőleg belvárosának egyes bírósága előtt megperelhetők.

A királyi kincstár kiváltságos birói illetősége az államnak megbirható képviseltetése érdekében találja igazolását, ezen magosabb érdek azonban ott megszünik, hol az államnak rendszeres kerületi képviselője van, ki által jogai kellőleg megóvathatnak.

Ezen nézetből kiindulva, a következő uj szakasz felvétele czélszerünek mutatkozik:

Uj §.

A kir. kincstár ellen intézett keresetek illetőségét a kir. ügyek igazgatóságának székhelye szabályozza. Ha azonban a pertárgyát képező jogügylet oly területén jött létre, melyen a kir. kincstárnak kerületi ügyészsége van, a per ezen terület bírósága előtt is meginditható.

(33. §. marad).

A 34. § ra.

Egy gyakorlati eset, — melyszerint bizonyos külföldi vasuti vállalkozó az uradalmi kisebb haszonvételeken elkövetett megkárositás után az országból eltávozván, midőn a cselekvény bírósága előtt bepereltetett, abbeli kifogással állott elő: hogy, miután Magyarországban se nem lakik, se nem birtokol, ugyanott a 34. §. értelmében perbe nem fogható — felmutatta annak szükségességét, hogy a fenidézett §. következő értelemben bővittessék:

§. 34.

Idegenekre is, mennyiben az országban megperelhetők, az átalános illetőségi szabályok alkalmazandók.

A 35-ik §-ra.

A forum contractus, forum delicti és forum turbati possessorii iránt részben elégtelen, részben pedig épen semmi intézkedések sem lévén megállapitva, — a gyakorlati tapasztalás nyomána következő kiegé-szitések, tekintve ujitások inditványoztatnak:

Uj §.

Forum contractus I. Ha a kötelezettség teljesitésére bizonyos hely van kikötve, a kereset felperes választása szerint, az alperesnek személyes illetősége, avagy azon bíróság előtt inditható meg, melynek hatóság területén a kötelezettség teljesitendő lett volna.

§. 35

Forum contractus II. marad; csak a következő szavak: „vagy a dolog természete“ után teendő még: vagy a felek megállapodása.

Uj §.

Forum del. Kártéritési kereset, ideértve az 1840. IX. t. cz.-ben emlitett mezei rendőrségi károk megtéritése iránti kereseteket is, az alperes személyes illetősége, vagy azon bíróság előtt indithatók, melynek területén a megkárositás történt. Ha a megkárositás több bíróságok területén történt, az e szakasz szerint illetékes bíróságok bármelyike hivatva van a biráskodásra.

Ezen és a következő § ban javalt illetőséget az ügy gyors elintézése: a legtöbb esetben nélkülözhetlen rögtöni szemlének megtarthatása és a költségek kevesbitése teszik szükségessé.

Uj §.

Forum turbati possessorii. Sommás birtokháboritási keresetek, a mennyire ingatlan vagyonra vonatkoznak, azon bíróság (93. §. i.) elébe tartoznak, melynek hatóság területén a háboritás elkövettetett. Ha pedig a birtokháboritás ingó vagyonon történt, a kereset az alperes személyi egyesbirósága, vagy azon egyesbiróság előtt inditandó, melynek területén a tárgy annak megháboritása alkalmával találtatott.

(36. §. marad.)

A 37. §-ra.

Az örökösödési perrel illetőségére vonatkozó 37. §-t átdolgozandó lenne azért, mert az örökösödési jogkérdés a hagyaték ingó vagy ingatlan természeténél fogva változást nem szenvedvén: semmi ok sem forog arra nézve fenn, hogy ezen perek rendes illetőségüktől elvonassanak; s mert a §. második kikezdésének szövegezése szerint az esetben, ha a hagyaték több hatóság területén fekszik, több örökösödési pernek volna helye. Az egyszerüsitett uj §. következőképen hangzanék:

§. 37.

Az örökösödési perek azon törvényszék illetőségét követik, melynek területén az örökhagyó, vagy ha több örökhagyó után nyilt meg az örökség, a legkésőbben meghalt, legutóbb lakott.

Ha a hagyatéki vagyon több törvényszék területén van, ugy szintén azon esetben is, ha az utolsó lakhely kitudható nem lenne, vagy ha az örökhagyó az országban soha sem lakott: az egyaránt illetékes törvényszékek között felperes szabadon választhat.

Az egyes birák stb.

A 38. §-ra.

Egyik érezhető hiánya a törvényk. rendtartásnak az is, hogy a felhivási keresetet az épitkezésre nézve nem terjesztette ki; minek következtében concret esetekben a hiány csak a törvénynek erőszakolt értelmezése által volt pótolható. Az illető törvényszakaszt kell tehát szükségképen az emlitett felhivási eljárásra is kiterjeszteni. Ehez képest következő szövegezés javaltatik:

§. 38.

A felhivási kereset az ellen, a ki egy másik irányában valamely joggal kérkedik, a felhivónak személyes épitkezésnél pedig az épület telkének dologi bíróságánál nyujtandó be.

Ugyanezen bíróságok lesznek illetékesek stb.

A 44-ik §-ra.

Részint azért, hogy azon fogalomzavar, melyre a 44. §. második kikezdésének ezen szavai: „vagy pedig azon bíróság előtt érvényesithető, melynek területén a telekkönyvileg terhelt birtok fekszik“ okot szolgáltattak, megszüntessék, részint pedig, hogy a szükséges összhangzás a telekkönyvi rendelet 96. §-nál a lehetőség határáig helyreállittassék: a 44. §-nak következő változtatása szükségesnek mutatkozik.

44. §.

Az első kikezdés marad.

A második kikezdés az „összecsatolva“ szónak befoglalásával szinte marad, további tartalma ekként modosul:

„azon bíróság előtt érvényesitendő, melynek illetősége alá a keresett tartoznék, ha a bekebelezés, vagy előjegyzés nem történt volna.“

A 45. §-ra.

Azon nézettől vezéreltetve, mely a 26-ik §. indokolásánál kifejezést nyert, a 45. §. következő tétellel bővitendőnek találtatik:

§. 45.

hozzáadás:

Azon csődügyekben, melyek a pesti kir. tábla területén az 1840. XXII. t. cz. a marosvásárhelyi kir. tábla területén pedig az 1853. évi jul. 18-án kelt cs. kir. igazságügyminiszteri csődeljárási rendelet hatályba lépte óta indittattak, másodbiróságilag a kir. váltófeltörvényszék, legfőbb biróságilag pedig a kir. curia, mint harmadfolyamodásu itélőszék határoz, ugy az érdemleges kérdések, mint a semmiségi panaszok tekintetében.

A következő uj §. a lakbérleti viszony természete által indokoltatván: az csak egyszerüen inditványba hozatik.

49. §. után felveendő:

Uj §.

Ezen törvény által a nagyobb városokban fenálló, vagy ezentul megállapitandó külön lakbérleti azon szabályok, melyek a kir. bel- és igazságügyminiszteriumok által helybenhagyattak, s a hivatalos közlönyben szabályszerüen kihirdettettek, nem érintetnek.

Az 57-ik §-ra.

Az 57-ik §. jelenlegi szerkezetében csak a törvényszéki tagok elfogultsága esetére tartalmazván intézkedést, ellenben a gyakorlatban legtöbbször előforduló egyes birói érdekeltségek nem érintvén: a hivatolt szakasznak kiegészitése mulhatlan szükséges.

Továbbá az 57-ik §-ban foglalt okok közül csak az a) pont alattit ismerjük el olyanoknak, melyek miatt biró küldésnek lehet helye.

Javaltatik tehát a következő változtatás és bővités:

§. 57.

Ha az 56. §-ban az a) pontok alapján valamely törvényszéknek elnöke, vagy az 56. §-ban foglalt okok alapján valamely törvényszéknek annyi tagja ellen tétetik kifogás stb.

Ha az 56. §-ban foglalt okok alapján az illetékes egyesbiró nem biráskodhatik, az ügy megyékben a szomszéd járásbeli szolgabirák egyike, vagy a legközelebb lakó egyesbiró, rendezett tanácsu városokban pedig a törvényszék által kirendelendő tanácsnok által látandó el.

A biró küldés jogát stb.

Második czim.

A z ü g y f e l e k r ő l.

I. FEJEZET.

F e l p e r e s s é g.

A 70. §-ra.

A konok perlekedés lehető meggátlása tekintetéből a 70. §. második kikezdését következő hozzátéttel kiegésziteni czélszerünek találjuk:

§. 70.

. . . . ., melynek megfizetése előtt az uj per meg nem inditható.

II. FEJEZET.

A l p e r e s s é g.

A 79—82. §§-ra.

Szerfelett terhesnek találjuk a törvény azon intézkedését, minélfogva a kereső fél legvilágosabb követelé-

sét rendes eljárás utján és más bíróság előtt tartozik érvényesiteni, ha alperes szavatosra hivatkozik, a biró pedig a szavatosságnak helyét látja. Terhesnek, s hogy ne mondjuk igazságtalannak találjuk pedig ezen intézkedést leginkább azért, mivel a józan jogfogalmak szerint a mások közt fenforgó viszony nem érdekelt harmadik személynek sem előnyére, sem hátrányára nem lehet, — s mivel a szavatosságnak esetei anyagi törvényünkben tüzetesen nem lévén meghatározva: azon kérdés eldöntése van-e szavatosságnak helye? annálinkább majdnem egészen a biró egyéni nézetétől függ, mivel a biró azon tekintetben a szavatosságra hivatkozó alperes puszta előadásának alapján határoz vagy egészen külön álló bizonyitási eljárást kénytelen megengedni, mely ezután, ha az ügy rendes perre utasittatik, teljesen értéknélkülivé válik.

Ezek tekintetbe vételével a törvk. rendt. 79. 80. 91. és 82. §§-ok következő megváltoztatását javasoljuk:

§. 79.

Ha alperes a sommás eljárásban szavatosra akar hivatkozni, tartozik kivánságát azonnal az első tárgyalásnál a jegyzőkönyvbe iktattatni: a biró pedig, a mennyiben a felperes meghallgatása után a szavatosság esetét anyagi törvény szerint fennforogni látja, a tárgyalást elhalasztani, s az ujonnan kitüzendő tárgyalási határidő iránt a szavatosságra felhivottat — a jegyzőkönyv vonatkozó része és a felszerelt kereset másolatának a 259. és 265. §§. szabályai szerinti közlése mellett a 116. §-ban megállapitott határidők megtartásával értesiteni köteles.

§. 80.

Ha alperes a rendes eljárásban akar szavatosra hivatkozni: bejelentését a főügy birájához az illetőség elleni kifogás beadására kiszabott határidő alatt irásban benyujtani, s ahhoz a keresetlevél s csatolmányainak másolatait mellékelni tartozik. A bíróság a kellő időben beadott bejelentést a szavatosságra felhivottnak haladéktalanul kézbesiteni, az elkésetten beérkezettet pedig hivatalból visszautasitani köteles.

§. 81.

Ha a szavatos a szavatossági kötelezettséget elvállalja: a pert önmaga vagy az alperessel közösen folytathatja. Ha ellenben a szavatosság ellen kifogást tesz; ha a bejelentésre nem nyilatkozik, vagy ha a bejelentés a szavatosnak ismeretlen tartózkodása miatt a tárgyalási határnap (79. §.) előtt, vagy az ellenirat beadására (§. 80.) kitüzött első határidőn belül kézbesithető nem volna: a pert alperes maga tartozik folytatni.

Átalában az alperes és szavatossa közti viszony a per folyamát és végleges elintézését — a 79. §-ban emlitett egyszeri halasztás egyedüli kivételével meg nem akaszthatja; ellenben alperes kártéritési keresetét szavatossa irányában az anyagi jog által megállapitott elévülési idő tartalma alatt külön per utján érvényesitheti.

A 82. §. mellőzendő.

III. FEJEZET.

K é p v i s e l e t.

A 85-ik §-ra.

Miután azon személyekről, kik mások jogai felett itélni hivatvák, feltenni kell, hogy saját jogaikat is megvédeni képesek:

a 85. §. b) pontjához teendő:

„vagy birói minőségben alkalmazott tisztviselő.“

A 87-ik §-ra.

A törvény nem tudásával senki sem menthetvén magát: az egészen fölösleges, és csak visszaélésekre alkalmat szolgáltat, továbbá a p. t. r. 130. § val, melyszerint a felek a pertárban mindenkor csak ügyvédeik által jelenhetnek meg, ellentétben áll, minélfogva a

78. §.

kihagyandó.

A 88-ik §-ra.

Több eset adván elő magát, hogy a fél a biró előtt szóval történt, de a jegyzőkönyvbe fel nem vett ügyvéd vallást a semmiségi panaszban megtagadta: ennek kihirdetése végett:

88. §.

Az első tétel egészittessék ki a következő szavakkal: „mit a biró a jegyzőkönyvben feljegyezni tartozik.“

A 89. §-ra.

Tapasztalás szerint a hiányosan igazolt képviseltetés gyakori panaszokra szolgáltatván okot: s a törvény szavaiból azt is lehetvén következtetni, mintha elegendő volna a meghatalmazványt felmutatni a nélkül, hogy azt a periratokhoz kellene csatolni, a 89. §-nak következő uj az előbbinél pontosabb szerkezete ajánltatik elfogadásra:

89. §.

Az ügyvéd tartozik a meghatalmazványt eredetiben vagy hiteles másolatban az első beadványhoz, illetőleg első megjelenése alkalmával a periratokhoz mellékelni, s egyszersmind nevét minden beadványra sajátkezüleg ráirni.

Ha az ügyvéd az előbbi §-ban érintett meghatalmazvány nélkül lép fel, ugy tekintetik, mintha az ügyirat be nem adatott, illetőleg a fél meg nem jelent volna.

A 90-ik §-ra

vonatkozólag megjegyeztetik, hogy tekintettel arra, miszerint a szolgabiróságok székhelyein rendesen nincs elegendő számu ügyvéd, kik felváltva a képviseléssel megbizhatók lennének

az igazságügyminiszterium megkérendő, hogy ez iránt tegyen valamely czélszerü intézkedést.

(Folyt. köv.)

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

Kétségtelen, hogy minél kényelmesebben rendezi el a tanár a dolgot hallgatóinak, annál bizonyosabb lehet benne, hogy a nagy tömeget magához vonzza, és megforditva, hogy csak a legkevesebb, de mindenesetre a legderekabb tanulók tetszését fogja magának kivivni, ha csak némikép komoly jeleit kivánja hallgatói öntevékenységének. Igy emlékszünk arra, hogy egy bizonyos tanár évtizedeken át zsufolva telt teremben tartá felolvasásait, mert egy u. n. *jó* füzetet adott nekik — olyant, melynek tartalma jól vala ugyan stylizálva, de, mely annál kevésbé felelt meg a tudomány mai álláspontjának, ugy, hogy minden szakértő csak vállvonitva olvashatta a gyarló e hiányos munkálatot. Ép oly gyakori s a tanulókra nézve csaknem még roszabb az ellenkező hiba, ha t. i. vagy épen nem, vagy roszul feldolgozott, minden alakot nélkülöző tárgyhalmaz előadásával őket kétségbe ejtik, vagy ha a tanárnak, ki azért szaktudományában nagy buvár lehet, semmi

előadási képessége sincs, vagy ha nem tudja kellőleg megbirálni azt, hogy mennyit lehessen fiatal emberektől követelni, kiknek bizonyára legkisebb száma fogja magát jövőben önálló buvárkodásra adni. Nyilvánvaló, hogy az egyetemen sem a puszta buvár, sem a puszta tanár nincsen helyén; a legroszabb azonban kétségtelenül a kérkedő, ki nagyon is silány árut árul s ki legjobb esetben is a szinpadra való volna.

De a hol a tanulók között ilyen vagy amolyan tévirány kapott lábra, ott hiába várjuk azt, hogy a puszta szakszerü tanulmánynak okvetlenül bekövetkező s mindent elárasztó felületessége és egyoldalusága ellen sikkerrel sikra szállhassunk. Sem bizonyos kötelezett előadások látogatásának meghagyása (minek sanyaru eredményeit már fentebb érintők), sem azon intézkedés, hogy a tanulóknak meghatározott tanulási idő, vagy tanulmányaik első évének bizonyos általános müveltséget terjesztő előadások látogatására leendő forditása tétetik kötelességükké, sem a vizsgálatoknál (főleg az államvizsgálatoknál) tett bizonyos követelmények, sem pályakérdések megfejtésére kitüzött jutalomdijak, sem kilátásba helyezett stipendiumok nem fokják ama tévirány káros következményeit meggátolni vagy akár csak enyhiteni. Ép oly kevéssé lehet majd puszta tilalmak és büntetések által az ama téviránynyal csaknem egyenlő lépést tartó fegy- és erkölcs hanyatlásnak, ököljogi üzelmeknek és mindenféle illetlen kihágásoknak a tanulók között elejét venni.

Hol azonban az egyetemen igazi tudományos és erkölcsös szellem uralg, ott egészen le kell és le lehet is mondani azon szomoru kisérletekről, miszerint a rosz árunak is mintegy védvámok és czéhkorlátok által, kelendőség biztositassék, és egészen az illető tanulók tetszésére lehet bizni, nemcsak az egyetem hanem a tanár és az előadások választását is; aztán nem szükségesek többé a szorgalmi és magaviseleti bizonyitványok; söt az is alig lesz többé szükséges, hogy *bizonyos* egyetem látogatása (habár csak rövid időre) követeltessék, mivel bizton lehet reá számitani, hogy mihelyt ez a szigorlatok- vagy államvizsgálatokra mulhatatlanul szükséges alapos ismeretek megszerzésére a legjobb eszközök fölött rendelkezik, mindenki saját érdekében magától felkeresendi.

Valóban égető szükség, hogy a tudományos tanitás igazi feladatának megfelelő lényeges átalakulást tapasztaljon: hogy minden irányban *élénken* és *szabadon* mozoghasson, ne pedig *ezentul is egészen egyoldalu* s a tanulók teljesen egyenlőtlen szükségleteire való tekintet nélkül maradjon. Ezt legalább föltétlenül minden tanártól kell követelni, mig minden egyéb egyéni sajátszerüségeiktől van föltételezve, melyeket érvényesitésöknél ép oly kevéssé szabad akadályozni, mint a tanulók sajátszerüségeit, teszem. megszabott tankönyvek, kötelező leczkerend steff. által, ha csak oly gyümölcsöket nem akarunk aratni, minöket egykor az ausztriai egyetemek termettek, midön t. i. *Metternich* idejében mindennemü jezsuita befolyások által szellemölő betanitó-intézetekké (Abrichtungs-Anstalten) lealacsonyittattak.

Az igazi jogi államnak az egyetemhezi helyes viszonya nem lehet más, mint az, hogy az állam az egyetem irányában lehetőleg mind azon külső feltételezéseket teljesiti, melyeknél fogva az mint intézet nemcsak a tudomány ápolása, hanem a felsőbb tanitás körül is sikeresen müködhessék. Azért nem szabad az államnak egyrészt mit sem elmulasztania, a mi a fentebb vázolt szellemet előmozditja, melynek mulhatatlanul meg kell lennie, hogy az intézet czéljának elérése iránt bizonyos legyen; másrészt mindent el kell távolitania, mi azon lelkesitő szellemet meglankaszthatná vagy épen végkép elölhetné.

Az egyetemek kétségen kivül még mai nap is legközelebbről a tudomány ápolására és (tanitás s példa általi) terjesztésére történt önálló egyesületekként tekintendők, söt vannak még most is germán talajon, habár Németországon kivül, oly egyetemek, melyek pusztán egyesek egyesülete folytán keletkeztek és fentartatnak, p. o. a brüsseli és londoni szabad egyetemek, vagy bizonyos testület, illetőleg kegyes alapitvány által, mint p o. a löweni katholikus egyetem, melyek fölött az állam csak felügyeleti jogot gyakorol. Rendszerint azonban egyszersmind államintézetek, s az állam szükségleteiket részint adókból, részint alapitványok jövedelmeiből fedezi, de e mellett többé-kevésbé azok legfőbb igazgatását is kezeiben öszpontositja. Ennélfogva természetesen már nem többé — miként évszázadok előtt — teljesen független közönségek, *universitates* a szó szoros értelmében, külön polgári és büntető joghatósággal, önkormányzati s független vagyonkezelési joggal. Mindazáltal minden észszerü kormány még most is kénytelen nekik sok tekintetben, különösen szükségleteik és az ezeknek fedezésére szolgáló eszközök körül, főszavazatot engedni, és bizonyos tekintetben a fegyelem fentartása körül is a tanulók kellő ellenőrzése- és megfenyitésében. De mindenütt fognak azok az államszolgálatra előkészitő puszta betanitó intézetekké válni, a hol a tulságos központositási düh az egyetemet, tehát szorosan véve a tudományt és az oktatást érintő minden ügyek elintézését az erre leghivatottabb egyetemi tanároktól elvonni s kizárólag a zöld-asztal melletti férfiak mindent tudó bölcseségének fentartani törekedett. Azonban másrészt az is bizonyos, hogy az államkormány sem engedhet az egyetemi tanároknak minden tekintetben szabad kezet a mindjárt kifejtendő okokból.

Egyetemeink tanári testületeinek fájdalom! egész mai napig valóságos rákfenéje azon rég tulélt *czéhszerkezet*, melyhez valóban esztelen szivóssággal ragaszkodnak. Ezen örökölt bajból ered ugyan is egy ép oly szükkeblü, mint veszedelmes czéhszellem, melynek ártalmatlanná tételére az állami fövezérlet — akár legyen ez a belügyi, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium, akár pedig egy külön egyetemi gondnokság kezeiben — egész figyelmét irányozni tartozik, habár bizonyos lehet benne, hogy ez neki csak igen korlátolt mértékben fog sikerülni, mig a baj gyökeresen nem orvosoltatik. Minden egyéb czéheknek évtizedek óta hadat üzenünk s a czéhszerü mesterségüzést minden iparágnál a kor által igényelt legszabadabb mozgással összeegyeztethetetlennek tartjuk, de itt azt látjuk, hogy elég megfoghatatlan ellenmondásban önmagukkal a czéhszerkezetet legszomorubb alakjában és legroszabb oldaláról tartják fenn egész nyugodtan az egyetemi tanártestületek, noha bizonyos, hogy az sehol sem lehet oly káros hatásu, mint épen e téren, hol a nép legfőbb szellemi java forog kérdésben, s hol általa (t. i. a czéhszerkezet által), ha nem is a buvárkodási, de minden esetre a tanitási és tanulási szabadság a legkomolyabban veszélyeztetik, annyival inkább, mert itt a czéhszerü önzés sokkal nagyobb szellemi eszközökről rendelkezik, mint bármely más iparnál!

Nemcsak hogy egyetemi tanáraink még mai nap is czéhmesterekre, legényekre és inasokra — t. i rendes, rendkivüli és magántanárokra — szakadnak, hanem a két utóbbiak határozottan az egyetem valóságos mostoha gyermekei; mert, ha mindjárt a legjelesebb és legérdemesebb férfiak volnának is közöttük, ők minden tekintetben háttérbe szoritttatnak vagy egészen mellőztetnek; ők minden befolyásból az egyetem ügyeire,

akár az egész egyeteméire, akár egyes részei, — a fakultásokéira, ki vannak zárva, még csak az egyetemi hatóságok, a rector (illetőleg prorector), a kisebb tanács (engerer Senat), a dékánok, az egyetem országgyülési képviselőjének választásánál,*) a pályakérdések kitüzésénél stb. sincs szavazatuk (ellenben van p. o. Brüsselben), annál kevésbé alkalmasak akadémiai tisztségek viselésére; ők nem vehetnek részt az akadémiai fokok osztogatásánál, s igy természetesen az ezt megelőző szigorlatokban, de ép oly kevéssé az államvizsgálatokban sem, hol ezek még mai nap (elég fonákul) a fakultásokra bizvák, vagy hol legalább egyes fakultási tagok azokra meghivatnak.

Ennek következtében a kizárt tanárosztályok nemcsak egy gyakran igen jelentékeny és közvetlen jövedelmi forrást szalasztanak el vizsgálati és promotionális dijakban, hanem egy még sokkal nevezetesebb közvetett jövedelmet is, mert s a mennyiben azáltal egyszersmind a tanulók tanulási szabadsága a legkomolyabban megszorittatik, sőt sokakra nézve egészen megszüntetetik. Ezen körülményben ugyanis egy igen hatályos pressio fekszik, hogy a tanulók csak a rendes tanárok előadásaira irassák be magukat, mivel ezek fogják őket legközelebbről megvizsgálni, habár különben sokkal jobban szeretnének más tanárok sokkal jelesebb előadásaira eljárni, s talán el is járnak, de csak mint állandó vendégek, ezen tanárok engedelmével vagy a nélkül, miként ezt gyakran tapasztaltuk.

Már ezen imént hibáztatott balhelyzetből, és azon rendkivüli nagy fontosságból, melyet a tanulók önitélet nélküli (sokszor hallatlan nagy) többsége az *ordinarius* elnevezésének, vagy épen az „udvari tanácsos," „titkos udvari tanácsos," „titkos tanácsos," „titkos igazságügyi tanácsos," „egészségügyi főtanácsos" és más efféle czimeknek tulajdonit, bőségesen magyarázhatjuk meg magunknak, hogy ilyen az állam részéről kitüntetett és kiváltságolt tanár kétség esetében mindig győzni fog, még a tudomány és tanitási képesség tekintetében őt messzire tulszárnyaló collegája fölött is, ki a czéhbeli hierarchiában csak alárendelt, másod vagy harmadrendü helyet foglal el. Már csak azért, és hogy egyszersmind a tanári testület tagjai közötti dölyfösség és irigység ezen *merőben külső* okai ellensulyoztassannak, egész illő volna, hogy az egyetemnél alkalmazott tanárok egyikének se engedtetnék meg, más czimmel élni, mint a mely őt tulajdonképi hivatalánál fogva illeti, t. i. a tanári czimmel. Ezen bölcs intézkedés, melyet egykor *Frigyes Károly*, badeni nagyherczeg is az ő országára nézve tett, hol azonban idővel ismét kiment a divatból, tudtunkkal egyesegyedül a tübingai egyetemen áll fenn.

(Folyt. köv.)

*) Ilyent, fájdalom, a mi hazai egyetemünk még nem választ.

Orvostörvényszéki jogeset.

Orgyilkosság?

X. bünfenyitő törvényszéke y. z. sz. alatt az országos közegészségügyi tanácshoz a következő megkeresést intézte:

„Orgyilkossággal vádolt —y —f ellen bünügyben felvett összes vizsgálati iratokat a tek. m. k. itélő táblának f. é. jan. 3-ki 6489/1869. számu itélete értelmében a vizsgálati iratok között 5. e, F. q. és ad 236. sz. alatt levő orvosi bonczolati jegyzőkönyv, orvosi vélemény és pótvélemény felülvizsgálata és szakértői fölülvéleményadás végett a felterjesztett iratok visszakérése mellett hivatalos tisztelettel átteni van szerencsénk. X. fenyitő törvényszékének. —y—t-on 1870. u. hónap egyik napján tartott ülésből. Aláirások."

A birálat alá veendő két okmánynak — illetőleg a boncz- és látleletnek tárgyalása előtt ez utóbbiaknak hiányossága miatt kétszeresen szükséges, miszerint az egyébkint is bonyodalmas bünténynek, s a körülötte eddigelé törvényszékileg történteknek történetét ismerjük.

—t—kán. Erdélyben, 1868-ki decz. 15-kén konyha és pitvar által elkülönzött két szobában lakó két sógor poharazott. A szobák egyikében a férfiak, a másikában nejeik valának. Ez utóbbiak idegenszerü zajra berohanván a férfiak szobájába, itt a két egyént a földön, még pedig az egyiket hasba lőve, lerogyva, — de eszméletben, — a másikat, hasra és arczra teritve, vérző sebekkel koponyáján és eszméletlen állapotban találták.

A hasba lőtt (—r—r) támogattatva bár, de saját lábain még 31 ölnyi távolságra átment a szomszéd házba. Környezetének és a hozzá rögtön hivott orvosnak azt vallotta, hogy őt sógora (—y—f) vadászfegyverével hasba lőtte, miért is viszont őtet a puskával egyszer vagy kétszer megütötte.

A másik rövid idő alatt eszmélethez térvén, ezen vád miatt azonnal fogságba kisértetett s másnap vallatásakor —r —r-ral ellentétben azt állitja, hogy ellenfele töltött fegyverrel őt hátulról fejbe verte, midőn épen egy pohár bort ivott volna, s a puska ütés közben sülhetett el véletlenül. Erről azonban biztos tudomása nincsen, — minthogy az ütésre lerogyott és eszméletét vesztette. Csak nejétől hallotta utólagosan, hogy —r —r meg volna lőve.

—r —r még ugyanazon napon éjjel elhalt, s decz. 17-kén törvényszéki bonczolat tárgyává lett. A bonczlelet alapján a szakértők akként nyilatkoztak, hogy a lövés csak más által történhetett, s az önsebzés lehetőségét (azon módon, a hogy azt —y —f előadja) kizárták. Egyébiránt igazolták azt, hogy —y —f koponyasebe — a róla adott látlelet alapján itélve — a kétcsövü puska sárkánya, s illetőleg ravasza vagy tört ágya által okoztathatott.

Vádlott védője tárgyilagosan kifejtett védelemiratában megtámadja, s részletesen bonczkés alá veszi az orvosi véleményt, s törekszik az itélet — szemtanuk hiányában — ezen egyedüli positiv alapját megingatni. — Különös sulyt fektetett azon nézetére, hogy hasbalőtt egyén képtelen volna oly erőkifejtésre, mint a milyennel —y —f sebei ejtettek.

Vádlott mindazonáltal elitéltetett, s az itélet ugy vádló, mint a vádlott által a királyi itélő táblához felebbeztetett.

A királyi tábla nem nyugodhatván meg az itéletben, a pert a törvényszékhez visszaküldte; egyes kérdések megfejtésére pótvizsgálatot, az orvosi leletek és vélemények felülvéleményeztetését, s ezek nyomán ujabb itélet hozatalát, — szóval perujitást rendelt el.

A felküldött periratokhoz a boncz- és látlelet és orvosi véleményen kivül a következő büntárgyak csatolvák:

1. Egy három darabra tört kétcsövü puska, melynek baloldali sárkánya sarkába magányos hajszál szorult. A baloldali ravasz kifelé hajlott. A két puskacső egyike ki lett lőve, a másikból a töltés kivéve. Tüzetes vizsgálat után kilőttnek a baloldali csövet kell tartanunk, vagy is azt, mely azon sárkánynak felel meg, melynek sarkába a hajszál szorult.

2. Egy töltésre való puskapor, 24 darab nyulserét és szöszfojtás; ezek a ki nem lőtt csőből vétettek ki.

3. Egy rövid dereku durva gyolcsing, mely vértől foltos, s egy, az ingnél hosszabb dereku mellény, melynek jobb felén és alsó szélén, két haránt ujjnyira a gomblyuksortól egy kis rozsdaszin szegélyü rovás látható.

Orvosi vélemény.

„Az ide mellékelt bonczleleti jegyzőkönyv szerint kiderül:

1. Hogy —r—r hasa közepén a köldök felett madártojásnyi nagyságu sérelmet kapott, mely behatolt a hasürbe annyira, hogy a bóltakaró kicsüngött a lyukon, ezenkivül a hashártya, a vékony belek nagy része és némely véredények is megsérülvén, a hasüregben vér-kiömlés és a belekben nagyszerü gyuladás idéztetett elő, s a nyiláson levegő is jutott be; ezen okokból az emlitett egyénnek a történt halálos sérelem után nemsokára ki kellett mulni a világból.

Hogy azon sérelem (a) puskalövés által okoztatott, mutatják a sebnek sima és szabályos szélei, ezenkivül a vékony belekben talált apró lyukacskák és a meglelt hét nyulserét (e); továbbá a lövés nagyon közelről ejtetett, mert mindamellett, hogy scréttel történt, mégis azok csak egy nyilást okoztak, s csak miután a hasüreg hátsó részét érték, mentek szélyel; sőt még az ugynevezett fojtás is a hasüregben találtatott. Végre, hogy más által lövetett meg, véleményünk

szerint mutatja azon körülmény, mivel a sebhely egyenes irányt tartott a has üregében; s azon állitás, mintha az illető maga magát lőtte volna meg akkor, midőn ellenfele fejére ráütött a puskával, annak csövét tartva kezében, — szerintünk nem állhat ez esetben, mivel egyenesen fejére nem üthetett volna oly erővel, a minővel látszik, hogy okoztathattak —y—f fején talált sulyos sérelmek, s a puskát egyenesen fel sem emelhette annyira, mivel a ház felső padlata nem igen magas; tekintve azt, hogy —r—r magas egyén volt, ha ekkor sült volna el a puska, akkor a köldökön alul találta volna; ha pedig, a mi bizonyosan állitható, oldalvást ütött reá, s ha akkor sült volna el, ekkor a lőtt seb iránya is ferde lenne, jobbra — vagy balra tartva.

Hogy —r—r a történt lövés perczeiben még annyi erővel birhatott, hogy ellenfele kezéből a puskát kirántva azt megüthesse, ezt azon okból állitjuk, mivel a lövés nem talált oly szervekre, melyek sértése után azonnal elvesztette volna életerejét, sőt azután általment gyalog saját inkába a szomszédba, s ottan a földre feküdt, helyesen beszélt, kérvén a körülötte levőket, ne mondanák meg —y—f-nek, nehogy ujból hozzá menjen és bántalmazza.

A vizsgálatból kiderül továbbá:

2. hogy —y—f fején talált két sebhely (a) a sulyos testi sérelmek közé tartozik, mivel mélyek lévén, a csonthártyát meg fogja a genyedés támadni, s könnyen csontszu (caries et necrosis) fog ez által okoztatni; ezenkivül a sulyos ütés miatt agyrázódás történvén, előállhat agyhártyalob is, mely miatt élete vesz élyben foroghatna.

A b) és c) alatt leirt sérelmek inkább felületesek lévén, csak a könnyebb testi bántalmak közé sorozhatók.

A főn jobbról talált sérelmek (a) valamely kemény tárgyali ütés által, az első a sárkány, a felső pedig a puska ágya által okoztathatott; a kézen levő pedig az ugynevezett pyramid által; a homlokoni és a bal szem körüli pedig hihetőleg a földre e-éskor idéztetett elő. A két sulyos sérelem (a) az első, a kézen levő pedig a második ütéskor okoztatott, amikor már a puska ágya letört volt.

Hogy a fejen levő sulyos sérelmek meggyógyulására, ha agybántalom elő nem álland, legalább négy hét, a többiekre nézva mintegy 16 nap szükségeltetik gondos ápolás mellett.

Melyeket alulirt hitelesen és hivatalosan bizonyit.—t 1868. decz. 19. Aláirás.

Ilyetén tényállás alapján felülvizsgálat mellett következő kérdésre kell felelnünk:

I. Miket lehet a boncz- és látleletekből, egyenkint következtetve, biztossággal ténynek tekinteni?

II. Mely következtetéseket lehet az esetenkint kibizonyitott tényekből e sértések kölcsönös viszonyára és egymásutánjára nézve a vádló és vádlott ellenkező állitásai kideritésére vonni.

I.

A) A *bonczleletből* meritheto adatok szerint tény gyanánt tekinthetjük; hogy elhunyt —r—r

1. fegyverből a hasürbe ható, a vékony belet is áthatólag sértő lősebzést szenvedett.

2. A lövésnek igen közelről, — legfeljebb néhány hüvelyknyiről kellett történnie, mennyiben a rosz minőségü és apró lövettel t. i. nyulseréttel töltött fegyver csak egy, a vélemény 1-ső pontja szerint madártojásnyi nagyságu, sima szélü közös lőrést ütött, s még a kenderszöszfojtás is behatolt a hasürbe; továbbá ezenfelül, a ki nem lőtt csőből kivett töltés (kevés puskapor és 24 serét) szerint itélve, a töltés kicsiny is volt és aránylag kevés hajtó (propulsiv) erőt fejthetett ki, s mégis igy hatolt be.

3. Ha a lövés irányának meghatározására nézve támpontul egy oldalt a test középvonalán három haránt ujjnyival a köldök felett levő folytonossághiányt, mint bemeneti lőrést, — más oldalt a vese mellett fellelt serétet, mint az itt már elszélyedt serétek közül központit tekintjük, — akkor a lövésnek az álló törzsnek vizirányos haránt átmérője vonalához éles szögben, s az u. n. nyilvarrányaikot (planum sagittale) balról nagyon megközelitő irányban, tehát kissé balról és felülről jobbra és lefelé szegzett csőből kellett történnie. A tájboncztani rendes viszonyok szerint ugyanis a köldök magassága haránt és vizszintes irányban a vesekehely magasságának felel meg: tehát ez utóbbi a köldök felett levő lőrés magasságának szinvonala alatt van helyezve.

4. A sebzés — végül — mint a hasürt, cseplezt és beleket be és áthatólag sértő, s a bélbennéknek a szabad hashártyaürbe való kiömlését eszközlő és belső vérzést okozó bántalom a sértés után kevés órával szükségképen halálos volt.

B) —y—f sebeinek látlelete szerint tény gyanánt tekintendő: hogy.

1. Vádlottnak nyakszirtcsontja táján (a) levő sebei tompa, s vagy sulyos, vagy nagy erőkifejtéssel kezelt szilárd eszközzel ejtettek. Az erőszaknak, különösen pedig a fültő megetti alsó folytonossághiány szerint itélve és a bekövetkezett, noha mulékony agyrázódási tüneményeket is számba véve, okvetlenül a koponyának központja felé, s következésképen hátulról és koponyaközponti irányban kellett találnia.

2. Ugyanezen sebek minősége azon feltevénynyel, hogy vadászfegyver sárkánya, illetőleg ágya vagy ravasza által okoztattak légyen, teljes öszhangzásban van.

3. —y—f bal szeme körüli zuzódása (b) tompa ütés, illetőleg nyilván arczraesés eredménye.

4. Az alkar háttéri sebzése hasonlag tompa, de csucsos eszköz vagy tárgy által ejtett sértés.

5. Ez utóbbi sértés (c), ha az alkarnak száj felé felemelt és a fejnek tarkóban hátrahajlott helyzetében történt, a koponya háttéri (a) sértéseivel egyidejü származásu lehet.

6. Homlokon a zuzódás a másik két rendbeli sértéssel (a. c.) nem lehet ugyanazon egyidejü, a határozottan, külön erőszakot igényelt.

II.

Hogy a két egyén két különnemü sértésnek kölcsönös okbeli viszonyára nézve felmerülő kérdésekre felelhessünk, felemlitendő

a) azon, a leletekben fel nem jegyzett, de a vizsgálati jegyzőkönyvekből világosan kitünő körülmény, hogy vádlott —y—f 5′ 2″ 1‴ magas, az elhalt —r—r pedig nálánál körülbelül 11‴-el, tehát jóformán egy egész fővel magasabb egyén volt;

b) hogy —r—r ittas, vagy legalább ittasabb volt.

A leletekből, s az ezekből kideritett tények alapján felderitendő kérdések a következők:

A.

Valjon öszhangzásban vannak-e ezen tények azon felfogással, miszerint (—r—r vallomása szerint) a lövés előzte meg az ütés általt való sebzést, melynek elseje —y—f által, — utóbbika pedig ez után vádló által történt volna?

1. A lőtt sebzés helye és iránya azon feltevénynyel, mely szerint az —y—f által eszközöltetett volna, nincsen feltétlen ellentétben; azonban valószinütlen az, hogy —r—r, a lövés reá csak néhány hüvelyknyiről történvén, ne törekedett volna az általa könnyüséggel hatalmába kerithető puskacső irányát magától elforditani, — hacsak ezen körülmény ittas léte által nem magyarázható.

2. Elképzelhető ugyanazon puszta tény lehetősége, miszerint —r—r az igy szenvedett lősebzés után még a fegyvert magához ragadva, vele hatályos ütést gyakorolhatott ellenfele fejére; mert ily módon sebzett egyéntől, ha egyébkint ép erőben volt, a bélhuzamban hatolt sértés daczára is elképzelhető annyi percznyi viszonyos erkölcsi és physikai erőkifejtés, hogy az ezen cselekvésre el nem készült, általa meglepetett, s tehát a fegyvert gyengén tartó egyén kezei közül a fegyvert kiragadhassa, s azt a koponyára irányzott ütéssel lesujthassa.

Mindazonáltal tekintetbe vévén azt, hogy a) —r—r ittas volt, b) hogy, midón a bal sárkány mögé szorult hajszál határozottan oda mutat, hogy a fejre ütésnek lefelé forditott sárkánynyal kellett történnie, s következésképen a meglőttnek a vele szemben levő puskát sajátkezüleg tengelye körül kellett forditania, mi pedig már nem egyszerü fegyverkiragadás által, hanem csak kicsavarás s következésképen tusakodás által történhetett. c) Tekintetbe vevén végül azon tényt, hogy —y—f koponya (háttéri) sértése — akár függőleges, akár haránt vagy rézsutos irányban, de minden esetre — hátulról és koponya központilag történt, s hogy ezért vagy —r—r-nak —y—f-et körül kerülnie, vagy ez utóbbinak talpon egészen elfordulnia kellett volna, — a minek pedig elsejét, hogy ez türje, — másikát, hogy tehesse, az eredetileg fegyverrel támadó részéről fel nem tehetni. Mind ezeket tekintetbe vevén, a lövésnek és ütésnek ilyszerü egymásutánja és kölcsönös sora teljesen valószinütlenné válik.

B.

Azon kérdésre nézve, valjon több valószinüséggel bir-e a sebzések olyszerü sora, hogy —r—r előbb töltött fegyverrel

—y—f-et fejbe ütötte, s a fegyver ütés közben elsülvén, önsebzést szenvedett?

1. Ugyanazon tények, melyek a sértések másik sorozatát valószinütlenné teszik, nevezetesen a koponyasebek helye, alakja, mélysége, agyrázódást okozó, a koponyához hátulról központi iránya — továbbá a bal sárkány mögé szorult hajszál és végre az is, hogy bebizonyitott ténynek tekintethető, miszerint a kétcsövü fegyvernek bal- és nem jobboldali csöve sült el, mi pedig hasonlóképen a véletlen, s a nem szándékos elsülést jellemzi: a sértéseknek —y—f által előadott sora mellett szólanak.

2. Mi sem természetesebb, mint az, hogyha töltött puska sárkánya ily erővel üttetik a kemény nyakszirtcsonthoz, akkor az ezen sárkánynak megfelelő csőtöltése elsül.

3. Mig ezen körülmények a sebzések létrejöttének ezen módja mellett inkább szólanak, vele a lőtt sebzésnek kimutatott aránya és közelléte nincsen ellentétben, feltevén azt, hogy a fegyverrel az ütés nem függőlegesen felemelt karral sujtatott. Most, ha ez rezsuton vagy oldalirányban történt, — s hogy ez történhetett — akkor az ütés perczében véletlenül elsült puska lőrése az oldalirány tekintetében az egymás mögött álló egyének esetlegesen viszonyos helyzetétől függ, s lehetett ép olyan, hogy a test középvonalától a jobb vese irányában tért el. A lejtő tekintetében pedig a lökés iránya a lőrés és nyulserét irányának épen megfelel. Vádlott t. i. az elhaltnál egy egész fejjel levén alacsonyabb, az egyik végével a nyakszirtjáon sujtó, másrészt a hason sértő fegyver csövének meghosszabbitott tengelye az azt kezelő egyén veséje táján a test vizirányos haránt vonalával legfeljebb 20—25" szegben találkozhatott. Már pedig ez körülbelül ép oly háromszöget képvisel, melynek egyik sarkát a vese, másikát a köldök, s a harmadikát mintegy három haránt ujjnyival a köldök feletti tájon lenni képzeljük.

A fentebbi tényeknek és a belőlük vont következtetéseknek alapján ekként a felülvélemény a következőkbe foglalható:

Felülvizsgálati vélemény orgyilkossággal vádolt —y—f —k-i lakos elleni bünügyben.

A bonczolási jegyzőkönyv, orvosi vélemény és pótvélemény ugyszinte az összes periratok és mellékelt büntárgyak tüzetes tárgyalása, illetőleg átvizsgálása és birálata folytán a következő szakértő véleményben állapodhatni meg:

1. —r—r közelről (legfeljebb néhány hüvelyknyiről) elsült, nyulseréttel töltött fegyverből a hasürbe köldök felett mellfelől és fölülről a jobb vese irányában hát s egy kissé le- és jobbfelé beható, a bélcsövet is behatólag sértő, s e szerint nem ugyan rögtön, de következéseiben feltétlenül halálos sebzést szenvedett.

2. —y—f-nek a koponya háttéren levő sebei nagy erőszakkal és hátulról oda irányzott szilárd tompavégü eszközzel sujtattak, s ezen concret esetben e folytonossághiány minősége és a kétcsövü puska bal sárkányába szorult hajszál szerint itélve, nyilván lefelé forditott kétcsövü fegyver baloldali kakasával, illetőleg ravaszával vagy ágyával okoztathattak. Ezen folytonossághiányok közül a csontig ható alsó a fegyver sárkánya által ejtett és sulyos sértésnek tekintendő.

3. —y—f-nek jobb alkarján történt sértése hasonlag tompa, de csucsos eszköz által ejtetett, s ha az az alkarnak száj felé felemelt és a fejnek tartókban hátrahajlott helyzetében — illetőleg ivásközben — történt, akkor a koponya háttéri sebeivel egyidejü származásu lehet.

4. —y—f homlokán a zuzás a másik két rendbeli sértéssel nem lehet ugyanazon egyidejü, külön erőszakot igényelt, s —y—f-nek a szenvedett koponyaütés után arczra való eséséről tanuskodik.

5. A két rendbeli sebzésnek, illetőleg a hasürbe ható lövésnek és a háttéri koponyasebzésnek egymásutáni sora a leletek és bebizonyult tények alapján csalhatatlan biztossággal még nem határozható.

6. —r—r meglövetése után birhatott a fegyvernek gyors magához ragadására s véle hatályos ütés végrehajtására percznyi erkölcsi és physikai erővel.

7. Az azonban, hogy ez igy történt légyen, azon körülmény folytán, hogy — a koponyasebek létrejöttének módja szerint itélve — a két szemközt álló egyén közül az állitólagosan támadó —y—f-nek előbb teljesen el kellett volna fordulnia vagy őtét —r—r-nek (a meglőttnek) megkerülni, alig képzelhető.

8. —y—f koponya sebei és a bal sárkányba szorult hajszál a kétcsövü fegyver bal csövének a sárkánynyal a nyakszirtcsontra történt ütés közben való elsülését valószinünek tünteti elé.

9. A lőtt sebzés iránya, tekintetbe véve azt, hogy —y—f egy egész fejjel alacsonyabb volt, —r—r-nek önsebzés által történt sérülésének lehetőségét nem zárja ki, de sőt ezzel öszhangzásban van.

10. A puska kezelésének a hajszálból kivilágló módja és —y—f-nek leirt háttáji koponyasebei, nemkülönben az ütésnek kideritett iránya is az elhunyt és vádlók állitásának valószinüségét megingatják, — annálinkább, mert:

11. Az —y—f által előadott önsebzési mód nemcsak lehetséges volt, de ugy, a bonczlelet, mint —y—f koponyasebei, s az ezekből vonható következtetési érvek inkább szólanak a mellett, hogy —r—r a töltött fegyverrel való ütés következtében véletlenül lőtte meg magát, — illetőleg, hogy ez utóbbi feltevés valószinübb.

LUMNICZER S.,
orvostudor.

Különfélék.

cs. **Lapszemle.** A „*Pester Lloyd*" nov. 26-iki számában azon alkalomból, hogy az igazságügyminiszterium költségvetési előirányzatában 50,000 ft praeliminált codificationalis munkálatokra, azon nézetének ad nyilvánitást, hogy a kormány lemondott egy *államtanács* felállitásának eszmejéről, s e helyett egy a kormánynak alárendelt codificationalis testület felállitását terveli. Az államtanács létesitését czikkező nemcsak a codificatio, hanem egyszersmind politikai okokból ellenzi s e helyett inkább egy codificationalis testületet is ajánl, mely ne pusztán az igazságügyminiszterium, hanem az egész kormány alatt állana. A szerkesztőség e czikk után megjegyzi, hogy a „Pester Lloyd" ugyan határozottan sürgette az államtanácsot, de nem értett alatta lényegben véve egyebet, mint oly codificáló testületet, a milyent czikkező is inditványba hoz.

A „*Pesti Napló*" decz. 3-iki számában egy régente igen felkarolt, de egy idő óta elejtett eszmét karol föl, midőn *az irói jogok* biztositása érdekében szót emel. A legközelebb előforduit Vértessy féle eset is föltüntette, mily hiányos törvényünk az irói jogok biztositása tekintetében. A leghajmeresztőbb visszaélések történnek, előfordulnak esetek, midőn régi munkák nehány czimfejezet megváltoztatásával egyszerüen lenyomatnak s a törvény mindezt türi.

Felszólitja végül az igazságügyminisztert, ki a tulajdon szentsége fölött aggódva őrködik, hogy e tekintetben mielőbb lépjen fel javaslattal, nehogy elmondhassák nemzetünkről, hogy hiven ázsiai hagyományaihoz a *vadászati jogok* szabályozásáról ugyan gondoskodott, de nem érzé magát hivatva arra, hogy az irói tagokat legalább is ugyanoly biztositásban részeltesse.

Az „*Estilap*" decz. 3-iki számában azon kérvényostromról beszél, melyet az uj birósági szervezet megállapitásakor a különféle vidéki városok a törvényhozáshoz s a kormányhoz intéznek. A vidék jámbor lakosai, mint a folyton ömlő kérvényár mutatja, nem azon törik fejöket, hogy Magyarországnak minél életrevalóbb birósági szervezete legyen, nem is a jó, gyors és részrehajlatlan igazságszolgáltatás mielőbbi lehetővé tételét kivánják, hanem a törvényhozást ezernyi kérvénynyel ortromolják, melyben törvényszéknek vagy legalább egy szerény járásbiróságnak felállitásáért alázatosan folyamodnak.

Meg kell rónunk e szükkeblü falutorony hazafiságot, mely a legnevezetesebb és legörvendetesebb törvényhozási mozzanathoz, a törvénykezésnek várva-várt ujjászervezéséhez a kisszerü önzésnek és vidéki particularismusnak szomoru illustratiót szolgáltatja.

De a törvényhozás mindenesetre felül fog emelkedni e szükkörü lokalis tekinteteken, s a bíróságok elhelyezésénél az öszérdek tekintetei által parancsolt elveket fogja követni.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (**Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.**)

Ötödik évfolyam. 50. Pest, 1870. deczember 13.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési dij:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A magyar királyi semmitőszék javaslata

a polgári törvénykezési rendtartás módositása iránt.

(Folytatás.)

Harmadik czim.

E l j á r á s r ó l.

I. FEJEZET.

Á t a l á n o s h a t á r o z a t o k.

A 93-ik §-ra.

Annak tekintetbe vételével, hogy a szerződés lejárta iránt gyakorlatban eltérő fogalmak merültek fel: miután feltennünk kell, hogy a törvényhozás a bérleti ügyek gyors elintézése érdekében a szerződés lejártát tágasb értelemben vette, s miután a szerződésből eredő viszonyokat egyébként is kell, hogy a felek szabad akarata szabályozza: szükségesnek találjuk a

93. §.

e) és f) pontjainak következő uj szövegezését:

e) „a szerződés lejárta, a bérfizetés elmulasztása, vagy egyéb oly feltételek megszegése miatt, melyeknek teljesitése a bérlet vagy haszonbérlet megszüntetésének terhe alatt szerződésileg kiköttetett“;

f) . . . a bérlemény fentartása iránti keresetek a bérlet tartama alatt, valamint a szerződő-felek által világosan elvállalt minden viszonos kötelezettség teljesitése iránti keresetek a bérlet tartama és annak megszünte után hat hónap alatt“;

Ugyanezen §. g) pontjának a szövegezése a semmitőszék kebelében lényegesen ellentétes értelmezésre talált, valaminthogy számosb semmiségi panaszra is nyujtott alkalmat. Némelyek ugyanis ezen szakaszt oda magyarázák, hogy a bérbeadó a bérlemény rongálása miatt a szerződés megszünte után is sommás uton indithatja meg kártéritési keresetét, mások pedig azon nézetben voltak, miszerint a második sorban foglalt kifejezés „a bérlet tartama alatt, ugy a bérlőre, mint a bérbeadóra egyiránt vonatkozik, s hogy következetesen a bérlet tartamának lejárta után a 300 frtot meghaladó kártéritési keresetek különbség nélkül csak rendes eljárás utján érvényesithetők.

Tekintve, hogy a bérbeadónak rendesen a bérlet megszünte után van alkalma annak biztos tudomására jutni: okoztatott-e kár és minő a bérleményen? ugyanazon fontos érvek, melyek folytán a bérlemény rongálása miatt a bérlet tartama alatt inditandó kártéritési keresetek sommás eljárásra utasittattak, a bérlet megszünte után legközelebbi időben inditandó ily kereseteknek is ezen rövidebb uton leendő lefolytatása mellett szólnak: a 93. §. g) pontjára nézve következő szövegezés inditványoztatik;

g) kártéritési keresetek, melyeket a bérlő a bérbeadó ellen a bérlemény nem használhatása, vagy a bérbeadó a bérlő ellen a bérlemény rongálása miatt a bérlet tartama alatt indit, ha ehez való joguk a szerződésben foglaltatik.

Végül a 93. §. i) pontjára vonatkozólag, miután a m.-vásárhelyi kir. tábla területén az anyagi jog a sommás visszahelyezési perek megindithatására nézve nem szab ki bizonyos határidőt, az előbbeni osztrák p. perrendtartás pedig, melyben azkiszabva volt, hatályon kivül helyeztetett, s ennek folytán azon nézet terjedt el, hogy ily keresetek a birtokháboritási tény megtörténte után több év mulva is megindithatók, az emlitett pont következőleg lenne bővitendő:

93. §.

i) mindennemü határjárási, megyeigazitási és sommás visszahelyezési kereset, mely az elkövetett birtokháboritástól számitandó egyévi időközben indittatik, melyekkel stb.

A 95. §-ra.

Feltéve a szavatosságra vonatkozólag fennebb kifejtett nézet elfogadását, a következő 95. §. végképeni kihagyása inditványoztatnék.

Igaz, hogy ezen szakasz olyan ügyeket is a rendes eljárásra utal, melyekben a kereset alapjául felhozott okirat valódisága tagadtatik s nyilvánvaló tényekből ki nem tünik. Mi azonban nem láthatjuk be annak okszerüségét, hogy miért legyen azon felperes helyzete terhesebb, ki okirattal lép fel, mint azé, ki keresetét pusztán adja be, s igazolásául a per folyta alatt az eskü általi bizonyitást használja.

A kihagyandó szakasz helyébe a következő jönne:

95. §.

A sommás eljárás alá tartozó ügyek rendes perutra át nem tehetők.

A jelenlegi p. t. r. 96. §-a kimarad.

A 98. §-ra.

A 98. §. második kikezdését módositandónak találjuk azért, mivel azon esetben, ha az illetőség ellen emelt kifogás tartalma iránt az ellenfél idejekorán nem értesittetik, a tárgyalás napján sok esetben a kifogásokra alaposan nem felelhet.

98. §.

első kikezdés marad, a második helyébe jönne a következő szöveg:

„A kellő időben beadott kifogás egyik példánya az ellenféllel tudomásul közöltetik, a másik példány pedig a percsomóhoz tétetik. A felek stb".

A 112. §-ra.

Tapasztaltatván, hogy a 112. §. oly tág értelemben is szokott vétetni, mintha a megjelent felek közt kötött egyezség a védelemmel párhuzamban állana, s a meg nem jelent feleket is kötelezné: ezen nézet ellenében javasoltatik, hogy a

112. §.

a következő uj tétellel egészitessék:

„A megjelent felek között létrejött birói egyezség érvénye mindazonáltal az elmaradt pertársakra ki nem terjed".

Az 113. §-ra.

Többször előfordult már, hogy a 113. §. esetében egyik vagy másik fél igazolással kivánt élni; miből aztán rendesen semmiségi panasz támadt.

Ennek jövőben való meggátlása indokából a vonatkozó §. bővitése czélszerünek mutatkozik.

113. §-hoz adandó:

Mindegyik fél jogában áll, az eljárás ujbóli felvételét az elmulasztott határidőtől számitandó 15 nap alatt kérelmezni; mely kérelem folytán a biró a tárgyalásra, illetőleg a per felvételére ujabb határidőt kitüzni, s a törvény közönséges szabályai szerint eljárni tartozik.

Az elkésetten beérkezett ilyetén kérvény hivatalból visszautasitandó.

II. FEJEZET.

Sommás eljárás.

A 115. §-ra.

Hogy alperes a törvényszabta rövid megjelenési határidő alatt védelmére némüleg elkészülhessen, ismernie kell nemcsak a panaszt, hanem az annak támogatásául használandó bizonyitékokat is. Ezen okból a következő kiegészités lenne szükséges:

A 115. §-hoz.

„Az idéző végzéssel egyidejüleg a kereset alapjául felhozott felperes által bemutatandó okiratok másolatai is az alperesnek kézbesitendők".

Ha felperes keresetlevele mellett az okirat másolatát be nem adná, vagy panaszát jegyzőkönyvben adja elő: az okirat költségére lemásolandó.

A 118. §-ra.

A nép minden osztályával közvetlenül érintkező sommás bíróságok tekintélyének fentartása végett, s miután a gyakorlatban máris előfordult, hogy egy teljesen vagyontalan peres fél, talán épen vagyontalanságának tudatában, a pesti egyesbiróságot érzékenyen sértette: javasoljuk, hogy fizetés képtelenség esetében a 206. §. példájára a fogság alkalmaztassék, mely hasonló esetekben más alkotmányos országokban is eredményesen alkalmaztatik. Ennélfogva a

118. §.

első kikezdése következőleg volna megtoldandó:

„A bíróság a marasztalt fél fizetésképtelensége esetében fogsággá átváltoztatható akkép, hogy öt ft után egy napi fogság számittassék".

Ily végzés ellen az itélethozatala előtt felebbezéssel élni nem lehet.

A 124. §-ra.

A törvény a felebbviteli hatóságok határozatainak mikénti közlése iránt mi intézkedést sem tartalmazván, s ezen hiány folytán a bíróságoknál egymástól egészen eltérő, szüntelen panaszokra okot szolgáltató gyakorlat támadván, helyén lenne ezen hiányt a 124. §-nál pótolni.

Uj tétel a 124. §-hoz.

„Szintugy kézbesitendők a felebbviteli bíróságok határozatai is, melyek ellen a lehető további felebbvitel csak a 126. §-ban meghatározott idő alatt használható".

Ha a fél ilyetén felebbvitelét szóval kivánja bejelenteni, a biró az iránt külön jegyzőkönyvet felvenni, s ezt azonnal beigtattatni tartozik.

A 125-ik §-ra.

Visszaélések elkerülése tekintetéből ezzel összefüggőleg a 125. §. első kikezdésében közbeszurandó lenne:

125. §.

.... a felek által is aláirandó jegyzőkönyvben stb.

A 126-ik §-ra.

A 126. §. azon szabálya, hogy a meg nem jelenés miatt elmarasztalt fél egyedül csak rendes megidéztetésének elmulasztása indokából élhet semmiségi panasszszal, oly megszoritást tartalmaz, mely a felek nyilvános hátránya miatt fenn nem tartható. Igy p. o. az elmaradás nem jogosithatja fel a bíróságot arra, hogy a kereset kérelmén tul, vagy a perbe nem vont valamely tárgy iránt itéljen: hogy szabályszerüleg nem alakitott tanácsban biráskodjék, vagy hogy az ügyet oly ellenfél megbizottjának kérelmére döntse el, ki felhatalmazással ellátva nem volt, stb.

Javasoltatik ehez képest a 126. §-nak ilyképeni kiegészitését:

126. §.

..... „csak azon esetben van helye" szavak helyett teendő:

... csak a 297. §. ... tételei esetében van helye, a többi mind marad.

A 127. §-ra.

Az országszerte, s különösen a marosvásárhelyi kir. tábla területén aggasztólag elterjedt káros zugirászat megváltása tekintetéből az oly megbizottakat, kik nem ügyvédek sommás eljárásban veszély nélkül kizárólag csak a tárgyalásokhoz tartjuk bocsáthatóknak; ellenben az irásbeli keresetek s egyéb beadványok ezen eljárás folyamában is a semmitőszék nézete szerint ügyvédi ellenjegyzéssel lennének ellátandók. A zugirász ugyanis a félnek, feltéve hogy a biró a 117. §. szerinti kötelességét lelkiismeretesen teljesiti a tárgyalásnál kárt nem igen okozhat; de megforditva az irásbeli beadványok, s különösen a perorvoslatoknál, az ügyfeleknek haszontalan kiadásokat és birságokat annál is inkább okozhat, mivel a beadványokra nevét nem irja, azért a pénzbüntetéstől is nincs tartani valója. Czélszerünek tartja ezeknélfogva a semmitőszék a 127. §. következő kiegészitését.

127. §-hoz

uj tétel.

„Különösen pedig ezen eljárásban is minden irásbeli beadványnak ügyvédi ellenjegyzéssel ellátva kell lenni, a 85. §. esetének egyedüli kivételével".

III. FEJEZET.

Rendes eljárás.

A 131-ik § ra.

A perfelvételi határnapon előfordulhat ugyan egyes előkérdés tárgyalása, de a 131. §-ban emlitett mechanicus munkához jogtudomány nem kivántatván, miután a keresettebb ügyvédek olyan városokban, melyekben különféle bíróságok szék lnek, elszórt tárgyalások által annyira igénybe vannak véve, miszerint az idővel gondosan kell gazdálkodniok, hogy a legszükségesebb teendőket is a kitüzött időben elvégezhessék: fölösleges szigornak találja, hogy a per felvétele után is az iratok átvétele vagy átadása végett maga az ügyvéd, vagy ügyvédsegéde kénytelenittessék a pertárban megjelennie.

Javasoltatik azért a vonatkozó szakasz következő módositása:

131. §.

Rendes eljárásnál a felek ügyvédei, illetőleg azoknak igazolt helyettesei, kik azonban ezen esetben nem ügyvédek is lehetnek, a perfelvétel után stb.

A 130. §-ra.

A 111. §. a sommás és az irásbeli eljárásra egyiránt vonatkozván: a következetesség megkivánja, hogy az annak alapján hozott határozatok ellen is mind a két eljárásban azonos jogorvoslat engedtessék.

Szükségesnek találtatik ennek határozott kijelentése azért, mivel a 126. §. a sommás eljárást szabályozó fejezetben fordulván elő, — a rendes eljárásra alig ha volna kiterjeszthető.

130. §-hoz uj tétel.

„Azon fél, ki a per felvételéro meg nem jelent s e miatt ügyvesztessé lett, csak a 126. §-ban engedett jogorvoslattal élhet.

A 132. §-ra.

Lehetetlen lévén a kereset kézbesitésének napját előre egész pontossággal meghatározni: czélszerünek találnók, ha a 132. §-ban szabályozott határidőkre nézve bizonyos mozgáskör engedtetnék; e végre a következő uj szövegezés inditványoztatik:

132. §.

A megjelenési határidő akkép tüzendő ki, hogy alperesnek, ha a bíróság székhelyén lakik: legkevesebb tiz napi s legfölebb 15 napi, ha ezenkivül, de a megyében lakik: legkevesebb husz napi s legfölebb harmincznapi, ha a megyén kivül, de az országban vagy kapcsolt részeiben lenne lakása: legkevesebb harmincznapi s legfölebb negyvenöt napi, ha az országon kivül, de Európába tartózkodnék: legalább 45 napi és legfölebb hatvannapi s végül, ha Európán kivül: legalább 60 napi s legfölebb 120 napi időköz maradjon az idéző végzés vétele és a megjelenési határnap között.

60, legfölebb 90 nap tüzetik ki akkor is, a mikor ismeretlen az alperes tartózkodási helye.

(A többi marad.)

Ennek megfelelőleg a 116. §. is hasonló értelemben lenne megváltoztatandó.

A 148 §-ra.

Ezen pótlást a határidő szerfeletti rövidsége teszi szükségessé.

148. §.

Az első tétel utolsó szava elébe teendő:
„mindazonáltal a közbeeső ünnepek kizárásával".

Negyedik czim.

A bizonyitásról.

II. FEJEZET.

Beismerés.

A 160. §-ra.

A bíróságon kivüli beismerésre semmitőszék vonatkozólag mellőzhetlennek tartják kimondani, hogy ily beismerés csak az esetben szolgálhat bizonyitékul, ha animo confitendi, t. i. azon végre tétetett, hogy valakinek bizonyitékul szolgáljon. Ezen megszoritás nélkül a bíróságon kivüli beismerést olyannyira veszedelmes bizonyitéknak tekinti, miszerint a 160. §-nak inkább végképeni kihagyását, mint a jelenlegi szerkezetében való megtartását kellene véleményeznie.

Ugyanezen §-t következőképen véli czélszerüen módosithatónak:

§. 160.

Bíróságon kivüli beismerés csak akkor szolgálhat bizonyitékul, ha az maga a fél által minden kényszer nélkül világosan és komolyan oly személy irányában tétetik, kiről viszonyait tekintve azon félnek, ki ellen bíróságon kivüli beismerése bizonyitékul használtatik, tudnia kellett, miként annak valóságát megtudni, vagy arról bizonyitékot, szerezni érdekében állott.

A bíróságon kivüli beismerést az arra hivatkozó fél tökéletesen tartozik bebizonyitani.

III. FEJEZET.

Okiratok.

A 189. §-ra.

Kellő öszhangzás végett, valamint azért is, mivel senki sem kényszerithető arra, hogy tulajdon okiratait másnak érdekében kezeiből kiadja, s mivel végre ezen szakasz esetében is az okirat birtokosától csak bizonyos bizonyiték szolgáltatása, s nem az alperes megvédése követelhető: nem szavatosságnak, hanem a 206. §-ban megállapitott kényszer alkalmazásának lehet helye: a semmitőszék ezen szakasz megváltoztatását javasolja:

§. 189.

Ha a valamelyik fél által rendes eljárásban *) használt okirat eredetije egy harmadik személy birtokában van, s az ellenfél annak megtekintését kivánja az okiratra hivatkozó fél annak felmutatását birtokosától az előbbi (188. §.) szakaszban szabályozott módon követelheti. Az eljárás ez esetben is a 144. §. szabályai szerint történik, a biró pedig, ha az okirat felmutatásának szükségét találja, birtokosát végzésileg kötelezi, hogy az ujabban kitüzendő határnapon vagy esküt tegyen arra, hogy se az okirat nincs birtokában, sem annak hollétét nem tudja, sem a kereset átvétele óta meg nem semmisitette, vagy pedig az okiratot a 206. §-ban megállapitott kényszer terhe alatt mutassa fel.

Ezen és az előbbi (188.) szakasz szerint hozott végzések ellen a felek felebbezéssel élhetnek, s jogérvényes határozathozataláig a főügy tárgyalása függőben marad.

IV. FEJEZET.

Tanuk.

A 194. §-ra.

Azon nézet által vezéreltetve, hogy a biró a tény kérdésében a felek akaratjához köteles alkalmazkodni:

*) Hogy a törvényhozás 188. és 189. §§-nak a gyakorlatban ugyis nagy ritkán előforduló eseteit, a sommás eljárásra alkalmazni nem akarta: mutatja a 188. §. szövegezése és a 95. §-nak tartalma. Czélszerünek találtatott ezt mindamellett világosan is kifejezni.

a 194. §. második kikezdése néhány szóval kiegészitendő lenne:

194. §.

. . . . . .

. . . . . .

Ha a kérdőpontok halmozottak, vagy határozott irányt adnak a feleletnek: azokat a biró az előbbi esetben egyes tételekre oszthatja, az utóbbiban pedig az ellenfél kívánságára máskép köteles szerkeszteni.

A 196. §-nál szükségesnek mutatkozik világosan kitenni, hogy tanukihallgatást rendelő végzés ellen a per folyama alatt semminemü perorvoslatnak helye nincs:

196. §. végéhez tehát hozzáadandó: Tanukihallgatás rendelő végzés ellen a per folyama alatt semminemü perorvoslatnak helye nincs.

A 206. §-ra.

A 206. §. következő kiegészitése szükséges:

A 206. §-hoz hozzá adandó.

A meg nem jelenés miatt elmarasztalt tanu véletlen elmaradásának okát, ha helyben lakik, a végzés vételétől 3, más esetben pedig 8 nap alatt irásban vagy szóval az eljáró bíróság előtt igazolhatja, s ha igazolásának hely nem adatik, ezen végzés ellen a fenebbi határidőn belül semmiségi panaszszal élhet.

Olyan végzés ellen, mely az igazolásnak helyt ad: jogorvoslatnak helye nincs:

207. §-hoz.

. . . . . .

A kifogásoknak helyt nem adó végzés ellen az előbbi (206.) §-ban megállapitott határidőn belül semmiségi panasznak van helye.

A 206. §-hoz tett inditványnyal összefüggőleg a 211. §-hoz hozzá adandó:

211. §-hoz.

.... Birói szemlét elrendelő végzés ellen a per folyama alatt semminemü perorvoslatnak helye nincs.

VI. FEJEZET.

Eskü.

A 223. §.

a 191. §-al öszhangzásba lévén hozandó, miután a polg. törvk. rendt. 191. §-a szerint más ügyében kora 16-ik évének betöltése után mindenki bizonyithat mint tanu, s vallomását esküvel is erősitheti; nincs elegendő ok arra, hogy miért ne bizonyithasson maga részére eskü által ugyanazon korban, ugyanazon szellemi és testi tehetség kivántatván egyik, mint másik eskü letételére is, ehez képest a 223. §. következő változást szenvedne:

223. §.

Az eskü meg nem engedhető azon félnek:

a) a ki az esküvel bizonyitandó tény történtekor élte tizenkettedik, azon időben pedig, melyben az eskü leteendő lenne, tizenhatodik évét még be nem töltötte stb.

A 239. §-ra.

Az esküre való jelentkezés határideje kivált sommás perekben igen hosszu; elegendő volna három nap az első vagy másodbiróság itéletének jogerejüvé válta után, illetőleg 15 nap a harmadbiróság itéletének kézbesitése után.

Mihez képest a

239. §-ban

ezen szavak után „válta után“ ezen szó: **„három“** lenne hozzáteendő.

A 244. §-ra.

Minthogy a fél nemcsak a halál által gátoltathatik meg az esküt letenni, hanem más okoknál fogva is p. o. elmeháborodás miatt a 244. §. ezen értelmében bővitendő volna:

244. §.

Ha azon fél, kinek az eskü jogérvényesen oda itéltetett, az itélethozatala előtt vagy után meghalt, az eskü letételére képtelenné vált.

(Folyt. köv.)

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

Csak kivételesen nem fog épen az ordinarius dönteni, ha esetleg valamely senior- vagy más vénebb tanár a kolompos szerepét, mely őt kétségtelenül megilleti, egy másik irányban felhasználni jónak látja, teszem arra, hogy a fiatal tanulókat egy ifjukori pajtásához, ki nem rég magát habilitáltatta, utalja, vagy ha épen egy rendkivüli vagy magántanár azon dusan jövedelmező üzletre adja magát, hogy azon mindig elég nagy számu tanulókat, kik három 3 évi tanfolyamuk alatt lustálkodtak, a vizsgálatra előkészitse. Tagadhatatlanul ezen, a fiatal emberek tudományos szellemére fölötte kártékony, visszaélés is, miként a többiek, melyek kevésbé bizonyos sikerre számithatnak, főforrását épen a teljes tanszabadságnak, azaz: a szabad versenynek megakasztásában lelik, mivel az e tekintetben megkárositott tanárok gyakran a szükségtől kényszerittetnek arra, hogy ily eszközökhöz nyuljanak. Ebben rejlik továbbá annak oka is, hogy nem ritkán jeles tanárok is, a helyett hogy az ő főszakmájukba vágó nehány előadással beérnék, minden lehető, gyakran egészen más fakultások köréhez tartozó, előadások tartására készek, mihelyt ily módon pénzt csinálhatnak maguknak. Igy tudunk p. o. két jogászt, kik csaknem minden, a jogi tanulmányok köréhez tartozó előadásokat tartottak, s egy erdészt, ki a logikáról praelegált — bizonyára sem a tanügy, sem hallgatói előnyére.*)

Lehetetlen, hogy e helyütt pár szóval azon utálatos álokoskodással ne foglalkodjunk, melyet némely egyetemeken az *akadémiai fokozatok osztogatásával* egész leplezetlenül üznek, — oly visszaélés, mely szintén kizárólag önhaszonlesésből, t. i. azon rendkivüli magasra felcsigázott dijakból ered, melyek ősi szokás szerint a tudori süvegért a vizsgáló fakultás tagjainak fizetendők, és melyeknek kedveért természetesen mitsem mulasztanak el, hogy ezen gyakran igen tetemes bevételt mentül jobban sokszorozhassák és minél kevesebb tagtárssal megoszszák. Sőt itt-ott elégségesnek tekinték, ha egy *curriculum vitae* és egy *dissertatio* küldetett be (akár kiirta legyen ezeket), a nélkül, hogy valamely vizsgálatot vagy épen szigorlatot kivántak volna; a fakultási lelkiismeretet pedig mindig meg tudták nyugtatni, hisz az ismeretek minimumánál az illetőnek csak a legkisebb fokot adták. Már azért is tanácsos volna, hogy promotióknál minden fokozati különbség megszüntettessék. Ismertünk dékánokat, kik nem szé-

*) E halmozási rendszer bizony nálunk is divatozik, ugy az egyetemeken, mint a jogakadémiákon!

gyelték magukat, hogy mihelyt a jelölt csak némiképkielégitő irásbeli dolgozatokat adott, — azt tanácsolták neki, csinálná meg már a doctorátust is, s megbuktatták, ha ezen intést megérteni nem akarta; vagy szük anyagi helyzete mellett nem tudta, s valamely kisebb egyetem igen találó megkülönböztetése szerint, a közönséges *vizi exament* a *hor examen*-nek elébe tette. Szintugy láttunk mi pénzszomjas fakultási tagokat, kik 5 aranyért — egy privatissimum ürügye alatt — arról gondoskodtak, hogy a jelölt a vizsgálatkor hozzá intézendő kérdésekre kitünően felelni tudott.

Hogy az ilyen piszkos alkufélék maguktól elesnek, mihelyt a fentemlitett főforrásukat bedugjuk, s hogy némely fakultásoknak nagyon is alásülyedt jó hire ugyanazon mértékben ismét emelkedni fog, azt nem kell bövebben fejtegetnünk. Egy másik, bizonyosan nagyon hathatós ellenszer az érdemetlenek könnyelmü promotiója ellen abban keresendő, hogy mindenki, a ki bizonyos egyetemnél tudorrá avattatik, legott feljogositandó volna, miszerint ugyanezen egyetemen magántanárként felléphessen. Ama visszaélés megszüntével azon szomoru jelenség sem maradhatna fön többé a tanári testületek szégyenére, miszerint az akadémiai fokok osztogatására egyedül feljogositott czéhmesterek — az u. n. tiszti fakultás — nem ritkán a leggyalázatosabb eszközökhöz folyamodnak, melyek által még a legkitünöbb tanártársaiknak a czéhbe való belépést s evvel együttezen, és más jövedelmek élvezetét lehetlenitik.

Ha az egyetemi tanároknak rangjukhoz méltó független állást akarunk biztositani, akkor nem épen okvetlenül szükséges vagy egyedül helyes, öket némelyek inditványához képest, ugy miként a birákat, birói itélet nélkül elmozdithatatlanoknak nyilvánitani; de mindenesetre meg lehet adni nekik azon jogot, miszerint követelhessék, hogy akaratuk ellenére sem máshová (kivévén más egyetemre) át ne tétessenek, sem a betöltött 65. életév előtt nyugalomba ne helyeztessenek, hacsak a nagy tanács nem akarná. Ellenben ezen kor elérése *után* a nyugdijazásnak mindig *hivatalból* kellene helyt foglalnia, de a nyugdijazott tanár helyének azonnali betöltése mellett és teljes fizetésével, valamint azon jogának fentartásával, hogy tovább is tanithasson. A fizetéseket s ezeknek bizonyos időközben leendő feljavitását, egyátalában lehető szabatosan meg kellene határozni s ezen szabálytól, más honnan való meghivások esetein kivül, nem szabadna eltérni. Csak akkor tétetnének a most ép oly mindennapi mint boszantó kezdemények, melyekben a tanárok nehányai a többiek rovására részesülnek, lehetetlenekké.

Szintugy kell a fakultás minden tagjának különbség nélkül nemcsak a *tisztán tudományos* müködésekés ügyekben, hanem minden jövedelmekben is részesülnie. Egyedül a bölcsészeti karnál csupán a dékán s azon tanárok, kiknek tárgyaiból a vizsgálat letétetik, vegyenek részt ezen vizsgálatban s az érte járó taksákban. A vizsgálatokon kivül az imént emlitett ügyekhez még a fakultás körébe vágó mindennemü ügyekben adandó vélemények, és a jogi fakultásnál azonkivül peres ügyekben hozandó valóságos itéletek is tartoznak; a mennyiben t. i. most, midön esküdtszékek vannak behozva, nem lehet szó többé azon régibb jognak helyreállitásáról, mely szerint bünügyekben is az iratok az egyetemek jogi fakultásaihoz küldettek, s melyet az itélő testületek (Spruchcollegien) függetlenségétöli félelem miatt már jóval az esküdtszékek behozatala előtt a szövetséggyülés megszüntetett.

A rector, a dékánok s a szükebb tanács*) tagjainak tisztsége a főszakok rendes tanárainak volna fentartható s a rector-, valamint a dékánoknak legfeljebb csekély kárpótlás adandó; a rectort s a tanácstagokat felváltva a különböző tudománykarokból kellene választani, a dékánok pedig felváltva az illető tudománykarból volnának veendők. A tágabb (nagyobb) tanácshoz *minden* egyetemi tanárnak kellene tartoznia. Az átlépést más magasabb államhivatalokba, p. o. a miniszteriumvagy az államtanácsba a tanároktól meg nem tagadható ugyan, de az egyéb államügyeknél való *mellékes* alkalmaztatásuk (p. főbiróképen) csak kivételes esetekben igazolható, p. o., ha az államtanács üléseibe vagy vállamvizsgálati bizottságokba belevonatnak.

Egy főok, mely miatt a német egyetemek a külföldieket határozottan tulszárnyalják kétségen kivül abban rejlik, hogy azok a *magántanári intézményben* egy mivel sem pótolható eszközt birnak, mely által maguknak a jövöre nézve jeles tanerőket biztositanak. E páratlan intézmény azt hozza magával, hogy fiatal férfiak, csaknem kivétel nélkül belső hivatás és ösztön által vezéreltetve, önkényt és saját veszélyükre szentelik magukat a tanári pályának, melyen mindaddig tesznek kisérletet, mig vagy siker koronázza törekvésüket s az államtól alkalmaztatnak, vagy pedig balfogásukról meggyőződnek. Felette fontos azért, hogy a habilitatio minden tulságos és czélellenes megnehezitése, valamint a magántanárok mindennemü elnyomatása és kicsinyes boszantása, lenézése és megsértése lehetőleg mellőztessék, sőt hogy épen ellenkezőleg mindenkép buzdittassanak, tényleges müködésök érdem szerint elismertessék, bármennyire berzenkedjék is ez ellen a fakultás czéhszelleme. Sokat és alig hihetöt beszélhetnénk el azon fondorkodásokról, melyek által sikerült nagy reményü fiatal emberek habilitatióját éveken át megakadályoztatni, azután pedig tanitási szabadságukat mindenkép korlátolni (p. o., hogy bizonyos előadásokat, vagy bizonyos óraszámot vagy egyéb hirdetmények nem volt szabad a fekete táblára szegeztetni), szóval a választott életpályát velök egészen megutáltatni, s végre — ha mindez nem használt — öket szükség esetében személyök vagy tanitásuk, politikai vagy erkölcsi gyanusitása által az egyetemből egészen kiszoritani.

Azért fölötte fontos, hogy a tanárkénti felléphetésnek föltételei tüzetesen meg legyenek állapitva, s hogy azoknak létezéséről mindenki a nyilvánosság világánál magának meggyőződést szerezhessen, nehogy egyrészt a fondorkodásoknak tág tere nyiljék, másrészt pedig azon veszély fenyegesse az egyetemet (kivált a bölcsészeti kart), miszerint egészen tudománytalan emberek, puszta kóborló irodalmárok egyideig az egyetemen bizonyos szerepet játszhassanak s maguknak az ifjuság elcsábitása és megmételyezése által pénzt csináljanak s aztán odább álljanak. Nyilván való, hogy a nyelvészeket kivéve, mai nap a *latin* vizsgálatok, vitatkozások és értekezések ép oly kevéssé kezeskednek alapos ismeretekről, mint nem kezeskedik az igazi loyalis érzületről azon (egészen a karlsbadi végzemények szellemét lehellő) korlátozás, miszerint a jog- és államtudományi karnál csak az léphessen fel tanárként, a ki azelőtt legalább két esztendeig, mint járulnok, vagy mint előadó az államszolgálat áldásait ismerni tanulta; más szóval, ki elegendő jeleit adta ama jellemtelenség- és ügyességnek, melyet „használhatóságnak“ szoktak nevezni. Kevésbé nagy, mint sokan álliták, és semmi esetre sem tartós azon veszély, miszerint a magántanárok kisértetbe jöhetnek, hogy nem épen alapos előadások, hanem más (nem mindig tiszta) eszközök és azon nagyobb befolyás felhasználása által szerezzenek maguknak hallgatókat, melyet a velök csaknem egy-

*) Ez állhatna a rector-, prorector,- dékánok- és 2—4 a különböző fakultások kebeléből választandó ülnökből.

koru s nekik még saját tanulói éveikből ismeretes tanulókra gyakorolhatnának. Jeles docenseket, kik nincsenek bőségében az anyagi eszközöknek, igen könnyen lehetne és kellene nemcsak (a szükebb egyetemi tanács jóváhagyásával adományozott) utazási ösztöndijak, hanem az által is némikép segiteni, hogy egyike azon számos — némi jövedelemmel járó — mellékállomásoknak (p. o. az assistensi, könyvtárnoki, mindenféle gyüjteményeknél való felügyelői állomás) nekik adományoztatnék. Csakhogy akkor természetesen megszüntek tulajdonképi magántanárok lenni, s habár csak ideiglenesen állami tisztviselőkké lettek. Nagyon kétes eszköze az elismerésnek azonban a most sokféleképen lábrakapott szokás, mely szerint az illető *fizetés nélküli* rendkivüli tanárrá neveztetik; mert minél könnyelmübben vétetik gyakran alkalmazásba, annál többször idéz elé azután sulyos jogtalanságot; ha utóbb azt hiszik, hogy avval elég van téve az egyetem érdekének.

Már azon oknál fogva, mivel különben a magántanári intézmény lételében s további fennállásában támadtatnék meg, egyszersmind pedig az egyetemi tanárok egy, tevékenységüket és versenyüket serkentő, hathatós eszköztől fosztatnának meg, nem oszthatjuk azok véleményét, kik a *tanpénzeket* egészen eltörölni kivánnák, miként ezt többek között elég meggondolatlanul az 1848-ik évi eisenachi tanuló-gyülekezet is követelte.*) Azonban a mint egyrészről félre nem ismerjük a tanpénzek árnyoldalait, ugy másrészről követeljük, hogy nemcsak azoknak nagysága méltányos és közkötelező mérték szerint megállapittassék, hanem hogy bármely szegénynek is módjában álljon, az egyetem minden képző eszközeit *ingyen* a maga hasznára fordithatni; továbbá, hogy ne engedtessék meg a tanároknak, miszerint olyanokat is mentsenek fel a tandij alól, kik szegénységüket elegendőkép ki sem mutathatják; hogy a szegényeknek *valóban* és *mindenkorra* engedtessék el a tandij, ne csak ideiglenesen, mig t. i. valamely alkalmazás folytán állandó jövedelemre tesznek szert, mely azután a rajta nehezedő nagy levonatok miatt jó darab ideig tetemesen megnyirbáltatik, ha csak e kilátástól vissza nem ijednek és, miként ez igen gyakran történik, a puszta kenyér-collegiumokra szoritkoznak; végre hogy ne keletkezzék valami nagy aránytalanság a tanár müködésének tudományos becse és az általa (előadásainak nagy látogatottsága miatt) huzott tandij-jövedelem között. Tudományos tekintetben, p. o. a sanskrit nyelv vagy a csillagászat tanszéke bizonyára ép oly fontos, mint a római jogé; ép azért nagyon feltünő és meg nem engedhető viszásság, midőn az előbb nevezett szakok tanárai ugyszólván semmi tandijt, a pandekták tanára ellenben gyakran oly aránytalan nagy tandij-jövedelmet huz, mely e tekintetben legfeljebb kitünő müorvosok-, hires primadonnák-, énekesek- és bármely remeklőkével hasonlitható össze. E viszás helyzet azonban egy kis jóakarat mellett nem volna épen oly nehezen eltávolitható. Az összes tandijaknak egy pénztárba való beszolgáltatása és a leglátogatottabb előadásokra való méltó tekintettel leendő arányos felosztása erre a legczélszerübb mód volna.

(Folyt. köv.)

*) A tandij a német egyetemeken csakugyan magas, rendesen félévenkint 2, sőt 3 annyi ezüstftot vagy tallért tesz, a hány óra van hetenkint az illető előadásból, s igy egy-egy félévben felmegy 40—100 ezüstforintig a chemikai laboratoriumokban vagy a klinikában dolgozó tanulóknál pedig még magasabb.

Mint kell a kikötménynyel bánni, ha az ezzel megterhelt birtok végrehajtásilag elárvereztetik?

Ez oly kérdés, mely napirenden van, s melynek miképeni elintézése iránt az avatottabbak közt is a legelágazóbb nézetek uralkodnak, sőt felsőbb birósági végzések is több esetben ellentétileg hangoztak; miért czélszerünek véljük e téren tett tapasztalatok folytán ez iránt nézetünket közleni, szivesen vevén, ha netán ez irányban helyesebbel czáfoltatnánk meg.

Egy gazdabirtok, a melyen az élethossziglani szabadlakásból és bizonyos mennyiségü gabonának kiszolgáltatásból álló kikötmény volt bekeblezve, végrehajtásilag elárvereztetett. A vételösszeg felszámitásánál és megállapitásánál a nevezett kikötmény évi értéke a helyi viszonyok szerint pénzben állapittatott meg; az igy kideritett összeg ötös kamattal tőkesittetett, és ezen tőkeösszeg a kikötmény biztositására rendeltetett, és egyuttal az esetlegességre megállapitott tőkeösszeg az elárverezett birtokon bekeblezve maradt, és a vevő oda utasittatott, hogy a kikötményesnek a kamatot, a kikötmény megszüntével pedig az első felosztás alkalmával fedezetlen maradt hitelezőket elsőbbségük szerint kifizesse. — Ezen határozat ellen egyike ezen hitelezőknek jogorvoslattal élt, előadván, hogy az árveréseni vevő köteles lett volna ezen kikötményt minden vételárból levonás nélkül épen ugy átvenni, illetőleg leróvni, mint egyéb folyó országos és községi terheket. — Az első birósági intézkedés egész terjedelmében helybenhagyatott.

A jelenlegi különféle gyakorlat szerint a kikötmény:

1) az évi szolgálmány és lakás ellenében pénzben állapittatik meg, tőkesittetik, a tőke a kikötmény fedezésére utalványoztatik és esetleg utólag felosztatik;

2) vagy az árverési vevő által, mint természeti szolgálmány átvétetik és a bejött vételár a szolgálmánynak tekintetbe vétele nélkül felosztatik;

3) vagy végre ezzel a vevő terheltetik meg, de csak annyira, a meddig a vételár ér, minden utólagos felosztás nélkül.

Ezen kérdés megoldására és annak megitélésére, melyik ezen nézetek közől a helyesebb, a kikötmény természe- itélendő és állapitandó meg, melynél ismét nem szabad *elnézni*, hogy ezen *tárgyaló* kérdést érdeklő különböző, egészen vagy részint hiányos nézetek onnan veszik forrásukat, hogy a kikötményt *valami egésznek* tekintik, holott ez több részből áll, mely részek egymás közt különböző jogi természettel birnak, tehát különbözőleg tárgyalandók; azért ezen tárgy helyes felfogására a kikötménynek minden részét a lényegében kell kikutatni, melyből annak az avval való helyes bánásmódja minden esetben önként folyik.

A gazdaságról lemondó apa gazdaságát vagy előbb, hogy sem a dolgok természetes rendje magával hozná t. i. éltében adja át fiának, — vagy csekélyebb árért és könnyebb feltételek mellett, mely alkalommal a meghatározott mérsékeltebb átengedési összegon kivül kikötményt alapit meg, mely rendesen élethossziglani ingyen lakásból és évenkinti bizonyos mennyiségü gabna nemek, élelmi szerek stb. kiszolgáltatásából áll. — Ezen kikötmény most már bizonyos meghatározott időben visszatérőleg teljesitendő szolgalmány, melyre a birtokot átvevő fiu azért van kötelezve, hogy a gazdaság neki vagy előbb, vagy csekélyebb árért, vagy olcsóbb feltételek mellett adatott át az ingyen lakási jogon kivül; ez az apa részére szóló szerződéses élethossziglani eltartás. Ez a közönséges, vagyis a leggyakrabban előforduló neme a kikötménynek. — Ennek alnemeiről és az azoknál előforduló különféle változásokról alább szólunk.

A szerződések mily neme közé lehet ezen névtelen kikötményi szerződést helyezni? — Ezen *közönséges* kikötmény a két alapelemeibe osztandó fel, az első az évenkénti szolgálmány, a második a lakási jog.

Ha az 1-ső esetnél ezen szerződések különböző nemeit áttekintjük, és azok lényegét és eredményét a kikötményi szerződéssel összeegyeztetjük, ugy okvetetlen az életjáradéki szerződésnél állapodunk meg. — Az életjáradék bizonyos évenkénti fizetmény, mely pénzért, vagy pénzben becsült dologért egy bizonyos személynek élettartamára igértetik. — Mindezen *jelenségek* a kikötmény ezen részénél fordulnak elő; ez egy bizonyos évenkénti, a kikötményes élettartamára való szolgálmány a pénzben meghatározott időre, értékre és feltételekre nézve bizonyos ingatlanság olcsóbb átadásáért.

A kikötmény természete változatlan marad, ha ez más módon is — mi csak ritkán fordul elő — mint a birtok átadása

által keletkezik. — Ha a gazdaság a házasok közös tulajdona és az egyik elhal, ugy az életben maradt társnak *szabadságában áll* a maradt hagyatékot magához váltani és az örökösöket kifizetni, vagy saját felét az örökösöknek átengedni és magának ezért bizonyos pénzösszeget és kikötményt fentartani. — Itt az első nemü kikötmény jelenségei állnak be, és csak azon befolyás nélküli különbség létezik, hogy ott az egész, itt pedig csak a fél birtok lett átadva.

Ha az özvegy a visszamaradt felét meg nem tartja, vagy ha nem volt tulajdonostárs, és az örökös kiskoru, ugy *szokás*, ha ő második házasságra lép, és férje a gazdaságot vezeti, ennek az örökös nagykoruvá váltakor bizonyos kikötményt biztositani. — Itt a kikötmény nem a birtok átadásából, hanem a gazdaság vezetéséből, szolgálattételből — mi megbecsülhető dolog — veszi eredetét, és azért a szolgálat mennyiségéhez képest adatik a kikötmény; azért itt fordulnak elő az emlitett jelenségek. A netáni ellenvetés, hogy a mostoha apa részére megállapitott kikötményénél az életjáradék *értéke* nem nyilvánul — elesik.

Ha a tulajdonos oly özvegy hátrahagyása mellett hal meg, ki tulajdonostárs nem volt, ugy vagy végrendeletileg, vagy osztályos egyesség alapján lehet neki annálinkább kikötményt megállapitani, mert törvényeink szerint őt az özvegyi jogán illeti, és az o. p. t. k. 796. §-a pedig rangszerinti ellátást rendel. Tekintettel azon kikötmény rendelésre, az örökös a birtokot vagy olcsóbb feltételek mellett kapja, vagy a kikötmény a törvényben alapuló eltartásért jár, az eltartás megbecsülhető dolog, tehát ezen kikötmény rendelési eset egészen az életjáradék fogalmának felel meg. — Megengedve, hogy a kikötmény ennek megállapitásánál pénzben nem számittatik, hogy az igy tőkésitett összeg a vételárból le nem vonatik egy szóval, hogy vételárbani beszámitásra a szerződés nem köttetik, ugy ez bizonyára hallgatag történik; mert nem kell bizonyitani, hogy a birtok átvevője, ha a kikötménybe nem egyezett volna, okvetetlen nagyobb átvételi árt fizet, és hogy ezen nagyobb átvételi ár a kikötmény értéke szerint irányul; ennek folytán felesleges volna ezt a szerződésben felemliteni és azt mondani: „az én birtokom értéke ugyan 4000 ft; de miután átveszed az állam 40 ftra becsült kikötményét, ugy csak 3000 ftot fizetsz.“

Az eddig mondottak a 2-ik esetre nézve csak a *közönségesebb* és *gyakrabban* előforduló — évenként adandó gabona s több e félékből álló kikötmény, illetőleg nem kikötmény, hanem az o. p. t. k. 521. §-ban rendelt szolgalom; legalább ezt a törvényből világosan ki lehet venni.

S igy azon jog az évenkénti szolgálmányokból állókra nézve életjáradék, a lakás használatra nézve pedig szolgalom.

Az egész kikötményt szolgalomnak nevezni, a törvény értelmével ellenkezik; mert a mint kimutatva lett a kikötmény elsőbbi neme a kötelezettnek valami bizonyosnak teljesitésében áll; holott a szolgalomra kötelezett nem teljesitésre, hanem türésre vagy elhagyásra köteles. — Teljesités és elhagyás ellentétes tételek, értelemellenes volna ezeket subsumálni. Ezek szerint a szolgalomra kötelezettnél a szolgáló tárgy fentartására tett költségek nem tekintethetnek szolgalmányoknak, mert a szolgalomra rendelt tárgyat azért kell fentartani, hogy az előnyt nyujtson.

Épen ugy nem lenne helyes a „majus continet minus“ és „a potiore sit denominatio“ elve szerint az egész kikötményt életjáradéknak nevezni; mert egy része, a lakási jog, bebizonyitottan szolgalom, ellentétek egymásban nem léteznek, azért a minus (itt a lakási *jog türés*) — a majusban nem kereshető; másrészről azon tétel: „a potiore fit denominatio“ épen nem alapit meg valamely jogi hatályt.

Ha ily kikötmény egy megterhelt birtokon bekebleztetik, *igy dologi joggá válik*,*) és pedig a lakási szolgalom tekintetében, mint *tulajdonképeni teher*, a szükebb értelemben, a gabonakiszolgáltatás tekintetében pedig közönséges *tehertételkép*, mely a többi tételekkel az őt megillető elsőbbséget élvezi.

Átmegyünk az előbb foltett kérdés megvitatására.

Az 1-ső esetnél az egész kikötményt az azzal megterhelt birtoknak végrehajtási árverés alkalmávali előadásakor pénzzé tenni, tőkésiteni, az eredményezett tőkét a kikötmény fedezésére forditani s esetleg pótlólag felosztani csak részben helyes; helyes az évenkénti kiszolgáltatásokra, de nem helyes a lakás tekintetében; mert a lakási szolgálmány oly teher, a melyik a birtok értékét kisebb-nagyobb mértékben csökkenti, a mely mértékben ezen szolgalom kiterjed, ezen szolgalmat — (mint alább javasoltatni fog) — pénzzé kell tenni és tőkésiteni, ezen tőkeösszeget az ingatlannak öszbecs-összegéből (nem mint közönséges terhet, hanem mint terhet szükebb értelemben) levonni, tehát nem pótlólag felosztani. — Ezen nézet követői az egész kikötményt életjáradéknak tekintik; ezen nézet tarthatlanságát már előbb kimutattuk.

A második esetben vagy az évenként pénzben megállapitott és tőkésitett kikötmény u. m. az adó, vagy más ilynemü terhek az öszbecs-összegből levonandók. Ez is csak a lakás tekintetében helyes, és nem helyes az évenkénti szolgalmányok tekintetében, mert ily eljárás a gabnából stb. álló kikötmény természetének ellenmond, vagy a kikötmény értéke a becsösszegből le nem vonatik, és az árveréseni vevőnek azt teljesiteni kötelességévé tétetik. — Tulajdonitsunk mi ezen kikötménynek ezen vagy azon természetet, ugy ezen eljárás törvényes alappal nem bir; mert egyrészről méltánytalan jogban állapitott megterhelése a vevőnek, másrészről igen érzékenyen sujtja a végrehajtást szenvedőt és hitelezőit, mert a venni szándékozók a vétel esetében ily kellemetlenül hosszadalmasan megterhelt és jövedelmezésben nyomott, s igy kárpótlást nem nyujtó ingatlanság vételétől visszariadnak. — Az első esetben az egész kikötmény szolgalomnak tekintetik, a második esetben pedig ezen kikötménynek jogi természete tekintetbe sem vétetik.

A 3-ik esetbeni nézet tarthatlansága a következőkből derül ki. — Ha a vevőre a kikötményt csak *akkor* és csak ugy toljuk fel, a meddig az igért vételár ér, ugy más mérték hiányában az évi kikötmény pénzzé teendő és tőkésitendő; mert csak igy lehet kiszámitani a vételár mennyiségét. — De evvel két következetlenséget — mellőzve bár a kikötmény kétféle természetét és az ebből folyó következményeit — követünk el; mert egy részről a vevő igen jutányosan jut a birtokhoz, t. i. az évenkénti kikötmény 5—6 kamattal tőkésittetik, vagy teljesiti a kikötményt, fizeti a tőkének kamatjait addig, mig a kikötményes él, kinek halála után a tőke a vevőre száll; másrészről a következő hitelezők fedezetlen maradnak, ha a vételár a kikötménynél nem több, s miután a hitelezők jogositvák fedezetet az adós egyéb tulajdonán keresni, ugy ez igen károsodik.

Ezon három esetben előforduló, elmellőzhetlen hiányok s az ebből keletkező helytelenségek elháritására oly utat kell választani, mely ezen hiányokat kikerüli.

A végrehajtás alá vont és szabadlakszolgalommal terhelt birtok becslésénél mindjárt az évi értéke kipuhatolandó, ezen kipuhatolt összeg, ugy mint az adó és egyéb kötelezettségek tőkesitendő, és ezen tőke a becsértékből levonandó, mi a tulajdonképeni birtok értékét képezi. — A kifizetési sorrend megállapitásánál és vételár felosztásánál az évi szolgálmány értéke kipuhatolandó; egy tárgynak, vagy dolognak értéke árnak neveztetik, és ezen árt — tekintettel a helyi viszonyu haszonhoz, ugy a kikötmény mennyiség és minemüségéhez — bizonyos összegben kifejteni kell; az igy a helyi körülményekhez képest kifejtett összeg tőkesittetik és ezen tőke az elárverezett birtokon a vevőnél azon utasitással biztosittatik, hogy ebből a szolgálmányt teljesitse; ez azért a vevő, vagy pedig a kikötményes tulajdonává nem válik, hanem ha az a kikötményes elhalása folytán megszünik és anyakönyvi kivonat alapján törlesztetik, vagy a kikötményes erről lemond, ugy ezen fentebb megállapitott tőke mindjárt a sorrend megállapitásánál a jövőre nézve a kikötmény fenállásáig fedezetlen maradt hitelezők követelének kielégitésére fordittatik; önként értetik, hogy a meddig a vételár telik, vagy pedig ha a kikötmény utolsó helyen volt, vagy az összes hitelezők kielégittettek, ugy a fentebb tőkesitett összeg a végrehajtást szenvedőt, vagy azt illeti, ki erre jogosságát kimutatja. Hogy a vevő ily kikötményt az előadottak folytán, mint bármily más követelt elvállalni tartozik, kétségtelen, és hogy ennek megállapitására más mód nincs, fentebb kimutattuk. — Ezen eljárás egészen a kikötmény természetének felel meg, és előnynyel bir az első esetben előadottaknál, mert ez által a kikötmény mindkét elemének lényegben elég van téve, — előnynyel bir a második esetben, mert a vevőt nem terheli, és végre előnynyel van a harmadik esetnél is, mert a következő hitelezők nem szenvednek és aránylag könnyen türhetik kifizetésük késedelmezését, mert ők, ha a kikötmény a becsértékből levonatik, a csekély vételár — ha a vevőnek a vételárból levonás nélkül átvenni kell, vagy venni szándékozók elijesztése és az ebből eredő csekélyebb vételár folytán keveset, vagy pedig a harmadik eset szerint utólagos felosztás elhagyása folytán mit sem kapnának.

*) Az volt már a bejegyzés előtt is. Szerk.

Mindenesetre figyelemre méltók azon következmények és különbségek, melyek a kikötmények két részének természetéből és azok kezeléséből egy birtoknak végrehajtás alkalmávali eladásánál előfordulnak. — Ha az évenkénti szolgalmányt életjáradéknak tekintjük, és ha bekebelezve van, tehernek, ugy a hitelezők ebből kielégitést nyerhetnek és a kikötményes gyermekének vagy nejének jogában áll ennek egy részét a törvény által engedett eltartási czimen biztositani; a kikötményes kikötményének ezen részét zálogul is leköthetí, az elsőbbséget más hitelező részére átengedheti, a megterhelt birtokot exequalhatja, s ha esetleg fedezet nélkül maradna, ugy jogában van lekötelezettjének más birtokában kielégitést követelni, vagy ha más által exequaltatnék, jogositva van a netán előző követelt beváltani, a zárlatnál az elsőbbség szerint leli kielégitését, stb. A kikötmény második részére nézve azon jogokkal bir, melyek a lakási szolgalomból erednek. Ha ellenben az egész kikötményt életjáradéknak tekintjük, ugy a következetlenségek végetlen labyrinthusába kerülünk. — Az előadottak folytán meg kellene engedni, hogy a kikötményes hitelezője a lakhatási szolgalmat lezálogolja és eladja, hogy a nő és gyermekek a lakhatási szolgalomból az élelmezést követelhetnék, és végre hogyan lehetne a zárlatnál a kikötményessel lakása végett bánni? — Hasonló szabálytalanságok keletkeznek, ha az egész kikötményt szolgalomnak tekintjük, mi le nem zálogolható és meg nem terhelhető.

Azt mondottuk eddig, hogy a kikötmény rendesen, illetőleg szokásosan a lakhatási jogból és az évi gabona stb. szolgalmányokból áll. — De ezenkivül fordulnak elő bizonyos alnemei a kikötményeknek, különösen a szegényebb sorsuaknál, u. m. egyedül a lakás (zselléreknél) azon jog, másnak tüzhelyén főzhetni, alvó hely, fa lerakó hely stb.; gazdaságoknál azon jog, bizonyos földjét feldolgozni és a termést, vagy fát behordani, tehenet, sertést és szárnyas állatot eltartani, sőt Szt. Márton-napra egy hizott ludat adni stb. Ezen jogok vagy az előbb nevezett kikötmények főbb nemei közé tartoznak, vagy pedig egyedül személyes kötelezettségek, és ezek után könnyü meghatározni, mint kell ilyenkor az igy megterhelt jószág végr. elárverezésénél eljárni.

Pozsony, nov. 6-án.

KOPP FERENCZ,
t. k. igazgató és tvszéki előadó.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

igazgató választmánya által 1870. évi deczember 2-án tartott ülésnek

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Horváth Károly elnök, dr. Siegmund Vilmos titkár, Polgár Mihály pénztárnok, Bogdány Lajos ellenőr, dr. Bróde Lipót, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Rupp Zsigmond dr. Schnierer Gyula, dr. Szilágyi Dezső és dr. Szontágh Kálmán, választmányi tag urak.

Elnök: Horváth Károly, egyleti elnök ur.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1. A mult ülés hitelesitett jegyzőkönyve felolvastatván, — irattárba tétetni rendeltetett.

2. Olvastatván Paskaljevits Annának jogvédő kijelölése iránti ujolagos kérvénye — az — miután már 140. sz. a. érdemleges elintézést nyert, — irattárba tétetni rendeltetett.

3. Olvastatván a kir. tábla elnökének átiratai, melyekben az egylet dr. Balogh Sándor és Várady Károly urak felmentetése folytán két uj ügyvédi vizsgáló bizottsági tag javaslatba hozatalára felhivatik, — a felhivásnak elég tétetni határoztatott és uj vizsgáló tagokul dr. Grünwald Robert és Tóth Lajos egyleti tag urak ajánltattak.

4. Olvastatván a kir. tábla elnökének átirata, melyben az egylet felhivatik, miszerint az ügyvédi vizsgáló bizottság ügyvédtagjait uj irásbeli feladványok kidolgozására felkérje, határoztatott az egyes vizsgáló bizottsági tagokat köziratilag a kivánt feladatok kidolgozására és f. hó 25 ig az elnökséghez leendő beküldésére felkérni.

5. Olvastatván a debreczeni ügyvédi egyletnek átirata, mely mellett a királyi jegyzőkről szóló törvényjavaslat feletti észrevételeit közli, az tudomásul vétetvén, a közlött észrevételek a rendes üléshez áttétetni rendeltettek.

6. Pénztárnok urnak a pénztár állásáról bemutatott jelentése a mult ülésben tudomásul vettől annyiból különbözik, hogy az idei bevét ma 3448 ft 19 kr, a kiadás pedig 2319 ft 79 krt, és igy a készpénz maradék 1128 ft 40 krt teszen, — a jelentés tudomásul vétetett.

7. Jelen jegyzőkönyv létesitésére — elnök, titkár, dr. Bróde és dr. Környey urak küldettek ki.

Hitelesittetett 1870. évi decz. 3.

Jegyzette és kiadta: Dr. SIEGMUND VILMOS,
egyleti titkár.

Különfélék.

cs. **Lapszemle.** Az igazságügyminiszterium költségvetésében „codificationalis czélokra“ előirányzott 50,000 ft alkalmából több hazai lapunk hozzá szól *a codificatió kérdéséhez.*

Már megemlitettük a „*Pester Lloyd*“-nak mult vasárnapi czikkét e tárgyról; e lap tudvalevőleg egy codificationalis osztályról beszélt, mely az igazságügyminiszter hatásköréből kivétetvén, a miniszter-elnökség alá helyeztessék. E terv az „*Ungarischer Lloyd*“-*ot* nem elégiti ki; ez ugyanis decz. 6-iki számában egy államtanács czélszerűtlen voltát ugyan elismeri, azért nem kivánja államtanácsra bizatni a codificatió keresztülvitelét, de a miniszter-elnökség felügyelete alatt lévő codificationális osztályban sem nyugodhatik meg.

El kell választani — szerinte is — az igazságügyminiszteriumtól a codificatiót, mert az igazságságügyminiszterium feladata az organizatió; azonkivül számos oly javaslat merül fel jogi téren, mely nem pusztán az igazságügyminiszter körébe tartozik p. o. a polgári házasság behozatala, mely a vallásügyi minisztert is illeti. Azért a codificationális osztálynak az igazságügyminiszteriumtól való különválasztása mellett plaidiroz, de a felállitandó külön codificationalis osztályt nem a miniszterelnök felügyelete alá, hanem az *összes miniszterium* alá akarja helyezni akként, hogy *elnöke a minisztertanácscsal* direct összeköttetésben álljon.

E tervek ellenében *Schwartz Gyula* ur a „*Magyar Ujság*“ hasábjain négy hosszu czikkben az „*államtanács kérdéséhez*“ szól. Az államtanácsot Schwartz ur szükségesnek tartja, de nem mint a végrehajtó hatalom támogatóját, hanem mint független és *egyedül csak a codificatióra* hivatott testületet. Azt akarja, hogy ezen államtanács minden szakból megfelelő erőkkel láttassék el, javaslatai kötelezők ne legyenek és pártkülönbség nélkül alakittassék. Azon aggályokat igyekszik megczáfolni, melyek szerint ezen államtanács a parlamenti kormányzatban conflictusokat szülhetne.

Schwartz ur a miniszterium keblében létező codificationalis osztályt már azért sem pártolhatja, mert a kormány kötelessége a végrehajtás és nem a törvényhozás.

Az ugynevezett 25 ös bizottság körében felmerülő nézetek a sajtóban is viszhangra találnak. Tudvalevőleg e bizottságban Nyáry Pál ur azon doctrinát állitá fel, hogy a Kis-Kunságnak *saját beleegyezése nélkül* a kecskeméti törvényszékhez nem szabad „*confiscáltatnia*“; továbbá azon nézetét hangsulyozta, hogy a Pesten felállitandó törvényszék hatáskörét a megye territoriumára nem kell kiterjeszteni. E nézethez hiven a „*Hon*“ 293-ik számában „*A birósági székhelyekről*“ szóló czikkében azt javasolja, hogy a kormány uj szervezetü bíróságait az *eddigi* törvényszéki helyeken állitsa be! Látjuk, hogy az oppositio köröm-szakadtig védi a mostani megyei törvénykezést, és ily módon — a törvénykezési helyek megállapitása alkalmával akarja elérni azt, hogy a megyei bíróságok, a mennyire lehet „ne bántsd“ virágok legyenek. De azt kérdjük a „*Hon*“-tól, fenn akarja tehát tartani a mostani anomaliát, midőn egy városban két, egy városi és megyei törvényszéket látunk egymás mellett, mig 100 □ mrfdnyi területü vidéken ismét egyetlenegy törvényszéket sem találunk?

☞ Lapunk mai számához van mellékelve: a „**Jogtudományi Közlöny**“ és „**Gyors-Posta**“ czimü politikai napilap 1871-dik évre szóló előfizetési felhivása.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Törvényjavaslat

az államorvosi közegek országos szervezéséről.*)

(Vége.)

47. §.

Az állatgyógyászi és barmászrendőri teendők intézésére és az azok feletti felügyelet gyakorlatára minden megyében és városban hatósági állatorvos alkalmaztatik.

A megyei vagy városi állatorvos az illető egészségügyi bizottmány hármas kijelelése alapján a hatóság bizottmánya által választatik, hivatala állandó és attól csak itélet folytán mozdittathatik el.

Hivatali tekintetben a megyei főorvosnak van alárendelve.

48. §.

Minden nyilvános és magán-kórháznak megkivántató számu orvossal kell ellátva lenni.

49. §.

Kórházi főorvosi minőségben, orvosi gyakorlatra törvényszerüleg jogositott oly orvos-sebésztudorok alkalmazhatók, kik legalább két évi kórházi gyakorlatot okmányilag kimutatni képesek.

50. §.

Mindazon kórházakban, melyek egészen vagy részben az állam pénztárából tartatnak fenn, a kórházi főorvost az országos közegészségi tanács meghallgatásával s a belügyminiszter felterjesztése folytán ő Felsége nevezi ki, hivataluk állandó, és attól csak itélet következtében mozdittathatnak el.

51. §.

A hatósági és községi kórházakban, melyeknek fentartásához az állampénztár nem járul, az orvosok a megyei vagy városi egészségügyi bizottmány hármas kijelölése mellett a megyei (kerületi, széki), városi vagy községi képviselő-testület által választatnak, hivataluk állandó és attól csak itélet folytán mozdittathatnak el.

52. §.

Kórházi másodorvos lehet minden orvostudor, ki a magyar állam területén érvényes oklevéllel bir.

Oly kórházakban, melyek egészen vagy részben az állam pénztárából javadalmaztatnak, kinevezésük az országos közegészségi tanács meghallgatása mellett a belügyminiszter által történik, s hatósági és községi kórházakban, melyek fentartásához az állam nem járul, az 51. §-ban előirt módon választatnak.

53. §.

A kórházi igazgatás módjára ugy, mint a főorvosok és másodorvosok számára, külön hivatali utasitások fognak kiadatni.

IV. FEJEZET.

Szülésznők.

54. §.

A szülésznői gyakorlatra ugy, mint községi szülésznői szolgálatra csak az bocsáttathatik, ki a magyar állam területén érvényes szülésznői oklevéllel felruháztatott.

55. §.

Minden község, mely legalább 3000 lakost számlál, tartozik okleveles szülésznőt alkalmazni.

Oly kisebb községek, melyek az érintett lakossági számmal nem birnak, községi szülésznőt közösen alkalmaznak.

*) Lásd lapunk 33-iki számát.

56. §.

A községi szülésznőt a községi egészségügyi bizottmány hármas kijelölése alapján a község választja, hivatala állandó, és attól, egyedül a község indokolt felterjesztése folytán, a megyei egészségügyi bizottmány mozdithatja el.

Kötelességében áll minden szegény szülőnőnek ingyen, a vagyonosoknak pedig megszabott dij mellett szülésznői segélyt nyujtani.

57. §.

Mindazok, kik bármi jogon vagy czimen e törvény kihirdetéséig szülésznői gyakorlatot folytattak, tartoznak jelen törvény kihirdetésének napjától öt év alatt magukat egyetemi vagy képezdei oklevéllel ellátni, ellenkező esetben a szülésznői gyakorlattól eltiltatnak.

V. EEJEZET.

Magánorvosok.

58. §.

Magyarország területén orvosi gyakorlatra csak annak van joga, ki a magyar állam területén érvényes oklevéllel van ellátva.

59. §.

A magánorvos bárhol szabadon letelepedhetik, okleveleit a hatóság főorvosának beiktatás és kihirdetés végett bemutatni köteles.

60. §.

Orvosi gyakorlatra a magánorvos saját elhatározása ellenére nem kötelezhető.

61. §.

A magánorvos dijazása kölcsönös megegyezéstől függ, hol ilyen létre nem jött, peres esetekben a bíróság határozza meg a dijat, melynek legkisebb mértéke országos dijszabás által állapittatik meg.

VI. FEJEZET.

Gyógyszerészek és gyógyszertárak.

62. §.

A gyógyszerészet, mint a közegészség fentartására szükséges intézmény, az állam közvetlen felügyelete alatt áll.

E felügyeletet az állam következőkre nézve gyakorolja: a) a gyógyszerészi személyzet tudományos képzettségére; b) a gyógyszertárak felállitására és kezelésére; c) a megkivántató helyiségek berendezésére és felszerelésére; d) a gyógyszerészi könyvvitel helyességére nézve.

63. §.

A gyógyszertárak gyógyszerészi szakértők által állami engedély folytán felállitott közegészségi intézetek, s mint ilyenek az üzletek sorába nem tartoznak.

64. §.

Minden különbség a gyógyszertári jogokra nézve megszüntettetik, és a gyógyszertárak ugyanazon jogokkal ruháztatnak fel, melyekkel eddig a valódi — reál — jogu gyógyszertárak birtak.

65. §.

Gyógyszertárt csak az birhat, ki a magyar állam területén érvényes gyógyszerész-tudori vagy gyógyszerész-mesteri oklevéllel van felruházva.

66. §.

Gyógyszerek eladására kizárólag okleveles gyógyszertár-tulajdonosok vagy ezeknek a gyógyszerész-rend értelmében megbizott meghatalmazottaik vannak jogositva.

Gyógyszerfélék árulása kereskedésekben külön rendelet által szabályoztatik.

67. §.

A gyógyszertárak felállitásának, áthelyezésének, bérbeadásának véleményezésében, s az azok feletti főfelügyelet gyakorlatában, mint szakértő tanácsadók részt vesznek az ország különböző vidékein a szükséghez mért számban alkalmazandó országos vizsgálók, kiknek a gyógyszerész-tudori oklevéllel kell felruházva lenniök.

68. §.

Uj gyógyszertárak felállitása, meglevőknek áthelyezése, bérbeadása, felügyelőkkel — provisor — ellátása, ugy, mint az alkalmazandó gyógyszerész kinevezése, fiók- és kézi gyógyszertárak engedélyezése a belügyminiszter által eszközöltetik.

69. §.

A gyógyszerek ára a magyar gyógyszerkönyvhöz csatolt árszabvány által szabályoztatik.

Hitelezni a gyógyszerész csak sürgős veszély idejében köteles, melynek kimutatása a rendelő orvos által történik.

70. §.

A gyógyszertárak felállitására, áthelyezésére, bérbeadására, berendezésére, felszerelésére, kezelésére és vizsgálatára, s a gyógyszerészi személyzet képezésére vonatkozó külön rendszabályok, ugymint a magyar gyógyszerkönyv és árszabályok a bel- és oktatásügyi miniszteriumok által fognak kibocsáttatni.

VII. FEJEZET.

Rendeletek és utasitások.

71. §.

Ezen törvény végrehajtásával az összes miniszterium oly felhatalmazás mellett bizatik meg, hogy saját felelőssége alatt mindazon rendeleteket és utasitásokat kibocsáthassa, ugy, mint mindazon kiviteli módokat alkalmazhassa, melyek a körülményekhez és helyi viszonyokhoz képest szükségesek lesznek.

Indokok

az államorvosi közegek országos szervezéséről szóló törvényjavaslatra.

Midőn az országos közegészségügyi tanács a nagyméltóságu belügyminiszteriumnak e f. év febr. 18-án 2992. sz. a. kelt felhivása folytán törvényjavaslatát az államorvosi közegek országos szervezésére bemutatja, szükségesnek véli javaslatának indokolásául a következőket előterjeszteni:

1. A tanács azon nézetben lévén, miszerint minden a közegészségi és orvostörvényszéki ügyekre vonatkozó határozmányokat a tárgyak tömegessége és különfélesége miatt ugyanegy törvénybe foglalni nem czélszerü, legelőbb is az egészségügy központi kormányzatának, a törvényhatósági és helyi egészségügyi bizottmányoknak, a közegészségi és orvostörvényszéki személyzetnek, ugy mint a magán orvosi gyakorlatnak törvény által való szervezését látja szükségesnek, és pedig azért, mert ezek nagy részének tekintetbe vétele a küszöbön álló megyei és községi szervezésnél elkerülhetlennek mutatkozik.

2. A közegészségi és orvostörvényszéki ügyek vezénylete messzeható szakismereteket igényelvén, csak ugy felelhet meg czéljának, ha abban a szakférfiak ugy tanácsadólag, mint inditványozólag részt vesznek; ez okból az országos közegészségügyi tanácsnak, mint oly intézménynek, melynek czélszerüsége már gyakorlatilag is bebizonyult, a törvénybe felvétele szükségesnek mutatkozik.

Ezen intézmény által minden időre biztosittatik az állam kormanyzata arról, hogy az egészségügy vezényletében minden szakmára nézve jártas és jeles egyéniség által támogattatik, kik különben kizárólag miniszteri hivatalokra alig vállalkoznának; azok pedig, kik a bureaucraticus müködésre magukat elhatároznák, ama viszonyokban, melyekbe áthelyeztettek, a megcsontosodás veszélyének lennének kitéve.

Miután pedig a tanács tagjai nem mindenkorra neveztetnek ki és nincsenek állandó fizetéssel ellátva, bő alkalom nyujtatik mindazoknak, kik az államorvosi téren maguknak érdemeket szereztek, ismereteiket e testületben a haza javára érvényesiteni, s egyszersmind az állam megkiméltetik azon tehertől, hogy állandó hivatalnokait, kiknek irányában folytonos kötelezettségei vannak, szaporitsa.

Egyéb tudományos testületek vagy feladataik különnemüsége, vagy pedig az ország kormányzatávali szükséges összefüggés hiánya miatt a fentemlitett czél elérésére nem alkalmasak.

3. A belügyminiszterium egészségügyi osztályát megkivántató, s a szükségnek megfelelő személyzettel kivánjuk elláttatni; a közegészségügyi tanács ugyanis természeténél és alkotásánál fogva bureaucraticus és csupán a kezelésre vonatkozó munkákkal nem terheltethetvén, mindazon tárgyaknak, melyek véleményezése alá bocsáttatnak, a kellő előmunkálatokkal és szükséges kimutatásokkal kell ellátva lenniök, mi csak ugy érethetik el, ha az ezek elkészitésére hivatott osztályban elegendő számu szakértő tisztviselők alkalmaztatnak.

4. A barmászrendőri és állatgyógyászi ügyek kezelésére szolgáló osztályt, ellátva a szükségnek megfelelő számu személyzettel, azért véljük a belügyminiszterium kebelében felállitandónak, mert az annak hatásköréhez tartozó tárgyak, különösen a nemzetgazdászati szempontból annyira fontos állatjárványok ellen való intézkedések a közigazgatással folytonos és szoros kapcsolatban lévén, ezen osztálynak a belügyminiszteriumban való alakitását az ügyvitel könnyitése tekintetéből nemcsak kivánatossá, de szükségessé is teszik.

5. A törvényhatósági és községi egészségügyi bizottmányok, melyek nem kizárólag szakférfiakból állanak, a tudomány és helyi viszonyok követelményeinek közvetitését eszközlik, mely által a közegészségi tudomány elvei a nagy közönségbe átszivárogván, az egészségügyi intézmények iránti érdekeltség növekedni, s a nép minden rétegeiben létre fog jönni azon szolgálatkészség, mely egyedül a tárgy közérdekének elismeréséből és megértéséből származik.

6. A tiszti orvosi vizsgák behozatala által egy ujabb biztositék fog arra nézve nyujtatni, hogy a közegészségi és orvostörvényszéki ügyek kezelésével megbizottak sorában kellő képzettségü egyének fognak helyt foglalni. Az államorvos iránya és teendői ugyanis különbözők azoktól, melyekkel a magán gyakorló orvos foglalkozik; mig ez utóbbi minden igyekezetét a már meglevő betegség orvoslására és gyógyitásra forditja: az államorvos folytonosan abban müködik, hogy a népkórokat előidéző okok elhárittassanak, az egyetemes közegészségi állapot javittassék, s az orvosrendőri szabályok a közjó érdekében megtartassanak; vagy pedig az igazság kideritéséhez járul az orvostörvényszéki elvek és tanok alkalmazása folytán, melyeknek bővebb tanulmányozásával és kutatásával a magángyakorló orvos csak ritkán foglalkozik.

7. A közigazgatási hatóságoknál alkalmazott főorvosok teendői annyira fontosak és tömegesek, hogy azokat még az orvostörvényszéki ügyekkel is elhalmozni nem czélszerü; valamint tehát a közigazgatás maga a törvénykezéstől tökéletesen elválasztatott: az államszolgálat e különböző ágainál külön orvosi személyzetet is kell alkalmazni; ez okból javasoljuk az orvosrendőri teendők végzésére a hatósági főorvosi, az orvostörvényszéki müködésre pedig minden törvényszéknél: orvosi állomások szervezését. A mennyiben pedig a fegyházak szintén az igazságügy kormányzatához tartoznak, ezeknek orvosait szintén ugyanazon kormányzat keretébe kivánjuk beilleszteni.

8. A községi orvosi intézmények behozatala által biztositva lesznek az ország minden lakói, hogy szükség esetén czélszerü orvosi segélyben hiányt nem fognak szenvedni, ugyszintén a helyi államorvosi teendők szakértő egyének által fognak végeztetni. Az államnak kötelessége leend gondoskodni arról, hogy ott, hol a nép szegény, ezen orvosok az állam által dijaztassanak. Ezen intézmény által terjesztetni fog a közmüvelődés, akadályoztatni fog a nép egészségét és életét veszélyez-

*

tető kuruzsolás, s a községi orvos, hivatását kellőleg felfogva, a népnek nemcsak orvosi tanácsadója, de egyszersmind a polgárosodás egyik hirdetője leend.

9. A hatósági főorvosok állása ugyanazonos levén a hatóság egyéb főtisztviselőinek állásával, azokat is ugy véljük alkalmaztatni, mint a többi főtisztviselőket, t. i. szabad választás által; czélszerünek látjuk azonban, hogy hivataluk állandósittassék és egyszer mindenkorra választassanak, és pedig azért, mert hivatalos pályájukon a magánorvosi gyakorlattól különböző teendőkkel lévén elfoglalva, szerzett tapasztalataikat a közjó előmozditására csak ugy érvényesithetik, ha fontos hivatali teendőiket első sorba helyezik, mi azonban alig fog megtörténni, ha ujabb választás esélyeinek tétetnek ki.

A törvényszéki és fegyházi orvosi állomások összhangzólag az egyéb törvényszéki hivatalokkal, kinevezés utján javasoltatnak betöltetni.

Tiszteletben tartván a községek önkormányzati jogait, a községi orvosokat is egyszer mindenkorra kivánjuk szabadon választatni; tekintve azonban a népmüvelődésnek nem mindenütt megfelelő fokát, czélszerünek látjuk a megyei egészségügyi bizottmány hármas kijelölését, miáltal a szakértő orvosok megválasztására némi átmutatás fog adatni.

10. A kórházi betegápolás czélja csak ugy érethetik el, ha a kórházakban a betegek számához és a betegségek különnemüségéhez arányitott megfelelő számu orvosok alkalmaztatnak: a roszul felfogott gazdálkodás által e tekintetben épen az ellenkező czél éretik el, mert ha valamely kórházban a kellő számu orvosokban hiány van, a betegek nem részesülhetvén figyelmes gyógykezelésben, a beteg napok száma szaporodik, miáltal sokkal nagyobb költség okoztatik, mint mennyit a szükséglethez mért számu orvosok alkalmazása igénybe vehet.

A dolog természetéből folyik, hol ott, hogy a törvényhatóság vagy község tartja fenn a kórházat, annak orvosait is szabadon válaszsza, mig ellenben az állam pénztárából fentartott kórházakban ezeknek orvosai is az állam kormánya által neveztessenek ki.

11. A szülésznői gyakorlat szabályozására javasolt törvényczikkek feltételezik az ország különböző vidékein felállitandó képezdéknek vagyis bábaiskoláknak létezését, melyekre nézve az előmunkálatok már is folyamatban vannak. — Tekintve azt, hogy a népszaporodás aránya kedvezőtlen, hogy az ugynevezett parasztbábák kontárkodásai e sajnos körülménynek egyik okát képezik, azon intézmény, melynél fogva minden község szakértő szülésznővel elláttatik, a nemzet gyarapodására nézve kitünő fontossággal bir.

12. A magánorvosi gyakorlatnak szabályozására egyedül az irányadó főelveket véltük a törvényben megállapittatni, s szükségesnek láttuk kimondani különösen azt, hogy a magán gyakorló orvost saját akarata ellenére gyakorlatra kényszeriteni nem lehet, mert ez ellenkezik a polgári szabadság eszméjével; de felesleges is azért, mert a magángyakorló orvos ugy saját érdeke, mint emberbaráti iránya által vezéreltetvén, a méltányos felhivásnak mindenkor engedni fog; arról pedig, hogy az orvosi segélyben sehol hiány ne legyen, az állam ezenkivül még saját tiszti orvosának alkalmazása által is gondoskodik.

13. A gyógyszerészeti ügy szabályozására nézve azon elvet tartottuk szem előtt, hogy a gyógyszerészet tudományos szakismeretet feltételezvén, az egyszerü üzletek közé nem soroztathatik, és pedig annyival kevésbé, mert az egészségügygyel szoros kapcsolatban áll, s miután az állam a gyógyszerészektől ennek érdekében különös teendőket követel, másrészt lehetőleg biztositani kell őket arról, hogy megelőző tanulmányoktól függő pályájukon fennállhassanak, a nélkül azonban, hogy a biztositási szabályok tulságba vitele által a szenvedő emberiség érdekei veszélyeztessenek.

14. Az összes miniszterium felhatalmazása: ezen törvény alapján bocsátani ki a megkivántató rendeleteket és utasitásokat, természetes következménye az egészségügyi tárgyak minőségének, ezek ugyanis a szaktudományok fejlődésével változván, az ezekre vonatkozó intézkedések is változtatandók lesznek; ez okból valamint elkerülhetlenül szükséges a minden körülmények között megállható és vezérfonalul szolgáló elveket törvényesen megállapitani: ugy egyszersmind czélszerü a felelős kormánynak szabad kezet hagyni arra, hogy mindazokra nézve, melyek gyors elintézést igényelnek, rendeleteket és utasitásokat bocsásson ki.

Kelt Pesten, az országos közegészségi tanácsnak 1870. év május 5-én tartott üléséből.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 51. Pest, 1870. deczember 20.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A kassai ügyvédi-egylet hiv. közleményei.

Észrevételek.

I.

Az elsőbíróságok szervezése iránti törvényjavaslat felett.

Mindenekelőtt kijelentjük, hogy a társas bíróság mellett egyesbíróságnak szervezését czélszerünek s szükségesnek tartjuk, a mennyiben az egyesbíróságok mellőzése esetén szükségelt számosb társas bíróság alakitását pénzügyi tekintetből és kellő erők hiányában kivihetetlennek hiszszük, különben is az európaszerte elfogadott egyesbíróságok a hozzájuk utalt *kisebb* ügyekben gyorsabban s kevesebb költséggel járhatnak el.

Ezen a törvényjavaslat alapjául elfogadott elv helyeslése mellett egyedül az egyes szakaszokra kivánunk némely megjegyzéseket tenni.

A törvényjavaslat 3. §-ának 2) pontjából „a járásbíróság rendszerint, mint egyesbíróság jár el" a „rendszerint" szó kihagyandó, miután a járásbíróságnak saját ügyköréből való elvonása és társas bíróságoknáli alkalmazása különféle zavarra adna alkalmat s különben alig foroghat fenn oly eset, melyben e bíróság, mint társas bíróság járna el.

Nem pártolhatjuk az 5. §. azon intézkedését, melyszerint a törvényszék helyén a járásbíróság teendői egy az elnök által a törvényszék tagjaiból kiküldendő bíróra bizatnék s ez törvényszéki teendőkkel is elláttatnék.

Az osztrák birói rendszerből átvett ezen intézkedés a birói szervezetben annyira szükséges egyöntetüséget zavarná s a törvényszéki elnököt a törvényszéki tagok felett könnyen visszaélésre vezethető hatalommal ruházná fel. A törvényszék helyén levő járásbíróságnak előre láthatólag sokkal több teendője leend, mint a vidéki járásbíróságnak, s igy annak törvényszéki teendőkkel való terheltetése a czélnak meg nem felelne, másrészt pedig a járásbirósági ügyek a törvényszéki teendőktől különböző természetüek lévén sokkal czélirányosabb, ha azok folytonosan ezzel foglalkozó és igy nagyobb gyakorlatot szerzett egyének által látatnak el.

A törvényszékeknek a 8. §-ban körvonalzott személyzetét, illetőleg megyjegyezzük, hogy a fogalmi szakban a birón s a jegyzőn kivül még több fokozat alakitandó, hogy a folytonos előléptetés reménye által a tevékenység s a további kiképzés iránti ösztön emeltessék. Igen kivánatos lenne továbbá, ha már e törvényben kimondatnék, hogy jogvégzett egyének bizonyos fizetés mellett határozatlan számmal, mint joggyakornokok bármely bíróságnál s bármikor felvétetnek, mert ez által a joghallgató fiatalság már előre is biztositatván, hogy tanulmányait végezve alkalmazást nyerend, főleg a szegényebb sorsu ifjak, kiknek leginkább kell küzdeniök a kezdet nehézségeivel, s kik e miatt a birói pályától leginkább elidegenithetők, jövőjük iránti minden aggály nélkül e hivatalnak szentelhetnék magukat; másrészt pedig ez által a bíróságok részére a kellő segédszemélyzet szereztetnék meg, s a birói kar iskolájáról és folytonos kiegészitésről is gondoskodva lenne; mig ellenben, ha a birói pálya a már fontosb teendőkkel s nagyobb fizetéssel ellátandó jegyzőkkel kezdődnék, ugy a tanulmány elvégzése és a hivatalba lépés között a kellő átmenet és gyakorlati képzettség hiányzanék.

A 8. §. azon intézkedése, melyszerint vizsgáló birákat a jegyzők közül az elnök nevez ki, oka módositandó lenne, hogy fontosabb s terjedelmesb vizsgálatokkal törvényszéki birák birhatók meg, mert ily esetekben a nyomozat a legnagyobb gyakorlottságot, szakismeretet s tapintatot igényelvén, e minősitvény a már hosszabb idő óta működő birónál inkább, feltehető, mint a hivatalba alig lépett jegyzőnél.

Ugyanezen szakasz utolsó pontja, melyszerint a pertárnok a jegyzők közül neveztetik ki, oda módositandó, hogy a pertárnok, mindinkább kezelési teendőkkel megbizott közeg a kezelő személyzethez tartozván, az igazságügyminiszter által neveztetik ki.

A 9. §-hoz. A tapasztalásból tudva, hogy a váltóügyek elintézésénél alkalmazott kereskedelmi ülnökök ez ügyeknek a positiv törvény ismeretét s alkalmazását igénylő megbirálásához, kellőleg hozzá szólani alig lévén képesek, csak felesleges formalitást képeznek s az ügymenetet szerfelett hátráltatják, ezeket bármily fényes elmélettel szemben is mellőzni kivánjuk, ellenben kereskedelmi ügyekben a kereskedelmi szokások lévén főleg irányadók, s ezeket minden részletében csak is a gyakorlat emberei ismerhetvén, ezekre nézve a népelemnek az igazságszolgáltatásba való bevonása indokolt s czélszerü.

A fizetésnek a 13. §-ban emlitett százalékos emelkedése 5% -el már az első 5 szolgálati év után lenne behozandó; mert azon biró, ki hivatalában 5 évet kifogástalanul eltöltött mind munkakedvének emelése, mind a szerzett ismereteknél s bővebb gyakorlatnál fogva kifejthető nagyobb munkássága tekintetéből méltán megérdemli, hogy fizetése 5%-al több legyen, mint azoké, kik kevesebb időt szolgáltak.

Általában megjegyezzük, hogy a birák fizetését lehetőleg bőkezüen kivánjuk kiszabni, mert csak igy remélhetjük, hogy e pályára kellőleg képzett szakértő egyének lépendnek és az uj birói szervezés által igazságszolgáltatásunk nyomorán segitve leend.

A második fejezetre nézve megjegyezzük, hogy a társas bíróságnak tulzott számban való szervezése, miként az javasoltatik czélt tévesztő intézkedés volna, mert az egy megyében számosb kisebb városokban alakitandó törvényszékek kellő szakképzett egyénekkel

*

el nem láttathatnának s félre eső helyeken szervezve, kellőleg ellenőrizhetők nem volnának, és a közvélemény hatása és szakértőkkeli érintkezés alul elvonva zugbiróságokká fejlődhetnének ki.

Továbbá kimondandó lenne, hogy a megyék közigazgatási területei a birósági területek szervezésénél lehetőleg megtartandók, s hogy a járások területét, tekintve, miszerint a különféle vidéki érdekek a törvényhozók által bővebben ismervék, nem az igazságügyi-miniszter, hanem a törvényhozás határozza meg.

Nem pártolhatjuk továbbá 28. és 30. §. azon intézkedését sem, melyek által a sajtó ügyekre és egyes büntettekre nézve kivételes bíróságok állitatnak fel, mert a hazai összes bíróságoknak a jogtudomány szinvonalán kellvén állania s egyenlő irányelvek szerint szerveztetnie, nem lehet ok arra, hogy egyik vagy másik bíróság nagyobb hatáskörrel tartassék el, s minden esetre csak neheziti az az igazságszolgáltatás folyamát, ha a felek és tanuk a bíróság székhelyére távol vidékekről idéztetnek s ellenkezik a jogtudomány azon általános elvével is, hogy senkit saját birája elől elvonni nem lehet.

Végül határozottan ellene kell nyilatkoznunk a 29. §. azon javaslatának, melyszerint a sz. kir. XVI. szepesi, a jász-kun- és hajdu-, ugy a rendezett tanácsu városoknak a községbeli telekkönyvek vezetése megengedtetik, ha azt már addig is gyakorolták.

Habár elismerjük, hogy igen czélszerü volna, ha a telekkönyvek a közönség részére hozzáférhetőbbek lennének, s különösen a nagyobb megyékben egyes zsellérházak vagy földrészletek eladása, vagy kisebb kölcsön ügyletek megkötése miatt nem kellene mértföldekre utazni, mindazonáltal nem hiszszük, hogy e czél a mostani telekkönyvi rendszer átalakitásáig a javasolt módon elérhető volna. Hiteltelekkönyveink egyátalában, de főleg az ily kisebb városokban épen a kellő pontosság és szakképzettség hiánya miatt ugy is a legnagyobb mérvben elhanyagolvák; ha a javaslat szerint a telekkönyvek vezetése és kezelése más helyütt s a beadványok elintézése ismét más helyütt eszközöltetik, ugy telekkönyvi kezelés elvonatván a bíróság ellenőrködése alul, méltán attól lehet tartani, hogy egyes városok s nem a nagy közönség részére a kényelem csak az általános hitel rovására fog megszereztetni.

Kelt Kassán, a kassai ügyvédi-egyletnek 1870. nov. 19-én tartott rendes üléséből.

II.

A kir. ügyészség szervezéséről szóló törvényjavaslat felett.

A törvényterv iránya kiindulási pontja az: hogy a kir. ügyészek közvetlenül és annyira az igazságügyi miniszternek legyenek alárendelve, hogy a miniszter necsak az ügyészek személye felett rendelkezhessék korlátlanul, de részükre minden hatáskörükbe eső ügyekben és kötelező utasitásokat adhasson.

Nevezetesen feljogositja a törvényterv a minisztert arra, hogy a fejedelem által kinevezett ügyészt egy bíróságtól a másikhoz tetszése szerint áthelyezhesse; — hogy tőle az ügyészi megbizást tetszés szerint elvonhassa, sőt feljogositja a kir. főügyészt arra is, hogy egyes esetekben a kir. ügyész teendőit a rendes ügyész mellőzésével magához vonhassa, vagy más tetszése szerinti ügyészre bizhassa. (Törvényterv 516. 7. 28. és 29. §§.)

Meggyőződésünk szerint ellentétben van a törvényterv a törvényhozás által már a bíróságok szervezésénél elfogadott iránynyal, t. i. a függetlenités elvével le- és felfelé egyiránt.

És épen ezen ellentét, ha nem is átalában lehetetlenné, de okvetlen kérdésessé tenné azt, hogy ezen a miniszter által annyira kiemelt hivatal szakavatott, alkalmas egyénekkel töltethetnék be; mennyiben az inkább bizonyos, mint nem, hogy a jogtudomány szinvonalán álló független jogászok oly állomásra vállalkozni nem fognak, melyben őket a miniszter tetszése szerint egyik helyről a másikra áthelyezheti, hivataluktól is megfoszthatja; melyen ők nemcsak törvény és lelkiismeretök, de az ezekkel ellentétbe is jöhető felsőbb utasitások szerinti eljárásra is köteleztetnek.

De ellentétben áll a törvényterv a jogtudomány jelenkori szabadelvü irányával, t. i. az igazságszolgáltatás menetének minden káros befolyástólvalófüggetlenitésével; a törvéryterv a kormány befolyása alatt álló vagy is oly vádló rendszert kivánna átültetni jogéletünkbe, mely felett a tapasztalat már rég azon itéletet hozta, hogy ép oly veszélyes az egyéni szabadságra, mint a mily alkalmas a jogérzet és törvény iránti tisztelet megrenditésére.

Minélfogva a törvénytervet alapelvei kiindulási pontjainál fogva a kifejlett indokok alapján el nem fogadhatónak nyilvánitjuk, és abbeli nézetünkkel fejezzük ki, miszerint a miniszterium ezen törvényterv visszavétele mellett, oly törvényterv kidolgozására lenne felhivandó;

melyszerint a kir. ügyész egyedül a törvény és saját lelkiismerete szerint tartozzék eljárni a kormánytól független, fegyelmi eljárás esetén a legfelsőbb itélőszéknek alárendelve legyen; végre, hogy az ügyészre a birák áthelyezéséről és elmozdithatlanságáról szóló törvény egész teljességében kiterjesztessék.

A törvényterv 2-ik fejezetéhez vagy is a kir. ügyészek hatásköréről szóló tervezethez csak azon esetben lehetne alaposan szólani, ha már a büntető eljárásra vonatkozó tervezet is előttünk feküdnék.

Ennek hiányában tehát csak is abbeli véleményünknek adunk kifejezést, mikép örömmel üdvözöljük azon szabadelvü irányt, melyszerint a kir. ügyész a törvényszékek előtt csak is, mint fél szerepel, hogy a törvényszék tanácskozásiban s a vádlott kihallgatásánál részt nem vehet.

De kiterjesztendőnek vélnénk a kir. ügyész kizárását az elővizsgálat folyama alatt a tanuk kihallgatására is, valamint kifejezést kivánunk adni azon ohajtásunknak már e helyütt is; hogy a per folyama alatt a vádló kir. ügyész mellett a védő hasonló jogositványokkal látassék el.

Kelt Kassán, a kassai ügyvédi egyletnek 1870. okt. hó 22-én tartott rendes üléséből.

SZENT-LÉLEKY GYULA, s. k. elnök. KORÁNYI KÁROLY, s. k. titkár.

A magyar királyi semmitőszék javaslata

a polgári törvénykezési rendtartás módositása iránt.

(Folytatás.)

Ötödik czim.

A birói határozatokról.

I. FEJEZET.

Végzések és itéletek.

A 258. §-ra.

Sok semmiségi panaszra szolgáltatott és szolgáltat okot az, hogy az itéletben a kereset valamely pontja elmellőztetett.

Ennélfogva a 258. §-t szükségesnek látszik bővíteni ezen hozzáadással:

258. §.

Ha a kereset valamely tárgya felett az itélet határozatot nem tartalmaz, mindegyik fél jogában áll az itélet kiegészitését a kihirdetése vagy kézbesitésétől számitandó 15 nap alatt azon bíróságnál kérelmezni, mely az itéletet hozta.

Az ezen szakasz szerinti kijavitás, végzés, a kiegészités pedig pótitélet által történik, melyek ellen a felebbvitelnek helye van ugyan, ez azonban a határozat jogerőre emelkedett részének végrehajtását meg nem akadályoztathatja.

II. FEJEZET.

A birói határozatok kézbesitése.

A 259. §-ra.

A 259. §. második tétele ekként módositandó:

259. §.

A per folyamában hozott minden más határozatok a ház népének is kézbesithetők; ha pedig a fél ügyvéd által képviseltetik, a határozatok ennek, vagy az iroda akár melyik tagjának kezeihez érvényesen történik. Ha végre a kézbesitő se az ügyvédet, se irodabeli személyzetének egyik tagját sem találná ismételt keresés után az irodában: a 265. §. szerint tartozik eljárni.

A 265. §-ra.

Több előfordult eset bizonyitotta, hogy ha a kézbesitő alperest honn nem találja, ennek részére ügygondnokot rendelni, még akkor is szükséges, ha háznépe van; mert a háznép többnyire nem tudván sem irni, sem olvasni, alperest az idézésről nem értesiti, vagy alperes oly távol van, hogy az értesités lehetetlen, a miért alperes oly esetben védelméről nem gondoskodhatik.

Legczélszerübbnek mutatkozik e tekintetben a váltótörvény II. R. 207. 208. és 210. §§-ban szabályozott eljárás, melynek a polgári perügyekben átalános alkalmazása inditványoztatik. E szerint tehát a 266. §-ban „akás" kitétel helyett, „lakhely" lenne felveendő.

265. §.

következő szerkezetet nyerne:

Ha kézbesitő alperest rendes lakásán nem találná, irást hagy nála, melyben tudósitja, hogy következő napon egy kitüzött órában a kézhez szolgáltatás nála megjelenend, és ha az alperest akkor sem találná otthon, az idéző levelet két tanu jelenlétében annak ajtajára szegezi.

Ugyan ez teljesitendő akkor is, ha a kézbesitő a kézbesités eszközlésekor arról értesittetnék, hogy az alperes hazulról hosszabb időre távozott el; csakhogy ekkor ennek családját, vagy ügyviselőjét, vagy cselédeit, kiket helyben talál, a megtörtént idézésről szóval tudósitja.

Midőn a bíróság a kézbesitésről tett jelentésből azt látja, hogy az alperes az idézés történtekor, rendes lakása helyéről elutazván, távol volt, s igy az idézés átadása személyesen meg nem történhetett, annak védelmére, ha csak a bíróság előtt rendes ügyviselője nincsen, kit ezen esetben a megtörtént idézésről tudósit, egy gondnokot (curator absentis) fog kinevezni.

A 268. §-ra.

A 268. §. a) pontját a semmitőszék gyakorlatilag kivihetlennek tartja, a b) pontot pedig a 265. §-ra tett észrevételhez képest módositandónak véli; s azért e §-t ekként javasolja változtatni:

268. §.

Alperes részére ügygondnok rendelendő:

a) ha felperes helyhatósági bizonyitványnyal igazolja, hogy alperes lakhelyét elhagyta s tartózkodása a helyhatóság előtt nincs tudva.

b) a 265. §. esetében, ha alperes rendes lakhelyéről elutazván, távol volt, s a bíróság előtt rendes ügyviselője nincs.

A 273. §. után.

A kézbesitések pontos eszközlése tekintetéből szükségesnek tartatik a következő uj §. felvétele:

Végül uj §.

A kézbesités eszközlésével megbizott közegek a kézbesitések pontos s véghezviteleért felelősek, s tartoznak a vétségük által okozott kárt és költségeket a károsodott félnek megtériteni, mi iránt az összeg mennyiségéhez képest sommás vagy rendes eljárásnak van helye.

Hatodik czim.

A perorvoslatokról.

I. FEJEZET.

A felebbvitel átalános szabályai.

A 274. §-ra.

Kivánatosnak tartja ugyan a semmitősék, hogy minden alaku jogsérelem miatti panaszok az ügy nemére való különbség nélkül, a semmitőszék illetőségéhez utasitassanak, ha azonban a törvényhozásért jelenleg tenni még czélszerünek nem látja, akkor az eddig felmerült számos kétely és félreértés megszüntetése végett szükséges, hogy 1) a törvényben világosan kijelentessék, valjon annak felebbviteli perorvoslatra vonatkozó rendeletei azon peres és nem peres ügyekre is kiterjedjenek-e? melyekben az eljárást az 1868. LIV. t. cz. nem szabályozza; — hogy továbbá 2) a 294. §-ban elősorolt eseteken kivül még némely esetben engedhessék meg a felebbezés jogorvoslata. Ez utóbbi esetek a 294. §-nál soroltatnak elő, itt csak az első pontra nézve tétetik inditvány.

Mint érintetett a törvényben világosan kijelentendő volna, hogy kiterjedjenek-e annak rendeletei azon ügyekre, melyek a polgári bíróságok hatásköréhez tartoznak ugyan, s mint ilyenek a törvény 19. 23. 25. 26. §§-ban emlittetnek, de a melyekben az eljárást az 1868. LIV. t. cz. nem szabályozza.

Ilyenek:

a) a telekkönyvi, — és ott, hol a telekkönyvek még behozva nincsenek, a betáblázási ügyek;

b) az urbéri, tagositási, arányositási és földtehermentesitési és szölö-dézsma váltsági ügyek;

c) a váltóügyek;

d) az árva és gyámhatósági ügyek;

e) a csődügyek.

A c) alatti váltó és e) alatti csődügyekre nézve már a 26. és 45. §§-nál tétetett észrevétel, és azt inditványoztatott, hogy ezen ügyek mind az érdemleges kérdések, mind a semmiségi panaszok tekintetében különbség nélkül váltófeltörvényszék 2-od birósági, és a m. kir. Curia, mint harmadfolyamodásu itélőszék illetősége alá volnának utasitandók.

Ha azonban semmitőszék ezen inditványa el nem fogadtatnék, mulhatlanul szükséges eldönteni azon kérdést, hogy a perorvoslatokra nézve ily ügyekben alkalmazhatók-e az 1868. LIV. t. cz. szabályai.

A pesti és a marosvásárhelyi kir. itélőtáblák területe között különbség létezik a c) és e) pont alatt

ügyekre nézve; a két itélötábla területén t. i. különbözök az eljárást szabályozó törvények;

Az 1840. XV. és XXII. t. cz. a váltó és csödügyekben követendő eljárást kimeritően szabályozza, mig ellenben a maros-vásárhelyi kir. itélötábla területén hatályban levő osztrák csödrendtartás és váltó eljárás nem kimeritő; hanem mindkettőnek kiegészitő részét teszi az osztrák polg. perrendtartás, illetőleg most már a magyar törvénykezési rendtartás.

Mindezen ügyekben (a—e) kell, hogy helyt foghassanak azon jogorvoslatok, melyek a különös eljárást szabályozó törvényekben s rendeletekben megengedtetnek.

A kérdés még csak az lehetne, hogy ily ügyekben is lehet-e semmiségi panaszszal élni alaki törvénysértések miatt közvetlenül a semmitőszékhez.

e kérdésre ugy lehet helyesen felelni, ha a különböző eljárási törvények szemügyre vétetnek:

a) tisztán telekkönyvi ügyekben, melyek nem alakszerü perek, hanem az ellenfél meghallgatása nélkül intéztetnek el, a telekkönyvi rendelet 142. §. szerint semmiségi panasznak helye nincs, azt tehát megengedni jövöre sem lehetne;

Ellenben oly perekben, melyek a törvényszékek telekkönyvi osztályai előtt ugyan, de a közönséges törvk. rendtartás szabályai szerint folynak, véleményünk szerint a feleket a semmiségi panasz használásától elzárni nem lehetne;

b) urbéri, s a többi hasonló ügyekben a semmitőszékhez közvetlenül intézhető semmiségi panaszt megengedni nem lehet, hanem felek a alaki törvénysértés miatti panaszaikat csak felebbezéssel orvosolhatják, mert e perek a polgári perektől egészen különböző eljárás szerint folynak le;

c) váltóügyekben a pesti kir. itélötábla területén a még hatályban levő 1840. XV. t. cz. II. R. szerint a váltó fel-, illetőleg legfőbb törvényszék a semmiségi panaszok elintézésére is jogositva van; a törvény ezen rendeletét, mint fölebb javasoltatott, a maros-vásárhelyi királyi itélötábla területére is ki kellene terjeszteni;

d) az árva és gondnoksági ügyekben az 1868. LIV. t. cz. csak a birói illetőséget szabályozza; ezen ügyekben tehát csak a birói illetőség és érdekeltség tekintetében lehetne közvetlenül a semmitőszékhez intézhető semmiségi panaszt engedni;

e) a csődügyekre ugyanazon észrevétel áll, mi c) alatt a váltóügyekre nézve felhozatott.

Már most azon kérdés következik, minő módositást kellene a törvényen tenni, ... hogy minden kétség kizárassék az iránt, miként ezen ügyekben a különös eljárási törvényekben és rendeletekben megengedett perorvoslatoknak van helye, és hogy mily esetekben lehet ily ügyekben közvetlenül a semmitőszékhez intézett semmiségi panaszszal élni.

Véleményünk szerint a 274. §-t következőleg kellene változtatni:

274. §.

A ki magát valamely birói határozat által sértve véli, azon pores és nem peres ügyekben, melyekben az eljárást a jelen törvény szabályozza, e törvény határozatai szerint felebbvitel utján kereshet orvoslást, a mennyiben ezt a jelen törvény nem tiltja.

A 275. §-ra.

Mi történik, ha e §. rendelete ellenére a felebbezés semmiségi panaszszal kapcsoltatik egybe? a törvényben meghatározva nincs.

Ugy véli a semmitőszék, hogy az ily beadványokat az elsőbiróság hivatalból köteles visszautasitani. Ez okból következő hozzáadást inditványozza:

275. §.

Ha a felebbezés semmiségi panaszszal, vagy megforditva semmiségi panasz felebbezéssel egy beadványban kapcsoltatik egybe, az ily halmozott beadvány az első biróság által hivatalból visszautasitandó.

A 280. §.

Törvény, melynek teljesitését kényszeritő eszközök alkalmazásával nem lehet követelni, irott malaszt marad; továbbá a semmiségi panasz csak akkor lévén a másod- vagy harmadbiróság utján felterjesztendő, ha ezen felebbviteli bíróságok határozata ellen intézve, mig a felebbezés mindenkor a másodbiróság utján terjesztendő fel, és tekintetbe véve, hogy a törvényszékeknél a felterjesztés a tanácsülésből történvén, azoknál a felterjesztési határidő hosszabb lehet mind a sommás bíróságoknál, ezen §. következőleg egészitendő ki:

280. §-hoz.

A sommás biró legfelebb 8, és a törvényszék legfelebb 15 nap alatt tartozik az összes periratokat, melyekhez a felebbirt határozat hivatalos másolata csatolandó, a felebbviteli bírósághoz egyszerü kisérő levél mellett felterjeszteni, a bíróságok kötelesek a kiszabott határidőt pontosan megtartani, s annak megtartására a felsőbb bíróságok által pénzbeli büntetéssel is szoritandók; a biróság a marasztalt biró fizetéséből a közpénztárnál levonatik.

A 282. §-ra.

A 282. §-ra második bekezdése kihagyandó volna, mert ennek alkalmazása számtalan jogsérelmet okozna, minthogy igen gyakran a kellő időben beadott felebbviteli beadvány is visszautasittatik az elkésés indokából. E szerint tehát a 282. §. a következőleg hangzanék:

282. §.

A törvényes határidő eltelte után akár közvetlenül beadott, akár posta utján érkezett felebbviteli beadványok az elsőbiróság által hivatalból visszautasitandók.

II. FEJEZET.

Felebbezés.

A 285. §-ra.

A 285. §. második pontjára nézve következő változtatást inditványoztatik:

285. §.

Felebbezésnek csak itéletek s a 294. §-ban kijelölt végzések ellen van helye. Más határozatok ellen intézett felebbezés az elsőbiróság által hivatalból visszautasitandó.

A 286. §-hoz.

A 286. §-t illetőleg kifejtettekhez képest hozzáadandó:

286. §.

. . . . a felebbezés folytán az iratok mindenkor a másodbirósághoz terjesztendők fel.

292. §-ra.

Addig, mig a semmitőszék külön intézménye a törvényhozás által fel nem állittatott, volt értelme annak, hogy a felebbezés egybehangzó alsóbirósági itéletek ellen is megengedtetett. A rendszeres törvénykönyv hiánya, azon csekély garantia, melyet az elsőfolyamo-

dásu bíróságoknál gyakorlatban levő választási rendszer a birák képessége és függetlensége tekintentében nyujt, sőt azon nehézségek, melyek utjában állanak annak, hogy a másodbíróságnál is a birói helyek gyakorlott jogászokkal töltessenek be, a tudomány elvei ellenére, melyeket már az 1840-diki törvényhozás a váltótörvénykönyv alkotásánál legalább részben elfogadott kivánatossá tették, hogy még az egybehangzó itéletek is egy harmadik, t. i. a legfőbb bíróság által fölülvizsgáltassanak.

Ma, midőn a semmitőszék külön intézménye fennáll, azon okok, melyek egy harmadik bíróság felülvizsgálatát szükségessé tették, nem szüntek ugyan meg; de lehető lön annak megvizsgálása: valjon nem volna-e már lehetséges a tudományelveit megközeliteni?

Ha azon inditvány, mely a 297. §. 10) pontjánál b) és e) alatt tétetett, elfogadtatik, semmi nehézség sem forog fenn arra nézve, hogy egybehangzó itéletek ellen további felebbezés ne engedtessék, hanem csak semmiségi panasz, annálinkább, mivel a konok perlekedés meggátlása ezt kivánatossá is teszi, minthogy különben ily perek is érdemben itélő 4 forumon keresztül vitetnének, minthogy a legfőbb itélőszék itélete ellen semmiségi panaszszal lehet élni.

Különben is a semmitőszék és a legfőbb itélőszék sajátlag egy testület levén, a változás mindössze annyi lesz, hogy az egybehangzó itéletek ellen, perorvoslat közvetlenül a semmitőszékhez jön, — elkerülésével a legfőbb itélőszéknek, mely az egybehangzó itéleteket szinte csak azon esetekben változtathatná meg, melyeket a 297. §. 10) pontjának b) és e) pontok alatt felhoztunk, azon különbséggel, hogy itélete nem lenne végérvényes.

A 292. §-t tehát következőkép lenne megváltoztatandó:

292. §.

A másodbiróság itélete ellen felebbezésnek a harmadbirósághoz, mind a sommás, mind a rendes perekben csak akkor van helye, ha az elsőbiróság itélete megváltoztatott. Ilyen felebbezvényre is ugy kell eljárni, mint az elsőbirósági itélet elleni felebbezésnél.

Két egybehangzó itélet ellen nincs további felebbezésnek, hanem a 297. §. eseteiben semmiségi panasznak van helye.

A 293. §-ra.

Ha a fölebbi inditvány elfogadtatik, ezen §-t is ekként kellene módositani:

293. §.

2-ik sorban „további felebbezéssel" helyett: „semmiségi panaszszal".

3-ik sorban „harmadbiróság" helyett: „semmitőszék".

8-ik sorban „harmadbiróság" helyett: „semmitőszék".

A 3-ik bekezdés 2-ik és 3-ik sorában „felebbezéssel" helyett: „felebbvitellel".

294. §-hoz.

Azon eseteket, melyekben a felebbezés a törvényben elősorolt eseteken kivül még megengedendő volna, az illető §§-nál fölhozattak;

ilyenek: a) a 9., 10. §§ ban foglalt esetek, ha a polgári eljárás fel nem függesztetett, hanem tovább folytatván, érdemleges itélet hozatott, melyeknél t. i. azon kérdés eldöntendő, valjon valamely per előzetes bünvádi eljárás nélkül elintézhető-e vagy nem? mi az ügy érdemének megvizsgálását és a bizonyitékok mérlegelését kivánja, és a minek igenlő vagy tagadó értelemben történt eldöntése egyik vagy másik félre sérelmes lehet, mi ellen tehát a felebbezés perorvoslatát meg kellene engedni;

b) az 59. és 118. §§-ban felhozott esetek, midőn a fél biróküldési kérelme vagy illetlen magaviselete miatt pénzbirsággal büntettetik; hasonló ehez, ha a rendes perben a periratokban az ügyvédek egymás irányában vagy a bíróság irányában követnek el sértést, s e miatt a nyelvváltság vagy széksértés büntetésében marasztaltatik el;

c) a 70. §. esete, midőn felperes perköltségek megtérítésében marasztaltatik el;

d) a 207. §. esete, ha ezen §. ellenére a tanu tanuskodásra kényszerittetnék;

e) a 270. §. értelmében hozott végzés;

Ezen eseteket a 294. §-ba felvéve, az következőleg hangzanék:

294. §.

Felebbezésnek ugyanezen szabályok szerint végzések ellen is, — de csupán a 9., 10., 59., 70., 118., 188., 207.. 189., 238., 244., 270., 332., 450., 468., 516. és 581. §§. eseteiben van helye.

III. FEJEZET.

Semmiségi panasz.

A 297. §-ra.

A 297. §-t illetőleg, véleményünk az, hogy e §-nak nemcsak a felebb kifejtett tekintetből, hanem más alább előadandó fontos okoknál fogva is teljes megváltoztatása szükséges.

Ugylátszik, hogy a törvényhozás szándéka volt: e §-ban tüzetesen (taxative) elősorolni azon eseteket, melyekben semmiségi panasznak helye van.

Azonban a tapasztalás bebizonyitotta, hogy a perlekedő felek gyakran igen sulyos jogsérelmet volnának kénytelenek szenvedni, ha e §. szigoruan alkalmaztatnék: a törvény jelen szerkezete mellett csak az 1-sö pont erőltetett magyarázata volt a menedék, melynek oltalma alatt lehető volt törvénysértés nélkül a felek jogsérelmét orvosolni, t. i. minden alaki jogsérelem, mely a 297. §. 1—22) pontja alatt elő nem soroltatik, az 1-sö pont azon kitétele alá vonatott, hogy a birói eljárás nem a törvk. rendtartás szabályai szerint indittatott, holott holott pedig a jogsérelem nem az által támadt hogy az eljárás szabályellenesen indittatott, hanem az által, hogy a szabályszerüen meginditott eljárás további folyamában a törvk. rendt. szabályai nem tartattak meg.

Ha ezen elsö pont a semmiségi panasznak általános értelmezését foglalná magában, a baj megszünnék: ekkor azonban azon ellenkező bajtól lehetne tartani, hogy az alaptalan semmiségi panaszok száma szaporodnak.

Azonban csekélyebb baj, ha ez utóbbi történik, mintha a perlekedők jogsérelmet szenvednek; csekélyebb baj, ha alaptalan semmiségi panaszok emeltetnek, mintha a perlekedők előtt elzáratik az ut alapos sérelmeiket orvosolni.

Az által, hogy a semmiségi panaszok a felebbviteli birósságok mellőzésével közvetlenül a semmitőszéken intéztetnek el, s kivált ha a birói személyzet elegendő száma lehetségessé teszi a gyors elintézést, megszünik azon aggodalom, hogy a semmiségi panaszok az ügyek elhuzása czéljából használtatnak.

Az által pedig, hogy az alaptalan panaszttevők szigoruan büntettetni fognak, megfog szünni azon másik aggodalom, hogy a semmitőszék el fog árasztatni alaptalan semmiségi panaszokkal.

E tekintetek arra inditanak, hogy a 297. §-nak oly szerkezetét hozzuk javaslatba, mely a felek előtt nyitva hagyja az utat vélt sérelmeik orvoslása végett a legfőbb birósághoz folyamodni.

De e mellett szükségesnek látja a semmitőszék, miszerint a semmiségi panaszok egyes esetei a törvényben lehetőleg kimeritően soroltassanak elő, hogy mind a felek tudhassák, mily esetekben lehet konokság büntetése nélkül semmiségi panaszszal élniök, mind pedig a biró határozatának a törvényben biztos alapot találjon, és midőn a törvény megtartása felett őrködik, ne legyen kénytelen önkényt gyakorolni.

Különösen a végrehajtás folyama alatti semmiségi esetek oly csekély számra szoritvák a törvény által, miszerint a törvény ily szerkesztése mellett senki sem lehet biztos abban, hogy egy tudatlan végrehajtó néki helyre hozhatlan kárt nem fog okozni.

Példákkal felvilágositani ezen állitás nem szükséges elég röviden kiemelni, hogy fél év alatt a semmitőszék a végrehajtás folyama alatt számos oly semmiségi panasznak volt kénytelen helyt adni, mely a törvény jelen szerkezete mellett egyedül a 297. §. 1-sö pontja alá vonható.

E 297. §-nak hiánya az is, hogy sem ebben, sem a 299. §-ban nincsenek elősorolva azon esetek, melyekben semmiségi panasznak a per folyama alatt t. i. itélet hozatala előtt van helye.

Ezen eseteket tehát pontosan meghatározni kellene; és egyátalában szükséges volna megkülönböztetni azon semmiségi eseteket, melyek peres ügyekben előfordulhatnak azoktól, melyek nem peres ügyekben támadhatnak, ismét azokat, melyek peres ügyekben a végérvényes itéletig előfordulhatnak azoktól, melyek a végrehajtás folyama alatt merülhetnek fel.

A 297. §-t illetőleg, tehát az eddigi tapasztalások alapján következő javaslatok tétetnek:

Semmiségi panasz megengedendő lenne:

1) ha valamely birói eljárás a törvényben kijelelt eseteken kivül hivatalból, vagy nem a törvk. rendt. szabályai szerint indittatott, avagy ha az eljárás további folyamában a jelen törvk. rendt. szabályai oly lényegesen megsértettek, hogy a felek egyike vagy másika a miatt jogsérelmet szenved.

Különösen

I. a per folyama alatt:

2., 3., 4., 5. pontok változatlanul maradnának.

A 297. §. (6.) és (7.) pontjaira: Miután a 95. §. A szavatosságról szóló §§-nál inditványozott változtatáshoz képest módositandó, szükségesnek látszik a 297. §. (6.) és (7.) pontjait is változtatni.

Megtörténhetik, hogy felperes oly keresetet indit sommás uton, mely a polg. törvk. rendt. 93. §. szerint sommás eljárás alá nem tartozik. Ily esetben alperes kifogást tehet a sommás eljárás ellen. A biró a kifogás iránt előlegesen végzést hoz, s vagy helyt ad a kifogásnak, vagy azt elveti.

Felperes azon végzés ellen, melylyel rendes pere utasittatik, semmiségi panaszszal élhet.

Ha alperes kifogása elvettetik, a biró a sommás eljárás folytatását megrendeli, s alperes csak a végitélet hozatala után élhet semmiségi panaszszal.

A 297. §. (6.) és (7.) pontjait tehát következőképen kellene módositani:

(6.) ha felperes a sommás eljárás alá tartozó ügyekben (93. §.) a 95. §. ellenére rendes perre utasittatott;

(7.) ha alperes a sommás eljárás ellen a 93. §. alapján kifogást tett, s a biró a kifogást elvetvén, az eljárást folytatta.

A (8.) pont változatlanul maradna;

hasonlólag

a 9) pont is.

A 8) és 9) pontok közé uj pont jönne:

8) a ha a biró a tárgyalást a törvényben kijelelt eseteken kivül felfüggeszti vagy megszünteti (86. 113.).

A 10) pont pedig igy hangzanék:

Ha az itélet egyik vagy másik fél kérelmén tul ment:

a) (uj pont) ha az itélet az igazolás és perujitás esetét kivéve, az ugyanazon ügyben már korábban hozott, s jogerőre emelkedett határozatba ütközik;

b) (uj pont) ha az itélet az annak alapjául vett irományok és okiratok világos tartalmával ellenkezik;

c) (uj pont) ha az itélet rendelkező részében érthetetlen;

d) (uj pont) ha az itélet nem indokoltatott;

e) (uj pont) ha az itélet alapjául vett tényre a törvény nyilván helytelenül lett alkalmazva.

Az a) b) és c) pont alatti esetekben azonban a fél, ki a jogsérelmet szenvedte, csak akkor élhet semmiségi panaszszal, ha sérelmének orvoslását a rendes felebbezés utján orvosolnia nem sikerült, vagy ha a jogsérelmet a legfőbb itélőszéknél szenvedte.

A 10) pontnál javaslatba hozott c) alatti uj pont egyértelmü azzal, mi a mai szerkezetben akkép van kifejezve: ha a határozat érthetetlen;

a d) alatti uj pont már a gyakorlatban alkalmazást nyert.

Az a) b) és c) alatti uj pontok lényeges; de véleményünk szerint szükséges ujitást foglalnak magukban.

Előre bocsáthatjuk, hogy mind három pontban alaki törvénysértési esetek foglaltatnak.

Ad a) meröben eljárási szabály az, hogy ugyanazon felek között ugyanazon jogügyben keletkezett jogérvényes határozat a felek és bíróságokra nézve törvény erejével bir, melyhez alkalmazkodni tartoznak.

Ad b) eljárási szabály az is (törvk. rendt. 245. §.), hogy peres ügyekben a biró a per folytán kifejtett tények és előadott bizonyitékok alapján tartozik határozatot hozni.

Ad c) ily eljárási szabály az is, hogy a bíróság a törvények szerint tartozik itélni (245. §.) azaz: hogy a törvénynek más értelmet nem tulajdonithat, mint a melylyel az valóban bir.

Ha már most a bíróságok ezen lényeges eljárási szabályok ellen vétenek, akkor ne lehessen a feleknek semmiségi panaszszal élniök?

Vagy azt kellene állitani, hogy a bíróságok e szabályok ellen nem véthetnek, vagy ha megengedjük, hogy véthetnek, meg kell engedni azt is, hogy ily alaki törvénysértések miatt is legyen semmiségi panasznak helye; annál is inkább, mert ily alaki törvénysértések miatt perujitásnak sincs helye. (l. 315. §.)

És valóban, ha ezen semmiségi esetek kivéve maradnak a semmitőszék hatásköréből, el lehet mondani, hogy épen a legfontosabb esetekben kénytelen szemet hunyni a törvénysértésekre.

Attól lehetne félni, hogy a semmitőszék munkaköre tetemesen kiterjedne ezen ujitás által; azonban ezen aggodalom elenyészik, ha meggondoljuk, hogy már most is fölhozzák a felek e sérelmeiket a semmitőszékhez; munkát tehát már most is igényel ily panaszok elintézése is; és a különbség csak az, hogy most a semmiségi panasz elutasittatik, akár alapos, akár alaptalan; mig ellenben, ha a törvény változtatnék, legalább az alapos semmiségi panaszok orvosoltatnának.

11) pont, ha az itélet végre nem hajtható;

12) pont, ha a törvényben megállapitott határidők meg nem tartattak, a mennyiben ez által egyik vagy másik fél jogainak érvényesitésétől, vagy védelmétől megfosztatott.

13) pont maradna.

14) pont maradna.

15) pont maradna.

16) pont maradna.

A 17) pont igy hangzanék, ha a 306. és 315. §§. megengedett igazolásnak vagy perujitásnak hely nem adatott.

Uj pont: ha valamely alkeresetlevél, illetőségi kifogás, vagy perorvoslat az elkésés miatt, vagy a törvény által megengedett más indokból helytelenül utasittatott vissza (80., 98., 188., 282., 285., 313., 317. §§.).

Ezen uj pont beigtatása azért szükséges, mert lehetetlen az abban felhozott esetekben a felektől a perorvoslatot megtagadni.

II.

A biztositási intézkedések eseteiben.

18) pont, a) ha a biró a zárlati vagy biztositási kérelem iránt elutasitólag, avagy a kérelmen tul terjeszkedve határozott, ha nem az illetékes biró rendelte el a zárlatot vagy biztositást; vagy a bíróság a határozat hozatalánál szabályszerüleg alakitva nem volt, vagy a zárlat megszüntetése iránt a 335. §. értelmében helytelenül határozott;

b) ha a zárlat vagy biztositás foganatositásánál az eljárási szabályok lényegesen megsértettek;

c) azon végzés ellen, mely a lefoglalt ingóságok elárvereltetése kérdésében hozatik (343. §.);

d) ha a kifogások folytán tartott tárgyalás feletti végzés hozatalánál alaki törvénysértés követtetett el.

III.

A végrehajtás folyama alatt.

19) pont, végrehajtást rendelő végzés ellen:

a) ha végrehajtás rendeltetett a 345. §. esetein kivül;

b) ha a végrehajtási végzés tul ment az itéleten, vagy a végrehajtási kérelmen;

c) ha a végrehajtási végzés hozatalánál a törvk. rendt. 348—359. 381—399. 413—423. §§-ban foglalt rendeletek lényegesen megsértettek, vagy helytelenül alkalmaztattak;

d) ha a végrehajtást nem az illetékes biró rendelte el (346) vagy foganatositotta;

e) ha a bíróság a végrehajtási végzés hozatalánál nem volt törvényszerüen alakitva, vagy a végrehajtás további folyamában nem az illetékes biró járt el;

20) pont, a foglalási és becslési eljárás ellen:

a) ha az eljárási szabályok lényegesen megsértettek;

b) ha olyan tárgyak foglaltattak le, melyek a végrehajtásnak nem tárgyai (395—399. §§.);

c) ha függő termés vagy ingatlan jószág tartozéka foglaltatott le, és ez által a tudósitandó jelzálogos hitelezők jogai sértettek; ezen esetben azonban csak a jelzálogos hitelezők élhetnek semmiségi panaszszal;

d) ha valamely el nem osztott ingatlan vagyonból az el nem marasztalt tulajdonos társak jutaléka is lefoglaltatott;

21) pont, az árverést rendelő első végzés ellen:

a) ha ingók és ingatlanok együtt foglaltatván le a 358. §-ban kijelölt sorrend mellőzésével előbb az ingatlanokra rendeltetett el az árverés;

b) ha foglalás után az igények bejelentésére határidő nem tüzetett ki (464—466.);

c) ha az árverési végzés a polg. törvk. rendt. lényeges szabályainak meg nem felel;

22) pont, ha a törvény által megengedett semmiségi panasz (345. §. a) b)) igazolási kérelem (314. §.) igénykereset, vagy a végrehajtás korlátozása vagy megszüntetése iránti kérelem esetében a végrehajtás, illetőleg árverés fel nem függesztetett, vagy a törvényben megengedett esetekon kivül felfüggesztetett;

23) azon végzés ellen, mely a végrehajtás korlátolása vagy megszüntetése iránti kérelem fölött hozatott;

24) árverés után az árverést rendelő első végzés jogerőre emelkedése után, és az árverésnél elkövetett lényeges alaki törvénysértések miatt;

25) a vételár felosztása körül elkövetett lényeges alaki törvénysértések miatt (411., 443—458.);

26) az ujabb árverést elrendelő végzés ellen (459. §.);

27) a folytatólagos végrehajtást megtagadó vagy megengedő végzés ellen (412., 460. §§.);

28) az önkéntes árverést elrendelő végzés ellen, ha ez által harmadik személy jogai sértetnek, vagy az eljárás folyamában a polg. törvk. rendt. lényeges szabályai meg nem tartatnak (462. §.).

IV.

A nem peres ügyekben.

29) Ha a községi biró a törvény által neki engedett hatáskört tul lépte;

30) ha az előleges tanukihallgatásnál és birói szemlénél a törvény 534—542. §§-ban foglalt szabályok lényegesen megsértettek;

31) az örökösödési eljárásban az alaki jogsérelmek miatt, a mennyiben a perorvoslatok kizárva nincsenek;

32) árva és gondnoksági ügyekben a birói illetékesség és érdekeltség vagy kérdésében hozott végzések ellen, ugy szintén lényeges alaki törvénysértések miatt.

Ad 298. §-hoz.

E §-nál volna helye meghatározni, mily esetekben lehet a per folyama alatt végitélet előtt semmiségi panaszszal élni; azért e §-t következőleg lenne egyszerübben szerkesztendő:

298. §.

A semmiségi panaszok beadásának helyére és idejére nézve a 276. és 277. §§-ok átalános rendeletétől következő eltéréseknek van helye:

a) Sommás szóbeli perekben a semmiségi panaszok bejelentésére nézve a 125. és 126. §§. szabályai alkalmazandók.

b) Rendes perekben végitélet előtt semmiségi panasznak csak a 297. §. 1) 2) 3) 4) 5) 8) 8 a és 17) pontja alatt kijelelt esetekben van helye, különösen az első pont alatti esetben akkor, ha az eljárás folyamában oly lényeges eljárási hiba követtetett el, melynek előleges orvoslása nélkül a további eljárás szabálytalansága miatt a felekre jogsérelem károsulhatna.

c) Végitélet elleni semmiségi panaszok beadásának helyére és idejére nézve rendes perekben a 276. és 277. §§. átalános szabályai alkalmazandók. a 2) 3) és 14) és 15) pont alatti esetekben azonban a törvényes képviselő a végrehajtás végbefejezése előtt ugy a rendes, mint a sommás perekben bármikor élhet semmiségi panaszszal.

d) Minden egyéb semmiségi panaszt rendes perekben, ha a panaszló fél, vagy képviselője azon város vagy község területén lakik, hol a bíróság székhelye van, mi alatt az egész helység értetik, habár több birói kerülete van, 3- ha másutt lakik 8 nap alatt kell benyujtani. E határidő azon napot követő naptól számittatik, a melyen a határozat kézbesittetett, vagy a sérelmes birói cselekmény befejeztetett.

e) A végrehajtás folyamában felmerült semmiségi panasz a végrehajtó bírónál nyujtandó be, ki azt szabályszerüen elintézvén, közvetlenül a semmitőszékhez felterjeszti. Minden más semmiségi panasz beadásának helyére nézve, a 276. §. szabálya alkalmazandó.

A c) alatti pontra nézve megjegyezzük, hogy a 298. §. jelenlegi b) pontjának 4-ik sorában e szavak állanak „az árverés foganatositása“ stb., mivel azonban a végrehajtásnak több oly módja van, melynél árverés elő sem fordulhat, p. o. bizonyos meghatározott ingó vagy ingatlan átadása, az árverés szó helyett „a végrehajtás végbefejezése“ volna teendő.

A d) alatti pontnál inditványozott változás azért nem fölösleges, mert vannak városok, melyeknek területén több egyesbiróság székel, és jöttek esetek elő, hogy ugyanazon várost kivánták a felek különböző helynek tekinteni, csak azért mert a fél ugyanazon

városnak a bíróság helyiségétől különböző részében lakott.

A 299. §-ra.

E §. utolsó bekezdése akkép volna módositandó, hogy

a végrehajtás folyama alatt a 297. §. 19—24) pontjai alapján emelt semmiségi panaszok elintézéseig a végrehajtást folytatni nem lehet; az előleges bizonyitási eljárásban emelt semmiségi panasz azonban felfüggesztő hatálylyal nem bir.

A 301. §-hoz.

E §. tekintettel az ügyviteli szabályok 235. §-ra következőleg volna megváltoztatandó:

301. §.

Az elsőbiróság a kellő időben beérkezett semmiségi panaszt, ha saját határozata vagy cselekménye ellen intéztetett, közvetlenül, ha pedig a felebbezési bíróságok határozata ellen volt a panasz irányozva, az illető felebbezési biróság utján a semmitőszékhez terjeszti fel.

A 302. §-hoz.

E §. a felebbi módositáshoz és az ügyviteli szabályok 236. §-hoz képest következő szerkezetet nyerne:

Az első bekezdés e szavai után: az összes iratok ez esetben is közbeszuratnék: „a 301. §-hoz képest„ a semmitőszékhez terjesztendők.

A második bekezdés e szava után: „határozatáról“ „azon biróságot, melynek határozata ellen volt a panasz irányozva, közvetlenül értesiti“ stb.

A harmadik bekezdés végszavai után: van hivatva, hozzátétetnék: „vagy ha a semmiségi panasz a harmadbiróság határozata ellen intéztetett, az iratokat ehez visszaküldi.“

A 303. §-ra.

E §. rendelete kiterjesztendő volna azon esetre is, ha semmiségi panasz önállóan használtatik, szükséges volna továbbá a büntetés végrehajtása iránt is intézkedni, mely észrevétel a 293. §-ra nézve is áll.

A 303. §.

A ki ugyanazon határozat ellen semmiségi panasszal s felebbezéssel élt, vagy semmiségi panaszt önállóan használt, és a semmitőszék a semmiségi panaszt merőben alaptalannak találta, különösen, ha a semmiségi panaszt nem a 297. §-ban elősorolt esetekben emelte, 20 fttól 300 ftig terjedhető pénzbirsággal büntettetik. E birságért a felelőség az 59. §. alkalmazása mellett az ügyvédet terheli, kitől az elsőbiróság azt 14 nap alatt hivatalból behajtani, s ez iránt semmitőszékhez jelentést tenni tartozik.

Ha a biró nyilvános vétség által szolgáltatott okot a semmiségi panaszra, igen igazságos, hogy a vétsége által okozott költséget megtéritse; azért e §-hoz külön kikezdésben még hozzáadandó volna:

Ha a biró nyilvános vétség által szolgáltatott okot a semmiségi panaszra, a semmitőszék őt a peres feleknek okozott, s a semmiségi panaszban felszámitott költségek megtérítésében elmarasztalhatja.

A 305. §. után.

A következő uj §. beiktatását a semmitőszék kivánatosnak tartja, melyet egyébiránt, mint magában érthető dolgot bővebben indokolni nem szükséges.

Uj §.

Azon jogelvek, melyek a semmitőszék határozatának alapul szolgálnak, azon ügyben, melyben a határozat hozatott irányadók, s a további tárgyalásnak valamint szinte a hozandó határozatnak alapjául veendők.

(Folyt. köv.)

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Folytatás.)

Hogy mily tulajdonságok kivántassanak azokban, kik az egyetemnél alkalmazást találnak, magától kitünik, mihelyt ezen intézetnek a tudomány- és tanitásra irányzott kettős feladatát figyelembe veszszük; szintugy világos, hogy valahányszor valamely tanszék felállitása vagy betöltése forog kérdésben, az egyoldaluságok és balfogások lehető elkerülése szempontjából, szabályszerint az eldöntést sem a kormányra, sem a tanártestületre kizárólag nem bizhatni, akár az egyetem székhelyén, akár másutt akadjanak arra alkalmas egyéniségek, kik máris valamely egyetemnél vagy egyéb államszolgálatban működtek, (habár ezen körülmény rendesen alapos aggodalmakra szolgáltat okot) vagy a kik ugyszólván csak maguk alkalmazták magukat, miként p. o. a magántanárok.

Teljesen elhibázott dolog volna, ha itt a kormány nem a tanári testülettel, még pedig az illető fakultás legtapasztaltabb szakférfiaival együtt járna el akár ugy, hogy az utóbbiaknak többszöri kijelölési jogot ad, akár pedig ugy, hogy legalább az ő véleményüket kikéri, mert csak igy válik lehetővé mindegyik résznek, hogy a másik által netán elkövethető balfogásokkal vagy helytelenségekkel szembe szálljon.

Azonban fájdalom! tapasztalásból tudjuk, hogy a kinevezéseknél, meghivásoknál, előléptetéseknél, fizetésfelemeléseknél, s mindenféle remuneratióknál majd soha sem a tudomány férfiának s a tanárnak jeles működése határoz, hanem személyes avagy családi összeköttetések, a gondnok, a miniszter, vagy épen az udvar jóvolta és kegyessége, (melyre nem ritkán a legundokabb módon. mindenféle szolgalelküség, suttogások, „bizalmas jelentések“ steff. által vadásznak) vagy a tanárok kolomposainak ajánlása. Szomoru, de igaz, hogy az egyetemeken gyakran bizonyos czimboratársaságok (clique) alakulnak, melyeket nem ok nélkül kölcsönösségre alapitott biztositó társaságokhoz lehet hasonlitani, s melyekbe mindenkinek kell magát beszereznie, ha valamire menni akar, természetesen önállósága árán s az által, hogy az egyetem égboltozatán ragyogó csillagok kegyeért a legméltatlanabb módon esengenie kell. Ezek azután valóságos udvartól t. i. nagyratörekvő csatlósok egész seregétől vannak körülvéve, kik áhitattal lesik jóslataikat és minden intésöket legott követni sietnek.

Ellenben fölötte könnyü volna egy egész sorát megnevezni a tudomány koryphaeusainak, kik azonfölül kitünő előadási és tanitási képességgel is birtak, de az egyetemnél egész életükön át sem boldogulhattak, sőt még rendkivüli vagy rendes tanárokká sem lehettek, mivel azon hiu ábrándban ringatták magukat, miszerint kegyhajhászat s utánjárás nélkül is, csupán ügyességük által szerzendik meg maguknak ugy a tanári testület, mint a kormány igazságszeretete és ildomossága folytán érdemeik tettleges elismerését. Hogy az ilyen, nem épen ritka esetek egyetemeink legtöbbjeire, sőt talán mindegyikére nagy árnyékot vet, az tagadhatatlan.

Valóban alig hihető, mily szomoru dolgok történnek e tekintetben. Mindenesetre a legszokatlanabb örvendetes jelenségekhez tartozik, ha valamikor egy befolyásos egyetemi tanár maga ajánlja collegájának előléptetését, a ki ő mellette ugyanazon szakokból tart

előadásokat; azonban, mivel az egyik kéz a másikat mossa s holló hollónak nem vágja ki szemét, fölötte ritkán esik meg, hogy az illető fakultás ilyesmit önszántából tegyen. Ellenben nem egyszer láttuk, hogy nevezetesebb tanárok puszta önzésből oly szakokban, melyek az egyetemeken kettős képviseltetést igényelnek, mivel különben a legnagyobb hátrányok (p. o. a természetes órarend erőszakos felforgatása) idéztetnek elő, kitünőleg értettek ahhoz, hogy a kérdéses szaktudomány másik képviselője lehető gyarló egyéniség legyen, kitől nem volt mit tartaniok, és hogy ujonnan feltünedező ifju erőt, mely őket veszélylyel fenyegette, igy vagy amugy elég ügyesen el tudták távolitani, legtisztességesebb módon még az által, hogy őket másfelé sürgősen ajánlották.

Ezen s hasonló jelenségeivel a czéhszellem szülte önhaszonlesésnek, melyek az egyetem világos kárára válnak, természetesen mindenekelőtt ép oly tapintattal, mint nyomatékkal szemben kell szállania minden kormánynak, mely méltóságán alólinak tartja, hogy a tanárczéh fejeinek járszalagán vezettessék.

A legjobb eszközökhöz, melyek e tekintetben s a tanárok kinevezése és meghivása körül átalában gondolhatók, az tartoznék, ha ez iránt mindenekelőtt az illető fakultás *összes* tanárai, tehát a magántanárok is meghallgattatnának, és ne csak a czéhmesterek, kiknek itéletét a czéhszellem gyakran öntudatlanul meghamisitja; továbbá, ha a végleges elhatározás egy oly gondnokra bizatik, ki a *kellő tulajdonokkal* bir, ki nagy és sokoldalu müveltséggel, mély belátással és tapintattal megvesztegethetetlen igazságszeretetet és jellemszilárdságot magában egyesit. Ha különösen az utóbbi benne hiányzik, ha bármely hizelgésekre hallgat, akkor nem alkalmas egyén e fontos polczra Kell, hogy egész idejét s minden erejét szentelje e hivatalának; mert fonák eljárás, ily tisztet a legelső miniszterialis tanácsosra, ma erre, holnap arra ruházni, kivált ha az illetők a legkülönfélébb más teendőkkel is elhalmozvák. A gondnoknak nemcsak a tudományok szinvonalán kell állnia folytonosan, hanem dús pénzzel is kell rendelkeznie, hogy a különféle egyetemeket személyesen meglátogathassa, az ottani intézkedéseket tanulmányozhassa, a tanárokkal s előadási modorukkal megismerkedhessék. Az e czélra forditott pénz dúsan fog kamatozni, ellenben minden tulságos takarékoskodás itt a lehető legroszabbul van alkalmazva,sőt mindenféle elkerülhetetlen balfogások által épen a leggondatlanabb pazarlásra vezet és az egyetemnek gyakran évtizedekre kiható érzékeny hátrányokat okoz.

De egészen tönkre kell jutnia az egyetemnek ott, hol a kormány, mely fölötte felügyeleti jogot gyakorol, olyannyira megfeledkezik kötelességéről, hogy az egyetemet merő tápintézetnek tartja, lehetetlen vagy alkalmatlan államszolgák vagy oly egyének számára, kiknek egy *otium cum dignitate* juttatandó, vagy a hol az egyetemért csak azért és annyiban tesz valamit, mert és a mennyiben azon kilátása van, hogy az neki szolgálatra kész eszközöket teremt, mely esetben természetesen a legmagasabb kegyelem sugarai már csak önálló gondolkozás nélküli emberekre árasztatnak ki, és senki sem remélhet többé az egyetemen tanári székbe juthatni, *mivel*, hanem legjobb esetben is, *ámbár* igen jeles a maga szakmájában. Ily nyomorult meghamisitását az egyetem valódi szellemének, melynek az igazság s az erkölcsi komolysag szellemének kellene lennie, igen gazdag mértékben tapasztaltuk nemcsak a hirhedt karlsbadi végzések*) s ama nem kevésbé hirhedt kormánybiztosok policziális felügyeletének nyomása alatt, a kik mindenbe beavatkozhattak, a mi a (csupán egynémely kisebb államok szabadelvü kormányai által fentartott) tanitási és tanulási szabadság rendszeres elfojtására vezethet, hanem még a legujabb időben és még oly kormányoknál is, melyeket szabadelvüeknek és a korszellemmel haladóknak csufoltak. Bármily sajnos legyen is, ha az ugy nevezett népképviselők gyülése egy corps législatif gyalázatos szerepére kárhoztattatik, vagy épen maga magát a hatalom bálványozóinak gyülekezetévé és puszta szavazógéppé lealacsonyitja, miként a berlini képviselőház tevé az Urnak 1866-dik esztendejében, ugy még sokkal nagyobb és végzetesebb azon erkölcsi kár, midőn még a magasabb müvelődés forrása is megmérgeztetik s az egyetem a helyett, hogy minden pártszellemen felül állva, egyedül az igazság magasztos képviselője lenne, puszta készköteles s engedelmes szolgájává sülyed azon politikai pártnak, mely épen ma ül a kormányrud mellett.

(Vége köv.)

*) Ezen 1819-ik évi szeptember havában kelt végzések tudvalevőleg minden szabadabb mozgalmat csirájukban elfojtani törekedtek, a sajtót censura az egyetemeket széles rendőri hatalommal felruházott kormánybiztosok felügyelete alá helyezték.

A vizsgálati fogság beszámitásáról.

A nmltgu m. kir. igazságügyi miniszter ur kilátásba tevén egy uj büntető-törvényjavaslat mielőbbi bemutatását, kétségtelen, hogy noha az esküdtszéki intézmény *általános* behozatalával magunkat még nem kecsegtethetjük, de egy, a czélnak telhetőleg megfelelő *bünvádi eljárás* azzal egyidejüleg fog életbeléptetni. *Ennek* érdekében hasznos szolgálatot vélünk tenni, midőn a gyakorlatban felmerült egyes szembetünő hiányokat a jelenben még Erdélyben érvényben álló osztr. bünvádi eljárás köréből felmutatjuk.

Hogy az osztr. bünvádi eljárás szerint valamely birói itélet, *törvényes* volta mellett is *végeredményileg* *mily jogtalan*, avagy jobban mondva, igazságtalan lehet, az a következő esetből tünik ki.

Kolosmegye bünfenyitő törvényszékénél folyamba tétetett az 1869. febr. 8-án Koloson erőszakos halállal kimult O. Juon meggyilkoltatása feletti bünvizsgálat. A megyei törvényszék a vizsgáló bíróság által befejezetten előterjesztett vizsgálat alapján 1870. márcz. 9-én D. Józsefet, mint közvetlen tettest, ember-ölés bünténveért, Sz. Mihályt, B. Mártont és ifj. Sz. Józsefet ezen ölés-bünténybeni bünlársaságért, még pedig miután az ezen bünténvekre elészabott büntetés legkisebb foka 5 évi sulyos börtön, valamennyit vizsgálati fogságban tartás mellett, vád alá helyezte. A végtárgyalás bekövetkezéseig az elől nevezett közvetlen tettesként vádolt D. József elhalálozott; az utóbb nevezett hármat pedig a kolosmegyei törvényszék a megtartott végtárgyalás alapján az emberölési büntény büntársasági vádja alól feloldotta s ártatlanoknak nyilvánitotta. Ezen itélet ellen a közügyészség által emelt felebbezés folytán a m.-vásárhelyi kir. tabla Sz. Mihályt az emberölési büntény büntársaságában, B. Mártont és ifj. Sz. Józsefet pedig a *sulyos testi sértés* bünténvében bünösnek találta, de tekintettel a tulnyomó enyhitő körülményekre az eljárásban engedélyezett rendkivüli enyhitési jognál fogva, Sz. Mihályt 3 évi, B. Mártont és ifj. Sz. Józsefet külön-külön 1 évi sulyos börtenre itélte. A 2-odbirósá[illegible] ezen elmarasztaló itélete ellen már most vádlottak em[illegible]ltek felhivást s a m. kir. Curia, mint legfőbb itélőszék, a bünösség kérdését érintetlenül hagyva, a B. Márton és ifj. Sz. Józsefre másodbiróilag mért 1 évi sulyos börtönt helybehagyta. Sz. Mihályra nézve pedig a 3 évi börtönbüntetést 1 évi sulyos börtönre szállitotta le.

Miután, mint fent mondva volt az elsőbirósági itélet ellen a közügyészség appellatiót jelentett be, természetes következményként allott be, hogy ezen itélet jogerőre nem emelkedhetett s hogy a kimondott szabadlábra tétel nem foganatositathatott, hanem mindhárom vádlott a hozandó másodbirósági itélet jogerőre emelkedéseig az elsőbiróság által a vádhatározat alapján további vizsgálati fogságban tartatott s miután továbbá a kir. táblai itélet Sz. Mihályt az emberölési büntény

*

büntársaságában, tehát egy oly bünténybeu mondotta bünösnek, melynek büntetése a törvénykönyvben előirt legalsó foka 5 évi sulyos börtön, Sz. Mihály a másodbiróságu itélet ellen emelt felebbezése daczára a curiai itélet leérkezteig az elsőbiróság által vizsgálati fogságban volt eljárásszerüleg tartandó, mi megis történt. Nézetünk szerint az elsőbiróság részéről csakis azon eljárás volt szabályellenes, hogy miután a másodbiróság is az elsőbirósággal összhangzólag B. Mártont és ifj. Sz. Józsefet az emberölési büntársaság vádja alól feloldotta s oly bünténybeu (sulyos testi sértés) találta bünösnek, melynek a btkvben előirt büntetése 5 éven alól van, személyi minősitésből pedig a vizsgálati fogság fentartására elegendő ok nem volt, a vád hatályon kivül helyezése következtében a curiai itélet eredményeig bejelentett felebbezésük folytán szabadlábra lettek volna helyezendők.

Nem lévén czélom a fenn emlitett birósági itéletekben kimondott és részben hallgatással mellőzött bünösségi kérdés felett nézetet nyilvánitani, hanem egyedül a bünvádi eljárás következményeit felmutatni, azért csak is ez utóbbira szoritkozom.

A m.-vásárhelyi kir. tábla területén érvényben álló bprt 313. §-a azt rendeli, hogy: „Mind az országos főtörvényszékeknek, mind a legfőbb törvényszéknek is szabadságában all, a bármely okból határozatuk alá került bünvádi esetekben, büntető itéleteikben egyszersmind azt is kimondani, valjon s mennyiben számittassék be az elitélt által saját büne nelkül huzamosb ideig szenvedett vizsgálati fogság a kiszabott szabadság büntetésbe."

„Ha fölötte a felsőbb biróságok büntető itéletében világos határozat nem hozatik, ugy azon esetben, midőn az elitélt maga, vagy az ő beleegyezésével valamely hozzátartozója az elsőbirósági határozatot felebezte, ha a felebbezés elvettetik, az elitéltnek az alsóbirósági határozat kihirdetése napjától a felsőbb birósági itélet nyilvánitásaiglani fogsága a büntetésidőjébe nem számitandó be. De ha ezen felebbezés következtében az alsóbirósági itélet az elitélt javára változtatik meg, vagy ha az irományok a felsőbb birósághoz bármely más okból terjesztessék fel, ugy a közbeeső időben kiállott fogság a büntetés-időbe beszámitandó."

A felhozott esetnél a felsőbb birósági itéletek a vizsgálati fogság beszámitásáról nem intézkedvén, ezen idézett §. második kikezdése volt a büntetés foganatositásánál irányadó s ennek következtében, miután a kir. tábla által 1—1 évre elitélt B. Márton és ifj. Sz. József felhivása a kir. Curia által elvettetett a jogerejü 1 évi sulyos börtönbüntetés megkezdési időpontját ezen harmadbirósági itélet kihirdetési napja képezte. Sz. Mihálynál pedig, miután a kir. tábla itélete ellen általa tett felhivás a kir. curiánál a büntetés kimérésében enyhitést eredményezett, a büntetés-időbe beszámitandó volt a kir. tábla és kir. Curia itélete kihirdetése közt vizsgálati fogságban töltött idő, mely jelen vizsgálatban épen egy fél évet tett ki. S daczára annak, hogy az ország legfelsőbb birósága itéletében ugy találta törvénynyel megegyezőnek, hogy mindhárom vádlott egyenlő mértékkel nyerjen büntetést, még is az, ki a felebbviteli birságoknál ölés bünténybeni büntársaságban találtatott bünősnek, fél annyi ideig lesz büntetésképi szabadságában korlátozva, mint azok, kikre csakis sulyos testi sértés, tehát egy kisebb bünténért habár hasonló időtartalmu szabadság büntetés méretett ki. Ezen eredmény pedig létesült az által, hogy szerencséjére Sz. Mihálynak a másodbiróság őtet sulyosabban találta büntetendőnek mint társait. — Még azt sem lehet ez ellen felhozni, hogy akkor, ha B Márton és ifj. Sz. József a másodbiróság itéletete kihirdetésekor felebbezéseik következtében szabadlábra tétettek volna, az eredmény mást mutatna fel, mert ez esetben is ezeknek 1 évi börtön-büntetés idejök most kezdődne, mig Sz. Mihálynak a vizsgálati fogságban töltött idő a kir. táblai itélet kihirdetési napjától leszámittatnék; pedig a kir. Curia egyformán akarta büntetni. De ha ezen vizsgálatnál a mostani megyei börtönrendszer sajnos állapota belszerkezete mellett, a vizsgalati fogság és börtönbüntetés azonossága a különbséget el is enyésztette, mégis a fen idézett §. rendelkezése a bptr többi vizsgálati szabályai megtartása mellett igen sokszor a legpontosabb eljárással is hasonló következményt mutat fel. Például: ha a kir. tábla B. Mártont és ifj. Sz. Józsefet is emberölés-büntény büntársaságában találja bünösnek, a fenálló bprt szerinti helyes eljárással a felebbezés daczára vizsgálati fogságban lettek volna tartandók s ez esetben is az elvetett felebbezés következtében vizsgálati fogsági idejök a büntetésbe nem számittatnék be; de továbbá fordulhatott volna elé azon körülmény is, mi pedig nagyon gyakori, hogy B. Márton és ifj. Sz. József a kir. táblai itélet után felebbezésük daczára csak azért tartatnának vizsgálati fogságban, mert ugyan nem az 5 éven felül előrt büntetési idő, de egyéb körülmények, mint: szökés vélelme, kobor életmód, közbotrány stb. a vizsgálati fogságot irja elé; akkor is ezeknek a vizsgálati fogság a büntetésbe be nem számittatnék, mig a másiknál, a hasonló okokból elrendelt vizsgálati fogság is a büntetési időbe be tudatnék s igy végeredményileg csak az következnék, hogy a szándékolt teljesen egyenlő idő tartalmu szabadság-büntetés azon §. szerint nem foganatositható.

Nem tudom, hogy a megállapitandó bünvádi eljárás szabványainál a semmi biztonságot sem nyujtó kezesség, valamint a birságok rendkivüli enyhitési joga, minő tért fog nyerni, de ha a btk eljárás a btkönyvben eléirandó büntetési fok bizonyos mértékén már csak azért vizsgálati fogságot vonand maga után, akkor az esetben, ha a vádul tulajdonitott büntethető cselekvényben vádlott ugyan bünösnek, de a tkönyvben eléirt foku büntetés mértéken alól itéltetik el, a büntetési idő megkezdése mindig kiteendő lenne.

SEBESTYÉN MIHÁLY,
főügyész.

Jogirodalom.

„*Vázlata az 1861. esztendőben visszaállitott m. kir. itélőtábla, mint legfelsőbb urbéri biróság működésének, annak 1869. esztendőben történt feloszlatása idejéig*" czime alatt, egy kir. itélőtáblai volt urbéri előadótól. Pesten 1871. az „Athenaeum" által kiadva egy munka jelent meg, melyre nemcsak a volt kir. itélőtábla által a perek e nemében követett eljárás iránti érdeknél fogva, de különösen mint a birtokszabályozási és urbéri ügyekben most is haszonnal alkalmazható tanácsadóra olvasóinkat figyelmeztetni, s egyuttal tartalmát rövideden ismertetni kötelességünknek tartottuk.

Habár ezen munka, mint már czime is mutatja, tulajdonkép csak azon törvények és rendeletekuek, valamint az ezekből következtetett elveknek összeállitása, melyek alapján az akkori kir. itélőtábla az urbéri s azzal kapcsolatos ügyek különféle nemeiben eljárt, és szerző nagyobb szolgálatot teendet a közönségnek, ha azt nem 1869. évben, hanem még azelőtt bocsátja közre, mindamellett az jelenleg is, hason szakmunkák hiányában, az urbéri és birtokszabályozási ügyek minden előfordulható eseteiben követendő eljárás iránt, igen szakavatott kézzel összeállitott utmutatásokat tartalmazva, nagy hézagot pótol, s valamint a birónak ugy az egyes érdekeltnek igen használható kézikönyvül szolgálhat.

Szerző az urbéri s birtokszabályozási ügyekre vonatkozó törvények felsorolása után — melyeknek kiegészitéséül igen czélszerü lett volna, az illető helyen ugyan megpenditett, de nem közölt, időközben keletkezett különféle ide vágó rendeletek tartalmát is adni — 18 külön szakaszban végig megy ezen ügyek mindennemü esetei, valamint az arányositási perek elbirálásánál is, a kir. itélőtábla által követett szabályokon, felsorolja mindazon körülményeket, melyek minden egyes előfordult esetben döntőknek tekintettek, és megismerteti végre azon elveket is, melyekre ott, hol a törvények magyarázatot, vagy épen kétséget engedtek, itéleteit alapitotta.

Igen messze vezetne, ha ez alkalommal mi is, kik e munkát, eltekintve kétségbe vonhatlan historikus becsétől, egyedül a praxisra kiható oldalánál fogtuk fel, egy meghalt testület által felállitott elvek és törvények alkalmazásának behatható birálásába és megvitatásába bocsátkoznánk, annyit azonban saját álláspontunk kijelölése végett mégis tartozunk kijelenteni, hogy mi — alkalmunk levén amugy is számos a nmlt. kir. itélőtábla urbéri osztályánál megfordult urbéri perekbe betekinteni, és a törvénynek egyes esetekrei alkalmazása módjával, ugy felállitott alapelveivel ily uton is közelebb megismerkedni, nem tudtuk benne feltalálni azon testületet, mely azon magas feladatát, melyre nézetünk szerint hivatva volt, kellőleg felfogta volna, s melynélfogva nemcsak mint szigoru „ex allegatis et probatis" itélő birónak, de mint az ország tulnyomó nagy része vagyoni állapota, s igy közvetve az ország jövendőbeli jóléte őrjének is tekintve magát, egyszersmind a gyámság alól törvényileg ugyan felszabadult, de tettleg még mindég kiskoru földnép tudatlansága és járatlansága által igen gyakran koczkáztatott érdekei felett, azon számos módokkal, melyek

épen a perek e nemében a birónak megadvák, a volt földesur és jobbágya közötti, a törvény által is az urbéri birónak kijelelt közvetitői állásánál fogva őrködött volna.

Hogy egyébiránt a volt kir. itélőtábla urbéri osztálya által követett azon elvekre és eljárásra, melyek a felette elmondott fentebbi nézetet bennünk keltették, és a melyeket maga a szerző sem látszik mindenben osztani, e munka olvasóját is, legalább részben, figyelmeztessük, kérjük őt

1-ször az 1-ső szakaszt megolvasni, hol is a rendezésnek szerződéses akadályáról beszélve, a kir. itélőtáblának azon követett elvével találkozunk, melynélfogva az urbert pótló örökös szerződést, bárha az a m. kir. helytartótanács, mint akkoron arra hivatott legfőbb hatóság által is helyben volt hagyva, vagy mint van reá eset, különösen e végre kiküldött kir. biztos közbenjöttével létesült is, nem vette a rendezés akadályául.

Ha ilyen, az arra hivatott legfőbb hatóságok közbenjöttével határtalan időre létesült szerződések, egyedül csak a változott viszonyok folytán megdönthetők, akkor meg kell inogni a hatóságok által megerősitett minden szerződésekbeni hitelnek is, s épen nincs mit csodálkozni, azon naponta az urbéri birságok által tapasztalt bizalmatlanságon, melylyel a volt urbéres, a birságok intézkedései, s a hason formaságok között kötött egyezségek ellenében viseltetik.

Ezen szerződéseknél a földesur épen az által, hogy azok határtalan időre köttettek, a jobbágynak átadott földterületről magáról már lemondván, az urbéri kapcsolatból eredett viszonyok szabályozásánál, csak a szerződésben meghatározott évenként teljesitendő természetbeni vagy kész pénzbeli szolgalmanyok megváltása jöhet kérdésbe, s épen ezen szolgalmányok azon földesuri jogok, melyek számára fentartattak, de nem a kir. itélőtábla magyarázata szerint, az ünnepélyesen kötött szerződésnek a viszonyok változtávali megmásithatása.

2. A II-ik szakaszbani közlemény szerint, a kir. itélőtábla, a maradekföldek megállapitásánál követett elvnél fogva ott is, hol a csak kölcsönös beleegyezésen alapulható ugynevezett házi szabályozás létesült, ha a később bekövetkezett rendezés alkalmával az akkoritól eltérő osztályozás történt, bárha az ugyanakkor alakitott telkek számát le nem szállithatóknak tekintette is, az ujabb osztályozás által netalán keletkezett felesleget, és eddig külön uri szolgálmányokkal soha sem terhelt földbirtokot, mégis a volt földesurtól megváltandó maradekföldnek nyilvánitotta.

Ilyen elvnek felállitása, mely szerint az uj rendezéskor — eltekintve attól, hogy az 1832—36. X-ik t. cz. 6-ik §-sa b) és c) pontjának világos tartalmát és szellemét tekintve igen kétséges még, valjon ott, hol a házi szabályozás már megtörtént, uj urbéri rendezésnek van-e helye — a házi szabályozás alkalmával kölcsönös egyetértéssel megállapitott osztályozásnak csak az egyik fél, illetőleg az urbéresnek, kárával járható megmásitasa szentesittetik, valóban nem olyan tény, mely az urbéri ügyek kezelésének, annak felállitója általi megszüntet gyanuzoltassa, — s alig fogunk csalatkozni, ha azt állitjuk, hogy a kölcsönös egyezesen alapult, s valamint a törvény, ugy az egyéni felfogás szerint a szerződő feleket megtörhetlenül kötelező házi szabályozás ilyetén egyoldalu magyarázata az 1848. év előtti eljárásban nem található, s minthogy e tekintetben a törvény nem változott, csak a változott viszonyokban keresendő.

3. Az urbéri erdő-illetőség megitélésénél követett eljárásról szóló VIII ik szakaszban ezt olvassuk, hogy oly helyeken, hol a faizás a teljesitett viszont szolgálatoknál kevesebb értékünek bizonyult be, urbéri erdei illetőség meg nem itéltetett.

Ezen eljárás által a kir. itélőtábla nemcsak a törvény szellemével, de magával a törvénynyel is ellenkezésbe hozta magat, mert a törvény világosan azt rendeli, hogy annak, ki az urbéri faizás élvezetében volt, az erdei illetőség is kiadandó; és miután az urbéri patens 11-ik szakasza szerint ott, hol a törvényes faizás igen csekély volt, az erdei illetőség a megszabott legkisebb mertéken alól is kiadható; kétségtelen, hogy a törvényhozo az urbéres, bár a körülmények szerint kis részben is, de ha a törvényes kellék megvolt, erdővel minden esetre ellátni kivánta, minélfogva őt attól annak ürügye alatt, hogy a teljesitett viszontszolgálat nagyobb, mint az azért élvezett faizas, elütni, s ekként törvényes jogát illusoriu-sá tenni nem lehet.

4. Az urbéri nádlásról szóló IX-ik szakaszban szerző megjegyzi, hogy miután az urbéreseknek kijutandó nádas-terület, annak kiszáradása esetében törvény szerint a földesur birtokába esik vissza, igen helyesen jár el az elsőbiróság, ha a birtok bizonytalanság s későbbi perlekedések kikerülése végett, egyuttal ezen viszonynak végelintézésére irányozza törekvését.

Ebből következtetőleg az tetszik ki, hogy a kir. itélőtábla, ha az eljáró biróság ezt saját belátásából nem tette, e tekintetben nem intézkedett, illetőleg az egyesség megkisérlését el nem rendelte.

Mi ebben mulasztást, és egy ujabb tanuságát látjuk annak, hogy a kir. itélőtábla a földesur és jobbágy közti közvetitői állását felhasználni, s a törvény által is előirt urbéri birósági feladatát, melynélfogva az urbéri ügyek rendes vitelére, felszerelésére és minden fenforgó kérdéseknek lehetőleg barátságos utoni végelintézésére hivatalból is őrködni s azt eszközölni köteles volt, gyakorolni nem kivánta.

Lehetne még az urbéri legelő- és erdei-illetőség mennyiségének kiszabásánál követett elvre, ugy továbbá a telepitvényekre vonatkozó ügyekbeni eljárására nézve is nyomos megjegyzéseket tenni, de miután az e részben követett irányról az előttünk fekvő munkában közelebb emlités nem tétetik, azon ily formán csak számosabb k. itélőtáblai itéletekkel illustrálható kérdésbe ezuttal nem bocsátkozunk..

A mi végre a szerző zárszavait illeti, melyekben a volt kir. itélőtábla urbéri osztályának felsorolt működése megbirálását a közvéleményre bizza, arra részünkről a fentebbiekben letett nézeteinkkel már megfeleltünk, a nelkül egyébiránt, hogy az egész testület által, felfogásunk szerint feladatának meg nem felelőleg követett irányért, annak egyes tagját, különösen pedig szerzőnek különben is előttünk ismeretlen személyét, kinek azon nyiltságért, melylyel a kir. itélőtábla által követett elveket, legalább nagy részben a közönséggel megismertette, s a jelenleg fenálló bíróságoknak is alkalmat szolgáltatott követett elveit ezekkel párhuzamba hozni, csak köszönettel tartozunk, — legtávolabbról megtámadni vagy okolni kivántuk volna, és végre a nélkül, hogy a mondottak által egyszersmind a volt kir. itélőtábla urbéri osztályának, a szerző részéről különösen kiemelt, az egyes ügydarabok elintézésénél tanusitott szorgalma ellen kétséget támasztani akartunk volna.

D.

Különfélék.

cs. **Lapszemle.** Az elmult héten lapjainkban kevés tárgyunkba eső czikket találtunk lapjainkban. A „*Pesti Napló*“ vasárnapi számában hosszasabban ismerteti a 25-ös bizottság működésének eredményét. Czikke elején indokolt kifakadásban sujtja azon particularis irányt, mely e bizottság tanácskozmányaiban észlelhető volt.

„A vita — ugymond — kivált oly szomszéd vidékek érdekképviselői között, melyek valamely törvényszék vagy járásbiróság elnyeréséért rivalizálnak, a helyi érvek formaszerü duellumává alakult. És a roszketve féltett helyi érdekek ezen küzdelmes disputatiójában egyetlen ily tekintet sem hagyatott szón kivül.

Előadatott az egyes vidékeknek minden czélirányos tulajdonsága, — egészséges klimája, kedvező temperaturája, dús flórája és faunaja; felhozatott és statisztikailag igazoltatott a lakosságnak pörpatvarkodási viszketege, és ezen utóbbi, nem épen dicséretes tulajdonság ugy tüntetett elő, mintha az egy biróság elnyerésére kiválólag qualificálna.

Valóban „Schlaraffenland“ volna Magyarország, ha egyes vidékeinek oly kinézése lenne, mint azt a helyi érdekek izzadó harczosai a 25-ös bizottsággal minden áron elhitetni akarták.

Ezután még tiltakozván azon tan ellen, melynek Nyáry szóvivője volt a 25-ös bizottságban, s melyet utolsó „Lapszemlénkben“ ismertettünk, áttér a bizottság működésének eredményeire.

„Mig a miniszteri javaslatban, a birságok elhelyezésénél, kevés tekintettel a megyei felosztásra, az illető törvényszék, mint birósági központ körül csoportositatott az egész törvénykezési hálózat: addig a 25-ös bizottság megyéről megyére haladt, és a megyei terület fentartására nagy sulyt fektetett.

Mig az elsőfolyamodási birságok rendezéséről szóló miniszteri javaslatban a járásbirságok illetősége mind polgári, mind büntető-ügyekre nézve igen csekély foku volt, és azon ügyekre terjedt csak ki, melyek a jelenlegi egyesbirák által végeztettek, addig az igazságügyminiszternek a 25-ös bizottságban tett nyilatkozata szerint, a járásbirságok ingó vagyont illetőleg 5000 ftig, világos adósági keresetekben

*

végtelenig menő összegekben fognak biráskodni, mig büntető-ügyekben vétségek és kihágások iránt itélnek.

Az eredeti miniszteri javaslat a járásbiróságoknak nem adott telekkönyvi hatóságot, a 25-ös bizottság az igazságügyminiszterrel egyetértésben a nagyobb és fontosabb járásbiróságokat telekkönyvi hatósággal ruházza fel, és igy gondoskodott arról, hogy a törvényszékek számának leszállitása a törvénykezési kényelem rovására ne történjék. Látjuk tehát, hogy a 25-ös bizottság az uj törvénykezési szervezet sulypontját a járásbirósági intézményre akarja fektetni".

„Közleg az idő, midőn a vármegyéknek meg kellend válniok évszázadokig gyakorolt joguktól, a törvénykezéstől; azzal vigasztalhatják magukat, hogy elvett törvénykezési privilegiumaik fejében jó, gyors jogszolgáltatást nyertek.

Ámde a szab. kir. városok is elvesztik azon jogot, melylyel őket királyaink bölcsesége a vármegyei olygarchia elleni biztositásul megajándékozta. Legyen vigasztalásukra, hogy — hála a XIX. század fölvilágositásának elesett az indok, mely e joguk kutforrása volt; a modern állam különben is egész más jogokat és garantiákat nyujt polgárainak egyénieket, és nem testületieket."

Ezen egyetlen czikken kivül, mely jövő törvénykezési szervezetünk megállapitásának fontos kérdésével foglalkozik, még a „*Hon*"-ban egy folszólalást olvasunk az *első folyamodásu törvényszéki birák helyzetéről és fizetéséről:*

„Honnan van az — ugymond — hogy mig a miniszt. urak a miniszterialis hivatalnokok fizetéseit emelendőknek véleményezik, addig a miniszterium a városi és megyei hatóságokhoz minden oly rendeletet küldöz le, hogy a jövő évi költségvetésnél többet felvenni nem szabad, mint eddig volt; pedig a birák fizetései a legtöbb hatóságnál még maig is ugyanazoki melyek még 1848-ban és 1861-ben állapittattak meg, s melyeket azóta a miniszterium soha felemelni nem engedett.

Innen van, hogy Magyarországban még jelenleg is vannak birák 4—500 ft. fizetéssel, mennyinél a miniszterialis portásnak is több van".

A fölszólaló ur sérelmére nem nehéz válaszolni; az előirányzott fizetések emelése a küszöbön álló *uj szervezet előestvéjén* nem látszott czélszerűnek; az igazságügyminiszter, ha e szervezet életbeléptettetik, póthitel alakjában fogja a költségeket a törvényhozástól kérni, mely a birák függetlenségét kimondván, ezen elvnek megfelelőleg nem fog fukarkodni a függetlenség egyik sarkalatos garantiáját, — a kielégitő anyagi-dotatiót haladéktalanul megszavazni.

(A szóbeli eljárás és a gyorsirászat) czim alatt *dr. Feyer László* a „*Gyorsirászati Lapok*" szerkesztője egy füzetet adott ki. E füzet, melyre a tárgy érdekességénél fogva még visszatérendünk, kimutatja, hogy a gyorsirászat a szóbeliség és nyilvánosság elvének egyik lényeges segédeszköze. Ezen szempontból kiindulva javaslatokat tesz arra nézve, miként lehetnek ennek alkalmazását az uj perrendtartásban foganatba venni. Dr. Feyer azt javasolja, hogy törvényhozásilag szabályoztassék ezen kérdés, és ne bizassék az egyes törvényszéki elnökök tetszésére; továbbá a feleknek jog adassék, hogy azon esetre, ha a költségeket lefizették, *követelhessék* a törvényszék elnökétől a tárgyalások gyorsirói felvételét.

Ezután áttér az egyes államok törvénykezésében ez iránt található intézkedésekre. Anglia, Amerika, Franczia-ország és Németország törvénykezési szervezetében a gyorsirászat, mint szerző kimutatja fontos elemét képezi az eljárásnak.

A készülőben levő uj perrendtartás alkalmával, ezen alapos nézetek méltó figyelmet érdemelnek.

(Értesités.) A magyar jogászgyülés módositott alapszabályai szerint a legközelebbi ülésszakon tárgyalandó inditványok legalább két hónappal az ülés megnyitása előtt nyujtandó be az állandó bizottságnál; értesitem tehát a jogászközönséget, hogy inditványok már most is elfogadtatnak és akár közvetlenül az állandó bizottság elnökéhez mltgu dr. Pauler Tivadar urhoz (papnövelde-utcza 1.), akár alulirott titkárhoz (kalap-utcza 6.) küldendők be. Pest, 1870. évi decz. 1. Dr. *Siegmund* Vilmos, a magyar jogászgyülés állandó bizottságának titkára.

Melléklet: Előfizetési felhivás a **„Reform"** politikai, közgazdasági és irodalmi napiközlönyre.

☞ **Hatodik évfolyam.** ☜

„JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY",

a buda-pesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvéd-egyletek közlönye, heti szaklap,

kapcsolattal

a magyar kir. curiai határozatokkal

(DÖNTVÉNYTÁR)

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjteményével

(RENDELETEK TÁRA).

Szaktudósok közreműködésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. — Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

A kik fáradozásainkat, buzgalmunkat, sőt bátran mondhatjuk, mind azt is, a mit nyujtottunk, azaz: fáradságunk eredményét figyelemmel kisérték, azok előtt talán a hivalkodás vádja nélkül mondhatjuk el, — hogy lapunk a hazai jogirodalomnak jelentékeny lendületet adott s hogy jogosult önérzettel utalhatnánk eddigi öt éves pályafutásunkra.

Azonban lapunk mostani terjedelménél a gyakorlati irányra forditott figyelem mellett, a törvényalkotás mozzanataiból ugy szólván csak a napi kérdéseket tárgyalhattuk, az elméleti tudomány pedig majdnem egészen háttérbe szorult.

Ezért feladatunkhoz hiven, s a tapasztalt nagy mérvü támogatás által buzditatva, oda irányul legközelebbi törekvésünk, hogy lapunk tartalmát oly terjedelemben megbővithessük, hogy az a törvényalkotás jelen nehéz időszakában ne csak hézagot pótoljon, hanem a szakirodalom azon magaslatán álljon, melyen az ujkor vivmányaival a tudomány szinvonalára emelkedve, a feladat nagyságának megfelelhessen. Czélunk ugyanis a **„Jogtudományi Közlöny"**-nyel kapcsolatban s az előfizetési árnak felemelése nélkül, egy oly folyóiratnak megindítása, mely évnegyedenként legalább hat nyomatatott iv terjedelmében megjelenve, — tért nyisson a nemzet szellemi erejének teljes kifejtésére.

E tervnek valósulása csak is a szakközönségnek részvétnyilvánulásáról, illetőleg szellemi és anyagi támogatásától függ. Komoly törekvésünk biztositékául pedig tekinthető, hogy ezen a „Jogtudományi Közlöny" mellékletéül tervezett évnegyedes **jog- és államtudományi folyóiratnak** szerkesztését **Dr. Hoffmann Pál** egyetemi jogtanár ur késznek nyilatkozott magára vállalni.

Hogy továbbá a gyakorlati irányra eddig is mily kiváló figyelmet forditottunk, azt bizonyitják a m. k. curiának átalunk oly gondosan szerkesztett **elvi jelentőségü határozatai**, melyeknek gyüjteménye a különlenyomatként megjelent **„Döntvénytár"**-ban is oly rendkivüli pártolásban részesült. — Élve tekát a magy. kir. curia részéről 24,091 sz. alatt megadott engedélylyel, — a jövő évben is közölni fogjuk a

magy. kir. curiának elvi jelentőségü határozatait

oly beosztással, hogy ezek a főlaptól elválasztva s könnyebb használat végett fél évenként tárgymutatóval ellátva, önálló kötetet képezzenek.

Folytatni fogjuk továbbá lapunk azon mellékletét is, melyben a magyar felelős kormánynak a **törvénykezésre** vonatkozó mindannyi szabályrendeleteit közöltük, akkép, hogy e mellékletek az év végén szintén külön tárgymutatóval ellátva, — a főlaptól elkülönitve beköthetők legyenek.

Végre a lap rendes tartalmán kivül **külön mellékletekben** közlendi a törvénykezésre vonatkozó összes

Törvényjavaslatokat.

Előfizetési feltételek: Negyedévre **3** ft, félévre **6** ft.

A „Jogtudományi Közlöny" kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)

Ötödik évfolyam. 52. Pest, 1870. deczember 27.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

a budapesti, nagy-váradi, kassai és kolozsvári ügyvédi egyletek közlönye.

Megjelenik minden kedden.
Előfizetési díj:
Félévre 6 ft., negyedévre 3 ft. o. ért.

Szerkesztői iroda:
Váczi-utcza Szentkirályi-féle ház, III. em.
Kiadó-hivatal:
Egyetem-utcza 4-dik szám alatt.

A kéziratok
bérmentve a szerkesztőhöz,
a megrendelések
a kiadó-hivatalhoz intézendők.

A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei.

A budapesti ügyvédi-egylet

1870. évi deczember 3-án tartott rendes ülésének

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelenvoltak: Antalik Károly, dr. Bellaágh József, Bogdány Lajos, Engert Tivadar, Gyura Adolf, dr. Környey Ede, dr. Mannheimer Ignácz, Morlin Imre, Pleskot Henrik, Pósfay Károly, Rupp Zsigmond, dr. Schnierer Gyula, dr. Siegmund Vilmos, dr. Stiller Mór, Takács Benő, Tomasek Béla és Weitzenfeld Illés urak.

Elnök: Pósfay Károly, egyleti alelnök.

Jegyző: Dr. Siegmund Vilmos, egyleti titkár.

1. A IV-ik szakosztály részéről dr. Mannheimer Ignácz ur, mint előadó által, bemutattatván a kir. jegyzőkről szóló törvényjavaslat feletti megállapodások, a titkár által pedig bemutattatván a debreczeni ügyvédi-egyletnek a kir. jegyzőkről szóló törvényjavaslat feletti észrevételei a szakosztályi megállapodások olvasottaknak vétetvén, részletes tanácskozás alapjául elfogadtattak; a debreczeni ügyvédi-egylet észrevételei pedig tudomásul vétettek.

2. A részletes vita folytán elfogadtatott, hogy hazánkban a közjegyzői intézmény honositása czélszerü, sőt nélkülözhetlen szükséges;

a jegyzői vizsgák iránti határozat felfüggesztetett azon időpontra, midőn a jegyzői hatáskör megállapitása kerülend szőnyegre;

a biztositék szükségesnek találtatott; kimondatott, hogy az fokozatos legyen, a fokozatok pedig hosszas vita után 6000 ft, 3000 ft és 1000 ftban állapittattak meg;

a jegyzői kényszer tekintetében létrejött szakosztályi megállapodás ellenében dr. Környey ur következő inditványt tett: „a közjegyzőségi kényszer mint szükségtelen és jogtalan, majdnem a kivihetetlenségig czélszerütlen, azaz: — más szóval, a törvényjavaslat 26. §-a mellőzendő; és ennélfogva a közjegyzőségi törvénybe föl ne vétessék, hogy valamely jogügylet *azért* érvénytelen, mert az arróli okmányt nem a közjegyző szerkesztette és hitelesitette"; — ezen inditvány feletti vita az idő előhaladta miatt elnapoltatván, az ülés f. é. decz. 6-ára elhalasztatott.

K. m. f.

* * *

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi decz. 6.

1. Az ülés megnyitása alkalmával Engert ur inditványozza, hogy dr. Környey urnak a mult ülésben a közjegyzői kényszer ellen irányzottan felolvasott és nagy szorgalommal kidolgozott indokolt inditványa az egylet évkönyvében kinyomattassék, — az inditvány elfogadtatván, dr. Környey ur inditványának az évkönyvben leendő kinyomatása elrendeltetett.

2. Folytatólag tárgyaltatván a negyedik szakosztálynak a jegyzői kényszer iránti véleménye és dr. Környey urnak e tárgyra vonatkozó ellen-inditványa — dr. Környey ur inditványa, és igy *a jegyzői kényszer mellőzése* szótöbbséggel elfogadtatott;

ehhez képest a szakosztály által a törvényjavaslat 26. §-ának első pontja helyébe tervezett uj szakasz;

valamint a 26. §. többi pontjai és az e §-ra vonatkozó szakosztályi határozatok kényszer-szabályt tartalmazó részei elvettettek;

a 23. §. 9. 10. pontjaira vonatkozó szakosztályi határozat elfogadtatott;

elvettetett azonban az e §. 5. 6. pontjaira vonatkozó szakosztályi határozat, és elfogadtatott a szakosztályi előadó inditványa, hogy „becslések, ingatlanok árverése csak perenkivüli — és igy csődesetekben is — tartozzanak a jegyző hatáskörébe".

Ezzel az ülés berekesztetvén, a tárgyalások folytatására f. évi decz. 7-ének esti 6. órája tüzetett ki.

K. m. f.

* * *

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi decz. 7.

1. Folytatólag tárgyaltatván a negyedik szakosztálynak megállapodásai a kir. jegyzőkről szóló törvényjavaslat tárgyában, az óvások, a váltójegyzők müködésének fenntartása, a hagyatéki eljárás és a jegyzői függetlenség, a jegyzői okmányra vezetendő foganatositási záradék, a jegyzői kamarák, a jegyzői levéltárak, a dijjegyzék és a jegyzői vizsga tekintetében keletkezett szakosztályi megállapodások elfogadtattak;

a jegyzői helyettesités szüksége elismertetvén, elfogadtattak a törvényjavaslatnak a helyettesitésre vonatkozó intézkedései, elvettetett azonban a szakosztály azon megállapodása, hogy a jegyző magát saját, habár minősitett segédjével helyettesittethesse.

2. Dr. Környey ur abbeli inditványa, hogy ugy megkülönböztetésül a bíróságoknál ezentul is alkalmazandó királyi jegyzőktől, mint az elnevezés megszokottságánál fogva is: a kir. jegyzők helyett, a „kir. közjegyzők" czime használtassék — elfogadtatott.

3. Végre dr. Környey ur inditványára, — dr. Mannheimer urnak nagy szorgalommal és szakavatottsággal kidolgozott jelentéséért a rendes ülés köszönete jegyzőkönyvileg kifejeztetni határoztatott.

4. Az eddigi tárgyalásokról felvett jegyzőkönyv és az eddigi rendes ülési megállapodások tárgyában szerkesztendő felterjesztés hitelesitésére elnök, titkár,

*

Arady Antal, dr. Környey Ede és dr. Mannheimer Ignácz urak küldetvén ki, az ülés folytatása f. hó 12-ére halasztatott el.

K. m. f.

* * *

Folytatólagos rendes ülés.

1870. évi decz. 12.

1. Tárgyaltatván az első szakosztálynak megállapodásai az urbéri törvényjavaslatok felett, azok ugy átalánosságban, mint részleteikben változatlanul elfogadtattak.

2. Tárgyaltatván a negyedik szakosztálynak megállapodásai a birói végrehajtókról szóló törvényjavaslatok felett, — azok is ugy átalánosságban, mint részleteikben változatlanul elfogadtattak.

3. Morlin Imre és dr. Siegmund Vilmos urak inditványa folytán — Pósfay Károly és Deszkás Gusztáv uraknak nagy szavatossággal és szorgalommal kidolgozott előadói jelentéseikért a rendes ülés köszönete jegyzőkönyvileg kifejeztetni rendeltetett.

4. Végre jelen jegyzőkönyv hitelesitésére — elnök, titkár, dr. Környey és Pósfay urak kiküldetvén, határoztatott, hogy a miniszteriumhoz a vonatkozó előadói jelentések és a rendes ülési megállapodások egész terjedelmükben felterjesztessenek.

K. m. f.

Hitelesittetett 1870. évi decz. 20.

Jegyzette és kiadta: Dr. SIEGMUND VILMOS, egyleti titkár.

A magyar királyi semmitőszék javaslata

a polgári törvénykezési rendtartás módositása iránt.

(Folytatás.)

Ötödik czim.

A birói határozatokról.

IV. FEJEZET.

Igazolás.

306. §.

E §. csak félről szól, s igy azon felfogásra nyujthat alkalmat, hogy azon esetre nem alkalmazható, ha ügyvéd mulasztja el a tárgyalási határnapot, vagy a perirat beadását. Pedig a fél és ügyvéde jogilag egy személynek levén tekintendők, a féltől azon esetben nem lehet megtagadni az igazolást, ha a mulasztást ügyvéde követte el.

Továbbá e §-ban megengedtetik, hogy az, ki a felebbezvény beadásának határnapját elmulasztotta, e miatt igazolással élhessen. E kifejezés „felebbezvény“ a gyakorlatban félreértésekre adott okot. A szó tulajdonképeni értelmét tekintve, nem jelenthet egyebet, mint „felebbezési irat vagy beadvány“; ezen esetben azonban az, ki a semmiségi panasz beadásának határnapját mulasztotta el, igazolással nem élhetne; pedig nincs ok, a miért a felebbezés és semmiségi panasz között, az igazolás tekintetében különbséget tenni kellene. E §. végsorai tehát ekképen volnának kiigazitandók:

306. §.

itélet hozatal után pedig, ha a felebbviteli beadvány, vagy az eskü letételénél határnapját elmulasztotta, igazolással élhet, akár személyesen, akár meghatalmazott vagy ügyvéd által viszi ügyét.

A 308. §-ra.

Ha az igazolásnak hely nem adatik, az igazolási kérdés végzés által döntendő el, különben a felek azon tévedésbe jöhetnek, hogy ily esetben az itélet ellen felebbezéssel élhetnek, pedig ezen eset a 297. §. 17) pontja alatt a semmiségi esetek között soroltatik elő, a 308. §. tehát öszhangzásban a 311. §-al ekkép volna megváltoztatandó:

308. §.

Sommás eljárásban az igazolás kérdése az ügy érdemével együtt tárgyaltatik, s ha az igazolónak hely adatik, mindkettő egy közös itéletben nyer megoldást, ha pedig a biró az igazolási kérelemnek helyt nem ad, ezt végzés által mondja ki. Az igazolást kérő fél vagy ügyvéde az igazolás által ellenfelének okozott költségekben, mindenesetre elmarasztalandó, akár adatott hely kérelmének, akár nem.

A 312. §-ra.

E szakasz csak periratot emlit a 306. §-ban elősorolt esetek közül; e §-t tehát a 306. §-al öszhangzásba kellene hozni.

312. §.

Minden tárgyalási határnapra nézve, melynek elmulasztásával jogsérelem van egybekötve, továbbá minden egyes perirat, felebbviteli beadvány, vagy eskü letételi határnapra nézve a fél csak egyszer élhet igazolással.

V. FEJEZET.

P e r u j i t á s.

A 315. §-ra.

Perujitásnak eddig csak az alapper elvesztése után volt helye; ezen jogelv a 315. §-ban nem mondatott ki, jól lehet annak b) c) d) pontjai ezen jogelvet hallgatag fentartották, de az a) pont egybevetve a 316. §-al az ellenkező következtetést is megengedi, miután a perujitás az a) alatti esetben az elmulasztott határnaptól számitandó fél év alatt engedtetik meg, — ámbár alsó bíróságainknál gyakran megtörténik, hogy fél év alatt még itéletet nem hozott, s igy a fél, hogy perujitási jogorvoslatától el ne essék, kénytelen az itélet hozatala előtt perujitási kérelmét beadni. A semmitőszék nézete szerint továbbá, különbség van az igazolás és perujitás között arra nézve, hogy a perujitással vétlen mulasztás miatt is lehet élni, mig ellenben igazolásnál el nem hárithatott akadály bizonyitandó. Ebből folyólag a perujitást olyan félnek is meg kellene engedni, kinek igazolási kérelme megtagadtatott. Végre tekintettel a 312. §-ra méltányos volna, hogy az is élhessen perujitással, ki az igazolási kérelem tárgyalására kitüzött határnapot elmulasztotta. A 315. §. tehát következőleg volna kiigazitandó:

315. §.

Perujitásnak van helye:

a) ha a fél a megjelenés, vagy a perirat beadási határidejének vétlen elmulasztása miatt ügyét vesztette, s a 306. §. szerint igazolással nem élt, vagy igazolási kérelemmel élt ugyan, de kérelme megtagadtatott, vagy végre épen a kérelme tárgyalására kitüzött határnapot elmulasztotta;

b) ha az ügyvéd a döntő ténykörülményeket kellő helyen felhozni vagy tagadni, avagy a megkivántató bizonyitékokat előadni elvétésből elmulasztván, fele e miatt az alapperben ügyvesztes lőn.

A c) és d) pont változatlanul marad.

A b) pontra nézve megjegyeztetik, hogy e pontnak ily szerkezete azért kivánatos, hogy meghatározva

legyen, mi értetik az ügyvéd hibája vagy mulasztása alatt, mi a jelenlegi szerkezetben meghatározva nincs. Ha az ügyvéd a tárgyalási határnapot, vagy a perirat, avagy más beadvány beadását mulasztotta el, ezen eset az a) pont alá tartozik, mert a fél és ügyvéd egy jogi személynek lévén tekintendők, az ügyvédnek ilynemü mulasztása miatt igazolásnak, vagy az a) pont alatti perujitásnak van helye.

316. §-ra.

Változván a 315. §. a) pontja, változni kell a 316. §. ide vonatkozó rendeletének is, a határidő, mely alatt a perujitást az a) pont alatti esetben kérni kell, lehet hosszabb vagy rövidebb, de azt minden esetre az itélet vételétől kell számitani, s ezen esetben elegendő a 307. §-ban kiszabott 15 nap.

316. §.

Perujitás az előbbi §. a) alatti esetében az alapperben hozott sérelmes itéletvételétől számitandó 15 nap, — a b) alatti esetben ugyanazon naptól számitandó fél év, — végre stb.

A 320. §-ra.

Azon észrevétel áll, mi az igazolásra nézve a 308. §-nál mondatott.

320. §.

Az ujitott perben a perujitás kérdése az alapperben eldöntött ügy érdemével együttesen tárgyaltatik, és ha a perujitási kérelemnek hely nem adatik: végzés, különben itélet által döntetik el.

Hetedik czim.

A biztositási intézkedésekről.

I. FEJEZET.

Zárlat.

A 332. §-ra.

A 332. §-ban nincs kimondva, hogy a kifogások azon kérdésre is kiterjedhetnek-e, valjon a zárlatnak van-e helye, illetőleg, hogy a zárlat a 324. §-hoz képest helyesen rendeltetett-e el? A semmitőszék véleménye szerint, mivel a zárlatot elrendelő végzés ellen semmi egyébb perorvoslatnak nincs helye, a panaszolt félnek meg kellene engedni, hogy kifogásait ily irányban is megtehesse. E czikk 2-ik pontja tehát igy változnék:

332. §.

A tárgyalás mind arra, valjon a zárlat a 324. §. szerint helyesen rendeltetett-e el, mind a zárlat folytán (a többi maradna).

335. §-ra.

A zárlatot megszüntető végzés ellen van-e és minő perorvoslatnak helye? Miután e §-ban a megszüntetés csak az alaki törvények meg nem tartása miatt rendeltetik el, ily végzés ellen semmiségi panasznak volna helye a 297. §. 18) pontja értelmében.

355. §.

E §. végéhez jönne: A megszüntető végzés ellen semmiségi panasznak van helye.

II. FEJEZET.

Biztositás.

A 338. §-ra.

Mi a teljes hitelt érdemlő okirat? ez közelebbről volna a törvény 165. 167. §§-ra való hivatkozással meghatározandó, e §§. tehát a törvény szövegébe beillesztendők volnának.

338. §.

..... teljes hitelt érdemlő okirat által (165. 167. §§.) támogattatik.

E §-nál még szükséges volna kijelölni azon bíróságot, melynél a biztositás kérelmezhető; továbbá azon esetre, ha a biztositás a per megindítása előtt kéretett, a per megindítására nézve határidőt kellene tüzni.

E §. végéhez tehát hozzáteendő:

Folyamodó biztositás iránti kérelmét a per folyama alatt annak bíróságához, a per megindítása előtt pedig a biztositandó követelésre nézve illetékes bírósághoz adja be.

Ha a biztositás a per megindítása előtt eszközöltetett ki, az a biztositási végzés vételétől számitva 15 napi elhalaszthatlan határidő alatt megindítandó.

339. §-ra.

A 339. §. szövegébe teendő, hogy a haszonbér fennállása igazolandó, s hogy a biztositás e §. erejénél fogva csak a 362. §-ban elősorolt dolgokra rendelhető el.

339. §. végén.

A bérbeadó a haszonbér fennállását igazolni tartozik; azonban a veszély valószinüségét kimutatni nem köteles.

Egyébiránt a biztositás e §. erejénél fogva csak a 362. §-ban elősorolt dolgokra rendeltethetik el.

A 340. §-ra.

A hol a telekkönyvek még behozva nincsenek, az ingatlan javak összeirása által is eszközöltethetik a biztositás, minek oka abban fekszik, mert ott, hol telekkönyvek vannak, a biztositás a követelés erejéig nyert zálogjogi előjegyzés által eszközölhető; nem volna tehát méltányos, hogy ott, hol a telekkönyvek még behozva nincsenek, a fekvő javak a biztositás tárgyai közül elvonassanak. Ezt a törvényben világosan ki kellene mondani, azért e szavak után:

340. §.

„a biztositásra kötelezett fél ingóságainak“ hozzá teendő volna: „és a hol a telekkönyvek még behozva nincsenek, ingatlan javainak összeirása által történik.“

A 341. §-ra.

Kell-e, ha kielégitési végrehajtásra kerül a sor, ujabb foglalást véghez vinni? Az ellenkező a törvényben világosan kimondva nincs, a 341. §-ból azonban azt lehet következtetni, s helyén volna e §-ban azt határozottan kimondani s meghatározni.

Ehhez képest a

341. §. hozzá jönne.

Ha a biztositott követelésre nézve folytatott perben a biztositást nyert fél végrehajtható itéletet nyert, és a biztositás összeirás által történt, ujabb foglalásnak nincs helye, s a nyertes felperes jogositva van, végrehajtási kérelmében (348. §.) foglalás után következő végrehajtási cselekvények elrendelését kérni.

A 344. §-ra.

Az elrendeltetett szó után e szavak: „és foganatosittatott“ kihagyandók, mivel a foganatositás (mint

végrehajtási cselekvény) ellen a 341. §. szerint semmiségi panasznak van helye.

(Folyt. köv.)

Jegyzet. Minden törekvésünk daczára lehetetlen volt ezen felette tanulságos munkálatnak közlését még ez évfolyamban befejezni, s igy a *végrehajtások* és az *örökösödési eljárásra* vonatkozó észrevételek közlését a jövő évben folytatjuk.

Szerk.

A kassai ügyvédi-egylet hiv. közleményei.

Észrevételek.

I.

A békebirak iránti törvényjavaslat felett.

Habár e törvényjavaslat gyakorlati kivihetősége és életképessége iránti aggályainkat el nem hallgathatjuk, a mennyiben alig hiszszük, hogy a törvényjavaslat szerint szervezendő közegek az abban felsorolt sokoldalu tevékenységet és ismereteket igénylő feladatuknak megfelelhessenek, hogy különösen a mai materialis irányu korban, midőn a munka mindenütt kellőképen dijjaztatik és dijjaztatását elvárja, elegendő számban és minősitvény mellett oly egyének találkozzanak, kik e tisztnek megfelelni képesek és hajlandók legyenek, hogy továbbá az ily egyéneknek a törvényhatóságok általi kijelölése e kellékekre nézve elegendő biztositékot nyujtana; mindazonáltal a törvényjavaslatot főbb elveiben és általánosságban mégis pártoljuk, mert a békebirósági intézménynek behozatalát nemcsak a szabadelvü haladás szempontjából, hanem főként hazánkban általánosan ismert perlekedési ösztön ellensulyozása és a köznép részére mindennapi csekélyebb ügyeire nézve megkönnyitendő igazságszolgáltatás érdekében feltétlenül kivánatosnak, de annak más módoni behozatalát pénzügyi és társadalmi viszonyainknál fogva egyelőre lehetetlennek tartjuk, és mert tekintve azon buzgóságot, mely a közügyek és a közpálya iránt országszerte tapasztalható, reméljük, hogy a békebirói tiszt, mint a népszerüség szerzésének egyik lépcsője, kellőleg be fog töltetni.

Miért is kötelességünknek tartjuk a részletek iránti észrevételeinket következőkben előadni:

Az 1-sö fejezetre, mint a fönnebb elfogadott elvekből szükségképen kifolyó szervezési intézkedésekre semmi észrevétel fel nem merült.

A 2-dik fejezetnek egyes §§-aira következő módositásokat ajánlunk:

A 17. §-ban a békebirák mellett a községi biráskodás jelen szervezetében továbbra is meghagyatik. Habár a községi bíróságnak jelen szerkezetében való czélszerütlenségéről meg vagyunk győződve, mindazonáltal azon reményben, hogy a községi szervezet folytán az igazságszolgáltatás igényeinek e bíróság is inkább megfelelni fog, tekintve, hogy a békebirák kivált kezdetben alig leendvén elegendő számmal kinevezve a község lakói a legcsekélyebb ügyekben is a nagyobb távolságban lakó békebirákhoz kénytelenittetnének folyamodni; — a községi biráskodást egyelőre oly módositással véljük fentartani, hogy még a 30 ftonaluli ügyekben is az illető félnek szabadságára legyen hagyva panaszát akár a békebiró, akár a községi biró elé terjeszteni, s igy ez ügyekre nézve a községi biráskodás kényszere megszüntessék, különben ezen 30 fton aluli ügyekben azon nehézség fordulna elő, hogy a fél panaszát a ptr. 480. §. értelmében a községi biró előtt lévén kénytelen meginditani, az esetre, ha alperes magát e bíróságnak alá nem vetné, vagy a tárgyalásnál meg nem jelennék, a községi birótól ismét a békebiróhoz kellene fordulnia, ki ügyét ismét tovább a rendes bíróhoz utasithatná.

Ugyanezen szakaszban megállapitandó az is, hogy a békebirák a járásbiróságok kerületével egybevágó területre nevezendők ki.

A 18. s 19. §. helyett a ptr. 30—35. §-aira lenne hivatkozás teendő, mert ugyanazon indokok, melyek a peres eljárásban felperesre nézve a birói illetékességet egyszerüsiteni javalják a békebirósági eljárásra nézve is irányadók.

A 22. §. c) pontja azzal lenne kiegészitendő, hogy a nő férje helyett a békebiró előtt megjelenhet, szükséges ez különösen a falusi népre nézve, hol a férfi többnyire elfoglalva lévén időmulasztása érezhető hátrányára szolgál, holott ily kisebb ügyeket a nő szintén kellőleg elvégezhet, egyébiránt is honi törvényeink szerint a nő férjhez menetele után nagykoru lévén, saját vagyonára nézve bármily terjedelmes legyen is az, önállóan intézkedhetik, s igy nem lehet ok arra, hogy ily csekélyebb ügyekben, főképen ha férje által ezzel megbizatik, s igy e képviseletre az egyedül érdekelt férj által alkalmasnak találtatik, — a biró előtt férje helyett meg ne jelenhessék.

A 24. §-ban e szó helyett „férfi tanu“ egyszerüen „tanu“ teendő, mert ha bármely ügyben a nő a férfival egyenlő bizonyerővel tanuskodhatik, nem lehet ok arra nézve, hogy az az aláirást ne igazolhassa.

A 29. §-ban világosan meghatározandó, hogy a békebiróság előtt kötött egyezség más birói egyezséggel egyenlő hatályu, mert a jelenlegi szövegezés azon értelmezésre nyujtana alkalmat, hogy békebiróság előtt kötött egyezség a javaslat 47. §-a szerint ugy, mint az itelet egyszerü keresettel megtámadható.

A 3-dik fejezetben foglalt peres eljárás szabályaira s különösen a békebirónak a peres ügyekbeni hatáskörére nézve csak azon változtatást inditványozzuk, hogy a bonyolodottabb természetü s több járás s megye között előfordulható határjárási perek a békebiróság illetősége alól elvonandók, s hogy a sommás visszahelyezési és birtokháboritási per ugyanazt jelentvén, mindkettőnek megemlitése felesleges. Az illetékesség és eljárási mód tekintetében egyszerüen csak a sommás eljárásnak a ptrben meghatározott szabályara teendő hivatkozás, mert a törvényjavaslat szakaszai ezekkel lényegileg ugy is egybehangzók s a csekély eltérések külön jelezhetők, de mert különben e törvényjavaslatban a ptr. számos szakaszai és fejezetei ugy is idéztetvén, a békebirónak ezt minden esetre birnia és ismernie kell, az pedig csak zavarra ad alkalmat, ha a birónak a törvényrendeleteit különféle forrásokból kell meritenie. Egyébiránt nem pártolhatjuk a 39. §. azon intézkedését, hogy a békebiró a bizonyitási eljárást akkor is meginditsa, ha az idézett meg nem jelent, mert e meg nem jelenés folytán a panaszt beismerőnek kellvén tekintetnie, ily beismerése mellett nem lehet a birónak a fél akarata ellenére az ő költségeire a bizonyitási eljárást meginditani, ellenben azon intézkedés, hogy csak az itélet teendő irásba, s hogy az ellen perorvoslatnak helye nincs minden esetre megtartandó.

A 6 dik fejezetben körülirott bünvádi és rendőri hatáskör főkép az által lenne korlátozandó, hogy az egyéni letartóztatás a békebirónak lehetőleg csak szabatosan meghatározott esetben engedendő meg, — az 50. §-ban felsorolt esetek közül pedig csak a következők tekinthetők olyanokul, melyek helytelen értelmezésre és visszaélésre alkalmul kevésbé szolgálhatnak u. m., ha a gyanusitott egyén tetten éretett, vagy a tett után nyomban üldöztetven elfogatott, ha a tett után birtoká-

ban bünjelek találtattak, ha a tett után elszökött vagy hatóságilag köröztetett, ha rendes lakása nincs.

A 61. §-nak a törvénytelen gyülekezések betiltására vonatkozó szabályai az egyleti törvény körébe tartozván, itt kihagyandó lenne.

Végül a 83. §. azon intézkedése, melyszerint a békebiró az őt sértő felet fogságba tétetheti, minden esetre kihagyandó, mert senki önmagának igazságos birája nem lehet, s mert a tisztviselői ek tekintélye — a mi ez által megóvatni céloztatik — nem azzal tartatik fenn, ha ő önmagának indulataitól elragadtatva rögtön elégtételt szerez, hanem azzal, ha magát a törvény védelme alá helyezi s a bünöst a törvény szigorának átszolgáltatja, hasonlóul kihagyandó az itt felállított kivételes bíróság is, ezzel mindig a jogegyenlőség s törvényes rend sértetik, s igy a törvényes tisztelete s törvény őreinek tekintélye alá ásatik.

Kelt Kassán, a kassai ügyvédi-egyletnek 1870. szept. 10-én tartott rendes üléséből.

II.

A végrehajtók iránti törvényjavaslat felett.

A kassai ügyvédi-egylet még a ptr. javaslata felett 1867. évi decz. hó 21-én s folytatólag tartott közgyülésében tett észrevételeiben kiemelte, hogy a végrehajtási szabályok csak ugy fognak megfelelni a czélnak, csak ugy fogják a tetemes költség, idő s fáradsággal győzelemre vezetett igazság realizatióját biztositani, ha a különös gyakorlottságot tapintatott ügyességet igénylő végrehajtás eszközlése az előre haladt külföld példájára szakértő s önálló organumokra bizatik, ily élénken érezvén már akkor a végrehajtók intézményének szükségét, jelen törvényjavaslatot a legnagyobb örömmel üdvözlő nemcsak azért, mert ez által a végrehajtás szakavatott felelős közeg által foganatositatván az gyorsabb s biztosabb eredményre vezetend, hanem azért is, mert végrehajtásnak a biró méltóságával és az ügyvéd állásával össze nem egyeztethető kellemetlenségeitől mindketten szabadulván, idejüket és képességüket más fontosabb teendőiknek szentelhetik. Az egyes szakaszokra nézve észrevételeinket következőkben terjesztjük elő:

Az 5. § ban emlitett igazolásra egy zárhatáridő lenne kitüzendő, különben, ha az igazolás a végtelenségig bevárandó és addig más végrehajtó alkalmazható nem volna, ez a közérdek nem csekély hátrányára szolgálna, ha pedig addig is más végrehajtó alkalmaztatik, ugy az igazolás semmi értékkel sem birna, midőn már ugy is más végrehajtó nyerte el az előbb kinevezett állását s hatáskörét.

A 14. §. azzal lenne kiegészitendő, hogy a végrehajtó a végrehajtást a ptr. szabályai szerint s azon hatáskörben foganatositja, mely ott a kiküldöttre nézve kiszabva van s ezzel ellenkezőleg a 15. §-ban emlitett azon intézkedés, „hogy a végrehajtás költségeit a végrehajtó soha sem állapitja meg, hanem azokat a jegyzőkönyvben felszámitja s megállapitás végett a bíróságnak bejelenti, ugy nem különben azon szabály is, hogy a végrehajtó minden végrehajtási cselekmény bevégezte után a bírósághoz jelentést tenni tartozik“ kihagyandó, mivel e szabályok azt eredményeznek, hogy a foglalási és becslési jegyzőkönyv a bíróságnak szintén külön bemutatván, az árverés iránti intézkedés csak akkor lenne eszközölhető, ha a jegyzőkönyv a biró-ságtól a végrehajtóhoz visszaküldetett, ezen többszöri érintkezés pedig az eljárás gyorsaságát akadályozná és különben is a ptr. 402. §-ával ellenkeznék, melyszerint ingók elárverezésére nézve a kiküldött azonnal és önállólag intézkedni tartozik, magától értetvén, hogy az ingatlanok végrehajtásánál a végrehajtó szintén csak azon teendőket teljesitené, mely jelenleg a kiküldöttre van bizva. Hogy azonban a költség vagy más tekintetben a végrehajtó visszaélést el ne követhessen, az árverés befejeztével lenne az illető kiküldő bíróság által eljárásra és költség megállapitása megvizsgálandó, s a netaláni hiányokért a végrehajtó felekre vonandó. Szintén a 15. §. azon határozata, mely szerint a felmerült tulajdoni és elsőbbségi igényeknek előleges tisztára hozatala, s illetőleg rendes perre utasitása a bíróságra bizatik, a ptr. 366. §-ához képest a végrehajtóra lenne bizandó.

Ugyanezen 15. §. végpontjába beigtatandó, hogy a végrehajtó az általa átvett értékekről alperesnek nyugtát ad, felperest pedig erről hivatalosan értesiti.

Végül nem lenne czélszerütlen, ha a végrehajtó kinevezése és kerülete a közönség tájékozása végett mindig kellőleg közzététetnék.

Kelt Kassán, a kassai ügyvédi egyletnek 1870. szept. hó 10-én tartott rendes üléséből.

SZENT-LÉLEKY GYULA, s. k. elnök. KORÁNYI KÁROLY, s. k. titkár.

A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról.

(Vége.)

Hátra van még, hogy a tanulóknak az egyetemhez és egymáshoz való viszonyáról pár szót koczkáztassunk. Minél többfélék az egyetem czéljánál fogva a tanulók s a tanárok érdekei, annál természetesebb, hogy minden ilyen közös ügyekben az előbbieknek óhajai szintén meghallgatandók s figyelembe veendők ugyan, az eldöntés azonban a tanárok kezeibe teendő. Szintugy magában értetődik, hogy a tanárok inkább értik az egyetem szükségleteit s jobban hordják szivükön a muzsák fiainak közjavát, mint bármely más hatóság; ép azert kiváló befolyást kell nekik engedni mindenre, a mi az összeség tudományos és erkölcsös életének alapjait képezi.

Névszerint át kell nekik engedni, a fiatal emberek közötti fegyelem és rend fentartására, nemcsak azon jogot, miszerint az utóbbiakat meginthessék és megdorgálhassák, hanem azt is, miszerint ellenük mindennemü fegyelmi büntetéseket elrendelhessenek, u. m.: sulyosbitott megdorgálásokat, bezárást, kizárással fenyegetést, s végül magát a kizárást (u. n. consilium abeundi v. relegatio) is hosszabb rövidebb időre, egyszerüen vagy sulyosbitva minden egyetemből való kizárással. Ez utóbbi természetesen igen kemény s a tanuló életczéljait szabályszerint olyannyira megkárositó rendszabaly (kivált a három évre történő kizárás), hogy legfeljebb csak a végső szükség esetében volna alkalmazandó. Teljesen elhibázott eljárás azonban, ha a tanulókkal még mai nap is minden az ő részükről elkövetett kihágásaik tekintetében a velök egykoru más fiatal emberekkel szemben, mint valamely kiváltságolt osztálylyal bánnak, őket a rendőri törvények alól kiveszik, vagy épen a közönséges polgári és büntető törvények alkalmazása elől oltalmazzák. Korellenes és meg nem engedhető továbbá a most már inkább *odiosum*, mint *favorabile privilegiumot* képező külön *egyetemi joghatóság* sajátságos, nagyobbára a közönséges jog elveivel homlokegyenest ellenkező bizonyitási eljárásával (az egyetemi törvényszék vagy hivatal u. n. „erkölcsi meggyőződése“ alapján) s azon gyakori visszaélésével, mely itt a becsületszóval s az esküvel üzetik, végre azon tulóvatos, az uzsora törvényekhez hasonlitható, jóhiszemü de teljesen czéltévesztő gyámkodásával, melyet az u. n. *hutelhardet-*

mény (Kredit-Edikt) által gyakorol.[1]) Az egyetemi tanulók ez által ugyszólván egészen hitelvesztetteknek nyilvánittattak, a mennyiben azoktól, kik nekik hiteleztek, a kereseti jogot vagy egészen megtagadták, vagy csak az adós hazájának vagy szülővárosának törvényszéke előtt megengedték. Azonban a tapasztalás csaknem mindenütt azt mutatta, hogy e határozatok daczára a legtöbb polgárok szükségből — mivel különben rendes vevőiket vagy vendégeiket elszalasztották volna — a tanulóknak mégis hiteleznek, s a furfangos hitelezők elég módotta lálnak (becsületszóra kiállitott kötelezvények steff. által), hogy a törvényszék nélkül is a fizetést maguknak biztositsák még akkor is, ha folytonos hitelezés által a tanulók könnyelmüségét és oktalan pazarlását maguk elősegitették s követeléseik még oly méltatlanok valának is. S igy ama hitelhirdetmények fölötte szigoru határozmányai többnyire nem is azt sujtották, kire irányozva valának, hanem a becsületes polgárt, a házigazdát, a vendéglőst, a szabót, a vargát, a mosónőt, a czizmatisztitót (u. n. Stiefelfuchsot) stb., még a czukrász, a csapszék s mindenféle lebuj-korcsmák tulajdonosai meg tudták szerezni pénzüket.[2])

Nem kevésbé elhibázott és korellenes a *párbajgarázdaság* örökjogi nyereségének szántszándékos megörökitése, mely az egyetemi tanulók egészségébe, néha életükbe is kerül, az egyetemen való tartózkodásuk czéljával pedig homlokegyenest összeütközik. Azon meg bocsáthatatlan elnézés legalább, mely ezen mindenféle alakban üzött verekedések irányában folyton folyva gyakoroltatik (ámbár azok kézzelfoghatólag a tanulók szorgalmára, igazi becsületérzésükre, erkölcseire, szóval helyes magukviseletére a legkárosabb hatással birnak), valóban nem mondható másnak, mint ezen nyers garázdálkodások valóságos pártfogolásának, mivel a tanulókat, a helyett hogy ily esetekben a minden egyéb polgárra illetékes büntetőtörvényszék alá helyezné, különösen sulyos eseteket, mint p. o. pisztolypárbajokat, kivéve, mintegy kedvezésképp az egyetemi hatóság atyáskodó kegyessége elé utalja. Igaz, hogy a párbajt bizonyos oldalról mindig kiváló előszeretettel, mint a „lovagiasság iskoláját“ ápolták ép ugy, miként a katonatiszteknél még jelenleg is hasonló tiszti és kasztszellem ápoltatik, de kétséget nem szenved, hogy mindkettő a közjó s az igazi polgári érzület igen nagy rovására történik.

Minthogy azonban e garázdaságról mások többet és alaposat mondottak, itt csak ezen bajnak igazi forrására akarunk utalni, mely nem más, mint az egyetemeinken divatozott azon kellemetlen szokás[3]), mely szerint az ugyanazon egyetemet látogató bizonyos nemzet- v. néptörzsbeliek, v. bizonyos vidékről való egymás között elzárt testületet (Corps v. Landsmannschaft) képeztek, s szorosan megtartandó szabályok (u. n. Comments) alatt állottak, ugy hogy szintén — miként a tanárok — valóságos czéhtestületekként jelentkeztek s még most is jelentkeznek. Azért is mielőbb szükséges e bajon segiteni, ha ez egyetemet igazán epurálni és valódi rendeltetéséhez ismét visszavezetni akarjuk. Vajmi kevés jó eredményt leszámitva, melyek azonban lényegileg a társasulás rovására esnek (bármily rosz szervezetü lett légyen is az), s melyek más uton és módon még sokkal teljesebben és biztosabban elérhetők volnának, ezen iszákos és verekedő kompániák mindenfelé csak rosz gyümölcsöket termettek. Eltekintve az ifju testi és szellemi erők rendszeres elfecsérlésétől, a hiábavaló veszekedések ezen folytonos felkeresésétől és továbbszövéséből, ezen rendszeres mértéktelenségtől önként következett, hogy a nagyra és nemesre törekvő minden hajlam elfojtatott, az igazi becsületérzet nyomorult kérkedéssé (a menturán s a csapszékekben, ugy nem különben mindenféle nevetséges jelenetekben és méltatlan időtöltésekben, mint p. o. nagy kutyák tartásában és uszitásában) fajult s a tudomány növendékeihez illő magaviselet egészen fölforgattatott. Ha ezen szellemölő foglalkozáshoz még hozzáveszszük amaz egyesülések egyes tagjainál a corps szellem s az abból folyó nyomorult szabályok által előidézett tökéletes szolgalelküséget, valamint azon folytonos kötődést és méltatlankodást, melyben a kezdők (u. n. rókák) a vén corpsbeli pajtások által részesittetnek, akkor megfogható, hogyan s miért tekintettek ezen fonák egyesületek mindig a legjobb iskolául teljesen önállótlan, jellemtelen állam- s egyházszolgák kiképeztetésére, s hogy mi biztositotta számukra a reactionárius államférfiak, udvari publicisták és felső házi tagok magas oltalmát, és mi szerezte nekik annak idejében a keresztes ujság meleg pártfogását.

Azon kisérletek, melyeket több izben maguk a tanulók tettek ezen baj gyökeres orvoslására és valami jobb intézmény általi pótlására, eddigelé leginkább azért szenvedtek hajótörést, mert az állam a maga törvényeivel és hatóságaival ezen törekvéseket nemcsak nem támogatta, hanem ellenkezőleg mindenkép megakadályozta, sőt a kedvencz gyermeke ellen intézett támadásban saját maga ellen irányzott ellenségeskedést látott, és ezen u. n. demagog érzületek és bujtogatások szerint évtizedeken át vérlázitó módon üldözte. A régi *Burschenschaftok*-nak teljes elismerésre s az állam részéről hathatós támogatásra méltó alapgondolata *az* vala, hogy a czéljok és eszközeik tekintetében a középkor szellemét s a *Landsmannschaft*-ok kasztszerü elkülönzését lehellő folytonos czivakodásoktól eltelt corpsok helyébe az összes tanulóság egyetlen, a jelenkor s népünk szellemétől áthatott társasulása léptettessék, a mely hivatásához méltó tudományos, erkölcsi és nemzeti czélokat tüzne maga elé. Egy ilyen, az *összes* tanulótársakat átkaroló szabad egyesület természetesen nem zárná ki azt, hogy mellette a tanuló ifjak számos szükebb körü egyesületeket alkossanak, melyek külön tudományos és társas czélokra irányulnának, sőt megforditva, nagyon is szükséges volna az egyes tudományszakok szerinti belső tagositásra, mivel csak ugy büntethetnék ki magukat sikeresen a különböző tehetségek és hajlamok.

Csak ha ezt elértük s egyuttal a tanári testület belszervezetét gyökeresen átalakitottuk, más szóval, ha ugy a tanárok-, mint a tanulóknál a czéhgarázdálkodást gyökeresen kiirtani sikerülend, akkor lehet majd szó egyetemeink korszerü megitjadásáról, és valódi ujjászületéséről; mert csak akkor lesznek meg amaz alapföltételek, melyek nélkül a tanitók és tanulók egymáshozi valóban gyümölcsöző belső közeledését és kölcsönös egymásra hatását, miként fentebb kivántuk, képzelni sem lehet.

Az átalános tanuló egyesület legczélszerübb belszervezetének taglalása e helyütt sem nem szükséges,

---

[1]) V. ö. Schumacher: Üb. die bürgerlichen Rechtsverhältnisse d. Studierenden, insbesondere üb. akademische Kreditgesetze. Göttingen, 1836.

[2]) Heidelbergben p. különösen a porosz burschok nagyban üzik az esztelen pazarlásokat, vannak, kik egy félév alatt 3—4 ezer tallért elköltenek. Hihetetlen, s mégis igaz!

[3]) V. ö. Prutz: Das Verbindungswesen d. deutsch. Hochschulen czimü czikkét a Deutsches Museum 1856. évi 42. számában. A német student-élet árnyoldalait vagyis inkább a burschok mindenféle dőreségeit és utálatos gyakorlatait az ismeretes angol könyvcsináló Howitt irta le „Student's life in Germany“. Valódi torzképe ez egyetemeinknek.

sem szándékunkban nem volt. Csak annyit kivánunk megjegyezni, hogy a régi tiszteletre méltó Burschenschaft annyiban nem fogadható el egészen mintaképül, a mennyiben az is ököljogi irtóháborut izent a corpsok ellen és még saját tagjai közötti czivakodásoknál sem zárta ki a párbajt föltétlenül, hanem csak rendszerint, holott egy kellőleg szervezett becsületbiróságnak a tanulótársaktól kivétel nélkül kell követelnie, miszerint kizárólag reá bizzák becsületbeli kérdéseik elintézését, és hogy az ő életéhez mindegyiköknek alkalmazkodnia kell, hacsak az egyetemi polgárok kebeléből kiválni nem akar. Hogy az államnak is ezen egyedüli kisegitő eszközt lehetőleg támogatnia kell, az magában értetődik.

Csak egy szóval akarjuk még felemliteni az ujabbkor azon korcs szüleményeit és elhibázott kisérleteit, melyek szerint egyetlen tanuló-egyesület helyett számos u. n. haladó egyesületeket akartak a régi corpsok helyébe tenni, oly egyesületeket, melyek közül a legtöbb a párbajt (bár megszoritások között) megengedi, egynémelyikök ugyan kizárja, a nélkül azonban, hogy — már elkülönzöttsége miatt is — valami jobb s minden esetre alkalmazhatóval pótolni tudná. Innen van, hogy ezen egyesületek megváltozott nevük és valamivel javitott alapszabályaik (commentjeik) daczára lényegileg nem egyebek, mint puszta ujabb kiadása a régi corpsoknak, melyek mindig a régi rosz szellembe visszaesnek.

Ha az állam végre valahára őszintén és teljes nyomatékkal eltávolitja egyetemeinkből a régi czéhczopfot, ha előforduló párbajoknál nem gyakorol többé semmiféle elnézést, ha a feudális iszákos és veszekedő kompániákat alapszabályaikkal együtt mindenkorra eltávolitja — miként ezt egykor Heidelbergben egy különös nyereséget cláruló eset alkalmából tenni *akarták*, de fájdalom azon nyomorult okból nem tették, mivel az egyetem nehány matadorjai a tanulók frequentiajának, s igy saját előadásaik látogatásainak csökkenésétől tartottak — ha az állam a tanuló ifjuságot saját kebeléből alakitandó becsületbiróság felállitásában hathatósan támogatja, akkor leszünk csak az igazi uton, melyen egyetemeinket korunk kivánalmaival öszhangzásba hoznunk sikerülend, s akkor fognak azok csak ifjuságunkat s általa népünket igazi tudományos és erkölcsi szellemre kiképezni.

Különféle.

cs. **Lapszemle** Politikai lapjaink a legutóbbi héten nem foglalkoztak tárgyunkba eső dolgok ventilálásával, a *„Pesti Napló“* vezérczikket hozott a *codificatio* kérdéséről T.-től. A czikk következő positiv tervet javasol a codificatio keresztülvitelére elfogadtatni:

A codificatio előkészitése egy, e czélra kijelölt, s az alkotás tartamára szervezett független testületre lenne ruházandó, melyhez áttétethetnének minden anyagul használható s kinálkozó munkálatok; — de melynek feladata határozottan alkotó és nem — mint tán terveztetik — biraló és egybeillesztő lenne.

A gyakorlati megoldás igényéhez tartoznék: hogy azon codificáló testület munkálata befejezéséhez megfelelő záridő tüzetnék, s azután munkája sajtó utján közzététetnék, s egy bizonyos záridő alatt egyesek vagy testületek által akár irásban hozzájuttatott, akár nyomtatásban közlött *birálatokat és észrevételeket* tárgyalás alá venné, azokat ismertetően, rendszeresen egybeállitaná, és saját véleményezésével kisérve, a törvényhozó testület tárgyalása alá terjesztené.

A czikken kivül hazai lapjaink nem nyilatkoztak törvénykezési és jogi érdekü kérdéseink felől.

(Egy látogatás Pest városa vizsgálati fogházában.) Öt évvel ezelőtt hasonlóképen publicisticai hivatásunkat teljesitve volt alkalmunk megszemlélni a Lipót-utcza 23. sz. alatti rozzant épületben elhelyezve volt vizsgálati fogházat, melyről a „Jogt. Hetilap“ 1866. évi folyamának 15 ik számában azt irtuk: „Ha valamint az ember külsejéről, ugy Pest városának justic-palais-járól következtetéseket vonni szándékoznánk, hajlandók lehetnénk az Aztéteket irigyelni!“ Azóta Pest városának fenyitő-törvényszéke a soroksári-utcza valamely b é r h á z á b a költözött s ugyanabban rendeztetett be a vizsgálati fogház. Az udvar egy részét deszkafal fogja el, melynek kis ajtaján az ügybuzgó városi főbiró ur szives kisérete mellett jutottunk egy keskeny udvarba, hol az épület földszinti és f ö l d a l a t t i üregei börtönökké alakitvák. A lépcsőkön lehatolván az egyes tömlöczök alacsony ajtain meghajolva kellett bebujnunk. Hogy ily hajdani raktárok és pinczék noha meglehetős tiszták, egészségesek nem lehetnek, — azt felesleges volna bizonyitani, de ha bizonyitékra szükség lenne, elegendő volna az egyes helyiségek azon szegletére mutatni, hol az üritő csöbrök corpus delicti gyanánt állanak; ezek 17—18 embernek szolgálnak használatul, ugy hogy az ajtó felszárására büzhödt levegő csap ki, mely látogatásunk alkalmával a csak néhány percznyi tartózkodást is elég kellemetlenné tette. A ventilatio pedig téli időben is csak az ablaknyitás primitiv módján eszközölhető. Mindenki be fogja látni, hogy az ily fulasztó helyiségek mellett az emberiség parancsoló követelménye gyanánt tünik fel, hogy a foglyok részére legalább a naponkénti egy órai szabad levegőbeni mozgás lehetővé tétessék, s ezért tudakozódtunk a sétahely iránt, mire a börtön-felügyelő egy az épület mögött levő négyszegletü s szintén deszkákkal keritett szemetes udvarba vezetett, mely bokáig érő hóval és mocskos vizzel fedve, zord téli időben a téli ruházatot nélkülöző foglyoknak sétahelyül szolgál! Magától érthető, hogy ez iránti meglepetésünknek nyilt kifejezést adtunk s némi megelégedéssel jegyezhetjük meg, hogy a főbiró ur nyilatkozata szerint azon udvarnak kikövezése már elrendeltetett. E szerint csak azt kivánjuk, hogy a munka ne halasztassék addig, mig a tavaszi szép idő bekövetkezik, mert a kövezet épen a téli rosz időben legszükségesebb. A fürdő-szobának szánt helyiséget is láttuk, tehát az is csak in spe létezik.

Leirva e nyomort, nemde csodálkozni fog az olvasó azon, hogy a városi főbiró ur buzgalmát mégis dicsérettel emlitettük. Ezt azonban csak az nem fogja érteni, a ki a hazánkban levő fogházak nyomorának fokozatait nem ismeri. Ám lássuk a haladást az öt évvel ezelőtt létezett vizsgálati fogháznak még siralmasabb volt állapota irányában. Igy jól emlékszünk, hogy a volt vizsgálati fogház helyisége oly undoritó volt, hogy nehány szobába minden buzgóságunk daczára be sem léphettünk; az elhelyezett fekhelyek fejzsák és lepedő nélkül csak régi barna s undoritó rodhat szalmazsákokból állottak, ugy hogy a letartóztatott vizsg. foglyok kérdés nélkül a tisztátalanság és a férgek elszaporodása iránti keserves panaszokkal álltak elő. E helyett most meglehetős tisztaságot és tisztességes fekhelyeket találtunk. Az étkezésnél is épen jelen voltunk, és noha a táplálék roszabb mint az, mely az országos fegyházakban nyujtatik, de még sem oly rosz, mint volt ezelőtt, melytől a foglyok undorodtak és aziránt is előttünk keserves panaszt emeltek. A jobb ellátás mellett még haladást jelezhetünk abban is, hogy jelenleg a 20 éven alóli ifjak külön szobába záratnak el, és mig azelőtt hely szüke miatt egy szobába 30 embert szoritottak, most legfeljebb 15—18 egyént találtunk együtt.

Azt hiszszük, hogy a némileg javult helyzetet az igazságügyminiszternek köszönhetjük, ki f. évi április havában Pest városa fogházait megtekintve, e tárgyban komoly felhivást intézett a város közönségéhez. Sajnos azonban, hogy a fentebbi leirásban még mindig csak a n y o m o r u s á g vázlatát adhatjuk.

(A tévedés beszámitása a büntető jogban.) Az egyetem jogi kara által koszoruzott pályamunka, irta *Katona Mór* (k). Jelen mű tartalma az egyetem mult tanfolyamára kitüzött pályakérdéshez képest 2 főrészre oszlik; — első részében a tévedésnek hatásával a beszámitásra vonatkozólag foglalkozik az *általános* elvek szempontjából, másodikában a positiv törvényhozások intézkedéseit sorolja elő.

Az első rész jeligéje szellemében „Error seu ignorantia iuris nocet facti vero non nocet“ osztja fel. A jogbani tévedés kizogásának mellőzését illetőleg, nem a törvények kihirdetéséből s az ezen alapuló fictioból, hogy azokat mindenki tudja, indul ki, hanem igen helyesen a jogállam szempontjából állapitja azt meg.

A tényekbeni tévedést két osztályra osztja ahhoz képest, a mint *alkalmatlan eszköz* vagy *alkalmatlan tárgy* szolgál a tévedés alapjául. A tárgybani tévedés, aberrátio ictus, (ez utóbbira nézve szerző műszavul az „elvétés“ nevezetét használja) és tévedés az eredményben külön fejezetenként tárgyaltatnak. Részünkről is kiemelendő azon önálló felfogás, melyet a biráló jelentése olyannyira hangsulyoz; el nem mellőzhetjük, hogy e munka Pauler büntetőjog tanával szemben jelentkezik „önállónak“, s hogy ezt maga Pauler a biráló dicsérőleg említi fel.

A munka folyamában ezen az exempliticative kezdeményező előadás ellen lehet kifogásunk, mi azonban tekintve, hogy a könnyebb felfogást elősegiti, elnézhető.

A positiv törvényhozások tárgyalásánál sokkal alkalmasabb lett volna nem a külön codexek szerinti felsorolás, hanem az összehasonlitó eljárás; ez, ha nem is a feldolgozást, de a *szerves* felfogást könnyiti vala, más szóval nem a jog *tételek*, hanem itt is a *jogelvek* szerinti fejtegetést helyeseljük. Egyébbiránt a jeles monographia megérdemli, hogy megállapodásai valamely kimeritő büntetőjogi könyvbe is méltányoltassanak.

(Ügyvédek Francziaországban.) A „Reveil“ egy összeállitást közöl, melyből kitünik, hogy a jelen republikánus kormány főbb állomásai tulnyomó számban ügyvédekkel vannak betöltve. Igy magában a miniszteriumban hat ügyvéd van: Jules Favre, Picard, Cremieux, Arago Em., Jules Ferry és Gambetta. Ezenkivül 4 államtitkár is ügyvéd. A rendőr-főnök és főtitkára ügyvédek. A rendkivüli kormánybiztosok között huszonnégynél több az ügyvéd. A miniszteriumban a főbb állomásokon kilencz ügyvéd működik. Az ujonnan alakult államtanács csupa ügyvédből áll. A párisi városi igazgatás élén nyolcz ügyvéd van, az egészség és élelmezésügyi bizottságban tiz, a hadügyiben hat ügyvéd ül. Mint gyakorló diplomata hat, mint állami bankár öt ügyvéd fungál stb. — Ennyi ügyvéd csakugyan megvédhetné a haza ügyét.

(Hivatalos értesités.) Hivatkozással az ügyvédi vizsga és ügyvédi képesités tárgyában 1869. évi jun. hó 10-én kelt igazságügyminiszteri rendelet 6. §-ra, figyelmeztetnek mindazon ügyvédjelöltek, kik az ügyvédi vizsgát jövőben letenni kivánják, hogy vizsgára bocsáttatásuk iránt az illető első folyamodásu törvényszék által felterjesztett kérvényeiknek a kir. tábla által leendő elintézését állandó lakhelyükön várják be, mert különben maguknak tulajdonithatják, ha a határidőt rendelő, vagy a vizsga letételét megtagadó végzés kézbesitése előtt Pestre utazván, itt hosszabb ideig várakozni kényszerülve lesznek. (B. K.)

(A debreczeni ügyvéd-egylet) „a kir. jegyzőkről és a jegyzői dijakról“ szóló törvényjavaslatokra vonatkozó észrevételeit közölte velünk. Ezen észrevételek azonban már lapunk 42-ik számában, Kovách Sándor, egyleti titkár ur által közlött előadói jelentésben foglaltatnak, s ezért ez alkalommal t. olv. figyelmét ujabban csak azon közleményre hivjuk fel.

TARTALOM: A budapesti ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. — A magyar királyi semmitőszék javaslata a polgári törvénykezési rendtartás módositása iránt. (Folytatás.) — A kassai ügyvédi-egylet hivatalos közleményei. — A német egyetemek fogyatkozásai s ezeknek orvoslásáról. (Vége.) — Különfélék. — Melléklet egy fél iv curiai határozatok.

☞ **Hatodik évfolyam.** ☜

„JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY“,

a buda-pesti, n.-váradi, kassai és kolozsvári ügyvéd-egyletek közlönye, heti szaklap,

kapcsolattal

a magyar kir. curiai határozatokkal

(DÖNTVÉNYTÁR)

és

a törvénykezési szabályrendeletek gyüjteményével

(RENDELETEK TÁRA).

Szaktudósok közreműködésével.

Szerkeszti: Dr. DÁRDAI SÁNDOR. — Kiadja: HECKENAST GUSZTÁV.

A kik fáradozásainkat, buzgalmunkat, sőt bátran mondhatjuk, mind azt is, a mit nyujtottunk, azaz: fáradságunk eredményét figyelemmel kisérték, azok előtt talán a hivalkodás vádja nélkül mondhatjuk el, — hogy lapunk a hazai jogirodalomnak jelentékeny lendületet adott s hogy jogosult önérzettel utalhatnánk eddigi öt éves pályafutásunkra.

Azonban lapunk mostani terjedelménél a gyakorlati irányra forditott figyelem mellett, a törvényalkotás mozzanataiból ugy szólván csak a napi kérdéseket tárgyalhattuk, az elméleti tudomány pedig majdnem egészen háttérbe szorult.

Ezért feladatunkhoz hiven, s a tapasztalt nagy mérvü támogatás által buzditatva, oda irányul legközelebbi törekvésünk, hogy lapunk tartalmát oly terjedelemben megbővithessük, hogy az a törvényalkotás jelen nehéz időszakában ne csak hézagot pótoljon, hanem a szakirodalom azon magaslatán álljon, melyen az ujkor vivmányaival a tudomány szinvonalára emelkedve, a feladat nagyságának megfelelhessen. Czélunk ugyanis a **„Jogtudományi Közlöny“**-nyel kapcsolatban s az előfizetési árnak felemelése nélkül, egy oly folyóiratnak megindítása, mely évnegyedenként legalább hat nyomatatott iv terjedelmében megjelenve, — tért nyisson a nemzet szellemi erejének teljes kifejtésére.

E tervnek valósulása csak is a szakközönségnek részvétnyilvánulásáról, illetőleg szellemi és anyagi támogatásától függ. Komoly törekvésünk biztositékául pedig tekinthető, hogy ezen a „Jogtudományi Közlöny“ mellékletéül tervezett évnegyedes **jog- és államtudományi folyóiratnak** szerkesztését. **Dr. Hoffmann Pál** egyetemi jogtanár ur késznek nyilatkozott magára vállalni.

Hogy továbbá a gyakorlati irányra eddig is mily kiváló figyelmet forditottunk, azt bizonyitják a m. k. curiának átalunk oly gondosan szerkesztett **elvi jelentőségü határozatai**, melyeknek gyüjteménye a különlenyomatként megjelent **„Döntvénytár“**-ban is oly rendkivüli pártolásban részesült. — Élve tekát a magy. kir. curia részéről 24,091 sz. alatt megadott engedélylyel, — a jövő évben is közölni fogjuk a

magy. kir. curiának elvi jelentőségü határozatait

oly beosztással, hogy ezek a főlaptól elválasztva s könnyebb használat végett fél évenként tárgymutatóval ellátva, önálló kötetet képezzenek.

Folytatni fogjuk továbbá lapunk azon mellékletét is, melyben a magyar felelős kormánynak a **törvénykezésre** vonatkozó mindannyi szabályrendeleteit közöltük, akkép, hogy e mellékletek az év végén szintén külön tárgymutatóval ellátva, — a főlaptól elkülönitve beköthetők legyenek.

Végre a lap rendes tartalmán kivül **külön mellékletekben** közlendi a törvénykezésre vonatkozó összes

Törvényjavaslatokat.

Előfizetési feltételek: Negyedévre **3** ft, félévre **6** ft.

A „Jogtudományi Közlöny“ kiadó-hivatala.

(Pest, egyetem-utcza 4-ik szám alatt).

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztáv.** — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1870. (Egyetem-utcza 4-ik szám alatt.)